ANNALIVM
ECCLESIASTICORVM
CAES. BARONII
TOMVS NONVS.

DE LA LIBRERIA
DEL REAL COLEGIO MAYOR
Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.
Æ. C. N.

ANNALIVM
ECCLESIASTICORVM
CAES. BARONII
TOMVS NONVS.

DE LA LIBRERIA
DEL REAL COLEGIO MAYOR
Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.
E. C. N.

ANNALES
ECCLESIASTICI,

AVCTORE
CÆSARE BARONIO
SORANO
EX CONGREGATIONE ORATORII
S. R. E. PRESBYTERO CARD.
TIT. SS. NEREI ET ACHILLEI
ET SANCTÆ APOSTOLICÆ SEDIS
BIBLIOTHECARIO.

Tomus Nonus.

Nouissima Editio, postremùm ab Auctore aucta et recognita.

ANTVERPIÆ
Ex officina Plantiniana,
M. DC. XII.

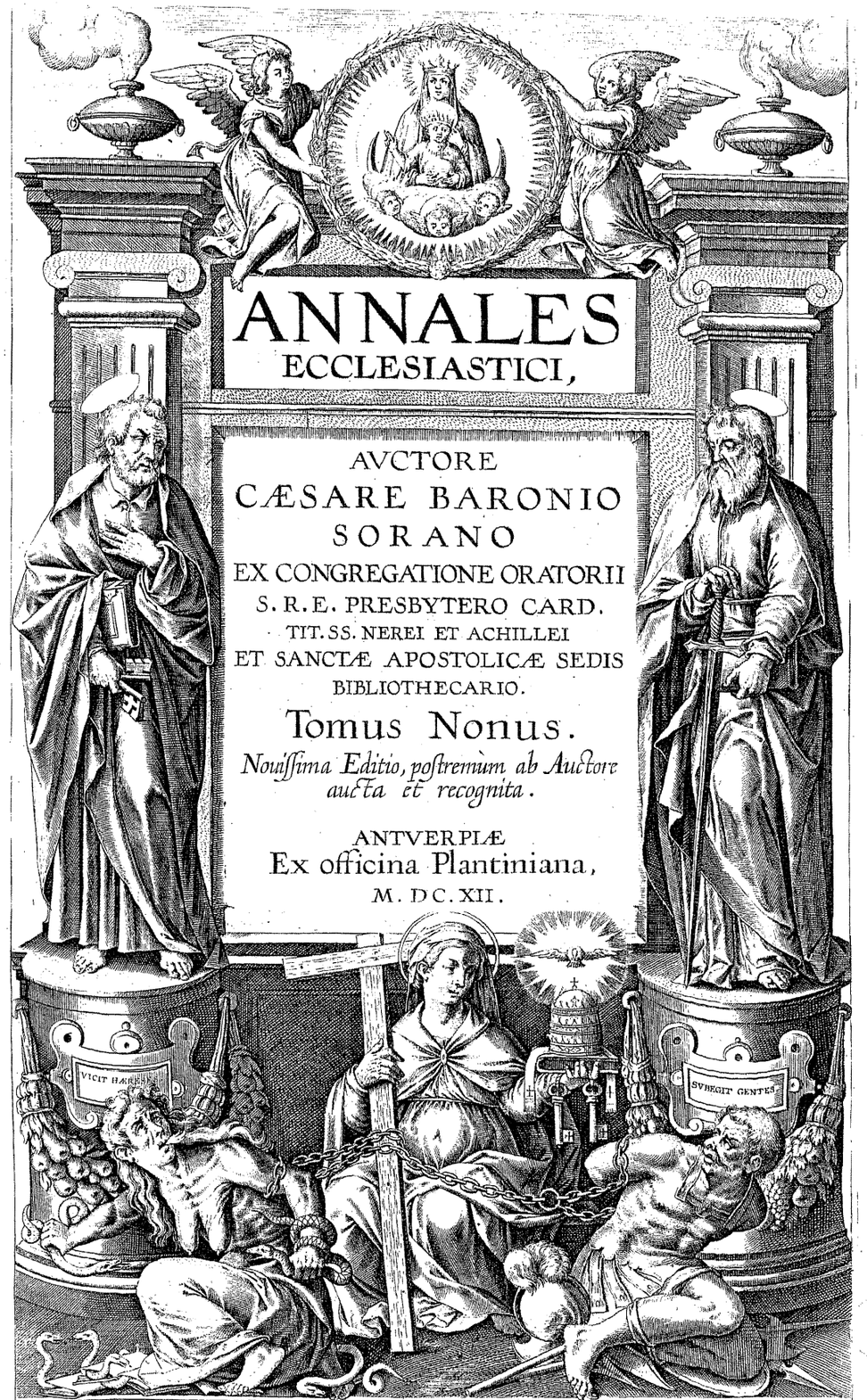

IN PETRA EXALTAVIT ME ET NVNC EXALTAVIT CAPVT MEVM SVPER INIMICOS MEOS.

Es Bibliotheca Real Colegio Real Maior de Granada

HENRICO IIII.
FRANCORVM
ET NAVARRAE REGI
CHRISTIANISSIMO

CÆSAR BARONIVS S.R.E. CARDINALIS
Bibliothecarius ſempiternam felicitatem.

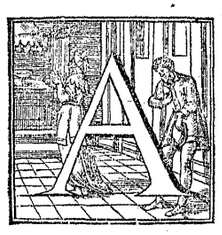

BSOLVTO poſt multos labores nono Annalium tomo, ſincera mea erga Maieſtatem Tuam obſeruantia exigit, Chriſtianiſſime Princeps, quod & ratio poſtulat, atque commonet argumentum, vt ipſum tibi offeram. Ad hanc enim vſque diem eiuſmodi mei officij exhibitio conſultò eſt dilata, vt opportuniore factam tempore, eam gratiorem acciperes. Nam quod in ſacris prouerbijs eſt: Sermo opportunus eſt optimus. Prou. 25. 25. & Vt mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore ſuo. Equidem expectauimus, vt exoptatò occurreremus in via hac glorioſiſsimis illis Francorum Principibus, Regibus, & Imperatoribus, quibus nobilitatus atque locupletatus eſt mundus, Pipinis, Carolis, & Ludouicis, vt ex ipſorum rebus fortiter, ſanctè, piéque geſtis fieret conuenientior Tomi huius oblatio tibi

Regi fortiſſimo ac Chriſtianiſſimo, proprio ipſorum heredi ac legitimo ſucceſſori.

Hi ſunt quos nobiliſſimæ Francorum genti ſancta Romana Eccleſia magno gaudio peperit Reges & Imperatores, filios primogenitos, per quos è barbarorum inſultibus vendicaretur in libertatem. Hi ſunt illi monſtrorum domitores, cultores iuſtitiæ, quietis publicæ fundatores, Fidei Chriſtianæ propagatores, atque religionis illibatæ cuſtodes, præcipuè verò Sanctæ Romanæ Eccleſiæ potentiſſimi, ſicut & promptiſſimi defenſores; qui & hunc ipſum ſummæ gloriæ titulum poſteris ſuis publicis tabulis reliquere teſtatum, atque plurimo ſanguine conſignatum.

Hi reuerà ſunt qui effuſa munificentia (quod admiratur orbis) ditarunt Eccleſias, maximè verò Romanam; in quam veluti ſacrum gazophylacium non ſolùm immenſos contulere theſauros oblationibus frequentatis, ſed amplas etiam intulere prouincias ſiue ab hoſtibus vendicatas, ſiue proprias; ſummum lucrum, ſummámq. gloriam æſtimantes, quauis impenſa, quouis labore ſanctæ Romanæ Eccleſiæ vtilitati ſapienter proſpicere, fortitérque conſulere neceſſitati. Quod ingentis fidei opus ſæpiùs iteratum Deus reſpiciens & gratum habens, adeò cumulatis beneficijs compenſauit, vt omnibus innotuerit, idem eſſe de ſancta Petri Sede benè mereri, quod à Deo ad benè diſponendum, conſeruandum, propagandum, ſtabiliendúmq. Regnum beneficia ampliſſima promereri.

Nec verò minùs grata habuit idem Deus humilia erga Romanos Pontifices eorumdem Regum obſequia, ſed & multiplicato fœnore compenſauit. Dum enim ijdem quamuis præcelſa maieſtate ſublimes, præ immenſo religionis amore, humili quoque ſeruitio Chriſti Vicarios, Petri Apoſtolorum principis ſucceſſores, ſæpiùs publicè coluerunt; Deus, qui ea cuncta vt in ſe collata accipiebat in Pontificibus ipſis, cùm ſit pollicitus, quòd omnis qui ſe humiliat exaltabitur, ſublimiori *Matth.23* faſtigio extulit Francorum potentiam, & altiori culmine ſubleuauit, atque firmauit thronum eorumdem regiæ maieſtatis: adeò vt deficientibus penitus ceteris externarum gentium Regnis, quæ inuaſerunt Romanum Imperium, Hunnorum, Herulorum, Gothorum, Alanorum, Vuandalorum, & Longobardorum, vnum tantùm Francorum Regnum fecerit eſſe amplum atque perpetuum; eò quòd ijdem dilecti ſibi Reges non terrena tantùm potentia, qua reliquæ gentes non fuere minores, ſed & ſpiritualibus vſi ſunt armis illis non omnibus cognitis, de quibus Apoſtolus, Arma mili- *2.Cor.10.* tiæ noſtræ non ſunt carnalia, ſed Deo potentia; ideóque vinci neſcia, & quæ vincant omnia.

Iſta continet, conſeruátque inſtar armamentarij volumen hoc antiquorum Regum Francorum,

duplicis generis arma victricia, ſigno ſanctæ Crucis impreſſa; quæ vt ſuum robur & munimentum, veluti propria ſibi vendicat ſancta Romana Eccleſia. Enimuerò ſicut arma Dauid aſſeruabantur in templo, eadémque ſummi ſacerdotis arbitrio, cauſa vrgente maxima, ſumebantur (vt factum eſt per 4. Reg. 11. Ioiadam ſummum Pontificem aduerſus impiam Athaliam, ad deſtructionem inualeſcentis tyrannidis, & extinctionem excreſcentis impietatis) ita iſta in Eccleſia cuſtodita manſerunt, Romani Pontificis monitu hortatúque mouenda aduerſus eiuſdem Eccleſiæ ſanctæ perſecutores. Quos cùm multos, diuerſóſque diuerſis temporibus iugiter paſſa ſit, nullos procaciores ſenſit, ſentítque impiis præſentis ſæculi Nouatoribus, qui dum Catholicam Eccleſiam canino dente proſcindunt, eoſdem glorioſiſſimos Principes, fœdis maculis calumniosè deturpare ſunt auſi.

His (prô nefas) malè olent lilia optimo odore Chriſti fragrantia; nec mirum, eò quòd Chriſti bo- 2. Cor. 2. nus odor alijs, ſecundùm Apoſtolum, ſit odor mortis ad mortem, alijs autem odor vitæ ad vitam. Hi Ioan. 12. enim cum Iuda vnguenti in Chriſti caput effuſionem infamant, dum cuncta eorumdem Chriſtianiſſimorum Regum Francorum erga Romanam Eccleſiam obſequia, officia & beneficia, ſimul cum ipſis omni laude digniſſimis reprehendunt, inſectantúrque conuicijs atque blaſphemijs; ita muſcæ mo-

morientes, omni ex parte viliſſimæ, conatæ ſunt, Eccleſ. 10. ſed fruſtrà, perdere pretioſiſſimi odorem vnguenti. At quomodo iſti tantis Principibus parcant, qui in Deum ipſum & Sanctos eius inuenti ſunt contumelioſi atque blaſphemi? Fuerunt iſti à nobis eadem ſcriptione vt inſani redarguendi, & confutandi: quo nomine etiam fore Maieſtati tuæ gratum eum ipſum Annalium Tomum exiſtimamus, cùm non ſolùm ab eorum calumnijs veritate hiſtorica defendantur, ſed & demonſtrentur ijdem Francorũ Principes laudatiſſimi, & qui tum Chriſtiana religione, tum bellica fortitudine probentur nulli fuiſſe ſecundi; immò qui præ excellenti virtute in multis fecerint primos eſſe ſecundos.

Tu ergo ab his non degener, nec animi magnitudine impar, vinci religione non ſinas, ſuperari virtute ne patiaris. Non deſunt duplicis generis hoſtes, de quorum victoria cumulatos gloriæ titulos, & auguſtiores pares tibi triumphos. Siquidem altera ex parte doloſa arte hæretici irrepunt, altera verò gladio imperioſo Turcæ graſſantur; ambo licet cultu diſſimiles, impietate pares, Chriſti Eccleſiæ perduelles, & antiquæ gloriæ Francorum infenſi. Hanc obſcurare penitus nituntur illi, dum felices olim Gallias, eiuſmodi monſtrorum (vt ſanctus Hieronymus ait) expertes, fœtidas voracéſque modò pa- Hieron. in Vigil. ti cogunt Harpyias:

Triſtius

Aen.3. *Triſtius haud illis monſtrum, nec ſauior vlla*
Peſtis, & ira deûm ſtygijs ſeſe extulit vndis:

Quæ vultu virgineo, recti nempe ſpecie fallunt, cunctáque fœdant atque peſſumdant. Iſti verò dira tyrannide occupant Loca ſancta, omnéq. premunt Orientale quondam acquiſitum à Francis Imperium. In illos vt leges, Rex inclyte, in iſtos vt arma conuertas, clamat ad te magna fiducia mater Eccleſia, benè conſcia, ſe bono Chriſtianæ religionis peperiſſe leonem, cuius vel rugitu tantùm (ſi velit) perterrefacti ſileant illi; iſti verò præſcij per Francos inſtare ſui occaſum Imperij, aut tibi cedant, aut cæſi deficiant.

Cùm autem in his præfando verſaremur, inopinatò accidit, vt communi omnium lætitia vulgaretur, Mediceam virginem, Auſtriacum germen, Italiæ ornamentum Mariam inter omnes à Deo delectam, moribus Chriſtianiſſimam Chriſtianiſſimo tibi Regi ſancto matrimonio iungi. Quamobrem quod Regi pro dedicatione parabam, modò eidem iam ſponſo etiam exhibeo pro ſponſalibus ſertis. Sit ergo volumen iſtud veluti lilijs contexta corona, qua tu, Rex inuictiſſime, ſacrum verticem chriſmate ſancto perfuſum iam exornans, præ ceteris decorus appareas atque conſpicuus. Nam quid iſtis floribus pulchrius, quorum ſpecie, tua corona niteſcit; cùm ſententia Domini, nec Salomon
Matth.6. in omni gloria ſua veſtitus ſit, vt vnum ex lilijs agri? Flores dico, maiorum tuorum inſignes virtutes. Quibus iam tuam mentem exornans ſemper vernantibus, numquam marceſcentibus, ſuauémque odorem vbique ſpirantibus, vbi iam & tu, vt maiores tui, benè olere cœpiſti ſanctiſſimo Patri tuo; vt illi, benedictionem præcipuam ab eo feliciter conſecutus, cuius merito tibi omnia proſpera cedant. *Geneſ. 27.*

Sit etiam idem volumen non pro corona tantùm, ſed loco Epithalamij nuptialis, eò quòd argumento non diſpar, licet dicendi genere ſit diuerſum; cùm vt in eo, maiorum egregia facta narrentur. Quo etiam, vt Epithalamio illo ſacro vocantur filiæ Sion videre Regem pacificum in die deſponſationis ſuæ diademate coronatum; ita nos maiores tuos, inclyta illa Francorum lumina, ne dicam numina, vocamus ſacris nuptiis iſtis adeſſe præſentes, ſecúmque à Deo obtenta largiter ad vos regalia dona ferre. Ac ne quid tam pio deſit officio: Sit nuptijs his (acclamando precamur cælites omnes) pro Auſpice Chriſtus, loco pronubæ Dei Genitrix, & Angeli, Sanctíque omnes pro paranymphis, qui faueant benè cœptis, eaſdémque ſacras nuptias copioſa ſanctáque prole fœcundent; vt quos nos vobis exhibemus in chartis, vos nobis mox reddatis in filijs Pipinos, Carolos, & Ludouicos. Viuite vnanimes iugali ſocietate felices, prole feliciores, & ſpe æternæ gloriæ feliciſſimi. Amen. *Cant.3.*

Præsens nonus Annalium Tomus incipiens ab anno Redemptoris Septingentesimo decimoquarto, perducitur vsque ad annum octingentesimum quadragesimum secundum, quo & orta hoc sæculo in Oriente, debellata est penitus Iconoclastia; vt planè, qui Tomum hunc Panopliam dixerit aduersus impios Iconoclastas, veritatis scopum attinget. Continet annos centum viginti octo.

ANNALES ECCLESIASTICI.

A MAGNA quidem vis est atque potentia veritatis, vtpote quæ Dei Filium inuisibilem atque incomprehensibilem è cælo duxit in terram, fecitq; visibilem hominem, vt eumdem sui testem fidelem efficeret. Id enim profitetur ipse, dum ait[a]: Ego in hoc natus sum, & in hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati.] nosque id ipsum præstare volens, sic monuit[b]: Et vos testimonium perhibebitis.] adeò vt qui Christi sunt, iidem testes esse debeant veritatis. Sicut enim magnus ille Patriarcha[c] Iacob non solùm ipse lapidem erexit in titulum, signum ac testimonium cum Laban sancitæ concordiæ, sed suos omnes simul in vnum conferre lapides præcepit, tanta copia, vt tumulus eleuaretur, quem Aceruum testimonij nominauit: ita & Christus non solùm lapidem[d] illum suum, angularem, electum, pretiosum, ac viuum erexit in titulum, ea sublimi inscriptione signatum: Ego[e] sum Via, Veritas, & Vita:] sed B & suis id ipsum faciendum præcepit, etiam si opus sit vitæ dispendio, huiusce modi scilicet in vnum aggregare lapides indices, semper loquentes testimonia veritatis.

I. PRAEFATIO AVCTORIS CVM IMPLORATIONE DIVINI AVXILII.

[a] *Ioan.* 18. [b] *Ioan.* 15. [c] *Gen.* 31. [d] 1. *Pet.* 2. [e] *Ioan.* 14.

Cùm autem id iugiter in Ecclesia factum constet; nos id operis sponte susce pimus, vt ex rebus gestis prodita annis singulis testimonia veritatis, eadem simul congerentes in vnum, ac temporis ordine disponentes, tolleremus in altum nobiliorem tumulum testium, qui sui eminentia factus orbi vniuerso perspicuus neminem latere posset; adeò vt hac ex parte si quis Annales hos, antiquo nomine Aceruum testimonij appellauerit, puto scopum veritatis attinget. Lapides siquidem sunt isti vocales, vbi sit Ecclesia Catholica edocentes: quos qui non audiunt, esse surdi penitus conuincantur, & arguantur omnino cæci, qui non videant quòd tanta sublimitate promineat; atque prorsus sit existimandus insanus, qui tanta congerie ac mole testium spreta, suam potiùs omnibus duxerit præferendam esse sententiam. II.

C Susceptí igitur nos memores instituti, ac Domini commonentis, atque dicentis[f]: Qui non colligit mecum, dispergit;] eiusmodi colligendi lapides cœptum semel prosequimur opus: & quamuis nimio labore fessi, assurgimus tamen alacres, non nostris confisi viribus, sed de consueto patrocinio, quod iugiter imploramus, patronæ nostræ sanctissimæ Dei genitricis Mariæ Virginis omnino securi. Cuius & precibus illud rogamus impendi, vt idem, qui in dies magis, maioribus incrementis Aceruus testium exaltatur, tamquam excelsa Pharus illuceat miseris illis, qui cæca nocte per altum pelagus æstuat tempestate iactati[g] circumferuntur omni vento doctrinæ; quo tandem ad lucem veritatis, licet serò, conuersi, illuc clauum dirigant, vnde malè soluerunt ad portum salutis, Catholicam ipsam sanctam Ecclesiam, quæ vnica in æternum perstat[h] columna & firmamentum veritatis. III.

[f] *Luc.* 11. [g] *Ephes.* 4. [h] 1. *Tim.* 3.

IESV CHRISTI ANNVS 714. | GREGORII PAP. II. ANNVS I. | ANASTASII IMP. ANNVS 2.

I. GREGORII SECVNDI SEDIS TEMPVS.

ANNVS Redemptoris septingentesimus decimusquartus, Indictione duodecima superiori Tomo vsque ad obitum Constantini Papæ in Annalibus relatus habetur: quæ autem ab eo tempore vsque ad eius finem gesta esse reperiuntur, iam aggredimur enarrare, atque primùm de sede Gregorij eius nominis secundi Romani Pontificis, quem absolutissimi omni ex patre summi sacerdotis expleſſe numeros, cùm res ab eo præclarè gestas perlegeris, æquè consenties. Quod primùm ad tempus spectat, cùm aliam eius Pontificis sedis longè diuersam annorum rationem initam à recentiore[a] auctore esse reperias ab ea, quam nos ponimus, hoc anno inchoatam esse, nempe quòd tradat post biennium ipsum sedere cœpisse, dignum existimamus, more nostro, nihil sine certa testificatione leuiter affirmare, sed ea de re exactam afferre rationem. Assertione in primis id constat Anastasij Bibliothecarij, qui dum numerat sedis eius annos sexdecim, menses octo, & dies viginti, mortuumque dicit vndecima Februarij, Indictione decimaquarta, vtique hoc anno sedere cœpisse affirmare necesse est: dumque rursum tradit, Ioannem Constantinopolitanum Episcopum ad eum litteras scripsisse, itidem hoc anno ipsum Pontificem esse creatum pariter admonet; siquidem illo de throno deposito, alius loco ipsius anno sequenti sedisse reperitur. etenim hoc anno secundo Anastasij Imp. Ioannem ipsum redactum in ordinem, Theophanes tradit, ipsum verò Anastasium Augustum præsentem non excessisse annum. Testantur & Sigebertus ac plures alij hoc anno Gregorium sedere cœpisse. Hæc de his quæ ad temporis rationem spectare noscuntur: iam verò de ipsius Gregorij electione agamus.

[a] *Pagius in Fast.*

II. GREGORII PRIMORDIA.

Cùm autem post Constantini Pontificis obitum sedes vacasset dies quadraginta duos, vt idem Bibliothecarius auctor est, vigesimasecunda mensis Maij, ipse Gregorius summa concordia Cleri totius & populi Pontifex creatus est. eminens enim in eo tum doctrina, tum sanctitas id ab inuitis etiam extorquebat. Sed audiamus quæ de ipso Bibliothecarius habet: Gregorius secundus natione Romanus, ex patre Marcello, fuit temporibus Anastasij, Theodosij, & Leonis, atque Constantini Augustorum. Hic à parua ætate in Patriarchio nutritus, sub sanctæ memoriæ domno Sergio Papa subdiaconus atque sacellarius factus, Bibliothecæ est illi cura commissa, deinde ad diaconatus ordinem prouectus est à sancto viro vir castus, diuinæ Scripturæ eruditus, facundus loquela, & constans animo, Ecclesiasticarum rerum defensor, & contrariorum fortissimus impugnator.] hæc de eius primordiis atque moribus Anastasius.

III. YOANNES EPISCOPVS CONSTANTINOPOL. HAERETICVS DEPONITVR.

Vbi autem Gregorij creatio innotuit Orientalibus, Ioannes Constantinopolitanus ad eum ex more Synodalem epistolam scripsit, vt idem Anastasius auctor est, qui ait: Huius temporibus Ioannes Constantinopolitanus Antistes Synodicam Romam misit, & ad eum rescriptis idem vsus est Pontifex.] hæc tantùm de his ipse. Quod enim idem Ioannes hæreticus esset, vt vidimus, intrusus à Philippico Imperatore, haud dubitari potest, reiectam à Gregorio Ioannis Synodalem epistolam, qua ipse, & alij cum eo Episcopi scribentes ad recèns creatum Romanum Pontificem, ab illo communionem Catholicam sustinere tentarent: sed eos tamquam hæreticos ipse Pontifex est auersatus, & ipsum pseudopatriarcham è throno deponendum curauit. Quod enim non antè, sed cùm rescripsit Gregorius Constantinopolim, ipse Ioannes è throno depositus inuenitur; vtique existimare dignum est, id litteris factum esse Gregorij ad Anastasium Imperatorem, ad id præstandum validè impellentis: qui & more maiorum Apocrisiarium mittens Constantinopolim Michaëlem presbyterum, per eumdem id visus est procurasse. Pepercerat hactenus ei Anastasius ea fortasse ratione, quòd ab ipso coronam Imperij solemnibus ritibus accepisset. Verùm hoc anno, qui secundus Anastasij numeratur, fuisse Ioannem in ordinem redactum, Theophanes affirmat, cuius & sententia hoc pariter anno, Kalendis Augusti, electum fuisse sanctum Germanum, possumus intelligere. Dum enim[b] ait ipsum Germanum sedisse annos quatuordecim, menses quinque, & dies septem, desiisse verò septima Ianuarij, Indictione decimatertia; vtique docet, hoc anno, mense Augusto sedere cœpisse: seu potiùs annos quindecim sedisse vsque ad annum septingentesimum trigesimum, quo priuatum constat. Quomodo autem ista de subrogatione Germani se habuerint, ab eodem Theophane sic accipe:

[b] *Theoph. ann. 13. Leon. Imp.*

Anno

CHRISTI 714. | GREGORII PAP. II. I. | ANASTASII IMP. 2.

A Anno, inquit, secundo Artemij; qui & Anastasij, translatus à Cyzico vrbe metropoli Germanus Constantinopolim, in quo & commonitorium translationis, quod subinfertur, pronuntiatum est, continens ita: Electione & approbatione religiosissimorum presbyterorum & diaconorum totius venerabilis sacrique senatus, & amici Christi populi, conseruandæ huius regiæ vrbis diuina gratia, quæ semper infirma curat, & ea quæ *nori sunt adimplet, transtulit Germanum sanctissimum Præsulem Cyzicensium metropoleos in Episcopum huius à Deo conseruandæ ac Imperatoriæ ciuitatis. Facta est præsens translatio in præsentia Michaëlis sanctissimi presbyteri & Apocrisarij Apostolicæ sedis sub Artemio Imperatore.] hactenus commonitorium, quod appellat Theophanes, siue decretum de translatione Germani è Cyzicena Ecclesia in Constantinopolitanam sedem. Delectus enim tantus vir fuit ob eius egregiam sanctitatem & eruditionem, cùm etiam & ge-
B neris nobilitate haberetur insignis. Fuit enim (inquit Zonaras) Germanus filius Iustiniani patricij, qui eo tempore quo Constantinus Pogonatus Imp. è Sicilia veniens vltus est in eos qui alium Imperatorem designauerant, ab eodem occisus est; & eius filium Germanum, cùm eius ætatis esset, qua castrari homines solent, eunuchum fecit.] hæc Zonaras in Constantino. Magna quidem Dei prouidentia factum est, vt tantus Episcopus temporibus istis Ecclesiæ Constantinopolitanæ daretur, cùm eidem Ecclesiæ maxima omnium persecutio immineret.

* desunt

IV. GERMANVS ELIGITVR EPISCOPVS CONSTANTINOP.

Quodnam autem specimen sanctitatis ediderit, cùm electus in Ecclesiam duceretur, collocandus in throno, dum prophetico afflatus spiritu ventura prædixit, habetur in rebus gestis præclarissimi martyris Stephani Iunioris apud Ioannem Damascenum his verbis expressum: Cùm eximius vir Germanus in patriarchicum thronum ascensurus esset,
C plebs ingenti frequentia ad maximum sanctæ Sophiæ templum, ipsius videndi cupiditate concurrebat. erat enim ille virtutis nomine clarus & illustris, atque in omnium linguis non sine voluptate versabatur. Vnà autem eum omnibus præclarum illud parentum Stephani par occurrens, scamnum quoddam occuparat, quo eum quem cupiebat, è superiori loco intueri posset. Cùm igitur ille per Ecclesiam transiret, statim mulier, quæ Stephanum gestabat in vtero (ipsam enim eius quem gestabat in vtero, cura concitabat) Benedic, domine, id quod in vtero meo est, clamare cœpit. Ille autem perspicaci animæ oculo eum, qui vtero gestabatur, intuens: Benedicat hunc Dominus per primi Martyris intercessiones, respondit. Apud omnes porrò mulier affirmabat, se ea hora qua hoc audisset, igneam flammam ex diuino illo ore prosilientem vidisse. Vt igitur in lucem editus est, statim eum, vt magnus Germanus prædixerat, Stephanum appellarunt, &c.] Ita quidem ad bellum quod parabatur, militem antequam nasceretur, visus est designasse, ac
D martyrem prædixisse Germanus, dum eum per primi martyris Stephani intercessionem cum benedictione signauit: quod & manifestiùs declararunt euenta, vt suis locis inferiùs dicturi sumus.

V. STEPHANVS IVNIOR IN MATRIS VTERO BENEDICITVR.

V. ANASTASIVS IMP. CESSAT. THEODOSIVS IMPERAT.

Turbatur inter hæc totus Reipublicæ status, tumultuantibus militibus, & alium sibi Imperatorem deligentibus nomine Theodosium. Quod quidem hoc anno factum esse, Theophanes in primis tradit, & alij omnes æquè consentiunt, cùm Imperij Anastasij non nisi annum & tres menses numerant. Quomodo autem id acciderit, ab eodem Theophane, qui ceteris sicut antiquitate, ita & auctoritate præstat, hæc breuiter accipe: Cùm Artemius, idemque dictus Anastasius, didicisset, quòd classis Sarracenorum ab Alexandria in Phœnicem properat ad ligna cypressina incidenda, eademque ad vsum nauium
E comparanda, mittit classem vt obsisteret, cui præfecit* Obsicium, nec non Ioannem magnæ Ecclesiæ diaconum. Porrò idem Imp. generalem logothetam Obsicium & alios omnes in Rhodo insula conuenire iubet. Vbi cùm essent, ab eis qui erant Obsicij, aduersus eos qui erant Ioannis, dissensio orta est, qua factum, vt occiso Ioanne, aduersæ partis militibus prævalentibus, dum timerent Imperatorem ob admissum facinus, reuersuri ad propria, cùm Adramyttium peruenissent, inuenientes indigenam hominem, nomine Theodosium, qui erat tributorum publicorum exceptor, eum hortati sunt imperare; qui fuga lapsus in monte latuit, sed inuentum imperare coëgerunt; Constantinopolimque versus nauigantes, cum classe regia pugnandum fuit, donec tandem post sex menses proditione vrbis porta patefacta, vnà cum suis admissus est Theodosius, qui Anastasio vitam concessit, quam duceret factus monachus in monasterio, vbi fuit exilio relegatus. Cùm interim Leo Isauricus præfectus Orientis minimè volens nouo Imperatori se subiice-

* Comitem obsequij.

re, secum attrahens Artabassum prætorem Armeniæ, cui & filiam spopondit in matri- A
monium se daturum, de Imperio adipiscendo cogitare cœpit. Hæc sunt ex Theophane summatim collecta, de rebus hoc anno gestis in Oriente.

IESV CHRISTI ANNVS 715. GREGORII PAP. II. ANNVS 2. THEODOSII IMP. IV. ANNVS 1.

I. SEPTINGENTESIMVS decimus quintus Redemptoris annus sequitur, idemque sui exordio signatus Indictione decima tertia, quo Theodosius eius nominis quartus Imperator, vbi habenas Imperij pulso Anastasio est adeptus, quòd Catholicus esset, nihil B
antiquius habuit, quàm vt quod Philippicus Imperator fuerat demolitus, ipse restitueret nobile monumentum, quo sex œcumenicæ Synodi depictæ erant: qui hoc facto ita compressit ora hæreticorum, vt omnis de fide quæstio in ea vrbe cessarit. Ista Anastasius in Gregorio, & alij. hæc in Oriente. Iam verò quæ in Occidente in eiusdem Gregorij Pontificatus exordio facta idem Anastasius tradit, hîc reddamus.

II. Quòd enim Longobardorum gladij vndique imminerent, quibus maximè in votis esset Vrbe potiri; quam cùm Heruli, Gothi, VVandali diuersis temporibus sæpè cepissent, ipsi verò quòd numquam consequi potuissent, probro ducebant. Quamobrem Gregorius Papa ad muniendam mœnibus Vrbem adiecit animum, quod & à prædecessoribus tentatum esse sciebat: sed quod nec ipse perfecerit, aliis ingruentibus molestiis, Anastasius docet his verbis: Hic exordio Pontificatus sui calcarias decoquere iussit A porta sancti Laurentij in- C
choans, huius ciuitatis muros instaurare decreuerat, & aliquam partem faciens, emergentibus incongruis, variisque tumultibus præpeditus est.] hæc Anastasius. Cœptis itaque
[a] *Isa.* 20. minimè fauens Deus, voluit cunctis innotuisse, ipsum esse positum in Vrbe [a] murum & antemurale; fortemque atque inexpugnabilem permansuram Vrbem, si eius habitatores iustitiam colerent: quod quidem pluribus sæpè est declaratũ exemplis. Sed quid turbarum his diebus acciderit, vt idem sanctus Gregorius auocaretur ab instituto, idem Anastasius

CVMANVM CASTRVM ROM. ECCLESIAE INVASVM A LONGOBARDIS.

narrat his verbis: Tempore etiam ipso castrum vnum à Longobardis fuerat sub pacis dolo peruasum. quo audito, omnes redditi sunt tristes. Adhortans autem sanctissimus Pontifex, ac commonens Longobardos, vt redderent; quòd si non acquiescerent, in iram diuinam inciderent pro dolo quem fecerant, suis scriptis protestabatur. Nam & munera eis dare, vt restituerent, voluit multa: sed illi turgida mente neque monita audire, nec reddere sunt D
passi. Vnde idem sanctus indoluit, seseque spei contulit diuinæ. Atque in munitione Ducis Neapolitani & populi vacans, ducatum eis, qualiter agerent, quotidie scribendo præsentabat. Cuius mandato obedientes, inito consilio, mœnia ipsius castri * versuti sub nocturno

PER NEAPOLITANOS ECCLESIAE ROM. CASTRVM RECIPITVR. * veluti

ingressi sunt silentio, Ioannes scilicet dux cum Theodimo subdiacono & Rectore, atque exercitu: & Longobardos pœnè trecentos cum eorum Castaldione interfecerunt; viuos autem ampliùs quingentos comprehendentes, captos Neapolim abduxerunt, & sic castrum recipere potuerunt, pro cuius redemptione septuaginta auri libras ipse sanctissimus Papa (vt promiserat) dedit.] hucusque verba Anastasij. Eadem habet & Paulus diaconus, qui & Cumanum id fuisse castrum affirmat. ex quo possumus intelligere à Beneuentano Duce Longobardorum id perpetratum fuisse.

III. Vidisti, Lector, sanctum Pontificem æquè ac Gregorium primum in numerum San- E
ctorum receptum, bona Ecclesiastica ab hostibus inuasa minimè contempsisse; vel recuperare desiisse, quantumlibet impossibilis propemodum videretur eius expugnatio loci, sed quod minùs posset suis, id alienis armis recipere procurasse, omnique studio præstò fuisse, consilio, ope, pecunia adiuuisse, subdiaconi etiam Ecclesiæ Romanæ opera vsum esse. Sed obserua ordinem quo processit, nimirum vt primùm paternis monitionibus rem ageret; deinde vt contemptores Ecclesiasticis censuris exterreret; demum verò vt in eos hæc omnia contemnentes ageret armis, eisque castrum expugnandum curaret. Sic Deus rem tantam aggredi voluit Pontificem & doctrina & sanctitate insignem, eiusque exemplo sanciri disciplinam, qua successores eruditi, ablata bona Ec-

BONA ECCLESIAE QVOMODO A RAPTORIBVS RECVPERANDA.

clesiastica ab iniquis possessoribus vindicarent etiam si opus sit armis, si cetera remedia
[b] *Aug. Epist.* 5. contemnantur. Possunt sanè bella fieri à Christianis, vt sanctus Augustinus [b] scribit ad Marcel-

A Marcellinum, ex charitate & misericordia dixerim & lucro eorum qui impetuntur; cùm videlicet occupando quis quæ sua non sunt, reus permanet damnationis æternæ, à qua vel inuitus liberatur, cùm vi aufertur, quod malè possedit, fitque secundùm illud Dauidicum [a]: Contere brachium peccatoris & maligni.] ex qua fractura, quòd salus animæ [a] *Psalm.* 9.
acquiratur, mox subditur: Quæretur peccatum illius, & non inuenietur.] Sic igitur ex charitate atque misericordia infertur bellum, in quo qui vincitur, simul vincat: & vnus tantummodò vincatur diabolus, cùm cogitur captiuatam animam reddere liberam, facta restitutione bonorum.

Quod verò ad Theodimum S.R.E. Subdiaconum & Rectorem Campaniæ, de quo est facta mentio, pertinet, extat eius sepulchralis inscriptio Neapoli in Ecclesia sancti Andreæ, ad Nidum dicta, in tabula marmorea ante altare his versibus exarata: IV. THEODIMI SVBDIACONI EPITAPHIVM.

B CONFVGIENTIS AD TVVM SVFFRAGIVM LÆTVS AMPLECTERE OSSA PVTRIDA
TABEFACTA APOSTOLE SCE QVI OB TVI MERITI DESIDERIVM AVLÆ
TVÆ MOENIA MIRA FECIT PVLCHRITVDINE CORVSCARE.
VT TVIS ADIVTVS AVXILIIS DISRVPTIS VINCVLIS INFERNI HINC RESVRGERE
CARO MISERA POSSIT ET IN DIE EXAMINATIONIS CALCATIS FACINOROSIS
PECCATIS GAVDIA DIVINA PERCIPIAT TE INTERPRECANTE MARTYR ANDREA.
HIC IN PACE MEMBRA SVNT POSITA THEODIMI SVBD. REG. ET RECT. SCE SED.
APOST. ET * DISP. HVIVS DIAC. BEATI ANDREÆ. *Dispensator huius Diaconiæ
SI QVIS PRÆSVMPSERIT HVNC TVMVLVM VIOLARE ERIT ANATHEMATIS
VINCVLIS INNODATVS.

Hactenus Theodimi subdiaconi Regionarij & Rectoris sanctæ Sedis Apostolicæ, & Dis-
C pensatoris Diaconiæ sancti Andreæ epitaphium sepulchrale. Ex quibus & illud obser- DIACONIAE ROM. ECCLES. IN DIVERSIS PROVINCIIS.
uatione dignum intelligis, in locis illis, vbi Romana Ecclesia patrimonia possidebat, constitutas esse Diaconias, sicut in vrbe, in quibus eleemosynæ à subdiacono Rectore patrimonij & dispensatore erogari solerent. Eorum namque ministrorum fuisse munus, curam gerere pauperum, ex pluribus sancti Gregorij litteris edocemur, datis ad Anthemium subdiaconum, eo tempore Neapoli eodem munere fungentem. Sed etsi non tempus, locus tamen exigit, vt in eadem Diaconia S. Andreæ, aliud hoc vetustius ibidem positum epitaphium hîc describamus:

✠ MORS QVÆ PERPETVO CVNCTOS ABSORBET HIATV
PARCERE DVM NESCIT SAEPIVS IPSA FAVET
FOELIX QVI AFFECTVS POTVIT DEMITTERE TVTOS CANDIDAE VETVS EPITAPHIVM.
D MORTALEM MORIENS NON TIMET ILLE VIAM.
CANDIDA PRÆSENTI TEGITVR MATRONA SEPVLCHRO
MORIBVS INGENIO ET GRAVITATE NITENS.
CVI DVLCIS REMANENS CONIVNX NATVSQVE SVPERSTES
EX FRVCTV MATER NOSCITVR IN SOBOLE
HOC PRECIBVS SEMPER LACHRYMOSA HOC VOCE PETEBAT
CVIVS NVNC MERITVM VOTA SECVTA PROBANT.
QVAMVIS CVNCTA DOMVS NVMQVAM TE FLERE QVIESCAT
FELICEM FATEOR SIC MERVISSE MORI.
✠ HIC REQVIESCIT IN PACE CANDIDA C. F. QVAE VIXIT PL. M. ANN. L.
DIE IIII. ID. SEPT. IMP. D. N. MAVRITIO PP. AVG. ANN. IIII. P. C.
E EIVSD. AN. II. IND. QVARTA.]

Tradunt hanc claruisse miraculis, dignamque habitam quæ referretur in Sanctorum numerum. Viget enim eius memoria in Romano Martyrologio vnà cum sancta Candida seniore discipula sancti Petri.

Sed redeamus ad Longobardos. Horum Rex Luithprandus primò infensus Pontifici V. LVITHPRANDVS DONATIONEM CONFIRMAT.
repetiit ab Ecclesia Romana Alpes Cottias, quas Aripertus Rex Longobardorum anteà ipsi donauerat: verùm pœnitentia ductus easdem rursus eidem Ecclesiæ confirmauit. Hæc Anastasius & Paulus Diaconus, necnon Beda huius temporis scriptor, dum ait: Luithprandus rex Longobardorum donationem Alpium Cottiarum, quam * Heribertus rex fecerat, & ille repetierat, admonitione venerabilis Gregorij Papæ confirmauit.] Hæc * Aripertus
ipse. Eadem & alij recentiores historici. Id ipsum Oldradus in epistola ad Carolum Magnum, vbi id primo anno eiusdem Regis ab ipso factum tradit.

IESV CHRISTI | GREGORII PAP. II. | LEONIS ISAVR. IMP.

ANNVS 716. | ANNVS 3. | ANNVS 1.

I. LEO ISAVRVS IMPERAT.

SEQVITVR annus Redemptoris septingentesimus decimusextus, Indictione decimaquarta, quo octauo Kalendas Aprilis Leo Isaurus, abdicante se Theodosio Imperatore, habenas sumit Imperij. De his acturi, primùm omnium quæ ad temporis rationem pertinent, sunt accuratiùs disquirenda. De die assentimur Theophani, ea id factum die affirmanti; at non sic de anno, qui id in annum sequentem reiicit, cùm id factum tradat Indictione decimaquinta. Sunt hæc eius verba: Regnauit autem Leo ab octauo Kalendas Aprilis decimæquintæ Indictionis, vsque ad quartumdecimum Kalendas Iulij nonæ Indictionis, &c.] Vt autem ipsi minimè assentiamur, cogit Gregorij Papæ epistola ad eumdem Leonem Imperatorem data, quam reddituri sumus suo loco inferius, qua ipsa affirmat, accepisse ab eodem Imperatore epistolam inter alias datam quartadecima Indictione, & alias annis singulis sequentibus vsque ad decimum annum eiusdem Imperij ab ipso datas; cuius certa assertione, firmaque testificatione recedere cogimur à Theophane. His accedit, quòd cùm omnes qui de Theodosio agunt, affirment, ipsum non nisi annum imperasse, ac posteà se abdicasse, si in sequentem annum ipsum Imperium propagasse dixerimus, vtique biennio imperasse dicendum esset, quod nemo aliorum Græcorum dixisse videtur. Hæc de tempore.

II. ABDICATIO THEODOSII.

De abdicatione verò Imperij per Theodosium facta modò dicendum. Theophanes rem gestam breuiter narrans, hæc ait: Theodosius compertis his quæ gesta sunt, superiùs enarrata, consilio à Germano Patriarcha & à Senatu percepto, per eumdem Patriarcham à Leone verba indemnitatis accepit, & Ecclesiæ suæ sine perturbatione seruandæ; & sic ei committunt Imperium. Porrò Theodosius vnà cum filio suo Clericus factus, residuum vitæ suæ transiuit in pace.] Hæc Theophanes. Epheſi eum defunctum tradunt, egregieque dum viueret philosophatum, sepultumque in Ecclesia S. Philippi in fraterno sepulchro, in quo, epitaphij loco, id tantùm inscribi voluerit, SANITAS, designans virum fidelem per mortem tantummodò perfectam consequi ab animæ passionibus sanitatem. Addunt præterea ab incolis loci traditum, ipsum etiam miraculis coruscasse.

III. [a] Ced. Annal. lib. 3. LEONIS PRIMORDIA ET ASCENSVS IN IMPERIVM. [b] Cedr. Annal. lib. 3. Theoph. & Zonar.

Quod verò pertinet ad Leonem, præfectus [a] hic fuit ab Anastasio Imper. regionibus Orientis, pollensque exercitu, post obitum Anastasij, in Armenia, vbi degebat, cœpit augere vires, quibus (quod cogitabat assiduè) posset Theodosium pellere, Imperioque potiri. quod, vt vidimus, ex sententia accidit, cùm Theodosius quietis potiùs, quàm Imperij cupidus esset. Sed quæ de ipsius Leonis origine & ad Imperium vsque progressu Græcorum Annales habent, hìc pariter describamus [b]: Hebræi impostores, qui quòd falsa prænuntiassent Arabum Regi, quæsiti ad necem, cùm fugissent in Isauriam, nacti Leonem adolescentem, eumdemque & Cononem nominatum, videntes ipsum formosum procero corpore, sed qui se sordida arte alebat, pronuntiauerunt ei, fore vt Romano Imperio potiretur, iuramentoque eum obligant, si hoc esset, facturum quod postulabunt. Iurauit id Leo in Ecclesia S. Theodori, quæ vicina erat. Post hæc factum, vt Leo à Sisinnio Patricio in militiam adsciscereturr, à Iustiniano autem Spatharius crearetur, ab Anastasio verò præfectura Orientis insigniretur, licet alij eam à Theodosio assecutum tradant, & sic Imperator euaserit.

IV. PERGAMVM A SARACENIS CAPTVM.

Dum hæc agerentur, subdit Theophanes: Masalmas Princeps Sarracenorum descendens in Asiam minorem, nullo negotio Pergamum cœpit, peccatis populi id exigentibus. Decepti ciues ab impostore mago horrendum diabolo sacrificium immolarunt. siquidem adductam viri ciuitatis illius mulierem incinctam, iamque parituram inciderunt, & assumpto paruulo in cacabo coxerunt, atque in huiusmodi detestabili sacrificio omnes qui bellare volebant, dexteræ manus suæ manicas intingebant: & idcircò traditi sunt inimicis.] Ista Theophanes, cui assentiuntur Græcorum ceteri. Quæ his subiiciunt de obsidione Constantinopolis ciuitatis, anno sequenti ea contigisse noscuntur. agemus de ea pluribus suo loco.

V.

Quo pariter anno idem Leo potitus Imperio, ne quid prætermitteret quod præstare solerent Orthodoxi Imperatores, coronandus à Germano Patriarcha, ipso exigente, iurauit se Fidem Catholicam illibatam in omnibus seruaturum, epistolamq; scribens ad Gregorium Romanum

CHRISTI 716. | GREGORII PAP. II. 3. | LEONIS ISAVR. IMP. 1.

A Romanum Pontificem, de sua promotione eumdem reddidit certiorem, Fideique suæ Orthodoxam confessionem adiungens, ex more ab eo Catholicam communicationem experiit. His acceptis Gregorius, qui & litteris Germani Patriarchæ de sincera fide Imperatoris pariter admonitus fuerat: Apostolicas ad eumdem Imperatorem litteras reddidit, quibus significaret, se eum vt Ecclesiæ filium benignè susciperе, & curaturum, vt vbique in Occidente principes Christiani ipsi fœdere amicitiæ iungerentur: factumque tunc, vt missæ Romam imagines eiusdem Imperatoris, quas Laurata nominare consueuerunt, à ciuibus magno fuerint honore susceptæ, vtque idipsum in prouinciis præstaretur à Principibus Christianis, æque eiusdem Gregorij opera curatum est. Habentur hæc omnia fusiùs explicata ab ipso Romano Pontifice in ea, quam eiusdem Imperatoris anno decimo ad ipsum scripsit epistolam, quam suo loco inferiùs reddituri sumus. LEO IMP SCRIBIT AD GREGORIVM PAPAM A QVO BENIGNE SVSCIPITVR.

B Ceterum idem Gregorius his temporibus cessans à tumultibus bellicis, ad monachismi collapsi restitutionem, monasteriorumque dirutorum restaurationem adiicit animum. Nam, vt ait Anastasius, monasteria, quæ secus Basilicam sancti Pauli erant in solitudinem redacta, renouauit, atque ordinatis seruis Dei monachis, congregationem per longum tempus restituit, constituitque vt ibidem die noctuque monachi redderent Deo laudes.] subdit insuper: Hic Gerontocomium, quod post apsidem sanctæ Dei genitricis ad Præsepe situm est, monasterium instituit; atque monasterium sancti Andreæ Apostoli, quod Barbaræ nuncupatur, ad nimiam deductum desertionem, in quo ne vnus quidem habebatur monachus, adscitis monachis ordinauit; atque fecit, vt vtraque monasteria ad sanctam Dei genitricem singulis diebus atque noctibus laudes Deo canerent.] Hæc Anastasius de vigilanti studio Gregorij Papæ. cetera de ipso suis locis dicenda erunt. VI. GREGORII PAPAE DILIGENTIA IN RESTITVENDIS MONASTERIIS.

C Ad hæc etiam tempora pertinet, quod tradit Paulus diaconus verbis istis [a]: Circa hæc tempora Petronax ciuis Brixanæ vrbis, diuino amore compunctus Romam venit; hortatuque tunc Gregorij Apostolicæ Sedis Papæ Cassinum castrum petiit, atque ad sacrum corpus beati patris Benedicti perueniens, ibi cum aliquibus viris iam antè residentibus habitare cœpit: qui eumdem venerabilem virum Petronacem sibi Seniorem statuerunt. Hic non post multum tempus, cooperante diuina misericordia, & suffragantibus meritis beati Benedicti patris, iamque euolutis ferè centum & decem annis, ex quo locus ille habitatione hominum destitutus erat, multorum ibi monachorum & nobilium & mediocrium ad se concurrentium patet effectus, sub sanctæ regulæ iugo, & beati Benedicti institutione, reparatis habitaculis, viuere cœpit, atque hoc sanctum cœnobium in statu, quo nunc cernitur, erexit.] Hucusque de rebus sub Gregorio gestis Paulus diaconus, incerto tamen anno eius Pontificatus, licet alij suo arbitrio sub primo referant, quod non puto contingere potuisse, turbatis illis tunc regionibus, vt vidimus, Longobardorum tumultibus. Verùm quòd Paulus numeret annos centum decem, ex quo locus ille fuit ob Longobardorum grassationes habitatoribus destitutus; scias centum quadragintaquatuor annos interlapsos esse ab inuasione illa Longobardorum, qua coacti sunt monachi locum deserere, & migrare Romam, vsque ad præsentem annum, quo ponitur Petronacis ad locum accessus sub Gregorio Papa. VII. [a] Paul. diac. lib. 6. cap. 40. non. edit. & ver. 13. PETRONAX RESTITVTOR MONASTERII CASSINENSIS.

Quod autem ait idem Paulus, tanto tempore perseuerasse locum illum absque habitatione hominum: intelligas sic perseuerasse absque monasterio ad monachorum regularem habitationem constituto, cùm alioqui numquam illic defuerint habitatores qui ad E venerandum corpus eiusdem sancti Benedicti excubias agerent. nam ante constructum à Petronace monasterium illud, habitatores ipsum ibi inueniſſe, qui eum delegerant (vt ait) Seniorem, idem ipse testatur Paulus. Sic igitur illud exploratissimum est, à tempore euersionis Cassinatis monasterij à S. Benedicto constructi, vsque ad erectum à Petronace monasterium, locum illum destitutum fuisse sicut monasterij habitatione, ita & monastica regulari institutione, cùm tamen numquam defuerint qui illic habitauerint serui Dei excubantes ad sepulchrum sanctissimi patris (vt diximus) Benedicti. VIII. CASSINENSIS LOCVS NVMQVAM HABITATORIBVS DESTITVTVS.

Mirum dictu, quanta mox ex noua plantatione Petronacis fuerint propagata eo in loco germina monachorum, & aucta ipsorum examina, instar apum, quæ ex turgescentibus aluearijs prodeuntes in diuersa loca ad fœtus multiplicationem volauerint. Sed & illud securè absque trepidatione mendacij asseri iure potest, nullum vmquam toto Christiano orbe extitisse aliquando monasterium, ex quo tot viri sanctitate conspicui atque IX.

doctrina, tanta numerositate ad regimen sanctæ Apostolicæ sedis adsciti fuerint, vt planè dici possit, fuisse idem aliquando seminarium sacrorum Antistitum, prout quæ suo tempore dicturi sumus, manifestè docebunt. Sed ad Gregorium redeamus. A

X. BASILICAE RESTITVTAE A GREGORIO.

Quem igitur ad reparanda (vt dictum est) monasteria his temporibus vidimus magnopere addictum fuisse: ad basilicas ipsas Vrbis tectis aliqua ex parte collapsis, idem Pontifex sollerti studio restituendas se contulit: atque primùm quod pertinet ad eam, quæ maiori amplitudine extendebatur, basilicam sancti Pauli, hæc Anastasius habet peracta eiusdem Pontificatus primis annis: Hic maximam partem basilicæ beati Pauli Apostoli quæ ceciderat, allatis de Calabria trabibus, cooperuit; & altare à nouo fecit, & ciborium argenteum, quod fuerat ruina quassatum. Sancti Laurentij pariter Ecclesiam foris muros sitam, quæ trabibus confractis, ruinæ iam erat vicina, reparauit, atque aquam fistulis compaginatis, post multum tempus in eamdem Ecclesiam reduxit: diuersasque Ecclesias in ruinam positas innouauit, quas per ordinem dicere longum est.] & inferiùs: Hic Ierusalem Ecclesiam sanctam, quæ multo fuerat detecta tempore, & circum quoque porticus vetustate quassata, trabibus diductis cooperuit ac reparauit. Ambonem etiam marmoreum in eadem Ecclesia fecit, eamque diuersis ditauit linteis atque ministeriis.] Hæc Anastasius, qui post hæc infert de Apostolatu sancti Bonifacij ad Germanos ipsi ab eodem Gregorio credito; cuius cùm certus annus, quo contigit, satis exploratus habeatur, suo loco de ipso copiosè dicturi sumus: modò autem de alio Apostolico viro, qui ante ipsum ab eodem Gregorio Papa idem Romæ munus accepit, oratio opportunè instituenda est. B

XI. APOSTOLATVS S. CORBINIANI.

Cùm Romam ad limina Apostolorum S. Corbinianus vir meritis insignis hisce Gregorij Pontificis primis annis aduenisset è Germania, innotuissetque ipsi Gregorio, statuit eius ad conuersionem Gentilium ministerio vti; eidemque credere Euangelium, Apostolatumq; conferre. Hæc autem quo modo se habuerint, eius in Episcopatu Frisingense successor, narrat[a] Aribo. In quo illum corrigas, quem vitio librariorum irrepsisse putamus errorem, dum videlicet ibi Episcopatum gessisse ponitur temporibus Pipini Principis, quem ante biennium esse defunctum, constanti assertione antiquorum scriptorum omnium suo loco superiùs dictum est. potuit tamen euenisse, vt cum exordio vitæ eius dicatur innotuisse Pipino ante susceptum Romæ Episcopatum, reliquas etiam res ab eo gestas æquè sub Pipino esse transactas putauerit qui exscripsit. Vitam iste solitariam cùm elegisset, atque aduenientium frequentia (quòd cognitus esset Dei amicus) obrueretur, Romam proficisci cogitauit, vt sacra Apostolorum limina inuiseret. Quo modo autem factum sit vt à Gregorio Pontifice crearetur Episcopus, ab eodem auctore sic accipe. C

[a] *Apud Sur. tom. 5. die 8. Septemb.*

XII. PALLIVM TRIBVIT GREGORIVS CORBINIANO.

His verò (inquit) tribulationibus fatigatus, quartumdecimum in sua cella impleuerat annum: tunc demum iniens consilium, ad limina sacratissima beatorum Apostolorum Petri & Pauli orationis causa ire decreuit, & ibi se Apostolici viri doctrinæ & orationibus commendare; & si fieri posset, impetrare ab eo sibi & suis qui cum eo venirent, in quodam angulo latitandi facultatem, vt ad sanctorum Apostolorum patrocinia posset secretiùs peruenire, & ibi sub sanctæ conuersationis regula liceret ipsi vitam ducere. Mouit autem vir sanctus comitatum suum cum vniuersis supellectilibus, & incolumis cœptum perfecit iter. Oratione autem facta in Confessione beatissimi Apostolorum Principis Petri; ad beatæ memoriæ Gregorij Papæ pedes se prostrauit, eique secretum animi sui diligentissimè explicauit, & quibus necessitatibus coactus suum amisisset secretum, & quomodo tranquillum per humanos fauores perdidisset portum, & quibus rerum sæcularium tumultibus quasi nauis in medio maris iactaretur fluctibus, vt vix solitudinis marginem recolendo prospiceret: & plus etiam formidanda adiecit, quia temporalia sibi à multis concessa munera, sibi potiùs ad perditionis cumulum euenire posse timeret, quàm ad præsentis vitæ solatia. Venerabilis autem Papa Gregorius audiens viri verba, intellexit zelum animi eius, qualiter & quàm magnam in Dei opere haberet animi puritatem.] Et paulò inferiùs: Hæc beatissimus Papa Gregorius intuens, cœpit cum suis inire consilium, ne tanti luminis fulgor absconderetur sub modo, sed vt (secundùm dicta Veritatis[b]) supra candelabrum posito illo, multi ab eo illuminarentur; cogitauitque vt ex auctoritate beati Petri Apostoli sacerdotalem ei honorem conferret. Itaque in viro Dei quæ consultando tractauerat, opere perficiens, per singulos gradus vsque ad pontificalem eum prouexit honorem. Vir itaque sanctus, quamuis coactus, tamen D E

[b] *Mat. 5.*

A men dono Dei & diuini muneris largitori consentiens, Psalmistæ non immemor timens ne tali fraudaretur honore, dicentis[a]: Quia noluit benedictionem, elongabitur ab eo: quamuis honorem fugiendo humilitatem continere voluisset, obeditionem tamen maiorem iudicauit, ne Patrem resistendo contristaret, vel diuinæ voluntati contraire videretur. Coactus ergo sacerdotalem suscepit benedictionem, accepto etiam Pallio cum benedictione & adiutorio beati Petri Apostoli, vt vbique prædicationis officium exercere in toto orbe posset, & tanti Patris concessu potestatem haberet.] Hactenus de eius Apostolatu, quem Deus sequentibus signis mirificè illustrauit, quæ idem auctor enarrat. Licet enim generatim ad omnes prædicandi Euangelium potestatem à Rom. Pontifice accepisset, titulum tamen Frisingensis Ecclesiæ est consecutus. Verùm quia amator nimium erat solitudinis atque secreti silentij, dimissum rursus repetens habitaculum, vt se abdicaret B ab Episcopatu, Romam iterùm post multos annos ad Gregorium rediit. quæ autem tunc inter eos transacta sint, suo loco dicturi sumus. Porrò Otho Frisingensis Episcopus res ab eo præclarè gestas summatim tantùm attingit.

[a] *Psal. 108.*

XIII. HIENSES CATHOLICOS RITVS RECIPIVNT.

Hic pariter annus consignatur, quo in Anglia longæuum schisma de Paschatis celebratione à Scotis monachis Hiensis insulæ opera sancti Egberti, de quo plura sunt dicta superiori Tomo, penitus tollitur. Agit de his Beda[b], rem gestam sic narrans: Nec multo post illi quoque, qui Hij insulam incolebant, monachi Scoticæ nationis cum his, quæ sibi erant subdita, monasteriis ad ritum Paschæ ac tonsuræ canonicum, Domino procurante, perducti sunt: siquidem anno ab Incarnatione Domini septingentesimo sextodecimo, quo Osredo occiso, Coenrhedus gubernacula regni Nordanhumbrorum suscepit, cùm venisset ad eos de Hibernia Deo amabilis & cum omni honorificentia nominandus C pater ac sacerdos Egbertus, cuius superiùs memoriam sæpiùs fecimus, honorificè ab eis & multo cum gaudio susceptus est. Qui quoniam & doctor suauissimus, & eorum quæ agenda docebat, erat executor deuotissimus, libenter auditus ab vniuersis, immutauit piis & sedulis exhortationibus inueteratam illam traditionem parentum eorum, de quibus Apostolicum[c] illum licet proferre sermonem, quòd æmulationem Dei habeant, sed non secundùm scientiam: Catholicoque illos atque Apostolico more celebrationem (vt diximus) præcipuæ solemnitatis sub figura coronæ perpetuæ agere perdocuit. Quod mira diuinæ constat factum dispensatione pietatis: vt quoniam gens illa, quæ nouerat scientiam diuinæ cognitionis, libenter ac sine inuidia populis Anglorum communicare curauit: ipsa quoque postmodum per gentem Anglorum in eis quam minùs habuerat, ad perfectam viuendi normam peruenire. Sicut è contrà Britones, qui nolebant Anglis D eam quam habebant fidei Christianæ notitiam pandere, credentibus iam populis Anglorum, & in regula fidei Catholicæ per omnia instructis, ipsi adhuc inueterati & claudicantes à semitis suis, & capita fieri sine corona prætendunt, & solemnia Christi sine Ecclesiæ Christi societate venerantur.] vt ex his intelligas cur ablatum sit regnum ab ipsis, & datum sit genti facienti fructum eius. Pergit verò Beda:

[b] *Bed. lib. 5. cap. 23.*

[c] *Rom. 10.*

XIV. Susceperunt autem Hienses monachi, docente Egberto, ritus viuendi Catholicos sub Abbate Duumchado post annos circiter octoginta, ex quo ad prædicationem gentis Anglorum Aidamum miserant Antistitem. Mansit autem vir Dei Egbertus annos tredecim in præfata insula, quam ipse velut noua quadam relucente gratia Ecclesiasticæ societatis & pacis Christo consecrauerat.] hactenus de his Beda.

XV. Iam verò extremo loco anni huius funera Hispanorum Ecclesiæ ex clade Sarracenica E prosequamur. Peccatis id exigentibus populorum, inualescentibus Sarracenis res in deterius dilabuntur: siquidem duæ præcipuæ ciuitates hactenus integræ conseruatæ, ab iisdem captæ miserrimè exciduntur. De his enim ista Tudensis: Post hæc Mauri, viribus totis Geticis non *stantibus totam ferè Hispaniam atque prouinciam Burgundiam & Pictauium ferro flammaque attritas, suo domino manciparunt.] sed hæc postea. Legionensem verò ciuitatem, quondam caput regni Sueuorum sibi subiugauerunt, multis Gallecciorum in defensione ipsius vrbis viriliter obsistentibus hostili gladio trucidatis. Vrbs quoque Toletana multarum gentium, Ismaelitis triumphis ita succubuit per proditionem Iudæorum, quia fortior & rebellior fuerat. Nam cùm Christiani in die in Ramis palmarum ad Ecclesiam sanctæ Leocadiæ extra vrbem regiam ob reuerentiam tantæ solemnitatis, ad audiendum verbum Dei conuenissent; Iudæi qui proditionis signum Sarracenis dederant, à Christianis clausa s portas Sarracenis aperuerunt, & Deo fidelis populus

*obstantibus HISPANIA VASTATVR A SARRACENIS, TOLETVM CAPITVR.

populus Toletanus foris inuentus, extra vrbem gladio deletus est. Post hæc Sarraceni Præfectos per omnes prouincias Hispaniæ posuerunt, qui plurimis annis tributa exegerunt. Cordubam sibi sedem elegerunt. Tunc residui Gothi in ardua montium Pyrenæorum, Asturiorum, & Galleciæ se claudentes, euaserunt Sarracenos. hæc summatim ex illo. Si bellica ista cupis, tu pete eos qui eadem scriptis suis pluribus sunt prosecuti. A

XVI. Sed quanta mala gens inimica Deo Christianæ religioni intulerit, ex threnis sanctorum qui his ipsis temporibus Sarracenorum scripsere mala quæ paterentur, est facile perspicere. In quibus nolim tu delicatus exhorreas barbarismis & soloecismis pannosam intextam orationem, cùm alioqui in sermone lugubri, lugubris rudisque vestis magis permoueat adstantes. Ex antiquo scripto codice, cuius est titulus, Indiculus luminosus, ista produntur[a]: Ecce (inquit auctor) lex publica pendet, & legalia iussa per omne regnum eorum discurrũt, vt qui blasphemauerit, *Mahometum scilicet, vel ad eum pertinentes*, flagelletur, & qui percusserit, occidatur. Et ecce quotidie horis diurnis & nocturnis in turnibus suis & montibus caliginosis Dominum maledicunt, dum vatem impudicum, periurum, rabidum & iniquum vnà cum Domino testimonij voce extollunt.] Ista illi in superstitionis eorum cultu tuendo & ampliando. Quæ autem pati solerent ab illis iugiter Christiani, idem ita prosequitur: Quotidie opprobriis & mille contumeliarum fascibus obruti, persecutionem nos dicimus non habere? Nam vt alia taceam, certè dum defunctorum corpora à sacerdotibus vident, vt mos est ecclesiasticus, humanda portari; nónne apertis vocibus, & impurissimis gemitibus dicunt: Deus non miserearis illis? & lapidibus sacerdotes Domini impetentes, ignominiosis verbis populum Domini denotantes, spurcitiarum fimo Christicolas transeuntes pedore infando aspergunt, maiora minitando ringentes?] Et paulo pòst[b]: Sic itidem & cùm sacerdotes Dei causa quopiam cuiquam obuiauerint per viam, lapides coram ipsis cumulãtes, testasq. aridissimas ante vestigia eorum reuoluentes, ac improperioso & infami nomine derogantes, vulgari prouerbio & cantico inhonesto fugillant, & fidei signum opprobrioso elogio detruncant. Sed cùm basilicæ signum, hoc est, tinnientis æris sonitum, qui pro conuentu Ecclesiæ adunando, horis omnibus canonicis percutitur, audiunt, derisione & contemptu inhiantes, mouentes capita, infanda iterando congeminant, & omnem sexum, omnemque ætatem, torumque Christi Domini gregem non vniformi subsannio, sed milleno contumeliarum infamio impetunt & derident. [c] Numquid non isti sunt, qui Ierusalem maledicunt, & muros sanctæ Sion destruunt & succendunt? de quibus dicitur: Maledicti omnes qui spernunt te, & omnes qui blasphemant te. Maledicti omnes qui destruunt muros tuos, & omnes qui subuertunt turres tuas, & omnes qui succendunt habitationes tuas. Et licet hæc omnia ab illis per contemptum, vel derisionem, vel odium, vt diximus, impleantur; tamen etiam carnaliter in habitationes Domini, & in sanctuarij ædes quotidie perpetrantur, dum Ecclesiæ Dei destruuntur, & antiqua soliditate templa firmata terratenus coæquantur.] hucusque qui his aderat auctor. B C D

[a] *Recitat ex eo Moral. in li. 1. Eulog. 8. DE HISPANIARVM CLADE LVCTVS.*

[b] *Eulog. Memor. Sanct. lib. 1. numer. 12, 13.*

[c] *Tob. 13.*

XVII. Quòd autem sinerent Sarraceni quæ remanserunt templa aperta esse, & à Christianis ad libitum frequentari; id inde prouenit, quòd magnam ex his pecuniam corradebãt, non annua ab eis tributa exigentes, sed menstrua, vt quidquid in Ecclesias conferretur oblatione fidelium, totum in fiscum inferretur Sarracenorum. Audi de his quid Samson[d] Abbas S. Zoili martyris, qui inter impios Sarracenos claruit doctrina & probitate, dicat: Omnes, inquit, basilicas vrbis prædictæ (loquitur de Corduba) tributarias fecit esse; & impurus hostis de purissimis oblationibus fidelium in vsum templi collatis Dominici, thesauros fisci inhiatus est ampliare, vt spoliando mensam Christi, & ditando palatia fisci, videretur aquam sitientibus auferre, & amplissimo maris sinu infundere; sicque peractum est, vt venale sacerdotium sustinentes, ipsæ basilicæ non more solito dignos recipere, & indignos queant sacerdotes repellere.] & quæ sequuntur, dum queritur quòd potentiores qui cum suis dignitatibus remanserunt inter Sarracenos Christiani, huiusmodi sacrilegiis demereri studerent gratiam Maurorum Regum. E

[d] *Apud Moral. in præf. ad Eulogium.*

XVIII. Sed & threnos sancti Eulogij martyris audiamus. ipse enim post alia multa in [e] Memoriale Sanctorum sic ait: Nullam opinantes esse molestiam diruptiones basilicarum, opprobria sacerdotum, & quod lunariter soluimus (*singulis mensibus scilicet*) cum graui mœrore tributum; adeò vt expedibilius nobis sit compendium mortis, quàm egentissimæ vitæ laborioſum discrimen.] & paulo inferiùs: Et quis inter cunctos persecutores

[e] *Eulog. lib. 1. num. 12.*

A res fidelium cruentiùs, quàm hic infandus, Ecclesiam insecutus est? Quis tanta in euersionem Catholicorum, quanta idem exaggerauit infaustus? Quia, vt ita dixerim, nemo nostrûm inter eos securus ingreditur, nemo quietus permeat, nemo septum eorum nisi dehonestatus pertransit. Etenim cùm nos cuiuslibet rei familiaris necessitas ire in publicum coëgerit, & instante domestica necessitate, ex angulo tugurij nostri in forum prosilire contigerit: mox vt stigmata in nobis ordinis sacri aduertunt, acclamatione derisionis vt amentes & fatuos impetunt, præter illa puerorum quotidiana ludibria, quibus non satis est inferre linguę conuicium, turpia exaggerare scurrilitatum, verùm etiam à tergo nos lapidibus insectari non desinunt. Quid illud memorem, quod in contumeliam signi venerabilis proferunt? quod cùm forte competens tempus psallendi signum fidelibus dare compulerit, & imminens hora obsecrationis indicium populis facere consuetum popoB scerit: mox vt illectum superstitione mendaci vulgus clangorem tinnientis metalli aure captauerit, in omnem maledictionem & spurcitiam linguam admouere non differt. Ergo non incongruè maledicuntur, qui tanto odio aduersus Dei sortem sequipedas suos informant. Sæpè ab eis & incessanter calumniamur: causaque religionis eorum sæuitiam vbique perpetimur; adeò vt multi ex eis tactu indumentorum suorum nos indignos diiudicent, propiusque sibimet accedere, execrentur; magnam scilicet coinquinationem existimantes, si in aliquo rerum suarum admisceamur.] Hæc & alia S. Eulogius, deplorans infelicem sub barbara gente Fidelium captiuitatem.

QVAM MALE HABITE CHRISTIANI A SARRACENIS.

Quod audisti de lunari tributo, nempe menstruo, eiusdem meminit & Leouigildus[a] presbyter Cordubensis, qui eodem vixit tempore, scripsitque librum de habitu clericoC rum, in quo cùm præfatur causas scribendi, sic ait: Vt qui ex nobis ad remanentes doctores, imbecillitate corporis præpediente, dirigere gressus nequiuerit, aut quem inquisitio, vel census, vel vectigalis, quod omni lunari mense pro Christi nomine soluere cogimur, retinuerit; saltem nocturno tempore inter Ecclesiastica munia, qui necessarium duxerit, legat.] Meminit eiusdem Leouigildi idem qui suprà Samson Abbas, refertque Morales. At isti scripserunt quæ agebantur suis temporibus post centum & ampliùs annos, ex quo Sarraceni potiti sunt Hispaniis, & iam furor ille pristinus persecutionis deferbuisset: vt dubium non sit, maiores suos, qui istis vixere temporibus, duriorem subiisse sub impiis barbaris seruitutem, cùm nec esset qui eorum afflictiones scriptorũ monimẽtis committeret.

XIX. [a] *Apud Moral. in Eulog. lib. 1.*

XX. CEOLREDI REGIS OBITVS ET DAMNATIO AD INFEROS.

Hoc eodem anno (vt auctor est Beda) moritur Ceolredus Merciorum Rex, quem damD natum in pœnas æternas inferni, ex defuncto homine in vitam reuocato, certa testificatione cognitum est. Res quidem admiranda, haud tamen ignoti cuiuspiam auctoris assertione proponitur, sed viri clarissimi, & qui his ipsis temporibus vixit, orbi Christiano notissimus S. Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus, idemque Martyr, & Apostolus Germaniæ nominatus. Extat de his scripta ab ipso epistola, inter alias nondum editas numerata vigesimaseptima, quarum duo nacti sumus exemplaria, alterum Romæ in bibliotheca S. Mariæ super Mineruam vetustissimum, sed nonnihil mendosum, alterum Antonij Augustini diligentia perpurgatum. Epistola autem sic se habet:

XXI. EPISTOLA S. BONIFACII DE HOMINE AD VITAM REVOCATO.

Beatissimæ virgini, immò dilectissimæ Dominæ Eadeburgæ monasticæ normula conuersationis emeritæ, Vuinfridus exiguus in Christo Iesu intimæ charitatis salutem.] Qui Vuinfridus hîc nominatur, idem postea, cùm insignia accepit Apostolatus, appellatus est Bonifacius, vt suo loco dicetur.

Rogabas me, soror charissima, vt admirandas visiones de illo rediuiuo, qui nuper in E monasterio Milburgæ Abbatissæ mortuus, & reuixit, quæ ei ostensæ sunt, scribendo intimare, & transmittere curarem, quemadmodum ista veneranda Abbatissa Hildelida referente didici. Modò siquidem gratias omnipotenti Deo refero, quia in hoc dilectionis tuæ voluntatem eo plenius, liquidiusque, Domino patrocinium præstante, implere valeo, quia ip e cum supradicto fratre rediuiuo, dum nuper transmarinis partibus ad istas peruenit regiones, locutus sum, & ille mihi stupendas visiones, quas extra corpus suum raptus in spiritu vidit, proprio exposuit sermone. Dicebat quippe se per violentæ ægritudinis dolorem, corporis grauedine subitò fuisse exutum, & simillimam esse collationem, veluti si videntis & vigilantis hominis oculi densissimo tegmine velati, & subitò auferatur velamen, & ei perspicua sint omnia, quæ anteà non conuisa, & velata & ignota fuere; sic sibi abiecto terrenæ velamine carnis, ante conspectum vniuersum collectum fuisse mundum, vt cunctas terrarum partes, & populos, & maria sub vno aspectu contue-

contueretur. Et * tum magnæ claritatis & ſplendoris Angelum eum de corpore egreſſum ſuſcepiſſe, vt nullatenus præ nimio ſplendore in eos aſpicere potuiſſet, qui iucundis & conſonis vocibus canebant [a]: Domine ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripias me: & ſubleuans me, duxit in aëra ſurſum; & in circuitu totius mundi ignem ardentem videbam, & flammam immenſæ magnitudinis exhalantem, & terribiliter ad ſuperiora aſcédentem, non aliter pęnè, quàm vt ſub vno globo totius mundi machinam complectentem, niſi eam ſanctus Angelus impreſſo ſigno ſanctæ crucis Chriſti compeſceret. Quando enim in obuiam minacis flammæ ſignum crucis Chriſti expreſſerat; tunc flamma magna ex parte decreſcens reſedit, & iſtius flammæ terribili ardore intolerabiliter torquebar, oculis maximè ardentibus, & ſplendore fulgentium ſpirituum vehementiſſimè reuerberatis, donec ſplendidæ viſionis Angelus manus ſuæ impoſitione caput meum quaſi protegens tangebat, & me à læſione flammarum tutum reddidit.

* al. tam

[a] Pſal. 37.

XXII. Prætereà referebat illo in temporis ſpatio, quo extra corpus fuit, tam magnam animarum migrantium de corpore multitudinem illuc, vbi ipſe fuit, conueniſſe, quam totius humani generis in terris non fuiſſe anteà exiſtimarat: innumerabilem quoque malignorum ſpirituum turbam, necnon & clariſſimum chorum ſupernorum Angelorum adfuiſſe narrauit; & maximam intra ſe miſerrimos ſpiritus, & ſanctos Angelos de animabus egredientibus de corpore diſputationem habuiſſe, dæmones accuſando, & peccatorum pondus grauando; Angelos verò releuando, & excuſando: & ſe ipſum audiſſe omnia flagitiorum ſuorum propria peccamina, quæ fecit à iuuentute ſua, & ad confitendum aut neglexit, aut obliuioni tradidit, vel ad peccatum pertinere omnino neſciebat, ipſius propria voce contra illum clamitaſſe, & eum duriſſimè accuſaſſe, & ſpecialiter vnumquodque vitium quaſi ex ſua perſona in medium ſe obtuliſſe, dicente quodam: Ego ſum cupiditas tua, qua illicitè frequentiſſimè, & contraria præceptis Dei concupiſti. quodam verò: Ego ſum vana gloria, qua te apud homines iactanter exaltaſti. alio: Ego ſum mendacium, in quo mentiendo peccaſti. alio: Ego ſum otioſum verbum, quod inaniter locutus fuiſti. alio: Ego viſus, quo videndo illicita peccaſti. alio: Ego contumacia, & inobedientia, qua ſenioribus ſpiritalibus inobediens fuiſti. alio: Ego torpor & deſidia in ſanctorum ſtudiorum neglectu. alio: Ego vaga cogitatio, & inutilis cura, qua * tunc ſupra modum ſiue in Eccleſia, ſiue extra Eccleſiam occupabas. alio: Ego ſomnolentia, qua oppreſſus tardè ad confitendum Deo ſurrexiſti. alio: Ego iter otioſum. alio: Ego ſum negligentia & incuria, qua detentus erga ſtudium diuinæ lectionis incurioſus fuiſti: & cetera his ſimilia omnia, quæ in diebus vitæ ſuæ in carne conuerſatus peregit, & confiteri neglexit. Multa quoque, quæ ad peccatum pertinere omnino ignorabat, contra eum cuncta terribiliter vociferabantur. Similiter & maligni ſpiritus in omnibus conſonantes, vitia accuſando, & duriter teſtificando, & loca & tempora nefandorum actuum memorantes, eademque peccata * dixere clamantes, * probabant.

Quod per ſpeciem oſtẽſum eſt, ſimilitudinem habet cum his quæ ſcribit ſanctus Cyril. Alexan. in tractatu de egreſſu animæ.

* te

* dirè

* prodebant.

XXIII. Vidit quoque ibi hominem quemdam, cui iam in ſæculari habitu degens, vulnus inflixit, quem adhuc in hac vita ſupereſſe referebat, ad teſtimonium malorum ſuorum adductum, cuius cruentatum & patens vulnus, & ſanguis ipſe propria voce clamans improperabat, & imputabat ei crudele effuſi ſanguinis crimen. & ſic cumulatis & computatis ſceleribus antiqui hoſtes affirmabant, eum peccatorem iuris eorum & conditionis indubitanter fuiſſe. Et contrà autem dixere excuſantes me clamitabant paruæ virtutes animę, quas ego miſer indignè & imperfectè peregi. Quædam dicit: Ego ſum obedientia, quam ſenioribus ſpiritalibus exhibuit. quædam: Ego ſum ieiunium, quo corpus ſuum contra deſiderium carnis pugnans, caſtigauit. alia: Ego oratio pura, quam effundebat in conſpectu * Dei. alia: Ego obſequium infirmorum, quod clementer ægrotantibus exhibuit. quædam: Ego * in pſalmis, quem pro otioſo ſermone ſatisfaciens, Deo cecinit. Et ſic vnaquæque virtus contra æmulum ſuum peccatum, excuſando me, clamitabat, & has illi immenſæ claritatis Angelici ſpiritus magnificando defendentes me affirmabant, & iſtæ virtutes vniuerſæ valde macte, & multo maiores & excellentiores eſſe mihi videbantur, quàm vmquam viribus meis dignè perpetratæ fuiſſent. * Interea referebat, ſe quaſi inferioribus in hoc mundo vidiſſe igneos puteos horrendam eructantes flammam plurimos, & erumpente terra, terribilem flammam ignis volitaſſe, & miſerorum hominum ſpiritus in ſimilitudine nigrarum auium per flammam plorantes & vlulantes, & verbis & voce humana ſtridebant, lugentes propria merita, & præſens ſupplicium, confediſſe paululùm

Accidit ſecundùm illud Prouerb. 31. Laudent eam in portis opera eius.

* Domini.

* ſum pſalmus,

* Item

paululùm hærentes in marginibus puteorum, & iterùm eiulantes cecidiſſe in puteos, & vnus ex Angelis dixit: Paruiſſima hæc requies indicat, quia omnipotens Deus in die futuri Iudicij his animabus refrigerium ſupplicij & requiem perpetuam paraturus eſt. Sub illis autem puteis adhuc inferioribus, & in imo profundo, quaſi in inferno inferiori audiunt horrendum & tremendum, & dictu difficilem gemitum, & fletum lugentium animarum, ad quas numquam pia miſeratio Domini perueniet, ſed æterna illas flamma ſine fine cruciabit.

XXIV. DE VISIONE PARADISI. Vidit quoque miræ amœnitatis locum, in quo pulcherrimorum hominum glorioſa multitudo miro lætabatur gaudio, qui eum inuitabant, vt ad eorum gaudia, ſi ei licitum fuiſſet, cum eis gauiſurus veniret, & inde miræ dulcedinis fragrantia veniebat, quæ beatorum aditus fuit ibi congaudentium ſpirituum, quem locum ſancti Angeli affirmabant famoſum eſſe Dei paradiſum.

XXV. *Per ſpeciẽ demonſtrantur pœnæ purgatorię.* Nec non & ignem, piceumque flumen bulliens & ardens miræ formidinis, & teterrimæ viſionis cernebat, ſuper quod lignum pontis vice poſitum erat, ad quod ſanctæ glorioſæque animæ ab illo ſecedentes conuentu properabant, deſiderio alterius ripæ tranſire cupientes, & quædam non titubantes conſtanter tranſibant; quædam verò labefactatæ de ligno cadebant in tartareum flumen, & aliæ tingebantur quaſi toto corpore merſæ; aliæ autem ex parte quadam veluti vſque ad genua media: quædam verò vſque ad axillas, & tamen vnaquæque cadentium multo clarior, ſpecioſiorque de flumine in alteram aſcendebat ripam, quàm priùs eſſet, cùm in bulliens cecidiſſet flumen: & vnus ex beatis Angelis, de illis cadentibus animabus dixit: Hæ ſunt animæ, quæ poſt exitum mortalis vitæ, quibuſdam leuibus vitijs non omnino ad purum abolitis, aliqua pia miſerentis Dei caſtigatione indigebant, vt Deo dignè offerantur.

DE VISIONE PVRGATORII.

XXVI. Et citra illud flumen ſpeculatus, muros fulgentes clariſſimi ſplendoris, ſtupendæ longitudinis, & altitudinis immenſæ, & ſanctos Angelos audiuit dixiſſe: Hæc eſt enim illa ſancta & inclyta ciuitas cælestis Ieruſalem, in qua iſtæ perpetualiter ſanctæ gaudebunt animæ. Illas itaque animas, & iſtius glorioſæ ciuitatis muros, ad quam poſt tranſitum fluminis feſtinabant, tam magna immenſi luminis claritate & fulgore ſplendentes eſſe dixit, vt reuerberatis oculorum pupillis præ nimio ſplendore eos nullatenus aſpicere potuiſſet.

XXVII. *Hîc illud Petri recole: Sẽ iuſtus vix ſaluabitur, impius & peccator vbi parebunt.* Narrauit quoque, ad illum conuentum inter alias veniſſe cuiuſdam hominis animam, qui in Abbatis officio defunctus eſt, quæ ſpecioſa nimis & formoſa eſſe viſa eſt, quam maligni ſpiritus rapientes contendebant ſortis eorum & conditionis fuiſſe. Reſpondit ergo vnus ex choro Angelorum dicens: Oſtendam vobis citò miſerrimi ſpiritus, quia veſtræ poteſtatis anima illa probatur non eſſe. Et his dictis, repentè interuenit magna cohors animarum candidarum, quæ dicebat: Senior & doctor noſtrùm fuit iſte, & nos omnes ſuo magiſterio lucratus eſt Deo; & hoc pretio retentus eſt, & veſtri iuris non eſſe dignoſcitur: & quaſi cum Angelis contra dæmones pugnam inirent, & adminiculo Angelorum eripientes illam animam de poteſtate malignorum ſpirituum liberauere: & tum increpans dæmones Angelus dixit: Scitote modò & intelligite, quòd animam iſtam ſine iure rapuiſtis; & diſcedite miſerrimi ſpiritus in ignem æternum. Cùm verò hoc dixiſſet Angelus, illicò maligni ſpiritus leuauere fletum & vlulatum magnũ in momento, & quaſi in ictu oculi, pernici volatu iactabant ſe in ſupradictos puteos ignis ardentis, & poſt modicum interuallum emerſi, certantes in illo conuentu de animarum meritis diſputabant. Et diuerſorum merita hominum in hac vita commorantium dicebat ſe illo in tempore ſpeculari potuiſſe; & illos qui ſceleribus obnoxij non fuerunt, & qui ſanctis virtutibus freti propitium omnipotentem Deum habuiſſe noſcebantur, ab Angelis ſemper tutos & defenſos, & eis charitate & propinquitate coniunctos fuiſſe: illos qui nefandis criminibus, & maculatæ vitæ ſordibus polluti fuere, aduerſarium ſpiritum aſſiduò ſociatum, & ſemper ad ſcelera ſuadentem fuiſſe, & quandocumque verbo vel facto peccauere, hoc iugiter quaſi ad lætitiam & gaudium alijs nequiſſimis ſpiritibus in medium proferens manifeſtauit; & quando homo peccauit, nequaquam malignus ſpiritus ſuſtinuit, moram faciens expectando donec iterum peccaret; ſed ſigillatim vnumquodque vitium ad notitiam aliorum ſpirituum offerebat; & ſubitò apud hominem peccata ſuaſit, & illicò apud dæmones perpetrata demonſtrauit.

XXVIII. Interea narrauit ſe vidiſſe puellam quamdam in hac terrena vita molentem in mola, quæ vidit iuxta ſe iacentem alterius nouam colum ſculptura variatam & pulchram, & viſa

CHRISTI 716. GREGORII PAP. II. 3. LEONIS ISAVR. IMP. I.

Minimaque aduhciũ afferri, Deus intelligi voluit, qui de omni quoque verbo otioso homines reddituros ratio nẽ peruluxit.

visa fuit quod furata est illam. Tunc quasi ingenti gaudio repleti quandoque teterrimi A spiritus hoc furtum alijs in illo referebant conuentu, testificantes illam furti ream, & peccatricem fuisse. Intulit quoque: Fratris cuiusdam, qui paulò antè defunctus est, animam ibi tristem videbam, cui anteà ipse in infirmitate exitus sui ministraui, ex eo quia * præbui; qui mihi moriens præcepit, vt fratri suo germano verbis illius testificans demandarem, vt ancillam quamdam, quam in potestate communiter possederunt, pro anima eius manumitteret: sed germanus eius, auaritia impediente, petitionem eius nõ impleuit, & de hoc supradicta anima per alta suspiria, accusans fratrem infidelem & increpans, grauiter querebatur. Et similiter testatus est de Ceolred Rege Merciorum, quem illo tamen tempore, quo hæc visa sunt, in corpore fuisse non dubium est, quem (vt dixi) videbat Angelico quodam vmbraculo contra impetum dæmoniorum, quasi libri alicuius magni extensione & superpositione defensum: ipsi dæmones anhelando rogabant Angelos, vt ablata defensione illa, ipsis permitteretur crudelitatis eorum voluntatem in eo exercere, & imputabant ei horribilem ac nefandam multitudinem flagitiorum, & minantes dicebant illum sub durissimis inferorum claustris claudendum, & ibi peccatis promerentibus æternis tormentis cruciandum esse. Tunc Angeli solito tristiores facti, dicebant: Proh dolor, quòd homo iste semetipsum plus defendere non permittit, & ob eius propria merita nullum ei adiutorium possumus præbere: & auferebant superpositi tutaminis defensionem. Tunc dæmones gaudentes & exultantes, de vniuersis mundi partibus congregati maiori multitudine, quàm omnium animarum in sæculo fieri existimaret, diuersis eum tormentis inæstimabiliter fatigantes lacerabant. B

DE ANIMA REGIS DAMNATA AD INFEROS.

XXIX. Tunc demum beati Angeli præcipiebant ei, qui hæc omnia extra corpus suum raptus, spiritali contemplatione vidit & audiuit, vt sine mora ad proprium rediret corpus, & vniuersa quæ illi ostensa fuere, credentibus, & intentione diuina interrogantibus manifestare non dubitaret; insultantibus autem narrare denegaret: & vt cuidam mulieri, quæ inde in longinqua regione habitabat, eius perpetrata peccata per ordinem exponeret, & ei intimaret, quòd omnipotentem Deum potuisset per satisfactionem repropitiari sibi, si voluisset; & vt cuidam presbytero, nomine Beggan, istas speciales visiones cũctas exponeret, & posteà, quemadmodum ab illo instructus fieret, hominibus pronuntiaret: propria quoque peccata, quæ illi à spiritibus immundis imputata fuere, confessa, supradicti presbyteri iudicio emendaret, & ad indicium Angelici præcepti presbytero testificari, qui iam plurimos annos zonam ferream circa lumbos suos, nullo hominum conscio, amore Domini cogente, habuerat. C

XXX. Proprium corpus dicebat se, dum extra fuerat, tam perhorruisse, vt in omnibus illis visionibus nihil tam odibile, nihil tam despectum, nihil tam durum fœtorem euaporans, exceptis dæmonibus & igne flagrante, videret, quàm proprium corpus: & fratres eius conseruos, quos intuitus est obsequia corpori suo clementer exhibere, ideò perhorruit, quia inuisi corporis curam agerent. Iussus tamen ab Angelis, primo diluculo redijt ad corpus, qui primo gallicinio exierat de corpore. Plena septimana nihil omnino corporaliter oculis videre potuit, sed oculi fusci plenè frequenter sanguinem stillauere: & posteà de presbytero religioso, & peccatrice muliere, sicut ei ab Angelis manifestatum est, ita illis profitentibus, verum esse probauit. Subsequens autem & citus scelerati Regis exitus, quæ de illis visa fuere, vera esse procul dubio probauit. Multa alia & his similia referebat sibi ostensa fuisse, quæ de memoria labefacta per ordinem recordari nullatenus potuisset; & dicebat se post istas mirabiles visiones tam tenacem memoriæ non fuisse, vt anteà fuerat. Hæc, quæ te diligenter flagitante scripsi, tribus * meis religiosis & valdè venerabilibus fratribus in cõmune audientibus exposuit, qui mihi in hoc scripto adstipulatores fideles testes dignoscuntur. Vale, verè virgo, vita vt & viuas Angelica recto * ritè, & rumore regnes semper in æthere Christum.] hucusque epistola Bonifacij, qui tantæ rei haud fuit otiosus auditor & scriptor, sed vitam licet à puero sanctè pieque ductã, in monasterio arctioribus disciplinæ vinculis coarctare, & ad vberiorem frugum culturam præparare disponens, meditatus est Euangelij prædicationem in Gentibus. Quomodo autem, vt hoc impleret, se Romam contulit ad Gregorium Papam, suo loco dicemus. D E

* mecum

*locus depranatus.

IESV

IESV CHRISTI GREGORII PAP. II. LEONIS ISAVR. IMP.

A ANNVS 717. ANNVS 4. ANNVS 2.

ANNVS agitur Redemptoris septingentesimus decimusseptimus, Indictione decimaquinta, quo [a] & Leonis Imperatoris primi anni clausa periodo, secundus inchoatur, cùm Constantinopolitana ciuitas Sarracenorum obsidione in maximum est discrimen adducta, sed liberata Dei genitricis auxilio. Vigilabat in ea spiritualibus intentus excubijs sanctus Germanus eiusdem ciuitatis Episcopus, longæuus ætate senex, sed vigens animo, florensque meritis, renouatus vt aquila in senectute sua. Famosa obsidio ista tum Græcorum, tum Latinorum scriptis reperitur esse vulgata, quæ, si quod Beda atque Paulus Diaconus huius temporis auctores, & Anastasius tradunt, verum est, triennio siue biennio perduravit, oportet dicere, ipsam cœptam iam fuisse anno superiori. [b] Beda sic de ipsa enim in Leone. I. [a] *Cedr. an. 2. Leonis Imp.* OBSIDIO VRBIS CONSTANTINOPOLITANAE. B [b] *Beda de sex ætat. in fin.*

Sarraceni cum immenso exercitu Constantinopolim venientes, triennio ciuitatem obsident, donec ciuibus multa instantia ad Deum clamantibus, plurimi eorum fame, frigore, pestilentia perirent, ac sic pertæsi obsidionis abscederent. Qui inde regressi, Bulgarorum gentem, quæ est super Danubium, bello aggrediuntur, & ab hac quoque victi refugiunt, ac naues repetunt suas. Quibus cùm altum peterent, ingruente plurimùm tempestate, plurimi etiam, mersis siue confractis per littora nauibus, sunt necati.] hæc Beda, claudens eiusdem Leonis temporibus commentarium de sex ætatibus. Eadem Paulus Diaconus [c] in gestis Longobardorum totidem verbis, addens hoc funestum: Intra Constantinopolim verò trecenta millia hominum pestilentia interierunt.] II. [c] *Paul. diac. lib. 6. cap. 47.* C

Sed viciniores Græcos, quid de his scripserint, consulamus. Id ipsi factum tradunt decimaquinta Indictione, decimonono Kalendas Septembris, cùm idem qui suprà, Masalma Princeps Sarracenorum Constantinopolitanam vrbem obsidere cœpit; cùm & vocato Zulcimino Arabum Duce, classe potente, idem hoc anno mense Septembris, quo prima Indictio inchoatur, cum classe peruenit Constantinopolim, iamque descensurus erat in vrbem, nisi Deus citò præstò ciuitati illi fuisset. De his enim breuiter hæc Theophanes: Imperator verò protinus igniferis nauibus contra eos directis ab * Aeropoli, diuina ope igni cõsumpsit, & aliæ quidem ex eis ad ripæ muros proiectæ sunt, aliæ verò vnà cum hominibus in profundum demersæ sunt: porrò aliæ vsque ad acutam & latam insulam consumptæ, portataque sunt. Hi ergo qui erant in vrbe, fiduciam perceperunt: at hostes magno pauore concussi sunt, cognoscentes efficacissimam ignis operationem. Volebãt enim eadem die vesperi ad ripæ muros applicare stationem, & temones supra pugnacula ponere: sed consilium eorum dissipauit Omnipotens per intercessionem castissimæ genitricis eius Mariæ.] hæc Theophanes. Erat populus ille Dei genitricis studiosissimus cultor, cuius ope quàm sæpissimè (vt vidimus) fuit à barbaris vrbs liberata. III. GENS SARRACENORVM CONVENIT EXPVGNARE CONSTANTINOPOLIM. *Argyropoli, D

Sed non hîc finis victoriæ; etenim addit, hoc eodem anno post omnia ista quæ diximus, accidisse, vt duæ classes Sarracenorum, quarum altera soluerat ex Ægypto, ex Africa verò altera, quibus annona ferebatur obsidentibus vrbem, pariter malè perierint, missis ab Imperatore contra vtramque classem igniferis nauibus. de quibus Theophanes: Cùm, inquit, Deo cooperante per intercessionem intemeratæ Dei genitricis Mariæ protinus submersi sunt inimici, & assumptis spolijs nostri, & expensis eorum, annona videlicet, cum gaudio reuersi sunt.] Tunc & qui in stationibus erant Sarraceni obsidentes vrbem, destituti annona, fame & peste periere, trucidatis ex illis etiam à Bulgaris viginti duobus millibus. Cùm tot tantaque atrocia vnà simul passi sunt Sarraceni, experimento (inquit Theophanes) didicerunt, quia Deus & sanctissima Virgo Dei mater Maria hanc muniunt vrbem & Christianorum Imperatorem; & non est omnimoda dimissio Dei in iis, qui eum inuocant in veritate, licet admodũ quid castigemur propter peccata nostra.] hucusque Theophanes, qui non modò tantùm, sed ferme semper cum magnum aliquid à Deo consequutum esse Constantinopolitanum populum tradit, id quidem acceptũ precibus sanctissimæ Dei genitricis affirmat non ob aliam causam, quàm quòd celeberrimus illic esset beatissimæ Deiparæ cultus, cui (vt suo loco superiùs dictum est) eadem ciuitas fuerat dedicata. Porrò cùm eius cultus vbique locorum amplissimæ ciuitatis celebris esset, frequentissimus in Blachernis erat, vbi Deiparæ nomine augustissimum templum fuit. IV. VICTORIAE ADVERSVS SARRACENOS. E CVLTVS DEIPARAE CONSTANTINOPOLI.

Extat in Cõcil. Nic. 2. Act. 4. & inter epistolas Greg. cap. 11. epist. 4.

Porrò quod pertinet ad eamdem liberationem Constantinopolitanæ ciuitatis, de qua est A sermo, factam auxilio Dei genitricis Mariæ, meminit eiusdem Gregorius Pontifex Romanus, qui his diebus moderabatur Catholicæ Ecclesiæ clauum, in epistola ad S. Germanum Constantinopolitanum Patriarcham, qui huius obsidionis temporibus eidem præerat Ecclesiæ, dum id quod ope Dei genitricis acciderat, in memoriam reuocat istis verbis: Pugnatricis illius sanctæ & omnium Christianorum Dominæ miranda facta, quę in se declarata sunt, per quæ tu quoque inter hostes seruatus es, non sunt reticenda. Illi enim cùm insania multa tumultuarentur, tantum inuenerunt in se aduersitatis hostilis, quantum eorum causa iniustitiæ habuit. Neque hoc tamen mirandum est: nam si Bethulia per manus [a] Iudith Israëlitis seruata est, cuius opus Holofernis erat iugulatio, & per ea tempora ob id salus Israëlis vocata est: quomodo non oportebat & tuam sanctitatem huiusmodi pro-

[a] *Iudith* 4.

DEI GENITRICIS OPE DEFENSA CIVITAS CONSTANT. A SARRACENIS.

pugnatrice vrentem hostibus ciuitatis prævalere, ipsamque victoria coronare? &c.] Hæc B Gregorius, qui cùm agat de cultu sacræ eius imaginis, planè significat, eius venerandam effigiem supra muros solemnibus ritibus circumductam, & sic ab imminenti periculo ciuitatem illam tunc liberatam. nam superiùs dixerat: Ecclesiam nostram idololatriæ propter venerandarum imaginum diuina & miranda ad promotionem & adductionem ad pietatem studia si quis accuset: habeatur hic non alius quàm canis oblatrans, & vt funda à nobis quàm procul abiiciatur, &c. Sanè quidem, quamdiu fuit ciuitas illa Romanæ Ecclesiæ communicatione coniuncta, inexpugnabilis barbaris infidelibus fuit, & occini po-

[b] *Isaiæ* 26. terat de ea canticum Iuda [b]: Vrbs fortitudinis nostræ Sion: Saluator in ea positus murus & antemurale.] Et Dei genitricis nomine illud ex Canticis Canticorum pariter recini [c]:

[c] *Cant. vlt.* Ego murus, & vbera mea turris.] Sed vbi ab ipsa Ecclesia Romana fuit schismate penitus

[d] *Thren.* 2. separata, tunc lugubre carmen illud concinuisse oportuit Ieremiæ [d]: Luxit antemurale, C & murus pariter dissipatus est.] sed de his modò satis.

V. TIBERIS INVNDATIO MONSTRVOSA.

Quod ad res pertinet Occidentales, hac decimaquinta Indictione mirum in modum Romam afflictatam esse Tiberis exundantis alluuione, Anastasius tradit, qui hæc de his habet: Eo autem tempore fluuius Tiber alueum suum egressus, sese per campestria dedit. intumuit enim inundatione aquarum in tantum, vt etiam per Flaminiam portam ingressus sit: transcendit etiam in aliquibus locis muros Vrbis, *illos scilicet qui eiusdem fluminis ripam municbant*, atque vltra basilicam S. Marci per plateas se extendit; ita vt in Via lata ad vnam & semis staturam ..... aqua eiusdem fluminis excreuisset, atque à porta beati Petri Apostoli vsque pontem Miluium aquæ se distenderent, & iuxta remissa eiusdem fluminis se dederint. Domos itaque euertit, agros dissipauit, eradicans arbusta & segetes. Nam nec serere ipso potuit tempore pars maxima Romanorum: pro D hoc imminebat tribulatio magna. Per dies autem septem aqua Romam tenebat peruasam. A Domino itaque propterea Litaniæ crebrò fiebant. cumque in oratione & Litanijs crebrò persisterent, per octauum iam diem misertus Dominus aquam amouit, & fluuius ad proprium regressus est alueum per Indictionem decimamquintam.] Hucusque de his Anastasius.

VI. OBITVS MATRIS IPSIVS GREGORII PAPAE.

Eius quoque sententia ostenditur, his fermè diebus obitum contigisse matris ipsius Gregorij Papæ, eo scilicet tempore, quo à Sarracenis Constantinopolitana ciuitas esset obsessa: de qua obsidione loquutus, ista mox subdit: Eo namque tempore, moribus certè Honesta & nomine Pontificis mater ab hac vita subtracta est. Post cuius obitũ Gregorius domum propriam in honorem sanctæ Christi martyris Agathæ, additis à fundamento cænaculis, vel quæ monasterij erant necessaria, è nouo constituxit in monasterium: prædia illi vrE bana vel rustica pro monachorum obtulit necessitate. Fecit autem in eadem Ecclesia beatæ Agathæ ciborium ex argento, quod pensat libras septingentas viginti, arcus argenteos sex pensantes libras quindecim, canistra decem pensantia singula libras duodecim, & alia dona multa largitus est.] Hæc Anastasius de pietate tanti Pontificis, seniorem Gregorium imitantis, qui proprias ædes conuertit in monasterium. Beda etiam ad finem libri, quem scripsit de sex ætatibus, vbi egit de Tiberis famosa inundatione, ista mox subijcit:

VII. His temporibus multi Anglorum gentis nobiles & ignobiles, viri & feminæ, Duces & priuati, diuini amoris instinctu de Britannia Romam venire consueuerant, inter quos etiam Reuerendissimus Abbas meus Ceolfridus annos natus septuaginta quatuor, cùm esset presbyter annis quadraginta septem, Abbas autem triginta quinque, vbi Lingonas peruenit, ibi defunctus, atque in Ecclesia beatorum geminorum Marty-

A Martyrum sepultus est. Qui inter alia dona, quæ deferre dispositerat, misit Ecclesiæ sancti Petri Pandecten à beato Hieronymo in Latinum ex Hebræo vel Græco fonte translatum.] Hæc Beda. Ex quibus & illud obserua, Romam peregrinantes afferre secum consueuisse munera offerendo S. Petro Apostolo. Porrò quòd feminæ etiam adolescentiores ex Anglia pietatis ergô frequenti cœtu Romam pergere solerent, non probauit S. Bonifacius Episcopus Moguntinus, eo quòd complures ex illis abijssent retrò post satanam, magno scandalo cunctorum fidelium, & pudore suorum gentilium, vt suo loco ex eius epistola tunc scripta dicetur.

VIII. [a] *Edidit nuper Pithœus.* CAROLVS MARTELLVS ADVERSANTES INSRQVITVR. [b] *Apud Sur. tom. 1. die 4. Ianuarij.*

Quod pertinet ad res Francorum, vetus Chronicon [a] hæc habet: Septingentesimo decimoseptimo anno Raginfridus & Childericus Rex in Vinciaco, die Dominica ante Pascha cum Carolo pugnantes, terga verterunt: quos Carolus fugientes cædendo prosequitur vsque Parisios.] Eadem auctor sui temporis res describens, in Appendice ad Gregorium Turonensem, qui id actum ait duodecimo Kalendas Aprilis. Tum & acciderunt B quæ enarrantur in actis [b] sanctissimi viri Rigoberti Rhemorum Archiepiscopi verbis istis: Accidit tum, vt Carolus Rhemorum vrbem præteriens, totam (vt aiunt) circumiret, donec ad eam peruenit portam, in qua sanctus Rigobertus congruis exstructis ædibus degebat. Quem sanè huiusmodi compellauit vocibus: Domine Rigoberte iube portam ciuitatis aperiri, vt liceat mihi ire precatum ad sanctam Mariam. Sed cùm Sanctus nullum CAROLVS MARTELLVS QVID IN daret responsum, quippe orationi intentus, cui perpetuò vacabat: fertur tertiò ijsdem S. RIGOBERTVM. vsus vocibus, ita vt tandem vir Dei eius valido clamore compulsus, sic ei responderit: Porta hæc tibi non aperietur, donec certò constet, vtri vestrûm cessura sit victoria. Tu enim & * Raginfredus inter vos de dignitate contenditis, nec adhuc scire licet, quem sit * Ramanfredus C res exitum habitura. Quòd si Dominus te voluerit victorem euadere, reuertenti tibi libens portam reserabo, fidelemque me exhibebo. His auditis Carolus furibundus iuramento affirmauit, si victor rediret, non impunè id laturum Episcopum. At vir Dei non valdè eius minas pertimescens (iustus [c] enim quasi leo confidens absque terrore erit) por- [c] *Prou.* 20. tam ei noluit patefacere. Facilè enim, vt vir prudens animaduerterit, non orandi studio illum velle ingredi (quod simulabat) sed vastandi potiùs animo, quemadmodum alias vrbes deuastarat. Tum etiam verebatur, si hunc intrò admisisset, Raginfredum, si ad eum victoria inclinasset, ipsum infidelitatis incusaturum.] Et inferiùs:

IX. * Augusti. S. RIGOBERTVS EXVLAT.

Carolus duodecimo Kalendas * Aprilis, qui tunc Dominicus erat dies, summo mane conflixit cum Chilperico Rege & Raginfredo, quem Chilpericus Maiorem domus vel Magistrum equitum creauerat, & pro voto victoria potitus, mox vt reuersus est, è sede D sua exturbauit Pontificem Rigobertum, & quidem iniustissimè, vt erat illi anteà commi- natus. Neque id tamen adeò mirum, cùm etiam aliis similiter fecerit. porrò in depulsorum locum suarum partium studiosos intrusit.] hæc auctor, qui & superiùs ait, hunc eumdem sanctum Episcopum Rigobertum olim rogatum à patre ipsius Pipino eumdem Carolum baptizasse, sed animum ferocia imbutum nullum penitus horum rationem habuisse. Sensit enim ipsum infestum sibi sanctus Pontifex Rigobertus ad supremum vsque vitæ suæ diem. Ista planè passus propter iustitiam, dum (quod decebat) Regi potiùs ipse faueret, quàm eius inimicis, qui hac ex parte tyranni iudicabantur. Quamobrem quæ in S. Rigobertum gesta sunt ab ipso, per Gregorium Romanum Pontificem irrita penitus reddita sunt, vt eius epistola ad Turpinum scripta declarat his verbis:

X. EPISTOLA GREGORII IN CAVSA RHEMENSIS ECCLES.

Tua fraternitas nobis retulit, quia faciente discordia, Archiepiscopus Rhemensis, Ri- E gobertus nomine à sede contra canones deiectus & expulsus fuit sine vllo crimine, & sine vllo Episcoporũ iudicio, & sine vllo Apostolicæ sedis consensu & interrogatione; sed solummodò, quòd non anteà consensit in partem illius, qui posteà partẽ de illo regno in sua potestate accepit, in qua parte est Rhemensis ciuitas: & donatus, atque magis vsurpatus contra Deum & eius auctoritatem fuerit ille Episcopatus simul cũ alio Episcopatu & alijs Ecclesijs, ex sæcularibus potestatibus Miloni cuidam sola tonsura clerico nihil sapienti de ordine Ecclesiastico; & quòd alij Episcopatus de ipsa Rhemẽsi dioecesi diuerso modo fuerunt diuisi, & aliqui magna ex parte in Episcopio consistentes, ad alios Episcopos & Metropolitanos Episcopi & clerici ordinationes aliquando accipientes erant, & refugia indebita habebant, & à suis iudicari & distringi non sustinebant; & quòd clerici & sacerdotes & monachi pro voluntate & licentia viuebant.] Hucusque epistolæ pars, reliqua desunt. Sed & corrigẽdus epistolæ titulus, in quo ponitur, Hadrianus, cum longè absint hæc tem-

pora ab Hadriani Pontificatu, licet constet Turpinum ipsum Rhemensem Episcopum, A
cùm eam Ecclesiam annis quadraginta septem administrasset, ad tempora Hadriani Pontificis peruenisse, à quo & precibus Caroli Magni accepisse pallium reperitur. Ceterùm quod pertinet ad S. Rigoberti successorem, non solùm ex recitata epistola, sed & Actis vitæ eiusdem in ijs quæ sequuntur, liquet à Carolo illi subrogatum fuisse Milonem: quod & Frodoardus testatur in vitis Rhemensium Episcoporum, vt de his nulla dubitatio esse possit. Quamobrem quòd hic Turpinus, ad quem Gregorius dictam scribit epistolam, Episcopus hoc tempore fuerit (fratrem enim appellat ipsum Pontifex) dicendum est, alterius alicuius Ecclesiæ Episcopum tunc fuisse, ex eaque post Milonem in Ecclesiam Rhemensem esse translatum. Porrò quod ad Carolum spectat, est querela scriptorum omnium huius sæculi, quòd Episcopatus laicis hominibus suæ partis studiosis dederit perfruendos. B

XI. S. SVVIBERTI EPISCOPI VVERDENSIS OBITVS.

Hoc eodem anno Kalendis Martij moritur mirificus ille Saxonum & Frisiorum apellatus Apostolus, primus Vuerdensis Episcopus S. Suuibertus, cuius superiori tomo præclaras res gestas sæpè contigit enarrasse. Defunctus est cùm esset ætatis annorum sexaginta nouem. Qui fidelissimè eius vitam conscripsit eiusdem temporis & muneris Apostolici Marcellinus, eius obitum ita narrat: Anno à natiuitate Domini septingentesimo decimoseptimo, S. Suuibertus omnium virtutum charismate plenus, ex omnibus animi medullis videndi Deum desiderio flagrans, cùm in festo principis Apostolorum sancti Petri ad Cathedram in suo monasterio diuina celebrasset, mox languore eum inuadente, lecto decubuit.] Et post nonnulla ab ipso probè disposita: Appropinquante denique die obitus, siue dormitionis suæ, quam præsciuit Angelico ministerio, conuocans fratrum suorũ præfatorum felicem cateruam, celebrari sibi fecit Missarum solemnia: deinde perceptione C
corporis Dominici se muniens, & sanctæ Crucis vexillo se cunctosque circumstantes consignans, in mortis quiete dormiens, transijt feliciter de mundo, & ab Angelicis choris anima eius sancta in consortio Sanctorum & felicitatis perpetuæ in perpetuum collocanda susceptа est, statimque facies eius vt glorificata lucens splenduit: cella verò eius vt apotheca redoluit, omniumque ora & pectora fragantia suauitatis repleuit, &c.] pergit fusiùs dicere quæ post obitum contigerit fieri ibi miracula diuersi generis, quæ tu ipse maiori otio consulas. Videbis enim eum, in quo primitiæ Apostolatus earum gentium sunt consecratæ, non tantùm cùm viueret, sed & post obitum Apostolicis coruscasse miraculis, quo prædicata ab eo Fides multiplicibus consignata testibus posteris traderetur.

IESV CHRISTI ANNVS 718. GREGORII PAP. II. ANNVS 5. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 3. D

I. SEPTINGENTESIMVS decimus octauus sequitur annus primæ Indictionis, quo Sarraceni, qui frustrà Constantinopolim obsedissent, reuersuri, qui reliqui erant, ad propria, naufragio (vt & superiùs dictum est) periere. de quibus ista Theophanes: Sarraceni ergo moti decimo octauo Kalendas Augusti cum multa confusione reuersi sunt. Cùm autem nauigaret classis eorum, tempestas à Deo per intercessionem Dei matris incumbens in illos, hos dispersit, & alios quidem eorum penes Proconnesum & reliquas insulas, alios verò in vertigines & cetera demersit in æquora: residui quoque cùm transiissent Ægæum pelagus, extemplò peruenit in eos terribilis indignatio Dei. grando nam- E
IGNEA GRANDO IN SARRAGENOS. que ignea descendens super eos, aquam maris ebullire fecit, & pice liquefacta naues simul cum hominibus inductæ sunt in profundum, decem solis ex eis saluis, & ipsis prouidentia Dei Saluatoris ad annuntiandum nobis & Arabibus magnalia Dei, quæ in ipsis facta sunt: quas etiam nostrates inuenire potuerunt, & quinque earum comprehendere; aliæ verò quinque saluæ in Syriam deductæ sunt, Dei annuntiaturæ potentiam.] hæc Theophanes. eadem quoque Cedrenus.

II. Tantam gratiam consecuti ciues statuerunt pro ea celebrare annis singulis solemnes gratiarum actiones: nam in Menologio Basilij Imp. die xv. Augusti ista leguntur: Commemoratio aduentus Sarracenorum, & perditionis eorumdem impiorum. Sub Leonis Isauri principatu magna Sarracenorum venit multitudo, & Constantinopolim obsederunt

A runt terra, marique. Et Imperatore necessitatem vidente, & cum eis fœdera fancire volente; ipsi dicebant, se ciuitati iam quoque custodes constituisse; perinde atque capta esset. Sed superbis resistens Deus obstitit eorum consiliis. Videns igitur eorum Princeps, quòd nihil ageret: petijt, vt saltem vrbem ingrederetur, & eam cerneret, pollicitus post hæc inde discedere. Quod cùm concessum esset, & per portam Bosphoriam equo sedens intrare vellet; alijs suis sine molestia ingredientibus, Principis solius equus intrare omnino nolebat. Respiciens verò sursum, vidit supra portam Dei genitricis imaginem: tunc se nouit hoc passum, quod eamdem auxiliantem ciuibus blasphemasset: desistensque & recedens cum suis, in Aegeo pelago vnà cum nauigijs ab ignifera procella consumpti sunt. Huius tanti miraculi gratia populus solemnes celebrat gratiarum actiones annis singulis.] hæc ibi. PRECES PVBLICAE EX PROPVLSATIS SARRACENIS.

B Tanto portento perculsus Haumar Princeps Sarracenorum, qui hoc anno post Zulciminum suscepit habenas, adeò manifestam Dei indignationem expertus, duo sibi facienda proposuit; alterum, vt populum sibi subditum expiaret, alterum verò, vt quos putabat Dei hostes, Christianos insequeretur. III.

Sic igitur hoc eodem anno (vt idem Theophanes auctor est) ciuitatibus sibi subiectis vini potum inhibuit, & in Christianos promulgauit edictum, quo recederent ab ipsorum religione, præmio apposito facientibus, nempe à tributi immunitate; pœna verò mortis sancita in omnes, qui facere detrectarent. his adiecit, vt eodem edicto caueret, Christianorum testimonium aduersus Sarracenos minimè recipiendum. Ausus est insuper litteris tentare Leonem Imperatorem, vt à fide Christiana recederet. Hæc omnia Theophanes & alij; idemque testatur, quamplurimos Christianos haud consentientes impietati, C
potiùs delegisse necari; sicque clarissimo ipsos omnes coronatos esse martyrio. Hic ingemiscimus magnam horum temporum sterilitatem scriptorum, qui, sicut olim sub Gentilibus Imperatoribus, scriberent eorumdem Martyrum acta. Verùm nubes ista fulmina vomens haud diu est permissa subsistere; siquidem post sequentem annum barbarus truculentus tertia Indictione ex hac vita subtractus est. IV. PERSECVTIO EXCITATA A SARRACENIS IN CHRISTIANOS.

Hoc pariter anno à Sergio Protospathario nouus Imperator Artemius erigitur in Sicilia: sed missio illuc à Leone Imperatore Paulo Chartulario, igne incensus extinguitur, sumpto supplicio de rebellibus. V.

Quod ad res Occidentales pertinet, hoc anno, vt Tudensis numerat, Era scilicet septingentesima quinquagesima sexta (est is annus Domini septingentesimus decimusoctauus) VI.
Astures omnes in vnum collecti super se principem erexerunt Pelagium. Fuit iste Regis
D Theodorici Spatharius, qui fugiens impressionem Sarracenorum, cum suis in Asturios se contulit montes: cùm autem auditum esset à Sarracenis Hispaniá occupantibus, id magna audacia esse præsumptum, in eum acies mouent: sed primùm insidiis ipsum appetendum putarunt, misso ad ipsum Oppa Archiepiscopo Toletano Vuitizæ Regis filio, qui magnis pollicitationibus deditionem ei suaderet. Ad quem ista Pelagium respondisse idem auctor affirmat: Tu (inquit) & fratres tui cunctos subuertistis, & Christi Ecclesiam deiecistis: & propter scelera patris vestri, qui peccare coëgit gloriosam gentem Gothorum, reliquit Dominus Ecclesiam suam. Et quia Deo facile est saluare siue in paucis, siue in multis, nos de misericordia Dei confidentes, committimus ad Dominum Deum nostrum, vt fidem Catholicam conseruemus, quam vos spreuistis & pater vester. Est enim Ecclesia Dei sicut luna, quæ aliquando apparet plena, aliquando valdè diminuta, & iterùm reuertitur ad pleni-
E tudinem primam. Ecce in ista tumba (*spelunca loci natura munita illic erat, vbi cum suis Pelagius degebat*) hodie inclusa est maxima pars militiæ Gothorum; sed egredietur ex illa, dante Domino, semen, quo genus Gothorum, vt erat, Christo in tota Hispania restauretur. Et quia deuotam eam habemus, apud Deum Patrem & Dominum nostrum Iesum Christum totam spem nostram ponentes, hanc multitudinem paganorum, quibus ducatum præbes, despicimus. Confidimus enim per intercessionem gloriosæ Virginis genitricis eiusdem Domini nostri Iesu Christi saluari; & ipsa adiuuante, quæ mater misericordiarum est, gentem Gothorum de paucis, qui sunt in ista spelunca, restaurari, sicut ex paucis granis infinitæ segetes germinantur.

Quibus dictis Pelagius & qui cum eo erant, tanto hoste perterriti incluserunt se in VII.
spelunca, beatæ Mariæ suffragia expetentes, eius ibi memoriam venerabantur, & pro recuperatione Christianorum orationibus insistebant. Videns autem Oppa quam Pela-

gius confidentiam in Domino posuerat, reuersus ad Ismaelitas dixit: Properate ad spe- A
luncam, & pugnate fortiter, quia vt ex verbis eius comperi, nisi per gladium pacem cum
eo habere non possumus[a]. Alchaman illicò fundibularijs & sagittarijs & iacientibus ia-
[a] *Habet eadem Roderic. lib.4.cap.2.* PELAGIVS INGENTI POTITVR VICTORIA.
cula portam speluncæ ferire præcepit. Tunc cerneres saxa intermixtis iaculis sicut densis-
simas pluuias euolare contra beatam speluncam. Sed in hoc turbine iaculorum & lapi-
dum, qualiter diuina manus, quæ percutit & sanat, pro Christianis pugnauerit, exemplo
poterit aduerti, quòd lapides & iacula & sagittæ à Sarracenis emissa contra eos retorque-
bantur, & maximam Sarracenorum multitudinem prostrauerunt.

VIII. Barbari autem vbi non solùm ad peragendum negotium quod volebant, se nihil profi-
cere, sed maximam suorum partem vident prostratam armis suis, confusi & turbati retro-
cedendo, speluncam oppugnare destiterunt. Pelagius ad prœlium Dei gratia & fortitudi-
ne roboratus, cùm totam multitudinem hostium prostratam aspiceret, reliquos superatu- B
rus Sarracenos aggressus de spelunca stricto ense inuadit vbique. Statim Oppa captus est,
& Alchaman cum viginti millibus Sarracenorũ interfectus. Sed nec sexaginta millia quæ
remanserant, Domini vindictam euadere potuerunt. Siquidem dum per verticem montis
Ausenæ fugam arriperent, atque per concaua petrarum & deuia loca adueniebant, & veni-
re vellent ad quoddam supercilium montis, dum graderentur secus flumen Deuæ, diui-
num numen oppressit eos: vnde cùm idem flumen inundatione aquarum propriũ aluẽum
excedit, multos ex eis occidisse, signa armorum & ossium euidenter ostendunt.

IX. Verè Deus impleuit tunc fusius illud quod Paulus dixit[b]: Fidelis Deus, qui non patie-
[b] 1.Cor.10. tur vos tentari super id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt pos-
sitis sustinere. tam gloriosè egit Deus tunc cum populo Christiano, vt in primo Israëlitico,
cui Deus cum paucis de multis dedit semper triumphare, talis victoria inuenitur.] hæc C
Tudensis, qui & inferiùs subdit de Sarracenorum Rege, quòd his auditis, pudore suffusus
& furore succensus, in eos quos secum habebat Hispanos furorem conuertit, nempe in Iu-
lianum Comitem, regni proditorem, & filios duos Vuitizæ, quos fecit capite plecti, ita Do-
mino operante, vt ab eodem interficerentur scelerati, cui Hispanias prodidissent. sicque
Pelagium regulum tenuisse regnum idem tradit annis decem & octo. Porrò spelunca illa
Dei genitricis memoriæ dicata est, eius quoque nomine nuncupari cœpta, dictaque sancta
Maria de Couadouga. Recitatæ autem historiæ adstipulãtur scriptores omnes qui res His-
paniarum sunt prosecuti. Addunt præterea, Pelagij opera venerandas reliquias Sanctorum
& sacros codices per Vrbanum Archiepiscopum Toletanum successorem Sinderedi
transl tos fuisse in Astures. Reliqua verò bellorum si cupis, consule eos qui in his enarran-
dis potissimùm versati sunt. nobis autem hæc satis ad institutum. Obseruatione planè di- D
gnum est, quòd tam in Oriente Leo Imp. quàm in Occidente Pelagius, cùm Dei genitri-
cem aduersus Sarracenos inuocant, insperatam, ingentemque consequuntur vtrobique vi-
ctoriam. Sed de his satis.

X. Eodem anno Gregorius Papa, cùm à Viennensi Archiepiscopo accepisset statum eccle-
GREG. PAP. EPISTOLA AD AVSTROBERTVM ARCHIEP. siæ Gallicanæ felicem, ad eumdem has reddidit litteras, quibus & commendat sanctum
Bonifacium, cui ad Germanos crediderat Apostolatum[c]:

[c] *Bibl. Floriac. edita à Ioan. à Bosco Caleſt. par. vlt. pag. 42. 43.*

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei Austroberto reuerendissimo fratri sanctæ
Viennensis ecclesiæ Archiepiscopo.

Desiderabiles litteras vestræ sanctitatis accepi, in quibus indicastis statum Ecclesiæ Ca-
tholicæ pietate firmum apud ecclesiam Gallorum manere. Beati enim Petri Fides in soli-
ditate fundata est, quæ illuc plena manauit, ac sinceriſſima, Domino Deo nostro coope- E
rante, persistit, nec vllis errorum * moribus suffunditur. Munera quæ misistis, in odorem
suauitatis peregrinis & captiuis Deo offerenda, gratanter quasi benedictionẽ susceпimus:
& indigentibus Christi sustentationem præbuimus. Ipse Dominus noster IESVS Chri-
stus, qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet vsque in diem Christi IESV. Reuerendum
fratrem Bonifacium rudibus gentibus Episcopum designauimus, quem vestra charitas
Principibus Francorum insinuare non grauetur, vt legationem nostram adimpleat. Au-
ctoritatem ecclesiæ vestræ, quam venerabiliter vsa, à beato Petro promeruit, quamque vs-
que nunc prædecessoribus meis firmantibus, retinet: & roborare cupimus, & vt inde de-
coretur ecclesia vestra, volumus, & Apostolico dono præoptamus. Data pridie Kalend.
Septembris, imperante pijssimo Leone Augusto, anno tertio Imperij regni eius.]

* rumoribus

IESV

SEPTINGENTESIMVS vndeuigesimus Redemptoris adest annus Indictionis se- I.
cundæ, quo Gregorius Papa S. Bonifacium presbyterum natione Anglum Romam [a] *Extat apud Sur. die 5 Iunij, tom. 3.* S BONIFACIVS ACCIPIT APOSTOLATVM A GREG. PP. AD GENTES.
venientem Apostolico munere insigniuit, cùm ei ad prædicandum Euangelium Genti-
bus credidit. Quo modo autem hæc se habuerint, auctor qui ex Vuillibaldo Episcopo
eius discipulo ipsius res gestas prosequutus est, sic sincerissimè narrat[a]: Reuerendum Epi-
scopum Danielem adiit, petens ab illo vt eius benedictione & litteris commendatitijs
Romam iturus frui mereretur. Episcopus libens annuit, & prouidi pastoris officio fun- B
gens Stephanum virum bonum orbatæ congregationi præficiendum curauit, & Bonifa-
cium Dei seruum longum iter peregrè susceпturum ad loca optata cum suis litteris à se
dimisit.] Sed quòd Dei beneficio adhuc extent Danielis Episcopi litteræ commendati-
tiæ, hîc eas describere, antequam vlteriùs progrediamur, operæpretium iudicauimus. sic
enim se habent[b]:

[b] *Coi. MS. ex bib. S. Mariæ super Mineruam, & alio exẽplari Ant. Augu. Ep. 7.*

Pijssimis ac clementissimis Regibus, Ducibus, vniuersis reuerendissimis & dilectissimis II.
Episcopis, religiosis, necnon Abbatibus, presbyteris, & spiritualibus filijs Christi nomine
consignatis, Daniel Dei famulorum famulus.

Dum vniuersis fidelibus deuotione sinceriſſima Dei mandata sunt obseruanda, quan-
tum sit hospitalitatis munus, quamque acceptabile Deo humanitatis officium viantibus
exhibere, sanctis Scripturis attestantibus demonstratur, dum & beatus Abraham [c] pro- [c] *Gen. 18.*
C pter hospitalitatis misericordiam sanctorum Angelorum præsentiam suscipere meruit, &
venerando eorum colloquio perpotiri. Loth [d] quoque per huiusmodi ministerium pieta- [d] *Gen. 19.* LITTERAE PATENTES COMMENDATITIAE.
tis de Sodomorum flammis ereptus est: saluauit eum hospitalitatis gratia de flammarum
interitu, mandatis cælestibus obsequentem: ita & vestræ dilectioni proueniet ad salu-
tem, dum horum portatorem religiosum presbyterum, Deique omnipotentis famulum
susceipientes iuueritis, dum charitatem ei, quam Deus & diligit & præcipit, exhibueritis.
Recipientes ergo Dei famulos, eum recipitis, cuius maiestati deseruiunt, ita pollicenti:
Qui [e] vos recipit, me recipit. Hæc itaque concordi deuotione facientes, & Dei mandata [e] *Mat. 10.*
peragitis, & de diuinæ promissionis oracelo confidentes, mercedem apud eum habebitis
sempiternam. Incolumem eminentiam vestram sempiterna gratia custodiat.] hactenus
Danielis litteræ. Fuit iste Daniel [f] Episcopus Ventæ ciuitatis in Anglia apud Saxones Oc- [f] *Bed. hist. Angl. lib. 5. cap. vlt.*
D cidentales, sub cuius diœcesi monasterium erat ea lingua [g] Adescancaster dictum, in quo [g] *Vuillib. in vita S. Bonif.*
à puero S. Bonifacius monasticum sectatus est institutum. Pergit verò ex Vuillibaldo au-
ctor de Bonifacio semel cœptam orationem.

Ea igitur benedictione fretus, mox valedicens fratribus, dat se itineri, terrarum lon- III.
ga spatia & ignotas vias emensurus. Collecti sunt autem ad eum vndique non pauci
serui Dei eodem spiritu feruentes: cunctique vno animo quotidie multa Sanctorum tem-
pla inuisentes, rogabant vt diuinitus adiuti, tutiùs Alpium iuga superarent, & Longo-
bardorum feros animos erga se lenes & humanos sentire mererentur. Cumque sæuissi- BONIFACIVS ROMAM VENIT.
mæ gentis regiones citra discrimen vllum pertransissent, beatissimi Apostoli Petri limina
adierunt, Christoque (vt par erat) gratias agentes, peccatorum suorum abolitionem &
itineris prosperos successus petierunt; nec sunt votis frustrati suis. Nam simul atque vir
E sanctus venerabilem Apostolicæ sedis Præsulem Gregorium secundum allocutus est, ei-
que tum causam aduentus sui, tum desiderium, quo diu flagrarat, exposuit; mox Ponti-
fex hilari vultu eum intuens, percunctatus est, num aliquas Episcopi sui litteras com-
mendatitias apud se haberet. Ille verò statim chartam pro more inuolutam Pontifici ob-
tulit. Qua perlecta, sanctique viri comperto desiderio, sedulò cum illo deinceps sermo-
nes contulit, illicque commorantem reuerenter tractans, quascumque petijt Sanctorum
reliquias illi donauit. Tum etiam per omnem Germaniam prædicandi ei munus deman-
dans, suas ei litteras tradidit, quarum hoc est exemplar:

Gregorius seruus seruorum Dei Bonifacio religioso presbytero. IV.

Exigit manifestata nobis religiosi propositi tui pie in Christo flagrantis intentio, & LITTERAE APOSTOLATVS BONIFACII.
approbata sinceriſſimæ fidei tuæ perlata relatio, vt ad dispensationem verbi diuini, cu-
ius per gratiam Dei curam gerimus, te comministro vtamur. Experientes proinde te

ab

ab infantia ſacras litteras didiciſſe, profectuſque indolem ad augmentum crediti cælitus talenti proſpectu diuini timoris extendere, videlicet gratiam cognitionis cæleſtis oraculi in laborem ſalutiferæ prædicationis, ad innoteſcendum gentibus incredulis myſterium Fidei inſtanti conatu extendere: collætamur fidei tuæ, & adiutores effici cupimus gratiæ prærogatæ. Igitur quia præmiſſi conatus pium affectum vſque ad Apoſtolicæ ſedis modeſta prouiſione perduxiſti conſultum, vt membrum ex membro proprij corporis caput requirens, motum mentis probares, capitiſque arbitrio humiliter te ſubmittens, & eius directioni, iuſto tramite properans, ſoliditati compaginis plenitudo exiſtas: ideò in nomine indiuiſibilis Trinitatis, per inconcuſſam auctoritatem beati Petri Apoſtolorum Principis, cuius doctrinæ & magiſterio fungimur, & locum ſacræ ſedis adminiſtramus, modeſtiam tuæ religionis inſtituimus, atque præcipimus, vt in verbo Dei (quo igne ſalutifero, quem Dominus mittere venit in terram, enitere videris) ad quaſcumque gentes infidelitatis errore detentas, properare Deo annuente potueris, myſterium regni Dei per inſinuationem nominis Chriſti Domini Dei noſtri, veritatis ſuaſione deſignes, & per ſpiritum virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis, prædicationem vtriuſque Teſtamenti mentibus indoctis conſona ratione transfundas. Diſciplinam denique ſacramenti, quam ad initiandos Deo præuio crediturос tenere ſtudeas ex formula officiorum ſanctæ noſtræ Apoſtolicæ Sedis, inſtitutionis tuæ gratia prælibata, volumus vt intendas. Quod verò actioni ſuſceptæ tibi deeſſe perſpexeris, nobis (vt volueris) intimare curabis. Bene vale. Data * Idus Maij, imperante domino piiſſimo Auguſto Leone ſecundo à Deo coronato, anno tertio Imperij eius, Indictione ſecunda.] hucuſque Apoſtolatus litteræ. quibus videas priſcos mores, & antiquos ritus, quomodo quis munere Apoſtolatus initiari ſoleret.

A

B

C

* Idibus

V. DE CONVERSIONE INFIDELIVM FACTA PER BONIFACIVM.

Sed quos vir Apoſtolicus de collato Apoſtolatu fructus colligere cœperit, ab eodem qui ſuprà auctore ſic accipe: His igitur litteris acceptis à venerabili Papa, profectus eſt inde ad Longobardorum Regem Luithprandum, à quo honorifice ſuſceptus aliquamdiu apud eum hoſpitio vſus eſt. Porrò ab illo diſcedens, ardua & prærupta iuga tranſcendit, ignotoſque Boioariorum & Germaniæ fines perluſtrans, in Thuringiam peruenit, accurateque explorans vbique, inſtar apis prudentiſſimæ, vbi poſtmodum nectarea ſanctæ Fidei mella colligere & comportare poſſet. Cumque dies aliquot in Thuringia hæreret, omnes interim illius prouinciæ principes verbis ſpiritualibus alloquens, ad ſacram complectendam Fidem & religionem inuitauit. Sacerdotes quoque, quos variis deditos flagitiis comperit, ſermonibus Euangelicis ad inſtitutionis canonicæ normam correxit. Audita autem Radbodi Friſonum Regis morte, qui per id tempus magnam in Chriſtianos perſecutionem exercuerat, magno affectus gaudio, in Friſiam nauigauit, ibique verbi diuini ſemina ſpargens, permultos ab errore idololatriæ retraxit, &c.]

D

VI. RADBODVS REX FRISIAE RESILIT A FIDE CHRISTIANA.

Quòd autem de Radbodi Regis morte meminit, opportunè hîc de ipſo agendum. quòd enim hoc anno eius contigerit obitus, etiam Ionas eſt auctor, qui res geſtas ſancti Vulfranni Senonenſis Epiſcopi ſcriptis proſecutus eſt, ex quibus corrigas Sigebertum, qui ſuperiori anno contigiſſe errore ponit. Sed quæ miranda valdè tum contigerint, ex eodem Iona [a], qui eodem tempore vixit, accipe: qui vbi priùs inſignia per ſanctum Epiſcopum edita diuinitus miracula enarrauit, quibus viſis idem Radbodus, nonnihil permotus eſt vt fieret Chriſtianus, iamque nomen dediſſet; ſed cur ſe retraxerit, ita narrat: Præfatus, inquit, Princeps Radbodus, cùm ad percipiendum baptiſma imbueretur, percontabatur à ſancto Epiſcopo Vulfranno, iuramentis eum per nomen Domini aſtringens, vbi eſſet maior numerus regum & principum ſeu nobilium Friſonum, in illa videlicet cæleſti regione, quam ſi crederet & baptizaretur, percepturum ſe promittebat, an in ea quam dicebat tartaream regionem. Tunc beatus Vulfrannus: Noli, inquit, errare inclyte Princeps: Apud Deum certus eſt numerus ſuorum electorum. Nam prædeceſſores tuos Principes gentis Friſonum, qui ſine baptiſmi Sacramento deceſſerunt, certum eſt damnationis ſubiiſſe ſententiam: qui verò ab hinc crediderit & baptizatus fuerit, cum Chriſto gaudebit in æternum. Hæc audiens Dux incredulus (nam ad fontem proceſſerat, vt ferunt) à fonte pedem retraxit, dicens non ſe carere poſſe conſortio prædeceſſorum ſuorum Friſonum Principum, & cum paruo pauperum numero reſidere in illo cæleſti regno: quin potiùs non poſſe facile nouis dictis aſſenſum præbere, ſed potiùs permanſurum ſe in ijs, quæ multo tempore cum omni Friſonum gente ſeruauerat.

E

[a] *Extat apud Sur. die 10. Martij, tom. 2.*

At

VII. DERIDET S. VVLFRANNVM RADBODVS.

A At beatus Pontifex: Heu, proh dolor, inquit, deceptum te video à ſeductore qui humanum decipit genus. Sed niſi pœnitentiam egeris, & credideris, & in nomine Trinitatis baptizatus fueris, ianuam regni perênis non intrabis, ſed æternæ damnationis pœna plecteris. Hæc dicente, & docente ſancto Pontifice, multi Friſonum credebant & baptizabantur, prædicto Rege in paganiſmo perſeuerante: nam à ſacro fonte infeliciter receſſit. Et iam Vuillebrordum, cognomento Clementem, Epiſcopum & doctorem præfatæ gentis accerſiri fecit, vt ad eius conſulta ſimul cum beato Vulfranno in doctrina ſuæ religionis concordante efficeretur Chriſtianus. Sed quoniam (vt ſcriptum eſt [b]) in maleuolam animam non introibit ſapientia: quia dubitando per omnia in Fide Catholica, & tentando ſanctos Antiſtites loquebatur: ideò obtinere non meruit, quod fictè quærebat.

[a] *Sap. 1.*

VIII.

Cùm verò eius legatum ſuper hoc facto ſuſcepiſſet Vuillebrordus, reſpondiſſe fertur: Quia prędicationē ſancti fratris noſtri Vulfranni Pontificis dux veſter audire contempſit,

B meis quomodo obſecundabit dictis? Nam hac nocte vidi illum in viſu catena religatum ignea. vnde certum fore conſtat, damnationem iam illum ſubijſſe æternam. Cumque iter carperet, quod ad domum eiuſdem damnati Ducis ducebat; nuntiatur ei, ipſum ſine baptiſmi ſacramento iam eſſe mortuum: ſicque cœptum deſerens iter, ad propria repedauit habitacula.] hæc Ionas, cui adſtipulatur Sigebertus, & alij complures auctores. Sed quæ diaboli præſtigiæ eluſerunt miſerrimum hominem, ne fieret Chriſtianus, ab eodem Iona ſic accipe:

IX. ILLVDITVR A DIABOLO RADBODVS.

Nec, inquit, prætereunda ratio eſt, quam de præfato duce Radbodo, venerabili preſbytero Occone narrante, didicimus, cur in Chriſtum credere, ac fonte regenerationis noluit mergi. Nam in ægritudine poſitus, de qua & præſentis vitæ lucem clauſit, perpetuaſq;

C Auerni deſcendit ad vmbras, dum ſopori deditus foret, deceptor hominum diabolus, qui etiam Dei omnipotentis permiſſu in Angelum ſe transfigurat lucis, ei apparet diademate aureo, circumfulgentibus gemmis capite coopertus, veſteque aurea textili toto amictus corpore. Diuque attonitus præfatus Princeps diligenter in eum attendebat ſtupens ac tremebundus, admirans cuius ſpeciei & virtutis eſſet qui ei apparebat: isque multimodæ artis nocendi ſæuiſſimus draco inquit ad eum: Dic quæſo, fortiſſime virorum, quis te ita ſeduxit, vt à cultura deorum, & à religione prædeceſſorum tuorum velis recedere? Noli ita, obſecro, agere, ſed in his quas hactenus tenuiſti culturis deorum permane: ibisque ad domos aureas æternaliter manſuras, quas tibi in proximo ſum daturus, vt verborum meorum dictis aſtruam fidem. Quapropter cras accerſiens Vulfrannum doctorem Chriſtianorum, inquire ab eo vbinam ſit illa manſio æternæ claritatis, quam pollicetur, te, ſi Chriſtianum ſuſceperis dogma, in cæleſtibus habiturum. Quam cùm demonſtrare nequiuerit,

D vtriuſque partis mittantur legati, eroque dux itineris, & demonſtrabo illis manſionem eximiæ pulchritudinis, & fulgoris immenſi, quam tibi poſt modicum ſum daturus. qui euigilans ſancto Pontifici Vulfranno cuncta per ordinem pandit.

X. PRAESTIGIAE DIABOLI.

Sanctus autem Pontifex ingemiſcens eius damnatione, ait: Hæc illuſio diaboli eſt, qui omnes vult perire, & neminem ſaluari. Quapropter ſalua temetipſum, vir nobilis, credendo in Chriſtum, & feſtina ad fontem baptiſmi, in quo eſt remiſſio omnium peccatorum; & nullo modo fidem accommodes verbis diaboli mendacibus. Hæc & huiuſmodi plura proſequente ſancto Pontifice, reſpondit prædictus incredulus Princeps, omnia ſe facturum quæ iubebat, ſi illa non demonſtraretur manſio à ſuo deo, quam ſibi largiturum ſpoponderat. Cumque inſuperabilem in cunctis Chriſti ſacerdos animum illius

E cerneret; ne à Gentilibus alia fingerentur pro alijs, miſit continuò cum quodam Friſone ſuum diaconum. Qui cùm paululùm ab oppido proceſſiſſent, obuiàm ſibi repererunt in humana effigie quemdam itineris comitem, qui dixit eis: Properetis citò: nam oſtenſurus ſum vobis manſionem eximiæ pulchritudinis, quæ præparata eſt à deo ſuo Principi Radbodo. Qui ducem ac comitem itineris proſequentes, loca diu peragrant incognita, donec viam ingredientes latiſſimam diuerſorum generis marmorum, eam cernunt polito opere decoratam. Videntque à longè domum auream, ac peruenient vſque ad plateam, quæ ante præfatam domum ſita erat, & ipſa auro gemmisque ſtrata: intrantesque in domum aurei ſplendoris & incredibilis pulchritudinis, aſpiciunt thronum miræ magnitudinis. Tunc ductor itineris: Hæc eſt (inquit) domus, & iſta pulcherrima ſedes, quam poſt eius mortem Principi Radbodo deus ſuus largiturum ſe ſpopondit. Et diaconus ſtupefactus in his quæ viderat, dixit: Si à Deo cunctipotente facta ſunt iſta, perpetuò

tuò maneant: si autem à diabolo, citò dispareant. Et cùm vallaret se continuò sanctæ A
Crucis munimine, dux itineris qui videbatur homo, euanescendo transijt in diabolum, & domus versa est in lutum.

XI. Remanseruntque hi duo simul, Friso scilicet & diaconus, in medio locorũ palustrium, quæ plena erant longissimis rauseis virgultis: triduoque immensi laboris iter conficientes, reuersi sunt ad oppidum, inuenientes præfatum ducem Radbodum sine baptismatis Sacramento mortuum: narrantque beato Antistiti quantam à diabolo pertulissent illusionem. Friso autem credidit in Christum, & baptizatus est. vocabatur autem Ingomarus: qui & ipse ad Fontanellense cœnobium beatum Vulfrannum secutus est. Inducias itaque sibi renuntiandi, quas putauerat se adipisci, prædictus Dux minimè valuit impetrare, quia nõ erat ex ouibus Christi, neque ad vitam præordinatus æternam. Percrebuitque hoc stupendum miraculum apud incolas gentis Frisonum, atque ex hoc facto plurima gentis B
multitudo conuersa est ad Dominum. Mortuus est autẽ infeliciter prefatus Dux Radbodus anno Domini nostri Iesu, in quem ipse credere contempsit, septingentesimo decimonono, qui erat annus septimus inclyti Principis Caroli, *cognomento Martelli.*] hactenus Ionas eiusdem Fontanellensis cœnobij monachus.

MORITVR RADBODVS.

XII. Ita planè illudi meruit irrisor princeps & corde durus: qui cùm ingentia signa de veritate Christianæ religionis ab Apostolicis viris facta vel vidisset vel audisset, & adhuc tamen permansisset obstinatus: meruit his phantasmatibus, Deo permittente, illudi, secundùm illud Sapientiæ [a]: Videbunt, & contemnent eum: illos autem Dominus irridebit.] & secundum illud Ecclesiastici [b]: Qui mentis est duræ, corruet in malum: & [c]: Cor durum malè habebit in extremo.] illusionibusque dæmonis decipi iure debuit, qui Dei ministros vel persecutus est, vel tergiuersatione delusit: vt euenerit illi quod Achab, secun- C
dùm illud librorum Regum; dicente Domino [d]: Quis decipiet Achab? cùm se promptum exhibuit spiritus mendacij: nam & ab eodem iste præstigijs dæmonis meruit dementari. Porrò non Ionas tantùm est huius veritatis scriptor & assertor, sed (vt dictum est) Sigebertus & alij plures. Ceterùm hæc omnia in nouellæ plantationis Ecclesia fieri voluit Deus, quo gentes illæ præstigijs diaboli diu illusæ resipiscerent, verumque Deum colerent, exploso penitus deorum cultu; sicque artes omnes istæ praui dæmonis ad profectum conducerent Euangelij.

IVRE DELVSVS A DAEMONE VANVS PRINCEPS.
[a] *Sap.* 4.
[b] *Eccl.* 3.
[c] *Prou.* 28.
[d] 3. *Reg.* 22.

XIII. Sed ad Bonifacium redeamus, qui & in hoc vera signa sui Apostolatus expressit, dum Christianam humilitatem amplexus, licet Apostolica legatione dux verbi videretur effectus, tamen sui tirocinia Apostolatus voluit sub alio profiteri, coadiutor accedens in Frisiorum cõuersione magno illi Clementi, ita ex Vuillebrordo à Romano Põtifice, vt vidimus, D
nominato, cui triennio in ministerio verbi fidus comes inhæsit: à quo cùm rogaretur Episcopus ipsi succedere, renuens, licentia petita recessit. Sed locus postulat, vt hic reddamus Epistolam ad S. Bonifacium scriptam, in qua fit mentio de Radbodi obitu, aliisq; ad prædicationem Bonifacij pertinentibus, per visionem diuinitus demonstratis. Epistola est clarissimæ virginis cognatæ Regis Cantiæ, quæ sic se habet:

INGENS HVMILITAS BONIFACII. *Ex eodẽ Cod. epist.* 35.

XIV. Venerando Dei famulo, & plurimis spiritualium charismatum ornamentis prædito Bonifacio, siue Vuinfrido dignissimo Dei presbytero, Buggan vilis vernacula perpetuæ charitatis salutem.]

EPISTOLA BVGGAN AD BONIFACIVM.

Notum sit almitatis tuæ auctoritati, quòd gratias omnipotenti Deo referre non desino, eo quòd tibi, vt scriptione beatitudinis tuæ agnoui, multipliciter misericordiam suam, tribuit, & te transeuntem per ignotos pagos piissimè conduxit; primùm, Pontificem glorio- E
sæ sedis ad desiderium mentis tuæ blandiendum inclinauit: posteà inimicum Catholicæ Ecclesiæ Radbodum coram te consternauit: deinde per somnium semetipsum reuelatum, quòd debuisti messem Dei metere, & congregare sanctarum animarum manipulos in horrea regni cælestis: idcircò eo magis confiteor, quòd nulla varietas temporalium vicissitudinum statum mentis meæ inclinare queat à proposita charitatis tuæ custodia, sed ardentiùs in me vis amoris calescit, dum pro certo agnosco per meritum orationum tuarum ad portum alicuius quietis peruenisse. Ideò iterùm humiliter moneo, vt intercessionum tuarum studia pro mea paruitate Domino offerre digneris, quatenus sua gratia me faciat incolumem cum tuis protectionibus. Simulque sciat charitas tua, quòd passiones Martyrum, quas petisti tibi transmitti, adhuc minimè potui impetrare; sed dum valeam, faciam: & tu mihi charissime, dirige meæ paruitati ad consolationem, quod per dul-

A dulcissimas litteras tuas promisisti, item congregationes aliquas sanctarum scripturarum. Similiter deposco, vt sanctarum Missarum oblationes offerre digneris pro anima mei propinqui, qui mihi præ ceteris charus erat N. Et per eumdem portatorem tibi transmitto nunc quinquaginta solidos, & pallium altaris, quia maiora munuscula minimè potui adipisci; sed hæc sunt cum maxima charitate directa, licet sint parua in specie. Vale in sæculo hoc sanctè, & in charitate non ficta.] hactenus Buggan epistola.

XV. Audisti Bonifacium quæritare, quæ legeret acta Martyrum, vtpote qui iam cœperat sitire martyrium, quo tandem calice, pro voto, inebriari contigit, vt suo loco dicemus. Quod verò spectat ad Buggan, quæ scripsit: fuit ista Abbatissa in Anglia, genere regio, quam Romæ inuenit Bonifacius, cùm illuc ad Gregorium Rom. Pontificem se contulisset. Testantur id litteræ Hildebertis Regis Cantiæ ad eumdem Bonifacium posteà datæ, B
quas inter epistolas eiusdem S. Bonifacij nondum impressas, suo loco reddemus: hìc verò describantur illæ eius viri Apostolicæ litteræ, quæ hoc ipso anno datæ intelligi possunt. Vbi enim legatione sibi iniuncta, perarduam se susce pisse prouinciam intellexit, quo magis se tanto imparem oneri sensit, eo minùs suis fidere debere viribus, sed sanctorum Dei amicorum precum auxilio niti debere cognouit; quas vt consequi posset, cùm ad plures alios, tum ad sacras Deo dicatas virgines has litteras dedit.

XVI. Venerandis, & amandis, charissimis sororibus Leogbatæ, & Beddæ, necnon & Cunechildi, & omnibus in Christo diligendis sororibus vobis cohabitantibus, æternæ charitatis salutem. *Ex eodem qui sup. Cod. epist.* 29.

BONIFACII EPIST. AD SANCTIMONIALES.

Obsecro & præcipio, quasi filiabus charissimis, quemadmodum vos iam incessanter facere, & fecisse, & facturas esse confidimus, vt vestris orationibus crebris Dominum C
deprecemini, vt liberemur, iuxta dictum Apostoli [a], ab importunis & malis hominibus. Non enim omnium est fides: & scitote quoniam Dominum laudamus, & si tribulatio nostri cordis dilatata est, vt Dominus Deus, qui est refugium pauperum, & spes humilium, de necessitatibus nostris, & de tentationibus huius sæculi nequam eripiat nos: vt sermo Domini currat, & clarificetur gloriosum Euangelium Christi, vt gratia Domini in me vacua non sit; & quia vltimus & pessimus sum omnium legatorum, quos Catholica & Apostolica Ecclesia Romana ad prædicandum Euangelium destinauit, vt omnino sine fructu Euangelij sterilis non moriar, & vacuus filiorum & filiarum numero non reuertar, ne de abscondito talento, Domino veniente, reus esse iudicer, nec peccatis exigentibus, vice laboris pro mercede vltionem infructuosi laboris accipiam ab eo, qui misit me.

[a] 2. *Thes.* 3.

INSIGNIS HVMILITAS BONIFACII.

D Multi enim (quod peius est) quos oues in futuro iudicio ad dexteram Christi ponendos censebam, versa vice, putridæ & petulcæ, & ad sinistrum se statuentes capellæ esse dignoscuntur. Et pietatem Domini precamini, vt spiritu principali confirmet cor meum Deus, qui me indignum pastorem in populo vocare voluit, vt lupo veniente, more mercenarij [b] non fugiam, sed exemplo boni pastoris agnos pariter cum matribus, Ecclesiam sanctam Catholicam cum filiis & filiabus suis contra hæreticos & schismaticos, vel hypocritas fideliter & fiducialiter defensare studeam. Præterea, quia [c] dies mali sunt, nolite esse imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei. Quamobrem [d] confortamini, & state in fide, viriliter agite, & confortamini, omnia vestra cum charitate fiant; & iuxta Euangelium [e]: In patientia vestra possidebitis animas vestras: & recordamini sanctorum Apostolorum, & Prophetarum, quia multùm laborauerunt in Domino, ideò adepti sunt præmia sempiterna. & iuxta Psalmistam [f]: Multæ tribulationes iustorum, E
sed de his omnibus liberauit eos; & iuxta Euangelium [g]: Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.] Hæc ad suas in Anglia sacras virgines, priuatim autem ad vnam ex illis ista conscripsit eodem pariter argumento.

[b] *Ioan.* 10.
[c] *Ephes.* 5.
[d] 1. *Cor.* 16.
[e] *Luc.* 21.
[f] *Psal.* 33.
[g] *Mat.* 24.

XVII.

XVIII. Reuerendissimæ & dilectissimæ ancillæ Christi.... Bonifacius supplex seruus seruorum Dei, in Christo sinceram charitatis salutem. BONIFACII EPISTOLA PRO PRECIBVS AD DEVMOBTINENDIS.

Charitatis vestræ clementiam intimis precibus obsecramus, vt pro nobis peccatoribus apud Dominum intercedere curetis, quia multis & variis tempestatum turbinibus concussi & quassati sumus, siue à Paganis, siue à falsis Christianis, seu à fornicariis clericis, siue à pseudosacerdotibus, & maximè quòd, vt timemus, nostris meritis exigentibus tribulamur; sed vt consolemur, & eripiamur orationibus vestris deprecamur. Et confidimus in Domino Iesu, quòd per orationes vestræ dilectionis, & veniam peccatorum, & tranquilli- DE CLERICIS FORNICARIIS.

[a] *Iacob. 5.* tatem tempestatum inuenire mereamur, quia fidelis promissor Iacobus [a] Apostolus dixit: A
Confitemini alterutrum peccata vestra vt saluemini. Multum enim valet deprecatio iusti
[b] *1. Ioan. 5.* assidua. Et Ioannes Euangelista [b] ait in in prima epistola: Scimus quoniam audit nos
quidquid petierimus: scimus quoniam habemus petitiones, quas postulamus ab eo. Et
quia iam antè de hoc ipso deprecatus sum, rogo, vt non indignemini, eò quòd rarò petere
non debeo, quod sine intermissione semper fieri desidero; quia quotidiana tribulatio diuina solamina fratrum & sororum me quærere admonet.

XIX. Prætereà qui timemus easdem tentationes Satanæ ibi esse, quæ hîc sunt; secundùm dictum [c] Apostoli: Stabiles estote, & immobiles, & abundantes in opere Domini; semper
[c] *1. Cor. 15.* [d] *1. Cor. 16.* scientes, quòd labor vester non est inanis in Domino. & alibi [d]: Vigilate, & state in fide, viriliter agite & confortamini: omnia vestra in charitate fiant: etiam si egestas tan-
[e] *Matth. 5.* gat, dicti Euangelici nolite obliuisci [e]: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est re- B
[f] *Luc. 21.* gnum cælorum. Si tribulatio veniat, memores estote Veritatis dicentis [f]: In patientia
[g] *Psalm. 9.* vestra possidebitis animas vestras. & in Psalmo: [g] Patientia pauperum non peribit in fi-
[h] *2. Cor. 12.* nem: Si infirmitas corporis, Pauli Apostoli sententia proferatur, quia dixit: [h] Quando
infirmor, tunc potens sum; & virtus in infirmitate perficitur.] Hucusque epistola. Ceterùm nec suorum, quos in Anglia reliquerat, monachorum curam dimisit, vt indicant sequentes, eædemque perbreues litteræ, quæ sic se habent:

XX. Charissimis filiis Tauino & Vuigberto presbyteris, Bernardo, & Hiede, Nunfrido, & Stirme, Bonifacius seruus seruorum Dei perennem in Domino salutem.

Ex eodem Cod. ep. 23. Paterno amore dilectionem vestram obsecro, vt eo maiorem monasterialis normam
CVRAT BONIFACIVS RESSVI MONASTERII. vitæ custodire studeatis, quo pater noster Vuigbertus defunctus est. Vuigbertus pres-
*Hede byter, & Meginotatus diaconus regulam vestram vobis insinuent, & speciales horas, & C
cursum Ecclesiæ custodiant, & ceteros admoneant, & magistri sint infantum, & prædicent verbum Dei fratribus. * Hedde sit præpositus, & seruos nostros admoneat; & Nunfridus adiuuet illum, vbicumque opus sit; & ædificet domunculam nostram, vbi opus sit, tonstrina, & coquina sit. Bernardus operarius sit, & de omnibus vbicumque vobis insinuet, hoc facite, & vnusquisque studeat secundùm vires suas proprios mores in castitate conseruare, & in communi vita vestra adiuuare alterum, & in fraterna charitate permanere, vsque ad præsentiam reuersionis nostræ in Dei voluntate; & tunc simul laudantes Dominum, in omnibus ei gratias agamus. Valete in Christo.] At de Bonifacio hactenus.

XXI. De rebus autem Orientalibus hæc tantùm exhibent Annales Græcorum, auctore Theophane, qui Græcè scripsit historiam illam, quæ inscribitur Miscella, & sub titulo Pauli diaconi errore circumfertur, aitque: Anno tertio Imperij sui natus est Leoni Princi- D
pi filius Constantinus, qui magis illo impius fuit, dictus Antichristi præcursor. Ceterùm
* Augusti, octauo Kalendas Ianuarij Maria vxor Leonis coronata est in Triclinio * Augusta, & pro-
cessit sola cum solemni obsequio sine viro suo ad magnam Ecclesiam, & oratione ante in-
CONSTANTINI LEONIS FILII BAPTISMVS gressum altaris effusa, transiit ab baptisterium magnum, viro eius iam cum paucis ingresso. Vbi cùm Germanus summus sacerdos Constantinum nequitiæ ipsorum, & Imperij
successorem baptizaret, dirum quiddam & fœdum paruulus Constantinus, eodem præsignans, exhibuit argumentum, stercus emittens in sanctum lauacrum, vt aiunt, qui diligenter huius rei facti sunt inspectores, ita vt Germanus sanctissimus propheticè diceret: Constat Christianis & Ecclesiæ maximi mali per eum efficiendi hoc signum esse futurum. Post diuina verò officia cum solemni rursus obsequio Augusta Maria vnà cum baptizato filio reuersa est, donatiuis erogatis, ab Ecclesia vsque ad *aeneam por- E
tam.] Hæc de his Theophanes, & alij omnes eadem de infantis baptismate. Eadem Zonaras & alij; aiuntque Constantinum ob stercus tunc egestum in sanctum lauacrum cognomento Copronymum esse dictum. Quo pariter anno idem Theophanes tradit, Leonem decollari præcepisse Archiepiscopum Thessalonicensem vnà cum Arthemio, qui aduersus Imperatorem rebellasset, plurimamque coniuratorum stragem Constantinopoli factam esse.

IESV

VIGESIMVS post septingentesimum sequitur annus tertiæ Indictionis, quo Leo Imperator filium suum Constantinum Copronymum infantem ipso sancti Paschatis die creat Imperatorem; quem solemnibus ritibus coronauit Germanus Constantinopolitanus Episcopus. Hæc Theophanes & alij. Quo pariter anno Haumar Dux Arabum (vt idem testatur Theophanes) qui persecutionem aduersus Christianos indixerat, secundo sui principatus anno moritur: solutaque est mox indicta ab eo persecutio, atque reddita pax Ecclesiis. I. CONSTANTINVS FILIVS LEONIS AVG. CORONATVR.

B Quod ad res Francorum spectat, cùm Carolus Martellus potens armis esset, acer ingenio, animo ferox, pro arbitrio res Francorum moderabatur: nam Raginfrido Maiore Principe Chilperici Regis, hoc [a] anno defuncto, Carolus Theodoricum in regni sede constituit, mortuo iam anno superiore Lothario Rege, cuius ipsius Carolus Maior-domus erat. Sed aduersarium magnopere sensit Eudonem Aquitaniæ Ducem, quem ante biennium vicerat: sicque fuit cum eo sicut cum Raginfrido iuge bellum. Quo modo autem Eudo superatus sit, suo loco dicetur. II. [a] *Chron. Fred. ex Biblioth. Pithœi.*

Hoc eodem anno decimo tertio Kalendas Aprilis moritur sanctus Vulfrannus Archiepiscopus Senonensis, cuius res præclarè gestæ suo loco superiùs aliqua ex parte tomo octauo intextæ sunt, auctore Iona monacho Fontanellensi, qui vitam eius fideliter scripsit [b]. III. [b] *Extat apud Sur. to. 2. die 20. Mart.*

C

IESV CHRISTI GREGORII PAP. II. LEONIS ISAVR. IMP.

ANNVS 721. ANNVS 8. ANNVS 6.

SEPTINGENTESIMVS vigesimus primus adest annus quarta Indictione, quo Nonis Aprilis à Gregorio Romano Pontifice congregata est Romæ Synodus, cui interfuerunt Episcopi vigintiduo. De qua in primis ille corrigendus est error, quo asseritur sub Gregorio tertio huius nominis esse celebratam. Ex nota enim Indictionis quartæ, & numero annorum Imperij Constantini, nempe secundo, dicendum planè est, hoc anno habitam esse; quæ omnia sub Gregorio tertio nullo modo conuenire simul possunt. Fecisse reperitur in hoc Concilio Pontifex Constitutum aduersus illicita coniugia. Videre est ex eius actis quo modo Pontifex soleret facere Cõstitutum, quod idem est quod Decretum. Quòd autem eius acta breuia sint, licet admodum deprauata, hîc tibi reddenda putauimus, quibus hæc inscriptio præficitur his verbis: I. ROMANVM CONCILIVM.

D

In nomine Domini Saluatoris Dei nostri Iesu Christi, imperante piissimo Augusto Leone à Deo coronato magno & pacifico Imperatore anno sexto, post Consulatum verò eius anno sexto: sed & Constantino eius filio, anno secundo, mense Aprilis Indictione quarta, præsidente sanctissimo Gregorio Apostolico Papa in basilica beati Petri Apostolorum principis ante Confessionem, cõsidentibus etiam sanctissimis Episcopis, &c.] quorum nominibus singulis recitatis, hæc subsequuntur: Gregorius sanctissimus ac beatissi- E
mus Papa ante corpus beatissimi Petri in Synodo residens dixit: II.

Cùm simus Dominicæ plebis superna miseratione rectores, studiosiùs nos conuenit Dei præsidium pro eorum sæpè rogitare salute, ne de creditis frustratisque (quod absit) animabus insidiis antiqui hostis ante pastorem omnium (nisi succedat præueniendo de offensis correctio) districtam cogamur soluere rationem; dumque perpendo vel ad animum reduco, quanta circumspectione nos oporteat inuigilando contra sui cuiusque sceleris nequitiam obuiare, & si quando insilierit ad perturbandas fidelium mentes, adiutorio superno ictui eius resistere; valdè concutior & nimis tabesco, ne serpentina calliditate (quod absit) leuiores quosque decipiat. Deo verò fauente solicitudine nimia, animæquiore mente, diuino iuuaminè freti, pro salute omnium studere debemus, vt inconfuso vultu, non de fraude cuiusquam perculsi, assistere æterno iudici mereamur, & vocem audire PRAEFATVR PONTIFEX.

CHRISTI 721. GREGORII PAP. II. 8. LEONIS ISAVR. IMP. 6.

b *Mat.* 25. ADVERSVS FEMINAS VIRORVM ANTEA DEMISSORVM CONIVGIA REPETENTES.

inquientem[a]: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.] Hîc namque est quod ingemiscens dico, quia populi Christiani aliquos per prouinciam Italiam commorantes, audio temerè contra Catholicam Fidem & Patrum statuta * patrare, vt Deo sacratas feminas ducere præsumant mulieres, & propinquas in coniugio sócient. Quod opportunum est spirituali amputari mucrone; atque si vestræ placeat sanctitati, radicitus euelli, ne seges boni agricolæ zizaniorum mixta horrentibus frutetis fordescat.

* peccare, III.

Sanctissimi Episcopi seu venerabiles presbyteri responderunt: Verè cognoscimus gratia Spiritus sancti cor Apostolatus vestri succensum; & vt radicitus tantæ miseriæ squalores à fidelium mentibus detergantur, & quasi vulnus corpori infixum, aditu talis miseriæ obserato, salutari antidoto curetur (sicut benè prouisum est) interdictione anathematis; ne denuò hoc quisquam Romanus, Longobardus, vel cuiusque sit gentis, sacrique baptismatis vnda lotus attentet; vt non tanti piaculi mole oppressus præcipitationem incidat, aut voragine mergatur iniquitatis, vitari debeat, atque radicitus euellatur. Post hanc omnium consonam responsionem Gregorius Apostolicus Papa ante corpus memoratum venerabilis Christi Apostolorum Principis inferendo sententiam dixit:

Si quis presbyteram duxerit in coniugium, anathema sit. Et responderunt omnes tertiò: Anathema sit.

Si quis diaconam in coniugium duxerit, anathema sit. Et responderunt omnes tertiò: Anathema sit.

IV. QVAE PRESBYTERAE ET QVAE DIACONAE.

Si quis monacham, quam Dei ancillam appellamus, in coniugium duxerit, anathema sit. Et responderunt omnes tertiò: Anathema sit.] Quas audis Presbyteras, Diaconas, erat harum discreta ratio: siquidem Presbyteræ & Diaconæ, vt aliàs superiùs meminimus dixisse, erant illæ quæ ex mutuo consensu à viris ad sacros Ordines promotis relinquebantur, quæ tenebantur castitatem seruare; quarum si viri ad Diaconatum promoti essent, Diaconæ dicebantur siue Diaconissæ; si ad Presbyteratum, Presbyteræ. diuersæ erant hæ à monialibus, quæ virgines erant, & perpetuam virginitatem Deo profitendo vouebant. Quod autem hoc potissimùm tempore eiusmodi vepres exortæ fuerint in agro Dominico Occidentalis Ecclesiæ, ex Orientali puto manasse decreto. Etenim quod vulgatum vbique esset in appendice ad sextam Synodum, Orientalis Ecclesiæ Episcopos canones edidisse, quibus iuberetur, ne qui assumerentur ad sacros Ordines, coniugem quam habebant, dimitterent; in Occidentali verò Ecclesia secùs, quæ eiusmodi canonem recipere omnino renuit; nonnullæ ex ipsis, quæ à viris sic ex consensu dimissæ essent, quòd ad viros suos redire non permitterentur, sicut Orientales Presbyteræ recipi iussæ à viris suis; leuitate & procacia muliebri aliis se viris iunxerunt titulo matrimonij, quos Pontifex vnà & Patres simul sancientes decretum, anathemati subiiciunt.

V.

Statutis igitur in eadem Synodo aduersus illicita coniugia anathematismis, vltimo loco ab eodem Gregorio Papa in clericos comam relaxantes inflictum est pariter anathema. Quibus statutis apposita est omnium qui interfuerunt subscriptio, atque ipsius Pontificis primo loco hoc modo:

VI.

Gregorius Episcopus sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ Romanæ huic Constituto à nobis promulgato subscripsi.] Subscripserunt & alij, inter quos qui tunc repertus est in Vrbe Sincredus Episcopus ex Hispania, vel Archiepiscopus, vt superiùs nominatur. Toletanum hunc fuisse Archiepiscopum[a] tradunt, qui ciuitate excisa, ad Romanam Ecclesiam totius Christianæ religionis asylum confugerit. Subscriptus eidem Synodo reperitur Pictus Episcopus Scotiæ, diuersæ enim causæ longè positos Episcopos duxerant Romam. Numquam autem caruisse Vrbem peregrinis Episcopis, Synodus illic celebratæ declarant. Sincredus autem eo quietiori animo Romæ quiescebat, quo sciret se accepisse successorem Vrbanum Episcopum; qui tamen quòd sederit viuente adhuc Sincredo, inter Toletanos Episcopos apud veteres non reperitur adnumeratus.

SINCREDVS EPISCOPVS TOLETANVS

[a] *Roderic. rer. Hispan. li. 3. cap. 16. 18.*

VII. IMPOSTOR CHRISTVM SE ESSE SIMVLANS.

Quod verò pertinet ad res Orientales, Theophanes nihil prætereà habet hoc anno, nisi quòd Syrus quidam impostor apparuit, se simulans esse Christum, atque eo modo seduxit Hebræos, putantes eum verè esse Christum. porrò hæc ipsa, vt deciperentur à pseudoprophetis Iudæi, sæpè sæpiùs passos esse, quæ superiùs dicta sunt, docent.

IESV

IESV CHRISTI GREGORII PAP. II. LEONIS ISAVR. IMP.

A ANNVS 722. ANNVS 9. ANNVS 7.

ANnus adest Redemptoris septingentesimus vigesimusecundus Indictione quinta, quo (inquit Theophanes) Leo imperator coëgit Iudæos & Montanos baptizari. At verò Iudæi baptizati contra propositum suum diluerunt baptismum, & comedentes sancto munere participabantur, & contaminabant fidem. Porrò Montani diuinantes sibi, & definientes fidem, domos introierunt errori suo deputatas, & incenderunt semetipsos.] hæc Theophanes. eadem Cedrenus. Sed quosnam per Montanos intellexerit Theophanes, qui adeò baptismum exhorrescerent, nos latet: non enim potuerunt hæc B dici de priscis illis hæreticis Montanum sectantibus, siquidem ij baptismum non reiiciebant, nisi fortè dicamus, per Montanos hæreticos intelligi Manichæos, qui de ciuitatibus pulsi, incolerent montes. Scimus enim eumdem Imperatorem insequutum esse Manichæos in Armenia degentes, aduersus quos (vt dictum est superiori tomo) prædecessores Imperatores Constantinus Heraclij nepos, & Iustinianus iunior egerunt, nec penitus eos extirpare valuerunt, semper excisis capitibus in sobole pullulantibus. Post enim flammis datos à Iustiniano omnes quos reperit Manichæos, vnus dumtaxat Paulus Armenus fuga lapsus est cum filiis duobus Genesio & Theodoro, quorum alteri, nempe Genesio, Timothei nomen imposuit. De hoc cùm accepisset Leo Imperator, Constantinopolim eum vocauit. quæ autem, cùm venit, facta sint, Lucas Siculus, qui claruit sub Basilio Imperatore, & in illis regionibus versatus est, de iisdem Manichæis historiam C Græco stylo prosequitur his verbis:

I. LEO IMP. COGIT IVDAEOS BAPTIZARI.

DE MANICHAEIS IN ARMENIA DOCENTIBVS.

De quibus omnibus, Manichæis scilicet in Armenia pullulantibus, cùm certior factus fuisset Imperator, Genesium protinus acciri iubet cognomento Timotheum, vel vt aptiùs dicam Thymotheum (*ita auctor, quòd* Τιμόθεος, *honor Dei, interpretetur,* Θυμόθεος, *ira Dei*) eumque ad Patriarcham mittit Constantinopolitanú. Hunc ergo vt vidit Patriarcha, quæstionem ordine instituens, Cur (ad eum ait) Orthodoxam Fidem negasti? At ille: Anathema, inquit, qui Fidem Orthodoxam negat: Orthodoxam fidem vocans suam ipsius hæresim. Tunc iterùm Patriarcha: Quare non credis, nec adoras venerandam Crucem: Et ille: Anathema, inquit, qui non adorat & colit venerandam ac viuificam Crucem; Crucemque intelligebat Christum ipsum, manibus expansis crucem efformantem. Cui rursum Patriarcha: Cur non colis nec adoras Deiparam sanctam? At ille: Ana- D thema, inquit, qui sanctissimam Deiparam non adorat, communem omnium nostrum matrem, in quam Dominus noster Iesus Christus introiuit. hanc autem volebat esse supernam Ierusalem, in quam præcurrens Christus pro nobis ingressus est. Interrogabat demum Patriarcha, quid causæ esset, cur immaculatum Domini nostri Iesu Christi corpus & pretiosum eius sanguinem non participas, sed vilipendis ipsum? Cui Timotheus: Anathema, inquit, qui non fecerit, aut qui spernit corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi. de ipsis enim verbis loquebatur. Similiterque de sancta Catholica & Apostolica Ecclesia interroganti respondebat: Ecclesiam Catholicam non aliam intelligens, quam ipsa conciliabula Manichæorum. Et de Baptismo pariter affirmabat, Iesum Christum ipsummet esse baptisma, & quod scripsit: Ego sum aqua viuens. Atque in hunc modum praua sensu omnia peruertens, & anathema in singulis proferens, pro innocente habitus est E Timotheus. Vetus namque mos fuit Manichæorum, & eorum ab eis descendentium hæreticorum, vt quouis modo etiam iurati occultarent quod crederent: eratque in ipsorum ore & opere lex illa eo versu conscripta:

II. TIMOTHEVS MANICHAEORVM ANTISTES.

SECRETA MANICHAEORVM.

Iura, periura, secretum prodere noli.] Sed pergit Lucas de eodem Timotheo.

Acceptis, inquit, ab Imperatore formalibus litteris, Episparim *vicum in Armenia, in quo degere consueuit,* reuersus est: coactisq; subitò suis omnibus discipulis, cum eis aufugit, descenditque ad Deo inuisam Mananalim Manichæorum merropolim apud Sarracenos, ex qua primò prodierat Constantinus eorum auctor, *de quo superiori tomo dictum est*. Ibi post aliquot annos ad summum iam insaniæ culmen euectus, a furore, rabie, angore, tamquam missione à prauis Angelis accepta exagitatus, Deo pœnas exposcente, fœdo ex inguinis tumore vitam finiuit, cùm annos ferme triginta impietatis familiam duxisset.

III.

IV. Erat huic filius Zacharias nomine, & mercenarius item puer arte caprarius, quem A
prope viam olim fortè offenderat fasciis inuolutum, quòd ex iniusto scilicet, pollutoque
thoro natus esset: solet enim adultera fœtus suos in viam proiicere criminis metu. Mor-
ZACHARIAS ET APHRONETVS MANICHAEORVM PRIMI. tuo igitur Genesio, diuisi sunt in factiones eius discipuli. Quidam enim Zachariæ adhæ-
serunt, alij spurio Iosepho (sic enim vocabatur.) Graui deinde suborta inter vtrosque dis-
sensione, qualis inter alios maiores suos anteà fuerat, dum vterque spiritus gratiam sibi
infusam prædicarit, impuri potiùs spiritus agitationem susceperunt. Tandem ira percitus
Zacharias, ac si paterna hereditate priuandus esset, Iosephum Aphronetum lapide fe-
riens parum abfuit, quin necaret. Nec multo pòst, collectis vterque discipulis, clàm aufu-
gere destinabant: & iam modicum à vico processerant, cùm suspicati Agareni eos in
Romanorum ditionem transire, percontari cœperunt. Zacharias verò Agarenorum im-
petum videns, relictis discipulis, solus euasit: illos enim assecuti Agareni gladio ad vnum B
peremerunt. quo nomine grauiter ab aliis vituperatus est Zacharias, vt qui mercenarium
se suis præbuisset, non pastorem.

V. Ioseph verò, qui & Aphronetus, cùm hæc geri videret, curtus conuertit, quasi tende-
ret in Syriam, dicens Sarracenis, se ad lactarium opus & armenta proficisci. quo respon-
contenti Agareni, eos intactos reliquerunt & abierunt. Ita opportunum fugæ tempus
nactus Ioseph Aphronetus, cum suis omnibus euasit; Episparimq; appellens vicum à no-
bis iam sæpè memoratum, honorificè ab incolis habitus. Omnes siquidem accensis lam-
padibus, singulari honore illum, qui summa infamia dignior erat, tamquam Christi di-
scipulum exceperunt. Quod intuens pius quidam vir ex iis qui illic erant in Imperio,
nomine, Crichorachas, magna vi militum domum obsedit, ad quam diuerterat Mane-
tis sectator, atque discipulos quidem eius omnes cepit, ipse autem fuga lapsus, in Phry- C
giam excessit, sedemque fixit Antiochiæ Pisidiæ. Qua in vrbe triginta annorum curricu-
lo pro eadem hæresi decertans, auditoribus suis affirmabat se Epaphroditum esse Pauli
discipulum, ab eoque ad ipsos missum. Ego verò iure illum dixerim Aphronetum: valdè
IN PHRYGIAM MIGRANT MANICHAEI. enim litterarum rudis erat, exorsque prudentiæ. Ceterùm postquam multos illic prauis
artibus corrupit, æternique supplicij reos fecit, vitam & ipse finiuit in loco, cui nomen est
Esortocopium.

VI. Quo adhuc superstite, mulier quædam Armenia eius discipula ab eiusdem discipulis
BAHANES MANICHAEVS. constuprata filium ex Hebræis (vt fama est) edidit, illum inquam nequitia celebrem im-
probum Bahanem, qui Aphroneto succedens, & hæresim, quam à maioribus acceperat,
homo omnibus flagitiis integram retinens, multosque simplices ad exitium capiens, fa-
ctus est pariter nefariæ sectæ magister.] hactenus hæc de his quæ cœpta sunt (vt vidimus) D
sub Leone Isaurico, & ad posteriora sunt tempora propagata. quæ autem hæc secuta
sint, inferiùs suo loco dicturi sumus: hæc enim quæ dicta sunt, vsque ad tempora Irenes
Augustæ peruenerunt, quo Sergius Bahanis successor ceteros superans impietate innotuit,
vt inferiùs idem auctor affirmat.

VII. Quod verò ad Occidentalem Ecclesiam pertinet, hoc anno ipsa mirum in modum in
CONVERSIO GENTILIVM PER BONIFACIVM FACTA. conuersione Gentium propagatur: siquidem hic annus est tertius, quo recedès Bonifacius
à Clemente Episcopo Traiectense, non solùm quamplurimos Frisiorum, sed & Cattorum
qui contermini sunt Saxonibus populi, ab idolorum cultu ad Christi fidem conuertit, &
sacro baptismate imbuit. Narrat hæc auctor ex Vuillebaldo in vita ipsius, additque: Cum-
que ex eis etiam plurimos conuertisset, & multa hominum millia vndis salutaribus tinxis-
set, quemdam è suis fidelem, Binnam nomine, Romam cum litteris misit, indicans Apo- E
stolico Præsuli omnia, quæ per ipsum gessisset Deus, & quantam hominum multitudinem
cælesti gratia illustratam sacro baptismo abluisset. Tum præterea de rebus variis, quæ ad
quotidianam Ecclesiasticæ regulæ necessitatem, populique recèns conuersi curam perti-
nerent, prudenter eum consulens perscripsit.

VIII. Nuntius autem ab eo missus Romam, omnia ipsius mandata fideliter exequens, Præ-
BONIFACIVS SCRIBIT AD ROM. PONT. suli Apostolico litteras eius obtulit; aliasque ab illo, ad quæstiones propositas responsa
continentes magistro suo referens, celeriter recessit.] hæc ipse. Porrò visum est Gregorio
Pontifici vocare Bonifacium Romam, & eum dignitate insignire Episcopali; quod factum
est anno sequenti. agemus de his suo loco.

IESV

SEQVITVR ordine temporis annus Redemptoris septingentesimus vigesimusterti-
us sextæ Indictionis, quo Gregorius Papa vocauit Romam Bonifacium, quem ante I.
annos quatuor miserat Apostolum in Germaniam: cumque adeò magna ac digna tanto
munere ab eo edita facta nouisset, eumdem consecrat in Episcopum. Ista de tempore or-
dinationis sancti Bonifacij, cùm ex litteris eiusdem atque Gregorij Papæ luce clariora
reddantur, vt nullus esse possit dubitandi locus: monemus Lectorem, nuper acta eius-
B dem Bonifacij esse edita, quæ admodum deprauata in annorum numeris conuincun-
tur, vt in his de quibus agimus, cùm ibi ordinatum fuisse ipsum Episcopum à Gre-
gorio Secundo, anno Redemptoris septingentesimo trigesimooctauo, auctor affir-
met[a]. quo quidem tempore, non Gregorium Secundum, sed Tertium sedisse liquet. [a] *Apud Cani-sium. Antiq. lect. tom. 4. pag. 469. in vit. Bonif.*
Vocatus igitur Romam à Gregorio Secundo Papa Episcopus ordinatur. Ita planè secun-
dùm illud diuinum oraculum accidit[b], quo dicitur: Numquid mittes fulgura, & ibunt: [b] *Iob 38.*
& reuertentia dicent tibi, Adsumus?] ita quidem, sed & de his, quos cælestis im-
buit spiritus homines missos ad mysterium Euangelij, hæc etiam mysticè dicta habes[c]: VIRI APOSTOLICI MYSTICA FVLMINA.
Animalia ibant & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis.] vnde scias, sicut
Apostolos, ita & Apostolicos viros esse filios tonitrui appellatos, vti Bonifacius, qui mis-
sus in Germaniam, fulminis instar impietatis destruxit munitiones, extollentes se aduer- [c] *Ezech. 1.*
C sus scientiam Dei, Romamque vocatus venit, de suo Apostolatu redditurus summo [d] *Extat apud Surium tom. 3. die 5. Iunij.*
Pontifici rationem, de quo ista eius vitæ auctor ex Vuillebaldo[d] post alia recensita eius
egregiè facta, sic ait:

Postquam autem vir sanctus, lectis Pontificis litteris, se inter cetera Romam accersiri II.
didicit: mox ad summum obedientiæ gradum contendens, fratrum agmine stipatus Ita-
liam petiit, conspectisque Romanæ Vrbis mœnibus, Deo gratias agens, beatorum Apo-
stolorum patrocinio se commendauit. Vt autem eius aduentum didicit Romanus Pon-
tifex, confestim illum ad se euocauit, salutatumque familiariter, honorifico Xenodochio
commendauit. deinde opportuno se offerente ad colloquendum die, ad beatissimi Petri
Apostoli Ecclesiam venire iussus est. Cumque se inuicem mutuis explessent sermonibus, BONIFACIVS SCRIPTIS CONFITETVR FIDEM CATHOLICAM.
Pontifex de Symbolo & Fidei Catholicæ traditione scisciatus est. Respondit autem vir
D sanctus: Tantæ quæstioni, Domne Apostolice, in sermone familiari non facilè possum
satisfacere: oro itaque, vt fidei quam à me exigis, conscribendæ mihi tempus largiaris:
sicque eam ex scriptis Pontifici obtulit.

Pontifex postquam ea scripta perlegit: sibi eum assidere iubet, vt eam fidem con- III.
stanter retineat & accuratè doceat, hortatur. Multa deinde de spiritualis vitæ religione
cum illo conferens, ita vt nonnumquam pænè integrum diem mutua inter ipsos collo-
quia absumerent, ad extremum quot populi idololatræ eius opera crediderint, ex eo
percontatur. Vbi ad ea respondit vir sanctus; Pontifex ei suam aperit voluntatem,
quòd eum decreuerit Episcopum ordinare, vt eo maiori constantia errantes corrigeret,
& ad viam veritatis reuocare posset, quo sit ampliori Apostolicæ dignitatis auctori-
tate suffultus: tantoque apud omnes conciones eius gratiosiores sint, quo certiùs con-
E staret, à Præsule Apostolico ipsum, vt concionetur, esse destinatum. Tum vir Dei sagaci-
ter perpendens, metuensque ne illud propheticum in ipsum competeret[e]: Noluit bene- [e] *Psal. 108.*
dictionem & elongabitur ab eo: tantæ benedictionis gratiam minimè recusauit. Vt au-
tem adfuit dies ordinationis eius, qui fuit pridie Kalendas Decembris, id est, in sancti
Andreæ Apostoli feriis, Pontifex eum & consecrauit Episcopum, & Bonifacium deinceps
dici voluit, cùm anteà Vuinfridus diceretur. Et vt ad obedientiam sibi, suisque successo-
ribus exhibendam, omnemque sacræ fidei traditionem obseruandam arctiùs eum adstrin-
geret, iuramentum ab eo exegit, & accepit: quod quidem in antiquis exemplaribus ita
scriptum habetur.

In nomine Domini Dei Saluatoris nostri Iesu Christi, Imperante domino Leone ma- IV.
gno Imperatore, anno septimo post Consulatum eius, sed & Constantini magni Impera- S. BONIFACII IVRAMENTVM.
toris

toris eius filij anno quarto inchoato scilicet, Indictione sexta, promitto ego Bonifacius, A
Dei gratia Episcopus, tibi, beate Petre Apostolorum Princeps, Vicarioque tuo beato Gregorio Papæ, & successoribus eius per Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, Trinitatem inseparabilem, & hoc sacratissimum corpus tuum, me omnem fidem & puritatem sanctæ Fidei Catholicæ exhibere, & in vnitate eiusdem Fidei, Deo operante perstitere, in qua omnis Christianorum salus esse sine dubio comprobatur: nullo modo me contra vnitatem communis & vniuersalis Ecclesiæ, suadente quopiam, consentire; sed (vt dixi) fidem & puritatem meam atque concursum tibi, & vtilitatibus Ecclesiæ tuæ, cui à Domino Deo potestas ligandi soluendique data est, & prædicto Vicario tuo, atque successoribus eius per omnia exhibere. Sed & si cognouero Antistites contra instituta antiqua Sanctorum Patrum conuersari, cum eis nullam habere communionem, aut coniunctionem: sed magis, si valuero prohibere, prohibebo; sin minùs fideliter statim Domno meo B
Apostolico renuntiabo. Quod si (quod absit) contra huius promissionis meæ seriem aliquid facere quolibet modo, seu ingenio, vel occasione tentauero, reus inueniar in æterno iudicio, vltionem Ananiæ & Saphyræ incurram, qui vobis etiam de rebus propriis fraudem facere præsumpserunt. Hunc etiam Indiculum sacramenti ego Bonifacius exiguus Episcopus manu propria scripsi, atque ponens supra sacratissimum corpus sancti Petri, ita, vt præscriptum est, Deo teste & iudice, feci sacramentum, quod & seruare promitto.] hactenus iuramentum, quod & reliqui ordinati Episcopi præstare solerent. Subdit verò auctor:

V. Postquam huiusmodi iusiurandum apud Gregorium Pontificem dedit: ille vicissim in omnibus eum, iuuare, prouehere, & venerari studuit. Nam libellum, in quo sacratissima Ecclesiasticæ institutionis iura Pontificalibus digesta conuentibus habebantur, C
ei dono dedit, præcipiens, vt tam Clerus quàm populus eius regimini subdendus iis institutis imbueretur: familiaritatemque Sedis Apostolicæ tum ipsi, tum omnibus eius subditis perpetuam, dato priuilegio, confirmauit: litterasque suas ei impartiens non solùm Carolo illustri Duci, qui id temporis Francorum regnum moderabatur, sed etiam cunctis viris Ecclesiasticis & Principibus Germaniæ eum tuendum commendauit.] Sed quando ista sequenti die ab ordinatione ipsius omnia sunt mira celeritate confecta, quod rarum est vt contingat in Vrbe vbi ex omnibus Ecclesiis iugiter imbres negotiorum non solùm stillant, sed densitate ingruentes diluuium secum ferunt: verùm quòd ista de conuersione gentium sint reliquis omnibus præferenda, cuncta primùm expediri Gregorius Papa voluit. Subdit verò auctor: Litterarum autem earum exempla hoc loco (quandoquidem ita res postulat) inferere voluimus. primò illarum, quæ ad Carolum Ducem; dein- D
de quæ ad Principes omnes scriptæ sunt.

VI. Domino glorioso filio Carolo Duci Gregorius Papa.

GREG. PAP. EPISTOLA AD CAROLVM MARTELLVM. Comperientes te, in Christo dilectissime, religiosæ mentis affectum gerere: in multis opportunitatibus, debito salutis præmisso, notum facimus Deo dilectæ tuæ dignitati, præsentem fratrem Bonifacium fide & moribus approbatum, à nobis Episcopum consecratum, atque institutionibus sanctæ Sedis Apostolicæ, cui Deo auctore præsidemus Ecclesiam generali solicitudine informatum ad prædicandum plebibus Germaniæ gentis, ac diuersis in Orientali Rheni fluminis parte consistentibus, gentilitatis errore detentis, vel adhuc ignorantiæ obscuritatibus præpeditis, necessariò destinare. Pro quibus eum glorioſæ beneuolentiæ tuæ omni modo commendamus, vt eum in omnibus necessitatibus adiuuetis, & contra quoslibet aduersarios, quibus in Domino præualetis, instantissimè defendatis; certissimè retinentes Deo vos exhibere, quæcumque huic E
promptissimo impenderitis fauore, qui sanctis Apostolis suis ad lucem Gentium destinatis, susciptientibus eos, se suscipiendum prædixit [a]: quorum institutionibus per nos in- [a] *Ioan.* 13.
formatus prædictus Antistes, in sortes prædicationis procedit.] hactenus ad Carolum Martellum Gregorius. Sed & ex eodem auctore reliquas epistolas à Gregorio Papa eodem tempore pro Bonifacio scriptas hîc reddamus. In primis verò illas ad Episcopos Boreales, & alios omnes datas litteras commendatitias more maiorum conscriptas reddamus, quæ sic se habent:

VII. Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, vniuersis reuerendissimis & sanctissimis fratribus Coëpiscopis, religiosis presbyteris, seu diaconibus, gloriosis Ducibus, magnificis Castaldis, Comitibus etiam, vel cunctis Christianis Deum timentibus,

Soli-

A Solicitudinem nimiam gerentes pro speculatione credita, quia in vmbra mortis aliquas gentes in Germaniæ partibus, vel plaga Orientali Rheni fluminis, antiquo hoste GREG. PAP. EPIST. GENERALIS PRO BONIFACIO.
suadente, errare, & quasi sub religione Christiana idolorum culturæ seruire cognouimus; aliquos verò qui nec Dei cognitionem habentes, nec baptismatis sacri vnda sunt loti, sed comparatione brutorum animalium pagani, factorem non recognoscunt: necessariò pro vtrorumque illuminatione, ad prædicandum rectæ fidei verbum, harum litterarum portatorem Bonifacium reuerendissimum Episcopum fratrem nostrum ad easdem partes dirigere studuimus, vt illis prædicando verbum salutis, vitam prouideat sempiternam. Et si quos fortè vel vbicumque à rectæ fidei tramite deuiasse cognouerit, aut astutia suasos diabolica erroneos repererit, corrigat, atque sui educatione ad portum restituat salutis, eosque ex Apostolicæ Sedis huius doctrina informet, & in eadem Catholica fide
B permanere instituat.

Cui, hortamur ob amorem Domini nostri Iesu Christi, & Apostolorum eius reuerentiam, vt in omnibus solatia exhibeatis, eumque in nomine Iesu Christi recipiatis, vt scriptum est de suis discipulis [a]: Qui vos recipit, me recipit: prouidentes insuper necessaria itine- VIII.
ris eius, comitesque tribuentes, cibum etiam ac potum, vel si quid egerit largientes: vt vno labore & socia voluntate opus sibi creditum pietatis & negotium salutis, annuente Deo perficiatur, atque præmium laboris percipere mereamini, deque conuersione errantium merces vobis adscribatur in cælis. [a] *Ioan.* 13.

Si quis itaque huic Dei famulo ad illuminationem gentium ab hac Apostolica & Catholica Dei Ecclesia destinato assensum vel concursum præbuerit: exorantibus Apo- IX.
stolorum Principibus, consortium mereatur sanctorum Martyrum Christi Iesu. Si quis
C verò (quod non optamus) aduersari eius laboribus conatus fuerit, aut contrarius extiterit ministerio sibi credito, successorumque eius in eumdem laborem intrantium: ex sententia diuina anathematis vinculo ligatus perpetuæ damnationi subiaceat. Data Kalendis Decembris imperante domino piissimo Augusto Leone, Imperij eius anno septimo; sed & Constantini Imperatoris eius filij anno quarto, Indictione sexta.] adiecit his alias ad Clerum & populum ita conscriptas; quibus idem S. Bonifacius Euangelium prædicauerat, cùm ipsis eum Episcopum iam ordinatum restituit, docens quæ seruanda ipsi ex sacrorum canonum præscripto præceperit, contenta in libello illo, quem ipsi dedisse reuertenti superiùs dictum est.

Gregorius seruus seruorum Dei Clero & plebi dilectissimis filiis in Domino salutem. X.
Probabilibus desideriis nihil tarditatis præstantes, fratrem iam & Coëpiscopum nostrum GREGORII EPIST. AD CLERVM ET POPVLVM.
D Bonifacium vobis ordinauimus sacerdotem: cui dedimus in mandatis, ne vmquam ordinationes præsumat illicitas, ne bigamum, & qui virginem non est fortitus vxorem, neque illitteratum, vel in qualibet corporis parte vitiatum, aut ex pœnitente, vel curiæ, vel cuilibet conditioni obnoxium, notatumque ad sacros ordines permittat accedere, sed si quos huiusmodi repereri, non audeat promouere. Afros passim ad Ecclesiasticos ordines prætendentes nulla ratione suscipiat, quia aliqui eorum Manichæi, aliqui rebaptizati sæpiùs sunt probati.] ita quidem superiùs aliàs sæpè dictum, quòd occupantibus Africam Sarracenis, extorres Africani in transmarinas oras sese infuderant, quærentes ex ordinibus Ecclesiasticis victum. Verùm quòd detecti fuissent esse Manichæi vel Donatistæ, vniuersali sancita lege oportuit vetuisse, ne Africanus aliquo modo à quopiam Episcoporum ordinari deberet. Videas & ex his Dei iudicia non occulta, sed manifesta, cùm tot tantique sanctissimi Patres tanto tempore per quadringentos videlicet annos frustrà laborauerint,
E vt in Africa positos Manichæos, & Donatistas ad Fidem Catholicam reuocarent, & non potuerint, in dies magis ipsis infelici sobole pullulantibus, tradidit eos Deus sæuissimis Barbaris puniendos. pergit verò Gregorius in epistola:

Ministeria atque ornatum Ecclesiæ, vel quidquid illud est in patrimonio eiusdem, XI.
non minuere studeat, sed augere; de reditu verò Ecclesiæ, vel oblatione fidelium quatuor faciat portiones, quarum vnam sibi ipse retineat, alteram clericis pro officiorum sedulitate distribuat, tertiam pauperibus & peregrinis, quartam Ecclesiasticis fabricis nouerit reseruandam; de quibus diuino erit redditurus iudicio rationem: ordinationes verò Presbyterorum siue Diaconorum, non nisi quarti, septimi, & decimi mensis ieiuniis, sed & in ingressu Quadragesimali, atque medio vespere Sabbati nouerit celebrandas. Sancti autem Baptismi sacramentum non nisi in Paschali festiuitate & Pentecoste noue-

rit

rit esse præbendum, exceptis iis, quibus, mortis vrgente periculo, ne in æternum pereant, talibus oportet remediis subuenire. Huic ergo Sedis nostræ præcepta seruanti deuotis animis obsequi[illegible] oportet, vt irreprehensibile, placitumque fiat corpus Ecclesiæ per Christum Dominum nostrum. Deus incolumes vos custodiat, dilectissimi. Data, &c. vt in epistola præcedenti.

Subiicit alias ad nobiles confessores Thuringos conscriptas litteras istis verbis:

XII. Viris magnificis Atolpho, Godolao, Vuilario, Gunthario, Alboldo, & omnibus Dei dilectis Thuringis fidelibus Christianis, Gregorius Papa.

GREGORII EPISTOLA AD THVRINGOS CONFESSORES.

Insinuatam nobis magnificæ fidei vestræ constantiam agnoscentes, quòd Paganis compellentibus vos ad idola colenda, fide plena responderitis, magis velle feliciter mori, quàm fidem semel in Christo acceptam aliquatenus violare: repleti nimia exultatione, gratias debitas persoluimus Deo nostro, & Redemptori, bonorum omnium largitori, cuius gratia comitante, vos ad meliora & potiora optamus proficere, & ad confirmandum fidei vestræ propositum sanctæ Sedi Apostolicæ religiosis mentibus adhærere, & prout opus poposcerit sacræ religionis, à memorata sancta Sede Apostolica, spirituali omnium fidelium matre solatium quærere, sicut decet filios coheredes regni. Ministerio quoque præsentis fratris charissimi Bonifacij, quem ad vos Episcopum consecratum in sorte predicationis destinauimus, Apostolicis institutionibus informatum ad instruendam fidem vestram in omnibus volumus, & hortamur obedientes ei consentire ad complementum in Domino vestræ saluationis.] hæc ad confessores. Ad reliquum verò populum nondum Christianum epistolam catechisticam scribit, qua & hortatur recedere ab idolis, & sacrum baptisma suscipere. est huiusmodi:

XIII. Gregorius seruus seruorum Dei vniuerso populo Thuringorum.

AD THVRINGOS GREGORIVS SCRIBIT.

Dominus Iesus Christus filius Dei Deus verus, qui de cælo descẽdit, homo factus est, & pro nobis pati & crucifigi dignatus est, & sepultus tertia die resurrexit à mortuis, & ascendit in cælum, discipulis etiam suis sanctis ait: [a] Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti: ipse in se credentibus vitam æternam promisit: cupientes ergo vos in perpetuum nobiscum gaudere, vbi finis nullus est, nec tribulatio, nec aliqua amaritudo, sed gloria sempiterna: ideò fratrem nostrum sanctissimum Bonifacium Episcopum ad vos direximus, vt vos debeat baptizare, & fidem Christi docere, & ab errore ad viam salutis adducere, vt salutem habeatis & vitam sempiternam. Sed & vos ei in omnibus obedite, & sicut patrem vestrum illum honorate, & ad eius doctrinam corda vestra inclinate, quia illum non pro lucro aliquo temporali acquirendo direximus, sed pro lucro animarum vestrarum ad vos eum misimus. Diligite ergo Deum, & in nomine eius baptismum suscipite: quia [b] Dominus Deus noster, [c] quod oculus hominum numquam vidit, nec in cor hominis ascendit, præparauit diligentibus se.

[a] *Mat.* 28.
[b] *Isaiæ* 64.
[c] 1. *Cor.* 2.

XIV. Iam recedite à malis operibus, & benè agite. Non adoretis idola, nec immoletis carnes, quia Deus non recipit ista: sed in omnibus secundùm quod vos frater noster Bonifacius docuerit, obseruate & agite, & salui eritis vos & filij vestri in sempiternum. Facite ergo & domum, vbi debeat ipse pater vester habitare, & Ecclesias, vbi debeatis orare, vt Deus vobis indulgeat peccata vestra, & donet vobis vitam perpetuam.] hactenus ad Thuringos & quidem Apostolicè, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, quòd [d] Euangelium Christi non sit in sermone tantùm, sed in virtute, & in Spiritu sancto; & ipse sermo [e] Dei viuus sit & efficax ad conuertendum corda hominum ad Deum: sed sicut Apostolicè scripta, ita & Apostolico spiritu nondum Christianis licet etiam imperat, vt Episcopo domum construant & Ecclesiam.

[d] *Hebr.* 4.
[e] 1. *Cor.* 2.

XV. Fuit eidem Pontifici tunc scribendum etiam ad Saxones, adhuc magna ex parte idola colentes, ad quos litteras dedit pastorali solicitudine plenas. etenim sicut olim [f] Petro in demisso cælitus linteo, ostensa sunt omnia quadrupedia & serpentia terræ, & volatilia cæli, eademque immunda, moxque addita vox de cælo: Occide, & manduca] ita modò Gregorius id ipsum non in imagine, sed rei veritate sibi videt oblatum, nimirum indomitas adhuc gentes, animo truces, moribus sæuas, & inhærentes idolis: quas reddi penitus Christianos gladio spiritus, impietatis internecione, Deus ipse præcipiat. Cuius rei causa has ad eosdem ipsi Bonifacio litteras dedit:

[f] *Act.* 10.

XVI. Gregorius Papa vniuerso populo prouinciæ Altsaxonum.

Sapientibus & insipientibus debitor sum, fratres charissimi; ideoque volens vos scire qualem

A qualem solicitudinem habeam pro vobis, & pro his qui verbum exhortationis fidei Iesu Christi Domini nostri susceperunt, & qui adhuc susceputi sunt, vt consolentur corda vestra in charitate & in omni plenitudine sapientiæ: annuntio vobis, quoniam propè est regnum Dei, vt nemo vos ampliùs decipiat in sublimitate verborum, nec in quocumque metallo salutem vestram quæratis, adorantes idola manufacta, aurea, argentea, ærea, lapidea, vel de quacumque materia facta; quæ falsidica nomina à paganis antiquitus quasi dij facti sunt, in quibus dæmones habitare noscuntur: quoniam omnes dij Gentium (vt ait Scriptura [a]) dæmonia sunt: Deus autem noster cælos fecit.] hæc ad Gentiles; ad illos autem qui crediderant conuertit ita sermonem:

AD SAXONES S. GREGORIVS SCRIBIT.

[a] *Psal.* 95.

Quicumque autem in vobis susceperunt Christum Iesum Dominum nostrum, in ipso ambulent radicati & superædificati & confirmati in fide, abundantes in gratiarum actio-

XVII.

B ne: Videte [b] ne quis vos ampliùs decipiat per philosophiam & inanem fallaciam: astutiores [c] enim sunt filij tenebrarum quàm filij lucis. Discedite ab idolorum cultura, & accedite & adorate [d] Dominum Deum vestrum, qui fecit cælum & terram, mare & omnia quæ in eis sunt, & vultus vestri non erubescẽt. Vnus enim Dominus hominum, volucrum, quadrupedum, & piscium, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Expoliate vos ergo veterem hominem, & induite Christum nouum, deponentes iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem quoque sermonem nolite de ore vestro proferre. Iam enim aduesperascit dies sæculi, & tempus tenebrarum appropinquat, ideoque nolite esse otiosi, sed potiùs operamini opus bonum, vt Christus habitet in vobis: Et [e] quodcumque facitis in verbo aut in opere: omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo & Patri per ipsum: respuentes gentilitatis sectam, scientes vos Dominum habere

[b] *Coloss.* 2.
[c] *Luc.* 16.
[d] *Psal.* 134.
[e] *Coloss.* 3.

C in cælis, orationi instantes, ad ipsum Dominum cor erigite, [f] quoniam magnus est Dominus noster & laudabilis nimis & terribilis super omnes deos, [g] qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire:

[f] *Psal.* 95.
[g] 1. *Tim.* 2.

Hoc etiam admoneo fratres, vt quicumque ex vobis voluerit ad Christum conuerti, nullo modo eum prohibeatis, nec vim ei faciatis sculptilia adorare. Ministrum quoque & conseruum in Domino, quem misi ad vos Bonifacium ac Coëpiscopum meum ad hoc ipsum, vt cognoscat quæ circa vos sunt, & consoletur corda vestra cum exhortationis verbo, in Christo Iesu Domino nostro susципite, vt à diabolica fraude liberati, mereamini adoptionis filiis aggregari.] Hactenus ad Saxones Gregorius Papa. quæ post hæc autem secuta sunt, dicentur anno sequenti: profectus enim Bonifacius Roma non nisi sequenti anno illuc potuit peruenisse.

D Ad hæc rursum recentiores prouoco Saxones, atque Germanos hæreticos, vt respiciant à quibus sanctum acceperint Euangelium, & qui, quales ve, aut cuius fuerint fidei, qui primam eis veritatem Catholicam propinarunt, à quo fluente Apostolica doctrina manarit, & videant à quibus defecerint & quibus adhæserint. Viuit quidem, viuit in cælis tantus Germanorum Apostolus, qui in nouissimo die ab ipsis singulis sigillum suæ prædicationis & collatæ fidei depositum sit apud magnum Iudicem exacturus. Erit namque & ipse vir Apostolicus sedens cum Apostolis iudicaturus, non duodecim tribus Israël, sed Saxones & alios Germaniæ populos, quibus à Catholica & Apostolica Ecclesia acceptum Euangelium, ipsumque signis ac virtutibus diuinitus consignatum tradidit, quo vno è dæmonum cultu, ad Deum verum, & è tenebris in lucem magnam sunt feliciter vindicati: stabitis simul ante Tribunal Christi reddituri ingrati de acceptis per S. Bonifacium beneficiis rationem. Sed ad res Orientales conuertamus orationem.

XVIII. IN RECENTIORES SAXONES ATQVE GERMANOS HAERETICOS.

E Dum hæc aguntur quàm felicissimè in Occidente, hoc eodem anno in Oriente exoritur monstrum horrendum, quod diu cornibus ventilauit Ecclesiam Dei, hæc est hæresis Iconoclastarum. Sed quibus præcursoribus sese impudẽter in medium inferat, audiamus. Ex anteambulonibus eius quæ qualisve sit & vnde emerserit, tu si sapis, facilè colliges: & in primis in his quæ spectant ad tempus, audi Theophanem, qui ait: Anno *septimo Leonis Imperatoris Iudæus quidam oriundus ex Laodicæa maritimæ Phœnicis maleficus, veniens ad Gizid Sarracenorum tunc Principem promittit eum quadraginta annis (alij habent triginta) retenturum Arabum principatum, si venerabiles quæ in Ecclesiis in toto principatu suo imagines venerabantur, deponeret. Huic itaque credens stolidus Gizid, edictum generale contra sanctas imagines promulgauit: sed gratia Domini nostri Iesu Christi, & intercessionibus Matris eius, omniumque Sanctorum, mortuus est Gizid, pluri-

*octauo GIZID PRINCIPIS SARRAC. CONTRA IMAGINES SANCTORVM EDICTVM.

pluribus adhuc nec audire volentibus ſatanicum ipſius edictum.] hæc ſummatim de ipſo Theophanes. Porrò hiſtoriam tantam diffuſiùs enarratam in ſacroſancto Oecumenico Nicæno Concilio hîc totidem verbis reddendam, operæpretium exiſtimamus. ſic enim ſe habet [a] his præmiſſis.

[a] *Concil. Nican 2. Act. 5.*

XX. EX HEBRAEIS ET SARRACENIS HAERESIS ICONOCLASTARVM.

Ex præcedenti lectione indicatum eſt, ab Hebræis, Gentilibus, Manichæis, Phantaſiaſtis Eccleſiam velut in culpam tractam ob ſanctarum imaginum cultum.] & paulo inferiùs: Ioannes religioſiſſimus monachus Vicarius Orientalium Epiſcoporum è charta legit: Cupio quidem ego omnium poſtremus præſentem hanc ſacram Synodum demonſtratione quadam docere, idque omni veritate, qua ratione, quoque tempore, & vnde ſceleſtiſſima iſta & à Deo odio habita Chriſtianorum calumnia, & Iconoclaſtarum rabies originem duxerit. Quo autem expeditiùs & compendio res agatur, de charta mihi pronuntiandum eſſe ſtatui, ne qua in re veritati parcatur. Cùm diem extremum impiorum Arabum Tyrannus, quem *Suliman nominabant, clauſiſſet: ſubſecutus eſt illum Vmarus, qui poſteà quàm regnum adiiſſet, Anaſchaphum Maſalman hoſtem ſanè atrocem per gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti Saluatoris, eiuſque Deiparæ matris cum magna exercitus ſui clade & ignominia è tetra iſta expulit, in Syriamque fugauit: neque de redeundo ſpem illi vllam reliquit. Vmaro autem fato defuncto, *Ezidus quiſpiam homo leuis & inconſtans regnum accepit.

*Sulimam Soliman

*Gizidus

XXI. * Serantampicus * Gizidi

Per ea tempora in Tiberiade dux quiſpiam erat Hebræorum impiorum, cui nomen *Sarantapechys, officina diabolorum, quibus vitiare animas luſus eſt & iocus, homo præſtigiator, & veneficus, & Eccleſiæ Dei hoſtis implacabilis: Hic animaduerſa *Ezidi Regis leuitate, hominem aggreditur, polliceturque Hebræorum ingenita malitia ſe Regi quædam prædicturum, & vatem acturum in maximè neceſſariis rebus ſe offert. Eas ob res cùm eſſet inſinuatus Tyranno: Volo (inquit) ô Princeps, modò me audias, rationem quandam indicare tibi, qua poteris facillimè & vitam commodam degere, & triginta annos regnū æquabili in poteſtate conſeruare. Stultus autem Tyrannus ſpe & deſiderio longioris vitæ, animi leuitate elatus (erat enim homo voluptatibus deditus & præditus) reſpondit: Quæcumque me iuſſeris facere modò poſſim, agam.

HEBRAEI NEFARIVM CONCILIVM.

Veneficus autem Hebræus confeſtim inquit: Sine vlla dilatione iube vniuerſum per regnum epiſtolam, quæ paſſim circumferatur, ſcribi & mitti, qua omnem imaginem & picturam, ſiue ea in tabulis, ſiue in opere muſaico, in parietibus, ſiue in vaſis ſacris, aut indumentis & altaribus ſit, & quæcumque in Chriſtianorum Eccleſiis reperitur, deleri, expungi, auferri, & ex toto ſubuerti mandes: neque illas ſolùm, verùm omnes ſimilitudines, & earum etiam quæ in foro ornatus & honeſtatis gratia collocantur. nulla igitur ratione alia, quàm vt odium & furorem aduerſus Chriſtianos exerceret, præſtigiator id tentauit.

XXII. Tyrannus autem nefandus præſtigiatori leuitate ſua auſcultans, miſſis nuntiis, omnes ſanctas imagines & ſimilitudines per vniuerſam prouinciam abſtulit. Hoc itaque modo primùm Eccleſiæ ornamenta, procurante Hebræo venefico, ablata ſunt. Chriſtiani autem cùm id ſuis manibus facere detrectarent: miſſi ſunt Hebræi & Arabes, homines in Deum impij, qui imaginibus exuſtis, Eccleſiarum quaſdam calce, quaſdam aliis coloribus dealbarunt & incruſtarunt.] ita planè Ioannes [b] Damaſcenus de Iconoclaſtis ita dictis (inquit) quòd cùm ſanctas & veneratione dignas imagines cum ignominia tractauiſſent, tum in minutiſſimas partes comminuerunt, tum coniecerunt in ignem, eodemque modo eas quæ in parietibus erant depictæ, partim aqua calida, partim calce atramentoque obliterarunt.] hæc ipſe, ſed pergit Ioannes Orientis Vicarius: Hæc autem cùm peruenissent ad aures pſeudoepiſcopi Natoliæ & qui eiuſdem erat cum illo opinionis, impios Hebræos & Arabes imitari †Eccleſias Dei, veluti Crucem Chriſti, verecundantes reddiderunt.

[b] *Ioā. Damaſc. de hæreſ.*

† *Anaſtaſij verſio ita: vnitati ſunt iniuriam inferentes Eccleſiis Dei.*

Arbitror autem relatu dignum, vt & ſanctitas veſtra audiat, quem finem ignauus iſte & veneficus Hebræus habuerit. *Ezidus enim qui facinus perpetrauerat, vltra annum cum dimidio non vixit, in ignemque æternum deſcēdit. Poſtquam autem mortuus fuit, in priſtinum ordinem & ſtatum imagines reſtitutæ ſunt. Filius autem illius Vlidus nomine indignatus Hebræo, tamquam interfectori patris, turpiſſima morte hominem mori coēgit. Ita is falſi ſui vaticinij dignum præmium accepit. Sanctiſſimus Epiſcopus *Meſenæ dixit: Ego paruulus eram in Syria, quando Sarracenorum Princeps imagines ſubuertit.] hactenus

* Gizidus

* Emeſæ

hactenus de his Nicæna acta, quibus arguas eos qui ante Leonis Imperium id factum volunt vt Cedrenus, cùm non ante hunc annum idem Rex barbarus regnare cœperit.

Vidiſti lector quibus gloriari poſſint anteſignanis Iconoclaſtæ, nempe Iudæis, & Sarracenis, à quibus &, proh dolor, in tranſuerſum actus eſt Leo Iſauricus Imperator, de quo hoc eodem anno poſt recenſita illa de Gizido Arabū Rege, iſta mox Theophanes ſubdit: Percepta ergo amara iſta & illicita, nequamque doctrina, Leo Imperator multorū effectus eſt nobis cauſa malorum. Porrò cùm inueniſſet indiſciplinationis huius conſentaneum quemdam Beſer nomine, qui natus quidem de Chriſtianis fuerat, ſed captiuus in Syriam ductus, refuga fidei quæ eſt in Chriſtum repertus eſt, Arabum dogma ſectari apparuit. Is ante tempus non multum ab illorum ſeruitute liber effectus, cùm veniſſet ad Rempublicam Romanorum, ob robur corporis & conſenſum prauæ opinionis honoratus eſt ab eodem Leone: qui & Imperatoris fautor & magni huius mali piaculo factus eſt. Concordabat autem ei & Epiſcopus Nacoliæ, qui indiſciplinationi eius operam dans conſimili vita viuebat cum ipſo.] hucuſque de anni huius rebus geſtis Theophanes. Addunt alij, Iudæos qui Leoni prædixiſſent Imperium, id exegiſſe hoc anno ab eodem Imperatore, ſed errant planè dum iſtud de Gizido ante Leonis Imperium factum putant. Certum eſt autem, eum non niſi ſub Leone regnare cœpiſſe, anno ſcilicet quarto eiuſdem Imperatoris poſt Haumarem, atque ſequenti octauo eiuſdem defunctum eſſe, Theophane id teſtante & aliis.

XXIII. LEO ADHAERET ICONOCLASTIS.

Eodem tempore, quo Leo impius in hæreſim lapſus, blaſphemat in Oriente Deum, Sanctoſque eius: laudat in Occidente Luithprandus Rex Longobardorum. De his autem conceſſit Deus inſignia planè monimenta in lucem prodi, quæ temporis iniuria, ac ſi numquam extitiſſent aliquando penitus obliuione perierant, ſed in lucem vendicata, hîc opportuno loco deſcribenda curauimus, ſic ſe habent [a]:

XXV.

QVANDO LEO CECIDIT MISERO DOCTORE SVASVS
SCHISMATIS IN FOVEAM RECTO DE CVLMINE CÆSAR
TVNC EGO REGALES STATVI* HIS MIHI CONDERE THERMAS
MARMORIBVS PVLCHRIS LEVTBRANT REX ATQVE COLVMNIS
SED ROMAM PROPERANS POSTQVAM DEVOTVS AD IPSAM
PERVENI ATQVE SACRO CAPITI MEA BASIA FIXI
SANCTI ANASTASII SERVVS TVVS ECCE REPENTE
PATERNA DE SEDE MEO HANC IN PECTORE CHRISTE
PRÆCLARAM FVNDARE DOMVM SVB CVLMINE MONSTRAS
TALIBVS VNDE MEAS TENDENS AD SIDERA PALMAS
VOCIBVS ORO DEI FILI PRO PLEBE FIDELI
QVI REGIS ANGELICOS CÆTVS QVI CVNCTA GVBERNAS
FAC PRECOR VT CRESCAT MECVM CATHOLICVS ORDO
ET TEMPLO CONCEDE ISTI VT SALOMONI LOCVTVS.]

[a] *Antiq. inſcr. in Appēd. pag. 1168. num. 10.*

* *f.* HIC

Hæc in viſitatione & cultu exhibito venerando capiti ſancti Anaſtaſij Perſæ martyris, quod ſuperiùs Romam ab Oriente tranſlatum audiſti. Porrò pius Rex adeò in eius amorem exarſit, vt reuerſus eidem ſancto Martyri inſignem eccleſiam conſtruxerit ac monaſterium. de cuius eccleſia eiuſmodi reperitur vetus Inſcriptio rediuiua [b]:

[b] *Antiq. inſcr. in Appēd. pag. 1168. num. 8.*

In eccleſia ſancti Anaſtaſij.

ECCE DOMVS DOMINI PERPVLCHRO CONDITA TEXTV
EMICAT ET VARIO FVLGET DISTINCTA METALLO
MARMORA CVI PRETIOSA DEDIT MVSEVMQVE COLVMNAS
ROMA CAPVT FIDEI ILLVSTRANT QVAM LVMINA MVNDI
EVGE AVCTOR SACRI PRINCEPS LEVTBRANDE LABORIS
TE TVA FELICEM CLAMABVNT ACTA PER ÆVVM
QVI PROPRIÆ GENTIS CVPIENS ORNARE TRIVMPHOS
HIS TITVLIS PATRIAM SIGNASTI DENIQVE TOTAM.

De monaſterio autem ſancti Anaſtaſij ab eodem tunc erecto, mentio habetur inferiùs in eiuſdem Regis obitu, de quo ſuo loco dicetur.

IESV CHRISTI 724. | GREGORII PAP. II. ANNVS II. | LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 9.

I. ANNVS sequitur Redemptoris septingentesimus vigesimusquartus Indictionis septimæ, quo S. Bonifacius Episcopus ordinatus à sancto Gregorio Papa in Vrbe, rediens in Germaniam fidem Christianam mirificè propagauit. de quo ista ex eius discipulo Vuilibaldo [a]: Tantarum itaque litterarum auctoritate fretus sanctus Præsul Bonifacius proficiscitur in Germaniam, venienſque ad Carolum Principem supradictum *cognomento Martellum*, litteras Romani Pontificis ei attulit: seque eius ditioni & patrocinio committens, illo annuente, ad Cattorum (quos Hessos vocant) quibus iam antè prædicare cœperat, regionem abiit.] sed hîc opportunè reddendæ sunt litteræ ab eodem Carolo tunc datæ eidem Bonifacio, accepimus eas à Frontonè Ducæo Societatis Iesu professore viro Ecclesiasticarum antiquitatum studiosissimo: qui exscripsit (vt ait) ex scripto Codice Ecclesiæ Virdunensis, quo continentur Concilia Generalia & Prouincialia. cuius & nos alia reperimus exemplaria.

[a] *Apud Sur. die 5. Iunij.*

PRAEDICATIO S. BONIFACII IN GERMANIA.

II. Dominis sanctis & Apostolicis Episcopis, Ducibus, Comitibus, Vicariis, Domesticis, vel omnibus agentibus iunioribus nostris, seu Missis decurrentibus, & amicis nostris, illustris vir Carolus Maiordomus benecupiens vestri.

Cognoscatis qualiter Apostolicus vir in Christo pater Bonifacius Episcopus ad nos venit, & nobis suggessit, quòd sub nostro mundeburde vel defensione eum recipere deberemus. quod ita nos gratanti animo fecisse cognoscite. Proinde vos taliter, vti fecimus ei manu nostra roboratam dari, vt vbicumque, vbi & vbi ambulare videtur, cum nostro amore, vel sub nostro mundeburde & defensione quietus & conseruatus esse debeat, in ea ratione vt iustitiam reddat, & simpliciter iustitiam accipiat. Et si aliqua causatio, vel necessitas ei aduenerit, quæ per legem definiri non potuerit: vsque ante nos quietus vel conseruatus esse debeat tam ipse, quàm qui per ipsum sperare videntur, vt ei nullus vllam contrarietatem, vel damnationem aduersus eum facere debeat, nisi vt omni tempore sub nostro mundeburde vel defensione, quietus vel conseruarus residere debeat. Et vt certiùs credatur, manu propria subter firmauimus, vel de anulo nostro subter sigillauimus.] hucusque litteræ Caroli ex formula consueta, qua eiusmodi litteræ patentes pro securitate ab eodem Principe scribi solerent. in quibus voce illa barbara, mandeburde, scias ex Glossario, quod appositum est ad capitulare Regum Francorum, significari tuitionem, seu tutelam alicuius personæ.

III. GENTILICIAM SVPERSTITIONEM S. BONIFACIVS EVERTIT. Sed de prædicationis eius fructibus vt aliquid decerpamus, audi eius rerum gestarum scriptorem ex Vuilibaldo, qui superiùs narratis subiicit ista: Ad Cattos (vt dictum est) postquam accessit: complures, inquit, illic reperit, Christiana religione abiecta, in varios incidisse errores: alij enim lignis, & fontibus clàm vel palàm sacrificabant, alij haruspicia, diuinationes, præstigias, & incantationes sectabantur, pleriq; aliis nefandis sacrificiis erant addicti; pauci verò in via veritatis, quam semel didicerant, persistebant. Quorum quidem consilio arborem quamdam miræ vastitatis, quam prisca voce, Iouis arborem nuncupabant, in loco qui Geismer dicitur, seruis Dei ipsis assistentibus, excidere tentauit. Accurrit autem magna Ethnicorum multitudo, illum tamquam hostem deorum suorum necare volentium. Sed cùm arbor paulùm cæderetur: mox quasi diuinitus agitata, in quatuor partes disrupta est. Quod cernentes Ethnici illi, Dominum laudantes fidem complexi sunt. Sanctus autem Præsul, communicato cum fratribus consilio, ex illa ingenti vastæ arboris mole oratorium construxit, in beatissimi Petri Apostoli honorem illud dedicans.]

IV. Hîc sistè gradum, lector, Apostoli Bonifacij dum affectaris vestigia. Primùm omnium velim consideres tanti viri laboriosum Apostolatum ad gẽtes, populos scilicet, qui adhuc idolorũ cultura tenebantur impliciti, immensus planè hîc labor ipsi subeundus fuit. Quis tam altis radicibus fixis in tam duris & agrestibus animis inolitam superstitionem euellèret? Quoties ob eam causam ipsi fuerunt Apostoli Pauli præ animi angustia illa repetenda verba: [b] Supra modum grauati sumus supra virtutem, ita vt tæderet nos etiã viuere?] testes sunt eius rei diuersæ ab eo tum temporis epistolæ scriptæ, quibus auxilium precum enixè

[b] *2. Cor. 1.*

CHRISTI 724. | GREGORII PAP. II. II. | LEONIS ISAVR. IMP. 9.

A enixè postulat ab amicis Dei: qui id nauiter impleſſe videntur, dum nec defuerunt præstò esse laboranti in Euangelio quibuscumque valuere subsidiis etiam corporalibus, vtpote quòd vir Apostolicus & in hoc fulgeret insignibus Apostolatus, quòd magna premeretur paupertate inter Gentiles illos agrestes, immites, ac feros, vt cum Apostolo dicere posset: [a] Vsque ad hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus.] Mittebant enim alij ad eum vestimenta, alij ad victum stipem, libros alij, alij verò consolationem, exhortationemque litteris impartiebantur.

[a] *1 Cor. 4.*

Inter alia autem à diuersis impartita officia ac beneficia; Daniel ille Ventanus in Anglia Episcopus, qui (vt superiùs dictum est) eius ad Apostolatum visus est primus fuisse suadendo & adiuuando promotor, dum Romam primò profiscentem ad Gregorium Papam litteris commendatitiis fuerat comitatus: hic, inquam, vbi accepit, ipsum B perarduam ad prædicandum Gentibus Euangelium susceptisse prouinciam; catechesim ad eum misit, qua possent ipsi Gentiles instrui ad credendum. Extat ipsa quidem, quam ex duobus codicibus scriptis, quorum antè meminimus, collatione facta hîc tibi reddendam putauimus. sic enim se habet:

V.

Venerando & amando Antistiti Bonifacio Daniel Dei famulus.

Quamuis mi frater, consacerdosq; charissime, te primam virtutũ promereri gaudeam palmam, qui saxea, steriliaque hactenus Gentilium corda fidei magnitudine fretus fiducialiter aggrediendo, vomere Euangelicæ prædicationis infatigabiliter subigens in glebas fertiles quotidiano labore conuertere niteris; vt vere tibi aptari propheticum, Euangelicumque dictum possit: [b] Vox clamantis in deserto, &c. tamen secundæ portio palmæ non incongruè ipsis etiam parabitur, qui tam pio, tam salubri operi congratulando, C quibus valent subsidiis fauent, eorumque indulgentiam competentibus adminiculis supplent, quo alacres cœptum prædicationis opus, & frequenter Christo generare filios studeant. Vnde & deuota beneuolentia pauca tuæ suggerere prudentiæ curaui: quo magis aduertas secundùm meum sensum, qua potissimum ratione agrestium obstinationem conuincere promptus queas: neque enim contraria eis de ipsorum quamuis falsorum deorum genealogia astruere debes, sed secundùm eorum opiniones quoslibet ab aliis generatos per complexum mariti, ac feminæ concede asserere, vt saltem modo hominum natos deos, ac deas, homines potiùs non deos esse cœpisse, qui antè non erant, probes. Cùm verò initium habere deos, vtpote alios ab aliis generatos coacti didicerint: item interroga, vtrùm initium habere hunc mundum; an sine initio semper extitisse arbitrentur. Si initium habuit, quis hunc creauit: proculdubiò ante constitu- D tionem mundi, nullatenus genitis diis inuenient subsistendi, vel habitandi locum: mundum enim non hanc visibilem tantùm terram & cælum, sed cuncta etiam extenta locorum spatia, quæ ipsi quoque Pagani suis imaginare cogitationibus possunt, dico. Quod si sine initio semper extitisse mundum contenderint: hoc multis refutare, ac conuincere documentisque & argumentis stude: tamen altercantes interroga, quis ante natos deos mundo imperaret, quis regeret: quo modo autem subdere dominatui, vel sui iuris facere mundum ante se semper subsistentem potuerint. Vnde autem, vel à quo, vel quando institutus, aut genitus primus deus, vel dea fuerit, vtrùm autem adhuc generare deos, deasque alios, aliasque suspicentur. Vel si iam non generant: quando, vel cur cessauerint à concubitu, & partu. Si autem adhuc generant, infinitus iam deorum effectus numerus est, & quisnam inter tot, tantosque potentior sit incertum mortalibus est; & valdè cauendum, ne in potentiorem quis offendat. Vtrùm autem pro temporali, E ac præsenti, an potiùs pro æterna, & futura beatitudine colendi sint arbitrentur. Si pro temporali, in quo iam feliciores Pagani sint dicant. quid autem se suis consequi sacrificiis lucri suspicantur Pagani cunctis sub potestate existentibus, vel cur in potestate sibi subiectorum fieri permittunt ipsi dij: quid ipsis tribuant, si talibus indigent, cur non ab ipsis magis potiora eliguntur? Si autem non indigent, superfluè iam talibus hostiarum collationibus placare se posse deos putant. hæc & his similia multa alia, quæ nunc enumerare longum est, non quasi insultando, vel irritando eos, sed placidè, & magna obiicere moderatione debes. Et per interualla nostris item Christianis huiusmodi confutandæ sunt dogmatibus superstitiones, & quasi è latere tangendæ, quatenus magis confusi, quàm exasperati Pagani erubescant pro tam absurdis opinionibus, & ne nos latere ipsorum nefarios ritus ac fabulas æstiment.

Eadem quæ superiùs duo exemplaria epist. 13.

[b] *Isaiæ 40.*

VI. Hoc quoque inferendum; si omnipotentes sunt dij, & benè scilicet iusti, non solùm A
suos remunerant cultores, verùm etiam puniunt contemptores; & si horum vtraque tem-
poraliter faciunt, cur ergo parcunt Christianis totum pænè Orbem ab eorum cultura
auertentibus, idolaque euertentibus? & cùm ipsi iidem Christiani fertiles terras, vinique &
olei ferales, ceteriscque opibus abundantes possident prouincias; ipsis autem, id est, Pa-
ganis, frigore semper rigentes terras cum eorum diis reliquere, in quibus iam tamen toto
orbe pulsi, falsò regnare putantur. Inferenda quoque sæpiùs eis est orbis auctoritas Chri-
stiani, in cuius comparatione ipsi paucissimi in vanitate antiqua adhuc perseuerant, &
ne, quasi de legitimo semper à principio super ipsas gentes deorum iactitent imperio, inti-
mandum eis, cunctum priùs mundum idolorum deditum culturæ, donec Christi gratia
omnipotentis conditoris, rectoris, vniusque Dei notitia illuminatus, viuificatus, recon-
ciliatusque Deo est: nam quod apud Christianos fidelium quotidie baptizantur filij,
quid aliud faciunt nisi à sorde, & reatu Gentilitatis, quo totus olim constrictus est, B
per singulos eos purgant? Hæc charitatis intuitu frater mi breuiter tuæ commemorare
libuit dilectioni. Et qui corporali prægrauatus languore laboro, ita vt congruè illud
[a]*Psal.* 118. Psalmistæ dicere possim: [a] Cognoui quia iustum iudicium tuum, & verè afflixisti: inde
obnixiùs tuam peto reuerentiam, quatenus cum his qui tecum in Christo in spiritu ser-
uiunt, pro me supplicationum fundere preces digneris, vt Dominus, qui me vino com-
punctionis potauit, citò etiam sua anticipet misericordia, vt qui iustè corripuit, clementer
* ignoscat: propheticumque illud sua faciat pietate me quoque * gratabundum posse canta-
[b]*Psal.* 93. re: Secundùm [b] multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætifi-
cauerunt animam meam. Opto vt in Christo benè valeas, & mei memineris consacerdos
charissime.] ista Daniel ad Bonifacium.

VII. SANCTORVM BONIFACIVS. [c]*2 Cor.* 1. Sed quas ipse Bonifacius soleret legationes precum per epistolas mittere ad diuersos, C
secundùm quod Paulus Apostolus ait: [c] Adiuuantibus & vobis in oratione pro nobis, vt
ex multorũ personis, eius quæ in nobis est donationis per multos gratiæ agantur pro no-
bis,] docent plures eiusdem argumenti litteræ ad diuersos, diuersis temporibus datæ, &
inter alias quæ ad Eadburgam, siue Eadeburgam Abbatissam, fuit ista Regi Cantiorum
affinis, vt quæ dicentur, suo loco docebunt, cuius quoque iuuabatur in extrema paupertate
muneribus, & libros sacros ad erudiendos populos accipere consueuit, vt ipsius Boni-
facij ad eam litteris datæ declarant: harum tres hic subiiciemus perbreues, ex iisdem quæ
EPISTOLAS PETRI AVREIS ROGAT SCRIBI LITTERIS. diximus exemplaribus acceptas, nõdum (quod sciamus) alicubi cusas, atque primùm om-
niũ illam, qua petit ab ipsa describi aureis litteris epistolas Petri Apostoli, vt à quo acce-
pisset ad Gentes Apostolatum, eius quoque litteras prædicandas in Gentibus auri nitore
fulgidas, præ tanti Apostoli amore ac reuerentia secum haberet, quod immensè amantium
est, ita affici erga eum quem cupit. Quanti enim fecerit culmen Apostolicum Petrum, iam D
audisti, cùm primam omnium quam ibi inter Gentes erexit Ecclesiam, voluit Petri nomi-
ne atque memoria insigniri: Petrus illi in ore semper, sicut in mente, & in opere iugiter
erat. Sed iam ab eo tunc scriptam perbreuem epistolam audiamus. sic enim se habet:

[d]*Eod. Cod. epist.* 31. Reuerendissimæ [d] ac dilectissimæ sorori * Eadburgæ Abbatissæ Bonifacius exiguus ser-
* Eadeburgæ uus seruorum Dei in Christo optabilem charitatis salutem.

VIII. BONIFACII EPIST. AD EADBVRGAM ABB. Deus omnipotentem retributorem, & remuneratorem omnium bonorum operum
deprecor, vt tibi in cælestibus mansionibus, & in æternis tabernaculis omnium beneficio-
rum tuorum, quæ mihi præstitisti, æternalem mercedem, & in superna Curia Angelorum
beatorum restituat. Quia sæpè siue solamine librorum, siue vestimentorum adiuuamine
pietas tua tristitiam meam consolata est; sic & adhuc precor, vt augeas quod cœpisti, id
est, vt mihi cum auro conscribas epistolas Domini mei S. Petri Apostoli, ad honorem, & E
reuerentiam sanctarum scripturarum ante oculos carnalium in prædicando; & quia dicta
eius, qui me in hoc iter direxit, maximè semper in præsentia cupiam habere. Ad scriben-
dum hoc ergo * Eobam presbyterum destino: fac ergo soror charissima de hac petitione
*Eobanum nostra, sicut benignitas tua de cunctis precibus meis solebat, vt & hîc opera tua ad glo-
[e] *Eod. Cod. epist.* 19. riam cælestis Patris aureis litteris fulgebant. Valere in Christo, & sanctis virtutibus ad me-
liora conscendenda proficere te opto.] rursus ad eamdem his verbis [e]:

IX. AD EAMDEM EIVSDEM PRO PRECIBVS. Dilectionis vestræ clementiam intimis imploramus precibus, vt pro nobis intercede-
re apud auctorem omnium dignemini; & ne ignoretis causam huius petitionis, sciatis,
quia peccatis exigentibus conuersatio peregrinationis nostræ variis tempestatibus inli-
ditur,

A ditur, vndique labor, vndique furor, foris pugnæ, intus timores, super omnia grauissi-
mum, quod vincunt insidiæ falsorum fratrum malitiam infidelium Paganorum. Roga-
te ergo pium defensorem vitæ nostræ & vnicum salutare laborantium refugium agnum
Dei, qui abstulit peccata mundi, vt nos inter talium luporum cubilia lustrantes, dex-
tera sua protegente illæsos custodiat, & vbi debuere esse specioſi pedes portantium lu-
cernam pacis Euangelicæ, non inueniantur tenebrosa errantium apostatarum vestigia:
sed magis Pater piissimus accinctus lumbis nostris perficiat lucernas ardentes in manibus
nostris, & illuminet corda Gentilium ad contemplandum Euangelium gloriæ Christi.
Intereà precor, vt intercedere pietas vestro pro istis Paganis, qui nobis ab Apostolica Sede
commissi sunt, dignetur, vt eos Saluator mundi ab idolorum cultura eripere dignetur, &
aggregare vnicæ matri Ecclesiæ Catholicæ filiis, ad laudem, & gloriam nominis sui,
B. [a] qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Vale.] sed & [a] 1. *Tim.* 2.
missis libris, rursus ad eamdem paucis his:

X. PRO LIBRIS MISSIS GRATIARVM ACTIO. Dilectissimæ [b] sorori etiam dudum spiritalis clientelæ propinquitate connexæ Ead- [b] *Eod. Cod. epist.* 20.
burgæ Abbatissæ Bonifacius seruus seruorum Dei, perennem in Christo salutem.

Charissimam sororem remunerator æternus iustorum operum in superna lætificet Cu-
ria Angelorum, quæ sanctorum librorum munera transmittendo exulem Germanicum
spiritali lumine consolata es: quia qui tenebrosos angulos Germanicarum gentium
lustrare debet, nisi habeat lucernam pedibus, & lumen semitis suis verbum Domini, in
laqueum mortis incidet. Præterea de charitate tua confidens, obsecro, vt pro me orare
digneris, quia peccatis meis exigentibus, periculosi maris tempestatibus quatior, rogans,
vt ille qui in altis habitat, & humilia respicit, indulgens flagitia, præstet mihi verbum in
C [c] apertione oris mei, vt currat, & clarificetur inter Gentes Euangelium gloriæ Christi.] [c] *Ephes.* 6.
hucusque epistola.

XI. Erat iugis communicatio precum piorum fidelium Anglorum cum suo gentili Boni-
facio in ministerio, quod susceperat Apostolatus, ipsius memoriam facientium in sacro-
sancto sacrificio Missæ: testati sunt id litteris ad eum scriptis, quas ex iisdem codicibus de-
promptas his subiicimus. sic enim se habent [d]: [d] *Eod. Cod. epist.* 40.

XII. BONIFACII MEMORIA IN SACRIFICIO MISSAE. Domino sincerissimo meo & dulcissimo charitatis cultu, & præcipuè Dei gratia copio-
so semperque in Christo pastoralis curæ regimina gubernanti Bonifacio, qui & Vuinfri-
dus, Archiepiscopo, Torthelmus Episcopus seruus seruorum Dei in Domino salutem.

Desiderabiles litteras excellentiæ vestræ suscepimus, quas relegentes cognouimus
tuam piissimam deuotionem, feruentissimumque amorem, quem habes propter beatam
D vitam, vt dextera Domini protegente, mediteris die ac nocte, ad fidem Catholicam atque
Apostolicam pro tuæ animæ redemptione corde Paganorum Saxonum conuerti. Quis
enim audiens hæc suauia, non lætetur? quis non exultet & gaudeat in his operibus, quia
gens nostra Christo omnipotenti Deo credat? Per gerulum verò apicum tuorum, modi-
cum tibi munusculum, sed magni affectus pignus transmitto, simul & indicans omnia,
quæ à paruitate nostra petere dignatus es, libentissimè suscepimus, hoc est, quòd in sacris
Missarum celebritatibus, & in quotidianis precibus tuæ sanctitatis memoria celebretur;
optantes, & obnixè deprecantes nostræ fragilitatis conscij, hoc idem à vestra parte,
quanto meritis excellentiores estis, tanto circa nos perfectiùs obseruari. Festinet igitur
vestra celsitudo nouum Christo populum coaceruare & dedicare. Profectò enim habetis
protectorem humani generis redemptorem Dominum nostrũ Iesum Christum. Fraterno
itaque affectu salutantes vestram excellentiam, & diuinam deprecamur iugiter clemen-
E tiam, quæ vos vestrosque omnes in omnibus operibus auxiliari dignetur, vt cum Christo
in futuro regnetis sæculo.] hactenus Torthelmus Episcopus; subiicimus his alias aliorum
insignium virorum eodem argumento conscriptas. sunt huiusmodi [e]: [e] *Eod. Cod. epist.* 43.

XIII. Domino gloriosissimo & cum honoris affectu venerandissimo Bonifacio Archiepisco-
po Aelbuualdus Deo donante regia potestate fretus, simul & tota Abbatia cum omni
congregatione seruorum Dei in nostra prouincia, Altithronum pro Ecclesiarum incolu-
mitate die noctuque precibus pulsantes, in Deo remuneratore omnium salutem.

QVAE MINISTRATA SVNT BONIFACIO. In primis itaque scire te volumus, ô dilectissime, quia gratanter accipimus, nostram
paruitatem vestris sanctis orationibus commendatam, vt sicut vestra benignitas de Mis-
sarum solemnitatibus, & orationum assiduitatibus Deo instigante dictauit, ita quoque
nostra mediocritas deuota mente implere conetur, memoriaque nominis vestri in septe-

nis monasteriorum nostrorum synaxibus perpetua lege censeri debet, quia in septenario numero perfecti sæpè designantur. his itaque benè compositis, & Deo adiuuante de animarum regulis ritè dispositis, & de interioris hominis habitu aptè condicto, & exteriora, terrenæque substantiæ adminicula, quæ sub nostra potestate Deo largiente redacta sunt, sub vestræ voluntatis arbitrio contineri volumus, ita tamen, vt orationum vestrarum adiutoria beneuolentiam almitatis vestræ in Ecclesiis Dei frequentare faciatis, & sicut te pastorem in populo suo prædestinatio Dei fieri voluit, ita & nos te patronum sentire satagimus. Nomina quoq; defunctorum, & viam vniuersalem ingredientium, prout opportunitas anni exegerit, ex vtraque parte adducentur, quatenus vt Deus deorum & Dominus dominantium, qui vos in Episcopatus regimen ponere voluit, suam plebem ad indiuiduæ Trinitatis agnitionem, & Vnitatis substantiam per vos adducere dignetur. Prætereà, ô piissime Pater, tibi intimandum curamus, vt gerulum præsentium litterarum deuota mente à nobis transmissum scias & sicut fidelem tibi comperimus esse, ita & eum veridicum in omnibus inuenies.] Sed accipe alias eodem argumento conscriptas[a]:

[a] Ex eod. Cod. epist. 41.

XIV. Reuerendissimo Præsuli, & piæ paternitatis prærogatiuâ diuulgando Archiepiscopo Bonifacio, Sigebaldus licet indignus, & vltimus famulorum Dei famulus optabilem in Domino salutem.

Primitus subnixis precibus, ac si progeniculans flexis poplitibus, vt indulgeas obsecro petitionem meam, quam rogaui te per tuum presbyterum nomine * Eobo, id est, vt tibi indicaret meam petitionem & desiderium, id est, vt meus esses Episcopus cum meo Episcopo Daniele, & pro tua clementia hoc mihi concedas; ac si ita fuisset, sicut eum rogaui, putabam à te de me aliquem consolationis sermonem venire ad me. Notum sit tibi, quia ex eo tempore nomen tuum adscriptum habuissem, cùm Missarum solemnia celebrarem, simul cum nominibus Episcoporum nostrorum, & modò nō cessō quamdiu subsistam. Et si superuixero tibi, cum nomine patris nostri Erenualdi Episcopi tuum adscribo nomen, non quia de merito mei peccatoris confidens sim, sed de misericordia Dei, & spe tua, quem habes in Deum. Ideò deprecor te, vt tecum memoria mea secundùm paruitatem meam & in præsenti & in futuro persistat. Vale in Christo.]

* Ebbo,

COMMEMORATIO BONIFACII IN MISSIS.

XV. Precum igitur gentilium suorum, Dei amicorum S. Bonifacius diuinitus roboratus, quæque ardua, ac difficillima, maioribus sumptis spiritibus, tentat. Parumque sibi visum est gentiles homines ad Christianam fidem conuertere, nisi Christianos deprauatos, corruptisque moribus ad normam Christianæ religionis induceret, reduceretq; in primis eos, qui sub diuersis Ecclesiæ Ordinibus militarent, ad antiquitus traditam, legibusque præscriptam Ecclesiasticam disciplinam. Conatus est ista pro viribus, in quibus ipsi laborandum plurimùm fuit; cùm præsertim hæretici nonnulli fidelium mentes erroribus labefactare conati essent. Nam audi quæ ex Vuilibaldo idem qui suprà pergit narrare auctor.

XVI. His ita gestis, in Thuringiam profectus est; eiusque gentis principes magna ex parte à Christiana religione deficientes corrigere studuit. Cùm enim religiosi principes apud illos imperare desiissent, simul etiam religio vacillare cœpit. at quidam Pseudochristiani Dorthuuinus, Bertherus, Eanberthus & Humedus apud eos hospitio recepti, hæreseos illis auctores fuere; cumque ij ipsi impuri scortatores & adulteri ingens viro Dei certamen excitassent, ab illo egregie confutati dignam retulere suæ vesaniæ mercedem, excommunicati & expulsi ab Ecclesia.

ADVERSVS HAERETICOS PVGNAT BONIFACIVS.

XVII. Manabat interim longè lateque fama prædicationis eius, & credentium numero magnæ fiebant accessiones, templa instaurabantur, monasteria construebantur, atque in iis etiam illud extructum est, quod est in Ordorff, in honorem sancti Michaëlis Archangeli, congregata illic seruorum Dei multitudine, qui omnes Apostolico more viuentes, laboribus suis ea quæ ad victum & vestitum necessaria sunt, sibi comparabant. Quòd autem in honorem sancti Michaëlis illud ædificatum fuerit, eius hæc ratio est. Cùm vir Dei in Thuringia versaretur, prædicans & baptizans, apud flumen Oraham tentoriis fixis quadam nocte permansit. Tota autem nocte illa lux cælitus sparsa, locum in quo ille manebat, ambiuit, atque in ipsa luce sanctus Michaël Archangelus ei apparuit, eumque in Domino confortauit. Manè vir Dei laudans & benedicens Dominum Missarum solemnia illic celebrat, ac deinceps eodem in loco prandium sibi parari iubet. Dicente ministro, deesse cibum quo vesceretur, respondit: Itáne? Quot hominum millia in desertis, annis quadraginta pauit manna? mihi indigno seruulo suo non potest vnius diei alimo-

MONASTER. S. MICHAELIS ARCHANGELI.

MICHAELIS ARCHANGELI APPARITIO.

A alimoniam suppeditare? His dictis iubet apponi mensam. Intereà quædam auis aduolat, & piscem ore ferens, qui illo die ad cibum sufficeret, ante mensam deponit. Tum verò sanctus Præsul gratias agit Deo, piscemque mandat ociùs præparari. Cumque ex illo comedisset, reliquias in flumen proiici iubet, &c.] subdit de erectione illic facta Ecclesiæ & monasterij in honorem sancti Michaelis Archangeli. Quis ista audiens non fide dignissima putet, si recolat mente, quoties in diuinis litteris Angelos apparuisse patribus legitur? Certè quidem maiora præstanda fore ministris noui Testamenti quàm veteris, Pauli sententia redditur manifestum, scribente ipso ista ad Corinthios[a]: Quòd si minis-

[a] 2. Cor. 3.

B stratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria, ita vt non possent intendere filij Israël in faciem Moysi propter gloriam vultus eius, quæ euacuatur: quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria? Nam si ministratio damnationis in gloria est, multo magis abundat ministerium iustitiæ in gloria.] Sed & cùm administratorij spiritus dicuntur ab eodem Apostolo[b] Angeli, in ministerium missi eorum, qui hereditatem capiunt salutis: planè in primis inuigilandum ipsis est & ministrandum iis, quorum munus est, vt plurimos erudiant ad salutem. Bonifacius igitur, cùm tot tantosque de prædicationis semente, nondum anno absoluto, collegisset prouentus: de his omnibus Gregorium Romanum Pontificem reddidit certiorem litteris suis, quæ non extant. Verùm ex redditis ad eum ab ipso litteris fiunt ista omnia manifesta. Nam hoc pariter anno, iam inchoata Indictione octaua, redditę leguntur Gregorij Papę ad eumdem Bonifacium litteræ, ad eas quas antè idem ipse ad Gregorium scripserat de vbere fructu ex prædicatione collecto, deque negotiis ad statum eius Ecclesiæ optimè disponendum. Quænam autem ista fuerint, intelligemus ex ipsis Gregorij litteris in fine anni huius ad ipsum datis, quæ sic se habent[c]:

[b] Heb. 1.

C Reuerendissimo & sanctissimo fratri Bonifacio Gregorius seruus seruorum Dei.

[c] Greg. 2. ep. 7 tom. 2. epist. Rom. Pontif.

Creditæ speculationis solicitudine permoti, Euangelica quoque institutione, qua Christus ait[d]: Obsecrate Dominū messis, vt * iniiciat operarios in messem suam: tuam proinde reuerendam fraternitatem ad imitationem Apostolorum (vt Domino iubente præcepti sunt: [e] Euntes prædicate Euangelium regni: [f] Gratis accepistis, gratis date) in partibus * Hispaniarum ad illuminationem Germaniæ gentis, in vmbra mortis sedentis dirigere præuidimus, lucrum vt inde apportare deberes; quia seruus illo de negotio talenti (sicut scriptum est) fidus in futuro * auctori absenti Deo feciſſe. Quod quia ex obedientiæ munere ministerium verbi cernimus adolere, & prædicationis præconio populum infidelem (vt innotuisti) audiuimus conuerti: Domini potentiæ gratias referentes, vt ipse, à quo

[d] Luc. 10. Matth 9. *mittat

[e] Mar. vlt.

[f] Mat. 20.

* Hasbaniarū vel Hessorū GREGORII PAP. AD BONIFACIVM EPISTOLÆ.

D bonum omne procedit, & qui ad agnitionem vult omnes venire veritatis, tibi (vt optamus) cooperetur, & à tenebris ad lucem populum illum suæ potentiæ inspiratione reducat. Hinc enim vobis merces copiosa credimus quod ab omnipotente Deo adscribatur in cælis. [g] Bonum enim certamen, si perseueraueris, possis cum Apostolo dicere, certaui, cursum consummaui, fidem seruaui; sed vt coronam percipias laboris insiste. pollicetur enim Deus perseuerantibus in finem salutem. Nec te minę teneant, nec deiiciant terrores: sed fixam in Deo tenens fiduciam, veritatis verbum denuntia. Erit enim ex adiutorio diuino protectio, tantùm sit bonum in voluntate opus. Igitur quantos ab errore conuerteris, syllabarum tuarum recensito textu cognouimus, lætì vberes Deo gratias agentes, de lucro animarum exultamus.

[g] 2. Tim. 4.

XIX. Porrò pro Episcopo illo, qui nunc vsque desidia quadam in eadem gente prædicationis verbum disseminare neglexerat, & nunc sibi partem quasi in parochia defendit, Caro-

E lo excellentissimo filio nostro, vt eum compescat suadentes, paternis litteris scripsimus, & credimus quod hoc vetari præcipiat: ipse verò opportune, importune prædicare quæ sunt salutis, non desinas. Igitur Thuringis & Germaniæ populo, ea quæ ad animæ respiciunt vtilitatem & salutem, scribere non omisimus, inter alia vt constituant Episcopia, & Ecclesias condant, iniungentes. [h] Ipse enim qui non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat, erit omnibus daturus incrementum. Deus te incolumem custodiat. Dat. pridie Nonas Decembris, Domino piissimo Augusto Leone à Deo coronato magno Imperatore anno * octauo; sed & Constantino magno eius filio anno quinto, Indictione octaua.] Hęc Gregorius ad Bonifacium. Ceterùm reliquæ litteræ quas se ad diuersos scripsisse testatur, non extant. desiderantur præterea & ipsius Bonifacij aliæ litteræ ad Gregorium Pontificem crebrò conscriptæ, immò & cetera ab eo gesta reliquo tem-

[h] Ezech. 18

* nono;

tempore Pontificatus eiusdem Gregorij; de quibus illud tantùm innotescit, accersitos ab eo ex Anglia ministros, insignes homines, quos institutis à se Ecclesiis præficeret, necnon probatæ castitatis feminas, quæ mulierum curę & monasteriis virginum præesse deberent, de quibus agemus anno sequenti. A

XX. S. CORBINIANVS ROMAM AD GREGOR. PAPAM VENIT.

Eodem fermè tępore cùm sanctus Corbinianus Frisingensis Episcopus perfunctus esset annis octo Episcopatu, amore quietis Romam venit ad Gregorium Pontificem, vt missionem peteret ab Episcopatu, quam non obtinuit. Qui eius res gestas conscripsit Aribo eiusdem ciuitatis Episcopus, vbi multa admiratione digna, quæ in itinere contigerunt enarrauit, ista de accessu ad Gregorium Pontificem subdit: [a] Ipse iter prosequens Romam vsque peruenit, & oratione facta ad vtraque beatorum Apostolorum Petri & Pauli limina, ad summi Pontificis beati Gregorij præsentiam veniens, ad eius se strauit vestigia. At ille surgere illi imperans, sedemque iuxta se poni faciens, sedere præcepit. Qui cùm sedisset, non modica dona sancto Dei viro obtulit, & cuncta sibi de sua conuersatione displicentia enarrauit, quomodo videlicet, & quibus, quasi immensis fluctibus, quateretur huius mundi honoribus: & quomodo ei nec murorum claustra tranquillitatem præstare potuissent, & quantam huius mundi formidaret diuitias, quippe qui nec vnum vellet habere colonum. Secretum verò petens, vt ei omnes perturbationes animi sui atque angustias liberè posset referre, lacrymis fusis flebili voce deplorat, vt suum secretum impositio honore perdiderit, in pristina petitione persistens, vt ad cœnobium ipsum ire permitteret, vel in quamdam cellulam includeret, vel in aliqua secreta silua ad operationem ipsi concederet agellum. B

[a] *Extat apud Sur. die 8. Septemb.*

XXI. IN SYNODO REIECTA PETITIO S. CORBINIANI.

His auditis, tantam humanitatem eius miratus est summus Papa: eoque à se dimisso, ad secreta necessaria Synodum congregauit, *colligens scilicet presbyterium, & Episcopos qui in Vrbe præsto essent*, & in eo conuentu ista recitauit. Quibus illi auditis, vna voce eum reuerti debere proclamabant, multis testimoniis Scripturarum id confirmantes. His ita dicentibus, virum Dei in medium venire iussit. quorum verbis se victum considerans, vt iniunctum sibi à sancto Patre officium nullo modo omitteret, & à lucro vacuus rediret ad aream; cum summo ibi aliquantum temporis retentus honore, benedictione accepta, valefaciens omnibus, tristis recessit.] hæc Aribo eius in Episcopatu successor, qui de his, quæ ipsi Ticini cum Luithprando Longobardorum Rege interceserunt, historiam ita contexuit. C

XXII. VLTVS DEVS IN NOBILEM OB EQVVM S. VIRI SVBLATVM.

Cumque reuertendo Papiam peruenisset, ad portam vrbis feretro impositum cuiusdam mortui corpus efferebatur, quem vniuersus sequebatur vrbis magistratus. Qui mox vt virum Dei conspexere, subtiliter de persona eius, atque vocabulo scisitabantur. Erat autem cadauer eius viri, qui caballum sancti Corbiniani Romam venientis antè rapere ausus fuerat. Eos autem omnes pauor ingens inuasit: quia ille desperatus à medicis facinus suum non abscondit, sed publicè confessus est. Tunc quoque vir sanctus cum omni humanitatis reuerentia à Rege receptus, regalem deducebatur in aulam, quia nequaquam Principem latebant diuinæ virtutis miracula quæ per viarum spatia ab eo, & per eum gesta fuerant, & propterea miles Christi ampliorem ab omnibus recipiebat honorem, quamuis ille ea omnia voluisset silentio premi. D

XXIII. EQVVS ET PECVNIA DATA CORBINIANO.

Sedente autem Rege, & cum eo viro Dei, mulier ipsius tunc defuncti orbata viro & viduata, flebili vultu vestigiis viri Dei prouoluta est, adducens viri Dei caballum, à viro suo machinis diabolicis & nefandis raptum insidiis, forma & specie decorum, quasi de obitu viri sui mortis reum. insuper ducentos solidos viro Dei obtulit, dicens virum suum eadem die percussum fuisse, qua illecebrosis machinis viam viri Dei impedire præsumpsit, & vt ab eadem percussione languor quotidie dolori fomitem ministrasset, & vt iam à medicis desperatus sibi præcepisset, vt omni diligentia ipsum custodiret caballum viro Dei, si Deo adiuuante, eò reuersus esset, omnino redderet, & eius facinus illi confiteretur, & insuper debitæ impensionis ei aurum afferret, vt pro eius anima vir sanctissimus deprecari diuinam clementiam dignaretur. E

XXIV. LVITHPRANDI REGIS ERGA SANCTVM REVERENTIA.

Quibus dictis compassus eminentissimus Rex, & dolore ac tremore compunctus, statim ex throno prosiliens, genibus prouolutus est Episcopi, rogans ne hoc sperneret, quod mulier obtulit, & insuper suum reciperet quod amisit. Vir autem Dei ne totam eminentiæ familiam contristaret, quam ob mortem tanti viri flentem conspexit, & in magna esse desperatione animæ illius, vniuersis petentibus ad suscipienda quæ mulier obtulerat, tandem

A tandem coactus consensit: Regem vt surgeret, petiit, leuiterque eum cõsolari cœpit, &c.] ex his & aliis pietas quidem ipsius Luithprandi ab omnibus prædicatur, quomodo scilicet erga Dei seruos propensior esset, quos omni obsequio colere consueuit. Vtinam sic semper ad finem vsque perseueraſſet.

XX. INSTAR IOANNIS CORBINIANVS ARGVIT GRIMOALDVM.

Porrò quod ad sanctum Corbinianum pertinet, sicut erga Principes Deum timentes benignum se præbere, ita in Dei mandatorum contemptores durum & asperum, quo eos ab errore reuocare posset, se exhibere solebat. Nam audi quæ inter ipsum & Grimoaldum ducem filium Theodonis Ducis Bauariæ interceserunt, cùm in suam Ecclesiam reuersus est: Cùm autem (inquit idem qui suprà Aribo) ad palatium prædicti Principis peruenit, per quemdam dilectum eius cubicularium eidem Principi demandauit, nequaquam se faciem illius videre velle, antequam lasciuam coniugem à se expelleret, B quam sibi tunc copulauerat post obitum fratris sui Theodoaldi viduam. Quæ quidem secundùm huius carnis putredinem pulchra videbatur & decora, nomine Pildrud, & genere præclara, ex Galliæ partibus genitricem secuta, istas peruenerat in partes. Sed cùm Episcopi dictis consentire nollent, ipse in sua perseuerauit sententia, eique egregij prædicatoris Pauli ea verba demandauit, inter cetera: [a] Quia neque adulteri, neque fornicatores regnum Dei possidebunt.

[a] 1. *Cor. 6.*

XXV. NOVA HERODIAS VXORIT IN SANCTVM. [b] *Mat. 14. Marc. 6. Luc. 3.*

Illa autem funestæ Herodiadis sequens exemplum, de morte viri Dei cum malevolis quibusdam tractare cœpit. At vir Dei meminerat pro tali crimine Ioannem increpasse Herodem propter [b] Herodiadem, quam tulerat fratri suo viuenti vxorem, atque ob hoc ab eo interemptum esse: ideoque nullatenus in tantum facinus se consentire prædixit; anteque se esse potiùs moriturum. Sic ergo quadraginta diebus ab eorum se subC traxit obtutibus, eosque per suos iugiter admonere non destitit, vt tam execrabile coniugium relinquerent; congruisque temporibus iam quidem si conuerterentur ad pœnitentiam, blandis sermonibus Dei regnum promisit: porrò si permanerent in malitia, terrorem magni iudicij Dei, æternumque eis citò venturum minabatur supplicium. Tandem omnipotentis Dei consolante clementia, perduxit eos ad promissionem separationis suæ.

XXVI. POENITENTIA INCESTVOSORVM.

Tunc vir sanctus in Domini Christi Iesu confisus gratia, eos fecit ad suam venire præsentiam: qui venientes humi se prostrauerunt ambo, & extensis ad pedes eius brachiis, se grauiter peccasse, se nimiùm reos esse, confessi sunt, & ita pura confessione ad pœnitentiæ confugerunt remedia. Quorum capitibus vir Dei manus imponens, signo æternæ salutis eos munire curauit, ex humo eos erigens; tum grauiter lapsis pœnitentiam desiD gnauit, viam eis salutis ostendit, remediorum solatia eleemosynarum largitate, ieiuniorum & orationum frequentia adipiscenda monstrauit; & vt ampliùs peccare cauerent, solicite præmonuit. sicque domum ingressi communiter sumpserunt cibum. sicut autem à mensa Principis vir Dei alimoniam corporis sumpsit, ita illis alimoniam animarum prædicando verbum Domini ministrauit.] hactenus de rebus gestis cum Grimoaldo duce Aribo. Verùm cùm non longiùs (vt par erat) à se feminam illam Grimoaldus ablegasset, reuersus ad vomitum, vlciscente numine, in se suosque Dei vindictam miser expertus est. Siquidem illa nece subtrahere virum Dei hausturo veneni cùm cogitaret, & opere explere curaret, defendente Domino, vir sanctus periculum impendens euasit; vindicta autem in domum eius conuersa est, quam paucis his Aribo describit:

XXVII. DEI VINDICTA IN DOMVM PRINCIPIS.

Quæ autem (inquit) tales insidias fuerit secuta vindicta, silentio non est premendum. Filius Grimoaldi, quem nefando crimine (vt diximus) machinis diaboli incantauerat, E rebus excessit humanis: eoque mortuo, Grimoaldus ab insidiatoribus interfectus est. Prędictus Ninus, qui necem Episcopo per venenum scilicet afferre voluit, probrosa morte vitam finiuit: cùm enim ventrem purgaret, lancea percussus interiit. Ad vltimum verò Pildrud Carolum *Martellum scilicet*, in Gallias sequens, pro meritis eius ab eo repudiata, omnem honorem & gloriam perdidit, propriisque exuta substantiis, nouissimè nihil nisi vnum asellum ad subuectionem possidens, in Italia vitam finiuit, nati eius, qui ex illius prodierant vtero, cum multa tribulatione regno priuati, vitalem amiserunt statum.] hactenus de his auctor, reliqua narrare pergens tanto quidem Apostolico digna viro, quæ nos breuitatis causa præterimus.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. II. LEONIS ISAVR. IMP.

ANNVS	ANNVS	ANNVS
725.	12.	10.

I. REDEMPTORIS septingentesimus vigesimus quintus annus adest octauæ Indictionis, quo translatio facta est opera Luithprandi Longobardorum Regis corporis sancti Augustini ex Sardinia Ticinum, redempto ipso magno pretio à Sarracenis, qui eam insulam occupauerant. huius rei gestæ antequam historiam prosequamur, de tempore exquirenda est ratio quàm exactissimè, eo quòd diuersorum diuersæ de his sententiæ inueniantur, cùm alij id factum dicant anno septingentesimo vigesimo primo, alij trigesimo quarto. ex supputatione autem annorum ab eo facta qui eam fusiùs scripsit historiam, dicendum esset eam habitam anno decimo post sexcentesimum, sed exploditur omnino ista, eo quòd necdum eo tempore Luithprandus regnare cœpisset. Vt autem nos hîc potiùs collocemus, Beda huius temporis auctor nobilis persuadet, quòd scilicet producens ille commentarium suum de sex ætatibus vsque in annum *nonum Leonis Imperatoris, ponensque extremo loco eam translationem, qua claudit eam lucubrationem, possumus existimare hoc anno eamdem contigisse. Porrò rei gestę series habetur in epistola ad Carolum Magnum postmodum scripta à Petro Archiepiscopo Mediolanensi, qui & Oldradus, quam hîc tibi describendam putauimus. sic enim se habet:

FACTA TRANSLATIO CORPORIS S. AVGVSTINI.

*decimum

II. Domino Regum piissimo Carolo Magno Petrus Oldradus indignus Mediolanensium Archiepiscopus perennem in Christo coronam.

EPISTOLA PETRI OLDRADI AD CAROLVM MAGNVM.

Opus quod celsitudo vestra, dum in vrbe Mediolani moraretur, mihi imponere dignata fuit, vt aliquid de translatione corporis beati Augustini Episcopi de Sardinia Papiam inquirerem, & fideli sermone celsitudini vestræ transscriberem: quantum humana fragilitas laborare potuit, elaboraui: & quod ex litteris & libris Regum Longobardorum, & etiam ex traditione multorum legi & audiui, Deo adiuuante, breuiter scribam. Beatus Augustinus doctor Ecclesiarum Christi post multa miraculorum signa, quibus in hoc mundo effulsit: post multam insudationem laborum, qua obstinationem hæreticorum rectum iter vitæ deprauantium oppugnauerat, Deo animam reddens honorificè à fidelibus sepultus est in ciuitate Hipponensi in Episcopatu suo, in Ecclesia sancti Stephani, currente anno Incarnationis Christi quadringentesimo trigesimo; ibique honorificè sepultus per manum discipulorum suorum, iacuit annis ferè *quinquaginta sex: deinde in Sardiniam translatum est à fidelibus & Catholicis Episcopis: qui ob Christi fidem ab iniquo Transamundo Rege vnà cum Fulgentio Ruspensi Episcopo, cum innumerabilibus Christi fidelibus in eamdem insulam relegati fuerant, quo tempore Vuandali armis Africam vastabant: ne gemma & thesaurus tantus ab immundis spiritibus pollueretur, secum cum nonnullis aliis Sanctorum reliquiis deportarunt. Ibi multis miraculis claruit annis ducentis viginti *tribus. In quo manifestum datur intelligi, quòd quos Deus charos habet, ad sanctitatis eorum testimonium clarificat & insignit virtutibus miraculorum.

*LXXIV.

*CCXXI.

III. Vnde Luithprando Asprandi filio Longobardorum Rege, quo tempore à die obitus ipsius Sancti ducenti &* octuaginta anni euoluti fuerant, regno Longobardorum adepto, & perseuerante in vero religionis proposito, quippe qui protector & defensor fidelis Ecclesiarum Dei extitit, vir certè tanto principatu dignissimus, si prudentiam, sapientiam, consiliumque quo plurimùm valebat, quis inspexerit: iustitia autem & clementia ita insignis haberetur, vt difficilè iudicaretur, qua in re maiorem promereretur laudem, Christianissimus adeò fuit, ac religionis amator, vt nulla vmquam in regno templa sine suo suffragio ædificari permiserit: nam vt de ceteris taceam, Papiæ plurima templa ornatu miro construxit, donatis & additis multis castris & possessionibus: & præcipue in palatio suo oratorium in honorem Saluatoris mundi extruxit, vbi & sacerdotes & clericos multos instituit, qui die noctuque diuina officia exoluerent, attributis multis bonis, vt honestius & alacrius Deo inseruire possent.

*CCXXCV

LVITHPRANDI PIA OPERA.

Et primo regni sui anno donationem, quam beato Petro Aripertus Rex donauerat, confirmauit, scilicet Alpes Cottias, in quibus Ianua est, & quidquid ab ea Alpes vsque ad Galliarum fines continebant. Et beato Petro Apostolorum Principi in suburbio Papiensi

CHRISTI 725. GREGORII PAP. II. 12. LEONIS ISAVR. IMP. 10.

A piensi monasterium construxit artificis opere excellenter ornatum, cui etiam indidit nomen, Cælum aureum.

Barbarorum igitur infinita multitudo Sardiniam expugnare est aggressa: quam cùm inuasissent, & subiugatam destruerent, loca etiam sancta violenter aggressi polluebant, inter quæ sepulchrum beati Augustini. Hæc cùm iustitiæ cultor & amator religionis Luithprandus Rex audisset, à sanctæ memoriæ Petro Papiensi Episcopo, quem Rex maximo honore & summa reuerentia ob vitæ sanctitatem prosequebatur, videlicet coinquinari & inhonestè tractari sanctissimi Augustini locum: Legatos suos proceres nobiles cum magno pondere auri & argenti transmisit in Sardiniam, vt corpus tanti Sancti redimerent pretio, & transferrent quamprimùm ad ciuitatem Papiensem. Qui iussioni & desiderio piissimi Regis satisfacere cupientes, nauigio venerunt in Sardiniam, & redi- IV.
B mentes corpus sanctum à barbaris, nauique illud imponentes, Dei misericordia & ingenti eorum gaudio plenis velis per tranquillum mare in vnius diei & noctis spatio perducti sunt ante portum & stationem Ianuensem; & per Legatos Regi quæ facta erant denuntiarunt, & vt honorificè occurrerent ad reliquias tam glorioſi corporis suscipiendas.

Quo audito, Rex immenso gaudio perfusus, gratias ingentes Deo referebat, quòd desiderium suum impleuisset: omnique negotio postposito, rogatis & conuocatis omnibus ciuitatum suarum Episcopis, & vniuerso clero, vsque ad finem agri Dertonensis ad suscipiendam tam præclarum Dei munus cum maxima humilitate processit; & more V.
Dauidico, *ad accipiendam Arcam Domini, & reponendam in decentiori loco, propera- *2. Reg. 6.
bat cum innumerabili procerum & populi vtriusque sexus multitudine, Deo gratias omnes agentes de tantis donis datis. Cùm autem ad locum, vbi iacebat sanctum corpus,
C appropinquasset, depositis regalis aulæ insignibus, nudatoque capite & pedibus cum tanta humilitate & deuotione procedebat, vt omnes qui aderant, mirarentur, & Deum super tanta deuotione piissimi Regis laudarent.

Ad confessorem autem suum clarificandum misericors Dominus dignatus est multa VI.
miracula operari: multi enim aliquo officio corporis priuati aderant, qui recuperata sanitate, alacres ad laudem & honorem Dei vociferantes, læti ad propria remeabant. Vnde corpus beati Confessoris cum laudibus & hymnis deferentes peruenerunt ad fines agri Dertonensis, ad prædium quod appellant Sauinariense, vbi Rex Luithprandus cum vniuerso Episcoporum & procerum comitatu pernoctantes, & debitum tanto patre officium digna peragentes: Rex ipse tamquam vnus de plebe prope sanctissimi corporis reliquias nimio deuotionis zelo ardens pernoctauit.

D Cùm autem aurora sequentis diei illucescret, ad peragendum iter ad vrbem Ticinensem sistentes, nullo modo sanctum corpus mouere potuerunt. Cùm igitur plures VII.
ad feretrum accederent, nec quidquam proficerent: Rex Luithprandus scissis vestibus & deformata facie in terra deuolutabatur; quippe qui immenso desiderio tanti patris transferendi reliquias ad vrbem Ticinum æstuabat nimis: at tum omnino ab omni spe ceciderat posse amoueri sanctum corpus. Quo miraculo omnes Episcopi & proceres stupebant, cogitantes intra se, quidnam Deus omnipotens indicare vellet de reliquiis tam glorioſi Doctoris. Aderat inter cœtum Episcoporum sanctæ memoriæ Gratianus Nouariensis Ecclesiæ Præsul, vir multa doctrina præditus, & omni scientiarum genere illustris, & verè Dei sacerdos, qui accessit confidenter ad Luithprandum Regem, affirmans Dei misericordiam non verbis & actibus externis, sed magis votis & operibus implorandam. Quæ Rex libentissimè monita audiens, facto voto, deliberauit, si Dominus
E Deus omnipotens corpus beati Augustini Ticinum deferri permitteret, quod supranominatum prædium Sauinariense Deo & Ecclesiæ beati Petri, ad quam ipsum sanctum corpus deferre volebat, perpetuò habendum tribueret. Factum est igitur, vt cùm votum persoluisset, accederet ad feretrum: qui cùm corpus de terra leuare tentaret, ita leuissimum inuenit, vt nullo vlteriùs onere impediente, corpus beatissimum, quod priùs nec moueri poterat à pluribus, modò non prohiberetur ferri à duobus. peragebant igitur inceptum iter, ingenti gaudio & exultatione laudantes Dei omnipotentiam, qui vota Regis tam facilè audisset.

Cùm autem in vrbe auditum esset de aduentu Regis cum reliquiis beatissimi Confessoris: ad suscipiendum corpus sanctissimum omnes, qui residui fuerant, festinarunt occurrere, & cum summo honore, vtpote tanto patri debito detulerunt cum hymnis & canticis,

VIII.

cis,& totius populi concursu, summo gaudio perfusi, & reposuerunt in Ecclesia beati Petri in Cælo aureo. Iure autem in Apostolica positus est Ecclesia, qui pro Ecclesiastica dimicans fide, diabolicas hæreticorum fraudes disperſit. Vbi etiam ad sanctitatis eius testimonium, ad argumentum fidei posterorum multis signis & miraculis claruit. Illud memoria dignum contigit post translationem Papiam factam, quo Deo, beatoque patri Augustino gratam fuisse eam translationem innotuit: siquidem multi tactu sacrorum pignorum tantùm, ex variis morbis statim conualuere. Sed insignis fuit illa apparitio facta quibusdam Vltramontanis numero quadraginta, qui petentes Romam prope viculum Cauæ, Papia distantis circiter tria millia passuum, quo membra fessa in longo itinere curarent, pernoctantes, circa secundam horam noctis ab Ecclesia quæ vicina erat, dicata sanctis martyribus Cosmæ & Damiano, viderunt egredi hominem habitu Pontificali ornatum, qui ipsis appropinquans percunctatus est, quò pergerent. Cùm respondissent, se Romam ad Basilicas sanctorum Petri & Pauli proficisci, quatenus à Domino impetrarent liberari ab infirmitatibus, quibus vnusquisque eorum afflictabatur: erant enim omnes infirmi, ideò Romam peregrinabantur, tum vt viserent sancta loca, tum vt Sanctorum meritis ibi quiescentium Deus eos sanaret. dixit illis Pontifex: Dirigite gressus vestros ad vrbem vobis vicinam, Papiam nempe, & ingredimini templum beati Petri in Cælo aureo; ingressi sanabimini à languoribus vestris. quis esset, interrogantibus peregrinis, respondit se esse Augustinum Hipponensem Episcopum. His auditis, stupore & gaudio repleti, festinantes Papiam, & templum ingressi, clamantes dixerunt: Sancte Augustine, sicut pollicitus es, restitue nobis sanitatem. His vix pronuntiatis, senserunt se pristinæ incolumitati redditos,& Deo, beatoque Augustino gratias agentes, ad propria læti & incolumes remearunt, narrantes mirabilia quæ fecerat Dominus intercessione tanti Doctoris.

IX. Dona autem quæ piissimus Rex Luithprandus Ecclesiæ beati Petri donauit, tam in prædiis & possessionibus, quàm in vasis aureis & argenteis & vestibus ad Dei cultum pertinentibus, excedunt omnium piorum & Catholicorum opinionem. Existimabat autem Rex ille, se tantum non posse donare ministris, qui custodiebant corpus beati Patris, quod opinioni & voluntati suæ penitus satisfaceret. Et tanto gaudio ad corpus tanti viri receptum repletus est, quòd die ac nocte in hymnis & canticis Dei cum clericis & sacerdotibus in Ecclesia pernoctaret, & tamquam vnus de ministris in canticis Dei & psalmodia se exerceret. Hæc translatio corporis sancti Augustini facta fuit pridie Kalendas Martij,sedente in sancta Petri Sede bonæ memoriæ Gregorio eius nominis secundo. Excellentiam magnitudinis vestræ per multa annorum curricula Rex regum Christus Dominus sua dignetur custodire potentia. Datum in Vrbe Mediolani anno salutiferæ incarnationis Domini septingentesimo nonagesimo sexto.] hucusque epistola Petri ad Carolum Magnum. Ceterùm eidem translationi sub Gregorio Papa secundo factæ adstipulatur præter Bedam etiam Paulus Diaconus, & ipse sui temporis res gestas Longobardorum prosecutus, Marianus Scotus, Sigibertus, & alij omnes recentiores historici. Ceterùm dies ipsa, qua contigit eiusmodi translationem fieri pridie Kalendas Martias, perpetua memoria consecrata,relataque in Ecclesiasticas tabulas fuit, & anniuersario cultu in Ecclesia celebris perseuerat.

X. SARRACENI GALLIAS INVADVNT. Hoc item anno (vt habet vetus Chronicon à Pithœo editum, cui libenter assentior) Eudo Aquitaniæ Dux in odium Caroli Martelli vocat in Gallia Sarracenos ex Hispaniis. Leguntur enim hæc ibi: Anno septingentesimo vigesimo quinto Sarraceni ab Eudone in auxilium suum vocati cum Rege suo Abdirama,Garumnam, Burdigalamq; peruenium, cunctis locis vastatis, & Ecclesiis igne crematis: basilicam quoque sancti Hilarij Pictauis incendunt.] hæc ibi. Eadem apud Gregorium Turonensem in Appendice, & alios veteres res Francorum scriptis prosecutos; qui addunt: cùm Sarraceni irent, vt basilicam S. Martini Turonensis incenderent, Carolum Martellum occurrisse cum exercitu, à quo iidem victi fuerint Sarraceni, exercituque delato, Rex eorum Abdirama occisus fuerit. verùm hæc de victoria à Carolo aduersus Sarracenos obtenta sequenti anno contigisse,in eodem Chronico ponitur. Paulus[a] diaconus his addit, necata fuisse trecenta quinquaginta millia Sarracenorum à Carolo, Francorum verò mille tantùm & quingentos esse desideratos. Additque Eudonem quoque Aquitaniæ Ducem qui eos vocauerat, super eorum castra irruisse, plurimosque ex eisdem occidisse ea puto ex causa quòd contra

[a] *Paul. Diac. lib. 6. c. 14. ver. edit. & in nou. 46.*

A contra pacta conuenta illi loca sancta flammis absumpsissent. Habet eadem de numero occisorum Anastasius Bibliothecarius in Gregorio secundo Romano Pontifice, immò aliquid ampliùs, nempe trecenta septuaginta quinque millia Sarracenorum fuisse trucidata, idque testificatione, vt ait, epistolæ eiusdem Eudonis Ducis Aquitaniæ missæ ad Gregorium Papam. Habet eadem quoque Marianus Scotus,& alij recentiores, qui prosecuti sunt res Francorum. CAROLVS MARTELLVS SARRACENOS VINCIT.

Vbi autem potitus esset tanta victoria Carolus Martellus, Parisios reuersurus, Aurelianis transiens, S. Eucherium eius ciuitatis Episcopum sequi se iussit, sicque abductus ab Ecclesia, iam munere pastorali annos quindecim benè perfunctus, in exilium Coloniam mittitur; inde verò in Hasbaniam ablegatur, datus custodiendus Roberto Duci. Causam autem eiusmodi indignationis Caroli illam referunt, quòd ipsum proficiscentem B ad bellum redarguerit, quòd decimas Ecclesiarum in stipendia militum conuertisset. Porrò pro iustitia ipsum ista passum esse, crebra miracula ab eo edita declarasse perhibetur[a]. XI. *Ex vita eius apud Sur. die 20. Feb. to. 1.* [a] *Mola. in Nat. Ss. Belg. die 20. Febr.*

Quod ad res Ecclesiæ Germaniæ pertinet, S. Bonifacius eius ab Ecclesia Romana constitutus Apostolus, cùm ad finem (vt vidimus) anni superioris accepisset ab Apostolica Sede litteras, quibus Gregorius Papa eum fuerat cohortatus ad susceptam in prædicatione Euangelij prouinciam prosequendam: considerans [b] regiones ad messem Euangelicam iam maturas,& opus tantùm esse messoribus: ex patrio solo eos petendos esse putauit, ex Anglia, inquam, vnde eisdem prima fax illuxerat; exemploque [c] Petri, cuius legatione ad conuertendas gentes barbaras fungeretur, innuens socijs qui erant in alia naui, vt venirent, & adiuuarent; ex Anglicana Ecclesia vocauit socios, cooperatores in Euangelio. Et C quòd sciret exemplo Apostolorum,non inutiles esse ad opus sanctas quoque mulieres,quibus vteretur veluti diaconissis quas præficeret monasterijs, & per quas faciliùs Gentiles feminæ mutua consuetudine allicerentur ad fidem: probatas sanctitate mulieres æquè ex Anglia esse petendas vtile duxit. Quinam autem viri isti atque feminæ fuerint,qui ex Anglia in Germaniam ad Bonifacium vocati migrarint, auctor qui descripsit ex Vuillibaldo, sic narrat: Interim vir beatus prædicans & baptizans apud Thuringos & Cattos, siue Hessos, vidit quidem multam illic exstare messem, sed operarios paucos, & qui tantæ credentium multitudini instituendæ non sufficerent. Misit igitur in patriam suam, acciuitq; non modò viros religiosos, & multiuaria eruditione præstantes, sed etiam feminas. In his præcipui fuere Burchardus,Lullus, Vuiliboldus, Vuilibaldus,& eius frater Vuitta, & Gregorius. In feminis autem religiosis,matertera S. Lulli Cunigildis, & filia eius Bertgictis, item D Cunitrudis, Thecla,Lioba, & * Vualtpurgis soror Vuiliboldi,& Vuilibaldi. S. Cunigildis & filia eius Bertgictis liberalibus scientijs eruditæ apud Thuringos magistræ sunt cõstitutæ. Cunitrudis missa est in Boioariam, vt verbi diuini sementem illic faceret, Theclam apud Moganum fluuium & Ochnofurti voluit manere: Liobam denique virginibus sacris apud Bischofesheimium præfecit.] hucusque de his auctor. QVI EX ANGLIA VENERINT IN GERMANIAM * Vualburgis

Porrò cùm omnes istæ egregia claruerint sanctitate, trium quoque ipsarum nomina inter Sanctos in Ecclesiasticis tabulis reperiuntur esse relata,[d] Theclæ videlicet, [e] Liobæ, atque [f] Vualtpurgis, quarum quoque res gestæ scriptis mandatæ leguntur, [g] Liobæ videlicet, atque [h] Vualtpurgis, Liobæ, iussu Rabani à Rodulpho eius discipulo, & Vualtpurgis, siue Vualpurgæ à Vuolfhardo monacho, quàm fidelissimè scriptæ, qui & à quibus Angliæ monasterijs fuerint hæ petitæ, narrant. Addit præterea Rodulphus in Lioba, E eumdem S. Bonifacium vt quàm exactissimam monasticam disciplinam Germaniæ populis traderet, ab ipso fonte eam haurire curasse,nimirum ex domo ipsa prima atque primaria S. Benedicti Abbatis, hoc est, ex monasterio Cassinate, cuius rei gratia misisse tradit illuc Sturmum discipulum suum, vt aliquamdiu illic moratus, disceret cultum perfectissimum monasticæ vitæ, quamuis ipse Bonifacius à puero monasticis imbutus fuisset institutis in Anglia, vbi reuerà his temporibus florebant monasteria sanctitate, atque doctrina, vt tum ex Beda, tum ex eiusdem Bonifacij litteris intelligitur: sed nihil voluit prætermisisse vir sanctissimus, quin in Germanam quam susceperat excolendam Ecclesiam, quæcumque sciret, vel existimaret esse perfectiora, conferret; cùm ad tantum opus, omnes quos peteret, hilares largitores haberet, præsertim verò gentiles suos Anglos, vt plurimis est patefactum exemplis. Post hæc edita emerserunt in lucem & typis edita triplicia[i] Acta sancti Vuilibaldi, nec non Vuinibaldi, atque Vualpurgæ, à Canisio XIII. [d] *Mart. Rom. die 15 Octob.* [e] *Eod. Mart. 28. Septemb.* [f] *Die 1. Maij.* [g] *Apud Sur. to. 5. die 28. Sept.* [h] *Apud Sur. to. 3. die 1. Maij.* BONIFACIVS MONACHISMI INSTITVTOR IN GERMANIA. [i] *Antiq. lect. to. 4. p. 481. 695. 705.*

collocata Tomo quarto Antiquæ lectionis, quibus quidem ista sunt corrigenda, eo quòd Vuilibaldus non ex Anglia, sed ab Vrbe Roma vocatus fuerit tempore Gregorij Tertij à sancto Bonifacio, & Vuinibaldus ab eodem Bonifacio, cùm Romam est profectus, inde deductus. A

XIV. Fauebat enim Bonifacio in Euangelio laboranti vniuersa Ecclesia Anglicana (vt vidimus] alijs seipsos in opus ministerij exhibentibus, alijs libris, alijsque muneribus adiuuantibus, preces alijs impartientibus, epistolas alijs scribentibus, & honorantibus, & inter alios, qui hoc ipso anno in paternum successit Cantiæ regnum, vt testatur Beda[a], ad eumdem ista conscripsit. quibus videas quanta fuerit tanti Regis erga Bonifacium obseruantia.[b]

[a] *Beda lib. 5. cap. 24.*

[b] *Ex eod. Cod epist. 39.*

XV. HEDILBERTI REGIS CANTIAE EPIST. AD S. BONIF. Domno beatissimo, & Pontificali infula merito decorato Archiepiscopo Vuinfrido cognomento Bonifacio, Hedilbertus Rex Cantiæ in Domino dominorum salutem. B

Ante paucos annos venerabilis Abbatissa nomine Bugge postquam Romanæ Vrbis loca sacratissima, orationis videlicet obtentu adierat, exinde huc rursus remeans, ad propriam venit patriam, & ad monasterium sanctimonialium feminarum, quod antea sub iure Ecclesiastico benè regebat: statim cùm venissem rogatus ad eius colloquium, inter alia desiderabilia, hæc vel maximè auditui nostro inculcare curauit, quòd dedisses ei licentiam familiariter loqui, de rebus scilicet sibi necessarijs, apud tuam affabilem, amabilemque sanctitatem, dum ambo videlicet Romæ essetis, & limina beatorum Apostolorum frequenter visitando terere non supersedissetis. Deinde continuò intulit, quia diligenter paternitatem tuam similiter pro me supplex precibus obnixis cõpellare curaret, vtpote consanguinitate propinquitatis nostræ admonita, quatenus sicut illa meruit præsens tuis salutaribus imbui præceptis, & orationum tuarum benedictione confirmari; ita & ego quoque, quamuis absens, & ignotus corporali præsentia, tamen vt spiritu præsens, hoc eodem munere mihi necessariò à tua solita beneficentia ditarer.

QVID BONIFACIVS VM ROMAE ESSET.

C

XVI. Cumque te hoc facturum promisisse indubitata fide diceret: verè fateor, quantumcumque consolationis ex hoc habui, eoque multo magis, vt assolet, exhilaratus sum, quòd ex inopinata spe subitò tam pretiosa dona pertulerit. Quocircà vtile mihi omnino, ac conueniens esse videtur, vt perfulgidam longè lateque beatitudinem tuam amicabilium litterarum lectione, seu fidelium legatorum allegatione alloquar, quod quidem alio quolibet in tempore meliùs, efficaciusque adimplere me posse non arbitror, quàm modò nunc, cùm sint excellentiæ vestræ viri religiosi, qui à vobis huc in Britanniam, vtpote prudentes, & fideles legatarij, transmissi sunt; necnon videlicet ad visionis vestræ placidam præsentiam, Deo adiuuante, quantocyùs optant peruenire. Vnde igitur mihi optimè placuit, hunc præsentem portatorem litterarum istarum nomine Helhum religionis scilicet habitu monachum, cum prædictis vestris hominibus, quasi cautiore, & tutiore cursu ad vos dirigere, ac per eum hæc salutatoria charitati vestræ, seu precatoria scripta porrigere, per quæ nos primò declaramus, omnes in communi omnipotenti Deo gratias vberiores rependere, qui tantam in vos misericordiæ suæ gratiam contulit, vt innumerosam multitudinem Gentiliũ, idololatriæ vetustissimo errore miserabiliter deceptam, ad Christianæ fidei normam prædicationis vestræ verbo, & labore conuerterit. Vnde plurima adhuc auxiliante Deo speramus, & optamus, certi, quia qui per vos cœpit operari, maiora perficere de die in diem non desinet. D

XVII. * * Per hunc quoque baiulum horum apicũ reuerentiæ vestræ direxit deuotio mea magna cum charitate nonnulla munuscula, id est * caucum argenteum intus deauratum pensantem libras tres & semis, & duo * repte, & hæc xenia vobis, nõ ea intentione, neque occasione direximus, vt terrestre lucrum aliquod, aut retributionem quampiam temporalem pro eis recipere desideremus, sed multo magis benedici (quod multo magis necessarium est) totis visceribus efflagito mentis, vt quoniã dies mali sunt, & multiplicantur quotidie variæ & improuisæ perturbationes in hoc sæculo scandalis pleno multis, nos crebris orationum tuarum suffragijs adiuuare digneris, & ad hoc ipsum agendum alios quoscumque vel iubendo, vel suggerendo possit prouocare auctoritatis tuæ veneranda dilectio, quæ semper sit viuaci memoria plena, tam dú adhuc esse me in hac mortali carne audias, quàm etiam post obitum meum, si te promerear habere superstitem. His itaque breuiter summatimque prælibatis, vnam rem prætereà à vobis desidero mihi exhiberi, quam vobis acquirere valdè difficile esse, iuxta quod mihi indicatum est, nullatenus reor, hoc est, duos falco- E

A falcones, quorum ars, & artis audacia sit grues velle libenter captando arripere, & arripiendo consternere solo. Ob hanc etenim causam de harum acquisitione, & transmittendarum ad nos auium vos rogamus, quia videlicet perpauci huius generis accipitres in nostris regionibus, hoc est, in Cantia reperiuntur, qui tam bonos producant fœtus, & ad artem supradictam animo agiles ac bellicosi educentur, & edomentur, ac doceantur. Postremò autem in fine epistolæ precor, vt ad scribentem tibi rescribas, & litteris tuis manifestare digneris, vt ea quæ tibi direxi, benè sunt reddita. Orantem pro nobis beatitudinem tuam longæuam diuina pietas faciat.] hucusque Rex Cantiæ ad Bonifacium.

XVIII. Sed non prætereat memoria regiæ feminæ, consanguineæ scilicet eiusdem Cantiæ Regis, Buggæ appellatæ, cuius & peregrinationis ad limina apostolorum meminit. Fuit ista cognomento sic dicta, nomine verò Eadburga, filia clarissimæ feminæ Cangyth, quæ simul sub prædecessore Rege grauia passæ sunt, vt ipsarum epistola indicat ad S. Bonifacium, B cùm esset tantùm presbyter, data, qua suas deplorant ærumnas. Extat ipsa inter eiusdem S. Bonifacij litteras nondum impressas, trigesima octaua ordine posita. Quodigitur secundùm illud Dauidicum: [a] Generatio rectorum benedicetur.] ipsum quod extat eorum scriptorum monumentum, in commendationem earumdem, Annalibus intexendum putauimus. sic enim se habet [b]:

[a] *Psal. 111.*

[b] *Eod. Cod. epist. 38.*

XIX. Benedicto in Deo, in fide & dilectione venerabili † Vuinfrido presbyteratus priuilegio prædito, & virginalis castimoniæ floribus, velut liliorum sertis coronato, necnon doctrinæ scientia erudito, Cangyth indigna ancilla ancillarum Dei, & nomine Abbatissa sine merito functa, & vnica filia eius Eadburg, cognomine Bugge, in sancta Trinitate æternam salutem.

† Bonifacio posteà dicto

XX. CANGYTH ABBATISSAE EPIST. AD S. BONIFAC. C Ad referendas gratias amplitudini tuæ laudationis, quam transmarinis litteris pergerulum Scedare pietas tua transmisit, nullus oris nostri sufficit sermo. Gratulandum est, si vera laus est, qua laudatæ sumus: timendum est valdè, ne magis vituperatio sit non merita laus, quàm laudatio. Amantissime frater spiritualis magis quàm carnalis, & spiritualium gratiarum munificentia magnificate, tibi soli indicare volumus (& Deus solus testis est nobis (quas cernis inter litteras lacrymas, quàm multis miseriarum molibus, velut grauissima sarcina, aut pressura premente, depressæ sumus sæcularium rerum tumultibus, qui nos tamquam spumosi maris vortices vorant, & agitant velut vndarum cumulos collisos saxis, & quemadmodum ventorum violentia procellarum tempestates immensæ sæuissimè Euripum impellunt, & cymbarum carinæ sursum, & malus nauis deorsum immutantur: haud secùs animarum nostrarum nauiculæ magnis miseriarum machinis, & multifera calamitatum quantitate quatiuntur, & velut quod Veritatis voce de Euãgelica domo dicitur [c]: Descendit pluuia, venere flumina, flauere venti, & impegere in domum illam, & reliqua. Igitur primùm omnium pluuia ponitur, & sequuntur omnia alia, quæ illa exteriùs accendunt, memorata innumerabilium concatenatio criminum, & nullius boni plena & perfecta fiducia, & non tantùm recordatio animarum nostrarum, sed (quod difficilius est & multo grauius) quod vniuersarum commissarum animarum promiscui sexus, & ætatis, & multorum mentibus, & diuersis moribus deseruituræ, & posteà ante sublime Tribunal Christi rationem reddituræ, non solùm pro manifestis peccatis gestorum siue dictorũ, sed simul pro occultis cogitationibus, quæ homines latent, Deo tantùm teste; & cum simplici acie aduersus duplicem, & cum decem millibus aduersus viginti millia duellium picturæ: & additis animabus nostris additur interea domesticæ rei difficultas, & disputatio diuersarum discordiarum, quas seminat bonorum inuisor, qui rancida corda virorum inficit malitia, & inter homines spargit, maximè per monasticorum, & monachorum contubernia, & * scit quia [e] potentes potenter tormenta patientur. D E

[c] *Matth. 7.*

[d] *Luc. 14*

* scio

[e] *Sap. 6.*

XXI. Angit prætereà paupertas, & penuria rerum temporalium, & angustia cespitis nostri ruris, & infestatio regalis, quia accusamur apud eum ab his, qui nobis inuident, vt quidam Sapiens ait [f]: Fascinatio & inuidia obscurat multa bona; similiter seruitium Regis, & Reginæ, Episcopi, & Præfecti, & potestatum, & comitum, quæ omnia enumerare longum est, vt faciliùs possint mente tractari quàm sermone. Additur his omnibus miserijs amissio amicorum, & contribulium cateruæ, propinquorum, & consanguineorum turbæ. Non habemus filium, neque fratrem, patrem, aut patruum, nisi tantùm vnicam filiam penitus destitutam omnibus charis in hoc sæculo, præter vnam tantùm sororem eius, & matrem valdè vetulam, & filium fratris earum, & illum valdè infeli-

[f] *Sap. 4.*

cem, propter ipsius mentis amentiam; & quia Rex noster eius gentem multùm exosam habet, & nullus sit alius, qui noster sit necessarius, sed diuersis casibus transtulit illos Deus: alij obiere in patrio solo, & corpora eorum in terræ puluere squalente requiescunt, iterùm resurrectura in die necessitatis, quando herilis tuba concrepabit, & humanum genus atris tumbis emerserit rationem redditurum, & spiritus eorum angelicis vlnis euecti regnaturi cum Christo, vbi omnis dolor deficiet, & inuidia fatiscet, & fugiet dolor & gemitus à facie sanctorum. Ast alij patria litora reliquere, & æquoreis campis se credidere, & sanctorum petiuere Apostolorum limina Petri & Pauli, & multorum Martyrum, virginum, atque Confessorum, quorum numerum & nomina Deus scit. Pro his omnibus, & huiuscemodi * casibus, quæ vix vno die enumerari possent, quamuis, vt dicitur, Sextilis, aut Quintilis tempora protelent æstatis, tædet nos vitæ nostræ, & pænè nobis pertæsum est viuere.

* causis,

Omnis homo in sua causa deficiens, & in suis consilijs diffidens, quærit sibi amicum fidelem, in cuius consilijs confidat, qui in suis diffidit, & talem fiduciam habeat in illo, vt omne secretum sui pectoris pandat, & aperiat, & vt dicitur, quid dulcius est, quàm habeas illum, cum quo omnia possis loqui, vt tecum: & ideò pro his dumtaxat omnibus miseriarum necessitatibus, quæ lacinioso sermone enumerauimus, nobis necessarium fuit, vt quæreremus amicum fidelem, & talem, in quo confidamus meliùs, quàm in nobismetipsis, qui dolores nostros & miserias, & paupertates suas deputaret, & compatiens nobis esset, & consolaretur nos, & sustentaret eloquijs suis, & saluberrimis sermonibus subleuaret. Diu quæsiuimus, & confidimus, quia inuenimus in te illum amicum, quem cupimus & optamus. Et sperauimus si nobis Deus dedisset, vt per Angelum suum sicut Abacuch [a] prophetam cum prandijs in lacum leonum ad Danielem Vatem misit, & [b] Philippum vnum de septem diaconibus ad Eunuchum, in illas terras, & in illam peregrinationem possemus peruenire, vbi habitas, vt sic licuisset nobis viua verba ex ore tuo audire [c]: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, desuper mel, & fauum ori nostro.

[a] *Dan.* 14.
[b] *Act.* 8.
[c] *Psal.* 118.

XXI. DE PEREGRINANDO ROMAM.

Sed quia hoc nostris meritis non meruimus, sed longo interuallo terræ marisque, & multarum prouinciarum terminis diuidimur: tamen pro hoc fiducia suprà memorata, notum tibi facere volumus, frater Bonifaci, quia multum tempus fluxit, ex quo desiderium habuimus (sicut plurimi ex necessarijs nostris, & cognatis, siue alienis sciunt) vt Dominam quondam Orbis Romam peteremus, & ibi peccatorum nostrorum veniam impetraremus, sicut alij multi fecere & adhuc faciunt, & ego maximè quæ ætate proiectior sum, & multa plura in vita mea commisi, & perpetraui: & huius meæ voluntatis, atque propositi mihi conscia fuit Vuale Abbatissa quondam mea, & mater spiritualis, & vnica filia, quæ adhuc in annis iuuenilibus fuit: & huius rei desiderium quiescere nesciuit. Sed quia scimus, quòd multi sunt, qui hanc voluntatem vituperant, & hunc amorem derogant, & eorum sententiam his adstipulationibus firmant, quòd canones Synodales præcipiant, vt vnusquisque in eo loco vbi constitutus fuerit, & vbi votum suum vouerit, ibi maneat, & ibi Deo reddat vota sua; & quia diuersa vniuersi voluntate viuimus, & nobis incerta res, & occulta Dei iudicia, sicut ait Propheta [d]: Iustitia tua sicut montes Dei, & iudicia tua abyssus multa: & eius secreta voluntas, & dispensatio in hac re nobis valdè occulta est: pro his ergo incertis & occultis ambæ te supplices, atque prostratis vultibus flagitamus, vt sis nobis Aaron, id est, mons fortitudinis: orationum tuarum nos suffragio fulcias, & dirigas [e] thuribulum deprecationum tuarum, sicut incensum ante conspectum diuinitatis, & eleuatio manuum tuarum coniungatur sacrificio vespertino. Verè enim confidimus in Domino, & eius clementiam exoramus, vt per supplicationem oris tui, & orationes medullatas ostendat nobis per te, quod profuturum, & vtile iudicauerit, siue in patrio solo viuere, vel in peregrinatione exulare. Similiter postulamus pietatem tuam, vt tua rescripta trans pontum dirigere digneris; & respondeas his, quæ in his chartis * caraxauimus rustico stylo, & impolito sermone; quoniam nullam fiduciam habemus apud eos, qui in facie gloriantur, & non in corde. De tua fide, charitate in Deum, & dilectione in proximum securæ, commendamus illum fratrem suprà memoratum, siue necessarium amicum nostrũ nomine Deneualdum, si Deus disponat, vel decreuerit, vt dirigat viam eius in illas partes terræ & peregrinationẽ illam, in qua habitas; tu illum charitate, & dilectione suscipias: & si voluntas eius, vel desiderium flagitat, cum tua benedictione, & gratia, & eulogia dirigere digneris ad vene-

[d] *Psal.* 35.
[e] *Num.* 16.
* caraxauimus

A venerabilem fratrem nomine Betheri presbyteratus gratia decoratum, & confessionis titulo notatum, qui diu incoluit illam peregrinationem. Vale frater spiritualis fidelissime, atque amantissime, & sincera, & pura dilectione dilecte, & prosperis successibus polle in Domino dilecte. Amicus diu quæritur, vix inuenitur, difficile seruatur. Ora pro nobis vt non noceant nobis noxarum crimina amara.] hactenus matris & filiæ sanctarum feminarum epistola.

Contigit autem posthæc, vt ipsa mater Cangyth Abbatissa ex hac vita migraret, & cura monasterij tota refunderetur in filiam Eadburgam cognomento Buggan, Abbatissam electam, quæ cùm grauissimis exagitata esset perturbationibus, ad ipsam Bonifacius consolaturus eam litteras dedit, quæ cùm adhuc Dei beneficio extent, dignæ quidem tanto viro martyrij candidato, hîc eas tibi reddendas putauimus. sic enim se habent [a]: XXII.

[a] *Ex eod. Cod. epist.* 10.

B Venerandæ, & dilectissimæ sorori Buggan Bonifacius Vuinfridus seruus seruorum Dei, optabilem in Christo charitatis salutem.

O soror charissima priusquam nos timor Christi, & amor peregrinationis longa, & lata terrarum, ac maris intercapedine separauit: multorum relatu audiui tempestates tribulationum, quæ tibi in senectute, Deo permittente, superuenere: mœrore contristatus ingemui, reputans, quia postquam quietem contemplatiuæ vitæ quærendo, maiores monasteriorum solicitudines abiecisti; frequentiores, & validiores tribulationes occurrere. Nunc autem, soror veneranda, tribulationibus tuis compatiens, fraternas & hortatorias, & consolatorias, beneficiorum tuorum, & antiquarum amicitiarum memor, litteras ad te transmitto, rogans vt mente non excedat sententia Veritatis, quæ dixit [b]: In patientia vestra possidebitis animas vestras. & verbum sapientissimi Salomonis [c]: Quem diligit Deus corripit, flagellat omnem filium quem recipit. & Psalmographi sententia [d]: Multæ tribulationes iustorum, & de his omnibus liberabit eos Dominus. & alibi [e]: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non spernit. Et recordare Apostolicæ sententiæ, quæ dicit: [f] Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. & alibi: [g] Gloriamur in tribulationibus, scientes quòd tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio autem spem, spes autem non confundit. De ista spe soror charissima semper gaude, & lætare, quia non confunderis; & tribulationes mundanas toto mentis adnixu contemne, quia omnes milites Christi vtriusque sexus tempestates, & tribulationes, infirmitatesque huius sæculi despexere, pro nihiloque duxere, sancto Paulo attestante, qui ait: [h] Quando infirmor, tunc potens sum. Et alibi: [i] Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? & reliqua vsque, Qui nos dilexit. Qui pater, & amator

[b] *Luc.* 21.
[c] *Prou.* 3.
[d] *Psal.* 33.
[e] *Psal.* 50.
[f] *Act.* 14.
[g] *Rom.* 3.
[h] 2. *Cor.* 12.
[i] *Rom.* 8.

D est castæ virginitatis tuæ. Qui te primæuo tempore iuuentutis tuæ paternæ dilectionis voce ad se inuitans, filiam vocauit per Prophetam dicendo: [k] Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, quia concupiuit Rex speciem tuam. Ipse est qui modò in senectute tua laboribus, & tribulationibus speciem, & pulchritudinem animæ tuæ decorare, & adornare desiderat. Tu autem charissima de futura hereditate patriæ cælestis in spe gaudens, contra omnes aduersitates siue cordis, siue corporis, scutum fidei & patientiæ oppone, vt & Christo sponso cooperante, turris Euangelicæ ædificium, quod in bona iuuentute cœpisti, in senectute bona ad gloriam Dei perficias, vt Christo venienti cum sapientissimis virginibus lampadem cum oleo fulgentem in obuiàm portare merearis; intereà intimis obsecro precibus, vt memor promissionis antiquæ, pro me orare digneris; vt Dominus qui est redemptor noster, & salus omnium, de

[k] *Psal.* 44.

E istis multifarijs periculis animam meam eripiat in fructu spiritali. Vale in Christo.]

Cùm autem hisce multiplicibus agitaretur angustiis clarissima virgo, in senectute sua abdicans se à præfectura, solum patriæ relinquere amore quietis, & Romam petere cogitauit, vbi apud sancta Apostolorum limina degens incognita, illic diuinis tantùm vacans rebus, vltimam diem præparans se ad obitum expectaret: quod tamen suæ mentis desiderium, inconsulto eodem Bonifacio, minimè perficere ausa est. Cùm igitur eidem animi sui istiusmodi consilium litteris aperuisset: ipse Bonifacius ad eam ista rescripsit, suadens emeritæ militiæ feminæ regiæ, iam ætate prouectæ Romam ad limina Apostolorum peregrinari [l]: XXIII.

[l] *Eod. Cod. epist.* 26.

Donnæ dilectissimæ, & in amore Christi omnibus ceteris feminei sexus præferendæ sorori Buggan Abbatissæ, Bonifacius exiguus indignus Episcopus æternam in Christo salutem. XXIV.

S. BONIFACII EPISTOLA.

Notum sit tibi soror charissima, de illo consilio, quo me indignum per litteras interrogasti, quòd ego tibi iter peregrinum nec interdicere per me, nec audenter suadere præsumo; sed quod visum est, dicam: Sin solicitudinem, quam erga seruos Dei, & ancillas, & monasterialem vitam habuisti; propter acquirendam quietem & contemplationem Dei demisisti: quomodo debes nunc sæcularium hominum verbis & voluntatibus seruire cum labore, & tædiosa solicitudine? Melius enim mihi videtur, si propter libertates sæculares in patria libertatem quietæ mentis habere nullatenus possis, vt peregrinatione libertatem contemplationis, si valueris & possis, acquiras, quemadmodum soror nostra Vuictburga faciebat, quæ mihi per suas litteras intimauit, per talem vitam, quietem inuenisse iuxta limina sancti Petri, qualem longum tempus desiderando quæsiuit. De isto autem tuo desiderio illa mihi mandauit (quia de te ad illam scripsi) vt exspectes donec rebelliones, & tentationes, & minæ Sarracenorum, quæ apud Romanos nuper emersere conquieuerint, & quoadusque illa, Deo volente, suas litteras inuitatorias ad te dirigat, & hoc mihi optimum videtur esse, vt præpares tibi necessaria itineris, & sustineas verbum eius, vt posteà quod pietas Dei iusserit, facias. De conscriptione autem sententiarum, de qua rogasti, peccatis meis indulgere debes, quia propter instantes labores, & itinera continua adhuc perfectè conscriptum, quod rogasti, non habeo, sed cùm impleuero, ad præsentiam dilectionis tuæ transmittere curabo. De muneribus namque, id est, vestimentis, quæ misisti, gratias agentes, Dominum omnipotentem rogamus, vt tibi præmium remunerationis æternæ cum Angelis & Archangelis in alto cælorum culmine reponat. Obsecro igitur per Deum, sororem charissimam, immò matrem & dominam dulcissimam, vt assiduè pro me orare dignetur; quia pro peccatis meis multis * perturbationibus fatigor, & multò maiore mentis tribulatione & solicitudine, quàm corporis labore conturbor. fidem antiquam inter nos numquam deficere scias. Vale in Christo.] hactenus ad Buggan virginem cognatam Regis, quæ & Eadburga, Bonifacij epistola, in qua cùm meminerit Vuictburgæ clarissimæ feminæ, quæ apud limina S. Petri quietem inuenerit; est mentio ipsius in Epistola eiusdem Eadburgæ virginis ad eumdem Bonifacium scripta, quæ & numerarum ordine quadragesima septima, in qua de ipsa Vuictburga habetur, quòd Romæ spontaneè se apud S. Petrum cella instar carceris clauserit, ibique inclusa vitæ cõtemplatiuæ operam dederit. Ne igitur tantæ feminæ memoria excidat, hîc eiusdem Eadburgæ ad S. Bonifacium datam, in qua de ea mentio est, describamus epistolam, numquam hactenus prælo cognitam, quæ sic se habet[a]:

A

B

C

* tribulationibus

[a] *Eod. Cód. epist.* 47.

XXV.

Abbati sancto, veroque amico, iure, & meritò honorando, diuinæ scientiæ ac religionis gratia repleto Vuinfrido Eadburg vltima discipulorum, vel discipularum tuarum æternam in Domino sospitatis salutem.

D

*dulcia EADBVRGAE EPIST. AD S. BONIFACIVM.

Charitatis tuæ * dulcedinem fateor, dum per interiorem hominem gustaui quiddam mellitæ dulcedinis, meis visceribus hic sapor insidet: & licet interim, vt nacta sum aspectu corporali, visualiter defraudata sim; sororis tamen semper amplexibus collum tuum constrinxero. Quamobrem mi amande olim iam frater, nunc autem ambo in Domino pariter Dominus Abba, atque frater appellaris; quia priusquam à me separauit amara mors & crudelis illum, quem super omnes alios amare consueueram germanum meum Osherem, te pænè ceteris omnibus masculini sexus charitatis amore præferebam. Et ne diutiùs variè verba protelem, non voluitur dies, neque nox elabitur vlla sine magisterij memoria tui. Idcircò crede mihi, Deo teste, quia te summo complector amore, & de te confido, quòd numquam sis immemor illius amicitiæ, quam cum fratre meo te certum fuit habuisse. Ego autem licet scientia tardior, meritis vilior illo sim; tamen erga tuæ charitatis obsequium dispar non sum: & quamuis temporum series ocyùs currendo discreuerit, memoria tamen numquam me nebula atra deseruit, sed maiora spatia temporum maiorum mihi addidere lucra iniuriarum, vt scriptum est: Amor hominis adducit dolorem, amor autem Christi illuminat cor.

E

XXVI. DE VVICTBVRGA QVAE ROMAM PETIIT.

Et postquam mihi simul charissima soror Vuictburga quasi inflicto vulnere, iteratoque dolore subitò ab oculis euanuit (cum qua me adoleuit idem nutricum sinus, vna mater ambabus in Domino) & dereliquit, Iesum testor, vbique dolor, vbique pauor, vbique mortis imago. Malui mori, si sic Deo auspici, cui arcana non latent, placuisset, vel tarda mors non * tricauerit. Sed quid dicam nunc? antè improuida tandem nos non amara mors, sed amarior diuisio separauit ab inuicem; illam, vt reor, felicem, me verò in-

*

A rò infelicem, quasi quiddam depositum huic sæculo seruire permisit. Sciens enim quantum illam dilexi, quantum amaui, quam nunc, vt audio, Romana Vrbs carcere includit: sed amor Christi, qui in eius pectore viruit, floruitque, omnibus vinculis fortior & validior est, & perfecta charitas foras mittit timorem. En inquam ille superi rector olympi ineffabili gratulatur tripudio, qui taliter te doctrina exornat diuina, & in lege eius die, noctuque meditaris, vt scriptum est[a]: Quàm specioси pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona. Illa arduum & arctum iam graditur callem: ego autem adhuc in infirmis lege carnali, quæ quadam compede præpedit, iaceo. Illa gratulabunda in iudicio futuro pariter cum Domino decantans dicet[b]: In carcere fui, & visitasti me. Tu autem in regeneratione cùm sederint duodecim Apostoli in sedibus duodecim, sedebis, & ibi de quantis labore proprio acquisieris, de tantis ante tribunal æterni Regis dux futurus decoratus gaudebis. Ego autem adhuc in valle lachrymarum, vt emeritum est, lugeo propria peccata, eò quòd talibus me indignam fecisset Deus adhærere comitibus. Quapropter crede mihi: non sic tempestate iactatus portum nauta desiderat; non sic sitientia imbres arua desiderant; non sic curuo assidens litori anxia mater filium expectat, quàm ego visibus vestris frui cupio; sed quia peccatis meis exigentibus, & innumeris delictis aggrauata, vt hoc euenire possit, vt ab imminentibus periculis absoluta sim, in desperationem deducta sum: idcircò ego peccatrix vestigiis celsitudinis tuæ prouoluta, ex intimis præcordiorum penetralibus implorans à finibus terræ ad te clamaui: ô beatissime pater, quàm anxiè requirit cor meum, vt in petra orationum tuarum exaltes me, quia factus es spes mea, [c] turris fortitudinis à facie visibilis & inuisibilis inimici. Et ad consolationem immensi doloris, ad sedandam mœroris vndam, obsecro, vt tuo suffragio mea fragilitas quasi quibusdam sustentaculis, vt non prorsus corruat, fulciatur. Similiter supplex rogito, vt mihi aliquod solatium vel in reliquiis sanctis, vel paucula saltem præscripta beatitudinis tuæ verba destinare digneris, vt in illis tuam præsentiam semper habeam. Vale iugiter prosperis successibus viuens Deo, ter quaterque interpellans pro me. † Ego autem similiter Ealdbeorath pauperculus Christi in Domino cum omni affectu saluto te, deprecor te, vt illius amicitiæ, quam olim spopondisti, in tuis deificatis orationibus recorderis, & licet corpore separemur, tamen recordatione iungamur.] hactenus Epistola Eadburgis cognomento Buggæ, quæ (vt vidisti nuper ex litteris eius consanguinei Regis Cantiæ Hedilberti) Romam se contulit ad sancta limina Apostolorum, vbi Dei voluntate contigit ex optato reperiri S. Bonifacium, cùm à Gregorio Papa Romam vocatus est, consecrandus Episcopus; quem & enixè rogauit pro eodem consanguineo suo Rege Deum precari.

B

C

[a] *Isaiæ* 52. *Rom.* 10.

[b] *Mat.* 19.

[c] *Psal.* 60.

† *Quæsequitur alius qui aderat, & fortè amanuensis, addidit.*

SPONTANEO CARCERE SE CLAVDIT VVICTBVRGA.

D

SEPTINGENTESIMVS vigesimusextus annus sequitur, nona Indictione notatus, quo nouum monstrum, horrendumque in Oriente visum vniuersam Dei Ecclesiam terruit atque turbauit; progressa siquidem è portis inferi noua hæresis, cornibus potentiæ Imperialis armata, Imperatoris potens edicto, longè lateque grassatur. hoc inquam anno, nondum absoluto decimo Imperij sui anno, magno rugitu Leo publicum promulgauit edictum, vt sacræ vbique delerentur imagines. De his acturi, ex more, primum omnium quæ sunt temporis disquiramus. Scimus Theophanem, Cedrenum & alios eiusmodi probrosum ab Imperatore promulgatum edictum in annum referre, qui nonus numeratur eiusdem Imperatoris: in Actis autem Stephani iunioris martyris, qui sub huius filio Constantino Copronymo passus est, iisdemque ab eiusdem temporis scriptore elaboratis, omnique fide conscriptis habetur promulgatum idem edictum fuisse anno decimo eiusdem Leonis Imperatoris. id ipsum testatur Zonaras. quod & ex eo etiam redditur manifestum, dum Beda huius temporis scriptor accuratissimus, librum quem scripsit de sex ætatibus, perduxit vsque ad nonum eiusdem Leonis Imperatoris annum: vbi nihil penitus habet de eiusmodi edicto, quod magno fragore fulminis instar vniuerso orbi statim innotuit, eo quòd nondum tale quippiam promulgatum fuisset. His de temporis ratione discussis, iam quæ ad rerum gestarum narrationem pertinent prosequamur.

I.

LEONIS EDICTVM ADVERSVS SACRAS IMAGINES.

E

II. Qui autem ex improuisa edicti promulgatione Leo apparuit hæreticus Iconoclasta, A cũ antehac ab omnibus fuerit Catholicus existimatus: quomodo acciderit, vt vno veluti momento magna adeò mutatione omnium, ex Catholico sit visus hæreticus: omnes æquè consentiunt, Hebræorum impostorum, qui de eius futuro Imperio vaticinati fuerunt, id opera factum: licet in eo diuersa sententia sit, vt id ab eis factum anno ante promulgatum edictum alij dixerint; alij verò id exordio eius imperij ab eis tentatum, ipsumque eis assensum esse, verùm vsque in hunc annum facinus continuisse secretum. Agens de his Constantinus Manasses Græcus historicus hæc ait: Rebus humanis ad sceleratissimum Leonem delatis (proh qualia sunt Dei iudicia) grauis tempestas Ecclesiam excepit magnis cum hominum cædibus coniuncta. Nam execrabilis Imperator parturiebat illa quidem (ceu consentaneum est) absurda nouaque consilia contra Christum, sed fœtum improbitatis nullo modo parere poterat: quippe timidus animus eum ab instituto reuocabat. Tan- B dem verò captata opportunitate, summaque audacia fœtum edidit, aluus ruptus est, viperæ soboles prodiit.] & inferius vbi Iudæorum vaticinium de Imperio, & pollicitationem ipsis à Leone tunc factam recensuit, ista mox addit de facta ab eis exactione, vbi illum Imperatorem creatum audierunt: Hebræi Leonis renuntiatione cognita, mox ad Imperatorem aduolant, & vt promisso satisfaciat, orant: non tamen illi vel aurum, vel argentum, vel gemmas petebant, sed sanctarum imaginum pictarum, statuarum veneratione dignarum abolitionem, hoc est, ipsam religiosi cultus euersionem, cuius turres atque munitiones hoc facto de fundamento subrui oportebat. Imperator prauus prauis, viperæ soboles aspidis fœtibus assentitur, & accersito sacrorum Antistite, qui tunc temporis erat Germanus, de peruerso dogmate cum eo communicat. Cùm ille non tantùm non assentitur ipsius impietati, sed etiam Imperatoris audaciam ac furorem reprehenderet. Heu pa- C storem lupus, heu furens Cerberus mitem gregis ducem Ecclesia pellit & exturbat.] hactenus Constantinus vsque ad exturbationem sancti Germani Constantinopolitani Episcopi, quæ tamen longè post ista fieri contigit.

EX HEBRAEIS ICONOCLASTAE.

III. Porrò cùm ista prosecuturus auctor exclamat (vt audiuimus) dicens: Proh qualia sunt Dei iudicia:] certè quidem etsi inscrutabilia sint iudicia Dei, vtpote abyssus multa: tamen etsi totum non liceat tenui mente nostra tantum exhaurire pelagus, num non licebit saltem vasculo aquam attingere? Ecce tibi ostendam, quot ex vno malo bona inuenitur eliDE OBORTA HAERESI CONSILIVM DEI. cuisse Deus: etenim ex veneno magnum aduersus venena parauit antidotum. Siquidem Monothelitæ illam Ecclesiam iugiter infestantes, ex hoc tempore penitus siluisse noscuntur, neque amplius quidquam aduersus Catholicam veritatem vel mutiisse reperti sunt. Accidit enim perinde ac si cùm bello ciuili flagret ciuitas, si externum insurgat bellum, D eò omnes arma conuertant, quibus anteà se mutuo trucidabant. Ita planè, adeò enim turpis ac detestabilis eiusmodi hæresis visa est, vt non solùm Catholicorum, sed & omnium hæreticorum in se arma conuerterit, qui pugnantes simul cum Orthodoxis, aduersus Iconoclastas hæreticos, iunxerint se ipsi Ecclesiæ Orthodoxæ. Accidítque illud planè mirandum, vt cùm Orientalis Ecclesia (vt sæpè vidimus) hæreticorum crebriùs infecta venenis, vires consternata perdiderit, & resolutis solidæ constantiæ neruis, penitus elanguerit: mox huius ipso tantùm conspectu hæresis spiritus sumpserit, animos erexerit, vires collegerit, neruosque omnes intenderit, aduersus eam totis viribus certatura. ex quo certamine licet multi facti sint desertores, tot tantaque victrix erexit glorioſa trophæa, vt dicere illud ausim, numquam Orientalem Ecclesiam visam adeò celebrem & illustrem, quàm cùm aduersus Iconoclastas bellum inijt: vtpote quæ numquam tot tantisque fuerit decorata Martyribus; adeò vt non solùm præteritam deleuerit ignominiam suæ prostitutionis factæ sæ- E pè diuersis hæreticis, sed adiecerit gloriam & honorem, tot Martyrum aucta coronis, & insignita victoriæ palmis semper & vbique virentibus: vt planè illud Dauidicum de iudi- [a] *Psal.* 18. cijs Domini ipsi fuerit occinendum: [a] Iudicia Domini vera, iustificata in semetipsa, desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, dulciora super mel & fauum.] & quod sequitur: In custodiendis illis retributio multa.] Sed iam cœptam prosequamur historiam ex vetustioribus monumentis.

IV. Extant (vt diximus) apud S. Ioannem Damascenum Acta martyrum Stephani & sociorum omni fide conscripta, in quibus ipso fermè exordio hæc habentur: Cùm autem ad decimum iam Imperij annum Leo Isauricus Imperator peruenisset: nec iam eam hæresim diutiùs animo premere ac continere posset, sceleratum fœtum edidit: accitaque & coacta

coacta Senatorum classe, absurdum illud & impium euomuit: imaginum picturas for- SENATVS-
A mam quamdam idolorum retinere, inquiens, neque iis cultum adhibendum esse, ne alio- CONSVLTVM
qui Dei loco imprudentes idola veneremur.] hæc de Senatusconsulto, imò eiusdem Leo- DE ABOLEN-
nis, inconsulto Senatu, de imaginibus abrogandis dicta atque firmata sententia. haud DIS IMAGI-
enim dubium si rogasset sententias singulorum, à proposita causa penitus excidisset, omni- NIBVS.
bus refragantibus. facta igitur in comitijs illis eiusmodi assertione, ab eodemque Imperatore decreta sententia, simulque dimisso Senatu, res tam fœda in publicum magna omnium admiratione atque stupore delata est. Vidisti non Orthodoxorum, sed hæreticorum Principum morem esse, vt in Senatu, non in Ecclesia de dogmatibus agant, & inconsultis Episcopis Orthodoxæ fidei, pro arbitrio quæque ardua de fide, siue Ecclesiæ ritibus iuribusque temerè atque iniquè definiant. Sed quomodo ea accepta fuerit à populo Constantinopolitano, audi quæ eadem produnt Acta:

V. Protinus igitur ingens tumultus à plebe excitatus est, ac mœstitiæ nubes Orthodo- VANVS
B xorum Ecclesiam obtegebat. Quod vt versipellis ille sensit, statim Gygis anulum ver- PRAETEX-
tens, vt obscurum esset, quod agebat, laborabat, non videlicet leonis libertatem imitans: TVS IMPE-
Non (inquit) huc spectat mea sententia, vt eæ prorsus deleantur, sed hoc aio; sublimiore RATORIS.
loco eas collocandas esse, ne ore quisquam eas contingat, atque ita quodam modo rebus honore dignis contumeliam inferat. Quorsum hoc tandem; & quid moliens? nimirum; vt eas à nobis longè collocando, ac procul ab oculis nostris remouendo, ne eas facilè aut cernere, aut contingere queamus, paulatim (vt sæpè nobis in his quæ amamus vsu venit) in obliuionem incidamus, easque charas habere dediscamus, atque ita sensim, & citra tumultum hoc à nobis obtineatur, vt eas non adoremus, nec honore afficiamus.] fuisse namque, ostendunt hæc, in Constantinopolitanis Ecclesijs sacras imagines non solùm visui præsentes expositas, sed positas deorsum, vt exosculari quilibet eas posset. Quid autem ad hæc S. Germanus Constantinopolitanus Episcopus his auditis egerit, eadem Acta ita
C declarant:

VI. De hac impietate, quæ & multum abstrusæ & multum item apertæ absurditatis habe- QVAE GER-
bat, cùm certior factus fuisset Germanus, vir libera atque intrepida pietate præditus: per- MANVS AD
quemdam ex præcipuis Ecclesiæ ministris hæc ei mandat: Haud quaquam oportebat, Im- IMPERATO-
perator, te qui tum vitam tum Imperium à Deo accepisses, aduersus conditorem tuum REM.
insolenter extolli, atque (vt vulgò dicitur) non mouenda mouere, patrumque terminos, quos illi antiquitus posuerunt, transferre studere. Etenim humana forma à Deo Verbo ex sancta & pura Virgine susceptа, cùm omnis dæmonum cultus extinctus est, tum omnis idolorum adoratio abscessit: at verò Theandricæ Deivirilis similitudinis imago Christi
D adoranda & colenda perspicuè tradita est, itemque illius, quæ eum modo omni sermone præstantiori peperit, & Sanctorum, quorum vita ipsi grata atque accepta fuit. Ex quo enim ille in forma nostra ad nos accessit (ab hinc autem septinginti * triginta sex anni iam efflu- * viginti sex
xerunt) Patres in terra ac Doctores, quorum summa virtus fuit, venerandarum imaginum cultum nobis perspicuè tradiderunt. Ne longè abeam, post Christi in cælum ascensionem DE CVLTV
mulier illa, quæ sanguinis profluuio laborabat, ab eo sanitati restituta, ipsius imaginem, SS. IMAGI-
veluti acceptum beneficium referens, exsculpsit. Ac priùs etiam ab ipsomet Christo ipsis- NVM VETVS
sima Patris imagine, diuino linteo facies eius impressa est, ac Toparchæ Abagaro id po- TRADITIO.
stulanti Edessam missa. Demum ab Euangelista Luca picta est, quæ ab Ierosolymis quoque Virginis Dei genitricis imago missa est: ob eamque causam diuina & sacrosancta Con- QVOMODO
cilia variis temporibus ac locis coacta, non vt eæ calcarentur, sed vt adorarentur, dixe- A CONCI-
E runt.] hæc Germanus, non vt expressè cultum imaginum canone sancito Synodi Occu- LIIS PRO-
menicæ comprobarint, sed quòd satis eædem visæ sint comprobasse, dum vigentem vbi- BATVS CVL-
que cultum sanctarum imaginum, nequaquam vt rem fidei Catholicæ aduersariam dam- TVS SS. IMA-
nauerunt Patres ibidem confidentes: sicque satis visi sunt probasse, quòd non damnassent GINVM.
eas, quæ ob oculos omnium positæ vbique erant, & in ipsis locis, vbi eædem Synodi cogi solerent. sed pergit eadem oratione Germanus:

VII. Velim itaque, inquit, hoc scias, Imperator, quòd si iniquum hoc dogma confirmare, atque constabilire in animum induxeris: me primò nullo modo assentientem habiturus es, sed promptum ac paratum, qui pro Christi imagine animam meam profundam, pro qua ille, vt collapsam atque prostratam imaginem meam instauraret, cruorem suum effudit: perspicuum est enim, ignominiam eam & contumeliam, quæ Christi imagini infertur,

tur, in exemplar ipsum redundare. Quocirca nobis faciendum est, vt gratorum seruorum officio fungentes, pro Domini honore periculum adeamus.] hucusque Germanus ad Leonem per Ecclesiæ nuntios ad eum missos. Subijcit his auctor depositionem eiusdem S. Germani, sed quòd id post triennium exactum contigisse noscatur, agemus de ea re suo loco. Etenim hac vsus est tolerantia Leo, vt eum blanditijs pelliceret, ageretque si consentientem ipsum posset habere, vt Synodali decreto, quod ipse promulgasset edictum, solidè firmaretur, satis intelligens, non aliter absque magna ignominia tyranni nomen & hæretici vitare posse, nisi Episcoporum aucuparetur assensum. A

VIII. At post hæc quæ recitata sunt de Germani per nuntios primo cum Leone congressu, idem ipse eum coram aggressus est: de quo secundo congressu habet tantú ista Theophanes: Leo Imperator furens contra rectam fidem, adducto beato Germano, cœpit blandis sermonibus eum delinire. At verò beatus, summusque sacerdos dixit ad eum: Depositionem sanctarum imaginum audiuimus quidem futuram, sed non tempore Imperij tui. B Cùm autem ille cogeret eum dicere, sub cuius Imperio: ait sub Cononis. At ille: Re, inquit, vera ex baptismo mihi Conon nomen est. At ille dixit: Absit domine, vt per Imperium tuum istud malum perficiatur. Antichristi præcursor est, qui hoc adimpleturus est, & diuinæ Incarnationis euersor. In his ergo sæuus tyrannus insaniens, minas beato Germano prætendebat. Reducebat autem ad memoriam eius Patriarcha sponsiones ipsius ante Imperium factas, qualiter sibi Deum dederit vadem, in nullo commoturum Ecclesiam à suis Apostolicis, & diuinitus traditis ritibus.] Erant hæ solemnes cærimoniæ peragi solitæ, cùm quis à Patriarcha consecraretur Imperator, vt eiusmodi emitteret sponsiones, & Patriarcha fideiussorem promissorum peteret; ipse verò Deum offerret. Quæ quidem omnia cõstanti animo in eum exprobrans reuocauit in ipsius memoriam Patriarcha. Hæc & alia transacta sunt inter Germanum ipsum atque Leonem, dum ille conatur tantum Patriarcham ad probandam impietatem adducere: iste verò eumdem ab ea reuocare magnopere laboraret. inter has autem contentiones aduersarioque conatus tres anni prolapsi sunt. Ceterùm ex litteris Gregorij Papæ ad ipsum Germanum redditis perspicue apparet, longè acriora suscepta fuisse ab ipso Germano prælia aduersus Leonem Imperatorem, quibus eum vicerit, & manus dare coëgerit, licet posteà sic prostratus maiori furore surrexerit. Nouerat autem ista ipse Gregorius Papa ex ipsius litteris Romam scriptis. Etenim ipse Germanus ad Gregorium Romanum Pontificem de hæresi recèns oborta, & de his quæ transacta essent inter ipsum & Imperatorem, quo modo eidem sæpè restiterit, litteras dedit. Quid autem ad hæc Gregorius ipse rescripserit, antequam dicamus, recensenda sunt nobis quæ hoc anno itidem acciderunt in Oriente, ex quibus, si supuisset, potuisset Leo tamquam à Deo monitus à cœptis desistere. C D

QVID IN IMPERATOREM GERMANVS.

IX. Hoc namque anno (ait Theophanes) à Masalma principe Sarracenorum captam fuisse Cæsaream Cappadociæ. sed & portentum magnum factum in mari describit his verbis: In ipso anno æstiuo tempore, vapor vt ex camino ignis, visus est ebullire inter Theram & Therasiam insulas ex profundo maris per aliquot dies. Quo paulatim increscente & dilatato, igniti æstus incendio totus fumus igneus monstrabatur. Porrò vastitudine terrenæ substantiæ petrinos pumices grandes & cumulos quosdam transmisit per totam minorem Asiam, & Lesbon, & Abidum, & maritima Macedoniæ, ita vt tota superficies maris his pumicibus esset repleta. In medio autem tanti ignis insula ex terræ congerie facta, insulæ quæ Sacra dicitur copulata est, nondum priùs existens.] Hæc quidem adeò horrenda isto anno facta sunt, quo edictum de hæresi est promulgatum. tali namque portento præuio decebat hæresim tamquam nouam Furiam apparere, quam infernus vnà cum globis igneis euomeret: nã pergit Theophanes: Verùm sicut Thera & Therasia insulæ quondam ebullierant: ita & tunc temporibus impugnatoris Dei Leonis, qui diuinam iram contra se, pro se fore opinatus, impudentiùs contra sanctas & venerabiles imagines prœlium excitauit, collegam & auxiliatorem habens Beser Dei abnegatorem, & in irrationabilitate simillimum: ambo enim erant ineruditi & indisciplinati, ex quo multa malorum genera veniunt.] hæc de his Theophanes, qui & de cædibus & incendijs hoc eodem anno per Leonem factis, mox subdit: E

CAESAREA CAPPADOCIAE CAPTA A SARRACENIS.

INCENDIVM IN MARI.

X. Turbæ autem quæ in regia vrbe erant valdè tristes super nouis doctrinis, meditabantur in eum insurgere, & quosdam regios homines occiderunt Dei deponentes icona, quæ super magnam æneam portam cernebatur. Adeò vt multi eorum pro veritate

DEFENSORES SS. IMAGINVM QVAE PASSI.

A tate punirentur membrorum detruncationibus, & flagris, & exiliis, & rerum iacturis, maximeque illi, qui nobilitate ac verbo clari esse videbantur. Ita vt etiam eruditionis scholas, & piam eruditionem à sanctæ memoriæ Constantino Magno hucusque seruatas extingueret. cuius videlicet cum aliis quoque multis tomis destructor Leo factus est, eiusdem cum Sarracenis sensus existens.] hæc Theophanes. quæ subobscura diffusiori indigent narratione: petimus eam à Constantino Manasse, qui ait: Quam nequiter se gesserit Leo, inter alia vel vnicum hoc exemplum demonstrare poterit. Haud procul à templo sanctæ Dei Sapientiæ splendida domus erat extructa, quam nuncupare licuisset Amorum hortum, arboribus libros ferentibus plenum, adeoque lucum pulchertimum omnigenæ doctrinæ sapientiæque plantis consitum. Nam erat in ea congestus librorum thesaurus, quorum numerus tricena & tria millia complectebatur. Talis hortus, tantusque lucus diuini cuiusdam hominis curæ fideique commendatus erat, qui doctrina præstabat, & super ceteros omnes radijs scientiæ collucebat: non inepte dixeris, alium quemdam Adamum fuisse diuinum curatorem arborum, de pulchris Edenis arboribus delicias capientem, eiusque plantarum non marcescentium agricolam. Hi tot numero, quot circuli Zodiaci signa sunt, absque mercede litterarum & doctrinæ cupidos instruebant, & caliginis velum tam in putri præstigijsque referta Græcorum, quàm religiosissima nostra disciplina suis auditoribus adimebant, vno illo de quo diximus inter omnes, Solis instar, lucente. Tanta verò in opinione virtutis erant, vt ne ipsi quidem Imperatores noui quidquam & inusitati vel moliendum vel agendum sibi putarent, illis in consilium non adhibitis. B

DE BIBLIOTHECA CONSTANTINO POL. SVCCENSA.

Tales ergo viros pietate singulares & innocentia vitæ conspicuos, variorumque dono- C rum vbere copia præstabiles Imperator intra sua retia comprehendere, suique furoris impij participes efficere multùm sitiebat. Cùm autem cunctis molitionibus adhibitis elideretur; nec enim vel metu, vel minis eos in sententiam suam pertrahere poterat; cumque auro etiam vteretur, ceteroquin inexpugnabili socio: tamen aquilam se persequi, vel sidera tactu contingere velle deprehendebat: tandem re desperata (quonam modò hæc obsecro exponam?) consilium sæuum, absurdum, impium capit, quod quidem nec immanis Scytha, vel Masagetes cepisset: materiam siccam & concremabilem ex aridis fascibus coaceruat; eaque succensa, cunctos exurit, homines inquam illos, heu, religiosos cum libris. proh infestum virtuti animum! proh mentem belluinam! Nimirum ex vnguibus sæuus ille leo iam agnitus. Pulcherrima quæque de disciplinis omnibus istic asseruabantur. Et inter alia volumen extabat admirabile confectum de draconis intestino, cui erant D inscripti libri Homerici, tam Ilias tota, quàm Vlyssea.] hæc Constantinus, eadem de his Zonaras, Cedrenus, Glycas & alij.

XI. FRVSTRA TENTAT IMP BIBLIOTHECARIOS.

EXVSTI AB IMP. BIBLIOTHECARII CVM BIBLIOTHECA.

Tunc etiam accidit, vt sacrosanctam Saluatoris imaginem super portam æneam publicè expositam Leo è loco eminenti deiiciendam præceperit. enarratur rei tum gestæ historia in Actis S. Stephani martyris iunioris apud Ioannem Damascenum positis, vbi ista leguntur. Ac primùm (ô ingentem Christe patientiam tuam) aduersus tuam imaginem audacissima illa anima grassatur, eamque quæ supra portam fixa erat, ac vulgò ærea dicebatur, Theandricam tuam formam deiici atque obliterari iubet. Cùm autem ad hoc facinus perpetrandum missus satelles, imposita iam scala, conscenderet, diuino zelo incensæ mulieres, præclarissimum ac generosissimum virtutis specimen edentes, arreptam manibus scalam in terram deiiciunt, vnaque eum qui hoc facinus aggrediebatur præci- E pitem agunt: qui statim hanc præstiti ad hoc ministerij mercedem tulit, vt vita orbaretur.] quæ autem sequuntur, posteà contigerunt, cùm eiecto sancto Germano Patriarcha, homo hæreticus in eius locum subrogatus est. Sanctæ autem illæ mulieres, ob Christum cuius zelo flagrabant, opportunè abiecto & contempto pudore, cursu effuso in Ecclesiam feruntur, atque impium Patriarcham, qui tum illic erat, illum (inquam) vt Christi verbis vtar, [a] desolationis abominationem in loco sancto stantem lapidibus incessunt, mercenarium non pastorem, lupum non pastorem, Ecclesiasticarum denique sanctionum proditorem appellantes. Ille autem pudore simul & metu correptus, confestim ad Imperatorem confugit, eique quod factum fuerat, narrat, atque ad mulierum cædem eum existimulat. Huiusmodi enim boni illius ac pacifici pastoris studium erat, tamquam videlicet per ea quæ agebat docere cupientis, malum pro bono rependendum esse. Mox igitur gladio necantur, ac pro pietatis præmio mortem ferunt.

[a] *Mat.* 24.

XII. EGREGIVM FACINVS MVLIERVM ORTHODOXARVM.

SVBEVNT MARTYRIVM FEMINAE.

At

XIII. At tunc videre erat multos eorum, qui Orthodoxam fidem arctè complectebantur, patrium solum tamquam inimicum & hostile fugientes, atque ad solitudines & deserta perfugij causa se conferentes, tutiusque censentes cum feris habitare quàm cum viris huiusmodi versari.] hæc ibi. Præter cæsas tunc mulieres illas, efferuescente ira & crudelitate Imperatoris, habita quæstio est de nobilibus quibusdam viris, necnon de Maria Patricia femina, quasi horum impulsu feminæ illæ licet genere viles & sexu fragiles adeò forte facinus essent aggressæ: qui cùm multa passi essent, demum gladio capitibus abscissis egregium consummauerunt martyrium die nona mensis Augusti, qua in tabulis Ecclesiasticis eos adscriptos Græci anniuersaria commemoratione celebrant: In ipsorum enim Menologio ista leguntur: Natalis beatorum decem Martyrum qui propter sanctam imaginem Saluatoris nostri Iesu Christi in ærea porta constitutam martyrium passi sunt. Quorum nomina hæc sunt, Iulianus, Marcianus, Ioannes, Iacobus, Alexius, Demetrius, Photius, Petrus, Leontius, & Maria Patricia. Omnes hi sub Leone Imperatore impio pro defensione sanctarum imaginum multas ærumnas perpessi, & variis tormentis superatis, postremò gladio percussi martyrio coronati sunt.] hæc ibi.

DECEM MARTYRES

XIV. Tunc & illud memoria dignum accidit, quod tradit Gregorius Papa in epistola ad Leonem Imp. nimirum reliquos Christianos principes, cùm à suis qui Legatorum munere Constantinopoli apud eum Imp. fungebantur, accepissent ipsum Leonem sic insanisse in sacrosanctam imaginem Saluatoris: mox omnes conuersos aduersus imagines Imperatoris, eas omnis generis ludibrio & ignominia affecisse, in ipsumque Imperium commotos esse. atque de his satis. Iam vt sumus polliciti redeamus ad S. Germanum, qui nihil (vt dictum est) antiquius habuit, quàm vt de his omnibus quæ Constantinopoli accidissent, redderet certiorem Gregorium Romanum Pontificem datis ad ipsum litteris, quibus & certamen, quod sæpè inijsset aduersus Imperatorem, pariter significaret. Non extant ipsæ quidem litteræ ab ipso ad Gregorium scriptæ, sed tantùm illæ quas idem Gregorius rescripsit ad eumdem Germanum Episcopum, quæ recitatæ & intextæ reperiuntur in sacrosancto posteriori Nicæno [a] Concilio; sed cùm Latinè primùm scriptæ, posteà in Græcum translatæ, & de Græco iterùm sermone Latinitati redditæ habeantur, non sine detrimento (vt ipse intelligere poteris, cùm ipsas legeris) id accidisse videmus. quæ sic se habent ex duplici versione:

GERMANVS SCRIBIT AD GREGORIVM PAPAM.

[a] *Concil. Nicæn. 2. act. 4. & in epistola Gregor. Pap. II. epist. 4.*

XV. Quanta, qualisque animi delectatio nostram sic lætificare animam nouit, cùm venerabile tuum & honorificum nomen exaudio, quod mihi gratiam annuntiat, non possum satis declarare. Hanc enim nuntiationem, quæ & nuper à te tuis venerandis litteris mihi euangelizata est, plurimo gaudio & exultatione suscepi, & præ gaudio nimio spiritus meus refocillatus est. Deinde in cælum oculos sustollens, gratiarum actionem Deo omnium rerum principi dixi, qui ita in omnibus beneplacitum suum facit, & vobiscum vsque ad finem adest: hic enim omnia vestra ad lucem perducit. Hoc est enim, quod noctu, diuque precor, neque inquam ab hac intentione cessabo: confido enim in Christum, neque ab eo absistam. Testatur idem suauis illa & honesta in singulas horas tuæ probitatis recordatio, ô benedicte & Deo amate frater. Hanc enim in labijs habens, non possum dimittere quin per litteras subinde te alloquar. Non enim mihi solummodò hoc vtile est, sed omnibus, quòd tam insignem Ecclesiæ propugnatorem habeant, vt rectè tua certamina omnium ore celebrentur. maximè autem in hoc certamine, in quo quamquam multa passus sis, & pro benefactis iniuriam acceperis: tamen laudandus es quòd ad summam felicitatem res perduxeris. Cecidit enim impietatis præcursor. Nam postquam putabat iuxta suam voluntatem omnia peragere, ex alto in profundum ruens, & viribus comminutus cecidit & insigniter fruſtratus. Audiuit autem ab Ecclesia, quæ & Pharao Ægyptius tyrannus priùs, Moyse illi accinente, audierat [b]: Dixit inimicus: Comprehendam, diuidam spolia, implebo animam meam: Acclamabatur autem illi, velut diabolus ipse foret, hæc prophetica execratio: Propter hoc auferet te vsque ad finem, euellet te & transferet de tabernaculo suo, [c] & radicationem tuam è terra viuentium. Ita ille præter spem fruſtratus proposito suo secundùm spem perijt, idque fortitudine propugnationis quæ venit desuper, qua ad summam peruenit excidionem, vt de eo verum esse videatur, quod per Scripturam dictum est [d]: Telum potentium imbecillum redditum est, & impotentes accincti sunt fortitudine. Ob id nihil est quòd contra impietatem eorum, qui cum Deo pugnant, Deum esse imbecillem credamus. Et si in insanos totus

EPISTOLA GREGORII PAP. AD GERMANVM EPISCOPVM CONSTANTINOP.

[b] *Exod. 15.*

[c] *Psal. 15.*

[d] *1. Reg. 2.*

A totus mundus pugnare dicitur: [a] quare tu qui sanctificatus es, cum Deo hostes tuos non posses superare?

[a] *Sap. 3.*

Bellum enim erat cum impijs, in quo licet non apertè, insignem tamen belli socium habuisti Dominum nostrum Iesum Christum, cuius quidem labarum insigne gestasti, ipsam dico viuificantem Crucem, magnum illud post mortem illius trophæum, in quo mundi fines quadripartitò descripsit, partes etiam eius litteris tres indicauit. Deinde etiam sanctam omnium Dominæ castæ Dei matris imaginem, cuius faciem diuites populi supplicant: sanctum enim est, vt Patribus videtur: nam quicumque eam ita venerantur, his sine dubio magna retribuit, quâdoquidem imaginis veneratio in prototypum (iuxta magnum Basilium) redit. Pietate enim plenum est venerandarum picturarum argumentum, vt est auctor Chrysostomus: Siquis alius, ego certè, inquit, ex cera fusilem picturam pietate B plenam amauit. Vidi enim Angelum turmas barbarorum in imagine persequentem, & Dauid vere dicentem: [b] Domine in ciuitate tua imaginem eorum annihilabis.

XVI.

[b] *Psal. 72.*

Neque vmquam Ecclesia errauit in hoc quod dixerit, Deum nobis imagines concessisse: neq; etiam hoc Ethnicam traditionem sapit. Nam & in Paneadem ciuitatem Hæmorrhoissæ imago transmissa in memoriam miraculi, quod herbæ excrescentes omnibus ægritudinibus auxiliares essent, celebratur: idque summa Dei erga nos bonitate. Ergo Ecclesiæ capita & columnæ talia fieri permiserunt & tradiderunt; vt in omnium oculis huiusmodi picturæ exhiberentur, facer ille & venerandus typus, quo iuxta humanitatem Christus qui peccata mundi abstulit, velut colúna erigeretur, per quâ humilitatis Dei altitudinẽ nosceremus, & dispositionem illius incarnationis in memoriam reduceremus, inq; agnitionem sacratæ mortis illius veluti manu duceremur, quemadmodũ * quam redemptionem quæ C huic mundo effecta est: neque tamen in hoc quidquam, quod à diuinis discordat, dicitur.

XVII.

*

Si enim prophetica præconia euentum non assecuta sunt, ne scribantur res ipsæ ad demonstrationem eorum quæ nondum contigerunt: hoc est, nisi incarnatus est Dominus, ne figuretur illius iuxta carnem imago: Si in [c] Bethlehem non natus est ex gloriosa Virgine Deipara, neque Magi munera obtulerunt, neque pastoribus astitit Angelus, turbaque cælestis exercitus hymnum nato puerulo cantarunt: si non in brachiis is qui cuncta portat gestatus est, neque lacte nutritus est qui dat escam omni carni: neque etiam illa pingantur. Si non à sene susceptus is, qui vitæ & mortis omnium princeps & dominus est (fuit simul ab ipso cognitus cùm ab eo liberationem, dissolutionemque precaretur) ipsumque prædicauit: si non in Ægyptum à matre deportatus, & rursum ex ea rediit, Nazarethque habitauit: coloribus non effingatur. Si non mortuos suscitauit, si non dissolutos restituit, D si non lepras mundauit, & cæcis oculos reddidit, & impeditam linguam soluit; item gressus claudorum firmauit, dæmoniaque exegit, aures surdorum aperuit, cuncta vltra fidem hominum diuinis signis egit: non pingatur. Si passionem volens non subiit, & infernum non spoliauit, & vbi surrexisset, in cælum ascendit, vnde venturus est iudicare viuos & mortuos: non per picturam indicetur, neque etiam earum rerum figuræ & historiæ picturis & coloribus repræsententur. Hæc autem cuncta si facta sunt, magnumque hoc pietatis mysterium est: vtinam fieri possit, & cælum & terra & aqua, omnia quoque animantia & plantæ, & si quid aliud est, siue per colores, siue per picturas aut voces possent narrare. Siquidem earum rerum quæ non sunt, effiguratio, imaginatiua pictura vocatur: quam sanè & Græcorum fabulositas poëtin tacentem esse dixit.

XVIII.

[c] *Matth. 2.* *Luc. 2.*

Neque tamen volumus vt in Ecclesia Christi idolum aliquod sit: Absit: Non enim vaXIX. cas adorauimus; neque vitulum in Horeb fudimus; neque Deus nobis factitius existimatus est; neque rursus sculptili procidimus; neque Beelphegor initiati sumus; neque filios nostros & filias nostras vmquam dæmonio obtulimus, vt nobis ea quę in Salomonem [d] dicuntur, obiici possint: neque à nobis terra sanguine cædium perfusa est, aut imaginem fecimus quadratam continentem idolum; nec in templum hoc induximus, neque impuritatem serpentium aut volatilium parietibus templi inscripsimus: neque Ezechiel [e] spectauit nos Adonim lamentantes, & thymiama Soli offerentes; de quibus, inquit [f] Apostolus: seruierunt in colenda creatura, creatorem relinquentes: neque etiam imagines [g] duarum meretricum Oolla & Ooliba in Ægypto ereximus, aut has adorauimus: neque sacrificia à nobis Bel in Babylone, neque Dagoni in Palæstina obtulimus, neque etiam aliis Gentium diis subiecti fuimus. Non sunt ista: verè non ita se habent: nemo hac de re nos accuset. Non enim iis rebus quæ nihil sunt, nomen illud quod supra omne nomen est, inferius

[d] *3. Reg. 11.*

[e] *Ezech. 8.*

[f] *Rom. 1*

[g] *Ezech. 23*

Christi populus vsque in hunc præsentem diem iudicat, sed viuificantem Trinitatem co- A
limus & adoramus: Absint impura illa à nobis: modus enim quo idola coluntur, satis manifestus est: Christianis autem pietate studiosis omnium Dominus est, quem adorant.

XX. Quòd si quispiam Iudaico animo nobis obiiciat ea, quę in eos qui insano in idola amore ferebantur dici solent, Ecclesiamque nostram idololatriæ propter venerandarum imaginum diuina & admiranda ad promotionem & adductionem ad pietatem studia accuset: habeatur hic non alius quàm canis oblatrans, & vt in funda à nobis quàm procul abiiciatur. Vtinam sanè & Israelem [a] Iudæus imitetur, cui iussum erat per visum, vt Deum typica commemoratione adoraret: neque vitulum & muscas ante tabulas testamenti extulisset. Vtinam sacrum altare illi placuisset, & non [b] vaccæ Samariæ. Vtinam virgam Aaron aspexisset & non [c] Astarthen: profectò longè honestius & iustius fuisset illis, petra [d] per quam Deus aquam dedit salutarem, Baal. Vtinam satius duxisset virgam Moysis inspicere, & vas aureum, & Arcam, & propitiatorium, & velum, & ephod, & mensam, & tabernaculum interius exteriusque, quæ omnia ad honorem Dei, quamuis manu hominum erant facta, & [e] Sancta Sanctorum vocabantur: deinde etiam sculpta Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium, quoque gloriam Dei prouehere, ex sacris [f] Scripturis edocti sumus, quàm coram Idolis [g] procidere, luciſque adorandis sanctitatem collocare: omne enim opus quod in nomine Domini factum est, venerandum & sanctum est.

[a] *Gen.* 28. 32. [b] *Ose.* 10. [c] 3. *Reg.* 11. [d] *Num.* 20. [e] *Exod.* 26. [f] *Exod.* 25. [g] 3. *Reg.* 14. B

XXI. Quid multis opus est verbis? maximè autem ad virum in diuinis eruditum & electum vas Dei, quique gratiam Spiritus sancti accepit? Non sanè necessarium est descendere ad diuinorum decretorum profunditates: cùm tu ad altitudinem scientiæ, Deo duce, facilè ascendas. Sed hæc hactenus. Ad id autem quod in principio dicebamus, reuertamur.

DE LIBERATA CONSTANTINO POLI PER DEI GENITRICEM MARIAM. Propugnatricis illius sanctæ & omnium Christianorum dominæ, *Dei genitricis videlicet* miranda facta, quæ in se declarata sunt, per quæ tu quoque inter hostes seruatus es, non sunt reticenda. Illi enim cùm insania multa tumultuarentur, tantum inuenerunt in se aduersitatis hostilis, quantum eorum causa iniustitiæ habuit. Neque hoc tamen mirandum est. Nam si Bethulia per manus Iudith [h] Israelitis seruata est, cuius opus, Holofernis erat sublatio, & per ea tempora ob id salus Israelis vocata est: quo modo non oportebat tuam sanctitatem huiuscemodi propugnatrice vtentem hostibus ciuitatis prætualere, ipsamque victoria coronare? Sanè ipsius *Deiparæ scilicet* intercessionibus, omnium Sanctorum precibus potens est in bello, Deus noster fortis & longaminis, qui duxit te super Ioseph, & tamquam [i] ouem pascere, custodiet te in longa etiam tempora, vt Christianorum Rempublicam vniuersam beneficiis afficias, & ad diuinam regulam cuncta dispenses. Simul autem inuicem cohortemur, vt mandata quæ à sanctis Patribus accepimus, seruemus, errantesque in viam rectam ducamus, pro quo tibi gaudium & oblectatio, & bonorum fruitio, ô pater sanctissime, & omnibus Christianis expectate.] hactenus Gregorij Pontificis epistola ad Germanum ex Actis Nicænis accepta. C D

[h] *Judith* 4. [i] *Psal.* 79.

XXII. CONCILIVM ROMANVM ADVERSVS ICONOCLASTAS. At non ista sibi satis visa Gregorio, qui ad euellenda venenatæ hæresis germina, quæ alta radice Imperator in Oriente plantasset, Romæ Synodum conuocauit, qua hæresin condemnauit; ipsum verò pium cultum sacrarum imaginum sancito decreto firmiter roborauit. Cuius quidem Synodi vnicum quod extat fragmentum recitatum ab Hadriano Romano Pontifice in epistola ad Carolum Magnum, hic tibi ad conseruandum rei gestæ tanti Pontificis monumentum describendum putauimus, sic enim se habet: Pro his (inquit Hadrianus) firmissimis exemplis prædecessor noster sanctissimus dominus Gregorius secundus, iunior Papa, in suo sacro Concilio (quod & in alio Concilio prædecessoris nostri domini Stephani Papæ vnà cum sacerdotibus partium Franciæ atque Italiæ acto, susceptum & veneratum est) in eo ipso præsidente sanctissimo ac beatissimo quondam domino Gregorio Papa, per semetipsum similiter dixit: Si contraria sentientibus & irritas facere quærentibus antiquas Patrum traditiones, *salutis occurreret conuersio, sufficerent vtique ea quæ superiùs à nobis ex Patrum testimoniis vel sacris dicta sunt documentis; sed quia videmus (quod mœrentes dicimus) plerosque turbatis mentibus statuta conturbare Ecclesiæ: ideò fratres charissimi, extenditur sermo, & cupimus ad compescendam erroris insaniam adhuc ex veteribus documentis aliquid dicere, si forsan respiciant inquieti. E

*salutaris

XXIII. In libro enim Exodi sic legimus: Locutus est Dominus ad Moysen dicens: [k] Loquere filiis Israel vt tollant mihi primitias: ab omni homine qui offert vltroneus, accipietis eas. Hæc sunt autem ea quæ accipere debetis. *& cetera per ordinem vsque ad duos Cherubim*: qui

[k] *Exod.* 25.

A qui erant super arcam testimonij, cũcta quæ mandabo per te filiis Israel. Nam & illud protulit testimonium ex libro tertio [a] Regum (vt sileant garrientes mandato Dei) A Salomone cõstructo templo inter alia fecit in oraculo duos Cherubim, de lignis oliuarũ. *& infrà*, Exsculpsit in eis picturam Cherubim, & palmarum species, & anaglypha valdè prominentia, & texit ea auro, & operuit tam Cherubim quàm palmas & cetera auro. Ecce charissimi fratres consideramus quid Deo mandante Moses fecerit, quid ve Salomon sapientissimus iussu construxerit diuino, &c. Quanto debemus puro corde & animo sculptum Christum Deum nostrum, sanctamq; semper Virginem eius genitricem Mariam, Apostolos quoque vel omnes Sanctos Dei per eorum sacras effigies atque imagines colere vel adorare, & ad propitiandum nobis petere relaxari delicta? Nos non ob aliud nomen imagines facimus & adoramus, sed pro nobis incarnato Verbo Dei. Si autẽ manufacta omnia abiicienda sunt:

[a] 3. *Reg.* 6.

B neque Arca fœderis, neque aurei & celati Cherubim eius debuerunt recipi, quæ per Beseleel & Ooliab facta sunt iuxta præceptum Dei. Si verò illa suscepta sunt, & hæ imagines opportunè recipiuntur, quoniam secundùm Deum fiunt: vnde & operantur, sicuti & Arca, multa miracula. Nam & Arca & Cherubim, vt & hæ, sine anima erant, & manufacta & sculpta: sed sicut illic per illa operabatur Deus & glorificabatur: ita & hæ simili modo secundùm visiones & reuelationes Prophetarum coloribus distinctæ efficiuntur.

Et ne quis aliter propter adorationem, quæ à prædecessoribus nostris sanctissimis Præsulibus promulgata est, oblatrare præsumat: sciat ipsos talem adorationem docuisse, qualem prædecessor noster sanctus Gregorius [b] egregius doctor & Papa in epistola sua, quam *in præfato Concilio domini Stephani Papæ* Herulphus Episcopus prouinciæ Galliarum ciuitatis protulit. Vbi inter cetera Secundinum seruum Dei inclusum Galliæ docuit, dicens: XXIV.

[b] *Greg. lib. 7. cap. 53. in fin.*

C Scimus quia tu imaginem Saluatoris nostri ideò non petis, vt pro Deo, aut quasi Deum colas, sed ob recordationem Filij Dei, & in eius amore recalescas, cuius tu imaginem videre desideras. Et nos quidem non quasi ante diuinitatem, ante illam prosternimur, sed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordamur. Et dum nobis illa pictura quasi scriptura ad memoriam Filium Dei reducit, animum nostrum aut de resurrectione lętificat, aut de passione demulcet. Ideoque direximus tibi Surtarias duas, imaginem Saluatoris & sanctæ Dei Genitricis Mariæ, beatorumq; Petri & Pauli Apostolorum continẽtes per supradictum filium nostrum diaconum, & vnam Crucem & clauem pro benedictione à sanctissimo corpore Petri Apostolorum Principis; vt per ipsum à maligno sis defensus, per cuius sanctum lignum munitũ te esse credis, &c.] hucusque ex Concilio Romano sub Gregorio secundo Hadrianus Pontifex recitat.

D In quo ipso item Concilio dictum esse anathema Iconoclastarum hęresi, & his qui eam sequerentur, Zonaras docet his verbis: Gregorius qui tum Romę veteris Ecclesiam gubernabat, repudiata societate Præsidis nouæ Romæ, Leonis scilicet Imperatoris, nec non eorum qui illum sequerentur, illos vnà cum Imperatore Synodico anathemate obstrinxit, & vectigalia quæ ad id vsque tempus Imperio inde pendebantur inhibuit, icto cum Francis fœdere.] & inferiùs: Igitur Papa Gregorius deserta Imperatoris obedientia ob peruersam eius opinionem (vt dictum est) pacem cum Francis fecit, cùm priùs sæpè dedisset operam, vt Leonem per litteras ab odio Dei reuocaret, atque ad cultum sacrarum imaginum reduceret.] hæc Zonaras, quæ & alij Græcorum historicorum affirmant. XXV. QVID IN SYNODO ROM. STATVTVM SIT.

Quod autem ad populum Italiæ pertinet & totius etiam Orbis Occidentalis: factũ est, vt simul ac audierunt per promulgatum edictum rugitum Leonis sęuientis: quodam veluti E tonitru excitati vniuersi, non ex timore fugam captarent, sed zelo Orthodoxæ religionis æstuantes omnes aduersus eum ad certandum pro fide Catholica mouerentur. Tantum enim abfuit, vt eius parerent iussionibus timore pœnarum, vt eidem resistere, immò & ab ipso descisc ere omnes vno consensu decernerent. ex quo factum est, vt in primis ipsi tributa pendere recusarent, iure inquientes illi non esse parendum, qui defeciſſet à Deo, & secum subditos in hæresis præcipitium conaretur impellere: vtpote qui non hæreticus tantùm esset, sed hæresiarcha, eiusdem hæresis auctor & propagator pariter & propugnator existeret. Porrò Occidentalium tumultum istum ipse Imperator adscripsit Gregorio Romano Pontifici, è cuius ore pendere Occidentales omnes existimaret. Quod enim accepisset, ipsum Gregorium, edictum illud vt hęreticum abiecisse, subiecisseque anathemati omnes, qui ipsi quomodolibet assentirentur: in ipsum furorem conuertit, quem & decreuit, illata nece, auferre de medio, vt quæ paulo pòst sumus dicturi, manifestiùs declarabunt. XXVI. POPVLI ITALIAE REBELLANT ADVERSVS IMP. HAERETICVM.

XXVII. Vulgatum est intereà in Oriente, quòd iactaret corã omnibus publicè Imperator, ipsum A
Gregorium Pontificem magno studio Italię populum ad defectionẽ ab Imperio solicitasse, pendereq; eos tributa Imperatori vetuisse: quod sicut ab illis fuit creditũ, ita & scriptum, nam audi Theophanem: Cùm (inquit) didicisset Gregorius Papa Romanus de imaginibus sacris Leonis errorem: tributa Romanæ Vrbis prohibuit & Italiæ, scribens ad Leonẽ epistolam dogmaticam, non oportere Imperatorem de Fide facere verbum, *edictum scilicet promulgare*, & nouitate violare antiqua dogmata Ecclesiæ Catholicæ, quæ à sanctis Patribus sunt prædicata.] hæc Theophanes, eadem & Zonaras, quæ nuper recitata audiuimus, eadem & reliqui Græcorum historici, sed rerum Latinorũ ignari, vt quę sumus dicturi manifestè docebunt. In odium enim atque inuidiam Romanæ Ecclesiæ, iacturam factam Occidentalis Imperij in Romanum Pontificem Græci schismatici retorquere soliti sunt, ad
commouendos tum Imperatorũ, tum aliorum animos in Romanam Eccleſiam. Ceterùm B
GREGOR. PAPA PRO IMPERIO LABORAT NON CONTRA IPSVM. tantũ abest, vt Gregorius Papa ad rebellionem contra Imperatorem Italię populum, defectionemq; his temporibus solicitarit, vt potiùs magnopere laborarit, vt eum sub Imperatore in officio contineret, aduersus Longobardos Imperium inuadentes arma mouens. sunt de his testes quàm fidelissimi, temporis huius scriptores Latini, inter quos eminet Paulus Diaconus, & post eum Anastasius, qui tradunt, Gregorium cohibuisse populum, continuisseq; ne recederent ab Imperatore. ait enim ille: Omnis quoque Rauennæ exercitus, vel Venetiarum talibus iussis vno animo restiterunt, & nisi eos prohibuisset Pontifex, Imperatorem super se constituere fuissent aggressi.] hæc Paulus. Tunc quidem Longobardorũ Rex
RAVENNA CAPTA A REGE LONGOBARDORVM. Luithprandus sacrilegum Imperatorem detestatus, quòd Saluatoris venerandam imaginem deturbasset, indignumq; ratus vt Catholicis imperaret, qui bellum eo modo in Christum indixisset: ad eius inuadendas regiones, quæ essent in Italia, mox validum exercitum C
comparauit, & Rauennam inualit, eaq; potitus est, classe destructa. id quidem cum [a] Anastasio Paulus quoque [b] Diaconus tradit; in primis verò ipsemet Gregorius Romanus Pontifex docet idipsum in epistola ad Leonem Imperatorem post hęc scripta, de qua proximè dicturi sumus. Sanctissimus enim Pontifex cupiens beneficiis potiùs Imperatoris animum delinire, reuocareque ab errore, quàm austeritate censuræ Ecclesiasticæ exasperare, secundùm illud Apostoli: [c] Patres nolite ad iracundiam prouocare filios vestros:] omne remedium anteà experiri tentauit, quàm ab Orientali scindere Imperium Occidentale, semper
[d] cùm vellet in promptu habere sciens [d] omnem inobedientiam vlcisci. Sic igitur primùm
[c] *Ex script. Cod. rerum Venet. Anetr. Dend.* mouit omnem lapidem, quo Lõgobardorum Regẽ à locis Imperatoris occupatis arceret; hisq. tunc scriptis litteris, quàm citissimè aduersum eum Ducem Venetiarum commouit.

Gregorius [e] Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio Vrso Duci Venetiarum. D

XXVIII. GREG. PAPAE EPISTOLA AD VRSVM DVCEM VENETORVM. Quia peccato faciente, Rauennatum ciuitas, quæ caput extat omnium, à nec dicenda gente Longobardorum capta est, & filius noster eximius dominus Exarchus apud Venetias (vt cognouimus) moratur: debeat nobilitas tua ei adhærere, & cum eo nostra vice pariter decertare, vt ad pristinum statum sanctæ Reipublicæ in Imperiali seruitio dominorum, filiorum nostrorum Leonis & Constantini magnorum Imperatorum ipsa reuocetur Rauennatum ciuitas, vt zelo & amore sanctæ fidei nostræ in statu Reipublicæ & imperiali seruitio firmi persistere, Domino cooperante, valeamus. Deus te incolumem custodiat, dilectissime fili.] Ita Gregorius pro conseruando Exarchatu Rauennæ Imperatori valdè sollicitus. Porrò eiusmodi Pontificis Romani conatum haud fruſtrà cessisse, sed per Venetos expulsum fuisse Regem Longobardorum, receptamque Rauennam, omnes affirmant.

XXIX. [f] *Num.* 10. [g] *Ierem.* 6. Vidisti, Lector, arbitrio Romani Pontificis Venetos arma parasse, victoresque magna E
gloria extitisse. Erant olim belli [f] tubæ in manibus Sacerdotum, quibus significaretur, non absque consilio ipsorum arma mouenda; hocque esse quod [g] Ieremias admonet, bellum esse sanctificandum, legitimè scilicet decernendum, auspicandum, & prosequendum, sed ingratus Imperator vt impius mala pro bonis rependit sancto Pontifici. Quòd enim ipsum in errore perseuerantem Gregorius fortissimis litteris corripuisset, magno ipse furore commotus litteras ad eum reddidit, comminationes fulminans; fore namque dicebat, vt sicut olim Martinus Papa per Constantium Augustum abductus ab Vrbe relegatus fuerat Chersonam: ita ipsum quoque vinctum ab eadem Vrbe abstrahendum & relegandum. Adiecit insanus, se quoque missurum Romam, qui imaginem æneam prostantem conspicuè sanctissimi Apostoli Petri confringeret. Quibus acceptis Gregorius litteris, tantum abfuit, vt hisce Leonis rugitibus terreretur, vt post alias dulcedine plenas ad ipsum datas epistolas, aliam scriberet reprehensionibus aculeatam, summo Pontifice dignam, qui sacerdotali constantia, inuicto robore, & intrepido animo furẽti Imperatori resisteret, atque stylo ferreo lancinaret. Quo quidem nomine etiam apud Oriẽtales omnes ipse Gregorius summam sibi ex virtute laudem & gloriam comparauit; laudantes omnes ipsius scripta aduersus impietatem emergentem edita, quibus hæresim Iconoclastarum prosciderit, atque opportunè afflictatæ admodum ab impio tyranno Ecclesiæ Orientali subuenerit. sed quæ hæc scripta, nisi epistolæ? præter epistolas enim aliquid scripsisse nullus meminit, sed erant epistolæ illæ dogmaticæ, graues, quas ipsi Orientales in Græcum è Latino translatas custodierunt, de quibus Theophanes: Gregorius autem eumdem Leonem per epistolas, quæ multis sunt notæ, manifestè redarguit.] sed periere istæ penitus apud Latinos; apud Græcos verò Græcè scriptæ adhuc extant illæ litteræ, quas hoc anno ad Leonem Imperatorem
B reddidit, cùm ille ad ipsum spirans minarũ & cædis anteà, hoc eodem anno scripsisset, nona videlicet Indictione, licet antehac, annis singulis, singulas idẽ Leo Imp. ad Gregorium Papam misisset litteras, vt numerat idem Gregorius in ipsa priori hoc anno ad eum reddita epistola, in qua inter alia plura commemorat, quę pro ipso Imperatore apud Christianos Principes in Occidẽte regnãtes fecisset, secundũ ea quę nuper hoc anno à nobis sunt dicta.

Accepimus ipsas Græcè scriptas epistolas duas ex bibliotheca Cardinalis Lotharingiæ, xxx.
inde depromptas atque in lucem editas à viro insignis doctrinæ ac pietatis Ducæo Frontone Societatis Iesu professore, qui & easdem in Græcum translatas restituit Latinitati. Nos autem sicut ipse misit, pro magno munere accepimus, easque tum Græcè tum Latinè scriptas, hactenus numquam excusas, hîc edendas curauimus in gratiam Lectoris antiquitatis sicut & veritatis studiosi. sic autem se habet ipsarum prior.

C

Τῶ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

ΠΑΠΑ ΡΩΜΗΣ.

Sancti Patris nostri

GREGORII DIALOGI

PAPAE ROMANI. 1.

Περὶ τῶν ἁγίων Εἰκόνων πρὸς Λέοντα βασιλέα, τὸν Ἴσαυρον.

De sacris Imaginibus ad Leonem Isaurum Imperatorem.

ΤΑ γράμματά σου τὰ ὑμετέρας θεοφρήστου βασι- D
λείας, καὶ ἀδηφόητος, ἐδεξάμεθα δεῦρο Αὐγουσταλίῳ Σπαθαρεσκανδιδάτῳ, βασιλεύσαντός σου εἰς τὸ τεσσαρεσκαιδεκάτην ὑπατείαν, ἀυτῆς τε τῆς ἰνδ. ἡ. ἑ. ἁ. β. ἡ. γ. ἡ. δ. ἡ. ε. ς. ἡ. ζ. ἡ. η. καὶ θ. τῶν ὑπατειῶν δεξάμενοι τὰς ὑποτολάς σου, ἀσφαλῶς διήκατέχομεν ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ ὑπομένες εἰς τὸ πρόσταγμα τῦ ποιμένος τῦ ἁγίου, ἡνδόξου, καὶ πρωτοφαίου τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου. ὅτε καὶ πρὸ σοῦ βασιλεύσαντων εὐσεβῶς φιλοχρίστων. ἡγεῖς τὰς δέκα συλλαβὰς καλῶς, καὶ εὐσεβῶς, καὶ ὡς πρέπῃ βασιλεῖ Χριστιανῶν, ἕπως ὡμολόγησας τηρεῖν, καὶ φυλάττειν ἀνυλίπτως πάσας τὰς παραινέσεις τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν, ἡ διδασκάλων. ἡ τέως πρωτόνου, ἡ ἐξαίρεσιν, ὅπ τὰ σὰ γράμματα, καὶ ἐν ἀλλοδοξία, ἐξ ἧς βασιλικῆς σφαγῖσιν ἐσφαγμένα ἀσφαλῶς, καὶ ἔσωθεν ἀσφαλεῖς ὑπογραφὰς δεῦρο κινναβάρεως ἰδιόχειρί σου, ὡς εἴθισται τοῖς βασιλεῦσιν ὑπογράφειν. καὶ ὡμολόγησας πάνυ καλῶς, καὶ εὐσεβῶς περὶ τῦ ἀμωμήτου ἡμῶν, καὶ ὀρθοδόξου πίστεως· ἀλλὰ καὶ ἔγραψας ὅτι ὁ λύων, καὶ καταλύων τὰ ὅρια πατέρων, ὑπὸ κατάραν ἐστίν. καὶ ταῦτα δεξάμενοι, εὐχαριστηρίους ὕμνους ἀνεπέμπομεν πρὸς τὸν θεὸν, ὅτι πάντως καὶ τὸ βασίλειόν σου ἐν θεῷ σοι δεδώρηται. καὶ καλῶς σε ἔφηντο τῆς ἀνακαινισάσης σε τὰ ὅλα, καὶ τὴ καρδίαν διέτρεψεν, ὡς τόξον

ITTERAS vestræ à Deo custoditæ maiestatis ac fraternitatis per Augustalẽ Spatharocandidatum missas accepimus, imperante te Indictione quartadecima, ipsius etiam 14. & 15. & 1. & 2. & 3. & 4. & 5. & 6. & 7. & 8. & 9. Indictionũ acceptas epistolas tuas, in sancta Ecclesia repositas in limine confessionis sancti & gloriosi ac Principis Apostolorum Petri diligenter seruamus, vbi & Christi amantium prædecessorum tuorum qui piè imperarunt, sunt litteræ. Et in decem syllabis rectè ac piè, vtque Imperatorem Christianorum decet, obseruaturum te ac custoditurum
E in perpetuum omnes sanctorum Patrum nostrorum & Doctorum admonitiones promisisti. In primis autem ac præcipuè quòd litteræ tuæ, & non alienæ, sigillis Imperatoriis obsignatæ diligenter essent, & accuratæ intus subscriptiones per cinnabarin propria manu tua, vt mos est Imperatoribus subscribere, recteque admodum ac religiosè confessionem inculpatæ & orthodoxæ fidei nostræ edidisti, sed & scripsisti, cum qui * soluit ac dissoluit terminos Patrum, execrandum esse. Cumque isthæc accepissemus, gratiarum actionis hymnos Deo obtulimus, quòd à Deo tibi planè donatum esset imperium. Et cùm rectè curreres, quis auribus tuis insonuit, & cor peruertit velut arcum

* rescindit & destruit

praum, & in ea quæ à tergo sunt respexisti? Decem annos Dei benignitate rectè ambulasti, neque sacrarum imaginum mentionem fecisti: nūc autem eas dicis idolorum locum implere. atq illos qui eas venerantur, idololatras esse; req ad eas euertendas penitusque delendas conuertisti: neq. iudicium Dei reformidasti, cùm scandala in hominum corda non fideliū modò, sed & infidelium ingruerent. At qui denunciat tibi Christus, vt ne vnum de pusillis scandalizes, & ob exiguum scandalum in igne æternum immissum iriatur tu mundum totum scādalizasti, vt qui mortem nolis subire atque in felicem rationē reddere? Scripsisti autem nō esse manufacta venerāda, nec vllam effigiem ad similitudinem effictam, sicut dixit Deus, neq. in cælo neq. in terra; &, demonstra mihi quis tradiderit venerandā & adorandā esse manufacta, tum ego Dei esse mandarum faciebor. Quare verò tamquam Imperator & caput Christianorum sapientes non percontatus es, qui experientia pollent, & ab ipsis edoceri potuisses propter quæ manufacta Deus hæc dixerit, priusquam confunderes & commiseres humiles populos atq. conturbares? Verumtamen tu sanctos patres nostros ac doctores reiecisti ac repudiasti, & foras amādasti, quibus manu propria scriptisque tuis re parturum, eosque securorum promisisti Scriptura nostra lux & salus nostra sancti ac Deo pleni patres & doctores nostri sunt; & hoc sex in Christo Synodi nobis tradiderunt, & tu eorum testimonia non accipis. Necesse habemus crassa tibi & indocta scribere, vt indoctus es & crassus, sed re vera tamen virtutem ac veritatem Dei in se cōtinent. Per Deum te obtestamur, vt arrogātiam deponas & superbiam, qua circūfluis, multaq. cum humilitate sincerè nobis aures accommodes. Flectat animum tuum Deus ad veritatē sermonum suorū efficacitate. Propter idololatras enim, qui terrā promissionis occupabant, verba faciebat, qui aurea & argentea ligneaq. & omnem creaturam adorabant, & volantes aues omnes, ac dicebāt: Isti sunt dij nostri, & alius Deus nō est. Propter hæc manufacta diaboli noxia & execranda, dicebat Deus, ne ea adoraremus. Nam quia sunt manufacta quędam ad ministerium & gloriā Dei, cùm peculiarem populū suum Hebræorū sanctificatum introducere veller, prout antè Deus Abraham, Isaac, & Iacob promiserat se terram illis promissionis daturū, & possessores ac heredes possessionū idololatrarum* illos redditurum, ac gentes illas cōcisurum penitusq. deleturum, quia terrā & aërem iniquitate sua, quam perpetrauerant, contaminarant, prædicebat Deus ac prænunciebat populū suum, ne in eorum adorationes prolaberentur. In populo Israelitico viros duos selegit Deus, ac benedixit eos & sanctificauit, vt opera manufacta fabricarentur, verùm ad gloriam & ministerium Dei in monumentū generationū ipsorum; Bezeleel inquā & * Eliab ex prima

a *Psal.* 77. 57.

b *Luc.* 17. 2

c *Exod.* 20.

*Israelitas

2.

d *Exod.* 31. *Oolab

prima tribu Dan. Dixit Moysi[a] Deus: Præcide tabulas duas lapideas, & affer mihi: cumque præcidisset aduexit, & digito suo decē & viuifica & immortalia verba scripsit Deus. Deinde, fac[b] Cherubim & Seraphim, inquit Deus, &[c] fac mēsam ac deaurato intus & foris, & arcam fac de lignis imputribilibus, & impone testimonia tua in arcā in memoriale generationū vestrarū, hoc est, tabulas, vrnam, virgam, mānа. Sūntne hæc figuræ ac simulachra manufacta, an nō? veruntamen ad gloriam & ministerium Dei. Moyses ille magnus timore correptus cùm figuram vellet & simulachrum intueri, ne fortè erraret, orabat Deum dicēs: Ostēde mihi teipsum manifestò, vt videam te. Et respōdit[d] Deus: Si videris me, morieris; sed ascēde per foramen petræ, & videbis posteriora mea. Ostendit ei Deus in visione mysterii à sęculis abscondituin & à generationibus. Verùm nostrarum generationū ætate, in nouissimis tēporibus, manifestū seipsum & posteriora simul & anteriora perfectè nobis ostēdit. Cùm verò genus hominum in perpetuum perire vidisset Deus, figmenti sui misertus, Filium suū ante sęcula genitum misit, & de cęlis descendens, in ventrem virginis Marię ingressus est, cùm in eius vtero verum lumen eluxisset, & feminis loco lumen factū est caro, & in Iordane fluuio baptizatus est, & nos quoq. baptizauit. Indiciorum nobis pignora dare cœpit, ne fallamur; & Ierosolymam ingressus, in cœnaculo sanctę & gloriosæ Sion in mystica cœna sacrum nobis corpus suum obtulit, & pretioso nos sanguine suo potauit. Illic & pedes nostros lauit, & cum ipso bibimus & comedimus, & ipsum manus nostræ contrectauerunt, & familiaris noster est factus: & manifestata nobis est veritas; & error, & caligo, qua circūfusi eramus, aufugit, & è medio sublata est, atq. in omnem terram exiit sonus eius, & in fines orbis terræ verba eius. Cœperūt ab vniuerso terrarū orbe homines velut aquilæ aduolantes Ierosolymam venire, prout in Euāgeliis dixit Dominus:[e] Vbi fuerit corpus, illic cōgregabuntur & aquilæ. Christus autem cadauer, aquilæ in sublime volantes religiosi sunt homines & Christi amantes. Qui Dūm cùm vidissent, prout viderant, spectandum ipsum proponentes depinxerunt: cùm Iacobum fratrem Domini vidissent, prout viderant, spectandum ipsum proponentes depinxerunt: cùm Stephanum protomartyrem vidissent, prout viderant, spectandum ipsum proponentes depinxerūt; & vt vno verbo dicam, cùm facies Martyrum, qui sanguinem pro Christo fuderant, vidissent, depinxerunt, & his conspectis deinceps in toto terrarum orbe homines diaboli adorationibus derelictis, has exhibuerunt non latria, sed habitudine. Num tibi iustum videtur Imperator, has imagines venerari, an erroris diabolici? Cùm Ierosolymis ageret Christus, Augarus, qui tum temporis dominabatur & Rex erat vrbis

a *Exod.* 34.

b *Exod.* 25.

c *Ibidem.*

d *Exod.* 33.

e *Mat.* 24.

Edessenorum, cùm Christi miracula inaudiisset, epistolam scripsit ad Christũ; qui manu sua respõsum, & sacrã gloriosamq. faciem suã ad eum misit. Itaq. ad illam non manufactam imaginẽ mitte, ac vide: cõgregantur illic Orientis turbę populorum, & orãt: & aliæ multæ sunt tales manufactæ, quas Christi amantes peregrinantiũ cœtus conseruant, qui ad spectacula eiusmodi cõfluunt, quę quotidie veneraris & circũspicis. Cur tandem Patrem Dñi Iesu Christi nõ oculis subiicimus ac pingimus? quoniam quis sit nõ nouimus, Deiq. natura spectanda proponi nõ potest ac pingi. †Quòd si eũ intuiti essemus ac nouissemus prout Filiũ eius, illum quoq. spectandũ proponere potuissemus ac pingere, vt & illius imaginem idolum appellares. Obtestamur te tãquam fratres in Christo, ingredere rursum ad veritatẽ vnde exiuisti, excute spiritus elatos, & pertinaciam tolle, atq. ad omnes scribe quoquouersum, eosq. quibus offendiculo fuisti, erige, quosque excæcasti: tametsi prę nimia tua stupiditate illud pro nihilo habes. Nouit charitas Christi: quãdo templum sancti principis Apostolorum Petri ingredimur, & Sancti pictam imaginem cõtemplamur, compũctione percellimur, & instar imbris pluente cęlo lacrymæ nostrę funduntur. Christus visum cæcis restituit; tu eos qui rectè videbant, excæcasti, & obstaculo illis fuisti, tametsi pro nihilo istud habes, & imperitos reddidisti, rectũq. hominũ cursum interrupisti, ac precibus ipsos priuasti, & vigiliarũ loco atq. assiduitatis & studij erga Deum in somnũ & dormitationem & incuriam humiles populos deuoluisti * ac præcipites egisti. Et dicis nos lapides & parietes ac tabellas adorare. Non ita est, vt dicis, Imperator, sed vt memoria nostra excitetur, & vt stolida, & imperita crassaq. mens nostra erigatur, & in altum prouehatur per eos, quorũ hæc nomina, & quorũ appellationes, & quorũ hæ sunt imagines, & nõ tamquam deos, vt tu inquis; absit; non enim spem in illis habemus. Ac si quidẽ imago sit Domini, dicimus: Domine
4. Iesu Christe Fili Dei succurre & salua nos. sin autẽ sanctę Matris eius, dicimus: Sancta Dei genitrix Domini mater intercede apud Filiũ tuũ verum Deũ nostrum, vt saluas faciat animas nostras. sin verò Martyris: Sãcte Stephane, qui pro Christo sanguinem tuum fudisti, qui vt protomartyr loquẽdi confidẽriam habes, intercede pro nobis. Et de quouis Martyre, qui passus est martyrium, ita dicimus, tales per illos preces offerimus: nec ita est vti dicis Imperator, quasi deos Martyres appellemus. Auerte cogitationes tuas malas, te obtestor; & libera animam tuam à scandalis & execrationibus, quibus ab vniuerso mundo incesseris, quandoquidem vel à puerulis paruis illuderis. Obito scholas eorum qui elementis imbuuntur & dic: Ego sum euersor & persecutor imaginum. Et confestim tabellas suas in caput tuum proiicient; quodque à sapientibus minimè doceri potuisti, ab insipien-

† Posteà vsu venit, vt pingatur in Ecclesia Deus Pater & Spiritus sanctus, nõ quòd sub aspectum cadant, sed vti apparuisse in diuinis scripturis leguntur sub forma senioris, & sub imagine columbæ: quod enim describitur, idem & pingitur, cùm sit eadem ratio vtriusque, stili nimirum & penicilli.

* & capite truncasti.

Ἐδεσσηνῶν, ἀκούων τὰς θαυματουργίας τοῦ Χριστοῦ, ἔγραψε πρὸς Χριστὸν ἐπιστολήν, καὶ ὁ Χριστὸς ἀπέστειλεν ἰδιόχειρος ἀντίγραφον, καὶ τὸ ἅγιον καὶ ἔνδοξον αὐτοῦ πρόσωπον. καὶ εἰς ἐκείνην τὴν ἀχειροποίητον πέμψον, καὶ ἴδε· πλήθη λαῶν τῆς ἀνατολῆς ἐκεῖ συναθροίζονται, καὶ προσεύχονται· καὶ ἄλλα πολλὰ χειροποίητα τοιαῦτά εἰσιν, ἅπερ διακατέχουσι τὰ φιλόχριστα ἐκστρατεύματα τῶν θεαμάτων, ἅπερ καθ' ἡμέραν προσκυνεῖς, καὶ περιφρονεῖς. διὰ τί τὸν πατέρα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ οὐχ ἱστοροῦμεν, καὶ ζωγραφοῦμεν; ἐπειδὴ οὐκ οἴδαμεν, τίς ἐστι, καὶ θεοῦ φύσιν ἀδύνατον ἱστορῆσαι, καὶ ζωγραφῆσαι· καὶ εἰ ἐθεασάμεθα, καὶ ἐγνωρίσαμεν, καθὼς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, κἀκεῖνον ἂν εἴχομεν ἱστορῆσαι, καὶ ζωγραφῆσαι· καὶ ἵνα κἀκείνου τὸν χαρακτῆρα εἴδωλον ἀποκαλῇς. μαρτυρόμεθά σοι, ὡς ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ, εἴσελθε πάλιν εἰς τὴν ἀλήθειαν, ὅθεν ἐξῆλθες· ἀπόρριψον τὴν ὑψηλοφροσύνην· καὶ τὸ πεῖσμά σου κατάργησον· καὶ γράψον παντὶ, καὶ πανταχοῦ, καὶ διανάστησον οὓς ἐσκανδάλισας, καὶ ἀπετύφλωσας, κἂν εἰς οὐδὲν αὐτὸ ἔχῃς, διὰ τὴν πολλήν σου ἀναισθησίαν. οἶδεν ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, ὅτε εἰσέλθωμεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου κορυφαίου Πέτρου, καὶ θεωρήσωμεν τὴν ζωγραφίαν τοῦ ἁγίου, εἰς κατάνυξιν ἐρχόμεθα, καὶ ὥσπερ ὑετὸς ἐκ τῆς τοῦ ἀέρος βροχῆς, οὕτω τὰ δάκρυα ἡμῶν καταχέονται. ὁ Χριστὸς τοὺς τυφλοὺς ἀνέβλεψε· σὺ τοὺς καλῶς βλέποντας ἀπετύφλωσας, καὶ ἐνεποδίσας, κἂν εἰς οὐδὲν αὐτὸ ἔχῃς, καὶ ἀπαιδεύτους ἐποίησας, καὶ τὸν καλὸν δρόμον τῶν ἀνθρώπων ἐνέκοψας, καὶ τῶν εὐχῶν αὐτοὺς ἀπεστέρησας, καὶ ἀντὶ ἀγρυπνιῶν, καὶ προσεδρείας, καὶ σπουδῆς τῆς πρὸς θεὸν, εἰς ὕπνους, καὶ νυσταγμοὺς, καὶ ἀμελείας τοὺς ταπεινοὺς λαοὺς κατέρραξας, καὶ ἀπεκεφάλισας, καὶ λέγεις· ὅτι πέτρας, καὶ τοίχους, καὶ σανίδια προσκυνοῦμεν. οὐχ ὡς λέγεις, ἐστὶ, βασιλεῦ, ἀλλ' εἰς ὑπόμνησιν ἡμῶν, καὶ εἰς διέγερσιν, καὶ τὸν νοῦν ἡμῶν τὸν σκαιὸν, καὶ ἀπαίδευτον, καὶ παχὺν ἄνω ἀναφέροντα, δι' ὧν τὰ ὀνόματα, καὶ δι' ὧν ἡ ἐπίκλησις, καὶ δι' ὧν οἱ χαρακτῆρες, καὶ οὐχ ὡς θεοὺς, ὡς λέγεις σὺ, μὴ γένοιτο· οὐ γὰρ ἔχομεν τὰς ἐλπίδας εἰς αὐτά· καὶ εἰ μέν ἐστιν εἰκὼν τοῦ κυρίου, λέγομεν· κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ υἱὲ τοῦ θεοῦ, βοήθησον, καὶ σῶσον ἡμᾶς· εἰ δὲ τῆς ἁγίας αὐτοῦ μητρὸς, λέγομεν· ἁγία θεοτόκε μῆτερ τοῦ κυρίου, πρέσβευσον εἰς τὸν υἱόν σου τὸν ἀληθινὸν θεὸν ἡμῶν, εἰς τὸ σῶσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν· εἰ δὲ μάρτυρος· ἅγιε Στέφανε, ὁ ἐκχύσας τὸ αἷμά σου ὑπὲρ Χριστοῦ, ἔχων παρρησίαν, ὡς πρωτομάρτυς, πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν. καὶ ἐπὶ παντὸς μάρτυρος μαρτυρήσαντος οὕτω λέγομεν. τοιαύτας εὐχὰς ἀποπέμπομεν δι' αὐτῶν· καὶ οὐκ ἔστιν, ὡς λέγεις, βασιλεῦ, θεοὺς τοὺς μάρτυρας ὀνομάζοντες. ἀπόστρεψον τὰς ἐννοίας σου τὰς κακάς. μαρτυρόμεθά σοι· καὶ ῥῦσαι τὴν ψυχήν σου ἀπὸ τῶν σκανδάλων, καὶ ἀπὸ καταρῶν, ὧν λαμβάνεις ἀπὸ ὅλου τοῦ κόσμου· ὅτι καὶ τὰ μικρὰ παιδία παίζουσί σου. γύρευσον εἰς τὰς διατριβὰς τῶν στοιχείων, καὶ εἰπὲ, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ καταλύτης, καὶ διώκτης τῶν εἰκόνων· καὶ εὐθὺς τὰς πινακίδας αὐτῶν εἰς τὴν κεφαλήν σου ῥίψουσι· καὶ ὅπερ οὐκ ἐπαιδεύθης ὑπὸ τῶν φρονίμων, παιδευθήσῃ

θήσῃ ὑπὸ τῶν ἀφρόνων. ἔγραψας, ὅτι Ὀζίας ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων μετὰ ὀκτακοσίους ἐνιαυτοὺς ἐξήγαγε τὸν χαλκοῦν ὄφιν ἐκ τοῦ ναοῦ, κἀγὼ μετὰ ὀκτακοσίους ἐνιαυτοὺς ἐξῆρα τὰ εἴδωλα ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν. ἀληθῶς καὶ Ὀζίας ἀδελφός σου ἦν, καὶ τὸ σὸν πεῖσμα εἶχε, καὶ τοὺς τότε ἱερεῖς ἐτυράννησεν, ὥσπερ σύ· ἐκεῖνον γὰρ τὸν ὄφιν ὁ ἡγιασμένος Δαβὶδ εἰσήγαγεν εἰς τὸν ναὸν μετὰ τῆς ἁγίας κιβωτοῦ. τί γὰρ ἦν ἐκεῖνο, εἰ μὴ χάλκωμα ἡγιασμένον ὑπὸ τοῦ θεοῦ, διὰ τοὺς τότε ἀρρωστοῦντας, καὶ δακνομένους ὑπὸ τῶν ὄφεων; ἵνα δειχθῇ τοῖς λαοῖς ὁ ὑποβαλὼν τὴν ἁμαρτίαν εἰς τὸ πρῶτον πλάσμα τὸ πλασθὲν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, τὸν Ἀδὰμ, καὶ τὴν Εὔαν, αὐτὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς ἴασιν κατέστησε. σὺ δὲ, καθὼς ἐγκαυχᾷ, εἰς τοὺς ὀκτακοσίους χρόνους ἐξέβαλες ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν τὴν εὐλογίαν, καὶ τὸν ἁγιασμὸν τῶν μαρτύρων, καὶ ὡσεὶ καλῶς ὡμολόγησας τὰ πρῶτα, προθέσει, καὶ οὐκ ἔκ τινος ἀνάγκης, ὕστερον δὲ ἰδιοχείρως ὑπογράψας, ἔθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλήν σου τὴν κατάραν αὐτῶν. ἠθελήσαμεν καὶ ἡμεῖς, ὡς ἔχοντες τὸ κῦρος, καὶ τὴν ἐξουσίαν, καὶ τὴν αὐθεντίαν, ἐκ τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ κορυφαίου δοῦναί σοι ἐπιτίμια. ἀλλ' ἐνθα ἑαυτῷ τὴν κατάραν δέδωκας, μένε ἔχων αὐτὴν μετὰ τῶν συμβουλευόντων σοι, οὓς περιπλέκῃ. ἆρα ποίαν οἰκοδομὴν, καὶ δρόμον τῶν καλῶς δραμόντων ἐνέκοψας; οἶδεν ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. ἡμεῖς αὐτοὶ εἰσερχόμενοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ θεωροῦντες τὰς ἱστορίας τῶν θαυματουργιῶν τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἁγίας αὐτοῦ μητρὸς ἐχούσης εἰς τὰς ἀγκάλας τὸν κύριον, καὶ θεὸν ἡμῶν γαλουχοῦντα, καὶ τοὺς ἀγγέλους κύκλῳ ἱσταμένους, καὶ βοῶντας τὸν τρισάγιον ὕμνον, οὐ χωρὶς κατανύξεως ἐξερχόμεθα. καὶ τίς γὰρ οὐ κατανύσσεται, καὶ κλαίει ὁμοίως, καὶ τοὺς βαπτιστῆρας, καὶ τοὺς ἱερεῖς κύκλῳ περιεστῶτας, καὶ τὸ μυστικὸν δεῖπνον, καὶ τῶν τυφλῶν τὴν ἀνάβλεψιν, καὶ Λαζάρου τὴν ἔγερσιν, καὶ τοῦ λεπροῦ, καὶ παραλυτικοῦ τὴν ἴασιν, ἐπὶ τοῦ χόρτου τὰς ἀνακλίσεις, τοὺς κοφίνους, καὶ τὰς σπυρίδας, καὶ τὰ περισσεύματα, τοῦ Ταβωρίου ὄρους τὴν μεταμόρφωσιν, τὴν σταύρωσιν τοῦ κυρίου, τὴν ταφὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀνάστασιν, τὴν ἁγίαν ἀνάληψιν, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος κάθοδον, τίς ὁρῶν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀβραὰμ, ἐπικειμένην τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τράχηλον τοῦ παιδίου, οὐ κατανύσσεται, καὶ δακρύει; καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ παθήματα τοῦ κυρίου; συνέφερέ σοι, βασιλεῦ, τῶν δύο προκειμένων, αἱρετικόν σε ὀνομάζεσθαι, ἢ διώκτην, καὶ καταλύτην τῶν ἱστοριῶν, καὶ ζωγραφιῶν, τῶν εἰκόνων, καὶ παθημάτων τοῦ κυρίου. ἀλλὰ κακὸν, καὶ οὐ πρόσφορον τὸ αἱρετικόν σε ὀνομάζεσθαι. ἀλλ' ἐγώ σοι λέγω, διὰ τί ὁ αἱρετικὸς γνωστὸς λέγεται, ἐπειδὴ ὀλίγοις ἐστὶ γνωστὸς, καὶ οὐ πολλοῖς, καὶ τὰ σκάνδαλα δύσκολα, καὶ ἐμπεπλεγμένα τὰ νοήματα, καὶ δυσδιάκριτα· καὶ οἱ δογματίζοντες, καὶ μὴ ἔχοντες ταπείνωσιν, ἐκ τῆς ἀγνωσίας, καὶ ἐκ τῆς σκοτώσεως αὐτῶν, εὐθὺς πίπτουσι· καὶ οὐ τοσοῦτον ἡ κατάκρισις αὐτῶν, ὥσπερ τὸ σόν· σὺ τὰ θεωρούμενα, καὶ βλεπόμενα, ὡς φῶς, φανερῶς ἐδίωξας, καὶ ἐγύμνωσας τὰς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ. ἅσπερ οἱ ἅγιοι πατέρες ἐνέδυσαν, καὶ ἐκόσμησαν, σὺ ἐξέδυσας, καὶ ἀπεγύμνωσας. καίτοι γε τοιοῦ-

sipientibus edocebere. Sic ad nos scripsisti: Ozias [a] Rex Iudæorum post annos octingentos serpentem æneum è templo eiecit; ego verò post annos octingentos idola ex Ecclesiis eieci. Verè & Ozias † frater erat tuus, & eadem erat qua tu pertinacia præditus, illiusque temporis sacerdotibus vim afferebat, vt tu facis. Illum siquidem serpentem sanctificatus Dauid vnà cum arca sancta in templum inuexit. Quid enim illud erat nisi consecratum à Deo æramentum, propter eos qui tum ægri erant & à serpentibus læsi? vt populis demonstraretur is, qui primo figmento à Deo formato Adamo & Euę peccatum suggesserat, ipsum in medelam peccatorum constituit. At tu, prout gloriaris, post annos demum octingentos benedictionem ex Ecclesiis eiecisti, ac Martyrum sanctificationem, &, sicuti rectè initio confessus es, data opera, non ex aliqua necessitate; postremò autem manu propria subscribens, in caput tuum ipsorum execrationem detorsisti. Voluimus & nos, vtpote qui facultatem & potestatem atque auctoritatem à S. Petro principe Apostolorum habeamus, tibi pœnam irrogare; sed quoniam in teipsum execrationem ingessisti, tibi habeto illam cum consiliariis tuis, quos complecteris. Qualem quæso ędificationem & cursum eorum qui rectè currebant, interrupisti? Nouit charitas Christi. Nos ipsi cùm Ecclesiam ingredimur, & miraculorũ Domini Iesu Christi picturas contemplamur, & sanctæ matris eius Dñm Deumque nostrum lactantem in vlnis habentis, Angelosque circumstantes, ac ter sanctum hymnum canentes: non sine compunctione regredimur. Ecquis enim non compungitur & luget similiter (intuens) & vasa lauacri, & sacerdotes in orbem circumstantes, & mysticam cœnam, & cæcorum illuminationem, & Lazari exsuscitationem, & leprosi ac paralytici curationem, recubitus in herba, cophinos, sportas, & reliquias, montis Tabor transfigurationem, crucifixionẽ Christi, sepulturam eius & resurrectionem, sanctam ascensionem, & Spiritus sancti descensum? Quis picturam Abrahæ cernens, & gladium pueri ceruicibus imminentem, non compungitur & collacrymatur? & in vniuersum omnes Domini passiones? Expediret tibi Imperator duobus propositis, vt hęreticus potiùs, quàm persecutor & euersor historiarum & picturarum, imaginum & passionũ Domini appellareris. Atqui malum est minimeq. commodum te hęreticum appellari: verùm tibi ego referam quam ob causam. Hæreticus notus dicitur, quando paucis est notus, & non multis: & difficilia sunt offendicula sententiæque intricatę, neque diiudicari facilè possunt: itémque qui doctrinam spargunt, & qui humilitate præditi non sunt, ob imperitiam atque cæcitatem ipsorum statim labuntur; neque tanti criminis illi sunt, quanti tu, damnandi. Tu ea quæ cognita sunt & spectata vt lumen, apertè insectatus es, & Ecclesias Dei denudasti: quas sancti Patres conuestierant & ornarant, tu spoliasti atque denudasti; tametsi talem

[a] 4. Reg. 18.

† Existimo locũ hunc deprauatum esse in textu Greco: nam mendax reperitur, siquidẽ nõ Ozias sed Ezechias fuit qui serpentem æneũ fregit; nec potuerit dici à Gregorio in Ezechiam, quæ hîc habentur dicta de Ozia: sed & ipsi ex diuinę scripturæ textu fortior solutio in promptu esset, nimirum fregisse Ezechiam serpentem æneum, quòd illi vti Deo adolerent incensum.

Ita Gregorius, quòd nondum in classem hæreticorum essent coniecti Iconoclastæ.

talem habebas Pontificem,dominum inquam Germanum fratrem noſtrũ & comminiſtrum. huius debebas tamquam patris ac doctoris & tamquam ſenioris, multaque rerum cùm Eccleſiaſticarum, tum ciuilium experientia pollentis,cõſiliis obtemperare. Annũ etenim agit hodie vir ille nonageſimum quintum,ſingulis Patriarchis & Imperatoribus inſeruiens: perpetuoq. fuit occupatus,quòd vtriſq. rebus gerẽdis mirificè vtilis & aptus eſſet. Illum igitur omittens lateri tuo adiũgere:improbum illum Epheſiũ Apſimari filiũ, eiusq. ſimiles audiſti. Cùm enim dominus Germanus,quiq. tũ temporis Patriarcha erat dominus Georgius ſuggeſſiſſent perſuaſiſſentq. Conſtãtino, Cõſtantis filio, Iuſtiniani patri, vt Romã ad nos ſcriberet, ſic interpoſito iureiurando ſcripſit ad nos,† & nobiſcũ egit,vt ad vniuerſalem Synodũ congregãdam viros vtiles mitteremus: neque cũ illis,inquit, tamquã Imperator ſedebo, aut imperiosè loquar;ſed tamquãvnus exillis, & prout ſtatuerint Pontifices, ego exequar; & eos qui rectè loquũtur, admittemus,eosq. qui malè loquuntur,expellemus, & exiliis relegabimus. Si pater meus quidpiam ex intemerata puraq. Fide peruerterit, ego primus illũ anathematizabo. tum nos Deo beneuolente miſimus:& cum pace ſexta Synodus celebrata eſt. Scis Imperator, ſanctæ Eccleſiæ dogmata non Imperatorum eſſe, ſed Pontificum, qui turò aſſolent dogmata tradere. Idcircò Eccleſiis præpoſiti ſunt Pontifices à reipublicæ negotiis abſtinentes : & Imperatores ergo ſimiliter ab Eccleſiaſticis abſtineant, & quæ ſibi commiſſa ſunt capeſſant, Cõſilium autem cõmune Chriſti amãtium Imperatorum,& piorũ Pontificum,cõſenſusq. virtus eſt vna, quãdo cum pace atq. charitate res adminiſtrãtur.Scripſiſti vt Concilium vniuerſale cogeretur : & nobis inutilis ea res viſa eſt. Tu perſecutor es imaginum,& hoſtis contumelioſus &euerſor; ceſſa, & nobis hoc largire vt taceas, tum mũdus pace perfruetur,& ſcandala ceſſabunt. Finge nos tibi paruiſſe,& ex vniuerſo terrarũ orbe Pontifices congregatos eſſe,Senatumq.ac conciliũ conſediſſe : vbi eſt Chriſti amator ac pius Imperator,qui de more inSenatu cõſidere debet, & eos qui rectè loquũtur,munerari,eosq. qui aliena à veritate blaterant, amandare, cùm tu Imperator vacilles ac barbaros imiteris ? Non animaduertis hũctuum conatũ, quo aduerſus Imagines inſurrexiſti,facinus eſſe turbulẽtum & inſolẽs & ſuperbum? Cùm Eccleſiæ Dei alta pace fruerentur, tu pugnas, & odia & ſcandala ſuſcitaſti. Ceſſa & quieſce,tũ Synodo minimè opus erit. Scribe ad omnes, & in quaſcumq. regiones orbis terrarũ, quibus offendiculo fuiſti, Germanũ Patriarcham Conſtantinopolitanum & Gregorium Papã Romanum circa imagines peccaſſe, & nos ab hac cura quietum te præſtabimus, ne peccatum aut lapſus vllus ſit tuus, vtpote qui à Deo poteſtatem & cæleſtia & terrena ſoluendi acceperimus. Teſtis eſt Deus,quaſcũque miſiſti ad nos epiſtolas,auribus,cordibuſq. Regũ Occidẽtis obtuli-

5.

+Hoc eſt, ad Romanum Pontificem tũc exiſtentem, non ad Gregorium, qui longe poſt ſextam Synodum vixit: qui loquendi modus aliàs ſæpè vſurpatus inuenitur à Romanis Pontificibus.

Ironia.

A τοιοῦτον ἔχων ἀρχιερέα, τὸν κύριον Γερμανὸν λέγω, τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, & συλλειτουργόν· τούτῳ ὤφλες, ὡς παῖδι, καὶ διδασκάλῳ συμβουλεύεσθαι, καὶ ὡς παλαμῶντι, καὶ ἔχοντι πεῖραν καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων· ἀγνοῶ δ' αὐτὸν σήμερον ἐννενήκοντα πέντε ἐνιαυτοὺς, ὑπουργῶν ἑκάστῳ παρ' ἀρχῇ, καὶ βασιλεῖ· ἀδιάδοχος δὲ ἐγένετο, δίχα τοῦ χρισιμότατα & ἀμφοτέροις πραγμάτων· ἐάσας αὐτὸν ἔχειν εἰς πλουτεῖν σε, ἐκεῖνα ἤκουσας & ἐδογμάτισε μώρε Ἐφέσιε & ἐξ Ἀψιμάρε, καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῦ.

B ὁ δὲ κύριος Γερμανὸς, καὶ ὁ τότε παῖς ἀρχὴς κύριος Γεώργιος, πληροφορήσαντες, & πείσαντες Κωνσταντῖνον, υἱὸν Κώνσταντος, πατέρα Ἰουστινιανοῦ, γράψαι πρὸς ἡμᾶς ἐν Ῥώμῃ, ἔγραψεν ἡμῖν ἐνθυμότως, & λόγον ἡμῖν ἔδωκεν ἀποστεῖλαι ἡμᾶς χρησίμους ἀνθρώπους, ἵνα γένωνται οἰκουμενικὴ συνόδου, καὶ ὅτι· ἐὰν μὴ συνκαθεδῶ ἀυτοῖς, ὡς βασιλεὺς, καὶ ἐξουσιαστικῶς λαλήσω, ἀλλ' ὡς εἷς ἐξ αὐτῶν, καθὼς συμβιβάζουσι οἱ ἀρχιερεῖς, ἐμβιβάσω, & τοὺς καλῶς λέγοντας ἐκδιώξομεν, καὶ ἐξορίσας & πέμψομεν· ἐὰν ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς δύσφημέ τι τῶν ἀμωμήτων πίστεως & καθαρᾶς, ἐγὼ πρῶτος αὐτὸν ἀναθεματίσω. & θεῷ χάρις ἀπεστείλαμεν· & μετ' εἰρήνης ἐγένετο ἡ ἕκτη συνόδος. οἶδας, βασιλεῦ, ὅτι τὰ δόγματα τῶν ἁγίας ἐκκλησίας οὐχὶ βασιλέων εἰσὶν, ἀλλὰ τῶν ἀρχιερέων, & ἀσφαλῶς θέλουσι δογματίζεσθαι. ἀλλὰ τοῦτο οἱ ἀρχιερεῖς προετάχθησαν εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἀπέχοντες τῶν δημοσίων πραγμάτων· καὶ οἱ βασιλεῖς ὁμοίως ἀπέχεσθαι τῶν ἐκκλησιαστικῶν, & ἔχεσθαι τῶν ἐγκεχειρισμένων αὐτοῖς. ἡ συμβουλία δὲ τῶν φιλοχρίστων βασιλέων, & τῶν εὐσεβῶν ἀρχιερέων μία δυνάμις ὄζει, ὅταν μετ' εἰρήνης, καὶ ἀγάπης, τὰ πράγματα διοικῶσι). ἔγραψας, ἵνα οἰκουμενικὴ σύνοδος γένῃ· καὶ ἡμῖν ἀνεσταλμένον ἐφάνη περὶ τούτου. σὺ εἶ ὁ διώκτης τῶν εἰκόνων, καὶ ὑβριστὴς, καὶ καταλύτης ἐν ὁδῷ, & σωτὴρ σε χαίρειν ἡμῖν, καὶ ὁ κόσμος εἰρηνεύσῃ, & τὰ σκάνδαλα παύσουσι). σύνθες, ὅτι ἐπηκούσαμέν σε, καὶ συνεθεράπευσαν ἀπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἡ σύγκλητος, καὶ ἡ βουλὴ ἐκάθισε. πῶς ὁ βασιλεὺς ὁ φιλόχριστος, καὶ εὐσεβὴς, ὁ περὶ συνήθειαν ὀφείλων καθίσαι εἰς τὸ βουλὼ, καὶ τὰς καλῶς λέγουσας φιλοτιμήσασθαι, & τὰς ἔξω τῆς ἀληθείας ἀποδιώξαι, σὲ τῆς βασιλέως ἀσυνείδητος, καὶ βαρβαρίζοντος; οὐκ οἶδας, ὅτι τὸ εὐχάριστόν, ὅπερ εἰργάσω τῶν ἁγίων εἰκόνων, ἀκατασταστίας, καὶ ἀλυζονείας, & ταραχῆς ὄζει, τῆς ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ βαθείαν εἰρήνην ἐχουσῶν, σὺ τὰς μάχας, καὶ τὰς ἔχθρας, καὶ τὰ σκάνδαλα συνέβηκας. παῦσον, καὶ ἡσύχασον, καὶ συνόδου χρεία οὐκ ἔσι. γράψον παντὶ, καὶ παύσῃ σου εἰς τὴν οἰκουμένην, & ἐσπανὸ ἄλισας, ὅτι Γερμανὸς ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἥμαρτεν εἰς τὰς εἰκόνας, & Γρηγόριος ὁ πάπας Ῥώμης, & ἡμεῖς ἀμέριμνόν σε ποιήσομεν τῆς ἀμβλυτίας τῆς σφάλματός σε, ὡς λαβόντες τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ θεοῦ λύειν τὰ δεσμία, καὶ τὰ δήσιμα. μάρτυς ἐστὶν ὁ θεὸς, ὅσας ἔγραψας ἡμῖν ἐπιστολὰς, εἰς τὰ ὦτα, καὶ εἰς τὰς καρδίας τῶν βασιλευόντων τῆς δύσεως συνε-

A obtulimus, pacem illorũ tibi ac beneuolentiam conciliantes, teque laudantes,ac mirificè efferentes,prout te anteà cõuerſantem intuebamur. Idcircò etiam laurata tua † receperunt,vt Reges à Regibus honore affici conuenit, idque cùm nondum inceptum hoc conatumq. tuum, quo aduerſus Imagines inſurrexiſti, audiuiſſent:cùm verò didicerunt,certioreſque ſunt facti te Iouinum Spatharocandidatũ ad Chalcopratia miſiſſe ad euertẽdum & confringendum Saluatorem,qui appellatur Antiphonetæ,vbi & miracula multa fiunt,inuẽtæ ſunt illic mulieres zelo ſuccenſæ,& illarum æmulæ,quæ vnguenta ferebant,quæ Spatharocandidatũ orarunt: Ne, obſecramus, ne hoc facias, aiebant. Ille verò preces earũ non admittens, erecta ſcala cõſcendit: cumq. ter ſecuri faciem imaginis Saluatoris percuſſiſſet, hoc vidẽtes mulieres, & iniquũ illud facinus non ferentes, attracta ſcala fuſtibus conciſum illic necarunt. Tum tu mali æmulator miſſis ſatellitibus mulieres neſcio quot illic occidiſti, aſtãtibus vtilibus viris Romanis, & ex Francia, ex Vuandalis, ex Mauritania, ex C Gothia,& vt generatim dicam,ex toto interiori Occidente. Cùm autem aduenirent, & in ſuis regionibus ſinguli iuuenilia tua,puerilia quæ facta narraſſent : tunc proiecta laurata tua conculcarunt,& faciem tuam conciderunt,ac delectu habito Longobardi & Sarmatę,cæteriq. qui ad Septẽtrionem habitant,miſeram Decapolim incurſionibus infeſtarunt, ipſamque metropolim Rauennam occuparũt, & eiectis magiſtratibus tuis, proprios conſtituêre magiſtratus; & vicinas nobis ſedes regias,ipſamq. Romam ſic tractare ſtatuerunt, cùm tu nos defendere minimè poſſis. Et hęc ob imprudentiã ac ſtultitiam ſuſtinuiſti. At enim nos perterrefacis, aisque: Romam mittam, & imaginẽ ſancti Petri confringã,ſed & Gregorium illinc Pontificem vinctum adduci curabo, ſicut Martinum * Conſtantinum adduci iuſſit. Scire autẽ debes ac pro certo habere, Pontifices, qui pro tẽpore Romæ extiterint conciliandæ pacis cauſa, fedare tamquam parietem intergerinum, ſeptumque medianum Orientis & Occidentis, ac pacis arbitros & moderatores eſſe:quique ante te fuerunt Imperatores in hoc componendæ pacis certamine deſudarunt. Quòd ſi nobis inſolenter inſultes, & minas intentes : non eſt nobis neceſſe tecum in certamen deſcendere. ad quatuor & viginti ſtadia ſecedet in regionem Campaniæ Romanus Pontifex : tum tu vade, ventos perſequere. Prædeceſſor noſter Martinus Pontifex ad pacem cohortans ſedebat; idcircò malignus ille * Conſtantinus de fide ſanctæ Trinitatis malè ſentiens, & hæreticis Pontificibus proſcriptis adſtipulans, Sergio & Paulo & Pyrrho, miſſis ſatellitibus rapuit illum, & Byzantium tyrannica violentia abduxit, multiſque malis obſeſſum in exilium amandauit. Quin etiã Maximo monacho & huius diſcipulo Anaſtaſio mala multa exhibuit, & Lazicã in exilium

6. † Laurata dicebantur imagines Imperatorum in prouinciis mittí ſolitæ.

7.

*Conſtãtius 8.

9.

*Conſtãtius

συνε-

lium misit. At Constantinus qui eos relegarat, interfectus, & in peccato suo mortuus est. Nezeuxius enim qui tum Comes obsequij eius erat, ab Episcopis Siciliæ certior factus hæreticũ eum esse, ipsum intus in templo trucidauit, & in peccato suo interiit: beatũ verò esse Martinũ testatur ciuitas Chersonis, in quam relegatus est, & Bosphori, totusq. Septentrio & incolę Septentrionis, qui ad monumẽtum eius accurrũt, & curationes accipiunt. Atq. vtinam Dei munere nobis contingat, vt per Martini viam incedamus, tametsi ob plebis vtilitatem viuere volumus & superuiuere, quandoquidẽ Occidens vniuersus ad humilitatẽ nostrã conuertit oculos: ac licet tales non simus nos, illi tamen magnopere nobis confidũt, & in eum, cuius denuntias te imaginem euersurum atq. deleturum, sancti scilicet Petri, quem omnia Occidẽtis regna velut Deum terrestrem habent. Quòd si hoc velis experiri, planè parati sunt Occidentales vlcisci etiã Orientales, quos iniuriis affecisti. Verumtamen per Dominum te obsecramus, à iuuenilibus ac puerilibus factis auertere. Scis Romam vlcisci imperium tuum non posse, nisi fortè solam vrbem propter adiacens illi mare ac nauigia. Vt enim antè diximus, si ad quatuor & viginti stadia Roma fuerit egressus Papa, nihil tuas minas extimescit. Vnum est quod nos malè habet, quòd agrestes & barbari mansueti fiant, & tu mansuetus contrà agrestis & ferus. Totus Occidens sancto Principi Apostolorum fide fructus offert. Quòd si quospiam ad euertendam imaginem miseris sancti Petri, vide, protestamur tibi, innocẽtes sumus à sanguine quem fusuri sunt; verùm in ceruices tuas & in caput tuum ista recident. Nuper siquidem ab interiori Occidente preces illius, quem Septetum appellant, accepimus, qui vultum expetit nostrum Dei gratia, & vt ad impartiendum ei sanctum baptisma illuc proficiscamur: ac ne socordiæ negligentiæq. nostræ ratio nobis reddẽda sit, ad iter nos accingimus. Deus autem timorẽ suum in cor tuum immittat, & te ad veritatem cõuertat ab iis, quæ in mundum perperàm inuexisti, tuasq. litteras quamprimùm accipiam; quæ nobis tuam annuntient cõuersionem. At is qui de cælis descendit Deus, & in vterum sacræ Virginis Dei genitricis propter nostram salutem intrauit, inhabitet in corde tuo, citoq. abigat eos qui te inhabitant, & scandala inuehunt; pacemque cunctorum Christianorum Ecclesiis largiatur in sæcula sæculorum. Amen.

OCCIDENTALIVM FIDES.

DE REGE CONVERSO BAPTIZARI A PAPA PETENTE.

A κῆ· καὶ Κωνσταντῖνος ὁ ἐξορίσας αὐτοὺς ἐνεκρώθη, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀπέθανε. Νεζούξιος γὰρ ὁ τότε κόμης τῆς πομπῆς αὐτοῦ, πληροφορηθεὶς ἐκ τῶν Σικελίας ἐπισκόπων, ὅτι αἱρετικός ἐστιν, ἔσω εἰς τὸ ἱερὸν τὸν τάφον αὐτοῦ ἐποιήσατο, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἐτελειώθη. τὸν δὲ μακάριον Μαρτῖνον μαρτυρεῖ ἡ πόλις, ἐν ᾗ ἐξωρίσθη, Χερσῶνος, καὶ Βοσπόρου, καὶ ὅλος ὁ Βορρᾶς, καὶ οἱ οἰκήτορες τοῦ Βορρᾶ, εἰς τὸ μνῆμα αὐτοῦ κατατρέχοντες, καὶ τὰς ἰάσεις λαμβάνοντες. ἀξιοῖ καὶ ἡμᾶς κύριος τὴν ὁδὸν Μαρτίνου πορευθῆναι, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν πολλῶν ὠφέλειαν θέλομεν ζῆσαι, καὶ B ἐπιζῆσαι· ὅτι πᾶσα ἡ δύσις εἰς τὴν ἡμετέραν ἀποβλέπει ταπείνωσιν. εἰ οὐχ ἡμεῖς τοιοῦτοι, ἀλλ' ἐκεῖνοι μεγάλην πίστιν ἔχουσιν εἰς ἡμᾶς, καὶ εἰς ὃν ἐπαγγέλλῃ καταλῦσαι, καὶ ἀφανίσαι τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἁγίου Πέτρου, ὃν αἱ πᾶσαι βασιλεῖαι τῆς δύσεως θεὸν ἐπίγειον ἔχουσι. καὶ εἰ τοῦτο τολμήσεις δοκιμάσαι, ὄντως ἐκδικῆσαι ἔχουσιν οἱ τῆς δύσεως, καὶ τοὺς ἀνατολικούς, οὓς ἠδίκησας. ἀλλὰ παρακαλοῦμέν σε διὰ τὸν κύριον, ἐπίστρεψον ἐκ τῶν νεωτερικῶν σου, καὶ παιδικῶν ἔργων. οἶδας, ὅτι τὴν Ῥώμην τὸ βασίλειόν σου ἀμύνασθαι οὐ δύναται, εἰ μὴ μόνον τὴν πό- C λιν διὰ τὴν προσπαρακειμένην αὐτῇ θάλασσαν, καὶ τὰ πλοῖα. ὡς προείπομεν γάρ, εἰ εἰκοσιτέσσαρα στάδια ἐξέλθῃ ὁ πάπας ἀπὸ Ῥώμης, οὐδὲν προτιμᾷ σου. ἐν θλιβόμεθα, ὅτι οἱ ἄγριοι, καὶ βάρβαροι, ἥμεροι ἐγένοντο, καὶ σὺ ὁ ἥμερος, ἄγριος, καὶ ἀνήμερος. πᾶσα ἡ δύσις καρποφορίας πίστει προσφέρει τῷ ἁγίῳ κορυφαίῳ· καὶ εἰ πέμψῃς τινὰς ἐπὶ καταλῦσαι τῆς εἰκόνος τοῦ ἁγίου Πέτρου, βλέπε, προμαρτυρόμεθά σοι, ἀθῷοι ἡμεῖς τῶν αἱμάτων ἐσμέν, ὧν μέλλουσιν ἐκχέειν· εἰς δὲ τὸν τράχηλόν σου, καὶ εἰς τὴν κεφαλήν σου ταῦτα. ἀρτίως γὰρ ἐδεξάμεθα καὶ παρά- D κλησιν ἀπὸ τῆς ἐσωτέρας δύσεως τοῦ λεγομένου Σεπτέτου, ποθοῦντος τὸ πρόσωπον ἡμῶν χάριτι θεοῦ, ἐπὶ τῷ δοῦναι τὸ ἅγιον βάπτισμα, τὰ ἐκεῖ πορευθῆναι. καὶ ἵνα μὴ τῆς ἀμελείας, καὶ τῆς ῥαθυμίας ἡμῶν λόγον μέλλωμεν ἀπαιτεῖσθαι, ἐπὶ τὴν ὁδὸν παρασκευαζόμεθα. ὁ δὲ θεὸς βάλῃ εἰς τὴν καρδίαν σου τὸν φόβον αὐτοῦ, καὶ ἐπιστρέψῃ σε εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἐξ ὧνπερ κακῶς ἐπήνεγκας εἰς τὸν κόσμον. καὶ δέξωμαί σου τὰ γράμματα παρ' αὐτὰ τὴν τῆς ἐπιστροφῆς σου ἡμῖν ὑπογράφοντα δήλωσιν. ὁ δὲ θεὸς ὁ κατελθὼν ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς ἁγίας παρθένου τῆς θεοτόκου διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, ἐνοικήσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἀποδιώξῃ ἐν τάχει τοὺς ἐνοικοῦντάς σοι, καὶ τὰ σκάνδαλα ἐνθέντας, καὶ τὴν εἰρήνην δωρήσηται τῇ πάντων Χριστιανῶν ἐκκλησίᾳ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Qui hanc inuenit & in Latinum transtulit Gregorij epistolam, eamdem his notationibus locupletatam ad nos Romam misit Ducæus Fronto.

1. Gregorij Dialogi.] Hadrianus Pontifex in epist. ad Constantinũ Irenes filiũ testatur, Gregorium II. & eius successorẽ Gregorium III. ad Leonem Isauricũ de Imaginib⁹ scripsisse. Reperitur hęc epistola act. 2. Synodi II. Nicenæ, cuius inter alia hęc verba sunt: Qua de causa in magnã tribulationem vterq. Gregorius Romani Põtifices per ea tẽpora sanctissimi coniecti sunt; sępiùs etiam proauũ vestræ serenitatis admonuerũt, ne fineret venerandas Imagines de statu suo deiici.] Sed hanc secundi potiùs quàm tertij esse epistolam vt credamus, suadent quæ suo tẽpore gesta narrat Pontifex, vt inter cetera illud de Rauenna à Longobardis occupata, & quòd Dialogus hic auctor cognominetur. nam & hoc secundo Gregorio cognomen tribuit Cedrenus ad annũ x. Leonis. Romæ autem Gregorius Apostolicus vir, & Petri Apostolorum coryphęi assessor, qui ob suas lucubrationes Dialogi cognomen adeptus est, à Leone ob eius impietatem defecit, & pacto cũ Francis inito, tributa Leoni denegauit, Anastasium ac socios anathemate feriit, Imperatoremq. multis epistolis, & à multis lectis, manifestò redarguit.] & Theophanes, qui falsò inscribitur Pau-

Paulus Diaconus lib. xxj. anno ix. Imperij sui cœpit impius Imperator Leo contra sanctas & venerandas Imagines facere verbum. Quod cùm didicisset Gregorius Papa Romanus, tributa Romanę vrbis prohibuit & Italię, scribens ad Leonem epistolam dogmaticam, non oportere Imperatorem de Fide facere verbum, & nouitate violare antiqua dogmata Ecclesiæ Catholicæ, quæ à sanctis Patribus sunt prædicata.] Idem legimus in libro Pontificali, vnde Trithemius in lib. de scriptoribus Ecclesiast. hunc Gregorium virũ doctum ac sanctissimum tradit plena eruditionis scripsisse quædam opuscula:

Ad interrogata Iustiniani responsionum lib. 1.
Contra Leonem Aug. lib. 1.
Ad Ioannem Episc. Constantinop. lib. 1.
Epistolarum ad diuersos lib. 1.
Moritur an. Domini 731. Indict. 14. 3. Id. Februar.

Minùs ergo mirum si Græcus siue interpres siue librarius, qui hanc exscripsit epistolam, Gregorio cognomen Dialogi addidit, cùm Cedrenus ipse memoria lapsus id egerit. Nam Gregorij illius Magni hoc esse cognomen apud Græcos, ex quo Zacharias Põtifex eius dialogos in Græcum sermonem cõuertit, constat ex Græcis, Damasceno in orat. de fidelib. defunctis, Euthymio, & Euchologio Græcorum cap. 96. & Latino Sigiberto ad annum Christi 605. vt nimirum à Thaumaturgo, Nazianzeno, Nyssenoque distinguatur. Certè eiusdem interpretis imperitiæ tribuendum censeo, quòd multa hîc ἀνακόλουθα, nec satis cohærentia reperiantur. Qualecumque tamen opusculum studio cõseruandę antiquitatis vulgamus ex Illustriss. Cardinalis Caroli à Lotharingia Rhemensis Archiepiscopi bibliotheca exscriptum, anno M.D.XC. quæ in monasterio sancti Remigij Rhemis seruatur.

2. Ex prima tribu Dan.] Hic error subest, ita fortè tollendus, τῆς πρώτης φυλῆς, καὶ τῆς τοῦ Δὰν, ex prima tribu & Dan. Legimus enim Exodi 31. Beseleel fuisse de tribu Iuda, quæ propter imperium ei delatum prima hîc dici potest videri; & Ooliab, qui Eliab septuaginta Græcis, de tribu Dan. Loci etiam scripturæ qui sequuntur, non tam ad verbum, quàm ad sensum citantur.

3. Non latria, sed habitudine.] Sic locum Nicephori Cõstantinopolit. ex eius Orthodoxo citatum vertit Turrianus noster lib. 1. pro Canonibus Apost. cap. 25. Cùm Christus initio prædicatus est, cum ea prædicatione coniuncta erat σχετικῶς, id est, habitudine, prædicatio eius imaginis: & vt non adoratur imago propter se, sed propter prototypum; sic non est dicendum adorari eam absolutè, sed σχετικῶς, id est relatè: & vt purpura & Imperator ea indutus vnum faciunt habitu, sic imago & prototypum eius vnum faciũt σχέσει, id est, habitudine. In sententiis etiam Patrũ de Imaginibus, quas Lutetiæ edidit G. Morelius, 1562. pag. 10. ἐπὶ μὲν τοῦ Χριστοῦ λατρευτικὴ ἡ προσκύνησις, καὶ φυσική, ἐπὶ δὲ τῆς εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ, σχετικὴ ἡ προσκύνησις, καὶ ὁμωνυμική. Quæ sic redduntur ab interprete Euthymij Panopliæ tit. 19. In ipso Christo est adoratio latriæ & naturalis: in imagine verò Christi est relatiua & æquiuoca. Vide Fran. Suarez in 3. part. S. Thomæ, disputat. 44. sect. 4.

4. Ac si quidem imago.] Horum similia sunt illa in eisdem sententiis de imaginibus pag. 16. καὶ εἰ μέν ἐστιν εἰκὼν τοῦ κυρίου, λέγομεν, κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ &c. Porrò quę proximè sequuntur verba Leonis, cum inani arrogãtia coniunctum habent insigne μνημονικὸν ἁμάρτημα. Non enim Ozias Rex serpentem æneum confregit, sed eius nepos Ezechias, vt est 4. Reg. 18. v. 4. nisi fortè alicunde didicerat Oziam è templo eduxisse serpentem æneum, Ezechiam confregisse: quale & illud est quod subiicit de Dauide, in templum siue tabernaculum illum introducente Gregorius, quod, opinor, ex sacris litteris non cõstat. prętereà nondum elapsi erant anni octingenti ab exordio legis Euangelicę: nam vt notat Cedrenus Græcus Historicus, Leonis filius Constantinus imperare cœpit anno mundi 6236. ab incarnatione Domini 739.

5. Improbum illum Ephesium.] In msf. erat τοῦ παρανόμου μωροῦ Ἐφέσου. ac si quidem μωροῦ legissem, improbum stultumque vertissem; sed verisimilius est nomen hîc desiderari τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Ἐφέσου, Theodosij Ephesi Episcopi, qui à cõsiliis erat Constantino Copronymo, & vt hinc constat, Leoni Patri. Cedrenus anno 13. Copronymi, κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων παράνομον συνέδριον τλῆ. ἐπισκόπων συνέλεξεν, ὧν ἐξῆρχε Θεοδόσιος ὁ υἱὸς Ἀψιμάρου ὁ Ἐφέσου, καὶ Πασχλᾶς ὁ Πέργης. Quæ apud Theophanem, quem dicunt Paulum Diaconum, ex interpretatione Anastasij Bibliothecarij sic Latinè efferuntur: Contra sanctas imagines concilium iniquum triginta octo Episcoporum (Cedreno cccxxxviij.) congregauit, quorum primi erant Ephesinus filius Absimari, & Pastillas Pergensis. Sed addẽdum est, Theodosius Ephesinus: nam & in vij. Synodo Act. 1. in confessione Basilij Ancyrani dicitur falsum conciliabulum congregatum, cui præfuit Theodosius Ephesi Episcopus, Sisinnius item Pergæ cognomine Pastillas. Idem testatur & Zonaras.

6. Idcircò etiam Laurata.] Vocem Græcam retinuimus, cum interprete veteri Synodi septimæ, vt quidem citatur à Franc. Balduino in lib. 3. Optati sub finẽ: Lauratis & iconibus, quæ mittuntur ad ciuitates, vel regiones, obuij adeunt populi cum cereis & incensis, non cera perfusam tabulam, sed Imperatorem honorantes. Quæ verba citata esse arbitror ab Hadriano Papa in epistola ad Constantinum Actione 2. Synodi vij. ex sermone in quintã diem Paschæ. Nam tum regiæ figuræ & imagines in ciuitates inferũtur. & rursus Act. 4. ex orat. in peluim, sic apud Gregorium lib. xj. Registri epist. 1. Cùm venisset icon Focæ & Leontiæ, acclamatũ est eis. & iconẽ Gregorius iussit in oratorio S. Cæsarij reponi. Extat lex Theodosij lib. 15. tit. 5. Cod. Theod. de imaginib⁹ Imperatoriis.

7. Iouinum Spatharocandidatum.] Narratur hoc ipsum à Paulo Diacono lib. 21. Miscellæ (ita Theophanes verus auctor inscribitur) vbi quosdam regios homines occisos ait, Dei deponentes icona, quæ super magnam portam æneam posita cernebatur. & in vita sancti Stephani iunioris nuper à doctissimo Billio editã vnà cum operibus Damasceni. Ceterũ Spatharum Cedrenus esse Romanis corporis custodem docet p. 139. σπαθάριος ὁ σωματοφύλαξ, & apud eũdem πρωτοσπαθάριος. Spatharorum princeps Sergius anno 1. Leonis appellatur, & à Curopalate inter magistratus Imperatoriæ aulæ numeratur, qui & Imperatoris τὴν σπάθαν, id est, ensem gestasse Principẽ genere proximum scribit. Meminit & Paulus Diaconus pro Theophane inscript⁹, lib. 22. inter nomina magistratuũ quorumdã Theophylacti Cãdidati an. 25. Constantini Copronymi Luithprãdus Ticinẽsis lib. 6. c. 5. Turba post hos immẽsa vocatur Protospatharorum, Spathariorum, Candidatorum, & id genus clientum. Ex vtroque genere magistratus hoc Spatharocãdidati fortè coaluit.

8. Sicut Martinum Constantinus.] Paulus Diaconus Constantem scribit lib. 18. nepotem Heraclij Indict. 8. anno Imperij sui nono, S. Martinum & Maximum apud Chersonã & alia climata relegasse, quòd Monothelitarũ erroribus non fauerent. Idẽ Cedrenus anno eius 16. accidisse vult. Sed Constantinum hîc appellat Gregorius quemadmodum & Ado Viennẽsis in Chronico an. 641. & catalogus Imperatorũ Orientis Gręcus, quẽ alij Constantẽ dicunt. Variãt etiã auctores in nomine exprimẽdo percussoris eius, quẽ Zonaras & Cedrenus Μιζίζιον Ἀρμένιον, Miziziũ Armeniũ, trãslator Theophanis qui asseritur Paulus Diaconus, Mitiũ, Constãtinus Manasses in historia sua politicis versibus scripta in καὶ τυραννεῖ Μιζίζιος ἀνὴρ ἐκ Σικελίας, Gregorius hîc Nezeuxium dicit. Librariorũ culpa fortasse nomen barbarũ immutatũ est, vel interpretis Gręci, qui & hîc fortè pro balneo τὸ ἱερὸν scripsit. nam alij omnes in balneo non in tẽplo Constantem necatum asserunt, aut aliter fando auditum Romæ fuit.

9. Ventos persequere.] Alludit ad illud Ecclesiastici 34. 2. ὡς ὁ δρασσόμενος σκιᾶς, καὶ διώκων ἀνέμους. Quasi qui apprehendit vmbram, & persequitur vẽtos, sic qui intendit insomniis. Simile illud ex profanis: Ἀνέμους γεωργεῖς, Ventos colis, in eos qui è suis laboribus nihil fructus reportant. & ex Clementis I. Stromate profertur, quod est Prouerbior. 10. 4. Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos, idem autem sequitur aues volantes.

XXXI. Sed iam videamus posteriorem, & fortasse nouissimam ipsius Gregorij ad eumdem Leonem epistolam, tanto Pontifice reuerà dignam, eodem quoque anno haud diu post priorem nuper recitatam ab ipso conscriptam, vt ex iis quæ prope finem ipsius habentur, intelligi potest. Sic enim se habet.

Sancti Patris nostri

GREGORII DIALOGI PAPAE ROMANI

De sacris Imaginibus ad Leonem Isaurum Imp. epistola secunda.

Accepimus vestri à Deo conseruati Imperij atque in Christo fraternitatis litteras per Rufinum Legatum vestrũ delatas; meq. prorsus vitæ meæ tæduit quòd sententiam non mutaris, sed in eisdem malis perseueres, nec ea quæ Christi sunt sapias, vt sanctos ac celebres miraculorum effectores Patres nostros ac doctores secteris & imiteris. Neque verò simpliciter doctores peregrinos profero, sed eos tantùm qui ex vrbe ac regione tua prodierunt. Num sapientiores sunt Gregorio miraculorum effectore, Gregorio Nysseno, Gregorio Theologo, Basilio Cappadociæ, & Ioanne Chrysostomo? ne infinita millia sanctorum illis similium ac Deo plenorum Patrum doctorumque nostrorum commemorem. Sed obsecutus es peruicaci animo tuo ac domesticis perturbationibus, & scripsisti: Imperator sum & sacerdos. Enimuerò qui ante te fuerunt Imperatores, hoc opere ac sermone demonstrarunt, qui condiderunt, & curam gesserunt Ecclesiarum vnà cum Pontificibus cupiditate zeloque incensi, rectæque fidei veritatem peruestigantes, Constantinus magnus, Theodosius magnus, Valentinianus magnus, & Constantinus Iustiniani pater, qui sextæ Synodo interfuit. Imperatores isti religiosè imperarunt, & cum Pontificibus vno consilio ac sententia Synodos congregantes, atque veritatem dogmatum perquirentes, sanctas Ecclesias constituerunt & ornarunt. Hi sunt † sacerdotes & Imperatores, qui id opere demonstrarunt: tu verò ex quo Imperium occupasti, definitiones patrum perpetuò non custodisti; sed cùm sanctas Ecclesias fimbriatis aureis vestibus conuestitas & variegatas inuenisses, eas ornatu priuasti atque vastasti. Quid enim nostræ sunt Ecclesiæ? nónne res manufactæ, lapides, ligna, paleæ, lutum & calx? verùm picturis historiisque miraculorum à Sanctis editorum, & Christi passionum, ac sanctæ gloriosæ Matris ipsius, sanctorumque Apostolorum exornatæ sunt: & in historias ac picturas homines facultates suas insumunt, & pueros paruulos nuper baptizatos in vlnis suis tenentes, itemque florentes ætate iuuenes, & ex gentibus diuersis profectos viri ac mulieres indicatis digito historiis eos ædificant, eorumque mentes & corda sursum ad Deum erigunt. At tu ab his abstinere iussos humiles populos in

† Sic Sacerdotes Imperatores hos nominat, quòd zelo sacerdotali insurrexerunt aduersus hæreticos. Ceterũ idem auctor inferiùs pluſquam satis demonstrat absurdum esse vt Imperatores immisceant se Fidei dogmatibus decidendis, cùm id munus ad sacerdotem tantùm spectet.

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΑΠΑ ΡΩΜΗΣ

B Περὶ τῶν ἁγίων Εἰκόνων πρὸς Λέοντα βασιλέα, τὸν Ἴσαυρον ἐπιστολὴ δευτέρα.

ΤΑ γράμματα τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου βασιλείας, καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος, ἐδεξάμεθα διὰ Ῥουφίνου τοῦ πρέσβεως ὑμῶν, καὶ πάνυ ἀπέγνων τῆς ἐμῆς ζωῆς, ὅτι οὐ μετέγνως, ἀλλὰ τοῖς αὐτοῖς κακοῖς ἐπιμένεις, μὴ φρονῶν τὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀκόλουθον, καὶ μιμητὴν γενέσθαι σε τῶν ἁγίων, καὶ ἐνδόξων θαυματουργῶν ἡμῶν πατέρων, καὶ διδασκάλων. καὶ ἁπλῶς C μὴ προφέρω ξένους διδασκάλους, εἰ μὴ τοὺς τῆς πόλεως σου, καὶ τῆς χώρας σου. ἆρα φρονιμώτεροί εἰσι Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ, καὶ Γρηγορίου Νυσσαέως, καὶ Γρηγορίου τοῦ θεολόγου, καὶ Βασιλείου Καππαδοκίας, καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου; ἵνα μὴ γράφω τῶν μυρίων μυριάδων τῶν ὁμοίων ἐκείνοις ἁγίων, καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν, καὶ διδασκάλων. ἀλλ' ἐξηκολούθησας τῷ πείσματι, καὶ τοῖς ἐνοίκοις σου πάθεσι, καὶ ἔγραψας· ὅτι βασιλεὺς, καὶ ἱερεύς εἰμι. καὶ τοῦτο οἱ πρὸ σοῦ βασιλεῖς ἔδειξαν ἔργῳ, καὶ λόγῳ, οἱ κτισάμενοι, καὶ φροντίσαντες τῶν ἐκκλησιῶν, ἅμα τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐκζητήσαντες πόθῳ, D καὶ ζήλῳ τῆς ὀρθοδοξίας τὴν ἀλήθειαν, Κωνσταντῖνος ὁ μέγας, καὶ Θεοδόσιος ὁ μέγας, καὶ Οὐαλεντινιανὸς ὁ μέγας, καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Ἰουστινιανοῦ πατὴρ, ὁ τῆς ἕκτης συνόδου. οὗτοι οἱ βασιλεῖς θεοπρεπῶς ἐβασίλευσαν μετὰ τῶν ἀρχιερέων, μιᾷ βουλῇ, καὶ γνώμῃ, τὰς συνόδους συναθροίσαντες, καὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν δογμάτων ἐκζητήσαντες, τὰς ἁγίας ἐκκλησίας συνεστήσαντο, καὶ κατεκόσμησαν. οὗτοί εἰσιν ἱερεῖς, καὶ βασιλεῖς, οἵτινες καὶ τῷ ἔργῳ ἐπεδείξαντο· σὺ δὲ ἀφ' οὗ ἐπελάβου τὸ βασίλειον, οὐκ ἐφύλαξας εἰς τέλος τοὺς ὅρους τῶν πατέρων, ἀλλ' εὑρὼν τὰς ἁγίας E ἐκκλησίας ἐν κροσσωτοῖς χρυσοῖς περιβεβλημένας, πεποικιλμένας, ἀπεκόσμησας, καὶ ἠρήμωσας. τί γάρ εἰσιν αἱ ἐκκλησίαι ἡμῶν; οὐχὶ χειροποίητα, λίθοι, ξύλα, καὶ ἄχυρα, καὶ πηλὸς, καὶ ἄσβεστος; ἀλλ' ἐκοσμήθησαν διὰ τὰς ζωγραφίας, καὶ ἱστορίας τῶν θαυμάτων τῶν ἁγίων, καὶ παθημάτων τοῦ κυρίου, καὶ τῆς ἁγίας ἐνδόξου αὐτοῦ μητρὸς, καὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων· εἰς τὰς ἱστορίας, καὶ ζωγραφίας καταναλίσκουσιν οἱ ἄνθρωποι τὰς οὐσίας αὐτῶν· καὶ διακατέχοντες οἱ ἄνδρες, καὶ γυναῖκες, εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῶν τὰ νεοφώτιστα μικρὰ παιδία, καὶ τοὺς ἐν ἡλικίᾳ νέους, καὶ τοὺς ἐλθόντας ἐκ τῶν ἐθνῶν, δακτύλῳ δεικνύοντες τὰς ἱστορίας, οὕτως αὐτοὺς οἰκοδομοῦσι, καὶ τὸν νοῦν, καὶ τὰς καρδίας ἄνω πρὸς τὸν θεὸν ἀναφέρουσι. σὺ δὲ παύσας ἐκ τούτων τοὺς ταπεινοὺς λαοὺς, ἠχό-

λησας αὐτοὺς εἰς ἀργολογίας, καὶ ὕθλους, καὶ κιθάρας, καὶ κροτάλιά τε, καὶ αὐλοὺς, καὶ λήρους, καὶ ἀντὶ εὐχαριστίας, καὶ δοξολογίας εἰς μύθους αὐτοὺς ἐνέβαλες. ἔχε τὴν κληρονομίαν μετ' αὐτῶν, καὶ μετὰ τῶν ἀργολογούντων, καὶ ἀπαιδευσίας λαλούντων. ἄκουσον τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, βασιλεῦ, καὶ παῦσον, καὶ ἀκολούθησον τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ, καθὼς εὗρες, καὶ παρέλαβες. οὐκ εἰσὶ τὰ δόγματα τῶν βασιλέων, ἀλλὰ τῶν ἀρχιερέων, ὅτι ἡμεῖς νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν. ἄλλη παίδευσις ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν διαταγμάτων, καὶ ἄλλος νοῦς τῶν κοσμικῶν εἰς τὰς διοικήσεις τοῦ κόσμου. τὸ πολεμικὸν, καὶ σκαιὸν νοῦν, ὃν ἔχεις καὶ παχὺν, εἰς τὰς πνευματικὰς τῶν δογμάτων διοικήσεις ἔχειν οὐ δύνασαι. καὶ γράφω σοι τὰς διαφορὰς τοῦ παλατίου, καὶ τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν βασιλέων, καὶ ἀρχιερέων· καὶ ἐπίγνωθι, καὶ σώθητι, καὶ μὴ φιλονείκει. ἐάν τις ἄρῃ ἐκ σοῦ τὰς βασιλικὰς ἐνδύσεις, τὴν πορφύραν, τὸ διάδημα τῆς κεφαλῆς, τὴν ἀλουργίδα, τὰς τάξεις τῆς πομπῶν, ὄντως μέλλεις θεωρεῖσθαι παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἄσχημος, καὶ ἄμορφος, καὶ εὐδιάκινος· καθὼς κατέστησας τὰς ἐκκλησίας. ὅπερ γὰρ οὐκ ἔχεις σὺ, τὰς ἁγίας ἐκκλησίας ἀπεκόσμησας, καὶ ἀμόρφους κατέστησας. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ ἀρχιερεὺς ἐγκύψαι εἰς τὸ παλάτιον, καὶ προβαλέσθαι ἀξίας βασιλικὰς, οὕτως οὔτε ὁ βασιλεὺς ἐγκύψαι εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ ψήφους ποιήσασθαι εἰς τὸν κλῆρον, οὔτε ἁγιάζειν, καὶ χειρίζειν τὰ σύμβολα τῶν ἁγίων μυστηρίων, ἀλλ' οὔτε μεταλαμβάνειν χωρὶς ἱερέως. ἀλλ' ἕκαστος ἡμῶν ἐν ᾗ κλήσει ἐκλήθη ὑπὸ θεοῦ, ἐν ταύτῃ μενέτω. βλέπεις, βασιλεῦ, τὰς διαφορὰς τῶν ἀρχιερέων, καὶ βασιλέων; ἐάν τις ἁμαρτήσῃ σοι, βασιλεῦ, δημεύεις τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ γυμνοῖς, ἐάσας ἔχειν τὴν ψυχὴν, καὶ τέλος κἀκεῖνον ἢ ἀπάγχεις, ἢ ἀποκεφαλίζεις, ἢ ἐξορίζεις, καὶ ἀλλοδαπῆ αὐτὸν ποιεῖς τῶν τέκνων, καὶ πάντων τῶν συγγενῶν, καὶ φίλων αὐτοῦ. οἱ ἀρχιερεῖς οὐχ οὕτως. ἀλλ' ὅταν ἁμάρτῃ τις, καὶ ἐξομολογήσηται, ἀντὶ τῆς ἀγχόνης, καὶ τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ, περιτιθέασιν εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ τὸ εὐαγγέλιον, καὶ τὸν σταυρὸν, καὶ φυλακίζουσιν αὐτὸν εἰς τὰ κειμηλιαρχεῖα, καὶ εἰς τὰ διακονία τῆς ἐκκλησίας ἐξορίζουσιν αὐτὸν, καὶ εἰς τὰ κατηχούμενα, καὶ νηστείαν εἰς τὰ ἔντερα, καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀγρυπνίαν, καὶ δοξολογίαν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ἐμποιοῦσι. καὶ ὅτε καλῶς παιδεύσωσι, καὶ καλῶς λιμαγχονήσωσι, παραβάλλουσιν αὐτῷ τὸ τίμιον σῶμα τοῦ κυρίου, καὶ τὸ ἅγιον αἷμα ποτίζουσιν αὐτὸν, καὶ ἀποκαταστήσαντες αὐτὸν σκεῦος ἐκλογῆς, καὶ ἀναμάρτητον, οὕτως αὐτὸν προπέμπουσι καθαρὸν, καὶ ἄμωμον πρὸς κύριον. βλέπεις, βασιλεῦ, τὰς διαφορὰς τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τῶν βασιλειῶν; οἱ βασιλεῖς, οἱ εὐσεβῶς καὶ ἐν Χριστῷ ζήσαντες, τοὺς ἀρχιερεῖς τῶν ἐκκλησιῶν οὔτε παρήκουσαν, οὔτε ἔθλιψαν. σὺ, βασιλεῦ, παραβὰς, καὶ διαστρέψας, καὶ ἰδιοχείρως γράψας, καὶ ὑποβαλὼν αὐτὸν, καὶ ὁμολογήσας, ὅτι ὁ καταλύων ὅρια πατέρων, ἐπικατάρατος, ἔνθα αὐτὸς κατάκειτος γέγονας, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀπεχώρισας ἀπὸ σοῦ. τιμωρεῖς, καὶ τυραννεῖς ἡμᾶς στρατιωτικῇ, καὶ σαρκικῇ χειρί. ἡμεῖς ἄοπλοι, καὶ γυμνοὶ, μὴ ἔχοντες στρατόπεδα ἐπίγεια σαρκικὰ, ἐπικαλούμεθα τὸν ἀρχιστράτηγον πα-

A in otiosis sermonibus, nugis, citharis, crepitaculis, tibiis, & tricis occupasti, & pro gratiarũ actione ac celebratione ad fabulas illos traduxisti: hereditatem cum illis habeto: & cum iis qui inutilia fabulantur, & inscitias blaterant. Audi humilitatẽ nostram, Imperator, cessã, & sanctã Ecclesiã sequere prout inuenisti, atque accepisti. non sunt Imperatorum dogmata, sed Põtificum; [a] quoniam Christi sensum nos habemus. alia est Ecclesiasticarum constitutionum institutio, & alius sensus sæculariũ in administrationibus sæculi. militarem ac ineB ptum quem habes sensum & crassum, in spiritalibus dogmatũ administrationibus habere nõ potes. Et ecce tibi palatij & Ecclesiarum scribo discrimen, Imperatorũ & Pontificum: agnosce illud, & saluare, nec cõtentiosus esto. Si quis à te regia indumẽta, purpuram, diadema capitis, trabeam abstulerit, & obsequij ordines: futurũ est, vt ab hominibus turpis, deformis, & abiectus habearis: quem in statum Ecclesias redegisti: quod enim ipse nõ habes, sanctas Ecclesias ornatu priuasti, deformesq. reddidisti. Nam quemadmodum Pontifex inC trospiciendi in palatium potestatẽ non habet, ac dignitates regias deferẽdi; sic neq. Imperator in Ecclesias introspiciẽdi, & electiones in clero peragendi, neq. consecrãdi, vel symbola sanctorum * Sacramentorum administrandi, sed neque participandi absque opera Sacerdotis. [b] Sed vnusquisque nostrûm in qua vocatione vocatus est à Deo, in ea maneat. Vides, Imperator, Pontificum & Imperatorum discrimen? Si quispiam te offenderit, domum eius publicas & spolias, solam illi vitã relinquens, tandemq; illũ etiam vel suspendio necas, vel capite trũcas, vel relegas, eumq. longè D à liberis, & ab omnibus cognatis & amicis suis amandas. Pontifices non ita; sed vbi peccarit quis, & cõfessus fuerit, suspendij vel amputationis capitis loco, Euãgelium & crucem eius ceruicibus circumponunt, eumq tamquã in carcerem in secretaria, sacrorumq. vasorum æraria coniiciunt in ecclesiæ diaconia & in Catechumena ablegant, ac visceribus eorum ieiunium, oculisque vigilias, & laudationem ori eius indicunt. Cumq.* probè castigarint, probeque fame afflixerint, tum pretiosum illi Domini corpus impartiunt, & sancto illũ sanE guine potant: & cùm illum vas electionis restituerint, ac immunem peccati, sic ad Dñm, purum insontemq. trãsmittunt. Vides Imperator Ecclesiarum Imperiorumq. discrimen? Imperatores qui piè & in Christo vixerunt, Ecclesiarum Pontificibus obedire minimè recusarunt, nec eos vexarunt: tu verò, Imperator, cùm trãsgressus fueris, ac peruersus euaseris, & manu propria subscripseris, teipsum subiiciens, & cõfessus fueris, eum qui terminos patrũ tollit, execrabilem esse; in hoc proprio iudicio cõdemnatus es, ac Spiritum sanctũ à te alienasti. Persequeris nos, ac tyrãnicè vexas, militari carnaliq. manu. Nos inermes ac nudi, qui terrenos & carnales exercitus nõ habemus, inuocamus Principem exercitus omnis

[a] 1. Cor. 2.
* mysteriorum
[b] 1. Cor. 7.
* egregiè

omnis creaturæ ſedentem in cælis, Chriſtum, qui eſt ſuper omnes exercitus ſupernarũ virtutũ, vt immittat tibi dęmonem, ſicut ait Apoſtolus:[a] Tradere huiuſmodi ſatanæ in interitũ carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit. Vides Imperator quò impudentiæ atq. inhumanitatis teipſum prouexeris? animam tuam in barathra & prærupta loca præcipitem egiſti, quòd humiliari nolueris, duramque ceruicẽ tuam ſubmittere. Nam vbi pręclara commonitione adhibita, & doctrina Pontifices Deo exhibuerint Imperatores irreprehẽſibiles & mundos à peccatis ac delictis: magnam apud eũ laudem & gloriam obtinẽt in ſanctam reſurrectionem magnam, quo tẽpore res noſtras occultas, opera noſtra in lucem prolaturus eſt in confuſionem noſtram coram Angelis ſuis. Tum verò futurum eſt, vt nos humiles erubeſcamus, quò te propter inobedientiam tuam lucrati non fuerimus, cùm illi qui ante nos fuerunt Pontifices, eos qui ſuis temporibus imperarunt, Deo obtulerint; quod nobis humilibus pudorem incutiet, qui temporum noſtrorum Imperatorem nõ offeramus glorioſum & celebrem, ſed *ignominioſum & adulterinum. Ecce nunc quoq. te hortamur, pœnitentiã age, & conuertere, atq. ad veritatem ingredere: ſicut inueniſti & accepiſti, cuſtodi. Honore affice & glorifica ſanctos & glorioſos Patres noſtros ac doctores, qui cęcitatẽ à cordibus oculiſq. noſtris ſecundũ Deum diſpulerunt, iiſq. viſum reſtituerunt. At enim ſcripſiſti: Quî fit vt in ſex Conciliis de imaginibus nihil ſit dictũ? Enimuerò, Imperator, ne de pane quidem & aqua dictum eſt quidquam, ſit ne comedendum, an non comedendum; bibendum, an non bibendum; quãdoquidem hæc antiquitus & à principio ad vitæ humanæ conſeruationem habes tradita: ſic etiam imagines traditæ fuerant, ipſiq. Pontifices imagines ad Concilia deferebant; nec vllus ex Chriſti amãtibus ac religioſis hominibus iter peragens, abſq. imaginibus peregrinationes obibat, vtpote qui virtute præditi atq. apud Deum probi eſſent. Hortamur te, vt ſis Põtiſex & Imperator, prout antè ſcripſiſti. Quòd ſi te pudeat, hoc tibi ipſi tamquã Imperatori tribuere: ad regiones omnes, quibus ſcandalo fuiſti, ſcribe, Gregorium Papam Romanum circa Imagines errare, itemq. Germanum Conſtantinopolitanum Patriarcham; & nos culpam peccati recipimus, vtpote qui poteſtatem à Dño acceperimus & auctoritatem terrena cæleſtiaq. ſoluẽdi ac ligandi, teq. ab hac cura quietum pręſtabimus. neq. voluiſti, neque vis. nos, vt rationem Chriſto Domino reddituri, monita atque documenta tibi adhibuimus, prout à Domino edocti ſumus: at tu refugiſti, atque obedire nobis humilibus recuſaſti, ſimulque Germano Præſuli, & ſanctis atque glorioſis miraculorum effectoribus & doctoribus Patribus noſtris, & ſecutus peruerſos, prauoſque dogmatũ magiſtros, qui à veritate aberrant. Habeto partem cũ illis: nos, prout antè ſcripſimus tibi, viã ingredimur Dei benignitate in extremas Occiden-

* 1. Cor. 5.

* infamia notatum

ABSQVE IMAGINIBVS SACRIS NON PEREGRINABANTVR PATRES.

Ironia.

A πάσης κτίσεως, τὸν ἐν οὐρανοῖς καθήμενον Χριστὸν, τὸν ἐπάνω τῶν στρατιῶν τῶν ἄνω δυνάμεων· ἵνα πέμψῃ σοι δαίμονα, καθὼς λέγει ὁ ἀπόστολος· παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ, εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ. βλέπεις, βασιλεῦ, εἰς ποίαν ἀναίδειαν, καὶ ἀπανθρωπίαν ἐξήλασας σεαυτόν; τὴν ψυχήν σου εἰς βάραθρα, καὶ κρημνοὺς ὑπέβαλες, διὰ τὸ μὴ θέλειν σε ταπεινωθῆναι, καὶ ὑποκλῖναι τὸν σκληρόν σου τράχηλον. ὅταν γὰρ οἱ ἀρχιερεῖς τοὺς βασιλεῖς διὰ νουθεσίας καλῆς, καὶ διδασκαλίας, τῷ θεῷ παραστήσωσιν ἀμέμπτους, καὶ καθαροὺς τῶν B ἁμαρτημάτων, καὶ πταισμάτων, μέγαν ἔπαινον, καὶ δόξαν ἔχουσι παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἁγίαν μεγάλην ἀνάστασιν, ὅταν μέλλῃ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ ἡμῶν ἔργα φανερῶσαι, εἰς αἰσχύνην ἡμῶν ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ μέλλομεν αἰσχύνεσθαι, ὅτι διὰ τῆς παρακοῆς σου οὐκ ἐκερδήσαμέν σε· ὅτι οἱ πρὸ ἡμῶν ἀρχιερεῖς οἱ κατὰ τοὺς ἰδίους καιροὺς τοὺς βασιλεύσαντας προσφέρουσι τῷ θεῷ εἰς αἰσχύνην ἡμῶν τῶν ταπεινῶν· ὅτι οὐ προσφέρομεν ἐπὶ τῶν ἡμετέρων καιρῶν βασιλέα ἔντιμον, καὶ ἔνδοξον, ἀλλ' ἄτιμον, καὶ παραχαράξιμον. ἰδοὺ καὶ νῦν παρα- C καλοῦμέν σε, μετανόησον, καὶ ἐπίστρεψον, καὶ εἴσελθε εἰς τὴν ἀλήθειαν, καὶ καθὼς εὗρες, καὶ παρέλαβες, φύλαξον· καὶ τίμησον, καὶ δόξασον τοὺς ἁγίους, καὶ ἐνδόξους πατέρας ἡμῶν, καὶ διδασκάλους, οἵτινες μετὰ θεὸν τὰς τυφλώσεις τῶν καρδιῶν, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, διήνοιξαν, καὶ ἀνέβλεψαν. ἔγραψας δὲ, ὅτι διατί εἰς τὰς ἓξ συνόδους οὐδὲν ἐρρέθη περὶ τῶν εἰκόνων; ἀληθῶς, βασιλεῦ, οὔτε περὶ ἄρτου, καὶ ὕδατος οὐδὲν ἐρρέθη, φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν, πιεῖν, ἢ μὴ πιεῖν· ὅτι ταῦτα ἔχεις ἄνωθεν, καὶ ἐξ ἀρχῆς, παραδεδομένα εἰς ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. οὕτω καὶ αἱ εἰκόνες πα- D ραδεδομέναι ἦσαν, καὶ αὐτοὶ εἰς τὰς συνόδους οἱ ἀρχιερεῖς ἐπεφέροντο τὰς εἰκόνας· καὶ οὐδεὶς φιλόχριστος, καὶ φιλόθεος ὁδοιπορῶν, χωρὶς εἰκόνων τὰς πορείας ἐποιοῦντο, ὡς ἐνάρετοι, καὶ καλοὶ τῷ θεῷ. παρακαλοῦμέν σε, γενοῦ ἀρχιερεὺς, καὶ βασιλεὺς, καθὼς προέγραψας· ἐὰν τοῦτο ἐρυθριᾷς, ὡς βασιλεὺς αἰτιολογῆσαι ἑαυτὸν, γράψον εἰς πάσας τὰς χώρας, οἵας ἐσκανδάλισας· ὅτε Γρηγόριος ὁ πάπας Ῥώμης ἔσφαλλε περὶ τῶν εἰκόνων, καὶ Γερμανὸς ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἡμεῖς ἀναδεχόμεθα τὸ σφάλμα τῆς ἁμαρτίας, ὡς λαβόντες παρὰ κυρίου E τὴν ἐξουσίαν, καὶ αὐθεντίαν λύειν, καὶ δεσμεῖν τὰ ἐπίγεια, καὶ τὰ ἐπουράνια· καὶ σὲ ἀμέριμνον ποιήσομεν. οὐκ ἠθέλησας, καὶ οὐ θέλεις· ἡμεῖς, ὡς λόγον ἀποδώσοντες τῷ δεσπότῃ Χριστῷ, τὰς νουθεσίας, καὶ διδασκαλίας παρεθέμεθά σοι, καθὼς καὶ ἐδιδάχθημεν ὑπὸ τοῦ κυρίου· καὶ ἀπέφυγες, καὶ παρήκουσας ἡμῶν τῶν ταπεινῶν, καὶ Γερμανοῦ τοῦ προέδρου, καὶ τῶν ἁγίων, καὶ ἐνδόξων θαυματουργῶν, καὶ διδασκάλων πατέρων ἡμῶν, καὶ ἠκολούθησας διεστραμμένοις, καὶ σαθροῖς τῶν δογμάτων, τῆς ἀληθείας σφαλλομένοις. ἔχε τὴν μερίδα μετ' αὐτῶν. ἡμεῖς, καθὼς προεγράψαμέν σοι, ἐπέστημεν χάριτι θεοῦ τὴν ὁδὸν ἐπὶ τὴν ἐσωτέραν χώραν τῆς δύ-

σεως τοῖς τὸ ἅγιον βάπτισμα ἐπιζητοῦσι. καὶ γὰρ ἀποστείλαντός μου ἐκεῖσε ἐπισκόπους, καὶ τῆς ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας κληρικοὺς, οὔπω κατεδέξαντο ἐπικλῖναι τὰς κεφαλὰς, καὶ φωτισθῆναι, οἱ ἄρχοντες αὐτῶν, ἐμὲ ἐπιζητοῦντες γενέσθαι αὐτῶν ἀνάδοχον. ἐπὶ τούτῳ ἐπέστημεν θεοῦ χάριτι τὴν ὁδὸν, ἵνα μὴ τῆς κατακρίσεως, καὶ τῆς ἀμελείας ἡμῶν λόγον ἀποδώσωμεν. ὁ θεὸς δώῃ σοι σύνεσιν, καὶ μετάνοιαν εἰς ἐπιστροφὴν τῆς ἀληθείας, ὅθεν ἐξέφυγες, καὶ ἀποκαταστήσοι πάλιν τοῖς ταπεινοῖς λαοῖς εἰς ἕνα ποιμένα τὸν Χριστὸν, καὶ εἰς μίαν ποίμνην τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, καὶ ἱερέων, καὶ τὴν εἰρήνην ὁ κύριος, καὶ θεὸς ἡμῶν παράσχοι πάσῃ οἰκουμένῃ νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

A dentis regiones verſus illos, qui ſanctum baptiſma efflagitãt. Cùm enim illuc Epiſcopos miſiſſem, & ſanctæ Eccleſiæ noſtræ clericos; nõdum adducti ſunt vt capita ſua inclinarent & baptizarentur eorum Principes, quod exoptant, vt eorũ ſim ſuſceptor. Hac de cauſa nos ad viã, Dei benignitate accingimus, ne fortè damnationis & incuriæ noſtrę rationẽ reddamus. Det tibi Deus prudentiã, ac pœnitẽtiam, vt ad veritatem conuertaris, à qua deſciuiſti; rurſusq. reſtituat humilibus populis in vnum paſtorẽ Chriſtum, & in vnũ ouile orthodoxarum Eccleſiarum ac Præſulum, & pacẽ Dñs Deus noſter præbeat vniuerſo terrarum orbi nũc & ſemper & in ſęcula ſæculorum. Amen.

B Hactenus Gregorij poſterior epiſtola nunc primùm in lucem edita. In qua, ſicut in priori dum Gregorius meminit de eius profectione ad baptizãdos Principes recèns ad fidẽ conuerſos, putamus intelligendum de Saxonum principibus, viris primariis per S. Bonifacium ad fidem conuerſis; verùm non vt animo diſpoſuerat, proficiſci ab Vrbe contigit, Deo aliter diſponente, quod de ſe quoq. Paulus excuſat[a], quòd promiſſum nõ impleuerit. Sed antequam reliqua proſequamur, hîc Græcorum corrigendus error de his quæ ad Gregorij cognomẽtum ſpectant, cùm à Græcis antiquis ſcriptoribus paſſim Dialogus nũcupatus inueniatur, ex quibus etiam id reperimus ad Latinos pariter deriuatum: & aliquando occaſio fuit, vt & nos cũ illis in errorem traduceremur. Ceterùm vbi legi Gennadium Scholarium virum doctiſſimum, ſenſi in vno omnium Græcorũ errorem, quòd ſcilicet Græci primum C Gregorium cum ſecundo confundant, dum vtrique, quaſi vni Gregorio, Dialogi cognomentũ adſcribunt. Nam ipſe Gennadius in expoſitione pro Concilio[b] Florentino hæc habet: Gregorius Magnus Dialogus impietatem eorum, qui imagines oppugnant, anathemati ſubiecit.] hæc cùm non niſi de Gregorio ſecundo intelligi poſſint: ſatis perſpectum habetur, hoc loco ab ipſo Gregorium ſecundum cognominatum eſſe Dialogum. Verùm cùm idem auctor eodem libro ſæpè ſuperiùs Gregorium ſeniorem eius nominis primum nominet etiam cognomento Dialogum, cùm & dialogorum eius[c] nonnulla citat: manifeſtum eſt, ipſum, ſicut & alios id profitentes, delectum habendum penitus ignoraſſe, quo primum Gregorium à ſecundo diſtingueret: re vera tamen per Gregorium Dialogum, Gregorium Magnum qui dialogos ſcripſit, ſignificare voluiſſe videtur. XXXII.

* 2. Cor. 1.

b Gennad. c. 5 Sect. 16.

c Gennad. c. 3. Sect. 56.

D Ceterùm ipſe Gregorius Papa non ſolùm litteras dedit, quas legiſti ad Imperatorem, ſed & legatos miſit, per quos, ſi licuiſſet, eius animum demulceret. Verùm ferus barbarus contra ius Gentium eoſdem legatos detruſos in carcerem damnauit exilio, vbi & eos mori coëgit. Teſtantur hæc litteræ Nicolai Romani Pontificis, ad Michaëlem Imp. quibus exprobrans Orientalium Imperatorum aduerſus Romanam Eccleſiam perpetrata flagitia, poſt alia ſubdit: Sub Papa Gregorio factum eſt, qui poſt ſextam Synodum fuit, quando pro zelo Dei, & ſanctarum imaginum reuerentia religioſi viri ac Dei famuli directi, in exilium miſſi ſunt, & bona confeſſione huiuſmodi finierunt vitam.] hæc ipſe. XXXIII.

LEGATI PONTIFICIS IN EXILIVM MISSI.

Iam verò quæ molitus ſit aduerſus ipſum Gregorium Leo Imp. vbi litteras ipſius acce- E pit, in medium adducamus. XXXIV.

His tamquam ſtimulis cruentatus Imperator animo illud decreuit, vt omnino ſanctum Pontificem neci traderet; omnemq; ad hoc perpetrandum adhibens fraudem, dolis omnia miſcens, nec ſemel tantùm, ſed iterùm atque iterùm pertentauit, prout ex iis quæ Anaſtaſius tradit, poteris intelligere, qui ait: Poſt aliquod tempus Baſilius Dux, Iordanus Chartularius, & Ioannes ſubdiaconus cognomento Lurion inierunt conſilium, vt Pontificem interficerent, quorum aſſenſum Mauritius Spatharius Imperialis qui Romanum Ducatum tenebat, regia miſſus vrbe, Imperatore mandante, hoc probauit, ſed tempus inuenire non potuerunt. Qui Dei iudicio diſſolutus contractus eſt, & ſic Roma receſſit.] hæc breuiter Anaſtaſius. Fuit iſta prima coniuratio per miniſtros regios prouocata, quibuſcum etiam alter Iudas ſubdiaconus conſpirarat. ſecundam autem coniurationem hoc modo ſe habuiſſe, idem Anaſtaſius tradit:

PRIMA CONIVRATIO IN GREGORIVM PAPAM.

XXXV. SECVNDA CONIVRATIO IN GREGOR. PAP.

Postmodum Paulus Patricius & Exarchus missus in Italiam est. Qui denuò, *iidem qui suprà coniurati*, vt scelus perficerent, meditabantur, quorum consilium Romanis patefactum est. Qui moti cuncti Iordanem interfecerunt, & Ioannem Lurionem subdiaconum; Basilius verò monachus factus, in loco in quem retrusus vitam finiuit.] hactenus secunda coniuratio, quæ detecta, Romanorum armis fuit extincta. egregium sanè specimen amoris & obseruantiæ erga communem omnium patrem, peculiarem verò suum ipsorum parentem Romani tunc edidere, cùm pro salute Pontificis aduersus regios magistratus, ipsius Imperatoris auctoritate pollentes insurrexere, committentes eo facto se, sua, suosque discrimini. Quòd verò audisti Basilium Ducem detrusum in monasterium illic vitam finiisse: scias hunc Ducum illorum, qui ab Imperatoribus Romam mitti solerent ad curandam Vrbem, & ad eam spectantes ciuitates, fuisse nouissimum, desiisseque penitus Duces Vrbis, curamque omnium in omnibus recidisse in summum Pontificem. Sed post duas recensitas aduersus Gregorium Papam coniurationes, audi adhuc tertium machinamentum, quod Anastasius mox subdit his verbis:

XXXVI. TERTIA CONSPIRATIO IN ROMAN. PONTIF.

Paulus verò Exarchus Imperatoris iussione eumdem Pontificem conabatur interficere, eo quòd censum in prouincia ponere præpediebat, & cogitaret ipse Imperator suis opibus Ecclesias denudare, atque alium Pontificem in eius ordinare locum.] Vides deregi mentem sacrilegi Imperatoris, inhiantis, vt vidimus, ad Ecclesiæ sacra vasa diripienda, eo prætextu quòd essent sacris imaginibus ornata, eademque (vt fecerat Constantinopoli) quasi nefaria inde auferret, & in fiscalem arcam inferret. Subdit verò Anastasius: Post hunc Spatharius cum iussionibus missus est alter, vt Pontifex à sua sede amoueretur. Denuò & Paulus Patricius Exarchus ad perficiendum tale scelus, quos seducere potuit, ex Rauenna cum suo Comite, atque ex castris aliquos misit. Sed motis Romanis, atque vndique Longobardis pro defensione Pontificis, in Salario ponte Spoletini, aliique hinc inde Duces Longobardorum, circumdantes Romanorum fines hoc præpediebant.] Vidisti miraculum: Longobardi qui infestare Romanam Vrbem numquam desiere, tempore præsertim Gregorij Magni Romani Pontificis (vt visum est superiùs) iidem omnes modò aduersus Exarchum pro Pontifice diuino insurgunt impulsu.

XXXVII. VANI REDDITI CONATVS IMP. IN ROM. PONT.

At quid post hæc Imperator? toties ne perficeret quod tentabat à Deo repulsus: venenum latens in stomacho, quod pararat in perniciem fidelium omnium, tandem palàm foras euomuit, rugitumque emittens suum, quid ageret, quídve tentaret, efficit penitus manifestum; cùm videlicet edictú aduersus sacras imagines, quod promulgarat in Oriente, misit in Occidentem. de quo Anastasium audi: Iussionibus itaq. postmodum missis, decreuerat Imperator, vt in nulla Ecclesia imago cuiuslibet Sancti, aut Martyris, aut Angeli haberetur (maledicta enim omnia afferebat) ac si acquiesceret Pontifex, gratiam Imperatoris haberet, & si hoc fieri præpediret, à suo gradu discederet.] Quidnam his auditis Gregorius? Vbi pro religione certamen esse cognouit, alacriori animo descendit in prælium, ipsique fortiùs toto conatu restitit, omnes vbique excitans Christianos pro legitimis ad mortem vsque certare: scriptisque Apostolicis litteris, quibus profanum & sacrilegum damnaret edictum, eas longè lateque patentes vbique vulgauit, quibus veluti classico cælitus audito, omnes excitati fideles aduersus impium Legislatorem protinus insurrexere tanto animo, vt fuerint ab ipso Pontifice cohibendi, ne torrentis instar influerent in Orientem ad exturbandum tyrannicum Imperatorem. nam audi Anastasium:

XXXVIII. ITALI RESISTVNT IMPERATORI.

Despiciens ergo vir pius profanam Principis iussionem; iam contra Imperatorem quasi contra hostem se armauit, renuens heresim eius; & scribens vbique cauere Christianos, quę orta fuisset, impietatem. Igitur permoti Pentapolensium & Venetiarum exercitus, iussioni Imperatoris restiterunt: & numquam se eius Pontificis condescendere neci dicebant; sed quòd pro eius magis defensione viriliter decertarent.] Ista ingenti, præstantique animo Veneti, licet terra marique essent proximi Imperatori, à quo deleri timere potuissent, si adhuc viribus haud adeò fortes, pro Pontifice certamen inire aduersus ipsum aliquo modo præsumerent. Sed vbi pro religione scirent esse certamen, cuncta ei posthabenda, meritò censuerunt. Sic enim creuêre Respublicæ, cùm religionem ceteris omnibus prætulere, excidère verò cùm in eis religio contempta elanguit. Vnanimes igitur omnes Italiæ populi, tam barbari, quàm Aborigines, licet mutuò semper inter se bella gerere indefesso studio consueuerint: vno omnes religionis vinculo colligati aduersus Imperatorem accincti sunt armis, detestati in primis Exarchum, per quem tale impius Imperator in Italia pro-

RELIGIO REIP. INCREMENTVM.

promulgari curasset edictum, quem & anathemati ipse Pontifex subiecisset: nam Anastasius de eo: Ita vt anathemati Paulum Exarchum, qui illud edictum direxerat, eiusque consentaneos submitteret, sperantes eius ordinationem: ibique omnes in Italia mori eligerent. Atque sic de Pontificis, deque sua immunitate cuncti studuerunt. Cognita ergo Imperatoris nequitia, omnis Italia consilium iniit, vt sibi eligerent Imperatorem, & ducerent Constantinopolim. Sed compescuit tale consilium Pontifex, sperans conuersionem Principis.]

XXXIX.

Ita tum quidem Pontifex, quo ostenderet quàm longè abesset, vt tyrannicè rem ageret, sed potiùs paternè cuncta præstaret; & nihil magis antiquius esse sibi, quàm vt Occidentale Imperium conseruaret integrum Imperatori, ipsumque ad fidem Catholicam reuocatum (vt erat antèa) omnium efficeret liberum possessorem. Verùm sicut huic nihil magis in optatis erat quàm ipsius consulere saluti; ita & Imperatori nihil magis in animo fixum, quàm ipsum Gregorium neci tradere. nam quid iam quartò per suos aduersùs eum molitus sit, per eumdem Anastasium sic accipe:

XL. EXARCHVS ITERVM CONTRA PONTIFICEM AGIT.

B Ipsis interea diebus Exhilaratus Neapolis Dux, deceptus diabolica instigatione cum suo filio Andriano Campaniæ partes tenuit, seducens populum, vt obediret Imperatori, & occideret Pontificem. Tunc Romani omnes eum insecuti comprehenderunt, & cum suo filio occiderunt: post hæc & Petrum Ducem, dicentes turbari, quòd contra Pontificem quoque scripsisset. Igitur dissensione facta in partibus Rauennæ, alij consentientes prauitati Imperatoris, alij cum Pontifice & eius fidelibus tenentes, inter eos contentione mota, Paulum Patricium Exarchum occiderunt. Longobardis verò Æmiliæ castra, . . . , Moncella, * Venafrum cum suis oppidis, Buxo, præ . . . Pentapolis quoque cum Auximana ciuitate se tradiderunt.] hæc tanta parturiit noua hæresis damna Imperatori, vt eum ipso iam penitus totius Occidentalis Imperij dominio spoliaret, cùm ille C in hoc vnum omnes suos conatus & studia collocasset, vt Gregorium de medio auferret: aduersùs quem hæc rursus iam sexto loco ponenda sunt tentata machinamenta, quæ idem Anastasius ita narrat:

* Locus corruptus.

XLI. SEXTA CONSPIRATIO IN GREG. PAPAM.

Post aliquod verò tempus Eutychium Patricium eunuchum, qui dudum Exarchus fuerat, Neapolim Imperator misit, vt illud quod Exarchus Paulus, Spatharij quoque, & ceteri malorum consiliatores facere nequiuerunt, ille perficeret. Sed nec sic, iubente Deo, latuit miserabilis dolus: sed claruit cunctis pessimum consilium, quo Christi violare conabatur Ecclesias, & perdere cunctos & diripere omnia loca. Cumque mitteret hominem proprium Romam cum scriptis suis, in quibus continebatur, vt Pontifex occideretur cum optimatibus Romanis, agnita crudelissima insania, protinus ipsum Patricium missum occidere voluerunt, nisi defensio Pontificis nimia præpediisset. Verùm eumdem anathematizauerunt Eutychium Exarchum, seseque magni cum paruis constringentes sacramento, numquam Pontificem Christianæ fidei zelotem & Ecclesiarum defensorem permittere necari, aut amoueri, sed mori essent pro salute illius omnes parati.] At quid tandem satellites sacrilegi Imperatoris? Quod terro perficere non valerent, auro tentant, vt ex iis intelliges, quæ istis subiicit Anastasius, vbi ait:

D

XLII. TENTATI MVNERIBVS LONGOBARDI ADVERSVS PONTIF.

Munera tunc hinc inde Ducibus Longobardorum sunt missa, & Regi pollicens plurima, vt à inuamine desisterent Pontificis, per suos Legatos Patricius ille suadebat. Qui ex scriptis detestandam viri dolositatem despicientes: vnà se, quasi fratres, catena fidei constrinxerunt Romani atque Longobardi, desiderantes cuncti mortem pro defensione Pon- E tificis sustinere gloriosam, numquam illum passuri perferre molestiam, pro fide vera & Christianorum certantes salute.] sed quibus aduersus Imperatorem Gregorius Papa se potissimùm defendere armis curarit, idem auctor mox ista subiiciens indicat:

XLIII.

His ita se habentibus, elegit maius præsidium pater ille, pauperibus distribuere largissima manu quæ reperiebat, incumbens orationibus, ieiuniis, litaniis, Deum quotidie deprecabatur; speque ista manebat semper fultus pluspquam ab hominibus: Gratias tamen voluntati populi referens pro mentis proposito, blando omnes sermone, vt bonis in Deum proficerent actibus, & fide persisterent, rogabat; & ne desisterent ab amore & fide Romani Imperij admonebat. sic cunctorum corda molliebat, & dolores continuos mitigabat.] hucusque Anastasius. reliqua autem quæ subiicit, spectare indicans ad vndecimam Indictionem, post sequentem annum ea contigisse asserere opus est. sicque ea quæ hactenus sunt enarrata, non hoc anno tantùm, sed & sequenti esse peracta noscuntur.

XLIV. Sic igitur vides ex his quæ dicta sunt, longè dissimilia à Græcis Latinos de Gregorij Papæ conatu ac fide ipsius scripsisse erga Leonem Imperatorem: quem cùm frustrà videret Pontifex se laborare, vt ab hæresi reuocaret ad Catholicam fidem, in deterius illo iugiter prolabente, tunc contigit quod ait Zonaras ipsum cum Francis iniisse fœdus, de quo hæc habes in appendice * ad Gregorium ex auctore sui temporis res scribente: Eo etenim (inquit) tempore bis à Romana Sede S. Petri Apostoli beatus Papa Gregorius claues venerandi sepulchri cum vinculis S. Petri & muneribus magnis & infinitis, legationem (quod anteà nullis auditis aut visis temporibus fuit) memorato Principi *Carolo scilicet Martello* destinauit. Eo pacto patrato, vt ad partes Imperatoris * recederet, *veniret scilicet si opus esset in Italiam*, & Romanum Consulatum præfato Principi Carolo sanciret. Ipse itaque Princeps mirifico, & magnifico honore ipsam legationem recepit, munera pretiosa contulit, atque cum magnis præmiis cum suis sodalibus missis Grimonem Abbatem Corbiensis monasterij, & Sigibertum reclusum basilicæ S. Dionysij martyris Romam ad limina sancti Petri & sancti Pauli destinauit.] hæc ibi. Quibus declaratur sancitum inter eos fœdus, vt si opus esset, in Italiam Carolus se conferret, susciperetque pro Romana Ecclesia defensionem aduersus impugnantem eam Imperatorem, accepturus Consulatum in Vrbe.

* *Append. ad Greg. Turon. cap. 110.*

GREGORIVS CVM CAROLO MARTELLO FOEDVS INIT.

* accederet,

XLV. Profuerunt ista saluti totius Italiæ: siquidem cùm sancita hæc cum Carolo innotuissent Orienti, abstinuit Imperator inferre in Italiam arma; magni quippe nominis ob ingentes præclarasque victorias Carolus vbique terrarum erat, vtpote quòd Sarracenos in Aquitaniam irrumpentes superasset, atque eorum extincto Rege, ingenti strage eosdem afficisset, vt superiori anno dictum esse meminimus. Scitum sanè, prudensque Gregorij Papæ consilium, Francorum expetere aduersus persecutorem Ecclesiæ vires: haud enim satis fiduciæ esse sciret in Longobardis sæpè repertis in Romanam Ecclesiam infidelibus; sed nec satis virium erat in Venetis, vt tantæ molis Orientalis Imperij se armis obiicerent. In Francis verò erga Romanam Ecclesiam firma fides, atque constantia sæpè cognita, vt Carolum ita sibi conciliaret, Pontifici suaserunt. Nec irritum fuit votum, & spes inanis: siquidem vbi tantum innotuit, Carolum studiosum esse Romani Pontificis, mox fuit ab eius persecutione cessatum. Sed quid interea in Vrbe visum?

XLVI. Dum nefarius Orientalis Romani Imperij moderator se Catholicæ Ecclesiæ aduersarium publicis profitetur edictis, & Romanam sibi Ecclesiam subiicere studio indefesso laborat: Deus ex Orbis finibus, ex Britannia, inquam, Regem in Vrbem mittit, qui non solùm Catholicæ fidei professione, sed mundi cõtemptu, verum se fidei Christianæ exhibuit confessorem. in hunc annum quidem accidit, quod Beda narrat [b] his verbis: Abeunte autem Romam Ceadualla, successit in regnũ Huu de stirpe regia, qui cùm triginta & septem annis Imperium tenuisset gentis illius, & ipse relicto regno, ac iunioribus commendato, ad limina beatorum Apostolorum, Gregorio Pontificatum tenente, profectus est, cupiens in vicinia locorum sanctorum ad tempus peregrinari in terris, quo familiariùs à Sanctis recipi mereretur in cælis. Quod his temporibus plures de gente Anglorum nobiles, ignobilesque laici & clerici, viri ac feminæ certatim facere consueuerunt.] hæc Beda.

[b] *Bed. lib. 5. cap. 7. in fin.*

PEREGRINATIO FREQVENS AD LIMINA APOSTOLOR.

XLVII. Sed & ad hæc eadem tempora Gregorij Papæ pariter referenda putamus, quæ de Bauariæ Duce habet Paulus Diaconus verbis istis: [c] His (inquit) diebus, Theudo Boioariorum gentis Dux, orationis gratia Romam ad beatorum Apostolorum vestigia venit.] hæc ipse, qui & paulo superiùs ait huius filiam nomine Guntrudam acceptam in vxorem à Luithprando Rege Longobardorum. Vide miraculum: cùm Imperator suos satellites Romam sæpè mittit, qui Pontificem neci tradant: mittit Deus Reges & Duces, qui Romam pietatis ergò venientes post Apostolos Domnum Apostolicum venerentur.

[c] *Paul. Diac. lib. 6 cap. 13. vet. edit. & non. 44.*

XLVIII. Eodem anno contigisse ad Deum transitum Tobiæ Episcopi Rhofensis, viri doctrina insignis, idem qui suprà auctor est Beda, dum ait: [d] Anno post quem, *vigesimum quintum scilicet*, proximo Tobias Rhofensis Ecclesiæ Præsul defunctus est. Erat enim discipulus beatæ memoriæ magistrorum Theodori Archiepiscopi, & Abbatis Hadriani, vnde (vt dictum est) cum eruditione litterarum vel Ecclesiasticarum vel generalium, ita Græcam quoque cum Latina didicit linguam, vt tam notas & familiares sibi eas quàm natiuitatis suæ loquelam haberet. sepultus verò est in porticu sancti Pauli Apostoli, quam intra Ecclesiam sancti Andreæ sibi ipsi locum fecerat sepulchri.] hæc Beda. cuius sententia liquet Anglos non fidem Catholicam tantùm, sed & bonas litteras à Romana esse Ecclesia consecutos. Scribebat his diebus ipse Beda historiam Ecclesiasticam Anglicanam,

[d] *Bed. lib. 5. cap. 24.*

OBITVS TOBIAE EPISC. RHOFENSIS.

canam, quam absoluit anno redemptoris septingentesimo trigesimo primo. Porrò hoc tempore cùm sederet Gregorius Pontifex, ad explendos vndique numeros diligentis historici, missus est Romam Nothelmus presbyter, qui peteret à Gregorio Papa epistolas illas ex Archiuo Ecclesiæ Romanæ, quæ ad res Anglicanas spectare noscerentur: quas acceptas in Angliam ad Bedam detulit. testatur id ipse in epistola nuncupatoria ad Regem Anglorum Ceolulphum, vbi ait: Nothelmus posteà Romam veniens, nonnullas ibi beati Gregorij Papæ, & aliorum Pontificum epistolas, perscrutato eiusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ scrinio, permissu eius qui nunc ipsi Ecclesiæ præest Gregorij Pontificis inuenit, reuersusque nobis nostræ historiæ inserendas cum consilio præfati Albini reuerendissimi patris attulit.] hæc ipse.

EPISTOLAE PONTIFICVM QVAESITAE A BEDA.

Ad huius verò anni finem, iam cœpta decima Indictione, sanctus Bonifacius Germanorum Apostolus Romam mittit Denualem presbyterum, cui litteras dedit, quibus de nonnullis sibi dubiis ipsum Gregorium Romanum Pontificem consulendum putauit. His acceptis sanctus Pontifex ad eum rescribens, ad cuncta respondit. Extant ipsæ Gregorij litteræ, sed malè positæ sub Gregorio tertio, siquidem ex Indictione in ea posita, hoc anno esse scriptæ reperiuntur, decimo Kalendas Decembris, decima Indictione, vt in fine ipsarum habetur, quæ sic se habent [a]:

XLIX.

S. BONIFACIVS CONSVLIT APOSTOLICAM SEDEM.

[a] *in epi. Greg. III. epist. 4.*

Reuerendissimo ac sanctissimo fratri Bonifacio Coëpiscopo Gregorius seruus seruorum Dei.

Desiderabile mihi à te missus Denual religiosus presbyter, attulit nuntium, cùm te sospitem narrauit, & in ministerio pro quo missus es, fauente Deo, proficere nunciauit. Detulit etiam à te missas litteras, vbi indicasti quòd ager Dominicus, qui incultus iacebat, & spinarum aculeis ex infidelitate riguerat; vomere tuæ doctrinæ exarante, semen verbi susceperit, & fertilem messem protulit fidelitatis. In iisdem litteris quædam subnexuisti capitula, sciscitando qualiter teneat, vel doceat sancta Apostolica Romana Ecclesia. Benè noscis satis, quia beatus Apostolus Petrus, & Episcopatus principium extitit, & consulenti tibi de statu Ecclesiæ, non ex nobis quasi ex nobis, sed eius gratia [b] qui aperit os mutorum, & linguas infantium facit disertas, qualiter tenere debeas Apostolici vigoris doctrinam, dicimus. Igitur in primis legebatur, in quota progenie propinquorum matrimonium copuletur. Dicimus quòd oporteat quidem, quamdiu se agnoscunt affinitate propinquos, ad huius copulæ non accedere societatem. Sed quia temperantia magis, & præsertim inter barbaram gentem plus placet, quàm districtio censuræ: concedendum est, vt post quartam generationem iungantur.

L.

[b] *Sap. 10.*

Nam quòd posuisti, quòd si mulier infirmitate correpta, non valuerit debitum viro reddere, quid eius faciat iugalis? Bonum esset, si sic permaneret, vt abstinentiæ vacaret. Sed quia hoc magnorum est: ille qui se non poterit continere, nubat magis: non tamen subsidij opem subtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, & non detestabilis culpa excludit.] hæc Gregorij sic accipias, vt dicat de impedimento perenni, quod nesciebatur vbi contraxit. Sed pergit

LI.

Presbyter verò, vel quilibet sacerdos à populo accusatus, si certi non fuerint testes, qui criminis illati approbent veritatem, iusiurandum erit in medio, & illum testem proferat de innocentiæ suæ puritate cui nuda & aperta sunt omnia, sicque maneat in proprio gradu.

Nam de homine qui à Pontifice confirmatus fuerit, denuò illi talis reiteratio prohibenda est.

LII.

In Missarum solemniis obseruandum est, quod Dominus noster Iesus Christus sanctis suis tribuit discipulis: Accepit namque calicem, dicens: [c] Hic est calix noui testamenti in meo sanguine: hoc facite quotiescumque sumitis. Vnde congruum non est duos vel tres calices in altario ponere cùm Missarum solemnia celebrantur.

[c] *Mat. 26. Luc. 21.*

LIII.

De immolatitiis autem escis consuluisti, si à fidelibus superductum fuerit viuificæ crucis signum, edi liceret an non: illud sufficit respondere, quod beatus Apostolus dicit: [d] Si quis dixerit quia hoc immolatitium est, nolite edere propter eum qui indicauit, & propter conscientiam.

[d] *1. Cor. 8. Rom. 14.*

Addidisti adhuc, quòd si pater vel mater filium vel filiam intra septa monasterij in infantiæ annis sub regulari tradiderint disciplina: vtrùm liceat eis postquam pubertatis impleuerit annos, egredi, & matrimonio copulari. Hoc omnino deuitamus, quia nefas est, vt oblatis à parentibus Deo filiis voluptatis frena laxentur.

Enim-

LIV. Enimuerò quosdam absque interrogatione Symboli ab adulteris & indignis presbyteris fassus es baptizatos. In his tua dilectio teneat antiquum morem Ecclesiæ. Quia quisquis in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti baptizatus est, rebaptizari eum minimè licet. Non enim in nomine baptizantis, sed in nomine Trinitatis huius gratiæ donum percepit. Et teneatur quod Apostolus ait: [a] Vnus Deus, vna Fides, vnum Baptisma. Doctrinam verò spiritualem talibus studiosiùs, vt impertias, demandamus.

[a] *Ephes.* 4.

LV. De paruulis verò qui à parentibus subtracti sunt, & an baptizati sunt, an non, ignorant: hos vt baptizare debeas, secundùm Patrum traditionem (si non fuerit qui testificetur) ratio poscit.

Leprosis autem, si fideles Christiani fuerint, Dominici corporis & sanguinis participatio tribuatur. Cum sanis autem conuiuia celebrare negentur.

Adiecisti etiam, quòd si pestifer morbus aut mortalitas in Ecclesia vel monasteriis irrepserit: quos nondum tetigit, à loco fugiant euitantes periculum. Valdè fatuum hoc videtur: non enim valet quisquam Dei effugere manus.

LVI. In fine epistola continebat, quòd sunt quidam presbyteri, seu Episcopi multis vitiis irretiti, quorum vita in seipsis sacerdotium maculat. Et si tibi liceret cum eis edere aut loqui, nisi coërciti fuerint. Dicimus, vt hos ex Apostolica auctoritate redarguendo admoneas, & ad munditiam Ecclesiasticæ disciplinæ reducas. Et si quidem obedierint, saluabunt animas suas, & ipse mercedem lucratus es. Verumtamen collocutionem & mensam communem cum eis agere non recuses. Plerumque contigit quos correctio disciplinæ tardos facit ad percipiendam veritatis normam, conuiuiorum sedulitas & admonitio blanda ad viam perducat iustitiæ. Id ipsum autem & in illis proceribus qui tibi adiutorium præstant, obseruare debebis.

LVII. Hæc frater charissime ex Apostolicæ sedis vigore scripsisse sufficiant. De reliquo implorantes misericordiam Dei, vt qui te illis in regionibus *vice nostra, ex Apostolica auctoritate peragere fecit, & opacam siluam lumine veritatis per os tuum micare prædestinauit, opitulationis suæ misericordissimum tribuat incrementum, quatenus de fructu operis & ipse valeas præmia percipere, & veniam peccatorum inuenire. Deus te incolumem custodiat, reuerendissime frater. Data decimo Kalendas Decembris imperante domino piissimo Augusto Leone à Deo coronato magno Imperatore, anno *decimo Imperij eius.] Sed & Constantino magno Imperatore regni eius anno septimo Indictione decima.] hactenus Gregorius ad Bonifacium.

* vices nostras,

* vndecimo

LVIII. Cui magis elaborandum fuit in correctione prauorum morum virorum Ecclesiasticorum, quàm in conuersione Gentilium, vt eius litteræ eodem argumento datæ ad Danielem suum olim in Anglia Episcopum docent, quæ numquam hactenus cusæ hîc redduntur. sic enim se habent [b]:

[b] *Ead. quæ supra scrip. Cod. epist.* 11.

Domno dilectissimo Danieli Episcopo Bonifacius seruus seruorum Dei optabilem in Christo charitatis salutem.

EPIST. BONIFACII AD DANIELEM. Consuetudo apud homines esse dignoscitur, cùm alicui triste & onerosum quid acciderit, anxiæ mentis solatium, vel consilium ab illis quærere, de quorum maximè amicitia, vel sapientia & fœdere confidit. Eodem modo & ego de paternitatis vestræ probabili sapientia, & amicitia confidens, vobis fessæ mentis angustias expono, & vestræ pietatis consilium & solatium quæro. Sunt enim nobis, iuxta dictum Apostoli [c], non solùm foris pugnæ, sed intus timor maximè semper per falsos sacerdotes, & hypocritas, qui & Deo aduersantur, & sibi perduntur, & populum per plurima scandala, & varios errores seducunt, dicentes populis iuxta dictum Prophetæ: [d] Pax, pax, & non est pax. Et semen verbi, quod de sinu Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ sumptum, & nobis commendatum, seminare aliquantulum studemus, illi cum lolio superseminare, & suffocare nituntur, vel in herbam pestiferi generis conuertere. Et quod plantamus non irrigant, offerentes populis, & docentes nouas sectas, & diuersi generis errores. quidam abstinentes à cibis, quos Deus ad percipiendum creauit, quidam melle & lacte propriè pascentes se, panem, & ceteros abiiciunt cibos: quidam autem affirmant quod plurimùm nocet populo, homicidas, vel adulteros in ipsis sceleribus perseuerantes fieri tamen posse sacerdotes. Populi autem, iuxta dictum Apostoli [e], sanam doctrinam non sustinebunt, sed coaceruabunt sibi magistros secundùm sua desideria, & reliqua.

[c] *2. Cor. 7.*

[d] *Ierem. 8.*

[e] *1. Tim. 4.*

LIX. Nos quidem patrocinatus auxilium in palatio Francorum quærentes, à talium corporali

rali communione abstinere, & segregare nos, iuxta præceptum canonum, non possumus, nisi hoc tantùm, quòd sacra Missarum solemnia in sacris mysteriis corporis & sanguinis Domini cum eis non communicamus; sed & * concilium & * consessum illorum deuitamus. Nam talibus & cum paganis, & cum permixta & plebeia multitudine nostri labores, & pugnæ forasticæ videntur esse; intimæ verò quando quis de gremio matris Ecclesiæ presbyter vel diaconus, clericus vel monachus discedit à fide, & veritate, cùm demum præsumit cum paganis in contumelias filiorum Ecclesiæ edere, obstaculum horrendum Euangelio gloriæ Christi.

* consilium
* consensum

De his namque omnibus, vt sine detrimento animæ cursum ministerij nostri implere possimus, in primis paternitatis vestræ apud Deum intercessionem quærimus, & intimis per Dominum obsecramus precibus, vti pro nobis intercedere dignemini, vt pius laborantium Dominus consolator inter tales turbines diuersarum causarum animas nostras illæsas, & sanas à peccatis custodire dignetur. De supradicta autem dictorum sacerdotum communione salubre cõsilium vestrum audire & exaudire inhianter desidero. Sine patrocinio Principis Francorum, nec populum Ecclesię regere, nec presbyteros, vel clericos, monachos, vel ancillas Dei defendere possum, nec ipsos paganorum ritus, & sacrilegia Idolorum in Germania sine illius mandato & timore prohibere valeo. Cùm autem ad illum de istis causis auxilium quærens peruenero, à talium communione abstinere canonice nullatenus corporaliter possum, nisi tantùm à consessu illorum. Nam ego de illa communione culpam timeo, quia recolo me ordinationis meæ tempore, iuxta præceptum Gregorij Papæ, iurasse in corpore S. Petri, talium communionem me declinaturum, si eos ad viam canonicam conuertere nequiuerim. Timeo magis damnum de prædicatione, quam populis impendere debeo, si ad Principem Francorum non venero. De istis quid paternitas vestra tristi & dubitanti filio decernere & iudicare, & mandare ad consilium voluerit, indicare dignemini. Mihi enim maxima ex parte ab illis segregatus esse videor, etsi ab illorũ voluntatis cõsilio & consensu, & Ecclesiastico ministerio, vbi canonici non sunt, abstinuero. LX.

Prætereà Paternitatis vestræ clementiam de vno solatio peregrinationis meæ intimis precibus diligenter rogare velim, si præsumam, id est, vt librum prophetarum, quem venerandæ memoriæ Vuiribertus Abbas & Magister quondam meus de hac vita ad Dominum migrans dereliquit, vbi sex corpora in vno corpore claris & absolutis litteris scripta reperiuntur, mihi transmittatis. Et si hoc Deus cordi vestro facere inspirauerit, maius solatium vitæ meæ senectutis, & maius nobis præmium mercedis transmittere non potestis: quia librum prophetarum talem in hac terra, qualem desidero, acquirere non possum, & caligantibus oculis minutas litteras ac connexas clarè discernere non possum; & propterea de illo libro prædicto rogo, qui tam clarè discretis, & absolutis litteris scriptus est. Interea per Forterẽum presbyterum litteras, & parua munuscula propter indicium puræ charitatis transmitto vobis, id est, casulam non holosericam, sed caprina lanugine mixtam, & villosam ad tergendos pedes dilectionis vestræ. LXI.

Nuper quoque, reuelante presbytero, qui à vestra præsentia ad Germaniam venit, corporalem orbitatem vobis contigisse cognoui; sed vt vos id meliùs scitis, quis, vel per quem dixit: [a] Quem diligit Deus corripit, &c. & Paulus Apostolus, [b] Quando infirmor, tunc potens sum. Et [c] virtus in infirmitate perficitur. Et Psalmographus: [d] Multæ tribulationes iustorum. & reliqua. Habes, pater mi, sicut Antonius de Didymo fertur dixisse, oculos scilicet, quibus videri Deus, & Angeli, & supernæ Ierusalem gloriosa gaudia speculari possint. Et propter hoc de sapientia tua, & patientia confidens, credo quia hoc Deus ad profectum virtutum, & ad augmentum meritorum tibi dedit, & vt eo magis spiritalibus oculis ea conspicias, & desideres, quæ præcepit & diligit Deus; & eo minùs respicias, vel concupiscas, quæ non amat, sed interdixit Deus. Quid enim, frater, isto periculoso tempore corporales oculi? nisi (vt ita dicam) maxima ex parte veraciter fenestræ peccatorum, per quas aut ad peccata & ad peccantes aspicimus, aut, quod peius est, ad nos ipsos flagitia considerantes, & concupiscentes contrahimus? Valere sanctitatem vestram, & pro me orare in Christo diligenter opto.] hactenus Bonifacius ad Danielem Episcopum, quem in rebus Ecclesiasticis & in scientia Scripturarum æquè ac Aldelmum sufficienter instructum, testatur Beda [e]: quod & ex redditis ab ipso ad eumdem Bonifacium litteris possumus intelligere. reddemus hic eas nondum cusas tanti viri memoriæ conseruandæ gratia. sic enim se habent [f]:

DE CALCITATE DANIELIS EPISCOPI.

[a] *Prou. 3.*
[b] *1. Cor. 11.*
[c] *2. Cor. 12.*
[d] *Psal. 33.*

[e] *Beda lib. 5. cap. 19.*
[f] *Ead. qui supra script. Cod. epist. 12.*

Domno

LXIII. Domno reuerendiſſimo, & meritò ab omnibus Orthodoxis amplectendo, multiplici A
ſcientia variarumque virtutum gratia inſigniter decorato Bonifacio Archiepiſcopo, Daniel Dei plebis famulus ſinceriſſimam in Domino cuncta cælorum culmina præminenti
ſalutem.

DANIELIS EPISC. EPISTOLA AD BONIFACIVM.

Lectis litteris à tua fraternitate tranſmiſſis, multùm mœrore commoti ſumus; quia hoc amantibus intolerabile viſum fuerit, ſi his, à quibus amantur, aliquid incommodi contigerit. Quamdam tamen conſolationem, ſæpiùs reuoluentes, inuenimus in eo, quia hoſtis callidi inextricabilis aſtutia, nequaquam ritus religionis noſtræ tanta violentia, & tam variis bellorum, ſeu errorum oppoſitionibus, per ſublimes ſacerdotum, vel ceterorum quorumcumque reproborum perſonas expugnare tentaret, niſi & in illis maioris meriti excellentiam agnoſceret. Vnde vos operam dare primitus oportet, vt inceptio glorioſa quæ eſt (vt arbitror) Apoſtolicis coæquanda certaminibus, nullatenus propter illorum deſeratis B
inſidias, qui doliſ inſtructi ſalutiferæ ſolent reſiſtere doctrinæ; ſed tanto libentiùs illatæ difficultates ferendæ ſunt, quanto certiùs comperimus Sanctorum eſſe ac Martyrum in mundo preſſuras, in cælo autem copioſiſſimam Domino promittente mercedem, quem & hîc auxiliatorem (ſi tantùm in tribulationibus tolerantiæ non tædet) & illic cum iuſtis gauiſuri remuneratorem habere meremur.

LXIV. Quapropter cùm charitas excellentiæ tuæ conſilium ſibi à noſtra paruitate petere dignata ſit: hoc exiſtimamus profuturum, quatenus inuicta patientia perferre ſtudeat, quod abſque Dei prouidentia prouenire non neſcit. Quamuis ergo foraſticæ pugnæ pernicies
ſæua ſit: ipſa quoque atrociùs inteſtina formidanda ferocitas noceat, quòd vtique non mi-
[a] *Mat.* 10. nor, cùm Chriſtus Ieſus[a] olim fratrem à fratre in mortem eſſe tradendum teſtatus eſt, & filium à patre, & parentes à nepotibus propter nomen ſuum necandos ſcilicet. Impu- C
gnantes per eſcarum ſuperſtitioſiſſimam obſeruationem, Dei opus deſtrui quærentes, quæ proponuntur in ipſo vſu hominis, pari detrimento peribunt. Aut ſi turpe lucrum ſectantes, adulationis gratia vel per ipſorum laudes, veſtras verò vituperationes falsò ſecu-
[b] *Iſai.* 5. ritatem populis pronuntiant, & ſecundùm Iſaiæ[b] vaticinantis præſagium, dicentes malum bonum & bonum malum, & reliqua. Vel ſi ſegetem veſtræ venerabilitatis commiſſam ſterile lolium interſerendo ſuffocare conentur (quæ vtique ante meſſis maturitatem à quoquam, Domino monente, compeſcitur euelli, de quo inferiùs dicemus) licet inquam hactenus inaudita proferant dogmata, ad decipienda minùs intelligentium corda; quæ vos in diuinis voluminibus optimè eruditos neque horum introducta latent, neque etiam ea quæ eis opportunè opponi poſſint, ignoratis.

LXV. Sed ne te diutiùs morer, ducendo per ſingula, dicam breuiter. Quamquam vniuerſa D
nefandæ factionis argumenta ad expugnandos, & affligendos vos exerceant: tamen ſecundùm præcedentium Sanctorum exempla, quod corrigendo curari nequit, ſaltem ſuſtinendo portate.

LXVI. De ſacerdotio autem homicidarum, & adulterorum, qui abſque vlla reſipiſcentia in peccatis ſuis perdurare præſumunt: ſatis tibi ſanctiſſimi canones ac decreta Pontificum perſuadent. Si igitur homicidis iungitur agentibus pœnitentiam: circa exitum vitæ perfectio, id eſt, communionis Chriſti gratia conceditur: incorrectis qua ratione cura regiminis Chriſtianæ conuerſationis coniungitur? Adulter verò, quem nec ſerò ſuæ impudicitiæ pœnituit, qua conſequentia ſibi ſacerdotale officium vſurpabit? quando ſecundùm ſtatuta Innocentij Papæ, ceterorumque: qui viduam, aut ſecundam duxit
* arcetur, vxorem, non modò à miniſterio Eccleſiaſticæ dignitatis, verùm etiam à clericatu* coër- E
cetur, cùm & hæc propter carnis fragilitatem indulgenter conceſſa ſint; adulteria verò ab omnibus peritiſſimis prohibentur. A communione autem falſorum fratrum, ſiue ſacerdotum, quale conſilium eſt tam idoneum, vt in rebus corporalibus ſeparatim diſ-
[c] 1. *Cor.* 5. iungat, niſi[c] fortè de hoc mundo exire incipias? quandoquidem iſti vbique, & ſemper
[d] 2. *Cor.* 11. ſubintroire nituntur, à quibus ſe periculis implicatum Paulus[d] Apoſtolus aſſerebat, & ceteri religionis Chriſtianæ conditores id ipſum aut ſe paſſos, aut poſteris patiendum fore fatentur. Dicis enim te ab illis in ſacris oblationum libaminibus remotiſſimum eſſe, ne ſanctum canibus dare videremini: de hoc quid ſentiret ſanctus Auguſtinus inter cetera ſubtus inſinuabimus. Inſuper ſi non ſponte, non conſenſu, neque ex voluntate, ſed ſola neceſſitate cogente, nonnumquam te inter ipſos habitare neceſſe: Hieronymus ait in Euangelio: Voluntas quæritur, quæ ſi etiam affectum non habuerit, tamen

A tamen præmium non amitttit. Quòd ſi his coniungeris, verbi gratia, in perceptione ciborum, vel in cohabitatione loci: nónne ille qui non venit vocare iuſtos, ſed peccatores, ibat ad conuiuia peccatorum, vt occaſionem haberet docendi? Aut in eo quòd mixtim adire Regem interdum debetis, & pro pace Eccleſiaſtica pariter deprecari, quia ipſi vt ouium paſtores, plerumque pro ouibus interuenire ſe fingunt. Primùm quidem implendum eſſe, quod ſcriptum eſſe ſcimus[a]: Subditi eſtote omni humanæ ordinationi, & reliqua. Deinde [a] 1. *Pet.* 2.
conſiderandum eſt, quia propoſita eſt ſimilitudo tritici & zizaniorum de permiſtione malorum, atque bonorum, & munda & immunda animalia (vt ait Auguſtinus) introiiſſe in Arcam leguntur: neque enim quacumque libuit intrauere immúnda animalia, Arcæ compage confracta, ſed ea integra per vnum atque idem oſtium, quod artifex fecerat. Non enim, inquit, per has ſimilitudines & pronuntiationes conſilium deſidiæ datum eſt bonis,
B qui negligant quod prohibere debeant, ſed patientiæ, qua perferant ſalua doctrina veritatis, qui emendari non valent. Item dicit: Cùm ergo inueniamus in Eccleſia malos, quos Eccleſiaſtica diſciplina corrigere & coërcere non poſſumus: tunc ne aſcendat in cor noſtrum impia & pernicioſa præſumptio, qua exiſtimemus nos ab his eſſe ſeparandos, vt peccatis eorum non coinquinemur, at ita poſt nos trahere conemur mundos, ſanctoſque diſcipulos ab vnitatis compage, quaſi à malorum conſortio ſegregatos; veniant in mentem illæ de Scripturis ſimilitudines, quibus demonſtratum eſt, malos in Eccleſia permixtos bonis vſque ad finem ſæculi tempuſque iudicij futuros, & nihil bonis vnitate, ac participatione Sacramentorum, qui eorum factis non conſenſerint, obfuturos. Cùm verò ab eis, per quos Eccleſia regitur, pace ſalua, poteſtas diſciplinæ aduerſus reprobos aut nefarios eſt exercenda: tunc rurſus ne ſocordia, ſegnitiaque dormiamus, alijs aculeis præceptoC rum quæ ad ſeueritatem coërtionis pertinent excitandi ſumus. Ita eſt etiam ratio diſſimulandi, & tolerandi malos in Eccleſia, & eſt rurſus ratio caſtigandi, & corripiendi, non admittendi, vel à communione remouendi: vt nec patientia torpeſcamus, nec obtentu diligentiæ ſæuiamus.

Dicam quoque quod ex operibus antiquorum excerpſi Doctorum, & vtiliter in tam LXVII. pernicioſa barbaria ad memoriam debet reduci. Si fortè in prædicta confeſſione à quolibet calumniaris de aliquo: ſimulandi ſiue etiam fingendi genera legimus, quòd ſimulatio vtilis aſſumenda ſit in tempore. Vnde & [b] Cephas ſubtrahebat, & ſegregabat ſe, timens [b] *Gal.* 2.
eos, & reliqua: & Vas electionis [c] totondit caput, & Timotheum [d] circumcidit: ipſe quo- [c] *Act.* 18.
que Dei filius [e] finxit ſe longiùs ire: & neſcire, vt eſt in Euangelio, [f] Quis me tetigit? Et [g]: [d] *Act.* 16.
Vbi poſuiſtis eum? Sed & Pſalmiſta immutauit vultum ſuum [h] coram Achis. & [i] Ioſeph [e] *Luc.* 24.
D ludens fratribus locutus eſt: Necnon & [k] Iſraël hœdinis pellibus membra contexit, hoc [f] *Luc.* 8.
fecit, vt putaretur eſſe qui non erat. Et ſi diligenter, & fideliter attenditur, non eſt menda- [g] *Ioan.* 11.
cium, ſed myſterium. Per hœdinas quippe pelles peccata, per eum verò, qui eis ſe operuit, [h] 1. *Reg.* 21.
ille ſignificatur, qui aliena peccata portat. Hæc tuæ charitati, non quaſi priſcæ auctoritatis [i] *Geneſ.* 42.
ignaræ, vel noſtræ ruſticitatis admonitione indigenti; ſed nequid tuis rogatibus derogaſ- [k] *Gene.* 27.
ſem, trepidantes ſcripſimus, pro eo quòd te cum maioribus contraxiſſe negotium comperimus, *vtpote cum Romano Pontifice*, amore tamen atque obedientia ampliùs incitati, quàm arte, vel audacia freti, tantùm reuelando, non etiam imperando præfati diximus, ne fortè in aliquo his, qui vltra modum excellentiores ſunt, aduerſari videremur.

Exhortatoria profectò tuæ ſuggeſtionis monita, de inſtanti corporis moleſtia perferen- LXVIII.
da ſatis libenter ſuſcepimus, & in quantum vires ſufficiunt, ipſo Domino auxiliante, qui
E pro ſua miſericordia monet nos, ſuis ſalutaribus obtemperabimus dictis.

Hoc quoque cognoſcat veſtra beneuola dilectio, quia licet terrarum ſpatioſo ſequeſtremur interuallo, ac maris immenſitate nimia, & cæli inæquali climate dirimamur: pari tamen tribulationum deprimimur faſce. Eadem eſt enim operatio ſatanæ hîc vt ibi: propter quod diligentiſſimè deprecor vos, vti nos orationum mutua viciſſitudine iugiter muniamus, reminiſcentes ſermonis, quem dixit: [l] Si conſenſerint ex vobis duo aut tres, & reli- [l] *Mat.* 19.
qua. Vale, Vale centupliciter, chariſſime mihi, & alia manu, &c.] hactenus Danielis epiſtola. atque de his ſatis.

IESV CHRISTI | GREGORII PAP. II. | LEONIS ISAVR. IMP.

ANNVS 727. | ANNVS 14. | ANNVS 12.

1. SEQVITVR annus Redemptoris septingentesimus vigesimus septimus Indictione decima, quo tum Romæ (vt vidimus) tum Constantinopoli, ob promulgatam hæresim acerrimè pugnatum est. Verùm Deus Romanis, omnibusque Italis præstò fuit, ipsumque Gregorium Romanum Pontificem potenti gratia ab insidiantibus eius vitæ saluauit. Nec sic quidem Constantinopoli res cessere dexterè, sed mouentes aduersus Imperatorem arma deleti sunt. de quibus ista Theophanes hoc anno duodecimo eiusdem Leonis Imperatoris. In his zelo diuino moti tumultuabantur contra eum, magna congressione nauales exercitus concitati, tam Helladici, quàm ij qui Cycladum fuerant insularum. Agallianus autem Turmarcha Helladicorum erat militiæ dux simul & Stephanus: qui & regiæ proximantes vrbi, quarto decimo Kalendas Maias decimæ Indictionis, superantur congressi cum Byzantijs, ibi confecto igne nauibus concrematis, & alij quidem horum demerguntur, inter quos & Agallianus armatus seipsum præcipitauit. Porrò superstitibus ad Imperatorem confluentibus, Cosmas & Stephanus capite puniuntur.

REBELLIO INVTILIS ADVERSVS IMPERATOREM.

II. Crescit itaque malitia impij Leonis, & consentanei eius contra pietatem extendendo persecutionem. Per æstiuum verò solstitium huius decimæ Indictionis post nequam de contribulibus acceptam victoriam, contra Bithynensium Nicæam prælium instruunt Sarracenorum Amiræ duo, Amer scilicet in millibus quindecim expeditorum præcurrens, & insperatè circumdans ciuitatem; & Muhauias subsequens in alijs octoginta quinque millibus. Qui post multam obsidionem, & particularem murorum euersionem hanc quidem non obtinuerunt, benè acceptis Sanctorum precibus Patrum ad Deum directis, & sanctificatione faciente venerabilis templi, vbi in colendis suis characteribus eriguntur, & vsque nunc ab his qui eis similes sunt honorantur.] hæc Theophanes, alludens ad trecentos illos decem & octo sanctos Patres, qui Nicæno magno Concilio interfuerunt, quos ciuitas illa celebri cultu prosequi consueuit.

NICAEA DIVINITVS DEFENSA.

III. Cùm interea Iconoclastæ Constantinopoli non desinerent impiè agere, quidnam vni ex illis acciderit ex Theophane item sic accipe: Prætereà Constantinus quidam Strator Artabasdi videns imaginem Dei genitricis stantem, apprehensum lapidem aduersus eam proiecit & contriuit, & cùm cecidisset calcauit. Et vidit in somnis stantem sibi Dominam nostram, & dicentem: Nosti quàm fortem causam in me operatus fueris? Verùm contra caput tuum hoc fecisti. Posteà verò dum Sarraceni aduersus murum congressionem facerent, & ageretur bellum, currens ad murum vt fortis miles, infelix ille eijcitur è lapide transmisso ex Mangone *machina ita dicta*, & contritum est caput eius & facies, dignam impietatis suæ retributionem percipiens. Præda multa ex exuuiis Sarraceni collecta reuersi sunt, ostendente Deo in hoc impio, quòd nõ propter pietatem, quam diffamabat, de contribulibus triumphauerat, sed propter diuinũ & ineffabile quoddam iudicium; retundens ac remouens huiusmodi Arabicam fortitudinem à sanctorum Patrum ciuitate intercessionibus illorum, propter diligentissimos characteres ipsorum, qui honorantur in ea, in redargutionem ac inexpugnabile iudicium tyranni, & piè agentium certitudinem. Non enim solùm circa venerabilium effectuam imaginum orationem errabat impius; sed & circa castissimæ Dei genitricis intercessiones, omniumque Sanctorum, quorũ & reliquias sceleratissimus ac magistri eius Arabes abominantur.] ita ipse ostendens omnes Iconoclastas fuisse pariter hagiomachos. Subdit verò Theophanes:

POENAS DAT IMPIVS ICONOCLASTA.

IV. Ex hoc igitur tempore impudenter beato Germano Patriarchæ Constantinopolitano derogabat Imperator scilicet, accusans omnes antecessores suos Principes & Pontifices, atque populos Christianos, quasi idololatræ fuerint super adorationem sanctarum ac venerabilium imaginum, non capiens idiota infidelitate captus de affectuali oratione sermones.] Porrò Germanus, cur non statim electus fuerit, causa illa intercessisse videtur, quòd vtebatur eo ministro ad reuocandos Italos ad obedientiam Imperatoris. Germanus enim litteris scriptis reprehendebat eos, quòd ita penitus ab Imperatore resiliissent. Extat enim in Græco codice Orientalium canonum eiusdem S. Germani epistolæ fragmentum, quo inuenitur in eos, qui ab Imperio defciuissent. Magnam esse sciebat eme-

GERMANVS REDARGVIT REBELLANTES IMPERATORI.

CHRISTI 727. | GREGORII PAP. II. 14. | LEONIS ISAVR. IMP. 12.

A emeritissimi senis æstimationem etiam apud Latinos: toleratus est igitur tam diu sanctus Patriarcha, quamdiu spes fuit, vt aliquid proficeret ad continendos in fide Imperatoris subditos Occidentales. Mos iste semper fuit impiorum Principum, non ad suum finem, ad Deum scilicet, res sacras colere, sacrasque personas; sed ob sua commoda, cogentes præposterò ordine diuina humanis, & spiritualia temporalibus inseruire, sicque de religione nundinationem turpiter exercentes.

V. S. GERMANVS LABORAT PRO FIDE CATHOLICA.

Qui autem restiterint in hoc pro Catholica fide certamine Imperatori in Oriente, duo potissimùm reperti sunt, ipse Germanus Constantinopolitanus Episcopus, & Ioannes Damascenus in Syria monachus; vterque enim scriptis suis pro facultate studuere cõfodere monstrum hoc. De Germano præter illa quæ dicta sunt, fidem faciunt paucæ ex multis quæ reperiũtur scriptæ ab eo epistolæ, recitatæ in quarta Actione Nicæni posterioris Concilij, quibus ostenditur conatum esse stantes firmare, labantes roborare, lapsos verò in statum pristinum restituere: epistolam enim in primis dogmaticam scripsit ad Episcopos, quò omnes aduersus hæresim in officio contineret, quam qui eo erant errore aspersi occultare conabantur: vt inter alios Theophilus Metropolitanus Nacoliæ: per hunc enim disseminasse Imperatorem hæresim, querela fuit Orthodoxorum in Nicæno Concilio, ab eoque nouitatis huius sumpsisse initium tradũt, quem conuictum erroris pœnitentiam simulasse, ostendunt Germani litteræ ad Constantinum Episcopũ Nacoliæ datæ, quæ sic se habent [a]:

B

THEOPHILVS EPISCOPVS NACOLIAE IN ERROREM DVCTVS.

VI. [a] *Extat in Nicæn. Conc. 2. Act. 4.*

Ioannes amantissimus Synnadon Metropolites nobis scripsit, quomodo tua charitas litteras nostras illi non tradiderit. Qua de causa nos mediocrem propter te dolorem concepimus, quòd videris mihi amorem Dei & charitatem & honorem, quæ membra Christi mutuò sibi debent, postposuisse. Quam ob causam per litteras istas præsentes charitati tuæ

C nuntiamus, vt Theophilo * Constantino Metropolitæ confestim litteras tradas, omnemque honorem illi debitum tribuas, illique secundùm sacerdotalem ordinationem subijciaris: quemadmodum quoque sermones nostros tua charitas suscepit, professaque est eos secuturum, neque propriæ sententiæ adhæsurum. Nouisti enim quæ locuti fuerimus, cùm me inuocasti, ne Episcopatu tuo priuareris. Promittebas te correcturum ea & confirmaturum, de quibus fides tua vacillare dicebatur: neque etiam quidquam ampliùs contumeliæ aduersus Dominum aut Sanctorum eius imagines dicturum aut facturum: sed tantummodò è Scriptura probaturum, nihil diuini honoris in creaturis cõsistere, sed licere tamen venerationem illis exhibere. Quam sanè rem & nos docuimus sic habere, quamque stabiliter tenemus & confitemur. Scripta autem ad Theophilum Metropolitam eamdem continet, & nos illi exemplar item transmisimus.

* Nacoliæ

VII. [b] *Mat. 18. Marc. 9. Luc. 17.*

D Ne igitur populo innocenti offendiculum tribuatur, in memoriam redigas diuinum iudicium, quo ait: [b] Quicumque scandalizauerit vnum ex minimis istis, satius vt summergatur, illi fuerit. Hoc ergo charitas tua cognoscat: & epistolam nostram Metropolitæ reddito. Atque per sanctam consubstantialem & venerandam Trinitatem hoc iubeo, vt nisi facias, numquam sacrum officium ampliùs administrare possis. Nam si admonitionibus nihil profecerimus, certæ sententiæ austeritate (quantum poterimus) te deterrere cupimus, ne Dei subdaris iudicio.] hæc ad Constantinum Episcopum Germanus, qui disceptationem habuerat iam antè cum eodem Theophilo iam in errorem lapso: quam quidem disputationem, & eius conuersionem recitat idem S. Germanus in epistola ab ipso scripta ad eumdem Ioannem Synnadon Metropolitanum, quam tibi vt reddamus à nobis necessitas exigit argumenti. sic enim se habet:

VIII. GERMANI EPIST. AD IOANNEM ARCHIEPISCOPVM SYNNADOS.

E Epistolam sanctitatis tuæ Tarasius glorioſus Patricius nobis tradidit, in qua de Theophilo Episcopo Nacoliæ scriptum fuit. Significamus autem hoc priusquam à sanctitate tua accepissemus litteras, nos ipsum Theophilum conuenisse, perscrutatosque, quænam illius mens, quæve sententia in causa illa, de qua audieramus, esset. Hanc autem nobis apologiam obiecit (oportet autem, vt tuæ sanctitati omnia pro mediocritate mei ingenij scribam) dicebat se instructum sacra Scriptura dicente: Nullam facies similitudinem ad adorandam illam, neque in cælo desuper neque super terram. Deinde dixit: Non oportet manufacta adorare, hoc est, quæ manu hominum elaborata sunt.] intelligis Lector, ab Imperatore non domesticos tantũ, sed & Episcopos in transfuersum actos. Magna planè fuit ista tentatio, quum progrederetur impietas regio diademate insignita. Numquam hactenus acciderat in Ecclesia Dei, vt cùm multi fuerint Imperatores hæretici, ex iis aliquis extiterit hæresiarcha, vt modò accidit: augebatur verò inde periculum, cum vix aliqua

aliqua alia hæresis esset inueniri, quæ maiorem sibi vendicaret ex diuina Scriptura auctoritatem, cùm sexcenta fermè sit numerare loca, in quibus de non adorandis manufactis, expressum sit diuinum mandatum. A

IX. THEOPHILI LAPSI ET GERMANI CONGRESSVS.

Sed quæ subiicit Germanus attende: Cùm verò (inquit) sanctos Christi Martyres veras Christi margaritas omni honore dignos arbitremur, & intercessiones eorum postulemus: non potui illi non respondere. Christianorum itaque fidem, cultum, & adorationem in vnum & solum Deum consistere dixi (quemadmodum scriptum est) tum ab iis qui in cælo sunt sanctis & intelligibilibus incorporeis potestatibus, tum ab iis qui in terra sunt, quotquot veritatis viam nouerunt. Quemadmodum in omnibus Ecclesijs sancta laudatur & glorificatur Trinitas in vnica dominatione & deitate. Quemadmodum & nos vnum Deum confitemur (neque aliquis est præter eum, qui ex potestate illius dominatur per sæcula, qui ex non existentibus cuncta produxit, tam quæ visibilia sunt, quàm quæ inuisibilia) hoc est, Patrem, Filium, & sanctum Spiritum, sanctam consubstantialem viuificantem Trinitatem, in qua credentes, confitentes baptizati sumus. Quemadmodum tradidit Deus Verbum existens incarnatum, vnus ex sancta & incomprehensibili Trinitate Dominus noster Iesus Christus, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. B

X. DE CVLTV SANCTORVM RATIO REDDITVR.

Hic sanè creaturas non adoramus, Absit: neque cultum diuinæ dominationi debitum in conseruos deducimus, Absit. Neque Principes aut Regẽ super terram adorantes, æqualem illis cum Deo adorationem præstare videmur. Nam & propheta [a] Nathan apparet, in terra cùm esset, Dauid adorasse, quamquam hominem & Regem; neque tamẽ ob id reprehensus est, quòd hominem iuxta Deum adorauit. Neque imaginum ex cera & colore effigiationem in errorem perfectionis diuini cultus suscipimus. Non enim inuisibilis Dei imaginem, aut similitudinem, aut figuram, aut formam expressam; quin etiam ipsorũ sanctorum Angelorum præstantes ordines neque intelligere neque inuestigare omnino possumus: sed quando vnigenitus Filius, qui in sinu Patris existens, suam creaturam ex mortis addictione reuocando, Patris & sancti Spiritus beneplacito homo fieri dignatus est, non aliter ac nos carnem & sanguinem assumens, & vt inquit magnus Apostolus: [b] Per omnia nobis similis factus, excepto peccato. Igitur humanitatis illius characterem & iuxta carnem indiscretæ hominis formæ imaginem figurantes, ipsius incomprehensibilẽ deitatem atque inuisibilem (vnde ea quæ nostræ fidei præcipua sunt nascuntur) ostendere nequimus. Non enim iuxta phantasiam & vmbraticè nostram naturam sibi vniuit, vt quidam ex veteribus hæreticis errantes tradiderunt: verùm re ipsa, vereque homo perfectus per omnia, excepto (quod nobis ab hoste insitum est) peccato, factus est. C

[a] 3. *Reg.* 1.

[b] *Hebr.* 9.

XI. CVLTVS DEIPARAE.

Hanc ob causam in fide certi sanctæ illius carnis characterem in imaginibus delineantes salutamus, & cultu & honore omni quo decet dignamur, nec ob aliud nisi in recordationem diuinitatis eius & viuificæ & expressæ humanitatis. Eadem ratione & intemeratæ eius iuxta carnem Matris sanctæ Deiparæ Virginis similitudinem referimus, hoc modo ostendentes, quòd mulier iuxta naturam existens, & à nostra massa haud quaquam aliena, Deum inuisibilem & omnia manu sua continentem vltra omnium, & hominum & Angelorum existimationem in ventre suo conceperit, & ex se incarnatum genuerit. Etenim ob id eam & verè & propriè veri Dei Matrem veneramur & magnificamus, & quauis visibili & inuisibili creatura superiorem reputamus. D

XII. MARTYRVM CVLTVS.

Ad hæc sanctos Martyres Christi, Apostolos, Prophetas, conseruos nostros, & veros Dei ministros, bonis operibus & diuina prædicatione veritatis, item perpessione pro ipso Deo afflictionum glorioſos, amicos Dei veros, quibus etiam ipse magnam loquendi confidentiam dedit, admiramur, & beatos prædicamus, nec non ad recordationem fortitudinis eorum & rectam pro Christo seruitutem, similitudines eorum depingimus: non quòd de diuina natura participent, per hoc demonstrare volentes, neque debitum tantummodò diuinæ potestati & gloriæ honorem illis tribuentes: verùm desiderium nostrum & amorem, quo erga eos affecti sumus, ita declarantes. Nam quæ per auditionem tamquam vera credimus, hæc etiam per pingibilem imitationem ad stabiliorem nostram instructionem collocamus. Quando & ipsi Sancti Dei in vnum & solum Deum cultum adorationis, & glorificationem ac procreationem conseruantes, pro Christo sanguinem suum effuderunt, & veræ confessionis coronam acceperunt. E

XIII. Hæc imaginum apparatus ratio est, non quòd nos adorationem in spiritu & veritate incomprehensibili & inuestigabili deitate decentem in manufactas imagines, aut in opera

A ra hominum arte facta, aut in ea quæ subsunt Deo, siue visibilia sint, siue inuisibilia, transferre studeamus; verùm vt dilectionem nostram, quam iustè in sanctos Dei seruos habemus, per istum modum exhibeamus. Et per honorationem illorum, in eum qui per illos glorificatus est, quique illos glorificauit in confessionem potentiæ suæ Christum glorificationem & cultum referimus: ita vt nos imitatores fortitudinis eorum & dilectionis erga Deum per bonorum operum contra passiones resistentiam fiamus.

XIV. Hunc autem esse imaginum in Ecclesia Dei vsum vnusquisque per hanc institutionem cognoscat, neque aliunde nos spem salutis siue in hoc mundo, siue in futuro sæculo expectare, nisi ab vnigenito filio Dei, qui simul cum Patre & Spiritu sancto diuina dona largitur: non enim aliud nomen per quod saluari queamus ab hominibus, datum est. At si Domini & Saluatoris nostri, item intemeratæ matris eius veræ Deiparæ, necnon Sanctorum imagines salutamus; confestim etiam fidem & dispositionem mentis erga illos habemus: sed vnum Deum sine principio, sine fine, qui omnia in manu sua habet, factorem nostrum & omnis creaturæ, & verè Saluatorem, habentem potestatem in cælo & in terra, pro genere humano hominem factum agnoscimus. Ancillam autem & matrem illius existentem, verè pro genere nostro intercedentem præsentissimè, ita vt Dominus quidem noster salutem dispenset, illa verò materno affectu pro nobis poscat, agnoscimus. Sanctos denique omnes tamquam conseruos nostros & eiusdem nobiscum naturæ participes, gratissimos Dei ministros (vt dictum est) & hac gratia à Deo donatos, vt beneficia à Deo data nobis ministrent, curationes inquam morborum & periculorum liberationes, quando per memoriam eorum inuocatio Dei fit, quatenus nobis in hymnodiis & glorificationibus possibile est (memoria enim eorum cum encomio celebrata, vt ait Scriptura [a]) agnoscimus. B

C [a] *Prou.* 10.

XV. THEOPHILI EPISC. CONVERSIO.

Hæc igitur omnia Theophilo Nacoliæ Episcopo proposuimus: quæ sanè & suscepit, & vt diuina, confessus est se seruaturum: neque quidquam ampliùs dicturum aut facturum, quod aliis possit esse offendiculo, aut tumultum excitare. Hæc igitur cognoscens vestra sancta congregatio; illum ampliùs, nisi in eumdem errorem labatur, vexare non pergat, sed tam ipsum cum litteris nostris transmissum, & satisfactionem illius condescendentiæ accipiens, contenta esto. Pro potentissimis nostris dominis & Imperatoribus, vt quàm diutissimè viuant & victores declarentur, precetur: Oret etiam, vt Christianorum populo pax Dei contingat quæ omnem mentem exuperat.] hactenus S. Germanus ad Ioannem Synnados Archiepiscopum de Theophilo ad pietatem restituto. Verùm non stetisse in proposito, sed in errorem esse relapsum, quæ sunt dicta testantur, confessioneque Patrum septimæ Synodi constat, adeò per hominem esse propagatum errorem, vt idem auctor sit nominatus tantæ blasphemiæ. nam de eo Tarasius in sanctæ Synodi actione quarta hæc dixisse reperitur: Venerandi fratres (quemadmodum prædixi) inductio peregrinæ istius nouitatis a prædicto Episcopo Nacoliæ initium cœpit.] si ratio tantùm habeatur Episcoporum; verùm ipse Imperator primus auctor ab omnibus declaratur, vt quæ sunt dicta superius docent. PRO HAERETICO IMP. ORARE MANDAT S. GERMANVS. D

XVI. Ceterùm idem S. Germanus de prima origine agens erroris huius, à Iudæis primùm inde à Sarracenis manasse docet, illapsumque eo modo quo dictum est in Christianos. Etenim de his prolixam scribens epistolam ad Thomam Episcopum Claudiopolis idem S. Germanus de his fusiùs agit. Recitata est dicta epistola in posteriori Nicæno Concilio, ex qua hìc pauca describenda putamus, vt quæ eius fere exordio ait: Vt fraterna approbatione mentem nostram aperiamus, breuibus quæ de ea re nobis cognita sunt, dicemus. Illud in primis subijcientes, oportere nos omnem vanam nouitatem * obseruare, & maximè cum in fide in Christo populo discordiæ tumultus & scandali argumentũ suboriatur. Deinde in Ecclesijs consuetudo longi temporis tenenda est.] Quod autem ad consuetudinem spectat, in principio nascentis Ecclesiæ viguisse vsum sacrarum imaginum pluribus docet, eumque firmatum non subsequenti vsu tantùm, sed etiam sententiis sanctissimorum Patrum, quos citat. Quod autem ad contradicentes & hoc improbantes pertinet, ista subiicit: E

* considerare,

XVII. Hoc igitur cognoscere oportet, non solùm nunc, verùm sæpiùs, idque maximè Iudæos nobis opprobrio vertisse, cùm tamen idololatriæ serui & ministri vere semper extiterint, non sanè aliam ob causam, quàm vt fidem nostram inuiolatam contaminent. cùm autem in manufacta inuehuntur, eaque auferre studeant, non hoc agunt, vt diuina natura omni-

bus visibilibus & sensibilibus superior cognoscatur; sed omne studium, cultusque eorum huc vertitur, quo diuinam naturam humilient. Sed hos satius fuerit relinquere. Quid enim aliud quàm canes sunt latrantes contra ouile Christi? Sarracenis autem (quandoquidem & ipsi ea de re aliquid dicere velle videntur) sufficiat quòd in eremo lapidi inanimato sacrificia faciant, acclamentque hac voce, Chobar, quod à patribus acceptum per puerilia mysteria & festa peragunt. Christianis verò, quibus per vniuersum orbem terrarum sub vnum Euangelij iugum videlicet (vt Prophera inquit) seruientibus Deo character propriissimus est fides & confessio in vnum Deum &c.] hæc pluribus docens, longè abesse tradit, vt Christiani colant idola, vtpote quòd nemo sit in Ecclesia, qui intuitus Sanctorum imagines, alicui earum dicat, Gloria tibi Deus, & Deum putet, licet tamen ante eas lumina ponat, vel suffitum admoueat, vt moris erat. additque ex eiusmodi cultu Sanctorum frequentia scaturire solere miracula inuocantibus eos Sanctos, quorum sunt imagines veneration expositæ, meminitque de sanctissimæ Dei genitricis picta imagine in Sozopoli existente, ex cuius manu vnguenti scaturigines emanant.

XVIII. Apponit & inter alia eiusmodi contestationem, dicens: Scandalizare aliquem, intolerabile & horrendum iudicium affert illis qui intendunt. Nunc autem & totæ ciuitates, & hominum congregationes non parum hac de re tumultuantur. caueamus omni studio, ne huius rei auctores simus. Ante omnia verò prouidendum est, ne à sententia permuteris, ne ex hoc inimici nostri, & hostes Crucis Christi supercilium eleuent contra fidem nostram, dicantque: Hucusque Christiani errauerunt: nisi enim institutum suum idololatriam cognouissent, non sanè nunc manufacta abijcerent. Quod ipsum quantum contumeliæ, subuersionisque fidei in Christũ conciliet, quisquis agnoscere potest. Nam qui semel errarint, eos in viam reducere difficile est, vt qui à veritate alienãtur. Quid autem dicere oportet, cùm videamus Reges nostros & Imperatores ex propria erga Deum affectione pro sua statua salutiferam Crucem, gloriationem sæculi erexisse. &c.] Hæc in sancta Synodo, vbi lecta adeò probata sunt, vt secundùm ea quæ audiuissent, subiecerit post veram de his confessionem anathematismos in hæc verba:

XIX. ANATHEMATISMI EX SCRIPTIS S. GERMANI IN ICONOCLASTAS. Credentes vnum Deum in Trinitate laudatum, venerandas imagines veneramur. Qui sic non credunt: anathema: qui aliter sentiunt, longè ab Ecclesia abijciantur. Nos veteri Ecclesiæ legislationi insistamus. Nos Patrum statuta conseruemus. Nos qui addunt aut auferunt aliquid de Ecclesia: anathematizauimus. Nos venerandas imagines salutamus. Nos qui sic nolunt: anathemati subijcimus. Christianorum accusatoribus, videlicet Iconoclastis: anathema. Qui ex scriptura sancta contra idola dicta in sanctas imagines detorquent: anathema. Qui sacras imagines idola vocant: anathema. Qui dicunt Christianos tamquam deos imagines amplecti: anathema. Qui communionem habent cum ijs, qui sacras imagines reijciunt aut contemnunt: anathema. Qui dicunt præter Christũ aliquem nos à cultu idolorum liberasse: anathema. Qui dicere audent sanctam Catholicam Ecclesiam idola vmquam accepisse: anathema.] hæc tunc ibi dicta, hîc autem recitata, quòd ijsdem scriptis sancti Germani litteris à Patribus apposita fuerint. Sic igitur (vt vidisti) primus coryphæus, qui contra Iconoclastas in Oriente vexillum confessionis erexerit, scriptis hæresim impugnando, Germanus fuit Constantinopolitanus Episcopus.

XX. Post ipsum verò sanctus Ioannes Damascenus nobilibus parentibus ortus Damasci, doctissimus ipse quidem, cùm & Romanam fidem ab incunabulis ab Italo homine, Cosma nomine, ceu lac purum ebibisset. Hic vbi tempus vidit opportunum, intrepidè prosilijt in arenam, tribus editis orationibus pro sacrarum imaginum cultu, quo funiculo triplici in cultu veræ religionis Catholici tenerentur; eodemque, veluti facto flagello, impij manu Domini flagellarentur. Iste quidem vbi accepit ab Imperatore promulgatam esse blasphemiam: ad confodiendum monstrum arma parauit illa, quæ tum ministrabat occasio, cùm videlicet pro defensione sanctarum imaginum cultus, in condemnationem recèns emergentis erroris cœpit epistolas scribere ad diuersos, per quos eædem in alios spargerentur, sicque fieret, vt vbi contigisset sparsum esse venenum, citò adesset quo curarentur antidotum. Erat enim celebre nomen Ioannis, cùm generis (vt superiùs dictum est) nobilitate, tum quod ipse ferme solus inter Christianos, sicut & pater eius, ob virtutum eminentiam, quæ solet semper libera etiam hostibus dominari, apud Sarracenos veneration, & Principem Sarracenorum primum vendicauerat sibi locum, vt olim Daniel apud Regem Assyriorum, vel Ioseph apud Regem Ægyptiorum. Non extant ipsæ quidem

IOANNES DAMASCENVS FORTIS PROPVGNATOR CATHOLICAE FIDEI.

datæ hoc tempore à Ioanne ad diuersos epistolæ, sed tantùm mentio de illis apud Ioannem Ierosolymorum Episcopum. Sed quales illæ essent, ex aliis eius lucubrationibus eodem argumento conscriptis quisquis poterit facilè assequi, nempe fuisse aculeatas, ad feriendos aduersarios benè dispositas, & loricatas ad defensionem paratas. Satis namque illæ visæ sunt hoc exordio pugnæ, tamquam in velitatione ad armandum fideles; posteà verò cùm fortius atque vehementius ingruit prælium, validiora parauit arma, illa nimirum, quæ hactenus in sacro armamentario sanctæ Ecclesiæ Catholicæ integra asseruantur: tres illæ videlicet orationes de imaginibus inscriptæ, quæ pro imaginibus promulgatæ leguntur. quando autem illæ ab eo fuerint elucubratæ, eiusdem sancti testificatione, suo loco dicturi sumus.

Ita quidem nobilis athleta Ioannes: quem si quis hac ex parte Dauidi comparauerit aduersus leonem insurgenti, puto quidem scopum veritatis attinget. Quod ille Saul, necessitate cogente, ista de se magnificè prædicaret: [a] Quando veniebat leo vel vrsus, & tollebat arietem de medio gregis: persequebar eos & percutiebam, eruebamque de ore eorum: & illi consurgebant aduersus me, & apprehendebam mentum eorum & suffocabam, interficiebamque eos. Nam & leonem & vrsum interfeci ego seruus tuus.] istud quidem & ipse Ioannes videtur expleſſe, cùm in Leonem Isauricum insilientem in ouile Catholicum insurrexit, tenensque rabidum mentum, abstraxit ex ore prædam, dum ab eo seductos reuocauit ad vitam & reduxit ad caulas; tunc & ipse Leo extinctus penitus videri potuit & suffocatus: tum potentia veritatis victa impietas atque prostrata fuit. Ita Deus eligit infirma mundi vt confundat fortia. Siquidem non Imperatorem obijcit aduersus Imperatorem exercitibus repugnantem, sed stylo certantem; quo vno potentissimo telo ipsum ita perterruit, vt quod viribus diffideret, ad fraudem parandam, qua eum è medio tolleret, improbus se conuerterit. Quomodo autem ista se habuerint, inferiùs suo loco dicturi sumus. modò autem quæ sunt hîc breuiter enarrata, pariter sincera fide testata, omnique ex parte firmata posteris relinquamus. XXI. IOANNES IN LEONEM VIRILITER PVGNAT.

[a] 1. Reg. 17.

Ioannes Patriarcha Ierosolymorum in vita eius, quam scriptam posteris tradidit, habet in primis ista de Ioanne post parentis obitum à principe Sarracenorum in aulam importunè vocato. At verò Sarracenorum princeps Ioannem accersens, eum primarij consiliarij dignitate ornauit. recusabat autem ille, vt cuius cupiditas aliò tenderet. Verùm ita tandem coactus est, vt iam repugnare non posset. Itaque in maiore quàm eius pater, dignitatis gradu constitutus est. Tum autem Leo Isauricus Romanum Imperium gubernabat, qui aduersus venerandas imagines, ac rectè de religione sentientem Ecclesiæ cœtum erat tamquam leo rapiens rugiens: nam & illas belluina insania igne comburebat, & earum adoratores rapiebat ac delebat: tyranniceque impietatis dentibus miserum in modum laniabat. Quæ postquam ad Ioannis aures peruenerunt, Eliæ zelum atque cognominis sui Baptistæ reprehendendi libertatem imitatur, eum videlicet etiam ante vnctionem inuisibiliter vngente spiritu, ac verbum Dei veluti spiritus gladium incidendi facultate præditum, ad ferinæ illius mentis dogma, tamquam caput amputandum obijcit. Ad Orthodoxos itaque quibus notus erat, pro venerandarum imaginum honore libellos epistolares mittebat, quibus illud eruditissimè demonstrabat, diuinarum imaginum adorationem necessariam esse; ipsosque hortabatur, vt alijs eadem commemorarent, suasque epistolas omnibus ostenderent: atque omni oratione ac studio nouus ille veritatis pugil ad hoc incumbebat, vt epistolæ suæ, velut per orbem quemdam è piorum manibus ad piorum manus transirent, sicque recta doctrina confirmaretur. Ac Pauli instar omnem correctionem adhibebat, vt si non pedibus, at certè per epistolas terram vniuersam veritatis prædicatione in orbem complecteretur.] hæc de Ioanne Ioannes. Quæ autem hæc sint subsecuta, & quas Leo Imperator in eum sit molitus insidias, suo loco dicturi sumus. XXII. IOANNES DAMASCENVS CONSILIARIVS REGIS. IOANNES DAMASCENVS PVGNAT PRO VERITATE.

IESV CHRISTI | GREGORII PAP. II. | LEONIS ISAVR. IMP.

ANNVS 728. | ANNVS 15. | ANNVS 13.

I. LEO IMP. PRODITIONE AGIT VT DEPONAT S. GERMANVM.

ANNVS Redemptoris septingentesimus vigesimus octauus Indictione vndecima notatus adest, quo ingraueſcente magis persecutione Leonis Imperatoris aduersus Orthodoxos: cùm ipse præ ceteris sibi aduersantem fuerit expertus S. Germanum Episcopum Constantinopolitanum: quomodo eum throno pelleret, animo agitare cœpit. Mireris Leonem affectare mansuetudinem, non insilire in ipsum impetu & deuorare (vt cupiebat) sed fraudibus agere, aliquamque venari si posset & captare occasionem, vt iusto aliquo simulato prætextu, eum à sede deijceret. Ad scelus operandum idoneum ministrum inuenit nouum Iudam, eius discipulum Anastasium, quem ad proditionem faciendam redemit promissione Episcopatus eiusdem Constantinopolitanæ Ecclesiæ. B

II. GERMANI VATICINIVM DE ANASTASIO PRODITORE.

Non prætermerunt hæc Germanum, vt qui diuino reuelante spiritu, non præsentia tantùm cognita habuit, sed futura prædixit, quæ multos post annos eidem infelicissimo ventura essent, prout Theophanes docet, qui & illud narrat; contigisse nimirum, vt idem Anastasius cùm aliquando suum sequens Episcopum ad Imperatorem ingredientem, percalcarit pedibus magno animi fastu oram stolæ sancti Pontificis: ad eum ille conuersus propheticum hoc prænuntiarit oraculum, dicens: Non effugiet tempus à te ingrediendi Duppin.] locus hic publicus erat regiæ ciuitatis populorum frequentiori cœtu reliquis præstás. Quod vaticinium tunc cognitum, & in memoriam reuocatum fuit, cùm impleri contigit. Cùm videlicet Anastasius, pulso Germano, Episcopus factus esset, diuque sedisset, ex eo quòd tyrannum coronasset Arthabasdum Constantini Copronymi cognatum, ab eodem Copronymo, post tyrannum extinctum regnante, fuit iste magistri proditor Anastasius asino impositus verso vultu, summaque infamia & ludibrio totius populi per Duppin publicè circumductus. Tam nobilem pompam eius Episcopatus, ante quindecim fermè annos, propheticè cognitam eidem prænuntiauit sanctus Germanus; qui imitatus Christum Redemptorem, tolerauit perfidum proditorem. Porrò deiectionem S. Germani è throno post annum sequentem contigisse suo loco dicturi sumus. C

III. LEO IN IOANN. DAMASCENVM TENDIT INSIDIAS.

Qui igitur S. Germano (vt vidimus) Leo Isauricus tetendit insidias ad perdendum eum, idem cùm sciisset se scriptis Ioannis Damasceni fuisse haud mediocriter læsum: vt in eum vlciscetur, ad fraudes pariter se conuertit, in quibus concinnandis ipsi fuit diutiùs laborandum, quòd non haberet præsentem hominem, nec suæ potestati subiectum, immò apud Sarracenos, & quidem inter proceres eorum & principes collocatum, nempe (vt anno superiori dictum est) à principe Sarracenorum in primum locum Consiliarium adscitum. Quodnam autem fraudulentus homo machinamentum in eumdem excogitarit: accipe à Ioanne Patriarcha Ierosolymitano, res ab eo gestas sic prosecuto: D

IV. Vbi ab Imperatore compertum est (Ioannem scilicet scriptis suis magnopere esse conatum, vt exortam hæresim profligaret) accersitis nonnullis, qui eadem cum ipso de religione sentiebant (siquidem indignissimè ferebat impietatem suam Ioannis epistolis traduci, aperteque peruulgari) negotium ipsis dedit, vt imposita sibi pietatis larua omni studio atque conatu id agerent, vt per colloquij speciem, epistolam quamdam Ioannis manu scriptam nanciscerentur. Quamobrem vitij propagatores nullum (vt dici solet) funem mouere, fraudemque tegere, atque id quod ipsis imperatum fuerat, inuestigare destiterunt, quoad inuentam epistolam Imperatori tradidissent. Ille autem accitis quibusdam notarijs suis, epistolarum Ioannis exemplar ad imitandum ipsis proposuit, in hoc nimirum, vt & scripturæ notas & ipsius sententias ac verba exprimerent. Cùm igitur multos qui ad eam rem ipsi operam nauarent, inueniisset: tum denique iussit, vt epistolam tamquam ex Ioannis persona ad ipsum impium Imperatorem scriptam exararent, cuius hæc sententia esset: E

V. EPISTOLA FICTA NOMINE IOANNIS.

Salue Imperator. Maiestati tuæ hoc nomine gratulor, quòd eamdem nobiscum fidem tenes, tuæque Imperatoriæ præcellentiæ cultum ac venerationem quam debeo, tribuo. Eaque de causa illud tibi significo, vrbem hanc nostram negligenter omnino custodiri, atque Agarenorum præsidium quod hic est, exiguum & infirmum esse. Quare per Deum te

CHRISTI 728. | GREGORII PAP. II. 15. | LEONIS ISAVR. IMP. 13.

A te obtestor, vt huius ciuitatis commissetatione afficiaris, atque ingenti & strenua manu præter omnem expectationem missa, quæ aliò sese proficisci simulet, vrbem sine vllo labore obtinebis. Ad id enim ipse quoque non mediocrem opem tibi afferam: quandoquidem & vrbs & regio vniuersa in mea pænè potestate est.

VI. LEONIS IMP. EPISTOLA AD REGEM SARRACENORVM.

Hac epistola conscripta, ex eadem animi peruersitate impius ille alteram ad Sarracenorum principem epistolam confinxit hoc exemplo:

Nihil pace beatius atque amicitia fortunatius esse censeo: ac propterea pacis fœdera seruare, laudabile ac Deo gratum est. Proinde nihil antiquius duco, quàm amicitiæ fœdus, quod tecum sanxi, firmum atque inuiolatum conseruare: quamquam ad illud clàm infringendum, ac versutè violandum à Christiano quodam, qui sub tua ditione atque Imperio est, crebris ipsius litteris incitor; quibus illud certò confirmat, se mihi ad vrbem B tuam in meam potestatem redigendam, ingentem opem allaturum esse, si ingentem exercitum eò misero. Vnde etiam vnam ex ipsis ad me missis epistolis ad te misi, vt ijs quæ ad te scribo, fidem conciliem, atque intelligas quàm in tuendis amicitiis veræ ac sinceræ fidei sim: simul etiam eius qui ad me hæc scribere ausus est, improbitatem ac fraudem perspectam habeas.

VII. REX SARRACENORVM IN IOANNEM COMMOTVS.

Ambas has itaque litteras ille, vt nomine Leo, ita & serpentina versutia præditus per quemdam ex suis ad Barbarum misit. Ille autem his acceptis, Ioannem accersit, ac fraudulentam ipsam epistolam illi ostendit. Qua perlecta Ioannes, litterarum quidem formas suis similes esse confessus est, se autem ea quæ in ipsis continerentur, prorsus ignorare, nec vmquam sibi huiusmodi quidquam in mentem venisse. Nec verò cùm epistolam eam legisset, eum fugit, quónam dolo, quibúsve insidiis hæc aduersum se comparata essent. C Verùm ille Christi inimicus Princeps ad ea quæ à Ioanne dicebantur, perinde erat ac asinus lyram audiens (velut est in prouerbio) atque à bonis quidem & cum veritate coniunctis verbis obmutuit, atque non ita obticuit, quin iniquum facinus imperaret. Nam nulla mora interposita, dexteram Ioannis amputari iubet. Cumque ille ab eo precibus peteret, vt purgandi sui causa, atque vt impij Imperatoris furorem in se exponeret, breue quoddam temporis spatium sibi concederetur; à Barbaro tamen, vt cui furor mentem omnino ademisset, id impetrare non potuit.

VIII. IOANNI PRAECIDITVR DEXTERA.

Itaque dextera ea, quæ scriptis suis virtutem Orthodoxis in Deo fecerat, excisa est: dextera, inquam, ea excisa est, quæ homines Domini odio pertcitos refutabat: atque pro atramento, quo, cùm imaginum adorationem litteris mandaret, priùs tingi solebat, suo cruore perfunditur. Deinde excisa hæc manus à Domino (vt sic loquar) in foro suspensa est. D Cùm autem aduesperascet, ac Ioannes Tyranni indignationē sedatam atque compressam esse coniiceret, legationem ad eum misit, supplex rogans & obsecrans, atque huiusmodi verbis vtens: Dolor mihi ingraueſcit, meque intolerandum quemdam in modum excruciat, neque acerbitatis aculeo leuari possum quamdiu præcisa mihi manus in aëre pendet. Hanc igitur, quæso, donari mihi iubeas, vt ea humo condita, doloris acrimonia relaxetur. His precibus statim cessit Tyrannus; redditaque est viro iusto manus.

IX. IOANNIS PRECES AD DEI GENITRICEM.

Qua accepta, ille ad oratorium, quod domi habebat, ingreditur, pronoq; omnino corpore, ante diuinam imaginem, quæ Dei genitricis effigiem gerebat, prouolutus, excisámque manum pristinæ suæ commissuræ admouēs, intimo pectore ingemiscit, ac cum lachrymis exclamans, illam ad misericordiam propensissimam hunc in modum obsecrare cœpit: Domina & castissima Mater, quæ Deum meum peperisti, diuinarum imaginum causa dextera mihi manus amputata est: E neque enim te fugit, quid Leonem in furorem coniecerit. Quare quàm celerrimè accurre, & manui meæ medicinam adhibe. Dextera Excelsi quæ ex te incarnata est, per tuam intercessionem virtutes multas efficit. Tuo itaque rogatu meam quoque dexteram obsecro sanet, vt tuas, quemadmodum concesseris, Filiique ex te incarnati laudes modulo concentu, ô Dei genitrix, litteris consignet, atque Orthodoxo cultui adiumento sit. Potes enim quidquid lubet, vt Dei Mater.

X. MANVS IOANNI DIVINITVS RESTITVTA.

Hæc Ioannes lachrymis dicens obdormiuit, atque in somnis Dei genitricis imaginem videt, placitis & lætis oculis ipsum intuentem, ac dicentem: Ecce sanitati est restituta manus tua. Iam ergo sine vlla cunctatione, quemadmodum nunc pollicitus es, eam [a] scribæ velociter scribentis calamum effice. Experrectus igitur ille qui sanus fuerat, cùm excisam manum contemplaretur, eamque sanatam conspexisset, [b] spiritu exultauit in Deo salutari suo atque ipsius matre: quoniam fecit ipsi magna qui potens est; pedibusque stans, manus

[a] *Psal.* 44.
[b] *Luc.* 1.

manus in altum extulit, carmenque quod tempori maximè conueniret, cecinit; totaque nocte vnà cum vniuersa familia lætabatur; ad grati animi significationem canticum nouum Deo cantans ac dicens: [a] Dextera tua Domine magnificata est in fortitudine: Dextera tua manum meam amputatam sanauit, ac per eam hostes, qui venerandam tuam ac genitricis tuæ imaginem honore minimè prosequuntur, conscindet; atque in multitudine gloriæ tuæ aduersarios, imaginum fractores per manum meam confringet. Erat itaque illi nox ea, dies & non nox, ac lumen & non tenebræ (licet autem hoc loco Prophetæ vocem cum alia immutatione vsurpare) erat illic nox purè epulantium, & [b] sonus exultationis in iusti viri tabernaculo.

[a] *Exod.15.*

[b] *Psal.41.*

XI. Hæc porrò non occultè in silentio peragebantur, verùm admirandus ille sonus atque continua illa iubilatio ad vicinos & eos qui in orbem habitabant, sese diffundebat. Ex quo factum est, vt confestim quidam ex Christi inimicis Sarracenis Principem suum adirent: Ioannis dexteram minimè abscissam esse affirmantes, verùm alij cuipiam, seruo puta, aut alioqui ipsi ministranti, qui beneuolentia erga eum ductus, seipsum domini loco huic supplicio exposuisset: eos autem quibus huiusmodi sectio imperata fuisset, pecunia corruptos pœnam in alium transtulisse: En enim Ioannes (inquiebant) domi desidens canit, ac perinde oblectatur, ac si nuptiale festum celebraret, epithalamiumque aliquem cantum ederet; immò & huiusmodi lætitiam ipsius exultatio superat. Hoc nuntio allato, statim Ioannes accersitur. At cùm venisset, exectam dexteram extendere iubetur. Qua demonstrata, certo Dei matris consilio ac prouidentia linea quædam in ea elucebat, verissimam excisionem esse ostendens. Tunc igitur ex eo Barbarus quæsiuit, quisnam medicus ipsum in sanitatem asseruisset, ac quænam medicamenta imposuisset? Ille clara & ingenti voce miraculum prædicat: Dominus meus (inquit) omnipotens medicus, cuius vis ac potentia orationem pari pede comitatur, in sanitatem me vendicauit.

MIRACVLVM DIVVLGATVR.

XII. Ad hæc Barbarus: Quantum coniectura assequor, ô homo, id quod passus es, insons passus es. Ac velim illud nobis ignoscas, quòd præcipiti & inconsiderata sententia supplicium tibi intulimus. Tu verò pristinum munus ministrabis, principemque inter consiliarios nostros locum obtinebis. Neque enim post hæc nisi de tuo consilio ac sententia quidquam facturi sumus. Ille autem humi prostratus adorauit, pronusque iacens eum perdiu rogauit, vt id sibi remitteret, aliamque viam multo iucundiorem & optabiliorem ingredi permitteret, eius qui ait: [c] Ego sum via, vestigijs inhærere. At Barbarus potestatem minimè faciebat; eratque cernere tamquam gladiatores quosdam, Barbarum & virum iustum inter se pugnantes. Ille autem multis mundi vinculis Ioannem coërcere contendebat; hic contrà magnam vim ac studium adhibebat, vt ea rumperet, atque Angelicis pennis in sublime volaret. Quin illud quoque fortasse nec immeritò dixerit quispiam, quòd improbi spiritus à siniſtro latere animum Barbaro addebant, atque ad alliciendum Ioannis animum eum acuebant. atque luculento tandem cum præconio vincit gladiator meus. omnesque aduersarij illecebras tamquam paruulorum sagittas ducit, victorque discessit illustri vitta caput redimitus, domumque læto atque hilari vultu ingreditur qui priùs mœstus ac tristis excesserat.

REX SARRACENORVM PROPENSIOR ERGA IOANNEM.

[c] *Ioan. 14.*

XIII. Cumque duæ ipsi Dominicæ sententiæ propositæ essent: altera quæ hoc statuerat, vt facultates suas venderet, ac pauperibus distribueret; altera vt domos & agros aliaque omnia Domini causa relinqueret: ita se comparauit, vt nec in priori temporis aliquid sibi terendum putaret, ne fortè ea res sibi moram afferret; nec item in secunda, nisi facultates suas temerè relinqueret, inter eos qui sanguine ipsi coniuncti erant, lites atque conflictationes orirentur, aliis nimirum aliud quoddam hereditatis capessendæ ius proferentibus. Verùm inter vtrumque graditur, atque confestim bonis in pauperes, captiuos seruos suos, quos etiam libertate donauerat, & cognatos distributis, atque diuinis templis consecratis, quemadmodum ex matris vtero nudus exiuerat. sic etiam, necessariis iudumentis exceptis, nudus è mundo excessit. Ac Ierosolymam profectus, cùm in his venerandis locis orationis munere (vt par erat) perfunctus fuisset, tamquam ceruus diuina siti flagrans, in solitudinem contendit, atque ad diuini Sabæ Laurum se confert, comitem & socium nō itineris dumtaxat, sed instituti etiam Cosmam habens, qui eam dē cum ipso educationem ac disciplinam habuerat.] Quæ autem hæc sit secuta optimè instituta vita monastica, idem auctor latè prosequitur: sed hæc nobis modò satis ad institutum. Quomodo autem posteà alios libros elaborauerit aduersus Iconoclastas, suo loco dicturi sumus.

IOANNES DAMASCENVS MONACHISMVM AMPLECTITVR.

Quod

A Quod ad res Occidentales pertinet, hoc anno, Indictione videlicet vndecima, Longobardi Sutrium munitionem ab Ecclesia abstulerunt, de quo ista apud Bibliothecarium: Eo tempore per vndecimam Indictionem dolo à Longobardis peruasum est Sutrense castellum, quod per quadraginta dies ab eisdem Longobardis possessum est. Sed Pontificis continuis scriptis & commonitionibus ad Regem missis (quamuis multis datis muneribus) quamuis suis omnibus nudatum opibus, donationem beatissimis Apostolis Petro & Paulo antefatus emittens Longobardorum Rex restituit atque donauit.] hæc Anastasius. XIV.

B SEPTINGENTESIMVS vndetrigesimus voluitur annus duodecima Indictione, quo Imperator icto fœdere cum Luithprando Rege Longobardorum res Italiæ in tutum collocare visus est, alliciens ad id eumdem Regem spe potiundi monarchia totius gentis Longobardorum, Ducibus omnibus ademptis, Exarcho ad id præstandum opitulante. Ex quo etiam fœdere clades imminebat Vrbi, quæ ab Imperatore defecerat; & Gregorij Papæ exitium, in quem toties vidimus Imperatorem suos immisisse magistratus. sed diuinum auxilium affuit, vt machinamenta ista omnia citò dissoluerentur. Quomodo autem id acciderit, ab Anastasio audiamus, qui primū in his quæ ad tempus spectant, hæc accidisse ait hoc anno duodecima Indictione: Eodem, inquit, tempore sepè dicti Eutychius Patricius, & Luithprandus Rex inierunt consilium nefandum, vt congregato exercitu Rex subijceret Duces Spoletinum & Beneuentanum, Exarchus Romam, & quæ pridem de Pontificis persona iussus fuerat, impleret, *nempe vt eum occideret.* Qui Rex Spoletum veniens, susceptis ab vtrisque Ducibus sacramentis atque obsidibus, cum tota sua cohorte in Neronis campo conuenit. (*erat locus iste prope basilicam Vaticanam, olim dictus Prata Neronis*) Ad quem egressus Pontifex, eique præsentatus, studuit (vt potuit) Regis mollire animum commonitione pia. Ita vt ipse Rex se prosterneret eius pedibus, & promitteret nulli inferre læsionem. Atque sic ad tantam compunctionem ipse pijs monitis flexus est, vt quæ fuerat indutus arma exueret, & ante corpus Apostoli poneret, mantum, *armilariam, baltheum, spatham, atque ensem deauratum, necnon coronam auream & crucem argenteam. Post orationem factam obsecrauit Pontificem, vt memoratum Exarchum ad pacis D concordiam suscipere dignaretur. quod & factum est, & sic recessit, Rege declinante à malis, quibus inierat consilium cum Exarcho.] ista quidem Gregorius vbique mirandus, nimirum quòd accensos hostis animos ira restinxerit, quòd & furentem armis Regem Crucis potentia exuerit, deque illius opimis spoliis trophæa ad Petri Apostoli confessionem erexerit. Quanta vis Petri, non tam cùm exerit gladium de vagina, quàm cùm gladio spiritus (quod est verbum Dei) præcordia penetrat aduersantium?

I. REX LONGOBARDORVM CONVENIT CVM EXARCHO.

REVOCATVR AB IMPIETATE REX LONGOBARDORVM.

*armillam, GREGORII PAPAE EGREGIE FACTA.

Sed & mirandus non minùs in eo Gregorius etiam fuit, dum eumdem Exarchum, quem sæpiùs vidimus conspirasse in necem suam, amicè susceperit, immò & auxiliaribus copijs præstò fuerit. nam audi quæ his subijcit Anastasius: II.

Igitur Exarcho Romæ morante, venit in partibus Tusciæ in Castro * Maturanensi quidam seductor Tiberius nomine, cui cognomen erat Petasius, sibique regnum Romani E Imperij vsurpare conabatur, leuiores quosque decipiens, ita vt Maturanenses, Lunenses, atque Blerani ei sacramenta præstitissent. Exarchus verò hæc audiens, turbatus est; quem sanctissimus Papa confortans, & cum eo proceres mittens atque exercitum profectus est. Qui veniens in Maturanense castellum, ibidem Petasius interemptus est; cuius abscissum caput Cōstantinopolim ad Principem missum est: nec sic plenam Romanis gratiam largitus est Imperator. nam post hæc claruit Imperatoris malitia, pro qua persequebatur Pontificem.] Quænam autē ista fuerit, sequenti anno (vt ratio temporis postulat) dicturi sumus.

III. * Maranitēsi GREGORIVS PRAESTO EST EXARCHO.

PETASIVS TYRANNVS EXTINCTVS.

Hoc tempore, nempe triennio antequam successor huius itidem Gregorius, tertius eius nominis dictus sederet, contigerunt iustæ querelæ Donati Gradensis Patriarchæ aduersus Serenum Foroiulienſem Antistitem, cuius rei causa reperiuntur à Gregorio Pontifice scriptæ epistolæ hîc recitandæ [a].

IV. [a] *Extant in scripto Chro. Andreæ Dandvli.*

Præ-

V. DISSENSIO INTER GRADENSEM ET AQVILEIENSEM EPISCOPOS.

Præerat hoc tempore Serenus Episcopus Eccleſiæ Foroiulienſi, cui & Gregorius Papa pallium miſit, rogante Rege Luithprando (meminit huius [a] Paulus Diaconus, Calliſtique prædeceſſorem fuiſſe tradit.) De hoc autem cùm accuſatio veniſſet ad Gregorium Papam, quòd inuaderet res Gradenſis Eccleſiæ: hæc ad eum ipſe Gregorius ſcripſit:

Gregorius ſeruus ſeruorum Dei dilecto fratri Sereno [b].

VI. [a] *Paul. Diac. lib. 6. cap. 13. vet. edit. & nou. 45.* [b] *Ex ſcrip. Cod. rerum Venet. And. Dand.*

Tanto munere quiſque ditatur, quantum in ſublimitate poſitus de ſe, ex mandato Domini Redemptoris, humiliter ſentit: Etenim paſtoralis dignitas ſingulariter ex humilitate ornatur. Spernendos quippe Apoſtolica lectio arguit elatos [c]: Quid habes quod non acceperis? Et ſi acceperis, quid gloriaris quaſi non acceperis? Nam dum ad cumulum tui honoris, precibus eximij filij noſtri Regis flexi, *plurimùm Eccleſia pro rectitudine fidei, per quam te, tuamque Eccleſiam amplecti cognouimus, prouocati, pallium tibi direximus, interdicentes & inter cetera prohibentes, ne vmquam aliena iura inuaderes, aut meritatis auſu vſurpares iuriſdictionem cuiuſpiam: ſed his eſſes contentus, quæ vſque hactenus poſſediſti. Nunc verò (vt cognouimus) Gradenſis Patriarchæ niteris inuadere iura: atque ex ijs quæ poſſedit omne vſque vſurpare. Ne ergo in quoquam exiſtas temerator, ex auctoritate Apoſtolica præcipimus, ne vllo modo terminos ab eo poſſeſſos *accedas, ſed de his habeto quæ modò vſque poſſediſti: nec ampliùs quàm in finibus gentis Longobardorum exiſtentibus greſſum tendere præſumas, vt non iniuſtè ſuſcepiſſe te gratiam collatam pallij ex præſumptione oſtendas: & de Apoſtolici vigore conſilij, ſi inobediens fueris comprobatus, vltione dignus iudiceris.] hucuſque Gregorij epiſtola ad Serenum. Idem verò Gradenſi Patriarchæ, & alijs Epiſcopis ſub eodem conſtitutis atque Duci, alijſque iſta tunc ſcripſit:

[c] 1. *Cor.* 4.

* excedas,

VII. [d] *Ex cod. Cod.* GREGOR. PAP. EPIST. AD PATRIARCHAM GRADENSEM.

Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filijs Donato Patriarchæ, & Epiſcopis, atque Marcello Duci, & plebi Venetiæ & Iſtriæ [d].

Quamquam ex miniſterio, quod ex miſeratione diuina gerimus, quidquid prouidè deliberatum peragere abſque obſtaculo conueniat: verùm ne fruſtrà iudicium egiſſe videremur, illa cupimus proſequi, quæ non ad læſionem cuiuſquam, ſed potiùs ad immunitatem reſpiciant: illa ſatagere, vnde non ex poteſtate cõceſſa, ſupplicia, ſed præmia ſperentur. Conuenit enim vt cùm alterius votis paremus, alterius iura non fraudentur. Quia igitur miſſa relatione ad nos à Deo ſaluata communitas veſtra petiit contra Foroiulienſem Antiſtitem agentes, quòd cupiebat inuadere ditionem Gradenſis Patriarchæ. Sed vt numquam excedere terminum vel iura inuadere aliena, ſed ea quæ hactenus poſſedit, ſe eſſe contentum: cui vt Eccleſiam in præſenti non * attentet ex auctoritate Apoſtolica interdiximus: eiſque conſenſum ad hanc eſſe conditionem dilectiſſimi ſciatis: cui denique ne præſumat excedere præcipimus. Ne ergo iniuria quadam aut diſſidio locum gens eorum inſidiando (vt aſſolet) inuadat, peruigiles cauete, potiùs ſoliciti de veſtra poſt diuinum præſidium cogitare ſalute; quia illud non occaſione agitur, ſed vbi poſſunt, Deo eis non reſiſtente, virtuti obtemperare nitantur, optantes de reliquo in amore Domini noſtri Ieſu Chriſti pollere, & ab omni immunes aduerſitate manere. Benè valete.] hæc Gregorius oppreſſorum defenſor. ex quibus etiam intelligis adhuc ſuperſtitem fuiſſe Serenum, cùm malè in annum Domini ſeptingenteſimum vigeſimum ſextum eius obitum alij referant. Producta autem hæc rurſum ſunt in iudicium poſt triennium cùm ſederet Gregorius tertius. Quomodo verò controuerſia definita fuerit per eumdem Gregorium ſecundum, eiuſque ſucceſſorem Gregorium tertium, Leo nonus Romanus Pontifex docet in epiſtola data omnibus Epiſcopis Venetiæ & Iſtriæ prouinciæ, cùm adhuc eadem altercatio recrudeſceret. quæ epiſtola, vt quæ hoc tempore facta ſunt ſciamus, hîc deſcribenda eſt. ſic enim ſe habet [e]:

* DE DIVISIONE DIOECESIS FOROIVLIENSIS ET GRADENSIS. [e] *Leon. epiſt. 2.*

VIII. Nouerit veſtra chariſſima nobis in Chriſto fraternitas, hac in præſenti Indictione ſexta, chariſſimum confratrem noſtrum Dominicũ Gradenſem, immò nouæ Aquileiæ Patriarcham ad Synodum noſtram Romæ habitam veniſſe, & querimoniam de ſua & Foroiulienſi Eccleſia, quam credimus vos non ignorare, lachrymabiliter coràm feciſſe. Cuius tandem relictis priuilegijs à ſancta Romana & Apoſtolica Sede ſibi conceſſis, iudicio ſanctæ Synodi hoc definitum fuit, vt noua Aquileia totius Venetiæ & Iſtriæ caput & metropolis perpetuò haberetur, ſecundùm quod euidentiſſima prædeceſſorum noſtrorum adſtruebant priuilegia. Foroiulienſis verò Antiſtes tantummodò finibus Longobardorum eſſet contentus, iuxta priuilegium Gregorij ſecundi, & retractationem tertij,

A tij, &c.] vendicabat autem ſibi illa tamquam debita Foroiulienſis Epiſcopus, eo quòd idem & veteris Aquileiæ eſſet Patriarcha: ita enim (vt aliàs dictum eſt) idem Foroiulienſis Epiſcopus æquè Patriarcha dicebatur Aquileienſis & Foroiulienſis. ſic igitur ſubiectos voluerunt ambo Gregorij Epiſcopo Foroiulienſi tantùm eſſe Longobardos, eos intelligens, qui ſub Ducis Foroiulienſis ditione erant. Sed de bonis inuaſis Eccleſiæ Gradenſis ab Epiſcopo Foroiulienſi hæc accipe à Gregorio huius ſucceſſore, ex epiſtola ſcripta ad Callixtum Sereni ſucceſſorem his verbis:

IX. * Manſiones DE REBVS INVASIS AB EPISCOPO FOROIVLIENSI.

Gregorius ſeruus ſeruorum Dei Callixto, &c.] Iam triennium euolutum prædeceſſoris noſtri tempore. *& infrà.* Cognouimus enim quòd auiditate deuictus, auſu illicito peruaſeris poſſeſſiones, quæ Centenaria, & *Maſiones nuncupantur, pertinentes monaſterio ſanctæ Dei genitricis ſito in inſula Barbiana, quòd priſco & longo tempore ſancta iure poſſidet Gradenſis Eccleſia, & eius hactenus fuerat ditionis. Quod (quia aliena nulli licet inuadere præcipuè Sacerdotibus) quia contra Deum eſt: præcipimus beati Petri Apoſtolorum Principis auctoritate, cui à Domino & Saluatore noſtro ligandi & ſoluendi in cælo terraque poteſtas conceſſa eſt, vt ea quæ peruadere contra legem auſus es, in præſenti cum omnibus eius pertinentibus Gradenſi Patriarchæ reſtituere debeas, cuius ditioni pertinere videntur. Scias enim ſi extiteris temerator, & reddere diſtuleris aliena, Apoſtolicæ ſententiæ canonicæ te ſubiacere correctioni atque pœnitentiæ, dum iuſta fueris condemnatus ſententia.] hucuſque quæ reperiuntur ex dictis eiuſdem Gregorij litteris.

X. [a] *Paul. Diac. lib. 6 cap. 14. vet. edit. & nou. 51.*

Porrò etſi idem Patriarcha Aquileienſis diceretur pariter & Foroiulienſis, eo quòd apud eam ciuitatem habitationem delegiſſet: tamen cõſtat Foroiulium peculiarem ſuum habuiſſe Epiſcopum, aduerſum quem turbas idem Callixtus excitauit, quas à Paulo [a] Diacono ſcriptas ſic accipe: Grauis (inquit) ſanè per id tempus inter Pemmonem Ducem Foroiulij, & Callixtum Patriarcham diſcordiæ rixa ſurrexit. Cauſa autem huius diſcordiæ iſta fuit. Adueniens anteriore tempore Fidentius Epiſcopus de Caſtro Iulienſi, cum voluntate ſuperiorum Ducum intra Foroiuliani caſtri muros habitauit, ibique ſui Epiſcopatus ſedem ſtatuit. Quo vita decedente, Amator eius loco ordinatus eſt. Vſque ad eumdem diem ſuperiores Patriarchæ, quia in Aquileia propter Romanorum incurſionem habitare minimè poterant, ſedem non in Foroiulij, ſed in Cormones habebant. Quod Callixto qui erat nobilitate conſpicuus ſatis diſplicuit, vt in eius diœceſi cum Duce & Longobardis habitaret Epiſcopus, & ipſe tantùm vulgo ſociatus vitam duceret. Quid plura? contra eumdem Amatorem Epiſcopum egit, eumque de Foroiulij expulit, atque in illius domo ſibi habitationem ſtatuit. Hac de cauſa Pemmo Dux contra eumdem Patriarcham cum multis Longobardis conſilium iniit: apprehenſumque eum ad caſtellum Pontium, quod ſupra mare ſitum eſt, duxit, indeque eum in mare præcipitare voluit. Sed tamen Deo prohibente, minimè fecit: intra carcerem tamen eum detentum pane tribulationis ſuſtentauit. Quod Rex Luithprandus audiens in magnam iram exarſit, Ducatumque Pemmoni auferens, Ratchis eius filium in eius loco ordinauit.] hæc Paulus. atque de his ſatis.

XI. [b] *Bed. Hiſtor. Angl. lib. 5. cap. 24.* SIGNA DE SARRACENIS GALLIAS INVADENTIBVS.

Hoc eodem anno præceſſiſſe ſigna cæleſtia de imminenti clade Sarracenorum in Gallias, teſtatur Beda qui vidit, atque deſcripſit his verbis: [b] Anno Dominicæ incarnationis ſeptingenteſimo vigeſimo nono, apparuerunt cometæ duo circa ſolem, multum intuentibus terrorem incutientes. Vnus quippe ſolem præcedebat mane orientem, alter veſpere ſequebatur ſolem occidentem, quaſi Orienti ſimul & Occidenti diræ cladis præſagi: vel certè vnus diei, alter noctis præcurrebat exortum, vt vtroque tempore mala mortalibus imminere ſignaret. Portabant autem facem ignis contra Aquilonem, quaſi ad accendendum accliuem, apparebantq; menſe Ianuario, & duabus fermè ſeptimanis permanebant. Quo tempore grauiſſima Sarracenorum lues Gallias miſera cæde vaſtabat: & ipſi non multò pòſt in eadem prouincia dignas ſuæ perfidiæ pœnas luebant.] hucuſque Beda.

XII. Qui enim ante annos quatuor à Carolo Martello in Aquitania fuerant dira cæde Sarracen confecti (vt ſuo loco ſuperiùs dictum eſt) reparantes vires, nouos cogentes exercitus, maiori impetu, ſicut vehementiore furore inuaſere primùm Galliam Narbonenſem, inde in reliquas Galliarum prouincias proceſſuri: potiti ſunt ea, munitionibus expugnatis. Quas ſtrages in miſeros Chriſtianos, in ſacra templa direptiones, incendia, & ſacrilegia, in ſacerdotes cædes, in ſacratas Deo virgines ſtupra nefariè perpetrarint, nemo puto mortalium ſcriptione, locutioneve dignè ſatis expreſſerit, quæ, vt viſum eſt Bedæ, duabus hiſce linguis igneis è cælo clamantibus prænuntiari meruerunt.

IESV CHRISTI | GREGORII PAP. II. | LEONIS ISAVR. IMP.

ANNVS 730. | ANNVS 17. | ANNVS 15.

I. SEQVITVR annus septingentesimus trigesimus Redemptoris, decimatertia Indictione, quo Leo Imperator, quo minùs veritate polleret, eo magis violentia sibi agendum putauit, vt quam promulgauerat hæresim stabiliret. Quòd enim conciliato Luithprando Rege Longobardorum, res Italiæ in tutum collocatæ esse videri possent, inita præsertim concordia inter Exarchum atque Romanum Pontificem, liberiùs posse agere in Oriente sibi visus, primùm omnium sanctissimum Patriarcham Germanum Orthodoxorum antesignanum aggreditur, quem ad res Italiæ sedandas vsque in hanc diem sedere (vt diximus) passus est. factus enim vt sibi videbatur, voti compos, eum magna de throno depositum ignominia in exilium misit; in locumque eius impium hæreticum Iconoclastam Anastasium Syncellum tyrannicè subrogauit, nullo adhibito, vel in depositione illius, vel in promotione istius, consilio sacerdotum, vel cleri, ex præscripta canonum auctoritate, omnia sibi pro arbitrio vendicante hæretico Imperatore. De his dicturi primùm omnium, quæ de abdicatione ipsius Theophanes scribat audiamus.

LEO IMP. DECERNIT ITERVM PERSECVTIONEM ADVERSVS IMAGINES.

II. Septimo Idus Ianuarij, tertiædecimæ Indictionis, tertia Feria impius Leo Silentium, *concionaturus ad populum*, contra sanctas ac venerabiles celebrauit iconas in tribunali decem & nouem cubitorum, aduocato quoque Germano sanctissimo Patriarcha, ratus posse illi persuadere, quòd subscriberet contra sanctas iconas. Sed fortis Christi seruus nullatenus acquiescens detestabili cacodoxiæ ipsius, cùm verbum veritatis rectè dixisset, abrenuntiauit summum sacerdotium, tradens pallium, & post multos didascalicos sermones dicens: Si ego sum Ionas, mitte me in mare. Absque vniuersali quippe Synodo innouare fidem impossibile est mihi secundùm Apostolicam doctrinam & Paternam traditionem, ô Imperator: & abiens ad locum qui dicitur Platanium, in parentali domo sua quieti operam dedit, summo sacerdotio sanctus annis quatuordecim, mensibus quinque & diebus septem;] immò annos quindecim, vt dictũ est superiùs. Hæc de abdicatione potiùs quàm depositione Germani Theophanes. Verùm Ioannes Damascenus, qui isto viuebat & scribebat tempore, nequaquam ita placidè, sed cum ignominia factam ab Imperatore abrogationem satis testatur, ipsumque in exilium esse missum. nam audi: [a] Et nunc (inquit) beatus Germanus alapis percussus, & in exilium missus est, & complures alij Patres, quorum nomina nos ignoramus. Nónne id latronum est? &c.] sic igitur de Germano maiorem fidem præstandam Ioanni Damasceno quàm Theophani quisquis iure definierit: cùm præsertim ex Actis S. Stephani martyris fulciantur, quæ paulò pòst reddituri sumus; & ex historia de S. Euphemiæ reliquiarum translatione.

S. GERMANVS PATRIARCHA E THRONO DEPONITVR.

[a] *Ioan. Damascenus de imag. orat. 2.*

III. Sed quæ de subrogatione successoris, studio Imperatoris tyrannicè facta idem scribat Theophanes, audiamus. subdit hæc ipse:

Porrò vndecimo Kalendas Februarij creant falsi nominis Anastasium discipulum & Syncellum eiusdem beati Germani, consentientem Leonis impietati propter amorem principatus mundani, hunc ipsum Constantinopoleos prouehentes. *Sanè Gregorius sanctissimus Præsul Romanus (quemadmodum prędixi) Anastasium vnà cum libellis abiecit, Leonem per epistolas tamquam iniquè agentem redarguens, & Romam cum tota Italia ab illius Imperio recedere faciens. Insaniens ergo Tyrannus contra venerabiles imagines persecutionem tetendit. porrò multi clerici & monachi, & religiosi laici pro recto periclitati sunt verbo.] hucusque Theophanes res huius anni. sed de iisdem ita superiùs: Gregorius Leonem per epistolas, quæ multis sunt notæ, redarguit. Sed & Ioannes hunc cum Orientis Episcopis anathematibus subdidit.] hæc ipse, intelligens Ioannem Damascenum, quem presbyterum cognomento Chrysoram nuncupatum fuisse tradit. Sed quæ his consentientia habeat Anastasius Bibliothecarius in Gregorio pòst recitata, quæ superiori sunt anno relata, videamus.

* aliquid deest ANASTASIVS IMPIVS EPISCOP. CONSTANT.

IV. Post hæc (inquit) claruit Imperatoris malitia, pro qua persequebatur Pontificem: ita vt compelleret omnes Constantinopoli habitantes, tam virtute, quàm blandimentis, vt deponerent vbicumque habebantur imagines tam Saluatoris, quàm eius sanctæ Genitricis, vel omnium Sanctorum, easque in medio ciuitatis (quod dicere crudele est) igne cremarent, & omnes dealbarent depictas Ecclesias. Et quia plerique in eiusdem ciuitatis populo tale

CHRISTI 730. | GREGORII PAP. II. 17. | LEONIS ISAVR. IMP. 15.

tale scelus fieri præpediebant: aliquanti capite truncati, alij parte corporis abscissi pœnam pertulerunt. Pro qua causa etiam Germanum Constantinopolitanæ Ecclesiæ Antistitem, eo quòd ei consensum præbere noluisset, Pontificatu priuauit idem Imperator, sibique complicem Anastasium presbyterum in eius loco constituit. Qui missa Synodica ad Gregorium scilicet Romanum Pontificem; dum tali errori eum consentientem reperiret vir sanctus, non censuit vt fratrem & consacerdotem solito; sed rescriptis commonitorijs, nisi ad Catholicam se conuerteret fidem, etiam extorrem à sacerdotali officio esse mandauit. Imperatori quoque mandauit, salutaria suadens; & vt à tali execrabili miseria declinaret, scriptis commonuit.] hæc Anastasius. Quòd verò non obtemperasset omnino: tunc demum factum est, vt idem Pontifex tandem eumdem Imperatorem, vtpote penitus impœnitentem hæreticum cognitum & declaratum, fuerit anathemate execratus; tumque Romanos, tum Italos ab eius obedientia recedere penitus fecerit, qui antèa id sponte (vt vidimus) simul facere sæpè tentassent.

QVID GREGORIVS PONTIFEX IN LEONEM IMP.

V. Retinuerat hactenus habenas rebellantis populi sæpè Gregorius, ne aduersus Imperatorem penitus rebellarent, quamdiu spes aliqua esse potuit, vt sæpè monitus promulgatum de impietate reuocaret edictum, non curans se ob eam causam sæpiùs esse vitæ in discrimen adductum. Vbi autem eumdem neque verbis scriptisve à cœptis potuit reuocare, neque beneficijs continere quin in deterius laberetur: tempus iam aduenisse ratus, vt securis ad radicem admoueretur arboris infelicis, Apostolica auctoritate, Succidite eam, [a] clamat. Quo tonitru excitati fideles Occidẽtales, mox desciscunt penitus à Leonis Imperio, Apostolico Pontifici inhærentes. Sic dignum posteris idem Gregorius reliquit exemplum, ne in Ecclesia Christi regnare sinerentur hæretici Principes, si sæpè moniti in errore persistere obstinato animo inuenirentur. Tunc enim accidit quod & Græci historici omnes affirmant, & idem Theophanes ait anno decimoquarto Leonis Imperatoris, ipsum Leonem ab eodem Gregorio priuatum esse tributorum Italiæ exactione. Testantur id Cedrenus & alij. Zonaras hæc Romæ (quod par est credere) facta esse Synodicè tradit, atque in eodem Concilio ipsum Imperatorem anathematis affectum pœna. Cuius rei causa factum, vt vehementiùs à Leone in Oriente Ecclesia vexaretur.

HAERETICI PRINCIPES QVANDO REGNO PRIVANDI.

[a] *Dan. 4.*

VI. Sed res gestas in eo tumultu Constantinopoli pleniùs videamus, quas Theophanes ieiunè adeò, paucis vix degustatis præteriisse videtur. In Actis verò S. Stephani iunioris Martyris tunc scriptis fusiùs hęc digna memoria enarrantur, in depositione S. Germani & subrogatione Anastasij accidisse: Imperator milites gladiis accinctos mittit, qui sanctum virum contumeliosè habitum, à plagis malè mulctatum throno exturbarẽt. Ipse itaque statim ad monasticum & quietum vitæ genus se contulit. At contra Ecclesiam inuasit ille persecutor & contumeliosus, eamq; miserum in modum peruastans, ac magno mœrore implens non modò ob egregij pastoris ereptionem, sed etiam ob eius, quem in ipsius locum subrogauit, immanitatem. Confestim enim scelestum Patriarcham, hoc est, eiusdẽ (vt dici solet) figlinæ hominem suffecit, nimirum seruum Anastasium, qui in omnibus rebus ipsi assentiens, ac turpissimum obsequium persoluens, atque omnia ea quæ ab ipso gerebantur, seruilem in modum laudans, huic quoque pernicioso dogmati patronum se adiungebat.] hęc ibi. reliqua suo sunt loco dicenda. Sic igitur Constantinopolitanæ Ecclesiæ propugnaculum desiit, cùm ex ea subductus est S. Germanus Orientalis Ecclesiæ lucerna ardens & lucens, vtpote qui non solùm sanctis operibus, & fidei Catholicæ defensione vniuersum illustrauit Orientem; sed & scriptis ipsam Ecclesiam Catholicam luce perfuderit. vtinam extarent omnia, atque ea præsertim, quæ exul otio maiori conscripsit. Porrò eiusdem Germani Patriarchæ, præter Theoriam rerum Ecclesiasticarum, & homilias, aliaque nonnulla, quæ edita sunt in Bibliotheca SS. Patrum, extat in Bibliotheca Vaticana liber, qui inscribitur:

VI.

N. 435. Πρὸς Μαρῖνον ὑπατίζοντα, ἢ ἀντιρρητικὸς λόγος περὶ ὅρων ζωῆς. Ad Marinum Consulem & Notarium oratio de vitæ definitionibus.

439. Item in Collectaneis quibusdam Græcis canonum & legum, est eius veluti constitutio quædam, in qua perstringit Italos, tamquam Imperatori suo non obtemperantes.

577. Annotationes quædam in Dionysium Areopagitam præter illas, quarum superiùs meminimus epistolarum, quæ in Synodo generali VII. Act. 4. citantur.

Epistola ad Ioannem Episcopum Synnadorum.

Epistola ad Constantinum Episcopum Nacoliæ.

Epistola ad Thomam Episcopum Claudiopolitem. A

Ioannes Cyparissiotus[a] lib.8.citat Germani ἐνθεσπίτης πίστεως, id est, expositionem fidei. [a] *Lib.3.Iuris Grac.*

Photius in Bibliotheca c. 233. Germani Patriarchæ * ἀνόθευτον. Sed non dubito quin in aliis Bibliothecis alia plura sanctissimi viri lateant scriptorum monumenta, quę aliquando Deo volente, prodentur in lucem. Sunt prætereà Constitutiones synodales S. Germani. *

VII. Celebratur in Menologio Basilij Imp. (ita nominatur quòd eius iussu collectum est) die duodecima Maij, memoria S. Germani, vbi & asseritur nonagenarius ex hac vita migrasse. Cuius tempore Constantinopoli claruit sanctitate Stephanus Abbas, quem ex monasterijs Palæstinæ idem S. Germanus vocauit Constantinopolim ad regendos monachos disciplina solutos, cuius anniuersaria dies agitur in eodem Menologio Basilij Imp. decimatertia mensis Ianuarij.

VIII. Accidit etiam iisdem diebus (quod non prætereundum est), vt Gothorum populus, qui incoleret regionem trans Euxinum pontum, defuncto suo ipsorum Episcopo, eligerent Ioannem quemdam sanctis moribus imbutum, & cõsecrandum mitterent Constantinopolim ad Germanum Patriarcham: qui ne pollueretur hæreticorum contagio, missus ab eo est in Iberiam trans pontum Euxinum ab Episcopis regionis illius consecrandus. est autem eius memoria celebris in Menologio die vigesima sexta Iunij. B

IX. Sed iam ad Ioannem Damascenum se conuertat oratio, quem his ipsis diebus scribere aggressum esse sermones illos de imaginibus, eius testificatione constat, dum ait: Et nunc beatus Germanus alapis percussus & in exilium missus est.] horum cùm meminit Ioannes Ierosolymorum Episcopus, ait: Amplissimos libros de diuinarum ac venerandarum imaginum adoratione contexuit: quo enim diuinæ imaginis pulchritudinem in se ipso inde ab initio præstantiùs impresserat, eo quoque sublimius de venerandarum imaginum honore conscripsit. Ad huiusmodi porrò labores hortatorem & stimulatorem Cosmam habebat, de quo suprà.] & inferiùs: Ipsum autem eo etiam diuinus zelus impulit, vt propter leges diuinas pugnans, è Damasco priùs, *per epistolas scilicet, vt dictum est*, ac posteà è Palæstina, *vbi degebat in monasterio*, eos qui diuinas imagines in vrbe Constantinopolitana euertebant, contumeliisque afficiebant, impeteret.] hæc Ioannes. Factum siquidem est, vt lectione Ioannis librorum quisque sufficiens esset, qui posset aduersus Iconomachos inire certamen. C

X. Sed aliqua ex his hic intexamus, quibus potissimùm aduersus Apostatam Imperatorem inuehitur; atque primùm cùm in illis scribendis sui rationem instituti affert his verbis in exordio primæ orationis: Ob id (inquit) magis sum incitatus *ad scribendum scilicet*. Nam ad subiectos populos decipiẽdos multùm valet Regis auctoritas. Pauci enim, nimirum illi qui terrarum Reges cælestis Regis imperio gubernari, & leges debere Regibus imperare sciunt, iniqua eorum iussa negligunt & aspernãtur.] & inferius in eumdem: Domini exercitus sancti sunt. Spoliet se ipsum exercitu suo terrenus Imperator, & tunc spoliet Regem ac dominum suum. Deponat purpuram, & tunc eorum qui aduersus Tyrannum optimè atque egregiè sese gesserunt, pietatem amputet.] in fine autem eiusdem primæ orationis: Cùm igitur antehac sacerdotes Regesque fuerint Christianæ Reipublicæ diuinitus dati pietate, doctrina, & vitæ sanctitate præstantes, plurimaq; Concilia à sanctis & diuino spiritu afflatis Patribus celebrata: cur nemo eorum imaginum vsum censuit improbandum? [b] Nouam fidem doceri non patiemur. [b] Ex Sion enim veniet lex (vt per Prophetam inquit Spiritus sanctus) & verbum Domini ex Ierusalem. Non permittemus vt aliud aliàs sensisse & temporibus mutati fuisse videamur; nec fidem nostram ij qui ab ea sunt alieni, risum & ludum putent. Regio non cedimus imperio Patrum conanti auertere consuetudinem: neque enim piorum est Regum Ecclesiastica instituta conuellere. Non paternam pietatem, sed latronum sauitiam arguunt, qui pecunia imperantur, non autem verbis persuadentur.] & paulo pòst: His de rebus statuere atque decernere non ad Reges pertinet, sed ad Concilia. Nam vbi [c] duo vel tres (inquit Dominus) congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio ipsorum: ligandi & soluendi potestatem non Regibus, sed Apostolis & eorum successoribus & Pastoribus & Doctoribus Christus dedit, &c.] [b] *Isai. 2.* [c] *Mat. 18.*

IOANNIS DAMASC. SENTENTIAE ADVERSVS REGES QVAE SVNT SACERDOTVM VINDICANTES.

XI. Et in secunda oratione: Audite (inquit) populi, tribus, linguæ, viri, mulieres, pueri, senes, adolescentes, infantes, gens Christianorum sancta: Si quis euangelizauerit vobis præter id quod Ecclesia Catholica à sanctis Apostolis, à Patribus, atque Cõcilijs acceptum ad hunc vsque diem seruauit, eum ne audieritis, neve serpentis consilium acceperitis, quemadmodum

A dum fecit Eua, ex qua mortem est assecuta. Licet Angelus, licet Rex euangelizet vobis præter id quod accepistis: aures occludite. Vereor enim illuc vsque progredi, quò progressus est Paulus, Anathema, inquiens, sit.] id ea de causa, quòd sciret esse Episcoporum non monachorum, inferre anathema. & inferiùs: Considera enim quid sanctus Apostolus dicat: [a] Et quosdam quidem in Ecclesiis posuit, primùm Apostolos, deinde Prophetas, tum Pastores atque Doctores. Ad Ecclesiæ constitutionem non adhibuit Reges. Et rursùm[b]: Obedite (inquit) Præpositis vestris & subiacete eis: ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri. Item rursum: Mementote (inquit) Præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei; quorum intuentes exitum conuersationis, imitemini fidem. Verbum non sunt locuti vobis Reges, sed Apostoli & Prophetæ, Pastoresque atque Doctores.] & paulo pòst: Regum est ciuilis administratio: Ecclesiastica verò constitutio Pastorum atque Doctorum. Impetus iste latronum est, fratres: Saul scidit pallium Samuelis: & quid ei contigit? Abscidit regnum eius Deus, &c.] [a] *1. Cor. 12.* [b] *Hebr. 13.* NON ESSE REGVM SANCIRE LEGES ECCLESIAE.

B

XII. Ac rursum de iisdem inferiùs hæc exprobrans in Iconomachos: Manichæi (inquit) Euangelium secundùm Thomam conscripserunt: & vos secundùm Leonem Euangelium scribite. Non susci pio Regem sibi per tyrannidem sacerdotium vendicantem. Noui Valentem Regem, qui cùm Christianus nominaretur, Orthodoxam fidem persequebatur, Zenonem item & Anastasium, & Heraclium & Constantinum illum, qui in Sicilia fuit, & Bardaniscem qui & Philippicus appellatus est. Non Regijs regulis, sed patriis institutis tam scriptis quàm non scriptis Ecclesiam censeo constitui & gubernari oportere. Quemadmodum enim in orbem vniuersum monumentis litterarum promulgatum est Euangelium; sic in vniuerso terrarum orbe sine scriptis est constitutum, vt Christus Deus carnem indutus, & sancti homines imaginibus exprimerẽtur, sicut etiam vt Crux adoraretur, &c.] habet eadem in [c] commentario de fide Orthodoxa. At de Ioanne hactenus satis modò quæ eruditi Nouatores, præsertim verò Politicos. [c] *Io. Damasc. de fid. Orth. lib. 4. c. 17.* IMAGINES EX TRADITIONE.

C

IESV CHRISTI GREGORII PAP. III. LEONIS ISAVR. IMP.

ANNVS 731. ANNVS 1. ANNVS 16.

QVI sequitur annus Redemptoris septingentesimus trigesimus primus Indictione decimaquarta, fuit obitu sancti Gregorij Papæ lugubris: Qui contigit (inquit Anastasius) tertio Idus Februarij, Indictione decimaquarta, cùm sedisset annos sexdecim, menses octo & dies viginti. De quo præter illa quæ dicta sunt superiùs certis annis intexta, hæc de eodem idem Anastasius habet: Hic Quadragesimali tempore, vt in quinta Feria ieiunium atque Missarum celebritas fieret, in Ecclesijs in quibus non agebantur, instituit. Oratorium in patriarchio in nomine beati Petri Apostoli, diuersis ornatum metallis à nouo refecit, & circumquaque altaris parietes deargentauit, ac distinxit duodecim Apostolos, pensantes libras centum octoginta.] & in fine: Hic fecit calicem aureum præcipuum, *diuersum, ornatum lapidibus pretiosis, pensantem libras triginta: similiter & patenam auream pensantem libras viginti octo & semis. Hic diuisit omni clero, monasterijs, diaconijs, & mansionarijs solidorum duo millia centum sexaginta, & ad luminaria B. Petri Apostoli solidos mille. Hic fecit ordinationes quinque, quatuor per mensem Septẽbrem, & vnã mense Iunij, creauitq; presbyteros xxxv. diaconos iiij. Episcopos per diuersa loca CL. Qui & sepultus est ad beatum Petrum Apostolum tertio Idus Februarij Indictione xiiij. Leone & Constantino Imperatoribus: & cessauit Episcopatus eius dies quinque.] hactenus Anastasius. Apud quem additum inuenimus in aliquibus exemplaribus mẽsem vnum, quod repugnat ijs quæ dicuntur ab eodem Anastasio in eius successore Gregorio tertio. Porrò Gregorius ipse defunctus receptus est inter Sanctos, anniuersariæq; memoriæ cultu in Ecclesia perseuerat. Cuius si scripta extarent, resq; ab eo gestæ diligentiùs scriptis mandatæ essent, Gregorio Magno haud minorem existimares. Præter epistolas scripsisse fertur Responsionum librum vnum ad Leonem Imp. & alium ad Episcopum Constantinopolitanum, & alia. Eo igitur defuncto, hoc eodem anno die xvj. eiusdem mẽsis in locum ipsius Gregorij subrogatus est alius Gregorius eius nominis tertius, de quo hæc idem Anastasius: I. GREGORII PAPAE II. OBITVS.

D

E

Gregorius tertius natione Syrus ex patre Ioanne, vir mitissimus & valdè sapiens, in di- II.

GREGOR. PAP. III. ELECTIO.

uinis scripturis sufficienter instructus, Græca, Latinaque lingua eruditus, Psalmos omnes per ordinem memoriter retinens, & in eorum sensibus subtilissima exercitatione limatus, lingua quoque in lectione politus, exhortator omnium bonorum operum, plebi florentissimè salutaria prædicans, Fidei Catholicæ & Apostolicæ immutilatè conseruator, pereniter suo monitu corda fideliũ corroborans, Orthodoxæ Fidei æmulator ac defensor fortissimus, paupertatis amator, & erga inopes prouisor, non solùm mentis pietate, sed studij sui labore solicitus, captiuorum etiam redemptor, orphanorum quoque & viduarum largitor, necessaria tribuens, amator religiositatis in Christiana norma, & religiosè volẽtibus viuere, & Dei timorem habentibus in suis præcordiis director existens, Deo fauente peruenit ad ordinem presbyteratus. Quem viri Romani, seu omnis populus à magno ad paruum diuina inspiratione permoti, subitò cùm eius decessor de hoc sæculo migrasset, dum in obsequio sui antecessoris esset intentus, vi abstollentes in Pontificatus ordinem elegerunt.] hæc de eius vita ante Pontificatum, & ipsius electione Anastasius.

III. AD HAERESIM TOLLENDAM PONTIFEX SE CONVERTIT.

Exigebat quidem temporis vehemens perturbatio, vt qui videretur optimus, idẽ quàm citissimè eligeretur, ne capite deficeret Romanus populus, qui (vt vidimus) ab Imperatore hæretico penitus se subtraxerat, atque omnino defecerat, cuius adhuc in Italia vigeret potẽtia in Exarcho. Sic igitur Gregorius eleuatus in thronum Apostolicum, nihil antiquius habuit, quã obortam hæresim extirpare: cuius rei gratia securim ad radices admouens, primùm omnium, Imperatorem Leonem eius auctorem petit litteris Apostolicis, ad eumq; legatum misit. Sed vtinã sicut arcus fortissimus fuit, ita emissa sagitta plumbea non fuisset. Quidnã acciderit, ex eodem Anastasio res gestas eiusdem Gregorij prosequẽte audiamus:

IV. GREGOR. PAP. LEGATIONEM MITTIT AD LEONEM IMP.

Fuit autem (inquit) *Gregorius Papa tertius* temporibus Leonis & Constantini Imperatorum, ea persecutione grassante, quæ per ipsos mota est ad depositionẽ & destructionem sacrarum imaginum Domini nostri Iesu Christi, & sanctæ Dei Genitricis, sanctorũ Apostolorũ, omniumque sanctorum Martyrum & Confessorũ. Pro quibus idem sanctissimus vir, vt ab hoc resipiscerent ac se remouerent errore, commonitoria scripta, vigore Apostolicæ Sedis instituta (quemadmodum & sanctæ memoriæ decessor ipsius direxerat) misit per Gregorium presbyterum, qui humano ductus timore, nõ eadem scripta Imperatori porrexit.] Siquidem Leonis rugientis & sæuientis crudelitas ipsa oculis visa perterruit. Maiora enim præsens vidit, quàm quæ fama perceperat, adeò vt timore correptus defecerit penitus animo, tutius ratus non dare litteras, quas acerrimas esse sciebat, quàm deficiendo in discrimen adducere Sedis Apostolicæ maiestatem. Sed quid in eum Gregorius Papa statuerit, Anastasium audi de Gregorio ipso presbytero ista subdentem:

V. CONCIL. ROMANVM IN CAVSA GREGORII PRESBYTERI.

Reuertens secum illas litteras in ciuitatem Romanã reducens, ipsi sanctissimo Pontifici patefecit, confessus, se faciens reum culpæ. Quem magna comminatione Pontifex ipse voluit ab ordine sacerdotali priuare] Congregatis enim Episcopis qui in Vrbe essent, vel in proximis Ecclesiis, Concilium ab ipso Pontifice est congregatum, vbi inter alias causa eiusdem Gregorij, vtpote grauis, in medium allata est; prælocutusque ipse Gregorius Papa facinus detestatus, sentẽtiam depositionis laturus cũ esset in eum, ne id faceret, Episcoporum preces interposuerunt, cùm idẽ Gregorius presbyter reus, emendaturũ se quod peccasset, sponte, libereque promitteret, imitaturum se Petrum pollicitus, qui etsi timore perculsus ab animi proposito excidisset, postea repetita sæpiùs confessione, mortem tandem libenti animo suscepisset. ait enim de ipso Anastasius: Cui *nempe Pontifici* resistente Concilio, & obsecrante tam Concilio quàm optimatibus vt non deponeretur, sed magis idem presbyter pœnitentiæ submitteretur; illi imposita digna pœnitentia, iterùm secundò cum iisdem scriptis litteris apud Regiam direxit vrbem.] sed quòd hæc secunda legatio contigisse appareat anno sequenti, suo loco de ipsa acturi sumus.

VI. AEMILIANVS EPISC. CYZICI CONFESSOR ET ALII.

Qui sic comparatus erat Leo, vt nec audire vellet à Romano Pontifice veritatẽ: eos qui ipsam propè etiam nolenti auribus ingerebant, procul in exiliũ eijcere cõsueuit. Inter alios autẽ fuit vir sanctissimus qui successerat S. Germano in Cyziceno Episcopatu Æmilianus, cuius natalẽ diem celebrant Græci in Menologiò istis verbis: Commemoratio S. Æmiliani Episcopi Cyzici. Hic propter sanctarum imaginum cultũ multas ærumnas perpessus, in exilium ab impio Imperatore Leone missus, accepta cõfessionis corona, dormiuit in Domino.] hæc illi die octaua mensis Augusti. Tunc etiam Basilius & Procopius Decapolita idem subeuntes certamen, eamdem pœnam perpessi, eadem sunt facti digni corona: quorum natalis dies à Græcis agitur vigesima septima Februarij. Tunc & Theophilus sanctus mona-

A monachus æquè coronam promeruit, de quo ijdem his agunt verbis, die secunda mensis Octobris, quo eius diem natalem colere consueuerunt: Natalis sancti patris nostri Theophili, qui fuit monachus religiosus & timens Deum sub Leone Isaurico, cuius impietatem & execrabile odium in venerabiles Sanctorum imagines euertẽdas, eius hæresim in faciem exprobrãs redarguit, ipsum impium, nefarium, & Antichristi præcursorem, & Christi proditorem appellans, aliaque similia obiiciens. Quibus ille ad iram incitatus, primò verberari eum iussit, & in carcerem conjici: vnde postmodum eductus sanctas imagines abnegare cogitur, quod omnino renuens facere in exiliũ missus est, & illic præsentẽ vitam reliquit.] Hæc impius, sed non pro concepta rabie in Catholicos agens, inuidens illis coronã martyrij, sciens eosdem colendos fore in Ecclesia Martyres, & eorum reliquias venerationi quoque exponendas, quas impius perdere laboraret. Tunc & Niceta Patricius idem certamen
B subiens in album sanctorum Confessorum relatus est decimatertia mensis Octobris.

Abstinuit tamen idem Isauricus ab infligendo supplicio Ioanni Episcopo Polyboti, qui VII. claritudine miraculorum adeò celebris erat in Oriente, vt & ipse, sicut olim magnus ille Gregorius, cognomento dictus fuerit, Thaumaturgus. Hic enim cùm ad redarguendum Imperatorem se Constantinopolim contulisset, vehementerque reprehendisset, nullam vim passus, ad suam redire Ecclesiam permissus est; vbi suum curans gregem illæsum ab hæresi custodiens quieuit in pace, quinta die mensis Decembris, qua Græci in Menologio anniuersariam eius commemorationem agunt. Inter horum classem adnumeratur Gregorius Decapolis in Isauria ciuitatis ciuis, qui Orientem & Occidentem peragrans in confessione Catholicæ Fidei, diem clausit extremum. Simeon prætereà sanctitate nitens tunc vixit, quem Leo detrusit in carcerem, vbi eum idem qui suprà Gregorius Constantinopo-
C li inuisit. habet hæc Menologium vigesima die mensis Nouembris, sed de alijs agendum inferius erit. Iam res Germanicas inuisamus.

Hoc eodem anno cùm audiuisset S. Bonifacius Germanorum Apostolus defunctũ esse VIII. Gregorium II. à quo acceperat Apostolatum, & in eius locum fuisse subrogatum Gregorium III. ad ipsum Romam Legatos misit, per quos etiam de nonnullis Sedem Apostolicam consuluit. id enim constat testificatione auctoris, qui ex Vuilibaldo Episcopo S. Bonifacij res gestas prosecutus ait: [a] Cumque multa hominum millia tam per se quàm per suos conterraneos ad Christi religionẽ traducta baptismatis vnda diluisset, defuncto beatæ memorię Gregorio II. Sedis Apostolicę Pontifice, tertioq; Gregorio eamdẽ Sedem obtinente, Romã Legatos misit, qui cũ nouo Pontifice prioris amicitiæ fœdera renouarent, & pristinã humanitatẽ atque beneuolẽtiam eius erga ipsum expeterent. Ab ipso verò Bonifacio
D omnẽ obedientiã Romanæ Sedi debitã pollicerentur, ideniq; plurimorũ Germanorum ad fidem Christi adductorum cõuersionem indicarent. Legati cùm Romã veniissent, & Pontifici ea retulissent: ille primùm Deo gratias egit: denique non solùm omnia amicitiæ & beneuolentiæ officia à Bonifacio expetita pollicitus est, sed ea etiã quæ non petijt, largitus est, nempe Archiepiscopi pallium, & litteras quibus ad eius quæstiones [*] multiuarias respondit.] Quòd autem ipsæ Pontificis litteræ sequenti potiùs anno datæ esse ex ipsarum contextu intelliguntur: dicere opus est, eosdem Legatos tardiùs profectos in sequentẽ vsque annum fuisse Romæ detentos. Porrò Gregorij Papæ litterarum hoc est exemplum:

[a] *Vit. S. Bonifi. lib. 1. c. 25. apud Sur. to. 3. die 5. Iun.*

LEGATIO A BONIFACIO AD ROM. PONTIFICEM.

[*] multifarias

Reuerendissimo ac sanctissimo fratri Bonifacio Coëpiscopo ad illuminationem gentis IX. Germaniæ, vel circumquaque in vmbra mortis morantibus Gentibus in errore constitutis ab hac Apostolica Sede directo, Gregorius seruus seruorum Dei. EPIST. GREGORII PAPAE AD BONIFACIVM.

E Magna nos habuit gratulatio, lectis sanctissimæ fraternitatis tuæ litteris, cùm in eis relecta serie, fuisset repertum, Domini nostri Iesu Christi gratia, plurimos te à gentilitate & errore ad veræ fidei agnitionem conuertisse. Quod quia diuina institutione docemur in parabolis, cui [b] quinque talenta credita fuerant, alia quinque fuisse lucratum: in talis com- [b] *Mat. 25.* mercij lucro cum tota plaudimus Ecclesia. Hinc iure tibi sacri pallij direximus munus, quod beati Petri Apostoli auctoritate susciptens induaris, atque inter Archiepiscopos vnus, Deo auctore, præcipimus, vt censearis. Qualiter autem eo vtaris, ex mandato Apostolico informatus agnosce. Itaque dum Missarum solemnia geris, vel Episcopum te contigerit consecrare, illo tantummodò tempore eo vtaris.

Quia verò turbas, Domini gratia, in ijsdem partibus ad rectam fidem asseruisti conuersas, ideoque nequire te occurrere omnibus quæ salutis sunt impendere vel intimare, cùm X. iam longè lateque gratia Christi eius fides in illis propagetur: præcipimus vt iuxta sacro-

rum canonum ſtatuta vbi multitudo excreuit fidelium, ex vigore Apoſtolicæ Sedis debeas A
ordinare Epiſcopos, pia tamen contemplatione, vt non vileſcat gratia Epiſcopatus.

Preſbyterum namque, quem præterito aſſeruiſti anno ad nos veniſſe, noſtroq; iudicio fuiſſe à ſuis nefariis abſolutum actionibus: credas, quòd neq; nobis confeſſionem aliquam fecit, nec à nobis, vt ſuos expleat libitus, abſolutus eſt. Sed ſi eum errori deditum repereris: hunc Apoſtolicæ Sedis vigore, vt iuxta ſanctorum canonum cenſuram corrigas & emendes præcipimus, vel ſi quos forſan tales inueneris. Ille enim veniens: Preſbyter ſum, ait, & commendatitias ad filium noſtrum Carolum litteras expetijt. Nullam illi aliam conceſſimus licentiam. Quem vitari, ſi prauè conuerſatur, cum reliquis volumus.

XI. Eoſdemq; quos à paganis baptizatos eſſe aſſeruiſti: ſi ita habetur: vt denuò baptizes in nomine ſanctæ Trinitatis mandamus.] Si extaret quæ hanc Gregorij præceſſit, epiſtola Bonifacij, qua de his conſuluit ipſum, ſufficiens ſatis eſſe iſta reſponſio appareret, quæ abſ- B
que illa imperfecta videtur, ſicut & ea qua paulo pòſt ſubiicitur de baptizatis à preſbytero Ioui ſacrificante, vt rebaptizarentur; intelligeretúrque de his loqui Pontifex, qui non fuiſſent baptizati in nomine ſanctiſſimæ Trinitatis. Quòd autem iſta noſtra interpretatio non ſit diuinatio, ſed neceſſaria demonſtratio, teſtis adducitur huius ſucceſſor Zacharias Papa, qui ad eumdem Bonifacium ſcribens de ijs qui abſque certa expreſſione nominis Trinitatis baptizati eſſent ab hæreticis: vt baptizarentur, reſcribit, exemplo, vt ait, Gregorij noſtri prædeceſſoris, idem ad ipſum Bonifacium de his hac epiſtola reſcribentis; planè ſignificans, reſpondiſſe Gregorium ad Bonifacium, iterandum eſſe illorum tantùm baptiſma qui abſque expreſſo nomine ſanctiſſimæ Trinitatis baptizati fuiſſent. Porrò ipſa epiſtola Zachariæ inferiùs ſuo loco deſcribetur, quæ incipit: Sacris liminibus] intexta eadem in vita eiuſdem S. Bonifacij libro ſecundo. Sed & idem ipſe Gregorius ſuorum verborũ cer- C
tior accedat interpres, qui in alia epiſtola poſt hanc ad eumdẽ Bonifaciũ ſcripta, quæ incipit: Doctoris Gentium] expreſsè tradit, non eſſe iterandum illorũ baptiſma, qui gentilium miniſterio baptizati, ſi in nomine ſanctæ Trinitatis id factum eſſet, ſed hos vt Chriſtianos eſſe recipiendos per manus impoſitionẽ & chriſmatis vnctionẽ. ſed proſequamur reliqua:

XII. Inter cetera agreſtem caballum aliquantos comedere adiunxiſti, pleroſque & domeſticum: hoc nequaquam fieri deinceps, ſanctiſſime frater, ſinas; ſed quibus poteris, Chriſto iuuante, per omnia compeſce, & dignam eis impone pœnitentiam. Immundum enim eſt atque execrabile.] Sic ferinos mores componere, & ad humaniorem cultum Gregorius Papa reducere, quouis prætextu & occaſione curauit. ſed pergit:

Pro obeuntibus quoque conſuluiſti, ſi liceat oblationem offerri: Sancta ſic tenet Eccleſia, vt quiſquis pro ſuis mortuis verè Chriſtianis offerat oblationes, atque preſbyter eorum D
faciat memoriam; & quamuis omnes peccatis ſubiaceamus: congruit tamen, vt ſacerdos non niſi pro mortuis Catholicis memoriam faciat & intercedat. Non enim pro impiis quamuis Chriſtiani fuerint, tale quid agere licebit. Eos etiam qui ſe dubitant fuiſſe baptizatos, vel qui à preſbytero Ioui mactante & immolatitias carnes veſcente baptizati ſunt, vt rebaptizentur præcipimus.] vtpote quòd qui idololatriæ inhæſiſſent, nullam habuiſſe intentionem in illis explere ſalutis remedium videri potuiſſent. pergit ipſe:

XIII. Progeniem ſuam vnumquemque vſque ad ſeptimam generationem obſeruare decreuimus. Et ſi volueris, deuitandum doce, ne cui vxor obierit, amplius quàm duabus debeat
[a] *Hier. epi. 9. & 10. & cõtra Iouin. lib. 1.* copulari.] id eius relinquit arbitrio, quòd bigamiam, trigamiam, &c. concedere, ſit ex [a] Eccleſiæ indulgentia.

De his verò qui patrem, vel matrem, vel fratrem, aut ſororem occiderint: dicimus vt E
toto vitæ tempore corpus Dominicum non ſuſcipiant, niſi in ſuo exitu pro viatico: abſtineant etiam ſe à carnis comeſtatione & potu vini donec adúixerint: ieiunent ſecunda, quarta & ſexta Feria, vt ſic deflentes poſſint diluere commiſſum ſcelus.

XIV. Hoc quoque inter alia crimina àgi in partibus illis dixiſti, quòd quidam ex fidelibus ad immolandum paganis ſua venumdent mancipia. Quæ vt magnopere corrigere debeas, frater, commonemus, ne ſinas fieri vltrà. Scelus enim eſt impietas. Eis ergo qui hæc perpetrauerunt, ſimilem homicidæ indices pœnitentiam.

At quoties Epiſcopum conſecraueris, duo vel tres conueniant tecum Epiſcopi, vt Deo ſit gratum quod geritur, & eis conuenientibus, ipſiſque præſentibus conſecres. Hæc te, frater chariſſime, diligenter obſeruare volumus, & ſtudio pietatis cœptum negotium ſalutis exequi, vt de lucro apportato valeas à Domino Deo noſtro mercedem percipere in æterna beati-

A beatitudine. Priuilegium verò iuxta quod petiſti facientes, his iunctum direximus, optantes te Domini Dei noſtri præſidio de conuerſione errantium pleniſſimum apportare lucrum. Deus te incolumem cuſtodiat, reuerendiſſime frater.] hucuſque reddita ad Bonifacium per Legatos epiſtola Gregorij Papæ. pergit verò auctor:

Redeuntes igitur nuntij & præſules Apoſtolici tum ſcripta tum munera optata reportantes, ingenti ſanctum Bonifacium gaudio afficiunt. Itaque ſicut par erat, Deo laudes; XV.
grateſque agens mox duas Eccleſias conſtruxit: alteram quidem * Friſſariæ in honorem * Fritzlariæ
ſancti Petri Apoſtolorum principis; alteram verò Amanburgi in honorem Michaëlis Archangeli. duo quoque monaſteriola duabus adiunxit Eccleſijs non minima illic adunata Deo ſeruientium congregatione: vbi etiam hactenus laudes & cultus diuini officia peraguntur.] hucuſque de Bonifacij rebus geſtis, reliqua de ipſo inferiùs ſuo loco.

B Vidiſti puto, Lector, & conſideraſti vnde prodierit Germanis in tenebris conſiſtentibus XVI.
gentilitij erroris, lumen Euangelij. Vnde prouenerit inuiæ ſiluæ cultus. Vnde euerſæ domui acceſſerit reſtitutor. Vnde infidelitatis diuturno morbo languentibus venerit medicus & medicina. Vnde adhuc inſanientibus in idolis, aduenerit de vero Deo certa ſcientia. Vnde feris barbaris inhæſerit humanitas, & politicæ vitæ cultus, vt cœperint eſſe homines, qui pænè beſtiæ videbantur. Vnde leges legum exortibus, & rudibus diſciplina. Non aliunde quidem quàm ab Eccleſia Romana, à qua Bonifacius prædicare Euangelium miſſus eſt. Eluxit Germanis à Romana Eccleſia Euangelij lumen, Dei cultus, inſtauratio diſciplinæ, medicus, medicina animorum morbis, ſcientia ac ſapientia ſtultis, humanitas rudibus, feris atque indomitis lex. Quis neget iſta Nouator? Quod omnes fatentur, negare puto nec audebunt inſani. Pudeat ingratos in Romanam Eccleſiam inſanire: de illis loquor,
C qui per deuia hæreſeos à Fide Catholica aberrantes deſierunt etiam eſſe quòd nati ſunt homines participes rationis: cùm alioqui ſciamus in compluribus eius prouinciis vigere Fidem Catholicam, quo ſi ſancto ſemine caruiſſent, diriora vtique ſupplicia quàm Sodoma & Gomorrha ab irato Domino ſubijſſent. ſed in Angliam tranſeamus.

Hoc eodem anno ſuæ hiſtoriæ Eccleſiaſticę gentis Anglorum Beda finem imponit, breXVII.
ui compendio deſcribens ſtatum, quo eamdem relinquit Eccleſiam Anglicanam: quinam Reges prouinciis & Epiſcopi Eccleſijs præeſſent, recenſens, ita demum perorat: Et arridente pace & ſerenitate temporum, plures in gente Nordanhumbrorum tam nobiles, quàm priuati, ſe ſuoſque liberos, depoſitis armis ſatagunt magis accepta tonſura monaſterialibus adſcribere votis, quàm bellicis exercere ſtudiis. Quæ res quem ſit habitura finem, poſterior ætas videbit. Hic eſt in præſentiarum vniuerſus ſtatus Britanniæ, anno aduentus An-
D glorum in Britanniam circiter CCLXXXV. Dominicæ autem incarnationis DCCXXXI. in cuius regno perpetuò exultet terra, & congratulante in fide eius Britannia lætentur inſulæ multæ, & confiteantur memoriæ ſanctitatis eius.] hucuſque Bedæ hiſtoria. Cui mox ipſe adiecit appendicem de rebus ſuis, his verbis: Hæc de hiſtoria Eccleſiaſtica Britannorum, & maximè gentis Anglorum, prout ex libris antiquorum, vel ex traditione maiorum, vel ex mea ipſe cognitione ſcire potui, Domino adiuuante, digeſſi Beda Dei famulus & preſbyter monaſterij beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, quod eſt ad Vuirimũdam & Ingimum. Qui natus in territorio eiuſdẽ monaſterij, cùm eſſem annorum ſeptem, cura propinquorum datus ſum educandus reuerendiſſimo Abbati Benedicto, ac deinde Ceolfrido, cunctumq; ex eo tempus vitæ in eiuſdem monaſterij habitatione peragens, omnẽ meditandis Scripturis operam dedi, atque inter obſeruãtiam diſciplinæ regularis, & quotidianam cantandi in Eccleſia curam, ſemper aut diſcere, aut docere, aut ſcribere, dulce habui.
E Decimonono autem vitę meæ anno diaconatũ, trigeſimo gradum preſbyteratus, vtrumXVIII.
que per miniſterium Epiſcopi Ioannis, iubente Ceolfrido Abbate, ſuſcepi. Ex quo tempore accepti preſbyteratus, vſque ad annum ætatis meæ quinquageſimum nonum; hæc in Scripturam ſanctam, meæ, meorumq; neceſſitati ex opuſculis venerabilium Patrum breuiter annotare, ſiue etiam ad formam ſenſus & interpretationis eorum ſuperadijcere curaui.] deeſt apud Bedam catalogus ſcriptorum eius, qui ponitur ad finẽ epitomes, ante antiquum auctorem anonymum, qui poſt eum res Anglorum eſt proſecutus. ſicque ſe habet:

In principium Geneſis vſque ad natiuitatem Iſaac, & electionem Iſraëlis, & Iſmaëlis BEDAE SCRIPTA DIVERSA.
reprobationem libros tres.

De tabernaculo & vaſis eius ac veſtibus ſacerdotum libros tres.

Item in primam partem Samuëlis, id eſt, vſque ad mortem Saul libros quatuor.

De

De ædificatione templi allegoricæ expositionis, sicut & cetera libros duos. A
Item in Regum librum triginta quæstionum.
In Prouerbia Salomonis libros tres.
In Cantica Canticorum libros sex.
In Isaiam, Danielem, duodecim Prophetas, & partem Ieremiæ, distinctiones capitulorum ex tractatu beati Hieronymi excerptas.
In Esdram & Nehemiam libros tres.
In Canticum Habacuc librum vnum.
Item capitula lectionum in Pentateuchum Moysi, Iosue, Iudicum.
In libros Regum & verba dierum.
In librum beati Patris Iob.
In Parabolas, Ecclesiasten, & Canticum Canticorum. B
In Isaiam prophetam.
† In Esdram quoque & Nehemiam.
In Euangelium Marci libros quatuor.
In Euangelium Lucæ libros sex.
Homiliarum Euangelij libros duos.
In Apostolum quæcumque in opusculis S. Augustini exposita inueni, cuncta per ordinem transcribere curaui.
In Actus Apostolorum libros duos.
In Epistolas septem Canonicas libros singulos.
In Apocalypsim S. Ioannis libros tres.
In capitula lectionum in totum nouum Testamentum, excepto Euangelio. C
Item librum Epistolarum ad diuersos, videlicet: [a] De sex ætatibus sæculi vna est. De mansionibus filiorum Israël vna. De eo quod ait Isaias: Et claudentur ibi in carcere, & post dies multos visitabuntur, vna. De ratione Bissexti vna. De Æquinoctio iuxta Anatolium vna.

[a] *Apud Bed. in præmiss. ad lib. de rat. temp. tom. 2.*

Item de historijs Sanctorum, librum vitæ passionis S. Felicis Confessoris, & de metrico Paulini opere in prosam transtuli. Librum vitæ & passionis S. Anastasij malè de Græco translatum, & peius à quodam imperito emendatum, prout ad sensum, correxi.
Vitam sancti Patris, monachi simul & Antistitis Cudberti, & priùs heroico metro, & pòstmodum plano sermone descripsi.
Historiam Abbatum monasterij huius, in quo supernæ pietati deseruire gaudeo, Benedicti, Ceolfridi, & Vuerthberti in libellis duobus. D
Historiam quoque Ecclesiasticam gentis nostræ in quinque libros.
Martyrologium de natalitijs sanctorum Martyrum diebus, in quo omnes quos inuenire potui, non solùm qua die, verùm etiam quo genere certaminis, vel sub quo iudice mundum vicerint, diligenter annotare studui.
Librum hymnorum diuerso metro siue rhythmo.
Librum Epigrammatum heroico metro, siue elegiaco.
De natura rerum, & de temporibus libros singulos.
Item de temporibus librum vnum maiorem.
Librum etiam de orthographia, alphabeti ordine distinctum.
Item librum de arte metrica, & huic adiunctum alium.
De schematibus & tropis libellum, hoc est, de figuris, modisque locutionum, quibus Scriptura sancta contexta est.] hactenus Indiculus lucubrationum Bedæ: edidere alij alios locupletiores. Quod autem ad hunc pertinet, illud animaduertendum, non omnia ibi recensita scripta, ab ipso Beda esse tum posita, sed ab aliis posteà, quæ in illis desiderari videbantur, ad integrum numerum operum eius abiecta, quæ ab ipso Beda post præsentem annum scripta esse noscuntur, prout exemplo eorum, quæ paulo pòst dicturi sumus, perspicuè demonstrabitur. Scriptis igitur suis recensitis, has mox idem Beda subiicit ad Christum preces: E

XIX. Te deprecor, bone Iesu, vt cui propitius donasti verba tuæ sapientiæ vel scientiæ dulciter haurire: dones etiam benignus aliquando ad te omnis sapientiæ fontem peruenire, & apparere semper ante faciem tuam, qui viuis & regnas Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.] hactenus Appendix ad historiam Ecclesiasticam gentis Anglorum quam obtulit

A obtulit Ceoluulpho Nordanhumbrorum Regi, scribens ad eum nuncupatoriam epistolam, qua sui instituti affert rationem, quos habuerit in scribendo viros insignes adiutores. Simulque lectorem eiusmodi pia valdè admonitione interpellat, sic dicens: Omnes ad quos hæc historia peruenire poterit nostræ nationis, legentes, siue audientes, suppliciter deprecor, vt pro meis infirmitatibus mentis & corporis apud supernam clementiam sæpiùs interuenire meminerint, & in suis quique prouinciis hanc mihi suæ remunerationis vicem rependant: vt qui de singulis prouinciis, siue locis sublimioribus, quæ memoratu digna, atque incolis grata crediderim, diligenter adnotare curaui, apud omnes fructum piæ intercessionis inueniam. Vale. Hæc autem nouissima eius verba à nobis hîc sunt idcircò descripta, quo ijsdem verbis eius ad suadendum fortioribus, paupertimus ego precum stipem absque rubore à pio Lectore mendicem.

XX. DE BEDAE AETATE DIVERSAE SENTENTIAE.

B Quod verò Sigebertus hoc eodem anno Bedam defunctum affirmet, ex ipsius scriptis redarguitur, dum vltimo capite libri quinti Beda meminerit de cõsecratione Tacuini Episcopi facta decima die mensis Iunij, cùm omnium feratur sententia, obijsse Bedam, vt dicetur, mense Maij. Si igitur mortuus est mense Maij, quomodo scripsisse potuit res gestas mensis Iunij? Longè grauiùs errat Marianus Scotus, qui Bedæ transitum ponit anno Domini septingentesimo vigesimo nono: illi verò longè longiùs à scopo veritatis aberrant, qui mortuum ponunt anno Redemptoris septingentesimo. Trithemius affirmat excessisse ex hac vita anno tricesimo tertio, rursus alij tricesimo quarto supra septingentesimum, vt inconstans omnium reperiatur esse sententia, sicut & asserentium eiusdem Bedæ annos ætatis: aliis dicentibus annos vixisse sexaginta, cui numero vnum addunt alij; alij verò plures: siquidem Trithemius tribuit ætati ipsius annos septuaginta duos.

XXI. BEDAE AETAS.

C Maneat igitur in primis, quod ipse ait, quinquaginta nouem annorum ætate fuisse hoc anno Redemptoris septingentesimo trigesimo primo, nimirum hoc anno absoluisse quinquagesimum nonum, inchoasse verò sexagesimum: sicque ipsum natum anno Domini sexcentesimo septuagesimo primo; traditum monasterio anno septuagesimo octauo post sexcentesimum, ordinatum diaconum sexcentesimo nonagesimo, presbyterum, vbi primùm attigit tricesimum annum, qui fuit Redemptoris septingentesimus, vel septingentesimus primus inchoatus. Quæ omnia ex alia etiam deducuntur ratione: cùm enim ipse dicat, se accepisse sacrum diaconatus ordinem atque presbyteratum à Ioanne, qui fuit Augustaldensis Ecclesiæ Episcopus, eiusdemque Bedæ [a] auctoritate constet, ipsum sedere cœpisse anno Redemptoris sexcentesimo octogesimo octauo (vtpote quòd ipse tradat eum sedisse annis triginta tribus, decessisse verò anno septingentesimo vigesimo primo)

[a] *Bed. lib. 5. cap. 6. in fin.*

D planè constat ante dictum annum Episcopatus eius minimè potuisse diaconum ordinari, Episcopo illo nondum creato. Rursum verò apparet, eum nec post dictum annum Redemptoris potuisse ordinatum esse presbyterum, eoque ipsum constet fuisse presbyterum viuente Sergio Papa, vt liquet ex eius litteris, suo loco tomo superiori recitatis, quibus eum presbyterum nominat: siquidem ipsum Sergium, certum est, ex hac vita migrasse eodem anno septingentesimo primo, vt suo loco superiùs est demonstratum.

XXII. DE LONGA AETATE BEDAE ASSERTIO.

His igitur terminis, sic Bedæ ætatis & ordinationum præscripta tempora remanent consignata, vt nec quid his addi possit vel minui. Ad quem autè annum Redemptoris vita peruenerit: ex eius scriptis certo certiùs elici posse videtur, vt alterum de duobus sit affirmandum, vel scriptum librum, Bedæ absque controuersia ipsi tributum eius non esse, vel ex eo fateri ipsum saltem peruenisse ad annum ætatis centesimum quintum. Etenim in ea epistola inter alias eius lucubrationes superiùs numeratas, cuius est titulus, De æquinoctio iuxta

E Anatolium, ad fratrem Vuichredam presbyterum scripta, quæ incipit: Libenter accepi litteras tuæ benignitatis, &c.] habet ista prope finem, post prolixam ea de re disputationem: Vt te exemplis ad inueniẽdam instruam feriam, quæ decimaquarta occurrat luna (vt puta) anno præsenti Dominicæ Incarnationis septingentesimo septuagesimo sexto: sume epactas huius anni, &c.] docens eo anno lunam decimamquartam fuisse quinto Idus Aprilis, Dominicum verò diem Paschatis decimo octauo Kalendas Maij. Cùm igitur dicto anno Redemptoris septingentesimo septuagesimo sexto ea Beda scribere se testetur, vtique affirmare necesse, vt dictum est, peruenisse saltem ad annos ætatis centum quinque. Nec est quòd quis dicere possit errorem in numerum irrepsisse: siquidem idem designatus annus ad amussim concordat cum tabulis Astronomicis in circulo decennouennali decimotertio, in quo dictis diebus æquè ponitur luna decimaquarta, & dies Paschæ.

Sic

XXIII. Sic igitur eius epistolæ auctoritate, quam Bedæ adscribunt omnes, apparet, longè diuturniorem vixisse ætatem, quàm tradant alij. Certè quidem se multum vixisse, diem obiturus testatus est exatiatus ætate longæua, vt proximè dicturi sumus. Quod si hæc de longa Bedæ ætate non placèt, vt noua & hactenus inaudita; tunc incumbit labor his qui negant, non esse Bedæ citatam nuper epistolam, falsoque recenseri inter ipsius scripta monstrare; & nos veriora promenti haud inuiti acquiescemus, parati semper sequi firmiora tradètem. A

XXIV. Ceterùm de transitu eius ad Dominum ex hac vita extat epistola vnius cuiuspiam ex discipulis eius, qui interfuit, germana quidem ac sinceriſsima, quæ extat ad finem operum eius, quam hîc tibi describendam vt Annalibus dignam putauimus: ex qua multa colliges notatu digniſsima. sic enim se habet, carens titulo:

DE TRANSITV BEDAE EPISTOLA. Munusculum quod misisti, multùm libenter accepi; multumque grataner litteras tuæ deuotionis legi, in quibus (quod maximè desiderabam) Missas videlicet & orationes B sacrosanctas pro Deo dilecto patre ac magistro Beda, à vobis insigniter celebrari reperi. Vnde delectat magis pro eius charitate, quàm fretus ingenio, paucis sermonibus dicere, quo ordine migrarit è sæculo; cùm hoc etiam te desiderasse & popoſcisse intellexi.

XXV. Grauatus est quidem infirmitate, & maximè creberrimi anhelitus, sed tamen pænè sine aliquo dolore, ante diem Resurrectionis Dominicæ, id est, ferè duabus hebdomadibus. Et sic posteà lætus & gaudens, gratias agens Deo omnipotenti omni die ac nocte, immò horis omnibus vsque ad diem Ascensionis Dominicæ, id est, VII. * Idus Maij vitam ducebat, & nobis discipulis suis quotidie lectiones dabat. quidquid autem reliquum diei fuit, in Psalmorum cantu, prout potuit, se occupabat; totam verò noctem lætus in orationibus & gratiarum actione ducere studebat, nisi tantùm modicus somnus impediret, itemque euigilans, statim consueta Scripturarum modulamina ruminabat, extensisque manibus Deo C gratias agere non est oblitus. Verè fateor, quia neminem alium vmquam oculis meis vidi, nec auribus audiui, tam diligentes gratias Deo viuo referre. ô verè beatus vir!

XXVI. Canebat autem sententiam S. Pauli dicentis: [a] Horrendum est incidere in manus Dei [a] *Hebr.* 10. viuentis: & multa alia de sacra Scriptura, in quibus nos à somno animæ exurgere, præcogitando horam vltimam, admonebat. Et in nostra quoque lingua (vt erat doctus in nostris carminibus) dicens erat de terribili exitu animarum à corpore. Cantabat etiam antiphonas ad nostram consolationem & suam, quarum vna est: O Rex gloriæ, Domine virtutum: cùm venisset ad illud verbum: Ne relinquas nos orphanos: prorupit in lachrymas & multùm flebat, & post horam cœpit repetere quæ inchoauerat, & sic per totum diem faciebat. Et nos quidem audientes, luximus cum ipso & fleuimus. Altera vice legimus, altera vice plorauimus: immò cum fletu legimus. In tali lætitia Quadragesimales dies vsque D ad diem præfatum deduximus.

XXVII. Et ille multùm gauisus est, & Deo gratias referebat, quia sic meruisset infirmari. Et sæpè [b] *Hebr.* 2. dicebat: Flagellat [b] Deus omnem filium quem recipit. & sententiam [c] Ambrosij: Non sic [c] *Apud Paulin. in vita S. Ambros.* vixi, vt me pudeat inter vos viuere, sed nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus. In istis autem diebus, duo opuscula memoria digna exceptis lectionibus, quas quotidie accepimus ab eo, & cantu Psalmorum, facere studuit, id est, à capite Euangelij sancti Ioannis, vsque ad eum locum in quo dicitur: Sed hæc quid inter tantos? in nostram linguam ad vtilitatem Ecclesiæ Dei conuertit. Et in libris Isidori excerptiones quasdam, dicens: Nolo vt pueri mei mendacium legant, & in hoc post obitum meum sine fructu laborent.

XXVIII. Cùm venisset autem tertia Feria ante Ascensionem Domini, cœpit vehementiùs ægrotare in anhelitu; & modicus tumor in pedibus eius apparuit. Totum autem illum diem E docebat, & hilariter dictabat, & nonnumquam inter alia dixit: Discite cum festinatione, quia nescio quàm diu subsistam, & si post modicum tollat me Factor meus. Vnde nobis videbatur, ne fortè exitum suum bene sciret. Et sic noctem in gratiarum actione peruigil duxit. Et mane illucescente, id est, quarta Feria, præcepit diligenter scribi, quæ cœperamus: & hoc fecimus vsque ad horam tertiam. A tertia verò hora ambulauimus cum reliquiis Sanctorum, vt consuetudo illius diei poscebat. & vnus ex nobis erat cum illo, qui dixit ei: Adhuc capitulum vnum de libro quem dictasti, deest, & videtur mihi difficile tibi esse, plus te interrogare. At ille inquit: Facile est. Accipe calamum tuum & tempera, festinanterque scribe. & ille fecit ita.

XXIX. At nona hora dixit mihi: Quædam pretiosa in mea capsella habeo, id est, piper, oraria, & incensa. Sed curre velociter, & adduc presbyteros monasterij nostri ad me: vt & ego mu-

A munuscula, qualia mihi Deus donauit, illis distribuam. Quod cum tremore feci: & præsentibus illis locutus est ad eos, vnumquemque monens & obsecrans Missas & orationes pro se diligenter facere. Quod illi libenter se facturos responderunt. Lugebant autem & flebant, maximè à verbo quod dixerat: quia æstimauit, quòd faciem eius non multo ampliùs in hoc sæculo visuri essent. Gaudebant autem de eo quod dixit: Tempus est, si sic Factori meo videtur, vt ad eum modò absolutus ex carne veniam, qui me quando non eram, ex nihilo formauit. Multum tempus vixi; beneque mihi pius iudex vitam meam præuidit. Tempus absolutionis meæ propè est. Etenim anima mea desiderat Regem meum Christum in decore suo videre. Sic & alia multa vtilitatis causa ad nostram ædificationem locutus, diem vltimam in lætitia vsque ad vesperum duxit.

Et præfatus puer, nomine Vuilberch adhuc dixit: Magister dilecte, restat adhuc vna XXX.
non descripta. At ille: Benè, inquit, consummatú est, veritatem dixisti. Accipe caput meum
B in manus tuas, quia multùm me delectat sedere ex aduerso loco sancto meo, in quo orare
solebam, vt & ego sedens, Patrem meum inuocare possim. Et sic in pauimento suæ casulæ
decantans, Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto, & cetera: vltimum ex corpore exhalauit
spiritum. Atque sine dubio credendum est, quia pro eo, quòd hîc semper deuotissimus in
laudibus laborauerat, ad gaudia desideriorum cælestium anima eius ab Angelis portaretur. Omnes autem qui audierunt, & viderunt obitum Bedani patris nostri, numquam se
vidisse alium in tam magna deuotione atque tranquillitate vitam finisse testabãtur. Quia,
vt audisti, quousque anima eius in corpore fuit, Gloria Patri, & alia quædam ad gloriam
Dei cecinit, & manibus expansis Deo gratias agere non cessabat. Scire autem debes, quia
adhuc multa narrari & scribi possent de eo, sed nunc breuitatem sermonis ineruditio lin-
C guæ meæ facit. Attamen cogito, Deo adiuuante, ex tempore pleniùs de eo scribere, quæ
oculis vidi, & auribus audiui.] hactenus de transitu Bedæ discipulus eius.

Ex hac quidem epistola, nisi in numeri nota mendum euidens contraxisset, compertum haberi posset, quoto Redemptoris anno ex hac vita migrarit, cùm in ea, ipsum in die XXXI.
Ascensionis septimo Idus Maij, finem viuendi feciſse tradatur. Verùm si ad Astronomicarum tabularum ista referantur demonstrationem, cùm nihil sit ex eis quod veri, certique
elici possit, mendosam necesse est asserere lectionem: siquidem toto isto centenario non-
nisi bis, nimirum anno septingentesimo vigesimo incidit dies Ascensionis in septimum
Idus Maias, quando Aureus numerus fuit 18. & litteræ Dominicales G.F. quo anno cer-
tum est adhuc fuisse in humanis Bedam: & rursum anno Redemptoris septingentesimo
nonagesimo nono, quando Aureus numerus fuit 2. & littera Dominicalis F. quo incidit
Ascensionis festa dies in septimum Idus eiusdem mensis, ad quod tempus peruenisse haud
D dicendum puto, cùm eum tunc excedere oportuisset annos ætatis centenos atque tricenos.
Sic igitur ea numeri nota deprauata obscurat magis quàm elucidat tempus Bedæ ex hac
vita ad Deum transitus. Vt autem sancto viro demum persoluamus extrema, hîc redde-
mus epitaphium etsi pium, haud tamen ob eius nimiam simplicitatem tanto viro dignum
existimatum. Sic enim se habet:

BEDAE SEPVLCHRI EPITAPHIVM.

Presbyter hîc Beda requieſcit, carne ſepultus.
Dona Chriſte animam in cælis gaudere per æuum,
Dáque illum Sophiæ debriari fonte, cuiiam
Suſpirauit ouans intento ſemper amore.

Qui hos primus reperitur reddidisse versus, vetus assectator Bedæ in historia Anglicana
E ita mox iure expostulat: Poterit ne, inquit, vlla excusatione hic pudor extenuari; vt nec in
eo monasterio, vbi illo viuente, totius litteraturæ exultabat gymnasium, potuerit inueniri
homo, qui memoriam eius formaret, nisi exili & miserabili stylo?] sed illud deterius quod
finxit sibi fabula epitaphium Bedæ, de quo hæc in vita eius, quæ à Petro describitur in
Sanctorum catalogo: Alius discipulus eius cùm, ipso defuncto, titulum sepulchro facere
disposuisset vnico carmine leonino sic incipiẽs: *Hac ſunt in foſſa,* & vellet finire, *Bedæ ſanc-
ti,* vel, *presbyteri oſſa*; nec metrũ stare posset, & nullũ aliud vocabulũ eidẽ occurreret; attæ-
diatus tandem iuit dormitũ. Et ecce manè in tumulo manibus Angelicis reperit scriptum:

Hac ſunt in foſſa Bedæ venerabilis oſſa.]

Hæc auctor dum causam affert, cur Beda non, vt alij, Sanctus dictus sit, sed Venerabilis, DE NOMINE VENERABILIS FABVLA.
ad quod astruendum ista quoque adducit: Cùm ex nimia senectute oculis caligasset, &
discipulo duce ad lapidum congeriem peruenisset: discipulus ei suadere cœpit, quòd ma-

gnus illic esset populus congregatus, qui summa affectione & silentio eius prædicationem A expectabant. Cumque sanctus feruenti spiritu elegantissimum sermonem fecisset & conclusisset, Per omnia sæcula sæculorum: Lapides responderunt, Amen, Venerabilis Beda.] hæc ibi de indito ipsi cognomento Venerabilis. De quibus cùm nihil Bedæ assectator discipulus dicat, post ipsum ista excogitata esse videri possunt, quæ nec à Trithemio esse recepta noscuntur.

XXXII. Porrò ista quidem vel ex eo saltem erroris redarguuntur, quòd eiusmodi titulus, Venerabilis, communis alioqui presbyteris omnibus, incognitus maioribus fuisse videtur, qui eumdem Bedam non isto sed alio titulo nominarunt: siquidem Hilduinus in Areopagiticis, auctor eiusdem sæculi, ipsum, Sanctum Bedam presbyterum nominat, sicut & Marianus Scotus, cùm de ipso ait: Sanctus Beda presbyter Anglicus, computator, his temporibus clarus habetur.] Albinus Flaccus & ipse Anglus atque eiusdem temporis scriptor, cùm B eum citat, Bedam sacerdotem & doctorem eximium appellat in libris de diuinis officiis, & Amalarius qui & ipse eodem sæculo vixit, citans sæpe Bedam, numquam eo titulo, Venerabilis, ornat, sed potiùs honoris causa, interdum, dominum Bedam appellat. Vsuardus qui & eodem vixit tempore, simpliciter absque illo, Venerabilis, titulo nominat Bedam; adeò vt appareat inanis ea quæ asseritur eius tituli causa. Porrò vitam Bedæ à Cuthberto Abbate scriptam fuisse, Molanus testatur, sed caremus ea, maximo detrimento veritatis. Tanto doctore iure semper gloriata est sancta Ecclesia Anglicana: quem cùm reijciant fi-
[a] *Iud. epist.* lij desertores, qui, loco ipsius Pseudoapostolos [a] errantes, & in errorem mittentes, abeuntes retrò post satanam sunt secuti: in futuro sæculo, ante iudicium magni Dei, tanto instante accusatore, sententiam damnationis accipient.

XXXIII. Sunt de eodem Beda pleraque illustrium virorum elogia atque laudationes. Sanè quidem Cuthbertus eiusdem monasterij Abbas, qui & vitam eius scripsisse traditur, in epistola quam scripsit ad Lullum, indicat, æquum esse, vt vniuersa Anglorum gens solemnibus ritibus in omnibus prouinciis Deo bonorum omnium largitori gratias ageret, quòd tam mirabilem virum adeò doctrina & sanctitate celebrem ipsis cócesserit. Laudauit eum & laudatissimus vir S. Bonifacius Germaniæ Apostolus, cuius hîc duas epistolas, in quibus meminit scriptorum eius, hactenus nondum editas reddendas putauimus, quarum
[b] *Ex eod. Cod. epist. 15.* prior ad eumdem Cuthbertum Abbatem scripta sic se habet [b]:

XXXIV. * Vberto Dilectissimo ac reuerendissimo fratri * Cuthberto Abbati, & vniuersis fratribus sanctæ Congregationis eius, Bonifacius exiguus seruus seruorum Dei in Christo fraternæ charitatis salutem.

Fraternitatis vestræ pietatem intimis obsecramus precibus, vt nos inter feras & ignaras D gentes Germaniæ laborantes, & grana Euangelica plantantes vestris sacrosanctis orationibus adiuuemur, & precibus sanctitatis vestræ in nobis sæuus Babylonicæ ardor restinguatur flammæ, & sparsa sulcis ad fructum multiplicata surgant semina: quia iuxta dictũ Apo-
[c] *1. Cor. 3.* [d] *Ephes. 6.* stoli, [c] neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat; sed Deus qui incrementum dat, & detur [d] nobis sermo in apertione oris, & sermo Domini currat & clarificetur.

XXXV. DE BEDAE SCRIPTIS. Intereà rogamus, vt aliqua de opusculis sagacissimi inuestigatoris Scripturarum Bedan monachi, quem nuper in domo Dei apud vos vice candelæ Ecclesiæ, scientia Scripturarum fulsisse audiuimus, conscripta nobis transmittere dignemini: & si vobis laboriosum
* partẽ vnam non sit, vt donum * vnum nobis grande solatium peregrinationis nostræ transmittatis. Ad indicium quoque intimæ charitatis, lectisternia caprina vobis, (sicut hîc vocant) direximus: quæ petimus, licet digna non sint, vt pro memoria suscipiatis. Alma Trinitas & E vna Diuinitas fraternitatem vestram, & hîc sanctis virtutibus proficientem ac valentem, augeat & custodiat, & in futura beatitudine inter splendida Angelorum agmina gaudentes remunerando glorificet.] hæc S. Bonifacius. cuius verba de Beda si interpretari quis velit, quòd ait, eum fulsisse in Ecclesia, iam ipsum esse defunctum, & non magis eo tempore elucere in Ecclesia cœpisse suorum editione librorum, detrahere necesse est assertæ de eiusdem ætate longæua sententiæ: nam ante Bonifacium ipsum esse defunctum affirmare oporteret. Sit liberum quam quis velit sequi sententiam. Non desunt qui tradant eum vocatum Romam litteris Gregorij secundi Romani Pontificis; Romæque diu versatum, addant alij. Iam verò reddamus eiusdem Bonifacij epistolam ad Ecgbertum Archiepiscopum, de quo habetur in Epitome apud eumdem Bedam, quòd successit Vuilfrido in Episcopatu Eboracensi, anno Domini septingentesimo trigesimo secundo; inde verò

A verò anno septingentesimo trigesimo quinto, accepto ab Apostolica Sede pallio, primus post Paulinum, in Archiepiscopum confirmatus est. Occasione igitur, quòd in ea Bonifacius pariter meminit scriptorum Bedæ, cùm alia plura contineat quæ delectent, hîc tibi eamdem reddendam putauimus. sic enim se habet: *Eod. Cod. epist. 44.*

Charitatis lacertis amplectendo amico, immò spirituali germanitate copulando fratri, summi Pontificatus infula prædito Ecgberto Archiepiscopo, Bonifacius exiguus Episco- XXXVI. BONIFACII EPIST. AD EGBERTVM.
pus Legatus Germanicus Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, florentem in Christo immarcescibilis charitatis salutem.

Dona, ac libellos dulcissimæ beatitudinis vestræ à vobis directa gratanti animo gau- XXXVII.
dentes suscepimus. Suspensis ad æthera palmis supernum Regem obsecrauimus, vt vobis in superna Angelorum curia florentia mercedis præmia restituat. Modò autem sanctitatis vestræ clementiam intimis postulamus precibus, vt pro nobis laborantibus & periclitan-
B tibus pietas vestra exorare dignetur. Quia grandis necessitas nobis imminet iustorum adiuuamina expetere, quia scriptum est: [a] Multùm enim valet deprecatio iusti assidua. Enar- [a] *Iacobi 5.*
rare autem omnia mala, quæ nos extrinsecus & intrinsecus patimur, epistolaris breuitas prohibet. Modò autem inhianter desiderantes flagitamus à vobis ad gaudium, vt memores nostri eo modo, quo & antè mecum fecistis, aliquam particulam, vel scintillam de candela Ecclesiæ, quam illuxit Spiritus sanctus in regionibus prouinciæ vestræ, nobis de- DE BEDAE SCRIPTIS.
stinare curetis; id est, vt de tractatibus, quos spiritualis presbyter & inuestigator sanctarum Scripturarum Bedan referando composuit, partem qualemcumque dignemini mittere. Maximè autem, (si fieri possit) quod nobis prædicantibus habile, & manuale, &
C vtillimum esse videtur super Lectionarium anniuersarium, & Prouerbia Salomonis, quia commentarios super illa eum condidisse audiuimus.

C Intereà nos magna cogit necessitas, vestri consilij iudicium inquirere. Nam dum in- XXXVIII.
uenio presbyterum iam ante multa tempora lapsum in fornicationem, qui & post pœni- DE LAPSO MALE RESTITVTO PRESBYTERO.
tentiam in officium gradus sui à Francis iterùm restitutus est, & nunc habitans in latissimo pago fidelium, sed errantium populorum sine alijs sacerdotibus solus ministrat baptismum, & solemnia Missarum celebrans. Modò autem si talem secundùm iustissimos canones abstulero: morientur sine sacro regenerationis fonte infantes propter caritatem sacerdotum. Si meliorem ad restaurandum prioris lapsum non habuero: iudicate ergo inter me, & inter populum erroneum, vtrùm melius sit, vel saltem minùs malum, vt talis ministerium sancti altaris impleat, aut pagana moriatur multitudo populi, quia castiorem ministrũm acquirere nequiuerit. Vel si inter multitudinem sacerdotum inuenero in eodem peccamine lapsum, & iterùm post pœnitentiam priori gradui restitutum, de
D quo omnis multitudo sacerdotum, & populorum bonæ opinionis confidentiam habuere. & si ille modò degradatus fuerit, secretum peccatum reuelatum fuerit, & scandalizabitur multitudo plebium, & per scandalum * multæ peribunt animæ, & detestatio erit maxima * plurimæ
sacerdotum, & diffidentia ministrorum Ecclesiæ, vt omnes perfidos, nulli credentes, despectos habeant. Quamobrem audaciter præsumpsimus patientes, & consentientes illum in ministerio diuino persistere, existimãtes leuius esse * dubium vnius hominis periculum, * damnum
& audaciam, quàm ruinam, & perditionem animarum pænè totius populi. De istis autem vniuersis quid mihi sustinendum sit, necessitate cogente, scandala vitandi, quidve refutandum, sanctum consilium vestrum per scripta videre & audire omnino desidero. Prætereà vice osculi, duas vini cupellas celsitudini vestræ per hunc portatorem litterarũ transmisimus, petentes vt charitatis inter vos participes nos, intereà lætum diem cum fratribus
E vestris faciatis. Obsecramus igitur, vt de istis petitionibus faciatis, vt mercedis vestræ præmia in cælorum culmine clarescant.] hucusque Bonifacij epistola à nobis recitata occasione scriptorum Bedæ, ne vetustiora istiusmodi pereant monumenta, cùm non desint ex recentioribus, qui de Beda plura scripserint, quos tu consulas.

Quod ad res Francorum pertinet, hoc anno (vt veteres [b] ipsorum Annales habent) XXXIX.
Sarraceni, qui infesto agmine Galliam Narbonensem, vt vidimus, occuparant, à Caro- [b] *Franc. Annal. à Pithœo editi hoc an.*
lo Martello vincuntur; ab occupatisque munitionibus expelluntur, penitusque fugan- SARRACENI EXPELLVNTVR A GALLIA NARBONENSI.
tur, reliquis omnibus cæsis: quæ hoc anno cœpta in sequentem sunt propagata, vt ex ipsdem Francorum Annalibus constat. Fauit Deus inuicto Principi, dum zelo Christianæ religionis offensæ vindex exurgens in gentem perfidam, quæque ardua ac difficilia eius auxilio superauit. Dolendum quòd tantæ res, prolixa vix historia complectenda, summatim

tantùm indice temporis consignatæ, intextæ Annalibus inueniantur. Ex quibus & illud A proditur, Sarracenos illos, qui fuga lapsi naues conscenderunt, vt redirent ijsdem quibus venerunt nauibus in Hispaniam, vi tempestatis fuisse fluctibus mersos. Est etiam mentio de eorum immenso naufragio in epitaphio sculpto in sepulchro S. Cæsarij Episcopi Arelatensis denuò restituto. Etenim inuadentibus Sarracenis ciuitatem Arelatensem, ab ipsis etiam Sanctorum monumenta fuere contrita, penitusque deleta; ipsis verò cæsis atque fugatis, parta pace cum securitate fidelibus; quæ impij fuerant demoliti, pij continuò restaurare cœperunt, & inter alia eorum patroni sepulchrum S. Cæsarij, quod & huiusmodi versibus ornauere:

Cernitur hoc Pario renouatum marmore tegmen
Patri Cæsario, Pontificiq; sacro:
Quod scelerata cohors rabie destruxit acerba. B
Hanc virtute Dei sorbuit vnda maris.
Præsul & in stagno Arelatis sede locata
Gemminus id Paulus strenuè compsit opus.
Cui Christus tribuat cælestis præmia vitæ.
Cætibus Angelicis consocietur ouans.
Et nobis, venerande Pater, miserere precando,
Diluat vt nostra crimina cuncta Deus.] hactenus sepulchralis inscriptio Sarracenorum naufragij index.

XL. S. EVCHERIVS MORITVR. Contigit eodem anno obitus S. Eucherij Episcopi Aurelianensis, quem ab exilij tempore sex annos superuixisse, qui res ab eo gestas eodem tempore scriptis mandauit, affirmat: sicque ad hunc vsque annum peruenisse cùm ipse testetur, colligitur pariter ex antiquis Francorum Annalibus à Pithœo editis, in quibus ponitur bellum à Carolo in Aquitania gestum: cùm Eucherius exulauit, anno septingentesimo vigesimo quinto, à quo tempore si sex annos numeres, quibus Eucherius superuixit, vtique hoc anno esse defunctum, affirmare necesse habes. Scimus tamen Molanum virum doctissimum ante annos quatuor (nescimus qua inita ratione) eum mortuum tradere. An autem audiendi sint, qui adhuc annos decem superuixisse, atque Carolo Martello superstitem fuisse tradunt, inferius suo loco dicturi sumus. C

IESV CHRISTI 732. GREGORII PAP. III. 2. LEONIS ISAVR. IMP. 17.
ANNVS ANNVS ANNVS D

I. SEPTINGENTESIMVS trigesimus secundus adest annus Indictione decimaquinta signatus, quo Leo Imperator ea qua cœperat impietate perseuerans, reditus patrimonij Romanæ Ecclesiæ, quod in Sicilia possidebat, in Fiscum inferri præcepit, quod Theophanes tradit. Sed de connubio filiæ Chagani, siue Chaiani Regis Cazarorum cum filio suo Constantino hoc anno contracto primùm agit his verbis: Anno decimosexto Imperij sui Leo Imperaror filiam Chaiani Cazarorum arbitri filio suo Constantino, cùm hanc Christianam fecisset, matrimonio sociauit, nominans eam Irenem. Quæ cùm sacras litteras didicisset, pietati operam dans claruit, hos impietatis redarguens.] Miranda planè Dei prouidentia factum, vt barbara femina, & peregrina atque neophyta, inuito & contradicente Imperatore, insuper & persequente, supplicijsque addicente cultores sacrarum imaginum, eas ipsa coleret, atque colendas esse liberè testaretur: ita Deus infirma mundi eligit, vt fortia confundat, & veluti miraculo, è fonte agnam nuper egressam contra Leonem immittit. paulo pòst verò auctor hæc subdit: E

MATRIMONIVM IRENES ET CONSTANTINI.

II. IMPERATOR AVFERT ECCLES. ROM. BONA. Ast Imperator contra Papam atque recessum Romæ ac Italiæ (*quòd scilicet ab ipso Imperatore recessissent*) sæuiebat. Constructumque stolum, *exercitum videlicet* magnum direxit aduersus eum, Manem Prætorem Cyberrotensium caput in eo constituens. Tunc Impugnator Dei perampliùs sæuiens, cùm Arabico sensu teneretur aduersus imagines, tributa capitalia tertiæ parti Siciliæ seu Calabriæ superimposuit. Ea verò quæ dicuntur patrimonia sanctorum Principum Apostolorum, quæ olim Ecclesijs auri dimidium & tria conferebant argenti talenta, publicæ rationi exolui præcepit. Considerare etiam ac descri-

describere natos mares iubens, vt Pharao quondam eos qui erant ex Hebræis, quod nec A ipsi magistri eius Arabes in Christianos, qui in eis sunt oris, feciſſe noscuntur.] hucusque Theophanes.

Addunt[a] alij adhuc etiam hoc eodem anno ingentem classem aduersus Italos, Romanosque ab eodem Imperatore paratam in Adriatico mari naufragio periisse, sicque spe potiundi Italia & rebelles puniendi, diuina misericordia, spe penitus frustratum esse, cùm tamen malum quod posset perpetrare non desineret. Nam ad alia mala addidit quoque illud Imperator hoc anno, vt Gregorium presbyterum, quem vidimus anno superiori missum cum litteris commonitoriis ad Imperatorem, re infecta reuersum Romam & iterùm missum, fecerit in Sicilia retineri, scripta auferri, & in exilium amandari. habet hæc enim Anastasius verbis istis: Nequiter augmentata dispositio eorumdem Imperatorum eadem venerabilia scripta in Sicilienſi insula retineri fecit, nec ad vrbem Regiam pertransire permisit, sed eumdem portatorem pænè per annum integrum in exilium relegauit.] B hæc Leo hoc anno.

III. [a] *Cedren. hoc anno.* CLASSIS LEONIS PERIIT.

Quibus delatis in Vrbem, Gregorius Pontifex collegit Romæ Concilium Episcoporum, quo primùm omnium ad confirmandas antiquas Patrum traditiones de cultu sacrarum imaginum, decretum constituit, quod Constitutum appellant, quo diro anathemate feriit omnes, qui eidem aduersarentur: additum præterea vt iterùm ex Synodo litteræ commonitoriæ ad eumdem Imperatorem mitti deberent. habet hæc omnia paucis his Anastasius: Maiore fidei ardore permotus Gregorius Papa Synodale fecit decretum cum sacerdotali conuentu coram sacrosancta Confessione sanctissimi corporis beati Petri Apostoli, residentibus cum eodem summo & venerabili Papa, cum Archiepiscopis, Antonio Gradensi Archiepiscopo, & Ioanne Archiepiscopo Rauennate, cum ceteris Episcopis istius Hesperiæ partis numero nonagintatribus, seu presbyteris huius Apostolicæ Sedis, astantibus diaconibus cum cuncto clero, nobilibus etiam Consulibus & reliquis etiam Christianis plebibus astantibus, quo ista decreuit: Vt si quis deinceps antiquæ consuetudinis & Apostolicæ Ecclesiæ fidelem vsum contemnens aduersus eamdem veneration- C nem sacrarum imaginum, videlicet Dei & Domini nostri Iesu Christi, & Genitricis eius semper Virginis immaculatæ atque gloriosæ Mariæ, beatorum Apostolorum, & Sanctorum omnium depositor atque destructor, & prophanator vel blasphemus extiterit, sit extorris à corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi, vel totius Ecclesiæ vnitate atque * compagine. Quod insuper subscriptione sua solemniter firmauerunt, & inter cetera constituta probabilium prædecessorum, orthodoxorum Pontificum adnectenda sanxerunt.] hactenus de Synodo, Synodalique decreto Anastasius. At non extat ipsum quidem ea de D re in Synodo Constitutum.

IV. CONCILIVM ROMANVM DE IMAGINIBVS. * compage.

Quæ autem post Synodum absolutam secuta sint, hæc Anastasius habet: Post peractum igitur hoc memoratum superiùs Synodale Constitutum, iterùm missit alia similiter scripta commonitoria pro erigendis imaginibus ad Leonem Imperatorem per Constantinum Defensorem. Quæ similiter, vt anteriora detenta sunt, & portatorem eorum fortissima custodia constrinxerunt fere per integrum annum, postmodum auferentes ei ipsa scripta, comminantes ei post tanti temporis custodiam cum iniuriis remiserunt.] hæc de rebus gestis hoc anno per Gregorium Papam, qui cum Leone omnem frustrà laborem impendit: de ipso autem & eius prædecessore Gregorio, hæc Hadrianus Pontifex ad Constantinum Imperatorem: In magnam tribulationem vterque Gregorius Romani Pontifices per ea E tempora sanctissimi, coniecti sunt. Sæpiùs etiam proauum vestræ Serenitatis admonuerunt, ne fineret venerandas imagines de statu suo deiici: verùm illorum salutiferæ preces nequidquam, *in vanum scilicet*, fusæ sunt, animumq; illius nequaquam commouerunt.] hæc Hadrianus.

V. CONSTANTINVS LEGATVS DETRVDITVR IN CARCEREM.

VI. SACRAE IMAGINES SVMPTVOSAE ERECTAE.

Qui ergo scriptis stabiliuit sacrarum imaginum vsum summus Pontifex, etiam factis nouas magni pretij erigendo imagines, confirmauit, de quibus Anastasius ista habet: Gregorius concessas sibi columnas sex onychinas volubiles ab Eutychio Exarcho, duxit ad Ecclesiam beati Petri Apostoli, quas statuit circa presbyterium ante Confessionem, tres à dexteris & tres à sinistris iuxta alias antiquas sex lithoparias. Super quas posuit trabes, & vestiuit eas argento mundissimo; in quo sunt expressæ ab vno latere effigies Saluatoris & Apostolorum, & ab alio latere Dei Genitricis & sanctarum Virginum: posuitque super eas lilia & phara argentea pensantia in vnum libras septingentas.]

VII. SACRAE RELIQVIAE VNDIQVE QVAESITAE AD CVLTVM.

Quòd insuper ab eodẽ Iconomacho & Hagiomacho Leone Sanctorum reliquiæ contemptui haberentur atque despectui: idem Pontifex Sanctorum omnium, quas potuit toto orbe Christiano collectas reliquias in oratorio à se constructo honorificè collocauit. tradit hæc Anastasius istis verbis: Hic fecit oratorium intra eamdem basilicam iuxta arcum principalem in parte *virorum, in quo condidit in honorem Saluatoris, sanctæq; eius Genitricis reliquias sanctorum Apostolorum, & omnium sanctorum Martyrum & Confessorum, iustorumque perfectorum in toto orbe terrarum quiescentium: quorum festa vigiliarum à monachis trium monasteriorum illic seruientium quotidie per ordinem existentibus, atque natalitiorum Missas in eodem loco celebrare instituens, in Canone ita à sacerdote dicendum præcepit: QVAE SOLEMNITAS HODIE IN CONSPECTV TVAE MAIESTATIS CELEBRATVR DOMINE DEVS NOSTER IN TOTO ORBE TERRARVM. quam institutionẽm in eodem oratorio in tabulis lapideis conscribere fecit.] Recitat hæc eadem Vualfridus[a] Strabo de ipso Gregorio Papa, additque hæc de his quæ spectant ad Canonem: Quia specialiter eadem signata verba ad illam pertinent celebritatem, non est Canoni qui generaliter dicitur adnotatum.] hæc ipse.

* porta

[a] *Vualf. Strab. de reb. eccles. cap. 22.*

VIII. ORNAMENTA ORATORII.

Pergit verò de eodem oratorio ista dicere Anastasius: In quo faciens pergulam contulit dona diuersarum specierum, id est, gabatas aureas numero duas, & alias saxicas numero quinque, cruces pendentes numero quatuor, item cruces similes numero decem, amulas superauratas, paria duo, pendentia fibulatoria numero quinque, coronam auream cum cruce pendentem in gemmis super altare, patenam & calicem aureum paratum, aquamaniles argenteos duos; & in imagine sanctæ Dei Genitricis diadema aureum in gemmis, & collarium aureum in gemmis, & cum gemmis pendentes inaures habentes hyacinthinas sex; & faciem altaris & confessionem cum regulis vestiuit argento, & in tribus lateribus altaris posuit cruces argenteas quatuor, pensantes in vnum libras triginta; canistra argentea duo, calicem argenteum vnum quotidianum, coronulas argenteas quinque, & calicem argenteum vnum qui pendet in apside ipsius oratorij, & super eamdem apsidem cruces argenteas tres, & cetera quæ in ornamentum pergulæ, & ad vestes altaris ordinata sunt.

IX. QVAE IN S. MARIA AD PRAESEPE.

Hic fecit in Ecclesia sanctæ Dei Genitricis per circuitum super columnas regulare candelabrorum ad instar Ecclesiæ sancti Petri Apostoli, & fecit ibidem in oratorio sancto, quod ad Præsepe dicitur, imaginem auream Dei Genitricis, amplectentem Saluatorem Dominum nostrum, in gemmis diuersis pensantem libras quinque.] hucusque de his Anastasius. Ita quidem ipse sanctissimus Dei sacerdos scriptis factisque aduersus impietatem Imperatoris potentia in Oriente grassantem obnititur in cultu sanctarum imaginum, & veneratione reliquiarum Sanctorum omnium; quorum planè precibus factum est, vt Occidens permanserit à sæuiente Leone securus, classe in mari demersa, & reliquo omni conatu in eos mille artibus comparato, reddito penitus irrito: cùm interea quod non posset re ipsa præstare, vt vlciscereturin eos, rugitu perterrere, iugiter minas inferendo, non cessaret.

IESV CHRISTI ANNVS 732. GREGORII PAP. III. ANNVS 3. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 18.

I. SEPTINGENTESIMVS trigesimus tertius Christi annus prima Indictione sequitur, quo tum Gregorius Papa, tum & seorsum Italia legationem misere ad Leonem Imperatorem, quibus ipsum suaderent ab impietate desistere; qua sublata de medio, fore vt omnes se ipsi subiicerent, consuetumque vectigal, vt subditi, penderent. De hac autem ab Italia legatione missa, meminit Anastasius verbis istis: Cuncta generalitas istius prouinciæ Italiæ similiter pro erigendis imaginibus supplicationes scriptas vnanimiter ad eosdem Principes Leonem & Constantinum direxere: quæ & ipsa similiter vt anteriora ablata sunt à Sergio Patritio Exstratego, qui dignitate Strategi functus fuerat ipsius insulæ Siciliæ, ac fere per octo menses Legati detenti, remissi sunt similiter cum exprobrationibus portatores.] hæc de Italorum legatione Anastasius. qui & de ipso Gregorio Papa ista mox subdit: Et iterùm faciens adhortatorias litteras pro erigendis suprascriptis sacris imaginibus, *quas in Oriente deiecerat*, & Orthodoxæ Fidei firmitate direxit per Petrum Defensorem apud Regiam vrbem tam Anastasio inuasori sedis Constantinopolitanæ, quàm Prin-

A Principibus Leoni & Constantino.] Quid autem hæc consecutum sit, non narrat auctor; sed nihil penitus actum esse, reliqua euenta declarant, cùm certum sit, ipsos numquam ab impietate cessasse.

II. LEO SAEVIT IN CVLTORES SANCTARVM IMAGINVM.

Qui igitur aduersus absentes frustrà spirabat rabidas Leo minas & cædes, aduersus eos qui aderant furorem conuertit, exagitauitque rectæ Fidei Confessores detestantes eius errores: reperiuntur quidem complures sancti Episcopi ea de causa ab ipso abrepti è sede in exilium missi, & inter alios Theophylactus Episcopus Nicomediæ, qui Constantinopolim profectus pro Fide Catholica certans, ab eodem Leone ad Strobelum castrum missus est in exilium. agunt de eo Græci in Menologio, eius annuam commemorationem celebrantes septima die Martij. Vigesima verò eiusdem mensis S. Nicetæ Episcopi Apolloniadis, de quo: Hic (inquiunt) pro defensione sanctarum imaginum persecutionem passus, eo
B quòd nollet venerabilem Christi Domini & immaculatæ Matris ipsius, & aliorum Sanctorum imagines negare, in exilium missus, & variis afflictionibus tentatus, beatam præstans confessionem, sanctam Deo tradidit animam.] Tunc & Michaël Synnadorum Metropolita, de quo superiùs, eiusdem certaminis cursum exigens, ab Episcopatu suo pulsus eadem ex causa, coronam à Deo confessionis accepit, cuius Græci agunt annuum natalem diem vigesimatertia Maij; sed & alij plures idem subiere certamen.

III. [a] *Vet. Chron. à Pithœo edit. hoc anno & seq.*

Eodem anno res Francorum[a] Deus per Carolum Ducem magna gloria illustrauit: siquidem cùm anno superiori idem Princeps Narbonem detentam à Sarracenis, & eorum Regem ibi degentem obsedisset, & alij qui erant in Hispania Sarraceni opem laturi suis ingenti numero aduersus eum superueniissent: hos adortus Carolus ad internecionem vsque deleuit. habent hæc Annales Francorum recèns à Pithœo in lucem vendicati. quæ
C quidem longiori fuissent describenda historia. Sed racemos non negligamus, qui vindemia tanta caremus.

IV. [b] *Vit. S. Bonif. lib. 1. c. 17.*

Hoc tempore (quod ad res Germanorum pertinet) accidisse videtur, quòd S. Bonifacius Germanorum Apostolus, visitans Boioariam, emergentem hæresim Apostolica auctoritate vnà cum hæresiarcha damnauit. Siquidem in rebus ab eo gestis ista narrantur: [b] His ita confectis, S. Bonifacius Boioariorum regiones, quibus per id tempus dominabatur Hugbertus Dux, inuisit, prædicationisque munus apud illum studiosissimè exercens, Ermunolfum hæreticum pestilentem, magno diuinæ æmulationis feruore incensus ex canonum præscripto damnauit, & ab Ecclesia eiecit. Ac deinde ad suæ diœcesis homines reuersus, omnia circumibat, instaurans ea, quæ Ecclesiarum cura poscere videbatur.] hucusque de his ibi. quænam autem hæresis ab eodem fuerit seminata, nesci-
D tur, ipsa vnà cum auctore statim euulsa.

IESV CHRISTI ANNVS 734. GREGORII PAP. III. ANNVS 4. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 19.

I. ANNVS sequitur Redemptoris septingentesimus trigesimus quartus secunda Indictione, quo (inquit Theophanes) à Leone Imperatore Theodorus Mansur in exilium missus est apud climita eremi.] fuisse tradunt Theodorum Episcopum Grapsorum, Cantorem cognomento dictum, quòd sicut Ioannes Damascenus & Cosmas Maiumæ Episcopus sacros hymnos in Ecclesia tunc canendos luculentissimè scriberet. At sæuiit eadem bestia ferocissima in alios sanctos viros cultores sacrarum imaginum, nempe Paulum & Theosterictum, quorum Græci celebrant anniuersariam natalis diem decimam septimam mensis Martij: quorum priorem igne consumptum tradunt; posteriorem verò post multa mala in pace quieuisse. Tunc etiam Theophilum monachum multa perpessum tradunt, cuius & natalem diem celebrant decima die Octobris.

CONFESSORES PLVRES OB CVLTVM SACRARVM IMAGINVM.

II. IOANNIS ABBATIS CONFESSIO.

Porrò sic comparatus erat Leo cruenta bestia, vt licet sanguinem sitiret Orthodoxorum sibi contradicentium, inuidens tamen ipsis gloriam consummati martyrij, ab eorum nece sæpè abstinuerit, eos amandans longiùs in exilium. Sed audi certamen Ioannis Abbatis monasterij Catharorum, de quo ista quidem iidem Græci habent in Menologio: Hic (inquiunt) sub impio Imperatore Leone pro sanctarum imaginum defensione cum in exilium mitteretur conuocans multos, eosque admonens: Vigilate, inquit, patres & fratres

fratres ne à diabolo ad negandam ſanctarũ imaginum venerationem ſubripiamini. Ductus autem ad Imperatorem, libera voce impietatem illi exprobrans, iuſſus eſt in oculos verberari, ac ferreis catenis vinctus exul mittitur ad caſtrum Pentadactylum nomine, ibique ligatis pedibus carcere incluſus, decem & octo menſes detentus eſt. Poſt hęc in vrbem ipſam in conſpectum Imperatoris tamquam ad triumphum duxerunt. Denique poſt multas ærumnas cum aliis pluribus relegatus in Inſulam Aphruſiam, exactis illic duobus annis cum dimidio, viſione quadam admonitus, cùm iis qui illic cum ipſo erant obitum ſuum prædixiſſet, migrauit ad Dominum.] hæc ibi. Porrò Leo non ſemper ſe continuit ab inferenda Confeſſoribus nece, vt quæ anno ſequenti dicentur, fidem faciunt. A

III. Hoc eodem anno moritur in Anglia [a] Tacuinus Archiepiſcopus Dorouernenſis, vir (vt inquit [b] Beda) religione & prudentia inſignis, ſacris quoque litteris nobiliter inſtructus: ſucceſſerat hic Berthuualdo æquè pietate & doctrina conſpicuo [c] ſucceſſori Theodori, poſt Tacuinum verò anno ſequenti, Nothelmus nobilis pietate ac doctrina pariter inſignis, ad quem ſcribens S. Bonifacius, de rebus ſibi dubijs conſuluit, nempe de cognatione ſpirituali mattrimonium impediente, vt de re ſibi hactenus incomperta: nam plane accidit (quod fatetur) ipſum rei inſcium, errore lapſum eſſe: cuius rei gratia factum, vt non ſolùm Nothelmum ipſum, ſed alios viros doctrina inſignes in Anglia exiſtentes conſuleret, ad quem adhuc eiuſdem eo argumento conſcriptæ extant epiſtolæ ijſdem temporibus datæ, quibus idem Bonifacius ſuæ mentis æſtus & anguſtias, quas in miniſterio verbi pateretur, æquè ſignificat. Scripta autem ad Nothelmum epiſtola ſic ſe habet: B

[a] *Bed epit. hoc ann.*
[b] *Bed hiſt. Angl. lib. 5. c vlt.*
[c] *Bed lib. 5. cap. 9.*

IV. Domno dilecto ſummi Pontificatus inſula prædito Nothelmo Archiepiſcopo Bonifacius exiguus ſeruus ſeruorum Dei, optabilem in Chriſto æternæ charitatis ſalutem.

Eod. Cod. epiſtola 11.

BONIFACII EPIST. AD NOTHELMVM ARCHIEP. DO ROVERNEN.

Almitatis veſtræ clementiam intimis obſecro precibus, vt mei in veſtris ſacroſanctis orationibus memores eſſe dignemini, & nauem mentis meæ variis Germanicarum gentium tempeſtatum fluctibus quaſſatam, precibus veſtris in portu firmæ petræ ſtabilire ſtudeatis, & vt communione fraterna non aliter, quàm vt mihi venerandæ memoriæ anteceſſor veſter Berthuualdus Archiepiſcopus exeunti à patria conceſſit, vobiſcum adunatus ſim nexu ſpiritali, & glutino charitatis coniunctus; ſimiliter cum fraternis comitibus peregrinationis meæ Catholicæ Fidei vnitate, & ſpiritualis amoris dulcedine ſemper ſociatus vobis eſſe merear. C

V. Similiter & diligenter obſecro, vt illius epiſtolæ, qua continentur vt dicitur, interrogationes Auguſtini Pontificis, ac prædicatoris primi Anglorum, & reſponſiones S. Gregorij Papæ, exemplar mihi dirigere curetis, in qua inter cetera capitula continetur, quòd in tertia generatione propinquitatis fidelibus liceat matrimonia copulare: & vt ſcrupuloſa cautela diligenter inueſtigare ſtudeatis, ſi illa cõſcriptio ſupradicti Patris noſtri ſancti Gregorij eſſe comprobetur an non: quia in ſcrinio Romanæ Eccleſiæ, vt affirmant ſcriniarij, cum ceteris exemplaribus ſupradicti Pontificis quæſita non inueniebatur.

DE MATRIMONIO IN TERTIO GRADV.

VI. Præterea de vno peccato commiſſo, veſtrum conſilium audire deſidero, quod cuidam homini in matrimonio concedendo neſciens commiſi, quod hoc modo contigit: Homo quidam (ſicut multi ſolent alter alterius filiũm de ſacri baptiſmatis fonte eleuantes) adoptauit ſibi in filium, cuius matrem poſteà viduatam marito duxit vxorem; quod Romani peccatum cenſent, ita vt in talibus diuortia facere præcipiant, affirmant & regnantibus Chriſtianis Imperatoribus, illius matrimonij ſcelus capitali ſententia mulctandum, vel peregrinatione perpetua delendum. Vt ſi hoc in Catholicorum Patrum decretis, vel canonibus, vel etiam in ſacro eloquio pro tam magno peccato computatum eſſe inueneritis, indicare mihi curetis, vt & ego intelligendo cognoſcam cuius auctoritas ſit in illo iudicio: quia nullatenus intelligere poſſum, quare in vno loco ſpiritualis propinquitas in coniunctione carnali copulata grande peccatum ſit, quando omnes in ſacro baptiſmate Chriſti, & Eccleſiæ filij, & filiæ, fratres & ſorores eſſe comprobemur. Similiter rogo, vt mihi ſtudeatis indicare, in quoto anno ab Incarnatione Chriſti Prædicatores primi à ſancto Gregorio miſſi ad gentem Anglorum veniſſent. Vale.] Iſta ad Nothelmum Archiepiſcopum Bonifacius, qui & de eadem quæſtione conſuluit * Plecthelmum Epiſcopum, à Beda pariter ob doctrinam, ſanctitatemque laudatum. ſic ipſa ad eum data ſe habet epiſtola: D

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

* Pecthelmũ

Ex cod. Cod epiſtola. 17.

VII. Venerando fratri à me diligendo * Pethelmo Coëpiſcopo Bonifacius exiguus ſeruus ſeruorum Dei, optabilem in Chriſto charitatis ſalutem. E

* Pecthelmo

Pater-

Paternam ſanctitatis veſtræ clementiam intimis obnixè flagitamus precibus, quia nobis opus eſt periclitantibus, vt veſtris Deo dignis orationibus adiuuemur: & quia Germanicum mare periculoſum eſt nauigantibus, precibus veſtris Deo gubernante, ad æternæ tranquillitatis litus, ſine macula, vel damno animæ perueniamus. Et dum cæcis, proprias tenebras ignorantibus, & aſpicere nolentibus, lumen Euangelicæ veritatis offerre nitimur, tenebris propriorum peccaminum non inuoluamur, & non in vacuum curramus, aut cucurriſſemus; ſed veſtris interceſſionibus fulti, ad æternitatis lumen immaculati & illuminati tendamus. Prætereà parua munuſcula pro indicio charitatis direximus, id eſt, corporale, pallium album, ſtigmatum, variatum & villoſum ad tergendos pedes ſeruorum Dei, quæ petimus, vt pro memoria accipere non dedignemini. A

BONIFACII EPIST. AD PECTHELMVM.

De vna quoque re veſtrum conſilium & reſponſum deſideramus. Affirmant ſacerdotes per totam Franciam & per Gallias, nec non, & * pro his maximi criminis reum eſſe hominem, qui in matrimonium acceperit illam viduam, cuius antè filium in baptiſmo adoptiuum ſuſcipiebat: quod peccati genus (ſi verum eſt) hactenus ignorabam, & nec in antiquis canonibus, nec in decretis Pontificum Patres, nec in calculo peccatorum, Apoſtolos vſquam enumeraſſe cognoui. † Qua de re ſi aliquid vſpiam in Eccleſiaſticis ſcriptis diſputatum inueniſſetis, nobis indicare curate, & quid vobis videatur, noſſe vellemus. Soſpitatem veſtram ſanctis virtutibus proficere, & longo tempore valere te cupio in Chriſto.] hactenus Bonifacij ad Pecthelmum epiſtola. B

VIII. * DE SPIRITVALI COGNATIONE.

† *Maximà habitam eſſe rationẽ eiuſmodi vinculi ſpiritualis à Romanis Pont. Innocentio, Cæleſtino atque Cœlaſtio, teſtatur Deuſdedit. Papa in epiſt. ad Gordianum Epiſc. Hiſpan.*

Fuit iſte (vt auctor eſt Beda [a]) primus Epiſcopus Eccleſiæ recèns erectæ, dictæ Caſæ candidæ, vir eruditione inſignis, quem habuiſſe [b] tradit ſucceſſorem Aldhelmum æquè diſertum, qui & poſt ſe eiuſmodi ſcriptorum monumenta reliquerit. Scripſit, inquit, iubente Synodo ſuæ gentis, librum egregium aduerſus errorem Britannorum, quo vel Paſcha non ſuo tempore celebrant, vel alia perplura Eccleſiaſticæ caſtitati & paci contraria gerunt; multoſque eorum qui occidentalibus Saxonibus ſubditi erant Britones, ad Catholicam Dominicæ Paſchæ celebrationem huius lectione perduxit. Scripſit & de virginitate librum eximium, quem in exemplum Sedulij geminato opere & verſibus hexametris & proſa compoſuit. Scripſit & alia nonnulla, vtpote vir vndecumque doctiſſimus: nam & ſermone nitidus, & ſcripturarum, vt dixi, tam liberalium quàm Eccleſiaſticarum erat eruditione mirandus.] hæc Beda, qui & de eadem quoque ſpiritali cognatione voluit conſuluiſſe Duddonem Abbatem virum in Anglia doctrina celebrem, qui olim eiuſdem Bonifacij diſcipulus fuerat: ſicque diſcipulum ſuum conſulere non erubuit, quòd vir eſſet humilis corde. epiſtola autem perbreuis ſic ſe habet: [c] C

IX.

[a] *Bed. lib. 5. cap. vlt.*
[b] *Bed. lib. 5. cap. 19.*

[c] *Eod. cod. ep. 28.*

Dilecto filio Duddoni Abbati Bonifacius qui & Vuinfredus, ſeruus ſeruorum Dei optabilem in Chriſto charitatis ſalutem. D

X.

Memorem te eſſe, fili chariſſime, deſidero Sapientis cuiuſdam ſententiæ, qui dixit: [d] Serua antiquum amicum, vt antiquæ amicitiæ, quam in puericia iam olim cœpimus, & ſeruauimus, non in ſenectute obliuiſcaris, ſed recorderis patris tui, iam nunc decrepiti, & membris omnibus ad viam vniuerſæ terræ vergentibus; & licet parum doctus præceptor fuiſſem, tamen tibi omnium deuotiſſimus, vt ipſe teſtis es, eſſe ſtudui: illius deuotionis memor mei iam ſenis, Germanici maris tempeſtatibus vndique quaſſantibus fatigati recorderis, hoc eſt, vt orationibus ad Dominum fuſis, me ſubleuare ſtudeas, & ſanctis ſcripturis adiuuare, maximè in ſanctorum Patrum ſpiritalibus tractatibus, qui ſpirituales tractatus magiſtri legentium ſacrum eloquiũ eſſe dignoſcuntur. Rogo, vt mihi in adiutorium diuinæ ſcientiæ partem tractatus ſuper Apoſtolum Paulum, quæ mihi deeſt, mittere digneris. habeo enim ſupra duas epiſtolas tractatus, id eſt, ad Romanos, & ad Corinthios primam. Similiter & quidquid in ſacro ſcrinio inueneris, & mihi vtile eſſe arbitreris, & me latere, vel ſcriptum non habere exiſtimes, inſinuare velis ſicut fidelis filius, licet ruſtico patri, & reſcripta beatitudinis tuæ dirigere dignare, ſi tibi placuerit, vt ſemper ambo inter nos ita faciamus. Quidquid tibi filius meus Eoba preſbyter gerulus litterarum mearum verbo indicauerit de matrimonio commatrum, quarum filios ſuſcepimus in baptiſmo, in ſcripturis quære, vnde iudicetur capitale peccatum eſſe apud Romanos; & ſi alicubi in ſcriptis Eccleſiaſticis de hoc peccato diſputatum aliquid reperies, mihi manifeſtare non dubites. Vale, dilectionem beatitudinis tuæ proſperis ſucceſſibus proficere in Chriſto optamus. E

[d] *Eccli. 29.*

PETIT AD SE MITTI SCRIPTA.

*

DE SPIRITVALI IMPEDIMENTO MATRIMONII.

IESV

IESV CHRISTI GREGORII PAP. III. LEONIS ISAVR. IMP.

ANNVS	ANNVS	ANNVS
735.	5.	20.

I. SEPTINGENTESIMVS trigesimus quintus Redemptoris annus tertia Indictione signatur, quo tempore, sæuiente magis Leonis rabie aduersus cultores sacrarum imaginum, nihil remissum est cœptæ persecutionis, sed aucta ipsa magis: siquidem Hippatium Lydorum Episcopum & Andream dirè excruciatos necauit: de his enim Græci in Menologio vigesima die mensis Septembris hæc habent: Commemoratio sanctorum Patrum & Martyrum Hippatij Episcopi & Andreæ presbyteri, qui cùm sanctarum imaginum cultum validè propugnarent, audiens ista Leo, ad se Epheso venire iubens detrusit in carcerem, & excarnificari præcepit; insuper & capitis cutem extrahi, desuperque pictas tabellas congestas accendi, barbamque pice liquente conspergi & sic incendi. sicque per Constantinopolitanam vrbem distracti, ad partes Xirolophi perducti iugulati sunt, expositaque ipsorum cadauera canibus. Quo etiam tempore egregium spectaculum edidit Gregorius Limniota monachus propemodum centenarius, de quo ista Græci itidem in Menologio vigesima quarta mensis Augusti: Commemoratio sancti Patris nostri Gregorij Limniotæ, qui à puero in monte Olympico monasticam vitam exercuit, & sub Leone Imperatore sacras imagines frangente, & venerandas Sanctorum reliquias comburente, cùm liberè admodum veritatem prædicaret, atque Tyrannum redargueret impietatis, in summa senectute (annum enim agebat nonagesimum quintum) multiplices cruciatus perpessus: postremò abscissis manibus, & combusto capite, gratias agens Deo ipsi spiritum commendauit.] hæc ibi. quòd autem audis ipsum capite fuisse combustum, idem quod nuper dicti Martyres passi sunt, intelligas toleraſſe supplicium.

HIPPATII ET ANDREAE MARTYRIVM.

GREGORII LIMNIOTAE MARTYRIVM.

II. Passi sunt grauissima eodem tempore Procopius & Basilius, de quibus etiam in Menologio Basilij Imp. die vigesima septima Februarij hæc habentur: Hi sub Leonis Isauri Iconomachi fuerunt Imperio, mundum & quæ in mundo sunt relinquentes, fiunt monachi & benè priùs exercitati, hæresi postmodum in sanctas imagines excitata, studiosè restiterunt Iconomachis. Vnde comprehensi, multaque passi tormenta non cesserunt, sed ad mortem vsque veritatem prædicabant: quamobrem immaniter laniati sunt, & detrusi in carcerem, vbi manserunt vsque ad Imperatoris obitum, & liberati, sancto fine quieuerunt.] Subijt idem certamen Sergius Confessor, de quo pariter est memoria in eodem Menologio die decimatertia Maij. His accessit Macarius Confessor, qui ob eamdem causam exul vitam finiuit, de quo in Rom. Martyrologio die prima Aprilis. Idem quoque stadium cucurrit Theophilus monachus, cuius natalis dies colitur secunda Octobris in Menologio Basilij Imp. vbi dictum eius certamen ita describitur: Sanctus Pater noster & Christi Confessor Theophilus monachus & Deum timens, sub Leonis Isauri Principatu certauit: nam conspicatus eum sanctas studentem imagines subuertere, & omnes ad Iconomachorum peruertere sectam: diuino motus zelo, coram eo stetit, eumque cum fiducia redarguit, impium vocans, & Antichristi præcursorem, & orthodoxæ negatorem fidei. Cùm igitur illum in iram atque furorem concitasset: primùm quidem crudeliter vapulauit, & missus in carcerem fame cruciari sinitur. Carcere eductus, rursus Sanctorum adorationem, & cultum iussus abnegare imaginum, nec acquiescens, in exilium mittitur: vbi multas passus tentationes & incommoda ferens, in omnibus Deum glorificans, & ipsius sancto gratias agens nomini, ad Christum lætus migrauit.] hæc ibi.

CERTAMINA SS MARTYRVM.

III. Fuerunt istæ primitiæ Deo oblatæ. Porrò ingens creuit numerus Confessorum, qui retinentes pristinum vsum cultus sanctarum imaginum, multa vbique ab obuiantibus Iconomachis passi sunt, cùm omnes liberè in eos insurgere, Imperatoris edicto concederetur. Tunc & illustratus est glorioso titulo confessionis S. Eudæmon Episcopus Lampsacenus, qui post multa certamina in exilium missus, ibidem moriens vitæ coronam accepit: cuius memoria à Græcis decimaquarta Martij annis singulis agitur. Similiter & Niceta Episcopus Apolloniadis, cuius diem anniuersarium Græci celebrant vigesima Martij. Similiter & Georgius Episcopus Melitenus. & ipse ob eamdem confessionem in sanctos Confessores

ALII MARTYRES ET CONFESSORES SVB LEONE.

CHRISTI 736. GREGORII PAP. III. 6. LEONIS ISAVR. IMP. 21.

A res relatus, cuius natalis dies septima Aprilis reperitur in tabulis Græcorum adscriptus. Sicut & Basilius Episcopus Parij, cuius anniuersaria die celebrandam memoriam habent Græci notatam in Menologio decimatertia mensis Aprilis. Hi & alij ex impietate & crudelitate Imperatoris immortales texuerunt sibi coronas.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. III. LEONIS ISAVR. IMP.

ANNVS	ANNVS	ANNVS
736.	6.	21.

B SEQVITVR annus Redemptoris septingentesimus trigesimus sextus Indictione quarta notatus, quo Vtilo Dux Boioariorum erga Romanam Ecclesiam, vti sui prædecessores, studiosissimus, defuncto Boioariorum Episcopo, Romam ad Gregorium Papam, consecrandum Vuinilum misit. Quod præstitit libenti animo sanctus Pontifex, quem consecrans ad eam regendam Ecclesiam misit. hæc ex epistola eiusdem Gregorij ad Bonifacium constant, & ex Actis [a] eiusdem Bonifacij additis ad vitam ab eius discipulo scriptis, de quibus inferiùs dicendum erit. I.

[a] *Vit. S. Bonif. lib. 1. c. 32.*

Quod ad res pertinet Orientis, cœpta semel persecutio in sacrarum cultores imaginum maioribus in dies incrementis propagatur, vtpote quæ non exagitauit tantùm proximos Confessores, sed etiam longè positos, inter quos fuit egregius athleta Ioannes Episcopus Gothiæ, cuius natalem diem isto elogio celebrant Græci in Menologio: Eadem die decima sexta Martij sancti Patris nostri Ioannis Episcopi Gothiæ ex Tauro Scytharum regione, temporibus Leonis Isaurici sanctarum imaginum oppugnatoris: quarum veneration- C nem cùm beatus Episcopus defenderet, ab impio illo Imperatore ærumnas & exilium passus pro Catholicæ fidei defensione, ex huius vitæ molestijs ad cælestem vitam translatus est.] hæc ibi. II.

Sed ad alia transeamus. Gerebat præfecturam Vrbanam his temporibus Philippus æqui amantissimus, qui ab Imperatore ipse iussus est cædi, quòd absoluisset quasdam mulierculas tamquam innoxias. Res gesta memoratu digna ita describitur ab Ignatio diacono in Tarasio his verbis: Accusatæ fuerant cædem fecisse lactentium infantium pauperculæ quædam feminæ, per foramen domorum vel portis etiam clausis subeuntes, & ex improuiso infantes interficientes. Quæ etiam trahebantur in iudicium ab ijs qui credebant fabulis, & nolebant Christi Dei nostri sequi doctrinam, quæ simulachris & phantasmatibus nequaquâ decipitur. Est enim apud Græcos in fabulis femina quædam, Gello nomine, quæ D dicitur cùm immatura mörte vitam abrupisset, quibusdam spectris accessisse ad recèns natos infantes, & eos interfecisse. Huius fabulæ improbo pellecti ac decepti spiritu, qui ea dicebant probabiliter, conantur etiam ad mulierculas transferre hoc execrandum scelus, & eis adscribere in spiritum conuersis causam eorum qui moriebantur ante tempus. O stuporem, ô cordis oculorum cæcitatem! Si corpus longitudine, profunditateque & latitudine compactum ac constipatum, in spiritum dissolutum procedit, & hoc facere conceditur? Christus ergo qui est ipsa Veritas, dicens: [a] Spiritus carnem & ossa non habet, reputatus est phantasma ab ijs qui hæc asserunt. Quin etiam Christus quoque, qui veram carnem accepit, & spiritum carnem & ossa non habere, verè affirmauit discipulis: nulla re circumscribetur, quo minùs sit phantasia? Circa hæc ergo censens, & citra dubitationem iudi- E cans Gregorius, feminas absoluit à criminibus. Qui tunc rerum potiebatur, *erat iste Leo Isauricus* (valdè enim defendebat phantasiam) cùm sensisset sic iudicasse Gregorium, iussit eum adduci ad se, à quo euidenter edoctus de vero [*] exitu latæ à se sententiæ: eum quidem cecîdit per summam ignominiam; latam autem ab eo sententiam vel inuitus comprobat, vt qui à criminibus absolutas conseruauit mulierculas.] hactenus de Philippo Patricio Ignatius. Longior planè de his, quæ dicuntur Strigæ, ineunda hic esset disputatio; sed quòd non vno sed pluribus à diuersis ea res commentariis tractata sit, habent, quos petant qui curiosa ista disquirunt. Satis sit nobis ex historica veritate de his probata iudicia antiqua narrasse. III. PHILIPPI PRAEFECTI IVDICIVM DE STRIGIS.

[a] *Luc. 24.*

[*] de veritate

IESV

IESV CHRISTI GREGORII PAP. III. LEONIS ISAVR. IMP.

ANNVS 737.	ANNVS 7.	ANNVS 22.

I. HAERETICI RVELVLANT IN GERMANIA.

SEPTINGENTESIMVS trigesimus septimus adest annus, quinta notatus Indictione, quo tempore cùm prædicatione S. Bonifacij Germanorum Apostoli Dominus incultas siluas ad culturam redigens fertilissimas reddidisset: adfuit inimicus homo, vigilante licet patrefamilias, qui superseminaret zizania hæresis. Inter alios autem, vt ex litteris Gregorij Papæ ad Episcopos datis apparet, quidam Britones non secundùm Deum ambulantes, æstu inuidiæ perciti, quòd Anglorum nouellæ gentis, quæ fidem haud pridem suscepissent, aliqui potentes opere, & sermone Apostolico munere multas prouincias ad Deum prædicatione conuerterent, hæresim disseminare cœperunt, vt constat ex litteris ipsius Gregorij Papæ inferiùs recitandis. B

II. Quòd igitur Bonifacius sibi decertandum sciret non solùm aduersus Gentiles, quorum causa acceperat Apostolatum, sed aduersus hæreticos: visitandi in primis ex vsu veteri sacra limina Apostolorum occasione, adeundi pariter ipsum Romanum Pontificem, Romam pergendi consilium iniit, vt coràm de rebus tanti momenti ageret, qui per legatos hactenus apud ipsum rem pertractassent. Id namque fuisse Bonifacij animi institutum, ex epistola Gregorij Papæ ad illos Episcopos reddita, de qua agemus anno sequenti, satis potest intelligi. Porrò eius ad Vrbem profectionem sequenti pariter anno contigisse, ratio temporis persuadet, quæ certa ex epistola Gregorij ad eum reddita intelligitur.

III. [a] *Molan. in Natal. SS. Belg.* Hoc anno pariter S. Ermino Episcopo ex Abbate Lobiensi defuncto, successit in locum eius Theodulphus æquè sanctus, [a] quorum diem natalem colit Ecclesia Belgij, nempe Ermini die vigesimaquinta Aprilis, Theodulphi verò vigesimaquinta Iunij. C

IV. [b] *Bed. in Epit. hoc anno.* REX ANGLORVM PROFITETVR MONACHISMVM. Quo pariter [b] anno Rex Anglorũ Nordanhumbrorum Ceoluulphus, ille ipse ad quem Beda scripsit historiam de rebus gestis Anglorum, diuino amore succensus, fide feruens, relinquens regnum Eadberto, capillis attonsus, monasticam sectatus est vitam. Ita quidem maiorum secutus exemplum, regnũ nihilũ fecit, cùm fide nouit se Dei filium esse, & Christi coheredem in Regno cælorum. Ita meliùs Sancti per fidem vicerunt regna.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. III. LEONIS ISAVR. IMP.

ANNVS 738.	ANNVS 8.	ANNVS 23.

D

I. [c] *Isaiæ. 60.* BONIFACIVS ROMAM VENIT AD GREGORIVM PAP. SEPTINGENTESIMVS vigesimus octauus annus adest Indictione sexta, quo sanctus Bonifacius Germanorum Apostolus Romam ad Apostolicam sedẽ, ex qua Apostolatum acceperat, se contulit, vt inde acciperet quæ aliis posset infundere. Qui bene exceptus à Gregorio Papa, quæ petiit impetrauit. Iure namque diuinus Spiritus sancto [c] Prophetæ Apostolicos viros sicut nubes oltendit, vtpote quæ è mari aquas hauriunt, quibus longè positam terram irrigent. Sic igitur Bonifacius ex more iterum Romam venit, vt inde quæ in noua deserti cultura opus esse videret, ab ipsa Romana Ecclesia posset accipere. Quomodo autem ista habuerint, suorum temporum scriptor Vuilibaldus eius discipulus in primis narrat, à quo accepit recentior auctor, his verbis: [d] Eo tempore Romam ire decreuit, tum vt Pontificis Apostolici, quem ex facie nondum nouerat, conspectu frueretur & colloquio; tum vt Apostolorum & aliorum illic quiescentium Sanctorum sese precibus commendaret.] Porrò eius aduentus Romam etiam causam illam fuisse docent litteræ Gregorij ad Germanos, vt ab ipso Gregorio doceretur de nonnullis ad curam animarum spectantibus. sed pergit auctor:

[d] *Vit. Bonifac. lib. 1. cap. 27.*

E

II. BONIFACIVS BENIGNE HABITVS A PONTIFICE AC ROMANIS. Itaque proficiscens multa stipatus turba Francorum, Boioariorum, & Britannorum, vbi Romam venit, à Pontifice comiter acceptus est. Porrò Romani omnes tanta eum veneratione prosecuti sunt, vt ad salutarem eius hauriendam doctrinam, non pauci confluerent, illumque apud se diu retinerent.] Antiquitus namque Romanis fuit in more, vt cùm magni nominis & famæ sanctitatis virum aliquem Romam scirent aduenisse: eum frequentes ambirent, colerent, & omni officio prosequerentur. Ita namque actum cum Athanasio, Epiphanio, Hieronymo, Petro Alexandrino & aliis pluribus, suis locis superius

CHRISTI 738. GREGORII PAP. III. 8. LEONIS ISAVR. IMP. 23.

A riùs dictum est. sed pergit auctor: Cùm autem Bonifacius discedere vellet, muneribus & reliquiis Sanctorum, quascumque petiit, à Pontifice liberaliter & honorificè donatus est. Tunc contigit, vt idem sanctus Bonifacius petierit ab eodem Gregorio Papa concedi sibi Vuilibaldum Anglum, qui post peregrinationem Ierosolymitanam confederat in monasterio Cassinensi. De his enim hæc leguntur in vita ipsius à sancta (vt creditur) Vualpurga sorore scripta: [a] Transacta itaque tunc decem annorum intercapedine, venerandus ille vir sanctus Vuilibaldus sacram sancti Benedicti regularis vitæ institutionem, quam omnipotentis Dei auxilio, illorumque adminiculo, quam super longa locorum studia, & super vastas marginum vias in redemptionem animæ & in opem præsentis vitæ requirebat, omnimodò, prout fore posset, obseruare conabatur: & non solum ipse, sed & alios cum illo in veneranda regularis vitæ vestigia præcundo perducebat. BONIFACIVS S. VVILIBALDVM SOCIVM SIBI A GREGORIO PAPA PETIT. [a] *Habetur to. 4. Antiq. lect. Canis. pag. 507.*

B Post hæc itaque vnus presbyter, qui de Hispania veniens ad sanctum Benedictum manebat, licentiam rogabat Abbatem Petronacem ad Romam pergere. Statimque ille licentia postulata, rogabat sanctum Vuilibaldum, vt cum eo pergeret, & illum duceret ad sanctum Petrum. Et ille statim petitionibus eius consensum seu effectum promittebat. Cumque illi pergerent, ad Romam venerunt, atque ilicò basilicam S. Petri intrantes, sacra cælestis Clauicularij præsidia postulauerunt, illiusque se commendauere *pium precum patrocinio. Tunc ille sacer Apostolicæ Sedis Pontifex Gregorius Tertius, venerandum virum sanctum Vuilibaldum illic esse comperiens, præcepit illum ad se venire. Cumq; illuc venisset ad sanctum summi sacerdotij Pontificem, statim prono vultu in terram se vertebat, & illum salutabat: protinusq; ille pius populorum speculator, piis verborũ vicissitudinibus, itineris sui ordinem inuestigare cœpit ab illo, quomodo septem annorum calculum III. *pro piarum

C in *externis terrarum finibus probando peragraret, aut quomodo multa temporum spatia perniciosas Paganorum prauitates penetrando euaderet, diligenter ab illo scisitabatur. *extremis

Statimque tunc ille agilis Christi vernaculus, glorioso gentium gubernatori, sapienti sermonum industria humiliter edisserendo, seriem sui itineris ex ordine intimauit, qualiter modò multas migrando mundi istius permeauit mansiones, & quomodo almam Altissimi ætherum plasmatoris natalem aduentus sui locum in Bethleem adorando, opem postulando, lustrandoque perambulabat. Et nihilominùs aliam baptismatis eius terram in Iordane speculando, seque balneando visitabat. Sed & in Ierusalem, sicque in sanctam Sion, vbi sacer sæculorum Saluator in Cruce suspensus, peremptus est atque sepultus, & posteà in monte Oliueti in cælum ascendit, istic quatuor vicibus veniendo orabat, & Domino se commendabat. ista omnia illi intimando explanabat. IV.

D Postquam hæc omnia delectabilibus verborum sermocinationibus inter se fabulantes volutabant, sacer ille summusque Apostolus Pontifex, sobriis sermonum indiciis testando intimauit beato Vuilibaldo, quòd sanctus Bonifacius rogabat illum, vt ipsum sanctum Vuilibaldum à sancto Benedicto adduci perueniréque fecisset, & sic illum tunc subsummatim mitteret, ac illi in gentem Francorum erudiendam cooperatorem efficeret. Cumque ista sancti Bonifacij voluntatum votiua desideria dominus Apostolicus Papa Gregorius Tertius sancto Vuilibaldo indicasset, placidis illum exhortationum *oraculum rogando seu præcipiendo accersiuit, vt ad sanctum Bonifacium veniret. Tunc ille inclytus Christi athleta sanctus Vuilibaldus petitionibus Pontificis, simulque visionibus se solerter subsummatim effectum seu obedientiam perficere promittebat; si secundùm regularis vitæ disciplinam licentiam illi à suo postularet Abbate. Statimque summus ille sanctæ V. *f. oraculis

E auctoritatis Pontifex respondit, illumque sine sollicitudinis ambiguitate securum suæ iussionis licentia obedientialiter pergere præcepit, dicens: Quia si illum ipsum Abbatem Petronacem vspiam transmittere me libet, certè contradicere mihi licentiam non habet, nec potestatem. Confestimque tunc sanctus Vuilibaldus sacris sermonum exhortationibus consensum, atque se, spontaneè exhibere respondit. Et non solùm illuc, sed vbique in omni terrarũ loco, quocumque illum transmittere dignaretur, deuotè sine desde differentia, secundùm voluntatis suæ arbitrium se pergere spondebat, &c.] Abiit ergo cum sancto Bonifacio, & sui Apostolatus egregiè perfunctus munere, Eihsteten sem cathedram ab eodem Bonifacio Apostolica auctoritate est consecutus. Vuinibaldum quoque Romæ degentem persuasum à sancto Bonifacio, vt pergeret in Germaniam, eius vitæ Acta testantur [b]. Sed prosequamur redeuntem in Germaniam Bonifacium, qui præter alia charitatis officia à Gregorio Papa exhibita quasdam etiam ab eodem epistolas ad Episco- PONTIFICI SVMMO MAIOR IN RELIGIOSO QVAM ABBATI QVI IPSIS PRAEEST AVCTORITAS. [b] *Tomo 4. Antiq. lect. pag. 510.*

[a] *Cod. lib. 1. cap. 28.*

pos, Abbates, & omnes Germaniæ Principes accepit, quarum exempla hîc deſcribemus[a]: A

VI. EPISTOLA DATA BONIFACIO REDEVNTI.

Gregorius ſeruus ſeruorum Dei dilectiſſimis nobis omnibus Epiſcopis, venerabilibus preſbyteris, religioſis Abbatibus omnium prouinciarum.

Domino cooperante, & ſermonem confirmante, præſens ſanctiſſimus vir Bonifacius frater & Coëpiſcopus noſter, à deceſſore noſtro ſanctæ recordationis Gregorio Præſule in Germaniæ partes miſſus prædicare verbum Dei: poſt multum temporis, orationis cauſa, Liminibus ſacris Apoſtolorum Petri & Pauli præſentandus aduenit. Qui perfecta oratione, ad acceptum laborem, Angelo Domini præueniente, à nobis eſt abſolutus. Cui veſtra omnium dilectio, ſeu reuerentia & religioſitas propter Chriſti amorem iuuamina impendere dignetur, dum & agnoſcitis, quæ Dominus noſter Ieſus Chriſtus promiſit, di-

[b] *Mat. 10.*

cens: [b] Qui ſuſcipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui ſuſcipit iuſtum in nomine iuſti, mercedem iuſti accipiet. B

VII.

Et ſi forſan quis ex veſtris miniſtris ſeſe ipſi ſanctiſſimo viro in miniſterio exhortationis ſanctæ, Catholicæque fidei adiungere voluerit: nullo modo prohibeatis chariſſimi, ſed magis concurſum præbete, & ex veſtro ouili adiutores tribuite, qui poſſint per Dei gratiam ſufficienter Gentibus miniſtrare verbum prædicationis, vt omnipotenti Deo animas lucrifaciant; vt & veſtra communitas boni operis portionem ſortiatur, atque illi mereantur Dominicam vocem audire: [c] Vos qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me, centuplum accipietis, & vitam æternam poſſidebitis.] hactenus epiſtola, cui ſalutatio apponi conſueta, atque tempus datæ deeſſe noſcuntur. poſt hanc habetur illa ſcripta ad Germaniæ Principes ſiue Optimates his verbis:

[c] *Mat. 19.*

VIII.

Gregorius Papa vniuerſis Optimatibus & populo prouinciarum Germaniæ, Thuringis & Heſſis, Borthuariis, Niſtreſis, Vuedrinis, & Lognais, Suduoidis, & Graueldis, & C omnibus in Orientali plaga conſtitutis.

ALIA EPISTOLA GREGOR. PAPAE DATA BONIF. PROFICISCENTI.

Quoniam deceſſor noſter ſanctæ recordationis Gregorius Præſul nutu diuino motus, ad faciendam Deo plebem perfectam, præſentium portatorem reuerendiſſimum fratrem noſtrum & Coëpiſcopum ordinans ad vos vſque deſtinauit, eamque regulam & normam Apoſtolicæ & Catholicæ fidei edocens, direxit, & poſt temporum ſpatia orationis cauſa ad Limina beatorum Apoſtolorum ſeſe præſentauit, & quæ ad ſalutem animarum pertinent, à nobis popoſcit imbui. Nos, Deo fauente, vt ſacra docet Scriptura,

* edocentes,

eum * educantes, ad vos chariſſimi, remeandum voluimus: hortantes vos in Domino, vt dignè ſuſcipiatis ab eo verbum exhortationis, vt Epiſcopos vel preſbyteros, quos ipſe ordinauerit per Apoſtolicam ſibi datam auctoritatem, in Eccleſiæ miniſterio recipiatis. Et ſi quos forſan deuiantes inuenerit à rectæ fidei tramite, ſeu canonica doctrina, eosque prohibuerit, à vobis nullo modo impediatur; & quod eis impoſitum fuerit, obediendo, propter Deum ſuſcipiant. Nam qui temerator extiterit ad obediendum, ſibi ipſi damnationem acquirit. Vos autem chariſſimi, [d] qui in Chriſti nomine baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis, abſtinete ab omni cultu paganorum, non tantùm voſmetipſos corrigentes, ſed & ſubditos veſtros. Diuinos autem & ſortilegos, vel ſacrificia mortuorum, ſeu lucorum, vel fontium auguria, vel phylacteria & incantatores, & maleficos, & obſeruationes varias, quæ in veſtris finibus fieri ſolebant, omnino reſpuentes, atque abiicientes; tota mentis intentione ad Deum conuertimini, ipſumque timete, adorate, honorificate; Sanctorum[e] memoriis communicantes, vt ait Apoſtolus.

D

[d] *Gal. 1.*

[e] *Rom. 12.*

IX.

Si enim fides veſtra ſecundùm Domini noſtri dicta fuerit ſicut granum [f] ſinapis, dicetis monti huic: Transfer, & trãsferetur. Item Dominus & Saluator noſter in ſuo ſacro eloquio E docet, dicens: [g] Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua. Et iterùm: [h] Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, & ego confitebor eum coram Patre meo, qui in cælis eſt. Item & alibi [i] promittit, dicens: Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, fiet vobis. &: [k] Petite & accipietis, quærite & inuenietis, pulſate & aperietur vobis: omnis enim qui petit accipit, & qui quærit inuenit, & pulſanti aperietur. Et vos, chariſſimi, facite fructus dignos, vt in die aduentus Domini noſtri Ieſu Chriſti fidereas mereamini adipiſci manſiones.] ita Gregorius, nouellas plantationes irrigans imbribus Euangelicis. Sed quas idem ad Epiſcopos prouinciarum Germaniæ & Alemaniæ dedit per eumdem Bonifacium litteras, his addamus[l]:

[f] *Luc. 17. Matth. 17. & 21.*

[g] *Mat. 22.*

[h] *Luc. 12.*

[i] *Ioan. 24.*

[k] *Matth. 7.*

[l] *Eod. lib. 1. cap. 30.*

X.

ALIA GREGORII EPISTOLA.

Dilectiſſimis nobis Epiſcopis in prouincia Boioariæ & Alemanniæ conſtitutis Vuigoni, Luidoni, Rodulpho, Vuiuilo, ſeu Addæ, Gregorius Papa.

Catho-

A Catholica ſanctorum Patrum auctoritas iubet, vt bis in anno pro ſalute populi Chriſtiani, ſeu exhortatione adoptionis filiorum, Synodalia debeant celebrari, vt cauſarum canonicarum examinatio prouenire poſſit, atque vt neceſſitas vniuſcuiuſque popoſcerit, pia educatio agatur. Vnde ſecundùm Apoſtoli doctrinam, [a] admoneo & hortor vos, chariſſimi, per miſericordiam Dei, vt dignè ambuletis ea vocatione qua vocati eſtis, vt miniſterium veſtrum perfectum ſit coram Domino.

[a] *Epheſ. 4.*

XI.

Opportunum namque eſt, vos noſſe fratrem & Coëpiſcopum noſtrum præſentẽ Bonifacium, noſtram agentem vicem, cum digno ac debito honore pro Chriſti nomine ſuſcipere, & miniſterium Eccleſiaſticum cum fide Catholica ſecundùm morem, & normam ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Dei Eccleſiæ, cui, miſericordia Dei præueniente, præeſſe videmur; ſicut Apoſtolica auctoritate à nobis deſtinatus eſt, ab eo ſuſcipientes, dignanter

B teneatis, & gentilitatis ritum & doctrinam, vel venientium Britonum, vel falſorum ſacerdotum & hæreticorum aut vndecumque ſint, renuentes ac prohibentes abiiciatis; & populũ vobis à Deo commiſſum piis admonitionibus edoceatis, & à ſacrificiis mortuorum omnino abſtineatis; & iuxta quod fueritis à prædicto noſtro conſacerdote edocti, ita Catholicam & Apoſtolicam doctrinam tenentes, Domino Deo Saluatori noſtro placeatis; cui quo vobis loco ad celebranda Concilia conuenire mandauerit, ſiue iuxta Danubium, ſiue in ciuitate Auguſta, vel vbicumque iudicauerit, pro nomine Chriſti parati eſſe inueniamini: quatenus cognoſcamus per eius mandatum de veſtro conuentu, vt in die aduentus Chriſti Ieſu cum fructu boni operis ante eius tribunal aſſiſtere mereamini, dicentes:

DE CELEBRANDO CONCILIO.

[b] Ecce nos & pueri, quos dediſti nobis Domine: Non perdidimus ex eis quemquam. Vt

[b] *Iſai. 8.*

& vos Dominicam vocem audire mereamini, dicentem: [c] Venite benedicti Patris mei:

[c] *Mat. 25.*

C percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi.] hactenus Gregorij Papę litterę. pergit auctor. Hiſce litteris Pontificis inſtructus Bonifacius Roma diſceſſit, Ticinumque veniens, apud Regem Longobardorum aliquamdiu moratus eſt.] nouerat eum antè, receperatque hoſpitio Luithprandus; potuit illic retinuiſſe Bonifacium cultus magni Doctoris Auguſtini, cuius ſanctiſſimum corpus haud pridem è Sardinia illuc tranſlatum diximus. Quæ autem geſſit vbi ſe contulit in Germaniam, dicemus anno ſequenti, quo ea contigiſſe, ex aliis ad eum à Gregorio Papa redditis litteris poſſumus intelligere.

XII.

Eodem planè tempore contigit ipſum S. Bonifacium has ad ſuos dare litteras, de ſua peregrinatione eos certiores reddens [d].

[d] *Eod. qui ſup. Cod. epiſt. 30.*

Dilectiſſimis filiis Geppan, & Eoban, Tacuino, & Vuyx, & omnibus fratribus & ſororibus noſtris, Bonifacius ſeruus ſeruorum Dei in Chriſto puræ charitatis ſalutem.

D Notum ſit charitati veſtræ, & gratias agite Deo, quia cum proſperitate venientes ad Limina beati Petri Principis Apoſtolorum, gratanter nos cum gaudio Apoſtolicus Pontifex ſuſcepit, & de legatione noſtra læta reſponſa reddidit, & conſilium, & præceptum dedit, vt iterùm ad vos reuertamur, & in cœpto labore perſiſtamus. Nunc autem hic expectantes ſacerdotum Concilium, vel Synodi conſultum, adhuc ignoramus quando hoc fieri faciat Apoſtolicus Pontifex; ſed eo finito, Deo volente, & vita comite, ad veſtram præſentiam feſtinabimus. Hoc autem ſcientes, nos cum fraterna charitate & fidei vnitate exſpectate, alter [e] alterius onera portantes: ſic adimplebitis legem Chriſti & gaudium noſtrum renouabitis. Valete in Chriſto, & orate pro nobis.] ex his apparet, dici poſſe, Bonifacium redeuntem non mox ſe in partes interiores Germaniæ infudiſſe, ſed Auguſtæ conſediſſe, vbi iuſſam à Pontifice Synodum expectaret.

DE SYNODO CELEBRANDA.

[e] *Gal. 6.*

E Iam verò laborantes Hiſpanias & ſub Sarracenorum armis gementes inuiſamus. Factum eſt, vt cùm antiquæ nobilitatis Hiſpani memores, vtcumque regni titulum propagare ad poſteros conati, impiorum Arabum ſeruitutis impatientes, inſtar Machabæorum montana petiiſſent, & (vt vidimus) Pelagium regulum ſibi conſtituiſſent: atque vbi ipſe Dei virtute miranda operatus eſſet, poſt annos decem & octo quibus regnauit, decedens filio regnum reliquiſſet, & ipſe anno ſecundo regni extinctus eſſet: gener Pelagij, nomine * Adelfonſus, regni ſuſceperit habenas hoc anno ſeptingenteſimo trigeſimo octauo, vt per Eræ notam Tudenſis enumerat, vbi ait: Era ſeptingenteſima ſeptuageſima ſexta Adelfonſus Catholicus ab vniuerſo populo Catholico in Regem eligitur.] pergit dicere de eius genere ex Reccaredo Gothorum Rege proueniente his verbis: Fuit namque Petrus ex Reccaredi Sereniſſimi Gothorum Principis progenie ortus, qui debitum carnis exoluens filios ſupradictum * Adelfonſum ſcilicet & Froilam reliquit. Sed Adelfonſus cui

REGNVM ADEFONSI CATHOLICVM.

* alij Adefonſus, ſiue Alfonſus,

* ſiue Adefonſum

Pelagij filia nupserat, vbi mortuo Fauila Pelagij filio, in Regem constituitur, cum Froila contra Sarracenos exercitum mouens, plures ciuitates ab eis possessas recepit, &c.] A

XIV. Benè quidem cessit rebus Hispanicis, vt Sarraceni maximo suo ipsorum damno [a]Gallias bello tentarint, vbi ad internecionem sæpè deleti sunt à fortissimo duce Carolo cognomento Martello. Qui hoc ipso anno eosdem Sarracenos Prouinciam regionem occupantes vincens, in fugam adegit, eamque sibi vindicans Francorum regni coronæ coniunxit. Ex victoriis ergo Francorum in Sarracenos, eorum vires nonnihil sunt imminutę, vnde factum est, vt Hispani profugi non solùm suæ ipsorum saluti prospexerint, sed ad propagandum regnum adiecerint quoque animum, sub Rege Adelfonso maximè pio, de quo ista Tudensis dicere pergit: Humilis Rex fuit, & hominibus amabilis extitit: Ecclesias, nefando Mahometi nomine remoto, in nomine Christi consecrare fecit: Episcopos vnicuique ciuitati quas capere potuit & retinere, præposuit secundùm traditionem sacrorum canonum, atque Ecclesias auro, argento, lapidibus pretiosis, & sacræ legis libris decorare studuit.] hucusque Tudensis. B

[a] *Vet. Chron. Franc. anonym. edit. à Pithœo.*

VIRTVTES ADELFONSI REGIS.

XV. Quod verò spectat ad nobilem, insignem, & egregium gloriæ titulum, vt dici voluerit Rex Alphonsus, cognomento, Catholicus, sic accipe: Qui à Reccaredo Catholico Rege ducebat originem, eius quoque gloriæ æmulus, quam ille sibi iustè peperit ex propagata Catholica fide in Gothos gentiles suos, ob quam causam in Episcoporum Concilio REX Catholicus est acclamatus: iste sicut regni ita & tituli voluit esse successor, atque dici cognomento Catholicus. Quod intermissum à successoribus, Ferdinandus Aragonius Hispaniæ Rex cùm ex omnibus titulis, Regumque coronis nil gloriosius fulgere sciret, quàm ex illibata custodita religione comparatum Catholicum cognomentum: enixis precibus à Iulio eius nominis Secundo Romano Pontifice impetrauit, vt eiusmodi titulus hereditarius esset omnium Regum Hispaniarum: quod Dei benignitate etiam cum augmento dominij feliciter in posteris perseuerat. C

CATHOLICVS TITVLVS VNDE REGIBVS HISP. PROVENERIT.

XVI. Interea verò cùm iam è Galliis fuissent Sarraceni penitus fugati, Episcopi qui remanserant ad restaurandas Ecclesias ab eis exustas animum addixere; & inter eos huic operam egregiam nauauit Vuilicarius Episcopus Viennensis, de quo ista apud Adonem eiusdem Ecclesiæ Episcopum: Vuilicarius Acyneberto venerabili Episcopo Viennæ succedit. Qui ob cladem Sarracenorum, cùm esset domus præclarissima Martyris citra Rhodanum ab eis incensa, ossa beati Ferreoli cum capite Iuliani martyris intra vrbem transtulit, eisque accelerato opere, non magno pretio Ecclesiam construxit; vbi & eorumdem Martyrum reliquias reuerenter composuit. Idem Vuilicarius, cùm furioso & insano satis consilio Franci res sacras Ecclesiarum ad vsus suos retorquerent, videns Viennensem Ecclesiam suam indecenter humiliari, relicto Episcopatu, in monasterium sanctorum Martyrum Agaunensium ingressus vitam venerabilem duxit. Vastata & dissipata Viennensis & Lugdunensis prouincia, aliquot annis sine Episcopis vtraque Ecclesia fuit, laicis sacrilegè & barbarè res sacras Ecclesiarum obtinentibus.] hæc Ado. Porrò Anastasius Bibliothecarius tradit ipsum Gregorium tertium Romanum Pontificem ad hunc Vuilicarium Episcopum Viennensem misisse pallium, ex quo putauit ipse, tum in Archiepiscopatum Viennensem Ecclesiam erectam fuisse. Sed longè anteà ab ipso fermè initio coalescentis in Gallia Christi Ecclesiæ fieri contigit, vt Ecclesia Viennensis sedes esset Archiepiscopalis. D

DE VVILICARIO EPISCOPO VIENNENSI.

IESV CHRISTI ANNVS 739. GREGORII PAP. III. ANNVS 9. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 24. E

I. ANNVS sequitur Redemptoris septingentesimus trigesimus nonus, Indictione septima, quo S. Bonifacij Germanorum Apostoli cultura Ecclesia Boioariorum floruit, aucta tribus sedibus Episcopalibus. De his enim hæc habet recentior auctor ex eius discipulo & scriptore fidelissimo Vuilibaldo [b]: Inde recedens, Ticino scilicet, ab Vtilone Duce inuitatus, Boioariorum terras visitauit, mansitque apud illos diebus multis verbum Dei prædicans, veræque fidei sacramenta illic renouans. Inter quæ etiam quosdam Ecclesiarum deuastatores & populi euersores profligauit, è quibus alij Episcopos sementiebantur, alij ministerium presbyterij sibi vsurpabant: atque alij alia innumera improba fingentes, magna ex parte populum seduxerant. Sed cùm tantam sacerdotum fallaciam atque malitiam aliter arceri non posse cerneret, Boioariæ prouinciam, Vtilone Duce consentiente, in quatuor parœcias distribuit, eisque tres eximia virtute viros præfecit, cùm eos priùs Episcopos ordinasset. A

[b] *Apud Sur. die 5. Iunij. lib. 1. cap. 31. 32. tom. 3.*

BOIOARIA PROVINCIA AVGETVR TRIBVS EPISCOPATIBVS.

II. Ex ijs primus fuit Ioannes, quem voluit Salisburgensis oppidi cathedram obtinere; alter Erimbertus qui Frisingensis Ecclesiæ præfectus est. Tertius Gunibaldus Ratisponæ quæ est Boioariæ Metropolis, Antistes institutus est. Vuinilus verò à Præsule Apostolico iam ordinatus Potauiensi Ecclesiæ Episcopus datus est, sed eius parœcia, quæ quarta erat, à sancto Bonifacio instar aliarum diuisa est. His ergo Episcopis ita institutis, correctisque ijs quæ in Boioaria gessisset, Romano Pontifici per litteras indicauit. Ille verò eius facta approbans, hunc in modum ei respondit: B

III. Reuerendissimo ac sanctissimo fratri Bonifacio Coëpiscopo Gregorius seruus seruorum Dei.

GREG. PAP. PROBAT RES GESTAS A BONIFACIO. CAROLVS MARTELLVS LAVDATVS.

Doctoris gentium egregij & beati Pauli Apostoli vox est dicentis: [a]Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Agnoscentes itaque ex syllabis fraternitatis tuæ, quia de Germaniæ gentibus, quas sua pietate Deus noster de potestate paganorum liberauit, & ad centum millia animas in sinu sanctæ matris Ecclesiæ tuo conamine & Caroli Principis Francorum aggregare dignatus est: sed & in Boioariorum prouincia quæ à te acta sunt, agnoscentes: datori omnium bonorum Domino Deo nostro, extensis ad cælum manibus gratias retulimus: quia ianuam misericordiæ & pietatis in illis partibus Hesperiis ad cognoscendam viam salutis aperuit, & misit Angelum suum qui præparauit viam tuam ante te.] Vidisti Lector (quod te non prætereat) quàm insigniter testificatione tanti Pontificis, Apostolico præconio laudatus adeò reperiatur Carolus cognomento Martellus, vt post Deum Bonifacio primùm, inde ipsi accepta feratur conuersio centum millium paganorum: sed & cùm nec minima quidem querela in eum ab aliquo Romanorum Pontificum reperiatur illata: planè maiori indigent discussione illa quæ feruntur de anima ipsius ad inferos condemnata, quæ à nobis inferiùs quàm exactissimè disquirentur. sed pergit Gregorius: C

[a] *Rom. 8.*

IV. Igitur quia indicasti perrexisse te ad gentem Boioariorum, & inueniisse eos extra ordinem Ecclesiasticum viuentes, dum Episcopos non habebant in prouincia nisi vnum, nomine* Vuiuilum, quem nos paulo antè ordinauimus, & quia cum assensu Vtilionis Ducis eorumdem Boioariorum, seu Optimatum prouinciæ illius, tres alios ordinasse Episcopos, & in quatuor partes illam diuisisti, id est, in quatuor parochias, vt vnusquisque Episcopus suam habeat parochiam: benè & satis prudenter peregisti, frater: quoniam Apostolicam præceptionem ex nostra vice implesti, & sicut tibi præcepimus, ita egisti. Itaque non desinas, frater reuerendissime, docere eos sanctam Catholicam & Apostolicam Romanæ Sedis traditionem, vt illuminentur rudes, & viam salutis teneant, per quam possint ad æterna præmia peruenire. D

* Vuinilum.

V. Presbyteros autem quos ibidem reperisti, si incogniti fuerint viri illi, à quibus sint ordinati, & dubium est eos Episcopos fuisse, qui eos ordinauerunt: si bonæ actionis & Catholici viri sunt ipsi presbyteri, & in ministerio Christi, omnique lege sancta educati: ab Episcopo suo benedictionem presbyteratus suscipiant, & consecrentur, & sic ministerio sacro fungantur.

VI. Illi verò qui baptizati sunt per diuersitatem & declinationem linguarum gentilitatis, si tamen in nomine sanctæ Trinitatis baptizati sunt, oportet eos per manus impositionem & sacri chrismatis confirmari: nam Vuiuilus Episcopus à nobis ordinatus est. Hic si aliquid excedit extra canonicam regulam, doce, & corrige eum iuxta Romanę Ecclesiæ traditionem, quam à nobis accepisti. E

VII. De Concilio verò, vt iuxta ripam Danubij debeas celebrare nostra vice, præcipimus fraternitati tuæ Apostolica auctoritate, te ibidem præsentari, & in quantum tibi Dominus vires dederit, prædicare verbum salutis non cesses, vt religio Christiana in nomine Domini crescat & multiplicetur. Nec enim habebis licentiam frater pro incœpti laboris vtilitate in vno morari loco, sed confirmatis cordibus fratrum & omnium Fidelium, qui rarescunt in illis Hesperiæ partibus, vt tibi Dominus aperuerit viam salutis, prædicare non desistas; & vbi locum inueneris, secundùm canonicam regulam Episcopos ordina-

dina noſtra vice, & Apoſtolicam atque canonicam traditionem nos tenere edoce. ex A hoc enim magnum mercedis præmium tibi præparabis: quoniam omnipotenti Deo noſtro facies plebem perfectam. Non pigeat dilectiſſime frater, itinera carpere aſpera & diuerſa, vt Chriſtiana fides longè lateque tuo conamine extendatur; ſcriptum namque
[a] *Matth. 7.* eſt: [a] Arcta & anguſta via eſt, quæ ducit ad vitam. Operare igitur, frater, opus bonum;
[b] *Mat. 25.* quod cœpiſti, vt in die Chriſti Ieſu merearis dicere: [b] Ecce ego & pueri mei quos dediſti, non perdidi ex eis quemquam. & iterùm: Domine, quinque talenta tradidiſti mihi: ecce alia quinque ſuperlucratus ſum, vt ſubſequenter merearis audire vocem Domini dicen-
[c] *Ibidem.* tis: [c] Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui. Deus te incolumem cuſtodiat, reuerendiſſime frater. Dat. quarto Kalendas Nouembris, imperante domino pijſſimo Auguſto Leone, Im-
* quarto. perij eius anno vigeſimo * tertio. Sed & Conſtantini Imperatoris eius filij anno vigeſimo, B Indictione octaua.] inchoata à menſe Septembris. Meminit & huius epiſtolæ Marianus Scotus in Chronico.

VIII. Audiſti lector Boioariorum gentem cultura Bonifacij redditam eſſe paradiſum Dei quatuor fluentis irriguum, in quo flumen vnum, ſicut in illo à Deo formato, diuiſum fuit in quatuor capita, vniuerſam irrigans regionem, cùm vna ſedes Epiſcopalis, in quatuor diuino conſilio partita fuit.

IX. Ipſe verò Gregorius Papa hoc eodem anno in maximas eſt cõiectus anguſtias, occaſione Luithprandi Longobardorum Regis, vrbem ipſam infeſto exercitu obſidentis. Quomodo autem iſta ſe habuerint, Anaſtaſius ita narrat in Zacharia Pontifice eius ſucceſſore: Inuenit Zacharias Papa totam Italiam valdè turbatam, ſimul & ducatum Romanum, perſequente Luithprando Longobardorum Rege, occaſione Tranſamundi ducis Spoletani, C qui in hanc vrbem Romanam, eodem Rege perſequente, confugium fecerat. Et dum à prædeceſſore eius beatæ memoriæ Gregorio Papa, atque à Stephano Patricio Romano & Duce, vel ab omni exercitu Romano prædictus Tranſamundus redditus non fuiſſet, obſidione facta, pro eo ab eodem Rege ablatæ ſunt à Ducatu Romano ciuitates quatuor,
* Hortas, Ameria, * Hortus, Polimartium, & Blera. & ſic idem Rex ad palatium ſuum eſt reuerſus, menſe Auguſti, Indictione ſeptima. Tranſamundus verò, habito conſilio cum Romanis, collecto generali exercitu Romani ducatus, ingreſſus eſt per duas partes in fines
* Ducatus Spoletani. Hi continuò, timore ducti, præ multitudine Romani exercitus, ei-
* dem Tranſamundo ſeſe ſubdiderunt, * Marſicani, Furconenſes atque Valuenſes, ſeu Pen-
* nenſes: deinde ingreſſi ſunt per * Rauenſe territorium & venerunt in Reatinam ciuitatem, qui Reatini continuò & ipſi ſubdiderunt ſe. Et inde progreſſus eſt Spoletum menſe De- D cembris, prædicta Indictione.] hæc ipſe.

Sed corrigendum quod ait, prædicta Indictione: nam menſe Septembris expleta ſeptima, inchoatur octaua, vt dicendum fuerit potiùs, eodem anno, quàm eadem Indictione.

X. Verùm multa prætermiſſa ab Anaſtaſio inueniuntur, & inter alia deprædatio baſilicæ S. Petri, quæ in Vaticanis collibus extra Vrbis mœnia poſita erat, cui Gothi hoſtes anteà pepercerant, quantumlibet fuerint Arriani. Extat de his epiſtola eiuſdem Gregorij Pontificis ad Carolum Francorum Principem, quem & aliis antè datis litteris interpellarat, vt auxilium ferret Romanæ Eccleſiæ contra Longobardos: ipſam igitur ex duobus petitam exemplaribus ſic tibi reddimus:

XI. Domino excellentiſſimo filio Carolo Subregulo Gregorius Papa. E

GREG. PAP. EPISTOLA AD CAROLVM MARTELLVM. Ob nimium dolorem cordis & lacrymas, iterata vice tuæ excellentiæ neceſſarium duximus ſcribendum, confidentes te eſſe amatorem filium beati Petri Principis Apoſtolorum, & noſtrum; & quòd pro eius reuerentia noſtris obẽdias mandatis ad defendendam Dei Eccleſiam & peculiarem populum, * qui iam perſecutionem & oppreſſionem
* quia gentis Longobardorum ſufferre non poſſumus. Omnia enim luminaria ad honorem ipſius Principis Apoſtolorum, & quæ à veſtris parentibus vel à nobis oblata ſunt, ipſi abſtulerunt. Et quoniam ad te poſt Deum confugium fecimus; propterea ipſi Longobardi in opprobrium habent, & opprimunt: vnde & Eccleſia S. Petri denudata eſt, & in nimiam deſolationem redacta: tamen omnes noſtros dolores ſubtiliùs in ore poſuimus præſenti portatori tuo fideli, quos in auribus tuæ excellentiæ ſuggerere debeat.

XII. Tu autem, fili, habeas cum ipſo Principe Apoſtolorum hic & in futura vita coram omni-

A omnipotente Deo noſtro, ſicut pro eius Eccleſia, & noſtra defenſione diſpoſueris & decertaueris ſub omni velocitate; vt cognoſcant omnes gentes tuam fidem & puritatem atque amorem, * quem habes erga Principem Apoſtolorum beatum Petrum & nos, * quæ eiuſque peculiarem populum zelando & defendendo. Ex hoc enim tibi poteris immortalem & æternam vitam acquirere.] hucuſque epiſtola Gregorij Papæ ad Carolum cognomento Martellum; reliqua autem anno ſequenti. Luit, luit quidem Luithprandus maximo ſuo damno, quòd ſacrilegas manus in ipſam Baſilicam S. Petri omnibus antehac Barbaris etiam hoſtibus & hæreticis reuerendam iniicere auſus eſt, mulctatus amiſſione regni in filio, omnique gente Longobardorum; qui quamuis aliàs ſemper grauibus fuerint delictis obnoxij; tolerati tamen à Deo, & regnare hactenus permiſſi ſunt in Italia: cùm verò attingere auſi ſunt ipſam ſacroſanctam Petri Baſilicam, regno penitus in perpe-
B tuum excidere, poſitique ſunt in exemplum iræ diuinæ ceteris principibus, quanto periculo inconceſſa tententur.

IESV CHRISTI ANNVS 740. GREGORII PAP. III. ANNVS 10. LEONIS ISAVR. IMP. ANNVS 25.

REDEMPTORIS annus ſeptingenteſimus quadrageſimus Indictione inchoatur octaua, quo S. Bonifacius Germanorum Apoſtolus, vbi accepiſſet litteras à Gregorio Papa datas anno ſuperiori, quarto Kalendas Nouembris de Concilio congregan- I. CONCILIVM A S. BONIFACIO CELEBRATVM.
C do; de quo & monuerat idem Pontifex Epiſcopos Boioariæ & Alemanniæ ante annum, litteris eidem Bonifacio redeunti in Germaniam datis: obſeruantiſſimus cuſtos Pontificiorum mandatorum, vigilantiſſimo ſtudio, ex more implere ſtuduit, quod ſciret magna induſtria imperatum.

Quod ad locum ſpectat, Auguſtæne, an alibi prope Danubium fuerit celebratum (vter- II.
que enim locus litteris Pontificiis nominatus reperitur) haud ſatis exploratum habetur; cùm alioqui Auguſtæ celebratum eſſe, ſunt qui aſſerant. Ceterùm revera habitũ fuiſſe dictum Concilium documentis plurimis perſpectum habetur; præſertim verò ex eiuſdem Bonifacij epiſtola data ad Cuthbertum Archiepiſcopum in Anglia. nam id ex multis quæ in ea continentur argumentis, poſſumus intelligere, vtpote quòd contineat ea quæ per eos in Synodo tractanda Pontifex monuiſſet, & inter alia de cogenda annis ſingulis Synodo;
D quodque prima hæc ab eis Synodus celebrata videatur. Occaſio enim eius ſcribendæ epiſtolæ Bonifacio illa extitit, quòd cùm Cuthbertus reditum Bonifacij ex Vrbe accepiſſet: charitatis ergò veteris amicitiæ cultor, viſitationis cauſa ad eum diaconũ ſuum miſit cum muneribus, deditque litteras. Quibus grato animo Bonifacius acceptis, reddidit ad eum ſuas Apoſtolico planè homine & martyrij candidato digniſſimas, quibus & de rebus recens geſtis reddidit certiorem, nimirum de ſua legatione Apoſtolica Romæ confirmata, de Concilio congregato eiuſdem Pontificis iuſſione; immò nec illud prætermittendum putauit, quod magno cum dolore toto itinere conſpexerat, nempe ex Anglia deductas feminas ſub pio peregrinationis prætextu Romam ad ſancta limina Apoſtolorum, quæ ſatanæ laqueis irretitæ ſuã in via proſtituiſſent publicè pudicitiam. Cùm igitur plures in vnum conſentiant coniecturæ, quòd ea epiſtola Bonifacius non de alia aliqua quàm de iſta, de
E qua ſermo eſt, Synodo agat: illam hic tibi integram reddendam putauimus. De qua illud primùm accipe, Cuthbertum Archiepiſcopum, ad quem ſcribit, hoc ipſo anno Domini ſeptingenteſimo quadrageſimo (vt apud Bedam in Epitome legitur) poſt Nothelmum, de quo ſuperiùs dictum eſt, fuiſſe conſecratum Epiſcopum Dorouernenſis Eccleſiæ, prædeceſſore iam anno ſuperiori defuncto. Hincque eſt quòd Bonifacius hac epiſtola ingerit de miniſterio paſtorali, quo nouum Antiſtitem moneat, vt in diœceſi ſua quæ corrigenda ſunt, corrigat; quod & mirabili dexteritate concinnat, dum ſeipſum deplorans, quid ſit *Epiſt. 48. ead. Cod.* illi timendum, & nauiter operandum, inſinuat. ſic enim ſe habet:

III. EPISTOLA BONIFACII AD CVDBERTVM.

Spiritalis affinitatis neceſſitudine copulando fratri Archipontificatus infula ſublimato Coëpiſcopo Cuthberto Bonifacius Legatus Germanicus Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ optabilem in Chriſto ſalutem intimè.

Scriptum eſt in libro [a] Salomonis: Beatus homo qui inuenit amicum, cum quo poſſit [a] *Eccli. 25.*

loqui quasi cum semetipso. Cùm muneribus munificentiæ vestræ dulcissimas litteras A
vestras fraterna charitate interlitas, Deo & vobis gratias agentes, filio vestro diacono
Cyndberto offerente, suscepimus; viuæ vocis quoque melliflua colloquia vestra de fra-
ternis consilijs per illum nobis charitas vestra mandauit: quæ consiliorum spiritualia col-
loquia optamus, vt Deo volente, quamdiu in hac mortali vita viuamus, inter nos iu-
*præstante, giter insinuentur, illo *operante, à quo sola sancta desideria, recta consilia, & iusta sunt
opera: vos meliùs & plenius, quibus Deus multa donauit & prudentius nosse, & me-
liùs & plenius posse scimus; nos quasi in paucis fideles, vestri & deuoti studemus instrui,
aureo cælestis amoris vinculo, quod rumpi non potest, inuicem catenati. Nam labor no-
stri ministerij vnius & eiusdem causæ esse dignoscitur, & æqualis speculatio in curis Ec-
clesiarum siue populorum nobis credita est, siue in docendo, siue in hortando, & monen-
do, siue in defendendo canonicos gradus, vel plebeios. Idcircò humillimè, vt ille insinua- B
uit, similia faciamus.

IV. Maior enim nobis solicitudo Ecclesiarum, & cura populorum propter pallia credita &
recepta, quàm ceteris Episcopis, qui proprias tantùm procurant parochias, incumbit.
DE SYNO DO CELE-BRATA. Propterea, charissime non quia vestrę prudentiæ opus sit rusticitatis nostræ statuta audire,
vel legere; sed propter bonam, humilem, & sanctam voluntatem vestram putamus vos li-
bentius scire velle, quàm nescire, quæ hic sacerdotes nobiscum seruanda decreuere, vo-
bis emendanda & corrigenda destinamus.

V. Decreuimus autem in nostro Synodali conuentu, & confessi sumus Fidem Catholi-
cam, & vnitatem, & subiectionem Romanæ Ecclesiæ sine tenus vitæ nostræ velle seruare,
†sic vsurpatur impropriè vox ista, Vicarius, vsi loquēdi illius ætporis, quòd loco Petri Christi vicē Papa gerat in terris. sancto Petro & † Vicario eius velle subiici. Synodum per omnes annos congregare. Me-
tropolitanos pallia ab illa sede quærere, & per omnia præcepta sancti Petri canonicè se- C
qui desiderare, vt inter oues sibi commendatas numeremur. Et isti confessioni vniuersi
consensimus, & subscripsimus, & ad corpus sancti Petri Principis Apostolorum direxi-
mus: quod gratulando clerus Romanus, & Pontifex suscepit.

Statuimus, vt per annos singulos canonum decreta & Ecclesiæ iura, & norma regularis
vitæ in Synodo legantur, & recuperentur.

VI. Decreuimus, vt Metropolitanus, qui sit pallio sublimatus, hortetur ceteros, & admo-
*verò neat, vt inuestiget quis sit inter eos curiosus de salute populi, quis *ve negligens seruus Dei.
CANONES CONCILII PER S. BONIFACIVM HABITI. Venationes, & siluaticas vagationes cũ canibus, & ne accipitres & falcones habeant pro-
hibuimus. Statuimus, vt per annos singulos vnusquisque presbyter Episcopo suo in Qua-
dragesima rationem ministerij sui reddat siue de Fide Catholica, siue de Baptismo, siue
de ordine ministerij sui. Statuimus, vt singulis annis vnusquisque Episcopus Parochiam D
suam solicitè circumeat populum confirmare, & plebes docere, & inuestigare, & pro-
*diuinationes, vel sortilegia, hibere paganas obseruationes, *diuinos, vel sortilegos, auguria, philacteria, incan-
tationes, vel omnes spurcitias Gentilium. Interdiximus seruis Dei, vt pompato habitu,
vel sago, vel armis non vtantur. Statuimus, quod proprium sit Metropolitani, iuxta cano-
num statuta subiectorum sibi Episcoporum inuestigare mores, & solicitudinem circa
populos, qualis sit, & moneat, vt Episcopi à Synodo venientes in propria parochia cum
*seruare presbyteris, & Abbatibus conuentum habentes præcepta Synodi *obseruare insinuando
præcipiant, & vnusquisque Episcopus, si quid in sua diœcesi corrigere, vel emendare ne-
quiuerit, itidem in Synodo coram Archiepiscopis, & palàm omnibus ad corrigendum in-
sinuet, eodem modo, quo Romana Ecclesia nos ordinatos cum sacramento constrinxit,
*viderem, *possem, *iudicarem, *debent vt si sacerdotes, vel plebes à lege Dei deuiasse *viderim, & corrigere non *potuerim, fide- E
liter semper Sedi Apostolicæ & Vicario sancti Petri ad emendandum *indicauerim: sic
enim, nisi fallor, omnes Episcopi *debeant Metropolitano, & ipsi Romano Pontifici, si
quid de corrigendis populis apud eos impossibile est, notum facere, sic alieni fient à san-
guine animarum perditarum.

VII. De cetero, frater charissime, quia nobis æqualis labor, & maius periculum imminet,
quàm ceteris sacerdotibus, quia canones antiqui præcipiunt, vt omnes sciant Metropo-
litanum solicitudinem totius prouinciæ gerere. Et (vt verbi gratia dicam sicut timeo)
nauim gubernandam inter fluctus feri maris semel suscepimus, quam nec cautè regere,
nec sine peccato dimittere valemus: quia, vt quidam sapientium dicit: Si periculosum
DE PASTORALI SOLICITVDINE. est nauem inter fluctus cautè non regere; quanto periculosius est, eam vndis tumescen-
tibus fluctuantem in tempestate relinquere? Et idcircò Ecclesia, quæ velut nauis magna
per

A per mare mundi huius enauigat, diuersisque tempestatum fluctibus in hac vita tunditur:
non est tamen relinquenda, sed regenda. Cuius rei in exemplo priores Patres habemus
Clementem, & Cornelium, & ceteros sanctos plures in Vrbe Roma; Cyprianum in Car-
thagine, Athanasium in Alexandria, qui sub paganis Imperatoribus nauem Christi, im-
mò charissimam sponsam eius Ecclesiam scilicet docendo, defendendo, laborando, & pa-
tiendo, vsque ad sanguinis effusionem gubernabant.

Possum enim de *meipso pro certo, iuxta vocem Cantici Canticorum dicere: [a] Filij VIII.
matris meæ pugnauerunt contra me. Posuerunt custodem in vineis, vineam meam non *memetipso,
custodiui: Vinea enim, secundùm Isaiam [b] Prophetam Domini Sabaoth, domus Israel, [a] Cant. 1.
est. *Hæc videlicet Ecclesia Catholica esse comprobatur, cuius Synodum congregan- [b] Isai. 5.
dam iussu Pontificis Romani, & rogatu Principum Francorum & Gallorum sub spe re- * Nunc
B staurandæ legis Christi suscepi, circum fodi, *confinium stercoris apportaui, sed non cu- *cophinum
stodiui. Cùm [c] autem expectarem vt faceret vuas, fecit labruscas. Et iuxta alium Pro- [c] Isai. 5.
phetam: Mentitur [d] opus oliuæ, & campi non faciunt escas. Sed proh dolor, officium la- [d] Habac. 3.
boris mei rerum collatione simillimum esse videtur cani latranti, & videnti fures, & latro-
nes frangere & suffodere, & vastare domum domini sui, & quia defensionis auxiliatores
non habeat, submurmurans ingemiscat & lugeat.

Nunc autem quod mihi in tali periculo posito iustum & cautum esse videtur, salubre IX.
consilium vestrum quærens, & scire desiderans, insinuo libertatem prædicandi: dico, vt
in [e] Actibus Apostolorum Paulus Apostolus sacerdotibus intimauit, dicens: Conteslor [e] Act. 20.
vos hodierna die, quia mundus sum ab omnium sanguine. Non enim subterfugi quo
minùs annuntiarem vobis omne consilium Dei. Attendite vobis, & vniuerso gregi in quo
C vos Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sibi sanguine suo: Re-
gnum, inquit, Dei, inter vos ambulans prædicaui, vt me alienum ab omnium perditione
seruarem. Nam [f] Apostolus Episcopum, [g] Propheta speculatorem, [h] Saluator mundi, pa- [f] Ibidem.
storem Ecclesiæ sacerdotem appellat, & omnes tacentem peccata populi doctorem san- [g] Ezech. 3.
guinis animarum perditarum reum sub silentio esse comprobant. Propter hoc horribilis [h] Ioan. 21.
& maxima necessitas cogit, vt iuxta dictum Apostoli nos formam debeamus exhibere fi- PRO ALIENA SALVTE SOLICITI SINT SACERDOTES.
delibus, hoc est (nisi me fallat opinio) ita iustè viuendum doctori, ne dicta sua repugnan-
tibus factis euacuet, & ne cùm sit de proprio tutus, alieno damnetur peccato: quia ad hoc
est Ecclesiæ Dei præpositus, vt non solùm benè viuendo alios exemplo instituat, sed etiam
fiducialiter prædicando singulis ante oculos peccata sua constituat; & quæ pœna maneat
duros, quæ gloria obedientes ostendat: quia iuxta verbum Domini ad [i] Ezechielem, cui [i] Ezech. 5.
D dispensatio verbi commissa est, etiam si sanctè viuat, & tamen perditè viuentes arguere
aut erubescat, aut metuat, cum omnibus, qui eo tacente *perierint, condemnabitur. Et *pereunt,
quid ei proderit non puniri suo, qui puniendus est alieno peccato?

Taciturnitatem quidem sacerdotis Dominus ad [k] Ezechielem loquens terribiliter pro- X.
hibet, & speculatorem sacerdotem appellat; vt sicut speculatoris est de loco editiori plus [k] Ezech. 5.
omnibus contemplari, ita sacerdos debet esse meritorum sublimitate celsior, & maioris SACERDOTES LIBERE ARGVANT DELINQVENTES.
scientiæ habere gratiam, qua possit ceteros instruere. Audiens, inquit diuinus sermo, ser-
monem annuntiabis eis ex me. Indicat, vt hoc dicat sacerdos, quod ex diuina dilectione
didicerit, quod illi Deus inspirauerit, non quod humano sensu inuenerit: Annuntiabis,
inquit, ex me, non ex te. Mea verba loqueris: non est, quod ex his, tamquam de tuis infle-
ris. Ex me, inquit, eis annuntiabis. si me dicente ad impium, impie morte morieris, non
E fueris locutus, vt se custodiat impius à via sua; ipse impius in iniquitate sua morietur; san-
guinem verò eius de manu tua requiram. Ac si apertè dicat, si ei peccata sua non annun-
tiaueris, & si eum non argueris vt conuertatur & viuat, & te, qui non increpasti, & ipsum
qui te tacente peccauit, flammis perennibus tradam.

Non simus ergo tam saxei, vel tam ferrei pectoris, vt nos ista verba Domini non ter- XI.
reant: non simus tam alienati à fide, vt istis verbis Domini non credamus; sed excitemus
& exhortemur fratres nostros venerandos verbis S. Petri Apostoli: [l] Sobrij estote, & exci- [l] 1. Pet. 5.
tamini, quia aduersarius vester diabolus, tamquam leo rugiens circuit quærens quem de-
uoret: cui resistite fortes in fide: scientes eamdem passionem, quæ in mundo est, vestræ EPISCOPI ADMONENDI.
fraternitati fieri. Et Episcopos Synodi nostræ subiectionis adiuratione S. Pauli Apostoli
admoneamus [m] Timotheo dicentis: Testificor coram Deo & Christo Iesu, qui iudicatu- [m] 2. Tim. 4.
rus est viuos & mortuos, per aduentum ipsius & regnum eius; prædica verbum, insta op-
portu-

portunè, importunè, argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. Est enim iam A
prædictum ab Apostolis tempus, cùm sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desi-
[a] Isai. 58. deria coaceruabunt sibi magistros, &c. Clamemus in fortitudine, iuxta dictum [a] Prophe-
tæ, qui annuntiamus pacem in terris hominibus bonæ voluntatis. Ille namque in fortitu-
dine clamat, quem nec metus nec verecundia prædicare verbum vitæ impedit.

XII. Contendamus, auxiliante Domino, vt non simus inter illos falsos pastores ouium, quos
[b] Ezech. 34. Propheta accusat, dicens: [b] Hæc dicit Dominus Deus: Væh pastoribus Israël, qui pasce-
bant semetipsos: nónne greges pascuntur à pastoribus? Lac comedebatis, & lanis operie-
DE MALIS EPISCOPIS. bamini: quod crassum erat occidebatis: gregem autem meum non pascebatis. Quod in-
firmum fuit non consolidastis, & quod ægrorum non sanastis: quod fractum est non alli-
gastis, & quod abiectum non reduxistis: quod perierat non quæsistis, sed cum austeritate
imperabatis, & cum potentia. Et dispersæ sunt oues meæ, eo quòd non esset pastor, & fa- B
ctæ sunt in deuorationem omnium bestiarum agri. Væh, quod Propheta dicit, pro male-
dicto posuit; per pastores Episcopos significauit: greges Domini, id est fideles populos ad
pascendum; sed semetipsos pascunt, qui non populi salutem, sed suas voluntates atten-
dunt, licet lanas ouium Christi oblationibus quotidianis, ac decimis fidelium susciptunt,
& curam gregis Domini deponunt. Non sanant spirituali consilio infirmum peccatis; non
solidant sacerdotali ope diuersis tribulationibus fractum; non reuocant erroneum ad
viam salutis; non requirunt solicitudine pastorali veniæ iam desperatione perditum: nec
afflictos contra violentiam potentum, qui in eos ferarum more desæuiunt, defendunt;
nec diuites peccantes vel potentes non solùm non arguunt, sed etiam venerantur. & ideò
minaciter superbiam talium sermo diuinus contundit, dicens: Væh pastoribus Israël. &
iterùm: Propterea pastores audite verbum Domini. Hæc dicit Dominus: Ecce ego ipse C
super pastores requiram gregem meum de manu eorum, & cessare eos faciam, vt vltrà
non pascant gregem, nec pascant ampliùs semetipsos. Quid est aliud, quàm pastores, qui
semetipsos, sed greges non pascunt, de sublimitate honoris inter reprobos, & inter ma-
ledictos proiiciam? Ad hæc omnia, quis non intremiscat, nisi qui futura non credit? nam
omnia quæ Deus voluit obseruari, tam apertè posuit, & sui nominis auctoritate firma-
uit, vt ea faciliùs (quod dictu quoque nefas est) contemnamus, quàm nos non intelligere
* Dominus: tam aperta & diuina mentientes fingamus. Quando audimus: Hæc dicit * Deus: quis
futurum esse non credat, quod dicit Deus, nisi qui Deo non credit? Et horum, & his si-
milium consideratione perterritus sum, & timor & tremor venerunt super me, & pænè
contexerunt me tenebræ peccatorum meorum, & semel susceptum gubernaculum Ec-
clesiæ, si licuisset, placuisset mihi omnino dimittere; si valerem, vel exempla Patrum, vel D
scripturas sacras consentaneas inuenire.

XIII. Idcircò frater charissime, quia hæc omnia ita se habent, & veritas fatigari potest, vinci
autem & falli non potest; fatigata mens nostra confugiat ad illum, qui per Salomonem
[c] Prou. 3. dicit: [c] Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ. In
[d] Prou. 18. omnibus viis tuis cogita illum, & ipse diriget gressus tuos. & alibi: [d] Turris fortissima no-
men Domini, ad ipsam confugit iustus, & saluabitur. Stemus in iustitia, & præparemus
animas nostras ad tentationem, vt sustineamus sustentationem Dei, & dicamus ei: Do-
mine refugium factus es nobis à generatione & progenie. Confidamus in eum, qui no-
bis onus imposuit: quod per nos portare non possumus, portemus per illum, qui est om-
[e] Mat. 11. nipotens, qui dicit [e] Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. Stemus in prœlio
in die Domini, quia dies tribulationis & angustiæ venerunt super nos. Moriamur, si E
Deus voluerit, pro sanctis legibus Patrum nostrorum, vt hereditatem cum illis æter-
nam consequi mereamur. Non simus canes muti, non simus taciti speculatores, non si-
mus mercenarij lupum fugientes, sed pastores soliciti vigilantes super gregem Christi, prę-
dicantes maiori & minori, diuiti & pauperi omne consilium Dei, omnibus gradibus, vel
ætatibus, in quantum Deus donauerit posse, opportunè, importunè, eo modo quo san-
ctus Gregorius in libro Pastorali conscripsit.

XIV. Præterea non taceo charitati vestræ, quia omnibus seruis Dei, qui hîc vel in scriptu-
DE FEMINIS PEREGRINANTIBVS. ra, vel in timore Dei probatissimi esse videntur, displicet, quòd bonum & honestas pu-
* vestræ dicitiæ * nostræ Ecclesiæ illuditur, & aliquod leuamentum turpitudinis esset, si prohi-
beret Synodus, & Principes vestri mulieribus frequentiam, quam ad Romanam ciui-
tatem veniendo, & redeundo faciunt; quia ex magna parte pereunt, paucis remanen-
tibus

A tibus integris. Perpaucæ enim sunt ciuitates in Longobardia, vel in Francia, aut in Gal-
lia, in qua non sit adultera, vel meretrix generis Anglorum, quod scandalum est & turpi-
tudo totius Ecclesiæ vestræ.

Illud autem quòd laicus homo, vel Imperator, vel Rex, aut aliquis Præfectorum, vel XV.
vel Comitum sæculari potestate fultus sibi per violentiam rapiat monasterium de potesta- DE VSVR-
te Episcopi vel Abbatis, *vel Abbatissæ, & * incipiat ipse vice Abbatis* regere, & habere sub PATORI-
se monachos, & pecuniam possidere, quæ fuit Christi sanguine cõparata: talem hominem BVS RE-
antiqui Patres nominabant raptorem, & sacrilegum, & homicidam pauperum, & lupum RVM EC-
diaboli intrantem in ouile Christi, & maximo anathematis vinculo damnandum ante tri- CLESIA-
bunal Christi. De talibus memorare sancti [a] Pauli Apostoli ad Timotheum dicentis: Di- RVM.
uitibus huius sæculi præcipe, non superbè sapere neque sperare in incerto diuitiarum, sed * desunt in alio textu.
B in Deo qui præstat omnia. Talibus, si correptionem Ecclesiæ non recipiunt, quia vt Ethni- [a] 1. Tim. 6.
ci & publicani sunt, nec viuis nec mortuis communicat Ecclesia Dei: Talibus, quia, &
hîc & ibi * reperiuntur, cum tuba Dei clangamus, nè tacentes damnemur. * repelluntur,

Superuacuam his & Deo odibilem vestimẽtorum superstitionem omni intentione pro- XVI.
hibere studeamus; quia illa ornamenta vestium (vt illis videtur, quod ab aliis turpitudo dicitur) DE VESTITV
latissimis clauis, vermium imaginibus clauata, aduentum Antichristi ab illo transmissa VANO.
præcurrunt. Illius * calliditate per ministros suos introducere intra claustra monasterio- * calliditatem
rum fornicationem, & luxuriam, &c.] hucusque epistola, cui finis deesse videtur.

Iam verò quid eodem anno in Anglia acciderit memoria dignum, iisdem Annalibus XVII.
intexamus: Rex Occidentalium Saxonum sanctorum Regum suorum prædecessorum in-
signis pietatis æmulus, nolens illis se degenerem demonstrare, perpetuo pietatis monumen-
C to erga Romanam Ecclesiam fidem suam voluit reliquisse testatam. Nuntium siquidem
remisere regno antecessores Reges, de quibus suis locis superiùs dictum est, Ceadualla &
Huu, & peregrinantes Romam ad Limina Apostolorum, illic monasticam vitam am-
plexi, sancto fine in Domino quieuere. Iste verò antequam regno se abdicaret, voluit
illud Romanæ Ecclesiæ vectigal iure perpetuo constituere, vt domus singulæ, singulos de-
narios annuatim sancto Petro penderent; sic deuincire populum suum studens, vt annui
census pensitatione cognosceret se subditum S. Petro, cuius & fidem firmam illibatamque
iugiter conseruaret: quem & scientes omnes Dominum esse suum, propensiori studio co-
lerent, & in opportunitatibus inuocarent. Ina nomen fuit huic Regi maximè pio, cuius
vxor Regina nomine Edilburga, licet in sexu fragili, haud imparem fortitudine suo viro EDILBVR-
se exhibuit, dum & ipsa de contemptu mundi peregregium specimen dedit. Monasticam GA REGINA
D siquidem vitam amplexa, perpetuo se ergastulo mancipauit, cùm monasterium Monia- EFFICITVR
lium sanctarum ingressa, ibidem ex Regina se in ancillam conuertit, atque tantùm sibi ipsi MONIALIS.
imperare delegit, probè sciens, verè esse illum Regem, qui Christi amore aliis subditum se
constituit, & verè imperare, qui suis passionibus dominatur.

Omittimus de his loquentes singulos historicos recensere, satis putantes afferre in me- XVIII.
dium auctorem illum, qui similis scribæ docto, profert de thesauro suo noua & vetera; Vir-
gilium dico, qui res Anglorum summa cum laude prosecutus, de eodem Rege num-
quam satis laudato hæc quæ sequuntur, habet, totidem verbis reddita: Officia autem eius-
dem Regis pietatis plena infinita prodũtur, & illud in primis, quòd regnum suum Roma- ANGLIA
no Pontifici vectigale fecerit, singulis argenteis nummis, quos denarios vocant, in singulas TRIBVTA-
E domos impositis. Fecit autem idem, eius exemplo (vt opinor) ductus, Offa Merciorum RIA S. PE-
Rex, qui non multum post tempus regnauit. Fuit is annus salutis circiter septingentesi- TRO.
mus quadragesimus. Hoc vectigal, prout quidam scribunt, auxit post hæc Etheluuolphus,
seu Athulphus Rex, qui vt proximo libro demonstrabitur, totius ferè insulæ imperium ob-
tinuit.] hæc ipse. qui & de suo tempore, nempe præsenti sæculo ista subiicit: Omnis An-
glia hoc tempore istud vectigal, pietatis & religionis causa Romano Pontifici pendit do-
mesticatim collatum, & nummi illi argentei vocantur à vulgo, Denarij diui Petri, quos
Pontificius Quæstor, quem non inscienter, Collectorem nuncupant, exigit. Nos hanc
olim quæsturam aliquot per annos gessimus, eiusque muneris obeundi causa primùm in
Angliam venimus.] hęc ipse, scribens ad Henricum octauum tunc Regem, anno Redem-
ptoris millesimo quingentesimo trigesimo tertio, cùm Londini esset. Sed mirandum illud
accidit: vbi cessauit pendi vectigal istud vtcumque malè redemptum, hæresum alluuione
Anglicana Ecclesia absorbetur.] At de rebus Angliæ satis.

Iam

XIX. Iam inuiſamus Orientalem Eccleſiam, quam ſub duro iugo perſecutoris Imperatoris A
reliquimus laborantem, cùm vbique terrarum eius Imperio ſubditarum Orthodoxis omnibus nonniſi luctus eſſet & dolor; aliis dira morte mulctatis, proſcriptis aliis, diuerſi generis cruciatibus aliis afflictatis, aliis manciparis carceribus, fame frigoreque conſumptis, ludibriis popularibus expoſitis aliis, per publica loca tractis, membrisque diſtractis aliisque pœnis affectis, præter multitudinem haud mediocrem illorum qui è ciuitatibus, relictis bonis omnibus, ſponte migrantes in ſolitudines, voluntario exilio facti extorres abdita montium petiere, & receſſus quæſiere ſiluarum, antra ferarum ſua domicilia facientes. Dum inter hæc Imperator, quaſi (vt ſibi viſus) de idololatria profligata triumphans, lætus incederet atque ſuperbus, vtpote quòd de proſtrata impietate, & puro cultu
a *Pſal.* 75. reddito Deitatis, ipſum Deum ſibi fecerit debitorem. Qui (ſicut in Pſalmo a eſt) de
b *Pſal.* 103. cælo auditum fecit iudicium: terra tremuit & quieuit: iuxta illud b: Nam reſpiciens ira- B
tus terrâ fecit eam tremere: haud enim diutiùs tolerans mala, prænuntiis iræ ſuæ perterrefecit Imperatorem. Etenim irato numine totus contremuit Oriens, ciuitates complures
TERRAEMOTVS CONSTANTINOPOLIM VEXAT. æquatæ ſolo fuere, & quæ erant in vrbe ſtatuæ Imperatorum collapſæ, contritæ ſunt, quaſi ipſæ ſtare non poſſent, vbi ſacræ imagines eſſent ab ipſo impio Leone proſtratæ; qui nec ipſe quidem ampliùs potuit eſſe ſuperſtes: nam paucos poſt menſes à terræmotu (vt dicetur) ex hac vita ſublatus eſt. At quomodo hæc ſe habuerint, à Theophane petamus: in quo primùm emendes, quòd habet id accidiſſe vigeſimo tertio Leonis Imp. anno; cõrigasque ex iis quæ ipſemet ſubdit, id factum menſe Octobri, nona Indictione, inchoata iam ipſa menſe Septembri, præſentem per Indictionis notam ſignificans annum vigeſimum quintum, iuxta initam ſuperiùs rationem eiuſdem Imperatoris, inchoatam ab octa-
TERRAEMOTVS MAXIMVS CONSTANTINOP. uo Kalend. Aprilis: eodem (inquit) anno, terræmotus factus eſt magnus atque terribi- C
lis Conſtantinopoli, ſeptimo Kalendas Nouembris, Indictionis nonæ, feria quarta, hora octaua. Et corruerunt Eccleſiæ & monaſteria, populusque multus extinctus eſt. Cecidit autem & ſimulacrum quod ſtabat ſuper Attali porta magni Conſtantini vnà cum ipſo Attalo, & titulus Arcadij, qui ſupra Xerophili columna ſtabat, & ſimulachrum maioris Theodoſij, quod ſuper aueam portam videbatur, necnon & terreni vrbis muri, ac ciuitates & villæ in Thracia, & Nicomedia in Bithynia & Prænetus & Nicæa, in qua ſalua tantùm remanſit Eccleſia. Fugit autem mare & terminos ſuos in quibuſdam locis, & perdurauit terræmotus menſibus duodecim.] hucuſque Theophanes. qui & ſubdit, tantam cladem Leonem in ſuum lucrum conuertiſſe, tributo ſuperimpoſito, vt ad muros inſtaurandos ciuitatis per ſingulos * aureos nummus argenteus ſolueretur: quod & propagatum in poſteros tradunt. D

XX. Remanſit terræmotus huius memoria in Græcorum Menologio Baſilij Imp. iuſſu collecto, perpetuo elogio conſignata verbis iſtis: Vigeſimo quinto Leonis Iſauri principatus anno, Indictione nona, vigeſima ſexta Octobris die, in S. Demetrij commemoratione, factus eſt ingens & terribilis terræmotus Conſtantinopoli, & omnes domus & Eccleſiæ conciderunt, multique ruinis oppreſſi ſunt mortui. Vnde tam terribilis terræmotus memoriam recolentes, ſupplicamus; & ad magnum & ſacrum immaculatiſſimæ Dominæ noſtræ Dei genitricis ſemperque Virginis Mariæ templum, quod eſt in Blachernis, ſupplicantes, & eam intensè precantes, & ex ipſa ſine viri ſemine vel corruptione propter nos natum peccatores Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum orantes, vt nos à ſua iuſta liberet ira contra nos excitata.] hactenus in Menologio memoria terræmotus, annis ſingulis recoli ſolemniter conſueta. E

XXI. Quod ad res ſpectat Occidentales, Roma ipſa motu bellico exagitatur, parante ad-
LONGOBARDI INFESTANT ROMAM ET CAMPANIAM. uerſus eam exercitum Luithprando Rege Longobardorum, eo quòd (vt anno ſuperiori dictum eſt) Romanorum auxilio Tranſamundus Dux Spoletanus ab ipſo expulſus, in Ducatum fuerat reſtitutus; ipſe verò Tranſamundus haud ſtans promiſſis æquè Romanis apparuiſſet infidelis, ſibique vendicaſſet Galleſium caſtrum. His preſſus anguſtiis Gregorius Pontifex, ad petendum auxilium à Carolo Martello Duce Francorum legationem ornauit honorificam ſatis, miſitque eidem ſacra munera. De his enim hæc apud Anaſtaſium leguntur his verbis: Huius temporibus concuſſa eſt prouincia Romanæ ditioni ſubiecta, à nefandis Longobardis ſimul & Rege eorum Luitphrando. Venienſque Romam in campo Neronis tendit tentoria, deprædataque Campania multos nobiles de Romanis more Longobardorum totondit ac veſtiuit.

Pro

A Pro quo vir Dei Gregorius Papa vndique dolore conſtrictus ſacras claues ex Confeſ- XXII.
ſione beati Petri Apoſtoli accipiens, direxit nauali itinere ad partes Franciæ Carolo ſa- DE LEGATIONE GREGORII PAP. AD CAROLVM MARTELLVM.
gaciſſimo viro, qui tunc regnum regebat Francorum, per miſſos ſuos, id eſt Anaſtaſium ſanctiſſimum virum Epiſcopum, necnon & Sergium preſbyterum, ad poſtulandum à præfato excellentiſſimo Carolo, vt eos à tanta oppreſſione Longobardorum liberaret. Eodem tempore neceſſitate compulſus plurimam partem murorum huius ciuitatis Romanæ reſtaurauit: alimoniam quoque artificum & pretium ad emendam calcem de proprio tribuit. Huius denique temporibus * Galleſium caſtrum, pro quo quotidie expu- * Callien-
gnabatur Ducatus Romanus à Ducatu Spoletano, pecunias non paruas Tranſamundo ſium
Duce eorum, redemit vt ceſſarent bella & † quæſtiones, potuit cauſſam finire, atque in † *Locus cor-*
ruptus.
B compage ſanctæ Reipublicæ atque corpore Chriſti dicti exercitus Romani annecti præcepit.] hactenus Anaſtaſius. Sunt qui confundant hanc legationem cum illa ad eumdem Carolum à Gregorio ſecundo miſſa. Sed planè diuerſa iſta ab illa fuiſſe conuincitur: ſiquidem illa non aduerſus Longobardos, ſed aduerſus hæreticum Imperatorem miſſa fuit, quod etiam Græci auctores affirmant; iſtam verò ad reprimendum Longobardorum furorem eſſe directam apparet. præterea tunc ab eodem Carolo reciprocam fuiſſe miſſam legationem conſtat; modò verò nequaquam, eo quòd morte, quæ ſequenti anno contigit, fuerit ille ne id faceret, impeditus. Sanè quidem auctor ſui temporis res geſtas ſcribens, qui Appendicem addidit ad Gregorium Turonenſem, bis tradit miſſam eſſe legationem ad eumdem Carolum à Gregorio Papa cum iiſdem ſacris muneribus clauium, vt planè de his dubitatio eſſe non poſſit.

Ceterùm hæc quæ ab Anaſtaſio ſunt enarrata, certiorem & magis integram vendicant XXIII.
C ſibi fidem ex epiſtola Gregorij ipſius Romani Pontificis, quam hoc anno (vt ex ea apparet) ſcripſit ad Carolum Martellum: eam itaque deſcribendam hîc tibi operæ pretium duximus, vt ex ea res geſtæ exploratæ reddantur. Contulimus eam cum duobus exem- * *Recitat eadem etiam Centur. tom.*
8. cap. 10.
plaribus, quo mendis abſoluta reddatur. ſic enim ſe habet *:

Domino excellentiſſimo filio Carolo Subregulo Gregorius Papa.

Nimia fluctuamur tribulatione, & lachrymæ die noctuque ab oculis noſtris non deſi- XXIV.
ciunt, quando conſpicimus quotidie & vndique Eccleſiam ſanctam Dei à ſuis, in quibus EPISTOLA POSTERIOR GREGORII PAPAE AD CAROLVM MARTELLVM.
ſpes erat vindicandi, deſtitui filiis. Propterea coarctati dolore, in gemitu & luctu conſiſtimus, dum cernimus, id quod modicum remaſerat præterito anno pro ſubſidio & alimento pauperum Chriſti, ſeu luminarium concinnatione in partibus Rauennatium, nunc gladio & igne cuncta conſumi à Luithprando & Hilprando Regibus Longobardorum. Sed
D in iſtis partibus Romanis, mittentes plures exercitus, ſimilia nobis fecerunt, & faciunt; & omnes ſcalas S. Petri deſtruxerunt, & peculia quæ remanſerant, abſtulerunt. Et nulla nobis abs te, excellentiſſime fili, refugium facientibus peruenit hactenus conſolatio. Sed, vt conſpicimus, dum indultum à vobis eiſdem Regibus eſt motiones faciendi, quòd eorum falſa ſuggeſtio pluſquam noſtra veritas apud vos recepta eſt; & timemus, ne tibi reſpiciat ad peccatum. Quando nunc vbi reſident ipſi Reges, ad exprobrationem noſtram ita proferunt verba, dicentes: Adueniat Carolus, apud quem refugium, & exercitus Francorum; & ſi valent, adiuuent vos, & eruant de manu noſtra.

O quàm inſanabilis dolor pro his exprobrationibus in noſtro retinetur pectore, dum XXV.
tales ac tanti filij ſuam ſpiritualem matrem, ſanctam Dei Eccleſiam, eiuſque populum peculiarem non conantur defendere! Potens eſt, chariſſime fili, ipſe Princeps Apoſtolo-
E rum, ob à Deo ſibi conceſſam poteſtatem, ſuam defendere domum & populum peculiarem, atque de inimicis dare vindictam, ſed filiorum fidelium mentes probat.

Non credas, fili, falſidicis ſuggeſtionibus & ſuaſionibus eorumdem Regum. Omnia XXVI.
enim tibi falsò ſuggerunt, ſcribentes circumuentiones, quòd quaſi aliquam culpam commiſſam habeant eis eorum Duces, id eſt, Spoletinus & Beneuentanus. Sed omnia mendacia ſunt. Non enim pro alio (ſatisfaciat tibi veritas, fili) eoſdem Duces perſe- QVID REGES CONTRA DVCES.
quuntur crimine, niſi pro eo quòd noluerunt præterito anno de ſuis partibus ſuper nos irruere, & (ſicut illi fecerunt) res ſanctorum Apoſtolorum deſtruere, & peculiarem po- * Qui
pulum deprædare, ita dicentes ipſi Duces: * Quia contra Eccleſiam ſanctam Dei, eiuſque populum peculiarem non exercitamus, quoniam & pactum cum eis habemus, & ex ipſa Eccleſia fidem accepimus: ideoque mucro eorum deſæuit contra eos. Nam ipſi prædicti Duces parati fuerunt & ſunt ſecundùm antiquam conſuetudinem eis obedire: ſed illi

retinentes iram pro eo, quod superiùs diximus, per exquisitam occasionem volentes illos & nos destruere & inuadere; ideoque vtrosque persequentes, & vestræ bonitati suggerunt falsa, vt & duces illos nobilissimos degradent, & suos ibidem prauos ordinent Duces; & multo ampliùs quotidie & ex omni parte Dei Ecclesiam expugnent, & res beati Petri Principis Apostolorum dissipent, atque populum peculiarem captiuent. A

XXVII. LEGATVM PETIT MITTI AD EXPLORANDVM. Tamen vt rei veritas vobis penitus declaretur, Christianissime fili, iubeas post ipsorum Regum ad propria reuersionem tuum fidelissimum missum, qui non præmiis corrumpatur, huc dirigere, vt propriis oculis persecutionem nostram, & Dei Ecclesiæ humiliationem, & eius rerum desolationem, & peregrinorum lachrymas conspicetur, & tuæ deuotioni omnia pandantur.

XXVIII. Sed hortamur tuam bonitatem coram Domino & eius terribili iudicio, Christianissime fili, vt propter Deum & animæ tuæ salutem, subuenias Ecclesiæ S. Petri, & eius peculiari populo, eosdemque Reges sub nimia celeritate refutes. Non despicias deprecationem meam, neque claudas aures à postulatione mea; * sic non tibi Princeps Apostolorum claudat cælestia regna. B

* si

XXIX. Coniuro te per Deum viuum & verum, & per ipsas sacratissimas claues Confessionis beati Petri, quas vobis ad Regnum direximus, vt non præponas amicitiam Regum Longobardorum amori Principis Apostolorum, sed velociùs sub nimia festinatione sentiamus post Deum tuam consolationem ad nostram defensionem; vt in omnibus Gentibus declaretur vestra fides, & bonum nomen; quatenus & nos cum Propheta [a] mereamur dicere: Exaudiat te Dominus in die tribulationis, protegat te nomen Dei Iacob.

[a] *Psal.* 19.

XXX. * Authardus Harum autem litterarum portator * Anthardus vester fidelis, quod oculis suis vidit, (& nos ei iniunximus) omnia tuæ benignæ excellentiæ viua voce narrabit. Et petimus bonitatem tuam coram Deo teste & iudice, vt nimis festinanter lenias dolores, & lætabunda nobis celeriter mittas nuntia, vt læto affecti animo, die noctuque pro te, tuisque fidelibus coram sacris sanctorum Principum Apostolorum Petri & Pauli Confessionibus, Domino fundamus preces.] hucusque Gregorij ad Carolum epistola. C

XXXI. Vidisti Lector, immensos animi æstus tanti Pontificis, mentis angustias, cordisq. dolorem ipsius æquè intellexisti. Sed occinas ipsi tu illud Propheticum: [b] Dicite iusto quoniam benè.] & illud: [c] Quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis, quia est merces operi tuo.] Eadem quippe via, qua humana calliditate iniqui humiliare atque deprimere Sedem Apostolicam putant, seipsos verò in immensum attollere & exaltare: eadem ipsam eleuant & extollunt, seipsos verò penitus perdunt, & ad nihilum redigunt. O mirabilis Deus in consiliis super filios hominum, dum [d] reprobat consilia Principum! D

[b] *Isai.* 3.
[c] *Ierem.* 31.
[d] *Psal.* 32.

XXXII. Meminisse debes hîc opportunè, quod (vt superiùs dictum est) nefandus Imperator Leo Isauricus ob confractionem sacrarum imaginum Principum omnium Occidentalium in se odia conuertit vsque adeò, vt in eum arma mouere omnes æquè parati essent, iamque mouerent: cùm ille in odium Romani Pontificis, cui motus istos omnes tribuit, astuta malitia pacis fœdere conciliauit sibi Regem Longobardorum in Italia potentissimum, concitauitq; eum in Romanum Pontificem, eo prætextu, quòd foueret Duces Longobardorum ipsi infestos, Spoletinum atque Beneuentanum, in spem erigens, vt suo auxilio illos eiiciens, solus absq. sociis in Italia Longobardorum esset potiturus imperio. Suasit citò ista cæca prudentia carnis, & regni dilatandi insana cupiditas ad malum impulit. Cùm miser ille, nulla habita ratione sacrorum, omni penitus diuini iudicij abiecto timore, diuinis legibus penitus proculcatis, in Romanam Ecclesiã immittit exercitum, qui primùm omnium in sacrosanctam S. Petri basilicam extra muros Vrbis positam impetum faciat. E

XXXIII. Sed toto isto molimine atque conatu nihil aliud præstitit ipsi huiusce modi absque Deo initum & contra Deum adhibitum prauum consilium, nisi (quod declararunt euenta) vt adimeret suis posteris ipse regnum auitum in perpetuum; Romanam verò Ecclesiam plurium prouinciarum possessione locupletaret, augeret gloria, potẽtia dilataret, atque cumularet honore. Vt plane secũdùm illud Dauidicum: [e] Mẽtita est iniquitas sibi.] præter spem & contra spem malè conceptam cuncta successerint, licet ipsa principia visa sint eius arridere consilio, & fauere nequitiæ, ita permittente Deo, vt ita ex vberi lachrymarum semente sancti Pontificis & cum ipso laborantis Ecclesiæ, locupletissima messis gaudiorum excresceret, quam Apostolica falce lætantes meterent successores: nam ex sententia Domini, in hoc est verbum verum: [f] Quia alius est qui seminat, alius est qui metit.]

[e] *Psal.* 26.
[f] *Ioan.* 4.

Quod

A Quod autem ad Carolum spectat, cur aduersus Luithprandum non citò surrexerit: ea certior ratio afferri posse videtur, quòd eumdem Regem in præliis aduersus Sarracenos magno discrimine, dubiaque valdè alea sæpè commotis fidelissimum habuerit adiutorem, cuius ope etiam eosdem magna gloria superarit. Ne videretur igitur malum pro bono, animo ingrato rependere, ab inferendis copiis in eum abstinuit, cui par erat, nisi aduersus Romanam Ecclesiam militasset, etiam (vt ille fecerat) suo exercitu præstò esse. Sed quoniam eiusmodi ratio apud Deum minimè probaretur, cùm religioni sint iura omnia posthabenda: inde fortasse accidit, quòd vindice numine, cito & miserando interitu fuerit ex hac vita sublatus, vt dicetur anno sequenti. De auxilio autem aduersus Sarracenos à Luithprando Carolo præstito, testis est ipsa sepulchralis inscriptio eiusdem Regis, suo loco inferiùs recitanda. B

XXXIV. CVR CAROLVS NON SVBVENIT ECCLESIAE.

RELIGIONI OMNIA POSTHABENDA.

IESV CHRISTI ANNVS 741. GREGORII PAP. III. ANNVS 11. CONSTANT. COPRON. IMP. ANNVS 1.

I. REDEMPTORIS anno septingentesimo quadragesimo primo, Indictione nona, die decimo octauo Iunij moritur Leo Imperator, moxque in locum eius, qui cum patre regnabat solus Imperij habenas moderandas suscepit.] Habentur hæc firma assertione Theophanis vbi ait: Regnauit Leo ab octauo Kalend. Aprilis quintædecimæ Indictionis vsque ad quartum decimum Kalendas Iulij nonæ Indictionis, cùm regnasset annis vi- C gintiquinque, mensibus duobus, diebus viginti. Similiter & Constantinus filius eius, Imperij & impietatis eius successor ab eodem decimoquarto Kalend. Iulij Indictionis nonæ regnare cœpit, &c.] Sed de Imperij eius initio corrige secundùm ea, quæ suo loco superiùs dicta sunt. subdit verò Theophanes:

CONSTANTINVS COPRONYMVS IMPERAT SOLVS.

II. Taliter ergo (vt prædiximus) mortuus est Leo tum animæ tum corporis morte, *nimirum detrusus ad inferos*, & imperat eius filius. Et quidem quæcumque sub Leone impio Christianis euenerant, siue circa orthodoxam Fidem, siue super ciuilibus dispositionibus, siue super turpis lucri quæstu & auaritia per Siciliam, Calabriam, & Cretam adinuenta pariter & adimposita, siue in Italiæ defectione propter eius cacodoxiam, siue in fame & pestilentia, gentiumque pressuris, vt particularia taceam, in præcedentibus ostenduntur capitulis.] hæc de Leone.

III. QVALIS CONSTANTINVS COPRONYMVS. D De filio autem ista: Hic enim pernicio sissimus & ferus, tyrannicè nec legitimè abusus Imperio, primò quidem à Deo, & intemerata Matre ipsius, & ab omnibus Sanctis abscedit, magicis maleficiis, & luxuriis, cruentisque sacrificiis, & caballinis stercoribus atque lotio delectatus, mollitiebus, ac dæmonum inuocationibus gaudens, atque omnibus animas corrumpentibus adinuentionibus à tenera ætate conuiuens.] Heu quale monstrum in suum damnum peperit Oriens! Vt plànè perspicuum redditum fuerit, nonnisi ob flagitia in præteritum perpetrata, tale Constantinopolim malum esse perpessam. Reuoca in memoriam iustorum exilia, & alia dira sub Monothelitis illata fidelibus, quæ sunt dicta superiori tomo. [a] Altissimus enim est patiens redditor.] nec irascitur per singulos dies, quibus homines peccant; sed misericordia magna sic puniens non solùm peccata in tribulatione dimittit, sed gloria quoque coronat, dum videlicet, eo modo Martyrum coronis Eccle- E siam Orientalem illustrat, vt in camino ignis, scoria selecta, aurum purum existat, quo & conficeretur corona Martyribus. Quis non videat, atque ipsis manibus tangat, hoc fuisse consilium Domini, cùm nefandissimos homines non solùm regnare permiserit, sed tum patrem tum filium ad annos plurimos propagare vitam fiuerit, insuper & à coniurationibus tentatis sæpiùs liberos absque obice summa securitate reddiderit? Nam audi quos nexus idem Constantinus euasit hoc ipsius Imperij exordio, ab Imperio iam factus extoris; & quomodo statim exactus ab Imperio, in ipsum fuit denuò restitutus.

[a] *Eccles.* 5.

IV. Sed de eo primùm dicendum hîc est, hoc primo anno eius Imperij ab eo fuisse promulgatum edictum contra venerandas imagines. Theophanes enim id testatur, & Cedrenus, atque alij idem affirmant; sed repressus est, ne quod cœperat malum, modò perficeret, aduersarium Deus excitans contra eum, si fortè his monitus malis à cœpto desisteret. sed audi Theophanem:

ARTABASDI MOLITIO

Fuit gener Leonis Imperatoris maritus Annæ eius filiæ Artabasdus Curopalata, olim A
Prætor Armeniæ, qui præstò fuit ipsi Leoni ad inuadendum Imperium. Hunc, vbi Imperium assumpsit, suspectum habere cœpit Constantinus, ob idque primùm molitus est necem filiorum ipsius. Hoc namque anno quinto Kalendas Iulij profectus aduersus Arabes Imperator, petijt ab Artabasdo vt filios suos ad se mitteret, quos vt nepotes ex sorore filios videre cuperet. Intelligens autem paratam fraudem Artabasdus, minimè mittere voluit, cumque se sciret ob id malè habendum ab Imperatore, præuenit ipse insequi eum, & ex Imperatoris amicis quos habere potuit, interfecit, cùm ipse Constantinus fuga lapsus, equo strato reperto, fugit Amorium ad Lacinum ductorem Thracensium copiarum, quem pollicitationibus induxit, vt sibi aduersus Artabasdum præsidio esset.

V. Interea verò Artabasdus Constantinopolim ad Theodorum Patricium, cui cura commissa erat Vrbis, absente Imperatore, misit Athanasium Silentiarium, vt eum in suas partes pertraheret: quod ille præstitit, & populo mentiens iam esse mortuum Constantinum, effecit vt Artabasdus Imperator acclamaretur: sic igitur populus liberum se credens ab B

ARTABASDVS IMPERIVM ARRIPIT.

Imperio Constantini, in eum omnia iacere opprobria & maledicta cœperunt; contrà verò acclamare Artabasdo vt homini Orthodoxo: cùm & Episcopus ciuitatis Anastasius licet hactenus se exhibuisset hæreticum, inseruiens tempori, cùm inspiceret imperare Catholicum, vnà cum aliis detestari cœpit Constantinum Imperatorem, tamquam Dei inimicum, & in omnibus impium, & vnà cum populo laudibus tollere Artabasdum Orthodoxum & Catholicæ fidei propugnatorem. Sic itaque Artabasdus acceptus ab omnibus Constantinopolim est ingressus, vbi filios Constantini captos, cæsos, & tonsos carceri mancipauit. Quo autem sibi noui Principis gratiam demereret Anastasius Patriarcha, grande pandit Constantini secretum. Nam tenens (inquit Theophanes) honoranda & C
viuifica ligna sanctissimæ Crucis, iurauit populo, dicens: Per eum qui in ipsis affixus est, sic dixit mihi Constantinus asseuerans: Ne existimes filium Dei esse quem genuit Maria, quique dicitur Christus, sed purum hominem. Maria autem eum peperit, sicut me peperit Maria mater mea.] quibus adeò horrendis blasphemiis populus valdè commotus, probra & blasphemias in eum iacere non cessauit.

VI. VNDE PRODIIT HAERESIS ICONOCLASTARVM.

Vidisti, Lector, quæ in imo profundæ foueæ impietatis turpitudo lateret; aspexisti, detegente secretum Anastasio, quem gestaret fœtum in vtero hæresis Iconoclasta: vt non mireris odisse Christi Domini nostri, eiusque sanctissimæ Matris imagines, qui nec ipsum Deum esse credebat, nec eam Virginem: dicendus planè non Christianus, sed Sarracenus. Et quis hæc docuit adolescentem natum annos viginti tantùm & vnum, nisi parens maximè impius? siquidem ad patrem referre debet quidquid deriuatum in filium reperi- D
tur, secundum illud diuinorum Prouerbiorum: [a] Filius sapiens doctrina Patris.] sed vulpes illa alto silentio tenebat occultum, quod iuuenculus facilior ad loquendum aperuit. Anastasio, per quem Deus ista voluit omni populo palàm fieri, quæ ob immensitatem perfidiæ minimè credita essent, si ab alio aliquo eadem annuntiata, vel alio modo quàm tanto iuramento præmisso promulgata fuissent. Ex his igitur (si non desipis omnino Lector) probè satis intelligere potes, vnde fluxerit doctrina ista per Leonem Imperatorem in Ecclesiam primùm illata, & per filium propagata, quæ à Christi diuinitatis, & Mariæ integritatis negationis fonte scaturiit: vt planè consenseris non aliunde quàm ex inferni profundo erumpere potuisse. Quæ autem hæc secuta sint, suo loco anno sequenti dicturi sumus.

[a] *Pron.* 3.

VII. PERSECVTIO CHRISTIANORVM A SARACENIS ILLATA.

Hoc eodem anno (vt idem tradit Theophanes) Euelid Rex Arabum in Oriente in- E
terfecit Christianos captiuos in omni ciuitate. Inter quos Eutychius filius Mariani Patricij martyr verus ostensus est in Charris Mesopotamiæ. Vbi & reliquiæ ipsius sanitates per Dei gratiam operantur, & multi alij per sanguinem consummati sunt.] hæc perbreuiter Theophanes. quæ pluribus fuissent scribenda voluminibus, si quæ in singulis ciuitatibus vastissimi Sarracenorum Imperij tunc de Christianis occisis acciderunt gloriosæ confessiones, à diligenti historico scriptis mandatæ fuissent. sed ad res Occidentales oratio conuertatur.

VIII. GREG. PAPAE III. OBITVS.

Hoc pariter anno, quarto Kalendas Decembris, moritur Gregorius Papa cùm sedisset annos decem, menses nouem, dies duodecim, vt Anastasius tradit, qui de his quæ hoc anno eius obitum præcesserunt, hæc habet in eius successore Pontifice Zacharia: Dum idem Transamundus Spoletanus Dux noluit implere, quæ prædicto Pontifici & Patricio simul & Romanis promiserat pro recolligendis, *recuperandis scilicet*, quatuor ciuitatibus quæ

A quæ pro eo perierant, & alia quæ spoponderat capitula, & prænominatus Rex Luith prandus ad motionem contra Ducatum Romanum se præpararet: in his prædictus Papa diuina vocatione ex hac luce subtractus est.] hæc de tempore obitus Gregorij Anastasius. De eodem autem Gregorio tertio (inquit Vualfridus[a]) veluti inauditum quiddam & nouum refertur, quòd omnes Psalmos memoriter tenuerit: vbi intelligi datur paucos priorum ita psalterium didicisse.] hæc ipse. quibus deploret quisque huius temporis litterariæ facultatis inopiam. Sed quæ idem Gregorius in restituendis & exornandis Ecclesijs tempore sui Pontificatus præstiterit, ab eodem Anastasio audiamus: præter illa autem quæ superiùs suo loco sunt dicta, hæc adijcit:

[a] *Vualfrid. in lib. cap. 25.*

Hic (inquit) renouauit tectum sancti Chrysogoni martyris, & cameram, siue picturas pa- I X.
B rietum, ciborium etiam de argento, seu arcus quinque pensantes libras ducentas viginti, vbi obtulit coronas aureas quatuor, phara canthara duo, patenam argenteam vnam, calicem argenteum vnum, etiam vestes altaris, necnon & vela serica alba ornata blatto circumquaque pendentia. Constituit quoque monasterium circa eumdem titulum sanctorum Martyrum Stephani, Laurentij, atque Chrysogoni, constituens ibi Abbatem & monachorum congregationem ad persoluendas Deo laudes, in eodem titulo diurnis atque nocturnis temporibus ordinatas ad instar officiorum beati Petri Apostoli, segregatum videlicet monasterium à iure potestatis presbyteri dicti tituli. In quo monasterio pro sustentatione idem sanctissimus vir prædia & dona, atque familiam ibidem largitus est. Et diuersi alij fideles & amatores Domini nostri Iesu Christi in eodem monasterio sanctorum Stephani & Laurentij atque Chrysogoni prædia & dona deuotissimè contulerunt.

Simili etiam modo renouauit monasteriũ sanctorum Ioannis Euangelistæ, Ioannis Bap- X.
tistæ, & sancti Pancratij secus Ecclesiã Saluatoris antiquitus constructum, quod ab omni
C ordine monastico extiterat nimia incuria destitutum. In quo prædia & dona contulit, & quæ inuenerat de ipso monasterio alienata, reddito pretio, eidem loco restituit. Vbi & congregationem monachorum & Abbatem constituit ad persoluenda quotidie sacra officia laudis diuinæ in basilica Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, quæ Constantiniana nuncupatur, iuxta Lateranas, diurnis nocturnisq; temporibus ad instar officiorum Ecclesiæ beati Petri Apostoli. Item imaginem sanctæ Dei Genitricis deargentauit & vestiuit de argento purissimo, pensante libras quinquaginta. Item fecit patenam auream magnam cum diuersis lapidibus pensantem libras vigintisex, & calicem similiter in gemmis pensantem libras vigintinouem. Similiter & Euangelia aurea in gemmis pensantia libras quindecim.

Fecit autem & tectum nouiter, simul & cameram sancti Andreæ Apostoli ad sanctum
D Petrum Apostolum, quam depinxit. Et fecit in eadem basilica imaginem auream in gemmis beati Andreæ Apostoli pensantem libras septem, & intra Confessionem vestiuit argento, quod deaurauit auro mundissimo.

Hic etiam basilicam sancti Callisti Pontificis & Martyris pænè à fundamentis dirutam XI.
nouis fabricis cum tecto constituxit ac totam depinxit. Vbi contulit patenam argenteam, & calicem, & vestes altaris. Item tectum basilicæ sanctorum Processi & Martiniani à nouo constituxit, supposita pila fabricis fortissimis post eorumdem Sanctorum veneranda corpora, ad firmamentum murorum sanctæ basilicæ. Item in Ecclesia beati Geneſij martyris tectum à nouo restaurauit, vbi & altare erexit in nomine Saluatoris Domini nostri, in quo contulit patenam argenteam, & calicem seu coronam argenteam cum delphinis sex, necnon & coronulam auream eum Cruce pendentem super altare.

Item in basilica sanctæ Dei Genitricis, quæ ad Martyres dicitur, tectum vetusta incuria XII.
E demolitum purgari fecit ad purum, & cum calce abundantissima, seu chartis plumbeis nouiter restaurauit: & quæcumque per circuitum eiusdem tecti fuerant dissipata, nouo nitore constituxit atque depinxit.

Item diaconiam sanctorum Sergij & Bacchi, sitam apud beatum Petrum Apostolum, XIII.
in qua pridem paruum oratorium erat, à fundamentis ampliore fabrica dilatauit. Et concedens omnia quæ in vsu diaconiæ existunt, statuit perpetuo tempore pro sustentatione pauperum in diaconiæ ministerium deseruire. Item in cœmeterio beatę Petronillæ stationem annuam dari instituit, vbi obtulit coronam, calicem & patenam argenteam, seu diuersa ad ornatum Ecclesiæ pertinentia. Item accubitus, qui sunt ad beatum Petrum Apostolum in ruinis positi, à fundamentis nouiter instaurauit atque depinxit.

Item basilicæ S. Marci sitæ foras muros huius ciuitatis Romanæ via Appia tectum di- XIV.

rutum à nouo refecit. Item in Ecclesia beati Pauli Apostoli mutauit trabes, atque totum A
eiusdem basilicæ tectum ab . . . altaris vsque ad * regias resarciuit & instaurauit.

Mutauit etiam trabes in Ecclesia sanctæ Mariæ Dei Genitricis ad Præsepe numero sex. Fecit verò Ecclesiam sanctorum Petri & Marcellini iuxta Lateranas, etiam & cœmeteria beatorũ Martyrum Ianuarij, Vrbani, Tiburtij, Valeriani, Maximi: & tectum in ruinis positum à nouo perfecit.] & inferiùs: Hic fecit vestes ad altare in Ecclesijs Saluatoris, Dei Genitricis, sanctorum Apostolorũ Petri & Pauli, atq; Andreæ, & ceteris diuersis Ecclesijs.

XV. Nam & Centumcellensis ciuitatis muros dirutos pænè à fundamentis fortissimè constrúi fecit. Et hoc constituit, vt ferè sine interuallo & à presbyteris hebdomadarijs Missarum solemnia, & à monachis diuina officia, secundùm Constitutum, quod à collegio sacerdotum coram sacro corpore beati Petri Apostoli factum est, in * solemnijs Christi Domini nostri, sanctæq; eius Genitricis, sanctorũ Apostolorum, vel omnium Sanctorum B
Martyrum, Confessorum, atque Virginum in oratorio nomini eorum dedicato: atque vt intra Ecclesiam beati Petri, sub arcu principali similitér & vigiliæ celebrarentur. Iisdemque institutis disposuit vt in cœmeterijs circumquaque positis Romæ in diebus Natalitiorum eorum luminaria ad vigilias faciendas, & oblationes de Patriarchio per Oblationarium deportentur ad celebrãdas Missas, per eum quem præuiderit Pontifex pro tempore sacerdotem. Extat adhuc in basilica S. Pauli eiusmodi oblationum Gregorij Papæ tertij ad Missas celebrandas antiquum monumentum, vetus inquam in marmorea tabula inscriptio ipsius Gregorij, qua & sub anathemate prohibet ne posteri easdem impendere prætermitterent. sic enim se habet, expurgatis ijs quæ scriptoris vitio irrepserant mendis:

XVI. GREGORII PAPAE BREVE DE OBLATIONIBVS. In nomine Dei Saluatoris nostri IESV Christi. Breue factum à me Gregorio Tertio Papa de oblationibus quæ debentur per singulos dies in Ecclesia S. Pauli Apostoli. C

Statui enim offerri in prima Missa ad corpus Oblatam vnam. In secunda Missa ad S. Timotheum Oblatam vnam. In tertia Missa ad Imaginem Saluatoris, quæ & Apostolorum, Oblatam vnam. In quarta Missa ad S. Gregorium, ad ianuas Oblatam vnam. Deinde in Missa quinta ad Altare maius Oblatas duas. Quod simul fiat quotidianis diebus Oblatæ sex: quæ ab Ecclesia offerantur in Basilica tua, domine meus beate Paule Apostole. Quem Breuis titulum auctoritate Apostolica omni tempore confirmamus sub anathematis interdictu. Vt nulli liceat successorum nostrorum minuere prædictas oblationes. Sed, si voluerit, ad laudem & honorem eiusdem beati Apostoli augere, augeat. Nos verò ideò dedimus huic maiori Altari monachos, vt hæc omnia fiant omni tempore.] hucusque Gregorij Papæ Tertij inscriptio, quam Breue nominat, idemque quod Indiculum, de qua voce superiùs actum meminimus. D

XVII. At quas Oblatas nominat, alio nomine, Oblationes maiores nuncupari consueuere, de quibus cùm primo Annalium Tomo, tum alibi diuersis locis sparsim dictum est. Erant itaque istæ Oblatæ, quas vocat, certa mensura panis & vini, quæ ex eius decreto, è Patriarchio per Oblationarium, vt ait Anastasius (erant diaconi Oblationarij nominati huic vsui inseruientes) pro Missis illis celebrandis in basilicam S. Pauli diebus singulis portaretur. prout hodie in quibusdam Ecclesijs fieri consueuit. Ceterùm quod ad voces ipsas pertinet inter Oblatas & Oblationes differre putamus sicut inter genus & speciem: siquidem Oblationum nomine quidquid Deo offertur cuiusuis speciei intelligi debet, Oblatarum verò nomine quod offertur tantùm pro celebrãdo sacrosancto Missæ sacrificio. Cùm alioqui panis etiam offerri à populo soleret ad eulogias conficiendas, cùm panis ipse communiori benedictione benediceretur, qui in populo diuideretur, qui vsus adhuc in pluri- E
bus viget Ecclesijs. Rursus verò Oblatarum nomen vsurpatum interdum inuenimus pro ipsa Eucharistia apud antiquos Rituales, communiùs autem pro ipso pane & vino quod offertur sacrificij celebrandi causa. de qua Remigius Antisiodorensis de celebratione Missæ dum agit, post alia hæc habet: 'Surripit, inquit, interim sacerdos à populo oblatam, vt ipse qui est inter Deum & ipsum populum Mediator, preces eorum & vota Deo offerat.] ex huiusmodi Oblatis olim ea pars tantùm ad sacræ Eucharistiæ vsum sume-
[a] *Cyp. de opul. & eleem.* batur, quæ ad communicandum populum satis esset, vt ex sancto Cypriano [a] colligitur,
[b] *Aug. Serm. 215. de temp.* dum redarguens diuitem feminam sine eiusmodi oblatione ad Ecclesiam venientem, hæc improperat, dicens: De sacrificio quod pauper obtulit sumis.] & S. Augustinus: [b] Erubescere, inquit, debet homo idoneus, si de aliena oblatione communicauerit.] quæ autem supererant nec consecrarentur ex pane & vino, in vsum sacerdotũ offerentium sacrificium,

A cimu, & clericorũ ministrantium cedebant, postea autem cùm est factum, vt quæ in sacricium offerenda essent, sacerdotum diligentia pararentur: omnes illæ diuersorum Oblatæ absque diminutione, iisdem cessere ministrantibus. ac tandem ad Gregorium redeamus, eiusmodi Oblatas ad Missas celebrandas non solùm in basilicis Vrbis, sed etiam in cœmeterijs circumquaque positis ab eo fuisse decretas, Anastasius, vt audisti, testatur.

Rursus autem quod ad eius scripta pertinet, scripsit ad Leonem Imp. & eius filium XVIII.
libros tres pro cultu sanctarum imaginum: reliquit & epistolarum librum vnum, sed his caremus. Ad postremum verò Anastasius his claudit periodum rerum ab eo gestarum: Hic fecit ordinationes tres per mensem Decembrem, presbyteros vigintiquatuor, diaconos tres, Episcopos per diuersa loca numero octoginta. Qui sepultus est in cœmeterio Petri Apstoli, quarto Kalendas Decembris, Indictione decima. cessauit Episcopatus
B dies octo.] hactenus Anastasius. reliqua verò ab eodem auctore de ipso Gregorio scripta, suis sunt locis pro ratione temporis collocata.

Quod igitur Longobardi essent in armis, in ipsoque procinctu ad cladem Vrbis parati, XIX.
factum est vt quamprimũ, Gregorio Papa defuncto, crearetur à clero successor: sic igitur vix eidem persolutis extremis, octauo die ab eius obitu Zacharias Pontifex summo om- ZACHARIAS PAPA CREATVR.
nium consensu creatur die quinta mensis Decembris; quantum autem sederit, inferiùs in obitu eius dicturi sumus. de eo autem habet ista Anastasius: Zacharias natione Græcus, ex patre Polychronio, vir mitissimus atque suauis, omnique bonitate ornatus, amator cleri & totius Populi Romani, tardus ad irascendum, velox ad miserendum, nulli malum pro malo reddens, neque vindictæ sibi meritum tribuens, sed pius & misericors. A tempore ordinationis suæ omnia omnibus factus, etiam iis qui anteà sui fuerant persecutores, bona
C pro malis reddidit, eosque honoribus promouens & prouehens, simul & facultate ditauit. Inuenit totam Italiam valdè turbatam, simul & Ducatum Romanum, persequente Luithprando Longobardorum Rege.] & inferiùs: Diuino nutu prænominatus sanctissimus Zacharias ad Pontificatum est eleuatus, cui omnipotens Dominus tantam contulit gratiam, vt etiam pro salute Populi Romani suam ponere animam non dubitaret. Missa igitur legatione ad iam dictum Regem Longobardorum Luithprandum, salutaria illi prædicauit. Cuius sancti viri admonitionibus inclinatus, prænominatas quatuor, quas à Duce Romano abstulerat ciuitates, reddere promisit. Dumq; commotione facta ad comprehendendum Transamundum Ducem Spoletanum exhortatione sancti viri exercitus Romanus coniungeret se in adiutorium prædicti Regis, egressi sunt, & ipse Transamundus suam deceptionem conspiceret, *qua scilicet Romanos, vt dictum est, decepisset*, egressus
D à Spoletana ciuitate sese prædicto tradidit Regi.] hæc hactenus. quæ autem idem Anastasius istis subdit, sequenti potiùs anno contigisse noscuntur.

Quo pariter anno vndecimo Kalendas Nouembris Carolus cognomento Martellus XX.
moritur, cùm iam pacem multis sudoribus partam stabilem posteris reliquisset. De CAROLI MARTELLI OBITVS.
anno affirmant omnes tam veteres quàm recentiores chronographi; de die testatur auctor anonymus, qui sui temporis res scribens, ad Gregorium Turonẽsem addidit Appendicem, sicut pariter apud [a] Aimoinum expressum habetur: quem & in basilica S. Dionysij [a] *Aimoin lib. 4. cap. 57.*
apud Parisios esse sepultum, æquè omnes assentiuntur. De quo ea quæ ad religionis cultum
E spectant ab alijs prætermissa, quæ nec certo quo gesta sunt anno, potuerunt haberi comperta, hîc reddemus, quæ Lupus in rebus gestis sancti Maximini Episcopi Treuerensis scribens ad Valdonem anno Christi octingentesimo trigesimo narrat his verbis:

Cùm (inquit) Carolus Princeps *cognomento Martellus* longa febrium vexaretur molestia, & cibi potusque fastidio vitæ periculum incurrisset: ei beatus Maximinus capienti somnum apparuit; vtque se ad suam abeuntem sequeretur Memoriam demonstrauit, expergefactusque Carolus, satellitem qui sibi fortè assistebat percontatur, si videret beatum Maximinum, qui secum paulo antè contulisset sermonẽ: illo verò negante: Modò (inquit) foras egreditur, atque imperauit, vt se continuò sequerer, apud eius tumulum salutis compos futurus. Ita illò in lectica deportatum, & in soporem resolutum sanctus Maximinus iterùm alloquitur, seque pro illo Domini postulasse clementiam ostendit: illum verò ne se vltrò dedat vitijs admonet. Mox igitur vt euigilauit Carolus, exurrexit, & promotis promissis in sacrarium secessit, sibique offerendos cibos poposcit, qui triginta diebus proximis sumendorum alimentorum sibi possibilitate sublata, vix vitam solius aquæ haustu retinuerit. Escis itaque sumptis amissas redire vires persensit. Huiusque non

immemor beneficij, cœnobium S. Maximini prædijs auxit, quorum vnum * Patriosala, aliud Vitmaris Ecclesia, tertium Commiciacus vocatur; sancto autem Petro Andaclanam obtulit villam.] hucusque Lupus. A

XX. Sic igitur ex his vides hunc, quem multi ferunt expoliasse bonis Ecclesias, eas locupletasse, more prædecessorum suorum.

QVAE LEGANTVR DE CRALI ANIMA DAMNATA AD INFEROS.

Sed iam quæ scripta leguntur de Caroli anima æternis pœnis inferis mancipata, hîc reddenda erunt, & eorum veritas disquirenda: præter illa autem quæ de his leguntur in vita S. Eucherij [a] Aurelianensis Episcopi, & [b] in vita sancti Rigoberti Archiepiscopi Rhemensis, hæc accipe ex scriptis capitulis (vt præ se fert titulus) ab Episcopis prouinciarum Rhemensis & Rothomagensis, ad Ludouicum Regem missis, apud Gratianum verò descripta, vbi agit de bonis Ecclesiæ non auferendis, his verbis: [c] Quia verò Carolus Princeps Pipini Regis pater, qui primus inter omnes Francorum Reges ac Principes res Ecclesiarum ab eis separauit atque diuisit, pro hoc solo maximè est æternaliter perditus. Nam sanctus Eucherius Aurelianus Episcopus, qui in monasterio sancti Trudonis requiescit, in oratione positus, ad alterum sæculum raptus, & inter cetera quæ sibi Domino ostendente conspexit, vidit illum in inferno inferiori torqueri. Cui interroganti ab Angelo eius ductore responsum est: Quia Sanctorum iudicatione, qui in futuro iudicio cum Domino iudicabunt, quorumcumque res abstulit ac diuisit, ante illud iudicium anima & corpore sempiternis pœnis est deputatus, & recepit simul cum peccatis suis pœnas propter peccata omnium, qui res suas & facultates in honore & amore Domini ad Sanctorum loca luminaribus diuini cultus, & alimonijs seruorum Christi, ac pauperum, pro animarum suarum redemptione tradiderunt.

[a] *Extat apud Sur. to. 1. die 20. Febr.*
[b] *Eod. tom. die 4. Ianuar.*
[c] *Apud Grati. 16. q. 1. post c. 59. ex Concil. Rothom.*

B

XXI. Qui in se reuersus sanctum Bonifacium & Fuldradum Abbatem monasterij sancti Dionysij, & summũ Capellanum Regis Pipini ad se vocauit: eisq; talia dicens, signum dedit, vt ad sepulchrum illius irent, & si corpus eius ibidem non reperissent, ea quæ dicebat, vera esse concrederent. Ipsi autem pergentes ad prædictum monasterium, vbi corpus ipsius Caroli humatum fuerat, sepulchrumq; ipsius aperientes, visus est subitò exisse draco, & totum illud sepulchrum interiùs inuentum est denigratum, ac si fuisset exustum. Nos autem illos vidimus, qui ad nostram vsque ætatem durauerunt, qui huic rei interfuerunt, & nobis viua voce veraciter sunt testati, quæ audierunt atque viderunt. C

XXII. Quod cognoscens filius eius Pipinus, Synodum apud Liptinas congregari fecit, cui præfuit cum sancto Bonifacio Legatus Apostolicæ Sedis Gregorius nomine. Nam & Synodum ipsam habemus, & quantumcumque de rebus Ecclesiasticis, quas pater suus abstulerat, potuit, Ecclesiæ reddere procurauit. Et quoniam res Ecclesijs, à quibus ablatæ erant, restituere propter concertationem, quam cum Vvaifaro Aquitanorum Principe habebat, non prævaluit: precarias fieri ab Episcopis exinde petiit, & nonas ac decimas ad restaurationes terrarũ, & de vnaquaq; casata duodecim denarios ad Ecclesiam vnde res erant beneficiatæ (sicut in libro capitulorũ Regum babetur) dari constituit, vsq; dum piæ res ad Ecclesiam reuenirent. Vnde & dominus Carolus Imp. adhuc in regio nomine constitutus edictũ fecit, vt nec ipse, nec filij eius successores huiusmodi res agere attentarent: quod manu sua firmauit, cuius plenitudinem habemus, & de quo capitulum excerptum in libro capitulorum eius, quicumque librum illum habet, legere voluerit, inuenire valebit. D

XXIII. Hanc etiam relationem & in scripturis habemus, & quidam nostrûm etiam viua voce dominum Ludouicum Imperatorem patrem vestrum referre audiuimus.] hucusque ibi, Cetervm cùm in vita Eucherij eadem legantur, superadditum esse caput illud, haud leuis suspicio est: si quis consideret, mox ante eiusmodi narrationem dici, contendisse precibus Sanctum, vt ex hac vita solueretur: sed non cohærent quæ subsequuntur de Caroli damnatione, sed benè quæ post illa habentur de eius ex hac vita migratione. E

XXIV. Quod ad crimen pertinet, quam sæpissimè accidisse, vt bonorũ Ecclesiarum inuasores, raptores, & vsurpatores diuinitus immissa vindicta perculerit, innumera declarant exempla, omni fide constantia, quæ superiùs diuersis in locis pro temporũ ratione sunt sparsa, vt nemo de his dubitare aliquando possit. Si enim profanarum etiam rerum raptoribus vindictam pro foribus astitisse sæpè legimus: quomodo non magis aduersus sacrilegos, expilantes Deo semel oblata, supplicium diuinitus irrogari dixerimus? Vt planè impius penitus conuincatur, qui eiusmodi sacrilegijs obnoxios, nisi pœnitentes satisfaciant, pœnas posse euadere sempiternas existimet, contestante Apostolo [d] atque dicente, quod neque

[d] *1. Cor. 6.*

A neque fures, neque rapaces regnum Dei possidebunt. Verùm historiam istam de visione facta S. Eucherio (quod asseritur) non posse subsistere, ex iis quæ dicta sunt in obitu eiusdem Sancti, qui contigit ante decennium quàm Carolus moreretur, siue annos quatuordecim (vt Molanus ponit) satis intelligi potest, cùm adeò repugnent tempora, vt S. Eucherius viderit animam Caroli apud inferos cruciari; qui post eiusdem Eucherij obitum decem saltem annos reperiatur fuisse superstes. vnde intelligas quantum absit, quod asseritur, vt Eucherius ea tempore Pipini Regis per visum scire ac referre potuerit. IMPROBATVR HISTORIA DE DAMNATIONE ANIMAE CAROLI.

Sed & quod de ipsius Caroli pietate reperitur eiusdem Ludouici Imperatoris, ad quem talia fuisse scripta dicuntur, elogium, eadem mendacij certè redarguit. Ipse enim Ludouicus Imperator in epistola ad Hilduinum [a] Abbatem, hæc habet: Proauus noster Carolus Princeps Francorum inclytus per orationes ipsius excellentissimi Martyris, adeptum se B fuisse gratulatus est apicem principatus, eidemque decurso mortalitatis tempore, quod carius potuit habere depositum, corpus scilicet proprium in magni die iudicij suscitandum, & animam Domino præsentandam fideliter commendauit, ac per hoc maximè deuotionem ac fiduciam cordis erga peculiarem patronum patenter ostendit.] hæc Ludouicus. qui si tam certam de damnatione Caroli sciret testificationem factam esse Pipino: quo modo non potiùs silentio præteriisset memoriam sepulturæ Caroli apud sanctum Dionysium, tanto miraculo infamatam, quam illam tanto præconio celebraret? XXV.

[a] *Habetur in Areopagiticis ante vitã Dionysij... tieis apud Sur. tom. 5. die 9. Octob.*

Accedit & his, quod rectè intelligenti omnem penitus dubitationem possit auferre. Idem enim ipse S. Bonifacius, qui asseritur inspector fuisse sepulchri, & testis oraculi de damnatione ipsius ad inferos, scribens epistolam ad Ethelbaldum Merciorum Regem in Anglia, hominem sceleſtissimum, vt eum reuocet ad pœnitentiam, inter alia plura ingeC rit exempla Regum, qui ob ipsorum immensa scelera malè pereuntes, vnà cum corpore perdiderunt & animam, damnati in cruciatus perpetuos apud inferos; vbi de Carolo ipso agit, ponit nonnisi ista: Carolus quoque Princeps Francorum multorum monasteriorum euersor, & Ecclesiasticarum pecuniarum in vsus proprios commutator, longa torsione & verenda morte consumptus est.] hæc tantùm ipse de Carolo, & nihil præterea ampliùs de eius ex inspectione sepulchri à se visa, vt dicunt, & certa habita ad pœnas inferni damnatione; sicut de aliis dixerat ibi Regibus. Cùm tamen cogeret argumentum ea non solùm silentio non præterire, sed magno id fuisset ipsi pretio redimendum, vt diceret, ingereret, atque etiam inculcaret tam horrendum spectaculum quod vidisset, si reuerà dicere potuisset, cùm ad ipsum perterrendum quæreret vndique rationes. Immò & si impœnitens mortuus esset, vtique & hoc dicere non tacuisset, sicut de aliis ibi dixerat. Verùm etsi dira ob D immensos dolores morte consumptus sit, haud tamen absque exomologesi ex hac vita recessisse, quæ ex Ludouico Imperatore sunt recitata, demonstrant. XXVI.

Vindex Deus, sed non iudicans bis in idipsum, sic inuasores iurium Ecclesiarum Principes Christianos pœnitentes interdum miserãdo cruciatu ante interitum vult affligi, tum vt posteris sint in exemplum non minuendi, vel violandi Ecclesiasticam immunitatem, vtque non leue esse delictum quod peccassent, ex portentosis & pænè insolitis ab vltore numine illatis pœnis posset intelligi; tum etiam vt cùm iidem Catholicè vixerint, & alia complura bona fecerint, maximè verò quòd propagantibus fidem fuerint adiutores (vt à Carolo, de quo agitur, factum vidimus) quod peccassent in Ecclesiæ iura, hîc luerent potiùs quàm damnarentur perpetuis cruciatibus in inferno: à quibus eumdem fuisse immunem putamus ex iis, quæ de eo superiùs pluribus in locis sunt dicta; nempe (quod est E hîc in memoriam reuocandum) laudatam pietatem Caroli duorum Romanorum Pontificum assertione, Gregorij secundi, atque Gregorij eius successoris, eiusdem nominis tertij, cuius illud maximum est de eodem Carolo Martello præconium, quòd tum Dei, tum eiusdem Caroli opitulatione S. Bonifacius centum millia paganorum Germanorum ad Christianam religionem suscipiendam conuertisset: vt planè de ipso (occulta licet & nobis incognita sint diuina iudicia) salutem cum piis Regibus consecutum, existimare liceat; & si peccator extiterit (vt solent Reges sæpè delinquere) per exomologesim illam factam, qua suam animam Domino per sanctum Dionysium præsentandam adeò sollicito studio commendauit, benè de eius sit salute sperandum. Sed nec illud tacendum, quòd idem Carolus laudatus etiam inuenitur ab ipso S. Bonifacio Germanorum Apostolo, cùm rogauit eius filium Carolomannum, vt benè cœpta à parente circa cultum Christianæ religionis prosequeretur, rogans eum insistere paternis vestigiis, vt dicetur inferiùs, LAVDATVS CAROLVS A ROMANIS PONTIF.

LAVDATVS CAROLVS A S. BONIFACIO.

inferiùs, cùm de eius cum Carolomanno congreſſu agetur. At hîc de his ſatis. A

XXVIII. Mortuo Carolo, duo filij Carolomanus maior natu, atque Pipinus ſucceſſerunt heredes: principatum verò ſuum Carolomannus adminiſtrabat, nempe prouinciam Auſtraſiæ (quæ & Alemannia appellatur) atque Thuringiæ: qui ſimulac partem ſuæ hereditatis accepit, nihil antiquius habuit, quàm iis conſulere quæ ad religionem conſeruandam & propagandam ſpectare viderentur. quamobrem S. Bonifacium ad ſe mox accerſendum curauit, vt cuncta ſecundùm canonem rectè diſponerentur. De his ipſe Bonifacius teſtis eſt in epiſtola ad Zachariã data, quam hîc tibi reddemus[a]. Cùm enim Bonifacius ex verbis Carolomanni cognouiſſet illud ipſi eſſe in propoſito, vt Synodum cogeret Epiſcoporum, quo rebus Eccleſiaſticis vbique collapſis conſuleretur: antequam quidquam aggrederetur, ſtatuit de his conſulere recèns creatum Romanum Pontificem Zachariam: quamobrem has ad eum primas omnium litteras dedit:

[a] *In vit. S. Bonifac. lib. 2. cap. 1.*

XXIX. Domino chariſſimo, ſummi Pontificatus infula prædito viro Apoſtolico Zachariæ, Bonifacius ſeruus ſeruorum Dei. B

BONIFACII PRIMA EPIST. AD ZACHARIAM PAPAM.

Confitemur, domine Pater, quia per nuntios referentes, quòd venerandæ memoriæ Apoſtolatus veſtri præceſſor Gregorius ergaſtulo corporeo abſolutus ad Dominum migrauit, quòd maiorem lætitiam non * audimus, & expanſis ad æthera palmis, Deo gratias egimus, quòd clementem Paternitatem veſtram Altiſſimus arbiter canonica iura regere, & Apoſtolicæ Sedis gubernacula tenere conceſſit. Ergo non aliter quàm vt ante veſtigia veſtra geniculantes intimis flagitamus precibus, vt ſicut præceſſorum veſtrorum, pro auctoritate S. Petri, ſerui ſubditi, & ſubditi diſcipuli ſumus, ſic & veſtræ pietatis ſerui obedientes ſubditi ſub iure canonico fieri mereamur, optantes Catholicam fidem, & vnitatem Romanæ Eccleſiæ ſeruare, & quantoſcumque audientes, vel diſcipulos in iſta legatione mihi donauerit Deus, ad obedientiam Apoſtolicæ Sedis inuitare & inclinare non ceſſo. C

*

XXX. Neceſſe quoque habemus indicare Paternitati veſtræ, quia per Dei gratiam Germaniæ populis aliquantulùm perculſis vel correctis, tres ordinauimus Epiſcopos, & prouinciã in tres parochias diſcreuimus, & illa tria oppida ſiue vrbes, in quibus & ordinati ſunt, ſcriptis auctoritatis veſtræ confirmari, & ſtabiliri precantes deſideramus. Vnam eſſe ſedem Epiſcopatus decreuimus in caſtello quod dicitur Vuirtzburg, & alteram in oppido quod nominatur Buriburg; tertiam in loco qui dicitur Erphesfurt, qui fuit olim vrbs paganorum. Hæc tria loca propria auctoritate Apoſtolatus veſtri roborari, & confirmari diligenter poſtulamus, vt ſi Dominus voluerit, per auctoritatem & præceptum ſancti Petri, iuſſionibus Apoſtolicis fundatæ & ſtabilitæ ſint tres in Germania ſedes Epiſcopales; & vt D præſentes vel futuræ generationes non præſumant vel parochias corrumpere, vel violare præceptum Apoſtolicæ Sedis.

XXXI. Notum ſimiliter ſit Paternitati veſtræ, quòd Carolomannus Dux Francorum me accerſitum ad ſe rogauit, vt in parte regni Francorum, quæ in ſua eſt poteſtate, faciam Synodum congregari; & promiſit ſe de Eccleſiaſtica religione, quæ iam longo tempore, id eſt, non minùs quàm per ſexaginta vel ſeptuaginta annos calcata, & diſſipata fuit, aliquid corrigere & emendare velle. Quapropter ſi hoc, Deo inſpirante, veraciter emendare voluerit, conſilium & præceptum veſtræ auctoritatis habere debeo. Franci enim (vt ſeniores dicunt) pluſquam per tempus octoginta annorum Synodum non fecerunt, nec Archiepiſcopum habuerunt, nec Eccleſiæ canonica iura alicubi fundabant vel renouabant. Modò autem maxima ex parte ciuitates & Epiſcopales ſedes traditæ E ſunt laicis cupidis ad poſſidendum, vel clericis ſcortatoribus, vel publicanis ſæculariter ad perfruendum. Nam ſi per verbum veſtrum hoc negotium, Duce rogante ſupradicto, renouare & corrigere debeo: præceptum & iudicium Apoſtolicæ Sedis cum * canonicis Eccleſiaſticis præſtò habere cupio. Si inuenero inter illos diaconos quos nominant, qui à pueritia ſua ſemper in ſtupris, ſemper in adulteriis, & in omnibus ſemper ſpurcitiis vitam ducentes, ſub tali teſtimonio venerunt ad diaconatum, & modò in diaconatu concubinas quatuor vel quinque, vel plures noctu in lecto habentes, Euangelium tamen legere, & diaconos ſe nominare nec erubeſcunt, nec metuunt: & ſic in talibus inceſtis ad ordinem preſbyteratus venientes, in iiſdem peccatis perdurant, & peccata peccatis adiicientes, dicunt ſe pro populo poſſe intercedere, & ſacras oblationes offerre: nouiſſimè (quod peius eſt) ſub talibus teſtimoniis per gradus ſingulos aſcendentes, ordi-

* canonibus

A ordinantur & nominantur Epiſcopi: Si, inquam, tales inuenero inter illos, rogo vt habeam præceptum conſcriptum auctoritatis veſtræ, quid de talibus definiatis, & per reſponſum Apoſtolicum conuincantur & arguantur peccatores. Inueniuntur etiam quidam inter eos Epiſcopi, qui licet ſe fornicarios & adulteros dicant non eſſe; ſunt tamen ebriоſi vel venatores, & pugnant in exercitu armati; & effundunt propria manu ſanguinem hominum, ſiue paganorum, ſiue Chriſtianorum. Et quia ſeruus & Legatus Apoſtolicæ Sedis eſſe dignoſcor, vnum ſit verbum & meum hîc & veſtrum ibi; ſi contingat vt ad iudicium auctoritatis veſtræ pariter miſſos dirigamus.

Prætereà de vna re neceſſe habeo & conſilium quærere, & licentiam petere, eo quòd ve- XXXII.
nerandæ memoriæ præceſſor veſter, ſicut audiſtis, in preſentia veſtra mihi præcepit; vt preſbyterum ante obitum meum, Deo volente, in Eccleſiaſtico miniſterio heredem & ſucB ceſſorem conſtituere deberem. Et hoc mihi, ſi Dei voluntas eſt, placet, & modò dubito, & neſcio ſi fieri poſſit: quia poſteà frater illius auunculum Ducis Francorum occidit, & adhuc ignoramus, qualiter iſta diſcordia pacificari, vel finiri valeat. Sed obſecro, vt auctoritatis veſtræ licentia ſit, cum conſilio ſeruorum Dei de iſta electione facere, quod nobis in commune pro Eccleſiæ vtilitate, vel fructu ſpirituali, & defenſione religionis optimum eſſe videatur; vt conſenſum veſtrum habeam de hoc facere, quod optimum mihi inſpirare dignetur Deus: quia hoc non videtur poſſe fieri, ſi contrarius Princeps fuerit.

Prætereà quærere & interrogare Paternitatis veſtræ conſilium debeo de quadam con- XXXIII.
fuſione, quæ nuper ad nos veniens, mentem noſtram conturbauit, & ſacerdotibus Eccleſiarum verecundiam incutiebat: nam laicus quidam magnæ perſonæ ad nos veniens dicebat, ſibi ab Apoſtolicæ Sedis Pontifice ſanctæ memoriæ Gregorio datam eſſe licenC tiam, vt in matrimonium acciperet viduam auunculi ſui, quæ & ipſa fuit vxor conſobrini ſui, & ipſa, illo viuente, diſceſſit ab eo, & iſte vir qui nunc eam accipere deſiderat, affirmat ſibi licentiam datam, & in tertia generatione propinqua eſſe dignoſcitur. Hæc etiam votum caſtitatis Deo vouens, velata fuit, & iterùm abiecto velamine maritata. Tale enim matrimonium ſupradictus homo ſibi ab Apoſtolica Sede affirmat eſſe conceſſum, quod non exiſtimamus verum: quia Synodus & Eccleſia, in qua natus & nutritus fui; id eſt, in tranſmarina Saxonia, Lundonenſis Synodus, quæ in primis à diſcipulis S. Gregorij, id eſt, Auguſtino, Laurentio, Iuſto, Mellito Archiepiſcopo conſtituta & ordinata fuit; talem copulam & matrimonium maximum ſcelus & horribile flagitium ex auctoritate ſacræ Scripturæ iudicabant.

Quapropter Paternitas veſtra huius rei veritatem nobis indicare non dedignetur, vt XXXIV.
D Eccleſiæ ſacerdotibus vel populo Chriſtiano inde ſcandala & ſchiſmata non oriantur: quia carnales homines & idiotæ Alemanni, vel Boioarij, vel Franci, ſi iuxta Romanam Vrbem aliquid fieri viderint ex his peccatis, quæ nos prohibemus, licitum eſſe putant, & nobis improperium deputant, ſibi verò ſcandalum vitæ accipiunt.

Sicut affirmant ſe vidiſſe annis præteritis in Romana Vrbe, & iuxta Eccleſiam S. Petri, XXXV.
die vel nocte, quando Kalendæ Ianuarij intrant, Paganorum conſuetudine, choros ducere per plateas, & acclamationes, & cantiones ſacrilegas facere, & nullum de domo ſua vel ignem, vel ferramentum, vel aliquid commodi vicino ſuo præſtare velle. Dicunt quoque, ſe vidiſſe ibi mulieres pagano ritu philacteria, & ligaturas in brachiis; & cruribus ligatas habere, & publicè ad vendendum venales aliis offerre. Quæ omnia, eo quòd ibi à carnalibus & inſipientibus videntur, hîc improperium & impedimentum prædicationis &
E doctrinæ efficiunt. De talibus ait Apoſtolus: [a] Dies obſeruatis & tempora: timeo, ne ſi- [a] *Galat. 4.*
ne cauſa laborauerim in vobis. Et S. Auguſtinus dixit: [b] Qui diuinationibus & auſpiciis, [b] *Aug. ſerm. de temp. 241.*
vel philacteriis, vel quibuſlibet auguriis credidit: etſi ieiunet & oret; etſi iugiter ad Eccleſiam currat; etſi largas eleemoſynas faciat; etſi corpuſculum ſuum in omni afflictione cruciauerit; nihil ei proderit, quamdiu ſacrilegia illa non reliquerit. Nam ſi iſtas paganias ibi Paternitas veſtra in Romana Vrbe prohibuerit, & ſibi mercedem, & nobis maximum profectum in doctrina Eccleſiaſtica acquiret. Epiſcopi quoque & preſbyteri generis Francorum, qui fuerunt adulteri vel fornicatores acerrimi, quos in gradu Epiſcopatus vel preſbyterij fornicationum nati filij arguunt, redeuntes ab Apoſtolica Sede, dicunt ſibi Romanum Pontificem licentiam dediſſe, miniſterium Epiſcopale in Eccleſia vſurpare. Contra quos contendimus, quia Apoſtolicam Sedem contra decreta canonum nequaquam audiuimus iudicaſſe.

Hæc

XXXVI. Hæc omnia, domine chariſſime, propterea vobis nota fecimus, vt veſtræ auctoritatis reſponſum talibus dare poſſimus, vt per cautelam veſtræ doctrinæ oues Eccleſiæ non ſeducantur, ſed lupi rapaces conuicti & ſuperati pereant. Intereà munuſcula pauca vobis direximus, non quia digna ſint paternitate veſtra, ſed pro indicio charitatis, obedientiæ & deuotionis, id eſt, villoſam vnam, argenti & auri tantillum. Dextera Domini protegente, incolumem valere, & in Chriſto proficere beatitudinem veſtram in longitudine dierum optamus.] hactenus epiſtola, cui hi ſubiiciuntur verſus:

† *Vnus videtur deeſſe verſui.*

Te Deus Altithronus ſancta conſeruet in ade
Sedis Apoſtolicæ Rectorem, tempore longo†
Melliflua gratum populis doctrina per orbem,
Perficiatq; Deo dignum pia gratia Chriſti.
Splendida percipiat florens ſua gaudia mater,
Atque domus Domini lætetur prole fœcunda.]

* *fecunda.*

Dedit autem has litteras Bonifacius Dencardo preſbytero fideliſſimo nuntio, vt apparet ex redditis à Zacharia ad ipſum Bonifacium litteris, quæ anno ſequenti, quo ſunt datæ, ponentur. Porrò proficiſcentem Dencardum his commendatitiis litteris communiuit[a]:

[a] *Eod. qui ſup. Cod. epiſt. 32.*

XXXVII. Chariſſimo filio Regiberto Præfecto Bonifacius ſeruus ſeruorum Dei in Domino æternam ſalutem.

BONIFACIVS MITTIT LEGATVM ROMAM. Dignitatis tuæ clementiam obſecramus precibus, vt hunc miſſum litterarum mearum Romam pergentem propter reſponſa Eccleſiaſtica, & orationum cauſa, per veſtros fines conſeruatum tranſire permittatis, vt eum adiuuare in propriis neceſſitatibus dignemini, ſicut prioribus miſſis noſtris feciſſe mihi reuertentes referebant. Agite ergo de hac petitione, vt merces veſtra coram Deo creſcat & multiplicetur. Vale in Chriſto.

IESV CHRISTI ANNVS 742. ZACHARIÆ PAP. ANNVS 1. CONSTANT. COPRON. IMP. ANNVS 2.

I. CHRISTI Redemptoris annus ſeptingenteſimus quadrageſimus ſecundus decima inſcribitur Indictione, quo flagrat Oriens bello ciuili, dum Conſtantinus in Armenia imperaret, Artabaſdus verò Conſtantinopoli: qui aduerſus eum progreſſus poſteriores retulit, rediitque Conſtantinopolim, magna accepta clade ſuorum.

II. ARTABASDVS ET NICETA FILIVS VINCVNTVR A CONSTANTINO. Quòd enim antequam proficiſceretur ad bellum, filium ſuum Nicephorum coronauit Imperatorem per Anaſtaſium Pſeudoëpiſcopum Conſtantinopolitanum: huius rei gratia diuinam indignationem incurrit, vt nec filij nec patris ab eodem pariter coronati Imperium ſtaret: Plantationes ſiquidem adulterinæ (quod Sapiens ait [b]) non dabunt altas radices, nec ſtabile fundamentum collocabunt.] Par enim erat, ſi eum vendicandæ è manibus Imperatoris hæretici Chriſtianæ religionis zelus incenderet, incipere à domo Dei, & ante omnia nefarium Patriarcham è throno depellere, & Epiſcoporum iudicio ſubiicere iudicandum; orthodoxum verò Præſulem ſubrogare. Sed quia magis apud eum valuit ius regnandi, quàm vera religio: meruit excidere ab Imperio atque vita.

[b] *Sap. 4.*

III. Ante hæc autem qui ab eodem Artabaſdo miſſus fuit Niceta filius iunior aduerſus Conſtantinum Imperatorem, æquè malè pugnauit hoc pariter anno menſe Auguſti decimæ Indictionis, vt teſtatur Theophanes de his pluribus agens.

IV. SEDES ANTIOCHENA CONSEQVITVR ELECTIONEM EPISCOPI. Quo pariter anno (idem inquit auctor) pluuiæ defectus & terræmotus per loca facti ſunt adeò vehementes, vt montes vnirentur ad inuicem per eremum Sabæ, & caſtella in terram immergerentur abſorpta.] Sed & eodem anno Eccleſia Antiochena, accepto quo caruerat diu Præſule, reſpirare aliquantulùm cœpit: nam de his Theophanes: Anno (inquit) ſecundo Imperij Conſtantini mortuus eſt Euelid Arabum princeps. Sic ſanctiſſima Eccleſia Antiochena per annos quadraginta viduata manens, prohibentibus Arabibus Patriarcham fieri in eadem, habens quemdam amantiſſimum monachum Syrum, nomine Stephanum, agreſtem quidem, ſed religioſum: iubet nouus Princeps in Oriente poſitis Chriſtianis, ſi vellent, permitti ſibi Patriarcham habere, ipſum eligerent Stephanum. Qui diuinitus id fieri arbitrantes, conſecrant eum in ſede Theopoleos. Ex tunc vſque nunc diſcurrit ſine prohibitione fieri huiuſmodi.] vt ſcilicet libera ſit electio eius

eius ſedis Antiſtitis. Porrò Euelid ſubrogatum fuiſſe Gizid Principem Sarracenorum, idem auctor affirmat. Fauſtum & illud hoc anno accidit, vt Coſmas Patriarcha Alexandrinus vnà cum ſuis abnegata hæreſi Monothelitarum, ad Eccleſiam Catholicam ſe contulerit, quod idem Theophanes tradit.

V. PETRVS EPISCOPVS DAMASCENVS MARTYR. Damaſcenus autem Epiſcopus Petrus zelo fidei æſtuans ab eius ciuitatis Principe Sarraceno lingua abſciſſus eſt, eo quòd inuectus eſſet in ſuperſtitionem ipſorum cultus; ſcribit enim hæc paucis Theophanes iſtis verbis: Hali autem *(id erat nominis Principi)* ſanctiſſimum Metropolitam Damaſci, *nomine Petrum*, lingua mutilari præcepit, tamquam arguentem palàm Arabum ac Manichæorum cognationem, & exulem penes Felicem Arabiam Eudæmonem fecit, vbi moritur, martyrio pro Chriſti nomine percepto, cùm expreſſiori voce diuinas Miſſas celebraſſet, ſicut huius rei narratores aiunt, qui ſe proprijs auditibus ſuper hoc ſatisfactos eſſe teſtantur.

VI. PETRVS MAVIMENVS MARTYR. Huius æmulator homonymus Petrus apud Mauimenam iiſdem temporibus oſtenſus eſt pro Chriſto Martyr vltroneus. Languore ſiquidem detentus primores Arabum aduocauit, vtpote aſſuetos ſibi, cùm Chartularius eſſet, & publica tributa facta ratione conferret, & ait illis: Mercedem quidem pro mei viſitatione à Deo recipiatis; licet infideles amici ſitis, teſtamenti mei teſtes vos volo, quod eſt tale: OMNIS QVI NON CREDIT IN PATREM ET FILIVM ET SPIRITVM SANCTVM CONSVBSTANTIALEM ET DIVINAM IN VNITATE TRINITATEM MORTVVS EST ANIMA ET ÆTERNO DIGNVS TORMENTO. TALIS EST MAHAMMAT PSEVDOPROPHETA VESTER ET ANTICHRISTI PRÆCVRSOR. Diſcedite ergo (ſi mihi creditis teſtanti vobis cælum & terram) ab illius fabulatione: conſulo enim vobis ne cruciemini cum illo. Cùm hæc & plura cum eis de Deo ratiocinatus diſſereret: audientes illi ſtupore ſeu veſania detenti longanimiter niſi ſunt ferre, ex languore hunc præter ſenſum eſſe putantes. Cùm autem ex infirmitate conualuiſſet, maiori cœpit voce clamare: Anathema Mahammath & fabuloſum ſcriptum eius, & cuncti qui obediunt & credunt ei. Tunc per gladium animaduerſionem perpeſſus, Martyr oſtenſus eſt. Hunc declamationibus ſermonum honorauit ſanctus Pater noſter Ioannes qui cognominatus eſt Chryſooras propter auream & fulgidam Spiritus ſancti gratiam, quæ in ipſo tam verbo quàm in vitæ actu effloruit. Quem videlicet Conſtantinus impius Imperator annuè, propter eminentem orthodoxiam eius, anathemati ſubmittebat, & pro Manſur (quod eius auitum nomen eſt) idque, redemptus, interpretatur, ſenſu Iudaïco Manſeron, nouum Eccleſiæ magiſtrum, mutato nomine, vocitabat.] hucuſque Theophanes, quem loqui de ſancto Ioanne Damaſceno egregio Theologo, viro ſanctiſſimo, non dubium eſt. Sed ad res Occidentales iam ſe transferat oratio.

VII. Hoc anno Zacharias Papa cùm accepiſſet quas recitauimus litteras à ſancto Bonifacio Epiſcopo Germanorum, ad ipſum prima die menſis Aprilis epiſtolam reddidit. in qua neceſſe eſt corrigas, quod in fine data ponitur dicta die vndecima Indictione: vt reſtituendum ſit, decima: idque ex ijs quæ ibidem ponuntur, datam videlicet anno vigeſimo quarto Conſtantini Imperatoris, ex quo ſcilicet cum patre imperare cœpit: ſecundo autem ex quo ſolus poſt obitum patris adminiſtrare cœpit Imperium. quod anno ſuperiori factum eſſe, quæ dicta ſunt docent. Sic igitur ex eiuſdem contextu epiſtolæ, & ex ijs quæ dicta ſunt ex Theophane & alijs de annis Conſtantini, Indictio mendoſa corrigitur. epiſtola autem ſic ſe habet:

VIII. ZACHARIAE PAP. EPIST. AD BONIFACIVM.

Reuerẽdiſſimo ac ſanctiſſimo fratri Bonifacio Epiſcopo Zacharias ſeruus ſeruorũ Dei. Suſceptis ſanctiſſimæ fraternitatis tuæ litteris per Denehardum religioſum preſbyterum tuum: quia ſoſpitem te (vt ſemper cupimus) eſſe cognouimus, omnipotenti ac miſericordioſiſſimo Deo noſtro magnas retulimus gratias, qui tibi in omnibus bonis proſperare dignatur. Magnam enim in cordibus noſtris infundis lætitiam, quoties nobis ſanctitatis tuæ ſcripta mittuntur, quando reperimus quæ ad ſalutem reſpiciunt animarum, dum quotidie in gremio ſanctæ Matris Eccleſiæ per tuam prædicationem noui populi adduntur; vbi & tres Epiſcopos per loca ſingula, ſecundùm ſeriem ſyllabarum tuarum, te ordinaſſe cognouimus; qui eidem populo, quem ibi Dominus Deus noſter per tuam ſanctitatem aggregare dignatus eſt, præeſſe debeant, & petiſti vt per auctoritatem noſtræ Sedis, Epiſcopales ibidem ſedes firmentur.

IX. Sed tua sancta fraternitas pertractet maturè, & subtili consideratione discernat, si A
expedit, aut si loca, vel populorum turbæ, talia esse probantur, vt Episcopos habere
mereantur. Meminisse enim debes, charissime, quòd in sacris canonibus præcipimur ob-
seruare, vt minimè per villulas vel modicas ciuitates Episcopos ordinemus, ne vilescat
nomen Episcopi. Sed nos tuis sinceriſsimis atque nobis dilectis syllabis prouocati, quæ
poposcisti absque mora concedimus, & statuimus per Apostolicam auctoritatem, Epi-
scopales esse illic sedes, & per successionem Episcopos teneri, qui populis præsint, atque
verbum prædicationis subiectis insinuent; vnam quidem in castello Vuirtzburg, & alte-
ram in oppido quod nominatur Buriburg, tertiam verò in loco qui dicitur Erphesfort;
ita vt nulli post hæc liceat ea quæ à nobis sancita sunt, violare, & auctoritate beati Petri
Apostoli firma esse decernimus.

X. De eo autem, quòd nobis intimasti, quia te Carolomannus filius noster rogauit, vt B
in parte Francorum in sua ditione constituta Synodum celebrares, eo quòd omnis Ec-
clesiastica regula, seu disciplina ab eadem prouincia funditus abolita sit: nimis mœren-
dum est, quòd per spatia tanta temporum ibidem Synodus sacerdotum minimè cele-
braretur: vnde nec quid sit sacerdotium ab eis, qui se sacerdotes esse existimant, cogno-
scitur. Sed dum iuuante Deo, quæ à præfato filio nostro promissa sunt, ad effectum
perducta fuerint, tuaque fraternitas in memorato Concilio consederit cum eodem excel-
lentissimo viro, si quos repererit Episcopos, presbyteros, aut diaconos contra canones,
vel statuta Patrum excessisse, id est, in adulterio; vel si plures vxores habuerunt; aut si
sanguinem Christianorum, siue paganorum effuderunt; vel etiam alijs capitalibus vi-
tijs, quibus canones obuiasse reperit tua sanctitas: nulla ratione Apostolica auctoritate
permittat sacerdotio fungi: quia tales à suo tantùm ore falso nominantur sacerdotes, & C
deteriores sæcularibus esse noscuntur, qui se neque à fornicationibus, neque à nefarijs ma-
trimonijs abstinent, neque ab humani sanguinis effusione manus seruant innoxias. At
[a] 1. *Tim.* 3. quid inde sentiunt, dicente Domino: Sacerdotes mei semel nubant? & Apostolus: [a] Vnius
vxoris virũ, &c. & hoc ante susceptum sacerdotium vti licitum est; nam à die suscepti sa-
cerdotij etiam ab ipso proprio coniugio prohibendi sunt. Quomodo se sacerdotio fungi
considerant, qui talibus sceleribus inuoluti monstrantur, vt neque sæculares fideles his fa-
cinoribus inuolutos optemus? Quomodo non pertimescunt diuina mysteria contingere:
aut quomodo ad adorandum pro peccatis populi accedere præsumunt, dum sacri canones
neq; purum clericum, cui sacerdotium non est, secundis copulari nuptijs permittunt? Isti
verò è contrario, non solùm post susceptũ sacerdotium se abstinere nolunt ab vna vxore,
immò luxuriæ dediti, peiora sæcularibus scelera commitunt, vt plures vxores habere præ- D
sumant, quibus neque vnam concessum est post susceptum ministerium attrectare.

XI. Sed & ista paruipendentes, atque Dominum ad iracundiam prouocantes, maiora
committunt facinora, dum proprijs manibus Christianos atque paganos necant; & fit
vt qui in remissionem peccatorum debuerunt lauacrum regenerationis impendere, &
Christi sacramenta donare aliis, ne in æternum perirent; eorumdem sacrilegis mani-
bus extinguantur. Quis enim sapiens hos existimet sacerdotes, qui neque à fornicatio-
nibus abstinent, neque ab effusione humani sanguinis manus seruant innoxias? Quis
[b] *Psalm.* 5. eorum sacrificiis Dominum esse credit placatum? dicente Propheta: [b] Virum sangui-
num & dolosum abominabitur Dominus. Istos ergo, vt præmisi, nec sacerdotio fungi
patiaris, neque diuina contingere mysteria. Quidquid verò aliud eos contra Ecclesiasti-
cam regulam excessisse repereris: canones, siue instituta Patrum præ manibus habeto, E
& sicut in eis edoctus fueris, discerne.

XII. Quòd autem tibi successorem constituere petisti, vt te viuente in tuo loco eligatur Epi-
scopus: hoc nulla ratione concedi patimur, quia contra omnem Ecclesiasticam regulam
esse monstratur: sed volumus vt tibi ministret, & sit in Euangelio Christi adiutor, dicen-
[c] 1. *Tim.* 3. te Apostolo: [c] Si quis benè ministrauerit, gradum sibi bonum acquiret. Nimis enim re-
prehensibile ac detestabile esse manifestum est, vt te viuente, tibi alium substituamus.
Sed hoc admonemus, vt quamdiu te diuina iusserit clementia superesse, sine intermissio-
ne orare studeas, vt tibi Deus illum successorem concedat, qui ei possit esse placabilis, &
populum quem ad suam gratiam per tuæ sanctitatis industriam vocare voluit, irreprehen-
sibiliter regere, atque ad viam vitæ perducere valeat. Nam quomodo hæc quæ poposcisti,
si etiam volucrimus, concedere possumus, dum nos fragiles homines sub conditione
mortis

A mortis constituti ignoremus quid superuentura pariat dies, & quis è nobis prior de præ- LICENTIA
senti sæculo migret? Si autem eumdem diuina voluerit clementia post tui transitus diem DESIGNAN-
supereſse, si eum aptum agnoueris, & in tua voluntate fuerit definitum, ea hora qua te de DI SVCCES-
præsenti sæculo migraturum cognoueris, præsentibus cunctis, tibi successorem designa, SOREM.
vt huc veniat ordinandus, quod nulli alij concedi patimur.

De illo verò qui viduam auunculi sui, quæ & ipsa fuit vxor consobrini sui, & sacrum XIII.
velamen habere monstrata est, & à beatæ memoriæ prædecessore sibi licentiam esse con-
cessam diuulgauit, vt in pernicioſum matrimonium assumere debuisset: Absit hoc vt de-
cessor noster ista præciperet. Nec enim ab Apostolica Sede illa permittuntur, quæ con- QVAE AB A-
traria esse Patrum siue canonum institutis probantur. Admonere & increpare eos, frater POSTOLICA
charissime, ne cesses, quatenus à tam sceleſto recedant matrimonio, ne in æternũ pereant: SEDE NON
reminiscantur se Christi sanguine esse redemptos, & non sponte se contradant diabolicæ CONCEDAN
B potestati, sed magis omnipotenti Deo & Christo filio eius, Spirituique sancto, in cuius TVR.
nomine ab illius antiqui hostis erepti sunt potestate. Labora igitur, sanctissime frater, in
eis, qui scriptum cognoscis: [a] Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salua- [a] *Iacob.* 5.
uit animam eius à morte, & suorum operiet multitudinem peccatorum. Nos quoque ei
pro hoc commonitoria scripta direximus.

De Kalendis verò Ianuarij vel ceteris augurijs, philacterijs, & incantationibus, vel alijs XIV.
diuersis obseruationibus, quæ Gentili more obseruari dixisti apud beatum Petrum Apo- OMNIS VE-
stolum, vel in vrbe Roma: hæc & nobis & omnibus Christianis detestabilia & pernicio- TITA SV-
sa esse iudicamus, dicente Domino: [b] Non augurabimini. & iterũ Scriptura dicit: [c] Non PERSTITIO.
sint auguria in Israël, nec obseruatio in domo Iacob. Igitur à nobis cauendum esse cen- [b] *Leuit.* 19. [c] *Num.* 23
C semus, vt nullis augurijs & obseruationibus attendamus, quia omnia hæc abscisa esse à
Patribus edocti sumus. Sed quia per instigationẽ diaboli iterum pullulabant, à die qua nos
iussit diuina clementia (quamquam immeriti existamus) Apostoli vicem gerere: illicò
omnia hæc amputauimus: pari etenim modo volumus tuam sanctitatẽ populis tibi sub-
iectis prædicare. Nam & sanctæ recordationis prædecessoris ac nutritoris nostri domni
Gregorij constitutione omnia hæc piè atque fideliter amputata sunt, & alia quamplura,
quæ diabolo suggerente, pullulabant in Christi ouili.]

Audisti, Lector, quàm differat, res quæ geruntur in Vrbe, longè positum audire XV.
quempiam, vel propè spectare. Nam præter illud vulgatum, quod dicitur de fama,
Vires acquirit eundo, vt interdum accidat vt leuis rumusculus crescat in immen-
sum; etiam quæ non sint, tamquam quæ sint firma assertione ferantur. hæc magis in- CALVMNIO
D ualuere istis ipsis nostris temporibus, quibus perditissimi Nouatores, vt populum ab SA MVLTA
ipsis semel deceptum & per apostasiam ab Apostolica Sede in transuersum actum, in DE HIS
impietatis officio valeant continere; ostentant populo litteras, quas se ab Vrbe accepis- QVAE IN VR
se fingunt, vel à suis confictas accipiunt, refertas illas quidem nefandis criminibus, quæ BE FIVNT
ab Ecclesiasticis viris asserunt perpetrata, eademque ac si vera certaq; exaggerant amplifi- A NOVATO-
cantque, vt illud quod conantur deceptæ plebeculæ persuadeant, non sedere Romæ Vi- RIBVS FIN-
carium Christi, successorem Petri, sed Antichristum: ita ex moribus, quos vanè credunt, GI.
aut fingunt, vel fictos percipiunt, de fide iudicant stultè admodũ, quasi morum prauitas
corrumpere fidem valeat, quam numquam neque praui mores, neque infidelitas aliena
valeat labefactare, dicente Apostolo: [d] Numquid incredulitas illorum fidem Dei [d] *Rom.* 3.
euacuauit? Absit: est autem Deus verax, omnis autem homo mendax, sicut scriptum
est: Vt iustificeris in sermonibus tuis.] quibus sermonibus? equidem illis: [e] Rogaui pro [e] *Luc.* 22.
te Petre, vt non deficiat fides tua.] Et, [f] Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo [f] *Mat.* 16.
E Ecclesiam meam.] & alijs id genus factis à Christo Domino Petro promissionibus, quas
numquam aliena scelera obruent vel extinguent, licet vera essent, quæ de Romano
Pontifice fingunt. Porrò deceptis miseris illud ad salutem consequendam, si eam cu-
piant, suadendum, vt præsentes adesse velint, & oculis intueri num vera sint, quæ sæpiùs
prædicata, vehementiùs inculcata à suis ipsorum concionatoribus audiere.

Hoc non dico, vt asseram omnes Romæ degentes esse sanctos. Quæ cùm theatrum sit XVI.
orbis, iure comparari possit sagenæ missæ in mare ex omni genere piscium congreganti;
atq; arcæ Noë, quæ domus salutis facta immundis non caruit animalibus: & sit quod dicit [g] 2. *Tim.* 2.
Apostolus: [g] In magna domo non solùm sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictili-
lia, & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.] Hæc idcircò dixe-

rim, ne ex eo quòd vides aliquos Romæ delinquere, fidem putes pariter labefactatam: A
alioqui non erit inueniri fidem alicubi super terram. Ceterùm si propè perspexeris, & oculus tuus simplex fuerit, totum corpus lucidum erit, vt excuses, si quod corrigitur, iterùm perpetretur: vt vidimus de superstitionibus toties Apostolica falce Romæ succisis, iterùm pullulantibus, cùm noua gens semper, quotidiano concursu, frequenti cœtu ex omni orbe sese infundat in Vrbẽ, vt quæ mundaueris hodie, cras aspersa sordibus necesse sit repe-
a Tit. 1. rire. Sed secundùm Apostolum: [a] Omnia munda mundis: coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum, sed inquinatæ sunt eorum & mens & conscientia.] At hæc obiter occasione S. Bonifacij querelarũ, & Zachariæ ad eum scribentis excusationis. Iam verò quæ sunt reliqua eiusdem Pontificis epistolæ videamus eodem argumento conscripta.

XVII. De sacerdotibus verò falsis, qui falsa opinantur, qui etiam adulteri & fornicatores esse probantur, & sibi ab Apostolica Sede indultum esse testantur: hoc nulla ratione credat B
sancta fraternitas tua, sed similiter in eis canonicã exerce vindictam, quemadmodum de his, quibus superiùs à nobis edoctus monstraris. Non enim aliud te agere volumus, præter quod sacri præcipiunt canones, vel etiam ab hac Apostolica Sede instructus esse cognosceris. Tuæ quoque sanctitatis petitionem impleuimus, mittentes tribus Episcopis tuis singulas confirmationis epistolas, quas per sanctitatis tuæ manus eis largiri volumus. Et Carolomanno filio nostro alia scripta direximus, vt adminicula, quibus indiges, implere festinet. Iam frater charissime, de omnibus superiùs comprehensis capitulis, vt Dominus donauit, respondimus, ad amputanda omnia diabolicæ fraudis scandala. Tua verò sancta fraternitas, si quid de cetero euenerit, vt sacri docent canones, studeat emendare in plebibus tibi à Deo commissis. Non enim aliud nobis conuenit prædicare, præter quod à sanctis Patribus sumus edocti. Si verò noui aliquid inimici astutia agente acciderit, quod tua C
sancta fraternitas minimè per canonum instituta discernere possit, hoc nobis non pigeat insinuare, quatenus Deo iuuante, quæque ad emendationem nouæ plebis esse possunt, tibi absque tarditate respondere curemus.

XVIII. Cognoscat ergo tua sancta fraternitas ita dilectionem tuam haberi in nostris præcordijs, vt te præsentialiter quotidie videre desideremus, & ita in nostro consortio habere, vt ministrum Dei & dispensatorem Ecclesiarum Christi. Confortare itaque in Domino, frater charissime, & esto robustus, & labora in opere ad quod te diuina voluit clementia vocare. Magna etenim te spes remunerationis expectat, quam promisit Deus diligentibus se. Et nos licet peccatores existamus, tamen Dei nostri immensam clementiam non cessamus exorare, vt qui cœpit in vobis perficiat opus bonum vsque in finem: & beatus Petrus Apostolorum Princeps cooperetur tibi in omnibus bonis, qui ei parere desideras. D
Deus te incolumem custodiat sanctissime frater. Data Kalendis Aprilis, imperante domino piissimo Augusto Constantino anno vigesimoquarto *(additum habet Rom. editio)* Imperij eius anno secundo, Indictione* vndecima.

*decima.

XIX. Quo pariter anno & die data reperitur eiusdem Pontificis epistola communis tribus, non singulæ singulis, vt promiserat, de confirmatione trium sedium illarum, quæ à Boni-
Zach. epist. 2. to. 2. epi. Decret. Rom. pon. facio recèns in Germania institutæ sunt, quarum (vt vidimus) superiùs mentio facta est. describemus eam, quò ritum & formulam addiscamus, qua solerent Romani Pontifices
* Barberenæ Episcopo DE CONFIRMATIONE TRIVM SEDIVM INSTITVTARVM EPIST. ZACHAR. PAP. nouas institutas sedes confirmare. sic enim se habet scribens ad Episcopum, qui vni ex illis præfectus fuit sacerdos:

Dilectissimo nobis Vvittæ sanctæ Eccesiæ* Vvirzburgensis Zacharias Papa.

Domino cooperante, & sermonem confirmante, ad dilatandam Christianitatis le-
gem, & Orthodoxæ Fidei tramitem, ad docendum, iuxta quod prædicat sancta hæc Ro- E
mana, cui Deo auctore præsidemus, Ecclesia, innotuit nobis sanctissimus ac reuerendissimus frater & Coëpiscopus noster Bonifacius, nuper decreuisse & ordinasse in Germaniæ partibus Episcopales sedes, vbi præest vestra dilectio, & prouinciam in tres diuisisse parochias: quo cognito, cum magna exultatione, extensis ad sidera palmis, illuminatori
b Ephes. 2. & [b] datori omnium bonorum Domino Deo & Saluatori nostro Iesu Christo gratias egimus, qui facit vtraque vnum.

XX. Flagitauit autem à nobis pro suis syllabis iam dictus sanctissimus vir, per Apostolicam auctoritatem vestras confirmari sedes. Pro quo & nos ardenti animo & diuino iuuamine, ac auctoritate beati Petri Apostolorum Principis, cui data est à Deo & Saluato-
c Mat. 16. re nostro Iesu Christo [c] ligandi soluendique potestas peccata hominum in cælo & in terra, confirma-

A confirmamus, atque solidas permanere vestras Episcopales sedes sancimus; intercedente ipsius Principis Apostolorum auctoritate, à præsente in futuras omnes generationes, vt nullus audeat contra eamdem vestram venire ordinationem, quæ dignante Domino, ex nostra præceptione in vobis facta est. Et hoc interdicentes, vt nullus audeat, iuxta sanctorum canonum traditionem ex alio Episcopatu ibidem transiatare aut ordinare Episcopum post vestram de hoc sæculo euocationem, nisi is, qui Apostolicæ nostræ Sedis in illis partibus præsentauerit vicem.

Sed nec vnus alterius parochias inuadere, nec Ecclesias subtrahere præsumatis. Nam XXI.
(quod non credimus) si quis ille fuerit qui contra hanc nostram præceptionem temerario ausu venire tentauerit: sciat se æterno Dei iudicio anathematis vinculo esse innodatum. Si quis verò Apostolica seruauerit præcepta, & normam rectæ & Orthodoxæ fidei fuerit as-
B secutus: benedictionis gratiam consequatur. De cetero petimus diuinam clementiam, vt cõfirmet & corroboret hoc, quod operatus est Dominus in vobis. Et charitas Dei, gratia, & pax vera sit cum spiritu vestro. Sanctissimi & dilectissimi nobis toto conamine elaborate pro fide Christi, & ad ministerium eius perficiendum decertate, vt cum egregio Apostolo mereamini dicere[a]: Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui: [a] 2. Tim. 4
de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illum diem iustus Iudex. Salutantes vos in Domino, valere optamus. Benè valete. Data Kalend. Aprilis, imperante Domino Constantino magno Imperatore anno vigesimo quarto, *ex quo cum patre cœpit imperare*, Imperij eius solius anno secundo, Indictione decima.] alicubi perperàm ponitur vndecima. Sed & putamus quòd loco, Data, Accepta, sit restituendum: siquidem non patitur ratio temporis, vt Kalendis Aprilis epistola data sit, &
C Synodus celebrata vndecimo Kalendas Maij.

Missis his in Germaniam litteris, simul ab eodem Pontifice datæ sunt aliæ ad Carolomannum, sed ijs caremus.

Extat præterea alia epistola nondum cusa, per eumdem Deneardum Bonifacij Lega- XXII.
tum redeuntem ad ipsum reddita, scripta verò ab aliquo ex clero Romano, qui ab ipso primùm acceperat: quæ carens titulo, sic se habet: [b]
b Eod. Cod. epist. 5.

Venerabilibus sanctissimæ Paternitatis vestræ syllabis susceptis per præsentem geru- EPIST. AD BONIFACIVM DATA
lum Deneardum venerabilem virum missis, cum omni, vt decuit, veneratione atque charitatis affectu, suscepisse insinuo, simul & benedictionem quam misistis mihi, quæ apud paruitatem meam super aurum & argentum accepta est, eo quòd mei memorem esse in sanctis suis orationibus, almitatis vestræ coronam, cognoui; quam concedere mihi
D diuina patiatur Maiestas, incolumem quamdiu me superna voluerit clementia superesse, vt vestris sacris interuentionibus iuuatus exercitator inueniar, Deo propitio, aduersus antiqui hostis insidias repugnare.

Interea insinuatis mihi quòd vobis de illis epistolis sancti Gregorij mitteremus; sed XXIII.
nunc minimè potuimus sanctis Paternitatis vestræ præceptis parere, eo quòd nimis attritum, atque in podagrico humore & dolore fatigatum, memoratus missus vester presbyter per tempus cognouit, ita vt in eo me dolore afflictum relinqueret, quod & ore vobis proprio intimabit. Sed si vita comes fuerit, & vestra mihi oratio non defuerit, quæ iussistis dum saluti fuero plenius restitutus, sanctissimæ Paternitatis vestræ obtemperabo iussionibus, vt dum alia vice hunc vestrum missum direxeritis; quæ præcepistis impleta esse reperiantur, vt absque tarditate, quæ desideratis expleantur. Transmisimus enim
E per prædictum vestrum presbyterum aliquantum* cotzumbri, quod incensum Domino offeratis temporibus matutinis, & vespertinis, siue dum Missarum celebratis solemnia miri odoris, atque fragrantiæ. Sed peto vt absque iniuria suscipiatis quod pura charitate dirigitur. Salutans vestram sanctissimam Paternitatem in Domino, & vt pro nobis orare iubeatis deposco: sed & omnem Ecclesiam quæ vobiscum est per vos saluto, & vt ipsi pro me exorent. Multum [c] enim valet deprecatio iusti assidua. Nam & ego, licet peccator [c] Iacob. 5.
existam, tamen vestri memoriã ante sacras Confessiones Apostolorum faciens, orationi incumbo. His præmissis optamus sanctitatem Paternitatis vestræ in Domino benè valere, atq; in opere, quo assumptus es, multo ampliùs fructum boni operis pullulare concedat, & ad incrementum perducere patiatur diuina maiestas. Trinitas indiuisa sanctitatem vestram conseruet orantem pro nobis.] hactenus redditæ ad Bonifacium litteræ.

Acceptis autem ijs Bonifacius litteris Zachariæ Pontificis, solicitus iussa ipsius imple- XXIV.

re, continuò se contulit ad Carolomannum, celebrandæ Synodi causa. Habent hæc A
[a] *Vit. S. Bonifac. li. 1. c. 33.* eiusdem Bonifacij vitæ Acta verbis istis.[a]

Ea tempestate cùm Carolus Dux inclytus vitæ suæ cursum exegisset, & filij eius Carolomannus & Pipinus ei ceu patri succedissent in Imperio: cùm ad nutum Carolomanni, qui erat maior natu, omnia paterni regni iura disponerentur: sanctus Bonifacius ad
DE COGENDA SYNODO AGITVR. eum accessit, & Apostolici Præsulis scripta offerens, modis omnibus petiit, vt Christianæ religionis cultum, quem pater eius animo promptissimo inchoasset & exercuisset, ipse quoque pro Dei amore & regni sui stabilimento, atque pro omnium sibi subiectorum salute, eadem benevolentia prosequeretur.

XXV. Quibus ille verbis haud aliter atque diuino oraculo permotus & compunctus, omnes suæ ditionis homines tum clericos tum laicos, qui à Christiana religione deflexissent, tam regia quàm canonica auctoritate ad viam iustitiæ revocare studuit; iussitque vt coacta B
Synodo, omnia ad canonum præscriptum corrigerentur. Cuius quidem Synodi decreta, quòd non modò sæcularibus, sed etiam Ecclesiasticis rectoribus plurimum vtilitatis & ædificationis adferre posse videantur, sicut ea in antiquis codicibus & in iam cusis scripta reperimus, hîc inserere visum est.

XXVI. In nomine[b] Domini nostri Iesu Christi ego Carolomannus Dux & Princeps Franco-
[b] *Extat apud Sur. to. 3. die 5. Iun. Ibid. lib. 1. c. 34.* rum, anno ab Incarnatione Domini septingentesimo quadragesimo secundo, vndecimo Kalend. Maij, cum consilio seruorum Dei & Optimatum meorum, Episcopos qui in regno meo sunt cum presbyteris ad Concilium & Synodum pro timore Christi congre-
*Vueztanū Vuitbaldum Edanum gaui, id est, Bonifacium Archiepiscopum, Burchardum, Reginfridum, *Vuitanum & Vuiliboldum, Dadanum, & Adanum, cum presbyteris eorum, vt mihi consilium dedissent, quomodo lex Dei & Christiana religio recuperetur, quæ in diebus præteritorum C
Principum dissipata corruit; & qualiter populus Christianus ad salutem animæ peruenire possit, qui per falsos sacerdotes hucusque deceptus est. Itaque per consilium sacerdotum religiosorum & Optimatum meorum ordinauimus per ciuitates Episcopos, & constituimus super eos Archiepiscopum Bonifacium, qui est missus, *Legatus scilicet*, sancti Petri. Statuimus quoque per annos singulos Synodum congregari, vt nobis præsentibus, canonum decreta & Ecclesiæ iura restaurentur, & religio Christiana emendetur. De his autem quæ in Synodo statuta essent, capita ista subnectit.

XXVII. Fraudatas pecunias Ecclesiarum, Ecclesijs restituimus & reddidimus.

CONCILIVM GERMANIAE SVB CAROLOMANNO. Falsos presbyteros, & adulteros vel fornicatores diaconos vel clericos de pecunijs Ecclesiæ abstulimus & degradauimus, & ad pœnitentiam coëgimus.

Seruos Dei per omnia omnibus armaturum portare vel pugnare, aut in exercitum & in
*mysterium hostem pergere, omnino prohibuimus: nisi illos solummodò, qui propter diuinum *mini- D
sterium, Missarum scilicet solemnia adimplenda, & sanctorum patrocinia portanda, *nempe reliquias Sanctorum*, ad hoc electi sunt, id est, vnum vel duos Episcopos cum Capellanis presbyteris Princeps secum habeat, & vnusquisque Præfectus vnum presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus indicere pœnitentiam possit.

Necnon & illas venationes & siluaticas vagationes cum canibus omnibus seruis Dei interdiximus, & vt accipitres & falcones non habeant.

XXVIII. Decreuimus quoque vt iuxta sanctorum canones vnusquisque presbyter in parochia habitans, subiectus sit illi Episcopo, in cuius parochia habitat: & semper in Quadragesima rationem & ordinem ministerij sui siue de baptismo, siue de fide Catholica, siue de precibus & ordine Missarum, Episcopo reddat & ostendat. Et quandocumque iure ca- E
nonico Episcopus circumeat ad confirmandos populos, presbyter semper paratus sit ad suscipiendum Episcopum cum collectione & adiutorio populi, qui ibi confirmari debet. Et in cœna Domini semper nouum chrisma accipiat ab Episcopo. Et vt Episcopus sit testis castitatis, & vitæ, & fidei, & doctrinæ illius.

XXIX. Statuimus quoque, vt secundùm canonicam cautelam omnes vndecumque venientes ignoti Episcopi, vel presbyteri, ante probationem Synodalem in Ecclesiasticum ministerium non admittantur.

Decreuimus quoque, vt secundùm canones vnusquisque Episcopus in sua parochia
*Graione solicitudinem gerat, adiuuante *Graphione, qui defensor Ecclesiæ eius est, vt populus Dei paganias non faciat, sed vt omnes spurcitias gentilitatis abijciat, siue sacrificia mortuorum, seu sortilegos, vel diuinos, siue philacteria & auguria, siue incantationes & hostias

A hostias immolatitias, quas stulti homines iuxta Ecclesias ritu pagano faciunt sub nomine sanctorum Martyrum vel Confessorum, Deum & Sanctos suos ad iracundiam prouocantes.] *ex scripto Codice ista subijciuntur*: Siue illos sacrilegos ignes, quos Metfres vocant, siue omnes quæcumque sunt paganorum obseruationes, diligenter prohibeant, statuimus.] Porrò per Graphionem intelligi magistratum Principis, quem nos consueuimus dicere Fiscalem iudicem, glossarium appositum ad finem Capitularium Francorum significat. Grauionem verò hodie dicunt Baronem, quem nos Comitem appellamus.

Statuimus similiter, vt post hanc Synodum, quæ fuit vndecimo Kalendas Maij, quisquis seruorum Dei vel ancillarum Christi in crimen fornicationis lapsus fuerit, in carcere pœnitentiam faciat, in pane & aqua. Et si ordinatus presbyter
B fuerit, duos annos in carcere permaneat anteà flagellatus. *Ex scripto Codice additur*: Et scorticatus videatur, & pòst Episcopus adaugeat. Si autem clericus vel monachus in hoc peccatum inciderit, post tertiam verberationem in carcerem missus, vnum annum pœnitentiam ibi agat.] XXX.

Quæ autem his subiiciuntur, pertinent ad Concilium Leptinense, de quo suo loco dicturi sumus. Auctor enim cuncta quæ in tribus Synodalibus conuentibus gesta esse nouerat, sub vno congessit. *Subijciuntur autem in scripto Codice ista.* Similiter & nonnæ velatæ eadem pœnitentia contineantur, & radantur omnes capilli capitis eius. XXXI.

Decreuimus quoque, vt presbyteri & diaconi non sagis, laicorum more, sed casulis vtantur ritu seruorum Dei: & nullus in domo sua mulierem habitare permittat: & monachi, & ancillæ Dei monasteriales, iuxta regulam sancti Benedicti ordinatè viuere, vitam & propriam gubernare studeant.] hactenus ibi.

C Quod rursum ad præsens Concilium spectat, cuncta in eo decreta sunt missa Romam ab ipso Pontifice comprobanda. Pontifex verò cognitis omnibus, colligi Synodum voluit, in qua quæ per Bonifacium atque collegas Episcopos facta sunt, comprobauit, de ijsque litteras ad ipsos reddidit, quas suo loco ponemus. Benedictus Leuita in ea quam affixit libro quinto præfationem, de huius Synodi confirmatione hæc habet: His ita peractis, est in fronte primi libelli posita Zachariæ Papæ epistola, omnibus Episcopis; & reliquis Ecclesiastici ordinis gradibus Deum timentibus per Gallias & Francorum prouincias constitutis directa, sicut & in ea continetur. Quam sequuntur duo Synodales conuentus, quos sanctæ Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ Legatus Bonifacius, memoratæ Moguntiacensis Ecclesiæ Archiepiscopus vice supradicti Papæ Zachariæ vnà cum Carolomanno Francorum Principe canonicè tenuit: vt agnoscant omnes hæc prædictoD rum Principum capitula maximè Apostolica auctoritate fore firmata.] hæc Benedictus de duabus Synodis à Zacharia Pontifice confirmatis, subijciens epistolam Zachariæ de confirmatione ipsarum, quæ sic se habet, data post acceptas à Bonifacio de rebus in Synodo gestis litteras, quæ non extant[a]: XXXII.

[a] *Cap. Franc. lib 5. in prine. & Zach. ep. 7. & in Bonifac. lib. 2. cap. 6.*

Zacharias Papa vniuersis Episcopis, presbyteris, diaconibus, Abbatibus, cunctis etiam Ducibus, Comitibus, omnibusque Deum timentibus per Gallias & Francorum prouincias constitutis. XXXIII. ZACHARIAE PAPAE EPI. DE CONFIRMATIONE SYNODI.

Referente nobis reuerendissimo atque sanctissimo fratre nostro Bonifacio Episcopo, quòd dum Synodus aggregata esset in prouincia vestra iuxta nostram commonitionem, mediantibus filijs nostris Pipino & Carolomanno Principibus vestris, peragente
E etiam vice nostra Metropolitano Bonifacio, Dominus illuminasset corda vestra cum Principibus vestris ad prædicationem eius, vt omnibus commonitionibus eius obedi-retis, & falsos, & schismaticos, & homicidas, & fornicarios à vobis expelleretis sacerdotes: omnipotenti Deo gratias egimus, & pro vobis incessanter sumus orantes, vt qui cœpit in vobis opus bonum, perficiat vsque ad finem. Obsecro enim vos coram Deo, vt eius commonitionibus firmiter obediatis. Ipsum enim vice nostra in partibus illis ad prædicandum constitutum habemus, vt vos, Deo propitio, ad viam perducat rectitudinis, & à cunctis facinoribus salui esse possitis.

Habuistis enim, peccatis facientibus, nunc vsque falsos & erroneos sacerdotes: vnde & cunctæ paganæ gentes vobis pugnantibus præualebant, quia non erat differentia inter laicos & sacerdotes, quibus pugnare licitum non est: qualis enim victoria datur, vbi sacerdotes vna hora Dominica pertractant mysteria, & Christianis Dominicum porrigunt XXXIV.

corpus pro suarum animarum redemptione; & post, Christianos, quibus hoc ministrare debuerant, aut paganos, quibus Christum prædicare, proprijs sacrilegisque manibus nec- A
[a] *Matth. 5* cant, præcipuè dicente eis Domino: [a] Vos estis sal terræ: quòd si sal euanuerit, in quo condietur? Ad nihilum valet vltrà, nisi vt mittatur foras & conculcetur ab hominibus. Dum hæc ita sint, & tales in vobis fuerint sacerdotes: quomodo victores contra vestros inimicos esse poteritis? Nam si mundos & castos ab omni fornicatione & homicidio liberos habueritis sacerdotes, vt sacri præcipiunt canones, & nostra vice prædicat præfatus Bonifacius frater noster, & ei in omnibus obedientes extiteritis: nulla gens ante conspectum vestrum stabit, sed corruent ante faciem vestram omnes paganæ gentes, & eritis victores, insuper, & bene agentes vitam possidebitis æternam.

XXXV. Vos autem charissimi fratres, qui estis veri sacerdotes, & sub regulari disciplina constituti, sic vosmetipsos exhibere, vt decet ministros Dei, & dispensatores ministeriorum Dei, B
[b] *Isai. 24.* vt non vituperetur ministerium vestrum: ne fiat in vobis (sicut [b] scriptum est:) Erit sicut populus, sic sacerdos. Nam si hoc fuerit: qualis vobis erit ab hominibus laus? Aut qualis à Deo expectatur retributio? Quamobrẽ sic vos corrigite, vt veri sacerdotes: & tales ad sacerdotium prouehite, vt & vobis & illis testimonium maneat bonum ab his qui foris sunt: quatenus ab hominibus vobis acquiratis laudem, & à Deo mercedis præmium in æterna beatitudine percipere mereamini, eo quòd per vos ad Christi perducti sunt rectam fidem populi multi, innoxios habentes sacerdotes. Ad Synodum quoque omni anno conuenite, ad pertractandum de vnitate Ecclesiæ, vt si quid aduersi acciderit, radicitus amputetur, & Dei Ecclesia maneat inconcussa. Benè valete.] hactenus epistola Zachariæ Papæ post Synodum data ex scripto Vaticano exemplari.

XXXVI. ZACH. PAPA RÒMAE SYN OD. HABET. Dum hæc agerentur in Germania, Zacharias Papa mense Martij Romæ Synodum C habuit, cuius Acta misit in Gallias ad Archiepiscopum Viennensem per Clementem presbyterũ, quem idem Archiepiscopus Romam legauerat, nuntiaturũ Papæ miserandum statum ecclesiæ Viennensis, à barbaris dira passæ, ad quem idem Zacharias ista rescripsit [c]:

[c] *Bibl. Floriac. edit. à Io. à Bosco Caleſt. parte 2. pag. 43.*

Zacharias Episcopus seruus seruorum Dei Austroberto sanctæ Viennensis ecclesiæ Archiepiscopo.

ZACH. PP. AD AVSTROBERTVM ARCHIEPISC. VIEN. EPIST. Venit ad nos presbyter Clemens, missus à sanctitate vestra, referens nobis à concussione gentium turbatas ecclesias prouinciæ vestræ. Vnde & nos valdè tristes effecti sumus. Sed quid sanctitas vestra de talibus miratur, cùm omnia prædicta à Domino esse in Euangelio cognoscat: Abundabit, inquit, iniquitas, & refrigescet charitas multorum? Nam & Longobardi, quorum sæuitia vbique creuit, ita nostros fines deuastant, vt, sicut de Rege
[d] *Ierem. 50* Babylonis Propheta dicit: [d] Exossauerint nos. Consideremus Dei iusta iudicia, & contabescamus iniquitatibus nostris. Ceterùm xj. Kalend. Aprilis Synodum Romæ fecimus, D
[*] Dalmaticam cuius exemplar dilectus presbyter noster vestræ sanctitati portabit. [*] Dalmatiam vsibus vestris mitimus, vt quia ecclesia vestra ab hac Sede doctrinam Fidei percepit, & morem habitus sacerdotalis: ab illa etiam percipiat decorem honoris. Data Non. Martij, Constantino Augusto, anno Imperij eius primo.] hactenus Zacharias ad Viennensem Archiepiscopum.

XXXVII. ZACH. PAPA CONVENIT LVITHPRANDVM. Sed quod spectat ad lugubrem statum Italiæ, Dei misericordia repentè est mutatus in melius. Etenim Zacharias Pontifex conueniens Longobardorum Regem Luithprandum, ciuitates patrimonij sancti Petri diuino auxilio absque armis ab eodem Rege recuperat: vt acciderit tunc planè quasi miraculum à Deo, cùm post tot turbas, tot depræ- E
dationes & cædes, inermis Christi Vicarius armatos conueniens hostes, eosdem diuina potentia superarit, & ad reddenda ablata compulerit, & ad captiuos liberos dimittendos adegerit; vt planè apparuerit, longè præstare arma spiritalia, Deo potentia, quàm carnalia; atque gladium spiritus (quod est verbum Dei) hostium corda potentiùs penetrare quàm ferreum. Quomodo autem ista se habuerint, finceram ab Anastasio scriptam historiam accipe, sermone licet rudi contexam. pergens enim inchoatam narrationem de quatuor ciuitatibus ab Ecclesia Romana sublatis, de quibus suo loco superiùs dictum est, ista subijcit: Dumque idem Rex Luithprandus protraheret dilationem ad reddendum iuxta suam promissionem iam fatas quatuor ciuitates: prænominatus Pontifex Zacharias, vt verus pastor populi sibi à Deo crediti, spem ponens in Deo, egressus ex Romana ciuitate cum sacerdotibus & clero, perrexit fiducialiter & audacter ad ambulandum in locum Interamnensium, vbi in finibus Spoletanis ipse Rex residebat.

A residebat. Qui dum in Ortanam conuenisset ciuitatem, ipseque Rex eius cognouisset aduentum: misit Grimoaldum missum, *id est*, *Legatum suum*, qui ei obuius factus, vsque ad Narnienſem perduxit ciuitatem. Ad cuius sancti viri occursum iam nominatus Rex misit Duces ac Satrapas suos, magnumque exercitum, & à Narniensium ciuitate, octauo ferè milliario, eodem Rege eum suscipiente.

Die, quæ est sexta Feria, perrexerunt ab basilicam beati Valentini Episcopi & marty- XXXVIII.
ris, sitam in prædicta Interamnensium vrbe Ducatus Spoletani. Ante cuius fores basilicæ idem Rex cum reliquis Optimatibus & exercitu suo sanctum virum suscepit, factaque oratione, atque salutationem sibimet persoluentes, dum diuinis ab eo fuisset commonitus colloquijs, impensaq; charitate, ab eadẽ Ecclesia egressus, in eius obsequiũ Rex dimidium
B ferè milliarium perrexit. & sic in suis tentoriis vterque eadem sexta Feria sunt morati.

Sabbato verò iterùm conuenientes, Zacharias Papa diuina perfusus gratia, Deo pla- XXXIX.
citis admonitionibus eum est allocutus, prædicans, eum ab hostili motione & sanguinis CONGRESSVS ZACHARIAE CVM LVITHPRANDO.
effusione quiescere, & ea quæ pacis sunt, semper sectari. Cuius pijs eloquijs flexus, & de constantia sancti viri & admonitione admiratus, omnia quæcumque ab eo Papa petijt, gratia Spiritus sancti obtinuit, & prædictas quatuor ciuitates, quas ipse ante biennium per obsessionem factam pro prædicto Transamundo Duce Spoletano, *hoc est occasione ipsius*, abstulerat, eidem sancto viro cum habitatoribus earum redonauit. Quas & per donationem firmauit in oratorio Saluatoris, sito intra Ecclesiam beati Petri nomine ædificatam. Nam & Sabinense patrimonium, quod per annos ferè triginta fuerat ablatum, atque Narniense & Auximanum, atque Anconitanum, necnon & Polimarense, & Vallem, quæ vocatur, magna, sitam in territorio Sutrino per donationis titulum ipsi beato Petro Apostolorum Principi reconcessit, & pacem cum Ducatu Romano ipse Rex per
C viginti firmauit annos. Sed & captiuos omnes quos tenebat ex diuersis prouincijs Romanorum, missis litteris suis tam in Tusciam suam, quàm trans Padum etiam vnà cum Rauennatibus captiuis, Leonem, Sergium, Victorem, & Agnellum * Consules prædicto *Consulares
beatissimo redonauit Pontifici.

In prædicta basilica beati Valentini per eiusdem Regis petitionem in locum * Consen- XL.
tini Antistitis, qui transierat, alium ordinauit Episcopum. In cuius consecratione dum *Cõstantini
ipse adesset cum suis iudicibus, compunctione inspirationis diuinæ tanta orationis dulcedine illa ab eo sunt prolata, vt cùm sanctum virum conspicerent fundere preces, plures ex eisdem Longobardis ad lacrymas sint permoti. Eodem verò die Dominico post peracta Missarum solemnia, ad prandium eumdem Regem; ad Apostolicam benedictio- *à se numquam meminisse comesum.
D nem suscipiendã, ipse beatissimus Pontifex inuitauit, vbi cum tanta suauitate esum sumpsit, & hilaritate cordis, vt diceret ipse Rex, tantum se numquam meminisse * comedisse. XLI.

Alio verò die, quæ fuit secunda Feria, Vale faciens ei Rex ipse, misit in eius obsequium Aldeprandum ducem Clusinum nepotem suum, seu Tacipertum Castaldum; & Raningum Castaldum Tuscanensem, atque Grimoaldum, qui eidem sancto viro vsque ad prædictas ciuitates obsequium facerent, easdemque ciuitates cum suis habitatoribus traderent. Quod & factum est: In primis Amerinam ciuitatem, deinde Ortanam tradiderunt. Dumque in Polimartio castro conueniſſent, eumque recepissent Pontifex; & fuisset itineris longitudine per circuitum finium Reipublicæ eundum vsque ad Bleranam ZACHARIAS ROMAM REDIT.
ciuitatem, per partes Sutrinæ ciuitatis, per fines Longobardorum Tusciæ, qui de propinquo erant, id est, per castrum * Liternum, ipse missus à Rege Grimoaldus eumdem beatissimum Pontificem perduxit vsque ad Bleranam ciuitatem, quam & ipsi sancto viro præ-
E nominati Raningus Castaldus, & Grimoaldus tradiderunt. Et sic regressus est, Deo propitio, cum victoriæ palma in vrbem Romam. Qui etiam omnem populum aggregans, ab Ecclesia sanctæ Dei Genitricis quæ vocatur ad Martyres egressi sunt omnes generaliter properantes ad beatum Principem Apostolorum Petrum. Quos & allocutus est, admonens Deo omnipotenti reddere gratiarum actiones. Quibus expletis decima Indictione, &c.] pergit dicere quæ sequenti Indictione vndecima ab eodem Pontifice gesta sint cum eodem Luithprando Rege Longobardorum, quæ nos anno sequenti, ordine temporum dicturi sumus. *Viternum

IESV CHRISTI ZACHARIÆ PAP. CONSTANT. COPRON. IMP.

ANNVS 743.	ANNVS 2.	ANNVS 3.

I. SEPTINGENTESIMVS quadrageſimus tertius annus, qui ſequens eſt, vndecima Indictione ſignatur, quo menſe Martij ad Liptinas congregatum eſt Concilium, cui vnà cum pluribus Epiſcopis interfuit Carolomannus Francorum Princeps. Quod enim ad tempus ſpectat, id ſignificant litteræ Zachariæ Papæ hoc ipſo anno ad Bonifacium redditæ, quas ſubiiciemus inferiùs, cùm iam Bonifacius ipſe (vt ex iiſdem conſtat) menſe Auguſti hoc eodem anno de omnibus rebus geſtis ſcripſiſſet litteras ad ipſum Zachariam Romanum Pontificem. hæc eſt enim illa Synodus, de qua Benedictus Leuita iſta habet in libri quinti Capitularium Regum Francorum exordio iſtis verbis:

SYNODVS LIPTINENSIS IN GERMANIA.

II. Item altera Synodus à ſuprаſcriptis Epiſcopis ac Principe auctoritate Apoſtolica Kalendas Martias ad Liptinas habita.] ex qua hæc in Capitularia infert:

Modò in hoc Synodali conuentu, qui congregatus eſt Kalendas Martias in loco qui dicitur Liptinæ, omnes venerabiles ſacerdotes Dei, & Comites, & Præfecti, prioris Synodi decreta conſentientes firmauerunt; ſeque ea implere velle & obſeruare promiſerunt. Et omnis Eccleſiaſtici ordinis clerus, Epiſcopi, preſbyteri, & diaconi cum reliquis clericis ſuſcipientes antiquorum Patrum canones, promiſerunt ſe velle Eccleſiaſtica iura, moribus & doctrinis & miniſterio recuperare. Abbates verò & monachi receperunt regulam ſancti Patris Benedicti ad reſtaurandam normam regularis vitæ. Fornicatores namque & adulteros clericos, qui ſancta loca vel monaſteria antè tenentes coinquinauerunt, præcepimus inde tollere, & ad pœnitentiam redire. Et poſt hanc definitionem ſi in crimen fornicationis vel adulterij ceciderint, prioris Synodi iudicium ſuſtineant, ſimiliter monachi & nonnæ, *moniales videlicet*. his hæc addidit Carolomannus:

III. Statuimus quoque cum conſilio ſeruorum Dei & populi Chriſtiani, propter imminentia bella, & perſecutiones ceterarum gentium quæ in circuitu noſtro ſunt, vt ſub precario & cenſu aliquam partem Eccleſialis pecuniæ in adiutorium exercitus noſtri cum indulgentia Dei aliquanto tempore retineamus ea conditione, vt annis ſingulis de vnaquaque caſata ſolidus, id eſt, duodecim denarij ad Eccleſiam vel monaſterium reddantur, eo modo, vt ſi moriatur ille cui pecunia commandata fuit, Eccleſia cum propria pecunia reueſtita ſit. Et iterùm ſi neceſſitas cogat, aut Princeps iubeat, precarium renouetur, & reſcribatur nouum; & omnino obſeruetur, vt Eccleſia vel monaſteria penuriam & paupertatem non patiantur, quorum pecunia in precario præſtita ſit; ſed ſi paupertas cogat, Eccleſiæ & domui Dei reddatur integra poſſeſſio.

IV. Similiter præcipimus, vt iuxta decreta canonum adulteria, & inceſta matrimonia, quæ non ſunt legitima, prohibeantur & emendentur Epiſcoporum iudicio. Et vt mancipia Chriſtiana paganis non tradantur. Decreuimus quoque (quod pater meus antè præcipiebat) vt qui paganas obſeruationes in aliqua re fecerit, mulctetur & damnetur quindecim ſolidis.] hucuſque ex Synodalibus decretis Benedictus Leuita.

V. Quod verò ad reliqua Synodalia acta pertinet, liquet ex rebus geſtis ſancti Bonifacij, damnatos ab eodem Bonifacio fuiſſe duos impoſtores hæreticos, Adalbertum & Clementem: quod teſtatur Zacharias Papa in litteris hoc eodem anno ad ipſum Bonifacium redditis. De damnatione autem Epiſcopi Moguntini, & ſubrogatione eiuſdem Bonifacij nequaquam in hoc Concilio actum eſt, ſed poſteà, vt ſuo loco dicemus. Decretum præterea hîc fuit, vt pro tribus Metropolitanis Epiſcopis Treuerenſi, & duobus aliis pallia peterentur ab ipſo Romano Pontifice, quorum gratia ipſi Francorum Principes litteras ad ipſum ſcripſere, ſicut & Bonifacius ipſe. Non extant ipſæ quidem, ſed ex illis quas Zacharias Papa ad Bonifacium reſcripſit, eadem omnia comperta habentur. Duæ enim hac de re epiſtolæ ad Bonifacium hoc anno à Zacharia Pontifice ſcriptæ reperiuntur, datæ nimirum anno tertio Artabaſdi & Nicephori eius filij Imperatorum, qui imperare cœperunt ipſo fermè exordio Imperij Conſtantini Copronymi, nempe primo ipſius anno. litteræ autem à Zacharia ad Bonifacium redditæ ſic ſe habent [a]:

[a] *Zach. ep. 9 to. 2 epi. decr. Rom. Pont & ſcript. Con*

VI. ZACHARIÆ EPIST. AD BONIFACIVM.

Legimus in libro Actuum Apoſtolorum [b], ſanctum Spiritum Apoſtolis præceſſiſſe: Separate mihi Barnabam & Saulum in opus in quod aſſumpſerim eos, id eſt, vt per prædicationem Chriſtianæ religionis, & eiuſdem Spiritus ſancti gratiam mundum illuminarent

[b] *Act. 13.*

vniuerſum,

CHRISTI ZACHARIÆ PAP. 743. 2. CONSTANTINI COPRON. IMP. 3.

A vniuerſum, quorum illuminatio prædicationis atquæ doctrinæ Chriſti præſidio manſit, & manet Catholica Dei Eccleſia præfulgens, horum & beati Apoſtolorum Principis Petri illuminata doctrinis. Et eorũ ſequi pedem, ex inſpiratione diuina, tuam ſanctiſſimam fraternitatem in partibus illis eſſe credimus deſtinatam, vt etiam inſtar eorum idem Spiritus ſanctus in eodem te aſſumpſerit opere ad illuminationem gentium illarum. Vnde nimis exultamus in Deo, & eius omnipotentiæ immenſas referimus laudes.

VII. CAROLOMANNI ET PIPINI LAVS EGREGIA.

Dum verò & ſeries ſyllabarum tuarum nobis panderetur per ſingula: multo ampliùs lætati ſumus in Domino, qui tibi ſuam gratiam ita largiri dignatus eſt, vt ſic duræ gentis corda lenires, quatenus libenti animo inclinarentur ad obediendum fidei, & diuinis obtemperarent præceptis. Indicaſti enim nobis, quo modo & qualiter tetigiſſet Deus corda excellentiſſimorum filiorum noſtrorum Pipini & Carolomanni, vt tibi in

B prædicatione ſocij & adiutores eſſe niterentur ex inſpiratione diuina, quorum merces copioſa manet in cælis: quoniam benedictus homo per quem benedicitur Deus.

VIII. DE PALLIIS AD EPISCOPOS METROP. MISSIS.

De Epiſcopis verò Metropolitanis, id eſt, Grimone, quem iam nos cõpertum habemus, Abel ſiue Arberto; quos per vnamquamque Metropolim per prouinciam conſtituiſti, hos per tuum teſtimonium confirmamus, & pallia dirigimus ad eorum firmiſſimam ſtabilitatem, & Eccleſiæ Dei augmentum, vt in meliori proficiant ſtatu. Qualiter enim mos pallij ſit, vel quomodo fidem ſuam exponere debeant hi, quibus pallio vti licentia conceditur, eis direximus, informantes eos, vt ſciant quòd ſit pallij vſus, & ſubiectis viam prædicare ſalutis, & Eccleſiaſtica diſciplina in Eccleſijs eorum in vtilitate ſeruetur, & maneat inconcuſſa, & ſacerdotium quid in eis fuerit, non pollutum vt anteà fuit, ſed mundum & acceptum Deo eſſe poſſit, quantum humana conditio valet; ita vt nullus reperiri poſſit

C ſacris deuiare canonibus, & ſacrificium mundum eorum ab eis immoletur, ita vt Dominus in eorum placetur muneribus, & populis Dei purificatis mentibus ex omni ſqualore ſincerum exhibere valeant Chriſtianæ religionis officium.

IX. DE DVOBVS PSEVDOPROPHETIS.

Retuliſti etiam nobis, chariſſime frater, quòd duos pſeudoprophetas (ſed magis pſeudochriſtianos appellare debemus) ex quibus vnum quidem & nouum Simonem, iuxta tenorem tuarum ſyllabarum reperimus, qui etiam ſibi & vendicabat ſacerdotium, & à luxuria ſe minimè continebat, ſeducens populum, & inania prædicans, non ſolùm ſuam animam iuri diaboli tradens, ſed populorum corda in infernum demergens, & ſeducens populum per falſitates, ita vt ab Eccleſia Dei ſubtraheret, & à Chriſtiana lege diſcordaret: & cruces ſtatuens in campis & oratoriola, illic populum ſeducebat, relinquens Eccleſias

D publicas, concurrens ad illa ſigna quæ ab eo falsè fiebant, & ſanctitatis nomine ſe vocari cenſuit, & in ſuo nomine Eccleſias conſecrauit, affirmans etiam ſe Angelorum nomina ſcire, quorum in tuis ſyllabis conſcripta direxiſti: quæ nomina nos non Angelorum, ſed magis dæmonum affirmamus.

X. ERRORES NOVORVM HAERETICORVM.

Alium verò ita luxuriæ deditum, vt concubinam haberet, & duos ex ea filios procreaſſit, & tamen ſacerdotium ſibimet vendicabat, affirmans hoc iuſtum eſſe iuxta traditionem veteris Teſtamenti, vt defuncti fratris ſuperſtes frater ducat vxorem. Et quia Chriſtus reſurgens ab inferis, nullum ibi reliquiſſet, ſed omnes inde abſtraxiſſet. Quæ omnia hæc deteſtabilia & ſceleſta iudicamus. Benè enim tua fraterna ſanctitas iuxta Eccleſiaſticam regulam eos damnauit, & in cuſtodiam miſit, & optimè vocauit Antichriſti miniſtros & præcurſores. De cetero decerta, chariſſime, & viriliter age, & peruigil mane in miniſterio Chriſti, vt ampliùs Chriſti grex augeatur, & tibi præmiũ æternæ retributionis maneat copioſum, & cum ſanctis & electis Dei (vt credimus) inueniaris particeps & Apoſtolorum conſors. Deus te incolumen cuſtodiat, reuerendiſſime frater. Data decimo Kalen-

E das Iulij, imperante domino Artabaſdo à Deo coronato magno Imperatore anno tertio, & Nicephoro magno Imperatore anno tertio Indictione *vndecima.] *decima.

XI. QVERELAE BONIFACII DE ZACHARIA PAPA.

Sed quid accidit? Neſcio quo falſo nuntio Bonifacius de Zacharia Pontifice accepit pro tribus pallijs ipſi perſolutam pecuniam eſſe, ipſo id exigente Pontifice & Romanæ Eccleſiæ clericis. Quod quidem indigniſſimo animo tulit, putans verum eſſe: cuius rei gratia ipſe ad eumdem Zachariam ſtatim litteras dedit, quibus ſignificauit, non pro tribus, ſed pro vno tantùm, ipſoque Rhemenſi Archiepiſcopo ſe petere pallium: Sed & magnopere redarguit Zachariam ſimoniacæ labis, quòd pro pallijs conferendis pecuniam acciperet. Ita planè diabolus operabatur, vt ſi quo modo diſſeminaret diſſenſiones inter Bonifacium atque Romanum Pontificem, quo interciperet prædicationis fructus.

his ac-

his acceptis litteris Zacharias ad eumdem Bonifacium, nihil sibi conscius admirabundus ista rescripsit[a]: A

[a] *Zach. epist. 8 to. 2. epist. Decret. Rom. Pon.*

XII. Suscipientes fraternitatis tuæ litteras per præsentium gerulum, & relegentes quæ in eis continebantur, in extasi quadam incidimus & admiratione magna, eo quòd nimis repertæ sunt dissonare ab eis syllabis, quæ à tua directæ sunt fraternitate per elapsum Augustum mensem, vbi nobis indicasti, quòd Concilium, adiuuante Deo & Carolomanno præbente consensum & contestante factum est: & qualiter falsos sacerdotes, qui diuinum non erant digni attrectare mysterium, à sacro munere suspendisti: & quia tres Archiepiscopos per singulas Metropoles ordinasses, reserasti, id est, Grimonem in ciuitate quæ dicitur Rhemorum . . . . . tertium denique Artbertum in ciuitate quæ dicitur Sennis, qui & apud nos fuit, & tua pariter & Carolomanni & Pipini detulit scripta, per quæ suggessisti, vt tria pallia ijsdem tribus prænominatis Metropolitanis dirigere deberemus: quod & largiti sumus pro adunatione & reformatione Ecclesiarum Christi. Nunc autem denuò tuas suscipientes syllabas, valdè sumus (vt diximus) admirati, eo quòd anteà nobis vnà cum memoratis Principibus Galliarum pro tribus pallijs suggessisti, & postè à pro solo Grimone. Sed volumus, vt nobis tua indicet fraternitas, cur nobis ita direxisti anteà pro tribus, & postmodum pro vno, vt & nos certi redditi, ex hoc nulla in nobis sit ambiguitas. B

ZACHARIAS PVRGAT SE AB ILLATIS CALVMNIIS.

XIII. Reperimus etiam in memoratis litteris tuis, quæ nimis nostros animos conturbant, quòd talia à te de nobis referantur, quasi nos corruptores simus canonum, & Patrum scindere traditiones quæramus, ac per hoc (quod absit) cum nostris clericis in simoniacam hæresim incidamus, accipientes, & compellentes, vt hi, quibus pallia tribuimus, nobis præmia largiantur, expetètes ab illis pecunias. Sed charissime frater, hortamur charitatem tuam, vt nobis deinceps tale aliquid minimè tua fraternitas scribat: quia fastidiosum à nobis & iniuriosum suscipitur, dū illud nobis ingeritur, quod nos omnino detestamur. Absit enim à nobis & à nostris clericis, vt donum quod per Spiritus sancti gratiam susce pimus, pretio venumdemus, dum & illa tria pallia, quæ à te suggerente, vt prædiximus, sumus flagitati, nullum ab eis quisquam commodum expetijt; insuper & chartas, quæ secundùm morem à nostro scrinio pro tua confirmatione atque doctrina tribuuntur, de nostro concessimus, nihil ab eis auferentes. Absit, vt sic quippiam à tua fraternitate criminis nobis simoniaci obijciatur. Anathematizamus namque omnes, quicumque ausi fuerint donum Spiritus sancti pretio venumdare. C

PRO PALLIIS NIHIL ACCIPIENDVM.

XIV. Suggessisti etiam nobis per alia tua scripta, quòd in Baioaria vnum reperisses falsum sacerdotem, qui affirmabat quòd à nobis fuisset Episcopus ordinatus: & tua hoc fraternitas optime egit, dum ei non credidit: quia falsus homo omnia falsa suggessit, & falsum reperiens, sacerdotio suspende. Sic etenim auctoritate beati Petri Apostolorum Principis tibi præcipimus, vt quemcumque repereris à sacris canonibus deuiare, nulla ratione patiaris sacrum ministerium attrectare. Et quia, si deberes in Baioaria prouincia ius habere prædicationis, scisciasti, an non, quam à decessore nostro habuisti concessam: Nos denique auxiliante Deo ea quæ tibi largitus est decessor & prædecessor noster, non minuimus, sed augemus, & non solùm Baioariam, sed & omnem Galliarum prouinciam, donec te diuina iusserit superesse Maiestas, nostra vice per prædicationem tibi iniunctam, quæ repereris contra Christianam religionem vel canonum instituta, spiritualiter studeas norma rectitudinis reformare. Dominus te incolumem custodiat, reuerendissime & sanctissime frater. Dat. Nonas Nouembris, Imperante pijssimo Aug. Artabasdo à Deo coronato magno Imperatore anno tertio, Patriciatus eius anno tertio: sed & Nicephoro magno Imperatore eius filio anno tertio, Indictione *vndecima.] hactenus Zacharias. D E

*decima.

XV. Hac eadem vndecima Indictione, contigit eumdem Zachariam Papam ad liberandos Rauennates proficisci ad Luithprandum Regem Longobardorum, eumque sibi in omnibus obsequentem reddere. Quòd enim bello ciuili flagraret Imperium Orientis, Luithprandus, qui viuente Leone Isaurico, cum ipso fœdus aduersus Romanos inierat, eo mortuo, Exarchatum Rauennæ tentauit, vt eum sibi subijceret: quod & fecisset, nisi Zacharias quam citissimè occurrisset. Ex his vide, quàm iniustæ sint querelæ Orientalium de Romano Pontifice, quòd exuerit Occidētali Imperio Orientales Imperatores. Quomodo autē ista se habuerint ab Anastasio sic accipe: Indictione vndecima, dum nimium opprimeret

ZACHARIAS PAPA RECVPERAT QVATVOR CIVITATES.

A primeret prædictus Rex prouinciam Rauennatium, fuissetq; præparatus ad motionem faciendam & obsidendam Rauennatium vrbem: cognoscens motionem eiusdem Regis Eutychius excellentissimus Patricius & Exarchus, vnà cum Ioanne Archiepiscopo Ecclesiæ Rauennatis atque vniuerso populo prædictæ ciuitatis, ac ciuitatum Pentapolis & Æmiliæ facta in scriptis obsecratione, miserunt sanctissimo domino Papæ, petentes vt pro eorum occurreret liberatione.

XVI. Qui missis legatione & muneribus ad obsecrandum Regem per Benedictum Episcopum & Vicedominum, atque Ambrosium primicerium Notariorum, petijt vt à motione cessaret, & Cesenatense Rauennatibus redderet castrum. Qui non consensit. Cuius cùm duram perseuerantiam conspiceret dictus sanctissimus vir, trophæo fidei munitus, relicta Romana Vrbe iam dicto Stephano Patricio & Duci ad gubernandum, non sicut mercenarius, sed sicut verè pastor ad oues quæ perierant redimendas concurrit. Cui obuiàm occurrit prænominatus excellentissimus Exarchus vsque ad basilicam beati Christophori, positam in loco qui vocatur Ad aquilam, quinquagesimo ferè milliario à Rauennatium vrbe. Egressi autem de Rauennatense ciuitate viri & mulieres diuersi sexus & ætatis, agentes gratias omnipotenti Deo, profusis lachrymis eumdem sanctissimum Pontificem susceperunt, clamantes & dicentes: Venit, venit Pater noster, qui suas reliquit oues, & ad nos perditos liberandos occurrit. B

ZACHARIAS VENIT RAVENNAM.

XVII. Ex eadem quoque Rauennatium vrbe Zacharias misit ad prænominatum Regem, Stephanum presbyterum & Ambrosium primicerium, annuntians ei suū aduentum. Qui viri in finibus Longobardorum ingressi ciuitatem, quæ vocatur Imola, & cognoscentes quòd * proditio meditabatur prædicto sancto viro, ne illuc ambularet, per epistolam scriptam per noctis silentium eidem nuntiauerunt. Quo cognito iam nominatus Pontifex, lucescente die sabbato, non mortis timore perterritus, sed Christi fretus auxilio, audacter egressus Rauennatium vrbe, & fines Longobardorum ingressus, sequipes factus est suis missis. Quos quidem præcedentes ante eum dictus Rex dolore perculsus suscipere noluit. Ipse verò summus Pontifex vigesima octaua die mensis Iunij ad Padum conuenit: vbi & ad suscipiendum eum ipse Rex suos misit Optimates, cum quibus Ticinum conueniens, vbi ipse residebat Rex, foras muros ciuitatis pertransiens ad orationes Nonæ, pro vigiliarum beati Apostolorum Principis Petri celebrandis Missarum solemniis, in basilicam eius, quæ vocatur Ad cælum aureum, perrexit: & pòst, expleta libatione, eamdem vrbem ingressus moratus est. C

* præpeditio

ZACHARIAS LABORAT PRO RAVENNATIBVS.

XVIII. Alio quoque die, pro ipsius Principis Apostolorum natali celebrando à prænominato Rege inuitatus, Missarum solemnia celebrauit, ibique mutuò inuicem salutantes, pariter susceperunt cibum, & sic in prænominatam ciuitatem regressi sunt. Quem sanctum virum sequenti die Rex per Optimates suos ad suum palatium properare inuitauit. Et ab eodem Rege honorificè nimis susceptus, salutaribus monitis eum allocutus est, obsecrans, ne amplius Rauennatium prouinciam per factam motionem opprimeret, sed magis ablatas ciuitates redonaret cum finibus, simul & castrum Cesenatense. Qui prædictus Rex post multam duritiam inclinatus est fines Rauennatium vrbis dilatare, sicut anteà detinebat, & duas partes territorij Cesenatensis ad partem Reipublicæ restituit; tertiam verò eius castri partem, inito constituto, vt vsque ad Kalendas Iulias cùm eius missi à Regia vrbe, *Constantinopoli videlicet*, reuersi sunt, idem castrum, & tertiam partem quam pro pignoris causa detinebat, * parti Reipublicæ restitueret. D

* patri

XIX. Post hæc idem Rex egressus de loco in locum, vsque ad Padum eidem sancto viro * coniuatus, deduxit illum. In quo loco, Vale faciens, condigna ordinatione ad repedandum absoluit, dans in obsequium eius Duces & primates suos, sed & alios viros, qui sæpè dicta Rauennatium territoria, & Cesenam redderent. Quod ita factum est. Deus enim mirabiliter Rauennatium & Pentapolensium populos ab oppressione & calamitate, qua detinebantur, liberauit, & saturati sunt frumento & vino. E

* comitatus

XX. Regressus autem in Vrbem Romanam cum omnibus qui secum erant, gratias agentes Deo, denuò natale beatorum Principum Apostolorum Petri & Pauli celebrauit cum omni populo Rauennatium & Romano, Deum orantes, vt ab insidiatore, & persecutore illo Luithprando Rege eos liberaret. Cuius preces Deus non despiciens, diuina clementia eumdem Regem ante constitutum de hac luce subtraxit, & omnis quieuit persecutio. Factumque est gaudium non solùm Romanis & Rauennatibus, sed etiam & genti

ITERVM NATALEM DIEM APOSTOLORVM CELEBRAT.

Longobardorum.] hæc Anastasius. Verùm Luithprandi Regis obitus non hoc anno, sed A
sequenti potiùs contigit.

XXI. ROMANA SYNODVS. Hoc eodem anno vbi à bellis cessatum est, indicta est Synodus à Zacharia Pontifice: quæ & celebrata est Romæ hoc eodem anno, inchoata iam à mense Septembri Indictione duodecima, cùm & Luithprandus ingrederetur annum sui regni trigesimum secundum, vt eiusdem Synodi Acta in fine ita declarant: Factum est hoc Concilium anno * secundo Artabasdi Imperatoris necnon Luithprandi Regis anno trigesimo secundo Indictione duodecima.] sed quod ad annum Artabasdi secundum, tertium, restituendum est, ex epistolis eiusdem Zachariæ hoc anno datis. Huic autem Synodo congregatæ Zacharias Papa obtulit quæ sequuntur à se anteà conscripta capitula his verbis.

* tertio

XII. † *Ex Bibliotheca Vaticana & aliis.* Zacharias † sanctissimus ac beatissimus Episcopus Sedis Apostolicæ, cum omnibus Epi- B
scopis, presbyteris, & diaconibus, Domino volente & auxiliante, ita decreuit qualiter singulis capitulis nunc subter declaratur.

Primum cap. Vt Episcopi cum mulieribus omnino non habitent, ne antiqui hostis fraude decipiantur. vt iuxta [a] Apostolicam vocem non vituperetur ministerium nostrum; quia scriptum est: [b] Si quis templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. Cauere nos oportet, fratres mei, ab illicitis, vt mundas valeamus ad Deum leuare manus. scriptum est enim [c]: Sancti estote, quoniam ego sanctus sum, dicit Dominus.

[a] 2. *Cor.* 6. [b] 1. *Cor.* 3. [c] *Leuit.* 11.

XXIII. *Cap ij.* Vt presbyteri vel diaconi subintroductas mulieres nullo modo secum audeant * habitare, nisi forsitan matrem suam, aut proximitatem * generis sibi habentes, quæ suspiciones effugiant, sicut in Synodo Nicæna continetur. Si quis verò præsumpserit præter statuta agere, sacerdotij sui priuetur honore.

* habere
* *al.* generationis.

XXIV. *Cap. iij. 21. q. 4. Episcopi cap. 3.* Vt Episcopus, presbyter, & diaconus sæcularia indumenta minimè vtantur, nisi vt con- C
decet tunica sacerdotali; sed nec dum ambulauerit in ciuitate, aut in via, aut in plateis, sine operimento præsumat ambulare, præter si in itinere longo ambulauerit. Quia sicut mulier [d] orans in Ecclesia non velato capite, deturpat caput suum, iuxta [d] Apostoli vocem; ita sacerdos sine operimento deturpat suum sacerdotium. Nam si temerè præsumpserit contra statuta agere, communione priuetur, donec quæ statuta sunt adimplere maturet.

[d] 1. *Cor.* 11.

XXV. *Cap iiij. Dist. 93.* Vt iuxta sanctorum Patrum & canonum statuta, omnes Episcopi qui huius Apostolicæ Sedis ordinationi subiacebunt, qui propinqui sunt, annuè Id. mensis Maij sanctorum Principum Apostolorum Petri & Pauli Liminibus præsententur, omni occasione sepositа. Qui verò de longinquo, iuxta chirographum suum impleant. Nam qui huius constitutionis contemptor extiterit, præter si ægritudine valida fuerit detentus, sciat se canonibus subiacere. D

XXVI. *Cap. v. Viden. Concil. Gregorij II.* Vt presbyteram, diaconam, nonnam, aut monacham, vel etiam spiritualem commatrem nullus sibi præsumat nefario coniugio copulare. Nam qui huiusmodi opus * penetrauerit, sciat se anathematis vinculo esse obligatum, & Dei iudicio condemnatum, atque à sacro corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi alienum. Statuentes Apostolica censura, vt quicumque sacerdotum eos communicare præsumpserit, eorum consortio condemnatus sacerdotij sui honore priuetur. Si autem sic qui coniuncti sunt admoniti declinauerint, & ab alterutrum fuerint diuisi, pœnitentiæ submittantur, vt sacerdos loci prouiderit.

* perpetrauerit.

XXVII. *Cap vi.* Vt consobrinam, neptem, nouercam, fratris vxorem, vel etiam de propria cognatione
nullus præsumat in coniugio copulare, quia scriptum est in lege Domini: [c] Turpitudinem
vxoris patris, vxoris fratris, atque sororis tuæ non reuelabis: turpitudo enim tua est. Et si E
ab Hebraico populo ante Incarnationem vnigeniti Filij sui hęc seruanda mandauit: quanto ampliùs nos, qui Christianæ religionis documenta tenemus, ab illicitis connubiis * obseruare debemus, ne demersi in voragine, ignis æterni concrememur incendio. Si quis verò in hoc nefario coniugio conuenerit, & in eo permanserit, sciat se auctoritate Apostolica anathematis * vinculo esse innodatum. Et nullus sacerdos illi tribuat communionem, vt in superiori capitulo continetur. Et si inclinatus diuisusque fuerit ab illicita copula, pœnitentiæ subdatur, vt sacerdos loci considerauerit.

[c] *Leuit.* 18. *Vide synod. Eugen. 2. & Leon. 4. ca. 38 Iuo par. 9. 21.*

* abstinere
* *al.* vinculis

XXVIII. *Cap. vij. Concil. Greg. 2. Ibid. Cap. viij.* Si quis temerario ausu præsumpserit virginem aut viduam furari in vxorem, præter si
desponsatam habuerit, anathema sit.

Vt nullus clericus aut monachus comam laxare præsumat. Si quis clericus aut monachus comam laxare præsumpserit, anathema sit.

Vt

A Vt nullus Kalendas Ianuarias, & broma colere præsumpserit, aut mensas cum dapibus in domibus præparare, aut per vicos & plateas cantationes & choros ducere, quod maxima iniquitas est coram Deo, anathema sit. *Cap. ix. 26. q. 7. Si quis Kalend. Vtdend. Synod. 6. ca. 62.*

Si quis Christianus filiam suam Iudæo in coniugio copulare præsumpserit, nisi perfectè XXIX.
crediderit Christo & baptizatus fuerit; vel seruum aut ancillam eidem Iudæo Christianus venumdare præsumpserit, & si vidua Christiana Iudæum duxerit virum, vel consentientibus ei, anathema sit. *Veron. par. 14 Cap. x.*

In multis Conciliis hoc statutum est, etiam & nunc confirmatum est à vestra prudentia, sanctissimi fratres, vt primi, quarti, septimi, & decimi mensis horum sacerdotum debeant fieri ordinationes. Aliqui enim ex nostris per incuriam, ignorantes annorum seriem illicitam fecerunt ordinationem. Sed dum nostris insonuisset auribus, canonicam *Cap. xi. Institum est canone 44. Concil. Carthag. 3.*

B susceperunt disciplinam, pro quo omnibus Apostolica auctoritate interdico. * At qui nostrunt canonum seriem obseruent, & qui nesciunt meditentur, ne dum fuerint lapsi, canonicæ succumbant sententiæ. Sed & hoc interdicimus, vt nullus Episcoporum audeat, iuxta sanctorum canonum instituta quemlibet clericum bigamum, aut qui viduam duxerit vxorem, ad sacros ordines promouere, aut alterius ciuitatis clericum sine dimissorijs sui Episcopi suscipere, vel ordinare, neque eum vsurpet, nisi Episcopus eius precibus exoratus concedere voluerit, quia hoc sancti Patres statuerunt. Si quis verò præsumpserit, canonicas damnationes sentiat. * Et qui

De presbyteris, diaconibus, seu clericis qui inter se causam habuerint, nullo modo præ- XXX.
sumant publicis auctoribus interpellationem facere, nisi suo Episcopo. Et si forsitan * Epi- *Cap. xij.*
scopus contra eum habuerit, ad vicinum Episcopum confugium faciat, iuxta canonum * Episcopum contrarium
C statuta: & si minimè conuenerit vt decidatur inter eos intentio, apud Apostolicam veniat Sedem. Si quis præter statuta agere præsumpserit, gradus sui honore priuetur, & ab Ecclesia pellatur * domusque causa susceperit finem. * dum vsque

Vt nullus Episcopus, presbyter, aut diaconus ad celebrandum Missarum solemnia præ- XXXI.
sumat cum baculo introire, aut velato capite altario Dei assistere, quoniam & Apostolus prohibet viros velato capite orare in Ecclesia: & si temerè præsumpserit communione priuetur. *Veron. p. 14. Cap. xiij. De cons. dist. 1. cap nullus.*

Vt Episcopus aut presbyter, dum ingressus fuerit ad Missarum solemnia celebran- *Cap. xiiij.*
da, nullo modo audeat * data oratione recedere, vt ab alio Episcopo aut presbytero * dicta
suppleantur Missarum solemnia: sed qui initium ponit, suppleat vsque ad finem. Quia scriptum est: [a] Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Si quis verò præsumpse- [a] *Mat.* 20.
D rit præter quod posuimus agere, à sacro corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi sit suspensus.

Scripsimus de gradibus cognationum, vel quomodo debeant quilibet amodò, & dein- XXXII.
ceps legitimo coniugio copulari. Et quia diuina clementia nos congregauit in vnum, vt ea quæ necessaria sunt pro salute animarum, capitula vobis ea, quæ sæpius scripta sunt, enarrare studui, ad memoriam vobis quippe reducens, quòd beatæ memoriæ præcessor noster Gregorius, huius Apostolicæ Sedis iunior PP. propter aliquas illicitias coniunctiones, quæ fiebant per hanc Italiam, seu Longobardorum prouinciam, vel in aliis locis, aggregato sacerdotali collegio promulgata sententia, anathematis vinculo obligauit. Sed dum cerno adhuc populos in eodem errore persistere (quod ingemiscens dico) quoniam Christianorum animæ dum diabolica fraude decipiuntur, timeo, ne nos qui rectores animarum vocamur, si earum salutem prouidere negleximus, à iusto iudice pro illis torqueamur. Sed
E neque hoc silendum est, quod in Germaniæ partibus ita diu vulgatum est, quod quidem *Iuo p. 9. c. 20.*
in Archiuo nostræ sanctæ Ecclesiæ scriptum minimè reperimus, ipsis tamen asserentibus hominibus de Germaniæ partibus didicimus, quòd beatæ recordationis S. Gregorius Papa, dum eos ad religionem Christianitatis diuina gratia illustraret, licentiam illis dedisset in quarta se copulare generatione, † *quod quidem Christianis licitum non est, dum vsque se cognouerint*, sed dum rudes erant & inuitandi ad fidem, quamquam minimè scriptum, vt dictum est, reperimus, credere non ambigimus: Deo autem largiente, qui [b] illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, præteritis annis litteras miserunt Archiepiscopi & Reges prouinciæ illius, petentes Apostolica præcepta, qualiter liceat eis coniugia copulare, & quomodo debeant obseruare. Quibus quantum Dominus dare dignatus est, admonitionis præcepta direximus. sed neque hoc silendum est peruenisse ad nos (quod

† *Hæc desunt in originali, sunt in collectione Iuonis, idq; notatum ad marginē.*

[b] *Ioan.* 1.

(quod cum grandi triſtitia animi dico) per diuerſa loca huius Italiæ, & Longobardorum partes, ſacerdotes cum ſanctimonialibus feminis, id eſt, monachis habitare. Quod nefarium eſt dicere vel audire contra canones * eſſe ſancita. A

* & decreta XXXIII.

Vbi enim talis fuerit commorantium habitatio, antiqui hoſtis ſtimuli non deſunt: vnde omnino cauendum & vitandũ eſt, fratres mei, ne fallant, & impleatur in eis Prophetæ dictum *: Sacerdotes eius contaminant ſancta, & reprobant legem. Quod & alius prophe-

a *Sophon.* 3. b *Mala.* 1. ta increpat dicens: b Vos ſacerdotes qui fallitis nomen meũ, & dixiſtis in qua re fefellimus nomen tuum? Quibus * reſpondendum eſt: offerentes ad altare meum panem pollutum. Non eſt mihi voluntas in vobis dicit Dominus omnipotens, & ſacrificium non accipiam de manibus veſtris. Pro quo timeo, dilecti mei, ne nobis in capite poſitis, ſi neglexerimus,

* *al.* reſponſum eſt

c *Ezech.* 34. illud contingat quod Dominus per Prophetam dicit c: Ideò paſtores audite verbum Domini. Ecce lac deuoratis, & lanis eorum cooperitis vos, & quod craſſum eſt iugulaſtis, & oues meas diſperſiſtis. Quod infirmum erat non confirmaſtis, in eo quod malè habebat non curaſtis, & contritum non alligaſtis, & quod errabat non conuertiſtis, & quod perierat non requiſiſtis, & diſperſæ ſunt oues meæ, eo quòd non ſint paſtores: & factæ ſunt in deuorationem omnibus beſtiis agri, nec erat qui requireret, neque qui reuocaret. Propterea oportet nos ſolicitos eſſe, vt credito miniſterio cùm venerit Dominus, qui talentum nobis ad tempus credidit, duplum illi apportemus lucrum, vt & ipſe in bonis ſuis nos reſpiciat: quia ſcriptum eſt d: Beatus ſeruus ille, quem cùm venerit Dominus inuenerit ſic facientem.] Hucuſque Zachariæ Papæ capitula ſiue decreta, vel dixeris canones, quos congregatæ ad hoc Synodo cognoſcendos obtulit: de qua Synodo iſta leguntur, ſed mendoſiſſimè in omnibus quæ vidimus exemplaribus. B

d *Matth.* 24

XXXIV. Præſidente ſanctiſſimo ac ter beatiſſimo Zacharia Papa in baſilica beati Apoſtolorum Principis Petri ante Confeſſionem, pro ſupra memoratis capitulis declarandis vnà cum Epiſcopis ſanctiſſimis, quorum nomina ſubter adnectimus, ad hæc capitula pertractanda, conſidentibus, ſicut dictum eſt, ſanctiſſimis Epiſcopis, Ioanne Segnenſi, Sabatio Alatrenſi, C

* Gaudentio *al.* Gratioſo *al.* Luceria * Haudentio Peruſino, Arcadio Cluſino, Mauritio Hortano, Ioanne Fallaritano, Thoma Florentino, Gaudioſo Bladero, Petro Eſino, * Hirtioſo Sutrino, Andrea Piſaurenſi, Marco * Lucerino, Lando Conſelino, Pelagio Coſentino, Aufredo Tarentino, Munualdo ... Niceta Gabinate, Vitaliano Auximenſi, * Theophanio Siluæ candidæ, Martino Verulano, * Venantio Præneſtino, Agnello Ariminenſi, * Armato Fanenſi, Ioanne Polimartienſi, Benedicto Numentano, Ioanne Nepeſino, Griſo Trebiano, Anderamo Biſuntiano, Cæſareo Beneuentano, Ambroſio Anagnino, Theodoro Capuano, Amantio * Niciano, Theodoro Oſtiæ, Gregorio Orbeuetano, Groſſo Senenſi, * Iffo Sabinenſi, Tiburtino Albano, Gratioſo Villeterno Anconitano, Gregorio Portuenſi, Tudertino ..... & venerabilibus preſbyteris, Ioanne Archipreſbytero, Gregorio, Stephano, alio Stephano Dominico, Theodoro, Anaſtaſio, Andrea, Petro Iordane, Leone, item Leone, Gregorio, Euſtachio, Anaſtaſio, Georgio, Ioanne, Sergio, Theophanio, Procopio, Gaudentio, Epiphanio. Aſtantibus quoque Theophylacto, Arcidio, Gemmulo, Theodoro, Stephano, & Paulo diaconibus, vel cuncto clero Eccleſiæ ſanctæ.

* Nucerino * Toriſſo * Epiphanio * Valentio * Amato

D

XXXV. Zacharias ſanctiſſimus ac beatiſſimus Papa dixit.

Sanctorum probabilium Patrum exempla nos prouocant, quæ ad firmitatem Orthodoxæ Fidei & ſtatus ſanctæ Catholicæ atque Apoſtolicæ Dei Eccleſiæ, ſeu Chriſtianæ religionis decreuerunt documenta proſequi, & vt verè ſpeculatores animarum à Deo conſtituti * curam Dominici gregis habere, vt iam & à torpentibus & illicitis cauſis, iuxta egregij Apoſtoli e vocem, monendo, arguendo, & increpando, ſubiectorum animas, à fauce deceptoris, & antiqui hoſtis humani generis ſeruatas, valeamus reuelata facie f gloriam Dei ſpeculari ac dicere: Ecce nos & pueri quos dediſti nobis, non perdidimus ex eis quemquam: ita vt & nos vnuſquiſque mereamur audire deſiderabilem Domini vocem dicentis: g Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui. Sanctiſſimi Epiſcopi & venerabiles preſbyteri & diaconi omnes reſponderunt: Spiritus ſancti gratia diffuſa, cor Apoſtolatus veſtri ſuccenſum eſt, vt noſtrarum ſimul & ſubiectorum animarum diuino ardore & zelo conſtantiæ prouideat; * quæ quantum aſſiduæ magiſtræ & dominæ noſtræ Apoſtolicæ Sedis præſentamur, * tantum ampliùs docemur nobis à Deo creditis eſſe plebibus quæ neceſſaria ſunt ad regendam plebem Dei educatis. Animarum lucra ſectemur, & quia

* *al* corã dominicum gregem

e 2. *Tim.* 4. f *Heb.* 2.

g *Mat.* 25. *Ex Concil. Gregory 11.*

* ea quãto * tanto

E

à pia

A à pia conſideratione benè prouiſum eſt, quæ à veſtro ſancto Apoſtolatu decreta ſunt capitula cum præmiſſis, nobis lectione pandantur, vt antidoto ſalutari morbus à grege Domini * compellatur, ne deinceps quiſque Romanus aut Longobardus vel cuiuſcumque gentis qui * in te baptizati ſunt attentare præſumat, vt non * ante iniquitatis pondere oppreſſus cum diabolo & angelis eius pereat. Placeat potiùs vt illicita vitentur, & funditus euellantur.] ſicque recitata ſunt ſuperiùs ſcripta capitula atque probata: in fine autem iſta leguntur: Factum eſt hoc Concilium anno * ſecundo Artabaſdi Imperatoris, nec non & Luithprandi Regis anno trigeſimo ſecundo, Indictione duodecima, FELICITER.]

* expellatur, * inter baptizatos * tantæ

Sed iam ad res Orientales veniamus. hoc ipſo anno qui tertius numeratur Conſtantini Imperatoris, menſe Septembris, quo duodecima Indictio incipit, idem Conſtantinus valido exercitu comparato Conſtantinopolim obſidet, cùm ciues magnopere laborarent an-

XXXVI. CONSTANTINVS EXPVGNAT CONSTANTINOPOLIM

B noná; qui autem miſſi ſunt frumentatum Anaſtaſius à ſecretis & Artabaſdus Comes Domeſticorum, à Claſſe Conſtantini comprehenſi, ab eodem iuſſi ſunt excæcari. Poſt hæc egreſſus exercitus Artabaſdi Imperatoris, conſerens manus cum militibus Conſtantini, ſuperatus eſt atque fugatus. creſcente penuria coactus eſt ipſe obſeſſis ciuibus vrbis aperire portas, ijs qui imbelles erant egredientibus, vt quiſque ſuæ vitæ conſuleret. egreſſi ſunt plures indumento muliebri & monaſtico induti habitu, quod iis pateret egreſſus.

Quarto verò Nonas Nouembris, vrgens Conſtantinus vrbem, poſt meridiem in eam ingreſſus eſt, & fugiens Artabaſdus cum filijs duobus captus eſt, moxq; ambo priuati oculis. Bagranus Patricius qui opem tulerat Artabaſdo fuit capite amputatus, & honeſto loco ſepultus. poſt triginta annos ab eius vxore effodi oſſa præcepit, & proiici cum biothanatis, iis ſcilicet, qui violenta abrepti morte eſſent. habet iſta omnia pluribus narrata

XXXVII. CONSTANTINVS POTITVR VRBE CONSTANTINOP.

C Theophanes, qui & de eius immanitate iſta ſubiungit:

Multos autem & alios ex primoribus, qui auxiliati fuerant Artabaſdo, peremit: innumerabiles oculis, & alios manibus, ſeu pedibus ablatos debilitauit. Præcepit autem externis militibus qui ſecum ingreſſi ſunt, introire domos, rapere familiares ciuium res.

XXXVIII. CRVDELITAS CONSTANTINI IMP.

Multa quoque & alia, quin & innumera mala vrbi monſtrauit. Cumque Hippodromium celebraret, *equeſtres ludos ſcilicet*, introduxit Artabaſdum vnà cum filijs eius & amicis ligatum per Dippium, ſimul cum Anaſtaſio falſi nominis Patriarcha verberato publicè, & in aſino verſo vultu pendente: quos omnes per Dippium in Circum oſtentauit.] ita accidit, ſicut ipſi prædixerat (vt ſuperiùs dictum eſt) ſanctus Germanus Conſtantinopolitanus Epiſcopus. hæc eadem narrat Zonaras, alijque Græcorum hiſtoricorum, qui pariter teſtantur ab eodem Imperatore ipſum Anaſtaſium adeò inſigniter ignominia affectum, in thronum rurſum reſtitutum, quòd non eſſet facile reperire alium, qui eum æquaret impietate.

D

XXXIX. QVID CONSEQVATVR ZACHARIAS PAPA A CONSTANTINO IMP.

Quòd autem idem Conſtantinus accepiſſet res benè geſtas à Zacharia Romano Pontifice pro Rauennæ Exarchatu, quem liberaſſet (vt dictum eſt) à Luithprando Rege Longobardorum, quo eum demereret magis, contineretque in officio, quæ erant iuris Imperij prædia quædam donauit Romanæ Eccleſiæ, hac ſaltem ex parte ei placere deſiderans, qui ob hæreſin omnino ſciret ſe illi diſplicere. Scribit iſta Anaſtaſius verbis iſtis: Hic beatiſſimus vir, *Zacharias videlicet*, iuxta ritum Eccleſiaſticum, *vbi creatus eſt Pontifex*, fidei ſuæ ſponſionis Orthodoxæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ miſit Synodicam, ſimulq; aliam ſuggeſtionem dirigens Conſtantino Principi. Et pergentibus Apoſtolicæ Sedis Reſponſalibus ad regiam vrbem, inuenere intra palatium regiæ poteſtatis inuaſorem quemdam &

E rebellem (Artabaſdũ nomine.) & poſt alia de reſtitutione Cõſtantini locutus, hæc ſubdit:

XL. CONSTANTINVS ABSTINET A PERSECVTIONE.

Poſt hæc verò, *vbi ſcilicet Conſtantinus Conſtantinopolitana vrbe potitus eſſet*, requirens Miſſum, *Apocryſiarium ſcilicet* Apoſtolicæ Sedis, quem ibidem perturbationis temporibus contigerat adueniſſe, eumque repertum ad Sedem Apoſtolicam abſoluit, & iuxta quod beatiſſimus Pontifex poſtulauerat, donationẽ in ſcriptis de duabus maſſis, quæ Nymphas & Nornias appellantur, iuris exiſtentibus Reipublicæ, eidem ſanctiſſimo Papæ, ſanctæque Romanæ Eccleſiæ iure perpetuo direxit poſſidendas.] hæc Anaſtaſius de rebus geſtis cum Copronymo, qui quòd eſſet hæreticus, venenum, vt ſerpens, in cauda continebat, ſuo tempore euomendum; intentus enim ad ſtabiliendum Imperium interea, nulli fidei cauſa negotium faceſſebat. Ceterùm Zachariam Pontificem ſæpiùs interpellaſſe Conſtantinum Imperatorem, vt eum ab hæreſi reuocaret, teſtatur Hadrianus Papa a in epiſtola ad Conſtantinum & Irenem.

a *In Concil. Nicæn. 2. act. 2.*

I. CHRISTI Redemptoris anno septingentesimo quadragesimo quarto, Indictione duodecima, Constantinus Copronymus Imperator iam in Imperium restitutus, fine imposito bello ciuili, vt sedem Imperij, è qua diuulsus fuerat, sibi magis stabiliret, operam dedit, concilians sibi populum quem nimia sæuitia admodum exterruerat.

II. THEOPHYLACTVS EPISC. ANTIOCH. Quo pariter anno (inquit Theophanes) defuncto Stephano Episcopo Antiocheno, vbi sedisset annos duos, permisit Princeps Sarracenorum consecrari Theophylactum Edessenum in locum eius, virum magnæ virtutis, diuinis charismatibus fulgentem.] hæc de his quæ spectant ad res Orientalis Ecclesiæ. Res autem Germanorum sic se habent. B

III. CORRIGENDVS BONIFACIVS PER ROM. PONT. [a] *Zachar. ep. 4. tom. 2. ep. Rom. Pontif. & in vita S. Bonifac. lib. 2. cap. 3.* Hoc item anno Virgilius atque Sidonius viri religiosi, qui & ipsi Dei nutu, propagandi Euangelij causa venerant in Baioariam (ex Hibernia verò Virgilius, Sidonius vnde, nescimus) Bonifacio noti, cuius & subditi erant disciplinæ, cùm oborta aliquando occasione, opus esset contradicere eidem Bonifacio, veritate cogente, dum ipsi videretur esse rebaptizandos, quos minister forma solita, sed vitiata Latinitate baptizasset: modestiæ consulentes, maluerunt eum monendum esse per Romanum Pontificem, quàm vrgere publica disputatione coram Ecclesia. Quamobrem de his scripsere ad Zachariam Papam. Qui acceptis litteris, ad Bonifacium ista conscripsit [a]:

IV. Reuerendissimo ac sanctissimo fratri Bonifacio Coëpiscopo Zacharias seruus seruorum Dei. C

Virgilius & Sidonius viri religiosi apud Baioariorum prouinciam degentes, suis apud nos litteris vsi sunt, per quas intimauerunt, quòd tua reuerenda fraternitas eis iniungeret, Christianos denuò baptizare. Quod audientes, nimis fuimus conturbati, & in admirationem quam dam incidimus, si habetur, vt dictum est. Retulerunt quippe, quòd fuerit in eadem prouincia sacerdos, qui Latinam linguam penitus ignorabat, & dum baptizaret, nesciens Latini eloquij, infringens linguam diceret: Baptizo te in nomine Patria & Filia & Spiritua sancta. Et per hoc tua reuerenda fraternitas considerauit rebaptizare. Sed sanctissime frater, si ille qui baptizauit, non errorem introducens ac hæresim, sed pro sola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam, vt suprà fati sumus, baptizans dixisset: non possumus consentire, vt denuò baptizentur: quia (quod benè tua compertum habet sancta fraternitas) quicumque baptizatus fuerit ab hæreticis in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, nullo modo rebaptizari debeat, sed per solam manus impositionem purgari debeat. Nam, sanctissime frater, si ita est, vt nobis relatum est, non ampliùs à te illis prædicentur huiusmodi, sed vt Patres sancti docent & prædicant, tua sanctitas studeat conseruare. Deus te incolumem custodiat, reuerendissime frater. Data Kalendis Iulij, imperante domino piissimo Augusto Constantino à Deo coronato magno Imperatore anno vigesimo sexto, Imperij eius anno quarto, Indictione duodecima. D

DE NON ITERANDO BAPTISMO EX FALSA LATINITATE.

V. His acceptis litteris Bonifacius, vt pacis filius, tamquam diuino oraculo, Apostolicæ Sedis sententiæ acquieuit; ita vt de eadem controuersia nullum ampliùs reperiatur factum verbum. Sed quomodo post hæc inter eosdem viros sanctissimos, qui excellentia meritorum videbantur esse columnæ, nisus est diabolus in damnum nouellæ coalescentis Ecclesiæ concitare discordias; & quomodo eædem Dei benignitate fuerunt citò conuulsæ: suo loco dicemus. Inter hæc autem cùm idem Bonifacius proditione domestici serui apud Pipinum Regem calumniis se oppressum sciuisset: ad eumdem Regem has litteras dedit: E

VI. BONIFACII EPIST. AD PIPINVM REGEM. Domino excellentissimo Pipino Regi Francorũ Bonifacius Episc. in Domino salutem.

Celsitudini vestræ clementiæ magnas gratias agimus, & Dominum Iesum Christum precantes, vt vobis in Regno cælorum æternam mercedem retribuat, eo quòd petitiones nostras clementer exaudire dignati estis, & senectutem meam, atque infirmitatem consolari. Nunc autem, glorioſe fili, cognoscas, quia per misericordiam Dei credo, quod possum in vestro seruitio iterùm esse. Propterea petimus vos, vt nobis indicetis si ad Placitum istum debeamus venire, vt vestram voluntatem perficiamus. Quidam seruus Ecclesiæ nostræ & ipse mendacissimus, qui nos arte fugiebat, Ansfridus nomine, veniens ad nos cum indiculo vestro, rogans vt ei iustitiam faceremus: misimus illum ad vos cum ipsis litteris

A teris cum Misso nostro, vt cognoscatis quàm mentitus est vobis, petentes vt nos pro mercede vestra defendatis contra tales falsarios, & eorum mendaciis non credatis. Valete in Domino semper.] hactenus litteræ Bonifacij ad Pipinum, qui solicitè curans res, quæ ad Francorum Ecclesias spectant, hoc eodem anno litteras dedit, atque legationem misit per Eobanum presbyterum ad Zachariam Romanum Pontificem, vt ipsum de multis quæ ad disciplinam Ecclesiasticam spectarent, consuleret, idque etiam nomine Episcoporum & aliorum eiusdem regni Francorum Christianæ legis cultorum Principum.

VII. Non defuit sanctissimus Pontifex eisdem in omnibus satisfacere. Quamobrem rescripsit ad Pipinum, atque Episcopos, Abbates, & alias Francorum sublimiores potestates epistolam, vigintiseptem capita responsionum continentem, quam numquam hactenus editam, ob scribentis & ad quem scripsit insignes personas, hîc cudendam curauimus. sic

B se habet [a]: [a] *Ex Bibl. Vatic. script. Cod. Concil.*

Domino excellentissimo atque Christianissimo Pipino Maioridomus, seu dilectissimis nobis vniuersis Episcopis Ecclesiarum, & religiosis Abbatibus, atque cunctis Deum timentibus Principibus in regione Francorum constitutis, Zacharias Episcopus sanctæ Dei Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ Romanæ in Domino salutem.

VIII. EPISTOLA ZACHARIAE PAPAE AD PIPINVM REGEM ET EPISCOPOS. Gratia vobis & pax à Deo Patre omnipotẽte, & Domino Iesu Christo, vnico Filio eius, & à Spiritu sancto ministretur. Gaudio magno gaudemus in Domino, addiscentes per relationem sublimissimi atque à Deo seruati prædilecti filij nostri Pipini, vestram omnium bonam conuersationem: & quod vt in bonis & Deo placitis dispositionibus vnanimes, atque cooperatores estis: ita & Ecclesiæ Dei venerabilia loca per vniuersam vestram prouinciam sita, atque eorum præsules, sacerdotes & religiosos Abbates, vt condecet, in sancto

C habitu & conuersatione sacerdotali conseruetis, vacantes orationibus, insistentes precibus ad implorandam diuinam potentiam, & cælitus victoriam tribuendam aduersus paganas & infideles gentes propugnatoribus vestris.

IX. Etenim vobis in vera confessione, & simplici corde ad Deum accedentibus, sicut Moyses [b] ille amicus Dei orando pugnabat, & Ionathas [c] cum populo Israël bella Domini præliando vincebat: ita & vos agere oportet, charissimi mihi, vt fitis adiutores populo vestro orando, & bonis actibus inhærendo, declinantes à curis, & negotiis sæcularibus. Scriptum est enim: Vacate [d] & videte quoniam suauis est Dominus. Et iterùm: [e] Accedite ad eum, & illuminamini, & vultus vestri non erubescant. Principes & sæculares homines, atque bellatores conuenit curam habere & solicitudinem contra inimicorum astutiam, & prouinciæ defensionem. Præsulibus verò, sacerdotibus, atque Dei seruis pertinet salutaribus consiliis atque orationibus vacare, vt vobis orantibus, & illis bellantibus, Deo præstante, prouincia salua persistat, fiatque vobis in salutem, laudem, & mercedem perpetuam. Ex hoc quippe præsulatus vester apparebit in sanctitate, & principatus dilecti filij nostri Pipini approbabitur per subiectorum potestatem, & bonum dispositum. [b] *Exod. 17.* [c] *1. Reg. 14.* [d] *Psal. 45.* [e] *Psal. 33.*

D

X. Itaque vt flagitauit à nobis cum vestro consultu superiùs effatus filius noster Pipinus, vt de omnibus capitulis quibus innotuit, responsum demus: in quantum Domino dante valemus: de vnoquoque capitulo inferiùs conscriptum, iuxta quod à sanctis Patribus traditum habemus, & sacrorum canonum sanxit auctoritas: etiam nos quod, Deo inspirante, Apostolica auctoritate decernere potuimus, mandauimus in responsis.

XI. Primum capitulum. Quomodo honorari debeat Metropolitanus Episcopus coram Episcopis, & parochialibus presbyteris, in Canone sanctorum Apostolorum, capitulo

E xxxv. scriptum est: Episcopos gentium singularum scire conuenit, quis inter eos primus habeatur, quem velut caput existiment, nihil ampliùs præter eius conscientiam gerant: cùm illi soli singula quæ parochiæ propria, & villis quæ sub ea sunt, competant. Sed nec ille præter omnium conscientiam faciat aliquid. Sic enim vnanimitas erit, & glorificabitur Deus per Christum in Spiritu sancto. Item in canone Concilij Antiocheni, capitulo ix. continetur ita: Per singulas regiones Episcopos conuenit nosse, Metropolitanum Episcopum totius prouinciæ solicitudinem gerere: propter quod ad Metropolim omnes vndique, qui negotia videntur habere, concurrent: vnde placuit eum & honore præcellere, & nihil præter eum ceteros Episcopos agere, secundùm antiquam à Patribus regulam constitutam, nisi ea tantùm quæ ad suam diœcesim pertinent: possessionesque subiectas. Vnusquisque enim Episcopus habeat suæ parochiæ potestatem, vt regat iuxta reuerentiam singulis competentem: & prouidentiam gerat omnis possessionis, quæ sub ea est potestate.

Item vt presbyteros & diaconos ordinet, & singula suo iudicio comprehendat. Ampliùs autem nihil agere præter Antistitem Metropolitanum tentet: nec Metropolitanus aliquid gerat sine ceterorum sacerdotum consilio, item ex libro Decretorum beati Leonis Papæ capitulo xxxij. continetur. Igitur secundùm sanctorum Patrum canones Spiritu Dei conditos & totius mundi reuerentia consecratos, Metropolitanos singularum prouinciarum Episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuæ curâ prætenditur, ius traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus, ita vt à regulis præstitutis nulla aut negligentia aut præsumptione discedant, aut in habitu, aut incessu sanctitatis. Nam & nos ab Apostolica auctoritate subiungimus, vt Episcopus iuxta dignitatem suam indumentis vtatur. Simili modo & presbyteri Cardinales, & qui in monastica vita velle habeant * viuendi, plebi quidem sibi subiectæ, præclariori veste induti, debitum prædicationis persoluant: & in secreto propositum seruent sui cordis, vt qui videt in abscondito Deus reddat illis in palàm. Scriptum quippe est: [a] Quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini. Non enim nos honor commendat vestium, sed splendor animarum.

[a] *Psal.* 4.

XII. Monachi verò laneo indumento, iuxta normam & regulam monasticæ disciplinæ, atq; traditionem sanctorum probabilium Patrum, sine intermissione vtantur. Sic enim abrenuntiantes ea quæ sæculi sunt, tota se Deo intentione contulerunt, de omnibus illicitis debent abstinere: vt quâtum corpore suo sustinuerint laborem, tantum remunerationis præmium à Deo percipere mereantur. Apostolis [b] quippe diuinum datum est mandatú, duas tunicas non habendi. Tunicas dixit itaque, laneas, non lineas. Qui ergo obedierit Dominico præcepto, bonis actibus inhærens, habebit vitam æternam. Item ex canone Antiocheni Concilij capitulo decimo, de his qui vocantur Chorepiscopi, decretum est: Qui in vicis vel possessionibus Chorepiscopi nominantur, quamuis manus impositionem Episcoporum perceperint, & vt Episcopi consecrati sint: tamen sanctæ Synodo placuit, vt modum proprium cognoscant, & gubernent subiectas sibi Ecclesias, earumque moderamine curaque contenti sunt. Ordinent etiam lectores, & subdiaconos, atque exorcistas, quibus promotiones istæ sufficiant. Nec presbyterum verò, nec diaconum audeant ordinare, præter ciuitatis Episcopum, cui ipse cum possessione addictus est. Si quis autẽ transgredi statuta tentauerit, depositus quo vtebatur honore priuetur. Chorepiscopum verò ciuitatis Episcopus ordinet, cui ille subiectus est.

[b] *Mat.* 10.

XIII. Secundo capitulo de Episcopis, presbyteris, & diaconis damnatis, quòd pristinum officium vsurpare non debeant, ex libro canonum sanctorum Apostolorum capitulo xxix. dictum est: Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus depositus iustè super certis criminibus, ausus fuerit attrectare ministerium dudum sibi commissum, hic ab Ecclesia penitus abscindatur.

XIIII. Tertium capitulum, de presbyteris superuenientibus, ex Concilio Carthaginensi, capite vndecimo: Si quis presbyter contra Episcopum suum inflatus schisma fecerit, anathema sit. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Anathema sit. Si quis presbyter à Præposito suo correptus fuerit, debet vtique apud vicinos Episcopos conqueri, vt ab ipsis eius causa possit audiri, ac per ipsos suo Episcopo reconciliari. Quod nisi fecerit, sed superbia (quod absit) inflatus secernendo se ab Episcopi sui communione subduxerit, ac separatim cum aliquibus faciens sacrificium Deo obtulerit, anathema habeatur, & locum amittat. Si querimoniam iustam aduersus Episcopum non habuerit, inquirendum erit.

XV. Quartum capitulum. De presbyteris agrorum, quam obedientiam debeant exhibere Episcopis, & presbyteris Cardinalibus, ex Concilio Neocæsariensi capitulo xiij. ita continetur: Presbyteri ruris in Ecclesia, ciuitatis Episcopo præsente, vel presbyteris vrbis ipsius, offerre non possunt, nec panem sanctificatum dare, calicemque porrigere. Si verò absentes fuerint, & ad dandum orationem vocentur, soli dare debebunt. Chorepiscopi quoque ad exemplum & formam septuaginta videntur esse, vt quod ministrauerint, propter studium quod erga pauperes exhibent, honorentur.

XVI. Quintum capitulum de monachis, id est, ancillis Dei, de quibus flagitatum, si liceat eas * ante ad Missarum solemnia, aut Sabbato sancto publicè Lectiones legere, & ad Missas psallere, aut Alleluia, vel Responsorium. De his in Decretorum libro beati Gelasij Papæ capitulo xxxij. destinatum est, quòd nefas sit, feminas sacris altaribus ministrare, vel aliquid ex his quæ virorum sunt officiis deputata præsumere. Nihilominùs impatienter audiui-

audiuimus, tantum sacrarum rerum subiisse despectum, vt feminæ sacris altaribus ministrare firmentur, cunctaque quæ non nisi virorum famulatui deputata, sexum cui nõ competit, exhibere: nisi quòd omnium delictorum, quæ sigillatim perstrinximus, noxiorum reatus omnis & crimen eos respicit sacerdotes, qui vel ista committunt, vel committentes minimè publicando prauis excessibus se fauere significant.

Sextum capitulum, de viduis, si possint in propriis habitaculis suis saluare animas. Item ex eodem libro capitulo xxj. ita continetur: vt viduæ non violentur à pontificibus; & si professam continentiam proposito mutato calcauerint, ipsæ pro se rationem Deo pro suis sint actionibus reddituræ. Nam de viduis sine vlla benedictione velandis, superiùs duximus latiùs differendum: quæ si propria voluntate professam coniugij castitatem mirabili mente calcauerint, periculi eius intererit, quali Deum debeat satisfactione placare. Sicut enim, si se forsitan continere non poterat, secundùm [a] Apostolum nullatenus nubere vetabatur: sic habita secundùm deliberationem, promissam Deo pudicitiæ fidem debuit custodire. Nos autem nullum talibus laqueum debemus injcere, sed solùm adhortationes præmij sempiterni, pœnasque proponere diuini iudicij, vt nostra sit absoluta conscientia, & illarum pro se rationem Deo reddat intentio. XVII.

[a] 1. *Cor.* 7.

Septimum capitulum de laico pellente suam coniugem: ex canone sanctorum Apostolorum capite xlviij. Si quis laicus vxorem propriam pellens, alteram, vel ab alio dimissam duxerit, communione priuetur. XVIII.

Octauum capitulum, de presbyteris, & diaconis, qui se à ministerio Ecclesiastico subtrahunt, & seorsum collectas faciunt, ex canone Antiocheni Concilij capite v. promulgatum est: Si quis presbyter, aut diaconus Episcopum proprium contemnens, se ab Ecclesia sequestrauerit, & seorsim colligens altare constituisset, & commonenti Episcopo non acquieuerit, nec consentire vel obedire voluerit semel & iterùm vocanti: hic damnetur omni modo, nec vltrà remedium consequatur, quia suam recipere non potest dignitatem. Quòd si Ecclesiam turbare & sollicitare persistit, tamquam seditiosus per potestates exteras opprimatur. XIX.

Nonum capitulum de clericis, & monachis non manentibus in suo proposito, quod interrogatum est, in canone Chalcedonẽsi capite septimo decretum est: Qui semel in Clero deputati sunt, aut monachorũ vitam expetiuerunt: statuimus neque ad militiam, nec dignitatem aliquam venire mundanam: aut hoc tentantes, & non agentes pœnitentiam, quo minùs redirent ad id quod propter Deum primitus elegerint, anathematizari. XX.

Decimum caput, de clericis qui sunt in prochijs, monasterijs, atque martyrijs, ex canone Chalcedonensis Concilij capite nono ita decretum est: Clerici qui præficiuntur prochijs, vel ordinantur in monasterijs, & basilicis Martyrum, sub Episcoporum, qui in vnaquaque ciuitate sunt, secundùm sanctorum Patrum traditiones, potestate permaneant: nec per contumaciam ab Episcopo suo desiliant. Qui verò audent euertere huiusmodi formam quocumque modo, nec proprio subiiciuntur Episcopo, si quidem clerici sunt, canonum correptionibus subiacebunt: si verò laici vel monachi fuerint, communione priuentur. XXI.

Vndecimum caput: Qui clerici etiam ab vxoribus abstinere debeant, ex Concilio Africano capite xxxvij. ita continetur: Prætereà cùm de quorumdam clericorum quamuis erga proprias vxores incontinentia referretur, placuit, Episcopos & presbyteros, seu diaconos, secundùm propria statuta etiam ab vxoribus continere. Quod nisi fecerint, ab Ecclesiastico officio remoueantur. Ceteros autem clericos ad id non cogi, sed secundùm vniuscuiusque Ecclesiæ consuetudinem obseruari debere. XXII.

Duodecimum caput, de his qui vxores aut viros dimittunt, vt sic maneant, ex Concilio suprascripto Africano, capite lxix. ita continetur: Placuit vt secundùm Euangelicam & Apostolicam disciplinam neque dimissus ab vxore, neque dimissa à marito alteri coniungantur: sed ita maneant, aut sibi inuicem reconcilientur. Quod si contempserint, ad pœnitentiam redigantur. XXIII.

Decimumtertium caput: Inquisitum est quòd monachus si clericus factus fuerit, quid agere debeat. Ex decreto beati Innocentij Papæ capite xvij. continetur: De monachis qui diu morantur in monasteriis, & posteà ad clericatus ordinem peruenerint, non debere eos à proprio proposito deuiare. Aut enim sicut in monasterio fuit, & quod diu seruauit, in meliori gradu positus amittere non debet: aut si corruptus posteà baptizatus, XXIV.

tus,& in monasterio sedens ad clericatus ordinem accedere voluerit,vxorem omnino habere non potest,qui nec benedici cum sponsa potest iam anteà corruptus. Quæ forma seruatur in clericis, maximè cùm vetus regula hoc habeat, vt quisque corruptus baptizatus clericus esse voluisset, sponderet se vxorem omnino non ducere. A

XXV. Decimum quartum caput: Quòd presbyteri, aut diaconi si in aliquo crimine prolapsi fuerint,non possint per manus impositionem pœnitentiæ remedium consequi. In decreto beati Leonis Papæ, capite decimo sexto decretum est ita: Alienum est à consuetudine Ecclesiastica,vt qui in presbyterali honore aut diaconij gradu fuerint consecrati,hi pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi. Quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit, secundùm quod scriptum est: Sacerdos si peccauerit, quis orabit pro illo? Vnde huiusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei secreta est expetenda secessio, vbi illis satisfactio fuerit digna, & etiam fructuosa.

XXVI. Decimum quintum caput, pro eo quòd interrogatum est de laicis, qui Ecclesias in suis proprietatibus construunt, quis ipsas debeat regere, aut gubernare: A sanctis Patribus ita statutum est, & in præceptis Apostolicis sic continetur, iuxta petitoris imploratum, vt si in quolibet fundo cuiuscumque iuris oratorium siue basilica fuerit constructa, pro eius deuotione in honorem cuiuscumque Sancti,in cuius Episcopi parochia fuerit fundatum oratorium, percepta primitus donatione legitima, id est,præstante tot,gestisque municipalibus allegata, prædictum oratorium per Missas publicas solemniter consecrabis: ita vt in eodem loco nec futuris temporibus baptisteria construantur, nec presbyter constituatur Cardinalis.Sed & si Missas ibi facere maluerit, ab Episcopo nouerit presbyterum postulandum, quatenus nihil à quolibet alio sacerdote vllatenus resistatur, nisi ab Episcopo fuerit ordinatum. B

XXVII. Decimum sextum caput: De clericis qui proprias Ecclesias relinquunt, quid de eis agi debeat, ex Canone sanctorum Apostolorum capite xv. ita continetur: Si quis presbyter,aut diaconus, aut quilibet de numero clericorum relinquens propriam parochiam pergat ad alienam, & omnino declinans præter Episcopi sui conscientiam in aliena parochia commoretur, hunc vlteriùs ministrare non patimur, præcipuè si vocatus ab Episcopo redire contempserit in sua inquietudine perseuerans, sed tamquam laicus ibi communicet. C

XXVIII. Decimum septimum caput: Item pro Episcopis, qui alterius clericos susceperint, vt excommunicentur, in eodem Concilio capite xvj. continetur: Episcopus verò, apud quem memoratus esse constiterit, si contra eos decretam cessationem pro nihilo reputans tamquam clericus forte susceperit, velut magister inquietudinis, communione priuetur.

Decimum octauum: Qui clerici vxores sortiri debeant, in ij. & vij. capitibus canonum sanctorum Apostolorum decretum est: Innuptis autem qui ad clerum prouecti sunt, præcipimus, vt si voluerint, vxores accipiant, sed lectores cantoresque tantummodò D

XXIX. Decimum nonum caput: Vt nullus presbyter,aut diaconus sine commendatitiis suscipiatur epistolis, in eodem Canone sanctorum Apostolorum continetur: Nullus Episcoporum peregrinorum, aut presbyterorum, seu diaconorum sine commendatitiis suscipiatur epistolis: & cùm scripta detulerint, discutiantur attentiùs: & ita suscipiantur, si prædicatores pietatis extiterint: sin minùs, neque necessaria subministrentur eis, & ad communionem nullatenus admittantur, quia à surreptione multa proueniunt.

XXX. Vigesimum caput,de virginibus velatis,si deuiauerint,quid de illis agendum sit,in libro Decretorum beati Innocentij Papæ, capite decimonono adsertum est: Quæ Christo spiritualiter nubunt, & à sacerdote velantur, si posteà vel publicè nupserint, vel se clanculò corruperint, non eas admittendas esse ad agendam pœnitentiam, nisi is cui se adiunxerat, de mundo recesserit. Si enim de hominibus hæc ratio custoditur: quæcumque viuente viro alteri nupserit, habeatur adultera, nec eis agendi pœnitentiam licentia concedatur, nisi vnus ex his fuerit defunctus: quanto magis de illa tenenda est, quæ antè immortali se sponso coniunxerat,& posteà humanas ad nuptias transmigrauit? E

XXXI. Vigesimum primum caput. Idem de non velatis virginibus, si deuiauerint, in eodem libro, vigesimo capite continetur: Hæ verò quæ nec dum sacro velamine tectæ, tamen in proposito virginali semper se simulauerunt permanere, licet velatæ non fuerint, si forte nupserint, his agenda aliquanto tempore pœnitentia est, quia sponsione eiusmodi tene-

A tenebantur. Si enim inter homines solet bonæ fidei contractus nulla ratione dissolui: quanto magis ista pollicitatio, quam cum Deo pepigit, solui sine vindicta non poterit? Nam si Apostolus Paulus, quæ à proposito viduitatis discesserant, dixit eas habere damnationem, quæ primam fidem irritam fecerunt: quanto potiùs virgines, quæ prioris promissionis fidē frangere conatæ sunt? Hæc itaque,fratres charissimi, si plena vigilantia fuerint ab omnibus Dei sacerdotibus obseruata, cessabit ambitio, iniquitas superata calcabitur,veritas spirituali feruore flagrabit, pax prædicata labiis cum voluntate animi concordabit: implebitur edictum Apostoli[a], vt vnanimes vnum sentientes permaneamus in Christo: nihil per contentionem nobis, neque per inanem gloriam vendicantes: non hominibus, sed Deo nostro Saluatori placentes. [a] *Philip. 2.*

Vigesimum secundum caput,de his quæ duobus fratribus nupserunt, vel qui duas so- XXXII.
B rores vxores acceperint, in Concilio Neocæsariensi, capite vndecimo continetur: Mulier si duobus fratribus nupserit, abiiciatur vsque ad mortem. Verumtamen in exitu propter misericordiam,si promiserit,quòd facta incolumis huius coniunctionis vincula dissoluat, fructu pœnitentiæ in vita permanenti*. Nos autem gratia diuina suffragante, iuxta præ- *
decessorum, & antecessorum Pontificum decreta multo ampliùs confirmantes dicimus, vt dum vsque sese generatio cognouerit, iuxta ritum & normam Christianitatis & religionis Romanorum non copulentur coniugiis. Sed nec spiritualem, id est,commatrem, aut filiam, quod absit, quis ducat temerario ausu vxorem. Est namque nefas, & pernicioſum peccatum coram Deo, & Angelis eius. In tantum enim graue est, vt nullus sanctorum Patrum, neque sanctarum Synodorum assertiones, vel etiam in Imperialibus legibus quispiam iudicatus sit; sed terribile iudicium Dei metuentes siluerunt sententiam dare.

C Vigesimum tertium caput, de his qui homicidium sponte perpetrauerunt, in xxj. capi- XXXIII.
tulo Anquirani Concilij continetur: Qui voluntariè homicidium fecerunt, pœnitentiæ iugiter se submittant, perfectionem vitæ verò circa exitum consequantur.

Vigesimum quartum caput, de his qui homicidium non sponte perpetrauerunt, in eo- XXXIV.
dem canone, vigesimo quinto capite continetur: De homicidiis non sponte commissis, prior quidem definitio post septem annorum pœnitentiam perfectionem consequi præcepit: secunda verò, quinquennij tempus explere.

Vigesimum quintum caput, de his qui adulteras habent vxores,vel si ipsi adulteri com- XXXV.
probantur, in Concilio Anquirano capite decimonono continetur: Si cuius vxor adulterata fuerit, vel si ipse adulterium commiserit, septem annorum pœnitentia oportet eum
D perfectionem consequi secundùm pristinos gradus.

Vigesimum sextum caput de monachis,& virginibus propositum non seruantibus, in XXXVI.
libro Decretorum beati Siricij Papæ, cap. vj. continetur: Prætereà monachorum quosdam, atque monacharum, abiecto proposito sanctitatis, in tantam potestatis demersos esse lasciuiam, vt priùs clanculo, vel sub monasteriorum prætextu illicita ac sacrilega se contagione miscuerint: posteà verò ad abruptam conscientiæ desperationem perducti, de illicitis complexionibus libere filios procrearent. Quod publicè leges,& Ecclesiastica iura condemnant. Has igitur impudicas detestabilesque personas monasteriorum cœtu, electorumque conuentibus eliminandas esse, quatenus retrusæ in suis ergastulis tantum facinus continua lamentatione deflentes, purificato possint pœnitudinis igne decoquere, vt eis vel ad mortem saltem,solius misericordiæ intuitu, per communionis gratiam possit indulgentia subuenire.

E Vigesimum septimum caput, de his qui non coactè, sed propria voluntate virginitatis XXXVII.
propositum susceperunt, quòd delinquant cùm nupserint, etsi nondum fuerint consecratæ,in libro Decretorum beati Leonis Papæ, capite vigesimo octauo continetur: Puellæ, quæ non coactè parentum imperio, sed spontaneo iudicio virginitatis propositum atque habitum susceperunt, si posteà nuptias eligunt, præuaricantur, etiam si nondum eis gratia consecrationis accessit: cuius vtique non fraudarentur munere, si in proposito permanerent.

Hæc itaque,charissimi nobis & dilectissimi, quæ superiùs annexa sunt,in quantum mi- XXXVIII.
serante Deo valuimus, inter cetera cap. deflorantes, tam sanctorum Apostolorum quàm etiam beatorum Patrum sanctiones, seu etiam probabilium & beatissimorum Pontificum decreta, vt vniuscuiusque capituli sententia continet, in breui eloquio perstrin-

stringentes, ad vestri præsulatus notitiam, & prædicationem, atque populi vobis à Deo A
creditì ędificationem mandauimus ministranda atque perficienda: hortantes vestram omnium prudentissimam sanctitatem, & procerum dilectionem, vt omnimoda ratione non declinantes à dextris aut sinistris, sed viam regiam incedentes, fortissimè obseruetis Apostolica mandata. Ceterùm hæc, amantissimi nobis, dedimus vobis in mandatis, vt nec nos coram Deo de taciturnitate iudicemur, nec vos de neglectu coram eo cogamini red-
[a] *Ioan.* 15. dere rationem, sicut scriptum est in Dominico præcepto: [a] Si non venissem, & locutus eis fuissem, peccatum non haberent. Itaque nihil excusationis adhibentes, omnium rationabilium animarum salutem procuretis, ita currentes in agone, vt non vituperetur ministerium vestrum, sed magis de palma victoriæ brauium accipiatis, iuxta egregij Apo-
[b] 2. *Tim.* 4 stoli dictum: [b] Habentes bonis actibus inhærendo repositam coronam iustitiæ in fiderea B
mansione, quam vobis reddat in illum diem iustus iudex, Dominus Deus & Saluator noster IESVS Christus, qui viuit in vnitate cum Deo Patre omnipotente, & Spiritu sancto, per omnia sæcula sæculorum. Amen.] hactenus epistola Zachariæ Romani Pontificis, ad Pipinum, & Francorum Episcopos missa.

XXXIX. Vt autem quæ in ea scripta essent obseruarentur, Bonifacio mandauit, cui & litteras dedit, vt Concilium cogeret, deque his omnibus canonicè custodiendis inter Episcopos ageret. Extat ipsa Zachariæ ad Bonifacium de his hoc anno data epistola, quæ sic se habet [c]:

[c] *Habetur in Actis S. Bonifacij 2. ca. 7.* Reuerendissimo Bonifacio Coëpiscopo Zacharias seruus seruorum Dei.

Egregius nos admonet Apostolus Paulus in eo quod ait: [d] Imitatores mei estote, sicut
[d] 1. *Cor.* 11. & ego Christi. Hinc est ergo quòd per spirituale charitatis vinculum, etsi corpore absentes, spiritu tamen semper fraternitati tuæ sumus præsentes, & in nostris orationibus memoriam tui agere non desistimus, petentes immensam Domini nostri pietatem, vt ad peragendum C
suum te confirmet ministerium, quatenus in die aduentus eius illam placabilem mereariis
[e] *Isai.* 8. vocem proferre: [e] Ecce ego & pueri mei quos dedisti mihi: nō perdidi ex [f] eis quemquam:
[f] *Ioan.* 18. vt continuò cum ceteris Sanctis illa supernæ vocationis dicta audias: [g] Venite benedicti
[g] *Matt.* 25. Patris mei, percipite Regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.

XL. Agnoscas igitur, charissime, flagitasse à nobis Pipinum excellentissimum Maioremdomus gentis Francorum per suum hominem nomine Audobanum religiosum presbyterum aliquanta capitula de sacerdotali ordine, & quæ ad salutem animarū pertinent; simul etiam pro illicita copula, qualiter se debeant custodire iuxta ritum Christianæ religionis, & statuta sanctorum Patrum, inquisisse. Et quamquam de hoc iam experta sit tua sancta fraternitas, quæ a nobis sunt decreta; illius tamen votis aures accommodantes, in breui elogio scripta Apostolica documenta direximus. Quæ vt in sacerdotali collegio pandan-D
tur, tuam sanctitatem inibi euocari dedimus in mandatis.

XLI. DE COGENDO CONCILIO IN CAVSA PSEVDO APOSTOLORVM. Cumque pro hac re aggregatum fuerit Concilium, in medium deducantur illi sacrilegi & contumaces, Aldebertus, & Godalsacius, & Clemens, vt eorum denuò subtili indagatione cribretur causa. Quos si deuiantes à rectitudinis tramite vsquequaque reperitis, & conuicti fuerint nolle ad viam rectam conuerti, vt bonum atque placitum vobis videtur, cum Principe prouinciæ disponite secundùm canonum sacrorum statuta. Si autem in superbia perstiterint contumaciter, proclamantes se reos non esse, tunc cum probatissimis & sanctissimis sacerdotibus tribus vel duobus ad nos dirigite viros, vt profunda inquisitione coram Sede Apostolica eorum inquiratur causa, & iuxta quod meruerint, finem suscipiant. Age itaque, frater dilectissime, in ministerio tibi commisso, vt ab omnipotenti Deo præmium recipiens, æternam vitam consequi merearis. Deus E
te incolumem custodiat, reuerendissime frater.] hactenus Zachariæ epistola, quæ licet sine anno & Indictione data habeatur in Actis S. Bonifacij Moguntini Episcopi, in Romana tamen editione data habetur anno vigesimo octauo eiusdem Constantini, ex quo cum patre regnare cœpit, & anno sexto ex quo post patrem solus imperauit. Verumtamen errorem in numerum oportet irrepsisse, siquidem non sibi cohærent: nam vigesimus octauus Imperij annus, idem octauus erit & non sextus ex quo solus regnare cœpit; cùm tamen vterque numerus reperiatur esse mendosus, vt quæ dicētur anno sequenti, significant, cùm causa Aldeberti primùm per Bonifacium in Concilio cognita ostenditur, & postea in alio Concilio Romano est discussa, missis iam Actis Romam ex Germania, non autem personis, quòd perdifficilis esset eorum Romam deductio. Quæ autem de his per Zachariam in Romano Concilio gesta sint, suo loco dicturi sumus.

Hoc

A Hoc anno contigit obitus Luithprandi Regis Longobardorum: qui enim (vt vidimus) XLII. TEMPVS OBITVS LVITHPRANDI REGIS.
regnare cœpit anno Redemptoris septingentesimo duodecimo, & tenuit regnum (vt Paulus docet) annos triginta vnum, & menses insuper septem, ad præsentem annum peruenit. Certè quidem sub Indictione duodecima fuisse superstitem, testantur Acta Synodi Romanæ sub Zacharia, de qua diximus anno superiori. Sed & cùm ex publicis monumentis numeretur annus secundus Rachisij Regis successoris eius anno Domini septingentesimo quadragesimo sexto, istud ipsum confirmat. De eius obitu, & tempore regni eius Paulus Diaconus hæc habet in fine suæ historiæ rerū Longobardorum: Luithprandus postquam triginta & vno anno, septemque mensibus principatum obtinuit; iam ætate maturus huius vitæ cursum expleuit. Corpus eius in basilica beati Hadriani martyris, vbi & eius requiescit genitor, sepultum est. Fuit autem vir multæ sapientiæ, consilio sagax, pius ad- QVALIS LVITHPRANDVS.
B modum & pacis amator, bello potens, delinquentibus clemens, castus, pudicus, orator peruigil, eleemosynis largus, litterarum quidem ignarus, sed philosophis æquandus, nutritor gentis, legum augmentator. Hic initio regni sui Baioariorum plurima castra cœpit, plus semper orationibus quàm armis fidens, maxima semper cura Francorum, Auarumque pacem custodiens.] hucusque Paulus.

Verùm plurima de eodem Rege prætermisisse satis euidenter scriptis Anastasij conuin- XLIII. LVITHPRANDI NON OMNIA LAVDE DIGNA.
citur, sed haud rerum ignoratione, cùm his temporibus vixerit, sed, vt apparet, ne tanto viro notam inureret, si quæ in S. Petri basilicam perpetrasset, fideli stylo prosecutus esset. Cùm tamen non negandum sit, multa fuisse eiusdem Principis laude dignissima, licet interdum furor in malum præcipitem egerit: vt planè de illo dicendum sit, quod de Theodosio sanctus Ambrosius, ad ipsum scribens, dixit: [a] Quòd habeas fidei studium, non pos- [a] *Ambros. ep.* 28.
C sum negare, quòd Dei timorem, non diffiteor; sed habes naturæ impetum, quem si quis lenire velit, citò vertes in misericordiam: si quis stimulet, in maius exsuscitas, & vt eum reuocare vix possis.] ita quidem comparatus Luithprandus, ad veniam facilis si orator accederet. Quænam autem pietatis monumenta reliquerit, præter illa quæ dicta sunt de impenso opere in transferendo ex Sardinia sancti Augustini venerandum corpus, hæc idem Paulus Diaconus habet:

Hic glorioſissimus Rex multas in Christi honore per singula loca vbi degere solebat, XLIV. SACRA AEDIFICIA A LVITHPR. ERECTA.
basilicas construxit. Hic monasterium beati Petri, quod foras muros Ticinensis ciuitatis situm est, & Cælum aureum appellatur, instituit. In summa quoque Bardonis Alpe monasterium quod Bercetum dicitur, ædificauit. In Olonna nihilominùs suo prohastio miro opere in honorem sancti Anastasij martyris Christo domicilium statuit, in quo
D & monasterium fecit. pari etiam modo multa per loca singula diuina templa instituit. Intra suum quoque palatium oraculum Domini Saluatoris ædificauit: & quod nulli alij Reges habuerant, sacerdotes & clericos instituit, qui ei quotidie diuina officia decantarent.] hæc de piis monumentis.

Porrò quod sepulchro eius in basilica Petri Apostoli posito inscriptum fuit epitaphium, XLV. ETITAPHIVM LVITHPRANDI.
sic se habet:

Flauius hoc tumulo Luithprandus conditur, olim
Longobardorum Rex inclytus, acer in armis
Et bello victor. Sutriumq́ Bononia firmant
Hoc, & Ariminum. necnon inuicta Spoleti
Mœnia: namque sibi hæc subiecit fortior armis.
Roma suas vires iam pridem milite multo* * eius
E *Obsessa expauit. Deinceps tremuere feroces*
Vsque Saraceni, quos disspulit impiger, ipsos
Cùm premerent Gallos, Carolo poscente iuuari.
Vngarus à solo hoc adiutus, Francus & omnes
Vicini grata degebant pace per omnes.
Rege sub hoc fulsit (quod mirum est) sancta, frequensq́
Relligio, vt recolunt Alpes, Ecclesia quarum
Hunc habuit, vincente ipso, & prægrandia templa
Quæ viuens struxit: quibus & famosus in orbe
Semper & æternus lustrabit sæcula cuncta.
Præcipuè Petro cælesti hac sede locata

Clauigero ſtatuit, Cœlo quam prouidus aureo
Auguſtinus vbi huc aliunde abductus, eodem
Ab Rege & cuius doctrina Eccleſia fulget.] hactenus epitaphium. His verò iungamus quæ idem qui ſuprà Paulus Diaconus narrat de viris ſanctis, qui tunc temporis floruerunt, eidem Regi notis[a]:

[a] *Paul. Diac. lib. 6. c. vlt.*

XLVI. DE BAODOLINO DEI SERVO. Huius (inquit) Regis temporibus fuit in loco, cui Forum nomen eſt, iuxta fluuium Tanarum vir miræ ſanctitatis, Baodolinus nomine, qui multis miraculis, Chriſti gratia ſuffragante, refulſit, qui ſæpè futura prædixit. Denique cùm Rex Luithprandus * in vrbem ſiluam venatum iſſet, vnus ex eius comitibus ceruum ſagitta percutere niſus, eius Regis nepotem, hoc eſt, ſororis eius filium Aufulſum nomine nolens ſauciauit. Quod Rex cernens (valdè enim eum puerum amabat) cum lachrymis eius incommodum lamentari cœpit, ſtatimque vnum è ſuis equitem miſit, qui ad virum Dei Baodolinum curreret, vt pro vitâ eiuſdem pueri Chriſtum ſupplicaret. Qui cùm ad ſeruum Dei pergeret, puer defunctus eſt. Cui Chriſti famulus ad ſe peruenienti ita dixit: Scio quam ob cauſam veneris, ſed illud quod poſtulas iam fieri non poteſt, quia puer ille defunctus eſt. Quod cùm is qui miſſus fuerat, Regi quod à ſeruo Dei audierat, renuntiaſſet, Rex licet doluerit, quòd effectum ſupplicationis ſuæ habere non potuit: tamen quia vir Domini Baodolinus ſpiritum prophetiæ habuerit, apertè cognouit.

* vnam

B

XLVII. THEODELAPIVS DEI SERVVS. Huic quoque non diſſimilis apud Veronenſem ciuitatem Theodelapius nomine fuit, qui inter miranda quæ patrabat, præſago etiam ſpiritu, multa quæ erant ventura prædixit.] hæc ipſe qui pergit dicere de Petro Epiſcopo Ticinenſi, de quo nos ſuo loco.

XLVIII. RACHIS REX LONGOBARDORVM. Succeſſit Luithprando Hildebrandus eius nepos, qui ſeptem tantùm menſes regnauit, & quidem dominio aſpero: ob id genti ſuæ minimè gratus, à Longobardis ipſis ſimul conſpirantibus eſt redactus in ordinem, in locumque ipſius ſubrogatus Rachis dux Foroiulienſis, quem ob virtutem bellicam, humanitati ac pietati coniunctam, dignum exiſtimarunt, qui fortiſſimæ Longobardorum genti præeſſet. Quantum verò hic maiores ſuos religione præceſſerit, quæ inferiùs ſuo loco dicturi ſumus, ſignificabunt. Cùm autem Zacharias Pontifex accepiſſet Rachim, ſiue Rachiſim, regno auctum, legationem ad eum miſit pro ſtabilienda cum ipſo pace. de quo ita Anaſtaſius: Ad quem miſit legationem ipſe beatiſſimus Pontifex: & continuò ob reuerentiam Principis Apoſtolorum, & eius precibus Rex inclinatus, viginti annorum ſpatio inita pace, vniuerſus Italiæ quieuit populus.] hæc Anaſtaſius.

C

XLIX. Sed inuiſemus Hiſpanias, nobilibus his temporibus factis Alfonſi, ſiue Adefonſi, vel Adelfonſi, aut Ildefonſi (ita diuersè à diuerſis ſcriptum eius nomen reperi) Catholici Regis egregiè illuſtratas, ſed ingenti ſcriptorum inopia obſcuratis, cùm vix ſummatim eſſe complexi reperiantur ex multis pauca ſcriptores ipſi. Omnium quidem qui res eiuſdem Regis ſunt proſecuti, vna eademque aſſertio eſt, ipſum Catholicum Regem plurimas ciuitates è Sarracenorum manibus vendicaſſe, Gallæciamque ab eiſdem barbaris liberaſſe; ſed & quod Catholici Regis eſt, Catholicam propagaſſe religionem, ne tantus titulus gratis videretur aſſumtus. In omnibus enim ciuitatibus illis, quas à gente perfida abſtulit, Epiſcopos ordinari curauit, reſtituens Chriſtianæ religionis cultum. recitat Ambroſius[b] Morales vetus monumentum ex Archiuo Lucenſis Eccleſiæ acceptum, quo aliqua ex parte quæ ſunt dicta, clareſcunt: notatum illud (vt ait) Era Hiſpanica ſeptingenteſima octogeſima ſecunda, die quinta Iunij: eſt is annus Redemptoris præſens, nempe ſeptingenteſimus quadrageſimus quartus. Ordinatus enim Lucenſi Eccleſiæ per ipſum Alfonſum à Sarracenis ereptæ nouus Epiſcopus nomine Odoarius, cùm ad propagandum in poſteros diuinum cultum, agros à Rege donatos Eccleſiæ colendos curaret, de donatis in perpetuum bonis illis eidem Lucenſi Eccleſiæ eiuſmodi reliquit poſteris ſcriptum monumentum; ſed mendoſum valdè:

[b] *Ambroſ. Moral. lib. 13. c. 12.*

REX CATHOLICVS ADEFONSVS PROPAGAT CVLTVM RELIGIONIS.

D

E

L. In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui verè de Patris ſubſtantia agnoſceris ante omnia ſæcula, ipſe in finem ſæculorum omnium decus, de ſancta glorioſa Virgine Maria ſæculo genitus: qui formam ſeruitutis noſtræ indutus, vt nos humanum genus ab hoſte callido erueres, dignumque efficeres tuo conſortio. Cuius nunc cernitur in nomine Genitricis ſuæ fundata Eccleſia in ciuitate Lucenſi, territorio Gallæciæ, iuxta flumen Minei, vbi eſt domus orationis & piæ venerationis, vnà cum ſanctorum Apoſtolorum, Virginum, & Confeſſorum, vbi ſit Deo laus perennis. Amen.] præfatur iſta, quòd ſolemne

A lemne eſſet Catholicis Gothis Epiſcopis, ſuis ſcriptis Chriſti confiteri diuinitatem Patri conſubſtantialem, quo procul ſe abeſſe à ſuorum parentum erroribus Arianæ impietatis oſtenderent. Iſta verò præfatus, mox ſubiicit quæ ſequuntur: Igitur notum omnibus manet, qualiter ego Odoarius Epiſcopus fui ordinatus.] poſt hæc autem cauſam affert intermiſſæ diu in ciuitatibus curæ paſtoralis, ſic dicens:

In territorio Africæ ſurrexerunt quædam gentes Iſmaëlitarum, & tulerunt ipſam terram à Chriſtianis, & violauerunt Sanctuarium Dei, & Chriſticolas Dei miſerunt in captiuitatem & ad iugum ſeruitutis, & Eccleſias deſtruxerunt: nos fecerunt exules à patria noſtra, & fecimus moram per loca deſerta multis temporibus. Poſtquam Deus per ſuum beneplacitum in hanc regionem reſpicere iuſſit, & * Chriſtianos in hac patria dilatauit, ſuum & diuæ memoriæ principem dominum Adefonſum in ſedem ipſius ſublimauit, quia ipſe erat de ſtirpe Regis Reccaredi & Ermenegildi: dum talia audiuimus, perducti fuimus in ſedem Lucenſem cum noſtris multis & cum ceteris populis, tam nobiles quàm ignobiles, & inuenimus eam ſedem deſtructam & inhabitabilem factam. Tunc denique laboramus ibidem, & ædificamus domum Dei & Eccleſiam ſanctæ Mariæ, * præſimus loca palatij & ipſam ciuitatem, reſtauramus eam intus & foris, & plantauimus vineas & pomifera. Prætereà verò fecimus de noſtra familia poſſeſſores per vndique partes, & dedimus illis boues ad laborandum & iumenta ad ſeruiendum eis. Tunc exiuimus per terras ciuitatis ad inquirendum, vt laboraſſent illas, & inuenimus in ripa Minei villas deſtructas, &c.] hucuſque ex authographo Morales recitat. qui ait repertum ibidem eiuſdem Odoarij Epiſcopi teſtamentum, quo omnia ſuæ relinquit Eccleſiæ; & quo illud firmius eſſet, voluit illud muniri chirographo Regio ita appoſito: Ego itaque Adefonſus Rex, cuius in tempore ſuperni Regis auxilio hæc reſtauratio, ſeu reintegratio facta dignoſcitur, in hanc veſtram ſcripturam, quam * expreſſor eradicitus annuntiaſtis: vobis domino Odoario ac cunctis ſucceſſoribus veſtris per cuncta ſæcula futuris, auctoritate regali & priuilegij dignitate vobis conſignamus & condonamus, vt habeat noſtrum priuilegium firmum robur per cuncta ſæcula, manu propria confirmans.] Porrò ſcriptum teſtamentum habetur Era Hiſpana ſeptingenteſima octogeſima quinta, qui eſt annus Redemptoris ſeptingenteſimus quadrageſimus ſeptimus. At de his hactenus.

LI.

* Chriſtianis

*

* expreſſa Era dicta

IESV CHRISTI ANNVS 745. ZACHARIÆ PAP. ANNVS 4. CONSTANTINI COPR. IMP. ANNVS 5.

D

I. SEQVITVR annus Redemptoris ſeptingenteſimus quadrageſimus quintus decimætertiæ Indictionis: quo habitum eſt Concilium Epiſcoporum in Germania à S. Bonifacio Apoſtolicæ Sedis Legato, vbi ea quæ ſuccreuerant in agro, licet ſæpè culto ſpineta, quæ iam magna ex parte duobus aliis Conciliis exciſa fuere, immiſſa rurſum Apoſtolica falce, idem Pontifex Bonifacius vnà cum collegis Epiſcopis auxilio Chriſtianiſſimorum Principum Carolomanni atque Pipini ſuccidit. Actum eſt in eo præcipuè de duobus illis hæreticis Aldeberto atque Clemente; viſumque eſt de ijſdem referendum ad Romanum Pontificem. Inſuper inter alia, ijſdem adnitentibus Principibus, exauctoratus eſt Epiſcopus Moguntinus homicidij reus conuictus, inque locum eius ab ijſdem ſubrogatus eſt Bonifacius ipſe, qui hactenus Apoſtolatui tantùm Germaniæ generatim mancipatus, nulli fuerat adſcriptus certæ ſedi. De his enim hæc habentur in rebus ab eo geſtis[a]:

BONIFACIVS GREATVR EPISCOPVS MOGVNTINVS.

E

II. Cùm ita (vt diximus) Carolomanno iubente, & Bonifacio conſulente Synodus haberetur, multi illic non ſolùm clerici quilibet hæretica prauitate infecti extra Eccleſiæ communionem pellebantur, ſed etiam Epiſcopi capitalium criminum maculis infames deponebantur. Totius autem erroris qui tum in Germania graſſabatur, præcipui auctores duo fuere hæretici, Clemens & Aldebertus, de quibus poſteà, cùm epiſtolas ad Zachariam Pontificem datas protulerimus, opportunius dicetur. In iis enim illorum hæreſis exitialis commemoratur. Depoſitus eſt etiam tunc Geruilio Moguntinæ Sedis Antiſtes; cuius quidem depoſitionis cauſa fuit hæc:

[a] *Vita Bonif. lib. 1. cap. 37. apud Sur. tom. 3. die 5. Iunij.*

III. Ea tempeſtate Saxonibus Thuringiam vaſtantibus, eius prouinciæ homines Carolo-

rolomanni opem implorabant. Ille mox exercitum mittit, & cum eo Geroldum Mo- A
guntinum Episcopum Geruilionis patrem. In ipso autem conflictu Geroldus cum pleriſque aliis cæsus est. Geruilio verò filius eius qui tum adhuc laicus in palatio versabatur, in clerum adsciscitur leniendi doloris causa, quem ex patris morte conceperat, eidemque in Moguntino Pontificatu subrogatur. Non diu post Carolomannus rursus colligit militem, proficiscitur contra Saxones, Geruilionem secum ducit. Exercitu vtroque vltra citraque ripam fluminis Visurgis (auctor vocat Vuisaraham) considente, Geruilio iubet puerum suum ire ad hostium castra, diligenter illic inquirere nomen eius, qui patrem ipsius interfecerat. Abit puer, discit ex quodam, non longè abesse eum quem quæreret: rogat vt ad domini sui colloquium properare velit. Venit ille, & aduentu eius denuntiato, paratis equis, Episcopus Geruilio ei procedit obuiàm, & cùm in medio fluminis inter se colloquerentur, Geruilio clàm ferens gladium, hominem confodit ita dicens: Accipe iam ferrum, quo patrem vendico charum. Ille mox ex equo corruens, in flumine exhalat spiritum. Repentè autem eius comperta cæde, sublato clamore vtrimque ad arma concurritur. Fit pugna atrox, Saxonibus victis, Carolomannus ad sua se recipit, nemine tum id, quod Geruilio fecerat, pro homicidio ei imputante. Itaque reuersus domum, perrexit solito more Episcopi munia obire. B

IV. At sanctus Præsul Bonifacius inter cetera hoc etiam in Synodo pronuntiauit: Neminem qui hominis cæde pollutus sit sacerdotio fungi posse. Tum etiam obiecit ei, suis se conspexisse oculis illum cum auibus & canibus ludentem: quod Episcopo fas non esset. Geruilio his auditis, sentiens se nullo pacto contra stimulum vel sæcularis potentiæ, vel canonicæ auctoritatis, quæ per sanctum Bonifacium in præsentes omnes proferebatur, calcitrare posse: omnium de se calculis subscripsit, & exauctoratus est. Eo autem deposito, sanctus Bonifacius à Carolomanno & Pipino fratre eius Moguntinæ sedi præficitur. Et vt eius C
dignitas esset eminentior, statuerunt ijdem Principes Ecclesiam Moguntinam, quæ tum alteri subiecta erat, in totius Germaniæ Metropolim prouehere: missaque mox legatione, à Romano Pontifice id impetrarunt.] hactenus de rebus in eadem Synodo gestis, quam hoc anno factam esse, litteræ Zachariæ ad Bonifacium redditæ satis significant.

V. Pertinet ad hoc Concilium, quòd sanctus Bonifacius zelo charitatis exæstuans, cùm
* Athelbaldo sciret Regem Merciorum in Anglia * Athelbaldum nomine vitam scelestissimam ducere, vt eum ad meliorem frugem conuerteret, nomine non suo tantùm, sed & Episcoporum, qui Synodo interfuerunt, epistolam scripsit commonitionibus paternis plenam, quam fa-
* Epist. Cod. epist. 25. cta collatione diuersorum exemplarium hìc tibi reddimus [a]:

Domino charissimo & in Christi amore ceteris Regibus præferendo inclyta Anglorum Imperij sceptra gubernanti Athelbaldo Regi Bonifacius Archiepiscopus Legatus Germanicus Romanæ Ecclesiæ, & Vuera, & Burgard, & Vuicberth, & Abel, & Vuibald Coëpiscopi perennem in Christo charitatis salutem. D

BONIFACII EPISTOLA AD ATHELBALDVM REGEM. Confitemur coram Domino & sanctis Angelis, quia quandocumque prosperitatem vestram, & fidem in Domino, & opera bona coram Deo & hominibus, per nuntios fideles audiuimus: quòd intus gaudentes & pro vobis orantes læti gratias agimus Domino; postulantes & obsecrantes Saluatorem mundi, vt vos sospites, & in fide stabiles, & in operibus coram Deo rectos in principatu Christiani populi longo tempore custodiat. Quando autem aliqua dilectionis vestræ iniuria de statu regni vestri, vel euentu bellorum facta, aut, quod maius est, de salute animæ periculosum damnum perpetratum per auditum ad nos vsque peruenerit, mœror & tristitia nos cruciat: quia gaudio vestro in Domini voluntate E
congaudemus, & aduersitate contristamur.

VI. Audiuimus enim quòd eleemosynarum plurima facias, & in hoc congratulamur, quia
[b] Mat. 15. qui eleemosynas minimis fratribus indigentibus tribuunt, iuxta veritatem Euangelicam [b], in die Iudicij clementem sententiam à Domino audituri sunt, dicente: Quamdiu fecistis vni ex minimis fratribus meis, mihi fecistis: Venite benedicti, & quæ sequuntur. Audiuimus namque quòd furta & iniquitates, periuria & rapinas fortiter prohibeas, & defensor viduarum & pauperum esse dignosceris, & pacem stabilitam in regno tuo habeas, & in hoc quoque laudantes Dominum, gauisi sumus, quia ipsa Veritas, & pax nostra Christus
[c] Mat. 5. dicebat: [c] Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.

VII. Sed interim vna malæ existimationis fama de vita pietatis vestræ ad auditum nostrum peruenit, qua audita, contristati sumus, & illam optamus non fuisse veram. Multis enim

A enim narrantibus compertum est nobis, quòd numquam legitimam in matrimonium vxorem duxisses, quod à Domino Deo ab ipso mundi primordio constitutum est, & per Apostolum Paulum Dei præceptum & interminatum, illo dicente: [a] Propter fornicationem autem vnusquisque vxorem habeat, & vnaquæque virum suum. Nam si hoc causa castitatis & abstinentiæ facere voluisti, vt ab vxoris coniunctione pro timore & amore Dei abstinuisses; & hoc verum, & impletum pro Deo comprobaueris: & in hoc gaudemus, quia non est reprehensibile, sed magis laudabile. Si autem (quod absit) vt multi dicunt, nec legitimam accepisti vxorem, nec castitatis abstinentiam pro Deo seruasti; sed libidine dominante, in scelere luxuriæ & adulterij, famam gloriæ tuæ coram Deo & hominibus confuderis, in hoc valdè contristamur: quia, & in conspectu Dei flagitium, & coram hominibus famæ vestræ confusio esse dignoscitur: & adhuc quod peius est, qui nobis narrant, adiiciunt, quòd hoc scelus ignominiæ maximæ cum sanctimonialibus & sacratis Deo virginibus per monasteria commissum sit. nam hoc peccatum duplex esse, non dubium est. Vt verbi gratia dicamus, cuius vindictæ reus sit puer apud dominum
B suum, qui vxorem domini sui adulterio violauit; quanto magis ille, qui sponsam Christi creatoris cæli & terræ putredine suæ libidinis commaculauit? dicente beato Paulo Apostolo: [b] An nescitis, quia corpora vestra templa sunt Spiritus sancti? Et alibi: [c] Nescitis quia templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos. Et iterùm idololatricæ seruituti adulteros, & fornicatores, in sermone, & numero peccatorum iungit, dicens: [d] An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorũ concubitores, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. Apud Græcos enim & Romanos, quasi blasphemiam * Domino irrogasset, qui in hoc reus sit; vt propriè de hoc peccato ante ordinationem interro- * Deo
C gatus, si reus inuentus fuerit, vt cum velata & consecrata Deo Nonna concubuisset, ab omni gradu sacerdotij Domini prohibeatur.

[a] 1. Cor. 7.
[b] 1. Cor. 6.
[c] 1. Cor. 3.
[d] 1. Cor. 6.

Propter hoc, fili charissime, solicitè cõsiderandum est, quanti ponderis hoc peccatum VIII.
esse iudicetur ante oculos æterni Iudicis, quod facientem inter idololatriæ seruos constituit, & diuino ministerio altaris abiicit, licet antè peracta pœnitentia reconciliatus sit Deo. Corpora enim per votum propriæ sponsionis, & per verba sacerdotis Deo consecrata templa Dei esse per sanctam scripturam dicuntur, & ideò violatores illorum, iuxta Apostolum, filij perditionis esse dignoscuntur. Princeps autem Apostolorum [e] Petrus, luxurioſos libidine prohibens, dixit: Sufficit enim præteritũ tempus, & reliqua. Tum, [f] Pretium Scorti vix vnius est panis. Mulier autem viri pretiosam animam capit. & alibi: [g] Non
D grandis est culpa, cùm quis furatur: furatur enim vt esurientem impleat animam, deprehensus quoque reddet septuplum. Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam. Longum est enim enumerare quanti spirituales medici huius peccati venenum, vt horrendum vituperabant, & vt terribile prohibebant, quia pænè omnibus peccatis grauior & deterior est talis fornicatio, & veraciter dici potest laqueus mortis, & puteus inferni, & vorago perditionis.

[e] 1. Pet. 4.
[f] Prou. 6.
[g] Ibidem.

Propterea obsecramus, & contestamur, fili charissime, clementiam tuam, per Chri- IX.
stum filium Dei, & per aduentum eius, & regnum ipsius, vt si hoc verum sit, quod in isto scelere versaris, & vitam tuam pœnitendo corrigas, & purificando emendes, & memoreris, quia indecens esse comprobatur, vt imaginem Dei quæ in te creata est, per luxuriam, in imaginem & similitudinem maligni diaboli conuertas. Vt tu quem non propria merita, sed larga pietas Dei, Regem ac Principem multorum constituit, teipsum per luE xuriam seruum à maligno spiritu constituas. quia iuxta Apostoli dictum: [h] Quodcumque peccatum fecerit homo, huius seruus est, non solùm à Christianis, sed etiam ab ipsis paganis in opprobrium & verecundiam deputatus. Quia ipsi pagani verum Deum ignorantes, naturaliter quæ legis sunt, & quod ab initio Deus constituit, custodiunt in hac re, quia proprijs vxoribus fœdera seruantes, fornicatores, & adulteros puniunt. Nam in antiqua Saxonia, si virgo paternam domum cum adulterio maculauerit, vel si mulier maritata, fracto fœdere matrimonij, adulterium perpetrauerit: aliquando cogunt eam propria manu per laqueum suspensam vitam finire; & super bustum illius incensæ & concrematæ corruptorem eius suspendunt: aliquando congregato exercitu femineo,

[h] Ioan. 21.

SAXONES SEVERI VLTORES LAPSAE PVDICITIAE.

flagellatam eam mulieres per pagos circumquaque ducunt, virgis cædentes, & veſti- A
menta eius abſcindentes iuxta cingulum, & cultellis ſuis totum corpus eius ſecantes, &
pungentes minutis vulneribus cruentatam, & laceratam de villa ad villam mittunt, &
occurrunt ſemper nouæ flagellatrices, zelo pudicitiæ adductæ, vſquequò eam aut mor-
tuam, aut vix viuam derelinquant, vt ceteræ timorem adulterandi, & luxuriandi ha-
beant? Et apud Perſas, quod fœdiſſimum & deterrimum genus hominum, tam magno
zelo matrimonium amore mutuo obſeruant, vt mulier viro proprio mortuo viuere re-
cuſet: & laudabilis mulier inter illos eſſe iudicatur, quæ propria manu ſibi mortem intu-
lit, vt in vna ſtrue pariter ardeat cum viro ſuo. Cùm ergo Gentiles, qui Deum neſciunt,
[a] *Rom.* 2. & legem non habent, iuxta dictum[a] Apoſtoli naturaliter, ea quæ legis ſunt faciunt, &
oſtendunt ſcriptum opus legis in cordibus ſuis: qui error, fili chariſſime, cùm tu Chriſtia-
nus, & veri Dei cultor eſſe cognominaris, ſi in iuuentute adoleſcentiæ tuæ putredine lu-
xuriæ inquinatus, & fœtore adulterij inuolutus, & voragine libidinis quaſi puteo inferni
demerſus fueris? B

X. Iam tempus eſt, vt memor Domini tui à diaboli laqueis reſipiſcas, & à fœtore luxu-
riæ ſordidatam animam laues: iam tempus eſt, vt pro timore Creatoris tui tale piacu-
lum iterare, & maculare te vltrà non præſumas; tempus eſt, vt multitudini pereuntis
populi parcas, quæ ſequendo exempla peccantis Principis cadebat in puteum mortis:
* qui * quia quantoſcumque vel per bona exempla ad vitam cæleſtis patriæ trahimus, vel
per mala exempla ad perditionem ſequentes præimus: de tantis procul dubio ab æter-
no Iudice vel pœnas, vel præmia accepturi ſumus. Si enim gens Anglorum (ſicut
per iſtas prouincias diuulgatum eſt, & nobis in Francia & in Italia improperatur, &
ab ipſis Paganis improperium eſt) ſpretis legalibus connubiis, adulterando, & luxurian-
do ad inſtar Sodomitanæ gentis, fœdam vitam viuit: de tali commixtione meretricum
exiſtimandum eſt, degeneres populos, & ignobiles, & furentes libidine fore procreandos, C
& ad extremum vniuerſam plebem ad deteriora, & ignobiliora vergentem, & nouiſſimè
nec in bello ſæculari fortem, nec in fide ſtabilem, & nec honorabilem hominibus, nec
Deo amabilem eſſe venturam, ſicut aliis gentibus Hiſpaniæ, & Prouinciæ, & Burgun-
diorum populis contigit, quæ ſic à Deo recedentes fornicatæ ſunt; donec Iudex omni-
potens talium criminum vltrices pœnas per ignorantiam legis Dei, & per Sarracenos
venire & ſæuire permiſit. Et notandum, quòd in illo ſcelere aliud immane flagitium
ſubter iacet, id eſt, homicidium, quia dum illæ meretrices, ſiue monaſteriales, ſiue ſæcu-
lares malè conceptas ſoboles in peccatis genuerint, eas ſæpè ex parte maxima occidunt,
non implentes Chriſti Eccleſias filiis adoptionis, ſed tumulos corporibus, & inferos mi-
ſeris animabus ſatiantes. D

XI. Prætereà nuntiatum eſt nobis, quòd multa priuilegia Eccleſiarum & monaſteriorum
fregiſſes, & abſtuliſſes inde quaſdam facultates. Et hoc, ſi verum eſt, peccatum grande
[b] *Prou.* 28. eſſe dignoſcitur, teſtante ſacra ſcriptura, quæ ait: [b] Qui abſtulerit aliquid patri, vel ma-
tri, & dicit hoc non eſt peccatum, homicidæ particeps eſt. Pater noſter ſine dubio Deus
eſt, qui nos creauit, mater noſtra Eccleſia, quæ nos in baptiſmo ſpiritualiter regenera-
uit. Ergo qui Chriſti pecunias, & Eccleſiæ fraudabit, vel rapiet: homicida ante conſpe-
[c] *Ibidem.* ctum iuſti Iudicis eſſe deputabitur; de quo quidam Sapientum dicebat: [c] Qui rapit pecu-
niam proximi ſui, iniquitatem facit: qui autem pecuniam Eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium
facit. Et quoque dicitur, quòd Præfecti, & Comites tui maioré violentiam & ſeruitutem
monachis & ſacerdotibus irrogant, quàm ceteri antè Chriſtiani Reges feciſſent. Igi-
tur poſtquam Apoſtolicus Pontifex ſanctus Gregorius ab Apoſtolica Sede miſit prædi- E
catores Catholicæ fidei, gentes Anglorum intemeratæ & intiolatæ permanſere vſque
tempora Ceolredi Regis Merciorum, & Hoſredi Regis Deirorum & Berniciorum: hi
duo Reges hæc duo peccata maxima in prouinciis Anglorum diabolico inſtinctu ſuis
exemplis ſceleratis contra præcepta Euangelica & Apoſtolica Saluatoris noſtri publicè
facienda monſtrauere; & in iſtis peccatis commorantes, id eſt, in ſuperſtitione, & adul-
terio Nonnarum, & fractura monaſteriorum, iuſto iudicio Dei damnati de culmine re-
gali huius vitæ abiecti, & immatura & terribili morte præuenti à luce perpetua extranei,
in profundum inferni, & tartarum abyſſi demerſi ſunt. Nam Ceolredum præceſſorem
venerandæ celſitudinis tuæ, ſtupratorem ſanctimonialium, & Eccleſiaſticorum priuilegio-
rum fractorem (vt teſtati ſunt qui præſentes fuerunt) apud Comites ſuos ſplendidè epu-
lantem

A lantem malignus ſpiritus arripuit, qui eum ad fiduciam damnandæ legis Dei ſuadendo
pellexit, potantem ſubitò in inſaniam mentis conuertit, vt ſine pœnitentia, & confeſſio-
ne, & viatico, * furibundus & amens cum diabolis ſermocinans, & Dei ſacerdotes abomi- *
nans, de hac luce ſine dubio ad tormenta inferni migrarit. Oſredum quoque ſpiritu luxu-
riæ fornicantem, & per monaſteria Nonnarum ſacras virgines ſtuprantem, & furentem
agitauit, vſquequò ipſe regnum Anglorum; & iuuenilem vitam, & ipſam luxurioſam ani-
mam contemptibili & deſpecta morte perdidit.

Carolus quoque Princeps Francorum multorum monaſteriorum euerſor, & Eccle- XII.
ſiaſticarum pecuniarum in vſus proprios commutator, longa torſione & verenda morte
conſumptus eſt.

Quapropter, fili chariſſime, caue tibi foueam, in quam vidiſti coram te alios cecidiſſe;
caue tibi iacula antiqui hoſtis, per quæ propinquos proprios coram te vulneratos cade-
B re vidiſti. Attende tibi à laqueo inſidiatoris, in quo notos & commilitones tuos videbas
ſtrangulatos, & præſentem vitam & futuram perdere. Noli talium ad præuaricationem
exempla ſequi. Tales enim iuxta prophetiam ſanctæ ſcripturæ ſunt, [a] qui anguſtiauere [a] *Sap.* 5.
iuſtos, & qui abſtulere labores eorum; in die iudicij dicturi ſunt: Errauimus à via veritā-
tis, & iuſtitiæ lumen non luxit nobis; & ſol non ortus eſt nobis, & viam Dei ignorauī-
mus, & quid nobis profuit ſuperbia, aut quid diuitiarum iactatio contulit nobis? Tranſ-
iere omnia illa tamquam vmbra, & tamquam nuntius præcurrens, & tamquam nauis,
quæ pertranſit, cuius non eſt veſtigium inuenire, aut tamquam auis tranſuolans in aëre:
Et poſt pauca: Sic & nos nati continuò deſiuimus eſſe, & virtutis quidem nullum ſi-
gnum valuimus oſtendere, in malignitate autem noſtra conſumpti ſumus. Talia dixe-
C re in inferno hi qui peccauerunt, quia ſpes impij tamquam lanugo eſt, quæ à vento tol-
litur, & tamquam ſpuma gracilis, quæ à procella diſpergitur, & tamquam fumus, qui à
vento diffuſus eſt, & tamquam memoria hoſpitis vnius diei prætereuntis. Et aliàs: [b] Nu- [b] *Eccli.* 18.
merus dierum vitæ hominis ſi multum, centum anni, quaſi paruula gutta de magno ma-
ri deputatus eſt. hæc omnia ſecundùm auctoritatem ſcripturæ rerum collatione ſimilli-
ma ſunt. Sic & Iacobus frater Domini & Apoſtolus de impio diuite diſputans dixit: [c] Sic- [c] *Iac.* 1.
ut flos fœni tranſibit. Exortus enim eſt ſol cum ardore, & arefecit fœnum, & flos eius
decidit, & decor vultus eius deperiit. Ita & diues in itineribus ſuis marceſcet, & ipſa Ve-
ritas in Euangelio proponens dixit: [d] Quid enim proderit homini ſi lucretur vniuerſum [d] *Matth.* 16.
mundum, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?

Quapropter, fili chariſſime, paternis te & ſubnixis precibus deprecamur, vt non de- XIII.
D ſpicias conſilium patrum tuorum, qui pro Dei amore tuam appellare celſitudinem ſat-
agunt. Nihil bono Regi ſalubrius, quàm ſi commiſſa cùm arguuntur, libenter emen-
dentur; quia per Salomonem dicitur: [e] Qui diligit diſciplinam, diligit ſapientiam. Ideò, [e] *Prou.* 12.
fili chariſſime, oſtendentes conſilium iuſtum, conteſtamur & obſecramus per viuentem
Deum, & eius filium Ieſum Chriſtum, & per Spiritum ſanctum, vt recorderis, quàm fugi-
tiua ſit vita præſens, & quàm breuis & momentanea delectatio ſpurcæ carnis, & quàm ig-
nominioſum ſit, vt breuis vitæ homo mala exempla in perpetuum poſteris relinquat. Inci-
pe ergo melioribus moribus vitam componere, præteritos errores iuuentutis corrigere;
vt hic coram hominibus laudem habeas, & in futuro æterna gloria gaudeas. Valere celſi-
tudinem tuam, & in bonis moribus proficere optamus.] hucuſque epiſtola Bonifacij.

Extat & perbreuis ad eumdem Regem epiſtola eiuſdem viri Apoſtolici Bonifacij, cùm XIV.
E ad eumdem munuſcula miſit, aues ſcilicet ad venationem aptas, ita factus (vt ait [f] Apo- [f] 1. *Cor.* 9.
ſtolus) omnia omnibus: Et vt Iacob cum [g] Eſau fecerat, quo eius animam lucrari poſſet, [g] *Gen.* 32.
demerendam eam muneribus procurauit. epiſtola autem ſic ſe habet [h]: [h] *Eod Cod. epiſt.* 18.

Domno reuerendiſſimo & dilectiſſimo Athelbaldo Regi Merciorum Bonifacius ſer-
uus ſeruorum Dei intimæ charitatis ſalutem.

Obſecramus celſitudinis tuæ clementiam, vt iſtum miſſum meum, nomine Cedam BONIFA-
præſentatorem harum litterarum in neceſſitate noſtra, & itineris ſui, & in quoque illi CIVS MVNE-
neceſſitas contigerit, ſolatium præbendo adiuuare dignemini, & mercedem pro eo & à RA MITTIT
Deo habeas de miſſis noſtris, qui præterito anno ad vos venere, quia eis in omnibus AD REGEM
adiutorium, vt referebant, præſtitiſtis. Interea pro ſigno veri amoris & deuotæ amicitiæ ATHELBAL-
direximus tibi accipitrem vnum & duos falcones, duo ſcuta, & duas lanceas: quæ roga- DVM.
mus licet indigna ſint munuſcula, charitate benedictionis ſuſcipere digneris. Finem lo-

[a] *Eccli.* 12. quendi omnes pariter audiamus:[a] Deum time,& mandata eius obserua. Petimus quoque, A
vt si per alterum nuntium verba nostra ad præsentiam tuam scripta peruenerint, auditum
tuum accommodare digneris,& solicitè audire cures. Vale in Christo.] de epistola illa in-
telligit ad ipsum scripta nuper recitata.

XV. Quid insuper? Missurus ad dictum Regem Bonifacius eam epistolam, voluit primùm
ipsam cognosci per amicum fidelem Hecbertum Archidiaconum, ad quem etiam eius-
[b] *Eod. Cod. epist.* 14. modi litteras dedit [b]:

Dilectissimo ac reuerendissimo fratri Hecberto Archidiacono Bonifacius seruus ser-
uorum Dei Legatus Germanicus Sedis Apostolicæ sinceram in Christo spiritualis ger-
manitatis salutem.

BONIFACII EPIST. AD HECBERTVM. Charitatis tuæ muneribus,& libris susceptis,erigés ad supera palmas, magnas omnipo-
tenti Deo gratias egi,qui mihi longè peregrinanti talem inuenire concessit amicum, qui
me & in rebus terrenis adiutorium, & in spirituali ratione communionis diuinum sola-
tium transmisit. Nunc autem intimis præcordiorum precibus almitatis tuæ clementiam B
obsecro, vt vestræ fraternitatis Synodo vnà cum seruis Dei mecum laborantibus aduna-
tus esse merear, & sis mihi consiliarius, & adiutor in inquirendis & inuestigandis regu-
lis Ecclesiasticis iudiciorum Dei; & vt me non ludiuaga sermonum voce,sed serie rogan-
tem ac dicentem esse scias, & non arrogantem & superbum, aut proprio iudicio plus iu-
sto placentem æstimes. Nam Catholica & Apostolica Romana Ecclesia, quando indi-
gnum ac vilem prædicatorem ad prædicandum Germanicis erroneis, vel panis egenti-
bus direxit,præcepit mihi,vt ex auctoritate Romani Pontificis, si alicubi viderem, inter
Christianos pergens, populos erroneos, vel Ecclesiasticas regulas mala consuetudine de-
prauatas, vel homines per inuium à Catholica fide abductos, ad viam salutis inuitare, &
reuocare totis viribus niterer.

XVI. DE LITTERIS SCRIPTIS AD REGEM ATHELBALDVM. Hoc præceptum seruare cupiens,admonitoriam, vel precatoriam epistolam ad Athel- C
baldum Regem Merciorum cum consilio & consensu Episcoporum, qui vnà nobiscum
sunt,transmisi: quam præsentare fraternitatis tuæ obtutibus iussi, vt si quæ in ea prauè po-
sita sint, emendes,& quæ iusta sunt,sale sapientiæ tuæ condias, & auctoritate confirmes.
Et si radicem aliquam flagitiorum, de quibus in illa epistola contra Regem Merciorum
disputatum est,in gente tua germinare velle videas: sicut prouidus & sapiens colonus cum
falce Dominicæ auctoritatis * in tempus præcidas, & radicitus euellas, ne cùm floruerint,
[c] *Deut.* 32. fiat ex vinea [c] Sodomorum vitis eorum, & propago eorum ex Gomorrha;& sit furor dra-
conum vinum eorum, & furor aspidum insanabile. Inauditum enim malum est præ cete-
ris sæculis.Et,vt hîc serui Dei gnari scripturarum dicunt,in triplo,vel in quadruplo Sodo-
mitanam luxuriam vincunt, vt gens Christiana cõtra morem vniuersæ terræ, immò con- D
tra præceptum Dei,despiciat legitima matrimonia,& adhæreat incestis,luxuriosis,adulte-
ris,& nefanda stupra consecratarum & velatarum feminarum sequatur.

* intentus

XVII. * Bedæ BONIFACIVS PETIT BEDAE OPERA. Prætereà,vt mihi de opusculis * Bedan lectoris aliquos tractatus conscribere & dirigere
digneris,quem nuper (vt audiuimus) diuina gratia spirituali intellectu ditauit, & in no-
stra prouincia fulgere concessit,vt & candela,quam vobis Dominus largitus est, nos quo-
que fruamur. Intereà ad indicium charitatis fraternitati tuæ direxi exemplaria epistolarum
sancti Gregorij, quas de scrinio Romanæ Ecclesiæ excepi, quæ non rebar ad Britanniam
venisse, & plura iterùm si mandaueris remittam,quia multa inde excepi; dedi & corpora-
le, pallia, & villosam vnam ad tergendos pedes, cùm laueris, seruorum Dei. Valere bea-
titudinem tuam, & sacris virtutibus proficere in Christo optamus.] hactenus ad Hecber- E
tum Archidiaconum Bonifacius, qui & tunc eidem nuntio dedit pariter litteras ad He-
resfridum presbyterum, virum egregia animi constantia præditum, ab eo ad hoc dele-
ctum, vt scriptam ad Regem dictam epistolam illi suis manibus porrigat,& legat,& inter-
[d] *Eod. Cod. epist.* 16. pretetur. sic enim se habet [d]:

XVIII. Dilectissimo ac reuerendissimo fratri Heresfrido presbytero Bonifacius seruus seruo-
rum Dei, optabilem in Christo charitatis salutem.

Almitatis tuæ clementiam intimis obsecro precibus, vt in tuis sacrosanctis oration-
ibus mei memor esse digneris; & iam à sic narrantibus,& à te venientibus iam fecisse fra-
ternitatem tuam, & facturam esse non dubito, vt sancti Iacobi Apostoli sententia in no-
[e] *Iacob.* 5. bis impleatur, qua dixit: [e] Orate pro inuicem, vt saluemini: multùm enim valet de-
precatio iusti assidua. Prætereà nos octo Episcopi qui ad vnam Synodum conuenimus,
quorum

A quorum nomina subter annotauimus, in commune te, frater charissime, deprecamur, vt DE SYNODO A BONIFACIO CELEBRATA.
verba admonitionis nostræ Athelbaldo Regi Merciorum interpretando, & recitando an-
nunties,eo ordine, & eo modo, quo ad te scripta transmittimus, solicitè enumerando, &
prædicando illi indicares. Audiuimus enim quia pro timore Dei personam hominis non
timeas, & quòd supradictus Rex aliquantulum, quibusdam temporibus, audire digne-
tur tua monita. Et notum sit charitati tuæ, quia hæc verba admonitionis nostræ ad illum
Regem propter nihil aliud direximus, nisi propter puram charitatis amicitiam,& quòd de
eadem Anglorũ gente nati & nutriti, hîc per præceptum Apostolicæ Sedis peregrinamur;
bonis & laudibus gentis nostræ lætamur & gaudemus; peccatis autem eius & vituperatio-
nibus tribulamur & contristamur.

B XIX. DE EPISTOLA SCRIPTA AD ATHELBALDVM REGEM MERCIORVM. Opprobrium namque gentis nostræ patimur, siue à Christianis,siue à paganis, quòd
gens Anglorum spreto more ceterarum gentium,& despecto Apostolico præcepto, immò
Dei constitutione, legitimas vxores dedignetur habere, & hinnientium equorum con-
suetudine, vel rudentum asinorum more, luxuriando, & adulterando omnia turpiter
fœdet & confundat. Igitur si hoc scelus maximum verum sit,frater charissime, rogemus
omnes communiter supradictum Regem, vt semetipsum cum populo corrigat, ne tota
gens cum Principe hîc & in futurum pereat, sed vt vitam propriam emendando & cor-
rigendo, exemplis suis item gentem propriam ad viam salutis dirigat: & vnde peccatum
ante contraxit; inde mercedem mereatur æternam. Prætereà partem thymiamatis, &
sabanum pro benedictione, & signo puræ charitatis tibi direximus. Sanctis operibus flo-
rentem, & probatis moribus proficientem fraternam dilectionem tuam atque * beneuo- * beneolen-
lentem sancta Trinitas æternaliter custodiat.] hactenus Bonifacius. tem

C XX. Quæ autem ista secuta sint,ignoratur. Ceterùm ad meliorem frugem redditum ipsum
Regem litteris Bonifacij fuisse, nullus prodit; cùm tamen illud certum sit, post biennium
ipsum infelici exitu diem clausisse extremum. de eo enim ita in Epitome historiæ Angli-
canæ anno Redemptoris septingentesimo quadragesimo septimo: Edilbaldus, *qui & Athelbaldus* Rex Merciorum à suis tutoribus, *defensoribus militibus scilicet*, nocte morte
fraudulenta miserabiliter peremptus occubuit.] & de eodem superius hoc ipso Redem-
ptoris anno septingentesimo quadragesimo quinto: Edilbaldus Rex Merciorum per im-
piam fraudem vastabat gentem Nordanhumbrorum, &c.]

XXI. His igitur ex Germanica Synodo per S. Bonifacium missis litteris ad Regem Mercio-
rum iam recitatis: reliqua, quæ eamdem consecuta sunt Synodum, enarremus. Vt quæ ibi
aduersus hæreticos sunt decreta, tenaciori vinculo firmarentur, nempe vt damnati Alde-
D bertus & Clemens ab Apostolica quoque Sede sententiam damnationis acciperent: idem
sanctus Bonifacius legauit Romam ad Zachariam Pontificem Deneardum presbyte-
rum, quem aliàs (vt vidimus) antè alia occasione in Vrbem miserat, cui & litteras dedit
vnà cum Actis ad eamdem causam spectantibus, quibus Zacharias acceptis, Concilium * *Vit. Bonifa-*
collegit Episcoporum, in quo eosdem hæreticos condemnauit. Extant eius Synodi Acta *cij lib. 2. c. 4.*
in vita Bonifacij, atque in antiquitus scriptis codicibus fidelissimè recensita, quæ sic se *apud Sur. tom. 3. die 5. Iunij.*
habent [a]:

XXII. In nomine Domini nostri Iesu Christi,imperante domino piissimo Augusto Constan- * anno quin-
tino Imperatore anno vigesimo * sexto Imperij eius, mense Octobris die vigesima quinta, decimo
Indictione decimaquarta, *cæpta hoc anno mense Septembris*,præsidente sanctissimo domi- CONCIL.
no Zacharia Papa, in Patriarchio Lateranensi, in basilica quæ appellatur Theodori, con- ROM. CONTRA ALDEBERTVM ET CLEMENTEM.
E sidentibus etiam cum eo sanctis Episcopis.

Epiphanio è Silua candida.
Benedicto Nomento.
Venantio Præneste.
Gregorio Portuensi.
Niceta Gabiis.
Theodoro Ostiensi.
Gratioso Velitris, seu venerabilibus presbyteris.
Ioanne Archipresbytero tit. S. Susannæ.
Gregorio presbytero tit. S. Clementis.
Stephano presbytero tit. S. Marci.
Stephano presbytero tit. S. Eusebij.

Domi-

Dominico presbytero tit. S. Priscæ. A
Theodoro presbytero tit. S. Laurentij.
Anastasio presbytero tit. S. Mariæ.
Gregorio presbytero tit. SS. Ioannis & Pauli.
Sergio presbytero tit. S. Pudentianæ.
Iordane presbytero tit. S. Sabinæ.
Theophanio presbytero tit. SS. Coronatorum.
Leone presbytero tit. S. Anastasiæ.
Gregorio presbytero tit. S. Balbinæ.
Stephano presbytero tit. S. Chrysogoni.
Eustathio presbytero tit. . . . .
Leone presbytero tit. S. Damasi. B
Procopio presbytero tit. S. Cyriaci.

Propositis in medio sacrosanctis Euangelijs, astantibus quoque diaconibus, cunctoque clero, Gregorius Regionarius & Nomenclator dixit: Deneardus religiosus presbyter Legatus sanctissimi Archiepiscopi prouinciæ Germaniæ, directus ad vestrum sanctum Apostolatum, pro velo est, & petit ingredi. Quid præcipitis? Dictum est: Ingrediatur.

XXIII. Cumque ingressus fuisset, Zacharias sanctus Papa dixit: Ante hos dies litteras reuerendissimi fratris nostri Bonifacij Archiepiscopi nobis detulisti, per quas nobis ea quæ opportuna visa fuerant, indicauit. Quid ergo denuò nostris secretariis te ingredi postulasti? Deneardus religiosus presbyter dixit: Domine mi, dum iuxta vestri Apostolatus præceptum dominus meus Bonifacius Episcopus famulus pietatis vestræ in prouincia Francorum Synodum aggregaret, & reperisset illic falsos sacerdotes hæreticos & schismaticos, id est, Aldebertum & Clementem, sacerdotio priuans vnà cum principibus Francorum, retrudi fecit C in custodiam. Illi autem non in pœnitentia degunt, vt iudicatum est, sed è contrario, adhuc populum seducunt. Pro quo & hanc epistolam præfati domini mei, quam manibus gero, vestro sancto Apostolatui missus offero, vt eam coram sancto Concilio legi faciatis. Dictum est: Suscipiatur epistola, & coram nostra præsentia relegatur. Et accipiens Theophanius Notarius Regionarius & Sacellarius, relegit in his sermonibus:

XXIV. Excellentissimo Patri atque Apostolico Pontifici Zachariæ Papæ Bonifacius exiguus seruus seruorum Dei, optabilem in Christo charitatis salutem.

Postquam me ante annos propè triginta sub familiaritate & seruitio Apostolicæ Sedis, annuente & iubente venerandæ memoriæ Antistite Apostolico Gregorio, anteriore voto constrinxi, quidquid mihi lætitiæ vel tristitiæ accideret, Apostolico Pontifici solebam indicare, vt in lætis simul laudaremus Dominum, & in tristibus eius consilio roborarer. D
[a] *Deut.* 32. Ita & nunc mihi liceat indicare, precor, sicut scriptum est: [a] Interroga patrem tuum & annuntiabit tibi, maiores tuos, & dicent tibi. Notum enim sit Paternitati vestræ, quia postquam indigno mihi mandastis in prouincia Francorum, sicut & ipsi rogarunt, sacerdotali Concilio & Synodali conuentui præesse, multas iniurias & persecutiones passus sum à falsis sacerdotibus & adulteris presbyteris, seu diaconibus, & fornicariis clericis: maximus tamen mihi labor est contra duos hæreticos pessimos & blasphemos contra Deum & Catholicam fidem. Vnus qui dicitur Aldebertus, natione Gallus est, alter qui dicitur Clemens, genere Scotus est, specie quidem erroris diuersi, sed pondere peccatorum compares.

XXV. Contra istos obsecro auctoritatem vestram, vt me defendere & adiuuare, & populum Francorum & Gallorum per scripta vestra corrigere studeatis, ne hæreticorum fabulas, E & vana prodigia ac signa præcursoris Antichristi sectentur; sed ad canonica iura, & ad viam veræ doctrinæ conuertantur, & vt per verbum vestrum isti duo hæretici mittantur in carcerem, nullusque cum eis communionem habeat, ne fortè fermento doctrinæ
[b] 1. *Cor.* 5. illorum fermentatus aliquis pereat, sed segregati viuant, & iuxta dictum Apostoli [b], tra-
[c] *Mat.* 18. diti satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini. [c] Et si Ecclesiam non audierint, sint vobis iuxta Euangelicum præceptum, sicut Ethnici & publicani. Propter istos enim persecutiones & inimicitias & maledictiones multorũ patior, & Ecclesia Christi impedimentum doctrinæ rectæ sustinet. Dicunt enim de Aldeberto, quòd eis sanctissimum Apostolum abstulerim, patronum & oratorem, virtutumque factorem, & signorum ostensorem abstraxerim.

Sed

A Sed pietas vestra audiens vitam eius, iudicet ex fructu, vtrùm vestimentis ouium indutus intus lupus rapax fuerit, an non. In primæua igitur ætate hypocrita fuit, dicens quòd sibi Angelus Domini in specie hominis, de extremis finibus mundi mitræ sed tamen incertæ sanctitatis reliquias attulerit: & exinde potuerit omnia quęcumque popposcerit, à Deo impetrare. Hac ergo simulatione (sicut beatus Apostolus prædixit [a]) penetrauit multorum domos, & captiuas duxit post se mulierculas oneratas peccatis, quæ ducebantur variis desiderijs, & multitudinem rusticorum dicentium, quòd ipse esset vir Apostolicæ sanctitatis. præterea conduxit Episcopos indoctos, qui se contra præcepta canonum absolutè ordinauerunt: vnde in tantam superbiam elatus est, vt se æquipararet Apostolis Christi; & dedignatus in alicuius Apostolorum vel Martyrum honore Ecclesiam consecrare, in proprio honore dedicaret oratoria, vel (vt veriùs dicam) sordidaret. XXVI. SCELERA ALDEBERTI.
[a] 2. *Tim.* 3.

B Ad hæc etiam improperans cur voluissent homines visitare Limina sanctorum Apostolorum: fecit eis cruciculas & oratoriola in campis, & ad fontes, vel vbicumque sibi videbatur, & iussit ibi publicas orationes celebrari, in tantum vt multitudines populorum, spretis ceteris Episcopis, & dimissis antiquis Ecclesiis, in talibus locis conuentus agerent, dicentes: Merita sancti Aldeberti adiuuabunt nos. Vngulas quoque suas atque pilos dedit ad honorificandum & portandum cum reliquiis sancti Petri Apostolorum Principis. Tantis itaque flagitijs inuolutus præsumpsit quoddam, quod maximum scelus & blasphemia contra Dominum esse videtur: Venienti enim populo & prostrato ante pedes eius, & cupienti confiteri peccata sua, dixit: Scio omnia peccata vestra, quia mihi cognita sunt occulta vestra, ideoque non est opus confiteri ea: securi ergo & absoluti de peccatis vestris præteritis, reuertimini ad domos vestras cum pace. hæc igitur & his similia, quæ sanctum Euangelium hypocritas facturos esse testatur, idem Aldebertus suo C habitu & incessu, moribusque solet operari.] Vidisti, Lector, perseuerantem iugiter in Ecclesia veterem vsum confitendi occulta peccata sacerdotibus, cui assuetus populus præstare perseuerans ad Aldeberti pedes (quem putabant virum Apostolicum) peccata vt propalaret quisque sua, prosterneretur. pergit verò de Clemente altero pseudopropheta dicere: XXVII. INGENS SVPERBIA ALDEBERTI.

Alter autem hæreticus qui dicitur Clemens, contra Catholicam contendit Ecclesiam, XXVIII. abnegans scilicet & refutans canones sacros, tractatus & expositiones sanctorum Patrum, Hieronymi, Augustini, & Gregorij; Synodalia etiam iura spernens, affirmat se post duos filios in adulterio natos, esse posse legis Christianæ Episcopum. prætereà Iudaismum introducens, iustum esse dicebat Christiano, vt si voluerit, viduam fratris defuncti accipiat D vxorem. Ipse etiam contra fidem sanctorum Patrum contendit dicens, quòd Christus Filius Dei descendens ad inferos, omnes quos inferni carcer detinuit, inde liberasset, credulos videlicet & incredulos, necnon cultores idolorum. Multa quoque alia horribilia, & contraria fidei Catholicæ de prædestinatione Dei affirmat. Quapropter precor, vt litteras vestras de hoc hæretico mandare curetis Duci Carolomanno, vt mittatur in custodiam, ne semina satanæ latiùs seminans, vna ouis morbida totum gregem polluat. Valere sanctitatem vestram, & prosperis profectibus gaudere in longitudine dierum optamus.] hactenus epistola Bonifacij ad Zachariam. pergunt Synodalia Acta: DE CLEMENTE PSEVDOPROPHETA.

Cumque lecta esset epistola, Zacharias Papa dixit: Audistis, charissimi fratres, quid in epistola lectum sit ex sacrilegis illis, qui se ad suam condemnationem Apostolos nominare præsumpserunt? Sancti Episcopi & venerabiles presbyteri responderunt: Audiuimus E certè per omnia, non Apostolos, sed ministros satanæ & præcursores Antichristi. Quis enim aliquando Apostolorum, vel quilibet Sanctorum ex capillis suis aut vngulis pro sanctitate populis tribuit, vt ipse pernicios agere conatus est Aldebertus? Sed hoc scelus à sancto vestro Apostolatu resecandum est, tam de illo, quàm etiam de transgressore Clemente, qui sacros canones spreuit, atque expositiones sanctorum Patrum Ambrosij, Augustini, ceterorumque respuit: Ambo itaque iustam dignamque transgressionibus suis susXXIX. cipiant sententiam. Zacharias sanctus Papa dixit: Quia iam tardior hora est, venturo secretario de conscripta vita & oratione, quam sibi exponit Aldebertus, vel ceteris eius gestis, cùm nobis lecta fuerint, communi consensu, mediante Deo, quid fieri debeat, pertractabimus.] hactenus primum secretarium, siue sessio Romani Concilij. Sequens autem non in sequentem vel alium aliquem diem dilatum est, sed die eodem, iterum conuentum, vt habent Synodalia Acta verbis istis:

Cumque

XXX. SECVNDA SESSIO. Cumque in eodem die sanctus Zacharias Papa, ceteriqúe Episcopi, necnon presbyteri supradicti, alijque clerici conuenissent in prænominatam basilicam, Gregorius Notarius Regionarius & Nomenclator dixit: Iuxta sancti vestri Apostolatus præceptum, quod in præterito secretario iussistis, Deneardus religiosissimus presbyter adest pro velo: Quid præcipitis? Dictum est: Ingrediatur. Cumque ingressus esset, Zacharias sanctus Papa dixit: Actus illi nefandissimi Aldeberti, siue cetera eius scripta, quæ præterito secretario in manibus gerebas, coram præsenti Concilio porrige legenda. Et accipiens Theophanius Notarius Regionarius & Sacellarius legit vitam illius, cuius initium est: A

XXXI. In nomine Domini nostri Iesu Christi. Incipit vita sancti & beati Aldeberti Episcopi ex electione Dei nati. De simplicibus parentibus fuit procreatus, & de gratia Dei coronatus: quia dum in vtero matris suæ esset, ibidem gratia Dei cœpit in eo retineri. Et antequam perueniſſet beatissima natiuitas eius, vidit genitrix eius per visionem quasi egredientem vitulum de dextero latere suo. Qui nimirum vitulus designabat illam gratiam, quam accepit ab Angelo, antequam exiret de vulua. Cumque hic libellus vsque ad finem lectus fuisset: Zacharias sanctus Papa dixit: Quid ad hanc blasphemiam respondetis, sanctissimi fratres? Epiphanius Episcopus Ecclesiæ sanctæ Siluæ candidæ dixit: Domne Apostolice, ex diuina profectò inspiratione motum est cor vestri sancti Apostolatus, vt prædictum Bonifacium sanctissimum Episcopum & Francorum Principes commoneretis, in partibus illis post longa tempora Concilium congregare sacerdotum, ne hæc schismata & blasphemiæ sancto vestro Apostolatui celarentur. B

XXXII. Zacharias sanctus Papa dixit: Siquid adhuc habet Deneardus religiosus presbyter nobis porrigere ad legendum, porrigat. Deneardus presbyter respondit: Ecce, domine, epistola, qua vtebatur Aldebertus, & quam diuulgabat esse Iesu, sibique de cælo venisse. Et accipiens Theophanius Notarius legit, cuius initium erat: In nomine Domini. Incipit epistola Domini nostri Iesu Christi Filij Dei, quæ in Ierosolymam cecidit, & per Michaëlem Archangelum inuenta est in porta Ephraim, & per manus sacerdotis nomine Icoræ ipsa epistola fuit exemplata: & transmisit ipse eamdem epistolam ad Germaniæ ciuitatem alio sacerdoti Thalassio, & ipse Thalassius transmisit illam ad Arabiæ ciuitatem alio sacerdoti Leoban, & ipse Leoban transmisit epistolam istam ad Vetphaniam ciuitatẽ, & recepit eam Macrius Sacerdos Dei, & transmisit in montem sanctum Archãgeli Michaëlis, & per manus Angeli Dei peruenit ad Romanam ciuitatem ad sepulchrum sancti Petri, vbi claues regni cęlorum constitutæ sunt. Et duodecim papati qui sunt in Romana ciuitate, triduanas fecerunt vigilias in ieiuniis & orationibus. & cetera vsquæ ad finem perlecta. C

XXXIII. TERTIA SESSIO. Zacharias sanctus Papa dixit: Pro certo, charissimi fratres, & prædictus Aldebertus in insaniam conuersus est, & omnes qui hac vtuntur commentata epistola, paruulorum more absque sensu sunt, & muliebri errore insaniunt. Sed ne leuiores amplius decipiat, indiscussam & absque sententia causam hanc relinquere non possumus. Sancti Episcopi venerabiles presbyteri responderunt: Ex diuina illustratione cognoscimus, cor sancti vestri Apostolatus illuminatum, & quæ à vobis dicta sunt, ex administratione Spiritus sancti emanarunt. Et idcircò vt à vobis præuisum fuerit, in vtrosque sententia promulgetur. Zacharias Papa dixit: Non vt à nobis solis præuisum fuerit, sed pariter cum sanctitate vestra, vt Domino placuerit, in futuro secretario est pertractandum. hucusque secundum secretarium. Tertium eadem die habitum legitur, vt planè mirum sit, eodem die iam tertiò esse conuentum, tresque habitas sessiones. Sic enim eadem pergunt Acta. D

XXXIV. Cùm autem tertia vice in eodem die sanctus Zacharias Papa, ceteriqúe Episcopi, necnon presbyteri supradicti, sed & alij clerici conuenissent in prænominatam basilicam, Gregorius Notarius Regionarius & Nomenclator dixit, secundùm quod à vestro sancto Apostolatu præceptum est in præterito secretario, vt Deneardus religiosus presbyter hìc se vestris præsentaret obtutibus, præstò est præ foribus. Quid præcipitis? Dictum est: Ingrediatur. Cumque ingressus fuisset, Zacharias Papa dixit: Habes adhuc ex sacrilegorum illorum conscripto aliquid, quod coram Concilio proferre debeas ad legendum? Deneardus religiosus presbyter respondit: Etiam, domine mi, orationem, quam sibi Aldebertus componere nisus est: & ecce in manibus eam gero, iubete eam suscipi. Moxque susceptа est, & lecta oratio, cuius initium tale erat: E

XXXV. Domine Deus omnipotens, pater Domini nostri Iesu Christi, & α & ω, qui sedes super septimum thronum, & super Cherubim & Seraphim, pietas magna, & dulcedinis satis est apud

A apud te, pater sanctorum Angelorum, qui fecisti cælum & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt: te inuoco, & clamo, & inuito super me miserrimo, quia tu dignus fuisti dicere: [a] Quodcumque petieritis à Patre in nomine meo, dabit vobis. A te peto, ad te clamo, & Domino Christo confido animam meam. Cumque per ordinem legeretur, peruenit ad locum, vbi ait: Precor vos, & coniuro vos, & supplico me ad vos, Angelus Vriel, Angelus Raguel, Angelus Tubuel, Angelus Michael, Angelus Adimis, Angelus Tubuas, Angelus Sabaoth, Angelus Simihel. Dum verò hæc oratio sacrilega vsque ad finem perlecta fuisset, Zacharias sanctus Papa dixit: Quid ad hæc sancti fratres respondetis? [a] Ioan. 14.

XXXVI. QVAE ANGELORVM NOMINA ECCLESIA RECIPIAT. Sancti Episcopi, & venerabiles presbyteri responderũt: Quid aliud agendum est, nisi vt omnia quæ coram nobis lecta sunt, igne concrementur; auctores verò eorum anathematis vinculo percellantur? Octo enim nomina Angelorum, quæ in sua oratione Aldebertus in-
B uocauit, non Angelorum, præter Michaelis, sed magis dæmonum nomina sunt, quos ad præstãdum sibi auxilium inuocauit. Nos autem, vt à vestro sancto Apostolatu edocemur, & diuina tradit auctoritas, non plus quàm trium Angelorum nomina agnoscimus, id est, Michael, Gabriel, Raphael.] hæc Patres, quibus perspicuò intelligis librum quartum Esdræ nomine vulgatum, in quo frequens est mentio Angeli Vriel, ab Ecclesia Romana proscriptum penitusque esse reiectum.] habentur eadem de tribus tantummodò Angelorum nominibus in Capitularibus [b] Caroli Magni. pergunt Acta: [b] Capitul. lib. 1. cap. 16.

XXXVII. Zacharias sanctus Papa dixit: Optimè prouisum est à vestra sanctitate, vt conscripta illius omnia igne concrementur. Sed opportunum est, vt ad reprobationem in scrinio nostro conseruentur ad perpetuam confusionem. Nunc verò quia omnia peracta sunt, de vtrorumque sententia, quorum superiùs mentio facta est, pertractandum est. Vniuersum
C Concilium dixit: Aldebertus, cuius nobis actus & nefaria commenta lecta sunt, & qui se Apostolum censuit nominari: & capillos & vngulas suas populis pro sanctitate tribuit, quique sub obtentu Angelorum dæmones in suum auxilium inuocat: sit ab omni officio sacerdotali alienus, agens pœnitentiam pro commissis, & ampliùs iam populum minimè seducat. Sin autem in his erroribus perseuerauerit, & populum ampliùs seduxerit: sit anathema, & æterno Dei iudicio condemnetur, omnisque pariter, qui ei consenserit, & eius doctrinam secutus fuerit, aut adiunctus fuerit. Similiter & Clemens, qui per suam stultitiam sanctorum Patrum statuta, omniaque Synodalia acta respuit, inferens etiam Christianis Iudaismum, dum prædicat fratrem fratris defuncti accipere posse vxorem; insuper & Dominum Iesum Christum descendentem ad inferos omnes pios & impios exinde prædicat abstraxisse: ab omni sacerdotali officio nudatus sit, & anathematis vinculo obli-
D gatus, pariterque Dei iudicio condemnatus, & omnis qui eius sacrilegis consenserit prædicationibus.] hactenus Acta Concilij, quibus tum Zachariæ, tum aliorum Episcoporum & presbyterorum superiùs nominatorum apposita est subscriptio. Vides, Lector, eadem sententia in Clementem prolata ob id quòd sacrorum Conciliorum, & Ecclesiæ doctorum doctrinam resperneret, perstringi, damnarique pariter Nouatores eadem cum Clemente perfidè sentientes? SENTENTIA IN ALDEBERTVM ET CLEMENTEM LATA.

XXXVIII. Ad hæc spectant, quæ in Capitularibus Caroli habentur his verbis: [c] Pseudographæ & dubiæ narrationes, vel quæ omnino contra Catholicam fidem sunt, vt epistola pessima & falsissima, quam transacto anno, dicebant aliqui errantes & in errorem mittentes, quòd de cælo cecidisset: nec credantur, nec legantur, sed comburantur, ne in errorem pro tali scripto populus mittatur: sed soli canonici libri, & Catholici tractatus, & Sanctorum au-
E ctoritates & dicta legantur & tradantur.] Respicit hoc etiam quod in iisdem habetur de Scotis, qui mentiebantur se esse Episcopos [d]: Vel quod in eos [e] qui falsa nomina Martyrum, & incertas Sanctorum memorias venerantur, statutum est. [c] Capitul. lib. 1. cap. 78. [d] lib. 7. add. 3. cap. 37. [e] lib. 1. cap. 48

XXXIX. Quod rursus ad idem Concilium spectat, desiderari videntur ea Synodi Acta, quibus confirmata sunt quæ in Synodo à Bonifacio hoc anno in Germania collecta statuta fuerunt, nisi per se ea seorsum à Zacharia dixerimus confirmata, qui de iisdem omnibus post hanc Synodum litteras dedit ad eumdem Bonifacium verbis istis [f]: [f] Cod. lib. 2. cap. 7.

ZACHARIAE PAP. EPIST. AD BONIFACIVM. Reuerendissimo & sanctissimo fratri Bonifacio Coëpiscopo Zacharias seruus seruorum Dei.

Cùm nobis sanctissimæ fraternitatis tuæ syllabæ delatæ fuissent, atque per singula legi fecissemus, reperimus in earumdem litterarum serie, quòd peccatis nostris facientibus, dum Dominici tritici semina quæreres elaborare ad augendam segetem spirituа-

lem: ſubitò inimici ſuperſeminauerunt zizania, vt ſanctitatem tuam in bono opere impedirent. Sed tua ſancta fraternitas inceſſanter orationi inſtet pariter cum fratribus qui tecum laborant, vt ſpirituali ſarculo eradicare poſſis zizania. Hoc opus ſi tibi ſemper erit in voluntate, Deus ſine dubio adiuuat, vt beatus Gregorius Papa; Bonum opus (inquit) nobis ſit in voluntate, nam ex diuino adiutorio erit in perfectione. Vnde, chariſſime frater, confortare in Domino, & ipſe erit adiutor tuus. A

XL. De incurſione autem Gentium, quæ in tuis plebibus facta eſt, mœrendum nobis eſt: ſed hæc aduerſitas nullatenus tuam fraternitatem conturbet, quia & Romana ciuitas ex accidentibus facinoribus ſæpiùs eſt depopulata, & tamen omnipotens Dominus dignatus eſt eam conſolari. Sic etiam credimus, quia & vos conſolabitur, ſi fideliter ad eum clamaueritis, & ieiunium, ſupplicationeſque litaniarum in populis commiſſis agendas prædicaueritis. Nos quoque (licet peccatores exiſtamus) precibus noſtris & conſacerdotum noſtrorum, in quantum poſſumus, adiuuamus. B

XLI. De Synodo autem congregata apud Francorum prouinciam, mediantibus Pipino & Carolomanno excellentiſſimis filiis noſtris, iuxta ſyllabarum noſtrarum commonitionem, peragente noſtram vicem tua ſanctitate, qualiter egiſſes agnouimus, & omnipotenti Deo noſtro gratias egimus, qui eorum corda confirmauit, vt in hoc pio opere adiutores exiſterent, & quia omnia optimè & canonicè peregiſti, tam de falſis Epiſcopis & fornicariis & ſchiſmaticis, quàm etiam de reliquis nomine ſacerdotibus contra canonum inſtituta agentibus, vel contra Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam, de quibus ſecundùm tuam relationem reſpondemus.

XLII. De eo verò quod ſuggeſſiſti, quia elegerunt vnam ciuitatem, *nempe Moguntiam*, omnes Francorum Principes, pertingentem vſque ad paganorum fines, & in partes Germanicarum gentium, vbi anteà prædicaſti, quatenus ibi ſedem Metropolitanam perpetuo tempore habere debeas, & inde ceteros Epiſcopos ad viam inſtrueres rectitudinis, & poſtmodum tui ſucceſſores perpetuo iure poſſideant: hoc quia decreuerunt, nos læti ſuſcepimus, eo quòd ex Dei nutu factum eſt. Quòd verò falſi ſacerdotes & ſchiſmatici hoc impedire conati ſunt, eorum vanum agonem Dominus diſſipabit, & illa faciet ſtabilita, quæ ſanctorum Patrum ſtatutis videntur concordare. Et quia ipſi Principes Francorum tibi etiam in hoc adiutores extiterunt: retribuat illis omnipotens Deus adiutorij huius præmium, & innumera largiatur bona. C

XLIII. De illo etiam falſo Epiſcopo, quem dixiſti, quòd adulterati clerici & homicidæ filius in adulterio natus, & abſque diſciplina nutritus eſſet, & quòd ſui ſimiles ſacerdotes conſecrauit: hoc meminit tua reuerenda fraternitas, quod etiam tibi ſæpè ſcripſimus, vt nullus homicida, nullus adulter, nullus fornicator ſacrum miniſterium debeat tractare, ſed neque ex pœnitente quis, aut talis, qualem ſacri canones prohibent, eſſe ſacerdotem. D

De baptizatis verò ab illis, ſeu Eccleſiis conſecratis, requirat tua fraternitas, ſi aut Eccleſias in nomine ſanctæ Trinitatis conſecrauerunt, aut paruulos ſimiliter baptizauerunt: & tunc conſecratio Eccleſiarum, & paruulorum Baptiſma ſit ritè confirmatum.

XLIV. Hoc etiam pariter retuliſti, quòd illi qui antè proiecti ſunt ſacerdotes, ſe à nobis abſolutos eſſe, apud Francorum prouinciã diuulgarent. Quod tua ſancta fraternitas nullo modo credat: quia impoſſibile eſt, vt ſi hoc feciſſemus, non tuæ charitati per noſtras indicaſſemus litteras. Impoſſibilé ergo nullo modo credas: quia non aliud prædicamus, & aliud agimus, aut aliud dirigimus, vt illi garriũt, ſed auxiliante Deo, illud firmiſſimè hortamur vt teneas, vt ſanctorum Patrum inſtitutis & conſultis ſacrorum canonũ omni modo parere ſtudeas. E

Quod obſecraſti, vt Francorum Principibus ſcriberemus: ſcias à nobis eſſe geſtum. Per ſingula enim eis ſcripſimus, vt petiſti, vt tibi amici ſint, & adiutores in Dominico opere exiſtant.

XLV. De cenſu verò expetendo, quod impetrare à Francis ad reparandas Eccleſias vel monaſteria plus non potuiſti, quàm vt vertente anno, ab vnoquoque coniugio ſeruorum duodecim denarij reddantur: ex hoc gratias ago Deo, quia hoc potuiſti impetrare. Dum enim Dominus donauerit quietem, augentur & luminaria Sanctorum, pro eo quòd nunc tribulatio accidit à Sarracenis, Saxonibus, vel Friſonibus, ſicut tu ipſe nobis innotuiſti.

De his etiam qui poſtquam depoſiti ſunt pro capitalibus peccatis de gradu ſacerdotali, reperiuntur nec clerici eſſe velle nec monachi ſub pœnitentia, ſed * pergentes ad palatium Regis Francorum, rogant vt eis loca tribuat Eccleſiarum vel monaſteriorum, vt diſpergant

*peragrantes

A ſpergant Sanctorum loca: de his, inquam, quid fieri debeat, Francorum Principibus commonitoria direximus ſcripta.

In alia quippe tua epiſtola reperimus contineri omnia quæ contra te egerunt falſi & ſchiſmatici Epiſcopi, id eſt, Aldebertus & Clemens. in qua omnia Acta eorum, ac impiiſſimum errorem ſingulatim indicaſti; Nos autem congregatis conſacerdotibus noſtris, eorumdem prauorum ſceleratiſſima Acta in eorum præſentia legi fecimus. Et cùm nobis coram Concilio lecta fuiſſent: pio ſtudio omnes eadem ſchiſmatica dogmata, & ſceleratiſsimam vitam, quam ſibi Aldebertus conſcribi fecit, vna voce decreuerunt, vt igne cremarentur. Sed nos hoc non fieri rectum iudicantes, pro eorum perpetua damnatione in ſcrinio ſanctæ Eccleſiæ reſeruari mandauimus. Ad hæc etiam dignam ſententiam contra eorum errorem ſcribi fecimus, cuius exemplar epiſtolæ ad tuam direximus ſanctitatem, vt lecta in prouincia Francorum, omnis ſchiſmaticus audiens taliter à ſancta & Apoſtolica
B Eccleſia iudicatum, à ſenſus ſui prauitate reſipiſcat. XLVI.

In tertia verò epiſtola tua intimaſti nobis de alio ſeductore Geuuiliobo, qui anteà falſo Epiſcopi honore fungebatur, & quia ſine conſultu ad nos properat. Hic dum aduenerit, vt Domino placuerit, fiet. Tua autem reuerentia, vt auxiliante Domino cœpit, vice noſtra, petimus, perficere ſtudeat. Volumus namque omni anno, tempore apto, in prouincia Francorum Concilium te celebrare, vt frequentia ſacerdotum per inſtituta ſacrorum canonum correcta, illis nulla aduerſitas valeat pullulare, ſed magis Eccleſiæ ſanctæ vnitas & diſciplina Apoſtolica vbique in illis partibus dilatata exiſtat, vt non ampliùs populi per falſos ſacerdotes deprauati demergantur in interitum. Dum verò Concilium congregaueris, ſic tua fraternitas conflictum habeat cum Metropolitanis, vt nullus ſine com- XLVII.
C mendatitiis ſuſcipiatur epiſtolis. Pro eadem quippe cauſa, & pro omnibus vtilitatibus ſanctæ Eccleſiæ Francorum Principibus direximus litteras, vt aliàs præfati ſumus. De ciuitate autem illa quæ nuper Agrippina vocabatur, nunc verò Colonia, iuxta petitionem Francorum, per noſtræ auctoritatis præceptum nomini tuo Metropolim confirmauimus, & tuæ ſanctitati direximus eiuſdem Metropolitanæ Eccleſiæ ſtabilitatem. Deus te incolumem cuſtodiat, reuerendiſſime frater. Data prid. Kalend. Nouembris, imperante domino Auguſto Conſtantino, anno vigeſimoſeptimo Imperij eius, Indictione decimaquarta.]

Deſiderantur litteræ, quas ſe ad Francorum Principes ſcribere teſtatur.

Conſtat pariter cum iiſdem Pontificis litteris redditam eſſe eidem Bonifacio epiſtolam XLVIII.
eius qui à ſecretis, ſiue ab epiſtolis erat ipſi Romano Pontifici Zachariæ, quam quòd numquam hactenus cuſam ſciamus, hìc tibi ſcribendam curauimus. ſic ſe habet [a]: *Eod. qui ſup. Cod. epiſt. 4.

D Summis & Deo amabilibus apicibus acceptis, cum magno & omni quo condecet honore & veneratione relegi. Et quia poſt tot tempora merui ex veſtris ſyllabis viſitari, omnipotenti Deo noſtro gratias egi, qui me indignum famulum ſuum etiam de veſtra lætificauit incolumitate. Igitur omnia, quæ nobis per nunc directas litteras præcepiſtis, vt Dominus vires donare dignatus eſt, adimpleuimus; ſed & ea, quæ Domno Apoſtolico ſuggeſſiſti, per nos ſunt ſuſcepta, & annuntiata, atque relecta, & nos ea pertractantes omnia ſcripta quæ vobis ab eo directa ſunt, à nobis eſſe dictata iuxta veſtram voluntatem cognoſcite: ſed & quod non ſperabatis fieri, ſuggeſſimus, & facta eſt Synodus ſacerdotum præſidente Domno Apoſtolico, & relecta eſt ſacrilega illius Aldeberti nefandiſſimi vita, & omnia opuſcula eius coram Synodo: pariter epiſtola ſanctiſſimæ paternitatis veſtræ, vbi de illo, & de Clementis dementia ſuggeſſiſtis: & ſic poſt geſta peracta, ſententia anathe- DE SYNODO ROMANA IN CAVSA ALDEBERTI. SECRETARIVS BONIFACIO.

E matis in eos promulgata eſt, vel in omnes, qui eorum nefandam ſecuti fuerint ſectam: cuius inſtar, *hoc eſt exemplar*, vobis à Domno Apoſtolico directa eſt. Et hæc coram præſentia præſentis fratris noſtri Deneardi venerabilis preſbyteri acta ſunt, & ipſe vobis ore proprio poterit enarrare, quòd omnia iſta per nos acta ſunt. Nam pro certo cognoſcite, ſanctiſſime pater, quia in omnibus me paratum offero veſtris obtemperantem præceptis: tantummodò peto, vt pro nobis orare iubeatis. Scio enim quia veſtris orationibus adiutus erutus ſum à tentationibus inimici, & miſertus Dominus ſuo famulo medelam tribuit, & diuerſis infirmitatibus circumdatus, quamquam indignus, illud Apoſtoli ſequor conſolationis dictum, quo ait: [b] Cùm infirmor, tum potens ſum. Et: [c] Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me per veſtras ſanctas preces virtus Chriſti. [b] 2. Cor. 12. [c] Ibidem.

Venerandas namque ſorores noſtras, & Dei ancillas, quæ apud Limina ſanctorum Patrum Apoſtolorum properauere, quas etiam nobis veſtra ſancta Paternitas commendare XLIX.
iuſſit,

iussit, in quantum Dominus vires donare dignatus fuerit, curam earum habemus propter A
vestram sanctam præceptionem. Benedictionem etenim, quam nobis direxistis suscepimus, id est, poculum argenteum, & sindonem vnam: quæ in duplici suscepimus benedictione, eo quòd à tanto Patre meruimus visitari. Et licet retribuere non valeamus, tamen adinuicem charitatis cum magna reuerentia direximus cinnamomum vnc. iiij. costum vnc. iiij. piper lib. ij. cotzumbrem lib. j. quæ peto vt absque iniuria suscipere iubeatis, & vt pro nobis orare dignemini omnino deposco. Incolumem sanctissimam paternitatem vestram diuina conseruet maiestas orantem pro nobis Deum, meritis Apostolorum decorande Pater.] hactenus epistola.

L. Ceterùm simul cum his missa sunt anni huius Synodi Acta in Germaniam, eadem quoque recepta. Nam eadem legibus suis Carolus probata reddidit, dum legem statuit
[a] *Capitul. lib. 1. cap. 78.* aduersus huiusmodi pseudoprophetas, [a] quam superiùs recitauimus. B

LI. Finem hunc acceperunt res gestæ præsentis anni, quo pseudoapostoli vnà cum suis ipsorum erroribus delati ad Apostolicam Sedem, damnationis sententiam acceperunt: sicque cuncta machinamenta diaboli sunt dissoluta, quibus nouam coalescentem Ecclesiam ille perfidus hostis humani generis perturbare conatus est, eiusmodi subdolis operariis; sed Bonifacio ad primarium dominum vineæ ex aduerso clamante: [b] Capite nobis
[b] *Cant. 2.* vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea nostra floruit.] Et: [c] Increpa feras
[c] *Psal. 67.* arundinis.] laqueo illæ anathematis præfocatæ cessarunt.

IESV CHRISTI ZACHARIÆ PAP. CONSTANT. COPRON. IMP.
ANNVS 746. ANNVS 5. ANNVS 6. C

I. REDEMPTORIS annus sequitur septingentesimus quadragesimus sextus Indictionis decimæquartæ, quo bello ciuili inter se mutuò confligentes Sarraceni in Syria,
TERRAEMOTVS IN PALAESTINA. Mauuias sibi subiicit Emesam, Damascum, Heliopolim, & Ierosolymam. Quo etiam tẽpore post tenebras terræmotus prodigiosi facti sunt in Syria & Palæstina, & pestis ingens in Calabria & Sicilia incipiens, inuasit demum Constantinopolim. De his enim ista Theophanes: A quarta (inquit) Augusti vsque ad Octobris Kalendas tenebræ factæ sunt caliginosæ.] & paulo pòst: Anno sexto Imperij Constantini, factus est terræmotus magnus in Palæstina, & circa Iordanem & totam Syriam, mense Ianuario, hora quarta, & multa millia, quin & innumerabilia, hominum mortua sunt: Ecclesiæque & monasteria corrue- D
runt, & maximè penes eremum sanctæ ciuitatis.

II. Eodem anno pestilens morbus è Sicilia & Calabria incipiens, veluti quidam ignis de-
PESTIS DIRA GRASSATVR CONSTANTINOPOLI. pascens, ad Monobasiam & Helladem, atque interiacentes insulas venit per totam quartamdecimam Indictionem, flagellans impium Constantinum, & cohibens ab insania, quam aduersus sanctas Ecclesias & sanctas ac venerabiles imagines intentabat. Verùm ille, vt Pharao quondam, incorrectus permansit. Sanè pestilentia hæc, bubonis dicta, discurrens, decimaquarta Indictione, ad regiam peruenit vrbem. Cœperunt autem fieri subitò tam in hominum vestimentis, quàm in sacris Ecclesiarum indumentis, & in velis cruciculæ plurimæ veluti ex oleo designatæ. Facta est ergo hinc tristitia & defectio animi multa propter dubium eiusmodi signum. Venit nihilominùs & diuinitus indignatio, dissipans incessanter non solùm vrbis ciues, sed & in omnibus suburbanis eius degentes. Factæ E
[*] extasi verò sunt & phantasiæ in multis hominum qui in [*] exthasi facti existimabant se cum peregrinis quibusdam (vt putabant) & trucibus faciebus comitari: & eos qui in itinere obuij fiebant, se quasi amicos salutare ac colloqui fingebant. Notatis verò iis quæ dicebantur ab eis hæc posteà referebant. Contemplabantur autem eosdem domos ingredi, & alios quidem ex domo deferre, alios autem vulnerare. Contigit autem eorum quæ dicta sunt ab eis, plurima, vt viderunt, fieri.] Ita quidem significans Deus non ob aëris ista fieri intemperiem, sed immissiones esse per angelos malos, vt aliàs factum vidimus superioribus temporibus.

III. Quæ igitur cœpit hoc anno pestilentia & sequenti grassata est, tertio quoque anno ma-
PESTIS GRASSATVR. ioribus perseuerauit incrementis. nam pergit Theophanes: Præterea vernali tempore primæ Indictionis magis extensa est, æstiuo autem prorsus incendit, ita vt integræ quoque domus

A domus penitus clauderentur, nec essent qui non haberent mortuos sepelire. Ex necessitate itaque multa excogitatum est, quòd super animalia tabulæ sternerentur, & ita super has impositi mortui deferrentur. pari modo & alij in plaustris suprapositi mortui deferrentur. Cùm autem repleta fuissent vniuersa tam scilicet vrbana quàm suburbana monumenta, & cisternæ quoque sine aqua, & lacus, & plurimæ vineæ, necnon & interiores horti, qui intra veteres muros erant ad huiusmodi capessendam sepulturam effossi sunt. & ita vix omnia hæc ad tantam necessitatem sufficere valuerunt, omni autem domo calamitate repleta propter depositionem quæ impiè facta est ab Imperatoribus sacrarum imaginum.] hucusque de his Theophanes: iungens simul tres annos, quibus eadem pestilentia Constantinopolim in primis depasta est.

Sed quæ breuiter de his habet Theodorus Studita in oratione de S. Platone, hîc sunt IV.
B breuiter recitanda, vtpote ab auctore dignissimo scripta, qui & suæ ætatis res est prosecutus. dum enim agit de auis suis Sergio & Euphemia hac peste defunctis, ex quibus ipse Theodorus genitus esset, hanc subiicit de his narrationem: Quoniam (inquit) illis temporibus cælestis ira inflicta est (res enim me admonet, vt de hac dicam; quippe quæ publicam intulerit calamitatem, non in paucis aliquibus regionibus ac ciuitatibus versans, sed velut Ægyptiacum quoddam flagellum ex alia in aliam ciuitatem transiens) ac vel maximè in regia vrbe Byzantio malũ illud fuit: hi verò quos diximus semper memorabiles è vita excesserunt. Non alienum autem fortasse fuerit vtilitatis causa mortis etiam ipsius genus conscribere. Narratio enim hæc talis est, quæ illorum animos terrere possit, qui prudenter eam intellexerint. Repentè in singulorum vestibus salutaris Crucis signum cæruleo colore velut à manu aliqua pulcherrimè pingente, sed Dei potiùs digito, & su-
C perna manu expressum cernebatur. Quicumque ergo talis deprehensus fuerat, diuulgabatur, ac statim mors illi afferebatur.

Eodem die aliquis mortuum efferebat, & ipse mortuus efferebatur. Duo simul in feretro, quatuor in iumento portabantur: onera corporum miserabilium semper recèns cumulata. Lamentationes vbique & voces miserabiles vndique resonantes. Qui mortuorum cadauera efferebant, tam multis oneribus sufficere non poterant: itaque deerant qui tot mortuos sepelirent. Claudebantur domus, vrbis regiones inanes fiebant, sepulchra ipsa implebantur, cùm intra duos menses vrbs celeberrima, & multis millibus hominum habitata; iam deserta & talis ferè sit facta, vt si à nullis habitaretur. Hæc illius impij Constantini temporibus acciderunt, à quo imago Christi contumeliosè spreta, & à nefario illo homine, ac populi corruptore simulachra erroris nominata: immò verò Christus ipse noster
D Deus ab eo despectus fuit: siquidem honor imaginis ad eum refertur cuius est ipsa imago, vt diuinus Basilius quodam loco ait. Hæc Dei virga (vt aliquis diceret) prima fuit iustissima, qua peccantes homines instruerentur, nosque à summa nostra malitia reuocati emendaremur: ita inquam illa, quæ ad salutis viam his cunctis dux est, qui eius correctionem prudenter & æquo animo accipiunt. hucusque Theodorus sublimè philosophatus. Sed de rebus Orientalibus hactenus.

Hoc anno, quo absoluitur secundus, atq; tertius incipit numerari Rachisis Regis Lon- VI.
gobardorum annus, ipse Rex conuentum coëgit omnium Principum Longobardorum, vt publicis initis comitiis vnà simul de legibus agerent Longobardorum, vel emendandis vel addendis: quas ex sententia omnium benè dispositas, hoc itidem anno secundo Regni eius, Indictione decimaquarta, hac præfatione præposita promulgauit:

E Quoniam glorioſissimus & præcelsus Rotharis huius Longobardorũ gentis Princeps, VII.
LEGISLATORES REGES LONGOBARDORVM. sibi Deo inspirante, leges inseruit, atque innouauit, vt omnes intentiones & dissensiones malorum regali studio resecaret: equidem statuit, vt cuncti successores eius, quæ sibi Deo inspirante, aspera & dura cognoscerent, illa ad mollitiem & pietatis adducerent gratiam. Deinde successor eius Grimoald præcellentissimus Rex, dum studiosè ac vigilanter singulorum considerans necessitates, quæ illis meliùs complacuere ad cultum salutis, augendo, minuendoque adduxit. Post hunc verò glorioſissimus & Orthodoxæ Fidei cultor, atque huius gentis gubernator, & noster per Dei omnipotentiam nutritor Luithprandus eximius ac præcelsus ac sapientissimus Princeps, persistens in Dei operibus, & quotidianis vigiliis [*] omnipotentia & sobrietate ornatus, sicuti à Deo promeruit, per ipsius inspira- [*] omni continentia
tionem omnia dicentem, reliquit, & in edicti pagina cum suis Longobardis iudicibus cõfirmauit. Idcircò per Redemptoris nostri prouidentiam ego diuino auxilio fretus Rachis

præcellentiſſimus & eximius Princeps anno Regni mei ſecundo, die Kalendarum Martiarum, Indictione quartadecima, dum cum gentis noſtræ, id eſt, Longobardorum iudicibus, tam de Auſtriæ,quàm de Tuſciæ, vel Neuſtriæ finibus,vniuerſa quæ à deceſſoribus noſtris ſtatuta ſunt, ſolicitè conſideraſſem, quædam ibi iuſta, & quædam peragenda cognouimus, &c.] ſatis hæc ad inſtitutum, & rerum geſtarum temporis ordinem.

IESV CHRISTI 747. ZACHARIÆ PAP. 6. CONSTANT. COPRON. IMP. 7.

ANNVS 747. ANNVS 6. ANNVS 7.

I. CAROLOMANNVS MONASTICAM VITAM AMPLECTITVR.

SEPTINGENTESIMVS quadrageſimus ſeptimus, Indictione decimaquinta incipit annus, quo Carolomannus nuntio remiſſo ſæculo,monaſticam vitam amplexus, Caſſinenſe cœnobium in agro Aquinate poſitum adiiſſe antiquorum omnium aſſertione narratur. Quod ad tempus ſpectat, id vetus Francorum Chronicon à Pithœo in lucem venditum teſtatur his verbis: Septingéteſimo quadrageſimo ſeptimo anno Carolomannus, relicta quam tenebat poteſtate, Romam vadit, ibique mutato habitu, in Caſſinum ad ſanctum Benedictum ſecedit, & monachus efficitur.] hæc ibi,& alij [a] idipſum hoc anno; Ado autem Viennenſis, Regino, & alij plures ſuperiori id anno factum affirmant.

[a] *Sigebert.in Chron. & Lambert. hoc anno.*

II.

Ceterùm neque hoc,neque ſuperiori anno id acciditſſe,Zachariæ Papæ epiſtolæ ad Bonifacium Moguntinum Epiſcopum potiùs perſuadent. atque primùm in epiſtola ad eum ſcripta anno ſequenti Indictione prima, adhuc fuiſſe Carolomannum in principatus Francorum dignitate,vnà cum fratre Pipino,haud obſcurè oſtendit his verbis: [b] Confortа etiam dilectiſſimos nobis orthodoxos Epiſcopos, ſacerdotes, atque leuitas, ceteroſque clericos,religioſos Abbates & monachos,pariterque glorioſiſſimos Duces, &c.] per Duces namque & Principes, ipſum ſignificaſſe Carolomannum atque Pipinum, aliæ plures eiuſdem Pontificis litteræ docent. Quin etiam & in epiſtola eiuſdem Pontificis data itidem ad Bonifaciũ Indictione quinta, anno videlicet Redemptoris ſeptingenteſimo quinquageſimo primo, itidem de iiſdem ſimul Principibus facta mentio reperitur his verbis[c]: Quod de Principibus Francorum ſcripſiſti,&c.] Illud quidem certum eſt, Pipinum poſt fratris diſceſſum,neminem ſibi aliquem cooptaſſe in collegam,ſed ſolum totius Francorum Regni habenas adminiſtraſſe.Hæc igitur quo ad tempus ſpectant conſideranda proponimus: rei verò geſtæ narrationem,de qua numquam contigit dubitari, ab antiquioribus petamus. In vita S. Bonifacij iſta habentur, [d] vbi de donatione facta ab eodem Carolomanno Fuldenſi cœnobio à S. Bonifacio ædificato, narratio texitur:

[b] *In vit. S. Bonif. lib.2. cap.8.*

[c] *Ibid. cap.10.*

[d] *Ibid. cap.13*

III.

His auditis Carolomannus lætatus eſt, cunctiſque proceribus ſuis conuocatis, preces ſancti Epiſcopi eis expoſuit, & coram illis locum illum tradidit Epiſcopo, dicens: Quidquid eo in loco quẽ petis, meæ eſt ditionis, ab hodierno die in ius Domini transfero,ita vt ab Occidente & Oriente,Septemtrione & Meridie ad tria millia paſſuum illi aſſignentur. hac facta traditione, miſit nuntios, qui nobiles omnes Grapheldenſis regionis conuocarent,eoſque obnixè precarentur, vt quicumque intra eos quos diximus limites iuris aliquid haberet, monaſterio à S. Bonifacio conſtruendo in Dei cultum largiretur. Vbi innotuit nobilibus Principis petitio, mox cum omni deuotione,Deo,& S. Bonifacio, venerandoque Abbati* Stunnis quidquid illic iuris haberent,tradiderunt. Vt autem firma eſſet ad omnem poſteritatem ea traditio, Carolomannus, qui huius auctor erat, chartam ſuæ donationis ſcribi iuſſit,eique ſuum ſigillum impreſſit.] hæc de donatione monaſterio facta præmiſimus,vt oſtendatur, quòd ſecundùm illud Euangelicum: [e] Qui recipit prophetam in nomine prophetæ,mercedem prophetę recipiet.] Carolomannus erga ſanctos monachos propenſior cùm eſſet, eamdem à Deo meruit gratiam conſequi, vt & ipſe monachus efficeretur. de quo auctor iſta mox ſubdit:

* Stunis

[e] *Matth.10.*

IV. CAROLOMANNI CASSINVM PROFECTIO.

Hæc,& id genus alia faciens Carolomannus,cùm in Dei timore magis ac magis proficeret; nec tamen in habitu ſæculari eam poſſet quam vellet vitæ ſeruare integritatem,partẽm optimam elegit,quæ non poſſet ab illo auferri. Nam relictis omnibus huius mundi opibus & honoribus,ad Caſſinum montem,vbi tunc arctiſſimæ vitæ monaſticæ diſciplina vigebat,profectus eſt,ibique monachus factus eſt,Pipino fratri Regni omnia committens. Qui paterna,fraternaque potitus dignitate, cùm eſſet Maiordomus, vt tunc dicebatur,

A tur, eamdem curam & ſolicitudinem, & deuotionem, quam eius frater, tam erga diuina quàm ſæcularia negotia præ ſe tulit,per omnia ſe accommodans ad ſancti Bonifacij conſilia.] hæc auctor. Sed ſancti Principis extorris mundi, cæli incolæ veſtigia affectemur. Quid autem acciderit vbi per Alpium iuga peruenit ad ſancti Galli cœnobium, audi ex Vvalfrido Strabone, qui eiuſdem Sancti res geſtas conſcripſit:

V. PERVENIT AD MONASTER. S. GALLI.

Carolomannus itaque paucorum decurſibus euolutis annorum, ob amorem regni cæleſtis,ſæcularis gloriæ pompam depoſuit, & cùm cauſa quietioris vitæ Romam tenderet, in vicinium ſupradicti loci aduenien,ad idem monaſterium cauſa deuotionis acceſſit,audienſque aſſiduis ſignorum virtutibus eumdem locum pro beati viri meritis à Domino illuſtrari,dixiſſe fertur: Tenuis quidẽ hic locus eſt facultate, ſed pro meritis beati Galli celebri diffamatus rumore. Cumq; vellet ibidem degentibus aliquod ſuæ largitatis conferre ſolatium, ſed retractaret,à negotiis ſe Regni diſiunctum implere non potuiſſe:quod voluit B fratri reſcripſit, vt ſui amoris intuitu eidem monaſterio aliquod regiæ largitatis ſolatium dignaretur impendere. Cùm igitur ab Othmaro Abbate præſentatam Pipinus Princeps accepiſſet epiſtolam, annuens petitioni fraternæ,libellum,quem Benedictus Pater de cœnobitarum conuerſatione compoſuerat, eidem Abbati tradidit, &c.] ſed cum Carolomanno hîc aliquantulum remoremur.

VI.

Ex quo enim mentio de miraculis facta eſt fieri ſolitis ibidem ad ſepulchrum ſancti Galli: quid his temporibus Carolomanni acciderit, accipe ab eodem auctore Vvalfrido Strabone: Temporibus igitur Carolomanni Maioris domus miraculũ memoria dignum per meritum ſancti Patris effectum, huic operi inſerere iudicauimus. Vir quidam pauperculus in pago quodam ex ſumma deuotione cum vxore ſua ad cellam beati Galli cauſa C orationis properare diſpoſuit. Cuius intentione deuotionis, dum mulier pallulam, quam in loco ſancto oblatura erat cõtextam parauiſſet, inuoluit ea formellam ceræ,quam ſimul oblatum ire cogitabat, & in arca ſua inter alia veſtimenta repoſuit. Contigit autem dum ire pararent, domum illorum, cum omnibus quæ intra villam erant rebus, igne cremari. Cumque conſumptis omnibus,flamma ceſſante,ſopitum fuiſſet incendium,cœperunt inter fauillarum cumulos ferramentorum reliquias quæritare. Et ecce inueniunt (mirum dictu) ceram pallula inuolutam inter cinerem & carbones, nihilque in eis læſionis apparuit: cùm ipſam arcam, & quidquid aliud in ipſa repoſitum erat, penitus conſumpſiſſet incendium. Viſo igitur tantæ virtutis miraculo,benedixerunt Deo,& iter quod diſpoſuerunt peregerunt: & narrantes fratribus quæ geſta fuerant,obtulerũt donarium,quod huic voto conſecratum, in ſupremis non poterat perire periculis. Seruatæ ſunt eædem res in D teſtimonium poſtfuturis vſque ad tempora Othmari Abbatis.] & inferiùs idem Vvalfridus ſubiicit iſta: Illud quoque miraculum,quod quarto anno Carolomanni* Regis in pago, cuius mentionem fecimus, contigit, libet memoriæ commendare.

PALLA ET CERA AB INCENDIO ILLAESA SERVATA.

* Principis

VII. OBLATIONEM FVRTIVAM NON RECIPIT DEVS.

Pauperculus quidam iuxta Regiam poſſeſſionẽ, quæ Rotumuila dicitur, commanens, dum ad cellam ſancti viri Dei pergere voluiſſet, nec haberet aliquid, quod ob deuotionis indicium illuc deferre potuiſſet: diabolo ſuadenti conſentiens, atrium cuiuſdam diuitis irrupit, & alueare cum melle & apibus furtim auferens,intulit domui ſuæ; apibus deinde extinctis,ceram conficit. Et non multo pòſt inter vicinos & amicos cum hoc furtiuo munere ad Eccleſiam venerabilis Galli perrexit. Cumq; ſinguli,quod attulerant,obtuliſſent: is qui contra fas offerre voluit de rapina donarium, ceram reperit in lapidis duriſſimi rigorem mutatam. Ingenti itaque timore perculſus,vni eorum qui ſecum venerant, reatum E ſuum confeſſus eſt. Qui deinde cùm cuſtodibus Eccleſiæ quæ facta fuerant indicaret, fama huius miraculi mira celeritate cunctis innotuit.] Sed pauca hæc ex multis ad inſtitutum ſatis. iam Carolomannum de mundi totius ſuperati victoria trophæa inferentem in Vrbem, triumphantemque de ſæculo ſpreto ſequamur.

VIII. IN SORACTEM PERGIT CAROLOMANNVS.

Vbi per Flaminiam veniens obuium Soractem montem propè in agro Veientano poſitum aſpexiſſet, memoriaque ingeſſiſſet, nobilitatum illum eſſe latebris ſancti Silueſtri & aliorum ſanctorum virorum, qui ibidem vitam monaſticam excoluiſſent: eius iuga conſcendens, cùm omnia quæ illic erecta fuerant ædificia, iugi bello Longobardorum ſolo eſſe æquata conſpiceret: vt ibidem erigeretur monaſterium,atque S. Silueſtri memoria reſtitueretur operam dedit. hæc cùm multi affirment, tamen tradunt alij ipſum monaſticam illic exercuiſſe diſciplinam. nam audi quæ apud Eginhardum in vita Caroli Magni leguntur: Carolomannus incertum quibus de cauſis, tamen videtur quòd amore conuerſationis

sationis contemplatiuæ successus, operosa temporalis Regni administratione relicta, Romam se contulit in otium, ibique habitu permutato, monachus factus, in monte Soracte apud Ecclesiam beati Siluestri constructo monasterio, cum fratribus secum ad hoc venientibus per aliquot annos optata quiete perfruitur. Sed cùm ex Francia multi nobilium ad vota soluenda Romam solemniter commearent, & eum veluti dominum quondam suum præterire nollent, otium quo maximè delectabatur, crebra salutatione interrumpentes, locum mutare compellunt. Nam cùm huiusce modi frequentiam suo proposito officere vidisset, relicto monte, in Samnium prouinciam ad monasterium S. Benedicti, situm in arce Cassina secessit, & ibi quod erat reliquum temporalis vitæ religiosè conuersando compleuit.] hæc Eginhardus reliquis antiquior, ex quo Aimoinus ista breuiter collegisse visus est verbis istis:

IX. Carolomannus Romam profectus, dimissa sæculari gloria, habitum mutauit, & monasterium in honorem S. Siluestri in monte Soracte ædificauit, vbi quodam tempore persecutionis, quæ sub Constantino Imp. facta est, sanctus Siluester latuisse fertur. Ibique aliquamdiu commoratus, meliori consilio, hoc loco dimisso, ad monasterium sancti Benedicti in Samnia prouincia, iuxta Cassinum Castrum constitutum, Deo seruiturus venit, ibique monachicum habitum suscepit.] hæc auctor.

X. Porrò res tantæ admirationis ab omnibus sæculi huius, & aliis reperitur auctoribus scripta, licet in aliquibus paulò diuersus alter ab altero. Nam Anastasius Bibliothecarius, in Zacharia Pontifice ista habet: Huius Pontificis temporibus Carolomannus filius Caroli Francorum Principis, præsentis vitæ relinquens gloriam atque potestatem terrenam, ad beatum Petrum Apostolorum Principem deuotus cum aliquantis suis aduenit fidelibus; sese que Dei contulit Apostolo, atque in speciali habitu fore spondens permansurum, clericatus iugum ab eodem sanctissimo suscepit Pontifice. Et post aliquantum temporis ad beati Benedicti, quod in Aquinensium finibus situm est, profectus est monasterium, in quo & suam finire vitam iure professus est iurando.] hæc Anastasius, præteriens commorationem eius in monasterio montis Soractis.

XI. At generosus animus ille, qui calcato penitus mũdo, sublimem Christianæ philosophiæ attingere conatus est verticé, non sic induit monachum, vt vnà simul Principem latentem intus includeret, sed exuit penitus, vt nec signum quidem in se remanere passus sit veteris hominis, in nouum nouo cum habitu in omnibus transformatus, procul abhorrens ab eo quod reprehendit S. Basilius in nobili quodam sed ignauo mundi cõemptore, dicens: Senatorem perdidisti, & monachum nõ fecisti.] nam audi quæ dicat [a] Regino de eodem Carolomanno: Cùm adhuc Romæ *seu magis prope Romam in Soracte* positus in monasterio, quod sibi ædificauerat, ab omnibus propter regiam nobilitatem, & quod maius est, propter contemptum Regni terreni & gloriam præsentis sæculi veneraretur, & laudibus extolleretur: timens vir Deo plenus fauorem laudis humanæ, qui tanta pro Christo reliquerat, fugam magis arripere dispositum, quàm vanæ gloriæ subiacere. Et hoc tantummodò vni fido socio confessus est, quem ab infantia in omnibus fidelem probauerat, & cum eo noctu, omnibus au fugit insciis, & ad Cassinum montẽ vsque peruenit, nihil secum portans ex omnibus bonis quæ corpori erant necessaria, nudus Christum secutus est. & iuxta morem portam monasterij pulsans, colloquium Patris monasterij expetiit. In cuius præsentiam cùm venisset, mox in terram corruit: se homicidam esse, se reum omnium criminum protestans, misericordiam exposcit, pœnitentiæ locum exquirit.] Quòd autem se homicidam confessus sit Carolomannus, certè quidem haud putamus voluisse mentiri (quod Christiano quauis ex caussa non licet) sed cùm pluribus aduersus barbaros præliis decertasset, multos ab eo cæsos homines contigisse quis dubitat? Quod igitur in iusto bello sine peccato vel leui ab eo factum esset, ille ea bene ad humilitatem sectandam vsus occasione, homicidam se esse professus est. pergit verò Regino:

XII. Pater cùm hominem peregrinum esse cognouisset: interrogat cuius patriæ, aut gentis esset. At ille confessus est se Francium esse, & ex Francia propter talia scelera migrasse, exilium libenter ferre paratum, tantùm vt patriam cælestem non amitteret. Spiritualis Pater eius precibus annuens præcepit eum in cella nouitiorum recipi vnà cum suo collega, probari secundùm quod regula iubet, & tanto arctiùs, quanto barbaræ & ignotæ gentis homo erat, implens illud Apostolicum: [b] Probate spiritus, si ex Deo sunt. Itaque probatus in omni patientia, sociatus est congregationi vnà cum collega. Post emensum anni

[a] *Regino in Chron. anno 576.*

CAROLOMANNVS OCCVLTVS PETIT CASSINVM.

[b] *Ioan. 4.*

anni circulum professus est stabilitatem, conuersationem monasterij, obedientiam secundùm regulam sancti Benedicti. Cœpit autem irreprehensibiliter inter fratres conuersari, omnibus virtutibus pollens.

Accidit autem, vt iuxta quod mos est, ad coquinæ officium hebdomadarius deputaretur. Quod cùm libenter quidem faceret, sed in multis ignoràter offenderet, coquus vino æstuans ei alapam dedit, dicens: Ita te fratribus deseruire oportet? Cui ille nihil motus, placido vultu respondit: Indulgeat tibi Dominus, frater, & Carolomannus. Neque enim cuiquam suum nomen prodiderat, ne agnosceretur. Rursus cùm in quibusdam cibariis administrandis errasset, à coquo percussus est: cui eadem quæ suprà imprecatus est. Et cũ tertiò à coquo crudeliter cæderetur: indignatus ille comes indiuiduus suæ peregrinationis, quòd tantus vir à tam vili persona tam contumeliosè afficeretur, iam ferre non valens, arripuit pilum, vnde panis in olera patrum mittendus conterebatur, & cum omni adnisu percussit, dicens: Nec tibi Deus parcat, serue nequam, nec Carolomannus indulgeat. XIII. CAROLOMANNVS TERTIO PERCVTITVR.

Fratres hoc audito valdè commoti sunt, quòd homo alienigena & pro misericordia receptus talia facere præsumpsisset: protinus ergo custodiæ mancipatur, vt die sequenti talis præsumptio acriùs vindicaretur. In crastinum productus de custodia, in medio conuentu sistitur. Percunctatus cur manus extendere in fratrem ministrum ausus fuisset? Respondit: Quia, inquit, vidi seruum nequiorem omnibus virum meliorem & nobiliorem omnibus, quos in terra conuersari scio, non solùm verbis dehonestare, sed etiam plagis afficere. Furore nimio exagitati, quòd eum, qui peregrinus veneràr, ceteris prætulisset, interrogant, quis esset ille qui bonitate & nobilitate omnes anteiret, cur saltem Patrem monasterij non excepisset? Ille necessitate compulsus, celare non valens (Deus iam manifestari volebat) ait: Iste est Carolomannus quondam * Rex Francorum, qui pro Christi amore Regnum & gloriam mundi dereliquit: qui de tanta excellentia ita se humiliauit, vt modò à vilissimis personis non solùm contumeliis afficiatur, verùm etiam verberibus affligatur. Quo audito tremefacti à sedibus surgunt, pedibus eius se prosternunt, veniam postulant de contemptu, ignorantiam profitentur. Ille contrà in terram prouolutus, cum lacrymis negare cœpit; hæc non esse vera, non se esse Carolomannum, sed hominem peccatorem & homicidam, collegam suum timore correptum propter commissum piaculum hæc excogitasse. Quid plura? cognitus ab omnibus, cum magna reuerentia est obseruatus.] hactenus Regino. XIV. AGNOSCITVR CAROLOMANNVS. * Princeps

At nec puto hìc mendacij arguendum esse eumdem Carolomannum, cùm se eum esse negauit. Etenim quòd sciret monastica professione abiici veterem hominem & nouum indui, secundùm quod monet Apostolus, dicens: [a] Expoliantes veterem hominem induite nouum, qui secundùm iustitiam creatus est & sanctificationem veritatis.] hoc sensu, se non illum esse, iure dicere posse putauit. XV. [a] *Coloss. 3.*

Quòd autem dicat Regino, ex hoc tẽpore cultum fuisse magna veneratione eumdem Carolomannum: ita quidem ipse iure putauit. Verùm qui venerat Christi opprobria consecuturus, haud carere voluit illis: qui enim semel exierat extra castra, crucis improperium portans, vilissimis mancipari seruitiis exoptauit. Nam audi quæ Leo Ostiensis [b] post narrata illa quæ Anastasius tradit, statim subiungit: Sub prædicti Abbatis Petronacis regimine cum omni humilitate & deuotione Domino seruiens, aliquos transegit annos. Non autem otiosum erit, quanta humilitatis, quantaque obedientiæ exempla idem Princeps ediderit in monasterio, ad posterorum exemplum litteris tradere. XVI. [b] *Leo Ostiens. Chron. Cassin. lib. 1. c. 7.*

Cernens enim præfatus Abbas ita Carolomanni seruere propositum, volensque iuxta mandatum regulæ ipsius explorare patientiam, perseuerantiamque cognoscere, paucarum ouium quæ erant in monasterio, curam illi tentauit adiungere, vt quotidie ad pascendum educeret, pascentes custodiret, pastasque reduceret. Quam ille obedientiam, ac si ex ore Domini feruenter amplexus, satagebat quotidie quæ sibi fuerãt imperata perficere. Post paucos dies cùm longiusculè pascendas duxisset oues: latrunculi quidá repentè irruentes, aliquas ex eis nitebantur violenter abripere. Tum ille constanter occurrés: Oues (inquit) curæ meæ commissas auferre vos nulla ratione permitto; de me autem quod vobis permiserit Dominus, facere non cõtradico. Illi autem peruersæ mentis homines eum penitus expoliantes, abire cœperunt. At Carolomannus detegi pudenda nõ ferens femoralia tantùm ab eis violenter eripuit; cetera patienter illos auferre permisit. Abbas verò probare volens an vera esset, an simulata ista patientia, cœpit eum vehementer arguere, eique XVII. CAROLOMANNI MONASTICA PROBATIO.

eiq́ue segnitiam ac stultitiam exprobrare: cùm ille nihil excusans, ad omnia se peccasse A
fatebatur. Iubetur ergo vestiri, & ad opus solitum regredi.

XVIII. Cùm verò die quadam oues à pastu reduceret, vna ex eis ægra claudicare cœpit. Videns ergo propterea ad constitutam horam occurrere nullatenus posse: claudicantem ouiculam imposuit humeris suis, sicque cum omnibus ad monasterium rediit. Sed dum rediret, ouiculæ quam gestabat humeris, perfundi eum lotio contigit. Quod ille quondam præpotens, ille regia dignitate conspicuus tanta patientia pertulit, tanta animi virtute tolerauit, vt ne ouiculam quidem idcircò deposuerit, neque vlla prorsus ratione murmurauerit. Id cùm Abbati nuntiatum fuisset: admirans tanti viri mansuetudinem, ac prorsus regiam humilitatem, diuinoque spiritu plenum animaduertens præcepit, vt iam illo opere omisso, iuxtà positum hortulum, vt sciret, excoleret.] hucusque de his Leo. Quot autem annis monachus vixerit, inferiùs suo loco dicturi sumus. B

XIX. S. BONIFACIVS CATECHISTA CAROLOMANNI. [a] *Vit. Bonifacij lib. 1. c. 3. 6. apud Sur. tom. 3. die 5. Iunij.* [b] *Ibid. lib. 2. cap. 13.*

At vnde tanta ista manarint, & quis Catechista extiterit, qui docuerit Reges philosophari, aperit Vuilibaldi affectator in rebus gestis S. Bonifacij Episcopi Moguntini, cùm ait [a]: Carolomanno longè alia mens fuit, quàm scilicet insecutor esset monastici ordinis. Qui licet antè quàm esset sancti Bonifacij concionibus institutus, de Christiana religione parum sciuerit: attamen illius adhortationibus in timore & amore Dei ita perfectus esse cœpit, vt humana simul & diuina sapienter disponeret, nihilque iura sæcularia absque diuini cultus administratione, cui monastica vita adiuncta est, proficere non ignoraret.] & inferiùs [b] de eodem his verbis: Princeps ergo Carolomannus quem diximus, quamuis adiacentium regionum bellis infestaretur: non tamen iis potuit à sacrorum locorum & seruorum Dei procuratione retardari; nimirum persuasum habens, arma spiritualia, quæ sunt virtutes animi, multo esse potiora, validioraque armis manufactis, neque vllam habens C
fiduciam in multitudine exercitus, si virtutes spirituales abessent, cõuenienter illi Prophetic æ sententiæ [c]: Non saluatur Rex per multam virtutem, & gigas non saluabitur in multitudine virtutis suæ. Itaq; dum omnia Christianæ religionis iura (vt ex superioribus potest animaduerti) tum in pseudochristianis, tum hæreticis profligandis, ad sancti Bonifacij consilium peregisset, illius etiam votis, &c.] dignus profectò tanto magistro discipulus.

[c] *Psal. 32.*

XX. CAROLOMANNI LAVS EGREGIA.

Diuini Spiritus opus fuisse quis neget, primùm vt ipse Carolomannus primogenitus filius cum fratre Pipino æqua iura seruarit dum in præfectura Francorum vixit, summaque pace vinculum fraternæ charitatis absque vlla vel leui saltem læsione saluum in omnibus custodierit; atque demum totum se Deo dedens, quod in hoc mundo possidebat, ipsi reliquerit? Mirabitur autem magis quisque Carolomannum ita philosophantem, qui præstantem ipsius virtutem bellicam perspectam habeat: bellicosissimo enim patre genitus, vt catulus leonis non degenerans à parente, mox post obitum patris, rebellantes Principes Aquitaniæ Homaldum, Baioariæ Odilonem, grassantes Saxones superauit, & noua tentantes Alemannos præliis victos compescuit. Iamque pacatis omnibus, Francorum Regno subditis regionibus, imperanti Spiritui tantùm cedens, fratri quem sciebat fortitudine consilioque præstantem, cuncta relinquens, se ipso fortior factus, vincendo se ipsum, immortalem apud Deum & homines est gloriam consecutus. D

IESV CHRISTI ANNVS 748. ZACHARIÆ PAP. ANNVS 7. CONSTANT. COPRON. IMP. ANNVS 8. E

I. S. BVRCHARDI ADVENTVS ROMAM. [d] *Apud Sur. die 14. Octob. tom. 5.*

QVI sequitur annus septingentesimus quadragesimus octauus, prima notatur Indictione, quo contigit S. Burchardum Episcopum Vuirceburgensem siue Herbipolensem Romam ad Zachariam Pontificem se conferre, cui ad eumdem Pontificem S. Bonifacius Moguntinus Episcopus litteras dedit, ex quibus id quod de eius aduentu Romam asseritur, redditur manifestum. Qui eiusdem Burchardi res gestas est prosecutus [d] Egiluardus duplicem ponit Burchardi Romam aduentum, priorem vnà cum Bonifacio, posteriorem vnà cum Folrado misso à Pipino pro Regno Francorum summo Pontifice impetrando; quos omnes quidem ab hoc esse diuersos, tépora diuersa declarant; quamobrem testificatione litterarum Zachariæ Pontificis tertiò eum Romam venisse dicendum erit. Porrò auctorem quem diximus Egiluardum, in iis quæ temporum sunt, optassemus accuratiorem

A ratiorem fuisse, redarguendum in eo potissimùm dum Episcopatus Vuirceburgensis ab eo ponitur institutus anno Domini septingentesimo quinquagesimo primo: sed ex litteris Zachariæ Pontificis erroris arguitur, quibus testificatio nulla certior esse potest.

II. ACCVSATIONES IN VIRGILIVM. INNOCENTES PROBATI VIRGILIVS ET SIDONIVS.

Quod autem ad S. Bonifacij res pertinet: cùm nimis valdè sceleratorum numerus excreuisset, & complures cõspersi essent inter fidelem populum impij sacerdotes; atque inter alios esset quidam Sampson genere Scotus, qui negabat sanctũ Baptisma esse necessarium ad salutẽ: de his omnibus idem Bonifacius censuit monendum esse Romanũ Pontificem. Adiecit etiam de Virgilio (de quo superiùs) Apostolico planè viro querelas, quas tamen non veritas sed calumnia eidem suggessisset. primùm quidẽ quòd odia fereret inter ipsum atque Baioariæ Ducem; deinde quòd falsò iactaret, se ab Apostolica Sede nactũ vacantem Episcopatum: demum verò quòd diceret, nouum reperiri mundum, qui alio sole atq. alia
B luna illustraretur. Verùm omnia ista in Virgilium ad Bonifacium primò, inde verò per eum ad Zachariam perlata vanum prorsus fuisse commentum prauorum hominum arte contextum, declararũt euenta; siquidem vt inania penitus euanuerunt. Etenim cùm Pontifex, his acceptis, facultatem dederit Bonifacio, vt congregato Concilio Virgilium ab Ecclesia pelleret, sacerdotioque priuaret: & nec quidquam huiusmodi factum appareat, immò contrarium, cùm perseuerauerit ipse auctus etiam Episcopatu in suscepta semel Apostolica functione, atque longè lateque Euangelium in gentes finitimas propagarit: quis non intelligat accusationes illas vanas cognitas penitus euanuisse; eosdemque Apostoli-
C cos viros Apostolico spiritu, animoque pari iunxisse dexteras ad opus quod susceperant Euangelij? Cùm etiam si Bonifacius neglexisset, Zacharias Papa, qui vindex exurgens de mittendo in Vrbem Virgilio litteras ad Ducem Bauariæ dedit, immò & suis litteris eumdem cum collega Sidonio Romam se vocaturum promisit: si aliquod scelus interfuisset, nequaquam inultum reliquisset. Quòd ergo tot litteris post hæc inter Bonifacium & Zachariam Papam intercurrentibus, nulla prorsus de his mentio amplius facta sit: planè ea omnia vt fide vacua, atque penitus falsa, fuisse abolita intelliguntur. Ceterùm ipsum Virgilium solemnibus ritibus inter Sanctos relatum à Gregorio nono Rom. Pont. vetera monumenta testantur. Sed videamus Zachariæ litteras ad Bonifacium redditas, quibus eas omnia quæ ipse Bonifacius ad Zachariam scripserat, innotescunt.

III. [a] *Bonif. lib. 2. c. 8. to. 2. epist. Rom. Pont. epist Zach.*

Reuerendissimo fratri Bonifacio Coëpiscopo Zacharias seruus seruorum Dei [a].

ZACHARIAS BONIFACIVM CONSOLATVR.

Sacris Liminibus beati Apostolorum principis Petri & nostris obtutibus præsentatus præsens Burchardus dilectus nobis Episcopus, sanctitatis tuæ attulit affatus, per quorum scripta agnouimus, magnum te habere certamen in prædicatione Euangelij Domini no-
D stri & exhortatione sanctæ fidei, quam per beatum Petrum & vas electionis Paulum, ceteroscque Apostolos traditam suscepimus. Quibus agnitis omnipotenti Deo immensas agimus gratias, petentes eius ineffabilem diuinitatem, vt multo amplius confirmet atque corroboret cor fraternitatis tuæ, & sospitem corpore annuat permanere, vsquequò eius diuinitas te superstitem in hac iusserit esse vita, ad perficiendum ministerium tibi impositum, & ad portandum lucrum animarum in die Christi Iesu, vt illam merearis audire vocem desiderabilem, quam dicturus est Dominus diligentibus se: [b] Venite benedicti Patris mei, percipite Regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. [b] *Mat. 25.*

IV.

Erant autem inserta in iisdem tuis affatibus diuersa capitula, de quibus iudicium & consilium atque solatium Sedis Apostolicæ tibi dirigi flagitabas. Primum capitulum pro Synodo prouinciæ in qua natus & nutritus es, quam & in gentem Anglorum & Saxonum
E in Britannia insula primi prædicatores ab Apostolica Sede missi Augustinus, Laurentius, Iustus & Honorius, nouissimè verò tuis temporibus Theodorus Græcolatinus antè philosophus Athenis eruditus, Romæ ordinatus, pallio sublimatus, ad Britanniam præfatam transmissus, iudicabat & gubernabat. In illa Synodo tale decretum & iudicium demonstratum esse dignoscitur: Vt quicumque sine inuocatione Trinitatis lotus fuisset, sacramentum regenerationis non haberet. Quod omnino verum est. Quia si mersus in fonte Baptismatis quis sine inuocatione Trinitatis fuerit, perfectè non est baptizatus.

V. *consignaret

Quod autem per quosdam affirmari scripsisti, vt quamuis sceleratissimus quisq; hæreticus & schismaticus, vel latro, vel fur, siue adulter, Baptismum iuxta regulam à Domino impositam, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, * consecraret, sicq; homini petenti ministraret, tamen Christi esse Baptismum Euangelicis verbis consecratum: & cõtrà licet minister iustus fuerit, & Trinitatem iuxta regulam à Domino positam in lauacro non dixisset,

xisset, verum baptisma non esset quod dedit. Vtrumque fraternitati tuæ notum est quid de A
illis sacrorum canonum series contineat, quod & te tenere firmiter hortamur. Scriptum
[a] Leuit. 11. quippe est, dicente Domino: [a] Sancti estote, quoniam ego sanctus sum.] Apparet enim hoc consuluisse Bonifacium, ad docendum alios, qui de his dubitarét, vt auctoritate Sedis Apostolicæ moniti, dubitare desinerent, nec de his ampliùs negotium facesserent eidem Bonifacio; aduersus quos roborans idem Pontifex Zacharias ista mox subiicit. Quod suscepisti frater à nostro prædecessore sanctæ recordationis Gregorio huius Apostolicę Sedis Pontifice: in eo permane, & ab Euãgelica & Apostolica doctrina nullo modo declines; sic indutus loricam fidei & galeam salutis, viriliter cõtra nequitiam diabolicæ fraudis resiste.
[b] Ierem. 1. Scriptum namq. est: [b] Ecce dedi faciem tuam potentem aduersus faciem eorum, & cõstantiam tuam confortabo aduersus contentiones eorum, & erit fortior petra constantia tua. B

VI. Eos autem quos reperisse se, affata est fraternitas tua, pseudosacerdotes multo maioris numeri quàm Catholicos, qui numquam ab Episcopis Catholicis fuerunt ordinati, illudentes populo, & ministeria Ecclesiæ confundentes, qui sine Episcopo proprio arbitrio viuentes, populares defensores habentes cõtra Episcopos, vt sceleratos mores eorum non prohibeant, seorsum populum consentaneum cõgregant, & illud erroneum ministerium non in Ecclesia Catholica, sed per agrestia loca & per cellas rusticorum, vbi eorum imperita stultitia cælari possit, perpetrant, nec fidem Catholicam paganis prædicant, nec ipsi Fidem Catholicam habent, nec quærunt ab eis quos baptizare student abrenuntiationem satanæ, sed neque signaculo Crucis Christi eos muniunt (quæ præcedere debent baptismum) sed nec aliquam credulitatem vnius diuinitatis, & sanctæ Trinitatis docent. Hos itaque ministros satanæ & non Christi vbicumq; repereris, charisime frater, cõgre- C gato prouinciali & sacerdotali collegio, à sacerdotio depositos, sub regula monachica, & pœnitentia submissos vitam finire decernas, vt carne afflicti, quandocumque redeant ad viam salutis. Si verò non fuerint conuersi, tuæ prædicationis merces non peribit.

VII. Confortare ergo in lege & Euangelio Christi & prædicatione Catholicæ Fidei, quia ipsa glorificabit te. Tribulatio enim corporis nostri temporalis est, & finem habet; merces autem quæ pro hac tribulatione à Deo præparatur, sempiterna est: [c] ideoque circumferamus mortem Iesu in corpore nostro, vt & vita Iesu in corpore nostro manifesta fiat, sicut per eius diuinam edocti sumus doctrinam: [d] Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est Regnum cælorum. Conforta etiam dilectissimos nobis Orthodoxos Episcopos & sacerdotes atque leuitas, ceterosq. clericos, religiosos Abbates & monachos, pariterque religiosissimos Duces, cunctosque Optimates Francorum, vt D vobis sint adiutores contra aduersarios Orthodoxæ Fidei, omnesq. hæreticos & schismaticos; quatenus & ipsi de fructu boni operis gaudere mereantur in cælestibus Regnis.

[c] 2. Cor. 4.

[d] Matth. 5.

VIII. Scripsit quoque inter cetera reuerenda fraternitas tua reperisse quemdam presbyterum genere Scotum, nomine Sampson, errantem à via veritatis, dicentemque sine mystica inuocatione aut lauacro regenerationis posse fieri Catholicum Christianum per Episcopalis manus impositionem. Hic autem qui hoc dicit, vacuus est Spiritu sancto, & alienus à Christi gratia, consortioque sacerdotali abiiciendus. Quis enim nisi baptizetur iuxta præceptum Domini, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & sic per manus impositionem potest esse Catholicus? Hunc nequissimum virum talia prædicantem, ab Ecclesia sancta condemnatum expelle. Illos autem viros, qui ab hæreticis baptizati sunt, & nesciuntur, an in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti sunt baptizati, inquisita rei veritate, si ab E hæreticis sacerdotibus baptizati sunt; hos sine dubio, iuxta prædecessoris nostri beatæ memoriæ Gregorij Papæ, & sacrorum canonum traditum tibi mandatum baptizari permittas, ne in æternum pereant, sed potiùs Euangelica consecratione saluentur.] Tam hîc, quàm superiùs eadem epistola Zacharias Papa illud ritè recteque confirmat, nullum à quolibet ministratum siue ab hæretico, siue schismatico, siue gentili iterandum esse baptismum, si constaret in nomine sanctissimæ Trinitatis illud esse collatum: secùs verò si contrà, secundùm antiquos canones quos citat, & Gregorij Papæ III. prædecessoris epistolam ad eumdem Bonifacium datam, de qua dictum suo loco superiùs. Eadem quoque ingerit idem Zacharias in epistola ad eumdem Bonifacium anteà data, quæ incipit: Cum nobis.] Pergit deinde:

IX. Intuiti autem sumus & volumen à te directum vniuersis Episcopis, presbyteris, ceterisque religiosis de veritate Fidei Catholicæ scriptum, quod valdè nobis acceptabile esse

cogno-

cognoscas; quoniam per Spiritus sancti gratiam in te diffusam hoc operari studuisti. Inter
A cetera sanctitatis tuæ scripta petisti, vt sacerdos à nobis dirigatur in partes Franciæ & Galliæ. Quod implere omittimus, quia dum Deo propitio, tua sanctitas superstes extitit, qui Sedis Apostolicæ & nostram illic præsentas vicem, alium illuc dirigere necessarium non est. Quos autem repereris, amantissime frater, habentes sanæ doctrinæ scientiam, vitæque puritatem: hos mittere stude in quibus præuideris locis ad prædicandum verbum salutis. Concilia verò, aggregatis Episcopis prouincialibus, vbi tibi rectum videtur, celebrari procura, & quos deuiantes inueneris, confunde facies eorum ignominia, vt sint coram omnibus sine honore.

Suscepimus & chartam de vera & Catholica Fide conscriptam, quam cum dilectissimis X.
nobis Episcopis partis Francorum, tua direxit reuerenda fraternitas: hanc itaque reseran-
B tes, nimio gaudio sumus repleti, innumerabilesque gratias agimus Deo omnipotenti, qui vnanimitatem eorum ad societatem nostram reuocare dignatus est. Nostra autem vice, charissime frater, omnes in osculo pacis saluta.

EPISCOPI FRANCORVM CATHOLICAE VNITI ECCLESIAE.

XI. Intimatum est etiam à sanctitate tua, quòd Virgilius ille (nescimus si dicatur presbyter) malignatus aduersum te, eo quòd arguebatur à te erroneus esse à Catholica doctrina seminaret odium inter te & Otilonem Ducem Baioariorum, dicens quòd à nobis accepisset licentiam, vt vnius defuncti ex quatuor illis Episcopis, quos tua illic ordinauit fraternitas, diœcesim obtineret. Quod nequaquam verum est; quia [a] mentita est iniquitas sibi.

[a] Psal. 26.

XII. De peruersa autem doctrina, quam contra Dominũ & animam suam locutus est, quòd scilicet † alius mundus, & alij homines sub terra sint, aliusque sol & luna, si conuictus fuerit
C ita confiteri: hunc, accito Concilio, ab Ecclesia pelle sacerdotij honore priuatum. Sed & nos scribentes prædicto duci, euocatorias de prænominato Virgilio mittimus litteras, vt nobis præsentatus, & subtili indagatione requisitus, si erroneus fuerit inuentus, canonicis decretis condemnetur. Qui enim [b] seminant dolores, metunt eos.

† Dubitasse de Antipodis non est hæresis, sed plures fuisse mundos, diuinæ repugnat Scripturæ, ac proinde hæresis esse conuincitur.

[b] Iob 4.

XIII. Pro Sidonio autem & Virgilio supradicto presbyteris, quod scripsit sanctitas tua, agnouimus. Et illis quidem (vt decebat) comminando scripsimus: tuæ autem fraternitati credulitas plus quàm ipsis admittetur. Si autem Deo placuerit, vita comitante, ad Sedem Apostolicam eos, missis litteris (vt prælatum est) euocabimus. Docuisti enim eos, & non susceperunt: & factum est illis sicut scriptum est in libro Sapientiæ: [c] Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam arena. Non ergo ad iracundiam prouocetur cor tuum, frater: sed in patientia, vbi tales repereris, admone, obsecra, increpa, vt conuertantur ab errore ad
D viam veritatis. Et si [d] conuersi fuerint, saluasti animas eorum: si verò in malitia permanserint, mercedem laboris tui non perdes.

[c] Eccli. 22.

[d] Iacob. 5.

XIV. Alia denique scripta fraternitatis tuæ continebant, quod iam olim de Agrippina ciuitate scripsisti, quia Franci non perseuerarent in verbo quod promiserunt, & nunc moratur fraternitas tua in ciuitate Moguntia. Petisti etiam vt cum nostro consultu, superueniente tibi senectute, atque imbecillitate corporis, si inuenire potueris idoneum virum ad sedem Episcopalem, in qua præes, pro te valeas collocare. Pro qua petitione, nos adiutore Deo, consilium damus tuæ sanctitati, vt sedem sanctæ Ecclesiæ Moguntinensis, quam pro salute animarum accepisti, nequaquam relinquas, vt impleas illud Dominicum præceptum: [e] Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Si verò Dominus dederit iuxta tuam petitionem hominem perfectum, qui possit curam animarum habere: il-
E lum ordinabis pro te Episcopum, eritque in Euangelio tibi credito ad ministerium Christi portandum in omni loco, requirens & confortans Ecclesiam Dei. Oramus itaque Dominum & Redemptorem nostrum, vt sacris interuentionibus sanctæ suæ Genitricis semper Virginis Mariæ, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, orantem pro nobis sanctitatem tuam sospitem conseruare dignetur. Dat. Kalendas Maij, imperante pijssimo Augusto Constantino anno vigesimo nono Imperij eius, Indictione prima.] hactenus epistola Zachariæ.

[e] Matth. 10.

XV. Quod autem ad Episcopos pertinet, quos ipsi communicatione coniunctos iam esse scripsisset: ipse Pontifex Zacharias ad eosdem litteras dedit. In quarum inscriptione, quæ essent nomina conuenientium ad Synodum Episcoporum, ita declarat.

[f] Dilectissimis nobis Raginfrido Rothomagensi Episcopo.
Deodato Bellouacensi Episcopo. Ramberto Ambianensi Episcopo.

[f] Vita S. Bonif. lib. 2. c. 5.

Dauid

Dauid Spirensi Episcopo. Aetherio Tharuanensi Episcopo. A
Elisæo Nouiomensi Episcopo. Treuuarto Cameracensi Episcopo.
Burchardo Vuirceburgensi Episcopo. Folerico Tungrensi Episcopo.
Genebaudo Laudunensi Episcopo. Romano Meldensi Episcopo.
Agilolpho Colonien si Episcopo. Ottoni * Strasburgensi Episcopo, & ceteris

* Serasburgensi

amantissimis Coëpiscopis, presbyteris etiam & diaconibus, cunctisque orthodoxis Eccle-

* præordinatus

siarum Dei clericis Apostolicam doctrinam tenentibus Zacharias diuina gratia * præditus Apostolicæ Sedis Pontifex seruus seruorum Dei in Domino salutem dicit.

XVI. ZACHARIAE EPIST. AD EPISCOPOS CATHOLICAE COMMVNIONIS.

Gratias ago Deo Patri omnipotenti, & Domino nostro Iesu Christo vnico Filio eius, & sancto Spiritui, qui vestrûm omnium corda inflammare dignatus est per diffusam à se gratiam, vt in vnitate fidei, & vinculo pacis ambuletis, & sit splendor Domini Dei nostri super vos, dilectissimi mihi, & abundans gratia pacis & charitatis, vt sitis vnum corpus spiritualis matris vestræ sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Dei Ecclesiæ, in qua Deo B
auctore præsumus, implentes illud propheticum dictum: [a] Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Quamuis enim pro itineris longitudine corpore simus absentes, in spiritu tamen dilectionis semper sumus vobis præsentes, habentes vos in visceribus nostris, & assiduè orantes, vt Deus & Dominus noster Iesus Christus multo amplius confirmet corda vestra in exhortatione Euangelij, in ministerio quo fungimini, vt credita vobis plebs pijs admonitionibus, adiuuante Domino à diabolica fraude liberata persistat salua, vosque mereamini de eorum animabus in die Christi apportare lucrum.

[a] *Psal.* 132.

[b] *Ephes.* 6. Obsecro [b] ergo vos, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis, vt decet sanctos cum multa patientia, supportantes inuicem in charitate, soliciti seruare vnitatem spiritus in

[c] 1. *Tim.* 10. vinculo pacis & charitatis: [c] quia finis præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. C

XVII. Gaudeo in vobis, charissimi, quoniam fides vestra & vnitas erga nos pretiosa est, & manifesta non solùm coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus, dum ad fautorem & magistrum vestrum à Deo constitutum beatum Petrum Apostolorum principem benignissima voluntate conuersi estis, & in hoc laudabilis est fides vestra, quoniam idipsum sapitis quod oportet sapere. Habetis itaque nostra vice ad confortandam dilectionem vestram sanctissimum Bonifacium fratrem nostrum Archiepiscopum, Apostolicæ Sedis Legatum, & nostram præsentantem vicem. Sit ergo constantia vestra aduersus contentionem eorum, qui aduersa sapiunt, & non quæ Dei sunt: neque terreamini à facie eorum (sicut

[d] *Matth.* 10. scriptum est) [d] qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potiùs eum timete, qui potest animam & corpus mittere in gehennam. Fratres mei, in carne enim am-

[e] 2. *Cor.* 10. bulantes, non secundùm carnem militamus. [e] Arma enim militiæ nostræ non carnalia, sed D
spiritualia sunt ad destruendam omnem exaltationem extollentem se aduersus scientiam

[f] *Ephes.* 6. Dei: [f] Confortamini itaque in Domino, & in potentia virtutis eius. Pax vobis & gratia à Deo & Domino nostro Iesu Christo ministretur. Amplectimur, & osculamur, ac si præsentes, charitatem vestram in vnitate spiritus in vinculo pacis & charitatis Christi. Deus vos incolumes custodiat.] hactenus Zacharias & princeps pastorum, pastores confirmans fratres suos. At licet careat die & Indictione Epistola ista, tamen hoc anno datam esse, superior (vt vidimus) ostendit epistola.

XVIII. Sub hac eadem prima Indictione datæ extant litteræ nomine Zachariæ Papæ de priuilegiis concessis monasterio Cassinensi, in quo etiam expressum habetur, hoc anno dedicatam ab eodem Zacharia Ecclesiam ibidem ædificatam. Ceterùm quòd idem sicut prima Indictione, ita & primo anno Zachariæ id factum ponatur: nullo pacto hæc simul E
conuenire possunt: siquidem prima Indictione annus Zachariæ Pontificis numeratur septimus & non primus; sed & nimia prolixitas illa de ipsis nonnihil suspicionem auget; cùm quæ esse soleret eiusdem Zachariæ Papæ forma priuilegiorum monasteriorum exemptionis, ostenditur in scripto priuilegio Fuldensis celeberrimi monasterij in Germania, ab eodem Zacharia in gratiam sancti Bonifacij Episcopi Moguntini concesso: quod suo loco inferiùs reddituri sumus. Quidnam autem contineret priuilegium à Zacharia concessum

[g] *Leo Ostiens. lib.* 1. *c.* 14. monasterio Cassinensi, docet [g] Leo Ostiensis in fine cùm enumerat res ab eo eidem collatas, his verbis:

XIX. Sequenti item tempore sanctissimus Papa Zacharias, qui Gregorio memorato succes-

A quam Pater Benedictus manu propria scripserat: pondus etiam libræ panis & mensuram vini, quæ olim sub Longobardorum impetu (sicuti suprà iam diximus) fugientes monachi Romam secum detulerant: varia etiam ad ministerium Ecclesiasticum ornamenta: nonnulla item ad diuersas monasterij vtilitates pertinentia Apostolica liberalitate largitus est. Ab hoc etiam Papa sanctissimo prædictus Abbas priuilegium primus accepit, vt hoc monasterium cum cellis omnibus ad se pertinentibus vbicumque terrarum constructis, ob honorem ac reuerentiam sanctissimi Patris Benedicti ab omnium Episcoporum ditione sit liberum, ita vt nullius iuri subiaceat, nisi tantùm Romani Pontificis.

Gilulphus [a] prætereà iunior, nepos Luithprandi Longobardorum Regis, qui post Gotscalcum Beneuenti Dux extitit, cùm per eos dies in hanc arcem Cassini (quæ tunc Mel- XX.
lo vocabatur) ascendisset, atque iuxta corpus sanctissimi Patris Benedicti tam religiosè [a] *Idem Leo lib.* 1. *cap.* 5.
B prædictos fratres in Dei seruitio versari vidisset, diuino motus instinctu, cuncta per circuitum tam campestria quàm montana eidem Patri Benedicto in scriptis contulit, firmisque donarijs in perpetuum posteris habenda concessit cum castellis omnibus, vicis, domibus, Ecclesijs, molendinis, & aquis, ac ceteris quæ intra præscriptos fines tunc temporis habebantur. Vxor etiam eius Ducis Scaumperga nomine templum idolorum, quod in Cassino monte antiquitus fuerat, in beati Petri Apostoli honorem conuertens, iconas ibi, & cetera Ecclesiæ officijs congrua ministeria ad posterorum memoriam deuotissimè contulit.] hæc Leo.

IESV CHRISTI ANNVS 749. ZACHARIÆ PAP. ANNVS 8. CONSTANTINI COPR. IMP. ANNVS 9.

C

SEQVITVR annus Redemptoris septingentesimus quadragesimus nonus, Indictione I.
secunda, quo magna ira Dei rursus Oriens terræmotu concutitur, de quo ista Theophanes: Anno verò eodem terræmotus factus est in Syria, & ingens ac terribilis casus, vn- TERRAE-
de ciuitatum aliæ quidem penitus exterminatæ sunt, aliæ verò mediocriter, aliæ autem à MOTVS IN SYRIA.
montanis ad subiecta campestria cum muris & habitatoribus suis integræ migrauerunt & saluæ quasi ad milliaria sex vel etiam modicum quid vltrà. Denique asseuerarunt hi qui proprijs visibus terram Mesopotamiæ contemplati sunt, in longitudine disruptam fuisse ad milliaria duo, & ex profundo eius ascendisse aliam terram nimis albam & arenosam, de cuius medio ascendit animal mulinum incontaminatum loquens humana voce, & prę-
D nuntians gentis incursionem ab eremo aduersus Arabes quod & factum est.] hæc Theophanes sui temporis historiam prosecutus. Portenta ista & spectra Deus ostendit cùm imperaret Copronymus portentosus.

Sed & additum in Syria malum, dum qui ad Dei iram placandam sequester esse debe- II.
ret, idem eamdem maximè cõcitarit Anastasius Abbas monasterij S. Euthymij omnium ANASTA-
celeberrimi: hic enim extinctam hæresim perditissimi Gnaphei in lucem reuocare labo- SIVS ABBAS EXTINCTAM
rat, & nisi citiùs S. Ioannes Damascenus occurrisset sui celebritate nominis, ingentem in- HAERESIM
tulisset cladem Ecclesiæ. Audiens enim ista Ioannes quàm citissimè errorem confutan- EXCITAT.
dum putauit, eaque occasione scripsit epistolam de Trisagio ad Iordanè Cœnobiarcham, cuius est exordium: Summus meus erga te amor, &c.] & paulo inferiùs hæc de eodem
E Anastasio: O rem miseram, pater, rem inquam miseram, quonam pacto Ecclesiæ hostis id semper omni studio contendit, vt eam perturbet; quodq; grauius est, per eos qui se pietatis alumnos profitentur? Etenim summa pietate præditus frater noster Abbas Sergius, ciuis, & familiaris, & amicus meus, per litteras, quas probus ac fincerus frater Abbas Iob attulit, certiorem me fecit, Abbatem Anastasium, præclarum illum inquam monasterij beati Euthymij antistitem, nonnulla è sanctorum Patrum libris loca protulisse, quæ scilicet ter sanctum hymnum ad Filium dumtaxat referant. Quod si concessum fuerit, nihil erit quod prohibeat, quin lues ea, quam Gnapheus malè ac pestiferè inuexit, omnes funditus inficiat & labefactet.] cuius error eò tendebat, vt cùm vnam in Christo naturam contra Chalcedonense Concilium prædicaret, hymnoque Trisagio adderet, Qui crucifixus es pro nobis, sanctissimæ Trinitati æquè crucem adscriberet. Cuius praua sententiæ cùm inhæserit Anastasius, idem ipse suis quoque scriptis testatus est, Ioannem Ierosolymorum

Episcopum eiusdem esse sententiæ: quod magis conturbauit audientes. Cuius rei gratia factum est, vt ipse Ioannes Damascenus ardentiùs aduersus pullulantes ex succiso trunco arboris infelicis exurgentes surculos gladij verbo succidendos occurreret; disputationeq; longissima errorem confutans, quàm citissimè exurgentem flammam extingueret. A

III. Demum post longam de his habitam disputationem, eumdem Iordanem Cœnobiarcham compellat his verbis: Hæc diuinissime pater, columna & firmamentum veritatis, vt coram omnibus patribus & fratribus, atque vniuerso Ecclesiæ cœtu recitentur, obsecramus: verbisque lenibus & placidis rogetur illustris pater noster & dominus Abbas Anastasius pij monasterij diuini Patris nostri Euthymij antistes, vt huiusmodi contentioni finem imponat, ac nobiscum diuino afflatu correptorum Patrum vestigijs hærens, Sanctus Deus ac pater dicat, Sanctus fortis Filius Dei incarnatus, & carne salutis nostræ causa crucifixus, Sanctus immortalis Spiritus sanctus, vnus Dominus Sabaoth, miserere nobis. B

IV. DE DOCTRINA IOANNIS EPISCOPI IEROSOLYMITANI. Neque nos accuset, nec perbeatum Patriarcham Ioannem, vt qui certum & persuasum habeamus de vna dumtaxat diuina persona ter sanctum hymnum dicendum esse: nam quisquis hoc sentit & profitetur, sordidæ Gnaphei stultitiæ socium se præbet. Quis enim mentem Ioannis Patriarchæ meliùs me nouit? Nemo profectò; quippe qui (vt verè loquar) numquam vllam spiritualem doctrinam efflauit, quam mihi vt discipulo non communicarit. Quid autem est, quamobrem viuente & loquente sacrosancto viro, hæc minimè de ipso dicta sunt? Nihil sane hæc aliud sunt quàm prætextus quidam atque obtentus nihil firmi habentes. Desinant homini diuino zelo prædito, quique rectæ doctrinæ ignem spirauit, obtrectare, clarissimo inquam Ioanni, qui omnem vocum inanitatem exterminauit ac de medio sustulit, vt qui Theologiam cum sanctis Patribus semper communem habuerit. Quin potiùs ipsius zelum amplectantur, atque vt sacrum & luculenti nominis virum laudibus eum afficiant.] hæc Damascenus de Ioanne Ierosolymitano Patriarcha: qui quando, quantúmve fuderit, interrupta, occasione eam obtinentium barbarorum, serie sanctæ ciuitatis Episcoporum, certum quid affirmari non posse videtur: satis autem patet hoc vixisse sæculo, cùm se eius discipulum fuisse idem Ioannes Damascenus affirmet. Sic igitur Ioannis Damasceni opera antequam hæresis vulgaretur, extinguitur. At de his satis. C

V. Quod spectat ad res in Germania gestas: quæ in ea ostenderit signa Deus, cùm Regni habenas Pipinus Princeps maximè pius moderaretur, & quam hoc eodem anno victoriam de hostibus obtinuerit, enarremus. Vir sanctus ista scribit & sui temporis res gestas

[a] *Extat apud Sur. in Append. ad vit. S. Suuiber. die 1. Martij* scripta epistola prosecutus [a].

Fuit iste Ludgerus Episcopus Monasterienſis, qui ad Rixfridum Traiectenſem Episcopum de miraculis sancti Suuiberti Episcopi epistolam scripsit. Et cùm alia plura quæ ad res gestas sui temporis spectant de Frisiorum apostasia, & Marcellini prædicatione narret, postea ista subijcit, quæ ad præsentem annum spectant: D

VI. Contigit, vt idem egregius Princeps Pipinus anno sequenti, anno scilicet Domini septingentesimo quadragesimo nono, Saxones & Vuestphalos debellans, potitusque victoria cum triumpho cum suo exercitu multùm lasso ad Coloniam Agrippinam reditum maturaret. Vuestphali verò dolentes Christianos eis dominari (licet Deo auxiliante, triumphali gladio ipsius Pipini victi, profligati, & prostrati succubuissent) indignati valdè, exercitum fortem nimis festinanter denuò congregantes, per compendia itinerum & deuia exercitum Christianorum præuenientes, positis insidijs multùm hostiliter & callidè prope Vuerdam, Pipinum cum suis Christicolis animosè inuadere, & bellum rursus instaurare & committere decreuerunt. E

VII. VOTVM NVNCVPAT PIPINVS S. SVVIBERTO. Quod inclytus Princeps per suos exploratores percipiens; primò parum doluit, tum propter lassitudinem exercitus sui, tum propter defunctos & sauciatos; fiduciam tamè firmam habens in Deum, recordatusque miraculorum sanctissimi Suuiberti, descendens de caballo suo, prostratus in terram flexis genibus sanctum Suuibertum deuota mente inuocans, & auxilium & patrocinium implorans vouit Deo & ipsi sancto Suuiberto, quòd si is pro honore nominis Christiani, à Christo sibi & exercitui suo, suis meritis & precibus victoriam contra paganos impetraret, & Christianum populum protegeret, vt sanum inde reduceret: ipsum in Vuerda cum suis primatibus suppliciter peregrè visitaret.

VIII. Quo emisso voto, statim lux immensa super exercitum Christianorum splendens, non solùm paganos exterruit, sed & ferè excæcauit, pauorque ingens eos inuasit. Quod cernentes

nentes pagani timore valido perculsi, formidantes manum omnipotentis Dei Christianorum super eos sæuire, cælumque super eos ruere, consilio celeriter inito, miserunt duos Satrapas ad Pipinum, petentes quæ sunt pacis, eique se subdentes, ac referentes constanti animo quæ viderant, & eis contigerant. Pipinus verò cùm hoc audisset, intelligens hoc meritis sancti Suuiberti accidisse, lætus in terram cum suis proceribus prostratus, Deum adorans, & gratias deuotè referens, receptis à paganis pacis obsidibus, Vuerdam cum suo exercitu humiliter intrauit, discalceatusque cum suis inclytis primoribus & præcipuis ministris, sepulchrum sancti Suuiberti regalibus muneribus & oblationibus visitans, benedixit Deum & S. Suuibertum, qui absque effusione sanguinis humani victoriam sibi contra perfidos præstitisset: & deinceps sanctum Suuibertum in suum protectorem & patronum ac specialem elegit aduocatum.] hactenus Ludgerus de rebus gestis Pipini Principis isto anno. A PIPINVS VINCIT VVESTPHALOS ABSQVE ARMIS.

B

IESV CHRISTI ANNVS 750. ZACHARIÆ PAP. ANNVS 9. CONSTANTINI COPR. IMP. ANNVS 10.

ANNVS Redemptoris septingentesimus quinquagesimus, Indictione tertia inscriptus in Fastis habetur, quo nouis tumultibus exagitatur Italia: nescitur enim qua occasione pacificus atque religiosus Rex Longobardorum Rachis, nulla habita ratione pacis vicennalis sanctæ cum Romano Pontifice Zacharia, Pentapolitanam inuadens prouinciam, ferrò & igne omnia turbans, Perusiam vsque perrexit, vt vallatam obsidione ciuitatem caperet. Permisit Deus Regem iustitiæ atque religionis amantissimum ita delinquere, vt ex pœnitentia in sublimiorem in cælis gradum gloriæ sublimaret. Quo modo autem acciderint ista, ex Anastasio Bibliothecario in medium adducimus, qui ait: I. RACHIS INSVRGIT IN CIVITATES ROMANAS. C

II. Ipsis item temporibus Rachis Longobardorum Rex ad capiendam ciuitatem Perusinam sicut cetera Pentapolis oppida vehementi profectus est cum indignatione, quam & circumdans fortiter expugnabat. Hoc audiens sanctissimus Papa Zacharias, continuò spe diuina fretus, assumptis aliquantis ex suo clero optimatibus, quantocyùs ad eamdem peruenit ciuitatem, impensisque eidem Regi pluribus muneribus, atque oppidò eum deprecans, opitulante Domino, obsidionem ipsius ciuitatis amouit. Cui & salutifera prædicans, Deo auctore, valuit animum eius ad spirituale studium inclinare.

III. Et post aliquantos dies idem Rachis Rex relinquens regalem dignitatem deuotè cum vxore & filia ad beati Principis Apostolorum coniunxit Limina. Acceptaque à præfato sanctissimo Papa oratione, clericus effectus, monachico indutus est habitu cum vxore & filia.] hæc Anastasius. Eadem & Leo Ostiensis qui & hæc addit [a]: Moxque ad hoc S. Benedicti monasterium, eodem Apostolico iubente perueniens, ac sub regulari magisterio se instituendum tradens, post aliquot in sancto religionis proposito, ac Deo placita conuersatione peractos annos, Deo spiritum reddidit. Extat hodieque prope monasterium vinea quæ Rachisis appellatur, quòd ipsam Rachis ipse & plantasse & coluisse putetur. Eius verò vxor Thesia, & filia Ratruda, permittente & adiuuante ipso Abbate, monasterium puellarum, haud longè à Cassino in loco qui Plumbariola dicitur, propriis sumptibus construxerunt, multis ditantes opibus; vbi sub magna cautela ac districtione regulari vitam ducentes, in sancto proposito vitam finierunt.] hucusque Leo. D RACHIS REX LONGOBARDORVM FIT MONACHVS. [a] *Leo Ostiens. Chr. Cassin. cap. 8.* E

IV. Vidisti, & admiratus es potentiam Crucis Christi, quæ furentes mitiget Reges, & victores ducat absque armis sub iugo captiuos, & faciat agri Dominici fidelissimos esse colonos? hæc plane virga illa, de qua prophetice dictum: [b] Virgam virtutis suæ emittet Dominus ex Sion: dominare in medio inimicorum tuorum.] qua Zacharias Pontifex illud renouat antiquum spectaculum [c] Banaiæ filij Ioiadæ, cùm Ægyptium hasta potentem virga tantummodò superauit. [b] *Psal. 109.* [c] *2. Reg. 23.*

V. Successit autem hoc anno Rachisi in Longobardorum Regno Aistulphus eius frater, consensu Principum Longobardorum. Etenim cùm Leo Ostiensis, & alij testentur, Rachisim annos quinque, & sex menses regnasse, vtique in hunc vsque annum propagasse Regnum apparet. Porrò de Aistulpho dicemus inferius. AISTVLPHVS REX LONGOBARDORVM.

VI. Hìc modò haud abſimile exemplum de contemptu mundi, quod de alio Rege ſcriptum legimus, iiſdem temporibus accidiſſe, ſubijciendum putamus, quod nobilis Lucenſis Eccleſiæ monumenta conſeruant his ipſis verbis inſcriptum:

VII. Epitaphium [a] S. Richardi Regis Angliæ ſculptum in ciuitate Luca Italiæ, vbi requieſcit.

DE SANCTO RICHARDO REGE. Soror Offonis Regis fuit mater beati Richardi. Beatus Richardus Rex Angliæ, exul patriæ, ſpretor mundi, contemptor ſui, pater ſanctorum fratrum Vuillebaldi & Vuinibaldi, & beatæ Vualburgis virginis, terrenum Regnum in cæleſte mutauit. Depoſuit coronam regiam pro vita perpetua. Exuit purpuram, & vilem induit tunicam. Regium reliquit tribunal, & Sanctorum quæſiuit Limina. Dimiſit ſceptrum, & accepit baculum. Dimiſitque filiam ſuam in Regno beatam Vualburgam, atque ſimul cum filijs peregrè profectus eſt. Et eis relictis apud ſanctum Bonifacium martyrem glorioſum, tunc Archiepiſcopum Moguntinenſem, virum miræ ſanctitatis, eo quòd Anglicus eſſet, de Regno ſuo natus: idem ſanctus exilio ſe vlteriori, [*] Limina ſanctorum trans Alpes adiit. Et loca deinceps magis deuia petijt ſolitudinum, Deo ſoli idem ſolus liberè vacaturus. Deinde poſt longa exilia, poſt multa certamina, poſt famis, ſitis, & frigoris multimodas ærumnas, in prouincia Italiæ, ciuitate Luca finitur pugna, dantur præmia, cælo recipitur anima, & in beati Frigdiani baſilica iuxta corpus eius ponuntur pia membra. Vbi & miraculis coruſcat. cuius feſtiuitas ſeptimo Idus Februarij celebratur. Locus autem in quo requieſcit his verſibus adornatur:

[*] Apoſtolorum

EPITAPHIVM RICHARDI REGIS.

Hìc Rex Richardus requieſcit ſceptrifer almus.
Rex fuit Anglorum: Regnum tenet ipſe polorum.
Regnum dimiſit, pro Chriſto cuncta reliquit.
Ergo Richardum nobis dedit Anglia ſanctum.
Hìc genitor ſanctæ Vualburgæ virginis almæ,
Et Vuillebaldi ſanctì ſimul & Vuinibaldi.
Suffragium quorum det nobis Regna polorum. Amen.]

VIII. Porrò ſi certum tempus explores ſancti Richardi obitus, ex antiquioribus [b] monimentis haud pridem editis inuenies, eum ſubducto numero annorum eius filiorum aduentus in Vrbem, cõtigiſſe ſub Gregorio Papa Secundo. Ex quibus etiam coargues recitatum epitaphium haud antiquitus ſcriptum eſſe: ſiquidem citata antiquiora teſtimonia, & ea ipſa, quæ ab eorum conſanguinea ſcripta habentur, numquam Richardum nominaſſe inuenies Anglorum Regem, ſed Anglorum nobilem & prædiuitem. Nam in eis, [c] vbi agitur de ſancto Vuillibaldo eius filio patri ſuadente peregrinationem in Vrbem, hæc leguntur: Et ne ſolus ex ſuis Chriſti militiæ adſcriberetur: patrem nomine Richardum genere & rebus clarum adiit, eique mundi contemptum & peregrinationem ſuadere cœpit, &c.] Quem autem primum inuenerimus ex Germaniæ Scriptoribus haud adeò antiquiorem, qui eumdem Richardum Regem appellet, fuit [d] Philippus Epiſcopus Eihſtetenſis in vita ſanctæ Vualpurgis, eiuſdem Richardi filiæ, vnà cum antiquioribus edita monimentis. Porrò de Vuillibaldo & Vuinibaldo fratribus Anglis diſcipulis ſancti Bonifacij, & poſteà in prædicatione ſociis mentio eſt in rebus geſtis eiuſdem Bonifacij, quas idem ipſe Vuillibaldus ſcriptis eſt fideliſſimè proſecutus. Et de Vualburga, quæ & Vualtpurga dicta reperitur, eſt mentio in epiſtolis eiuſdem S. Bonifacij, de quibus ſuperiùs dictum eſt.

RICHARDVS REX QVANDO OBIERIT.

[b] *Habentur to. 4. Antiq. leſt. per Caniſiũ collect.*

[c] *Eod. to. 4. pag. 706.*

[d] *Eod. to 4. pag. 563.*

IESV CHRISTI 751. ZACHARIÆ PAP. ANNVS 10. CONSTANTINI COPR. IMP. ANNVS 11.

I. SEPTINGENTESIMVS quinquageſimus primus Redemptoris annus, Indictione quarta notatus habetur, quo Francorum monarchiæ benè conſulturus Zacharias Romanus Pontifex, Francorum Regnum, quod ſub Regibus Morouingis inertibus, & nouiſſimè ſub Hilderico Stupido periclitaretur, Apoſtolica auctoritate in Pipinum Caroli Martelli filium, Carolomanni germanum, poſt obtentas aduerſus diuerſos hoſtes ſæpè victorias tranſtulit, eumque Regem creat, ipſo Hilderico anno ſequenti detruſo in monaſterium.

De

A De his acturi, in primis quod ad tempus ſpectat, ſcimus complures auctores in ſuperiorem annum iſta referre: verũ vt potiùs id hoc anno factum eſſe credamus, perſuadet vetus Chronicon Francorum à Pithœo nuper editum: itemque cùm Aimoinus tradat id factum poſt decem annos, ex quo defuncto patre, ei ſucceſſit in Regni principatum titulo Maiorisdomus: præſentem planè annum deſignat. hæc de tempore. Quod verò ad rei geſtæ ſeriem pertinet, idem auctor narrat verbis iſtis: II.

III. Burchardus Vuirceburgenſis Epiſcopus, & Fulradus Capellanus miſſi ſunt à Pipino Romam ad Zachariam Papam, vt conſulerent Pontificem, de cauſa Regum qui in illo tempore fuerunt in Francia, qui nomen tantùm Regis, ſed nullam poteſtatem regiam habebant. Per quos dictus Pontifex mandauit, melius eſſe illum vocari Regem; apud quem ſumma poteſtas conſiſteret. Dataque auctoritate ſua, iuſſit Pipinum Francorum Regem inſtitui. Hoc anno, ſecundùm Romani Pontificis ſanctionem, Pipinus Rex Francorum
B appellatus eſt, & ad huius dignitatem honoris vnctus ſacra vnctione, manu ſanctæ memoriæ Bonifacij Archiepiſcopi & Martyris, & more Francorum eleuatus in ſolium Regni Sueſſione ciuitate.] hæc auctor. LEGATIO A PIPINO AD ZACHARIAM PAPAM.

IV. Quod autem ad miſſam legationem à Pipino ad Zachariam Pontificem per Burchardum Epiſcopum atque Fulradum pertinet, de ea mentio eſt in Burchardo ex Egiluardo monacho. Porrò citatum ſuperiùs vetus Chronicon, non vno eodemque anno hæc eſſe geſta teſtatur: ſed hoc anno contigiſſe legationem à Pipino ad Romanum Pontificem miſſam, ſequenti verò Zachariam Papam de ea re Pontificium decretum miſiſſe in Gallias, & reliqua ritè peracta fuiſſe, adeò vt nomen Regis nonniſi anno ſequenti Pipinus fuerit conſecutus: quod exploratum quoque redditur ex epiſtola Zachariæ Pontificis data hoc anno
C ad Bonifacium Epiſcopum Moguntinum, in qua non Rex, ſed Princeps, vt anteà, idem Pipinus cum aliis appellatur, de qua modo hìc nobis agendum. QVANDO PIPINVS REX SIT INSTITVTVS.

V. Contigit enim hoc anno legari Romam ab eodẽ ſancto Bonifacio ad Zachariam Pontificem Lullum preſbyterum, non nullas Eccleſiaſticas cõſultationes, necnon ob impetranda priuilegia Eccleſiæ Moguntinæ, & monaſterio Fuldenſi, quæ ſic ſe habent [a]: LEGATIO MISSA A S. BONIFACIO AD ZACHARIAM PP.

[a] *Invit Bonif lib. 2 ca. 9*

Reuerendiſſimo Patri & dilectiſſimo domino, cum timore & tremore venerando, Apoſtolicæ Sedis infula ſublimato Zachariæ, Bonifacius exiguus ſeruus veſter, licet indignus & vltimus, tamen Legatus Germanicus deuotiſſimus, optabilem in Chriſto immarceſcibilis charitatis ſalutem.

Paternæ pietatis veſtræ ſanctitatem ſubnixis precibus obſecro, vt hunc preſbyterum meum, portatorem litterarum præſentium, nomine Lul, grato animo clementer ſuſcipiatis. Habet enim ſecreta quædam mea, quæ ſoli pietati veſtræ profiteri debet, quædam quiD dem viua voce dicens, quædam verò per litteras oſtendens. De quibuſdam namque neceſſitatibus meis inquirere & interrogare, mihique Paternitatis veſtræ reſponſum & cõſilium ex auctoritate ſancti Petri Apoſtoli, ad ſolatium ſenectutis repræſentare debet, vt his omnibus auditis & conſideratis, ſi quæ ſint quæ vobis placeant, [*] facta, Deo auxiliante, ſtudeam. Si quid autem (vt timendum eſt) diſpliceat: ex præcepto ſancti Apoſtolatus veſtri, vel indulgentiam merear, vel dignam pœnitentiam perſoluam. LITTERAE S. BONIFACII AD ZACHARIAM PAP. [*] facere,

VI. Anteceſſor enim prædeceſſoris veſtri venerandæ memoriæ Gregorius, dum me indignum ordinauit, & ad prædicandum verbum fidei Germanicis gentibus miſit, ſacramento me conſtrinxit, vt canonicis & iuſtis Epiſcopis & preſbyteris, in verbo, in facto, in conſenſu adſtipulator & adiutor fierem. Quod cum diuina gratia implere ſtuduiſſalſos tamen ſacerdotes, hypocritas, & ſeductores populorum, vel corrigerem ad viam ſalutis, vel de-
E clinarem, vel abſtinerem à cõmunione ipſorum. Quod ex parte ſeruaui, & alicubi implere non potui. Spiritualiter autem impleui ſacramentum: quia in conſenſum & conſilium illorum non venit anima mea, dum veniens ad Principem Francorum, cogente Eccleſiarum neceſſitate, & tales ibi reperiſſem, quales nolui; ſed tamen in ſancta communione Corporis Chriſti illis non communicaui.

VII. Præcepit quoque mihi præfatus Apoſtolicus Pontifex, vt populorum quoſcumque viſitaſſem, conuerſationem & mores Apoſtolico Præſuli indicarem. Quod in Domino confido me feciſſe. De eo autem quod iam præterito tempore de Archiepiſcopis & pallijs à Romana Eccleſia petendis, iuxta promiſſa Francorum ſanctitati veſtræ notum feci: indulgentiam à vobis flagito, quia quod promiſerunt, tardantes non impleuerunt, & adhuc differunt, & quid inde perficere voluerint, ignoratur.

VIII. Est prætereà locus siluaticus in eremo vastissimæ solitudinis, in medio nationum prædicationis nostræ, in quo monasterium construentes monachos constituimus sub regula sancti Patris Benedicti viuentes, viros strictæ abstinentiæ, absque carne, vino, & seruis proprio manuum suarum labore contentos. Hunc ergo locum per viros religiosos & Deum timentes, maximeque per Carolomannum Principem Francorum iusto labore acquisiui, & in honorem sancti Saluatoris dedicaui. In quo loco cum consensu pietatis vestræ proposui aliquantulum, vel paucis diebus, fessum senectute corpus requiescendo recuperare, & post mortem iacere. Quatuor enim populi, quibus verbum Dei prædicauimus in circuitu loci huius habitare noscuntur, quibus cum vestra intercessione, quamdiu viuo vel sapio, vtilis esse possum. Cupio quippe vestris orationibus intercedentibus, pariterque opitulante gratia Dei, in familiaritate Romanæ Ecclesiæ, & vestro seruitio inter Germanicas gentes, ad quas missus fui, perseuerare, ac præcepto vestro obedire, sicut scriptum est: [a] Iudicium patris audite filij dilecti, & sic facite, vt salui sitis. Et iterùm: [b] Honora patrem tuum, & veniet tibi benedictio à Domino.] hucusque litteræ Bonifacij ad Zachariam. A B

[a] *Eccli.* 3. [b] *Ibid.*

IX. Has accipiens ipse, aliaque ex ore à Lullo Legato misso audiens, hæc ad eumdem Bonifacium rescripsit pridie Nonas Nouembris hoc eodem anno, iam cœpta Indictione quinta mense Septembris [c]:

[c] *In vit. Bonif. li. 1. c. 10.*

ZACHARIAE AD BONIFACIVM LITTERAE.

Reuerendissimo fratri & Coëpiscopo Bonifacio Zacharias Episcopus seruus seruorum Dei.

Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui dispersa congregat, & congregata conseruat, augetque fidem & fiduciam seruis suis ad prædicandum Euangelium Domini nostri Iesu, cum eodem Patre, & Spiritu sancto viuentis in sæcula sæculorum. Ipse enim dixit: [d] Qui credit in me, vita viuet & non morietur: quoniam ego sum Via, Veritas, & Vita. Laudamus igitur & superexaltamus nomen sanctum eius læti, quòd per sanctæ fraternitatis tuæ litteras allatas superstitem in hac vita, & in Domino te valere cognoscimus, petentes immensam Dei nostri pietatem, vt ad prædicandum Euangelij, & sanctæ fidei sacramentum te longæuum conseruet, suaque protectione à cunctis aduersantium insidiis custodiat. C

[d] *Ioan.* 11. & 14.

X. Suggessit itaque fraternitas tua in suis apicibus, quòd prædecessor noster beatæ memoriæ Gregorius huius Apostolicæ Sedis Præsul, dum ad prædicandum te misisset in Germaniæ partes, verbo pollicitationis ab eo constrictus fuisses, vt orthodoxos Episcopos ac presbyteros, vel quosque reperire potuisses, in verbo exhortationis confirmares & communicares cum eis. Si quos verò seductores Episcopos, aut pseudopresbyteros, vel quosque à recto fidei tramite deuiantes reperiisses, nulla tibi cum eis esset communio. Quod te, Domino auxiliante, vsque ad præsens spiritualiter seruasse confessus es. Si autem cogente aliqua necessitate, ad Principes gentis Francorum accedens corporaliter ab eis abstinere non valuisses, tamen in eorum consilio, & consensu anima tua non fuerit coinquinata. Propter hoc ergo quòd cum eis conuersatus es, non consentiens iniquitati eorum, nullum est tibi detrimentum coram Deo. Te enim prædicante, si obedirent, salui essent: si autem in iniquitate sua permanent, ipsi peribunt: tu autem iuxta Prophetæ [e] dictum, saluasti animam tuam. D

[e] *Ezech.* 11.

XI. Quòd de Principibus Francorum scripsisti, quia in constitutione Episcoporum, quibus pallia misimus, promissionem suam nondum impleuerunt: illis magis quàm tibi imputandum est. Si enim impleuerint verbum tuum, habebunt ex eo laudem; si verò aliter egerint, ipsi videant: nos autem quod diuina gratia largiente, gratis accepimus, gratis dedimus: tua autem bona voluntas mercede non priuabitur. E

XII. Petisti & hoc, vt monasterium in vastissima solitudine, & in medio gentium, quibus prædicas, constitutum, atque in honorem Saluatoris nostri dedicatum, vbi & monachos sub regula S. Benedicti degere fecisti, nomini tuo, priuilegio Sedis Apostolicæ munire deberemus. Ideoque votis tuis acquiescentes, desiderium tuum & petitionem implemus. Congruit enim diuini ministerij prædicatorem, optimumque ministrum ad desiderata pertingere, & inchoatum opus bonum vsque ad finem perducere.

XIII. Præterea prædictus gerulus tuus Lul cum ceteris tuis comitibus quæ iniuncta fuerant à sanctitate tua tam verbo quàm scripto omnia *innotuerunt. De quibus responsum dantes, tuæ rescribere studuimus fraternitati. Continebat enim in *pittacio ab eis porrecto, quia

*notificauit

*pinacio

A quia nos flagitasses tibi *innotescere quæ recipienda, & quæ respuenda sunt: in primis de volatilibus, id est, graculis, corniculis, & ciconiis, quæ omnino cauendæ sunt ab esu Christianorum: equi etiam siluestri multo ampliùs vitandi. De his igitur omnibus, sanctissime frater, ex hac scriptura satis instrui potueris.

*notificare

De igne autem Paschali, quod inquisisti, ita statutum est à sanctis Patribus, postquam pretioso sanguine Domini nostri Iesu Christi Ecclesia eius dedicata est, vt quinta feria Paschæ, quando sacrum Chrisma consecratur, tres lampades magnæ capacitatis ex diuersarum Ecclesiæ lampadum oleo collectæ, & in secretiori loco Ecclesiæ constitutæ cú magna diligentia ardeant, ita vt oleum ipsum sufficere possit, atque ad tertium diem, id est, ad Sabbatum. Tunc pro sacri Baptismatis fonte sumptus ignis lampadum rènouetur. De igne verò, qui ex crystallis sumitur (vt asseruisti) nullam habemus traditionem. XIV.

B De iis etiam qui regio morbo vexantur inquisisti, siue homines, siue equi sint; quid dicendum sit de illis. Si ergo homines ex natiuitate aut genere huius morbi sunt, extra ciuitatem conuersari debent, eleëmosynam verò accipere à populo illis licet. Si autem contigerit magnum vel paruum quemquam non à natiuitate, sed superueniente ægritudine vexari, non est proiiciendus, sed si possibile est, curandus. Attamen dum ad communionem venerit ad Ecclesiam, post omnes accedere debet ad percipiendum sacri muneris mysteria. Equi verò qui præfato morbo fuerint coinquinati, si curari non valuerint, in puteos & foueas proijciendi sunt, ne eiusmodi contagione ceteri coinquinentur. Animalia verò quæ à furentibus & rapidis lupis & canibus fuerint lacerata: oportet ea à ceteris separari, ne furentes & mordentes cetera coinquinent. XV.

C Inquisiuit & hoc fraternitas tua, si liceat sanctimoniales feminas (quemadmodum viri faciunt) sibi pedes lauare, tam in cœna Domini, quàm in ceteris diebus. Hoc Dominicum præceptum est, [a]quod qui per fidem impleuerit, habet ex eo laudem. etenim viri & mulieres vnum Dominum habemus qui in cælis est. Pro benedictionibus autem quas Galli faciunt (vt nosti frater) multis vitiis variantur. Nam non ex Apostolica traditione hoc faciunt, sed per vanam gloriam, adhibentes sibi damnationem, quia scriptum est: [b] Si quis vobis euangelizauerit præter id quod euangelizatum est, anathema sit. Regulam itaque Catholicæ traditionis, quam à sancta Romana Ecclesia accepisti, omnibus prædica. XVI.

[a] *Ioan.* 13.

[b] *Gal.* 1.

Inquisisti etiam, si ante trigesimum annum liceat sacerdotem ordinare. Bonum & congruum est, charissime frater, si fieri potest, vt prouectæ ætatis & boni testimonij viri, iuxta sanctorum canonum decreta, ordinentur sacerdotes: si autem minimè reperiantur, & necessitas exposcit, à viginti quinque annis & supra leuitæ & sacerdotes ordinentur, quemadmodum in [c] lege Domini continetur. XVII.

D

[c] *Num.* 8.

Miloni autem, eiusque similibus, qui Ecclesijs Dei plurimùm nocent, vt à nefario opere recedant, iuxta Apostolicam vocem, opportune & importunè prædica: si acquieuerint admonitionibus tuis, saluabunt animas suas: si verò non obedierint, ipsi peribunt obuoluti peccatis suis: tu autem qui rectè prædicas, non perdes mercedem tuam. XVIII.

Hoc simul inquisisti, post quantum tempus debeat lardum comedi: licet pro hoc à Patribus institutum non sit, tibi tamen petenti consilium præbemus, quòd non oporteat illud mandi, priusquam desuper fumo siccetur, & igne coquatur: si verò libet, & incoctum manducetur, post Paschalem festiuitatem erit manducandum.] quòd populus ille subiectus esset morbo regio, & elephantiæ, à porcinæ carnis esu ad tempus saltem oportuit cohiberi. XIX.

E

Episcopus autem condemnatus, de quo inquisisti qui pugnator & fornicator extitit, atque res Ecclesiæ post degradationem sibi vendicare nititur: hic omnino respuendus est. Quæ enim portio fideli cum infideli, aut quæ communio Christi ad Belial? XX.

De ordinatione etiam presbyterorum vel diaconorũ, qui cogente necessitate & paupertate rogantium, non legitimis temporibus ad te peruenerunt, si aliquam haberes offensionem inquisisti: Benè autem nosti, frater, quòd sacri canones docent, aptis temporibus sacerdotes ordinandos. Attamen in eo quod à te pro bona intentione actum est, à Domino Deo nostro indulgentiam postulamus. XXI.

De censu etiam Ecclesiarum, quid agendum sit tibi, diximus: Nullam itaque hæsitationem habeas, solidum de casa suscipere, quia ex eo poteris eleëmosynã tribuere, & opus perficere sanctarum Ecclesiarum, iuxta canonum instituta. XXII.

Si

* sicque

Si * qui verò presbyteri qui de laicis promoti fuerunt, & anteà capitalibus vitijs inuoluti, A
sed cælantes ea ordinati sunt, postmodum autem manifestata sunt, hos à sacerdotali habitu priuatos pœnitentiæ submitte. Non enim odit Deus peccantem & pœnitentem, sed peccantem & negantem. Alia lectio, à laicis habet. sed siue legas, qui de laicis, siue, qui à laicis, vtraque lectio concordat historicæ veritati. Quinam autem dicerentur promoti à laicis, habes apud Agobardum Archiepiscopum Lugdunensem eiusdem sæculi scriptorem hæc verba [a]:

[a] *Agob. de Priuileg. & Iure sacerdo tij pag.* 128.

XXIII. QVI SACERDOTES PROMOTI A LAICIS.

Hæc pauca veteris ac noui Testamenti collegimus testimonia, in quibus quasi in specu-
* contueri lo * conticeri valeamus fœditatem nostri temporis, omni lacrymarum fonte plorandam, quando increbuit consuetudo impia, vt pænè nullus inueniatur anhelans, & quantulumcumque proficiens ad honores & gloriam temporalem, qui non domesticum habeat sacerdotem, non * qui obediat, sed à quo inceslanter exigat licitam simul atque illicitam
* cui
obedientiam, non solùm in diuinis officijs, verùm etiam in humanis. Ita vt plerique inueniantur, qui aut ad mensas ministrent, aut sacrata vina misceant, aut canes ducant, aut caballos, quibus feminæ sedent, regant, aut agellos prouideant. Et quia tales, de quibus hæc dicimus, bonos sacerdotes in domibus suis habere non possent (nam quis esset bonus clericus, qui cum talibus hominibus dehonestari nomen & vitam suam ferret?) nó curant omnino quales clerici illi sint, quanta ignorantia, seu quantis criminibus inuoluti, tantùm vt habeant presbyteros proprios, quorum occasione deserant ecclesias, sermones, & officia publica. Quòd autem non habeant eos propter religionis honorem, apparet ex hoc, quòd non habent eos in honore, vnde & contumeliosè eos nominantes, quando volunt illos ordinari presbyteros, rogant nos, aut iubent, dicentes: Habeo vnum Clericionem, quem mihi nutriui de seruis meis propriis, aut beneficialibus, siue pagensibus, aut obtinui ab illo, vel B
illo homine, siue de illo, vel illo pago, volo vt ordines eum mihi presbyterum. Cumque C
factum fuerit, putant ex hoc, quòd maioris ordinis sacerdotes non eis sint necessarij, & derelinquunt frequenter publica officia & prædicamenta.] Sed ad ceteros canones.

XXIV. Hoc etiam inquisisti à nobis, si liceat persecutionem paganorum fugere, an non. Pro hoc igitur salutare consilium tibi damus, si fieri potest, & locum inueneris, insta ad prædicandum illis; si autem sustinere non valueris eius persecutionem: habes præceptum Dominicum [b], vt in aliam ingrediaris ciuitatem.

[b] *Mat.* 10.

XXV. Inquisisti etiam, quid faciendum sit de excommunicato Episcopo, & Apostolicam auctoritatem negligente. Hic ergo detestabilis est coram Deo & hominibus. Et quicumque eius condemnationi non communicauerint: ipsi non condemnabuntur in die reuelationis iusti iudicij.

XXVI. De * Slauis quoque Christianorum terram inhabitantibus, si oporteat censum accipere, D
* Sclauis interrogasti frater. Hoc quidem consilio non indiget dum res est manifesta. Si enim sine tributo sederint, ipsam quoque terram quasi propriam sibi vendicabunt. Si verò tributum dederint, norunt dominatorem esse illius terræ.

XXVII. Flagitasti etiam à nobis, sanctissime frater, vt in sacri Canonis prædicatione, quot cruces in locis quibusdam facere debeamus, tuæ significaremus sanctitati. Quam petitionem libenter implentes, in rotulo, *id est, volumine*, dato prædicto Lul presbytero tuo, quot signa sanctæ Crucis fieri debeant, infiximus. In his igitur & omnibus rebus sanctitatis tuæ vota amplectentes, diuinam clementiam deprecamur, vt suo te muniat & confortet auxilio, nosque annuat prosperitatis tuæ semper læta susципere nuntia. Data pridie Nonas Nouembris, imperante domino Augusto Constantino, Imperij eius anno trigesimo secundo *à tempore quo cum patre regnauit numerando*, Indictione quinta.] hæc Zacharias ad Bo- E
[c] *In vit. Bonif. li. 2. c.* 11. nifacium. Sed & his adiecit litteras de confirmatione sedis Moguntinæ, vt sit perpetuò Metropolis, quæ sic se habent [c]:

XXVIII. Zacharias Papa Bonifacio Episcopo sanctæ Ecclesiæ Moguntiæ perpetuam salutem.

MOGVNTINA ECCLESIA METROPOLIS CONSTITVITVR.

Qualiter Dominus Deus noster sanctæ suæ Ecclesiæ propitiatus sit, & laboribus sanctissimæ fraternitatis tuæ cooperator extiterit: per singula dicere longum est. Tamen vt
* ob.mus, hæc quæ * obiicimus, confirmemus: quæ ex parte te narrante perspeximus, enarremus. Igitur dum in Germania prouincia sanctitas tua ad prædicandum fuisset directa, à sanctæ recordationis prædecessore nostro Gregorio Papa, & post inchoatum opus & ex aliqua parte ædificatum Romam reuersus, ab eo Episcopus ordinatus, & ad prædicandum de-
* viginti octo nuò remissus es, & elaborasti, Deo præuio, nunc vsque per annos viginti * quinque in eadem

dem prædicatione ex quo Episcopatum accepisti. Sed & in Francorum prouincia nostra A
vice Concilium egisti, & iuxta canonum instituta omnes flexi sunt tibi obedire: & dum in iis piis operibus occupata esset sanctitas tua, nunc vsque cathedralem sedem sibi minimè vendicauit. At vbi Deus prædicationem tuam auxit: obtinere voluisti, vt tibi Episcopalem Ecclesiam, vel successoribus tuis confirmare debeamus, iuxta eorumdem filiorum nostrorum Francorum petitionem. Et idcircò auctoritate beati Petri sancimus, vt supradicta Ecclesia Moguntina perpetuis temporibus tibi & successoribus tuis in Metropolim sit confirmata, habens has sub se ciuitates, id est, Tungris, Coloniam, Vormatiam, Spiratiam & * Trectis, & omnes Germaniæ gentes, quas tua fraternitas per suam * Trecas,
prædicationem Christi lumen cognoscere fecit. His à nobis definitis, per huius nostræ confirmationis paginam in tua Ecclesia perpetuis temporibus pro sui confirmatione hæc
B conseruari mandamus. Data pridie Nonas Nouembris, imperante domino nostro Augusto Constantino anno trigesimo secundo Imperij eius, Indictione quinta.] his verò adiecit idem Zacharias litteras de exemptione Fuldensis ab ipso erecti monasterij quam pe- [a] *Vit. Bonif. lib. 2. c.* 12.
tierat. quæ sic se habent [a]:

XXIX. Zacharias Papa Bonifacio Episcopo, & per eum fratribus in monasterio ab eo constructo.

Quoniam semper sunt concedenda, quæ rationabilibus congruunt desiderijs: oportet vt deuotioni conditoris piæ constructionis oraculum in priuilegijs præstandis minimè denegetur. Igitur quia postulasti à nobis, quatenus monasterium Saluatoris à te constructum in loco, qui vocatur, Erga ripam fluminis Fuldæ, priuilegio Sedis Apostolicæ decoretur, vt sub iurisdictione sanctæ nostræ, cui auctore Deo deseruimus, Ecclesiæ constitu-
C tum, nullius alterius Ecclesiæ potestati submittatur. Pro qua re piis desiderijs fauentes, hac nostra auctoritate id quod exposcitur, effectui mancipamus. Et ideò omnem cuiuslibet Ecclesiæ sacerdotem in præfato monasterio ditionem vllam habere, aut auctoritatem præter Sedem Apostolicam prohibemus, ita vt nisi ab Abbate monasterij fuerit inuitatus, nec Missarum solemnitatem ibidem quisquam præsumat celebrare, vt profectò iuxta id quod subiectum Apostolicæ Sedi consistit, inconcussè dotatum permaneat: locis quoque & rebus tam eis, quas moderno tempore tenet vel possidet, quàm quæ futuris temporibus in ius ipsius monasterij diuina pietas voluerit augere ex donis & oblationibus, decimisque fidelium, absque vllius personæ contradictione firmitate perpetua perfruatur.

XXX. Constituimus quoque per huius decreti nostri paginam, vt quicumque cuiuslibet ec-
D clesiæ Præsul, vel quacumque dignitate prædita persona hanc priuilegij nostri chartam, quam auctoritate Principis Apostolorum firmamus, temerare tentauerit, anathema sit, & iram Dei incurrens, à cœtu Sanctorum omnium extorris fiat: & nihilominùs præfati monasterij dignitas à nobis indulta, perpetualiter inuiolata permaneat Apostolica auctoritate subnixa. Data pridie Nonas Nouembris, imperante domino Augusto Constantino, anno trigesimo secundo Imperij eius, Indictione quinta.] hactenus priuilegium monasterij Fuldensis.

XXXI. Redeunti autem Lullo presbytero Bonifacij Legato in Germaniam, hæ quæ sequuntur ad eumdem S. Bonifacium redditæ sunt litteræ, quæ licet absque titulo reperiantur datæ; alicuius tamen ex Romano clero, ad quem idem Sanctus scripserat, esse noscuntur. sic enim se habent [b]:

[b] *Ex eod. Cod. ep. 1. Variar.* ROMANI PRESBYTERI EPIST. AD BONIFAC. CONSOLATORIA.

E Præsens venerabilis Lullus presbyter Paternæ sanctitatis vestræ missus honorandos nobis tuos attulit affatus, quorum textus continebat, multis te necessitatibus & turbinibus esse tristatum, per homines non timentes Deum, & falsos Episcopos, atque pseudopresbyteros, & fornicatores clericos, eorumque iniquas actiones, prauasque immissiones, iamque inimicantium & persequentium gentium, quorum persecutio finem habebit interitus sempiterni. Etenim sanctissime Pater: [c] Omnes Sancti quanta passi sunt [c] *Apoc.* 7.
tormenta, vt securi possiderent vitæ æternæ palmam? Habemus consolatorem egregium Apostolum Paulum, qui docet: [d] Oportet nos per multas tribulationes intrare in Re- [d] *Act.* 14.
gnum Dei. Magna tibi merces est, ô sanctissime Pater, & corona gloriæ coram omnipotente Deo, dum omnia toleranter sustines propter diuinum mandatum, & prædicationem Euangelij Christi Iesu Domini Dei & Saluatoris nostri. Cuius, licet peccator, potentiam deprecor, vt domino meo beato Apostolorum Principe intercedente, cuius &

vicem

vicem agis inter feroces & indomitas gentes, vt ipse te sua pietate custodiat, vt decursum A
ministerij tui in die aduentus eius copiosum fructum afferre valeas, & à conditore omnium Deo remunerationis præmium centuplum accipias, & vitam possideas æternam. Etenim me ipsum sanctis tuis orationibus commendans, vt valui, in verbo & opere prædicto tuo Misso adiutor apparui. Benedictionem denique à vestra beatitudine missam sicut à patre meo suscepi, & omnipotenti Deo gratias egi, & vestræ sanctissimæ Paternitati. Etenim beatissime Pater, paruum munusculum sanctitati vestræ direxi sabanum vnum, & facitergium vnum, & modicum thymiamatis: quod peto vt absque iniuria vestra honoranda Paternitas suscipere non dedigneturr. Vale in Christo semper amantissime Pater.

XXXII. Quod spectat ad res Orientalis Ecclesiæ hoc tantùm proditur, quod hoc anno Theodorus creatur Episcopus Antiochenus, vt Theophanes auctor est, qui & eum sedisse annos sex, asserit. B

IESV CHRISTI ANNVS 752. ZACHARIÆ PAP. ANNVS 11. CONSTANTINI COPR. IMP. ANNVS 12.

I. SEPTINGENTESIMVS quinquagesimus secundus sequitur annus, Indictione quinta, quo Pipinus in Regem Francorũ inungitur Suessione à S. Bonifacio Episcopo Moguntino, iubente id Zacharia Romano Pontifice, qui anno superiori (vt vidimus) de his gerendis legationem acceperat à Pipino. hæc enim veteres Annales his reddunt verbis [a]: Septingentesimo quinquagesimo secundo anno ab Incarnatione Domini, Zacharias Papa ex auctoritate Petri Apostoli, mandat populo Francorum, vt Pipinus, qui potestate regia vtebatur, nominis quoque dignitate frueretur. Itaque Hildericus Rex qui vltimus Merouingorum Francis imperauit depositus & in monasterium missus est. Pipinus verò in ciuitate Sueßionum à sancto Bonifacio Archiepiscopo in Regem vnctus, Regni honore sublimatus est.] hæc Annales. quibus scriptores omnes rerum Francicarum siue veteres siue recentiores absque controuersia adstipulantur, licet in annum superiorem alij id factum referant, vel ante biennium alij: vt superiùs dictum est. C

[a] *Annal. Franc. à Pithœo editi.*

PIPINVS CORONATVR REX FRANCORVM.

II. Quo pariter anno Zacharias Papa vbi sedisset annos decem, menses tres & dies decem, decimaquinta Martij ad Deum feliciter migrat, inter Sanctos relatus & anniuersaria memoria auctus. hæc ex Anastasio, apud quem nonnulla de eodem Pontifice scripta leguntur, quæ cùm incerto eius Pontificatus anno ferantur, hîc simul describenda putauimus, reliquis rebus ab eo præclarè gestis, suis locis & annis quibus gestæ sunt, collocatis. sic enim se habent: D

ZACHARIAE PAPAE OBITVS.

III. Hic in Lateranensi Patriarchio ante basilicam beatæ memoriæ Theodori Papæ à nouo refecit triclinium, quod in diuersis marmoribus, & vitro, metallis, atque musiuo & pictura ornauit: sed & sacris imaginibus tam oratorium beati Siluestri, quamque porticum decorauit. vbi etiam & omnem substantiam suam per manus Ambrosij primicerij Notariorum introduci mandauit. Fecit autem à fundamentis ante scrinium Lateranense porticum apud turrim, vbi & portas æreas atque cancellos instituit, & per figuram Saluatoris portas antè ornauit. Et per ascendentes scalas in superioribus super eamdem turrim triclinium & cancellos æreos constituxit, vbi & Orbis terrarum descriptionem depinxit, atque diuersis versiculis ornauit, & omne Patriarchium pęnè è nouo restaurauit. in magna enim E penuria eum locum inuenerat.

IV. Hic in Ecclesijs Apostolorum Principum Petri & Pauli pendentia vela inter columnas ex pallis sericis fecit. Hic in Ecclesia prædicti Principis Apostolorum omnes codices domui suæ proprios, qui in circulo anni leguntur, ad Matutinum, armariorum opere ordinauit. Hic domum cultam Lauretum nouiter ordinauit, adijciens & massam Fontinianam quæ cognominatur Paunasia.

V. Hic viginti auri libras pro emendo oleo annuo, vt de lucro eorum in luminarijs Apostolicis proficiat, instituit, & Constitutum sub anathematis vinculo obligauit. Hic fecit vestem super altare beati Petri ex auro textam habentem natiuitatem Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, ornauitque eam ex gemmis pretiosis, simul & vela serica alithi-

RELIQVAE RES GESTAE A ZACHARIA PAPA.

A alithina quatuor, quæ & ornauit in votis & ornamentis variis auro textis. Item fecit coronam de argento purissimo cum delphinis ex proprio suo pensantem libras centum viginti.] & inferiùs post multa suis locis superiùs scripta hæc subdit:

Porrò eodem in tempore contigit plures Veneticorum, *Venetiæ prouinciæ scilicet*, hanc VI. Romanam venisse in Vrbem negotiatores, & mercimonij nundinas peragentes, multitudinem mancipiorum, virilis scilicet & feminei generis emere visi sunt, quos ad paganas gentes in Africam nitebantur abducere. Quo cognito idem sanctissimus Pater fieri prohibuit: hoc indicans, quòd iustum non est, vt Christi abluti baptismo paganis gentibus deseruirent, datoque eisdem Veneticis pretio, qui in eorum emptionem dedisse probati sunt, cunctos à iugo seruitutis redemit, atque more liberorum degendos absoluit.] & inferiùs:

B Huius denique temporibus magnum thesaurum Dominus Deus noster in hac Roma- VII. na Vrbe per eumdem almificum Pontificem propalare dignatus est: In venerabili itaque Patriarchio sacratissimum beati Georgij Martyris idem sanctissimus Papa in capsa reconditum reperit caput, in quo & pittacium pariter inuenit litteris exaratum Græcis, ipsum esse significans. Qui sanctissimus Papa omnino satisfactus, ilicò aggregato Romanæ Vrbis populo, cum hymnis & canticis spiritualibus in venerabilem diaconiam eius nominis sitam in hac Romana ciuitate, regione secunda, Ad velum aureum dictam deduci fecit, vbi immensa miracula & beneficia omnipotens Deus ad laudem sui nominis per eumdem sanctissimum Martyrem operari dignatur.

Huius temporibus defunctus Theodorus maior filius *magnifici Cataxanti, ob veniam VIII. suorum delictorum prædium, quo ex hereditate fruebatur paterna, situm quinto ab hac *magistri
C Vrbe milliario via Tiburtina, in quo & Oratorium sanctæ Cæciliæ esse dignoscitur, beato Petro reliquit. Quod ipse beatissimus Papa magnis constructis fabricis & picturis decorauit, ampliauitque in eo fines ex omni parte. data enim digna recompensatione iis qui in vicino eius loci possessiones tenere videbantur, nemini vim inferens, sed magis vt condecet patri, cuncta secus eumdem locum amica pactione emit prædia, & Domum cultam beato Petro eumdem locum iuré perpetuo statuit permanendum, quæ & Domus culta sanctæ Cęciliæ vsque in hodiernum diem vocatur. Constituxit quippe in ea & Oratorium S. Abbachyri, vbi & multas Sanctorum condidit reliquias, quam videlicet Domum cultam vsui proprio, Dominicæ videlicet traditioni descripsit.

Hic constituit aliam Domum cultã in decimo quarto milliario ab hac Romana Vrbe. IX. Et patrimonium Tusciæ constitutionibus obligauit vsui Ecclesiæ permanendum, vt tam
D loca quàm annua relicta quædam Agathonis primicerij beato Petro viderentur esse concessa. Hic massas, quæ vocantur Antias, & Formias suo studio iure beati Petri acquisiuit, quas & Domos cultas statuit & de omnibus superiùs annexis Domui cultæ Apostolicæ rationis constituta faciens, atque sacerdotale collegium aggregans, sub anathematis interdictionibus statuit, nulli cuilibet successorum eius Pontificum, vel aliæ cuilibet personæ licere ipsas Domos cultas ab vsu Ecclesiæ quoquo modo alienare.] hæc cùm dicat Anastasius de Domibus cultis, nihil præterea ijs nominibus intelligendum putamus, nisi latifundium, cui ad culturam familiæ colonorum adscriptæ essent, quæ satis esse possent, quibus & ad habitandum domus erectæ essent, cultæ ob id dictæ, quòd omnibus necessariis ad cultum agri refertæ essent: non enim vox, cultam, ad ornatum, sed ad vtilitatem spectat, quòd domus ipsa hominibus, iumentis, & rusticis instrumentis, & alijs vtensilibus ad agri
E cultum spectantibus benè composita esset. pergit verò Anastasius:

Hic fecit vestem super altare beati Andreę Apostoli ad beatũ Petrum nimis optimam. X. Hic beatissimus Papa statuit, crebris diebus alimentorum sumptus, quæ & eleemosyna vsque nũc appellatur, de venerabili Patriarchio à paracellarijs pauperibus & peregrinis qui ad beatum Petrum morantur, deportari, eisque erogari, necnon & omnibus inopibus & infirmis per vniuersas regiones istius Romanæ Vrbis constitutis.

Huius temporibus contigit subitò tegumentum tituli beati Christi Martyris Eusebij ca- XI. dere: qui sanctissimus vir cum tota sua decertans virtute, prudenterque elaborans, sicut antiquitus fuit, rursum quod ceciderat, reparauit, atque optimè restaurauit. Hic præcipuus Pontifex multa loca Sanctorum in meliorem statum perduxit, & vestes optimas super altaria earumdem Dei Ecclesiarum fecit.

Hic dilexit clerum suum valdè, atque presbyteria eis auxit in duplo, & amplius tribuit, XII.

omnes vtpotè pater & bonus pastor amplectens, & vtiliter fouens; & penitus quempiam minimè tribulari permittens. Huius itaque temporibus in magna securitate & lætitia populus à Deo illi commissus degens vitam vixit. A

XIII. Hic beatissimus Papa suo prudentissimo studio, quos beatæ recordationis Gregorius Papa fecit, quatuor Dialogorum libros de Latino in Græcum transtulit eloquium; & plures qui Latinam ignorant lectionem, per eorum illuminauit lectionem historicam.] testatur idipsum Photius tomo secundo suæ Bibliothecæ.

XIV. Ad postremum illud non ignorandum, concessum fuisse ab eodem Zacharia Romano Pontifice Pipino Regi Francorum nominationem, quam vocant, siue postulationem Episcoporum pro Ecclesiis vacantibus in Regno suo: vt intelligas, cùm legis, à Regibus Ecclesiis esse datos Episcopos, totum id factum non iure proprio (quod nullum penitus in rebus Ecclesiasticis Reges habent) sed concessione Apostolicæ Sedis. vnde erubescant B mentientes Politici Nouatores, cùm Ecclesias subijciunt Regibus. Extat de his [a] epistola Lupi Abbatis Ferrariensis ad Amulum Archiepiscopum Lugdunensem ex parte Guinilonis Episcopi & Gherardi Comitis, in qua ista leguntur:

[a] Lup. epist. 81.

XV. Præcepit itaque *Rex Francorum*, vt eius vobis sermonibus diceremus, se fideliter tenere, quòd Rex regum, idemque Sacerdos sacerdotum, qui solus potuit Ecclesiam regere quam redemit, postquam humanitatem suam in cælum euexit, semper cum suis futurus diuinitate, potestatem suam ad eamdem gubernandam Ecclesiam in sacerdotes diuisit & Reges, vt quod sancti docerent Pontifices, & ipsi implerent, & impleri facerent deuotissimi Reges. Quamobrem se cupere debitam Sanctitati vestræ impendere reuerentiam sicut ei, quem sciat diuinitatis cultum integrè velle seruare, atque vicissim postulare, vt cum eo tale fœdus concordiæ ineat, vt vbicumque Ecclesiasticæ vtilitati in portione Regni diuinitus sibi collata vestræ auctoritatis dispositione in re tanta cupit consulere: vnanimitate vestri consensus continuò adiuuetur. C

XVI. Et ne vos longis ambagibus diutius fatigemus: retens incommodum Augustodunensis Ecclesiæ, & prolixa perturbatio flexit eius pietatem, vt sua largitate, vestraque promotione talem ei præficiat, qui ruinas illius & spiritualiter & sæculariter strenuè sarcire sufficit. Est autem quem benignitati vestræ plurimùm commendat propinquus eius Bernus, ab ætate memoriæ gloriosæ Imperatoris Ludouici tenerè educatus, & claris ornatus honoribus, quem & ipse hoc suo tempore multis experimentis inuenit idoneum, & opitulante gratia Dei tanto negotio credit aptissimum. In hoc probatissimorum eius consiliariorum acquieuit consensus.

XVII. Idque vestræ prudentiæ dominus noster nobis iussit suggerere, non esse nouitium, aut D temerarium, quòd ex palatio, honorabilioribus maximè Ecclesiis procurat Antistes. Nam Pipinus, à quo per maximum Carolum, & religiosissimum Ludouicum Imperatores duxit Rex noster originem, exposita necessitate huius Regni Zachariæ Romano Papæ in Synodo, cui Martyr Bonifacius interfuit: eius accepit consensum, vt acerbitati temporis industria sibi probatissimorum decedentibus Episcopis mederetur, ne fortè simplicitate Pontificū possit coniūgere quod in hac Eduorum vrbe, cuius nos nūc cura exercet, euenit.

*se petere, Proinde *suppetere, vt honorem à Papa Romano maioribus eius & Regibus & Imperatoribus concessum, & à Lugdunensis Ecclesiæ Metropolitanis, cui auctore Regis præsidetis, numquam hactenus infirmatū: à vobis nulla vestra iniuria consequatur. Quòd si in hac parte spretus non fuerit, facturum se, vt in Regno eius vestrum ministerium debitam semper venerationem obtineat.] hæc Lugdunensi Archiepiscopo ex parte Regis nuntiari iussa in dicta à Lupo epistola scripta. Demum de eodem Zacharia hæc Anastasius: E

XVIII. Hic fecit Ordinationes tres per mensem Martium, creauit presbyteros triginta, dianos quinque, Episcopos per diuersa loca octoginta quinque: qui sepultus est ad beatum Petrum Apostolum Idibus Martij, Indictione quinta.] hæc ipse. qui & subdit ab obitu eius Sedem vacasse dies duodecim.

XIX. ROMA VETATA AB AFRICANIS, LIBERATA PER NORICOS. Sed antequam ad successoris creationem deueniamus, prætermissa nonnulla de his quę passa est Roma à barbaris Africanis, & quomodo liberata per Noricos peregrinos, qui & meritorum virtutis ergò donati sunt ab eodem Pontifice Zacharia venerando corpore S. Quirini martyris, hic describamus ex veteri auctore Metello monacho Tegerensi, qui [b] Canisius to. 7. Antiq. lect. prope finem. versibus eodē argumento Quirinalia scripsit, nuper in lucem edito à Canisio, b munere viri illustris Marci Velseri Augustani, qui è latebris nondū visum vendicauit in lucē auctorem:

Mise-

A *Miserandi mala semper cupientes*
Operandi mala causas capiunt hîc,
In Auerno luituri malè gesta.
Ita iustos bona semper cupientes operari
Operandi bona causæ comitantur,
Quibus illis bonus actus cumuletur,
Piè quidquid cupiebant geminetur,
Et in æuum sibi laudis decus extet meri-
Eadem sors beat almos proceres hos, (tumq;.
Vbi Romam peregrini venientes
Adiere, spoliatam reperere
B *Furibundis cuneis indomitæ barbariei.*
Domibus nam neque templis regionis,
Sed & Vrbis locus vllus sine clade
Remanebat, sacra passim temerata
Tulit hostis truculētus mare tranans La-
Spolijs iam grauis æquor repetebat, (tiale.
Sua classis rate multa tegit vndas,
Ibi prædam simul omnem coaceruat,
Reduces dū socij conueniāt capta reseruat.
Latiæ tunc pater Vrbis Zacharias
Vice Petri regit orbem sacer omnem,
C *Recitantur super hac re sua scripta*
Data quondam tibi Præsul Bonifaci pie
martyr.
Ea nostram quoque firmant rationem,
Nisi nomen procerum nil tacuerunt,
Breuiter rem quoque totam manifestant,
Spoliatam regionem peregrinos reparasse.
Legiones Latijs de patrijs tunc
Ad eosdem superandos inimicos
Sociatæ, duce digno caruere,
Acies Catholicas, ceu decuit, nobilitante.
D *Nec erat qui super hostes ita fortes*
Potuisset fieri dux animosus,
Timidus Ausoniæ Principibus sic (tus.
Hebefactis, vt adustus timet incendia cat-
Peregrini venerantes loca sancta,
Adierunt prece Papam reuerenter,
Humiles tum pauimento cecidere,
Benedici cupientes ab eodē patre summo.
Pretiosis sibi donis placuerunt,
Quod ab illo cupiebant retulerunt,
Et id omni studio seruitioq; (tur.
Petierūt, sacra quò pignora dono mercan-
Magis instans sibi damnum dolet ille,
Queritur quòd regio absit populata,
Nec ab Vrbis procul sit dominatu
Ferus hostis, nisi tutor Deus adsit prope-
Proceres referebant generosi (ranter.
Memorantes, vetus hoc veridicumq;
Nimis aiunt residet, qui lare deses
Inimicos tolerabit veniētes nihil obstans.
Stupet heros citò reddi rationem,
Quòd inermes ibi ciues titubarent
Et iners gens foret, hosti vigor ingens.
Videt altæ probitatis nitidū par & herile,
Homines qui cor Achillis referebant,
Metuendos faciebus reuerendis,
Habitudo grauis illis stabiliq;, (tem.
Vigor & mēs satis acris dat Vlyssem sapiē-
Rogat ipsos prece blanda pater isdem,
Ad honorem deitatis dare dextram,
Ob amorem quoque Petri specialem,
Super hostes aliquod ferre iuuamen sibi
tandem.
Nec eis quidquid ob hanc rem voluissent
Pretij, quamlibet Apostolum, retinēdum,
Sibi post hac nihil vmquam quid agēdum,
Ab ea Sede petissent penitus iure negan-
Hilares hinc Proceres tunc abierunt, (dum.
Et ad Vrbis regioniq; potentes
Patriæ consilium ritè tuendæ
Tribuerūt peregrini patriotis pauefactis.
Sociis Teutonicis conglomeratis
Comitantur proceres, agmina primi
Aquilas Romuleas Noricus ensis
Regit, ac ducit in omnes penetratorius ho-
Quod & olim scierat Iulius ingens, (stes.
Neque primùm subigendis metuens his
Populis obuia Romæ sibi bella
Nec adeptis dubitās exuperare simul orbē.

De fuga & cæde hostium, ac reditu triumphantium. XX.

Diffugere graues spolijs hostes, vbi naues
Applicuere suæ.
E *Quos peregrina cohors insectando benè con-*
Attinet absque mora. (cors
Oppositis animis coëunt, decernitur armis
Margine litoreo.
Ludibrio mortis sæuit: congressio sortis
Barbarie misera.
Quæ certās malè rapta tenere, perit laniata
Vulnifico chalybe.
Teutonibus propriè scissæ turmæ patuere,
Ense viam faciunt.
*Atq; *cruces animo perrūpunt turbine primo*
Vt segetes acies.
Sternuntur latè turmæ passim superatæ,
Nec spolij memores
Ad naues rapuere fugam, sed non potuere
Terga negare viris.
Belligeris actis cursuq; nihil remoratis,
Quin feriant refugas.
Insiliere rates dilapsos exanimantes
Fluctibus aut gladijs,
Tingit Mars vndas, tellure mariq; triūphans
Gens mala cæsa ruit. (plent,
Cædē rates redolent; quas mille cadauera cō-
Transtra rubent sanie,
Sentinam plenè sensere cruore carinæ, * trucos
Corpora trunca natant.

Purpureo comptus mutat ſua cærula Pontus,
Clara trophæa gerens.
Hoſtilis propè cuncta manus ruit vndique
Fugerat extima pars. *victa,*
Solo barcarum nitens curſu vacuarum,
Spernit opum cumulos,
Omneq; prædarum dimittit onus variarum,
In ratibus poſitum.
Quod Latiæ terræ mox victores retulere,
Cuique ſuum patriæ.
Vis peregrinorũ diſpar patet alterutrorum,
Exul vterque fuit,
Hunc mare fert Auſtrale, ſolum dedit hunc *Boreale,*
Viribus ambo valent.

Ille freto pugnax, hic in terra magis audax,
Poſt elementa meat.
Robur eis impar multum planè niſi fallar,
Seu leue ſeu ſolidum,
Hos licet omnipotens palàm proſtrauerit ho-
Qui ſacra diruerant, *ſtes*
Belligeratoreſq; ſuos digniè meliores
Iuſſerit his fieri,
Tunc reparatores (vt erat caſu ſub eo res)
Vrbis & Eccleſiæ.
Poſtq; creatores (vt habet ſe clara modò res)
Orbe ſuæ patriæ.
Pluribus almarum regionibus eccleſiarum
Quas honor altus habet.

Capitulum.

Victrices Aquilæ renouãt decus Vrbis herile,
Quæ nituere procul,
Ciuibus ereptam prædam pandẽdo receptam,
Lætitia celebri
Pontificem comitata ruit plebs conglomerata
Obuia Principibus.
Clerus prætereà recinit cum laude trophæa,
Suſcipiens proceres,
Debellandorum ſaluatores populorum,
Atque patres patriæ,
Quos acies plenæ circumuiſuntur amœnæ,
Nullus abeſt numero,
Dum cuneis totis propè deciderit ferus hoſtis,
Nemo ſub his perijt
Militiæ, ducibus non armatus neque nudus,
Nemo pedes vel eques.
Oblectat ciues laudum victoria diues,
Quæ dabat incolumes
Victores cum re capta ſine clade redire,
Auſpice ſorte ducum.
Quapropter lætus numerat cũ Præſule cœtus
Præmia ſumma viris.
Iura tenenda Senatus eis tribuit dominatus
Omnibus in ſpolijs.

Id ſibi dum laudat ſententia publica mandat,
Vt piè ſuſcipiant,
Qui contra reſponſa dederunt relligioſa,
Digna probis ducibus,
Non terrenarum propter lucra diuitiarum,
Sed neque pro ſpoliis,
Sponte domos liquiſſe ſuas, peregrina petiſſe,
Res hominesq; ſuos,
Non dubiæ voluiſſe viæ facilè tribuiſſe
Deciduas ob opes,
Cùm patria tellure peramplo prædia iure
Plurima poſſideant.
Sed quibus eſſet honos ſibi perquiſiſſe patro-
Quos & adhuc cupiant. *nos,*
Heredes ſuarum poſcant diuitiarum
Perpetuò fieri.
Præſul vt hæc audit, promiſſis promptior ad-
Munus honorificum. *dit*
Libera tumbarũ datur optio grata ſacrarum,
Præter Apoſtolicas.
Tandem ſecreto Præſul iubet ore faceto,
Quem cupiant referant.
Hi ſuper inſigni paſim virtute Quirini
Sæpiùs audierant, &c.]

Cecinit auctor non ſolùm eiuſdem Martyris corporis tranſlationem ad Noricos factam, ſed etiam multiplicia miracula virtute eiuſdem Martyris edita, elegantia quidem, quæ tu conſulas. Nos ad ſucceſſorem Zachariæ conuertamus orationem, quem ſepultum diximus Idibus Martij, & vacaſſe Sedem diebus duodecim.

XXII. STEPHANVS PAP. II. Sic igitur die vigeſima ſeptima Martij creatus eſt ſucceſſor eius Stephanus, de quo ita idem Anaſtaſius: Defuncto verò beatæ memoriæ Zacharia Papa, Stephanum quemdam presbyterum ad ordinem Pontificatus cunctus populus ſibi elegit, & intro Lateranenſe Patriarchium miſit, vbi biduo manens, tertio die poſtquam à ſuo ſurgeret ſomno, & ſedens familiares cauſas diſponeret, ſubitò dum ſederet, alienatus obmutuit, & ſequenti die defunctus eſt.] Propter breuitatem temporis, quo ſedit, factum eſt vt à pluribus dimittatur in ſerie Romanorum Pontificum, cùm tamen verè Pontifex fuerit. De ſucceſſore autem pergit dicere Anaſtaſius:

XXIII. STEPHANI PAP. TERTII ELECTIO. Poſt hæc verò cunctus Dei populus congregatus intra venerabilẽ baſilicam ſanctę Dei Genitricis ad Præſepe, vbi & omnes miſericordiã Domini Dei noſtri petentes, & in ipſius Dominæ noſtrę ſanctę ſemper Virginis Dei Genitricis Mariæ bono animo & cõſona voce alium Stephanum beatiſſimum virũ ſibi elegere Pontificem. Quem omnes ſincera mente cum laudum præconijs in baſilicam Saluatoris, quæ appellatur Conſtantiniana, deporta-

A portauerunt, & exinde intus venêre, & in Patriarchium iuxta morem intromiſerunt.] hæc de electione poſterioris Stephani, de quo idem Anaſtaſius iſta præmittit, de eius prima ætate: Hic natione Romanus poſt tranſitum patris ſui derelictus, in venerabili cubiculo Lateranenſi pro doctrina Apoſtolicæ traditionis ſub prædeceſſoribus beatis Pontificibus permanſit. quem ſingillatim per clericales ordines promouentes, diaconatus ordine eum ordinauerunt.] & inferiùs: Erat hic benigniſſimus Papa amator Eccleſiarum Dei, traditionem etiam Eccleſiaſticam firma ſtabilitate conſeruans, pauperum Chriſti velox ſubuentor, & verbi Dei in magna conſtantia prædicator; viduas & pupillos multo meliùs viſitans, *eleëmoſynis ſcilicet quàm corporali præſentia*, fortiſſimus etiam ouilis ſui cum Dei virtute defenſor.] Quam autem ſtatim vt Pontifex factus eſt, pauperum curam geſſit hoc primo eius Pontificatus anno, idem Anaſtaſius ita pergit dicere:

B Mox verò reſtaurauit & quatuor in hac Vrbe ſita antiquitus xenodochia, quæ diuturnis & longinquis temporibus deſtituta manebant, & in eis ordinauit omnem vtilitatem in diuerſis eorum locis intus & foris, in quibus & multa contulit dona, quæ & priuilegij pagina ſub anathematis interdicto confirmauit. Pari modo à nouo fundaſſe dignoſcitur & xenodochium in Plataria, centum pauperum Chriſti diſpoſitum illic faciens, quotidianum videlicet victum eorum decernens tribui. Nam & foras muros huius ciuitatis Romanæ ſecus baſilicam beati Petri Apoſtoli duo fecit xenodochia, in quibus & plura contulit dona: quæ & ſociauit venerabilibus diaconijs illic foris exiſtentibus perenniter permanere, id eſt, diaconiæ beatæ Dei Genitricis, & beati Silueſtri: quas ex priuilegijs Apoſtolicis perenniter permanenda muniuit.] hactenus de xenodochijs hoc anno à Stephano Pontifice inſtitutis & reſtitutis. XXIV. PRIMA STVDIA PIETATISSTEPHANI PAPAE.

C Iacta ſunt opportunè hæc ſolida fundamenta pietatis, quibus aduerſus ingruentes fluctus bellici motus Longobardorum in Romanam Eccleſiam excitati, ipſe Pontifex diuino præſidio fultus ſeruaretur illæſus. At quinam iſti fuerint, qui hoc anno cœpti, ad quadriennium maiore ſemper impetu irruerunt, ex Anaſtaſio enarremus, qui etſi rudi ſtylo, fideliſſimè tamen rerum geſtarum hiſtoriam exarauit, atque primùm de his quæ acciderunt hoc anno, vbi idem Stephanus in Sedem Pontificiam eſt eleuatus. ait enim: XXV.

Inter hæc verò, dum magna perſecutio à Longobardorum Rege Aiſtulpho in hac Romana Vrbe vel ſubiacentibus eius ciuitatibus inſiſteret, & vehemens eiuſdem Regis ſæuitia immineret: illicò idem beatiſſimus Papa tertio Apoſtolatus ſui menſe, diſponens ſuum germanum, ſanctiſſimum ſcilicet Paulum diaconũ atque Ambroſium Primicerium, pluribus cum muneribus ad eumdem Longobardorum Aiſtulphum Regem ad pacis ordinandum atque firmandum fœdera miſit. Qui præfati viri ad eum conuenientes, impertitis muneribus quo faciliùs eadem apud eum impetrarent, in quadraginta annorum ſpatia pacti fœdus cum eo ordinantes confirmauerunt. At verò idem proteruus Longobardorum Rex, antiqui hoſtis inuaſus verſutia, ipſa fœdera pacis poſt pęnè quatuor menſes, in periurij incidens reatum, diſrupit.] quod ſecundùm initam temporis rationem dictorum ſeptem menſium poſt Stephani Papæ creationem, oportuit hæc contigiſſe hoc anno, menſe Octobris. Quæ prætereà impius ſit molitus audi. XXVI. CONATVS AISTVLPHI REGIS LONGOBARDORVM.

Vbi enim initam pacem diſſoluit: multas (inquit Anaſtaſius) in præfatũ ſanctiſſimum virum vel cunctum populum Romanum ingerens contumelias, varias illi minas dirigens, cupiens quippe, Deo non ſibi contrario, cunctam hanc prouinciam inuadere, & onerоſum tributum huius Romanæ Vrbis inhabitantibus adijcere nitebatur, per vnumquodque ſcilicet caput ſingulos auri ſolidos annuè auferre inhiabat, & ſuæ iuriſdictioni ciuitatem hanc Romanam, vel ſubiacentia ei caſtra ſubdere, indignanter aſſerebat. XXVII.

Cernens verò idem ſanctiſſimus Papa, validam præfati Regis immminere ſæuitiam magnopere, ad ſe accerſitis venerabilium monaſteriorum ſanctorum Vincentij & Benedicti religioſis Abbatibus, ſua vice eos crudeliſſimo miſit Regi, obnixè per eos poſtulans pacis fœdera, & quietem vtrarumque partium populi obtinere confirmandam. Quos nempe ſuſcipiens, omnino contemptui habens, ſpreuit eorum monita, & ad ſuæ animæ detrimentum, ſine effectu cauſæ, confuſos ad propria abſoluit monaſteria, obteſtans eos minimè ad ſanctiſſimum Papam declinare. Quod audiens ipſe præcipuus Pater, extemplò (iuxta vt crebrò conſueuerat) omnipotenti Domino Deo noſtro ſuam populique ſibi commiſſi commendans contulit cauſam hanc, lugubremque eius diuinæ maieſtati inſinuauit lamentationem. XXVIII. LEGATI A STEPHANO PAP. AD AISTVLPHVM.

XXIX. Et dum hæc agerentur * conuenit Romam Ioannes Imperialis Silentiarius, deferens A
* coniunxit ALIA LEGATIO AD REGEM LONGOBARDORVM MISSA. eidem summo Pontifici iussionem, simulque & aliam ad nomen prædicti Regis impij detulit adhortationis annexa verba, vt Reipublicæ loca ab eo diabolico vsurpata ingenio proprio restitueret dominio. Quem videlicet venerabilem Missum confestim sæpè fatus sanctissimus Papa cum suo germano prædicto Paulo diacono ad eumdem misit nequissimum Aistulphum Rauennam. Quibus susceptis, cum inani absoluit responso, adhærens, *coniungens scilicet*, eidem Imperiali Misso quemdam propriæ gentis nefarium virum, diabolicis imbutum consilijs ad regiam properandum vrbem, *Constantinopolim videlicet*. Reuersique *Legati* Romam, & præsentati eidem sanctissimo Papæ; enarrauerunt nihil se egisse.] hactenus res anni huius, reliqua sequenti, vt ratio postulat temporis, dicentur.

XXX. Porrò etsi Aistulphus adeò impius & sacrilegus ex rebus gestis apparuit: eius tamen B
cognatus Anselmus frater vxoris eius religione insignis est habitus, quippe qui hoc ipso anno Nonantulam nobile monasterium in agro Mutinensi constructum in honorem Apostolorum, quod & amplissimis redditibus auxit, quò etiam Roma acceptas S. Siluestri venerandas reliquias transtulit. ita Sigibertus hoc anno & alij. Ipsum autem monasticam vitam esse professum, & in Abbatem promotum ducentis monachis præfuisse Ricobaldus affirmat.

XXXI. Hoc eodem anno S. Bonifacius Episcopus Moguntinus vbi accepisset Zachariæ Papæ Stephanum substitutum fuisse, has ad eum litteras dedit:

EX EPISTOLA BONIFACII EPISCOP. MOGVNTINI AD STEPHANVM PAPAM. Domino excellentissimo Stephano Papæ Bonifacius exiguus Episcopus, discipulus Romanæ Ecclesiæ in Christo charitatis salutem.

Sanctitatis vestræ clementiam intimis obnixè flagito precibus, vt familiaritatem & C
vnitatem sanctæ Sedis Apostolicæ à vestra clementia habere merear, & in discipulatu pietatis vestræ, Sedi Apostolicæ seruiendo, seruus vester fidelis & deuotus permanere possim eo modo, quo antè sub tribus prædecessoribus vestris Apostolicæ Sedi seruiebam, Gregorijs duobus & Zachariæ, qui me semper exhortatione & auctoritate litterarum suarum muniebant & adiuuabant. Quod apud vos inuenire deprecor, vt præceptum Paternitatis vestræ eo meliùs perficere & implere possim: nam si quid in ista legatione Romana, qua plusquam triginta annis functus sum, vtilitatis Ecclesiæ præfatæ peregi, adhuc implere & augere desidero: si autem minùs peritè aliquid aut iniustè à me factum vel dictum reperitur, iudicio Romanæ Ecclesiæ prompta voluntate & humilitate emendaturum me spondeo. Intereà deprecor, vt pietas domini mei non dedignetur, quia tam tardè Missum meum & litteras ad præsentiam vestram direxi. Hoc idcircò contigit, quia præoccupatus fui reparatione Ecclesiarum, quas pagani incenderant, qui per titulos & cellas nostras D
* occasio pluſquam triginta Ecclesias vastauerunt. & hæc * causa fuit tarditatis meæ, & non aliqua negligentiæ incuria.] hactenus fragmentum quod reperimus epistolæ potiùs quàm integra epistola Bonifacij ad Stephanum Papam. Quæ autem huic apposita alicubi reperit appendix de controuersia cum Colonienſi Episcopo, non ad hanc, sed aliam spectat epistolam, vt suo loco dicetur, cùm agemus de prædicatione ipsius ad Frisios. Ad Frisiorum enim conuersionem Bonifacium omne post hæc studium impendisse, quæ suo loco dicenda erunt, ostendent.

XXXII. Quo pariter tempore, vbi Archiepiscopus Viennensis Stephanum Papam audiuit creatum Romanum Pontificem, eius interpellauit auctoritatem apud Francorum Reges pro
[a] *Bib. Floriac. edit. à Ioan. à Bosco Cæles. par. 1. pag. 44.* reſarcienda Viennensi ecclesia, à barbaris Sarracenis destructa. cùm idem Pontifex has ad eum litteras reddidit [a]: E

STEPHANI PAP. AD PROCVLVM VIENN. ARCHIEPISC. LITTERAE. Stephanus Episcopus seruus seruorum Dei fratri Proculo ecclesiæ sanctæ Viennensis Archiepiscopo.

Lectis litteris tuis de afflicta Viennensi ecclesia, valdè dolui, non solùm quòd eadem perantiqua, sed quòd etiam Romano Senatui peculiariter chara exstitit. Missi autem pro restauratione eius litteras Principibus Francorum, vt sicut metropolitano iure pollebat: ita rebus vacuata non minueretur. De nostra autem auctoritate scias tibi auctoritatem veterum seruari: nec vmquam priuilegijs antiquis cana reuerentia firmatis, ecclesiam Viennensem posse vacuari. Deus te incolumem custodiat. Data per manum Georgij Notarij & Scriniarij sanctæ Sedis Apostolicæ, viij. Kalend. Iulij.] quæ autem hæc secuta sint, ignorantur.

SEQVITVR ordine temporis annus Redemptoris septingentesimus quinquagesimus tertius Indictione sexta, quo Roma ab Aistulpho Longobardorum Rege obsessa dirè vexatur, & ciuitates Romanæ Ecclesiæ ab eodem Rege inuaduntur, cùm ipse Stephanus Romanus Pontifex ad hæc auertenda, studio indefesso laboraret. Quomodo autem ista se habuerunt, tibi per singula suo ordine ingeremus. Qui igitur hæc quàm fidelissimè prosecutus est Anastasius (fideliorem namque ipso habemus neminem) ista describit: atque primùm de legatione ab eodem Stephano Pontifice missa ad Cõstantinum Imperatorem, B
quem est hortatus, vt aduersus Longobardos ad defensionem eorum quæ supererant Imperij Romani, in Italiam exercitum mitteret, ista habet: I.

Tunc præfatus sanctissimus vir Stephanus Papa, agnito maligni Regis consilio, misit II.
in regiam vrbem suos Missos, & Apostolicos affatus cum Imperiali præfato Misso, Ioanne videlicet Silentiario, deprecans Imperialem clementiam, vt iuxta quod ei sæpiùs scripserat, cum exercitu ad tuendas has Italiæ partes, modis omnibus aduenire, & de iniquitatis filij morsibus Romanam hanc Vrbem, vel cunctam Italiam prouinciam liberaret. Inter hæc verò permanens in sua pernicie præfatus atrocissimus Longobardorũ Rex, exarsit furore vehementi, & fremens vt leo, pestiferas minas Romanis dirigere non desinebat, asserens omnes vno gladio iugulari, nisi suæ, vt præfatum est, sese subderent ditioni. Rursumque antefatus sanctissimus Pater, congregato vniuerso Romano cœtu, taliter eos
C paterno amore admonuit, inquiens: Quæso vos, filij charissimi, pro nostrorum delictorum mole Domini imploremus clementiam, & ipse noster erit adiutor, liberabitque sua prouidentissima misericordia à persequentium manibus. Cuius salutiferis admonitionibus cunctus obediens populus, congregati vnanimiter omnes, lacrymis fusis omnipotentem Dominum Deum nostrum deprecati sunt. LEGATOS MITTIT STEPHANVS PAPA CONSTANTINOPOLIM.

In vna verò dierum cum multa humilitate Stephanus procedens in Litania cum san- III.
ctissima imagine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, quæ Acheropœta, non manufacta nuncupatur, simulque & cum ea alia diuersa sacra ministeria recipiens, proprio humero ipsam sanctam imaginem cum reliquis sacerdotibus idem sanctissimus Papa gestans, nudis pedibus tam ipse quàm vniuersa plebs incedentes in Ecclesiam sanctæ Dei Genitricis, quæ Ad præsepe nuncupatur, posito in omnibus capitibus populorum cinere,
D cum maximo eiulatu pergentes, misericordissimum Dominum nostrum deprecati sunt, alligans, connectensque adorandæ Cruci Domini Dei nostri pactum scilicet illud, quod nefandus Rex Longobardorum disrupit.] Quòd verò id non semel factum sit, sed eadem persecutione permanente, eædem sint admonitiones Pontificis, preces, atque Litaniæ frequentatæ, sic idem subijcit Anastasius: PRECES PVBLICAE PRO SALVTE VRBIS FVSAE.

Hic beatissimus Papa omnes suos sacerdotes & clerũ in Lateranensi Patriarchio sedu- IV.
lò aggregans, admonebat diuinam totis nisibus lectitare scripturam, & in lectione vacare spirituali, vt efficaces inuenirentur in omni responso aduersariorum Ecclesiæ Dei. Nec enim cessabat indesinenter admonendo & confortando cunctum Dei populum sobriè, pieque agere, atque ab omni prauitate sese custodire. Hic beatissimus vir pro salute prouinciæ, & omnium Christianorum, omni Sabbato die, Litaniam cum omni populo, postpo-
E sito neglectu, fieri statuit. vno quidem Sabbato ad sanctam Dei Genitricem Ad præsepe, alio verò ad beatum Petrum Apostolum, & alio ad beatum Paulum Apostolum.] hæc sunt quæ de frequentibus Litanijs indictis Anastasius habet. FREQVENTES LITANIAE.

Quod verò ad legationem ab ipso Pontifice Constantinopolim missam pertinet: eam- V.
dem inanem redditam esse, certum est; nam non aduersus Longobardos, sed aduersus Catholicam fidem bellum paratum ab Imperatore Copronymo constat. Sed in primis (inquit Theophanes) hoc anno decimotertio Imperij Constantini, Anastasius, qui scelerate throno Constantinopolitano præfuit, mortuus est, corpore simul & anima miserabili passione, quæ dicitur Cordapsos, fatigatus, cùm stercus per os euomuisset, dignam exoluens vindictam pro audacia scilicet, quam contra Deum, & contra suum magistrum sanctum Germanum exhibuit.] hæc Theophanes. MORITVR ANASTASIVS EPISC. CONSTANTINOP.

Quomodo autem eodẽ anno sui Imperij decimotertio collegit concilium, ex quo ad- VI.

uersus sacrum imaginum cultum dictum est anathema, sequenti anno dicturi sumus, quo A
is qui est cœptus hoc anno decimustertius Imperatoris annus, desinit decimoquarto Kalendas Iulij. Quando autem contigerit reditus Legatorum, pariter inferiùs dicturi sumus.

VII. At quid interea Stephanus Papa? Cùm enim nulla spes esset, vt Constantinus Imperator iura Imperij quæ in Italia residua erant, à Longobardis inuasa defenderet, egit enixiùs quibus potuit officiis, vt truculentum barbarum Longobardorum Regem placaret, missis ad eum sæpè muneribus. sed cùm hæc omnia inania & irrita redderentur, ad Regem Francorum, vti fecerant prædecessores, Legatos mittendos esse putauit. sed audiamus patienter Anastasium hæc omnia rudi stylo sed veraci prosequentem. Satius est enim puram in scutella testea aquam bibere, quàm impuram vase aureo propinatam. Vbi enim de indictis ab eo publicis precibus egit, ista subiicit:

VIII. TRACTAT DE PROFICISCENDO AD REGEM LONGOB. STEPHANVS. Itaque dum idem sanctissimus vir iam fatum pestiferum Longobardorum Regem ite- B
ratis vicibus, innumerabilia tribuens munera deprecaretur pro gregibus sibi à Deo commissis, & perditis ciuibus, scilicet pro vniuerso exercitu Rauennæ, atque cuncto istius Italiæ prouinciæ populo, quos diabolica fraude ipse impius deceperat Rex & possidebat: & dum nihil ab eo hac de re obtineret, cernens præterea & ab Imperiali potentia nullum esse subueniendi auxilium: tunc quemadmodum prædecessores eius beatæ memoriæ domnus Gregorius & Gregorius secundus & tertius, & domnus Zacharias beatissimi Pontifices Carolo excellentissimæ memoriæ Principi Francorum direxerunt, petentes sibi subueniri propter oppressionem & inuasionem, quas & ipsi in hac Romana prouincia à nefanda Longobardorum gente perpessi sunt: ita modò & ipse venerabilis Pater, diuina gratia inspirante, clàm per quemdam peregrinum suas misit litteras Pipino Regi Francorum nimio dolore huic prouinciæ inhærenti conscriptas. Adhuc etiam nec cessauit diri- C
gens, vt suos hîc Romam ipse Rex Francorum mitteret Missos, per quos eum ad se accersiri fecisset.] quinam isti Legati fuerint, declarat inferiùs, cùm quo statu res tum essent, cùm ij peruenissent in Vrbem, ita narrat:

IX. LEGATI PIPINI REGIS ROMAM VENIVNT. * Rodigangus LEGATI MISSI CONSTANTINO POLIM REDEVNT. Et dum valdè ab eodem Longobardorum Rege ciuitates & prouincię istę Romanorum
opprimerentur: subitò coniunxit, *peruenit scilicet*, Missus iam fati Regis Francorum Pipini, nomine * Rodigandus Abbas, per quem misit in responsis, omnem voluntatem & petitionem prędicti sanctissimi Papę adimplere. Et postmodũ alius Missus familiaris eius coniunxit, ea ipsa annuntians.] sed & quonam statu res essent, cùm venerũt à Pipino missi Legati, Anastasius subiicit, nimirũ tũc eos peruenisse, cùm Vrbs obsidione vallata esset, & alia simul oppida obsiderentur, quando & contigerit reditus Legatorũ, qui fuerant missi Constantinopolim, necnon idem Ioannes Silentiarius illud in mandatis habens, vt Papa cum D
Rege Longobardorum ageret, præsensq; ad eum accederet pro recuperandis rebus Imperij. ait igitur: Cumq; à Longobardis, vt præfatũ est, antiqua Romana vrbs & castra vniuersa distringerentur, ita etiam vt Cicanense castellum, quod colonorum sanctæ Dei Ecclesiæ existebat, vsurparet: illicò ab regia vrbe coniunxit, sæpè fatus Ioannes Silẽtiarius cum Missis ipsius sanctissimi Pontificis deferens secum, & quæ deportaret iniqui Regis Longobardorum Missus, simul & iussionem Imperialem, in qua inerat insertum, ad Regem Longobardorum eumdem sanctissimum Papam esse properaturum ad recipiendum Rauennensium vrbem, & ciuitates ad eam pertinentes. Pro quo & de præsenti Stephanus Papa direxit ad eumdem blasphemum Regem suum Missum, pro sua, & qui ituri erãt indemnitate.

X. LEGATI MISSI A PIPINO QVI PAPAM DVCERENT IN GALLIAS * cernens Ipsoque reuerso, extemplò & Missi præfati Pipini Regis Francorum coniunxere, id est,
Rodigangus Episcopus, & Anthcarius Dux, quatenus prędictum sanctissimũ Papam (iuxta E
quod petendo miserat) ad suum Franciæ Regem deducerent: quem etiam paratum inuenerunt ad dictum Longobardorum Regem properandum pro colligendis vniuersis Dominicis perditis ouibus. Tunc * consulens idem beatissimus Papa omnipotentis Dei misericordiam, egressus ab hac Romana Vrbe per beatum Petrum Apostolum decimoquarto die mensis Octobris Indictione septima, *inchoatâ eodem anno mense Septembris*.

XI. STEPHANVS TICINVM PROFICISCITVR. Sequuti sunt eum plures Romanorum, & ceterarum ciuitatum populi flentes, vlulan-
tesque nequidquam eum penitus ambulare sinebant. Qui videlicet sanctissimus vir sese in Dei virtute & protectione sanctæ Dei Genitricis, & beatorum Principum Apostolorum confidens, constanter pro salute omnium, licet infirmitate corporis detentus, laboriosum aggressus est iter, confortans atque commendans cunctam Dominicam plebem bono pastori domino nostro Apostolorum Principi Petro. Et assumens secum ex hac sancta Ecclesia

A sia quosdam sacerdotes, proceres etiam, & ceteros clericorum ordinis, necnon & ex militiæ Optimatibus, Christo præuio, cœptum prosecutus est iter, magnam illi cæli serenitatem Domino in ipso itinere tribuente.]

Quod autem audisti ab Anastasio dictum præuio Christo, profectum Stephanum Papam, allusisse eum putamus ad ritum illum Romanæ Ecclesiæ, quo soleret peregrinantes XII.
Romanos Põtifices præcedere sacratissima Eucharistia. sed pergit idem auctor: Igitur coniungente eo ferè quadragesimum millarium Longobardorum finium, in vna noctium signum in cælo magnum apparuit, quasi globus igneus ad partem Australem declinans, à Galliæ partibus ad Longobardorum partes. Itaque vnus ex iisdem Francorum Missis scilicet *Antharicus Dux, quantocyùs præcedens Ticinum, eum præstolatus est. * Antcarius

Cùm verò appropinquasset iam fatus beatissimus Papa ciuitati Papiæ, direxit ad eum sę- XIII.
B pè fatus Aistulphus nequissimus Rex Missos suos, obtestans eum nulla penitus ratione au- CONGRESSVS STEPHANI PAPAE CVM REGE LONGOBARDORVM.
dere verbum illi dicere petẽdi Rauennatium ciuitatem & Exarchatum ei pertinentem, vel de reliquis Reipublicæ locis, quæ ipse vel eius prædecessores Longobardorum Reges inuaserant. Ille verò ita ei misit in responsis, quòd nullius trepidationis terrore sileret eiusmodi petendi causam. Coniungente verò Papiam in ciuitatem, & prædicto nefando Regi præsentato, plura illi tribuit munera, & nimis eum obsecratus est, atque lacrymis profusis eum petiit, vt Dominicas quas abstulerat redderet oues, & propria propriis restitueret. Sed nullo modo apud eum impetrare valuit. Nam & Imperialis Missus & ille simili modo petiit, & Imperiales litteras illi tribuit, & nihil obtinere potuit.

Prædicti verò Francorum Missi imminebant fortiter apud eumdem Aistulphum, vt XIV.
præfatum sanctissimum Papam in Franciam pergere relaxaret. Ad hæc conuocans iam AGVNT LEGATI FRANCORVM DE PROFECTIONE IN GALLIAS.
C dictum beatissimum virum, interrogauit, si eius in Franciam properandi esset voluntas. Quod videlicet ille nequaquam siluit, sed suam illi propalauit voluntatem. Vnde ille, vt leo, dentibus fremebat: pro quo & diuersis vicibus suos satellites ad eum clàm misit, vt eum quoquo modo à tali intentu declinaret. Alias verò, præsente Rodigango sanctissimo Episcopo, interrogauit eumdem sanctissimum Papam iam fatus Longobardorum Rex, si velle haberet in Franciam ambulandi, & ita affatus est: Quòd si tua voluntas est me relaxandi, mea omnino est ambulandi.

Tandem absolutus est ab eo. Et assumẽs ex huius sanctæ Ecclesiæ sacerdotibus & clero, XV.
id est, Georgium Episcopum Ostiensem, Vuillarium Episcopum Numentanum, Leonem, RECEDENS TICINO PAPA TENDIT IN GALLIAS.
Philippum, Georgiũ, & Stephanũ presbyteros, & Theophylactum Archidiaconum, Pardum & Gemmulum diacones, Ambrosiũ Primicerium, Bonifaciũ secundũ, hoc est alium
D Leonẽ, & Christophorum Regionarios secũ, & ceteros, quintadecima die mensis Nouembris prædictæ septimæ Indictionis à Papia mouens, suum in Franciam profectus est iter.

Et post eius absolutionem, *missionem scilicet*, adhuc nitebatur superscriptus Longobar- XVI.
dorum Rex à prædicto itinere eum deuiare: quod minimè ipsum sanctissimum virum latuit. Vnde & cum nimia celeritate, Deo præuio, ad Francorum coniunxit Clausas *(ita nominatas angustias Alpium, quibus transitus impediretur)* quas ingressus cum iis qui cum eo erant, confestim laudes omnipotenti Deo reddidit. Et cœptum gradiens iter, ad venerabile monasterium sancti Christi Martyris Mauritij peruenit. In quo & constitutum erat pariter secum Francorum Regem conuenire. Annuente Domino, sospes idem sanctissimus Pontifex, cum omnibus qui cum eo erant, aduenit. In quo & aliquantis demoratus MISSI IN OCCVRSVM STEPHANO PAPAE.
diebus, coniunxerunt in prædicto venerabili monasterio Fulradus Abbas, & Rhotaldus
E Dux, directi à sæpè fato Pipino excellentissimo Francorum Rege, petentes eumdem sanctissimum Pontificem ad suum progredi Regem. Quem & cum magno honore ad eum cum omnibus qui cum eo erant deduxere.

Audiens verò idem Rex eiusdem beatissimi Pontificis aduentum, nimis festinanter in XVII.
eius aduenit occursum vnà cum coniuge, filiis etiam & primatibus. Pro quo & * offerens *
centum millia, filium suum nomine Carolum in occursum ipsius coangelici Papæ direxit cum aliquibus ex suis Optimatibus. Ipseque in palatio suo, in loco qui vocatur Ponti- DIGNA OBSEQVIA PIPINI REGIS EXHIBITA STEPHANO PAPAE.
cone ad ferè trium millium spatium descendens de equo suo, cum magna humilitate terræ prostratus vnà cum coniuge & filiis & Optimatibus, eumdem sanctissimum Papam susceperit. Cui & vice stratoris vsque ad aliquantum locum iuxta eius sellarem properauit. Tunc prædictus almificus vir cum omnibus suis extensa voce gloriam & inceſſabiles laudes omnipotenti Deo referens, cum hymnis & canticis spiritualibus vsque ad præfatum

pala-

palatium pariter cũ Rege omnes profecti sunt, sexta Ianuarij mensis die, Apparitionis Domini & Saluatoris Iesu Christi sacratissima solemnitate, ibiq; intus oratorium pariter considentibus, mox idem beatissimus Papa præfatum Christianissimum Regem lacrymabiliter deprecatus est, vt per pacis fœdera causam beati Petri & Reipublicæ Romanorũ disponeret. Qui & petenti, iureiurando eidem beatissimo Papæ satisfecit, omnibus mandatis & admonitionibus sese totis viribus obedire, & vt illi placitum fuerit, Exarchatum Rauennæ, & Reipublicæ iura, seu loca reddere modis omnibus.] hucusque de primo congressu Stephani Papæ cum Rege Pipino Anastasius. At quoniam terminos anni sequentis ingressi sumus: hîc sistendum, reliqua suo loco anno sequenti ex eodem auctore dicturi.

IESV CHRISTI 754. STEPHANI PAP. III. ANNVS 3. CONSTANT. COPRON. IMP. ANNVS 14.

I. ANNVS adest Redemptoris septingentesimus quinquagesimus quartus, septimæ Indictionis, quo sexta Ianuarij cùm peruenisset Stephanus Romanus Pontifex in Gallias, & honorificentissimè exceptus à Pipino Rege (vt dictum est anno superiori) post mutuum congressum, idem Pontifex Parisios venit, & apud sanctum Dionysyum habitationem accepit. Habet enim ista Anastasius, his verbis rem gestam narrans: Quia tempus imminebat hiemale, idem Pipinus Rex eumdem sanctissimum Papam cum suis omnibus Parisios apud venerabile monasterium beati Dionysij ad habitandũ pergere rogauit. Quò peruento, & in eodem venerabili monasterio cum iam præfato Christi amantissimo Pipino coniungente, Domino annuente, post aliquantos dies idem Christianissimus Pipinus Rex ab eodẽ sanctissimo Papa Christi gratia cum duobus filijs suis Reges vncti sunt Francorum.] hæc cùm dicat Anastasius, haud dubium est, aduersantes habere Latinos omnes historicos, qui vnctionem Pipini factam iussione Zachariæ Pontificis per S. Bonifacium tradunt. Ceterùm habet Anastasius testem [a] Theophanem huius temporis Græcum auctorem, qui Pipinum promotum in Regem per Stephanum Papam tradit his verbis: Prædictus namque Papa Stephanus vi pressus, & crudelitate coactus Aistulphi, simul etiam cohortatus est ab eodem Pipino ire in Franciam, & facere quæcumque posset. Qui veniens Pipinum prouehit in Regem virum probatissimum, &c.] præcessisse autem eamdem de vnctione Regum functionem Stephani Papę ægritudinem, & subsecutam esse impertitam diuinitus sanitatem, & posteà etiam ab eodem factam consecrationem altaris, affirmant. de ægritudine autem in primis habet ista Anastasius:

STEPHANI PAPAE ADVENTVS IN GALLIAS.

[a] *Theophan. lib. 22.*

II. At beatissimus Papa præ nimio labore itineris atque temporis inæqualitate fortiter infirmatus est; vt etiam omnes tam sui quàm Franci ibidem existentes de salute desperarent; sed Domini Dei nostri ineffabilis clementia, quæ non deserit sperantes in se, saluum cupiens Domnum Christianissimum, dum eum manè mortuum inuenire putabant, subitò illo die sanus repertus est.] hæc Anastasius. Porrò id factum beneficio S. Dionysij, idem Stephanus Papa docet suis litteris, vt paulo post hæc dicturi sumus.

STEPHANVS PAPA AEGROTAT VSQVE AD MORTEM.

III. De consecratione verò altaris, & Regum Pipini & filiorum facta vnctione accedit (quod maius ceteris omnibus testimonium existimari debet) epistola Ludouici Imperatoris filij Caroli Magni ad Hilduinum scripta, quæ habetur in Areopagiticis, in qua ista leguntur: Sanctæ nihilominùs recordationis auus noster Pipinus propter altare, quod ante sepulchrum sæpè fati sæpiusque dicendi Dionysij per diuinam & memorabilem reuelationem, iussu ipsius sanctissimi Martyris in honorem Dei, & Apostolorum Petri & Pauli, qui præsentes ostendebantur, à beato & angelico viro Stephano summo Pontifice dedicatum est inter sacra Missarum solemnia, vnà cum duobus filiis Carolomanno videlicet & diuæ memoriæ domino ac genitore Carolo, iure prænominato Magno, ab eodem Apostolico Papa in Regem Francorum vnctus, super innumeris benedictionem percepit.]

IV. Sed & de ægritudine Pontificis & curatione diuinitus impertita audiamus Stephanum ipsum, qui hæc publicis scriptis ad illustrandam Dionisij Martyris gloriam testata reliquit his verbis [b]:

[b] *Apud Hilduinum in Areopagit.*

Stephanus Episcopus seruus seruorum Dei.

Sicut nemo se debet iactare de suis meritis, sic non debet opera Dei, quæ in illo per suos

suos Sanctos fiunt, sine suis meritis silentiare, sed prædicare: quia sic Angelus admonet Tobiam [a]. Vnde ego pro oppressione sanctæ Ecclesiæ à Rege atrocissimo & blasphemo nec dicendo Aistulpho ad optimum & S. Petri fidelem dominum Pipinum Christianissimum Regem in Franciam veni, vbi ægrotaui vsque ad mortem, & manu aliquod tempus apud pagum Parisiacum in venerabili monasterio beati Martyris Christi Dionysij. Quo cùm iam me medici desperarent, fui in oratione in Ecclesia eiusdem beati Martyris subtus campanas, & vidi ante altare bonum pastorem dominum Petrum, & magistrum Gentium dominum Paulum, & nota mente illos recognoui de illorum † surtarijs, & ter beatum dominum Dionysium ad dexteram domini Petri, subtilem & longiorem, pulchra facie, capillis candidis, colobio indutum candidissimo, purpura clauato, pallio toto purpureo, auro interstellato, & sermocinabantur inter se lætantes.

[a] *Tob. 12.*

STEPHANI PAPAE DIPLOMA.

† *Surtarij idem quod sauta, vbi hæc patet ex imagines apud S. Gregorium in Epist. ad Secundinum.*

B Dixitque bonus pastor dominus Petrus: Hic frater noster postulat sanitatem: & dixit beatus dominus Paulus: Modò sanabitur, & appropinquans misit manum suam ad pectus domini Dionysij amicabiliter, respexitque ad dominum Petrum, & dixit dominus Petrus ad dominum Dionysium hilariter: Tua gratia sanitas est eius. Et statim beatus Dionysius thuribulum incensi & palmam in manu tenens, cum presbytero & diacono, qui in parte stabant, venit ad me, & dixit mihi: Pax tecum, frater: noli timere, non morieris donec ad Sedem tuam prosperè reuertaris. Surge sanus, & hoc altare in honorem Dei, & Apostolorum eius Petri & Pauli, quos vides, dedica, Missas gratiarum agens. Erat enim ibi inæstimabilis claritas & suauitas. Moxque sanus gratia Dei factus, volebam implere quod mihi præceptum erat. Et dicebant qui ibi aderant, quod dementabar. Quapropter retuli illis, & Regi, suisque Optimatibus quæ videram, & quomodo sanus fuerim: & impleui quæ iussa sunt mihi. Benedictus Deus.] hucusque ex Stephani Papæ diplomate in Areopagiticis, in quibus & quæ sequuntur scripta leguntur his verbis:

V.

C

VI. DE CONSECRATIONE ALTARIS ET REGVM FRANCORVM.

Gesta sunt autem hæc à beato Stephano Papa, diuina clementia, adiuuantibus sanctis Apostolis Petro & Paulo, per beatissimum Martyrem Dionysium hoc anno, qui est ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi septingentesimus quinquagesimus quartus, quinto Kalendas Augusti, quo Christi roboratus virtute inter celebrationem consecrationis præfati altaris & oblationem sacratissimi sacrificij, vnxit in Reges Francorum florentissimum Regem Pipinum & duos filios eius Carolum & Carolomannũ, sed & Bertradam ipsius inclyti Regis Pipini coniugem indutam cycladibus regiis, gratia septiformis Spiritus sancti in Dei nomine cõsecrauit, atque Francorum proceres Apostolica benedictione sanctificans, auctoritate beati Petri sibi à Domino Iesu Christo vero Deo tradita obligauit &

D obtestatus est, vt numquam de altera stirpe per succedentium temporum curricula ipsi vel quique ex eorum progenie orti, Regem super se præsumant aliquo modo constituere, nisi de eorum propagine, quos & diuina prouidentia ad sanctissimam Apostolicam Sedẽ tuendam eligere, & per eum, videlicet Vicarium S. Petri immò Domini nostri Iesu Christi in potestatem regiam dignata est sublimare, & vnctione sacratissima consecrare.

VII. Hunc autem locum sacratissimum priuilegiis magnæ auctoritatis sublimauit, & super altare quod consecrauit, pallium Apostolicæ dignitatis pro benedictione S. Petri reliquit, & claues ob venerationem prærogatiuæ eius, qui in ligandi & soluendi pontificio, claues Regni cælorum à Domino Iesu Christo accepit, hîc in memoria & honore atque reuerentia Principis Apostolorum dimisit. Et quia eius, ceterorumque Apostolorum simul & sancti ac pretiosissimi Dionysij merita sunt iuncta in cælis, eorum memoriæ pariter vene-

[b] *Lib. 2. vers. fi. S. Othmari cap. 5. apud Sur. to. 6. die 16. Nouembris ex Vualfrido & Ionemancho.*

E rentur in terris.] hæc auctor eodem quo gesta sunt anno conscripsit. At licet litteris Zachariæ Pontificis Pipinus in Regem antè prouectus fuerit, & S. Bonifacij vnctione initiatus, tamen non ab eo tempore, sed ab hoc anno cœpti sunt numerari anni ipsius Regni, vt docent vetera monumenta Francorum [b].

VIII. Sed quæ hæc secuta sint, ab Anastasio audiamus, qui eiusmodi his subiicit narrationem: Pipinus verò Rex cum admonitione & gratia ipsius venerabilis Pontificis absoluitur, *dimittitur scilicet*, in locum, qui Parisiacus appellatur pergens. Ibique congregans cunctos proceres regiæ potestatis, & eos tanti Patris admonitione imbuens, statuit cum eis quæ, Christo fauente, vnà cum beatissimo Papa decreuerat perficere.]

IX. SACERDOTIVS RESTITVTVS PER STEPHAN. PAP.

Sed antequam vlteriùs progrediamur, non prætereat quod ait Vualfridus Strabo, hoc tempore Ecclesiam Gallicanam à Stephano Papa per Romanos clericos sacros cantus perfectiùs edoctam esse. ait enim: Cantilenæ perfectiorem scientiam, quam pænè iam to-

ta

ta Gallia didicit, Stephanus Papa cùm ad Pipinum patrem Caroli Magni (in primis in Franciam) pro iustitia sancti Petri à Longobardis expetenda venisset, per suos clericos, petente eodem Pipino, inuexit, indeque vsus eius longe lateque conualuit.] hæc Strabo. A

X. Ex his corrige, quæ in rebus gestis Caroli Magni à monacho [a] S. Galli conscriptis hagbentur, nempe non à Pipino, sed à Carolo Magno petitos mitti Roma Cantores, qui inuidentes gloriæ Francorum eos falsa docuerint, cuius criminis etiam pœnas dederint. Porrò etsi opus illud de rebus gestis ipsius Caroli aliqua contineat emendatione digna: tamen à maioribus haud explosum noscitur. Siquidem S. Bernardus ex eo petit exemplum de electo Episcopo, qui ascensu equi miles potiùs quàm clericus cognitus, ab Episcopatu ad militiam est reuocatus ab ipso Carolo Imperatore. Quod autem ad cantum spectat: Carolum Magnum dignam nanasse operam certum est, vt corruptus cantus Gallicanus per Romanos Cantores restitueretur, ac ea de re reliquisse apud Hadrianum Papam duos ex suis, & B duos expetiisse ab eodem Hadriano Papa. Quàm autem in his perficiendis egregiè laborarit, accipe ab Eckerhardo Decano sancti Galli eiusdem temporis auctore, alumno monasterij, in vita sancti Notkeri, nuper ex eodem monasterio in lucem prodito, vbi hæc habet: [b] Interea Carolus qui dicebatur Magnus, Rex Francorum, cùm esset Romæ, offensus dissonantia Romani & Gallicani cantus, cùm Gallorum procacitas à quibusdam nostratibus næniis argumentaretur esse corruptum, nostrique è diuerso authenticum Antiphonarium probabiliter ostentarent, interrogasse fertur, quis inter riuum & fontē limpidiorem aquam conseruare solet? Respondentibus fontem, prudenter adiecit: Ergo & nos, qui de riuo corruptam lympham hactenus bibimus, ad perennis fontis necesse est fluenta principalia * requiramus. Mox itaque duos suorum industrios clericos Hadriano Papę dereliquit.

[a] Extat apud Canis. Antiq. lect. tom. 1. pag. 36.

CAROLI IMP. IN RESTITVENDO CANTV GALLICANO CVRA.

[b] Ex Canis. Antiq. lect. to. 6. in vita S. Notkeri c. 10. pag. 944.

*recurramus.

XI. His quidem satis eleganter eruditis, Metensem ecclesiam ad suauitatem modulationis C pristinæ reuocauit, per quam totam Galliam correxit. Sed cùm post aliqua tempora defunctis his qui Romæ educati fuerant, tantum Gallicanarum ecclesiarum à Metensi discrepare prudentissimus Regum vidisset, ac vnumquemq. ab alterutro vitiatum cantum iactantem aduerteret: Iterum, inquit, redeamus ad fontem. Fuit interim in maximo desiderio Prælatis sancti Galli, & beato Notkero, aliisque magistris ibi degentibus, vt cantum secundum authenticum Antiphonarium regerent, & melodias Romano more tenerent. Qualiter autem ista prosecuti sunt, intimare curauimus posteris. Mittens ergo denuò Imperator Carolus Romam ad Hadrianum Papam, rogat vt ei iterùm mittat duos Romanos cantuum gnaros in Franciam. Tunc Papa regiis precibus annuens, iuxta petitionem suam secundò duos mittit cum authenticis Antiphonariis & septē liberalibus Artibus. Quorum

*corrupisse Imperator omnes quidem * corripuisse dulcedinem Romani cantus, leuitate quadam cog- D nouit. Vocabatur vnus eorum Petrus, & alter Romanus, cantuum & septem liberalium Artium admodum paginis satis imbuti. Hi Metensem ecclesiam vt priores adibant. Qui cùm in Septimo, lacuque Cumano aëre Romanis contrario quaterentur, Romanus febre correptus, vix ad nos vsque peruenire potuit. Antiphonarium verò secum, Petro renitente, vellet, nollet, cùm duos haberent, vnum sancto Gallo attulit. In breui autem tempore Domino se iuuante conualuit Romanus de febre. Petrus quidem pergit ad Imperatorem, qui comperto de Romano mittit celerem nuntium, qui eum si conualesceret, nobiscum stare, nosq; instruere iuberet. Quod ille quidem patrum hospitalitati regratiando, libentissimè fecit. Deinde nuntius subintulit verba Caroli ad Congregationem: Quatuor, inquiens, mercedes vos sancti domini in me vno acquisistis. Hospes erat, & me in eo collegistis; infirmus, & visitastis; esuriuit, & dedistis mihi in eo manducare; sitiuit, & dedistis mihi in eo E bibere. Deinde vterque fama volante studium alter alterius cùm audisset, æmulabantur pro laude & gloria naturali gentis suæ more, vter alterum transcenderet.

XII. Memoria dignum est, quantum hac æmulatione vterque locus profecerit, & non solùm in cātu, sed & in ceteris doctrinis excreuerit. Fecerat quidem Petrus ibi iubilos ad Sequentias, quas Metenses vocant. Romanus verò è contra Romanè & amœnè de suo nobis iubilos modulauerat: quos vtique pòst sanctus vir Notkerus quibus videmus verbis ligabat, frigdore videlicet & occidentane, quas sic nominabat, quibus animatus etiam ipse de suo cogitauit. Romanus autem quasi nostra præ Metensibus extollere fas fuerit, Romanæ Sedis honorem sancti Galli cœnobio siquidem ita inferre curauit. Erat Romæ instrumentum quoddam & theca ad Antiphonarij authentici publicam omnibus aduentātibus inspectionem reposituram, quod à cantu dicebatur Cantarium. Tale namque ipse apud nos ad in-

A ad instar illius circa aram Apostolorum cum authentico locari fecit, quem ipse attulit exemplato Antiphonario. In quo vsque hodie in cantu si quid dissentitur, quasi in speculo error eiusmodi vniuersus peruidetur atque corrigitur. In ipso quoque primus ille litteras Alphabeti significatiuas notulis quibus visum est, sursum aut deorsum, antè aut retrò assignare excogitauit. Quas posteà cuidam Lamperto amicè quærenti beatus Notkerus balbulus dilucidauit. Cùm & Martianus, quem de nuptijs miramur, virtutes earum scribere molitus sit. Abinde sumpsit exordium tota ferè Europa, & maximè Germania, siue Teutonia, secundùm modum & formam, sicut in monasterio sancti Galli viri peritissimi ediderunt beatus Notkerus balbulus, & Romanus, ceteriq; magistri correxerunt iuxta exemplum authentici Antiphonarij Gregorij, & elegit cantare, & hunc ritum modulandi seruare, quem etiam omnes Vsum appellauerunt. Hos itaque supradictos viros secutus Berno

[a] Extat apud Canis. Antiq lect. tom. 1. pag. 36. cap. 17. 18.

B monachus sancti Galli, posteà Abbas Augensis, super hunc Vsum summam valdè subtilem scribit ad Episcopum Peregrinum Colonien sem.] Sed & de eodem restituto & aucto in Galliis cantu Romano, idem auctor inferiùs [a] pluribus agit.

XIII. CAROLOMANNVS MISSVS AD PIPINVM AB AISTVLPHO.

Sed prosequamur reliqua ex eodem auctore Anastasio: Interea, inquit, nefandissimus Aistulphus Carolomannum fratrem benignissimi Pipini Regis à monasterio beati Benedicti, in quo deuotè per euolutum temporis spatium monachicè degebat, diabolicis ei suasionibus suadens, in Franciam prouinciam, ad obiiciendum atque aduersandum causæ redemptionis sanctæ Dei Ecclesiæ & Reipublicæ Romanæ, direxit. Dumque illuc coniunxisset, nitebatur omnino & vehementiùs decertabat sanctæ Dei Ecclesiæ causas subuertere, iuxta quod à præfato nec dicendo Aistulpho tyranno fuerat directus. Sed propitiante Domino, minimè valuit sui germani, Christianissimi Pipini Regis Francorum in hoc C firmissimum cor inclinare. Potiùs autem comperta nequissimi Aistulphi versutia, tota se virtute idem excellentissimus Pipinus Francorum Rex professus est decertare pro sancta Dei Ecclesia, sicut sæpè iam fato beatissimo spoponderat Pontifici. Tunc pari consilio idem sanctissimus Papa & denominatus Francorum Rex, consilio inito, iuxta quod præfatus Carolomannus Deo se deuouerat monachicam gerere vitam, in monasterium eum illic in Francia collocauerunt. Vbi post aliquantos dies, diuina vocatione, de hac luce migrauit.] hactenus de Carolomanno Anastasius.

XIV. Porrò quod ad ipsum Carolomannum spectat: haud ipse sui animi consilio hæc præstitit, sed iussu, cui vouerat Dei nomine obedire, Abbatis monasterij Cassinensis. nam audi Leonem Ostiensem [b] res Cassinatis monasterij prosequentem: Postmodum verò (in-

[b] Leo Ostiens. lib. 1. cap. 7. in fine.

D quit) cùm ab Aistulpho Longobardorum Rege rogaretur, vt pro quibusdam Regni sui negotiis ad Pipinum fratrem suum Francorum Regem pergeret, Abbate quoque id fieri postulante, ægrè consentiens profectus tandem est. Vbi cùm aliquamdiu remoratus esset, causa pro qua venerat, impediente, defunctus est. Cuius posteà corpus idem Pipinus frater eius locello aureo conditum, cum aliis plerisque muneribus huc illud, ad suum scilicet remisit monasterium.] hæc Leo.

XV. Ad hoc autem Carolomannum ab Abbate fuisse compulsum, traditur etiam apud Aimoinum [c]: nam timuerat ille, ne (quod aliàs factum fuit) idem monasterium Cassinas

[c] Aimoin. lib. 4. cap. 26.

tanto labore restitutum iterùm per Longobardos excideretur, id minitante impio Rege, cuius perfidia nec Romanus Pontifex, nec Vrbs ipsa secura consisteret. Præerat autem tunc eidem monasterio Cassinati Gratianus Abbas, vt idem testatur Leo Ostiensis.

XVI. Ceterùm etsi ille prætextus fuit proficiscendi Carolomanni in Gallias, vt reuocaret Pi-

E pinum ab aduentu in Italiam, prout Rex perfidus ab eodem exegerat: haud tamen ex eius sententia curasse negotium existimamus, eo quòd cultor & studiosus esset Romanæ Ecclesiæ, sed vt barbari Regis furor ab inferenda clade Cassinensi monasterio abstineret, eam proficiscendi in Gallias causam adornauit, eo modo continens barbarum ne sæuiret in suos. Sed sicut foris apparuit, ita historiæ ea cuncta mandata sunt; cùm tamen secreta Principum haud pateant passim hominibus, secundùm illud Tobiæ: [d] Sacramentum Regis abscondere bonum est.]

[d] Tob. 12.

XVII. DECERNITVR EXPEDITIO IN ITALIAM. Sed iam ad Pipinum parantem hoc anno expeditionem in Italiam redeamus. pergit enim Anastasius hęc scribere: Porrò Christianissimus Pipinus Francorum Rex ac verè beati Petri fidelis, antefati summi Pontificis salutiferis obtemperans monitis, direxit suos Missos Aistulpho nequissimo Longobardorum Regi propter pacis fœdera, & propter præfatæ sanctæ Dei Ecclesiæ & Reipublicæ restituenda iura. Atque bis & tertiò iuxta sæpè

fati beatissimi Papæ admonitionem eum deprecatus est, & plura ei pollicitus est munera, A
vt tantummodò pacificè propria restitueret proprijs. Sed ille, peccato imminente, obedire distulit. Ad hæc idem eximius Francorum Rex cernens, quòd atrocissimi Aistulphi nequaquam valeret quoquo modo saxeum mollire cor, generalem contra eum decreuit facere motionem.] quam prosecutus est hoc eodem anno mense Septembris octaua inchoata Indictione. agemus de ea paulo inferiùs postquam reliquas Stephani Papæ cum Pipino hoc eodem anno res gestas dixerimus.

XVII. De his Ludgerus Episcopus Monasterienſis in epistola quam scripsit ad Rixfridum
[a] Extat in Appendice ad vit. sancti Suuiber. apud Sur. die 1. Martij tom. 2.
Episcopum Traiectensem hæc habet[a]: Idem Rex inter cetera exposuit sanctissimo Pontifici felicissimam vitam & miracula sancti Suuiberti, *de quo sæpè superiùs, cuius ope vt vidimus haud pridem idem Pipinus hostes vicerat*, petens benignè ab eo, vt catalogo sanB
ctorum Confessorum per ipsum adscriberetur. Sanctus verò Stephanus Papa aliqualiter apud sanctum Dionysium ægrotans, tum propter fatigationem longi itineris, tum propter senium, tum propter oppressionem Romanæ Ecclesiæ, volens satisfacere feliciter iustæ petitioni Christianissimi Regis, commisit vices suas ad experiendum actus, virtutes, & gesta, ac miracula ipsius S. Suuiberti ad canonizandum ipsum Sanctum vice ipsius venerabilibus Patribus & Pontificibus, sancto scilicet Hildolpho Treuirorum, Bonifacio Moguntinorum Archiepiscopis, Fulcario Leodiensi Episcopo, & præcipuè Hildegero Colonienſi Archiepiscopo, in cuius parochia S. Suuibertus migrauit ad Christum. Qui venerabiles Patres propter incursionem Saxonum, & expeditionem inclyti Regis Pipini contra præfatum Aistulphum persecutorem Ecclesiæ Romanæ in Vuerda non conuenientes, distulerunt canonizationem S. Suuiberti Episcopi vsque ad reditum ipsorum de Italia, quia C
necessitate belli imminentis vrgente hoc facere commodè nequibant. sicque canonizatio eius aliquanto tempore protracta fuit.] Subdit verò auctor de eleuatione eiusdem Sancti venerandi corporis facta per Colonienſem Archiepiscopum, de ipsa verò canonizatione habita à Leone Papa quarto, agemus suo tempore.

XIX. Contigit eodem quoque anno fieri translationem S. Germani Parisiensis Episcopi, de
[b] Aimoin. lib. 4. cap. 62. DE TRANSLATIONE CORPORIS S. GERMANI.
qua ista apud Aimoinum leguntur: [b] Sequenti anno venerabilis Lanfredus Abbas Cœnobij S. Germani Parisiensis glorioſum Regem Pipinum adiit, significans sibi per reuelationem ostensum, & commonitum ab ipso sancto Pontifice Germano, quatenus sacratissima eius membra de Oratorio S. Symphoriani, in quo ducentis circiter, vel eo amplius annis iacuerant, intra maioris Ecclesiæ aulam transferri deberent. Audiens hoc glorioſissimus, Deique cultor Rex Pipinus, gaudio gauisus est magno. Conuocatisque vniuersis D
Regni sui præsulibus, eis mysterium sibi reuelatum declarauit; qualiterque tantum perficere negotium deberet, solerti ab eis indagine perquisiuit atque tractauit. Omnibus verò id collaudantibus, die constituta glorioſissimus Rex præfatus, vnà cum multitudine Antistitum ac procerum turba, assistentibus filiis suis Regibus, Carolomanno scilicet & Carolo, qui posteà Magnus dictus est, tunc septenni puerulo, sacratissima membra reuerendissimi Antistitis Germani intra maiorem basilicam cum digno honore transportauerunt: prædictus autem glorioſissimus Pipinus Rex pro ostensis in transpositione sanctissimi Pontificis cælitus gauisus miraculis, ipsa die, quamdam villam nuncupatam Palatiolum, sitam in pago Parisiaco, sancto Pontifici perpetuò habendam regali præcepto contradidit.] hucusque auctor.

XX. Quod rursum ad Sanctos pertinet, eodem anno ex hac vita transit S. Hubertus Leo-
S. HVBERTI OBITVS.
dienſis Episcopus, cuius præclarè res gestæ extant, [a] qui & relatus inter Sanctos, tertia E
Nouembris die annua memoria celebratur. Cuius venerandum corpus decimosexto anno ab eius obitu, qui & numeratur tertius Carolomanni regnantis in Gallia cum Carolo fratre (is est annus Redemptoris septingentesimus septuagesimus primus) eleuatum est.

[a] Apud Sur. die 3. Nouembris tom. 6. & Molan. in Natal. SS. Belg. eadem die.

Constans est de eodem sancto viro assertio, eiusque Apostolatu, nempe ipsius prædicatione omnem Arduennam ab idolorũ fuisse cultu liberatam, & in Taxandria atq; Brachbanto fidem mirificè propagatam; plurimis etiam miraculis ipsum coruscasse, eiusdem vitæ Acta testantur. In Arduenna quoque diutiùs laborauit sanctus Monon, qui & ibidem à sicariis occisus titulum martyrij consecutus est, cuius natalis dies decima octaua mensis Octobris: de quo & ista, dicta die Molanus: [a] Ceterùm beato viro ob titulum Christianitatis mactato Pipinus Rex regaliter decimas obtulit, quas habet inter Letiam & Vream.

MONON MARTYR.

[a] Molan. in Natal. SS. Belg. die 18. Octob.

Hæc

A Hæc de sancti Huberti transitus tempore posuimus, decepti cum alijs ex testificatione XXI.
haud ambigua Actorum eius, in quibus siue auctore Iona, siue alijs, ex notissimis signis translatio ipsius Huberti facta anno decimosexto ab obitu eius ponitur sub Carolomanno recentiori, filio Pipini Regis, fratre verò Caroli Magni, viro coniugato, quæ ponenda erat sub priori Carolomanno filio Caroli Martelli, fratris Pipini, qui cælibem vitam duxit, atque demum monasticam vitam professus est. Quæ falsa assertio nos in errorem traxit, TEMPVS OBITVS S. HVBERTI.
vt hoc anno obitum posuerimus sancti Huberti, nempe (vt asserit) ante translationem decimosexto: cùm reuerà, si sub priori Carolomanno, sub quo contigit, eius translatio posita fuisset, non hoc anno Huberti obitus, sed potiùs anno septingentesimo vicesimooctauo statuendus erat, ante annos sexdecim à translatione eius, facta anno tertio eiusdem senioris Carolomanni, secundùm eiusdem Leodiensis ecclesiæ vetera monimẽta, nobis litteris
B significata per virum eruditũ eiusdem ecclesiæ præbendariũ Danielem Raimundi: quibus astipulentur Romani Pontifices, primùm Zacharias, deinde Stephanus successor ipsius, plusquam Ionas singuli. Zacharias enim in recitata superiùs epistola anno septingentesimo quadragesimooctauo inter alios Germaniæ Episcopos Catholicæ communionis, ad quos scribit, recenset Folericum Tungrensem Episcopum (siue quod idem, Leodiensem,) sed planè corrupta voce positus Folericus pro Fulchario, qui tertius ab Huberto, cui successit Floribertus, post quem ipse sedit Fulcharius, perperàm scriptus Folericus in Zachariæ epistola, pro Fulchario, cùm nullum vmquam Folerici nomine in tabulis eius Ecclesiæ sit reperiri sedisse Episcopum. Si ergo sub Zacharia eo anno præerat Leodiensi ecclesiæ Fulcharius tertius ab Huberto: quomodo hoc anno septingentesimo quinquagesimoquarto, sub Stephano Papa defunctus ponitur sanctus Hubertus? Adde ad confirmatio-
C nem (in ore enim duorum vel trium stat omne verbum, quanto magis, si fuerint hi summi Pontifices) adde, inquam, quod nuper hoc dictum est anno, ipsum Stephanum Papam eidem Folchario, seu Fulchario vnà cum aliis Germaniæ Episcopis mandasse canonizationem sancti Suuiberti, id testante eius temporis auctore Ludgero Episcopo Monasterienſi. Si igitur præerat hoc anno Fulcharius tertius ab Huberto: quomodo dici potuit idem Hubertus hoc anno sedere cœpisse? Corrigatur igitur manifestus error tam hic, quàm inferiùs anno Redemptoris septingentesimo septuagesimoprimo, vbi ad finem ponitur sancti Huberti translatio, quæ ponenda erat anno septingentesimo quadragesimoquarto sub seniori Carolomanno, non iuniori, vt manifestè ponit auctor, qui nos & alios per deuia traxit inuitos. His de Sanctis enarratis, iam Pipinum cum exercitu in Italiam aduersus Aistulphum proficiscentẽ prosequamur. Factum id quidem hoc anno, mense Septembri,
D octaua iam inchoata Indictione, Anastasius Bibliothecarius in Stephano Papa testatur, qui ea omnia ita prosequitur oratione:

Dum iam ferè medium itineris spacium Francorum exercituum graderentur cunei: rur- XXII.
sum ipse sanctissimus vir Stephanus Papa præfatum benignissimum deprecatus est Pipinum Regem, vt denuò sæuissimo Aistulpho, diro Longobardorum Regi, si quomodo potuisset, vel ferò tandem eius sedare sæuitiam, & propria propriis saluberrimè suaderet reddere absque humani effusione sanguinis. Et ita factum est. Atque denuò ipse benignissimus Francorum Rex suos eidem Aistulpho misit Missos. Sed & beatissimus idem Papa, & verè Papa & bonus pastor, ne sanguis effunderetur Christianorum, admonitionis & exhortationis Apostolicas ei direxit litteras, per eas & fortiter per omnia diuina mysteria, & futuri examinis diem coniurans atque obtestans, vt pacificè sine vlla sanguinis effusione,
E propria sanctæ Dei Ecclesiæ redderet. Sed iniquitate eius obsistente, nequaquam acquiescere valuit. Potiùs è contrario minas & indignationes prefato Pontifici, & excellentissimo Pipino Regi, vel cunctis Francis direxit.

Tunc fisus in omnipotentis Dei misericordia antefatus Pipinus Francorum Rex iter XXIII.
suum prosequutus est, præmittens ante suum occursum aliquot ex suis proceribus, & cum eis exercituales viros ad custodiendas proprias Francorum Clausas (erant Clausæ angustiæ Alpium, quibus veluti ostijs accessus hostium vetaretur) ibique coniungentes, remoti residebant, proprij Regis præstolantes aduentum. Audiens itaque proteruus Rex Aistulphus, paucos fuisse Francos illos, qui ad custodiam propriarum venerãt Clausarum, fidens in sua ferocitate, subitò aperiens Clausas, super eos diluculo irruit cum pluribus exercitibus. Sed iustus iudex Dominus Deus & Saluator noster Iesus Christus victoriam paucissimis illis tribuit Francis, qui & multitudinem illam Longobardorum superantes

trucidauere;ita vt ipſe Aiſtulphus fuga arreptus vix ab eorum euadere potuiſſet manibus, A
niſi & vſque Papiam ciuitatem abſque armis fugam arripuiſſet. In quam & præ timore
Francorum cum aliquantis ſe detruſit. Ipſi verò Franci introëuntes Clauſas, cunctum
Foſſatum, *caſtra videlicet* Longobardorum poſt peractam cædem abſtulerunt, ſpolia
multa auferentes,

XXIV. Coniungens autem Chriſtianiſſimus Pipinus Francorum Rex, ſequipes etiam & ante-
fatus beatiſſimus Stephanus Papa ſanctus vſque ad muros ciuitatis Papiæ vtique peruene-
runt,quam & obſidentes aliquantos dies viriliter eam Francorum exercitus conſtrinxere.
Tunc iam fatus beatiſſimus & coangelicus Papa Pipinum deprecatus eſt benigniſſimum
Regem, vt iam ampliùs malum non proueniret, neque ſanguis effunderetur Chriſtia-
norum, imminens ſalutifera prædicatione,vt pacificè cauſæ finirentur. At hanc Chriſtia-
niſſimus Pipinus Francorum Rex eiuſdem beatiſſimi Patris & boni Paſtoris audiens B
adimpleuit admonitionem. Sicque dilectam Deo pacem ineuntes, atque in ſcripto fœ-
dera partium affirmantes inter Romanos, Francos, & Longobardos, & obſides Longo-
bardorum idem Francorum Rex auferens, ſpopondit ei Aiſtulphus cum vniuerſis ſuis
Iudicibus ſub terribili & fortiſſimo ſacramento, atque in eodem pacti fœdere per ſcri-
ptam paginam affirmauit, ſe illicò redditurum ciuitatem Rauennatium cum diuerſis aliis
ciuitatibus.] hucuſque de his Anaſtaſius.

XXV. His igitur quàm feliciſſimè geſtis, Pipinus Rex victor cum ſuis in Gallias, Stephanus
autem Papa in Vrbem rediit, vbi ſummo gaudio à ſuis exceptus, dignas Deo laudes pro
tot tantiſque acceptis beneficiis publicè apud baſilicam S. Petri ex more perſoluit.

XXVI. Quæ autem reliquæ fuerint eiuſdem Pontificis in Vrbem poſt reditum actiones, ex
Areopagiticis Hilduini iſta ponuntur:Idem namque ſanctus Pontifex reliquias ſanctiſſimi C
Dionyſij Romam detulit,& monaſterium in honorem ipſius ædificare in proprio ſuo cœ-
pit,quod frater eius Paulus,illo morte præuento (quoniam ipſi in Pontificatu ſucceſſerat)
nobiliter conſummauit, & conuectis illuc compluribus ſanctorum Martyrum corpori-
bus,conſecrauit. Et velut à fratre & prædeceſſore ſuo iuſſus fuerat, famulatores Domini
natione Græcos inibi conſtituit, & idem monaſterium, Ad ſanctos Martyres in ſchola
Græcorum appellari fecit, ad honorem & memoriam pretioſiſſimi Dionyſij, ſociorumq;
eius,quorum cultus & veneratio retundat in honorem & laudem & gloriam Domini no-
ſtri Ieſu Chriſti, cui cum Deo Patre in vnitate Spiritus ſancti habetur honor & adoratio
per immortalia ſæcula ſæculorum. Amen.] hactenus ibi.

Cetertim Græcos monachos Græco Dionyſio dare Stephanus voluit, quòd conſtans
opinio eſſet,tum apud Græcos,tum Latinos,eum ipſum fuiſſe Dionyſium magnum illum D
Areopagitam, qui prædicatione Pauli ad Chriſti fidem conuerſus eſt.

XXVII. CONCILIABVLVM CONSTANTINOPOLITANVM. Sed ad turbas Orientales iam conuertamus orationem. Hoc anno quo decimustertius
abſoluitur,& decimusquartus inchoatur Conſtantini Imperatoris ſeptima Indictione, ab
eodem Imperatore pſeudoſynodus celebrata eſt, quæ ſex menſium ſpatio perdurauit, in
qua aduerſus cultum ſanctarum imaginum obfirmatum eſt à ſatanæ ſynagoga decretum.
Id quidem Theophanes his verbis enarrat: Eodem quoque anno Conſtantinus impius
contra ſanctas ac venerabiles imagines concilium iniquum *triginta octo Epiſcoporum
congregauit in palatio Hieriæ, quorum primi erant Epheſinus filius Abſimari,& Paſtillus
Pergenſis, qui apud ſe quæ viſa fuerunt, dogmatizarunt, nullo præſente ex Catholicis ſe-
dibus, Romana ſcilicet, vel Antiochena, Alexandrina, aut Ieroſolymitana. A quarto
Idus Februarij incipientes, perdurauerunt vſque ad ſextum Idus Auguſti eiuſdem ſepti- E
mæ Indictionis.

* trecentorum triginta octo.

XXVIII. CONSTANTINVS PATRIARCHA HAERETICVS. Qui cùm in Blachernas Dei Genitricis hoſtes conueniſſent,aſcendit Conſtantinus Im-
perator in ambonem, tenens Conſtantinum *monachum, qui fuit Sylæi Epiſcopus. Et
cùm peroraſſet, voce magna pronuntiauit, dicens: Conſtantino vniuerſali Patriarchæ
multos annos.] pronuntians ſcilicet eum à ſe eſſe promotum poſt Anaſtaſium in cathe-
dram Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ. pergit verò Theophanes.

* monomachum.

Deinde (inquit) aſcendit Imperator cum Conſtantino ſcelerato præſule, & reliquis
XXIX. Epiſcopis forum, & exclamauerunt ſuam diuulgantes cacodoxam fidem in conſpectu to-
tius plebis, anathematizantes Germanum ſanctiſſimum Patriarcham, & Georgium Cy-
prium, & Ioannem Chryſorroam Damaſcenum,nepotem Manſur, viros ſanctos & reue-
rendos magiſtros.] hucuſque Theophanes. & quidem ſummatim, paucis verbis multa
perſtrin-

A perſtringens. Nos verò ab huius temporis ſcriptore, qui proſecutus eſt quàm ſinceriſſimè
Acta Martyrum Stephani & ſociorum, rei geſtæ ſeriem memoratu dignam hîc deſcribe-
mus,duobus quidem diſtinctam capitibus,quorum altero de Conſtantini pſeudoëpiſcopi
agitur electione, altero de concilio (vt audiſtis) hoc anno ab Imperatore nefariè congre-
gato. ſed primùm omnium de perſecutione aduerſus cultores ſacrarum imaginum, qua
occaſione eam idem Imperator iterùm excitarit, dicendum eſt. ait enim:

Deinde, *poſt priorem perſecutionem ſcilicet*, à pietatis amatoribus eximiiſque monaſtici XXX.
ordinis viris reprehenſus atque conuictus: implacabile aduerſus eos bellum excitat, præ- QVID CVM ARGVITVR A MONACHIS CONSTANTINVS.
clarum illum habitum,tenebrarum indumentum vocans, σκοτίας ἔνδυμα, cùm ipſe dæmo-
nibus proculdubiò tenebroſiorem animam haberet,atque monachos ipſos ἀμνημονδύτους,
hoc eſt, immemorandos appellans, cùm ipſe nec diuina vlla, nec humana memoria di-
B gnus eſſet: ac prætereà idololatras ob venerandarum imaginum adorationem omnes
nuncupans, cùm ipſe aurum potiùs quàm Chriſtum adoraret, ac auaritiæ, ac impietati
peræquè ſtuderet.

Igitur ſtolidam omnem illam ſapientiæque expertem multitudinem,quę ipſius Imperio XXXI.
ſubiecta erat,in concionem aduocat,ac veneranda Crucis ligna vnà cum diuinis Domini-
ci corporis & ſanguinis myſteriis,atque omni labe puris Euangeliis, in quibus Dei filius
Chriſtianis ne iurent,[a] prorſus interdicit,palàm proponit,atque ita per ea vniuerſos iureiu- [a] *Matth. 5.*
rando aſtringit,numquam ſe diuinas imagines adoraturos; quin ea potiùs idola vocaturos
(cùm ipſe potiùs impietatis idolum eſſet) ac nec quidem communionem à monacho ac-
cepturos, nec ſalutantibus quidquam humanitatis viciſſim exhibituros. Verùm ſi quiſ- CONSTANTINVS QVAE SANCIT IN MONACHOS.
quam eorum monachum aliquem vſpiam obuiàm habuiſſet, tenebricoſum eum, & im-
C memorandum,& idolorum cultorem appellaturos, ac demum (ô horrendum furorem,
ô ingentem tuam,Chriſte,patientiam ac lenitatem!) lapidibus ipſum appetituros.

Hæc audiens, Lector, vides à quo odium in monachos hereditarint vnà cum hæreſi XXXII.
recentiores Nouatores Iconoclaſtæ, quos ſi quis certo nomine Copronymianos dixerit,
vtique indulgentiùs aget:ſiquidem noſces comparatione Copronymi,hos duplo triploque
impios nominandos. ſiquidem (vt vidiſti) etſi imagines ſacras Conſtantinus execrabatur,
tamen venerandę Crucis adhuc cultum retinebat,per quam in medio poſitam ſuos aſtrin-
gere voluit iuramento: retinebat & cultum diuiniſſimi ſacramenti corporis & ſanguinis
Chriſti, quæ pariter Nouatorum funeſta ſecta, mancipia ſatanæ, deteſtantur. vt videas
horum comparatione, eſſe Copronymum execrabilem laude dignum. Pergit auctor de
electione Conſtantini pſeudopatriarchæ hæc quæ ſequuntur:

D Quin etiam ſacri ordinis quemdam nactus,cui & nomen cum ipſo idem & eadem fidei XXXIII.
ſententia erat (iam enim vt anima,ita quoque corpore Anaſtaſius interierat) ei proh ſcele- DE ELECTIO NE CONSTANTINI EPISCOPI CONSTANTINOP.
ſtum facinus! Eccleſiæ curam, adminiſtrationemque committit,non Patrum electione,
non Synodi examinatione, non denique canonico ſuffragio atque decreto, ſed tyrannica
potiùs poteſtate Antiſtitem ipſum conſtituens. Etenim non ſecùs ac ſi in ſcena apertè lu-
derent, ac non ſeriò agerent, ambo in pulpitum aſcenderunt, ac deinde Imperator mani-
bus impuris diploidem ſacram nefario homini profanè imponit,dignum Epiſcopatu eum
eſſe clamans, qui graui potiùs ignominia & vituperatione dignus erat. O impuram & ab-
ſurdam audaciam! ô execrandum facinus! Qui enſe accinctus erat, Antiſtitem ſacrum
creabat. Qui bellis ac cædibus per omne vitæ tempus operàm dederat, initiatoris ſacri
munere fungebatur. Qui cum tribus mulieribus flagitioſiſſimè ſeſe contaminarat, inter
E ſceleratos Pontifices conſtituebat: id quod nec apud Gentilium quidem ſacerdotes vm-
quam perpetratum fuiſſe repertū eſt:ita vt illud Scripturæ ſacræ hîc locum haberet:[b] Qua- [b] *Iſai. 24.*
lis populus, talis ſacerdos.] his peractis, quomodo eorum conciliabulum ſit indictum,&
celebratum, ſic narrare pergit:

Cùm itaque in hunc modum obſcœnum illud par coijſſet,atque Attagas (vt vulgò dici XXXIV.
conſueuit) Numenio ſeſe adiunxiſſet, *vetus paræmia cum duo nequiſſimi ſimul coëunt*, CONCILIVM A CONSTANTINO INDICTVM.
litteræ ad omnes vrbes ac prouincias commeabant, quibus Epiſcopi ad Imperialem vr-
bem confeſtim accerſebantur.Id autem eo fiebat,vt concilium aduerſus venerandas ima-
gines cogeretur.] Numerus autem eorum qui conuenerunt Epiſcoporum, reperitur ſcri-
ptus in ſuæ ipſorum perfidiæ decreto, quod integrum lectum & confutatum habetur in
ſeptima Actione Concilij Nicæni ſecundi, fuit trecentorum & triginta octo Epiſcopo-
rum. ex quo intelligi poteſt quanta fuerit iſta ruina Orientalis Eccleſiæ, cùm tam ingens

numerus sit repertus lapsorum Antistitum, cùm nonnisi qui in Oriente sub ditione erant Imperatoris, vocati fuerint. Delectum est ad celebrandum adeò infame concilium augustissimum templum quod erat Constantinopoli Dei Genitricis in Blachernis nuncupatum, quo Imperator existimatione eidem profano conuentui ex nobili saltem loco conciliaret. Sed qualiter voluerit esse ornatum, ab eodem auctore sic accipe: Insigne illud quod Blachernis est Deiparę templum eximia quadam ac pęnè incomparabili pulchritudine, & lapillis aureis in vtroque pariete arte summa exornatum abrasit & immutauit, deletis videlicet omnibus imaginum formis. Etenim eximio & pererudito artificio carnalis Christi natiuitas & diuina ipsius miracula, & venerandorum mysteriorum traditio, ac denique per ipsius Crucem in infernum descensus & resurrectio picta illic erant.

TEMPLVM BLACHERNIS AD SYNODVM ACCOMMODATVM.

XXXV. Quibus omnibus horrendum in modum abrasis atque deletis, ille perditionis filius Constantinus Imperator arborum species atque omnis generis auium formas eorum loco supplendas curauit. At tum sane quispiam non incommodè illud Dauidis dixisset: [a] *Venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt Ierusalem in pomorum custodiam: posuerunt morticina seruorum tuorum escas volatilibus cæli, carnes sanctorum tuorum bestijs terræ, hoc est, venerandas ac sacras Martyrum reliquias; quas partim igni, partim mari, partim denique (ô facinus orbi vniuerso damnum ferens!) præcipitiis tradiderunt.*] sic igitur ad conuentum satanæ celebrandum loco sancto ab impio Imperatore impiè dispositio, quæ ibi sint gesta, sic idem auctor enarrat:

[a] *Psal.78.*

XXXVI. In hoc igitur venerando templo conscelerat⁹ tyrannus vnà cum impio illo gregis mercenario, & non minùs execrandis Episcopis, qui cum ipso erant, insidens, improbum confessum cogens (& quis enim hoc concilium appellarit?) statuas, ô rem grauem! & idola, sacras imagines vocat.] Primum itaque illud decretum fuit, vt sacras imagines idola quilibet nuncuparet, eorum verò cultores idololatras.

QVID DECRETVM PRIMVM IN SYNODO.

XXXVII. Secundum verò huic non impar impietate, quo sanciuit conuentus satanæ, vt omnes sacrarum imaginum cultores anathemati traderentur, in primisque patronus eorum S. Germanus olim Constantinopolitanus Episcopus. nam subdit: Ac deinde illi iniquitatem suam iniquitate, & malum (vt dici solet) malo cumulantes, orthodoxum illum Germanum anathemati per summum furorem subiiciunt: ea scilicet facientes quæ ipsi pati merebantur: Idololatram illum, & lignorum cultorem appellantes, cùm verè ipsi dæmonum cultores & amici essent.

XXXVIII. Sed deteriora his sceleratissimi addiderunt, decernentes, & scriptis mandantes canonem nefandum, quo negarent non solùm Sanctos omnes, sed nec ipsam Deiparam post obitum aliquid iuris habere ad intercedendum apud Deum pro nobis, vel aliquo modo nobis posse prodesse: nam audi tragicè declamantem auctorem: Quonam pacto, Christe, lenitatem illam tuam, quæ nullis verbis explicari potest, non admirer? Quonam pacto benignitatis tuæ, quæ vim sermonis omnem superat, abyssum exponere queam? adhuc porrò audacissimæ illæ linguæ eò proruperunt, vt ingens quoquè istud & improbum eloqui non dubitarint, nimirum illam ipsam Dei Genitricem Virginem inutilem quamdam post mortem & commodi omnis expertem rem esse, nec cuiquam omnino adiumento ac præsidio esse posse.]

XXXIX. Ad hæc insuper additum ab improbis sycophantis, vt prohibuerint Apostolos vel Martyres aliosque Confessores vel Virgines dici Sanctos: vetuerunt enim huiusmodi titulo sanctitudinis nominandos esse. Additum præterea, vt idem conciliabulum septima Synodus œcumenica diceretur. Extat verò pseudosynodi definitio integra recitata in Actione septima Nicæni posterioris Concilij hoc inscripta titulo: Definitio sanctæ magnæ & vniuersalis Synodi.] ibique per singula à sancto verè œcumenico Concilio confutatur. Sed illud considerandum, hos improbos quo fideles atque Catholicos omnes errare in his, omnibus suaderent, eodem libello perfidiæ dicere non erubuerunt, Orthodoxos omnes esse Nestorianos, Arianos, Dioscorianos, Eutychianos, atque Seuerianos; se autem iudices sex œcumenicorum Conciliorum profiteri.

ALIA NEFANDA DECRETA IMPROBAE SYNODI.

XL. Sed quod præterea ad ipsa eiusdem conciliabuli Acta spectat, accidit vt in eadem Synodo ab Orthodoxo libellus offerretur aduersus Episcopum quemdam, qui vas sacrum confregisset, in quo Christi ac Dei Genitricis imagines incisæ erant. Sed tantum abfuit vt illi in Episcopum vindicarint, vt eum potius destructorem idolorum nominarint, ac laudibus

A dibus celebrarint. Constant hæc ex disputatione illa post annos nouem cum Stephano Martyre habita, quam hîc modò ob eorumdem pseudosynodi cognitionem Actorum vt reddamus, rerum gestarum exigit argumentum. sic enim se habet:

XLI. EPISCOPI MISSI AB IMPERAT. CONVINCERE STEPHANVM.

Posteà autem Imperator cùm hæresiarchas illos, qui eamdem cum eo doctrinã tuebantur, acciuisset (erant autem illi Theodosius Episcopus Ephesi, Constantinus Nicomediæ, Nacolius Nacoliæ, Sisinnius item & Basilius, quorũ alter Pastillæ, alter Tricacabi cognomentũ habebat: ac præterea Callistus de quo verba facimus, & Comboconon qui in scribarum numero tum erat: ac denique Masaras, qui eadem cum Sarracenis de religione sentiebat) ad Patriarcham, qui cùm non modò nomẽ idem, sed etiam eosdẽ mores ac doctrinam eamdẽ habebat, eos mittit. hac autem de causa id faciebat, vt vnà cum ipsis ad Philippici monasterium nauigaret, atque cum diuinitus inspirato Stephano disputationẽ iniret.

B At ille quæ Stephani tum doctrina tum sanctitas esset minimè ignorans, quodque præ eo ne propè quidem (vt dici solet) iaculare⁊ur: disputationem recusauit, eam ipsis potiùs, si possent, permittens. Inter Constantinum enim (inquiebat) & Stephanum, quod ad dicendi vim attinet, plurimum interest: siquidem mihi sermo dumtaxat præstò est: illi autem cum sermone diuini quoque Spiritus potentia. Ceterùm etiam atque etiam attendendum est, quid enim amplius vos ab eo audituri estis?] ita quidem (vt aliàs sæpè) diuina potentia veritatis confessio ab improbis extorta est aduersus seipsos. Sed pergit auctor. Illi verò assumpto falsi illius concilij decreto, hoc est, ficulneo (vt dicitur) auxilio, ad prædictum monasterium veniunt: atque in balnei gradibus manentes, sanctum virum accersunt, suæ nempe dignitati potiùs conuenire censentes, vt ille ad se descenderet, quàm vt ipsi ad eum se conferrent. Quoniam autem tum ob eas quas superiùs diximus causas, tum etiam quia

XLII. ICONOCLASTAE EPISCOPI STEPHANVM CONVENIVNT.

C ferreis catenis astrictus erat, pedibus suis ingredi non poterat, duobus viris innixus ad eos proficiscitur.

XLIII. STEPHANVS SVAM CAVSAM AGIT.

Primus itaque Theodosius Ephesinus Episcopus ad hunc modum eum alloquitur: Quonam tamdem modo, ô homo Dei, animum induxisti, nos omnes in hæreticorum numero reponere? teque supra Imperatores, supra Patriarchas, supra Episcopos, ac ceteros Christianos sapere iudicasti? An nos omnes id molimur, vt nostrarum ipsimet animarum iacturam faciamus? At iustus vir leni ac placida voce: Aduerte (inquit) quid de Elia propheta Scriptura prodiderit; nimirum quemadmodum ad Achab dixerit: [a] *Non conturbo Israël, inquit, sed tu & domus patris tui. Neque enim ego sum qui conturbo, verùm hi qui contempta veterum Patrum traditione, nouum quoddam dogma in Ecclesiam inuexerunt. Nam si quidquid antiquitate præstat, veneratione dignum est (vt quidam vir sa-*

[a] *3. Reg. 18.*

[b] *Basil. hom. 1. de ieiunio.*

D *piens dixit)* [b] *recentia vtique hæc & adscititia vehementer absurda, atque imbecilla sunt,* vt quæ perspicuè adulterini Ecclesiæ Catholicæ fœtus sint. Ac proinde non intempestiuè propheticum illud mihi dicere in mentem venit: [c] *Reges terræ & Principes eum mercenariis pastoribus ac gregis proditoribus conuenerunt in vnum, aduersus Christi administrationem inania meditati sunt.*

[c] *Psal. 2.*

XLIV. QVAE PASSVS STEPHANVS AB EPISCOPO NICOMEDIAE.

Hæc cùm ad hunc modum Stephanus protulisset, Constantinus Nicomediensis Episcopus, vt erat truculentia & impudentia singulari, statim è subsellio suo exiliens, atque nihil à calcitronibus asinis diuersum faciens, aduersus sanctum virum impetum fecit, eique humi sedenti calces in faciem incussit. Ac præterea vnus ex sæuis satellitibus imum ipsum ventrem calcibus impetens resupinum in terram prostrauit: ac deinde continenter eius pectus pede feriebat. At diuinus Stephanus Dominico præcepto obtemperãs, seipsum

E ei ad libidinem feriendum prompto animo præbebat. Hæc porrò Callisto Senatori minimè æqua atque honesta visa sunt; ob eamque causam cùm profano illi Constantino silentium indixisset, ad Stephanum his verbis vsus est: Duabus tibi propositis conditionibus, nempe vel vt pareas ac concilij libello subscribas, vel mortem subeas: vt qui Patrum, ac diuinitus eruditorum Imperatorum legem repudies, ac proscribas: vtram è duabus magis velis, confestim elige.

XLV.

Rursum ergo ille diuinitus afflatus Stephanus: Attento ad verba mea animo esto, inquit, domine Patrici. Ea enim cum magno Paulo ipse quoque clamo: [d] *Mihi viuere Christus est:* ac pro veneranda ipsius imagine mori lucrum. Quocircà (semel iam dixi, & rursus dicam) si hemina mihi sanguinis est, ea quoque pro Christo fundatur. Ceterùm facite, vt mihi concilij vestri decretum recitetur, quo intelligam quibus tandem rationibus adducti, diruendas ac delendas diuinas imagines censuistis.

[d] *Philipp. 1.*

XLVI. * Nacolius. PSEVDOSYNODVS DICTA SEPTIMVM OECVMENICVM CONCILIVM.

Protinus ergo Constantinus * Nacoliæ Episcopus libellum illum recitandum suscepit. A Cumque initio sic legisset: Decreta sancti & œcumenici Septimi concilij: Sanctus vir silentio manu significato: O singulare mendacium, inquit, infirmo enim & caduco fundamento caducum quoque profectò & imbecillum ædificium imposuistis. Quonam enim modo sanctum existimari queat, quòd sancta profanarę minimè dubitauit? Quid enim? An non sancta à vobis protrita sunt? An non cùm in concilio vestro sederetis, libellus vobis à quibusdam piis viris oblatus est, qui Episcopum quemdam eo nomine deferret, quòd lancem sanctam, in qua Christi ac Dei Genitricis imagines sculptæ erant contriuisset? Vos autem contritionis illius crimen imaginibus adscribentes, ipsum quidem omni crimine soluistis; pios autem viros à cœtu proscripsistis, idolorum vindices eos appellantes. Quo quid audacius flagitiosiusque fingi potest? An non etiam sacram supellectilem sanctis imaginibus exornatam concerpsistis? An non adiectiuum hunc, Sanctus, ab omnibus iustis, ab B omnibus Apostolis, à Prophetis, à Martyribus, piisque viris abiecistis? Sancitum enim à vobis est, ô generosi viri, vt cùm quisquam ad horum aliquem adiret, ex eoque quæreretur, quò abiret: responderet: Ad Apostolos, Ad quadraginta Martyres. Siue, Vnde veniret: itidem responderet: ex templo Martyris Theodori, ex templo Martyris Georgij. An non hæ vestræ doctrinę sunt? Quonam ergo pacto qui sancta proscripsistis, Sanctum concilium coëgistis? ô singularem absurditatem!

NOMEN, SANCTVS, AVFERTVR A SANCTIS.

XLVII. CONCILIVM NON OECVMENICVM NEQVE DICENDVM SEPTIMVM.

Iam quî Oecumenicum illud Concilium vocari queat, quod nec Romanus Antistes, (citra cuius auctoritatem nullo modo fieri potest, vt res Ecclesiasticæ ad normam redigantur) gratum habuit, nec Alexandrinus comprobauit, nec Antiochenus, nec denique Ierosolymitanus? Vbinam eorum libelli sunt? Aut quinam per diuersa loca Missi sunt, quibus falsum vestrum cōcilium confirmaretur, vt hac ratione Oecumenicum censeri possit? C Tum autem, quomodo Septimum dicatur, quod sex priora Concilia minimè sequitur? Quidquid enim Septimum est, Sextum & Quintum, & ea quæ antecedunt sequatur necesse est, vt Septimum esse queat. Cùm igitur vos sex Conciliorum sanctiones abrogaueritis: quid est quamobrem concilium vestrum Septimum appelletis?

XLVIII. SACRAE IMAGINES QVOMODO RECEPTAE IN CONCIL. OECVMENICIS.

Ad quæ cùm Tricacabus dixisset: Et quodnam tandem ex sex illis Conciliis decretum à nobis abrogatum est? Quid, inquit, vir sanctus: An non sex omnia Concilia in sacrosanctis templis coacta sunt? Primum nimirum in Nicææ Metropoli, atque amplissimo vrbis illius templo, Secundum Constantinopoli in sancto Pacis templo, Tertium in pulcherrimo illo Theologi templo, quod in Ephesina Metropoli situm est, Quartum in sanctissima Metropolitanæ Chalcedonis æde, Quintum autem ac Sextum in Palatij æde, quam * Oatum vulgò appellant *in Trullo*. Quid igitur? An non in omnibus hisce templis ima- D gines pictæ erant? Quodnam autem ex prædictis Conciliis, quemadmodum vestrum, deijciendas eas ac delendas esse censuit? Responde ad hoc, Episcope.

* Ouatum

XLIX. ANATHEMA IN ICONOCLASTAS.

Cùm autem ipse rem ita se habere dixisset, sublatis ad cælum oculis ac manibus, grauiq; gemitu imo pectore emisso, vir sanctus alta voce exclamauit: Si quis Dominum Iesum Christum in imagine quantum ad humanitatem attinet circumscriptum non adorat: Anathema sit, cum iisque partem habeat, qui dixerunt: [a] Tolle, tolle crucifige eum.

[a] *Ioan.* 19.

L. At illi ob præclaram hanc ipsius dicendi fiduciam stupore defixi; cùm beata illa lingua adhuc loqui, ac veritatis hostes fortiter insectari pararet, firmissima verborum tela, tamquam sagittas in manu potentis, illi metuentes, statim eum quidem in custodiam conijci præcipiunt: ipsi auté obtecti præ pudore vultibus, ad Aulam abierunt. Percunctante igitur Imperatore, quidnam ipsi perfecissent: atque Episcopis cladem suam occultare conanti- E bus: Victi sumus, ait Callistus Senator, ô Imperator, victi sumus. Magnus enim doctrina vir ille: magnus in disputando: incomparabilis ipsius virtus est, animus intrepidus: non modò minis superior est, sed ipsam quoque mortem contemnit.] hactenus quæ ad disputationem pertinent, occasione Actorum pseudoœcumenici concilij hîc recitata, cùm tamen post nouem annos (vt diximus) acciderint.

VICTI RECEDVNT ADVERSARII.

LI. Quæ autem dictæ sint eidem profano conuentui satanæ acclamationes post absolutam Synodum, idem auctor superiùs ita: Ac denique quod postremum illorum & grauissimum malum est, scelerati certè & vineæ Christi exitiosi sacerdotes, de quibus Propheta prædixit: [b] Egressa est iniquitas à sacerdotibus Babylonis. ac rursum: [c] Pastores multi demoliti sunt vineam meam, conculcauerunt partem meam: hi, inquam, inter sanctum & profanum minimè distinguentes, postquam è pestilenti illo consessu exurrexerunt,

[b] *Dan.* 13. [c] *Ierem.* 12.

A runt, populum ipsum qui post eum à recta doctrina aberrarat, manus in altum tollere iubentes, lætum strepitum excitarunt, atque horrendum illud atque magnum furorem excedens protulerunt: HODIE SALVS MVNDO, quandoquidem opera tua, ô Imperator, idolis liberati sumus. O profanas linguas, quę nefariam illam vocem emiserunt! quibus illud Dauidis planè quadraret: [a] Iniquitatem in excelso loquuti sunt. posuerunt in cælum os suum, & lingua eorum transiuit in terra. Existimarunt enim robustæ improbitatis ac nobilis impietatis homines se nihil magni ac præclari facturos si ea loquerentur quę aures ferre possent, audaciæq; suæ modum aliquem constituerent, ac non omnium tam qui vmquam fuerunt, vel futuri sunt maximè impios sese præberent.] hæc ipse.

NEFANDA POPVLI ACCLAMATIO.

[a] *Psal.* 72.

LII. Porrò impiæ acclamationes eiusdem conuentus satanæ habentur in decreto ipsorum definitionis, ad cuius finem ista leguntur in tres præcipuos sanctos Patres ipsorum aduersa- B rios conclamata: [b] Germani, Georgij, & Manzuris sententiam minùs rectam vos dispulistis: Germano bilingui ac animo duplici adoratori lignorum, anathema. Georgio consentienti illi & falsario paternorum dogmatum, anathema. Manzuri ignominioso & Sarraceno, anathema. Doctori impietatis ac peruerso interpreti diuinæ scripturæ Manzuri anathema. Trinitas hos tres abstulit] ita de his perfidi, quos refellés Orthodoxus antagonista in Nicæno Concilio ista de his: Deus illos in abditum vultus sui abscondit, & à conturbatione hominum protexit illos, à contradictione linguarum liberauit eos: nam vt faces in Ecclesia resplenduerunt. Germanus enim in litteris sacris eruditus fuit, & velut Samuel à puero Deo dicatus diuinis Patribus semper adhæsit: quare dialogis illius, qui per totum terrarum orbem vulgati sunt, par est acquiescere: altitudo enim Dei in ore illius, & enses ancipites in manibus illius scindentes eos, qui Ecclesiasticæ traditioni aduersantur.

[b] *Nicæ* 2. *Concil. Act.* 6.

DE S. GERMANO.

C Georgius autem, cui patria Cyprus, ciuiliter in hac vita degens, Christum Deum, qui nobis suam dispensationem scriptam reliquit, imitatus, non fuit contentiosus, non clamosus, non calumniator, non redditor conuiciorum: ab aliis vexatus non minabatur, qui illum ad maxillam verberabat, exhibebat huic confestim & alteram: qui cogebat eum ad milliarij vnius iter, adiecit duplum, iugum Dei à iuuentute portauit, optimum ratus secundùm Prophetam sedere in solitudine. Cuius autem fuerit iste Episcopus ciuitatis, non dicitur. Est mentio in Menologio Basilij Imp. die xviij. Aprilis de Georgio Episcopo Antiochiæ Pisidiæ, de quo inter alia ista: Postquam diaboli consilio fuit Iconomachorum hæresis exorta: & omnes Episcopi ab Imperatore iuberentur Constantinopolim petere: venit & ipse, & cùm Sanctorum cogeretur imaginum adorationem negare, nec assentiretur, in exilium missus fuit, &c.] pergit defensor.

DE S. GEORGIO CYPRIO.

LIII. D Ioannes verò, qui ab illis Manzur contumeliosè nominatur, cunctis relictis cum Matthæo Apostolo, Christum sequutus est, longè maiores diuitias, quàm sunt Abraicæ, existimans contumeliam pro Christo: maluitq; cum populo Christi affligi quàm temporariam in peccato voluptatem. Ipse igitur cruce sua sublata pro Christo, Christique caris, Deum secutus est & ex Oriente per Christū tuba cecinit, non arbitratus ferendam, quæ in aliena offundebatur regione vaniloquentiam, & eum qui contra Dei Ecclesiam instructus est apparatum, rabiosam insaniam. Sed hanc triumphans vbique exhortatoriè & consolabiliter tutam vitam duxit: in Ecclesijs enim veterem consuetudinem diligenter conseruandam monuit: pacificam quoque illarum compositionem, & statum, quem etiam Dominus discipulis suis in signum quo cognoscerentur, quòd essent sui discipuli, dedit, dicens: Pacem meam relinquo vobis, conseruare & roborare studuit. Hos igitur venerabiles & dignos E fide viros in Ecclesia Catholica probatos illorum seditiosa sycophantia ferre potest, &c.] & plura alia in detestationem ipsorum.

DE S. IOANNE DAMASCENO.

LIV. His igitur blasphemijs & contumelijs in Deum & Sanctos ter miseri homines Synodum absoluerunt, quam (vt dictum est) Septimam Oecumenicam appellarunt. Perseuerasse autem, vt idem pseudoconcilium ab iis diceretur, Septima Synodus: Acta veræ Septimæ Synodi dictæque Nicænæ secundæ confirmant, quòd plerique ignorantes cùm audierunt ab Orthodoxis Septimam commendari Synodum, putantes hanc ipsam esse hæreticam, scandalum passi sunt. sed de his suo loco inferiùs.

LV. Accipe modò quæ de damnatione huius Septimæ Synodi à diuersis ponuntur, atque in primis quæ Orthodoxi Orientales habent in libello eidem secundæ Nicænæ oblato his verbis [a]:

[a] *Conc. Nicæ.* 2. *Act.* 3.

Precamur vestram sanctitatem, vt bono animo eos recipiatis Legatos. Habebitis enim trium

SEPTIMA PSEVDO-SYNODVS DAMNATA.

trium Apostolicorum Thronorum concordem sententiam & continentem concordiam. A Qui sanè sex generales Synodos antè habitas vna voce prædicant: Aliam autem illam, quam Septimam dicunt, non modò non recipiunt, sed vno animo & voce detestantur, vtpote quæ ex hæresi contra Apostolicam & Patrum traditionem sit congregata, non aliam ob causam, quàm vt sacrosanctas & venerandas imagines subuertat.] hæc Orientales in dicto Nicæno Concilio, in quo omnium Episcoporum sententia eiusmodi Synodus dicta Septima & Oecumenica condemnata est. Sed longè antè, his ipsis fermè diebus, à primario Catholicæ Fidei Antistite Stephano Papa fuit ipsa penitus condemnata, anathematique subiecta.

LVI. STEPHANVS PAPA ET ALII PATRIARCHAE DAMNANT PSEVDO-SYNODVM.

Etenim omnia quæ Constantinus Imperator contra sacras imagines est operatus, Stephanum Romanum Pontificem irrita reddidisse, monuisseque litteris Imperatorem, vt ab errore desisteret (quod & fecerat prædecessores) testatur Hadrianus Romanus Pontifex B in epistola ad Constantinum & Irenem Augustos. Dolemus tam præclara Stephani Papæ monumenta & adeò necessaria periisse. Quibus tu putas fulminibus conatũ esse sanctum Pontificem disijcere molem illam, turrim Babel tam sublimè erectam ab Hagiomachis tentantibus bellum inferre cælestibus, pollentemque superbo nomine Septimi Concilij Oecumenici pseudosynodum confutare, damnare, ad nihilumque deducere? Planè declarat euenta, eam prorsus disiectam euanuisse, vt nec vlla penitus mẽtio de illa sit, nisi cùm ab Orthodoxis legitur condemnata. Quin etiam & alios Patriarchas id ipsum præstitisse datis litteris, docent quæ habet idem qui suprà Stephanus Martyr verbis istis: Antistites autem ipsi, hoc est, Romæ, & Antiochiæ, ac Ierosolymorum, & Alexandriæ non modò dogma istud ac dogmatis auctorem grauissimo odio persequuntur, sed etiam per inuectiuas epistolas de ipso triumpharunt, apostatam ipsum ac Dei hostem vocantes, vtpote ad- C uersus Christi imaginem malè ac pestiferè concitatum.] hæc de Imperatore, cuius opere nefarium illud fuit concilium congregatum.

LVII. GRASSATVR HAERESIS AVCTORITATE CONCILII.

Vbi autem impietas ex eiusmodi infandis legibus robur accepit: mox iis tamquam incensis facibus armata progressa, quid intactum reliquit, quid non corrupit, & perdidit? ita vt antiquæ pietatis nullibi aliquod sineret esse vestigium: tunc planè accidit, quod Ioannes Damascenus [a] ait, quòd sacras imagines cùm ignominiosissime tractauissent, easdem in minutissimas partes comminuerent, in ignemque proiicerent, & quæ in parietibus erant depictæ partim aqua calida, partim calce, vel atramento obliterarent.] Tunc & auditum nouum sectariis nomen: nam (vt idem ait) Timoleontes dicti sunt, quòd data potestate, cùm sectam furore armauerant, eos qui sacras imagines excepissent atque salutassent, plagis & suppliciis sine modo afficiebant.] Sed quæ dispersio Orthodoxorum post dictam D Synodum facta sit, dicemus anno sequenti.

[a] *Ioan. Damasc. de haeresib. in fin.*

IESV CHRISTI ANNVS 755. STEPHANI PAP. III. ANNVS 4. CONSTANT. COPRON. IMP. ANNVS 15.

1. REDEMPTORIS annus septingentesimus quinquagesimus quintus sequitur, idemque octaua Indictione notatus, quo Aistulphus Longobardorum Rex fœdifragus atque periurus, nullam habens rationem conuentorum pactorum cum Pipino Rege Francorum pro restituendis, quæ ab Ecclesia Romana violenter abstulerat: hoc anno compa- E rato exercitu ad Romanæ Vrbis obsidionem properat, ingenti exæstuans aduersus Romanum Pontificem odio, quòd eius causa Pipinus in Italiam descendisset, bellum gessisset, vicissetque, & ad ea restituenda Romanę Ecclesiæ promittere coëgisset. Furens itaque animo, spirans{q}; vindictam, ad ruinam Vrbis, & excidium sanctæ primariæ ciuitatis aduenit.

[b] *Exod.* 15. Dixit inimicus, [b] persequar, comprehendam, diuidam spolia, implebitur anima mea, euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.] De his acturi, res ipsas quo gestæ sunt ordine referemus. Simulac igitur Pipinus cum exercitu est regressus in Gallias, Aistulphus solutus timore, nec glebam quidem eorum quæ abstulerat, reddere voluit Romanæ Ecclesiæ, quam & nouis exagitare vexationibus cœpit. Ista videns & patiens Stephanus Papa, mox legationem misit ad eumdem Pipinum Francorum Regem, cui & has etiam litteras dedit ex Vaticana Bibliotheca depromptas, his verbis:

Dominis

A Dominis excellentissimis filiis Pipino Regi, & nostro spirituali compatri, seu Carolo & Carolomanno Regibus, & vtrisque Patriciis Romanorum, Stephanus Papa. II. EPIST. STEPHANI PAP. AD PIPINVM REGEM CVM AISTVLPHVS FOEDVS FREGIT.

Prouidi & sapientissimi Salomonis prophetica ita fertur assertio: [a] Nomen bonum super misericordiam. Nomen quippe bonum est, fidem, quam quis pollicitus fuerit, immaculato corde, & pura conscientia custodire, & operibus implere. Nomen enim bonum est, totis viribus ad exaltationem sanctæ Dei Ecclesiæ, per quam & salus Christianorum existit, decertare. Bonum enim inter omnes gentes de vobis exiit nomen, si operibus fuisset impletum. Redemptor namque noster misericors & multùm miserator Dominus, illis propitiator existit, quos omnino tota mentis integritate fideles, & defensores sanctæ suæ Ecclesiæ cognouerit. Qualis remuneratio aut merces sub cælo existimanda & coæquanda est ad eam, quæ pro defensione Dei Ecclesiæ & domus beati Petri est rependenda? Ideò

[a] *Eccles.* 7.

B namque excellentissimam & Deo protectam bonitatem vestram super turbas populorum & multarum gentium, idem Rex regum & Dominus dominantium saluos vos instituit, vt per vos sancta Dei Ecclesia exaltetur. Potuerat namque alio modo, vt illi placitum fuisset, sanctam suam vindicare Ecclesiam, & iustitiam sui Principis Apostolorum exigere. Sed quia mentem & conscientiam vestram, à Deo protectæ spiritualis compater & dulcissimi filij, probare voluit: ideò nostram infelicitatem ad vos peruenire præcepit.

Tradidimus enim corpus & animam nostram, in magnis laboribus viam spatiosam III. STEPHANI PAPAE LABORES. & longinquam prouinciam, valdè fisi in vestra fide, per Dei nutum illuc profecti sumus, afflicti niue & frigore, æstu, & aquarum inundatione, atque validis fluminibus, ac atrocissimis montibus, seu diuersis periculis. Etenim dum vestris mellifluis obtutibus præsentati sumus, omnes causas Principis Apostolorum in vestris manibus commendauimus.

C Quandoquidem inspirati à Deo, aurem petitionibus nostris accommodare dignati estis: & vos beato Petro polliciti estis eius iustitiam exigere, & defensionem sanctæ Dei Ecclesiæ procurare, vt & verè fideles Deo, pura mente pro defensione Ecclesiæ Dei properastis ad dimicandum. Sed omnipotens Dominus, qui conterit bella ab initio, qui superbos humiliat, & humiles exaltat, illicò * iustitiam beati Petri vestræ bonitati & omnibus Christianis demonstrauit: & tale præfulgidum miraculum ostendit, quale omnino glorioſum est referendum. Illi enim inimici Dei, & sanctæ Ecclesiæ, qui in sua ferocitate confidebant,

* victoriam

[b] *Psalm.* 13.

[b] veloces pedes habentes ad effundendum sanguinem, super breuem numerum populi vestri irruerunt: & ita per manum beati Petri omnipotẽs Dominus victoriam vobis largiri dignatus est, vt illi qui innumerabiles existebant, à paucis hominibus fuissent interempti: & humiliati sunt ipsi inimici beati Petri vsque ad terram, & ita timorem & tremorem D in illis Dominus immisit per intercessiones beati Petri, vt ad nihilum deuenirent. non enim gladius hominis, sed gladius Dei est qui pugnat.

Videns namque suam deceptionem * iniquus Aistulphus Rex, cum suis à Deo destructis iudicibus per blandos sermones, & suasiones, atque sacramenta illuserunt prudentiam vestram, & plus illis falsa dicentibus, quàm nobis veritatem asserentibus credidistis. IV. * *deest in alio exemplari.*

Magno namque dolore & tristitia, excellentissimi filij, cor nostrum repletum est. Cur minimè bonitas vestra nos audire voluit? Omnia denique quæ per Dei visionem vobis locuti sumus, veraciter ediximus, & iam patefacta sunt, vt facta ipsa demonstrant. Etenim sicut primus Christianitati vestræ ediximus, iniquus Aistulphus Rex, ingresso in eius perfido corde diabolo, omnia per sacramentum quæ beato Petro per vestros Missos restituenda promisit, irrita fecit, & nec vnius palmi terræ spatium beato Petro reddere vo- DE AISTVLPHI PERFIDIA.

E luit. A die enim illo, quo à melliflua bonitate vestra separati sumus, tantum nos affligere & tribulare nisus est, quantum non potest os hominis enarrare: in magna namque despectione sanctam Dei Ecclesiam, & nostrá humilitatem, & vestros Missos habere visus est. Quia etiam & ad propriam nostrá animam auferendam mala eius imperatio & summissio facta est. Quid multa dicimus? tantum nos tribulauit, * quia etiam, si dici potest, * vt & ipsi lapides pro nobis flerent. Tamen omnia vester consiliarius * Vuolradus presbyter * Fulradus & Abbas, vnà cum suis sociis, si Deum præ oculis habent, vobis enarrare possunt. Non enim iam reddere, vt constituit, propria beati Petri voluit: sed etiam scamaras atque deprædationes, seu deuastationes in ciuitatibus, & locis beati Petri facere sua imperatione non cessauit, nec cessat.

Oblitus quippe est Domini qui fecit eum, & fidem Christianam transgressus est. Quomodo vlterius credendus est aut ipse, siue eius consentanei, cùm in tanta Dei mysteria sacramen- V.

cramenta præbuerunt, & noluerunt obſeruare? Verè enim omnia vobis prædiximus de A
eius impij Regis falſitate & mendacio. Et quemadmodum diximus, manifeſtata ſunt vobis, & periurium eius declaratum eſt. Pro quo peto vos, excellentiſſimi & à Deo protecti filij, & nimis obſecro, doleat vobis pro ſancta Dei Eccleſia & beati Petri cauſa; & quæ per donationem beato Petro offerêda promiſiſtis, ei poſſidenda contradere debeatis. Mementote, & ſemper in veſtris præcordiis firmiter tenete quod promiſiſtis eidem Ianitori Regni cælorum. Nulla iam vos ſeducat ſuaſio, aut acceptilatio. Conſiderate quàm fortis exiſtit exactor idem Princeps Apoſtolorum beatus Petrus. Videte, omnia quæ ei promiſiſtis, & per donationem offerenda polliciti eſtis, contradere feſtinate, vt non lugeatis in æternum, & condemnati maneatis in futura vita. Vita enim huius mundi breuis eſt, & ſicut vmbra declinat, & ſicut veſtimentum inueteraſcit. Illam vitam æternam, quam vobis beatus Petrus pro ſua cauſa & iuſtitia promiſit, tota mente, & integro corde quærite. B

VI. Decertate, bonum opus, quod cœpiſtis, implere: & quæ per donationem manu veſtra
a *Eccleſ.* 4. confirmaſtis, protectori veſtro beato Petro reddere feſtinate. Quoniam ſcriptum eſt: a Melius non vouere, quàm vouere & votum non reddere. Sciatis enim, quia ſicut chirographariam veſtram donationem Princeps Apoſtolorum firmiter tenet, ita neceſſe eſt vt ipſum chirographum expleatis: ne dum iuſtus iudex ad iudicandum viuos & mortuos, & ſæculum per ignem aduenerit in futuro iudicio, idem Princeps Apoſtolorum idem chirographum demonſtrans nullam habere firmitatem, diſtrictius cum eo faciatis rationes: ſed magis explete quod pomiſiſtis velociter, vt iterùm vitam æternam, quam ab ipſo Principe Apoſtolorum promiſſam habetis, proſſideatis. Coniuro vos, excellentiſſimi & à Deo protecti filij, per Deum omnipotentem, qui continet omnia ſua potentia, & per ſanctam eius Matrem glorioſam ſemper Virginem Mariam Dominam noſtram, atque per C
Virtutes cælorum, & per beatos Principes Apoſtolorum Petrum & Paulum, atque per tremendum iudicij diem, vbi omnes conſtrictè ad reddendam de noſtris factis rationem aſſiſtere habemus, vbi nulla eſt ingenioſa excuſatio: velociter & ſine vllo impedimento, quod beato Petro promiſiſtis per donationem veſtram, ciuitates & loca, atque omnes obſides & captiuos beato Petro reddite, vel omnia, quæ ipſa donatio continet. Quia ideò vos Dominus per humilitatem meam, mediante beato Petro, vnxit in Reges, vt per vos ſancta ſua exaltetur Eccleſia, & Princeps Apoſtolorum ſuam ſuſcipiat iuſtitiam.

VII. Magnum deſiderium eſt in noſtro corde, veſtros melliſluos vultus aſpicere, & de veſtræ
b *Cant.* 3. iucunditatis lætitia gaudere, iuxta quod ſapientiſſimus ait Salomon: b Per vicos & plateas quæſiui quem dilexit anima mea. Et certè quos dileximus, per Dei iuſſionem inuenimus, & quos deſiderauimus, amplexi ſumus: pro quo diffuſa eſt ſuper vos benedictio & gratia D
beati Petri, vt Domini fuit prouiſio. Quod nullus de veſtris parentibus meruit ſuſcipere, vos ſuſcepiſtis: & Princeps Apoſtolorum præ ceteris Regibus & gentibus vos ſuos peculiares faciens, omnes ſuas cauſas vobis commiſit: Et vos reddetis rationem Deo, quomodo pro iuſtitia ipſius Ianitoris Regni cælorum decertaueritis. Cunctus namque noſter populus Reipublicæ Romanorum, magno dolore, & amariſſimis lacrymis vnà nobiſcum tribulatur, pro eo quòd cùm ad tam longam & ſpatioſam prouinciam properauimus, & præ faſtidio validi itineris caro noſtra minuta eſt: ſic vacui & infructuoſi ſine effectu iuſtitiæ reuerſi ſumus. Attamen nos infelices iuxta Dominicum præceptum egimus, & omnes cauſas beati Petri vobis commendauimus: Et vobis pertinet hoc ſiue ad peccatum, ſiue ad mercedem. Nam & omnes gentes ita firmiter tenebant, quòd beatus Petrus nunc per veſtrum fortiſſimum brachium ſuam percepiſſet iuſtitiam: & factum non E
eſt, & in magno cordis ſtupore de hoc omnes euenerunt.

VIII. Sed peto excellentiſſimam bonitatem veſtram, vt vituperium hoc à gentibus ex-
c *Iacob.* 2. tollatis: & omnibus fidem veſtram operibus oſtendite, eo quòd fides, vt ſcriptum eſt, c ſine operibus otioſa eſt. Cum qua enim fiducia aut fortitudine ad expugnandos inimicos veſtros pergere poteſtis, ſi iuſtitiam beati Petri, vt promiſiſtis & initialtis, non perfeceritis? Si enim vt cœpiſtis operibus adimpleueritis: eritis ſemper victores, & fortiſſimi ſuper veſtros inimicos, & præſens Regnum per multorum annorum ſpatia cum bona poſſidebitis fama, & vitam percipietis æternam. Tanto operi direximus ad vos Vuilharium reuerendiſſimum & ſanctiſſimum fratrem & Coëpiſcopum noſtrum & fidelem, qui vobis omnia de noſtra tribulatione & cauſa beati Petri proprio ore enarret. Cui in omnibus credere debeatis, & exitum bonum in cauſa beati Petri ponere. Incolumem excel-

A excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. Benè valete.] hactenus litteræ Stephani Papæ ad Pipinum Regem & filios eius.

Sed quid prætereà Aiſtulphus poſt hæc? Non ſolùm negauit perfidus reddere quæ erant IX.
Eccleſiæ, ſed & quæ reliqua eſſent eſt conatus inuadere, ſtudens totis viribus & ipſa potiri Vrbe, ſi licuiſſet: cuius rei gratia, vt hoc perficeret, ex omnibus gentibus ſibi ſubditis præualidum comparauit exercitum, atque exæſtuans furore barbarico, ad obſidionem properat Vrbis. Id quidem ex litteris ab eodem Stephano ad ipſum Pipinum tunc ſcriptis, paulo pòſt hîc recitandis apparet. De ipſa autem Vrbis obſidione quæ Anaſtaſius habet, primùm hîc deſcribamus, qui ait: Poſt aliquanta temporum ſpatia furore vehementi repletus ad- ROMA OBuerſarius ille & ſuæ animæ inimicus Aiſtulphus, Deo ſibi contrario, quæ promiſerat mini- SESSA AB mè adimpleuit; ſed etiam generalem faciens commotionem, cum vniuerſo Regni ſui AISTVLPHO.
B Longobardorum populo contra hanc Romanam aduenit Vrbem, quam per trium menſium ſpatia obſidens, atque omni circumdans parte, quotidie eam fortiter expugnabat; omnia extra Vrbem poſita ferro & igne deuaſtans, atque funditus demolitus conſumpſit, imminens vehementiùs idem peſtifer Aiſtulphus, vt hanc Romanam capere poſſet Vrbem. Nam & multa corpora Sanctorum, effodiens eorum ſacra cœmeteria, ad magnum animæ ſuæ detrimentum abſtulit.

Hæc ita impiè ab eodem Aiſtulpho geſta quanto citiùs ſæpè dicti Francorum innotue- X.
runt Regis in aures. Sed & beatiſſimus Pontifex per * marinum iter ſuos ordinans ad eum * maritiin Franciam dirigit Miſſos vnà cum quodam religioſo viro Vuarnerio nomine, qui ab eo- mum
dem Francorum Rege huc Romam directus fuerat, & cuncta quæ geſta ſunt, & quæ crudeliter tyrannus ille peregit Aiſtulphus ſubtili fictione, ſuis Apoſtolicis relationibus ſæpè
C fato Chriſtianiſſimo & Dei cultori Pipino Francorum intimauit Regi, adiurans eum fortiter firmiterque ſub diuina diei iudicij obteſtatione, ad cuncta quæ beato Petro pollicitus eſt, adimplenda. Extant ipſæ litteræ, datæ quinquageſimo quinto obſidionis die, vt in eis apparet; quæ ſic ſe habent.

Dominis excellentiſſimis, Pipino, Carolo, & Carolomanno * *tribus Regibus*, & noſtris * *deeſt in alio*
Romanis Patricijs, ſeu omnibus Epiſcopis, Abbatibus, preſbyteris, & monachis, ſeu glo- *exemplari.*
rioſis Ducibus, Comitibus, vel cuncto exercitui Regni & prouinciæ Francorũ, Stephanus EPIST. STEPapa & omnes Epiſcopi, preſbyteri, diaconi, ſeu Duces, Chartularij, Comites, Tribum- PHANI PAP. DATA
tenentes, & vniuerſus populus & exercitus Romanorum, omnes in afflictione poſiti. TEMPORE OBSIDIO-

Quanta luctuoſa & amariſſima triſtitia circumuallati, quantaque anxietate atque an- NIS VRBIS.
guſtia coarctati ſimus; & quantas, crebreſcentibus continuis malis, oculi noſtri diſtillantes XII.
D profundant lacrymas: credimus quòd & ipſa omnium elementorum ſegmenta enarrent. Quis enim harum tribulationum conſpector non lugeat? Quis auditor harum nobis inhærentium calamitatum non vlulet? Quamobrem cuiuſdam bonæ mulieris Suſannæ pudicæ verba loquamur: a Anguſtiæ nobis vndique, & quid agamus ignoramus. a *Dan.* 13.
O Chriſtianiſſimi, ecce venerunt nobis dies anguſtiæ, præſtò ſunt dies fletus & amaritudinis; quando, quod timebamus à Longobardis, euenit. Pro quo anguſtiati, afflicti, & ex omni circumquaque parte circumdati ab eorum nequiſſimo Aiſtulpho Rege, & gente, cum Propheta Dominum deprecantes dicimus: b Adiuua nos Deus ſalutaris noſter, & b *Pſal.* 78.
propter honorem nominis tui libera nos. Et rurſum: c Apprehende arma & ſcutum, & c *Pſal.* 34.
exurge in adiutorium noſtrum. Ecce enim cognitum habeas, quomodo pacis fœdera à præfato impio Aiſtulpho Rege & eius gente diſſipata ſunt; & qualiter nihil iuxtà, vt con-
E ſtituit, & per vinculum ſacramenti confirmatum eſt, valuimus impetrare. Et iam quia nullum augmentum nobis factum eſt, & in ipſis * Ianuarij Calendis cunctus eiuſdem Longo- * Iunij
bardorum exercitus è Tuſciæ partibus in hanc ciuitatem Romanam coniunxerunt & reſederunt iuxta portam beati Petri, atque beati Pancratij & Portuenſem. Ipſe verò VRBS VNDI
Aiſtulphus cum aliis exercitibus coniunxit ex alia parte, & ſua fixit tentoria iuxta portam QVE OBSESSA.
Salariam & ceteras portas. Et ſæpiùs nobis dixerit: Aperite mihi portam Salariam, & ego ingrediar ciuitatem: & tradite mihi Pontificem veſtrum, & patientiam ago in vobis. Sin minùs, videte ne muros euertens, vno vos gladio interficiam, & videam quis vos eruere poſſit de manibus meis.

XIII.
Sed & Beneuentani omnes generaliter ſe in hanc Romanam Vrbem coniungentes, re- IMMANIA
ſederunt iuxta portam beati Ioannis, & beati Pauli Apoſtoli, & ceteras iſtius Romanæ SACRILEVrbis portas. Et omnia extra portam prædia longè lateque ferro & igni conſumpſerunt: GIA LONGOBARDO-
domos RVM.

domos omnes comburentes pænè ad fundamenta destruxerunt, Ecclesias Dei incende- A
runt, & sacratissimas Sanctorum imagines in ignem proijcientes, suis gladijs consumpse-
runt. Et munera sacra, id est, corpus Domini nostri Iesu Christi in suis contaminatis vasis,
quos folles vocant, miserunt: Et cibo carnium copioso saturati, comedebant eadem mu-
nera Velamina altarium, Ecclesiarum Dei omnia ornamenta (quod nimis crudele dici
est) auferentes in proprijs vtilitatibus vsi sunt. Seruos Dei monachos, qui pro officio diui-
no in monasterijs morabantur, plagis maximis tundentes laniauerunt: & sanctimoniales
feminas, atque recluſas, quæ ab infantia & pubertatis tempore pro Dei amore sese clausu-
ræ tradiderunt, abstrahentes cum magna crudelitate polluerunt, quin etiam & in ipsa con-
taminatione alias interficere nisi sunt.

XIV. ALIA IMPIA FACINORA LONGOBARDORVM. Et omnes Domos cultas beati Petri igni combusserunt, vel omnium Romanorum (vt
dictum est) domos comburentes extra Vrbem funditus destruxerunt, & omnia peculia B
abstulerunt, & vineas ferro ad radices absciderunt, & messes conterentes omnino deuora-
uerũt: & neque domui nostræ sanctæ Ecclesiæ, neque cuiquam in hac Romana Vrbe com-
moranti spes remansit viuendi, quia (vt dictum est) omnia ferro & igni consumpserunt,
& multos homines interfecerunt. Sed & copiosam familiam beati Petri, vel omnium Ro-
manorum, tam viros quàm mulieres iugulauerunt, & alios plures captiuos duxerunt. Nam
& innocentes infantulos à mammillis matrum suarum separantes, ipsosque vi polluentes,
interemerunt ipsi impij Longobardi: & tanta mala in hac Romana Vrbe fecerunt, quanta
certè nec paganæ gentes aliquando perpetrarunt. Quin etiam (si dici potest) & ipsi lapides
nostras desolationes videntes vlulant nobiscum.

XV. Quinquaginta & quinque dies hanc afflictam Romanam ciuitatem obsidentes, & ex
omni parte circumdantes, prœlia fortissima die noctuque cum pessimo furore incessanter C
cum diuersis machinis & adinuentionibus plurimis contra nos ad muros istius Romanæ
Vrbis commiserunt: vt suæ potestati (quod auertat diuinitas) subiiciens, omnes vno gladio
LONGOBARDORVM EXPROBRATIO DE FRANCIS. idem inimicus Aistulphus interimeret. Ita enim cum magno furore nos exprobrantes
asserebant: Ecce circumdati estis à nobis; * venite nunc Franci & eruant vos de manibus
* veniant nostris. Nam & ciuitatem Narniensem, quam beato Petro concessistis abstulerunt, & ali-
quas ciuitates nostras comprehenderunt. Quamobrem constricti, vix potuimus marino
itinere præsentes nostras litteras & Missum ad vestram Christianitatem dirigere, quas &
cum magnis lacrymis scripsimus.

XVI. ENIXIS PRECIBVS PETIT AVXILIVM STEPHANVS PAPA. Vnde &, dilectissimi nobis, peto vos, & tamquam præsentialiter assistens cum diuinis
mysterijs coniuro coram Deo viuo & vero, & eius Principe Apostolorum B. Petro, vt sub
nimia festinatione nobis subueniatis, ne pereamus: cùm post Deum, in manibus vestris D
nostras omnium Romanorum commisimus animas. Non nos derelinquatis: sic non vos
derelinquat Dominus in omnibus vestris actibus. Non nos spernatis: sic non vos spernat
Dominus eius inuocantes potentiam. Ne elongetis à nobis auxilium vestrum, Christia-
nissimi: sic non elonget Dominus auxilium suum à vobis, dum ingressi fueritis contra ini-
micos vestros ad dimicandum. Adiuuate nos sub magna velocitate, dilectissimi nobis: oc-
* succurrite currite, * occurrite, & subuenite nobis, antequam gladius inimicorum ad cor nostrum
pertingat. Peto vos, ne pereamus: nequando dicant gentes, quæ in cuncto orbe terrarum
sunt: Vbi est fiducia Romanorum, quam post Deum in Regibus, & in gente Francorum
habebant? Ne nos permittatis perire, & ne differatis nobis ad solatia dandum, nec à vestro
separetis auxilio: sic non sitis alieni à Regno Dei, & ne obduret Dominus aurem suam ve-
stras ad exaudiendum preces: & ne auertat faciem suam à vobis in illo futuro examinis E
die, quando cum B. Petro, & ceteris suis Apostolis ad iudicandum sederit omnem ordi-
nem, omnemque potestatem humanam, & sæculum per ignem: dicaturque vobis (quod
auertat diuinitas) Nescio vos, quia non auxiliati estis, Dei Ecclesiam defendere minimè
procurastis, eius periclitantem populum peculiarem.

XVII. MAGNA FRANCORVM GLORIA IN SVBVENIENDIS OPPRESSIS. Audite nos, dilectissimi, audite nos, & subuenite nobis: ecce adest tempus saluandi nos:
saluate nos antequam pereamus, Christianissimi. Omnes etenim gentes, quæ circumqua-
que sunt positæ, & ad vestram per Dei potentiam Francorum fortissimam gentem refu-
gium fecerunt, saluæ factæ sunt. Et si omnibus auxilium impartire non differtis, multo
ampliùs sanctam Dei Ecclesiam, & eius populum de inimicorum impugnatione debue-
ratis liberare. Considerate dilectissimi, & omnino percogitate (per Deum viuum vos coni-
uro) quoniam post Deum, & eius Principem Apostolorum, nostræ omnium Romano-
rum

A rum animæ in vobis pendent: & si perire (quod absit) eas contigerit, pensate in cuius ani-
mam respiciat id peccatum. Certè enim omnino credite, Christianissimi, si nobis ali-
qua euenerit calamitas (quod absit) periclitandi: vos de omnibus ante tribunal Dei eritis
reddituri rationem. Sed magis, dilectissimi nobis, agite, & liberate post Deum in vobis
confugientes, vt fructum bonum afferentes in futuri examinis die mereamini dicere:
Domine noster Princeps Apostolorum B. Petre, ecce nos clientuli tui, cursum consum-
mantes, fidem seruantes tibi, Ecclesiam à superna Dei clementia commendatam de ma-
nibus persequentium defendentes liberauimus, & assistentes immaculati coram te, offe-
rimus tibi pueros, quos nobis commisisti de manibus inimicorum eruendos, sospites at-
que incolumes existentes. Tunc & in præsenti vita, & in futuro sæculo, cælestium præ-
miorum gaudia adipisci mereamini, audientes paternam desiderabilemque vocem illam
B inquientis: * Venite benedicti Patris mei, percipite Regnum quod vobis paratum est ab * Matth. 25.
origine mundi.

Quare direximus præsentem nostrum Missum Georgium, reuerendissimum ac sanctis- XVIII.
simum fratrem & Coëpiscopum nostrum, atque * Vuarnehārium religiosum Abbatem LEGATI IN GALLIAM MISSI.
Missum vestrum, seu * Homaricum, & Comitem magnificos eosdem nostros Missos, qui * Vuarnerium
omnes nostros dolores, & cunctas desolationes, quas à Longobardorum gente, & eorum * Thomari-
proteruo Rege passi sumus, & assiduè patimur, vobis subtili enarratione, quæ propriis ocu- cum,
lis viderunt, viua voce edicere debeant. Quibus & in omnibus tamquam nobismetipsis
credere * debeatis, & nostram liberationem nimis festinanter procurare. * iubeatis,

Et coniuro vos per Deum viuum & verum, vt nequaquam ampliùs discredatis nostras XIX.
afflictiones, & neglectum ponatis ad liberandum nos: ne (quod absit) si ampliùs credere
C distuleritis, & neglexeritis nos * eruendum, nobis (quod auertat diuinitas) irruat calami- * eruendo,
tas pereundi, & vobis pertineat ad magnum detrimentum, & peccatum atque condem- ITERVM OBTESTANDO CLAMAT.
nationem in præsenti, & æterna vita, quia vobis animas omnium nostrorum Romanorum
tradidimus. Sed magis magisque vos (vt prædictum est) coniuramus per Patrem & Filium
& sanctum Spiritum, Trinitatem indiuisam, vt nostras tribulationes & angustias atque do-
lores & desolationes credere sine qualibet ambiguitate * iubeatis, & nobis propter Deum * debeatis,
subuenire, & ad liberandum nos de manibus Longobardorum inimicorum nostrorum
nimis festinanter occurrere iubeatis, vt fructum afferentes copiosum, vita æterna, interce-
dente beato Petro, perfrui mereamini. Præfatus verò Vuarnehārius, pro amore beati Pe-
tri lorica se induens, per muros istius afflictæ Romanæ ciuitatis vigilabat die noctuque &
pro nostra omnium Romanorum defensione atque liberatione, vt bonus athleta Christi
D decertauit totis suis cum viribus. Benè valete.]

Audisti dolores vt parturientis, & hominis in maximis angustiis animi constituti, affli- XX.
ctati, excruciati, & in tam imminenti periculo ope humana penitus destituti? Hinc euenit,
vt idem sanctissimus Pontifex longè clamans, & petens auxilium in tanto vnà cum suis
discrimine positus, omnino exaudiretur, clamoribus suis clamores Sanctorum coniun-
geret, & (quod numquam hactenus factum vidimus) Petrum Apostolorum Principem
vnà secum clamantem inducens, Petri ipsius nomine litteras ad eumdem Principem scri-
beret, quo magis mereretur audiri. Quid enim importuna & imperiosa necessitas inten-
tatum præterit, vel inexpertum relinquit? Extant ipsæ litteræ, quas itidem duorum facta
exemplarium collatione, sic accipe:

Petrus vocatus Apostolus à IESV Christo Dei viui Filio, qui ante omnia sæcula cum XXI.
E Patre regnans in vnitate Spiritus sancti, in vltimis temporibus pro nostra omnium salute
incarnatus & homo factus, nos suo redemit pretioso sanguine, per voluntatem Pater-
næ gloriæ, quemadmodum per sanctos suos destinauit Prophetas, in Scripturis sanctis,
& per me omnis Dei Catholica & Apostolica Romana Ecclesia, caput omnium Eccle-
siarum Dei, ipsius Redemptoris nostri sanguine supra firmam fundata petram, atque
eiusdem almæ Ecclesiæ Stephanus præsul, Gratia, pax, & virtus ad eruendam eamdem
sanctam Dei Ecclesiam, & eius Romanum populum mihi commissum de manibus per-
sequentium, plenius ministretur à Domino Deo nostro, Vobis viris excellentissimis Pi-
pino, Carolo, & Carolomanno tribus Regibus, atque sanctissimis Episcopis, Abbatibus,
presbyteris, vel cunctis religiosis monachis, verùm etiam Ducibus, Comitibus, & cunctis
generalibus exercitibus, & populo Franciæ commorantibus.] hactenus inscriptio, sequi-
tur epistola:

XXII. EPIST. STEPHANI PAP. NOMINE PETRI ET SVO.

Ego Petrus Apostolus, dum à Christo Dei viui filio vocatus sum supernæ clementiæ arbitrio, illuminator ab eius potentia totius mundi sum præordinatus, ipso Domino Deo nostro confirmante: [a] Ite, docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Et iterùm: [b] Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & mihi suo exiguo seruo & vocato Apostolo singillatim suas commendans oues, ait: [c] Pasce oues meas, pasce agnos meos. Et rursus: [d] Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues Regni cælorum: quæcumque ligaueris super terram, erunt ligata & in cælis: & quæcumque solueris super terram, erunt soluta & in cælis. Quamobrem omnes qui meam audientes impleuerunt prædicationem, profectò credant sua in hoc mundo Dei præceptione relaxari peccata, & mundi, atque sine macula in illam progredientur vitam. A

Etenim * quibus illuminatio Spiritus sancti in vestris refulsit præfulgidis cordibus, vosque amatores effecti estis sanctæ & vnicæ Trinitatis per susceptum Euangelicæ prædicationis verbum: profectò in hac Apostolica Dei Romana Ecclesia nobis commissa, vestra futuræ retributionis spes tenetur annexa. B

* quia

XXIII. FRANCI PECVLIARES FILII S. PETRI.

Ideoque ego Apostolus Dei Petrus, qui vos adoptiuos habeo filios, ad defendendum de manibus aduersariorum hanc Romanam ciuitatem, & populum mihi à Deo commissum, seu & domum, vbi secundùm carnem requiesco, de contaminatione gentium eruendam, vestram omnium prouocans dilectionem adhortor, & ad liberandam Ecclesiam Dei mihi à diuina potentia commendatam omnino protestans admoneo, pro eo quòd maximas afflictiones & oppressiones à pessima Longobardorum gente patiuntur. Nequaquam aliter teneatis, amantissimi, sed pro certo confidite, memetipsum tamquam in carne coram vobis viuum assistere, & per hanc adhortationem validis constringere atque obligare adiurationibus. Quia secundùm promissionem, quam ab eodem Domino Deo & redemptore nostro accepimus, peculiares inter omnes gentes, vos omnes Francorum populos habemus. C

XXIV. *

Itaque protestor, & admoneo tamquam in * ænigmate, & firma obligatione coniuro vos Christianissimos Reges, Pipinum, Carolum, & Carolomannum, atque omnes sacerdotes, Episcopos, Abbates, presbyteros, vel vniuersos religiosos monachos, & vel cunctos Iudices, item Duces, Comites, & cunctum Francorum Regni populum, & tamquam præsentialiter in carne viuus assistens coram vobis ago ego Apostolus Dei Petrus: ita firmiter credite vobis per adhortationis alloqui verbum: quia etsi carnaliter desum, spiritualiter autem à vobis non desim. Quoniam scriptum est: [e] Qui suscipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem suscipit prophetæ. [e] Matth. 10. D

XXV. NOMINE DEI GENITRICIS ET OMNIVM SANCTORVM AGIT.

Sed & Domina nostra Dei Genitrix semper Virgo Maria nobiscum vos magnis obligationibus adiurans protestatur, atque monet & iubet, simul etiam & Throni, atque Dominationes, vel cunctus cælestis militiæ exercitus, necnon & Martyres, atque Confessores Christi, & omnes omnino Deo placentes, & hi nobiscum adhortantes, & coniurantes protestantur: quatenus doleat vobis pro ciuitate ista Romana nobis à Domino Deo commissa, & ouibus Dominicis in ea commorantibus, nec non & pro sancta Dei Ecclesia mihi à Domino commendata: defendite atque liberate eam sub nimia festinatione de manibus persequentium Longobardorum: ne (quod absit) corpus meum, quod pro Domino Iesu Christo tormenta perpessum est, & domus mea, vbi per Dei præceptionem requiescit, ab eis contaminentur, & populus meus peculiaris lanietur ampliùs, nec trucidetur ab ipsa Longobardorum gente, qui tanto flagitio periuri, rei existunt, & transgressores diuinarum scripturarum probantur. Præstate ergo populo meo Romano mihi à Deo commisso, in hac vita fratribus vestris, Domino cooperante, præsidia totis vestris viribus, vt ego Petrus vocatus Dei Apostolus in hac vita, & in die futuri examinis vobis alterna impendens patrocinia, in Regno Dei lucidissima ac præclara vobis præparem tabernacula, atque præmia æternæ retributionis, & infinita paradisi gaudia vobis pollicens ad vicem tribuam: dummodò meum peculiarem populum & Romanam meam ciuitatem, fratres vestros Romanos de manibus iniquorum Longobardorum nimis velociter defenderitis. E

XXVI. EFFICACES INGERIT STEPHANVS PRECES.

Currite, per Deum viuum & verum vos adhortor & protestor. Currite, & subuenite, antequam fons viuus, vnde sacrati & renati estis, arescat: antequam ipsa modica fauilla de flagrantissima flamma remanens, de qua vestram lucem cognouistis, extinguatur: antequam

A tequam mater vestra spiritualis, sancta Dei Ecclesia, in qua vitam speratis accipere æternam, humilietur, inuadatur, & ab impiis violetur, atque contaminetur. Protestor vos, dilectissimi filij mei adoptiui, per gratiam Spiritus sancti protestor, & nimis coram Deo terribili, creatore omnium, adhortor atque admoneo ego Apostolus Dei Petrus, & vnà mecum sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia, quam mihi Dominus commisit: ne patiamini perire hanc ciuitatem Romanam, in qua corpus meum constituit Dominus, quam & mihi commendauit, & fundamentum fidei constituit. Liberate eam, & eius Romanum populum, fratres vestros; & nequaquam inuadi permittatis à gente Longobardorum. Sic enim sint ininuasæ prouinciæ & possessiones vestræ à gentibus quas ignoratis. Non separemini à populo meo Romano: sic enim non sitis alieni aut separati à Regno Dei, & vita æterna. Quidquid enim poscetis à me, subueniam vobis videlicet,

B & patrocinium impendam. Subuenite populo meo Romano, fratribus vestris, & perfectiùs decertate, atque * finem imponite ad liberandum eos. Nullus enim accipit coronam, nisi qui legitimè decertauerit: & vos decertate fortiter pro liberatione sanctæ Dei Ecclesiæ, ne in æternum pereatis. * fidem impendite

XXVII. VRGET VEHEMENTIVS PRECIBVS PAPA.

Coniuro vos (vt præfatum est) dilectissimi, per Deum viuum, & omnino protestor, minimè permittatis hanc ciuitatem meam Romanam, & in ea habitantem populum ampliùs à gente Longobardorum laniari, ne lanientur & crucientur corpora & animæ vestræ in æterno atque inextinguibili igni tartareo cum diabolo, & eius pestiferis angelis: & ne dispergantur ampliùs oues Dominici gregis mihi à Deo commissi, videlicet populus Romanus: ne vos dispergat & proijciat Dominus, sicut Israëliticus populus dispersus est.

XXVIII. * existit; EXCELLIT GENS FRANCORVM OMNES GENTES.

Declaratum quippe est, quòd super omnes gentes, quæ sub cælo sunt, vestra Francorum

C gens Apostolo Dei Petro prima * extitit; & ideò Ecclesiam, quam mihi Dominus tradidit, vobis per manus Vicarij mei commendaui ad liberandum de manibus inimicorum. Firmissimè enim tenete, quòd ego seruus Dei vocatus Apostolus, in omnibus vestris necessitatibus, cùm modò precati estis, auxiliatus sum, & victoriam per Dei virtutẽ vobis de inimicis vestris tribui: & in ante attribuam nihilominùs, credite, si ad liberandũ hanc meam ciuitatem Romanam nimis celeriter accurretis. Mementote & hoc, quomodo & inimicos sanctæ Dei Ecclesiæ, dum contra vos prælium incœperunt, à vobis qui paruo numero contra eos fuistis, prosterni feci. Pro quo decertate, hanc meam velociter adimplere admonitionem, vt perfectiùs mereamini meum auxilium adipisci, per gratiam quæ mihi data est à Christo Domino Deo nostro.

XXIX. COMMINATVR EXCOMMVNICATIONEM.

Ecce, filij charissimi, prædicans admonui vos. Si obedieritis velociter: erit vobis pertin-

D gens ad magnam mercedem, & meis suffragiis adiuuari, & in præsenti vita omnes vestros inimicos superantes, & longæui existentes, bona terræ comedetis, & æterna proculdubiò fruemini vita. Sin autem (quod non credimus) & aliquã posueritis moram, aut ad inuentionem, minimè velociter hanc nostram adimplendam adhortationem, ad liberandam hanc meam ciuitatem Romanam, & populum in ea commorantem, & sanctam Dei Apostolicam Ecclesiam à Domino mihi commissam, simul & eius Præsulem: sciatis vos ex auctoritate sanctæ & vnicæ Trinitatis per gratiam Apostolatus, quæ data est mihi à Christo Domino, vos alienari pro transgressione nostrę adhortationis à Regno Dei, & vita ęterna. Sed Deus & Dominus noster IESVS Christus, qui nos suo pretioso sanguine redimens, ad lucem perduxit veritatis, nos quoque prædicatores & illuminatores totius mundi constituit, det vobis ea sapere & intelligere, eaque disponere nimis velociter; vt celeriùs hanc

E ciuitatem Romanam, & eius populum, seu sanctam Dei Ecclesiam mihi à Deo commissam ad eruendum occurratis; quatenus misericorditer, sicut fidelibus suæ potentiæ, meis pro vobis interuenientibus suffragiis, & in præsenti vita longæuos, sospites, & victores conseruare iubeat, & venturo in sæculo dona suæ remunerationis faciat multipliciùs promereri cum Sanctis & electis suis. Benè valete.]

XXX. His acceptis litteris Pipinus Rex, qui nihil antiquius vmquam habuit, quàm Romano Pontifici, cui & Regnum acceptum ferebat, inseruire, ipsique Romanæ Ecclesiæ præstò esse: mox comparato exercitu, expeditionem in Italiam aduersus Regem Longobardorum fœdifragum parat. Quomodo autem, præuio eodem Apostolorum principe Petro, res quàm felicissimè gesta est, Anastasius enarrat his verbis:

XXXI. At verò ad hæc Christianissimus Pipinus Francorum Rex feruore fidei motus, iterùm cum Dei virtute generalem faciens motionem, ad Longobardorum partes coniunxit,

PIPINI CELERIS EXPEDITIO IN LONGOBARDOS.

peruenit ſcilicet ad Clauſas, & funditus eorumdem euertit Longobardorum exercitum. A Etenim cùm ad prædictas Longobardorum Clauſas iam fatus Chriſtianiſſimus Pipinus Francorum appropinquaret Rex, coniunxerunt in hanc Romanam Vrbem Imperiales Miſſi Gregorius ſcilicet Protoſecreta, & Ioannes Silentiarius directi ad prædictum Francorum Regem. Quos ſuſcipiens beatiſſimus Papa, eiſdem motionem præfati Francorum Regis nuntiauit: quod quidem illi dubium habuerunt credendi, & adhærens eis Miſſum Apoſtolicæ Sedis, eos in Franciam abſoluit, *dimiſit videlicet.* Et pergentes marino itinere, quantocyùs Maſſiliam aduenerunt. In quam peruenientes didicerunt, iam prædictum Francorum Regem Longobardorum fines fuiſſe ingreſſum, iuxta adhortationem antefati beatiſſimi Papæ, & promiſſionem quam beato Petro iureiurando obtulerat. Et hæc cognoſcentes ipſi Imperiales Miſſi, triſtes effecti, nitebantur dolosè Miſſum Apoſtolicæ Sedis detinere Maſſiliæ, vt minimè ad dictum properaret Regem, affligentes cum B validè. Sed interueniente beato Petro Apoſtolorum Principe, eorum callida ad nihilum deducta eſt verſutia.

XXXII. CONSTANS FIDES PIPINI ERGA ROMANAM ECCLESIAM.

Itaque vnus ex iis, *Gregorius videlicet,* Protoſecreta præcedens Apoſtolicæ Sedis Miſſum, celeriter prænominatum Francorum aſſecutus eſt Chriſtianiſſimum Regem, quem & in finibus Longobardorum non procul à Papia reperit ciuitate. Et nimis eum deprecàns, atque plura ſpondens tribui Imperialia munera, vt Rauennatium vrbem, vel ceteras eiuſdem Exarchatus ciuitates & caſtra Imperiali tribuens concederet ditioni. At nequaquam valuit firmiſſimum iam fati Chriſtianiſſimi atque benigniſſimi fidelis Dei, & amatoris beati Petri Apoſtoli, ſcilicet antefati Pipini Francorum Regis inclinare cor, vt eaſdem ciuitates & loca Imperiali tribueret ditioni; aſſerens idem Dei cultor mitiſſimus Rex, nulla penitus ratione eaſdem ciuitates à poteſtate beati Petri, & iure Eccleſiæ Romanæ, C vel Pontificis Apoſtolicæ Sedis quoquo modo alienari pati, affirmans ſub iuramento, quòd nullius hominis fauore ſeſe certamini ſæpè dediſſet, niſi pro amore beati Petri, & venia delictorum, aſſerens & hoc quòd nulla eum theſauri copia ſuadere valeret, vt quod ſemel beato Petro obtulit, auferret. Et hoc prædicto Imperiali Miſſo reddens in reſponſis; continuò eum ad propria remeandum per aliam viam abſoluit; qui & ſine effectu Romam coniunxit.

XXXIII. REDDITAE CIVITATES ECCLESIAE ADDITO COMACLIO.

Dum verò antefatus benigniſſimus Pipinus Francorum Rex Papiam obſidens, conſtringeret ciuitatem: tunc Aiſtulphus atrociſſimus Rex Longobardorum, vt veniam ſibi tribueret, rogauit, & quas priùs contempſerat conſcriptas in pacti fœdere reddere ciuitates, ſe modis omnibus profeſſus eſt redditurum. Et denuò confirmato anteriori pacto, quod per elapſam octauam Indictionem inter partes conuenerat, reſtituit ipſas ciuitates, addens D & caſtrum, quod cognominatur * Comiaclum. De quibus omnibus receptis ciuitatibus donationem in ſcriptis beato Petro atque ſanctæ Romanę Eccleſiæ, vel omnibus in perpetuum Pontificibus Apoſtolicæ Sedis emiſit poſſidendam, quæ & vſque hactenus in Archiuo ſanctæ noſtræ Eccleſiæ recondita tenetur. Ad recipiendas verò ciuitates miſit ipſe Chriſtianiſſimus Francorum Rex ſuum Conſiliarium, id eſt, Fulradum venerabilem Abbatem. Et continuò eius eximietas cum ſuis exercitibus Franciam repedauit.

* *al.* Comaclum.

XXXIV.

Prænotatus autem Fulradus venerabilis Abbas & preſbyter Rauennatium partes cum Miſſis iam fati Aiſtulphi Regis coniungens, & per ſingulas ingrediens ciuitates, tam Pentapoleos, quàm Aemiliæ, eaſque recipiens, & obſides per vnamquamque auferens, atque Primates ſecum vnà cum clauibus portarum ciuitatum deferens, Romam coniunxit. Et ipſas claues tam Rauennatium vrbis, quamque diuerſarum ciuitatum ipſius Rauennatium Exarchatus, vnà cum ſupradicta donatione de eis à ſuo Rege emiſſa in Confeſſione beati Petri ponens, eidem Apoſtolo & eius Vicario ſanctiſſimo Papæ, atque omnibus eius ſucceſſoribus Pontificibus perenniter poſſidendas, atque diſponendas tradidit, id eſt, Rauennam, Ariminum, Piſaurum, atque Fanum, Ceſenam, Senogallias, Eſium, Forum Pompilij, Forum Liuij cum Caſtro Suſſubio, Montem Feretrum, Acerragium, Montem Lucari, Serram caſtellum ſancti * Mariani, Bobium, Vrbinum, Callium, Luceolos, Eugubium, * Comiaclum, necnon ciuitatem Narnienſem, quæ à Ducatu Spoletano à parte Romanorum per euoluta ſpatia fuerat inuaſa.] hæc Anaſtaſius.

E

* Marini, * Comaclium,

XXXV.

Ceterùm Leo Oſtienſis [a] latioribus extendit terminis eiuſmodi donationem Pipini, ait enim: Fecit autem idem inclytus Rex vnà cum filiis conceſſionem beato Petro, eiuſque Vicario de ciuitatibus Italiæ & territoriis per deſignatos fines, à Lunis cum inſula Corſica, inde

[a] *Leo Oſtienſ. hiſt. Caſin. lib. 1. c. 7.*

A inde Suranum, inde in montem Bardonem, Vercetum, Parmam, Regium, Mantuam, & Montem ſilicis, ſimulque vniuerſum Exarchatum Rauennæ, ſicut antiquitus fuit cum prouinciis Venetiarum & Iſtriæ, cunctumque Ducatum Spoletinum & Beneuentanum. Eamque donationem manu propria & filiorum, plurimorumque Iudicum & Optimatium ſubſcriptione roborauit. Demum idem Rex vnà cum Romano Pontifice in Italiam veniens, Rauennam & alias viginti ciuitates eidem Aiſtulpho memorato ſublatas Apoſtolicæ Sedi ſubiecit, cuius rei gratia Romanus Patricius conſtitutus eſt.] hæc Leo, non ſolùm poſt debellatum hoc anno Aiſtulphum recenſens ciuitates Romanæ Eccleſiæ redditas, ſed & alias anteà eiuſdem donatione collatas.

PIPINI DONATIO FACTA ROM. ECCLESIAE

Sic igitur, ſecundùm illud Dauidicum: [a] Humiliaſti ſicut vulneratum ſuperbum] Deus omnem barbari truculenti furorem non ſolùm compeſcuit, ſed redegit in nihilum. Subie- B cit eum ipſi Pontifici, aduerſus quem adeò ingentem conduxiſſet exercitum, & obſeſſum vndique coarctaſſet. qui & liberatus, & exaltatus, Petri occinuiſſe iure potuit epinicia: [b] Nunc ſcio verè, quia miſit Dominus Angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis.] & illud inſuper carmen Dauidicum, ad Deum conuerſus, cum admiratione cantare: [c] Quantas oſtendiſti mihi tribulationes multas & malas, & conuerſus viuificaſti me, & de abyſſis terræ iterùm reduxiſti me: multiplicaſti magnificentiam tuam, & conuerſus conſolatus es me: nam & ego confitebor tibi in vaſis pſalmi.] ſic vnà cum vniuerſa Eccleſia ſummas ipſi Deo gratias agens, ad reſtauranda loca ſancta, quæ impius exuſſerat vel fuerat demolitus, ſe conuertit.

XXXVI.

[a] *Pſal.* 88.

[b] *Act.* 12.

[c] *Pſal.* 70.

XXXVII. PIPINVS CONFIRMAT DONATIONEM CAROLOMANNI FACTAM FVLDENSI MONASTERIO.

Contigit eodem anno, vt cùm mortuus eſſet in Galliis Carolomannus germanus Pipini Regis, ſanctus Bonifacius Epiſcopus Moguntinus peteret ab eodem Pipino Rege C confirmari donationem factam ab ipſo Carolomanno Fuldenſi cœnobio, aliaque ipſi monaſterio conceſſa priuilegia ſuis ſcriptis pariter roborare. Cui ſancti viri petitioni idem Rex annuens iſtas ad eum litteras dedit:

Pipinus Rex Francorum V. C. Bonifacio Archiepiſcopo & Legato Germanico ab Apoſtolica Sede directo.

Quia veneranda pietas tua noſtram excellentiam poſtulauit pro monaſterio, quod à te nouiter inſtructum eſt in ſolitudine Buchonia iuxta fluuium Fuldæ in loco, quem beatæ memoriæ Carolomannus germanus noſter legitima donatione tibi conceſſit, vt ſicut ex auctoritate ſancti Petri Principis Apoſtolorum, pro quo legatione fungeris, priuilegio Sedis Apoſtolicæ ſublimatum eſſe conſtat, ita etiam noſtræ auctoritatis præcepto roboretur: placuit nobis petitioni tuæ aſſenſum præbere. Et ideò hanc noſtram præceptio- D nis ſeriem ob honorem Dei & venerationem ſancti Petri conſcribi iuſſimus, per quam priuilegium Sedis Apoſtolicæ à beato Zacharia tibi collatum, cum conſenſu Epiſcoporum, cunctorumque fidelium noſtrorum per omnia roboramus, præcipientes, vt nullus ſacerdotum in regno noſtro diuinitus nobis conceſſo, in præfato monaſterio iuriſdictionem aliquam ſibi vendicet præter Apoſtolicam ſedem, ita vt niſi ab Abbate monaſterij fuerit inuitatus, nec Miſſarum ſolemnia ibi quiſquam præſumat celebrare: ſed iuxta id quod ſubiectum conſtat Apoſtolicæ Sedi, firmitate priuilegij inconcuſsè roboratum permaneat. Locis etiam & rebus, quas tam moderno tempore tenet vel poſſidet, quàm quas futuris temporibus iuribus ipſius monaſterij diuina pietas augere voluerit ex donis, oblationibus, decimiſque Fidelium, abſque vllius perſonæ contradictione, firmitate perpetua perfruatur. Si autem quiſquam noſtræ auctoritatis præcepto repugnare voluerit, ſenten- E tiam Apoſtolicæ diſtrictionis, quæ in priuilegio expreſſa eſt, experiatur. Et tamen hoc quod ob amorem Dei & venerationem ſancti Petri auctoritate noſtra firmauimus, ſtabile permaneat manu noſtra roboratum, & tam annuli noſtri impreſſione, quàm fidelium noſtrorum abſtipulatione ſubnixum.] hactenus Pipini ad Bonifacium miſſum priuilegium, haud diu ante martyrium ab eo conſummatum, quod hoc anno fieri contigit Nonis Iunij. In quo plane mirandum, quòd qui ſæpè petiit miſſionem à Zacharia Romano Pontifice iam ſenectute confectus, vt quieſcere iam poſſet in monaſterio à ſe erecto hanc ob cauſam, vt ſenectutis veluti portum illud haberet: tamen illo conſtructo & in omnibus benè diſpoſito, tantum abeſt vt ad optatam contulerit ſe quietem, vt laborioſioris prædicationis ſuſciperet onus, nempe vt animo promptiori difficillimamque omnium ſubiret prouinciam Friſiis Euangelium prædicandi, qui illud ſæpè ab aliis prædicatum, vt vidimus, ſæpiùs abieciſſent.

S. BONIFACIVS SVSCIPIT PRAEDICATIONEM AD FRISIOS.

XXXVIII. GERMANORVM ECCL. OMNIBVS DOTIBVS AVCTA PER S. BONIFACIVM.

At decebat Apostolicum virum Apostolicos vsque ad obitum subire labores, atque demum Apostolatum suum relinquere, Apostolorum more, proprio sanguine cõsignatum, vt nihil minùs haberet Germania ab aliis erectis ab Apostolicis viris Ecclesiis, sed perenni memoria, summa gloria, tanto Apostolo gloriaretur & Martyre, à quo receperit Euangelium testatum sanguine, morte signatum, miraculorum sigillo munitum, atque etiam (ne quid deesset) scriptis multiplicibus roboratum: vt nonnisi procax & temerarius, proteruus atque sacrilegus, infidelis & perfidus, impius & execrabilis, nefandus denique ac diabolicus habendus is esset, qui dissoluere illud auderet, ac penitus scindere. ita planè censebit omnis qui rationis non sit penitus expers. A

XXXIX. COLONIENSIS EPISC. FRISIORVM SIBI VENDICAT ECCLESIAM.

At sanctissimi senis, designati Martyris, ad Frisios prædicationis gratia, profecturi, assectantes vestigia reliquas res gestas vsque ad consummationem martyrij prosequamur, quibus tamquam Apostolicis signis nobilitari nostros Annales, certò scimus. Inuicto igitur animo, diuini Spiritus gratia roborata aggressurus S. Bonifacius illius conuersionem gentis Frisiorum, quæ fide Christiana relicta, defecerat in Paganismum, obicem illum primum inuenit, quòd Colonienſis Episcopus assereret, gentem illam, atque sedem Episcopalem constitutã Traiecti, ad suam diœcesim pertinere. Contrà verò Bonifacius asserebat, pleno iure spectare absque medio ad Romanam Ecclesiam cuius Legatus esset. Cuius cõtrouersiæ causa hanc scripsit epistolã, quæ in aliquibus codicibus appẽdix ponitur ad superiorem ad eumdem Stephanum Papam datam: in Vaticano autẽ hac inscriptione habetur notata: B

XL. BONIFACII EPIST. AD STEPHANVM PAP.

Venerando ac diligendo Domno Apostolatus priuilegio prædito Stephano Papæ Bonifacius exiguus Legatus vel Missus Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ optabilem in Christo charitatis salutem.

Iam tempore Sergij Apostolicæ Sedis Pontificis venit ad limina sanctorum Apostolorum presbyter quidam miræ abstinentiæ & sanctitatis generis Saxonum, nomine Vuillebrord, & alio nomine Clemens vocatus, quem præfatus Papa Episcopum ordinauit, & ad prędicandum ad paganam gentem Frisonum transmisit in littoribus Oceani Occidui, qui per quinquaginta annos prædicans, prędatam gentem Frisonum, maxima ex parte conuertit ad fidem Christi, fana & delubra destruxit, & Ecclesias construxit, & sedem Episcopalem, & Ecclesiam in honore sancti Saluatoris constituens in loco & Castello, qui dicitur Traiectum. Et in illa sede, & Ecclesia sancti Saluatoris, quam construxit prædicans, vsque ad debilem senectutem permansit, & sibi * chorepiscopum ad ministerium complendum substituit, & finitis longæuæ vitæ diebus, in pace migrauit ad Dominum. C

* Coepiscopum

XLI. DE TRAIECTENSIS ECCLESIAE IVRIBVS.

Princeps autem Francorum Carolomannus commendauit mihi sedem illam, ad constituendum & ordinandum Episcopum, quod & feci. Nunc autem Colonienſis Episcopus illam sedem prædicti Episcopi Clementis à Sergio Papa ordinati sibi vsurpat, & ad se pertinere dicit, propter fundamenta cuiusdam destructæ à Paganis Ecclesiæ, quam Vuillebrordus dirutam vsque ad solum in Castello Traiecto repperit, & eam proprio labore à fundamento construxit, & in honore sancti Martini consecrauit; & refert, quòd ab antiquo Rege Francorum Dagoberto Castellum Traiectum cum destructa Ecclesia ad Colonienſem Parochiam donatum, cum ea conditione fuisset, vt Episcopus Colonienſis gentem Frisonum ad fidem Christi conuerteret, & eorum prædicator esset, quod & ipse non fecit, non prædicauit, non conuertit Frisones ad fidem Christi, sed Pagana remansit gens Frisonum vsquequò venerandus Pontifex Romanæ Sedis Sergius supradictum seruum Dei Vuillebrordum Episcopum ad prædicandum supradictæ genti transmisit, qui illam gentem (vt præfatus sum) ad Christi fidem conuertit. Et modò vult Colonienſis Episcopus sedem supradicti prędicatoris Vuillebrordi sibi contrahere, vt non sit Episcopalis sedes subiecta Romano Pontifici, prædicans genti Frisonum. Cui respondebam (vt credidi) quod maius, & fortius fieri debeat præceptum Apostolicæ Sedis, ordinatio Sergij Papæ, & legatio venerandi prædicatoris Vuilbrordi, vt & fiat Episcopalis sedes subiecta Romano Pontifici prædicans genti Frisonum, quia magna pars illorum adhuc Pagana est, quia destructæ Ecclesiolæ fundamenta diruta & à Paganis conculcata, & per negligentiam Episcoporum derelicta. sed ipse non consentit. D E

XLII. Sed modò Paternitatis vestræ iudicio mihi indicare dignemini, & si hoc iustum sit; respõsum & vobis placeat illi Colonienſi Episcopo reddi, & vestra auctoritate roborare, vt præceptum Sergij Papæ, & sedes illa stabilis permaneat. Sic enim potestis nos (si vobis placet) adiuuare, si de scrinio Ecclesiæ vestræ exemplar iubetis & mihi transmittere, quo quid

A quid prædicto Episcopo Vuilbrordo ordinato sanctus Sergius præceperit, & conscripserit, vt ex auctoritate sanctitatis vestræ contradicentes conuincere & superare valeam. Si autem aliter iustius sanctitati vestræ videatur; consilium Paternitatis vestræ insinuare mihi dignemini, vt sequar.] hactenus Bonifacij epistola ad Stephanum Papam, & nouissima earum quæ reperiuntur ad Romanum Pontificem scriptæ; cùm tamen desiderari ea videatur, qua eumdem exorauit Pontificem Stephanum, vt occasione profectionis ad prædicandum Euangelium Frisiis, liceret sibi relinquere in sua Ecclesia Moguntina Lullum creatum Episcopum, qui relictum gregem fidelissimè custodiret: inter tot enim suos discipulos ipsum elegit, quem cerneret præstare prudentia atque scientia. At licet aliàs superius (vt vidimus) id ipse Bonifacius ab ipso Romano Pontifice expetiisset, numquam tamen potuit obtinere, quamuis enixis precibus exorasset, sic Deo disponente, vt semel Apostolatus BONIFACIVS LVLLVM RELINQVIT MOGVNTIAE.

B muneri mancipatus, illud ad obitum vsque laborans impleret. Modò autem quòd iustissima causa id videretur exigere, non amor quietis, vt anteà, sed maioris laboris susceptio, quàm facillimè impetrauit; cuius rei gratia voluit idem Bonifacius interpellare Pipinum Francorum Regem, litteris ea de re ad Fulradum eiusdem Regis Capellanum primarium datis. quæ cùm Dei beneficio adhuc extent integræ, ex scriptis citatis sæpè codicibus hîc tibi reddimus, sic enim se habent ipsæ, quibus & eidem commendat Regi suos quos proficiscens reliquit discipulos præscius futurorum [a]: *Ex eod. Cod. epistola 45.

Bonifacius seruus seruorum Dei, gratia Christi Episcopus, charissimo consacerdoti Fulrado presbytero, perennem in Christo charitatis salutem. XLIII. BONIFACII AD FVLRADVM EPIST.

Fraternæ dilectioni tuæ propter spiritualem amicitiam, quam sæpè in necessitatibus meis pro Dei intuitu mecum fecisti, dignas gratias quantas meruisti, persoluere non possum. Sed Dominum omnipotentem deprecor, vt tibi in alto cælorum culmine mercedis C præmia in gaudio Angelorum æternaliter retribuat. Nunc autem in Christi nomine deprecor, vt quòd bono initio cœpisti, cum bono fine perficias idem, vt meo verbo gloriosum & amabilem Regem nostrum Pipinum salutes, & illi magnas gratias referas de omnibus pietatis operibus, quæ mecum fecit; & vt illi referas, quid mihi & amicis meis similiter esse videtur, quòd vitam istam temporalem, & cursum dierum meorum per istas infirmitates citò debeam finire. Propterea deprecor * magnitudinem Regis nostri pro nomine Christi Filij Dei, vt mihi nunc viuenti indicare & mandare dignetur circa discipulos meos, qualem mercedem nostram de illis facere voluerit. Sunt enim penes omnes peregrini; quidam presbyteri per multa loca ad ministerium Ecclesiæ & populorum constituti; quidam sunt monachi per cellulas nostras, & infantes ad legendas litteras ordinati: sunt etiam * celsitudine

D aliqui seniores, qui longo tempore mecum viuentes laborauere, & me adiuuabant.

De his omnibus solicitus sum, vt post obitum meum non disperdantur, sed vt habeant mercedis vestræ consilium, & patrocinium celsitudinis vestræ, & non sint dispersi, sicut oues non habentes pastorem, & populi prope Marcam Paganorum non perdant legem Christi. Propterea almitatis vestræ clementiam diligenter in Dei nomine deprecor, vt filiolum meum, & Coëpiscopum Lullum, si Deus voluerit, & si clementiæ vestræ placeat, in hoc ministerium populorum & Ecclesiarum componere & constituere faciatis prædicatorem, & doctorem presbyterorum & populorum. Et spero, si Deus voluerit, quòd in illo habeant presbyteri magistrum, & monachi regularem doctorem, & populi Christiani fidelem prædicatorem & pastorem. Propterea hoc fieri maximè peto, quia presbyteri mei prope Marcam Paganorum pauperculam vitam habent, panem ac- XLIV. DE LVLLO EPISCOPO.

E quirere ad manducandum possunt: sed vestimenta inuenire ibi non possunt, nisi aliunde consilium & adiutorem habeant, vt sustinere & adiuuare in illis locis ad ministerium populi possint, eodem modò sicut ego adiui. Et si pietas Christi hoc vobis inspirauerit, & hoc quod peto consentire & facere volueritis: per hos Missos meos præsentes, aut per litteras pietatis vestræ hoc mihi mandare non dedignemini, vt eo lætior in mercede vestra vel viuam, vel moriar.] hæc ad Fulradum S. Bonifacius: qui cùm haud obscuris verbis significarit, se citò ex hoc sæculo migraturum, diuinum responsum de suo exitu accepisse, par est credere, sicut Apostolo Petro scimus reuelatum fuisse, quod ipse testatur dicens: [b] Certus quòd velox est depositio tabernaculi mei, secundùm quod & Dominus noster Iesus Christus significauit mihi.] Tamquam igitur non amplius reuersurus Bonifacius cuncta disposuit. Qui enim post Vuilibaldum res ab eo gestas est prosecutus, hæc ad finem habet: [b] 2. Pet. 1.

Ante-

XLV. Antequam autem [a] tam periculoſo ſe daret itineri, ſciens abſurdum id eſſe, ſi quis propriis poſthabitis ouibus, alienas curandas ſuſcipiat, ſanctum Lullum qui prædicationum & laborum eius comes extiterat, cuiuſque virtutes omni honore dignas nouerat, conſentiente tum Pipino Rege, tum Epiſcopis, Abbatibus, canonicis & proceribus ad ipſius dioecesim pertinentibus, per ſe Epiſcopum ordinauit: id quod iam antè à Romano Pontifice impetrarat. Deinde manu ſua apprehenſum commendauit illum cunctis Principibus illic congregatis, vt ei tamquam patri obedirent, & in omni neceſſitate adiutores ſe illi præberent. Poſteà ad Thuringos & Rheni accolas profectus, ſimiliter fecit. Poſtremò ipſum ſanctum Lullum adhortans ait: Quandoquidem tempus reſolutionis meæ appropinquat, decreui proficiſci quocumque diuinæ gratiæ viſum eſt me mittere. Tu ergo, fili chariſſime, animarum mihi creditarum curam age. Tu populum ab errore reuoca. Tu inchoatam baſilicam meam apud Fuldam abſolue, & illic corpus meum vbicumque tandem deceſſero, trade ſepulturæ. Tum prætereà da operam, vt habeamus itineri noſtro res neceſſarias, & linteum quo hoc decrepitum corpus poſt obitum obuoluatur, in librorum meorum theca repone. hæc cùm vir ſanctus dixiſſet: tametſi Lullus ab imo pectore multa traheret ſuſpiria, & præ dolore nimio lacrymas cohibere non poſſet: non tamen auſus eſt quidquam ſe illi opponere.]

[a] *Vit. S. Bonif. l. 2. c. 18.*

LVLLVS RELINQVITVR CVRARE ECCLESIAM MOGVNTINAM.

XLVI. Habentur eadem in vita S. Liobæ à Rodulpho iuſſu Rabani conſcripta, in qua poſt narrata omnia quæ ſunt tranſacta cum Lullo, auctor iſta ſubiicit: Cumque hæc & alia huiuſmodi ei mandata dediſſet, accerſitam ad ſe Liobam virginem, *quam ex Anglia ad curandas Deo ſacratas virgines vnà cum aliis (vt dictum eſt ſuperiùs) accerſierat*, exhortatus eſt terram peregrinationis ſuę non deſerere, nec aſſumpti propoſiti vigore laſſeſcere, ſed quotidie bonum quod cœperat, omni ſtudio ampliare, dicens ei, corporis fragilitatem non eſſe conſiderandam, nec prolixæ ætatis ſpatia computanda, nec arduum virtutis finem, nec grauem exiſtimandum perueniendi laborem; præſertim cùm huius temporis ſpatia ad æternitatem comparata breuia ſint, & non ſint condignæ paſſiones præſentis temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

XLVII. Commendauit autem illam Lullo Epiſcopo & ſenioribus monachorum ſupradicti monaſterij, qui aderant, monens eos, vt cum honore & reuerentia curam eius agerent; ſuæque voluntatis eſſe affirmans, vt poſt obitum eius, corpus illius ad oſſa ſua in eodem ſepulchro poneretur, quatenus pariter diem reſurrectionis expectarent, qui pari voto ac ſtudio in vita ſua Chriſto ſeruierant. Quibus dictis, dedit ei cucullam ſuam, rurſus admonens atque conteſtans de non relinquendo peregrinationis ſuæ loco. Et ſic præparatis omnibus, quæ in itinere neceſſaria erant, in Friſiam perrexit.] hæc in Lioba Rodulphus. quæ ſequuntur ex rebus geſtis Bonifacij ſunt accepta.

XLVIII. Paucis pòſt diebus nauim cum delectis ad illud iter ſociis vir beatus ingreſſus per Rheni aluèum ad Friſonum regionem incolumis perlatus eſt. Vbi circumquaque progrediens verbum Domini cum multa fiducia prædicauit, & Eccleſias ingenti ſtudio extruxit. Tantam autem gratiam contulit illi Deus, vt intra breue tempus multa virorum ac mulierum millia cum ſuo ſocio Eobano baptizarit. Eum autem Eobanum, vt ſuæ ſenectuti aliquod pararet leuamentum, Epiſcopum Traiecti inſtituit. Aderant verò etiam ei preſbyteri tres & totidem diaconi, puta, Vuintrugius, Vualterus, & Adalherus, Stirchaldus, Hamuntus & Boſo: porrò Vuaccarrus, Gunderharus, Vuilliherus & Adolphus profeſſione erant monachi, eumque ſequebantur. atque hi omnes vnanimiter cum illo laborantes in prædicatione Euangelij, meruerunt etiam palmæ martyrij eſſe conſortes.

XLIX. Cùm enim per latas ipſorum terras diſcurriſſent, & ad Bortnam flumen perueniſſent, quod eſt in confinio eorum, quos vulgari idiomate vocant Oeſter, & Vueſtereiche, S. Bonifacius ſolis comitibus ſuis ſtipatus iuſſit ibi tentoria figi, volens in eodem loco baptizatorum ſuſtinere aduentum Confirmationis gratia. Iam enim appropinquabat dies eidem Confirmationi deſtinatus. Is poſtquam aduenit, ſole iam ſummos occupante gradus, omnes illi, qui haud aliter atque filij à patre expectabantur, indigni percipere gratiam Spiritus ſancti, quæ illo die per ſacram Confirmationem offerenda erat, ex amicis in hoſtes, & ex neophytis in lictores mutati, cum ingenti ſtrepitu armorum ad Sanctorum caſtra aduolant. Id cernentes famuli, ſumptis armis, contra illa furentis populi multitudinem Sanctos tueri nitebantur. At ſanctus Bonifacius audito tumultuantis turbæ

IRRVVNT FRISII IN S. BONIF.

A turbæ impetu, primò quidem ad ſpiritalis præſidij aſylum confugit, Sanctorum reliquias, quas ſemper ſecum circumferre ſolebat, arripiens: deinde accitis ad ſe clericis, è tentorio proceſſit, famuloſque ad reſiſtendum paratos compeſcuit, dicens: Nolite quæſo pugnare, filij mei: nolite aduerſariis bellum inferre, ſed etiam pro malis bona exhibere. Iamdiu optatus adeſt dies: iam tempus illud aduenit, quo de laborioſa ſæculi huius æruinna ad æternæ beatitudinis gaudia inuitamur: Cur ergo tantam gratiam, tantam gloriam à vobis excludere vultis? Immò verò confortamini in Domino, & oblata cæleſtis gratiæ munera gratis animis nos excipere patimini. Sperate in Domino, & ipſe nos de periculis omnibus eripiet.

His, & id genus aliis ſermonibus compeſcuit miniſtros ab armis hoſtibus inferendis. L.
Deinde etiam clericos cuiuſque ordinis patria & libera voce adhortans: Fratres chariſſi-
B mi, inquit, ſi qua diuini cura amoris, ſi qua apud vos mearum admonitionum reſidet memoria, hac hora iam declarate: in animum reuocantes illa verba Saluatoris: [a] Nolite timere eos qui occidunt corpus, animas autem non poſſunt occidere, ſpei veſtræ anchoram in Deo defigite, qui poſt vitam hanc momentaneam perpetuæ ſalutis brauium vobis rependens, ad ciuium ſupernorum conſortium vos perducet. Nolite, obſecro, diuturna inuictarum mentium * præmia in hoc temporis puncto amittere: nolite improbis Gentilium blandimentis & adulationibus eneruari, ſed præſentiſſimum hoc mortis diſcrimen, quod nobis impendet, pro illius amore, qui noſtri cauſa paſſus eſt, conſtanter & viriliter perferte, vt cum illo in æternum gaudere poſſitis.

[a] *Mat. 10.*

BONIFACIVS SVOS HORTATVR.

* præclia

Nondum verò ſanctus Epiſcopus huius ſalutiferæ exhortationis verba abſoluerat, cùm LI.
ecce furens illa Paganorum turba cum gladiis & omnis generis infeſta armatura in eos
C irruit, cruentiſque manibus barbara quadam feritate eos trucidat. Inde ad tentoria eorum properant, & tum libros, tum ſacrarum reliquiarum capſulas ſecum auferentes, arbitrantes ſe magnos in eis argenti & auri theſauros reperturos. Mox ad naues aduolant, alimenta omnia exportant; & cùm aliquid vini illic reperiſſent, hilariter inde potitant. Poſteà inter ſe tractant de diuidendo theſauro illo, quem ſe inueniſſe falsò exiſtimabant. Cumque longa diſceptatione nihil inter ſe pacificè poſſent conſtituere, repentè inter illos immanis exiſtit diſcordia, quæ eouſque proceſſit, vt eodem furore, eadem veſania, iiſdemque armis, quibus ſanctos Martyres ſuæ ſalutis miniſtros iugulaſſent, mutuo ſe conficerent. Ea cæde peracta, qui ex iis ſupererant, iterùm ſpe pecuniarum incitati ad thecas illas properant, iiſque confractis, pro auro & argento codices & diuinæ doctrinæ chartas inueniunt. Tum furore & amentia perciti, codices illos partim per campi planitiem, partim
D per paludes diſpergunt, partim in loca incongrua abiiciunt. Qui tamen beneficio Dei, vt cuius eſſet meriti vir ſanctus innoteſceret, poſt longa temporis ſpatia illæſi & inuiolari reperti ſunt, & ad Eccleſias in quibus hodieque manent, à ſingulis eorum inuentoribus reportati.

MARTYRIVM S. BONIFACII.

In iis autem repertus eſt ſancti Euangelij codex, quem vir beatus pro ſanctitate ſua iugi- LII.
ter apud ſe ferre conſueuerat, qui licet enſe acuto (vt etiam nunc videre licet) per medium ſectus ſit, nulla tamen littera ea ſectione abolita eſt. Eum librum fertur ſanctus Epiſcopus tum, cùm in eius caput enſis vibraretur, ſicario obieciſſe, & pro tuendo capite (vt tali in periculo fieri ſolet) * vel pro ſpiritali clypeo. Et eſt ſanè illuſtre miraculum, quo & Dei virtus, & beati viri ſanctitas declaratur, in ſecto libro nullius litteræ abolitionem videri. Fruſtrati autem ſpe ſua carnifices illi, domum triſtes abierunt.

E Vbi autem vicini Chriſtiani eam ſanctorum virorum necem percepere, terras latro- LIII.
num illorum armata manu inuaſerunt: & cùm ſe ad repugnandum homines impij compararent, ſed tanti ſceleris conſcientia preſſi, nihil poſſent, in fugam acti, à Chriſtianis interfecti ſunt. Cumque res illorum diripuiſſent Chriſtiani, ad ſua reuerſi ſunt. Ita qui ſalutis ſuæ miniſtros trucidare non ſunt veriti, duplici contritione contriti ſunt, corporis in hac vita, animarum apud inferos. Non diu pòſt Traiectenſis Eccleſiæ clerici corpus S. Bonifacij Traiectum deportarunt, & cum multa veneratione tumularunt. Poſtquam autem reſciuit ſanctus Lullus, conuocatis permultis tam clericis quàm laicis venerabilibus viris, indicauit eis necem S. Bonifacij, & quemadmodum Traiecti humatus ſit: ſimul etiam exponens eis quo in loco ſe adhuc viuens iuſſerit ſepeliri, petiit vt ad eius exequendam voluntatem ipſi velint adiumento eſſe.]

Quomodo autem Dei nutu Traiecto Moguntiam, & inde Fuldam celebri Pompa tranſ- LIV.
latum

latum sit, idem auctor pluribus narrat, itemque de miraculis illic fieri solitis, atque ad postremum hæc de tempore sedis eius, & necis habet: Vixit, inquit, in Episcopatu S. Bonifacius annos triginta sex, menses sex, & dies totidem. Passus est cum sociis suis Nonis Iunij, anno peregrinationis suæ quadragesimo, Incarnationis autem Dominicæ septingentesimo quinquagesimo quinto.] hæc auctor, qui post eius discipulum Vuilibaldum res ab eo gestas, additis epistolis prosecutus est. A

LV. Verùm quod ad præscriptum numerum spectat annorum triginta sex Episcopatus eius, totidem sunt non Episcopatus, ex quo videlicet ordinatus est Romæ à Gregorio eius nominis secundo, sed ex quo munus prædicationis accepit ab eodem, anno Redemptoris septingentesimo decimonono, vt superiùs demonstratum est: Episcopatus verò quo à Zacharia Papa est creatus, nonnisi anni decem numerantur.

LVI. Sed & corrigendus auctor, qui auxit Bedæ Epitomen, dum habet eumdem S. Bonifacium Martyrem obiisse anno superiori septingentesimo quinquagesimo quarto, & quod addit, Redgerum post eum consecratum Archiepiscopum à Stephano Romano Pontifice; maioris enim est nobis auctoritatis, qui eius Acta prosecutus est Vuilibaldus eius discipulus, immò & Bonifacij ipsius scriptæ epistolæ, & auctor qui in meliorem stylum conuertit atque auxit vitæ ipsius historiam. Quod autem in Notis ad Romanum Martyrologium de anno obitus Bonifacij, priori sententię inhæserimus, quæ apud Bedę Epitomen expressa habetur, per ista emendari volumus. Sed non prætereundum, quòd apud eumdem Bedam numerantur quinquaginta tres Martyres, qui in itinere comites Bonifacij, vnà cum eo æquè tunc subiere martyrium. Quorum omnium natalem diem, qui cõtigit Nonis Iunij, notatum retinent tabulæ Ecclesiasticæ, & præter Bonifacium nomine expressum quoque Eobanum habent, atque annis singulis publica memoria in Ecclesia repræsentant. Præter Vuilibaldum, & qui eum secutus est, auctorem, reperitur scripsisse vitam eiusdem Bonifacij heroïco carmine [a] Ruthardus Rabani discipulus. B C

[a] *Trithem. in Chron. Hirsaug.*

LVII. Non omittemus dicere recitari in Concilio [b] Triburiensi scitè dictum Bonifacij, de antiquis sacerdotibus aureis, celebrantibus in calicibus ligneis, & recentioribus ligneis, in calicibus aureis. ita Sanctus, cùm sui temporis sacerdotum ignauiam deploraret. Sed de Bonifacio nec prætereat ipsum simulac martyrio coronatum innotuit, ab Ecclesia Catholica in album Martyrum fuisse relatum, eiusq; diem natalem solemni ritu in Francorum Regno potissimùm celebrari cœpisse: quod intelliges ex iis, quæ obiter [c] Lupus Ferrariensis, qui sub Ludouico Pio claruit, scribens ad Einardum (idem dictus Eginhardus) qui fuit à secretis Carolo Magno, docet his verbis: Illustris Abbas Rabanus postquàm egressus à palatio, foret necne per id temporis istic propter legationem sibi commissam, ad liquidum scire non potuit; atque ob eam rem hortatus est, vt reditum meum ad Nonas Iunij differrem, quando solemnitas Bonifacij se abesse minimè sineret, nisi fortè ipsi quoque Imperialis iussionis, & ea quam grauissima præiudicaret auctoritas.] hæc ibi. Quibus significatur festa dies natalis S. Bonifacij fuisse Francis solemnissima.

[b] *Concil. Triburr. c. 18. & de consecr. dist. 1. cap. vasa quibus.*

[c] *Lup. epist. 5.*

LVIII. Sub hoc anno notata accepimus à docto viro Ducæo Frontone Societatis Iesu ornatissimo professore eruta ex codice peruetusto capitula quædam à Pipino Rege facta, quorum est titulus: Incipiunt capitula de alia Synodo sub ipso Domnõ Rege Pipino facta.

Si homo incæstum commiserit, &c.] pluribus cohibentur putridæ inquinamenta carnis, quæ infelicitatem huius temporis repræsentant; quibus resecandis adhibitus est censuræ gladius. ista omnia à Pipino facta videntur ante expeditionem in Longobardos adornatam, vt peccata cohibendo faceret sibi Deum propitium, & benefacientes adiuuando conciliaret sibi à Deo auxilium aduersus hostes: nam in eodem conuentu hæc statuta leguntur pro susciptentibus peregrinationem ad loca sancta. D E

LIX. De peregrinis humiliter constituimus, qui propter Dominum ad Romam, vel alicubi vadunt: vt ipsi per nullam occasionem ad pontes, & ad Exclusas, aut nauigio detineantur propter scripta sua: nullus peregrino calumniam faciat, nec vllum telonium ei tollat. Et si quis hoc fecerit, qualiscum que homo hoc comprobauerit, de sexaginta solidis, *quos soluere debet qui hoc fecit*, triginta illi concedimus, & illi alij in sacello Regis veniunt.] Sic igitur Pipinus dum pietatis ergô peregrinantibus Romam prospicit securitatis aperit sibi viam, vt inter hostes liber atque securus Romam veniat, vt suo loco patebit.

LX. PAVLICIANI HAERETICI. Quod ad res Orientales pertinet, hoc anno Paulicianorum hęresim, eamdem & Manichæorum in Thracia propagatam esse, Theophanes auctor est. Ita Imperator omnem errorem

A rorem in Orientalem induci Ecclesiam passus est, intentus tantùm ipse ad destruendum cultum sacrarum imaginum. Porrò de Paulicianis superiùs sæpiùs dictum est.

Sed quæ persecutio, & dispersio Orthodoxorum secuta sit pseudocœcumenicum concilium anno superiori celebratum, auctor qui his intererat, prosecutus Acta insignis Martyris Stephani iunioris, narrat his verbis: Cernere erat audacissima illa facinora, atque impietatem omnem excedentia, quæ sine vllo metu perpetrabantur. Nam & sacrosancta vasa ob venerandarum imaginum picturas pedibus obterebantur, & templorum decor & pulchritudo, quam sacrarum imaginum picturæ pariebant, partim abradebatur, partim calce illinebatur. etenim vbi Christi, aut Matris illius, aut Sanctorum imago erat, vel in ignem coniiciebatur, vel in puluerem redigebatur, vel etiam albario opere inducebatur. At vbi arborum, aut auium, aut bestiarum effigies, aut etiam circus ac venationes pictæ erant, his nimirum parcebatur ac summa cura prospiciebatur. Quo & Ecclesia toto eo ornatu, quem ipsæ sacræ imagines afferebant, spoliabatur, & tamquam sponsa coniuge orbata mœsta & squalida atque incompta cernebatur. LXI. COPRONYMI PERSECVTIO DIRA ADVERSVS ORTHODOXOS. B

Quis autem temporis illius calamitatem satis dignè deplorare queat? quæ lingua quæ perpetrata sunt, vlla ratione complecti possit? Quæ auris placidè & sedatè huiusmodi narrationem excipiet? Tempestiuum scilicet tunc erat Prophetæ verba cum lacrymis vsurpare: [a] Periit sanctus de terra, & qui bonum agat inter homines non est. [b] In securi enim & ascia Ecclesiæ Christi portas confregerunt, atque igne sanctuarium ipsius incenderunt. Quænam alio mystico sensu porta hîc esse queat, quàm diuinarum imaginũ pictura? Nam ea menti aditum ad exemplar aperit, ac per ea quæ in sensum cadunt, ad ea quæ intellectu percipiuntur, introducit. Nam alioqui materiam non adoramus, quemadmodum impiis facere videmur. Sed spiritalem adorationem ad eam rem, quæ figura exprimitur, per picturam referimus. Siquidem imaginis honor (vt cum Basilio loquar) ad exemplar ascendit, atque hac ratione Crucem, ex quacumque tandem materia constructa sit, adorare ita didicimus, vt non ipsi materiæ, sed ei affixo cultum tribuamus. LXII. MALA AB ICONOCLASTIS ILLATA ECCLESIIS. C

[a] *Mich. 7.*

[b] *Psal. 73.*

Huius porrò venerandæ Crucis imago est omnis ad exemplaris formam depicta materia. Neque enim illud dumtaxat lignum cui Christus affixus est, adorare didicimus, verùm alia quoque omnia, quæ ad Crucis formam expressa sunt. Quamobrem aut diuini ligni formæ cultus negetur, aut etiam Christi, & Sanctorum imaginibus honor habeatur. Atque hæc à me veluti per digressionem dicta sint, vt istos ab Orthodoxa doctrina procul aberrare demonstremus. Nunc verò eò, vnde huc deflexit oratio, reuertatur. Pergit dicere de dispersione facta sanctorum monachorum, qui ciuitates incolebãt ad montana, deque his potissimùm agit, qui confugerunt ad montem S. Auxentij, de quo diu antè, cùm de Synodo Chalcedonensi actum est, diximus. Ibi enim morabatur magni nominis Stephanus monachus, in quem (vt suo loco dicemus) idem Imperator dira prœlia concitauit. ait igitur: Ad hunc modum Ecclesia laborante ac malè affecta, piorum multitudo in summa consilij inopia & mœrore versabatur. Ac potissimùm sacrum monachorum agmen, vtpote quod Orthodoxam Fidem arctiùs complecteretur, ita tamquam ex compacto, tum Byzantio, tum aliis Europæ vrbibus ac Bithyniæ excedentes ad Auxentianum montem se contulerunt, ac beatum Stephanum adeuntes, ab eo petebant, vt ducem se illis præberet, eosque consilio iuuaret. Loquere (inquiebant) ô pater, si quis in te consolationis sermo est, menteseque ingenti mœstitia oppressas cohortare, titubantem animum fulci, ne humano metu labefactatus de ipso salutis capite periclitetur, ac pietatem prodat. LXIII. D E

Quemnam sermonem tunc ad eos habuit Sanctus martyrij candidatus, idem auctor refert qui potuit interesse. præterimus eum inuiti, breuitati consulentes, illa tantùm quæ post habitum sermonem locutus est, ostendens quò se conferre deberent, hîc reddimus ex eodem auctore, dum subdit: LXIV.

His, & aliis huiusmodi sermonibus ad monachorum, qui & ipsi lacrymis madebant, cateruam vsus Stephanus, hæc verba insuper adiecit: Ad has tres partes quæ nefariæ hæresis labem minimè contraxerunt, vt fugiatis, censeo. Neque enim alius locus est, qui quidem sub draconis huius Imperio ac potestate sit, qui ab eius veneno purus manserit, quàm ea quæ ad accliue Ponti Euxini sunt, hoc est, Zicchiæ, & Chersonis, & Bosphori, & Nicopsis, & Gothiæ, atque ea item quæ ad Parthenium mare se porrigunt. Quin & id quod in antiquioris Romæ decliui est, ac Nicopolitana, & Neapolitana Metropolis, quæque ad FVGAM CONSVLIT STEPHANVS ET LOCA DOCET FVGAE.

* Romanum vsque flumen protenduntur. Sed & Lyciæ prouinciæ climata, hoc est,* ex Sylæi ficu, ac denique Cypria insula, quæque è regione ipsius sunt vsque ad Tyrum & Ioppem. Hæ, inquam, partes ab execrando hoc dogmate puræ perstiterunt.] pergit dicere de Romano Pontifice & tribus Patriarchis, Alexandrino, Antiocheno, & Ierosolymitano, qui suis scriptis eamdem hæresim prosciderunt, quæ nos anno superiori, opportuna occasione posuimus. & post hæc idem auctor: A

LXV. Hæc, inquit, verba, vt pius ille cœtus audiuit, piumque virum velut extremum allocutus atque complexus est, ad loca quæ cuique commodiora visa sunt, sese contulerunt, [a] in hoc quoque videlicet Christo obtemperantes: [a] quippe qui eos qui persecutionem patiuntur, ex vna vrbe in aliam profugere iubeat: quandoquidem minimè conuenit, vt ipsi nosmet in pericula coniiciamus; quemadmodum contrà reprehensione non caremus, si in periculis constituti animum despondeamus. Spectabatur itaque Byzantium, B velut in expugnatione quadam captiuitate oppressum, monasticoque habitu priuatum, & tamquam in squalorem redactum: sublato nimirum atro colore, qui prius ad vrbis ornatum albo mixtus erat. Etenim alius ad Euxinum Pontum nauigabat, alius ad Parthenium pelagus omni festinatione contendebat, alius Cyprum petebat, alius ad antiquiorem Romam properabat.] hæc ibi, & alia quæ suo loco reddita sunt superiùs, auctor habet.

[a] *Mat.* 10.

IESV CHRISTI STEPHANI PAP. III. CONSTANTINI COPR. IMP.

ANNVS 776. ANNVS 5. ANNVS 16. C

I. QVI sequitur annus Redemptoris septingentesimus quinquagesimus sextus numeratur Indictione nona, quo Aistulphus Rex Longobardorum, vlciscente numine, male periit: posteris Principibus relinquens exemplum, maximo ipsorum damno Ecclesiastica iura tentari.

II. OBITVS AISTVLPHI REGIS. Ne igitur rursum ea quæ benè à Rege maximè pio Pipino constituta essent, eiusdem perfidia Aistulphi labefactata corruerent, diuina prouidentia factum est, vt fidifragus ille è medio tolleretur hoc ipso anno. de quo audi Anastasium rem magnam paucis istis prosequentem: Dum ergo hæc agerentur, ipse infelix Aistulphus, quodam loco in venationem pergens, diuino ictu percussus, defunctus est.] Sic igitur accidit, vt infelix, qui aduersus Deum, Sanctosque eius, Regni causa sæpè bella mouisset, Regno pariter priuaretur & vita: & qui eadem ex causa sæpe pacta conuenta atque iurata confregerat, eadem sua morte relinqueret confirmata. Sed exoritur inter Longobardos de successore turbatio. D

III. DESIDERIVS REGNVM INVASIT ET RACHIS RESISTIT. Carebat Aistulphus prole, quæ euehi posset in Regem, & frater eius Rachis iam illud pietatis causa dimiserat, monasticam vitam professus. Sed ei insidias prauus dæmon ingerebat in aures, vt qui miserat manum ad aratrum, retrò respiceret, ne fieret aptus regno Dei: sicque egit, vt ad temporale Regnum oculos animumque conuerteret: sed citò obstitit summus Pontifex Stephanus, qui Ducem Tusciæ Desiderium multa spondentem Ecclesiæ in Regem promouit. Anastasius enim cœptam prosecutus historiam, ait: Tunc Desiderius quidam Dux Longobardorum, qui ab eodem nequissimo Aistulpho Tusciæ in partes erat directus, audiens præfatum obiisse Aistulphum illicò aggregans ipsius Tusciæ vniuersam exercitus multitudinem, Regni Longobardorũ arripere E nisus est fastigium. Cuius personam despectui habens Rachis dudum Rex, postmodũ monachus, germanus præfati Aistulphi, sed & alij plures Longobardorum Optimates cum eo eumdem Desiderium spernentes, plurimam trans Alpes vel cetera Longobardorum loca exercituum multitudinem aggregantes, ad dimicandum contra eum profecti sunt.

IV. DESIDERIVS OPE STEPHANI PAP. CONSEQVITVR REGNVM. Ad hæc præfatus Desiderius obnixè præfatum beatissimum Pontificem deprecatus est, sibi ferre auxilium, qualiter ipsam regiam valeret assumere dignitatem, spondens iureiurando omnem præfati Pontificis adimplere voluntatem. Insuper & Reipublicæ redditurum se professus est ciuitates quæ remanserant, immò & copiam daturum munerum. Tunc idem præcipuus Pater & bonus Pastor inito consilio cum sæpè fato Fulrado venerabili presbytero & Abbate atque Consiliario Christianissimi Pipini Francorum Regis, misit suum germanum Paulum scilicet diaconum, atque Christophorum Consiliarium vnà

A vnà cum præfato Fulrado in partes Tusciæ ad prædictum Desiderium. Cum quo loquentes, confestim per scriptam paginam terribili iuramento idem Desiderius cuncta professus est superiùs annexam sponsionem adimplere.

Post hæc verò peracta statim suum Missum, id est, Stephanum venerabilem presbyterum cum Apostolicis exhortatorijs litteris præfato Rachisi, vel cunctæ genti Longobardorum direxit; properans & prædictus Fulradus venire cum aliquantis Francis in auxilium ipsius Desiderij; sed & plures exercitus Romanorum, si necessitas exigeret, in eius dispositum occurrere adiutorium.] Verùm vbi accepit Rachis litteras Pontificias, nequaquam vlteriùs ausus est progredi, reuerituisque eius Apostolicam iussionem, relictaque militia, rursum seipsum Deo reddidit, cui se spoponderat in monasterio seruiturum. Cuius & exhortatione etiam cæteri Longobardi illum susceperunt in Regem, quem idem Ste- V.
B phanus Papa dedisset Desiderium. sic igitur (inquit Anastasius) suffragantibus prædicti summi Pontificis Deo acceptis precibus, ita omnipotens Dominus disposuit, vt sine vlla animarum periclitatione antefatus Desiderius per iam dicti coangelici Papæ * consensum eamdem quam ambiebat, assumeret regalem dignitatem. * concursum

Dum verò hæc agerentur, direxit Missum suum sanctissimus Pontifex, & abstulit ipsas VI.
ciuitates quas sæpè dictus Desiderius Rex reddere promiserat beatissimo eidem Papæ, id RECIPIT SVAS CIVITATES STEPHAN. PAP.
est, Fauentiam cum castro Tiberiano, seu Gabellum, & vniuersum Ducatum Ferrariæ in integro, & annuente Deo, Rempublicam dilatans, & vniuersam Dominicam plebem, videlicet rationales sibi commissas oues bonus Pastor, animam suam ponens, omnes ab insidiis eruit inimicorum.] hucusque Anastasius de rebus gestis Stephani Papæ, vsque ad sequentis anni mensem Aprilem, quo ex hac vita Deo vocante, migrauit. Sic igitur iusto
C Dei iudicio factum est, vt cùm Longobardi nollent Romanam Ecclesiam quidquam iurium in Italiæ ciuitatibus possidere, iidem ab ipsa supplices Regnum peterent, vt nonnisi ipso volente Romano Pontifice posse regnare, cognoscerent.

Vidisti, Lector, ex vsu pristino, ab exordio nascentis Ecclesiæ, Deo ita disponente sua VII.
inenarrabili prouidentia, Romanam Ecclesiam persecutionibus semper crescere, & vexationibus dilatari consueuisse? Et quod ad hæc tempora spectat, id manifestissimè cunctis innotuit. Cùm enim Leo Imp. inito fœdere cum Longobardis aggressus est dirè persequi ROMANA ECCLESIA DILATATVR ANGVSTIIS.
Romanam Ecclesiam, in eam commouens Luithprandum; & sub Constantino eius filio Aistulphus eamdem Ecclesiam iugi fermè bello vexauit, prout qui extant gemitus in charD tis lacrymis exarati Gregorij Papæ significant; & Stephani iustæ querelæ demonstrant: respexit tamdem Deus in ipsam Ecclesiam, eamdemque ab impiorum manibus vendicatam liberam esse voluit. Quis neget omnia hæc diuina prouidentia facta, qui sciat quòd Deus neque Gentiles ipsos iniustè à tyrannis oppressos, in eorum manibus reliquerit indefensos, pro quibus vltorem insurrexisse, innumeræ Gentilium produnt historiæ?

Debet hoc sibi Deus, vt iustificetur (quod Dauid cecinit [a]) in sermonibus suis, vt pro iu- VIII.
stitia vindex exurgat; nec relinquat [b] virgam peccatorũ super sortem iustorũ, sed & vt exal- [a] *Psal.* 50.
tentur [c] cornua iusti, cornua peccatorum confringat. Qui igitur (vt è nostris mutuemur [b] *Psal.* 124.
exemplum) laborantes Hebræos sub duro seruitutis iugo respexit, eorumq; lacrymas exau- [c] *Psal.* 74.
diuit, & vendicans in libertatem, corripuit [d] pro eis Reges: idem ipse lacrymas sanctorum [d] *Psal.* 104.
Pontificũ non despexit, sed respexit, & votis annuit, & per Gregorium & Stephanum Pontifices adimpleuit, iuxta illud: [e] Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent.] Ista [e] *Psal.* 125.
enim tanta, atque adeò admiranda non nisi nudipedalia illa, litaniæ frequentes, vectationes
E illæ sacrarum imaginum, processiones ad sacras basilicas tanta à Deo consequi meruerunt.

Sed de his alia occasione rursus inferiùs. modò autem hîc de legatione agendum, quam IX.
Stephanus Papa misit ad Pipinum Regem in Gallias. atque in primis hîc describamus illas ipsas litteras, quas idem dedit Stephanus Papa ad eumdem Pipinum Regem Francorum de regno Longobardorum Desiderio tradito. habent autem in primis cum exultatione gratiarum actionem, de tot tantisque acceptis à Deo his temporibus beneficiis [f]:

[f] *Ex scrip. Cod. Panuini, quas etiam to. 8. Centurirat. habent.*

Domino excellentissimo filio, & nostro spirituali compatri, Pipino Regi Francorum, & Patricio Romanorum Stephanus Papa.

Explere lingua, excellentissime fili, non valemus, quantum tuo opere, tua vita delectamur: facta quippe diebus nostris virtute diuina miracula vidimus. Quod per excellentiam tuam sancta omnium Ecclesiarum Dei Mater & caput, fundamentum fidei Christianæ Romana Ecclesia, quæ valdè ab hostium impugnatione lamentabatur, magna nunc gau- STEPHANI PAPAE EPISTOLA AD PIPINVM REGEM.

* dij ſoliditate * nimirum eſt tranſlata, atque confirmata, & mœrentes Chriſtianorum animæ, tuo fortiſſimo præſidio maximè ſunt releuatæ lætitia. A

X. INGENS PIPINI GLORIA EX LIBERATA ECCLESIA COMPARATA.

Pro quo veſtro opere, & exultatione noſtra libet cum Angelis exclamare: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Et quia elapſo anno, iſto in tempore, valdè ab hoſtium depopuloſa impugnatione ſauciati, & vltrà citraque circumdati affligebamur: nunc autem tuo potentiſſimo auxilio erepti ab eminentibus periculis, immenſo exultamus gaudio, & benedicentes nomen Domini cum Pſalmographo conſona dicimus voce: [a] Hæc eſt immutatio dexteræ Altiſſimi. Et rurſum: [b] Ad veſperam demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Cuius enim vel ſaxeum pectus tam benigno opere à tua præclara bonitate peracto, cognitoque non ſtatim in omnipotentis Dei laudibus, atque in tuæ excellentiæ amorem emolleſcat? Hæc me, fateor, excellentiſſime fili & ſpiritualis compater, quæ per te mirabiliter facta ſunt, ſæpè conuenientibus ex vniuerſo orbe terrarum nationibus dicere, ſæpè cum eis pariter admirari delectat, extenſa voce mellifluæ excellentiæ tuæ laudes perſoluere indeficienter. B

[a] *Pſal. 76.*
[b] *Pſal. 29.*

XI. CELEBRAT IVRE PAPA PIPINVM LAVDIBVS.

Hæc me plerumque etiam in momento horarum excitant indeflexibili oculo, pro immenſa bonitatis tuæ, & vniuerſæ gentis Francorum ſoſpitate omnipotenti Deo fundere preces. Denique, amantiſſime & à Deo inſpirate victor felix & diuina prudentia fortiſſime Rex, qualiter beatus Petrus Apoſtolorum Princeps tuę deuotionis affectum, quem pro eius cauſa decertans adhibuiſti, ſuſceperit, ipſa cunctis liquidò veſtra vita teſtatur. Scriptum quippe eſt: [c] Vota iuſtorum placabilia. Licet quippe omnino, excellentiſſime fili, tuæ bonitati magnas gratiarum perſoluere laudes, & nomen Domini pro tam maxima benignitate glorificantes exhilarata voce canere: [d] Benedictus Dominus Deus Iſrael, quia viſitauit plebem ſuam: & redemptionem facere cupiens populo ſuo ſuſcitauit te nobis, Chriſtianiſſime victor Rex, diebus noſtris fortiſſimũ liberatorem. Quid enim aliud quàm nouum te dixerim Moyſen, & præfulgidum aſſeram Dauid Regem? Quoniam quemadmodum illi ab oppreſſionibus Allophylorum populum Dei liberauerunt: ita tu quoque, benedicte à Deo victor, fortiſſime Rex, tuo certamine Eccleſiam Dei & eius afflictum populum, ab hoſtium impugnatione eruere ſtuduiſti. C

[c] *Prou. 5.*
[d] *Luc. 1.*

XII. BENEDICTIONES MVLTIPLICES PAPAE ERGA PIPINVM.

Benedictus es, eximie fili, à Deo excelſo, qui fecit cælum & terram. Et benedictus Deus, quo protegente, in manibus tuis hoſtes ſunt. Benedicat tibi Dominus, pulchritudo iuſtitiæ, & tuos amantiſſimos natos, meosq; ſpirituales filios, Dominum Carolum & Carolomannum, à Deo inſtitutos Reges Francorum & Patricios Romanorum, cum Chriſtianiſſima eorum matre, excellentiſſima Regina, dulciſſimaque coniuge, fideli Dei ſpirituali noſtra commatre, tueatur, & in omnibus protegat. Dilatet Deus ſemen veſtrum, & benedicat in æternum, atque ſolium Regni fruendum perenniter concedat, & vniuerſam gentem Francorum ſub veſtra ditione permanentem illæſam cuſtodiat. Vale in Domino Rex benigniſſime, quia per te ſanctæ Dei Eccleſiæ inimici humiliati ſunt, & magna lætitia ipſa Dei Eccleſia eſt releuata, & eius peculiaris populus iucundatur, & per te benedicitur Deus, pro quo & eius benedictio ſuper te pleniùs eſt effuſa. gaudium enim vberrimum in vniuerſum orbem terrarum intuliſti. Magna ſunt hæc, & omnipotentis Dei laudibus tribuenda. Sed inter hæc miſericordioſiſſimi Dei noſtri clementiam indefinenter petimus, vt cæleſtis ſui Regni gaudio vobis tribuat viciſſitudinem. D

XIII. * Iubeat

Quapropter cum magna fiducia tamquam præſentialiter coram tuo mellifluo conſiſtens aſpectu, flexis genibus perens pectore & animo coram Deo viuo deprecor, vt * iubeas firmiter in hoc bono opere, ſicut certè confidimus, vſque in finem permanere, pro ſanctæ Dei Eccleſiæ perfecta exultatione, & eius populi liberatione, & integra ſecuritate: & plenariam iuſtitiam eidem Dei Eccleſiæ tribuere digneris, atque optimum ac velocem finem in cauſa fautoris tui beati Petri adhibere iubeas, vt reliquas ciuitates, quæ ſub vnius dominij ditione erant connexæ, atque conſtitutos fines, & territorio in integro matri ſuæ ſpirituali ſanctæ Eccleſiæ reſtituere præcipiatis, vt populus Dei, quem à manibus inimicorum redemiſti, in magna ſecuritate, & delectatione tuo auxilio adiutus viuere valeat. E

AGIT PRO RESTITVTIONE PLENA ALIARVM CIVITATVM.

* Fulradus

Quoniam & filius noſter Deo amabilis * Vuolradus, fidelis veſter, omnia conſpiciens, ſatis teſtatus eſt, quòd nequaquam iſte populus viuere poſſit extra eorum fines, & territoria atque poſſeſſiones, abſque ciuitatibus illis, quæ ſemper cum eis ſub vnius dominij ditione erant connexæ. Peto te fili, peto te coram Deo viuo, & fortiter coniuro, ſpiritualis compater, vt in hoc bono opere perfectiùs maneas, & non hominum blanditiis, aut ſuaſionibus

ſionibus vel promiſſionibus, quod abſit, faueas, & in aliam declines partem: ſed magis verè timens Deum, omnia quæ beato Petro ſub iureiurando promiſiſti, adimplere iubeas: & ſicut cœpiſti, plenariam iuſtitiam illi impartire. A

XIV. DE MISERANDO INTERITV AISTVLPHI.

Etenim tyrannus ille ſequax diaboli Aiſtulphus, deuorator ſanguinum Chriſtianorum, Eccleſiarum Dei deſtructor, diuino ictu percuſſus eſt, & in inferni voraginem demerſus. In iſtis quippe diebus, quibus ad hanc Romanam Vrbem deuaſtandam profectus eſt, poſt annui ſpatij circulum ita diuino mucrone percuſſus eſt, vt profectò in eo tempore, quo fidem ſuam tentans, diuerſa piaculi ſcelera perpetratus eſt, in eo & ſuam impiam finiret vitam. Nunc autem Dei prouidentia per manus ſui Principis Apoſtolorum beati Petri, ſimul & per tuum fortiſſimum brachium, præcurrente Deo, induſtria amabilis viri * Vuolradi tui fidelis, noſtri dilecti filij, ordinatus eſt Rex ſuper gentem Longobardorum Deſiderius, vir mitiſſimus: & in præſentia ipſius Fulradi ſub iureiurando pollicitus eſt, reſtituendas beato Petro ciuitates reliquas, Fauentiam, Inſubres, & Ferrariam, cum eorum finibus ſimul, & ſaltora, & omnia territoria: necnon & Auſinum, Anconam, & Humanam, ciuitates cum eorum territoriis: & poſtmodum per Garinodum Ducem, & Grimoaldum nobis reddendam ſpopondit ciuitatem * Bonam cum finibus ſuis, & in pacis quiete cum eadem Dei Eccleſia & noſtro populo ſemper manſurum profeſſus eſt. Atque fidelem erga à Deo protectum Regnum veſtrum eſſe teſtatus eſt: & petiit nos, quatenus bonitatem tuam deprecaremur, vt cum eo & cuncta gente Longobardorum magnam pacis concordiam confirmare iubeas. Nam & Spoleti- DE REGE LONGOB. CREATO
ni Ducatus generalitas per manus beati Petri & tuum fortiſſimum brachium conſtituerunt ſibi Ducem: & tam ipſi Spoletini, quamque etiam Beneuentani, omnes ſe com- DESIDERIO.
mendare per nos à Deo excellentiæ tuæ ſeruatæ cupiunt, & imminent anhelantiùs in hoc deprecando bonitatem tuam. Vnde petimus te, excellentiſſime fili & ſpiritualis compater, vt ſi prædictus Deſiderius, quemadmodum ſpopondit, iuſtitiam ſanctæ Dei Eccleſiæ, Reipub. Romanorũ beato Petro protectori tuo pleniùs reſtituere, & in pacis quiete cum Eccleſia Dei & populo noſtro, ſicut in partibus à tua bonitate confirmatis continetur, permanſerit cum vniuerſa ſua gente: iubeas in id quod petiit tuas à Deo inſpiratas aures inclinare. B

* Fulradi

* Bononiam

XV.

Hoc intereà anhelamus, vt nimis velociter eidem Deſiderio Regi, obteſtando, admonendo etiam, & præcipiendo dirigere iubeas, vt reliquas ciuitates, loca, fines atque territoria, & patrimonia & ſaltora in integro ſanctæ Dei Eccleſiæ reddere debeat: & tale fundamentum, & optimum finem in cauſa eius imponere iubeas, vt auxiliante Domino, ipſa etiam Dei Eccleſia ſecura maneat vſque in finem ſæculi; vt plenaria iuſtitia à iuſto Iudice Domino Deo noſtro, & memoriale nomen tibi in ſæcula maneat, vel etiam cuncta Chriſti protectæ genti veſtræ Francorum. Inſpiratus autem à Deo, nimis feſtinanter cauſam ſanctæ Eccleſiæ perficies. D

XVI. AGIT PRO RESTITVENDIS REBVS A GRAECIS ABLATIS.

Quia ſunt aliæ canonicæ cauſæ, quas perficere debeamus, pertinentes ad magnam Regni tui laudem, & magnam animæ tuæ vel cunctæ gentis Francorum immenſam mercedem: & hoc obnixè poſtulamus præcelſam bonitatem tuam, vt inſpiratus à Deo & eius Principe Apoſtolorum beato Petro, ita diſponere iubeas de parte Græcorum, vt fides ſancta Catholica & Apoſtolica per te integra & inconcuſſa permaneat in æternum; & ſanctæ Dei Eccleſia ſicut ab aliis, & ab eorum peſtifera malitia liberetur, & ſecura reddatur, atque omnia proprietatis ſuæ percipiat: vnde pro animæ veſtræ ſalute indefeſſa luminarium concinnatio Dei Eccleſijs permaneat, & eſuries pauperum, egenorum, vel peregrinorum nihilominùs reſecetur, & ad veram ſaturitatem perueniant. Qualiter autem cum Silentiario locuti fueritis, vel quomodo eum tua bonitas abſoluerit, vnà cum exemplari litterarum quas ei dederitis, nos certiores reddite: vt ſciamus qualiter in communi concordia agamus, ſicut inter nos, & * Vuolradum Deo amabilem conſtitit. Ipſe verò dilectus filius noſter * Vuolradus in omnibus cauſis iuxta tuam præceptionem peregit, & maximas gratias illi egimus pro ſuo certamine, quo videlicet ad vos reuertens omnia qualiter acta ſunt, bonitati veſtræ intimabit. E

* Fulradum

* Fulradus

XVII. COMMENDAT LEGATOS.

Præſentes verò fideliſſimos noſtros, id eſt, Georgium reuerendiſſimum & ſanctiſſimum fratrem & Coëpiſcopum noſtrum, atque Ioannem Regionarium, noſtrumque ſacellarium, petimus vt hilariori ſuſcipiens vultu, in omnibus acceptari iubeas: & quidquid noſtra vice bonitati tuæ locuti fuerint, eis in omnibus credere digneris; atque cum effectu

causæ & lætabundis nuntijs ad nos remeandos absoluere iubeas. Nam & hoc obsecramus A
bonitatem tuam, vt nimis celeriter ad nos commigrandum absoluere præcipias reuerendissimum fratrem & Coëpiscopum nostrum.

XVIII. BENE PRÆCATVR PAPA PIPINO ET SVIS. Omnipotens autem Deus in cunctis actibus, excellentissime victor Rex, suæ dexteræ extentione te protegat: tibique & præsentis vitæ prospera, & post multorum annorum curricula gaudia æterna concedat, faciatque cum tua dulcissima coniuge excellentissima Regina, spirituali nostra commatre, & vestris, meisque dulcissimis filiis maximo gaudio iucundari, & Regni vestri gubernaculo à Deo vobis concesso perfrui, & qui in præsenti vita Regni potestatem tenetis, etiam futuro in sæculo cum Christo in æternum regnetis, promerentes illam Dominicam promissionem audire: Venite benedicti Patris mei; pro eo quòd certamen bonum certastis, cursum consummastis, fidem seruastis, sumite repositas vobis coronas, & accipite Regnum vobis ab origine mundi præparatum. Nam & ex hoc, præcelsæ & à Deo protectæ & custoditæ excellentiæ vestræ innotescimus: quia petijt B
nobis optatus religiosus Abbas vestri monasterij sancti Benedicti, pro monachis suis, qui cum tuo germano profecti sunt, vt eos absoluere iubeas: sed qualiter tua fuerit voluntas, ita de eis exponere iubeas. Incolumem excellentiam tuam gratia superna custodiat.] hactenus Stephani Papæ epistola per eosdem Legatos missa. Quæ autem per eos firmata sint, sunt nobis inexplorata.

XIX. Hoc anno qui numeratur quartus absolutus, & quintus inchoatus Pipini Regis, ex quo à Zacharia Pontifice Rex constitutus est, ab eodem Rege Synodus celebrata est in palatio, Vernis, dicto, in qua habentur sanciti canones viginti sex, qui ad disciplinam & iura Ecclesiastica restituenda pertinent. Inter alia verò illud monuit pius Rex, ne quid exigeretur à peregrinis, qui religionis causa inuiserent loca sancta.

XX. THEODORVS EPISC. ANTIOCHENVS EXVLAT. Quod ad res pertinet Orientales, hoc anno decimo sexto Imperij Constantini (inquit C
Theophanes) terræmotus haud modicus factus est in Palæstina & Syria septimo Idus Martij: & exul factus est Theodorus Antiochenus Patriarcha, inuidia Arabum, quòd dicerent crebrò Imperatori Constantino causas eorum per litteras indicare. Misit hunc ipse Princeps Halim nomine in Moabitidem regionem patriam suam, prohibens ne Ecclesias ædificaret ac Cruces erigeret, vel Euangelium prædicaret. hæc ex Theophane.

XXI. MARTYRES SVB HALI PRINCIPE SARRACENORVM. Porrò plures Christianorum sub eodem Sarracenorum Principe Hali coronatos fuisse martyrio, certum est. Est enim in Menologio Basilij, die prima Octobris, mentio monachorum, qui ab eodem causa fidei trucidati, adepti sunt coronam martyrij. Hæc enim de his ibi leguntur: Sanctus Michaël cum sexaginta sex monachis, qui propè Sebastopolim monasticam vitam sectabantur, à Principe Sarracenorum Hali nomine tentus, cùm ab eo cogerentur negare Christum; omnes illi sanctissimi Patres id facere penitus negauerunt, D
& aduersantes responderunt: Non timemus tormenta, neque vestram faciemus voluntatem cùm sitis Christi Crucis inimici, sed vestram conculcamus impietatem virtute Domini nostri Iesu Christi confirmati. Cumque illi necem illis inferre parati essent: Michael Abbas omnes constanter agere adhortatus, singulis capite truncatis, ipse nouissimè gladio percussus, vnà cum illis martyrij coronam promeruit.] hæc ibi.

IESV CHRISTI ANNVS 757. PAVLI PAP. ANNVS 1. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 17.

E

I. STEPHANI PAPAE OBITVS. ANNVS Redemptoris septingentesimus quinquagesimus septimus adest, Indictione decima consignatus in Fastis, quo Stephanus Papa post immensos labores pro Romana Ecclesia honestè perfunctos, ex hac vita migrauit sexto Kalendas Maij, cùm sedisset annos quinque & dies viginti octo, vt Anastasius habet, qui post alia annis singulis superiùs enarrata hæc de eodem habet: Cursum consummans, & omnem vtilitatem perficiens, Dei vocatione vitam finiens, ad æternam migrauit requiem. Qui fecit ordinationem vnam per mensem Martij, creauit presbyteros duos, diaconos duos, Episcopos per diuersa loca numero viginti. sepultus in basilica beati Petri Apostolorum Principis, sexto Kalendas Maij, Indictione decima: & cessauit Episcopatus eius diebus triginta duobus.] hæc Anastasius. ex cuius sententia dicere opus est Paulum fuisse creatum successorem

rem Pontificem die xxviij. mensis Maij. Porrò idem Anastasius Pauli vitam à primordio
A eius ætatis ita recenset.

II. PAVLVS PAPA CREATVR. Paulus natione Romanus, ex patre Cõstantino genitus, ab ineunte ætate in Lateranensi Patriarchio cum proprio seniore germano Stephano prædecessore eius Pontifice pro eruditione Ecclesiasticæ disciplinæ traditus est temporibus domni Gregorij secundi iunioris Pontificis, postmodum à domno Zacharia beatissimo Papa in diaconij ordine pariter cum antefato suo germano consecratus est.] hæc vsque ad diaconatus promotionem. quomodo autem in Romanæ Ecclesiæ Pontificatum assumptus sit, ita pergit dicere:

Cùm idem eius germanus & antecessor Stephanus Pontifex ad extremum pertingeret vitæ: illicò & populus huius Romanæ Vrbis diuisus est, & alij Theophylactum Archidiaconum tenentes, in eius domo congregati residebant: alij verò eidem beatissimo concordabant Paulo diacono, plurima pars iudicum & populi cum eo tenentes quàm cum prædicto Theophylacto Archidiacono. Ipse autem sanctissimus vir viuente Stephano nequaquam à Lateranensi Patriarchio recessit, sed cum ceteris fidelibus suo ægrotanti germano
B & prædecessori Pontifici perseueranter famulabatur. Dum verò de hac vita prædictus eius germanus prædecessor Pontifex migrasset, eoque cum ingenti honore in basilica sancti Petri sepulto: continuò eadem populi congregatio, quæ cum sæpè fato beatissimo Paulo tunc diacono tenebat, quoniam validior & fortior erat, eum in Pontificatus culmen elegerunt. Post hæc hi, qui cum præfato Archidiacono congregati erant, dispersi sunt. & ita Deo annuente, idem sanctissimus vir in Apostolicam beati Petri Sedem consecratus Pontifex est.] hæc de electione. de moribus autem ista subdit.

III. EGREGII MORES PAVLI PAPAE. Erat mitis & multùm misericors, nulli vmquam malum pro malo reddens: & si pro
C modico quemquam per iniquos satellites tribulatum audiebat: tamen pietate motus, consolationis illi referebat misericordiam. Hic (vt multi testati sunt) nocte per semetipsum cellas pauperum infirmorum proiacentium, qui nequaquam ex suis valebant exurgere lectulis, necnon & aliorum inopum cum suis familiaribus noctis circuibat silentio, amplissima illis ministrans alimenta, alijque subsidij ferens opem. Sed & carceres atque alia claustra per eadem noctium secreta visitabat. Et si quos inueniebat retrusos, à mortis eruens periculo, liberos ire relaxabat. Sed & plures qui debitis obligati atque afflicti à suis fœneratoribus opprimebantur, reddito illis ipso debito, à iugo redimebat seruitij, viduis & pupillis, & omnibus egentibus opem ferens.] hæc Anastasius de eius vitæ instituto cùm Pontifex esset, nimirum agens quod erat, patrem atque pastorem, non quæ sua sunt quærens, sed quæ aliorum.

IV. D Vbi autem creatus est Pontifex Paulus, ad Pipinum Francorum Regem litteras dedit, quibus obitum Stephani fratris, & suam ordinationem exponit; indicatque se in amicitia ab eodem Stephano inita cum Francis perseueraturum, perens ab eo vt idem præstaret. Hæ fuerunt primæ litteræ ab ipso Paulo ad Pipinum datæ, primoque loco in codice positæ, aliæque plures in indice datæ sequuntur: de quibus singulis dicendum inferiùs. magna enim solicitudine res ad Romanam Ecclesiam pertinentes, vt saluæ ipsi essent ab inuasione Longobardorum, curauit.

V. PAVLVS PAPA FRVSTRA AGIT DE CONVERSIONE CONSTANTINI. Ceterùm ista peragens sanctissimus Papa Paulus, maiori studio ea quæ erant Fidei Orthodoxæ, & ad vniuersalem Ecclesiam spectare sciebat, administrabat, enixiùs laborans, si posset impium Constantinum ad pietatem reuocare, vt quam læserat Ecclesiasticam in
E sacrarum imaginum destructione antiquam traditionem, in integrum restitueret. tentauit id sæpiùs, sed frustrà, cùm perfidus homo in lapidem obduruisset. Desiderantur litteræ quæ ab ipso eo argumento sunt scriptæ, tantummodò mentio de eis est in epistola Hadriani Papæ ad Constantinum & Irenem Augustos. Meminit & de his Anastasius istis verbis: Erat Paulus fortissimus Orthodoxæ Fidei defensor. Vnde sæpiùs suos Missos cum Apostolicis obsecratoriis atque commonitoriis litteris præfatis Constantino & Leoni Augustis direxit pro restituendis, confirmandisque in pristino venerationis statu sanctissimis imaginibus Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, sanctæque eius Genitricis, atque beatorum Apostolorum, omniumque sanctorum Prophetarum, Martyrum, & Confessorum.] hæc Anastasius.

VI. Ceterum Orientalis Ecclesia non solùm laborauit vexata tyrannide scelerati Copronymi, sed etiam dira persecutione Sarracenorum. Hoc namque anno (inquit Theophanes) Habdalas Princeps Sarracenorum tributorum rationem Christianis ampliauit, adeò

PERSECVTIO A REGE SARRACENORVM IN ORIENTE.

vt omnes monachos & incluſos, atque Leonitas qui Deo placere noſcebantur, ſub tributis redigeret. Signauit autem & Eccleſiarum cimilia, id eſt, pretioſa Eccleſiæ ornamenta,& adduxit Hebræos ad venumdandum illa,& emerunt illa liberè.] hæc Theophanes hoc anno decimoſeptimo Conſtantini. ex quibus intelligere poſſis, quàm grauis iſta preſſura fuerit, videre expoliari Eccleſias omnibus ornamentis, eademque à Iudæis perfidis emi.

VII. PIPINVS DEBELLAT SAXONES.

Quod ad res Francorum ſpectat,qui defendendo Romanam Eccleſiam à Longobardis Pipinus Rex diuinum numen ſibi conciliauit, æquè ipſum adiutorem in bellicis rebus ſenſit. Siquidem bellicoſiſſimos Saxones hoc anno compreſſit, atque ſub tributo redegit. Ita Regino,& Sigibertus. Sed & ſequentibus annis eidem iugiter affuit Deus, vt de hoſtibus ſemper victoriam referens ipſe inuictus extiterit,vt inferius ſuis locis dicetur.

VIII. B

Hoc item anno Alfonſus,ſiue Adefonſus Rex Gallæciæ cognomento Catholicus, vbi regnaſſet annos decem & nouem,glorioſus Sarracenorum triumphis, migrauit ad Dominum. de quo iſta Tudenſis: Poſt multa quæ ſibi feliciter ſucceſſerunt, obiit,& voces in eius obitu auditæ ſunt in aëre laudantium Dominum, & dicentium: Ecce quomodo tollitur iuſtus,& nemo conſiderat,ablatus à facie iniquitatis,& erit in pace memoria eius. Regnauit annis xix. & ſepultus eſt vnà cum vxore ſua Hermeneſenda in territorio Comgas in Eccleſia S. Mariæ.] hæc ipſe.

IX. *Alfonſum FROILA REX PIETATE INSIGNIS.

Porrò eodem hoc anno poſt *Adefonſum Catholicum Regem defunctum, ſucceſſit in locum eius Froilanus (Froilam alij dicunt) ipſius filius, Era ſcilicet ſeptingenteſima nonageſima quinta, vt idem Tudenſis Chronicon habet. Durum dominium Sarracenorum, & iuges tumultus bellici plane effecerunt,vt vetus ac nobilis Hiſpaniarum Eccleſia ſoluta diſciplina ſilueſceret,vt dormitantibus,vel potiùs de correctione deſperantibus qui reſidui erant Epiſcopi, fuerit piis Regibus laborandum, vt canones exules poſtliminiò redderentur. C Quod & quantum licuit egregie præſtitit Froilanus: de quo idem iſta Tudenſis: Perquiſiuit etiam diligenter ſacros Eccleſiæ Chriſti canones, & prohibuit ne miniſtri Eccleſiæ carnalia matrimonia vlteriùs fortirentur, ſed in ſuis ordinibus abſque feminarum manifeſto coniugio miniſtrarent. Pro qua re (quamquam in quibuſdam aliis auſterus fuit) quia magnum Deo exhibuit famulatum, ei diuina virtus de inimicis multoties dedit triumphum.]

X. *Omar,

Siquidem,vt addit, Maurorum Ducem Gallæciam inuadentem vicit glorioſa victoria, cæſis ex Sarracenis quinquaginta quatuor millibus: qua victoria nulla ſublimior hactenus fuerat de Sarracenis accepta. cùm & Ducem eorum *Amaynu, & alios plures capiens omnes æquè neci tradidit. Sed & rebellantem Gallæciæ populum ſuperauit, perdomuitque Nauarros itidem rebellantes.] hæc de ipſo Tudenſis. D

XI.

Porrò qui nimiam eiuſdem Regis ſeueritatem in crimen adducunt, obiiciunt necem fraternam,qua haud mediocrem nomini ſuo labis notam inuſſit. Laudi autem Froilæ tribuitur, quòd Ouetum ciuitatem in Aſturibus condidit, in eaque templum duodecim Apoſtolis dedicauit, duodecim pariter altaribus auctum.

XII.

Huius Regis tempore claruiſſe tradunt in Hiſpania Verum Archiepiſcopum Hiſpalenſem, tum ſcriptis tum vita inſignem: ſed & celebrem fuiſſe Petrum præſulem Toletanum, qui de ratione Paſchatis libellum accuratè conſcripſit, cùm incuria diſciplinæ in calculo diei Paſchatis erratum eſſet. Quo pariter tempore cùm innotuiſſet in Gallijs creatio noui Pontificis Pauli, Archiepiſcopus Viennenſis eius interpellauit auxilium apud Carolum Regem, pro reparatione eccleſiæ Viennenſis, incurſu Sarracenorum vaſtatæ,ne- E
[a] *Bibl. Flor. edit. à Ioan. à Boſco Caleſt. par. 2. pag. 45.* que hactenus reſtitutæ, quamuis prædeceſſores Archiepiſcopi (vt vidimus) alios antece- ſores Romanos Pontifices de ijſdem rogaſſent. Quibus acceptis litteris ab Archiepiſcopo Viennenſi, Paulus Papa pro eadem eccleſia ad Carolum Regem litteras dedit:[a]

XIII. PAVLVS PAP. PRO ECCLESIA VIENNENSI AD CAROLVM REGEM SCRIBIT.

Domino piiſſimo & ſereniſſimo, ac triumphatori filio Carolo Regi, Paulus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

Humanæ ſubſtantiæ vniuerſitas hoc viſibili mundo diffuſa, veſtræ ſerenitatis,cùm polleat, tranquillitate clariùs rutilat: atque viget eccleſiarum etiam vigor ſanctarum. Quia ea ſemper perficere cupitis, quæ ſalutaris & beneficæ operationis exiſtunt. Pro quo immenſas indefinenter omnipotenti Deo referimus grates, qui vos ad augmentum Catholicæ Fidei conſeruare dignatur,atque tutamen. Sciat igitur clementia veſtra, Viennenſem Archiepiſcopum de nudatione eccleſiæ ſuæ nobis ſcripta miſiſſe: dicentem ſe antiqua eccleſiæ

A ſiæ ipſius gloria expoliatum. Et cùm fuerit inter claras eccleſias clariſſima,præ ceteris humilior rebus iam inuenitur. Conſpiciat ergo ſapientia veſtra,quàm altè de priuilegiis prædeceſſorum noſtrorum, hæc eadem eccleſia adornata floruerit: quam ſemper & venerabilem tenuerunt, & de munere Apoſtolico venerabiliter extulerunt. Quæ Apoſtolorũ collegam Creſcentem magiſtrum habere meruit,& de integritate Fidei gloriari. Pro qua re, neque dignum eſt,vt aut dignitate *præſtita careat; aut rebus ſuis tenuata dehiſcat. Seruetur ergo honor à Patribus magnis eccleſiis conceſſus; vtantur priuilegiis ſuis diuturnitate roboratis; nec vllo modo ſoluatur, quod per tot curricula annorum manet indiſſolubile. Non tranſgrediantur normam in limitibus eccleſiarum fixam, quos poſuerunt Patres noſtri. Si honorem Deo dantes hæc paſſi non fueritis, creſcet vobis temporale regnum cum mercede ſempiterna. Dextera diuinæ clementiæ ſuo vos ſemper vmbraculo protegat; & *omnium ceruices veſtris conterat ſub pedibus atque conculcet.] hæc Paulus. *f.* priſtina

B *inimicorũ

IESV CHRISTI ANNVS 758. PAVLI PAP. ANNVS 2. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 18.

1.

REDEMPTORIS annus ſeptingenteſimus quinquageſimus octauus ſequitur, Indictione vndecima, quo Paulus Papa,conceſſa Eccleſiæ pace, ad cœmeteria, quæ ſub Aiſtulpho obſeſſa Vrbe,maximum detrimentum à Longobardis (vt ipſe ſuis teſtatur litteris inferiùs recitandis) acceperant, inuiſenda intentus,ne rurſum Sanctorum corpora ho- PAVLVS PA- PA E DIRVTIS COEME- TERIIS COR- PORA SS. TRANSFERT. ſtili manu iniuriam aliquando pati poſſent, conſilium iniit, vt quæcumque illic obuia eſ- C ſent Sanctorum veneranda corpora, è ſepulchris eleuata, in Vrbem transferret. Erat inter alia vetus cœmeterium, S. Petronillæ dictum,ex quo idem Pontifex ſacrum corpus eiuſdem Sanctæ ſublatum tranſtulit apud baſilicam Vaticanam *hoc anno.

*Sigebertus in chron. hoc ann.

Porrò de pio huiuſcemodi Pauli Pontificis ſtudio ita Anaſtaſius Bibliothecarius: Hic beatiſſimus Pontifex cum omnibus ſpiritualibus ſuis ſtudiis,magnam ſolicitudinis curam erga Sanctorum cœmeteria indefinenter gerebat. Vnde cernens plurima eorumdem Sanctorum cœmeteriorum loca neglecta, ac deſidia & antiquitate maxima demolita,& alia iam ruinæ proxima: protinus eadem Sanctorum corpora de ipſis dirutis abſtulit cœmeteriis. Quæ cum hymnis & canticis ſpiritualibus intra hanc ciuitatem Romanam introducens, alia eorum per Titulos atque Diaconias, ſeu monaſteria & reliquas Eccleſias condecenti ſtuduit recondi cum honore.] hæc Anaſtaſius. II.

D Petronillæ autem memoriam apud ſancti Petri baſilicam in Vaticano fuiſſe, idem III. Anaſtaſius inferiùs in eodem Paulo,dum agit de Oratorio illic ab ipſo conſtructo his verbis meminit: Intra Eccleſiam beati Petri Apoſtoli foras muros huius ciuitatis Romanæ nouiter Oraculum, *Oratorium ſcilicet*, in honorem ſanctæ Dei Genitricis conſtruxit,iuxta Oratorium ſancti Leonis Papæ, ſecus fores introitus ſanctæ Petronillæ, atque beati Andreæ Apoſtoli, muſiuis & diuerſis metallis eum adornans. ibi & effigiem ſanctæ Dei Genitricis in ſtatua ex argento deaurato, quæ penſat libras C. conſtruxit. In quo Oraculo & ſepulturam ſibi conſtruxit.] hæc Anaſtaſius. MEMORIA S. PETRONILLAE IN VATICANO.

Dum in his eſſet Paulus Papa, Deſiderius quoque Rex Longobardorum, & ipſe bono IV. pacis benè vſus, ad religioſa loca conſtruenda animum addixit. Aedificare enim cœpit DESIDERIVS REX RELIGIOSIS OPERIBVS INTENTVS. monaſterium nomine ſancti Benedicti in agro Brixiano: quod extructum latifundiis lo- E cupletauit. Inſuper & monaſterium monialium erexit in Anſilbergæ filiæ virginis gratiam, quæ ibidem vitam monaſticam profeſſa eſt. Quod quidem cum ampliſſimis redditibus auxiſſet, rogauit Paulum ſummum Pontificem, vt Apoſtolico illud priuilegio communiret; quod & fecit. Sed hoc factum eſt poſt quinquennium, prima Indictione currente, vt datæ ab eodem Paulo Apoſtolicæ litteræ docent, quæ in eodem monaſterio adhuc integræ aſſeruari dicuntur. Ita quidem proſperè feliciterque abſque obice nouum Regnum ab Apoſtolica Sede acceptum,nouus Rex Deſiderius ſumma tenuit tranquillitate, quod & felicioribus ſucceſſibus eſt propagatum, donec ipſe ſanctis fuit intentus operibus. Vbi verò ſumma ingratitudine in ſanctam Romanam Eccleſiam arma conuertit, ceſſere illi omnia infelicia, donec & ipſum Regnum Longobardorum penitus exciſum defecit. ſed de his inferiùs ſuis locis.

Eodem

V. Eodem anno egregium ſpecimen religioſiſſimi Regis edidit Eadbertus Rex Nordan- A
[a] *Apud Bed. in Epit. hoc anno.* humbrorum in Anglia, cum ſublimioris Chriſtianæ philoſophiæ amore nuntium remittens Regnio, Oſuulfo filio relinquens illud, inter monachos profiteri cœpit [b].

VI. De rebus verò Orientalibus nihil præterea in Annalibus hoc anno, niſi Perſarum Magorum veſania, cùm ita miſeros dæmones deceperunt, vt ad cælum volatum iiſdem ipſi ſuaſerint: & cùm nudi ex eminentibus locis ad volatum ſeſe præcipites darent, periere. Porrò Habdallas Rex Sarracenorum in eorum primores ſexdecim animaduertens, ſectam extinxit. habet iſta Theophanes hoc anno.

IESV CHRISTI 759. PAVLI PAP. 3. CONSTANTINI COPRON. IMP. 19. B

ANNVS ANNVS ANNVS

I. SEPTINGENTESIMVS vndeſexageſimus Redemptoris agitur annus Indictionis duodecimæ, quo Nonas Februarias Paulus Papa Apoſtolicas dedit litteras pro immunitate monaſterij S. Hilari Galiatenſis dicti ſub Rauennate Eccleſia poſiti, cuius quæ in
[b] *Rub. hiſt. Rauen. lib. 5. anno 759.* ſua Rauennati hiſtoria recitat [b] Rubeus, hîc intexamus. Tanti enim Pontificis, quæcumque reperiri poſſunt, monumenta Annalibus ſunt attexenda. ſic enim ſe habent poſt plura de Pontificio munere præclarè præpoſita:

II. PAVLVS PAPA REVOCAT SVB ECCL. RAVEN. MONASTERIVM GALIATENSE. Igitur dum diuino nutu ante horum . . . . annorum ſanctæ recordationis dominus & germanus noſter beatiſſimus Stephanus, huius Apoſtolicæ Sedis Præſul ad redimendam Italiæ prouinciam, ſimulque Exarchatum Rauennatium de manibus gen- C
tium, Franciæ properaſſet regionem: contigit, eo reuertente, ſuum peragrari iter per monaſterium beati Hilari, ſitum in territorio Populienſe, ceſſante æmulorum ſæuitia, gratiſſimè atque cum maxima honoris humilitate ſuſceptus eſt ab Anſcauſo quondam Pompilienſi Epiſcopo & Abbate ipſius venerabilis monaſterij: & . . . . eumdem beatiſſimum Pontificem . . . . prædictus quondam Anſcauſus Epiſcopus affluenter ipſius itineris ſubſidia illi tribuit.

III. Et dum idem beatiſſimus prædeceſſor noſter huius Apoſtolicæ Sedis Antiſtes ſuo laborioſo certamine prouinciam illam, videlicet Exarchatum Rauennatium, à iugo ſeruitutis ditionis gentium Dei prouidentia redemit: tunc viciſſitudinem propenſi beneficij eidem Anſcauſo Epiſcopo irrogans, prædictum monaſterium diebus vitæ ſuæ fruendum illi conceſſit. Vnde & nos huiuſmodi conceſſi præſidij largitatem ſub Apoſtolicæ D
præceptionis pagina confirmauimus, atque iuriſdictioni ſanctæ noſtræ Eccleſiæ ſubmiſimus eum.

IV. Nunc verò diuina vocatione ipſo Anſcauſo de hac migrante luce, agnoſcentes rei veritatem, prædictum venerabile monaſterium iuris ſanctæ Rauennatis Eccleſiæ à diuturnis exiſtere temporibus, ideoque perpendentes contra omnem rationem eſſe, vt ipſe venerabilis locus à ſancta Rauennate Eccleſia abſtrahatur . . . . . ea quæ pridem pro eius ſubtractione promulgata ſunt, incongruè atque irrationabiliter omnia irrita & inualida eſſe ſtatuentes, ſtatuimus.

V. Vnde per huius noſtræ Apoſtolicæ præceptionis paginam, denuò ipſum venerabile monaſterium beati Hilari cum omnibus ei pertinentibus ſub iuriſdictione Rauennatis E
Eccleſiæ, atque reuerendæ fraternitatis tuæ, ſucceſſorumque tuorum perpetuis, atque perennibus temporibus ſtatuimus permanendum: & vt tuæ . . . . . ſucceſſoribuſque tuis placuerit, perenniter ipſe venerabilis locus diſponatur. Statuentes Apoſtolica cenſura ſub anathematis interdictione, & diuini iudicij obteſtatione, nulli cuilibet perſonæ paruæ vel magnæ quoquomodo licere eumdem venerabile monaſterium à iuriſdictione ſanctæ Rauennatis Eccleſiæ, atque tuæ fraternæ reuerentiæ ſucceſſorumque tuorum auferre, ſed etſi quodlibet monimen de eodem monaſterio contrarium Eccleſiæ veſtræ Rauennati repertum fuerit, vacuum & inane eſſe decernimus.] Dat. Non. Februar. imperante Domno piiſſimo Auguſto Conſtantino à Deo coronato magno Imperatore an. XL.
* xix. & pacis eius an. * XX. ſed & Leone Imp. eius filio an. VII, Indictione XII.] hactenus Pauli Papæ conſtitutio.

Hoc

A Hoc eodem tempore conciliabulum in Germania agitur, in quo damnatur S. Othomarus Abbas monaſterij S. Galli. Ita accidit, vt dum viueret ſanctiſſimus Bonifacius Mo- VI. ECCLESIA GERMANORVM IN DETERIVS LAPSA.
guntinus Epiſcopus, atque totius Germaniæ Apoſtolus, Concilia cogerentur, quibus nefarij damnarentur; eo autem per martyrium ex hac vita in cælum vocato, in Germania ad deponendos è loco Sanctos pſeudoſynodi vocarentur. Quorum autem ſtudiis, ignorante pio Rege Pipino, tantum ſit facinus perpetratum, ex Vualfrido Strabone viro doctiſſimo hîc in medium adducemus. duos ipſe libellos ſcripſit, quorum altero res præclarè geſtas ſancti Othmari proſecutus eſt, alio quo edita poſt obitum ab ipſo [a] miracula ſcripſit. [a] *Extat apud Sur. to. 6 die 16 Nouemb.*
Atque vbi de Pipini Regis Francorum erga ſanctum virum ſtudiis & officiis egit, hæc de prauorum hominum perſecutione [b] ſubiungit: [b] *Ibid. l. 1. c. 4.*

Igitur cùm iam Dominus meritis eius digna rependere decreuiſſet, callidus vniuerſæ VII.
B bonitatis inimicus bonis eius actibus inuidens, eiuſque exemplis aliorum vitam dolens proficere, quietem quam in Chriſti ſeruitio, licet non parum laborando poſſedit, perturbare contendit. Sed quamuis flatibus aduerſitatis temporariæ pulſata, radicem petræ veritatis habens infixam, paradiſi cedrus inconuulſa permanſit. Nam Vuarinus & Ruadhardus, qui tunc temporis totius Alemanniæ curam adminiſtrabant, diabolo ſuadente, immaniſſimo auaritiæ morbo præuenti, res Eccleſiarum ſub ſua poteſtate ſitarum magna ex parte in proprietatis ſuæ dominium per vim contraxerunt. Qui cùm ſibi de poſſeſſionibus beati Galli perplura eodem violentiæ auſu vendicaſſent, vir Dei Othmarus non poſ- OTHMARVS PIPINVM REGEM ADIT.
ſeſſionibus terrenis inhians, ſed cœnobialis vitæ, in eodem loco rerum ingruente penuria, defectum præmetuens, Pipinum Regem adiit; ipſi tyrannicam eorum præſumptionem expoſuit, pariter proteſtatus, graue eum crimen incurſurum, ſi eorum actibus conſen-
C tiendo faueret.

Pro qua cauſa beneuolus Princeps vtrumque conueniens, interminatus eſt eis, gratia VIII.
ſua illos omnimodis carituros, ſi non Eccleſiis Dei quæ iniuſte abſtraxerant, abſque recraſtinatione reſtituerent. At illi patriam repetentes, vitio rapacitatis infecti, & beſtiali ſæuitia efferati iuſſionem regiam neglexerunt. Virum etiam Dei Othmarum, cùm pro hac re iterùm Principem adire vellet, miſſis clanculùm poſt eum militibus, vinculis iniectum per vim redire fecerunt. Necnon & Lamberto cuidam, qui fratribus eius profeſſione connumeratus erat, non vitæ ſanctitate, perſuaſerunt, vt ei ficta quadam machinatione luxuriæ crimen impingeret: id elaborantes, vt ſanctitate eius huiuſmodi ſuſpicionibus infamata, deponendi eum occaſionem inuenirent. Qua cauſa plurimi tam doloſæ factionis ignari ad Concilium euocantur.

D Itaque vir venerabilis caſtitate integer, vitæ & morum maturitate grandæuus in medio IX.
collocatur: & in eius accuſationem Lambertus falſitatis miniſter coram omnibus præſen- IN CONCILIO OTHMARVS REVS CONSTITVITVR.
tatur. Acceptaque loquendi licentia, veritatis oblitus, falſitatis aſſertor, dixit, ſe quamdam feminam noſſe, quæ à beato viro vim pollutionis ſuiſſet perpeſſa. Ad quod nullum penitus dediſſe fertur reſponſum. Cumque à plurimis reſpondere cogeretur obiectis, huiuſmodi dicto temperauit eloquium: Fateor me quidem ſupra modum in multis peccaſſe: de huius autem obiectione criminis, ſecreti mei inſpectorem Deum inuoco teſtem. Illis autem, vt huius facti ſe excuſatione purgaret, attentiùs ei inſiſtentibus, mente ſecurus & conſcientia liber tacitus perdurauit. Et quia accuſandi licentiam apud iudices patere cognouit: maluit pro ſinceritate ſui pectoris diuino quàm humano pro excuſatione criminis placere iudicio.

E Mox ergo vt cunctis clareſceret, ipſius caſtimoniam falsò fuiſſe infamatam, Lambertum X.
diuina vltio corripuit: nam febrium vexatione peruaſus, paulatim reſoluto membrorum vigore, contrahi cœpit, ſicque omnibus membris ſtatus ſui amittentibus rectitudinem & formam, capite ad terram more quadrupedis inclinato, non ſolùm deformitate figuræ terribilis, verùm etiam viua voce, in Sanctum peccaſſe, omni tempore fatebatur.

Concilio autem iniquè inchoato, & iniquiùs terminato, vir Dei Othmarus ad villam XI.
Potamum palatio incluſus eſt. Quod cùm nullus intrare & colloqui cum eo permitteretur, aliquot dies abſque corporalis ſuſtentatione victus tranſegit. Cumque diuturna famis vexatione laboraret, Patgozus quidam è fratribus eius noctu aduenire ſolebat, & ei victus ſolatia miniſtrare. Poſtmodum verò Gozbertus quidam vir potens, dum ſibi virum Dei commendari ab iniquis Principibus impetraſſet, in quadam Rheni fluminis inſula, nomine Stein, iuxta prædium ſuum cuſtodiæ illum deputauit. Vbi ſanctus

pater

pater ſpiritali tantummodò exercitio, id eſt, orationibus ac ieiuniis vacans, eo liberiùs Domino deſeruiuit, quo ab humana frequentatione, curiſque ſæcularibus fuerat abſolutus. His, & ſimilibus notæ deuotionis inſiſtens operibus, exacto iam multo temporis ſpatio, ab his mundanæ perturbationis anguſtiis ad cæleſtis latitudinem gaudij decimoſexto Kalendarum Decembrium die migrauit.] Quod, vt[a] inferiùs dicetur, contigit poſt biennium, anno ſeptimo Pipini Regis, qui numeratur Domini ſeptingenteſimus ſexageſimus primus. Quæ autem miracula contigerunt poſt eleuationem & tranſlationem corporis eius poſt decennium factam, duobus ſcriptis omni fide libris ſignificantur. tu ipſos conſule. Porrò annis quadraginta præfuiſſe S. Othmarum monaſterio S. Galli, idem Vualfridus alibi teſtatur[b].

OBITVS S. OTHMARI.

[a] *In vita eius lib. 2. cap. 5.*

[b] *Vualfrid. in vit. S. Galli. lib. 2. cap. 14.*

XII. Sed quæ pœna ſecuta ſit Sidonium Conſtantienſem Epiſcopum, iura eiuſdem S. Galli vendicantem, idem Vualfridus narrat his verbis: [c] Hoc itaque, nempe S. Othmaro, rebus humanis ſubtracto, prædicti Comites ſublatas ſancti loci poſſeſſiones retinentes, Ioannem quemdam monachum de proximo monaſterio in locum eius ſubrogarunt, ac deinde vt ſuæ tyrannidis crimen augmentarent, Sidonium Conſtantienſis Eccleſiæ præſulem inſtigarunt, vt idem monaſterium Epiſcopij partibus ſubiicere ſtuderet. Et hoc idcirò fecerunt, vt eo licentiùs, ipſo machinationibus eorum fauente, ea quæ iniuſtè abſtulerant, retinere potuiſſent. Pontifex igitur cùm ſuaſionibus eorum libenter præberet aſſenſum, monaſterium ingreſſus, fratres opprimere, & eumdem locum rebus Epiſcopij ſubiicere molitus eſt. Porrò fratres dum potentiæ illius reſiſtere non auderent, maluerunt eius ditioni parêre, quàm tot aduerſitatibus implicari. Sed ſequentia probant quàm peruersè egerit, qui per auaritiæ morbum ſacri loci priuilegium auſus eſt violare.

[c] *Sur. to. 5. die 16 Octob. Idem lib. 1. c. 15. 16. 17.*

SIDONIVS EPISCOPVS CONST. INVASOR MONASTERII S. GALLI.

XIII. Fertur ſiquidem, eumdem Epiſcopum aliquando ad iter hoſtile ſibi de ipſius monaſterij ſumptibus viaticum præparare iuſſiſſe. Quod cùm fratres prætermittere non auderent, ea quæ fuerant iuſſa, naui impoſita per quorumdam manus fratrum ad Epiſcopum tranſmiſerunt.] ſed ea vnà cum aliis rebus Epiſcopi ad iter parata incendio diuinitus immiſſo conflagraſſe tradit. At verò quæ eumdem Sidonium dira eſt vindicta ſecuta, ſic idem auctor narrat rem memoratu dignam:

XIV. Tempore quoque alio idem Epiſcopus ad monaſterium veniens, dum quadam violentia Epiſcopio ſubiicere, ſuæque tyrannidi non conſentientes monachos quaſi rebelles iniuriis multiformibus afficere tentauiſſet: Tello quidam Curienſis Eccleſiæ præſul, miſit ad eum humiliter deprecans, vt ſui amoris cauſa (quoniam eorumdem Fratrum aliqui conſanguinitatis vinculo illi erant coniuncti) ab eorum ceſſaret iniuriis, nihilque incommodi Dei famulis irrogaret. Quam petitionem furore dictante, ſuperbè contemnens, remandauit ſe illius precibus nullo pacto conſenſurum; verùm reſiſtentibus ſibi celerem pro contemptu illaturum vindictam. Et mox Oratorium beati Galli Confeſſoris quaſi oraturus ingreditur, & ante aram ipſius nomine conſecratam conſiſtit. Quique ad ſalutem non merebatur audiri: afflictiones quas aliis ſe irrogaturum iurauerat, conuenienti ſatis talione recepit.

XV. Nam inteſtina eius, more ſartaginis igni ſuperpoſitæ, feruere cœperunt, & tam diræ viſcerum torſiones illum inuaſerunt extemplò, vt ſine aliorum adminiculo nequaquam egredi potuiſſet: ſed (quod dicere pudet) egeſtio naturæ turpi impetu prorumpens, cùm aſtantes nimio fœtore grauaret, ſine mora ab Eccleſia eiectus, vehiculo quo decedere monaſterio poſſet (ſicut rogauerat) eſt impoſitus. Sicque immoderato fluore, naturæ conſuetudine carens, vaſi in quod egeſta defluerent, ſuperſedens egreſſus eſt, & ad vicinum monaſterium, quod Aurea nominatur, cui & tunc præerat, perductus eſt. Vbi etiam ingraueſcente languore, tantum ſibimet famulantibus ob nimium fœtorem intolerabilis factus eſt, vt etiam pænè nullus impendere obſequia * ſolito potuiſſet. Tali itaque pœna mulctatus, cum hoc factionum ſuarum præmio poſt aliquot dies de cloaca corporis ſpiritum exhalauit.] hactenus de his Vualfridus. qui & alia ſuperaddit admiratione digna, ſed hîc de his finis.

VINDICTA IN SIDONIVM EPISC. CONSTANTIENSEN.

* ſolita

IESV

SEQVITVR annus ſeptingenteſimus ſexageſimus decimætertiæ Indictionis, quo reddunt Annales Græcorum, ex Emeſa in Syria tranſlatum fuiſſe ſacroſanctum caput præcurſoris Domini Ioannis Baptiſtæ, quod ibi diu (vt dictum eſt) fuerat aſſeruatum. habet enim de his iſta Theophanes: Eodem anno vigeſimo Conſtantini Imperatoris, tranſlatum eſt caput ſancti Ioannis præcurſoris atque Baptiſtæ à monaſterio Spelei in templum ſuum Emeſæ ſitum, quod eſſet illuſtre, & deſcenſus, nempe Confeſſio, ædificatus eſſet. ibi vſque hodie à fidelibus honoratum & adoratum, omni ſuauitatis, corporali ſcilicet & ſpirituali, honoratur odore, & emanans effundit omnibus ſanitatem qui fide flagrantes occurrunt.] Hæc Theophanes ſui temporis hiſtoriam proſecutus, quo redarguuntur omnes, qui ante hæc tempora eiuſdem capitis tranſlationem factam referunt in Occidentem. I. CAPVT SANCTI IOANNIS BAPTISTÆ TRANSLATVM.

Quod ad res Francorum pertinet, hoc anno Pipinus bellum mouet aduerſus Vuaipharium Aquitaniæ Ducem res Eccleſiarum inuadentem; ductoque in Aquitaniam exercitu, rerum Eccleſiæ iniuſtè ablatarum reſtitutionem facere, exhibito iuramento, obſidibuſque datis, promittere ipſum coëgit. hæc facta hoc anno vetus Chronicon docet, ſed hæc pluribus apud Aimoinum his verbis: Vuaipharius Dux Aquitaniæ cùm res quæ in ſua poteſtate erant, & ad Eccleſias ſub manu Pipini Regis conſtitutas pertinebant, rectoribus ipſorum venerabilium locorum reddere nollet, ipſumque Regem pro his ſe per Legatos ſuos commonentem audire contemneret, contumacia ſua ad ſuſcipiendum contra ſe bellum concitauit. Nam Rex contractis vndique copijs Aquitaniam ingreſſus, bello ſe res & iuſtitias Eccleſiarum exacturum pronuntiauit. Cumque in loco qui Theodoad vocatur, poſitis caſtris conſediſſet, Vuaipharius bello certare non auſus, miſſa ad Regem legatione, ſpondet ſe imperata facturum, Eccleſiarum poſſeſſiones & res debitas redditurum, obſides qui imperarentur, daturum. Dedit etiam de primoribus gentis duos Adalgarium & Itherium, & hoc facto commotum contra ſe Regis animum adeò mitigauit, vt ſtatim bello deſiſteret. Nam acceptis obſidibus, qui ad fidem promiſſionibus faciendam dati ſunt, Rex bello abſtinuit, domumque reuerſus, dimiſſo exercitu, in Villa Cariſiaco hiemauit, in qua & Natalem Domini & Paſcha celebrauit.] hæc ipſe. pergit verò dicere de perfidia Vuaipharij qui periurus, reddere Eccleſiis quæ promiſerat, recuſauit, adeò vt opus fuerit rurſum anno ſequenti Pipinum exercitum comparare, ac iterùm poſt annum aduerſus eumdem bello agere, cùm tandem anno Redemptoris ſeptingenteſimo ſexageſimo quinto eodem occiſo periuro, tota potitus eſt Aquitania. II. PIPINVS VINDICEM AGIT REMEDIVM ECCLESIASTICARVM.

Sed hîc opportunè reddenda putamus quæ Hincmarus Rhemenſis Epiſcopus ſcripſit in priori tranſlatione S. Remigij de iis, quæ eidem Pipino iam in Regem inuncto accidere. At primùm meminiſſe debemus, quæ dicta ſunt ſuperiùs, conceſſum eidem Pipino à Romano Pontifice, vt ablata anteà quædam bona Eccleſiaſtica, annuo perſoluto cenſu, retinere poſſet. Sed quid ipſi accidit, cùm villam à ſancto Remigio donatam Dei Genitricis Mariæ Eccleſiæ ſub eodem perſoluendo cenſu vendicare vellet, ab eodem auctore ſic accipe: Proceſſu denique temporis Pipinus Rex, Caroli Magni pater, volens Epiſcopij Laudunenſis villam, quæ Aniſiacus, ſiue Aniciacus dicitur, accipere quaſi ſub cenſu, ſicut & alias quaſdam fecerat: venit in ea manere. Vbi cùm dormiret, venit ad eum ſanctus Remigius, dicens: Tu quid hîc facis? Quare intraſti in hanc villam, quam mihi te deuotio homo dedit; quamque ego Eccleſiæ Dominæ meæ ſanctæ Dei Genitricis donaui? Et flagellauit eum ſatis duriter, ita vt liuores poſteà in corpore eius apparerent. Et cùm diſparuit ſanctus Remigius, Pipinus valida correptus febre, quantocyùs ab ipſa villa receſſit. qua febre non paruo tempore laborauit. Et deinde Princeps Regni vſque ad moderna tempora ibi non manſit, licet nec in Codiciaco, vel Iuliaco, niſi Ludouicus Rex Germanorum, quando ſuper fratrem ſuum Carolum Regnum eius inuaſit, in Iuliaco manſit, & in die craſtina turpiter ante ipſum fratrem fugiens vix euaſit.] hucuſque Hincmarus. III. CORRIPITVR A S. REMIGIO PIPINVS REX.

IV. Sic Deus corripi voluit filium quem diligebat: quòd si qui sacrilegi talem haud experti A
sunt vltionem, meminisse debent ab Apostolo dictum, non esse filium, qui non est sub di-
[a] *Heb.* 12. sciplina. Nam ad Hebræos:[a] Quem diligit Dominus castigat: flagellat autem omnem fi-
lium quem recipit: tamquam filiis vobis offert se Deus: Quis enim filius quem non corri-
piat pater? Quòd si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes: ergo adul-
[b] *Eccli.* 5. teri & non filij estis.] vt ex iis intelligas, quàm male agatur cum illis, qui dicunt:[b] Peccaui
& quid mihi accidit triste?] vtpote quòd non sint filij, sed reprobi, non filiorum flagello
ad emendationem, sed paratis diabolo & angelis eius ad perpetuam damnationem supplici-
jis sint puniendi. Sed & hîc meminisse oportet diri anathematis, quod in suo sanctus Re-
migius scribi voluit testamento aduersus Reges Francorum, si quis ex eis, quæ Ecclesiis do-
nata essent, aliquid quoquo modo surripere ausus esset. Qui igitur Rex maximè pius vt fi-
lius à Deo correptus est, tantum abfuit vt quouis honesto titulo res Ecclesiarum acciperet,
vt potiùs aduersus eos, qui ea tentassent inuadere, mox vindex insurgeret, vt factũ vidimus B
aduersus quẽ diximus Aquitaniæ Ducem. Discant homines, quàm periculosè siue sub an-
nuo prætenso censu, siue alio modo laicus homo possideat res Ecclesiæ, quas sæpè inuitus
ac nolens, fatigatus precibus, vel aliis compulsus occasionibus, vel deceptus falsis suasio-
nibus Pontifex Romanus illis possidendas indulget.

IESV CHRISTI ANNVS 761. PAVLI PAP. ANNVS 5. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 21.

I. CONCILIVM ROMANVM SVB PAVLO PAPA. SEPTINGENTESIMVS sexagesimus primus Christi annus voluitur Indictione de- C
cimaquarta, quo celebratum est Romæ Concilium, in quo inter alia Paulus Papa Con-
stitutum fecit de Ecclesia & monasterio à se erectis in paternis ædibus sub titulo sancto-
rum Stephani Papæ & Martyris, necnon Siluestri Pontificis & Confessoris, illatis in eam
[c] *Extat apud Moniales S. Siluestri Romæ.* compluribus sanctorum Martyrum corporibus è diuersis cœmeteriis erutis. Sacrum au-
tem eius diploma, dignum monumentum hucusque seruatum eiusdem sancti Pontificis
sic se habet [c]:

II. * Leontio Paulus Episcopus seruus seruorum Dei * Leontio religioso presbytero & Abbati vene-
rabilis monasterij sanctorum Stephani Martyris atque Siluestri Confessoris Christi, &
aliorum innumerabilium Martyrum & Confessorum Dei in eodem sancto monasterio à
nobis, annuente Deo, fundato quiescentium, & cum eo ipsi venerabili monasterio in
perpetuum. D

III. SACRVM DIPLOMA PAVLI PAPAE. Inter diuersa studiorum examina, & varias humanæ inconstantiæ operationes, quæ ni-
mirum in hac temporali vita pertractantur: illa præsertim toto mentis nisu perficienda
sunt, quæ ad laudem Domini Dei nostri, & Sanctorum eius celeberrimum respiciunt ho-
norem. Et profectò omnia sequuntur prospera, si primitus quæ Deo sunt gloriosa, &
Sanctis eius præfulgida, procuramus. Ob hoc nempe, dum diuina Redemptoris nostri in-
effabilis potentiæ gratia in meam respicere dignata est exiguitatem: magna cura insistere
& anhelante ferè dilectionis affectu, diuturna eius benignitate ac misericordia procuramus
laudes, & meorum ipsi offerre maiestati desideria votorum. Atque ex hoc diuinæ illustra-
tionis compunctus inspiratione, vehementer, licet immeritus, procurare studui ea, quæ ad
cultum Dei, & dignam Sanctorum pertineant venerationem, & maxima roborationis E
censura confirmare.

IV. * vicis Quoniam valdè me, fateor, opimis beneficiorum eorumdem Sanctorũ suffragiis apud
diuinam adiutum misericordiam, pro eo quòd nullis virtutum profectibus mereor insti-
tutum, scilicet graui peccatorum mole prægrauatum, adeò magnum & terribile Apostoli-
cæ * Sedis officium prosequi, nisi eorum præsidio diuina me præuenerit dignatio: Veru-
tamen in hoc omnipotentiæ suæ cunctorum præscius, conditor & Redemptor Domi-
nus noster Iesus Christus demonstrat indicia, quòd ea quæ apud eos ipsos despecta sunt,
nobis ad spem profectus, potentiæ suæ gratia illustrante, perducit. quod in me nimirum
cernitur euenisse. Idcircò ingenti gratulationis lætitia refectus, laudem Domini loquitur
os meum, cor & lingua benedicit sanctum nomen eius, atque intra cordis affectum, eius
magnæ pietatis clementiæ congruenter confero vota.

Igitur

Igitur cùm per euoluta annorum spatia, diuersa sanctorum Christi Martyrum atque V. CŒMETE-
A Confessorum eius foras muros huius Romanæ Vrbis sita antiquitus cœmeteria negle- RIA COLLA-
cta, satis manerent diruta: contigit postmodum ab impia Longobardorum gentium PSA ANTI-
impugnatione funditus esse demolita. Qui etiam & aliquanta ipsorum effodientes Mar- QVITATE A
tyrum sepulchra, & impiè deuastantes, quorumdam Sanctorum deprædati, auferen- LONGO-
tes secum deportauerunt corpora. Et ex eo tempore omnino desidiosè atque negligen- BARD. DI-
ter eis debitus venerationis exhibebatur honor. Nam & (quod dici nefas est) etiam & RVTA.
diuersa animalia in aliquantis eisdem Sanctorũ cœmeteriis aditum habentia: illic etenim
eorum existebant septa animalium, in quibus fœtoris egerebant squalorem.

Vnde conspecta eorumdem sanctorum locorum desidiosa incuria, & ex hoc valdè inge- VI.
misens, atque plurima doloris attritus mœstitia: aptum prospexi, Deo annuente, eosdem E COEMETE-
sanctos Martyres & Confessores Christi, & Virgines ex iisdem dirutis auferre locis. Quos RIIS TRANS-
B & cum hymnis & canticis spiritualibus in hanc Romanam introduximus Vrbem, & in LATA MAR-
Ecclesiam, quam nouiter à fundamentis in eorum honorem constructi (intra mœnia scili- TYRVM
cet in domo, quæ mihi parentali successione obuenit, in qua me natum constat at- CORPORA
que nutritum) eorum sanctissima collocans condidi corpora. Vbi congregationem consti-
tui monachorum speciali censura in honorem & nomine beatorum Stephani Papæ &
Martyris, atque Siluestri Papæ & Confessoris Christi. In quo veneranda eorum quiescunt
corpora. Monasterium virorum monachorum esse censui, scilicet ad modulationis exer-
cendam psalmodiam, in perpetuum esse decreui, cõstituens sedulas ibidem Domino Deo
Redemptori nostro referri laudes, & æternam eorumdem Sanctorum illic quiescentium
venerationis memoriam ad gloriam diuinæ potentiæ celebrari, atque pro dilatatione atque
stabilitate Reipublicæ, necnon & salute omnium fidelium Christianorum, & ob meorum
C veniam delictorum quotidianas fundi preces, & debitum & condecentem eisdem omni-
bus Dei Sanctis exhiberi honorem.

Quoniam dum ipsi Martyres Christi, contemptis humanæ gloriæ blandimentis, at- VII.
que diuersa tormentorum supplicia perpessi, pro Christi sunt nomine capite truncati, & DE CVLTV
amici Dei effecti: omnino congruit, vt sicut eorum animæ in cælestibus Regnis cum SS. MARTY-
Angelis triumphant, ita & in terris quoque eorum sacratissima corpora lucidissimis ha- RVM.
bitaculis collocata optimè ab omnibus venerentur Christianis, dum nimirum impen-
siùs pro suis cultoribus diuinam non desistunt implorare omnipotentiam. Ipsorum quip-
pe me Sanctorum confero præsidiis, confidens eorum me suffragiis à peccatorum, qua
premor, exui mole.

D Et * ecce, propitiante Domino, idem à nobis in eorum honorem fundatum monaste- VIII.
rium diuersis prædiis atque rebus & possessionibus vrbanis vel rusticis, & cunctis necessa- * Sed &
riis vtensilibus optimè ditantes, omnia quæ ad concinnationem luminarium, & sedulam ECCLESIA
sacrificiorum oblationem, vel ea quæ ad vsus illic consistentium monachorum sufficiunt, ET MONA-
concessimus, id est, massas, fundos, casales, colonias, vineas etiam atque hortos, & oliue- STERIVM
ta, seu domos, & hospitia, salinas, & aquimolas, vel piscarias, & reliqua possessionum præ- ERECTVM A
dia in diuersis locis & ciuitatibus sita, simulque & seruorum famulantium secum peculia. PAVLO PA-
Addentes etiam, & sub iure & ditione ipsius nostri monasterij confirmantes aliqua mo- PA.
nasteria & venerabilia loca cum vniuersis possessionibus & omnibus eis generaliter & in
integro pertinentibus.

Hæc nempe omnia loca, possessiones, vel prædia vrbana vel rustica, cum vniuersis ge- IX.
E neraliter & in integro eis pertinentibus, vbi, & quocumque loco & ciuitate consistunt, & DONATIO
à nobis iam præfato nostro monasterio concessa sunt, vel in posterum fuerint largienda, FACTA MO-
per præcepta Pontificalia & ceteras monitiones ibidem sint vel fuerint confirmata: præ- NASTERIQ.
sidente sacerdotali Concilio, statuentes, sancimus Apostolica censura, & sub diuini iudicij
obtestatione à nostris successoribus Pontificibus seruanda decernimus, vt in eodem vene-
rabili monasterio perenniter permaneant, atque in eius vsu pro quotidiana sacrificij obla-
tione, in luminarium concinnatione, atque sustentatione illic existentium monachorum
sempiterna iure proficiant.

Vnde & sub terribili & tremenda futura cauemus die aduentus magni Domini nostri X.
Iesu Christi, in qua iudicaturus est viuos & mortuos & sæculum per ignem, etiam & ma- NE QVID
ximis sub anathematis interdictionibus, Domini nostri Iesu Christi, & beati Petri Princi- OBLATVM
pis Apostolorum auctoritate decernimus, nulli quoquo modo nostrorum successorum MONASTE-
RIO AVFE-

Pontificum licere, vel alicui magnæ, paruæque perſonæ, cuiuſcumque ſit honoris prædita dignitate, qualibet exquiſitiore ingenij arte diſſoluere hæc, quæ à nobis pio intuitu ad laudem Redemptoris noſtri, & honoré Sanctorũ eius conſtituta ſunt. Nec penitus ex iiſdem locis vel poſſeſſionibus atque rebus & facultatibus, familiis etiam & peculiis, vel quidquid ad idem venerabile monaſterium pertinere dignoſcitur, auferre, neque quoquo modo alienare; potiùs autem omnia (vt prælatum eſt) in eodem ſancto loco perenniter in integro permaneant. Sed nec Abbas, qui pro tempore curam ipſius monaſterij geſſerit, quoquo modo præſumat quemlibet locum qui in vſu exiſtit monaſterij, cuiquam locare, aut venumdare, nec quidquam ex rebus ei pertinentibus vſurpare ac fraudare. A

XI. Statuentes intereà & hoc decernimus, vt cuncta congregatio monachorum in eodem ſancto conſiſtentium monaſterio ſepties in die Domino Deo noſtro referant laudes, & debitum illic quieſcentibus Martyribus atque Confeſſoribus Chriſti perſoluant honorem. Sed etiam ei qui vires ſubuenit, ampliſſimas omnium Redemptori noſtro ſtudeant B
[a] *pſal.* 70. referre laudes: quoniam ſcriptum eſt: [a] Et adiiciam ſuper omnem laudem tuam. Nam & hoc promulgantes ſancimus, & per omnipotentis Dei noſtri virtutem, ſub terribili anathematis obligatione, omnes obteſtantes, decernimus, nullum vmquam præſumere quamlibet contrarietatem aut malitiam in eodem noſtro monaſterio, vel pertinentibus ei cauſis inferre; ſed magis pro Dei timore & maximo Sanctorum eius honore cuncti iuuamina, & auxilij opem ipſi, vel pertinentibus ei cauſis atque vtilitatibus ingerant, vt participes & ipſi huius boni efficiantur operis, & mercedis præmia huiuſcemodi beneficio ab omnipotenti Deo conſequantur.

XII. Hæc verò omnia à nobis ad laudem Redemptoris noſtri promulgata, & ab vniuerſo ſacerdotali Concilio confirmata, & maximis obligationibus corroborata Deo viuo & vero decernimus perenniter conſeruanda. Si quis autem ex noſtris ſucceſſoribus Pontifi- C
DIRVM ANATHEMA ILLATVM IN VIOLANTES IVRA MONASTERII. cibus, aut ex quocumque homine potente vel inferiore, magna ſcilicet paruaque perſona, cuiuſcumque ſit honoris præditus & dignitatis, præſumpſerit quocumque argumento vel exquiſita occaſione, hæc quæ à nobis ad cultum Dei ſtatuta ſunt, deſtruere, aut diſſoluere, vel quoquo modo temerare, aut etiam frangere, & (quod non optamus) quemlibet locum aut poſſeſſionem, vel quidquid prædicto venerabili monaſterio pertinere dignoſcitur, auferre, aut alienare ex eodem ſancto loco conatus fuerit: ſciat ſe Domini noſtri Ieſu Chriſti, atque beati Petri Principis Apoſtolorum auctoritate, inſolubili anathematis vinculo innodatum eſſe, & à Regno Dei alienatum, contrarios ſibi ſentiens omnes eoſdem ſanctos Martyres & Confeſſores & Virgines Chriſti, & cum ipſis ante tribunal Dei omnipotentis in tremenda examinis die iudicij debeat cum eiſdem Sanctis facere rationes.

XIII. Ipſum enim Iudicem peto, qui eſt retributor omnium, pro cuius laude hæc nos conſtituiſſe dignoſcimur, vt iram ſuæ potentiæ omnibus huius noſtri Apoſtolici Conſtituti tranſgreſſoribus inferat, & inſanabili vltionis vulnere percutiat cunctos, qui prædictum noſtrum monaſterium lædere, vel contrariam mentem in cauſis pertinentibus ei exhibere temptauerint, vel quidquam ex omnibus ei pertinentibus * abſtollere præſumpſerint; * abſtrahere vt ſit vita eorum laborioſa & peſſima, nimiſque lugubris; atque languentes deficiant, & ſuorum minimè conſequantur niſi reſipuerint, veniam delictorum, ſententiam ſumentes Ananiæ & Saphyræ, qui mendacij noxæ inſepti, ante pedes Apoſtolorum expirauerunt. Contingatque eis ſicut Dathan & Abiron, quos aperiens terra os ſuum, viuos deglutiuit. Et cum diabolo eiuſque atrociſſimis & teterrimis pompis, atque cum Iuda traditore Domini noſtri Saluatoris Ieſu Chriſti, & omnibus impiis deputati in tartareo igne & inextinguibili incendio, & in voragine chaos demerſi crementur E in æternum. D

XIV. Porrò qui inuenti fuerint monaſterium noſtrum defendere, quod ad laudem Dei & honorem Sanctorum eius conſtituimus, & omnia quæ in hoc Apoſtolico continentur Conſtituto annexa cuſtodientes, integra mentis ſinceritate obſeruauerint: à dextris Dei inueniantur in loco lucis conſtituti, & omnes ſanctos Dei Martyres, Confeſſores, & Virgines Chriſti, qui in eodem venerabili monaſterio quieſcunt, firmos habeant protectores, eorumque ſuffragiis & in præſenti vita adiuuentur, & in futura beatitudine cæleſtis Regni gaudere cum Angelis Dei & omnibus Sanctis & electis per infinita conſequantur ſæcula.] hactenus ſacrum diploma, quod Conſtitutum nuncupare conſueuerunt: dies autem & annus quo datum eſt, poſt ſubſcriptionem Epiſcoporum & Cardinalium poſiti haben-

habentur. Sequitur modò ſubſcriptio Epiſcoporum & Cardinalium S. R. E. qui eidem
A Concilio interfuerunt, primoque loco poſitum chirographum eiuſdem Romani Pontificis his verbis:

XV. SVBSCRIPTIO EPISCOPORVM.

Paulus Epiſcopus ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ huic Conſtituto à nobis facto ſubſcripſi.
Ioannes humilis Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Nepeſinæ huic Conſtituto à nobis facto interfui & ſubſcripſi.
Ioannes humilis Epiſcopus Eccleſiæ Tiburtinæ huic Conſtituto à nobis facto interfui & ſubſcripſi.
Gratianus humilis Epiſcopus Velitrenſis Eccleſiæ huic Conſtituto à nobis facto interfui & ſubſcripſi.
B Petrus humilis Epiſcopus Eccleſiæ Labicanenſis huic Conſtituto à nobis facto interfui & ſubſcripſi.
Paruus humilis Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ in Tribus tabernis huic Conſtituto à nobis facto interfui & ſubſcripſi.
Bonifacius humilis Epiſcopus Eccleſiæ Tifernæ &c. vt ſuprà.
Domnus humilis Epiſcopus Eccleſiæ * Maturanenſis &c. vt ſuprà. * Maturanenſis
Epiphanius peccator Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Peruſinæ &c. vt ſuprà.
Conſtantinus humilis Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Anagninæ &c. vt ſuprà.
Anaſtaſius humilis Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Senogallienſis &c. vt ſuprà.
Leo humilis Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Salernitanæ &c. vt ſuprà.
Petrus humilis Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Cerenſis &c. vt ſuprà.
C Leo humilis Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Albanenſis &c. vt ſuprà.
Gregorius humilis Epiſcopus Eccleſiæ Præneſtinæ &c. vt ſuprà.
Iordanus humilis Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Senenſis &c. vt ſuprà.
Adam humilis Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Hortanæ &c. vt ſuprà.
Rodulphus humilis Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ * Cellenſis &c. vt ſuprà. * Callienſis vel Vercellenſis
Gregorius humilis Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Siluæ candidæ &c. vt ſuprà.
Sunalbus humilis Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Amerinæ, &c. vt ſuprà. & alij ceteri qui capere non poſſumus.] ita ibi.

Sequitur poſt hæc ſubſcriptio Cardinalium S. R. E.

XVI. SVBSCRIPTIO CARDINALIVM.

Gregorius Archipreſbyter S. R. E. tituli ſanctæ Balbinæ.
Philippus humilis preſbyter S. R. E. tituli S. Marci.
D Gregorius S. R. E. preſbyter tit. S. Anaſtaſiæ.
Theophilus S. R. E. humilis preſbyter tit. S. Sabinæ.
Euſtochius humilis preſbyter S. R. E. tit. . . . .
Stephanus humilis preſbyter S. R. E. tit. S. Cæciliæ.
Conſtantinus humilis preſbyter S. R. E. tit. SS. quatuor Coronatorum.
Marinus humilis preſbyter S. R. E. tit. S. Laurentij qui vocatur Damaſi.

Hos ſequitur ſubſcriptio trium Epiſcoporum qui reſidui erant, ſed defectu chartæ abſque ſubſcriptione præterierant.

„ Suthinus Epiſcopus Tranenſis Eccleſiæ.
„ Leontius Epiſcopus Amiterninæ Eccleſiæ.
„ Strephanus Epiſcopus Ferentinatis Eccleſiæ.

E *Sequitur ſubſcriptio reliquorum Cardinalium.*

Theopemptus preſbyter S. R. E. tit. S. Euſebij.
Leontius preſbyter S. R. E. tit. S. Suſannæ.
Euſebius preſbyter S. R. E. tit. S. Laurentij in Lucina.
Benedictus preſbyter S. R. E. tit. S. Marcelli.
Clemens preſbyter S. R. E. tit. S. Anaſtaſiæ.
Chriſtophorus preſbyter S. R. E. tit. S. Vitalis.
Donatus preſbyter S. R. E. tit. S. Sixti.
Andreas preſbyter S. R. E. tit. S. Mariæ in Calliſto.
Saxolus preſbyter S. R. E. tit. S. Cyriaci.
Hermogenes preſbyter S. R. E. tit. S. Priſcæ.
Petrus humilis Archidiaconus ſanctæ ſedis Apoſtolicæ.

Datum quarto Nonas Iulij, imperante domino Constantino Augusto à Deo coronato magno Imperatore anno quadragesimo primo, ex quo cum patre regnare cœpit: & post Consulatum eius anno vigesimo primo, Indictione decimaquarta. A

XVII. Porrò in eadem membrana Pauli Papæ verbis hæc addita reperiuntur: Mense Iunij die decimanona introduximus in hoc oraculum corpus beati Silvestri Episcopi & Confessoris Christi. Mense Augusti die septimadecima introduximus corpus beati Stephani Martyris atque Pontificis, tempore Constantini & Leonis Augustorum, & Pipini excellentissimi Regis Francorum & Defensoris Romani Indictione quartadecima.] Quod autem & in cœmeterio Callisti æquè corpus S. Stephani Papæ & Martyris positum adhuc dicatur: inde id proueniſſe putatur, quòd sicut in alijs fieri consueuit, cùm transferri solerent sacra Sanctorum corpora, pars aliqua in loco priori relinqui soleret.

XVIII. Sed quæ de his habeat Anastasius Bibliothecarius, vt auctoritas auctoritate firmetur, videamus: Hic sanctissimus Præsul in sua propria domo monasterium à fundamentis in honorem S. Stephani Papæ scilicet & Martyris, necnon & beati Silvestri itidem Pontificis & Confessoris Christi construxit. Vbi & Oraculum in superioribus eiusdem monasterij mœniis ædificans, eorum corpora magna cum veneratione condidit. Infra claustra verò ipsius monasterij Ecclesiam miræ pulchritudinis à fundamentis nouiter cõstruxit: quam multiuo & marmoribus decorans, & omnem illic ornatum ex auro argentoque & diuersis speciebus largiens, etiam ciborium ibidem ex argento librarum ..... fecit; illicque innumerabilium Sanctorum corpora, quæ de prætatis demolitis abstulit cœmeterijs, maximo venerationis condidit affectu. In eodem quippe monasterio plura contulit prædia & possessiones, loca vrbana vel rustica, superfluenter & abundanter eum ditans in auro & argento, alijsque rerum speciebus, & omnibus vtilitatibus: vbi & monachorum congregationem construens, Græcæ modulationis psalmodiam cœnobium esse decreuit, atque Domino nostro omnipotenti, & omnibus ibidem requiescentibus Sanctis, magnis sub interdictionibus sedulè ac indesinenter laudes statuit persoluendas.] hactenus de his Anastasius. B C

XIX. Vt autem Græca lingua illic voluerit Paulus Papa Psalmos occini: id inde accidisse putamus, quòd cùm Copronymus impius Imperator, edicto promulgato, vetuerit esse monachos in Oriente: ingens monachorum Orientalium multitudo sese in Vrbem infuderit, quorum cùm Græca lingua peculiaris esset, eosdem in monasteriis collocatos, voluerit ea præstare, quæ consueuissent in monasteriis Orientis, vt Psalmorum cantum, aliaque officia Ecclesiastica sua ipsorum lingua persoluerent.

XX. Sed iam quæ anni huius reperiuntur res gestæ Orientalis Ecclesiæ videamus.

PERSECVTIO IMP. CONSTANTINI RECRVDESCIT. Hoc quidem anno recruduisse quàm acerbissimè persecutionem ab eodem Constantino Copronymo aduersus Orthodoxos Christianos excitatam, testatur Theophanes verbis istis, hoc ipso anno vigesimoprimo eiusdem Imperatoris: Eodem quoque anno Constantinus persecutor Andream memorabilem monachum, qui dicebatur Calybites, apud Blachernas, flagris in Hippodromo sancti Mammæ occidit, redarguentem impietatem eius, & Valentinianistam ac Ciuilianum appellantem eum; quem & in rheuma maris iactari præcepit, nisi sorores eius hunc rapientes, in Emporio Leucadij sepeliissent.] hucusque Theophanes, & alij, sed breuiter ac succincte nimis ingentis molis opus absoluunt. Nos autem tum eius, tum aliorum Orthodoxorum glorioſas confessiones his inseremus, petitas è Græcis fontibus, ex eiusdem Andreæ martyrij Actis [a]. atque primò de edicto Imperatoris sic: D

[a] *Apud Sur. die 17. Octob.*

XXI. Constantinus doctus à maligno spiritu, iussit per omnem terram quæ sub cælo, ipsi tamen subiectam Imperio, procedere, & ad extremos fines pertransire alienum hoc edictum, omne genus supplicij omni generi & ætati aspere minitans, si quis suo decreto non pareret, promptoque & alacri animo illud non exciperet; immò si diuinam aliquam figuram verbotenus videretur honorare.] decretum suum nominat, quod de abiiciendo cultu sacrarum imaginum ab oecumenica (quam dicebat) pseudosynodo (vt vidimus) sancitum fuit. E

XXII. Quòd verò illud decretum à piis contemptui haberetur: inde causa manauit, cur tantopere ira exæstuaret, atque ad corroborandum illud & auribus omnium ingerendũ præsens edictum hoc anno promulgaret: hoc agens, vt quod haud pridem concilium celebratum aduersus sacras imagines esset, quod (vt vidimus) oecumenicum appellauit, sciens illud ab Ortho-

Orthodoxis haberi ludibrio, quod nec nomine quidem Concilij dignum esse dicebant: huius rei gratia minas illas per edictum promulgat, quæ adeò vehementes erant & fortes, vt magnopere Orthodoxorum perculerint animum. nam subdunt Acta: A

Propter has ergo asperas & sæuas minas, licebat tunc videre ciuitates effectas in solitudinibus, esse autem planè desertas ciuitates propter multitudinem eorum, qui ad eas veniebant solitudines. Nimis arctæ reddebantur custodiæ, replebantur carceres non latronibus (proh dolor) non expilatoribus, aut aliis huiusmodi maleficis hominibus, sed viris piis ac religiosis & Dominum timentibus, quorum erant pernoctes stationes, & qui sunt ex Deo sudores & nocturnæ lacrymæ, & quos Ierusalem vocabat libera ciuitas, honorificè apud eam diuersaturos.] hæc quidem omnia consentientia illis omnibus, quæ superiùs dicta sunt ex Actis Stephani Martyris ab huius temporis auctore conscriptis. sed certamen quod hoc anno contigit intueamur Andreæ sanctissimi monachi. Cùm enim (vt dictum est) ob persecutionem peculiariter indictam aduersus monachos, alij aliò cõmigrassent ad tutiora loca: hic diu moratus, tandem ab eodem spiritu qui alios impulit in desertum, hic est immissus in Constantinopolitanam ciuitatem, ne sine patenti confessione oppressa veritas veluti extincta putaretur, cùm è contrà in tanta ciuitate præconio cõfessionis frequenti populo celebrata, magis verò clamore sanguinis exaltata, fronde festa virescens, erigeret de superata impietate trophæa. sed quomodo id acciderit audi: B CVR ANDREAS SE PRODIT IN MEDIVM.

Cùm ergo tam magnum & tam graue bellum esset excitatum, & multi statim tempori cessissent, seruiliterq; & illiberaliter omnino loquerentur: beatus hic Andreas non ferens hunc nouum modũ captiuitatis, neque pias animas, quæ superna ciuitate miserè priuabantur, despiciens, sed tempus aptum esse arbitratus ad zelum magno & excelso animo ostendendum, quem pro pietate iamdiu parturiebat, relicta terra patria, & solo quod eum aluerat, venit statim Byzantium, tamquam quispiam fortis & generosus athleta, qui in exercitatione satis studij posuerat, & in stadium sæpiùs descenderat. Itaque nec metum magistratuum, neque aliquid aliud graue reputãs, in medium progressus, Imperatoris & eorum qui erant ex eius parte, palàm sectam liberè arguebat; & honorem qui diuinis debebatur figuris, docebat & statuebat: Sic (dicens) debet coli Deus, sic venerari imagines. C XXIII. XXIV.

Porrò autem dicebat se eò venisse, vt tolleret quæ à diabolo parabantur, insidias, & eos quidem qui suam salutem prodiderant, adduceret ad pœnitentiam, & animum eis adderet, vt rursum pugnarent; rursus verò eos qui stabant, precibus, adhortationibus, & cõsilio muniret, tutosque redderet. Hæc cùm publicè prædicaret, nec tantillum quidem de dicendi libertate remitteret: ea significantur Imperatori. Qui cùm ante ciuitatem in Martyris Mamantis quæ dicitur basilica, cum suo consueto consedisset supercilio, & magnum quidem ex scenica illa specie fastum, magnam autem ex assentante illo satellitio gloriam sibi induisset, nec eos quidem qui aderant, solùm intueri sustineret, Orthodoxos verò torue & ferociter aspiceret, & nihilo mitior quàm fera agrestis in eos ferretur, & alios quidem boum neruis crudelissimè cæderet, alios autem igni & aliis suppliciis traderet, multorum verò etiam ipsos oculos & linguam erueret, vt illis quidem oculis scilicet aliorum athletarum non aspicerent animi magnitudinem, nec hi tolerantiæ magnum acciperent solatium; hac autem adempta, non possent alios excitare ad certamen, neque eis veluti manum præbere per consilium & suasionem: aliis autem simul manus ac pedes auferret propter iræ vehementiam & acerbitatem. D CAVSAM SVI ADVENTVS CONSTANTINOPOLIM ANDREAS PRODIT. XXV.

Hic beatus Andreas animo sauciatus, & pro Domino spirans virtutem & animi magnitudinem, cùm & è medio corde sibi esset precatus, & subinde dictitasset: Domine serua, Domine dirige, seipsum in media iniecit pericula, & eorum qui circumstabant diuisa multitudine, latens eos qui ambigebant, cùm veniſſet in conspectum Imperatoris: Cur (inquit) ô Imperator (si es Christianus) hæc mala machinaris aduersus Christi imaginem & eius seruorum? Ille autem non ferens hanc loquendi libertatem, sed apertam contumeliam eam rem esse existimans, loquentem Sanctum statim interrupit, & iubet eis qui astabant, eum comprehendere. Ij autem cædem spirantibus manibus in eum irruentes, & alij quidem eius caput, alij autem manus apprehendentes, alij verò superhumerale, & alij tunicam per summam contumeliam, & vt ei qui iusserat magis gratificarentur, eum humi deiiciunt, qui erat animo excelso; neque priùs cessarunt eum trahere, donec ipse Imperator postquam satis vltus esset dicendi libertatem athletæ, volens vtique videri clemens, iussit eum relaxari. E MARTYRIVM SVVM DEO COMMENDAT ANDREAS. XXVI.

XXVII. QVID IN ANDREAM IMPERATOR. Cùm autem proximè adducendum & ſiſtendum curaſſet, cùm eum priùs terruiſſet ſæuitia, deinde etiam alliceret manſuetudine: Vndenam, inquit, hæc tanta tibi audacia & inſcitia, vt iuſſis repugnes Imperatoris, & coram eo intempeſtiuè & citra vllam rationem liberè quæuis loquaris? ſed (vt videtur) volens aliquo modo notus nobis euadere, hanc viam ingreſſus es. Voluntas itaque tua deducta eſt ad effectum, & tibi tuus recte ſuccedet ſcopus, dummodò ſententiæ noſtræ aſſentiaris, & quæ valdè recte ſe habet, confitearis religionem: tunc namque tibi omnia euenient ex ſententia. A

XXVIII. SVAM AGIT CAVSAM ANDREAS. Ad hæc Andreas ille admirabilis: Non, inquit, audacia nec inſcitia motus, ô Imperator, nec vt tibi notus & tuæ euaderem potentiæ, huc veni. Quid enim mihi rei eſt cum tuis? ſimiliter autem poſſum omnino etiam dicere cum iis quæ ſunt huiuſmodi, à quo quidem iam olim deſpecta ſunt tamquam ſomnium: ſola autem ſola grata eſt quies, & ſeorſum verſari cum Deo. Sed poſtquam accepi, te ſentire aliena à Fide Orthodoxa, & priuare Chriſtianos honore qui debetur diuinis imaginibus, & ſic quidem perturbare eos qui tuo parent imperio, conturbare autem etiam Eccleſiam: non potui hanc ferre iniuſtitiam: ſed patria relicta & meis, tantum maris ſpatium emenſus, venio magno cordis zelo incenſus, vel vos ab hoc errore liberaturus, vel pro meo Chriſto meam animam poſiturus, qui ſuam, etſi eſſet Dominus, pro me poſuit & ſua imagine. B

XXIX. Imperator autem: Veniſti quidem certè, inquit, magna viſione apprehendens, & animo agitans, nempe vt ipſum Imperatorem, & omnes magiſtratus & pontificalis dignitatis venerandam, quantacumque ea ſit, canitiem traducas ad id quod tibi videtur. Sed vt prolixis vti verbis mittamus, audi me ea quæ oportet conſulentem, & ab hac profunda emergens caligine, pare iis quæ noſtra decernit potentia, & ipſe quoque ſis cõtentus ſequi communem ſententiam; ſin minùs, te omnino docebit experientia quantum malum ſit conſilij inopia & vana de ſe perſuaſio, & ſuam tantùm ſequendo ſententiam, ſe arroganter gerere aduerſus Imperatores. C

XXX. ANDREAE FORTIS CONFESSIO. Audiuit Martyr, & cælos aſpiciens: Non te negabo (inquit) Chriſte Saluator. Non te pulchra fruſtrabor confeſſione: non tuam contemptui habebo imaginem: nõ deſpiciam, quod ad me quidem attinet, malè patientem. Cædatur meum corpus, ô Imperator, lingua ſecetur, pedes exſcindantur. Nam ego quidem paratus ſum omnia pati potiùs, quàm meum Chriſtum, vel vmbra tenus vilipendere, quem habeo pro omnibus, & quem olim ſolum ſequi conſtitui. Ad hæc Tyrannus: Quænam eſt (inquit) tanta amentia, & quam eſt craſſi & hebetis ingenij, craſſæ, & in quam cadit interitus, materiæ, Dei ab interitu remoti & materiæ expertis gloriam tribuere, & nec audire quidem quod à Moyſe prohibetur legiſlatore, qui dicit: [a] Non facias ſimilitudines? Vndenam ergo grauiſſimus hic morbus, qui veſtræ menti inſedit, effecit, vt non ſolùm ſcienter reſiſtatis, ſed vos etiam coniiciatis in periculum? Sed enim intellige, non pro veritate, neque pro Chriſto, ſed pro ipſa ſola quæ eſt à ratione aliena audacia, extrema patieris.

[a] *Exod.* 20. *Leuit.* 26. *Deut.* 4.

XXXI. PRO SACRARVM IMAGINVM CVLTV CAVSAM AGIT ANDREAS. Hoc in loco cùm ferre non potuiſſet vir generoſus blaſphemæ linguæ contumeliam, ſed perinde atque honeſti proditionem arbitratus, ſacræ imaginis pati contumeliam: Execrandum, inquit, caput: Non tibi videtur pati pro Chriſto, qui pro illius forma patitur, neque ad primum exemplum credis tranſire ignominiam, qua imago afficitur? Et quomodo vos, eos ſæpè qui Imperatorias contumelia affecerunt ſtatuas, perinde ac eos qui Imperatorem ipſum ſunt inſectati, vltimis affeciſtis ſupplicijs? quos quidem ego noui in ſtatuis æneos, vel etiam aureos extrinſecus, pice intus eſſe repletos & ſtuppis & lignis, & alia vili & abiecta materia. Quòd ſi vos qui nunc eſtis puluis, & cras non eſtis futuri, ſic adoramini ſtatuis ac imaginibus, & propemodum tamquam dij vultis adorari, & eos qui in Imperatorias peccauerunt ſtatuas, acerbiſſimè punitis: aduerſus Chriſti ſacram aliquid audere imaginem, non reputatis eſſe archetypo ipſius exemplaris ignominiam? Nec eos qui ſunt parati pro eo pati omnia, æſtimatis periculum adire pro veritate? D E

XXXII. IMP. IN MARTYREM INFENSVS. Deinde cum iam hæc dixiſſet Martyr, & de Moyſe vellet explicare, cuiuſnam iuſſiſſet non facere ſimilitudinem, & quomodo ille effinxiſſet Seraphim, cùm ipſum etiam exemplum ſit incorporeum: Imperator abrumpens orationem: Iam tempus eſt, dixit circumſtantibus, docere eum eſſe moderatum ac temperantem, & temerariæ illius linguæ referre ei gratiam. Si enim ij, qui regias ſtatuas (vt ipſe dicit) iniuria afficiunt, acerbum & inexorabile ſupplicium ſubeunt: qui adeò impudenter & audacter ſceleratam in nos linguam immittit, quaſnam luens pœnas punietur pro meritis? Sic dixit, & iratovultu Martyrem ſtatim

ſtatim intuens, & manum de more mouens, & valdè exclamans, eum iubet nudari, deinde etiam extenſum funibus vehementer flagellari. A

Ille autem nec ſic puſillo & abiecto animo ſe geſſit aduerſus ſententiam, neque eius promptum animi ſtudium retardarunt quæ iam expectabantur plagæ & flagella: ſed id magis reddebant attentiùs, vt quod ſpiritu à ratione alienis appetitionibus & Imperatorijs minis accenderetur. Cùm ergo Imperator vidiſſet ſic ſe habentem virum fortem, & nihil omnino formidantem, ſed eſſe omnino paratiorem flagella ſuſtinere, quàm dimittere illam rationem ſententiæ: timens ne ſi ipſe Sanctus tormenti faceret periculum, fieret inde in confeſſione conſtantior, & minimè traduci poſſet, quomodo fortia animalia poſt plagam: inducens perſonam benignitatis: Priuſquam (inquit) facias periculum tormentorum (ad Martyrem aſpiciens) noſtro parens decreto, libera te ab iis quæ te expectant malis. XXXIII.

Martyr autem Chriſti ad ſuum agonothetam ſublatis oculis tam corporis quàm animæ, cùm ſibi eſſet precatus firmam & immutabilem diuinarum imaginum venerationem: & deinde etiam deorſum aſpexiſſet, & in Tyrannum parum oculos conieciſſet: O Imperator, inquit, miſſis bellis quæ gereres contra barbaros, & ciuilium rerũ adminiſtratione, totum, vt video, apertè tuum poſuiſti ſtudium contra Chriſtum & eius ſeruos. Et hæc agens, exiſtimas te poſſe in pace tenere ſceptra Romani Imperij? Numquídne Dei quidem times iudicium, neque illum tuorum factorum expectas examinatorem? B XXXIV. REDARGVITVR IMPERATOR AB ANDREA.

Hoc in loco conuicta fuit ficta manſuetudo Imperatoris, & aperta fuit ſimulatio. Nam ſolita detecta feritate, Martyr vehementiſſimè cædebatur boum neruis. Qui autem circumſtabant, volentes iræ Regis morem gerere, partim quidem iuſſi verberare, plagas cruC deliter intentabant, & adeò crudeliter, vt fluerent riui ſanguinis ex pretioſo illo corpore, & ſubiectum ſolum fieret altè purpureum: partim autem gladios accipientes, irruebant ad interficiendum athletam: multi etiam lapides in ipſum iaciebant, & omnibus modis iniuria afficiebant non illum, ſed ſeipſos, ſic quidem Regi, qui eſt ad tempus, ſtudentes coniungi: omnino autem ignorantes miſeri, quantum hæc agentes, ſe procul à Deo remouerent, & qualem ad tempus iudicij illi quidem lætitiam, ſibi autem lacrymas & dolores miſerabiliter reconderent. XXXV. CAEDITVR DIRISSIME MARTYR.

Sed Imperator mouebat omnem lapidem, vt poſſet Sanctum in ſua habere poteſtate. Neſcio enim quomodo etſi eſſet inſipiens, non ignorabat tamen, hac in re quidem certè ſe ſapienter gereus, fore vt ſi illo potiretur, multos alios ex Orthodoxis ſtatim caperet, eum tamquam caput, corpus & membra conſequentes. Hæc cùm ille ſciret, iubet ipſum rurſus D relaxari à plagis, & rurſus perſuaſione & prætextu beneuolentiæ eum aggredi tentat. Cùm ergo eum curaſſet propè ſiſtendum, & ſuum ſermonem molliiſſet pluſquam oleum, acutum tamen iaculum aduerſus pios & acutum gladium, poſtquam vidit virum: ne tantillum quidem illici blanditiis, ſed cum maiore dicendi libertate eius arguere amentiam, depoſita pelle ouina, erat lupus manifeſtus; iuſſitque lapidibus confringi maxillas Martyris, hæc reddens pro verbis, quibus cor eius fuerat conſauciatum. XXXVI. CONSILIVM VAFRVM IMPERATORIS.

Ille autem erat planè alius Stephanus, iis qui illi iniuriam faciebant preces reddens. Deinde Martyrem quidem Imperator tamquam reum condemnatum miſit rurſus in cuſtodiam. ſed ignorabat ſe iis qui in ea habitabant Chriſtianis, valdè promptum mittere doctorem. Gaudebat autem ipſe quoque, ſicut Paulus, propter Chriſtum paſſionibus & afflictionibus, benignoque & clementi Deo magnas agebat gratias, quòd dignus eſſet haE bitus plagis & carcere propter illius nomen. Quamobrem & iis quæ dicebat, eos qui aderant valde inſtruebat & confirmabat, & eo quòd quæ erant moleſta & aſpera ferret cum gratiarum actione. Et corpus quidem erat vinctum in cuſtodia, anima autem etiam antequam illinc ſolueretur, iam cæleſtia viſione intelligenter apprehendebat, adeò vt Tyrannum propemodum reprehenderet, quòd non ipſum citiùs liberaret à pondere carnis, & à vinculis naturalibus. Corpus enim erat illi carcer, qui eius arctabat animam, & ſuo tegumento eam ſeiungebat à tabernaculis, quæ eam exceptura erant, & inenarrabili quæ illic eſt beatitudine. XXXVII. CONSTANTIA ET PIETAS MARTYRIS.

Dies interim non multi præterierunt, & rurſus accerſit Imperator Martyrem è carcere metu eorum quæ expectabantur, & dolore malorum quæ obuenerant, fractum ad futura eius animum, & futurum multo moliiorem & ignauiorem exiſtimans. Poſtquam autem productum ſanctum virum vidit audaciorem, & magis ſpirantem acrem propter Chriſtum XXXVIII. FRVSTRA IMP. LABORAT PERVERTERE MARTYREM

ſtum amorem: eum veſte exuit, & prope eum lictores rurſus iubet aſſiſtere & flagellis vehementer cædere, adhuc priorum plagarum aperta per vniuerſa membra ferentem veſtigia. Illi autem laniabant quidem carnes, & fodiebant eius latera, & plurimam eius carnis partem auferebant. Sed ne ſic quidem poterant ſuffurari theſaurum illius fidei. A

XXXIX. Poſtquam ergo vidit Tyrannus omnia ſe temerè & fruſtrà fieri, iamque eſſet planè animi dubius & perplexus: eò deſcendit, vt ſe fateretur ſuperatum, nempe vt eum morte deinceps damnaret. Et iubet vt funibus alligatis illis beatis pedibus in ſolo trahatur per totam viam publicam: deinde vt cùm deductus fuiſſet ad locum maleficorum, ibi iaceretur, qui Eden, qui ſupernis tabernaculis, qui erat dignus ipſis cælis. Cùm autem curreret Martyr hunc curſum decertationis, & in terra per plenum vrbis forum traheretur: vir quidam qui è mari fuerat piſcatus piſciculos, & eos in foro proponebat vænales (ſedebat autem ſuper cathedram peſtilentiæ, cùm vidiſſet eum tam turpiter trahi, & quænam eſſet cauſa accepiſſet) exilijt ſtatim tamquam à malo aliquo motus dæmone, & cùm è propinquo cultrum macelli arripuiſſet, eo & pedem ſacri corporis amputat, & ſiſtit Martyri curſum decertationi, eique finem imponit certaminis: nam ſimul cum pedis amputatione è vita quoque excedit vir generoſus, vel potiùs ad cælum currit, & ad eum aſcendit qui poſuit eius vitam nulli reprehenſioni affinem, & perfecit [a]pedes eius tamquam cerui, & collocauit ſuper excelſa.] hactenus de martyrio auctor. B

ANDREAS CONSVMMAT MARTYRIVM.
[a] *Pſalm. 17.*

XL. Quæ autem ſequuntur de proiectione corporis ad feras, & de eius inuentione, Deo cogente, per arreptitios facta, diſcrepant à Theophane, qui eum à ſororibus ſublatum antequam proiiceretur, affirmat atque ſepultum. Quòd verò locus ſepulturæ Chryſis diceretur, inde & accidit, vt diceretur ipſe Martyr, ſanctus Andreas in Chryſi, quo titulo repetitur inſcriptus in ſacris Eccleſiæ tabulis, in quibus anniuerſaria dies natalis celebranda proponitur. C

XLI. Hoc anno (vt iam res Occidentales inuiſamus) cùm nouis cladibus agitaretur Hiſpania, & Valentia ciuitas in Tarraconenſi prouincia à Sarracenis exciſa iam eſſet, Chriſtianique ſacra Vincentij Martyris oſſa inde auferentes, deportaſſent in extremam Luſitaniæ partem, in locum qui ex eo poſteà Promontorium ſancti Vincentij eſt appellatum: tunc cœptum eſt eiuſdem ſancti Vincentij nomine monaſterium perinſigne erigi Oueti, cuius antiquæ memoriæ extant veſtigia apud Ambroſium Moralem [b], vt planè appareat, haud exaruiſſe vitorem Chriſtianæ religionis in Hiſpania. Licet enim tot anguſtiis vallati eſſent fideles, in retinenda tamen antiquitus tradita obſeruantia monachali ita ferbuerunt, ac ſi ſumma pace fruerentur, frequentique concurſu eam colere omni ſtudio laborarent: ſed & eo propenſiorem cultum Vincentio Martyri exhiberent, quo magis à Sarracenis grauioribus iniuriis ſe conſpicerent affici. Sicque factum vt ita colentes Vincentium, vincendi aliquando penitus Sarracenos aperuerint ſibi viam, prout declarauerunt euenta. D

[b] *Amb. Moral. lib. 13. cap. 18.*

XLII. Hoc eodem anno [c] in Anglia Ecgbertus Archiepiſcopus Eboracenſis, Regis germanus, ſcientia & ſanctitate clarus diem clauſit extremum, vbi ſediſſet annos vndetriginta. Fuit iſte magiſter Albini, qui & Alcuinus Flaccus dictus inuenitur, qui ipſum pluribus laudat in litteris ad Carolum Magnum ſcriptis, vtpote quòd inter alia inſignia eius opera publicum litterarum ſacrarum gymnaſium Eboraci conſtituit, eamque Eccleſiam nobili valdè bibliotheca ditauit. dicendum rurſus de eo inferiùs, cùm de Albino agendum erit.

[c] *In Epitome Appendix ad Bedæ hiſtor.* S. ECGBERTI EPISC. EBORACENSIS OBITVS.

IESV CHRISTI ANNVS 762. PAVLI PAP. ANNVS 6. CONSTANTINI COPRON. IMP. ANNVS 22. E

I. CONSTANTINVS PERSEQVITVR MONACHOS. SEQVITVR ordine temporis ſeptingenteſimus ſexageſimus ſecundus Chriſti annus Indictione decimaquinta notatus, quo Imp. Conſtantinus immenſo odio flagrans in monachos, quos præ ceteris ſibi in promulganda hæreſi aduerſarios ſæpè expertus fuit, maximè verò anno ſuperiori, cùm aduerſum Andream Cretenſem monachum fuiſſet ſibi certandum: cùm audiſſet in Auxentiano monte in Bithynia poſito, degere magni nominis Stephanum monachum gratia miraculorum illuſtrem, potentemque ſermone ad cohortandum alios, vt aduerſus debacchantem hæreſim forti conſiſterent animo, ad eumque habere confugium plurimos, in hunc ipſum mouere bellum neceſſarium ſibi duxit,

A xit, vt perficere poſſet, quod conabatur (ſi liceret) hæreſim ſtabilire. Sed quem ſcit maximè martyrij cupidum, haud armis expugnandum tentat, ſed verbis. Ad hocque virum eloquentem mittit, qui viro ſuadeat ſubſcribere decretis pſeudoconcilij œcumenici nominati. Id quidem factum eſt hoc anno, antequam bellum Bulgaricum pararetur, quod anno ſequenti eſſe confectum, ex auctore qui res geſtas eiuſdem Stephani eſt proſecutus, qui & hoc viuebat tempore, & iis omnibus potuit intereſſe, certum exploratumque habetur, vt ſequenti anno oſtenſuri ſumus. modò autem primi huius certaminis Stephani ex eodem auctore totidem verbis hìc deſcribamus hiſtoriam, quæ ſic ſe habet [a]:

[a] *Apud Ioan. Damaſc. in fin.*

II. CONSTANT. IMP. AGGREDITVR PERSEQVI S. STEPHANVM. Imperator huiuſce Stephani virtutem audiens, ſecumque iſtud perpendens, quòd ſi hunc quoque retibus ſuis includeret, fauoremque ipſius ac præſidium ſibi adiungeret, execrando ſuo dogmati magnum ob ingentem virtutis illius claritatem atque ſplendo- B rem robur conciliaret: Calliſtum quemdam Patricij ordinis ſumma ſecum familiaritate deuinctum, atque ſuam hæreſim apprime callentem, & eximia dicendi facultate præditum ad ſe accerſit, eumque ad ſanctum virum legat his verbis vtens: ad Auxentianum montem contende, ac Stephano, qui illic deliteſcit, atque ex Immemorandorum claſſe ac numero eſt (*ita enim impium ſolere vocare monachos dictum eſt ſuperiùs*) perſuade vt Concilij decretis aſſentiatur, & ſubſcribat: ſicque eum alloquere: Pij ac rectiſſimè de religione ſentientes Imperatores Conſtantinus & Leo beneuolentia erga te, quia virtute & ſanctitate delectaris, impulſi, te Orthodoxi Concilij decreto nunc edito & promulgato ſubſcribere iubent. Tu verò & caricas ipſi & palmas feres, amygdala item, aliaque nonnulla, quibus vir Dei colendæ pietatis ſtudio deuotus ali conſueuit. Norat enim & ipſe, quanta eſſet illius continentia, pænè vt etiam hoc virtutis genere cum ſpiritibus à materia C remotis contenderet.

III. QVAE STEPHANVS AD CALLISTVM. Calliſtus itaque quàm celerrimè poterat ad montem profectus, ſancto viro Imperatoris mandata exponit, eaque omnia, quæ alliciendi atque inflectendi vim habebant, in medium profert, ipſumque ad ſubſcribendum pertrahere conatur. Verùm pietatis corona erat Stephanus, zeloſq; atque virtute Protomartyris ſimilis. Tamquam enim qui Dominum à dextris ſuis eſſe ſemper prouideret, ac propterea nullo hæreſis impetu concuteretur, ad pernicioſum illum nuntium his verbis vſus eſt: At ego nec huic decreto, ac falſi huius concilij vaniloquio ſubſcribam, nec illud vmquam comprobabo, nec amarum dulce, [b] nec tenebras lucem dicam, ne Prophetæ maledictionem in caput meum pertraham. Sacrarum autem imaginum cauſa promptum mihi ac procliue eſt mortem oppetere, Imperatoris minas, qui has delere auſus eſt, nihil moranti. Hæc vbi dixit, cauam manum ſtatim oſtendens: Etiam ſi mihi (inquit) tantulum dumtaxat ſanguinis eſſet, id tamen pro Chriſti imagine profundere minimè dubitarem. Quos verò ab eo ad me cibos attuliſti, referas ſanè licet; quoniam (vt cum diuina Scriptura loquar) [c] oleo peccatoris non impinguetur caput meum, nec hæreticorum cibis guttur meum deliniatur. D

[b] *Iſaiæ 5.*
[c] *Pſal. 15. Pſal. 140.*

IV. Hac oratione audita, Calliſtus maximo pudore ſuffuſus reuertitur, atque Imperatorem adiens, omnia ei narrat. Ille autem iræ ac furoris nube obducitur, ac ſtatim ſicarios vnà cum Calliſto mittit, eiſque imperat vt ſanctum virum è cella ſua *in vertice montis ſita* abſtrahant, ac protinus ad inferius monaſterium deductum, illic cum ſumma cura ac vigilantia incluſum tenerent, quoad arbitratu ſuo de eo conſtituerit. Sic igitur dicto citiùs id quod imperatum fuerat exequi contendentes, ad ſpeluncam veniunt, & ſanguinario animo inſiliunt, oſtioque ſtatim calcibus effracto, pium virum per vim foras trahunt. Ac cer- E nere erat rem proborum oculis admiratione dignam ac memorandam. Etenim ex ingenti quadam continentia, & domicilij humilitate atque anguſtia, tibiæ ipſius in femoribus adhæſerant, vt nec vllo modo ſtare vel moueri poſſet. Quod cùm amentes homines perſpexiſſent, ſumma admiratione perfuſi ſunt, atque ex facilitia & feritate animos ad commiſerationem inflexerunt. Ac duo quidem ex ipſis (ſunt enim inter malos & flagitioſos homines ſemimali quidam, atque eiuſmodi, vt eorum improbitati remedium afferri poſſit) concepta ex ſancti viri ærumna commiſeratione, conſertis manibus acceptum eum ſuſtinebant. Mox autem ad Patris Auxentij cœmeterium venientes eum vna cum monachis illis, quibuſcum verſabatur, incluſerunt, atque ipſi pro foribus excubabant, imperium aliquod & nuntium a Tyranno expectantes. STEPHANVS ABRIPITVR ET DVCITVR CAPTIVVS.

V. At eninuerò generoſus ille atque eximia virtute præditus Stephanus tot moleſtiis affectus, ac facinoroſi cuiuſdam hominis ritu, in cuſtodiam conjectus, animo non concidit:

STEPHANI IN CARCERE CANTICVM.

dit: verùm vnà cum ſociis ſuis alta & modulata voce pſallebat: IMPOLLVTAM IMAGINEM TVAM O BONE ADORAMVS] *eſt cantici principium.* Ac deinde quid aliud huiuſmodi ab ipſis pſallebatur: In cogitationum mearum latrones incidi, ab ijſque mihi miſero mens abrepta eſt.] hæc idcircò, quòd auulſus fuerat ab illo ſpecu in ſupercilio montis ſito, vbi puriorem contemplationis fructum guſtabat. pergit auctor. At ij quibus cuſtodia commiſſa fuerat, pro foribus ſtantes, atque quod ab eis cantabatur audientes, atque veluti excantari ſeſe propter illos exiſtimantes, capita mouebant, ſeque miſeros ducebant, quòd à monachis, qui nihil ſceleris admiſiſſent, atque iniquè incluſi tenerentur, optimo iure latrones appellarentur. A

VI. Cùm autem ſex dies iam effluxiſſent, in quibus pius ille vir nihil cibi guſtarat: ſeptimo die affuit quidam à Tyranno miſſus, qui ſanctum virum ob id quod recèns acciderat (nuntiatum enim fuerat bellum à Scythis inferri) cellæ ſuæ reſtituit.] hic finis Imperatoris hoc anno conatus, ſed non Calliſti Patricij: qui nouis machinis oppugnare virum ſanctum aggreditur; agens nimirum, vt calumniis eum potiùs proſcindat quam ferro fauciet, glorioſiorem inde putans ſibi parare triumphum, quàm ſi necem inferat; ex qua ſciret maiorem ab Orthodoxis illi parari laudem, & gloriam immortalem, qui eum eſſent in perpetuum celebraturi Martyrem. contrà verò ſi calumniis eum ſuperet, fore vt concitata & vbique ſparſa eius ſanctitatis fama diſpereat atque penitus euaneſcat, tuncque fieri vt nullum inferre damnum hæreſi poſſit celebritas eius nominis infamia prorſus extincta, immò magnam ea ex re fieri acceſſionem peruerſæ ſectæ, cuius aduerſarij inuenti eſſent operibus ſceleſtiſſimi. Quas verò interim dum Imperator aduerſus Scythas pararet arma, Calliſtus aduerſus Sanctum paret inſidias ab eodem auctore ſic accipe: B

CALLISTI PATRICII FRAVDES COMPOSITAE ADVERSVS S. STEPHANVM.

VII. Ceterùm ille κάπηλος potiùs, hoc eſt, peſſimus, quàm Calliſtus, cùm vnum ex ſancti viri diſcipulis nomine Sergium, de quo iam nos verba facturos eſſe promiſimus, remotis arbitris accerſiuiſſet, miſero illi perſuadet, vt non Iudam ſolùm proditionis reum agi ſinat, ſed ipſe quoque rurſus patris & præceptoris ſui proditorem ſe præbeat. Confeſtim igitur in ipſius perniciem meditari non deſijt, atque omnem artem adhibere, quo magnũ illum virum caſſibus ſuis implicitum teneret. Vt autem ſe fruſtrà laborare & nihil efficere perſpexit (cur enim ſacram illam animam atque ab omni reprehenſionis nota immunem aggrediebatur?) ſtatim à ſancto ouili digreditur, velut nimirũ filius improbus atque alienus, à ſemita recta claudicans, atque ad eum, qui legendis Nicomedienſis oræ vectigalibus præerat, Aulicalamum nomine, accedit, eumque ſocium & adiutorem in his, quæ aduerſus ſanctum virum ſtruebantur, adhibet. C

VIII. Ambo igitur in capitis ſui perniciem inito conſenſu, libellum in eum calumnijs refertum peruerſiſſimo animo conſcribunt. In quo primùm illud inferunt, eum Imperatoris tamquam hæretici memoriam execrari, & diris deuouere, eumque Syrum atque Vitelium appellare.] per Syrum Neſtorianum intelligi certum eſt, per Vitelium neſcimus, ſicut & pariter ignoramus quid ſit quod tradit Theophanes, eumdem Conſtantinum Imperatorem ignominiæ cauſa appellatum ab Andrea Cretenſi Martyre, Ciuilianum. Si autem coniectura res agenda eſt, fortaſſe vox illa, Vitelius, deducta eſt à βυθὸς, quod ſignificat igneum gurgitem, vnde βύθιος, qui eſt in profundo, ſicque ea voce ſignificatum, Conſtantinum in profundum impietatis decidiſſe, iuxta illud: Peccator cùm in profundum venerit, contemnit] & vox Ciuilianus, à Græco pariter κυβηλιστὴς, quod ſignificat improbum, maleficum, ſecuri dignum. Sed pergit auctor, aliam recenſere in eum comparatam calumniam, nempe ipſum, ait, aduerſus ipſius Imperatoris maieſtatem technas moliri, aliaque permulta, quæ ob prolixitatem atque inutilem loquacitatem, intempeſtiuum ac ſuperuacaneum eſt commemorare. D E

IX. Poſtremò autem de proba illa atque præclara Anna, quam ipſe mundum fuga relinquentem in monacharum numerum atque ordinem adſcripſerat, hoc ponunt: Quòd mulierem quamdam nobili loco natam fraude circumuentam monaſticis inſtitutis initiaſſet, atque in inferiori monaſterio teneret, cum eaque noctu ad ipſum aſcendente conſuetudinem haberet. Ad hæc ipſius ancillam pecunia corrumpunt, eique tum libertatem, tum aulici cuiuſdam connubium pollicentes, hoc perſuadent, vt aduerſus eam ſimul ac ſanctum virum conſentanea iis diceret, quæ illi in illo calumniis pleno libello contexuerant.] ſed quænam iſta inſignis femina fuerit Anna, ex eodem auctore dicamus, qui ſuperius hæc de ipſa habet:

INGENS CALVMNIA DE ANNA VIDVA.

Mulier

A Mulier quædam illuſtris atque honeſta, marito haud ita pridem orbata, feſtinanter ſanctum virum adijt. Cumque ſe viduam atque liberorum expertem, ac proinde ſolam eſſe, ipſi narraſſet: nihil aliud ſibi ſupereſſe dicebat, quàm vt monaſtica veſte, cuius ſe incredibili quodam deſiderio teneri aſſerebat, indueretur. Ille autem eam longa oratione inſtructam, ac ſalutiferis præceptis ſedulò eruditam dimiſit, his verbis ad extremum vtens: Vide cum quo paciſceris: ac ſi qua te animæ cura tenet, id quod promiſiſti, mox præſta, nec te cunctantem mors inuadat. Pia igitur illa mulier ad matrem rediens, ac Patris ſermones in intimis cordis penetralibus abditos tenens, facultates omnes ſuas auro commutat, eoque magna ex parte pauperibus erogato, confeſtim parentes, propinquos, vicinos, amicos relinquens, ad diuinum Stephanum ſe confert, non paruam auri illius portionem ſecum geſtans. At ille aſperiori orationis genere ad eam vtens: Cùm tu (inquit) ex Saluatore ipſo audieris eius diſcipulum eſſe minimè poſſe, qui non bonis omnibus renuntiauerit: quonam modo contempto ac pro nihilo habito hoc præcepto, partem aliquam mundi retines? X. ANNA VIDVA MONASTICAM AMPLECTITVR VITAM.

B

Hæc vt mulier audijt, ipſius perſpicaciam ad ſtuporem vſque admirans: Non me (inquit) honorande Pater, auara, ſpiritualis potiùs (niſi me animus fallit) cupiditas impulit, vt auri aliquid mihi reliqui facerem: quòd videlicet id per tuas ſanctas manus erogari, maioremque mihi tua opera vtilitatem comparari cuperem. Tum ille: Alienorum delictorum ſcintillas manibus meis extinguere nullo modo ſuſtineo. Vereor enim ne qua earum furtim ſuccendatur, maximumque in animo meo incendium excitet. Id enim nonnullis, dum non ſatis animum attendunt, vſu venire compertum habeo. Illud autem omnino perſpicuum eſt, quod qui ſeminat, idem ſuis quoque manibus metit. Hæc locutus, eam quidem rurſum ad matrem redire haudquaquam vtile eſſe iudicauit. Ceterùm vt vicinis locis vnà cum pio Marino peragratis, ipſamet ſuis manibus pecuniã illam diſtribueret, imperauit. Quo munere cùm perfuncta fuiſſet, tum denique monaſtica eam veſte induit, atque ad mulierum monaſterium trãſmittit, Antiſtitaque etiam atque etiam mandat, vt ſummam ipſius curam gerat, manumque ei ad virtutis ſtudium amplexandum porrigat, ſeduloque opituletur. Atque hæc quidem ita ſe habuerunt.] Quomodo autem hæc ipſa per calumniam grauiſſimi criminis rea conſtituta quæſtionibus diriſſimis ſubiecta fuit, dicemus anno ſequenti, quo contigit. C

Ceterùm quod ſpectat ad perſecutionem Conſtantini Copronymi, non ea tantùm fuit aduerſus ſacras imagines, eorumq; veneratores fideles, ſed magis exarſit aduerſus monachos, quos immenſo cùm inſectaretur odio, illud adiecit, vt lege ſancita vetarit, ne quis ampliùs monachus efficeretur, ſicque ad monachiſmum omnis via præcluſa penitus eſſet. Teſtatur id quidem Theodorus Studita huius temporis ſcriptor in oratione, quam de ſancto Platone conſcripſit, vbi primùm de latebris eiuſdem ſancti Platonis agens hæc ait: Conſtantinus ille impiis cogitationibus feruens, malitiæ domicilium, multorum capitum draco, eius hæreſis propugnator, quæ ſanctis imaginibus bellum indixit, monaſtici ordinis acerbiſſimus perſecutor tunc regnabat. At quiſnam noſtrorum Nazaræorum, *monachorum videlicet*, non fuit exterminatus? Aut quis latens non in medium prolatus? Quiſve eorum qui ei reſiſtebant, non ad impietatis barathrum detractus? Ita vt ſicubi aliquis eorum, qui inſignes erant, relictus fuiſſet, tamquam ſcintilla quædam in occulto & obſcuro loco iacens, ita latuerit, vt pro mortuo haberetur apud eos, qui adhuc ſupererant. Talis fuit noſter Elias, *Plato ſcilicet*, à Domino ipſo ſeruatus ijs in locis, in quibus exercitationi monaſticæ operam nauabat, non eius manibus captus, qui nouus Achab dici poterat.] & inferiùs cùm de Irene pia Auguſta agit: Poſteà verò quàm cœpit regnare Chriſti cultrix Irene, quæ pacem ipſam, vt cognomento, ita & re attulit, in cuius Regno cum alijs bonis & monaſticæ vitæ ineundæ facultas & ianua patefacta eſt, quæ olim ab impio Imperatore clauſa fuerat.] Sic igitur ex his omnibus ſatis liquet fuiſſe vetitum vſque ad Irenem Auguſtam, ne quis poſſet monaſterium ingredi. Quomodo autem hac etiam de re magnam perſecutionem conflarit idem Imperator aduerſus S. Stephanum, de quo ſuprà, dicemus anno ſequenti. D E CONSTANTIN. IMP. PROHIBET MONACHOS FIERI.

IESV CHRISTI ANNVS 763. | PAVLI PAP. ANNVS 7. | CONSTANT. COPRON. IMP. ANNVS 23.

I. SEPTINGENTESIMVS ſexageſimus tertius adeſt annus prima Indictione ſignatus, quo Stephanus Martyr calumnijs preſſus, multaq; perpeſſus, exulare iubetur. Sed quomodo iſta ſe habuerint, exactè ſunt referenda; ac primùm quod ad tempus ſpectat, diligentior eius ratio habenda eſt. Cùm enim anno quadrageſimo nono eiuſdē Stephani eius exilium contigiſſe, martyrij eius Acta teſtentur, idemq; incidiſſe tempore belli cum Scythis, nempe Bulgaris initi: hoc quidē anno id oportuit euenisse: quadrageſimus enim nonus hic fuit annus ætatis eiuſdem Stephani, quem natū vidimus, cùm S. Germanus creatus eſt Conſtātinopolitanus Epiſcopus, anno Redemptoris ſeptingeteſimo decimoquarto; ſed & hoc anno idem bellum Bulgaricum accidiſſe, Theophanes auctor eſt. B

II. BELLVM BVLGARICVM BENE CONFECTVM. Hoc namque anno, prima Indictione, ſeptimo Kalendas Iulij, Imperatorem Conſtantinum ad bellum profectum tradit, viciſſéque Bulgaros, atque de ijſdem redeuntem Conſtantinopolim egiſſe triumphum: quum ingratus pingues hoſtias litauit ſatanæ: nam inter alia eumdem ſanctiſſimum virum Stephanum poſt multa ludibria relegauit.

III. CALVMNIARVM LIBELLVS ADVERSVS S. STEPHANVM COMPOSITVS. Cùm enim calumniarum libellus aduerſus eumdem ſanctum opera Calliſti Patricij, Sergijq; monachi confectus eſſet: eum ad Imperatorē agentem in caſtris miſerunt. Quid illic ipſe, habent hæc Acta: Hoc cùm ſcripſiſſent per militem quemdam ad Imperatorem, qui tum in Scytharum locis morabatur, libellum mittunt. Ille igitur lucri cuiuſdam inſtar, eum accipiens, ac leonem iam in vinculis habens, ad Antherum, qui vicariam ipſi in vrbis gubernatione operam nauabat, epiſtolam quàm primùm ſcribit hoc exemplo:

IV. Ad monaſterium illud, quod ad Auxentiani montis radices ſitum eſt, ſumma celeritate proficiſcere. In eo enim quædam Immemorandorum ſcorta ſub pietatis prætextu degunt: quarum tu vnam, cui nomen Anna eſt, aſſumptam, per publicos equos quàm celerrimè ad nos mitte. C

V. SATELLITES PERVADVNT MONASTERIVM MONIALIVM. Ille igitur ſcelerati Regis ſceleratior Præfectus ſimulatq; litteras accepit, militum agmine cinctus, ad monaſterū proficiſcitur, ac ſacras illas mulieres tertiæ horæ laudes Deo canentes offendit: cōſeſtim itaq; milites, quibus ipſe ſeptus erat, gladios ſtringunt, ac Chriſti ſponſas circumdant. Ita diuina laudatione incondito clamore cōpreſſa, Chriſti famulæ quā fugerēt non habentes, partim intra ſacri altaris cancellos ſeſe protinus abdebant, partim venerandū diuinæ menſæ peplum ſubibant, partim ad montem excurrere tentabant, ſed ab ineuitabilibus illis prædonibus retinebantur. Quorū impetum domus illius Præfecta, *Abbatiſſa videlicet*, minimè ignorās (etenim in ſua cella quieſcebat) mulier ætate quidem prouecta, ceterùm in perferēdis laboribus vegeta, intrepido animo ad eos egreditur. atque: Quid perpetratis (inquit) cùm Chriſtiani ſitis? Quid in mulieres diuino cultui conſecratas, quæ nemini vmquā iniuriam vllam inferre in animo habuerunt, impetū feciſtis? D

VI. ANNA CVM THEOPHANA MITTITVR AD IMP. Hi autem venerādæ illius anus libertatem ſummopere admirantes, atq; eam Antiſtitem eſſe intelligentes, inſolenti illo impetu ſuo ſtatim in diuerſum mutato, non ſine quodam pudore ac reuerentia leniter ad eam his verbis vtuntur: Annam Stephani amaſiam nobis dede. Hoc enim Imperatoris edictum poſcit. Ipſa autem eam protinus ac quamdam alteram cùm ea nomine Theophanam accerſens; Abite, inquit, ad Imperatorē, ac prudenter ipſi reſpondete. Ceterùm quoad eius fieri poterit, prouidendum vobis eſt, ne per fraudem aliquam in prædam incidatis. Poſtquam igitur adductæ ſunt, atq; ille eas adeſſe comperit, diſiungi ab inuicem iubet, ac deinde accitam Annam ad hunc modum affatur: E

VII. QVAESTIO HABETVR DE ANNA. Mihi quidem nullo modo omnino dubiū eſt, quin ea omnia vera ſint, quæ de te ad me perlata ſunt. Ceterùm eò te acciri volui, vt tu quoq; liberè ac ſubmota omni diſſimulatione, cuncta detegas, nimirū quonam pacto præſtigiator ille ac ſceleratus huc te adduxerit, vt & bonorū tuorum poſſeſſioné relinqueres, ac paternam nobilitatem pro nihilo duceres, ac deniq; hanc tenebrarū veſtem indueres. Perſpicuum videlicet eſt (quemadmodū etiam à quibuſdam intellexi) id illum tibi idcircò ſuaſiſſe, vt te tamquam ſcorto abuteretur. Verùm quid tandem in eo pulchritudinis perſpexiſti, vt tu in eam fraudem incideres?

VIII. ANNAE ANIMI FORTITVDO. At caſta illa mulier, turpibus his verbis auditis: Abſit (inquit) Imperator, vt hac de cauſa paternas opes abiecerim, atq; ornatum omnem exuerim, vt animam meam huiuſmodi libidinibus in ſeruitutem addicerem. Verùm qui hæc de me detulerunt (vt cum Dauide loquar)

CHRISTI 763. | PAVLI PAP. 7. | CONSTANTINI COPRON. IMP. 23.

A loquar) [a] acuerunt linguā ſuam ſicut ſerpentes, venenum aſpidum ſub labijs eorum. Et igitur corpus meum tibi proponitur, ferro, igni, verberibus excrucietur: nihil aliud quamdiu mihi ſpiritus ac vita ſuppetet ex Anna audies, quàm quod verum eſt. Sanctum & iuſtum virum hunc eſſe, animæq́ue meæ ſalutem attuliſſe, perſpectum habeo. [a] *Pſal.* 139.

Obriguit ad hæc Tyrannus, horaq́; parte haud exigua vocis vſu caruit, ſummumq́; læuę manus digitum (vt illi in more erat) præmordens, ac dexterā manum in orbem torquens, hanc quidem ſedulò cuſtodiri iubet, ipſius autem comitem inuitam licet & repugnantem domum reuerti. Quò etiam vt redijt, Antiſtitæ ſuæ ac magno Stephano cuncta exponit. IX.

At verò Imperator non multo pòſt, confecto ex animi ſententia bello, Conſtantinopolim redit: ac parum admodum aut nihil omnino de publicarum rerum adminiſtratione laborans: hoc vnum ſeriò agit, ac negotiis omnibus anteponit, nempe vt Stephanum retibus ſuis implicitum teneat. Annam itaque, de qua verba fecimus, in Phialæ carcere B includi iubet (eſt autem ille mirè caliginoſus, atq; inferno propemodum haud abſimilis) ac deinde per cubicularium quemdam hæc ei ſignificat: Parce tibi ipſi mulier, animumque induc honeſtè viuere, atque abiecto hoc tenebrarum indumento, cum Imperatrice vitam degere. Ceterùm craſtino die, cùm interrogaberis, fac coram omnibus vera dicas. Præſtò enim eſt ancilla tua, quæ etiam ſi ea quæ perpetrata ſunt, inficiari volueris, te conuincet. Ego autem veritatis patronus ac propugnator membratim ac fruſtatim carnes tuas lacerabo, faciamq́ue vt intelligas, quantum Imperator, qui te hæc monet, valeat, quantum rurſus Immemorandorum Antiſtes Stephanus. Sin autem hoc tibi perſuaderi ſinas, vt nomen eius apertè deferas, ipſiuſque voluptates ac libidines palàm prodas, maximos à nobis honores ac munera conſequeris. X.

C Hæc vt pia Anna audiuit, nihil aliud quàm meras nugas hæc omnia eſſe ducens, breue reſponſum dedit, hoc vnum inquiens: Dei voluntas fiat. At Imperator cùm ingentem hominum cœtum ante palatij carcerem poſtridie manè collegiſſet, vt qui ſe ipſi quod volebat, perſuaſurum eſſe confideret: nudam eam in omnium conſpectu ſiſti iubet, virgarumque faſce in ipſius oculis & aſpectu poſito: Hæc, inquit, non ad ſpectaculum dumtaxat, incutiendumque tibi terrorem adhibui, ſed vt tergum tuum & ventrem ijs conſcindam, niſi execrandos Stephani concubitus, hodierno die, in apertum proferas. XI.

Ad quæ cùm caſta illa mulier, animique magnitudine præſtans, ad Chriſti exemplum obticuiſſet: Tyrannus oculos in eam iracundè conijciens, ac meretricem eam, quæ pudicitiæ amore tenebatur, ſceleſto ore appellans, flagris eam crudeliter affici iubet. Cum itaque ipſa à quatuor valentiſſimis hominibus diſtenta fuiſſet, ac perdiu & ventre & tergo tunderetur, nihil aliud ab ipſa audiri poterat quàm hoc ſolum: Non noui hominem, D quemadmodum ipſe ais: Non noui, Domine miſerere. At verò verſipellis illa ancilla, atque animo etiam adhuc magis ſeruili ac ſceleſto, Imperatoris iuſſu in ipſius conſpectu ſtans manus aduerſus eam prætendebat, ac ne conſpuere quidem ipſam verebatur. Cumque nonnulli ipſius calamitate ſeſe commoueri fingerent, atque in aurem inſuſurrantes, ipſam admonerent, vt ea quæ Imperatoris voluntati conſentanea eſſent, diceret, atque ad hunc modum cruciatu eximeretur: illa in priſtina animi fortitudine ac tolerantia perſtans, à vero minimè deſciſcebat. XII. ANNAE CASTISSIMAE FEMINAE CONSTANTIA IN TORMENTIS.

Vt autem eam verberum multitudine confectam ac pænè ſpiritum exhalantem Tyrannus vidit, ſubſellio exurgens, celeri curſu in palatium ſe abdidit, eam in vno quodam vrbis monaſterio includi iubens, & quidem ita, vt omni corporis cura deſtitueretur.] XIII.

E Quid poſteà de Anna factum ſit, nihil ampliùs auctor, ad res Stephani intentus: ibi quidem diem clauſiſſe extremum Martyre dignum putamus. At quod terribile Dei iudicium fuit in ancillam illam, Annæ dominæ ſuæ calumniam tantam inferentem, ita idem auctor narrat in fine: Nec verſuta quidem illa ancilla, quæ ſanctum virum & heram ſuam accuſauerat, iuſtum Dei iudicium effugit. Nam cum trans turbam ad Aulicalamum peruenisſet, ſeque fabulam detecturam eſſe confirmaret, & quonam modo vt ſancto viro calumniam ſtrueret, ſubornata fuiſſet, niſi ipſe quod promiſerat, expleret. id ille metuens, cuidam eorum qui legendis Bithyniæ tributis præerant, eam in matrimonium collocat. Prægnans autem facta gemellos filios in lucem edit. Ceterùm ſub mediam noctem repentè conturbati infantes illi, arreptis maternis mammillis, horrendumque in modum exeſis, eam protinus necant, atque vnà cum ea viperini illi fœtus extinguuntur.] hæc miſerandæ fuit ancillæ pœna.

XIV. Cùm autem Imperator ea se spe frustratum videret, vt in Stephanum agere posset occasione delicti cum Anna prætensi: ad alias aduersus eum fraudes comparandas conuertit animum. illaque ex omnibus facilior atque securior visa est, si cum pietatis ergò sui faceret transgressorem edicti. Magnis namq; pœnis agendum sanxerat aduersus eos, qui in monachum reciperet aliquem in monasterio. Effecit igitur, vt charissimus sibi aulicus, simulans fugam ab aula, abierit ad Stephanum, vt inter monachos assumeretur: quod post multas preces tandem obtinuit. cuius rei gratia causa patuit, qua in ipsum agere iure posset. Sed quibus hæc artibus fuerint concinnata, & coloribus ficta, eumdem auctorem audi, qui hæc de Imperatore subiungit: Ipse autem & varios ac multiplices insidiarum modos animo versare non desinebat, quo sanctum virum morte afficeret. Quocircà postridie cùm Georgium quemdam cognomento Syncletum nitidum ac vigentem iuuenem, ipsique charissimum acciuisset, priuatim eum ita alloquitur: Quantam, ô Georgi, tui erga me amoris vim esse ais? Infinitam (inquit) Imperator, nec in mensuram vllam cadentem. Tum Imperator: Audeas ne igitur pro hac tua erga me beneuolentia mortem oppetere? Et quidem libenter, inquit ille, ac summa cum animi voluptate istud fecerim. Hic Imperator animo lætissimo ipsum osculatus: En, inquit, nouum quoque Isaac. ac deinde: Nec vt mea causa mortem subeas, Georgi, nec vt membrum aliquod tibi adimi sinas, nec deniq; vt quidquam aliud huiusmodi sustineas, nunc iubeo: verùm hoc vnum, vt ad Auxentianum montem properè te conferas, cumq; omni memoria indigno Stephano agas, eiq; persuadeas, vt tibi monasticũ habitum imponat, ac te in suorum album adscribat. Quod cùm contigerit, statim ad nos quàm celerrimè poteris, redeas.

NOVAM MOLITVR IMPERATOR FRAVDEM IN STEPHANVM.

XV. Ille autem hunc sermonem prompto ac lubenti animo excipiens, atque ad hanc fraudem obeundam, ab eo (vt erat in eiusmodi rebus ingeniosissimus) plurimis verbis instructus & eruditus, confestim ad montem ascendit, ac sub nemoroso quodam loco ac virgultis pleno delitescens, media nocte dæmonibus non absimilis egreditur, atque ad monasterium accedens, voces ad eiusdam misericordiam comparatas emittebat: Miseremini mei (inquiens) miseremini, Christiani omnes qui hîc habitatis, nec me à feris abripi, aut in præcipitium ac voraginem ruere sinite. Oberraui enim in via, nec quid faciam habeo. Hæc & alia quædam cùm simulatissimo animo quereretur, Stephanus vir humanus & ad misericordiam propensus, exaudiens, Marinum monachum accersit (rei enim commentitiæ simplex illa ac fuci & malitiæ expers animafidem adhibebat) atque, Abi properè, inquit, ac lugentem istum, quicumque tandem ille sit, huc admitte, ne pereat.

GEORGIVS SE CONFERT AD STEPHANVM.

XVI. Ille igitur confestim admissus, ad ipsius genua se abiicit, atq; (ô Deus bone) quanta cum simulationis larua impurus ille & execrandus vsitatum illud, Benedic Pater summè venerande, pronuntiauit. Postquam autem sanctus vir ipsi benè precatus est, ipsumque exurgere iussit: tum ab indumentis, tum à facie ac genis prorsus abrasis eum agnouit; siquidem eraso mento erat: nam id omnibus Tyrannus edixerat, in hoc nimirum Deo aduersam legem sanciens, ad Mosem videlicet dicenti: [a] Loquere ad populum, ac prohibe ne barbam in rotundum radant, aut eam implexam gerant. Etenim vt in aliis omnibus rebus, sic in hac quoque ipsi aduersari contendebat. Atque omnibus tam iuuenibus quàm senibus barbam ad cutim vsque radere præceperat, vt qui eos tamquam salaces equos ad benè semper curandam cutim atque ad lasciuiæ studium extimularet.

[a] *Leuit.* 19.

GEORGII ARTES AD FALLENDVM COMPOSITAE.

XVII. Cùm igitur hinc eum ex Imperatoris classe esse coniecisset, percunctabatur ab eo, vnadenam esset, & quò pergeret. Ille autem (ac vide quæso hominis malitiam) quin ex aulicorum numero esset, minimè inficias ibat. Ceterùm (inquit) dum flagitiosissimi Imperatoris sententiam & ego & socij mei sequimur, pænè in Iudaismum præcipites abrepti sumus, atque in ingens animæ periculum iam incidimus. Ego verò quo in malo versarer, tandem aliquando persentiscens, ad tuæ sanctitatis pedes (vt vides) properanter veni, vt angelicum hunc habitum, cuius desiderio teneor, à te obtineam. Quocircà ne me quæso abijcias, honorande pater: nec tametsi indignum, à præclara hac spelunca remoueas. Tum ille nomini suo respondens Stephanus: Nequeo, inquit, fili, huiusmodi rem aggredi, ne quid mihi periculi à Tyranno creetur. Ille autem statim figmentum suum ac simulationem adigens, atque id omni studio contendens, vt fabulam eam quam agebat, quoad eius fieri posset, ab omni suspicione vendicaret. Ac propterea quò sanctũ virum ad id quod expetebat alliceret: Rationem (inquit) Deo pro anima mea reddes, nisi me hodierno die sine vlla cunctatione detonsum in monachorũ ordinem adscribas: nihil

nihil enim mihi alioqui superest, quàm vt statim ad prioris vitæ institutum reuertar.

GEORGIVS FACTVS MONACHVS.

XVII. At venerandus ille vir hoc sermone commotus (norat enim omnia pro nihilo ducere, cùm de animæ salute agi existimaret,) Etiamsi periculum hac in re situm est, inquit, tamen quia te sincero animi affectu accessisse dixisti: non committam, vt contra Dominicum præceptum te foras eiiciam. Ceterùm attento animo sis oportet, pectusque tuum aduersus omnem ærumnam præmunias. Sic enim suos Dominus explorare solet. Hoc sermone habito, mundanam vestem ipsi detrahit, atque obedientiæ vestimento eum induit. Atque ita impostor ille ad tertiam vsque diem perstitit, non tam decipiens, quàm ipsemet à dæmone, qui eum ad huiusmodi facinus abripiebat, deceptus.

QVERELAE IMPERATORIS DE GEORGIO FACTO MONACHO.

XIX. Nec verò subdolum Tyrannũ hoc fugit: verùm interim dum hæc peragebãtur, ingentem hominum multitudinem in theatro colligens, ac gradus eos, in quibus purpuratorum corona stare consueuerat, ascendens, mœroreq; profligati hominis laruam induens: Nulla mihi reliqua vitæ pars est, inquit, præ veteratoria Deo inuisi Immemorandorum horum agminis nequitia. Cùm autem populus ad istud exclamasset: Quonam modo hæc, cùm huiusce habitus ne vestigium quidem vllum in tua vrbe supersit? Ille editiori voce: Insidias eorum, inquit, nullo pacto ferre queo. Omnes enim meos subdolo animo circumuentos ad se pertraxerunt, atque adamatis suis tenebris manciparunt. Nunc autem tamquam ne nunc quidem ijs quæ perpetrarunt contenti, grauiora prioribus adiecerunt, ac Georgium meum, quem (vt scitis) amore complectebar, à latere meo abreptum auulsumque, monachum (ô terra, ô sol!) effecerunt. hæc me intolerando quodam mœrore excruciant. Ceterùm cura nostra in Dominum coniicienda est, nobisque ad eum preces adhibendæ, atque ille breui (quod expetimus) in apertum proferet.

IMPERATOR VVLT VIDERI PROPHETA AC PIVS.

XX. Ad hunc modum præstigiator ille ac vanus, quod curarat atque imperarat, ac veteratorio animo molitus fuerat, iam iamque euenturum erat, antè prædicit, vt vatis famam consequeretur, qui densissimis tenebris ac scelere plenus erat. Cùm autem ij qui aderant, quique nihil ad veritatem, sed ad gratiam omnia sua tum facta tum dicta referebant, tritum illud ac peruulgatum dixissent: [a] Cor Regis in manu Dei est: & orantem te Deus omnino exaudiet, concionem soluerunt.

[a] *Prou.* 21.

XXI. Porrò admirandus Stephanus execrandum illum ac Mali malum discipulum, post tertium diem accersit, plurimisque instructum detondet, & monastico habitu adornat, atque vt Salomonis verbis vtar, [b] inaurem auream nari porcinæ imponit. Ille autem nihil diuina illa præcepta moratus (qui enim? cùm in maleuolam animam sapientia intrare profectò nequeat.) montem tamquam ignauus quispiam ac fugax miles relinquens, ad aulam abiit. Imperator verò libenter eum excipit, ac læto animo amplectitur, non ob sanctum habitum, vt oportebat, sed ob id potiùs quòd eum abiecisset, hincque ipse iusti viri de medio tollendi nactus causam esset.

[b] *Prou.* 11.

NOVVM SPECTACVLVM IN THEATRVM INDVCITVR.

XXII. Confestim igitur omnibus cuiuscumque ætatis hominibus, ad publicum theatrum sub matutinum tempus ipsius iussu coactis: stans ille eodem quo priùs loco, alta quadam voce, ac mira lætitia perfuso animo: Vicit (inquit) fortuna mea: precesque meas Dominus exaudiuit. Papæ, cuius hominis! Immò verò earum potiùs principis tenebrarum auditor extitit. Cùm autem multitudo pro suo more ipsi applausisset, atque ista ad gratiam & obsequium comparata rursus dixisset; Quando autem, ô here, te Dominus non exaudiuit? Ipse hoc sermone delectatus, ac iucundè arridens: Reuelauit mihi, inquit, Deus quem quærebam. Quem si vultis, hodierno die vobis commonstrabo. Ac singulspectandum eum produxit. Promiscua itaque illa multitudo, simulatq; ipsum conspexit, quò tempori magis adhuc obsequeretur: Hunc (inquit) malè de te meritum, malum ac nefas est intueri. Obtruncetur ergo quamprimùm nefandus iste, obtruncetur. Quæ cùm dicerent, id quidem dicebant, quod illum pati oportebat. Ceterùm ab Imperatoris mente ac sententia prorsus aberrabant.

XXIII. Quocircà statim Tyranno ita iubente, sacram ipsi epomidem detrahunt: eamque ad populum vnà cum cuculio (nam ita appellari consueuit) abiiciunt, quæ extemplò ab impuris illis ac sceleratis conculcata sunt. Vt autem cruciferum quoque analabum, hoc est, redimiculum, vt etiam ipsum deiicerent, nefario illi demere cœperunt: manibus acceptum illum Imperator vndique contorquebat, quidnam istud esset scisciatans.

XXIV. Tum Senator quidam, vt nomine ita etiam re Dracontius: Proiiciatur, inquit, Imperator, hîc quoque satanei laquei funis, dignus ipse procul dubio eiusmodi laqueo. Quod etiam

HABITVM LVDIBRIVM DE INDVMENTIS MONASTICIS.

etiam cùm illicò factum fuisset, is quoque à plebe protritus cernebatur. Et quidem res A
præclaræ indigno homini rectè detrahebantur: at non ita rectè à scelesta ac sacrilega multitudine per contumeliam obterebantur. Pòst autem quatuor homines prono corpore acceptis profani illius vestibus, tamquam pelle aliqua ipsum statim exuunt, atque eius loco militarem vestem ipsi imponunt, caputque ipsius galea cingunt.

XXV. Cumque eum priùs, inspectãte turba, vndis eluissent (ad expiandam scilicet spurcitiem eam quam in sacro illo habitu contraxerat) ac Iudaicum in modum (quid enim aliud dicam?) ipsi quoque res diuinas ac sacras ludibrio habuissent (ó quonam pacto hæc vel aures dumtaxat ferent?) tum denique suismet manibus Imperator ense ipsius humeris appenso, eum Hippocomi dignitate ornat. Atque hanc Georgius abnegati magistri mercedem tulit quemadmodum Iudas pro negato Christo triginta talenta.] hunc tandem consecuta est finem comœdia, quam ipse Imperator adinuenit, atque in theatrum recitandam B
produxit. At quorsum hæc omnia? Quid in his agendis Imperator vaferrimus prætendebat? nihil aliud post ludibrium religionis, quam vt Stephani malè habendi occasionem videri posset nactus esse legitimam. Quod infelix ex sententia tandem est consecutus. nam hæc ea quæ sunt dicta sequuntur.

XXVI. Confestim itaque multitudo, impetu facto, sancti viri discipulos disturbat, ac monasterium vnà cum templo igni absumit, sanctumque virum illum latronem instar è spelunca abreptum ad Chalcedonis nauale abducit. Quænam lingua calamitates eas, quas in tam longo itinere perferendas habuit, oratione complecti queat? Alij enim eum magno impetu trahebant, alij fustibus à tergo feriebant, alij in vallem eum deuoluebant, alij tibias eius calcibus laniabant: erant etiam qui in venerandam eius faciem conspuerent; alij denique petulantiori animo præditi, cæsis palmarum ramis ante C
ipsum incedebãt cachinnantes & illudentes, & sexcenta in eum dicteria iacientes. Quidnam porrò hæc ab impio Iudæorum furore distabant? Vt autem nullo in eum genere contumeliarum prætermisso, ad littus peruenerunt, tum demum lembo impositum ad Philippici monasterium (id autem Chrysopoli haud longè à Byzantio situm est) fortem virum abducunt. Vbi etiam illum custodientes, de ipsius statu Imperatorem certiorem faciunt. Quem, vbi atrocem illam huiusce viri raptationem & contumelias, incensumque monasterium audiisset: lætitiam inde concepisse aiunt, atque edictum statim promulgasse, quo capitalem pœnam in eum sanciebat, qui ad Auxentianum collem vel solùm appropinquare ausus fuisset,]

INCENSO MONASTERIO DISPERGVNTVR MONACHI STEPHANI.

STEPHANVS DVCITVR AD IMP.

XXVII. Post hæc autem ad eum misisse Imperatorem Episcopos atque Patricios, produnt Acta, qui eum conuincerent disputando, & suaderent cedere ipsi Imperatori. Qui cùm de sub- D
scribendo eo, quod dicebatur ab ipsis, Concilio Oecumenico verba fecisset; ab eodem conuicti sunt, asserente nequaquam illud conciliabulum vlla ex parte consistere posse, tantumque abesse vt Oecumenicæ Synodi nomen habere posset. Recitauimus eam disputationem, cùm de ipso Concilio pluribus superiùs actum est, vt non sit opus eadem hîc repetere, sed tantùm quæ post disputationem sunt secuta narrare de exilio eius ab Imperatore decreto. Nam subdit auctor: Imperator autem ob hæc ira percitus, Stephanum ad Hellesponti partes, hoc est, ad Proconnesum exilij causa mittit.]

DECERNIT EXILIVM STEPHANO IMPERAT.

S. STEPHANVS DEPORTATVR IN PROCONNESVM.

XXVIII. At quomodo Deus Sanctum suum, vbicumque esset, miraculorum virtute illustrans, reddidit clariorem: eadem ostendunt Acta. Ita planè Deus hoc modo, penes quos esset Catholica Fides, ex sequentibus eam signis euidenti argumento monstrauit. Sed audiamus quid auctor de eo afferat antequam discederet: Vbi (inquit) septem & decem E
integros dies in illo monasterio ita consumpsit, vt nihil prorsus cibi attingeret, tametsi alioqui Imperator plurima ad eum alimenta mitteret: nam ea ille rursus remittebat, nullum prorsus ex eis degustans. Per hos autem dies grauissimo morbo correptus huiusce monasterij præfectus, quantum quidem ad medicos attinebat, vitæ spem omnem abiecerat: mittit itaque ad sanctum virum, eumque ad se veniat rogat: quo, inquit, alter alteri extremam salutem dicamus: incertum est enim an nona hora apud viuos adhuc futurus sim. Quod vbi audijt, statim ad eum accessit: ac deinde cùm manu eius collum tenuisset, labia quidem ipsa precationis causa mouebat, febris autem quæ morbum peperat, à corpore profugiebat. Quid posteà? Poculum suum vino mero impletum ei ad bibendum porrigit: quod cùm hausisset, statim plurimus sudor ex ipso manauit, & dicto citius sanitati restitutus est. Cùm igitur ei non tam extremum quàm iucundum osculum præbuisset,

A præbuisset, illinc excedens, profectionem suam (vt cum Propheta loquar) in mari statuit, atque in eam nauim quæ parata erat ascendens, exulatum profectus est, in Proconnesum scilicet.

Cumque desertissima quæque insulæ loca peragrasset, in speluncam admiratione dignam incidit (Cissadam eam incolæ nuncupabant) in qua Christi auiæ Annæ templum erat. hæc igitur re oblectatus, atque huiusmodi locum non sine numine diuino sese inuenisse ratus, domicilium ex eo sibi constituit, herbarum quæ illic nascebantur radices luculentæ cuiusdam & opiparæ mensæ instar habens. At verò omnes ipsius discipuli ab Auxentiano monte depulsi, tamquam oues vndique oberrabant pastorem suum quærentes. Tandem autem eum, cùm ad Proconnesum venissent, inuenerunt, duobus tantùm exceptis, quià præclarissimo illo ouili, vt à diuino duodenario [a] Iudas, vel potiùs à Paulo [b] Demas & Hermogenes, sese auulserant, ac pro monastico habitu mundanum B
induerant, nimirum Sergio, de quo antè verba fecimus, qui etiam inuectiuum atque execrandum aduersus virum sanctum volumen condidit, & ter misero Stephano, qui cùm presbyter ac supradicti Callisti minister primùm extitisset, ac deinde à sancto viro in monachorum album adscriptus fuisset, atque in montis monasterio sacerdotis munus obiisset, posteà tamen & monasticum habitum & Deum eiurauit, atque ab ipsomet Tyranno mundana veste indutus, quem priùs vitam abiicere oportebat, nefariam illam vocem emisit: (ó scelerata labia, ó impuram & fœtidam linguam!) Hodierno die, here, à satanicis faucibus opera tua ereptus, ac tenebroso amictu exutus, splendidum pallium indui. Cuius execrando sermone Tyrannus summopere delectatus, Sophiani palatij ministrum eum constituit. Quò etiam crebrò commeans, gaudij patrem eum, qui mul- C
tis luctibus dignus erat, appellabat.

[a] *Marc.* 14. [b] 2. *Tim.* 4.

XXIX.

His itaque solis ob ouili sacrosancto auulsis, ceteri omnes in Proconnesum (vt à me dictum est) appulsi, monasterium cõstruxerunt. Quin & à philosophica ista vitæ degendæ ratione ne diuini quidem Stephani mater abfuit: verùm vnà cum sorore insulam illam adiens contubernium ipsius amplexa est. Illic itaque diuinus Stephanus extructa columna, ac supra eam angustissima quadam ædicula, in ea sese inclusit annos iam nouem & quadraginta natus.] hactenus res ad præsentem annum spectantes. Quando autem ob ingentia ab eo edita miracula motus inuidia Imperator reuocauerit eum Constantinopolim, vbi & martyrium consummauit, suo loco dicturi sumus.

XXX. AVXENTIANI MONACHI IN PROCONNESO AEDIFICANT MONASTERVM.

Hoc eodem anno tres Patriarchæ anathemate damnarunt Cosmam Episcopum Epi- XXXI.
phaniæ in Syria, de quo Theophanes ita narrat: Cosmas autem quidam Episcopus erat COSMAS EPISC. EPIPHANIAE TRANSFVGA AD HAERETICOS.
D Epiphaniæ, quæ est ciuitas Apameæ Syriæ: quibusdam autem ex ciuibus Epiphaniæ ad Theodorum Patriarcham Antiochenum accusationem contra eumdem Cosmam super diminutione sacrorum vasorum facientibus. Cùm ille minimè potuisset restituere, discessit ab Orthodoxa Fide, consentaneus Constantini Imperatoris hæresi, sacris aduersatus imaginibus: quem cõmuni sententia Theodorus Antiochenus Patriarcha, atque Theodorus Ierosolymitanus, atque Cosmas Alexandrinus cum Episcopis sibi subiectis die sancto Pentecostes post lectionem sancti Euangelij consonanter anathematizarunt singuli in sua ciuitate.] hæc Theophanes, qui & de irruptione Turcarum in Armeniam hoc anno fieri cœpta, & sequenti anno rursus repetita, agit. TVRCARVM EGRESSIO E PORTIS CASPIIS.
Sic igitur (quod obseruatione dignum est) egressio eorum è portis Caspijs eo tempore
E ponitur, cùm aduersus sacras imagines, & Deo dicatos homines sceleratissimi Imperatoris efferuescceret indignatio.

Sed quæ tunc monstruosa portenta futurorum malorum præsagia sint ostensa diui- XXXII.
nitus ad compescendam grassantem impietatem, Theophanes qui aderat, ita narrat: Eodem anno à Kalendis Octobris factum est gelu magnum & amarissimum, non solùm in terra nostra, verùm etiam in Oriente, & multo magis in Septemtrionali parte, vt pelagus Ponti vsque ad centum miliaria præ glaciei rigore in lapidis duritiem fuerit versum, habens cubitos in superficie ad profundum triginta, cunctis nimirum regionibus ab ipsa Lycia vsque ad Danubium & Euphræ fluuium, Danasti quoque & Danapri atque Necropela, necnon & per reliquas ripas vsque ad Mesembriam & Mœsiam similiter patientibus. Cumque huiusmodi gelu niue fuisset coopertum, super alios viginti cubitos creuit; ita vt mare aridæ conformaretur, & pedibus calcaretur in superficie glaciei à Cazaria & Bulgaria, quin & adiacentibus insulis, tam ab hominibus, quam ab PRODIGIOSA GLACIES.

agrestibus & mansuefactis animalibus. Februario verò mense ipsius secundæ Indictionis huiuscemodi gelu per iussionem Dei in multas ac diuersas in speciem montis factas concisiones in Danupsiam & Hieron descendit, taliter per angustum pelagus peruenerunt ad vrbem, & vsque ad Propontidem, & Abydum, & insulas omnes, maritimos thoros & ripas implentes, quarum videlicet concisionum inspectores & nos ipsi extitimus, descendentes super vnam earum cum quibusdam triginta coætaneis nostris, &c.]

XXXIII. Ingentem hæc secutam esse siccitatem, ita vt fontes arescerent, idem tradit, signaque de cælo visa, adeò vt vltimam imminere diem homines existimarent.

CONST. COPRONYMVS NESTORIANVS. Sed solus Imperator ex tot prodigijs non solùm nullam est consecutus vtilitatem, sed in deterius prolapsus, quem gestabat in animo Nestorianismum propalare studens, illum primò Constantini Patriarchæ in aures ingessit, sed ab eo repulsus quieuit à proposito hæresis diuulgandæ, ratus nimirum frustrà in alios laboraturum, si ipsum, de quo adeò benè meruerat, Constantinum adeò auersum inuenit. sed audi Theophanem: Imperator accersito Patriarcha, dicit ei: Modò quid vos lædet, si dixerimus Θεοτόκον Χριστότοκον? At ille hunc complexus ait: Miserere domine, ne ad contagionem tuam veniat sermo iste. Nónne vides qualiter diuulgetur & anathematizetur Nestorius in tota Ecclesia? Qui respondens ait: Ego discere volens interrogaui: verùm vsque ad te sermo.] ita versipellis cùm videret non recipi quod proposuit, ignorantiam simulauit.

XXXIV. QVOS PATRIARCHAS HABEANT NOVATORES. Vides in Constantino (quod itidem superiùs dictum est) quod vidisti in Leone eius parente, negatorem & ipsum fuisse Christi diuinitatis, vt intelligas per quos diabolus hæresim aduersus imagines in medium protulit: adeò vt tantùm ostendere vnde originem duxerit, & per quos primùm fuerit promulgata, hoc sit eam plenissimè confutasse. quod impossibile fuerit, vt Spiritus sanctus ipsos afflauerit, qui Christi essent diuinitatis negatores. Disce pariter quos sint æmulati nostri temporis Nouatores in sacras imagines hostes & in monachos infensissimi, nempe Constantinum Copronymum fæcem omnium sceleratissimorum Imperatorum: & tu prudens disce discipulos à magistro.

IESV CHRISTI 764. PAVLI PAP. 8. CONSTANT. COPRON. IMP. 24.

I. CHRISTI Redemptoris sequitur annus septingentesimus sexagesimus quartus Indictione secunda notatus, quo cùm iam fama increbuisset in Gallijs, per sanctissimum Pontificem Paulum plurima Sanctorum corpora esse è cœmeterijs in vrbem translata, eorum cupidi Franci Sanctorum cultus studiosissimi, mittunt Legatum Romam ad eum Pontificem, rogantes vt aliqua ex Sanctorum corporibus recèns inuentis darentur in Gallias transferenda. Functum tradunt hac legatione[a] Crodogandum religiosissimum virum Metensem Episcopum, atque accepisse ab eo corpora sanctorum Martyrum Gorgonij, Naboris, & Nazarij. Verùm potiùs dixerimus ex eis partem, quàm ipsa integra accepisse corpora: siquidem vt taceamus de ceteris; ipsius Gorgonij corpus vsque hodie reconditum habetur in basilica Vaticana in Confessione S. Gregorij Papæ. Porrò qui hæc de translatione tradunt, habent repositum Gorgonium in Gorzia, Naborem in Illyriaco, & Nazarium in cœnobio Lorisham. Verùm Naboris & Nazarij sacras reliquias pluribus in locis iam diu antè fuisse diuisas atque honorificè collocatas alibi diximus in Notis. Quo igitur tempore Sanctorum cultus perfidia Imperatoris in Oriente tantopere labefactatur, in Occidente & apud Italos & Francos (vt vides) & apud Hispanos etiam magis magisque floruit, vt quæ dicta sunt de reliquiis sancti Vincentij Martyris, satis ostendunt.

DE SACRIS SS. MARTYRVM RELIQVIIS IN GALLIAS TRANSLATIS

[a] *Sigeb. in Chronic. hoc anno.*

IESV

SEPTINGENTESIMVS sexagesimus quintus Redemptoris annus vertitur, Indictione tertia inchoata, quo Imperator Constantinus odio exæstuans in monachos Orthodoxos ob cultum sanctarum imaginum, reuocat ab exilio sanctum Stephanum Confessorem ex insula Proconneso, vltimum de eo sumpturus supplicium. Quod ad tempus spectat, errare videtur Theophanes, dum habet hoc anno abstractum ipsum à monasterio Auxentiani montis, & Constantinopolim ductum ad martyrium consummandum. Ceterùm eius martyrij acta habent, hoc anno, post biennium scilicet ab exilio esse Stephanum reuocatum Constantinopolim, martyrium verò post annum ab eodem consummatum. Qua autem occasione idem Imperator eum reuocandum putarit, ex ijsdem Actis quàm sinceriss imè scriptis accipies: Accidit enim, vt cùm ingètia in dies ab eo miracula edita noscerentur, quod ab illis mirum in modum eiusdem Imperatoris redargueretur impietas ipsum è medio tollèdi pessimus homo pessimum consilium iniit. Deus enim per eum diuinitus ostensis signis rudi populo qui nesciret litteris concertare, satis apertè significauit, penes quos verè esset Fides Catholica. Quid enim aliud vera miracula quàm vox Dei cælitus clamans, ac comprobans ex eis Fidem, cùm eiusmodi gratia negata sit semper hæreticis, vt vera miracula possent edere? I. S. STEPHANVS IVSSV IMP. REVOCATVR CONSTANTINOPOLIM.

At quænam fuerint tanta ista à Stephano signa edita, quorum fama peruenerit Constantinopolim, atque adeò ipsum exagitauerint Imperatorem, iam audi: atq; primùm de eius vitæ instituto toto isto biennio in columna transacto: Perinde autem (inquit auctor) ac si magnos consecratæ vitæ labores tum primùm inijsset, ita seipsum asperrimis quibusque certaminibus dedebat, non secùs videlicet ac si certamen ipse secum instituisset, atque id contenderet, vt vnà cum ætate labores quoque nouis incrementis cumularet. Quam ob causam diuina quoque miraculorum gratia ipsi insedit, atque admirabilium operum admirabilis effector extitit. Cæcus enim quidam iuxta illum Euangelicum à natiuitate cæcum, ad eum adiens, suppliceſq; easdem voces vnà cum pari fide mittens, lucem quam nemo non expetit, obnixe sibi dari rogabat. Ipse autem, vt qui modestè atque humiliter de se sentiret, primùm detrectabat. Cùm verò ille supplex instaret: Si fidem (ad eum inquit) in Deum habes, si imaginis ipsius cultor es: lucem ac rerum ab eo admirabili modo conditarum pulchritudinem intuere. Vix hæc dixerat, cùm ille apertis oculis, ac purgata ea, quæ in ipsis offusa erat cæcitate, lætus ac lucem cernens ambulabat: testisque omni exceptione maior miraculi à Stephano editi. Atque hoc primum & maximum in ea insula beati viri miraculum extitit. II. VIRTVTE SACRARVM IMAGINVM STEPHANVS MVLTA MIRACVLA EDIT. CAECVS CVRATVR.

Alterum autem atque eo posterius (quamquam haud scio an potentia inferius censeri debeat) huiusmodi fuit. Feminæ cuidam haud obscuro loco natæ, quæ Cyzici degebat, filius erat nouennis à malo dæmone diuexatus. Quo secum assumpto, mater in insulam profecta est. Vt autem ipse admirandi viri cubiculum vel solùm perspexit, tumultuari & æstuare, ac nunc sublimis in altum ferri, nunc rursum in terram allidi cœpit, inconditas quasdam voces in sanctum virum emittens, dæmone nimirum, dum mouebatur, ipsum mouente, vimque ei, dum vim ipsemet pateretur, afferente. At mater, cuius viscera non minùs quàm illius distorquebantur (quid enim aliud cùm mater esset?) tum lacrymas internæ flammæ indices profundebat, tum voces quibus misericordiam moueret, immittebat: Misereſcat te mei (inquiens) misereſcat te eius qui longè grauiori mœroris dæmone conflictatur. Vnigenitus enim mihi hic est, atque hoc vno spes omnis mea nitebatur.] hæc & alia quæ dolor vehemens ingerebat adiiciens, commouet sanctum virum ad commiserationem. de quo idem auctor ista subijcit: III. ARREPTITIVS CVRATVR.

Huius igitur luctibus commotus Stephanus, vni discipulorũ imperat, vt Crucis signum vniuerso pueri corpori adhibeat. Ipse autem intra se collectus, atque animæ oculum attollens, cum qui celerrimè salutem afferre poterat, inuocabat. Atque ipse quidem lacrymis perfusus precabatur: ille autem humi magno cum impetu deiectus, amissa voce iacebat. ipse surgere eum, atque ad se venire iubebat. Ille iussis obsequebatur. Demum eum, adorata Christi imagine, matri suæ sanum atque incolumem tradit.] IV.

subijcit

ALIA AB EO EDITA MIRACVLA.

subijcit & aliud miraculum de muliere quæ Heraclea Thraciæ venerat ad sanctum virum, A vtà fluxu sanguinis curaretur. & alia de alijs eius precibus è maris tempestate liberatis. post hæc de eius matre atque sorore hoc ipso secundo exilij anno ex eadem insula ad cælum vocatis: atque ad postremum de milite ab infirmitate incurabili, hoc eodem anno, reddito sanitati. At verò quomodo huius miraculi occasione ex eo loco dimoueri & Constantinopolim mitti ab eodem Imperatore iubetur, idem auctor sic narrat:

V. MILES GIBBVS CVRATVR.

Eodem tempore miles quidam nomine Stephanus genere Armenius, ab Europæ partibus profectus, qui dimidia sui parte contabuerat, totusque præ morbo humi vergebat, cùm magna illa miracula, quæ à magno hoc viro designabantur, intellexisset: ad eum perrexit, atque ad eius pedes accidens, ea postulare cœpit, quæ & ipse accipere summopere optabat, & ille facilè præbere poterat. At ille qui fide erga Dominum ac beneuolentia præditus erat, miraculum ad ipsum transfert. Cumque ei qui ægrotabat, vt & ipsius B & Matris imaginem adoraret imperasset, atque ille id faceret: sanum eum prorsus ac valentem reddidit. Vt igitur ad commilitones suos se recepit, quærebatur ex eo quanam ratione conualuisset: ille autem eam minimè reticebat, nimirum: Monachus quidam (dicebat) Stephanus nomine, qui apud Proconnesum in angustissima quadam ædicula degit, duas me imagines adorare iussit, vnam quæ Christi, alteram quæ Deiparæ dicebatur: ac protinus conualui, corpusque omnino erexi.

VI. MILES EIVRANS CVLTVM SS. IMAGINVM DIVINITVS PVNITVR.

At impij illi ac conscelerati, manus non sine magno terrore complaudentes: Væ tibi (inquiunt) qui in idololatriam proruisti: confestim itaque eum apud summum Thraciæ Præfectum deferunt. Qui cùm de eo quæstionem habuisset, nulla interposita mora, eum ad Imperatorem misit. Is verò cùm accuratiùs eum examinasset, atque recuperatæ valetudinis modum intellexisset, pro ea qua laborabat stoliditate, non intellexit. Verùm quòd C ipsi summo studio erat, percunctabatur eum qui morbo liberatus fuerat, an in simulachrorum cultu perstaret. Qui cùm ingenti pœnitudine se affici, atque huiusmodi simulachra execrari dixisset: Tyrannus vt ei impietatis mercedem referret, Centurionem eum creauit. Ceterùm vindex Dei iustitia è vestigio ingratum illum persecuta est: nam cùm statim ab aula reuerteretur, atque in equum conscendere pararet, ille subitò saltitans, in terram ipsum prostrauit, atque contriuit; nec calcibus in eum insilire destitit, quoad ille ingratam animam euomuisset.

VII. STEPHANVS REVOCATVS IN CARCEREM DETRVDITVR.

Tyrannus igitur tamquam hinc arrepta ansa, sanctũ virum quamprimùm è Proconneso ad se adduci iubet; illud addens, quòd ne exilio quidem mulctatus sibi temperasset, quin plebem idolis cultum adhibere doceret. Cùm ergo illinc abductus esset, vt in Phiala perquam obscuro ergastulo tum vinctis ferro manibus, tum pedibus ad lignum ferro D astrictis includeretur, edixit. Interiectis autem quibusdam diebus, ad Heliacum, qui Pharus dicitur, duobus tantùm primarij ordinis viris comitatus, sanctum virum præstò esse iubet. Cùm autem ad eum idem sanctus Stephanus ductus fuisset, à pio quodam viro nummum petit, eumque cucullæ suæ furtim imposuit.

VIII. CONSTANT. CVM STEPHANO CONGRESSVS.

Tyrannus itaque cùm eum vidit, exclamare cœpit: O vim mihi illatam, ô calamitatem, ô arrogantiam! Videte à quonam Imperium meum contumelia afficiatur, à quonam ludibrio habeatur. Cùm autem vir sanctus nihil omnino respondisset, verùm humi defixus hæreret: Tyrannus eum iracundè prospiciens, ignemque (vt dici solet) spirans, atque vt ipsi in more positum erat, manum in orbem contorquens, alteque exclamans: non mihi respondes (inquit) sceleste caput? At ille: Si me ita leuiter condemnare in animo habes, Imperator, supplicio quã celerrimè affice. Sin autẽ huc me idcircò adesse iussisti, vt me interrogares, ac vicissim audires: iracundiam lenitate tẽpera, atq; æquo animo & E interroga, & audi. Tum Imperator: Dic age, quibusnam paternis decretis minimè paruimus, vt apud te in hæreticorum numero cẽseamur? Quoniã (inquit ille) venerandarum imaginum picturam multis antè temporibus à diuinis Patribus traditam, sceleratè ab Ecclesijs eiecistis. Tyrannus autem: Ne has, inquit, imaginum picturas dicas (neque enim sunt) sed planè idolorum picturas: Quidnam porrò idolis cum Sanctis commune est?

IX. STEPHANI DEFENSIO PRO IMAGINIBVS.

Hic verò sanctus vir ille: Non, inquit, cùm imagines adoramus, materiæ cultum aut venerationem tribuimus: verùm imaginum honor ad exemplar transit, quemadmodum à Basilio dictum est. Quid (inquit Tyrannus) æquúmne est ea, quæ à Patribus antè prædicata sunt, quæque & multa & perobscura sunt, ac neque mente comprehendi neque verbis vllis explicari possunt, per colores in sensum cadentes exprimere, atque in materia

A materia adorare, cùm eorum essentia nemini, nisi quantum ad infinitatem (vt Gregorij verbo vtar) attinet, explorata sit? Minimè verò (ait sanctus vir) Ecquis enim mortalium, qui quidem mentis compos sit, diuinitatis naturam, quæ & materia caret, & omnem mentis captum fugit, coloribus & materia conflatis pingi posse dixerit? Cuius enim forma ne mente quidem delineari potest: quonam tandem modo ipsa coloribus exprimi queat? At nos cùm Christum in imagine pingimus, diuinitatis naturam haud quaquam pingimus, verùm Theandricam eam formam, quæ in nostra specie apparuit, quamque Apostolicæ manus contrectarunt; quemadmodum alicubi ait Theologus Ioannes: [a] Quod vidimus, & manus nostræ contrectauerunt.] [a] 1. Ioan. 1.

Hic attende, Lector, non tantùm pingi non debere diuinam naturam, sed nec posse, quòd incorporea cùm sit, non cadit sub sensibus. Ceterùm haud erroris arguenda sanB cta Ecclesia est, quòd Patrem & Spiritum sanctum expertes corporis per imaginem repræsentare coloribus consueuit: siquidem corporeas illas imagines ipsa per picturam repræsentat, quibus sanctis Patribus per visum innotuere. Quòd enim ostensus est Danieli [b] Antiquus dierum sedens in throno: eamdem S. Ecclesia similitudinem reddit, dum Patrem ipsum per senis imaginem coloribus repræsentat. Sic de Spiritu sancto, vti apparuit, siue per columbæ speciem, siue per ignem, siue per aquam, ita pariter pingi ab Ecclesia consueuit. Dicendum id ipsum de Angelicis spiritibus, qui licet inuisibiles nobis sint, per visibiles tamen, quibus apparuere, formas, & sicut Moysi [c] præceptum est in Arca alijsque in locis effigiari: ita & Catholica Ecclesia ex prototypo per colores eas imagines deducere consueuit. Vt plane omnes imagines, quæ per characteres stylo scriptæ esse in sacris litteris reperiuntur, easdem penicillo coloribus reddere esse licitum iudicetur: id namque pure pieque semper sancta Ecclesia custodiuit, quæ & ante aduentum C Christi, iussu Dei, incorporeos spiritus & inuisibiles per imagines (vt sæpè dictum est) repræsentauit. Sed redeamus ad Stephanum, serio grauiterque admodum cùm Constantino Imperatore causam agentem his verbis: [b] Dan. 7. [c] Exod. 25. INCORPOREA ETIAM PINGI POSSE ET IVSSA A DOMINO SCVLPI.

Quod si mihi dictum illud Moysis [d] in medium protuleris: Non facies tibi similitudinem vllius rei, tam ex ijs quæ in cælo quamque ex ijs quæ in terra sunt: Hunc tibi Mosem ostendo, duorum Cherubim effigiem auro efficientem. Quibus de rebus ad hunc quoque modum diuinus Apostolus disseruit [e]: Et Cherubim obumbrantia Propitiatorium. Quin ipsum quoque Propitiatorium & Tabernaculum testimonij, & sancta sanctorum, an non cælestium figuram exprimebant? quemadmodum idem Apostolus rursus ait: Vmbræ cælestium deseruiuimus. Quid igitur sceleris admittimus, eum Christi formam humanitus aspectam in imagine pingimus & adoramus? Quid autem? An cùm D Crucem etiam, ex quacumque tandem materia confecta sit, adoramus, rei conditæ cultum adhibere videmur, adorationem materiæ tribuentes? Sed & templa sancta, & sacrosancta vasa à nobis adornata nullam nobis reprehensionis notam inurunt, siquidem ea per Christi inuocationem in sancta mutari, persuasum habemus. [d] Exod. 20. [e] Hebr. 9. RESPONDET AD TACITAS OBIECTIONES STEPHANVS.

Quid? An tu quoq; corporis & sanguinis Christi antitypa ab Ecclesia proscribes, vt quæ imaginem & veram figuram †teneant? quæ & adoramus, & osculamur, & eorum perceptione sanctitatem consequimur. Vos igitur inter sanctũ & profanum minimè distinguentes, Christi imaginem non secùs atque Apollinis statuam, Deiparæq; item non secùs ac Dianæ idolum appellare, minimè horruistis. quin ipsam quoque pedibus protriuistis & exussistis. Ad hæc Imperator: O cæca mente perdite, inquit, ac supra omnes Immemo-E randos obliuione digne! His imaginibus proculcatis, Christúmne proculcauimus? XII. † Figuram & imaginẽ sic appellat corpus & sanguinem Christi, quòd fulgeat sub speciebus panis & vini idem Christi corpus & sanguis repræsentetur, quibus & continetur.

Cùm verò ille verè in diuinis rebus solers Stephanus in morem eorum qui bellica laude præstant, aduersarium suomet telo ferire, ac per ea ipsa quæ dixerat, profligare cupiens manum in cucullam immittens, atque inde nummum in quo impius ille sculptus erat extrahens, eumque quemadmodum Christus olim: Cæsaris nummum Iudæis ostendens: [f] Cuiusnam (inquit) est hæc imago & superscriptio? Eo autem mirante ac respondente, cuius tandem alius, quàm Imperatorum? Quid (inquit vir diuinus) si quis eum contumeliose in terram proiectum pedibus terat, pœnas ne aliquas luet? Quidni autem dixerunt ij qui adstabant, cùm Imperatoriam effigiem proculcet? Ad hæc vir sanctus grauem quemdam ex imo pectore gemitum emittens, ac cum magno animi dolore exclamans: O immanẽ, inquit, cæcitatem! Si pro mortalis Imperatoris forma & effigie grauissimas pœnas irrogandas esse dixistis: Quas tandem pœnas eum subiturum esse putatis, [f] Matth. 20. XIII. VRGET EXEMPLO STEPHANVS IMPERATOREM.

putatis, qui Filij Dei & Matris ipsius effigiem conculcarit, igniq́ue tradere minimè dubitarit? Vix hæc dixerat, cùm nummum eum pedibus protriuit. A

XIV. Cùm autem ij qui asta̅bant, ferarum ritu accurrissent, vt sanctum virum præcipitem in mare deiicerent (audax enim & præceps est assentatio, dum obsequijs aliquem demereri nimirum studet, mediocritatis omnes fines excedit) Imperator lenitatem simulans, quò iracundiæ haud quaquam obnoxius videretur, qui eam ingentem atque arcanam in animo insidentem habebat: in præsens quidem eos prohibet, atque ab huiusmodi conatu abducit: Ceterùm sanctum virum collo alligari ac manibus à tergo vinciri iussum ad publicum Prætorij carcerem amandat, vt videlicet ob protritam Imperatoris imaginem pœnas à lege constitutas lueret. Hæc nimirum lenis ille ac facilis, cunctosq́ue iniuriarum obliuione superans. Nam qui Christi imaginem proculcarant atque in ignem coniecerant, ij suæ imaginis vindices sedebant, atque vltricem huiusce facinoris legem proferebant. Et quis autem amentiam eorum satis rideat, immò potiùs eorum vecordiam & cæcitatem satis deplorare queat? B

DETRVDITVR IN PVBLICVM CARCEREM STEPHANVS.

XV. At spiritu diuino maiorem in modum afflatus Stephanus, simulatque vel ipsum carceris limen attigit, pectore incalescens, atque ab eo quo præditus erat, perspicaci spiritu concitatus, dierum suorum metam in lingua sua locutus est, his verbis vtens: Hæc est præsentis vitæ meæ requies: Hîc enim saltem vsque ad extremum spiritum habitare necesse est: quoniam pro imaginis Christi honore hanc sedem elegi secundùm illud Dauidicum: [a] Hæc requies mea in sæculum sæculi: hîc habitabo quia elegi eam.] Quoniam autem vsque ad annum Domini septingentesimum sexagesimum septimum in Prætoriano carcere nimirum vsque ad obitum egisse Stephanum, Acta eius martyrij tradunt, cùm nonnisi post sequentem annum necatum constet; carcerem illum Prætorianum anni C vnius sequenti potiùs anno contigisse videri potest, de quo ea quæ sunt digna memoria, suo loco anno sequenti opportuniùs dicturi sumus.

DE EXITV SVO VATICINATVR.

[a] *Psal.* 38.

XVI. Iam verò reliqua, eadem quarta Indictione, Constantinopoli ab eodem Constantino Imperatore aduersus cultores sacrarum imaginum & religiosos monachos gesta, à Theophane relata videamus, ait enim: Multos etiam Principes ac milites accusatos quòd imagines adorarent, diuersis pœnis affecit, & immanissimis tradidit verberibus. Iusiurandum etiam generale ab omnibus sub Imperio suo degentibus exegit, ne quisquam adoraret imagines, cùm quibus & Constantinum falsi nominis Patriarcham super ambonem ascendere, & exaltare pretiosa ligna & iurare fecit, quòd non esset ex eis qui adoraret imagines. Cui mox vt exmonachus Stephanites efficeretur, persuasit, & carnibus vesceretur, atque ad mensam regiam citharœdos admitti pateretur. Sed non in longum tardata vltio, D hunc homicidam debitis pœnis tradidit.] at quænam ista fuerit, suo loco dicetur anno sequenti. Præter alia sacrilegia, execrandum facinus idem Constantinus Imp. adiecit, vt nobilem Ecclesiam S. Pelagiæ Martyris fuerit demolitus, locumq́ue illum damnatorum sepulturæ subiecerit. hæc Cedrenus hoc anno.

ADVERSVS SS. IMAGINES IVRAMENTVM EXIGITVR.

IESV CHRISTI ANNVS 766. PAVLI PAP. ANNVS 10. CONSTANT. COPRON. IMP. ANNVS 26.

I. SEQVENTI anno Domini septingentesimo sexagesimo sexto, Indictione quarta, Constantinopoli magis magisq́ue grassatur persecutio aduersus cultores sacrarum imaginum atque cultores vitæ monasticæ. Sed primùm quam expertus est Constantinus à Deo vindictam ob sæuitiam aduersus pios, anno superiori, exhibitam, à Theophane ista audies, qui ait: Denique duodecimo Kalendas Februarij, quartæ Indictionis motus est Imperator contra Bulgaros, & direxit ad Achelon duo millia sexcenta chelandia, extruens ea & armans ex cunctis militiæ ordinibus. Quæ cùm in Thoris stationem fixissent, flante Aquilone contrita sunt pænè omnia, ita vt Imperator extenderet retia, & mortuos educere ac sepelire præceperit. His admonitus tantum abest, vt resipuerit, vt homo peccati deteriora adiecerit. nam subdit: E

CLASSIS IMP. MALE PERIIT.

II. INFAMAT MONAST. ORDINEM.

Porrò decimo sexto Kalendas Septembris, eiusdem quartæ Indictionis publicè diffamauit & dehonestauit habitum monachorum in hippodromo, præcipiens vnumquemque

A que monachum manu tenere mulierem, & taliter transire per hippodromum, sumptis iniurijs ab omni populo cumulatis.] hæc in monachos.

III. VIRI NOBILES DIRA PASSI.

Similiter (subdit Theophanes) & octauo Idus Septembris ducti sunt ad ludos Circenses Principes decem & nouem, & dehonestati sunt, quasi mala contra Imperatorem consiliati fuerint, non veraciter accusati, sed quia inuidebat eis, eo quòd essent formosi & robusti, & ab omnibus collaudati. Quibusdam verò ex eis & ob religionẽ tentis, eo quòd ad prædictum inclusum Stephanum essent ingressi, & passiones eius publicè diuulgarent, quos & interfecit. Quorum præcipui sunt Constantinus Patricius, & dudum Logotheta Dromi, cui nomen imposuit Podopagurum, & huius frater Strategius Spatharius & Domesticus Excubitorum, Antiochus Logotheta Dromi factus & Prætor Siciliæ, Dauid Spatharius & Comes obsequij, Theophylactus Protospatharius, & alij, quos cùm in Hip- B prodromo ludo palàm traduci, & ab omni populo cõspui & maledici fecisset, sententiam dedit: & illos quidem duos fratres Constantinum & Strategium intra venationis septa capitis animaduersione puniuit, multo super eos vniuersæ plebis facto lamento: adeò vt cùm hoc didicisset Imperator, indignaretur, & Procopium Præfectum cæderet, & ab administratione depelleret tamquam id fieri permittentem: ceteros autem oculis priuatos in exilium destinauit, quos & per singulos mittens, cùm esset & omni crudelitate plenus, ad loca in quibus degebant, catenis & flagris vapulare iubebat.

IV. PATRIARCHA HAERETICVS DIGNA PASSVS.

Porrò tertio Kalendas Septembris eiusdem quartæ Indictionis, insaniens idem maleuolus aduersus æquiuocum suum & consentaneum suum Patriarcham; & inuentis quibusdam clericis ac monachis, instruxit illos, vt dicerent: Audiuimus Patriarcham cum Podopagurum aduersus Imperatorem loquentem. Et misit eos ad Patriarcham, vt arguerent illum. Cumq́ue ille negaret, fecit eos ad pretiosa ligna iurare, fatentes ac dicentes: C A Patriarcha hæc maledicta audiuimus. Inter hæc ergo misit, & bulla signauit Patriarcham, & hunc exilio relegauit apud Hiberiam, & rursus apud Principem insulam.] Insuper Theophanes inferiùs eodem anno de persecutoris insatiabili crudelitate hæc addit:

V. COPRONYMVS ALTER ACHAB.

Is autem qui Christianis ineffabilibus Dei iudicijs imperabat, fortassis vt Iezabel quondam, vel vesanus Achab, multo peiora, quàm Arabum sit insania, sub Imperio suo positis Orthodoxis Episcopis, monachis, laicis, prælatis atque subiectis ostendit: vbique intercessiones sanctæ Virginis & Dei Genitricis, & omnium Sanctorum in scriptis, ac sine scripto vt inutiles repellens, per quas nobis manat omne suffragium; & sanctas eorũ reliquias eiiciens & inuisas reddens. Sicubi insignis quisquam audiebatur, ad animarum sanitatem & corporum, vel sicut moris est, à pie agentibus honorari: mox mortem aduersus huiusmodi tamquam impiè agẽtem minabatur: sin autem, proscriptiones, exilia, & tormenta. D

VI. QVID IN S. EVPHEMIAM SACRILEGVS IMPERATOR.

Deo autem gratissimum lipsanum, reliquias sacras scilicet, vtpote quidam thesaurus possessoribus habitus, auferebatur, inuisibile de cetero efficiendum. Tale quid & in pretiosissimum laudabilis Martyris Euphemiæ lipsanum profanus hic Imperator gessit: in profundum id cum loculo iaciens, non ferens eam ex se super omnem populum suauitatem vnguenti reddentem, & arguentem eius aduersus intercessiones Sanctorum deliramenta. Sed Deus qui custodit ossa sibi placentium, secundùm diuina [a] eloquia, illæsum hoc conseruauit, rursus ostensurus illud apud Lemnum insulam. Per nocturnam ergo visionem apparens, eleuandum præcepit & conseruandum. Sub Constantino enim & Irene pijs Imperatoribus, Indictione quarta, *anno Redemptoris videlicet nonagesimo sexto post septingentesimum* cùm decenti honore rediit ad templum suum, quod ipse quidem tam- E quam inimicus Ecclesiarum, commune fecit armentarium, sterquiliniumq́ue fore decreuit. Illi verò repurgatum hoc, iterùm sacrauerunt ad redargutionem quidem huius impietatis, ostentionem autem horum pietatis. Hoc autem obstupendum & scriptura dignum miraculum post vigintiduos annos post iniqui Principis mortem, vnà cum piissimis Imperatoribus, & Tarasio sanctissimo Patriarcha nos vidimus, & cum eis amplexi sumus, licet indigni, magnam gratiam promerentes.] hæc ipse.

[a] *Psal.* 33.

VII. [b] *Apud Metaphr. die* 11. *Iulij.*

Sed quod dicit Theophanes stupendum atque scriptura dignum miraculum, ipsum ab eiusdem temporis scriptore (licet nomen non sit [b] expressum) scriptis mandatum: scias, licet in eo à Theophane discrepet, dum factum id sub Leone parente Copronymi tradit, Theophanes verò, vt audisti, contigisse affirmet sub Constantino eius filio Imperatore. Porrò rem gestam sic narrat, petens exordium à translatione eiusdem S. Euphemiæ reliquiarum Chalcedone Constantinopolim, tempore Heraclij Imp. In eo templo, quòd

est prope id quod dicitur Hippodromum, erant eiusdem beatissimæ reliquiæ integræ, intactæ, illæsæ. E Chalcedone enim cum arca translatæ fuerant Constantinopolim, propter eam quæ tunc fuerat Persarum incursionem. In arca autem fuerat diuina ara collocata, quæ super sanctissimas habebat reliquias. Super eam autem peragebatur intemerati corporis & sanguinis Domini Iesu Christi Dei nostri incruentum mysterium. A

VIII. DE CORPORES. EVPHEMIAE CHALCEDONE POSITO.

In eadem verò arca erat paruum foramen, quod etiam stat nunc vsque in hodiernum diem, quod intus ferre potest quasi manus hominis magnitudinem. In qua cùm ego quoque indignus aliquando ausus essem manum inferre, & loculum tetigissem, sensi bonum odorem, & gratiam apprehendi. Dicam autem quoque causam foraminis, quod diuino consilio & prouidentia factum est. Quando enim venerabiles & miraculorum effectrices reliquiæ erant Chalcedone, cùm impij Persæ eum locum occupassent in diebus Heraclij Imp. moti inuidia diaboli quem colebant; cùm paleæ & lignorũ magnum aceruum circa arcam congessissent: eam statuerunt comburere cum venerabilibus, quæ in ipsa erant reliquiis. Sed nihil valuit eorum barbaricum & dæmoniacum incœptum: cùm Deus (prout scriptum est[a]) seruet omnia ossa eorum, qui propter ipsum decertarunt. Ossa ergo eius ignis omnino non tetigit; nisi solùm quod cùm ex arca forma globi resiliisset, prouidit, vt facilior daretur ingressus ad reliquias iis qui volunt haurire gratiam curationum, nempe per priùs dictum foramen.] B

[a] *Psal.* 33.

IX. QVID FORAMEN IN SEPVLCHRIS MARTYRVM

Sed quod ad foramen spectat, puto Lector, fuisse hanc opinationem auctoris potiùs quàm veram ipsius causam. Siquidem longè ante incursionẽ Persarum, oportuit extitisse in arca illa veneranda foramen ad hauriendũ, quod ex sacris illis reliquiis fluebat sanguine mixtum vnguentum, vt suis locis sæpè superiùs dictum est. Cùm alioqui absq; etiam eiusmodi scaturigine vnguentorum, soleret in sacris Martyrum loculis foramen relinqui, per quod demitterent sudariolum, quod S. Gregorius appellat brandeum, quo tactu sacrarum reliquiarum gratiam curationum haurirent, ipsum verò loco reliquiarum haberi soleret. Visum est eius rei exemplum his diebus cùm hæc scriberemus in theca marmorea, in qua foramen ad opus quod diximus inerat. Sed de hac inuentione dicturi sumus inferiùs in Paschali Pontifice. modò cœptam prosequamur historiam. C

X. VNGVENTVM MIRIFICVM EX CORPORE S. EVPHEMIAE.

Erat, inquit, magna fides eorum qui habitabant Constantinopoli (vt superiùs diximus) in templo & reliquiis omni ex parte benedictæ Euphemiæ. & confluebant omnes instar fluuij haurientes curationes: ex pretiosis enim eius reliquijs exibat sanguis plenus bono odore, qui quidem tamquam vnguentum à Deo suppeditatum dabatur ægrotantibus: & erat quidem fidelibus miraculum terribile & venerandum; infidelibus autem, & iis qui aliter sentiebant, dedecus & ignominia. D

XI. IMPERATOR SACRILEGVS QVID IN MARTYREM.

Tunc autem ille execrandus & pernicioſus Imperator temeraria vsus audacia, noctu ingressus cum quibusdam qui erant suæ sectæ, impetum fecit in reliquias omni ex parte benedictæ Martyris Euphemiæ: & cùm arcam aperuisset, abstulit reliquias benedictæ Martyris, cum loculo, qui eas continebat. Cùm parata autẽ haberet alia ossa mortui exiccata, ea iecit intra arcam, & cùm eam rursus texisset, recessit. Venerandas autem benedictæ Euphemiæ reliquias cum ligneo loculo depositi in quadam domo oratoria ex ijs quæ illic erant in Regia. Quamobrem eius sorores & filiæ, aromatibus, vnguentis, & luminibus id adorabant clanculùm propter insignem gratiam & miraculorum magnitudinem.

XII.

Cùm hæc resciuisset sceleratus, traiecit in Bucoleontem & Ferreum carcerem, & proiecit in fluctum maris. Et die sequenti cœpit aduersus benedictam Euphemiam mouere suam sceleratam & execrandam linguam, eam infectans, & dicens: Abite & videte quantum errabant qui dicebant esse saluas & integras benedictæ Euphemiæ reliquias, & eas asserebant effundere vnguenta. Illi autem cùm abiissent, & vidissent non esse in carne pretiosas Euphemiæ reliquias, sed arida quæ ab ipso proiecta fuerant ossa: ea conspuerunt, & maledictis sunt infectati. Cùm fraudem autem & ludibrium & meras nugas dixisset esse curationes, arcam euerterunt, & cum ea arcam sanctam, templumque *destruunt. Eduxerunt verò arcam extra suggestum, quod erat habitaculum virorum qui non erant baptizati, & erant ineruditi. Eos autem qui erant bello capti ex Gentibus, & Regiæ dabantur spolia, illic exonerabant. Alij autem armorum opifices, & sordidarum ac illiberalium artium artifices, cùm fixissent in eo fornaces, fecerunt domum sæcularem, quæ aliquando fuerat templum. In sancto autem suggesto, vtpote loco occulto, requisita corporis facientes, excrementa corporis deponebant. ô mi Christe, tuam tunc patientiam! E

*deferunt.

PROFANATIO LOCI SANCTI.

A tiam! Hæc ego quoque postquam vidi; totus plenus lacrymis & eiulatu egressus sum, admirans omnipotentis Dei tolerantiam atque permissionem. Et hæc quidem facta sunt tempore prædicti impij Imperatoris.

XIII. RELIQVIAE S. EVPHEMIAE RETERTAE.

Sed quoniam Dominus est virtutum, qui inuictam habet potentiam & vires, quæ subsannari nequeant (Deus enim reuerà non irridetur) audiamus quid Christus Deus noster prouidit in reliquijs benedictæ Euphemiæ. Nam dum eæ iactatæ sunt in mare, prouidentia Dei summè misericordis, cymba quorumdam duorum fratrum virorum piorum egreditur è portu Sophiarum, quæ dicuntur. Et dum ipsi parum quid è portu nauigant: ecce loculus (quem ligneum fuisse dictum est) qui cum fluento descendebat, fuit prope nauem. Extractus itaque fuit à viris illis piis & repositus in nauigio, ipsis existimantibus, se mundanum aliquem ferre thesaurum. Sublatis autem velis nauigarunt vt exirent in B ostio Abydi. Cùm autem parum aperuissent loculum: vident reliquias, & suaui odore repleti sunt admirati, neque sciebant, quid agerent, nisi quòd solummodò inuocabant Dominum, vt eis reuelaretur, sanctum ne esset an commune.

XIV. COGNITAE RELIQVIAE ESSE.

Illa autem nocte vident gloriam maximam, & lumina, & cereos; & viros candidis vestibus indutos, & Christum laudantes. Rursusq; bono odore repleti nauæ agnouerunt eas esse sanctas reliquias. Magno ergo gaudio affecti, clàm profecti sunt propter metum Tyranni, vt thesaurum ferrent in suam patriam. Postquam autem venissent in insulam quæ dicitur Lemnos, accidit eis magna tempestas. & cùm incidissent in promontorium insulæ, in quo fuit asper locus; & planè aptus ad naufragium, de salute desperabant. Cùm Deus autem per intercessionem benedictæ Euphemiæ corripuisset nauem vnà cum fluctibus, superato periculo, inuenti sunt in loco tranquillo, & cùm Deo gloriam emisissent, C conuenientem honorem tribuere reliquiis.

XV. QVOMODO DETECTAE ESSE S. EVPHEMIAE.

Angebantur autem & dubitabant, cuiusnam essent Sancti Reliquiæ. Illa autem nocte acceperunt reuelationem reliquiarum per eius nominis enuntiationem. In illa enim insula sanctæ Glyceriæ iacebant reliquiæ. Dicta autem nocte visa est egredi ex insula Christi Martyr Glycetia, & hæc è naui exisse & se inuicem esse complexæ. Et cùm dixisset, quæ ex insula erat ingressa, ei quæ è naui exierat: Salue Martyr Christi Euphemia benedicta, & se inuicem salutassent: rursum per se recedebant. Tunc è somno excitati, cum lacrymis & gemitibus pretiosas acceperunt reliquias, & loculum sunt amplexi præclari naucleri Sergius & Sergonas (hæc enim erant eorum nomina.) cùm fuisset autem dies, enauigarunt, volentes ire in suam patriam. Et cùm processissent vsque ad viginti circiter milliaria, vento spirante contrario, vel inuiti reuersi sunt in locum vnde soluerant. D Rursus verò cùm paucis pòst diebus experiri voluissent, vterentúrne secunda nauigatione: iterùm reuersi sunt. Hoc cùm semel, bis, terq́ue probassent, nec vllo modo possent in suam ire patriam; reuersis & ad portum appulsis, illa nocte visa est illis Christi Martyr Euphemia, dicens: Cur contenditis me huc & illuc circumagere? nolo vlteriùs progredi; neque hinc eò proficisci, quò me vultis ducere. Hæc cùm dixisset: rursum dixit eis: Non satis fuit, quòd Chalcedone translata sum Byzantium, & in mare proiecta fuerim, & hìc steterim? Cur autem me vultis circumagere in partes inferiores? hoc à me quidem fieri non potest. Nolite hoc facere, sed facite vt hìc quiescam.

XVI. NON QVIESCIT MANERE SEMPER IN LEMNO S. EVPHEMIA.

Hæc cùm audissent, bonum capientes consilium, & quæ iubebat Martyr, impigrè exequi statuentes, ædificauerunt domum oratoriam, & cùm omne onus nauigij consumpsissent, & suas facultates Deo, & Martyri obtuliissent, seipsos totondederunt, dicen- E tes: Non dimittemus, ô benedicta Martyr, tuas venerandas reliquias, sed hìc vsque ad vitæ terminum tuis reliquijs diuinissimis assidebimus. His ita gestis, sanctissimus Lemni Episcopus venerandum templum ædificarat in illis temporibus. Visum est ergo, vt illic portarentur sacræ benedictæ Euphemiæ reliquiæ ad dedicationem templi, quod ab eo constructum fuerat. Et cùm supplex fudisset preces, & venisset ad reliquias benedictæ Euphemiæ, & illic totam noctem transegisset: ab eo visa est in somnis Martyr Christi, dicens: Ne aggrediaris facere quod statuisti: non obediam enim hac in re tuæ sanctitati; sed abi ad sororem meam, & in martyrio sociam Glyceriam, & ego illam rogabo: ipsa enim se tibi tradet ad hoc, vt impleas quod desideras. Experrectus autem sanctissimus Episcopus, fecit vt ei iusserat benedicta Christi Martyr. Et hæc quidem facta sunt illis temporibus.] verè (vt Theophanes dixit) stupendum & scriptura dignum miraculum! De translatione autem eiusque reuectione Constantinopolim in locum pristinum, ex

eodem auctore inferiùs suo dicturi sumus tempore, quo id fieri contigit. sed quæ sunt A anni huius reliqua prosequamur.

XVII. NICETAS PSEVDOEPISC. CONSTANTINOP. Hoc eodem anno (idem ipse inquit Theophanes) sexto Kalendas Decembris eiusdem quintæ Indictionis cœptæ mense Septembris, decreto Imperatoris promouetur Nicetas Eunuchus è Sclauis ortus irregulariter Patriarcha Cõstantinopoleos.] & inferiùs: Eadem die & Indictione quinta prouehit sui sensus Prætores & operarios sua nequitia condignos, Michaëlem scilicet Edessenum in themate Orientalium, & Michaëlem Laconodraconem in Traceſiis; super Bucellarios verò Manem, à mania, id est, insania, nominatum. sed quis est idoneus ad enarrandum horum scelerata piacula, quæ partim à nobis in suis perstringuntur locis? omnia enim opera si conscribentur, quæ ad rationem imperantis sunt effecta, nec ipsum arbitror (vt propriè cum [a] Euangelista dicam) capere mundum eos, qui scribendi sunt, libros.] hactenus res anni huius Theophanes. B

[a] *Ioan. vlt.*

XVIII. MONACHI CONFESSORES IN CARCERE DETENTI. Sed inuisamus degentem in carcere Stephanum Confessorem, de quo post illa quæ dicta sunt anno superiori, hæc in eius actis scriptis mandata fideliſſimè reperiuntur: In interiori carcere conclusos eximiæ virtutis monachos trecentos quadraginta duos ex varijs locis collectos atque in eodem carcere condemnatos inuenit, qui partim nares, partim aures exectas habebant, partim euulsos oculos, partim amputatas manus, ob id videlicet, quòd pro venerãdarum imaginum pictura & erectione lucubrationes edidissent. At quinam alij plagarũ notas adhuc circumferebant: alij præclaras genas pice illitas atque ambustas habebant: alij caput ad ludibrium abrasum. Quorum varios istos ac multiplices cruciatus diuinus Stephanus cernens, patientiæ nomine beatos eos prædicabat; ac contrà, lacrymis dignum sese iudicabat, vt qui in earumdem plagarum partem cum illis minimè veniſſet, nec pro Christi imagine membrorum exectionem quoque pertulisset. C

XIX. CARCER CONVERSVS IN MONASTERIVM. At diuini illi Patres, vt primùm sanctum virum conspexerunt, ad eum tamquam ad magistrum & præceptorem accesserunt, vt ab eo salutis præceptis erudirentur. Itaque ex Prætorio monasterium factum est: quippe cùm illic omnis monasticæ vitæ forma ac regula ad vnguem obseruaretur. Ij autem quibus carceris custodia mandata erat, quique sancti viri famam iampridem audierant, tum demum animi quoque ipsius statum, ab ea tranquillitate, quæ in ipsius moribus elucebat, quantum fieri poterat coniectantes, ad eum tamquam ad Dei Angelum animas conuertebant, eique summam reuerentiam ac venerationem tribuebant, adeò vt quidam etiam eorũ, remotis arbitris, eadem ad vxorem suam diceret, quæ olim Manue ille: [b] Morte moriemur, præ Tyranni huius furore: virum enim perinde ac Deum hodierna die vidi; hunc inquam in vincula coniectum monachum, quem Auxentianum vocant. D

[b] *Iud. 13.*

XX. Sapiens autem illa mulier non frigidè ac negligenter ad hæc verba effecta, verùm per concinnam atque prudentem ad virum interrogationem vitæ sancti huius Patris rationem omnem perscrutata, clàm in carcerem ingressa est, acceptisque venerandis ipsius pedibus, ab eo, vt pro se precaretur, ipsaque vicissim, ei quæ opus esset, subministraret, postulabat. At diuinitus inspiratus Stephanus preces quidem ei annuit & concessit: ceterùm adduci non poterat, vt quidquam ab ea susciperet. Instabat autem rursus illa, dicens: Quidnam est, quamobrem tu exiguam fidei erga te meæ promptitudinem tam obstinatè reiicis? Quamquam enim id ipsa non merear, tuam tamen moderationem ac benignitatem ad indignos quoque indulgenter sese dimittere, compertum habeo. Quemadmodum enim [c] Sarepthana illa quondam Eliæ farinam, & [d] Sunamitis Elisæo cubiculum hospitij causa præbebat, ac beata illa [e] vidua duos in summa sua penuria obolos erogabat, ac denique [f] Samaritana illa ex fonte hausta aquam Deo porrigebat: ad eumdem etiam ipsa modum cum pari fide aliquid in te conferre beneficij studeam, ne quæso deliderio meo excidam. E

[c] *3. Reg. 17.* [d] *4. Reg. 4.* [e] *Marc. 12.* [f] *Ioan. 4.*

XXI. MVLIER SE PRODIT CATHOLICAM. Ille verò rursum id constanter recusabat, non quidem ob naturæ contumaciam, aut ipsius indignitatem id officij in se repudiari dicens, (ego enim, inquiebat, memet indignum, atque omnium postremum duco) sed quia ab eo prohiberetur, qui cum hæreticis quidquam cõmune haberi vetuerat: neque enim meminisse, se cum imaginum hostibus vllum vmquam commercium habuisse, aut aliquid omnino ab eorum manibus accepisse. Hæc vt illa audiit, humi sese prouoluens, quid non dicebat, quid non faciebat, vt ostenderet quàm ab hæreticorum societate atque cõmercio semper abhorruisset? Absit hoc à me (inquiebat) venerande Pater, vt Christi, aut Matris ipsius, aut vllius Sancti imaginem contem-

A contempserim. Scio enim me à patre nostro Germano didicisse, quas pœnas daturi sunt, qui eò audaciæ proruperint.

XXII. PIA MVLIER PROFERT SACRAS IMAGINES. Ceterùm fac, quæso, vt nec vir meus, nec custodũ quisquam resciscat, quod pierati tuæ indicare cupio: atq; ego re ipsa omnem dubitationem tibi eximã. Hæc locuta, statim domũ recurrit, atq; aperta arca, tres imagines arcanas eduxit, vnam Dei Genitricis filiũ sæculis omnibus antiquiorem cõplectentis, duas alias Petri & Pauli Apostolorum. Quas, vt ipso inspectante, religiosè adorauit, ipsi posteà porrexit: Accipe ista, inquiens, atque hinc tibi mei, hoc est, mulieris peccatricis memoria refricetur. Ad hunc modum piis ipsius moribus comprobatis, petitioni cedit, ac deinceps Sabbato ac Dominico die ad eum ipsa panis vncias sex, aquæ non plus tribus poculis afferebat. Tantulum enim singulis hebdomadis ipsi cibi ac potus fuit totos vndecim menses, quos in Prætorio transegit.]

XXIII. TEMPVS CARCERIS. B Ex his intelligis, Lector, congressum hunc religiosæ feminæ cum S. Stephano contigisse hoc anno mense Octobris, cùm cõstet eum martyrium consummasse anno sequenti mense Nouembris: quod quidem apparet ex eo, quòd auctor numeret menses vndecim, ex quo cibum ab eadem muliere accipere cœpit, cùm tamen haud diu antè in eodem ipse carcere permansisset. Sed audi quæ post hæc eadem Acta reddant:

XXIV. NARRATIO ANTONII CRETENSIS. Quadam autem die vnà cum ceteris captiuis sedente viro diuino, de suppliciis illis, quæ iustis viris ab iniquis iniquissimi Imperatoris Præfectis variis locis illata fuerant, sermo ortus est. Siquidem in medium progressus Antonius quidam è Creta oriundus, vir fortis, & qui fortibus certaminibus egregie defunctus fuerat: Quonam modo (inquit) præclara Pauli monachi certamina vobis ob oculos proponere queam? Aut quonam pacto eà sine lacrymis commemorem? Princeps quidam Cypri Præfectus erat nomine Theophanes, cognomento Lardotyrus. Hic cùm sanctum virum, vt in eum inquireret, C accepisset, ad Heracliti Prætorium eum duxit. proposita autem erat humi Christi in Cruce protensi imago, vnaque item cruciatus instrumentum, quod catapultam vocant. Aitque ad eum Præfectus (scelesta inquam illa lingua, atque iniquitatem in Excelsum loquens) Vnum è duobus tibi Paule proponitur, nimirum, vt aut calcata imagine, vitam obtineas, aut hoc tormenti genere discrucieris. hoc autem dicens, puerorum laruis leonem perterrefacere velle videbatur.

XXV. MARTYRIVM S. PAVLI MONACHI. Statim enim generosus ille vir magna voce exclamans: Absit à me, inquit, Domine Iesu Christe vnigenite Fili Dei, vt Theandricam hanc imaginem pedibus teram; atque hæc locutus, statim humi se curuans, osculum ei fixit, re ipsa planum faciens, quàm nihil iudicis minas moraretur. Ille itaque confestim iracundia totus æstuans, nudari sanctum virum, atque in catapulta extendi iubet, vbi cùm tortores duabus tabulis ipsum firmissimè compressissent, ac ferreis pectinibus totum ipsum corpus exarassent, prono capite suspenderunt: ac deinde non exiguo igne infra eum accenso, ita demum holocaustum Deo gratum ipsum effecerunt. D

XXVI. THEOSTERICTI CONFESSORIS NARRATIO. Hoc eo commemorante, patribusque lacrymis madentibus, Theosterictus quidam hoc nomen meritò consecutus vir senex ac sacerdotij dignitate ornatus, qui ex pio illo monasterio erat, quod Peleceta nuncupatur, atque & nasum abscissum, & genas seruenti pice ac bitumine illitas, miserumque in modum ambustas habebat (hos enim cruciatus pietatis causa pertulerat) prodiens ipse quoque in medium superioribus sermonibus hæc adiecit: Impossibile est, impossibile inquam est, vt vel hic ipse Antistes noster Stephanus scilicet siccis oculis ista commemoret: Quanam enim oratione quisquam illius, E qui tum Asiam cum imperio obtinebat, furorem amplecti possit? cui Lachanodracon quidem cognomentum erat, verùm ipsius fel atq; iracundia draconis quoq; virus amaritudine superabat. Ad quem B. Stephanus: Narra, quæso, pater, nihil omittens eorum quæ tum contigerunt, verùm omnia oratione prosequens. Etenim per eiusmodi exempla, cùm animi promptitudine, tum robore impleti ad eumdem zelum præparamur: si quidem voluntas Dei hoc tulerit, vt pro diuina ipsius imagine nos quoque certamen subeamus. Tum igitur Theosterictus inchoatum sermonem in hunc modum prosequitur: PRAEFECTI ASIAE CRVDELITAS.

XXVII. MONACHI CONFESSORES ET MARTYRES. Cùm incruentum sacrificium in monasterio nostro celebraretur (erat autem vespera sanctæ ac magnæ quintæ Feriæ, in qua Christus Iudæis tradendus erat) hic draconis nomen habens Tyranni iussu cum magna militum manu in monasterium impetum fecit: ac mysticum quidem sacrum euertit, mysticis videlicet hymnis protinus silencio compressis: lectissimos autem monachos duodequadraginta vinculis ferreis adstrinxit; reli-

quos verò partim verberibus crudelem in modum lacerauit, partim eorum barbam pice illitam exuſſit, naribus priùs amputatis: quorum numerum ipſe quoque augeo, quemadmodum faciei meæ notæ certiſſimè teſtantur. Quibus impius ille nondum expletis, vniuerſum monaſterium poſteà inflammauit, ipſas quoque Eccleſias vnà cum reliquis ædificiis concremans. Mox autem prædictos duodequadraginta patres ad extremos Epheſi fines relegauit, vbi cùm eos in veteris balnei fornice concluſiſſet, ac deinde aditum obſtruxiſſet, in hunc modum eos è vita migrare coëgit.

XXVIII. GRATIAE DEO IN PERSECVTIONE AGENDAE.

Cùm vſque adeò triſtes tragœdiæ narrentur, atque omnes in gemitus ac lacrymas prorumperent, rogatus à patribus Stephanus, vt ad mitigandum eorum mœrorem orationem aliquam haberet: intimo corde ingemiſcens: Gratias, inquit, Deo agere poſſumus, fratres ac patres, gratias inquam ei agere de omnibus rebus quæ præter voluntatem accidunt. Etenim gratiarum actio cum patientia coniuncta coronas nobis nectere conſueuit. Quocircà etiam ſi igne, aut gladio, aut maris profundo, aut præcipitio, aut alio quodam mortis genere nos mulctent, qui impietatis ſcelere ſeſe deuinxerunt, prono atq; alacri animo cuncta perferamus. Habemus enim velut exemplar quoddam, in quod intuemur, claros illos patres qui ante nos extiterunt, & per martyrium Deo vitam conſecrarunt, nimirum ſanctum illum Petrum Blachernis in vincula coniectum: qui cùm ſpectante Imperatore pro Chriſti imagine neruis atrociſſimè concideretur, nullum ignaui ac timidi animi ſpecimen in eo cruciatu edidit; verùm acerbioribus eum plagis verborum lacerauit, Iulianum alterum & Apoſtatam appellans: atque in his tormentis gratias Deo agens, animam exhalauit.

PETRVS MARTYR.

XXIX. IOANNES ABBAS MONAGR. MAR.

Habemus item Ioannem Monagriæ Præfectum, quem Tyrannus cùm nullo omnino terrore afficere potuiſſet, neque adducere, vt Chriſti Matriſque ipſius imaginem pedibus protereret, ſacco incluſit, grauique ipſi ſaxo appenſo, in profundum mare deiecit.

XXX.

Sed quis tandem eſt, qui omnia facinora enumerando recenſere poſſit, quæ per omnes Tyranni prouincias Prætores, qui eum crudelitate ſuperabant, aduerſus ſanctos viros deſignarunt? Immò verò quis eſt, qui Sanctorum aduerſus eos contentionem atque ad extremum vſque ſpiritum patientiam vllo ſermone referre queat? Quorum ſi nos exemplum ſequamur, beati profectò erimus, vt qui exiguis laboribus ampliſſimas opes nobis ipſis aggeramus: [a] Neque enim condignæ ſunt paſſiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Hæc & alia his plura, ad excitandos & acuendos eorum animos, qui vnà cum eo vincti tenebantur accommodata cùm dixiſſet, orationi ſuæ finem impoſuit.] iſta auctor vnus ex intimis eius qui iſta optimè perſpecta habuit. Ceterùm ipſius Stephani Auxentiani martyrium non antè quam ad finem anni ſequentis contigiſſe, eiuſdem Acta demonſtrant.

[a] *Rom. 8.*

XXXI.

Hoc pariter anno Abdallam Principem Sarracenorũ in Oriente eſſe defunctum, Theophanes auctor eſt, ſub quo Chriſti Eccleſiam perſecutionem eſſe paſſam, teſtatur his verbis: [b] Abdallas cùm Amiræ fungeretur honore, multa mala Chriſtianis ſub principatu ſuo degentibus demonſtrauit: ſiquidem & Cruces Eccleſiarum abſtulit, & vigilias nocturnas celebrare & litteras diſcere prohibebat.] hæc ipſe. verùm magis certum eſt ipſum vixiſſe Abdallam vſque ad annum Chriſti ſeptingenteſimum ſeptuageſimumquintum, vt ſuo loco dicetur. Sed ad res iam Occidentales.

[b] *Sigibert. in Chr. hoc an. Regino in Chro. an ſeq. lib. 4. c. 67.*

XXXII. SYNODVS IN GALLIA DE CVLTV SS. IMAGINVM.

Hoc eodem anno Synodus celebratur in Gallia in villa, Gentiliaco dicta, annuente Pipino Rege, vbi diſceptatum eſt de cultu ſanctarum imaginum, & de quadam alia quæſtione, nempe de ſanctiſſima Trinitate: alij autem anno ſequenti potiùs eamdem habitam tradunt. Sed vnde manauit occaſio, vt de ſacrarum imaginum cultu eiuſmodi Synodus haberetur, cùm nemo dicat, neq; quid in eadem Synodo fuerit definitum, ſit vſquam penitus vlla mentio: fortis coniectura ſuadet, vt hæ merces in Gallias per Legatos perfidi Imperatoris vnà cum donis pluribus ab eodem ad Pipinum allatis fuerint infeliciter allatæ, vt planè tempeſtiuè admodum illud poëticũ fuerit occinendum: Timeo Danaos & dona ferentes. Adornatam ſiquidem fuiſſe nobilem legationem ab eodẽ Conſtantino Imperatore ad Pipinum Regem Francorum veteres Annales tradunt, & inter alia miſſum organum muſicum. Et quis poterit dubitare ab ipſo miſſos homines eiuſdem hæreſis aſſertores & defenſores? cùm iam antè toti orbi innotuiſſet, edictum ab eodem Imperatore contra ſacras imagines promulgatum, & vbique à Catholicis impugnatum: quomodo non tales ab eodem miſſi ſunt Cõſtantino, qui pollerent ſcientia, & impugnatum

tum edictum quoquo modo defendere potuiſſent? Inſuſurraſſe hos nefarios in aures Pipini aliquid, & cum aulicis de iiſdem cõſeruiſſe ſermones, etſi nemo dicat, declarauit tamen euentus, cùm ob fata zizania iſta, oportuerit eiuſmodi Synodum conuocare.

Obfuit plurimùm Francis cum Græcis iiſdemq; hæreticis iſta per Legatos inita conſuetudo, vt quæ inferiùs ſuo loco dicturi ſumus, facient manifeſtũ. Quòd enim ſciret Conſtantinus impius, malè ſe audire apud fideles omnes Occidentalis Eccleſiæ ob nefariæ hæreſis promulgationem; cuius cauſa etiam ſciret negatum ſibi tributum ab Italis, & Exarchatum Rauennæ ablatum: quibus potuit legationibus atque muneribus laborauit, vt Francos, quorum ope Romana Eccleſia iura Imperij in Italia fuerat conſecuta, demerere poſſet; conatuſq; pariter, vt quos mitteret viros diſertos, defenſionem hæreſis poſcentibus exhiberent, & non poſcentibus etiam cùm poſſent, ingererent. Porrò defenſores fuiſſe Gallicanos Epiſcopos ſacrarum imaginum, docet Synodus Romana celebrata ſub Stephano, de qua inferiùs dicturi ſumus. vbi & aſſeritur de cultu ſanctarum imaginum perlatam fuiſſe Synodalem epiſtolam ab Oriente: datam illam quidem fuiſſe à Theodoro Epiſcopo Ieroſolymitano & Coſma Alexandrino, atque Theodoro Antiocheno, auctor eſt Hadrianus in epiſtola ad Carolum Magnum, de qua agemus inferiùs, cùm erit ſermo de Concilio Romano ſub Stephano, vbi eadem epiſtola Latinitati donata lecta fuit.

XXXIII.

Quod autem ad quæſtionem ſpectat, quæ dicitur inter Græcos & Latinos in hac Synodo agitata de ſanctiſſima Trinitate; quænam iſta fuerit, Ado Viennenſis docet, nimirum fuiſſe de proceſſione Spiritus ſancti, num videlicet dici poſſet, ipſum à Patre Filioque procedere. Vides, Lector, quo tempore & à quibus Græcis eiuſmodi quæſtio primùm fuerit mota & agitata, nempe ab impiis Iconoclaſtis. Quòd enim Occidentales plurima in Conſtantinum eiuſque ſectatores obiicerent; præſertim ea quæ ſpectarent ad ſacrarũ imaginum cultum; illi cõtrà Latinis quòd adieciſſent ad Symbolum ea verba, FILIOQVE, vitio vertebant. Videant igitur ſchiſmatici Græci dum Latinos impugnant, ſe cauſam agere improbandi Conſtantini Copronymi, qui, ipſorum etiam ſententia, omni ex parte fuit impius & ſceleratiſſimus Hagiomachus.

DE PROCESSIONE SPIRITVS SANCTI QVARSTIO.

IESV CHRISTI SEDES VACAT. CONSTANT. COPRON. IMP.

ANNVS 767. ANNVS 27.

ADEST annus ſeptingenteſimus ſexageſimus ſeptimus Redemptoris, quinta Indictione notatus, quo Paulus Papa vbi ſediſſet annos decem & menſem vnum, moritur vigeſima nona Iunij. De cuius rebus geſtis opulentiorem tibi, Lector, appoſuiſſemus menſam, ſi epiſtolas ab eo ſcriptas ad Pipinum Francorum Regem & alios reperire potuiſſemus, quarum dumtaxat argumenta ſummatim perſtricta & recenſita vidimus à Panuino in Vitis Romanorum Pontificum, eaſq; integras haberi in Vaticana Bibliotheca teſtatur: verùm eaſdem diu quæſitas minimè inuenire valuimus, vt eas vel furto vel alio aliquo modo inde ſublatas exiſtimemus. Ceterùm nihil eſt, quod eius fides poſſit in ſuſpicionem adduci, cùm & earumdem totidem numero argumenta pariter recitent [a] Nouatores: qui perræſi prolixitatem atque multiplicitatem pariter, ſed magis veritatem, non ipſas integras, ſed ipſarum argumenta tantummodò edidere; quæ ſi non ſimul congeſtæ, ſed per annos ſingulos, quibus ſunt datæ, digeſtæ fuiſſent, non faſtidium vel nauſeam legentibus attuliſſent, ſed maximam voluptatem, vtpote, quòd ex eis epiſtolaris hiſtoria, quæ ceteris veritate & ſinceritate præſtat, ignota hactenus, fuiſſet egregiè concinnata: quod nec tu negaueris, cùm earumdem argumenta perlegeris, quæ hîc tibi ſubiicimus, ne ieiunum penitus dimittamus, quem opipara menſa (quod optaſſemus) excipere non conceditur. Sed & ex his quiſque intelligat, & fateatur, licet inuitus, quàm benè & optimè de Eccleſiaſticis antiquitatibus mereatur, qui non fragmenta, vel argumenta reddat epiſtolarum, ſed ipſas integras edat non ampliùs perituras, cùm ſic earum perpetuitati benè conſulat, dum eas in Archiuo recondens, conſecranſque immortalitati, conſeruet poſteris integras. Primæ igitur epiſtolæ & aliarum deinceps argumenta ſic ſe habent:

[a] *Centur. 8. pag. 725.*

CHRISTI 767. SEDES VACAT. CONSTANTINI COPRON. IMP. 27.

II. 1. Paulus Papa Pipino Regi obitum Stephani fratris & ſuam ordinationem exponit: A
indicat ſe in amicitia ab eodem Stephano inita cum Francis perſeueraturum; petit vt idem præſtet.
2. Monaſterium ſancti Silueſtri cum tribus aliis vicinis donat Pipino, quæ à Carolomanno monacho fuerant Zachariæ Papæ conceſſa.
3. Gratias agit Pipino pro defenſione contra inſidiatores; & pollicetur ſe curaturum, vt monachi Carolomanni pſalmodiam diſcant.
4. Marinũ preſbyterũ iubet Epiſcopũ creari, vt à cõſilijs SediRomanæ cõtrariis auocetur.
5. Gratulatur Pipino de incolumitate, ac Legatos ſuos nondum Conſtantinopoli reuerſos eſſe indicat.
6. Gratias agit pro exaltatione S. R. E. indicat fiduciam ſuam poſt Deum in fortiſſimo Regis Pipini brachio exiſtere: & petit vt ad ſe Legatum mittat, per quem B
poſſit ei aperire Græcorum conſilia & inſidias.
7. Monachum ei à Coſma Alexandrino Patriarcha miſſum commendat.
8. Imperatorem Græcum in armis eſſe, & Rauennatem Exarchatum & Romam recuperare velle narrat; ac ab eo auxilium contra Græcos implorat.
9. Exponit ſe Rauennæ cum Deſiderio locuturum, & paraturum quæ ad defenſionem contra Græcos neceſſaria eſſent.
10. Purgat ſe de crimine obiecto: quaſi dixiſſet Pipinum non valere auxilium præbere Romanis in anguſtia conſtitutis. Et de Marino facit poteſtatem, vt ſtatuat quid velit. Petit auxilium pro Rauennatum defenſione.
11. Eum de ipſius valetudine percontatur: quia ab amicis neſcio quid rumoris aduerſi de eius ægritudine ſparſum fuerat. C
12. Narrat de Beneuentanorum iniuria: petit vt Pipinus litteris eos increpet: Et ſi nolint parere, vt conſentiat in expeditionem contra eos inſtitutam.
13. Gratias agit pro defenſione Eccleſiæ: de pace inter ſe & Deſiderium conſtituta narrat: ac poſtulat, vt obſides Deſiderio reſtituat, quo & ipſe vrbem Forum Cornelij recipere poſſit.
14. Litteras proditorias Sergij Rauennatis Epiſcopi mittit, & petit auxilium.
III. 15. Per Vulfardum Coëpiſcopum, quem Pipino exemplo fratris Stephani commendat, ſcribens, iis litteris laudes Pipini & gratiarum actiones pro defenſione ſanctæ Dei Eccleſiæ continentur. Auxilium contra Longobardos, quòd ſanctæ Dei Eccleſiæ iuſtitias minimè redderent, poſtulat. Item pro ſabario miſſo, in quo Pipini filia ex ſacratiſſimo fontis lauacro abluta, ſuſcepta fuerat, gratias Pontifex agit: quem D
celebratis Miſſarum ſolemnibus magna iucunditate, aggregata populi multitudine infra aulam ſacrati corporis beatæ Petronillæ, quo pro laude æternaque memoria nominis Pipini conſecrata erat, ſuſcepiſſe ſe ſcribit. Adiicit ſe indeſinenter laborare, vt Sergius Epiſcopus ſuæ reſtituatur Eccleſiæ.
IV. 16. Ad Pipinum & omnes Francos, per* Fardum & ſocios eius, in quo continentur laudes vberrimæ. Item de Legatis Græcorum ad Regem in Francia morantibus, &
*Fulradum de Gregorio Epiſcopo, & Petro preſbytero.
17. Pipino indicat ſex Patricios cùm CCC. nauibus Conſtantinopoli Romam venturos eſſe, & poſteà in Franciam ad Pipinum profecturos. Queritur Deſiderium iuſtitias ſanctæ Dei Eccleſiæ, quas coram Legatis Pipini facere promiſerat (quod pollicitus fuerat) non adimpleuiſſe. quinimmò eum Romanos iniuriis plurimis affeciſſe deplorat. E
V. 18. Continentur gratiarum actiones & vberrimæ benedictiones pro vita & incolumitate eiuſdem Pipini, Caroli, & Carolomanni nobiliſſimorum filiorum eius: multis adiurationibus contra Longobardos auxilium flagitans. In embolio adiuncto præceptum, quod Marino preſbytero de titulo Chryſogoni dedit, & de libris quos Pipino tranſmiſit, continetur.
19. Pipino per Georgium Epiſcopum. Gratiarum actiones pro defenſione ſanctæ Dei Eccleſiæ continet. In embolio poſtulat vt Pipini filium, qui ei tunc natus fuerat, ex ſacro baptiſmatis fonte excipere mereatur.
VI. 20. Petro preſbytero ad eumdem dedit continentem quaſdam laudes eius, quòd Romanam Eccleſiam ab hæreticis defenderit. Poſteà acta Remedij Epiſcopi & Andegarij

CHRISTI 767. SEDES VACAT. CONSTANTINI COPRON. IMP. 27.

A degarij Comitis narrat, qualiter iuſtitias beati Petri Apoſtolorum Principis apud Deſiderium Regem ex parte receperit, & quòd reliquas iuſtitias facere pollicitus ſit, cum obteſtatione, vt ſi Deſiderius iſta neglexerit, Pipinus illum, ſicut Stephano Papæ & eius germano, & ſibi promiſerat, cogeret.
21. Ad Pipinum per Vuilharium Epiſcopum, Dodonem, & Vulchardum: In qua gratiarum actiones cum adhortationibus, vt Pipinus pro defenſione Eccleſiæ pugnare VII.
pergat. Papa de ſua conſtantia erga Pipinum multa recitat, ſcilicet quòd nullo fauore aut terrore ab eius charitate ſeparari poſſit. Indicat ſe poſt Deum, eius Genitricem, & beatos Apoſtolos, in nullo quàm Pipino maiorem habere fiduciam.
22. Pipino gratias agit, quòd Legati Ioannes ſubdiaconus, Pamphilus Abbas, & noſter VIII.
defenſor Regionarius S.R.E. cum Imperialibus Legatis ab ipſo Pipino honorificè ſuſcepti eſſent. Refert item gratias, quòd ſibi omnia indicauerit, quæ cum Impe-
B ratore Conſtantinopolitano acta fuerant: valdè eum laudat & commendat.
23. Per Ioannem ſubdiaconum & Abbatem atque Petrum primum defenſorem. Gratiarum actiones vberrimas & benedictiones continet de firmo atque incommutabili pollicitationis verbo, & magna perſeuerantia Pipini in cauſis Apoſtolicis, cum admonitione vt ita pergat, Pipinum Dauidi comparat.
24. Ad duas Pipini epiſtolas reſpondet, quarum alteram Pipinus per Petrum primum IX.
defenſorem miſerat, alteram per Vuitmarum & Gebertum Abbates atque Hugbaldum virum illuſtrem. Eſt eiuſdem argumenti cum proximè præcedenti, niſi quòd quædam adiicit de Longobardis, quòd quaſdam S. Petri iuſtitias reddiderint, quaſdam non, & nunc priores redditas iterùm inuadere conentur. Quare
C Pipini auxilium contra ipſos implorat.
25. Gratias agit pro defenſione Eccleſiæ, cum adhortatione ad Pipinum, vt pergat omnimodam S.R.E. exaltationem facere. De ſuo erga Pipinum amore, & quòd nihil X.
ſine eius voluntate facere velit, largiſſimè promittit. Pro monaſterio in Soractis monte à Pipino ſibi donato gratias agit.
26. Per Georgium Coëpiſcopũ, Stephanum preſbyterũ, vnà cum Radberto, Pipini Le- XI.
gato miſſos. Prolixè de Longobardorũ crudelitate ac malitia queritur: indicat ſe ſuis Legatis ad eum dediſſe litteras, in quibus peteretur dimiſſio obſidũ Deſiderij Regis in Francia detentorum: idq; ideò factum, vt per Longobardiã ipſe proficiſci tutò poſſet: aliàs ſe id ipſum non petiiſſe. Hortatur Pipinum & vehementer obteſtatur, ne illos dimittat: ipſum Deſiderium conſtringat, & ad reſtitutionem omnium bonorum beati Petri cogat, vt in aduentu Domini ſicut radiantiſſimus ſol
D lucere mereatur. In * embolo adiuncto munuſcula quædam Pipino mittit. *embolio
27. Per Andream & Gundricum Pipino legationem mittit: In qua gratiarum actiones XII.
continentur, cũ petitione & adiuratione de auxilio cõtra Longobardos mittendo.
28. Scripſit epiſtolas tres ad Carolum & Carolomanum: in quibus hortatur eos vt
29. maiorum veſtigijs inſiſtentes, fidem Deo & B. Petro præſtent, & Eccleſiam Ro-
30. manam defendant & exaltent.
31. Scripſit etiam epiſtolam ad cunctum exercitum Regni Francorum: In qua gratias & benedictiones pro fideli opera ſibi & beato Petro præſtita eis impertit. hortatur eos vt in ſeruitio S. R. E. perſeuerent, ac pro ea viriliter decertent.] hactenus Pauli epiſtolarum argumenta.

E Ceterùm præter hæc, & alia quæ dicta ſunt ſuperiùs ſuis certis locis, hæc haud anno XIII.
certo notata Anaſtaſius habet: Hic, inquit, fecit nouiter Eccleſiam infra hanc ciuita- PAVLI PAP.
tem Romanam in Via ſacra iuxta templum Romæ . . . . in honorem ſanctorum RES GESTAE
Apoſtolorum Petri & Pauli, vbi ipſi beatiſſimi principes Apoſtolorum, tempore quo pro Chriſti nomine coronati ſunt, dum Redemptori funderent preces, & propria genua flectere viſi ſunt, impreſſerunt genua ipſa in eo loco, vbi vſque hactenus in teſtimonium omni in poſterum venturæ generationi, in quodam firmiſſimo ſilice eſſe oſtenduntur deſignata.

At in Eccleſia beati Petri Apoſtoli foras muros huius ciuitatis Romanæ in *Vaticano videlicet*, nouum Oraculum ſiue Oratorium in honorem ſanctæ Dei Genitricis conſtruxit iuxta Oratorium ſancti Leonis Papæ, ſecus fores introitus ſanctæ Petronillæ, atque Andreæ Apoſtoli, muſiuo ac diuerſis metallis eum adornans, vbi & effigiem ſanctæ Dei

Dei Genitricis in ſtatua ex argento deaurato fecit, quæ penſat libras centum, in quo Oraculo & ſepulturam ſibi conſtruxit. A

XIV. PAVLI PAP. OBITVS. Hîc dum in Eccleſia beati Pauli Apoſtoli æſtiuo tempore pro valido caloris feruore deperaretur, corporali præoccupatus ægritudine, illic vitam finiuit, vbi & ſepultus eſt; illic ferè trium menſium ſpatio poſt corpus eius humatum permanſit funus. poſtmodum verò congregati Romani ciues & aliæ nationes eius corpus per flumen Tiberis tranſportantes ad beatum Petrum cum Pſalmodiæ honore deportauere, & in præfato ab eo conſtructo Oraculo eum ſepeliere. Hîc fecit ordinationem vnam per menſem Decembrem, creans preſbyteros duodecim, diaconos duos, Epiſcopos per diuerſa loca numero . . . . . Ceſſauit Epiſcopatus eius annum vnum & menſem vnum.] hucuſque Anaſtaſius. Sed quomodo iſta ſe habuerint, & quæ interceſſerint impedimenta, vt tamdiu legitimo Paſtore vacarit Sedes, idem auctor narrat in rebus geſtis Stephani Papæ eiuſdem Pauli Pontificis ſucceſſoris his verbis: B

XV. Dum verò prædeceſſor eius domnus Paulus pro auſteritate feruoris æſtiuo tempore in Eccleſia beati Pauli demoraretur, & valida ibidem ægritudine præoccuparetur, de qua & vitam finiuit: die noctuque idem beatiſſimus Stephanus in eiuſdem ſui prædeceſſoris perſeuerans ſeruitio, nullo modo ab eius lectulo, donec ſpiritum emitteret, receſſit.

XVI. TOTO DVX FRATREM SVVM CONSTANTINVM INTRVDIT IN SEDEM PONTIFICIAM. At verò Paulus Papa in ægritudine poſitus cùm nondum adhuc ſpiritum exhalaret: illicò Toto quidam Dux Nepeſinæ ciuitatis dudum habitator cum ſuis germanis Conſtantino, Paſſiuo, & Paſchale, aggregantes tam ex eadem Nepeſina ciuitate quamque ex aliis Tuſciæ ciuitatibus multitudinem exercitus, atque cateruam ruſticorum, ingredienteſque per portam beati Pancratij in hanc Romanam vrbem, atque in domo antedicti Totonis armati adſiſtentes, elegere ibidem ſubitò Conſtantinum fratrem eiuſdem C Totonis laicum exiſtentem: quem cùm armis plurimi eorum loricis induti latrocinanter in Lateranum Patriarchium introduxere, & aſcendentes cum eo in Vicedominio, continuò accerſito Georgio Epiſcopo, compulere eum orationem clericatus eidem Conſtantino tribui. Ipſe verò omnino hoc renuebat facere, corruenſque in terram proſtrauit ſe pedibus ipſius Conſtantini, adiurans eum fortiter per omnia diuina myſteria, vt locum daret, & ab eiuſdem impiæ præſumptionis propoſito recederet, ne per eum talis inaudita nouitas in Eccleſia Dei fieret. Et dum huiuſcemodi adiurationis proferret verba, concitati plurimi ex ipſis malignis, qui eamdem impiam electionem fecerant, inſurgentes ſuper eum atque fortiter comminantes ei, à quibus ipſe timore correptus orationem illi clericatus tribuit, & ita clericus effectus eumdem ſanctum Lateranenſe inuaſit Patriarchium.] Agebantur iſta per Totonem Ducem voluntate & conſenſu Deſiderij Regis Longobardorum, vt conſtat ex epiſtola Hadriani Papæ, de qua inferiùs. Pergit verò Anaſtaſius: D

XVII. PSEVDOPAPA CONSTANTINVS ORDINATVS. Alio verò die, illuceſcente ſecunda Feria, ſubdiaconus atque diaconus ab eodem Epiſcopo in Oratorio ſancti Laurentij intra eumdem Patriarchium contra ſanctorum canonum inſtituta conſecratus eſt, ſicque vniuerſum populum ſibi ſacramentum præbere fecit, & adueniente Dominico die, rurſus cum multitudine armatorum exercituum in baſilicam beati Petri properans, Pontifex ab eodé Georgio Epiſcopo Prænestino & alijs duobus Epiſcopis Euſtraſio Albanenſe & * Citomalo Portuenſe conſecratus eſt, & per anni ſpatium & menſem vnum Sedem Apoſtolicam inuaſam detinuit.] quomodo autem qui per vim ingreſſus eſt, per vim pariter ſit ſublatus, dicemus anno ſequenti, quo contigit.

*Citonato

XVIII. GEORGII ORDINATORIS IN FELIX EXITVS. Modò autem exitum Georgij Epiſcopi Prænestini eius ordinatoris ab eodem Anaſtaſio audiamus, qui hæc ſubiicit: Antedictus verò Georgius Epiſcopus Prænestinus, qui eum diaconem & Pontificem conſecrauit, non poſt multos dies conſecrationis ipſius Conſtantini valida ac peſſima ægritudine præoccupatus, immobilis factus eſt, & poſteà Miſſarum ſolemnia nequaquam celebrauit: eius enim dextera manus aruit atque contracta eſt, quam etiam nec ad os ſuum afferre valuit, ſicque timens ac languens vitam finiuit.] hæc de primo ordinatore Georgio oſtendit Deus ſigna, ne quis exiſtimaret excuſare poſſe vim illatam ad imponendam manum ſuper inuadentē Apoſtolicam Sedem, ſed teneri quemlibet millies vitam prodigere quàm tam immane ſcelus patrare. Ceterùm Conſtantinus Pſeudopapa, quòd ſciebat ſuam ordinationem ſacris canonibus penitus labefactari, & reddi irritam: potioribus remedijs eam ſuffulcire conatus eſt: nam & conciliabulum collegit proximorum Epiſcoporum, qui ex eius ſententia omnia vi metuque miſcentis, E

probauere

A probauere eius electionem. Porrò eiuſmodi conuentus poſteà à Stephano Papa (vt ſuo loco dicturi ſumus) penitus irritus redditus eſt & nullius auctoritatis.

Verùm idem Conſtantinus Pſeudopontifex, vt ſedem ſuam, cathedram peſtilentiæ ſtabilire poſſet, ipſo ſui Pontificatus initio duas epiſtolas ſcripſit ad Pipinum. In quarum prima Pauli obitum exponit, ſeque inuitum & immeritum eſſe ſubrogatum: petit vt amorem & fidem ſibi ſeruet, quem erga anteceſſores; eique librum mittit de rebus geſtis Sanctorum. XIX.

In poſteriore iterùm queritur, ſe vi à multitudine manu iniecta Pontificem factum. petitque vt Pipinus Eccleſiæ agat Defenſorem, ne de ſe credat maleuolis. Indicat quoque Conſtantinum preſbyterum à Theodoro Ieroſolymitano & alijs Synodicam attuliſſe de cultu imaginum, quam Græcè & Latinè ei mittit, vt qualis feruor in Orientalibus Eccleſijs pro imaginum conſeruatione ſit, cognoſcat. In pagina inſertitia petit, vt Georgium B Epiſcopum, Martinum & Petrum preſbyteros, à Paulo ad ſe Legatos remittat ad ſuos: rogat poſtremò, ne deſinat Eccleſiam Romanam tueri.] Iſta ſunt argumēta Pſeudopapæ epiſtolarum ex eodem quo ſuprà in Paulo dictum eſt, codice Vaticano accepta. Ceterum quod ad Synodicam à Theodoro Patriarcha Ieroſolymorum miſſam Romam de cultu ſanctarum imaginum ſpectat, ne putes eam ad ipſum Conſtantinum Pſeudopapam miſſam fuiſſe, ſed potiùs ad Paulum Papam, quem Legati venientes Romam reperere eſſe defunctum. quod teſtatur Hadrianus Papa, vt inferiùs ſuo loco dicetur. XX.

Sed quid intereà in Oriente? Vbique luctus, vbique dolor, tam in Occidente quàm in Oriente: laborat Occidens Orthodoxorum (vt vidiſti) complurium factioſorum proteruia Romanam Eccleſiam infeſtantium: qui dum ſancto corpori monſtruoſum ſtu- XXI.
C dent caput apponere, factum eſt, vt ſine viſibili capite, miſerando modo, hoc anno, poſt obitum Pauli aliquamdiu perſeuerarit Eccleſia: laborat & Oriens, crudeli perſecutione TEMPVS hæretici Imperatoris, Sanctorum cædibus horret. Hoc enim anno inter alios inſignis ille MARTYRII ſanctiſſimus Stephanus Auxentianus glorioſiſſimè martyrium conſummauit die vigeſima STEPHANI octaua Nouembris. Quæ autem iſta præceſſerint, ex eiuſdem martyrij Actis quàm veriſſimis hîc ſunt reddenda, iungendaque illis, quæ de ipſo, anno ſuperiori, ſunt recitata de Prætoriano carcere, vbi cum aliis trecentis & quadraginta duobus egregijs Confeſſoribus detentus tenebatur incluſus, poſt igitur illa quæ de eo & alijs ſunt enarrata, ſubiiciuntur iſta de præuiſa iam antè conſummatione martyrij.

Non multi dies interceſſerant, cùm ipſe ſuam à terra ad Deum migrationem animæ XXII. oculo proſpiciens, quadrageſimo ante mortem ſuam die, præclaram illam mulierem, il- QVOMODO SE PARET lam inquam hoſpitalitatis laude florentem, ac nouam* Iſdandulam, atque eorum qui in STEPHANVS
D vinculis erant miniſtram accerſit, ad eamque his verbis vtitur: Tuæ erga me hoſpitalitatis AD MARTYRIVM. fructum velim tibi cum fœnore Chriſtus rependat. Bellè enim mihi, atque vt ipſi gratum eſt, miniſtraſti, ac me recreaſti. Deinceps autem ad quadraginta vſq; dies, prorſus mecum ipſe verſari, ac memet excutere cupio. Peto igitur abs te, vt panem eum & aquam, quæ ad me afferre conſueueras, per hos dies ne afferas. Vt autem eo nomine mœrentem eam vidit, atque huiuſce rei cauſam ſcire cupientem: Noui, inquit, mihi vitæ finem imminere: ac propterea monaſticæ exercitationis rigorem etiam atque etiam intendere geſtio. Ceſſit his auditis hoſpitalis illa ac præſtanti fide mulier.

Per omnes itaque noctes & dies non deſinebat vir ſanctus patres eos quos carceris ſo- XXIII.
cios habebat, monere, docere, ſalutaribus præceptis erudire, atque id efficere, vt toto
E pænè nocturno tempore in canendis Deo laudibus verſarentur: adeò vt ciues etiam nonnulli, qui ſanctioris vitæ ſtudium colebant, vilibus pannis obuoluti clàm ad eum ingrederentur, & ipſius benedictione atque doctrina non ſine magna animi voluptate fruerentur. In his igitur muneribus cùm quadraginta illi dies abſumerentur, ac iam octauus & trigeſimus inchoaret, hoſpitalem illam mulierem rurſus accerſitam, audientibus patribus, ita alloquitur:

Deus qui ſe pijs omnibus laborum fructus centuplicatò redditurum promiſit, beni- XXIV.
gno oculo te ex alto ſancto ſuo aſpiciat, ac pro tuo in me officio longè copioſiorem tibi REDDIT GRATIAS mercedem referat. Ipſius enim verè diſcipula extitiſti, qui dixit: [a] Quod feciſtis vni ex AC PRECES minimis his meis, mihi feciſtis. Et: Qui recipit iuſtum in nomine iuſti, mercedem iuſti STEPHANVS accipiet. Et: Qui potum dat calicem aquæ frigidæ, non perdet mercedem ſuam. En ita- PIAE FEque tuæ erga me voluntatis merces expleta eſt, quam tu huiuſmodi à Deo habitura es, vt [a] *Mat.* 19.

MINAE.

ea tibi

ea tibi numquam eripi possit. At posteà sacris imaginibus ostensis: Accipe, inquit, A
præclarum hoc tuum depositum, quod quidem tibi, & in præsenti hac vita aduersus
omne malum præsidij loco sit, & in futura tuæ erga Deum beneuolentiæ atque Or-
thodoxæ Fidei pignus. Hæc vbi dixit, altè sursum ex imo pectore ingemiscens, apertè
hoc extulit: Crastina luce ex hac vita migrans, ad alium mundum atque Imperatorem
proficiscar.] Dolens quidem non suum bonum quo gauisurus esset, sed alienis peccatis,
quibus Deum ipsum offensuri hæretici essent. sed pergit: Ipsa igitur cùm amarum quem-
dam & acerbum gemitum edidisset, extremamque ei salutem dixisset, receptaque eas
quas vtendas dederat imagines, linteo quodam obuoluisset, domum posteà se recepit.
At diuinitus afflatus Stephanus, conuocatis rursum patribus, eos in diuinis laudibus
concinendis pernoctare iubebat.

XXV. Porrò autem ille Deo prorsus intuisus Tyrannus, præter alia quæ Deo odio & execra- B
COLIT BRVMALIA IMPIVS IMP. tioni erant facinora, ne Brumalium quidem cærimoniam contemnebat, verùm eam quo-
que splendidè ac luculenter celebrabat, vt qui Brumum quemdam ac Bacchũ in his Gen-
tilium ritu colere in animum induxisset, eousq; vt frugum ac vini curam gerentes, atque
ad maturitatem eos perducentes, summis honoribus afficeret. Parabat itaq; tertiæ quo-
que vxori suæ Eudociæ Brumaliũ postridie, iuxta quinti * elementi circumductionem ce-
lebrare. Progressus autem atque ad scholarum porticus sedens vnà cum Symmystis suis,
satanicas quasdam cum organis ac citharis cantiones aduentanti festo congruentes addi-
scebat. Hîc igitur ab impijs quibusdam viris ad eum delatum est, Stephanum ex Præto-
rio monasterium effeciſſe, eumq; totas noctes illic in cantillandis Psalmis traducere, ac
præterea complures ciues illuc proficiscentes, idolorum cultum ab eo edoceri.

XXVI. Hæc ille vt audiuit, grauiore ira inflammatus, statim militi cuidam, qui in Proximi ordi- C
IVBETVR DVCI S. STEPHANVS. ne adscriptus erat, hoc imperat, vt sanctum virum è carcere eductum extra vrbem ob-
truncet, illic nempe vbi priùs eximiæ Martyris Mauræ templum situm erat. Pòst autem
locus ille carnificina factus est, templo scilicet illo à Tyranno funditus euerso & solo æ-
quato, ac Maura nuncupato; quo in loco fœdera cum dæmonibus occultè sanciebat, tam-
etsi non ad extremum vsque scelus hoc ipsius obscurum fuerit: prodidit enim id quod
clàm ab eo perpetrabatur Suphlamij filius ipsis sacrificij loco dono datus, de quo nunc
consultò sermonem silentio comprimemus. cùm igitur sanctum virum morti addixisset,
confestim huiusmodi per totam vrbem promulgauit edictum:

XXVII. Quisquis amicum, aut affinem, aut omnino genere coniunctum habere, eumque
EDICTVM NOVVM IMP. occultare, aut etiam pullam vestem ferre deprehensus fuerit: hic post varia tormentorum
genera exilio mulctabitur. Cernere igitur erat vrbem grauissima calamitate laborantem. D
Neque enim inimici dumtaxat inimicos apud Imperatorem facillimè accusabant, sed
etiam amici amicos, & fratres fratres, & serui dominos, atque (vt breui complectar) in
grauiore luctu & planctu tota vrbs versabatur, quàm cùm Iulianus & Valens Imperij
Romani clauum tenerent.

XXVIII. At verò carnifex ille, qui missus fuerat, sancto viro à Prætorio assumpto, colloque ip-
DVCITVR STEPHANVS SED REVOCATVR. sius ac manibus ligno alligatis, ad cædem properabat. Eo autem die Tyrannus è pala-
tio progressus in Milij porticu stabat, vbi priùs sex illa Oecumenica Concilia depicta
erant, pòst autem crudelis Imperatoris iussu, inducto albario opere, deleta fuerant, at-
que eorum loco Circus ille quem amabat atque plurimi faciebat, atque auriga is, quem
in delicijs habebat, atq; Vraniacum, hoc est, cælestem, cùm ne terra quidem dignus esset, E
appellarat, picti cernebantur. In hoc igitur loco cùm superbè staret, omnesque eum fau-
stis ominibus prosequerentur: Nulla mihi, inquit, requies est, ita Immemorandi isti exi-
tium vitæ meæ afferunt. Hîc verò quidam eius factionis ait: Et vbinam tandem vllus eo-
rum delituit, aut vestigium vllum ipsorum in hac vrbe tua, aut in vlla alia ciuitate vel re-
gione occultatum est, cùm omnes funditus deleti sint? En enim Imperij quoque tui ho-
stem, hoc est, Auxentianum Stephanum abduci hodie vidi, vt quas meritus est pœnas
subeat. Tum Imperator: Et quid iucundius Stephano accidere queat, quàm vt gladio vi-
tam finiat? Verùm huius desiderij minimè compos futurus est: multò enim grauiore mor-
tis genere mulctabitur. Nunc quippe Imperatrix non mediocriter aduersus nos stoma-
chabitur, si festum ipsius diem in cæde conficiamus. Quocircà nouus hic Herodes, at-
que vxoris mancipium reduci quamprimùm eum in Prætorium iubet.

XXIX. Quod cùm contigisset, rursum cum ijs patribus, qui in vinculis erant, Dauidicos
psalmos

A Psalmos canebat: [a] Qui habitat in adiutorio Altissimi, & quæ deinceps sequuntur. Ty- [a] *Psal.* 90.
RVRSVS TENTAT STEPHANI CONSTANTIAM IMP. rannus autem cùm vesperam totam in tibiarum & cithararum cantu transegisset, postri-
die instructa splendidissima cœna, cum iis qui suæ factionis erant, epulabatur. Cumque
duos quosdam fratres tum dignitate claros, tum corporis simul atque animi pulchritu-
dine florentes (quos posteà inuidiæ œstro percitus interfecit) seorsum acciuisset: Ite ad
Prætoriũ (inquit) ac meo nomine ad Auxentianum Stephanum hæc dicite: Vides quanta
tui cura afficiar, vt qui tibi ex ipsis mortis faucibus erepto vitam cõcesserim: quocircà tan-
dem aliquando animũ inflectens, voluntati meæ obsequere. Non quidem me fugit, quin
homo contumax & durus ad contumelias potiùs nobis inferendas prorupturus sit. Vos
verò si sermonũ illecebris inflectere eius animum potueritis, rem gratam mihi feceritis, &
ministerium istud vestrum comprobabo. Sin istud ei persuaderi nequeat, tamdiu eum à
B vobis, & à fronte, & à tergo verberari volo, quoad miserè animam efflauerit.

Igitur præclari illi duo fratres postquam ad Prætorium venerunt, furiosam quidem il- XXX.
DVO FRATRES OCCVLTE PII PARCVNT STEPHANO. lam Tyranni sententiam sancto viro exponunt: verùm nullo eum malo prorsus affece-
runt, quin potiùs vbi eum sermonibus ad cohortandum accommodatis confirmassent,
atque ab eo benedictionem accepissent, ad reditum se accinxerunt. Quæ autem ad Im-
peratorem dixerunt, huiusmodi fuere: Imperator, miserum illum in pristina sententia per-
stantem, tuumq; Imperium infaustis ominibus persequentem offendimus, ac proinde tot
plagis eum proscidimus, vt pænè spiritus omnis expers iaceat, nec certum sit an crastina
die inter viuos futurus sit. Qua quidem ex re cùm mirificam lætitiam ferinus ille conce-
pisset, atq; ingentem risum effudisset, luxui quo ipsi nihil charius erat operam dare posteà
pergebat, vt qui ventris, & eorum quæ ventre inferiora sunt, seruus esset.

C At verò dignissimus Stephanus sub auroram ad se coacto monachorum agmine, po- XXXI.
SACRAS EXVIT VESTES, NE SINT LVDIBRIO. stremum hunc ad eos sermonem habuit: Valete Patres, & fratres; Valete, atque in Or-
thodoxa Fide constantissimè perseuerate, ac pro mea tenuitate, quæso, preces fundite. En
enim iam iamque adest mortis meæ tempus, ac pro foribus iam corona est: quamobrem
vereor ne caliginosa dæmonum multitudo propter ignorantiarum mearum multitudi-
nem mihi impedimento sit. Ob quæ cùm omnes amnis cuiusdam in modum lacrymas
profunderent, tolli sibi sacram epomidem atque deinde analabum cum loro iussit. Cùm
autem cucullam quoque abiicere pararet, ne id faceret, patres prohibebant, negantes con-
uenire, vt sine pretioso hoc indumenti genere dierum suorum finem videret. Ad quos di-
uinitus afflatus vir ille: Athletam (inquit) nudum decet luctari. Ac prætereà ne æquum
quidem est, pretiosam hanc rem à furente populo contumelia affici, ac profanis pedibus
D conculcari. Hæc cùm locutus esset, omnes ei morem gesserunt, itaque cucullam quo-
que exuit, ac cum pelliceo dumtaxat pallio vnà cum monachis sedebat, de his rebus quæ
ad salutem pertinebant, sermonem ad eos habens.]

Dum ista aguntur, ex ijs quæ subsecuta sunt, intelligi potest, Imperatorem per vi- XXXII.
AGITATVS FVRIIS FVRIT IMPERATOR. sum, dormientem ea passum esse, quæ passam vxorem Pilati [b] Euangelista commemo- [b] *Mat.* 27.
rat, & velut quibusdam furiis exagitatum, nouisseque per dæmones, Stephanum Au-
xentianum nihil penitus vt iusserat, esse passum: ob id Imperator ipse magis est crucia-
tus. Nam audi quæ subiiciat idem auctor: Verùm enimuerò fieri omnino non poterat,
vt quæ in carcere acta fuerant, & quo pacto duo illi pij fratres admodum benignè ac in-
dulgenter cum diuino Stephano egissent, Tyrannus ignoraret. Quare cùm de his omni-
bus à dæmone aliquo (vt vero consentaneum est) certior factus fuisset, hora diei secunda
E è somno experrectus, leoninum quiddam rugiens, atque ad aulæ vestibulum festinanter
proficiscens: O vim mihi illatam! exclamauit. O insignem mei contemptum! Nemo
est qui mihi opituletur, nemo qui subsidium ferat? Quid mihi cum tenebricosis & Im-
memorandis istis (sic enim ipsi vsitatum ac familiare erat monachos appellare.) Cùm au-
tem ij qui voluptatibus ac deliciis dediti erant, vltrò ad intemperantem illam mensam
currerent: perturbatissimo animo ipsis occurrens, magno cum clamore quærebat: Quò
pergitis, & quem quæritis? His autem respondentibus: Ad te benignum nostrum do-
minum imus. Tum ille altiori voce: Non sum (inquit) dominus vester: non sum Imperator. Alius dominus vester est, alius Imperator, ad cuius pedes vos ipsos prouoluitis,
contactisque ipsius vestigiis, ab eo vota precesque supplices petitis: nemo in me obse-
quiosus est: vt illo de medio sublato, animum meum reficiat & recreet. His verò animi
anxietate laborantibus, & quisnam ille esset scisscitantibus, quisquis ille quem ipsi ei an-

teferrent, aut quem alium Imperatorem agnoscerent. Tum ipse contra: Stephanus A Auxentianus est, inquit.

XXXIII. CONCVRRITVR AD PRAETORIVM AD NECEM STEPHANI. Nondum integrum nomen in eorum aures influxerat: cùm subitò impetus quidam & clamor promiscuus, & vox quædam incondita personabat, omnibus, vt erant, ad Prætorium concurrentibus. Mox truculentorum leonum instar in carcerem insilientes: Date nobis (custodibus inquiunt) Auxentianum Stephanum. At ille constanti atque intrepido animo, velut in hoc ipsum paratus, ad eos decoro gestu ac vultu ab omni perturbatione libero egreditur, & quemadmodum olim Christus Iudæis, ipsius cædem anhelantibus:

[a] *Ioan.* 18. [a] Ego sum, quem quæritis, inquit. Illi autem illic eum arripiunt, atque in terram allidunt, ferreisque vinculis, quibus eius pedes adstringebantur, ab eo extractis, ad publicam viam raptim eum adducunt, calcibus in eum insilientes, saxis impetentes, fustibus ferientes, nullum denique supplicij contumeliæque genus omittentes.

XXXIV. S. STEPHANVS MARTYRIVM CONSVMMAT. Cùm autem per primam Prætorij portam non tam duceretur quàm raptaretur, ac B iam in templi Theodori Martyris vestibulo esset, manibus humi fixis, ac sublato aliquantum capite, vltimum adorationis munus Martyri persoluebat: etenim ne in tanta quidem calamitate pietatis amorem ex animo suo eiecerat. Quem ex sanguinariis hominibus quidam, Philommatius nomine, conspicatus, præcipiti quodam furore percitus: Videsne, exclamauit, Immemorandus iste tamquam Martyr mori cupit. Atque hoc sermone habito, ad siphones qui illic erant, quique ob ea incendia quæ interdum oboriuntur, adhiberi solent, excurrit, aulsumque ab ijs haud paruum lignum trahit, ac sanctum virum quàm vehementissimè potest, in cerebri membrana ferit. sicque protinus interemptum, Martyrem quidem illum profectò, seipsum autem (quod omnium grauissimum scelus est) Martyris carnificem reddit.

XXXV. DIVINA VLTIO IN PERCVSSOREM. Ac vide, quæso, vim illam Dei vltricem. Non enim quemadmodum plerumque C solet, moram vllam interposuit, sed celeri pede processit. Etenim simulatque ferit, ipse quoque in terram diabolica plaga percussus ruit, dentibus horrendum in modum stridens, & ore spumam emittens: atque ita graue istud flagellum permansit, ad extremum vsque spiritum miserum illum comprimens atque castigans. Ac nec sic quidem tamen furibundum illud vulgus animorum impetum remisit; verùm per publicam viam adhuc eum raptabat. Et quidnam tandem ex sacrosanctis illis Stephani membris coronæ expers relictum est? Nam & manus ac pedes ad saxa offendentes conterebantur, & digiti vnà cum vnguibus auellebantur atque in terram spargebantur, & venter disrumpebatur, atque intestina omnia profluebant. Siquidem è scelestis illis hominibus vnus grauissimum lapidem vtraque manu acceptum in ipsius ventrem iniecit, vnde D confestim abdita omnis viscerum compages aquæ ritu in terram effusa est: nam & mortuo Stephano per summum furorem insultabant, nec contumeliis in eum debacchari cessabant, circumdantes eum tamquam canes multi, atque omni modo raptantes & discerpentes, saxisque per totam viam incessentes, non viri dumtaxat, sed etiam mulieres; qui nec puerilem quidem ætatem sanguinarij huius impetus expertem reliquerunt: nam ipsi quoque litterario ludo relicto (sic enim Imperator iusserat) lapides manibus gestabant, eisque Stephanum insectabantur. ac quisquis in eum, dum raptaretur, incidens lapidem non iecisset, pœnas luebat, atque Imperatoris hostis censebatur.

XXXVI. Quin etiam cùm ad Bouis locum Martyrem raptantes peruenissent, caupo quidam pisces coquens, vt eum raptari videt, vitæ vsura adhuc eum frui arbitratus, assumpto flagrante titione in caluaria ipsum ferit, ac repentè confracto occipitio, cerebrum effluere cœpit. Theodorus autem quidam vir pius à tergo sequens, illud è capite fluere videns, si- E mulato lapsu sustulit, & ipsum furtim impositum in sinu abscondit. Atque ita deinde ad spectaculum motus properat, nimirum cernere cupiens, quónam tandem, sedato furore, reliquias Martyris proiicerent. At verò sanguinaria illa turba sanctum virum raptans, cùm ad Monocionis monasterium accessisset, in animo habebat beati viri sororem (illic enim diuinum vitæ genus colebat) per vim eiicere, eoque ipsam adigere, vt fraternum corpus tot certaminibus defunctum saxis peteret. Verùm illa hoc præsciens, atque in obscurum quoddam sepulchrum sese abdens, huiusmodi facinus effugit.

SACRAE RELIQVIAE COLLIGVNTVR.

XXXVII. Illi igitur spe hac sua deiecti rursus Martyris cadauer trahentes, in Ethnicorum reorum foueam proijciunt, vbi priùs quidem sancti Pelagij Martyris templum erat, verùm posteà vetustate labefactatum impius Imperator euerterat, atque in sepulchra redegerat, ac Pelagij

A lagij sepulchretum nuncupabat, adeò, vt tunc quoque diuinæ Scripturæ locum illud haberet: [a] Cum iniquis vir iustus deputatus est. [a] *Luc.* 22.

Postmodùm læti redeuntes, qui latronum sæuitiam crudelitatis suæ immanitate superauerant, lætum Tyrannum adeunt, veluti dæmonis eiusdam intemperijs diuexati, qui sceleratissimè in ipso pugnauerant. Quos quidem lubenti animo susceptos ad mensam suam eduliorum copia onustam adhibuit. Cumque illi ærumnosissimam Martyris mortem referrent, audiens ille magnopere ridebat, ac lætitia diffundebatur, hominis (ne quid ampliùs dicam) cruciatus & calamitates in voluptatis materiam trahens. XXXVIII. IMPII DE MORTE IVSTI EXVLTANT.

Atque hæc quidem in hunc modum se habuerunt. Martyrio porrò perfunctus est ille egregius sanè luctator Stephanus tertio & quinquagesimo ætatis suæ anno, Nouembris mensis octauo & vigesimo die.] hoc ipso anno videlicet. Nam quem idem auctor natum ponit eo tempore, quo S. Germanus Constantinopolitanâ sedem accepit, anno nimirum B Redemptoris septingentesimo decimoquarto, vtique hoc anno martyrio coronatum apparet. hæc quidem auctor omnia fide sincera, vtpote qui eadem spectarit, & (vt quidem existimo) eius affectatus vestigia, quantum licuit, eiusdem Martyris imitator discipulus fuerit, qui & eodem fermè tempore cuncta narrata scriptis mandarit, absque tamen nomine, quòd ita iniquissima tempora illa ferebant. Sed quid prodigiosum eo tempore acciderit Constantinopoli, ab ipso audi, dum ista subiicit: XXXIX. TEMPVS MARTYRII STEPHANI.

Ceterùm ne ea quidem miracula silentio præterire conuenit, quæ ab ipso, illius videlicet beneficio, qui dixit: [b] Ego glorificantes me glorificabo: qui autem me contemnunt, erunt ignobiles, etiam post mortem patrata sunt. Eo enim ipso die, quo sanctum virum (vt Scripturæ verbis vtar) aggressi viri sanguinum, tamquam arietem insignem de medio C sustulerunt, cùm tranquillum cælum esset, & radiis solaribus colluceret, hora tertia ad Orientalem aulæ partem ignea nubes ad montis verticem, vbi vir egregius monasticæ vitæ certamina exantlarat, repentè coorta, atque deinde ad summas vrbis partes excurrens vniuersum aërem horrenda caligine infecit & obscurauit. Atque (vt cum Propheta loquar) cernere erat, diem ac non diem, tenebras ac non noctem: cumque vnà cum ea vehemens turbo excitatus esset, ingens vis grandinis, magnitudinis haud facilè credendæ cecidit, idq; circa palatium dumtaxat, hincq; multi in discrimen vitæ venerunt. Hæc scilicet Sanctorum Deus prodigiosè patrare nouit, dum impios re ipsa coarguit: eos autem qui ipsius metu præditi sunt gloria afficit. [b] *1. Reg.* 2. XL. PRODIGIOSVM TEMPESTAS ARGVIT IMPIETATEM.

Porrò autem pius ille Theodorus, qui confractam capitis sanctissimi partem sustulerat, cùm ad B. Dij monasterium profectus esset, eiusque Antistitem remotis arbitris con- D uenisset, ei quæcumque insignis athleta Stephanus eo die pertulisset, exposuit. Ille autem acerbè ingemiscés, ad quoddam Protomartyris Stephani oratorium, quod ad dexteram templi monasterij partem erat, eum ducit: atque vrnam quamdam educens, in ea diuinas illas reliquias collocat, præsente quodam puero monasterij, & quæ fiebant, inspectante. Ambo autem orationis munere perfuncti, tamquam thesaurum quemdam ingentis pretij intra altare occultant. XLI. RELIQVIAE STEPHANI MARTYRIS CONSERVATAE.

Interiecto autem aliquo tempore, accusatur apud Imperatorem Theodorus: nam ne tum quidé à tentatione liberum atque immunem liuor reliquit, verùm vt imaginum adorator, exilio mulctatur, atq; in Siciliâ insulam vnà cum vxore ac liberis ablegatur. Quem cùm diuturno tempore exilij causa illic commoratus fuisset, in patriam rursus reduxit iu- dex iustus Deus. Reductionis autem modus huiusmodi fuit. Etenim adolescens ille, de E quo proximè verba fecimus, ad maturam ætatem prouectus cum Antistite agebat, vt diaconus crearetur: quod cùm ab eo impetrare non posset, vt qui & iuuenilem ipsius ætatem perspiceret, & vitæ socordiam exploratam haberet, se grauissimo eum malo affecturum comminatus est. Itaque vnam illam occulto surripit, atque ad Imperatorem currit, eique rem totam exponit: Antistes enim meus, inquit, vnà cum Theodoro qui in Siciliam exilij causa missus est, damnatorum, quos tu vt nocentes & facinorosos morte afficis, ossa colit atque adorat; te autem Tyrannum ac nouum apostatam appellat. XLII. THEODORVS VNA CVM DIENSI ABBATE ACCVSATVR APVD IMP.

His auditis Imperator ira inflammatur atque Antistitem illum correptum ac vinculis firmissimè adstrictum in carcere custodiri iubet: Theodorum autem è Sicilia reductum dignas huiusmodi facinoris pœnas subire; puerum autem ad vtrumque conuincendum asseruari. Reducitur itaque è Sicilia Theodorus. Statimque eum & Antistitem in medium producit Imperator, atque in faciem ipsis puerum sistit, vt quod factum fuerat in- XLIII.

ACCVSATOR ELVSVS PVNITVR, AC CVSATI PII LIBERANTVR.

dicaret. Cùm autem illi nihil se huiusmodi scire assererent, vrnam afferre iubetur adolescens. Atque (ô ingens miraculum!) euanescit illa, nec hucusque reperiri potest. Itaque vacuis manibus reuertitur. Imperator pudore suffunditur, atque id quod contigerat, premere silentio atque occultare conatur, ne illustriorem etiam quàm antè sancti viri gloriam reddat. neque enim ipsum fugiebat, quia diuinum Stephanum omnes pènè sanctum confiterentur: iuuenem autem illum vt calumniatorem multis verberibus laceratum exilio mandat. Sic nimirum Deus iustos à tentationibus eripere, impios autem eorum loco tradere nouit.] At de certamine Stephani & miraculis cultuque hactenus. Cui nos (vt qui scripsit facit) precibus commendamus.

XLIV. Ex his autem quæ germanè sincereque de tanto Martyre scripta extant, considerare quis prudens poterit eorum certamina, quæ nota Deo tantùm, absque scriptorum monumentis ex hominum memoria exciderunt. Relatus est inter sanctos Martyres Stephanus in Ecclesia Catholica celebrandus die vigesima octaua Nouembris, vnà cum SS. Martyribus Andrea & Petro, de quibus ibi post elogium Stephani hæc habentur: S. Andreas dum traheretur vinctus, expirauit: Petrus vapulans reddidit Deo spiritum.] subiiciuntur autem ista eadem die: Multi milites Orthodoxi tunc mundo spreto, facti sunt monachi, quos impius Imp. cruciatos interemit. E quibus vnum Basilium nomine erutis oculis, & adhuc de sanctarum imaginum adoratione loquentem calcibus percussit: qui excruciatus dolore ex hac vita migrauit. Alius Sostenio clausus, amputatis auribus in Chersonam missus est exul. & ibi occidendus fugiens ad Cazaros, ibi ab illis est factus Episcopus.] subdit de alijs in exilio pariter ductis & ibi defunctis. Ista de militibus. At quemnam finem certaminis acceperit illud sacrum examen Confessorum, quos Stephanus reliquit in carcere, ignoratur; neque illa quæ in diuersis Imperij prouincijs passi alij sint, perpaucis exceptis, scriptis consignata remanserunt.

XLV. Quod autem pertinet ad duos fratres illos, quos ad Stephanũ suadendũ ab Imperatore missos vidimus, eos ob pietatem ab eodẽ Imperatore occidi iussos, idem auctor tradit: hos enim fuisse illos putamus quorum alterum nomine Constantinum, Strategium alterum Theophanes ponit anno superiori esse capite truncatos: etenim ipse anni vnius termino errare arguitur ex Martyris Actis in obitu Martyris Stephani: sic & de aliis eiusdem anni factum apparet, vt quæ ab eo superiori recensita sunt anno, quæ in hoc esse collocanda, ex eiusdẽ Martyris actis comprobantur. Sed quæ reliquæ sunt anni huius eiusdem Imperatoris res gestæ, videamus. Theophanes enim ista describit, ac primùm omnium, quæ gessit aduersus Cõstantinum exauctoratum Patriarcham Constantinopolitanum. Hic quidem quam secretò acceperat ab Imperatore ipsius impietatem, qua negabat Christum Deum eiusq; Matrem esse Deiparam nominandam, loco vindictæ, id ipsum in insula vbi relegatus erat, omnibus propalauit (vt Cedrenus & alij tradunt) quamobrẽ euocatus Constantinopolim, quas iussus sit pœnas dare, luereque supplicium, ita Theophanes narrat:

CONSTANTINVS PATRIARCHA AB EXILIO AD SVPPLICIVM REVOCATVR.

XLVI. Anno vigesimo septimo Imperij Constantini, Constantinus falsi nominis Patriarcha ductus est nona Octobris sexta Indictione à Principe insula: quem & cecidit tyrannus quòd euadere non valeret *eius maledicta.* Iussit autem in foro parari locũ, & eumdem sedere in gremio Ecclesiæ magnæ, eratque à secretis, *ob secreta videlicet patefacta,* cum eo conferens chartæ tomum, in quo erat scripti huius excessus. Omni ergo populo ex præcepto Regis illic congregato & vidente, legebatur charta totius populi & per singula capitula à secretis, *ob secreta videlicet manifestata, vt Cedrenus insinuat,* percutiebat faciem eius, Niceta Patriarcha sedente in Confessione & intuente. Post hæc verò cùm imposuissent eum in ambonem & rectum stare fecissent: accepit Nicetas chartam, & misit Episcopis, & ablato superhumerali eius, anathematizauerunt eum, & hunc socium * Absim cognominantes, ab Ecclesia abstraxerunt. Postera verò die cùm ludi Circenses agerentur, raserunt faciem eius & barbam denudauerunt, capitisq; & superciliorum pilis ablatis, indutum hunc laneo, breui ac sine manicis vestimento sedere fecerunt super asinum sagma ferentem, & ipsius tenere caudam, & duxerunt per Dippium in Hippodromum, cuncto populo imprecante illi mala & conspuente: trahebat autem asinum Constantinus nepos eius naso reciso. Cumque venissent ad vulgus: descenderunt & conspuerunt & puluerem iecerunt super illum, & dum abduxissent eum ad consistorium, deiecerunt eum de asino, & calcauerunt super collum eius, & collocatus contra vulgus, audiebat ab illis ludicra verba vsque ad absolutionem ludorum equestrium.

*Abiton

Eodem

XLVII. VLTIMVM SVPPLICIVM CONSTANTINI PATRIARCHAE.

Eodem quoque mense missis impius Imperator Patriciis, significat ei dicens: Quid dicis de fide nostra, & Concilio quod fecimus?] oblata ex his digna fuit infelici homini occasio, vt si voluisset, potuisset opprobria omnia illa in gloriam conuertere sempiternam, & promereri coronam martyrij, si quod absens fecerat obloquendo, præsens fecisset fortiter confitendo ipsum Imp. esse hæreticum, profitendo Catholicam fidem; sed vilis & ignauus ob scelera sua his addictus suppliciis, ad adulationem assentationemq; sermonem cõuertit, ex quo duplo delinquens, vltimo demum meruit supplicio affici: nam pergit Theophanes de ipso: Cõstantinus Patriarcha sensibus ad vanitatem conuersis respondebat: Benè, inquiens, & credis, & Concilium operatus es; putans se ob hoc illum sibi placare. Et confestim illi respondentes dixerunt: Nos hoc audire voluimus ab ore tuo polluto: ex hoc ergo vade in tenebras. Et sic accepta sententia, descendit ad claustra ferarum, & decollatus est: & caput quidem per aures ligantes tribus diebus in Milio suspenderunt ad ostensionem plebis: corpus verò reste pede ligato traxerunt per plateas vsque ad loca pelagi, & sociandum biothanatis statuerunt: similiter & caput eius post tres dies illuc delatum proiecerunt. O irrationabilitatem, & crudelitatem, atque immisericordiam immitissimæ bestiæ! non est veritus miser sanctum lauacrum: duos enim filios eius ex tertia coniuge ipsius in vlnas suas susceperat. Siquidem semper feralibus moribus & immansuetus esse probabatur.] hactenus tragœdia Cõstantini hæretici Patriarchæ, quæ sui immanitate commiserationem à Catholicis etiam elicuit, qui præ ceteris in eum magis inuehi, acriusque insultare debebant ob scelera ab eo in eosdem perpetrata. Sed hæc docuit Christiana mansuetudo, cuius Orthodoxi legitimi sunt heredes. Sed quæ his immaniora subiiciat Theophanes, audiamus.

XLVII I. SALVITIA CONSTANTINI COPRONYMI.

Ab hoc autem anno ampliori est insania vsus; mittens quippe depositi Petrum nobilem Stilitem à Metra; quem virum cùm suis dogmatibus cedere renuisset, ligatis pedibus eius, in prædicto palatij loco inclusit; & hunc tractum quoque per plateas proiici iussit. Alios etiam in saccis vinciens, & lapidibus aggrauans, eruens oculos, in pelagus iactari præcipiebat, nares abscindens, flagellis excorians, & omnem tormenti speciem aduersus eos qui piè viuebant excogitans. Et in vrbe quidem per seipsum hæc & consentaneos suos Antonium Patricium, & scholarum Domesticum, ac Petrum Magistrum super populum singulorum ordinum qui à se fuerat eruditus ad talia, agebat; in exteris verò partibus per iam dictos Prætores. Ipse namq; citharæ delectabatur sonitu, atque conuiuijs, turpibus sermonibus & saltationibus, eos qui sibi adhærebant, incessanter erudiens.] ita & in his imitatus Neronem in omnibus sæuissimus Imperator, dicendus & ipse ea parte pariter matricida, dum à qua per lauacrum sanctum est genitus, Ecclesiam Catholicam (quantum in se fuit) sæpè necauit.

XLIX. BLASPHEMIA HORRENDA IN DEI GENITRICEM.

Sed reliqua audi monstri portenta, quæ idem sic pergit narrare Theophanes: Si quisquam, inquit, corruens vel dolens, solitam Christianorum vocem emitteret, dicens: DEI GENITRIX IVVA, aut vigilias agens deprehenderetur, aut Ecclesijs assuetus, aut cum religione viuens, aut non passim iuramentis abutens, vt inimicus Imperatoris damnabatur, & Immemorabilis memorabatur.] quo nomine (vt sæpius dictum est) sanctos monachos peculiariter sugillabat. De tãta blasphemia agens Theosterictus huius temporis scriptor in Niceta, hæc paulò fusiùs prosecutus, vbi plura in detestationem impij Constantini dixisset, hæc ait: [a] Habitu erat Christianus, mente Iudæus: quam enim Christus sibi in domicilium delegit, gloriosissimam inquam suam Matrem omnibus alijs rebus creatis superiorem, omnium hominum salutem, mundi patrocinium, quæ propter virginitatis suæ præstantiam prope Deum versatur: huius, inquam, venerandum nomen multis modis ab Ecclesia expellere studuit; eius verò intercessiones, per quas mundus consistit, illas ne nominare quidem voluit, cùm diceret, nemini eam posse opitulari. Conabatur autem quod dicebat hoc exemplo confirmare: Cùm enim aliquando marsupium aureis nummis plenum in manum sumpsisset, & iis qui cum ipso versabantur, illud ostendisset, ab eis quærens: Quantinam, inquit, marsupium hoc valet: Multum, inquiunt illi. Cùm verò aurum eieciisset, rursum quæsiuit: quantinam marsupium esset. Cumque illi respondissent, nihil valere: Ita, inquit miser ille, & Dei parens Maria (neque enim sanctam dignabatur nominare eam indignus ille) quo tempore Christum in se habebat, valdè honoranda illa erat: ex quo autem tempore illum peperit, nihil differebat à reliquis. O blasphemiam, ô superbiam, ô immensam Dei tolerantiam, ô summam patien-

[a] *Apud Sur. die 3. April. tom. 2.*

patientiam ! quomodo ipſius lingua non obmutuit, quæ aduerſus Chriſti matrem tam A
ſuperbè iniquitatem locuta eſt? Quidnam à blaſphemis Iudæis nouus hic Phariſæus &
Deo inuiſus differebat?] ita quidem Theoſterictus. quem attendant noſtri temporis No-
uatores, ſciantque ſe eamdem habituros partem abſque dubio cum Copronymo in infer-
no, qui eius diſcipuli impietatis ſe eſſe factis dictiſque in omnibus profitentur. Porrò
idem auctor perſecutionem eiuſdem in monachos ſubiicit, conſentientia iis quæ à Theo-
phane conſcribuntur. ait enim:

L. Noſtros verò monachos indignos exiſtimabat de quibus cogitaret: quinimmò abie-
ctos & nulla memoria dignos vocabat illos ipſe, qui nulla ex parte memorabilis fuit. Qui-
PERSECV- cumque autem prauo eius conſilio parere noluerunt, partim exilio condemnati ſunt, par-
TIO VIGENS tim in carceribus mortui, alij gladio interfecti, alij vectibus contuſi, qui ſic diſcerpebantur, vt eorum viſcera in plateis diſſiparentur. Teſtatur id Stephanus nouus Chriſti Mar- B
IN MONA-CHOS. tyr, qui prioris illius Stephani & nomine & moribus fuit ſocius. Ad hæc aliqui ſunt in
altum mare proiecti. Alij vt tyrannis tormenta inferentibus peccandi occaſionem auferent, fugiebant, & in montibus & ſpeluncis verſantes, in fame & ſiti, in frigore & nudi-
tate afflicti, anguſtias multas tolerabant. Alij cruciatus extimeſcentes, neque ſuæ carnis
infirmitate confiſi in alienam regionem migrarunt, & illic quod ad conſcientiam & pro-
poſitum pertinet, martyrium compleuerunt.

LI. Alij tormentorum metui ſuccumbebant. Alij aſſentationibus capiebantur. Quidam
humanam magis quàm diuinam gloriam appetentes, ſe ipſi ſubiiciebant. Alij corporeis
voluptatibus addicti ſuas etiam vxores circumducere non erubeſcebant. Itaque anima-
rum ſalutis domicilia, proh ſcelus, facta ſunt adulterij & inceſtorum diuerſoria. Totum
autem eius viri quem diximus propoſitum & ſtudium erat omnino in ea re occupatum, C
vt ordinem monaſticum deleret: idque ex eo tempore quo regnare cœpit in animo pro-
poſitum habebat.] hæc Theoſterictus huius temporis ſcriptor & rerum inſpector. Relati
MARTYRES reperiuntur in tabulas Eccleſiaſticas duodecima Ianuarij quadraginta duo monachi
SVB COPRO- Martyres Epheſi ſub eodem Copronymo Imperatore, & vigeſima octaua Nouembris poſt
NYMO. Stephanum Iuniorem, Baſilium, Petrum, & Andream, atque aliorum trecentorum tri-
ginta nouem monachorum recenſitæ coronæ martyrij, qui ſub eodem Imperatore paſſi
ſunt. die verò decima ſeptima Martij habent natalem diem ſancti Pauli, qui per ignem
ſub eodem Imp. martyrij coronam pariter adeptus eſt. Sunt & alia innumera de victo-
riis Chriſti militum tunc erecta trophea, quæ ſcriptorum inopia, & iniuria temporum
remanſerunt incognita.

LII. Sed redeamus ad Theophanem, qui de monaſteriorum cladibus iſta ſubiicit: Mo- D
naſteria verò, quæ in gloriam Dei & in ſaluandorum refugium facta ſunt, domos fore
communes fautoribus ſuis militibus ſanciebat, *effectis iam illis Prætoriis caſtris*. Denique
Dalmatij cœnobiũ, quod erat inter optima Byzantij cœnobia, militibus in habitaculum
tribuit; ea verò quæ dicuntur Calliſtrati & Dij monaſteria, necnon alias ſacras mona-
chorum ac virginum domos à fundamentis deſtruxit.

LIII. Eos autem qui monaſticam vitam ſubire ex inſignibus militibus ſtuduerant, & maxi-
CONSTAN- mè illos, qui ſibi adhæſerant & complices libidinis ſuæ & nefandorum actuum fuerant,
TINVS LI- morti ſubdebat, ſuſpectui habens confuſionem, quæ ſibi ex propalationibus fieret ſe pro-
BIDINE NE- nuntiantium. Vnde & Strategium Podopaguri fratrem, cùm eſſet vrbanus ſpecie, aſ-
FANDA TVR ſumpſit: amabat enim talibus adhærere propter luxurias ſuas. cumque eum moleſtè tu-
PISSIMVS. liſſe ſenſiſſet infandas in viros inſanias ſuas, & beato Stephano incluſo S. Auxentij has E
manifeſtas reddidiſſe, ſalutiſque remedia ſuſcepiſſe: hunc quaſi inſidiatorem ſuum diffa-
mans, vnà cum incluſo (vt prædictum eſt) interfecit.] addit & de auaritia eiuſdem Ty-
ranni, qua miſeros agricolas denudauit.

LIV. Ad poſtremum anni huius iſta de nouo pſeudopatriarcha adiicit: Eodem anno Nice-
ta falſi nominis Patriarcha, iconas ex muſiuo factas, quæ in Patriarchio Secreti minoris
erant, erauit; & imagines Magniſecreti, quæ ſculptæ erant in ligno, depoſuit, & ceterarum imaginum facies deliniuit. ſed in Abrahamio ſimiliter fecit.] hactenus de anni huius rebus impiè geſtis ab Imperatore Theophanes in Annalibus.

IESV

A SEPTINGENTESIMVS ſexageſimus octauus ſequitur annus ſexta Indictione ſi- I.
gnatus, quo eiecto Conſtantino pſeudopapa, vbi ſediſſet annum vnum, menſem
vnum, & qui ſubrogatus eſt præter ius faſque Philippo pariter ceſſare iuſſo: legitimè rite- STEPHANVS
que ex ſacrorum canonum præſcripto creatur Stephanus, Nonis Auguſti menſis, huius PAPA.
nominis quartus, dictus à nonnullis tertius. Sed quomodo iſta ſe habuerint, ſunt ex Ana-
B ſtaſio petenda, quo antiquiorem & fideliorem habemus neminem: qui vbi narrauit inua-
ſionem Apoſtolicæ Sedis factam per ipſum Conſtantinum, de iis qui poſteà hoc anno ad-
uerſus eum vindices inſurrexerunt, hæc ait: Hoc verò cernens Chriſtophorus Primice-
rius & Conſiliarius, zelo Fidei vnà cum filio ſuo Sergio tunc ſacellario exiſtente, malue-
runt magis mori, quàm talem impiam nouitatem, & impiam præſumptionem in Sedem
Apoſtolicam perpetratam conſpicari. Et quotidie in fletu & lacrymis perdurantes, ſi-
mulauere ſe monachos fieri velle: ſeſeque abſolui ab eodem Conſtantino petiere, & in
monaſteriũ Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti proficiſci, aſſerentes illic monachicum
fore ſuſcepturos habitum. Suſcepto ab eodẽ Chriſtophoro Primicerio ſacramento Con-
ſtantinus illis credens, eos abſoluit, *dimiſit ſcilicet*. Quibus properantibus, & vſque ad fi-
C nes Longobardorum coniungentibus, hoc eſt, *peruenientibus*, velletq; Abbas iam fati
monaſterij eos in idem monaſterium deducere: declinauere ab itinere idem Chriſtopho-
rus Primicerius & eius filius Sergius dudum quidem ſacellarius poſtmodum Secundice-
rius, adiurantes firmiter Theodicium Ducem Spoletinum, vt eos trans Padum ad Deſi-
derium ſuum deduceret Regem Longobardorum, nitentes ob hoc redemptionem ſanctæ
Dei Eccleſiæ perficere. Eoſq; idem Spoletinus Dux ad ſuum deportauit Regem. Et dum
eius obtutibus præſentati fuiſſent, obnixè eumdem Regem deprecati ſunt, eius auxilium
tribui, vt talis nouitatis error ab Eccleſia Dei amputaretur.

Dum verò prænominatus Chriſtophorus & Sergius eius filius apud præfatum demo- II.
rarentur Regem: fecit prædictus Conſtantinus Apoſtolicæ Sedis inuaſor ordinationem CHRISTO-
preſbyterorum & diaconorum, preſbyteros octo, diaconos quatuor ordinans, ſed & PHORVS ET
Epiſcopos in ipſius anni circulo & vnius menſis fecit per diuerſa loca numero octo.] & SERGIVS
D infrà: Dum hæc agerentur, coniunxerunt antefatus Chriſtophorus & Sergius in ciuita- VINDICES
tem Reatinam, abſoluti à Longobardorum Rege. Et præcedentes Sergius & Vualdi- CONTVME-
pertus preſbyter cum Reatinis & Furconinis, atque aliis Longobardis Ducatus Spole- LIAE EC-
tini, coniunxerunt ſubitò ac repentè in hanc Romanam vrbem, vigeſima octaua die CLESIAE.
Iulij menſis, Indictione ſexta, veſpere in ipſo crepuſculo noctis, Vigilia beatorum Mar-
tyrum Abdon & Sennen, occupantes pontem Salarium. Alia verò die tranſeuntes per
pontem Miluium venerunt ad portam beati Petri, & inde pergentes, appropinquauere
ad portam S. Pancratij. Quidam verò propinqui iam fati Chriſtophori & Sergij ipſam
portam obſeruantes ac cuſtodientes, cernentes ipſum Sergium ad eamdem portam appro-
pinquaſſe, annuere ei, & protinus ipſam aperuerunt portam, ſicq; iam dictus Sergius &
E Vualdipertus cum Longobardis in Romanam vrbem ingreſſi ſunt. Et per muros ciuitatis
cum flammula aſcendebant, metuentes Romanum populum, & nequaquam de * Genu- *
culo ipſi auſi ſunt deſcendere, ſed cum nimio tremore ibidem adſiſtebant.

Hoc verò audiens Toto & Paſſiuus germani fratres, ignorantes ingenium & dolum, III.
quod ei proditores inierant, cucurrere cum aliquantis ad prædictam portam, cum qui- TOTO OC-
bus & Demetrius Secundicerius, & Gratioſus tunc Chartularius poſtmodum Dux, pro- CIDITVR.
perauerunt, qui & ipſi in concilio erant cum præfatis proditoribus. Et appropinquantes ad
eoſdem Longobardos, obuiauit Totoni Duci ex iiſdẽ Longobardis, qui bellator præ om-
nibus apparebat Racipertus nomine, & impetum fecit ſuper eumdem Totonem; ſuper
quem idẽ Toto irruens, atq; fortiter percutiens eum, interfecit. Quod adſpicientes Lon-
gobardi, in fugam conuerſi nitebantur euadere. Sed Demetrius Secundicerius & Gra-
tioſus Chartularius poſt tergum ſupradicti Totonis adſiſtentes, eum in dorſum lanceis

percutientes, sic aduersus eum prævaluere atque interfecerunt. Passiuus verò in Latera- A
nense fugit Patriarchium, annuntians suo germano Constantino quæ gesta fuerant.

IV. FVGA CONSCANTINI PSEVDOPAPAE. Hoc verò audito fugit idem Constantinus cum suprascripto Passiuo & Theodoro Episcopo & vicedomino suo in Ecclesiam sancti Venantij, & aliquantulùm ibi resedere. Et considerantes si meliùs se possent saluare, in Vestiarium ascendere. Illic intus Oratorium sancti Cæsarij ingredientes, clausisq; super se ianuis, ibidem residebant. Et conuenientes post aliquantas horas huius Romanæ militiæ vrbis iudices, eos ex ipso Oratorio eicientes, sub cautela muniere.

V. STVDIO VVALDIPERTI ELEVATVR IN PONTIFICEM PHILIPPVS. Alio verò die Dominico congregans Vualdipertus presbyter, ignorante autem prædicto Sergio, aliquantos Romanos, pergentesque in monasterium S. Viti, abstulere exinde Philippum presbyterum, quem eligentes & cum gaudio vocibus acclamantes, Philippum Papam, sanctus Petrus elegit eum, in basilicam Saluatoris more solito deduxerunt, illic B
oratione ab Episcopo data, iuxta antiquitatis morem, tribuentemq; pacem omnibus, in Lateranense deduxere Patriarchium: & ibidem similiter in Sede Pontificali sedens, omnibus tribuens (vt mos est) pacem, ascendit sursum, & mensam (vt assolent Pontifices) tenuit, sedentes cum eo aliquanti primates Ecclesiæ, & Optimates militiæ.

VI. PHILIPPVS MALE ELECTVS EIICITVR. Post paululum verò conueniens eodem die sæpefatus Christophorus Primicerius, cognitaq; causa electionis ipsius Philippi: illicò cum magna ascendens ira, iureiurando coram omnibus Romanis affirmabat, dicens, se Roma minimè egressurum, quousque Philippus presbyter de Lateranensi non fuisset expulsus Patriarchio. Tunc properans antedictus Gratiosus cum aliquantis Romanis expulerunt iam dictum Philippum presbyterum de eodem Patriarchio, qui & per scalam quæ ducit ad balneum descendens, cum magna reuerentia ad suum reuersus est monasterium. C

VII. STEPHANVS PAP. ELIGITVR. Sicque præfatus Christophorus alia die aggregans in Tribus Fatis sacerdotes & primates cleri, & optimates militiæ, atque vniuersum exercitum, ciues honestos, omnisq; pópuli Romani cœtum, à magno vsque ad paruum, pertractantes pariter, concordauere omnes vna mente vnoque consensu in personam præfati beatissimi Stephani. Pergentesq; in titulum beatæ Cæciliæ, in quo idem Stephanus presbyter existens, spiritualem agebat vitam, eum Pontificem elegerunt: quem cum vocibus acclamationum & laudibus in Lateranense deportauerunt Patriarchium; & ritè omnibus in eius electione peractis, Deo auctore, Pontificatus assumpsit culmen,] quisnam iste fuerit Stephanus, idem Anastasius hæc superiùs.

VIII. Stephanus tertius, *dictus, reuerà quartus*, natione Siculus fuit, ex patre Oliuo, vir strenuus & diuinis Scripturis eruditus, atque Ecclesiasticis traditionibus imbutus, & in earum D
obseruationibus constantissimus perseuerator. Hic dum à Siciliensi insula in hanc vrbem venisset Romanam: contradidit eum dominus Gregorius sanctæ recordationis Papa tertius monasterio S. Chrysogoni, quod tunc nouiter fundabat, illicq; monachus atque clericus est effectus. quem posteà beatissimus Zacharias Papa ex ipso auferens monasterio, in Lateranensis Patriarchij cubiculo suo præfecit. Eum postmodum in presbyterum tituli sanctæ Cæciliæ consecrauit, quem tamen præ eius castitatis modestia in suo officio in Lateranis detinuit. sed & reliqui scilicet domnus Stephanus & Paulus beatissimi Pontifices, eumdem sanctissimum Stephanum pro eius piis conuersationibus in suo seruitio similiter detinuerunt. hæc de Stephano Anastasius.

IX. QVAE ADVERSVS INVASORES SEDIS APOSTOLICAE SVNT FACTA. Pergit verò de iis dicere, qui secuti sunt post eius electionem turbinibus: Dum verò, inquit, adhuc electus extitisset idem sanctissimus vir, congregati aliquando peruersi quidam præ oculis Deum non habentes, nec metuentes terribile futurum iudicium, sub- E
missi à quibusdam pestiferis malorum auctoribus, quibus digna factis retribuit Dominus, comprehendentes Theodorum Episcopum & Vicedominum Constantini (quod dici impium est) eruere oculos, & linguam ei crudeliter amputarunt, sed & Passiui similiter oculos eruere nisi sunt; & tantam impietatem in eos monstrauere, vt nec in proprias domos eos deportari permiserint, vt illis cura à suis hominibus exhiberi deberet: sed ablatis omnibus eorum rebus atq; familiis, atque possessionibus, vnum ex eis, Theodorum scilicet Episcopũ, in monasterium Cliui Scauri retrudi fecerunt, vbi fame & siti cremans, clamansq; aquam, ita exhalauit spiritum. Passiuum verò in monasterium S. Siluestri deduxerunt: nam & Cõstantinus inuasor Apostolicæ Sedis, dum deductus in medium esset, magna pondera in eius adhibentes pedibus, in sella muliebri sedere super equum

A equum fecerunt, & in monasterium, Cellas nouas, coram omnibus deportatus est.

Sabbato verò die diluculo ante vnam diem ordinationis præfati beatissimi Papæ Ste- X. CONSTANTINVS PSEVDOPAPA DEGRADATVR.
phani, aggregati aliquanti Episcoporum & presbyterorum & cleri in basilica Saluatoris, iterùm præfatus Constantinus ad medium allatus est, lectisque sanctissimis canonibus, ita depositus est. Accedens enim Maurianus subdiaconus orarium de eius collo abstulit, & ante pedes eius proiecit, & compages eius abscidit, sicque alio die Dominico antedictus beatissimus Stephanus consecrationem suscepit Pontificatus.

Factaq; ab vniuerso populo Romano pœnitentiæ & confessionis deprecatione apud di- XI. POP. ROM. PVBLICA CONFESSIO.
uinam clementiã: per quam se omnes peccasse in prædicti Constantini inuasoris Apostolicæ Sedis impia ordinatione, confitentes, pro eo quòd ei non restiterunt: ita ex alta voce in ambone beati Petri Basilicæ à Leontio Scriniario eadem relecta est confessio.

Post hæc verò congregati vniuersi exercitus Romanæ ciuitatis & Tusciæ & Campa- XII. QVAE PASSVS GRACILIS TRIBVNVS.
B niæ, pergentes Alatrum partis Campaniæ, vbi erat Gracilis Tribunus consentaneus iam dicti Constantini Apostolicæ Sedis inuasoris, per quem plurima mala in Campaniæ parte perpetrata sunt, constringentesque fortiter eamdem ciuitatem, ipsum exinde abstulerunt Gracilem, & huc Romam detulerunt: quem in arctam custodiam detrudentes, aliquantis diebus ibidem mancipatus extitit. Postmodum verò quidam iniqui Campani, qui huc Romam aduenerant, adhortati ab aliis nequioribus & impiissimis, eumdem Gracilem ex ipsa custodia auferentes, & quasi eum in monasterium deportantes, dum ad Colosseum aduenissent, illic eius oculos eruêre & linguam abstulere.

Porrò aliquantis post hæc præteritis diebus, dum Tuscani & Campani hîc Romæ ag- XIII. CONSTANTINVS PSEVDOPAPA QVAE PASSVS.
gregati fuissent, inito consilio, cum præfato Gratioso & fortioribus eius, per quorum au-
C ctoritatem tanta mala operabantur, Deum non metuentibus perrexerunt cum cuneo militum Tuscaniæ atque Campaniæ primo diluculo in monasterium ad Cellas nouas, vbi Constantinus antedictus Apostolicæ Sedis inuasor retrusus erat, eumque ex ipso eicientes monasterio, eius eruerunt oculos, & cæcum in platea iacentem reliquerunt.] Ita quidem factum, permittente & vlciscente Deo nefarium scelus, vt posteris esset exemplo, ne vmquam sacrosanctam Apostolicam Sedem inuaderet laicus homo, vel quiuis alius manu militari se in eam intruderet. Pergit adhuc auctor reliqua hoc anno in eadem crudelitate transacta narrare his verbis:

His itaque gestis, peractisque insurrexere quidam dicentes, quòd antedictus Vualdi- XIV. VVALDIPERTVS PRESB. EXCAECATVS MORITVR.
pertus presbyter, Longobardorum genere ortus, consilium cum Theodocio Duce Spoletino & aliquantis Romanis iniisset ad interficiendum præfatum Christophorum Pri-
D micerium, & alios Romanos primates, & ciuitatem Romanam Longobardorum genti tradendam. Vnde directus est quidam Christophorus Vicedominus cum multitudine populi ad eum comprehendendum: ipse verò hoc agnito, fugit in Eccelsiam sanctæ Dei Genitricis Virginis Mariæ, quæ vocatur ad Martyres. Quem exinde idem Vicedominus abstraxit, portantem eumdẽ Vualdipertum imaginem ipsius Dei Genitricis: eumque in teterrimam fecerunt retrudi custodiam, quæ vocatur, Ferrata, in Cellario maiore. Et post modicos dies ipsum de eadem custodia eicientes Vualdipertum presbyterum, cumq; proiicientes in terram, iuxta transendam campi Lateranensis, eius effoderunt oculos, & linguam ipsius crudeliter ac impiè absciderunt, dirigentesque illum in xenodochium Valerij, ibidem postmodum ex eadem oculorum effossione vitam finiuit.

Itaque in exordio ordinationis suæ, quo idem sanctissimus Præsul Pontificatus api- XV. LEGATIO AB STEPHANO PAPA AD REGES FRANC. PRO SYNODO AGENDA.
E cem assumpsit, direxit in Franciæ partes ad eximios viros Pipinum, Carolum, & Carolomannum Reges Francorum & Patricios Romanos, Sergium antedictum Secundicerium, & Nomenclatorem illo tempore existentem, deprecans atque hortans eorum excellentiam per suas Apostolicas litteras vt aliquantos Episcopos gnaros, & in omnibus diuinis Scripturis, atque sanctorum canonum institutionibus eruditos ac peritissimos dirigerent, ad faciendum in hac Romana vrbe Concilium pro eadem impia noui erroris ac temeritatis præsumptione, quam antefatus Constantinus Apostolicæ Sedis peruasor ausus est perpetrare.

Et properante antedicto Sergio in Francorum regiones: tunc inuenit de hac luce mi- XVI.
grasse Christianissimum Pipinum Regem, & cœptum gradiens iter, peruenit ad eius filios antedictos Carolum & Carolomannum germanos fratres Reges Francorum & Patricios Romanorum: quibus Apostolicas litteras tribuens, benignè ab eis susceptus est, &

& dignam illi impendentes humanitatem, cuncta nihilominùs, pro quibus missus est ab A
eorum excellentia impetrauit, dirigentes ipsi Christianissimi Reges duodecim Episcopos
ex eisdem Francorum regionibus nimis in diuinis Scripturis, & sanctorum canonum ca-
rimoniis doctos, ac probatissimos viros scilicet.] Porrò aduentus eorum in Vrbem non
hoc anno, sed sequenti contigit, veris initio, cùm & celebratum Romæ Concilium fuit.
agemus ergo de eo suo loco.

XVII. PIPINI REGIS OBITVS. [a] *Annal. Frã. à Pithœo edit. Ann. l. 4. c. 67 Marian. Scot. in Chron.*

Audistis ex ijs quæ dicta sunt, & certum annum, quo Christianissimus Rex Pipinus ex
hac vita decesserit, ex quibus redarguas eos qui ante præsentem annum, vel qui post eum
decessisse tradunt. de die autem alij, vt Regino, & qui eum sunt secuti, tradunt octauo
Idus Augusti esse defunctum, [a] alij octauo vel nono Kalendas Octobris. Illud autem cer-
tum, annos Caroli Magni Pipini filij numerari cœptos à septimo Idus Octobris hoc an-
no, cùm videlicet ipse coronatus est Nouiomi, & Carolomannus frater Suessione. B

XVIII. CAROLVS ET CAROLOMAN. REGES FRANCOR. [b] *Ainoin l. 4. c. 62. in fin.*

Pipinus igitur benè perfunctus bellicis rebus, subægrotans ad proximum se parans ob-
itum orationis causa inuisit sepulchrum S. Martini Turonis, inde reuersus Parisios, ad san-
ctum Dionysium reddidit Deo spiritum. qui & à tempore, quo à Stephano Papa corona-
tus est, annos regnauit quatuordecim. Ab vnctione verò per Bonifacium exhibitam [b] nu-
merant Pipini Regni annos quindecim, menses quatuor & dies viginti, licet perperàm
Ado Viennensis tribuat Regni eius annos decem & octo.

XIX. [c] *Recit. Papir. Mass. Annal lib. 2.*

Porrò Pipinus cùm ob præstantiam rei militaris, qua sæpè hostes ingenti gloria superauit, tum ob insitum eius animo religionis cultum, munificentiamque qua cùm omnes, C
tum præsertim prosecutus est Romanam Ecclesiam, immortalem peperit sibi apud homi-
nes laudem, & æternam gloriam apud Deum. De ijs autem, quæ contulit Romanæ Ec-
clesiæ præter alia vetera scriptorum monumenta, legebatur Rauennæ antiqua tabula, cu-
ius hæc tantùm integra seruauit iniuria temporum [c]:

PIPINVS. PIVS. PRIMVS. AMPLIFICANDÆ. ECCLESIÆ. VIAM. APERVIT. ET. EXARCHATVM. RAVENNÆ. CVM. AMPLISSIMIS. reliqua desunt inuidia fortasse tyrannorum.

XX.

Defunctus Pipinus, humatus est Lutetiæ Parisiorum in Ecclesia S. Dionysij, vt affixa
sepulchro tempore Caroli Magni inscriptio docet his verbis:

PIPINVS REX PATER CAROLI MAGNI. quod si breue elogium, satis ipsum nomen tantùm Pipini ad ingentem laudem perpetuò consignandam.

XXI. CONSTAN. COPR. CORONAT EVDOXIAM, ET FILIOS CREAT CAESARES.

Quod ad res pertinet Orientis, hæc ex Theophane reddunt Græcorum Annales: Anno vigesimo octauo Imperij sui Constantinus Imp. coronauit Eudoxiam vxorem suam,
cùm esset trigamus, hæcque esset tertia coniux, in tribunali decem & nouem cubito- D
rum, Kalendis Aprilis, filios suos ex ipsa creatos Christophorum & Nicephorum, po-
stera die, qua sanctum celebratum est Pascha, Cæsares ordinauit, Patriarcha Niceta
orationem faciente, & Imperatoribus chlamydes & Cæsareas galeas imponentibus, pa-
ri modo & Nicetæ nouissimo fratri eorum Nobilissimo facto, superposuit ei chlamydem
& aureum coronam, & ita processerunt, iactantibus Imperatoribus hyppatia & trimissa,
& semissa, & emissa, & numismata noua vsque ad magnam Ecclesiam.] erant ista mis-
silia more maiorum diebus lætitiæ spargi solita in populum.

XXII. FELICITAS HAERETICORVM QVALIS. [d] *Psal. 143.* [e] *Psal. 17.* [f] *Psal. 37.*

Quis ista considerans de felicitate scelestissimi Principis, pariterq; mente recolens tot
tantaque ab eo scelera perpetrata, quibus planè à Deo alienus pluribus modis est demon-
stratus, non subitò prudens ad illud recurrat, quod de istiusmodi à Propheta Dauid est di-
ctum [d]: Erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem, & dex- E
tera eorum dextera iniquitatis: quorũ filij sicut nouellæ plantationes in iuuentute sua, filiæ
eorum circumornatæ vt similitudo templi, promptuaria eorum plena eructantia ex hoc
in illud, oues eorũ fœtosæ abundantes in egressibus suis, boues eorum crassæ: non est rui-
na maceriæ, neque clamor in plateis eorum. Beatum dixerunt populum cuius hæc sunt.]
ita vulgus, ex humana felicitate beatitudinẽ ponderans. Sed quid Videns, quid Dei Con-
siliarius, & cernens vera Propheta? id quod subijcit: Beatus populus cuius Dominus Deus
eius.] procul abhorrens vt beatos felicesq; existimet filios alienorũ, de quibus idem aliàs:
[e] Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, & claudicauerunt à semitis suis.]
Sed qui magis alieni dicendi, quàm qui per hęresim à Catholica fide discedunt: de quibus
mysticè ab eodem Propheta dictum: [f] Errauerunt ab vtero, locuti sunt falsa.] & quæ se-
quuntur ab eo ibidem expressa certa stigmata hæreticorum.

IESV

A

ANNVS 769. ANNVS 2. ANNVS 29.

SEQVITVR annus Redemptoris septingentesimus vndeseptuagesimus Indictione I.
septima, quo celebratum est Romæ Concilium à Stephano Papa, cui inter alios inter- CONCILIVM ROMANVM.
fuerunt duodecim Episcopi selectissimi è Galliis accersiti (vt vidimus) anno superiori, &
alij plures Tusciæ Campaniæque & aliarum Italiæ regionum Episcopi: Porrò tanti cele-
brandi Cõcilij ea causa magni momenti præcessit, nimirum vt corrigeretur impudens fa-
B ctum à Constantino Pseudopontifice perpetratum, cùm ille inuasor Apostolicæ Sedis ex
laico vno fermè momento tamquam in scena prodiit factus Pontifex. Damnauit itaque
sancta Synodus vnà cum auctore eumdem Sedis Apostolicæ inuasorem; & ne in poste-
rum talia quis præsumeret, canone sancito prohibuit.

De his etiam qui ab eodem Constantino fuerant ordinati, in eadem Synodo actum at- II.
que definitum est, ne vllatenus in eo ordine ministrarent. At postremum verò quæcum-
que aduersus sacras imagines Constantinopoli decreta fuissent, statuit sancta Synodus
esse penitus irrita. Porrò Synodi huius licet Acta non extent, tamen loco ipsorum sup-
petunt quæ apud Anastasium Bibliothecarium sunt scripta, & quæ in epistolis Hadria-
ni Papæ leguntur.

Peruenientibus (inquit Anastasius) in hanc Romanam vrbem mense Aprilis, Indictio- III.
C ne septima, duodecim Gallicanis Episcopis omnium doctissimis à Carolo Rege electis: CONSTANTINVS PSEVDOPAPA SISTITVR IN IVDICIO CORAM SYNODO.
protinus antedictus Stephanus sanctissimus Papa aggregans diuersos Episcopos Tusciæ
atque Campaniæ, & aliquos alios istius Italiæ prouinciæ. Quibus omnibus congregatis,
Concilium peractum est in basilica Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, iuxta Latera-
nense palatium. Et præsidente eodem beatissimo Stephano Papa, cõsidentibus etiam pa-
riter cum eo iisdem omnibus Episcopis: deductus est Constantinus Apostolicæ Sedis in-
uasor, iam excæcatus oculis. Et subtiliter exquisitus est, cur præsumpsisset Apostolicam
Sedem laicus existens inuadere, & talem iniquæ nouitatis errorem perpetrare? Ita coram
omnibus professus est, vim se in populo pertulisse, atque per brachium populi fuisse ele-
ctum, atque coactum in Lateranense Patriarchium deductum propter grauamina & præ-
iudicia illa, quæ Romano populo ingessisset domnus Paulus Papa. Et corruens in terram
D manibus extensis in pauimẽto, se reum, ac super numerum arenæ maris peccasse deflebat,
petens misericordiæ veniam ab eodem sacerdotali consequi Concilio. Quem è terra ele-
uare facientes, ipso die nullam de eo protulere sententiam.

Alia verò die denuò afferentes eum, atque interrogantes de eadem impia nouitate, IV.
respondit nihil noui se fecisse, dicens; quia & Sergius Archiepiscopus Rauennatium lai-
cus existens effectus est. Et Stephanus Neapolitanæ ciuitatis & ipse laicus repentè Epi-
scopus consecratus est. Dum verò talia ipse Constantinus prosequeretur: illicò irati zelo
Ecclesiasticæ traditionis vniuersi sacerdotes alapis eius ceruicem cædere facientes, eum
extra eamdem Ecclesiam eiecerunt.] ita planè tanta insolens fuit ad hibenda seueritas, ne CVR IN CONSTANTINVM ITA SEVERA CENSVRA ACTVM.
ad tantum patrandum scelus quis audax rursus auderet irrumpere, ficque nullus penitus
E pateret aditus audaciss imæ temeritati. Sed quæ præter hæc in sancta Synodo in eadem ge-
sta sint causa, ab eodam auctore sic accipe: Tunc combustis omnibus eius actionum ge-
stis, simul & Concilium illud, quod in scriptis de eius quasi confirmatione editum fuerat,
combussere in medio presbyterij ipsius Ecclesiæ.] hìc monendus Lector, apud Marianum
Scotum perperàm ex vitioso textu legi, ipsos sacerdotes, ac etiam Constantinum tunc
fuisse combustos: quod falsissimum est, vt ex eodem Anastasij textu error ipse conuinci-
tur. sed quæ hæc secuta sunt audi:

Hoc facto, proiiciens se in terram sanctissimus Stephanus Papa cum vniuersis sacerdo- V.
tibus & populo Romano, clamantesque Kyrie eleison, cum ingenti fletu peccasse se om- PVBLICA OMNIVM CONFESSIO ET POENITENTIA.
nes confessi sunt, pro eo quòd de manibus ipsius Constantini communionem susceperi-
sent. ficque ex hoc omnibus indicta est pœnitentia. Tunc allatis sacratissimis canonibus,
eisque liquidò perscrutatis, prolata est sententia ab eodem sacerdotali Concilio sub ana-

thematis

thematis interdicto, ne vllus vmquam præſumat laicorum, neque ex alio ordine niſi per A
diſtinctos gradus aſcendens, diaconus vel preſbyter Cardinalis factus fuerit, ad ſacri Pontificatus honorem poſſit promoueri.] ſic igitur eo ſtatuto canone, omnis inuaſoribus ſanctæ Apoſtolicæ Sedis occluſus eſt aditus, veluti alto interiecto pariete, quo profanum eſſet à ſacro diuiſum. Quæ verò his addiderunt Patres de rebus ab eodem Conſtantino Pſeudopontifice geſtis, ſic accipe ex eodem Anaſtaſio auctore:

VI. DE ORDINATIS A SCHISMATICO PAP. QVID STATVTVM IN SYNODO.

Sed & alia plura (inquit) quæ de eo canonica indigebant correctione, in eodem Concilio ſtatuerunt emendanda. De Epiſcopis verò atque preſbyteris & diaconibus, quos ipſe Conſtantinus conſecrauerat, ita in eodem Concilio promulgatum eſt: Vt qui Epiſcopi ex preſbyteris ſiue diaconibus ab eo ordinati fuerant, in priſtinum honoris ſui gradum reuerterentur. & ſi placabile fuiſſet omni populo ciuitatis ſuæ, denuò facto decreto electionis more ſolito, cum clero & plebe ad Apoſtolicam veniſſent Sedem: ab eodem ſanctiſſimo Stephano Papa benedictionis ſuſciperent conſecrationem. Preſbyteri verò illi & diacones ab eodem Cõſtantino conſecrati ſimili modo, in illum in quo exiſtebant, habitum reuerterentur. Et poſtmodum ſi qui eorum placibiles extitiſſent, antefatus beatiſſimus Pontifex preſbyteros eos aut diacones* conſecraret. Statuentes vt hi qui ex eis* conſecrandi eſſent, nequaquam ad potiorem honorem aſcenderent, nec ad Pontificatus promouerentur culmen, ne talis impius nouitatis error in Eccleſia pullularet.

*conciliaret
*cõciliandi.

VII. EPISCOPORVM ELECTIO ITERATA.

Ipſe verò antefatus beatiſſimus Stephanus Papa coram omni ſacerdotali collegio clara voce clamauit, dicens, nullo modo ſe mittere aut penitus declinare in eorumdem preſbyterorum & diaconorum conſecrationem. De laicis verò qui ab eodem Conſtantino preſbyteri & diaconi conſecrati ſunt, ita promulgatum eſt, vt in religioſo habitu cunctis diebus eorum vitæ ſiue in propriis domibus vel vbi fuiſſent, permanere deberent. Huiuſ- C
modi verò promulgatis ſententiis: illicò Epiſcopi illi, qui ab eodem Conſtantino ordinati ſunt, reuertentes iuxta eiuſdem Pontificis ſententiam in priſtino honoris gradu, electi denuò à clero & plebe cum ſolito decreto ad ſedem Apoſtolicam properantes, ab eodem ſanctiſſimo Papa* conſecrati ſunt. Nam preſbyteri & diacones illi vſque ad mortem ipſius Pontificis ſic remanentes numquam ſunt ab eo* conſecrati. Ita enim in eodem Concilio ſtatutum eſt, vt omnia quæ idem Conſtantinus in eccleſiaſticis Sacramentis ac diuino cultu egit, iterari debuiſſent, præter ſacrum Baptiſma ac ſanctum Chriſma.] At quod ad Epiſcopos ſpectat, ne eos exiſtimes iterùm conſecratos, ſed accepiſſe dumtaxat, more maiorum, benedictionis myſterium, quod auctor nominat benedictionis ſacramentum, ritus illos ſolemnes adhiberi ſolitos in reconciliatione ſchiſmatici vel hæretici. pergit autem Anaſtaſius:

*conciliati
*conciliati

VIII. GVLTVS SS. IMAGINVM RVRSVS PROBATVS.

Poſt hæc verò omnia promulgata, continuò & diuerſa ſanctorum Patrum teſtimonia de ſacris imaginibus Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſanctæq; & glorioſæ eius Genitricis ſemper virginis Mariæ Dominæ noſtræ, & beatorum Apoſtolorum, omniumque ſanctorum Prophetarum, Martyrum ſeu Confeſſorum in idem ſunt allata Concilium, & ſubtiliùs multùm perindagantes, ſtatuere, magno honoris affectu ab omnibus Chriſtianis ipſas eſſe venerandas imagines, ſicuti ab omnibus prædeceſſoribus huius Apoſtolicæ Sedis & cunctis venerabilibus Patribus vſque hactenus de earum honoris obſeruantia effectum & cunctis ad memoriam* compunctionis eſt traditum: condemnantes & anathematizantes execrabilem illam Synodum, quæ in Græciæ partibus nuper facta eſt pro diſperdendis ipſis ſacris imaginibus.] hæc de his, quæ ad cultum ſacrarum imaginum, in Synodo geſtis Anaſtaſius habet. Sed non ignorandum, reperiri in tractatione illa Hadriani Papæ ad E
Carolum Magnum de imaginibus fragmẽta quædam huius Concilij de his quæ ſpectant ad ſanctarum cultum imaginum: quæ hîc tibi reddenda putauimus. atque primum illud, quo ait: Præſens Concilium ſub Stephano ex ſacerdotibus partium (vt ait) [a] Franciæ atque Italiæ, in hocque probatum cultum ſanctarum imaginum.] Et inferiùs: Ne aliquis propter adorationem, quæ à prædeceſſoribus noſtris ſanctiſſimis Præſulibus promulgata eſt, oblatrare præſumat, ſciat ipſos talem adorationem docuiſſe, qualem prædeceſſor noſter ſanctus Gregorius doctor Papa in ſua epiſtola, quam in præfato Concilio domini Stephani Papæ Herulphus Epiſcopus prouinciæ Galliarum ciuitatis protulit, vbi inter cetera Secundinum ſeruum Dei incluſum Galliæ docuit, dicens: Scimus, &c. quæ ſequuntur recitata ſuo loco epiſtolæ Gregorij Papæ ad Secundinum. Sequenti verò capite ſic:

DAMNATA SYNODVS HAERETICORVM.

[a] *Hadria. Pap de imagin. ad Carol. cap. 12 Act. 6.*

IX. Hoc teſtimonium, *ſancti Ambroſij videlicet*, quo meminit de cultu Apoſtolorum per viſum

A viſum oſtenſo & cognito ex pictura, à Sergio ſanctiſſimo quondam Archiepiſcopo Eccleſiæ Rauennatis per Ioannem diaconum ſuum in præfato Concilio ſanctæ recordationis domini Stephani prædeceſſoris mei pro ſacrarum imaginum veneratione oblatũ eſt, &c.] Rurſus idem Hadrianus in eadem ſcriptione hæc de eadem ſub Stephano Papa Synodo habet: Prædeceſſor noſter ſanctæ recordationis dominus Stephanus quondam ſanctiſſimus Papa in ſupradicto Concilio præſidens inter plurima veridica teſtimonia per ſemetipſum afferens docuit ita: Sed nec illud eſt prætereundum, quod relatione fidelium de partibus Orientis aduenientium ſæpè cognouimus (in quibus licet Euangelium ſileat, tamen nequaquam in omnibus incredibile fidei meritum, & hoc affirmante de ipſo Euangeliſta: [a] Multa quidem & alia ſigna fecit Ieſus, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc) denique fertur ab aſſerentibus, quòd Redemptor humani generis appropinquãte die paſſionis, B
cuidam Regi Edeſſæ ciuitatis deſideranti corporaliter illum cernere, & vt perſecutiones Iudæorum fugeret, ad illum conuocare, vt auditas miraculorum opiniones & ſanitatum curationes illi & populo ſuo impertiret: reſpondiſſet: Quòd ſi ſpeciem meam corporaliter cernere cupis: en tibi vultus mei ſpeciem transformatam in linteo dirigo, per quam & deſiderij tui feruorem refrigeres, & quod de me audiſti, impoſſibile nequaquam fieri exiſtimes. poſtquam autem compleuero* ea quæ de me ſcripta ſunt, dirigam tibi vnum de diſcipulis meis, qui tibi & populo tuo ſanitates impertiat, & ad ſublimitatem fidei vos perducat, &c.] eamdem de Abagaro mentionem habitam eſſe etiam in eadem Synodo ex litteris Theodori Patriarchæ Ieroſolymorum ad Romanum Pontificem, idem inferiùs tradit. ex qua hæc recitata inter alia docet:

HADRIANI PAP. TESTIMONIA DE SYNODO SVB STEPHANO.

[a] *Ioan. 20.*

*cuidam

Reſtat mihi tempus tractandi de Abagaro Edeſſeno, & alia aut ſimilia ſanctorum Pa- X.
C trum, quæ & vos meliùs cognoſcitis. Perſeuera, ſanctiſſime frater, perſeuera in eadem bona fide, corroboratus ſuper petrã fidei, ſicut Deiloqua vox affata eſt Apoſtolum Petrum[b]: [b] *Mat. 16.* Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Verè non præualebunt ei in ſæculum ſæculi. Cognitum facimus tibi ſanctiſſimo domino, quòd ego humilis Theodorus Patriarcha Ieroſolymorum & hi qui nobiſcum ſunt, Coſmas Patriarcha Alexandriæ & Theodorus Patriarcha Antiochiæ id ipſum intelligimus & credimus, ſicut & veſtræ ſanctitati patet.] iſta in hac Synodo recitata ſunt teſtimonia trium Patriarcharum Orientis litteris Theodori ſubſcriptorum, quænam eſſet eorum recta fides & receptus antiquitus traditus cultus ſanctarum imaginum.

Porrò epiſtola Theodori & collegarum Patriarcharum Synodalis fuit, ſed non ad hunc XI.
D Stephanum Papam ſcripta, ſed (vt dictum eſt) ad prædeceſſorem eius Paulum Papam, de quo ita idem Pontifex Hadrianus: Iſte Theodorus Patriarcha Ieroſolymorum cum ceteris præcipuis Patriarchis, videlicet Coſma Alexandriæ & Theodoro alio Antiochiæ dudum prædeceſſori noſtro ſanctæ recordationis quondam Paulo Papæ miſerunt propriam eorum rectæ fidei Synodicam, in qua & de ſacratiſſimis imaginibus ſubtili narratione, qualiter vnà cum noſtra Fide Catholica & Apoſtolica vniuerſali Romana Eccleſia, ipſi vel ceteri Orientales Orthodoxiæ Epiſcopi, & Chriſtianus populus ſentiunt, & in earumdem ſanctarum imaginum veneratione ſincero mentis affectu feruentes in Fide exiſtunt, ſtuduerunt intimandum.

Quam Synodicam in Latino interpretatam eloquio, prædeceſſor noſter ſanctiſſimus XII.
domnus Stephanus Papa in ſuo Concilio, quod ipſe pro ſacris imaginibus, & vnà cum E
diuerſis Epiſcopis ex partibus Franciæ ſeu Italiæ fecit, ſuſcipientes ac relegentes ſtatuerunt, tam de diuerſis Francorũ Patrum teſtimoniis, quàm de Symbolo Fidei, vbi fati ſunt dicentes: Qui alium terminum Fidei, ſiue Symbolum, aut doctrinam habet, præter quod traditum eſt à ſanctis magnis & vniuerſalibus ſex Synodis, & confirmatum eſt ab his ſanctis Patribus, qui in eis conuenerunt, & non adorant imaginem ſiue figuram Domini noſtri Ieſu Chriſti, neque humanationem eius confitentur, ſic vt qui deſcendit, & incarnatus eſt propter genus humanum: talem impium anathematizamus & alienum extraneumque deputamus Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ, &c.] hactenus de Synodi ſub Stephano Pontifice rebus geſtis quas inuenire potuimus.] Sed quæ de ipſius promulgatione poſt hæc omnia ſunt ſubſecuta, Anaſtaſius pergit ita ſcribere:

Expletis verò omnibus quæ in eodem Concilio promulganda erant, tunc idem beatiſ- XIII.
ſimus Pontifex aggregans vniuerſos ſacerdotes atque clerum, & cunctum populum, pro-

PVBLICATIO CONCILII FACTA.

fecti sunt ad beatum Petrum principem Apostolorum cum hymnis & canticis spiritualibus, nudis pedibus incedentes. Illicque in ambonem ascendens Leontius Scriniarius, cuncta quæ in eodem peracta sunt Concilio extensa voce legit populo. sed & tres Episcopi, id est, Gregorius Siluæ candidæ, Eustrasius Albani, & Theodosius Tiburtinus, in eumdem præfatæ Ecclesiæ ambonem ascendentes anathematis obligationem protulere, si quisquam præsumat quoquo tempore transgredi quippiam de omnibus, quæ in eodem Concilio statuta sunt.] A

XIV. IN ECCLESIA GALLICANA VIGVIT CVLTVS SS. IMAGINVM.

Hæc sunt quæ ad dictum Concilium Romæ sub Stephano Papa habitum spectare videri possunt. Ex quo dum audis, quæ pro sanctis imaginibus statuta sunt aduersus pseudosynodum Constantinopolitanam: planè intelligere potes, quid de iisdem in Concilio Gallicano haud pridem sit decretum; siquidem huic Synodo (vt dictum est) duodecim Gallicani Episcopi dilecti ex omnibus doctrina insignes interfuere consentientes illis, qui haud contraria quæ in Gallia statuissent, absque præuaricationis nota, & suorum contemptu sensisse, atque confirmasse sententia, existimari potest, cùm nihil diuersum ab his traditum inueniatur. Cùm verò quæ Gallicanæ Ecclesiæ de sacrarum imaginum cultu esset assertio, eadem per duodecim hos Episcopos Romæ coram plena Synodo innotuerit, & vna cognita omnium esse sententia, non defuit idem Stephanus Papa suis litteris significare Constantino Copronymo Imp. ea quæ pro sacrarum imaginum cultu Romæ statuta essent; & admonere eum vt ab errore desisteret. Testatur id quidem Hadrianus eius successor in epistola sua recitata in Actione secunda Nicæni Concilij posterioris. B

XV. CAVSA SERGII ARCHIEPISC. RAVENNATIS.

Rursum verò siue in hoc Concilio, siue seorsum, & illud ab eodem Pontifice statutum reperitur apud eumdem Bibliothecarium: Vt omni Dominico die à septem Episcopis Cardinalibus hebdomadariis, qui in Ecclesia Saluatoris obseruant, Missarum solemnia super altare beati Petri celebrarentur, & Gloria in excelsis Deo diceretur.] hæc ibi. Hicque prima mentio de septem Episcopis Cardinalibus reperitur, illis scilicet, qui proximos Vrbi habentes Episcopatus, assisterent Pontifici, eidem sanctæ Romanæ Ecclesiæ annexi cardini. de quibus inferiùs sæpè dicendum. C

XVI. Quod verò ad Sergium Archiepiscopum Rauennatem pertinet, quem in sui excusationem ex laico prosiliisse ad Episcopatum, Constantinus Pseudopapa citauit: ita quidem eius causa in iudicio Apostolicæ Sedis diu tractata est: accusatus nimirum quòd cùm vxorem haberet, Archiepiscopatum Rauennatis Ecclesiæ ausus esset inuadere. huius rei gratia à Paulo Pontifice cùm iussus fuisset Romam venire & causam dicere: ibi mansit vsque ad obitum ipsius Pauli, & sub Stephano vsque in præsentem annum, quo ex hac vita decedente, ad diuinum examen delatus est. Sed sunt qui tradant, hunc à suis aduersariis fuisse calumniis exagitatum, & in hoc Romano Concilio absolutum, innocentemque probatum, in suam Ecclesiam restitutum, & sancto fine vitæ terminum clausisse octauo Kalendas Septembris. ita ex antiquioribus eius Ecclesiæ monumentis [a] Rubeus in lucem prodidit, eumque sancti Nicolai Myrensis Episcopi fuisse studiosissimum, quem & consueuisse præ ceteris frequentare precibus atque votis, quò ab oppressione calumniantium eriperetur, vtpote qui sciret tres aulicos ipsum implorantes, absentem licet sensisse ope præsentem. D

[a] *Rub. hist. Rauen. lib. 5.*

XVII. OBITVS SERGII ARCHIEPISC. RAVENNATIS.

Quomodo verò acciderit, vt eadé Ecclesia Rauennas grauiùs turbaretur, iam dicendum erit: Accidit namque, vt cùm ab hac celebrata hoc anno Synodo Romæ mense Aprilis, elapsis mensibus aliquot, idem Sergius Rauennas Episcopus moreretur, & Longobardorũ potentia Michael eiusdem Ecclesiæ Scriniarius intruderetur: ad eum dimouendum eidem Pontifici Stephano fuerit plurimùm laborandũ hoc & sequenti anno; ampliùs enim anni circulo idem intrusus fultus præsidio Longobardorũ sedit, adeò vt Francorum Regum Legati adhibendi fuerint ab ipso Pontifice, vt expelli posset intrusus & legitimus Archiepiscopus consecrari Leo Archidiaconus legitimè electus ab eis. Porrò cuncta hæc quomodo se habuerint, ab auctore eiusdem temporis scripta, ab Anastasio verò descripta sic accipe: E

XVIII. MICHAEL INTRVDITVR A LONGOBAR. IN ECCLES. RAVENN.

His verò peractis Synodalibus gestis, contigit post aliquantum temporis de hac vita migrasse Sergium Archiepiscopum ciuitatis Rauennatium: & continuò surgens Michael Scriniarius ipsius Ecclesiæ, qui nullo sacerdotali fungebatur honore, profectus est Ariminum ad Mauritium Ducem Ariminensem. Et congregans inde nefandissimus Mauritius exercitum vnà cum consilio Desiderij Longobardorum Regis properauit, & ingressus est Rauennam, & brachio forti elegit ipsum Michaelem, & in Episcopium Rauennatis

A tis Ecclesiæ introduxit; & Leonem Archidiaconum, qui electus erat in Archiepiscopatus ordinem Ariminum deportantes, ibidem acta custodia mancipatum idem Mauritius detineri fecit. Tunc direxit quantocyùs prædictus Michael vnà cum Mauritio & iudicibus Rauennatium ad præfatum beatissimum Stephanum Pontificem, promittentes ei copiosa munera, vt ipsum Michaelem Archiepiscopum consecrare deberet.

Ipse verò beatissimus Præsul per nullius donationis promissionem inclinatus est eumdem Michaelem consecrare, asserens nulla ratione hoc fieri posse, dum in sacerdotij honore minimè ipse prædictus existeret Michael. Qui idem Stephanus Pontifex pluribus vicibus obtestationis & prædicationis litteras atque Missos direxit, vt idem Michael ab iniusto proposito recederet: sed nullo modo Apostolicis admonitionibus acquiescere voluit, dansque plurima munera Desiderio Longobardorum Regi, & cymilia, & ornatus B ipsius Ecclesiæ cum aliis speciebus, brachio forti per vnius anni curriculum, & eo ampliùs ipsius Ecclesiæ Episcopium inuasum detinuit, denudans atque in magnam paupertatem eum redigens. XIX.

Sed dum nullo modo firmissimam mentis constantiam ipsius sanctissimi Pontificis flectere potuissent nequissimi cõsentanei ipsius Michaelis: dum Missi excellentissimi Caroli Regis Francorum & Patricij Romanorum præsentialiter adessent, dirigens idem beatissimus Præsul tam suos Missos denuò, quàm prædictos Francorum Regum Missos, omnes Rauennianos admonendo: statim insurrexere super ipsum Michaelem, & eum cum opprobrio de ipso Episcopio proiecerunt, quem vinctum huc Romam dirigentes, elegere sæpè fatum Leonem Archidiaconum ipsius Ecclesiæ Rauennatis in Archiepiscopatus honorem, & ab eodem sanctissimo Papa Stephano ordinatus & consecratus est.] hactenus de C Rauennatibus turbis, quæ hoc anno cœptæ in sequentem sunt propagatæ. XX. EIICITVR INTRVSVS ET ORDINATVR LEGITIMVS PASTOR LEO EPISC. RAVENN.

Hoc item anno habent Francorum Annales Caroluũ & Carolomannum Francorum Reges rebellantem Hunaldum Aquitaniæ Ducem superatum cepisse [a]. Eumdemque post biennium pœnitentiam simulantem dimissum Romam quasi ibi perseueraturum, sed non diu pòst fugam arripuisse, desertorem factum, defecisse ad Longobardos, vbi non diu pòst lapidibus obrutum malè periisse affirmant [b]. XXI.

[a] *Chron. vet. à Pith. editum in Chr. an. 771.*
[b] *Sigiber. in Chr. an. 771.*

De rebus Orientalibus nihil præterea Græcorum Annales reddunt, nisi sponsalia Irenes cum Leone filio Constantini Imp. eiusdemque coronationem factam per Nicetam Patriarcham hoc anno decimosexto Kalendas Ianuarij. XXII.

IESV CHRISTI ANNVS 770. STEPHANI PAP. IV. ANNVS 3. CONSTANTINI COPR. IMP. ANNVS 30.

D

SEPTINGENTESIMVS septuagesimus Redemptoris numeratur annus, Indictione octaua, quo Romana Ecclesia vexatione Desiderij Longobardorũ Regis dirè fuit exagitata. cùm Christophorus & Sergius, qui aduersus laicum hominem in Apostolicã cathedram opera Longobardorum intrusum strenuè agẽtes, Romanam Ecclesiam in pristinam libertatem vendicauere: ab eodem Desiderio per fraudem tenti, luminibus sunt priuati. Quomodo autem tragica ista se habuerint: ab auctore eius temporis scripta, quem recitat Anastasius Bibliothecarius, videamus. Planè accidisse perspicies, tunc omnino collapsum, ac periisse penitus Regnũ Longobardorum, cùm ipsorum Reges in Romanæ Ecclesiæ iura E immittere manus temerè præsumpserũt. Sed videamus quæ rudi stylo, sed veritate micante apud eumdem Anastasium habeantur de laboribus aduersus eumdem Regem ab eodem sancto Pontifice exantlatis, cùm Romana Ecclesia dira persecutione vexaretur. ait enim: I. DESIDERIVS VREM DOLOSE INFERSTAT.

Sedulò idem beatissimus Pontifex suos Missos atque litteras commonitorias dirigere studebat antedicto excellentissimo Carolo Francorum Regi, & eius germano Carolomanno itidem Regi. Imminentibus namque & decertantibus in hoc sæpiùs nominatis Christophoro Primicerio & Sergio Secundicerio pro exigendis à Desiderio Rege Longobardorum iustitiis (*iuribus scilicet*) beati Petri, quæ obdurato corde reddere sanctæ Dei Ecclesiæ nolebat: inde nimia furoris indignatione contra prænominatos Christophorum & Sergium exardescens ipse Desiderius, nitebatur eos extinguere atque delere. Pro quo suo ingenio maligno simulauit se quasi orationis causa ad beatum Petrum huc Romam properaturum, vt eos capere potuisset. Dirigens ergo munera Paulo Cubiculario cog- II.

* nomento Afiarta, & aliis eius impiis sequacibus, suasit eis, vt in Apostolicam * indignationem eos deberet inducere. Eique idem Paulus consentiens, de eorum proditione absconsè decernebat. A

III. DESIDERIVS IRA INCENSVS IN CHRISTOPHORVM ET SERGIVM. Dumque hoc cognouissent præfati Christophorus & Sergius, & eudmem proteruum Desiderium Regem Romam properaturum agnouissent: illicò aggregãtes multitudinem populi Tusciæ & Campaniæ seu Ducatus Perusini, viriliter cum eadem populi congregatione eidem Desiderio Regi parauere se ad resistendum. Quin etiam portas huius Romanæ Vrbis claudentes, & alias ex eis fabricauerunt, & ita armati omnes existebant ad defensionem propriæ ciuitatis. Et dum hæc agerentur, subitò cõiunxit (*peruenit scilicet*) ad beatum Petrum antedictus Desiderius Rex cum suo Longobardorum exercitu (erat namque extra Vrbis muros ipsa basilica Vaticana Principis Apostolorum) & cõtinuò direxit Missos suos præfato Pontifici, deprecans vt ad eum regredi deberet: quod & factum est.

IV. MOLITIONES PAVLI CONTRA CHRISTOPHORVM ET SERGIVM. Dum verò coram eo præsentatus fuisset, pariterque pro iustitiis beati Petri locutus esset: rursum ipse beatissimus Pontifex reuersus, ingressus est in ciuitatem. Præfatus siquidem Paulus, & eius nefandissimi sequaces inito cum prædicto Longobardorum Rege consilio, nitebantur populum Romanum contra eos seducere ad insurgendum contra prædictos Christophorum atque Sergium, vt eos interficerent. Et cùm hoc eis nuntiatum fuisset, aggregantes populum ascendere armati in Lateranas ad capiendum suos insidiatores: nuntianteque mox saluati: impetum faciens vniuersa multitudo, quæ cum eis aduenerat ingressa est cum armis in basilicam domni Theodori Papæ, vbi ipse prænominatus sedebat Pontifex: qui eos fortiter increpauit, cur præsumpsissent armati in idem sanctum Patriarchium ingredi, pariterque loquentes, recedere eos iussit. B

V. REDIT STEPHANVS AD DESIDERIVM REGEM. Alia die denuò egressus est sæpè dictus Pontifex ad beatum Petrum cum eodem Rege loquendum. & dum simul præsentes fuissent, prætermittens ipse Desiderius causas de iustitiis beati Petri, tantummodò pro deceptione prædictorum Christophori & Sergij instebat. Vnde claudens vniuersas ianuas beati Petri, neminem Romanorum qui cum ipso sanctissimo Pontifice exierant, ex eadem Ecclesia egredi permisit. Tunc direxit ipse almificus Pontifex Andream Episcopum Prænestinũ, & Iordanem Episcopum Signiensem ad portam ciuitatis, qua egreditur ad beatum Petrum, vbi prænominati viri Christophorus & Sergius cum multitudine populi residebant, protestando eos, vt in monasterium ingrederentur, suas ad saluandum animas, aut ad beatum Petrum ad eum studerent properãdum. Ipsi verò metuentes prædicti Regis Longobardorum malignam sæuitiam, ad eum egredi minimè ausi sunt, asserentes se priùs in manibus Romanorum suorum fratrum & conciuium esse tradendos quàm exteræ genti. C

VI. Dum ergo populus qui cum eis erant, audirent eadem à prænominato Pontifice directa ex ore prædictorum Episcoporum, illicò conturbati, illorum confracta sunt corda, & cœpit vnusquisq; ab eis recedere. nam Gratiosus quidem Dux cognatus iam fati Sergij simulans se ad propriam pergere domum, congregans aliquantos Romanorũ, profecti sunt pariter ad portam Portuensem: quam clausam reperientes, à cardine ipsam portam auferre ausi sunt, & ita per noctem ad prænominatum egressi sunt Pontificem. Christophorus & Sergius conspicientes se in magno deceptu esse positos: priùs quidem Sergius eadem nocte, qua campana insonuit, descendit per murum & properauit ad beatum Petrum. Quem ad gradus Ecclesiæ beati Petri comprehendentes custodes Longobardorum ad suum duxere Regem: eumque subsecutus est Christophorus, qui pariter eiusdem prænominati Pontificis obtutibus sunt præsentati. Quos Almus conseruare cupiens, monachos fieri præcepit. Post hæc faciens missionem prænominato Regi, ingressus est idem beatissimus Pontifex Romam, relictis præfatis Christophoro & Sergio in Ecclesia beati Petri Apostoli, cupiens eos noctis silentio propter insidias inimicorum saluos introduci Romam.] D E

STEPHANVS PAP. REDIT IN VRBEM.

VII. Quod insuper ad hæc spectare videtur, habet idem Anastasius in Hadriano huius Stephani Pontificis successore, ante hæc omnia ipsum Desiderium Regem Longobardorum super corpus beati Petri iuramento promisisse sanctissimo Stephano Papæ iura sancti Petri illibata seruare, neque aliquem Romanæ Ecclesiæ ministrum lædere. Sed ista omnia ipsum perfidum Regem promisisse liquet, vt deciperet ipsum Pontificem, quò Christophorum & Sergium capere posset, & suam in eos expleret sæuitiam. quæ omnia postmodum in eum, ad sugillandum eius perfidiam, Hadrianus Pontifex exprobrauit. Sed quæ ista secuta sint, audi ex eodem Anastasio auctore, qui ait:

Dum

A Dum verò sol ad occasum declinare videretur, continuò congregantes prænominatus Paulus Cubicularius & alij eius nefandissimi consentanei multitudinem populi, & properantes ad Desiderium Longobardorum Regem, inientesque cum eo impium consilium, abstulere eosdem Christophorum & Sergium ab Ecclesia beati Petri, & properantes cum pluribus Longobardis vsque ad portam ciuitatis, ibidem eorum oculos eruere. Sicque prædictus Christophorus in monasterium S. Agathæ deductus, ibidem post triduum ob dolorem ex oculorum effossione vitam finiuit. Sergius verò in monasterium Cliui Scauri deportatus, postmodum in Cellarium Lateranense deductus, illic vsque ad transitum prænominati Pontificis extitit. hæc verò omnia mala per iniquas missiones Longobardorum Desiderij Regis prouenere.] quando (vt dictum est) crebræ legationes ad Carolum & Carolomannum Francorum Reges missæ sunt aduersus eosdem impios Longobardos. VIII. CHRISTOPHORVS ET SERGIVS EXCAECATI.

B Sed qualiter Desiderius excusauerit illatam vindictam in Christophorũ atque Sergium, cùm eam in ipsum Desiderium Pontifex exprobrarit: audi quæ in Hadriano idem Bibliothecarius habeat, ex verbis eiusdem Pontificis in Desiderium iustè expostulantis: Sed & hoc, inquit, meus prædecessor Stephanus, pro dilectione quam erga me suum pusillum habuit mihi retulit: quia dum ad eum postmodum Stephanus suos Missos direxisset videlicet Anastasium primum Defensorem & Gemmulum subdiaconũ, adhortans eum, vt ea quæ præsentialiter beato Petro pollicitus est, adimpleret: taliter per eosdem Missos direxit in responsis. Sufficere Apostolico Stephano, quia tuli Christophorum & Sergiũ de medio, qui illi dominabantur, vt non sit illi necesse iustitias requirendas. Nam certe si ego ipsum Apostolicum non adiuuero, magna perditio super eum eueniet, quoniam Carolomannus Rex Francorum amicus existens prædictorum Christophori & Sergij, paratus est cum suis exercitibus ad vindicandam eorum mortem, Romã properare ad ipsum capiendum Pontificem.] hæc tunc ad Stephanum Papam per missos Legatos Desiderius Rex. IX.

C Habent Annales Francorum, hoc anno contigisse connubium inter Carolum & Bertam filiam Desiderij Regis Longobardorum. Apud Aimoinum enim ista leguntur: Bertruda verò mater Regum cum Carolomanno minore filio apud Salutias locuta, pacis causa in Italiam proficiscitur. Peractoque propter quod illuc venerat negotio (nam propter filiam Desiderij Regis Longobardorum expetendam in matrimonium filio suo Regi Carolo ierat) adoratis etiam Romæ sanctorum Apostolorum Liminibus, ad filios in Galliam reuertitur.] hæc ipse. Eadem Eginhardus in vita Caroli. Cùm autem ista de matrimonio resciisset Stephanus Papa, scripta ad ipsum Carolum & Carolomannum epistola, ne id facerent, sub excommunicatione prohibuit: nam ab eorum patre aliis nuptiis fuerant obligati, vt ex eiusdem Papæ litteris constat, quæ sic se habent: X. BERTA FILIA DESIDERII IVNCTA CAROLO. LO.

D Dominis excellentissimis filiis Carolo & Carolomanno Regibus Francorum & Patriciis Romanorum Stephanus Papa. XI.

Dum omnium electorum Dei præcipuam vitam, & digna operum merita in nostram memoriam reuoluimus: inuenimus profectò nulla eos potuisse qualitatis diuersitate ab eorum cordis statu, & pristina sponsionis constantia amoueri. Vnde & variis antiqui hostis suasionibus & blandimentis circumuallati, immutabiles in suæ mentis firmitate constat permansisse: & ob hoc cum triumpho victoriæ ad optata pertingere meruerunt gaudia. Et nimirum considerandum est, quia si quis quibusdam suasionibus demulcitus, victus fuerit: à recto confestim tramite, qui ducit ad vitam æternam per abrupta declinans deuia contendat, vt ex hoc in procliuem delabatur noxam. Nam plerumque certum est, quia idem E antiquus hostis per infirmam naturam fidelium mentes subripere nititur. Hinc est enim, quod olim primo homini in paradiso constituto per infirmam mulieris naturam pestiferis valuit suadere blandimentis, diuinum transgredi mandatum, & ob hoc diræ mortis humano generi irrepsit excidium. Et ideò præcellentissimi filij magni Regis, tanto studiosiùs eiusdem molimini immiti resistendum est, ne quemquam suis irretire valeat argumentis, quanto cernimus suis crebrò insidiis ad decipiendum corda insistere. STEPHANI PAP. EPIST. AD REGES FRANC.

Itaque nostræ perlatum est notioni (quod certè cum magno cordis dolore * dicimus) eo quòd Desiderius Longobardorum Rex vestram persuadere dignoscitur excellentiam, suam filiam vni ex vestra fraternitate in coniugio cõpulari. Quod certè si ita est, hæc propriè diabolica est immissio, & non tam matrimonij coniunctio, sed consortium nequissimæ adinuentionis esse videtur. Quamplures comperimus, sicut diuinæ Scripturæ historia instruimur, per alienæ nationis iniustam copulam à mandatis Dei deuiare, & in magna deuo- XII. * didicimus DISSVADET NVPTIAS CVM LONGOBARDIS.

deuolutos facinora. Quæ est enim, præcellentissimi filij magni Regis, talis desipientia, vt penitus vel dici liceat, quòd vestra præclara Francorum gens, quæ super omnes gentes enitet, & tam splendiflua ac nobilissima, regalis vestræ potentiæ proles perfida (quod absit) ac fœtentissima Longobardorum gente polluatur, quæ in numero Gentium nequaquam computatur: de cuius natione & leprosorum genus oriri certum est. Nullus enim, qui mentem sanam habet, hoc vel suspicari potest, vt tales nominatissimi Reges, tanto detestabili atque abominabili contagio implicentur: quæ enim societas luci ad tenebras? aut quæ pars fideli cum infideli? A

XIII. ALIIS ANTEA OBLIGATI NVPTIIS ALIAS INIRE IVRE PROHIBENTVR. Etenim, mitissimi & à Deo instituti benignissimi Reges, iam Dei voluntate & consilio, coniugio legitimo ex præceptione genitoris vestri copulati estis, accipientes sicut præclari & nobilissimi Reges de eadem vestra patria, scilicet ex ipsa nobilissima Francorum gente, pulcherrimas coniuges, & earum vos oportet amori esse annexos; & certè vobis non licet, eis dimissis, alias ducere vxores, vel extraneæ nationis consanguinitate immisceri. Etenim nullus ex vestris parentibus, scilicet neque auus vester, neque proauus, sed nec genitor vester ex alio Regno, vel extranea natione coniugem accepit.] Vides igitur ex eo dissuaderi connubium cum Longobardis, quòd aliis fuissent antè coniugibus copulati, quod & inferiùs æquè testatur. Subdit verò: Et quis de vestro nobilissimo genere se contaminare, aut commiscere cum horrida Longobardorum gente dignatus est, vt nunc vos suademini (quod auertat Deus) eadem horribili gente pollui? B

XIV. Itaque nullus, exteræ gentis assumpta coniuge, innoxius perseuerauit. Aduertite quæso, quanti qualesque potentes per alienigena coniugia à præceptis Dei declinantes, & suarum sequentes vxorum alienæ gentis voluntatem, validis irrepti excessibus, immensa pertulere discrimina. Impium enim est, vt vel penitus vestris ascendat cordibus, alias accipere vxores, super eas, quas primitus vos certum est accepisse. Non conuenit vobis tale peragere nefas, qui legem Dei tenetis, & alios, ne talia agant, corripitis. Hæc quippe paganæ gentes faciunt. Nam absit hoc à vobis, qui perfecti estis Christiani, atque gens sancta, & regale estis sacerdotium. Recordamini, & considerate, quia oleo sancto vncti per manus Vicarij B. Petri, cælesti benedictione estis sanctificati: & cauendum vobis est, ne tantis reatibus implicemini. Mementote hoc, præcellentissimi filij, quòd sanctæ recordationis prædecessor noster Dominus Stephanus Papa excellentissimæ memoriæ genitorem vestrum obtestatus est, vt nequaquam præsumpsisset dimitti Dominam & genitricem vestram, & ipse, sicut reuerà Christianissimus Rex, salutiferis eius obtemperauit monitis. Nam & illud excellentiam vestram oportet meminisse, ita vos beato Petro, & præfato Vicario eius, vel eius successoribus spopondisse, se amicis nostris amicos esse, & se inimicis inimicos; sicut & nos in eadem sponsione firmiter dignoscimur permanere. & quomodo nunc contra animas vestras agere contenditis, & cum nostris inimicis coniunctionem facere vultis; dum ipsa periura Longobardorum gens semper Ecclesiam Dei expugnantes, & hanc nostram Romanorum prouinciam inuadentes, nostri esse comprobantur inimici? C D

XV. Itaque & hoc peto, ad vestri referre studete memoriam, eo quòd dum Constantinus Imperator nitebatur persuadere sanctæ memoriæ mitissimum vestrum genitorem ad accipiendam coniugio filij germanam vestram nobilissimam Ghysilam; neque vos alij nationi licet copulari; sed nec contra voluntatem Apostolicæ Sedis Pontificum quoquo modo vos audere peragi. Et quam ob causam nunc contra Apostolica mandata, & voluntatem Vicarij Apostolorum Principis agere conamini, quod numquam vester pater perpetrauit? An nescitis, quòd non infelicitatem nostram, sed beatum Petrum, cuius licet immeriti, vicem gerimus, spernitis? Scriptum est enim: [a] Qui vos recipit, me recipit; & qui vos spernit, me spernit. Recordamini peto, excellentissimi filij, quomodo [*] vos fide dicere visus est præfatus vester dominus ac genitor, promittens in vestris animabus Deo, & beato Petro atque eius Vicario antefato sanctæ recordationis prædecessori nostro domino Stephano Papæ, firmiter vos debere permanere erga sanctæ Ecclesiæ fidelitatem, atque omnium Apostolicæ sedis Pontificum obedientiam, & illibatam charitatem: & postmodum prædecessori nostro domino Paulo Papæ, eadem vos vnà cum eodem vestro genitore certum est plerumque per Missos, & scripta promisisse, & post decessum antefati sanctæ memoriæ patris vestri, & vos ipsi sæpiùs tam per vestros Missos, quamque per litteras, simulque & per Sergium fidelissimum nostrum Nomenclatorem, & per alios nostros Missos E

[a] *Mat.* 10.
[*] vobis fideliter

A sos nobis spopondistis, in eadem vos vestra promissione, sicut genitor vester, circa sanctam Dei Ecclesiam; & nostram fidelitatem esse perseueraturos.

Sed & illud quæso ad vestri referte memoriam; qualiter vos præfatus dominus Stephanus Papa in suo transitu per sua scripta sub terribili adiuratione adhortari studuit, firma stabilitate vos esse permansuros erga dilectionẽ sanctæ Dei Ecclesiæ, & illibatam charitatem Apostolicæ Sedis Pontificũ, & omnia vos adimplere iuxta vestram eidẽ Dei Apostolo adhibitam sponsionẽ. Et nunc ista est vestra promissio? O quantum laborem sustinuit idem præcipuus ac beatissimus Pontifex: qui ita imbecillis existẽs, tanto se exhibuit prolixi itineris periculo; & nisi Dominus prestò fuerit, in vacuum eius labor deducetur; fietq; nobis iter illud, quod ibidem idem noster prædecessor Franciã properauit, in magnam ruinam, dum nostri inimici plus nunc, quàm pridem in superbiæ ferocitatem eleuati sunt. Et ecce quod XVI.
B verebamur, euenire cernimus, conuersaque est nostra lætitia in luctum, & facta sunt nouissima mala peiora prioribus, & vnde expectabamus nobis lumen oriri, eruperunt tenebræ.

Quapropter & B. Petrus Princeps Apostolorum, cui Regni cælorum claues à Domino XVII.
Deo traditæ sunt, ac in cælo & in terra, ligandi soluendique concessa est potestas, firmiter excellentiam vestram per nostram infelicitatem obtestatur; simulque & nos vnà cum omnibus Episcopis, presbyteris, & ceteris sacerdotibus, atque cunctis proceribus, & clero sanctæ nostræ Ecclesiæ, Abbatibus etiam, & vniuersis religiosis diuino cultui deditis, seu Optimatibus, & Iudicibus, vel cuncto nostro Romanorum istius prouinciæ populo, sub diuini iudicij obtestatione vos [*] exoramus per Deum viuum & verum, qui est Iudex viuorum & [*] coniuramus
C mortuorum, & per eius ineffabilem diuinæ Maiestatis potentiam, atque per tremendum futuri iudicij diem, vbi omnes Principes & potestates, & cunctum humanum genus cum tremore assistere habebimus, necnon & per omnia diuina mysteria, & sacratissimum corpus beati Petri, vt nullo modo quisquam de vestra fraternitate præsumat filiam iam dicti Desiderij Longobardorum Regis in coniugium accipere. Nec iterùm vestra nobilissima germana Deo amabilis Ghysila tribuatur filio sæpè fati Desiderij, nec vestras quoquomodo coniuges audeatis dimittere; sed magis recordantes quæ beato Petro Apostolorum Principi polliciti estis, viriliter eisdem nostris inimicis Longobardis resistite, destringentes eos firmiter, vt propria sanctæ Dei Ecclesiæ Romanæ Reipublicæ reddere debeant, eò quòd omnia quæ vobis polliciti sunt transgredientes, nos quotidie affligendo & opprimendo non cessant, etiam quia aliquid nobis reddere minimè sunt inclinati, & iam nostros inuadere fines noscuntur, & tantummodò per argumentum in præsentia de vestris Missis simulant iustitias nobis faciendum. nam nihil ad effectũ perducitur, & quidquam
D ab eis de nostris iustitiis nequaquam recipere valuimus.

Vnde ecce vt cuncti nostri dolores subtiliter vestris auribus suggerantur, direximus no- XVIII. LEGATI MISSI.
stros Missos, videlicet Petrum dilectum filium nostrum presbyterum, & Pamphilum Defensorem Regionarium sanctæ nostræ Ecclesię, quos & de imminente nobis tribulatione, necnon & de singulis causis subtiliter informauimus vestro regali intimandum culmini: & petimus, vt solitè benignè eos suscipere, nostræque petitioni vestras à Deo inspiratas aures accommodare dignemini, & amplissimam liberationem, atque exaltationem sanctæ Dei Ecclesiæ spiritualis matris vestræ, & istius à vobis redemptæ prouinciæ defensionem perficere iubeatis, vt perfectam remunerationem à iusto Iudice Deo nostro, intercedente eius principe Apostolorum beato Petro, suscipiatis.

Præsentem itaque exhortationem nostram, atque adiurationem in Confessione B. Pe- XIX.
E tri ponentes, & sacrificium super eam atque hostias Deo nostro offerentes, vobis cum la- VETVS RITVS DE LITTERIS APOSTOLICIS.
crymis ex eadem sacra Confessione direximus. Et si quis (quod non optamus) contra huiusmodi nostræ adiurationis, atq. exhortationis seriem agere præsumpserit: sciat se auctoritate domini mei beati Petri Principis Apostolorum anathematis vinculo esse innodatum, & à Regno Dei alienum, atq; cum diabolo atq; eius atrocissimis pompis, & ceteris impiis, æternis incendiis concremandum deputatum. At verò qui obseruator & custos istius nostræ exhortationis extiterit, cælestibus benedictionibus à Domino Deo nostro illustratus, æternis præmiorum gaudiis cum omnibus Sanctis & electis Dei particeps effici mereatur. Incolumem excellentiam vestram gratia superna custodiat.] sic epistola.

His acceptis litteris Carolus nutabundus ac dubius redditus, planè resiliisset, nisi ma- XX.
ter impedimento fuisset: quæ quod cœpisset, & cuius causa in Italiam descendisset, omnino perfici voluisset. Verum ille sic passus est se teneri, vt tamen solutionem meditaretur,

quam

quam quantùm posset acceleraret. Quomodo autem sequenti anno ad eius patrem Regem Longobardorum Desiderium eam dimiserit, suo loco dicturi sumus. A

XXI. Sed hîc illud iure reuocari potest in dubium, quod tradunt rerum Francarum scriptores, Carolomannum accepisse in vxorem filiam eiusdem Desiderij Regis Longobardorum, ex eaq; filios suscepisse; siquidem nonnisi de vna filia eiusdem Regis mentio habetur in litteris Stephani Papæ, eamdemque Carolo nuptam, testis est inter alios Eginhardus, qui fuit ipsi Carolo à secretis. Nec dici potest, aliam filiam Desiderij antè fuisse Carolomanno nuptam: nam non ipsi, sed potiùs Francæ nobili feminæ coniugio obligatum à patre, eiusdem Stephani Papæ litteræ indicant. Verùm plures eas fuisse, ex eisque alteram Carolo, alteram verò Carolomanno nuptam esse, veteres Annales docent. Quomodo autem ista soluantur contraria, hactenus non inuenimus.

XXII. IOANNIS NEPESINI EPISC. OBITVS. Dum in Vrbe ista geruntur, contigit illic mori Ioannem Nepesinum Episcopum, quem vidimus superiùs subscripsisse Concilio Romano sub Paulo Papa, cuius sepulchri in Ecclesia monasterij S. Sabæ Romæ positi adhuc extat inscriptio his versibus atque Notis marmori incisa: B

Hoc humata iacent Iohannis membra sepulchro.
Qui Nepe fuerat Præsul in vrbe quidem.
Ne Nepa sæua sibi noceat, succurre redemptor.
Et quæ contraxit crimina . . . . . .
Nempe loco sancto voluit sepelirier isto,
Quo per hos sanctos inueniat requiem.
Extensum per Θ. P. Q. E. Δ. conexa
Christi annum monstrant, quo transijt iste sacerdos.
Obijt in pace II. KL. Nov. C

E ⊥ O I

Θ.	9	Si colligantur numeri quinque harum litterarum, partim Latinarum, partim Græcarum, fiunt anni 770. vt videatur epitaphium Ioannis illius Episcopi Nepesini, qui Pauli Papæ Constituto subscripsisse legitur anno 761. Genus numeri haud ab omnibus vsu receptum, & si aliquando receptum, dissuetudine iam abolitum: quod ad alia noscenda, si quando acciderit, his signata notis vetera monumenta, hîc describendum putauimus. sic enim se habet:
P.	7	
Q.	500	
E.	250	
Δ.	4	

CCCCC	CCC	C. 100.	CCCCC	
A	B	C	D	
CCL	XL	CCCC	CC	C. 100. cum circulo mille.
E	F	G	H	I
CL	L. 50.	CIↃ Mille.	CCIↃ 900.	XI.
K	L	M	N	O
VII	CCCCC	XXC	VII	CLX
P	Q	R	S	T
V. 5.	X. 10.	CLIX	CIↃCIↃ 2000	
V	X	Y	Z	

D

E

* *Posidet A, numero quingentos ordine recto. Et B, tercentum per se retinere videtur.*

* *Apud Valerium Probũ, Petrũ Diac. & alios quò de antiquis Notis scripserunt.*

Non

A *Non plusquam centum C, littera fertur habere.*
Littera D, velut A, quingentos significabit.
E, quoque ducentos & quinquaginta tenebit.
Sexta quaterdenos gerit F, quæ distat ab alpha.
G, quadringentos demonstratiua tenebit.
H, quoque ducentos per se designat habendos.
I, C, compar erit, & centum significabit.
K, quoque centenos & quinquaginta tenebit.
Quinquies L, denos numero designat habendos.
M, caput est numeri quem scimus mille tenere.
N, quoque nongentos numero demonstrat habendos.
B *Vndenos facit O, cognoscas sic numerando.*
P, similem cum S, numerum monstratur habere.
Q, velut A, cum D, quingentos vult retinere.
Octoginta dabit tibi R, si quis eam numerabit.
S, verò septenos numeratos significabit.
T, quoque centenos & sexaginta tenebit.
V, verò, quinque dabit tibi, si rectè numerabis.
X, duplex denos numero tibi dat retinendos.
Y, dat centenos & quinquaginta nouenos.
Vltima Z, canens finem bis mille tenebit.] hæc Ioannis Nepesini Episcopi tumuli inscriptionis occasione dicta sufficiant.

C XXIII. Quod insuper ad res Francorũ spectat, hoc anno ponitur habita à Carolo Magno Rege Synodus in VVarmatia ciuitate. Religiosissimus quidẽ Rex satis perspectum habens tunc Regna florere, Regesque aduersus hostes victores existere, cùm religio viget: hoc & sequẽti anno ac deinceps multus fuit in sacris Conciliis celebrandis: tria namque ab hoc tempore singulis annis VVarmatiæ ciuitatis & ad Valentinianas ab eo leguntur [a] Cõcilia celebrata. Extat Concilium VVormatianum, siue Vormatiense, in quo post dignam fidei confessionem octoginta canones subiiciuntur. Porrò in Capitularibus Regũ Francorũ digna memoria ista legũtur [b] tunc suggesta à populis supplici corporis habitu coram ipso Carolo Rege: [a] *Vit. Caroli Magni.* [b] *Capit. Fran. lib. 6. c. 285. & 286.*

XXIV. SVPPLICATIO POPVLI IN CONCILIO VVORMAT. Flexis omnes precamur poplitibus maiestatem vestram, vt Episcopi deinceps, sicut hactenus non vexentur * hostibus: sed quando vos nosque in hostem pergimus, ipsi propriis resideant in parochiis, Deoque fideliter famulari studeant, & earum sacrosancta mysteria D * canone & Deo placitè peragere satagant, atque pro vobis cunctoque exercitu vestro vnà cum omnibus sibi commissis orare viriliter, Missasque decantare, litanias atque eleemosynas facere decertent. Quosdam enim ex eis ab hostibus * & prœliis vulneratos vidimus, & quosdam periisse cognouimus. Hæc verò valdè periculosa, & oppidò sunt cauenda: quæ idcircò suggerimus, ne pro talibus vos & nos simul pereamus. Nouit Dominus, quando eos in talibus videmus, terror apprehendit nos, & quidam ex nostris timore perterriti propter hoc fugere, & inimicis terga vertere solent. Plures enim potestis habere prœliatores, si illi propriis resident in parochiis, quàm si nobiscum pergunt: quoniam illi qui eos præuident, omnes tunc pugnabunt: quod modò nequaquam faciunt, sed eos tantummodò custodiunt. Nam sine dubio potiùs vobis nobisque proficere possunt, si remanserint, quàm si in hostem, vel ad pugnam perrexerint: quia tunc eorum precibus adiuuamur, & modò eorum pressuris grauamur. Quando verò [c] Moyses expansis ad cælum manibus orabat, vincebat Israël; & quando à precibus cessabat, & manus eius grauabantur priusquam sustentatæ fierent, & ipse precibus insisteret, vincebatur & terga vertebat. E [c] *Exod. 17.*

XXV. Talibus ergo & multis aliis exemplis fulti, quorum prolixitatem vitantes modò non dicimus, quia sapienti semel dicta sufficiunt prædicta: obnixè omnes precamur, & vt concedantur rogamus, quia nullatenus volumus assentire, vt nobiscum ad * talia pergant, nisi duo aut tres benè docti, electione videlicet ceterorum, ad benedictionem dandam, & ad periclitantium reconciliationem faciendam, ne vos & nos simul cum pluribus pereamus, sed eorum precibus (vt iam memoratum est) fulciamur. Quam formam & de sacerdotibus tenere optamus, id est, vt nec illi in hostem nisi benedicti, & ipsi electione atque permissione propriorum Episcoporum *pergant scilicet*; qui tamen tales sint, de quorum scientia & vita & conuersatione omnes securi esse possimus. * *prœlia* QVI SACERDOTES PROCEDANT AD CASTRA.

Illud

XXVI. Illud tamen vobis & omnibus ſcire cupimus, quòd non propterea hæc petimus, vt eorum res, aut aliquid eorum ex pecuniis, niſi ipſis aliquid ſponte nobis dare placuerit, aut eorum Eccleſias viduari cupiamus; ſed magis eis (ſi Dominus poſſe dederit) augere deſideramus, vt & ipſi & vos & nos ſaluiores ſimus, ac Deo potiùs, ipſo adminiculante, placere mereamur. Scimus enim res Eccleſiæ Deo eſſe ſacratas, ſcimus eas oblationes eſſe fideliũ, & pretia peccatorum: quapropter ſiquis eas ab Eccleſijs, quibus à fidelibus collatæ, Deoque ſacratæ ſunt, aufert, proculdubiò ſacrilegium committit. cæcus enim eſt, qui iſta non videt. Quiſquis ergo noſtrùm ſuas res Eccleſiæ tradit, Domino Deo illas offert, atque dedicat, ſuiſque Sanctis, & non alteri, dicendo talia, & agendo ita. A

REGES NON ACCIPIANT RES ECCLESIAE.

XXVII. Facit enim ſcripturam de ipſis rebus quas Deo dare deſiderat, & ipſam ſcripturam coram altari, aut ſupra tenet in manu dicens eiuſmodi loci ſacerdotibus atque cuſtodibus: Offero Deo, atque dedico omnes res quæ hac in chartula tenentur inſertæ pro remiſſione peccatorum meorum ac parentum & filiorum, aut pro quocumque illas Deo deliberare voluerit, ad ſeruiendum ex his Deo in ſacrificiis, Miſſarumq; ſolemniis, orationibus, luminariis, pauperum ac clericorum alimoniis, & ceteris diuinis cultibus, atque illius Eccleſiæ vtilitatibus. Si quis autem eas inde (quod fieri nullatenus credo) abſtulerit, ſub pœna ſacrilegij ex hoc Domino Deo, cui eas offero atque dedico, ſtrictiſſimas reddat rationes. Ponit etiam in ea alias coniurationes, quas enumerare longum eſt. Nam qui eas inde poſteà aufert, quid agit niſi ſacrilegium? Si ergo amico quippiam capere furtum eſt: Eccleſiam verò fraudari vel auferri indubitanter ſacrilegium eſt. Vnde & in ſacris canonibus ſpiritu Dei conditis habetur ita: Si quis oblationes Eccleſiæ extra Eccleſiam accipere vel dare voluerit, præter Epiſcopi conſcientiam, vel eius cui huiuſcemodi ſunt officia commiſſa, nec cum eius voluerit agere conſilio, Anathema ſit. B C

RITVS SACRARVM OBLATIONVM.

XXVIII. Abſit enim vt rerum Eccleſiarum cupiditate vel ablatione ſacrilegi, aut anathema efficiamur, aut talibus laqueis vmquam deuinciamur: quoniam ſcimus * anathematos homines vel ſacrilegos, non ſolùm infames, & à conſortio fidelium priuſquam hæc per publicam ſatisfactionem Eccleſiæ & Epiſcoporum reconciliationem, manuſque impoſitionẽ emendent, alienos eſſe; ſed etiam à Regno Dei extorres fieri, ſi in talibus defecerint, non dubitamus. Vt ergo omnis ſuſpicio à nobis, cunctis ſacerdotibus & omnibus Chriſti & ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelibus funditus auferatur: profitemur omnes ſtipulam dextris in manibus tenentes, eamque propriis è manibus abiicientes, coram Deo & Angelis eius, ac vobis cunctiſque ſacerdotibus, & populis circumſtantibus, nec talia facere nec facere volentibus conſentire, ſed magis Deo auxiliante reſiſtere.

* anathematizatos

ABSTINENANT REGES A REBVS ECCLESIAE.

XXIX. Et hoc vobis omnibuſq; fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, & noſtris notum eſſe cupimus, quod cum his, qui abſque voluntate aut conſenſu vel datione rectoris illius Eccleſiæ, cui ipſæ res iuſtè eſſe debentur, & maximè proprij Epiſcopi res Eccleſiæ, à Regibus petere, aut retentare, vel auferre, aut inuadere, vel vaſtare præſumpſerint: nec in hoſtem, nec ad pugnã ire, nec cibum ſumere, nec ad Eccleſiam, vel ad palatium, aut in itinere pergere, nec etiam noſtros homines cum eorum hominibus, aut caballos, vel reliqua pecora noſtra cum eorum pecoribus, aut ad paſtum ire, aut ſimul habitare, vel manere, nec vllam participationem cum eis niſi pro emendatione, ante publicam emendationem, & Eccleſiæ ſatisfactionem vmquam ſcienter, aut libenter habere debeamus, ne pro eorum iniquitatibus atque flagitiis vnà cum eis nos & noſtri (quod abſit) pereamus. Scimus enim quia perit iuſtus pro impio. Tales verò à nobis, ſi nos fideles habere vultis, ſegregate, & in ergaſtulum ſub publica pœnitentia redigite, & poſtulata concedite. Vt ergo hæc omnia à vobis, & à nobis, ſiue à ſucceſſoribus veſtris & noſtris futuris temporibus abſque vlla diſſimulatione conſeruentur, ſcriptis Eccleſiaſticis inſerere iubete, & inter veſtra capitula interpolare præcipite.] hactenus petitio populi. Sequitur ibidem conceſſio Caroli iſtis verbis [a]: D E

[a] *Eod. li. 6. Capitul. c. 180.*

XXX. Omnibus notum eſſe volumus, quia non ſolùm ea quæ ſuper Epiſcoporum & preſbyterorum hoſtium vexationibus & precibus pro nobis & vobis fieri rogitaſtis, concedere optamus, ſed quidquid pro ſanctæ Dei Eccleſiæ & ſacerdotum, ſiue totius populi & veſtra vtilitate inueneritis, concedere paratiſſimi ſumus: & modò iſta, ſicut petiſtis, concedimus. Et quando vita comite, Deo auxiliante, ad generale placitum venerimus, ſicut petiſtis conſultu omnium fidelium noſtrorum, ſcriptis firmare noſtris, noſtrorumque atque futuris temporibus irrefragabiliter manenda firmiſſimè, Domino adminiculante, cupimus. Modo ea quæ generalia ſunt, & omnibus conueniunt ordinibus, ſtatuere, & cunctis ſanctæ

CONCESSIO CAROLI MAGNI FACTA ECCLESIIS.

A ſanctæ Dei Eccleſiæ, noſtriſque fidelibus, ob Dei omnipotentis amorem & recordationem, tradere parati ſumus: & ad proximum ſynodalem noſtrum conuentum, ac generale Placitum, vbi plures Epiſcopi & Comites conuenerint, iſta ſicut poſtulaſtis, firmabimus.] hactenus reſponſio & conceſſio Caroli Magni. Sequenti autem capite iſta ponuntur [a]: [a] *Eod. lib. 6. Cap. c. 187.*

Auctoritas Eccleſiaſtica atque canonica docet, non debere abſque ſententia Romani Pontificis Concilia celebrari.] hæc ibi, quibus intelligas quotquot ſub iiſdem Francorum Regibus legiſti, celebrata fuiſſe eorum ordinatione Concilia, eadem nonniſi aſſenſu Romanorum Pontificum habita eſſe, quod & aliàs pluribus oſtendimus. XXXI.

Intereà res Chriſtianorum in Hiſpania magis magiſque fluctuant, dum præter bellum aduerſus Sarracenos, & duram ſeruitutem quam magna ex parte ſubire cogerentur, adiiceretur ciuilis diſcordia & domeſticum malum, cùm peremptо Froila Rege per Aurelium eius patruum, ſiue (vt alij tradunt) germanum, idem Aurelius Regnum inuadit hoc ipſo anno, nempe (vt Tudenſis ſupputat) Era octingenteſima octaua, licet alij vndecim tantùm annos eidem Froilæ tradant, defunctumque anno ſeptingenteſimo ſexageſimo octauo. Huius tempore etiam ſeruili bello Regnum flagrauit, cuius cauſa, vt cum Mauris fœdus iniret, infamem quoque illam conditionem ſubire non renuit, vt numerum quemdam Chriſtianarum virginum loco tributi quotannis Maurorum Regi perſolueret. Imperabat tunc Mauris Abderrhamanus omnium feliciſſimus. tradit prætereà Tudenſis, huius Regis Aurelij & illud periniquum decretum, nempe, vt nobiles Hiſpanæ mulieres matrimonio iungerentur cum Sarracenis. B XXXII.

Quod verò ad res pertinet Orientales: illic magis magiſq; perſecutio recrudeſcit, tantum abeſt, vt ex litteris Stephani Romani Pontificis Cóſtantinus Imperator ad meliorem frugem conuerſus ſit. Qui enim Conſtantinopoli monachos omnes quos reperit ludibrio affectos malè perdidit: idem in prouinciis agi curauit per earumdem rectores prouinciarum. nam audi quid Epheſi actum ſit, memorandum turpitudinis, atque crudelitatis exemplum. Theophanes enim ait: Eodem verò anno trigeſimo Imperij Conſtantini imitatus Lachanodraco Præfectus magiſtrum ſuum, omnem monachum & monacham in themate Thracienſium commorantes apud Epheſum congregauit, & eduxit eos in campum, & ait: Qui vult Imperatori ac nobis obedire, alba induatur veſte, & vxorem hac ſumat hora, at qui hoc facere paruipenderint, priuati luminibus in Cyprum exilio damnabuntur. Tuncque opus pariter cum verbo conſummatum eſt, & multi oſtenſi ſunt Martyres. Multi verò deficientes & eneruati perierunt, quos & familiares ſibi Draco faciebat.] hæc Theophanes. Porrò eadem perſecutio haud vnius anni periodo clauſa finem accepit, ſed magis magiſque ſæuiit vſque ad obitum ipſius Conſtantini Copronymi, vt quæ inferiùs dicturi ſumus oſtendent. C D XXXIII.

PERSECVTIO IN MONACHOS RECRVDESCIT.

In tanto monaſtici ordinis in Oriente naufragio, vix aliquis remanſit monachus, qui ab eodem non fuerit addictus ſupplicio; alij qui ſubterraneas latebras quæritantes ab hominum oculis penitus ſe ſubduxerint. Fuit inter alios ſanctus Plato Abbas monachorum montis Olympi: qui ad hoc ſaluatus, vt poſt procellas poſſet eſſe aliis cauſa ſalutis. eius res geſtas Theodorus Studita conſcripſit. dicturi ſumus de ipſo inferiùs ſuo loco. XXXIV.

IESV CHRISTI STEPHANI PAP. IV. CONSTANTINI COPR. IMP.

E ANNVS 771. ANNVS 4. ANNVS 31.

SEQVITVR ordine temporis ſeptingenteſimus ſeptuageſimus primus annus Redemptoris, Indictione nona, quo cœpta ſemel in Oriente aduerſus monachos perſecutio per Conſtantinum Imp. maioribus augmentis ſæuiit non in ipſos tantùm, ſed & in eorum domicilia. de quibus omnibus hoc anno habet iſta Theophanes: Eodem quoque anno trigeſimoprimo Imperij Conſtantini, miſſo Prætore Thracenſium Lachanodracone & Leone Notario ſuo, & Leone exmonacho, venũdabat omnia monaſteria virorũ ac mulierum, & omnia vaſa ſacrata, & libros, & pecora, quæ patrimoniorum eorum erant, & horum pretia Principi detulit. Quotquot autẽ monachicos & paternos libros, in quibus vitæ I.

DIRA PERSECVTIO AVGETVR IN MONACHOS.

erant

erant sanctorum Patrum, reperit, igne combussit: & sicubi lipsanum, hoc est, venerandas A
reliquias sancti cuiusquam habens apparuisset: ad custodiam & hoc quoque nihilominus
igni tradebat; eum verò qui habebat illud, vt impiè agentem puniebat. Et multos quidem
monachorum interfecit verberibus, quosdam etiam gladiis trucidauit.

Prætereà innumerabiles oculorum visibus priuauit, & quorumdam quidem barbas cera & oleo perungens succendebat igne, & ita tam facies eorum, quàm capita cremabat. Porrò post alios cruciatus etiam exiliis destinabat: & postremò in toto themate, hoc est, prouincia sibi subiecta, non dereliquit hominē vnum monastico schemate amictum. Quod cùm didicisset Imperator, bonum semper exosum habens scripsit ei gratias, dicens: Inueni hominem secundùm cor meum, quia facias omnes voluntates meas. Hunc ergo imitantes ceteri similia perpetrabant.] hæc Theophanes.

II. Quod ad res Occidentalis Ecclesiæ pertinet, hoc anno, Carolus Magnus vxorem quam duxerat, Bertam filiam Desiderij Regis Longobardorum repudians, eam misit ad B
patrem, soluens se nexibus contracti coniugij. In Francorum enim[a] Annalibus ita ista
hoc anno scribuntur: Hoc anno etiam dominus Carolus Rex repudiauit filiam Desiderij
Regis Longobardorum, anno postquam matris hortatu eam duxerat vxorem, & Hil-
degardem de gente Sueuorum præcipuæ nobilitatis feminam in matrimonium accepit.]
hæc ibi. habet eadem Eginhardus, siue Einardus (vt alij nominant) in vita quam ipsius
Caroli scripsit. Verùm ex reperto epitaphio Hildegardis Reginæ euidenter apparet, eam
non nupram Carolo antequam Italia potitus est cum Vrbe Roma, sicque eius connubium
non ante annum Christi 774. contingere potuisse. porrò eius epitaphium recitabitur inferiùs eo anno quo obijt, septingentesimo octogesimosexto.

[a] *Aimon. li. 4. cap. 68. 69.*

CAROLVS REPVDIAT BERTAM FILIAM DESIDERII REGIS.

III. Ceterùm quid interfecerit impedimenti, vt matrimonium, quod contraxerat, solueretur, nemo scriptorum veterum (quod recordemur) refert. Qua in re præter iussionem Ro- C
mani Pontificis, qua sub diro anathemate iusserat, ne cum ea matrimonio iungeretur, ali-
qua etiam alia potuit iusta causa ex parte mulieris anteà incognita intercessisse, ex qua eius-
modi contractum dissolui legitimè potuit matrimonium, & alia duci (vt fecit) mulier
in vxorem. Sic licet de Rege Christianissimo opinari.

IV. Verùm quod huiusmodi causa secreta latuit: complures pij viri haud leue passi sunt scandalum, cùm sic repudiatam eam & aliam ductam viderunt à Carolo, contradicentibus Ecclesiasticis legibus. Fuit ex his vnus Adelradus eiusdem Caroli consobrinus, qui hac occasione se ab eiusdem Principis palatio abdicauit, ac monasticum institutum amplectens, mira claruit sanctitate: in cuius rebus gestis quàm fidelissimè scriptis ab
huius temporis auctore Paschasio Ratberto, ista leguntur[b]: Cùm Carolus deside-
ratam Desiderij Regis Italorum filiam repudiaret, quam sibi dudum etiam quorumdam D
Francorum iuramentis petierat in coniugium, vt nullo negotio beatus senex persua-
deri posset, dum adhuc esset tiro palatij, vt ei quam viuente illa, Rex acceperat, ali-
quo communicaret seruitutis obsequio. Sed culpabat modis omnibus tale connubium:
& gemebat puer beatæ indolis, quòd & nonnulli Francorum ex eo essent periuri, at-
que Rex illicito vteretur thoro, propria sine aliquo crimine repulsa vxore. Qui nimio
zelo succensus, elegit plus sæculum relinquere adhuc puer, quàm talibus admisceri negotijs; vt propinquo, cui contraire prohibendo non posset, non se consentire fugiendo monstraret.] hæc auctor, qui & de eodem inferiùs subiicit, ipsum petiisse Corbeiæ monasterium, in eoque excoluisse vitam monasticam, atque vixisse sanctitate conspicuum.

[b] *Apud Sur. die 2. Ianuar.*

V. At verò post primam eiusdem Tomi noni editionem inuenimus in illis duobus li-
CAVSA REPVDIATÆ VXORIS A CAROLO MAGNO. bris posteà editis rerum gestarum Caroli Magni à monacho Sangallensi conscriptis, de E
causa diuortij eiusmodi, ista totidem verbis asseri: Filiam Desiderij Longobardorum
Principis Carolus duxit vxorem: qua non post multum temporis, quia esset clinica, &
ad propagandam prolem inhabilis, iudicio sanctissimorum sacerdotum, relicta velut
mortua: iratus pater, &c.] Porrò vt ista Episcopi illi decreuerint, ista oportuit con-
curriſſe, nimirum quòd reddita esset ex morbo penitus impotens ad concubitum, & hoc
impedimentum iam fuerit ante contractum matrimonium: nullaque ampliùs esset spes
probabilis, etiam si conualuisset, aptam reddi ad copulam coniugalem. ista quidem ex
sententia iuris Canonici Consultorum.

VI. Hoc eodem anno, qui & numeratur tertius Caroli & Carolomanni Regum, inuen-
tum est venerandum corpus sanctissimi viri Huberti Episcopi Leodiensis, translatumque
per

A per eumdem Regem Carolomannum honorificentissimè. Idque factum anno decimo-
sexto ab eius felicissimo transitu. Rem gestam scribit eius discipulus[a] atque familiaris, [a] *Apud Sur. d. 3. Nouēb. tom. 6.*
qui his omnibus potuit præsens esse: sed quomodo integrum inuentum est corpus, vt
nuper defuncti referret imaginem, hæc ab eodem auctore accipe: Introspicientes glo- S. HVBERTI ELEVATIO ATQVE TRANSLATIO.
riosum eius corpus nulla detrimenta passum, illæsum à dissolutione atque putredine re-
pererunt. Et pro tabo atque putredine, aromatum more illud senserunt mirifico odo-
re feruere. Caput autem eius perlustrantes oculis, vident quidem vultum eius (quod
dictu quoque mirabile est) sudore perfusum, & velut noctis opacæ roscidulis perfusum
guttulis: coronam verò capillorum alienam prorsus ab omni læsione, cæsariemque au-
ctam & prolixitate & pulchritudine: neque enim candore senili albebat, sed colore &
B visione sui iuuenis caput repromittebat, &c.] Quomodo autem ad tam admirabile spe-
ctaculum, qui in proximo erat accurrit Rex Carolomannus, & eidem religiosa impendit
officia, inferiùs idem auctor ita describit:

VI. Vt autem in tanto miraculo Domini potentia potissimùm magnificaretur, & virtus
nota redderetur, pars magna Princeps clarissimus atque Orthodoxus extitit Carolo-
mannus. Qui talibus auditis, regali è solio exiliit, & vnà cum vxore & primoribus pa-
latij sui, & ad viri Dei corpus peruidendum accessit. Et admirans potentiam Domini,
virtutem eius magnificauit, misericordiam collaudauit, & quia in diebus suis talia osten-
dere dignatus sit, gloriosum nomen eius benedixit, nimioque gaudio permotus inter
pias laudes & gratiarum actiones, gaudio eliciente, lacrymas fudit. sed & aduenientium
itidem quisque fecit, gaudebantque exosculari manus & pedes beatissimi viri, quem
Deus honorare dignatus est tanti prærogatiua miraculi.

C Rex interea memorabilis Carolomannus, vnà cum optimatibus suis proceribusque
VII. INSIGNIS PIETAS CAROLOMANNI REGIS. sui palatij, sanctissimi viri membra suauissimis, & (vt ita dixerim) inenarrabilibus odo-
ribus redolentia sustulit ex vase sepulchri, & loculo imposuit, & cum magna lætitia at-
que honore, necnon hymnorum decantatione, sed & candelabrorum lumine, aroma-
tumque suauissimo odore detulit ante sacrum altare; idemque maxima munera deuouit
atque attribuit, vasa scilicet argentea, & pallia peregrino opere elaborata; necnon fun-
dos, fundorumq; reditus, itemque seruos, prædiorumq; dederat incolas. Quæ singula
testamento mandauit, & Ecclesiæ in quam sanctum corpus intulit, in perpetuam hereditatem delegauit, sanctiq; viri ossa nobiliter ibi collocauit.] hæc de eleuatione & transla-
tione auctor, & de insigni pietate Carolomanni erga sacras venerandasq; sancti viri reli-
quias. Ex quibus & illud intelligas, Deum vbique mirabilem in Sanctis suis; dum eodem
D ipso tempore, quo per impium Constantinum Copronymum in Oriente sacræ reliquiæ
dehonestantur, proiiciuntur, & disperguntur, fecerit in Occidente regio obsequio tolli,
eleuari, adorari, coli, transferri, & munificentia regia frequentari. Has igitur propitia-
tionis hostias præmisit ad Deum religiosissimus Rex Carolomannus, ipse suo secuturus CAROLO-MANNI OBITVS
aduentu. Etenim hoc ipso anno pridie Nonas Decembris in villa Salmuntiaco ex hac
vita migrauit, anno Regni sui post patris obitum tertio, sepeliturque Remis. vxor verò
eius, filia Desiderij Regis Longobardorum cum filijs in Italiam pergit.] hæc veteres An-
nales[b] Francorum hoc anno. [b] *An. Franc. Pithœi hoc an. & apud Aim. l. 4. c. 68*

Fratre destitutus Carolus, ad capiendam reliquam Regni partem, quæ fratris erat, VIII.
Synodum habendam curauit in villa Carboniaco dicta, vbi fratris optimates benignè
suscepit, & Vuillarium Episcopum Sedunensem & Fulradum Capellanum, & alios plu-
E res sacerdotes qui inhærebant suo germano. In quo quidem Episcoporum, Abbatum,
Ducum, Comitumque conuentu, nihil præterea actum reperitur, quàm quæ ad monar-
chiam Francorum Regni spectabant, vt ea Carolus potiretur.

IESV CHRISTI ANNVS 772. HADRIANI PAP. ANNVS I. CONSTANT. COPRON. IMP. ANNVS 32.

SEQVITVR annus Redemptoris septingentesimus septuagesimus secundus, Indi- I.
ctione decima, quo viuente adhuc Stephano Papa ante dies octo quàm ex hac vita

migraret, nouis turbis vrbs exagitatur, dum factione Pauli cognomento Afiarta, miser A
SERGII SECVNDICERII CAEDES Sergius Secundicerius, qui anteà eius opera fuerat exęcatus, & ita luminibus orbus asseruabatur in Cellario Lateranensi, conductis Anagnia suæ factionis nefandis hominibus, prima noctis hora eductus inde, fune ad collum ligato ductus ad Merulanum prope basilicam sanctæ Dei Genitricis Ad præsępe locum, ibi ab eis plurimis confossus vulneribus, intra sepulchrum prope porticum proiectus est. Quod impium facinus posteà apud Stephani Papæ succesſorem delatum, habita quæstione repertum atque punitum
STEPHANI PAP. OBITVS est, vt suo loco inferiùs dicturi sumus. hæc acta sunt cùm Stephanus Pontifex ægrotaret, qui post dies octo à nece Sergij defunctus est Kalendis Februarij, cùm sedisset annos tres, menses quinque, dies viginti octo.

II. Quod autem ad scriptas ab eo epistolas pertinet, ex eodem citato superiùs codice quinque ab eo scriptarum epistolarum eiusmodi argumenta redduntur his verbis:

Scripsit Pontificatus initio ad Pipinum, petens homines doctos mitti ad Synodum B
Romanam.

Aliam scripsit ad Carolomannum, qua petit, vt liceat sibi esse compater & testis baptismi filij eius.

Insuper & aliam dedit ad Carolum & Carolomannum fratres, in qua gratulatur eis, quòd post lites sibi inuicem reconciliati essent. Et petit, vt cogant Longobardos reddere, quæ de patrimonio sancti Petri rapuissent.

III. Scripsit & aliam ad Carolum & matrem eius, in qua illis & gratias agit pro defensione Ecclesiæ, & commendat Itherium quòd diligenter curauit, quæ fuerant ipsi commissa.

Adhuc aliam ad eosdem Reges dedit epistolam, in qua prolixè commemorat insidias sibi per Dodonem Francorum Præfectum structas, & Desiderij erga se beneuolentiam, C
cuius ope se defensum esse indicat.] hæc sunt epistolarum argumenta, præter illius, quam de non ineundo coniugio cum filia Desiderij ad Carolum scripsit, iam superiùs integram recitatam, suoque loco positam. Demum verò de ipso hæc Anastasius: Fecit ipse sanctissimus Pontifex ordinationem vnam mense Decembris, creauit presbyteros quinque, diaconos quatuor, Episcopos per diuersa loca numero . . . . . Qui & sepultus est ad beatum Petrum Apostolum, & cessauit Episcopatus eius dies octo.]

IV. HADRIANVS PAPA CREATVR. Sic igitur die nona eiusdem mensis Februarij summa concordia Hadrianus ciuis Romanus nobili genere ortus ex patre Theodoro ex diacono Cardinale Pontifex creatur, de cuius primordijs hæc apud Anastasium leguntur: Hic namque beatissimus vir defuncto eius genitore, atque paruulus nobilissimæ suæ genitrici relictus, studiosè à patre Theodulo dudum Consule atque Duce, postmodum Primicerio sanctæ nostræ Ecclesiæ, D
tantæ post sanctæ dictæ suæ genitricis obitum nutritus atque educatus est. Nam à prima ætatis suæ pueritia, dum adhuc laicus existeret, spiritualibus studiis & charitati, modestiæque vehementiùs insistebat, sedulè perseuerans in Ecclesia sancti Marci, quæ propinqua domus suæ esse videretur. illic crebras Domino nostro referebat diu noctuq; laudes, indutusque cilicio, ieiuniis corpus suum macerabat, & eleemosynas* enucleanter egenis & inopibus iuxta possibilitatis suæ vires libenter tribuebat: eiusque bonæ actionis merita in omnium Romanorum aures frequenter resonabant; ita vt ex hoc nobilitatis ac pudicitiæ eius fama longè lateque diuulgaretur.

V. Cuius piæ conuersationis vitam & spiritualem operationem ac præcipuos mores conspiciens sanctæ recordationis domnus Paulus Papa, eum clericari iussit, quem Notarium Regionarium in Ecclesia cõstituens, postmodum eum subdiaconum fecit. Dum verò post E
decessum domni Pauli Papæ ad Pontificatus culmen prouectus fuisset domnus Stepha-
tertius nus secundus iunior Papa, & ipse cernens eiusdem beatissimi Hadriani spiritualium conuersationum merita, in diaconij ordinem eum prouexit, & ex tunc multipliciter spiritualibus pollens studiis maximam tam ad euangelizandum populo solerter & clare diuinæ
HADRIANI PAPAE VIRTVTES. atque Euangelica verba, quàm ad exercendum Ecclesiasticam traditionem gessit curam; & ita Spiritus sancti gratia in eius corde refulsit, vt in omnibus efficax & idoneus comprobaretur. Sicque factum est, vt dum de hac vita migraret antefatus domnus Stephanus Papa, illicò (dum feruentissimo affectu à Populo Romano diligeretur) idem præcipuus ac sanctissimus vir & Dei cultor Hadrianus, ad sacrum Pontificatus euectus est culmen.] hæc Anastasius, qui de eodem superiùs hæc ait: Vir valdè præclarus ex nobilissimi generis prosapia ortus, ex potentissimis Romanis parentibus editus elegans nimis fuit & per-

A sona decorabili: constans etiam atque fortissimus Orthodoxæ Fidei ac Patriæ suæ & plebis sibi cõmissæ defensor, viriliter sua virtute inimicis sanctæ Dei Ecclesiæ ac Reipublicæ impugnatoribus resistens, pauperum ac indigentium misericordissimus ac copiosus consolator: Ecclesiasticæ namque traditionis & sanctorum Patrum constitutionum obseruator.] hæc generatim de virtutibus eius idem auctor habet.

Simulac autem Hadrianus creatus est, adierunt eum legati Veneti missi paulo antè ad VI.
Stephanum Papam, sed ipso tunc defuncto successorem eius Hadrianum conuenerunt. LEGATIO VENETORVM AD HADRIANVM.
Fuerunt hi Gradensis Antistes, Magnus presbyter, atque Constantinus Tribunus. Causa autem huius à Senatu Veneto decernendæ legationis fuit iugis vexatio Ioannis Epi-
scopi Aquileiensis, qui fultus viribus Longobardorum, haud mediocre damnum infer-
B ret Gradensi Ecclesiæ, à qua & Episcopos Istriæ alienare studuit contra præcepta prædecessorum Romanorum Pontificum, & Stephani Hadriani antecessoris. Cùm igitur ij Hadrianum tum creatum Antistitem adiissent, congratulati ipsi de summa dignitate collata, quod haberent in mandatis, ipsi significarunt. Vetus querela, quæ Apostolicæ Sedis tribunalis aditum frequenti accessu triuisset. Hadrianus igitur memor illius sententiæ: Noli fieri iudex nisi valeas irrumpere iniquitates.] aduersus Ioannem exurgens, Apostolicis eum censuris absterruit, continuitque Istricos Episcopos sub Patriarcha Gradensi. Sed & cùm res Longobardorum in deterius laberentur, quorum viribus Aquileiensis Patriarcha factus erat audacior: res ad longum tempus compositæ perseuerarũt. Cùm inter hæc ijdem Veneti ex Senatusconsulto ab eodem Hadriano Pontifice, Riuoalto, vbi ipsi populo frequentiori conuenerant, Episcopum petiere, primusque Antistes illi datus Obeliatus nomine filius Eneagri Tribuni. Sicque res Venetæ sub Hadriano pacis ac religionis aug-
C mento floruere. pluribus autem ista Sabellicus[a]: [a] *Sabell. lib. 8. Enn. 8. propè fin.*

Carolus Magnus etiam vt audiuit creatum esse Romanum Pontificem Hadrianum, VII.
legationem ad ipsum misit. qui ea functus est, fuit Engelpertus discipulus Alcuini, qui CAROLI MAGNI AD HADRIANVM PONT. LEGATIO.
eidem suas quoque litteras dedit ad eumdem Hadrianum Pontificem, quibus inter alia
ipsi precatur vitam in Pontificatu prolixam, quod est feliciter consecutus. ipsa autem epistola sic se habet[b]: [b] *Epist. 28. tom. 1. Antiq. lect.*

Beatissimo & omni honore dignissimo & Pontifici magno Hadriano Papæ humilis omnium sanctæ Ecclesiæ filiorum Albinus æternæ beatitudinis salutem.

Venerabilis atque toto orbe laudabilis vestræ bonitatis, Pater optime, pietas mihi vltimo sanctæ Dei Ecclesiæ seruulo quantulamcumque attulit fiduciam, vestram deprecandi clementiam, vt me liceat indignum paternæ pietatis amore in gremium sanctissimæ
D intercessionis vestræ colligere dignemini. Scio certissime vestræ deuotionem sanctitatis pro populo iugiter totius orbis intercedere Christiano: tamen specialiùs aliquid pro his egisse, qui vestræ Almitati seipsos obnixæ humilitatis obsecratione commendant, & maiore credulitate ad tantæ auctoritatis confugiunt suffragia. Scio me per sacri baptismatis adunationem de illius esse ouili pastoris, qui pro suis ouibus animam ponere non dubitauit, quas etiam post altissimam suæ resurrectionis gloriam beatissimo Petri Principi Apostolorum ob trinam magnificæ dilectionis confessionem pascendas commendauit, cui etiam cælo, terrisque æternam ligandi atque soluendi potestatem delegauit. Huius te, excellentissime Pater, vt Vicarium sanctissimæ Sedis agnosco, ita & mirificæ potestatis heredem esse confiteor.

Ecce ego vna sum regiminis vestri ouicula, sed valdè peccatorum maculis morbida. VIII.
E Quapropter me totum tuæ offero sanctitati, Pastor piissime, sanandum, & medicinali potentia, quæ tibi post longas sanctorum Patrum series hereditaria successione à Deo Christo tradita esse dignoscitur, me iubeas salutiferæ pietatis verbo à peccatorum vinculis esse solutum. Nam mihi cum Euangelicæ humilitatis regula fas esse video dicendum:
[c] Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum: dic verbo & sanabitur puer meus. [c] *Matth. 8.*
Qui mox vt sperauit, inuenit; vt credidit, accepit. O beatissima lingua oris vestri, in qua est æterna medicina salutis, per quam cæli aperiuntur credentibus. Numquam obsecro, sileat: semper admoneat, & sanet; semper aperiat perpetuæ beatitudinis ad se confugientibus portas.

O, Domine Iesu, fac eum longæua valere & viuere prosperitate. Et qui talem populo IX.
tuo dedisti pastorem: hunc pietatis tuæ dextera multis temporibus conseruare digneris, quatenus cum multiplici laboris sui mercede ante thronum tuæ veniens gloriæ audire

[a] *Mat. 25.* mereatur: [a]Euge serue bone & fidelis, quia supra pauca fuisti fidelis, supra multa te con- A
stituam, intra in gaudium domini tui. Iam aliquas petitiones proprias necessitatis meæ his
quoque litteris insererem, sed quia electissimus domini mei Regis Missus, filius equidem
Hæc sunt certi nominis communes omnibus, Scholiastes interpretatur hunc fuisse Engilbertũ meus charissimus † I L L. ad beatissimam summæ auctoritatis vestræ dirigitur paternita-
tem: non esse necesse putaui litteris exarare, quod ille vir fidelis & prudens meliùs viua
voce, secundùm mandatum domini Regis auribus excellentiæ vestræ poterit intimare.
Nam inter ceteras fidelissimæ dilectionis quam ad vos habet, legationes, meæ quoque
necessitatis postulationes eidem præfato regiæ voluntatis secretario commendauit, quem
omnibus amicis valdè fidelem esse probauimus, maximè vobis, vt verè dignum est, san-
ctissime Pater, qui vestram laudabili voce bonitatem sæpissimè domno Regi sub præsen-
tia multorum testium narrare solebat, & egregiè pietatis per vos gesta puræ fidei ver- B
bis de vobis proferre studuit, quatenus piæ dilectionis fidem ostenderet, & vestræ almi-
tatis amorem plurimorũ mentibus ingereret.] hactenus Alcuinus ad Hadrianum Papam,
apud quem ipse vnà cum aliis anno sequenti ab eodem Rege Carolo functus est lega-
tione, vt dicetur anno sequenti.

X. Sed ad res Vrbanas conuertatur oratio, & quæ Hadrianus vbi ordinatus est, gessit hoc
anno, ex eodem Anastasio videamus: Hic namque, inquit, ipsa electionis suæ die, confe-
stim eadem hora qua electus est reuerti fecit Iudices illos huius Romanæ Vrbis tam de
clero quàm de militia, qui in exilium ad transitum domni Stephani Papæ missi fuerant à
Paulo Cubiculario, cognomento Afiarta, & aliis consentaneis impiis satellitibus. Sed &
reliquos qui in arcta custodia mancipati & retrusi erant, absolui fecit, & ita omnibus cum
eo exultantibus, Pontificalem, Deo auspice, suscepit consecrationem.

XI. Itemque in ipso exordio consecrationis suæ, direxit ad eius beatitudinem suos Missos C
Desiderius Longobardorum Rex, id est, Theodoricum Ducem Spoletinum, Tunnorum
Ducem Eburæ Regiæ, & Prandulum Vestiarium suum, suasionis per eos verba mittens,
sese quasi cum vinculo charitatis velle colligari. Quibus ita beatissimus Pontifex respon-
dit, dicens: Ego quidem cum omnibus Christianis pacem cupio habere, etiam & cum
Desiderio Rege vestro, & in ea fœderis pace, quæ inter Romanos, Francos & Longo-
bardos confirmata est, studeo permanere. Sed quomodo possum credere eidem Regi ve-
stro, in quem subtiliùs mihi sanctæ recordationis prædecessor meus domnus Stephanus
Papa de fraudulenta eius fide retulit, inquiens, quòd omnia ille mentitus fuisset, quæ ei in
corpus B. Petri iureiurando promisit, pro iustitijs sanctæ Dei Ecclesiæ faciendis?] hæc &
alia quæ anno quo sunt facta, superiùs habentur relata. postq; hæc adhuc ista ad illos: Ec-
ce qualis est fides Desiderij Regis vestri, & cum qua fiducia illi confœderari possumus? D

XII. Hæc verò eodem beatissimo Hadriano Præsule prosequente iisdem Missis Desiderij
Regis: illi magis confirmabant vinculo sacramenti, quòd eorum Rex & omnes iustitias,
quas antefato domno Stephano Papæ non fecerat, eidem præcipuo Pontifici & summo
Pastori perficeret, & in vinculo charitatis insolubili connexione cum eo fore permansu-
rum. Quorum iuramentis credens eius beatitudo, direxit ad eumdem Desiderium Re-
gem Missos suos pro his omnibus perficiendis, scilicet Stephanum Notarium Regiona-
rium & Sacellarium, atque Paulum Cubicularium & cetera super ista. Quibus egredien-
tibus ab hac Romana Vrbe & Perusiam coniungentibus, coniunxit mandatum, *nuntium*
scilicet, quòd iam fatus Desiderius Rex abstulisset ciuitatem Fauentiam & Ducatum Fer-
Comacliũ rariæ & *Comachium de Exarchatu Rauennate, quem sanctæ memoriæ Pipinus Rex & E
eius filij Carolus & Carolomannus excellentissimi Reges Francorum & Patricij Roma-
norum beato Petro concedentes obtulere.

XIII. Nec duo menses præteriere, ex quo ipse sanctissimus Pontificatus culmen adeptus est,
DESIDERIVS INVADIT CIVITATES EXARCHATVS. cùm idem atrocissimus Desiderius easdem abstulit ciuitates, constringens ex omni par-
te ciues Rauennates, & Casales, & hæc omnia præsidia Rauennatium occupans, cun-
ctaque victualia, familias etiam seu peculia ipsorum, vel quæ in ipsis præsidiis habere vi-
debantur abstulit. Et dum nulla remansisset spes viuendi neque Leoni Archiepiscopo, ne-
que præfatis Rauennatibus in magna angustia & fame & inopia positis: direxere hi Ro-
mam Missos suos, scilicet Iulianum, Petrum, & Vitalianum Tribunum, deprecantes cum
magno fletu eumdem sanctissimum Pontificem, vt qualiter potuisset, subueniret ipsis, at-
que decertaret ad recolligendas ciuitates, asserentes quia si ipsæ ciuitates non fuerint re-
stitutæ, viuere nullo modo possent.

Tunc

A Tunc ipse almificus Pontifex, dum adhuc prænominati Missi essent Romæ, per Stepha- XIV.
num Sacellarium & Paulum Cubicularium super ista, vt ad prænominatum pergerent HADRIANVS PAP. AGIT PRO RECVPERANDIS CIVITATIBVS EXARCHATVS.
Regem, direxit & suas deprecatorias litteras, vt easdem redderet ciuitates, increpans eum
fortiter per sua scripta, cur de promissione illa quam per suos Missos pollicendo direxerat,
mutatus fuisset, & etiam quia iustitias beati Petri, iuxtà vt promiserat, non reddidit, insu-
per & ciuitates illas quas ante successoris eius beatissimi Pontificis domni Stephani Pau-
lus, & idem Stephanus detinuerant, abstulisset. Dum verò talia eidem proteruo Deside-
rio antefatus sanctissimus Pontifex deprecando, monendo, & coniurando dixisset, ita ille
remisit in responsis: Quod nisi priùs se cum eo ipso almificus Præsul coniungeret pariter
ad loquendum, minimè easdem redderet ciuitates.

B In ipsis verò diebus contigit vxorem & filios quondam Carolomanni Regis Franco- XV.
rum ad eumdem Regem Longobardorum fugam arripuisse cum Authcario & . . .
. . . Nitebatur ipse Desiderius, atque inhianter decertabat, quatenus ipsi filij eiusdem CONSILIVM DESIDERII REGIS.
Carolomanni Regnum Francorum assumerent: & ob hoc ipsum sanctissimum Præsulem
ad se properandum seducere conabatur, vt ipsos antefati Carolomanni filios Reges vn-
geret, cupiens diuisionem in Regnum Francorum immittere, ipsumque beatissimum
Pontificem à charitate & dilectione excellentissimi Caroli Regis Francorum & Patricij
Romanorũ separare, & Romanam Vrbem, cunctamq; Italiam sub Regni Longobardo-
rum potestate subiugare. Sed fauente Deo, hoc nullo modo potuit impetrare: quoniam
sicut lapis adamas ita firmus extitit Hadrianus Pontifex. Prænominatus siquidem Paulus
supra ista adhuc apud eumdem Desideriũ existens, firmiter ei promittebat, se ipsum bea-
tissimum Papam ad eum deducere, dicens: Quòd si etiam funem in eius pedibus me ad-
C hibere conuenerit, eum qualiter potuero, ad tuam deducam præsentiam.

Sed factum est, vt eodem Paulo in itinere illo existente, palàm omnibus fieret, qualiter XVI.
necare fecisset Sergium Secundicerium, qui cæcus in Cellario erat: & metuens idem san-
ctissimus Præsul, ne si eiusmodi nuntium ad aures ipsius præsonuisset Pauli, vt aut ad eum-
dem Regem reuerteretur, atq; etiam in fines Longobardorum ab ipso itinere declinaret,
& aliquam malitiam ampliùs cum eodẽ Desiderio in fines Romanorum atque Exarcha-
tum perpetraret (nam nimis dilectus illi atque fidelis existebat) ob hoc direxit antefa- PAVLVS CVBICVLARIVS CAPTVS DETINETVR IN CVSTODIA.
tus sanctissimus Papa clàm, nimisq; secretè Leoni Archiepiscopo Rauennatium ciuitatis
per Iulianum Tribunum, vt dum reuerteretur ipse Paulus à Desiderio, eum siue in Rauen-
na, siue in Arimino detineret. Quod & factum est, atque in custodia est detentus.

Tunc idem sanctissimus Pontifex cœpit curiosè antefati Sergij Primicerij mortem in- XVII.
D quirere, conuocansque omnes Cellarios subtiliter cunctos perscrutatur, quomodo ipse
Sergius ex eodem Cellario abstractus fuisset. Qui respondentes dixere, quia prima no-
ctis hora veniens Caluentius Cubicularius eum extraxit. Et inquisitus, quis illi præce-
pisset eumdem Sergium à præfato abstrahi Cellario ad prænominatis * Campanis tra- *Cãpaninis
dendum. Respondit mandatum id à Paulo Cubiculario cognomento Afiarta, sed & à
Gregorio Defensore Regionario, & Ioanne Duce germano domni Stephani Papæ, atque
à * Caluulo Cubicario sibi hoc fuisse præceptum tradi iisdem Campanis. *Caluentio

Dirigensque idem sanctissimus Præsul in Campaniam, in ciuitatem Anagninam ad- XVIII.
duci fecit prædictos Lauissonem & Leonatium. Qui præsentati Apostolicis obtutibus,
fortiterque constricti, confessi sunt, dicentes: Quia à prænominato Paulo Cubicario &
Gregorio Defensore Regionario, seu Ioanne germano præfati domni Stephani Papæ, &
E Caluulo item Cubicario & maligno consentaneo illis præceptum fuisset, prænomina-
tum Sergium abstollendum, ac interficiendum. Tunc protinus direxit ipse sanctissi- INQVIRIT PAPA DE NECE SERGII.
mus Papa cum prænominatis Campanis suos fidissimos ministros, vt demonstrarent
locum, vbi ipsum Sergium interfecerunt atque sepelierunt, & properantes venerunt vs-
que ad Merolanam, ad arcum depictum, qui est secus viam quæ ducit ad Ecclesiam sanctę
Dei Genitricis ad Præsepe. Ibique iuxta eumdem arcum aperientes vnam sepulturam,
demonstrauere corpus illic Sergij repositum, funeque eius guttur constrictum, atque icti-
bus totum corpus eius compunctum: vnde non dubium est suffocatum, ac semiuiuum
fuisse transuerberatum.

Quod cernentes vniuersi primates Ecclesiæ ac Iudices militiæ, ascendentes vnanimiter XIX.
cum vniuerso populo in Lateranense Patriarchium, prostrati Apostolicis vestigiis obni- QVAEST HABITA DE NECE SERGII.
xè eumdem almificum Pontificem deprecati sunt, vt vindictam atque emendationem

fieri præciperet de tanto inaudito piaculo in eos, qui præsumpsissent cæcum hominem A
sæpiùs tormentis concrematum crudeliter interficere, quod factum numquam legeretur; asserentes, quia si talis flagitij reatus non expiaretur, nimis ipsa temeritatis præsumptio in hac Romana Vrbe pullularet, assumentes ex hoc audaciam peruersi homines, vt tentarent peiora perpetrare. Tunc præfatus sanctissimus Præsul precibus Iudicum, vniuersique populi Romani iussit contradi antefatum Caluulum Cubicularium & prænominatos Campanos Præfecto Vrbis, vt more homicidarum eos coram vniuerso populo examinaret. Ductique è præfato Patriarchio in carcerem publicum, illic coram vniuerso populo examinati sunt.

XX. FACINOROSI CONFITENTVR DELICTVM. Sicque ipsi Campani sicut priùs examinati sunt, ita & in eadem examinatione confessi sunt. Caluulus verò obdurans cor suum, vix confessus est, ita se omnia habere. Qui tamen in eodem carcere crudeli morte emisit spiritum, pro amputandis tam intolerabilibus flagitij reatibus missi sunt ipsi Campani Constantinopolim in exilium. Post hæc verò iussit antefatus beatissimus Papa abstolli corpora Pauli & prænominati Sergij eius fratris, eaq; cum honore in Ecclesia B. Petri fecit sepeliri. Gesta verò examinationis, qualiter proprij reatus noxâ confessi sunt iam dictus Caluulus Cubicularius & prænominati Campani, direxit antefatus almificus Pontifex Rauennam, vt ibidem Paulo per ordinem relegerentur. B

XXI. HADRIANVS EXILIVM PAVLO DEGERNIT. Suscipiens verò Leo Archiepiscopus Rauennatium eadem gesta, confestim sine auctoritate Apostolica tradidit eumdem Paulum Consulari Rauennatium vrbis: examinatusque Paulus coram omnibus Rauennatibus fuit, eademq; Acta ei relecta sunt; sicq; se reum manifestans, tanti piaculi confessus est se perpetrasse noxam. Ita verò cùm idem Paulus examinatus est, neque scientia rei exinde data est præfato Romano Pontifici, neque ab Archiepiscopo, neque ab aliquibus Rauennatibus, sed per alios hoc eius sanctitas cog- C
nouit. Dum verò hoc ageretur, cupiens ipse præcipuus Pastor & egregius Pontifex saluare animam iam dicti Pauli, ne in æternum periret: cõscribi fecit suggestionem suam Constantino & Leoni Augustis magnisque Imperatoribus, significans de ipsius Sergij cæci impia morte, atque deprecans eorum Imperialem clementiam, ad emendationem tanti reatus ipsum Paulum suscipi. atque in ipsis Græciæ partibus vt in exilium mancipatum retineri præciperent. Direxitq; eamdem suggestionem eius beatitudo Leoni Archiepiscopo, vt ipsum Paulum Constantinopolim in exilium, siue per Venetias, siue aliunde, qualiter potuisset, dirigeret, cum præfata Apostolica suggestione.

XXII. RETINETVR PAVLVS NE MITTATVR IN ORIENTEM. Ipse verò Archiepiscopus Leo insidians vehementer eidem Paulo, adhibuit impiam occasionem, dirigens eidem præcipuo Pontifici in responsis, inexpedibile omnino esse eumdem Paulum illuc dirigere, eo quòd Desiderius Longobardorum Rex filium Mau- D
ritij Ducis Venetiarum apud se captiuum detineret: nam ipse Mauritius filium suum cupiens ab eodem Rege recipere, eumdem Paulum illi vicarium tradiderat. Ecce qualem occasionem ipse Archiepiscopus Ecclesiæ Rauennatium callidè adhibuit, vt ipsum Paulum extinguere valeret, sicque remisit ad Apostolicam Sedem suggestionem illam.

XXIII. Post hæc verò ipse sanctissimus Præsul cùm direxit Gregorium Sacellarium suum ad Desiderium Longobardorum Regem deprecationis atque exhortationis causa pro restituendis præfatis ab Ecclesia ablatis ciuitatibus: præcepit ei, vt firmiter contestaretur Leonem Archiepiscopum, quatenus saluum eumdem conseruare studeret Paulum, & cùm reuerteretur è Ticino, secum eum huc Romam reduceret. Dum ergo præfatus Gregorius Sacellarius in Rauennatium properasset vrbem, constanter & firmiter protestatus est ante præfatum Archiepiscopum & Iudices Rauennates ex præceptione Apostolica E
præsente Arinaldo Chartulario ibi existente ciue Romano (illuc enim iussus fuerat ab Apostolica Sede) saluum atque incolumem ipsum Paulum conseruandum donec Ticino reuerteretur, asserens sibi fuisse præceptum ab Apostolica potestate, eum secum Romam deportandum, & Apostolicis saluum præsentandum obtutibus. hoc verò protePAVLVS OCCIDITVR OPERA LEONIS ARCHIEPISCOPI RAVENN. stans, Archiepiscopum cœptum Ticinum prosecutus est iter. At continuò prænominatus Archiepiscopus, accersito Consulare Rauennatium ciuitatis, præcepit ei, ipsum Paulum interficiendum. Et dum reuersus fuisset sæpè fatus Sacellarius, Rauennamque coniungeret, inuenit prænominatum Paulum iam interfectum, pro quo nimis increpauit eumdem Archiepiscopum, cur præsumptisset contra Apostolicum præceptum taliter de eodem Paulo agere.

XXIV. Post aliquantos dies propria conscientia idem Archiepiscopus territus, direxit prænominato

A minato sanctissimo Papæ Iulianum Tribunũ suum Missum, deprecans Apostolicas dirigi sibi litteras & consolationis monita, quasi ipsi nulla imputaretur culpa de eiusdem Pauli morte, eo quòd Deus sanguinem innocentem vltus fuisset, sed nullo modo potuit ipsum sanctissimum Pontificem inclinare. ita dirigens in responsis: Quòd ipse videat quid in eumdem Paulum operatus est: nam certè ego animam eius saluare cupiens, pœnitentiæ eum submitti decreueram: ideò meum Sacellariũ direxi huc Romam cum deferendum.] Sic igitur expers Apostolicæ communionis Leo Archiepiscopus diu mansit. DE SALVANDO PAVLO CONSILIVM HADRIANI.

Sed quid post obitum Pauli accidit? Quòd enim (vt vidimus) homo iste Romæ princeps esset factionis Longobardorum, aduersus eos qui essent studiosi Francorum (ita quidem maximo malo erat diuisa ciuitas, studentibus aliis Francis, aliis verò Longobardis) Desiderius Rex Longobardorum vehementi exæstuans ira, tantum abfuit vt ablata DESIDERIVS QVANTA MALA IN ROM. ECCLES. SIAM PA. RAT. XXV.
iura & ciuitates Romanæ Ecclesiæ restitueret, vt etiã cum suo exercitu Ticino recedens, B
in Vmbriam descẽderet, aliasq; ab Ecclesia Romana ciuitates auferret, propediem ad obsidionem venturus Vrbis. nam audi Anastasium: Hic quidem (inquit) nominatus Desiderius Longobardorum Rex superbia eleuatus atq; iactantia, qua hora præfatum exercitum Rauennatium ciuitatis abstulit: confestim direxit multitudinem exercitus, & occupare fecit fines ciuitatum, id est, Senogallienſis, Montis Feretri, Vrbini, Eugubij, ceterarumq; ciuitatũ Romanorum, plura homicidia & deprædationes, atque incendia in ipsis finibus perpetrantes. Nam in ciuitatem Bleranam dirigens generalem exercitum partium Tusciæ: dum ipsi Blerani in fiducia pacis ad colligendas proprias segetes generaliter cum mulieribus & filiis, atque famulis egrederentur: irruẽre super eos repentè Longobardi, & cunctos primates, qui intrò in eadem ciuitate erant interfecerunt, & prædam multam C
tam de hominibus, quàm de pecudibus abstulere, ferro, & igne cuncta in circuitu deuastantes. Sed in finibus Romanæ Vrbis, seu ceterarum ciuitatum multa mala ac deprædationes idem Desiderius perpetrare iussit, etiam & castrum Vtriculum occupare fecit.

Vnde sæpiùs atque sæpiùs ipse beatissimus Præsũl, tam per obsecrationis litteras, quàm per Missos eidem Desiderio direxit, deprecans eum vt à talibus malis resipisceret, & eas STVDIVM HADRIANI PAP. PRO RECVPERANDIS REBVS ECCLESIAE. XXVI.
quas abstulerat ciuitates redderet. Ille verò non solùm ad eas quas ceperat ciuitates reddendas minimè est inclinatus, sed nec ab eadem malitia recedere voluit, non cessans crudeliter multa atque immemorabilia mala finibus Romanorum, vt dictum est, ingerere. Tunc præfatus sanctissimus Pontifex faciens accersiri præfatum religiosum Abbatem venerabilis monasterij sanctæ Dei Genitricis siti in territorio Sabinensi cum viginti senioribus Dei seruis monachis, direxit eos ad eumdem Desiderium deprecationis D
causa. Quibus ad eum properantibus (vt ipsi Dei famuli referunt) eius pedibus prouoluti coram Iudicibus Longobardorum cum lacrymis ex persona antefati Vicarij beati Petri eum deprecantes, vt à tantis malis resipisceret, & præfatas ciuitates quas abstulit, beato Petro redderet. Sed nequaquam eius cor lapideum deflectere valuerunt, sicque infructuosi ipsi Dei famuli reuersi sunt.

Dirigens suos Missos idem Desiderius ad antefatum beatissimum Pontificem, id est, LEGATIO DESIDERII REGIS AD ROM. PONT. XXVII.
Andream Referendarium & Stabilem Ducem, vt se cum eo loquendi fieret concessio. Quos suscipiens idem almificus Pastor, ita his respondit, inquiens: Sic Regi vestro de mea persona satisfacite, me vobis firmiter coram Deo omnipotente promittente, quia si præ- E
dictas ciuitates B. Petri, quas tempore meo abstulit, mihi reddiderit: continuò siue Ticini voluerit, siue Rauennæ, siue Perusiæ, siue hic Romæ, vel etiam vbi illi placitum fuerit, ad eius properabo præsentiam, & cum eo pariter me coniungam ad colloquendum quæ ad salutem populi Dei vtrarumque partium respiciunt. Et si forsitan de hoc dubitationem habet, me cum eo minimè debere coniungi, postquam ipsas ciuitates reddiderit: si me cum ipso non coniunxero ad loquendum, licentiam habeat eas denuò occupandi. Nam si priùs ipsas ciuitates non reddiderit, & iustitiam nobis minimè fecerit: sciat pro certo quòd numquam meam videbit faciem. Vnde ecce sequipedes vestros dirigere studebo meos Missos ad eumdem vestrum Regem, qui easdem recipiant, si reddere voluerit ciuitates. Et de præsenti, qua hora mei Missi receptis ciuitatibus ad me hoc ipsum nuntiantes reuersi fuerint: continuò ad eius, vbi voluerit, properabo præsentiam ad simul cum eo loquendum.

Ipsis Longobardorum Missis properantibus, & ad suum reuertentibus Regem, direxit XXVIII.
eius beatitudo continuò ad eumdem Desideriũ Regem suos Missos ad easdem recipien-

ALIA LEGATIO MISSA PRO RECIPIENDIS CIVITATIBVS.

das ciuitates, ſcilicet Pardum Egumenum, id eſt, Præfectum monaſterij beati Sabæ, & A Anaſtaſium primum Defenſorem: præſentatique eius obtutibus, & ipſi ad eius pedes corruentes lacrymis profuſis eum deprecantes, vt antedictas redderet ciuitates: promittentes ei per Apoſtolicam auctoritatem ſub iuſiurandum, quia ſi eas reddidiſſet, ſtatim prænominatus almificus Pontifex ad eum properaret proficiſcendum, ac loquendum pariter. Sed per nullam rationem eius ferreum pectus, & duriſſimam mentem emollire potuere. Nihilque recipientes, ſine effectu reuerſi ſunt.

XXIX. Tamen non deſiſtebat antedictus Pontifex ſuos Miſſos ad eum propter hoc ipſum dirigendum, tam de ſacerdotibus quàm de ſingulis religioſi habitus ordinibus, ſed nihil apud eum impetrare valuerunt. Sed potiùs permanens in ſua iniquitate, multa ciuitatibus ac finibus Romanorum inferri faciebat ex omni parte mala. Sed & magnas com- B minationes dirigens eidem Hadriano Pontifici, ſe cum vniuerſis Longobardorum exercitibus properaturum ad Romanam ciuitatem perſtringendam.

XXX. LEGATIO PAPAE AD CAROLVM. Pro quo nimio fletu ipſe ſanctiſſimus Pontifex cum ſuo populo poſitus, portas ciuitatis Romanæ claudi iuſſit, alias ex eis fabricari fecit, *muro ſcilicet claudi*, & dum in magna anguſtia & tribulatione conſiſteret, neceſſitate compulſus direxit ſuos Miſſos maritimo itinere cum Apoſtolicis litteris ad excellentiſſimum Carolum à Domino protectum Regem Francorum & Patricium Romanorum, &c.] hucuſque res geſtæ anni huius. Quid autem ita furendo, agit inſanus? niſi vt contra ſeipſum, ſuumque Regnum ad perdendum id arma conuertat? in hocque laboret & ſudet amens, quomodo Regnum vnà cum omni gloria gentis Longobardorum, tanto tempore, tot bellicis laboribus partum, & ſanguine fuſo redemptum, penitus perdat, fundituſque numquam ampliùs reſtituendum conuellat. Nónne iſta declararunt euenta? Ita planè, nec in hoc nouiſſimo Re- C ge Longobardorum tantùm, ſed in aliis omnibus poſterioribus Principibus, qui impugnauerunt iura Eccleſiæ, factum produnt Annales. Adeò vt ex præteritis tutò quis ventura prænuntiet ſecundùm illud Eccleſiaſtes: [a] Quid eſt quod fuit? id quod futurum eſt. Quid eſt quod factum eſt? ipſum quod faciendum eſt.] nempe fore, vt ipſi Regno ſuo damnum inferant, qui Regnum Dei (quod eſt Eccleſia) inſectantur & perſequuntur. Petra eſt, quam dura fronte percutiunt; ſilexque duriſſima, quam ſic miſeri appetunt, vt oppetant mortem. Quid igitur in ſeipſam malè laborat carnis cæca prudentia incaſſum concutere petram; aduerſus quam nec angelicæ ipſi potentiæ aliquid cõceſſum eſſe, diuinitus facta Petro promiſſio declarauit, dicens: Et portæ inferi non præualebunt aduerſus eam?] ſed reliqua proſequamur.

[a] *Eccleſ.* 1.

XXXI. CAROLVS VINCIT SAXONES ET IDOLI TEMPLVM DEMOLITVR. Dum hæc in Italia gererentur, ipſe Carolus Rex Francorum cognomento Magnus, D aduerſus Saxones bellum gerebat, cui ad eos debellandos affuit diuinum auxilium; ſed quomodo id acciderit, in vita ipſius Caroli annis ſingulis per periodos dierum feſtorum Natalis & Paſchatis diſtincta hæc leguntur: Rex Carolus celebrauit Natale in villa Actiniaco, & Paſcha in Ariſtallio, deinde Synodum tenuit ad Vuarmatiam, & inde perrexit Saxoniam; & Ereſburgum caſtrum cepit, peruenitque vſque ad Ermenſul, & ipſum fanum deſtruxit, & aurum & argentum quod ibi reperit abſtulit. Fuitque ſiccitas magna, ita vt aqua deficeret in ſupradicto loco, vbi Ermenſul ſtabat. Et dum vellet ibi ſtare tres dies glorioſus Rex ad deſtruendum fanum ipſum, & valdè homines & iumenta ſitirent; ſubita Chriſti gratia, media die, cuncto exercitu quieſcente, apparuit eis torrens ebulliens ſalubres aquas, & cunctus exercitus & iumenta eorum ſufficienter recreati ſunt: & tam- E diu ebulliit aqua viua, donec fanum deſtructum eſt. Tunc Magnus Rex Carolus ſuper fluuium Vuiſoram veniens, ibi habuit placitum cum Saxonibus, & receptis obſidibus duodecim reuerſus eſt in Franciam.] hæc ibi. quæ eadem hoc pariter anno habentur in veteri ſæpiùs citato Chronico rerum Francorum.

XXXII. Quod ſpectat ad Synodum, cuius nuper mentio facta eſt, hoc anno à Carolo Magno habitam in Vuormatia: quæ & ſecunda eius nominis eſt dicta, quod de ea in Francorum [b] *Cap. Franc. lib. 7. c. 205.* Capitularibus ſcriptum reperitur, [b] hîc deſcribemus. ſic enim ſe habet:

De purgatione ſacerdotum, qualiter Vuormatiæ ſecunda vice, à domino Carolo, & à ſuis tractata, atque ſopita eſt.

Omnibus vobis tam præſentibus quàm futuris ſcire cupimus, quia ideò conſultu Apoſtolicæ Sedis & omnium noſtrorum Epiſcoporum & reliquorum ſacerdotum, atque maximè cunctorum fidelium noſtrorum de purgatione criminatorum ſacerdotum tanta tracta-

A tractauimus, cumque cum teſtibus, ſicut in anteriori Capitulari noſtro continetur, fieri decreuimus, quoniam neſciebamus eamdem cauſam à beato Gregorio Papa eſſe definitam. Nam cùm Vuarmatiæ generalem conuentũ habuiſſemus, allata eſt nobis à Trichulfo Maguntiacenſi Metropolitano epiſtola B. Gregorij Papæ, in qua inter cetera continebantur hæc: De preſbytero verò vel quolibet ſacerdote à populo accuſato, ſi certi non fuerint teſtes, qui crimine illato approbent veritatem, iuſiurandum erit in medio, & illum teſtem proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda & aperta ſunt omnia, ſicque maneat in proprio gradu. Iſta verò omnia qui vires noſtras excedunt, in iudicio Epiſcoporum iuxta canonicam ſanctionem definienda relinquimus, vt huc quando orta fuerint, ita definire ſatagant, vt nec ſecundùm ſæculum, iuſtam reprehenſionem, nec penes Deum (quod abſit) damnationem, ſed æternæ beatitudinis, ipſo auxiliante, qui omnia inſucata B præſtat, præmia conſequantur.] hactenus capitulum ſecundæ Synodi Vuormatienſis.

Rurſum verò hoc eodem pariter anno, qui & Taſſilonis Bauariæ Ducis numeratur XXXII. xxii. annus, eodem religioſiſſimo Principe operante, celebrata eſt Synodus Epiſcoporum in loco qui ab accolis Dingoluinga dicebatur, cuius ex antiquo ſcriptò codice membraneo accepimus fragmenta quæ extant, à viro doctiſſimo æquè & nobiliſſimo Marco Velſero Auguſtano, dum obrutam immenſa impietate, merſamque profunda ignorantia, atque offuſam denſa caligine Ioannis Auentini hæretici, nobilem Bauariæ hiſtoriam in lucem apertiſſimam ſumma gloria vendicat. Tam dignum igitur Eccleſiaſticæ antiquitatis monumentum, hîc tibi, Lector, deſcribendum putauimus; ſicuti in eodem reperitur eodice ſcriptum, cùm tamen in multis appareat corrigendum: vetera enim non niſi temporis edacitate corroſa, ſed non ob id ſpernenda, ſolemus accipere, quæ ſic ſe habent:

C Hæc ſunt decreta quæ conſtituit ſancta Synodus, in loco qui dicitur Dingoluingen, domno *Taſſilo mediante. *Taſſilone

De die Dominico ita conſtitutum eſt, vt tali honore habeatur ſicut in lege ſcriptum eſt, & in decretis canonum. Et ſi * quid præſumpſerit frangere contra legem aut decreta ca- * quis nonum, tali pœna ſubiaceat ſicut ibi ſcriptum eſt.

De hereditate quæ tradita eſt ad Eccleſiam, ita conſtituit, vt quiſquis hereditatem XXXIII. ſuam ad Eccleſiam antè donauerat, aut poſteà donauerit, ſi quid mutare voluerit, chartam ſuam habeat ita ſcriptam, vt locum & tempus & perſonam habeat, aut tribus teſtibus fidelibus & nobilibus teſtificetur. Si ſacerdos non habeat chartam nec teſtem, vt prædiximus, tunc ſicut in lege Baioariorum & iudex iudicat, ſic defendat.

De eo quod Epiſcopi iuxta canones, & Abbates monaſteriorum iuxta regulam * vi- XXXIV. D uentes, ita conſtituit. * viuant, aut viuentes ſint,

*De eo quod ſanctimoniales quæ in ſeruitio Dei ſunt, ita conſtituit, vt nullus auſus ſit *De Sanctimonialibus in coniugium & matrimonium ducere, aut ſi quis auſus fuerit contra decreta canonum, ita componat ſicut canones decreuerunt.

De eo quod ius ad legem quam habuerunt in diebus patris ſui, nobiles & liberi & ſerui XXXV. eius, ita donauerunt vt firma fieret.

De eo quod vt ſi qui de nobili genere de hereditate ſua dare * ad ſanctuarium Dei, in * vellent ſua poteſtate eſſet, nemo prohibuiſſet nec mutaret in perpetuum.

De eo quod vt ſerui Principis qui dicuntur Adelſchalche * vt ſuam habeant Vere- XXXVI. geldam, iuxta morem quem habuerunt ſub parentibus, & ceteri minores Vueregeldi * abundat iuxta legem ſuam, ita conſtituit.

E De eo quod parentes Principis quodcumque præſtitum fuiſſet nobilibus intra Baioarios, hoc conſtituit, Vt permaneret & eſſet ſub poteſtate vniuſcuiuſque relinquendum poſteris, quamdiu ſtabiles fœdere ſeruaſſent apud Principem ad ſeruiendum ſibi, & hæc firma permaneret, ita conſtituit.

De eo vt nullus hereditate ſua priuetur niſi per tres cauſas * quas in pacto ſcribentur: XXXVII. Propter homicidium, hoc eſt, vt quiſquis hominem Principis ſibi dilectum occiderit, ob * quæ iniuriam Principis, & ad calumniam, hominem componat ſecundùm legem, tunc priuetur hereditate ſua.

De eo quiſquis * mulierem nobilẽ acceperit in coniugiũ & non præſciuit, ita conſtituit, * ſeruus, videvt iterũ libera eſſet, dimittat ſeruum, & poſteà non redigatur in ſeruitium, ſed eſſet libera. rur deeſſe

De eo quòd & ſi quis de quocumq; reatu accuſatus ab aliquo, poteſtatẽ accipiat cum ac- XXXVIII. cuſatore ſuo pacificare ſi voluerit, antequã pugnam quæ Vuehadinc vocatur * permittat. * permittatur

De

*III. *quibus *ille heredi-tatis suæ

De eo quisquis de nobili genere deprehensus fuerit de illis* IIII. causis de* qua supra A diximus, *si ille hereditate sua portionem pro illius criminis reatu perdat, vxor autem illius suo iure non priuetur, ita constituit.

De collaudatione quam Episcopi & Abbates in Baioaria inter se fecerunt, pro defunctis fratribus.

XXXIX. *Virgilius

In Christo nomine. Notitia qualem conuenientiam gentis Baioariorum Episcopi & Abbates inter se fecerunt, quorum nomina infrà perarare stylo decreuimus. Id est, Manno Nuuenpurgensis ciuitatis Episcopus, Alim,*Vigilius, Vuiserich, Sintprecht, Heres, Episcopi: Oportunus, Vuolfpreht, Adalpreht, Ato, Vto, Lantfrit, Albune, Ruothart, Ernest, Reginpreht, Volchanhart, Perhkoch, Sigido, Abbates. Vt eorum quis de hac luce migraret, vnusquisque superstitum Episcoporum vel Abbatum pro defuncto in domo sua B *psalteria Episcopali vel cœnobio c. missas speciales & eodem numero* psalterio cantare faciat. Ipse verò de propria persona sua xxx. speciales missas compleat, vel à religiosis sibimet subiectis implere omnino prænotatum faciat numerum presbyteris siue monachis, cùm de hoc sæculo migrauerint Episcopus seu Abbas, vno presbytero vel vno monacho xxx. missas speciales, totidem psalteria faciant celebrari.] post hæc mox in eodem codice ista subiiciuntur eodem, vt vides, ordine.

De Concilio quod Dux Tassilo apud Dingoluingam celebrauit.

XL. *forsasse Calisti, incidit enim prid Id. Octob.

Regnante in perpetuum Domino nostro Iesu Christo, in anno verò XXII. Regni religiosissimi Ducis Tassilonis gentis Baioariorum sub die* Consulem quod erat II. Id. Octob. atque anno ab incarnatione Dominica DCCLXXII. Indict. x. diuina præflatus inspiratione, vt omne Regni Dei prænotatus Princeps collegium procerum coadunaret, C in villam publicam Dingoluingam nuncupatam, vt ibi tam regulare moderaret in sancto habitu cœnobium virorum & puellarum, quàm Episcopales moderaretur obsequias, *primates & peritos *diuturnitate insuper gentis suæ institutiones legum per* primatos imperitos, vniuersa consentiente multitudine, quæ reperit* diuturna vitiata, & quæ videbantur abstrahendo euellere, & quæ decretis placerent cõponenda instituerentur. Inter tot verò collegia sacerdotum, deuolutis Episcoporum & Abbatum in præsentia paginis, regularis ordines vitæ atque canonum normas vel decreta Patrum, nullis comprobare quiuerant testimoniis, vt monachis parochiæ commendari deberent vel publica baptismatis obsequia, nisi fortè pro periculo mortis, & nihil eorum implerent commorandi negotio, excepto* vicissitudinis *si villarum propriarum singulis annis obedientialibus curis commissio ab Abbate proprio fuerit determinata. Vnde ab vniuersis Abbatibus facta professio, vt minimè titulis populariibus se ingerere depellerentur, & hæc omnia, cui commissæ sunt plebes, sub pote- D state Episcoporum permanerent, sicut in sanctis Synodis vel decretis priscorum Patrum perarata comprobat conscriptio, ab Episcopis verò simili modo, & nihilominus* prælatis *prolatis ponderauerunt sententiis, vt erga eos charitatis gererentur curæ, ita vt canonica auctoritas confirmat, & spiritualis concordia declarat. Hoc peracto Concilio, & ab vniuersis vno ore confirmato, vt si quis de eadem institutione deuiare præsumpserit, à collegio eorum alienetur, vsque iterato examine, id est, publica Synodo.

De popularibus legibus.

XLI. *hic *limite mãcipium

Prænotatus Princeps vniuerso concordante collegio,* hic constituit, vt nullus à prouinciæ suæ* mancipium limine venumdare vel proprium vel fugitiuum præsumpserit, & si quis hoc decretum non obseruauerit, Vueregeldo suo culpabilis permaneret. E

XLII. *alterius

Vt nullus furtiuam rem, tam in equis & aliis quadrupedibus quàm in reliqua supellectilia, extra finem Baioariorum venumdare, vel machinis diabolicis extra minandi, insidiis tegi, vt si quis hoc præsumpserit, XL. solidis componat in publicum. Vt si quis domum tam liber quàm seruus* altiùs effoderit, & ibi occisus fuerit, sine compositione in sua damnatione permaneat. Si autem supellectilia abstulerit de eadem domo, & eo fugiente in curtem vel extra curtem, hic cui damnum intulit consequitur & interfecerit, pari subiaceat sententia. Similiter qui liberum vel mancipium suum furauerit, & cùm comprehendere minimè quiuerit, & ibidem interfecerit reum, superior permaneat sententia. Sed tamen ea genera trium homicidiorum, debita signa vicinis suis & his qui assistunt insignet.

XLIII. De pugna duorum, quod Vuenhadinc vocatur, vt priùs insortientur quàm parati sunt, ne fortè carminibus, vel machinis diabolicis, vel magicis artibus insidiantur.

Qui

A Qui supradictæ pugnæ, quod Chamfuuic dicimus, peracto indicio, se simili vindicta erigere contra quærentem præsumpserit, sacramentum quod Ahteia dicitur iuret in Ecclesia, cum tribus nominatis sacramentalibus.

De eo quod Baioarij Stapfsaken dicunt, in verbis quibus ex vetusta consuetudine PagaXLIV. norum idololatriam reperimus, vt deinceps non aliter nisi* indicat qui quærit debitum; *ita dicat Hæc mihi iniustè abstulisti, quæ reddere* debet: Reus verò contradicat, nec hoc abstuli *debes: nec componere debeo, iterata voce requisito debito dicat: Extendamus dextras nostras ad iustum iudicium Dei, & tunc manus dextras vterque ad cælum extendat.

Vt nullus furtiuam rem suscipere vel intra terminum abscondere præsumat, qui hoc XLV. fecerit, XL. solidis componat.

Vt hi qui Ducali manu liberi dimissi sunt, ad eadem cogantur iudicia quæ Baioarij Vrtella dicunt.

B Vt hi qui in Ecclesia libertatem conquirebant, deinceps tam ipsi quàm eorum posteritas in secura libertate permaneant, nisi fortè ipsi sibimet insolubile damnum inferant, quod componere minimè quiuerint.

Qui ex eis occidentur, pretium eorum his soluatur Ecclesiis vbi liberi dimissi sunt. XLVI. Liberi qui ad Ecclesiam dimissi sunt liberi, vel per chartam acceperunt libertatem à Rege, si occidantur, LXXX. sol. componantur Ecclesiæ vel filiis eorum, in Dominico XL. sol. componantur. Si ancilla libera dimissa fuerit per chartam aut in Ecclesia, & post hæc seruo nupserit, Ecclesiæ ancilla permaneat. Si autem liberã Baioaria seruo Ecclesiæ nupserit, & seruile opus ancilla contradixerit, abscedat: si autem ibi filios & filias gene- *exeundi rauerit, ipsi serui & ancillæ permaneant, potestatem* exinde non habeant: illa autem mater eorum quando exire voluerit, ante annos III. liberam habeat potestatem: si autem C III. annos indurauerit opus ancillæ, & parentes eius non exadomauerunt eam vt libera fuisset, nec ante Comitem, nec ante Ducem, nec ante Regem, nec in publico mallo, transactis tribus Kalendis* Martis, post hæc ancilla permaneat in perpetuum, & qui- *Martiis, cumque ex ea nati fuerint, serui & ancillæ sunt.

Qui furtiuam, quod Zougenzunt dicitur, super furem comprobare nequiuerit, fur- XLVII. tiuo compon. more.

Qui resisterit domum suam, quod selisuchen dicunt, qualem rem quærenti resistebat, talem compon. in publico XL. sol.

Qui manum immissionem resisterit, quod hantelod dicunt, XL. sol. soluat in publico, & ipsam rem quærenti reddat.

D De his qui supradictis* homiciis debita morte in furto* repertis, vt si quis huius in- XLVIII. *homicidiis terfecti parentelæ eum qui suo scelere captus est, vindicare tentauerit, à propria alode alie- *repertus, nus efficiatur.

Et si quis signum quod est sigillum inhonorauerit, vel huiuscemodi iniuncta minimè impleuerit, prima vice arguetur, secunda XL. sol. compon. III. suum Vueregeldum, IIII. exterminetur abacto officio.

Vt si quis iudiciũ furti in bina vel terna reprehensione non damnauerit, & eum diaboli- XLIX. co lucro dimiserit, vt per eum quasi comparticeps spoliis pauperum* ditarentur, tot* sceleris* quòd commiserit ante oculos Dei & Angelorum* efficiatur, & nihilominus cui frau- *ditaretur, *scelerum dem fecerit, quasi proprium compon. debitum. Vt si quis in virtute coniunctus, à con- *quot iuge propria adulterina separatus fuerit, eiusque ex cognatione coniugis propter eam dem *reus E dimissionem* qui eum persequi tentauerit, à proprio alienantur patrimonio. *quis

Vt nullus post tonsuram capillos vsu populari nutrire præsumat, nec velata relicto velo L. sæcularem habitum sumat, vt si quis vel qua in hoc vitio reperti fuerint, aut corripiantur aut excommunicentur.] hucusque ea quæ reperiri potuerunt fragmenta Synodi.

Quod pertinet ad res Orientalis Ecclesiæ, Christiani populi degentes in Syria, subiti LI. Regi Sarracenorum Habdallæ persecutionem passi sunt ea occasione, quod cùm idem QVID HABRex Ierosolymam venisset religionis ergô, illic promulgauit edictum, quo iuberen- DALLA IN CHRISTIAtur Christiani omnes atque Iudæi inscribi manibus, quo à ceteris dignosci possent. Cu- NOS. ius rei causa factum est, vt complures Christianorum, cùm eam ignominiam sustinere nullatenus vellent, ad Romanorum sese regiones transferrent, relictis bonis quæ inter Arabes possiderent. ista hoc anno Theophanes.

IESV

I. QVI sequens incipit annus Redemptoris septingentesimus septuagesimus tertius, Indictione notatur vndecima, quo laborans Hadrianus Papa infestatione Desiderij Regis Longobardorum, legationem misit ad Carolum Regem Francorum, de qua hæc apud Anastasium Bibliothecarium leguntur: Dum in magna angustia & tribulatione Hadrianus Papa consisteret ob Desiderium scilicet Romanæ Ecclesiæ ciuitates inuadentem, necessitate compulsus direxit suos Missos marino itinere cum Apostolicis litteris ad excellentissimum Carolum à Deo protectum Regem Francorum & Patricium Romanorum, deprecans eius excellentiam, vt sicut eius pater sanctæ memoriæ Pipinus, & ipse succurreret ac subueniret sanctæ Dei Ecclesiæ, & afflictæ Romanorum seu Exarchatus Rauennatium prouinciæ, atque plenarias beati Petri iustitias & ablatas ciuitates ab eodem Desiderio Rege exigeret.] sed & ipse perfidus Longobardorum Rex Legationem misit ad eumdem Carolum Regem, qua significaret se cuncta quæ ad Sedem Apostolicam pertinerent, reddidisse. Hæc idcircò, vt eum detineret, ne cum exercitu influeret in Italiam. Sed quæ interea in ipsam Romanam Ecclesiam idem Desiderius egerit, ab Anastasio sic accipe:

LEGATIO PRIMA HADRIANI AD CAROLVM MAGNVM.

II. Interea verò dum per nullam occasionis versutiam potuisset idem malignus Desiderius persuadere antefatum sanctissimum Pontificem ad se deducendum, vt antefati Carolomanni Regis filios vngeret, & ipsum almificum Pontificem à charitate & dilectione sæpè fati Caroli Magni Regis separare voluisset: tunc cum pertinacia & audacia egressus à suo palatio cum Aldegiso proprio filio & exercitu Longobardorum, deferens secum & vxorem & filios sæpè dicti quondam Carolomanni, necnon & Autcharium, qui ad eum (vt dictum est) fugam arripuerant, huc Romam properare nitebatur sine conscientia antedicti Pontificis, dirigens suos Missos, scilicet prænominatum Andream Referendarium & alios duos cum suis Iudicibus, eius aduentum denuntiantes. Quibus Romam peruenientibus, præsentatisque Apostolicis obtutibus tale eis reddidit responsum: Quòd nisi (vt iam ille promisit) reddiderit beato Petro ciuitates illas quas sub meo tempore abstulit, & plenariam parti nostræ fecerit iustitiam; nullo modo sit illi necesse fatigationem sumere: quia minimè fieri potest, me priùs cum illo præsentari.

CONATVS DESIDERII IN HADRIANVM PAPAM.

III. Suscipiens verò idem Desiderius hoc responsum, nequaquam exinde repedauit, sed versus Romam carpebat iter. Cuius iam aduentum appropinquantem recognoscens sanctissimus ipse præcipuus Pastor; aggregans vniuersum populum Tusciæ & Campaniæ & Ducatus Perusini, & aliquantos de ciuitatibus Pentapoleos, muniuit hanc ciuitatem Romanam, omnesque parati erant, vt si ipse Rex aduenire, fortiter cum Dei auxilio, & beati Petri fulti orationibus prædicti sanctissimi Præsulis, illi resistere. Tunc Ecclesias beatorum Petri & Pauli fecit exornare, *hoc est, ornamentis nudare* eius sanctitas, & cuncta earum cymilia & ornatus in hanc ciuitatem Romanam introduci, claudi faciens omnes ianuas Ecclesiæ beati Petri, & deintus ferris supponi ac muniri iussit, vt si ipse proteruus Rex sine licentia & permissu Pontificis aduenisset, minimè ad dictam Ecclesiam facultatem introëundi haberet, nisi brachio, ad suæ animæ interitum, ipsas confringeret ianuas.

IV. Dumque hæc omnia disposuisset, extemplò facto in scriptis anathematis verbo, direxit eidem Desiderio Regi tres Episcopos, id est, Eustratium Albanensem, Andream Prænestinum, & Theodosium Tiburtinæ ciuitatis, protestans eum in eodem obligationis & execrationis verbo, & adiurans per omnia diuina mysteria, vt nullo modo fines Romanorum sine eius absolutione ingredi atque conculcare præsumeret neque ipse, neque quispiam Longobardorum, sed nec Autcharius Franco. Suscepto itaque eodem obligationis verbo per antefatos Episcopos ipse Longobardorum Rex: illicò cum magna reuerentia à ciuitate Viterbiense confusus ad propria reuersus est.]

EXCOMMVNICATIONE DESIDERIVS ABSTERRETVR.

V. Vidisti, Lector, grande miraculum, vt potuerit excommunicationis vis continere furentem

A rentem Regem, eiusque atque suorum impetum coërcere, torrentemque exundantem obice oppositio retrorsum conuertere. Tanta erat etiam apud impios & iniustos de excommunicationis sententia timor, quæ è Petri cathedra, velut Dei throno instar [a] fulminis, immitti solet magno tonitru. [a] *Apoc.* 4.

VI. Hic recitant alij quoddam edictum eiusdem Desiderij Regis de nomine Viterbiensis ciuitatis & aliis, quæ cùm nullatenus nobis probentur, libenter omittimus: multa enim habet, quæ non constant, nec constare possunt.

VII. Quæ autem interea per Legatos in Gallias à Pontifice missos ad Carolum Magnum facta sint, dicamus. Etenim vbi idem Carolus missos Legatos à Romano Pontifice audiuit: non statim de inferendo bellum Desiderio Regi consilium iniit, sed de legatione ad eum mittenda, quæ cognosceret, si quæ debebat Apostolicæ Sedi (vt per Legatos suos fi-
B gnificauerat) reddidisset. Sed quid hac sua legatione Carolus egerit, Anastasius ita tradit: Post hæc (inquit) coniunxerunt, *peruenerunt scilicet*, ad Sedem Apostolicam Missi sæpè dicti Caroli excellentissimi Regis Francorum, & Patricij Romanorum, id est, Georgius sanctissimus Episcopus, Gulfardus religiosus Abbas & Consiliarius, seu Albinus delicio-sus ipsius Regis, inquirentes si præfatus Longobardorum Rex sublatas ciuitates, & omnes iustitias beati Petri reddidisset, sicut falsè in Franciam dirigens, asserebat se omnia reddidisse: & satisfacti sunt præsentialiter, nihil ab eo redditum fuisse. SECVNDA LEGATIO HADRIANI PAP. AD CAROLVM MAGNVM.

VIII. Quibus referens idem præcipuus Pontifex cuncta quæ gesta erant, eos in Franciam absoluit remeandos, dirigens cum eis suos Missos ad præfatum excellentissimum Francorum Regem cum Apostolicis admonitionum syllabis, adiurans eum fortiter, vt ea quæ beato Petro cum suo genitore sanctæ memoriæ Pipino Rege pollicitus est, adimpleret, &
C redemptionem sanctæ Dei Ecclesiæ perficeret, sed vniuersa quæ ablata sunt à perfido Longobardorum Rege, tam ciuitates, quàm reliquas iustitias, sine certamine reddere beato Petro Principi Apostolorum faceret.

IX. Ipsi itaque Francorum Missi properantes cum Apostolicæ Sedis Missis declinauerunt ad prænominatum Desiderium: qui & constanter eum deprecantes adhortati sunt, sicut illis à suo Rege præceptum extitit, vt antefatas quas abstulerat ciuitates pacificè beato Petro redderet, & iustitias parti Romanorum faceret. Sed minimè quidquam eorum apud eum obtinere valuerunt, afferens se minimè quidquam redditurum. Accepto itaque responso hoc, reuersi sunt ipsi antefati Missi: qui subtiliùs cuncta referentes, & de maligno proposito prænominati Regis Desiderij annuntiantes antefato excellentissimo & à Deo protecto Carolo Magno Regi: confestim idem mitissimus & reuerà Christianissimus Carolus Francorum Rex direxit eidem Desiderio suos Missos; id est, deprecans,
D vt easdem quas abstulerat, redderet ciuitates, & plenarias parti Romanorum faceret iustitias, promittens insuper ei tribui quatuordecim millia auri solidorum quantitatem in auro & argento. Sed neque precationibus neque muneribus eius ferocissimum cor flectere valuit. Nihil enim obtinentes ipsi Missi Francorum, ad præfatum suum Christianissimum regressi sunt Regem. DESIDERIVS DVRVS ET OBSTINATVS.

X. Tunc aggregans is ipse à Deo protectus Carolus Magnus Rex vniuersorum Regni sui Francorum exercituum multitudinem, atque ad occupandas Clausas aliquos ex suo exercitu dirigens; ipse quoque cum plurimis fortissimis bellatoribus Francis per montem Cinisium ad easdem appropinquauit Clausas; & remotus in finibus Francorum cum suis exercitibus resedit. Iam verò dictus Desiderius & vniuersa exercituum Lon-
E gobardorum multitudo ad resistendum fortiter, in ipsis Clausis assistebant, quas fabricis & diuersis materiis munire nisi sunt.] Quis speraret vmquam eiusmodi Clausas instar Thermopylarum, vel Caspiarum portarum adeò munitas irrumpi potuisse per Francos, obice præsertim tanto Longobardorum exercitu? At nihil impossibile vel difficile illi, quem Deus exercituum antecedit. Carolo enim Christianissimo Francorum Regi tamquam Cyro Deus ad res arduas, magnasque viam semper aperuit, cùm vindicem ipse egit Ecclesiæ, id illi præstans, quod fuerat eidem Cyro pollicitus, dicens: [b] Subiiciam ante faciem eius gentes, & dorsa Regum vertam, & aperiam coram eo ianuas, & pòst non claudentur: Ego ante te ibo, & glorioso terræ humiliabo, portas æreas conteram, vectes ferreos confringam.] Ita planè Deus ostia patefecit Alpina, adaperiens manu sua ianuas clausas. Illud etiam præstans, quod ait per Moysen: [c] Nullus stabit contra vos; terrorem vestrum atque formidinem dabit Dominus Deus vester super omnem DEVS CAROLO INSTAR CYRI PRAESTO FVIT. [b] *Isaiæ* 45. [c] *Deut.* 15.

terram quam calcaturi estis.] Sed quomodo ista facta sint, ex eodem auctore Anastasio audiamus, qui ait: A

XI. At verò qua hora prænominatus Christianissimus Francorum Rex ad easdem approximauit Clausas: illicò suos denuò Missos ad præfatum direxit Desiderium, deprecans sicut pridem, vt quantitatem prædictorum solidorum susciperet Rex, & easdem pacificè redderet ciuitates; sed nequaquam penitus acquiescere voluit. Et dum in tanta duritia proteruus ipse permaneret Desiderius Rex: cupiens antedictus Christianissimus Francorum Rex pacificè iustitias beati Petri recipere, direxit eidem Longobardorum Regi, vt solummodò tres obsides Longobardorum Iudicum filios illi tradidisset pro ipsis restituendis ciuitatibus, & continuò sine vlla inserta militia, aut commisso prœlio ad propria cum suis Francorum exercitibus reuerteretur. Sed neque sic valuit eius malignam mentem flectere.

CAROLVS MAGNVS ITERVM LEGATOS MITTIT AD DESIDERIVM REGEM.

XII. Vnde omnipotens Deus conspiciens ipsius maligni Desiderij iniquam perfidiam, & intolerabilem proteruiam, dum vellent Franci alio die ad propria reuerti; misit terrorem & validam trepidationem in cor eius, atque filij ipsius Aldegisi scilicet, & vniuersorũ Longobardorum, & eadem nocte dimissis propriis tentoriis, atque omni supellectile, fugam omnes generaliter, nemine eos persequente, arripuerunt. Quod cernentes exercitus Francorum persecuti sunt eos, & plures ex eis interfecerunt: ipse verò Desiderius quantocyùs cum suis Iudicibus & multitudine Longobardorum se intra ciuitatẽ Ticinum recludi studuit. Et muniens muros ipsius ciuitatis ad resistendum Francorum exercitibus, & propriam defendendam ciuitatem cum suis Longobardis se præparauit. Aldegisus verò eius filius assumens secum Autcharium Francum, & vxorem atque filios sæpè dicti Carolomanni, in ciuitatem quæ Verona nuncupatur, pro eo quòd fortissima præ omnibus ciuitatibus Longobardorum esse videretur, ingressus est. B

FVGA MIRACVLOSA LONGOBARDORVM.

XIII. Porrò Longobardi reliqui dispersi in proprias reuersi sunt ciuitates. Nam Spoletini & Reatini, & aliquanti eorum vtiles personæ antequam Desiderius & Longobardorum eius exercitus ad * Clausas pergerent, illi ad beatum Petrum confugium facientes prædicto sanctissimo Hadriano Papæ sese tradidere, & in fide ipsius principis Apostolorũ, atque prædicti sanctissimi Pontificis iurantes, more Romanorum, tonsurati sunt.] Erat hoc signum defectionis à Longobardis, cùm quis more Longobardorum crines solutos habens eosdem more Romano capillos attonderet. pergit auctor: C

* Clusas

SPOLETINI ET REATINI SESE DANT ROMANAE ECCLESIAE.

XIV. Etiam & reliqui omnes ex eodem Ducatu Spoletino inhianter desiderabant se tradere in seruitium beati Petri, sanctæque Romanæ Ecclesiæ, sed metuentes suum Regem, hoc nequaquam ausi sunt perpetrare. Vnde dum à Clausis fugam arripuissent, omnibusque exinde de diuersis ciuitatibus Ducatus Spoletini reuersis, confestim generaliter ad almificum Pontificem confluentes aduenere, eiusque prouoluti pedibus, obnixè ter sanctam ipsius beatitudinem deprecati sunt, vt eos in seruitium beati Petri, sanctæque eius Romanæ Eccelesiæ susciperet, & more Romano tonsurari faceret. D

SPONTE POPVLI SE DANT ROMANO PONTIFICI.

XV. Quos suscipiens profectus est cum eis in Ecclesiam beati Petri: & omnes vnanimiter à magno vsque ad paruum sub indiculo sacramenti iureiurando promisere eidem domno Apostolico in seruitio eiusdem antedicti Vicarij ipsius sanctissimi Hadriani Papæ, atque omnium successorum eius Pontificum fideliter permansuros cum filiis, & cuncta eorum generatione. Tunc post præstitum sacramentum, omnes more Romanorum tonsurati sunt. Et confestim ipse ter beatissimus bonus Pastor & Pater cum omnibus exultans, constituit eis Ducem quem ipsi propria voluntate tunc sibi elegerunt, scilicet Gildeprandum nobilissimum, qui priùs cum reliquis ad Apostolicam Sedem confugium fecerat, & ita Deo annuente, prædictum Ducatum Spoletinum generaliter sine certamine idem præcipuus Pontifex, sub iure & potestate beati Petri subiugauit. Sed & omnes habitatores tam Ducatus Firmani, & Anconitani, simulque & de castello * Fulginatis, & ipsi dum à * Clusis fugientes reuersi sunt, ad præfatum sanctissimum Pontificem concurrentes eius ter se beatitudini tradiderunt. præstitoque sacramento, in fide & seruitio beati Petri, atque eius Vicarij antefati almifici Hadriani, successorumque eius Pontificum fideliter permansuros, more Romanorum tonsurati sunt. E

* Felicitatis, * Ciusis

XVI. At verò sæpe fatus Christianissimus Carolus Francorum Rex mouens se cum suis generalibus exercitibus, atque ad Papiam perueniens ciuitatem, eam ex omni parte circumdans vallauit, dirigensque continuò in Franciam ibidem apud Papiam adduci fecit

A cit suam coniugem excellentissimam Hildegardam Reginam & nobilissimos filios. Et dum cognouisset fugam arripuisse Veronam prænominatum Aldegisum, relinquens plurimam partem ex suis exercitibus Papiæ: ipse quoque cum aliquantis fortissimis Francis in eamdem Veronam properauit ciuitatem: & dum illuc peruenisset, protinus Autcharius & vxor & filij prænominati Carolomanni propria voluntate eidem benignissimo Carolo Regi se tradidere: eosque recipiens eius excellentia, continuò repedauit Papiam, idemque confestim dirigens cuneos exercituum bellatorum, comprehendit diuersas ciuitates Longobardorum vltra Padum constitutas, suæque redegit potestati.] hactenus res anni huius & sequentis vsque ad Paschale tempus, quo idem Carolus Magnus, relicto exercitu in obsidione Papiæ, Romam profectus est. Dum verò ait Anastasius, à tempore obsidionis vsque ad aduentum in Vrbem interfuisse sex mensium spatium, planè significat ad finem Octobris mensis contigisse aduentum eiusdem Caroli in Italiam.

CAROLVS POTITVR CIVITATIBVS TRANSPADANIS.

B Habes ex his plura, Lector, quibus suppleas ieiunos admodum Francorum Annales: & quæ summatim nimis perstringuntur in vita ipsius Caroli Magni, vbi pauca tantùm de his omnibus narrata inuenies verbis istis: Inde ex Arestallio perrexit ad hiemandum in Theodonis Villa: ibi venit ad eum Missus domni Apostolici Hadriani Petrus per mare Arelatum, & inde per terram. Et inuitauit gloriosum Regem, & Francos eius pro diuino seruitio & iustitia sancti Petri, contra Desiderium Regem & Longobardos. Et ideò maritimè venit, quòd Romanis clausæ fuerant viæ à Longobardis. Et præcellentissimus Rex sumpto consilio vnà cum Francis quid ageret, promisit se auxilium Romanis præbiturum. Tenuit cum Francis generaliter Synodum in * Geneua ciuitate, ibique exercitum diuidens, perrexit ipse per montem Cinisium: misitq; Beroardum auunculum suum per montem Iouem cum aliis eius fidelibus: & tunc ambo exercitus ad Clausas se coniunxerunt. At Desiderius Rex obuiàm venit domno Carolo Regi. Domnus verò Carolus vnà cum Francis castrametatus est ad easdem Clausas, misitque scaras suas per montana. Hoc sentiens Desiderius Clausas reliquit, & domnus Rex Carolus vnà cum Francis, auxiliante Domino, & intercedente beato Petro, sine læsione vel aliqua cõturbatione, Clausis apertis, Italiam intrauit, & Papiam vsque peruenit.] & inferiùs: Domnus verò Carolus Rex obsessa Papia, Desiderium Regem ibi inclusit, & ibi Natale Domini celebrauit, & Pascha Romæ.] hæc ibi. Sed quæ interim acciderint, dum in hac esset expeditione Carolus, his verbis ibi narrantur: C

* Geneua Gebenna

XVII. RES GESTAE SVMMATIM COLLECTAE.

XVIII. Et dum pro defensione sanctæ Romanæ Ecclesiæ Carolus ibi intenderet: dimissa Marca, & contra Saxones nulla fœderatione susceptа, ipsi Saxones cum magno exercitu exierunt super confinia Francorum, perueniuntque ad castrum quod dicitur Barinburg. Confiniales verò hac de causa solliciti, castellum ingrediuntur & defendunt. Gens autem Saxonum cùm sæuiret deforis, & incendio cuncta cremaret, venit ad quamdam basilicam in loco qui dicitur * Friedissar, quam sanctæ memoriæ Bonifacius Martyr consecrauerat, & per spiritum prophetiæ prædixerat, quòd numquam incendio cremaretur. D

* Fritzlar vel Furfar.

XIX. SAXONES FRVSTRA LABORANT ECCLESIAM INCENDERE.

Et cœperunt Saxones cum nimia intentione aduersus eamdem certare basilicã, quemadmodum eam quolibet ingenio cremare potuissent. Dum hæc agerentur, apparuerunt quibusdam Christianis qui erant in castello, similiter & quibusdam Paganis, qui in ipso aderant exercitu duo iuuenes in albis, qui ipsam basilicam ab igne protegebant. & propterea ibidem non potuerunt neque interiùs neque exteriùs ignem accendere, nec aliquod damnum inferre basilicæ, sed nutu diuinæ Maiestatis pauore perterriti, in fugam conuersi sunt, nemine persequente. Inuentus est autem posteà vnus ex iisdem Saxonibus mortuus iuxta ipsam basilicam genibus curuis, accliuus supra pedes, habens ignem & ligna in manibus, velut ore flando eamdem basilicam igni tradere voluisset.] hæc ibi, quibus diuina prouidentia eluxit, quæ super res Caroli inuigilaret, dum ipse quæ Dei sunt ageret. Qui igitur anno superiori dum idoli templum sterneretur, aquam insperatam diuinitus dedit, hoc anno vim ignis ne incenderetur sancta Ecclesia, impediuit, vbique mirabilis Deus in omnibus operibus suis. E

IESV CHRISTI | HADRIANI PAP. | CONSTANT. COPRON. IMP.

ANNVS 774.	ANNVS 3.	ANNVS 34.

I. SEPTINGENTESIMVS septuagesimus quartus duodecima Indictione annus felicissimus Romanæ illuxit Ecclesiæ, quo penitus liberatur à durissimo iugo & dirissimo sceptro Regum Longobardorum, quibus diu multumque afflictata mœruerat, vt illud propheticum ei fuerit occinendum: [a] Consurge, consurge: induere fortitudine tua Sion, induere vestimentis gloriæ tuæ Ierusalem ciuitas Sancti. Iugum enim oneris eius & virgam humeri eius, & sceptrum exactoris eius superasti sicut in die Madian.] cùm contra hostes tuos absque exercitu tuo pugnauerit Dominus & dissipauerit inimicos tuos. Sed quomodo ista se habuerint, quæ collecta sunt ab Anastasio, scripta verò ab huius temporis scriptore demonstrant, quæ sic se habent:

[a] *Isa.* 52.

II. CAROLVS MAGNVS ROMAM VENIT. Dum per sex mensium spatium Carolus Magnus apud Papiam demoraretur in obsidione ipsius ciuitatis: magnum desiderium habens ad Limina Apostolorum properandi, considerans quòd & sacratissimum Pascha appropinquasset: tum tollens secum diuersos Episcopos, Abbates etiam & Iudices, Duces, & Graphiones cum plurimis exercitibus huc Romam per partes Tusciæ properauit; ita festinans & aduenies, vt in ipso Sabbato sancto se Liminibus præsentaret Apostolicis. Cuius aduentum audiens antedictus beatissimus Hadrianus Papa, quòd sic repentè ipse Francorum aduenerit Rex, in magnum stuporem & extasim deductus, direxit in eius occursum vniuersos Iudices ad ferè triginta milliaria ab hac Romana Vrbe in locum qui vocatur, Nouas, vbi eum cum bandoris, *siue bandis, hodie bandera dicta, militari signo*, susceperunt. Et dum appropinquaret vno ferè milliario à Romana Vrbe, direxit vniuersas scholas militiæ vnà cum patronis, simulque & pueris, qui ad discendas litteras pergebant, portantes omnes ramos oliuarum, laudesque omnes canentes, cum acclamationum earumdem laudum vocibus ipsum Francorum susceperunt Regem; obuiàm illi eius Sanctitas dirigens venerandas Cruces, id est, signa (sicut mos est) Exarchorum, aut Patriciorum Romanorum.

III. PEDESTRIS CAROLVS VENIT AD S. PETRVM. Qua hora easdem sanctissimas Cruces ac signa sibi obuiàm aduenisse conspexit, descendens de equo in quo sedebat, ita cum suis Iudicibus ad beatum Petrum pedestris properare studuit. Quum quidem antedictus almificus Pontifex diluculo surgens in eodem Sabbato sancto cum vniuerso clero & populo Romano ad beatum Petrum properauit ad suscipiendum eumdem Francorum Regem, & in gradibus ipsius Apostolicæ aulæ eum cum clero suo præstolatus est. Coniungente verò eodem excellentissimo ac benignissimo Carolo Rege, omnes gradus sigillatim eiusdem sanctissimæ beati Petri Ecclesiæ deosculatus est: & ita ad prænominatum peruenit Pontificem, vbi in atrio super gradus iuxta fores Ecclesiæ adsistebat. eoque suscepto, mutuoque se amplectentibus, tenuit idem Christianissimus Carolus Rex dexteram manum antedicti Pontificis, & ita in eamdem venerabilem aulam beati Petri principis Apostolorum ingressi sunt, laudem Deo, & eius excellentiæ decantantes, vniuersus clerus & cuncti religiosi Dei famuli extensa voce acclamantes: Benedictus qui venit in nomine Domini, &c.

QVID IN INGRESSV BASILICAE CAROLVS FECERIT.

IV. INSIGNIS PIETAS CAROLI MAGNI. Sicque cum eodem Pontifice ipse Francorum Rex, simulq; omnes Episcopi, Abbates & Iudices, & vniuersi Franci qui cum eo aduenerant, ad Confessionem beati Petri appropinquantes, seseque proni ibidem prosternentes, Domino nostro omnipotenti & eidem Apostolorũ principi propria reddidere vota, glorificantes diuinam potentiam in eo, quòd talem eis per interuentionum suffragia eiusdem principis Apostolorum concedere iussit victoriam. Expleta verò eadem oratione, obnixè deprecatus est idem Francorum Rex antedictum almificum Pontificem, sibi licentiam tribui Romam ingrediendi ad sua orationum vota per diuersas Dei Ecclesias persoluenda. Et descendentes pariter ad corpus beati Petri tam ipse sanctissimus Papa, quamque antefatus excellentissimus Francorũ Rex cum Iudicibus Romanorum & Francorum, seseque mutuò per sacramentum munientibus, ingressus est Romam continuò cum eodem Pontifice ipse Francorum Rex cum suis Iudicibus & populo. In eodem Sabbato sancto in basilicam Saluatoris iuxta Lateranas pariter sunt ingressi. Ibidem ipse excellentissimus Rex mansit cum omnibus suis quousque sancti Baptismatis sacramentum antedictus ter beatissimus Pontifex celebrauit: & ita postmodum ad beatum Petrum ipse excellentissimus repedauit Rex.

Altera

CHRISTI 774. | HADRIANI PAP. 3. | CONSTANTINI COPRON. IMP. 34.

Altera verò die, illucescente Domini * sancto, in ipsa sanctissima Paschali festiuitate direxit diluculo ipse sanctissimus Præsul cunctos Iudices & vniuersa obsequia militiæ ad eumdem Regem, qui cum magno honore eum susciperentes ad Ecclesiam sanctæ Dei Genitricis Ad præsepe properarunt cum omnibus qui cum eo aduenerant Francis, ibiq; Missarum solemnibus celebratis, perrexit idem Rex cum prænominato Pontifice in Lateranense Patriarchium, illicque ad mensam Apostolicam pariter epulati sunt. V. * Dominico RES GESTAE CAROLI ROMAE.

Alia verò die secunda feria simili modo in Ecclesia beati Petri more solito ipse conspicuus Pater & egregius Pontifex Missarum solemnia celebrans, Deo omnipotenti & præfato Carolo excellentissimo Regi Francorum & Patricio Romanorũ laudes reddere fecit. Tertia verò die (iuxtà vt mos est) in Ecclesia beati Pauli Apostoli Missas eidem Regi fecit. VI.

At verò quarta feria prænominatus Pontifex cum suis Iudicibus tam cleri quàm militiæ in Ecclesia beati Petri Apostoli pariter cum eodem Rege ad colloquẽdum se coniungens, constanter eum deprecatus est, atque admonuit, & paterno affectu adhortari studuit, vt promissionem illam, quam eius sanctæ memoriæ genitor Pipinus Rex & ipse præcellentissimus Carolus cum suo germano Carolomanno vnà cum omnibus Iudicibus Francorum fecerat beato Petro & eius Vicario sanctæ memoriæ domno Stephano iuniori Papæ, quando in Franciam perrexit pro concedendis diuersis ciuitatibus ac territoriis istius Italiæ prouinciæ, & contradendis beato Petro ei & omnibus Vicariis in perpetuum possidendis, adimpleret in omnibus. VII.

Cumque ipsam promissionem quæ in Francia in loco, qui vocatur Carisiacus, facta est, idem excellentissimus Rex Carolus sibi legi fecisset: complacuit illi & eius Iudicibus omnia quæ ibi erant adnexa confirmare. Et propria voluntate, bono ac libenti animo aliam donationis promissionem ad instar anterioris ipse antedictus excellentissimus & reuerà Christianissimus Carolus Francorum Rex conscribi iussit per Etherium religiosum ac prudentissimum Capellanum & Notarium suum, vbi concessit eadem ciuitates & territoria beato Petro atque præfato Pontifici, atque spopondit per designationẽ confinium, id est, à Lunis cum insula Corsica, deinde in Suriano, deinde in monte Bardone, inde in Verceto, deinde in Parma, deinde in Regio, & exinde in Mantua & ponte Silicis, simulque vniuersum Exarchatum Rauennatium, sicut antiquitus erat, atque prouincias Venetiarum & Istriæ, necnon cunctum Ducatum Spoletinum & Beneuentanum, factaque eadem donatione, eam propria sua manu ipse Christianissimus Francorum Rex corroborans, vniuersos Episcopos, Abbates, Iudices, etiam & Graphiones in ea subscribere fecit. Quam priùs super altare beati Petri, & postmodum intus in sancta eius Confessione ponentes, tam ipse Francorum Rex, quàm eius Iudices beato Petro & eius Vicario sanctissimo Hadriano Papæ sub terribili sacramento se omnia conseruaturos, quæ in eadem donatione continerentur promittentes, tradidere, * apparem ipsius donationis per eumdem Etherium describi faciens ipse Christianissimus Rex Francorum, intus super corpus beati Petri subtus Euangelia quæ ibidem sunt, est osculatus, pro firmissima cautela, & æterna nominis sui ac Regni Francorum memoria, propriis suis manibus posuit: aliaque eiusdem donationis exempla per Scriniarium huius sanctæ nostræ memoratæ Ecclesiæ descripta, eius excellentia secum deportauit.] Quæ autem attulit Carolus egregia munera sancto Petro, Hadrianus Papa obtulit; in quorum memoriam hæc confecta sunt epigrammata [a]: VIII. VETEREM DONATIONEM CONFIRMAT, ET NOVAM AVGET. * hoc est, exemplar.

[a] *Extat in Append. Antiq. inscrip. p. 1163. n. 8. 9.*

CÆLORVM DOMINVS QVI CVM PATRE CONDIDIT ORBEM
DISPONIT TERRAS VIRGINE NATVS HOMO
VTQVE SACERDOTVM REGVMQVE EST STIRPE CREATVS
PROVIDVS HVIC MVNDO CVRAT VTRVMQVE GERI
TRADIT OVES FIDEI PETRO PASTORE REGENDAS
QVAS VICE HADRIANO CREDERET ILLE SVA
QVIN ET ROMANVM LARGITVR IN VRBE FIDELI
PONTIFICATVM FAMVLI QVI PLACVERE SIBI
QVOD CAROLVS MIRA PRÆCELLENTISSIMVS * REX
SVSCIPIET DEXTRA GLORIFICANTE PETRI
PRO CVIVS VITA TRIVMPHIQVE HÆC MVNERA REGNO
OBTVLIT ANTISTES CONGRVA RITE SIBI.]

* *f.* HIC REX.

Et quod scriptum fuisse ponitur in pallio altaris his versibus:

PASTOR OVILE DEI SERVANS SINE CRIMINE PETRE
QVI PRÆBES CHRISTI PABVLA SANCTA GREGI
TV CAROLI CLEMENS DEVOTI MVNERA REGIS
SVSCIPE QVÆ CVPIENS OBTVLIT ILLE TIBI
HILDEGARDA PIO CVM QVO REGINA FIDELIS
ACTIBVS INSIGNIS MENTIS AMORE DEDIT.]

IX. Sed quid intereà? Iſta dum curat Chriſtianiſſimus Princeps totus in obſequio deditus Apoſtolorum, Deus ipſe bellum difficillimum confecit, vt quæ ſex menſium obſidione expugnari nullatenus potuerit ciuitas, immiſſo in ciues atque milites morbo, abſque armis dedi Regi Carolo fecerit. quod idem auctor narrat his verbis:

X. CAROLVS EXPVGNAT TICINVM ET DVCIT CAPTIVVM DESIDERIVM. Reuerſuſque cum ſuis exercitibus Ticinum ipſe excellentiſſimus Francorum Rex, fortiterque debellans & obſidens ciues Papienſes, dum ira Dei ſuper omnes Longobardos, qui in eadem ciuitate erant, graſſaretur atque ſæuiret, & plures ex languoribus atque mortalitatis clade defeciſſent: ita Dei nutu eamdem ciuitatem, ſimulque & Deſiderium Longobardorum Regem, atque cunctos qui cum eo erant, ipſe excellentiſſimus Francorum Rex comprehendit, & ſuæ poteſtati cunctum Regnum Longobardorum ſubiugauit: præfatum verò Deſiderium Longobardorum Regem, & eius cõiugem ſecum in Franciam deportauit.] hucuſq; de rebus à Carolo Magno in Italia hoc anno geſtis apud Anaſtaſium.

XI. De eiuſmodi præclara Caroli Magni victoria, qua primam ciuitatem, Regiam ipſam Longobardorum, Ticinum occupauit, eſt mentio in duobus epitaphiis, quorum alterum Archidiaconi Ticinenſis, Epiſcopi alterum, quibus extorribus factis, non niſi capta ciuitate à Carolo poſtliminiò redeundi facultas fuit, ſic ſe habet:

ME SIBI PRÆCLARVS DOCTOR NVTRIVIT ALVMNVM
ANTISTES PETRVS TICINENSIS GLORIA PLEBIS
ET PATER ET PASTOR PATRIÆ DECVS INCLYTVS AVCTOR
ECCLESIÆ SEMPER FVERAM VERNACVLVS ALMÆ
LITTERVLAS EX QVO PRIMÆVO TEMPORE SVMPSI
PRIMVS ERAM CLERI PRIMO LEVITA DEINDE
IAM LICET INDIGNVS MAGNO TAMEN ORDINE FVNGENS
SED POST IRA DEI POPVLVM STILLABAT IN ISTVM
EXVL ERAM DVCTVS LONGE DE CESPITE PATRVM
SED ME MAGNA DEI SERVAVIT GRATIA SEMPER
ERVIT A MVLTO VENIENTI HINC INDE PERICLO
CVI LAVS MAGNA FVIT VIRTVS ET GLORIA SEMPER
QVI ME TAM *MISERAM DIRA DE MORTE REDVXIT *f. MISERVM
ET PATRIAS ITERVM ME FECIT CERNERE TERRAS
TEMPORE QVO CAROLVS REX MAGNVS OPTIMVS ISTAM
TENVIT ET REXIT GRANDI PIETATE BENIGNVS
HÆC MEA VIVENTIS IN SÆCLO FATA FIEBANT
AT NVNC ISTA TENET REQVIES MISERABILE CORPVS
SPIRITVS ALTITHRONI TIMIDVS PETIT OMNIA SECVM
IVDICIVM REGIS PORTANS QVÆCVMQVE GEREBAT
CORPORE CONIVNCTVS PETRO MITISSIME CHRISTE
TV QVICVMQVE LEGIS DIC DIC PECCATA REMITTE
ATQVE VALETE MEI MEMORES PER SÆCVLA FRATRES.]

Ipſius autem Petri Ticinenſis Epiſcopi, cuius hîc mentio fit, extat integrum epitaphium, ibidem aſſeruatum, memoria dignum, quod ſic ſe habet[a]: *Antiq. inſcr. in Appẽd. pa. 1167. num. 9.

CANDIDA FVNEREO SCVLPVNTVR MARMORE GESTA
SED NON EST FLENDVS QVI IACET IN TVMVLO
LVGEAT INFAVSTVS QVI NESCIT VIVERE CHRISTO
POST MORTEM CHAROS TARTARA QVOS RETINENT
HIC VATES DOMINI MVNDO QVIA CORPORE VIXIT
ADMIXTVS GAVDET CÆTIBVS ANGELICIS
CLARVIT HIC MERITIS *PETRVS ANTISTES HONESTIS *ANTISTES PETRVS
NORMA SACERDOTVM COLVMEN EXIMIVM
MVNIFICVS CONSTANS SOLLERS PRVDENSQVE MODESTVS
QVI

QVI INNVMERIS SEMPER POLLET VBIQVE BONIS
INCLYTVS PROSAPIA REGVMQVE STEMMATA TANGENS
NOBILIS ALLOQVIO MORIBVS NOBILIOR
ISTE PEREGRINA MACERATVS DENIQVE VITA
BIS QVINIS ANNIS EXVLAT INNOCVVS
ESVRIEMQVE SITIM PATITVR DVM ET FRIGORA CORPVS
SPE VIRTVTE FIDE SPIRITVS AVCTVS ERAT
SED REPETENS GENITALE SOLVM PIA MVNIA GESSIT
PRÆFVIT ECCLESIÆ REXIT OVILE DEI
ISTE SACRAS DOMINI CONDENS AMABILITER AVLAS
DITAVIT PROPRIIS OPTIME CESPITIBVS
SVBLIMIS HVMILIS MEDIOCRIS DIVES EGENVS
OCCVBVIT PASTOR NOSTER EN EGREGIVS
PLANCTIBVS IMMENSVM* CLAMANTIBVS FLETE DOLOREM * CLAMANTES
VOX* PATRIES OBIIT LEX HONORATO DECVS *
O VENERANDE PATER PASTOR BONE MAGNE SACERDOS
FORMA PVDICITIÆ O PATER EXIMIÆ
MVTASTI PATRIAM LINQVENS CONSORTIA NOSTRA
NOS TANTVM GEMITVS RETINENT TE GAVDIA CÆLI
EXPLETIS* DECIM MORTALI IN CORPORE LVSTRIS *f. DENIS
QVATTVOR HIS IVNCTIS VIXISTI FIRMITER ANNIS.]

De filio autem Deſiderij Regis qui Veronæ erat in præſidio, & de rebus geſtis ipſius Caroli, in Francorum Annalibus iſta leguntur: Aldagiſus verò filius Deſiderij Regis fuga lapſus, mare introiuit, atque Cõſtantinopolim perrexit. Glorioſus itaque domnus Rex Francorum Carolus Italia ſubiugata, cuſtodia Francorum in Papia relicta, magno triumpho, Deo adiuuante, cum vxore ſua, & reliquis Francis reuerſus eſt in Franciam, peruenienſque ad locum qui dicitur Ingilheim, miſit quatuor ſcaras, *hodie ſquadras*, in Saxoniam (rebellauerant enim illi) quæ inierunt tres pugnas cum Saxonibus, & auxiliante Domino, victores extiterunt, & cum præda magna illæſi iterùm reuertuntur ad propria.] hactenus anni huius periodus tot victoriis celeberrimi, quo Romana Eccleſia in integrum per Carolum Magnum reſtituta de Longobardorum perfidia triumphauit. XII. CAROLVS REDIENS VICIT SAXONES.

Poſtquam verò ipſe Carolus tantam victoriam Apoſtolorum Principi acceptam ferens eius Memoriam adiiſſet, & omni religioſi obſequij genere frequentaſſet, Hadrianus Papa cuncta præſens proximè contemplatus, vt debitas gratiarum actiones ſancto Petro perſolueret, ad eius Confeſſionem auguſtiùs exornandam adiecit animum, vt de tanta ab eo accepta victoria quaſi trophæa & columnas erigeret, ac ſtatueret veluti fornicem triumphalem ipſi. Defenſori & propagatori Romanæ Eccleſiæ ſancto Petro, in ipſius ornatu Confeſſionis. Quiſnam autem eiuſmodi cultus fuerit, ab eodem auctore Anaſtaſio accipe, apud quem iſta leguntur: Hic (inquit) egregius ſacerdos ob nimium amorem, quo proſequebatur eumdem Apoſtolum, Confeſſionem beati Petri Apoſtoli totam intus ex auro puriſſimo in laminis, diuerſis hiſtoriis effigiatis comptè ornauit, ponderis trecentarum librarum, ponens & in poſtem ſuperiorem eiuſdem ſacræ Confeſſionis auri mundiſſimi libras tredecim: pari modo & in ipſius Apoſtoli Confeſſionis liminari inferiori libras vigintiquinque. Aſpectum verò altaris ſuper eamdem Confeſſionem atque dexteram, læuamque partem iuxta gradus quibus hæret iam dictæ Confeſſioni, addens in eis argenti libras centum triginta ſex, curioſè renouauit, eiuſque hiſtorias ex auro puriſſimo librarum decem & octo nitidiſſimè deauratuit: ſimulque & cantharos in eadem dicta Eccleſia Apoſtoli numero decem renouauit, addens in eis argenti libras centum. Ante ianuas argenteas fecit caniſtros argenteos duodecim, penſantes libras triginta ſex. Simili modo & in turre caniſtros argẽteos duodecim, penſantes libras quadraginta quinque. In eadem quoque beati Petri Eccleſia per diuerſas coronas fecit delphinos ex argento penſantes libras centum.] & paulo pòſt: In Eccleſia beati Petri per diuerſa Oratoria fecit caniſtra argentea numero duodecim penſantia libras quadraginta, & rugas cum preſbyterio à parte virorum ac mulierum ex argento puriſſimo penſantes libras quinquaginta & vnam.] hæc de baſilicæ S. Petri ornatu. XIII. HADRIANVS EXORNAT CONFESSIONEM S. PETRI.

Antequam autem vlteriùs progrediamur, conueniendus eſt nobis Sigebertus, atque XIV.

DE SIGEBERTI MAXIMA IMPOSTVRA.

de re magni momenti ab eo ratio exposcenda. Erit Lector, vt cùm audieris, mox illud A
more tragico exclamare cogaris, O scelus,ô impostura,ô fraus! Iste quidem cùm totis viribus foueret partes Henrici Imp. schismatici in gratiam ipsius finxit,quod ille vanè prætendebat, iam fuisse concessum à Romano Pontifice Hadriano Carolo Magno Imperatori, quod ipse tradit in fine suæ Chronographiæ anno millesimo centesimo vndecimo. Nam videns quòd ista per veteres eius temporis historicos probari minime possent,quid fecit? In gratiam schismatici Imperatoris vindicantis sibi Ecclesiarum inuestituras, dolo malo in sua Chronographia anno gesta superiori posuit ista: Posteà rediens Carolus,Papiam cepit: iterumque Romam redit, Synodum constituit cum Hadriano Papa,aliisque centum

DE COMMENTITIO CONCILIO QVOD ASSERITVR ROMAE HABITVM.

quinquaginta tribus religiosis Episcopis & Abbatibus, in qua Hadrianus Papa cum vniuersali Synodo dedit ei ius eligendi Pontificem, & ordinandi Apostolicam Sedem, dignitatem quoque Principatus. Insuper Archiepiscopos & Episcopos per singulas prouincias B
ab eo inuestituram accipere definiuit, & vt nisi à Rege laudetur & inuestiatur Episcopus,à nemine consecretur; omnesque huic decreto rebelles anathematizauit, & nisi resipisceret, bona eorum publicari.] hæc Sigebertus, qui ista scribebat anno Redemptoris millesimo centesimo duodecimo,post annos videlicet trecentos & triginta octo ab hoc tempore,nullo alio auctore conscio, fauens ipsi (vt dictum est) Henrico Imperatori schismatico, vt ex eius scriptis quisque facilè videre potest,in cuius gratiam eiusmodi adornasse impostu-
ram, aperta luce quidem quisque veritatis sincerus inspector intelliget.

XV. Quid enim, vt rem tantam nullus nouerit vel scripserit antiquorum, sed post annos numeratos trecentos & duos de quadraginta, vnus Sigebertus tantùm sciuerit atque conscripserit? Etenim ex scriptoribus omnibus rerum Francorum, qui ipsum tempore præcesserũt,nullus penitus reperitur,qui de Carolo id asseruerit:nam qui vitã scripserunt eiusdem Caroli Magni, necnon & qui per annos singulos res ab eo gestas quàm diligentissimè digesserunt, de his nihil penitus: cùm alioqui ijdem scriptores nec minimum præter- C
miserunt conuentum publicè habitum, quem scriptis non reddiderint suo quolibet anno.

IMPOSSIBILE OSTENDITVR CONCILIVM ILLVD POTVISSE CELEBRARI.

Quonam igitur tantum mendacium introducit auctore? Cùm potiùs contrarium omnes affirment, nempe quòd post captum Ticinum non Romam venerit iterùm Carolus, sed quàm celeriter in Galliam redierit, vt aduersus rebellantes Saxones expeditionem pararet. Vrgente igitur periculosissimo Saxonum bello, quis locus induciarum, & longissimæ moræ celebrandi adeò numerosi Concilij,quod vniuersale idem nominat Sigebertus,cùm tempus ipsum manifestè repugnet? Quantum rogo primùm temporis intercessisset, vt Carolus post Pascha reuerteretur Roma Ticinum? Quantum rursus quousque ipsa obsessa Papia potiretur? Rursum quot dies interceserunt, vt Ticino Romam posteà sit reuersus? Et (quod maioris momenti est) quas oportuit interceſſisse moras conuocandi,& expectan- D
di centum quinquaginta Episcopos hinc inde etiam è longè vocatos? Et quantum opus fuerit in tanta Synodo peragenda insumi temporis?

XVI. Sed quid in his immoramur, cùm Eginhardus, qui Caroli Magni lateri inhærebat, & vitam eius scripsit, omnem de his auferat dubitationem,dum expresè affirmat,ipsum Carolum non nisi quater Romam se contulisse. quod si verum esset, quod turpiter nimis Si-

QVINTVS ADVENTVS ROMAM FINGITVR A SIGEBERTO.

gebertus mentitur, non quater,sed quinquies Romam venisse Carolum, dicendum esset, contra Eginhardum, & omnes qui res gestas Caroli prosecuti sunt. Primus enim eius aduentus fuit iste contra Longobardos, de quo anno superiori. Secundus fuit soluendi voti causa anno DCCLXXX. Tertius aduersus Ducem Beneuentanum anno DCCLXXXVI. Quartus ad restituendum Leonem Papam in locum suum anno DCCC. quando & creatus est Imperator. Vbi ergo quintus à Sigeberto confictus,nusquam assertus ab alio aliquo vel excogitatus Caroli Magni in Vrbem aduentus? Vt alterum de duobus necesse sit dicere, vel Eginhardum, & alios omnes temporis huius auctores, & ceteros omnes quotquot fuerunt, esse mentitos, vel his omnibus aduersantem Sigebertum post trecentos & amplius annos ista scribentem, & contraria profitentem,atque impossibilia asserentẽ turpiter admodum dolo malo ista finxisse, & pro animi arbitrio in Henrici gratiam composuisse, vt saltem aliquis quamuis commentitius extaret titulus, quo aduersus Romanum Pontificem Imperator schismaticus iure agere videri posset.

XVII. Res accidit ex sententia, vt nullo de impostura habito diligentiori examine, creditum

STVLTE CREDITVM SIGEBERTO.

esse verum fuit, quod à Sigeberto esset quàm mendacissimè affirmatum: vt non ad hæc refellenda se conuerterint pij Ecclesiastici tractatores, sed laborarint vt ostenderent ista

ab

A ab Hadriano Pontifice concessa Carolo, fuisse posteà reuocata. Fuit ex iis vnus Gratianus nimis credulus, qui improuidè nimis (pace ipsius dixerim) eamdem Sigeberti manifestissimam impostũram totidem verbis exscripserit, atque perinde ac firmissimum aliquod Pontificium decretum, vel Synodi Oecumenicæ canonem, suo libro Decretorum [a] inseruerit. Cùm potiùs,re accuratè perspecta, commentitia ista fuerant exsufflanda, & (vt par erat) execrationibus infectanda cum auctore ipsius, penes quem,licet monachum,tantum valuerit gratia Imperatoris ab Ecclesia diro schismate alieni, vt ad eam promerendam, cum dispendio æternæ vitæ, vti hisce malis artibus non sit veritus, nimiũm nimiumque suæ salutis oblitus.

[a] *Dist. 65. c. 22. Hadrianus II.*

At non alterius quàm eiusdem auctoris,vel huic similis putamus parem illàm impostu- XVIII.
ram esse,quæ Leonis octaui nomine ab eodẽ Gratiano ibidẽ mox apponitur istis verbis [b]:

[b] *Dist. 63. c. In Synodo.*

B In Synodo congregata Romæ in Ecclesia S. Saluatoris. Ad exemplum beati Hadriani Apostolicæ Sedis Antistitis,qui domino Carolo victoriosissimo Regi Francorum & Longobardorum,Patriciatus dignitatem,& ordinationem Apostolicæ Sedis, & inuestituram concessit: Ego quoque Leo Episcopus seruus seruorũ Dei,&c.] vsque ad finem, quibus eadem se concedere Othoni,quæ Hadrianus Carolo concesserat,assertus ille Pontifex profitetur. Hîc primùm obiici posset,nullius esse momenti eiusmodi constitutionẽ,quod non à legitimo Papa facta sit,vt qui sederit viuente adhuc legitimè creato Romano Pontifice, de quo nobis erit agendum suo loco. Sed nos & hanc contendimus esse impostũram,& commentitium esse decretum priori simile: etenim totũ quod asseritur falsum esse monstratur.

ALIA DETEGITVR IMPOSTVRA.

Nam quod in primis ad Carolum spectat,cuius exemplo id factum dicitur,tantũ abest, XIX.
vt Carolus sibi arrogare voluerit (quod asseritur) electiones Episcoporum, vt potiùs suo promulgato decreto, eas statuerit esse liberas, atque ex sacrorum canonum præscripto de-

CAROLVS LIBERAS ESSE VOLVIT ELECTIONES EPISCOPORVM.

C cerni. Accipe quæ à se statuta,in suis Capitularibus ipse collegit: [c] Sacrorum canonum non ignari, vt in Dei nomine S. Ecclesia suo liberiùs potiretur honore: assensum ordini Ecclesiastico præbuimus,vt scilicet Episcopi per electionem clericorum & populi,secundùm statuta canonum de propria diœcesi, remota personarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & sapientiæ donum eligantur; vt exemplo & verbo sibi subiectis vsquequaque prodesse valeant.] hactenus germana Caroli constitutio.

[c] *Capit. lib. 1. cap. 84. habet etiam dist. 63. cap. 34.*

Quòd si hæc facta essent à Carolo, vt renuntiaret (vt dicunt) priuilegio ab Hadriano XX.
collato, vtique aliqua saltem vel leuis mentio de eo habita ibidem esset. At cùm non extaret illa quidem, quæ nec extitisset aliquando, nulla potuit haberi dè ea mentio, sed simpliciter à Carolo secundùm canones cuncta disponi voluit aduersus eos,qui (vt sæpè fiebat) à Regibus peterent Episcopatus.

D Sed & quid est, quod in asserto decreto Leonis dicitur, concessas esse Carolo Magno XXI.
inuestituras ab Hadriano, cùm nec ipsum quidem nomen inuestituræ, temporibus Caroli esset in vsu? Legant, & scrutentur auctores omnes, qui Caroli temporibus aliquid scripserunt, si alicubi penes eorum aliquem inuenerint nomen inuestituræ,vel vsum eius per anuli collationem (vt tradunt) & baculi.

TEMPORE CAROLI MAGNI NVSQVAM NOMEN INVESTITVRAE.

Verùm & quòd dicitur id à Leone factum in Concilio habito in Ecclesia Saluatoris: penes quem, rogo, mentio, eiusmodi Concilium à Leone octauo dicto Pontifice factum, vt quid huiusmodi sit ab eo concessum Othoni?

Sed & repugnant his omnibus praxis & leges aliorum post Carolum successorum Im- XXII.
peratorum,vt quid dici possit fuisse ab Hadriano concessum eidem Carolo Magno de electione Romani Pontificis. Nam audi quæ in electione Hadriani secundi Papæ legantur [d]:

[d] *Distin. 63. c. 29.*

E Cùm Hadrianus secundus ad Romanum Pontificatum ab Ecclesia Dei Genitricis Dominæ nostræ, quæ dicitur Ad præsepe, traheretur ad Lateranense Patriarchium, certatim à clero & proceribus & plebe deportatus est. Quod audientes Missi Ludouici Imperatoris molestè tulerunt, indignati scilicet,quòd dum præsentes essent,non fuerint inuitati,nec optatæ à se futuræ Præsulis electioni interesse meruerunt. Qui accepta ratione, quòd non causa contemptus Augusti,sed futuri temporis prospectu omissum hoc fuerit (ne videlicet Legatos Principum in electione Romanorum Præsulum expectandi mos per huiusmodi fomitem inolesceret) omnem indignationem medullitus sedauerunt, & ad salutandum electum etiam ipsi humiliter accesserunt.

NON ADMISSI LEGATI IMP. IN ELECTIONE ROM. PONTIFICIS.

At quomodo, rogo te, se iniustam causam fouere cognoscentes quieuerunt, si pro eis XXIII.
vigebat adeò amplum priuilegium à tanto Pontifice regi tanto, Carolo Magno concessum?

sum? nam si illud verè datum fuisset, eos præterire minimè potuisset, vel ipsum Imperatorem Ludouicum, qui (vt eædem habent res gestæ Hadriani secundi) aduersus suos Legatos talia præsumentes indignatus est, Romanos verò laudauit: quæ enim ibi leguntur attende: sunt ista: Audiens hoc Ludouicus Imperator Christianissimus, mox Imperialem scribens epistolam, cunctos Romanos qui dignum tanto peregissent officio Præsulem, collaudauit.] Sed & in edita à se pro iuribus Romanæ Ecclesiæ conseruandis constitutione ista inter alia habet: Quando [a] diuina vocatione huius sanctissimæ Sedis Pontifex de hoc mundo migrauerit: nullus ex Regno nostro aut Francus, aut Longobardus, aut de qualibet gente homo sub nostra potestate constitutus licentiam habeat contra Romanos aut publicè aut priuatim veniendi, aut electionem faciendi, &c.]

[a] *Distin. 63. c. 30. 31. 32.*

XXIII. CATHOLICI IMPERATORES LIBERAM ESSE VOLVERVNT ELECTIONEM PAPAE.

At quòd dicunt eo modo datis ab Hadriano priuilegiis renuntiasse Imperatorem: quomodo quis renuntians, non exprimat quia renuntiat? necessaria enim omnino eius est mentio. Quod de Imperatore dicimus, de Pontifice pariter dicendum est. Si quæ priuilegia concessa fuissent ab Hadriano Carolo Magno, cur Hadrianus secundus cùm per octauam Oecumenicam Synodum sanciendum curauit, vt nullus laicorum se immisceret penitus electionibus Episcoporum, non meminit concessionis eiusmodi, nec reuocauit generatim saltem concessa eidē Carolo priuilegia? Vel si rata firmaque ea consistere voluit: cur non expressit dum legem contrariam illis statuit? Sed quia re vera nulla erat facta concessio, nulla de illis fieri potuit mentio. Omittimus recitare de his ad Lotharium & Ludouicum Imp. Leonis quarti decretum, & Henrici primi atque Othonis constitutiones de libera electione ex præscripto canonum facienda Romani Pontificis. Sed de his iam satis: puto quidem te veritatis amantem Lectorem, iam omnino de impostura Sigeberti, de qua agimus, persuasum, re tam perspicuè tot demonstrationibus patefacta. Adeò vt non putem inueniri posse aliquem, nisi similem illi schismaticum vel hæreticum, qui tantæ, tamq; dilucidæ, omnique ex parte constanti obniti audeat veritati.

XXIV. PAVLI DIACONI LVCVBRATIONES.

His iam confutatis, redeamus ad captiuos Longobardos, quos vnà cum Desiderio Rege Carolus Magnus secum duxit in Gallias. Fuit ex eis inter alios Paulus Diaconus Aquileiensis, qui Desiderio Regi erat à secretis. de quo hæc memoratu digna habet Leo Ostiensis [b]: Capta verò (vt diximus) Papia vrbe, cùm Regi Carolo pro sua prudentia charus admodum & familiaris factus Paulus esset, accusatus est ab inuidis apud Regem, quòd ex affectu Desiderij, illi pararet insidias. Quem cùm Rex comprehensum adduci ad se iussisset, interrogat an verà sint, quæ de illo dicerentur. Tum ille constanter se domini sui fidelissimum asseuerauit, & in eadem fide quoad viueret perseueraturum. His auditis Rex, ira succensus iussit incunctanter manus abscindi. Sed continuò mutata sententia, memor illius sagacitatis atque prudentiæ, suspiransque: Et si, inquit, ei manus abscindimus, vbi tam elegantem scriptorem reperire poterimus? Atque ad proceres conuersus, quidnam de tali viro agendum esset, percunctabatur. Illi eruendos ei oculos, monebant, ne vllas aduersus Regem litteras scriberet. Et vbinam (ait ille) vel quando talem reperiemus historicum? Illi verò Regis clementiam, propensamque ad virum pietatem attendentes, suaserunt vt illum apud Diomedis insulam, quæ hodie Tremiti dicitur, exilio relegaret. sicque factum est.

[b] *Leo Ostiens. Chron. lib. 1. c. 17.*

PAVLVS DIACONVS CAPTIVVS DESIDERII REGIS STVDIOSIS.

XXV. PAVLI DIACONI LVCVBRATIONES.

Vbi cùm aliquot annos exulans duxisset, homunculus quidam qui ei propter Dominum obsequia præstabat, clàm illum ex insula asportans, cum eo pariter Beneuentum perrexit. Quo viso Arichis, qui filiam prædicti Desiderij Adelpergam habebat vxorem, valdè tam ipse, quàm eadem ipsius coniunx gauisi sunt, eumque secum in palatio honorificè detinuerunt. Quo tempore vtrumque palatium eiusdem Principis alterum quidem quod Beneuenti, & quod Salerni alterum construxerat, idem Paulus versibus luculentissimis exornauit. Eiusdem etiam Adelpergæ precibus in historia Romana, quam breuiter Eutropius scripserat, plurima hinc inde ex historiis Ecclesiasticis addidit, duosq; præterea libros a tempore Iuliani Apostatæ, in quem ipsam historiam Eutropius terminauerat, vsque ad tempora primi Iustiniani Imperatoris adiecit: sed & vniuersas ferè annalis computi lectiunculas rhythmo composuit.

XXVI. Defuncto autem Arichisi, mox ad hoc monasterium Cassinense (vt suprà retulimus) properauit, factusque monachus, plures posteà vixit annos. rogatus quoque ab Abbate ac fratribus, expositionem regulæ sancti Benedicti perutilem edidit: vbi multa de veteri monasterij huius consuetudine necessariò inserit, nonnulla etiam alia scripta eleganti stylo

lo conscripsit, atque inter alia versus quoque recíprocos & hymnos de singulis beati Benedicti miraculis diserto sermone composuit.

Ad hunc præfatus Carolus Rex qui eum exilio relegauerat, comperto quòd huius monasterij monachus effectus esset, multùm illi gratulatus, affabiles satis & iucundas epistolas versibus misit, ex quibus hîc aliquid inferre placuit. Ait enim post aliquos versus, suam alloquens chartulam:

AD PAVLVM DIAC. EPISTOLAE CAROLI MAGNI FRAGMENTVM.

Hinc celer egrediens facili mea charta volatu
Per siluas, colles, valles quoque præpete cursu,
Alma Deo chari Benedicti tecta require.
Est nam certa quies fessis venientibus illuc:
Hîc olus hospitibus, piscis, hîc panis abundat.
Lætus amor, cultus Christi simul omnibus horis:
Pax pia, mens humilis, pulchra & concordia fratrum.
Dic Patri & sociis cunctis, Saluete, Valete:
Colla mei Pauli gaudendo amplecte benigne,
Dicito multoties: Salue Pater optime, Salue. &c.

Cui ille similiter versibus rescribere, & pro visitatione & salutatione sua & fratrum gratias referre maximas studuit.] hæc Leo, qui addit, eumdem Paulum illic consenuisse in monasterio, & longæuum ætate in Domino quieuisse. Ait Trithemius, eumdem iussu Caroli Magni ordinasse historias & lectiones per totum annum singulis festiuitatibus Sanctorum congruentes. Sanè quidem in sæculo tam rudi, ipse claruit inter primos.

IESV CHRISTI	HADRIANI PAP.	CONSTANTINI COPR. IMP.
ANNVS 775	ANNVS 4	ANNVS 35

SEPTINGENTESIMVS septuagesimus quintus agitur annus Indictione decimatertia, quo tandem post propagatum ad plurimos annos Imperium Constantini, secundùm illud Propheticum Danielis: [a] Ecce Vigil & Sanctus de cælo descendit, & clamauit fortiter dicens: Succidite arborem, præcidite ramos eius, & dispergite fructus eius.] cùm videlicet impius Constantinus vbi regnasset annis triginta quatuor, mensibus duobus & diebus viginti sex, infelicissimo exitu diem clausit extremum, decimaquarta mensis Septembris. prout ex Theophane exactè annos singulos eius Imperij supputante collegimus, dum eius Imperij exordium numerare incipit à die obitus patris, quem contigisse ait decimoquarto Kalendas Iulij nonæ Indictionis, anno Redemptoris (iuxta Latinorum supputationem) septingentesimo quadragesimo primo, decem ipse ampliùs annis quàm pater regnauit & mensibus, minùs diebus nouem: siquidem Leonem annis nonnisi viginti quatuor, mensibus tribus, & diebus duobus imperasse, idem Theophanes tradit. Vt autem impij tam diu regnare permissi sint, non Dei benedictio, sed maledictio fuit secundùm illud Iob: [b] Vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini eius statim.] nam quo longiùs vita producitur, eo copiosior eorum maledictio propagatur, cùm totum quod viuunt tempus, nonnisi ad thesaurizandum [c] sibi ipsis iram in die iræ profecerit, vt nec illis ad vitam fuerit computandum; iisdem ipsis id in inferno testantibus [d] & inter alia ista de nimia vitæ suæ breuitate dicentibus: Tamquam sagitta emissa in locum destinatum, diuisus aër continuò in se reclusus est, vt ignoretur transitus illius; sic & nos nati continuò defuimus esse.]

I. [a] *Dan. 4.*

DIVINA VLTIO IN CONSTANTINVM COPR.

[b] *Iob 5.*

[c] *Rom. 2.*

[d] *Sap. 5.*

At quæ de exitu eius Theophanes breuiter narrat, sic accipe: Anno trigesimo quinto, *inchoato scilicet*, sui Imperij mense Augusto tertiadecima Indictione exiuit contra Bulgaros Constantinus, qui diuinitus est in cruribus plaga percussus, quæ Græcè ἀνθραξ appellatur. Et hinc febre validissima detentus, Archadiopolim rediit à subiectis humeris in lectum delatus. Et veniens Silimbriam, nauem ingressus est, cumque Strongylum peruenisset castellum, miserabiliter in Chelandio moritur, clamans & dicens: Viuens adhuc igni sum inextinguibili traditus; sanctamque Virginem & Dei Genitricem laudari exposcens, cum fine fœdere eius fuerit inimicus.] Eadem & reliqui omnes Græci auctores testantur. Addit autem aliqua Cedrenus his verbis: Nauigio vsque ad Castellum

II. CONSTANTINI MISERANDVS OBITVS.

ſtellum Strongylum vectus, ibi animæ & corporis mortem obiit, vociferans, atque dicens ſe inextinguibili igni traditum propter Mariam, iubens eam exinde honorari, ac celebrari verè Deiparam. Moriens, ſuamque vltimam voluntatem teſtatam faciens, hæc pronuntiauit: Incolume eſto magnum templum diuina Sophia: Incolumis eſto ædes ſanctiſſimæ Deiparæ in Blachernis: Incolumis eſto Eccleſia eiuſdem in Chalcopratriis: Incolumis eſto ædes ſanctorum Apoſtolorum: Incolumis eſto vrbs & Senatus: Incolumis eſto fili mi Imperator, atque tu etiam ô Theophanes, cui magnum meum arcanum credidi.] hæc Cedrenus. Erant præcipuæ Eccleſiæ illæ, quas iubere valet ab ipſo præ ceteris ignominia affectæ. Sic igitur ea quam audiſti ab eo extorta diuinitus confeſſione veritatis, tum de ſua in perpetuum damnatione, tum de cultu quem execratus eſt antè Deiparæ, diem clauſit extremum, hac ex parte Antiocho ſimilis, qui ſemper & vbique impius, mò-
[a] 2. *Mach.* 9. riens eam primùm ſanam veramque ſententiam dixit: [a] Iuſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria cum Deo ſentire.] ſubiicit autem iſta Theophanes: Regnauit autem poſt mortem patris ſui annis triginta quatuor, & menſibus duobus, diebus viginti ſex.] quod legebatur triginta quinque annis, corrigitur ex ipſomet auctore Theophane, dum qua Indictione, tum hîc tum ſuperiùs in Leone, mortuus ſit inſinuat.

III. Sed audi quod ſubiicit elogium dignum eius ſepulchro: Ita vitam diſſoluit ſanguinibus multis infectus, & dæmonum inuocationibus & ſacrificiis, perſecutionibus quoque ſanctarum Eccleſiarum, rectæque & immaculatæ fidei, necnon & monachorum peremptionibus, & violationibus monaſteriorum, maliſq; variis ſupercreſcens, non minus quàm Diocletianus vel aliquis tyrannorum.] hæc Theophanes. Porrò ſi quis ex ſectis quibus communicauit, eius nomina addiſcere velit: ex iis quæ ſuperiùs dicta ſunt, Iudæum ipſum
CVR CABALLINVS SIT DICTVS. iure vocabit, Neſtorianum, & Manichæum, præter nomina Iconomachi, Copronymi & Caballini, quorum primum ex ſecta, ſecundum è ſtercore, quo infans conſperſit ſacroſanctum lauacrum, tertium verò mutuatus è ſtercore caballorum quo tale monſtrum ipſi etiam naturæ auerſum, dicitur delectatum. Nam audi Theoſtrictum huius temporis ſcriptorem in Niceta: Tantopere verò ſordium & impuriſſimæ cuiuſque rei odore malo delectabatur, vt animalium brutorum ſtercoribus ſe illiniret, & eos qui cum illo erant, id facere iuberet, quos amabat, ob idq; benignè accipiebat, quod rebus malè olentibus ſemper delectaretur.] hæc ipſe. Sed riſimus Glycam, dum Caballinum à Cabala ciuitate refert denominatum, quòd Caballini eius ciues dici teſtetur. Sed quid commune Conſtantino cum Cabala, natus ipſe atque educatus Conſtantinopoli? Nam & Theophanes ipſum caballino ſtercore delectatum, eius Imperij exordio ita narrat, poſt alia ſcelera de ipſo commemorata: Magicis maleficiis, & luxuriis, cruentiſque ſacrificiis, & caballinis ſtercoribus, atque lotio delectatus, mollitiebuſque ac dæmonum inuocationibus, &c.]

IV. Sed & quòd præter perſonam Imperatoris, ageret quoque Theologum & doctorem Eccleſiæ, ſcriptorũ aliqua monumenta reliquit. meminit de eorum aliquibus idem Theoſtrictus quæ vidit: Ego ipſe, inquit, legi treſdecim orationes, quas per duas hebdomadas recitandas tradidit: in quibus de Sanctorum interceſſione mentio nulla facta erat.] hæc ipſe. Tantò iam glorientur Nouatores anteſignano; tollant hunc vt faciunt, laudibus Sanctorum blaſphemi; ſuſurrumque ſui obuoluti ſtercore audiant ſcarabæi: eoſdem cum illo globulos ſtercoreos voluant, dum eaſdem cum illo putidas hæreſes coagmentant, idem abſque dubio cum ipſo ſubituri ſupplicium apud inferos, cuius iudicij præiudicium idem proximè moriturus ſenſit: dum enim in ſe latam ſententiam perpetuæ damnationis expreſſit, eamdem vtique eius ſectarios accepturos fore ſignificauit.

V. DE CONSTANTINI SEPVLTVRA ET EFFOSSIONE. Defunctus igitur Conſtantinus ſepultus eſt in templo ſanctorum Apoſtolorum, nactus quam non meruerat ſepulturam; qua penitus indignus cùm eſſet, iuſto Dei iudicio poſtmodũ (vt aſſeritur à Græcis in Menologio) effoſſus, eius oſſa publicè in foro cremata ſunt. Reliquit Conſtantinus poſt ſe filium heredem Imperij Leonem & alios filios, ſed & filiam à parentis moribus longe diſſimilem. In qua Dei manifeſtata eſt ſapientia, quum ex putrido illo ſtercore ſciuit aurum colligere, gemmamque ſeligere quàm pretioſiſſimam, Anthuſam dictam hanc Copronymi filiam, egregia ſanctitate cõſpicuam, de qua in tanta ſcriptorum penuria ſatis hîc tibi fit reddidiſſe, quæ in Menologio ſæpè citato Baſilij Imperatoris deſcripta habentur his verbis, die decimaſeptima menſis Aprilis:

VI. S. Anthuſæ Conſtantini Caballini Imperatoris filiæ memoria.] hic titulus. Pergit verò: S. Anthuſa Conſtantini quidem Caballini fuit filia. Cum autem vt viro copularetur,

laretur, ab illo cogeretur, non acquieuit. Sed poſt illius obitum nacta libertatem, omnes ſuas diſperſit diuitias; & has quidem dans pauperibus, has autem in Eccleſiarum & monaſteriorum impendens ædificia: porrò reliquas in captiuorum redemptionem: ſuas autem aureas veſtes in Eccleſiarum ornamenta. Fuit autem multorum mater orphanorum: expoſitos enim ſuſcipiens infantes educabat, & inſtruebat, & hos quidem morientes Deo tranſmittebat, hos autem viuentes ad ſenum curam mittebat, & feminas tondens inducebat in monaſteria. Frequenter autem à piiſſima Irene cognata, vt cum illius filio ac pariter ſecum regnaret, inuitata, minimè conſenſit. Sed à ſancto Tharaſio monacha in Eumeniæ cœnobio facta, ad Dominum migrauit.] hactenus ſanctę Anthuſæ dignum elogium, quod anniuerſaria die ex ſacro ritu in Eccleſia legi publicè conſueuit. vt ingens planè miraculum videretur ex monachorum perſecutore naſci filiam, quæ erigeret monaſteria, atque ipſa
B monialis pariter efficeretur. vt omnes intelligant, quòd non eſt ſapientia[a], non eſt prudentia, non eſt conſilium contra Dominum.] quodque ipſe eſt [b] qui reprobat conſilia Principum.] Et tu Nouator infelix, nihilominùs factis verbiſque ſectaris, defendiſque Copronymum, quem & vnica eius filia vniuerſo orbi opere demonſtrauit erraſſe, pluris faciens vilem monaſticum habitum, quàm purpuram Imperatoriam?

[a] *Prou.* 21. [b] *Pſal.* 32.

Sed vnde huic Imperatoris Conſtantini filiæ nomen Anthuſæ, ex eodem Menologio diſces, vbi vigeſima ſeptima Iulij de alia Anthuſa fit commemoratio: hæc enim ibi legun- DE ANTHVSA SENIORE tur: Anthuſæ memoria. Hæc anachoreticam vitam deligens, miraculis clara fuit: cognita autem à Conſtantino Caballino, quòd coleret venerandas imagines, cogebatur negare cultum earum. Non acquieſcens, dirè percuſſa fuit. At poſteà Imperatoris vxori parere non valenti prædicens, duos filios eam genituram, maſculum alterum, alteram feminam: à tormentis eximitur. Et erga eam Regina ſic affecta eſt, vt eam loco matris haberet, & filiam quam peperit, eius nomine Anthuſam nuncuparet: demum verò ipſa in pace quie-
C uit.] hæc ibi. Sed iam redeamus ad Conſtantini filium, nouum Imperatorem Leonem, qui ſtatim ab obitu patris abſque aliqua controuerſia capeſſit Imperium. VII.

Poſt autem perſoluta poſtrema Conſtantino patri, idem Imperator à Theophane quæ- VIII.
ſiuit, quodnam grande eſſet illud patris ſecretum ipſi ſoli cognitum? Reſpondit, fortaſſe patrem tuum eius rei pœnituit, quam nos occultè egimus, xvij. centenarios defodimus quodam in loco in vſum fratrum tuorum Cæſarum & Nobiliſſimorum. Leo autem omne illud famulis miſſis abſtulit, nihilque fratribus reliquum fecit.] hæc [c] Annales Græcorum. Leo verò (ſubdit Theophanes[d]) cœpit expendere pecunias, quæ ſibi fuerant à patre demiſſæ: placuitque tam Optimatibus, quàm populo, & viſus eſt breui tempore pius eſſe, ſanctæque Dei Genitricis & monachorum amicus, vnde & monachos Metropolita-
D nos Epiſcopos creans in ſummis ſedibus collocauit.] tũc accidit, vt ipſe Platonem Olympi montis monachum celebrem, ciuem Conſtantinopolitanum, rediens Conſtantinopolim, in Epiſcopum Nicomedienſem prouehendum curaret; ſed renuit ipſe vir ſanctiſſimus, qui in humili gradu Apoſtolicum obire munus non prætermiſit, prout Theodorus Studita qui hoc viuebat tempore, & res ab eo geſtas ſcriptis proſecutus teſtatur, quæ hîc reddendæ ſunt, vt ex iis quæ vnus iſte operatus eſt, aliorum ſanctorum monachorum facta, quæ non prodita ſcriptis, intelligamus.

[c] *Cedren in Cõpend. hoc anno.* [d] *Theoph. lib. 23. in prin.*

LEO IMP. PIVS APPARVIT.

Dehinc (inquit Theodorus) neceſſariis quibuſdam de rebus Byzantium ingreſſus eſt. IX.
Quo tempore videre licuit monachos ipſos, qui ſuperfuerunt tamquam lumina quædam, ab iis qui in vrbe Byzantio erant, conſpectos fuiſſe. Tunc & beatus ille qui mortuus S. PLATONIS PIETATIS OPERIA. anteà putabatur, rediuiuus agnitus eſt (neque enim à cognatis ſupereſſe credebatur) ex eo
E quòd non ſolùm conſanguineis hominibus, ſed toti Byzantio celeberrimus factus eſt, aliis aliunde illum attrahentibus atque amplexantibus, benignè eius dexteram apprehendentibus, denique nobili eius doctrina libentiſſimè fruentibus, &c.] pluribus namque narrat ſpirituales profectus, cum verbi prædicatione ſingulos monens, eos ad meliorem vitæ frugem conuertit. & inferiùs in eodem argumento verſatus hæc addit:

Itaque in illa vrbe regia, tamquam vexillum quoddam, erexit orationem ſpectatæ vitæ X.
teſtimonio comprobatam. Adde quòd tenui & modeſto habitu indutus, aſpectu ipſo eos, qui eum videbant, ad virtutem hortabatur. Quòd ſi cum politico aliquo viro negotiũ illi fuiſſet, oratione ſuauem adhibebat, ad eius mores, qui eum audiebant ſe componens. Nec quiſquam hac in re ipſius inſtitutum accuſet, ſed vtilitatem inde proficiſcẽtem conſideret. Et quænam (inquient) hæc eſt? peccantium hominum pœnitentia, & vitæ renuntiantium

multitudo. Primus enim & solus ferè (vt ita dicam) is apparuit, qui nostri generis homines & alienigenas ad virtutis exercitationem susciendam alacres reddidit; primus, inquam, nobis vt sanctè viueremus, hortator diligens extitit. Quamobrem & monasterio cuidam quod in vrbe erat, præesse cogebatur quidē, sed noluit tamen. Quin etiam Nicomediensium Ecclesiæ præsidere eum hortabatur qui tunc præsidebat, sed assentiri noluit, clerum fugiens is, qui clero erat dignus, & sacerdotij fastigium metuens, qui virtute sublimis & præstans erat.] Porrò idem sanctissimus vir Apostolicus tamdiu Constantinopoli mansit, quamdiu hæresi profligata, fides Catholica fuit postliminio restituta. tunc demū rediit ad monasterium suum. Ita pugil egregius vtraque potens manu, actiua atque contemplatiua vita sublimis, pro temporum ratione (prout spiritus imperabat) exegit vtrumque munus. A

XI. LEONIS IMP. CONSILIVM IN ADMINISTRANDO IMPERIO.

Ceterùm quod ad statum Orientalis Ecclesiæ spectat, Leo ipso sui Imperij exordio, quo sibi conciliaret omnium animos, omnibus morem gerere studuit: perseuerabat ipse tamen hæreticus, hæreticus pariter Patriarcha Niceta iura Ecclesiæ ministrabat, adeò vt potiùs fuerit obitu Constantini persecutionis cessatio, quàm Catholicæ Fidei restitutio. Ceterùm vbi habenas ipse Imperij iam securè possidere visus est sibi: rursum ipsos Orthodoxos persequi aggressus est, vt quæ dicemus suis locis, ostendent. Etsi Platoni vel alicui alij indultum est vitam monasticam propagare, ceteris tamen omnibus numquam id licuit, nisi vbi Irene Augusta cum filio Constantino regnauit. Hæc sunt quæ ad statum Orientalis Ecclesiæ, vbi Romanus Imperator dominabatur, pertinent; altera verò pars Orientalis orbis Sarracenis subiecta, & ipsa hoc anno alleuiata est, morte persecutoris qui dum vixit Christianos afflixit Habdallæ. de quo hoc anno ista Theophanes: B

XII. HABDALLAE REGIS SARRACENORVM OBITVS.

Prætereà eodem anno & eodem mense, quo obiit Constantinus, moritur Habdalla Arabum Rex. Cùm enim ambo hi velut acerrimæ bestiæ diuturnis temporibus ac crudelitatibus humanum genus depasti sunt: mortui sunt prouidentia Dei, & obtinent principatum Leo, & Madi filij eorum. Prætereà eodem anno Aldegisus Desiderij Longobardorum Regis filius ad regiam vrbem veniens, ad Imperatorem se profugus contulit.] hæc Theophanes, cuncta summa breuitate perstringens. Aldegisus igitur qui anno superiori fugam Orientem versus arripuit, hoc anno Constantinopolim venit; vbi ab Imperatore benignè exceptus, ab eodem Patriciatus dignitate donatus est, vbi cùm frustrà tentasset res Italiæ, absque spe aliqua Regni iterùm potiundi consenuit. C

XIII. Quod autem ad Occidentales res pertinet, Synodum à Carolo Magno in Duria habitam, Saxonesque duobus præliis ab eodem Rege profligatos, docent Francorum Annales veteres. Planè obseruatione digna res est, quòd antequam in bellum aduersus hostes Carolus cum exercitu proficisceretur, ad componendum ciuilem statum, & benè disponendas res Ecclesiasticas, Episcopos & Abbates conuocare cōsueuisse. Quæ autem in tot Synodis ab eo celebratis statuta fuerint: promiscuè simul in librum vnum congessit Anfigisus Abbas Lobiensis, quo centum & sexaginta octo capita continentur. His planè Carolus diuinum sibi Numen concilians, aduersus hostes pugnans, victor semper extitit, docens omnes Principes Christianos, qua via sit incedendum, vt maxima quæque intrepidè aggredi, fortiter prosequi, atque feliciter valeant consummare. Cui hoc anno in rebus Saxonicis occupato nouus intereà paratur ex Longobardorum in Italia rebellantium subiugatione triumphus. Etenim hoc anno Notgardus Foroiulensis Dux fidifragus, Regnum sibi Italiæ vendicare, comparato exercitu, tentans; anno sequenti ad eum debellandum fuit Carolo iterùm in Italiam redeundum. de quibus suo loco dicendum erit. D

XIV. Hoc eodem anno Offa Rex Orientalium Saxonum, post alia pietatis opera ad expiationem suorum delictorum adhibita, Regnum suum vectigale fecit Romanæ Ecclesiæ, vt singulæ domus nummum argenteum penderent Ecclesiæ S. Petri. Quod ex veteribus Anglicanæ Ecclesiæ monumentis prodens Polydorus, hæc ait: [a] Deinde metu pœnæ, qua propter peccata afficiendus erat, Deum sibi placandum cōstituens, decimam partem omnium bonorum sacerdotibus aliisque inopibus hominibus condonauit. Templum quod Herefordiæ id temporis magnificum erat, amplissimis donariis cumulauit, reliquias corporis diui Albani magno studio perquisiuit, easque inuentas, ac in scrinio auro & gemmis ornato coniectas, locauit in cœnobio quod ipse diuo Albano posuerat, illudque magnis locupletauit possessionibus: vbi etiam loci statuit familiam monachorum diui Benedicti. Huius quoque Regis opus esse ferunt cœnobium monachorum eiusdem ordinis, quod est Bathoniæ. Offa tamen quem verè suorum delictorū pœnitebat, visus sibi nequaquam E

[a] *Polydor. Virg. Angl. hist. l. 4.*

OFFA REX MERCIORVM SVVM REGNVM VECTIGALE FECIT ROM. ECCL.

plena

A plena manu de commissis Deo satisfeciſſe, traiecto propterea Oceano, Romam se contulit veniæ consequendæ causa, Romanoque Pontifici Hadriano primo Regnum suum vectigale fecit, impositio tributo ex singulis nummis argenteis, quos denarios vocant, domesticatim in annos singulos conferendis: qui fuit annus salutis humanæ septingentesimus septuagesimus quintus.] hæc auctor.

XV. [a] *Sur. die 1. Iul. to. 4. & Molan. in Natal. SS. Belg.* S. RVMOLDVS MARTYR. [b] *Apud Sur. die 22. Octob. to. 5.* GVMMARVS CONFESSOR.

Hoc [a] eodem anno martyrio coronatur apud Machliniam in Belgio sanctus Rumoldus Apostolicus vir genere Hibernus: qui Romam petens, & à Pontifice Apostolatus munere initiatus, Machliniam veniens, illic Euangelium prædicauit, populumque illum ad Christum conuertit: cumque Dei verbo, & egregio virtutum exemplo, atq. miraculis ex nouis palmitibus illam plantasset Ecclesiam: eamdem fuso sanguine irrigauit, hoc anno à duobus occisus sicariis, quorum alterum adulterij arguisset. Extant eius Acta Apostolico planè viro digna. [b] Claruit hoc tempore, qui eius quoque vsus est amicitia sanctus Gummarus Confessor, qui in aula primùm Pipini Regis, magna gloria militarat. Scriptæ fuerunt res ab eo præclarè gestæ à Theobaldo ad Sigerum Lirensem Præpositum. B

XVI. [c] *Ioā. Maria. de reb Hisp. l. 7. c. 6. in fin.*

DE VOCE MARANATHA.

Hic est annus, qui Era Hispanica notatur octingentesima decimatertia, qua Tudensis habet, defunctum esse Aurelium Regem Gallæciæ in Hispania, sufficetumque in eius locum Silum, siue Silonem, eius sororis filium. referunt alij id factum anno superiori, auctoritate diplomatis donationis factæ monasterio, Era octingentesima duodecima, eius Regni anno primo. de quo [c] nobilis rerum Hispanarum historicus: Est autem, inquit, ad memoriam insignis iis in litteris contenta execratio, qua eius donationis violator iubetur esse ANATHEMA MARRANO ET EXCOMMVNICATVS. vnde intelligitur Marrani vocem vulgarem non à Mauris quasi Mauriani, vt quidam suspicantur, factam in Italia Frederici Ænobarbi tempore, cùm Mauri plurimi fidem Christo datam in Baptismo, passim eiurata quam susceperant religione violarent, sed potiùs ex Syriaca voce Maranatha deductam, C qua anathematis ignominia, execratioque in diuinis litteris continetur.] hæc vir doctus ac pius. Sed hinc posteà factum est, vt sicut nomen, Marrano, iure exhorrent Hispani, ita & vnde diductum est, Maranatha [d] ab Apostolo introductam in Ecclesiam vocem, & à maioribus frequentatam, in Ecclesiæ censuris si apponatur, indignè ferant, & contumeliæ loco accipiant. toleranda simplicitas, si tamen de re potiùs quàm de nomine sit solicita, nec peruicax obuersetur Ecclesiasticæ antiquitati.

[d] *1. Cor. 16.*

IESV CHRISTI ANNVS	HADRIANI PAP. ANNVS	LEONIS IIII. IMP. ANNVS
D 776.	5.	1.

ANNVS sequitur septingentesimus septuagesimus sextus, Indictione decimaquarta, quo Leo Imperator primo sui Imperij anno, filium Constantinum coronat Imperatorem. Cùm enim omnes Constantinopolitani ciues liberalitate Leonis benè erga ipsum affecti essent, omnes Optimates cum multitudine populi copiosa (inquit Theophanes) ingressi sunt ad eum petentes Constantinum filium Imperatorem eius. At ille (vt moris est Principibus) renuntiauit eis: Filius est (inquit) meus vnicus mihi, & idcircò vereor hoc facere, ne fortè contingat mihi, quod humanum est, & cùm adhuc sit paruulus, morti eum tradatis, & alium promoueatis. At illi cum iuramentis se profitebantur illi satisfacturos, neminem regnaturum præter filium eius, etiam si mori eum Deus voluisset. Hoc autem à Dominica die, qua Palmarum solemnitas agitur, vsque ad quintam Feriam hebdomadæ maioris, populo in Hippodromo coaceruato petente, sancta Parescue iussit iurare illos. Et iurauit omnis populus in honorandis & viuificis lignis *sanctæ Crucis*, tam scilicet ex thematibus, *militia scilicet*, & Senatu, quàm etiam exterioribus ordinibus & ciuibus omnibus & ergasteriacis, Imperatorem non admittendi, excepto Leone seu Constantino ac semine ipsorum, & fecerunt scripta, quemadmodum iurauerunt, propriæ manus. E

I. LEO IMP. CORONAT CONSTANTINVM FILIVM.

II. EVDOXIVS CREATVR NOBILISS.

Et in crastino Sabbato sancto ascendit Imperator in tribunal decem & nouem cubitorum, & fratrem suum Eudoxium creauit Nobilissimum, alius verò frater nomine Anthimus à patre Constantino illum honorem fuerat consecutus. Et processit Imperator cum reliquis Cæsaribus & tribus Nobilissimis ac nouo Constantino ad magnam Ecclesiam, & mutato indumento, sicut Imperatoribus moris est, ambonem ascendit cum filio suo si-

mul & Patriarcha, & ingreſſus omnis populus, poſuerunt omnes ſcripta ſua in menſa ſanA cta. Tunc Imperator allocutus eſt populum ſic: En fratres, petitiones veſtras adimpleo, & dono vobis filium meum Imperatorem. Ecce eum ab Eccleſia de manu Chriſti ſuſcipitis. At illi acclamauerunt voce magna dicentes: Fideiuſſor noſter eſto, Fili Dei, quomodo de manu tua Chriſte, ſuſcipimus dominum Conſtantinum Imperatorem ad cuſtodiendum eum, & commoriendum pro eo.

III. Et in craſtinum, quando videlicet magnus & Dominicus dies Paſchæ celebratus eſt octauo Kalendas Maij decimaquarta Indictione, auroræ crepuſculo, exeunte Imperatore vnà cum Patriarcha in Hippodromum, delato altario, omni populo contemplante, Patriarcha fecit orationem, & coronauit Imperatorem filium eius. Et ita proceſſit ad magnam Eccleſiam vterque Imperator cum duobus Cæſaribus, & tribus Nobiliſſimis. Proceſſit autem & Imperatrix Irene, cùm proceſſiſſent Imperatores, ſceptris conſequentibus B per ſcholas antelatis, & aſcendentibus per æreæ portæ aſcenſum in catachumenij Eccleſiam, non exiens in plateam * Emboli.] hæc de ſolemnibus ritibus tunc exhibitis Theophanes, qui & eiſdem potuit intereſſe. ſubdit verò paulo pòſt, menſe Maio Nicephorum Cæſarem fratrem Imperatoris poſtulatum reum maieſtatis, vnà cum aliis eiuſdem conſpirationis hominibus publicè cæſis ac tonſis, ignominiæ cauſa Cherſonam in exilium deportatum. hactenus de rebus Orientalibus.

CORONATVR CONSTANTINVS FILIVS LEONIS.

*

IV. Quod autē pertinet ad res Occidentales, hoc anno Carolus Magnus cùm audiſſet Rotgaudum Ducem Longobardorum Foroiulienſium noua conantem, & Regnū Longobardorum ſibi vendicare ſtudentem: in Italiam, nullo obice, venit. Eademq; celeritate eumdem victum occidit, captiſque Foroiulio atque Taruiſio, quæ rebellauerant, ciuitatibus, Francorum illis præſidia reliquit. contigerunt hæc ipſo veris initio: nam rebus confectis, C Paſcha Taruiſij celebrauit. Poſthęc rebellantibus Saxonibus citiùs in Gallias cum exercitu rediit. Sed quomodo antequam ipſe in Saxoniam peruenerit, Deus pugnarit pro Francis: audi diuinum miraculum antiquis illis, quæ diuina ſcripta teſtantur, minimè [a] impar.

CAROLVS ITERVM IN ITALIA CONTRA LONGOBARDOS.

[a] *Vita Caroli Magni Annal. Fran. & Chron. Regin.*

V. Saxones iterùm rebellarunt, ruptis ſacramentis, & obſidibus promiſſis mentitis, & Ereſburgum caſtrum per mala ingenia & iniqua placita capientes, Francos expulerunt, & caſtrum deſtruxerunt. Similiter voluerunt facere de Sigiſburgo caſtello: ſed dum per placita Francos, qui intus erant, non potuiſſent illudere, ſicut fecerant aliàs de Ereſburgo: præparauerunt pugnas & machinas, vt caſtrū vi caperent, Deoq; volente petrarias quas parauerunt, in ſuo plus damno ſenſerunt, quàm illi de caſtello. Item præparauerant clitas ad debellandum per virtutem, caſtrum; ſed Dei virtus ſuperauit illorum virtutem. Quadam autem die cùm bellum præpararent aduerſus Francos, qui ipſum caſtrum cuſtodiebant: apD

* gladius

paruit manifeſtò * gloria Dei ſuper Eccleſiam quæ eſt infra ipſum caſtrum, videntibus cunctis tam à foris, quàm etiam deintus, ex quibus multi manent adhuc, qui dicunt vidiſſe ſe inſtar duorum ſcutorum colore rubeo flammantium, & agitantium ſuper ipſam Eccleſiam. Cùm hoc ſignum vidiſſent Pagani qui à foris erant, ſtatim confuſi ſunt, & magno timore perterriti, fugere cœperunt ad caſtra, & omnis multitudo eorum fugam arripiens, alij ab alijs inuicem interficiebantur, & qui retrò reſpiciebant propter pauorem ab antecedentibus lanceis confodiebantur, & diuerſos ictus inter ſe perpeſſi ſunt omnes, & diuina vltione * vindicati. At quantum ſuper eos Dei virtus propter ſalutem Chriſtianorum operata eſt, nullus narrare poteſt: & quanto plus illi pauore perterriti ſunt, tanto magis Chriſtiani confortati omnipotentem Deum laudabant, qui dignatus eſt oſtendere potentiam ſuam ſuper ſeruos ſuos. Ita Francis viriliter reſiſtentibus, Saxones nihil prævaluerunt, & E Franci perſecuti eos interfecerunt vſque ad flumen Lippiam, & cum victoria reuerſi ſunt.] Cùm hæc audiuit Carolus, celebrem Synodum in Vuarmatia celebrandam curauit componendas, ex more, res Eccleſiaſticas & politicas, exemplo expertus ſæpiſſimè, curare Deum res bellicas, cùm ipſe eſſet ſolicitus de rebus Eccleſiaſticis conſeruandis. nam audi quæ ſequuntur:

DE FVGA ET NECE SAXONVM INGENS MIRACVLVM.

* iudicati.

VI. Cùm autem in Vuarmatia domnus Rex Carolus hæc audiſſet, tenuit ibi Synodum & publicum placitum, & concilio habito, introiuit cum ſumma feſtinatione, Deo adiuante, in Saxoniam. Et perterriti Saxones omnes, ad locum vbi Lippia conſurgit, venerunt ex omni parte, & domno Regi Carolo per Vuditum manibus ſuis reddiderunt patriam, & ſpoponderunt ſe eſſe Chriſtianos. Et iterum ſubditi ſunt ditioni domni Regis Caroli. Domnus autem Rex Carolus reædificauit Ereſburgum caſtrum, & fecerūt aliud caſtrum ſuper

A ſuper Lippiam. Vbi venientes Saxones vnà cum vxoribus & infantibus, innumerabilis multitudo, baptizati ſunt in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, & obſides dederunt domno Regi Carolo, ſicut voluit. Diſponens autem domnus Carolus Francos per caſtella Saxoniæ, reuerſus eſt in Franciam, & celebrauit Natale Domini in Ariſtallio.] hucuſque in dictis Annalibus res ab eo geſtæ anni huius.

VII. FREQVENTES SYNODI SVB CAROLO MAGNO QVALES FVERINT.

Ceterùm quod ad frequentes Synodos à Carolo annis ferè ſingulis habitas pertinet: minimè placet quod aſſeritur opinatione quadam potiùs quàm certa auctoritate, hos fuiſſe tantùm laicales conuentus ad res bellicas aliaq́ue politica diſponenda: etenim cùm in his conſtet ſancitos eſſe canones ad res Eccleſiaſticas ſpectantes, quorum aliquot ex Capitularibus Regum Francorum ſuperiùs ſcripſimus & alios ſuo loco reddituri ſumus, ceſſare de his contraria omnis aſſertio vel dubitatio debet. Cuſtos ſiquidem ſacrorum canonum teB naciſſimus Carolus, ex eorum præſcripto, annis ſingulis Synodales voluit eoſdem ſacros celebrari conuentus: quibus & magiſtratus Regni interfuiſſe æquè ſentimus, in iiſq; etiam quæ ad Regni optimum ſtatum pertinent, eſſe cognita, optimeq́ue diſpoſita nō negamus. Et vt huius inſtituti originem repetamus, ſciendum, fuiſſe anno quarto Pipini Regis Concilium celebratum apud Palatium Vernis, in quo ſtatutum quarto canone, vt bis in anno Synodus celebrari deberet quò Rex ipſe iuſſiſſet, in eiuſq́ue agi præſentia, ad quas conuenirent Epiſcopi & Abbates; earumq́ue alteram Kalendis Martij, alteram verò Kalendis Octobris celebrandam eſſe. Vt taceamus modò dicere de innumeris antiquis Eccleſiaſticis legibus, iſta iubentibus: ad omnem de hac re tollendam dubitationem, reddendus eſt hìc ipſe eiuſdem Synodi canon, qui ſic ſe habet:

VIII. Vt bis in anno Synodus fiat: prima Synodus menſe primo, quod eſt Kalendis Martiis, C vbicumque dominus Rex iuſſerit, in eius præſentia. Secunda Synodus Kalendis Octobris aut ad Sueſſiones vel alibi, vti in Martiis Kalendis inter Epiſcopos, & illi Epiſcopi ibidem conueniant, quos modò vice Metropolitanorum conſtituimus, & alij Epiſcopi vel Abbates ſeu preſbyteri quos ipſi Metropolitani ad ſe venire iuſſerint, ibidem in ipſa ſecunda Synodo conuenire faciant.] hæc canon dicti Concilij celebrati anno quarto Regni Pipini Caroli patris; vt mirandum non ſit, ſi vel ſaltem ſemel in anno coram ſe Synodum Carolus fecerit celebrari, qui (ſi in omnibus canon ſeruandus fuiſſet) bis in anno Synodo ſuam præſentiam teneretur exhibere. Sed eſt canon Synodi Sueſſionenſis ab eodem Pipino Rege habitæ, quo decernitur, annis ſingulis ſingulas eſſe Synodos celebrandas; ex cuius præſcripto potiùs Carolus eius filius ſingulis fermè in annis colligebat Epiſcoporum conuentus D ſingulos. Quantum autem iſta ſibi, Regnoq́ue profuerint, probarunt euenta.

IESV CHRISTI ANNVS 777.	HADRIANI PAP. ANNVS 6.	LEONIS IIII. IMP. ANNVS 2.

SEPTINGENTESIMVS ſeptuageſimus ſeptimus Redemptoris annus decima quinta Indictione notatur, quo Bulgarorū Rex Telericus qui aduerſus Conſtantinum Copronymum ſæpè pugnarat, Chriſtianæ religionis amore ſuos deſerens, cōtulit ſe Conſtantinopolim, vt ſacrum Baptiſma ſuſciperet, Regnum relinquens terrenum, vt cæleſtis Regni particeps eſſe poſſet. Operata eſt iſta fides in Chriſtum etiam ante Chriſtum. Nam ad HeE bræos Apoſtolus: [a] Fide Moyſes grandis factus, negauit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis: magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem: maiores diuitias æſtimans theſauro Ægyptiorum, improperium Chriſti: aſpiciebat enim in remuneratorem.] magnum quidem dedit iſte ſpecimen viuæ fidei, dum Regno numeroſiſſimæ victriciſq́ue gentis prætulit ſeruitutem humilem Chriſti. Excepit hunc Leo benignè ſatis, atque Baptiſmum conſecutum, Patricium creauit, & nobili coniugio honeſtauit. de his enim breuiter iſta Theophanes: Anno ſecundo Imperij Leonis cōfugit Telericus Bulgariæ dominus ad Imperatorem. Qui fecit eum Patricium, iungens illi vxoris ſuæ Irenæ conſobrinam. Cùm autem baptizatum eum ex ſancto lauacro ſuſcepiſſet, magnificè honorauit, pariter & amauit.] hæc ipſe: Fuerunt iſtæ primitiæ Bulgaricæ gentis ad Chriſtianam religionem accedentis, poſteà magna alacritate confluentis, vt dici poſſit frumenti granum, ſeminatum fructum centuplum reddidiſſe.

TELERICVS REX BVLGARORVM FACTVS CHRISTIANVS.

[a] *Heb. 11.*

II. THEOPHANIS ISAACII CERTAMEN CVM LEONE IMP.

Eodem anno, qui & tertius numeratur ante Leonis Imperatoris obitum, contigit certamen Theophanis (qui & Isacius dictus est) nobilissimi ciuis Constantinopolitani cum Leone Imperatore, accusatus à socero quòd vnà cum coniuge minimè liberis procreandis vacans, vitam monasticam exerceret domi vnà cum coniuge, bona sua pauperibus largiens. Rem gestam à Theodoro Studita (vt creditur) scriptam sic accipe: Socer eius qui hanc spem in ipsis solis positam habebat, eam rem sic ægrè tulit, vt ipsum quoque Imperatorem in magnam indignationem impulerit. Leo hic fuit sordidi patris filius atque successor: qui & ipsorum adolescentiam commiseratus, & proprium amicum eius patrem honorans, iureiurando comminatus est adolescenti, se illi, nisi à proposito desisteret, oculos effossurum. Et Cyzicum misit eum, munusque præclarum commisit, vt rebus inanibus atque caducis administrandis, earum quæ semper permanent splendorem obliuisceretur. At ille tamquam murus in suo instituto stabilis permanens, libenti animo iter ingressus, apud Sygrianem occurrit admirando seni qui Gregorius appellabatur, & tum aliis donis, tum prophetiæ gratia præstabat: multis enim sudoribus animum à perturbationibus liberum, sesequè tum in contemplatione rerum diuinarum, tum ad eorum quæ essent euentura cognitionem aptum reddiderat.

III. GREGORII CONSILIO QVIESCIT THEOPHANES.

Huic Theophanes animi sui propositum aperit, sibique certum iam esse dicit exilium eligere voluntarium. At ille sancto Spiritu (vt erat solitus) illustratus: Nihil est, inquit, ô iuuenis, quamobrem de exilio cogites: paulo pòst enim licebit tibi, nemine prohibente, ad solitudinem tè conferre: socero enim tuo & Imperatore defunctis, ad vitam pristinam reuocaberis. & hæc dicens, solito murmure labiis intonabat, quemadmodum ipse iuuenis comitibus dixit, cùm eius testimonium narraret. Senis autem iumento vsus est, eoque magis quàm regio equorum ministerio, quo erat ornatus, gloriabatur. Senis igitur monitu & aliorum Patrum consilio confirmatus reditum in patriam distulit, & vnà cum sociis in loco quem nactus est, cum supellectile sua consedit. Verùm cùm & magnis caloribus & siti cruciarentur, non tantùm indignatus est, nec aquæ penuria sententiam mutauit, nec proprium orauit Dominum vt sibi mederetur; sed solitas illi preces fundens, super tapete recubuit, vt somno paulisper sitim leniret.

IV. AQVAM DEVS SITIENTIBVS LARGITVR.

At rerum mirabilium effector Deus iuuenem intuitus, propter se libenti animo labores ferentem, magno illum miraculo decorauit: qui enim ingrato populo ex durissima petra latices effudit, cur grato iuueni necessaria non ministraret? Propè igitur vbi iacebat, diuino iussu fons mirabilis emanauit, tactuque suum seruum Deus excitans, sese illi patefecit. Qui sociis conuocatis, sitis remedium à Deo datum ostendit. Cauis igitur manibus aquæ copiam haurientes, debitas bonorum omnium largitori Deo gratias egerunt. At ne quis posset suspicari casu fontem illum repertum fuisse: nocte repentè sic euanuit, vt nè vestigiũ quidem eius vllum manè relinqueretur. hoc amoris, quo sanctus hic iam inde ab adolescentia Deum prosequebatur, signum fuit.] & paulo pòst: Nondum anni tres præterierunt, cùm socer eius & Imperator à præsenti gloria depulsi sunt, & ad domicilium illis conueniens missi, &c.] reliqua enim suo loco reddituri sumus, quæ memoria digna sub Irena Augusta & Constantino filio contigerunt.

V. SYNODVS PADERBVRNENSIS.

Quo pariter anno Carolus Magnus ad stabiliendam Ecclesiam Saxonum, habuit Synodum Paderburnæ, vbi Saxones baptizati iuramẽto firmauere se Christianam Fidem perpetuò seruaturos, alioqui passuros ob pœnam, omnium suorum bonorum dispendium. hæc Acta Caroli, vetus Chronicon, Annales Francorum & Regino tradunt. Sic igitur firmatæ, penitusque stabilitæ videri poterant res Saxonum, nisi vnus ex eorum Principibus VVidichindus nomine, ne cum aliis ad Synodum conueniret, vnà cum paucis sociis fugam arripiens, aufugisset in Normandiam. Excepisse autem in eadem Synodo ab Hispania venientes tres Sarracenorum Principes, pariter tradunt. habet eadem de rebus hoc anno gestis Paderburnæ Gobelinus in Meinulpho, qui & originem Episcopalis sedis Paderburnensis enarrat. Sed & de aduentu Principum Sarracenorum hæc Annales sub Ludouico scripti ab eius domestico produnt: Venit, inquit, iisdem & loco & tempore ad Regis præsentiam de Hispania Sarracenus quidam, nomine Ibinalarabi cum aliis Sarracenis sociis suis, dedens se ac ciuitates quibus eum Rex Sarracenorum præfecerat.] & paulo pòst: Persuasione ergo Rex prædicti Sarraceni, spem capiendarum quarumdam in Hispania ciuitatum haud frustrà concipiens profectus est, &c.] Porrò expeditio in Sarracenos contigit anno sequenti.

IESV

I. CAROLI MAGNI EXPEDITIO IN HISPANIAM.

SEQVITVR temporis ordine annus Redemptoris septingentesimus septuagesimus octauus, prima Indictione, quo Caroli Magni contigit expeditio in Hispaniam aduersus Sarracenos, ab aliis Sarracenis (vt vidimus) anno superiori ad id faciendum permoti: etenim bello ciuili Sarracenis inter se dissidentibus, qui regnabat Cæsaraugustæ, ab aliis pulsus Sarracenis, in ipsos Carolum concitauit. Francorum rerum scriptores veteres tradunt, subegisse Carolum Nauarram, potitumque Cæsaraugustana ciuitate, atque Pampilona, easdem mœniis reliquisse nudatas. Verùm cessit exercitui infelix exitus, Vasconibus in montibus Pyrenæis, vsis locorũ opportunitate, exercitus extrema cædentibus. Qua impressione facta, desideratos esse inter alios insigniores Eggobardum regiæ mensæ præpositum & Rutlandum præfectum Britannici littoris, testis est Eginhardus in rebus gestis Caroli Magni. Porrò de historia vel nimia breuitate contracta, vel sub nomine Turpini Rhemensis Episcopi nimia fabulositate producta, nihil præterea est tutum asserere.

II. ARAGONENSES IN LIBERTATEM VINDICATI.

Sed quomodo errore lapsi sunt nonnulli persecuti suis scriptis res Hispanas, dum eiusmodi cladem quam in saltu Pyrenæo passus est Carolus, referunt ad tempora Regis Alfonsi cognomento Casti, paulo ante obitum eiusdem Caroli Magni, suo loco plenius dicturi sumus. hîc satis sit ista notasse. Regnabat autem tum in Hispania in Regno Legionis & Asturiorum Silo gener Alfonsi Catholici, qui pace cum Sarracenis composita, tranquillam transegit vitam, ab anno Redemptoris septingentesimo septuagesimo quinto, Era nimirum (vt Tudensis habet) octingentesima decimatertia, tenuitque vsque ad Eram octingentesimam vigesimam primam, annum Domini septingentesimum octogesimum tertium. Cùm interea Aragonenses, Principe Ansar sese à Sarracenorum iugo magna animi generositate vendicantes, libertatem sunt consecuti, pro qua tuenda studio indefesso certarunt.

III. SAXONES REBELLANTES CVNCTA CAEDE MISCENT.

Cùm autem in ea aduersus Sarracenos expeditione Carolus esset, fidifragi Saxones suasione VVidichindi Principis rebellantes, quæ obuia habuerunt ad Rhenum vsque omnia cæde atque incendio vastant, sed non impunè: nam idem Carolus licet annus declinaret ad finem, & exercitus imminutæ vires nõnihil essent ex clade illa à Vasconibus illata, nulla mora eos per suos adoriri voluit, quos in fugam versos magna ex parte necauit. hæc Francorum vetera Chronica & Annales. Verùm eędem Saxonum anni sequentis exordio contigisse, quæ dicentur ostendent. Sed hæc ex epistola sancti Ludgeri Monasterienſis Episcopi ad Xixfridum Traiectensem Episcopum[a] data, petenda sunt, qui ea quæ hoc anno Saxones in sancti Suuiberti Vuerdense cœnobium perpetrarunt, & quam à Deo ob sacrilegium experti sint vltionem, scribit cuncta quidem Annalibus digna, quæ sic se habent[b]:

[a] Extat in Appẽdice ad vitã Suuiberti apud Sur. to. 6. die 1. Martij.
[b] Ead. epist. c. 4. 5 6. 7.

IV.

Postremò (inquit) imperante Carolo Magno Rege Francorum inclyto filio præfati Regis Pipini, cùm is subiugatis potenter Saxonibus, & VVestphalis, decreuisset cum grandi exercitu Christianorum contra Gentiles Hispanos, *Sarracenos scilicet regnantes in Hispania*, ire in Hispaniam, & eos mittere sub iugum Fidei Domini Dei nostri Iesu Christi, anno scilicet à Natiuitate eiusdem Domini nostri septingentesimo septuagesimo octauo, Indictione prima: ferocissimi & perfidi Saxones & VVestphali excitati spiritu satanæ ac inebriati calice Babylonis, cùm præfatus Carolus Rex esset cum toto suo exercitu in Hispania, putantes ac videntes se habere aptũ tempus vlciscendi damna à Carolo & à Christianis ipsis sæpè illata, conglomerati in inuicem præceptis Satraparum ipsorum, venerunt validissimis & grandibus agminibus strenuorum & ferocium armigerorum, depopulantes longè lateque crudeli ferro & edaci flamma cuncta quæ erant Christianorum. Veneruntque vsque ad litora Rheni.

V. SAXONVM IRRVPTIO IN VVERDAM FACTA.

Et in tantùm sæuiit ira & crudelitas ipsorum, vt nullatenus parcerent nec Ecclesiis Dei, nec sexui, nec ætati hominum, quin omnia consumerent ac demolirentur vsque ad internecionem. sed anno sequenti maxima vindicta subsecuta fuit, & denuò ad fidem reuocati triumphali gladio sereniſſimi Francorum Regis Caroli propugnatoris Fidei Christianæ fuere. Qua horrida clade sæuiente, prædictæ ferocissimæ gentes Saxonum & VVestphalorum ad Ecclesiam sanctissimi Suuiberti, & ad oppidum Vuerdam ferocitatis suæ direxe-

runt greſſum. Quod oppidum liuore magno, feroci igne & ferro ſolo tenus deſtruxerunt. A
Eadem tempeſtate Eccleſia cum conuentu ſancti Suuiberti concremata fuit, ſacerdotes aut trucidati aut effugati, incolæ vtriuſque ſexus omnes ferè occiſi, libri ſacri exuſti, vicuſque ferè in ſolitudinem redactus eſt. Dempto ſacro corpore S. Suuiberti, ſagaciter ſubtus terram depoſito & depreſſo, quod licet induſtriè per totum conuentum quæſierint, minimè tamen inuenire potuerunt. Et licet eſſent Chriſtiani vi adacti, & hæc crudelia peragerent: oderant tamen ſanctum Suuibertum, eo quòd pridem Chriſtianis Francigenis præſtitiſſet victoriam contra eos, & (vt arbitrabantur) inimicus ipſorum eſſet, & defenſor exercitus Chriſtianorum.

VI. Erat autem in eodem flagitioſo exercitu quidam ſatelles diaboli, nomine Ogellus Oeſterbach de Paderborne, qui in eadem ſæua depopulatione oppidi de Vuerda infinita
INCENDITVR ECCLESIA S. SVVIBERTI. flagitia commiſerat, gaudens in rebus peſſimis. Is tota vi conatus inflammare ſancti Suuiberti Eccleſiam, ignem primus copioſum ad faſtigium iactauit Eccleſiæ. ſed protinus ignis ſæpè repulſus & mortuus extinctus & diminutus fuit: vim enim ſuæ virtutis primò oblitus eſt ignis. At ille obſtinatus in malitia, licet hæc cerneret, & nullo modo deſiſtere dignaretur: tandem permiſſione diuina eam incendit, & lætus abiuit. Igitur cùm hæc effera & bellicoſiſſima gens Saxonum infinita abominabilia vbique in Chriſtianos graſſando ad libitum peregiſſet, diuiſiſque inter eos lętarentur rapinis ac ſpoliis, ſediſſentque in ſuburbanis & vicinis pratis virentibus oppidi Vuerdenſis, ouantes & gratulantes de cædibus & oppreſſionibus Chriſticolarum: ecce venit ille ſceleratiſſimus & ſacrilegus Ogellus ad commilitones & conterraneos ſuos in eodem prato prandentes, cachinnando recitans, vt ipſe Eccleſiam ſancti Suuiberti protectoris Francorum incenderit, quamuis commodè eam aliquamdiu incendere nullatenus potuiſſet. C

VII. Statimque Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui eſt ſplendor Sanctorum ſuorum, volens
IMPIVS OGELLVS DIVINITVS PERCVSSVS INTERIIT. ſacrilegis Saxonibus palàm oſtendere, cuius meriti ſanctus Suuibertus nobilis Pōtifex apud ipſum eſſet in Regno cælorum, illum nefandum Ogellum miſerabiliter puniuit, vt alij terrerentur, & à talibus deſiſterent. Nam cùm pernicioſus Ogellus hæc prædicta mala per ipſum perpetrata coram prandentibus ſociis & cōplicibus ſuis cachinnando, immò Deum blaſphemando recitaret: ſtatim ira Dei aſcendit ſuper ipſum, cadenſque retrorſum coram omnibus ſuper planam terram fracto collo, dignas temeritatis ac ſacrilegij pœnas debitas horribili morte luit. Quod alij ſacrilegi videntes & audientes exterriti valdè, compuncti pœnitentia ſalutari, quidam ipſorum iram Dei mitigauerunt.

VIII. Nec hoc ſufficiebat Deo ad laudem ſancti Suuiberti, quin etiam illuſtriùs honorare voluit Sanctum ſuum coram omni exercitu Saxonum & VVeſtphalorum. Nam cùm ſacrile- D
gus Ogellus mortuus, coopertus velamine ſic per tres ferè horas iacuiſſet, & ſigno dato, iuberentur vbique per totum exercitum caſtrametari in alio loco: ſtatim conuenerunt conſanguinei & ſocij malitiæ nefandi Ogelli, eumque ſepelire in cœmeterio Eccleſiæ ſancti Suuiberti decreuerunt, ſed nullo modo valebant. Namque cùm indigeſtam terram effoderent, conantes facere ſepulturam in præfato ſancto cœmeterio, in quo ipſum condendo
SACRILEGO TERRA SEPVLTVRAM NEGAT. ſepelirent, ſtatim digeſta terra per ſe defluxit in eamdem foucam, ac ſi non fuiſſet ſulcata. de quo omnes valde mirabantur. Cumque iterùm atque iterùm fodiendo tentaſſent, & multum laboris inſumpſiſſent, vt facerent ſepulchrum licet in aliis locis eiuſdem cœmeterij, & ſemper terra per ſe, omnibus ſtupentibus, ſubitò deciditſſet in eamdem foucam, permanens & apparens plana terra vt anteà; deſiſtebant à fodiendo ſepulchro in eodem cœmeterio: & exterriti dicebant alterutrum, ipſum indignum Eccleſiaſtica ſepultura, & E
præſertim ſepultura illius cœmeterij, eo quòd Eccleſiam illam & cœmeterium cremando profanaſſet. Et ſic multùm attoniti recedentes, cùm veniſſent ad cadauer mortui, & abiecto velamine, denudaſſent faciem eius, ecce tam horribilis & miſerabilis apparuit facies eius, quòd omnes in terrorem & formidinem vertit, ita vt omnes trementes, ſtupidi, & pauidi citò recederent ab eo, ignorantes quid de corpore facerent. Sed inſtanti receſſus tempore, quidam alij ſatellites ex alia prouincia Saxonum prædicta audientes, & ipſum mortuum inuenientes, proiecerūt indignanter cadauer in Rhenum, vt eſſet pabulum piſcium, & ſic malus malè periit.

IX. Itaque cùm ex præcepto Satraparum per totum facinoroſum exercitum ſigno dato, iuberentur caſtra mouere, domumque diſcedere: ecce dolenter nuntiatum fuit à contribulibus & complicibus malitiæ & commiſſi ſacrilegij, duobus præcipuis Satrapis Nothelino

A thelino & Occoni, ſtrenuum Ogellum de Paderbone, qui primus Eccleſiam S. Suuiberti incenderat, ex vindicta Dei & ſancti Suuiberti patroni illius loci plagatum, & punitum eſſe, fregiſſeque collum ſuum ſuper planam terram, cùm iucundè iactaret, quòd illud facinus ſacrilegum admiſiſſet. Quod illi audientes, indignati dicebant, hoc caſu accidiſſe, & non ex vindicta alicuius Sancti & præcipuè S. Suuiberti, & quòd S. Suuibertus eſſet impotens, & nullius virtutis ac poteſtatis, qui nequiuiſſet ſuum oppidum, ſuamque Eccleſiam tueri. Cumque hæc & alia huiuſmodi multa verba blaſphemiæ ſuperbè ac indignanter protuliſſent, nec dantes gloriam Deo & Sancto eius: ſimul atque receſſiſſent illi duo Satrapæ ab inuicem, Nothelinus glorians in via de victoria habita contra Chriſtianos, pri-
NOTHELINVS DIVINITVS EXCAECATVR ET SANATVR. uatur coram omnibus lumine oculorum, factus totus cæcus, atque in cunctis membris ſuis grauiorem morte pœnam tamdiu ſuſtinuit, donec rubore coopertus & in ſe reuerſus, B
ac ſe colligens, quanta in Deum ac S. Suuibertum ſuperbè commiſerat, medullitus ſuſpirando agnouit & doluit.

Itaque creſcente per momenta temporum dolore corporis, cōſilio proborum flexis genibus humiliter Deo vouit deuotè viſitare ſepulchrum ſancti Suuiberti, & Eccleſiam eius in fauillam redactam, iuxta facultatem ſuam reſtaurare, modò interceſſionibus ipſius recuperaret priſtinum viſum & ſanitatem corporis. Quo voto coram multis dolenter & deuotè facto, protinus dolor viſcerum ceſſauit & viſus rediit, & ipſe ſurgens, lacrymabili voce Deum deuotiſſimè laudans, cunctis apparuit, vt meritis ſancti Suuiberti liberatus ſit. Et Vuerdam vſque properans, votum cum multa familia deuotè adimpleuit. X.

Alter autem Satrapa Occo nomine opimis ditatus ſpoliis cùm equeſter cum vernaculis XI.
rediret è Vuerda, ignorans vt Nothelinus à Deo punitus eſſet, recitaretque in via quàm be-
VLTIO IN OCCONEM ET MISERICORDIA IMPERTITA. nè vindicaſſent Saxones contra Chriſtianos contumelias & oppreſſiones ipſis à Carolo pridem illatas, & vt humana pariter & diuina in finibus Chriſtianorum perturbaſſent, & C
præſertim vti Eccleſiam ſancti Pontificis Suuiberti, in quo multùm Chriſtiani cōfidebant, incendiſſent: mox coram omnibus mulctatus eſt à Deo, auditu carens & loquela, redienſque domum mœſtus & dolens, manſit longo tempore ſurdus & mutus. Qui ſimiliter in ſe reuerſus, erubeſcens ingemuit valdè, perpendens quòd Deus vindicat blaſphemias Sanctis ſuis illatas. Salutari igitur pœnitentia ductus dolens toto corde de commiſſis in Deum & eius ſeruum Suuibertum, eleemoſynis & precibus ſperabat à Deo recuperare priorem ſanitatem, ſed nihil proficiebat, & nihil obtinuit.

Cùm verò didiciſſet qualiter Nothelinus Satrapa cæcitate percuſſus meritis ſancti Suui- XII.
berti liberatus fuit, ſpem magnam concipiens in ſanctum Suuibertum, ſimiliter vouit peregrè viſitare ipſum ſanctum Suuibertum in Vuerda, & ſeruituti eius ſe mancipare, D
modò priſtinæ merito ipſius Sancti reſtitui poſſet ſoſpitati. Eadem hora ſanatus à cæleſti medico, diſpoſita domo ſua, publicè accedens cum ſolemni familia ad Eccleſiam ſancti Suuiberti in Vuerda, votum impleuit reuerenter & deuotè; redire quoque domum ſpernens, ſumptibus ſuis, & præfati Satrapæ Nothelini aliorumque multorum deuotorum hominum eamdem exuſtam Eccleſiam anno ſequenti eleganter reſtaurauit. Et dignitati ſui Satrapatus renuntians, in Vuerda apud S. Suuibertum conſenuit, ſeruiens feruenter Deo & S. Suuiberto omnibus diebus vitæ ſuæ.] hactenus de his S. Ludgerus Epiſcopus res ſui ſæculi narrans. Porrò ſequenti anno Saxones atque Vueſtphali poſt acceptam ingentem cladem ſubdiderunt ſe Carolo Magno.

Ceterùm ipſe S. Ludgerus genere Friſius, Friſiorumque Apoſtolus iure dicendus, hoc XIII.
tempore Friſiorum conuerſioni operam dabat, vt colligitur ex [a] Actis vitæ ipſius à Vuer- [a] *Apud Sur. die 26. Martij tom. 2.*
E
denſibus monachis ſcriptis proditæ. Hic enim genere Friſius ex Chriſtianis parentibus LVDGERVS PRAEDICAT FRISIIS.
ortus, educatus ſub diſciplina S. Gregorij diſcipuli S. Bonifacij Martyris in Eccleſia Trajectenſi, ibi initiatus eſt clericatu, ab eoque miſſus in Angliam, vbi Albinus [illegible] Alcuinus publicè profitebatur litteras ſacras, eum audiens annum integrum manſit, iterùm ad eum qui miſerat Gregorium, ordinatus diaconus rediit. Poſteà verò rurſum profectus in Angliam, tres integros annos & ſex menſes eumdem præclariſſimum doctorem audiuit, vſu litterarum Carolo Magno notiſſimum. Vocatus deinde defuncto Gregorio, ab Apoſtolico viro Lebuino per viſum, qui Euangelium Dauentriæ prædicarat, illuc ſe contulit, vbi combuſtam à Saxonibus Eccleſiam reſtaurauit. inde à ſucceſſore Gregorij Albino in Friſiam miſſus, fana illic idolorum plura deſtruxit, ipſis ſpectantibus idololatris, & Dei virtute ne repugnarent, agente. Septem verò ibi annis manſiſſe,

se, eadem produnt Acta: cùm autem longè lateque eius Apostolatus gloria claruisset, qui A
sub Albino in Anglia profitebatur eius condiscipulus, eiusmodi salutationem ad eum hisce versibus scripsit:

DISCIPVLI ALBINI AD S. LVDGERVM SALVTATIO.

Frater amore Dei, cognato dulcior omni
Et consanguineis merito pretiosior ipsis,
Ludger amate mihi, Christi te gratia saluet.
Viue tuæ gentis Frisonum clara columna,
Presbyter occiduis laudabilis orbis in oris,
Doctus in eloquio, prudens, & mente profundus,
Ipse gradum meritis ornans & moribus almis,
Vt puer in senibus humili de corde ministras,
Vt germanus agis cunctis æqualibus auo, B
Atque parens pueris vitæ documenta rependis.
Tu melius crescendo, mei memor esto sacerdos,
Tu precibusq; tuis commendes quæso Tonanti
His brevibus vatem qui te laudauit in odis.
Si teretis baculi pro tali carmine donum
Munificus tribuas, fors hæc mercedula vati
Concordat modico. Felix sine fine valeto.] hæc discipulus, vt diximus, Albini, qui Eboraci in Anglia docebat in Gymnasio florentissimo. quomodo autem idem sanctus Ludgerus, Saxonibus ingruentibus in Frisiam, necesse habens inde recedere, Romam se contulit, suo loco dicturi sumus.

XIV. DE ALBINO FLACCO ANGLICANAE ECCLESIAE DOCTORE. Quod verò pertinet ad Albinum Eboraci summa cum laude sacras litteras publicè C
profitentem, Bedæ fuisse discipulum cùm tradant, & Caroli Magni asserant præceptorem: an vera sint, exquirendum est. Nam quod ad primum spectat, quemnam ipse suum tradat Albinus fuisse magistrum, habes in eius epistola ad Eadbaldum Eboracensem Archiepiscopum his verbis: [a] Laus & gloria Deo, qui dies meos in bona prosperitate conseruauit, vt in exaltatione filij mei charissimi gauderem, qui laboraret vice mea in Ecclesia, vbi ego nutritus & eruditus fueram, & præesset thesauris sapientiæ, in quibus me magister meus dilectus Egbertus Archiepiscopus heredem reliquit, &c.] Successit hic, ad quem scribit, tertio loco ab Egberto, de quo quidem fratre Regis Egberti itidem nominati, auctor qui post Bedam prosecutus est res gestas Anglorum, hæc ait: Hic omnium liberalium artium (vt ita dicam) armarium, immò sacrarium fuit, & nobilissimam Eboraci bibliothecam instituit.]

[a] *Dereb. gest. Angl. auct. vetus anon. post Bedam cap. 9.*

XV. Porrò de eodem Egberto idem Albinus in epistola ad Carolum Magnũ id ipsum pro- D
fitetur, fuisse nimirum magistrum suum. Sunt enim hæc ibi verba: Date mihi exquisitiores eruditionis scholasticæ libellos, quales in patria habui per bonam & deuotissimam magistri mei Egberti industriam; & si placet sapientiæ vestræ remittam aliquos ex pueris nostris, qui excipiant inde quæque necessaria, & reuehant in Franciam flores Britanniæ, & non sit tantummodò Eboraci hortus conclusus, sed etiam in * Turonica emissiones paradisi.] hæc ipse intelligens de bibliotheca, quam copiosissimam Egbertus Archiepiscopus Eboraci reliquit. Sed & Beda ipse cùm de Albino meminit in præfatione historiæ rerum Anglorum, dum testatur, se impulsu Albini illud opus esse aggressum, eius vt æqualis tantùm & amici non vt discipuli meminit, vbi ait: Auctor autem ante omnes atque adiutor opusculi huius Albinus Abbas reuerendissimus vir per omnia doctissimus extitit.] & in- E
feriùs eumdem patrem Albinum nominat.

* Theutonica

XVI. Quod verò dicatur idem Albinus Caroli fuisse magister, de eo idem auctor ista subiungit: Hic est Alcuinus, qui, vt dixi, pro pace ad Carolum directus, & ibi seu terræ amœnitate, seu Regis humanitate captus resedit: magnique apud eum habitus, Imperialem animum (quantum ab aulicis curis vacabat) Dialectica, Rhetorica, & etiam Astronomia composuit. Erat enim omnium Anglorum, quos quidem legeris, post beatum Adelmum & Bedam, doctissimus: multis libris ingenij periculum fecit.] hæc auctor. Sed demus de Mathematicis scientiis vel Philosophicis Albinum cum Carolo Magno differuisse: certè quidem sacrarum rerum scientia adeò idem Carolus erat imbutus, vt magistri potiùs quàm discipuli locum teneret: siquidem in ea facultate non Carolus Albinum, sed Albinus Carolum consulebat, si quod dubium esse obscurum sibi videretur & ar-

[b] *Extat Appendix de diuin. offic.*

CAROLVS MAGNVS SCIENTIA SACRARVM RERVM PRAESTANS.

A & arduum. Docent quidem id litteræ eiusdem Albini ad ipsum Carolum Magnum, quibus eum consulit, quid sibi velit quòd Ecclesia celebrat Septuagesimam, Sexagesimam, & Quinquagesimam ante Quadragesimam. De quibus quæ in principio & fine habentur, quod ad hæc de quibus agimus spectare noscantur, hic reddam totidem verbis. est earum eiusmodi exordium:

XVII. EPISTOLA ALBINI FLACCI AD CAROLVM MAGNVM. Benedictus sit Deus Pater omnipotens, qui te creauit & honorauit: & benedictus sit Dominus noster Iesus Christus Filius Dei viui, qui te redemit & elegit, benedictus sit Spiritus sanctus Paracletus, qui te illuminauit, & dilatauit cor tuum in omni sapientia & scientia claritatis dilectissime DD. & dulcissime Domine: & benedicta sit sancta Trinitas, vnus Deus omnipotens, Pater & Filius & Spiritus sanctus, qui mihi seruulo suo, licet indigno, talem concessit dominum, amicum & adiutorem gratiæ suæ, qui mihi per seruum suum
B beatæ memoriæ magistrum meum ministrare clementer dignatus est. Et benedicta sit potestas & Regnum tuum & filij tui, & filij filiorum tuorũ vsque in generationes sæculi sempiternas, vt veniat super te, & super tuam generationem benedictio Sanctorum in die Domini nostri Iesu Christi; vt quæ sanctissima voluntas semper vigeat, floreat, & crescat in corde tuo, clarissime Ecclesiæ Christi rector & defensor.

XVIII. EXCELLENS SCIENTIA CAROLI MAGNI. Repletus sum gaudio vestram audiens prosperitatem & exaltationem, & totus iucunditate exhilaratus, dum vestræ beatitudinis litteras accepi & legi, osculatus sum. Vnde & aliquid familiarius vestræ dilectioni scribere præsumo, & illatas quæstiunculas venerabili affectui vestro præsentare; sciens autem scholasticæ inquisitionem eruditionis & Ecclesiasticæ disciplinæ solertiam vestræ clarissimæ sapientiæ, & dulcissimæ familiaritati gratam esse & iucundam, & quidquid vrbanitatis sale conditum cognoscetur, vestris intellectualibus fauorabile auribus, & acutissimis scientiæ oculis amabile esse probauimus. Vnde &
C quod scholastica tyronum iuuentus flaccidis ingerere auribus solet, vestræ sanctissimæ prudentiæ * dirigeratum duximus; & inde solatia responsionis quærere, vnde sophiæ flumina manare nouimus; tametsi has interrogationes vestræ sanctissimæ sapientiæ patefieri posse fateor. Et ne meæ aliquid rusticitati præsumptuosè responderet, vestrum laudabile ingenium, & præfulgens eruditionis cacumen, consulere tutum esse putauimus. Nam velut vermes fenestris inuolant æstiuis, sic auribus meis insident quæstiunculæ, & horum conuenientium nunc temporum excitati, Ecclesiastico munere interrogant: Cur septuagesimus, & sexagesimus vel quinquagesimus ordo per dies Dominicos ante quadragesimum dicatur, vel colatur. Si respondero Ecclesiæ hanc esse consuetudinem, & Romana auctoritate huius religionis ritum esse firmatum: minùs illis videtur * auctoritati, quia dico, nihil sine causa in Ecclesiasticis consuetudinibus à Doctoribus constitutum præcipuis, &c.] differuit ipse de propositis quæstionibus arithmeticis rationibus,
D atque ad postremum:

XIX. Idcirco paucis hæc prælibaui verbis, quia vobis hæc omnia notissima esse sciebam, & (vt dictum est) cum sapiente paucis vtendum est verbis, &: Beatus qui [a] loquitur in aurem audientem, id est, intelligentem. Mihi itaque in fine epistolæ cum Regina Saba dicendum est: [b] Beati serui tui hi, qui stant coram te semper & audiunt sapientiã tuam. Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui complacuisti, & posuit te super thronum Israel in sempiternum, & constituit te Regem, vt faceres iudicium & iustitiam.] hic finis epistolæ Albini ad Carolum Magnum Regem. Ad quem ipse haud cunctatus est suis litteris respõdere, propositas elucidans quæstiones: præfigitur autẽ regiæ epistolæ eiusmodi titulus [c], & epistolæ exordium:

[a] . . . .

[b] 3. Reg. 10.

[c] *Extat epist. posita Appen. ad Albini libros de diuin. offic.*

XX. Carolus gratia Dei Rex Francorum, Imperator Longobardorum (*siue potiùs, atque*
E *Longobardorum, vt in alijs eius publicis legitur documentis*) & Patricius Romanorum dilectissimo magistro, nobisque cum amore nominando Albino Abbati in Domino nostro Iesu Christo æternam salutem.

EX EPISTOLA CAROLI AD ALBINVM. Peruenit ad nos epistola missa à religione prudentiæ tuæ, quæ post laudes & benedictiones omnipotenti Deo debitas, nobis & progeniei nostræ benedictionem optabilem, summamq; benevolentiam detulit, post hæc textus illius inquirendo subiectus est, cur Septuagesima & Sexagesima & Quinquagesima in ordine per dies Dominicos ante Quadragesimam dicantur vel scribantur, &c.] pluribus quidem & quàm doctissimè satisfacit propositis quæstionibus, ex quibus facile iudices, quantum sacrarum rerum scientia præcederet eum, quem magistrum vocat Albinum, vt intelligas magistri titulum illi potius honoris causa inhæsisse, quàm vt Carolus doctrina loco discipuli esset habendus.

Planè

XXI. Planè miraculum videri potuit, hoc sæculo rudi inueniri Regem adeò excultum sacris litteris, & in procinctu semper positum Principem veluti otiosum de rebus diuinis philosophantem, vt planè quem Magnum titulo meritò dicunt, ipse iure ter Maximum appellarim, nempe bellica fortitudine, scientia, & pietate; quo nomine eò magis plurima laude dignus habitus est, quòd non solùm ipse in eius cultu numeros omnes absoluit, sed ceteris auctor fuerit, vt sacri ritus Ecclesiæ quàm diligentissimè ab omnibus seruarentur; nam de ipso inter alia hæc Eginhardus in Vita eius, quam cuncta videns, testis fidelis conscripsit: Legendi, inquit, atque psallendi disciplinam diligentissimè emendauit: erat enim vtriusque admodum eruditus, quamquam ipse nec publicè legeret, nec nisi summissè & in commune caneret.] A

CAROLVS MAGNVS TER MAXIMVS.

XXII. Sed & in eo commendandum eius erga cultum religionis impensum studiũ; quòd quæ ipse ob bellicos apparatus ex sui officina ingenij præstare minimè posset, ea ne tanto bono Christiana religio fraudaretur, ab aliis præstanda curauit; sicut cùm significationem sacrorum vestimentorum per Archiepiscopos quosdam scientia celebres voluit explanari, vt Amalarius[a] testatur his verbis: Scio, inquit, eorumdem vestimentorũ significationem diligenter explanatam ab Archiepiscopis, qui fuerunt tempore beatissimæ memoriæ Caroli, ad eumdem, eius tamen admonitione.] hæc ipse, ista scribens sub eius filio Ludouico. B

[a] *Amal. de diuin. offic. lib. 1. c. 29.*

XXIII. Ad hoc etiam spectat, quòd cùm quæ recitarentur in Ecclesiis Martyrologia siue sancti Hieronymi, siue Bedæ, breuia nimis viderentur atque ieiuna: iussit Vsuardum monachum doctrina præstantem in his laborare, vt illud quod in Ecclesia quotidie legeretur, Martyrologium redderet opulentius. Est de his ad Carolum eiusdem auctoris breuis præfatio, qua & in his studium Caroli erga sacros ritus commendatum, & sua in opere perficiendo industria pariter testata redditur. quæ sic se habet: C

XXIV. Domino Regum piissimo Carolo Augusto Vsuardus indignus sacerdos & Monachus perennem in Christo coronam.

Minimè latet vestram celsitudinem, sapientissime Princeps, qualiter monemur, in imirandis antiquorum studijs, vt quidquid in gestis præcipuè Ecclesiastico dogmati congruis, minùs perfectum inuentum fuerit, debeamus pro posse supplere, vel certè, suppleri optare. Quæ res pia quidem solicitudine, vestro, si recordamini, iussu diguanter admoto, me ad hoc, etsi indignum compulit, quatenus Sanctorum sacras atque necessariò recolendas festiuitates, ex quibusdam præcedentium Patrum Martyrologijs in quamdam colligerem vnitatem. Recolebamque in ipsis eorumdem solemnitatibus quàm multos propriæ negligentiæ excessus, quos etiã purgari tali cupiebam officio. Præterea & venerabilium Hieronymi scilicet & Bedæ presbyterorũ pijs, quamuis succinctis super hoc prouocabar descriptis; quorum prior breuitati studens, alter verò quamplures Kalendarum dies intactos relinquens, multa inueniũtur huius operis præteriisse necessaria. Quos tamen secutus, censui & Flori memorabilis viri latiora iam in eo ipso negotio sequi vestigia, præsertim in secundo eius libro. Ibi enim multa, quæ in priori omiserat, & correxit & addidit. At si quid præter quod ab illis accepi in hoc tempore auctum, aut mutatum est, sagaci à me indagine id perquisitum agnosci poterit. D

XXV. Ceterùm beniguissime, idcircò hanc exiguitatis meę præfatiunculam huic opusculo inserere malui, vt sciretur non me in hoc vsum leuitatis conamine, sed potiùs vestris (vt erat dignum) paruisse imperiis. Catholicorum fidelium solito consulentibus vtilitati. Vnde quod vestrum est obsecro, vt si iustum decernitur, propriæ tuitionis anchora roboretur, quo videlicet prę̃sentibus regulis examinis auctoritate & futuris tantæ auctoritatis firmetur examine. Excellentiam magnitudinis vestræ per multa annorum curricula Rex Regum Dominus sua dignetur custodire potentia. Amen.] E

XXVI. Sed quid insuper? & libros eiusdem de quo nuper diximus Albini Flacci de Diuinis officiis monitu eiusdem Caroli fuisse ab eo elaboratos: firma est omnium sententia. Quin etiam quæ ad officia Ecclesiastica ritè disponenda Hadrianus Papa elaborauit (vt Amalarius ait[b]) Antiphonarium atque Responsoriale: ea omnia petitione Caroli ab eo edita esse pariter existimantur.

[b] *Amal. de ordin. Antiph. in præfat. 1. & 2.*

XXVII. Sed & quod præstat ceteris, eidem Carolo Magno debemus ingens opus illud ab eodem Alcuino, siue Albino elaboratum, quo totius diuinæ Scripturæ tam veteris quàm noui Testamenti vulgata editio emendata est. Acciderat enim, vt ipsa multiplicium librariorum exscribentium vitio, mendis obsita iam vilesceret: quod perinuquo animo ferens Carolus,

A Carolus, vt quàm emendatissima ederetur, in pristinamque vendicaretur integritatem atque splendorem, studio propensiori curauit. Cuius rei fidem facit eius in Capitularibus intextum elogium istis verbis[a]:

[a] *Cap. lib. 6. c. 227.*

Volumus (& ita Missis nostris mandauimus, & præcepimus) vt in Ecclesiis libri canonici veraces habeantur, sicut iam in alio Capitulari sæpè mandauimus.] hæc ipse, qui vt quod omnes refugerent, ob nimiam difficultatem, omnino perficeretur, opus delegauit Albino, vt absolueret. Qui in idipsum viribus totis inuigilans, vniuersam diuinam Scripturam è vetustioribus ac verioribus fontibus descriptam recognitam & emendatam eidem Carolo Magno obtulit, ad cuius calcem, hos quos hîc descriptos leges versus apposuit, per epigrammata diuersa distinctos. Extat eiusmodi vetus Bibliorum codex, Alcuini labor, in Vallicellana nostra bibliotheca, vbi velut ingens thesaurus asseruatur, vt- XXVIII.

B pote quòd viri eruditi, qui in emendatione Vulgatæ iterùm nostro tempore laborarunt, eo vt antiquiori sunt vsi, cui & plurimum detulerunt. Porrò primum Albini epigramma sic se habet:

Nomine pandecten proprio vocitare memento
Hoc corpus sacrum, Lector, in ore tuo.
Quod nunc à multis constat Bibliotheca dicta,
Nomine non proprio, vt lingua Pelasga docet.
*In * hoc dicta Dei conduntur mystica summi,* * Inq. hoc
De quibus egregius Vates in ore canit[b]*:* [b] *Psal. 118.*
Est mihi lex Domini dulcis super omnia mella,
Charior atque auri millia multa super.
C *Strenuus hanc Domini famulus custodiet arcem,*
Cui merces cæli perpes in arce manet.
Codicis illius quot sint in corpore sancto
Depictæ formis litterulæ variis,
Mercedes habeat, Christo donante, per æuum
Tot Carolus Rex, qui scribere iussit eum.

Aliud.

Hæc diuina Dei placeat scriptura precamur
Sensibus atque oculis, Lector honeste tuis:
Spiritus hanc cæli sanctus dictauit ab arce,
D *In qua vera fides fulget & alma salus.*

Aliud.

Pro me, quisque legas versus, orare memento:
Alcuin dicor ego. Tu sine fine vale.

Aliud.

Magni magna Deo portantes munera templo,
Quas laudauit ouans ore pio populus:
Paruula sed viduæ Dominus duo nummula præfert
Nobilium donis famine veridico.
Non ego parua tuis, Rector, munuscula gazis
Infero, persona sint mea parua licet.
Munera sed Domini cælestibus inclyta Regnis
E *Porto tibi plenis, optime Rex, manibus:*
Nempe nouæ ac veteris, pariter, pia famina legis
*In * hoc clauduntur corpore quippe sacro.* * Inq. hoc
Hæc ego porto libens ad sacra sacraria templi,
Quod tua mens nouiter condidit alma Deo.
Laudibus vt præstò Christi sit semper in illo
Iste liber, resonans verba superna Dei.

Aliud.

Nauta rudis pelagi seuis ereptus ab vndis
In portum veniens, pectora læta tenet.
Sic scriptor fessus calamum sub calce laboris
Deponens habeat pectora læta satis.

Ille Deo dicat grates pro ſoſpite vita;
Prodq; laboris agat fructibus & requie.
Aliud.
Perge libelle ſacer cunctis præclarior odis
Proſper pacificè, nunc, miſerente Deo.
Et pete præclari præclara palatia Regis,
Vt maneas Chriſti ſemper in ade ſacra.
Atque Dei famulis pacis fer munera cunctis,
Dextera quos Domini protegat, atque regat,
Quos colo corde, fide, ſancto quoque ſemper amore
Cum lacrymis optans, vt vigeant, valeant.]

Hucuſque Alcuini verſus ex dicto codice, cuius cùm ob nimiam vetuſtatem pagina eſſet exeſa, conſumpta, & characteres obliterati, deſcribi vix potuerunt.

XXIX. Poſt autem emendicata hinc inde non ſine labore de Alcuino fragmenta, iamque edito præſenti Annalium Tomo, contigit diligentia Henrici Caniſij Nouiomagi Canonum profeſſoris in Academia Ingolſtadienſi, de antiquitate Eccleſiaſtica benè merentis, vnà cum aliis veteribus Antiquæ lectionis (hoc enim titulo inſcripti leguntur duo tomi ab eo editi) in lucem prodi eiuſdem Alcuini ad diuerſos epiſtolas ſexagintaſeptem, ex quibus nonnihil præſens Tomus fuiſſet locupletandus, ſi ante eius editionem, iiſdem potiri licuiſſet. Verùm in hac Appendice (vt de aliis multis fieri contigit) quæ maioris momenti eſſe cognouimus, hîc addenda atque edenda curauimus. In primis verò illud, quòd cùm eiuſdem Alcuini tempore in Scotia primùm ſeminari cœpiſſent peſſima zizania illa, quæ hoc noſtro ſæculo denſa ſegete Boreales prouincias occuparunt, quibus affirmaretur illud infauſtum hactenus inauditum oſtentum, Confeſſionem peccatorum non eſſe faciendam ſacerdoti, ſed Deo tantùm: idem vir ſanctiſſimus atque doctiſſimus Alcuinus vna ad eos epiſtola ſcripta, eadem zizania exorta præcidit, immò conuulſit illa radicitus, vt ampliùs viſa non fuerint nec audita. Ipſa autem epiſtola, tamquam arma victricia, quibus primùm diabolus horum auctor eſt ſuperatus, hîc in Chriſti templo ſuſpenſa reſplendeat, quæ ſic ſe habet[a]:

[a] *Flac. Alcuin. epiſt. 26.*

XXX. ALCVINI AD SCOTOS DE FACIENDA SACERDOTI CONFESSIONE EPISTOLA.

Dilectiſſimis viris fratribus & Patribus in prouincia Scotorum humilis Eccleſiæ Chriſti vernaculus Albinus diuinam ſalutem.

Plurima veſtræ ſagacitatis & religionis laus noſtris ſæpiùs inſonuit auribus, ſeu propter ſacratiſſimam monachorum vitam, ſeu propter laicorum religioſam conuerſationem, dum illi ab omni ſtrepitu ſæcularis inquietudinis ſoli Deo vacare deſiderant, & iſti inter mundanas occupationes caſtiſſimam vitam degere dicuntur .... Iſti interceſſores ſuos præſentis vitæ ſolatiis ſuſtentare geſtiunt, quòd quiſque gratiam benedictionis ſibi à Deo datam, ſibi in alterutrum refundat. Vnde & nos veſtræ pietatis exemplis edocti, noſtri nauigij curſum orationibus veſtræ ſanctitatis ad portum quietis dirigi precamur.

XXXI. Nos quoque mutuo charitatis officio veſtræ ſanctitati aliquantulas piæ admonitionis litterulas dirigere curauimus propter quaſdam conſuetudines, quæ veſtris inoleuiſſe, fertur, regionibus. Dicitur verò, neminem ex laicis ſuam velle confeſſionem ſacerdotibus dare: quos à Deo Chriſto cum ſanctis Apoſtolis [b] ligandi ſoluendique poteſtatem accepiſſe credimus. Quid ſoluit ſacerdotalis poteſtas, ſi vincula non conſiderat ligati? ceſſabunt opera medicorum, ſi vulnera non oſtendunt ægroti. Si vulnera corporis carnalis medici manus expectant: quanto magis vulnera animæ ſpiritualis medici ſolatia deposcunt? Deo vis, ô homo, confiteri, quem volens, nolens, latêre non poteris: Eccleſiæ Chriſti in qua peccaſti, ſatisfacere negligis? Cur ipſe Chriſtus [c] leproſum quem mundauit, ſacerdotibus ſe iuſſit oſtendere? Cur Lazarum [d] quatriduanum reſuſcitatum alios ſoluere iuſſit? Numquid faſciamenta mortui eodem verbo ſoluere non potuit, quo mortuum vitæ redditum de ſepulchro prodire iuſſit? Cur interrogauit cæcos ad ſe clamantes, quid voluiſſent? An ignorare cordis eorum voluntatem potuit, qui optatum lumen oculis illorum reddere valuit? Fortè ſi Deum latêre, ſicut hominem potuiſſes: nec Deo pluſquam homini confiteri voluiſſes. Superbiæ hoc genus eſſe videtur, ſacerdotem iudicem deſpicere.

[b] *Mat. 16. & 18.*

[c] *Ibid. 8.*

[d] *Ioan. 11.*

XXXII. Si dicis: [e] Bonum eſt confiteri Domino. Sed bonum eſt huius confeſſionis te habere teſtem. Licet non ſemper confeſſio pœnitentiam ſignificet, ſed ſæpiſſimè laudem, vt in

[e] *Pſal. 91.*

in Euangelio ipſa Veritas dicit [a]: Confiteor tibi Pater cæli & terræ. id eſt: Laudo te, Pater cæli & terræ. & in Symbolo dicitur, Confiteor vnum Baptiſma. & cetera quæ ſequuntur ad idem reſpicientia verbum. Quod verbum, id eſt, Confiteor, in hoc loco confeſſionem Fidei, non peccatorum deſignat. Erubeſcis homini in ſalutem tuam oſtendere, quod non erubeſcis cum homine in perditionem tuam perpetrare? Ancillam tuam iniquitatis tuæ conſciam vis habere: & ſacerdotem Chriſti reconciliationis tuæ non vis habere adiutorem? Per inimicum corruiſti: & non vis per amicum reſurgere? Multùm offendiſti Dominum, & alium non vis habere reconciliatorem niſi teipſum? Confidis per orationes tuas ſaluari? ſpernis Apoſtolicum præceptum, dicentis: Orate pro inuicem vt ſaluemini. & iterùm: Si quis peccator eſt, oret pro eo ſacerdos vt ſaluetur. Quid ad hæc dicis, quæ in hac epiſtola leguntur: [b] Confitemini alterutrum peccata veſtra, vt deleantur delicta veſtra? Quid eſt illud alterutrum? niſi homo homini, reus iudici, ægrotus medico? Ipſaque Sapientia per Salomonem dixit: [c] Qui abſcondit ſcelera ſua non dirigetur: id eſt, non dirigetur in viam ſalutis qui peccata ſua celare ſtudet. Numquid Deo abſcondi poſſunt ſcelera noſtra, qui omnia videt, nouit, & conſiderat? Homini poſſumus abſcondere quæ agimus, & non Deo. Nónne Dauid, præſente Nathan Propheta, qui ſe arguebat pro ſuo peccato dixit: [d] Peccaui Domine? Ecce tantus vir teſtem confeſſionis ſuæ voluit habere Prophetam. & quia non erubuit confiteri quod impiè geſſit, ſtatim audiuit: Ecce Dominus tranſtulit peccatum tuum. Homini patefecit vulnus ſuum, & à Deo mox remedium accepit. Nam & in Leuitico [e] ſæpiſſimè, Domino mandante, peccator ad ſacerdotem mittitur cum victima, quam offerens Deo, oret pro eo, & dimittatur ei. Quæ ſunt noſtræ victimæ pro peccatis à nobis commiſſis, niſi confeſſio peccatorum noſtrorum? quam purè Deo per ſacerdotem offerre debemus, quatenus orationibus illius noſtræ confeſſionis oblatio Deo acceptabilis fiat, & remiſſionem à Deo accipiamus, cui eſt ſacrificium, ſpiritus [f] contribulatus, & cor contritum & humiliatum non ſpernit.

[a] *Mat. 12.*

[b] *Iac. 5.*

[c] *Prou. 28.*

[d] *2. Reg. 12.*

[e] *Leuit. 5. 9. 12. &c.*

[f] *Pſalm. 50.*

XXXIII. Chriſtus pro noſtris ſceleribus ab inimicis iudicari in hunc mundum venit, vt nos redimeret à diaboli ſeruitute: & nos dedignamur à ſanctis Dei ſacerdotibus iudicari, vt liberemur à vinculis peccatorum noſtrorum? Ille abſque omni peccato, hominum adſiſtere, & hoc impiorum iudicio non renuit: & nos cum multis peccatis hominum iudicia, & hoc Sanctorum ſubire contemnimus? Nónne in ſacro Baptiſmate ſacerdotibus Chriſti noſtræ Fidei confeſſionem, & abrenuntiationem ſatanæ dare debemus, & ſic ſacerdotali miniſterio, diuina operante gratia, ab omnibus ablui peccatis? Cur etiam & in ſecundo pœnitentiæ Baptiſmate per confeſſionem humilitatis noſtræ ab omnibus poſt primum Baptiſma peractis, eadem diuina miſerante gratia, ſacerdotali ſimiliter auxilio non debemus abſolui peccatis?

XXXIV. Si peccata ſacerdotibus non ſunt prodenda, quare in Sacramentario Reconciliationis orationes ſcriptæ ſunt? Quomodo ſacerdos reconciliat, quem peccare non nouit? Si conſiliis, iuxta Salomonem, tractanda ſunt bella: quali audacia ſine conſilio Eccleſiaſticorum ducum pugnare nos aduerſus diabolum confidimus? Item eodem dicente, legimus: Frater qui adiuuatur à fratre quaſi ciuitas firma eſt. Quem adiuuat ſacerdos Chriſti, dux exercitus Dei, & rector caſtrorum illius, ſi nullus ab eo ſuæ ſalutis auxilium quærere dignatur? Si nemo occulta diabolicæ fraudis vulnera illius medicinali dexteræ tractanda oſtendit? Inaniter itaque poſita ſunt in Eccleſiis remedia, & ſynodali auctoritate litteris mandata contra omnium peccatorum noſtrorum vulnera, quæ vel antiqui hoſtis verſutia, vel negligentia mandatorum Dei ſpiritaliter aut carnaliter nobis infliguntur: ſi non his qui in Eccleſia Chriſti ſtatuti ſunt ad ſananda putrida ſcelerum noſtrorum vulnera, reuelantur. Corde enim creditur, dicit Apoſtolus [g], ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. non ſolùm Catholicæ Fidei, ſed etiam pura peccatorum confeſſio, cordis compunctione nobis ad ſalutem proficit ſempiternam, dicente Scriptura: [h] Dic prior iniuſtitias tuas, vt iuſtificeris. & iterùm: [i] Iuſtus in principio accuſator eſt ſui: ſi iuſtus, quanto magis peccator?

[g] *Rom. 10.*

[h] *Iſai. 43.*

[i] *Prou. 18.*

XXXV. Si fortè dicis cum Pſalmiſta: [k] Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam Domino, & ego cum eodem dicam: Quoniam tacui, inueterauerunt oſſa mea. & iterùm cum alio Propheta: [l] Computruerunt iumenta in ſtercore ſuo. Quid eſt iumenta in ſtercore ſuo putreſcere, niſi criminoſos quoſque in putredine peccatorum ſuorum iacere? Qui peccat, iacet: qui confitetur, ſurgit: qui pœnitentiam agit, reuertitur ad patrem ſuum, ſicut prodigus

[k] *Pſalm. 31.*

[l] *Ioel. 1.*

[a] *Luc.15.* digus filius in Euangelio legitur dixisse : [a] Surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei : Pater peccaui in cælum & coram te. Sed semel sacerdoti in præsentia diuinæ pietatis confessio facienda sufficit : semper autem Domino cum lacrymis & cordis contritione esse faciendam arbitramur. Omnis enim qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius: qui autem facit veritatem, venit ad lucem ; vt manifestentur opera eius, quia in Deo factæ. Vos igitur, viri fratres, filij lucis estis & non tenebrarum, populus acquisitionis, & non perditionis, gens sancta Christi sanguine acquisita: ambulate vt filij lucis in omni bonitate & pietate, & castitate, exuentes veterem hominem [b] *Ephes.4.* cum peccatis suis, & induentes nouum, qui secundùm Deum creatus est. sit [b] conuersatio vestra cælestis, & non terrena: diligite iustitiam & odio habete iniquitatem. Qui sanus est, defendat se scuto Fidei, ne clandestina antiqui hostis sagitta eum vulnerare valeat: si quis verò propter fragilitatem carnis, vel propter negligentiam circumspectionis vulneretur: citiùs ad confessionis medicinam recurrat, ne per illecebram malæ consuetudinis vix eradicari valeat peccatum. Tres enim mortuos Dominum Iesum Christum Euangelica narrat historia suscitasse, filiam Archisynagogi in domo, filium viduæ extra portam ciuitatis, Lazarum quatriduanum de monumento ad vitam vocauit. Qui sunt hi tres mortui, nisi tria peccantium genera, quæ modò quotidie diuina confitentibus suscitare solet gratia. Filiam suscitat in domo, dum consentientem in corde peccare reuocat à peccati perpetratione. Filium viduæ extra portam ciuitatis suscitat, dum peccantem foris in opere, ad pœnitentiæ medicamenta confugere facit. Fœtentem verò in mala consuetudine peccati, dum lacrymas pœnitentiæ elicit ex corde, suscitat, & ex Ecclesiastica auctoritate soluere eum iubet, vt dignus sit communione Domini, & particeps sacri altaris efficiatur.

XXXVI. Hæc cogitate charissimi fratres, & in qualicumque horum trium mortuorum genere si quis iaceat: citiùs ad confessionis probatissima medicamenta confugiat, salutifero pœnitentiæ se abluat medicamine, vt non ad iudicium damnationis, sed ad salutem sanctificationis communicet corpore & sanguine Domini nostri IESV Christi, & cum gratiarum actione semper rememorate, quomodo vos diuina misericordia de terra tenebrarum & frigoris, de regione ignorantiæ & iniquitatis transtulit in loca lucis & lætitiæ, in tabernacula abundantiæ & iustitiæ, & elegit vos sibi in filios pietate paterna, vt per vos nomen illius annuntietur in Gentibus. Sequimini vestigia sanctorum Patrum, & nolite in Catholicæ Fidei religionem nouas inducere sectas. Cauete vobis venenosum erraticæ inuectionis fermentum: sed in sinceritate & veritate mundissimos sacræ fidei panes comedite : & vinum quod diuina electis suis miscuit Sapientia bibite, & cantate Deo vestro in concordia pacis, & vnanimitate charitatis perpetuæ canticum laudis, & cum militia cælesti consona voce laudate Dominum, & dicite: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Diuina vos præueniat gratia, & subsequatur vbique clementia, & in omni opere bono florere faciat, viri fratres dilectissimi, & sanctissimi Patres.] hucusque ad Scotos epistola Albini siue Alcuini, qui & de eadem confessione sacramentali ad sacerdotis aures fieri solita in aliis [c] epistolis agit. sic in omnibus agitans nouam hæresim. At de Alcuino satis.

[c] *Epist.2.23. 37.47.*

XXXVII. LVDOVICVS NASCITVR. Quod insuper ad anni huius res gestas pertinet, auctus est hoc anno Carolus Magnus prole mascula. nam licet Hildegardis coniunx gemellos peperisset infantes, altero decedente, alter tantùm superstes fuit, quem Ludouicum ipse vocari voluit [d].

[d] *Apud Aimoin.l.5.c.1.*

IESV CHRISTI ANNVS 779. HADRIANI PAP. ANNVS 8. LEONIS IIII. IMP. ANNVS 4.

I. CAROLI EXPEDITIO IN SAXONES. ANnvs sequitur septingentesimus septuagesimus nonus, Indictione secunda, quo Carolus Magnus antequam parata expeditione proficisceretur in Saxones, in Villa Duria Synodum habuit ex more, sic primum quæ Dei sunt curans, quàm bellica inchoaret. In ipso autem procinctu, exposcente Roberto Abbate sanctorum Vincentij atque Germani Parisiorum Episcopi confirmauit, quæ eorum monasterio pater Pipinus bona contulerat, & alia ipse adiecit. Extat ipsum quidem priuilegium, quod qui interfuit rebus a se scriptis (vt ipse testatur [e]) recitat, istis præmissis quæ de Episcopis atque Abbatibus vel aliis à se

[e] *Apud Aimoin.lib.4.c. vlt. in fin.*

[a] *Apud Aimoin.l.5.c.1.*

A à se delectis, qui Regno diuersis in locis præessent instituit, quibus hæc subiicit: Quibus [a] ritè peractis, Ligerim cum reliquis transmeauit copiis, & Lutetias, quæ alio nomine Parisij vocantur, sese recepit. Tunc eius adijt præsentiam venerabilis Rotbertus Abbas cœnobij sancti Vincentij sanctique Germani, petens quatenus præceptum immunitatis ipsius Ecclesiæ, quod olim dominus Pipinus genitor eius fecerat, ipse sua benignitate confirmaret. Quod non solùm fecit, sed etiam nouum sua præceptione descriptum sigillo suæ regiæ maiestatis firmauit. est autem huiusmodi:

Carolus gratia Dei Rex Francorum & Longobardorum, atque Patricius Romanorum omnibus Episcopis, Abbatibus, Comitibus, siue iunioribus nostris. II.

PRIVILEGIVM A CAROLO CONCESSVM MONASTERIO SS. VINCENTII ET GERMANI.

Si apponenda beneficia ad loca sanctarum Ecclesiarum vel sacerdotibus præstare non definimus: hoc proculdubiò ad æternam nobis beatitudinem retribuendam profuturum confidimus. Igitur cognoscat magnitudo seu virilitas vestra, qualiter venerabilis vir Rot-
B bertus Abbas de basilica sancti Vincentij vel domini Germani, vbi ipse pretiosus corpore requiescit, clementiam Regni nostri accessit ; & præceptum domini & genitoris nostri bonæ memoriæ Pipini Regis nobis ostendit relegendum, vbi reperimus insertum, qualiter propter nomen Domini beneficium præstitisse cognoscitur, vt annis singulis quocumque in Regno nostro negotiantes ipsius sancti loci pergere velint (sicut ipse Rotbertus Abbas mercari videretur) tam ad luminaria comparanda, quàm pro reliqua necessitate discurrentes, tam extra Ligerim quàm citra, vel in Burgundia etiam, in Aquitania, vel in Prouincia, seu in Francia, necnon & in Austria quocumque in Regno, Christo propitio, nostro pergere voluerint, nullum teloneum vel de sarcinis vel de carricatione, neque de nauigio, vel de qualibet redhibitione exinde ad partem fisci nostri, missi Abbatis discurrentes persoluere quidquam debeant.

C Præterea præsenti præcepto decernimus (quod perpetualiter mansurum esse iubemus) III. vt non per vllos portus, neque per ciuitates tam Viroduno, quàm Aurelianis, vel Ambianis, neque in Traiecto, neque in Dorstade, vel Neomago, neque per omnes pontes, vel ad sanctum Maxentium, siue Parisiis, siue Ambianis, neque in Burgundia, vel in pago Trecassino, neque in Senonico, vel per omnes ciuitates vbicumque in nostro, propitio Christo, Regno, aut pagis, vel territoriis teloneus exigatur, nec de nauali, nec de carrali, neque de saumi, siue de trana, euectione vel rotaticum vel pontaticum, nec pulueraticum, nec salutaticum, nec cispitaticum vel vllam redhibitionem, quam fiscus noster exinde possit sperare, nec vos aut iuniores, vel successores nostri ab eisdem requiratis seu exigatis : sed omnia hæc propter nomen Domini ipse Abbas vel successores eius, seu memorata Ecclesia S. Vincentij vel domini Germani habeant indultum, vt ad luminaria ipsius sancti loci
D proficiat in Augumentis.

Adiungimus etiam teloneum illum quem Gerhardus Comes apud Villam nouam in curte sancti Germani visus fuit recipere, quia in nostrum rediit ius, vt deinceps ad partem sancti Germani ipse teloneus cum omni integritate in nostra eleemosyna ad luminaria ipsius sanctæ Ecclesiæ recipiatur absque alicuius refragatione. Quam vestra auctoritate, sancti Pontifices, nostri ac proceres, perpetuis temporibus valituram manu propria signatione nostri sigilli studuimus roborare. Data sexto Kalendas Aprilis, anno vndecimo Regni nostri, & quinto Patriciatus nostri. Actum Aristallio in palatio: reintegratum verò Parisiis.] hactenus priuilegium. IV.

SAXONES ET VVESTPHALI A CAROLO DEBELLATI. His ex more præuiis pietatis officiis aduersus Saxones Carolus profectus est ; quæ illi V.
E ad eos debellandum perfacilem aditum aperuere : etenim fugientibus illis, incruento bello Saxoniam atque Vuestphaliam debellauit, receptisque ab iisdem obsidibus, firmatisque rebus denuò iuramento, in Franciam rediit. hæc Annales Francorum pluribus, ex quibus & Regino eadem affirmat. De prœliis Caroli Magni aduersus Saxones sæpiùs iteratis agit Petrus Damiani in epistola ad Mainardum Episcopum Vrbinatem, hæcque ait inter alia: Godefredus planè clarissimus Dux & Marchio mihi perhibuit in propriæ regionis, nempe Lotharingiæ historia contineri, quoniam Carolus Imp. quindecim vicibus cum Rege Saxonum, qui Gentilitatis adhuc detinebatur errore, bellum commisit, & post hæc: Aliquando sanè, dum Carolus idem excelsa, vt assolet, inthronizatus sede discumberet, pauperes verò quos alebat, solo tenus ignobiliter residerent: Rex Saxonum qui tenebatur captiuus, & remota procul ab Imperatore mensa prandebat, talia per nuntium legata direxit: Dum vester, inquit, Christus sese perhibeat in pauperibus recipi, qua fronte persuadetis

noſtra illi colla ſubmitti, quem vos ita deſpicitis, eiq́ue nullam honoris reuerentiam exhibetis? Ad quod Imperator corde compunctus erubuit; & ex ore gentilis hominis Euangelicam prodire ſententiam, vehementer expauit.] hæc ibi Petrus. A

IESV CHRISTI ANNVS 780. HADRIANI PAP. ANNVS 9. LEONIS IIII. IMP. ANNVS 5.

I. OCTOGESIMVS poſt ſeptingenteſimum annus agitur Indictione tertia, cùm Orientalis Eccleſia tum à Sarracenis tum etiam à Leone Imperatore perſecutione vexatur. Quod in primis pertinet ad Sarracenos, auctor eſt Theophanes, hoc anno quinto Leonis Imperij, Madi Principem Sarracenorum edictum promulgaſſe, vt omnes, qui ex Iudęis & aliis infidelibus ad Chriſtianam Fidem tranſiiſſent (quorum ingens erat numerus ex iis qui ſeruilis conditionis cùm eſſent, religionem ſuſceperant Chriſtianam) deſertores efficerentur, alioqui pœnis acerbiſſimis plecterentur. Miſit ad hoc perficiendum Theſiam quemdam ſæuiſſimum hominẽ, qui profectus Emeſam in Syria, diriſſimas ibi de Chriſtianis habuit quæſtiones, adeò vt quæ ſcribũtur facta à Præſidibus acerbiſſimis perſecutoribus Lyſia, ſiue Agricolao ſub Ethnicis Imperatoribus, iſtius excederet carnificina. Verùm nec iſto tempore defuerunt qui antiquos Martyres inuicta conſtantia fuerint imitati, ſed & ſexus fragilior, robuſtior ſit inuentus: ſiquidem Chriſtianæ feminæ complures erexerunt de eius crudelitate triumphos, poſt innumera ſupplicia martyrium ſumma gloria conſummantes, vt idem qui ſuprà teſtatur auctor. B

MARTYRIA IN SYRIA A SARRACENIS ILLATA.

II. Addit ad hæc prætereà idem Theophanes, ab eodem Sarracenorum Principe eſſe iuſſas Chriſtianorum Eccleſias ſolo æquari, idq́ue factum Emeſæ, & aliis in locis Syriæ vſque Damaſcum; idq́ue contra pacta conuenta paſſi ſunt Chriſtiani, vtpote qui ſe ea conditione dederant Sarracenis, vt Chriſtianæ religioni eſſet benè conſultum, ſimulq́ue ſanctis Eccleſiis. Hæc paſſa eſt Eccleſia Syriæ, quæ ſi habuiſſet qui ſingula quæ acciderant Chriſtianorum martyria ſcriptis poſteritati dediſſent, equidem ingens volumen ex eis conficiendum fuiſſet, quæ hìc perpaucis notata tantùm potiùs quàm narrata ex eodem auctore Theophane ſcriptis prodimus.

ECCLESIAE CHRISTIANORVM A SARRACENIS DIRVTAE.

III. Conſtat etiam ex eodem auctore, hoc ipſo anno Conſtantinopoli, defuncto Niceta eius Eccleſiæ hæretico Patriarcha octauo Idus Februarij, ſubrogatum in locum eius Paulum genere Cyprium hæreticum itidem Iconoclaſtam, licet ſua conſcientia Orthodoxum, vtpote qui probè ſciret ſe errore duci: quod & mortis tempore teſtatus eſt, vt ſuo loco dicetur. quæ autem ad hunc annum pertinent, ita Theophanes: Octauo Idus Februarij mortuo Niceta (de quo prædictum eſt) Conſtantinopoleos Epiſcopo ſecunda ieiuniorum hebdomade, die Dominico, Paulus honorabilis genere Cyprius, verbo & actu coruſcans, poſt plurimam propter hæreſim qua tenebatur excuſationem, vi multa compellente conſecratur Patriarcha Conſtantinopoleos.] Sic ipſe, cùm reuerà intus crederet quæ ſunt Catholicæ Fidei: tamen ob timorem Imperatoris perſequi aggredientis cultores ſacrarum imaginum, ſilentio rem obtegens, & communicans cum hæreticis, indigniſſimum ſe throno illo iudicabat. Cùm enim videret Leonem Auguſtum aggreſſum eſſe perſequi Chriſtianos Catholicos, timore percitus, numquam eſt auſus, quam corde credebat, pandere veritatem: probè ſciens id haud ſibi licere abſque vitæ diſcrimine, iam pluribus Conſtantinopolitanis ciuibus dirè cæſis, & aliis paulo pòſt nobilibus viris eadem ex cauſa ingenti quoque ignominia affectis, de quibus hoc anno hæc ipſe Theophanes: D E

PAVLVS EPISCOPVS CONSTANTINOPOLITANVS.

VI. Media verò hebdomada ieiuniorũ tentus eſt Iacobus Protoſphatarius & Papias & Strategius & Theophanes cubicularij vnà cum aliis religioſis viris, eo quòd imagines adorarent. Tunc demum occultam malitiam ſuam Leo perſecutoris filius patefecit, & hos immiſericorditer cæſos & tonſos, & per medium vrbis vinctos ad pompam duci fecit, & includi in prætorio mandauit. Inter quos moritur Theophanes, Confeſſor effectus, & coronam eſt martyrij conſecutus: reliqui autem omnes poſt huius obitum probati monachi inuenti ſunt.] Paulo pòſt verò, eodem anno, menſe Septembris, ipſe Leo mortuus eſt. Sed quæ proximè cauſa præceſſerit horum aulicorum damnationis audi [a]:

LEO IMP. PERSEQVITVR CVLTORES SACRARVM IMAGINVM.

[a] *Cedren. in Cõp. Annal.*

V. Idem Leo Imperator media ieiuniorum ſeptimana duas imagines reperit in puluinari vxoris

A vxoris ſuæ Irenes, quas cùm diligenter eſſet contemplatus, inquiſitione facta, deprehendit eas à Papia Palatino, aliiſq́ue nonnullis Primiceriorum fuiſſe illatas: quos & cruciatibus, ſuppliciiſq́ue grauiſſimis addixit. In vxoremq́ue Irenem acriter inuectus, eamq́ue nauci eſſe dixit, quæ ſuo patri Imperatori horribilibus, atque intemeratis fidei myſteriis prolatis diuerſum planè iuraſſet, conſtanter aſſeuerantem eas à ſe non viſas repulit, neque poſteà rem cum ipſa habuit.] Tunc accidit vt eam, quam diximus, de aulicis quæſtionem diriſſimam habuerit, deq́ue illis infame ſupplicium ſumpſerit.

REDARGVITVR IRENE PROPTER SACRAS IMAGINES.

Sed de obitu agamus ipſius Leonis Imperatoris, qui contigit hoc eodem anno menſe Septembris. Miſeratus tandem Deus Orientalis Eccleſiæ, quæ iam ſub duobus nefandiſſimis Imperatoribus Leone Iſaurico, & Conſtantino Copronymo eius filio longo tempore vexata duplicia pro peccatis ſuis ſupplicia tulit, Leunculum hunc ſimulac aggreſſus eſt Sanctorum ſanguine cruentari, è medio ſuſtulit. ſed quomodo id acciderit, ex Theophane iſta accipe: VI. B

Eodemq́ue menſe Septembri, quarta iam inchoata Indictione, mortuus eſt Leo filius Conſtantini hoc modo. Cùm inſaniret circa lapides pretioſos, nimis adamauit coronam magnæ Eccleſiæ. Et accipiens portauit eam. Tunc exierunt carbunculi in capite eius, & captus valida febre, mortuus eſt, cùm regnaſſet annis quinque minùs diebus ſex.] hæc Theophanes. Amans igitur carbunculos, ex ſacrilegio carbunculos pariter paſſus eſt, & his coronatus, eſt mortuus. VII.

MORITVR LEO IMP.

Tunc (inquit Theophanes) ſexto Idus Septembris, Indictione quarta, Irene piiſſima cum filio ſuo Cõſtantino gloriosè Imperium diuinitus accepit.] Mirabilis Deus prędicatur in hoc, dum per viduam feminam & puerum orphanũ excitatam impietatẽ compeſcuit, & aduerſus cunctas Eccleſias motam impugnationem continuit. Quomodo verò hoc eodem anno ſimulac ſalutati ſunt Imperatores, iidem coniurationem ſint paſſi, Theophanes iſta ſubdit: Poſt quadraginta verò dies Imperij eius, cùm eius filius eſſet decem annorum, conſilium facientes quidam Senatorum, voluerunt educere Nicephorum Cęſarem & Imperatorem ſtatuere. Cùm autem hæc ad eius notitiam perueniſſent: tenti ſunt Gregorius Logotheta Dromi, & Bardas dudum Prætor Armeniorum, Conſtantinuſq́; Vicarij Spatharius & Domeſticus excubitorum, & Theophylactus Ramgabi Drungarius duodecimæ inſulæ, & multi alij, quos cæſos & tonſos in diuerſis inſulis exilio relegauit. VIII. C

IRENE ET CONSTANTINVS IMPERANT.

Porrò viri fratres Cæſares ac Nobiliſſimos tonſos, ſacerdotio fungi, & populo communionem in feſtiuitate Natiuitatis Chriſti porrigere fecit, in qua procedens Imperatorio more, publicè cum puero reddidit Eccleſiæ ſtemma, *coronam ſcilicet*, quod fuerat à marito ſublatum pulcherrimè fabrefactum, & lapidibus pretioſis venuſtatum.] hæc Theophanes, qui & ſubiicit hoc eodem anno victos Arabes, qui audito Imperatoris obitu ſeſe infuderant in Romanum Imperium, ſic Deo fauente Principum Orthodoxorum primordiis. poſt hæc verò ſubiicit iſta Theophanes: IX. D

Ceterùm intereà piiſſimi Principes fiducialiter agere cœperunt, & verbum Domini dilatare: & qui volebant ſaluari, ſine prohibitione mundo abrenuntiare, & glorificationem Dei exaltare, atque omne bonum manifeſtare.] Sed hæc pluribus Theodorus Studita in Platone his verbis: Poſteà verò quàm cœpit regnare Chriſti cultrix Irene, quæ pacem ipſa, vt cognomento ita & re attulit, in cuius Regno cum aliis bonis & monaſticæ vitæ adeundæ facultas, & ianua patefacta eſt, quæ olim ab impio Imperatore clauſa fuerat, quemadmodum ab iis Imperatoribus, qui Græcorum ſuperſtitionem ſequebantur, Chriſtianæ Fidei aditus præcludebatur. Ex eo, inquam, tempore quo Irene ipſa regnare cœpit: noſtra tota eorum qui rebus terrenis renuntiauerant, familia monaſticæ vitæ obedientiam profitebatur.] & inferiùs poſt præfecturam ſpiritualem S. Platonis hæc ingerit de altercationibus inter Orthodoxos atque hęreticos ob cultum ſacrarum imaginum exortis, Catholicis iam liberè eum profitentibus, & contraria ſentientes redarguentibus. ait enim: X. E

LIBERTAS CONCESSA MONASTICAE PROFESSIONIS.

Cùm iam regnaret pia illa femina Irene, multaq́ue diſceptatio de venerandarum imaginum argumento facta eſſet: idem pater S. Plato ante multos alios, & cum paucis quibuſdam libera oratione imagines prædicabat, cumque iis qui contra eiuſmodi veneration em bellum gerebant, quantum poterat ipſe pugnabat: quandoquidem ad diſputandum de dogmatibus idoneus non erat: nam ſimplicem quidem orationem habebat, at amplam tamen & nomini ſuo congruentem, & auditoribus probabilem. Cuius rei argumentum illud fuit: quòd in cathedra vrbis Metropolitanæ Epiphanorum in Synodo illa, quæ XI.

in Apostolorum templo habita fuit, à Præside qui illo tempore erat, prouocatus est is, qui neque anteà hæreticorum militaris ordinis impetum timuit. Quo tempore ad magnum illud templum festinauit, aduersus Præsidem clamans, & fallacem illum cœtum contra venerandas imagines coactum vituperans. Et paulo pòst cùm concilium illud falsum dissolutum fuisset, tam cœtus ille veritatis propugnator, quàm Regina ipsa è mediis leonibus erepta fuit. Tunc sine sanguine (vt ita dicam) Martyr apparuit noster præceptor, Pontificem ipsum sequens, neque quidquam ob ea quæ ausus fuerat, veritus.] hæc Theodorus, subobscurè notam omnibus illius temporis hominibus, rem gestam paucis perstringens, illud planè significans, Iconoclastas, qui sub duobus vel tribus Imperatoribus ipsis fauentibus altas radices fixerant in solo impietatis, haud, simul ac Principes Catholici illuxere, dedisse manus, sed magnopere restitisse, refragatos esse, conciliabula conuocasse, & alia id genus operatos esse, ne pietas, quæ tamdiu compressa iacuerat aliquo pacto resurgeret.

CONCILIABVLVM HAERETICORVM

XII. Postremo verò, quod item ad huius anni res gestas pertinet, addit Theophanes admiratione dignum euentum de inscriptione inuenta in refossa tunc temporis veteri sepultura. quod cùm omnes tam Græci quàm Latini historici æquè asserant, noluimus prętermittere. Theophanes igitur sui temporis prosecutus historiam, ita rem gestam paucis narrat: Hoc etiam anno in longis Thraciæ muris quidã homo fodiens, inuenit arcam lapideam, quam cùm expurgasset & reuelasset, reperit virum iacentem, & conglutinatas arcæ litteras continentes hæc: Christus nascetur ex Virgine Maria. Credo in eum. Sub Constantino & Irene Imperatoribus, ó sol iterùm me videbis.] increbuit sermo, Vatis alicuius eiusmodi fuisse sepulchrum, eiusdemque repertum in eo vaticinium scriptum diuinitus reuelatum.

XIII. Sed ad res Occidentales transferamus orationem. hoc eodem anno Carolus Magnus Francorum Rex firmaturus res Saxoniam, in Saxoniam abiit, inque Lippiam veniens Synodum illic habuit, propagataque fide apud Barbaros, iam Baptismate imbutos, reuersus est in Franciam, inito consilio proficiscendi Romam religionis causa, visitaturus sacra Apostolorum Limina, actarusque gratias sanctis Apostolis Petro & Paulo de conuersione Gentilium Saxonum ad Christianam Fidem, simulque communicaturus cum Hadriano Pontifice, quæ in Synodo in Saxonia habita statuta essent. Sic igitur ipse vnà cum Regina Hildegarde autumnali tempore profecti in Italiam venientes, Natalem diem Domini Ticini celebrauerunt, sequenti autem anno celebraturi sacratissimum diem Paschatis Romæ. hæc Annales Francorum.

XIV. Porrò etsi qui statuti canones in ea Synodo, vel quæ decreta fuerint ibi, non extent, quæ docere nos possint: ex aliis tamen diuersorum scriptorum assertionibus intelligere satis possumus, in eadem Synodo actum de erigendis sedibus Episcopalibus in Saxonia: hoc namque anno prima iacta esse fundamenta Ecclesiæ Osnaburgensis, qui eius prosecutus est res gestas Crantzius [a] profitetur: Ipse verò Carolus testatur diplomate, primum à se erectam Ecclesiam Osnaburgensem in honorem sancti Petri principis Apostolorum, & sanctorum Martyrum Crispini & Crispiniani. Post hanc autem erexisse liquet in Episcopatum Ecclesiam Salingenstadensem, eamq; nomine S. Stephani Protomartyris Deo optimo maximo consecratse. Extant [b] acta sancti Meinulphi diaconi, in quibus asseritur hoc pariter anno ab eodem Carolo Magno paruam esse constructam Ecclesiam Paderbonæ, post annos verò quindecim datum illi fuisse Episcopum, vt suo loco dicturi sumus.

SAXONVM ECCLESIAE CVNABVLA.

[a] *Crant. in Metrop. lib. 1. c. 2.*

[b] *Apud Sur. to. 5. die 5. Octob.*

XV. Hæc sunt cunabula Ecclesiæ Saxonum, sæpè Euangelium profitentium, ac deserentium (vt superiùs dictum est, cùm Gentilium suorum Anglosaxonum sanctorum virorum perfunctos in prædicatione labores recensuimus) cùm tandem armis Caroli in Christiana religione retenti sunt, penitus abdicato cultu ipsorum idoli, nomine Krodo, reddentis formam senis super piscem stantis, atque rotam vtraque manu tenentis, quem Saturnum esse, dixere Latini. Factum verò, vt cùm probè imbuti Euangelio essent, pristini erroris pœnitentes & erubescentes, quod scilicet in hæc vsque tempora, vniuerso credente orbe, ipsi adhuc perseuerassent idololatræ: in detestationem [c] pudendæ impietatis vsu loquendi receptum fuerit inter eos, vt in detestationem rei nefandæ, solerent dicere, Krodo. Sed quò tardiùs, eò propensiùs quam nouerunt veram religionem posteà excoluere, vsque ad nostra tempora, quibus eiurata Fide Catholica, proh dolor, hæretici facti sunt, ab auitis legibus & Ecclesia Catholica alieni, à monacho desertore & impostore seducti.

[c] *Crant. hist. Saxon. lib. 2. c. 7.*

IESV

ANNVS sequitur Redemptoris septingentesimus octuagesimus primus Indictione quarta, quo Carolus Magnus Romam vnà cum coniuge atque filio Pipino se contulit. Qui igitur Natalem diem Domini Papiæ, vt dictum est, celebrauit, magno desiderio exarsit, vt Pascha Domini Romæ ageret cum Pontifice. Festinauit enim, vt in die quo ex Ecclesiæ præscripto solemne Baptisma celebrari consueuit, Romæ esset, quo Pipinum filium eidem sancto Pontifici baptizandum offerret. Sed antequam ista omnia prosequamur; Eginhardi [a] testificationem de vehementi eiusdem Regis studio erga Romanam Ecclesiam, & basilicam sancti Petri in medium afferamus, qui ait: Carolus colebat præ ceteris sacris & venerabilibus locis apud Romam Ecclesiam beati Petri Apostoli, in cuius donaria magna vis pecuniæ tam auri quàm argenti, necnon & gemmarum ab illo congesta est: nulla & innumera Pontificibus munera missa. Nec ille toto Regni sui tempore quidquam duxit antiquius, quàm vt Vrbs Roma sua opera, suoque labore veteri polleret auctoritate, & Ecclesia sancti Petri non solùm per illum tuta ac defensa, sed etiam suis opibus præ omnibus Ecclesijs esset ornata ac ditata. Quam cùm tanti penderet, tamen intra quadraginta septem annorum, quibus regnarat spatium, quater tantùm illò, votorum soluendorum ac supplicandi causa, profectus est.] hæc Eginhardus, eiusdem Caroli (vt ipse testatur) Regis alumnus, qui cuncta quæ scripsit, spectasse etiam oculis potuit.

I. CAROLI MAGNI ADVENTVS ROMAM.

[a] *Egin. in vita Caroli.*

II. Sed quæ de eiusdem Caroli hoc anno Romam aduentu habeant Annales Francorum sub Caroli filio Ludouico conscripti, in quibus singula singulis redduntur annis, videamus. Inde anno (inquiunt) septingentesimo octogesimo primo Romam veniens, honorificè ab Hadriano Papa susceptus est. Et cùm ibi sanctum Pascha celebraret, baptizauit idem Pontifex filium eius Pipinum, vnxitque in Regem Ludouicum fratrem eius, quibus & coronam imposuit, quorum maior Pipinus in Longobardia, minor autem in Aquitania Rex constitutus est. Rege verò Romam digresso, ac Mediolanum veniente, Thomas eiusdem ciuitatis Episcopus baptizauit ibi filiam eius nomine Gislam, & de sacro fonte suscepit. Quibus gestis, in Franciam reuersus est. Sed cùm Romæ esset, conuenit inter ipsum & Hadrianum Pontificem, vt simul Legatos mitterent ad Tassilonem ducem Baioariæ, qui eum commonerent de sacramento, quod Pipino Regi ac filijs eius ac Francis iurauerat, scilicet vt subiectus eis ac obediens esset.

AB HADRIANO VNGVNTVR PIPINVS ET LVDOVICVS REGES.

III. Electi ac directi sunt in hanc legationem de parte Pontificis Formosus ac Damasus Episcopi, & de parte Regis Richolfus diaconus, atque Eberhartus magister Pincernarum. Qui cum (vt iussi erant) commemorato Duci locuti fuissent, in tantum cor eius emollitum est, vt diceret, se statim velle ad Regis properare præsentiam, si sibi tales dentur obsides, sub quibus de sua salute dubitare nulla sit necessitas. Quibus datis, sine cunctatione apud Vuormatiam ad Regem venit. Sacramentum, quod iubebatur iurauit: obsides duodecim qui imperabantur, sine mora dedit, quos Sindbertus Reginensis Episcopus de Baioaria in Carisiaco ad conspectum Regis adduxit. Sed idem Dux domum rediens, non diu in ea quam promiserat fide permansit. Rex autem in eadem villa hiemem transegit, & Natalem Domini & Pascha celebrauit.] hactenus Annales. Vetus Chronicon à Pithœo editum hæc his addidit: Eodem tempore multa signa apparuerunt, inter quæ signum Crucis in vestimentis hominum frequentissimè visum est.]

LEGATI HADRIANI PAPAE AD DVCEM BAVARIAE.

IV. Desiderantur in Francorum Annalibus, quæ hoc anno Græci reddunt, nimirum quod Theophanes his narrat verbis: Anno secundo Constantini & Irenes direxit Irene Constantem Sacellarium & Mamalum Primicerium ad Carolum Francorum Regem, quò filiam suam nuptui traderet Imperatori Constantino filio suo. Et facto placito ac iureiurando adhibito inter vtrosque, reliquerunt Elisæum Eunuchum atque Notarium ad docendum illam Græcorum litteras simul & linguam, vt erudiret eam secundùm mores Romani Imperij.] hæc de his Theophanes.

SPONSALIA INTER CONSTANTINVM IMP. ET CAROLI FILIAM.

V. Contracta sunt igitur sponsalia per Legatos inter Constantinum annum agentem ætatis duodecimum, & Caroli filiam, quæ retenta est in Gallia annis septem, cùm Constantini Imperatoris animus erga eam propensissimus esset. Interea verò pace soluta cum Francis,

Francis, dimissa Caroli Regis filia, Irene eius mater ex Armenia coniugem quæsiuit eidem A
filio Constantino, ex quo tempore, vt dicemus, domesticum exortum est bellum inter
matrem & filium Imperatorem. Quæ autem desponsata fuit Constantino Imperatori filia
Caroli Magni, nomine dictam fuisse Rotdrudrim, eamque primogenitam natam ex Hil-
degarde, auctor est idem Eginhardus in vita eiusdem Caroli Regis.

VI. Hoc pariter anno occupatus Romanus exercitus detentus est bello ciuili in Sicilia, cùm
rebellasset Helpidius missus Insulæ Prætor, in quem sub Theodoro Patricio Imperator
classem ornauit. Quo etiam anno Madi Princeps Sarracenorum misit filium suum mino-
rem natu Aaron nomine (maior enim Moyses vocabatur) ad infestandum Orientales par-
tes Imperij: cùm Irene Augusta, vt pacem Orientis redimeret, præter plurima ad eum mis-
sa munera, vectigale illi constituit Romanum Imperium, statuto annuo censu, quem Im-
perator singulis annis Principi Sarracenorum persolueret. Sicque inter Romanos & Sarra- B
BELLVM SICVLVM CONFECTVM. cenos pax composita hoc anno fuit. Cùm autem Helpidius tyrannus vrgeretur à Theodo-
ro, sumpto secum thesauro fugiens nauigauit in Africam, accepta ab eo securitate, vbi de-
gens, Sarraceni eumdem vt Romanorum Imperatorem colebant.] hæc Theophanes. Sic
igitur belli Siculi aduersus tyrannum suscepti causa necesse fuit Constantino & Irenæ eam
de censu annuo soluendo Sarracenis iniquam conditionem subire.

IESV CHRISTI ANNVS 782. HADRIANI PAP. ANNVS II. CONSTANTINI ET IRENES IMPP..

I. BELLVM ADVERSVS SCLAVOS PROSPERE CONFECTVM. REdemptoris annus septingentesimus octogesimus secundus Indictione quinta C
notatus habetur, quo ab Augustis per Stauratium confectum est in Græcia bellum
aduersus Sclauos barbaros, cùm illi eam prouinciam occupassent, vnà cum Peloponne-
so, quibus Romano Imperio vendicatis, & iisdem barbaris tributariis constitutis,
cum captiuis ac spoliis onusto exercitu, idem Stauratius ouans, sequenti anno est reuer-
sus Constantinopolim. hæc Theophanes hoc anno & sequenti. Erat tunc in expeditione
ista inter Excubitores Ioannicius miles ob egregia facta spectatus ipse quidem, qui Ico-
noclasta cùm esset, apud montem Olympum magno Dei beneficio diuinitus admoni-
tus, hæresi abdicata, ad Catholicam Ecclesiam transiit, & mirifica claruit sanctitudine.
agebat ipse, hoc tempore, suæ ætatis annos quinquagintatres, vtpote qui natus asseritur an-
no decimoquarto Leonis Imperatoris, qui est annus Domini septingentesimus vndetri- D
gesimus. Extant res ab eo præclarè gestæ ab auctore eius temporis scriptis editæ, ex qui-
bus quæ ad præsentem annum pertinent de eius diuina vocatione, Annalibus digna hic
describamus; ac primùm, quæ de statu Ecclesiæ Orientalis huius temporis idem auctor
præmittit his verbis:

II. Postquam autem huius sceleris operatores impietate miserabili perierunt, Romano-
rum Imperium transiit ad coniugem eius Irenem, quæ res Christianorum tuebatur & ha-
bebat in honore, etiam si propter metum mariti non poterat, eo superstite, liberè loqui
veram religionem. Cùm verò in Imperio fuisset constituta: tum ipse quoque Christus
qui propter nos carnem induit, rursus honorabatur figuris, & exoptatæ Sanctorum ima-
gines in Ecclesiis, in foro, in populo cernebantur. Sed neque sic quidem multi huius Ico-
nomachorum hæresis acerbitatem eluerunt ex animis, sed cùm temporis diuturnitate ad E
mali habitum peruenissent, ægrè ferebant se ab eo liberari. Quorum vnus erat hic quo-
que præclarus Ioannicius, qui non erat promptus & velox ad mutationem, neque enim
omni vento conuertebatur, aut circumferebatur, sed morum ostendens grauitatem etsi in
re non laudabili, permanebat in iis quæ sibi rectè opinari videbatur, & diuinis imagini-
bus nullum cultum tribuebat.

III. IOANNICIVS EXCVBITOR ICONOCLASTA A VIRO SANCTO MONETVR. Deinde quid fit? eum venatur egregius agricola, qui nouit terram animi vniuscuius-
que, & ei iniecit semina fidei Orthodoxæ. Quomodo autem? Mittitur ab Imperatore
ad Occidentem cum toto exercitu. Illinc autem reuertens, per quamdam partem Olym-
pi ex nutu diuino iter fecit prope quemdam ex monachis qui in eo monte exercebatur.
Deinde ille sanctus anachoreta apparens ex filua: O fili, inquit, Ioannici: si magnum
tibi est Christianum esse & nominari: cur Christi imaginem despiciens, efficis vt labor
virtu-

A virtutis à te frustrà suscipiatur? Hæc audiuit vir diuinus, & miratus est, quòd ei euidentis-
simè dixisset de omnibus. Humi itaque cadens, petiit veniam, quòd ille ignorans, fuisset
ingratus in Dominum. Et affirmauit se deinceps Christi imaginem & omnium qui ei pla-
cuerunt honoraturum cum omni proposito: ab illo ergo tempore beatus ille satellitis offi-
cio fungens in vestibulo Regiæ, accubabat in nudo solo, eratque orationi intentus & ieiu-
nio. Nam etsi conuiuia inibat cum aliis, cibum tamen non sumebat vsque ad satietatem;
sed eatenus vt illis quidem non videretur ieiunare, corpus tamen ei consisteret, & ad per-
noctem illam inseruiret stationem.] hactenus de eius conuersione. erit autem vt in poste-
rum, certis temporibus, sæpè eum conuenire contingat.

IV. RES SAXONVM QVEM TANDEM EXITVM HABVERINT. Quo pariter anno à Carolo Magno habita est Synodus Colonienſis, cui cùm interesset, I V.
excepit illic Legatos diuersarum gentium; cùm intereà Vuidichindo vrgente, Saxones re-
B bellassent, iterumque à Carolo sunt victi. Planè accidit (vt Eginhardus affirmat) per tri-
ginta tres annos bellũ Saxonicum perduraſſe. Quod igitur iam fastidium Lectori affert ista
singulis fermè annis de Saxonum fide varia erga Deum & Carolum Magnum, interrupta
narratio: hic recitemus, quæ idem Eginhardus vnà simul vsque finem belli cuncta perstrin-
gens habet his verbis: Susceptum est, inquit, contra Saxones bellum, quod magna vtrimq;
animositate, tamen maiore Saxonum quàm Francorum damno per continuos triginta tres
annos gerebatur. Poterat siquidem citius finiri, si Saxonum hoc perfidia pateretur. Difficile
dictu est, quoties superati, ac supplices Regi se dederint, imperata facturos polliciti sint, ob-
sides qui imperabantur absque dilatione dederint, Legatos qui mittebantur susceperint.

V. Aliquoties ita domiti & emolliti, vt & cultum dæmonum dimittere, & Christianæ re- V.
ligioni se subdere velle promitterent. Sed sicut ad hæc facienda aliquoties proni, sic ad ea-
C dem peruertenda semper fuere præcipites: vt non facilè existimare possis, ad vtrum horum
feliciores veriùs dici possent; quippe cùm post inchoatum cum eis bellum vix annus vnus
exactus sit, quo non ab eis huiuscemodi facta sit permutatio. Sed magnanimitas Regis ac
perpetua tam in aduersis quàm prosperis mentis constantia, nulla eorum mobilitate vel
vinci poterat, aut ab ijs quæ agere cœperat defatigari. Nam numquam eos huiuscemodi
aliquid perpetrantes, impune ferre passus est, quin aut ipse per se ducto, aut per Comites
suos misso exercitu perfidiam vlcisceretur, & dignam ab eis pœnam exigeret, donec om-
nibus qui resistere solebant profligatis & in suam potestatem redactis, decem hominum
millia ex iis, qui vltra ripas Albis fluminis incolebant, cum vxoribus & liberis sublatos
transtulit, & huc atque illuc per Galliam & Germaniam multimoda diuisione distribuit,
D eaque conditione à Rege proposita & ab illis suscepta tractum per tot annos bellum con-
stat esse finitum, vt abiecto dæmonum cultu & relictis patriis cærimoniis, Christianæ fidei
atque religionis sacramenta susciperent, & Francis adunati, vnus cum eis populus effice-
rentur.] hæc Eginhardus.

VI. SAXONIA OBLATA S. PETRO. Ceterum hic opportunè ingerendum est, quod testatur Gregorius Papa septimus in V I.
epistola ad Petrum Episcopum Albanensem & G. Principem Salernitanum ab eo Lega-
tos in Galliam missos, nempe ipsum Carolum Magnum conscium se ope Apostoli Petri
tandem indomitos domuisse Saxones, obtulisse eamdem prouinciam beato Petro, insu-
per & nummum vnum per singulas domos Galliarum omnium prouinciarum persoluen-
dum Romanæ Ecclesiæ indixisse. Sed reddamus hic ipsius Gregorij epistolam, vt hæc fiant *Gregor. VII. lib. 8. epist. vlt. num. 23.
omnibus notiora. sic enim se habet *:

VII. Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis nostris P. Albanensi Episcopo, V I I.
E & G .... Principi Salernitano Legatis nostræ Apostolicæ Sedis in Gallias salutem &
Apostolicam benedictionem.

GALLIAE VECTIGALES S. PETRO. Vobis commissa negotia non latent: etiam vos, ita ac si nostra, immò quia nostra ibi
in vobis præsentia est, cuncta digne peragite. Dicendum est autem omnibus Gallis, &
per veram obedientiam præcipiendum, vt vnaquæque domus saltem vnum denarium
annuatim soluant beato Petro (si eum recognoscunt patrem & pastorem suum) more an-
tiquo. Nam Carolus Imperator (sicut legitur in tomo eius qui in Archiuo Ecclesiæ beati
Petri habetur) in tribus locis annuatim colligebat mille & ducentas libras ad seruitium
Apostolicæ Sedis, id est, Aquisgrani, apud Podium sanctæ Mariæ, & apud sanctum Aegi-
dium, excepto hoc quod vnusquisque propria deuotione offerebat. Idem verò Magnus
Imperator Saxoniam obtulit beato Petro, cuius eam deuicit adiutorio, & posuit signum
deuotionis & libertatis, sicut ipsi Saxones habent scriptum, & prudentes illorum satis
sciunt.]

sciunt.] hæc Gregorius. quæ cùm facta dicat à Carolo iam Imperatore, nonnisi ad finem belli Saxonici ea contigisse putamus. A

ESV CHRISTI ANNVS 783. HADRIANI PAP. ANNVS 12. CONSTANTINI ET IRENES IMPP. 4.

I. ANNVS sequitur Redemptoris septingentesimus octogesimus tertius, Indictione sexta, quo pridie Kalendas Maij moritur Hildegardis Regina vxor Caroli Magni, & quinto Idus Iulij moritur eiusdem Caroli mater, teminæ ambæ pietate insignes. Quo pariter anno contigit Carolum iuniorem ita dictum filium Caroli Magni maiorem natu, Vuestphalos rebellantes suo exercitu profligare, quo in prœlio quid mirandum acciderit Brunoni militi, narrat S. Ludgerus his verbis [a]: B

[a] *Extat in Appendice ad Acta S. Suuiberti apud Sur. die 1. Martij.*

II. CAROLVS IVNIOR VINCIT VVESTPHALOS.

Anno Dominicæ Incarnationis septingentesimo octogesimo tertio, Indictione sexta, cùm victoriosissimus Carolus Francorum Rex præsidia & propugnacula rebellium Saxonum & Vuestphalorum vastaret, venissetque in Vuestphaliam ad firmam munitionem Dromi dictam, & illam expugnans destruxisset, commisissetque eamdem munitionem inclyto filio suo Carolo, eo quòd idem Rex Carolus ad interiora Saxoniæ diuertisset: ecce illo absente, occurrerunt præfato Principi Carolo infestissimis animis Vuestphali cum grandi turba armatorum ad expellendum ipsum potenter cum suis Francigenis extra regionem ipsorum & patriam, aut formidolosum cum illo prœlium committendum. Quos conferto prœlio, congressuque inter eos facto iuxta munitionem Dromi serenissimus Princeps Carolus filius Caroli Magni Regis statim vicit equitatu suo, trucidans multos, inter quos erat quidam bonus Christianus Vuestphalus, qui coactus per suum Satrapam interfuit bello in paganismo dictus Eldack, sed Christiano nomine Bruno, vir dives & potens, fortis viribus, audax animo & armis strenuus. Hic Bruno postquam viderat & perpenderat mente sæpè reuoluens nefandum Ogellum de Paderborne conterraneum suum malè periisse, se præsente, qui sancti Suuiberti Ecclesiam incenderat, & Occonem & Nothelinum Satrapas ipsorum à Deo percussos, iterùm meritis sancti Suuiberti sanitati pristinæ restitutos, honorauit deinceps sanctum Suuibertum, atque dolens de commissis in Vuerda in prædicta Saxonum expeditione: omni die deuotè legit ad honorem ipsius Sancti vnam orationem Dominicam & Angelicam salutationem, efflagitans deuoto corde, vt imminente extremæ suæ necessitatis articulo, dignaretur ipsi & auxiliari & adesse, & Deo suis patrociniis ipsum reconciliare, elegitque ipsum in specialem patronum. C D

III. DE BRVNONE MILITE CVRATO MIRACVLVM.

Igitur hic Bruno cùm staret in prima terribili acie strenuè bellans, tandem oppressus grandi equitatu partis aduersæ, & inter cetera vulnera grandi lancea impetitus, & in pectore hasta confixus & prostratus, & corruens in terram pedibus equorum cum multis aliis miserabiliter conculcatur, ita vt de sua desperaret vita. Cumque sic volutatus in proprio sanguine pænè deficeret, & in extremis ferè laboraret, deuotione qua potuit, inuocauit mœsto & contrito corde sanctum Suuibertum, petens vt sibi, vtpote famulo suo iam in necessitate tanta & periculo constituto adesse, & Deo suis precibus commendare se dignaretur, vouens quòd si ex inflictis vulneribus conualesceret & sanaretur, deuotè visitaret ipsum in Vuerda, spretisque sæculi curis, se ipsum seruitio suo, quamdiu superstes esset, mancipaturum. E

IV. Quo expleto promisso, facto illo in extasi, apparuit cum magna claritate S. Suuibertus ornamentis Pontificalibus indutus, tangensq; ipsum baculo pastorali, dixit: Ecce Bruno confortare & gaude, hac vice hîc non morieris, quia precibus meis impetrauí ab omnipotenti Deo vitam tibi, eo quòd deuotè in hac præsenti anxietate auxiliũ imploraſti à me, vt tibi adessem. Sed postquam per gratiam Dei conualueris ab his plagis, non negligas visitare sepulchrum meum in Vuerda, vt spopondisti cum condignis oblationibus, ne æterna morte inuoluaris. His dictis signans eum signo sanctæ Crucis disparuit, & claritas euanuit. Hæc facta fuerunt finito bello. Victores verò cùm viderent illam claritatem super corpora occisorum, quidam ex eis Deum timentes accurrunt ad eumdem locum, in quo illam perspexerant claritatem, suspicantes ibidem quemdam sanctum virum occisum vel agonizantem, cuius merita Deus per illam claritatem ipsis declararet.

Bruno

A Bruno autem inter occisorum cadauera similis mortuo, ferè exanguis aliquo tempore iacens, meritis sancti Suuiberti parum se erigens, cùm vidisset viros hostilis exercitus, arbitrans eos amicos qui ipsum liberarent, & curam sui agerent, cœpit flebili voce, prout potuit implorare auxilium ab eis, vt sui misererentur. Milites verò videntes ipsum tam horribilibus vulneribus grauatum & præcipuè grandi hasta confixum, viuere adhuc potuisse, mirabantur valdè. Qui postquam eis inter multa enarrasset, qualiter ibidem in tam horrido instantis mortis periculo sanctum inuocasset Suuibertum glorioſum Episcopum, quem omni die speciali oratione deuotè honorare consueuisset, & ab eo ipsi apparente seruatus esset, addidit quòd coactus per suum Satrapam eidem bello interfuerit, quia vrgente & stimulante conscientia contra Christianos bellare sibi graue fuisset. V.

Victores ergo hoc audientes, memores claritatis ab eis visæ, pietate moti liberauerunt VI.
B ipsum: armis sanguine madidis exuunt, adhibentes ei diligentem curam vt conualesceret: ponebant ipsum insuper in quodam excelso loco, postquam ligaueruńt vulnera eius, ita vulneratum ad honorem S. Suuiberti Episcopi, quem multi in exercitu Francorum honorabant, vt omnes animaduerterent, eum temporariam mortem non euasurum, nisi meritis S. Suuiberti id fieret. Serenissimus verò Rex Carolus Magnus tunc in Saxonia apud locum dictum Stomingi positus hæc audiens, & vt Pipinus Rex genitor suus in maximum honorem sanctũ Suuibertum habuerat propter victoriã meritis ipsius contra Saxones prope Vuerdam habitam, admirans præcepit, præfatum Brunonem quàm citò posset, migrare de loco ad locum, & sibi adduci & præsentari. Qui cùm ei præsentatus esset, & cuncta vulnera vidisset, audisseque ab eo qualiter sanctus Suuibertus patronus suus sibi apparens, consolatus eum fuisset: laxauit ipsum à captiuitate, restituens ipsum pristinæ libertati, ad
C honorem sancti Suuiberti. Et deinceps idem Rex Carolus Magnus semper in honore habuit sanctum Suuibertum omnibus diebus vitæ suæ, & subiugatis Saxonibus & Angariis cum Vuestphalibus, in gratiarum actionem, statim fratres conuentus sancti Suuiberti in diuersis tutis locis dispersos reuocauit, Ecclesiam sancti Suuiberti diuersis pretiosis ornamentis decorauit, ablata restituens & recuperans, multa dona & prædia ex regali Fisco hilariter adiecit deuotis fratribus conuentus S. Suuiberti. Bruno tandem conualuit, & vt vouit, ipsum peregrè deuotè in Vuerdam cum condignis oblationibus visitauit, & ibidem Deo & sancto Suuiberto, quamdiu vixit seruiuit. Quo miraculo cognito, multi Saxones & Vuestphali deuotè ipsum in specialem patronum eligentes, humiliter coluerunt & honorauerunt.] hucusque Lugderus. Porrò ista hoc anno cœpta in sequentem sunt propagata. Etenim Annales Francorum peruetusti istiusmodi bellum à Carolo iu-
D niore, anno sequenti, confectum tradunt.

Hoc item anno Silo Rex Gallæciæ in Hispania ex hac vita migrauit, anno nimirum octauo sui Regni, sepultusque est in Ecclesia sancti Ioannis Euangelistæ, quam ipse construxit, iamque solus regnare cœpit Alfonsus siue Adelfonsus cognomento Castus, quem viuens in collegam assumpserat. Huic primùm pugnãdum fuit ciuili bello aduersus Maurogatum eius patruum, qui potens Maurorum auxilio eum è Regno expulit. Conciliauerat enim ipse illos fœdo tributo pacto, pendendi illis per annos singulos centum virgines, quinquaginta ex nobilibus, & ex plebe totidem. VII. SILONIS REGIS GALLAECIAE OBITVS.

Adosinda Regina viro Silone Rege viduata, non ampliùs secunda vota expetiit, sed remittens nuncium sæculo, monasticam viam professa est. Sed quid accidit? Insusurrauit VIII. ADOSINDAE REGINAE LAVDATA PRVDENTIA.
E serpens in aures eius, vt olim in totius humani generis cladem tentauit Euam; sed eò periculosiùs aggressus est certamen diabolus aduersus eam, quòd vsus est ad ruinam viro qui minister salutis à Deo fuerat constitutus, nempe Archiepiscopo, eodemque Hispaniarum Primate Elipando Toletano, Nestorianæ instaurandæ hæresis auctore: hanc igitur cùm ad errorem, suamq; prauam sententiam conaretur pellicere Elipandus: præstitit ipsa quod est prudentissimæ feminæ, specimen edens mulieris fortis, quæ non circumduceretur omni vento doctrinæ; sed quæ non haberet quem domi interrogaret, ex monitu Pauli, virum suum, rem detulit ad Episcopos & sacerdotes, sciens ab eodem Apostolo [a] impositum esse iure silentium feminis, vt taceant in Ecclesia. Inter alios autem quos consuluit Adosinda femina maximè pia, fuit presbyter quidam, quem sciret valdè sanctum atq; doctissimum, nomine reque Beatum, necnon eius familiarem Etherium Vxamensem Episcopum. [a] *1. Cor. 14.* IX. ERROR ELIPANDI EPISCOPI TOLETANI COGNITVS.

Error erat Elipandi perditissimi hominis non tolerandus, quem sacrosancta Ephesina Catholica Synodus in Nestorio condemnarat. Iste siquidem asserens Christũ Dei Filium, quod

quod ad humanitatem ſpectat, dicendum eſſe adoptiuum & non proprium ac naturalem, A
in neceſſariam conſequentiam deducebat, vt duas conſtitueret in Chriſto perſonas, atque
aſſereret duos filios, naturalem alterum, atque alterum adoptiuum, ſicque horrendum dictu, damnata olim in Oriente Neſtorij hæreſis, nunc opera miſeri Elipandi reuiuiſceret in
Hiſpania. Addebantur hæc ad cumulum omnium calamitatum, quas infelix Hiſpania
ſub iugo gemens Sarracenorum, & bello ciuili exagitata his temporibus perditiſſimis pati
etiam à ſacerdotibus cogebatur; cùm Primate Antiſtite totius prouinciæ e cardine Catholicæ Fidei diaboli arte conuulſo, in diſcrimen omnes fideles inducerentur, vt ſequentes
paſtorem primarium, omnes ſimul cum eo in Neſtorij hæreſim præcipites agerentur; iam
iamque omnes idem ſentirent de Chriſto, quod Mahumetanica doceret impietas.

X. ETHERIVS EPISCOPVS ET BEATVS PRESBYT. CONTRA HAERESIM INSVRGVNT.

At Deus omnipotens in tanto periculo poſitos fideles ſuos non dereliquit: excitauit ſiquidem qui reſiſterent, eoſdem quos diximus ſanctos, doctosque viros, Beatum qui præ- B
ſtabat ſcientia, & Etherium qui anteibat (quòd eſſet Epiſcopus) dignitate. Iure dixiſſes hos
duos fulmina belli, ſi vidiſſes quanta animoſitate tantæ potentiæ reſtiterunt, primumque
illud efficientes (quod maximi erat momenti) vt detegeretur error, & hæreſis, quæ velamine pietatis & decora prodibat nomine veritatis, & quàm turpis eſſet atque nefanda &
execrabilis pariter omnibus innoteſceret; ſicque egerint, vt ſi eam penitus extinguere, tanta contradicente auctoritate, non daretur, ſaltem ne vlteriùs incognita in ruinam totius
Eccleſiæ graſſaretur, obſtiterint; donec conuentu publico congregato, maiore auctoritate
accedente Romani Pontificis (quod poſteà factum eſt) telis omnium Orthodoxorum confoſſum monſtrum penitus interiret. Non latuerunt Elipandum Beati atque Etherij pro
Fide Catholica defendenda conatus, & ad impugnandos à ſe promulgatos errores ſtudia
comparata. Quamobrem qui ſe à preſbytero vno impugnari, & ab Epiſcopo minoris dioe- C
ceſis vrgeri perſenſit: indignatione haud leui commotus (quæ enim terrena, animalis, &
[a] *Iacob. 3.* diabolica ſapientia eſt, [a] zelum amarum parit & contentiones) aduerſus eos exerit ſtylum,
ſcribens epiſtolam ad Fidelem quemdam Abbatem in Aſturia degentem. extat ipſa quidem, dataque habetur Toleti hoc ipſo anno Redemptoris ſeptingenteſimo octogeſimotertio, menſe Octobris, quam ſi nacti eſſemus vtique hîc, ex more, deſcripſiſſemus, ſed
dumtaxat legimus eiuſdem epiſtolæ argumentum, quod ſic ſe habet:

XI. DE ELIPANDI EPISTOLA AD FIDELEM.

Ipſo eius exordio magnopere queritur de Beato atque Etherio rixas (vt dicebat ipſe) miſcentibus, quodque cùm ipſe ſit Archiepiſcopus Toletanus, ad ipſum caput non referrent
quæ de Fide ortæ ſunt quæſtiones, ipſum non conſulerent, & expeterent ab ipſo reſponſa, cùm iidem eſſent homines origine viles, ipſe autem primarius ab omnibus coleretur
Hiſpaniarum Antiſtes; ac proinde ipſos iſta conantes, ſuperbiæ & arrogantiæ nomine con- D
demnandos.. Contrà verò laudat humilitatem cuiuſdam Epiſcopi, Arcarici nomine, qui
audiens quæ ipſi Etherius, Beatuſque docerent, quid de quæſtione illa ſentiendum eſſet:
ſtatim ipſum Archiepiſcopum Toletanum conſuluiſſet. Subiicit his, quòd ſicut vnà cum
aliis Epiſcopis haud pridem correxiſſet errores illorum, qui in diei Paſchatis computatione tunc erraſſent: ita fore, vt tolleret ab Aſturiis hæreſim Beatianam (ita ſententiam Catholicam Beati preſbyteri nominans) excuſans enim aliqua ex parte eumdem Etherium
Epiſcopum, omnem reiicit culpam in ipſum Beatum preſbyterum, qui tamquam auctor
erroris, illo imbuiſſet Etherium. Demum verò monet eumdem ad quem ſcribit, Fidelem Abbatem, vi ipſum Beatum preſbyterum accerſat, admoneat, reprehendat, & ſi poſſibile ſit, corrigat, atque ad ſentiendum vnà ſecum perducat.

XII. Cùm autem eas litteras accepiſſet Fidelis Abbas, neglexit accerſire Beatum vel Ethe- E
rium, neque curauit ipſas ad eos mittere, ſed caſu inueniens eos, illis eaſdem oſtendit, die
vigeſimaſexta Nouembris eiuſdem anni. Qui his acceptis litteris, cognitisque iis quæ ab
DE SCRIPTIS LIBRIS ADVERSVS ELIPANDVM ARCHIEP. TOLETANVM. Elipando ſcripta fuiſſent, intelligentes ipſum eidem errori firmiter inhærescere, nec pati
Catholicam doctrinam aduerſus eius ſententiam fidelibus prædicari: haud ampliùs differendum exiſtimantes, amplo ſatis ſcripto volumine aduerſus hæreſim illam duobus libris
diſtincto, ipſum vrgere magis, magisque exagitare cœperunt. Extant hactenus eiuſmodi
ſanctorum virorum aureæ lucubrationes, ſeruatæ in Archiuo Eccleſiæ Toletanæ, vt fidem
facit qui eos charactere Gothico exaratos legit Ambroſius Morales regius Hiſtoricus de
antiquitatibus Eccleſiaſticis eius prouinciæ optimè meritus; qui & teſtatur, eos vt veritatis defenſores, diuina imbutos ſapientia (quæ primùm [b] pudica, deinde pacifica & mode-
[b] *Iacob. 2.* ſta eſt) egiſſe cum eo humilitate plurima, ipſum vt Archiepiſcopum etſi hæreticum nondum

A dum tamen damnatum honore debito ac reuerentia proſequentes, errorem tantùm argumentorum peracutis cuſpidibus proſcindentes: qui enim inſcriptus in liminari pagina titulus legitur, id in primis oſtendit, qui ſic ſe habet:

Eminentiſſimo nobis, & Deo amabili Elipando Toletanæ Sedis Archiepiſcopo Etherius & Beatus in Domino ſalutem.]

At quod dolendum eſt, nequaquam his ille monitus correxit errorem, ſed certum eſt in XIII.
eo perſeueraſſe: poſt enim decem annos, ea de cauſa aduerſum eum atque Felicem Vrgelitanum contigit Concilium celebrari, de quo ſuo loco dicendum. De Beato autem idem qui ſuprà tradit auctor, ipſum vt verè beatum in Hiſpania coli Sanctum, eiusque ſacras reliquias in honore ſeruari. huius & teſtatur extare commentarium egregium in Apocalypſim, ad ipſius ſocium in certamine ſanctum Etherium inſcriptum. Eluxerunt ambo hi in
B tot errorum tenebris faces diuinitus accenſæ. ſed de his ſatis.

IESV CHRISTI ANNVS 784. HADRIANI PAP. ANNVS 13. CONSTANTINI ET IRENES IMPP. 5.

SEPTINGENTESIMVS octogeſimus quartus annus agitur ſeptima Indictione ſignatus, quo moritur Paulus Patriarcha Conſtantinopolitanus Kalendis Septembris, qui I.
licet foris habitus ſit hæreticus Iconoclaſta, tamen intus benè conſcius veritatis, abdicans
ſe, in monaſterium ad pœnitentiam ſeceſſit, vbi Fidem Catholicam profeſſus, reddidit
C Deo ſpiritum. Cuius confeſſio magnum attulit ad profligandam hæreſim adiumentum,
vtpote hominis qui omnium ſapientiſſimus ſine controuerſia ab omnibus haberetur.
hæc autem quomodo ſe habuerint ex Theophane ita accipe:

PAVLI EPIS. CONSTANT. OBITVS.

Primo die Kalendarum Septembrium, eiuſdem ſeptimæ Indictionis Paulus almificus II.
Patriarcha ſanctiſſimus infirmatus, thronum reliquit, & deſcendens ad monaſterium Flori, monaſticum ſuſcepit habitum, Imperatrice ignorante. Cùm autem Imperatrix hoc
didiciſſet, venit cum filio triſtis & clamans: Cur (inquit) hoc feciſti? At ille cum lamentis
ait ad eam: Vtinam ne vmquam in ſacerdotij throno ſediſſem, Eccleſia Dei tyrannidem CONFESSIO
patiente, præſertim cùm ſciſſa ſit à reliquis vniuerſalibus ſedibus & anathematizata. Quæ PAVLI IN
demum ad ſcitos Patricios & Senatus primores miſit ad eum audire quæ ab ipſo dicebantur. Qui dixit ad illos: Niſi Synodus vniuerſalis fiat, & error qui eſt in medio veſtri corri-
D gitur, ſalutem non habebitis. At illi dixerunt: Quare ſubſcripſiſti, cùm conſecrareris, Iconoclaſtiæ? At ille: Idcircò lamentis afficior, & cucurri ad pœnitentiam deprecaturus
Deum, ne me ſicut ſacerdotem iudicet & cruciet, qui tacuerim vſque nunc, & præ timore
fauoris veſtri non prædicauerim veritatem. Et in his dormiuit in pace, derelicto lamento
multo tam piis quàm impiis & religioſis viris Reipublicæ. Colendus enim vir erat, & ſupra
menſuram miſericors & omni reuerentia dignus, multamque fidem habebat tam Reſpublica quàm Imperium erga illum. ex tunc ergo cœpit dici & diſputari de ſanctis imaginibus.] hæc Theophanes. eadem habet & Ignatius in Taraſij rebus præclarè geſtis.

OBITVS.

Hactenus enim imagines colentibus minimè diſputare palàm licebat aduerſus hæreti- III.
cos Iconoclaſtas, prohibentibus magiſtratibus: etenim tam palatinæ quàm caſtrenſis mi- LICENTIA
litiæ primores, quin & ipſe Senatus his erant irretiti laqueis impietatis. Ex hoc igitur DISPVTANDI ADVERSVS HAERESIM.
E tempore (quod ait Theophanes) cœpit abſque periculo dici ac diſputari de ſanctis imaginibus, tali aperta ad diſſerendum de iis à Paulo adhuc ſuperſtite vltimo illo elogio via:
quam poſteà licentiam firmarunt Imperatores litteris ſuis, quibus & Pauli egregium facinus ſunt laudibus proſecuti, ita ſcribentes: [a] Damus quoque vnicuique libertatem, vt [a] *Apud Nicæn Synod. 2. Act. 1.*
ſine omni formidine ea loquantur quæ ſecum animo deliberauerint, quo veritas magis
magisque eluceſcat, & intrepida voce audiantur, ſimulque etiam vt ex multis Eccleſiis
diſſidium auferatur, paciſque copulatio & conſtantia in omnibus connectatur.] iſtis præmiſſis iidem Imperatores de Paulo mox iſta ſubiiciunt, quæ aliqua ex parte in Theophane deſiderantur:

Et ſimulatque Paulus ſanctiſſimus Patriarcha, iuxta diuinam voluntatem carnem IV.
præſentem commutaturus erat, præſenſque habitaculum derelicturus, & ad ſuperiores
ſedes commigraturus, immò verò ad Dominum noſtrum Chriſtum, *iudicandus* ſcilicet,

Episcopatui renuntiauit, monachicam eligens vitam. Nobis verò interrogantibus illum, A
qua de causa hoc feciſſet: Reſpondit, quòd ſi morte occupatus & præuentus in Epiſcopatu
huius piæ & regiæ ciuitatis fuiſſet, etiam *in nouiſſimo die* extra omnem Eccleſiam Catholi-
cam reſurgere cogeretur: quod ipſum in tenebras exteriores, quæ diabolo & angelis eius
paratæ ſunt, adducit.

V. Dolebat enim Synodum quamdá hîc indictam, quæ ſubuertere contendebat imagi-
num picturas, quas ſancta Eccleſia Catholica ſeruat, atque amplectitur, & ad memoriam
præfiguratorum ſuſcipit. Idipſum (inquiebat) eſt, quod animum meum commouet, quod
meam conſcientiam vrget: quomodo iudiciũ Dei effugere queam. At quæ cauſa eſt, quam-
obrem cum huiuſcemodi viris commorari debeam, aut ſimul cum illis verſari? Hæc verò
& alia plura Ducibus quoque noſtris glorioſiſſimis locutus eſt, vitamque finiuit.]

VI. PERCVLSI ANIMI IMPP. VERBIS PAVLI MORIENTIS. TARASIVS EPISC. CONSTANTINOP. At quomodo his auditis, ipſi Imperatores commoti ſint, iidem ipſi profeſſi ſunt verbis B
iſtis: Hanc igitur reſponſionem noſtra regia maieſtas animaduertens horrebat, præſertim
cùm & ab aliis anteà audieramus hæreticam eſſe horum hominum cogitationem: animo
noſtro deliberauimus, quidnam hac in re vtile eſſet & facto opus, vt repræſentato nouiter
electo Patriarcha, finis contentionibus per illum imponeretur, &c.] Sicque factum eſt ex
his, vt Pauli ſucceſſor deligeretur Orthodoxus. Fuit iſte Taraſius, qui laicus exiſtens erat
Imperatoribus à ſecretis. Defuncto enim Paulo, per quem Fides Catholica diu obruta
publica teſtificatione in lucem emerſit, in eo magnopere euigilauit ſtudium Imperato-
rum, vt eidem non imparem ſubrogarent Epiſcopum. Quòd autem haud facilè inueni-
retur, qui ſimul Catholicæ Fidei zelo & auctoritate præſtaret, ardentique animo perar-
duum poſſet opus aggredi, ipſam Fidem Catholicam celebratione Oecumenici Concilij
in locum priſtinum vendicare: neceſſitas coëgit in laicum hominem ad hæc omnia exhi- C
benda optimè comparatum poſt multum temporis in deliberando conſumptum conuer-
ti animos Imperatorum, & vota Orthodoxorum ciuium conſpirare, ipſo vno dumtaxat
Taraſio refragante, prout Theophanes & Ignatius monachus, & alij eiuſdem temporis
Græci auctores rem geſtam proſecuti, teſtantur, quorum Theophanes his verbis dignum
memoria factum enarrat ex Actis publicis, cùm coram populo ab Imperatoribus ex-
hibitus Taraſius fuit ab omnibus expetitus, licet ille refragatus omnino conſenſum præ-
ſtare negarit, quouſque promiſſionem accepiſſet ab omnibus de celebrando Concilio
Oecumenico, per quod hereſis damnaretur, & anathemate ipſa Conſtantinopolitana Ec-
cleſia ſolueretur. ſed ipſa Acta publica audiamus:

VII. Hoc quoque anno quinto ſcilicet Irenes & Conſtantini Imperatorum, collecto omni
populo apud Magnauram, ipſa Irena dixit ad eos: Scitis fratres quid fecerit Paulus Pa- D
triarcha. Et ſi quidem vixiſſet, non hunc vtique pateremur dimittere ſacerdotij thronum
licet monaſticum induerit habitum. Quia verò, ſicut Deo placuit, de hac vita migrauit,
qui poſſet paſcere nos, prouideamus hominem qui Eccleſiam Dei didaſcalis poſſit ſeruare
ſermonibus. Qui vniuerſaliter dixerunt: Non fore alium niſi Taraſium à ſecretis. At illa:
Et nos (inquit) ipſum elegimus, ſed reſultat, & dicit pro ſua cauſa, non ſuſcipit electio-
nem Imperij, & totius plebis.

VIII. At ille nempe Taraſius reſpondit populo, dicens: Immaculatæ fidei noſtræ Chriſtia-
norum cuſtodes, & eorum qui in gloria Dei ſunt æmulatores fideles Imperatores noſtri,
& in commodum noſtrum curam facientes, & maximè nunc Eccleſiaſtica negotia dili-
QVIBVS EX CAVSIS TARASIVS SIT ADEO REFRAGATVS. genter conſiderantes, quo ſummus ſacerdos in hac vrbe Regia conſtituerer, in ſuæ pieta- E
tis animum me aſſumere, & vt manifeſtè mihi diceretur, quod conſiliati ſunt præcepe-
runt. Cumque ad hoc me indignum eſſe pronuntiarem, & nullum conſenſum afferrem,
vtpote qui iugum huius ſarcinæ portare vel ſufferre non poſſem: iuſſerunt me adduci an-
te faciem veſtram, pro eo quòd huius conſilij vnanimes, & comprobatores effecti ſitis. Et
nunc, ô viri qui Deum timetis, & ſemper hunc in cordibus habetis, quique Chriſti inuo-
catione nominamini, viri Dei noſtri, Chriſtiani, audite breuiſſimum ab exiguitate mea &
humilitate ſermonem.

IX. Ego enim quidquid piis Imperatoribus noſtris, & per omnia Orthodoxis reſponderim,
etiam in conſpectu veſtro orationis meæ apologia reſpondebo. Timore deprimor ad con-
ſentiendum huic electioni, & vereor à facie Dei currere taliter, & quoquomodo incircum-
ſpectus, vt cum terribili damnatione ſuccumbam. Si enim diuinus Paulus Apoſtolus, qui
Dei voces audiuit, cęlumq; habuit erudiens ſe, & paradiſi inſpector effectus eſt, audiuitque
arcana

A arcana verba, & portauit nomen Dei coram Gentibus & Regibus, dixit: [a] Ne fortè cùm [a] 1. Cor. 9.
aliis prædicauerim, ipſe reprobus efficiar: Quomodo ergo ego qui in mundo conuerſatus,
& cum laicis connumeratus, in Imperij adminiſtrationibus militaui, ſic abſque iudicatio-
ne atque circumſpectione poſſum inſilire in ſacerdotij magnitudinem? horrendum cona-
men ad exiguitatem meam, & temerarium ſtudium.

Cauſa verò timoris mei hæc eſt: Aſpicio enim & video Eccleſiam, quæ ſupra petram, X.
Chriſtum Deum ædificata eſt & fundata, ſciſſam nunc & diuiſam, & nos alia atque aliter
loquentes, & aliter eos Chriſtianos qui in Oriente vnius nobiſcum ſunt fidei, ſed & his
concordantes Occidentales, nos ab omnibus illis alienatos, & à ſe per ſingulos dies anathe-
matizatos. Dira pœna eſt anathema, procul à Regno cælorum expelli, & à Deo emitti du-
cendum in tenebras exteriores. Neſcit lex Eccleſiæ vel terminum hæreſim ſiue contentio-
B nem, ſed ſicut nouit confiteri vnum Baptiſma, vnam Fidem, ita concordiam vnam in omni
Eccleſiaſtico negotio. Nihil enim eſt in conſpectu Dei tam acceptum atque placabile,
quàm vt vnum ſimus, & vna efficiatur Eccleſia Catholica, quemadmodum in ſinceræ Fi-
dei noſtro Symbolo confitemur.

Expetimus nos, fratres (vt reor) & vos, quoniam ſcio timorem Dei vos habere, à piiſſi- XI.
mis Imperatoribus noſtris & Orthodoxis Synodum vniuerſalem colligi, vt efficiamur nos
qui vnius Dei ſumus, & vnum. Et qui Trinitatis cultores exiſtimus, vnici & vnanimes col-
legæ: & qui capitis Chriſti ſumus, efficiamur corpus vnum compactum atque connexum: QVA CONDITIONE TARASIVS PASSVS SIT EPISCOPVS ORDINARI.
& qui ſancti Spiritus ſumus, efficiamur non contra inuicem ſed pro inuicem: & qui veri-
tatis exiſtimus, efficiamur ſapientes verum atque dicentes, & non ſit in nobis certamen
neque diſſenſio, vt pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum muniat nos omnes. Et ſi qui-
C dem iuſſerint Orthodoxi & propugnatores Imperatores ſcilicet veſtræ poſtulationi & meæ
annuere: conſentio ego, ſin autem, impoſſibile eſt mihi & hæc facere, ne ſubiiciar ana-
themati, & inueniar condemnatus in die Domini noſtri & iuſti Iudicis, vbi neque Im-
perator, neque ſacerdos, neque Principes, neque hominum multitudo poterit eripere me.
Et quidquid placuerit vobis, fratres, date apologiæ meæ, immò verò aſſertioni veſtræ,
& reddite petitioni meæ reſponſum. Et libenter audierunt omnes quæ dicta ſunt, aſſen-
ſum præbentes, vt Synodus fieret.

At verò Taraſius rurſum diſputans ad populum ait: Leo Imperator ſubuertit imagines. XII.
Et quando facta eſt Synodus ſubuerſas inuenit. Et propterea quòd Imperatoria manu ſub-
uerſæ ſunt, iterùm quæſtionem habet idem capitulum: quomodo antiquam conſuetudi-
nem in Eccleſia traditam præſumpſerunt, ſicut eis libitum fuit, exterminare. Sed veritas
D Dei (vt Apoſtolicè dicamus) non eſt alligata.] hucuſque ex Actis publicis Theophanes [b].
Ex quibus planè illud exploratum habetur, nullo pacto adduci potuiſſe Taraſium ſuæ ele-
ctioni conſenſum dare, niſi ſicut Imperatorum ita totius populi pollicitatione ſecurus red-
ditus eſſet de Synodo Oecumenica celebranda, per quam ipſa Conſtantinopolitana Ec-
cleſia, abiecto procul errore, compagine Catholicæ communionis, Catholicæ Eccleſiæ, à
qua tamdiu fuerat excommunicatione diuiſa, coniungeretur. Scitum ſanè prudenſq; con-
ſilium, ante ſuam ordinationem habere ordinationem eius Eccleſiæ oppignoratam om-
nium ſponſione. Quomodo autem vbi fuit certus redditus de Oecumenica Synodo cele-
branda, ordinari denique paſſus eſt, ſubiicit iſta Theophanes:

[b] Habet eandem Apologiã Anaſtaſius Bibliothecarius & in præambulis ſeptimæ Synodi à ſe trãſlatæ. DE COGENDO CONCILIO OECVMENICO FACTA PROMISSIO.

Itaque octauo Kalendas Ianuarij ipſius octauæ Indictionis conſecratus eſt almus pa- XIII.
ter noſter Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus.] Quod autem ſubiicit idem
E Theophanes, mox vt conſecratus eſt Taraſius, miſiſſe Catholicæ Fidei profeſſionem
ad Hadrianum Romanum Pontificem, agemus de ea anno ſequenti opportuniori loco.
Porrò hæc eadem, quæ dicta ſunt, ipſi publicis litteris Imperatores teſtati ſunt Patribus
ad Nicænum Concilium poſteà conuocatis, quibus omnem à ſe adhibitum conatum,
pro conſtituendo Epiſcopo regiæ vrbis Taraſio, iiſdem compertum eſſe voluerunt, ne
ſcandalum paterentur quòd laicus electus eſſet: poſt enim enarrata quæ contigerunt,
cùm Paulus ſe à throno ſponte, profeſſus monaſticum ordinem, abdicauit, hæc habent [c]:
Conſilium noſtrum in medium propoſuimus, vt repræſentato electo nouiter Patriarcha,
finis contentionum per illum imponeretur. Aduocantes igitur viros negotiorum Eccle-
ſiaſticorum haud imperitos, Chriſtum verò verum Deum noſtrum inuocantes, & cum
eis conſilium capientes, quem ex omnibus digniſſimum haberent, cui primas partes in
hanc ſacratiſſimam diuinorum obſeruantiſſimam & regiæ ciuitatis noſtræ cathedram

[c] Concil. Nicæn. 2. act. 1. in princip. IMPERATORVM TESTIFICATIO DE ELECTIONE TARASII.

deferremus: vno animo, concordique sententia Tarasium, qui nunc in sacrosancta dignitate nobis præsidet, dignus declaratus est. A

XIV. Hunc igitur ad nos vocantes, testimonium de illo & suffragia data exposuimus. Verùm is nulla ratione acquiescere his volens, reliquorum electioni assentiri respuit. Nobis verò perquirentibus, qua tandem causa obedire nollet: principio quidem occasionem hanc attulit; maius esse summi sacerdotij cathedræ iugum, quàm possit illius humeris sustineri. Nos autem considerantes, quòd occasionem quæreret, nec auscultare nobis vellet: non destitimus virum solicitare; omnibus viribus in eo perseuerauimus, donec assensum nobis præberet, vt summi sacerdotij dignitatem assumeret. Contemplatus itaque nostrâ instantem & vrgentem sedulitatem, causam recusationis nobis denuntiauit: Quandoquidem, inquit, video & considero supra petram Christum, &c.] quæ ex iisdem Actis sunt nuper allata, de petitione ab eo facta, de conuocando Cõcilio Oecumenico. quibus ista subiiciunt: B
Huic igitur petitioni annuere tum visum est: meoque nutu iussi conuenire.

XV. TARASIVS AVCTOR ABOLENDAE HAERESIS. Debetur igitur tantæ rei palma Tarasio, vel potiùs Hadriano Papæ, qui hoc exegit ab eo, vt ab Imperatoribus progenitam, propagatam, corroboratamque hæresim, apposita ad radices eius quas altè fixerat securi Apostolica, per Concilium omnino præcideret, etsi sacris canonibus atque Ecclesiasticæ disciplinæ in electione laici hominis inflictum est vulnus: quod modò honestum dixerim & non deforme, salubre & non lethale vulnus, per quod salus vniuersò corpori fuit feliciter comparata, & pristina gloria in communicatione Catholica reparata. Ceterùm etsi ex laico fuit Tarasius promotus ad sacerdotium, ex sacerdotalibus tamen moribus dignis Episcopo in Episcopatum assumptus est, cui ex cognita nobilitate fulgor accessit. Etenim (vt Ignatius auctor est) ex patricio ortus est genere, patre Georgio præfecturam vrbanam magna gloria administrante, matre verò C
Eucratia dicta, æquè pietate conspicua: ipse verò Tarasius auctus Consulari dignitate, & ob eruditionem insignem, morumque egregiam laudem ad secreta curanda adscitus fuerat ab Imperatore.

XVI. TARASII GENVS ET VITAE INSTITVTIO. Cùm verò idem, inquit Ignatius, per nouæ dignitatis gradum laudem assecutus, totum se Deo dicasset per pietatem & puram conscientiam, venit ad habitum spiritalis perfectionis, & mundi munera obiens, in mundano habitu, se & à mundana remouit ambitione, & spiritui adaptans animam, vas sacrum efficitur electione melioris etiam ante sacerdotium, & pastor pecudum rationis compotum qui pascebatur adhuc, prænuntiabatur fore vt susciperet vniuersam omnium præfecturam, vt lucida lucerna iam accensa, igne virtutũ mundum illustrans vniuersum, & omnem hæreticam dispellens caliginem & lucem procurans rectæ fidei.] Ceterùm etsi Imperatores atque sacer Senatus eius electioni fauebant, non tamen defuerunt, qui eidem è contrario aduersarentur, illi nimirum qui propugnatores erant execrabilis hæresis. de quibus omnibus ista Ignatius: D

XVII. Imperatoribus assentiebatur quidquid erat optimum & præstantissimum in sacro Senatu, diuinus planè cœtus, vt qui omnino scirent virum in omnibus præfulgere, & dignum cui commendaretur dignitas pastoralis. Quidquid autem erat promiscuum & circumforaneum, & lucernam redolebat hæreticam, patris sanctitatem, etiam ante sacram ab eo acceptam vestem, vt ad arguendum vehementissimum, & acutissimam suspectam habens securim, nolebat consentire communibus suffragiis, non volens ab antiqua sua respiscere sententia, & malebat inuolui cæno limi hæreseos, quàm potari viuifico fluento puri & imperturbati fontis doctrinæ Tarasij. Sed id vicit quod iustum erat, &c.] fuisse autem milites qui aduersati sunt Tarasio, inferius auctor apertè significat, eo quòd essent hæresi addicti: nam ait: Hoc caput rectæ fidei ægrè ferebat turba militaris, vt cui non videretur esse admittendas & adorandas & venerandas imagines.] Porrò eius electionem licet per homines, haud tamen ab hominibus sed à Deo fuisse, signa Apostolatus quæ posteà in eo eluxerunt significarunt, atque in primis quæ in ipso vita enituit Apostolica tam in his quæ pertinent ad corporis cultum, quàm animæ. nam audi Ignatium: MILITES HAERETICI TARASIO INFESTI. E

XVIII. TARASII VITAE INSTITVTIO. Vitæ autem suæ habenas ita moderabatur, & animi perturbationum tumultus ita reprimebat, vt esset omnibus diuinissimum exemplar propositum, cui numquam persuaderi poterat, vt moueretur ad appetitum voluptatis. Cum autem ad diuinarum Scripturarum meditationem sibi domesticam adsciuisset vigiliam, somnum membra soluentem vt inutile mandabat mancipium, & cùm vsus exigeret rursum iubebat adesse. Quis enim eum in lecto recumbentem, aut mollibus stragulis vmquam vidit inuolutum? Quis tunicam & zonam

A zonam super cubile dimittentem vmquam accepit & præparauit vt esset elegantior & concinnior? Quis ex eius pedibus vmquam detraxit calceos, & alligata spongia (vt mos est) læuigauit & poliit? Sed ipse erat sibi (vt dicitur) balneator, & inseruiebat sibi ad vsum corporis, in hoc quoque Christum magistrum diuino zelo imitatus qui dixit: [a] Non veni vt mihi ministraretur, sed vt ministrarem. [a] *Mat.* 20.

Habebat autem precationem, quæ mentem sublimem ad cælos euehebat, & soli Deo reddebat familiarem & coniungebat incorporeis, & expellebat omnem tentationem conuenienter Domini elogio. Nullum erat tempus, quo nõ habebat solum eum genu flectentem & surgentem, & manus ad cælos extollentẽ, & supernè à Deo accipientem illuminationem. Humilitatem verò, vt quæ ei à puero fuerat familiaris, ita est complexus, vt non solùm ea in ipso conspiceretur, & ex ea laudem assequeretur, sed etiá transiret ad alios qui B
exemplo suo informabantur. Multis enim ex iis qui erant relati in numerum clericorum, qui suos lumbos zonis cingebant aureis, & ornati erant variis & pretiosis vestibus sericeis, aurum quidem ademit: fecit autem succingere lumbos cingulis contextis ex pilis caprarum. His verò qui toti corpori ex iisdem filis purpureas vestes habebant contextas, excogitat tunicas remotas à curiositate nimia & deliciis, & quæ essent vestitus honesti & conuenirent iis qui Deo seruire statuerunt, & profitentur humilitatem.] hæc de his Ignatius, qui ea quæ oculis vidit magna ex parte (vt præfatur) conscripsit. addit ad hæc de egregia viri castitate, & erga pauperes misericordia, quorum catalogum scriptis mandari curauit, quo non cibo tantùm, sed indumentis æquè eorumdem egestati consuleret. XIX. VESTIVM LVXVM CORRIGIT IN CLERICIS TARASIVS.

Sed quid die solemni Paschali facere aggressus sit, post multa de effusa erga pauperes largitate, sic subdit: In salutari autem prius dicto die venerandæ Christi resurrectionis, C
post diuinæ synaxis & communionis peractum mysterium, adhuc sacris vestibus candidatus ad veteris basilicæ iam dirutum locum, qui vocatur, Estin, veniebat. Illic enim parabat egentibus maximum, quo acciperentur, epulum. Quos cùm feciſſet recumbere, incipiebat ipse ministrare, vinum effundens ex cratere, & potum eis distribuens. Deinde cùm hoc munus obiisset, ibat in domum suam patriarchicam, non aliquorum hinnulorum (vt dicit fabula) medullis se nutriens, neque mensa Sybaritica excipiens, neque quæ ventrem titillant & impinguant bellariis, sed frugalibus obsoniis, & quæ non spectabant ad delicias, se reficiens.] hæc rerum cunctarum inspector Ignatius, reliqua tu consulas. hæc enim satis ad institutum, quibus habetur testatum, à Deo electum virum, pietatis cultorem egregium. XX. MINISTRAT TARASIVS MENSAE PAVPERVM.

Hoc eodem anno Hadrianus Papa ea quæ spectant ad sacros ritus, quàm diligentissimè D
curans, librum scripsit, cuius titulus fuit: Responsoriale de circulo anni, quæ videlicet Responsoria in singulis essent sacris officiis dicenda. Non extat ipsum quidem; meminit tamen ipsius Amalarius Fortunatus, qui pergens Romam sub Ludouico Caroli filio Imperatore, eum se legisse testatur: ipse enim notatum exordium & finem eiusdem suis scriptis testatum reliquit: In prologo enim libri, quem scripsit de ordine Antiphonarij habet ista: Hic inserimus, quomodo inuenimus scriptum de auctoritate Hadriani Apostolici: In nomine Domini nostri Iesu Christi, Incipit Responsoriale de circulo anni, temporibus ter beatissimi & Apostolici Domini Hadriani Papæ per septimam Indictionem.] Item in fine: Hoc opus summus reparat Pontifex dominus Hadrianus sibi memoriale per sæcla.] hæc ex ipso Amalarius. XXI.

Sed quod rursus ad res spectat Orientalis Ecclesiæ, mortuo hoc anno Moyse Rege Sar- XXII.
E racenorum, qui anno superiori Madi successerat, substitutus est in locum eius Aaron nomine, Sarracenus bellicosissimus, qui tenuit imperium annos vigintitres, semper infestissimus Christianis. ita hoc anno Theophanes. Vnde illud summa admiratione dignum, quòd cùm acerbissimus hostis Christianorum esset: nihilominùs propensissimo studio coleret Carolum Magnum Francorum Regem. virtutis est ista potentia, quæ & hostes, licet barbaros atque impios, reddat obsequentes atque cultores, insuper & laudatores. Sed audi quæ de his habeat Eginhardus eiusdem Caroli rerum gestarum inspector & scriptor. In vita enim ipsius hæc scribit: Cum Aaron Rege Persarum, qui, excepta India, totum penè tenebat Orientem, Carolus talem habuit in amicitia concordiam, vt is gratiam eius, omnium qui toto orbe terrarum erant Regum ac Principum amicitiæ præponeret, solumque illum honore ac munificentia sibi colendum iudicaret. Ac proinde cum Legati eius, quos cum donariis ad sacratissimum Dei ac Saluatoris nostri sepulchrum, locumque Re-

S. CHRISTI SEPVLCHRVM CAROLO MAGNO DONATVM.

surrectionis miserat, ad eum venissent, & domini sui voluntatem indicassent: non solùm quæ petebantur, fieri permisit, sed etiam sacrum illum & salutarem locum, vt illius potestati adscriberetur, concessit. Et reuertentibus Legatis suos adiungens, inter vestes & aromata, & ceteras Orientalium rerum opes ingentia illi dona transmisit, cùm ei paucos ante annos, quem tunc solum habebat, roganti mitteret elephantem.] hæc Eginhardus. Sic igitur Rex Christianissimus primus inter Reges Occidentales legitimus dominus factus est sacrosancti nostri Redemptoris sepulchri, pro quo ab impiis iterùm vendicando, summa gloria eius posteri ruos sanguinis profudere. sed de his suis locis dicendum.

XXIII. Sed licet obseruauerit Aaron Carolum, haud tamen remisit odium in Christianos, de quo inter alios ab eo neci traditos, hoc tempore Irenæ & Cõstantini Impp. occidisse Bacchum, Iuniorem appellatum Martyrem, respectu senioris illius qui cum Sergio passus est, testantur Græcorum sacræ tabulæ: siquidem in Menologio Basilij Cæsaris hæc de ipso nota leguntur die decima septima mensis Decembris. S. Bacchi iunioris corona. E Palæstina fuit hic Bacchus sub Irenæ & Constantini principatu. Ipsius parentes Christiani quidem fuerunt à primogenitoribus; sed pater à dæmonibus seductus trãsiit ad perfidiam Sarracenorum & magarizauit. Filios verò septem habuit, & eos in simili peruersitate educabat. Ipsorum autem vnus nomine Gelasius Ierusalem petiit, & inde ad S. Sabæ se contulit monasterium & monachus efficitur, & Bacchus nominatur. Benè verò conuersatus, imminente persecutione, à Prælato iussus est fugere, ne sciretur quòd ipse Sarracenum baptizasset. Domum itaque reuersus, quinque fratres baptizauit: vnus verò non baptizatus Bacchum fratrem apud Præsidem accusauit. Qui sanctum obtruncans consummauit.] hæc ibi. Sic igitur huiuscemodi & his similibus captatis occasionibus Regnum Aaron funestum Christianis in Oriente fuit.

BACCHVS IVNIOR MARTYR.

IESV CHRISTI ANNVS 785. HADRIANI PAP. ANNVS 14. CONSTANTINI ET IRENES IMPP. 6.

I. QVI sequitur annus Redemptoris septingentesimus octuagesimus quintus, octaua Indictione exorditur, quo Imperatores Constantinus & Irena, de creatione & consecratione Tarasij, quæ contigit in fine anni superioris, vt tradit Theophanes, octauo Kalendas Ianuarij, eadem Indictione octaua inchoata, scripserunt litteras, atque miserũt Legatos ad Hadrianum Romanum Pontificem; quod & præstitit Tarasius ipse. Extant litteræ tantùm Imperatorum, sed, vt apparet, datæ anno superiori, & ante creationem Tarasij. recitat eas Anastasius in præambulis Nicæni Concilij, quas licet mendis aspersas, hîc tibi reddendas existimauimus. vertit ipse in Latinum qui & eamdem Synodum pariter Latinitate donauit. primo autem loco ponemus Imperatorum epistolam, quæ sic se habet:

II. Diualis sacra à Constantino & Irena AA. ad sanctissimum & beatissimum Hadrianum Papam senioris Romæ.

LEGATIO ET EPIST. IMPP. AD HADRIANVM PAPAM.

Qui à Domino nostro Iesu Christo vero Deo nostro suscipiunt siue Imperij dignitatem, siue principalis sacerdotij honorem, debent quæ illi placita sunt & cogitare & curare, & creditos sibi ab illo populos secundum eius voluntatem regere & gubernare. Ergo debitum nobis & vobis, ô sanctissimum caput, hoc est, vt irreprehensibiliter quæ eius sunt sapiamus, & in suis versemur, vtpote ab ipso nos quidem Imperium, vos verò principalis sacerdotij dignitatem suscipientes. Incipimus ergo hinc sermonem. Scit vestra beatitudo quæ pridem facta sunt in hac nostra regia ciuitate propter venerabiles imagines, qualiter qui ante nos regnauerunt, eas destruxerunt, & in * dehonestitatem atque iniuriam posuerunt. Vtinam illis non imputetur: melius enim fuerat non mittere manus suas in Ecclesiam: & omnem populum qui hîc est, immò Orientalem, eodem modo seduxerunt, & in propriam voluntatem retraxerunt, vsquequò Deus suscitauit nos regnare in his quæ in veritate gloriam eius . . . & tenere quæ tradita sunt ab Apostolis suis & omnibus simul doctoribus.

* dehonestatem

III. Vnde nunc constanter cum mundo corde & vero cultu, quæ ad Deum pertinent, vnà cum omnibus subditis nostris & his sacerdotibus doctissimis locuti sumus, & cum consilio decreuimus, vt fieret vniuersale Concilium. Et rogamus vestram Paternam beatitudinem,

ROGANT IMPP. PONTIFICEM VENIRE CONSTANTINOP.

A tudinem, immò verò Dominus rogat, qui vult omnes saluos fieri & in agnitionem veritatis venire, vt det seipsum, nec tarditatem faciat, & ascendat huc in stabilitatem & firmitatem antiquæ traditionis super venerabilibus imaginibus. debitum enim illi est hoc facere. Agnoscit verò quia scriptum est: [a] Consolamini, consolamini populi mei, dicit Dominus. Et: [b] Labia sacerdotis custodient scientiam. Et de ore eius egredietur lex, quoniam Angelus Domini exercituum est. Et iterùm diuinus & veritatis prædicator Apostolus [c] qui ab Ierusalem in circuitu vsque in Illyricum prædicauit Euangelium, sic mandauit: Pascite gregem Dominicum disciplina, quem Iesus acquisiuit proprio sanguine.

[a] *Isaiæ* 40. [b] *Malach.* 2. [c] *Rom.* 15.

Et tamquam verus primus sacerdos, & is qui in loco & Sede sancti & superlaudabilis Apostoli Petri præsidet (sicut dictum est) ascendat, & simul cum omnibus sacerdotibus qui hîc sunt, inueniatur, & voluntas Dei fiat: [d] Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo (sicut Euangelicè didicimus) ibi sum in medio eorum. Certificetur enim & cõfirmetur à magno Deo & Rege omniumq́, Domino nostro Iesu Christo & à nobis seruis eius qui ascendentem vestram Paternam & sacram beatitudinem huc cum honore & gloria habemus & suscipere, & quæ opportuna sunt impertiri. & iterùm expleto Capitulo, quod beneplacito Dei Christi speramus fieri, cum honore & magnitudine gloriæ præire illam * sinemus ad remeandum ad propria. Si enim non potuerit ascendere huc (quod putamus non fieri, scimus enim studiosum esse circa diuina) eligat viros honorabiles habentes scientiam, & dirigat vnà cum syllabis, vt inueniantur ex persona sacræ & Paternæ vestræ beatitudinis hîc.

IV. [d] *Matth.* 18.

DE LEGATIS SALTEM MITTENDIS

* habemus

V. Verumtamen conuenientibus ipsis, cum omnibus sacerdotibus qui hîc sunt, synodicè confirmetur antiqua traditio sanctorum Patrum nostrorum, & confundatur omne zizanium malè plantatum, & Domini nostri Saluatoris Iesu Christi verbũ impleatur: [e] Quoniam portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et ex hoc non sit schisma & separatio in vna sancta Catholica & Apostolica Ecclesia: cuius est caput Christus verus Deus noster. Constantinum præterea sanctissimum Episcopum Leontinum Christo amabilis Siciliæ nostræ insulæ, quem meliùs nosci Paterna vestra beatitudo, adduximus ad nos, & facie ad faciem loquentes direximus cum præsenti nostra venerabili iussione ad vos. Qui cùm venerit ad vos, continuò absolue eum, vt remeet ad nos, scribens nobis per ipsum aduentum tuum, quibus diebus habet moueri illinc & proficisci ad nos. Porrò sanctissimum Episcopum Neapolitanum omnino tenere debet, vt cum ipso ascendat huc. etenim iter vestrum per Neapolim & Siciliam habet fieri, & super hoc Stratego Siciliæ iussimus, vt omnis requiei & honoris vestri curam habeat, quò veniat vestra Paterna beatitudo ad nos. (*Legimus*) Data quarto Kalendas Septembris, Indictione septima à regia vrbe.

[e] *Matth.* 16.

QVI MISSI LEGATI.

VI. Quid autem ad ista rescripserit Hadrianus, nescitur, exciderunt ipsæ ad hæc redditæ eius litteræ: quæ enim ipsius Pontificis ad Imperatores datæ habentur, cùm nihil ad excusationem suam habeant de non proficiscendo Constantinopolim, posteà scriptæ esse noscuntur per Legatos suos quos misit, non per Legatum Imperatoris Episcopum Leontinum. reddemus eas suo loco.

VII. Porrò non Imperatores tantùm, vt dictum est, sed & ipse Tarasius mox vt ordinatus est Constantinopolitanus Episcopus, litteras scripsit ad eumdem Hadrianum Romanum Pontificem: sed non extant; alias insuper seorsum ad Orientalium sedium Patriarchas Alexandrinum videlicet, Antiochenum & Ierosolymitanum litteras dedit, quæ extant eiusmodi [f] inscriptione notatæ:

[f] *Act. 3. Nicæn. 2. Concil. version. Anast. Biblioth.*

VIII. Exemplar litterarum, quæ missæ sunt ad summos sacerdotes Antiochiæ, Alexandriæ, & sanctæ ciuitatis à Tarasio sanctissimo & beatissimo Patriarcha Constantinopolitano.

EPIST. TARASII AD PATRIARCHAS.

Multa & magna prouidentia Dominus Deus hominum vitas regens & protrahens, atque prouentum vitæ vniuscuiusq; consultè deducens (sine ipso namque factum est nihil) qua & capilli capitis nostri numerati sunt ei: & me in laicorum ordine vsque nunc connumeratum, & Imperialibus ministeriis deputatum, nescio quibus * indiciis (ipse scit) in cathedram Pontificalem euexit hortatu valido à veritatis propugnatoribus piissimis ac Orthodoxis Imperatoribus, & sanctissimis Episcopis, seu clericis, in me violenter affectis, quibus succumbens annui, & obedientiæ fructum his carpendum commisi.

* indiciis

IX. Et rogo vos sacratissimos, vt tamquam patres me pusillanimem baculo potentiæ, id est, paternis vestris magisteriis fulciatis, & veluti fratres puris orationibus vestris nos cum armatura

armatura Dei contra verſutias aduerſarij hoſtis adiuuetis, atque fluctibus inuicem ſurgentibus vacillantem gubernetis, qualiter pertingam ad portum voluntatis Chriſti Domini noſtri: eſt enim prorſus apud nos quoddam prœlium ſine ferro, dum ſermones iaciant & iaciantur, ſed triumphale habemus trophæum, veritatem, quæ non vincitur. Deinde quoque & procellis vehementibus inſpirantibus, in auxilium vobis aſſumptis, harum puſillum quid ſufferentes æſtum, Chriſtum has increpantem inueniamus, & vitam tranquillam per omnia tranſigamus. A

x. Et his quidem ſufficienter in præfatione noſtra præmiſſis, in ceteris euidenter horum cognitio denuntiabitur. Nunc autem ad aliam intentionem dicendo progredior. Quia enim priſca quædam, & (vt veriùs fateamur) Apoſtolica traditio in omnibus Eccleſijs inoleuit, vt qui ad Pontificium prouehuntur, præcedentibus ſe in eodem ordine, qualiter ſe habeant quæ Fidei ſunt exponendo, commendent: viſum eſt mihi hoc ſectanti me vobis inclinare, & liquidò confeſſionem pronuntiare, quemadmodum à tubis ſancti Spiritus (quarum ſonus in omnem terram exiuit, & in fines orbis terræ verba eorum) & ab earum alumnis, & à ſæculis, ſacratiſſimis videlicet Patribus noſtris educatus, ex iſtis mollibus vngulis didici. B

xi. Credo in vnum Deum Patrem omnipotentem, & in vnum Dominum Ieſum Chriſtum filium Dei & Deum noſtrum, natum ex Patre ſine tempore, coæternum. Et in Spiritum ſanctum Dominum & viuificantem, ex Patre per Filium procedentem. Et eumdem Deum eſſe & cognoſci, Trinitatem vnius ſubſtantiæ, vnius honoris & ſedis, ſempiternam & increatam, omnium creaturarum conditricem, vnum principium, vnam deitatem & dominationem, vnum imperium, potentiam & poteſtatem in tribus ſubſiſtentiis, indiuiduè quidem * diuiſam, & diuisè vnitam, non ex imperfectis tribus vnum aliquid perfectum, ſed ex tribus perfectis vnum ſuperperfectum, vti magnus locutus eſt Dionyſius. Itaque ſecundùm proprietatem perſonarum tria quidem adoranda, at verò ſecundùm communem naturæ rationem vnus Deus omnium factor, viſibilium & inuiſibilium omnium prouiſor. C

TARASII FIDEI PROFESSIO.

*diſtinctam, & diſtinctè

xii. Confiteor autem factam propter ſalutem noſtram in nouiſſimis diebus ſecundùm carnem natiuitatem vnius ſanctæ Trinitatis Filij ſcilicet Dei, & Dei ac Domini noſtri Ieſu Chriſti ex veraciter ſancta Dei Genitrice ſemperque Virgine Maria, conſubſtantialiter quidem factum nobis modis omnibus abſque peccato, non autem deſinentem quod erat, ſed duabus naturis inconfusè manentibus, vnà cum conſiſtentibus in ſe duabus voluntatibus & operationibus, crucifixum prò nobis carne, & ſepultum & reſurrexiſſe, in cæloſque aſcendiſſe, & venturum iudicare viuos & mortuos. Inſuper ſpero reſurrectionem mortuorum. Et *credo* in ſingulorum geſtorum redditionem bonorum ſcilicet & his contrariorum. D

xiii. Expetens etiam interceſſiones ſanctiſſimæ ac intemeratæ Dominę noſtræ Dei Genitricis & ſemper Virginis Mariæ, ſanctorumque Angelorum & ſanctorum glorioſiſſimorum Apoſtolorum, Prophetarum, Martyrum, Confeſſorum & magiſtrorum: ſalutans & venerandas iconas eorum: & omnem hæreticam abominans * contentionem, necnon & eorum ductores & primores, Simonem videlicet, Marcionem, Manem, Paulum quoque Samoſatenum, & Sabellium Libyum, eorumq; dogmata nefaria pariter & doctrinas. Recipio etiam ſanctas & venerabiles ſex Synodos, & eorum diuina dogmata, tamquam quæ diuina inſpiratione nobis tradita fuerint. Et cum prima quidem homouſion, & vnà cum Patre ſine initio Filium eſſe credens. Anathematizo impium Arium & Aërium, Eunomium, Eudoxium & Demophilum: poſt hos quoque qui iure dicuntur diſſimiles & Semiariani, & omnem coinquintam eorum cateruam. E

* contagionem,

xiv. Cum ſecunda verò Synodo Oecumenica ſcilicet Deum eſſe Spiritum ſanctum & viuificatorem confitens, abiicio Macedonium & omnes qui cum illo eiuſdē ſunt ſenſus. Cum his autem & Deo peroſum Apollinarium. Cum tertia autem in vnum Dominum Ieſum Chriſtum verum Deum noſtrum ex Patre genitum, eumdemque in nouiſſimis diebus propter ſalutem noſtram incarnatum ex ſancta Dei Genitrice ſemperque Virgine Maria abdicans hominis cultorem Neſtorium & bigam, quæ circa ipſum eſt (Diodorum aio & Theodorum) necnon & eorum prodigioſam fabulam prædicantes, & in Chriſto perſonaliter dualitatem informantes procul à confeſſione mea repello. Prætereà cum quarta ex duabus naturis, & in duabus naturis vnum ſanctæ Trinitatis Chriſtum Dominum noſtrum

A ſtrum carne veniſſe ſentiens, anathematizo Eutychetem, Dioſcorum, & eorum ſine capite multitudinem vnà cum diuinitus fulminando Seuero, Iuliano Halicarnaſſeo, qui fabulaſſe Dominum noſtrum incorruptum corpus ſuſcepiſſe perhibetur.

Denique quintam Synodum, quæ ſicut machæra ſpiritus in ſuperficie quodammodò ex prioribus temporibus nauigantes iniquas reſcidit hæreſes, & inuentores patefecit earum, Origenem videlicet & Didymum & Euagrium. Ita & ego vtpote portentuoſas ipſorum hæreticorum fabulationes repello. xv.

Porrò per ſextam, ſicut ex duabus naturis Chriſtum, ex quibus & in quibus eſt, olim eſſe didiceram: ita & duas naturales voluntates & operationes, eius in vtraque natura credidi, humana ſcilicet & diuina, & ſubmitto anathemati Cyrum, Sergium, *Honorium*, Pyrrhum, Paulum, vt Sodomiticam vitem, & Gomorrheticam propaginem, amaritudinis botrionem habentem, odi. Ipſius autem ſanctæ ſextæ [a] Synodi cum omnibus dogmatibus quæ legaliter & diuinitus ab ea promulgata ſunt, etiam depromptos canones recipio, in quibus refertur *quòd ſequitur*: xvi. B

[a] *De conſecrat. diſt. 3. cap. Sextum ſanctum.*

In quibuſdam venerabilium imaginū picturis Agnus digito præcurſoris exaratur oſtenſus, qui in figuram præceſſit gratiæ, verum nobis per legem demonſtrans Agnum, Chriſtum videlicet Dominum noſtrum. Veteres ergo figuras & vmbras vtpote veritatis indicia & præcedentes characteres Eccleſiæ traditos ſalutantes, gratiam honore præferimus & veritatem, hanc vt legis plenitudinem admittentes. Vt ergo perfectio etiam per colorū operationes in omnium vultibus depingatur, characterem Agni Dei noſtri Chriſti qui tollit peccata mundi ſecūdùm humanitatem etiam in iconis ex hoc pro veteri agno definimus depingi, per eum videlicet celſitudinem humanitatis Dei Verbi conſiderantes, & ad memoriam conuerſationis quam in carne geſſit, paſſionis quoque ac ſalutaris mortis eius adducti, ac redemptionis, quæ huic eſt mundo effecta. xvii. C

Superfluas altercationes & garrulitates poſthac inconſultè promulgatas, & apud nos minimè receptas, neque per diuinam gratiam dictas, irritas æſtimamus (nec Aue dicentes) * fugaciſque facturæ, accingimur lumbos mentis noſtræ in veritate. Et ſuſcitamur vnà cum piis & fidelibus Imperatoribus noſtris, propugnatoribus videlicet veritatis ad vnitatem ſanctæ Dei Eccleſiæ: à quibus & Synodum vniuerſalem petiuimus in præſentia totius coram Deo amabilis populi. Et poſtulationi noſtræ piè annuerunt. xviii.

* nugacis

Vos qui ſuperædificati eſtis ſuper fundamentū Apoſtolorum & Prophetarū ipſum videlicet ſummū & angularem lapidem Chriſtum Ieſum (quemadmodū de præcedentibus dictum eſt) conſertatores & conſectatores, accurrite cōfidentes. Præſumentes confidentiam talem habemus (non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi à nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt) quia diſrupta membra & diſciſſa in vnum corpus cōpactum & connexum creſcere faciet, in quibus caput eſt Chriſtus, vt vltrà iam non diſperſa ſint. xix. D

De cetero rogamus ſanctitatē veſtram vſque ad duos loci ſeruatores mittere ad nos cum Deiloqua epiſtola ſua, & quidquid fuerit diuinitus ſuper hoc negotio reuelarum, nobis facere manifeſtum, ſed ſecundùm quod debitum eſt, tam loci ſeruatores, quàm litterę veſtræ Synodicæ, ſiue ad loquendum, ſiue ad legendum in omnibus inuenientur; quatenus per hoc quæ ſciſſa ſūnt vniantur. Idipſum enim & à Præſule ſenioris Romæ petiuimus. Et rogo vos fraternè, Apoſtolicam vobis vocem pronuntians, tamquam Deo exhortante per nos, omnia perſcrutantes ſecundùm conſilium veſtrum, quod in Deo patefacite nobis. Scriptum eſt enim: [b] Labia ſacerdotum cuſtodient ſcientiam, & legem exquirent ex ore eorum: certi enim ſumus quòd ſemina veritatis in vobis ſalua cuſtoditis. Sed & pij Imperatores noſtri per cuncta Orthodoxæ veritatis firmitatem ſectantur, & Domino Deo ſupplicare non ceſſant, ſecundùm Gregorium qui à Theologia nomen ſortitus eſt, vt efficiamur nos, qui vnius Dei exiſtimus, vnum, & qui ſumus Trinitati vniti, & honore pares, atque vnanimes in cunctis inueniamur: & qui ſumus ſancti Spiritus, non contra inuicem; ſed pro inuicem ſimus: & qui ſumus veritatis, idipſum ſapientes atque dicentes exhibeamur, & non ſit contentio vel diſſenſio in nobis; ſed ſicut habemus vnum Baptiſma, vnam Fidem, ita & conſonantiam vnam in omni Eccleſiaſtico negotio. Et pax Dei quæ exuperat omnem ſenſum, in vnum nos conducat, & diuiſa vniat, atque diuturnum vulnus ſanet, & in incolumitate Fidei integros ſeruet, & in vera confeſſione & concordia ſtabiliat omnes, vniatque ſanctam Eccleſiam ſuam, & compeſcat ſcandala quæ ſuperiacent ei, interceſſionibus intemeratæ Dominæ noſtræ Dei Genitricis, & omnium Sanctorum. E

[b] *Malach. 2.*

Fiat.

Fiat. Amen.] hactenus ad tres Patriarchas Tarasij epistola. Quem & scripsisse etiam ad A
Hadrianum Papam, testatur Theophanes, vbi ait: Octauo Kalendas Ianuarij ipsius octa-
uæ Indictionis cõsecratus est almus pater noster Tarasius Patriarcha Cõstantinopolitanus:
qui missis Synodicis Romam viris, & libello Fidei suæ, receptus est ab Hadriano Papa.]
Non extant huiusmodi litteræ Tarasij, nisi dixerimus, easdem ad eum missas esse, quas
nuper recitauimus datas ad tres Orientales Patriarchas. Scripsere tunc pariter Imperato-
res ad Hadrianum, vt tradit idem Theophanes. vbi ait: Mittens autem & Imperatrix, pe-
tiit ab Hadriano Papa, vt mitteret litteras suas, & homines claros qui inuenirentur in
Synodo.] hæc Theophanes.

XXI. Porrò de veritate harum litterarum plura sunt testimonia, vt de eis nullus dubitare pos-
sit. Siquidem de litteris ab Irena missis ad ipsum Hadrianum, testis est etiam Nicolaus Pa- B
pa, scribens ad Michaelem Imperatorem, ex quibus etiam fragmentum recitat, quo decla-
ratur Imperatores rogasse ipsum Hadrianum, vt se Constantinopolim conferret, iudican-
tes primæ Sedis Pontificis necessariam esse præsentiam ad comprimendam hæresim, quæ
[a] *Nicol. epi. 8.* opera antecessorum Imperatorum adeò inualuisset. sunt enim hæc Nicolai verba [a] ad Mi-
chaelem, dum commendat modestiam Orthodoxorum Imperatorum: Non hoc alius
Constantinus & Irena Augusti dicunt, qui ad Hadrianum Papam scribentes aiunt: Roga-
[b] *1. Tim. 2.* mus vestram Paternam beatitudinem, magis quidem Dominus rogat, [b] qui vult omnes
homines saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire, vt det seipsum, & nullam tardi-
tatem faciat, & ascendat huc. Et paulo pòst: Si non potuerit (inquiunt) ascendere huc:
eligat viros pretiosissimos, & dirigat vnà cum syllabis, &c.] hæc Nicolaus de litteris Im-
peratorum ad Hadrianum.

XXII. Cùm autem ipse Romanus Pontifex, acceptis Orientalibus litteris à nouo electo Pa- C
triarcha Tarasio atque ab Imperatoribus, manifestè cognouit ipsum Tarasium ex laico esse
prouectum in Patriarchatum: factum huiusmodi exhorruit tamquam mõstrum, in me-
moriam reuocans, qualia quantaq; passa fuerit Romana Ecclesia, cùm haud pridem intru-
HADRIANVS QVA CONDITIONE RECIPIT ORDINATIONEM TARASII. sus fuerit in eam homo laicus Constantinus, & quomodo oporteret Synodalibus occur-
rere decretis, quibus caueretur ne vmquam laicus quisquam in sedem Pontificiam prosili-
ret. Quod igitur vetitum est tum in Romana Ecclesia, tum etiam in alijs cunctis Occi-
dentis & Orientis Ecclesijs, prohibentibus id antiquis atque recentioribus Conciliorum
canonibus: non potuit Hadrianus non vituperasse quod factum modò esset Constantino-
poli. Quamobrem veluti electionem eius perperàm factam detestatus, non recipiendam
esse rescripsit, nisi ipse omnem penitus hæresim aboleret, atque hæreticos profligaret. Te-
statur id quidem de litteris Hadriani Nicolaus ad Photium scribens, qui cùm itidem ex D
laico prouectus esset in thronum, & excusaret exemplo Tarasij, ad eum idem Pontifex
[c] *Nicol. epi. 6.* Nicolaus rescripsit his verbis [c]:

XXIII. De Tarasij siquidem promotione, qui similiter ex laicali cœtu ad Patriarchatus extem-
plò culmen promotus est: quam & vos quasi in auctoritatem vestræ defensionis assumere
vultis: Si sanctam quæ apud vos, tempore sanctissimi viri Hadriani Papæ, celebrata est,
Synodum diligentiùs scrutati fueritis, atque attentiùs intenderitis, inuenietis quid in ea
idem sanctissimus vir consultus decreuerit: & quod dum eius consecrationis penderet
* præsumpta actione *enim: actus, & mœrorem se pro tam præsumptiua * factione nimiùm sustinere profiteretur: dicit
* etiam: Quòd nisi in erigendis imaginibus feruentiùs contra illarum depositores, atque
illarum conculcatores, vt verus miles Christi resisteres: nequaquam vestræ consecrationi
assensum præberemus, aut in ordine Patriarchatus vestram dilectionem susciperemus.] E
hæc apud Nicolaum Pontificem. sed præstat ipsam hîc integram epistolam datam, pri-
mùm ad Imperatores describere ob multiplicium rerum gestarum, quæ continet argu-
menta. Epistola igitur reddita ab Hadriano ad Imperatores sic se habet scripta hoc anno,
mense Octobris, nona iam Indictione inchoata:

XXIV. Hadrianus Episcopus seruus seruorum Dei dominis piissimis ac beatissimis victoribus
HADRIANI EPISTOLA AD IMPERATORES. Imperatoribus ac triumphatoribus filiis diligendis in Deo Domino nostro Iesu Christo
Constantino & Irenæ Augustis [d].

[d] *Concil. Nican. 2. act. 2. ex vers. Anastasij.* Deus qui dixit [e] de tenebris lucem splendescere, qui eripuit nos de potestate tenebra-
rum per Filij sui veri scilicet luminis incarnationem, in quo complacuit omnem pleniru-
dinem deitatis habitare, & per eum renouare omnia, & in ipso pacificans per sanguinem
[e] 2. Cor. 14. Crucis eius, siue quæ in cælis, siue quæ in terris sunt: per multiplices diuitias bonitatis suæ
in

A in faciem Ecclesiæ suæ respiciens, vestram præscitam & destinatam serenissimam & Im-
perialem clementiam ad fidei tunc integritatem vocare dignatus est, ita vt omni falsitatis
nubilo procul exploso, per vos victricem faciat veritatem.

Quantum enim relationibus vestræ piissimæ tranquillitatis ad nos venientium didici- XXV.
mus: etiam ipso auditu nimis noster exultans releuatus est animus. & totum iucundi-
tatis gaudium in cor nostrum ascendit, vt lingua humana explicare nullus sufficiat ser-
mo: quia nimirum magis nobis lætitia de vestris iussionibus nunc orta est, quàm dudum
pro schismaticorum hæresi mœror affecerat. De his quippe in his venerandis iussioni-
bus vestris referebatur, quæ pridem facta sunt in vestra regali ciuitate propter vene-
rabiles imagines, quas qui ante vos regnauerunt, destruxerint, & in inhonestate atque in-
iuria posuerint. Vtinam illis non imputetur: melius enim fuisset non mittere manus in
B Ecclesiam eorum.

Et quia omnis populus qui ibidem est, immò in Oriente modò errauerunt, & sua volun- XXVI.
tate vsi sunt illis, vsquequò Deus erexit vos regnare, qui in veritate quæritis gloriam eius,
& quæ tradita sunt à sanctorum Apostolorum, & omnium simul magisterio tenere, qui-
bus reseruantes & venerabiles imagines ad vestrum piissimum Imperium laudabiliter
exaratas reperientes, atque hæreticorum abiicientes vesaniam, seu in diuinæ examinatio-
nis iudicio Principum, qui manus miserunt in Ecclesiam, piaculum deputantes, vestram
à Deo promotam in triumphis Imperialem potentiam insontem esse ab eorum sæuitia
prorsus credidimus. Vnde omnipotentis Dei clementiam exorantes, referimus grates sine
fine, tenenteſque ea, quæ vestra fanxit & cœpit serenitas, * constantia estote. * constantes

Quòd si perseuerantes permanseritis in ea quam cœpistis, Orthodoxa Fide, & per vos XXVII.
C partibus illis in pristino statu erectæ fuerint sacræ & venerabiles imagines: sicut piæ me-
moriæ dominum Constantinum & beatam Helenam, qui Fidem Orthodoxam promul-
garunt, atque sanctam Catholicam & Apostolicam spiritualem matrem vestram Roma-
nam Ecclesiam exaltauerunt, & cum ceteris Orthodoxis Imperatoribus, vtpote caput
omnium Ecclesiarum, venerati sunt: ita vestrum à Deo protectum clementissimum no-
men, nouum Constantinum & nouam Helenam habentes, per quos in primordiis sancta
Catholica & Apostolica Ecclesia robur Fidei sumpsit, ad quorum instar vibrantissimè, ac
in toto orbe terrarum vestra optatissima in triumphis Imperialis fama laudabiliter diuul-
gatur. Magis autem si Orthodoxæ Fidei sequentes traditiones, Ecclesiæ beati Petri Apo-
stolorum principis amplexi fueritis censuram; & sicut antiquitus vestri prædecessores san-
cti Imperatores egerunt, ita & vos eam honorificè venerantes, eius Vicarium ex intimo
D dilexeritis corde, postquam vestrum à Deo concessum Imperium eorum secutum fuerit
Orthodoxam secundum sanctam Romanam nostram Ecclesiam Fidem, ipse princeps
Apostolorum, cui à Deo ligandi soluendiq́ue peccata in cælo & in terra potestas data est;
crebrò vobis protector existens, omnesq́ue barbaras nationes sub vestris prosternens pedi-
bus, vbique vos victores ostendet.

Etenim eius insignia dignitatis sacra pandit auctoritas; quantaq́ue veneratio eius summę XXVIII.
Sedi exhibenda sit à fidelibus cũctis per orbem: Dominus enim eumdem clauigerum Re- DE PRIMA-
gni cælorum cũctis præposuit principem, & hoc ab ipso honoratur priuilegio, quo ei claues TV PETRI.
collatæ sunt Regni cælorum. Isto igitur tam præcelso prælatus honore promeruit confiteri
fidem, supra quam fundatur Ecclesia Christi: beatam confessionem beatitudo secuta est
præmiorum, cuius prædicatione sancta venerabilis illustrata est Ecclesia, & ex ea ceteræ
E Dei Ecclesiæ fidei documenta sumpserunt. Nam ipse princeps Apostolorũ beatus Petrus,
qui Apostolicæ Sedi primitus præsedit, Apostolatus principatum ac principalis curæ suc-
cessoribus suis, qui in eius sacratissima Sede perenniter sessuri sunt dereliquit, quibus & au-
ctoritatis potestatem quemadmodum à Saluatore nostro Domino Deo ei concessa est, &
ipse quoque suis contulit ac tradidit diuino iussu successoribus Pontificibus.

Quorum traditione Christi sacram effigiem, sanctæq́; eius Genitricis, Apostolorumq́ue XXIX.
vel omnium Sanctorum veneramur imagines; ex eo enim quòd Christi Dei nostri Eccle-
siæ tempore quietis & pacis apertæ sunt fores, hactenusq́ue depictæ Ecclesiæ imaginibus
sunt ornatæ, beato atque beatissimo Papa Siluestro testante. In ipsis enim exordiis Chri-
stianorum cùm ad fidem conuerteretur pius Imperator Constantinus, sic legitur:

Transacta die, nocturno Regi facto silentio, somni tempus aduenit: & ecce adsunt san- XXX.
cti Apostoli Petrus & Paulus dicentes: Quoniam flagitiis tuis posuisti terminum, & effu-

sionem innocentum sanguinis horruisti, missi sumus à Christo Iesu Domino dare tibi sanitatis recuperandæ consilium. Audi ergo monita nostra & fac omnia quæcumque indicabimus tibi. Siluester Episcopus ciuitatis Romæ ad montem Soractem persecutiones tuas fugiens, in cauernis petrarum cum suis clericis latebras fouet: hunc cùm ad te adduxeris, ipse tibi piscinam ostendet, in quam dum tertiò inserit, omnis valetudo deseret lepræ. Quod dum factum fuerit, hanc vicissitudinem Saluatori tuo compensa, vt omnes iussu tuo per orbem totum Romanum Ecclesiæ restaurentur. Tu autem in hac parte purifica te, vt relicta omni superstitione idolorum, Deum vnum qui verus & solus est, adores & excolas, & ad eius voluntatem attingas. A

XXXI. Exurgens itaque à somno, statim conuocans eos qui obseruabant palatium, & secundùm tenorem somni sui misit ad montem Soractem, vbi sanctus Siluester cum suis clericis receptus lectionibus & orationibus insistebat. At vbi à militibus se conuentum vidit, credidit se ad martyrij coronam euocari, & conuersus ad clerum omnem qui cum eo erat, dixit: Ecce nunc tempus acceptabile. Ecce nunc dies salutis. profectus itaque, vt dictum erat, peruenit ad Regem, qui nuntiatus, cùm tribus presbyteris & duobus diaconis introiuit. Ingressus dixit: Pax tibi, & victoriæ de cælo ministrentur. Quem cùm Rex alacri animo & vultu placidissimo suscepisset: omnia illa quæ facta, quæ dicta sunt, quæ etiam reuelata sunt, secundùm textum superiùs comprehensum exposuit. post finem verò narrationis suæ percunctabatur, qui essent dij Petrus & Paulus, qui illum visitassent ob eam causam suæ salutis, & eius latebras detexissent. B

XXXII. Siluester respondit: Hi quidem dij non sunt, sed idonei serui Christi & Apostoli electi ab eo, & missi ad inuitationem Gentium, vt credentes salutem consequantur. Cumque hæc & his similia Augusto diceret Papa, interrogare cœpit Augustus, vtrumnam istos Apostolos habeat aliqua imago expressos, vt ex pictura disceret quos relatio docuerat. Tunc sanctus Siluester misso diacone, imagines Apostolorum sibi exhiberi præcepit, quas Imperator aspiciens, ingenti clamore cœpit dicere ipsos esse quos viderat, nec debere iam differre factam per Spiritum sanctum ostensionem piscinæ, quam ipsos promisisse suæ saluti memorabat. C

XXXIII. Ecce (vt præmissum est) Sanctorum figuræ ab ipsis sanctis fidei nostræ rudimentis apud omnes fuerunt Christianos, atque in Ecclesiis Sanctorum sacræ figuræ expressæ atque depictæ hactenus fuerunt, quatenus Gentilitas Paganorum conspectu diuinæ Scripturæ depicta historia ab idolorum cultura & dæmonum simulachris ad verum Christianitatis lumen atque amoris Dei culturam verti deberet. sicut & præcipuus Pater, atque idoneus prædicator beatus Gregorius huius Apostolicæ Sedis Præsul ait, vt hi qui litteras nesciunt, saltem in parietibus videndo legant quæ legere in codicibus non valent. Ob hoc quippe sancti probatissimi Patres ipsas imagines atque picturas diuinæ Scripturæ & gesta Sanctorum in Ecclesiis depingi statuerunt, & cuncti Orthodoxi atque Christianissimi Imperatores, & omnes sacerdotes ac religiosi Dei famuli, atque vniuersus Christianorum cœtus, sicut à principio traditionem à sanctis Patribus susceperunt, easdem imagines atque picturas ob memoriam piæ compunctionis venerantes obseruauerunt, & in partibus illis vsque ad tempora proaui serenitatis vestræ Orthodoxæ coluerunt. Sed ipse vester proauus per quorumdam impiorum immissiones easdem deposuit sacras imagines, & ex hoc error magnus in ipsius Græciæ partibus accreuit, & ingens scandalum in vniuersum mundum deuenit sicut ipsa Veritas testatur [a]. D

[a] *Matt.* 18.

XXXIV. Vnde magno dolore constricti dominus Gregorius atque alius item Gregorius beatissimi Pontifices, qui illo tempore existebant, eumdem vestræ tranquilissimæ pietatis proauum, suis Apostolicis exhortationis apicibus deprecati sunt, vt ab eadem nouæ præsumptionis temeritate resipisceret, easdemq; imagines in primo statu restitueret. Sed nullo modo eorum saluberrimis deprecationibus inclinatus est. Et postmodum domnus Zacharias & Stephanus atque Paulus, & alius item Stephanus prædecessores nostri sancti Pontifices sæpius auum seu genitorem vestræ sereniss imæ tranquillitatis pro statuendis ipsis imaginibus sacris deprecati sunt. simulque & nostra pusillitas cum magna humilitate vestram studuit clementissimam Imperialem potentiam constanter postulare. Et demũ subnixius quæsiuimus, vt sicut à sanctis Patribus & prædecessoribus nostris probatissimis Pontificibus susceperimus, diuinæ historiæ scripturam in Euangeliis pro memoria piæ operationis & doctrina imperitorum depinginus, & sacram imaginem Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi secundùm incarnatam eius humanam formam in aula Dei constituimus, simulque & sanctæ eius genitricis atque beatorum Apostolorum, Prophetarum, Martyrum, & Confessorum ob horum amorem designantes veneramur: ita & vestra clementissima Imperialis potentia partibus eiusdem Græciæ faciat vestræ Orthodoxæ fidei consignari, vt sicut scriptum est [a]: Fiat vnus grex & vnum ouile: quia in vniuerso mundo, vbi Christianitas est, ipsæ sacræ imagines permanentes ab omnibus fidelibus honorantur, vt per visibilem vultum ad inuisibilem diuinitatis Maiestatem mens nostra rapiatur speciali affectu per contemplationem figuratæ imaginis secundùm carnem, quam Filius Dei pro nostra salute susc ipere dignatus est, eumdem Redemptorem nostrum qui est in cælis adoramus. A

[a] *Ioan.* 10.

Nam absit à nobis, vt ipsas imagines (sicut quidam garriunt) deificemus, sed affectum & dilectionem nostram quam in Dei amorem & Sanctorum eius habemus, omnimodò præferimus: & sicut diuinæ Scripturæ libros, ipsas imagines ob memoriã venerationis habemus, nostræ fidei puritatem seruantes. Nam Creator noster Dominus Deus [b], dum ad imaginem & similitudinem suam de limo terræ plasmasset hominem sagacitatis industria illustrans, in proprio considerationis arbitrio eum constituit. & ipse primus homo ex proprio arbitrio diuina inspiratione cuncta animantia & volatilia cæli, & omnes bestias terræ propriis nominibus appellauit, & in ipsã appellatione permisit animantia permanere. Etiam [c] & Abel diuino ignitus spiritu de primogenitis gregis sui munera ex proprio considerationis arbitrio Domino obtulit: pro quo legimus, quòd respexisset Deus ad Abel & ad munera eius. Porrò post Noë [d] & diluuij inundationem & ipse superna inspiratione suo arbitrio propriæ adinuentionis consideratione altare Domino ædificauit, & de cunctis pecoribus & volucribus mundis holocausta super eodem altare Domino obtulit. Similiter etiam Abraham (sicut scriptum est) suo arbitrio altare ædificauit ad honorem & gloriam Dei qui apparuit ei. Sic Iacob fugiens [e] Esau fratrem suum, dum in somnis Angelos Dei ascendentes in cælum & descendentes per scalam atque innixum ipsi scalæ loquentem sibi Dominum aspiceret, surgens protinus suo arbitrio tulit lapidem quem suppositerat capiti suo, erexitque in titulum, fundens oleum desuper, appellauitque locum illum Bethel, dicens, Non est hic aliud nisi domus Dei & porta cæli. Porrò nequaquam omnipotens Deus iratus est, quòd lapidem illum erexit in titulum suo arbitrio & consideratione. vnde post paululum in eadem historia Geneseos fertur dictum illi fuisse: Ego sum Deus Bethel, vbi vnxisti lapidem & votum vouisti mihi. ob quam sanè causam non legimus illi iratum Deum: non enim illi exprobrauit, quòd sua voluntate lapidem erexisset. B C

[b] *Genes.* 2.
[c] *Genes.* 4.
[d] *Genes.* 8.
[e] *Genes.* 28.

XXXVI. Ecce sereniss imi domini filij, magni Principes, omnia quæ humana consideratione ad laudem Dei parantur, non sunt prohibenda; potiùs autem omnino Creatori nostro Domino constat esse placabilia. Nam idem ipse [f] Iacob proprio demum arbitrio summitatem virgæ filij sui Ioseph deosculatus est, fidei dilectione hoc agens, sicut beatus Paulus in epistola ad Hebræos [g] testatur: Non virgæ sed tenenti eam honoris & dilectionis tribuit affectum, sic & nos pro amore & dilectione, quem apud Dominum & Sanctos eius habemus, honorabiles eorum effigies imaginibus depingentes, non tabulis & coloribus honorem exhibemus, sed illis pro quorum honore consistunt. D

[f] *Genes* 29.
[g] *Hebr.* 11.

XXXVII. Rursumque legimus præceptum fuisse [h] Moysi à Domino Deo nostro, cùm dicitur: Facies & Propitiatorium de auro mundissimo, duorum cubitorum & dimidium erit longitudo eius, & semis cubitus altitudo: duos quoque Cherubim aureos & productiles facies ex vtraque parte oraculi. Et post paulum: [i] Ad cooperiendum Arcam, in qua pones testimonium quod dabo tibi: inde præcipiam & loquar ad te super Propitiatorium. Sed & medios Cherubim qui erant super Arcam testimonij: sed & in cortinis atque opertorio tabernaculi Cherubim in textrino opere diuersis coloribus fieri præceptum est. Considerandum quippe est, tràquillissimi domini filij, magni Principes, quòd omnipotens Dominus Deus noster inter eos Cherubim manufactos, existentes ob salutem populi sui loqui dignatus est. Porrò dubium non est, quòd omnia quæ in Ecclesijs Dei ad laudem & decorem ipsius constituta sunt, sancta ac veneranda esse noscuntur. E

[h] *Exod.* 37.
[i] *Exod.* 38. 39. 40.

XXXVIII. Et in hoc, sereniss imi filij, addendum est ad incredulorum satisfactionem & directionem errantium, quod Deus famulo suo [k] Moysi præcepit dicens (in libro enim Numeri ita legitur præceptum contra pestem quæ in eos irruerat) Fac serpentem & pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, viuet. Fecit ergo Moyses serpentem æreum & posuit

[k] *Num.* 21.

fuit pro ſigno: quem cùm percuſſi aſpicerent, ſanabantur. O inſania frementium contra A
fidem & religionem Chriſtianam, vt aſſerant non colere aut venerari debere imagines, in
quibus figuratæ ſunt Saluatoris effigies & eius Genitricis vel Sanctorum, quorum virtute
ſubſiſtit orbis atque potitur humanum genus ſalute! Ærei ſerpentis inſpectione credimus
Iſraeliticum populum à calamitate iniecta liberari, & Chriſti Domini noſtri & Sanctorum
effigies aſpicientes atque venerantes dubitamus ſaluari? Abſit tali nefariæ temeritati
cedere aſſenſum. Patrum priſcas ſequamur traditiones, & ab eorum doctrina nulla de-
[a] 3. Reg. 6. clinemus ratione. At verò & Salomon[a] Rex in templo quod ædificauit, Cherubim ad
gloriam Dei feciſſe legimus, etiam diuerſis coloribus idem adornauit templum: ob hoc
quippe nos & omnes Orthodoxi ob confeſſionem fidei noſtræ ad pulchritudinem domus
Dei varietatem colorum atque ornamenti picturam exhibemus, quemadmodum Iſaias
[b] Iſai. 19. propheta vaticinatus ait[b]: In die illa erit altare Domini in medio terræ Ægyppti, & titu- B
lus Domini iuxta terminum eius: eritque in ſignum & in teſtimonium Domino exercituum in terra Ægypti. Clamabunt enim ad Dominum à facie tribulantis: & mittet eis
Saluatorem & propugnatorem qui liberet eos.

XXXIX. Sicut eximius Prophetarum beatus Dauid cecinit dicens: [c] Confeſſio & pulchritudo
[c] Pſal. 95. in conſpectu eius. Et idem ipſe: Domine dilexi decorem domus tuæ & locum tabernaculi gloriæ tuæ. Et iterùm aduentum redemptionis noſtræ atque incarnationem ipſius
Filij Dei annuntians, magnopere vultum eius ſecundùm humanitatis ipſius diſpenſa-
[d] Pſal. 25. tionem adorari præmonuit, inquiens: [d] Vultum tuum Domine requiram. Et pòſt: Vultum
[e] Pſalm. 4. tuum deprecabuntur omnes diuites plebis. Et rurſum: [e] Signatum eſt ſuper nos lumen
vultus tui Domine. Hinc & beatus Auguſtinus præcipuus Pater & optimus doctor in
ſuis admonitionum ſermonibus ait: Quid eſt imago Dei niſi vultus Dei, in quo ſigna- C
tus eſt populus Dei?

XL. Prætereà & B. Gregorius Nyſſenus Epiſcopus inter plura quæ in ſermone habet, quem
de Abraham inſtituit, ita dixit: Vidi multoties conſcriptionem imaginis paſſionis, &
non ſine lacrymis viſionem præterij, opere artis ad faciem afferentis hiſtoriam, & cetera.
De interpretatione eius in Cantica Canticorum: Sicut ſcripta doctrina (dicit) materia
quædam eſt omnino in diuerſis tincturis, quæ complet animæ imitationem: ita qui ad
imagines conſpicit, ex eadem arte per colores completam tabulam, non tincturis præfert
contemplationem, ſed ad viſionem depictam conſpicit tantummodò, quam per colores
magiſter demonſtrauit.

XLI. Et in epiſtola Baſilij ad Iulianum tranſgreſſorem miſſa refertur: Secundùm id quod à
Deo hereditate poſſidemus, noſtram immaculatam Fidem Chriſtianorum confiteor & D
ſequor, & credo in vnum Deum Patrem omnipotentem, Deum Filium, Deum Spiritum
ſanctum, vnum Deum, hæc tria adoro & glorifico. Confiteor autem & Filij incarnatam
diſpenſationem, & Dei Genitricem quę ſecundùm carnem eum genuit ſanctam Mariam.
Suſcipio verò & ſanctos Apoſtolos, Prophetas, Martyres, qui ad Deum deprecationem
faciunt, quia per eorum interuentionem propitiator mihi efficitur miſericordiſſimus Do-
minus, & remiſſionem mihi facinorum donat, pro quo & figuras imaginum eorum hono-
ro & adoro & veneror ſpecialiter: hoc enim traditum eſt à ſanctis Apoſtolis: nec eſt pro-
hibendum: ac ideò in omnibus Eccleſiis noſtris eorum deſignamus hiſtoriam.

XLII. Item eiuſdem de ſermone in ſanctos quadraginta Martyres: Nam & bellorum trium-
phos ac victorias & ſermonum conſcriptores multoties & pictores ſignificant, quidam
quidem verbis adornantes, quidam verò tabulis præſignantes: & multos vtrique ad viri- E
litatem excitauerunt. Quæ enim ſermo hiſtoriæ per auditum depinxit, hæc conſcripta ſi-
lens admonitio per imitationem demonſtrat.

XLIII. Item beati Ioannis Archiepiſcopi Conſtantinopolitani, qui & Chryſoſtomi, de para-
bola ſementis: Indumentum Imperiale ſi contumeliis afficeris, nónne ei qui induitur,
contumelias irrogas? Neſcis quia ſi quis imagini Imperatoris iniuriam infert, in ipſum
Imperatorem, id eſt, in ipſum principalem & ad eius dignitatem refert iniuriam? Neſcis
quòd ſi quis imagini quæ ex ligno & coloribus eſt, maledicit: non iudicetur veluti ſi con-
tra inanimatum quiddam præſumptuosè geſſerit, ſed tamquam is qui contra Imperato-
rem egerit? Dupliciter enim in Imperatorem contumeliam infert. Et iterùm de ſermone
eiuſdem patris habito in quinta Feria Paſchæ: Omnia noſtra facta ſunt propter gloriam
Dei & vtilitatem noſtrum: nubes ad imbrium miniſterium, terra ad fructuum abundantiam;
mare

A mare nauigantibus abſque inuidia eſt: omnia famulantur homini, magis autem imagini
Dei: neque enim quando Imperiales vultus & imagines in ciuitates introducuntur, &
obuiant iudices & plebes cum laudibus, tabulam honorant, vel ſuperfuſam cera ſcriptu-
ram, ſed figuram Imperatoris. Sic & creatura non terrenam ſpeciem honorat, ſed cæle-
ſtem ipſam figuram reueretur.

Similiter & beati Cyrilli ex interpretatione ſancti Euangelij ſecundùm Matthæum ſer- XLIV.
monem proferimus: Depinxit enim fides quod in forma Dei extitit Verbum, ſicut & no-
ſtræ vitæ redemptio oblata eſt Deus ſecundùm nos carne indutus & factus homo. Idem
ipſe poſt pauca: Imaginum nobis explent opus parabolæ ſignificantes virtutem, ac ſi ocu-
lorum adhibitione & palpatu manus ſuggerant etiam ea quæ in exilibus cogitationibus
inuiſibiliter habent contemplationem.

B Item ſancti Athanaſij Epiſcopi Alexandrini de humanatione Domini, cuius initium XLV.
eſt: Sufficienter quidem de multis pauca ſumentes intimauimus. Et pòſt: Et ipſa quæ
ſcribuntur in lignis abolita forma per exteriores ſordes, iterùm neceſſe eſt id ipſum in
omnibus ſumere & vnire ei cuius eſt forma, vt reuocari poſſit imago in eadem materia &
elemento: per eamdem enim formam atque materiam vbi & conſcribitur & non deii-
citur, ſed in ea ipſa configuratur, &c.] *totum id ſignificans quod eſt in imagine eſſe refe-
rendum ad imaginatum.*

Item beati Ambroſij ad Gratianum Imp. ex libro tertio capitulo nono: Numquid ne XLVI.
quando & deitatem & carnem adoramus, diuidimus Chriſtum: aut quando in ipſo & Dei
imaginem & crucem adoramus, diuidimus eum? Abſit.

Item ſancti Epiphanij Conſtantiæ Cypri: Numquid enim & Imperaror pro eo quòd XLVII.
C habet imaginem, duo ſunt Imperatores? non ſanè: ſed Imperator vnus eſt etiam cum
imagine.

Item ſancti Epiſcopi Stephani Boſtrorum de imagine Sanctorum: De imaginibus ve- XLVIII.
rò Sanctorum confitemur: quoniam omne opus quod fit in Dei nomine bonum eſt & ſan-
ctum. aliud eſt enim imago, & aliud ſimulachrum; id eſt, parua ſtatua. Quando enim
Deus Adam plaſmauit, id eſt, condidit, dicebat: Faciamus hominem ad imaginem & ſi-
militudinem noſtram, & fecit hominem ad imaginem Dei: numquid enim quia imago
Dei eſt homo, ideò ſimulachrum, id eſt, idolorum cultus eſt & impietas? nequaquam fiat.
Si enim Adam imago dæmonum eſſet, abiectus vtique & inacceptabilis eſt. Omnis enim
imago in nomine Domini aut Angelorum & Prophetarum aut Apoſtolorum aut Mar-
tyrum, aut iuſtorum facta, ſancta eſt. Non enim lignum adoratur, ſed id quod in ligno
D conſpicitur & memoratur, honorificatur. omnes enim nos adoramus Principes & ſalu-
tamus licet & peccatores ſint: cur ergo non debemus adorare ſanctos Dei ſeruos, & in
memoriam eorum conſtituere & erigere imagines eorum, ne obliuioni tradantur? Sed
dicis quia ipſe Deus interdixit adorare manufacta. Dic itaque, ô Iudæe, quid eſt ſuper
terram quod non ſit manufactam, cùm à Deo ſit factum? Numquid Arca Dei quæ ex li-
gnis Setim fabricata atque conſtructa fuit, manufacta non eſt? Altare & Propitiatorium
& vrna in qua erat manna & menſa & candelabrum, & tabernaculum interius & exte-
rius, non fuerunt ex hominum operibus manuum quæ Salomon fecit? Et cur ſancta ſan-
ctorum vocantur manufacta exiſtentia? Numquid Cherubim & ſenarum alarum ani-
malium, quæ in circuitu altaris erant, non fuerunt imagines Angelorum opus manuum
Domini? Et quomodo non abiiciuntur? Quia verò per præceptum Dei imagines factæ
E ſunt Angelorum, ſanctæ ſunt, & hæc animalia erant: etenim idola Gentium, quia imagi-
nes fuerunt dæmonum Deus depoſuit, & condemnauit ea. Nos autem ad memoriam
Sanctorum imagines facimus Abrahæ videlicet, Moyſi, Heliæ, Eſaiæ, Zachariæ, & reli-
quorum Prophetarum, Apoſtolorum, & Martyrum ſanctorum, qui propter Deum inter-
empti ſunt: vt omnes qui vident eos in imagine, memorentur eorum, & glorificent Do-
minum qui glorificauit eos. Decet enim eos honor & adoratio, & commendatio ſecun-
dùm iuſtitiam eorum, vt omnes qui vident eos, feſtinent & ipſi imitatores effici actionis
eorum. Qualis enim eſt adorationis honoratio, niſi tantùm quemadmodum & nos pec-
catores adoramus, & veneramur alterutrum per honorem & dilectionem? Ita & imagi-
nem Domini noſtri non aliter adoramus & glorificamus & contremiſcimus, quia imago
eſt ſimilitudinis eius, & in ea ipſe depictus eſt. Ergo quicumque pij ſunt, & bonum quidem
agunt & Sanctorum memores ſunt, nec prohibent benefacientes, nec ſcandalizant eos qui

honorant Sanctos & seruos Dei: quinimmò potiùs memorantur eorum, mercedem bonam ex bona operatione percipient: impij verò secundum quod cogitauerunt, habebunt A
*cõfusionem * consolationem inhonorationis, pro eo quòd illud quod erat iustum neglexerint, & à Deo recesserint. Propter memoriam enim Sanctorum etiam imagines pinguntur, adorantur, & honorantur sicut seruorum Dei, & pro nobis diuinitatem deprecantium. Dignum est enim commemorari præpositorum nostrorum, & gratias referre Deo nostro.

XLIX. De sermone beati Hieronymi presbyteri Ierosolymitani: Etenim sicut permisit Deus adorare omnem gentem manufacta, Iudæos autem tabulas quas dolauit Moyses, & duos Cherubim aureos: & sic nobis Christianis donauit Crucem & bonarum operationum imagines pingere, & adorare, & venerari, & demonstrare opus nostrum.

L. Itaque hæc ipsa, piissimi ac tranquillissimi domini filij, prædicta testimonia sanctorum Patrum transiuimus breuiter, sed & diuinæ Scripturæ vtriusque Testamenti testatur B
historia de diuini cultus obseruatione, quod ad laudem Dei in Ecclesiis in memoriam piæ operationis Dei nutu constituta sunt, secundùm traditionem sanctorum Patrum. Sed & de statu sacrarum imaginum etiam à diuinæ Scripturæ historia satis promulgata sunt, quemadmodum in huius Apostolicæ suggestionis serie à Deo corroboratæ serenitatis vestræ potentiæ cum omni humilitate & sinceritate cordis studuimus intimare. vnde & quod in diuersis & probabilibus Patrum testimoniis, qui ipsas sacras imagines statuerunt, subtiliter videri potest, sicut in eorum libris reperimus, vestræ clementissimæ potentiæ fore studuimus intimandum, deprecantes cum magna cordis dilectione mansuetissimam vestram clementiam, & tamquam præsentialiter humo stratus vestris vestigiis prouolutus quæso, & coram Deo deposco & adiuro, vt easdem sacratissimas imagines in ipsa à
Deo conseruata regia vrbe, & ceteris Græciæ partibus, in pristinum statum restituere & C
confirmare iubeatis, obseruantes traditiones huius sacrosanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ, obiicientes & respuentes antiquorum hæreticorum calliditatem, vt in huius nostræ sanctæ Catholicæ & Apostolicæ, ac irreprehensibilis Romanæ Ecclesiæ vlnis suscipiamini.] hactenus quæ recitata sunt in Actione secunda Nicæni Concilij, cùm alioqui ipsa epistola sit prolixior, pluraque habeat de ordinatione Tarasij præsumpta (vt videbatur) contra sacros canones. Omissa sunt ea referri in sancta Synodo, quòd ad rem non pertinerent, & potuissent præsentes Episcopos contra eumdem Tarasium concitare, quod inopportunum satis esse tunc videretur.

LI. Anastasius igitur, qui ipsam integram epistolam ex antiquo codice restitutam recitat, ista subiicit: Ab hinc vsque ad finem huius epistolæ codex Græcus non habet: Græci namque, quia eodem tempore ex laicis Constantinopolitanus fuerat Patriarcha factus, ne D
publicè ab Apostolica Sede argui videretur, & aduersus eum tamquam reprehensione dignum hæreticis repugnandi occasio præberetur, ac per hoc Synodi, cui intererat, vtilitas excluderetur: quæ siue de non facienda laicorum promotione, siue de ceterarum præsumptionum redargutionibus, in Synodo nec recitari, nec Actis inseri passi sunt.] hucusque Anastasius. pergit verò Hadrianus sua epistola hæc quæ sequuntur:

LII. Si verò impossibile est hæreticorum vesania pro incredulitate ipsorum ipsas sacras ac venerandas imagines sine Synodi actione in pristino erigere ac confirmare statu, & nostros sacerdotes pro huiuscemodi pia operatione, vestra sereniſſima Imperialis potentia accersire, sicut in vestris fertur Imperialibus iussionibus: in primis pseudosyllogum illud, quod sine Apostolica Sede enormiter & irrationabiliter, nequiterque contra sanctorum venerabilium Patrum traditiones de sacris imaginibus actum est, anathematizetur, præ- E
sentibus Missis nostris: & tunc sicut antiquitus mos extitit, iureiurando vestra piissima atq. tranquillissima potestas vnà cum domina Augusta piissimi Imperij vestri genitrice, seu eiusdem regiæ vrbis Patriarcha, necnon & cuncto Senatu corporale tribuentes sacramentum, verbum commonitorium sicut antiquitus, pia sacra nobis dirigere vestra dignetur Imperialis potestas: quia non est apud vos partis cuiuslibet fauor aut defensio, sed æqualitatem vtrisque partibus conseruabitis, nullatenus necessitatem facientes in quocumque capitulo eis qui à nobis diriguntur quoquomodo, sed omni honore cum honorificentia competenti, & susceptione dignos eos habebitis. Et siquidem vtrimque conuenerit, iterùm cum omni humanitate eos ad nos dirigere satagetis: quia dudum ibidem pro zelo fidei ac sanctarum imaginum religiosi viri, ac Dei famuli directi in exilio missi sunt, & bonæ confessionis huiusmodi finierunt vitam.

Porrò

A Porrò & hoc vestrum à Deo coronatum piissimum Imperium poscimus, vt si veram & LIII. PETIT RESTITVI ROMANAE ECCL. SVBLATA AB HAERETICIS.
Orthodoxam sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ Romanæ nitimini amplecti fidem: sicut antiquitus quæ ab Orthodoxis Imperatoribus, seu à ceteris Christianis fidelibus oblata atque concessa sunt, patrimonia beati Petri Apostolorum principis fautoris nostri, in integrum nobis restituere dignemini pro luminariorum concinnationibus eidem Dei Ecclesiæ, atque alimoniis pauperum. Immò & consecrationes Episcoporum, siue Archiepiscoporum (sicut *olitana constat traditio) nostræ diœcesis existentes, penitus cano- * vsurpatur olitana pro antiqua
nicè sanctæ Romanæ nostræ restituantur Ecclesiæ. Vt nequaquam schisma inter concordiam perseuerare valeat sacerdotum, sed sicut in vestra sereniſſima iussione exaratum est, confundatur omne zizanium malè plantatum, & Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi verbum impleatur: [a] Quoniam portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et rur- [a] Matth. 16.
B sum: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & tibi dabo claues Regni cælorum, & quodcumque ligaueris super terram erit ligatum & in cælis. Cuius sedes in toto orbe terrarum primatu fungens, caput omnium Dei Ecclesiarum constituta est. Et quamuis beatus Petrus Apostolus per Domini præceptum rexit Ecclesiam: nihilominùs subsequens, *hoc est successor*, & tenuit semper, & tenet principatum. Quod præceptum vniuersalis Ecclesiæ nullam magis oportet exequi sedem, quàm primam, quæ & vnamquamque Synodum sua auctoritate confirmat, & continuata moderatione custodit.

Et vnde mirati sumus, quòd in vestris Imperialibus iussis pro Patriarcha regiæ vrbis, LIV. NOMEN, VNIVERSALIS IMPVGNAT.
scilicet Tarasio directis, vniuersalem, ibi reperimus exaratum; sed vtrùm per imperitiam, aut schisma, vel hæresim iniquorum scriptum est, ignoramus. Sed deinceps suademus vestræ clementissimæ Imperialique potentiæ, vt minimè in suarum exarationum serie, Vni-
C uersalis, describatur, quia contra sanctorum canonum instituta, seu sanctorum Patrum traditionum decreta esse videtur. In secundo enim ordine, si non per sanctæ nostræ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ auctoritatem (sicut in omnibus patet) numquam valuit nomen habere: quod nimirum si vniuersalis super prælatam sibi Romanam Ecclesiam, quæ est caput omnium Ecclesiarum describatur, tamquam sanctarum Synodorum rebellem atque hæreticum manifestare se, certum est. Quòd si vniuersalis est, etiam Ecclesiæ nostræ sedis primatum habere dignoscitur: quod ridiculum omnibus fidelibus Christianis apparet: quia in toto orbe terrarum ab ipso Redemptore mundi beato Petro Apostolo principatus & potestas data est, & per eumdem Apostolum, cuius vel immeriti vices gerimus, sancta Catholica & Apostolica Romana Ecclesia vsque hactenus & in æuum tenet principatum ac potestatis auctoritatem: quatenus (quod non credimus) si quispiam eum
D Vniuersalem nuncupauerit, vel assensum tribuerit, sciat se Orthodoxæ Fidei esse alienum, & nostræ sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ rebellem.

Ipse enim Tarasius regiæ vrbis Patriarcha misit nobis Synodicam, priscam implens LV.
consuetudinem: quam suscipientes & liquidiùs indagantes, & de confessione tam rectæ fidei eius, quàm dogmatum sanctarum sex Synodorum, & venerandarum imaginum ouantes, nimis iterùm turbati, ac conturbati sumus, quia ex laicorum ordine, & Imperialibus obsequiis deputatus, repentè in Patriarchatus culmen electus est, & apocalligus contra sanctorum canonum censuram factus est Patriarcha. Et quod dicere pudet, & tacere graue est, qui regendi adhuc & docendi sunt, doctores non erubescunt videri, nec metuunt ducatum animarum imprudenter assumere, quum via in omnibus ignota doctoris est, & quò vel ipsi gradiantur, ignari sunt. Quod quàm prauum, quámve
E temerarium sit, sæculi ordine & disciplina monstratur. Nam dum Dux exercitus nonnisi labore & sollicitudine expertus eligitur: quales animarum duces esse possint, qui in Episcopatus culmen immatura cupiunt festinatione conscendere? Huius saltem rei comparatione considerent, & aggredi repentè inexpertos labores abstineant: quippe qui non didicerint quod docent.

Vnde canonica instituit censura, nequaquam ex laico ad sacerdotium repentè transire, LVI.
nisi per eius fidelem concursum pro sanctarum imaginum erectione, in eius consecratione assensum omnimodò tribuere nequiuimus. Et ideò domini rerum à Deo coronati magni Principes & sereniſſimi Imperatores petimus, & obnixè iterùm deprecamur à Deo illustratam clementiam vestram, & omnipotentem Deum qui vos regnare præcepit, & Imperialis culminis apicem vobis conscendere iussit, pietatem vestram (vt dictum est) coniuramus, vt pio intuitu vestras clementissimas aures nostræ humillimæ deprecationi

tioni inclinare iubeatis, ipsasque sacratissimas imagines in pristino statu constituere, vt A
omnes Christiani in vniuerso mundo exultent, & magno lætentur gaudio.

LVII. Nam cùm talis iniquum erroris scandalum, quod in ipsis Græciæ partibus irrepsit, abolitum fuerit, & Deo annuente, ipsæ venerandæ imagines restitutæ: erit magna lætitia dilatata per vniuersum terrarum orbem, & nunc super omnes barbaras nationes, beato Petro principe Apostolorum vobiscum comitante, eritis in triumphis victores sicuti filius & spiritualis compater noster dominus [a] Carolus Rex Francorum & Longobardorum ac Patricius Romanorum nostris obtemperans monitis, atque adimplens in omnibus voluntates, omnes Hesperiæ, Occiduæque partis barbaras nationes sub suis prosternens conculcauit pedibus, omnipotentatum illarum domans, & suo subiiciens Regno adunauit. Vnde per sua laboriosa certamina eidem Dei Apostolicæ Ecclesiæ, ob nimium amorem plura dona perpetuò contulit possidenda, tam prouincias quàm ciuitates, seu B
castra & cetera territoria. Immò & patrimonia quæ à perfida Longobardorum gente detinebantur, brachio forti eidem Dei Ecclesiæ restituit, cuius & iure esse dignoscebantur. Sed & aurum atque argentum quotidie pro luminariorum concinnatione, seu alimoniis pauperum non definit offerendo: quatenus eius regalis memoria non derelinquatur in sæculum sæculi.

[a] *Recitat hæc Ansel. Lucens. tit. de potest. & primat. Rom. Eccles. c. 86.*

LVIII. Idcircò nimiùm diligentes ac venerantes vestrum à Deo concessum Imperium magnopere suggerentes quæsumus, vt præsentium transuectores, videlicet Petrum dilectissimum nostrum Archipresbyterum, seu Petrum Abbatem atque presbyterum venerabilis monasterij sancti Sabæ hilari mente ac vultu placidissimo suscipiens, sospites iterùm ad nos remeare disponere iubeat vestra sereniſſima Imperialis clementia, vt dum de vestra Orthodoxa Fide, quam cœpistis, nos reddiderint certiores, nosque ex hoc de vestro pro- C
posito lætos efficientes, altissimas Domino Deo nostro referre studeamus laudes, diuinam pro impensa piissimæ serenitatis vestræ lætitia exorantes clementiam, atque consona cum Propheta inquientes: [b] Domine saluos fac inuictissimos nostros Principes & magnos Imperatores, & exaudi nos in quacumque die te deprecantes pro eis inuocauerimus.

[b] *Psal. 19.*

LIX. Ipse enim rerum opifex & arbiter Dominus Deus noster, in cuius manu omnia Regna consistunt mundi, per [c] quem etiam Reges regnant, & Principes imperant, & potentes quæ pietatis sunt clementer cuncta modigerando disponunt, vestræ piæ serenitatis mellifluis cordibus inspirare dignetur ad exaudiendas nostras humillimas preces, & restituendum in pristino statu sacras imagines; tribuatque vobis, intercedentibus beatissimis Apostolorum principibus Petro & Paulo, longæua, ac prospera, & felicia tempora, & cum maxima corporis sanitate atque animæ salute Imperialis potentiæ sceptris vos per- D
frui faciat: & sicut terræ summæ potentiæ gloriam vobis concessit, & cælorum quoque Regna vobis per infinita sæcula largiri possidenda dignetur. Data septimo Kalendas Nouembris Indictione nona.

[c] *Prou. 8.*

LX. Sed quas ad Tarasium Patriarcham iisdem Legatis Hadrianus Pontifex litteras dederit, videamus. habet eas idem qui suprà Anastasius Bibliothecarius istis verbis:

HADRIANI PAP. EPIST. AD TARASIVM.

Dilecto fratri Tarasio Patriarchæ Hadrianus Episcopus seruus seruorum Dei.

Pastoralibus curis, quibus conuenit nos pascere populum Dei, & subtilissimis cogitationibus perpendentes, quemadmodum prædicationis vox sana à præcone in omni tempore debeat prædicari, & qualis pastor in compassione, & qualis in conuersatione debeat esse, vt omnibus proximus in compassione fiat, & cunctis conuersatione insignis: quatenus & piam miserationem ad se omnium infirmitatum transferat, & ipse per sum- E
mum respectum sui ad diuina transcendat: considerauimus vestræ dilectæ sanctitati sacra affari concordia, & subtiliter verbum manifestare in Synodicis confessionis vestræ fidei, quæ Apostolicæ Sedi nostræ directæ sunt per Leonem reuerendissimum presbyterum vestrum.

LXI. Inuenimus in eis in initio primæ paginæ, reuerentiam vestram ex laico ordine & Imperatoria administratione ad sacri gradus sublimatam esse fastigium, & vehementer in his anima nostra mirata est. & nisi vestram sinceram & Orthodoxam fidem in prædictis Synodicis sacri Symboli secundùm ritum sanctarum sex vniuersalium Synodorum, & de venerabilibus imaginibus benè se inuenissemus habere, nullatenus auderemus huiusce modi obaudire Synodica.] hæc & alia quæ sequuntur. At quoniam in Actione secunda Nicænæ posterioris Synodi aliter posita, vel integra scripta & decurtata inueniuntur: ipse idem piè monet

A monet Lectorem Anastasius, dicens hæc interloquendo: *Ita in Græco, scilicet à Papa in his est verbis transmissum.*] quod & ex eadem epistola ipse recitare pergit his verbis:

Sed quantum cor nostrum mœrore consumptum est de illicita vestra ordinatione, & LXII.
quantum cor nostrum tribulatur de inepta veteri ex vobis distantia, tanto confessionem *
& rectam fidem vestram anima nostra inueniens lætata est. Inuenimus autem in prædicta Synodica epistola sanctitatis vestræ post plenitudinem fidei & confessionem sacri Symboli & omnino sanctarum sex Synodorum, & de sacris ac venerabilibus characteribus miraculum laude ac veneratione dignissimum contineri.

Quin & ea quæ sunt eiusdem sanctæ sextæ Synodi, suscipio cum omnibus regulis quæ LXIII.
iure ac diuinitus ab ipsa promulgatæ sunt, inter quas continetur in quibusdam venerabilium imaginum picturis agnus digito præcursoris exaratus ostensus, qui in figuram præ-
B teriit gratiæ, verum nobis per legem præostendens Agnum Christum Dominum nostrum. Ergo veteres figuras & vmbras vt veritatis indicia & præsagia Ecclesiæ traditas amplectentes gratiam præferimus & veritatem, hunc vt plenitudinem legis suscipientes[a]. Vt [a] *Ioan. 1.*
ergo perfectio etiam per colorum operationes in cunctorum vultibus depingatur agni Christi qui tollit peccata mundi, secundùm humanitatem, characterem & imaginem pro veteri agno depingi definimus, per ipsum Dei Verbum humilitatis celsitudinem considerantes, & ad memoriam in carne conuersationem tam scilicet passionum eius quàm salutarem mortem atque redemptionem, quæ hinc est mundo effecta, manu quodammodò reducentes.

Hoc testimonio Orthodoxæ fidei malignorum curiositatem & hæreticorum garruli- LXIV.
tatem vestrum repulit fraternum sacerdotium, quemadmodum & eorum magna solicitu-
C do non est à nobis neque à gratia diuina recepta, sed instabilis in huiusmodi reputata.

Siquidem nobis succinctis lumbos mentis nostræ confitetur etiam nostra Catholica LXV.
& Apostolica Romana Ecclesia, consonans & concordans aduersus hæreticorum amentiam, à quibus omnino repugnat, taliter dispositisse ostenditur. Quia ergo sanctas imagines Christi Dei nostri, qui secundùm nos & pro nobis & propter nos incarnatus est iuxta humanum characterem, atque sanctæ intemeratæ & reuerà Dei Genitricis, necnon & Sanctorum eius imagines vestra dilecta sanctitas colere atque adorare pollicita est: idcircò eius Orthodoxum propositum (si quemadmodum cœpit, perseuerauerit) modis omnibus collaudamus, & vt pastoralis curæ solicitudinem habentes, consilium damus, vt Orthodoxam fidem, quam semel confessa est, immutabiliter seruet prædicando pariter & docendo. [b] Fundamentũ enim aliud potest ponere nemo præter id quod [b] *1. Cor. 3.*
D positũ est, quod est Dominus Iesus. Ergo quisquis dilectionis Dei & proximi vel fidei quæ in ipso est firmamentum tenet, eumdem Iesum Christum Dei & hominis Filium apud se posuit fundamentum. Confitendum est enim quia vbi Christus fundamentum est, bonorum etiam operum sequatur ædificium. Ipsa verò per se Veritas dicit: [c] Qui non intrat per [c] *Ioan. 10.*
ostium in ouile, sed intrat aliunde, ille fur est & latro. Qui autem intrat per ostium, pastor est ouium. Vnde rursum idem Saluator ait: Ego sum ostium. Ille ergo ad ouile intrat per PASTORALIS FVNCTIO QVALIS.
ostium, qui intrat per Christum: ipse autem per Christum intrat, qui de eodem conditore ac liberatore humani generis veritatem intelligens, prædicat & custodit, culmen regiminis ad officia portandi oneris suscipit, non ad appetitum gloriæ transitorij honoris; curæ quoque suscepti ouilis diligenter inuigilat, ne oues Dei aut peruersi homines praua loquentes dilanient, aut maligni spiritus oblectamenta vitiorum suadentes deuastent.

E Certè beatum Iacob [b], qui pro vxoribus diu deseruierat, dixisse meminimus: Viginti LXVI.
annis fui tecum, & oues tuæ & capræ steriles non fuerunt; arietes gregis tui non comedi, [d] *Genes. 31.*
nec captum à bestia ostendi tibi: ego damnum omne reddebam, quidquid furto perierat, à me exigebas, diu noctuque æstu vrebar & gelu, fugiebat somnus ab oculis meis. Si igitur sic laborat & vigilat qui pascit oues Laban: quanto labore, quantisque vigiliis debet intendere, qui pascit oues Dei? Sed in his omnibus ipse vos instruat qui propter nos homo factus est, & qui dignatus est fieri, quod ipse fecit, & charitatẽ sancti Spiritus sui ac amorem infundat in vos, & omni cura conseruet, & oculos vestræ mentis aperiat, vt per cursum & agonem atque solicitudinem vestræ dilectionis, Apostolicam nostram imitantes priscæ & Orthodoxæ fidei traditionem.] *verba Anastasij quæ sequuntur sunt*: Ab hinc quoque apud Græcos multa subtracta sunt, quæ tamen sicut missæ sunt litteræ, in Archiuo Romanæ reperiuntur Ecclesiæ.

In

LXVII. In partibus piorum Imperatorum noſtrorum ſacræ & venerabiles iconæ ſecundùm antiquum ordinem ſiſtant, quatenus veſtrum per hoc ſtabile permaneat ſacerdotium. Porrò poſt confeſſionem fidei veſtræ notum factum eſt nobis, quòd veſtra venerabilis ſanctitas poſtulauerit ab Orthodoxis & propugnatoribus veritatis, piiſſimis videlicet Imperatoribus noſtris qui ad gloriam Dei facti ſunt, quò fieret venerabilis Synodus, & repromiſerint coram omni Chriſtiano populo ſuo, ſupplicationi veſtræ piè annuentes, Synodumque in regia vrbe fieri definientes: nos autem quemadmodum & in ipſorum diuina iuſſione cõtinebatur, dilectos nobis & approbatos atque prudentes ſacerdotes pro ſtatu ſacrarum imaginum, vt priſco illis in partibus ordine conſtituantur, cum magno deſiderio & maximo gaudio deſtinauimus. A

LXVIII. ROM. ECCLESIAE PRIMATVS. Sed veſtra ſanctitas iiſdem piiſſimis Imperatoribus & triumphatoribus alacriter ſuggerat, vt in primis pſeudoſyllogus (id eſt, falſum collegium) ille qui ſine Apoſtolica Sede inordinatè, & inſyllogiſticè factus eſt aduerſus venerabilium Patrum traditionem contra diuinas imagines, anathematizetur, præſentibus Apocriſariis noſtris, & omne zizanium eradicetur ab Eccleſia, & Domini noſtri Ieſu Chriſti ſermo compleatur: [a] Quia portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Ac rurſus: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: & tibi dabo claues Regni cælorum, & quacumque ligaueris ſuper terram erunt ligata & in cælis: cuius ſedes in omnem terrarum orbem primatum tenens refulget, & caput omnium Eccleſiarum conſiſtit. Vnde idem beatus Petrus Apoſtolus Domini præcepto paſcens Eccleſiam, nihil diſſolutum dimiſit, ſed tenuit ſemper & retinet principatum. B

[a] *Mat. 16.*

LXIX. Cui ſi adhærere cupit veſtra ſanctitas: & noſtræ Apoſtolicę Sedi (quæ eſt caput omnium Eccleſiarum Dei) ſacram & Orthodoxam formam incorruptè & incontaminatè ex profundo cordis & ſinceritate mentis cuſtodire ſtudeat, vt reuerà Orthodoxa & Dei cultrix conſiſtens, hoc primùm omnipotenti Deo offerat, vt ex perſona noſtra prædictorum piiſſimorum ac à Deo coronatorum magnorum Imperatorum *ſublimia obſecret, & vt in conſpectu Dei per terribile illos adiuret iudicium, vt ſacras imagines in ipſa Deo conſeruanda & regia vrbe, & in omni loco in antiquum reſtituere & ſtabilire iubeant, conſeruantes traditionem huius ſacræ & ſanctiſſimæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ, & perſequentes ac abominãtes malignorum hæreticorum errorem per certamẽ veſtrum & fidelem ſolicitudinem. C

* ſimilia

LXX. Si autem ſacras ac venerabiles imagines illis in partibus non reſtitueris: conſecrationem veſtram modis omnibus recipere non audemus, & maximè ſi ſectatus fueris eos, qui non credunt veritati. Quapropter cum ſummo labore & amore fidei atque agone in his omnibus indubitanter veſtram venerabiliſſimam ſanctitatem conuenit ſacroſanctas imagines Domini & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, & ſanctæ ipſius Genitricis ſemperque virginis Mariæ, ſeu ſanctorum Apoſtolorum & omnium ſanctorum Prophetarum atque Martyrum ſimul & Confeſſorum illis in partibus in antiquo erigere ſtatu: quatenus vno conſenſu dignè peopheticum canamus canticum dicentes: [b] Domine ſaluos fac piiſſimos Reges, & exaudi nos in die qua inuocauerimus te: [c] quia dilexerunt decorem domus tuæ & locum tabernaculi gloriæ tuæ. D

[b] *Pſal. 19.*
[c] *Pſal. 25.*

LXXI. Dilectos autem noſtros Petrum ſcilicet Archipreſbyterum ſanctæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ, & Petrum monachum & presbyterum atque Abbatem, qui miſſi ſunt à nobis ad veſtigia tranquilliſſimorum ac piorum Imperatorum, rogamus propter amorẽ ſancti Petri Apoſtolorum principis, & propter nos, omni benigna ſuſceptione ac humanitate dignos apud vos iudicandos pariter & habendos, quatenus & in hoc magnas referre gratias valeamus. Deus omnipotens dilectionem veſtram ſi ſtabiliter permanſerit, conſeruare annuat, & fructum qui tibi creditus eſt, ſuper menſuram abundantiæ faciat abundare, atque in ſempiterna tranſire gaudia iubeat. Deus te incolumem conſeruet, dilectiſſime frater.] hactenus Hadriani ad Taraſium epiſtola, qua eius electionis approbationem ea conditione (vt audiſti) ſuſpendit, ſi hæreſim Iconoclaſtarum profligando, ſacrarum imaginem cultum reſtituat in Eccleſijs. Quod ille facere iam aggreſſus, huic calcaribus, velociſſime currens, minimè indigebat, quippe qui ad hoc agendum, ſibi oppignorauerat fidem Imperatoris, dum ſuæ ſe electioni minimè conſenſurum publice fuerat conteſtatus, niſi eiuſdem erroris abolitionem polliciti iidem fuiſſent Imperatores. Sic igitur ſecundùm illud prophetiacum: [d] Dies diei eructat verbum] accidiſſe videmus, dum hoc Taraſio ſub ea pœna iuſſerit Hadrianus, quod ſub eadem pœna ipſe Taraſius Imperatoribus imperarat. E

[d] *Pſal. 18.*

Non

A Non ſic autem fuit facultas tribus Patriarchis Orientalibus ad Taraſium reſcribendi: neque etiam Legatis miſſis ab ipſo facultas data fuit eoſdem conueniendi, cùm regnaret, de quo diximus, Aaron Princeps Sarracenorum acerbiſſimus tyrannus, in Chriſtianos infenſiſſimus. Cùm autem duo qui miſſi fuerãt ad eos Legati Conſtantinopoli peruenirent in Palæſtinam, audientes Theodorum Patriarcham Ieroſolymorum exulem iam defunctum: diuerterunt ad monachos vita ſanctiſſimos, à quibus acerbiſſimam quam paterentur Chriſtiani Orientales ſeruitutem intellexerunt, quamque periculoſiſſimum eſſet, adire ſiue Antiochenum ſiue Alexandrinum Patriarcham, nimirum ſi detecti eſſent, fore, vt non ipſi tantùm Legati extremum ſubirent periculum, ſed in illud ipſum omnes Orientis fideles coniicerent. Quamobrem eos à propoſito reuocarunt illuc proficiſcendi. LXXII.

Ceterùm de illorum Fide Catholica firma atque ſecura iidem ſanctiſſimi monachi, LXXIII.
B quos penes ſe ipſorum libellos habebant; oſtenderunt, litteras videlicet eo argumento conſcriptas ad Theodorum Ieroſolymorum Epiſcopum, cùm ab eo recèns creato, ex more de Fidei Catholicæ profeſſione Synodalẽ epiſtolam accepiſſent. Sic igitur cùm Legatis eo modo intercluſa videretur eſſe omnino via Patriarchas trium ſedium conueniendi, ne eos vacuos redire penitus ſinerent monachi illi, ſynaxim habuerunt, deque his mutuo agentes, vna omnium ſententia illud decretum eſt, vt pro excuſatione Legatorum apologeticas ad Taraſium litteras redderent, quibus pariter de Fide Catholica trium illorum Patriarcharum eumdem redderent certiorem.

Ad hæc omnia confirmanda, & vt quomodocumque liceret, ſatisfacerent Taraſij at- LXXIV.
que Imperatorum petitioni: decernunt iidem monachi Palæſtinæ Legatos Conſtantinopolim ad Patriarcham & Imperatores, qui pariter intereſſe deberent Synodo celebrandæ.
C Cùm autem in hac decernenda legatione conſultatio haberetur de ijs qui eo munere functuri eſſent, delecti ad opus ſunt duo ibi inuenti ſanctiſſimi monachi, quorũ alter Patriarchæ Antiocheni, Alexandrini alter Syncellus fuiſſet. fuit nomen vni ipſorum Thomas, alij verò Ioannes, egregia virtute prædíti, qui etſi idonei ſatis ad prouinciam tantam ſubeundam videri poſſent: magna tamen animi dimiſſione, vt qui ſe longè impares oneri firmiter affirmarent, ſe excuſabant. Verùm vrgentibus illis qui præfecturam gerebant, omni contradicendi nudati facultate acquieuerunt. Sicque dimiſſi ſunt vnà cum duobus illis Legatis qui venerant Conſtantinopoli.

Audiſti iam totius rei geſtæ hiſtoriam, at eam non aliunde meliùs quàm ab ipſorum lit- LXXV.
teris ad Taraſium datis petere licet, non tamen ab illis, quæ mutilatè magna ex parte deſcriptæ habentur in tertia Actione Nicæni poſterioris Concilij, ſed in illis quæ leguntur
D ſinceriſſimè ſcriptæ in editione Anaſtaſij Bibliothecarij, quas ob exactam probatamque rerum geſtarum cognitionem hic reddituri ſumus; vt & ex iis pariter videas, quàm miſerrimus eſſet ſtatus Orientalis Eccleſiæ eorum, qui ſub duro iugo Sarracenorum iugiter affligerentur. Epiſtola igitur ſic ſe habet:

Sanctiſſimo & beatiſſimo domino Taraſio Archiepiſcopo Conſtantinopoleos & vni- LXXVI.
uerſali Patriarchæ Orientis ſummi ſacerdotes, & alij ſacerdotes in Domino ſalutem. EPISTOLA

Sacratiſſimis ex diuina Deitatis inſpiratione libellis Apoſtolicæ & paternæ ſanctitatis PATRIARCHARVM
veſtræ perlectis, Beatiſſime, nos humiles, & eorum qui deſertum incolere geſtiunt vltimi, AD TARAtremore pariter & gaudio ſumus detenti: tremore quidem propter timorem eorum qui- SIVM.
bus ob peccata noſtra ſeruire decreti ſumus, quique verè ſunt impij, & in circuitu (ſecundùm quod ſcriptum eſt) impij ambulant, ac per ſingulos pænè dies occaſiones exquirunt,
E vt nos morti tradant: gaudio verò propter veritatem Orthodoxæ Fidei quæ fulget in eis ſolarium more radiorum, & luculentiſſimam explanationem Apoſtolicorum dogmatum & paternorum, de quibus ipſi genitorem Vocis Verbi, id eſt, Zachariam Prophetam ad memoriam reducentes, magna voce clamamus: [a] Viſitauit nos Oriens ſplendidus ex alto, [a] *Luc. 1.* Theoreticæ & diuinæ prouidentiæ illuſtratæ mentis, in tenebris & in vmbra mortis maligni erroris, id eſt, Arabicæ impietatis ſedentes, ad dirigendos intelligibiles pedes noſtros in viam & ſemitas pacificæ conſtitutionis.

Quis loquetur potentias Domini? (nobiſcum pſallat [b] Dauid pater Dei) aut auditas fa- LXXVII.
ciet omnes laudes eius? quoniam miſertus eſt Deus deſperati populi ſui, & diſtantia ad [b] *Pſal. 105.*
vnam fidei collegit harmoniam. Et erexit cornu ſalutis nobis & directionis in domo * Da- * Domini,
uid, recipiente templo vnigeniti Filij ſui Domini videlicet Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, quod eſtis vos ſanctiſſimi, atque hi qui portant ſecundas, per legem & ordi-

nem

† *An scribat ex secundo Concilio Nicæno pactum Imperatoris Constantini & Irenes circa Synodum in Ecclesia totum & Sacerdotes profligandi.*

nem Ecclesiæ nostræ, triúphatores scilicet ac diuinitus redimiti seu decreti Principes nostri A
& domini terrarum orbis. † Sacerdotiũ enim Imperij sanctificatio est & constitutio, & Im-
perium sacerdotij fortitudo & firmamẽtum. de quibus sapiens quidam Princeps & in san-
ctis Regibus beatissimus ait: Maximum donum Deus hominibus pręstitit, sacerdotium &
Imperium: illud quidem adornans & regens cælestia, hoc verò gubernans ista terrestria.

LXXVIII. Nunc veraciter medius maceriæ paries solutus est, & concordia discordiæ principatur,
& incuruatur virtuti diuisio, & fuga capta disperiit dissonantia, & pax Dei, quæ exuperat
omnem sensum, iucundo vultu triumphat & fiducialiter conuersatur. Nunc nos quidem
[a] *Psal. 71.* facti fueramus [a] opprobrium vicinis nostris & affinibus, subsannatio & derisio iis qui in cir-
cuitu nostro sunt. & per hoc ad terram præ confusione prospicientes, & ad cælos vnanimi
[b] *Psal. 40.* alacritate suspicimus, & psallentes in exultatione proclamamus: In hoc [b] cognoui quoniam
voluisti me, quia non gaudebit inimicus meus super me; me autem propter innocentiam B
& simplicitatem cordis titubantem suscepisti, & saluum me faciens erexisti, & super pe-
tram Apostolicæ Fidei claudicantes pedes meos infixisti.

LXXIX. Hæc & his consentientia scribere nos fecerunt diuinitus exarata volumina vestra, quæ,
canonica moti lege & paternæ traditionis disciplina, addentes his qui Apostolicarum
Sedium moderamen sortiti sunt per reuerendam & Deo dilectam bigam, *duos scilicet Legatos* misistis: qui peruenientes & per Dei voluntatem ac nutum occurrentes Dei cul-
toribus fratribus nostris viris sanctis, qui dederunt animas suas pro Ecclesiarum correctio-
ne, & recogniti & vera & antiqua conuersatione, valdè gauisi sunt, & maximè reperientes
ambos in vno loco degentes, & modum Deo placitum prosequentes, & sese reuelantes
ostenderunt eis Orthodoxiæ vestrę Deo decentes & dignos admiratione libellos, referen-
tes per ordinem Deo placitæ sanctitatis tuæ mentis & pium Deo conseruatorum domino- C
rum nostrorum consilium, vt communis omnium salutis expectationem, & circa Deum
sine confusione spem.

LXXX. At illi quasi vnam animam in duobus corporibus habentes, & vnum secundùm Apo-
[c] *Philip. 2. 4.* stolum [c] sapiẽtes, ac diuino agitati spiritu, secretò pariter & intelligenter fratres cõtegentes
& occultantes propter formidinem inimicorum Crucis, quæ hinc inde dispositа est, non
sunt ausi licet essent sapientes, vel credere visionem ipsam, vel causæ operari decursum,
præsertim cùm in timore res haberetur, & quàm maximè crebrescens consilium & dili-
[d] *Prou. 2.* gens circumspiciendi tractatus exigeretur. Consilium enim bonum custodiet (inquit [d]) te,
cogitatio verò bona seruabit te. Et ecce dum lateret eos qui se sub tuitione custodiæ po-
suerant, cucurrerunt vsque ad nos, & in idipsum congregati silenter, humilitatem no-
stram primo quidem adiuramento horribili vincientes, nos seruare secretò, ac sine propa- D
latione quæ ab eis erant dicenda. & in hunc modum quidquid ad cautelam pertinet exag-
gerantes, reuelauerunt nobis omnem rei quæ sibi acciderat circumstantiam.

LXXXI. Stupefacti & compuncti corde, lacrymisque perfusi feruentibus super huiusmodi nar-
rationis miraculo, & gloria tantæ rerum mutationis, stetimus ad orationem veluti pecca-
tores cum timore & tremore, & ei qui facit omnia, & transfert ad id quod melius est, de-
centem laudem referentes, petiuimus obnixè benignitatem eius, quo in minimis nobis fie-
ret medius, & per Spiritum sanctum illucesceret lux sapientiæ in cordibus nostris, atque
communis vtilitatis consilij donaret virtutem, cogitationesque bonas ad determinatio-
nem optimi vestri propositi: quod fecit cùm esset benignus & misericors.

LXXXII. Considerauimus igitur, sanctissime, contaminatæ nationis cognoscentes contra nos in-
festationẽ, remittere hos qui missi sunt, & prohibere appropiare iis ad quos destinati sunt, E
ducentes hos in medium nostrũm, & admonentes plurimum, ne inducerẽt turbationem,
immò (vt specialiùs dicamus) exitium quiescentibus, & Dei gratia pacificatis Ecclesiis, vel
populo miserabiliter iugo seruitutis afflicto, & importabilium illatione tributorũ oppresso.
At illi hoc molestè ferentes, dicebant quia in hoc destinati sumus, vt tradamus nostras in
mortem animas pro Ecclesia, & propositum sanctissimi Patriarchæ, & piissimorum Impe-
ratorum perducamus ad finem. Sed si in vestras tantummodò animas (diximus ad eos)
coarctaretur periculum, haberet fortasse sermo vester aliquam firmitatem. At verò qui
contra commune corpus procedit Ecclesiæ, qualis erit profectus? immò qualis erit læsio,
ædificium construere super putredinem & firmo fundamento priuatum? Vel quomodo
(inquiunt) vel qua facie ad eos qui nos miserunt, redibimus, nihil horum quæ secundùm
votum suum sperabant, omnino ferentes.

Ad

A Ad hæc deficientes nos, scientesque Deo amabiles fratres nostros, Ioannem scilicet & LXXXIII.
Thomam, zelo diuinæ Orthodoxæ Fidei adornatos, atque duorum sanctorum & magno-
rum Patriarcharum Syncellos; quia & sanctifici silentij amatores, diximus ad eos: [a] Ecce [a] 2. *Cor. 6.*
tempus, fratres, acceptum salutis, & silentio excellentius: ite cum viris istis, & pro eis
Apologiam sumite, & enarrate vna voce quæ per litteras intimare dominis nostris super
vires esse conuicimus. Nostis enim qualiter per pusillam accusationem exul factus sit à no-
bis * multisignorum ille, qui ad regendum thronum fratris Domini sortitus est Iacobi. *
Cùm autem opus Dei adimpleueritis, & Apostolicam traditionem, quæ tenetur in Eccle-
siis per Ægyptum & Syriam, dominis nostris cognitam feceritis: tum quod à nobis desi-
deratur, *silentium scilicet*, amplectimini.

Et quomodo nos, responderunt, idiotæ cùm simus inexpertes, ad tantam causam infir- LXXXIV.
B mi & indocti pręsumemus arripere negotium quod virtutem nostram exuperat? Sed Chri-
stus Deus noster, qui per vilissimos & idiotas (è vestigio diximus) cooperatus est sanctis
Apostolis, & per eos orbem terrarum captauit ad obedientiam verbi dispensationis suæ,
potens est dare vobis sermonem in apertione oris vestri ad supplendum intentionem &
sensum eorum, qui neque litteras quiuerunt suscipere; neque ausi sunt resistere, vel super
talibus quolibet modo mutire. Qui cùm Dei essent amatores, obedientiæ filij apparen-
tes, obedierunt verbo nostro, & acquieuerunt hortationi: quos cum prolixa prosecuti ora-
tione, & gaudium non qualecumque his qui missi conciliantes, taliter diuulsi sumus ab in-
uicem cum multa lacrymarum effusione.

Verùm, ô sanctissimi & beatissimi (vt decet paternam dominationem vestram) beni- LXXXV.
gnè fratres nostros suscipite, & dominis orbis absque subtractione vel timore humano
C prædentate. Habebitis enim eos scientes liquidò trium Apostolicarum Sedium concin- QVAE SEPTI
nantem & concordantem Orthodoxiam. Qui sanctas ac venerabiles sex Synodos voce MA NON AD
consona prædicant. Aliam ad has, quam & septimam quidam susurrando nuncupant, MITTATVR
nullatenus admittentes, immò modis omnibus respuentes; nimirum vt dudum in Apo- SYNODVS.
stolicarum & magistralium traditionum depositionem, & sacrarum ac venerabilium
imaginum interemptionem, collectam.

Vos verò, sanctissimi, diuino illustrati zelo, consentaneos quoque habentes diuinitus LXXXVI.
conseruandos dominos, qui iusto decreto Dei in vobis imperare prædordinati sunt, simul
etiam & à Deo protegendum & muniendum Senatum; prævalete, & viriliter agite, &
confortetur cor vestrum, omnẽ inobedientiam Apostolicè vlciscentes, & ad Christi obe-
dientiam coaptantes. Illud autem tamquam necessarium penes Pontificalem apicem ve-
D strum commonendum ducimus, vt si beneplacito cunctorum, Regis Christi videlicet Dei
nostri, & eorum qui cum eo regnare meruerunt, Dei scilicet amicorum & triumphatorum
dominorum nostrorum volueritis celebrare Synodum: ne molesta vobis appareat trium
Apostolicarum sedium almorum Patriarcharum, & sanctissimorum Episcoporũ, qui sub
ipsis degunt, absentia, non ex proprio eorum accidens proposito, sed ex tenentium, seu do-
minantium illis terribilibus nimis & mortiferis pœnis.

Hoc autem subtilius est considerandum etiam ab ipsa sacra ac venerabili sexta Syno- LXXXVII.
do, in qua nullus eorum, qui per idem tempus in his partibus Episcopi erant, conuenisse
repertus est propter nefariorum hominum dominatum; sed nullum ex hoc sanctæ adhæ-
sit Synodo præiudicium, neque secuta est prohibitio aliqua statuendi, & manifesta fa-
ciendi recta dogmata pietatis, præcipuè cum sanctissimus Apostolicus Papa Romanus
E concordauerit, & in ea inuentus sit per Apocrisarios suos, & nunc sanctissimi, hoc cum
auxilio Dei similiter fiet. Nam sicut tunc illius fides in orbis terræ personuit fines, ita &
Synodi, quæ nunc per gratiam Dei congreganda est, per interuentionem vestram, & eius
qui moderatur Apostolorum principis Sedem, prædicabitur in omni loco qui sub sole est
fides, videlicet quæ tyrannice destructa sunt erigens, & in antiquam & Apostolicam re-
formans traditionem.

Porrò ad munitionem generalium litterarum nostrarum, factisfactionemque beatitu- LXXXVIII
dinis dominationis vestræ, atque victorum & triumphatorum Imperatorum nostrorum
conspeximus, atque exemplar Synodicorum Theodori sanctæ memoriæ Patris nostri &
Patriarchæ Ierosolymorum subiicimus iis quæ dicta sunt à nobis. Hunc autem libellum
secundùm solitum Ecclesiæ morem idem sanctæ recordationis scripsit beatis & almis
* termini sanctissimis Patriarchis Cosmæ scilicet Alexandriæ, & Theodoro Antiochiæ * terque,

Theopoleos: qui & reciproca Synodica eorum, dum adhuc viueret, recepisse dignoscitur. A
Incolumes vos pro nobis orantes Dominus conseruet sanctissimi, & diuinitus honorati.] hactenus Orientalium epistola. Cui mox subnectitur dicta Theodori confessio, isto titulo: Exemplar Synodicorum Theodori sanctissimi Patriarchæ Ierosolymorum, &c.] Recitantur ipsæ in Actione secunda septimæ Synodi.

LXXXIX. Hoc ipso anno contigit quod narratur à Constantino Episcopo Constantiæ Cypri in Actione quarta Nicæni posterioris Concilij, his verbis: [a] Ante biennium nauigauerunt viri Cyprij in duabus nauibus in ciuitatem Syriæ quæ vocatur Gabala. Cùm autem essent Gabalæ secundùm consuetudinem sagittarij Agarenorum, descenderunt ad maritima, & venientes quidam eorum Gabalam, diuertunt in quoddam templum ciuitatis. Porrò vnus ex Agarenis videns imaginem in pariete de calculis, interrogauit quemdam Christianum qui aderat: Quid prodest imago hæc? Ad quem Christianus ait: Quia iis B
quidem qui eam honorant, prodest; his autem qui eam inhonorant, nocet. Et Sarracenus: Ecce ego, inquit, effodiam oculum eius, & videbo quid mihi noceat. Hæc dixit, & extendens contum suum, imaginis oculum dextrum effodit. Protinus ergo & suus dexter oculus in terram exiliit; idemque ignea est febre detentus. Hi autem qui simul cum illo aderant, acutè eum ægrotantem videntes, tulerunt, & ad ciuitatem ipsius reduxerunt. Hæc nobis retulerunt viri, qui remearunt ad Cyprum numero triginta duo.] hæc in plena Synodo Constantinus Episcopus. Sed ad res Occidentalis Ecclesiæ stylum conuertamus.

[a] *Cœcil Nic. 2. Act 4. vers. Anastas.*

XC. CONCILIVM PADERBVRNENSE. VVIDICHINDI ET ALBIONIS PRINCIPVM SAXONVM CONVERSIO AD FIDEM. Hoc eodem anno Carolus Magnus Rex in Saxonia Synodum habuit Paderburnensem, in qua inter alia status Ecclesiæ Saxonum dispositus est: baptizatis enim hoc anno iis qui rebellare consueuerant, Vuidichindo atque Albione Principibus Saxonum, res Saxonum in C
tuto quodammodò videri poterant collocatæ. Iacta etiam feruntur hoc anno fundamenta Mindensis Ecclesiæ in Saxonia, cui primus præfectus est Episcopus Herimbertus. quomodo autem hæc se habuerint, ex Annalibus Saxonum ista [b] enarrantur:

XCI. Vicina erat Paschalis solemnitas, & Rex cum vniuerso milite pro Christiana pietate se iam sacris imminentibus apparabat commemoratione Dominicæ passionis, & expurgatione criminum in purgatione conscientiæ. Vuidichindus mendici habitu per fluuium in nauicula allabitur: & quo minùs nosceretur, mendicus cum mendicis ad stipem sedebat: ingens quippe pauperum multitudo quotidie assectabatur. Rex illis largam stipem iussit erogari. Vuidichindus, vbi ad eum peruentum est, dexteram & ipse protendit. Attendit qui distribuit incuruum in manu digitum, qualem sciebat habere Vuidichindum, vultum eius diligenter intuetur, agnoscit arridens qui largiebatur. Quid ita mendicus D
inter mendicos sederet Princeps ditissimus, percontatur. Ille nihil ad hæc, sed ad Regem se iubet introduci.

[b] *Crant. Metrop. Sax. l. 1. cap. 9. & hist. Sax. lib. 2. cap. 23.*

XCII. Erat tum sanctissimus Paschæ dies. Rex hilariter excepit venientem: percontatus quid sibi vellet indignus Principe habitus. Ille sub hæc: Volui sereniſſime Rex, hoc habitu incognitus (vt sperabam) lustrare secreta gestorum, quæ cognitus non tam fidenter aspicerem: curiositas induxit vt latibulum quærerem, qui inter tuos nunc in gratiam susceptus, propalàm potero percontari quæ vellem. Quid igitur (inquit Rex) vidisti quod te vidisse delectat? Ille vt erat adhuc rerum Christianarum rudis subintulit: Vidi quod mirabar ante biduum te demisso vultu tristem, incertus quid contigisset quod tantum Regem contristaret (commemoratio fuit Dominicæ passionis, qua die Paraſceues regium vultum obscurasset) rursum, inquit, vidi hodierna te die primum solicitum & ad rem attentissimum; E
postquam verò mensam adieras in templo mediam, ita hilari mihi conspectus es vultu, vt repentinæ in te mutationis me caperet miraculum.

XCIII. Stupor autem erat videre, quod de manu purpurati sacerdotis singuli pulchellum puerum in os susciperent, quem quibusdam ludibundum arridere, vltrò properare, aliis verò abhorrentem, auertisse vultum, & tamen in ora demissum, nec redeuntem aspexi. Hoc quid sit, necdum accipio. Tum Rex: Benè, inquit, profecisti: plus tibi aliquid quàm cunctis sacerdotibus & omnibus nobis est ostensum. Inde mutata veste, manu secum abstractum docuit grande pietatis mysterium in altaris Sacramento. Qua re cognita, exhilaratum Ducem orasse, vt proprium illi sacerdotem permitteret, qui diuinæ rei curam haberet, crebriusque in conspectu perageret altaris sacratum mysterium. Rex etiam Pontificem illi daturum promittit, modò illi habitationem Episcopo dignam prouiderit. Ducem

A cem verò arcem suam ad Vuiseram vtriusque capacem ostendisse; deditque in eiusdem arcis non exiguo circo locum ædificandæ Ecclesiæ. Ferunt proinde nomen Ecclesiæ prouenisse quod meum & tuum, quasi communis duorum possessio, sonat in lingua Saxonum vernacula Min, dim.

Erat vir præcipua religione Herimbertus, qui cùm Carolum latere non posset, dignus XCIV.
est habitus, quem primùm præficeret eidem Ecclesiæ Mindensi Episcopum: adiecit illi ministeriales non paucos nec paruos, vt haberet Ecclesia defensores suos. Illi verò quia ex imo gradu in nobilitatem excreuerant, vt partim Comites, partim Duces fierent, spreuisse matrem videntur.

Ornata est autem Ecclesia iam tum ab initio multis Sanctorum reliquiis, Feliciani Ful- XCV.
ginatis Episcopi & Martyris, Theodori Episcopi, Carpophori & * Abundæ martyrum. * Abundij
B Profecit autem Ecclesia tam in spiritualibus quàm in temporalibus sub hoc Pontifice, agente nouitio feruore in populo recèns conuerso, instante nihilominùs bono Pontifice, qui frugem diuini verbi curauit in populo multiplicari.] hactenus de his auctor in Metropoli Saxonum: quæ totidem verbis reddidisse voluimus, ne quid additum putetur ad ea, quæ ex Annalibus Saxonum prodita auctor refert. Qui & addit, hoc anno iam Vuidichindo ad religionem Christianam cõuerso, cœptas à Carolo Magno alias Cathedrales Ecclesias erigi in Saxonia, eisdemque qui eas curarent esse posteà datos sanctos Episcopos, de quibus inferiùs dicendum erit. hæc modò satis.

IESV CHRISTI ANNVS 786. HADRIANI PAP. ANNVS 15. CONSTANTINI ET IRENES IMPP. 7.

C CHRISTI Redemptoris annus adest septingentesimus octogesimus sextus Indictione I.
nona, quo septimo Idus Augusti cùm Oecumenica Synodus in basilica sanctorum Apostolorum collecta esset, manu militari Iconoclastarum hæreticorum exturbatur. Quamobrem Imperatorum prudentia in tempus magis opportunum differri iubetur. At quomodo ista se habuerint, ex eiusdem temporis scriptoribus accipe, atque primùm ex Theophane, qui hæc ait: Anno sexto, *nempe superiori*, Imperij sui, mittentes Imperatores conuocauerunt omnes, qui sub eorum erant potestate Antistites, peruenientibus quoque à Roma transmissis ab Hadriano litteris & hominibus, vt prædiximus, & ab Antiochia &
D Alexandria, & septima Idus Augusti nona Indictione, *hoc nempe anno septimo eorum-* CONCILIVM OECVMENICVM EXTVRBATVR.
dem Augustorum, præsidentes in templo sanctorum Apostolorum apud regiam Vrbem, cœperunt sanctas scripturas relegere, & obiicere inuicem, Imperatoribus & * catechume- * Hegumenis
nis inspicientibus. Ast populi scholariorum & excubitorum atque ordinum ceterorum *militarium* adunati à suis Principibus, cùm haberent etiam ipsi magistrum Constantinum Deo odibilem dudum Imperatorem, irruerunt in eos nudatis gladiis, minitantes morte afficere tam summum sacerdotem, quàm Orthodoxos Episcopos & Abbates. Imperio verò per astantes sibi familiares homines hos sedare nitentes, non acquieuerunt, quin potiùs exprobrauerunt. Cùm autem surrexisset Patriarcha, & tribunal cum Episcopis & monachis esset ingressus, hi qui maligni sensus erant eorum Episcopi, exierunt ad eos clamantes, & dicentes: Vicimus. Et gratia Dei nemini nocuerunt furiosi illi & inhumani;
E & taliter dissoluta Synodo, vnusquisque rediit ad propria.] hæc de his summatim Theophanes, qui quod ait Tarasium esse tunc ingressum tribunal, vt hæc intelligas ex Ignatio, qui eiusdem viri sanctissimi res gestas est prosecutus, dilucidiùs enarrante, & ex ipsius Ta- [a] *Ignat. in Tarasi. apud Sur. tom. 1. die 25. Febr.*
rasij litteris vt accipias necesse est. Qui igitur præsens fuit iis quæ scriptis mandauit Ignatius, hæc habet [a]: II.

Tarasius animum adhibebat iis quæ ad rectam fidem pertinent, vt quæ Deo volente visa fuerant, & ab Imperatoribus promissa erant, ad effectum venirent, contendebat. Hoc autem erat, vt Oecumenica procederet Synodus, & ab eo quod iustum est, minimè aberraret Ecclesia. Iussu ergo Imperatorum omnes Pontifices ex vnaquaque regione & ciuitate proficiscuntur in regiam ciuitatem. Et iam edicto conuento in inclyto templo diuinorum Apostolorum, & iam sedentibus Episcopis in sedibus propositis: ecce quoddam examen vesparum, virorum inquam qui erant animis leoninis ex exercitu

Constantini, qui olim Imperij sceptra non piè administrabat, exurgens veluti ex quibusdam alueis malæ opinionis, accedit ad dictam ædem sacram, bellicis armis eam obstructurum. Qui cùm venerandæ ædis atriis appropinquassent, incondita voce locum repleuerunt, dicentes, non esse ferendum infirmari & transgredi ea quæ olim visa fuerunt Constantino. Nam non permittemus (aiebant) illius abrogari dogmata, & prædicari esse statuendas imagines. Quod si quis hoc incœperit, & ante nostros oculos viderimus abrogari Synodum, quæ fuit ab ipso congregata: sanguine sacerdotum terram reddemus purpuream. A

III. Hæc dicebant, & in portas irrumpentes volebant eos qui erant intus interficere. Tunc nutu Imperatoriæ potestatis, Sessionem relinquunt Pontifices. Imperatores autem in eos qui res nouauerant cum ira feruentes, citò venerunt in suum palatium, eorum insolentiam & insurrectionem & euersionem vniuersi reputantes. Tarasius verò ad sacram aram accedens, timoris nullum signum præferens, incruentum incipit sacrificium, & mystica communione peracta, domum reuertitur, vbi vacabat prioribus laboribus, nempe in sacra Scriptura, & in demonstrationibus faciendis ex Patrum eloquiis.] Prouidè sanè cedendum existimauerunt in præsentiarum Imperatores, secundùm illud Ecclesiastici: [a] Ne coneris contra ictum fluuij.] Porrò Tarasius ipse testatur, se ab eiusmodi Iconoclastis prohibitum esse cathedra. Etenim meminit harum turbarũ ipse in epistola ad Hadrianum Romanum Pontificem, vbi ait: Verùm nos ante annum Sessionem colligere Synodi statueramus: cùm improbi aliquot homines, & quorum mentes insania tumultuabantur, turbam in nobis cientes, cathedram prohibuerunt: quamobrem coacti sumus integrum annum à proposito nostro desistere, nihilque quod ad eam rem attinebat, tentare.] hæc Tarasius, qui posteà præfatus in prima Actione Nicænæ Synodi, id hoc anno factum, ipsis Kalendis Augusti, affirmat, operaque Iconoclastarum Episcoporum. Ceterùm cùm reliqui omnes Episcopi ad proprias Ecclesias dimissi fuerint: ipsi tamen Apostolicæ Sedis Legati Constantinopoli recedentes, cùm in Siciliam peruenissent, Romam reuersuri, illic iussi sunt consistere, tempus opportunum expectantes colligendi iterùm Concilij Oecumenici. Quod & accidit ex sententia, vt suo loco dicemus. Testatur id quidem Hadrianus Papa in epistola ad Carolum Magnum, Anastasius Bibliothecarius in præfatione ad septimam Synodum ad Ioannem Papam, de his agens, his addit, milites ab Episcopis Iconoclastis fuisse instigatos ad contradicendum.

TARASIVS INTREPIDVS SACRIFICAT. B

[a] *Eccli.* 4. SEDERE PROHIBITVS AB HAERETICIS TARASIVS. C

IV. Quomodo autem in hæreticos, factiososque milites Synodi sacræ perturbatores vlti sint Catholici Imperatores, ab eo de quo suprà Theophane ita accipe: Anno septimo Imperij sui, misso Irena Stauratio Patricio & Logotheta in Thraciam mense Septembri, & initio decimæ Indictionis ad vlteriora themata (ita appellatos ordines militares) persuasit eos sibi cooperatores fieri, & depellere ab vrbe impium populum (*milites illos videlicet Concilij turbatores*) quem Constantinus, *cognomento Copronymus* instruxerat. Et cùm fingeret, totum exercitum motum esse in Orientales partes, eo quòd eas Arabes fuissent aggressi: exiit omnis regius apparatus atque supellex vsque ad Malagana. & sic introëuntes hi qui exteriorum thematum erant, tenuerunt vrbem. Mittens autem ad illos, significauit eis dicens: Mittite mihi arma vestra: opus enim non habeo vobis. At illi stulti diuinitus facti dederunt arma. Tunc missis familijs eorum in naues, exules misit, ab vrbe in propriam regionem vnumquemque iubens abire, in qua genitus esset. Et cùm fecisset proprium exercitum & Principes sibi obtemperantes, ipse iterùm mense Maio annĩ sequentis, mittens per omnem locum, congregauit omnes Episcopos, &c.] Dicentur hæc inferiùs de facta iterùm conuocatione Concilij Oecumenici. Ignatius eadem habet in Tarasio. D

MILITES SEDITIOSI MALE MVLCTATI. E

V. Erant hi (vt apparet) milites Prætoriani; qui medullitus imbibissent Iconoclastarum hæresim, propinatore illis facto Constantino Copronymo, quibus addebant calcaria plures Episcopi Iconoclastæ ad hoc conuenientes, vt quæ parabantur exturbarent: erant hi ex illis qui sub eodem Copronymo septimam quam dicebant Oecumenicam Synodum habuerunt. de quibus eodem loco meminit Anastasius, hos nimirum conatos primum esse, ne Synodus cogeretur: quod cùm obtinere minimè potuissent, illud nisos, vt eamdem coactam iam exturbarent, exturbataque eosdem septimam pseudosynodum acclamasse: nam audi Anastasium: Porrò Patriarcha delata causa Imperatoribus, nequaquam prohibitus est quo minùs fieret Episcoporum conuentus in prædicto venerabili templo.

templo. Factisque quibusdam allocutionibus tam à sancto Patriarcha, quàm à Deo amabilibus Antistitibus, & lectis quibusdam Synodicis conscriptis, quæ prohibent non oportere aliquando Synodum vniuersalem fieri præter consensum ceterorum sanctissimorum Patriarcharum. Cumque legerentur hæc, facta est turba militum; & ante ianuas venerandi templi simultatem & clamorem faciebant ex immixtione quorumdam Episcoporum, qui ad hoc moti, in Synodo malè sentientes reperti sunt esse. A

Quibus peractis, Imperator per Cubicularium omni Synodo iussit interim dicere: Abscedite, vt populi inordinatum impetum euadamus: & post hæc voluntas Domini fiat. Taliterque Antistitibus è templo egredientibus, quidam eorum veritati resistentes cum turba concinnauerunt, & impie declamationem faciebant pseudosyllogi, septimam Synodum collaudantes atque Oecumenicam nominantes. Sed Catholicus scriptor, hæreticorum conciliabulum, quod ante hanc Synodum factum est, quod septimam Synodum appellabant, pseudosyllogum, falsum collegium nuncupat. Cùm ergo taliter malignum concilium clamorem emisisset, & hora esset quasi sexta: domum iam esurientes abibant, & ita commotio seditionis sopita est.] hactenus Anastasius. Ex quibus intelligas conatum hæreticorum Episcoporum vi militari pollentium, nimirum exturbatis Orthodoxis Episcopis, ipsos ibi remansisse acclamationibus confirmantes septimam pseudosynodum. B VI.

Quod ad res pertinet Occidentales, hoc eodem anno Hadrianus Pontifex collectionem canonum octoginta à se elaboratam dedit Ingilramno Episcopo Mediomatricis ciuitatis tunc Romæ degenti, vt causam suam aduersus falsos accusatores defenderet. Quem absolutum hisce canonibus communitum remisit ad suos. postulabat id causa, vt collige- C ret idem Pontifex canones spectantes ad accusationem Episcoporum, & ad iura Romanæ Ecclesiæ pertinentes, ex qua aduersus oppressiones illatas Episcopis à Principibus defensio prodire solet, ea verò oppressa, omnes cum ipsa Ecclesias opprimi sit necesse. Porrò eidem collectioni reperitur eiusmodi præposita inscriptio [a]: VII. COLLECTIO CAN. HADRIANI PAP.

[a] *Extat to. 3. Concil. edit. Venet.*

E Græcis & Latinis canonibus & Synodis Romanis atque decretis Præsulum ac Principum Romanorum hæc capitula sparsim collecta sunt, & Ingelramno Mediomatricæ vrbis Episcopo Romæ à beato Papa Hadriano data sub die decimotertio Kalend. Octobris Indictione nona, quando sui negotij causa agebatur.] ita inscriptio, cui canones subiiciuntur. Ex more tunc celebratam esse Synodum existimamus, in qua de iurisdictione Romanæ Ecclesiæ inspici canones opus fuisse aduersus oppressiones Episcoporum, quorum iudicia eidem primariæ Ecclesiæ sint reseruata. Vetus itaque in Ecclesia persecutio secundùm Paulum [b], vt qui secundùm carnem nati, eos affligant qui secundùm spiritum generati sunt. D VIII.

[b] *Galat.* 4.

Hoc pariter anno Carolus Magnus iam rebus Saxonum compositis orationis causa Romam parat aduentum, importuno licet hiemis tempore. In itinere enim constitutus celebrauit Natalem Redemptoris solemnem diem Florentiæ in Tuscia. ita Chronica quæque vetera & Annales Francorum. Porrò eius Romam aduentus contigit anno sequenti, dicemus de ipso suo loco. Quid Rex Christianissimus in animo haberet, exitus declarauit, nimirum expugnare Ducatum Beneuentanum, qui possidebatur à Longobardis, nequid amplius iurium esset Longobardorum in Italia. Sed quæ inter ipsum Regem & Ducem transacta sint, pro temporis ratione anno sequenti Annalibus inserentur. IX. CAROLI MAGNI ADVENTVS IN ITALIAM.

Ante autem eius in Italiam aduentum constat domuisse hoc anno Britones, qui (inquit Eginhardus) ad Occidentem in extrema quadam parte Galliæ super litus Oceani residentes, dicto audientes non erant: missa enim in eos expeditione, qua & dare obsides & quæ imperarentur se facturos polliceri coacti sunt.] hæc Eginhardus. Ita quidem (vt anno superiori vidimus ex litteris Hadriani Papæ ad Orientis Imperatores) cuncta Carolo dextere accidere, eo quòd in primis, vt profitetur, Petri Apostoli auxilio niteretur. Qui igitur hoc anno, mente conceperat Limina Apostolorum, vt illa adire posset, perdifficile bellum Britannicum nullo ferme negotio, quàm citissimè feliciter hac æstate confecit. E X.

Hoc eodem anno moritur Hildegardis Regina vxor Caroli Magni, cùm vixisset cum ipso annos duodecim, vt eius sepulturæ epitaphium scriptum docet, quod ex ruinis monasterij S. Arnulphi Metensis erutum ad nos missum vnà cum alijs Caroli ipsius filiorum inscriptionibus, hîc tibi, vt piæ valdè feminæ, & sæculi huius omnium clarissimæ describendum curauimus. sic se habet: XI.

HILDEGARDIS VXORIS CAROLI MAGNI EPITAPHIVM.

Aurea quæ fuluis rutilant elementa figuris,
Quàm clara extiterint membra sepulta docent.
Hîc Regina iacet Regi præcelsa potenti
Hildegard Karolo quæ benè nupta fuit.
Quæ tantum claræ transcendit stirpis alumnos,
Quantum quæ genita est Indica gemma, solum.
Huic tam clara fuit florentis gratia formæ,
Qua non occiduo pulchrior vlla foret.
Cuius haud tenerum possunt æquare decorem
Sardonix Pario, lilia mixta rosis.
Attamen hanc speciem superabant lumina cordis,
Simplicitásque animæ, interiórque decor.
Tu mitis, sapiens, solers, iucunda fuisti,
Dapsilis, & cunctis condecorata bonis.
Sed quid plura feram, cùm non sit grandior vlla
Laus tibi, quàm tanto complacuisse viro?
Cúmque vir armipotens sceptris iunxisset auitis
Liniferúmque Padum, Romuleúmque Tibrim:
Tu sola inuenta es, fueris quæ digna tenere
Multiplicis regni aurea sceptra manu.
Alter ab vndecimo rursum te sustulit annus,
Heu genitrix Regum! Heu decus, atque dolor!
Te Francus, Sueuus, Germanus, & ipse Britannus,
Cúmque Getis durus plangit Ibera cohors.
Accola te Ligeris, te deflet & Itala tellus,
Ipsáque morte tua anxia Roma gemit.
Mouisti ad fletus & fortia corda virorum,
En lacrymæ clypeos inter & arma cadunt.
Heu quantum sapiens & firmum robore semper
Vsisti flammis pectus herile viri.
Solatur cunctos spes hæc sed certa dolentes,
Pro dignis factis quòd sacra regna tenes.] hucusque Hildegardis Reginæ epitaphium.

XII. FILIAE CAROLI MAGNI EPITAPHIN.

Sed & eius filiæ in cunis defunctæ, quæ ibidem inuenta est, accipe sepulchro inditam inscriptionem:

Hildegard rapuit subitò te funus acerbum,
Ceu raptat Boreas vere lugustra nouo.
Expleuit necdum vitæ tibi circulus annum
Annua nec venit lux geminata tibi.
Parnula non paruum linquis virgunculla luctum,
Confodiens iaculo regia corda patris.
Matris habens nomen, renouas de morte dolorem,
Postquam vixisti vix quadraginta dies.
Pectore nos mœsto lacrymarum fundimus amnes,
Tu nimiùm felix gaudia longa petis.] Hæc ibi, quorum si quis me rogaret auctorem, responderem (quod opinor ex musa consimili) Albinum Flaccum, dictum aliter Alcuinum, sicut & sequentis quod scriptum, cum primogenita filia eiusdem, eodem fermè tempore obijt, sic vt eius epitaphium ibidem inuentum habet versibus istis:

Hoc tumulata iacet pusilla puellula busto,
Adeleid amne sacro quæ vocitata fuit.
Huic fator est Karolus, gemino diademate pollens,
Nobilis ingenio, fortis ad arma satis.
Sumpserat hæc ortum prope mœnia celsa Papiæ,
Cùm caperet genitor Itala regna petens.
Sed Rhodanum properans rapta de lumine vitæ,
Ictáque sunt matris corda dolore procul.

Excesit

Excesit patrios non conspectura triumphos;
Nunc Patris æterni regna beata tenet.] Duxit autem post obitum Hildegardis Luitgardem & alias, decedentibus ipsis, idem Carolus Magnus, in hoc planè seipso minor inuentus, cùm nec his contentus, introduxerit concubinas.

IESV CHRISTI ANNVS 787. HADRIANI PAP. ANNVS 16. CONSTANTINI ET IRENES IMPP. 8.

SEPTINGENTESIMVS octogesimus septimus annus Redemptoris Indictione decima consignatur, quo sacrosanctum Concilium Oecumenicum in Nicæa Bithyniæ celebratum est. Etenim (inquit Theophanes) mense Maio huius decimæ Indictionis, mittens Irene Augusta conuocauit omnes Episcopos, qui conuenirent in Nicænsium ciuitatem ad celebrandum illic Concilium. & per totum tempus æstiuum congregati sunt omnes apud Nicæam: siquidem eos qui ex Romanæ Sedis, & Orientalium Patriarcharum persona venere omnino non dimiserat, sed retentos secum habebat. & octauo anno Imperij Irenæ & Constantini exiuit Tarasius Archiepiscopus Constantinopoleos in Nicænsium ciuitatem.] hæc de loco & tempore magnæ Synodi. Ignatius item in Tarasio de his agens tradit, nonnisi postquam se ceteri Episcopi in Nicæam contulissent, Tarasium cum Legatis Patriarcharum illuc esse profectum. Sed quinam isti fuerint, & alij quos secum duxit, sic narrat:

I. CONCIVM OECVMENICVM ITERVM INDICIVR.

II. TARASII ADVENTVS NICAEAM.

Cùm sanctissima classis dicto citiùs in dictam venisset ciuitatem, Tarasius quoque venit ex vrbe regia, ex Apostolicis Sedibus secum assumens eximios quoslibet & præstantissimos, nempe ab Hadriano quidem Papa Romano Petrum primum presbyterum, & Petrum monachum & præfectum; ab Apostolica autem diœcesi, à Politiano inquam sacratissimo Papa Alexandrino Thomam monachum & presbyterum; & à* Theodoreto Patriarcha Antiocheno, & ab Elia principe pastorum Æliæ Ioannem monachum presbyterum & Syncellum, adducens etiam secum quosdam ex iis qui gerebant magistratus, pietate claros & gratia doctrinæ & facundiæ, inter quos fuit etiam Nicephorus, qui erat à secretis Imperatoris, qui cùm vixisset in sanctitate, & esset ornatus diuinis virtutibus & doctrina ac dicendi scientia, Byzantij sedis Patriarchalis susscepit honorem post Tarasij sanctam consummationem: & quicumque erant venerandi & eximij monachi, qui mouebantur zelo disciplinæ & regulæ Ecclesiasticæ, & contendebant semper sequi Synodalem accurationem, profecti sunt Nicæam.] hæc Ignatius earumdem rerum inspector. * Theodoro

III. SANCTI QVI INTERFVERVNT CONCILIO.

Inter hos venerabiles monachos interfuisse sanctum Platonem, de quo plura superiùs, auctor est Theodorus Studita in Actis vitæ ipsius, similiter magnus quoque ille Theophanes Confessor, qui ex Patricio genere amplexus erat (vt diximus) monasticam vitam, eidem pariter interfuisse conuentui vocatus traditur; de eo enim hæc in vita ipsius auctor eiusdem temporis scriptor: Pulcherrimum illius, inquit, factum me pænè præterijt: cùm enim Nicææ Synodus secunda coacta esset, ad eam ipse quoque cum alijs Patribus vocatus est. Cumque omnes equis præstantibus & splendidis vestimentis ornati venirent, ipse veste solita indutus lacera, & asinæ insidens læto animo iter susscepit. Sed cùm omnes viderent eum, qui priùs omnium diuitiarum copijs abundauerat, sic indutum, maiorem ex illo quàm ex reliquis vtilitatem acceperunt, & ingenti tranquillitate animi repleti sunt: ipse verò veritatem amplexus & errores aspernatus, maxima virtutũ opinione insignis redijt.] hæc de Theophane Confessore, de quo rursum dicendum erit inferiùs. Interfuit eidem Concilio S. Euthymius Sardicensis Episcopus Confessor illustris, cuius dies natalis tam Græcis quàm Latinis tabulis consignatus habetur vndecima mensis Martij. Interfuerunt pariter & alij præclarissimi Confessores, qui tempore Constantini Copronymi vincula & exilia, sediumque priuationem passi fuerant: qui omnes postliminio restituti ardentibus animis ad sanctum Concilium tamquam apes ad aluearium conuolarunt. Porrò numerum omnium qui Synodo interfuerunt, fuisse trecentorum & quinquaginta Episcoporum est communis assertio; nam & Psellus de singulis agens Synodis, vbi de hac meminit, istos habet iambicos versus:

NVMERVS EPISCOPORVM SYNODI NICAENAE.

Postrema septima rursum facta est in Nicæa
Quinquaginta conuenerunt supra trecentos.]

Photius autem trecentos septuaginta septem numerat. In Menologio autem Basilij Imp. numerantur Episcopi trecenti sexaginta septem.

IV. Antequam autem ipsa ingrediamur Acta Concilij, hîc præmittenda sunt, quæ Anastasius Bibliothecarius in nuncupatoria epistola ad Ioannem Papam octauum de translatione à se facta eiusdem septimæ Synodi Oecumenicæ, prudenter admonuit, ne cui pateat occasio vllius scandali. Ait enim: Sanè notandum est, quædam in hac Synodo ex Apostolorum & sextæ vniuersalis Synodi canonibus & sententijs inueniri, quę penes nos interpretata nec habentur, nec admittuntur. Et certè de Apostolorum canonibus liquidò nouimus, quoniam ijs quidam facilè non præbuerunt consensum. Sed & prædecessor vester beatissimus Papa Stephanus non ex ijs plusquam quinquaginta recipiendos, synodicè promulgauit, cùm quædam constituta Pontificum ex ipsis canonibus assumpta esse videantur: Vnde Apostolatu vestro decernente, non solùm illos solos quinquaginta canones Ecclesia recipit, sed omnes eorum, vtpote Spiritus sancti tubarum; * quoniam & omnium omnino probabilium Patrum & sanctorum Conciliorum regulas & institutiones admittit illas dumtaxat, quæ nec rectæ fidei nec probis moribus obuiant, sed nec Sedis Romanæ decretis * admodum quid resultant, quin potiùs aduersarios, id est, hæreticos potenter impugnent.] sic igitur si qui veteribus Romanæ Ecclesiæ institutis & regulis contradicere reperiuntur, ijdem canones exploduntur, vtpote non Apostoloru̇m, sed vt adulterini partus ipsorum nomine suppositi. pergit verò dicere de canonibus sextæ Synodi, quorum mentio in huius Actis septimæ frequens reperiatur.

DE CITATIS IN SYNODO CANONIBVS APOSTOLICIS.

* quin

* ad modicũ

V. Ergo & regulas quas Græci à sexta Synodo perhibent additas; ita in hac Synodo principalis sedes admittit, vt nullatenus ex ijs illæ recipiantur, quæ prioribus canonibus vel decretis sanctorum Sedis huius Pontificum, aut certè bonis moribus inueniantur aduersæ. Quamuis omnes hactenus ex toto maneant apud Latinos incognitæ, quia nec interpretatæ, sed nec in ceterarum Patriarchalium sedium (licet Græca vtantur lingua) reperiantur Archiuis, nimirum quia nulla earum, cùm ederentur, aut promulgans, aut consentiens, aut saltem præsens inuenta est, quamquam eosdem Patres illas Græci promulgasse perhibeant, qui in sexta Synodo sunt inuenti; sed hoc nullis probare certis possunt indiciis.] hactenus de sextæ Synodi canonibus Anastasius occasione eorumdem canonum qui in hac eadem Synodo citati reperiuntur.

DE CITATIS IN SYNODO CANONIBVS SEXTAE SYNODI ADMONITIO.

VI. Monet & illud quod haud minoris momenti esse videtur, sic dicens: In eo sanè quod frequenter Vniuersalem in hac Synodo Græci Patriarcham suum inconuenienter appellant: Apostolatus vester Græcorum adulationi veniam det, prælatis suis non sine reprehensione placere studentium. Verùm cùm apud Constantinopolim positus frequenter Græcos super hoc vocabulo reprehenderem, & fastus vel arrogantiam redarguerem: asserebant, quòd non ideò Oecumenicum, quem multi vniuersalem interpretati sunt, dicerent Patriarcham, quòd vniuersi orbis teneat Præsulatum, sed quòd cuidam parti præsit orbis, qui à Christianis inhabitatur: nam quod Græci οἰκουμένον vocant, à Latinis non solùm orbis, à cuius vniuersitate, Vniuersalis appelletur, verùm etiam habitatio vel locus habitabilis nuncupatur.] Ita tunc Græci frigidè admodum excusantes errorem, atque absurdè nimis. Etenim hac ratione qua Oecumenicum dici posse suum ipsorum Patriarcham professi sunt, quòd etsi non orbi, loco tamen & habitationi eiusdem præesset: ceteri omnes Episcopi Oecumenici pariter dici possent, quòd quilibet eorum habitabili orbis loco præsit.

DE TITVLO OECVMENICI ADMONITIO.

VII. Ceterùm si ex diuiuis Scripturis eius nominis petatur interpretatio: quod apud Septuaginta, qui Græcè eloquia diuina scripsere, οἰκουμένη sæpè habetur, Latini interpretes (vt est frequenter videre in Psalmis) orbem terræ, siue orbem terrarum transtulere ex eius vocis proprietate, quam Græci secundùm Græcos interpretes quotidie psallentes, ignorasse minimè potuerunt, qui tam ineptè redargutionem Anastasij eluserunt. At de voce hac plenius actum est superiùs in Gregorio Papa eius nominis primo. Quod igitur isti Græci, qui cum Anastasio de ea voce controuersiam habuere, dissimularunt se eius proprietatem nosse, eo modo insulsè respondentes potiùs quàm errorem fatentes: posteriores Græci hæc considerantes & erubescentes tantum abest vt eo vsi sint nomine, vt etiam in ipso qui vere est & dici potest Vniuersalis, detestati sint Romano Pontifice, vt Ioannis Constantinopolitani

GRAECI EMENDANTES ERROREM.

politani Patriarchæ atque Innocentij Papæ tertij epistolæ indicant. Nam ipse Ioannes obiiciens & exprobrans hæc scripsit de Romana Ecclesia[a]:

[a] *Apud Innoc. III. l. 2. epist. 197.*

Quid autem mihi in tuæ sanctitatis scripto non modicam superinduxit ambiguitatem, non abscondam: nam & pro miro habeo, quomodo vnam & Vniuersalem Romanorum vocasti Ecclesiam, vt quasi diuisam in species quasdam specialissimas, & hoc vno existente grege, ouilium Christi nobis quòdammodò pastoribus sub eo constitutis pastorum principe, communique doctore.] ad hæc Innocentius:[b] Nos autem, inquit, inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd Ecclesia duabus de causis Vniuersalis vocatur (intelligentia namque dictorum ex causis est assumenda dicendi, cùm non res sermoni, sed rei sit sermo subiectus) dicitur Vniuersalis Ecclesia illa vna quæ de vniuersis constat Ecclesiis, quæ Græco vocabulo Catholica nominatur, & secundùm hanc acceptionem vocabuli Ecclesia Romana non est Vniuersalis Ecclesia, sed pars Vniuersalis Ecclesiæ, prima videlicet & præcipua veluti caput in corpore: quoniam in ea plenitudo potestatis existit; ad ceteras autem pars aliqua plenitudinis deriuatur. Et dicitur Vniuersalis Ecclesia illa vna quæ sub se continet Ecclesias vniuersas; & secundùm hanc nominis rationem Romana tantùm Ecclesia Vniuersalis nuncupatur, quoniam, ipsa sola singularis priuilegio dignitatis ceteris est prælata. Sed & Deus vniuersalis Dominus appellatur non quasi diuisus in species aut specialissimas aut subalternas, sed quoniam vniuersa sub eius dominio continentur. Est enim vna generalis Ecclesia, de qua Veritas inquit ad Petrum: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Et sunt multæ particulares Ecclesiæ, de quibus Apostolus ait: Instantia mea quotidiana solicitudo omnium Ecclesiarum. Ex omnibus vna consistit tamquam ex particularibus generalis: & vna præeminet omnibus; quoniam cùm sit vnum corpus Ecclesiæ; de quo dicit Apostolus: Omnes enim vnum corpus sumus in Christo, illa velut caput ceteris membris excellit.] hæc Innocentius, non ad aliud insinuandum à nobis inducta, quàm vt intelligatur, Græcos aliquando amentiam eius tituli non solùm in se execratos esse, sed & in ipsa Romana Ecclesia admiratos. Verùm posteriores qui exiterunt Constantinopolitani Episcopi, maiori quàm prædecessores leuitate nomen illud sibi rursus vendicauerunt, quod tamen licet numquam probatum, toleratum tamen à Latinis fuit. Sed accidit miseris, vt dum inani gloriantur nomine, rerum etiam quæ legitime possiderent, facerent sub Turca diro Tyranno iacturam.

[b] *Innoc. lib. 2. epist. 198.*

QVANDO GRAECI DETESTATI SINT NOMEN OECVMENICI.

VIII.

IX. Rursum quod ad hanc pertinet Synodum, admonendum adhuc putamus, eiusdem è Græco in Latinum triplicem diuersis temporibus factam esse versionem. Primam quidem è verbo ad verbum adeò inconcinnam atque ineptam, vt nec eam librarij exscribere dignarentur: quæ cùm contemptui penitus haberetur, Anastasius Bibliothecarius opportunus interpres occurrit, atque eam in Latinum vertit, sensa sensibus quàm diligentissimè reddens, eamque inter alia e Græco in Latinum translata Concilia Oecumenica in S.R.E. Archiuo recondidit. Postremò qui Anastasij versionem ignorauit, exosus primam, aliam elaborauit: hæc ipsa est, quæ cum aliis Conciliis in Conciliorum tomis cusa habetur, communi vsui exposita. Cui quantum præstet quæ Anastasij est, intuebitur Lector si legat; simulque conferat, cùm plura apud Anastasium inueniet, quæ in edita desiderantur, & ea quidem haud parui momenti, prout noster Petrus Morinus qui contulit, diligentissimè adnotauit; quæ breuitatis causa prætermittimus, cùm præsertim eam sis accepturus in editione quæ Romæ elaboratur Oecumenicorum Conciliorum.

DE TRIPLICI VERSIONE SEPTIMAE SYNODI.

X. Sed de prima versione quæ ad Ioannem Papam scribens Anastasius habeat, ex verbis ipsius videamus. ait enim in ipso fermè exordio epistolæ nuncupatoriæ: Indecorum & inconueniens arbitratus sum, septimam vniuersalem Synodum, quæ, præsidente in vicariis suis beatæ recordationis prædecessore vestro Hadriano, apud Nicæam secundò conueniens sub Irena seu Constantino Imperatoribus celebrata est, non habere Latinos: nam nulla ratione octaua dici vel teneri poterit, vbi septima non habetur: non quòd ante nos minimè fuerit interpretata, sed quòd interpres pænè per singula, relicto vtriusque linguæ idiomate, adeò fuerit verbum è verbo secutus, vt quid in eadem editione intelligatur, aut vix, aut numquam possit aduerti, in fastidiumque versa legentium, pænè ab omnibus hac pro causa contemnatur, vnde à quibusdam nec ipsa lectione, non dicam transcriptione digna penitus iudicatur. Quod ipse intuens, nec proprio infirmo corpori parcens, auxiliante Domino, hanc nisus sum interpretari Latinis: indecens & incongruum

EXPLOSA PRIMA, SECVNDA AB ANASTASIO ELABORATVR.

gruum censens, vestram maximè omnium magistram, Romanam videlicet Ecclesiam eadem Synodo defraudari.] hæc Anastasius cùm ab eodem Ioanne Papa præfectus est bibliothecæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quem in eadem editione sequemur. Sed ad eiusdem Acta iam veniamus. A

XI. SYNODI CONGREGATAE TEMPVS.

Quando autem eiusdem sacrosanctæ Synodi contigerit prima Sessio, ipsa Acta verbis istis significant, ita Patribus exordientibus: In nomine Domini & Dominatoris Iesu Christi veri Dei nostri, Imperij pijssimorum & amicorum Christi dominorum nostrorum Constantini & Irenæ matris eius, octauo anno Consulatus eorum, octauo Kalendas Octobris, Indictione vndecima.] *ab ipso mense Septembris tunc inchoata.* Conueniente sancta & vniuersali Synodo &c. hæc quo ad tempus pertinent. Quod verò ad locum spectat, Nicææ conuenit in basilica primaria eius ciuitatis titulo sanctæ Sophiæ nuncupata. Vbi recensitis primùm Legatis Apostolicæ Sedis duobus Petris videlicet, B aliisque duobus Legatis Ioanne & Thoma trium sedium Patriarchalium nomine legationem fungentibus, & aliis singulis qui interfuerunt Episcopis & magistratibus Imperatoris, rogantibus Siciliæ Episcopis, Tarasius Constantinopolitanus Episcopus causam cogendæ Synodi prælocutus ostendit, sic exordiens: Opportunum est nunc dicere Propheticam illam [a] vocem, quam sæpè audiuimus per Euangelium prædicari: Erunt praua in directa, & aspera in vias planas, &c.] redditaque de omnibus exacta ratione, & exhortatione adhibita, vt aduersus exortam hæresim strenuè agerent, verbis Domini fisi, quibus dixit: [b] Portæ inferi non præualebunt aduersus eam.] ex suggestione Constantini Episcopi Constantiæ Cypri, primum omnium iussi sunt adesse Episcopi, eius hæresis accusati, qui intromissi sunt.

[a] *Isai.* 40. *Luc.* 3.

PRIMA ACTIO.

[b] *Mat.* 7.

XII. LECTAE LITTERAE IMPERATORVM.

Suggesserunt interea magistratus qui aderant, allatas sacras litteras Imperatorum ad Synodum, quæ legendæ essent; quæ iussu Synodi lectæ sunt. Inde Imperatores animi sui consilium aperientes, manifestè testati sunt, se admodũ perculsos animo Pauli Patriarchæ confessione, detestantis errorem, atque ob eam causam ad reuocandam Catholicam Fidem exulem, esse mirum in modum excitatos; cœpisse verò tantæ molis ædificij sternere fundamentum, à creatione Catholici Antistitis Tarasij, qui cõuocandæ Synodi ipsis Imperatoribus auctor fuisset. Portrò inter alia exhortationis verba ad Synodum habita hæc quę obscura absque germano sensu legunturin vulgata, apud Anastasium ita redduntur: C

XIII. EXHORTATIO IMPP. AD SYNODVM.

Igitur quoniam à toto terrarum orbe collegit vos Deus, consilium suum statuere volens: ecce propositis sanctis Euangeliis, & intelligibiliter clamantibus: IVSTE IVDICATE: state stabiles pietatis propugnatores, & omnem nouitatem vocum, & nouiter apparentem seditionem recidere procurate, quemadmodum & Petrus primus princeps collegij Apo- D stolici, qui seruilis deceptione amentia percussa, Iudaicæ auditionis sensum gladio abstulit: extendite securim spiritus, & omnem arborem germinantem fructum contentionis & introductæ nouitatis aut magistralibus vocibus transplantate, aut canonicis increpationibus concidite, & in ignem futuræ gehennæ transmittite, &c.] subdit de litteris quas acceperat ad id ipsum præstandum ab Hadriano Romano Pontifice per missos ab ipso Legatos, quas legi iubet in Synodo: simul & quaterniones à tribus Orientalibus Patriarchis ad Synodum per Legatos itidem missos. Audisti Lector, nihil magis admonitam sanctam Synodum à piis Imperatoribus, quàm explodere nouitatem? qua scitu digna Orthodoxorum Imperatorum sententia ex nomine ipso infamatos omnes simul condemnes necesse est Nouatores: sed prosequamur Acta.

XIV. AGITVR DE LAPSORVM POENITENTIA.

His auditis, sancta Synodus benè precata Imperatoribus adeò de Catholica Fide benè E merentibus, ad cognitionem lapsorum Episcoporum conuersa est. Fuerunt hi primi in medio producti Basilius Ancyræ, Theodorus Myrensis, atque Theodosius Amorij. Stantes ij omnes ante sacrum Patrum confessum, sponte ex hæresi ad Catholicam Fidem reuersi, recipi in Ecclesiam petierunt, offerentes Orthodoxæ Fidei confessionem in his præsertim, quæ spectare videbantur ad condemnationem hæresis & hæreticorum, quibus adhæserant. In ea igitur quam obtulit Basilius Ancyranus Episcopus post confessionem sanctissimæ Trinitatis, ista leguntur:

XV. BASILII ANCYRANI EPISCOPI CATHOLICAE FIDEI PROFESSIO.

Ipse expetens etiam & intercessiones intemeratæ Dominæ nostræ sanctæ Dei Genitricis Mariæ, sanctarumque & cælestium Virtutum & omnium Sanctorum, atque sancta & pretiosa lipsana, *venerandas videlicet reliquias* eorum cum omni honore susciens, salute & honorabiliter honoro, fidem habens illorum particeps fieri sanctimoniæ. Similiter & ve-

A & venerabiles imagines tum dispensationis Domini nostri Iesu Christi secundùm quod homo factus est propter salutem nostram, & intemeratæ dominæ nostræ sanctæ Dei Genitricis, atque sanctorum Apostolorum, Prophetarum, Martyrum & omnium simul Sanctorum, salutans pariter & amplectens, atque admonitionem quæ pertinet ad honorem impendens; proiiciens nihilominùs & anathematizans ex tota anima & ex tota mente Synodum, quæ ex stoliditate & dementia congregata & septima Synodus nominata est; ab his verò qui rectè sapiunt, Pseudosyllogus legaliter & regulariter appellatur, tamquam quæ totius pietatis sit aliena & contra diuinitus traditam Ecclesiasticam legislationem audacter & temerè, quin potiùs absque Deo latrauerit, & sanctas ac venerabiles imagines conuiciis apperierit, sed & has præceperit auferri à sanctis Dei Ecclesiis. Cuius dux fuit Theodosius falsi nominis Ephesius, Sisinnius Pergæ cognominatus Pastilas, B Basilius Pisidius improbus ille cognominatus Tricacabus, quos euomuit sectator miser Constantinus qui fuerat Patriarcha. Hæc ita confiteor, & his assentior, & idcircò in simplicitate cordis & recta mente, Deo mihi testimonium perhibente, subiectos Anathematismos facio.

Christianorum calumniatoribus, id est, imaginum confractoribus, Anathema. XVI.

His qui assumunt eloquia, quæ à diuina Scriptura aduersus idola sunt, in venerabiles iconas, Anathema.

His qui non salutant sanctas & venerabiles imagines, Anathema.

His qui appellant sacras iconas simulachra, Anathema.

His qui dicunt, quòd sicut ad deos, Christiani ad imagines accedunt, Anathema.

His qui communicant scienter cum iis qui conuiciantur & exhonorant venerabiles C iconas, Anathema.

His qui dicunt quòd præter Christum Dominum nostrum, aliquis ab idolis nos liberauerit, Anathema.] erat enim Iconomachorum eiusmodi iactatio, nempe post Christum, Leonem Isauricum & eius filium Constantinum Copronymum liberasse Christianos ab idolis. sed pergit Basilius:

His qui spernunt magisteria sanctorum Patrum, & traditionem Catholicæ Ecclesiæ, prætendentes & assumentes voces Arij, Nestorij, Eutychetis, & Dioscori, & perhibentes quòd nisi de veteri & nouo Testamento fuerimus edocti, non sequemur doctrinas sanctorum Patrum, neque sanctarum Synodorum, atque traditionem Catholicæ Ecclesiæ, Anathema.]

Vides, Lector, quinam fuerint magistri recentiorum Nouatorum, qui se religiosos, siue XVII. E QVO FONTE NOVATORES PRODIERINT. D Euangelicos dicunt? quique vt illi, præter diuinas Scripturas nihil in Ecclesia recipiendum esse blasphemant, idem in se anathema conuertunt, eamdem posteà cum illis absque dubio pœnam apud inferos accepturi, quorum sunt vestigia consecuti. Rursum Basilius:

His qui dicunt, quòd diabolicæ argumentationis inuentio sit, factura imaginum, & non sanctorum Patrum nostrorum traditio, Anathema.

His qui præsumunt dicere, Catholicam Ecclesiam idola aliquando suscepisse, Anathema.

Hoc quidem ita confiteor, & his assentior, & ex toto corde & anima & mente pronun- XVIII. tio. Si verò (quod absit) ex diabolica immissione, aliquo tempore voluntariè vel non voluntariè auersus fuero ab istis quæ iam professus sum, Anathema sim à Patre, Filio, & Spiritu sancto, atque Catholica Ecclesia, seu sacro ordine penitus alienus. Conseruabo autem E secundùm diuinos canones tam sanctorum Apostolorum, quàm probabilium Patrum nostrorum memetipsum ab omni data acceptione seu turpi lucro.] hactenus Basilij Ancyrani Episcopi fidei professio, & post lapsum pœnitentia.

His acceptis, & à sancta Synodo collaudatis, Deoque gratiis redditis, Theodori Myren- XIX. THEODORI MYRENSIS EPISC. POENITENTIA. sis Episcopi audita est recantatio, dum publicè relegit & professus est eamdem fidei professionem, quam Basilius: post ipsum verò introductus est Theodosius Episcopus Amorij, qui magna cordis contritione, hæc primùm ipso ingressu verba prorulit:

Sanctissimi & Deo honorabiles domini, & omnis sacra Synodus, hæc & ego peccator, XX. & miserabilis, & seductus, qui multa mala locutus sum aduersus venerabiles iconas, THEODOSII EPISC. POENITENTIA ET RECTA CONFESSIO. agnita veritate, recognoui & reprehendi memetipsum, & anathematizaui & anathematizo quæ malè docui & locutus sum in hoc mundo. Et obsecro & rogo sanctam Synodum vestram cum omnibus Christianis, recipiatis & me indignum seruum vestrum.]

Post

Post hæc laudata à Synodo eius humili pœnitentia, lectus est ab eodem libellus confessio- A
nis Catholicæ veritatis cum detestatione nefariæ hæresis, qui sic se habet:

XXI. Sanctæ & venerabili Synodo Theodosius Christianus exiguus. Confiteor & polliceor & recipio & amplector atque adoro principaliter intemeratam iconam Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri, & iconam Dei Genitricis, quæ illum sine semine peperit viri, & auxilium, & protectionem eius, & intercessiones illius vnaquaque die ac nocte inuoco vt peccator in adiutorium meum, tamquam eam quæ habeat confidentiam apud Christum Dominum nostrum qui ex ea natus est.

XXII. Pari modo sanctorum & laudabilissimorum Apostolorum, Prophetarum, & Martyrum, & Patrum, & cultorum eius iconas recipio & adoro, non tamquam deos, absit; sed affectum & amorem animæ meæ, quem habebam priùs in eos, etiam nunc ostendens, rogo cunctos illos ex toto animo, vt intercedant pro me ad Deum, quatenus det mihi per inter- B
cessiones eorum inuenire misericordiam penes se in die iudicij.

XXIII. Similiter & lipsana Sanctorum adoro & honoro & amplector, tamquam qui decertarint pro Christo, & acceperint gratiam ab ipso ad sanitates efficiendas, & languores curandos, & dæmones eiiciendos, quemadmodum Ecclesia Christianorum suscepit à sanctis Apostolis & Patribus & vsque ad nos.

XXIV. Pingi autem consentio in Ecclesiis Sanctorum, principaliter iconam Domini nostri Iesu Christi, & sanctæ Dei Genitricis ex varia materia auri & argenti & omni colore, vt carne dispensatio ipsis omnibus innotescat. Similiter pingi conuersationes sanctorum, & famosissimorum Apostolorum, Prophetarum, ac Martyrum, quo innotescant certamina & agones eorum in breui scriptura, ad excitationem & magisterium populorum, maximeque
laureatas simplicium. Si enim Regum laureas & iconas missas ad ciuitates vel regiones obuij ad- C
sunt populi cum cereis & incensis, non cera perfusam tabulam, sed Imperatorem honorantes: quanto magis oportet in Ecclesiis Christi Domini nostri iconam depingi Saluatoris Dei nostri, & intemeratæ Matris eius, omniumque sanctorum & beatorum Patrum & studiosorum virorum? quemadmodũ & sanctus Basilius ait: Nam & opera magna bellorum scriptores & pictores designant, illi quidem sermone ornantes, isti verò tabulis exarantes; & multos ad fortitudinem erexerunt vtrique. Et rursus idem ipse: Quantum laborasti vtique homo, vt inuenires vnum ex Sanctis obsecrantem Dominum, qui pro te scilicet apud ipsum intercederet. Et Chrysostomus dicit: Sanctorum enim gratia non reciditur morte, nec hebes fit obitu, sed postquam defuncti fuerint, viuis potentiores existunt. & alia multa & immensa.

XXV. Et ideò oro vos, sancti, & clamo: peccaui in cælum & coram vobis: Suscipite me, sicut D
*prodigum, suscepit Deus * luxuriosum, & meretricem, & latronem. Quærite me, sicut quæsiuit Christus ouem quæ periit, quamque super humeros suos sustulit, & fiat gaudium coram Deo & Angelis eius pro salute & pœnitentia mea per intercessionem vestram, ô sanctissimi domini.

His qui non adorant venerabiles iconas, Anathema.

His qui audent detrahere ac blasphemare venerabiles iconas, vel vocare illas idola, Anathema.

His qui non docent diligenter cunctum Christi amatorem populum adorare venerabiles iconas sacras & adorandas omnium Sanctorum, qui à sæculo Deo placuerunt, Anathema.

Christianorum calumniatoribus, id est, imagines confringentibus, Anathema.] hactenus confessio Theodosij ab ipso in Synodo lecta. E

XXVI. His peractis, consensu totius Synodi iussi sunt tres hi pœnitentes Episcopi in suis locis
EPISCOPI VERE POENITENTES RESTITVTI IN SVAS SEDES. inter alios residere. productique sunt alij Episcopi pariter lapsi, quorum quòd fides haud adeò explorata esset, prolixior de eis cognitio adhibita est. Erant hi Hypatius Episcopus Nicænus, Leo Rhodiensis, Gregorius Pisidiæ, alter Gregorius Pessinuntis, Leo alter Iconij, Nicolaus Hierapolis, alter idem Leo Episcopus Carpathi. Cùm verò Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus Leonis Rhodiensis fidem exploraret, audissetq; multo ipsum tempore in eadem hæresi permansisse: illam auream memoratu dignam sententiam dixit: Diuturniores passiones difficiliores sunt ad curandum: sic & anima quæ in obscuro est hæreseos, lumen Orthodoxiæ difficilè recognoscit.] Quomodo autem hi recipiendi essent in Ecclesiam, & qui ab eis ordinati fuissent: ex sacris antiquis canonibus, sanctorumque Patrum,

A trum assertionibus ex codicibus è Patriarchio in Synodum allatis, facta est prolixior disquisitio. & inter differendum idem Tarasius interlocutus ostendit, eiusmodi hæresim iam diu antè ab improbis hæreticis esse plantatam, à Marcionistis videlicet, Manichæis, à Petro Fullone, Xenaia Hierapolitano, atque Seuero nefandissimis hæresiarchis. sicque renouatam hanc hæresim magis dici posse quàm adinuentam.

Cùm autem quidam difficiliores se exhiberent ex numero Orthodoxorum Episcopo- XXVII.
rum, qui Synodo præsentes erant ad eosdem lapsos recipiendos Episcopos, commiseratio- EPISCOPI ORTHODOXI DIGNVM COMMISERATIONIS EXEMPLVM.
ne permotus Iuuenalis quidam Episcopus (cuius autem fuerit ciuitatis non dicitur) ex sua sede surgens, se cum lapsis immiscuit, æquè eamdem cùm illis excepturus sententiam. Sed & Illyrici Episcopi se æquè peccatores esse publicè clamantes, veniam lapsis deprecati sunt. Cognitis igitur ijs, quæ de restitutione lapsorum, & de receptione ordinatorum ab
B ipsis, vetera monumenta Ecclesiastica proderent, eorum receptionem in sequentem Actionem placuit differri debere.

Conuenerunt rursus Patres ibidem loci, hoc eodem anno post biduum, nempe sexto XXVIII.
Kalendas Octobris, vbi à Tarasio habita est diligens de Gregorio Neocæsariensi lapso ACTIO SECVNDA.
Episcopo pœnitente examinatio; num verè, vel fictè cuperet Catholicæ Ecclesiæ iungi. cùm ille ex intimis præcordiis signa edens verè pœnitentis, libellum supplicem, quo se verè Catholicum esse velle profiteretur, iussus est scribere, & sequenti Actione Synodo offerre. Post hæc autem lectæ sunt litteræ Hadriani Papæ ad Imperatores conscriptæ, quas nos superiùs eo quo scriptæ sunt anno, suo loco posuimus integras. Post hæc Patres voluerunt legi pariter eiusdem Romani Pontificis litteras ad Tarasium Constantinopolitanum Episcopum scriptas, quibus lectis, interpellauerunt Apostolicæ Sedis
C Legati Tarasium ipsum, dicentes: Dicat nunc sanctissimus Patriarcha Tarasius regiæ ciuitatis, si consentiat litteris sanctissimi Papæ senioris Romæ, an non. Tarasius sanctissimus Patriarcha dixit:

Sacratissimus Paulus Apostolus, qui illustratus est lumine Christi, & genuit nos per XXIX.
Euangelium, cùm Romanis scriberet, approbans studium sinceræ fidei eorum, quam in Christum Deum verum habebant, sic ait: [a] Fides vestra annuntiatur in vniuerso mundo. [a] *Rom.* 1.
Hoc testimonium sequi necessarium est, & inconsultè agit, qui huic conatur resistere. Vnde Hadrianus Præsul senioris Romæ, cùm esset particeps eorum qui prædicto testimonio muniri meruerant, scripsit expresè ac veraciter piis Imperatoribus nostris, atque ad humilitatem nostram, affirmans benè ac optimè se habere antiquam traditionem Ecclesiæ Catholicæ. Nam & ipsi nos scrutando Scripturas & syllogisticè approbando rimati sumus, sicque confessi sumus, confitemur, & confitebimur, consonamus, & confirmamus,
D atque permanebimus in significatione litterarum quæ lectæ sunt, imaginales descriptiones (*quæ scilicet ad sacras imagines pertinent*) suscipientes, secundùm antiquam Patrum nostrorum traditionem, & has affectuoso amore, &c.

Interpellarunt rursus Apostolicæ Sedis Legati vniuersam ipsam sanctam Synodum, di- XXX.
centes: Dicat nobis sancta Synodus, si admittit litteras sanctissimi Papæ senioris Romæ, an non? Sancta Synodus dixit: Sequimur & suscipimus & admittimus. quæ secuta sunt hæc: In primis Legatorum trium Patriarcharum præconia de litteris Hadriani, & fide recepta à Tarasio Patriarcha: deinde aliorum Episcoporum singulis elogijs eas laudantium, & subscriptione probantium. Præstiterunt id ipsum venerabiles Archimandritæ, inter quos subscriptus habetur sanctus Plato, de quo plura superiùs dicta sunt, & erunt dicen-
E da. sicque finem accepit secunda Synodi Actio.

Tertia autem Actio celebrata habetur tertio Kalendas Octobris, vt versio Anastasij, XXXI.
qua vtimur, docet, ex qua corrigenda vulgata est editio, in qua legitur habita sexto Kal. TERTIA ACTIO.
eiusdem: secunda enim Actio (vt vidimus) dicta est habita die sexto Kal. In hac primùm causa Gregorij Episcopi Neocæsareæ cognoscenda proposita est. Hic enim antesignanus ferebatur Iconoclastarum hæreticorum, quique persecutionis tempore grauiter vexasse Orthodoxos diceretur, quorum causa etsi pœnitens admittendus esset in Ecclesiam, non tamen esset restituendus in Episcopatum. Verùm quia persecutio probata non est, decreto in primis Legatorum Apostolicæ Sedis iussus cum collegis recipi in sedem suam.

Post hæc autem legi sancta Synodus præcepit litteras Tarasij Patriarchæ Constantino- XXXII.
politani datas ad tres itidem Patriarchas Orientales, & eas quas reddiderunt ijdem ad Tarasium monachi Palæstinæ, nomine eorumdem trium Patriarcharum Orientalium,

quæ superiùs, eo quo scriptæ fuerũt anno, sũt collocatæ. Quibus probatis & assertis, aduersus aliter sentientes anathema illatũ est ab ipsis Apostolicæ sedis Legatis nomine trecentorum decem & octo Patrum, qui antè in eadẽ ciuitate Nicænum primum Concilium collegere, quibus sancta Synodus in omnibus annuit. Secutaq; est subscriptio ceterorũ Episcoporum. Quibus rebus ita gestis, impositus est finis eius diei Actioni, additis faustis acclamationibus Imperatoribus, illo nouo Constantino, ista noua Helena nuncupatis. A

XXXIII. QVARTA ACTIO. Ipsis verò Kalendis Octobris (vt translatio habet Anastasij) iterùm conuenere Patres, atq; omnium sententia iussa sunt afferri sacra volumina, ex quibus de cultu sacrarum imaginum testimonia recitarentur, primumq; ex diuina Scriptura tam veteris quàm noui Testamenti, inde ex sanctorum Patrum sacris voluminibus decerptæ sententiæ. Sed ex versione Anastasij hîc corrige inter alia, quæ habentur in vulgata Synodi editione, templum Romæ Saluatoris sacris imaginibus à Ioanne iussum decorari: loco enim Ioannis, Cõstantinum habet Imperatorem Anastasij versio his verbis: Petrus & Petrus Deo amabiles presbyteri, & Vicarij Hadriani Papæ senioris Romæ dixerunt: Tale quid & diuæ memoriæ Cõstantinus Magnus Imperator olim fecit. Ædificato enim templo Saluatoris Romæ, in duobus parietibus templi historias veteris & noui Testamẽti designauit, hinc Adam de paradiso exeuntem, & inde latronem in paradisum intrantem figurans.] Porrò quamplurima quæ sunt è diuersis locis allata de cultu sacrarum imaginum testimonia, ne singula recensendo diutiùs in longo itinere morari contingat, maiori tu otio Lector inspicito. B

XXXIV. DE IMAGINE CRVCIFIXA BERYTI. Sed & de eo te necessariò monendum putaui, historiam de imagine crucifixa Beryti, in vulgata Suriana editione, habere admixta quædam apocrypha de imagine Christi facta à Nicodemo, & alia, quæ integram ipsam narrationem suspectam faciunt. Quamobrem operæpretium duxi, eamdem historiam hîc tibi puram ex versione Anastasij describere, quæ sic se habet: C

XXXV. Sermo sanctæ memoriæ Patris nostri Athanasij de imagine Domini nostri Iesu Christi Dei veri, Dei nostri, facto miraculo in ciuitate Beryto.

Sustollite oculos mentis vestræ, & videte nouum spectaculum, quod factum est nunc, in infinitam admirationem Dei aspicite, & date gloriam ei. Contemplamini ineffabilem misericordiam eius, & magnitudinem dispensationis eius, atque lamentum cum lætitia sumite. In Deo quidem nihil extraneum. Deus enim cùm sit, omnia potest. Quod verò in diebus nostris & in nobis factum est, * expaueſcit omne cor audientium. Verè expauescit cælum, quod audenter factum est, conturbatæ sunt abyssi, & sol obtenebratus est, & luna & stellæ similiter super hoc quod patratũ est. Sed iterùm lætatæ sunt in eo quod à Domino dispensatum est, omnes cælorum virtutes. Audite & admiramini quid factũ est in diebus nostris: intelligentes intelligite, & aurem vestram inclinate: & quidem ante exteriorem aurem quæ cordis est, porrigite, & audite. *obstupescit D

XXXVI. DE IMAGINE CHRISTI CRVCIFIXA NARRATIO. Ciuitas est, Berytus vocata, in confinibus Tyri & Sidonis sita, Antiochiæ subdita. In hac ciuitate Beryto multitudines erant copiosæ Iudæorum. Porrò iuxta synagogam ipsorum, quæ valdè magna esse videbatur, Christianus quidam cepit ad pensionem cellulam à quodam, in qua habitans, contra accubitum suum fixit imaginem Domini nostri Iesu Christi honestè depictam, & integræ staturæ habentem Dominum nostrum Iesum Christum. Transacto prætereà modico tempore, perquisiuit mansionem maiorem ille Christianus, quemadmodum & indigebat. Hoc autem Domini nostri Iesu Christi gratia dispensauit (vt credo) qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, ostendens miracula sua se colentibus, & omnibus in se credentibus in redargutionem impiorum, & stabilitatem fidelium. E

XXXVII. Quæsiuit ergo Christianus (vt dixi) maiorem domum, & inuenit in quodam loco ciuitatis, & transtulit se illuc à domo quæ erat iuxta synagogam Iudæorum, & sublatis omnibus suis: per obliuionem, dispensatione tamen Dei, imaginem Domini dimisit, obliuioni (vt præfatus sum) traditam. Quidam verò Iudæus accepit domum illam ad pensionem, in qua imago Domini stabat: intromissis autem omnibus suis permanebat in domo, minime contemplatus iconam Domini, quòd staret illic: neque enim considerauit locum illum, sed ingressus manebat. Quadam verò die inuitauit Iudæus vnũ ex contribulibus suis ad prandium. Et cùm pranderent, eleuatis oculis, Iudæus, qui inuitatus fuerat, vidit iconam Domini nostri Iesu Christi, & dicit ei qui se inuitauerat: Tu cùm sis Iudæus, quomodo imaginem huiusmodi se habentis habes? conuicia plurima quoque & nefanda

A nefanda emittens aduersus Dominum, quæ non audeo scribere, absit, quæ dixit contra Saluatorem, is qui fuerat inuitatus.

Abiit autem ad summos sacerdotes suos, & accusat Iudæum qui in domo manebat, XXXVIII. in qua imago erat, dicens, quia ille imaginem habet Nazareni videlicet in domo sua. Qui audientes dixere: Si potes hoc ostendere. At ille affirmauit: Quia ostendam hoc in domo eius. Illi verò repleti furore, vesperè quidem siluerunt. Mane verò facto, summi sacerdotes eorum atq; presbyteri, assumpto eo, qui Iudæo detraxerat, & turba multa gentis suæ, pergunt ad domum Iudæi, in qua imago Domini stabat. Peruenientes autem ad locum summi sacerdotes insiluerunt, & seniores cum eo qui indicauerat, & vident imaginem Domini stantem. Tunc vehementer irati in eum qui habitabat in domo illa, extra Synagogam facientes expulerunt, imaginem verò Domini nostri Iesu Christi deponentes
B dixerunt: Quia sicut patres nostri illuserunt ei aliquando, ita & nos illudamus ei.

Tunc incœperunt conspuere in faciem sanctæ imaginis Domini, & dare alapas co- XXXIX. ram his qui conuenerant, hinc & inde imaginem Domini conspuentes, atque dicentes: Quæcumque fecerunt patres nostri, faciamus & nos imagini eius. & dicunt: Audiuimus quia illuserunt ei, & hoc ipsum nos faciamus, & vos. Infinitis ergo ludibriis illuserunt iconam Domini, quæ nos neque dicere audemus. Deinde dicunt: Audiuimus quia clauis infixerunt manus eius & pedes: hoc & nos faciamus ei. Tunc in manus & pedes imaginis Domini infixerunt clauos. Iterùm sæuientes dixerunt: Audiuimus quia accepto aceto & felle potauerunt eum cum spongia: faciamus ei & nos. & fecerunt apponentes ad os imaginis Domini spongiam aceto plenam. rursus dicunt: Didicimus quia percusserunt caput eius arundine patres nostri: idipsum & nos faciamus, & accipientes calamum per- IMAGINIS CHRISTI CRVCIFIXIO
C cusserunt caput Domini.

Ceterùm nouissimè dicunt (vt liquidiùs edocemur) quòd lancea latus eius aperue- XL. runt: nihil prætermittamus, sed addamus & hoc. & facientes deferri lanceam, præceperunt cuidam suorum tollere lanceam & percutere contra latus imaginis Domini. Mox manauit multitudo sanguinis & aquæ ab ea. Christe gloria tibi, incomprehensibilis gloria tibi. Quis sicut tu Deus? Quis præter te Deus faciens terribilia & stupenda? O miraculum Maiestatis Saluatoris immensum! Horruerunt veraciter super hoc etiam supernæ Virtutes tuæ. O quantus es Domine ad humanitatem, ô quantus ad longanimitatem, ô quantus es ad misericordiam! pius enim propter nos & propter salutem nostram cùm esses sine carne, incarnatus es ex Virgine Maria. Crucifixus es in illa carne, cùm esses ipse impassibilis in deitate. Nunc verò iterùm in imagine crucifixus es Domine in redargutionem
D impiorum, & omnium incredulorum, atque stabilitatem eorum qui veraciter in te credunt. Sed gloria tibi Domine qui solus omnia potes vnà cum benedicto Deo nostro & Patre atque cum Spiritu sancto. Amen.

Vos autem, ô filij, audite reliqua quæ dispensata sunt ab eodem Domino; ipsius enim XLI. erat permissio. Denique postquam percussum est lancea latus eiusdem imaginis Domini, & emanauit sanguis & aqua (vt superiùs dictum est) dicunt summi sacerdotes eorum & seniores: Quoniam susurrant colentes eum quòd sanitates multas fecerit: sumamus ergo sanguinem hunc & aquam, & deferamus ad Synagogam, & colligamus omnes qui malè habent in populo, & vngamus eos ex illo, & videamus si vera sint quæ dicuntur. Tunc afferentes lateri iconæ Domini vas secundùm locum percussionis lanceæ vnde exiuit sanguis & aqua, & repleuerunt * amphoram secundùm locum iugulationis lanceæ, & infe- *ampullam
E rentes illudebant, vt iniuriis appeterent (sicut putabant) coram omnibus vniuersorum Dominum. *Non putantes scilicet aliquod edendum fore miraculum.*

Et collectis omnibus qui malè habebant, & ante omnes paralyticum, quem à na- XLII. tiuitate nouerant, adducentes vnxerunt, & statim subsitit, & exiliit sanus homo penitus. Deinde cæcos adduxerunt, qui & ipsi visum receperunt. Dæmonium verò patientes mox adunati sunt. Turbatio quoque magna & infinita per totam ciuitatem effecta est, cunctis confluentibus propter infinita miracula. Commotæ autem sunt omnes multitudines Iudæorum: plures enim ciuitatem habitabant. Currebant ergo ferentes eos, quos in domibus suis habebant languentes, aut paralyticos, aut debiles, aut aridos, aut leprosos: omnes accurrerunt, ita vt neque Synagoga eorum, licet magna fuerit, caperet illos, neque locus, multitudine infiniti populi propter miracula concurrente. EX SANGVINE MIRACVLOSO MIRACVLA.

Omnes autem principes sacerdotum & seniores & populus Iudæorum virorum, pue- XLIII. rorum

CONVERSIO IVDAEORVM.

rorum & mulierum crediderunt in Dominum Ieſum Chriſtum, clamantes: Gloria tibi A
Chriſte, quem patres noſtri crucifixerunt, qui & à nobis Domine crucifixus es in imagine
tua. Gloria tibi Fili Dei, qui tanta feciſti miracula: Tibi credimus: propitius eſto nobis
& ſuſcipe nos. Hoc clamabant lugentes omnes, & voces emittebantur, & miracula perficiebantur, ſummis ſacerdotibus vngentibus, & cunctis curatis & viuificatis.

XLIV. Poſtquam autem omnes ſanati ſunt, confeſtim ad Epiſcopum ſanctiſſimæ conſtitutæ
illic Eccleſiæ, qui iam quæ fuerant facta didicerat, multitudines concurrebant dicentes, &
clamantes, Vnus, vnus Deus Pater, vnus Deus Filius & ipſe vnigenitus, vnus Chriſtus
quem patres noſtri crucifixerunt, ipſum Deum nouimus: huic nos credimus. Multis itaque laudibus glorificauerunt Deum, imaginem Archiepiſcopo demonſtrantes, annuntiantes, quæ fecerant imagini Domini, qualiter & ſanguis & aqua exierunt è latere imaginis, necnon & infinita miracula quæ facta ſunt. Ita omnes multitudines, vt ſancto Baptiſmo digni fierent, ſupplicabant. Quos Epiſcopus vnà cum clero ſuo aſſumptos, omnes B
IVDAEI BAPTIZANTVR baptizauit per multos dies, & ſynagogam eorum Eccleſiam Saluatori noſtro Chriſto dicauit. Illis autem rogantibus, etiam ceteras ſynagogas eorum Martyria fecit. & ſic gaudium magnum factum eſt in ciuitate illa, non ſolùm corporibus ſanatis & viuificatis, ſed & animabus in vitam mortuis redeuntibus æternam.

XLV. Hæc agnoſcens ego, feſtinaui indicare vobis, fratres amantiſſimi, ad vtilitatem animarum veſtrarum, vt cognoſcentes & in hoc Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti virtutem, plùs aliquid in fide ipſius confirmemini, & exultetis ſuper magnalibus eius quæ nunc operatus eſt. Date ergo gloriam in lætitia, in compunctione ex lamento gaudentes, & gratias agentes, quia & ſua vos fide, & ſua fecit aguitione dignos in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Cum quo & Patri vnà cum Spiritu ſancto gloria nunc & ſemper & in ſæcula ſæ- C
culorum. Amen.] Hactenus hiſtoria de imagine crucifixa Beryti ex Anaſtaſij verſione: at verò quæ plura his inueniuntur in Vulgata, decurtes, vtpote addita ab eo qui exſcripſit admiſcens veris apocrypha.

XLVI. Porrò tantum abeſt, vt alius ex Patribus aliquid obiecerit, ad veritatem labefactandam
VERITATI HISTORICAE OMNES ASSENSI SVNT. eius narrationis, vt omnes Patres (quod ipſa teſtantur Acta) ea audientes lacrymis ſint perfuſi, perinde ac ſi crucifixionem Saluatoris ex vno Euangeliſtarum acceptam recitari audiſſent. Cùm igitur res pro conſtanti accepta ſit ab omnibus veritate, neque ab ipſis refractariis eiuſdem Synodi calumniatoribus & Iconoclaſtis aliquid reperiatur vel leuiter derogatum: perquirendum modò nobis eſt de tempore, quo iſta accidere potuerunt. Primùm autem omnium ille amputandus eſt error aliquorum, qui cùm eius ſcripti auctorem audiunt Anaſtaſium, exiſtimant magnum illum eius nominis Epiſcopum Alexandri- D
num. quod ſi probari poſſet, iam exploratum pariter eſſet quonam tempore id acciderit, cùm ipſe auctor in ſuæ narrationis exordio dicat, id accidiſſe in diebus ſuis: vt planè appareat, rem geſtam ſui temporis auctorem ſcripſiſſe. Verùm & cùm qui aderant in Synodo Patres, vt in re hactenus inaudita, in fletum prorupiſſe eadem hiſtoriæ Acta teſtentur: ſanè quidem rem recèns geſtam eſſe demonſtrant.

XLVII. Quòd inſuper is qui ſcripſit, non fuerit magnus ille Athanaſius, nec eius tempore id
ERROR DE NOMINE ATHANASII acciderit, inde ducimus argumentum, quòd poſt quadringentos & ampliùs annos ab Athanaſij tempore in hunc diem, nemo repertus eſt qui tantæ rei vllam aliquo pacto fecerit mentionem: præſertim cùm in hac ipſa Synodo Patres aliquot loca ex ipſius Athanaſij ſcriptis adduxerint ad probandum cultum ſacrarum imaginum, & huius tam celebris nec verbum quidem, qui præ omnibus fuiſſet tamquam columna ingens ob E
omnium oculos erigendus. Prætereà cùm ſanctus Ioannes Damaſcenus, & ipſe Syrus, haud ignoraſſe facilè potuiſſet, quæ in Syria geſta erant, nec prætermiſiſſet (ſicut feciſſe reperitur de alia imagine ex ſagittæ vulnere ſanguinem dante) huius rei tam inſignis meminiſſe: planè inducimur vt credamus, etiam poſt ſanctum Ioannem Damaſcenum ea Beryti fieri contigiſſe: vt magis audiendus ſit Sigebertus, qui narrat id factum anno Redemptoris ſeptingenteſimo ſexageſimo quinto, cùm imperaret Conſtantinus Copronymus Iconoclaſta, qui nominat inſuper Epiſcopũ qui tunc Beryti Eccleſiæ præerat, Adeodatum, hancq; apponit appendicem ad ea quæ dicta ſunt: Epiſcopus ſanguinem per ampullas diuiſum longè lateque dirigens prædicabat magnalia Dei, obteſtans omnes, vt ſingulis annis quinto Idus Nouembris celebraretur paſſio Dominicæ imaginis.] hæc ipſe.

XLVIII. Sed fortè magis audire placeat, quòd in veteribus Eccleſiarum Lectionarijs id factum hoc

A hoc tempore dicatur ſub Irene & Conſtantino filio. Celebris namque fuit olim in Ec- DE TEMPORE TANTI MIRACVLI.
cleſiis tantæ rei annua commemoratio, quæ vniuerſum fermè Chriſtianum orbem in ſui admirationem commouerat. Etenim rei veritate accuratè perſpecta, in tabulis Eccleſiaſticis ad poſterorum fidem perpetuò conſeruandam ſcripta fuit, vt annis ſingulis, ſingulis in Eccleſiis publico præconio decantetur, quæ in Romano etiam Martyrologio quinto Idus Nouembris ita reperitur eſſe conſcripta. Beryti in Syria commemoratio imaginis Saluatoris, quæ à Iudæis crucifixa tam copioſum emiſit ſanguinem, vt Orientales & Occidentales Eccleſiæ ex eo vbertim acceperint.] At non hoc tantùm, ſed rei geſtæ hiſtoriâ in Eccleſiis legi antiquitus conſueuiſſe, indicant veteres codices Eccleſiarũ, quos Lectionaria, ſeu Sanctuaria, conſueuerunt nominare: in quibus (vt dictum eſt) ſcriptum reperimus, id accidiſſe ſub Conſtantino & Irene Impp. Sed quòd his temporibus huius hæreſis duo
B fuerunt Conſtantini ac duæ pariter Irenæ, diuerſa ſcribendi de tempore occaſio data eſt. Fuit prior Irene natione Cazara filia Chagani Regis ipſi nupta Conſtantino Copronymo, ex qua genitus eſt Leo, qui ei in Imperium ſucceſſit, fuitque ipſa auia Conſtantini, qui hoc tempore regnauit cum Irene matre, quæ Attica genere fuit.

Tanta quidem Deus hoc tempore, cùm vigeret impietas Iconoclaſtarum hæretico- XLIX.
rum, & Sarracenorum idem docentium & cogentium de abdicando venerandarum imaginum cultu, operatus eſt, quo vel vno ſigno ex aduerſariorum officina deprompto (ne quid poſſet impoſturæ adſcribi) eorumdem impietas confutaretur, penituſque error aboleretur, diluereturque ſanguine Chriſti iterùm per imaginem crucifixi. Sed docuit experimentum, ſuperari perfidiam Iudæorum ab hæretica prauitate, illis licet Chriſti hoſtibus implacabilibus manus dantibus, iſtis reſilientibus, & in deterius prolabentibus, at-
C que in obſtinationis profundum abyſſum lapſis, impiè blaſphemantibus.

Poſt hæc autem, vt ad Acta Synodi redeamus, aliis innumeris allatis de veneratione ſa- L.
crarum imaginum, hinc inde locis, lectiſque epiſtolis Gregorij Papæ ſecundi eius nominis, & Germani Epiſcopi Conſtantinopolitani ad diuerſos eodem argumento conſcriptis, quas nos ſuperiùs eo quo ſunt anno datæ poſuimus: ad poſtremum ſancta Synodus inhærere ſe antiquis traditionibus & Patrum ſententiis profeſſa, anathematiſmos ſuperioribus ſimiles aduerſus Iconoclaſtas hæreticos promulgauit: quæ omnia ſecuta eſt ſubſcriptio omnium Epiſcoporum.

Quinta autem Actio collecta eſt eodem anno, quarto Nonas Octobris, vbi prælocu- LI.
tus Taraſius Conſtantinopolitanus Epiſcopus, cùm oſtendiſſet hæreticos Iconoclaſtas ſe- ACTIO QVINTA.
ctatos eſſe Iudæos, Sarracenos, Gentiles, Samaritas, & Manichæos, vſum ſacrarũ imagi-
D num reſpuentes, ad veritatis comprobationem alia allata teſtimonia iuſſa ſunt recitari, redargutis argumentis, ab hæreticis ad ſuam ipſorum hæreſim confirmandã allatis. Poſt hæc autem patefactæ ſunt hæreticorum eorumdem fraudes tempore vrgentis perſecutionis admiſſæ in corrumpendis, abolendis, & incendendis ſacris codicibus, in quibus de venerando cultu ſacrarum imaginum mentio aliqua eſſet inuenta. Qui id nefariè præſtiterunt fuiſſe hæreticos Patriarchas, Anaſtaſium, Conſtantinum & Victorem, teſtatus eſt Taraſius Conſtantinopolitanus Epiſcopus. His peractis, & firmiùs ſtabilito cultu ſacrarum imaginum, ſententia Legatorum Apoſtolicæ Sedis & aliorum, rurſum iterati ſunt aduerſus Iconoclaſtas anathematiſmi. impoſituſque eſt finis eidem Actioni.

Sequenti rurſum die, nempe tertio Nonas Octobris, vt ex verſione Anaſtaſij liquet, LII.
licet in Vulgata pridie Nonas legatur, in ſexta Actione recitata eſt definitio facta ab hæ- ACTIO SEXTA.
E reticis Iconoclaſtis in pſeudoſeptima ab eis ita appellata Synodo Oecumenica, cui per ſingula capita paratum fuit ad venenum antidotum, Gregorioque Epiſcopo Neocæſariæ legente textum hæreticorum per capita ſingula, Epiphanius diaconus ſcitam à Patribus appoſitam reſponſionem perlegit. Quæ tu omnia maiori otio conſulas, nc hic diutius, quàm par eſt, immoremur. Titulum tantùm ponemus, quem hæretici ſuæ ipſorum ſententiæ præfixerũt, ſcilicet: Definitio ſanctæ, magnæ, & vniuerſalis Synodi.] cui digna eſt indita confutatio ex ſancta Synodo, nimirum nullum Epiſcoporum conuentum mereri nomen Oecumenicæ Synodi, cui non interfuerit Romanus Pontifex præſens nec per Legatos, neque per litteras Synodales.

Poſt multa ab hæreticis calumnioſè, ſubdolè, & mendaciter dicta confutata de ſacris LIII.
imaginibus, eò peruentum eſt inter legendum, vbi illi, poſtquam omnes humana opera factas imagines ſe deteſtari & anathemati tradere profeſſi ſunt, eam ſe venerari tan-

ICONOCLASTAE QVAM SE IMAGINEM PROFESSI SINT VENERARI.

tum imaginem dixere, qua Filius Dei seipsum in sacramento panis & vini ante passionem expressit. Ita ipsi quidem, cùm tamen veritatem corporis & sanguinis Christi confiterentur. At quàtum exhorruerint Patres vocem istam imaginis in sacrosancto sacramento Eucharistiæ, responsione omnium declaratum est, ex qua magis magisque redarguas nostri temporis Nouatores, Iconoclastis istis deteriores. Vt igitur tam ab his quàm ab illis, hæreticis scilicet & Catholicis Nouatores prædamnatos intelligas, hîc caput ipsum reddendum putamus, quod sic se habet ex hæreticorum fonte depromptum, ex septima ipsorum pseudosynodo, in ista legitima & Oecumenica recitatum & confutatum:

LIV. Gregorius Episcopus legit: Lætentur & exultent & fiducialiter agant hi qui veram Christi imaginem sinceriſsima anima faciunt & desiderant & colunt, & in salutem animæ & corporis offerunt, quam ipse sacratissimus immolator & Deus noster ex nobis ex toto nostram massam assumens secundùm tempus propriæ passionis, in typum & rememorationem euidentissimam trádidit ministris suis. sese namque voluntariè traditurus memorabili & viuificæ morti suæ acceptum panem benedixit, & gratias agens fregit, & dans dixit: Accipite & comedite in remissionem peccatorum: Hoc est corpus meum. Similiter & calicem tradens dixit: Hic est sanguis meus, hæc facite in meam cõmemorationem. Veluti nulla alia specie ab eo electa sub cælo vel forma imaginari eius incarnationem volens. Vide ergo quòd imago viuifici corporis pretiosè & honorabiliter facta sit.

LV. Quid enim argumentatus est in hoc sapientissimus Deus? Nónne vt ostenderet & exprimeret euidenter nobis omnibus mysterium quod operatus est per dispensationem suam? Quia id quod ex nobis susceptit, materia sola est humanæ substantiæ per omnia perfectæ, non figuramentis propriè subsistentem personam, vt non additamentum personæ diuinitati intercedat: ita & imaginem & materiam præcipuam, id est, panis substantiam præcepit offerri, non figurantem hominis formam, ne idololatria subintroducatur. Sicut ergo corpus Christi quod secundùm naturam sanctum est, vtpote diuinitus sanctificatum: ita manifestum est, quod adoptatione, id est ipsa imago eius sancta est, vtpote per quamdam * satisfactionem gratia sanctificata. Hæc enim & gessit (vt diximus) Dominus Iesus, vt sicut carnem quam susceperit, propria secundùm naturam sanctificatione, ex ipsa vnitione deificauit, similiter & Eucharistiæ panem, & non falsam imaginem naturalis carnis per sancti Spiritus aduentum sanctificandum diuinum corpus fieri voluit, mediante sacerdote, qui oblationem de communi seperans, ad sanctificationem pertingere facit. Itaque Christi caro secundùm naturam animata & intelligibilis vncta est Spiritu sancto in diuinitatem: similiter diuinitus tradita imago carnis eius, diuinus videlicet panis repletus est Spiritu sancto cum calice vitam ferentis sanguinis lateris eius. Hæc ergo demonstrata est vera imago dispensationis quæ in carne effecta est, scilicet Dei nostri (quemadmodum supradictum est) quam ipse nobis veræ naturæ viuificator & factor voce propria tradidit.] hactenus Iconoclastæ in pseudosynodo septima ab eisdem nuncupata. Quæ ipsa (vt magis mireris) contra nos obiiciunt Nouatores, calumniantes à nostris hæc esse dicta, quæ ab Iconoclastis sunt asserta, sed à nostris, ab Orthodoxis scilicet confutata: nam ad ista responderunt Patres, verbum imaginis in sacratissima Eucharistia penitus detestantes.

*sanctificationem

LVI. CONFVTATIO DICTORVM. Epiphanius diaconus legit: Patet qualiter omnis sermo propositus, quando semel à veritate auersus est, multas & periculosas prauitates à cõsequentia seductoria proferat. Quippe & isti præceptores nouitatis hoc passi sunt. auersi enim à veritate propter imaginum fractionem, etiam in alteram extremam apoplexiæ insaniam delapsi sunt. Etenim quasi ex Delphico Tripode forsan hæc & pernicioſa dogmata oraculo deprompserũt. Sed audiant à Prouerbiali verbo: [a] Laqueus fortis viro labia sua, & capitur propriis verbis oris: ligna enim & fœnum & stipulam apposuerunt, quorum finis in combustionem.

[a] *Prou. 6.*

LVII. EVCHARISTIA VERE CORPVS CHRISTI ET NON IMAGO Nullus enim aliquando tubarum Spiritus, sanctorum videlicet Apostolorum, aut illustrium Patrum nostrorum incruentum sacrificium nostrum, quod in commemorationem Christi Dei nostri & omnis dispensationis eius efficitur, dixit imaginem corporis eius: neque enim acceperunt à Domino sic dicere vel confiteri; sed audiant Euangelicè dicente eo: [b] Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non intrabitis in regnum cælorum. Et qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo. & accepto pane gratias agens fregit, deditque discipulis suis, & ait: Accipite & comedite: Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem gratias

[b] *Ioan. 6. Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22.*

tias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic est enim sanguis meus noui Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Et non dixit, Accipite & comedite imaginem corporis mei.

Sed & Paulus diuinus Apostolus, & ex diuinis Domini vocibus hauriens, ait: [a] Ego accepi à Domino, quod & tradidi vobis: quoniam in qua nocte tradebatur, accepit panem & gratias agens fregit, & dixit: Accipite & comedite: Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem postquam cœnauit dicens: Hic calix nouum Testamentum est in meo sanguine. Hoc facite quotiescumque biberitis in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc & calicem hunc bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat. Ergo liquidò demonstratum est, quòd nec Dominus, neque Apostoli, aut Patres imaginem dixerunt sacrificium sine sanguine, quod per sacerdotem offertur, sed ipsum corpus & ipsum sanguinem. LVIII. [a] *1. Cor. 11.*

Et ante sanctificationis quidem celebrationem, typos, siue antitypa quibusdam sanctorum Patrum hæc piè visum est nominare, quorum est Eustathius propugnator Orthodoxæ Fidei, & Arianæ destructor vesaniæ, & Basilius eiusdem infelicis superstitionis depositor, qui omne quod sub sole est, planam rectorum dogmatum basim edocuit. Ex vno enim eodemque Spiritu disputantes, vnus quidem eorum interpretans Salomoniacum dictum, quod in Prouerbiis legitur: [b] Comedite panem meum & bibite vinum quod miscui vobis, hæc dicit: Per panem & vinum, typos corporalium Christi prædicat membrorum. Alter verò ex eodem fonte hauriens (vt nouerunt omnes sacerdotij mystici cultores) in oratione Dominicæ oblationis ita dicit: Confidentes appropinquamus sancto altari, & proponentes typos sancti corporis & sanguinis Christi tui, te deprecamur, & te rogamus. Et quod deinceps infertur, certiorem Patris huius perfecit sententiam, qualiter antequam sanctificata fuerint, vocata sint typi, imagines scilicet: post sanctificationem autem corpus propriè & sanguis Christi dicuntur, & sunt, & creduntur. Ipsi verò viri fortes volentes venerabilium imaginum demoliri visionem, aliam imaginem introduxerunt, quæ non est imago, sed corpus & sanguis. Porrò improbitate & astutia referti, sophismate prauo semet decipientes, adoptione nominauerunt fieri hanc diuinam oblationem. Et quemadmodum hoc dicere, apertæ est dementiæ, ita & imaginem dicere, ampliorem indisciplinationis habet impietatem. LIX. [b] *Prou. 9.*

Deinde dimisso mendacio, tangant pauxillum quid veritatem, diuinum corpus dicentes fieri. At si imago est, non potest esse hoc diuinum corpus. Ergo hinc inde circumductis, inualida omnino manent, quæ ab illis susurrata sunt. Sicut enim oculus turbatus, non rectè videt, ita & ipsi prauarum confusione cogitationum sensum suum turbantes, ac turbulentum reddentes, idipsum patiuntur quod insanientes, alia scilicet pro aliis phantasticè passi, aliquando quidem imaginem dicentes sancti corporis Christi intelligibile sacrificium nostrum, aliquando verò positione corpus. Porrò hæc passi sunt quemadmodum diximus, imaginalium formationum cultum ab Ecclesia volentes exterminare, gaudentes super euersionem Ecclesiasticarum traditionum.] hactenus de his Patres. Sunt post hæc alia recitata ex pseudosynodo Monothelitarum, atque pariter ab Orthodoxis Patribus confutata: sicque clausa est præsens sexta Actio. LX.

Conuenerunt autem rursus Patres ibidem loci, eodem anno atque mense, nempe tertio Idus Octobris, in qua (quod reliquum videbatur iam damnata perfidia Iconoclastarum) sancita est Catholicæ Fidei definitio, in qua primùm mentio facta est reliquarum sex Synodorum Vniuersalium, & confirmatio earumdem est secuta: Catholicum pariter est Symbolum recitatum. vbi cùm ad Spiritus sancti confessionem ventum est, his est ipsa verbis expressa: Et in Spiritum sanctum Dominum & viuificantem, QVI EX PATRE FILIOQVE PROCEDIT, qui cum Patre, &c.] habet id vulgata versio eius Concilij, item & vetus translatio Anastasij Bibliothecarij ad Ioannem octauum Papam conscripta: idipsum continet & Græcus textus, ne quis impostura esse arguere possit. LXI. SEPTIMA ACTIO ET VLTIMA.

Cùm enim eiusdem Fidei definitio recitata esset in Concilio Florentino in Sessione quinta Ferrariæ habita, hæc de germana textus lectione Acta habent: Lecta septimi generalis Concilij definitione, Latini quemdam vetustissimum librum in medium attulere, in quo quidem eadem ipsa definitio, sanctumque Spiritum ex Patre Filioque procedere, scriptum erat. Qua de re non mediocris contentio in illa Sessione fuit exorta.] Græcis LXII.

videlicet reluctantibus; cùm & Iulianus Cardinalis S. R. E. tituli S. Sabinæ hæc ad Imperatorem qui præsens erat:

LXIII. Septimi Concilij Symbolum, sereniſſime Imperator, quod modò fecimus recitari, in vetuſtiſſimo volumine ſcriptum eſt, ita vt nemo poterit ſuſpicari corruptum fuiſſe, cùm præſertim quidam hiſtoricus noſter antiquus quidem ac litteratus inter alia id quoque teſtetur, hoc ipſum Symbolum in ſeptimo Concilio recitatum fuiſſe. Tali præterea Symbolo cum hac additione vel declaratione, EX FILIOQVE, non mediocrem tribuimus auctoritatem.]

LXIV. Ceterùm liber ille dictus, Capitulare aduerſus Nicænam Synodum, miſſus à Carolo Magno per Engilbertum Abbatem & Capellanum ſuum ad Hadrianum Romanũ Pontificem, quænam germana fuerit lectio eius textus, edocet, vtpote quia ab aduerſario reprehendatur, quòd Taraſius in Actione tertia non dixerit A PATRE FILIOQVE. Fuit enim iſta prima reprehenſio aduerſarij his verbis concepta. Quòd Taraſius non rectè ſentiat, qui Spiritum ſanctum non ex Patre & Filio, ſecundùm Nicæni Symboli fidem, ſed ex Patre per Filium procedentem in ſuæ credulitatis lectione profiteatur.] Si ergo hoc ipſum ſcriptum fuiſſet in totius Synodi fidei profeſſione, quæ in hac ſeptima habetur Actione, Spiritum ſanctum ſcilicet à Patre per Filium procedentem: & non potiùs (vt habet) à Patre Filioque procedentem: certè quidem ab aduerſario non vnus Taraſius in crimen vocatus eſſet, ſed ipſa Synodus vniuerſa, quam acriter impugnabat. Sed quòd (vt ſuperiùs dictum eſt) Iconoclaſtarum prima fuit illa reprehenſio & prohibitio, ne diceretur Spiritus ſanctus à Patre Filioque procedere: Patres ipſi ne vel in hoc communicarent cum illis, contra ipſorum ſententiam dixerint: A PATRE FILIOQVE PROCEDIT.] Cùm igitur aduerſarius non vniuerſam Synodum, ſed Taraſium tantùm erraſſe in tertia Actione dicat, euidens teſtimonium eſt, in Synodi profeſſione fidei Actione ſeptima aliter ſcriptum eſſe, ſicque germanam eam fuiſſe lectionem, quam vetus Latinus codex dicitur habuiſſe.

LXV. Quòd etiam ex reſponſione Hadriani Papæ colligitur, dum Taraſius defenditur, & aſſeritur ab Eccleſia Romana vtrumque receptum fuiſſe, vt poſſet dici Spiritum ſanctum à Patre Filioque procedere, & à Patre per Filium. Et Gennadius: [a] Diuinus (inquit) Taraſius Conſtantinopolis Patriarcha in epiſtola ad Orientis Pontifices, quæ incipit: Multis & ingentibus prouidentijs, ſic ait: Et in Spiritum ſanctum, qui ex Patre per Filium procedit, & eum eſſe Deum cognoſcimus. Audis, ex Patre, inquit, per Filium procedere? Quod vero dicto, per, cauſam ſignificet, anteà dictum eſt, &c.] hæc Gennadius, contendens quòd idem ſit dicere, per Filium, quod ex Filio. At de his ſatis ad inſtitutum.

[a] *Gennad. pro Concil. Flor. cap. 1. ſect. 6. prope finem.*

LXVI. Quem verò cultum à Fidelibus impertiri voluerint ſancti Patres ſacris imaginibus, hiſce verbis ſignificarunt: His ita ſe habentibus, regia quaſi euntes ſemita, ſequentes diuinitus inſpiratum ſanctorum Patrum noſtrorum magiſterium, & Catholicæ traditionem Eccleſiæ (nam Spiritus ſancti hanc eſſe nouimus, qui nimirum in ipſa habetur) definimus in omni certitudine & diligentia, ſicut figuram pretioſæ & viuificæ Crucis, ita venerabiles ac ſanctas imagines proponendas, tam de coloribus, & taxellis, quàm ex alia materia congruenter in ſanctis Dei Eccleſiis & ſacris vaſis, ac veſtibus, & in parietibus ac in tabulis, domibus & viis, tam videlicet imaginem Domini Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, quàm intemeratæ Dominæ noſtræ ſanctæ Dei Genitricis eius, honorabiliumque Angelorum, & omnium Sanctorum ſimul & almorum virorum. Quanto enim frequentiùs per imaginalem formationem videntur, tanto qui has contemplantur, alacriùs eriguntur ad primitiuorum earum memoriam, & deſiderium, & ad oſculum, & ad honorariam his adorationem tribuendam: non tamen ad veram latriam, quæ ſecundùm fidem eſt, quæque ſolùm diuinam naturam decet, impertiendam: ita & iſtis, ſicuti figuræ viuificæ Crucis, & ſanctis Euangeliis & reliquis ſacratis monumentis incenſorum & luminum oblatio ad harum honorem efficiendum exhibeatur, quemadmodum & antiquis piæ conſuetudinis erat. Imaginis enim honor ad primitiuum tranſit, & qui adorat imaginem, adorat in ea depicti ſubſiſtentiam, *perſonam videlicet*.

LXVII. TRADITIO CONSERVANDA. Sic enim robur obtinet ſanctorum Patrum noſtrorum doctrina, id eſt, traditio ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ, quæ à finibus vſque ad fines terræ ſuſcepit Euangelium. Sic Paulum qui in Chriſto locutus eſt, & omnem diuinum Apoſtolicum cœtum, & priſtinam ſanctitatem ſequimur, tenentes traditiones quas accepimus. Hinc triumphalis Eccleſiæ

A cleſiæ propheticè canimus hymnos: [a] Gaude ſatis filia Sion: prædica filia Ieruſalem: Iucundare & lætare ex toto corde tuo. Abſtulit Dominus iniuſtitias aduerſantium tibi: redemit te de manu inimicorum tuorum. Dominus Rex in medio tui: non videbis mala vltrà, & pax in te in tempus æternum. Eos ergo qui audent aliter ſapere & docere, ſecundùm ſceleſtos hæreticos Eccleſiaſticas traditiones ſpernere, & nouitate qualibet excogitare, vel proiicere aliquid ex his quæ ſunt Eccleſiæ deputata, ſiue Euangelium, ſiue figurã Crucis, ſiue & imaginalem picturam, ſiue ſanctas reliquias Martyrum, aut excogitare prauè & aſtutè ſubuertendi quamcumque ex legitimis traditionibus, ſiue Eccleſiæ Catholicæ, vel etiam quaſi communibus vti ſacris vaſis, aut venerabilibus miniſteriis: ſi quidem Epiſcopi vel clerici fuerint, deponi præcipimus; monachos autem & laicos à communione priuari.] hactenus definitio Fidei ex verſione, qua vtimur, Anaſtaſij.

[a] *Soph. 3.*

B Eadem quoque ſuis ſcriptis profeſſus eſt ſanctus Ioannes Damaſcenus [b], qui libro primo & tertio Apologetici ſæpè ſæpiùs repetit, imagines nullo modo coli debere cultu latriæ: numeratque inter hæreticos illos, qui imagini cuipiam dixerint tribuendum eſſe latriæ cultum, hoſque nominat Chriſtianocatagoros, nempe accuſatores Chriſtianorum, eo quòd Chriſtianæ religioni magnam inurerent notam, quòd ipſorum cauſa dicerentur ab aduerſariis Chriſtiani idolorum cultores, qui vt Deos imagines colerent. LXVIII. [b] *Io. Damaſc. de hæreſ. prope finem.* EADEM CVM SYNODO IO. DAMASCENI SENTENTIA.

Ceterùm nequaquam in horum claſſem coniecerimus Scholaſticos illos, qui Chriſti Redemptoris imagini atque ſanctiſſimæ Cruci latriæ cultum tribuendum eſſe dixere. Nam cùm ipſi idem ſenſerint reuerà cum Orthodoxis, ob diuerſitatem tantùm vocum, adhibita aliqua diſtinctione, ſeu declaratione, haud ab ijs vllo modo ſunt ſeparandi; ſiquidem conſtantiſſima eſt etiam ipſorum aſſertio, nulli creaturæ diuinũ cultum, qui ſoli Deo C conuenit, eſſe impertiendum. Cùm verò eiſdem ſacris Chriſti imaginibus latriæ adorationem eſſe impendendam ijdem aſſeruere: vtique dicendum, intellexiſſe impropriè, & non propter ſe, aut ex ſua natura, ſed per accidens, & relatiuè ad aliud: vt tunc non imago colatur vt Deus propriè, ſed Deus in imagine ſiue per imaginem: ſic etiam cùm coluerunt antiqui patres Deum (quem nemo [c] vidit vmquam neque videre poteſt) in diuerſis formis ſeu imaginibus apparentem, in quibus conſtat repræſentatum fuiſſe Deum, non tamen illas ipſas fuiſſe Deum: eos non peccaſſe, ſed meruiſſe dicendum, dum illas ipſas imagines vt Deum coluere cultu latriæ, quas ſcirent repræſentaſſe Deum. Quòd igitur nemo ipſorum dixerit adorandas imagines cultu latriæ propter ſe (id enim eſſet reuerà idololatria) ſed propter aliud: vtique non proprium per ſe exiſtentem latriæ cultum illis tribuiſſe noſcuntur, ob quod damnandi eſſent, ſed cultum latriæ illum tantùm qui fit ob aliud, & D per accidens, relatiuè ad primum exemplar. LXIX. SCHOLAST. VNA EADEMQ. SENTENTIA CVM NICÆNO CONCILIO.

[c] *1. Ioan. 4. 1. Tim. 6.*

Verùm cùm re ipſa vna eademque ſit eorumdem & omnium Orthodoxorum ſententia de ſacrarum imaginum cultu; quòd autem diuerſis eadem verbis expreſſa & pænè contrariis reperitur: non aliunde accidiſſe puto, niſi quòd eiuſmodi tam firma, conſtans, & certa, tamque ſeriò pertractata ac definita, atque in canonem redacta ſententia Nicæni poſterioris Concilij minimè iiſdem ſanctis & doctis viris innotuit. Nam etſi quid de eodem Concilio per leuem aliquam hiſtoriarum lectionem perceperunt: cùm itidẽ illud improbatum eſſe in Synodo Francofordienſi intellexerunt, nullam de eo rationem eſſe habendam exiſtimarunt. Vel ſi iidem (quod puto verius) ipſum Oecumenicum eſſe ſciuerunt, approbatumque à Romano Pontifice, damnatum verò ab aduerſariis; tamen quòd in eo mentirentur aduerſarij, definitum eſſe cultum latriæ ſacris Chriſti imaginibus tribuen- E dum: verum id eſſe putantes, in contrarium niſi, calumniam non intelligentes (de qua fuſiùs ſuo loco dicendum erit inferiùs, cùm erit ſermo de Francofordienſi Concilio) pro ipſo Concilio cauſam agere ſe putarunt, ſi quomodocumque, improprietate verborum licet, latriæ cultum in ſacris Chriſti imaginibus tuerentur. Sicque ex ignoratione rerum geſtarum diuerſitas iſta loquendi accidiſſe cognoſcitur. LXX. VNDE IN VNA SENTENTIA LOQVENDI ORTA DIVERSITAS.

Ceterùm etſi ignoratio iſta Nicænæ definitionis videatur reprehenſibilis, tolerabilis eſt tamẽ & in doctis viris etiá excuſabilis, ſicut in S. Auguſtino [d] (quã faſſus eſt publicè) ignorantia Nicæni prioris magni Concilij canonis toto orbe vulgati & vſu recepti, ne in vna Eccleſia duo ordinarẽtur Epiſcopi. Non enim omnia poſſumus omnes ſimul ſcire, & multa prætereunt multos etiam multa ſcientes. Quamobrem, ſi (vt diximus) ea quæ fuerunt in Nicæno Concilio ſtatuta, & Apoſtolicæ Sedis auctoritate firmata, iſti de quibus eſt ſermo, nouiſſent, atque certiùs intellexiſſent, non ex veritate, ſed per calumniam proclama- LXXI. IGNORATA DEFINITIO NICAENI SECVNDI CONCIL.

[d] *Aug. Act. de trad. de ſign. cp. 110.*

tum

tum ab aduersariis, definitum esse cultú latriæ sacris imaginibus in Nicæno Concilio, atque sciuissent ab eo reuerà penitus fuisse contrarium decisum atque firmatum, nimirum nullam imaginem colendam esse cultu latriæ: sanè quidem (vt fuit ipsis semper Orthodoxis in more) nulla penitus contrarietate siue diuersitate verborum quouis prætextu veritatem Orthodoxæ Fidei circumduxissent: sed eadem ipsissima verba atque sententiam sacri Oecumenici Concilij defendissent, totidemque verbis reddita & asserta firmassent. A

LXXII. Sed & quod non minoris auctoritatis & roboris vlla ex parte est Oecumenicum Cõcilium Nicænú posterius à priori Nicæno: sicut antiqui Patres illi millies morte pati parati erant, quá vocem illam, Consubstantialem, ab illo Concilio in Symbolo positã & definitam deferere, licet per æquipollentia verba idem dici posse ab aduersarijs proponeretur: ita & isti huius posterioris Concilij Nicæni non solùm sententiam, sed ipsa quoque verba mordicus tenuissent, cõstantiùs defendissent atq; firmiùs asseruissent, probè scientes, non esse moris in Ecclesia aduersùs Oecumenici Concilij decreta Romanorum Pontificum auctoritate firmata quantumuis doctos, quantumuis sanctos insurgere, & vel latum vnguem ab eorum sententia, verbisque recedere, sed quàm constantissimè ad apicem vsque quæcumque in eis reperiuntur, scripta defendere, tantum abest, vt aliis ab illis contrariis vel diuersis verbis veritatem Catholicam fidelibus seruandam proponerent. quòd si secùs fecissent, magnam profectò suæ ipsorum existimationi infamiæ notam inussissent, & hac ex parte an Catholici essent, qui Oecumenicæ Synodo aduersari tam liberè viderentur, suspicionem in nonnullorum animos induxissent, vel saltem temeritatis nomine redarguendi fuissent. Sed ab his omnibus hos excusat ignoratio historicæ veritatis. At de his satis. iam quæ sunt reliqua Nicæni Concilij videamus. B

LXXIII. His igitur in Synodo definitis accessit omnium Episcoporum subscriptio, quam subsecutæ sunt publicæ eiusdem sanctæ Synodi acclamationes, quæ sic se habuerunt additis anathematismis. C

ACCLAMATIONES SYNODI. Sancta Synodus ita exclamauit: Omnes ita credimus: Omnes idipsum sapimus: Omnes consentientes subscripsimus.

Hæc est fides Apostolorum: Hæc est fides Patrum: Hæc fides Orthodoxorum: Hæc fides orbêm terrarum stabiliuit: credentes in vnum Deum in Trinitate laudandum, honorabiles imagines osculamur. Qui sic non habent, Anathema sint. Qui sic non sentiunt, procul ab Ecclesia pellantur.

ANATHEMATISMI SYNODALES. Nos antiquam legislationẽ Ecclesiæ Catholicæ sequimur. Nos leges Patrũ custodimus.

Nos eos qui addunt vel adimunt de Ecclesia, anathematizamus. Nos subinductam nouitatem Christianos accusantium anathematizamus.

Nos venerandas imagines recipimus. Nos eos qui sic non se habent, anathematismis submittimus. D

Nos iis qui assumunt dicta, quæ à diuina Scriptura contra idola proferuntur, in venerabiles imagines, dicimus Anathema.

His qui vocant sacras imagines idola, Anathema.

His qui dicunt, quia vt ad Deos, Christiani ad imagines accesserunt, Anathema.

His qui communicant scienter iis, qui iniuriam & contumeliam venerabilibus imaginibus inferunt, Anathema.

His qui dicunt, quia præter Christum alius exemit nos ab idolis, Anathema.

LXXIV. His qui audent dicere Catholicam Ecclesiam aliquando idola recepisse, Anathema. Multos annos Imperatoribus Constantino & Irenæ matri eius. Multos annos Victoriæ Imperatorum. Multos annos nouo Constantino, & nouæ Helenæ, æterna memoria. Dominus custodiat Imperium eorum. Cælestis Rex terrenos custodi. Omnibus hæreticis, Anathema. Frementi Concilio contra venerabiles imagines, Anathema. Theodosio falsi nominis Episcopo Ephesino, Anathema. Sisinnio Episcopo cognomento Pastillæ, Anathema. Basilio, qui obscœna pronuntiatione Tricacabus appellatus est, Anathema. Trinitas horum trium dogmata deposuit. Anastasio, Constantino, & Nicetæ, qui per successionem throno Constantinopolitano præsederunt, ac si nouo Ario, Nestorio & Dioscoro, Anathema. Sancta Trinitas horum trium dogmata deposuit. Ioanni Nicomediæ, Constantino Nacoliæ hæresiarchis, Anathema. Ad nihilum deduxerunt imaginem Domini & Sanctorum eius: ad nihilum deduxit eos Dominus. Si quis hæreseos Christianos accusat, vel in ea hæresi vitam suam transigentem defendit, Anathema. E

Si

A Si quis Euangelicas narrationes titulis, picturisque factas non admittit, Anathema.

Si quis non osculatur has tamquã nomine Domini & Sanctorú eius factas, Anathema.

Si quis omnem traditionem Ecclesiasticam siue scriptam siue non scriptam irritam facit, Anathema.

Germani Orthodoxi æterna memoria, Ioannis & * Gregorij æterna memoria. prædicatorum veritatis æterna memoria. Trinitas hos tres glorificat: quorum disputationes sequi mereamur miserationibus & gratia primi & magni Pontificis Christi Dei nostri, intercedente intemerata Domina nostra sancta Dei Genitrice, & omnibus Sanctis eius. Fiat. Amen.] hactenus acclamationes. Porrò hi tres quibus acclamauit adeò faustè Synodus, ij sunt, quos potissimùm Iconoclastæ in suo ipsorum conciliabulo diris deuouerunt, & anathematismis atque maledictionibus sunt prosecuti, nempe sanctum Germanum Episcopum Constantinopolitanum, Ioannem Damascenum & LXXV. * Georgij

B Georgium in Cypro Episcopum, de quibus superiùs dictum est. Præter fidei Catholicæ decretum, ab eadem sacrosancta Synodo canones sanciti sunt viginti duo, quos in posteriori editione Conciliorum positos habes ex Heruetiana translatione. Porrò eosdem canones à Gratiano in decretorum volumen sub diuersis titulis relatos inuenies. Omittimus hîc omnes recitare prolixos satis.

Incipientes autem Patres ab Episcoporum ordinatione, præceperunt non ordinandos Episcopos, nisi promittant se canones seruaturos, neq; etiam assumendos qui non eruditione & scientia sacrarum litterarum atque canonum essent instructi. Sed tertius canon itidem ad Episcoporum electionem spectans totidem hîc reddendus est verbis, planè dignus, qui Regum omnium domus foribus inscribatur vnà cum titulo ipsi ita præfixo[a]: LXXVI. [a] *Dist. 63. Omnis electio.*

Quòd non oporteat Principes eligere Episcopum.

C Omnis electio à Principibus facta Episcopi aut presbyteri aut diaconi irrita maneat, secundùm regulã quæ dicit: Si quis Episcopus sæcularibus potestatibus vsus, Ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur, & segregentur omnes qui illi communicant. Oportet enim vt qui prouehendus est in Episcopum, ab Episcopis eligatur, quemadmodum à sanctis Patribus qui apud Nicæam conuenerunt, in regula definitum est, quæ dicit: Episcopum conuenit maximè quidé ab omnibus, qui sunt in prouincia, Episcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit propter instantem necessitatem, aut propter itineris longitudinem: tribus tamen omnimodis conuenientibus & alijs per litteras consentientibus, tunc consecratio fiat. primatus tamen eorum quæ geruntur per suam quamque prouinciam Metropolitano tribuatur Antistiti.] hæc canon. quibus videas penitus inhibitũ esse Principibus, Ecclesijs præficere sacerdotes. Habent tamen aliqui id ex Sedis Apostolicæ priuilegio. LXXVII. NE A PRINCIPIBVS ELIGANTVR EPISCOPI.

D Sed & illud à sacrosancta Synodo statutum fuisse reperitur[b], ad reparandas illatas (vt vidimus) per Iconoclastas hæreticos clades, cùm Episcopia & monasteria in vsum profanum conuersa sunt, vt in pristinũ vsum eadẽ restituerentur. Hæc & alia, quæ ob ingruentem persecutionẽ defectu culturæ spineta Dei Ecclesiam occuparant, falx Apostolicæ censuræ succîdit. Et inter alia illud fuit, vt ab ijsdem Iconoclastis introductum in Ecclesiam vestitum pretiosum clericorum, eadem sancta Synodus emendaret, sanciens ista: LXXVIII. [b] *Ead. Synod. cap. 12.*

Quoniam radice amaritudinis exorta, contaminatio facta est in Catholica Ecclesia Christianos calumniantiũ hæresis, etiam hi qui hanc receperunt, non solùm imaginarias picturas abominati sunt, sed etiam omnẽ reuerentiã repulerunt, eos qui religiosè & piè viuunt offendentes; ac per hoc completur in eis quod scriptum est: [c] Abominatio est peccatori Dei cultus. Igitur si inuenti fuerint deridẽtes eos qui vilibus & religiosis vestibus amicti sunt, per pœnam corrigantur: priscis enim temporibus omnis sacratus vir cum mediocri & vili veste conuersabatur. Omne quippe quod non propter necessitatẽ suam, sed propter venustatem accipitur, elationis habet calumniam: quemadmodum magnus ait Basilius. Sed neque ex sericis texturis vestem quis variatam induebat, neque apponebant variorum colorũ ornamenta in summitatibus vestimentorum: audierant enim ex Deiſona lingua, [d] quia qui mollibus vestiuntur in domibus Regum sunt.] sic igitur infectata est sancta Synodus omnem superfluum vestimentorum ornatum, ab hæreticis, exposa antiqua modestia, introductum. hæ & aliæ fuere hæreticorum à sanctis Patribus in hoc Concilio verrendæ quisquiliæ. ex quo demum Synodales scriptæ sunt litteræ ad diuersos. LXXIX. [c] *Eccli. 1.* [d] *Mat. 11.* DE VESTITV CLERICORVM.

Synodalis enim epistola data est in primis ad ipsos Imperatores, alia verò Encyclica ad omnes Ecclesias, tertia ad Hadrianum ipsum Romanum Pontificem, quam hîc tibi ex Anastasij LXXX. SYNODALES EPISTOLAE.

Anastasij versione reddituri sumus: illud non prætermittentes significare, ab eodem Tarasio scriptam haberi aliam epistolam eruditam satis atque prolixam ad eumdem Hadrianum Pontificem de simoniaca hæresi profligandâ, quæ ab Anastasio ad finem eiusdem septimæ Synodi posita legitur, nec non apud Theodorum Balsamonem in appendice ad Nomocanonem Photij, de qua inferiùs, hîc tibi eam reddam, quæ ab eodem Tarasio ex hac eadem Synodo scripta fuit, cùm se habeat tamquam recapitulatio omnium rerum gestarum in Synodo, his verbis: A

LXXXI. EPISTOLA TARASII AD HADR. PAPAM. Per cuncta sanctissimo ac beatissimo fratri & comministro Hadriano Papæ senioris Romæ Tarasius misericordia Dei Episcopus Constantinopoleos Nouæ Romæ in Domino salutem.

Sufficeret quidē salutaris dispensatio magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi ad pacem, vnanimitatem, & concordiam omnibus Christianis: ipse namque post ex mortuis resurrectionem Apostolis suis insufflans ait: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis. cuius rei gratia contestans omnibus nobis ille qui raptus in tertium cælum, & in paradisum ingressus audiuit arcana verba, Paulus scilicet diuinus Apostolus asseruit, dicens: [a] Christus est pax nostra, qui fecit vtraque vnum, & medium parietem maceriæ dissoluens inimicitiam in carne sua. Et rursum Thessalonicensibus præcipiens ait: [b] Itaque fratres mei state, & tenete traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram. Sed quoniam inimicus, qui ab initio nequam est diabolus, non dimisit per diuersa tempora ædificatam supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum Ecclesiam, secundùm quod sibi visum est, discindere atque disrumpere, semet inferens per quosdam sequentes se viros malos, & zizania superseminare in regione hac, quæ culta est à tubis sancti Spiritus, Apostolis scilicet sanctis (ipsi enim virtute ex alto accepta, & hac diuinæ sulcis operationis proscissa, escam æternæ vitæ reliquerunt his qui per ipsos crediderunt, carpendam) horum Deiloquam doctrinam sancti Patres nostri, qui huius pastores & custodes per singula fuere tempora, susципientes, zizania, id est hæreses & nouitates addititias atq; introductas radicitus exciderunt, & messem mundam aruo conseruauerunt. B C

[a] *Ephes.* 2. [b] 2. *Thes.* 2.

LXXXII. Vestrâ ergo fraterna & summo Pōtificio decorata sanctitas cum his per Deiloquas suas doctrinas quodammodò sermocinatur, & ab eis accepto veritatis verbo, spinosas herbas quæ nunc germinauerunt, fidelissimorum & pacificorum Imperatorum veritati concordans euellere machæra spiritus festinauit, mittens secundùm scriptā sibi petitionem nostram ad viuersalem Synodum faciendam æquiuocos viros, *Petros duos videlicet*, Principis Apostolorum Petri. Quibus aduenientibus, pij & tranquillissimi Imperatores nostri eos benignè susципientes ad nos iubebant mitti, per eos litteras vestras nobis susципientibus, & locuti cum illis quæ conueniebant, aduocauimus, & eos qui ab Oriente venerant sacerdotio decoratos Ioannem & Thomam verbi & sapientiæ participes, atque reuerentia & modestia perornatos; aderant enim hîc & ipsi, per idem tempus peruenientes. D

LXXXIII. Itaque congregatis omnibus amabilibus Deo Episcopis huius diœceseos, per nutum & diuinum zelum fidelissimorum & piorum Imperatorum Sessio Synodi facta est. Sed quidam ex insensatis sensibus moti, turbationemque intra se facientes, exurgere nos fecerunt è consessu, & prohibiti, anno vno taciti mansimus. At verò anno transacto, rursus Deo amabiles Episcopi congregati in Nicænsium clara Metropoli Bithynensium prouinciæ à piis Imperatoribus nostris iussi sunt. Siquidem & nos comites adscisentes Deo amabiles viros* & loci seruatores vestros, similiter & eos qui de Oriente venerunt: perreximus ad eamdem Metropolim. Qui cùm omnes sedissemus, caput fecimus Christum: iacebat enim in sancta sede Euangelium sanctum, contestans omnibus nobis sacratis viris qui conueneramus, iudicium iustum iudicare: iudicare inter sanctam Dei Ecclesiam & nouitatem quæ facta est. *loca tenentes. E

LXXXIV. Et cùm perlatæ primitus vestræ fraternæ sanctitatis litteræ legerentur, præstolabantur omnes, spiritualibus eduliis tamquam in regalibus cœnis fruentes, quæ Christus per litteras tuas epulantibus præparabat: & sicut oculus totum corpus ad rectitudinis & veritatis semitas ostendebat: sic ergo dirupta membra in vnum conueniebant; sic vera consonantia confirmabatur; sic Catholica Ecclesia vnitatem recipiebat: cum quibus & earum quæ de Orientali diœcesi missæ sunt nobis litteræ, lectione facta, integra Paternæ traditionis pulchritudo demonstrabatur, ac vis veritatis roborabatur, propositis videlicet pluribus testimonijs Patrum.

His

A His itaque gestis, prædicabatur à nobis omnibus, qui beneplacito Dei congregati eramus, recta & irreprehensibilis confessio quæ vobis missa est à nobis, per relationem etiam missam pijs Imperatoribus nostris: & omnes hæreticæ illius prauitatis hæresiarchæ, & qui eos sunt secuti & inconuertibiliter vitam suam finierunt, pari depositione damnati sunt cum his qui antè Catholicæ hæretici fuerunt Ecclesiæ. Qui enim in vita sua præsentes fuere, salutem suam per scriptos à se libellos confessi sunt. Et nequaquam dimisit Christus Deus noster, petra nimirum in qua stabiliti sumus, desuper contextam per totum tunicam, id est, Ecclesiam suam, quæ ab ipso, & per ipsum ædificata est, discissam & diruptam; sed nec membra aliàs atque aliter sese mouentia: quin potiùs vnà cum veteribus hęresibus etiam errorem vanæ prauitatis eorum, qui Christianos accusantes contra venerabiles imagines rabidè latrant, verbo gratię suæ destruxit, & gladio spiritus pupugit, & satisfacti sumus per omnia, & per experimentum cognouimus, quia valet super omnia B veritas, & vincit secundùm non mentientem dicentis vocem: [a] Resistit autem ei nullus vniuersorum, & est robustissima, ita vt eleuetur contra omnes inimicos, & eorum qui resistunt sibi legiones dissoluat. Ecce enim ecce labia quidem falsa loquentium cessauerunt, & caligo procacium vituperationum quieuit; illuxit autem veritatis dogmatum speciositas, vbique abiecta est hæretica infamia, & Ecclesia ornamentum suum sortita est, & accepit requiem ex opprimentibus se doloribus: immobilis enim est & inexpugnabilis; aduersus cuius fidem portæ inferi & infidelitatis prævalere non poterunt. Sicut ex Dominica voce audiuimus: [b] Et repletum est gaudio os nostrum, & lingua nostra exultatione, & facti sumus lætantes in Ecclesia cui præsidemus secundùm voluntatem Dei. Hæc itaque facta sunt, Christo, qui super omnia Deus noster est, volente per Orthodoxos & fortissimos Imperatores nostros. Ipsi enim in omni loco venerabiles imagines erexerunt, tam C scilicet in celeberrimis templis quàm in regalibus palatiis suis: quibus Dominus Deus vicissitudinem tribuat, exaltans cornu Regni eorum tam ad pacem Ecclesiarum suarum, quàm ad salutem omnium Christianorum. Et sit nomen eius benedictum in sæcula sæculorum. Amen.] hucusque sacrosanctæ Synodi Acta.

[a] *Iob* 9. [b] *Psal.* 125.

Porrò ipsa dies, qua eadem Synodus est feliciter absoluta, relata fuit à Patribus in tabulas Ecclesiasticas, anniuersaria memoria celebranda, qua Deo gratiæ agerentur de profligata hæresi, & seruata veteri Ecclesiæ in cultu sanctarum imaginum obseruantia. In Græcorum enim Menologio iussu Basilij Imperatoris restituto ista leguntur scriptis mandata. Die duodecima mensis Octobris. LXXXIV.

Sanctæ septimæ Synodi trecentorum sexaginta septem Patrum commemoratio. Sancta septima Generalis Synodus Nicææ secundò conflata fuit sub Constantini & Irenæ ipsius genitricis Imperio, cùm esset Constantinopoli Patriarcha Tarasius sanctissimus Deifer Pater noster. Sancti namque Patres numero trecenti sexagintaseptem aduersus imaginum impugnatores conuenerunt Principis iussu; & in scriptis omnem excommunicauerunt hæresim, & hæreseon principes, & omnes Iconomachos, cunctis eadem voce dicentibus: Sanctas non adorans imagines, est ab Orthodoxorum alienus fide. Et imaginis honor (ficut Magnus inquit Basilius) ad primitiuum refertur. Qui namque colit imaginem & veneratur: in ea veneratur picti substantiam & adorat. Et cùm ita statuissent, & in scriptis Orthodoxam firmassent fidem, ab Imperatore honorati, ad suum quisque missus est Episcopatum.] hucusque de septima Synodo sacrum elogium in cunctis Ecclesiis, dicta die, apud eos, annis singulis sacro præconio decantandum. LXXXV. D

E De his autem quæ absolutam sanctam Synodum sint consecuta, Ignatius in Tarasio ista habet: [c] Tandem cùm Tarasius & pius qui cum eo collectus cœtus Patrum venerandum litterarum decretum tutis monumentis mandassent; & vt id saluum & integrum maneret precati essent, vt & Patres qui primam aduersus furiosum Arium victoriā erant consecuti, adiutores haberent, & eorum quæ decreta fuerant custodem Deum inuocassent; & vanæ inanisque huius sententiæ auctores, & omnis hæresis inuentores ab atrio Ecclesiastico per anathema separassent: in vrbem regiam delata sunt ab istis Orthodoxa dogmata. Quos summa beneuolentia exceperunt Imperatores. Erecta itaque cathedra ipsorum Imperatorum, & totius à Deo electæ Synodi in iam dictæ Magnauræ insigni æde, & nouo decreto recitato, cùm aures Imperatorias diuinus implesset Spiritus (audiebant enim eos in vnum conuenisse concentum auxilio eius qui omnia continet, & in vnam consensisse sententiam) ijdem admirati sunt accurationem; & esse doctrinam diuinæ inspirationis LXXXVI. PATRES VENIVNT CONSTANTINOPOLIM.

[c] *Apud Sur. die 25. Feb. tom. 2.*

spirationis quæ ab eis decreta fuerant, sapienter iudicantes, penna & manu Imperatoria A
ea optimè comprobant & confirmant: & non vilibus donis Synodum prosecuti, vnumquemque mittunt in suam ciuitatem, & ad greges rationis participes.

LXXXVII. Tarasius autem & Apostolicarum sedium mystæ eximij, cùm ad sacrosanctæ Ecclesiæ venissent præfecturas, & diuinis doctrinis populum instruxissent ac roborassent: ijs qui in clerum cooptati fuerant, aut Episcopatum tenebant, nullum ante Synodum, aut in Synodo, aut post Synodum crimen intendunt de priori mala opinione, neque eos qui ordinati fuerant ab hæreticis à pascuis segregant Ecclesiasticis; sed Synodalem & Paternam sequentes dispensationem, eos quidem qui ad piam transfugerant sententiam, manibus suis complexi sunt tamquam fratres & collegas in munere pontificatus: eos verò qui in re aliqua claudicauerant, & in his quæ ad fidem pertinent peruersis aspexerant oculis, & deinde à lapsu resipuerant, & libellis comprehendendam abrogarant opinionem, iisdem amplectentes visceribus, collocabant in suis sedibus, & in pacifico statu & tranquillitate nullis agitatam fluctibus conseruauerunt Ecclesiam orbis terræ. B

QVALITER CVM LAPSIS SE GESSIT TARASIVS.

LXXXVIII Et in ijs quidem quæ ad gloriosam fidem pertinent, sic magnus Tarasius affectus ad eam rectè & apertè explicandam, & ad eos qui vacillabant & vtrisque pedibus claudicabant, vt recto pede incederent persuadendos, magnum suscepit certamen & immensum laborem: quotidie quidem eos qui recedebant, honestis monitis inducens, & si quos videbat corde peruersos, eos dirigebat verborum congressionibus, eosque legibus colligans veritatis, adducebat Ecclesiæ sacras hostias, &c.] hæc Ignatius huius temporis historicus. Eadem quoque de aduentu Patrum Constantinopolim, & subscriptione Imperatorum Theophanes habet.

LXXXIX. Sic igitur hoc anno accepit finem Nicænum Concilium, ab eoque restitutus est vetus C
& ab Ecclesia receptus sacrarum imaginum vsus; confirmataq; pristina Ecclesiæ traditio; simulque sacrarum reliquiarum Sanctorum cultus: quæ omnia improba hæresis improbarat, penitusque perdiderat. Recepit Ecclesia nitorem suum hactenus murorum dealbatione lugubris, atque impuro candore funesta. Imperatoribus igitur in primis (vt ex litteris vidisti Tarasij) erigentibus tum in Ecclesiis tum in palatio sacras imagines: idipsum ardentioribus animis vbique locorum Orientalis Ecclesiæ præstitere fideles, grantulantibus ijsdem eunctis qui in Occidente erant tunc Christianis, paucis exceptis qui in Gallia respuebant cultum sanctarum imaginum ex schola Sereni Massiliensis Episcopi primi (quod sciatur) in Galliis Iconoclastæ effractoris sacrarum imaginum, quem (vt diximus) sanctus Gregorius monuit. Hi ipsi posteà in Concilio Francofordiensi sua scripta, quibus eamdem sanctam Nicænam Synodum sugillabant, Carolo Magno obtulerunt, qui eadem simul collecta velut in fascem vnum quæ quisque scripserat perstringens, misit ad D
Hadrianum Romanum Pontificem, qui eadem singula confutauit.

XC. Sed & à Græcis & quidem haud mediocris sanctitatis viris passa est eadem Synodus Nicæna obiectionem, ea ex parte scilicet, quòd lapsos Episcopos pœnitentes recepisset in Ecclesiam absq; dispendio dignitatis: nam in Episcopatu iussi sunt permanere. Fuit ex eis vnus obiiciens ista Theodorus Studita. At de his dicendum inferiùs suo loco. Sed quæ acciderunt Constantinopoli post celebratũ Nicænum Concilium Tarasij opera videamus.

XCI. Audisti superiùs ex Ignatio res gestas Tarasij prosequente, ipsum post Synodum totum fuisse in recipiendis lapsis, & in pristinum gradum restituendis. quod quidem magnam ipsi inuidiam peperit. Etenim sanctissimi qui videbantur monachi, aduersus eum insurrexere, & qui inter illos eminebat Saba. De his autem Theodorus Studita in epistola ad Arsenium ista scribit:[a] De Simoniacis autem tum quidem in Nicæno Concilio E
prætermissum est, quia de eo capite post Synodum quærendum erat. Postquam verò quæsitum fuit . . . . primum annuæ pœnitentiæ, aut aliquanto amplius præfixo spatio, ô facinus audax! cum monachis quibusdam, quorum nominibus parco, data est ab eo, *Tarasio scilicet*, relaxatæ perpetuæ depositionis, ita vt Dei sacerdotes iterùm forent, quos Deus per Apostolorum Principem Petrum deposuisset. Deinde cùm Saba in ea re non assentiretur, sed illi planè aduersaretur, quid facit? malum recto corrigit. Negat se pœnitentiam dedisse, neque eos admittere qui per pecuniam ordinassent, ordinatíve essent. Conuincitur ab eius temporis Augusta, à qua inductus fuerat, vt iniquam pœnitentiam daret. Aderat dies Theophaniorum Christi. Adueniunt illo die quibus imposita pœna fuerat, & ea iam peracta, se absolui petũt. Abnuebat ille, Augusta vrgebat, vt admit-

[a] *Theod. Stud lib. 1. ep. 38. ex Cod. Colũ. Biblioth.*

TARASIVS CALVMNIAM PASSVS DE SIMONIACA ORDINATIONE.

A admitterentur. Rectum iterùm malo destruit Patriarcha. Cum illis eo ipso festo palàm sacrificat, non inuitus sanè, sed sponte. Quandoquidem cùm posset cum depositis non sacrificare, sacrificauit, quoquo modo quis dicat, eum non potuisse. Hinc illa Sabæ cum eo contentio. Hinc emersit amplior quàm diuini canones ferant, absolutio. At Roma hæc minimè probauit, absit.] hæc Theodorus occasione discessionis Sabæ, & aliorum à communione Tarasij. Sed & alibi idem Theodorus testatur, statim post Synodum ab aliquibus factam esse discessionem huiusmodi à Tarasio, quòd dicerent pecuniariam ab eo factam ordinationem, quod non fuisse verum, idem tradit, licet dicat in suspicionem de ea re fuisse adductum. Sed audiamus quæ de eo idem Theodorus scribat, qui ab eius communione nequaquam cum aliis recessit. ait enim in epistola ad[a] Stephanum lectorem.

[a] *Theod. ep. 53. l. 1. eod. Cod. Columnensis Biblioth.*

Omnem quæstionem ad Tarasium olim Patriarcham pertinere conieci. Ego autem XCII.
B hac de re iam dudum non sine cura fui, multa mecum animo versans, & rerum euentus considerans. Et quidem eos qui pro recto decertarunt, & diu grauia perpessi sunt, in honore habeo, & amplector, non tamen vsquequaque, vt mox dicam, & consentientes eos habere cupio. Quidni enim, qui tam fortes pro pietate se præbuerunt? sed tamen cùm veritatis verbo, & quatenus ritè possint, & expedit. Vt ergo ad rem veniam: Quidnam fuit, quod dissentire nos fecit à Tarasio? fides? At qui palàm quidem Orthodoxus erat, sacras Synodos sequebatur, & cum aliis Patriarchis consentiebat, & maximum anteà pro fide certamen sustinuerat. Eorum ne causa qui ab hæresi redierant susceptio? At non ab illo hæc primùm inuenta, cùm à sanctis Patribus triplici modo suscepti fuerint, vel repetito Baptismo, vt Pepuziani, vel per vnctionem vt Ariani, vel per propriæ opinionis detestationem vt Nestoriani. An ordinatio per pecunias quæ in
C depositionem necessariò iucurrit? Nec id prorsus verum est. Tum etenim pastores in lupos rapaces conuersi, altaria effossa, diuinæ reliquiæ dedecore affectæ, sacri libri exusti. Quid ampliùs? ipsa Christi imago cum aliis sanctissimis contumeliosè tractata & conculcata. Et quis breui complecti queat quæ longam narrationem requirunt? Quid autem? Quod sequens Patriarcha ex sæculari ad Episcopalem dignitatem repentè prouectus, pro spiritu quantum satis erat, decertare non potuit? Hinc scandala, hinc illa quæ nunc conturbant, originem duxerunt. Vos itaque quemadmodum erga illum vos habeatis, nostis. Nos verò quoniam sigillatim eos qui pecunia ordinati fuerant, audiebamus non admitti ad communionem (quamuis non ita existimabatur) operæpretium duximus, pacis studio cum eo concordiam retinere. Ad hanc siquidem quoad licet, flectendum est, vt ait Theologus. Et vbi quod offendit, suspicio est, melius est assentiri
D quàm pertinacem esse. Nec verò ipsi vos de conscientia vestra deducimus. Nec vos rursum id exigite, vt nos de non manifestata nobis cognitione; quandoquidem & persona & tempus & experientia conciliare solet eos, qui de iisdem rebus non eadem sentiunt.] & post alia: Zelotæ qui tum erant, & exacti, & Tarasio se coniunxerant, & cum eo consentiebant, & subitò post Synodum discessionem fecerunt ob susceptam (vt ipsis visum est) pecuniariam ordinationem, & alias quasdam quæstiones, &c.] at verò perseuerasse Tarasij cum Romana Ecclesia communionem, idem ad finem testatur his verbis: Manifestum est cum Romanorum Antistite Tarasij temporibus sacrificasse Apocrisarios hinc missos, & illius fortasse cum Orientalibus, &c.]

TARASIVS INNOCENS COMPROBATVR A THEODORO STVDITA.

Quòd igitur in suspicionem simoniacæ prauitatis ab aduersariis inductus esset Tarasius, ad hanc abolendam ea vsus est arte, vt ad huiusmodi crimen radicitus ob Orien- XCIII.
E tali Ecclesia conuellendum viribus totis insurgeret. Nam audi Ignatium monachum, quæ in eius vita conscribat de rebus ab eo gestis post Nicænum Concilium: Primùm quidem simoniacæ crumenæ scindens vinculum, quo Spiritus sancti donum venale proponitur, statuit vt sacerdotum gratis fierent creationes & ordinationes, ex atrio Ecclesiastico omnem pecuniariam expellens consuetudinem, & quidquid erat asperum eiiciens, rectas fecit semitas Fidei.]

TARASIVS INSVRGIT ADVERSVS SIMONIACOS

At reperitur (quod mirandum est, si verum esse monstrari potest) eiusdem Tarasij epistola[b] ad Hadrianum Papam aduersus simoniacam prauitatem, arguens eumdem Hadrianum quòd ea sit labe pollutus. Certè quidem nusquam apud quemlibet scriptorem aliquid huiusmodi de Hadriano dictum inuenire quis poterit, vt mirum admodum videri possit, vt qui à suis eius erroris argueretur, ipse in Romanum Pontificem tale crimen impingat, eumque corrigat acerbè nimis. Certè quidem qui eam primus edidit, Theodo- XCIV.

[b] *Extat apud Theod. Bals. in Ap. ad Nomoc. & Iuris Græc. lib. 3. sent. Synod.*

rus Balſamo Romanæ Eccleſiæ acerbiſſimus hoſtis in ſuſpicionem adducitur impoſturæ, vtpote ſchiſmate ſciſſus homo nihil magis ſcribendo laboret, quàm vt Eccleſiæ Romanæ notam inurat, eamdemque contemptibilem reddat. Sed reddamus hîc eius epiſtolæ Taraſij nomine ſcriptæ ſaltem exordium, de his quæ ad ipſum Hadrianum Romanum Pontificem ſpectant. ſic enim ſe habent: A

XCV. Sanctiſſimo ac beatiſſimo fratri & comminiſtro domino Hadriano Papæ veteris Romę Taraſius indignus Epiſcopus ſalutem in Domino.

Multipliciter, multiſque modis, Euangelicè, Apoſtolicè, & paternè docemus, vt mores ab auaritia alienos in ſacerdotij conſecratione habeamus; & neque deauremur, vel deargentemur, vel nobis aliquid vendicemus in cuiuſquâ ſacerdotalis viri ordinatione; vt demonſtrabimus in ſententiis hîc ſubiectis ex diuinis Scripturis & Paternis doctrinis. Qui enim manus imponunt, ſunt miniſtri ſpiritus, non ſpiritus venditores. Et qui ſpiritus gratiam gratis accepere, eam quoq; gratis dare ijs qui illam participant, iuſſi ſunt, à Domini voce hac libertate accepta. Si quis autem eam auro emiſſe conuictus fuerit: diuina ei actione interdictum eſſe iubent. Etſi enim nomine ſacerdotium ſortitus eſt, re tamen ipſa falſa eſſe eius oratio conuincitur: Nemo enim poteſt Deo & Mammonæ ſeruire: vt ex Euangelio didicimus. Et quoniam audiuimus Deum propheticè loquentem: Sacerdotes loquimini ad cor Ieruſalem. Et rurſum minitantem & dicentem: Speculator ſi gladium exeuntem viderit, & id tuba non ſignificauerit, & veniens gladius animam ex ijs abſtulerit: ſanguinem ex ſpeculatoris manu requiram; eo quòd propter metum non denuntiarit, vel non condemnarit. Omnibus noſtrarum Eccleſiarum Præſulibus vt liberè iuxta diuinum Apoſtolum loquamur: Mundi ſumus à ſanguine eorum, qui tranſgrediuntur canonicas conſtitutiones, & multo magis eorum qui pecunijs ordinauerunt, vel ordinati ſunt (vt cum diuino Apoſtolo loquamur) mundi ſumus à ſanguine eorum. B C

XCVI. Cùm diuinus Petrus Apoſtolus, cuius cathedram ſortita eſt fraternitas veſtra, vt Simonem Magum eos depoſuerit: eam ob cauſam veritatem annuntiare non veremur, ſeruantes & retinentes ea, quæ à ſanctis Apoſtolis & inclytis Patribus noſtris canonicè tradita ſunt, & ſi quid eorum ab aliquibus eſt præteritum, auerſamur. Fraternitas ergo veſtra & ſacerdotalis ſanctitas, quæ non iure, nec ex Dei voluntate Pontificale munus adminiſtrat: magna laborat infamia. Dicit enim per Prophetam magnus & primus Pontifex Chriſtus Deus noſter: Viuo ego. Sed eos qui me glorificant, glorificabo. Scis enim ô homo, Macedonij & eorum qui circa illum erant ſancti Spiritus hoſtium, tolerabiliorem eſſe hæreſim cupiditatibus ſpiritus. Cùm enim illi ſanctum Spiritum Dei & Patris creaturam & ſeruum nugentur: hi ipſum vt videtur, ſeruum ſuum faciunt. Omnis enim dominus id quod habet, ſi vult, vendit, &c.] pluribus deteſtans Simoniacam labem, recitat canones veteres & diuerſorum Patrum ſententias, in eiuſmodi deteſtationem erroris. D

XCVII. Ad poſtremum verò ipſum Hadrianum Romanum Pontificem compellare auctor videri voluit his verbis: Sic nos quoq; doce, vir Dei ſanctiſſime, & ſcripturæ & Euangeliorum & Apoſtolorum & canonum & Patrum præcepta ſequi. Verbis enim oris veſtri paremus. In altum montem conſcende, exalta in fortitudine vocem tuam: ambula in dilationibus, prædica cum libertate, vt tollatur, & ad interitum deducatur quæ pecuniis facta eſt per manuum impoſitionem ordinatio, & quidquid eam propter auaritiam, iniuſtitiam & mercaturam turpis lucri gratia conſequitur. Ea enim cum iis, quæ in eodem ſunt ordine, ex peculiari populo, qui Chriſti nomine eſt appellatus, & redemptionē gratis eſt aſſecutus, ſublata, omnia vitij inquinamenta quæ conſequuntur, funditus exciſa ſunt; & ſacerdotes vt palma florebunt, Chriſti bonum odorem iis qui ſeruantur inſpirantes, & [a] Eccleſiæ epinicion canentes: [a] Abſtulit Deus à te iniquitates tuas, &c.] ſic igitur Taraſius (ſi velimus rem ſeriò actam & non Taraſij nomine fictam) contra concitatam in ſe de ſimonia ſuſpicionem laborans, aduerſus eam ſtylum exerens quomodocumque, & aduerſus quemcumque pugnaſſe videri voluit. Sed de Taraſio hactenus. dicendum modò de Theodoro Studita in his quæ ſpectant ad Nicænum Concilium. E

[a] *Iſai. 60.*

XCVIII. Laborauit & ipſe Theodorus alia ſuſpicione, quòd Nicænam hanc Synodum non Oecumenicam ſed Localem dixiſſet in epiſtola [b] ad Arſenium. Certè quidem cùm eam epiſtolam legi, in eam exiſtimationem adductus ſum, vt exiſtimarem non eſſe ipſius Theodori, vtpote indignam quæ vel cuilibet homini Catholico adſcribatur, in qua tot adeò aperta mendacia proferuntur; nempe non fuiſſe eam Oecumenicam, non miſſos

[b] *Th. epiſt. 38.* THEOD. STVDITA ASSIRTOR SYN. OECVMEN. NICAENAE.

Roma

A Roma ad eam Legatos Apoſtolicæ Sedis, quòd Papa non recepiſſet eam vt Oecumenicam ſed vt Localem, quodque qui ipſi ſubſcripſerant Apocriſarij Romanæ Eccleſiæ, cùm Romam reuerſi ſunt, ea de cauſa fuiſſent ab Hadriano depoſiti: quòd denique non interfuerint aliæ legationes à Patriarchis miſſæ: hæc inquam, cùm (quod dictum eſt) adeò ſint Theodoro indigna & quolibet Orthodoxo, ex iis quæ idem Theodorus ſcribit, ſe ipſum defendens in epiſtola ad Petrum Nicænum Epiſcopum, ſunt refutanda. ſic enim ait [a]: Obiectiones & criminationes deducemus, quas contra nos, neſcio vnde, pacis opifices concinnarunt. Schiſmaticos nos depinxerunt, à diuini Pontificis noſtri conſortio auerſos Idionomos appellarũt, id eſt, priuati iuris auctores, in eorum pœnis, qui hæreticæ communioni adhæſerunt. aliaque multa, quæ epiſtola includere moleſtiùs foret. Verùm ad ſingula, vt diximus, appoſitè precibus tuis reſpondentes cum ſacro Pontifice com- B municare nos oſtendimus, qui & ſumma humanitate nos excepit, & amanter tractauit, & dimiſit, nullo verbo de his quæ per dolum conficta fuerunt, interiecto. Quin etiam cùm mentio fieret de domino & beato Taraſio (nam & ab eo dixerant, Patrum ſcilicet amatores, nos deſciuiſſe, & ſecundam in Nicæa ſanctã Synodum Localem appellare) probauimus nos & illum in ſanctis Patribus habere, & Synodum verbis ſcriptiſque Oecumenicam confiteri.] hæc ipſe. & ſanè quidem multis in locis ſuarum epiſtolarum eamdem Nicænam ſecundam, Oecumenicam ſeptimam appellat & probat. Sed de his ſatis ad Theodori excuſationem atque defenſionem.

[a] *Theod. epiſt.* 127.

XCIX. Iam verò, ſerò licet, res Occidentales inuiſamus: Hoc namque anno (vt habent Annales Francorum, & qui eoſdem collegit Regino) Carolus Magnus Romam venit, & à Pontifice Hadriano ſuſceptus, ibi aliquot dies moratus eſt. quod cũ audiſſet * Heregiſius Dux C Beneuentanorum timore perterritus, miſit * Romaldum filium ſuum cum magnis muneribus ad Regem, poſtulans pacem, & promittens ſe omnem voluntatem eius facturum: ſed his ſuaſionibus minimè Apoſtolicus credidit (*quod peculiare eſſe Principum Lõgobardorum fidem frangere ſæpè fuiſſet expertus*) ſed magis exhortatus eſt Regẽ, vt Beneuenti fines intraret: quod & fecit. Et cùm Capuam veniſſet, Heregiſius reliquit Beneuentum, & Salernum ſeceſſit, ibique ſe muniuit. Et exinde miſit filium ſuum Grimaldum (nam Romaldum Rex ſecum retinebat) cum magnis muneribus offerẽs obſides, & promittens omnem fidelitatem, tantùm ab impugnatione ceſſaret. Tunc Rex cum conſulto fidelium & ſacerdotum, ne penitus Epiſcopatus & monaſteria deuaſtarentur, elegit duodecim obſides, præter filium ſupradicti Ducis Grimaldum, & accepit munera, & iurauerunt omnes Beneuentani; & reuerſus eſt Romam, ibique celebrauit Paſcha cum Præſule Sedis Apo- D ſtolicæ.] hæc Regino. Eadem reliqui omnes res Francorum proſecuti.

* Arichiſius
* Romualdũ

CAROLVS MAGNVS BENEVENTVM CONTRA ARICHISIVM PERGIT.

C. Qui poſt Paulum diaconum proſecutus eſt res Longobardorum Herempertus vir illuſtris (ita enim inſcribitur) plura his addit quæ interceſſerunt inter Carolum Magnum & Epiſcopos Beneuentanum atque Salernitanum, & alios ab Arichiſio Duce Legatos miſſos, quæ cùm non in omnibus nobis probentur, quòd & fabuloſa multa commiſceantur, libentiùs præterimus, reddituri tantùm Pauli diaconi quod recitat epitaphium ſepulchro Ducis Arichiſij affixum: quem hoc anno, menſe Auguſti, eſſe defunctum, idem auctor docet. ſic enim ſe habet in mendoſo ſcripto codice:

EPITAPHIVM ARICHISII DVCIS BENEVENTANI.

Lugentum lacrymis populorum roſcida tellus
Principis hæc magni nobile corpus habet.
Hic namque in cunctis recubans celeberrimus heros
Præpollens Arichis, ô decus, atque dolor.
E *Tullius ore potens cuius vix pangere laudes*
Vt dignum eſt poſſit, vel tua lingua Maro:
Stirpe Ducum, Regumq; ſatus tranſcenderat ipſe
Nobilior gentis culmina celſa ſuæ.
Formoſus, validus, ſuauis, moderatus, & acer,
Facundus, ſapiens, luxq;, decorq; fuit.
Quod Logos effinxit, moderanſq; quod Ethica pandit,* *pangit,
Omnia condiderat mitis in arce ſua.
Strenuus eloquij diuini cultor, & Index,
Peruigil in lacrymis tempora noctis agens.
Anteibat iuuenes venatu, viribus, armis:

Flaminibuſq; ipſis flamina ſancta dabat.
Ter binis luſtris patriæ ſic rexit habenas,
Fluctibus vt lintrem nauita doctus agit.
Sollicitéq; gratiam pacis ſeruauit amator,
Conſilio cautus, prouidus atque ſagax.
Cum natis proprium nil ducens tradere cenſum,
Inſuper & patriæ promptus amore mori.
Sic noſtrum ſolamen erat, ſolamen egentum:
Hos ſatagens verbis, hos releuare manu.
Ornaſti patriam doctrinis, mœnibus altis;
Hinc in perpetuum laus tua ſemper erit.
Turris, quieſq; tuis, portuſq;, ſaluſq; fuiſti,
Gloria, deliciæ, tu generalis amor.
Heu mihi quàm ſubitò perierunt omnia tecum,
Gaudia, proſperitas, paxq;, quiéſque ſimul!
Planctus vbique ſonat: te luget ſexus & ætas:
Omnis & ante omnes tu Beneuente, doles;
Nec minùs excelſis nuper circumdate muris
Structorem orbe tuum clare Salerne gemis,
Appulus & Calaber, Bulgar, Campanus & Afer,
Quoſq; Silar potat, Romuleuſq; Tyber.
Iam felix olim, nunc namque miſerrima coniunx,
Regali in thalamo quam tibi iunxit amor:
Eheu perpetuo pectus transfixa mucrone,
Languida membra trahens, te moribunda dolet.
Viderat vnius heu nuper funera nati,
Aſt alium extorrem Gallia dura tenes.
Huic geminæ natæ vernanti flore ſuperſunt,
Solameq; mali, ſolicituſq; timor.
Has cernens, reddi vultus ſibi credit amatos:
His trepida fit, & fluctuabunda pauet.
Solatur tantos ſpes hæc vtcumque dolores,
Quòd te pro meritis nunc paradiſus habet.
O Regina potens Virgo, genitrixq; Creantis
*Proſit ei * hic ſacro membra dediſſe lari.*]

*Sollicitus gratam pacē ſeruauit amator,

*huie

Hucuſque Pauli diaconi Epitaphium, cui hæc quæ ſequuntur, inhærent: Vixit autem quinquaginta tres annos, obijt ſeptimo Kalendas Septembris, anno ab Incarnatione Domini ſeptingenteſimo octogeſimo ſeptimo, & ex donna Adelperga Principiſſa filios Romoald & Grimoald, Egiſiſum, Theoraldam, & Adeleiſam ſuſcepit.] hactenus ibi.

CI. REDITVS GRIMOALDI.

Poſt mortem verò Arichiſij dimiſſum fuiſſe Grimoaldum filium obſidē à Carolo Magno, Leo Oſtienſis teſtatur his verbis [a]: Sequenti etiam tempore Grimoaldus filius eius, quem Carolo obſidem datum præmiſimus, cùm poſt mortē patris Beneuentum, permittente Rege, reuerſus, & Princeps eſſet effectus: per præceptum donationis conceſſit ſancto Benedicto vniuerſa dominicalia ſua cum ſeruis & ancillis in eodem territorio Gentianæ, &c.] hæc Leo. Herempertus in hiſtoria Longobardorum de obitu Arichis & conceſſione Caroli, vt Romoaldus loco ipſius in Ducatum ſuccederet, dum agit, hæc inter alia habet: Ipſe Rex Carolus è ſuis fidelibus duos præclariſſimos cum ipſo Romoaldo miſit, Antharim videlicet & Paulipertum, vt quemadmodum ſuæ dignitati, ſic per omnia illi fidem ſeruarent.] & paulo pòſt: Dum ſimul (vt diximus) caperent iter, peruenerunt in Beneuentanos fines, non procul à Capuana vrbe. Sed antequam Vulturnũ fluuium tranſmearent, immenſa Longobardorum plebs in occurſum eius venit, atque cum gaudio eſt ab eis exceptus: qui cùm cateruatim Beneuentum properaſſent ferè milliarium viginti, ab vrbe exierunt cum hymnis & canticis, Deo gratias agentes, id ipſum concinentes: Veni paſtor noſter, & poſt Deum ſalus noſtra. Dum vrbem fuiſſet ingreſſus, ſtatim Dei Genitricis Eccleſiam adiit, & in faciem ſe in pauimento proſtrauit, & veniam ab ipſa Dei Genitrice efflagitauit, &c.] hactenus de adumentu Rooaldi Ducis Beneuentani.

[a] *Leo Oſtienſ. lib. 1. c. 16.*

Sed

Sed quæ de Paulo diacono poſt mortem Arichis [a] ſcribat Leo audiamus: Defuncto autem (inquit) Arichiſi, mox ad hoc Caſſinenſe monaſterium Paulus diaconus (vt ſuprà retulimus) properauit: pluresque poſteà vixit annos. Rogatus quoque ab Abbate & fratribus, expoſitionem regulæ S. Benedicti perutilem edidit, vbi multa de veteri monaſterij huius conſuetudine neceſſariò ingerit.] hæc ipſe, qui de Carolo Magno iſta habet [b]:

[a] *Leo Oſtienſ. lib. 2. cap. 17.*

[b] *Leo Oſtienſ. lib. 2. cap. 14.*

CII.

CIII.

At verò idem Rex Carolus vbi victoria potitus à Beneuento rediit, orationis cauſa Caſſinum tetendit ad corpus ſancti Patris Benedicti, ſeq; fratrum omnium Deo ſeruientium orationibus commendauit. Ab hoc primùm, Rege memoratus Abbas Theodomarius præceptum confirmationis de tota hac terra ſuſcepit: alio item præcepto Rex ipſe monaſteria S. Mariæ in Cingla, & S. Mariæ in Plumbariola, & ſanctæ Sophiæ intra Beneuentum S. Benedicto ſua quoque auctoritate firmauit vnà cum ceteris, quæ tunc temporis habere videbatur, vniuerſis quoque aquis cum vtriuſque partis ripis, vbicumque fuiſſent terris huius monaſterij iunctæ. Ad hunc Abbatem idem Carolus per Aldigarium Epiſcopum de Francia litteras miſit, rogans vt aliquot ſibi de monaſterio beati Benedicti dirigeret fratres, qui regularem diſciplinam in illis partibus exſtinctam renouarent. quod & fecit, mittens illi etiam regulam & hymnos, qui tunc ex traditione regulæ in hoc monaſterio canebantur: pondus quoque libræ panis & menſuram vini, ſed & calicis menſuram, quam in mixto ſeruitores accipere deberent, & omnem conſuetudinem quæ tunc in hoc loco ſeruabatur ſcriptam tranſmiſit.] hæc ipſe Leo, qui & adhuc iſta addit:

CIV.

His temporibus vir quidam de genere Anglorum mutus & ſurdus cum quibuſdam gentis ſuæ ſociis ad limina Apoſtolorum venit. Inde cùm ſocios ad Memoriam beati Michaëlis Archangeli, quæ in Monte Gargano ſita eſt, properare conſpiceret, vnà cum eis iter arripiens, ad hoc monaſterium venit. Cumque oratorium ingreſſi ante corpus ſanctiſſimi Benedicti oraturi ſe pariter proſtrauiſſent, cùm ceteri poſt modicum ſurgerent, eumdem quoque vt ſurgeret, pulſare cœperunt: verùm ille cæleſti viſitatione compunctus gemitibus cordis, mentiſque clamoribus, prout poterat, oratione producta, ſancti Patris Benedicti auxilium pectore pleno fiduciæ poſtulabat. Cùm ecce poſt vnam fermè horam de loco ſe in quo proſtratus fuerat, erigens (benedictus & mirabilis Deus) recepto auditu pariter & loquela, non ſolùm in lingua patria, hoc eſt, Anglica, verùm & Romana cœpit abſolutiſſimè loqui.] hactenus de his Leo. ſed ad Carolum Romam reduentem ad Hadrianum Pontificem veniamus.

MVTVS ET SVRDVS CVRATVR A S. BENEDICTO.

CV.

In veteri Chronico Caroli Regis Francorum, quod Pithœus edidit, iſta Romæ tunc geſta leguntur: Reuerſus eſt Rex piiſſimus Carolus, & celebrauit Romæ Paſcha cum domno Apoſtolico. Ecce orta eſt contentio per dies feſtos Paſchæ inter cantores Romanorum & Gallorum. Dicebant ſe Galli meliùs cantare, & pulchriùs quàm Romani. Dicebant ſe Romani doctiſſimè cantilenas Eccleſiaſticas proferre, ſicut docti fuerant à S. Gregorio Papa; Gallos corruptè cantare, & cantilenam ſanam deſtruendo dilacerare. Quæ contentio ante domnum Regem Carolum peruenit. Galli verò propter ſecuritatem domni Regis Caroli valdè exprobrabant cantoribus Romanis. Romani verò propter auctoritatem magnæ doctrinæ, eos ſtultos, ruſticos, & indoctos velut bruta animalia affirmabant, & doctrinam S. Gregorij præferebant ruſticitati eorum. Et cùm altercatio de neutra parte finiret: ait domnus piiſſimus Rex Carolus ad ſuos cantores: Dicite palàm quis purior eſt, & quis melior, aut fons viuus, aut riuuli eius longè decurrentes? Reſponderunt omnes vna voce, fontem velut caput & originem puriorem eſſe; riuulos autem quanto longiùs à fonte receſſerint, tanto turbulentos & ſordidos ac immunditiis corruptos. & ait domnus Rex Carolus: Reuertimini vos ad fontem S. Gregorij, quia manifeſtè corrupiſtis cantilenam Eccleſiaſticam.

ALTERCATIO INTER ROMANOS ET GALLOS DE CANTV ECCLES.

CVI.

Mox igitur petiit domnus Rex Carolus ab Hadriano Papa cantores, qui Franciam corrigerent cantu: ille dedit ei Theodorũ & Benedictum Romanæ Eccleſiæ doctiſſimos cantores, qui à S. Gregorio eruditi fuerant, tribuitq; Antiphonarios S. Gregorij, quos ipſe notauerat nota Romana. Domnus verò Rex Carolus reuertens in Franciam, miſit vnum Cantorem in Metis ciuitate, præcipiens de omnibus ciuitatibus Franciæ magiſtros ſcholæ, Antiphonarios eis ad corigendum tradere, & ab eis diſcere cãtare. Correcti ſunt ergo Antiphonarij Francorum, quos vnuſquiſque pro arbitrio ſuo vitiauerat, addens vel minuens, & omnes Franciæ cantores didicerunt notam Romanam, quam nunc vocant notam Franciſcam, excepto quòd tremulas vel vinnulas ſiue colliſibiles vel ſecabiles vo-

ces in cantu non poterant perfectè exprimere Franci naturali voce barbarica; frágentes in gutture voces, quàm potiùs exprimentes. Maius autem magisterium cantandi in Metis ciuitate remansit. Quantumque magisterium Romanum superat Metense in arte cantilenæ, tanto superat Metensis cantilena ceteras scholas Gallorum. Similiter erudierunt Romani cantores supradicti cantores Francorum in arte organandi. Et domnus Rex Carolus iterùm à Roma artis Grammaticæ & Computatoriæ magistros secum adduxit in Franciam, & vbique studium litterarum expandere iussit. Ante ipsum enim domnum Regem Carolum in Gallia nulli studium fuerat liberalium artium.] hæc de his ibi. Porrò de cantico Romano recitando in Galliis est constitutio ipsius Caroli Magni his verbis: [a] Monachi vt cantum Romanum pleniter & ordinabiliter per nocturnale vel gradale officium peragant, secundùm quod beatæ memoriæ genitor noster Pipinus Rex decretauit, vt fieret, quando Gallicanum cantum tulit, ob vnanimitatem Apostolicæ Sedis & sanctæ Dei Ecclesiæ pacificam concordiam.] hæc ipse.

[a] *Cap. Franc. lib. 1. c. 80.*

CVII. Porrò hæc quæ spectant ad ipsum canendi ritum, certum est eum curatum esse per Hadrianum Papam, poscente Carolo Magno, missis cantoribus in Galliam, etsi sub Pipino Caroli Magni patre à Stephano Papa id factũ, auctore Vualfrido [b] Strabone diximus. Insuper certum est testificatione Amalarij Fortunati, qui temporibus Ludouici Imperatoris filij Caroli Magni vixit, ab ipso Hadriano Romano Pontifice scriptũ esse Antiphonarium. Nam in prologo de ordine Antiphonarij: Inueni, inquit, in vno volumine memoratorum Antiphonariorum ex ijs quæ infrà continebantur, esse illud ordinatum prisco tempore ab Hadriano Apostolico.] meminit idem auctor & de Metensis Ecclesiæ Antiphonario. Porrò addit Antiphonarium à Romanis dici à cantu, Cantorarium, idemque diuisum in duas partes, duplici augeri nomine, nempe vt quæ Responsoria continet, Responsoriale nuncuparetur, quæ verò Antiphonas, Antiphonarium appellaretur. partem igitur priorem voluminis his verbis inscriptam se inuenisse testatur: In nomine Domini nostri Iesu Christi incipit Respõsoriale de circulo anni temporibus ter beatissimi & Apostolici domni Hadriani Papæ per Indictionem septimam. *item in fine*: Hoc opus summus reparat Pontifex domnus Hadrianus sibi memoriale per sæcula.]

[b] *Vualfrid. de reb. Eccl. c. 25. in fine.*

HADR. PAP. LIBER ANTIPHONARIVS VEL RESPONSALIS.

CVIII. Quòd verò ex vno licet fonte purissimo tam Romana quàm Gallicana sacra manarint officia, tamen diuersa interdum esse reperiantur, cantorum incuria atque desidia accidere potuisse, idem Amalarius docet, vbi ait: [c] Post officium quo dedicatur Ecclesia, scripsi Antiphonas de Euangeliis, de quibus interrogaui magistros Romanæ Ecclesiæ, si illas canerent[a]: responderunt nequaquã: nostri tamen magistri dicunt, se eas ab eis percepisse per primos magistros, qui melodiam cantus Romani docuerunt intra terminos Francorum. Deus scit si isti fallant, aut si ipsi fefellissent, qui gloriati sunt se eas percepisse à magistris Romanæ Ecclesiæ, aut Romani propter incuriam & negligentiam eas amisissent.] Sed & inde diuersitas pariter orta est (quod idem auctor testatur[d]) quòd ea sint vsi licentia, quam sanctus Gregorius Augustino Anglorum Apostolo impertiuit, vbi hæc ad ipsum ita rescripsit: Nouit fraternitas tua Romanæ Ecclesiæ consuetudinem, in qua se meminit nutritam: sed mihi placet vt siue in Romana Ecclesia siue in Gallicana, siue in qualibet Ecclesia aliquid inueneris, quod plus omnipotenti Deo possit placere, solicitè eligas, & in Anglorum Ecclesia, quæ adhuc ad fidem noua est institutione præcipua, quæ de multis Ecclesiis colligere potuisti, infundas: non enim pro locis res, sed pro bonis rebus loca amanda sunt. ex singulis ergo quibusque Ecclesijs quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige, & hæc quasi in fasciculum collecta, apud Anglorum mentes in consuetudinem depone.] hæc Gregorius, qua inquam licentia alij etiam vsi, id effecere, vt quæ ab Ecclesia Romana acceperunt, longè diuersa ab eius ritu in nonnullis posteà sint inuenta. qua pariter licentia se vsum esse Amalarius ipse testatur. Sed ad Carolum redeamus.

[c] *Amalar. de ord. Antiph. c. 68.*

[a] *Amalar. in prolog. de ord. Antiphon.*

CVIII. VNDE OBORTA DIVERSITAS SACRORVM OFFICIORVM.

CIX. Dum autem Romæ idem Carolus esset, pro Viennensi ecclesia egisse apud eum Hadrianum Papam, ipsius Pontificis litteræ demonstrant, quas dedit ad Archiepiscopum Viennensem: quibus etiam ostenditur, ipsum Carolum Romæ hoc anno esse consecutum Patriciatus dignitatem, non autem in primo ipsius in Vrbem aduentu:

[c] *Bibl. Flor. ed. à Io à Bosco Cal. par. postr. p. 46. 47*

Hadrianus Episcopus seruus seruorũ Dei S. fratri Berterico Viennensi Archiepiscopo[c]:

CX. Dilectus filius ac gloriosus, illustris Carolus Francorum Rex, & Patricius Romanorum, Romam ingressus, Pascha Domini apud sanctum Petrum nobiscum egit. Vbi inter alia monuimus eum de Metropolitanorum honore, & de ciuitatibus, quæ laicis hominibus

HADR. PAP. AD VIENN. ARCHIEP. LITTERAE.

nibus traditæ erant: & quia iam Archiepiscopalis dignitas per octoginta annos à Francis esset conculcata. Cùm hæc & his similia gloriosus Rex audisset, promisit ante corpus beati Petri, quòd omnia ad ordinationem nostram emendaret. Vnde placuit nobis, vt omnibus Archiepiscopis auctoritatem litterarum nostrarum mandaremus: vt sicut ab antiquis priuilegiis singulæ Metropolitanæ vrbes fundatæ sunt, ita permaneant; & habeat vnaquæque metropolis ciuitates sibi subditas, quas beatissimus Leo post Chalcedonensem Synodum, singulis Metropolitis distinxit. Nec prætereà præiudicium vlla metropolis patiatur, si alicui Suffraganeorum aut nos aut prædecessores nostri, rogantibus pijs Ducibus Francorum, pallium largiti sumus. Nec debet Ecclesia vllum damnum sustinere, si per sexaginta, aut per septuaginta, aut octoginta, aut eo ampliùs annos, incuria quorumcumque Præsulum, & vastationibus Barbarorum dignitatem antiquam, ac Romanorum Antistitum firmitate roboratam, perdidit & amisit, quando innumeris pænè annis, illa, disponente Spiritu Dei, vsa fuerit. Auctoritate igitur B. Petri Principis Apostolorum singulis Metropolitanis antiquo more potestatem suam reddidimus, & filium nostrum gloriosum & inclytum Regem, ante corpus beati Petri inde rogauimus, vt antiquam potestatem omnes Metropolitani, qui in regno eius sunt, haberent. Ideò hanc epistolam auctoritatis nostræ omnibus misimus, quam & tu haberes per tuum clericum, qui orationis gratia ad sanctum Petrum venerat. Voluimus etiam vt cognosceres, Ecclesiæ tuæ suum priuilegium, quod à temporibus beati Leonis habuit, integrè esse reformatum. Data Kalend. Ianuarij, imperante pijssimo Augusto, Constantino anno *x. & à Deo coronato Rege piissimo Carolo anno primo Patriciatus eius.] Hactenus litteræ Hadriani, quibus annus primus signatur Patriciatus ipsius Caroli.

*viij.

CXI. LEGATI TASSIL. ROMAM MISSI. Dum adhuc Romæ ipse commoraretur, Legati à Duce Bauariæ venerunt, de quibus hæc vbi suprà: Per ipsos dies Paschales venerunt Romam ad dominũ piissimum Regem Carolum Missi Tassilonis Ducis Bauariæ Episcopus* Isarnus & Abbas Henricus, petieruntq; Apostolicum, vt pacem faceret inter domnum Regem Carolum & Tassilonem Ducem Baioariorum. Et domnus Apostolicus multùm se interposuit, postulando piissimum Regem. Cui ipse respondit: hoc se voluisse, & per multa tempora quæsisse, & minimè inuenire potuisse, vt præferebat, statim fieri. Voluitque mox in præsentia Papæ cum ipsis Missis pacem firmare. Et renuentibus Missis, quia non ausi fuissent de eius parte firmitatem facere: cùm cognouisset Apostolicus instabilitatem & mendacium eorum, anathema posuit super Ducem eorum & suos consentaneos, si ipse Dux sacramenta quæ promiserat Pipino & domno Carolo Regi, non adimpleret. & obtestatus est supradictos Missos, vt contestarentur Tassilonem, vt nõ aliter faceret, nisi in omnibus obediret domno Regi Carolo & filiis eius ac genti Francorum, ne sanguinis effusio proueniret, vel læsio terræ ipsius. Et si ipse Dux obdurato corde verbis Apostolicis minimè obediret: tunc domnus Rex Carolus & suus exercitus absoluti essent ab omni periculo peccati, & quidquid in ipsa terra de incendiis eueniret, vel de quacumque malitia, hoc super Tassilonem & eius consentaneos recideret, & domnus Rex Carolus ac Franci innoxij ab omni culpa exinde permansissent. His verbis expletis Missi Tassilonis absoluti sunt, *dimissi scilicet.*] Addit verò Eginhardus, Carolum Magnum antequam Roma recederet, consumpsisse aliquot dies in veneratione locorum sanctorum. sed pergit auctor institutam de reditu Caroli in Franciam orationem:

CXII. Tunc inuicem sibi domnus Apostolicus & domnus Rex gloriosus Carolus, Vale, dicentes, benedictione assumpta, & oratione peracta, in Franciam cum gloria reuersus est: adducens secum cantores Romanorum & grammaticos peritissimos, & calculatores, peruenitque idem mitissimus Rex Carolus ad coniugem suam domnam Fastardam Reginam in ciuitate Vuarmatia, & ibi ad inuicem gauisi sunt lætificantes, ac Domini misericordiam collaudantes, vbi Synodum congregauit. Et deinde misit ad Tassilonem, vt omnia impleret secundùm iussionem Apostolici, vel sicut iustitiæ erat, eo quòd sub iureiurando promissum habebat, vt in omnibus obediens & fidelis esset ei, & filiis eius, & Francis, & ad eius præsentiam veniret. Quod renuit, & venire contempsit. Tunc domnus Rex Carolus sentiens instantiam suam, pergit Baioariam, venitque in loco qui dicitur Lecfeld super ciuitatem Augustæ, & iussit fieri alium exercitum de Austrasiis & Thuringiis & Saxonibus, & coniunxerunt se per Danubium fluuium in loco qui dicitur Faringa, & tertium exercitum iussit fieri de Italicis, vt filius eius Pipinus

Rex

Rex veniret vsque ad Triancum, & ipse ibi maneret, & exercitum suum pleniter in ante A
mitteret vsque ad Baioariam. Tassilo videns se circumdatum ex omni parte, videnſque quòd omnes Baioarij plus essent fideles domno Regi Carolo, quàm sibi, & cognouissent domni Regis fideles & magis vellent iustitiæ consentire quàm contrarij esse: contristatus vndique, tradidit semetipsum domno Regi Carolo, &c.] subdit enim dedisse obsides Carolo Tassilonem, & inter alios filium Theodonem annumeratum, sicque permissum esse Ducem Baioariæ permanere.

CXIII. Quod autem ista Tassilo in Carolum tentare præsumpserit, tradit Eginhardus ipsum id fecisse impulsu vxoris suæ, quæ filia fuerat Desiderij Regis Longobardorum è Regno à Francis expulsi. Sed & quòd fœdus iniisset cum Hunnis, mente elatus inferre bellum magno Regi non formidauit; sed diuina ope factum est, vt bellum, quod (vt ait) maximum futurum videretur, sicut citissimè, ita & felicissimè confectum sit: nam Tassilo B
vilis redditus est & ignauus, vbi Apostolicæ censuræ gladio percussus fuit. hoc igitur anno cœptum eadem occasione est bellum Hunnicum, quod teste Eginhardo, perdurauit annos octo, sed quos alij Hunnos, alij Auares eos dixerunt.

IESV CHRISTI ANNVS 788. HADRIANI PAP. ANNVS 17. CONSTANTINI ET IRENES IMPP. 9.

I. QVI sequitur annus Redemptoris nostri septingentesimus octogesimus octauus, C
vndecima Indictione notatur, quo Imp. Constantinus inuitus nolensque, Irenæ tamen matris impulsu, desponsatam sibi Caroli Magni filiam repudiauit, quam deperibat, vxoremque accepit Mariam Armenam à matre Irene ipsi procuratam. hæc Theophanes. ex quo quidem principio quot mala euenerint, dicetur inferiùs suis locis. Porrò Maria ista humili loco nata, vt solium Imperatricis ascenderet, sanctitas effecit eius patrui sancti Philareti cognomento Misericordis: de quo agitur dies natalis in Menologio Basilij die secunda Decembris hoc elogio: Sub Imperatrice piissima Irene fuit hic beatus à Paphlagonia. Cùm autem ex labore suo dines fuisset, diabolica inuidia factus est pauper, nec tamen eleemosynarum oblitus est. Ex vno autem facto ipsius in omnibus misericordiam ostendemus. Defecit aliquando vicini bos. Qui veniens ad Sanctum, in agello deprehendit eum cum tenui iugo ferentem. Qui videns ipsum mœrentem, so- D
lutum è duobus bouem alterum ipsi tradidit, ipse verò cum altero iugum subiit. At Deus conspicatus viri virtutem, fecit vt Irena Imperatrix neptem ipsius Mariam filio suo Constantino iungeret in matrimonium. ex quo ille factus dines & copiosus in misericordia, senex migrauit ad Dominum.] hæc ibi, quæ annis singulis, dicta die, in Ecclesiis decantari consueuere.

DE S. PHILARETO MISERICORDE.

II. DISSOLVTA PAX INTER IMPERATOREM ET CAROLVM MAGNVM. Vt autem Irene Imperatrix se à Francorum Regis fœdere, amicitia, & affinitate seiunxerit, alia non est quæ asseri causa possit, nisi quòd Carolus Ducatum Beneuentanum inuaserit, quem vnà cum Duce in suum patrocinium Orientales Imperatores suscepe-rant. Porrò vnà cum Beneuentano Ducatu reliqua omnia à Carolo ablata esse, quæ interiacent vsque ad Adriaticum mare, certum est: nam de dominio Caroli Magni in Italia hæc Eginhardus in eius vita: Totam Italiam, quæ ab Augusta Prætoria vsque in E
Calabriam inferiorem, in qua Græcorum & Beneuentanorum constat esse confinia, decies centum & ampliùs passuum millibus longitudine porrigitur, occupauit scilicet.] & inferiùs: Erat (inquit) semper Romanis & Græcis Francorum suspecta potentia, vnde illud Græcorum extat prouerbium: Τὸν Φράγκον φίλον ἔχῃς, γείτονα οὐκ ἔχῃς, id est, Francum amicum habeas, vicinum ne habeas.]

III. VICTI GRAECI A LONGOBARDIS ET FRANCIS. Sed exæstuans ira femina, sicut malo consilio dissoluit fœdera nuptiarum, ita imprudens aduersus eumdem Carolum hoc eodem anno in Italia bellum mouit. de quo ista Regino: Eodem anno commissum est bellum inter Græcos & Longobardos, Ducibus Hildeprando Spoletano, & Grimoaldo Beneuentano, & Vuinigiso à Rege Francorum directo cum Francis: & fugati sunt Græci, & victores extiterunt Franci & Longobardi.]

Qui

A Qui putarunt non repudiatam ab Imperatore, sed negatam fuisse à Carolo Magno filiam Constantino: hac de causa huiusmodi bellum conflatum esse dixere. nam in Annalibus sub Ludouico Imperatore conscriptis ista leguntur: Interea Constantinus Imp. propter negatam sibi Regis filiam iratus, Theodorum Patricium Siciliæ Præfectum cum alijs Ducibus suis fines Beneuentanorum vastare iussit. Qui cùm imperata exequerentur, Grimoaldus, qui eo anno post mortem patris Dux Beneuentanis à Rege datus est, & Hildeprandus Dux Spoletanorum cum copiis quas congregare potuerunt, in Calabria eis occurrerunt, habentes secum Legatum Regis Vuinigisum, qui posteà in Ducatu Spoletano Hildeprando successit; commissoque prœlio, immodicam ex eis multitudinem occiderunt, & sine suo suorumque dispendio victores facti, magnum captiuorum & spoliorum
B numerum in sua castra retulerunt.] hæc ibi:

Ceterùm quantum ex Theophane colligi potest, Aldegisus filius Desiderij Regis Longobardorum, qui fugerat Constantinopolim, fuit malorum omnium architectus: sperans enim, si eiusmodi nuptiarum fœdera inter Carolum atque Constantinum inita soluerentur, bellumque inter eos accenderetur: fore vt ipse ad suos reuersus; ab illis reciperetur, Francis explosis, in Regem. Sed spes ista fefellit eum: nam audi Theophanem: Interea, inquit, Irena misit Ioannem Sacellarium & Logothetam in Longobardiam vnà cum Aldegiso dudum maioris Longobardiæ Rege, quem illi à Deo datum dicebant ad vltionem inferendam, si possent, in Carolum, & quosdam subducendos ab illo. Descenderunt ergo cum Theodoro Patricio Exarcho Prætore Siciliæ, & inito bello, tentus à Francis, amarè interemptus est.] hæc Theophanes. Est mentio huius victoriæ in Epitaphio Grimoaldi Ducis, vbi inter alia hi de superatis ab eo Græcis versus leguntur: IV.

C *Cum Danais bellum felici sorte peregit,*
Finibus & pepulit belliger ipse suis.

Quo pariter anno Carolus Magnus Tassilonem Bauariæ Ducem, maiestatis reum V.
conuictum damnatum legibus, commiseratione motus exemptum à gladio, concessit ingredi monasterium vnà cum filio Theodone, vbi ambo tonsura & monastico habitu susceptо, permanserunt. Porrò qui ab eo solicitati sunt Hunni duobus comparatis exercitibus, altero Marcam Foroiulienſem, altero Baioariam sunt aggressi, sed frustrà: nam vtrobique victi, fugatiq; sunt, & multis ex ipsis amissis magno cum damno ad sua se loca in Pannoniam recepere. Hæc igitur quàm felicissimè hoc anno Carolo Magno cessere.

TASSILO DVX BAVARIAE CVM THEODONE DETRVSVS IN MONASTERIVM

Si vis scire quem tandem octo annorum bellum Hunnicum consecutum sit finem, ab Eginhardo sic accipe: Maximum (inquit) omnium quæ ab illo gesta sunt bellorum præter
D Saxonicum, huic bello successit illud videlicet, quod contra Auares siue Hunnos susceptum est: quod ille animosiùs quàm cetera, & longè maiori apparatu administrauit. Vnam tamen per se in Pannoniam (nam eam prouinciam ea gens tunc incolebat) expeditionem fecit, ceteras filio suo Pipino ac Præfectis prouinciarum, Comitibus etiam atque Legatis perficiendas commisit. Quod cùm ab his strenuissimè fuisset administratum, octauo tandem anno completum est. Quot prœlia in eo gesta, quantum sanguinis effusum sit, testatur vnà cum omni habitatore Pannonia, & locus in quo regia Cagani erat ita desertus, vt ne vestigium quidem in eo humanæ habitationis appareat.

BELLVM HVNNICVM FELICITER CONSUMMATVM

VI. Tota in hoc bello Hunnorum nobilitas periit, tota gloria decidit, omnis pecunia & congesti ex longo tempore thesauri direpti sunt. Neque vllum bellum contra Francos exortum humana potest memoria recordari, quo illi magis ditati & opibus aucti sint:
E quippe cùm vsque ad id temporis pænè pauperes viderentur, tantum auri & argenti in Regno repertum, tot spolia pretiosa in prœliis sublata, vt meritò credi posset, hoc Francos Hunnis iustè eripuisse, quod Hunni priùs aliis gentibus eripuerant. Duo tantùm ex proceribus Francorum eo bello perierunt, Ericus Dux Foroiulianus in Liburnia iuxta Tarsaticam maritimam ciuitatem insidiis oppidanorum interceptus, & Gerollus Baioariæ Præfectus in Pannonia, cùm contra Hunnos prœliaturus aciem strueret, incertum à quo, cum duobus aliis qui eum obequitantem, ac singulos hortantem comitabantur, interfectus: ceterùm incruentum pænè Francis hoc bellum fuit, & prosperrimum exitum habuit, tametsi diutiùs sua magnitudine traheretur.] hactenus Eginhardus: quæ Annalibus contexta voluimus, quo fieret manifestum, quem tandem finem consecuta sit barbara illa gens Auarum orbis terror, quæ Occidentales atque Orientales innumeris cladibus affecerat, & Constantinopolitanum Imperatorem sub tributo redegerat,

rat, sæpeque etiam mœnia Constantinopolitana ferro pulsauerat. Vt pariter intelligamus, sic Deum permittere ad peccata populorum plectenda, barbaros interdum inuincibiles reddi, verùm eosdem ipsos, cùm vult, per fideles pioſque Duces subigi atque deleri. Porrò tot ista tantaque, potiùs pietate quàm armis ipsum Carolum obtinuisse, quæ dicenda erunt ostendent. A

VII. SEDES BREMENSIS IN SAXONIA ERECTA.

Hoc anno Hadrianus Papa præfecit Bremensi Ecclesiæ in Saxonia S. Vuillehadum probè sibi Romæ cognitum cùm venit ad Limina Apostolorum. Cùm in tot bellorum angustiis Carolus Magnus pietatis cultum propensiùs prosecutus, eiusdem Hadriani Papæ iussa capessens, eumdem Apostolicum virum primum Episcopum ordinatum accepit, insuper & Ecclesiam illam amplissimis redditibus auxit, finesque eius Ecclesiæ certis finibus circumscripsit. Exstat de his omnibus[a] diploma Regium eiusdem Caroli, quo & gratias agit Deo de consecuta sæpè victoria aduersus Saxones ipsi Domino totum adscribens. sic enim se habet: B

[a] *Apud Crāt. in Saxon. lib. 2. cap. 14.*

VIII. DIPLOMA CAROLI.

In nomine Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi Carolus, diuina ordinante clementia, Rex.

Si Domino Deo exercituum succurrente, in bellis victoria potiti sumus: in illo, & non in nobis gloriamur, & in hoc sæculo pacem & prosperitatem & in perpetuo futuro æternæ mercedis retributionem nos promereri confidimus. Quapropter nouerint omnes Christi fideles, quòd Saxones, quos à primogenitoribus nostris ob suæ pertinaciæ perfidiā semper indomabiles, ipsiq; Deo & nobis tamdiu rebelles, quousque illius non nostra virtute ipsos & bellis vicimus, & in baptismi gratiam, Deo annuente, perduximus, pristinæ libertati donatos, & omni nobis debito censu solutos, pro amore illius qui nobis victoriam contulit, ipsi tributarios & subiugales deuotè addiximus, videlicet, vt qui nostræ potestatis iugum hactenus ferre detrectarunt, victi iam, Deo gratias, & armis & fide Domino Saluatori nostro Iesu Christo ac sacerdotibus eius, omnium suorum iumētorum ac fructuum, totiusq; culturæ decimas ac nutrituræ, diuites ac pauperes legaliter constricti persoluant. C

M. Adam. hist. Eccl. Septemtr. lib. 1. cap. 10.

IX. ECCLESIAE PER PROVINCIAS DIVISAE.

Proinde omnem terram eorum antiquo Romanorum more in prouinciam redigentes, & inter Episcopos certo limite disterminantes, Septemtrionalem illius partem, quæ & piscium vbertate ditissima, & pecoribus alendis habetur aptissima, pio Christo, & Apostolorum suorum Principi Petro pro gratiarum actione deuotè obtulimus: sibique in Vuigmodia, in loco Bremon vocato super fluuium Virraam Ecclesiam & Episcopalem statuimus cathedram. Huic Parochiæ decem pagos subiecimus, quos etiam adiectis eorum antiquis vocabulis & diuisionibus, in duas redigimus prouincias, his nominibus appellantes, Vigmodiam & Lorgoe. Insuper ad præfatæ constructionem Ecclesiæ, in supradictis pagis septuaginta mansos, cum suis colonis offerentes, totius huius parochiæ incolas decimas suas Ecclesiæ suoque prouisori fideliter persoluere, hoc nostræ maiestatis præcepto iubemus, donamus, & confirmamus. D

X. *al. Lulli* HADRIANI PRAECEPTVM.

Adhuc etiam summi & vniuersalis Papæ Hadriani præcepto, necnō & Maguntiacensis Episcopi Lullonis, omniumq; qui affuere Pontificum concilio, eamdem Bremensem Ecclesiam cum omnibus suis appendiciis Vuillehado probabilis vitæ viro, coram Deo & Sanctis eius, commisimus. Quem etiam primum eiusdem Ecclesiæ, tertio Idus Iulij, consecrari fecimus Episcopum, vt populis diuini semina verbi, secundùm datam sibi sapientiam fideliter dispensando, & nouellam hanc Ecclesiam canonico ordini, & monasteriali competentia vtiliter instruendo interim plantet & riget, quousque precibus Sanctorum suorum exoratus incrementum det omnipotens Deus. Innotuit etiam venerabilis vir serenitati nostræ eam quam diximus parochiam, propter barbarorum infestātium pericula, E

REDITIBVS LOCVPLETAT BREM. ECCL.

seu varios euentus, qui in ea solent cōtingere, ad sustentacula siue stipendia Dei seruorum, inibi Deo militantiū, minimè sufficere posse. Quamobrē quia Deus omnipotens in gente Fresonū, sicut & Saxonum, ostium fidei aperuit, partem prænominatæ regionis, videlicet Fresiæ, quæ huic contigua parochiæ esse dignoscitur, eidē Bremensi Ecclesiæ, suoq; prouisori Vuillehado Episcopo, eiusq; successoribus perpetualiter delegauimus retinendam.

XI. FINES BREMENSIS DIOECESIS.

Et quia casus præteritorum cautos nos faciunt in futurum: ne quis (quod non optamus) aliquam sibi in eadem diœcesi vsurpet potestatem, certo eam limite fecimus terminari, eiq; hos terminos, mare Oceanum, Albiam fluuium, Liam, Steinbach, Hasalam, Vimarcham, Sneidbach, Ostam, Mulinbach, Motam paludem, quæ dicitur Sigefridismoer, Quistinam, Chisemmor, Asebroch, Visebroch, Biuernam, Vternam, iterumq; Ostam.

Ab

A Ab Osta verò Bicinam vsquequò perueniatur ad paludē, quæ dicitur Chaltenbach. Deinde ipsam paludem vsque in Vemnam fluuium. A Vemna verò Bricinam Farstinam vsque in Virraam fluuium. Dehinc ab Orientali parte eiusdem fluminis viam publicam quæ dicitur Hesseuech, Sturmegoe, & Lorgoe disterminantem Sethbasan, Alapam, Chaldhoua, iterumque Virraam. Ex Occidēdali autem parte viam publicam quæ dicitur Foluech, Derue, & Lorgoe diuidentem vsque in Huntam fluuium. Deinde ipsum flumen & Amrinum Lucum siluestrem, quem incolæ loci Vildloch nominant, Finolam, Valdesmor, Bercpol, Eddinriad paludem, Emisgoe, & Ostrigoe disterminantem Brustlaho, Biberlach; iterumque mare, firmos & intransgressibiles circumscribi iussimus. Et huius donationis ac circumscriptionis auctoritas, nostris futurisque temporibus, Domino protegente, valeat inconuulsa manere, manu propria subscripsimus, & anuli nostri impressione signari

B iussimus. *Signum Domini Caroli Regis inuictissimi.*

Hildibaldus Archiepiscopus Colonienſis & sacri Palatij Capellanus recognoui. Data XII.
pridie Idus Iulij, anno Dominicæ Incarnationis septingentesimo octogesimo octauo, Indictione * duodecima. Anno autem domini Caroli vigesimoprimo. Actum in palatio *vndecima.
Nemetensi feliciter. Amen.] hactenus de fundatione Bremensis Ecclesiæ diploma.

Porrò qui res Saxonum sunt prosecuti, eumdem Vuillehadum annos tantùm duos XIII.
sedisse, mensesque tres & dies viginti sex tradunt: relatumque inter Sanctos, diemque transitus eius, sexto Idus Nouembris, quo obiit, Ecclesiastico ritu celebrari consueuisse. Quòd autem tradant ante Episcopatum ipsum vnà cum sancto Ludgero Romam peregrinatum esse, id minimè ex Ludgeri vitæ Actis probari: siquidem aduentus eiusdem Ludgeri Romam contigisse ponitur sub Hadriani successore Leone Papa, cùm iam non

C amplius S. Vuillehadus in humanis esset.

IESV CHRISTI ANNVS 789. HADRIANI PAP. ANNVS 18. CONSTANTINI ET IRENES IMPP. 10.

SEQVITVR annus Redemptoris septingentesimus octogesimus nonus, Indictione I.
duodecima, quo Orientale Imperium domestica dissensione matris & filij Imperatorum mirum in modum exagitatur, de qua ista Theophanes: Anno decimo Imperij Irenæ mouit diabolus liuore impietatis Imperatorum homines, qui instigarent matrem aduersus filium, & filium aduersus matrem.] nimirum, vt ipsa sola regnare deberet, ex Dei vo- DOMESTICVM BELLVM INTER IRENEM ET CONSTANTINVM.

D luntate esse, asseuerantibus illis. Contrà verò auribus filij alij insusurrabant, haud decens esse, vt viginti iam annos natus Imperator adhuc sub matris esset tutela atque regimine. Quomodo autem matris partes prævaluerint, accipe: Cùm, inquit, Imperator iam viginti esset annorum factus robustus atque idoneus, cùm videret se nihil potestatiuè gerere, tristabatur: intuens è contrario Stauratium Patricium à matre præfectum Logothetam omnia possidere, omnesque ad illum accedere, & neminem se frequentare audere: consilio inito cum familiaribus perpaucis hominibus suis & Petro magistro suo & Theodoro Patricio & Damiano Patricio æquè firmauit comprehendere eam, & in exsilium in Siciliam destinare, sicque ipse teneret Imperium sine matre sua.] & paulo pòst:

Cùm autem Stauratio nuntiata fuit & præsignata res; eommouit Augustam contra II.
filium. Quæ comprehensos omnes Imperatoris homines cecidit atque totondit, vnà
E cum Ioanne Protospathario & baiulo ipsius, & exilio relegauit in inferioribus partibus AMICI CONSTAN. IMP. RELEGANTVR.
vsque in Siciliam; Petrum verò magistrum dehonestationibus subiiciens, in domo sua sedere præcepit, similiter & Theodorum Patricium: porrò Damianum Patricium cæsum ac tonsum in castrum Apolloniadem exulem fore destinauit. percutiensque filium & conuiciis multis lacessens, egit ne procederet per dies non paucos. cœpit autem militiam sacramentis submittere ita dicentem: Quia quousque tu viuis, non permittimus filium tuum imperare. Et iurabant omnes sic, nemine contradicere audente.] hic status erat rerum Imperij nutabundus & turbulentus, quem & natura euidentiori expressit signo, dum (quod idem Theophanes ait) eodem anno sexto Idus Februarij horribilis factus est terræmotus, ita vt non auderet quisquam domi dormire, sed omnes in hortis sub dio tabernaculis factis & tentoriis degebant. Ast Imperatrix vnà cum filio suo egressa est ad sanctum Mamantem.] hæc Theophanes.

III. Porrò his diebus cùm Augusta Præfectos,& inter alios Protospatharium,quem Theophanes Ioannem nomine dictum tradit, insequeretur: quo modo confugiens iste ad Ecclesiam,à Tarasio diu defensus sit, accipe ab Ignatio, qui res eiusdem Tarasij prosecutus hæc habet[a]: A

[a] *Extat apud Sur. die 25. Febr. tom. 1.*

Aliquando quidam ex iis, qui gerebant magistratus, splendore & gloria & diuitiis insignis, qui etiam vt ensem Imperatorium gestaret, honorem erat adeptus, pro magno pecuniæ pondere luens pœnas, cùm graues & acerbæ de eo haberentur quæstiones, neque ei quidquam daretur laxamenti, sed afflictione & cruciatu omni ex parte vrgeretur, deturbatur in profundi desperationem præ animi ægritudine. Is cùm noctem obseruasset intempestam,eos latens, quorum custodiæ fuerat creditus, ad templi diuinum se contulit refugium. Cùm autem fuisset intra adyta, venerandæ mensæ mox apprehensis cornibus,ea tenebat cum magno tremore & timore. Cùm ergo eum cognouissent aufugisse, metu ne idem subirent supplicium, velocibus pedibus venerunt ad diuinum templum, & eum aspicientes mensam diuinam apprehendisse, circumdabant adyti ambitum,tempore cibi sumendi reo aperientes ingressum, non dantes locum vt posset vti reliquis necessariis, sed sperabant fore, vt eum proderet necessitas, quæ eum vel nolentem expelleret. Adhibebant itaque maiorem custodiam: prohibebant enim omnino ingressum ad aram, vt nemo eum sermone impertiret, aut ad eos qui erant extra, aliquod verbum ab eo transmitteretur.

IOANNES PROTOSPATHARIVS CONFVGIT AD ECCLESIAM. B

IV. Cùm hæc ita venissent ad aures Pastoris, Tarasij videlicet Episcopi Constantinopolitani, eum repleuerunt maxima animi ægritudine, vt qui viderat contemptionem diuinorum sacramentorum mouere ad indignationem datricem Dei benignitatem. sed videte à misericordi Patre suppeditatum tunc ei auxilium,& admiramini prudentiam. Eo enim tempore quo oportebat cibum sumere eum qui affligebatur, sacra veste se induens, proficiscebatur ad adytum, & per dexteram portam ingrediens, quæ ad reficiendum virũ erant necessaria suppeditabat, abundè ex se afferens, & deinde abibat eum relinquens. Si quando autem venter, cui negari non potest,eum cogeret facere, quæ sunt requisita naturæ: ex alto rursum descendens, & eum ad secessum educens & exspectans, vt eum postea manu capiens restituebat tribunali. idque non semel & bis in die faciebat, sed quoties euocatus erat ad hoc ministerium ab eo qui grauiter periclitabatur. Hanc insatiabilem diuini viri demissionem admirantes milites, & fieri non posse cogitantes, vt qui supplex erat, caperetur, quamdiu iusti manus eum regeret: improbum in eum struunt consilium, quod superabat omnem fraudem & astutiam. Clàm enim per alium aditum collocant insidias, vt quando ex sacris adytis ouem pastor traheret naturæ seruientem, eam instar luporum raperent: quod etiam factum est. Nam cùm sanctus viri, vt solebat, curam gereret, & ad requisita naturæ eum duceret, ij qui securè latebant in insidiis, per aliam portam irrumpentes, eum rapiunt & ad Regiam per vim trahunt. C D

RAPIVNT MILITES EXTRA ECCLESIAM QVI AD EAM CONFVGERAT.

V. Postquam autem sceleratam infelicium machinationem in eum adunatam cognouit Pastor sanctissimus, ira & dolore arreptus, nulla vtens dilatione, ad Eleutherij aulam regiam (illic enim tunc fortè contigit degere Imperatricem) accedit. Cùm ij verò Patris aduentum sensissent, & eius præsentiam in ipsos futuram zelo plenam & instar acuti gladij suspicarentur, eum fiuerunt extra Regiam, ne sermone quidem dignati. Ille videns suum aduentum nihil sibi profuisse: Ecclesiasticæ pœnæ vinculis omnes communiter alligat, pronuntians indignos communione Christi sacramentorum, si vllo graui damno afficerent eum,qui confugerat supplex ad Ecclesiam. Cùm hæc ergo tamquam ex Apostolica auctoritate liberè dixisset, est reuersus. Illi anathematismi laqueis adstricti, cùm non possent effugere sacra retia pœnæ Ecclesiasticæ, de reo quidem non ampliùs habuere quæstionem tormentis, sed verborum solis examinationibus, de quibus agebant pecuniis trutinam exinanientes, tamquam innocentem eum absoluunt.] hæc Ignatius de egregio facto Tarasij Patriarchæ religiosissimi. E

TARASIVS EXCOMMVNICAT IVDICES.

VI. Sed & illud præclarè accidit hoc eodem anno (vt idem qui suprà Theophanes auctor est) quòd Theophilus Præfectus Imperatoriæ classis, cùm ante aciem pugnans aduersus Sarracenos,tentus esset, atque perductus ad ipsorum Principem Aaron: cùm sollicitaretur ab eo Christianam Fidem negare, & sectæ Mahumetanæ inhærescere & ille facere omnino renuisset, & vi adhibita nequaquam aliquo modo flecti potuisset, subiectus gladio martyrij coronam consecutus est, inque Martyrum sanctorum album relatus, vn-

THEOPHILVS PRAETOR CLASSIS MARTYR.

decimo

A decimo Kalendas Augusti natali die, memoria anniuersaria celebratur hoc elogio: In Cypro S. Theophili Prætoris, qui ab Arabibus tentus,cùm nec donis nec minis flecti posset, vt Christum negaret, gladio cæsus est.]

Quod ad res pertinet Occidentales, hæc de Carolo laude digna leguntur[a] in eius Capitularibus: Anno Incarnationis septingentesimo octogesimo nono, Indictione duodecima,anno vigesimo Regni nostri actum est huius legationis edictum in Aquisgrani palatio publicè. Data est quarta die decimo Kalendas Aprilis. VII.

[a] *Capit. Franc. lib. 1. c. 72. 73.*

Tempore Hadriani Papæ & Caroli Magni Imperatoris, quando Paulinus Episcopus tenuit vices Apostolicæ Sedis, in Aquis piè factum istud capitulum propter hoc, quia laici homines solebant diuidere Episcopia & monasteria ad illorum opus, & non remanisset vlli Episcopo, nec Abbati, nec Abbatissæ, nisi tantùm vt velut canonici & monachi viuerent.] & infrà: B

DE BONIS ECCLESIARVM NON LAICIS DANDIS DECRETVM CAROLI MAGNI.

Quia iuxta sanctorum Patrum traditionem nouimus res Ecclesiæ vota esse fidelium, pretia peccatorum & patrimonia pauperum: cuique non solùm habita conseruare, verùm etiam multa,Deo opitulante, conferre optamus: tamen vt ab Ecclesiasticis de non diuidendis rebus illius suspicionem dudum conceptam penitus amoueremus: statuimus, vt neque nostris, neque filiorum, & Deo dispensante, successorum nostrorum temporibus, qui nostram vel progenitorum nostrorum voluntatem vel exemplum imitari voluerint, nullam penitus diuisionem vel iacturam patiatur.] hæc ibi. In quam sententiam sancta Hildegardis Abbatissa res[b] prosecuta sancti Desiboді, hæc ait: Post annos autem plurimos & aliquot Regum decessum, rursum ingentia orta sunt bella in regione ista. Itaque maiores natu & Principes terræ illius Carolum Magnum, qui tunc Romanum Imperium susceperat,adeuntes, dixerunt, æquum non esse, vt ij quos non carni sed spiritui non mundo, sed Deo seruire oporteret, mundi pompam & opes superfluas obtinerent, quemadmodum facerent illi qui in monte S. Desiboді degerent: cùm ipsi præliis & angustiis pressi, diuitiis & facultatibus egerent, vnde tum seruire Regno, tum sibi consulere possent. Eorum orationem Imperator & prudenter audiuit, & sapienter dissimulauit. Respondítque se fratribus illis nec fundos aut possessiones,neque alias res, quas eis fideles contulissent, vlla ratione adempturum. Eo accepto responso, illi denceps quieuerunt.] hæc Hildegardis, quæ Principes audire debeant, si Caroli summæ gloriæ summique Imperij hîc æmuli, & æterni in cælo Regni eius velint esse participes. VIII. C

[b] *Apud Sur. die 8. Iulij.*

NEGAT CAROLVS RES MONACHORVM DARE LAICIS.

NONAGESIMVS post septingentesimum annus Redemptoris Indictione decimatertia consignatur, quo pulsa matre Irena, Constantinus solus regnare cœpit. Quod contigit factione legionum in Armenia degentium, quæ ipsum Constantinum dumtaxat acclamarunt Imperatorem: quorum exemplo alij, qui in aliis degebant prouinciis, milites moti, & ipsi Constantinum tantùm fore imperaturum, iuramentis etiam publicè contestati sunt, licet anteà Irenæ iurassent. Cuius rei gratia factum est, vt Irena sibi timens,Constantinum à se dimitteret,quem pænè carcere custoditum hactenus asseruasset. Qui habenas suscipiens Imperij, vltus est in Præfectos à matre constitutos, in eos potissimùm, qui expelli procurauerant quos diximus Imperatoris amicos, vt Stauratium, & alios; sicque annus iste primus numeratus est eiusdem solius Constantini absque matre regnantis. I. D

SOLVS CONSTANTINVS IMPERAT ABSQVE MATRE.

Sic igitur pax post longum bellum, quam Orientalis Ecclesia fuerat tot laboribus consecuta, domestico Imperatorum bello turbatur. Inter tot tantaque discordiæ flagrantis incendia eodem tempore conflagrasse etiam partem Constantinopolitanæ vrbis, & inter alias quoque domum Patriarchæ, testatur Theophanes,atque Cedrenus qui ait: Incendium quoque triclinium Patriarchæ domus quod Thomaites appellatur, & ei subiectas cameras absumpsit, vbi reposita erant vniuersa scripta,quibus sacram Scripturam sanctus Ioannes Chrysostomus fuerat interpretatus; grassatumque est incendium vsque ad Milliarium & Quæstorium, omnibus quæ in medio erant exustis.] II. E

INCENDIVM CONSTANTINOP.

III. Eodem anno, quo Era Hiſpana numeratur octingenteſima vigeſima octaua, defuncto A Maurogato Rege Gallæciæ, in locũ eius ſucceſſit Veremundus diaconus, qui inde magnâ comparauit ſibi laudem, quòd Alfonſum ab illo è Regno eiectum reſtituit, ita benè conſulens rebus Chriſtianorum, & Regno iam omni ex parte collapſo. iſta Tudenſis & alij.

IV. Quod ad res Francorum pertinet, vt produnt veteres Annales, quietus hic fuit annus à bellorum motibus, perdomitis iam anno ſuperiori (vt iidem teſtantur) Sclauis à Carolo Magno. quo anno Albini reperitur ſcripta eſſe epiſtola de rebus Caroli Magni, cuius fragmentum in rebus geſtis Anglorum recitatum libro ſecundo continuationis hiſtoriæ Anglicanæ, hîc tibi opportunè ſuo loco reddendum putauimus. Eſt (inquit auctor) epiſtola Albini huiuſce rei index, cuius partem hîc apponam, documentum ingens magnanimitatis & fortitudinis Caroli, qui omnem ætatem triuerit in bellis contra Paganos Deo rebelles. B

V. Antiqui (inquit) Saxones & omnes Freſonum populi, inſtante Rege Carolo, alios præmiſs, alios minis ſolicitante, ad Fidem Chriſti conuerſi ſunt. Sed anno tranſacto, idem Rex cum exercitu irruit ſuper Sclauos, eoſque ſubegit ſuæ ditioni. Auares, quos nos Hunnos dicimus, exarſerunt in Italiam, & à ducibus præfati Regis Chriſtianis ſuperati, domum cum opprobrio reuerſi ſunt. Similiter & ſuper *Baugariam irruerunt, qui & ipſi ab exercitu Chriſtiano ſuperati & diſperſi ſunt. Etiam & eiuſdem Chriſtianiſſimi duces Regis & Tribuni multam partem Hiſpaniæ tulerunt à Sarracenis, quaſi trecenta millia in longum per maritima. Sed heu, proh dolor! quòd iidem maledicti Sarraceni, qui & Agareni, tota dominantur Africa, & Aſia maiori maxima de parte, neſcio quid de nobis venturum ſit. Aliquid enim diſſenſionis, diabolico fomento inflammante, nuper inter Regem Carolum & Regem Offam exortum eſt; ita vt vtrimque nauigatio interdicta negotiantibus eſſet. Sunt qui dicant, nos pro pace eſſe in illas partes mittendos.] hucuſque ex epiſtola Albini. ſubdit verò his hæc auctor: C

*Baioariam

VI. In his verbis, præter illa quæ ſuperiùs notaui, poterit curioſiùs animaduerti, quantum iam annorum effluxerit ex quo Sarraceni Africam & Aſiam inuaſerunt, * & profectò niſi Dei clementia ingenitum robur Francorum Imperatorem animaſſet: pridem Europam etiam ſubiugaſſent. Adeò contemptis Imperatoribus Conſtantinopolitanis, Siciliam & Sardiniam & Baleares inſulas & pænè omnes terras quæ pelago cinguntur, præter Cretam, Rhodum & Cyprum occupauerunt.] ſed & his poſteà potiti ſunt.

* quod

VII. Videas ex his Lector quantum Chriſtianus orbis debeat Carolo Magno, qui ſolus exundanti ex Oriente in Occidentem torrenti, ne vniuerſam obrueret Chriſtianitatem, obicem ſe oppoſuit validiſſimum. D

IESV CHRISTI ANNVS 791. HADRIANI PAP. ANNVS 20. CONSTANT. SOLIVS IMP. ANNVS 2.

I. SEQVITVR ordine temporis annus Redemptoris ſeptingenteſimus nonageſimus primus Indictione decimaquarta, quo (vt auctor eſt Theophanes) Conſtantinus Imp. decimo octauo Kalendas Februarij rogatus à matre & ab aliis optimatibus, pronũtiat eamdem iterùm Imperatricem, amboque ſimul, vt anteà, acclamati ſunt Imperatores, adhuc tamen Armenis militibus contradicentibus. Quo item anno malè pugnatum eſt aduerſus Bulgaros, cùm ſcilicet (vt idem teſtatur Theophanes) Imperator à pſeudopro- E phetis certam victoriam pollicentibus deceptus, dum minùs cautè bellum gerit, ab hoſtibus ſuperatur, fugatuſque rediit Conſtantinopolim, compluribus deſideratis ex primoribus magiſtratibus: occiſus pariter Pancratius Aſtronomus pſeudopropheta, qui certam ipſi victoriã vanè prædixerat. ſed quæ hæc acerbiora ſecuta ſunt mala, audi Theophanem:

VINCITVR IMPERATOR A BVLGARIS.

II. Cùm (inquit) collecti eſſent ordines militares in vrbem, conſiliati ſunt educere Nicephorum filium Conſtantini ſenioris, aui ſcilicet ipſius tunc regnãtis, eumdem & Cæſarem & Imperatorem conſtituere. Quo comperto, Conſtantinus Imperator miſit, & eduxit ſuos patruos filios Conſtantini aui ſui ad ſanctum Mammatem, & Nicephorum quidem oculis, Chriſtophorum atque Nicetam, Anthimum atque Eudoxium linguis priuauit; cum quibus & prædictum Alexium Patricium, quem legiones Armeniæ quæſierant prouehere in Imperium, luminibus priuauit, obediens maternis, & præfati Stauratij ſuadelis,

CONSTANTINI IMP. CRVDELITAS IN PATRVOS.

ci

A ei aſſeuerantium; quòd niſi hunc cæcum redderet, in Imperatorem forent electuri.] acta ſunt autem hæc adeò crudeliter, vt ait, menſe Auguſto, die Sabbati, hora nona, Indictione * decimaquarta. Subdit verò idem Theophanes: Verumtamen non in longum Dei iuſtitia hanc iniquam vltionem miſit inultam. Poſt quinquennium namque, eodem menſe, & eodem die Sabbati, orbatus eſt oculis à propria matre idem Conſtantinus.

*XV.

Sed ſicut in Oriente, vbi ſæuitia cum iniquitate graſſatur, barbari præualent in Imperatorem: ita è contrà in Occidente, Caroli Magni Regis pietas inuictos hactenus barbaros ſuperat. hoc ſiquidem anno (vt habent veteres Francorum [a] Annales) triduano ieiunio & Litaniis, ſolemnique celebratione Miſſarum roboratus exercitus, fide potentior quàm armis aduerſus Auares bellum quàm feliciſſimè geſſit. Nam Franci (inquit auctor) proſtrauerunt Auarum innumerabilem multitudinem; & reuerſi ſunt ex vtraque ripa Danu- B bij ad propria, magnificantes Deum pro tanta victoria.] planè incruenta.

III. CAROLI VICTORIA IN AVARES.

[a] *Chron. Fræd. edit. à Pithœo & Regino in Chron. & alij.*

Quod verò ad res Italiæ pertinet, hoc ipſo anno celebratum eſt in Italia Concilium Foroiulienſe ſub Paulino Epiſcopo Aquileienſi, ſub cuius Metropoli Foroiulium continebatur. De tempore quidem ex Actis ipſius Concilij ſatis liquet, vbi in eorum exordiis iſta ſcribuntur: Anno igitur feliciſſimo Principatus eorum, Caroli ſcilicet tertio & vigeſimo, & Pipini decimoquinto; canonicis ſiquidem euocatum ſyllabis fraternum quorumdam Epiſcoporum contubernium, Foroiulium municipium Metropolim Aquileienſem veneranter coaceruatum conuenit, &c.] Qui huic præfuit Paulinus Patriarcha, egregia enituit ſanctitate, & doctrina fuit inſignis, plurimuſque in Synodalibus coactis à Carolo Magno conuentibus, ad quos ab eodem Rege vocari ſolitus eſſet: nam ipſe in hoc eodem Concilio dum ſe excuſat, quòd tardiùs & infrequentiùs conuocaret ad Synodum C prouincialem ſibi ſubiectos Epiſcopos, præter excuſationem bellicorum tumultuum, hanc addit, quòd frequenter ad generales coactus fuerit proficiſci. Sed audi ipſum:

IV. CONC. FOROIVLIENSE.

PAVLINVS EPISC. FOROIVLIENSIS QVA-LIS.

Per tot temporum curricula quòd minimè ſit reuerendi Concilij Seſſio celebrata, veſtram ſcire non ambigo ſinceriſſimam charitatem. Nam propter improbos, qui ſolent irrumpere, mundanos tumultus, propterque imminentia prœliorum bella, quæ circumquaque per gyrum finium noſtrorum fomenti ferocitatem ingruere non ceſſabant, intermiſſum interim hoc magnificum opus, proculdubiò poterit approbari. Verumtamen non penitus intermiſſum veridicis valebit aſſertionibus æſtimari. Nam quoties reuerendis principalibus accerſiti imperiis in generali celeberrimæ Synodi venerabilium Patrum conuentione humillimam paruitatis meæ præſentiam, quia ſæpiùs contigit adfuiſſe: veſtris eſt animis (vt opinor) non cælatum, veſtriſque etiam obtutibus aliquoties latiùs patuiſſe, in promptu non dubito.] hæc de præteritis. D

V.

De præſenti autem Synodo congreganda, accipe eius animi conſilium ex temporum opportunitate quæſitum: Nunc autem (inquit) diuina opitulante clementia, attritis vtique ferocium barbarorum ſuperbiæ typho erectis ceruicibus, auxilio per omnia adminiculante de cælo, reddita iam quietiſſima pace terris, ſuperna prorſus largiente gratia, paululumque reſpirantibus regalibus iuſſis, neceſſarium duximus ſummopere feſtinantes dilectiſſimam fraternitatem veſtram iuxta priſcorum canonum inuiolabiles ſanctiones in vno collegio aggregari, &c.] Sanè quidem Paulinum hunc vt inſignis nominis virum citat [b] Vualfridus Strabo, qui claruit paulo pòſt ſub Ludouico filio Caroli Magni, dum agit de ſacrorum hymnorum in Eccleſia vſu: Traditur ſiquidem (inquit) Paulinum Foroiulienſem Patriarcham ſæpiùs, & maximè in priuatis Miſſis circa immolationem E Sacramentorum hymnos vel ab aliis vel à ſe compoſitos celebraſſe.] hæc ipſe. Sed de his quæ ad res geſtas ſancitaſque in hac Synodo ſpectant, agamus.

VI.

[b] *Vualf. Strabo de rebus Eccl. cap. 25.*

Duo erant quæ in Catholicæ Fidei ſacramentis, hoc tempore, Catholicam pulſabant Eccleſiam, in Oriente alterum, alterum verò in Occidente: in Oriente inquam quæſtio de proceſſione Spiritus ſancti magnopere exagitari cœpit, indeque dilapſa in Italiam, Gallis cum Hiſpanis contrà nitentibus, vt ſuperiùs eſt demonſtratum. In Occidente verò in Hiſpaniis ab Epiſcopo Toletano Elipando, & Felice Epiſcopo Vrgelitano Neſtorianiſmus reſtitui cœpit, dum aſſererent Filium Dei Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum ſecundùm humanitatem dicendum eſſe filium adoptiuum, ac proinde duos Dei filios in Chriſto, naturalem, & adoptiuum eſſe. Ad vtrumque errorem conuincendum & corrigendum Paulinus viſus eſt huiuſmodi Synodum potiſſimùm cõuocaſſe, vtque etiam de his quæ ad diſciplinam Eccleſiaſticam benè reſtituendam & inſtituendã pertinẽt, canones ordinaret.

VII. QVAESTIO DE PROCESSIONE SPIRITVS SANCTI.

VIII. Quod ad primum ſpectat, hæreticos cùm nominet, negantes Spiritum ſanctum à Patre Filioque procedere: diuerſum planè eſt ab eo, quod aliqui ſimpliciter dixere ex ſancti Euangelij præſcripto, Spiritum ſanctum à Patre procedere, non negando tamen etiam ex Filio procedere. Hos quidem non eſſe cenſendos hæreticos, Hadrianus Papa excuſat in reſponſionibus ad Carolum Magnum datis aduerſus Synodi ſecundæ Nicenæ detractores, vbi Taraſium excuſat, qui Spiritum ſanctum dixerat ex Patre procedere per Filium, cùm ait: [a] Hoc dogma Taraſius non per ſe explanauit, ſed per doctrinam ſanctorum Patrum confeſſus eſt, quorum capitula pro veſtro nimio amore, quem erga veſtram *perfectiſſimam à Deo protectam regalem excellentiam gerimus, breuiter exoramus. Athanaſius, &c.] Recitat nonnullorum Græcorum & Latinorum Patrum ſententias Taraſij aſſertioni conſentientes, quòd ſcilicet Spiritus ſanctus à Patre procedit per Filium. de quibus videas quæ diſputat diffuſiùs S. Thomas [b]. Non ergo conſenſit Hadrianus illis damnantibus Græcos, ob id quòd dicerent Spiritum ſanctum à Patre procedentem, non tamen negarent à Filio æquè ipſum procedere. At quòd addita Symbolo illa verba fuerint, FILIOQVE, hanc affert Paulinus rationem: Hæc enim (inquit) & cetera quæ ſequuntur in Niceni Symboli ſacro dogmate non habentur. ſed & poſtmodum propter eos videlicet hæreticos, qui ſuſurrant Spiritum ſanctum ſolùm eſſe Patris, & à ſolo procedere Patre additum eſt: Qui à Patre, Filioque procedit.]

[a] *Hadr. epiſt. ad Car. cap. 1* *præcrectiſſimam

[b] *S. Tho. par. 1. q. 36. art. 3.*

IX. Quomodo autem nonniſi ex diuinarum Scripturarum auctoritate id factum ſit, pluribus idem Paulinus docet, licet quando ſit, non dicat: Tu verò eius rei originem, ſuperiùs in Annalibus, tempore Leonis Magni fuſiùs declaratam, ſi libet, cognoſcere poteris, cùm oſtenſum eſt in Hiſpaniis id primùm factum, atque poſtmodum in Galliis: cùm etſi doctrinam eamdem Eccleſia Romana receperit, in Symbolum tamen numquam admiſit, niſi ſub Nicolao Papa, vt ſuo loco inferiùs pluribus dicturi ſumus. Eſt de his Pithœi compendioſa tractatio ad Iacobum Sirmundum Societatis Ieſu profeſſorem.

ROMANA ECCLES. RECEPIT IN SYMBOLVM VERBA ILLA FILIOQVE.

X. Diſputans inſuper idem Paulinus in hac Synodo pluribus de ſanctiſſima Trinitate, hæreſes aduerſus eam obortas, prædamnatas confutat, atque demum de Verbi Incarnatione tractans, redarguit eos, qui Filium Dei factum hominem nominant adoptiuum, eodemq; Fidei Catholicæ Symbolo eoſdem condemnat errores. Quomodo autem eadem hæreſis de adoptione Chriſti ſequenti anno damnata eſt in Concilio Ratiſponenſi coram Carolo Magno Imperatore, ſuo loco dicturi ſumus. Demum verò in hac eadem Synodo poſt tractationem dogmaticarum diſputationum abſolutam, ſanciti ſunt quatuordecim canones ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes, in quibus quàm accuratus fuerit Eccleſiaſticę diſciplinæ reſtitutor & cuſtos, vel ex eo quiſque poterit intelligere, dum nec cum permiſſis à Nicæno Concilio mulieribus matre & ſorore, permiſerit ſuos clericos cohabitare.

XI. Commendatur magnopere eiuſdem Paulini ſanctitas & doctrina ad oppugnandas emergentes hæreſes ab Albino Flacco eius intimo familiari, qui his diebus has ad eum litteras dedit, quibus hortatur nauiter agere aduerſus hæreticos pro dogmatibus Eccleſiaſticis, pro quibus libellum quem ſcripſerat, ad eumdem Albinum miſerat, ad quem ita reſcripſit [c]:

PAVLINI SANCTITAS ET DOCTRINA, COMMENDATA AB ALBINO FLACCO.

[c] *Albin epiſt. 60. tom. 1. Antiq. lect.*

Domino & in Domino dominorũ dilectiſſimo & pio patri Paulino Patriarchæ ſalutem. Videor aliquod me refrigerium habere animi mei, vt flamma charitatis in corde abſcondita aliquam fortaſſe ſcintillam elicere valeat, ne totum torpeſcat quod intus igneſcit, dum opportunum mihi tempus aliquid tuæ ſcribere charitati occurrit. Quid? Cùm beatitudinis veſtræ litteras omni fauo dulciores intueri mereor: nónne videor mihi inter varios paradiſi flores totus conuerſari, & auida deſiderij mei dextera ſpiritales exinde carpere fructus? Quanto magis cùm ſacratiſſimæ Fidei veſtræ libellum recenſui, Catholicæ pacis puritate ornatum, eloquentiæ venuſtate iucundiſſimum, ſenſuum veritate firmiſſimum. Totius animi mei habenas in lætitiam laxaui, vbi de vno lucidiſſimo & ſaluberrimo paradiſi fonte quatuor virtutum flumina non ſolùm Auſonię fertilitatis prata, ſed totius Eccleſiaſticæ latitudinis rura irrigare conſpexi: vbi & auriuomos ſpiritualium ſenſuum gurgites gemmis ſcholaſticæ vrbanitatis abundare intellexi. Quamplurimis verò profuturum & perneceſſarium feciſti opus in Catholicæ Fidei taxatione, quod diu optaui, & ſæpiùs domno Regi ſuaſi, vt Symbolum Catholicæ Fidei planiſſimis ſenſibus & ſermonibus luculentiſſimis in vnam congereretur chartulam, & per ſingulas Epiſcopalium regiminum parochias omnibus daretur presbyteris legendum memoriæque commendandum, quatenus

A tenus licet lingua diuerſa loqueretur, vna tamen Fides vbique reſonaret. Ecce quod mea optauit humilitas, veſtra impleuit ſublimitas. habet apud ſalutis noſtræ auctorem perpetuam ſcilicet, & huius bonæ voluntatis mercedem, & huius perfecti operis apud homines laudem.

Semper feruentiſſima charitas veſtra caſtra perpetui Regis vndique inuictiſſimis Fidei clypeis muniat, ne antiqui hoſtis verſutia aliqua ex parte aditum ſuæ nequitiæ inuenire valeat. Et ſi ille mille habet artes nocendi, multo magis nobis neceſſe eſt mille habere artes defendendi, credentes in eum qui ait: [a] Confidite, ego vici mundum, cuius pietas nobis præuidebat agonis tempus tranſitorium & remunerationis eſſe perpetuum. Ille prior calcauit caput leonis & draconis, nobiſq; dedit poteſtatem calcandi ſuper [b] ſerpentes & ſcorpiones, & omnes hæreticas prauitates, quæ ſunt portæ inferi, ſuperãdi. Tu verò vir Dei apoſtolice hac armatus poteſtate viriliter pugna, fortiter vince, vt feliciter regnes cũ Chriſto. XII.

[a] *Ioan. 16.*

[b] *Luc. 10.*

B Heu, proh dolor, multi ſolent deſuper contextam Chriſti tunicam hæreticis ſcindere vnguibus, & in pace Eccleſiæ facere quod milites in paſſione Chriſti non auſi ſunt facere. Quapropter, venerande Pater & doctiſſime athleta, & dulciſſime doctor, ſimus ſemper in caſtris Chriſti commanipulares, & in vna acie ſub vexillo S. Crucis concordi conſilio & virtute prœliantes, vt ſuos aduerſarios per nos vincat, qui vinci non poteſt. Nunc iterùm antiquus ſerpens de dumis Hiſpanici ruris, & de ſpeluncis venenatæ perfidiæ contritum, non Herculea ſed Euangelica claua caput releuare conatur, & prioribus nequitiæ poculis noua maledictionis toxica immiſcere. Sed & frigidiſſimus Aquilo ventus alio de latere ſolidæ Eccleſiæ impellens parietem ſacri Baptiſmatis, Catholicæ conſuetudinis regulam immutare nitens, & ſub inuocatione ſanctæ Trinitatis vnam aſſerẽtes merſionem fieri debere, triduanamque noſtri Saluatoris ſepulturam in baptiſmo imitari negligentes, cùm XIII.

C Apoſtolus diceret: Conſepulti enim eſtis cum Chriſto in Baptiſmo. Alij verò trinam volentes facere merſionem, & in vnaquaque merſione inuocationem ſanctæ Trinitatis, ac per hoc totas tres perſonas nominare ſtudentes, dum ipſa Veritas præciperet: [c] Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: quid opus eſt tertiò replicare, quod ſemel dictum ſufficit?

[c] *Mat. 28.*

Eſt quoque in quibuſdam clancula dubitatio: An animæ ſanctorum Apoſtolorum & Martyrum, aliorumque perfectorum ante diem Iudicij in cæleſte recipiantur regnum. His & huiuſmodi ſpiculis de pharetris (vt æſtimo) exemptis perfidiæ, vnitatem ſanctæ & Catholicæ Eccleſiæ, & veritatem vniuerſalis Fidei aliqui vulnerare nitentes, etiam & ſpurciſſimis errorum fœcibus limpidiſſima Eccleſiaſticę Fidei pocula inficiunt, & nuptiale D vinum, quod Chriſtus ex aqua Virgini matri, Eccleſiæ ſcilicet ſanctæ ſalubriter potanda conuertit, iterùm in aquas ſtultitiæ conuerti conantur. XIV.

Sed tuum eſt, ô paſtor electe gregis, & cuſtos portarum ciuitatis Dei, qui clauem ſcientiæ potente dextera tenes, & vt lapides mundiſſimos læua recondis, blaſphemantes exercitum Dei viuentis Philiſthæos in ſuperbiſſimo [d] Goliath vno veritatis ictu totos conterere: noſtrum eſt eleuare cum Moyſe manus in cælum, humilitatis precibus te adiuuare, & ſpectare cum Dauid in munitiſſima ciuitatis... donec Speculator ex alto culminis faſtigio clamitans, nobis tuam annuntiet victoriam. Ad te omnium aſpiciunt oculi, aliquid de tuo affluentiſſimo eloquio cæleſte deſiderantes audire, & feruentiſſimo ſapientiæ ſole frigidiſſimos grandinum lapides, qui culmina ſapientiſſimi Salomonis ferire non metuunt, per te citiùs reſolui expectantes. Tu verò lucerna ardens & lucens; nos in tua luce exultare gaudemus; vt te lucente & ducente, ad lumen quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, eiuſdem æternæ lucis gratia adiuuante peruenire mereamur.] hactenus Albinus ad Paulinum. XV.

[d] *1. Reg. 17.*

E Hoc eodem Redemptoris anno migrauit ex hac vita ille Apoſtolicus ſanctitate illuſtris Burchardus Epiſcopus Herbipolenſis, cũ ſediſſet annos quadraginta, cuius res geſtas proſecutus eſt [e] Egilardus eius monaſterij monachus. Sed alia plura de eo è latebris vindicata accepimus, quæ ſi fuerimus conſecuti, in appendice collocabimus. Haud diu autem ante obitum ſanctiſſimus vir conſulens nouæ plantationi, imitatus exemplum magiſtri ſui Bonifacij, ſicut ille auctoritate Apoſtolicæ Sedis delegerat ſibi ſucceſſorem, ita ipſe auctoritate Lulli Mogũtini Epiſcopi Apoſtolicæ Sedis, inſtar S. Bonifacij prædeceſſoris fungentis legatione, & aſſentiente Carolo Magno Mengingandum voluit ſibi in eius Epiſcopatus ſedem ſubſtitui: quod & feliciter conſecutus eſt. Porrò relatus ſanctus inter San- XVI.

S. BVRCHARDI EPISC. OBITVS.

[e] *Extant apud Sur. die 14. Oct. tom. 5.*

ctos, ab Ecclesia Catholica anniuersaria commemoratione cœptus est celebrari. Ecclesia A
verò Herbipolensis, Apostolicorum plantata laboribus, hactenus Apostolico fulgore
coruscat, Catholica ibi doctrina in tanto Germaniæ naufragio conseruata.

XVII. LVLLVS SVPERSTES S. BVRCHARDO. Quòd igitur in obitu sancti Burchardi fit mentio Lulli Episcopi Moguntini, superuixisse eum non solùm Burchardo & successori eius, eadem citata Acta testantur, ex quibus redarguas eos qui eum longè ante hæc tempora decessisse ex hac vita tradiderunt.

XVIII. TIBERIS INVNDATIO INSIGNIS. In fine autem anni huius, nempe mense Decembri Indictione decimaquinta, mirum in modum exundans Tiberis, Romanæ Vrbis planitiem alluuione repleuit: hæc enim apud Anastasium Bibliothecarium verbis istis enarratur: In vigesimo huius prædicti eximij Pontificis anno, mense Decembris, decimaquinta Indictione, fluuius Tiberis è suo egressus alueo intumescens, sese per campestria dedit. Qui etiam præ nimia inundatione portam, quæ dicitur Flaminia, ingressus, ipsam è fundamentis euellens portam, vsque ad ar- B
cum, qui vocatur, Tres Facciolas, eam deduxit, & muros in aliquibus transcendit locis, atque vltra basilicam sancti Marci redundans, per porticum, quæ vocatur Palatina, se extendens, vsque ad pontem Antonini, ipsum euertens, egressus, in suum se iterùm remisit alueum, ita vt in Via lata ampliùs quàm duas staturas eiusdem fluminis aqua excreuerit, atque à ponte beati Petri vsque ad pontem Miluium aquæ se extenderint: iuxta remissam vim ipsius fluminis perdidit domos & euertit, atque agros desertauit, euellens & eradicans arbusta & segetes: & propter hoc imminebat tribulatio magna.

XIX. HADRIANI PAPAE TEMPORE DILVVIVM VRBIS. Quo audito, ipse præcipuus Præsul, per hoc triduum, quo ipsum flumen quasi per alueum per ciuitatem currebat, se nimis in lamentationes dedit, & humi in oratione prostratus persistens, misertus Dominus eius orationis, post triduum cessauit. Sed per plures dies aqua Romam detinuit. Intereaque ipse præcipuus Antistes diuina permotus C
inspiratione, per sandala, *scaphas scilicet*, morantes in Via lata cibis alebat, vt non fame necarentur, eò quòd ostium domicilij exire nequibant præ nimia inundatione aquarum. Postmodum verò arefacta aqua, omnes ipsas regiones Viæ latæ in Domino consolatus est.] hæc ibi de Tiberis inundatione, & Hadriani Papæ erga gregem suum pastorali cura propensiore.

XX. Hoc ipso anno Alfonsus cognomento Castus à Veremundo Rege Gallæciæ, de quo dictum est anno superiori, restituitur in Regnum, in collegam assumptus ab ipso: quod ex veteribus monumentis Morales prodidit, cùm ex priuilegio antiquissimi monasterij S. Vincentij Montis fortis ista refert:

Era octingentesima vigesima nona vnctus est in regno magnus Adefonsus decimo octauo Kalendas Octobris Era qua suprà. hæc de vnctione. Ceterùm eodem anno, duo- D
decimo Kalendas Augusti, ipsum reuocatum in Regnum fuisse, auctor est Isidorus Pacensis huius sæculi non ignobilis scriptor. Fuit hic Froilæ Regis filius, ob ætatem infirmam prohibitus ne regnaret: vbi verò prouectioris est factus ætatis, tum bellicæ virtutis, tum benè institutæ vitæ egregium specimen edidit, adeò vt cum Berta propria coniuge sorore Caroli Magni continenter vixisse dicatur. De his autem quæ ad religionis cultum spectant, ista prodimus ex Tudensi, qui ait: Multis virtutibus emicuit, solium suum forti & pulchro opere Oueti firmauit. Saluatoris nostri ibidem firmauit templum, aulam sanctæ Mariæ iuxta ipsum templum: ædificauit quoque basilicam sancti Thyrsi martyris, pulchro ædificio fieri fecit, omnesque has Domini domos cum arcubus lapideis atque columnis marmoreis auro argentoque ornauit, palatium regale Oueti fecit & picturis variis decorauit, omnem Gothorum ordinem, sicut in Toleto fuerat, tam in Ecclesia, E
quàm in palatio ordinauit.

XXI. Cùm esset homo castus & Catholicus, Arcam quam Pelagius Rex à Toleto detulerat in Asturias, diuersorum Sanctorum reliquiis plenam, Ouetum detulit. Ædificauit etiam altare meridianum in vltima parte S. Saluatoris, vnde ascensus fit per gradus ad altare sancti Michaëlis Archangeli, vbi transtulit sanctissimam Arcam cum multis aliis Sanctorum reliquiis propter loci tuitionem & securitatem. Hoc factum vides ad firmitatem & securitatem Regni sui & salutem totius populi Christiani. Concurrerunt ad pia Sanctorum suffragia ex multis partibus fideles, vota cum deuotione ferentes, & auctoritate Apostolica, tertiæ partis suæ pœnitentiæ indulgentiam consequentes. Ea quidem Arca, gentili errore comitante, tempore Mahometi pseudoprophetæ ab Ierosolymis naui- gio Hispalim est delata: deinde per annos septuaginta nouem Toleti permansit. rursum cùm

A cùm à Mauris Toletum opprimeretur, Arcam Dei Pelagius rapuit, & per abdita loca ad Asturias duxit, quam Rex Alfonsus (vt dictum est) in Ecclesia Ouetensi honorificè cum multis Sanctorum reliquiis collocauit. Iulianus quoque quondam Archiepiscopus Toletanus, qui à nefario Vuitiza Rege ab Archiepiscopatu fuit expulsus, cum prædicta Arca venit, & Oueti quieuit.

Decoratur etiam dicta Ouetensis Ecclesia Angelici miraculi nouitate. Dum enim XXII.
quadam die Rex Alfonsus haberet casu coram se pondus auri splendidissimi, & quosdam lapides pretiosos, cogitare cœpit intra se, quomodo ad opus diuini altaris inde Crux fieri posset, ita sancta deuotione Regis existente. Cùm post auditam Missam à templo nostri Saluatoris regale palatium peteret, obuiàm habuit duos Angelos in figuram peregrinorum, qui se aurifices esse dixerunt: Rex autem Alfonsus illicò tradidit eis aurum & lapi-
B des, & iussit illis dari domum, in qua possent sine impedimento hominum operari. Sed Rex dum pranderet ad se reuersus, quibus personis dederit aurum inquirit, & statim vnum post alium Legatum misit, vti viderent quid ignoti aurifices agerent. Iam ministri domui fabricæ accedebant, cùm subitò tanta lux intra domum resplenduit, vt non possent eam oculi humani aspicere præ nimia claritate. Et cùm nuntiatum Regi fuisset, citò accurrit ad domum, & Crucem solam sine aurificibus reperit, atque totam domum sicut sole irradiatam. Rex autem accipiens benedictam Crucem, conuocato omni clero, cum laudibus & hymnis Deo gratias agens, eamdem super altare S. Saluatoris reuerenter posuit.] hæc ex scripto codice Tudensis nomine: quæ etiam ab aliis qui nobili stylo pro- [a] *Descripsit Morales lib. 13. c. 38.*
secuti sunt res Hispanorum narrantur[a].

Ceterùm Crucem ipsam factam esse antequàm restitueretur in Regnum, quæ in ea le- XXIII.
C gitur inscriptio docet. Est enim ipsa sancta Crux quaquà versum inscriptionibus consignata in hunc modum. in cornu superiori habet ista:

SVSCEPTVM PLACIDE MANEBIT HOC IN HONORE DEI
OFFERT ADELFONSVS HVMILIS SERVVS CHRISTI

In cornu verò sinistro ac dextero hæc quæ sequuntur:

QVISQVIS AVFERRE PRAESVMSERIT MICHI
FVLMINE DIVINO INTEREAT IPSE.
NI LIBENS VOLVNTAS DEDERIT MEA
HOC OPVS PERFECTVM EST ERA DCCCXXVI.

In stipite autem deorsum in hunc modum:

HOC SIGNO VINCITVR INIMICVS.
D HOC SIGNO TVETVR PIVS.

IESV CHRISTI ANNVS 792. HADRIANI PAP. ANNVS 21. CONSTANT. SOLIVS IMP. ANNVS 3.

ANNVS sequens numeratus septingentesimus nonagesimus secundus decimaquin- 1.
ta Indictione notatur, quo celebratum est Concilium Reganesburgi siue Ratisponæ, vbi damnatus est Felix Vrgelitanus Episcopus, quem sic damnatum Angelbertus SYNODVS RATISPONENSIS.
Abbas Romam perduxit ad Hadrianum Pontificem, vbi confessione rectæ fidei facta,
E hæresim damnauit. hæc Annales Francorum, & apud Reginonem & alios. In iis autem qui sub Ludouico Caroli filio scripti sunt, ista paulo latiùs explicantur verbis his: Vrgelis est ciuitas in Pyrenæi montis iugo sita, cuius Episcopus nomine Felix, natione Hispanus, ab Elipando Toleti Episcopo per litteras consultus, quid de humanitate Saluatoris Dei & Domini nostri Iesu Christi sentire deberet, vtrùm secundùm id quod homo est, proprius, an adoptiuus filius credendus esset ac dicendus: valdè incautè atque inconsideratè, & contra antiquam Ecclesiæ Catholicæ doctrinam adoptiuum non solùm pronuntiauit, sed etiam scriptis ad memoratum Episcopum libris, pertinacissimè pra- FELIX ROMAE DETESTATVR HAERESIM.
uitatem opinionis suæ defendere curauit. Huius rei causa ductus ad palatium Regis, *Caroli scilicet*, qui tunc apud Reginum Baioariæ ciuitatem, in qua & hiemauerat, resi- debat. Vbi congregato Episcoporum Concilio auditus est, & erasse conuictus ad præ- sentiam Hadriani Pontificis Romam missus: vbi etiam coram ipso in Basilica sancti Pe-

tri

tri Apostoli hæresim confessus est, atque abdicauit: quo facto, ad ciuitatem suam reuer- A
sus est.] hæc ibi.

II. Sed expressiùs atque fideliùs hæc habentur apud Ionam Aurelianensem Episcopum, qui sub eodem filio Caroli magni Ludouico & eius filio Carolo Caluo claruit, atque scripsit aduersus Claudium Episcopum Taurinensem, vbi ipsius primi libri exordio de Felice dicturus, sic incipit: Disertissimos viros & eloquentissimos atque Catholicæ & Apostolicæ Fidei inuictissimos defensores Hispaniam protulisse, manifestum est, quorum imitanda exempla & documenta sequenda quia in promptu habentur, & Ecclesiæ amplectuntur, ab eis, Christo fauente, non ab iure sancta salubriter instruitur & fouetur Ecclesia. Sed quoniam sæpissimè & hæresiarchas simplicitatem Catholicæ Fidei peruersis dogmatibus commaculare conantes, & multifariis superstitionibus auctoritari sanctæ Dei Ecclesiæ contraeuntes creauit, & hactenus creare non cessat, cunctis valdè B
fidelibus dolendum est. Vt igitur ceteros omittam: emersit ex eadem Hispania tempore sanctæ memoriæ Caroli piissimi atque inuictissimi Augusti quidam Felix nomine,
*Elipando actu infelix, Vrgelitanensis ciuitatis Episcopus, qui iuncto suo scelerato errori *Eliphanto Toletanæ vrbis Episcopo, secundum humanitatem non esse proprium Filium Dei, sed adoptiuum prædicare ausus est. & hac virulenta doctrina vterque Hispaniam magna ex parte infecit.

III. Deinde Apostolorum Christi actus imitari videri volentes, cùm ipsi non Apostoli Christi, sed præcones essent hostis antiqui, vnusquisque separatim diuersas prouincias
FELIX ET ELIPANDVS PSEVDOAPOSTOLI. eadem insana sua doctrina imbuendas appetiuere, Elipandus scilicet Asturias & Gallæciam, cuius discipulos apud Astures me aliquando vidisse memini, quos & Catholicorum virorum regionis illius, qui eorum vesanæ doctrinæ secundùm sanam doctrinam C
rationabiliter renitebantur, relatu, perspicuitatisque meę probatu secundùm eorum actum & habitum, certissimos Antichristos esse liquidò deprehendi; manifestum cernens in illis illud beati Ambrosij compleri: Habitus mentis in corporis statu cernitur. & illud cuiusdam: Frons hominis propriæ mentis depromit affectum. Qualis vultus erit, talia corda gerit. Quibus verissimè & apertissimè cognitis, & quia iam secundùm Apostolicum præceptum ter, vt ab eadem sua erronea prædicatione desisterent, admoniti fuerant, tamen in eodem errore permanebant, vt hæreticos deuitaui.

IV. Porrò idem Felix cùm multis apud Septimaniam eumdem haustum pestiferum propinarit; eum tamen Galliæ Germaniæque (quantum in illo fuit) propinare voluit. Sed diuina gratia adminiculante, nullum apud Galliam Germaniamque eius error locum inuenire quiuit: quoniam non solùm apud Germaniam studium litterarum & amor D
sanctarum Scripturarum, verùm etiam apud eamdem Galliam (quæ sola, teste Hieronymo, monstra non habuit, sed viris semper fortibus & eloquentissimis abundauit) eiusdem memorabilis viri solertissimo studio & feruentissimo desiderio actum est, vt Domino opem ferente, in sibi commissæ Ecclesiæ filiis & liberalium artium apprimè disciplina & diuinarum Scripturarum perfectè polleret intelligentia. Quibus milites Christi, vtpote inuictissimis armis muniti, eius vesanam doctrinam propulsauerunt. Eiusdem namque Principis iussu in vnum coacti, adhibita etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ auctoritate, eumdem Felicem damnauerunt, immò cum auctore sui erroris Nestorio, quem imitatus est, perpetuo anathemati mancipauerunt.] hactenus de his Ionas. sed vnde emerserit erroris istius occasio, dicturi sumus, cùm de Concilio Francofurdensi, vbi iterùm Felix damnatus est, erit agendum. E

V. Quòd autem de Angilberto, siue Engelberto mentio facta est, quòd perduxerit Felicem Vrgelitanum hæreticum ad Hadrianum Romanum Pontificem: fuit ipse gener Caroli magni, vitæ benè institutæ meritis clarus, Abbas postea monasterij sancti Rica-
*Nithard. hist. lib. 4. rij in Centulo, quod ipse egregio opere struxit. de quo eius filius Nithardus[a] hæc obiter, dum agit de translatione corporis eius: Eadem quoque, inquit, die, Angilbertus vir memorabilis Centulo translatus, & anno post decessum eius vigesimo octauo, corpore absque aromatibus indissoluto, repertus est. Fuit hic ortus, eo tempore, haud ignotæ familiæ. Madhelgaudus autem, Richardus & hic ex vna progenie fuere, & apud Carolum meritò magni habebantur. Qui ex eiusdem magni Regis filia nomine Berheta Harnidum fratrem meum & me Nithardum genuit. Centulo opus mirificum in honorem omnipotentis Dei, sanctique Ricarij construxit. Familiam sibi com-

A commissam mirificè rexit. Hinc vita cum omni felicitate defuncta, Centulo in pace quieuit] anno octingentesimo decimoquinto. Meminit eiusdem Angilberti Albinus Flaccus in epistola nuncupatoria ad Carolum Magnum, quæ est præfatio ad vitam sancti Ricarij quam scripsit[a]. *Extat apud Sur. die 26. Aprit. to. 2.

IESV CHRISTI ANNVS 793. HADRIANI PAP. ANNVS 22. CONSTANT. SOLIVS IMP. ANNVS 4.

SEQVITVR annus Redemptoris septingentesimus nonagesimus tertius Indictionis primæ, idemque tertius incipit Alfonsi siue Adefonsi cognomento Casti regnan- I.
B tis iterùm in Gallæcia, Era nimirum octingentesima trigesima prima: qua idem Rex religiosissimus zelo exæstuans diuinæ legis, cùm indigno animo ferret prostitui tributi nomine pudicitiam nobilium virginum Hispanarum, vindex exurgens, licet longè imparibus viribus aduersus Mauros collegit exercitum, in eosque irruens apud Asturias, ad septuaginta millia ex eis occidit, vnà cum Duce ipsorum Mugait.] hæc Tudensis, qui ADEFONSVS CASTVS VINCIT SARRACENOS. & subiicit alia multa prœlia cum Sarracenis habita dum vixit, in quibus semper victor extitit. Ceterùm tantam hanc partam victoriam plurima consecuta sunt bona, atque in primis, quòd seruitutis pressa iugo colla fidelium, Maurorum dira tyrannide se cœperunt erigere, ipsique animos sumere, & de perfecta consequenda libertate spem haud vanam concipere: contrà verò fuerit audacia Maurorum cohibita atque retusa, redditique ipsi timore segnes. Accessit ad hæc, vt ex his Alfonsi nomine reddito celebri, ipsum Carolus
C Magnus amicum habere voluerit, sicque inita inter eos amicitia se inuicem legationibus frequentarint, quod æstimationi ipsius plurimum attulit virium.

Ceterùm ipse Rex Alfonsus gratias acturus Deo, cui tantæ victoriæ munus ferret II.
acceptum: in honorem Saluatoris humani generis eam quam diximus Oueti erexit Ecclesiam, vbi fixerat Regni sedem, in qua duabus lapideis tabulis incisum suæ pietatis reliquit egregium monumentum; licet (vt ferebant tempora illa) rude, sed fide nitens, quod *Ambros. Moral. hist. lib. 3. c. 32. sic se habet[b]:

QVICVMQVE CERNIS HOC TEMPLVM DEI HONORE DIGNVM NOSCITO HIC ANTE ISTVM FVISSE ALTERVM HOC EODEM ORDINE SITVM QVOD PRINCEPS CONDIDIT SALVATORI DOMINO SVPPLEX PER OMNIA FROILA DVODECIM APOSTOLIS DEDICANS BISSENA ALTARIA. PRO QVO AD DE TEMPLO ERECTO AB ADEFONSO REGE.
D DOMINVM SIT VESTRA ORATIO CVNCTORVM PIA
PRETERITVM HIC ANTEA EDIFICIVM FVIT PARTIM A GENTILIBVS DIRVTVM SORDIBVSQVE CONTAMINATVM. QVOD DENVO A FAMVLO DEI ADEFONSO COGNOSCITVR ESSE FVNDATVM ET OMNE IN MELIVS RENOVATVM.
SIT MERCES ILLI PRO TALI CHRISTE LABORE.
ET LAVS HIC IVGIS SIT SINE FINE TIBI.

In altera autem Tabula ista quæ sequuntur, habentur: quæ est pia ipsius obtestatio ad Dei ministros illic positos, vt pro ipso orent:

QVISQVIS HIC POSITVS DEGIS IVRE SACERDOS PER CHRISTVM TE OBTESTOR VT SIS MEI ADEFONSI MEMOR QVATENVS SEPE AVT SALTEM VNA DIE PER SINGVLAS HEBDOMADAS SEMPER CHRISTO PRO ME OFFERAS SACRIFI- PIA REGIS ADEFONSI OBTESTATIO.
E CIVM VT IPSE TIBI SIT PERENNE AVXILIVM. QVOD SI FORTE NEGLEXERIS ISTA VIVENS SACERDOTIVM AMITTAS.
TVA SVNT DOMINE OMNIA QVE TV INSPIRASTI VEL CONFERRE NOBIS DIGNATVS ES. TIBI DOMINE TIBI TVA OFFERIMVS HVIVS PERFECTAM FABRICAM TEMPLI.
EXIGVVS SERVVS TVVS ADEFONSVS EXIGVVM TIBI DEDICO MVNERIS VOTVM. ET QVOD DE MANV TVA ACCEPIMVS IN TEMPLO TVO DANTES GRATANTER OFFERIMVS.] Hactenus Alfonsi Casti casta monumenta digna Deo, qui non verba, sed animi pensat affectum.

Quod ad res Francorum pertinet, hoc ipso anno Sarraceni piraticam exercentes, im- III.
prouiso agmine inuadentes prouinciam Narbonensem, graue damnũ Septimaniæ & Gothiæ ita tunc nominatis illis prouinciis intulere. hæc habent veteres Annales Francorum.

Qua

Qua clade accepta Carolus monitus ita cuncta disposuit præsidia in littoribus Mediter- A
ranei maris per subiectas sibi prouincias, adeò vt à Sarracenorum incursibus easdem tu-
tas reddidit. nam Eginhardus in vita ipsius hæc habet: Per omnes portus & ostia flumi-
num, quà naues recipi posse videbantur, stationibus, & excubiis dispositis, ne quà hostis
exire posset, tali munitione prohibuit. Fecit idem à parte Meridiana in litore prouinciæ
Narbonensis ac Septimaniæ, toto etiam Italiæ litore vsque Romam contra Mauros nuper
piraticam exercere aggressos, ac per hoc nullo graui damno vel à Mauris Italia, vel Gal-
lia atque Germania à Northmannis diebus suis affecta est.] hæc ipse.

IV. Verùm cum aliis quàm cum piratis Sarracenis rem actam esse, docet inscriptio prope
Arelatem in ædicula S. Crucis in monasterio Montis maioris super interiorem portam in
marmore longissimo ita scripta:

Nouerint vniuersi, quòd cùm sereniſſimus Princeps Carolus Magnus Francorum B
Rex ciuitatem Arelatem, quæ ab infidelibus detinebatur, obsedisset, & ipsam vi armo-
rum cepisset, & Sarraceni in eadem existentes pro maiori parte aufugissent in montana
Montis maioris, & ibidem se retraxissent, & in eadem se munissent: & idem Rex ibi-
dem cum exercitu suo venisset pro ipsis debellandis, & ipsos debellando triumphum
de ipsis obtinuisset. Et de ipso gratias Deo agendo, in signum huiusmodi victoriæ præ-
sentem Ecclesiam in honorem S. Crucis dedicari fecit, & præsens monasterium in ho-
norem S. Petri Apostolorum principis dedicatum, quod ab ipsis infidelibus penitus de-
structum fuerat, & inhabitabile redactum, idem Rex ipsum reparauit & reædificauit,
& monachos ibidem pro seruiendo Deo venire fecit, & ipsum dotauit, & plura bona ei-
dem contulit. In quo quidem monasterio multi nobiles de Francia ibidem debellan-
tes sepulti sunt. Ideò fratres orate pro eis.] Accepimus à Francisco Claret rerum anti- C
quarum studioso Archidiacono Arelatensi, & vnà simul distichon descriptum in valuis
antiquissimæ Ecclesiæ sancti Petri præ vetustate collabentis prope antiquum Mauso-
leum vrbis Remigianæ diœcesis Auinionensis, litteris ipsis præ nimia antiquitate ex par-
te corrosis.

SI CHRISTVS EST DEVS ET PETRVS CLAVIGER EIVS
IAM NISI PER PETRVM NEMO VIDEBIT EVM.] Sic vt lapides ipsi, si alij
sileant, contra Nouatores inclament.

IESV CHRISTI ANNVS	HADRIANI PAP. ANNVS	CONSTANT SOLIVS IMP. ANNVS
794.	23.	5. D

I. ANNVS sequitur Redemptoris septingentesimus nonagesimus quartus Indictio-
ne secunda, quo Francofordiæ in Germania congregatum est Concilium, quod ob
numerositatem Episcoporum, præsentiamque Apostolicæ Sedis Legatorum, Plenarium
reperitur nominatum. Ex Italia namque, Gallia, atque Germania frequentes, circiter
trecenti numero Episcopi conuenere, quòd magni momenti causa id postularet: siqui-
dem de Fide Catholica quæstio verteretur, disputandumque esset de Filij Dei incarnatio-
nis alto mysterio. Num scilicet idem Dei Filius, secundùm assumptam humanitatem
dicendus esset Filius Dei adoptiuus an proprius. Licet enim sancta Dei Ecclesia Catho-
lica, nihil quòd de his vel leuiter dubitaret haberet, vtpote quòd in Concilio Oecume- E
nico Ephesino, quid de his sentiendum esset, fuisset plenissimè definitum, cùm Nesto-
rium condemnasset, duos filios Dei introducentem, alterum secundùm diuinitatem,
alterum secundùm humanitatem; atque nuper pariter damnasset Felicem Vrgelitanum
Episcopum, asserentem, Christum secundum carnem esse dicendum Dei Patris filium ad-
optiuum (quem erroris pœnitentem diximus recantasse Romæ palinodiam apud Hadria-
num Romanum Pontificem) tamen quia infelix Felix iste, vt canis reuersus ad vomitum
suum, & sus lota rediit ad volutabrum luti: rursus eumdem quem damnauit errorem &
Romæ execratus est hæresim, professus publicè Catholicæ Fidei confessionem ad alta-
re Principis Apostolorum: eamdem ardentioribus animis iterùm defendere est aggres-
sus magno damno fidelium animarum: iterùm ne malum longiùs serperet, & infusum
venenum sana membra corrumperet, fuit ad plenarium iudicium reuocandus, eo ma-
gis

A gis quòd non solus tanti reperiretur assertor erroris, cuius ipse potiùs consectator quàm
auctor dicendus esset.

Erat enim tantæ blasphemiæ restitutor primariæ sedis Hispaniarum Antistes Elipan- II.
dus Archiepiscopus Toletanus, qui (vt vidimus) tantum abfuit vt admonitus ab Epi- ELIPANDVS IMPOENITENS PERSEVERAT.
scopis atque presbyteris Orthodoxis sibi subiectis emendaretur, atque damnatum ab il-
lis detestaretur errorem, & Fidem Catholicam pœnitens sequeretur: vt conuersus in
arcum prauum, etiam longè positos Ecclesiæ Catholicæ filios infectis veneno sagittis
appetere non desisteret, factus hæresis non solùm propugnator acerrimus, sed studiosis-
simus propagator. Siquidem numquam destitit, neque quieuit, donec reuersum Feli-
cem ad Orthodoxos, reuocarit ad castra impietatis, & potentiùs armarit ad prœlium,
& exacuerit diligentiùs ad certamen, probè sciens relabenti in crimen maiora suppeti
B solere ab inferno subsidia, [a] vt loco vnius per pœnitentiam eiecti spiritus nequam, septe- [a] *Luc.* 11.
na dæmonia vni in auxilium adiungantur, eademque nequiora mittantur ad funestiora
patranda.

Quid amplius? vorax est omnis iniquitas, multoque magis insatiabilis hæresis, vt- III.
pote quæ ardentioribus inferni caloribus æstuet, vt secundùm illud Propheticum:
[b] Absorbebit fluuium, & non mirabitur, fiduciam habens vt influat in os eius Iordanis.] [b] *Iob* 40.
Perinde ac si perangusti essent termini latissimarum Hispaniarum ad zizaniorum semen- ELIPANDVS SATAGIT HAERESIM PROPAGARE.
tem, Gallias, Germaniasque laborat illis implere, spargensque per litteras prauum semen,
eousque progressus, vt ipsorum Regem Christianissimum, turrim munitissimam Fidei
Orthodoxæ, in suam sententiam, si posset, conaretur adducere Carolum Magnum, scri-
bens ad eum epistolam veneno refertam, sed tamen ita melle delibutam, vt nihil conti-
C nere videretur amarulenti. Cùm enim ipsum de sua sententia redderet certiorem, simul
petit, vt vbi quam scribit epistolam coram se legere fecerit, Theologos, quid ea in re sen-
tirent, simul interrogaret, vt veritas posset exquiri, cuius se cupidissimum præseferret.
Addidit his alia plura, quibus conciliaret sibi animum tanti Regis, nempe se pro ipsius
salute iuges ad Deum preces offerre. Quibus præmissis, salubres admoniones ingerere
simulat, reddereque ipsum cautum aliorum exemplo, ne scilicet vti Constantinus benè
cœptum opus (vt ait) malè consummet, adeptamque ex pietate gloriam immensam ob-
scuret. hæc & alia plura miscens, ipsum Christianissimumque Regem ad suum dogma
solicitans, Nestorianum hæreticum reddere ex Catholico studuit. Non extant ipsæ qui-
dem datæ ad Carolum litteræ Elipandi, sed hæc ipsa omnia quæ sunt dicta ipsas conti-
nuisse, eius Caroli ad ipsum tunc redditæ litteræ docent.

D Qui igitur ad tantum Regem eius argumenti scripsit epistolam priuatim ad ipsum da- IV.
tam, alias addidit publicas & generales ad omnes Galliarum Episcopos. Erubescere ne-
scit hæresis: hinc enim propheticè [c] demonstratum, Babylonem scriptam in fronte gesta- [c] *Apoc.* 13. & 17.
re blasphemiam. Haud enim erubuit, puduitve Elipandum ad Galliarum Episcopos de
hæresi sua scribere litteras licet sciret, eam haudpridem ab ipsis in Felice collega, & cum
Felice fuisse damnatam. Sed quid callidus agit? ne sui turpitudine deformis atque infa- ELIPANDI SVBDOLAE ARTES.
mis hæresis quam prodit, appareat insectanda diris, & execrationibus explodenda: alienis
indutam vestibus instar Æsopi graculi, laborauit repræsentare formosam, dum & diuinæ
Scripturæ dictis, & sententiis sanctorum Patrum eam studuit exornare. Sed reddidit duplo
deformem; nam ornamenta castissimæ virginis, Ecclesiæ Christi sponsæ, nullatenus mere-
trici congruere, fuit omnium sententia patefactum.

E Sed veniamus ad eius fidei confessionem, immò perfidiæ professionem, quam in eadem V.
scripsit epistola, ipso eius exordio. Recitant eam Patres in redditis ad ipsum Synodalibus
litteris istis verbis: Inuenimus (inquiunt) in libelli vestri principio scriptū, quo vos posui-
stis, *scilicet:* Cōfitemur & credimus, Deum Dei Filium ante omnia tempora, sine initio ex
Patre genitum coæternum & consubstantialem, non adoptione, sed genere. Item post
pauca in eodem loco legebatur: Confitemur & credimus eum factum ex muliere, factum
sub lege, non genere esse filium Dei, sed adoptione, sed gratia, &c.] hæc sunt Elipandi
venena, quæ Patres præparato antidoto, ne cui possent obesse, cauenda ab omnibus do- ELIPANDVS DETEGITVR NESTORIANVS.
cuere. Ista quidem cum Nestorio ipsum sensisse (ne aliquo modo ex ignorantia excu-
sari posset) ex eo haud dubium edidit argumentum, prodiditque signum euidens & ma-
nifestum, quòd in eodem ad Episcopos Galliarum dato libello siue scripta epistola,
cùm singulos nominatim damnat hæreticos, Nestorium indemnatum præteriit, quem

CVR PARCAT NESTORIO ELIPANDVS.

primo loco, si bona fide rem egisset, nominatum omni execratione atque detestatione, A execrari, detestari, & anathematizare penitus debuisset, quo significaret, se quàm longissimè ab eius sententia discrepare, licet eidem affinis existere videretur. Hinc iure Patres dum rescribunt ad ipsum: Nónne olim (inquiunt) hæresis vestra in Nestorio ab vniuersali sancta Ecclesia refutata est etiam & damnata? Quapropter fortè illum anathematizare noluistis, dum alios, Bonosum scilicet, Arium & Sabellium, Manichæumque qui praua de Filio Dei senserunt, in epistola anathematizastis? &c.] docentes Nestorium idipsum de Filio Dei homine facto, quod ipse Elipandus, sensisse, vtpote qui duos diceret filios Dei, alteram secundùm diuinitatem, secundùm verò humanitatem alterum & adoptionem. Ex consuetudine enim cum Mahometanis didicisse ita humiliter sentire de Christo secundùm humanitatem, infelix Elipandus existimatur, inducens fortasse in animum, si hoc euincere potuisset, coniungeret simul Mahometanos & Christianos in vnam fidem. B

VI. Quod insuper ter impius rem non ex inscitia, sed dolo malo ageret, ex eo etiam Patres persensere, atque omnibus patefecere, dum citatas ab eo Sanctorum sententias, eas vel per ipsum deprauatas esse, vel in prauum sensum longè à germano discrepantem detortas, in redditis ad eum litteris ostendere, quas si legeris, ipse intelliges. Ita planè à sanctis Patribus ipsis est demonstratum de sententiis illis è sacris Ecclesiæ Doctoribus ab illo citatis sed

FRAVDIBVS AGIT ELIPANDVS.

corruptis ac deprauatis. Sed vbi ab eo domestici sunt testes adducti, dum, inquam, ex Toletanæ Ecclesiæ ritualibus, siue ex suis prædecessoribus Toletanis Episcopis nominatum esse Christum secundùm carnem Dei Filium adoptiuum idem asseruit: quòd non esset in promptu Patribus illis citatos inspicere codices eius tantùm Ecclesiæ proprios, neque communes omnibus aliis: iidem nimis impostori credentes, eodem modo, quo ipsum Elipandum, eius quoque sunt detestati quos citauit prædecessores, Eugenium, Ildefonsum & Iulianum, qui tum ex vitæ sanctitate, tum etiam ex sacrarum litterarum doctrina, magnum in Hispania nomen fuerant consecuti. C

VII. Ne verò iusti cum impio condemnentur, & maledictionem iniquorum Sancti possideat, quorum memoria in benedictione hactenus in Ecclesia Catholica perseuerat: vendicandi sunt isti in primis à tanta calumnia Elipandi & à Synodi maledictione. Vt autem ipsa veritas clariùs eluceſcat, hîc tibi reddenda putamus, quæ idem perfidus Elipandus in suo libello in Gallias misso de iisdem est mentitus prædecessoribus: reperiuntur enim ista repetita in litteris à Patribus ex Synodo ad eum redditis his verbis: Sequitur in eodem li-

ELIPANDVS CALVMNIOSE SVOS PRAEDECESSORES CONSORTES ERRORIS TRADIT.

bello vestro: Item prædecessores nostri Eugenius, Ildefonsus, Iulianus Toletanæ sedis Antistites in suis dogmatibus ita dixerunt in Missa de cœna Domini: Qui per adoptiui hominis passionem, dum suo non indulsit corpori. Item in Missa de Ascensione Domini: Hodie Saluator noster post adoptionem carnis sedem repetiuit deitatis, &c.] Hæc suo inseruit Elipandus libello fidei, non quòd ista acceperit ex eorum quos nominat scriptis, sed D quòd scripta ea in Missali Toletanæ Ecclesiæ (vt ait) in sacris oblationibus recitari solerent; sed an fideliter, vel vt in aliis fraudulenter, quòd non adesset præ manibus qui esset codex inspiciendus, ex quo (vt in aliis) idem Elipandus impostura conuinci posset, Patres hæc tunc respondere: Hæc ex parentum vestrorum dictis posuistis, vt manifestum sit, quales habeatis parentes, vt notum sit omnibus, vnde vos traditi sitis in manus infidelium. Quia hominem Christum verum Dei Patris Filium esse negastis, vobis defensor esse noluit, sed tradidit vos in manus inimicorum suorum, qui dominentur vestri qui eum recipere noluerunt.] & paulo pòst hæc in eumdem:

VIII. Et melius est testimonio Dei Patris credere de suo Filio quàm Ildefonsi vestri, qui tales E vobis composuit preces in Missarum solemniis, quas vniuersalis & sancta Dei non habet

PROSCINDITVR INIVSTE S. ILDEFONSVS.

Ecclesia, nec vos in illis exaudiri putamus. Etsi Ildefonsus vester in orationibus suis Christum adoptiuum nominauit, noster verò Gregorius Pontifex Romanæ Sedis clarissimus toto orbe Doctor in suis orationibus semper eum vnigenitum nominare non dubitauit, &c.] hæc Patres, quòd scilicet, vt ille perfidus asserebat, putarent, ea Ildefonso auctore in sacris Missalibus verè legi. At quisnam fuerit certus & primus huius erroris auctor in Hispania, dictum est superiori Tomo, si rectè memoria tenes, nempe successorem S. Isidori pseudoëpiscopum, hæreticum hominem, qui & depositus transiit in Mahometanam impietatem, Theodiscum nomine natione Græcum, hominem impostorem. Hic, vt dictum est, anno Redemptoris sexcentesimo trigesimosexto, primus in Hispania asseruit, Christum Dei Filium esse adoptiuum Dei Patris omnipotentis.

Cetcrùm

A Ceterùm tantum abest, vt S. Ildefonsus eius erroris assertor fuerit, vt potiùs in suis scriptis, crebris sententijs tamquam spiculis tale monstrum sæpè confecerit. Est igitur in promptu, vt impostoris in eum tanta illata calumnia quàm apertissimè detegatur, nec ex dubijs quidem testibus testimonijsque obscuris, sed eiusdem Ildefonsi germanis scriptis, quibus non semel totidem verbis eiusmodi Nestorianismum in Hispanijs disseminatum impugnet, negans penitus Filium Dei secundùm carnem dici debere filium adoptiuum. IX. S. ILDEFONSVS A CALVMNIA VINDICATVR.

In primis igitur illud adducamus in medium, quod habet in libro De virginitate sanctæ Mariæ, & in necessariam deducitur assumptionem, vbi post multa secundùm veritatem Catholicam disputata: Audisti (inquit[a]) quòd cùm aliud sit Deus, & aliud homo; non tamen est alter Deus, & alter homo, sed vnus est Dominus meus Iesus Christus, idem Deus & homo.] & inferiùs[b] de S. Maria: Ita in vtraque natura vnum generans filium, vt idem sit Filius Dei, qui filius hominis; nec alter sit filius hominis, quàm sit Filius Dei.] X. [a] *Ildefons. de Virginitate S. Mariæ c. 6.* [b] *De Virginit. S. Mariæ c. 11*

B Et in libro De perpetua virginitate sanctæ Mariæ, & de eius parturitione, quem haud pridem in lucem edidit vir doctissimus Feuardentius Theologus Parisiensis, hęc item in eamdem sententiam: Christus Deus numquam non fuit ex quo homo factus est, & assumptus in vnitate personæ semper mansit & permanet verus Deus homo; non duo quidem, vt esset alter Deus, & alter homo; sed vnus idemque Deus & homo. Quamuis enim aliud per quod Deus, aliud per quod homo, in vtroque tamen Deus & homo, quia non fuit aliquando purus sine Deo conceptus vel natus homo: sed quia conceptus est de Spiritu sancto ex virginea carne, & natus homo verè: mox ex ipsa conceptione ineffabili natiuitate Deus verus processit, & natus est homo.] hæc cùm ipse tradat, omnem excludit in Filio Dei secundùm carnem adoptionem, cùm numquam fuerit sine Deo homo, qui in filium potuerit adoptari.

C Possent quidem ista sufficere ad coarguendum calumniæ, sicut & impietatis perfidum Elipandum, sed Deo agendæ sunt gratiæ, Deiq; Matri sanctissimæ Virgini, quòd laudator eius Ildefonsus disertis verbis sæpè inferiùs omnem prorsus in Filio Dei Christo Iesus excludit adoptionem, vbi in eadem tractatione ista subiungit: Ac per hoc talis partus non est communis lege naturæ, sed sicut mirabiliter conceptus, ita mirabiliter Deus & homo natus. Ergo non illum, vt ceteros filios Dei adoptio fecit filium, sed diuinitatis natura illum in proprium Dei Filium exaltauit, donauit & illi nomen quod est super omne nomen, vt esset totus Dei Filius homo & Verbum; quia numquam non fuit Dei Filius sempiternus, permanet vnici Genitoris vnigenitus.] Et post nonnulla eodem argumento accuratissimè disputata, hæc subiicit ex S. Gregorij Papæ auctoritate: Quoniam sicut ipse ait in eisdem Moralibus, aliud est natos homines gratiam adoptionis per eam accipere; aliud D est singulariter per diuinitatis potentiam Deum ex ipso conceptu prodiisse.] Ac post nonnulla, dum tuetur sicut in conceptione, ita in partu nullam contraxisse Mariam Virginem corruptionem, ista mox subijcit: Alioquin si ipse ex matre coinquinatus esset, aut materna viscera quasi pro peccato corrumperet, & sordibus ex vitio primæ damnationis coinquinaret, non esset Dei Filius, sed adoptiuus, vt ceteri; quinimmò nec adoptiuus, & nullus esset per quem adoptaretur ipse, si non esset proprius.] & inferiùs: Et ideò non est ille adoptiuus, sed adoptator (vt ita dicam) ceterorum.] ac subiungit: Christus non adoptiuus, sed proprius Dei Filius in plenitudine temporũ venit, missus à Patre, natus ex muliere, factus sub lege, qui solus non eguit regenerationis sacramento, neque renasci; quoniam proprius Dei Filius, qui nobis per adoptionis gratiam sua dignatus est benignitate per lauacrum regenerationis largiri fraternitatis consortium. Vnde Ioannes: [c] Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri: quam sanè potestatem à Patre genitus ipse ex sua natura in se habuit, & non aliunde vt proprius esset Dei Filius, & daret quibus vellet adoptionis gratiam.] TESTIMONIA ILDEFONSI CONTRA ERRORES ELIPANDI. XI. [c] *Ioan. 1.*

Hæc & alia ipse Ildefonsus, quibus omnibus magis magisque coarguas hæretici impostoris illatam in ipsum calumniam, vendicesque eum pariter à Patrum concepta de ipso sanctissimo atque doctissimo viro ex testificatione Elipandi mala existimatione atque asserta falsa sententia: vt planè appareat, nihil adeò alienum fuisse à tanto Patre, quàm de adoptione Christi Filij Dei secundùm carnem assertio. Dolendum fuit, eiusmodi lucubrationes viri sanctissimi, dolo fortasse perfidi Elipandi, fuisse diu suppressas & occultatas ne proderentur in lucem, ex quibus ipse filius tenebrarum redargui posset à lumine, dum vocat lucem tenebras, & tenebras lucem. Gaudendum verò quòd in tanto Hispa- XII.

niarum naufragio, ſuperfuerint tam præclara nobiliſſimi ingenij monumenta, eademque A
è latebris vendicata, atque in lucem edita à viro veritatis amantiſſimo, antiquitatum Eccleſiaſticarum ſtudioſiſſimo, non Hiſpano (ne vel leuis ſuſpicio priuatæ affectionis erga gentilem ſuum alicuius animum pulſare potuiſſet) ſed Gallo, Pariſienſis Academiæ profeſſore, cultore integritatis & pietatis, & claritudine nominis in Eccleſia Catholica optimè noto, quem nominauimus, Feuardentio.

XIII. His igitur de Elipandi litteris ante Synodum conuocatam conſcriptis iam enarratis, ad ipſam Synodi indictionem veniamus. Vbi igitur Elipandi dictæ litteræ ad Carolum Magnum redditæ ſunt: nihil antiquius ipſe habuit, quàm ad vniuerſalem cogendam Synodum ex totius Occidentalis orbis Epiſcopis, operam dare, crebros ea de cauſa ad Hadrianum Romanum Pontificem Legatos mittens, exploraturus eius ſententiam quid de propoſita per Elipandum quæſtione ſentiret. Quale enim in his peragendis fuerit Caroli Ma- B
gni vigilantiſſimum ſtudium, à nullo fideliori teſte, quàm ex ipſius ad Elipandum redditis litteris cognoſcemus, in quibus hæc inter alia de his leguntur: Ad impletionem verò huius gaudij, *nempe hæreticorum conuerſionis*, fraterna cogente charitate, iuſſimus ſanctorum Patrum Synodale ex omnibus vndique noſtræ ditionis Eccleſiis congregari Concilium, quatenus ſancta omnium vnanimitas firmiter decerneret, quid credendum ſit de adoptione carnis Chriſti, quam nuper nouis aſſertionibus & ſanctæ Dei vniuerſali Eccleſiæ antiquis temporibus inauditis vos ex veſtris ſcriptis intuliſſe cognouimus. Immò & ad beatiſſimum Apoſtolicæ Sedis Pontificem de hac noua inuentione noſtræ deuotionis ter quaterque direximus Miſſos, *Legatos ſcilicet*, ſcire cupientes quid ſancta Romana Eccleſia
CAROLVS MAGNVS GENERALEM SYNODVM CONVOCARE LABORAT. Apoſtolicis edocta traditionibus de hac reſpondere voluiſſet inquiſitione. Necnon & de
C Britanniæ partibus aliquos Eccleſiaſticæ diſciplinæ viros conuocauimus, vt ex multorum diligenti conſideratione veritas Catholicæ Fidei inueſtigaretur, & probatiſſimis ſanctorum Patrum hinc inde roborati teſtimoniis abſque vlla dubitatione teneatur.] & inferiùs, vocatos ad Synodum tradit Petrum Mediolanenſem Archiepiſcopum, & Paulinum Foroiulienſem vel Aquileienſem (vt ait) Patriarcham, Epiſcopos præterea ex Germania, Gallia, Aquitania, atque Britannia. Paulinus autem Aquileienſis Epiſcopus in libello Sacroſyllabo addit ex Heſperia, Liguria, Æmilia, & Auſtria prouinciis eſſe ad Synodum vocatos Epiſcopos.

XIV. Vbi autem Hadrianus Papa crebris legationibus Caroli Magni permotus eſt, vt de ſententia Elipandi decerneret, ea iterùm examinata atque diſcuſſa, inuentaque in hæreſim declinare: publicas litteras conſcripſit ad Epiſcopos Gallæciæ & Hiſpaniarum, in quibus prouinciis fuerat error diſſeminatus, de hiſque diſputans, pluribus confutat aſſertam de
D Chriſti adoptione ſententiam; atque demum, eiuſmodi oratione deuios omnes à veritate in fine compellat ſic dicens: Priuſquam libelli imponatur terminus finalis, adhibenda eſt litigatorum optio ſententialis: eligant namque quæ volunt, vitam aut mortem, benedictionem aut maledictionem. Optamus namque, & infinitam boni Paſtoris Domini pre-
OPTIO DATA HAERETICIS AB HADRIANO PAPA. camur benignitatis clementiam, qui ouem [a] perditam ad ouile propriis humeris portauit,
[a] *Luc. 15.* vt relictis carnis anfractibus, in quibus malæ beſtiæ, id eſt, maligni ſpiritus commorantur, vt ad viam quæ ducit ad vitam æternam fidei paſſibus, Chriſto redeant pertrahente; quatenus in ſinu matris Eccleſiæ ſuſcepti per lamentum pœnitentiæ ſordes abluant peccatorum, & infamata eorum modeſtia bonæ famæ recipiant priſtinam dignitatem, nec honoris periclitentur naufragio, & à noſtro non diſiungantur conſortio, ac per hoc reconciliati communioni Catholicæ Fidei, diuina illos pietas cæleſtium faciat eſſe participes
E gaudiorum.

XV. Quòd ſi exigentibus indignis meritis, tam inſolubili eos malignus ſpiritus perfidiæ laHADRIANI PAP. SENTENTIA IN HAERETICOS. queo iuſto Dei iudicio ſtrangulauit, vt reſolui nequeant: Ex auctoritate prorſus Sedis Apoſtolicæ ac beati Petri Apoſtolorum principis, ac per eum qui illi magiſter & Dominus tradidit poteſtatem, & ſoluendi ligandique licentiam tribuit (quòd ſine graui mœrore dicere non poſſumus) perpetuò eos anathematis vinculo religatos vltrici cum ſequacibus ſuis iudicamus vindicta plectendos, ac per hoc à gremio matris Eccleſiæ & à noſtro conſortio definio alienos.

XVI. Si quis autem fidelium Deumque timentium charitatem eis benignitatis impertiendo,
*precum & Chriſti amore, pro eis * precis oblationem Domino offerre voluerit: non ſolùm non inhibemus, ſed vt faciat, Apoſtolica admonitione & optamus, & ſalubri incitamus adhorta-

A hortatione, vt Deus omnipotens [a] qui neminem vult perire, & omnes homines propter nimiam bonitatem ſuam vult ſaluos fieri, reuocet eos ad viam veritatis, & ad agnitionem pertingere (ſicut dignum eſt) rectæ fidei, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro, &c.] iſta habent litteræ Hadriani, quæ & poſteà ſunt in hac de qua agimus Synodo recitatæ.
[a] 1. *Tim.* 2. ORARI VVLT PONTIFEX PRO HAERETICIS.

Vbi igitur Synodus conueniſſet, præſente Carolo Magno Rege, ab eodem iuſſæ ſunt XVII. legi litteræ Elipandi Archiepiſcopi Toletani: quibus recitatis (inquit Paulinus) ſtatim QVID IN SYNODO CAROLVS EGERIT. ſurgens venerabilis Princeps de ſella regia, ſtetit ſuper gradum ſuum, & locutus eſt de cauſa fidei prolixo ſermone, & adiecit: Quid vobis videtur? Ab anno prorſus præterito, ex quo cœpit huius peſtis, inſania tumeſcente, perfidiæ vlcus diffuſiùs ebulliſſe, non paruus in his regionibus, licet in extremis finibus Regni noſtri, error inoleuit, quem cenſura fi-
B dei neceſſe eſt modis omnibus reſecari. Cumque imprecata & conceſſa eſſet moroſa dilatio per dies aliquot; placuit eius manſuetudini, vt vnuſquiſque quidquid ingenij captu rectiùs ſentire potuiſſet, per ſacras ſyllabas, die ſtatuto, eius clementiæ oblatum ſui pectoris fidei munus ſtyli ferculo mentis viuacitate deferret.] hæc de iuſſione Caroli Magni Paulinus.

Qui ingenij ſui nobile edens fœtum, commentariolum inſcriptum, libellum Sacro- XVIII. ſyllabum, aduerſus nouam reſurgentem hæreſim elaboratum obtulit ſanctæ Synodo, cui placuit vt in Hiſpanias mitteretur ad confutandos exortos in eis errores. extat ipſe integer, quem tu conſulas: ſcriptus enim ab eo eſt non ſuo ipſius tantùm nomine, ſed & Petri Mediolanenſis Archiepiſcopi & aliorum ipſis ſubiectorum Epiſcoporum, ad SENTENTIA AB ITALIAE EPISCOPIS IN HAERETICOS. cuius libelli finem eiuſmodi aduerſus eumdem Elipandum atque Felicem ſententiam profert iſtis verbis: Elipandum namque atque Felicem nouos hoſtes Eccleſiæ, ſed veter-
C noſa fæce perfidiæ pollutos, niſi ab hac ſtultitia reſipiſcant, & per rectæ fidei ſatisfactionem lamentis ſe abluant pœnitentiæ, indignos & ingratos eos etiam qui poſt hanc tam ſaluberrimam definitionem, quam plenaria Synodus ſancto afflata Spiritu concorditer ſubtili ſinceritate terminauit, falſiſſimis eorum aſſertionibus ſiue clàm, ſiue in publica voce præbuerint aſſenſum: ſimili eos ſententiæ vindicta ſancimus eſſe plectendos, reſeruato per omnia iuris priuilegio ſummi Pontificis domini & Patris noſtri Hadriani primæ Sedis beatiſſimi Papæ.] ſed quod priuilegium? illud nimirum, quòd (vt ſæpè dictum eſt) nouas condemnare hæreſes & hæreſiarchas, eſſet ſolius Romani Pontificis: vel illud fortaſſe intelligit priuilegium, quo Romana Eccleſia (vt ſuperiùs demonſtratum eſt) Conciliorum omnium Acta cognoſcit, probatque vel improbat ipſa.

D Demum verò pro ipſo Rege eiuſmodi ad Deum obtulit pias preces: Catholicum atque XIX. clementiſſimum, ſemperque inclytum dominum Carolum Regem per interceſſiones beatæ & glorioſæ ſemperque Virginis Dei Genitricis Mariæ, per quam meruimus auctorem PRECES PRO CAROLO MAGNO. vitæ ſuſcipere, & beati Petri primi Paſtoris Eccleſiæ, omniumque Sanctorum, verùm etiam ſuffragantibus precibus veſtris, omnipotens & ſancta Trinitas ſua eum gratia circumcingat, ſuaque dextera ſemper protegat & defendat, vt faciat ſemper quæ illi ſunt placita, quatenus cæleſtibus fretus armis inimicos nominis Chriſti, auxilio fultus de cælo, ad terram proſternat; barbaras etiam nationes infinitas Deus omnipotens ditioni eius potentiæ ſubdat, vt ex hac occaſione ad agnitionem perueniant veritatis & agnoſcant verum & viuum Deum Creatorem ſuum, &c.]

Recepto autem atque perlecto à Paulino oblato nomine Epiſcoporum libello: ab ip- XX.
E ſa ſancta Synodo condemnata eſt hæreſis, & aduerſus eam & ab Elipando Epiſcopo To- SYNODALIS EPISTOLA AD HAERETICOS. letano miſſum perfidiæ libellum ſcripta fuit Synodalis epiſtola ad Hiſpaniæ Epiſcopos, qua Patres confutauerunt ſingulas ab hæreticis aſſertas pro errore defendendo ſententias. Extat ipſa integra habens in fine admonitionem ad eoſdem; vt abdicato errore, ſanam ſequantur Eccleſiæ ſanctæ doctrinam. Sed & ipſe Carolus Magnus, quod priuatas ab Elipando (vt diximus) pro errore defendendo litteras accepiſſet, ad eumdem & alios Hiſpaniæ Epiſcopos ſcripſit epiſtolam tanto Principe dignam, qui pietate & doctrina præſtaret, eamdemque vnà cum litteris Pontificiis, libelloque à Paulino conſcripto, & Synodali epiſtola ad eos miſit, qua omnibus ſuaderet, vt ab errore Elipandi deſiſterent. Porrò quod tanti Principis ſcriptorum monumento ipſa ſancta Synodus eſt magnopere illuſtrata, vt iſtud ipſum intexatur Annalibus, à nobis exigit perſonæ dignitas &

ras & argumenti, & multiplex vtilitas, quam quis eam legendo percipiet. sic enim se habet:

XXI. Carolus gratia Dei Rex Francorum & Longobardorum ac Patricius Romanorum, FILIVS ET DEFENSOR sanctæ Dei Ecclesiæ, Elipando Toletanæ ciuitatis Metropolitano, & ceteris in partibus Hispaniæ consacerdotibus Orthodoxæ fidei & fraternæ charitatis in Christo Dei filio proprio & vero optamus salutem.

EPISTOLA CAROLI MAGNI AD ELIPANDVM.

Gaudet pietas Christiana diuinæ scilicet atque fraternæ per lata terrarum spatia duplices charitatis alas extendere, vt materno foueat affectu, quos sacro genuerat Baptismate. Et maxima est sanctæ matris Ecclesiæ exultatio suorum adunatio filiorum, vt sint consummati in vnum qui redempti sunt ab vno, dicente eodem Redemptore nostro Iesu Christo: [a] Pater sancte serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi, vt omnes vnum sint, sicut & nos vnum sumus. Vnde & in Cantico Canticorum de sancta dicitur Ecclesia: [b] Terribilis vt castrorum acies ordinata. Constipata exercitus ordinatio & vnanimis bellatorum fortitudo magno solet hostibus esse terrori: sic filiorum sanctæ matris Ecclesiæ intra murum Catholicæ Fidei pacifica adunatio aëreis potestatibus nimium constat terribilis, & ignitis malignæ perfidiæ spiculis omnino impenetrabilis extat, sicut & verissimus Gentium prædicator & fortissimus Ecclesiæ proeliator præcipit, dicens: [c] In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignita extinguere, & hoc sæculum nequam libero ad cælestia volatu euadere: [d] Sine fide enim impossibile est placere Deo: impossibile est quod omnino ab homine fieri non potest. Principium est salutis nostræ fides, qua intemerata & integra sanitate confirmata, totius vitæ cursus per bonorum vestigia operum feliciter fine tenus currit: per fidem enim (sicut idem præfatus [c] doctor in epistola ad Hebræos testatur) omnes Sancti placuerunt Deo.

[a] *Ioan.* 17.
[b] *Cant.* 8.
VNITAS ECCLESIAE CATHOLICAE INSVPERABILIS.
[c] *Ephes.* 6.
[d] *Hebr.* 11.
[c] *Ibidem.*

XXII. Hanc igitur Fidem Orthodoxam & ab Apostolicis traditam doctoribus, & ab vniuersali seruatam Ecclesia nos pro virium nostrarum portione vbique in omnibus seruare & prædicare profitemur: quia non est in alia aliqua salus nisi in illa, quam pacifica ab initio salutis nostræ vnanimitate semper seruabat Ecclesia. Pro qua etiam, viri fratres, & vestra bona deuotio, quam vos habere decet in Domino, his partibus fidei vestræ litteras dirigere curastis, nempe & generales ad sacerdotales sanctissimas aures, ad nos quoque speciales. In quarum vtique serie litterarum non satis nobis elucebat, an quasi ex auctoritate magisterij vos vestra docere disposuistis, an ex humilitatis disciplulatu nostra discere desideratis: tamen siue hoc siue illud vestris inesset animis, petitionem vestram, charitate Christianæ religionis cogente, non spernendam esse censuimus, valdè desiderantes, Deumque ex intimo cordis affectu deprecantes, quatenus in veræ fidei soliditate firmiter vtrimque permaneamus, contra fluctiuagos huius sæculi æstus, Spiritu sancto nauigium nostri cursus regente, ad portum perpetuæ tranquillitatis peruenire mereamur.

DE LITTERIS AB ELIPANDO MISSIS.

XXIII. Ad hanc tranquillitatem capiendam oculus cordis fide purificandus est, & assiduis sanctarum orationum precibus mentis acies illustranda, vt puræ veritatis lumen, omni errorum nube expulsa, contemplari valeat; ne in opiniones noxiæ falsitatis, temeritas inordinata incautius gradientes præcipitet. Non pudeat Christianum, vbi hæsitat, quærere; vbi nesciat, discere: quoniam pia humilitas discendi sapientiæ intrat secreta: & melius est discipulum esse veritatis, quàm doctorem existere falsitatis; ille ad altiora semper prouehitur; iste ad inferiora semper dilabitur, & inde magister efficitur erroris, vnde auditor contempsit esse veritatis. Hanc igitur, fratres, pernicioſam deuitantes elationem, sanctorum Patrum & sanctorum Doctorum sacris inhæreamus sensibus: discamus quæ scripserunt, credamus quæ docuerunt, & non declinemus ad dexteram neque ad sinistram, sed per viam regiam ad Regem & Redemptorem & Deum & Dominum nostrum Iesum Christum concordi fidei & veritatis curramus professione: [e] Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, eodem attestante Apostolo: [g] Iustus autem ex fide viuit. Si iustus ex fide viuit, quomodo qui fidem non habet rectam, se viuere æstimat? [h] Nos nempe non sumus infidelitatis filij in perditionem, sed filij ad acquisitionem animæ. Sequamur sanctorum Patrum venerabilia in charitate præcepta.

PATRIBVS INHAERENDVM.
[e] *Rom.* 10.
[g] *Rom.* 1.
[h] *Hebr.* 10.

XXIV. Decet enim vt omnium Christianorum vna sit fides & vnus animus, [i] sicut est vnum ouile & vnus pastor. Qui enim extra Ecclesiastici ouilis septa inuenientur, lupina rabie deuorabuntur, qui vocem boni pastoris non audiunt, qui ante suas oues ingredietur & egre-

[i] *Ioan.* 10.

A & egredietur, vt eos ad pascua vitæ perducat æternæ. Nobis itaque dictum intelligamus quod egregius prædicator suis charissimis filiis præcipiebat, dicens: [a] Obsecro vos per nomen Domini nostri Iesu Christi, vt vnũ dicatis omnes, & non sint in vobis schismata; sitis autem perfecti in vno sensu & in eadem sententia. Hæc habentes Apostolicæ auctoritatis præcepta, concordate nobiscum. Diligimus vos: hoc vobis volumus in Domino quod & nobis; quia perfecta, quam habemus in Christo, charitas congregare gaudet non spargere, adunare non scindere, & inconsutilem Saluatoris nostri tunicam [b] integram seruare non diuidere, præuidentes hoc idem in pace Christi custodire, quod milites in passione eius obseruabant.

[a] 1. *Cor.* 1.
[b] *Ioan.* 19.

XXV. His ita prælibatis, vestris in Domino valdè congaudemus profectibus, ita vt in cordibus nostris fraterno vulnerati amore, vestram quam patimini lacrymabili gemitu condoleamus oppressionem; sed maiore multo [c] tristitia lugemus, si aliquid diabolica fraude interius oppressionis per infidelitatem vel cuiuslibet schismatici erroris patimini in cordibus. Ipse est continuus dolor pectoribus nostris, & pænè irremediabile vulnus, nisi per eius misericordiam qui sanat [d] contritos corde, & vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire, illi nos lætificent qui tristauerunt. Vestra igitur correctio, nostra est lætificatio. Desiderantes vos socios habere in fide Catholica & cooperatores in prædicatione veritatis, vt [e] gaudium quod Christus suis promisit discipulis, habitet in nobis, & gaudium nostrum impleatur in vobis.

DE VNITATE ET CHARITATE SERVANDA.
B
[c] *Rom.* 9.
[d] *Psal.* 146.
[e] 1. *Tim.* 2.

XXVI. Ad impletionem verò huius gaudij, fraterna cogente charitate, iussimus sanctorum Patrum Synodale ex omnibus vndique nostræ ditionis Ecclesijs congregari Concilium, quatenus sancta omnium vnanimitas firmiter decerneret quid credendum sit de adoptione carnis Christi, quam nuper nouis assertionibus, & sanctæ Dei vniuersali Ecclesiæ antiquis temporibus inauditis vos ex vestris scriptis intulisse cognouimus; immò & ad beatissimum Apostolicæ Sedis Pontificem de hac noua inuentione nostræ deuotionis ter quaterque direximus Missos, scire cupientes, quid sancta Romana Ecclesia Apostolicis edocta traditionibus in hac respondere voluisset inquisitione. Necnon & de Britanniæ partibus aliquos Ecclesiasticæ disciplinæ viros conuocauimus, vt ex multorum diligenti consideratione veritas Catholicæ Fidei inuestigaretur, & probatissimis sanctorum Patrum hinc inde roborata testimonijs absque vlla dubitatione teneatur.

QVAE FVERIT RATIO COGENDI CONCILII.
C

XXVII. Idcircò vobis per singulos libellos dirigere curauimus, quid prædictorum Patrum pia vnanimitas & pacifica perscrutatio auctoritate Ecclesiastica inueniret, statuisset, confirmaret. Primò quid dominus Apostolicus cum sancta Romana Ecclesia & Episcopis in illis partibus quaquauersum commorantibus, & Catholicis doctoribus sentiret, sub vnius libelli tenore statuimus. Deinde secundo loco quid Ecclesiastici doctores & sacerdotes Ecclesiarum Christi de propinquioribus Italiæ partibus cum Petro Mediolanensi Archiepiscopo, & Paulino Foroiulianensi vel Aquileiensi Patriarcha, viris à Domino valdè veneratilibus intelligi, vel firmiter credi voluissent, suis proprijs responsionibus exaratum posuimus libellum; quia ipsi quoque præsentes nostro Synodali conuentui adfuerant. Post hæc tenet & tertius libellus Orthodoxorum sanctorum Patrum Episcoporum & virorum venerabilium fidem, qui in Germaniæ, Galliæ, Aquitaniæ, & Britanniæ partibus dignis Deo deseruiunt officijs, vestrisque obiectionibus sanctarum Scripturarum testimoniis roboratas obtiner responsiones. Deinde quarto loco meæ propriæ vnanimitatis cum his sanctissimis prædictorum Patrum decretis & Catholicis statutis consensum subnexui, sicut vosmetipsi in vestra epistola, quam meo specialiter designastis nomini, rogare curastis, id est, ne subdolis paucorum assertionibus consentirem, sed plurimorum testimonijs roboratam fidem tenerem.

QVAE CONGESSERIT CAROLVS AD REDVCENDOS AD FIDEM HAERETICOS.
D
E

XXVIII. Facio certissimè, Deo Domino meo Iesu Christo donante, horum me sanctissimæ multitudini & probatissimæ auctoritati veræ fidei professione associans, nec vestræ me paucitati in consensione huius nouæ assertionis socium admitto, sed Apostolicæ Sedi, & antiquis ab initio nascentis Ecclesiæ, & Catholicis traditionibus tota mentis intentione, tota cordis alacritate coniungo. Quidquid in eorum legitur libris, qui diuino Spiritu afflati, toti orbi à Deo Christo dati sunt doctores, indubitanter teneo, hoc ad salutem animæ meæ sufficere credens, quod sacratissimæ Euangelicæ veritatis pandit historia, quod Apostolica in suis epistolis confirmat auctoritas, quod eximij sanctæ Scripturæ tractatores & præcipui Christianæ Fidei doctores, ad perpetuam posteris scriptum re-

VBI INQVIRENDA SIT VERA FIDES SCITA CAROLI SENTIENTIA.

liquerunt memoriam: cum his quoque doctoribus, & ſanctæ Eccleſiæ paſtoribus veram A
[a] *Matth.28.* prædico fidem, quos in præſenti tempore ille nobis dedit luminaria, qui dixit: [a] Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſæculi. Hi ſunt propugnatores fidei noſtræ, hi ſunt rectores per diuerſas ſedes ciuitatis Chriſti, cuius antemurale eſt Fides Catholica, & charitas firmiſſimus murus, & propugnacula diuinarum teſti-
[b] *Iſaii. 26.* monia Scripturarum, & diuitiæ ſalutis in ea ſunt [b] ſapientia & ſcientia & ſpes portarum cuſtodia: quæ quatuor clauibus, id eſt, prudentia, iuſtitia, fortitudine, & temperantia pijs aperiuntur animis. Huius verò ciuitatis ipſe Dei verus & proprius filius, Deus verus homo verus Ieſus Chriſtus Dominus noſter regali præſidet potentia, cuius gratia totam illius ciuitatis ſtructuram regit, defendit, & exaltat. Quiſquis ad hanc ciuitatem, recta ſibi præuiante fide, manus bonorum operum habens pleniſſimas peruenire feſtinat: apertas inueniet portas, & Regem Regum cum millibus ſanctorum agminum obuiare ſibi B
gaudebit.

XXIX. PRECES HAERETICORVM NON MERENTVR EXAVDIRI. Sed & gratias vobis agimus de inſtantia orationum veſtrarum, quibus memoriam noſtri aſſiduè vos habere dixiſtis, optantes vt preces veſtræ acceptabiles ſint Domino Deo Saluatori noſtro; & vt ipſe per ſuam miſericordiam, dignos vos efficiat exaudiri, & ad vnitatem ſanctæ ſuæ Eccleſiæ reuocare dignetur, & eiuſdem pietatis humeris in ſanctæ matris Eccleſiæ reportet ouile, qui de cælis veniens ouem requirere perditam, inuentamque cum triumpho gloriæ ad ſedem Paternæ Maieſtatis reuexit.

XXX. LIBELLVS HAERETICORVM IN SYNODO DISCVSSVS. Illud quoque, quod vobis noſtram pietatem flagitare placuit, quatenus in præſentia noſtra libelli veſtri legeretur textus, & perſcrutante plurimorum conſilio, quid in eo rectæ fidei ſanctionibus conſentiens inueniretur: fecimus ſicut petiſtis, collectiſque vndique, veluti præfati ſumus, Eccleſiaſticis doctoribus & populi Chriſtiani rectoribus, C
nobiſque omnibus pacifico vnanimitatis choro conſidentibus, eumdem libellum à capite calce tenus per diſtinctiones vniuſcuiuſque ſententiæ, & per interrogationes & reſponſiones, prout cuique libuit, perlegere iuſſimus. Quid verò de illo libello Præſules Eccleſiarum Chriſti, Fideique Catholicæ doctores intellexiſſent: non eſt opus mihi in hac mea iterare epiſtola, dum illorum libellus proprius hoc vobis euidenter oſtendet.

XXXI. Scriptam itaque in epiſtola veſtra huiuſmodi obſecrationem inuenimus, poſcentes vos per eum, qui pro te in Cruce manus innoxias extendit, & pro te ſanguinem pretioſum effudit, & pro te mortem pertulit & ſepulturam, ad liberandum electos ad infernum deſcendit, & pro te reſurgens, tibi viam ad cælos reuertendi, ſcilicet ad cæleſtem patriam demonſtrauit, vt per te ipſum arbiter ſedeas: ecce ego veſtris petitionibus ſatisfaciens, congregationi ſacerdotum auditor & arbiter aſſedi. Diſcernimus, & Deo do- D
nante decreuimus quid eſſet de hac inquiſitione firmiter tenendum: ſed modò per eam-
SALVBERRIMA CAROLI MAGNI ADMONITIO AD HAERETICOS. dem obſecrationem vos iterùm atque iterùm obteſtor, vt in pacifica vnanimitate & Catholicæ Fidei profeſſione nobiſcum firmiter maneatis, nec vos doctiores exiſtimetis vniuerſali ſanctæ Dei Eccleſiæ. Eam fidem tenete, quam Orthodoxi Patres in ſuis nobis ſymbolis ſcriptam reliquerunt; & nolite plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem; nec ratiocinando humano ingenio diuina vos myſteria inueſtigare arbitremini, ſed magis credendo honorare, quæ humana fragilitas temere perſcrutando inuenire non valet.

XXXII. EXEMPLVM CAROLI CONSERVANDAE CATHOLICAE FIDEI. Exemplum mihi Conſtantini Imperatoris propoſuiſtis, cuius initium beatum Iſidorum laudaſſe dicitis, & finem doluiſſe: quod ne mihi accidat, per quemdam Beatum (quem per E
antiphraſin cognominaſtis) benignè ſuadetis: hoc etiam, diuina miſerante gratia, præcauere ſatago, non ab illo tantùmodò, ſed etiam ab omnibus qui aliquid rectæ fidei contrarium docere videntur: aſſiduaque deuotione Dominum depoſco, & quoſcumque ex filiis ſanctæ matris Eccleſiæ valeo mihi in hac petitione adiutores conuoco, ne me alicuius verboſa adulatio, vel fraudulenta laudatio decipiens à via veritatis auertat, ſæpiùs cum
[c] *Pſal. 140.* Propheta decantans: [c] Corripiet me iuſtus in miſericordia & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

XXXIII. Vos verò vobiſmetipſis cauete, quod nos fraterno monuiſtis amore, procurantes diligentiſſimè, omnipotentiſque Dei vobis aſſiduis precibus clementiſſimam conuocate gratiam, ne callida antiqui hoſtis verſutia ſenſus veſtros in aliqua parte corrumpat, & peius fiat interius diaboli ſeruitium, quàm exterius gentis inimicæ.] hæc Carolus, alludens ad

A ad ſeruitutem, qua à Sarracenis miſeri Hiſpani tenebantur oppreſſi, quod hac eadem epiſtola inferiùs ſæpè ingerit, ſed pergit: Eumque expectate Redemptorem, quem ſalutis veſtræ habuiſtis auctorem. Illum glorificate in corde & portate in corpore, & dignam in vo-
SPES BONORVM NVLLA ABSQVE RECTA FIDE. bis illi præparate habitationem in fide quæ per dilectionem operatur, quatenus vos illius glorioſa potentia & ineffabili miſericordia ab vtriuſque ſeruitutis moleſtia, exteriore ſcilicet & interiore liberet & cuſtodiat, & in magno Iudicio ante conſpectum gloriæ ſuæ cum multiplicibus laboris veſtri diuitijs ſtare concedat, & vocem optabilem cum operatoribus Apoſtolicæ Fidei audire faciat: [a] Venite benedicti Patris mei, percipite Regnũ, quod vobis [a] *Matth.25.*
paratum eſt ab origine mundi. Paratum igitur vobis Regnum ab origine mundi, indubitata veritatis profeſſione ſperatis, ſi Catholicæ Fidei vnanimitati voſmetipſos adiungere curetis. exteriores ſeruitutis moleſtias interna fidelitatis ſpe conſolamini. Oculos mentis
B veſtræ ad eum erigite, qui vos eripuit de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in Regnum Filij dilectionis ſuæ.

XXXIV. EXHORTATIO AD FIDEM CATHOLICAM. Hactenus antequam huius adoptionis in Chriſto nomen à vobis exortum noſtros non offenderet animos, vos germanitatis amore dileximus; & ſi nos veſtrum corporale ſeruitium contriſtaret, rectitudo tamen Fidei Catholicæ lætificauit in vobis: nunc verò dupli-
ci pro vobis afficimur mœrore, diabolica fraude deceptis in corde, & inimica ſeruitute oppreſſis in corpore. Sed redite, obſecro, ad vnitatem ſanctæ matris Eccleſiæ, vt vos eruat de anguſtia ſeruitutis terrenæ, qui vos per Baptiſmi gratiam à vinculo liberauit originalis peccati. Expoliaſtis veterem hominem: quomodo iterùm fraude decepti maligna induimini illum? Adoptionis filij Deo Patri facti eſtis per eum qui non eſt adoptiuus ſed proprius. State per fidei inuiolabilem confeſſionem in libertate filiorum Dei, & nolite infidelitatis
C iugum ſubire: expellite vincula diabolicæ deceptionis de cordibus, quatenus Deus Chriſtus qui ſoluit compeditos, excutiat catenam gentis inimicæ de manibus veſtris. Habetis nos, diuina auxiliante gratia, cooperatores gaudij veſtri, ſi vos nobiſcum Catholicæ Fidei vultis eſſe prædicatores: certiſſimum namque erit diuinæ miſerationis auxilium, vbi vna eſt totius Eccleſiæ charitas & vna veræ fidei confeſſio.

XXXV. Ad multitudinem populi Chriſtiani & ad ſacerdotalis Concilij vnanimitatem reuertimini. Si enim duorum vel trium ſancto pioque conſeſſui, ſecundùm ſuam promiſſionem Dominum eſſe præſentem non dubitamus; quanto magis vbi tot ſanctiſſimi fratres, tot filij matris Eccleſiæ in nomine illius pacifica conueniunt vnanimitate, eum adeſſe me-
IMPERATOR NON DAT AVXILIVM HAERETICIS. dium non eſt dubitandum, & illorum regere conſilia, qui ſui nominis laudem quærere dignoſcuntur? Ad confirmandum igitur corda veſtra in fide & veritate, hanc noſtri nomi-
nis, fraterna inſtigante charitate, epiſtolam ſcribere curauimus, optantes vt noſtra quam
D habemus pro Fide Catholica proficiat deuotio, & vos diuina clementia ad Fidem reducat Catholicam.

XXXVI. Antè igitur quàm huius ſæpè dicti ſcandali à vobis oriretur offenſio, duplici charitate (ſicut prædiximus) dileximus vos, id eſt, in orationibus noſtris per omnes Regni noſtri Eccleſias habuimus ſocios, & veſtri memoriam quotidie facientes: itidem quoque & Deo auxiliante, voluntatem habuimus vos liberare à ſeruitio ſæcularis neceſſitatis ſecundùm temporis opportunitatem & veſtri conſilij adhortationem: nunc verò hac duplici charitate (quod ſine dolore non dicimus) fraudaſtis voſmetipſos, non intelligentes, fraude diabolica eſſe deceptos, vt vtroque iuuamine vos denudaret, id eſt, participatione fidei & orationum noſtrarum, vel ſolatio auxilij noſtri. Videte, videte quàm grande malum ad-
uerſus voſmetipſos habetis factum, quod nequaquam auſi ſumus orare pro vobis, ſicut pro
E fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ filiis, nec vos adiuuare, quomodo fratres in veſtris maximis neceſſitatibus. Quapropter reuertimini ad hanc duplicem conſolationem, & abijcite à vobis hanc malignam diabolicæ fraudis verſutiam, vt poſſitis nobiſcum conſortium habere in omni charitate & gaudio opportuno.

XXXVII. Poſt hanc verò correctionem ſiue admonitionem Apoſtolicæ auctoritatis & Synodalis vnanimitatis ſi non reſipiſcitis ab errore veſtro: ſcitote omnino vos pro hæreticis haberi, nec vllam vobiſcum communionem pro Deo audeamus habere. Currite dum [b] lu- [b] *Ioan.12.*
cem habetis, ne tenebræ vos anathematis comprehendant, vnde non poteſtis pedes veſtros explicare, ſed interna damnatione irretitos eſſe lugebitis. Adhuc enim pia mater reuocat vos in gremium ſuæ miſericordiæ, volens vos Deo nutrire in filios. Tantùm nolite vos abſtrahere ab eius pietate, qui [c] vos vocauit in Regnum filij dilectionis ſuæ.] ſubii- [c] *Gal. 1.*
cit

cit his Catholicæ Fidei Symbolum, quo & asseritur Dei Filius non esse adoptiuus, sed pro- A
prius. postea verò sic perorat:

XXXVIII. Hanc fidem vos, fratres charissimi, firmiter tenere, in commune prædicamus: & si aliter antè in quolibet verbo sensistis, corrigite vosmetipsos, & ad vnitatem sanctæ Dei Ecclesiæ pura fide festinate, & contentiones nominum, nouitatesque vocum deuitate, quia iuxta Apostolum, non est hæreticus nisi ex contentione. Vos igitur quia pauci estis, vnde putatis vos aliquid veriùs inuenire potuisse, quàm quod sancta & vniuersalis toto orbe diffusa tenet Ecclesia? Sub tegmine alarum illius requiescite, ne vos auida diaboli rapacitas (si foris inuenerit) nefando gutture deuoret. Redite ad pium matris Ecclesiæ gremium, illa vos foueat & nutriat, donec occurratis in virum perfectum, & in plenitudinem corporis Christi. Habete nos cooperatores salutis vestræ, Catholicæ pacis auxiliatores; & societas
[a] 1. Ioan. 1. vestra sit in Christo Iesu Domino nostro, [a] qui vos nobiscum incorruptos, & immaculatos fide pariter & opere custodiat, & constituat ante conspectum gloriæ suæ incontaminatos, & irreprehensibiles, & perpetuæ hereditatis heredes pariter perficiat in æternum. Amen.] hactenus ad Elipandum Carolus Magnus & ad alios eius perfidiæ socios; finemque accipiunt hic Acta, quæ extant eiusdem Francofordiensis Concilij. B

XXXIX. DE REBVS GESTIS IN FRANCOFORDIEN. CONC. ADVERSVS NICAENAM SYNODVM SECVNDAM. Quoniam autem est nonnullorum assertio, in hac eadem Synodo damnatum esse Nicænum Concilium secundum, idemque dictum, septimam Synodum Oecumenicam, verum ne id sit, & si aliquod attulerit præiudicium veritati, & dicta Nicæna Synodus ex iis aliquod acceperit detrimentum, solicitiùs inuestigandum remanet, & accuratiùs disquirendum, quòd res sit grauissima, maximique momenti. Scimus ex Orthodoxis complures, cùm obiicerentur ista à Nouatoribus quam audacissimè, nimirùm in Francofordiensi Concilio damnatam esse septimam Synodum, eò confugisse, vt assererent, non esse damna- C
tam ibi eam septimam Synodum, quam Orthodoxi Nicææ in Bithynia congregarunt, sed eam, quam Iconoclastæ Constantinopoli sub Constantino Copronymo collegerunt, eamdemque pariter septimam Synodum Oecumenicam appellarunt. Fauebat huic Orthodoxorum responsioni, quòd veteres qui asseruerunt, damnatam in Francofordiensi Concilio septimam Oecumenicam Synodum, eam non Nicænam, sed Constantinopolitanam nominauerunt, quam fuisse constat hæreticorum.

XL. Hæc quidem cùm iure dici possent, nisi alia addita essent, euicta penitus causa fuisset: verum cùm constet, eam ab illis assertam damnatam fuisse septimam Synodum, quæ pro cultu sanctarum imaginum statuta fuit: vtique ad Nicænam, non ad Constantinopolitanam, eamdem septimam damnatam Synodum esse referendam, licet sit ab illis erratum in nomine, æquus arbiter iudicabit; nec nos tale iudicium subterfugimus: Gaudet enim innocentia veritate, nec indiget ficus folijs quibus pudenda, quæ nulla sentit, contegere D
DAMNATA NICAENA SYNODVS SECVNDA IN CONC. FRANCOFORD. debeat. Tantum abest igitur, vt negemus Nicænam secundam Synodum, eamdemque septimam Oecumenicam dictam, damnatam dici in Francofordiensi Concilio: vt etiam augeamus numerum testium id profitentium, & quidem haud dubiæ fidei, vel reijciendæ auctoritatis. Sic igitur iustæ causæ confisi, id sponte ac liberaliter concedimus aduersariis, quod ab aliis penitus negatum sciunt; vt nos nonnisi cupidos esse veritatis intelligant, remque agere sine fuco & fallacijs more maiorum nostrorum sanctorum Patrum, vt quæ sint vera firmemus, & quæ falsa à quouis sint dicta negemus.

XLI. Tanti ponderis aggredientes nos quæstionem, in ipso eius exordio (ne qua ambiguitate verborum currens veritas quasi compedibus teneatur) in sententiarum diuersarum biuio constituti, quò quis gradiatur aperientes, illud in primis asserimus: longè inter se E
esse ista diuersa, vel dicere esse damnatum aliquid in Concilio, vel damnatum per Concilium, vt primum actum habeat imperfectum, secundum doceat consummatum. Cùm enim aliquid in Concilio agitur à malè sentientibus, nec accedit consensus eorum, quorum est statuta firmare, quo si careat, omne quod decretum est, nullius est ponderis & penitus euanescit: tunc id statutum tantùm dici potest in Concilio, nec alicuius roboris esse, deficientibus necessariò requisitis. Sed tunc per Concilium, cùm omnia ad actus perfectionem concurrisse, remque esse perfectam liquet. Sic igitur, quod ad rem de qua agimus spectat: Sic asserimus cum antiquis auctoribus, damnatam in Francofordiensi Concilio Nicænam secundam Synodum, vt deficiente consensu eorum, quorum erat Synodum comprobare, negemus omnino per Francofordiense Concilium Nicænam secundam Synodum esse damnatam; cùm haud dubium, quæcumque ab illis facta

A cta fuissent, irrita penitus atque cassa reddita essent; vt non mireris, si quæ sunt ab eis tunc Acta conscripta nusquam appareant, vtpote quòd abolita, perpetuoque fuerint sepulta silentio, quæ non probassent Legati Apostolicæ Sedis, nec qui eos miserat Hadrianus Rom. Pontifex confirmasset:

Sanè quidem contradixisse Legatos Apostolicæ Sedis iis qui aduersus Nicænam secun- XLII.
dam Synodum ibi decreta fuissent, nec ipsi quidem Nouatores aduersantes [a] negant. Sed [a] Magdeburg Cent. 3. c. 9. col. 639.
& ab Hadriano Papa non solùm non assensum, sed magnopere contradictum: eius quæ extat confutatio & redargutio aduersariorum ad Carolum Magnum conscripta palàm ostendit. Quin & cum Hadriano alios Episcopos paria sensisse, Hincmarus [b] affirmat. Vn- [b] Hincm. Epist. Rom. contra Laud. Epist. cap. 20
de & eiusdem Caroli factum esse præcepto existimandum est; vt explosis atque reiectis iis
B quæ contra Nicænam Synodum gesta fuissent, ipsa tantùm Acta quæ contra Elipandum atque Felicem omnium consensu firmata fuissent; eiusdem Synodi integra remanerent; quòd probè sciret ipse Carolus; quod profiteretur; nulla Conciliorum decreta subsistere, quibus Romani Pontifices contradicerent; quod & tum Latinorum tum Græcorum auctoritate sæpè superiùs apertissima luce declaratum constat: vt nec ipse quidem (quisquis ille fuerit, qui aduersus Nicænam secundam Synodum commentarium scripsit, qui fertur nomine Caroli) id negare audeat; immò & firmissimè asserat atque confirmet, esse sententiam eiusdem Francofordiensis Concilij, asserentis iudicium vltimum controuersiarum esse solius Romani Pontificis. quo argumento reiicit septimam Synodum, vt quæ (quod turpiter mentiretur) non fuerit à Romano Pontifice confirmata. NIC. SYNODVS NON EST DAMNATA PER FRANCOFORD. CONC.

Sic igitur caruit his Actis Synodus Francofordiensis; quæ cùm nullum acceperit à Se- XLIII.
de Apostolica robur, sed ab ea penitus confutata atque damnata, fuerint etiam eiusdem
C Caroli Principis maximè pij auctoritate reiecta, penitusque deleta. Quod affirmare ea saltem ratione necesse est, cùm videlicet certum sit, ipsum Carolum nequaquam contra Hadrianum Pontificem contentiosum funem trahere perseueraſſe, vt se ab eius communicatione diuiserit: nam & exploratissimum est, eum non desiisse aliquando à communicatione & amicitia eiusdem Pontificis: quem non tantùm viuentem coluit, sed etiam mortuum celebrarit, atque immenso honore fuerit prosecutus, vt ostendent inferiùs; quæ suo loco dicturi sumus. Sicque, vt diximus, affirmare necesse est, ipsum eidem Pontifici in iis penitus acquieuisse, atque ex eius sententia malè sancita damnasse. CAROLVS SECVTVS SENTENTIAM ROM. PONTIF.

Certè quidem nonnisi ad ipsam Sedem Apostolicam in Ecclesiasticis controuersiis XLIV.
ipsum Carolum recurrere consueuisse, ab eaque responsa accipere solicitè procuraſſe, atque ex ipsorum præscripto perficere omnia laboraſſe: ipsamet Acta Francofordiensis Con-
D cilij docent in eiusdem Caroli ad Elipandum epistola nuper reddita, ex qua hîc illa de his est tibi repetenda sententia, qua ait: Ad beatissimum Apostolicæ Sedis Pontificem de hac noua inuentione, nostræ deuotionis ter quaterque direximus Missos, scire cupientes, quæ sancta Romana Ecclesia Apostolicis edocta traditionibus de hac responsione voluisset inquisitione.] & inferiùs de acceptis ab illa responsis solicitiùs custoditis, subiicit ista: Apostolicæ Sedi, & antiquis ab initio nascentis Ecclesiæ & Catholicis traditionibus tota mentis intentione, tota cordis alacritate coniungor.] hæc ipse, tanto quidem Principe digna ex ipso Concilio scripta, quibus adeò perspicuè ex ipsius verbis significatis, reliqua cur Acta illa non extant, intelligas, vindicesque à calumnia Principem, quem Nouatores Nicænæ secundæ Synodi destructorem conclamant: quem ab Apostolicæ Sedis sententia per Hadrianum declarata vel latum vnguem aliquando re-
E cessisse, nemo iure poterit affirmare, cùm præsertim ipse Hadrianus testatus [c] sit epistola ad eum scripta, quòd ea de imaginibus secundùm antiquas Patrum traditiones, sub Gregorio Secundo Pontifice in Romano Concilio fuerint constituta, & posteà iterùm alio itidem Romano Concilio sub Stephano Papa præsentibus Episcopis è Francia missis firmiùs confirmata. ROM. ECCLESIAM CONSVLVIT SEMPER CAROLVS. [c] Epist. ad Carolum Magnum in imagin.

Quòd autem calumnia ista contra Carolum conflata à Nouatoribus sit ex libro illo XLV.
contra Nicænum Concilium scripto & ad Hadrianum Pontificem misso, quem esse eiusdem Caroli, qui illi præfatur, incertus auctor affirmat, necnon ex Synodali epistola Parisiensis Concilij sub Ludouico in eadem causa habiti: id ne verum sit, remanet accuratissimè disquirendum. Erroris autem inde emanasse videtur occasio, quòd cùm eius confutatio ad Carolum sit ab Hadriano Papa conscripta: ipsum scriptionis illius fuisse auctorem leuiter existimarint, cùm ad eum quis soleat rescribere litteras à quo scriptas CAROLI NON ESSE LIBRVM AD HADRIANVM MISSVM CONTRA SEPTIMAM SYNODVM.

acce-

acceperit. At non negandum de his ſcripſiſſe litteras Carolum ad Hadrianum, quibus tamen alias non ſuas alligarit, faſcem ſcilicet contradictionum illarum: quas tamen ipſius Caroli non fuiſſe, ſed aliorum auctorum, licet miſſæ ab illo eſſent, ex eadem ipſius Hadriani reddita ad Carolum reſponſione, ſi quis accuratè perſpiciet, facilè intelligere poterit, vel illa vna ſaltem ratione, quòd cùm ſæpè Hadrianus acerrimè inuehatur in aduerſarios, Carolum ipſum perſtringit numquam, nec leuiter ſaltem de ipſo queritur.

XLVI. Verùm nec libri illius aliquem certum fuiſſe demonſtrat auctorem, ſed plures fuiſſe, qui aduerſus Nicænum Concilium contradictionis ſtylum exacuerunt. nam audi ipſum: [a] Addendum eſt (inquit) ad incredulorũ ſatisfactionem, & directionem Francicam.] Et paulo pòſt: O inſania frementium contra Fidem & religionem Chriſtianam, vt aſſerant non colere aut venerari imagines, in quibus figuræ ſunt Saluatoris, eius Genitricis, vel Sanctorum, quorum virtute ſubſiſtit orbis, atque potitur humanum genus ſalute!] Et poſt pauca: Abſit talium nefariæ temeritatis credere amentiæ: Patrum priſcas ſequamur traditiones, & ab eorum doctrina nulla declinemus ratione.] hæc & alia his ſimilia ſæpè. Vides igitur non in Carolum, vt auctorem libri illius ſpicula dirigi, ſed planè in multos, qui per Carolum ipſum ea ad Hadrianum mitti curaſſent, ſicuti & cùm poſt nõnulla idem de illis Hadrianus ſubiicit iſta: In hoc capitulo qui hæc ſcripſerunt, incriminari moliuntur, & contradicere veritati nituntur, &c.] Sed & omnibus intuentibus liquet ex ipſo contextu rerum, quòd non vnus auctor in eo volumine à principio vſque ad finem abſque rerum ordine pergit impugnare Nicænam Synodum, ſed quæ ex aduerſariis quiſque impugnanda ſuſcepit (cùm fuerint plures) in vnum congeſta, eademque in vno ſimul faſciculo alligata, data Carolo fuerint, & ab ipſo miſſa ad Hadrianum.

[a] *Hadrian. ep. ad Carol. cap. 26. Reſponſ.*

NON CAROLVS AVCTOR SCRIPTORVM IN CONCILIO NICAENO.

XLVII. Has autem ipſorum contradictiones cùm capitulorum ſerie diſtinctæ eſſent, Capitulare, librum illum idem nominat Hadrianus, quòd multa aduerſus Nicænum Concilium capitula cõtineret, quæ quidem ſcripta in eodem Francofordienſi Concilio, & Acta continere eiuſdem Concilij Francofordienſis, idem qui ſuprà Hincmarus aſſerit, eiuſdem fermè temporis ſcriptor, vt de his non ſit dubitandum. Qui enim ea prurigine laborarunt, vt quæ ſtatura eſſent in dicto Nicæno Concilio diſſoluerent, ea ſeorſum ſinguli eorum aduerſus idem Concilium conſcripſere, quæ ab illis ſingulis contradictoribus oblata fuerunt ipſi Francofordienſi Concilio. Ex his autem eſſe permotos Epiſcopos, vt damnarent Nicænum Concilium: ex eo liquet, quòd ex falſis ipſorum aſſertionibus ipſi pariter affirmarunt, idcircò damnandum eſſe Nicænum Concilium, quòd cultum latriæ vni Deo debitum tribuendum eſſe ſtatuerit imaginibus. Quod planè falſiſſimum eſſe, paulo inferiùs dicturi ſumus.

CAPITVLARE ADVERSVS NICAENVM CONC.

XLVIII. Vbi verò ſenſiſſet Carolus impugnari ab illis Nicænam Synodum, defendi verò à Legatis Apoſtolicæ Sedis: tunc illud more ſuo, ſalubre conſilium iniit, vt collectas in vnum propoſitas contradictiones illorum, eaſdem per Legatum ad hoc opus ab eo delectum Angilbertum Abbatem S. Ricarij mitteret Romam ad Hadrianum Pontificem. Quod cùm plures teſtentur, profitetur idipſum Hadrianus in epiſtola ad Carolum miſſa, in cuius ferme exordio iſta leguntur: Præterea directum à veſtra clementiſſima præcelſa regali potentia ſuſcepimus fidelem familiarem veſtrum, videlicet * Engelbertum Abbatem, & miniſtrum Capellæ, qui pænè ab ipſis infantiæ rudimentis in palatio veſtro enutritus eſt, & in omnibus conſiliis veſtris receptus, vt ideò ſicut à vobis in omni familiaritate recipitur, ita & à nobis reciperetur & condecenter honoraretur.

LIBER NON VNIVS AVCTORIS SED PLVRIVM MISSVS A CAROLO AD HADRIANVM PP. * Angilbertum

L. Vnde pro nimio amore, quem erga veſtram mellifluam gerimus regalem excellentiam, ſicut miſiſti cum nimio amore dulcedinis eximiæ eum recipientes, prout voluit, & qualiter voluit cum magna familiaritate nobis enarrantem aure placabili, & mente benigna eum ſuſcepimus, & quaſi veſtra corporali excellentia nobis narrante, ei patentius credidimus conſilium ad profectum ſanctæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ, & veſtræ à Deo protectæ regalis potentiæ exaltationem. Inter quæ edidit nobis Capitulare aduerſus Synodum, quæ pro ſacrarum imaginum erectione in Nicæa acta eſt. Vnde pro veſtra melliflua regali dilectione per vnumquodque capitulum reſponſum reddidimus, non quemliber (abſit) hominem defendentes, ſed olitanam traditionem ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ tenentes, priſcam prædeceſſorum noſtrorum ſanctorum Pontificum ſequimur doctrinam, rectæ fidei traditionem modis omnibus vindicantes.] hæc de miſſo aduerſariorum Capitulari per Angilbertum præfatus eſt ad Carolum Hadrianus.

nus. Cuius quidem operis cùm plures fuerint auctores, Caroli Magni vltimum dumtaxat eſſe capitulum: monet idem Pontifex Hadrianus, quod & teſtatur, ad illud in fine reſpondens. nos verò reddemus ipſum inferiùs.

LII. QVID IN SYNODO DE IMAGINIBVS.

Ceterùm liquet pariter eiuſdem qui ſuprà Hincmari auctoritate, in eodem Francofordienſi Concilio, duo eſſe Concilia condemnata, Conſtantinopolitanum hæreticorum, quo imagines confringi iuberentur, & Nicænum ſecundum quo eas coli præciperetur: quod etiam ex Capitulari illo libro ad Hadrianum per Carolum miſſo intelligi poteſt. fuiſſeque eam ſententiam Epiſcoporum, ſecundùm quod aiebant, perperàm intellectam ſententiam S. Gregorij Papæ in epiſtola ad Serenum, vt imagines non confringerentur, ſed eſſe ſinerentur, ita tamen vt non colerentur.

LII. Quod igitur ex dicto Capitulari volumine haud accuratè perſpectis ijs, quæ in eo eſſent conſuta mendacia, conclamata fuerit in eodem Francofordienſi Concilio damnatio ſeptimæ Synodi, eiuſdemque Nicænæ ſecundæ, quodque idem liber aduerſarius vbique vulgatus, & abſque veritatis diſcuſſione receptus à compluribus fuerit; Synodoque abſoluta, æquè putauerint in eo tractata retractatione minimè indiguiſſe: ex his accidit, vt nonnulli abſque aliqua hæſitatione conſcripſerint, in eodem Francofordienſi Concilio damnatam fuiſſe Nicænam Synodum. Poſteriores verò nonnulli id ex eius Actis, nempe dicto Capitulari volumine, ſiue ex Actis Pariſienſis Concilij, falſa ipſorum aſſertione decepti, putantes eſſe vera, quæ in eis falsò reperirentur aſſerta: abſque vlla dubitatione id ipſum aſſeruerunt, nempe condemnationem Nicænæ Synodi in Francofordienſi Concilio.

LIII. AVCTORES QVI ASSERVERVNT DAMNATVM NICAENVM CONCIL. IN SYNODO FRANCOFORD.

Sed iam ipſos ſingulos audiamus antiquiores auctores, qui aſſerunt damnatum eſſe ipſum Nicænum Concilium ſecundum, ſeptimam Synodum Oecumenicam dictam, per Francofordienſe Concilium, eorumque ſingula verba reddamus, quo in tanta controuerſia ipſa veritas apertiùs eluceſcat, quæ aduerſantium denſa caligine, ne appareat, obſcuratur. Vetuſtiſſimum omnium Chronicon hac ætate conſcriptum ſub Ludouico Imp. Caroli filio in primis hæc habet, vbi agit de eodem Francofordienſi Concilio hoc anno habito, deque damnata in eo (vt ait) hæreſi Feliciana: Synodus, inquit, etiam quæ ante paucos annos Conſtantinopoli ſub Irene & Conſtantino filio eius congregata, & ab ipſis non ſolùm Septima, verùm etiam Vniuerſalis erat appellata: vt nec ſeptima nec vniuerſalis haberetur, diceretúrve, quaſi ſuperuacua omnino ab omnibus abdicata eſt.] hæc ibi. eadem totidem verbis apud Aimoinum deſcripta leguntur. Chronicon itidem eodem tempore ſcriptum, à Pithœo nuper editum hæc eodem anno de iiſdem habet: Pſeudoſynodus Græcorum pro adorandis imaginibus habita, ab Epiſcopis damnatur,] in eodem videlicet Francofordienſi Concilio. Et Ado Viennenſis Epiſcopus, qui ſcripſit ſub Carolo nepote huius Caroli Magni, eadem verbis ijſdem, idem Regino, ſed & alij complures longè nobiliores auctores, quos inferiùs recenſebimus. Verùm de ipſis primis auctoribus, Epiſcopis, inquam, qui interfuerunt eidem Francofordienſi Concilio, primùm perueſtigandum eſt: quomodo ex aduerſantium ſcriptis, Capitulari ſcilicet libro illo inducti ſint, vt Nicænam Synodum condemnarent.

LIV. Certum quidem & exploratum omnino habetur, eos ipſos Epiſcopos ab iiſdem aduerſariis dolo malo deceptos eſſe, atque per impoſturam & falſitatem cuncta eſſe tranſacta, vt locum nullum veritas inueniret. Hæc niſi tu ipſe, Lector, manu tetigeris, nolim credas. Non enim à longè petitis teſtificationibus vtimur, ſed ex ipſorum ſcriptis, vt nulla poſſit tergiuerſatione veritas falli. Qua in re ſicut Patres illos qui Synodo interfuerunt dolo caruiſſe facilè dixerim: ita eorum oſcitantiam non excuſo. Quomodo inconſultis legitimis Synodalibus Actis, de re tanta, aduerſantibus præſertim Legatis Apoſtolicæ Sedis, aduerſarijs credere maluerunt? Et quonam pacto, eos quidem potuiſſe fallere, vel falli (quod humanum eſt) non putantes, omnem illis adhibere fidem in omnibus in re tanta minimè detractarint? Hæc mihi diu cogitanti, & planè fateor obſtupeſcenti, illud occurrit, his temporibus res Græcorum Francis peſſimè oluiſſe, ex eo quòd Conſtantinus Imp. Irenæ matris ſuæ impulſu recuſarit pollicitas nuptias diu expectatas filiæ Caroli Magni (vt ſuo loco ſuperiùs dictum eſt) ob idque, quamlibet oblatam occaſionem arripuiſſe, rebus ab eo geſtis, pietatem licet præſeferentibus, detrahendi pariter & inſultandi; atque adeò ipſam Nicænam Synodum, ipſorum opera collectam & abſolutam non ſine ſtomacho audiuiſſe: homines ſumus, & quamdiu in hac vita degimus, hiſce interdum priuatis pulſari affectibus inuiti cogimur. Mitior ſit iſta reprehenſio, & tolerabilior redargutio, quam eos omnes falſita-

falsitatis arguere & impostura, dum illis acquieuere, qui his malis artibus in eamdem Nicænam Synodum irrupere, in quos omnis culpa vertatur. A

LV. ADVERSARII SEPTIMAE SYNODI FRAVDIBVS AGVNT.

Etenim aduersarij illi concinnatores mendaciorum, & fraudum architecti, dolis atque fallacijs circumuenerunt eosdem ipsos Episcopos qui venerunt ad Synodum, atque specie quidem pietatis ad condemnationem Nicænæ Synodi permouerunt, mentientes in primis (vt apparet ex libro illo Capitulari dicto ad Carolum magnum misso) Nicænam Synodum minimè confirmatam esse à Romano Pontifice, sine quo (vt idem ibi auctor ait) Concilium subsistere minimè possit, quòd omnis de fide controuersia ad Romanum Pontificem spectet. Sed & quod planè nefandum est, addiderunt eamdem Synodum promulgasse manifestissimam impietatem, eo quòd ex ea hæresis firmaretur, qua (vt aiunt) asserentur imagines eodem honore & cultu quo Deum, esse à fidelibus venerandas: hæc enim in præfatione eiusdem libri Capitularis ad Hadrianum missi leguntur, cùm agitur de B rebus gestis in Francofordiensi Concilio: Allata est (inquiunt) in medium quæstio de noua Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Constantinopoli fecerant, in qua scriptum habebatur, vt qui imaginibus Sanctorum, ita vt deificæ Trinitati seruitium aut adorationem non impenderet, anathema iudicaretur. Qui suprà sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem & seruitutem eis impendere renuentes, contempserunt, atque consentientes condemnarunt.] Citantur insuper in ipso Capitulari Acta eiusdem Nicæni Concilij, quibus falsò assereretur Constantinus Episcopus Cypri in eodem Concilio Nicæno Anathema dixisse iis, qui non adorant imagines ea adoratione, qua sanctissima Trinitas adoratur: quæ ad rem ipsam exploratiùs cognoscendam, hîc voluimus descripsisse. sic enim se habent [a]:

[a] *Concil. Nic. 2. Act. 3.*

LVI. Quod infaustè & præcipitanter siue insipienter Constantinus Constantiæ Cypri Episcopus dixit: Suscipio & amplector honorabiliter sanctas & venerandas imagines: adorationem autem quæ fit secundùm latriam, id est, Dei culturam, tantummodò subsantiali & viuificæ Trinitati conseruo: & qui sic non sentiunt, neque glorificant, à sancta Catholica & Apostolica Ecclesia segrego, & anathemati submitto, & parti eorum qui abnegauerunt incarnatam & saluabilem dispensationem Christi veri Dei nostri emitto.] hæc aduersarij tamquam ex Nicæna Synodo. Quos Hadrianus iure redarguit, nimirum neque Constantinum, neque alios tunc cum eo ad Ecclesiam Catholicam reuertentes aliter se credere esse professos, quàm quæ ab eadem Nicæna Synodo sunt statuta; nimirum sic imagines sacras venerandas esse, vt tamen latriæ cultus illis nullo modo daretur, qui soli Deo deberetur impendi. C

LVII. Ita quidem & non aliter se habere Constantini Episcopi Constantiæ Cypri assertionem, D ipsa Nicæna Acta quæ adhuc extant integra docent his verbis: Constantinus Episcopus Constantiæ in Cypro dixit: In nullis peccantes cùm videam litteras quæ nunc lectæ sunt, & ab Orientalibus Episcopis ad Tarasium sanctissimum ac beatissimum Archiepiscopum & vniuersalem Patriarcham missæ; item cum his eamdem fidei confessionem cognoscam: ego indignus etiam assentior, & vno animo idem prædico. Suscipio enim & amplector venerandas imagines: adorationem autem quæ fit secundùm λατρείαν, hoc est, Dei culturam, tantummodò supersubstantiali & viuificæ Trinitati conseruo: qui verò aliter sentiunt, quique glorioſos Sanctos non approbant, à Catholica & Apostolica Ecclesia separo, & anathemati subiicio, & ad eos relego qui incarnatam Christi Dei nostri œconomiam pertinaciter negant.] hucusque sententia Constantini Constantiæ Episcopi, secundùm assertionem recitatarum superiùs litterarum Orientalium ad Tarasium Patriarcham, quas E citat, qua declaratur Deiparæ & Sanctorum imagines, non vt Dei, sed (vt habent) Dei amicorum coli debere.

LVIII. Sed & ipsa Synodus Nicæna eadem his omnibus consentientia habet in Fidei Catholicę [b] *Nic. Cœcil. 2 Act. 7.* definitione, Patrum omnium subscriptione firmata, verbis istis: [b] Definimus cum omni cura & diligentia, venerandas, & sanctas imagines ad modum & formam venerandæ & viuificantis Crucis è coloribus & taxillis aut alia quauis materia commodè paratas dedicandas, & in templis sanctis collocandas, habendasque tum in sacris vasis & vestibus, tum in parietibus & tabulis, in ædibus, in vijs publicis, maximè autem imaginem Domini & Dei Saluatoris nostri Iesu Christi, deinde intemeratæ nostræ Deiparæ, venerandorum Angelorum, & omnium deinde sanctorum virorum. Quo scilicet per hanc imaginum pictarum inspectionem omnes qui contemplantur, ad prototyporum memoriam & recordationem & desi-

A & desiderium veniant, illisque salutationem & honorariam adorationem exhibeant, non tamen secundùm fidem nostram, veram latriam, quæ sola diuinæ naturæ competit.] hæc sacrosancta [a] Nicæna Synodus ex vulgata editione, in hoc non dissimilis ab editione Anastasij, ex qua eadem sunt superiùs recitata. Habes igitur detectam fraudem, proditam impostura de textu falsato, & lectione vitiata, atque in contrarium penitus detorta sensum in Synodo plena edita ad destructionem Synodi Oecumenicæ, à Patribus autem illis inconsultè nimis accepta absque aliqua facta inspectione legitimæ lectionis, vel Græco inspecto textu, collationeque habita codicum diuersorum, vt in re tanti momenti perfici necesse erat. [a] *Nic. Cœcil. 2 Act. 7.*

LIX. Sed quod deterius videri potest & magis admirandum, quòd non solùm apud Patres illos, qui eidem Francofordiensi interfuerunt Synodo, tot tantaque mendacia fidem inuenerint, sed apud posteros, & quidem viros eruditione conspicuos, & magni in eo sæculo nominis, existimantes atque scriptis affirmantes, à nostris coli ex præscripto eiusdem Nicæni Concilij sicut Deum venerandas imagines. Hi enim duas constituerunt classes in sacris imaginibus errantium; alteram eorum, qui eas frangerent, exurerent vel quouis modo delerent: atque hac ex parte damnarunt septimam illam Synodum Constantinopoli à Copronymo habitam: alteram verò eorum, qui (vt putabant) ex Nicæni Concilij decreto assererẽt, debito Deo cultu esse colendas imagines: in hanc classem reijcientes omnes Nicænæ secundæ Synodi professores, & Romanam quoque Ecclesiam inter eos annumerantes, quæ profiteri inueniretur eamdem Synodum esse auctoritate Romani Pontificis celebratam & confirmatam, atque scriptis defensam, posterioribusque Concilijs roboratam. Vt planè obstupescas adeò leuiter ex ipsorum falsa illa assumptione, qua dicerent, à Nicæno C Concilio statutum, vt adorationem latriæ colerentur imagines, Orientem simul & Occidentem, quòd reciperent illam Synodum, vna eorum sententia damnationis inclusos. B ALII ADVERSARII SEPTIMAE SYNODI.

LX. Sed quòd tam patens error, tamque apertum mendacium possit haberi pro monstro, nec fidem fortasse inueniat præ tanta sui deformitate apud fidelium aures: hîc tibi ista dicentium catalogum texam, singulorum sententias verbatim referens. Fuerunt isti viri doctrina insigniores, qui sub Ludouico Imp. Caroli Magni filio claruere, vt suo loco dicturi sumus: simulque alij qui in Parisiensi conuenticulo tunc eadem ex causa collecto, in eumdem errorem ab iisdem traducti sunt, vt septimam Synodum dicerent docuisse coli debere vt Deum imagines: quam ob causam & magna temeritate atque proteruia aliqui ex illis etiam inuehrentur in Romanum Pontificem, qui eiusdem Synodi eiusmodi decretum assereret atque probaret.

LXI. D Fuit ex eis vnus & pars magna Ionas Aurelianensis Episcopus, qui ea de causa tunc functus est legatione, ad Eugenium Romanum Pontificem missus à Caroli Magni filiis Imperatoribus Ludouico atque Clothario, vt eiusdem Parisiensis conuenticuli Acta significant. Hic enim dum aduersus Claudium Taurinensem Episcopum perfidum Iconoclastam stylum exacuit, hæc de imaginum cultu, quæ ad propositum argumentum pertinent, in medium profert: [b] Illud quod imaginum adoratores tibi, ad suum errorem muniendum, respondisse scripsisti, ita inquiens: Non putamus imagini quam adoramus aliquid inesse diuinum, sed tantummodò pro honore cuius effigies talis, eam veneratione adoramus: vnà autem reprehendimus ac detestamur, quia cùm eorum scientiam non subterfugerit, imaginibus nihil esse diuini, maiori digni sunt inuectione, eo quòd debitum honorem diuinitati impenderint infirmo & egeno simulachro. Quantumque huius E erroris sectatores ac defensores à vera exorbitent religione: non opus est per singula, mea declarare narratione. Id ipsum etiam nonnulli Orientalium, qui eodem scelerati ssimo mancipantur errori, se obiurgantibus respondere solent. Tribuat Dominus sua gratuita pietate, vt tandem aliquando & isti & illi ab eadem eruantur superstitione, & Apostolicis disciplinis salubriter instructi traditioni reuocentur Ecclesiasticæ.] & paulo inferiùs ad Claudium, qui eiusmodi imaginum adoratores idololatras appellabat, ista subiicit: Illi qui nimio & indiscreto amore ob honorem Sanctorum imaginibus supplicant, nescio an temerè idololatræ sint vocandi. Videntur sanè potiùs ab hac superstitione, adhibito rationis moderamine reuocandi, quàm idololatræ, cùm vtique sanctæ Trinitatis fidem veraciter credant & prædicent, nuncupandi. cetera verò in eadem assertione tua faciunt nobiscum, &c.] hæc quidem Ionas, qui cùm validissimè pugnet aduersus Claudium imaginum effractorem, æquè exagitat & perstringit earum- [b] *Ion. de cult. imag. lib. 1.* IONAS AVRELIANENSIS ADVERSARIVS SEPTIMAE SYNODI.

dem cultores,illud asserens, imagines in Ecclesiis conseruandas, tum ad ornatum ipsarum Ecclesiarum, tum & ad populi historicam institutionem: idque vt ait, ex sententia sancti Gregorij Papæ,scribentis ad Serenum Massilienſem Episcopum. Sed cùm idem ipse aduersus eumdem Claudium differat toto illo quod reliquum est eius operis,& imaginem sanctæ Crucis adorandam esse cõfirmet,nitens in primis auctoritate eiusdem sancti Gregorij Papæ, & Catholicæ Ecclesiæ traditione: totum quod ædificarat, destruit vel potiùs erigit quod malè destruxerat:nam si Crucis imago est adoranda,cur non Christi imago pariter est colenda?

LXII. Eiusdem planè sententiæ fuisse reperitur Vualfridus Strabo eiusdem sæculi auctor, qui duas pariter classes in his errantium constituens, ait: [a] Nunc iam de imaginibus & picturis, quibus decus Ecclesiarum augetur, dicenda sunt aliqua; quia & earum varietas nec quodam cultu immoderato colenda est, vt quibusdam stultis videtur; nec iterùm speciositas ista est quodam despectu calcanda, vt quidam vanitatis assertores existimant.] & inferiùs: Notandum verò quòd sicut quidam easdem imagines vltrà quàm satis est venerantur; ita alij dum volunt cautiores in religione videri, illas vt quasdam idololatriæ species respuant, &c.] citans autem Concilia aduersus destructores imaginum habita, reticens verò illa quæ pro imaginum cultu fuerunt anteà celebrata: iam planè cuius ipse farinæ fuerit, liquidò est aspicere, dum & illum tantum honorem docet sacris imaginibus tribuendum,si non deiiciantur & conculcentur. nam subdit: Non sunt omnimodis honesti & moderati imaginum honores abiiciendi: si enim ideò quia nouimus non adorandas nec colendas iconas, conculcandæ sunt & delendæ picturæ, quasi non necessariæ vel nociuæ: ergo, &c.] docens eas conseruandas tantùm ad ornatum,& ad institutionem populi historicæ veritatis.

[a] *Vualfrid.de reb. Eccl.c.8.* VVALFRIDVS ET ALII EIVS AEQVALES AD VERSARII SEPTIMAE SYNODO.

LXIII. Eiusdem fuit classis Amalarius, Altigarius siue Elisagarus, Treuolphus, & Adegarius, vt ex dicto Parisiensi Concilio sub Ludouico Imp. apparet, vnà cum aliis, qui eidem Synodo interfuerunt. Inter hos est adnumerandus Hincmarus Rhemensis Episcopus, dum hæc ait[b]: Septima autem apud Græcos vocata vniuersalis pseudosynodus de imaginibus, quas quidam confringendas, quidam autem adorandas dicebant; neutra verò pars intellectu sano definiens sine auctoritate Apostolicæ Sedis, non longè ante nostra tempora Nicææ est à quamplurimis Episcopis habita & Romam missa, quam etiam Papa Romanus in Franciam direxit. Vnde tempore Caroli Magni Imperatoris, iussione Apostolicæ Sedis, generalis Synodus in Francia *Francofordiæ scilicet*, conuocante præfato Imperatore,celebrata, & secundùm Scripturarum tramitem, traditionemque maiorum, ipsa Græcorum pseudosynodus destructa & penitus abdicata. de cuius destructione non modicum volumen, quod in palatio adolescentulus legi, ab eodem Imperatore Romam est per quemdam Episcopum missum.] & paulò pòst de titulo vniuersalis Synodi ista subnectit: Auctoritate itaque huius Synodi Francofordiensis videlicet nonnihil repressa est imaginum veneratio: sed tamen Hadrianus & alij Pontifices in sua opinione perseuerarunt, & mortuo Carolo, suarum pupparum cultum vehementiùs promouerunt, adeò vt Ludouicus Caroli filius libro longè acriori infectatus sit imaginum cultum quàm Carolus.] hæc ipse, & certè nimis inconsultè, atque adeò temerè: si enim ipsa legitima Acta Nicænæ Synodi, quam adeò impugnat, inspexisset: stylum à tanta insultatione continuisset,& magis sobrie rem egisset.

[b] *Hincm.contra Ia.Episc.c.20.* HINCMARVS ADVERSARIVS SEPTIMAE SYNODO.

LXIV. De his quidem intelligit, hosque omnes sugillat Anastasius Bibliothecarius in præfatione quam præmisit septimæ Synodo à se in Latinum translatæ, dum ait, scribens ad Ioannem octauum Romanum Pontificem: Quæ enim super venerabilium imaginum adoratione præsens Synodus docet, *Nicæna scilicet*, hæc & Apostolica Sedes vestra, sicut nonnulla conscripta innuunt, antiquitus tenuit, & vniuersalis Ecclesia semper venerata est, & hactenus veneratur, quibusdam dumtaxat Gallorum exceptis, quibus vtique hondum est harum vtilitas reuelata: aiunt namque quòd non sit quodlibet opus manuum hominum adorandum; quasi non sit codex Euangeliorum opus manuum hominum, quem quotidie osculantes adorant. venerabilior canis, quem non esse opus manuum hominum, proculdubiò non negabunt. Similiter & forma sanctæ Crucis, quam se adorare omnes vbique Christiani fatentur, in quo videlicet considerare libet, quia si quamlibet Crucem auream aut argenteam aut ligneam adoramus, quæ vtique non eadem est ipsa Crux in qua salus nostra patrata est, sed figura & imago eius: quare non adore-

ANASTASIVS SVGILLAT FRANCOS SEPTIMAM SYNODVM NON RECIPIENTES.

A adoremus figuram & imaginem eius, qui eamdem salutem operatus est in medio terræ? Venerabilior namque est qui salutem operatus;ac per hoc magis est adoratione digna imago Christi salutem operantis,quàm imago Crucis salutem tantummodò baiulantis.] hæc Anastasius aduersus Nicænæ Synodi aduersarios. ex quo illud pariter accepisti (quod obseruare debes;ne decipiaris) non vniuersalem Gallicanam Ecclesiam eo fuisse eius errore implicitam, sed (quod idem ait Anastasius) quosdam dumtaxat Gallorum fuisse eius peruersæ sententiæ sectatores,sugillans eos quos superiùs nominauimus.

Quoniam verò iidem ipsi qui Nicænæ Synodo aduersabantur, Hadrianum quoque Romanum Pontificem præstringebant,quem eamdem comprobasse scirent: hîc etiam de his agendum erit; & coaceruata in eum mendacia confutanda. Post multos enim annos ab obitu eusdem Hadriani Pontificis, qui sub Ludouico Pio eius filio conuenere in con- LXV.
B uenticulum illud Parisiense,eodem falso prætextu, quod idem Romanus Pontifex Nicænam Synodum comprobasset,quæ imagines veluti Deum (vt mentiebatur) venerãdas esse sanxisset:aduersus eum stylum exeruere, atque calumniosè agentes non sunt veriti dicere eumdem Hadrianum palinodiam recantasse, atque tandem eadem cum ipsis sensisse. DE HADRIANI SENTENTIA QVID GARRIERE RINT ADVERSARII.

De his acturi, te cupimus, Lector,intentum,cùm de re magni momenti sit sermo. Agamus hîc igitur de eodem conuenticulo Parisiensi, in his tantùm quæ spectant ad Hadrianum:de reliquis autem prolixior erit disceptatio suo loco & tempore opportuno. Aduersarij igitur,qui illic conuenerunt,in epistola Synodali ad Ludouicum atque Lotharium Imperatores,post multa aduersus Hadriani Apologiam pro Nicæno posteriori Concilio scriptam,hæc habent: Sed licet in ipsis obiectionibus aliquando absona, aliquando inconue- CALVMNIA PATENS IN
C nientia,aliquando etiam reprehensione digna testimonia,defensionis gratia,proferre visus sit: in fine tamen eius Apologiæ sic se sentire, & tenere, & prædicare, ac præcipere de his quæ agebantur professus est, sicut à beato Papa Gregorio institutum esse constabat. Quibus verbis liquidò colligitur, quòd non tantum scienter quantum ignoranter eodem facto à recto tramite deuiauerit. Nisi enim in conclusione obiectionum suarum retinaculis veritatis,beati scilicet Gregorij institutis adstrictus iter deuium præcauisset, in superstitionis præcipitium omninò labi potuisset.] hæc ipsi de Hadriano. HADRIANVM.

Sed quàm ista mendacissima sint, tu ipse Lector (quisquis es, nec hæreticum quidem excipio) cùm legeris,quæ Hadrianus habet in fine dictæ epistolæ Apologeticæ,satis intelliges: sumus enim ea proximè reddituri. LXVI.

Sed primùm,quæ priores aduersarij in Capitulari libro missо Romam à Carolo ad Ha- LXVIII.
drianum,in ipsum ex eodem S. Gregorio obiecerunt aduersus ipsam septimam Synodum ADVERSANTES SEPT. SYNODO
D videamus,simulq; & quomodo eosdem ipsos Hadrianus confutet attendamus, vt facilior MALE VTVN
sit responsio ad ea quæ alij quos diximus post obitum obiecerunt ex dicta Synodo Pari- TVR AVCTO
sienſi: Ipsi enim eo prætextu potissimùm aggressi sunt impugnare Nicænam posteriorem RITATE S.
Synodum, quòd dicerent, eam esse contra doctrinam sanctissimi Papæ Gregorij, cui se GREGORII.
tamquam firmissimæ anchoræ inhærere profiterentur, à qua diuelli se nullo modo posse iactarent. Extat enim ibi eiusmodi eorumdem aduersariorum ad Hadrianum scripta reprehensio verbis istis:Quòd contra beati Gregorij instituta sit,imagines adorare,seu frangere: & quia vetus & nouum Testamentum, & pænè omnes præcipui doctores Ecclesiæ consentiunt beato Gregorio in non adorandis imaginibus; nec vt aliquid præterea adorare debeamus,in multis locis confirmat S. Gregorius Papa.] hæc aduersarij.

His autem aduersatus Hadrianus ita respondet: Nequaquam sacras contempsit imagi- LXIX.
E nes aliquando, *sanctus Gregorius scilicet*, sed magis constantissimè obseruauit, & eorum EX GREGORIO PROBAT
veneratus est figuras.] Et inferiùs de earum veneratione probat ex verbis ipsius Gregorij VR CVLTVS SS. IMAin epistola[a] ad Ianuarium Calaritanum, cùm agit de imagine Dei Genitricis, & Cruce il- GINVM.
latis in Iudæorum synagogam, & vt inde auferantur, admonet, ista ait: His hortamur [a] *Greg. lib. 7. epist. 5. Indict. 2.* affatibus, vt sublata inde cum ea qua dignum est veneratione, imagine atque Cruce, debeatis quod violenter ablatum est reformare, &c.] Quomodo igitur quis negare poterit in Gregorio venerationem imaginum, si cum veneratione eas iubet è synagoga tolli, & in locum pristinum reportari?

Sed præter hæc omnia rursum adorationem ipsam sacrarum imaginum docuisse S.Gre- LXX.
gorium, idem Hadrianus inferiùs post alias ad obiecta defensiones sic docet: Et ne aliquis propter adorationem, quæ à prædecessoribus nostris sanctissimis Præsulibus promulgata est, oblatrare præsumat,sciat ipsos talem adorationem docuisse, qualem prædecessor no-

QVOD S. GREGORIVS CVLTOR ET ADORATOR SS. IMAGINVM FVERIT.

ster sanctus Gregorius egregius doctor & Papa in epistola sua, quam in præfato Concilio domni Stephani Papæ Herulphus Episcopus prouinciæ Galliarum ciuitatis protulit, vbi inter cetera Secundinum seruum Dei inclusum Galliæ docuit, dicens: [a] Scimus quia tu imaginem Saluatoris nostri ideò non petis, vt pro Deo, aut quasi Deum colas, sed ob recordationem Filij Dei, vt in eius amore recalescas, cuius te imaginem videre consideras. Et nos quidem non quasi ante diuinitatem ante illam prosternimur, sed illum adoramus quem per imaginem aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordamur, &c.] hæc ibi ipse. Sed ponenda hîc illa, quæ idem habet in fine cùm pluribus differit de sententia S. Gregorij circa cultum sanctarum imaginum, vt ex his appareat, tantum abesse, vt per Gregorij sententiam Hadrianus resilierit à decretis Nicæni Concilij, vt per eumdem S. Gregorium eadem firmare studuerit.

[a] *Greg. lib. 7. epist. 53. Indict. 2.*

LXXI. Sed ad confutandas penitus aduersariorum calumnias, in quem sensum dicta à S. Gregorio Hadrianus acceperit, & quidnam Carolus, quídve de eodem cultu SS. imaginum ipse idem senserit Hadrianus, non aliunde certiùs quàm ex eorum scriptis id accipere possumus: in vltimo enim Capitularis libri ab eodem Carolo ad Hadrianum missi capitulo, ista leguntur:

LXXII. QVAE SENTENTIA CAROLI DE SACRIS IMAGINIBVS. Vltimum Capitulum est: Vt sciat domnus Apostolicus & Pater noster & cuncta simul Romanorum Ecclesia, vt secundùm quod continet in epistola beatissimi Gregorij, quam ad Serenum Massilienſem Episcopum direxit. Permittimus imagines Sanctorum, quicumque eas formare voluerint tam in Ecclesia, quamque extra Ecclesiam, propter amorem Dei & Sanctorum eius. Adorare verò eas nequaquam cogimus, qui noluerint. Frangere vel destruere eas si quis voluerit, non permittimus. Et quia sensum sanctissimi Gregorij sequi in hac epistola, vniuersalem Catholicam Ecclesiam Deo placitam, indubitanter liberè profitemur.] hactenus vltimum eius libelli capitulum: quod vnum esse Caroli Magni, reliqua verò aduersariorum, testificatione eiusdem Pontificis Hadriani apparet, vbi ait mox subdens:

LXXIII. Hoc sacrum & venerandum Capitulum multùm distat à totis supradictis capitulis. Et idcircò eum agnouimus vestræ à Deo seruatæ, Orthodoxæque regalis excellentiæ esse proprium, in eo, vbi rectæ fidei plena, penitus confessa est, sensum sanctissimi Gregorij sequi. Meminit vestra prærectissima regalis præexcelsa scientia, qualiter in ipsa S. Gregorij Papæ epistola Sereno Massilienſi directa fertur, inter cetera contineri, vbi eumdem Episcopum increpans, inquit: [b] Aliud est enim picturas adorare, aliud per picturæ historiam quid est adorandum addiscere. Nam quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura cernentibus: quia in ipsa etiam ignorantes vident, quid sequi debeant, in ipsa legunt qui litteras nesciunt: vnde præcipuè gentibus pro lectione pictura est: quod magnopere te sequi qui inter gentes habitas, attendi decuerat. *& post pauca*: Et quia in locis venerabilibus Sanctorum depingi historias non sine ratione vetustas admisit. *& interuallo*: Quia picturas imaginum, quæ ad ædificationem imperiti populi fuerant factæ, vt nescientes litteras, ipsam historiam intendentes, quid actum sit discerent. *iterùm post pauca*: Sed hoc solicitè fraternitas tua admoneat, vt ex visione rei gestæ ardorem compunctionis percipiant, & in adorationem solius omnipotentis S. Trinitatis humiliter prosternantur. Simili modo & de alia sua epistola Ianuario Calaritano Episcopo directa pro sanctarum imaginum veneratione, breuiter superiùs exarauimus.

[b] *Greg. lib. 9. epist. 9.*

HADRIANVS S. GREGORII SENTENTIAS EXPENDIT.

LXXIV. Sed & de epistola Secundino seruo Dei clauso in Gallias directa similiter intimauimus vbi in ea ita fertur: Imagines enim quas nobis tibi dirigendas per Dulcitium diaconem tuum rogasti: valdè nobis tua postulatio placuit, quia illum in corde tota intentione quæris, cuius imaginem præ oculis habere desideras, vt visio corporalis quotidiana te semper reddat exercitatum, vt dum picturam vides, ad illam animo ardescas, cuius tu imaginem videre desideras. *& post pauca*: Scimus quia tu imaginem Saluatoris nostri ideò non petis, vt quasi Deum colas, sed ad recordationem Filij Dei, in eius amore recalescas, cuius te imaginem videre, desideras. Et nos quidem non quasi ante diuinitatem, ante ipsas prosternimur, sed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordamur. Et dum nos ipsa pictura, quasi scriptura ad memoriam Filij Dei reducit, animum nostrum, aut de resurrectione lætificat, aut de passione demulcet. Ideoque direximus tibi furtarias duas, imagines Saluatoris, sanctæ Dei Genitricis Mariæ, beatorumque Apostolorum Petri & Pauli, per supradi-

pradictum filium nostrum diaconem, & vnam Crucem, & Clauem pro benedictione, vt ab ipsa à maligno defensus permaneas, cuius signo te esse munitum credis, &c.] his ex Gregorio recitatis, quæ ab aduersariis in medium adduci solerent, mox idem Hadrianus Pontifex ista subdit:

Et quoniam in his vestrum à Deo inspiratum regalem Orthodoxum sensum *: memorandum est etiam & docendum, qualiter sanctus Gregorius Papa Sereno Episcopo docuit de sacris imaginibus, vt ex visione rei gestæ ardorem compunctionis percipiant: hoc est, easdem sacras imagines aspicientes, in adoratione solius omnipotentis sanctæ Trinitatis humiliter prosternantur. Eo ipso tenore Secundino seruo Dei incluso inquit: Ideò enim petis, vt non quasi Deum colas, sed ad recordationem Filij Dei in eius amore calescas, cuius imaginem te videre desideras. Et nos quidem non quasi ante diuinitatem, ante ipsas prosternimur, sed illum adoramus, quẽ per imaginẽ aut natum aut passum aut in throno sedentem recordamur. Sicut verò innuit Sereno Episcopo, aspicientem sacras imagines in adorationem humiliter se prosterni, solius omnipotentis sanctæ Trinitatis, sic & Secundino incluso seruo Dei docuit, non quasi Deum colere, sed ante easdem sacras imagines se prosternens, non quasi ante diuinitatẽ, ante ipsas prosterni, sed prosternente se, illum adorare, quem per imaginem aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordamur. LXXV. * accepimus. HADRIANVS EX S. GREGORII SENTENTIA DOCET ET RECIPIT CVLTVM IMAGINVM.

Iam verò & nos eumdem ipsum irreprehensibilem & Orthodoxum sensum sancti Gregorij Papæ sequentes & amplectentes, dudum Irenæ & Constantino Imperatori pro sacris imaginibus prædicandis, & ipsarum erectione emisimus dicentes: Quia in vniuerso mundo vbi Christianitas est, ipsæ sacræ imagines permanentes, ab omnibus fidelibus honorantur, vt per visibilem vultum ad inuisibilem diuinitatis Maiestatẽ mens nostra rapiatur spirituali affectu pro contemplatione figuratæ imaginis secundùm carnem, quam Filius Dei pro nostra salute susc ipere dignatus est, eumdem Redemptorem nostrum qui in cælis est adoramus, & in spiritu glorificantes collaudamus: quoniam iuxta quod scriptum est, Deus spiritus est, & ob hoc spiritualiter diuinitatem eius adoramus. Nam absit à nobis, vt ipsas imagines (sicut quidam garriunt) deificemus, sed affectum & dilectionem nostram, quam in Dei amorem & Sanctorum eius habemus, omnimodò proferimus, & sicut diuinæ Scripturæ libros ipsas imagines ob memoriam venerationis habemus, nostræ fidei puritatem obseruantes, & reliqua. Quidquid namque de sanctis Patrum opusculis aliquantula ibidem exarauimus testimonia, in eodem sensu atque tenore (vt in præsenti diximus) cum prædecessore nostro S. Gregorio Papa eumdem sensum fidei tenentes, emisimus prædicantes. LXXVI.

Illi verò (vt nobis Missi nostri, videlicet Petrus Archipresbyter sanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ, Petrus religiosus presbyter & Abbas venerabilis monasterij S. Sabæ viua voce dixerunt) statim nostras Apostolicas amplectentes syllabas, Concilium fieri iusserunt. Sed ab hæreticis seditione facta, in Siciliam insulam Missi nostri, sine responso reuersi sunt. Et * denuò post eos mittentes iterùm Constantinopolim eos ascendi fecere, & sic Synodum istam, secundùm nostram ordinationem fecerunt: & in pristino statu sacras & venerandas imagines erexerunt. Et sicut de imaginibus sancti Gregorij sensus & noster continebatur: ita & ipsi in eadem Synodi definitione confessi sunt: his osculum & honorabilem salutationem reddidere, nequaquam (secundùm fidem nostram) veram culturam, quæ decet solùm diuinæ naturæ. LXXVII. * demum.

Insuper & pseudosyllogum illud, quod ab hæreticis factum est sub Constantino hæreticò, in primis anathematizantes, cum eorum sequacibus atque complicibus condemnauerunt. Et ad Fidem Orthodoxam sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ reuersi, per libellos eorum fecerũt rectæ fidei confessionem. Et ideò ipsam susc epimus Synodum: nam si eam minimè recepissemus, & ad suum pristinum vomitum erroris fuissent reuersi: quis pro tot millium animarum Christianorum interitu habuit reddere rationem ante terribile & tremendum diuini Iudicis examen, nisi nos solummodò? Si [a] enim super vnum peccatorem pœnitentiam agentem gaudium factum est in cælis: quanto magis de tot millibus Christianorum, qui sunt ab errore reuersi, quis non gaudeat? & cum Psalmista canat? [b] Accedite ad eum & illuminamini, & vultus vestri non erubescent, & reliqua. LXXVIII. [a] *Luca 15.* [b] *Psal. 33.*

Nos verò adhuc pro eadem Synodo nullum responsum hactenus eidem Imperatori reddidimus, metuentes ne ad eorum reuerterentur errorem. Dudum quippe, quando eos pro sacris imaginibus erigendis adhortati sumus, simili modo & de diœcesi tam Archiepiscopo- LXXIX.

QVID ACTVM AB HADRIANO CVM IMP. PRO RESTITVTIONE RERVM ABLATARVM.

piſcoporum,quàm etiam Epiſcoporum ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ commonentes, quæſiuimus reſtitui eidem ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ quæ tunc cum patrimoniis noſtris abſtulerunt,quando ſacras imagines depoſuerunt: & nec reſponſum quodlibet exinde dederunt. A

LXXX. INSTAT PRO RESTITVTIONE IVRIVM ET BONORVM ROM. ECCL.

Et in hoc oſtenditur,quia ex vno capitulo ab errore reuerſi ſunt, & ex aliis duobus in eodem permaneant errore. Si enim vbique Chriſtianorum Eccleſiæ canonicè intactas ſuas poſſident diœceſes: quanto ampliùs ſancta Catholica & Apoſtolica Romana Eccleſia,quæ eſt caput omnium Eccleſiarum, ſua diœceſi, videlicet Archiepiſcoporum & Epiſcoporum, immò & patrimonia pro luminarium concinnatione atque alimoniis pauperum,irrefragabili iure & tenere & poſſidere omnibus modis debet?

LXXXI.

Vnde ſi veſtra annuerit à Deo protecta regalis excellentia, eumdem adhortamur, impetu pro ſacris imaginibus,& in priſtinum ſtatum erectione gratiam agentes. Sed de diœceſi ſanctæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ tam Archiepiſcoporum quàm Epiſcoporum, ſeu de patrimoniis iterùm increpantes commonemus. Et ſi noluerit ea ſanctæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ reſtituere: hæreticum eum pro huiuſmodi erroris perſeuerantia eſſe decernemus. B

*huiuſmodi habitum HAERETICVS ARGVITVR QVI MONITVS NON RESTITVIT BONA ECCLESIAE.

plus enim cupimus ſalutem animarum, & rectæ fidei ſtabilimentum conſeruare, quàm *huius ambitum mũdi poſſidere.] hîc iterùm audis Lector,quod & initio ſuperioris Tomi verbis ſancti Gregorij Papæ audiſti, nimirum tranſire in hæreſim obſtinatam occupationem iurium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ,& hæreticum eſſe dicendum & vt hæreticum condemnandum,qui in huiuſmodi errore tentus, monitus non corrigit quod deliquit. Sed de his aliàs pluribus.

LXXXII.

Ad poſtremum verò ad ipſum Carolum Magnum conuertens Hadrianus orationem, Apologeticam claudit epiſtolã iſtis verbis: De veſtra verò prærectiſſima à Deo protecta excellentia Orthodoxæ Fidei ſtabilitate roborata freti exiſtimus,quia radix eius firmiſſima,à prauis & infidelibus hominibus nequaquam concutitur vel mouetur, ſed in ea quam cœpit rectæ fidei traditionis doctrinam *ſpiritualis matris ſuæ ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ tenere & amplecti,incunctanter vſque in ſæculum ſæculi ſine reprehenſione manere credimus. Et ideò cõfidimus de Dei noſtri potentia, quia quantum erga beatorum principum Apoſtolorum Petri & Pauli Eccleſiam fidem geritis, & amorẽ ſemper pro eius profectu & exaltatione,regali niſu,vbique certantes,habueritis: tanto brachij ſui propitius in regalibus triumphis ab aduerſis & iniquis hominibus vos defendere & circumtegere *dignabitur: vt vnà cum ſpirituali filia noſtra, domina Regina, veſtraque præcelſa nobiliſſima prole longiori æuo in hoc regnantes mundo, in futuro ſine fine vitam cum Regno in arce poli habere mereamini. Incolumem excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.] hic finis epiſtolæ,ex qua videt quiſquis legit,quàm euaneſcant pudendæ aduerſariorũ calumniæ de Hadriano ab aduerſariis procaci ſtylo conſcriptæ,quòd ipſe aduerſus ſeptimam Synodum,permotus auctoritate S. Gregorij,ei cõſentiens calculum tulerit,cùm potiùs ad defenſionem eiuſdem Synodi ipſius S. Gregorij teſtimoniis vſus fuerit. C

PROTECTIO S. PETRI PROFICVA REGIBVS. *dignetur

LXXXIII.

Sed quòd hac ſua reſpõſione Hadrianus minimè tetigerit ea Caroli verba quibus dixerat: Adorare verò eas nequaquam cogimus qui noluerint] ratio id temporis poſtulabat, ne cogendo ſchiſma aliquod conflaretur, cùm (vt vidimus) eius ſententiæ eſſent viri qui ſcientia in hoc rudi ſæculo eminere viderentur. Videbat enim prudentiſſimus Pontifex id quod ex Anaſtaſio recitauimus in epiſtola ad Ioannem Papam, eos, de quibus ſcribebat, nondum veritatis eius eſſe capaces. Verùm ipſe Hadrianus obliquè verba illa reprehendit, dum laudat S. Gregorij Papæ ſententiam, ex qua colligeretur, imagines quidem non eſſe adorandas, quaſi eædem eſſent dij quidam, ſed tantùm eſſe venerandas ob relationem, quam habent ad Chriſtum & Sanctos, quos effigie repræſentant. Et ideò cautè Hadrianus non laudat omnia quæ habentur in vltimo capitulo epiſtolæ Caroli, ſed ea ſolùm quæ pertinent ad ſententiam S. Gregorij,quam recipi tum à Carolo tum ab aduerſariis (vt profitebantur) Synodi Nicænæ videbat: Sic enim loquitur Hadrianus: Et idcircò eum agnouimus, veſtræ à Deo ſeruatæ Orthodoxæque regalis excellentiæ eſſe proprium, in eo vbi rectæ fidei plenè penitus confeſſa eſt, ſenſum ſanctiſſimum Gregorij ſequi.] Viſum eſt autem ſummo Pontifici ad tempus diſſimulare in eo, vt iidem non cogerentur ſacras imagines quas habere ſolerent adorare, eo quòd ſic errantes nondum inter hæreticos erant annumerati ſicut Iconoclaſtæ, ſed tolerabantur quamdiu diuinæ gratiæ lumine illuſtrarentur, quod poſteà factum eſt. D

ALIQVA DISSIMVLAT HADRIANVS PAPA. E

Confuta-

Confutatis igitur iis quæ ab aduerſarijs in eodem libro Capitulari ex Gregorij Papæ ſcriptis obiicerentur eidem Hadriano Pontifici: ad ea modò tranſeundum, quę longè poſt eiuſdem Pontificis obitum in conciliabulo Pariſienſi ab iiſdem aduerſariis habito ex eiſdem Gregorij Papæ epiſtolis ſunt obiecta. Atque primùm quomodo aduerſarij ipſi conati ſint trahere ſancti Gregorij verba in ſui defenſionem erroris, locumque in epiſtola ad Secundinum, quo feriuntur, in ſuam ipſorum ſententiam detorquere: audi ex Actis citatæ ſuperiùs pſeudoſynodi Pariſienſis, cuius hæc ſunt verba[a]: LXXXIV. A

[a] *Concil Pariſien. ſub Ludouico, pag 141.*

Sed quia hic ordo verborum ita præpoſterus, atque à non intelligentibus confuſus videri poteſt, vt niſi cautè conſideretur, ita à nonnullis minùs capacibus intelligi poſſit, quaſi beatus Gregorius id quod priùs omnibus illicitum eſſe prædixit, ſe feciſſe, ſibique faciendi licitum eſſe teſtetur: quod quàm abſurdum, quamque contra Dei Eccleſiæ religionem de tanto Eccleſiaſtico Doctore ſentire indignum ſit, nullus qui dicta eius ſcrutando vel legendo cognouit, ignorare permittitur. Nam vt ſibi ipſi contrarius eſſe debeat: iuſtitia vel rectitudo ſanctæ Dei maximeque Romanæ Eccleſiæ ſuſtinere non valet. Quod & ſi paupertas inſipientiæ noſtræ id intelligere non valet: melius, vt contra inſipientiam, quàm contra tantam à Deo datam ſapientiam inſurgere præſumat. Sed & ſi ipſum modicum ſenſum noſtrum virtus miſericordiæ Dei aliquantulùm illuminare dignatur; quomodo id ipſum contrarium ſibi non ſit, facillimè intelligetur. LXXXV. B

FRVSTRA LABORANT ADVERSARII NEGREGORIVS PROBETVR ADORATOR SACRARVM IMAGINVM.

Nam quia ab imaginum adoratione adorantes compeſcuerit, nulla dubitatio eſt: in eo verò quod ad Secundinum ſcripſit: Nos quidem non quaſi ante diuinitatem, ante ipſam proſternimur, ſed illum adoramus, quem per imaginem, natum aut paſſum vel in throno ſedentem recordamur. Vbi (vt præmiſſum eſt) ac ſi ſibi contraria dixerit, intelligentiæ noſtræ ſe caligo confundit. ſed ne nos non neceſſaria ignorantia id non intelligendo, diutiùs torqueat; ſenſus eiuſdem ſententiæ talis eſt: Nos quidem ante ipſam non proſternimur, quaſi ante diuinitatem, ſed illum adoramus, &c. Quod tale eſt, ac ſi Regi in throno ſedenti dicas: Nos quidem, ô Rex, non quaſi ante diuinitatem, ante te proſternimur, ſed illum adoramus, quem per imaginem tuam, quia homo es, Dominum Ieſum Chriſtum hominem recordemur natum aut paſſum, vel in throno ſedentem cuius imitator es tu ſedens in throno. Numquid tali dicto mox conſequens eſt, vt eumdem Regem adorare compellar ſedentem in throno? Ita nec in eo quod dicitur: Nos quidem non quaſi ante diuinitatem ante ipſam proſternimur, ſed illum adoramus, &c. LXXXVI. C

Ad imaginum adorationem inuitamur; quia ſicut in multis diuinæ auctoritatis voluminibus ſententias ordine verborum præpoſtero ſcriptas inuenimus; ita quoque factum eſſe, eo ſenſu vt ſuprà dictum eſt, hoc in loco minimè dubitamus. Cùm enim ibi ſcriptum ſit: Nos quidem non quaſi ante diuinitatem, ante ipſam proſternimur: quis non animaduertat, id ipſum magis refutando, quàm imperando, vel adorando eamdem adorationem imaginum dictum eſſe, ita vt dictum eſt? Quanto magis (ſicut ſuprà *factum eſt) ordo verborum ſuo reſtituatur in ordine, omnem quemcumque ob nimiam ſimplicitatem errantem, in eo quòd beatum ſanctæ Dei Eccleſiæ Doctorem aduerſum ſe ipſum ſenſiſſe æſtimabat, corrigere poterit? Inſuper etiam ſi quemquam ſubtiliùs intelligentem hoc negligentiùs minúſve intentè legere contigiſſet, facillimè ſe ipſum diiudicante, cur aliquando aliter ſenſerit, ad ſobrium intellectum reuocare poterit. LXXXVII. D

* fatum

Si quis autem (quod quidem à ſanè ſapientibus omnibus abſit) magis ſuum ſenſum ſequendo, illum voluerit condemnare, quàm ſe corrigere: nulli dubium, quia ab vniuerſa, maximè tamen à ſancta Dei Romana Eccleſia debeat condemnari. Nequaquam enim fieri poteſt, vt hæ duæ ſententiæ ſibimet contrariæ non exiſtant, vna qua populus ab adoratione imaginum, ne criminis, id agendo, reus appareat, prohibeatur: altera verò quæ illum id ipſum egiſſe, ceteroſque vt hoc faciant docuiſſe perhibeatur. Sed abſit hoc in tanto talique generali Catholicæ Eccleſiæ magiſtro, vt qui vniuerſas perplexas Scripturæ quæſtiones, quæ ſibi contrariæ videbantur, eique ad explanandum vel tractandum occurrerunt, numquam diſſidentes relinquere conſueuit, ſua ſibimet dicta diſcordantia reliquiſſet.] hucuſque in Synodo Pariſienſi ſapientes illi, quos ſuperiùs numerauimus, hærentes in ſalebris, in ſyrtibus nauigantes, è quibus emergere neſciant, præcluſo ſemel ab iiſdem aditu veritati, qui ſi patuiſſet, aperta luce, ipſius veritatis radiante fulgore, perſpicuè intellexiſſent, his S. Gregorij ſcriptis ad Secundinum illuſtratam eſſe obſcuritatem eiuſdem litterarum ad Serenum, nimirum vetitum in illis à S. Gregorio cultum latriæ impendi imaginibus LXXXVIII. E

nibus sacris, rationi verò decentem assertum & suo exemplo demonstratum in dicta epistola ad Secundinum. A

LXXXIX. Sed vt hæc certiora fiant, quid de huiusce modi ante sacras imagines prostratione & adoratione eiusdem S. Gregorij Papæ necnon Eleutherij viri sanctissimi idem eodem volumine Hadrianus Pontifex scribat, sic accipe: Sed & S. Gregorius Papa in monasterio suo publicũ fecit oratorium, & ipsum diuersis historiis pingi fecit, atque sacras ibidem erexit imagines: vbi & cum beato Eleutherio pro ægritudine stomachi sui ingressus, in oratione pariter exauditi sunt. Et ille vir sanctus Eleutherius, quem dicunt & mortuum suscitasse, ante ipsas sacras imagines se prosternens, diuinam exorare clementiam cum sancto Gregorio non dubitauit; sed fidem ferentes perfectam, pariter exauditi sunt, & vsque hactenus apud nos eædem venerantur.] hæc de sancto Eleutherio atque Gregorio.

XC. Vidisti, Lector, re ipsa prostratum ante sacras imagines sanctum Eleutherium cum Gregorio pro recuperanda eius valetudine exorasse, vt nihil sit quòd quæras interpretationem verborum vbi ipsa facta proclamant. Ex quibus pariter intelligas, quàm procul absit ab aduersariorum fatua illa assertione, quòd Hadrianus professus se cum S. Gregorio eamdem sequi sententiam, aduersus septimam Synodum adorationem sacrarum imaginum condemnarit, cùm potiùs ex eius scriptis validissimè roborauerit. B

XCI. Mirandum planè atque dolendum est, præclariores huius sæculi eius prouinciæ viros nominatim superiùs recensitos sub duobus Imperatoribus Carolo & Ludouico adeò contentiosè, & animo penitus refractario, pertinaci studio, indefesso conatu, inflexibili proposito voluntatis aduersus adorationem sanctarum imaginum contra septimam Synodum obstrepuisse, clamasse, & (pace eorum dixerim) insaniisse, vt nihil reueriti Oecumenicæ Synodi maiestatem, neque tot pro ea pugnantium Romanorum Pontificum potestatem, vsi patentibus (vt vidisti) mendaciis, malè perceptæ Gregorij Papæ sententiæ innitentes, à communi Ecclesiæ Catholicæ sententia resilierint, atque aduersus eius vsum atque doctrinam scripserint, turbasque miscuerint, spicula calumniarum intorserint, aliaque plura coniunxerint sua ipsorum existimatione prorsus indigna, dum in suum ipsorum errorem Gregorium ipsum penitus reluctantem & contrà sentientem adducere, & eius erroris auctorem cogerent profiteri. C

ADVERSARII REPREHENSIONE DIGNI.

XCII. At insuper & iidem ipsi asserunt, fuisse Gregorium imaginis sanctæ Crucis adoratorem: quod summa cum laude, magnaque gloria vnus ex nominatis idem qui suprà Ionas Episcopus Aurelianensis aduersus Claudium Taurinensem Episcopum agens, sic ostendit, cùm hæc ait: Beatus Gregorius, de cuius dictis nemo, nisi immemor salutis suæ ambigit, in libro sacramentorum ita meminit: Deus qui vnigeniti tui Domini nostri Iesu Christi pretioso sanguine humanum genus redimere dignatus es: concede propitius, vt qui ad adorandam viuificam Crucem aduenium, à peccatorum suorum nexibus liberentur.] Hæc & alia plura quibus asseritur Gregorius S. Crucis imaginem adorasse, & alios vt idem facerent docuisse, Ionas affert. D

XCIII. Sed qui benè offert, malè diuidit Ionas, dum videlicet asserens in Gregorio cultum Crucis, neget in eodem cultum sacrarum imaginum. Cur malè diuidis quæ ipse benè coniungit? Nónne ipse simul eadem veneratione imaginem sanctissimæ Dei Genitricis & imaginem Crucis ex Iudæorum synagoga in Ecclesiam voluit reportari, vt dictum est nuper ex eius epistola ad Ianuarium? An non etiam idem ipse simul imaginem Saluatoris Crucis coniunxit imagini, dans ambas Augustino, vt iisdem munitus ingrederetur (quod Beda testatur) in Angliam? Cur, inquam, cultu malè diuidis, quas ipse vna eademque religione sanctè pieque coniunxit imagines Crucis & Saluatoris? At nihil est quod in contrarium afferri possit: hæc satis ad Concilij Nicæni, Gregorij atque Hadriani defensionem. Deducta iam è controuersiarum spinetis & carduis, in planum & latum campum emergat oratio. At Carolo nulla quies: qui post Concilij Francofordiensis tumultus, ad bellicos reuocatus labores, cum expeditione aduersus Saxones rebellantes profectus, eos Dei beneficio in deditionem accipit. hæc Annales sæpè citati Francorum. E

GREGORIVS CVLTOR IMAGINIS S. CRVCIS.

XCIV. Quod pertinet ad res Orientalis Ecclesiæ, hoc anno Theodorus ille cognomento Studita, lumen Orientalis Ecclesiæ in tanta huius sæculi obscuritate refulgens, vbi annos tredecim vixisset sub regulari obseruantia, in monasterio sancti Platonis: creatus est eiusdem Præfectus, natus annos triginta quinque, coactus planè, seu potiùs deceptus à magno illo S. Platone præfecto eiusdem monasterij: cùm enim renitentem omnino, prorsusque reluctantem

A luctantem expertus esset, ad dolos se conuertit, non immemor Pauli Apostoli dicentis: [a] Cùm astutus essem cepi vos dolo. Michaël enim monachus eiusdem temporis scriptor, quæ inspexerat historia prosecutus, hæc de his habet: [a] 2. Cor. 12.

XCIV. Postquam animaduertit Plato se nullis verbis, precibúsve illi persuadere: rem commiscitur prudentia sua & vrbanitate dignam. Morbo enim repentè correptus, extrema sibi instare simulans, monachos omnes ad se vocat, & in his diuinum virum, quibus cùm periculosam esse ægritudinem indicasset, atque adeò lethalem, & se ipse ad excessum comparabat, & illos quemadmodum, se mortuo, victuri essent, edocebat: de præfectura etiam obtestabatur, quisnam post ipsum Præpositus futurus esset, & quemnam ipsi communi suffragio electuri essent. Quem enim illi, aiebat, dignum iudicassent, eumdem sibi pariter probatum iri. Norat enim vir sapientissimus, in quem eorum suffragia propenderent. At verò vna voce consentientia responderunt, Theodorum omnium ad præfecturam & ad regendas animas aptissimum esse tamquam vita & doctrina excellentem. B

THEODORVS STVDITA ABBAS MONAST. S. PLATONIS CREATVR.

XCV. Id in rem suam vertens Plato, vt maximè opportunum, nihil ampliùs adijciens, administrationem suam illi nec opinanti statim imponit, annuentibus discipulis vniuersis, & magistri consilium collaudantibus. Quibus ille cùm refragari omnibus non posset, nec adeò conspirantibus suffragiis obniti, impositum onus non sine animi dolore vix tandem subiit, annum agens vitæ quintum & trigesimum, instituti verò monastici decimumtertium.] quæ in præsentem Domini annum incidisse, ex eo constat, quòd ex eodem auctore asseritur natus anno decimonono Copronymi Imp. qui est annus Domini septingentesimus quinquagesimusnonus. Etenim qui Indictione quinta mense Nouembris sub Michaële Balbo defunctus asseritur anno suæ ætatis sexagesimoseptimo, qui est annus Christi octingentesimus vigesimussextus, vtique natum esse oportuit anno Domini septingentesimo quinquagesimonono; Abbas verò creatus hoc anno suæ ætatis trigesimoquinto. Quæ autem post hæc ab eodem sunt facta, atque pariter scripta, suis locis dicturi sumus. C

AETAS THEODORI STVDITAE.

IESV CHRISTI HADRIANI PAP. CONSTANT. SOLIVS IMP.

ANNVS 795. ANNVS 24. ANNVS 6.

D ANNVS Redemptoris septingentesimus nonagesimusquintus qui ordine sequitur, Indictione tertia consignatur, quo summus Pontifex Hadrianus cùm sedisset annos vigintitres, menses decem, dies septemdecim septimo Kalendas Ianuarij ex hac vita migrauit. Huius sedes omnium felicissima existimanda esset, si potiùs rerum temporalium prosperitate, more principatuum terrenorum, & non magis gloria Crucis esset ipsius expendenda prosperitas: siquidem diuturnior, & sub Principibus Christianissimis eidem obsequentibus, defendentibus, locupletantibus, & in omnibus eam venerantibus floruit, aucta noua sobole conuersorum ad fidem infidelium populorum, vendicata à Longobardorum perfidia, & protecta à superba Græcorum & illis cohærentium insolentia. Sed & in his omnibus magnopere virtus Euangelicæ Crucis enituit, nimirum, quòd cùm ipsa duro Græcorum iugo iugiter teneretur oppressa, & lugeret exiterata sæpè obsidione Longobardorum: mox velut ex obscuris densisque nubibus sol emergens effulserit, illo iubente, qui imperans mari & [b] vento, reddidit mare tranquillum, atque [c] Petri pedibus præbuit percalcandum fluidum elementum. E

1. HADRIANI PAP. OBITVS.

FELICITAS HADRIANI PONTIFICIS.

[b] Luc. 8. [c] Matth. 14. 11.

Fuissent tanta ista copiosiori atque luculentiori stylo narranda, & non ferreo, eodemque obducto rubigine detruncata, nimiaque breuitate decurtata potiùs quàm declarata posteritati tradenda. Sed accessit ad damnum, quòd cùm quadragintaquatuor eiusdem Pontificis Hadriani Bibliotheca Vaticana possideret epistolas, ex quibus locupletanda fuisset historia, illis deperditis, earumdem fuerint tantummodò argumenta relicta, summatim elicita, quorum hausto maiorem sibi sitim Lector accendat, ad fontem anhelans, non sine spe, vt aliquando (si quis est earumdem bonæ fidei possessor) easdem in lucem prodat, quæ suis singulæ locis reddantur. Tu verò interim illarum hîc tibi descripta summaria legito, quibus quæ superiùs sunt dicta confirmes, aliaque ignorata perdiscas: quæ sic se habent, vt descripta extant in codice:

1. Prima

III. 1. Prima de Arechiſo Duce Beneuentano, quòd poſtquam Carolus Rex Capua reuerſus eſſet, ad Imp. Conſtantinopolit. Legatos direxerat, petens auxilium & honorem Patriarchatus, promittens tam in veſtitu quàm in tonſura cum Græcis ſimilitudinem. Hæc Gregorius preſbyter Capuanus Hadriano Papæ narrauit. Hadrianus Capuanos ſibi & B. Petro iurare fecit. Carolum in auxilium pro exaltatione Sanctæ Eccleſiæ vocat. A

2. Pro exaltatione Sanctæ Dei Eccleſiæ gratias Regi agit. Ermemberto Epiſcopo, vt Carolus petierat, vſum pallij concedit.

3. Gratias agit pro Roſellis, Populonio & Beneuento, quas vrbes Carolus ipſe dederat. Queritur de inobedientia horum: item de inſidiis & malitia Græcorum. Exercitus, cùm neceſſe fuerit, vt Carolus paratos habeat, atque tranſmittat, ſicut promiſerat, petit.

4. Multa de ſuo erga ipſum amore indicat. Item quòd pro eo in Confeſſione B. Petri totis viribus preces fundat. Gratulatur Carolo, quòd per eius laborioſa certamina, ſancto Petro ſuffragante, hoſtium Eccleſiæ conatus ad nihilum redacti ſint. Hortatur vt vſque in finem perſeueret. Quòd promiſerit, ſe nihil pro Eccleſiæ deminoratione, ſed pro eius exaltatione omnia facturum, gratias agit. Si quis mendacia de ſe ſparſerit: eum vt Romam mittat, rogat; vt ſecundùm ſua peruerſa merita puniatur. Poſteà multa ſcribit de parœciis Epiſcoporum. B

5. Indicat ſe iuſſiſſe, vt Veneti Rauenna ſeu Pentapoli expellerentur. Germanum Ducem res ac poſſeſſiones Rauennatis Eccleſiæ inuaſiſſe exponit. Quare Carolum orat, vt pro amore ſancti Petri eum expellat, vt ſua territoria intacta remaneant.

6. Paulum Ducem ſuum Carolo commendat, qui ad ipſum miſſus fuit, vt ſe & Conſtantinum Ducem de mendacijs falsò apud Carolum ſparſis purgaret.

7. Gratiarum actiones ſeu benedictiones continet, & ſimul indicat, Sacramentarium quod Carolus Rex petierat, ſe per Ioannem monachum atque Abbatem Rauennatem miſiſſe. C

8. Pro Cruce miſſa gratias agit: & ſcribit ſe ſemper pro Carolo orare, & pro genitore eius ſanctæ memoriæ Pipino. Precatur vt Legatos dirigat, qui Romanæ Eccleſiæ Populonienſem ac Roſellanum agrum cum Ducatu Beneuentano reſtituant: mercedem eius rei à B. Petro promittit.

9. Indicauerat Carolus Rex Hadriano per Itherium & Monegarium Abbates, Saxones quoſdam in Paganiſmum relapſos eſſe, deque iis quid agendum eſſet interrogauit. Reſpondit Hadrianus Papa, poſt longam pœnitentiam illos ad conſortium Eccleſiæ poſſe recipi. D

10. Pro Abbate monaſterij S. Vincentij intercedit, qui falsò apud Carolum accuſatus fuerat.

11. De Epiſcopis ac preſbyteris agit, ne arma militaria induant, ſed ſpiritualia: id eſt, ieiuniis, & orationibus vacent. Laudes quaſdam Caroli commemorat cum gratiarũ actione pro exaltatione S. Dei Eccleſiæ. Indicat de agro Sabinenſi, quod * Monegarius fideliſſimus eiuſdem Regis ipſum ſancto Petro tradere voluerit, ſed quòd propter iniquos atque peruerſos homines id minimè præſtare potuerit.

* Machinarius, ita in Centur. 8. Colum. 740.

12. Carolo Regi muſiua & marmora Vrbis Rauennæ, tam in templis quàm in parietibus & ſtratis ſita, ſicut petierat, donat. Pro equo miſſo gratias agit. Orat ſibi mitti equos, qui ad ſuam faciant ſeſſionem, oſſibus atque plenitudine carnis decoratos.

13. Ad Carolum. Indicat, Itherium & Monegarium agrum Sabinenſem S. Petro reddere voluiſſe: ſed propter iniquos homines id minimè præſtare valuiſſe. E

14. Gratiarum actiones pro exaltatione ſanctæ Dei Eccleſiæ: & de agro Sabinenſi petit, vt ſicut pollicitus fuerat S. Petro, in integrum contradi iubeat.

15. Carolum rogat, vt trabes maiores, quas ad Eccleſiarum reſtaurationes pollicitus fuerat, celeriter, & ſtannum ad Eccleſiam B. Petri cooperiendam mitteret. Prætereà de diſſidijs inter Neapolitanos & Amalfitanos nonnihil monet.

16. De ſuis & Romanorum orationibus pro Carolo indicat. Romanos excuſat, quòd non vendiderint Sarracenis Chriſtianos; ſed in Longobardos ac Græcos culpam iſtam tranſfert. Sacerdotes etiam ſuos defendit, quòd non ſint polluti libidinibus: de quibus ad Carolum accuſati fuerant. * Quòd Græcorum naues plurimas combuſſerit, & ipſos Græcos in vinculis diu detinuerit, eum demum monet.

* additi ſi hoc in Centur. 8. Inuocationẽ Sanctorum tradit.

17. Apud

A 17. Apud Carolum Neapolitanos ac Græcos accuſat, quòd conſilio Arichis Beneuentanorum Ducis Tarracinam inuaſerint. Et à Carolo S. Petri amore auxilia poſtulat, vt ipſam & alia in Ducatu Neapolitano ad beatum Petrum pertinentia recipere poſſit: quòd virtus atque gloria Pontificis vnà cum beato Petro ipſe Carolus ſit.

18. De ſuo ac populi amore erga Carolum multa ſcribit: & orat, vt, quod pollicitus fuerat, reuertens è Saxonia, ad Limina S. Petri Apoſtoli properet: & Legatos eius Poſſeſſorem Epiſcopum & Rabigandum à fidelitate in ſeruitio ſancti Petri commendat.

19. Orat pro exaltatione S. Dei Eccleſiæ, & ſimul de orationibus Romanorum pro Carolo & ſuis indicat.

20. Per Oddonem diaconum, trabes ſeu ligna ad Eccleſiam S. Petri cooperiendam à Carolo petit. Orat etiam vt Vuilcharius Archiepiſcopus Romam mittatur. De corpo-
B re ſancto quod Oddo diaconus cum Fulrado Abbate olim ſibi dari petierat, indicat, quomodo abſterritus ſit ad ipſum mittere. Promittit ſe miſſurum Candidi Martyris corpus, ſi petat Carolus. Quod Beneuentani ac Neapolitani conſultare cum Græcis ſoleant, aperit: ſed quid, Oddonem diaconum indicaturum promittit.

21. Conſtantinum Imperatorem obijſſe indicat, adiunctis ea de re litteris Stephani Neapolitani Epiſcopi. Reginaldum Ducem Cluſanæ accuſat, quòd multa mala in caſtello Felicitatis continuè committat, beati Petri bona auferendo. Petit vt officio amoueatur.

22. Queritur, Hildebrandum, Arogin, Rodgaum, & Reginaldum Duces, conſilium iniiſſe cum Græcis & Aldagiſo, terra mariq́ue contra Romam & Italiam dimicare: quare multis adiurationibus auxilium contra eos poſtulat.

C 23. Indicat quale conſilium Legatis eius dederit. Item monet de Legatis Græcorum, qui cum Diſpoſitore Siciliæ, & cum relicta Arichiſi Ducis egerint, quanam ratione Ducatum Beneuentanum Carolo Regi eriperent. Orat itaque Carolum, vt ſic omnia pertractet, vt ſuam & Eccleſiæ Romanæ tutelam procuret.

24. Queritur, ſe deſpectum à Poſſeſſore Epiſcopo, & Rabigando Abbate, Caroli Legatis. Indicat ipſos non veniſſe Romam, ſed Spoletum ad Hildebrandum Ducem: & inde Beneuentum profectos eſſe. In quanto ob id mœrore conſtitutus ſit, ſcribit: orat Carolum vt ſe conſoletur exaltando Eccleſiam Romanam, & Spoletinum Ducatum reddendo.

25. Indicat, quòd patrimonium S. Petri apud Rauennates non integrè receperit, teſtificantibus id ſenioribus Eccleſiæ, teſtibus eiuſdem vrbis. Petit patrimonium Sabinenſe
D in integrum S. Eccleſiæ reſtitui: indicat ſe nullorum irrationabiliter finibus indigere.

26. Gratulatur Carolo pro victoria, quam ipſi * Ausfridus Piſanus Abbas narrauerat: quàm diligenter pro ipſo preces faciat, indicat. Ausfridum Carolo commendat. Pro Piſano & Lucenſi Epiſcopis orat, vt ipſos pro ſua pietate ad proprias ſedes atque Eccleſias redire permittat. *Ansfridus

27. Indicat, quòd in partibus Italiæ atque Tuſciæ Epiſcopi quidam alienas diœceſes & parœcias inuadant, veſtem monaſticam contra ſanctos canones relinquant, matrimonia contrahant veſtibus ſæcularibus induti. Orat itaque Carolum, vt iſta emendet, fidem Catholicæ & Apoſtolicæ S.R.E. ſemel amplexam continuò tueatur, vt cum ſanctis omnibus felix permanere poſſit.

28. Propter inobedientiam Leonem Rauennatem Epiſcopum accuſat.

E 29. Vberrimæ benedictiones pro exaltatione ſanctæ Dei Eccleſiæ continentur. Indicat ſe mittere epiſtolam Gradenſis Patriarchæ. Hanc à Leone Archiepiſcopo Rauennate priùs apertam & lectam fuiſſe queritur. Idem Leonem iterùm accuſat.

30. Orat Carolum, vt meminerit, quæ Petro Apoſtolo promiſerit: quanta etiam ab ipſo beneficia acceperit, ſcilicet prouinciam Longobardorum: & quod eius circumuallatus ſuffragiis, ceteras omnes nationes ſibi ſubiicere poſſit. De Leone Archiepiſcopo Rauennate indicat, gratum ſibi eſſe quòd ad Carolum profectus ſit.

31. Iterùm vehementer Leonem Rauennatem Archiepiſcopum accuſat, quòd inobediens ac proteruus factus ſit, ab illo tempore quo à Carolo rediit. Et Carolum orat, ne S. Petro auferri patiatur, quæ ab ipſo & Pipino patre eius ipſi beato Petro oblata ſunt.

32. Multa admodum de fide & conſtantia ſui amoris Carolo ſcribit. admonet illum, vt amicitiæ & promiſſionis ad Confeſſionem B. Petri factæ recordetur. Cum eodem ex-

postulat, quòd Legatum suum Anastasium in Francia detineat. Accusat Longobardos: hortaturque Carolum, vt in ipsos vindictam exerceat, & S. Petri iustitias, quas promisit faciat. Indicat se Carolo Paulinum quemdam vinctum misisse, quòd malè de eo locutus esset; ipsumque adiurat, vt idem de suis inimicis faciat. A

33. Gratiarum actiones continentur, cum petitione pro exaltatione sanctæ Dei Ecclesiæ. Item de Legatis Caroli Regis, qui autumni tempore Romam venire debuerant.

34. De præda Persarum in finibus Græcorum, & inter ipsos discordia indicat.

35. Gratiarum actiones continentur, & plurimæ petitiones pro restitutione patrimonij B. Petri. Meminit donationis Constantini temporibus S. Siluestro Papæ factæ, & aliorum qui pro animæ suæ salute multa donarint B. Petro, quæ à Longobardis erepta sint: ac dicit in Lateranensi scrinio eas donationes haberi. Carolum nouum Constantinum B nominat. Orat vt sibi filium eius ex sacro Baptismate suscipere liceat.

36. S. Petrum Carolo maximè commendat, & orat, vt Sabinensem agrum integrum Ecclesiæ Romanæ restitui faciat. Profitetur Romanam Ecclesiam totum quartum Chalcedonense Concilium amplecti & venerari.

37. Ipsum fidei ac dilectionis, quam erga B. Petrum Apostolorum Principem habere visus est, admonet; vtque illam inconcussam & inuiolatam conseruet, & nulla callida versutia ab Apostolico amore animum disiungi patiatur, orat. Posteà Eleutherium & Gregorium quemdam accusat, & petit ne illos apud se agere sinat, sed Romam mittat.

38. Commendat Carolo Legatos monasterij S. Hilarij in Calligata. orat, ne ipsum seu hospitales domos, quæ per colles Alpium sitæ sunt in susceptionem peregrinorum, ab vlla magna paruaque persona inuadi permittat: & Gundibrando Duci Florentino mandet, vt quæ eidem monasterio abstulerat, restitueret. C

39. Ipsum mendacij arguit & obiurgat, quòd Rauennam ad electionem noui Pontificis Legatos suos direxerit.

40. Indicat quomodo contentionem monachorum ad se missorum composuerit: & quòd Potho Abbas cum decem monachis, ad Carolum Regem proficisci voluerit, vt ibidem quoque de obiectis criminibus se purgaret.

41. Carolus per Georgium Episcopum Papæ de suis certaminibus & laboribus pro B. Petro susceptis indicauerat: quare Hadrianus ipsi gratias maximas agit, commendans ipsi Georgium Episcopum.

[a] Adalgisum 42. Indicat, *Adalchisum Desiderij filium in Calabriæ partes aduenisse. orat Carolum, vt contra hunc bellum gerat, & Beneuentanos cum aliis obedire cogat. Item ne Grimoaldum Ducem Beneuentanum constituat: vt Beneuentum, Rosellas, Populonium, & alia loca S. Petro reddat. D

43. Indicat Offæ Regis Anglorum Legatos cum Caroli oratoribus honorificè abs se susceptos fuisse, quod Carolus per nuntios petierat. Adiicit se permittere diuinum verbum Gentilibus prædicare.

44. Indicauerat Carolus Rex, quòd per laboriosa certamina Saxones ad Fidem Catholicam, ac Baptismatis fontem perduxisset. Petierat ob id ab Hadriano vna aut duabus feriis litanias fieri. Respondet Papa ei, in omnibus Occidentalibus partibus xxiij. xxvj. & xxviij. mensis Iunij, id est, vigilia Ioannis Baptistæ, natali SS. Ioannis & Pauli, & vigilia SS. Apostolorum Petri & Pauli debere fieri litanias. Iubet, vt Carolus iisdem diebus in omnibus suis regionibus litanias celebrari curet. Indicat quòd Romæ continuò pro Carolo gratias agant & Deum orent. E

IV. Scripsit etiam ad alios, vt ad Egilam in Hispania Episcopum, ipsumque hortatur de Fide Orthodoxa tuenda. Pro ieiunio sexta feria ac Sabbato celebrando. Idem ad Egilam Episcopum, seu Ioannem presbyterum de conseruatione continentiæ in Hispaniæ partibus prædicanda epistolam scripsit. Ac de Paschali festiuitate, vt eo tempore celebretur, quando à Romana celebratur Ecclesia. Item eum monuit de prædestinatione hominis siue ad bonum siue ad malum: de coinquinatione eorum tam in escis, quàm in potu, de
* diuersis erroribus, & de eorum pseudosacerdotibus, qui *viuente viro sortiuntur vxores, de libertate arbitrij, ac de alijs multis capitibus in partibus illis contra Fidem Catholicam exortis. In fine ipsos hortatur, vt omnes sint concordes, vt canones sciant, vt omnes non obedientes salubribus præceptis excommunicent.

V. Idem Hadrianus ad omnes Hispaniæ Episcopos scripsit, maximè tamen ad Elipandum & Asca-

A & Ascaricum. in cuius epistolæ initio Romanam Ecclesiam caput omnium Ecclesiarum nominat: & quicumque se ab hac abscindit, hunc Christianæ religionis exortem fieri dicit. Deinde refutat Eligandi, seu Ascarici errorem, quo Filium Dei adoptiuum dixerat, opponens inter alia dictum ad Romanos [a]: Proprio Filio suo non pepercit Deus. & citat Athanasium Alexandrinum, Gregorium Magnum, Amphilochium Iconij, Gregorium Nyssenum Episcopos, Chrysostomum, Augustinum, Hilarium, Leonem Papam & alios.] hactenus ex Hadriani Papæ epistolis inuenta summaria. [a] *Rom. 7.*

VI. DE RELIQVIS HADRIANI PAPAE SCRIPTIS.

Quod rursum ad alia eiusdem Pontificis scripta pertinet, præter alias epistolas à nobis superiùs recitatas, constat collegisse Conciliorum volumen, illudque misisse ad eumdem qui petierat Carolum Magnum, præfixa ad eum præfatione, & epigrammate acrostichi-
B cis versibus. Est præterea auctor Ioannes diaconus, ab eodem Hadriano ex epistolis S. Gregorij Papæ duos conscriptos libros. Meminimus superiùs de aliis eiusdem Pontificis lucubrationibus ad Ecclesiasticos ritus spectantibus. Sed iam quæ post eius mortem secuta sunt, videamus.

VII. [b] *Eginhar. in vita Caroli.*

Obitum eius multis lacrymis prosecutus est Carolus Magnus, qui eum vt patrem coluit, & vt amicum plurimùm dilexit: nam audi quæ habeat Eginhardus: [b] Nuntiato etiam sibi Hadriani Pontificis obitu, quem amicum præcipuum habebat, sic fleuit ac si fratrem aut charissimum filium amisisset.] At non fletu tantùm, sed religiosis officiis, atque suffragiis eius prosecutus est animam, pro ipsa longè lateque per prouincias sibi subiectas, & alias externis Regibus subditas erogans eleemosynas.

VIII. [c] *Recitat eam Gulielmus Malmesburius historicus qui claruit an. 1100 cuius extat in histor. Angl. in addit. ad Bed. lib. 2. c. 14. facta coll. diuers. lect.*

Deo plurimas agimus gratias, quòd tantæ pietatis magni Principis aliquod saltem relictum fuerit monumentum in epistola ad Offam Merciorum Regem in Anglia, quæ sic
C se habet, respondens [c] ad litteras ab eodem Rege acceptas, quibus commendauerat peregrinos ex Anglia Romam petentes.

Carolus gratia Dei Rex Francorum & Patricius Romanorum viro venerando ac fratri charissimo Offæ Regi Merciorum salutem.

Domino gratias agimus omnipotenti Deo * de salute animarum, de * Fidei sinceritate, quam in vestris laudabiliter paginis reperimus exaratam. De peregrinis verò, qui pro amore Dei & salute animarum suarum beatorum Apostolorum Limina desiderant adire: cum pace sine omni perturbatione vadant. Sed si aliqui non religioni seruientes, sed lucra sectantes inueniantur inter eos, locis * optimis statuta soluant telonea. Negotiatores quoque volumus, vt ex mandato nostro patrocinium habeant in Regno nostro legitimè; & si in aliquo loco iniusta affligantur oppressione, reclament * ad nos, vel nostros iudices, &
D plenam iubebimus iustitiam fieri.

IX. EPISTOLA CAROLI AD OFFAM REGEM MERCIORVM.

Cognoscat quoque dilectio vestra, quòd aliquam benignitatem de dalmaticis nostris * & Saluatori * vel palliis ad singulas sedes Episcopales Regni vestri, * vel Ethelrhedi direximus in eleemosynam domini Apostolici Hadriani, deprecantes, vt pro eo intercedi iubeatis, nullam * opportunis habentes dubitationem, beatam illius animam in requie esse, sed vt fidem & dilectionem * ad se ostendamus in amicũ nobis charissimum. Sed & de thesauro humanarum rerum, * quem Dominus Iesus * gratuita pietate concessit, * aliqua per Metropolitanas ciuitates direximus; vestræ quoque dilectioni vnum baltheum, vnum * vnisçum, & duo pallia serica.] hucusque recitat auctor ex epistola Caroli ad Offam Regem: quæ tamen videtur fuisse longè prolixior: nam auctor ista subiicit: Hæc saltem verba epistolæ decerpens idcircò apposui, vt posteris elucescat amicitia Offæ & Caroli, cuius familiaritate fretus, licet multo-
E rum impetteretur odio, & dulci tamen vitam consumpsit otio & Ecfertum filium ante * & mortem suam in Regem inunctum, successorem dimisit.] hæc ipse intentus rebus gestis * & Anglorum. Toto planè Catholico orbe diffusam fuisse Caroli pro anima Hadriani Pontificis largitatem intelligere possumus, quam in Anglia etiam exercuisse comperitur: si- * ad. nostes quidem nulla ratio suadet, vt in Anglia potiùs quàm in Italia aliisve prouinciis ipsi subditis * aliquid eiusmodi exercuerit pietatis officium. * Hunisçum

X. PRO ANIMA HADRIANI CAROLVS MVLTAS EROGAT ELEEMOSYNAS.

XI. CAROLI ELEEMOSYNAE TOTO ORBE DIFFVSAE.

Quàm multus Carolus fuerit in eleemosynis erogandis toto orbe Christiano, Eginhardus earum omniũ præsens inspector habet hæc in vita ipsius: Circa pauperes sustentandos & gratuitam liberalitatem (quam Græci eleemosynam vocant) deuotissimus, vt qui non in patria sua solùm, & in suo Regno facere curauerit, verùm trans maria in Syriam, & Ægyptum atque Africam, Ierosolymam, Alexandriam, atque Carthaginẽ, vbi Christianos in paupertate viuere compererat, penuriæ eorũ compatiens, pecuniã mittere solebat.

Ob hoc maximè transmarinorum Regum amicitiam expetens, vt Christianis sub eorum A
dominatu degentibus refrigerium aliquod ac releuatio proueniret.] hæc Eginhardus.

XII. Quod rursum spectat ad ea quæ ab ipso Carolo sunt post mortẽ exhibita eidẽ Hadriano Pontifici pietatis officia: non solũ mire eleemosynis amico charissimo parẽtauit, & extrema persoluit, verùm etiam sepulchrum eius in Vaticana basilica collocatũ regio ipsemet epitaphio decorauit, quod hodie extat pro foribus eiusdẽ basilicæ his versibus scriptum:

EPITAPHIVM AD SEPVLCHRVM PAPAE HADRIANI A CAROLO SCRIPTVM.

Hic pater Ecclesiæ, Romæ decus, inclytus auctor
Hadrianus requiem Papa beatus habet.
Vir cui vita Deus, pietas lex, gloria Christus,
Pastor Apostolicus, promptus ad omne bonum.
Nobilis ex magna genitus iam gente parentum, B
Sed sacris longè nobilior meritis.
Exornare studens deuoto pectore Pastor
Semper vbique suo templa sacrata Deo.
Ecclesias donis, populos & dogmate sancto
Imbuit, & cunctis pandit ad astra viam.
Pauperibus largus, nulli pietate secundus,
Et pro plebe sacris peruigil in precibus.
Doctrinis, opibus, muris erexerat arces,
Vrbs caput orbis honor inclyta Roma tuus,
Mors cui nil nocuit, Christi quæ morte perempta est, C
Ianua sed vitæ mox melioris erat.
Post Patrem lacrymans Carolus hæc carmina scripsi:
Tu mihi dulcis amor: te modò plango, Pater.
Tu memor esto mei: sequitur te mens mea semper,
Cum Christo teneas regna beata poli.
Te Clerus, populus magno dilexit amore,
Omnibus vnus amor, optime Præsul, eras.
Nomina iungo simul titulis, clarissime, nostra
Hadrianus, Carolus, Rex ego, tuq; Pater.
Quisque legas versus, deuoto pectore supplex,
Amborum, mitis, dic, miserere Deus.
Hæc tua nunc teneat requies, charissime membra, D
Cum Sanctis anima gaudeat alma Dei.
Vltima quippe tuas donec tuba clamet in aures,
Principe cum Petro surge videre Deum.
Auditurus eris vocem, scio, Iudicis almam:
Intra nunc Domini gaudia magna tui.
Tum memor esto tui nati, Pater optime, posco,
Cum patre, dic, natus pergat & iste meus.
O pete regna Pater felix cælestia Christi,
Inde tuum precibus auxiliare gregem.
Dum sol ignicomo rutilus splendescit ab axe,
Laus tua, sancte Pater, semper in orbe manet. E
Sedit beatæ memoriæ Hadrianus Papa
Annos XXIII. M. X. D. XVII. *obijt* VII. *Kal. Ian.*

XIII. Sic igitur Rex Christianissimus maximè pius quem viuentem mirificè coluit, & post obitum eodem prosecutus amore, & quibus potuit frequentauit & cumulauit officiis, qui ipsi viuenti auctor fuerat, vt admirabili sumptu Romanæ Vrbis exornaret Ecclesias, quænam ista fuerint ornamenta, ex Anastasio dicturi sumus, sed antè quæ de his summatim habeat Eginhardus [a], audi:

[a] *Eginhar. in vit. Caroli Magni.*

XIV. CAROLI MAGNI ERGA ROM. ECCLESIAM MVNIFICENTIA. Colebat Carolus præ ceteris sacris & venerabilibus locis apud Romam, Ecclesiam beati Petri Apostoli, in cuius donaria, magna vis pecuniæ tam auri quàm argenti, nec non & gemmarum ab illo congesta est; multa & innumera Pontificibus munera missa: nec illo toto Regni tempore quidquam duxit antiquius, quàm vt Vrbs Roma sua opera, suoque labore veteri polleret auctoritate, & Ecclesia sancti Petri non solùm per illum tuta & defen-

A defensa, sed etiam suis opibus præ omnibus Ecclesiis esset ornata ac ditata.] hæc ipse. Vidisti, Lector, quibus depictum coloribus reddat antiquitas magnum & Christianissimum Principem erga Romanam Ecclesiam studiosissimum; de quo sæpè legisti superiùs, & inferiùs æquè lecturus eris quot quantaque ipse à Deo consecutus sit pro his in hac vita etiam beneficia.

Iam verò quæ apud Anastasium Bibliothecarium in Hadriano leguntur, de mirifico Ecclesiarum ornatu videamus. reddemus hîc ea cuncta eo ordine quo apud ipsum scripta reperiuntur, prout ab eodem Pontifice dari Ecclesiis contigerunt, & ab auctore eius temporis scribi, veritate sincera, licet sermone rudi, impolito, semigræco ac penitus barbaro. Anastasius enim, apud quem magis cum simplicitate veritas, quàm cum fuco mendacia valuerunt, eadem vt scripta reperit, in suum volumen describendo transtulit, in ipsum de Romanis Pontificibus commentarium, quæ hîc à nobis ad finem eius vitæ ex more scri- XV.
B buntur, quòd quo singula anno sint facta, non liquet. sunt huiusmodi:

Erat sæpefatus beatissimus Pontifex amator Ecclesiarum Dei, magnam indesinenter XVI.
gerens curam pro ornatu & restauratione procuranda omnium earumdem Ecclesiarum. HADRIANI RES GESTAE IN CVLTV ECCLESIAE S. PETRI.
Hic enim coangelicus vir fecit in Ecclesia beati Petri Apostoli vestem miræ pulchritudinis ex auro & gemmis habentem præfiguratam historiam, qualiter beatus Petrus à vinculis per Angelum ereptus est. Item in eadem basilica ab introitu rugas vsque ad Confessionis pauimentum vestiuit de argento purissimo, quod pensat libras centum quinquaginta.
Fecit etiam in eadem ipsa basilica beati Petri iuxta ianuas maiores argenteas cortinas miræ magnitudinis de palliis stauracinis, seu * quadraplis: nam & per vniuersos arcus eiusdem *quadruplis:
Apostolorum principis basilicæ de palliis Tyriis atque fundatis fecit vela numero sexagin-
C ta quinque. Jhæres hîc tu mecum, vt video, Lector, in salebris, dum obscurarum vocum interpretationem exoptas, quid rugæ, quid stauracium, quadraplum quid, atque fundatum sibi velint, quæ & frequenter cum aliis huiusmodi vocibus continget apud Anastasium reperiri, qui vt vulgò tunc notissima, eadem absque interpretatione reliquit: vt nisi aliquem eiusdem temporis glossarium resurgere contingat, desperata res sit, vt singularum vocum peregrinarum in Latinam linguam tunc acceptarum interpretationem assequi valeas. pergit verò Anastasius:

Denique eius beatitudo fecit & pharum maiorem in eadem beati Petri Ecclesia in ty- XVII.
pum Crucis, qui pendet ante presbyterium habens candelas mille trecentas septuaginta, MIRIFICVM CANDELABRVM.
& constituit vt quater in anno ipsum pharum accendatur, id est, in Natali Domini, in Pa-
scha, in natali Apostolorum, & in natali Pontificis. Item præfatus sanctissimus Pontifex
D fecit in ea basilica calicem fundatum argenteum pensantem libras quinque, quem & posuit in presbyterio pro eo qui perierat temporibus domni Pauli Papæ. nam & in Ecclesia beati Andreæ Apostoli sita iuxta eamdem beati Petri Apostoli Ecclesiam * ciborium no- *cibotium
uum ex argento purissimo ipse ter beatissimus Pontifex fecit, quod pensat libras centum trigintaquinque.] & inferius rursum de his quæ spectant ad eamdem basilicam, de ipsius ornatu sumptuoso.

Hic verò egregius sacerdos ob nimium amorem beati Petri Apostoli, totam eius Con- XVIII.
fessionem ex auro purissimo in laminis cum diuersis historiis comptè ornauit ponderis
triginta librarum, ponens & postem superiorem eiusdem sacræ Confessionis auri mun-
dissimi librarum tredecim, pari modo & liminare inferius eiusdem Confessionis auri
mundissimi librarum vigintiquinque. Aspectum verò altaris super eamdem Confessio-
E nem atque dextera læuaque parte iuxta gradus iam dictæ Confessionis, addens in eis argenti libras centum triginta sex, carniosum renouauit, eiusque historias ex auro purissimo librarum centum & octo nitidissimè decorauit. Simulque & canthara in eadem Ecclesia dicti Apostoli numero decem renouauit. addens in eis argenti libras centum.

Ante ianuas verò argenteas fecit canistros argenteos pensantes libras triginta sex, simili XIX.
modo & in turre canistros argenteos duodecim pensantes libras quadraginta quinque. In
eadem quippe beati Petri Ecclesia per diuersas coronas fecit delphinos ex argento libra- ALIA ORNAMENTA ECCL. S. PETRI.
rum centum.] & paulò pòst: Et in Ecclesia beati Petri per diuersa oratoria canistra argen-
tea numero duodecim simul librarum quadraginta, & rugas in presbyterio à parte viro-
rum & mulierum ex argento purissimo quinquaginta, librarum centum triginta, necnon
alias rugas in caput presbyterij ante Confessionem ex argento pensantes simul libras cen-
tum tres.] & inferius: Item fecit patenam & calicem in basilica beati Petri Apostoli in

quotidianis ministeriis ex auro purissimo pensantes simul libras viginti quatuor.] & paulò A
pòst: In altari maiori Ecclesiæ beati Petri Apostoli fecit ex auro purissimo diuersas histo-
rias ponderis librarum quingentarum nonaginta duarum. Et intus in Confessione imagi-
nem in modum Euangeliorum ex auro obrizo librarum viginti. simul & cancellos antè
eamdem Confessionem ex auro purissimo pensantes libras quinquaginta sex. Quæ fiunt
simul quæ sunt in altari intus, & in sacra, vltrò citroque Confessione,& in ambone Euan-
geliorum, & in postibus inferioribus & superioribus atque cancellis simul & corpore,auri
obrizi libræ mille trecentæ viginti octo.]

XX. Quod rursum ad eiusdem basilicæ ornatum spectat, hæc posteà apud eumdem Ana-
stasium leguntur: Fecit etiam ter beatus ille imagines sex laminis argenteis inuestitas, ex
ALIA ADDITA ORNAMENTA. quibus tres posuit super rugas,quæ sunt in introitu Ecclesiæ presbyterij, vbi & regularem
ex argento inuestito fecit & posuit super eamdem regularem præfatas tres imagines in B
medio existentes, vnam quidem pictum habentem vultum Saluatoris, & in vtriusque la-
teribus imagines habentes depictas,vnam beati Michaëlis,& aliam beati Gabrielis Ange-
lorum: in superiore verò ruga, id est, in medio presbyterij faciens alium regularem ex ar-
gento inuestitum,constituit super eum tres reliquas imagines, in medio quidem habentes
præfiguratum vultum sanctæ Dei Genitricis, & ex duobus lateribus vnam habentem vul-
tum depictum S. Andreæ Apostoli,& aliâ sancti Ioânis Euangelistæ:easdem verò sex ima-
gines (vt dictum est) ex laminis argenteis miræ pulchritudinis factas deauruit, in quibus
imaginibus posuit libras centum.] & inferiùs: Idem præstantissimus Antistes fecit in Ec-
clesia beati Petri Apostoli ad corpus eius imagines, quæ dudum ex argento factæ erant,
Saluatoris, sanctæ Dei Genitricis, sanctorum Apostolorum Petri & Pauli atque Andreæ
de auro purissimo miræ magnitudinis,pensantes libras ducentas: ipse verò præcipuus Pon- C
tifex fecit imaginem ex laminis argenteis deauratis habentem effigiem Saluatoris Domi-
ni nostri Iesu Christi, quæ posita est super introitum basilicæ beati Petri Apostoli,vbi por-
tæ argenteæ existunt, quæ pensant libras quinquaginta.]

XXI. In his verò quæ ad ædificium spectant eiusdem basilicæ hæc apud eumdem Anasta-
DE RESTAVRATIONE BASILICAE. sium habentur: Pro honore beati Petri Apostolorum principis & ornatu ipsius sancti
Patriarchij instruxit & ædificauit ibidem nouiter turrim miræ pulchritudinis decoram,
cohærentem porticui quæ ascendit ad balneum, vbi & deambulatorium scilicet sola-
rium suum cum cancellis æreis miræ pulchritudinis construi fecit. Sed & porticum ip-
sam, quæ vetustate diruta erat, vtiliter renouauit, & picturis atque marmoribus eam-
dem turrem & cuncta ædificia ab eo nouiter reparata decorauit.] & post nonnulla: Ca-
meram verò beati Petri Apostolorum principis in omnibus destructam atque dirutam D
restituit atque pinxit diuersis coloribus.] rursum de his quæ spectant ad eamdem basili-
cam: Duos eius gradus maiores qui ascendunt in atrium simul, & qui ex duabus porti-
cibus ascendunt in eamdem Ecclesiam, ex vtriusque lateribus renouauit; sed & cunctum
pauimentum ipsius Ecclesiæ, vbi marmora confracta erant, adhibitis aliis pulcherrimis
ac melioribus marmoribus renouauit. porticus verò ex vtriusque lateribus suprascriptæ
Ecclesiæ, in quibus confractæ trabes inerant, & tectum quod ruinæ vicinum positum
erat, positis nouis trabibus, & ipsum tectum nouiter faciens, restaurauit:] subiicit verò
de Forma Sabbatina, quæ eidem Ecclesiæ affluenter aquas ministrabat,ab eo restaurata
his verbis:

XXII. At verò per euoluta viginti annorum spatia,Forma quæ vocatur Sabbatina nimis con-
FORMA SABBATINA RESTAVRATA. fracta existens,per quam decurrebat aqua per Centenarium in atrium beati Petri Apostо- E
li, simul & in balneum iuxta eamdem Ecclesiam situm, vbi fratres nostri, Christi pau-
peres, qui ad accipiendam eleemosynam in Paschalem festiuitatem annuè occurrere &
lauari solebant, & ex qua diuersæ molæ macinabant, aqua ex eadem Forma, neque in
atrium beati Petri, neque intra ciuitatem decurrebat, dum ipsa Forma (quod dictum est)
diruta extitit ob arcus ipsius Formæ magna altitudine constructos à fundamentis demo-
litos atque destructos, vt nulla spes videretur esse eosdem arcus vel fractam Formam re-
ædificandi atque restaurandi:ipse beatissimus ac sanctissimus Præsul aggregans multitudi-
nem populi, per semetipsum ad faciendam & restaurandam eamdem Formam præpara-
uit,& tantam curam & solicitudinem in eiusdem Formæ fabricam exhibuit, quòd eam
nouiter à fundamento renouauit atque restauravit. Et confestim per Centenarium ex
eadem Forma in atrium sancti Petri aqua decurrebat. Et cum per nimium neglectum &
incu-

A incuriam plumbum ipsius Centenarij furtim iam plurima ex parte exinde sublatum fuis-
set, & reliquum plumbum conquassatum fuisset: protinus idem Pastor,addita multitudi-
ne plumbi,ipsum Centenarium nouiter fecit, & Deo auspice aqua in atrium beati Petri
simul & in præfatum balneum, verùm etiam & intra ciuitatem, id est in * Cœnaculum *
vbi molendina macinabant, sicut antiquitus abundanter decurrere fecit.] & inferiùs:
Idem verè sanctissimus Præsul portas æreas maiores miræ magnitudinis decoratas stu-
diosè à ciuitate Perusina eas deducens, in basilicam beati Petri Apostoli ad turrem com-
ptè erexit.]

Rursum quod pertinet ad restaurationem eiusdem basilicæ hæc ibidem: Simili modo XXIII.
& in famosissima toto orbe terrarum præclara & veneranda basilica beati Petri Aposto- TRABES RENOVATAE.
lorum principis per olitana tempora vetustissimas trabes, quæ ibidem existebant cernens
B idem præcipuus Pontifex, mittens Ianuarium Vestiarium secum, cognoscens eam ido-
neam personam,cum multitudine populi mutauit ibidem trabes numero quatuordecim,
atque tectum eiusdem basilicæ sancti Petri & protinus nouiter restaurauit.] & inferiùs de
via quæ ducebat ab Vrbe ad basilicam eamdem hæc habet:

Hic item * præsagus vir considerans plurimi populi salutem, super ripam fluminis por- XXIV.
ticum,quæ ducit ab beatum Petrum Apostolum arctam & angustam existentè,per quam *præfatus
viam transeuntes ad eumdem beatum Petrum Apostolorum principem peruenìebant: RESTAVRATA PORTICVS.
plusquam duodecim mille tusos in litore aluei fluminis in fundamentis ponens, à solo vs-
que ad tectum miræ magnitudinis porticum, vsque ad gradus beati Petri restauravit.] &
de relictis bonis eidem basilicæ in vsum pauperum, hæc idem auctor habet:

Huius temporibus defunctus Leoninus Consul & dux, postmodum verò monachus, XXV.
C ob veniam suorum delictorum reliquit tres vncias massæ * Aricianæ, qua ex hereditate *Aricinę
parentum suorum fruebatur, sitæ longè ab hac Romana Vrbe milliario decimosexto via DOMVS CVLTA S. EDISTII.
Ardeatina, in qua & Ecclesia beati Edistij esse dignoscitur: quam ipse beatissimus Papa
construens, fabricis decorauit, amplificauitque ad easdem tres vncias supradictæ massæ
Arician æ,alias tres vncias à Petro Comite, atque Agnete relicta Agathonis scriniarij, &
Theodoræ relictæ quondam Dominici Præfectorij addidit: fines enim ex omni parte
conquisiuit,& data digna compensatione, nemini vim inferens, sed magis (vt condecet
patri) cuncta secus eumdem locum emit prædia, & Domum cultam beato Petro eum-
dem locum iure perpetuo statuit permanendum. Quam & Domum cultam sancti Edistij
vocant vsque in hodiernum,pariter & massa quæ vocatur * Acuciasa, quæ iuxta eamdem *Anissana.
Domum cultam esse videtur,ab eodem Leonino beato Petro concessa est.] obtulit & vil-
D lam beato Petro quæ Capracorum dicebatur, de qua inferiùs.

Quod verò spectat ad cultum diuinum in psalmodia in eadem basilica exhibendum, XXVI.
hæc apud eumdem Anastasium habentur: Hic beatissimus Præsul diuina inspiratione DE PSALMODIA S. PETRI.
ignitus, constituit in monasterio S. Stephani cata Barbaram Patriciam sito ad beatum Pe-
trum Apostolum congregationem monachorum, vbi & Abbatem idoneam personam
ordinans, statuit vt sedulas laudes in Ecclesia S. Petri persoluant, sicut & cetera tria mo-
nasteria, vt duo monachi pro latere Deo nostro canant laudes: quoniam ipsum mona-
sterium in magna desidia, incuria, & negligentia positum erat, & nullum diuinum offi-
cium cultui ibidem exhibebatur. Hæc sunt quæ spectant ad basilicam S. Petri diuersis in
locis in Hadriano apud Anastasium recitata,suo ordine collocata: quod & fecimus in iis
quæ pertinent ad alias Vrbis Ecclesias,de quibus singulis ex eodem auctore dicendum est,
E atque in primis de basilica S. Pauli. ait enim:

Idem beatissimus Pontifex in Ecclesia beati Pauli Apostoli vestiuit corpus eius Docto- XXVII.
ris mundi (*Confessionem scilicet vbi corpus est ipsius*) ex laminis argenteis pensantibus li- DE BASILICA S. PAVLI.
bras triginta,quas addidit idem sanctissimus Præsul,quoniam argentum illud quod primi-
tus erat, nimis confractum existebat. Item fecit in eadem basilica beati Pauli cortinam
maiorem iuxta ianuas principales ex palliis * quadraplis instar ad cortinæ quâ in Ecclesia *quadruplis
beati Petri fecit: Sed & aliam cortinam maiorem fecit ex palliis quadraplis, quæ pendet
sub arcu maiori sub eodem altari. Etiam per diuersos arcus eiusdē Ecclesiæ ex palliis qua-
draplis fecit vela numero septuaginta. Atrium verò beati Pauli Ecclesiæ, quod anteà ni-
mis desolatum existebat (nam ibi boues & caballi ingrediebâtur ad pabulandum propter
herbam quæ ibidem nascebatur) inspiratus à Deo idem summus Pontifex ex marmori-
bus pulchris sternere fecit.] & rursus inferiùs de eiusdem basilicæ aliis ornamentis:

XXVIII. ORNAMENTA BASILICAE S. PAVLI.

Idem sanctissimus Pontifex fecit in basilica beati Pauli Apostoli ex laminis argenti imagines tres, quæ ponuntur super rugas in introitu presbyterij, vnam quidem habentem depictum vultum Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, & in vtroque latere imagines depictas habentes effigies Angelorum vigintiquatuor.] & inferiùs: In Ecclesia beati Pauli, ad instar eorum quæ fecerat in basilica S. Petri, fecit delphinos argenteos cum coronis pensantes libras centum octuaginta.] & post aliqua:

XXIX.

Fecit & in Confessione beati Pauli Apostoli ex auro purissimo imaginem in modum Euangeliorum, *seu Euangelistarum*, intus super eiusdem sanctissimum corpus, pensantem libras viginti.] & post multa: Hic idem eximius Papa altare beati Pauli Apostoli vnà cum eiusdem Confessionis foribus auro mundo sacras designans historias mirificè ornauit, pensantes libras centum triginta.] Et paulò pòst: Hic ipse almificus Præsul fecit in basilica beati Pauli Apostoli patenam ex auro obrizo, & calicem, pensantes simul libras viginti.]

XXX. DE RESTAVRATIONE BASILICAE.

De his verò quæ spectant ad restaurationem eiusdem basilicæ, idem auctor ex ordine quo sunt facta scribens hæc superiùs habet: Restaurauit basilicam S. Pauli: cernens ibidem existentes trabes è priscis temporibus iam ruituras, fecit, sicut superiùs dictum est in basilica principis Apostolorum, cuncta disponens per Ianuarium Vestiarium suum cum multitudine populi. Sed & ipse ter beatissimus Pastor per semetipsum frequentans totam nouiter restaurauit, in qua & mutauit ibidem trabes maiores trigintaquinque, & per circuitum eamdem basilicam renouauit.] & post plurima: Porticum verò quæ ducit ad beatum Apostolum à porta vnà cum Ecclesia S. Eupli vsque ad prædictam Ecclesiam S. Pauli de nouo restaurauit.

XXXI. DE DONIS OBLATIS BASILICAE LATERANENSI. *quadruplis

De his verò quæ spectant ad basilicam Lateranensem idem auctor hæc habet: In basilica Saluatoris Domini nostri Iesu Christi iuxta Lateranas similiter fecit vestem de stauracio, sed & cortinam maiorem ex palliis * quadraplis, sed & per diuersos arcus vela serica numero quinquaginta septem, omnia ex palliis quadraplis, seu stauracinis.] Et post multa ista subiicit: In Ecclesia Saluatoris quæ vocatur Constantiniana fecit ante vestibulum altaris aureas tres gabathas pensantes libras decem.] & inferius: In Ecclesia Constantiniana fecit delphinos argenteos librarum triginta.] Et rursum, quod ad restaurationem pertinet: Item & basilicam Saluatoris, quæ Constantiniana vocatur iuxta Lateranense Patriarchium in ruinis positam nouiter restaurauit, & quadriporticum & fornices, sicut in Ecclesiis beatorum Apostolorum Petri & Pauli, renouauit, in qua trabes maiores mutauit quindecim.]

XXXII. DE PSALMODIA IBI CONSTITVTA.

Rursum de his quæ spectant ad eiusdem Ecclesiæ sacrarum laudum functionem hæc ibidem habentur: Hic idem beatissimus & Apostolicus vir cùm diligentissima inquisitione reperisset monasterium Honorij Papæ in nimia desolatione propter quorumdam negligentiam, diuina inspiratione motus, nouiter ædificauit, atque ditauit, & Abbatem cum ceteris monachis regulariter ibidem vitam degentes ordinauit, & constituit eos, vt in basilica Saluatoris, quæ Constantiniana dicta est, iuxta Lateranense Patriarchium posita, officium celebrarent, hoc est, Matutinam horam, Primam, Tertiam, Sextam, sed & Nonam etiam & Vespertinam; & quidem ab vno choro monachi monasterij sancti Pancratij ibidem posito, ab altero monachi monasterij sanctorum Andreæ & Bartholomæi, Honorij Papæ, quatenus piis laudibus pariter psallentes hymniferis choris læti resonarent cantus, reddentes Domino glorioſos melos, persæpiùs memorantes venerandi * Pontificis nomen, scilicet in * herula memoriale eius pangentes carminibus.] hæc de his ibi.

XXXIII. AQVA CLAVDIA REVOCATA.

Sed & de restituta ab eodem Pontifice aqua Claudia in basilicam Lateranensem hæc habet: Dum verò Forma quæ Claudia vocatur per annorum spatia demolita esse videretur, vnde in balneis Lateranensibus de ipsa aqua lauari solebat, & in baptisterio Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, & in plures Ecclesias in die sancto Paschæ decurrere solebat, & cum modica aqua de prædicta Forma decurreret: proficiscens præcipuus & coangelicus Præsul aggregans multitudinem populi à partibus Campaniæ, per semetipsum ad fabricandam & restaurandam eamdem Formam totis viribus properauit, & tantam curam & solicitudinem in eius Formæ fabrica exhibuit, & eam nouiter reuocauit & restaurauit: atque confestim ex eadem Forma aquam in præfata balnea, & intus ciuitatem, sicut antiquitus, abundanter decurrere fecit.] hæc ibi.

Et

Et post aliqua de Forma aquæ Virginis habet ista: Hic idem almissimus Præsul diuina inspiratione repletus, & misericordia motus, Formam quæ Virginis appellatur, quæ per annorum spatia demolita atque ruinis plena existebat, perspiciens hic benignissimus & pius Pastor, nouiter eam restaurauit, quæ in tantam abundantiam aquæ profluxit, vt totam pænè ciuitatem satiaret.] & de alia Forma Iouia nuncupata hæc ait: Item ipse sanctissimus Præsul Formam quæ Iouia vocatur, quæ euoluta viginti annorum spatia confracta iacebat, à fundamentis restaurare fecit.] XXXIV. FORMA AQVAE VIRGINIS RESTAVRATA.

Iam verò quæ in basilica Dei Genitricis Ad præsepe dicta apud eumdem Anastasium leguntur facta ab Hadriano Pontifice, hîc reddamus: in primis habet hæc de vestibus altaris, velis atque cortinis: In Ecclesia sanctæ Dei Genitricis Ad præsepe fecit vestes duas super altare maius, vnam ex auro purissimo, atque habentem Assumptionem sanctæ Dei Genitricis, & aliam de stauracio ornatam in circuitu blattis. Fecit & in ea Ecclesia cortinas maiores ex palliis * quadraplis ad similitudinem earum quas fecit in Ecclesia S. Petri, sed & per diuersos arcus eiusdem basilicæ vela fecit ex palliis quadraplis numero quadraginta duo.] Et post multa: In basilica sanctæ Dei Genitricis quæ est Ad præsepe, in altare ipsius præsepij fecit laminas ex auro purissimo historiis depictas pensantes libras centum quinque. Et intrà supra Confessionem tabulas duas ex argento pensantes libras quindecim.] Et paulò pòst: In basilica beatæ Dei Genitricis Ad præsepe fecit delphinos argenteos per diuersas coronas pensantes libras vigintiquatuor.] XXXV. DE BASILICA S. MARIAE AD PRAESEPE. *quadruplis

Sed & de his quæ spectant ad sacrarum laudum functionem à monachis exhibendam idem hæc habet: Monasterium sanctorum Hadriani atque Laurentij, quod in ruinis marcescebat, & à priscis temporibus tamquam * erepta à sæcularibus inhabitabatur: ipse verò egregius Antistes à nouo restaurauit, & prædictorum sanctorum videlicet Hadriani atque Laurentij nomine * ædificauit, in quo multa donauit tam in auro quàm in argento, seu agris atque familiis, diuersisque peculiis, & monilibus. & constituit in basilica Dei Genitricis Mariæ Ad præsepe, sicut in ceteris monasteriis ibidem constitutis, Deo diu noctuque canentes solitas dicere laudes.] Sed & de reparatione eiusdem Ecclesiæ hæc inferiùs: In basilica sanctæ Dei Genitricis Ad præsepe, posuit trabes maiores numero viginti. XXXVI. *septa crypta *dedicauit,

In basilica autem S. Laurentij hæc ab eodem Hadriano Pontifice facta esse narrantur: Fecit in basilica beati Laurentij Martyris, foris muros scilicet, vbi sanctum corpus eius requiescit, vestem de stauracio; & in eius Ecclesia maiori altari similiter fecit vestem. Sed & tectum eiusdem beati Laurentij basilicæ, quæ iam distecta erat, & trabes eius cõfractæ, nouiter fecit.] Et post multa rursum hæc habet: Fecit idem præfatus Antistes in Confessione beati Laurentij Martyris foris murum, imaginem ex auro purissimo in modum Euangeliorum, eiusdem beati Laurentij effigiem continentem.] ac rursus inferiùs: XXXVII. DE BASILICA S. LAVRENTII EXTRA MVROS

Similiter & in Ecclesia beati Laurentij Martyris foris murum fecit ex auro purissimo patenam cum calice pensantem simul libras quindecim.] item de porticu sancti Laurentij: Porticum quæ ducit ad sanctum Laurentium foris murum, à porta vsque ad eamdem basilicam de nouo constructum, & ipsam basilicam S. Laurentij restaurauit. immò & Ecclesiam sancti Stephani iuxta eam sitam, vbi corpus sancti Leonis Episcopi & Confessoris requiescit, similiter vndique renouauit vnà cum cœmeterio beatæ Cyriacæ & ascensum eius. Insuper in dicta Ecclesia fecit vela ex palliis sericis viginti, linea viginti. XXXVIII.

Quæ autem fecerit in basilica S. Mariæ Transtiberim, titulo Callisti, hæc ab eodem auctore notantur diuersis in locis, aitque primùm: Itemque titulum sanctæ Dei Genitricis semperque Virginis Mariæ, quæ vocatur Callisti Transtiberim, à nouo in integrum ex omni parte restaurauit.] Et inferiùs: Fecit in ea canistra quinque argentea, pensantia simul libras quindecim.] Et de Ecclesia S. Mariæ Ad Martyres habet ista: In basilica Dei Genitricis Ad Martyres simili modo fecit vela de palliis sericis numero viginti, & linea viginti.] Et inferiùs: In Ecclesia S. Mariæ quæ Ad martyres vocatur, renouauit ciborium de argento, quod ex vetustate consumptum erat, & addidit in eo argenti libras sexaginta, & in pristinum erexit eum nouiter locum. Sed & arcum in eadem venerabili Ecclesia fecit de argento pensantem libras duodecim. XXXIX. S. MARIAE TITVLI CALLISTI ET S. MARIAE AD MARTYRES.

De Ecclesia autem S. Marci hæc in eam ab eodem Pontifice collata idem auctor affirmat: Ecclesiæ verò beati Marci, cuius tectum erat iam vetustate putridum, vicinum ruinæ, depositis vetustissimis trabibus, & aliis impositis nouiter, ipsum tectum atque porti- XL. ECCLES. S. MARCI.

cus

cus in circuitu fecit, eamque Ecclesiam restaurauit. Arcus verò tres qui vetustissimi erant, A
addens ipse Pontifex beatissimus libras argenti duodecim, nouiter fecit. Et in eadem Ecclesia super altare maius fecit vestem de stauracio ex palliis quadraplis. Fecit & in ea vela numero vigintiseptem, similiter & cortinam ex iisdem palliis quadruplis sub trabe fecit.] & inferiùs: In prædicta basilica S. Marci fecit alios arcus argenteos numero sex, pensantes simul libras quinquagintaquinque, pariter & calices ministeriales à Catholica procedentes ex auro purissimo restaurauit, pensantes libras nouem & semis.] & in fine: In titulo beati Marci nutritoris sui fecit patenam & calicem ex auro obrizo, pensantes pariter libras vndecim, & calices argenteos quatuor, pensantes libras duodecim.

XLI. De basilica verò SS. Apostolorum ista habet: Basilica quoque Apostolorum in Via la-
ECCLES. SS. APOSTOLORVM. ta, porticus in circuitu renouauit, quas anteà initiauerat eius prædecessor dominus Paulus B
Papa, & non compleuerat omnia, Deo propitio reparauit præfatus Pontifex simul & tectum. Sed & apsidem ipsius Ecclesiæ cernens iam ruinæ vicinam existere, cancanis ferreis eamdem apsidem confirmare fecit, & ita eam renouauit. Fecit & vestem in eadem Ecclesia super altare maius de stauracio. Et inferiùs: Fecit in eadem basilica vela de palliis sericis numero viginti, & linea viginti.] Et post ista:

XLII. Itẽ ter beatissimus Præsul in basilica maiore, quæ appellatur sanctæ Dei Genitricis, quæ
est iuxta basilicã beati Laurentij Martyris & Leuitæ, vbi corpus eius requiescit foris muros huius ciuitatis Romanæ obtulit vela de stauracio, siue quadrupli numero quindecim.

S. PANCRATII MONASTERIVM. De basilica verò S. Pancratij hæc idem: Simili modo fecit in basilica beati Pancratij Martyris, quæ est foris muros huius ciuitatis Romanæ, vela de stauracio seu Tyria numero trigintaocto.] & inferiùs: Item in basilica S. Pancratij monasterium, vnà cum monaste- C
rio S. Victoris, ibidem situm reparauit.]

S. VALENTINI ECCL. S. LAVRENTII AD TAVRELLVM. In basilica autem beati Valentini, simili modo fecit vestem de stauracio.] & inferiùs: Tectum verò basilicæ beati Laurentij ad Taurellum dum nimis vetustissimum esset, omnes eius trabes nouas ibidem posuit, eumque restaurauit, simulque & vestem de quadraplo super altare eiusdem Ecclesiæ fecit & obtulit.

FELICIS IN PINCIIS. Basilicam verò beati Felicis positam in Pinciis, quæ in ruina erat, & tectum eius discoopertum existebat, facto eodem recto, nouiter ipsam Ecclesiam reparauit, & vestem super altare eius de quadraplis faciens, obtulit.

LAVRENTII IN DAMASO. Renouauit etiam & tectum basilicæ S. Laurentij quam Damasi dicunt, vbi & vestem super altare eius de stauracio obtulit; simulque & aliam vestem post altare fecit, vbi requiescit corpus S. Damasi.] & paulò pòst:

PETRI ET MARCELLINI. Cœmeterium item Petri & Marcellini via Lauicana iuxta basilicam beatæ Helenæ D
renouauit, & tectum eius, id est, S. Tiburtij, & eorumdem SS. Petri & Marcellini nouiter fecit, quoniam nullus erat iam descensus ad ipsa sancta corpora.

S. HADRIANI. Item in basilica beati Hadriani fecit cerostrata argentea pensantia libras duodecim, si-
mul & laudanas duas ex argento pensantes libras octo, quas posuit super rugas presbyterij, vbi arcus de argento existit. Fecit etiam & vestes duas de stauracio, vnam super altare beati Hadriani, & aliam super altare S. Martinæ, sed & vela de palliis quadraplis numero quindecim in eadem Ecclesia fecit.] & post multa:

XLIII. Idem egregius Præsul basilicam beati Hadriani Martyris, & SS. Cosmæ & Damiani,
SS. COSMAE ET DAMIANI. quas de nouo restaurauit, diaconias constituit, in quibus & multa bona fecit per suam sempiternam memoriam, concedens eis agros, vineas, oliueta, seruos, & ancillas, & peculia di- E
uersa atque res mobiles, vt de reditibus eorum crebris exactionibus diaconiæ proficientes, pauperes Christi reficerent. In præfata verò diaconia S. Hadriani obtulit ex argento canistra duodecim, amam vnam, scyphum vnum, patenam vnam, calicem vnum, amulam offertoriam vnã, pensantes omnes libras sexagintaseptem.] Et de iisdem diaconiis inferiùs: Item & in basilica beatorum Cosmæ & Damiani similiter obtulit calicem & patenam de auro obrizo, pensantes omnes libras vndecim. Verùm & in diaconia sancti Hadriani patenam & calicem ex auro mundo obtulit, pensantes item libras vndecim. Fecit & in diaconia S. Hadriani arcus argenteos duos pensantes libras viginti.] & de eadem: Eidem altari vestem de stauracio fecit, simul & cortinam ante basilicam ex palliis de quadraplis, necnon vela ex eisdem quadraplis numero viginti, linea viginti.

S. MARTINI. Et in Ecclesia sancti Martini fecit arcus argenteos tres pensantes libras triginta.]

S. CLEMENTIS. Tectum verò tituli beati Clementis, quod iam casurum erat, positum in regione tertia restau-

A restaurauit. Nec non in basilicam beati Siluestri Confessoris atque Pontificis sitam in Orphea, quæ in ruinis posita erat, & tectum eius dirutum erat, facto tecto, ipsam Ecclesiam renouauit.] Et post aliqua:

S. IANVARII. Tectum denique basilicæ beati Ianuarij Martyris ad portam beati Laurentij Martyris & Leuitæ restaurauit.]

ABDON ET SENNEN. Item in cœmeterio beatorum Martyrum Abdon & Sennen foris portam Portuensem, vestem de stauracio fecit atque obtulit.] Et inferiùs: Simulque etiam basilicam sanctorum Abdon & Sennen, atque beatæ Candidæ, vnà cum ceteris Sanctorum cœmeteriis pariter renouauit.]

S. PRISCAE. Tectum denique tituli S. Priscæ quod iam casurum erat, in ruinis positum nouiter fecit, vbi & vestem de stauracio fecit.] Et inferiùs:

B XLIV. In basilica S. Stephani Protomartyris in Cœlio monte fecit vela de stauracio, seu Tyria
S. STEPHANI. numero viginti.] Et post multa de eadem basilica hæc addit: Pariter & in basilica beati primi Martyris Stephani sita in Cœlio monte, quæ per olitana tempora marcuerat, maximas deferens trabes, tam vastam molem basilicæ porticu mirificè intrinsecus & extrinsecus renouauit.] Et rursum:

S. APOLLINARIS. In basilica beati Apollinaris simili modo vela de octaplo numero decem, & linea decem fecit.] Et inferiùs:

S. VALENTINI. Item in basilica beati Valentini Martyris, quæ sita est foris muros huius ciuitatis Romanæ similiter fecit vela de stauracio, seu octaplo numero vigintiduo, & linea vigintiduo.] & inferiùs:

S. SVSANNAE. Titulum beatæ Susannæ Martyris inter duas domos sitam iuxta sanctum Quiriacum,
C cuius tectum iam casurum erat, & in ruinis positum nouiter restaurauit. Similiter &
S. QVIRIACI. titulum beati Quiriaci Martyris, & Ecclesiam S. Laurentij ad Formosam pariter restaurauit.] Sed & de alia Ecclesia S. Laurentij in Palatino sita, & de monasterio ibi posito ita subiicit:

S. LAVRENTII IN PALATINO. Item hic almificus Præsul monasterium S. Laurentij, quod in Palatinis desertis reperit, nouiter restaurans & ditans, coniunxit cum alio monasterio iuxta ipsum posito S. Stephani, quod cognominatur Baganda, & ordinauit monachos, & constituit vt in titulo beati Marci Pontificis & Confessoris officio fungerentur, id est, Matutina hora, Prima, Tertia, Sexta, atque Nona, & Vespertina psallerent pro requie animæ suæ.] & inferiùs:

S. MARIAE IN SCHOLA GRAECA. XLV. Diaconiam verò sanctæ Dei Genitricis semperque Virginis Mariæ Scholæ Græcæ, quæ
D appellatur Cosmedin dudum breuem in ædificiis existentem sub ruinis positam restau-
rauit: nam maximum monumentum de Tiburtino tufo super eam dependens super amnem Circi, plurimam multitudinem populi congregans, multamque lignorum struem incendens, demolitus est: simulque collectionem ruderum mundans à fundamentis ædificans prædictam Ecclesiam vltrò citroque spatiosè dilatans, tresque apsides in ea constituens præcipuus Antistes, verè Cosmedin amplissimam à nouo restaurauit.

S. LAVRENTII IN LVCINA. Pariterque restituit titulum beati Laurentij Martyris, quem Lucinæ dicunt, seu Ecclesiam beati Martini sitam iuxta titulum beati Siluestri.

S. AGAPITI. Simili modo Ecclesiam beati Agapiti Martyris foris muros iuxta sanctum Laurentium positam reparauit: quæ à priscis temporibus marcescens in ruinis defecerat: eam verò vnà cum porticibus idem Antistes feruens amore Dei è nouo miro decore restituit.]

S. SIXTI. S. EVSEBII. Item titulum S. Sixti renouauit. Itemque titulum S. Eusebij vndique renouauit.] &
E paulò pòst:

BASILICA IERVSALEM. Verùm etiam basilicam Ierusalem quæ in Sessoriano sita est, in qua trabes olitanæ, *id est veteres*, marcuerant, mutans eas in omnibus restaurauit.]

S. PETRI AD VINCVLA. Pariter templum Apostoli, quod appellatur Eudoxiæ, ad Vincula totum restaurauit.] & inferiùs: In titulo Eudoxiæ, videlicet beati Petri Apostoli ad Vincula fecit canistra duodecim pensantia simul libras triginta sex & delphinos per diuersas coronas triginta quinque pensantes libras octo.]

SS. RVFFINAE ET SECVNDAE. Item basilicam sanctarum Ruffinæ & Secundæ, quæ ponitur in Episcopio Siluæ Candidæ, quæ olitana vetustate marcuerat, vnà cum baptisterio, summo studio renouauit.

S. PETRI IN VIA APPIA. Sicut & basilicam beati Petri sitam in Via Appia in silice vltra sanctum Thomam Apostolum non procul à trigesimo, desolatione & ruinis præuentam de nouo vnà cum baptisterio restaurauit mole magnitudinis decoram.] & post nonnulla: Ecclesiam beati Ioan-

S.IOANNIS EVANGELISTAE.

ri Ioannis Euangeliſtæ ſitam iuxta portam Latinam ruinis præuentam in omnibus renouauit. A

SS. APOSTOLORVM.

Verum etiam Eccleſiam Apoſtolorum foris portam Appiam milliario tertio, in loco qui appellatur Catacumbas, vbi corpus beati Sebaſtiani Martyris cum aliis requieſcit, à ruinis præuentam reſtaurauit.

S. PVDENTIANAE.

Item & titulum Pudentis, id eſt, Eccleſiam ſanctæ Pudentianæ in ruinis poſitam nouiter reparauit.

S. THEODORI.

Sed & baſilicam ſancti Theodori ſitam intra Velum iuxta Domum cultam Sulpicianam reſtaurauit.

S. PETRI.

Item baſilicam S. Petri poſitam in Maſſa Merulana per vetuſta tempora dirutam renouauit.] & inferiùs: B

S. PETRONILLAE.

Hic fecit in baſilica beatæ Petronillæ ad beatum Petrum Apoſtolum arcus argenteos ſex penſantes libras quinquaginta.

S. PRAXEDIS.

Titulum verò ſanctæ Praxedis ex parte ruentem reſtaurauit.

S. EVGENIAE.

Baſilicam S. Eugeniæ tam intus quàm foris de nouo reſtaurauit.] de qua baſilica rurſus inferiùs hæc habet: Porrò in baſilica S. Eugeniæ vt iugiter illic Domino cantarent laudes, videlicet hora Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſpertina, & Matutina. In qua & plura dona obtulit, id eſt, agros, vineas, domos, ſeruos & ancillas cum diuerſis peculiis & ceteris mobilibus rebus.

SS. GORDIANI ET EPIMACHI.

Simili modo baſilicam S. Gordiani atque Epimachi, & cœmeterium eiuſdem Eccleſiæ renouauit.

COEMETERIA RESTAVRATA.

Cœmeterium ſanctorum Simplicij & Seruiliani atque Quarti & Quinti Martyrum & beatæ Sophiæ vnà cum cœmeterio ſancti Tertullini foris portam Latinam renouauit. C

Necnon & Eccleſiam beatorum Tiburtij & Valeriani atque Maximi renouauit.

Item baſilicam S. Zenonis vnà cum cœmeterio ſanctorum Vrbani Pontificis, Feliciſſimi & Agapiti atque Ianuarij & Cyrini Martyrum foris portam Appiam vno cohærentes loco, renouauit.

Simili modo titulum ſancti Marcelli in Via lata ſitum de nouo reſtaurauit.

Baſilicam cœmeterij ſanctorum Martyrum Hermetis, Proti & Hyacinthi atque baſilicam miræ magnitudinis renouauit.

Cœmeterium ſanctæ Felicitatis via Salaria vnà cum Eccleſiis ſancti Siluani Martyris, & ſancti Bonifacij Confeſſoris atque Pontificis vno hærentes ſolo, mira magnitudine reſtaurauit.

Baſilicam ſancti Saturnini in prædicta via Salaria poſitam vnà cum cœmeterio ſanctorum Chryſanthi & Dariæ renouauit. D

Atque cœmeterium ſanctæ Hilariæ innouauit.

Item & cœmeterium Iordanorum, videlicet ſanctorum Alexandri & Vitalis & Martialis & ſanctarum ſeptem Virginum à nouo reſtaurauit.

Cœmeterium ſancti Silueſtri Confeſſoris atque Pontificis aliorumque multorum Sanctorum foris portam Portuenſem in ruinis poſitum reſtaurauit.

Similiter & ſanctorum Abdon & Sennen vnà cum ceteris Sanctorum cœmeteriis pariter renouauit.

XLVI. Eccleſiam beatæ Agnetis ſeu baſilicam beatæ Emerentianæ, pariter & Eccleſiam ſancti Nicomedis ſitas foras portam Numentanam ſimul & cœmeterium beati Hippolyti Martyris ſimiliter reſtaurauit.] & inferiùs: Sed & ſarta tecta tituli ſanctorum Quatuor Coronatorum quæ in ruinis exiſtebant, trabes plures imponens reſtaurauit.] pariter inferiùs: Eccleſiam ſanctæ Sabinæ ſitæ in territorio Ferentillo de nouo reſtaurauit.] & paulò pòſt: Item diaconiam ſanctorum Sergij & Bacchi reſtaurauit.] ſed quæ ſubiicit de Eccleſia S. Anaſtaſij videamus. E

XLVII. Baſilicam verò beati Anaſtaſij Chriſti Martyris vnà cum baptiſterio & egumenarchio ceteriſque ædificiis per incuriam monachorum in nocturno ſilentio exuſtam à fundamento vſque ſummum, cùm audiuit miſericordiſſimus Præſul: valdè diluculò velociter currens, reperit eam adhuc ardentem, & ſolum modò arcam eiuſdem Martyris erutam in media curte iacentem. Cetera verò ſanctuaria ſeu miniſteria tam in Eccleſia quàm in veſtiario ab ipſo igne conflagrata ſunt. Qui nimio mœrore affectus, vnà cum ſanctorum miniſtris certatim extinguere ignem curauit. Atque confeſtim viribus totis à flammæ ruinis erutam

A erutam de nouo in meliorem ſtatum prædictam Eccleſiam cum veſtiario & egumenarchio & ceteris ædificiis renouauit atque reſtaurauit. Et ampliùs in ea Eccleſia ſanctuaria atque miniſteria & ornamenta maiora quàm quæ ibi combuſta ſunt contulit.]

De diaconijs autem ab ipſo reſtitutis hæc ibidem leguntur: Reſtituit diaconias tres foris portam beatorum Apoſtolorum principis, id eſt, vnam quidem ſanctæ & glorioſæ ſemper Virginis Dei Genitricis Mariæ Dominæ noſtræ quæ ſita eſt in atrio, aliam quæ ſita eſt foris portam beati Petri Apoſtoli in caput portici item nomine ſanctæ & intemeratæ Dominæ noſtræ, necnon aliam diaconiam, quæ appellatur ſancti Silueſtri iuxta Hoſpitale S. Gregorij. Quas ſuprafcriptas diaconias reſtaurauit & dona plurima mobilia & immobilia pro remedio animæ ſuæ obtulit; conſtituitque per vnamquamque hebdomadam quinta feria cum *pſallentio vt à diaconia pauperes vſque ad balneum pergerent, & ibi per B diſpenſationem eleemoſynas fieri.] XLVIII. DE DIACONIIS RESTAVRATIS *cantu pſalmorum

Quod verò ſpectat ad eleemoſynas in pauperes erogandas, quænam harum cauſa idem obtulerit baſilicæ Vaticanæ, ita idem auctor docet de villis ab eo conſtructis, ex quibus annona pauperibus miniſtrari poſſet: ait enim: Hic beatiſſimus Præſul fecit & conſtituit nouiter Domos cultas quatuor *(ita villas nominat)* vnam quidem quæ vocatur Capreorum, poſitam in territorio Vigentano, milliario ab Vrbe plus minùs quintodecimo, atque primitus fundum ipſum Capreorum cum aliis pluribus fundis ei cohærentibus ex hereditaria parentum ſuorum ſucceſſione eius propriis exiſtentibus, & aliis pluribus fundis caſalibus & maſſis, data iuſta compenſatione à diuerſis perſonis emptis, & eidem Domui cultæ additis coniunxit. Quam videlicet Domum cultam *Capreorum cum aliis maſſis, fundis, caſalibus, vineis, oliuetis, aquimolis, *ſeu molendinis*, & omnibus ei pertinentibns ſta- C tuit per priuilegium Apoſtolicum ſub magnis anathematis obligationibus vt in vſum fratrum noſtrorum Chriſti pauperum perenniter permaneat: & triticum & hordeum quod annuè in locis eiuſdem Domus cultæ fuerit, diligenter in horrea ſanctæ noſtræ Eccleſiæ deferantur, & ſequeſtrata reponantur. Vinum etiam & diuerſa legumina, quæ in prædiis & locis eiuſdem antefatæ Domus cultæ annuè nata fuerint, ſimili modo curiosè in paracellario prænotatæ ſanctæ noſtræ Eccleſiæ deducantur & ſeparatim reponantur. Sed ex porcis qui annuè in caſalibus ſæpiùs dictæ Domus cultæ inglandati fuerint, capita centum exinde occidant, & in eodem paracellario reponantur, decernens eius ter beatitudo atque promulgans ſub validiſſimis obligationibus, interdictionibus, vt omni die centum fratres noſtri pauperes, etiam ſi plures fuerint, congregati in Lateranenſi patriarchio conſtituantur in porticu quæ eſt iuxta ſcalam quæ aſcendit in patriarchium, vbi & ipſi pau- D peres depicti ſunt, & quinquaginta panes penſantes per vnumquemque libras duas, ſimulque & decimatas vini duas, penſantes per vnamquamque decimatam libras ſexaginta, & caldaria plena de pulmento. erogenturque omni die per manus vnius fideliſſimi paracellarij eorumdem pauperum, accipiens vnuſquiſque eorum portionem panis & portionem vini, id eſt, cuppam capientem calices duos, necnon & carnem de pulmento. ita videlicet ſtatuens eius beatitudo promulgauit, vnà cum ſacerdotali collegio, vt in nullis aliis vtilitatibus fruges ex reditibus & diuerſa peculia antefatæ Domus cultæ erogentur aut expendantur, niſi ſolummodò in propriis ſubſidiis & quotidianis alimentis prædictorum fratrum noſtrorum Chriſti pauperum, quibus cuncta proficiant, & perenniter erogentur.

Alias verò tres Domos cultas, videlicet Galeria poſita via Aurelia, milliario ab Vrbe L. E plus minùs decimo ad ſanctam Ruffinam cum fundis & caſalibus, vineis, aquæmolis, oliuetis & omnibus ei pertinentibus, reliquas verò duas, id eſt, aliam Galeriam poſitam in Portuenſi, milliario ab Vrbe plus minus duodecimo cum fundis & caſalibus, vineis, aquæmolis, ſeu monaſterium beati Laurentij poſitum in inſula Portus Romani cum vineis pertinentibus, ſimulque & lecticariam quæ vocatur Aſprula: verùm etiam aliam Domum cultam quæ vocatur Caluiſianum, cum fundis & caſalibus, vineis & oliuetis, aquæmolis & aliis omnibus ei pertinentibus poſita via Ardeatina milliaribus ab Vrbe plus minùs quindecim, quas videlicet tres Domos cultas, ſcilicet Galeriam, Caluiſianam & aliam Galeriam ſtatuit eius beatitudo per Apoſtolicum priuilegium ſub validis anathematis obligationibus vt in vſu proprio & vtilitate ſanctæ noſtræ Eccleſiæ permaneant.

Et inferiùs de Eccleſia erecta ab eodē in Capracoro villa iſta habet: Hic item ſanctiſſi- LI. mus Pontifex in Domo culta quæ Capracorum appellatur, quam obtulit pro alimoniis

pauperum beato Petro Apostolorum principi nutritori suo, à solo fundauit Ecclesiam, simulque speciosè ornauit,& in nomine eiusdé,Deo factori suo dicauit,recondens in ea reliquias ex vestimentis Saluatoris Domini nostri Iesu Christi,& eiusdé Genitricis semperq; Virginis Mariæ,atque duodecim Apostolorum, & aliorum venerabilium Martyrum. In quam sanctissimam Ecclesiam cum clero, Senatuq; Romano pergens cum mira gloria & exultatione, ac pariter ouantes, & in pauperes Christi ibidem magnam consuetam eleemosynam faciens,transtatauit & introduxit in eam corpora sanctorum Martyrum simulque Pontificum,videlicet corpus S. Cornelij Martyris atque Pontificis, pariterque S. Innocentij Confessoris atque Pontificis, quos vt patronos in Domino almus sacer Pontifex ob amorem sanctæ Sedis Apostolicæ in qua præsiderunt, sicut decuit, honorauit.]

LII. Ad postremum de muris Vrbis collapsis & ab eo restitutis hæc ibidem leguntur: Ipse verò à Deo protectus Præsul conspiciens muros huius ciuitatis Romanæ per olitana tempora in ruinis positos,& per loca plures turres vsque ad terram euersas: per suum solemne studium omnes ciuitates tam Tusciæ quàm Campaniæ congregans vnà cum populo Romano,eiusque suburbanis, necnon & toto Ecclesiastico patrimonio, omnibus prædicans,diuidens ex sumptibus, & dapibus Apostolicis totam Vrbem in circuitu restaurans, vniuersa renouauit atque decorauit.] habet superiùs idem auctor expensas esse in opus mille centum auri libras, secundùm veriorem lectionem: in fine verò: Hic beatissimus Pontifex omnia vtiliter tam in eleemosynis pauperum quàm in ornamentis Ecclesiarum perficiens,cursum consummans,atque Fidem Orthodoxam solertissimè seruans, Dei vocatione vitam finiens, ad æternam requiem migrauit. Qui fecit ordinationes duas per mensem Martij creans presbyteros viginti quatuor, diaconos septem, Episcopos per diuersa loca numero centum octoginta quinque; & sepultus est in basilica B. Petri Apostoli septimo Kalendas Ianuarij Indictione quarta. Fuit autem temporibus Caroli Magni Regis.] hucusque apud Anastasium. Non prætermittendum quòd vltimis Hadriani temporibus [a] Offa Rex Anglorum, reperto corpore S. Albani Martyris cum aliis reliquiis, Romam venit, vt probarentur ab Hadriano, priuilegiumque acciperet pro monasterio eius nomine Verolumij erigendo; vtque suorum peccatorum remissionem à Christi Vicario consequeretur. quibus omnibus acceptis, est reuersus in Angliam.

[a] *Matth. Vuestmonast. an. 794.*

LIII. LEO PAPA TERTIVS CREATVR. Post obitum verò Hadriani Pontificis neque die integra Sedes ipsa vacauit, siquidé eadem qua obiit Hadrianus die creatus est eius successor Leo, huius nominis tertius. de quo hæc apud eumdem Anastasium leguntur: Leo tertius natus est Romæ ex patre Asuppio: qui à parua ætate in vestiario patriarchij enutritus & educatus, in omnemque Ecclesiasticam disciplinam spiritualiter educatus, tam in psalterio, quàm in sacris, diuinis scripturis pollens subdiaconus factus,in presbyterij honorem prouectus est. Erat enim vir castus,loquela facundus, & animo constans. Vbi inueniebat aliquem præcipuum monachum vel seruum Dei,in colloquiis diuinis & orationibus cum eo penitus vacare non cessabat. Et valdè, nimisque hilaris in eleemosynis existebat; verùm etiam & infirmorum maximus fuit visitator, prædicans illis scripturaliter, vt eorum animas eleemosynis redimerent. Plures eius prædicationibus annuentes, quidquid ille pro Christo commendabat, die noctuque paupetibus erogabant: fructum animarum crebrò offerens salubriter Deo. Et dum taliter in ipso vestiario præcipuè docens splenderet, & eius solertissimam curam ipse Vestiarius diligeret: ab omnibus amantissimè diligebatur. Quapropter diuina inspiratione, vna concordia,eadem voluntate,à cunctis sacerdotibus seu proceribus & omni clero,necnon ab Optimatibus, & cuncto Populo Romano,Dei nutu, in natali die beati Protomartyris Stephani electus est, & sequenti die in natali S. Ioannis Apostoli & Euangelistæ ad

LEONIS VIRTVTES INSIGNES. laudem & gloriam omnipotentis Dei in Sede Apostolica ordinatus est. Erat enim Ecclesiasticarum rerum defensor, & contrariorum fortissimus expugnator, & mitissimus, & Ecclesiæ benevolus & præclarus amator, tardus ad irascendum & velox ad miserandum, nulli malum pro malo reddens, neque vindictam secundùm merita tribuens, sed pius ac misericors à tempore ordinationis suæ omnibus studuit iustitiam facere.] hæc ibi.

LIV. Probat quidem insignem Leonis sanctitatem ipsa omnium consensu electio quàm celerrimè facta, vtpote qui eximio virtutum fulgore mox omnium oculos in se conuertit, neque filij tenebrarum (si qui essent inter eos) ausi sunt resistendo tantam eius gloriam obscurare. Electus planè à Deo, vt magna pateretur, sicut de Paulo [b] dictum est ad Ananiam à Domino: Ostendam illi quanta eum oporteat pro nomine meo pati.] Electus pa-

[b] *Act. 5.*

A riter vt magna præstaret,qui videlicet Apostolica auctoritate Imperium restitueret Occidentalibus oris,sed de his fusiùs suo loco dicendum. Reiicitur verò quæ nulla subsistit firmitate fabella de Leone, quòd sui exordio Pontificatus passus carnis incendium ob mulierem eius manum exosculantem,eam ipse sibi præciderit: statueritq; ne manus sed pedes quis deberet osculari Pontifici: cùm ante hæc tempora reperiatur moris fuisse osculari pedes, manus numquam. multaque alia cùm sint quæ repugnent, prorsus sit vt audiatur indigna. quæ alij (vt dictum est superiùs) affigunt Leoni Magno. ita inconstans mendacium inuenitur vbique.

LV. NVPTIAE CONST. IMP. CVM THEODOTE IMPERATRICE DICTA. Quod ad res pertinet Orientalis Imperij, hoc anno Constantinus sine matre regnans iuuenili temeritate,ardore libidinis, abdicata iam Maria legitima coniuge, Theodotem cubiculariam ducens, Augustamque coronans mense Augusto, nuptias in palatio sancti Mennæ celebrauit. hæc Theophanes anno hoc ipso sexto (vt ait) eiusdem Imperatoris.

B apud quem corrigas,dum eiusdem sextus annus signatus Indictione prima reperitur, cùm tertius ipsius Imperij annus ab eodem auctore superiùs consignetur nota Indictionis primæ,vt planè hic signandus sit (vt superiùs dictum est) Indictione tertia. hæc quidem in his quæ ad temporis notam spectant, super quam omnis vertitur cardo historicæ veritatis. Porrò ex huiusmodi Constantini Imperatoris scelere perpetrato, magnæ sunt in Ecclesia illa inter Catholicos conflatæ discordiæ, turpi adulatione aliis probantibus nefarium scelus Imperatoris,aliis verò quibus Ecclesiastica disciplina cordi erat illud ipsum magnopere detestantibus,& execrationibus insectantibus; cuius rei causa & persecutionem ab eodem Principe passi sunt. Vt igitur rerum gestarum series omnibus legentibus pateat, primùm quæ de his breuiter Theophanes habet,in medium adducamus,qui ait:

C Constantinus odio habens Mariam vxorem suam, summissione matris suæ Imperium appetentis,& (quòd ab omnibus reprehensibilis iudicaretur) affectantis, coëgit vt fieret monacha: quam cùm inflexisset, totondit mense Ianuario. & Aprili mense mouit exercitum aduersus Arabes;& Mense Maio bellum iniens cum vno cursu ipsorum, in loco qui dicitur Amusam,vicit,vertit,& hos insecutus est vsque ad amnem. Et cum veniisset Ephesum, & apud Dei locum orationes feciisset,commercium nundinarum quod centum esset auri librarum indulsit ad famulatum sancti Ioannis Apostoli. Augusto verò mense coronauit Imperator Theodotem cubiculariam in Augustam,& desponsauit eam Imperator anno sexto Imperij sui *solius regnantis*, Indictione *prima celebrauit Imperator nuptiarum principia in palatio sancti Mennæ.] hæc de nuptiis, sed audi dissidia, de quibus idem auctor hoc eodem anno inferiùs habet his verbis:

LVI. DIMISSA MARIA ALIAM VXOREM ACCIPIT IMPERATOR. *tertia

D Eodem quoque anno Sacundionis Abbas abscidit se à communione Tarasij Patriarchæ pro eo quòd Imperatorem receperit in communionem, & permiserit eum tondere vxorem suam Mariam,& Iosepho monacho & Abbati monasterij,quod appellatur Concarata,coronare Theodoten præceperit. Quod cùm didicisset Imperator,misso Bardanio Patricio & scholarum domestico,cum Ioanne Comite Obsequij Platonem introduxit in vrbem,& retrusit intra claustra in templo Principis militiæ, quod est in palatio, reliquosque monachos cum nepotibus eius percussos exilio relegauit apud Thessalonicam, quibus auxiliabatur mater Imperatoris, tamquam quia filio resistebant, & eum confundebant.] hæc Annales ex Theophane, & nihil prætereà. Ceterùm ex Theodoro Studita luculentissimo huius temporis rerum gestarum scriptore petenda sunt multa, quæ ad deformem tragœdiam istam spectare noscuntur, qui in primis in rebus gestis S. Platonis

LVII. PLATO ABBAS A TARASIO PATRIARCHA ABSTINET.

E ista habet:

Tempus igitur quo præsidendi munus pater exercuerat, iam absoluimus, orationem deinceps ad id quod celebrius est, conuertemus. Sed in mentem mihi venit ingemiscere, quæ vera sunt dicere aggredienti quidem, sed harum tamen rerum narrationem recusanti eorum causa qui ea fecerunt. Verùm cùm fieri non possit, vt aliter manifesta fiant quæ occultari non debent (quamuis vbique ea vulgata sint) veniã tamen ad eorũ narrationem: non quòd velim his qui hæc egerũt obtrectare, sed vt viri beatissimi virtutem monumentis litterarum consignem. Væ tibi ciuitas (inquit [a] Salomon) cuius Rex iunior est:id quod à litteris diuinis olim audieram, nunc etiam expertus sum: Constantinus Irenes filius, cuius quidem fides recta fuit, vita verò peruersa ex Imperij potestate,intemperantia velut stimulo quodam excitabatur. Cùm enim pubescente ætate, nuper Imperium habere cœpisset,partim maternæ reuerẽtiæ & custodiæ fræno abiecto,partim diuinis legibus pro nihilo

LVIII. [a] *Eccles. 10.*

habitis,

habitis, vxorem sibi legitimè copulatam eiecit, & Herodis exemplo mœchus factus est. A

LIX. PLATONIS CERTAMEN ADVERSVS IMP.

Sed quorsumnam hæc spectat historia? vt nostrum hunc magistrum, Platonem scilicet, præcursoris illius Ioannis imitatorem quodammodò fuisse intelligatis. Cùm enim omnes ferè iniquo illi facto assentirentur, solus hic (vt ita dicam) cum suis pueris, hoc est discipulis, stabilis permansit. Ob idque quot & qualia per totum annum certamina eum subiisse putamus? Nuntia nuntiis, minæ minis addebantur, flagella, exilia, membrorum mutilationes proponebantur. Cùm verò nihil eorum, quæ Cæsar ipse studebat, perfici posset; verbo quidem alij persequebantur, re autem vera Imperatoris manus illi infesta erat. Nostis monachos illos & litteras ad eum missas. Postremò cùm ea ipsa inania atque infirma deprehensa essent, viro illo sancto quod decebat, faciẽte, & contrarias litteras mittente: tunc Imperatoris persona detecta fuit, cùm non ampliùs ficta species locus habere potuisset. Rem quidem apertè ostenderunt, quæ à duobus illis exercitus ducibus, ab eo B veluti hostibus quibusdam, ad inermem Christi monachum sola diuina lege armatum missis facta sunt.

LX. ADVERSVS PLATONIS MONACHOS PERSECVTIO.

Pastor igitur è medio sublatus est, & oues gregis dispersæ sunt, aliis verberatis, aliis in exilium missis, aliis persecutores fugientibus. Quodque miserabilius est, regium edictum prohibebat, ne quis eorum qui Dei causa persecutionem patiebantur, alicubi reciperetur. Eiusmodi edicto monasteriorum præfecti obtemperauerunt. nec quotusquisq; inuentus est qui virum illum accipere ausus fuerit. Intereà Christus dormiebat ob eam quam ipse nouit rationem, probans & explorans aliorum animum num firmior esset; aliorum verò inhumanitatem patientia sua flectens ad misericordiam, & ad pœnitentiam prouocans. Ille igitur Christi athleta sponte à propriis membris abscinditur, atq; omnino solus relinquitur, animam pro ouibus suis exponens, verè bonus pastor, vt in [a] Euangelio dicitur. C

[a] *Ioan.* 10.

LXI.

Idem ad Cæsarem Briarei manu ductus, coràm prostitit (audeo dicere velut præcursor Domini Ioannes) nisi quòd ille vltrò, hic ab alio ductus id fecit. O fortem illius viri mentem & animum, qui non Imperium formidauit, non minis cessit, non illecebris fractus est, cùm præsertim cognata illi esset femina, quæ Herodiadis mentem habebat: quinimmò intrepida oratione vsus, ac nihil veritus, id quod verum erat, confessus fuit. [b] Non licet tibi (inquit [b] præcursor) vxorem habere Philippi fratris tui. His similia & præcursoris imitator dixit illi, qui Herodis erat similis. Non iste quidem fuit securi percussus, quoniam noluit Cæsar ipse Martyrem eum virũ esse, qui animo & proposito iam fuerat, & iis quæ dixerat antè, se certasse, satis ostenderat; sed imprudens tamen Christi Confessorem eum esse probauit, cùm in cellula quadam, vt maleficum hominem, illum veritatis thesaurum concluisset, clauibus aliis alias addens, ac cibum per foramen quoddam ei D dari iubens, vt à nullo prorsus videri posset, qui à Deo ipse videbatur.

[b] *Matth.* 4. *Marc.* 6.

LXII. GRAVIA SVSTINET PLATO CVM SVIS.

Hæc vnà cum Cæsare agebant monachorum præfecti quidam, quos pudet me nominatim proferre: quodq; miserabile est, carcer erat monasterium Imperatoris palatio adhærẽs, & eiusmodi custodiæ princeps erat is, qui adulteros coronauerat. Hei mihi (vt cum Propheta [c] clamem) quoniam periit vir Deum timens à terra, & qui recta faciat in hominibus non est! Quid dicam de illo, qui sanctum virum custodiendum ei tradidit, qui adulteros viros coniugauit? Quid de illo, qui mandato Imperatoris virum nullis rationibus reddendis obnoxium, tamquam reum conquisiuit? Quid eos in medium afferam, quos Cæsar ipsos sacrorum ministros insignes in carcerem misit ad persuadendum iusto illi viro, vt verbo tantùm assentiretur iis quæ fiebant, si à carcere dimitti vellet, & omnibus suis dominari? Quid denique illos proferam, qui ei valdè illudebant & obtrectabant tam con- E sanguinei quàm alieni, tam qui eodem, quàm qui diuerso habitu induebantur? O rem absurdissimam, immò verò, ô factum contra veritatem iniuriosum! Insimulabant generosum hominem adulterorum comprobatores, quòd mente delira esset; fallæ gloriæ studiosum esse iactabant eum, qui pro Christi gloria certamen subierat; illi nimirum homines hæc dicebant, qui cùm ad Cæsaris voluntatem omnia loquerentur & facerent, à Deo ipso Domino exciderant. Eius temporis calamitosam inhumanitatem Christi cultor ferebat, veritatem ipsam solam propositam habens, & quæ veritatem defendenti retribuenda sunt, secum cogitans. Itaque ærumnas illas ita transegit, vt si cum tranquillitate in aliquibus locis occultus requieisceret. Cuius enim viri studium Deus est, eius religionem & in Deum charitatem nihil superare potest.] hæc Theodorus Studita de certamine S. Platonis, quod anni vnius spatio perdurauit.

[c] *Mich.* 7.

Sed

A Sed quæ in hoc certamine fuerunt Tarasij Patriarchæ partes, dicendæ sunt. Non sic LXIII. eum auersatus est Plato, quòd ipse probauerit scelus Imperatoris: id quidem nequaquam accidit vnquam, neque quòd coronauerit Theodoten pellicem; nam & ab hoc longè longiùs remotus fuit. Probatur ipse quidem de abiecta coniuge acerrimè redarguisse Imperatorem, & detestatum esse nouum contra leges sacras initum coniugium, neque coronare vllo modo voluisse nouam pellicem ab ipso Imperatore nominatam Augustam. Verùm eo quòd redargutum Imperatorem nequaquam ab Ecclesia separasset, sed cum illo communicaret, neque eum qui adulteram coronasset ab Ecclesia abiecisset: idcircò ipse Plato ab eius se communione abstinuit. Cùm verò post obitum Imperatoris in suum monasterium Plato restitutus fuisset (vt testatur idem qui suprà Theodorus Studita) idem Tarasius se apud Platonem purgans, cum eo est communione coniunctus.

TARASIVS CONSTANTINOPOL. EPISC. QVID IN HOC CERTAMINE.

Grauis angustia premebat animum Patriarchæ, cùm vereretur ne nimis exasperando LXIV. B animum Imperatoris, & ab Ecclesia remouendo, eum faceret Fidei Catholicæ desertorem: adhuc recentia Ecclesiæ vulnera, & vix obducta erant per Concilium eius opera celebratum Nicææ aduersus Iconoclastas: adhuc vigebant hostes Ecclesiæ: erat ipse adolescens animo mobilis & instabilis, & hæreticorum parentum mala propago, perfaciliſque vt leui flatu in hæresim præceps impelleretur: hæc inquam, & alia huiusmodi alto mentis consilio versans Tarasius, sic erroris redarguere voluit Imperatorem, vt tamen eum, licet pœna illa dignum, noluerit ab Ecclesia separare. Verùm tanti viri digna audi in hac pugna exantlata certamina. In rebus enim ab eo præclarè gestis hæc ab eius temporis scriptore Ignatio monacho narrata leguntur his verbis, dum agit de Constantino Imp. solo, sine matre Irene regnante:

TARASII CONSILIVM.

C Is aggreditur infirmare leges, & quod à Domino dictum est in Euangeliis, patrocinio LXV. vtens suæ potentiæ. Et cùm statuisset à sua coniuge facere diuortium, & aliam in animo haberet extollere ad Imperij altitudinem iuuenis, adornat facinus indignũ sua potestate. Id autem fuit, quòd mortiferæ insidiæ à coniuge Imperatrice ei paratæ dicuntur. Affirmabat autem id esse venenum, quod cum potu hausto, mortem simul attrahebat, quod quidem conabatur probare, & cuilibet persuadere: putabat enim fieri non posse, vt fides sibi non haberetur, cùm esset Imperator, & verba faceret apud eos qui subiecti erant eius Imperio. Nullus verò persuadebatur, nisi qui gratificans Imperatori, propter gloriam in animum inducebat iusto ius adimere. Postquam autem, excitata fama, hoc transmisit vsque ad atria Ecclesiæ, & nefaria actio peruenit vsque ad aures Pontificis: id eum reddidit valdè dubium & perplexum, dum apud se cogitat quomodo se armaret aduersus hanc D decertationem, & in ipsum Imperatorem rei bellicæ peritissimum, & fortissimum pugnatorem ex pharetra & arcu telum iacularetur, iam olim honoratus sacerdotali horum omnium nuditate.

FALSI PRAETEXTVS IMPERATORIS FACIENDI DIVORTII CVM VXORE.

Cùm autem hæc apud se magnus mente versaret Tarasius, & pararet se ad congre- LXVI. diendum cum Imperatore, & decertandum armis sacerdotalibus: ecce quidam ex iis qui gerebant magistratus ab Imperatore instructus, nuntians quòd factum & cõparatum iniquiter dicebatur veneficium, accessit ad gnomonem castitatis: cumq; id quàm potuisset accuratissimè & subtilissimè contexuisset, omnia esse verissima, & quæ nullã admittant calumniam affirmabat; & vt consentiret, vt Imperator posset venire ad secundũ matrimonij contractum, instabat. Hæc cùm dixisset, exspectabat, vt de his responsum acciperet.

INGENS SCELVS OBVOLVI QVE RITVR IVSTITIA.

Cui cùm ex imo suspirasset, & lacrymabiliter subrisisset sanctus, respondit: Si hæc (vt tu LXVII. E dixisti) cogitauit Imperator, & carnem diuina lege conglutinatam, & quæ vnà cum ipso facta est, statuit exscindere: nescio quemadmodum ferat grauissimum quod in eum à Gentilibus inferendum est probrum; aut quemadmodum eius potestas gregem coget ad temperantiam, & fornicationem puniet & adulterium, cùm ipse sit tam turpium conuictus flagitiorum. Nam etiamsi dederimus fide digna esse, quæ à te adducũtur: & esset mulieris euidens maleficium; sic etiam oporteret id cauere propter reuerentiam vocis Domini, quæ dicit [a]: Qui dimittit vxorem suam præterquam propter fornicationem, mœchatur. Quemnam autem Imperio excellentiorem sibi societate matrimonij voluit coniungere, quæ ad tantum processit flagitium? Sed hoc ideò prætexitur, vt honorabiles nuptiæ & thorus immaculatus violetur: introducatur verò dedecus fornicationis, & germanum semen fiat adulterinum, & alienet id quod est cognatum; introducto furtiuo & turpi concubitu. Hanc ergo à nobis, & iis qui sunt nostri similes accipe responsionem, & eam aperi

TARASIVS RESISTIT IMPERATORI.

[a] *Matth.* 5.

iis qui miserunt: non enim cedemus iis quæ à te iactantur: mortem potiùs & grauia subibimus supplicia, quàm in rebus eiusmodi ei vllo modo velimus inseruire. Audiat Imperator, nos huic improbabili consilio non esse parituros. A

LXVIII. IMP. ACCERSIT TARASIVM. His verbis cælestibus attonitus is qui Imperatoriis seruiebat responsis: vultu tegens tristitiam, venit quàm citissimè ad eum qui miserat, eorum quæ ille sperabat nihil quod ei esset cordi, omnino afferens. Postquam autem sacrosancti pastoris constantiam vidit Imperator quercu firmiorem esse, quæ ab impetu ventorum non concutitur: in admiratione habuit quod factum fuerat, timens ne inclyti Patris mens inflexibilis nullo strepitu terreretur. Rursus ergo mittens, iubet adesse sanctum, credens si coràm astitisset, fore, vt se submitteret potestatis austeritati.

LXIX. TARASIVS VENIT AD IMP. Cùm ergo venisset in Regiam, & ad ipsum Imperatorem, & cum eo de more cõsedisset habens secũ senem illum Ioannem, quem cùm in Synodali versaretur expositione, admonuit oratione fuisse Legatum diœcesis Orientalis; multisque salutaribus admonitionibus apud Imperatorem esset vsus princeps pastorum, & non persuasisset; erat enim (vt in prouerbio est) hydram scindere, ipsum à lapsu liberare, qui iam suis instar volutabatur in fornicatione: impulsus enim ab impudentia, his verbis vsus est ad pontificem: B

QVERELA IMPERATORIS ADVERSVS AVGVSTAM. Ego quidem id quod iam pridem mihi accidit, ad vestram retuli sanctitatem. Nihil enim te volui cælare, affectionem ac beneuolentiam patris in te iudicans: porrò autem nunc quoque per meam linguam Imperatoriam statui clariùs agere causam meam. Meo enim Imperio insidiantem, quæ non ex Deo mihi vnita fuerat, adiutricem, cùm lex aperte iubeat, quin ab ea possim diuertere, nemo contradicet. Nam cùm sint manifesta crimina, aut mors eam excipiet, aut (quod est benignius) per totam vitam aget pœnitentiam. Non enim ad quempiam ex vulgo erat transiturum, quod ab ea adornatum erat scelus, sed ad germanum coniugem, & fidelissimum Imperatorem, & Gentibus terribilem, & ad vniuersum orbem terræ peruasurum erat maleficium. Quo quid esse potuerit periculosius, & magis horribile? adeò vt ipsa deinceps ad nullam possit confugere defensionem: est enim priuata omni oratione, & quæ ipsam commendare possint probationibus, & quæ argumentorum, quæ euitari non possunt, habeant contra se veritatem ad perfectam condemnationem. C

LXX. De cetero autem vocat tempus, vt ipsa lethiferæ potionis venena aperiam, vt sancta vestra paternitas iam viderit sceleris magnitudinem, id certum habens & exploratum, non ampliùs dubitet, neque vllam exspectet moram, aut temporis dilationem, sed quamprimùm eam legibus subiiciat canonicis, & persuadeat ei vitam eligere quietam ac monasticam, si velit eam manere inter viuos. Nam cùm hoc maleficium mihi sit positum ante oculos, fieri non potest, vt cum ea seruem ampliùs iura coniugij, aut amicè ampliùs cum ea coniungar, & fœdus ineam. Nocentem enim (vt dicit prouerbium) Deus quoque persequitur. D

LXXI. Innuit ergo, & allata sunt vasa vitrea cum liquore turbido curiosè composito ad falsam accusationem: quæ ante faciem eius & magni Patris statuerunt qui afferebant, quibus dicebat, coniugem vel mortem ei esse machinatam, vel mentis emotionem. Videns ergo magnus Tarasius, iis qui nequaquam conueniebant nexibus captum Imperatorem, & falsis labyrinthis ita inuolutum, vt euadere non possit, labi in peccati periculum: acerrimum telum infigit in corde eius, sic dicens:

PVLCHRE ADMONET TARASIVS IMPERATOREM. Ne moueas, ô Imperator, arma surda aduersus Dei leges, neque propter horum transgressionem clanculùm contrà milites. Est enim Imperatoriæ potestatis indicium, omnia cum libera facere conscientia, & nihil tectum ac dissimulatum mente agitare aduersus eum qui dedit coronam, & maximè euertendo diuinum eius mandatum & voluntatem. Neminem enim latet, nullum intercessisse scelus ad ea quæ nunc nefariæ struuntur aduersus Imperatricem, & qui eam volunt subiicere maleficorum veneficiis, & affirmant eam machinatam esse mortem maiestati tuę incomparabili. Quis enim (vt priùs dixi) glorians specie iuuentutis comparari potuerit cum tua pulchritudine, vt à fraude inescata tibi venenum præberet muliercula, & se ab ea quæ est in te abduceret amicitia & germano ardore? Quisnam apparet maiori glorians excellentia, quàm vestri Imperij quadruplici purpura? quem oculis & nutibus pellectum summæ vestræ prætulit dignitati? Quis contra aduersarios in tot prœliis tam præclarè se gessit supra vestram plusquam Dauidicam fortitudinem, vt ab ipsa amaretur plusquam tua Imperatoria dominatio? Non est, non est ita. E

ita. Fuerunt hæc inuenta & excogitata, vt prætenderentur ad omne vitium proposita, vt labem inurant sceptro Imperij, parabolam in Gentibus, & commotionem capitis in populos vos ponere, grauiter vrgentia. A

Propterea legitima iura vestræ coniugalis & Imperatoriæ vnionis non audemus dissoluere, Dei legislatoris timentes sententiam. Neque verbis quæ spectant ad accusandam tuam coniugem credere sustinemus, etiam si mille mortibus atque tormentis subiecti fuerimus, vt qui sciamus diuturna inflammatione teneri tuam affectionem in mulierculam illam fornicatricem. Quin etiam hoc quoque notum facimus coram Deo in primis honorandæ tuæ purpuræ, quòd intra cancellos incruentæ mensæ, in qua sacrificium magnæ hostiæ Christi venerabiliter peragitur, non sinemus ampliùs nobiscum ingredi vestram potentiam: ne nos quoque audiamus, quod in execrationibus iam olim dicitur ad sacerdotes: [a] Calcare atrium meum non adiicietis. LXXII. EXCOMMVNICATIONIS COMMINATIO. [a] *Ezech.* 44.

B Hæc Tarasius, qui primi Pastoris Christi oues regebat spiritualiter, cùm coram Imperatore pronuntiasset in cordis contritione, orationem conclusit silentio. Prædictus autem Ioannes cùm ipse quoque ad Imperatorem multis vsus esset admonitionibus, sustinuit maximos fluctus ignominiæ ab iis qui Præturæ dignitate gloriabantur & honore Patriciatus; qui etiam minabantur, se ensem adacturos per intestina senis, vt qui Imperatoriæ potestati verba expueret contraria, & non citò acquiesceret voluntati Imperatoris. Cùm autem firmam ac stabilem manere vtriusque sententiam Imperator his verbis sensisset; & minis feruente ira succensus sciens se non posse contra hæc dicere, iussit eos à se expelli, victores sine vibicibus & Martyres quod ad se attinet proclamans corona redimitos. Quid hoc abest à [b] Ioannis miraculo? Ille enim Herodem, qui post mortem fratris sui [b] *Mat.* 14. LXXIII.

C sponsæ insano amore tenebatur arguit: hic autem cùm adhuc esset superstes vxor Imperatoris, & cùm ea ornata esset Imperij diademate, & deinde expulsa esset, non ferendum esse ratus quod factum fuerat: fuit conuenienter Psalmographo [c] ad matutinum acutissima reprehensio: etiamsi cribro (vt dicitur) aquam hauserit, & acinum inflarit, cùm saucia esset & perflueret mens Imperatoris. [c] *Psal.* 100.

Etenim cùm statim eam quæ sibi matrimonij iure coniuncta erat, à se amandasset, & ab Imperatoria aula alienasset, & priuato habitu & loco eam circumscripsisset, à tempestate & caliginoso illo salo, quod subierat, animo, destitit per separationem à germano suo membro. Cùm verò volutaretur in cœno introducti illius concubitus, & maxima vi ei illata, crebrò Pontificem incitasset, vt eius vertici contexeret coronam tenebrosi illius & occulti contractus: non fuit quod volebat assecutus. De cetero autem huc obibat LXXIV. TARASIVS INVICTVS PERMANET. D quærens sacerdotem qui coronam contexeret, vt turpem illum celebraret hymenæum. Et de Imperatoris quidem infirmando præcepto, recusatione, & diuini Patris forti ac generosa constantia hactenus. neque enim fas est res illius vltimis mandare monimentis litterarum, quæ iis qui audiunt nullam afferunt vtilitatem.

Hoc autem oportet commemorare, quòd à tempore illius lapsus Imperator magnum oppressit Tarasium multis tentationibus, ei adhibens custodes, qui nomine quidem vsi sunt Syncellorum, moribus verò longè aberant à pietate: quos nisi assumpsisset, & nisi per corum oculos transiisset, non licebat cuiquam ad diuinum & sapientem pastorum principem accedere, & ea quæ videbantur eloqui. Taceo quantam Imperator ostenderit crudelitatem in eos qui illi appropinquabant & eum obseruabant germana seruitute, plagis affligens & condemnans exiliis nulla iusta de causa, studens eum deiicere de cura rerum LXXV. E diuinarum, & tentans eum afficere tristitia: ille autem forti & constanti excelsoque & infracto animo ea quæ accidebant tamquam quæ erant vtilia reputans, graues illos Præfectos, tamquam [d] Ægyptiacos operum exactores sustinuit, & in omni tentatione & labore se promptum esse ostendit, adamantina Iobi ratiocinatione tamquam armis munitus, & illius inexpugnabilem imitatus patientiam; adeò vt ignauè verbum insipientiæ è labiis suis numquam emitteret. Neque enim habebat humilem & abiectum animum vir ille iustus in ijs quæ accidebant; sed virtutibus sublimem & excelsum, & pontificalibus canonibus & legibus pulchrè erectum, & planè expertem omnis limosæ nequitiæ.] hucusque de rebus Tarasij cum Imperatore Ignatius monachus horum inspector. [d] *Exod.* 5.

His consentientia Michaël monachus rerum ipse quoque sui temporis scriptor in rebus gestis illius Theodori Studitæ magni pro Fide Catholica & Ecclesiasticis legibus aduersus hæreticos & sceleratos Principes agonistæ, de quo iam dicturi sumus; sed quæ primum LXXVI.

mum de Tarasio Patriarcha habet hîc describamus: Neq; enim,inquit,vel Patriarcha ip- A
se,quantum in eo erat, aut factum id approbabat, aut non absurdum illud & alienum ab
TARASII CONSILIVM COMMENDATVM. Ecclesia iudicabat, aut Patrum ærumnis non compatiebatur. Sed sapiens quoddam consilium & alta mente qualis eius fuit, dignum agitans: non habuit tum vlciscendi auctores facultatem,temporis iniuria quæ vellet agere,non permittente. Quamobrem Regina ipsa vtriusque prudentiam amplectens & magnopere collaudans summam vtriusque virtutem,& in vtili diiudicando intelligentiam,boni consulebat: quòd Patriarcha quidem de summo iure nonnihil remittens, vesanum Imperatorem à grauiori malo reuocasset, minantem iam se, maiorum exemplo sacrarum imaginum hostem fore, nisi quod animo conceperat,peragere sineretur: Pater autem, *Theodorus videlicet*, flagitium propalàm arguendo, & acri reprehensione atque obiurgatione longiùs progredi prohibendo, tum eos qui peccarant, tum eos qui simile aliquid meditabantur, omnes affectibus suis non in- B
temperanter vti edocuisset.Prorsus autem & relaxare interdum aliquid in iudicio,bonum est, & exactum ius non præterire,vtilissimum; vnum in finem vtrumque spectans,vt quod melius est, id pro re nata præstetur. Quod nimirum diuini ambo ratiocinantes, altiore quàm captus noster fuerat consilio præsentia administrabant, ita vt charitatis vinculum nulla ratione soluerent, quo coniuncti semper fuerant, & diuino inter se Spiritu colligati. Quod nos rectè nobis debemus, & opportunè de his quæ opportunè gesta sunt, iudicare, & propositum vtrique finem laudemus & amplectamur, & eos qui aliter sentiunt, vel affecti sunt, de sententia dimoueamus.] hæc de his Michael in Theodoro Studita.

LXXVII. THEODORI STVDITAE CERTAMEN ADVERSVS CONSTANTINVM IMP. Sed res admiratione planè digna, quod cùm eosdem conflictus idem ipse Theodorus recensет,omnia Platoni tribuit, certamen atque victoriam; cùm tamen vel saltem præfe- C
cturæ ratione, ipsum Theodorum oportuerit aduersus hostes progredi antesignanum. Quæ igitur ipse modestiæ causa de se tacuit, Michael discipulus spectator rerum ita describit: Sed iam tempus admonet, vt ad strenui athletæ certamina transeamus, quò eius animi robur, & in aduersis patientia magis eluceat. Per id ergo tempus Constantinus piæ Irenes filius audacium & proiectorum hominum collecta manu, & quem iuuenilis ætatis impetus agebant, & matrem Regno pellens, eius Imperium occupauit, & summa vitæ licentia,indomiti & effrænati equi more, totum se dedidit voluptati. Hic ad cetera quæ perpetrauit,nihil flagitij intentatum relinquens, legitima coniuge eiecta, & ad monachalem habitum vi compulsa,alteram duxit Theodotem nomine, & genere (vt ferunt) patri propinquam: quam in Augustæ thorum induxit, fornicationem ausus infelix & fornicationem pessimam ac penitus detestandam. D

LXXVIII. NEQVISSIMVS IOSEPH NEFARIAS BENEDICIT NVPTIAS. Quæ cernens Patriarcha Tarasius, nec manus illis imponere voluit, nec vlla prorsus ratione factum approbauit; qui cuique nefariam esse hanc coniunctionem & sacris legibus veritam sciebat. At repertus est presbyter quidam, Ioseph nomine, gradu verò œconomus Ecclesiæ,qui plus illo sapiens, diuinaque omnia contemnens, illicitarum nuptiarum (quod minimè debuit) lenonem se præstitit, initiatoremque & conciliatorem coniugij, obsequentem se per omnia Imperatori præbens, vir fide seruus æquè ac voluntate. Quamquam ille haud multò pòst temeritatis suæ pœnam sensit, sacris templi septis ob ea quæ confidentiùs egerat exturbatus. Fuit autem ea res pessimi exempli, viamque multis ad grauia quæque aperuit non solùm in regia,aliisque ciuitatibus, verùm etiam in remotis quoque regionibus, sic Bosphori,sic Gothiæ,sic reliqui prouinciarum Duces, quique aliqua cum potestate præerant ciuitatibus, impunè flagitia committebant, vxoribus partim E
electis, partim nouis inductis,impurasque animi libidines, eius qui viam ostenderat exemplo & patrocinio defendebant.

LXXIX. Quibus cognitis, magnus Theodorus incredibili dolore tactus angebatur animo, grauiter ingemiscens, & talium hominum sortem miserans, qui tanto scelere tam multi se obstrinxissent: id reformidans vehementer, ne ad omnes tandem permanaret malum, & in legem abiret flagitium, auctoris sui viribus & potentia subnixum. Quare omnes animo cogitationes versans, omnesque coërcendi mali rationes circumspiciês, rem suscepit dignissimam suæ virtutis. Imperatorem qui peccarat, in omnium oculis excommunicat,in ipsum eiusque factum inuehitur, ipsumque omnibus monachis lapsum denun-
THEODORVS PRONVNTIAT EXCOMMVNICATVM IMPERATOREM. tiat.] Quod autem audis Theodorum Archimandritam excommunicasse Imperatorem, non sic accipias,vt quæ sunt Episcoporum sibi vsurparet iura, sed ob flagitium eum à Deo separa-

A separatum exclamaret, indignumq; quo cum quis suorum communicaret, denuntians scilicet suis monachis Imperatorem ob scelus à Deo seiunctum, & ab Ecclesiastica communicatione ob facinus separatum, ne quis cum eo vt publicè peccante aliquo symbolo communionis Ecclesiasticæ iungeretur. sed pergit auctor:

Cuius rei fama euulgata ipsius quoque Imperatoris aures attigit; qui tametsi acerrima LXXX. ira exarserat,serenitatis tamen speciem induendam sibi existimauit, vt remisisse animum placatusque videretur. Cùm enim sanctum virum timeret, vt qui primas in omnium animis teneret,suam statim acerbitatem prodere non placuit, sed ipsum potiùs blandè aggre- THEODO-
di, si qua forsitan ratione demereri queat: sic enim facilè ceteris potiturum, si hunc vni- RVS FRV-
cum deuinceret. Stultè id ille prorsus & valdè absurdè coniectans, attamen omnia secum STRA TEN-
agitabat,atque omnes machinas frustrà parans, vitiumq; animi & vitia parefaciens. Quin TATVR.
& coniugem ipsam ad captandum sanctum virum submisit. quæ viri consiliis parens mul-
B to illû auro, muneribusque tentare adorta est, & quod precum omnium vim haberet, generis propinquitatem opposuit (erat enim Theodote ipsi Theodoro sanguine coniuncta.) Postquam verò irrita hæc omnia animaduertit, manente nihilominus firmo ac stabili, aliud mox promptus mali artifex consilium excogitat.

Proficiscitur ipsemet ad ea loca,in quibus sanctus habitabat, specie quidem repentini LXXXI. alicuius vrgentisque illic negotij,reuerà autem, vt in patris congressum veniret, eumque MONACHI
sibi adiungeret, quorum alios quoque habiturus erat cum ipso iam animo factisque con- OMNES VI-
iunctos. Verùm vbi nec pater ipse nec alius quispiam ex sociis repertus est, qui ad Impera- TANT COL-
torem propiùs accederet,vel cum eo colloqueretur,vel vsitatam salutationem impertiret: LOQVIVM
IMPERATO-
tunc ille ira incensus ardentiore celeriter rediit ad palatium,accitoque vno ex domesticis, RIS.
C qui scholarum ordines regebat, flagellis cædi sanctum iubet,& simul è monachis eos quos constantiores norat,firmioresque in sententia persistere.

Ille autem qui gratificari & placere cuperet imperanti,nullâ sanctorû nec reuerêtia nec LXXXII. misericordia motus,atrociter eos flagellauit, vt carnes passim dissecarentur, & sanguinis THEODO-
riui diffluerent.sic porrò vexatos,verberibusq; concisos Thessalonicam extemplò relegat, RVS CVM
& addicit,prout fuerat imperatum. Vndecim numero erant cum patre vincti,qui cum eo SVIS FLA-
certaminis societatem coëuntes,dura omnia sereno & alacri animo perferebant.] verùm GELLATVS
exilium contigit anno sequenti,dicemus de eo suo loco fusiùs. pergit verò auctor: EXVLAT.

Ceterùm quid boni attulerit hæc sanctorum concertatio, perspicuum multis postmo- LXXXIII.
dum euasit.Etenim Chersonesi ac Bosphori sacerdotes & monachi & quotquot per vicinas circum oras atque insulas populos regebant, ea quæ sanctis acciderant audientes, &
D quemadmodum magnus Theodorus intrepido animo nefariæ libidini se opposuisset: ALII MO-
æmulantur & ipsi beatum virum,eiusque exemplum sequentes, Imperatorem excommu- NACHI ET
nicatum pronuntiant,& à sorte sua alienum, nullis illius vel minis cedentes, vel muneri- SACERDO-
bus animum emollientes. Vtriusque siquidem eorum constantiam impius exorauit: & TES IMITAN
cùm flecti posse diffideret: patriis tandem finibus exulare iussit, hoc nimirum spectans, TVR THEO-
vt bonis omnibus remotis,nequitiâ suam latiùs nullo reclamante propagaret. Quid ergo DORVM.
inde consecutum est?fiduciam sumpserunt plurimi,& pro veritate adeò fortiter loqui cœperunt,vt terrorem iniicerent iis qui talia facere audebant vel ausi iam fuerant, atque ita paulatim minui ac reprimi malum cœpit, damnata palàm eius turpitudine, multisque in eorum sensibus venientibus quæ incautè commiserant.Quo illustrior apud omnes & clarior diuini patris fama facta est; qui ne tot quidem ærumnis afflictus egregium conatum
E remisit, tum alios plures ad sceleris vltionem exuscitans, tum exules litteris suis confirmans, ne laboribus succumberent, sed viriles potiùs animos demonstrarent.

Misit etiam ad Romanæ Vrbis Antistitem epistolas & tabellarios, ei quæ gesta fuerant LXXXIV. indicans;& quæ ab Imperatoribus pertulerat, cùm illorum refrænare vellet intemperan- THEODO
tiam. A quo responsa vicissim accepit, quibus ipsius prudentiam & constantem atque in- RVS SCRI-
uictum animum diuinis laudibus efferebat. Sed quoniam Rex ferus incidit in mala (sicut BIT AD
ait Propheta) & viæ eius tenebrosæ, hoc ipsum sensit impudens Constantinus, & pœnas ROM. PONT.
iniquitatis suæ æquissimas persoluit, Imperio breui orbatus, atque ante Imperium oculis, vt quibus videns improbè vsus erat,eorum lumine priuaretur.] planè accidit misero secundùm illud sacrorum Prouerbiorum: [a]Qui expellit mulierem bonam:expellit bonum. [a] *Prou.* 18.
Qui autem tenet adulteram: stultus est & impius.] Quanta post hæc illi mala? sed de his pluribus suo loco inferiùs agendum.

Optasse-

LXXXV. Optassemus Theodori epistolam scriptam ad Romanum Pontificem hîc tibi reddere: A
sed quæsitam diu inter multiplices eiusdem Theodori epistolas, quæ in diuersis bibliothecis Romæ extant, hactenus inuenire minimè concessum est. Sed loco ipsius duas hîc reddemus eiusdem eodem argumento conscriptas, alteram ad Stephanum à secretis, alteram ad Nicephorum consobrinum eumdemq; Præfectum. Aulicorum enim & aliorum Imperatori adulantium illa erat aduersus Theodorum & alios accusatio, siue querela, quòd nonnisi ob læsam Catholicam Fidem communicationem Catholicam liceret dirumpere, deque his coràm egerat cum Theodoro idem Stephanus: post quam concertationem idem Theodorus ad ipsum istam rescripsit epistolam, quæ apud ipsum in codice Columnensis bibliothecæ numeratur ordine quinta, atque sic se habet:

LXXXVI. EPISTOLA THEODORI AD STEPHANVM. Hesterno die cùm gloriosa præsentia tua frueremur, post alia quædam colloquia, quotum causa huc veneras, deuenimus tamdem ad Scripturæ quæstiones, & in ambigua hærentes disputatione, re infecta, digressi sumus. Et nos quidem, domine, rudes & ignari, sapientiæ tuæ minime pares sumus. Ne tamen eorum quæ dici debent, silentio nobis iudicium accersamus (Arguendo enim, ait, [a] argues proximum tuum, & non habebis super illo peccatum, maximè cùm sapientem [b] arguentes magis diligamur) necessarium duximus, congruentia tibi commemorare. Tu, domine mi (vt compendio dicam) interrogationes multas, responsionesque præcidens, hæc dixisti: Non debere Antistitem qui gregi præsit, extra Fidei causam, si quid in aliis Domini mandatis vel imprudens vel sponte sua faciet quod vetitum sit, ab vllo admoneri. Nobis contrà affirmantibus, omnino debere, sed ab iis qui inter alios sapientia & prudentia eminent. Vndenam verò dicti huius absurditatem tibi ostendemus? Primùm quidem ex veteri Testamento. Quid enim de Daniele censes? [c] Num seniores, quamuis nondum ea ætate, quæ legitimam loquendi libertatem daret, in diuinæ Susannæ condemnatione præuaricantes, non solùm admonens, verùm etiam condemnans, laudatus est, an non? Deinde non animaduertis Ioab [d] in populi enumeratione, cùm in Dei tentationem res vergeret, supplicantem, obtestantem, persuadere Dauidi conantem, ne id faciat? nota enim tibi est historia. Me verò mouet & Ietro [e] magnum Mosem admonens & exhortans non sic regere populum, hominemque rudimentis quodammodò instituens, traducensque ad consilium suum. & quidnam ipse? Alienigena, etsi socer. cui loquens? ei qui omnia ex diuina relatione agebat. Atque hæc quidem paucis, ne longiores simus. transeundum est ad nouum Testamentum scilicet.

[a] *Leuit.* 19. [b] *Prou.* 9. [c] *D.n.* 13. [d] *2. Reg.* 24. [e] *Exod.* 18.

LXXXVII. Reuereamur, si placet, gloriosissime, clarissimi orbis terræ præconis edictum [f]: Si postremò reuelatum fuerit, primus sileat. non sicut obiicit charitas tua, de fide sola. Et quod me propemodum fugiebat: Magnus præco veritatis Ioannes [g] Herodem reprehendit. quæso responde mihi. Sed explodar (vt video) & deridebor, quòd æquiparem me Prophetæ. Absit. non ita est, optime. Hæc verò (inquit [h]) scripta sunt ad correctionem nostram. Et iterùm Paulus: [i] Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Qui autem fieri potest, vt rectè quis sentiat, agens peruersè, diuino Iacob [k] affirmante, ex operibus ostendi fidem, & iis qui circa vnum aberrent, neque alterum inesse? Tot igitur & tanta cùm sint testimonia, non puto habere nobilitatem tuam quid contradicat. Sic autem: mittat impari amicitiæ nostræ solutiones propositionum nostrarum, tum clariores contrarias oppositiones eorum quæ astruis. Vtinam verò suppetant, & nos silebimus, veniamque contentionis nostræ, quamuis cum zelo coniunctæ, postulabimus. Reprehendere enim tantummodò, facile est, & cuilibet volenti promptum, vt legisti; suam verò sententiam sacræ scripturæ testimonijs confirmatam inducere, hominis est sanæ mentis ac iudicij. Ne ergo in immensum crescat epistola, finem hîc faciemus, adiectis quoque Magni Basilij sententiis ad pleniorem demonstrationem. Saluus sis cum tota familia, domine dilectissime, vtrimque bene valens. Nos enim charitatis tuæ bonum & scribentes & non scribentes cupimus retinere.] subiiciuntur iis in codice loca S. Basilij, quibus quæ dicta sunt confirmantur, quæ breuitatis causa prætermittimus.

[f] *1. Cor.* 14. [g] *Mat.* 14. [h] *1. Cor.* 10. [i] *1. Cor.* 11. [k] *Iacob.* 2.

LXXXVIII In ea autem, quam ad Nicephorum consobrinum suum, eumdemque præpositum epistolam [l] scripsit, post alia versatur in eo tantùm argumento, vt demonstret perperàm factum ab Imperatore dimittendo vxorem & aliam ducendo contra Apostoli Pauli præceptum & sanctorum Patrum doctrinam: [m] ait enim post alia:

Quod ergo à me indocto discere voluisti: sic penitus habet, vt dictum est à domino diacono.

[l] *Theod. epist. 4. ex rod. Columnens.* [m] *Theod. ibid.*

A cono. Neque id nos temerè affirmauimus, aut locuti sumus: sed inuestigandis & perscrutandis sacris litteris confirmati & corroborati, iisque etiam interrogatis, quos conueniebat. Et profectò ea veritas est, diuina lege manifestè vetante, non per Paulum Apostolum modò, sed per alios etiam Theologos Patres, qui hoc ipsum diiudicant & declarant & consentiunt cum Apostolico mandato. Et quorsum ego ampliùs absurdè dissimulabo, ac non potiùs retraham me ipsum, & subducam ab iis qui infelicem animam meam opprimunt?

Quantum porrò est periculum, cùm Patrum summus vociferetur & dicat: Si quid sit LXXXIX.
B præter mandatum aut mandato officiens, nequaquam ferendum est, quamuis promissionem vitæ, quamuis mortis minas habeat? Mitto dicere quàm multæ aliæ sint sententiæ, quæ nos vel minimum à mandato discedere prohibent, cùm Magni iterùm Basilij edictum habeamus: Quòd omnia prorsus per Euangelium & Apostolos à Domino tradita seruanda sint. Hæc ego tibi vt patri & amico patefacere non dubitaui, quandoquidem nos (vt testis est cordium inspector Deus) neque prædicamus, non enim præeminentes sumus; neque odia profitemur. Sed & Imperatorem ipsum, Regemque piissimum in pectore gerimus, charitate & sanguine mihi coniunctos omnes, cùm necessariorum studiosus sim, vt ipsi nostis; & mentionem eius fecimus etiam in diuina liturgia, & pro illo precamur priuatim ac publicè: & Ecclesiæ communionis participes sumus. Absit vt ab ea vmquam separemur. Ignoscite mihi soli peccatori. delegi hunc mihi angulum, vt defleam peccata mea, & ne miscear cum mundo. Quodnam hoc crimen est? Concede hoc mihi, dilectissime consobrine, pores enim, sat scio, vt quietus hîc agam, ab omnibus quoad licet segregatus. Et acri solertia tua obliqua dirige, & aspera complana, pacisque nostræ
C conciliator esto, & quietis adiutor. Vt si quid hinc nobis commodi extet, iustè atque ex ratione dispensetur.] hæc Theodorus, cuius verbis etiam intelligas quo sensu sit accipiendum quòd dicunt ab eo excommunicatum fuisse Constantinum Imperatorem, non more Ecclesiastico, vt communione precum priuatarum vel publicarum priuaret illum. Vel quòd seipsum Theodorus separauerit, & ab Ecclesia, quod omnino factum negat, sed negauerit Imperatori communis vitæ vsum, cuius rei causa (vt ait) latebat in angulo. Porrò consobrinus Theodori Nicephorus & alij affines, quòd ex huiusmodi matrimonio Imperatoris cum Theodote ipsorum propinqua iam Augusta creata corradere magnum sperarent emolumentum: in Theodorum ista nihili facientem sed aduersantem commouebantur. At de his modò satis.

Hoc eodem anno, vt habetur ex Theophane, Ioannes præficitur Episcopus Ecclesiæ XC.
D Ierosolymitanæ.

Quod verò spectat ad res Occidentales, hoc ipso anno Carolus Magnus desertores XCI.
Christianæ religionis Saxones rebellantes, cum exercitu aduersus eos profectus coërcuit. QVAE HOC ANNO CESSERINT PROSPERA CAROLO.
Vbi dum manet, excipit Legatos Hunnorum siue Auarum Regis Theodonis siue Thuduini, qui se cum suis subiiceret Carolo, spondens etiam Fidem Christianam omnes susceptur os. Addit his hæc Ado Viennensis: Thuduin Princeps Auarum ad pium Carolum Regem se contulit: & cum populo suo credens, baptizatus, muneribus regiis donatus, fidelis rediit.] Sed id in annum sequentem reiiciunt alij, defecisseque eum à Christiana Fide susceptа confirmant.

Bellum verò aduersus Hunnos sine Auares per Henricum Ducem Foroiulensem ge- XCII.
stum, testatur Ado, per eumque debellatos, atque auitis thesauris spoliatos, quos (idem CAROLVS CVMVLAT DONIS BASILICAM S. PETRI.
E inquit) pio Regi Carolo postmodum misit. Et ille Deo gratias referens, ad Memoriam sanctorum Apostolorum partè inde misit, partem officialibus Regni, & Ecclesiis aliis distribuit.] hæc Ado. Est de his mentio in epistola Albini Flacci ad Paulinum Patriarcham Aquileiensem, vbi hæc leguntur: [a] In cuius potentia & gratia, *Dei scilicet*, mirabiliter de Auarorum gente triumphatum est. Quorum Missi ad domnum Regem directi subiectionem pacificam, & Christianitatis fidem promittentes. Et si hoc, diuina eos præueniente gratia, verum est: quis se seruorum Dei tam pio & laudabili labore subtrahere debet, vt diaboli diruatur sæuitia, & Christi Domini crescat seruitium? Sed quamplurimorum in te, pater optime, oculi respiciunt, quid vestra veneranda sanctitas facere velit; quia & vicinitas locorum tibi competit, & sapientiæ decus suppetit, & auctoritatis excellentia tibi appetit, & cuncta conueniunt, quæ tali operi necessaria esse videntur, &c.]

[a] *Albin. epist. 61. tom. 1. Antiq. lect.*

Conuersos verò post hæc Hunnos ad Christianam Fidem, ab eisque primam erectam XCIII.

Eccle-

Ecclesiam sanctæ Dei Genitricis Mariæ, produnt Annales Hungarici. Oblationem verò A
Caroli ex thesauro Hunnorum ad basilicam sancti Petri Romam missam, in annum sequentem reiiciunt.

XCIV. Sed & hoc ipso anno primum Episcopum datum Paderburnensi Ecclesiæ in Saxonia
* Hammaburum [a] Crant. hist. Eccl. Sax. lib. 1. cap. 11. * Harimarum, Saxonem hominem, discipulum S. Burchardi, virum sanctitate clarum, produnt [a] Annales Saxonum. Verùm qui prosecutus est res Saxonum, & ipse Saxo antiquior scriptor res S. Liborij prosecutus, non hoc anno, sed longè posteà, paucos ante annos obitus ipsius Caroli Magni, factum esse testatur.

IESV CHRISTI 796. LEONIS PAP. III. 1. CONSTANT. SOLIVS IMP. 7.

B

I. PERSECVTIO CONSTANTINI IMP. ADVERSVS MONACHOS. QVI sequitur annus Redemptoris septingentesimus nonagesimus sextus Indictione quarta signatur, cuius initio ab Imperatore Constantino decernitur exilium Theodoro Studitæ, & aliis sanctis monachis, à quibus iustissimè (vt par erat) redargutus esset, quòd dimissa legitima coniuge, aliam præter ius fasque sibi matrimonio copulasset. Scribit ipse Theodorus ad Platonem de suo exilio epistolam tertiam ordine positam in antiquo codice Columnensis bibliothecæ, ex qua hic describamus ea quæ ad rem spectare videntur. Incipit ipsa: Profluunt mihi lachrymæ ante verba, &c.] Quibus declarat lætitiam quam acceperat ex eiusdem Platonis litteris. Et post alia: Et quoniam distinctè narrare me C
iubes ab illa die, qua luctuosam separationem sustinuimus, totum iter nostrum, tum quæ in eo nobis contigerunt: equidem impar sum; aggrediar tamen impigrè quod iubes. Illo ergo die quo abiisti tu quidem, pater, ad mortem tua voluntate: missi & nos in exilium
THEODORVS STVDITA CVM SVIS EXVLAT. sumus, obuiis (vt res tulit) iumentis subuecti. Et primùm quidem, tamquam harum rerum rudes atque inexperti, nonnihil animo consternati sumus. Appulimus enim ad pagos quosdam, spectaculum facti omni hominum sexui & ætati: vbi tumultu clamoribusque impletæ nobis aures fuerunt, cùm soluerent, & subsisterent ad comparanda victui necessaria, qui nos ducebant. Postquam assuefacti tamdem fuimus, faciliùs & leniùs ferre cœpimus aduersa. Omnium porrò maximè nos angebat patris & domini diaconi infirmitas, atque hoc modo tristes & exhausti iter confecimus.

II. THEODORI EXVLANTIS ITER RELEGITVR. Mansiones autem hæ fuerunt, à Catharis ad Libiana, inde ad Leucas, tum Phyræum. D
quo in loco lugubre quiddam nobis accidit. Cùm enim ex improuiso se obtulissent nouem ex primariis fratribus, ouium instar dispersarum, circumsederunt nos flentes & corda nostra conficientes. At ductor noster nec alloqui eos sinebat. Ita miserum in modum aspectantes mutuò, & Vale dicentes, cum lacrymis tandem diuulsi & separati fuimus. Deinde Paulam ducti, inuenimus venerandam sororem tuã cum domino Sabba, & clàm venimus in conspectum; totamq; noctem congruo sermone duximus: tum inuicem tamquam morti addictos salutantes, discessimus cum gemitu & eiulatione. Ac tunc videre erat conuulsa pectora & fatiscentia, cùm decenter victa cederet natura. Ex hoc loco digressi substitimus in Lupadio, vbi peramanter ab hospite habiti fuimus, balneoque vsi propter vibices: nonnullis enim pænè insanabiles euaserunt ex itineris agitatione. Et diuertimus Tilin. Illic ergo assecutus nos Abbas Zacharias cum Pionio, præ animi ardore E
nobiscum venire cupiebant, sed permissum id eis non fuit. Inde Alcerizam, tum ad Anagegrammenos, deinde Perpetrinam, atque illinc Parium, cum Episcopis communicantes, & de iureiurando modestè admonentes. Post hæc Horcum, inde Lampsacum, vbi Heracleotas nacti, triduo hæsimus nauigare non valentes.

III. NAVIGATIO THEODORI EXVLANTIS. Deinde soluentes appulimus Abydum, à præside humaniter excepti; cumque ibi vsque ad Sabbatum octo dierum spatio mansissemus, vela fecimus ad Eleuntes, vbi hebdomadem commorati, quòd nauigari non posset, secundo vento flante, peruenimus in Lemnum nouem horarũ velificatione. Orationem hìc moratur pietas Episcopi, qui me (si quis alius) benignè susceperit, consolatus est, & viatico instruxit. Inde ergo soluta naui, non sine metu, propter finitimam gentem, in aduersam oram, valido spirante Borea, transmisimus, centum quinquaginta millium pelagus duodecim horis emensi, appulimus Canastrum in finibus Thessalonicæ, deinde Palenam Sinui contiguum. Tum ad portum, ex quo in
anima-

A animalibus iterùm sedentes, in vrbem ingressi sumus Sabbato die, festo Annuntiationis, hora tertia. Qualis verò ingressus? neque hoc præterire fas est.

IV. PERVENIT THEODORVS AD LOCVM EXILII. Præmissus à Præfecto vnus ex primoribus cum militum manu, ad Orientalem portam expectabat. Et appropinquantibus nobis, occurrerunt recta acie, silentio, & clausis post ingressum nostrum portis, per forum nos duxerunt celebri pompa, in oculis eorum qui ad spectaculũ accurrerant, perduxeruntq; ad Præsidem. O præclarum virũ! placidum enim vultum nobis exhibens, cùm prostratus salutasset, miti nos sermone affatus est, misitq; ad Archiepiscopũ, precibus antè fusis in S. Sophiæ. Vbi ergo in oratorio suo precatus est sanctissimus, excepit nos, & opiparè tractauit, consentaneis verbis alloquens, tum balneo, cibisq; reficiés ac restituens. Postridie manè abducti sumus, & per speciẽ quasi ad S. Demetrij precum causa duceremur: separauerunt nos omnes, orantes mutuò & Vale dicentes.
B Nos verò fratres duos, cùm in hunc, in quo nunc dego, locũ perduxissent, seiunxerunt, flebiliter amplectentes mutuò, adeò vt spectantium nonnulli misericordia commouerentur. Sic se habent res nostræ, pater, & ego vitam hìc ago luctuosam & lamentabilem, &c.]

V. Porrò non his tantũ cruciabatur Theodorus, sed maximopere eum angebat cura suorum quos reliquerat: quorum muniendorum causa sanctus Plato monuit ipsum, vt hortatorias litteras ad se ipsum daret, quibus reliqui cõmoneri potuissent, ne timore vel blanditiis à cœptis aliquãdo desisterent, & Imperatori assentirentur. Præstitit id egregiè Theodorus, ad eumdem Platonem eo argumento epistolam verbis istis conscribens:

[a] Theodor. epist. 1. ex Cod. Colum. Platoni patri spirituali Theodorus[a].

VI. Quibus verbis te affabimur, pater dulcissime, sanctis visceribus tuis orbati? Quid læti aut iucundi loquemur? neque enim luctuosa & tristia, quasi acerbè ferentes hoc quod
C exilium existimatur; quod nos à te didicimus non agnoscere, vt qui incolæ simus vniuersæ terræ; sed illud solum, quo quis à Deo per cuiuslibet eius mandati præuaricationem excidit, longeque proiicitur. Quapropter gaudemus sanè, & lætamur, quòd quamuis indigni cælo & terra simus: tecum tamen spirituali patre nostro digni habiti sumus qui pro eius mandato hæc pateremur, tuaque secundùm carnem consuetudine priuaremur. Ceteroqui enim nobiscum semper es, pater, in oculis atque ore omnium nostrûm. Ecqui aliter viuere possimus, nisi à te sanctarum precum præsidio tegamur, & à malo seruemur innoxij? Seorsim abiuncti ac segregati omnes fuimus, salui tamen omnes atque integri ac stabiles permansimus. Et quamquam parua quædam incommoda in via pertulimus, nonnullis nostrûm etiam morbo affectis: ille nihilominùs qui dixit: Respicite volatilia cæli & lilia agri, qui minimè fallit in promissis suis, incolumes nos tan-
D dem præter spem nostram huc perduxit, ad ærumnæ nostræ commiserationem incolarum corda inflectens, sed potissimùm Archiepiscopi.

VII. Reliqua verò vna est cura nostra, & assidua meditatio, cum prolixis precibus & immeritis, vt ipse corroboreris, pater desiderabilissime, & in instituta pro veritate Dei confessione fixus atque immobilis maneas, nihil trepidans, aut animum conturbans ad eorum insultus, qui certaminum gloriam, quæ pro pietate cum diuina gratia obiisti, euertere conantur. Sparsa enim vbique fama est, omnesque propemodum homines stupore compleuit, & cornu salutis erexit in Christianis, infamiam auferens ex ordine monachorum. Atque hoc, scio, vnusquisque fatebitur compos rectæ mentis, viuere Christum in nobis & regnare, eique obedire nos magis quàm hominibus, quos creauit, vt non con- HORTATIO THEODORI AD S. PLATONEM EFFICAX.
temnatur sed glorificetur ab eis. Omnia ergo tibi perspecta sunt: scis quid facto opus:
E commonitione nostra non eges, verumtamen hæc ita nos scribere præcepisti. Quare noli hominem timere, pater, aut hominum vexationes. Nosti Sanctos, cùm vmbram & somnium hæc ducerent, admirabiles cælo, terrisque extitisse. Modicum quæso laboremus: modicum adhuc sustineamus, & egregium cursum consummabimus. Iam corona texitur, merces æterna præparatur, & cælestis Regis amicus, Sanctorumque particeps vocabere, & apud homines Confessor. Sic, sic, oro atque obtestor paterna viscera mea. esto nobis fortitudo, patientia, constantia. Tu enim pater, si steteris, nos imbecilles filij tui valentiores mox reddemur, & viriles animos capiemus, casus omnes pariter feremus, Dei virtute ac precibus tuis: à Deo siquidem est hic secessus, sic approbante omnino res nostras, viresque suppeditante.

VIII. Facundiam eorum qui te à veritate dimouere conantur, haud quaquam formides, pater. Simplex sermo. Ait enim vsquam S. Epiphanius in oratione sua de Paschate, qualis sit

homo, præter ea quæ in diuinis litteris scripta sunt, consulens, ex corde loquitur & enarrat mandata hominum: Et de his ipsis Apostoli verba producens: Licet, [a] inquit, Angelus de cælo sit, Anathema illi. Quo autem numero illud censebimus: [b] Sacerdotes mei contempserunt legem meam, & polluerunt sanctuaria mea? Quod Prophetæ dictum vsurpans Theologus in magno Apologetico hæc addit: Profana & sacra non distinguebant, sed omnia illis communia erant. Quàm multa sunt alia, siquis audire velit? Desinant ergo qui falsis sermonibus peruertunt Dei veritatem, sibique ipsis attendant. Nos enim, cùm perspicuum sit mandatum, & ignem æternum præuaricantibus minetur, nequaquam cedemus humanis terroribus, aut suppliciis, per suscepta pro veritate certamina. Quin si sanguinem profundere opus sit, lubentes atque hilares profundemus. Deo nos per sanctas preces tuas corroborante.

[a] *Gal.* 1.
[b] *Ezech.* 22.

IX. HORTATVR EVTHYMIVM FRATREM.

Viriliter age, & tu domine frater Euthymi, bonũ certa certamen, ne deseramus nos lux mea, & viscera mea, ne pro exiguo & breui lætitiæ fructu beatã vitam amittamus, ne præsentium rerum iucunditate capiaris, néve ad tribulationes succumbas, frater, noli terga dare. Gauisus est Christus, videns te sua causa flagellatum. Caue illum contristes, dilecte mi, vel collætantes Angelos, vel dominum Patrem, vel quæ nos Spiritu sancto enixa est, venerandam matrem, vel fratres tuos omnes, meq; præcipuè, quem amare te dicis. Tres sumus carne fratres, simus & spiritu, ne violemus sacrum & diuinum numerum. Exponamus nos ipsos pro Dei mandato ad supplicium, vt in æternum viuamus.

X. Quod supereſt, soliciti etiam, pater, sumus de reliquis fratribus nostris dulcissimis, quàm rectè illos Dominus direxerit. Hoc enim peccatores oramus, vt ipse illorum curator sit, dispensator & ductor, prout ipse nouit, & iubet, res illorum administrans. Reuerà enim vberes lacrymas pro illis fundimus, semper in oculis nostris illorum vultus versantur, dum eorum preces imploramus subsidio negligentiæ nostræ. Verumtamen tu pro omnibus precare, pater, vt patientiam adipiscamur, felicitatem, præsidium à Deo, & auxilium aduersus diaboli tentationes. & quod Deo placuerit, vt te in carne aut alios fratres nostros videamus. Fiat, Fiat. Quæsumus, & audemus, ex nobis salutare dulcem fratrem nostrum si tecum est, aut si quis alius fratrum nostrorum, quisquis erit, cui nuntiabis. Salutat mecum sanctam animam tuam dominus diaconus, & pater noster, egregius frater meus & filius tuus œconomus, ceteri honorandi fratres & desiderandi. Ora pro nobis, pater, enixè & incessanter.] hucusque Theodori ad Platonem epistola. Cui & aliam addidit haud absimilis argumenti, cùm responsum ad priores litteras nondum accepisset. est ipsius exordium eiusmodi: Iam iterùm scribo ad dominum & patrem meum: nec scio an litteras meas acceperis, &c.] Sic Theodorus, qui suo exemplo alios docuit, quid Deo gratum facere deberent, eosdem suis litteris continet in officio. Protectus ipse à Deo, quousque in sacrarum legum contemptorem Imperatorem Deus vlciscereturſecundùm illud Dauidicum: [c] Beatus homo quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum, vt mitiges ei à diebus malis, donec fodiatur peccatori fouea.] Quod perficere haud diu moratus est.

[c] *Psal.* 93.

XI. CONSTANTINVS IMP. EXCAECATVR.

Hoc siquidem anno à matre Irene Constantino Imperatori parantur insidiæ, quibus tandem sequenti anno tentus, orbatus oculis ac simul vita fuit. Scelus planè execrandum, nisi, (quod mihi multi excusant) iustitiæ eam zelus ad id faciẽdum excitasset, quo nomine eadem post hæc meruit commendari. At non fuit matris iussio vt ista pateretur, sed vt teneretur, nec ampliùs imperaret, tamquam si è manu furiosi gladium auferret. Docuit Christus verbis suis summæ pietatis genus esse in hoc aduersus filium esse crudelem, ipso dicente: [d] Qui diligit filium suum pluſquam me, non est me dignus.] Non veni pacem mittere, sed gladium, veni separare filium à matre.] Cùm iam olim Dei præcepto iustæ sint armatæ manus parentum in filios abeuntes post deos alienos, illisque necatis, qui hoc fecerunt Moysis ore laudati ita dicentis: [e] Consecrastis manus vestras hodie Domino vnusquisque in filio & patre suo, *quos occiderunt*, vt detur vobis benedictio.] Plurimùm quidem interest quo quis aliquid animo agat. Si enim regnandi cupidine Irene in filium molita esset insidias, detestabilior Agrippina Neronis matre fuisset, cùm illa suæ quoque vitæ dispendio filium imperare maluisset: nam illa fatidico prædicenti, fore, vt si imperaret, matrem occideret, respondisse fertur: Occidat, modò imperet.] Contrà verò quod ista religionis causa, amore iustitiæ in filium perpetrata credantur, ab Orientalibus nonnullis qui facto aderant viris sanctissimis eadem post hæc meruit

[d] *Mat.* 10.
[e] *Exod.* 32.

ruit præconio celebrari, vt suis locis dicturi sumus. Modò autem exordium magnæ tragœdiæ, seriem rei gestæ anni huius à Theophane narratam sic accipe:

XII. MATER FILIO MOLITVR INSIDIAS.

Anno septimo Imperij sui, mense verò Septembri, ingressus est Imperator cum matre sua, vt calefieret apud Prusam (*erant ibi balnea ad opus parata*) Octobri verò mense natus est Imperatori filius, quem cognominauit Leonem. Quæ cùm cognouisset Imperator, derelicta matre apud Thermas vnà cum ordine regio vniuerso, atque Principibus, cursim in vrbem regressus est. Quapropter huius mater spatio reperto, allocuta est & subtraxit muneribus & promissionibus agminum principes, vt deponeretur filius eius, & ipsa singulariter imperaret: & alios horum per seipsam, & alios per homines suos blandiens attraxit ad se omnes, & præstolabatur congruum inuenire diem.] hactenus de his quæ præsenti anno sunt inchoata, quæ verò sequenti sunt consummata, suo loco dicturi sumus.

XIII. S. EVPHEMIAE RELIQVIAE REPERTAE.

Hoc eodem anno, Indictione quarta, qui & vigesimus secundus inchoatus numeratur ab obitu Copronymi, delatum est Constantinopolim ex Lemno insula corpus S. Euphemiæ, quod ipse testatur qui interfuit Theophanes, qui ait: Hoc stupendum & dignum scriptura miraculum post viginti duos annos post iniqui Principis mortẽ, *Copronymi scilicet*, vnà cum piissimis Imperatoribus, & Tarasio sanctissimo Patriarcha nos vidimus, & cum eis amplexi sumus, licet indigni, magnam gratiam promerentes.] hæc Theophanes post annum vigesimum secundum eiusdem Constantini Copronymi, quo eiusdem Martyris capsam venerandum corpus continentem in mare fuisse proiectam affirmat. Qui autem rem gestam fusiùs descripsit eiusdem temporis auctor, sic narrat: [a] Post eius proiectionem in mare, & delationem in insulam Lemni enarratam, sic prosequitur de translatione facta Constantinopolim historiam:

[a] *Apud Metaphr. die* 11. *Iul. Lipom. tom.* 6 *eodem die.*

XIV. RESTITVITVR TEMPLVM S. EVPHEMIAE.

Vbi pia Imperatrix diuino zelo incitata, cœpit omnia reædificare: fractum templum benedictæ Euphemiæ ante alia omnia contendit rursum ædificare & ornare. Quod etiam fecit: & cùm id omni pietate ornasset; effecit, vt in eo offerretur incruentum sacrificium. Et Chalcedone statuit Episcopum. erat enim ad hoc vsque tempus vidua propter iniuriam ei illatam ab impiis Imperatoribus, qui beatæ Euphemiæ memoriam & ciuitatem delere statuerant. Atque diuino quidem zelo mota pia illa Imperatrix de reliquiis beatæ Euphemiæ satagebat, & erat solicita. Et cùm omnes ad quærendam hanc rem sanctam adhortaretur: ei qui facit voluntatem eorum qui ipsum timent, & implet consilia eorum, qui ipsum inuocant; placuit benedictæ Euphemiæ aperire reliquias eo modo, qui est à nobis declarandus.

XV. HAGIOMACHVS SPERNIT RELIQVIAS S. EVPHEMIAE.

Annis præteritis fuerant in eo loco occultæ & tectæ silentio, omnibus insulæ incolis maximam in eis fidem habentibus, & hoc arcanum conseruantibus, partim propter tyrannorum insolentiam, partim autem ne agnoscerentur, & ab eis auferrentur huius quæ multa & præclara subiit certamina reliquiæ. Cùm autem insignis & benedictæ Martyris Euphemiæ miracula in omnem partem peruaderent, magnaque aduenarum multitudo ad reliquias conueniret: repentè quidam ex proceribus, nempe ex Apocrisariis, iis inquam qui dant responsa, mittitur ab Imperatore in Occidentem, venitq; Lemnum, & contemplatus populi multitudinem & ea quæ fiebant miracula, cùm veluti quædam hostilis inuidia illum scelestum inuasisset: rogauit quænam hæc esset populi congregatio, & quænam ea quæ fiebant. Cùm autem rectè didicisset: cœpit vociferari & tenere eos, qui illic conueniebant populos, sic dicens: Ossa rursus habentur in honore? sic docent Imperatores? & multùm minatus, diruit domunculam, in qua iacebat loculus benedictæ Euphemiæ. Cumque hæc feciſſet, fremens recessit. Illinc factum est, vt damnum Martyr acciperet, & eius corpus vilipenderetur.

XVI. Sed quoniam vbi vult Deus, vincitur ordo naturæ, & perit omnis humana ratio & inuentio, hoc accidit. Contigit enim vt per successionem ad quemdam virum bonum perueniret benedictæ Euphemiæ habitaculum & oratorium, in quo positæ erant venerandæ huius Martyris reliquiæ. Erat autem eis marmor impositum, quod illi pij naucleri imposuerant, inscriptum tali inscriptione:

NOS SERGIVS ET SERGONAS NAVIGANTES PER HELLESPONTVM CVM EX PROFVNDO SVSTVLISSEMVS RELIQVIAS BENEDICTAE ET SANCTAE MARTYRIS CHRISTI EVPHEMIÆ EIVS IVSSV HIC DEPOSVIMVS.

XVII. Cùm ergo per successionem huius loci hæres fuisset Anastasius Comes clarissimus, accidit

ANAST. COMES POSSIDET SACRAS RELIQVIAS.

accidit vt quorum dã æmulatione falsis appeteretur maledictis & à sua dignitate excideret. A Is verò nihil cunctatus venit Constantinopolim, volens in suũ restitui Comitatum. Cùm autem (vt solet vnusquisq;) quæreret aliquem inuenire, qui eum sua intercessione defenderet apud Imperatorem: quidam ei dixerunt, Chalcedonensem Metropolitanũ ad id fore idoneum, vt qui possit liberè & fidenter loqui, & maiora sustineat & defendat negotia.

XVIII. Cùm ergo de eo interrogasset, inuenit illum in palatio. Et cùm ad eius pedes procidisset: renuntiauit ei propter quam causam adsit, rogans vt sit ei intercessor & adiutor. Contrà autem dicebat Metropolitanus, se id non posse facere. Postquam ergo eum dimisit, ingressus est in partem ædis Episcopatus, in qua est etiam templum benedictæ Euphemiæ. prope autem eum secutus est vir, diuina motus prouidentia. Templum verò Comes ingressus, cùm Deo diuinam emisisset orationem, sedit in quodam loco. Ad eum B autem accedens supradictus vir, qui erat vnus ex clericis templi, & cui sua vice creditum erat officium, rogauit cuias, & quisnam esset. Ille autem ei illicò expositi, cuiasnam esset & quæ ei molesta acciderant. Rogauit autem Comes clericum, cuiusnam esset hoc templum. Is verò dicit, Benedictæ Euphemiæ. Ille autem respondens & sinceriſſimè manum pectori admouens, inquit: O meam omni ex parte benedictam Euphemiam! Ei verò rursus dicit clericus: Quemadmodum dixisti, tuam esse benedictam Euphemiam? Ille autem respondens, dicit: Domi meæ & in oratorio meo eius venerandas teneo reliquias. Et is rursum: Quomodo, inquit, fieri poterit? Vide ô homo, ne fortè loquaris contra teipsum, nec eas possis ostendere. Nam Augusta & Imperator eas curat diligenter quærendas. Quare Metropolitano quoque ea de causa iussere facere supplicationes. Ille autem rursus: Pro certo habeat tua reuerentia, quòd reliquiæ beatæ Euphemiæ, quæ erant Chalcedone, sunt apud me. C

PRODVNTVR RELIQVIAE S. EVPHEMIAE.

XIX. Sic confirmatus clericus & lætus & exultans renuntiat Andreæ sanctissimo Metropolitano, gratulans, & Dei prædicans magnalia. Qui cùm statim accersisset Comitem, & ab eo fuisset factus certior: dedit gloriam Deo omnipotenti. Surgens autem profectus est ad Tarasium sanctissimum Patriarcham, & ei narrauit omnem rei seriem. Tunc pro-

RES DELATA AD IMPERATORES.

fectus est sanctissimus Patriarcha ad Impetatricem & eius filium Constantinum, qui erat Orthodoxus & amicus Martyrum, & exposuit omnia quæ facta fuerant. Qui rem admirati quæ erat præter opinionem; laudibus & hymnis Deo emissis, magno sunt affecti gaudio. Et scapha quam primũ expedita miserunt Comitem suæ dignitati restitutum, donatumq; muneribus, & insignes quosdam clericos ex templo benedictæ Euphemiæ. Cùm ipsi autẽ in Lemnum descendissent: cõgregati sunt illic qui circumcircà habitabant in ira & indignatione, nolentes dimittere eis, qui missi erant ab Imperatore, reliquias be- D nedictæ Euphemiæ. Qua de re cùm non leuis exorta esset perturbatio: vidẽs Lemni sanctissimus Episcopus populi motũ progredi, surrexit, & ingressus est in mediũ eorum, vociferans, & dicens: Cedite ô homines: eorũ enim quæ fiunt, nihil fit sine Dei nutu. Sic omni-

[a] *Prou.* 19. no Deo visum est. Vitemus itaq; Regis indignationẽ: [a] Ira enim Regis est tamquã ira leonis.

XX. Hæc cùm dixisset, & plura alia, vix sedauit multitudinem, ne iis qui venerant aliquid mali facerent & dicto Comiti. In eum enim concitatus erat populi animus clamantis: Per ipsum proditus est noster thesaurus. Tunc ergo cesserunt & traducti sunt ad pacem, & Deo dederunt gloriam & laudem Martyri, concedentes volentibus benedictæ Euphemiæ venerandas reliquias. Quas cùm accepissent, qui ad eas missi fuerant, tulerunt Constantino-

RELATAE RELIQVIAE S. EVPHEMIAE CONSTANTINOPOLIM.

polim, tota ciuitate & Imperatrice & sanctissimo Patriarcha egressis obuiàm. Cùm eis ergo obuiàm processissent, & complexi essent cum ea cum qua par est glorificatione, depo- E suerunt in eius templo, & in ea arca in qua priùs Martyr fuerat, vnde profanus & execrandus Imperator eam ablatam immisit in profundum. Ij autem qui eas intulerunt Byzantium & proceres, & qui primas obtinebant apud Artabastinem & filias Imperatoris, & alij plurimi diripuere reliquias. Quando etiam manum sanctam, quæ librum accepit, sublatam à Niceta Patricio cognomine Monomacho qui in Sicilia insula Martyris templum extruxit, dicunt illic fuisse repositam. Hinc itaque factũ est, vt pauca quædam ossa capitis quæ remanserunt, in ea qua olim fuerant arca, clauderentur cum aliis reliquiis: quæ etiam in hodiernum vsque diem scimus seruari in arcula. Arbitror autem in dicta quoque insula Lemno relictas esse quasdam partes corporis.] hucusque de his auctor historiam prosecutus, consentientem ijs quæ Theophanes scribit, gloriatus se non solùm vidisse, sed etiam easdem venerandas reliquias esse complexum.

Quod

XXI. LEGATIO ET MVNERA A LEONE PAPA AD CAROLVM MISSA.

A Quod ad res pertinet Occidentalis Ecclesiæ, anni huius principio, Leo Romanus Pontifex vbi sedere cœpit, nihil antiquius habuit, quàm ad Carolum Magnũ legationem decernere. Mittens itaq; ad eum Legatos, eisdem ad ipsum munera dedit, claues scilicet aureas, ex sancti Petri Confessione ex more acceptas, necnon vexillum Romanæ Vrbis. Hîc tu rideas opus est, Lector, Nouatorum deliria, dum quamlibet occasionem captantes, per claues ex legum præscripto tradunt, Carolũ in possessionem immissum Romanæ Ecclesiæ, & per vexillũ Romanæ Vrbis. Ignorantes miseri eiusmodi dona mitti consueuisse à Pontificibus Christianis Principibus, vt quæ dicta sunt sæpè superiùs de clauibus itidem ex sepulchro sancti Petri missis à sancto Gregorio Papa Francorum Regibus, & alijs Principibus, & viris clarissimis; factitatumque idipsum ab eius successoribus Pontificibus, quod hîc à Leone factum vidimus. Et ne de vexillo misso habeas quod obiicias: inuenies infe-

B riùs, anno octingentesimo in fine, à Patriarcha Ierosolymitano ad eumdem Carolum Magnum missas pariter loco benedictionis claues locorum sanctorum vnà cum vexillo, vt intelligas eiusmodi munera mitti consueuisse Regibus ab Episcopis. Honorasse verò Leonem Pontificem ipsum Carolum Magnum dono vexilli, eo quòd potentissimus esset Ecclesiæ Romanæ defensor, dicere quoque possumus.

XXII. LEGATIO CAROLI AD LEONEM.

Rursum verò hoc eodem anno ab ipso Christianissimo Principe Carolo Magno Engelbertum Abbatem monasterij sancti Richarij missum esse Legatũ ad Leonem Romanum

C Pontificem, ad munera deferenda quæ ex thesauro Hunnorum erepto idem Rex fuerat consecutus: Annales Francorum affirmant. De quo bello cùm meminit Eginhardus, hęc ait; Maximum omnium quæ ab illo gesta sunt bellorum, præter Saxonicum, huic bello successit, illud videlicet, quod contra Auares sine Hunnos susceptum est.] & inferiùs de thesauris ab eis ereptis: Neque vllum bellũ contra Francos exortum humana potest memoria recordari, quo illi magis ditati & opibus aucti: quippe cùm vsque ad id temporis pænè pauperes viderentur, tantum auri & argenti in Regia repertum, tot spolia pretiosa in prœliis sublata, vt meritò credi posset, hoc Francos Hunnis eripuisse quod Hunni priùs aliis gentibus eripuerant.] hæc ipse.

XXIII. [a] *Albin. epist. 27. tom. 1. Antiq. lect.* ALBINI AD LEONEM PAP. EPIST.

Dedit insuper eidem Legato Engelbetto, seu Engilperto ad eumdem Leonem Papam Albinus Flaccus, qui & Alcuinus, epistolam dignam quidem multiplici nomine, vt hîc describatur. sic se habet [a]:

Domino beatissimo atque omni honore nominando Leoni Papæ humilis Leuita Albinus æternæ in Christo gloriæ salutem.

Suscipiat, obsecro, sanctissima pietas vestra, Pater glorioſissime, benigno animo nostræ

D paruitatis litterulas, & me deuotum vestræ dilectionis famulum agnosce. Semper sanctæ Romanæ Sedis beatissimos, quantum valui, Principes & Pastores amaui, cupiens illorum sanctissimis intercessionibus inter oues Christi numerari, quas Dominus Christus post resurrectionis suæ gloriam beato Petro principi Apostolorum pascendas commendauit. Quod verè dignum esse fateor, omnem illius gregis multitudinem suo pastori, licet in diuersis terrarum pascuis commorantem vna charitatis fide subiectam esse, & sicut pio pastori concedat magnam sibi commissi gregis curam habere, & sedula pietatis admonitione & sanctitatis intercessione prouidere, ne aliqui ex illis per præcipitia errorum à via veritatis, vel perpetuæ pascuis vitæ exorbitare incipiant. Gregis sanitas gloria est pastoris, & multiplicatio illius merces æterna.

Ecce tu sanctissime Pater, Pontifex à Deo electus, Vicarius Apostolorum, hæres Patrum, Princeps Ecclesiæ, vnius immaculatæ columbæ nutritor. In te fides resplendet, de-

E uotio fulget, charitas abundat. Congrega nos filios sanctæ Dei Ecclesiæ & paternæ miserationis affectu, tuis sanctissimis orationibus, & dulcissimis sacrarum litterarum exhortationibus intra firmissimum Ecclesiæ soliditatis ouile, ne aliquis ex nobis errabundus lupina rapacite foris inueniatur deuorandus. Nam splendentia cælestis mandræ agmina Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi gaudia primò pastoribus, qui supra suos deuotè vigilarant gręges nuntiare venerunt. Ecce tuis sanctissimis vigiliis, ac pastorali solicitudini probatissime Archimandrita, Angelicas à supernis sedibus visitationes adstare nõ dubitamus, quarum auxilio quæcumque diuinam popoſceris pietatem, impetrare te posse credimus.

XXIV. Vnde ego vltimus sacratissimi ouilis vernaculus, & morbida peccatis ouicula, spe, pace bonitatis vestræ animatus, ante sanctissimos paternitatis tuæ pedes animo prostratus,

suppliciter depoſco, quatenus duriſſima peccatorum meorum vincula per Eccleſiaſticam Apoſtolicæ auctoritatis poteſtatem ſoluere digneris; & paternæ pietatis precibus curſum vitæ meæ, qui reſtat, ad perpetuæ portas ciuitatis dirigere ſtudeas. Grandia poſco quidem, ſed charitas grandia nouit dare. poſcentem pro filia viduam Chriſti clementia non ſpernit, ſed ait: [a] O mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis. Fides me hortatur hæc poſcere: ſpes confirmat impetrare: charitas, credo, negare non præſumit. Chriſtus pro nobis, cùm inimici eſſemus, mori non dubitauit: quanto magis te, Pater ſancte, pro amicis velle orare, credendum eſt?

[a] *Matth.* 15.

XXV. Sub te paſtore augeatur grex Chriſti. Tu conſolator mœrentium, adiutor laborantium, ſpes ad te clamantium, lux vitæ, religionis decus. Locus in quo ſtas, omnibus te honorabilem facit, & morum nobilitas laudabilem, & pietatis deuotio amabilem. Et qui ſedem ſanctorum tenes Patrum, eorum exemplis inhæreas ſemper, vt cum illis multiplici laboris mercede Domini Dei tui gaudia intrare mereris. Iſte filius meus chariſſimus Engilpertus vobis patefacere valet noſtræ paruitatis erga Apoſtolicam Sedem deuotionē, etiam & voluntatis noſtræ petitiones, quem veſtræ paternitati valdè fidelem eſſe agnoui, & ideò noſtræ neceſſitatis cauſas illi iniunximus, vt per os illius pietatis veſtræ aures mei cordis audiant obſecrationes.] hucuſque Albinus ad Leonem Pontificem.

XXVI. LEGATIO REGIS MERCIORVM AD LEONEM PAPAM. Inſuper verò eodem anno miſſa eſt legatio ad eumdem Leonem Pontificem ex Britannia à Rege Merciorum, qui Offæ ſucceſſerat Kemulpho nominato. Hic vbi audiſſet defuncto Hadriano Pontifice, in locum ipſius ſubrogatum eſſe Leonem Pontificem, legationem ornauit ſuo nomine & Epiſcoporum Regni ſui; quæ cùm haud quem putauit effectum eſſet conſecuta, mox aliam direxit, cui has quas ſubiungimus litteras dedit, dignas quippe pietate ſanctorum Anglorum regum: ſic enim ſe habent [b]:

[b] *Degeſt. Anglor. ãtinuat lib.* 1. *c.* 12.

LEGATIO REGIS MERCIORVM AD LEONEM PAPAM. Domino beatiſſimo & verè amantiſſimo Leoni ſanctæ & Apoſtolicæ Sedis Romanæ Pontifici * Kemulfus gratia Dei Rex Merciorum cum Epiſcopis & Ducibus, & omni ſub noſtra ditione dignitatis gradu ſinceriſſimæ in Chriſto dilectionis ſalutem.

* Kenulfus

Gratias omnipotenti Deo agimus, qui Eccleſiam ſuo pretioſo ſanguine acquiſitam, inter diuerſas mundi huius procellas, nouis ſemper prioribus ad vitam ſumptis ſueſcit ducibus ad portum ſalutis attrahere, eamque noua luce infundere, quatenus nullo ſit tenebrarum errore fuſcata, ſed viam veritatis inoffenſo pede gradiatur. Vnde meritò omnis per orbem exultat Eccleſia, quia cùm omnium verus remunerator bonorum glorioſiſſimum gregis ſui paſtorem Hadrianum perpetuò remunerandum ſuper æthera duxiſſet: ſuis tamen ouibus pia erexit prouidentia præuium, qui ſcit ouile Dominicum ad caulas non *inferiùs vitæ agitare. Nos quoque meritò, quos extremitas orbis tenet, eodē modo præ ceteris gloriamur, quia illius ſublimitas noſtra ſalus eſt, illius * proceritas nobis perennis exultatio. Quapropter opportunum arbitror tuis ſanctis iuſſionibus aurem obedientiæ noſtræ humiliter inclinari: & quæ tuæ pietati ritè nobis ſequenda videantur, toto niſu implenda: quæ verò rationi contraria deprehenſa fuerint, citiùs declinanda, ac interim à nobis omnimodis reſecanda.

* inferior vita
* proſperitas

XXVII. Sed modò ego Kemulphus gratia Dei Rex excellentiam tuam humilis exoro, vt te ſine offenſione animi veſtri, de profectu noſtro, vt optamus, liceat alloqui, quatenus me in gremium pietatis tuæ tranquilla pace recipias: & quem meritorum nulla facultas erigit, larga benedictionis tuæ vbertas ad plebem ſuam regendam locupletet, vt vnà mecum gentem, quam noſtra Apoſtolica auctoritas fidei rudimentis imbuit: per interceſſionem tuam contra impetus exterorum omnipotens erigat, & per ſe regnum, quod ipſe Deus dedit nobis, dilatare dignetur. Hanc benedictionem omnes, qui ante me ſceptro præfuere Merciorum, meruerunt ab anteceſſoribus tuis adipiſci: hanc ipſe humilis peto, & à vobis, ô ſanctiſſime, impetrare cupio, quatenus in primis adoptionis ſorte me tibi filium ſuſcipias, ſicuti te mihi patris perſona deligo, & totis obedientiæ viribus ſemper amplector. Debet enim inter tantas perſonas fides ſeruari, & inuiolata charitas cuſtodiri; quia paterna pietas filiorum felicitas in Deo eſſe credenda eſt, ſecundùm illud Ezechiæ: [c] Pater filijs notam faciet veritatem tuam, Domine. In quibus verbis te, amande genitor, imploro, vt filio tuo etſi indigno veritatem Domini tuis verbis ſacroſanctis notam facere non deneges, vt per tuam ſanam eruditionem, Deo adiuuante, ad melioris vitæ propoſitum merear peruenire. Quin etiam, dulciſſime, cum omnibus Epiſcopis noſtris & quibuſ-

[c] *Iſai.* 38.

quibuſcumque apud nos dignitatis perſonis deprecor, vti nobis de multimodis inquiſitionibus, ſuper quibus maximam ſublimitatem veſtram dignum duximus perquirere, benignè reſpondeas, ne ſanctorum traditio Patrum, & ab illis tradita nobis regula quaſi incognita per aliquid vitietur in nobis; ſed ſermo tuus directus nobis in charitate & manſuetudine veniat, vt per Dei miſericordiam profuturum in nobis percipiat fructum.

Primum namq; eſt, quod Pontifices noſtri ac peritiſſimi quique in nobis dicunt, quòd contra canones & Apoſtolica ſtatuta, quæ nobis à Patre beatiſſimo Gregorio dirigente ſtatuta ſunt (ſicut vos ſcitis) auctoritas Dorouernenſis Metropolitani in duas ſcindatur parœcias, cuius, eodem Patre mandante, ditioni ſubiacere debent Epiſcopi duodecim, ſicut per Eccleſias noſtras legitur in epiſtola, quam fratri Coëpiſcopo Auguſtino direxit, de duobus Lundoniæ & Eboracæ metropolis Epiſcopis, quam etiam apud vos haberi non dubitamus. Sed ipſe primùm pontificalis apex Lundoniæ ſub honore & ornamento pallij fuerat conſcriptus: pro eo Dorouernenſis oblatus eſt, atque conceſſus. Nam quia beatæ recordationis Auguſtinus, qui verbum Dei, inperante Gregorio, Anglorum genti miniſtrabat, & glorioſiſſimè præſtitit Eccleſijs Saxoniæ, in eadem ciuitate diem obijt, & corpus illius in baſilica beati Petri Apoſtolorum principis, quam ſucceſſor eius Laurentius ſacrauit, conditum fuiſſet: viſum cunctis gentis noſtræ ſapientibus, quatenus in illa ciuitate Metropolitanus honor haberetur, vbi corpore pauſat, qui his partibus fidei veritatem inſeruit. Cuius itaque, ſicut vos ſcitis, dignitatis honorem primùm Rex Offa, propter inimicitiam cum venerabili Lamberto & gente Cantuariorum acceptam auertere, & in duas parœcias diſſipare niſus, & piiſſimus Coëpiſcopus & anteceſſor veſter Hadrianus rogatu prædicti Regis facere cœpit, quod priùs nemo præſumpſit, & Merciorum præſulem pallio extulit. Neutrum tamen in his culpamus, quos Chriſtus (vt credimus) æterna victoria triumphat. XXVIII.

Sed tamen excellentiam veſtram humiles exoramus, quibus à Deo meritò ſapientiæ clauis collata eſt, vt ſuper hac cauſa cum ſapientibus veſtris quæratis, & quidquid vobis videatur, nobis poſteà ſeruandum reſcribere dignemini, ne tunica Chriſti inconſutilis alicuius inter nos diſſentionis ſchiſma patiatur, ſed per veſtram ſanam doctrinam, vt deſideramus, ad veræ pacis vnitatem dirigatur. Magna enim humilitate ſimul & dilectione hæc tibi ſcripſimus, Papa beatiſſime, clementiam tuam profuſiùs precantes, quatenus ad ea quæ à nobis neceſſariò explicata ſunt, benignè & iuſtè reſpondeas. ſed & illam epiſtolam, quam * Ethelardus Archiepiſcopus noſter coram cunctis prouincialibus Epiſcopis noſtris multipliciùs de ſuis ac totius Britanniæ cauſis & neceſſitatibus tibi ſcripſit: præ amore perſcrutari digneris; & quidquid de rebus quæ in ea ſcriptæ ſunt, fidei formula poſcat, pagina nobis veritatis patefacere memineris. XXIX.

* Athelardus

Ego præterito anno legationem meam etiam & Epiſcoporum per Vuadam Abbatem miſimus. At ille accipiens ipſam legationem, ſegniter immò inſipienter deduxit. Sed modò modicum, amoris gratia, miſimus per Byrne preſbyterum & Phildas & Cheolleres miniſtros meos, mittoque centum viginti mancuſas cum litteris, precans te, vt benignè ſuſcipias, & benedictionem tuam nobis donare digneris. Omnipotens Deus te longæuo tempore ad laudem ſuæ ſanctæ Eccleſiæ cuſtodiat incolumem.] hactenus litteræ Kenulphi Regis Merciorum. porrò & Athelardus ipſe Archiepiſcopus Dorouernenſis Romam ſe contulit ad Leonem Pontificem. XXX.

His acceptis à Rege litteris, necnon alijs ab eodem Rege ad ipſum datis, reſcripſit Leo Papa quas his iungimus litteras, ſed minimè integras. aliqua enim ipſis deeſſe noſcuntur. ſic ſe habent: XXXI.

Domino excellentiſſimo Kemulfo Regi prouinciæ Saxoniæ Leo Papa.

LEONIS PAPAE EPISTOLA AD REGEM MERCIORVM. Veniens ad ſacratiſſima Limina beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli tam orationis vota fideliter ſoluens, quàm noſtræ Apoſtolicæ Sedi cauſam ſui ſacerdotij ſuggerens reuerendiſſimus & ſanctiſſimus frater noſter Athelardus Archiepiſcopus Dorouernenſis Eccleſiæ, obtulit nobis veſtræ regalis excellentiæ ſyllabas, quibus in duabus epiſtolis à vobis directis plenis fidei rectæ magnam humilitatem veſtram reperientes, omnipotenti Deo referimus grates, qui veſtram prudentiſſimam excellentiam in omnibus adornauit & decorauit erga beatum Petrum Apoſtolorum principem & nobiſcum habere dilectionem, & in omnibus Apoſtolicis humiliter conſentire cenſuris.

Porrò in vna ex illis epiſtolis reperimus gratia noſtræ Apoſtolicæ functionis, ſi iuſta XXXII.

fecisſetis, animam veſtram pro nobis poſuiſſetis benignè. Immò noſtræ proſperitati A
multùm in Domino congaudentes: & quando noſtræ dulciſſimæ admonitionis litteræ
ad veſtræ humanitatis peruenìunt aures, cum omni ſuauitate cordis de gaudio ſpirituali,
quaſi filij parentum munus ſuſcipere fatemini. Ferebatur verò & hoc quòd aliquantula
ex veſtra benedictione nobis offerri demandaſti, id eſt, centum viginti mancuſas, quas
cum magno amore pro animæ veſtræ ſalute ſuſcepimus. Et prædictus Archiepiſcopus
cum ſociis ſuis honorificè ac benignè à nobis ſuſceptus eſt; & adiuuari eum in ſuis neceſ-
ſitatibus fecimus libenter.

Interea credentes veſtræ prudentiſſimæ excellentiæ, vbi ferebatur in ipſis tuis apici-
bus, quòd noſtris quidem Apoſtolicis ſanctionibus nullus Chriſtianus contraire præſu-
mit: ideò totis viribus noſtris ea quæ Regno tuo expediunt, emittere atque prædicare
conamur, vt ea quæ prælatus frater noſter Athelardus Archiepiſcopus, ſeu tota Synodus
Euangelicæ & Apoſtolicæ doctrinæ, ſanctorumque Patrum, necnon prædeceſſorum B
ſanctorum noſtrorum Pontificum, canonica cenſura prædicante veſtræ regali excellen-
tiæ ſeu Principibus gentis veſtræ & vniuerſo populo Dei ediſſerit: nequaquam in Or-
thodoxa eorum doctrina quippiam reſiſtere debeatis, Domino Redemptore noſtro in
[a] *Mat.* 10. Euangelio dicente, vbi ait: [a] Qui vos recipit, me recipit; & qui recipit Prophetam in
nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ recipiet: quanto magis pro ipſo ſæpè dicto
Archiepiſcopo, quem nobis valdè nimiſque collaudaſti, ſicuti & eſt, videlicet clariſſimus,
digniſſimus, chariſſimus, atque peritiſſimus, & quia illum ſcitis prudentem & bonorum
ornatum moribus, Deoque & hominibus dignum.

XXXIII. Ecce fili dulciſſime & amantiſſime atque præſtantiſſime, Rex bone, in his tuis aſſertio-
nibus collaudauimus Dominum omnipotentem, qui talem nobis demonſtrauit Antiſti-
tem: qui ſicut verus paſtor inducere verbis ſecundùm doctrinam ſanctarum Scripturarum C
dignam pœnitentiam valet, & eruere qui ſub ditione ſacerdotali eius exiſtunt, animas eo-
rum ab inferno inferiori, & ab igne inextinguibili, deducens eos & introducens in por-
tum ſalutis, & offerre pro illis hoſtiam dignam & immaculatam in conſpectu diuinæ
Maieſtatis omnipotentis Dei. Et quia multùm nobis prænominatus Archiepiſcopus in
omni ſanctitate ſua & vitæ conuerſatione vltrò, citroque placuit, vt valdè nimis ei cre-
dentes: auctoritate beati Petri Apoſtolorum principis, cuius vel immeriti vicem geri-
mus, talem præbuimus præſulatum, vt ſi quiſpiam ex ſubiectis ſuis, tam Regibus & Prin-
cipibus, quàm vniuerſo populo tranſgreſſus fuerit Dominica mandata, excommunicet
eum vſq; dum pœniteat: & ſi impœnitens fuerit, ſit vobis ſicut Ethnicus & publicanus.
Secundo de Ethelardo iam facto Archiepiſcopo Dorouernenſis Eccleſiæ, ſicut à nobis
popoſcit veſtrorum præſulum excellentia, vt ei iuſtitiam de ipſis diœceſibus ſuis tam Epi- D
ſcoporum quàm monachorum, quibus illicitè, vt vos cognouiſtis, expoliatus eſt, & à ve-
nerabili ſede eius quam dudum tenuit, ablatæ ſunt: nos per omnia enucleatiùs trutinan-
tes, in ſacro ſcrinio noſtro reperimus, ſanctum Gregorium prædeceſſorem noſtrum in ip-
ſa ſancta ſede omnia in integro ipſam parœciam numero duodecim beato Auguſtino
Syncello ſuo Archiepiſcopo tradidiſſe, & confirmaſſe Epiſcopos conſecrandi ius. Vnde &
nos, veritate ipſa reperta, ordinationes, ſeu confirmationes Apoſtolica auctoritate eas illi
in integro, ſicut antiquitus fuerit, conſtituentes reddidimus, & priuilegium confirma-
tionis ſecundùm Sacrorum canonum cenſuram Eccleſiæ ſuæ obſeruandum tradidi-
mus . . . . reliqua deſunt. At de rebus Anglicanis ſatis.

XXXIV. Eodem anno idem ſanctus Pontifex Leo animum adiecit, vt Caroli Magni de Hun- E
norum theſauris miſſam largiſſimam oblationem ad ſacra Limina Apoſtolorum, in or-
namenta Eccleſiarum conuerteret, & in clericos erogaret: omniaque perfecit, quæ ante
perſecutionem illatam Anaſtaſius recenſet ſeorſum ab aliis quæ poſt quadriennium ad-
didit, cùm eſt reuerſus ex Germania, quæ hîc deſcribenda putamus ex Anaſtaſij codice
valdè mendoſo licet, & obſcuritatibus inuoluto. ait enim: Hic verò rogam, *ſtipendium
ſcilicet*, clero ſuo in preſbyterio maximè ampliauit. Fecit etiam in baſilica beati Petri
principis Apoſtolorum nutritoris ſui thuribulum aureum ante veſtibulum altaris pen-
ſans libras decem & ſeptem, immò & in Confeſſione eiuſdem Apoſtoli rugas ex auro
puriſſimo cum gemmis diuerſis penſantes libras quadraginta & nouem. Item coronas
maiores argenteas tres penſantes libras trecentas & ſeptem. Verumetiam cortinas albas
holoſericas roſatas, habentes in medio Crucem de chryſoclauo & periclyſin de fundato

vnam

A vnam. Sarta verò tecta baſilicæ beati Petri Apoſtoli, id eſt, nauem maiorem, & aliam nauem ſuper altare, cum quadam porticu, ſimul & fontes, & ante fores argenteas, verumetiam cum cameris, ſcilicet ab imo vſque ad ſummum omnia in omnibus nouiter reſtauraui. Præſertim verò imaginem Saluatoris cum reliquis in faſtigio ſub arcu maiori poſui. Pari modo in baſilica beati Pauli Apoſtoli, & in baſilica Saluatoris inſtar, *hoc eſt ſimiles imagines*, fecit & conſtituit.

Sarta tecta verò tituli beatæ Anaſtaſiæ, quæ à priſcis temporibus per incuriam marcuerant, & pænè caſura erant, ſuo almo ſtudio nouiter inſtauravit. Similiter & S. Sabinæ ſtudioſè renouauit. In quo verò templo idem egregius Præſul fecit ex argento coronas quinque penſantes libras quatuordecim. caniſtra duo penſantia libras * tres & ſemis. ga-
B bathas interſatiles nouem penſantes libras vndecim. XXXV. QVAE IN TIT. S. ANASTASIAE. QVAE IN TIT. S. SABINAE. *tredecim

Fecit autem & in baſilica beatæ Dei Genitricis, quæ appellatur, Ad præſepe, ciborium ex argento puriſſimo penſans libras ſexcentas & decem, ſimul & rugas argenteas in ingreſſu preſbyterij penſantes libras octoginta, & cortinas maiores ſericas albas habentes periclyſin & Crucem de fundato. Immò & in ſacratiſſimo altari maiori fecit veſtem de chryſoclauo habentem hiſtoriam Natiuitatis, & S. Simeonis, & in medio Cheretiſmon. Simul etiam & in camera eiuſdem Eccleſiæ, & in quadam porticu coronas argenteas tres, penſantes libras argenteas centum quinquaginta quinque, & vncias nouem. QVAE IN BASILICA S. MARIAE AD PRAESEPE.

Item & in baſilica beati Chriſti Martyris Laurentij ſita foris muros fecit imagines argenteas tres, Saluatoris, B. Petri Apoſtoli, & S. Laurentij, penſantes ſimul libras quinquagintaquatuor & ſemis, & in ſacro altari veſtem ſericam chryſoclauam habentem hiſtoriam Dominicæ Paſſionis & Reſurrectionis. QVAE IN BASILICA S. LAVRENTII: SS. FELICIS ET ADAVCTI.

C Item renouauit ſarta tecta beatorum Felicis & Adaucti Martyrum iuxta S. Paulum Apoſtolum. ſed & baſilicam S. Mennæ, atque tituli B. Vitalis Chriſti Martyris, necnon & cœmeterium beati Sixti atque Cornelij Via Appia, ſimul & cœmeterium S. Zotici via Lauicana; pariter & Eccleſiæ ſanctæ Dei Genitricis ſemperque Virginis Mariæ Dominæ noſtræ, ſitæ in Fonticana, quæ per olitana, *hoc eſt antiquitatem*, marcuerat. S. MENNAE. S. VITALIS. SIXTI, CORNELII, ZOTICI, S. MARIAE.

Fecit autem idem Præſul in Baſilicæ Doctoris mundi beati Pauli Apoſtoli Confeſſione ſimul & rugas ex auro obrizo habentes gemmas pretioſas inſtar beati Petri Apoſtoli penſantes libras quadraginta ſex, & ſuper ipſum altare imaginem auream habentem Saluatorem & duodecim Apoſtolos penſantem libras ſeptuagintaquinque, & vela holoſerica maiora ſygillata, habentia periclyſin & Crucem de fundato numero quindecim, vela promiſcua maiora de quadraplo in veſtibus, quæ pendent per arcus quadraginta quatuor.
D Vela modica ſygillata quæ pendent per arcus minores ornata quadraplo viginti. Item alia vela modica de ſtauraci, quæ pendent per annulos decem, & alia decem, ex quibus tria habent * periclyſin de chryſoclauo. Item vela quatuor filo pari Alexandrina. Item vela alithino rotatu habentia periclyſin, rotas cum cancellis, & in medio crucem cum gemmis & quatuor rotas de Tyrio filo paria. XXXVI. QVAE IN BASILICA S. PAVLI.

Item fecit in baſilica beati Andreæ ad beatum Petrum Apoſtolum rugas argenteas penſantes libras octoginta & ſemis. Verùm etiam in baſilica Saluatoris quæ appellatur Conſtantiniana fecit cameram miræ magnitudinis. XXXVII. IN BASIL. S. ANDREAE. CONSTANTINIANA.

Hic almificus Præſul fecit in altare maiore B. Petri Apoſtolorum principis veſtem chryſoclauam pretioſam gemmis ornatam, habentem hiſtoriam tam Saluatoris, B. Petro Apoſtolo ligandi ſoluendiq; poteſtatem tribuentis, quamque principum Apoſtolorum Petri
E & Pauli paſſionem figurantem miræ magnitudinis in natali Apoſtolorum reſplendentem. BASIL. ITEM S. PETRI.

Item fecit veſtem in titulo Eudoxiæ ſuper altare Tyriam habentem gryppas maiores & duas rotas chryſoclauas cum Cruce & periclyſin, blatthin & chryſoclauum. IN TIT. EVDOXIAE.

Hic autem præcipuus Præſul fecit in baſilica beati Petri pharum argenteum ante preſbyterium cum gabathis argenteis triginta & caniſtrum octogoni in medio penſans libras ſexagintatres, & in cantharis argenteis tam in circuitu altaris, quàm in preſbyterio poſuit ceroſtrata argentea penſantia libras ducentas duodecim. In altare beatæ Petronillæ poſuit veſtem de ſtauraci vnam habentem periclyſin de blatthis ſeu chryſoclauo. IN BASIL. S. PETRI. S. PETRONILLAE.

Fecit etiam in baſilica Saluatoris, quæ & Conſtantiniana, veſtem habentem hiſtoriam Crucifixi & Reſurrectionis Domini noſtri Ieſu Chriſti habentem periclyſin de chryſoclauo. Sed & in baſilica beati Clementis fecit veſtem de ſtauracin etiam habentem periclyſin de chryſoclauo. BASIL. CONSTANTINIANA. S. CLEMENTIS.

Fecit

Fecit etiam per arcus Eccleſiæ beati Petri Apoſtoli vela alba Paſchalia. & in natali A
eiuſdem Apoſtoli vela de ſtauraci valdè pulcherrima.

XXXVIII. IN TIT. S. SVSANNAE. Ipſe verò beatus Pontifex titulum beatæ Suſannæ, vbi Pontifex ordinatus fuerat, ob amorem ipſius ampliauit, renouans firmiſſima poſuit fundamenta, ædificauit Eccleſiam cum abſide ampliſſima, & picturis de muſiuo decorauit, cameram & preſbyterij pauimentum pulchris ornauit marmoribus, verùm dextra læuaq; porticus cum columnis marmoreis extruxit, ſed & Baptiſterium ibi conſtituit, vbi & dona obtulit, videlicet gabathas aureas fundatas tres penſantes libras quatuor & ſemis. Cruces aureas duas cum gemmis penſantes libras vndecim; virgas argenteas penſantes libras tres & ſemis . . . . . lucernam argenteam penſantem libras quinque, imagines argenteas tres penſantes libras triginta quinque. Fecit & Confeſſionem eiuſdem altaris ex argento puriſſimo penſantem libras centum tres & vncias duas, columnas argenteas octo & gammadias duas & arcus duos cum Cruce ex argento, & gabathas quindecim penſantes libras centum quinquaginta. Crucem dia . . . . . penſantem libras quatuordecim, caniſtrum de . . . . . penſantem libras duodecim & ſemis, coronam maiorem de argento vnam cum delphinis trigintaduobus penſantem libras trigintaduas, necnon caniſtrum de argento penſans libras decem & octo. Vaſa colatoria argentea deaurata penſantia libras quatuor & vncias tres, gabathas argenteas habentes gryphos deaurátos penſantes libras duas, coronas argenteas duas cum delphinis decem & octo penſantes libras decem & octo. Item verò idem præcipuus Antiſtes fecit in eadem Eccleſia veſtem de chryſoclauo cum periclyſi, & aliam veſtem de blatthi habentem in medio Crucem in chryſoclauo, & tabulas chryſoclauas quatuor cum gemmis ornatam, atque gammadias in ipſa veſte chryſoclauas quatuor, cum periclyſi de chryſoclauo. B

XXXIX. TRICLINIVM PATRIARCHII LATERANEN. Fecit & in patriarchio Lateranenſi triclinium maius ſuper omnia triclinia nominis ſui magnitudine decoratum, ponens in eo fundamenta firmiſſima, & in circuitu laminis marmoreis ornauit atque marmoribus in exemplis ſtratis, & diuerſis columnis tam porphyreticis quamq́ albis & ſculptis cum vaſis & liliis ſimul poſtibus decorauit cameram cum abſide de muſiuo, & alias duas abſides diuerſis hiſtoriis pingens, & marmorum incruſtatione pariter, & in circuitu decorauit. C

XL. Et in Eccleſia beatæ Priſcæ fecit idem Antiſtes calicem fundatum ſuperauratum vnum & coronas tres, vnam habentem delphinos decem, alias duas numero nouem, & gabathas octo penſantes ſimul libras vigintinouem, & veſtem aliam holoſericam ornatam in circuitu blatthi byzantio.] his enarratis ſubiiciuntur quæ ab aduerſarijs paſſus eſt, quæ ſuo loco inferiùs enarrabimus, quibus exactè deſcriptis, idem auctor reliqua eodem ordine quo ſunt facta poſt reditum Romam, recenſet, quæ ſuo loco dicturi ſumus. D

IESV CHRISTI ANNVS 797 — LEONIS PAP. III. ANNVS 2. — IRENES ITERVM IMP. ANNVS 1.

1. ANNVS ſequitur Chriſti ſeptingenteſimus nonageſimus ſeptimus quintæ Indictionis, quo Conſtantinus Imperator orbatus oculis ſimul & vita cùm eſſet, in matrem rurſum Imperium eſt deuolutum. Rem geſtam idem qui ſuprà Theophanes E
res ſui temporis proſecutus, & qui interfuit, narrat verbis iſtis: Menſe Martio exiit Imperator aduerſus Arabes, habens ſecum Stauratium Patricium, & ceteros amicos matris ſuæ, necnon & electam cateruam peditum militum ex vtriſque thematibus viginti millia. Videntes autem qui circa Stauratium erant alacritatem populi & Imperatoris: timuerunt, ne fortè inito bello, ille vinceret, & ipſi adinuentis aduerſus eum fruſtrarentur inſidiis. Ergo muneratis vigilibus, perſuaſerunt eis mentiri, perhibendo Sarracenos fugiſſe. Imperator itaque multùm triſtatus, inefficax in vrbem regreſſus eſt. Et Kalendis Maij mortuus eſt filius eius Leo, & luxit eum vehementer. Porrò decimoſexto Kalendas Auguſti ab equeſtri agone ad ſanctum Mammatem tranſeunte, tranſmearunt ad eum comprehendendum hi qui erant ex ordinibus, quos mater Imperatoris

Aris allocuta eſt. Quo ille cognito, in Chelandium ſuum ingreſſus eſt, & tranſmeauit ad Pylas, volens ad Orientalium thema confugere. Erant autem cum eo & amici matris eius, quos ille ſic eſſe ignorabat. Porrò ipſe & vxor eius exiuit vſque ad Tritonem.

Porrò conſilio inito, amici matris eius dixerunt ad ſemetipſos: Si coaceruatus ei fue- II.
rit populus, non iam dominio conſtringetur, nec iam latere poterimus eum, & perdet nos. Materque ipſius congregatis in palatio Eleutherij, qui ex ordinibus fuerant collocati, introiuit in palatium: & cùm didiciſſet populi ad Imperatorem concurſum, timuit nimis, & tractabat qualiter mitteret Epiſcopos ad eum, & acciperet verbum, vt ſederet in angulo. Verùm ſcripſit occultè ad amicos qui cum ipſo erant, quia niſi modum quemlibet feceritis & tradideritis eum, verba quæ habetis mecum habeo indicare Imperatori. At illi metuentes, tenuerunt eum proceres, & in Chelandium deducto eo, Sabbato ma-
B nè venerunt ad vrbem, & concluſerunt eum in domo Porphyrij, in qua & natus eſt. Et CONSTANTINI IMP. OBCAECATIO ET OBITVS. circa horam nonam crudeliter & inſatiabiliter oculos eius euellunt, ita vt mors ſubſequens confeſtim extingueret conſilio matris ſuæ & conſiliariorum eius. Obtenebratus eſt autem ſol per dies ſeptemdecim, & non dedit radios ſuos, ita vt errarent naues maris, omneſque dicerent, quòd propter obcæcationem Imperatoris ſol obcæcatus radios ſuos retraxerit.] Porrò nonniſi irato in eum Numine vindictam expoſcente de fuſo ab eo innocentium ſanguine facta hæc eſſe, idem Theophanes tradit, dum agit ſecundo anno eius DIRA IN CONSTANT. VINDICTA. Imperij de eorumdem innocentium nece, iſta ſubiiciens: Non in longum Dei iuſtitia hanc iniuſtam vltionem miſit inultam: poſt quinquennium namque eodem menſe, & eodem die Sabbati orbatus eſt oculis à propria matre idem Conſtantinus.] Porrò in Conſtantino ſic genus Copronymi prorſum extinctum tradunt.

C Quomodo autem, ita è medio ſublato Conſtantino Imperatore, qui ab eo deportati III.
ſunt in exilium viri ſanctiſſimi, & inter eos eminens Plato Archimandrita ſunt reſtituti, audies ex Theodoro Studita: qui & ipſe vnus ex illis & pars magna fuit, res geſtas eiuſdem S. Platonis proſecutus oratione, hæc de his ſubiicit: Breue (inquit) tempus inter- EXVLES CONFESSORES REDEVNT CONSTANTINOP. ceſſit, & adulterum illud Imperium, quod noluit intelligere, vt benè ageret, de medio ſublatum fuit; vt & Imperatores ipſi diſcerent diuinas leges non violare, neque iniquas perſecutiones & carceres ſtruere, quamuis purpura nimiùm efferantur. Tunc fideliſſimus ille diuinarum legum cuſtos S. Plato videlicet confeſſionis brauio recepto, è carcere ipſo tamquam victor exijt, multiſque laudationibus & carminibus celebratus, felix dicebatur, eorum teſtimoniis comprobatus qui anteà ipſi obtrectabant atque illudebant. Solent enim (vt eſt à Gregorio Theologo dictum) homines alicuius virtutem vel hoſtes
D ipſi admirari, cùm furore extincto, res ipſa per ſe probata fuerit. Licet hoc loco, diuerſo modo res ſe habeat, ac dici poſſit. Cùm enim Regina illa quæ pacis nomen habens Irene dicta eſt, rurſum imperare cœpiſſet, & virum hunc tamquam Martyrem proſequeretur: tunc inſtar fluuij retrò fluentis, ſi quis inimicus anteà fuerat, in amicum & laudatorem conuerſus eſt, ita vt cuſtos carceris in terra proſtratus ſibi veniam dari in terra ſupplex petierit. Sed vir ille factis aut dictis tam motus fuerat, quaſi lapis ſenſus expers.

Poſteà verò quàm ab exilio reuerſi fuimus: aliiq́ue ex aliis locis tamquam volucres IV.
quædam aduolaſſent: factum illud piis hominibus admirationi erat, & cum capite ipſo GAVDIVM ET CONCORDIA TOTIVS ECCLESIAE. membra copulabantur. Diceret fortaſſe hoc loco (quamuis verbum hoc audax ſit) clariſſimus ille vates Iſaias: [a] Leua in circuitu oculos tuos, & vide congregatos filios tuos: veniunt omnes filij tui de longè: videbis & gaudebis & metues atque obſtupeſces
E corde. Ille quidem Propheta hæc diceret: ego verò addiderim. Illum etiam qui ſacris præſidebat, & in ea re principatum tenebat (*Taraſius iſte erat Conſtantinopolitanus Epiſcopus*) ita affectum fuiſſe, vt eum de quo dicimus, reuerentia proſequeretur. qui cùm ſe illi purgaſſet, ad concordiam etiam ipſum inuitauit. Quod factum fuit, eiecto illo, qui adulteros coniugatos coronauerat, vt diſſidium remoueretur, quod beatus ille maximè fugiebat. Quo facto, victoriæ præmium apud vniuerſos qui conuenerant, aſſecutus eſt. quid enim aliud Deo ipſi concordia & coniunctione charius, modò coniunctio ipſa hominem à diuinis præceptis non ſeiungat? Sed quidnam poſteà factú eſt? E priore monaſterio gentis illius cauſa Byzantium migrauimus. Quo loco pater ipſe virtutis appetens, ne monaſterij gubernationem ſuſtineret, intra cellulam ſe claudens, eam vitam amplexus eſt.] Quod verò ad initam cum Taraſio communionem pertinet: teſtatur ipſe Theodorus in epiſtola ad Simeonem, de qua inferiùs, ſe cum Taraſio, vbi rediit, communicare noluiſſe,

[a] *Iſai. 60.*

luisse, nisi probasset quæ ab ipso gesta essent. At pergit auctor cœptam narrationem: A

V. S. PLATONIS CONFESSORIS POST TRIVMPHVM HVMILITAS.

Sed vide etiam hîc admirabilis rei studium. tam multa eius erat humilitas, vt cùm fratrum societas sub duobus principibus esse non posset: seipsum vir ille Dei studiosus, atque imitator, obedientiæ legibus subiecerit; idque fecerit illis ipsis præsentibus, & eius rei testibus qui eò conuenerant. At non peregrinum & alienum hoc est, filium dici eum qui anteà pater dicebatur, eius inquam filium, quem ipse in spiritu genuerat? (*de seipso hæc Theodorus.*) Quid quòd ei subiectus erat, cui olim imperauerat? cùm præsertim tot essent illius egregia facta, vt satis illi ad laudem esse posset, si cunctarum rerum gloria non elatus modestè se gesserit. Sed admirabilis ille vir facilè & nullo negotio hoc perfecit, non fictè quodammodò & adulterinè, vt verbo tantùm imperanti subiectus esset; sed sincerè, & eo modo quo Deus postulat, idipsum faciebat. Vbi enim confessio est, B illic & fiducia: vbi fiducia, illic propriæ voluntatis remotio: vbi propriæ voluntatis remotio, illic & obedientiæ perfectio esse solet. Rectè factorum testes illi sunt, quorum causa petitiones aliquot extiterunt. Supplicabat pro aliquo propinquo, & cùm petitionem assecutus esset, eius causa qui petitionem obtinuerat, ipse gaudebat. quòd si petitionis compos non fuisset, sed re infecta discessisset, nequaquam id moleste ferebat, vnum illud propositum habens, vt re aliqua egenti vtilitatem afferret, non vt voluntatem suam expleret. Hei mihi, pater (vt Prophetæ [a] voce vtar) quare me genuisti? Patrem vocare non erubesco, qui dignus non sum, qui filius tuus nominari possim. quorsum me ad hanc dignitatem extulisti, qui neque imperio parere aptus sum? Nouit Deus quemadmodum & tua sancta anima huius rei rationem, quòd scilicet amicitia ipsa vel obedientia etiam potiùs illa, quæ supra vires sunt, ferre potest, vt breui oratione defensionem meam comprehendam & hoc loco finem faciam.] hæc Theodorus ingemiscens de collata ab eo ante C biennium monasterij præfectura, de qua superiùs dictum est. pergit verò ipse res gestas sancti Platonis admiratione summa digna referre, sed hæc nobis ad Annales satis.

[a] *Isai.* 45.

VI.

Dicendum modò de ipso Theodoro Studita, de se adeò modestè humiliterq; scribente; illaque afferemus quæ Michaël monachus qui fuit eius discipulus, & res ab eo gestas descripsit, quàm fidelissimè narrat, incipiens à Constantini nece his verbis: Sed quoniam [b] *Ezech.* 28. Rex ferus incidet in mala (sicut ait Propheta [b]) & viæ eius tenebrosæ, hoc ipsum sensit imprudens Constantinus, & pœnas iniquitatis suæ nequissimus persoluit, Imperio breui orbatus, atque ante Imperium oculis, vt quibus viuens improbè vsus erat, eorum lumine priuaretur. Eo autem Regia pulso, Imperium iterùm eius pia mater obtinuit, quæ pacem statim complexa nomini suo congruentem, nihilo illam quàm anteà segniùs conseruare studuit. Itaque exilium patribus subitò relaxat, non his modò, vel illis, sed omni- D

REDITVS THEODORI AB EXILIO.

bus in vniuersum, atq; ante omnes ei, qui virtute omnes anteibat, pastori inquam nostro ac magistro, *Theodoro videlicet*. Quem Thessalonica redeuntem, frequens (vt par erat) omnium hominum occursus excepit. At longè clarissimus honor fuit, quo ingredientem Patriarcha & Regina ipsa eum honestarunt. Eam ob rem qui ante alios dissentionis socius & particeps fuit, Iosephus ille presbyter, qui præfracta temeritate inaudita peregerat, sacris septis eiectus, ex sacerdotum albo expungitur, vt vnius amputatione, atque casu, reliqua membra coalescant & coniuncta cohærent. hoc enim Augustæ summum studium erat, vnum tollere vt omnes consentirent, nec dissidio vllo vel schismate dissiderent. quod ei sanè feliciter cessit ex animi sententia: breui enim omnes animis coniuncti ad pacem concordiamq; redierunt. E

VII. EXCVSATVR TARASIVS.

Neque enim vel Patriarcha ipse, quantum in eo erat, aut factũ id approbabat, aut non absurdum illud & alienum ab Ecclesia iudicabat, aut Patrum ærumnis non compatiebatur; sed sapiens quoddam consilium, & alta mente, qualis eius fuit, dignum agitans, non habuit tunc vlciscendi auctores facultatem, temporis iniuria, quæ vellet, agere non permittente. Quamobrem Regina ipsa vtriusque prudentiam amplectens, & magnopere collaudans, summam vtriusque virtutem, & in vtili diiudicando intelligentiam boni consulebat, quòd Patriarcha quidem de summo iure nonnihil remittens, vesanum Imperatorem à grauiore malo hac ratione reuocasset, minantem iam se, maiorum exemplo, sacrarum imaginum hostem fore, nisi quod animo concupierat, peragere sineretur.

VIII. THEODORI DIVERSA SENTENTIA.

Pater autem, nempe Theodorus, flagitium propalàm arguendo, & acri reprehensione atque obiurgatione longiùs progredi prohibendo, tum eos qui peccarant, tum ceteros qui simile aliquid meditabantur, omnes affectibus suis non intemperanter vti edocuisset.

Prorsus

A Prorsus autem & relaxare interdum aliquid de iudicio, bonum est, & exactum ius non præterire, vtilissimum, vnum in finem vtrumque spectans, vt quod melius est, id pro re nata præstetur. Quod nimirum diuini ambo ratiocinantes, altiore quàm captus noster ferat consilio præsentia administrabant, ita vt charitatis vinculum nulla ratione solueretur, quo coniuncti semper fuerant, & diuino inter se Spiritu colligati. Quod nos certè persuadere nobis debemus, & opportunè de his quæ opportunè gesta sunt, iudicare, vt propositum vtriq; finem laudemus & amplectamur, & eos qui aliter sentiunt, vel affecti sunt, de sententia dimoueamus.] hæc omnia Michaël Tarasium Patriarcham excusans, in quem plurimi oblocuti fuissent, alia occasione superiùs recitata.

IX.

Ceterùm ipse Theodorus post victoriam consecutam, haud vrbis potuit retineri blanditijs, sed ardua repetit vitæ monasticæ, ad suum remeans monasterium, congregans B dispersos Israël, & alios ad eiusdem vitæ instituta sectanda virtutibus prouocans, prout idem Michaël eius vitæ scriptor his subiicit verbis: His ergo in hunc modum transactis, Theodorus regia vrbe relicta, in monasteriũ reuertitur, optimiq; pastoris instar, segregatas oues conuocat, quas, se absente, prædones animarũ abegerant & in omnes circum montes dispersserant. Accurrit insuper innumerabilis aliorũ tam monachorum quàm sæcularium multitudo, & magni Patris reditui gratulatur, diuulgante illum vbique fama, Theodorumq; celebrante & Sacundionem. Respõdebat autem exitus opinioni, & famam res ipsa confirmabat. Quicumque enim accedebant, meliores ab eo fiebant, & præstantiorem inde vitam auspicabantur. Plurimi ex eo tempore Byzantio profecti, ad sanctum protinus aduolarunt, eius tamquam Sirenum minimè fallacium vocibus repentè capti, redeundi curam penitus abiecerunt. obtestantes, accidentes, omnia supplicum more facientes, vt C sibi cum illo esse & viuere liceret; melius longè atque vtilius id existimantes quàm in sæculo versari. Quos ille cunctos excipiens, eorumq; fidem amplectens, Deo offerebat & in virtutis disciplina exercebat.] Quæ autem ipsi causa fuerit illud relinquendi monasterium, & reuerti Constantinopolim, & illic præfecturam suscipere amplissimi monasterij, iam diutiùs monachis destituti, eiusdemque Studij appellati, ex quo & cognomentum illud est consecutus, vt Theodorus Studita sit appellatus, idem auctor enarrat. sed quoniam ea facta noscuntur anno sequenti, de his nos suo loco dicemus.

THEODORVS REDIENS IN MONASTERIVM COLLIGIT MONACHOS.

X.

Quod spectat ad res Occidentales, Barcinona ciuitas, quæ à Francis defecerat, per Zatum Sarracenorum Præfectum Carolo Magno reddita est. Cùm & Habdalla Sarracenorum Princeps in Africa à fratre pulsus, ad eumdem Carolum Magnum confugit, quem cum filio suo Ludouico in Hispaniam proficisci iussit. Quo anno pariter res bellicæ eidem D Carolo prosperè ex sententia successere. Cùm autem degeret Aquisgrani, accepit legationem à Constantino Imperatore anteà missam, qui ea functus est, fuit Theophilus Nicetæ Siciliæ Præfecti filius, verùm anno sequenti à Carolo susceptam, hoc verò anno missam, à Constantino adhuc superstite alij tradunt. Sed eius audita nece, omnia vana cessere.

I.

E SEPTINGENTESIMVS nonagesimus octauus Christi annus qui sequitur Indictione sexta signatur. Quo in Oriente Arabes Sarraceni sub Duce Habdimelech Romano Imperio infestissimi, cùm petenti pacem Irenæ Imperatrici negassent, infesto agmine progressi sunt Constantinopolim vsque, eius suburbia deprædantes, onustiq; spoliis sunt reuersi. hæc Theophanes pluribus. Quorum occasione factum est, vt Theodorus, de quo anno superiori plura dicta sunt, quo ab horum infestatione monachos sibi subditos saluos redderet atque securos, eosdem Constantinopolim duxerit, atque Studij monasterium habitare cœperit. Rem gestam Michaël his præsens sic narrat: Impiis Arabibus Romanum Imperium per id tempus infestantibus, cùm sedes passim seruitutis metu verterent, non solùm propinqui, verùm etiam remoti ac procul dissiti: necessariò faciendum Patri visum est, vt tempori cederet, nec manifesto periculo se, socioscque (quod amentis erat) obiiceret. Quare in regiam vrbem se recipit, Patriarchæ optabilis & Augustæ, quibus

THEODORVS OB SARRACENORVM INCVRSIONES CVM SVIS MIGRAT CONSTANTINOP.

aduentu suo se socium incredibilem attulit. Qui mox summis ab eo precibus contenderunt, vt Studij moderator cœnobij quod in vrbe erat, esse vellet, & in eo monasticæ exercitationis scholam collocare, vt hac ratione à tanto viro ciuitatum princeps ornaretur. Magnificum planè ac præcellens eius cœnobij templum, & siue pulchritudinem siue amplitudinem spectes, paucis concedens.] A

II. MONASTERII STVDII NOMEN ET ORIGO.

Vnde autem acciderit, vt idem monasteriũ, Studium sit appellatum, licet nos suo loco superiùs diximus, rursum istud audi ab eodem auctore rem breuiter perstringente, cùm pergit: Venerat (inquit) ab Vrbe Roma vir genere & opibus præstans, Studius nomine (Euprepium lingua nostra vocare solet) qui & Patricij & Consulis honorem fuerat adeptus. Hic cùm in hac vrbe domicilium collocasset, præclarũ hoc templum magno præcursori Baptistæ posuit, monachorum deputans habitationi. Et quidem nullo vmquam tempore defuerunt qui communem in eo vitam agentes, præclara virtutis ac religionis suæ argumenta darent, quoad Deo inuisus Constantinus Copronymus, indicto monachis bello, cum ceteris omnibus hos pariter eiecit. Postquam verò in pristinum statum res Ecclesiæ redierunt, cessauitque schismatis persecutio: eumdem locum monachi iterùm sed perpauci, nec plures (vt ferunt) numero quàm duodecim inhabitarunt. B

III. MONASTERIVM STVDII RESTITVTVM ET AVCTVM.

Hoc ergo cœnobium Pater cum insigni templo aptissimum & ornatissimum nactus, ex conditoris mente scilicet adiit, discipulosque suos in eo constituit. sic enim reuerà conueniebat, eum qui virtute omnibus antecederet, suum ipsius templum apponere, eumdem eius incolam ac pastorem esse, & pastorem longè præstantissimum, cuius oues & numero plurimæ & virtute perinsignes essent. Cui enim & cura omnis & studium erat fidei suæ creditas meliores in horas reddere, & quidquid pulchrum ac honestum esset, eis proponere atque inserere, earumq; salutem, suam salutem ducere: hos par erat augeri maximis incrementis, & vitæ perfectionis apicem capessere. Quorum sanè monasterium propterea clarissimum nomen obtinuit, omniumq; aliorum celeberrimum euasit. At enim cùm multi, crescente eius fama, quotidie confluerent, partim laici, partim monachi, nonnulli etiam delicatæ vitæ dediti & voluptuariæ, quibus adeò nulla virtutis cura fuisset, benignè omnes pariter excipiebat, & diuinæ Scripturæ documentis instruebat, atque ad meliora ducebat, nullius rei præterquam virtutis studio capi docens, boni immortalis ac perpetui.] pergit auctor pluribus dicere de monasticis ab eo suis discipulis traditis institutis admiratione quidem maximè dignis, iisdemque scriptis metro, de quibus hæc ait: C

IV. THEODORVS MONASTICA INSTITVTA SCRIPSIT.

Edidit præterea institutiones Iambicis versibus conscriptas, quemadmodum vnumquemque imperata facere oporteret. Quorum versuum contextus initium à Præposito ipso duceret; cùm deinde ceteros omnes ad infimum vsque percurrens, definit ac statuit, quibus pœnis, quibusq; separationibus, aut genuflexionibus affici debebat, qui ad diuinas laudes tardiùs venerit, qui vas confregerit, aut temerè proiecerit, ac negligentiùs tractarit: qui fratrem in re quapiam offenderit: qui in loquendo modum excesserit, & linguæ frænum non iniecerit. quibus omnibus congruentes pro delicti modo pœnas imposuit.] D

Porrò monachorum numerum ad decem peruenisse centenaria, idem auctor vnus ex illis affirmat, qui pariter occasione laboris operum manuum singulis præscriptorum, eiusdem Theodori scripta recensuit: sed primùm in describendis codicibus eius labores sic narrat: Memor autem beati Pauli dicentis:[a] Neque gratis panem manducaui, sed manus istæ mihi & iis qui mecum erant, ministrauerunt: laborare & ipse constituit, manus continuò versans in codicibus, operamque suam ad eos adiungens ex discipulis, qui opus manu faciebant. Extant apud nos ad hunc diem eius manuscripta pulcherrima. E

[a] 2. *Thes.* 3.

V. THEODORI STVDITAE SCRIPTA DIVERSA.

Composuit & libros alios, quos propria lingua dictauit, quorum sensus manifestam quamdam diuinæ gratiæ vim ostendunt. In his primum locum tenet, qui Parua dicitur Catechesis, quatuor & triginta supra centum distincta sermonibus, quos quidem fratribus ipse pronuntiauit, congruentes cuique diei singulos, lectissimis sententiis, verbisq; ornatissimis scitè admodum pertractãs nunc de animi fortitudine aduersorumq; contemptu, de monasticæ obseruationis perseuerantia, & membrorum mortificatione: nunc de constantia in quotidianis certaminibus, & præstanti aduersus casus omnes animi contentione. Ex hoc libro tres sermonum particulæ prima quaque die hebdomadis apud nos in Ecclesia recitari consueuerunt. Alterum deinde librum elaborauit, Magnum Catechisticum tribus membris seu partibus comprehensum, qui egregia cœnobij instituta singillatim declarat, disciplinam tradens suprà quàm dici queat vtilissimam. Quantum verò vtrique insit

A insit gratiæ, cælestisque philosophiæ, cuiuis notum, qui eorum lectionem vel leuiter attigerit. Etenim multi sanè libros multos, eosque vtiles elucubrarunt elegantia & sermonis ornatu excellentes: mihi tamen sic persuadeo, nullo ex alio tantum lucis, tantumq; compunctionis haurire animam, quantum ex Patris Catechesibus, quæ singularem cum suauitate persuadendi vim habent, & coniunctam cum vtili gratiam præseferunt.

Scripsit præterea vir diuinus panegyricum volumen, in quo insignes Domini dies festos enarrat, & præclaris orationibus exornat, nec Domini solùm, verùm etiam Deiparæ, & præcursoris item Ioannis Baptistæ, cuius etiam solitudinem, vitamq; ab hominum congressu semotam eleganti hymno celebrauit. Scripsit & librum Iambicis versibus, in quo & primi parentis ortum, lapsumq; descripsit, Caimiq; inuidiam ac manum quæ fratri, heu, B iniecta, cædem patrauit iniquissimam. Enochi deinde gratam innocentiam, ac Noë, eiusque filiorũ exortum, vitam, conuersationem. Recensuit insuper eodem opere vniuersam Iconomachorũ hæresin, quos vt malorum fautores atque auctores anathematis nota perstrinxit. Epistolarum autem eius libri quinque sunt numero, qui apud nos hactenus asseruantur. In his & singularem Patris libertatẽ videre est, & solicitudinem ac sedulam industriam, & quemadmodũ inter calamitates erectus semper mãserit & inuictus, nullis ærumnis fractus, nihil remittens de mentis proposito in tantis incursibus & temporum iniurijs. VI. THEODORI LIB. V. EPISTOLARVM.

Præter hos omnes Dogmaticum etiam librum composuit, in quo validæ insunt disputationes refutatoriæ mirabiliter contextæ ad dissoluenda Iconomachorum sophismata, quibus illi sic vrgentur & anguntur, vt nec spirare eos sinat, verisque dogmatum argumentis illorum mendacia expugnet ac deiiciat. Contra impios autem Imperatores multis inuehitur, illos pariter congruenti oratione contingens, quæ illorum vitæ moribusC que perpetuam notam inussit. Atque hi sunt libri, quos Deifer pater ore suo edidit ac disertissima lingua explanauit. VII. DOGMATICVS LIBER THEODORI.

Semper enim præsentem habuit secum veram sapientiam primam omnium intus insonantem & mentis aciem illustrantem, parum aut nihil penitus egens humana sapientia, quam contemnebat iamdudum, ex quo ad sublimiorem illam oculos conuerterat. Quo fiebat, vt abundantis gratiæ ope nixus multa quotidie indefessus præstaret, scribens ipse, aliis dictans, facienda præcipiens, diuinis rebus incumbere persuadens, atque (vt vno verbo dicam) omnibus commodans, omnes aptis ad salutem rebus instituens.] hactenus de scriptis Theodori Studitæ Michael eius discipulus, quæ quidem magna ex parte desiderari videntur. Quas autem ex Columnensi bibliotheca nacti sumus epistolas ad Annales spectantes, eas vnà cum vita ipsius à dicto Michaële conscripta Sirmundus Parisiensis VIII. QVAE THEODORI SINT LATINITATI TRADITA.

D Theologus Societatis Iesu professor me rogante Latinitati tradidit, quo nomine non ego solùm, sed & vniuersa ei plurimùm debeat Christiana religio. nos eas suis locis pro temporis ratione reddemus. Vtinam inueniatur aliquis vir doctus qui maiori otio cuncta sanctissimi atque doctissimi viri egregia monumenta è bibliothecarum diuersarum latebris aliquando in lucem vendicet, eademque Latinitati, beneficio omnium, donet. Ceterùm erit vt inferiùs ipsum Theodorum Studitam nouis auctum coronis ex nouis persecutionibus repetita sæpè confessione visurus sis: sinas eum interim otio monastico benè vti, & operosa frui quiete vnà cum suis Angelicam vitam in monasterio piè sancteque ducentibus. Iam verò quæ anni huius sunt reliqua, prosequamur. Misisse hoc anno Irenem Augustam Legatos ad Carolum Magnum, veteres tradunt Annales Francorum, auditosque ab eo Aquisgrani, redditumque illis ab ipso quem petierunt Sisinnium fratrem E Tarasij Patriarchæ olim in bello captiuum.

IX.

Quod ad res Hispanicas pertinet, hæc de Alfonso cognomento Casto habent Annales Francorum, & vetus Chronicon à Pithœo editum: Hoc anno Hadofuns (quod idem est quod Adefonsus siue Alfonsus) Rex Gallæciæ & Asturiæ per Froium Legatum suum papilionem miræ pulchritudinis Regi Carolo misit.] & inferiùs eodem anno: Hadofuns quoque supradictus Rex prædata Vlyssipona Hispaniæ ciuitate, insignia victoriæ suæ loricas, mulos, captiuosque Mauros per Froium & Basiliscum Legatos suos Carolo misit.] hæc ibi. Ex quibus patet magnam amicitiæ consuetudinem intercessisse inter Alfonsum Castum & Carolum Magnum, ambos Reges pietate insignes. testatur & hoc ipsum Eginhardus in vita Caroli, cùm ait: Adeò namque Adelfonsum Gallæciæ atq; Asturiæ Regem sibi societate deuinxit, vt is cùm ad eum litteras vel Legatos mitteret: non aliter se apud illum, quàm proprium suum appellari iuberet.] hæc ipse.

I. SEPTINGENTESIMVS nonagesimusnonus annus Christi Redemptoris, Indictione septima inchoatur, idemque valdè Ecclesiæ Romanæ lugubris, quo immane facinus commissum atque sacrilegium ingens perpetratum est aduersus summum Pontificem à sceleſtis quibusdam ac prorsus impiis Ecclesiæ Romanæ potentioribus clericis, quod nec à Gentilibus infensis nomini Christiano Imperatoribus, vel ab hæreticis Catholicæ Fidei perduellibus fuisset aliquando tentatum. Nepotes siquidem Hadriani Pontificis militantes in Romani cleri primis ordinibus inuidia tabescentes ob Leonis electionem, odio implacabili ipsum persecuti, calumniisque infectati, tandem eò furoris & insaniæ sunt prædicti, vt non sint veriti in ipsum sacrilegas manus iniicere, effodere ipsius oculos, atque radicitus linguam præcidere. Accessit ad tanti sceleris immensitatem, quòd totum id factum est, cùm idem Pontifex esset in sacri muneris functione, expiando per litanias populum ritu solemni. Sed & sacrilegia sacrilegiis cumulata sunt, dum rursus in Ecclesia ante altare, iuxta Confessionem tantum sit repetitum rabido furore flagitium. Ista autem tam nefanda, tam horrenda & execranda quomodo se habuerint, præ sceleris immanitate declamato vbique facinore, tam Occidentales quàm Orientales historiarum scriptores sunt prosecuti. Nos accipiemus ab Anastasio eius sæculi scriptore antiquiore, qui ea paulo latiùs narrat his verbis:

LEO PAPA QVAE PASSVS A SVIS PERSECVTORIBVS.

II. Cùm die quadam more solito in litania, quæ ab omnibus Maior appellatur, Leo Pontifex procederet, vbi sibi populus obuiàm sacra religione occurrere deberet, vt secundùm annuam consuetudinem litanias & Missarum solemnia cum sacerdotibus celebraret, & omnipotenti Domino pro salute Christiani populi preces funderet. Et cùm secundùm olitanam traditionem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in Ecclesia beati Georgij Christi Martyris, in eius natali, ipsa litania prædicata fuisset: omnes tam viri quamque feminæ deuota mente cateruatim in Ecclesia beati Christi Martyris Laurentij, quam Lucinæ dicunt, siue Ad craticulam, *vt hîc habent Annales Francorum*, vbi Collecta prædicata erat, occurrerunt. Et dum prædictus venerabilis Pontifex à patriarchio egressus fuisset: obuiàm illi sine planeta Paschalis Primicerius occurrit, & in hypocrisi veniam illi perebat, dicens: Quia infirmus sum, & ideò sine planeta veni. Tunc sanctissimus Præsul veniam illi dedit. Similiter & Campulus Sacellarius, qui in ipsorum dolositate pariter in Pontificali obsequio pergentes, & dulcia verba quæ non habebant in pectore cum eo loquentes, maligni & iniqui ac peruersi, falsique Christiani, prorsus Pagani, filij diaboli, in vnum se satanicè colligentes, pleni iniqua cogitatione, in ipso itinere, ante monasterium sanctorum Stephani & Siluestri, quod dominus Paulus Papa fundauerat, clàm armati astitere, atque repentè de loco insidiarum exilientes, ad ipsum (quod dictu nefas est) trucidandum, absque vlla reuerentia confluxerunt, Paschale ad caput stante, & Campulo ad pedes, secundùm iniquum eorum consilium.] Accidisse autem id septimo Kalendas Maij Ado confirmat. Pergit Anastasius:

PROCESSIO S. LEONIS IN LITANIA MAIORI.

QVAM EXECRANDA IN S. LEONEM IMPII PATRAVERE.

III. Quo facto, omnis qui circa eum erat populus, cùm esset inermis, & in diuino officio præparatus, timore armorum perterritus, in fugam conuersus est. Ipsi verò insidiatores atque operatores malorum, Iudaico more, sine vllo diuino vel humano honoris intuitu, ferino more comprehendentes, in terram proiecerunt, & absque vlla misericordia scindendo, expoliando eum, crudeliter oculos euulsere, & ipsum penitus necare conati sunt: nam & lingua eius ab ipsis præcisa est. Et vt ipsi omninò tunc arbitrati sunt, cæcum eum & mutum in media platea dimisere. Verùm ipsi maligni Paschalis & Campulus sicut veri Pagani & impij ad ipsius monasterij Ecclesiam, ante Confessionem eum trahentes, ante ipsum venerabile altare iterùm oculos & linguam amplius crudeliter eruere, & plagis eum diuersis ac fustibus cædentes laniauerunt, & semiuiuum in sanguine reuolutum ante ipsum altare dimisere. Postmodum verò sub custodia in ipso monasterio dimisere.

QVAE NEFANDA SVMMVS PONTIFEX PATI COACTVS.

Timore

A Timore autem perterriti, ne à Christianis hominibus inde furatus esset, tunc malignum consilium adepti, sicut ipse Hegumenus monasterij sancti * Gerasimi professus est, fecerunt eum ad se venire clàm per noctem tam Paschalis malignus qui tunc Primicerius erat, quàm Campulus Sacellarius, & Maurus Nepesinus, & miserunt in prædictum monasterium S. Siluestri, cum pluribus iniquis consentaneis ipsorum malefactoribus sic eum per noctem exinde abstrahentes deduxerunt in monasterium sancti Gerasimi, & in arcta & angusta custodia eum recluserunt. IV. *al. Erasmi S. LEO TOTVS SAVCIATVS IN CVSTODIAM DETRVDITVR.

Sed Dominus omnipotens qui eorum malitiam præsciendo, diu patienter sustinuit, ipsos eorum iniquos conatus mirabiliter destruxit. Contigit enim cooperante Domino, & beato Petro Apostolo suffragante, quòd antedictus Papa cùm ab ipsis carnificibus in monasterium S. Gerasimi in custodiam mitteretur, & visum recepit, & lingua ad loquendum ei restituta est, vt ostenderet omnipotens Dominus super suum famulum solitam misericordiam & magnum miraculum, & diuino eius nutu à fidelibus Christianis viris, videlicet Albino Cubiculario, & alijs fidelibus Deum timentibus, ex ipso eum claustro occultè auferentes, in basilicam beati Petri Apostolorum principis, vbi eius sacratissimum corpus quiescit, deduxere. V. ERIPITVR LEO PONTIFEX ET PERDVCITVR IN BASIL. S. PETRI.

Qui omnes audientes & videntes mirabilia Dei, qui innocentem & iustum Pontificem de manibus inimicorum eruit, glorificauerunt Dominum Deum, dicentes: Benedictus Dominus Deus Israël qui facit mirabilia magna solus, & non deserit sperantes in se, sed in eo adimpleuit misericordiam suam, vt manifestaretur gloria Dei & mirabilia in illo, quemadmodum promisit sperantibus in se, Psalmista dicente: [a] Dominus illuminatio mea, & salus mea quem timebo? Dominus defensor vitæ meæ à quo trepidabo? Et iterùm: [b] Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. Et verè à tenebris eum Dominus eripiens, lumen reddidit, & linguam ad loquendum restituit, & totis eius consolidatis membris, in omnibus operibus mirabiliter deducens confortauit. Quantum gaudium habuere Christiani homines & fideles, tantum mœrore & tristitia angustiati illi nesciebant quid agerent, & in periculo se esse existimantes, quærebant semetipsos interficere. At dum non inuenirent quid aliud agerent, domum Albini fidelis B. Petri Apostoli & eiusdem Pontificis deprædantes, destruxerunt. VI. GRATIAE DEO REDDITAE PRO EREPTO PONTIFICE. [a] *Psal. 26.* [b] *Psal. 118.*

In ipsa beati Petri Apostoli aula cùm degeret præfatus Pontifex, confestim Vuinigisus glorioſus Dux Spoletanus cum suo exercitu obuiauit: & cùm summum Pontificem videntem & loquentem conspexisset, venerabiliter eum recipiens, Spoletum deduxit, glorificans Deum & laudans Dominum, qui per talia mirabilia eum clarificauit.] Habent Annales Francorum, apud sanctum Petrum tunc contigisse morari Legatos Caroli Magni: erat ex ijs vnus Vuiradus Abbas, quorum ope fultus Pontifex, vnà cum Duce Spoletano Vuinigiso Spoletum (vt dictum est) perductus fuit. Pergit verò Anastasius: VII. LEO PAPA SPOLETVM DVCITVR.

Quo audito, per diuersas ciuitates Romanorum fideles ad eum occurrere, & pariter cum aliquibus ex ipsis ciuitatibus Episcopis, presbyteris, seu clericis Romanis, & primatibus ciuitatum ad excellentissimum dominum Carolum Regem Francorum & Longobardorum atque Patricium Romanorum profectus est. Ipse verò Christianissimus & Orthodoxus atque præcipuus clementissimusque Rex, illicò vt audiuit, misit in obuiam eius Gildiualdum Archiepiscopum & Capellanum, & Ascharium Comitem, & postmodum proprium filium suum Pipinum excellentissimum Regem cum aliis Comitibus obuiàm ei iterùm, & vsque vbi ipse magnus Rex ei obuiauit, & sicut Vicarium B. Petri Apostoli venerabiliter & honorificè cum hymnis & canticis spiritualibus eum susceperit; & pariter se amplectentes, cum lacrymis se osculati sunt. Et prædicto Pontifice, Gloria in excelsis Deo inchoante, & * iuncto clero suscipiente, oratione super cuncto populo data: tunc benignissimus dominus Carolus Magnus Rex * adductum Pontificem conspiciens, gratias Deo retulit, qui tam magna mirabilia super famulum suum per suffragia principum Apostolorum Petri ac Pauli operatus est, & ad nihilum prædictos viros iniquos deduxit. VIII. EREPTVS LEO PROFICISCITVR AD CAROLVM MAGNVM. * cuncto * ante

Porrò de his omnibus Carolus Magnus Albinū Flaccum reddidit certiorem, qui horrendum facinus detestatus rescribens ad Carolum hæc de his habet: [c] Ecce in te solo tota salus Ecclesiarum Christi inclinata recumbit. Tu vindex scelerum, tu rector errantium, tu consolator mœrentium, tu exaltatio bonorum. Nónne Romana in sede, vbi religio maximè pietatis quondam claruerat, ibi extrema impietatis exempla emerserunt? Ipsi cordibus suis excæcati excæcauerunt caput proprium. Nec ibi timor Dei, nec sapientia, IX. [c] *Albin. epist. 4. tom. 1. Antiq. lect.*

nec charitas esse videtur. Quid boni esse poterit vbi nihil horum inuenitur? Si timor Dei esset in eis, non auderent. Si sapientia, numquam voluissent. Si charitas, numquam fecissent. Tempora sunt periculosa olim ab ipsa Veritate prædicta, quia [a] refrigescet charitas multorum. Nullatenus capitis cura omittenda est. Leuius est pedes dolere, quàm caput. Componatur pax cum populo nefando. Si fieri potest, relinquantur aliquantulùm minæ, ne obdurati fugiant, sed in spe retineantur, donec salubri consilio ad pacem reuocentur, &c.] ita Albinus, cuius consilium Carolus secutus esse videtur, vt dicta declarant. Pergit verò Anastasius de Carolo dicens:

[a] *Matth.* 24.

X. QVAE SINT ADDITA A SACRILEGIS SCELERA.

Qui dum in magno honore apud se aliquantulum tempus eum ipse sereniſſimus Rex habuisset: hæc præfati iniqui & filij diaboli audientes, post dira & iniqua incendia, quæ in possessionibus seu rebus B. Petri Apostoli gesserunt: moliti sunt Deo contraria, falsa aduersus sanctissimum Pontificem imponere crimina, & post eum ad prædictum mittere Regem, quæ probare nequaquam potuissent, qui per insidias & iniquitates ipsorum talia nec dicenda, sanctam Ecclesiam humiliare volentes, proferebant.

XI.

Sed dum apud prædictum clementissimum magnum Regem præfatus Pontifex cum magno & condecenti honore degeret, ex omni parte tam Archiepiscopis quàm Episcopis & ceteris sacerdotibus venientibus, vnà cum filio eiusdem piissimi magni Regis, omnibusque eximiis Francis, Deo præuio, illum *remeantem in suam Apostolicam Sedem honorificè cum nimio (vt decuit) remiserunt honore: qui per vnamquamque ciuitatem, tamquam ipsum suscipientes Apostolum, vsque Romam deduxerunt. Quum Romani præ nimio gaudio suum recipientes Pastorem; omnes generaliter in vigiliis beati Andreæ Apostoli tam procerescclericorum cum omnibus clericis, quamq; Optimates & Senatus, cunctaque militia & vniuersus Populus Romanus cum sanctimonialibus & diaconissis & nobilibus matronis cum vniuersis feminis, simul etiam & cunctæ scholæ peregrinorum, videlicet Francorum, Frisonum, Saxonum atque Longobardorum, simul omnes connexi ad pontem Miluium cum signis & bandis & canticis spiritualibus susceperunt, & in Ecclesiam beati Petri Apostoli eum deduxerunt, vbi & Missarum solemnia celebrauit. Et omnes communiter corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi fideliter participati sunt, & alia die secundùm olitanam consuetudinem natale beati Andreæ Apostoli celebrantes, Romam ingrediens cum multo gaudio & lætitia, in patriarchium Lateranense introiuit.] Porrò totam hanc historiam scias tunc fuisse carmine egregiè scriptam ab Alcuino (vt stylus arguit) editam verò nuper à Canisio in tomo primo collectionis Antiquæ lectionis, in qua habentur, quæ prætermissa noscuntur ab aliis. Tu ipsam consulas, cuius delecteris sicut veritate, ita & rerum tunc temporis varietate.

*remeare REMITTITVR ROMAM LEO PAPA MAGNO CVM HONORE.

XII. DELINQVENTIVM CAVSA TRACTATA.

Post hæc autem ab eis qui à Carolo Magno missi sunt, quæstio habita est de ijs qui tam enormia scelera perpetrarant, de quibus hæc apud eumdem Anastasium scripta leguntur: Post aliquantos dies fidelissimi Missi qui cum eo venerunt in Pōtificale obsequium, videlicet Gildiualdus & Arno reuerendissimi Archiepiscopi, atque Cunipertus, Berahardus, Atto, & Iesse reuerendissimi & sanctissimi Episcopi, necnon & Flaccus electus Episcopus, vnà cum Kelmgoth, Reticario & Germano gloriosis Comitibus, residentes in Triclinio ipsius domni Leonis Papæ, & per vnam & ampliùs hebdomadam inquirentes ipsos nefandissimos malefactores, quam malitiam ab ipsorum Pontifice habuissent tam Paschalis quàm Campulus cum sequacibus eorum, & nihil habuerunt aduersus eum quod dicerent. Tunc illos comprehendentes prædicti Missi Magni Regis, emiserunt eos in Franciam.] hæc ibi. Quæ omnia facta esse subdit ante aduentum ipsius Caroli Magni Romam, qui contigit anno sequenti, licet iudicium huiusmodi præsente Carolo factum alij tradant.

XIII. LEO PRO PERSECVTORIBVS ROGAT.

Sed dices, quomodo fieri potuit, vt tam deformia perpetrata scelera, leui exilio punirentur? Regino satisfacit, dum tradit pro suis persecutoribus exorasse ipsum Leonem Pontificem, ne quid detrimenti in ipsorum corporum membris paterentur; idque ipsi enixè roganti concessum esse, cùm tamen anteà capitis sententiam accepissent; & in eos lege agendum esse, definitum esset: quod & testantur Annales Francorum sub Ludouico filio Caroli Magni conscripti. Sed & in vita Caroli per annos singulos scripta, hæc leguntur: Post paucos autem dies iussit Carolus eos qui Papam anno superiori dehonestauerant exhiberi, & habita *decies secundùm legem Romanam, vt maiestatis rei, capite damnati sunt. Pro quibus tamen Papa pio affectu apud Imperatorem interceſſit, & vita & mem-

*decisione

& membra eis concessa sunt, sed pro facinoris magnitudine exilio deportati sunt.] hæc ibi, eademque reliqui eiusdem sæculi scriptores, sed sequenti anno id factum tradunt, postquam Carolus acclamatus & coronatus est Imperator. Nos tamen sequimur Anastasium, indecens existimantes, quòd primùm de Pontifici obiectis criminibus actum sit, quàm de adeò facinorosissimis delinquentibus. Porrò de causa Pontificis tractata anno sequenti, vbi Carolus Romam venit, suo loco dicemus. Ceterùm iudicium hoc anno factum esse cùm idem auctor affirmet, sententiæ autem executionem, expectato Caroli aduentu, in sequentem annum esse dilatam, idem qui suprà auctor affirmat, noscque suo loco ex eodem Anastasio dicturi sumus.

XIV. LEO PAPA DEDICAT ALTARE ECCLES. PADERBVRNEN.

His de iudicio delinquentium enarratis, recitatisque cunctis quæ hoc anno ipsi Leoni Pontifici contigerunt, prætermittendum non putamus quæ ab ipso facta esse narrantur, cùm adhuc apud Carolum in Germania esset. & inter alia dedicatum ab eo altare Paderburnæ, vbi conuenit ipsum Carolum Magnum, de quo hæc in translatione S. Liborij fideliter scripta leguntur: [a] Religiosum eius, Caroli videlicet, & salutare Christianitatis dilatandæ studium nobiliter inchoatum, Leo Papa Apostolica auctoritate firmauit, atque in Ecclesia tunc ibidem nouiter constituta, quoddam altare consecrans, adorandas in eo reliquias Protomartyris Stephani, quas secum Roma detulerat, collocauit, fiducialiter id Principi promittens, quòd oratorium illud tanti Martyris patrocinio munitum non vlteriùs passurum foret iniuriam, quam ipso referente, priùs ei contigisse cognouit, vt videlicet ob incolarum loci perfidiam & odium in Christianam religionem aliquoties igni traderetur. Et ob hanc maximè causam easdé reliquias ibi rogatu Imperatoris recondidit, non sine effectu congruæ fiduciæ, sponsionisque suæ, cùm nihil tale postmodum illic perpetratum esse certissimum sit. Hoc igitur ordine Paderburnensis Ecclesiæ sedes Episcopalis tam Imperatoris sanctione, quàm Apostolicæ benedictionis auctoritate primitus constituta, ob causam superiùs memoratam commendata fuit aliquamdiu tuitioni præsulum Capellæ Orientalis Franciæ, quod sermone barbaro Vuirtzburg appellatur.] hæc de his auctor. Contigit etiam vt cùm esset in itinere, pertransiens Coloniam, licet festinus ad Carolum properaret, ibi tamen substitit, & ingressus in Ecclesiam S. Seuerini, cuius corpus haud pridem in domum suam fuerat restitutum, illic orauit. Habet enim ista auctor qui de eius translatione scripsit historiam, aitque: [b] Cùm Roma præfatus Pontifex Leo profectus propter pœnas iniustè sibi illatas, ad Imperatorem Carolum migraret in Franciam: deuenit ad locum, quo viri Dei Seuerini corpus venerabile requieſcit, ibique præter morem, quem in via seruauerat, oratum Ecclesiam introiuit: comites autem eius mirantes, causam huiusmodi scisitabantur. Quibus ille: Loci (inquit) huius defensor domus est: ideò non ausus sum illam præterire insalutatam. Hinc ergo consuetudo ciuibus inoleuit, vt vno die per singulas hebdomadas ad sancti Seuerini sepulchrum veniant; & vt per totam hebdomadam eius patrocinio fulciantur, supplici deuotione deposcunt.] hæc de his ibi.

[a] *Apud Sur. to 4. die 23. Iulij in Transl. S. Liborij.*

INVISIT LEO PAPA CORPVS S. SEVERINI.

[b] *Apud Sur. to 5. die 23. Oct. in Transl. S. Seuerini.*

XV.

Hoc eodem anno idem Leo Papa dedicauit capellam à Carolo Magno constructam in Eresburg, eumdemque locum eiusmodi priuilegio muniuit [c]:

[c] *Extat apud Regesta Innoc. IIII.*

Leo seruus seruorum Dei, Carolo Magno* Romanorum Imperatori.

*Regi Francorum.

Piæ tuæ petitioni per omnia congaudentes, quod iubes annuere non tardamus. Igitur hunc montem Eresburg, quem expugnatum cum tota Saxonia Deo obtulisti, & per nos beato Petro consecrasti, liberum ab omni humana potestate esse, & fratrum inibi ad Christi seruitium adunatorum ditioni tantummodò parere censemus. Qui ne aliquid in hoc impedimenti patiantur, néve Regni vestri inuasoribus aliqua rebellandi fiducia præparetur: sub anathemate, sancti Petri auctoritate, interdicimus, ne quis vmquam bellica in ipso monte præsidia collocare, aut per te collata prædia, aut decimas circa montem per duas Saxonicas rastas, quas illuc delegasti, audeat diripere. Hæc conseruantibus sit pax à Deo Patre, infringentibus excommunicatio, & à beatorum collegio sit separatio in æternum. Dat. Eresburg per manus Ioannis Bibliothecarij, & Cancellarij Ecclesiæ Romanæ viij. Kal. Ianuar. anno Domini . . . . . Leonis III. quarto, Indictione* septima, die dedicationis Capellæ in Eresburg. De Saxonia oblata à Carolo Magno sancto Petro sunt etiam litteræ Gregorij Papæ septimi suo loco recitatæ.

*octaua,

XVI. IEROSOL. PATRIARCHA CLA-

Eodem pariter anno Patriarcha Ierosolymorum per suum monachum misit ad Carolum Magnum sacrosancti Sepulchri Redemptoris nostri claues, quem dimittens

VES S. SEPVLCHRI AD CAROLVM MITTIT.

ipſe Carolus, Zachariam preſbyterum illi adiunxit, qui dona ad loca illa ſancta deferret. A hæc Annales Francorum. Innotuerat in Oriente etiam tanti Regis Chriſtianiſſimi pietas atque potentia, adeò vt adhuc vnum reſpicerent omnes, tamquam vnicum Chriſtianæ religionis, temporibus iſtis perditiſſimis quibus ſub Sarracenorum iugo gemebant, decus & ornamentum. Porrò pro reſtauratione Eccleſiarum Ieroſolymorum Carolus collectam more maiorum indixit. Eſt ea de re titulus in eius Capitularibus his verbis inſcriptus: [a] De eleemoſyna mittenda in Ieruſalem, propter Eccleſias Dei reſtaurandas proximo Natali Domini.] ipſum verò decretum ſeu capitulum excidit.

[a] *Capitul. lib. 4. in append. cap. 31.*

IESV CHRISTI ANNVS 800. LEONIS PAP. III. ANNVS 5. IRENES ITERVM IMP. ANNVS 4. B

I. CAROLI MAGNI ADVENTVS IN VRBEM.

OCTINGENTESIMVS Redemptoris noſtri illuceſcit annus octauæ Indictionis, ad cuius finem Carolus Magnus Romam ſe contulit, vt Eccleſiam illam impiorum factionibus perturbatam in ſecuritatem priſtinam reſtitueret. Cogitans autē Romam Carolus, optauit ſecum ducere Albinum Flaccum virum prudentiſſimum, qui tunc Turonenſem Abbatiam curabat. Sed renuit ipſe, hæcque ad eumdem reſcripſit inter alia: [b] Sed & de hoc quidem mihi improperare voluiſtis, me fumo ſordentia Turonorum tecta auratis Romanorum arcibus præponere. Scio veſtram legiſſe prudentiam Salomonicum illud elogium: [c] Melius eſt, inquit, ſedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigioſa in domo communi. & vt pax dictat: Magis ferrum nocet oculis quàm fumus.] ita planè alludens ad Leonem Pontificem ferro excæcatum. Pergit autem: Turonis enim fumoſis tectis contenta, Deo donante, per veſtræ bonitatis prouidentiam in pace permanet. Roma verò quæ fraterna diſcordia initiata eſt, miſtum diſſenſionis venenum hucuſq; tenere non ceſſat, veſtræque venerandæ dignitatis potentiam ad huius partis cognoſcendam perniciem è dulcibus Germaniæ ſedibus feſtinare compellit, &c.] ſcripta inquam videntur iſta dum Carolus Romam cogitaret anno ſuperiori, cùm nondum miſſus in Vrbem Leo fuiſſet, de quo in fine epiſtolæ:

[b] *Albin. epiſt. 7. tom. 1. Antiq. lect.*

[c] *Prou. 12.*

C

Qui triſtis venit, redeat iam Lætus ad Vrbem
Per pia dona patris, conſiliumq; ſacrum.]
Quod petit inueniens, quidquid ſperauit adeptus,
Hinc Chriſto laudes hymnidicas referens.]

D

II.

Cùm verò arrepiſſet Albinus iam Carolum Romam verſus iter accipere, ipſi in via occurrendum putauit. Sed quæ iſta præceſſerint, quibúſve itineribus ſe contulerit in Italiam, primò dicendum. Habent veteres Annales Francorum in vita eiuſdem Caroli Magni ipſum hoc anno celebraſſe ſacrum diem Paſchatis in Centulo ſeu Centula apud ſanctum Richarium: erat illic inſigne monaſterium, quod eius gener Angelbertus ſiue Engelbertus (vtroque modo apud antiquos ſcriptus reperitur) erexit, vbi poſteà præfectus Abbas vitam duxit Angelicam. Aderat vnà cum Carolo tunc inter alios Albinus Flaccus qui & Alcuinus, illicque dum degeret, ſcripſit vitam [d] eiuſdem ſancti Richarij Confeſſoris, in qua ita ad ipſum Carolum præfatus eſt epiſtola nuncupatoria:

[d] *Apud. Sur. die 26. April tom. 2.*

E

III.

Domino ſemper venerabili, ſemperque deſiderabili, piiſſimo ſanctæ Eccleſiæ tutori, gratia Dei ſemper Auguſto Carolo veſtræ ſalutis perpes amicus Albinus.] adiectum eſt poſteà nomen Auguſti, quod conſecutus eſt anno ſequenti.

Remorante veſtræ excellentiæ pietate in loco ſancto & meritò venerabili Centula; cùm & ego veſtræ gloriæ ſeruus, veſtræ pietatis veſtigia ibidem proſecutus, aliquantiſper commorarer: orauerat paruitatem meam vir magnus in Chriſto, dominus & venerabilis Abbas Angelbertus, quo in laudem Conditoris, qui mirabilis ſemper apparet in electis ſuis, quemdam libellum ſtylo ſimpliciori digeſtum de vita ſanctiſſimi ac verè magnifici Confeſſoris Richarij cultiùs annotarem, &c.] adiecit ad finem præfationis more ſuo diſtichon, de eo quod illo libello contineretur, in hunc modum:

ALBINVS SCRIBIT VITAS SANCTORVM.

Geſta

A *Geſta ſacerdotis magni tenet iſte libellus*
Richarij, cuius Centula corpus habet.] Scripſit & idem Albinus [a] vitam quoque Vuilembrordi qui & Clemens dictus, quæ extat, & alia plura id genus.

[a] *Apud Sur. die 7. Nouēb. to. 6.*

Sed redeamus ad Carolū, qui recedens è Centulo per littus Oceani venit Rotomagum, IV. inde per Sequanam profectus eſt ad ſepulchrum S. Martini orationis cauſa: vbi & defunctam pridie Nonas Iunij Luitgardem coniugē ſepeliuit, piam valdè feminā S. Liobæ virginis obſeruantiſſimā, cuius res geſtæ ſcriptis mandatæ extant. Poſt hæc habuit conuentum generalem Moguntiæ: inde iter Italiam verſus arripuit. Rauennam cùm peruenisſet, ibi ordinata expeditione in Beneuentanos, poſt ſeptem dierum inducias Romam verſus dirigit iter, præmiſſo exercitu cum Pipino filio aduerſus Beneuentanos in Romanam Eccleſiam tunc infeſtos. Romam verò peruenit ad octauum Kalendas Decembris.

CAROLI IFER ROMAM VERSVS.

B Quo modo autem exceptus fuerit ab ipſo Leone ſummo Pontifice, ex Francorum ſæpè citatis Annalibus ita fideliter reddimus: Pridie (inquiunt) quàm Carolus Romam veniret, Leo Papa apud Numentum occurrit, & eum magna veneratione ibidem ſuſcepit. Poſt cœnam qua ſimul refecti ſunt, ibi illo manente, Pontifex ad Vrbem proceſſit. Poſteroque die miſſis obuiàm Romanæ Vrbis vexillis, ordinatis etiam atque diſpoſitis per congrua loca tam peregrinorum quàm ciuium turmis, qui venienti laudes dicerent: ipſe Leo cum clero & Epiſcopis equo deſcendentem, graduſque aſcendentem ſuſcepit. dataque oratione, in baſilicam beati Petri, pſallentibus cunctis introduxit. Facta ſunt hæc octauo Kalendas Decembris. Poſt ſeptem verò dies, Rex concione vocata, cur Romam veniſſet, omnibus patefecit. Et exinde quotidie iis propter quæ venerat facienda operam impendit. In quibus vt maximum, ita difficilimum erat, quod primò inchoatum eſt, de

V. QVOMODO EXCEPTVS CAROLVS IN VRBEM VENIENS.

C inueſtigandis videlicet quæ Pontifici obiiciebantur. Qui tamen poſtquam nullus eorumdem criminum probator eſſe voluit, coram omni populo, in baſilica beati Petri Apoſtoli Euangelium ferens, ambonem conſcendit, inuocatoque ſanctæ Trinitatis nomine, de obiectis ſe criminibus iureiurando purgauit.] hæc Annales ſub Ludouico Caroli Magni filio ſcripti, & ex aliis, à quibus vita Caroli Magni contexitur.

Sed quod ait: Poſtquam nullus eorumdem criminum probator eſſe voluit, alij habent, VI. Probator exiſteret. Hæc autem quomodo ſe habuerint, apud Anaſtaſium ſatis accuratè ita narrata reperies: Fecit Carolus Magnus in eadem Eccleſia congregare Archiepiſcopos & Epiſcopos, Abbates & omnes nobiles Francorum, atque inclytos Romanorum, & ſedentes pariter tam magnus Rex quàm beatiſſimus Pontifex fecerunt reſidere ſanctiſſimos Archiepiſcopos, Epiſcopos & Abbates, ſtantibus reliquis ſacerdotibus & Optimatibus

LEONIS CAVSA IN SYNODO PROPONITVR DISCVTIENDA.

D Francorum & Romanorum, vt crimina quæ aduerſus almum Pontificem dicta fuerant, examinarent. Qui vniuerſi Archiepiſcopi & Epiſcopi & Abbates vnanimiter audientes dixerunt: Nos Sedem Apoſtolicam, quæ eſt caput omnium Dei Eccleſiarum, iudicare non audemus: nam ab ipſa nos omnes & Vicario ſuo iudicamur, ipſa autem à nemine iudicatur, quemadmodum antiquitus mos fuit: ſed ſicut ipſe ſummus Pontifex conſueuit, iubeat, canonicè obediemus. At venerabilis verò Leo Præſul inquit: Prædeceſſorum Pontificum veſtigia ſequor, & de talibus falſis criminationibus quæ ſuper me nequiter exarſerunt, me purificare paratus ſum.

Alia verò die in eadem Eccleſia beati Petri Apoſtoli, in eorum præſentia amplectens VII. venerabilis Pontifex ſancta Chriſti quatuor Euangelia, coram omnibus aſcendit ambonem, & ſub iureiurando clara voce dixit: Quia de iſtis falſis criminibus quæ ſuper me impoſuere Romani, qui iniquè me perſecuti ſunt, ſcientiam non habeo, nec talia egiſſe

LEO PAPA PVBLICE SE IVRAMENTO PVRGAT.

E me cognoſco. Et hoc peracto, omnes Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Abbates, & cuncti clerici litania facta, laudes dedere Deo atque Dei Genitrici ſemperque Virgini Mariæ dominæ noſtræ, & B. Petro Apoſtolorum principi omnibuſque Sanctis Dei.] Habetur autem totidem verbis concepta ipſa formula purgationis à Leone Pontifice facta, in hunc modum:

Nota res eſt, fratres chariſſimi, malos aduerſum me homines inſurrexiſſe, meque ac vi- VIII. tam meam grauiſſimis criminibus infamaſſe. Cuius rei cognoſcendæ gratia clementiſſimus hic ac ſereniſſimus Rex Carolus vnà cum ſacerdotibus ac Principibus ſuis in hanc Vrbem ſe contulit. Quamobrem ego Leo Pontifex S. R. E. à nemine iudicatus, neque coactus, ſed mea voluntate impulſus purgo me, præſentibus vobis coram Deo & Angelis eius qui conſcientiam nouit, & beato Petro principe Apoſtolorum, in cuius conſpectu conſiſtimus, neque ſceleratas res quas mihi obiiciunt perpetraſſe, neque perpetrari

FORMVLA PVRGATIONIS LEONIS PAP. III.

iuſſiſſe,

iussisse, Deum testans, in cuius iudicium venturi sumus, & in cuius conspectu cõsistimus. Et hoc facio, non legibus vllis obstrictus, neque hanc consuetudinem aut decretum in sancta Ecclesia successoribus meis & fratribus Coëpiscopis imponere cupiens, sed vt certiùs iniquis vos suspicionibus liberem.] hæc ex sacris ritibus Romanæ Ecclesiæ prodita sunt. Porrò hæc ibi gesta traduntur ante Natalem diem Domini.

IX. Qui autem annos Redemptoris à Natali die Domini auspicari sunt soliti, in sequentem reijciunt annum coronationem ipsius Caroli Magni in Imperatorem, quæ ipso die Natali Domini facta est; qui autem à Kalendis Ianuarij initium anni sumere consueuerunt (vt & nos facimus) hoc certè anno ipsam ponere necesse habent. de qua hæc apud Anastasium leguntur: Post hæc adueniente die Natali Domini nostri Iesu Christi, in iam dicta basilica beati Petri Apostoli omnes iterùm congregati sunt: & tunc venerandissimus almificus Pontifex manibus suis propriis pretiosissima corona coronauit eum. Tunc vniuersi fideles Romani videntes tantam defensionem, & dilectionem, quam erga sanctam Romanam Ecclesiam & eius Vicarium habuit, vnanimiter altisona voce, Dei nutu atque beati Petri clauigeri Regni cælorum exclamauerunt, CAROLO PIISSIMO AVGVSTO A DEO CORONATO, MAGNO, PACIFICO IMPERATORI VITA ET VICTORIA. Ante sacram Confessionem beati Petri Apostoli plures Sanctos inuocantes, ter dictum est ab omnibus, & constitutus est Imperator Romanorum. Illicò sanctissimus Antistes & Pontifex vnxit oleo sancto Carolum & excellentissimum filium eius Regem in ipso die Natali Domini nostri Iesu Christi.] Theophanes verò coronatum tradit Carolum à Romano Pontifice Kalendis Ianuarij Indictionis nonæ, verùm errore labitur, Latinis omnibus aduersantibus.

CAROLVS MAGNVS CORONATVR IMPERATOR.

X. Non omisit idem Imperator iuramento tunc se obligare Romanæ Ecclesiæ defensorem: quod iusiurandum his verbis concipi à posteris etiam consueuit: In nomine Christi spondeo atque polliceor ego Carolus Imp. coram Deo & beato Petro Apostolo, me protectorem ac defensorem fore huius sanctæ Romanæ Ecclesiæ in omnibus vtilitatibus, quatenus diuino fultus fuero adiutorio, prout sciero, poteroque.] hæc in sacrorum libro rituum, quem vetustas, Romanum Ordinem, appellauit. Dum agit de eodem à Leone coronato Imperatore Eginhardus, id ipso Carolo nihil præsciente, factum affirmat, atque ait: Romam veniens propter reparandum qui nimis conturbatus erat Ecclesiæ statum, ibi totum hiemis tempus protraxit, quo tempore Imperatoris & Augusti nomen accepit, quod primo tantum auersatus est, vt affirmaret se, eo die, quamuis præcipua solemnitas esset, Ecclesiam non intraturum fuisse, si consilium Pontificis præscire potuisset. Inuidiam tamen susceptí nominis, Constantinopolitanis super hoc indignantibus, magna tulit patientia, vicitque eorum contumaciam magnanimitate, qua eis proculdubiò præstantior erat, mittendo ad eos crebras legationes, & in epistolis, fratres eos appellando. Quinam autem isti fuerint, idem auctor superiùs docet, his verbis:

DEFENSOREM SEMPER FORE PROFITETVR ROM. ECCLESIAE.

XI. Imperatores etiam Constantinopolitani Nicephorus, Michael & Leo vltrò amicitiam & societatem eius expetentes, complures ad eum misere Legatos, cum quibus tamen propter susceptum à se Imperatoris nomen, & ob hoc quasi qui Imperium eis surripere vellet, valdè suspecto, fœdus firmissimum statuit, vt nulla inter partes cuiuslibet scandali remaneret occasio.] subiicit idem auctor petitum tunc à Leone Pontifice, sicut anteà factum fuerat ab Hadriano, vt idem Carolus Imperatoria veste vteretur, chlámyde scilicet, ait enim: Peregrina verò indumenta quamuis pulcherrima respuebat, nec vmquam eis indui patiebatur, excepto quòd Romæ semel Hadriano Pontifice petente, & iterùm Leone successore eius supplicante, longa tunica & chlamyde amictus, & calceis Romano more formatis, induebatur.] hactenus Eginhardus, qui cùm esset à secretis eidem Carolo Magno, rei gestæ interfuisse putatur.

IMPERATORES CONST. CVM CAROLO MAGNO QVAERVNT PACEM.

XII. At non ipse tantùm & Anastasius de collata per Leonem Romanum Pontificem Imperiali dignitate Carolo Magno sunt testes, sed & fatetur id ipsum (vt vno verbo dicam) Latini omnes & Græci auctores, vtpote de re haud intra parietes domesticos gesta, sed in ipso orbis theatro, Vrbe Romana, in ampliſſima basilica Vaticana, non solùm Romanis ipsis præsentibus atq; spectantibus, sed quotquot ex toto Christiano orbe solerent illuc religionis causa confluere, peregrinis & ipsis, quos idem Carolus secum duxerat exercitibus.

DE IMPERIO COLLATO CAROLO TESTES.

XIII. Rem tantam considerans, tu velim Lector, in primum auctorem horum omnium bonorum coniicias oculos, in ipsum omnipotentem Deum optimum maximum, sciasque secundum

A DEO DARI REGES.

A secundùm diuinum illud oracullum: [a] Quòd dominatur Excelsus in Regno hominum, & cuicumque voluerit dabit illud, & humillimum hominem constituet super eum.] & quod ipse verbis istis confirmat: [b] Per me Reges regnant, per me Principes imperant.] Intelligasque pariter, tanta ista graui diuini Iudicij statera pensari, nec quidquam posse sibi sumere homines quantumlibet violenti, nisi ipse rerum Dominus [c] dederit; de his enim hæc sunt diuina eloquia: [d] Regnum à gente in gentem transfertur propter iustitias & iniurias & contumelias & diuersos dolos.] & datur à Deo (si meruerit populus, optimo Principi. Secundùm quod ibidem scriptum est: [e] In manu Dei potestas terræ, & vtilem rectorem suscitabit in tempus super illam.] Id quod ipse Redemptor dixit: [f] Auferetur à vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.]

[a] Dan. 4.
[b] Prou. 8.
[c] Ioan. 19.
[d] Eccli. 10.
[e] Ibidem.
[f] Matth. 21

B Hæc idcircò proposuisse voluimus, ne quod per ministerium hominis factum apparet, id humanitus & non diuinitus actum putetur. Dei autem id fuisse consilium, satis perspicuè declararunt euenta, secundùm [g] veram illam Gamalielis in concilio Iudæorum sententiam: Si est ex hominibus consilium hoc aut opus, dissoluetur; si verò ex Deo, non poteritis dissoluere illud.] Quòd igitur id quod per Leonem Pontificem factum est, vt translatum antè Occidentale Imperium in Orientem reuocatum fuerit in Occidentem, & semper steterit & hactenus perseueret: nonnisi diuino consilio factum esse, vel fieri potuisse, nemo prudens inficias ire poterit. Sed & quòd totum id sit opus Dei, vtique vt quod factum est, ita fieret per Romanum Pontificem totius Christianæ religionis Antistitem, æquè diuina dispositio fuit.

XIV. DIIVNA DISPOSITIONE TRANSLATVM IMPERIVM IN OCCIDENT.

[g] Act. 5.

Quis enim negandum putet, concessum Christi Ecclesiæ, quod scimus traditum Synagogæ? in qua Deus per ministerium sacerdotum, vt voluit abstulit, & transtulit Regna,

XV.

C nouosq; diuinæ ex voluntatis arbitrio Reges instituit. Ita per Samuelem primum Iudæorum Regem Saulem creari [h] voluit, & per eumdẽ ex ipso in Dauidem [i] transferri. sic & per Eliam [k] & Helisæum transmitti Regnum è domo Achab in Iehu, & restitui illud rursum per Ioiadam [l] sacerdotem. Sic pariter etiam externum Regnum Syriæ disponi voluit per Eliam, dum iussit ei, vt Hazael [m] famulum Regis Benhadad vngeret Regem Syriæ.

[h] 1. Reg. 9 10
[i] 1. Reg. 16.
[k] 3. Reg. 19. 4. Reg. 9.
[l] 2. Par. 23.
[m] 3. Reg. 19

Secundùm ergo quod dictum est à Domino ad Ieremiam: [n] Constitui te hodie super Gentes, & Regna, vt euellas & destruas & dissipes, plantes & ædifices,] impleri id voluit in Ecclesia sua, de qua mysticè dictum: [o] Maior erit gloria domus huius quàm primæ.] nempe præstantiorem fore Ecclesiæ gloriam quàm Synagogæ. Sed & ministros nouæ legis longè superare gloriæ splendore ministros antiquæ legis, firmissima assertione Paulus docuit [p] verbis illis: Si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria,

XVI. MAIOR GLORIA ECCLESIAE QVAM SYNAGOGAE.

[n] Ierem. 1.
[o] Agg. 2.
[p] 2. Cor. 3.

D ita vt non possent intendere filij Israel in faciem Moysi propter gloriam vultus eius, quæ euacuatur: quomodo non magis ministratio Spiritus erit in gloria? Nam si ministratio damnationis in gloria est, multo magis abundat ministerium iustitiæ in gloria.] Si igitur in veteri Testamento per sacerdotes seruos suos voluit Deus Reges institui, & Regna transferri: quomodo non & id concessum ab eo dixerimus sacerdotibus nouæ legis?

Ista quidem ex conuenientia; ex qua pariter asserendum, quòd cùm in Ecclesia (vt est omnium Orthodoxorum sententia) super omnes emineat visibile caput Romanus Antistes, iureq; semper prædicatus ipse Catholicæ Ecclesiæ Episcopus: ista per ipsum præstari conueniens fuisse, quisque sapiens affirmabit, consentietq; æquè conueniens extitisse,

XVII. DECEBAT PER S. LEONEM PAP. TANTA IMPLERI.

E translationem istam, de qua est sermo, impleri potissimùm debuisse per talem sanctissimum Pontificem, mitissimum super omnes homines, super quem Deus præ ceteris ostendisset omnipotẽ etiam suam, eripiendo eum de manibus hostiũ, & sanando immaniter trucidatum; quem & oculis orbatũ, & lingua radicitus præcisum, tanto miraculo videntem reddidisset atq; loquentem; cùm alioqui etiam per ministros aliquãdo, qui malè audirent, suam in his perfici voluerit voluntatem; vti accidit de eo qui missus est vngere Iehu in Regem: [q] licet enim putaretur insanus, & diceretur falsa locutus: mouit tamen Deus animos eorumdẽ qui talia de eo crederent ac prædicarent, vt eius dictis fidem adhiberẽt & obedirẽt, & quæ essent ab eo dicta, suo ministerio adimplerẽt. tanta est vis diuinæ potẽtiæ, vt quæ Deus vult, per quem vult (qualiscumq; is sit) impleri velit, frustrà omnibus repugnantibus.

[q] 3. Reg. 9.

Quod igitur (vti ostendimus) conueniens fuit per Leonem impleri, pariter decens fuisse in Carolo Magno expleri, nemo puto erit qui secùs senserit, vtpote viro piissimo, fortissimo, mitissimo, iustissimo, adiice & doctissimo, de Ecclesia Catholica, & statu publico semper in omnibus optimè merito, optimis Christianis Principibus in omnibus coæquando,

XVIII. IVSTE PER LEONEM ET DIGNE IN CAR. TRANSLATVM IMP.

quando, & in multis etiam præferendo. Si cui igitur fuit istiusmodi beneficium diuinitus conferendum, per quem potiùs quàm per Leonem, & in quem meliùs quàm in Carolum? Sed & quando opportuniùs quàm hoc tempore? Iacebant absque possessore titulus iuraque Occidentalis Imperij à Græcis ob hæreses, quibus pertinaciùs inhæsissent, iustè Pontificia auctoritate sublata: nec enim dignus est habitus Constantinus licet Catholicus, & de Fide Catholica benè meritus videretur, cui restitui deberet, vtpote qui ablatos à prædecessoribus hæreticis Imperatoribus Archiepiscopatus, & Episcopatus, qui essent immediatè sub iuribus Romanæ Ecclesiæ, & dempta eiusdem amplissima patrimonia, admonitus licet per Hadrianum Pontificem, minimè restituere voluisset, ob quam causam eius sententia excommunicandus esset, atque hæreticus decernendus. Sunt ista omnia expressa in fine epistolæ eiusdem Hadriani Pontificis ad Carolum Magnum data pro defensione Nicæni secundi Concilij.

XIX. CONVENIENS ET NECESSARIA TRANSLATIO IMPERII.

Sed quod conueniens fuisse dictum est, idem pariter vtile & necessariũ etiam extitisse, si quis tempora posteriora consideret, non negabit. Quàm deforme, & penitus indecens esset, vt Orientali Imperio in deterius, atque in ruinam penitus prolabente, posteriores qui fuerunt schismatici ab Occidentali Ecclesia diuisi, iidem dicerentur Occidentalis orbis Imperatores, cui nec religione communicarent? Sed quanto deformius vt idem ius ac titulus propagaretur in Turcas Christianæ religionis infensissimos hostes, in quos Dei indignatione, in vltionem populorum schismaticorum, traditum est destruendum potiùs quàm regendum Orientis Imperium? Quo nomine plurimas omnium bonorum auctori Deo optimo maximo gratias agendas esse, sed & tantæ rei ministro Leoni Pontifici esse pariter persoluendas, fidelis nemo negarit, nisi Nouator hæreticus, Catholicæ Ecclesiæ perduellis, & Romanorum Pontificum infensissimus hostis, suomet iudicio condemnatus extra corpus Ecclesiæ exulare, qui communi totius corporis bono non gaudeat, sed [a] secundùm illud Dauidicum: [a] Peccator videbit & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet,] doleat infelix, obtrectet, furat, clamet, stridat, aduersariumq; stylum exacuat.

[a] *Psal.* 111.

XX. ROMANI PONTIFICIS AVCTORITAS IN IMPERIVM.

Quod autem ex conuenientia, vtilitate exigente, & necessitate poscente, Deo volente, factum diximus: id ipsum ex insita ipsi Romano Pontifici concessa diuinitus auctoritate fuisse impletum, pariter affirmamus. Neget si quis ista: planè impius & infidelis ac rerum Ecclesiasticarum penitus rudis esse conuincitur. Conuertat iste oculos in antiquiorem Ecclesiam, quam dicimus Synagogam, & videbit sacerdotes antiquæ legis eiusmodi auctoritate non caruisse, fuisseque apud eos concilium magnum Iudæorum pontificum ac primarij summiq; omnium sacerdotis, penes quos inter alia potestas esset de Regibus iudicare, vt si causa exigeret, è throno dimitteret, & in eius locum alium subrogaret, quorum amplissimam potestatem Herodes tyrannus eius iudicio postulatus aliquando veritus, eiusmodi concilium mutauit, occisis illis, suffectis aliis, quos sciret sibi consentientes, vt, Iosepho auctore, Tomo primo Annalium, suo loco narrauimus. Dixeris ne tu, Christi Ecclesiam eiusmodi potestate caruisse, quæ etiam in Synagoga vigebat? cùm ampliora charismatum dona collata esse Christi Ecclesiæ quàm Synagogæ, fuerit semper absque controuersia vna semper omnium Orthodoxorum sententia?

XXI. Hanc potestatem esse in Ecclesia Dei, & in ipso Pontifice primariò residere, possequ ipsum, si causa postulet, Apostolica plenissima potestate infestum Ecclesiæ Regem, siue Imperatorem deponere, inq; locum ipsius iustum & pium sufficere, ex Dei verbo, iure diuino & lege naturæ necessaria assumptione probari, exploratissimum est.

XII. PETRO SVBDITI OMNES PRINCIPES.

Si enim Christi verbo vnus in primis à Christo Redemptore iussus est Petrus pascere [b] suas oues, pascere agnos: ex ouium Christi numero demoueas necesse est Reges & Imperatores, si à Petri eos segreges pastorali regimine atque censura; vt opus sit inter [c] hœdos colloces, quos ab ouibus segregas; nisi velis eos potiùs inter leones, lupos, dracones, & alias feras bestias numerare: sed & de his æquè Petro dictum scias: [d] Occide & manduca. Verùm inter Christi oues recensendos esse Principes omnes, nemo Orthodoxorum aut hæreticorum hactenus dubitauit, cùm secùs sentire nihil aliud sit, quàm eos inter reprobos collocare.

[b] *Ioan.* 21.
[c] *Mat.* 25.
[d] *Act.* 10.

XIII. ROM. PONT. CENSVRAE SVBDITI REGES.

Cùm igitur superiori Tomo, & aliis omnibus sequentibus, doctrina & exemplis frequentissime iteratis sit clarissima luce demonstratum, Romanum Pontificem præsidere Patrem atque Pastorem Ecclesiæ vniuersæ, idq; semper fuerit à sanctis Patribus cognitum, & declaratum, & præsenti sæculo nostro plurimorum scriptione librorum à veris Ortho-

Orthodoxis iisdemq; doctissimis aduersus Nouatores hæreticos demonstratum: si Pontifex Romanus est Pastor, vtique & Principes oues illi subiici (si non insanis) debeas affirmare, & ipsum his præesse debere, simul asserere. Ex quo ordine hierarchico necessariò sequitur, vt si quæuis ouium erret, corrigenda sit à pastore. Et si error adeò sit perseuerans, vt non solùm nolit ipsa sanari, sed quærat alias perdere: planè fatui & non prudentis pastoris erit, eam non extra gregem abiicere. Sed da aliquem non existentem ouem, sed mentientem, ouiumq; pelle contectum lupum includere, quid aget pastor? quid ipsi faciendum omnes alij suadebunt, nisi longè procul (quisquis iste fuerit) abiicere? nec est istud politicum statum destruere, sed perficere, & conseruare.

Etenim natura docet hoc ipsum, vt præsidens animus corpori, sectionem imperet putridi membri, cuius sit desperata curatio. [a] Sumus nos inuicem membra, & omnes vnum corpus in Christo, in quo caput ceteris præstare membris quis neget, & animam corpori imperare quis dubitet? diuinamq; potestatem humanæ, cælestem terrenæ, spiritualem carnali præesse debere quis non affirmet? Ita Paulus, qui ad conseruationem politici status hæc dixit: [b] Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit,] de Principibus loquens. Sed idem dicit cunctis Christianis simulq; Principibus: [c] Obedite præpositis vestris, & subiacete eis: ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri. Idemq; in omnes dyscolos vigilare Apostolicam disciplinam sic docet: [d] Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed potentia Deo ad destructionem munitionum. *& paulò pòst*: In promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam &c.] Et Petrus qui dicebat: [e] Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum, sic Regi quasi præcellenti, &c.] Idem aduersus malè iudicantes sublimiores potestates: [f] Oportet, inquit, obedire magis Deo quàm hominibus.] Et qui dixit Episcopis: [g] Pascite qui in vobis est gregem Dei prouidentes non coactè sed spontaneè, & non dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo.] Idem ipse [h] Ananiam & Saphiram mentientes Spiritui sancto interfecit spiritu oris sui; vt intelligeret vnusquisque, sic in diuinis verbis insinuari humilitatem, vt velit Deus conseruatam esse in omnibus potestatem.

XXIV. EX NATVRALI RATIONE PROBARI PRAEFECTVRAM SACRAM.

[a] *Rom.* 12.
[b] *Rom.* 13.
[c] *Hebr.* 13.
[d] *2. Cor.* 10.
[e] *1. Petr.* 2.
[f] *Act.* 5.
[g] *1. Petr.* 5.
[h] *Act.* 5.

EX DIVINA SCRIPTVRA PROBARI SVBDITOS PRINCIPES PONTIFICIBVS.

Hinc factum est vt Gregorius Magnus, idemq; eius nominis primus, mitissimus super omnes homines, & corde humillimus, pro conseruatione tamen bonorum xenodochij & monasterij ipsos Francorum Reges Regno priuet, si quid ab eisdem abstulerint piis locis. Nam in priuilegio concesso Augustodunensi xenodochio, hæc ad finem ipsius habet: [i] Si quis verò Regum, sacerdotum, Iudicum, ac personarum sæcularium hanc Constitutionis nostræ paginam agnoscens, contrà eam venire tentauerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat.] habet eadem [k] in priuilegio concesso monasterio S. Medardi Suessionensi. Si igitur ob vnius hospitalis domus, vel monasterij vnius inuasa à Regibus bona, eis S. Gregorius Regno priuationem comminetur: quid agant successores eius cùm viderint Reges & Imperatores vniuersam Ecclesiam, siue bellorum vi, siue hæresibus pessumdare? vt non mireris si alter Gregorius eius nominis Secundus æquè sanctus, Imperatorem hæreticum & inuasorem rerum Ecclesiæ Romanæ in Oriente (vt vidimus) priuauerit iuribus Occidentalis Imperij, quæ hic Pontifex, de quo est sermo, contulit meritissimo Carolo Magno Ecclesiæ defensori.

XXV. PRIVATIONEM REGNI COMMINATVR GREGORIVS.

[i] *Greg. lib.* 11 *epist* 10 *Indict.* 6.
[k] *Greg. lib.* 12 *ep.* 32. *Ind.* 7.

His offensum crabronum examen excitatum exurgit, & exerto aculeo obuium quemque petit. Talis est Nouatorum huius temporis schola, cuius qui in historica facultate apud eos esse profitebatur antistes, commentarium [l] scripsit aduersus eos qui assererent collatum esse Occidentis Imperium per Romanum Pontificem in Carolum Magnum: quam quidem scriptionem si quis mendaciorum nuncupauerit officinam, proprio quidem titulo mendax opus inscripserit. Cùm nescio an quis alius, sit inueniri huius temporis scriptor, qui plura, maiora, patentiora dicam & putentiora ac magis deformia, vnà simul in vno volumine, mendacia coaceruauerit. Qui ista non credit, & figura hyperbolis, amplificationis causa nos vti existimet; inspiciat ipse oculis easdem, tamquam in nundinis palàm expositas merces patentes omnibus factas. Qui enim eiusdem officinæ abdita penetrauit, veritatis lucerna singula perscrutatus, quæ tenebrarum erant offusa caligine qualia essent non omnibus nota, iam aduersaria scriptione palàm fecit, & cunctis perspicuè demonstrauit vir doctissimus Bellarminus, hodie Collegij Apostolici decus & ornamentum Cardinalis amplissimus, qui id quod conatus est, adeò est feliciter consecutus, vt nobis vel aliis non sit admodum laborandum, sed gratulandum potiùs, vti potentissimo

XXVI. SVGILLAT AVCTOR CENTVRIATORES, EORVM PRINCIPEM MATTHIAM ILLYRICVM. CONFVTATVS DEFENSOR FALSAE REGIAE IMMVNITATIS.

[l] *Sugillat auctor Centuriatores, &c.*

vindici veritatis; agendæque gratiæ quòd labore plurimo liberauerit immittendi falcem in adeò densam immaniamque mendaciorum siluam: nam contemnendus est potiùs quàm confutandus ille, qui mendaciorum frigidus defensor accedens, post collapsos tuba Iosue[a] muros fericlio, lenem maceriem excitauit, quæ sponte corruat, indigna penitus, vt ad eius demolitionem iterum buccina sacerdotalis insonet.

[a] *Iosue 6.*

XXVII. Cùm igitur Dei & Apostolicæ Sedis gratia totum hoc, quod acceperunt, Occidentalis orbis Imperatores se consecutos intelligant: par est vtrisque Deo atque Apostolicæ Sedi graros esse, non immemores, quòd cuius facultatis est dare, eiusdem est potestatis adimere, & pro Ecclesia sancta sua exurgere vindicem Christum Dominum, qui est comminatus Hebræis: Auferetur ([b]inquit) à vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum eius.] Quod quidem cum eis atque cum aliis Gentibus sæpè factum, produnt sæculis cunctis Annales. Sed magna Dei benignitate inde parta est Imperio Occidentali securitas, vt maneat semper, quia ædificata est supra petram tanta moles structuræ: quod [c] Domini verba demonstrant, & exempla declarant. Stetit enim immobile & inconcussum, percussum licet & exagitatum valdè Imperium Orientis, quamdiu eius inhæserunt fundamenta petræ; vbi verò eadem sæpè nutantia sunt inde omnino dimota: mox totum corruit ingenti fragore, nec ampliùs exurrexit. Sed iam cœptam historiam prosequamur.

[b] *Matth. 21.*

IMPERII SECVRITAS QVAE.

[c] *Matth. 7.*

XXVIII. Quas autem tunc post coronationem idem Carolus oblationes obtulerit Romanis basilicis, habes apud Anastasium verbis istis: Post celebrationem Missarum obtulit ipse serenissimus domnus Carolus Imperator mensam argenteam cum pedibus suis pensantem libras . . . . Sed & in Confessione eiusdem Dei Apostoli vnà cum præcellente filio suo Rege & filiabus diuersa vasa ex auro purissimo in ministerium ipsius sancti pensantia libras . . . . sed & coronam auream cum gemmis maioribus, quæ pendet super altare, pensantem libras quinquagintaquinque, & patenam auream maiorem cum gemmis diuersis pensantem libras triginta, & calicem maiorem cum gemmis & ansis duabus pensantem libras octo. item calicem communiorem fundatum cum scyphone pensantem triginta septem libras: immò & calicem alium maiorem fundatum pensantem libras triginta sex.

CAROLI IMPERATORIS OBLATIONES DATAE ECCLESIIS.

XXIX. Obtulit & super altare sanctissimum beati Pauli Apostoli mensam argenteam minorem cum pedibus pensantem libras quinquagintaquinque cum diuersis vasis miræ magnitudinis, quæ ad vsum ipsius mensæ pertinent.

Item in basilica Saluatoris Domini nostri, quam Constantinianam vocant, obtulit Crucem cum gemmis hyacinthinis, quam almificus Pontifex in litania præcedere constituit, secundùm petitionem ipsius piissimi Imperatoris. item & altare cum columnis argenteis & ciborio, verumetiam & Euangelium ex auro mundissimo cum gemmis ornatum pensans libras . . . . .

* Item & in basilica Dei Genitricis Ad præsepe obtulit * siclumaca argentea maiora pensantia libras . . . .] hucusque de oblationibus Caroli Imperatoris. post hæc verò de exilio perditissimorum damnatorum hominum ista subiicit:

* *f.* velut

XXX. Postmodum verò dum deducti fuissent iniquissimi illi malefactores, videlicet Paschalis & Campulus, & sequaces eorum in præsentia piissimi domni Imperatoris, circumstantibus nobilissimis Francis & Romanis, & omnes simul exprobrantes de malis ipsorum conciliis & operationibus, increpabat Campulus Paschalem dicendo: Mala hora faciem tuam vidi, eo quòd tu me misisti in istud periculum, & ceteri similiter, alter alterum condemnans, manifestabant suum ipsorum reatum. Quos cùm tales iniquos cognouisset piissimus Imperator, in partes Franciæ misit.] hucusque de his apud Anastasium.

EXILIVM SCELERATORVM.

XXXI. Eodem autem die quo Leo Pontifex coram populo se purgauit, [d] Zacharias presbyter, qui anno superiori missus fuerat ad loca sancta Ierosolymam cum eleemosynis, benè perfuncto legationis munere, cum duobus monachis, vno de monte Oliueti, altero de Sabæ monasterio de Oriente reuersus Romam venit, quos Ioannes Patriarcha ad Regem misit: qui benedictionis causa claues Sepulchri Dominici ac loci Caluariæ, claues etiam ciuitatis & montis Oliueti cum vexillo detulerunt. Quos Rex benignè suscipiens, aliquot dies secum detinuit, & Aprili mense sequentis anni remuneratos absoluit.] hæc ex Annalibus Francorum in vita Caroli Magni.

[d] *Vita Caroli Magni hoc anno.*

CLAVES S. SEPVLCHRI ET CIVITATIS IERVSALEM MISSAE AD CAROLVM.

XXXII. Scribit Eginhardus, ipsum Regem Sarracenorum, Aaron dictum, dono dedisse locum illum

illum venerandi Sepulchri ipsi Carolo. sunt enim hæc verba Eginhardi: Cum Aaron Rege Persarum, qui excepta India totum pænè tenebat Orientem, talem Carolus habuit in amicitia concordiam, vt is gratiam eius omnium, qui toto orbe terrarum erant, Regum ac Pontificum amicitiæ præponeret, solumque illum honore & amicitia sibi colendum iudicaret; ac proinde cùm Legati eius quos cum donariis ad sacratissimum Domini ac Saluatoris nostri Sepulchrum, locumque Resurrectionis miserat, ad eum venissent, & ei domini sui voluntatem indicassent, non solùm quæ petebant fieri permisit, sed etiam sacrum illum & salutarem locum, vt illius potestati adscriberetur concessit, & reuertentibus Legatis suos adiungens, inter vestes & aromata, & ceteras Orientalium terrarum opes ingentia illi dona transmisit, cùm ei paucos ante annos, eum quem tunc solum habebat mitteret elephantem.] hæc Eginhardus.

XXXIII. Sed de his monendus Lector, quòd cùm sit de Carolo scriptum, quòd recuperauerit Terram sanctam, quòd eiusmodi claues acceperit: error ex eo natus, quòd id factum armis dixerunt alij. Sed nonnisi donatione Regis Sarracenorum id euenisse constat. Verùm non hoc anno gesta sunt ista, cùm paucos post annos à misso elephante accidisse testetur: cùm tamen elephantis donum sequenti anno contigisse, suo loco dicturi sumus, vbi & de legatione ab eodem Rege missa ad Carolum agemus anno sequenti.

XXXIV. Hoc anno, quo expeditio Caroli Magni aduersus Beneuentanos viguit, Grimoaldo Duce eidem refragante, contigit, quod Agobardus Archiepiscopus Lugdunensis narrat accidisse prodigiosum in Gallijs, quod creditum opera Grimoaldi factitatum. ait enim[a]:

[a] *Agob. contra insulsam opinionem vulgi de grand. & tonitr. in fin.*

Ante hos paucos annos disseminata est quædam stultitia, cùm esset mortalitas boum, vt dicerent *Grimaldum Ducē Beneuentanorum transmisisse homines cum pulueribus, quos spargerent per campos & montes, prata & fontes, eò quòd esset inimicus Christianissimo Imperatori Carolo; & de ipso sparso puluere mori boues. Propter quam causam multos comprehensos audiuimus, & vidimus, & aliquos occisos, plerosque autem affixos tabulis in flumen proiectos, atque necatos: & quod mirum valdè est, comprehensi ipsi aduersus se dicebant testimonium, habere se talem puluerem, & spargere. Ita namque diabolus occulto & iusto Dei iudicio, accepta in illos potestate, tantú eis *succedere valebat, vt ipsi sibi essent testes fallaces ad mortem, & neque disciplina, neque tortura, neque ipsa mors deterrebat illos, vt aduersum semetipsos falsum dicere non auderent. Hoc ita ab omnibus credebatur, vt pænè pauci essent, quibus absurdissimum videretur. Nec rationabiliter pensabant vnde fieri posset talis puluis, de quo soli boues morerentur, non cetera animalia; aut quomodo tantus portari posset per tam latissimas regiones, quos *super spargere pulueribus homines non possunt, nec sibi Beneuentani viri & feminæ, senes & iuuenes cum ternis carris, puluere *carricatis egressi de regione fuissent. Tanta iam stultitia oppressit miserum mundum, vt nunc sic absurdè res credantur à Christianis, quales numquam anteà ad credendum poterat quisquam suadere Paganis, Creatorem omnium ignorantibus. Hanc itaque rem propterea ad medium deduximus, quia huic vnde loquimur similis est: & exemplum poterat * vel exemplum tribuere de inani seductione, & vera sensus diminutione.

* *Idiotismus, pro,* onustis

* *f.* velut

IESV CHRISTI ANNVS 801. | LEONIS PAP. III. ANNVS 6. | CAROLI MAGNI I. IRENES ITERVM 5. IMPP.

OCTINGENTESIMVS primus annus sequitur notatus Indictione nona, quo (vt habent Annales [b] Francorum) Carolus Magnus Imperator septimo Kalendas Maias Roma profectus Spoletum venit: & dum esset ibi, pridie Kalendas Maij hora noctis secunda terræmotus maximus factus est, quo & tota Italia grauiter concussa est. Quo etiam terræmotu Romæ tectum basilicæ B. Pauli Apostoli magna ex parte cum suis trabibus decidit. & in quibusdam locis vrbes, montesque ruerunt, &c.] De hac verò clade, quam tunc Romæ passa est basilica S. Pauli, Anastasius agit his verbis in ipso Leone:

[b] *Vita Caroli Magni hoc anno.*

I. TERRAEMOTVS INGENS ITALIAM QVATIT.

II. BASILICA S. PAVLI TERRAEMOTV CONCVSSA.

Nona verò Indictione, peccatis nostris imminentibus, subitò terræmotus factus pridie Kalendas Maij, Ecclesia beati Pauli Apostoli ab ipso terræmotu concussa, omnia sarta tecta ruêre. Quæ conspiciens magnus & præclarus Pontifex, in magnam venit tribulationem, & lamentari cœpit tam pro argento quàm pro ceteris speciebus, quæ ibidem demo-

demolitæ & confractæ sunt. Sed Domino annuente, & beato Principe Apostolorum protegente, præclarus Pontifex totis nisibus suis, certamen petentis instar, sicut antiquitus existebat ampla & maxima, fortitudine potens, in meliorem deduxit statum, & in meliorem speciem eam marmoribus decorauit, & tam presbyterium quàm totam Ecclesiam marmorauit, & eius porticus renouauit: simulque & nauem quæ est super altare, sarta tecta omnia nouiter restaurauit: quin etiam & tres imagines aureas ibidem obtulit, scilicet Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli. Sed & aliam imaginem Saluatoris deauratam super postes in introitu posuit pensantem libras sexaginta: sed & omne argentum ibidem, quod quassatum erat, nouiter restaurauit. Necnon & fenestras ipsius Ecclesiæ miræ pulchritudinis ex metallo Cyprino decorauit.] & inferiùs de eadem basilica: B

III. DE ORNAMENTIS COLLATIS IN BASILICAM S. PAVLI. Item fecit in eadem basilica beati Pauli calices maiores fundatos ex argento purissimo, ex ipsius Apostoli donis qui pendent inter arcus maiores numero vndecim, alios qui pendent inter columnas maiores dextera læuaque numero quadraginta, simul pensantes libras ducentas & sexagintaseptem. Fecit & *ciborium cum columnis quinquaginta quinque super altare miræ magnitudinis & pulchritudinis ex argento purissimo, pensans duo mille & quindecim libras, necnon & Crucem anaglypham pendentem in pergula ante altare pensantem libras tredecim, atque velum rubeum quod pendet ante altare habens in medio Crucem de chrysoclauo.] & rursus: Fecit ibidem idem beatissimus Pontifex canistros ex argento puro numero quadragintaseptem pensantes simul libras ducentas quadraginta.] & inferiùs: Fecit in eadem basilica Doctoris mundi B. Pauli Apostoli Angelos ex argento purissimo duos, iuxta imaginem Saluatoris in ingressu vestibuli, C pensantes libras centum & semis. Verùm & polycandilum pendentem in pergula ante Confessionem cum catenulis aureis, quæ pensant libram vnam. Præterea & in ingressu basilicæ super rugas maiores fecit imagines ex argento quinque, pensantes libras ducentas vigintinouem. Fecit & vbi supra Aquamanus ante . . . . deauratos duos argenteos pensantes libras quatuordecim. Fecit & super cerostratas maiores versatiles anaglyphos ex argento purissimo, pensantes simul libras octogintasex & vncias octo, atque lucernas maiores fusiles bimixas anaglyphas duas pensantes libras quinquagintaseptem. Et constituit eius beatitudo, vt quotidianis noctibus ante altare ipsius Apostoli ardere debeant.

*Cibotium

IV. Idem diuina inspiratus gratia inuestiuit trabem maiorem, quæ est sub arcu principali ex argento mundissimo pensante vndique libras mille trecentas quinquaginta duas. Fecit D & super altare maius vestem chrysoclauam mira pulchritudine decoratam, habentem historiam Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, sanctæque eius Genitricis, atque duodecim Apostolorum cum periclysi de chrysoclauo, vndique ex margaritis ornatam, atque ab vtroque latere blatthi cum chrysoclauo, quæ in natalibus Apostolorum ibidem poni constituit. Fecit etiam ibi super Crucem maiorem ex auro fuluo nimis epanoclystum ornatam gemmis pretiosis pensantem libras quadragintaduas & vncias duas, necnon & ceroſtatorum paria quatuor inuestita ex argento deaurato pensantia simul libras septuagintaseptem.] ac rursum inferiùs hæc habentur: Fecit & in basilica eadem vestem super altare habentem historiam Resurrectionis, & imagines Apostolorum chrysoclauam ornatam margaritis & imagines Apostolorum duas ex argento deaurato pensantes libras octogintasex.] Post multa verò aliis collata Ecclesiis hæc habentur ad eamdem Ecclesiam E pertinentia:

V. Fecit & in basilica Doctoris mundi beati Pauli Apostoli vestem chrysoclauam habentem in medio Saluatorem, dextera læuaque beatum Petrum & Paulum Gentibus prædicantes cum periclysi de chrysoclauo & gemmis pretiosissimis.] & inferiùs: Fecit in basilica S. Pauli thuribula ex auro purissimo duo.] ac rursum:

Fecit in eadem Ecclesia S. Pauli Crucifixum ex argento purissimo miræ magnitudinis decorum pensantem libras quinquaginta duas, verùm etiam fecit ibi super tetra vela alba holoserica rosata, ex quibus vnum habens in medio Crucem de chrysoclauo, & gammadias de chrysoclauo numero octo, quæ pendent in pharo in medio basilicæ pensante libras duodecim. Ingressum verò corporis eius super . . . ex marmoribus candidis miro decore ornauit, atque rugas æreas ibidem posuit. Super columnas verò marmoreas quæ stant in circuitu altaris ipsius Doctoris mundi, vbi trabes quondam ligneæ

A gneæ positæ fuerant, quæ etiam nimia vetustate marcuerant, hic facer Antistes super ipsas columnas lilia poni fecit . . . & capitella ex metallo, & super ipsas marmoreas platonias posuit, & diuersis picturis opus miræ magnitudinis decorauit, necnon ibi fecit vela Alexandrina maiora numero quinque, quæ pendent super rugas maiores in ingressu basilicæ mirificè decorata.] & post multa: Fecit in basilica beati Pauli Apostoli Doctoris Gentium phara canthara ex argento purissimo cum delphinis suis numero quinque pensantia libras sexagintaseptem & vncias quatuor.] & ibi suprà: Vestiuit altare beati Pauli Apostoli ex argento mundissimo deaurato pensante libras centum & nouem. Necnon & Confessionem ipsius atque faciem altaris ipsius vestiuit ex auro purissimo pensante libras centum viginti quinque & vncias octo.

SYMBOLVM FIDEI IN SCVTO ARGENTEO. Fecit & super in ingressu corporis scutum argenteum purissimum, in quo Orthodoxæ
B Fidei Symbolum scribi fecit, quod pensat libras triginta duas. Fecit ibi desuper, coronas maiores tres ex argento purissimo pensantes in vnum libras nonaginta tres.] hæc omnia post terræmotum ab eodem Pontifice facta ponuntur. Quæ autem ante terræmotum, sed postquam ex Germania est reuersus, ab ipso diuersis in locis diuersa Ecclesiarum ornamenta confecta sunt: ex eodem auctore hîc describemus. Sed primùm quæ ad ædificia pertinent, his verbis:

TRICLINIVM VATICANVM. Præfatus verò sanctissimus Pontifex iuxta Ecclesiam beati Petri Apostoli fecit in triclinio maiori miræ pulchritudinis decoratam absidem musiuo ornatam, & absides duas dextera læuaque super marmore & pictura splendentes, & in pauimento marmoreis exemplis stratis cum ceteris amplis ædificiis tam in ascensu scalæ, quàm post ipsum triclinium comptè.]

VI. VETERAMENTA CVSTODIENDA.
C Quod autem ad vestes pertinet & alia ornamenta: hîc pariter eadem ipsa in Annalibus cum ceteris superiùs memoratis tamquam in armario recondamus, sic fiet, vt vestes nullis tineis corrodantur, nec vasa à furibus auferantur, neque quauis temporum iniuria pereant. Cùm enim & in eisdem antiquarum Ecclesiarum memoria conseruetur, & de multis aliis scitu dignis admoneamur: nequaquam putes in his recensendis otiosè nos laborare. sic se habent:

IN ECCLES. S. PETRI. Fecit in Ecclesia beati Petri Apostoli vestem è chrysoclauo cum pretiosis gemmis ornatam habentem historiam Dominicæ Resurrectionis, & inter arcus vela serica alba, & vela de stauraci pulcherrima. Post reuersionem suam ob nimium amorem fecit eidem nutritori suo presbyterium nouiter totum marmoreum pulchrum sculptum & comptè erectum. sed & super altare maius fecit tetra vela holoserica alithina quatuor cum altil-
D lis & *rosis chrysoclauis, & in eodem sacro altari fecit aliam vestem cum historiis Crucifixi Domini. *rotis

IN ECCLES. S. PAVLI. Et in Ecclesia Doctoris mundi beati Pauli Apostoli fecit tetra vela holoserica alithina quatuor, & vestem super altare albam chrysoclauam, habentem historiam Natiuitatis Domini, & sanctorum Innocentium. Item & aliam vestem Tyriam habentem historiam cæci illuminati & resurrectionem.

IN ECCLES. S. MARIAE AD PRAESEPE. Idem autem sanctissimus Præsul fecit in basilica beatæ Mariæ Ad præsepe vestem albam chrysoclauam habentem historiam sanctæ Resurrectionis, sed & aliam vestem in orbiculis chrysoclauis habentem historiam Annuntiationis & SS. Ioachim & Annæ.

S. LAVRENTII EXTRA MVROS. Fecit in Ecclesia beati Laurentij foris muros idem Præsul vestem albam rosatam cum chrysoclauo. sed & aliam vestem super sanctum corpus eius albam stauracinam & chryso-
E clauam cum margaritis.

S. CALLISTI. In titulo Calliſti vestem chrysoclauam ex blatthi Byzanteo habentem historiam Natalis Domini & sancti Simeonis.

Item in Ecclesia sancti Pancratij vestem Tyriam habentem historiam Ascensionis Domini.

S. MARIAE AD MARTT. S. BONIFACII S. MARIAE IN COSMEDIN. Sed & in sancta Maria ad Martyres fecit vestem Tyriam vt suprà. In titulo S. Sabinæ vt suprà. In diaconia S. Bonifacij vt suprà. In diaconia S. Mariæ quæ vocatur Cosmedin vt suprà.

SS. COSM. ET DAMIANI. S. VALENTINI. In basilica SS. Cosmæ & Damiani fecit vestem de blatthi Byzanteo cum periclysi de chrysoclauo & margaritis.

Item in Ecclesia sancti Valentini fecit vestem chrysoclauam, & aliam vestem de fundato pulcherrimam.

SS. NEREI ET ACHILLEI. In diaconia SS. Nerei & Achillei fecit veſtem de ſtauraci.

S. MARIAE IN DOMNICA. In diaconia ſanctæ Dei Genitricis quæ vocatur Domnica, fecit veſtem de ſtauraci.

S. SABAE. In monaſterio S. Sabæ fecit * butronem argenteum cum caniſtro ſuo penſantem libras duodecim. & veſtem de ſtauraci cum chryſoclauo & margaritis.

S GERASIMI. Item in monaſterio S. Geraſimi fecit veſtem de ſtauraci cum periclyſi de chryſoclauo.

S. GREGORII. Necnon in monaſterio Cliui Scauri fecit veſtem de ſtauraci cum periclyſi de chryſoclauo.

VII. S. ANDREAE IN SILICE. Verùm etiam in titulo Pammachij fecit veſtes duas, vnam de ſtauraci cum periclyſi de chryſoclauo, & aliam veſtem de * imizino.

Item ſupradictus Antiſtes Eccleſiæ beati Andreæ Apoſtoli ſitæ via Appia in ſilice in trigeſimo lapide ſarta tecta nouiter reſtaurauit vnà cum baptiſterio & porticu. In qua Eccleſia preſbyterium conſtituit, vbi & dona obtulit tam in argento quàm in veſtibus & libris.] hæc de rebus vſque ad terræmotus tempus Anaſtaſius: atque de his ſatis, iam ad Carolum redeamus.

VIII. DE LEGIBVS A CAROLO IMP. SANCITIS. Hoc eodem anno, ab ipſo Imperatore datæ reperiuntur leges, quæ Mutinæ adhuc legi hac præfatione dicuntur[a]:

[a] *Sigon. lib. 4. Reg. Ital. hoc anno.*

Carolus diuino nutu coronatus Romanum Regens Imperium ſereniſſimus Auguſtus omnibus Comitibus, Caſtaldis, ſeu cunctis Reip. per prouinciam Italiæ à noſtra manſuetudine præpoſitis, anno ab Incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti DCCCI. Indictione IX. anno Regni noſtri in Francia XXXIII. in Italia XXVIII. Conſulatus autem noſtri primo. Cùm in Italiam propter vtilitatem ſanctæ Dei Eccleſiæ ac prouinciarum diſponendarum veniſſemus: multæ atque diuerſæ per vrbes ſingulas ante conſpectum noſtrum quæſtiones venerunt, tam de Eccleſiaſticis quàm de publicis & priuatis rebus, per ea quæ ſtatim recitata, ex Romana, ſeu Longobarda lege competenti ſententia terminata ſunt, quorum iudicialis ſententia à legiſlatoribus aut penitus omiſſa eſt, aut à poſteris obliuioni tradita. Quocircà nos conſiderantes vtilitatem noſtram & populi à Deo nobis conceſſi, ea quæ ab anteceſſoribus noſtris Regibus Italiæ in edictis legis Longobardicæ ab ipſis editæ prætermiſſa ſunt, iuxta rerum ac temporum conſiderationem addere curauimus, ſoliciti, vt neceſſaria quæ legi defuerunt, ſupplerentur, vt in rebus dubiis non quorumlibet arbitrium, ſed noſtræ legis auctoritas præualeret.] hæc ibi.

IX. DE CAPITVLIS A CAROLO ADDITIS. Sed & Eginhardus in vita ipſius iſta de legibus: Poſt ſuſceptũ, inquit, Imperiale nomen, cùm aduerteret multa legibus populi ſui deeſſe (nam Franci duas habent leges plurimis in locis valdè diuerſas) cogitauit quæ deerant addere, & diſcrepantia vnire, praua quoque & perperàm prolata corrigere. Sed in iis nihil aliud ab eo factum eſt, quàm quòd pauca capitula, & ea imperfecta legibus addidit. omnium tamen nationum, quæ ſub eius ditione erant, iura quæ ſcripta non erant, deſcribi ac litteris mandari fecit.] hæc Eginhardus. Numerant viginti tria capitula legum Caroli Magni, duoque ex illis reperiuntur recitata

[b] *Diſtinct. 19. cap. 3.*

X. QVID DE ROMANI PONTIFICIS LITTERIS FALSIS VTENTIBVS. à Gratiano, atque primum illud [b] de Romana Eccleſia his verbis:

In memoriam beati Petri Apoſtoli honorentus ſanctam Romanam & Apoſtolicam Sedem, vt quæ nobis ſacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſe debeat Eccleſiaſticæ magiſtra rationis. Quare ſeruanda eſt cum manſuetudine humilitas: VT LICET VIX FERENDVM AB ILLA SANCTA SEDE IMPONATVR IVGVM: TAMEN FERAMVS, ET PIA DEVOTIONE TOLEREMVS. Si verò (quod non decet) quilibet ſiue ſit preſbyter, ſiue diaconus aliquam perturbationem machinando, & noſtro miniſterio inſidiãdo, redarguatur falſam ab Apoſtolica Sede detuliſſe epiſtolam, vel aliud aliquid, quod inde non venerit: ſalua fide & integra circa Apoſtolicum humilitate, penes Epiſcopum ſit poteſtas, vtrùm eum in carcerem, aut aliam detrudat cuſtodiam, vſquequò per epiſtolam, aut per idoneos ſuæ partis Legatos Apoſtolicam interpellet ſublimitatem, vt potiſſimùm tam ſancta legatione dignetur decernere, quid de talibus iuſto ordine ſtatuat lex Romana definire, vt & is corrigatur, & ceteris modus imponatur.] recitatum hoc

[c] *Concil. Triburc. c. 30.*

ipſum capitulum & repetitum apparet in Concilio Triburienſi [c], vtpote tanto Principe Chriſtianiſſimo dignum.

XI. Vidiſti, Lector, Caroli Magni erga Sedem Apoſtolicam reuerentiam, animique ſummiſſionem erga Romanum Pontificem, omnibus Chriſtianis Principibus poſitam in exemplum, vtpote potentiſſimi atque prudentiſſimi Principis: cui idcircò dederit Deus ſubiicere ſibi Reges & populos, cùm nouerit ille ſe ſubiicere propter Chriſtum ſucceſſori hominis

A hominis piſcatoris. Conſideraſti pariter quàm modeſtè agat de cognitione Apoſtolicarum litterarum, vt nolit ipſe nec aliquis ex ſuis prouinciarum Præſidibus eas an veræ ſint vel falſæ cognoſcere & perſcrutari, etiamſi de læſa maieſtate cauſa tractetur, ſed totum iudicium vult per Epiſcopum agitari, & eius ſententiam expectari. Iſta cùm egit, & adeò ſe legibus Eccleſiaſticis obſequentem exhibuit, benè conſuluit Regno Francorum, vt Deo protegente, licet ciuilibus & externis bellis diu multumque fuerit fatigatum, permanens ſemper fuerit, liberumque à gente Sarracenorum longè lateque vbique locorum terrarum orbis dominantium, atque ſemper diuino auxilio fuerit integrum feliciter propagatum ad poſteros.

XII. Ex alia autem lege quæ extat [a] apud eumdem Gratianum mutilata, integra autem in Capitularibus [b] Regum Francorum, vide quàm fauerit, Theodoſij exemplo, iudicio Epi-

[a] *11. q. 1. c. 57. volumus.*

B ſcoporum.

[b] *Capit. Franc lib. 6. c. 281.*

Volumus, atque præcipimus, vt omnes ditioni noſtræ, Deo auxiliante, ſubiecti, tam Romani, quàm Franci, Alamanni, Baioarij, Saxones, Thuringij, Freſones, Galli, Burgundiones, Brittones, Longobardi, Vaſcones, Beneuentani, Gothi, Hiſpani, ceterique nobis ſubiecti omnes, licet quocumque videantur legis vinculo conſtricti, vel conſuetudinario more connexi, hanc ſententiam, quam ex ſextodecimo Theodoſij Imp. libro, capitulo videlicet vndecimo ad interrogata Ablauij Ducis illi & omnibus reſcriptam ſumpſimus, & inter noſtra capitula pro lege tenendam conſultu omnium fidelium noſtrorum tam clericorum quàm laicorum poſuimus, lege cunctis perpetua tenendam, id eſt:

XIII. QVANTVM CAROLVS DETVLERIT ECCLESIASTICO FORO. Quicumque litem habens, ſiue poſſeſſor ſiue petitor fuerit, vel in initio litis, vel decurſis temporum curriculis, ſiue cùm negotium peroratur, ſiue cùm incœperit promi ſenten-

C tia, ſi iudicium elegerit ſacroſanctæ legis Antiſtitis: illicò ſine aliqua dubitatione, etiamſi alia pars refragatur, ad Epiſcoporum iudicium cum ſermone litigantium dirigatur. Multa enim quæ in iudicio captioſæ præſcriptionis vincula promi non patiuntur, inueſtigat, & promit ſacroſanctæ religionis auctoritas. Omnes itaque cauſæ, quæ vel prætorio iure vel ciuili tractantur, Epiſcoporum ſententiis terminatæ perpetuo ſtabilitatis iure firmentur. Nec liceat vlteriùs tractari negotium, quod Epiſcoporum ſententiis deciderit. Teſtimonium etiam ab vno licet Epiſcopo perhibitum, omnes Iudices indubitanter accipiant; nec alius audiatur, cùm teſtimonium Epiſcopi à qualibet parte fuerit repromiſſum. Illud eſt enim veritatis auctoritate firmatum, illud incorruptum, quod à ſacroſancto homine conſcientia mentis inlibatæ protulerit. Hoc nos edicto ſalubri aliquando cenſuimus: hoc perpetua lege firmamus, malitioſa litium ſemina comprimentes, vt miſeri homines longis

D ac pænè perpetuis actionum laqueis impliciti ab improbis petitionibus, vel à cupiditate perperàm maturo fine diſcedant. Quidquid itaque de ſententiis Epiſcoporum clementia noſtra cenſuerat, etiam hac ſumus lege complexi, gratuitatem tuam, & ceteros pro vtilitate omnium, in perpetuum obſeruare conueniet.]

XIV. SALVBRIS AVCTORIS ADMONITIO. Iſta ſunt quæ ex Theodoſio Carolus Imp. ab Imperatore mutuatus, pius ex pio, iuſtiſſimusque iuſtiſſimo, vtroque Chriſtianæ religionis decore maximo & ornamento, ſiue virtutem militarem ſpectas in eis, ſiue cultum Fidei Orthodoxæ, vel erga ſubditos ſibi populos regimen probatiſſimum. Hæc audiant, & erubeſcant illi qui his penitus aduerſarias leges ſtatuunt, & contraria edicta proponunt, timoribus exagitantes populos, nouis adinuentionibus inhibentes, quacumque occaſione prætenſa, via indirecta procurant, ne laici ipſi attingant limen Eccleſiaſtici fori. Timeo, timeo iſtis, ne quando ſi iſta facere perſeuerant

E (quod abſit) Deus vindex tandem exurgens virga furoris ferrea, ſecundùm illud Dauidicum, tamquam vas figuli cõfringat eos. Vnde & ob imminens quod aſtat periculum æquè cum eodem ipſo ex alto corde vociferor: Nunc Reges intelligite, & erudimini qui iudicatis terram.] & exemplo diſcite Caroli, ex obedientia & obſeruantia erga Apoſtolicam Sedem Regna & Imperia propagare, atque firmiter ſtabilire.

XV. CAROLVS ABSTINET A NOVIS CONDENDIS LEGIBVS. Quod rurſum ad eumdem Carolum in his ſpectat, quàm parciſſimus fuit in nouis condendis legibus, adeò vt cùm tamdiu vixerit Rex atque Imperator, perpauca legum capita ſanxiſſe dicatur, ſed in veteribus reſtituendis, vt ſeruarentur, multus fuit; hinc apparet, colligi iuſſiſſe centum ſexaginta octo capitula legum Eccleſiaſticarum ex ſacroſanctis Conciliis atque decretis ſummorum Pontificum, vt per ea in Eccleſia diſciplina vigeret. Ne autem vel ex hoc videri poſſet præſcribere ipſe leges Epiſcopis: collectioni ſuæ iſta ipſa quàm religioſiſſimè præfatus eſt:

Præfatio domni Caroli Imperatoris. A

XVI. COLLECTIO CAROLI IVSSV FACTA LEGVM ECCLESIASTICARVM.

Regnante Domino nostro Iesu Christo in perpetuum, Ego Carolus gratia Dei, eiusdemque misericordia donante, Rex & rector Regni Francorum, & deuotus sanctæ Ecclesiæ defensor, humilisque adiutor omnibus Ecclesiasticæ pietatis ordinibus; seu sæcularis potentiæ dignitatibus in Christo Deo æterno perpetuæ pacis & beatitudinis salutem.

Considerans pacifico mentis intuitu vnà cum sacerdotibus & cõsiliariis nostris abundantem in nos, nostrumque populum Christi clementiam, qua necessarium est non solùm toto corde & ore eius pietati agere gratias incessanter, sed etiam continua bonorum operum exercitatione eius insistere laudibus, quatenus qui nostro Regno tantos contulit honores, sua protectione nos, nostrumque Regnum in æternum conseruare dignetur.

XVII. ADMONITIO CAROLI AD EPISCOPOS. B

Quapropter placuit nobis vestram rogare solertiam, ô pastores Ecclesiarum Christi & ductores gregis eius & clarissima mundi luminaria, vt vigili custodia & sedula admonitione populum Dei per pascua vitæ æternæ ducere studeatis, & errantes bonorum exemplo operum, seu adhortatione humeris intra Ecclesiasticæ firmitatis muros reportare satagatis: ne lupus insidians aliquem canonicas sanctiones transgredientem, vel paternas traditiones vniuersalium Conciliorum excedentem (quod absit) inueniens deuoret. Ideò magno deuotionis studio admonendi & adhortandi sunt, immò compellendi, vt firma fide & infatigabili perseuerantia intra paternas sanctiones se contineant. In quo operis studio sciat certissimè Sanctitas vestra nostram vobis cooperari diligentiam. Quapropter & nostros ad vos direximus Missos, qui ex nostri nominis auctoritate vnà vobiscum corrigerent quæ corrigenda essent. Sed & aliqua capitula ex canonicis institutionibus, quæ magis vobis necessaria videbantur, subiunximus. C

XVIII. MODESTA EXCVSATIO CAROLI.

Ne aliquis, quæso, huius pietatis admonitionem esse præsumptuosam putet vel iudicet, qua nos errata corrigere, superflua abscindere, recta connectere studeamus; sed vt magis beneuolo charitatis animo suscipiat. Nam legimus in Regnorum libris, quomodo sanctus Iosias[a] Regnum sibi à Deo datum circumeundo, corrigendo, admonendo, ad cultum veri Dei studuit reuocare. Non vt me eius sanctitati æquiparabilem faciam, sed quòd nobis sint vbique Sanctorum semper exempla exequenda, & quoscumq; poterimus, ad studium bonæ vitæ in laudem & in gloriam Domini nostri Iesu Christi congregare necesse est. Quapropter, vt prædiximus, aliqua capitula notare iussimus, vt simul hæc eadem vos admonere studeatis, & quæcumque vobis alia necessaria esse scitis, vt & ista & illa æquali intentione prædicetis. Nec aliquid quod vestræ sanctitati, populoque Dei vtile omittatis, vt pio studio nos admoneatis, quatenus & vestra solertia, & subiectorum obedientia æterna felicitate remuneretur.] hucusque præfatus est Carolus. D

[a] 4. *Reg.* 22. 23.

XIX. [b] *Apud Sigon. anno* 802.

Quod rursum pertinet ad leges ab eodem Carolo Magno pro Ecclesiastica præsertim immunitate sancitas: vt omnino seruarentur, ita ipse scripsit [b] ad Pipinum filium in Italia regnantem:

CAROLI AD PIPINVM REGEM EPISTOLA PRO ECCLESIASTICA IMMVNITATE.

Carolus sereniſſimus Augustus à Deo coronatus, Magnus, pacificus Imperator, Romanorum gubernans Imperium, ac per misericordiam Dei Rex Francorum & Longobardorum, dilectissimo filio suo Pipino glorioso Regi sempiternam in Domino salutem.

Peruenit ad aures clementiæ nostræ, quòd aliqui Duces, eorumque iuniores Castaldij, Vicarij, Centenarij, Venatores, & ceteri per singula territoria habitantes, vel discurrentes mansionaticos & par . . . . . accipiunt non solùm à liberis hominibus, sed etiam ab Ecclesiis Dei, monasteriis videlicet virorum ac puellarum, & xenodochiis, atque per diuersas plebes, insuper seruientes Ecclesiarum Dei in eorum opera, id est, in vineis, campis seu pratis, necnon & in eorum ædificiis illos faciunt operari, sed carnaticum & vinum [a] exigere contra omnem iustitiam ab eis [a] exactare non cessant: & multas patiuntur oppressiones ipsi Ecclesiæ Dei seruientes. E

XX.

Ideò, charissime fili, has litteras ad tuam dilectionem direximus, vt hoc anno, hanc causam diligenter & prudenter inquirere facias; & si veritas est, quod ita factum sit, deinceps omnimodis emendare & corrigere studeas; quatenus in diebus nostris citiùs pax Ecclesiarum Dei, siue illarum seruientium in omnibus conseruetur; & vt merces copiosa nobis, & tibi exinde iugiter accrescat. Audiuimus etiam quòd quædam Capitula, quæ in lege scribi iussimus, per alia loca aliqui ex nostris ac vestris dicunt, quòd nos nequaquam hanc causam per nos metipsos [a] conditam habeamus, & ideò eam nolunt obedire

[a] cognitam

ac

A ac consentire, ac pro lege tenere. Tu valdè nosti quo modo vel qualiter tecum locuti sumus de ipsis Capitulis. Et ideò admonemus tuam amabilem dilectionem, vt per vniuersum Regnum tibi à Deo commissum ea nota facias, & obedire atque implere præcipias.] hactenus epistola Caroli ad Pipinum.

Ista de legibus Caroli satis dicta sunto: prosequamur modò ipsum ex Italia in Gallias redeuntem. Habent hæc Annales Francorum sub Ludouico filio ipsius Caroli Magni descripti: Imperator de Spoleto Rauennam venit, & dies aliquot ibi moratus, Papiam perrexit. ibi nuntiatum est Legatos Aaron Regis Persarum Pisas intrasse, quibus obuiàm mittens, inter Vercellas & Eporedium, vel Hipporediam, eos sibi fecit præsentari. Vnus eorum erat Persa de Oriente Legatus prædicti Regis (nam duo fuerant) alter Sarracenus de Africa Legatus Amirati Abraham, qui in confinio Africæ Fossato, id est, B castris, præsidebat. Hic Isaac Iudæum quem Imperator ante quadriennium ad memoratum Regem Persarum cum Lanthfrido & Sigismundo Legatis suis miserat, reuersum cum magnis muneribus nuntiauerat: nam Lanthfridus & Sigismundus ambo in eodem itinere defuncti sunt. Tunc ille misit Ercelbaldum Notarium in Liguriam ad classem parandam, qua elephas, & ea quæ cum eo afferebantur, subuehi possent. Ipse celebrato die natalis S. Ioannis Baptistæ Hipporediæ, Alpes transgressus, in Gallias reuersus est.] hæc de his ibi. Porrò tum elephantem, tum reliqua munera relicta esse in Africa, & comparata classe, illuc reuersum Isaac ac deferenda ea in Italiam, idem auctor inferiùs docet.

XXI. LEGATIO SARRACENORVM AD CAROLVM.

Hoc eodem anno de martyrio Salui siue Saluij Episcopi hæc refert Sigibertus: Sanctus Saluus Episcopus veniens ab Aquitania ad Fiscum Valentianas à Vuinigardo filio Ge- C nardi procuratoris ipsius Fisci martyrizatur; & super eius corpore requirendo Carolus Magnus Imperator diuinitus tertiò admonitus, corpus quidem inuentum honorificè sepeliuit, interfectores autem eius graui pœna mulctauit, nec tamen per hoc in eos vltio diuina cessauit.] hæc Sigibertus. Sed corrige in ipso quòd ait Saluum pro Saluio. Fuit iste Episcopus Engolismensis, qui prædicationis Euangelicæ causa, vnà cum socio in Gallias veniens, à dicto nefario homine clàm comprehensus in capite securi percussus interiit. Qua morte pariter affectus est eius socius, Superius nomine, quorum natalis martyrij dies agitur vigesimasexta Iunij, eleuatio autem Idibus Octobris. Plura de his Molanus habet in natalibus Sanctorum Belgij. De ipsorum autem corporum inuentione habet ista: Corpora in stabulo iumentorum sunt defossa beati Saluij subtus, & comitis ex transuerso in formam Crucis. Quorum sepulturæ locum taurus quasi dux & D custos armenti à reliquis animalibus, & ab immunditia conseruauit. Visa sunt à diuersis etiam luminaria in stabulo. sed Carolus Imperator ter ab Angelo admonitus est, vt corpora Sanctorum quæreret. Quæ inuenta ex Martyrum manifesto indicio, ad Ecclesiam S. Martini sunt translata, vbi vsque hodie signis & miraculis clara coruscant.] hæc de his ipse.

XXII. DE S. SALVIO EPISC. ENGOLISMENSI MARTYRE.

XXIII.

De rebus Orientalibus anni huius illud visum magni momenti, quod Theophanes ait: Martio mense, nona Indictione, Irene pia Imperatrix Byzantij ciuilia donauit tributa.] Quanti autem ponderis fuerit ista Irenes munificentia: ex epistola Theodori Studitæ, tunc ad eamdem Imperatricem scripta, facilè cognosces, septima est ordine posita libro primo epistolarum in codice Columnensi. quæ sic se habet:

Irenæ Augustæ Theodorus.

XXIV. THEODORI STVDITAE EPIST. AD IREN. AVG. LAVDES DICTAE IRENAE DE RELAXATIS TRIBVTIS.

E Vox in Ramma audita est (ait visionum Dei spectator [a] Ieremias) ploratus & vlulatus multus: Rachel tum plorans filios suos. Nunc verò qualia, & cuiusmodi sunt præsentia? Vndenam hesterni, domina optima, sacri Palatij tui nuntij, quos vidimus & audiuimus, cùm recentes nobis operum tuorum laudes commemorarent? Personuerunt reuerà ambæ aures nostræ. Quid ergo? Quia sustulisti signum ab extremis finibus tantæ pietatis. Et ecce ad te veniunt vndique nubium instar aduolantium preces quàm plurimæ, Deum laudantes pro auspicatis actionibus tuis. Dic nobis domina: Ecquis ille est, qui castissimam mentem tuam erexit ad altissimos sensus veritatis, vt tamquam ex edita specula & sublimi hæc talia cerneres Deo grata & sancta? Doce, vnde tantus tibi pietatis amor incessit, vt Deo placentia insatiabiliter expeteres, & ad summum culmen pertingeres saluberrimæ erga Christianorum tum animas, tum corpora prouidentiæ? An vt diuina intelligens & amplectens, maternum in morem non satis duxisti, populum cælesti

[a] *Ierem.* 31.

ore

ore ex Ægyptiaca quadam seruitute, impia inquam fide liberasse, nisi ad præterita & fiderum instar variè collucentia beneficia tua, hanc veluti quemdam virtutum tuarum colophonem, adiiceres gratiam? A

XXV. Sanctus, Sanctus, Sanctus. * Lætetur cælum desuper, cum sacræ vocis [a] Isaia dicamus, (tametsi temerarium est) quia Deus per te misertus est populi sui. Impletum est ergo vniuersum Regnum tuum gaudio & exultatione, quoniam ablatum est iugum, quod premebat, & sceptrum de collo potentiæ huius. Quis talia audiuit? Eia dicite viri: Quis sub alio Imperio tale ac tantum facinus vidit? Laudate eam omnes populi, magnificate eam mecum Principes & subditi, sacerdotes & monachi, & Christianorũ natio vniuersa.

* Laudate cæli *Vulg.*
[a] *Isaiæ* 44.

XXVI. Non enim admiranda solùm fuit tot auri talentorum remissio (quamquam incomparabilis illa res est) verumetiam quòd iniustitiæ multiplex via hac simul ratione præcisa B est, opus fuit longè sanctissimum. Sublati sunt è medio nexus violentarum lethiferarumque exactionum, qui prædecessores tuos omnes latuerunt, licet ex eis nonnulli piè sanctèque imperauerint. Hoc enim tibi seruabatur. Cessit iusiurandum, crebra deieratio, vel potiùs periurium exigentium simul & debentium, vtrisque simul pro re mala altercantibus, dum ille cælari debitum exprobrat, hic contrà se opprimi, sacramento adiurat. Cessauit inopum afflictio, & pauperum solicitudo, non iam quo remedio mendicitatem depellant, quærentium, sed vt præuaricationem, & quod desursum quodammodò vt peccati fœtus irrupit, coactoribus persoluant. Non pendunt nunc viæ terra mariq́ue vectigalia. consona sunt hæc magni & sancti Chrysostomi verbis: Non spoliantur iniustè pecunia mediterranei ab iis qui angustos viarum aditus obsident, agrestis cuiuspiam dæmonis more, aut immansuetæ feræ, delibantes semper aliquid ex sarcina pauperis viatoris. Nec turpium huiusmodi quæstuum metu domi se continent egeni, neque oppida neque maritima loca C frequentantes: vbique enim iniquitatis scopuli prominent.

QVANTA BONA EX REMISSIONE TRIBVTORVM PRO VENERINT.

XXVII. Non ampliùs nautæ ab Oriente & Occidente & Aquilone soluentes, nauigando præfocantur, tamquã ex gutture angustis faucibus portorium redditurí. Liberati sunt qui venandi artem exercent, expeditè nunc illam obeuntes, Irene sacrosancta: piscator qui tres fortè pisces traxit, idq́ue post magnum prorsus laborem totius diei, vnum pendere non cogitur. Auceps cùm arcu aut visco pauculas fortè aues ceperit, ad victum sibi necessarias, rationum expers manens, beatiùs viuet. Militum vxores, domesticum luctum habentes ob virorum amissionem, non acerbè insuper flebunt miserabilem & inhumanam pro mortuo exactionem. Missos facio subulcos, ouium institores, vini emptores, mitto lanios, textores, ferrarios, sutores, fullones, aromatarios & architectos, atque vt paucis D complectar, artem omnem, quæ in muro, vel in ligno, vel in alia demum materia cernitur, ne longior sim.

XXVIII. Ad hanc monetæ sectionem, optima domina, plauserunt omnes suis manibus, & gauisi sunt gaudio magno valdè, dicentes: Benedicam te Domine, quoniam misertus es mei, & factus es mihi in salutem. Propterea fiduciam sumam in hoc diuinitus dato Imperio tuo. Hæc omnia laudis plena & prædicationis, Irene Deo chara, dulcis res, & nomen. Hæc non solùm quà patet Imperij tui potestas, sed ad ipsos vsque orbis terræ terminos celebrabuntur: audientq́ue de nobis exteræ gentes, & mirabuntur, & obstupescent sapientissimarum actionum tuarum felicitatem. Reuerentur enim hominum virtutem etiam hostes, ait Theologorum clarissimus. Ita conseruatur inconcussum Imperium tuum, ita cedunt & lubenter obediunt tibi subditi.

XXIX. Hac arte Deum colis, hac electos Dei Angelos lætificas, immò & illos qui sanctè ac E iustè vitam ducũt, Irene diuinum nomen, in his pietas tua elucet, in his os omne & lingua in laudes tuas aperitur. hæc vera est gloria Ecclesiæ: hoc sigillum assertæ in te paternæ & diuinitus inspiratæ Christianorum Fidei Orthodoxæ, vindex Dei, & veritatis propugnatrix. Tanta sunt virtutum tuarum incrementa: quàm magna & præclara merces tua! Quanta & quàm excellens retributio ab vniuersorum Deo! Magnum enim & prorsus [b] *Ierem.* 15. est, vel vnum seruare. Quid ni enim? cùm dicat diuina Scriptura: [b] Qui educit dignum de indigno: erit sicut os meum. tot animas & populum omnem seruasse, quomodo magnum non censeatur & gloriosum, & cælesti munificentia dignum? Tuum ergo magnum reuerà & efficax nomen, Imperium cum omni bono aggressa es: tu easdem iustitiæ reliquias semper vigere sinas.] hæc Theodorus Studita de proficua valde populo Imperatricis in remissione tributorum munificentia. Verùm bene operantes Deus ad maiorem proba-

A probationem sæpè affligi, terrenisq́ue bonis nudari permittit, vt maioribus reddantur digni muneribus. regia via ista est Sanctorum attrita vestigiis, per quam pariter, cùm posteà ambulare Deus Irenem concessit, non reprobationis signum, sed quòd Deo gratior esset, fuit certius argumentum.

IESV CHRISTI ANNVS 802. LEONIS PAP. III. ANNVS 7. CAROLI MAGNI 2. NICEPHORI 1. IMPP.

B ANNVS sequitur Redemptoris octingentesimus secundus decimæ inchoatæ Indictionis, quo (inquit Theophanes) peruenerunt Constantinopolim Legati, siue Apocrisarij à Carolo Magno Imp. & à Leone Romano Pontifice ad Irenam Augustam missi, pro pace & perpetua concordia ineunda. auctor est Zonaras, Carolum Imp. per Legatos Constantinopolim missos, expetiisse coniugium Irenæ Imperatricis, ipsamq́ue à tali connubio minimè abhorruisse. Porrò quasi hi missi essent non ad conciliandas nuptias, sed ad spectandam tragœdiam, omnia sub eorum oculis continuò mutata sunt: nam Constantinopoli cùm adhuc esset, ipsa Augusta è solio turbata atque in ordinem redacta, Nicephorus Tyrannus inuasit Imperium. Quomodo autem ista se habuerint, ex eodem Theophane primùm audi: Sequenti autem anno, qui primus annus Nicephori, pridie Kalendas Nouembris, Indictione vndecima, quarta noctis hora, quæ Feria secunda lucescit, idem Nicephorus cùm esset Patricius & Logotheta generalis, tyrannidem C aduersus Irenam piissimam concitauit, Deo quidem ineffabilibus ob nostrorum multitudinem peccatorum iudiciis indulgente, cooperantibus ei Niceta Patricio ac Domestico scholarum, & Sisinnio Patricio fratre eius, viro periuriis & fraudulentiis pleno, & Niceta Triphilio. Erant autem & cum eo Leo Patricius Mausulatij, & Theoctistus Patricius, & Petrus Patricius & Quæstor, seducentes quosdam è populo, qui erant ex ordinibus. I. DEPONITVR IRENE, IMPERAT NICEPHORVS.

Cumq́ue venissent ad portam, quæ dicta est Chalce, custodesq́ue falsò ac subitò decepissent, persuaserunt eis vt crederent, quòd ab ipsa fuerant destinati, quatenus eumdem Nicephorum Imperatorem appellarent, eo quòd Aetius Patricius sibi vim inferret ad annuntiandum fratrem suum Leonem Imperatorem. Qui mendacio tanto credentes, Imperatorem pariter pronuntiauerunt eum qui erat Tyrannus. Taliter ergo ad magnum D palatium iidem venientes ingressi sunt illud; indeq́ue per totam vrbem ignobiles seruos dirigentes acclamationem fecerunt ante mediam noctem, & custodes in medio palatij, quod Eleutherij nuncupatur, posuerunt, vbi contigit Imperatricem esse. Diluculo sanè accersentes eam, concluserunt eam in maiori palatio, & ita processerunt ad magnam Ecclesiam ad coronandum scelestum. II. QVOMODO TYRANNIDE ARRIPIT NICEPHORVS IMPERIVM.

Conuenit interea vniuersa multitudo vrbis; & omnes quæ super his gerebantur, molestè ferebant. Maledicebant coronanti & coronato, cunctisq́ue congratulantibus ei. Equidem cum ratione & religione viuentes diuinum mirabantur iudicium, qualiter eam permiserit, quæ pro recta Fide more Martyrum agonizauerat, à subulco expelli, præsertim cùm ei deuotissimi eius præcipuè adhærere propter auaritiam proposuerint, Leo scilicet Patricius Eunuchus & Sacellarius Synopeos, & Deo perosi trium filij ac Patricij, qui su- E periùs dicti sunt, qui donis plurimis ab illa ditata sunt, & cum ea sæpè conuescentes, & adulationibus cum iuramentis horribilibus certam reddentes, omnibus mundi rebus se necessariorem reputare quàm haberent erga illam beneuolẽtiam affirmabant. Alij autem vt in extasi facti gestorum certitudinem minimè sentientes, somnium se vidisse putabant. Alij autem qui dumtaxat perpendere benè sciebant, præteritam felicitatem beatificabãt, & futuram infelicitatem per tyrannidem lugebant, maximeq́ue hi qui maligni vori Tyranni experientiam quamdam anteà perceperant. Porrò vniuersos communiter possidebat caligo, & sine consolatione mentis defectio, ne per singula illius miserandæ diei deformia verba scribens, protelem sermonem. III.

Denique sequenti die, sumptis quibusdam ex Patriciis, ascendit ad Imperatricem custodiæ mancipatam, simulans (vt ei moris erat) falsam benignitatem, per quam & plures decepit; & excusans se, quòd inuitus ad Principatum ascenderit, nec hunc vmquam IV. CONVENIT NICEPHORVS IMPERATRICEM.

deside-

desiderauerit: maledicebat autem his, qui se prouexerant, & illum insidiis appetiuerant, A
vt proditor Iudas Dominum postquam cum ipso cœnauerit, quos & imitatores illius testabatur. Ostensis autem nigris calceamentis, amare se talibus vti præter leges Imperatorias affirmabat; fiduciamque habere, dolose monebat eam, etiam cum iuramentis de omni corporali requie, quam consequi dominam à seruo deceret, nullamque arbitrari ærumnam casus illius hortabatur. Commonebat postremò nil occulere à se Imperialium thesaurorum; & damnabat auaritiæ vitium, hos illam habere non ferens: languebat enim eo vehementer omnia deuorans, omnemque in auro spem & fiduciam ponens.

V. QVAE IRENE AVG. IN NICEPHORVM TYRANNVM.

At verò dilecta Deo Irena quamuis congrueret, vt passione tam repentinæ commuta- B
tionis, vtpote mulier, teneretur, forti prudentia dixit ad eum: Qui heri quasi seruus periurus fuerat, hodie solers & seditiosus Tyrannus ac impudens habetur. Ego quidem, ô homo, Deum deputo, & pridem cùm essem orphana, exaltasse me, ac dein super solium cùm essem indigna, prouexisse me: causam verò depositionis mihimet applico, & peccatis meis adscribo. In cunctis autem, ac modis omnibus sit nomen Domini benedictum. Porrò modum promotionis tuæ Deo redde. Verumtamen delatas mihi contra te super dignitate qua nunc circumdaris auditiones non ignorabam, quas veras fuisse rerum finis ostendit: quas si molestè tulissem, facile mihi erat te interficiendi; sed modò iuramentis tuis fidendo, modò tibi parcendo, multos mihi deuotos paruipendi, Deo quæ mea sunt dans, per quem Reges regnant, & potentes obtinent terram. Sed & nunc cùm sis pius, & ab ipso profectus, te adoro, & peto meæ parcere infirmitati, & concede mihi domum Eleutherij à me constructam in refocillationem incomparabilis calamitatis meæ. At ille: C
Si hoc vis fieri tibi, iura mihi per omnem diuinam virtutem, non absconsuram te quidquam ex thesauris Imperij, & adimplebo postulationes tuas, & omnem placationem faciam. Quæ iurauit ei ad pretiosa & viuifica ligna, quia non mouebo à te obolum vnum: quod & fecit. Verùm ille consecutus quod desiderabat, protinus exilio relegauit eam ad Principem insulam in monasterio, quod ipsa ædificauerat. Hæc cùm adhuc essent in vrbe Missi Caroli, & quæ agebantur, aspicerent. Anno ab Incarnatione Domini DCC. XCV. *secundùm Græcorum supputationem.*

IRENE DEPORTATVR IN EXILIVM.

VI. Nicephorus vorax cum rerum Imperio potitus esset, nec saltem parum voluit hypocrisim tegere, sed quasi recisurus iustitiam, nequam in Magnaura & iniustum fore constituit iudicium. Intentio namque Tyranno inerat, vt res ipsæ ostenderunt, non pauperibus iura tribuendi: sed per hoc omnes qui magni erant, inhonorandi & captiuandi, & ad se, quæ D
cunctorum erant, transferendi. Videns autem aduersus se omnes contristatos, & pauens, ne fortè memores Irenę beneficiorum adscisserent eam iterùm in Imperium, Nouembre mense, hieme nimiùm graui imminente, non est ipsius misertus immisericors ille, sed exilio deportari præcepit in insulam Lesbum, & cautissimè custodiri, quin & à nemine contueri.] hactenus de rebus Nicephori anni huius Theophanes.

VII. LEGATI A CAROLO MISSI AD IRENEM REDVNT CVM PACE.

Qui autem missi fuerant Legati à Carolo Magno Imperatore ad Irenem Augustam, acceptis à Nicephoro nouo Imperatore litteris pacis, ad Carolum Magnum reuersi sunt vnà cum Legatis Imperatoris anno sequenti. De his enim hæc Ado: Irena ab Imperio depolita, Nicephorus Imp. Constantinopoli creatur, qui Legatos suos vnà cum Legatis Imperatoris Caroli remisit. Nam Imp. Carolus Iesse Episcopum Ambianensem, & Elinigaudium Comitem Constantinopolim direxerat. Susceperunt autem Legati Nicephori Im- E
peratoris epistolam inscriptam de fœdere pacis, sicque tali pacto Constantinopoli reuersi sunt.] hæc Ado, & alij anno sequenti de eorum reditu.

VIII. NICEPHORVS OMNI EX PARTE IMPIVS.

Quod pertinet ad eiusdem Nicephori fidem: Catholicus licet haberetur, tamen ter impius semper apparuit diuersis ex causis; quòd scilicet (vt Theophanes auctor est) faueret Iconoclastis hæreticis, probaret (vt dicetur) Manichæorum hæresim, & pro ea stabilienda Synodum congregarit, quodque studeret Manichæorum incantationibus, quòd insuper vt aduersarius Euangelij deridebat colentes diuina mandata, quòd etiam sacra cuncta vt profana habebat; quòd omnem Ecclesiasticam immunitatem pessum dedit, iubens Præfectos suos, vt Episcopis & clericis veluti mancipiis vterentur; quòd itidem sanctas Ecclesias, & sacra hospitalia, omnesque religiosas domos sub tributo redigeret, diras ab eis exactiones extorquens: hoc enim suo Imperij primo anno facere aggressus est, vt ex Theophane senties; postremò autem (quod ceteris omnibus euidentius eius impietatem ostendit)

A dit) quòd auersatus est Romani Pontificis communionem, adeò vt nec passus sit Nicephorum Catholicum Patriarcham recèns creatum postquam Tarasius obiit, mittere ex more pro communione Catholica litteras ad Romanum Pontificem: id enim nonnisi post Nicephori obitum præstare Patriarchæ licuit sub Michaële Imperatore, vt idem Theophanes in eodem Michaële testatur. Omittimus autem modò dicere eius impietatem de his quæ ad politicum statum pertinent. quæ omnia ex Theophane rerum inspectore cognoscès.

IX. CONCILIVM ALTINENSE.

Quod ad res Occidentales attinet, hoc anno celebrata reperitur Synodus Altinensis ab Episcopis eius prouinciæ, præsidente ipsi Paulino Patriarcha Foroiulienśi siue Aquileiensi, à quo scripta extat epistola Synodalis ad Carolum Magnum. Causa autem huius celebrandæ Synodi fuisse videtur immane scelus à Duce Venetorum hoc tempore perpetratum, cùm in Gradensem furens Episcopum, eumdem è turri præcipitem dedit. Porrò
B Paulini studium Carolum Magnum implorantis illud fuisse videtur, vt eum aduersus Venetos in vltionem tanti sceleris prouocaret, vt eius ostendit epistola, quæ sic se habet:

X. * Regi, *alij textus habet*

Catholico, semperque inclyto triumphatori domno Carolo, diuina coronante clementia * Imperatori, Paulinus minimus omnium seruorum seruus concordi parilique deuotione, cum fratribus & cum consacerdotibus nostris roseo in Christo Iesu cruore æternas multipliciter supplici concinnamus stylisona voce salutes.

CONCIL. AQVILEIENSIS SYNODALIS EPIST.

Et sacris Paternorum canonum valenter incitantibus documentis, & vestris (vt verum resonat) mellitis salubribus inrorantibus syllabis in hac, cui Deo auctore, licet indignus, indignoque famulatu deseruio, sede, Concilium habitum Altini fuisse, sub nomine Regis tranquillissimis vestræ serenitatis auribus operæ pretium duximus humillimis horum,
C quamuis incultorum apicum, suppliciter notulis intimare.] & inferiùs:

XI.

De sacerdotibus autem plagis impositis semiqueuiuis relictis, vel certè diabolico feruescente furore, per eius satellites interemptis, non meum, sed vestræ definitionis erit iudicium: in vestræ itaque potestatis altitudine, in quodam iudiciali libello à sanctis olim Patribus salubriter prælibato legisse me recolo reseruatum. Ob quam igitur causam hæc fecerint, vestris certiùs scio omnino non latuisse, neque latere sacris memoriis. Neminem namque alium arbitrati sunt sanctam Ecclesiam de inlatis iniuriis, tam potentissimè, quàm regali animaduersione vlcisci, vicariam ab eo vicissitudinis expetens curam, vt quemadmodum illa eum & in præsenti sæculo, & inter bella spiritalibus non cessat coronare triumphis & cælesti Regno, diuinam implorando clementiam, participem fieri imprecatur; ita & ille principalem adeptus potentiam, & ab inimicis eius valenter eam defendere,
D & de hostibus eius vltrici inuectionis sententia non desinat vindicare.

XII. CAROLVS EXCITATVR IN VLTIONEM NECIS SACERDOTVM.

Non igitur dedignetur benignitatis vestræ excellentia, solicitudinis erga eam pro hoc negotio vigilanter gerere curam, rememorantes per omnia sacri fontis vtero, de quo multo longè felicius estis renati, fideique lactis dulcedine enutriti, quàm priùs materna benè, quamuis vulua generati, carnalibus estis vberibus ablactati. Egrediatur quapropter (si placet) vna de hac re, per vniuersam Regni vestri latè diffusam monarchiam decretalis sententiæ vltio, quæ nulla vmquam possit inimica veritatis, & aduersatrix iustitiæ, quælibet vrgente refragationis instincto obliuio abolere. Valdè enim huius sceleris truculenta præstigia, ob incuriam disciplinæ, per cunctas mundi Ecclesias præualuere partes. Vnde vestri est censura magisterij resecanda hæc noxialis morbi modis omnibus pestis, & po-
E tentissima docilique funditus manu extirpanda; quatenus sit sancta Ecclesia, vestris adiuta præsidiis, libera ab humano sanguine impolluta, quæ Christi est pretioso sanguine purpurata; quocircà eiusdem retenti feliciter gremio, & in hac vita incolumes, & glorioli, & æterna beatitudine gaudebundi, semper potiamini, & felices; per Iesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus in Trinitate perfecta per omnia sæcula sæculorum. Amen.] hæc sunt quæ vix elicere potuimus ex Vaticano mendosissimo codice.

XIII. DVX VENET. IOANNES QVID IN GRADENSEM PATRIARCHAM.

Ceterùm quod spectat ad sacerdotes interemptos, produnt Annales Veneti, Ioannem Ducem aduersus Ioannem Gradensem Patriarcham ira commotum, classe comparata, ingentem patrasse cædem, ipsumque Patriarcham è celsa turri præcipitem dedisse. aduersus ista adeò nefanda eius regionis Episcopi in vnum coacti litteris scriptis auxilium postulauere Francorum. Porrò sequenti anno in locum necati Patriarchæ substitutus est Fortunatus, cui Leo Papa pallium cõcessisse reperitur eodem anno Indictione vndecima,

duodecimo Kalendas Aprilis. Sed quæ causa præcesserit, vt Ioannes Episcopus Gradensis, A tam immaniter trucidaretur, sic accipe:

XIV. Christophorus homo Græcus Vliuolensis Episcopus, Ioanne Duce concedente, ac gratiæ Nicephori Imperatoris ea in re seruiente, fuerat constitutus. Quam rem cùm iniquo animo ferrent Venetiarum Tribuni, Ioannem Gradensem Patriarcham ne illum consecraret, orarunt. Itaque Ioannes obsecutus, Christophorum non solùm non consecrauit, sed etiam à piorum communione semouit. Quo facto Ioannes Dux vsque adeò exarsit ira, vt Mauritio filio Duce assumpto classem Gradum adduxerit, atque oppido primo aduentu capto, Patriarcham arreptum excelsissima turri præcipitarit. Ioanne inde mortuo suffectus est studio Tribunorum Fortunatus, sanguinis illi coniunctione propinquus. Hic autem ob turbas inter Venetos ciuili bello mutuò inter se concertantes abire iussus, ad Carolum Magnum in Gallias se contulit, in quo securitatis suæ diploma B eiusmodi retulit:

IOANNI GRADENSI EPISC. NECATO FORTVNATVS SVBSTITVITVR.

XV. Concedit Carolus Imp. Augustus Fortunato Patriarchæ Gradi, vt ipse, sacerdotes, serui & coloni eius in terra sua, in Istria, Romaniola, & Longobardia & vbicumque quietè degant: iubetque vt in possessionibus, quibus ritè inuestitus est, nullus Iudex publicus iniustè ad causas audiendas, præda exigenda, *mansiones, aut paratas faciendas, in iustas redhibitiones inquirendas exarctare audeat. Datum Idibus Augusti.]

*mansos,

XVI. Sed & hoc anno defunctum esse ipsum Paulinum Patriarcham Aquileiensem, habent veteres Annales Franciæ ex Pithœi bibliotheca proditi. Porrò idem (vt dictum est) Foroiulienſis Patriarcha idcircò appellatus reperitur, quòd sedes Aquileiensis Forumiulium esset translata, de quo nomine Foroiulienſi in nuper citato loco hæc leguntur: Hoc anno Paulinus Patriarcha Foroiulienſis obiit.] sed de eo superiùs pluribus dictum est. C

XVII. Quod rursum ad eumdem Paulinum spectat, in monumentis Aquileiensis Ecclesiæ ipsum dum vixit & post mortem miraculis claruisse, æquè legitur. Sed ex iisdem Francorum Annalibus corrigas quæ habentur in eius vita, ipsum diem obiisse anno Domini octingentesimo quarto, & quod legitur in diplomate illo nomine Caroli Imperatoris, datum ipsum anno tertio Imperij ipsius, Indictione prima: non enim ista sibi cohærent de annis Imperatoris & Indictionis. Porrò meminit *eiusdem Paulini Vualfridus Strabo, cùm de hymnis Ecclesiasticis agit his verbis: Traditur quidem Paulinum Foroiulienſem Patriarcham sæpiùs & maximè in priuatis Missis, circa immolationem Sacramentorum hymnos vel ab aliis vel à se compositos celebrasse. Ego verò crediderim tantum, tantæque scientiæ virum hoc nec sine auctoritate, nec sine rationis ponderatione feciſſe.] hæc Strabo. Laudatissimus planè vir, cui cum Albino Flacco huius sæculi face summa fa- D miliaritas intercedebat. quod testantur plures quæ adhuc extant eiusdem Albini ad eum epistolæ, in quarum vltima hæc ad finem: [b] Contende meritis esse, quod nomine vocaris: clama, ne cesses, exalta quasi tuba vocem tuam. Sit guttur tuum tuba Dei, prædica importunè. Tu gallus in prædicatione, succinctus in castitate. Tu aries in veritate fortissimus, cui nullus Regum resistere poterit. Tu lucerna super candelabrum in domo Dei. Tua lingua cælum claudit & aperit, aperit primùm per prædicationis deuotionem.] hæc & alia ad eius Apostolatum congruentia. Coluit eum Luitgardes, siue Liutgardes vxor Caroli Magni, de cuius ad eum munusculis hæc idem Albinus: [c] Tertium pro filia mea Liutgarde femina religiosa, Deo deuota. Nam illa sanctitati tuæ duas direxit armillas auri obryzi pensantes xxiv. denarios minùs de noua moneta Regis quàm libram plenam, vt orares pro ea cum sacerdotibus tuis, quatenus diuina clementia dies suos disposuisset in salutem E animæ suæ, & sanctæ suæ exaltationem Ecclesiæ.]

*Vualfrid. Strab. de reb. Eccles. c. 25.

[b] *Albin. epist. 59. 60. 61. 62. 63. tom. 1 Antiq. lect.*

[c] *Albin. ep. 62*

XVIII. Huius si primordia repetas, inuenies, antequam ad Patriarchatum vocaretur, fuisse artis Grammaticæ professorem: quod eiusdem Caroli diploma significat. Docuisse Grammaticam hoc sæculo etiá homines Ecclesiasticos tradit Eginhardus in vita Caroli Magni, dum de Caroli eruditione scribens hæc inter alia habet: Artes liberales studiosissimè coluit, eorumque doctores plurimùm veneratus magnis afficiebat honoribus. In discenda Grammatica Petrum Pisanum diaconum senem audiuit.] testatur Lupus [d] Abbas monasterij Ferrariensis huius temporis auctor, se didicisse Grammaticam ab Aldrico Archiepiscopo Senonensi. Affirmat id ipse in epistola prima ad Einardum, quem alij nominant Eginhardum: ait enim de ipso: Doctorem Grammaticæ fortitus sum, præcepta ab eo artis accepi sic: Quoniam à Grammatica ad Rhetoricam, & deinceps ordine ad ceteras liberales

EPISCOPI DOCENTES GRAMMATICAM.

[d] *Lup. epist. 1.*

A les disciplinas transire, hoc tempore fabula tantùm est, &c.] ita planè, quod qui sciret tantùm Grammaticam isto sæculo rudi, doctissimus haberetur. Sed ad Paulinum redeamus. Quantum autem coluerit Carolus ipsum antequam fieret Patriarcha, adhuc Grammaticis facultatibus operam dantem, eiusdem Caroli tunc de donatione ipsi facta de nobili villa Laberiana, diploma declarat, quod in eius vita descriptum hîc reddere, haud fuerit otiosum. sic enim se habet:

XIX. Carolus Dei gratia Rex Francorum & Longobardorum & Patricius Romanorum omnibus Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Castaldis, vel omnibus fidelibus nostris præsentibus & futuris. Meritò quidem à nobis subleuantur muneribus qui nostris fideliter obsequiis famulantur. Et ideò si petitiones eorum pro quibus nostras pul- DONATIO CAROLI FACTA PAVLINO. fauerint aures ad effectum perducimus, regiam consuetudinem exercemus, atque illorum animum nobis deseruiendo prouocamus. Igitur notum sit omnium vestrûm ma- B gnitudini, qualiter cedimus & donamus à nobis viro valdè venerabili Paulino artis Grammaticæ magistro, hoc est, res quondam & facultates quæ fuerunt Vualdandij filij quondam Mimoni de Laberiano, quæ ad nostrum deuenerunt palatium pro eo quòd in Campo cum Foticauſo inimico nostro à nostris fidelibus fuerit interfectus, casa videlicet in Laberiano cum omni integritate & soliditate sua, id est, cum terris, domibus, ædificiis, ac *colabiis, mancipiis, casis, massaritiis, cum seruis & aldionibus, vineis, siluis, * campis, pratis, pascuis, aquis, aquarúmve decurtibus, mobilibus & immobilibus, omnia & ex omnibus quantumcumque prædictus Vualdandus ibi, aut alicubi habere visus fuit tam ex domo Regum, aut Iudicum, seu de comparato, aut de quolibet adtracto, prædicto Paulino à die præsenti tradimus atque cedimus perpetualiter ad possidendum, C ita vt ab hac die prædictus Paulinus suprascriptis de rebus quieto ordine teneat & possideat, & quidquid exinde facere voluerit, liberum in omnibus perferatur arbitrium. Præcipientes ergo iubemus, vt nullus quamlibet de fidelibus aut successoribus nostris prædicto Paulino de iam dictis rebus vllo vmquam tempore inquietare, aut calumniam generare præsumat: sed omni tempore ex dono largitatis nostræ ipsas res iure proprietario valeat possidere firmissimo. Et vt hæc præceptio firmior habeatur, vel nostris vel futuris temporibus melius conseruetur, manu propria in æternum decreuimus roborare, ac de anulo nostro iussimus sigillari. Data xv. Kal. Iulij anno octauo Regni nostri è Loreia ciuitate in Dei nomine feliciter.] hactenus diploma datum anno Domini septingentesimo septuagesimo tertio, quo ipse Carolus aduersus Desiderium in Italiam venit. quo numerari contigit octauus annus eiusdem Regni. hæc de his quæ ad Paulinum D spectant.

Vt autem dicere pergamus de Carolo, hoc nomine etiam plurimùm illi debet hoc sæculum, quòd bonas litteras penitus collapsas restituit. Eò namque profundi mersæ BONAE LITTERAE A CAROLO MAGNO RESTITVTAE. erant, vt si quis nobilioris ingenij vellet addiscere, magistrum non inueniret, qui doceret: Carolus Magnus autem effecit, vt scientiæ obrutæ ignorantia surgerent. Sed audi Lupum ista scribentem [a] in epistola ad Eginhardum siue Einardum, qui erat eidem Ca- [a] *Lup. epist. 1.* rolo à secretis: Nisi, inquit, interceſſiſſet inopia præceptorum, & longo situ collapsa priorum studia pænè interiissent: largiente Domino, meæ auiditatis satisfacere forsan potuissem. Siquidem vestra memoria per famosissimum Imperatorem Carolum (cui litteræ eousque deferre debent, vt æternitati parent memoriam) cœptæ reuocari; aliquantulùm quidem extulere caput, satisque constitit, veritate subnixum præclarum dictum, Ho- E nos alit artes, & accenduntur omnes ad studia gloriâ.] hæc de Carolo adeò de bonis litteris benè merente Lupus. Testatur id ipsum Ionas Aurelianensis Episcopus, qui, quantum profecerint Germaniç & Galliæ Ecclesiæ bonarum studio litterarum opera eiusdē Caroli Magni, docet his verbis: Non solùm apud Germaniam studiũ litterarum, & amor sanctarum Scripturarum, verùm etiam apud eamdem Galliam eius memorabilis viri solertissimo studio & feruentissimo desiderio actum est, vt Domino opem ferente in sibi commissæ Ecclesiç filiis, & liberalium artium apprimè disciplina, & diuinarum Scripturarum perfecta polleret intelligentia.] hæc Ionas in exordio commentarij sui aduersus Claudium Taurinensem, de quo inferiùs suo loco dicturi sumus. Ansegisus insuper hæc in eamdem sententiam: [b] Carolus siquidem constituit, in singulis monasteriis & episcopiis scholas [b] *Ansegis. lib. 1* esse, vbi ingenuorum & seruorum filij Grammaticam, Musicam & Arithmeticam doceantur.] & in Concilio [c] Cabilonensi, de quo inferiùs suo loco, de huiusmodi Caroli [c] *Concil. Cabil. c. 3.*

CHRISTI 802. | LEONIS PAP. III. 7. | CAROLI MAGNI 2. NICEPHORI 1. IMPP.

Constitutione mentio habetur his verbis : Oportet etiam, sicut dominus Imperator Carolus vir singularis mansuetudinis, fortitudinis, prudentiæ, iustitiæ & temperantiæ præcepit, scholas constituant, in quibus litteraria solertia disciplinæ & sacræ Scripturæ documenta discantur, & tales ibi erudiantur, quibus meritò dicatur à Domino :[a] Vos estis sal terræ, &c. His addunt alij Parisiis tunc scholas erigi cœptas, atque studio successorum Regum præ ceteris in dies magis maiori claritate fulsisse; sed & constitutas esse scholas litterarum Latinarum & Græcarum in Ecclesia Osnaburgensi in Saxonia, vt ad vsum legationum in Orientem mittendarum pueri erudirentur, constat ex priuilegio ab ipso Carolo eidem Ecclesiæ concesso, quod inferiùs suo loco ponetur.

Matth. 5.

XXI. Ceterùm eiusmodi in docendis & addiscendis litteris feruor viguit, vsque dum Carolus vixit: post obitum verò ipsius, ipsum studium litterarium refriguisse nonnihil, idem qui suprà vetus assertor rerum suorum temporum Lupus affirmat, probro nimirum tunc adscribi consueuisse si quis rei litterariæ operam daret: nam in dicta[b] ad Eginhardum epistola sic ait: Amor litterarum ab ipso ferè initio pueritiæ mihi est innatus; nec earum, vt nunc à plerisque vocantur superstitiosa otia, fastidio sunt.] & paulò inferiùs de suo tempore, nempe sub Ludouico filio Caroli Imperatoris: Nunc, inquit, oneri sunt, qui aliquid discere affectant, & velut in edito sitos loco studiosos quosque imperiti vulgò aspectantes, si quid in eis culpæ deprehenderint, id non humano vitio, sed qualitati disciplinarum assignant. Ita dum alij dignam sapientię palmam non capiunt, alij famam verentur indignam, à tam præclaro opere destiterunt.] hæc ipse.

[b] *Lup. Ferrar. epist. 1.*

XXII. Quibus vides, Lector, quas suo tempore Carolus pænè extinctas reuocauit bonas litteras, easdem cum ipso fermè defunctas, vel saltem languore correptas, suo genuino caruisse virore; vt non mirum sit, si eo tempore, qui doctiores esse viderentur, iidem iuxta Apostolum,[c] infirmi & imbecilles extiterint, & dormierint cæco ignorantiæ somno, vt non fuerint vllatenus assecuti, quæ de sacris imaginibus Nicænum Oecumenicum Concilium statuisset, & Romana Ecclesia comprobasset, vt suo loco superiùs de ipsis est pluribus demonstratum, & alia occasione iterùm dicetur inferiùs in Ludouico.

[c] *1. Cor. 11.*

IESV CHRISTI ANNVS 803. | LEONIS PAP. III. ANNVS 8. | CAROLI MAGNI 3. NICEPHORI 2. IMPP.

1. REDEMPTORIS annus octingentesimus tertius Indictione vndecima inchoatur, quo mense Augusto moritur in exilio Irene Augusta ærumnis confecta Nicephori Tyranni sæuitia, sed & Bardanes in Oriente frustrà susceptit Imperium: extincti sunt alij complures nobiles eiusdem Imperatoris sæuitia, de quibus scribit Theophanes qui res gestas Nicephori huius anni ita recenset: Pridie Kalendas Maij mortuus est Niceta Triphilius (vt aiunt) à Nicephoro veneno extinctus. Et Nonis Maij feria quinta, cùm Nicephorus ad suburbana Chalcedonis exisset, equumque mansuetissimum ascendisset, hic ipsum ex Dei prouidentia eijciens, pedem eius contriuit. At verò decimoquarto Kalendas Augusti, feria quarta, hora prima, Bardanes Patricius & Prætor Orientalium qui cognominatus est Turcus, appellatus est Imperator vltrò ab omnibus suis thematibus. Qui multùm renitens, vt euaderet illos, minimè valuit, & descendens vsque Chrysopolim, & cùm circuisset diebus octo, & minimè receptus fuisset, rediit vsque Malagma. Qui metuens Deum, & recogitans, ne fortè pro se mactatio Christianorum efficeretur, misit ad Nicephorum, & accepto in scriptis propriæ manus eius, in quo & sanctissimus Tarasius Patriarcha & omnes Patricij subscripserunt, quòd illæsus & indemnis cum omnibus qui cum ipso erant, foret reseruandus, sexto Idus Septembris clàm fugiens, descendit in ciuitatem Bithyniæ, in monasterium Heraclij, & inuento chelandio quòd ab Imperatore fuerat ad hoc missum, tonsus est, & indutus stola monastica, & ingressus illud, abiit in insulâ quæ dicebatur Prima, in qua ædificauerat monasterium, opinatus, quòd foret veriturus terribile verbum quod dederat sibi contemptibilis Nicephorus, & in nullo esset lædendus. At ille primùm quidē denudat eum substantia eius, & accepta occasione, omnes thematum principes & habitatores quosdam de regia vrbe captiuauit, exercitum autem priuatum toga deseruit.] addit inferiùs de eodem misero Bardane ab eodē Nicephoro luminibus priuato.

BARDANES ACCLAMATVR IMPERATOR.

De

CHRISTI 803. | LEONIS PAP. III. 8. | CAROLI MAGNI 3. NICEPHORI 2. IMPP.

De obitu autem Augustæ hæc habet: Verùm quis sermo enarrare sufficiet dignè cetera quæ diebus illis ab eo gesta sunt propter indulgentiam Dei pro commissis nostris? Nona verò die, mense Augusto vndecimæ Indictionis defuncta est Imperatrix Irene Augusta in exilio, in insula Lesbo, & translatum est corpus eius in insulam Principis, in monasterium quod ipsa construxerat. II. IRENES AVGVSTAE OBITVS.

Eodem anno secundo Imperij sui Nicephorus coronauit filium suum Stauratium per Tarasium sanctissimum Patriarcham in ambone maioris Ecclesiæ in Imperatorem, cùm esset inutilis modis omnibus ad tantam dignitatem, tam aspectu, quàm robore & sensu.] hæc Theophanes, additq; mense Augusti in prœlio aduersus Arabes Nicephorum posteriores tulisse, in discrimenque vitæ inductum à suis vix ereptum. Sed ad res Occidentales. III.

Hoc anno Legati Caroli Magni qui cum pace à Nicephoro Imp. dimissi fuerunt, vnà cum Legatis ipsius ad Carolum in Germaniam peruenere, de quibus hæc in vita eiusdem Imperatoris hoc anno: Missi domni Imperatoris de Constantinopoli reuersi sunt, & venerunt cum eis Legati Nicephori Imperatoris qui tunc Rempublicam gerebat (nam Irenam post aduentum legationis Franciæ deposuerunt) quorum nomina sunt, Michaël Episcopus, Petrus Abbas, Callistus Abbas, Candidatus Abbas, qui venerunt in Germaniam super fluuium Sala in loco qui dicitur Sales, & pactum faciendæ pacis in scripto susceperunt. & dimissi cum epistola Imperatoris Romam regressi, & in Constantinopolim reuersi sunt.] hæc ibi. IV. LEGATI NICEPHORI IMP. REDEVNT CVM PACE CONSTANTINOPOLI.

Hoc[a] anno Indictione vndecima, decimo Kalendas Aprilis, Leo Papa pallium concessit Fortunato Gradensi Patriarchę in locum Ioannis suffecto, qui occisus fuerat à Ioanne Duce Venetiarum. V.

[a] *Apud Sigon. de Reg. Ital. l. 4. hoc ann. & seq.*

IESV CHRISTI ANNVS 804. | LEONIS PAP. III. ANNVS 9. | CAROLI MAGNI 4. NICEPHORI 3. IMPP.

OCTINGENTESIMVS quartus annus Redemptoris duodecima Indictione signatur, in cuius fine Leo Romanus Pontifex rursum in Germaniam se contulit ad Carolum Magnum, de cuius aduentu & eius ratione hæc habent Annales Francorum in vita Caroli Magni per singulos annos digesta: Medio Nouembrio allatum est Carolo, Leonem Papam Natalem Domini cum eo celebrare velle vbicumque hoc contingere potuisset. Quem statim, misso ad S. Mauritium Carolo filio suo, honorificè susciperе iussit. Ipse obuiàm illi ad Rhemorum ciuitatem profectus est, ibique susceptit eum. Primò Carisiacum villam, vbi Natale Domini celebrauit, deinde Aquisgranum perduxit, & donatum magnis muneribus per Baioariam ire volentem reduci fecit vsq; Rauennam. causâ aduentus eius hæc erat. Perlatum est ad Imperatorem, æstate præterita, Christi sanguinem in Mantua ciuitate fuisse repertum. Propter hoc misit ad Papam, petens vt huius famæ veritatem inquireret. Qui accepta occasione exeundi, primò in Longobardiam quasi pro inquisitione ista profectus est, idem ad Imperatorem veniens, mansit cum eo dies octo, reuersusque est Romam.] hæc ibi, & quidem summatim collecta. I. LEO PAPA ITERVM VENIT IN GERMANIAM AD CAROLVM MAGNVM.

Ceterùm quod ad sanguinem Christi pertinet, re multùm examinata, inuentus est & comprobatus ille fuisse, qui ex Christi corpore fluxit, tempore Passionis eius, non autem ille, qui Beryti (vt vidimus) ex sacra Crucifixi imagine fluxerat. de qua veritate extare dicuntur sacra diplomata Romanorum Pontificum, vt de his non sit ampliùs dubitandum. sed ego non vidi. II.

Quod verò spectat ad res gestas à Leone in Germania: prolixior de cunctis narratio habetur in epistola S. Ludgeri his verbis:[b] Idem S. Leo Papa, anno Dominicæ Incarnationis octingentesimo *tertio cum magna solemnitate suorū Cardinalium, Archiepiscoporum, Episcoporum, & prælatorum, & primatum ad Imperatorem Carolum in Germaniam veniens, & ab eodem Imperatore Imperialiter cum suis susceptus, inter multa pietatis suæ opera, instantia eiusdem sereniſſimi Imperatoris & Regis, Aquisgrani in Palatio dedicauit Ecclesiam perpetuæ Virginis Mariæ, donans eamdem Ecclesiam multis Indulgentiis. Deinde humili petitione & instantia venerabilis patris Gerbaldi Episcopi Leodiēsis consecrauit Ecclesias gloriosæ Virginis Mariæ tam in Tungris, quàm in Viseto. Et in Colo- III. *Ep. S. Ludg. c. 9. apud Sur. in Sumbert. die 1. Mart. tom. 2. *quarto RES GESTAE A S. LEONE PAPA IN GERMANIA.

INDVLGENTIAE CONCESSAE A LEONE PAP.

nia Agrippina, tam ad sanctum Martinum, quàm in Capitolio altaria consecrauit, & multa alia monasteria & altaria & capellas per Alemanniam & Galliam consecrauit, vbique multas Indulgentias conferendo. Tandem deuota instantia gloriosissimi Imperatoris Caroli, & venerabilis viri Hildebaldi Archipræsidis Colonienſis, venit à Colonia idem sanctus Papa Leo nauigio in Vuerdam stipatus Imperatoria maiestate, ac sacrato choro sanctorum Cardinalium & Archiepiscoporum, & multorum procerum. Cui occurrunt vsque ad Rhenum deuoti fratres conuentus sancti Suuiberti processionaliter cum incolis eiusdem oppidi de Vuerda, introducentes eum cum Imperatore, & ceteris in Ecclesiam sancti Suuiberti, multùm deuotè ac honestè. & die illo quo intrauit, ieiunauerunt incolæ de Vuerda cum toto conuentu auctoritate Apostolica. A

IV. RELATVS INTER SANCTOS S. SVVIBERTVS.

Altera verò die, qui fuit pridie Nonas Septembris, tam Papa sanctus Leo quàm Carolus Imp. & alij conuenientes in Ecclesia & conuentu S. Suuiberti, ibi oratione finita omnium conuenientium in Ecclesia statim celebrante solemniter summam Missam Felice Hildebaldo Colonienſi Archiepiscopo, & sanctissima vita ipsius Suuiberti cum innumeris miraculis conscripta per venerabilem presbyterum Marcellinum socium & conterraneum ipsius Sancti ibidem lecta, Papa sanctus Leo, de assensu pariter & consensu suorum Cardinalium, ceterorumque Prælatorum illic coràm astantium solemniter catalogo sanctorum Confessorum ipsum adscripsit. Quo facto, pulsata campana, conuentus per aliquot horas ad honorem Dei, & gloriam ipsius Sancti, cùm per dulcia modulamina laudum fratres deuotissimè Deo rependissent gratias, cantando humiliter hymnum, Te Deum laudamus; & reliquiæ, siue ossa ipsius ex monumento, in præsentia sanctissimi Apostolici Leonis & Caroli Imperatoris, ceterorumque per præfatum Archiepiscopum Colonienſem tollerentur deuotè, maxima dulcissimi odoris in eodem loco cælitus effusa est fragrantia, cuius suauitas omnium ora & corda adstantium reficiebat, ita vt nullus ambigeret, ibidem adesse Angelorum choros. B C

V. Facta sunt hæc pridie Nonas Septembris, præsentibus ibidem victoriosissimo Carolo semper Augusto, Romanorum Imperatore & Francorum Rege, venerabilibusque Patribus, Cardinalibus, Archiepiscopis, Bernardo Ostienſi, & Fortunato Treuerorum, Theodoro Sabinenſium, Nicolao tituli S. Crucis in Ierusalem, Eustochio S. Praxedis, Bonifacio tituli sanctorum Marcellini & Petri presbyteris Cardinalibus, Gerbaldo Leodienſi, Volquino Normenſium Episcopis, & præsertim Felice Hildebaldo Colonienſi Archiepiscopo, cuius industria & pia instantia sanctus Leo Vuerdam nauigauit, & S. Suuibertum in *diuos retulit, cum multis aliis prælatis & proceribus. D

*sanctos

VI. INDVLGENTIAE CONCESSAE ECCLESIAE S. SVVIBERTI.

Statuit insuper sanctissimus Papa Leo illũ diem canonizationis & exaltationis S. Suuiberti egregij Episcopi, perpetuis temporibus per totum oppidum à cunctis incolis Vuerdæ celebrandum ob honorem sancti Suuiberti Apostolici Episcopi. Obtulit autem idem sanctus Papa eidem Ecclesiæ speciales Indulgẽtias cunctis fidelibus celebrantibus Festum sancti Suuiberti Episcopi, & ad diuina confluentibus. Item idem Papa obtulit paruam auream Crucem refertam particula sanctæ Crucis Domini nostri Iesu Christi.

VII. * OBLATIONES FACTAE S. SVVIBERTO.

Imperator verò Carolus obtulit duos aureos calices ex auro puro, & totidem ampullas eiusdem auri cum multis aliis Ecclesiarum * Clenodiis pretiosis, vt dum diuinum mysterium in Vuerdenſi conuentu perageretur cum eisdem, ipsius Imperatoris iugis fieret memoria. Obtulerunt pariter omnes a maiori vsque ad minorem, iuxta deuotionem & inspirationem spiritus, & pro facultate, vt fieret solemnis capsula, & pretiosum feretrum, in quo collocarentur sacrosancta ossa sancti Suuiberti Episcopi, ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi, qui viuit & regnat cum Deo Patre in vnitate Spiritus sancti per infinita sæcula sæculorum. Amen.] Quid prætereà mirandum acciderit, cùm adhuc esset ibidem S. Pontifex Leo, in eadem S. Ludgeri Episcopi epistola ita narratur: E

VIII. Igitur cùm rumor aduentus sancti Leonis Papæ, & Caroli sereniſſimi Imp. ceterorumque Prælatorum & Principum in Vuerdam ad canonizandum sanctum Suuibertum, vbique per vicinam prouinciam peruolasset, confluebant multi populi vtriusque sexus cum filiis & filiabus suis Vuerdam, ad percipiendum à sancto Papa remissionem suorum peccatorum & Apostolicam benedictionem, & ad intuendum tantæ celebritatis actum. Inter quos erat quædam nobilis domina Irmgardis, mulier honesta & proba, germana venerabilis patris Hildebaldi Colonienſis Archiepiscopi, vxor strenui Bartoldi domicelli de Gembergem habitans & residens illo tempore in Troia siue Xanthis. Quæ domicella

A cella cum duabus solummodò pedissequis, & primogenito suo Gocellino * semiocto annorum puero, & cum multis aliis honestis personis ex Xanthis Vuerdam nauigans eidem celebritati consensu mariti sui interesse voluit & decreuit. Et appropinquantes Vuerdæ, cùm nauta propter multas alias naues ibidem congregatas subitò ampluſtre nautaret, vt conuenientiùs litori nauim applicaret: Gocellinus stans prope matrem in prora nauis ex collisione nauium cespitans pedibus, corruit extra nauim in Rhenum & submersus est. Quod mater eius videns (quæ etiam cecidit ex collisione nauium in nauim) & puerum suum iuuare non valens, seipsam in Rhenum præcipitare conabatur, sed tenta & impedita per pedissequas & alios probos homines, scisso velamine capitis sui, præ nimio dolore inconsolabiliter flens, magno eiulatu & lamentis impleuit litora Rheni. Erat autem hora ferè quinta vespertina. Archiepiscopus verò frater eius illa audiens ingemuit & multùm tristabatur. pedissequa quoque concita denuntiauit Bartoldo discrimen submersi pueri sui. B

*octo cum dimidio

DE PVERO IN RHENVM MERSO.

Domicella itaque complosis manibus, tamquam mulier vesana, intrans Ecclesiam S. Suuiberti, cum magno vlulatu & gemitu Dei exorauit pietatem, vt meritis S. Suuiberti filium suum sibi restituere dignaretur. Consolata denique à multis honestissimis matronis, & præcipuè ab Archiepiscopo fratre suo ducente eam in hospitium suum, vt eam refocillando consolaretur. Sed ipsa quiescere nullatenus valens, noctem illam totam insomnem ducẽs, implorauit assiduè deuoto & contribulato corde sanctum Suuibertum, petens, vt qui dudum multis in tribulationibus subueniebat, sibi etiam desolatæ solita pietate subuenire non dedignaretur, vouensque si ipsum suis suffragantibus meritis vium recipere posset, perpetuis temporibus suo ministerio assignaret. C IX.

Altera die cùm aurora eminentibus radiis illucescereet, quidam honesti viri amore Dei & petitione Archiepiscopi amotis nauibus cœperunt submersum domicellum Gocellinum quærere sagenis & vncis, & aliis opportunis instrumentis. Tandem hora ferè octaua ante Missarum solemnia, quidam dictus Lambertus Dohel de Embrica vnco sentiens, & tangens ipsum veste, vocatis aliis sociis, sagaciter ex profundo Rheni per vestem sursum trahens & eleuans defunctum matri præsentauit. Quæ ipsum defunctum videns, exanguis effecta, & in exstasi posita, stupuit. sed ad se reuersa, puerum vlnis amplectens, sequentibus eam multis honestis vtriusque sexus personis flentibus, & ei condolentibus, deposuit illum ante sepulchrum S. Suuiberti, factaque ab omnibus deuotè oratione, spiritus in illum rediit, oculos aperuit & reuixit, surgensque stetit supra pedes suos admirans multitudinem & frequentiam populorum ipsum intuentium, loquebatur matri suæ dulciter. Statimque exuentes eum madidis vestibus propter compressionem hominum, de consilio quorumdam, posuerunt in eminentiori loco, vt ab omnibus posset videri. Quo viso, factus est clamor omnium, Deum in sancto Suuiberto collaudantium, de tanta, tamque manifesta gratia ibidem meritis sancti Suuiberti palàm omnibus ostensa. D

PVER MORTVVS REVIXIT.

X.

Eadem verò hora venit festinanter equester pater eius Bartoldus cum decem tantùm vernaculis, multùm nimirum tristis & dolens de perditione dilecti filij sui: erat enim Præfectus Imperatoris Caroli in illis oris. Intrans verò Ecclesiam, cùm audisset & vidisset eum à morte resuscitatum, glorificauit Deum in sancto suo Suuiberto. Igitur sanctissimus Apostolicus & Imperator Carolus ista percipientes ab Archiepiscopo Colonienſi auunculo Gocellini resuscitati, eumdem puerum ad se accersiri & adduci præceperunt. Quem viuum videntes, qui per quindecim ferè horas sub aquis in profundo Rheni iacuerat, laudauerunt pietatem Dei, qui semper diuersis signis dilectos suos magnificat & honorat. Archiepiscopus verò consensu parentum, depositа argentea torque, quam circa collum gessit idem Gocellinus resuscitatus, ipsum clericum ordinauit, mutansque nomen eius, ipsum Suuibertum nominauit: qui intra monasterium S. Suuiberti intrans, eidem Sancto semper humiliter seruiuit. Assignauitque domicellus Bartoldus eidem monasterio, amore S. Suuiberti & filij sui, certa prædia perpetuis temporibus possidenda.] hucusque auctor. E XI.

Hæc autem de tempore commorationis Leonis Papæ cum Carolo Imperatore in Germania, cùm in Annalibus Francorum asseratur, nonnisi octo dies apud Carolum mansisse Leonem: fortasse ad primum aduentum Leonis in Germaniam referenda commodiùs essent: tu considera. XII.

XIII. SAXONVM COLONIAE DIVISAE.

Hoc eodem anno (vt iidem Annales Francorum habent) idem Carolus Imp. ob rebellantes annis fermè singulis Saxones, consilium iniit, vt qui positi erant trans Albim fluuium, eosdem inde deduceret, & in Franciam colonos duceret. sicque factum est, vt Saxonicum bellum triginta annorum spatio agitatum tandem quiesceret. De his autem Eginhardus in Caroli Magni vita hæc habet: Omnibus qui resistere solebant profligatis, & in suam potestatem redactis, decem hominum millia ex iis qui trans ripam Albis fluminis incolebant, cum vxoribus & liberis sublatos transtulit, & huc atque illuc per Galliam & Germaniam multimoda diuisione distribuit, eaque conditione à Rege proposita, & ab illis susceptа, tractum per tot annos bellum constat esse finitum, vt abiecto dæmonum cultu, & relictis patriis cærimoniis, Christianæ Fidei atque religionis sacramenta susciperent, & Francis adunati vnus cum eis populus efficeretur.] hæc ipse, qui numerat spatium belli huius annos triginta tres. A B

XIV. VICVS SAXONVM IN VRBE.

Porrò ex eisdem Saxonibus Romam quoque directam esse coloniâ, apud Anastasium leges: datus illis locus prope basilicam S. Petri Apostoli ad incolendum, qui ob id nominatus est Vicus Saxonum, de quo inferiùs suo loco dicendum erit, hodie verò Saxia pro Saxonia idem locus appellatus, vbi nunc est celebre Hospitale, dictum S. Spiritus in Saxia. Consule Notas in Martyrologium Romanum, vbi agitur de SS. Martyribus Tryphone, Respicio, & Nympha, qui ponuntur in Saxonia, hoc est, in Vico Saxonum, qui nunc (vt dictum est) Saxia pro Saxonia nuncupatur.

XV.

Quid insuper? constat quidem certa fide, ipsum Carolum Magnum Imperatorem subiectam sibi Saxoniam (vt profitebatur) auxilio sancti Petri Apostolorum principis, eidem sancto Petro Apostolo obtulisse. Est de his assertio Gregorij Papæ septimi in epistola quam scripsit ad P. Albanensem Episcopum, & G. Principem Salernitanum, quos Legatos misit in Gallias: qua etiam innotescit eiusdem Imperatoris pietas, qui collectam annuam indixit suis prouinciis Ecclesiæ Romanæ exhibendam. est perbreuis ipsa epistola, quam hîc tibi reddendam putamus, sic se habet [a]: C

[a] *Gregor. VII. lib. 8. ep. vlt.*

XVI. COLLECTA ANNVA A CAROLO MAGNO IN DICTA ECCLESIAE ROM. PRAESTANDA.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis nostris P. Albanensi Episcopo, & G. Principi Salernitano Legatis nostræ Apostolicæ Sedis in Gallias salutem & Apostolicam benedictionem.

Vobis commissa negotia non latent, etiam vos ita, ac si nostra, immò quia nostra ibi in vobis præsentia est, cuncta dignè peragite. Dicendum est autem omnibus Gallis, & per veram obedientiam præcipiendum, vt vnaquaque domus saltem vnum denarium annuatim soluant beato Petro, si eum recognoscunt patrem & pastorem suum, more antiquo. Nam Carolus Imperator, sicut legitur in tomo eius, qui in Archiuo Ecclesiæ beati Petri habetur, in tribus locis annuatim colligebat mille & ducentas libras ad seruitium Apostolicæ Sedis, id est, Aquisgrani, apud Podium S. Mariæ, & apud S. Ægidium, excepto hoc quod vnusquisque propria deuotione offerebat. Idem verò Magnus Imperator Saxoniam obtulit beato Petro, cuius eam deuicit adiutorio, & posuit signum deuotionis & libertatis, sicuti ipsi Saxones habent scriptum, & prudentes illorum satis sciunt.] hucusque epistola Gregorij Papæ, qua religiosissimi Principis pietatem magis magisque commendes. D

SAXONIA A CAROLO OBLATA S. PETRO.

XVII.

Sed quod priuilegium hoc anno quarto sui Imperij idem Carolus dedit Ecclesiæ Osnaburgensi in Saxonia videamus; integrum enim conseruatum extat [b], quod sic se habet: E

[b] *Apud Cranz hist. Eccl. Sax. lib. 1. cap. 2.*

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Carolus Imp. Augustus Romanum gubernans Imperium, dominus, & Rex Francorum, & Longobardorum, necnon dominator & Saxonum.

PRIVILEGIVM ECCLESIAE OSNABVRG.

Notum sit omnibus sanctæ Ecclesiæ fidelibus, nostrisque præsentibus & futuris, quod nos ob nostræ mercedis augmentum, Vuisoni Episcopo Osnaburgensi suæ Ecclesiæ, quam nos primam in omni Saxonia, in honorem S. Petri principis Apostolorū & sanctorum Martyrum Crispini & Crispiniani construximus, quoddam nemus vel forestum intra hæc loca Farneuuinchel, Rustenstheim, Angara, Osnimgsenethe, Dershosset, Egesterfeldt, innumera collaudatione illius regionis potentum, cum omni integritate in porcis siluestribus, ceruis, auibus & piscibus, omnique venatione quæ sub banno vsuali ad forestum deputatur ad similitudinem foresti nostri Aquisgrani in Silueta Osningi, in perpetuum pietatis vsum donauimus, ea videlicet ratione, quòd si quispiam hoc idem nemus nostro

A nostro banno munitum sine prædictæ sedis Episcopi licentia studio venandi, vel aliud agendi vmquam introierit, sciat se tam diuinæ quàm regiæ vltionis vindictam incursurum, necnon pro delicto sexaginta solidos nostri ponderis, quos nobis pro banno violato debere statuimus, redditurum.

Insuper verò eidem Episcopo, eiusque successoribus perpetuam concedimus licentiam, libertatem, & ab omni regali imperio absolutionem, nisi fortè contingat, vt Imperator Romanorum, & Rex Græcorum coniugalia fœdera inter filios eorum contrahere disponant: tunc Ecclesiæ illius Episcopus cum sumptu à Rege vel ab Imperatore adhibito, laborem simul & honorem illius legationis assumet. Et ea de causa statuimus, quòd in eodem loco Græcas & Latinas scholas in perpetuum manere ordinauimus, nec vmquam clericos vtriusque linguæ gnaros deesse confidimus. Et vt hæc auctoritas firmior habeatur, & diuturnis temporibus meliùs conseruetur, manu propria subter ea roborare B decreuimus, & anulo nostro sigillare iussimus. Dat. tertio Kalendas Ianuarij, anno quarto Christo propitio Imperij nostri, trigesimoseptimo Regni nostri in Francia, atque trigesimoprimo in Italia. Actum Aquisgrani in Palatio, in nomine Domini feliciter. Amen.] Sic igitur Carolus Magnus hac donatione non solùm Ecclesiæ illi consuluit, sed & regiis legationibus, vt illuc erudirentur homines tum Græcis tum Latinis litteris, vt vtraque prediti facultate, dignè idem munus obire possent.

XVIII.

Hoc eodem anno Alcuinus qui & Albinus Flaccus cognomẽto, de quo plura superiùs, idemque Abbas sancti Martini ex hac vita migrauit, vt Oderannus est auctor. Meminit de ipsius scriptis Sigebertus anno Redemptoris septingentesimo nonagesimo, pariterque Honorius Augustodunensis, sed copiosiùs Helinandus. Præter Abbatiam sancti Martini C nihil inuenimus Alcuino collatum, nisi cellam sancti Iudoci ad hospitium præstandum peregrinis eidem commendatam. est de his testimonium Lupi Ferrariensis in epistola [a] ad Lotharium Regem, cùm eamdem ipse cellam accepisset à Caroli magni filio Ludouico Imp. ait enim: Cellam sancti Iudoci, quam Carolus magnus quondam Alcuino ad eleemosynam exhibendam peregrinis commiserat, beatæ memoriæ pater vester, nobis ea ratione concessit (sicut edictum illius attestatur (vt quod eleemosynæ superesset, in nostrum vsum cederet] hæc Lupus Abbas.

[a] *Lup. epist. 11*

XIX. TEMPVS OBITVS ALBINI.

Ceterùm quod ad tempus eius obitus spectat, ipsum Albinum adhuc post hæc tempora fuisse superstitem, quę de eo inferiùs asseruntur, affirmare nos cogunt contra ipsum Oderannum. Verùm de ipsius Albini ætate maximæ insurgunt difficultates, quandoquidem si ipse idem est, de quo Beda meminit, planè centenariam ætatem longè excessisse, dicen- D dum esset. Quamobrem illud potiùs asseruerim, aut illum Albinum cuius meminit Beda, alium omnino diuersum esse ab eo qui vixit sub Carolo Magno, eiusque hunc posteriorem fortasse fuisse discipulum; aut certè fatendum, non omnia, quæ tribuuntur Albino, eius esse. nos autem bona fide quæ accepimus, cuia illa damus.

XXI. ALBINI EPITAPHIVM.

Quod post hæc editum reperimus eius epitaphium, hic describendum non prætermisimus. sic se habet [b]:

[b] *Antiq. lect. to. 6. pag. 409*

Hic rogo pauxillùm veniens subsiste viator,
Et mea scrutare pectore dicta tuo.
Vt tua déque meis cognoscas fata figuris,
Vertitur en species vt mea sicq; tua.
Quod nunc es, fuerã, formosus in orbe viator:
Et quod nunc ego sum, tuque futuris eris.
Delitias mundi cassò sectabar amore,
Nunc cinis & puluis, vermibus atque cibus.
Quapropter potiùs animam curare memento
Quàm carnẽ; quoniam hæc manet, illa perit.
Cur tibi rura parasti quã paruo cernis in antro
Me tenet hîc requies, sic tua parua fiet.
Cur Tyrio corpus inhias vestirier ostro,
Quod mox esuriens puluere vermis edet?
Vt flores pereunt vento veniente minaci:
Sic tua namque caro gloria tota perit.
Tu mihi redde vicẽ, Lector, rogo carminis huius,
Et dic, Da veniã Christe tuo famulo. (ius,
Obsecro nulla manus violet pia iura sepulchri,
Personet Angelica donec ab arce tuba,
Qui iaces in tumulo, terræ de puluere surge,
Magnus adest Iudex, millibus innumeris.
Alcuine nomẽ erat Sophiã mihi semper amãti,
Pro quo funde preces mente legens titulũ.]

post hæc ista:

Hîc requieſcit beatæ memoriæ dominus Alcuinus Abba, qui obijt in pace decimoquarto Kalend. Iunias.

Quando legeritis ô vos omnes, orate pro eo, & dicite: Requiem æternam donet ei Dominus.] hactenus tanti viri rediuiua memoria.

IESV

IESV CHRISTI ANNVS 805. LEONIS PAP. III. ANNVS 10. CAROLI MAGNI 5. NICEPHORI 4. IMPP. A

I. CHRISTI annus octingentesimus quintus, decimatertia Indictione inchoatur, quo Princeps Sarracenorum Aaron aduersus Nicephorum Imperatorem duxit exercitum trecentorum millium armatorum. cùm Nicephorus videns se illi resistere minimè posse, legationem pacis ad eum misit, nimirum Metropolitanum Synnadorum, & Petrum Egumenum Gylei & Gregorium Oeconomum, qui nomine Imperatoris pacti sunt dare illi tributum annuum tricenorum millium numismatum, & tria millia numismata in tributum capitis Imperatoris, & tria filij eius. Acquiescens itaque conditionibus his Princeps Sarracenorum: vbi ab Imperatore Romanorum tributum exegit, rediit ad suos. hæc ex Theophane.

NICEPHORVS TRIBVTVM SPONDET PRINCIPI SARRACENORVM. B

II. De rebus Occidentalis Imperij anni huius hæc reddunt Annales Francorum: Non multò post Caganus Princeps Hunnorum *siue Auarum* propter calamitatem populi sui Imperatorem Carolum adiit, postulans sibi locum dari ad habitandum Sabariam & Carnantum, quia propter infestationem Sclauorum, qui Behemanni vocantur, in pristinis sedibus esse non poterant (illi enim omnem terram Hunnorum depopulantes Lichonem tunc Ducem habuerunt) hunc Imperator benignè (erat enim Caganus Christianus, nomine Theodorus) suscepit, & precibus eius annuens, muneribus donatum redire permisit, qui rediens ad populum suum, paruo tempore transacto, diem suum obiit. Et misit Caganus *successor eius* vnum de Optimatibus suis, petens sibi honorem antiquum quem Caganus apud Hunnos habere solebat, cuius precibus Imperator assensum præbuit, & summam totius Regni iuxta priscum eorum ritum habere præcepit. Eodem anno misit exercitum suum cum filio suo Carolo in terram Sclauorum qui Behemanni vocantur, qui omnem illorum patriam depopulatus, Ducem eorum nomine Lichonem occidit.] ita planè Christianissimo Principi de Ecclesia iugiter benè merenti omnia dexterè contigisse videmus, vt dum ipse de Ecclesia laborat, Deus pro ipso pugnet.

CAROLVS CAGANVM REGEM SVSCIPIT ET DVCEM SCLAVORVM PERIMIT. C

III. Subiiciunt his iidem Annales de venatione Caroli Imperatoris in loco qui dicitur Kamp. Sed quæ acciderint eidem Imperatori, venationi operam danti, habentur in rebus mirificè gestis S. Gudilæ his verbis enarrata [a]: Vt Ecclesiarum amator, semper extitit, defensorque strenuus in cunctis deuotissimus eamdem Villam Morsellensem sacræ Virgini testamentis donauit legalibus & prædictum prædiolum Kamp, vnde arbor aduenerat, sub pluribus & idoneis tradidit testibus, vt ei loco tota Villa deinceps subiecta maneret.] & post alia hæc de venatione eiusdem subiicit auctor: Post hæc memoratus Imperator & Rex Carolus venationi, pro more, deditus, locis vicinis venationi aptis exturbabat rabidas feras à suis saltibus, inter quas miræ magnitudinis vrsum insequitur, qui iam multo spatio victus, cùm nullum esset effugium, vndique campis latè patentibus, ac mortem imminentem, iam iamque capiendus, crebris differret flexibus: properè cursu recto tendit Morsellam, & in sancti Saluatoris irrumpit Ecclesiam. vbi tum res contigit, quam faciliùs sit admirari quàm eloqui. Nam Deus, qui (vt scriptum est [b]) homines saluat & iumenta, bestialem quodammodò vrsi sensum permutauit, rationemque quamdam intelligendi in eo formauit. Erat namque cernere prope lipsana sacræ Virginis eum se inferre, & sub tanta protectione à strepitu insequentium eum securum procumbere; deinde oblitum feritàtis suæ, flexa ceruice, submissoque humiliter capite, sanctimonialium aduentantium vestigia lambere ac more lasciuientium catulorum omnibus blandiri, & hoc ipso satis indicare, se fuisse defensum patrocinio famulæ Dei, eiusque deinceps paratum esse seruire obsequiis. Quod vbi nuntiatum est Regi cum suis, rem, quæ in bestia diuinitus agebatur, intellexit, Deique magnalia in Virgine venerans recessit sine eiusdem quidem vrsi læsione, sed non sine rei quam viderat in vrso admiratione. Iam verò vrsus è siluestri cœpit esse domesticus, & in reliquum apud eiusdem loci sanctimoniales non aliter vixit, quam ab illis iussus esset.] hactenus de his ibi.

DE VRSO IN VENATIONE CAROLI AD ECCLESIAM CONFVGIENTE.

[a] *Apud Sur. die 8. Ianuar. to. 1.*

[b] *Psal. 35.* D

IV. Hoc anno depressum valde fuisse Regnum Merciorum in Britannia, qui prosecuti sunt res Anglorum fidem faciunt, istis præmissis: [c] Bulredus accepta Ethelspida filia Regis Artulfi filij Egberti, affinitate illius & vectigalium pensionem & hostium depredationem consolatus est, sed posteà, vigesimo secundo anno, ab eisdem patria deturbatus, Romam diffugit,

REGNVM MERCIORVM DEPRESSVM.

[c] *De reb. gest. Angl. conuersion. lib. 1. cap. 17.*

CHRISTI 806. LEONIS PAP. III. II. CAROLI MAGNI 6. NICEPHORI 5. IMPP.

A diffugit, ibique apud scholam Anglorum, in Ecclesia S. Mariæ tumulatus est. Vxor eius tunc quidem in patria residens, posteà virum secuta, apud Papiam extremam sortem incurrit. Tunc Regnum à Danis cuidam Celulpho * Burredi ministro traditum, & ne vltra placitum teneret, iuramento firmatum. post paucos annos Elfridus nepos Egberti obtinuit. Ita Principatus Merciorum, qui per tumidam gentilis viri insaniam subitò effloruit, tunc per miseram semiuiri Regis ignauiam omnino emarcuit anno Dominicæ Incarnationis quingentesimo octogesimo quinto.] hæc auctor. * Bulredi

IESV CHRISTI ANNVS 806. LEONIS PAP. III. ANNVS 11. CAROLI MAGNI 6. NICEPHORI 5. IMPP.

B

SEQVITVR Christi annus octingentesimus sextus Indictionis decimæquartæ, quo mensis Februarij vigesima quinta Tarasius Constantinopolitanus Episcopus moritur sanctitate clarus. Scripsit res ab eo præclarè gestas Ignatius monachus, qui morienti præsens fuit & de eius ad Deum transitu ista scripsit memoria digna: I. TARASII EPISC. CONSTANTINOP. OBITVS.

Post plurima certamina, & profundum doctrinæ infinitum, & vitæ honestæ puritatem & veræ Fidei cõfessionem, & ratione præditi gregis ad ea quæ sunt præstantiora & diuina eius monitis deductionem, & in alendis pauperibus copiosam suppeditationem, & assiduam sanctis rebus datam operam, & in pastorali munere diuturnã moram (viginti enim & duos annos pontificalem decorauit cathedram) ingruens morbus, & valdè grauem ei C dolorem afferens, non persuasit vt obliuisceretur perpetui & diuini officij. Nam & morbo & senio laborans, nequaquam satiatur sacrosancti mysterij celebratione, sed intenso amore ad Deum ardens, & morbi nullam ducens rationem, pectore innitens mensæ ligneæ, quæ ponebatur ante aram diuinam, sancta peragebat infirmus videlicet. ô fidem, & sapientem in rebus diuinis diligentiam! ô interminatum in Deum amorem! Non enim curam gerebat corporis, vt cùm rerum diuinarum eum cœpisset satietas, mysteria diuina interrumperet, sed laboribus corroboratus, & cum Paulo clamans [a]: Cùm infirmor, tunc potens sum, acriter vacabat diuino cultui. [a] *2. Cor. 12.*

II. Inualuit ergo morbus, & eum de cetero cessare faciens à diuinorum operatione, ei parauit lectum infirmitatis: quod vtinam non feciſſet, ante oculos eorum, qui eum numquam in lecto conspexerant. Tunc fit miraculum nouum & terribile, quod nos qui D aderamus, admiratione impleuit & timore, videntes eum velut in exstasi & luctantem cum aduersariis qui non cadunt sub aspectum. Non enim aduersus [b] carnem & sanguinem erat certamen, sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus spiritualia nequitiæ. Tamquam enim verba faciens cum aliquibus qui eum examinabant, & actæ vitæ rationem ab eo exigebant, ita causam suam agebat. Quamobrem multis videbatur esse reus debendi, & rationem reddere exactionis. Erat verò iustum iudicium superni auxilij, omnem vitæ maculam eluere, & nullum illinc ferre delictum; appellari autem lucis participem, & simul obire cælestibus materiæ expertibus potestatibus. Nam quamdiu quidem habuit linguam iis quæ audiebat sensa aperta explicantem, verbis resistebat, & prompta dabat responsa ad ea quæ obiiciebantur, dicens se nullius eorum esse sibi conscium, quorum eum accusare voluerant. O nulli culpæ affinem cum E Deo coniunctionem! Non potuerunt maligni inimici eum vel parua in re deprehendere obnoxium, vel abominandis suis sceleribus ei aliquid affingere, sed eos redegit ad omnem consilij inopiam per generalem & terribilem inficiationem, vt nec in eum quidem possent vllam causam in speciem dicere probabilem. Quando autem linguæ obtorpuit instrumentum, nec se verbis poterat defendere, labro in manu & nutu eos euertebat, & non cessabat eos expellere. Videbatur enim nobis tamquam in inimicos ferociter fremere, & eos cum ira repellere, donec sensus cœperunt conniuere: tunc enim tranquillissimo habitu, vespertinas laudes celebrante Ecclesia & clamante, Inclina Domine, & exaudi me: ipse pelliceum hunc exuit amictum, & relictis vinculis carneis, venit ad luminosa atria cælestium, & habitat in ineffabili lætitia, quæ percipitur intelligentia, ex ea quæ hîc est improbitate in anima nullum signum inferens. Nam cùm hîc ageret, virtutibus morte affecerat mortale hoc tabernaculum, &c] Subiicit dicere de luctu populi totius II.

[b] *Ephes. 6.*

TARASII MORIENTIS PVGNA ADVERSVS DAEMONES. * locus obscurus.

totius & Imperatoris, atque frequenti concursu omnium ad corpus eius, deque sepulchro ipsius in monasterio, quod ædificauerat in templo omnium Martyrum in Bosphoro: narratque miracula ab eodem post obitum diuinitus edita diuersi generis, quæ qui cupit, legere poterit. A

III. DE SVCCESSORE DELIGENDO A NICEPHORO IMP. CONSVLITVR THEODORVS.

Defuncto Tarasio, Imperator cogitare cœpit de eius successore deligendo, in quo vt speciem saltem ostenderet pietatis, consuluit Theodorum Studitam virum quidem pietate insignem, vt proferret in medium, quem sciret tanto sacerdotio dignum. Arte enim regnandi sceleſtissimus Imperator, præseferebat pium, religiosum in omnibus, induens lupum pastoris habitu, Tyranni diluens nomen iustis quibusdam rationibus, quod videlicet non liceret vni feminę Romani Imperij moderari habenas, nec quidem expedire in tanto orbis discrimine, imminentibus vndique Sarracenis, vni feminæ creditum periclitari Imperium. Hæc & alia ipse populo ingerens, & viris religiosis monachis seruis Dei, non solùm Tyranni nomen aboleuit, sed bonum quoque nomen fuit consecutus, vt de eo quæ essent optimi Principis prædicarent non adulantes aulici tantùm, sed viri quoque sanctissimi, vt Theodorus inter alios, quem ipse de futuro eligendo in locum Tarasij Episcopo succeſſore consuluisset. ad quem ipse respondens, has ad eum litteras dedit[a]: B

[a] *Cod. Colum nenſ. bibl. epiſt. 16.*

IV. EPIST. THEODORI STVDITAE AD NICEPHORVM IMP.

Omnino sic futurum erat, vt bonus Deus noster Ecclesiæ suæ curam gerens, pietatem vestram, hac ætate, Imperio præficeret Christianorum, vt non sæcularis solùm dominatio malè constituta rectiùs componeretur, sed Ecclesiasticus etiam principatus, si quid desideraretur assurgeret, & noua quædam cõsperſio fieret in vtroque. Quod quidem in altero membro præclarè ipsius gratia iam præstitum est à Christi amante Imperio vestro: atque adeò præstare perget cælesti numine corroboratum. Reliquum modò est vt alterum pari cura fruatur, parique prudentia. Id verò post Deum & cum Deo à vobis tribueretur per approbationem legitimæ electionis futuri Archiepiscopi. C

V. De quo, quando ex nobis etiam peccatoribus scisciteri voluisti, corã Deo, qui nos iudicaturus est, de eo quod dicturi sumus in die iudicij, hic est sensus noster. Non nouimus, nec scimus vllũ (non quòd defecerint viri vita & sermone illustres, sunt enim & Deo perspecti & hominibus, impari licet ratione, atque in primis præclaræ menti tuæ) sed quia talem ratio deposcit, & desiderium Imperij vestri, qui possit corde perfecto Dei iustificationes exquirere; qui gradu atque ordine ab inferiore sensim ad superiorem ascenderit, qui tentatus fuerit per omnia, qui ex eis quæ passus est, tentatis possit opem ferre. Et quid multis apud te verbis opus est qui omnia nosti, & ex tui ipsius statu ac dignitate tantum virum tibi repræsentas? Prælucere ceteris oportet non secùs ac solem inter sidera.

VI. Cùm igitur talem nõ videamus, nec suffragiũ ferre audemus. Hoc verò memoriæ causã non sine metu & reuerentia suggerimus, quod ipsum planè non fugit peritissimã & diuinam prudentiam tuam, vt ex Episcopis etiam & ex præpositis, & ex stylitis, & ex inclusis: tum deinde ex clero delectum habens, ex illis ipsis perfectis desumas, prudentia, sensu, ac vita ceteris præstantiorem. Desce̅dat enim Stylita, exeat Inclusus; quandoquidẽ publicum est commodum quod quæritur. Discerne & confer, & cum ipsis deprehendas digniorem. Et beati estis, & verè ter beati si hæc omnia exequamini Christi imitatores Domini nostri. D

VII. SACERDOTIVM ET IMPERIVM BENE DISPONENDVM.

Hinc magis, magisque confirmabitur Imperium vestrum, magnificabitur nomen vestrum in generationes, augebuntur denique anni Principatus vestri. Duo siquidem hæc Christianis munera tribuit Deus, sacerdotium & Imperium, per quæ colitur, per quæ ornantur, & gubernantur cælestium exemplo terrena. Vtrumuis ergo præter dignitatem se habuerit, totum vnà periclitari necesse est. Quare si optima Imperio vestro decernere vultis, & per Imperium vestrum omnibus Christianis, æqualem, quoad fieri potest, Imperatoriæ virtuti vestræ sortietur Ecclesia Præsulem suum, vt exultent cælestia, lætenturque terrena. Dux vobis sit Dei manus, in qua & cor vestrum est, ostendatque meliora & ab ea recipietis ob susceptos pro opere hoc labores, curas & solicitudines Regnum sempiternum.] hactenus Theodorus ad Imperatorem. E

VIII. Quæsiuit idem Imperator & S. Platonis de futuro eligendo Patriarcha sententiam: quænam autem ipse rescripserit ad Imperatorem, accipe ab ipso etiam Theodoro Studita, vbi res gestas eiusdem scriptis prosecutus, hæc ait: Cùm verò è vita excessisset diuinus ille vir, qui tunc Episcopatui præsidebat: quisnam Patriarcha futurus esset, suffragiis quærebatur. quæ quidem de multis ferebantur, cùm plerique alius alium cooptaret, prout beneuolentia aut veritate ducebatur. Quæsitum est & patris nostri suffragium non solùm

A solùm ab iis qui sacerdotio insignes erant, sed ab ipso etiam Imperatore. Quid igitur (vos quæso) faciendum illi erat? An non decebat eum, qui bonarum rerum causa certauerat, & accuratæ vitæ legem omnibus se proposuerat, liberè ac verè sententiam suam proferre, id quod ad communem vitæ vtilitatem spectaret, considerantem? Minimè, inquiunt, irrisores & obtrectatores, sed vel ignorantiam simulare, vel abiectius suffragium illud concedere oportebat; quorum alterum mendacium habet, alterum simulationem, vtrumque respuendum. Ille igitur suffragium suum misit. Cui autem illud detulerit, omitto dicere. Misit autem, Deo ipso teste. Quod & illi libenter acceperunt, nescio quomodo, quod scriptum fuerat, confirmantes. Qui enim suffragium ipsum accepit, reuoluit calculos ipsos, ac peruertit. PLATONIS DE ELIGENDO PATRIARCHA SENTENTIA.

B Et Plato quidem ipse, quoniam necesse erat, vt pro capite proponendo, singula membra suo fungerentur officio, ad quemdam eorum qui eodem habitu induti erant, Cæsaris ipsius propinquum, communis vtilitatis causa egredi ex eo loco, in quo erat, nequaquam veritus, nocte adiit: cui cùm ea dixisset, quæ decebant, in cellam celeriter rediit. Ille verò cùm hæc audisset, in furorem versus est, ac paululùm moratus, quantum ad id quod consultauerat, perficiendum satis esset, sanctum virum cum illo & nos vnà comprehendit, & quatuor & viginti dies munito quodam in carcere detentos, domum posteà redire permisit.] At ista quidem quæ ingerit Theodorus de carcere Platonis, suique & aliorum post electionem Patriarchæ acciderunt, cùm Plato atque Theodorus ipse, redarguissent Imperatorem, quòd Iosephum illum damnatum ante nouem annos à Tarasio, quòd coronasset subintroductam feminam Constantini, in statum pristinum reuocasset. Sed de his dicturi posteà sumus, de electione modò noui Patriarchæ C agendum est. IX. IN CARCEREM TRVSI PLATO ET THEODORVS.

Cùm autem diuersa suffragia (vt dictum est) in diuersos pro affectione cuiusque ferrentur, placuit tandem eligere Nicephorum laicum adhuc hominem, sed quem virtutes ornabant. nobilis his ciuis erat, diuque in curia apud Imperatores militauerat, ministerio illo quod à secretis appellari consueuit, de quo ista habet Ignatius monachus huius temporis scriptor in Tarasio, vbi agit de his qui interfuerunt Nicæno Concilio posteriori: Inter quos fuit Nicephorus qui erat à secretis Imperatoris, qui cùm vixisset in sanctitate, & esset ornatus diuinis virtutibus & doctrina ac dicendi scientia, Byzantij sedem Patriarchalem susceperit post Tarasij sanctam consummationem.] Hic ipse mundi rerum inquietum ac mobilem statum, animæque periculosum admodum esse intelligens, vt animæ suæ saluti consuleret iam ante ista, nuntium remiserat sæculo, & in solitudinem se D contulerat, non vt statim monachus fieret, sed vt experiretur, & assuesceret vitæ monasticæ, quam meditabatur. Cùm ergo placuisset Imperatori, illum deligere virum: eum accitum, immò vi abstractum perduci curat Constantinopolim. sed reclamans licet, & renuens, cogitur tamen impositum onus Episcopatus subire, qui vt vni animæ suæ vacaret, abdicata honorifica functione, iam (vt dictum est) aufugerat in solitudinem. Testatur hæc ipse pluribus in epistola ad Leonem Pontificem, quam suo loco inferiùs reddituri sumus. Scripsit enim eam (vt ipse tradit) mortuo Nicephoro Imperatore, cùm Michael imperare cœpisset, testatus id faciendi, sibi ob duritiam Nicephori Imperatoris, liberum non fuisse. At quanta mala passi sint serui Dei Plato & Theodorus, & qui cum ipsis erant monachi Constantinopoli, occasione restitutionis nefarij Iosephi, idem Theodorus sic pergit in Platone narrare: X. NICEPHORVS ELIGITVR PATRIARCHA CONSTANTINOP.

E Quid (inquit) opus est dicere, quot iniuriis virum illum, vel potiùs virtutem ipsam afficerit Imperator videlicet, fratrum societatem furiosè oppugnans atque conturbans, & alios quidem in carcere seruans, alios ad iudicia tamquam reos trahens, quamuis in aliis omnibus rebus imbellis & ridiculus existeret? Quæ omnia erant apparatus quidam malitiæ, quam ille meditabatur, & velut iniquitatis cuiusdam exordium, necnon eius nominis nugarum, & apertæ petulantiæ significatio. Propediem vexatio ista illata est, eiusque causa fuit Ioseph ille qui adulteros, quos diximus, coniugauerat: clandestinum namque malum illud, & Ecclesiæ ipsius perturbatio. Cuius quoniam tamquam serpentis cuiusdam venenum, canonicè communionem effugimus, à Cæsare ipso minæ nobis proponebantur; quique instabant parati erant. Sed quî possim paucis verbis comprehendere quàm multos terrores, quot certamina & tentationes nobis attulerit, quàm sæpè nos abducendo vexarit: scit hæc tam qui ea passus fuit, quàm qui prope illum qui hæc patiebatur, tunc XI. IOSEPHI CAVSA ECCLESIA PERTVRBATVR.

erat. Profectò militaris phalanx locum in quo manebamus, ita cinxit, vt neque aliquem hiscere, aut omnino caput efferre permitteretur, intus timores, foris terror & minæ proponebantur. A quibus autem hæc proposita fuerint, non dicam, eorum qui hæc fecerunt, personam reueritus. Heu quanta fuit temporis illius calamitas! Nemo ferè impetum illum ferre potuit. Nemo fuit qui recta consuleret, & diuinas partes sustineret. Quinimmò optabile erat, ne quis iracundiam Principum magis excitaret. Hæc & miserabiliora faciebant, qui eiusdem ordinis erant participes.] hæc de his summatim Theodorus. Quæ autem de Synodo, siue potiùs conuentu satanico post hæc facta subdit, suo loco dicemus, quo fieri contigit.

XII. Porrò laudum suarum parcissimus Theodorus, qui in his præclarè gestis rebus principem locum tenuit, ista ieiunè admodum percurrere visus est, ne videri posset sua facta laudare; verùm in datis tunc ab eo pluribus eodem argumento epistolis, quantum in his laboris insumpserit, apertè satis significat. Sed & qui vitam ipsius Theodori perpetuitati sacrauit Michaël monachus eius discipulus, paulò fusiùs ista est prosecutus, dum ita à Nicephoro inchoat historiam:

XIII. NICEPHORVS IMP. PERTVRBATOR PACIS ECCLESIAE. Sed ferre non poterat inimicus, nec tenere se, quin Theodorum iterùm aggrederetur, tamquam inuidens ipsi perpetuò, eiusque rectè factis succensens. Eum enim qui sceptris per id tempus potiebatur, Nicephorum dico improbum illum, qui piam Irenem Imperio spoliauit, & Imperium ipse per vim atque iniuriam inuasit, hunc inquam, ad oppugnandum sanctum virum Theodorum impudens excitauit. Quonam autem pacto, deinceps exponam. Hic ergo Nicephorus specie quidem Christianus, eamdemque nobiscum communionem habens, reuerà autem, factisque ipsis, Christi hostis (quod omnium C pessimum erat) conquiescere nequibat, tamquam ad malum natus, nisi omnia miscere conaretur, & quidquid in animum venisset, nihil intentatum relinqueret. Cui inter cetera nulla cura, nulla solicitudo fuit, res Ecclesiæ perturbare, vt ad maiora, & qualia ipsum decebant, eius malitia progrederetur.

XIV. Hac enim pace, quam paulò antè adepta vix fuerat, frui non ferens, multis nuper agitatam tumultibus, alia rursum ratione conatus est in nouos motus, seditionesque conicere. Iosephum siquidem illum, communi Ecclesiæ calculo à Tarasio iure olim electum ob manifestum ab eo commissum crimen, quod nemini obscurum est: non dubitauit iterum tyrannicè & contra canones in Ecclesiam reuocare, atque ademptum illi sacerdotium restituere. Quid nouus hic dogmatum auctor non erat dicens, quid non agens, quod denique sceleris genus prætermittens, vt cogitata & inchoata perficeret? adeò vt D quod omnium absurdissimum erat, hæc iam dicere non puderet: Nihil noui, inquit, aut temerarij alioqui fecerimus, si ab alio pulsum ipsi recipiamus, quinimmò charitatis legem obseruabimus; in quo quidem & obsequentes vniuersos habebimus & suffragatores atque socios. Et legem hoc loco charitatis (ó legum æquitas & sacri sermones!) impudens commemorabat, cui nec quid lex, quid charitas sit, exploratum vmquam fuit. Quem si nihil aliud, hoc certè cogitare oportebat, quamuis amens & vecors in ceteris esset. Tametsi hunc Patriarcha Tarasius deposuerit, qui à nobis nunc abiit, & ad superas sedes emigrauit, tametsi suis alij eum sententiis damnauerint: at nobis non solùm quæ ab illis statuta sunt transilire nefas est, sed eadem confirmare vel maximè conuenire, cùm eadem nobis atque illis sit gratia, ne Patrum nostrorum leges mutare videamur, & studio impij esse.

E

XV. NICEPHORVS COACTV ABIMP. IOSEPHVM RESTITVIT. Quorum ille nihil prorsus recogitans, Patriarcham vi aggreditur (Nicephorus is erat Tarasij successor) omnibus eum machinis oppugnans, vt vel inuitus voluntati eius obsequeretur, & sacerdotium redderet Iosepho. Quod ille sanè vi tandem ægrè adductus præstitit, veritus, opinor, vir Dei, ne atrocius quippiam insanus ille moliretur, Ecclesiamque vehementius exagitaret, si quod tantopere concupierat, non obtineret.] Verùm hoc non sponte, neque solus fecit Nicephorus, sed adhibito Episcoporum concilio, de quo modò dicturi sumus: at certè quidem perfacile fuit laicum hominem in palatio tantùm versatum, & ad regimen tantæ molis reèns assumptum perrahi in sententiam aliorum seniorum & qui peritiam canonum quàm maximè profitebantur Episcoporum.

XVI. Hoc itaque anno Synodus iussu Imperatoris congregata est paucorum Episcoporum qui tunc erant Constantinopoli, in qua ipse qui anteà fuerat damnatus Iosephus, fuit restitutus in pristinum sacerdotij gradum, de quo ista habet Theodorus Studita ad Nicephorum

A cephorum Patriarcham post biennium scribens: [a] Cùm enim (inquit) factus est conuentus ille paruus, & nescio quo nomine appellem, ex carcere per id tempus redieram. Cumque viderem eos esse congregatos, qui adulterium antè susceperant, *qui scilicet conniuerant, vt Theodotem duceret Constantinus, Episcopi*, & adulterij copulatorem amplexi fuerant; venit mihi in mentem illius dicti Prophetici: [b] Sapiens in illo tempore silebit, quoniam tempus malum est. Sed iam dicat idem: [c] Tacui, numquid semper tacebo? propterea tempore congruenti calumnia pressus, hæc tandem protuli, quia quantum in me fuit omni ratione caui duobus his annis, ne res in apertum prodiret, illud mecum voluens, quandoquidem Episcopi dignitate præditus non essem, vt arguendi habeam potestatem, sufficere si me ipse custodiam, & non participem illius communionis, eorumque qui scientes cum illo sacra faciunt, quoad scandalum de medio tollatur.] ista quidem Theo-
B dorus, vbi vidit hominem in Synodo malè absolutum, tradit; quæ & aliis epistolis sæpè refricat & inculcat.

[a] *Theod. Stud. ep. 25. Cod. Column.*
SYNODVS CONST. IN QVA ABSOL. VITVR IOSEPHVS.
[b] *Eccli. 20.*
[c] *Isaiæ 42.*

Ceterùm ne quis errore labatur, dum apud Theophanem, immò & apud Theodorum ipsum Studitam, necnon Michaelem in Theodoro nonnisi vnius Synodi mentionem habitam esse videt, qua ipsis sanctis exilium decretum est, constat eiusdem Theodori assertione in epistola ad Leonem Romanum Pontificem, duplicem ab illis esse Synodum congregatam, quarum priori receptus est Ioseph, alteram qua anathematizati sunt, qui cum illo non communicarent, quam & secuta sunt exilia sanctorum. dicemus nos de ea suo loco. Porrò quod ad præsens pertinet conuenticulum: nominat id Theodorus in epistola ad Leonem, Synodum hæreticorum, vel Synodum adulterantium, eorum scilicet qui
C adulterium comprobassent Imperatoris.

XVII. SYNODVS ADVLTERANTIVM.

Sequenti autem die à Synodo congregata, ipse ad Nicephorum Patriarcham Theodorus [d] scripsit epistolam, studens auocare eum ab iis quæ statuta essent de receptione damnati, se excusans pariter si illius communicationi minimè admiscerì velit. epistola sic se habet:

XVIII. [d] *Theod. Stud. lib. 1. ep. 30. Cod. Column.*

Necesse non erat litteris indicare Angelo beatitudinis tuæ, quæ ore ipso iam significata sunt, quamuis per humiles nos ambos non fuissent. Attamen ne qui hesterno die iussu tuo conuentus habitus est Episcoporum, diuersum aliquid docens ab iis quæ cum illo dicta à nobis sunt, sacras aures vestras conturbet: consentaneum duximus, summatim referre totam Apologiæ nostræ rationem. Nos igitur, beatissime, Orthodoxi sumus in omnibus, omnem hæresim reiicientes, omnemque Oecumenicam & Localem Synodum approbatam recipientes, necnon editas ab eis sacras & canonicas constitutio-
D nes arctè complectimur. Neque enim veritatem prorsus tenet is, qui rectam fidem habere se existimans, diuinis canonibus non regatur. Ad hæc, legitimas à Sanctis pro tempore vsurpatas dispensationes admittimus, quando & nos humiles sanctitatem tuam per Oeconomi electionem amplecti, non exactum ius sectantium est, sed admodum dispensantium & conspirantium. Et prædecessorem sanctitatis tuæ Patriarcham eadem ratione susceptmus in hoc ipso negotio, quando reuersi ab exilio sumus, disrupto adulterino coniugio, & Oeconomo sacerdotij munere deiecto. Non enim (aiebamus) nobis pars tecum neque hîc, neque in futuro sæculo, propterea quòd adulter promiscuè à sanctitate tua participarit. Illo verò contrà dicente: Dispensatione vsus sum, vt etiam impartirem ad tempus. Deinde hæc subiiciente, Manus meæ abscissæ fuerunt in adulterina coronatione. Numquid ego vlla ratione coronaui? Post hæc communicauimus vsque ad obi-
E tum ipsius, & sanctitatem tuam rursus susceptmus ad dignitatem Archiepiscopatus; quemadmodum & mentionem eius quotidie facimus in sacrificio: nec alia re discrepamus, quàm propter Oeconomum per sacros canones depositum multis modis, ac præcipuè quòd post nouem annorum excommunicationem iterùm sacris operetur, neque id in abdito (ferendum enim id esset, nobis eius rei minimè conscìis) sed in ipso fonte sacerdotij nostri, hoc est, cum sincera conuersatione tua assiduè pergens ad sacrificandum. Æquum igitur & sanctum ac sine scandalo populo Dei fuerat, in primisque ordini nostro, eiici & priuari sacerdotio qui indignè prosiliit: nobis sanctitatis tuæ memoriam seruantibus, & ab omni Episcopo & sacerdote, qui manifestò reprobus non sit, communicantibus iuxta Theologum. Quod si hoc nulla ratione factum propter peccata nostra: num vt aliquid (non ex metu fermo, sed commiseratione communi) in humilitatem nostram à sanctitate tua illicitum fiat & contra canones? quoniam perfere-

XIX. THEODORI STVDITAE EPISTOLA AD NICEPHORVM EPISC. CONST.

CVR PVBLICE NON COMMVNICET.

mus nos quidem, Dei virtute, atque vtinam id nobis contingat eius conceſſu. A

XX. REMEDIVM VT COMMVNICET. Verùm teſtor ſanctitati tuæ coram Chriſto & ſanctis Angelis audientibus, magnum à te ſchiſma conflari in Eccleſia noſtra. Quòd ſi poteſtati ſubiicimur vt homines, atque ſub ſacrorum & diuinorum canonum poteſtate, velimus nolimus, regimur, & obſequemur. Ceterùm oramus ſanctitatem tuam: flecte aurem tuam, & audi vocem noſtram vt peritus medicus, vt paſtor bonus ouem vnam prohibe à ſacrificio, & omnes à ſcandalo redime, ne vnius ſcabie tota Eccleſia noſtra inficiatur, quam acquiſiuit Dominus & Deus noſter ſanguine ſuo. De nugis enim nugentur qui volunt, & calumnientur ſycophantæ, parati ſumus ad omnem defenſionem, refutationemque accuſatoriæ obiectionis. Amici & laudatores tui ſumus. in primiſque piiſſimorum & triumphatorum dominorum noſtrorum. Cumque tales ſimus, quamobrem turbatio? Qua de cauſa euenient quæ euentura ſunt, ſiquidem contraria Dei præceptis? Tribue nobis ſacras preces tuas.] hactenus ad Patriarcham Theodorus. B

XXI. Quid ad hæc Patriarcha reſcripſerit, non habemus, ſed potiùs non reſcripſiſſe eum, verius dici poteſt, ſecundùm ea quæ idem Theodorus ad Simeonem præpoſitum[a] ſcribens ait: De Patriarcha enim quid attinet loqui? Qui nec reſponſa dare vult, nec admittere qui verba faciat: Qui in omnibus Cæſari inſeruit.] At ſic licet ſubduxerit ſe Theodorus cum ſuis à cõmunicatione Ioſephi Oeconomi, ſecretè id quidem & ſub ſilentio per biennium fecit, quo tempore & cum ipſo Patriarcha communicare non deſtitit, vt idem ipſe teſtatur, ita tamen, quòd licet in publicis precibus ipſe eius memoriam faceret in ſua monaſterij Eccleſia, accedere tamen ad ſacra eius quibus intereſſe ſoleret perditus ille Ioſephus, penitus detrectaret. nam audi quid ad Baſilium ſcribat[b]: C

[a] *Theoū. ep. 20 in Cod. Colum.*

[b] *Theod. ep. 28. in Cod. Colum.*

XXII. QVOMODO CVM PATRIARCHA COMMVNICASSE THEODORVS DICATVR. Nos ergo & ſanctiſſimi Patriarchæ mentionem facimus (vt conuenit) in Myſtagogia, ſicut & piorum Imperatorum noſtrorum: & cum omni ſacerdote inculpato communicare non detrectamus. Scripſimuſque ad ipſum Patriarcham: quod & pij Imperatores noſtri ſciunt, nos in nulla re diſcrepare præterquam de Ioſepho. Et ſimul ac depulſus fuerit ſacerdotio, cum ipſo ſtatim communicaturos: etenim deſiderabilem nobis virum eſſe, non ſolùm quod caput ſit Eccleſiæ noſtræ, ſed quia iam olim reuerendus nobis erat, & ſingula ipſius bona laudare non ceſſamus.] hæc Theodorus. Sed iam quæ ſunt anni huius reliqua proſequamur, nonniſi poſt ſequentem annum eum iterùm conuenturi, quando rurſus aduerſus eum tempeſtas eſt excitata.

XXIII. CONVENTVS IN VILLA THEODONIS IN QVO TRIPARTITVM REGNVM FILIIS A CAROLO MAGNO. Quod igitur pertinet ad res Occidentales: produnt Annales Francorum hoc anno habitum eſſe conuentum ab Imperatore Carolo in Villa Theodonis, atque ex teſtamento tribus filiis tripartitum eſſe ipſum Regnum, ſingulas ſingulis partes eſſe diuiſas, ſi contingeret eos poſt patris obitum eſſe ſuperſtites. Extat ipſum quidem eiuſmodi teſtamentum, ſiue diuiſionis decretum ab eodem Carolo Magno conſtitutum hoc anno, appoſitum parergon ad vitam ipſius, atque ex Pithœi bibliotheca in lucem editum, verbis iſtis: D

XXIV. In nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Imperator Cæſar Carolus Rex Francorum inuictiſſimus, & Romani rector Imperij, pius, felix, ac triumphator ſemper Auguſtus omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, & cuncto populo Catholico præſenti & futuro gentium ac nationum quæ ſub eius Imperio ac regimine conſtitutæ ſunt.

TESTAMENTVM CAROLI MAGNI QVO REGNVM PARTITVR INTER FILIOS. Sicut omnibus vobis notum eſſe, & neminem veſtrum latere credimus, quomodo nos diuina clementia, cuius nutu ad occaſum tendentia ſæcula per ſucceſſiones generationum reparantur, tres nobis dando filios, magno miſerationis ac benedictionis ſuæ ditauit munere, quia per eos, ſecundùm vota noſtra & ſpem noſtram de Regno confirmauit, & curam obliuioni obnoxiæ poſteritatis leuiorem fecit. Ita & hoc vobis notum fieri volumus, quòd eoſdem per Dei gratiam filios noſtros Regni à Deo nobis conceſſi donec in corpore ſumus, & poſt noſtrum ab hac mortalitate diſceſſum huius à Deo conſeruandi Regni vel Imperij noſtri heredes relinquere, ſi ſic diuina Maieſtas annuerit, optamus. Non vt confusè atque inordinatè, aut ſub totius Regni dominatione iurgij controuerſiam eis relinquamus; ſed trina partitione totum Regni corpus diuidentes, quam quiſquis illorum tueri vel regere debeat, portionem diſtribuere & deſignare volumus, eo videlicet modo, vt ſua quiſque portione contentus, iuxta ordinationem noſtram & fines Regni ſui, quæ ad alienigenas extenduntur, cum Dei adiutorio nitatur defendere, & pacem atque charitatem cum fratre cuſtodire. E

Diuiſio-

A Diuiſiones verò à Deo conſecrati & conſeruandi Imperij vel Regni noſtri tales facere placuit, vt Aquitaniam totam & Vuaſconiam (excepto pago Turonico) & quidquid inde ad Occidentem atq; Hiſpaniam reſpicit, & de ciuitate Niuernis, quæ ſita eſt ſuper fluuium Ligerim cum ipſo pago Niuernenſe, pagum Aualenſem, atq; Alſenſem, Cabillionenſem, Matiſconenſem, Lugdunenſem, Saboiam, Moriennam, Tarentaſiam, Montem Ciniſium, Vallem Seguſianam vſque ad Cluſas, & inter terminos Italicorum montium vſque ad mare, vel vſque ad Hiſpanias continetur, hoc eſt, illam portionem Burgundiæ, & Prouinciam ac Septimaniam, vel Gothiam, Ludouico dilecto filio noſtro conſignauimus. XXV.

Italiam verò, quæ & Longobardia dicitur, & Baioariam, ſicut Taſſilo tenuit exceptis duabus villis, quarum nomina ſunt Ingoldeſtat, & Lutrahahof, quas nos quondam Taſſiloni beneficiauimus, & pertinet ad pagum, qui dicitur Northgouue, & de Alemannia partem quæ in Auſtrali ripa Danubij fluminis eſt, & de ipſo flumine Danubij currente B limite vſque ad Rhenum fluuium ſurſum verſus vſque ad Alpes, quidquid intra hos terminos fuerit, & ad Meridiem vel Orientem reſpicit, vnà cum Ducatu Curienſi & pago Burgouue, Pipino dilecto filio noſtro. XXVI.

Quidquid autem de Regno noſtro extra hos terminos fuerit, id eſt, Franciam & Burgundiam, excepta illa parte quam Ludouico dedimus, atque Alemanniam (excepta portione quam Pipino adſcripſimus) Auſtriam, Neuſtriam, Thuringiam, Saxoniam, Friſiam, & partem Baioariæ, quæ dicitur Northgouu, dilecto filio noſtro Carolo conceſſimus, ita vt Carolus & Ludouicus viam habere poſſint in Italiam ad auxilium faciendum fratri ſuo, ſi ita neceſſitas extiterit, Carolus per vallem Auguſtanam, quæ ad Regnum eius pertinet, & Ludouicus per vallem Seguſianam, Pipinus verò & exitum & ingreſſum per C Alpes Noricas atque Curiam. XXVII.

Hæc autem tali ordine diſpoſuimus, vt ſi Carolus qui maior eſt natu, priuſquam ceteri fratres diem obierit, pars Regni, quam habebat, diuidatur inter Pipinum & Ludouicum, ſicut quondam diuiſum eſt inter nos & fratrem noſtrum Carolomannum, eo modo vt Pipinus illam portionem habeat, quam frater noſter Carolomannus habuit, Ludouicus verò illam partem, quam nos in illa partitione ſuſcepimus. Si verò Carolo & Ludouico viuentibus, Pipinus debitum humanæ naturæ compleuerit, Carolus & Ludouicus diuidant inter ſe Regnum quod ille habuit. Et hæc diuiſio tali modo fiat, vt ab ingreſſu Italiæ per Auguſtam ciuitatem accipiat Carolus Eboreiam, Vercellas, Papiam, & inde per Padum fluuium termino currente vſque ad fines Regienſium & ipſum Regium, & ciuitatem nouam atque Mutinam vſque ad terminos S. Petri. Has ciuitates cum ſuburbanis D & territoriis ſuis, atque Comitatibus quæ ad ipſas pertinent, & quidquid inde Romam pergenti ad lævam reſpicit de Regno quod Pipinus habuit, vnà cum Ducatu Spoletano hanc portionem, ſicut prædiximus, accipiat Carolus. XXVIII.

Quidquid autem à prædictis ciuitatibus vel Comitatibus Romam eunti ad dexteram iacet, de prædicto Regno, id eſt, portionem quæ remanſit de regione Tranſpadana vnà cum Ducatu Tuſcano vſque ad mare Auſtrale & vſque ad Prouinciam Ludouicus ad augmentum ſui Regni ſortiatur. Quòd ſi ceteris ſuperſtitibus Ludouicus fuerit defunctus, eam partem Burgundiæ, quam Regno eius adiunximus cum Prouincia & Septimania ſiue Gothia vſque ad Hiſpaniam Pipinus accipiat, Carolus verò Aquitaniam atque Vuaſconiam. XXIX.

Quòd ſi talis filius cuiuſlibet iſtorum trium fratrum natus fuerit, quem populus eligere E velit, vt patri ſuo ſuccedat in Regni hereditate, volumus vt in hoc conſentiant patrui ipſius pueri, & regnare permittant filium fratris ſui in portione Regni, quam pater eius, eorum frater habuit. XXX.

Poſt hanc noſtræ auctoritatis diſpoſitionem placuit inter prædictos filios noſtros ſtatuere atque præcipere propter pacem, quam inter eos perpetuò permanere deſideramus, vt nullus eorum fratris ſui terminos, vel Regni limites inuadere præſumat, neque fraudulenter ingredi ad conturbandum Regnum eius, vel marcas minuendas, ſed adiuuet vnuſquiſque illorum fratrem ſuum, & auxilium ei ferat contra inimicos eius iuxta rationem & poſſibilitatem ſiue intra patriam, ſiue contra exteras nationes. XXXI.

Neque aliquis illorum hominem fratris ſui pro quibuſlibet cauſis ſiue culpis ad ſe confugientem ſuſcipiat, ad interceſſionem pro eo faciendam: quia volumus, vt quilibet homo peccans & interceſſione indigens intra Regnum domini ſui, vel ad loca ſancta, XXXII.

vel ad honoratos homines confugiat, & inde iuſtam interceſſionem mereatur. A

XXXIII. Similiter præcipimus, vt quemlibet liberum hominem, qui dominum ſuum contra eius voluntatem dimiſerit, & de vno Regno in aliud profectus fuerit: neque ipſe Rex ſuſcipiat, neque hominibus ſuis conſentiat, vt talem hominem recipiant vel iuſtè retinere præſumant. hoc non ſolùm de liberis, ſed etiam de ſeruis fugitiuis ſtatuimus ordinandum, vt nulla diſcordiis relinquatur occaſio.

XXXIV. Quapropter præcipiendum nobis videtur, vt poſt ab hac mortalitate diſceſſum hominis vniuſcuiuſque eorum accipiant beneficia vnuſquiſque in Regno domini ſui, & non in altero, ne fortè per hoc, ſi aliter fecerit, ſcandalum aliquod accidere poſſit. Hereditatem autem ſuam habeat vnuſquiſque illorum hominum abſque contradictione in vnoquoque Regno, quam eum legitimè habere contigerit.

XXXV. Vt vnuſquiſque liber homo poſt mortem domini ſui licentiam habeat ſe commendandi inter hæc tria Regna ad quodcumque voluerit, ſimiliter & ille qui nondum alicui eſt commendatus. B

XXXVI. De traditionibus autem & venditionibus quæ inter partes fieri ſolent: præcipimus vt nullus ex his tribus fratribus, ſuſcipiat de Regno alterius à quolibet homine traditionem, vel venditionem rerum immobilium, hoc eſt, terrarum, vinearum atque libertatem ſeruorumque qui non caſatij ſunt, ſiue terrenorum quæ hereditatis nomine cenſentur, auro, argento, & gemmis, armis ac veſtibus, necnon & mancipiis non caſatis, & his ſpeciebus quæ proprie ad negotiatores pertinere noſcuntur. Ceteris verò liberis hominibus hoc nomine interdicendum iudicauimus.

XXXVII. Si quæ autem feminæ, ſicut fieri ſolet, inter partes & Regna fuerint ad coniugia poſtulatæ, non denegentur iuſte poſcentibus, ſed liceat eas viciſſim dare & accipere, & affinitatibus populos inter ſe ſociari. Ipſæ verò feminæ poteſtatem habeant rerum ſuarum in Regno, vnde exierant, quando in alio propter mariti ſocietatem habitant. C

XXXVIII. De obſidibus autem qui propter credentias dati ſunt, & à nobis per diuerſa loca ad cuſtodiendum deſtinati ſunt, volumus vt ille Rex in cuius Regno ſunt abſque voluntate fratris ſui, de cuius Regno ſublati ſunt, in patriam eos redire non permittat, ſed potiùs in futurum in ſuſcipiendis obſidibus alter alteri mutuum ferat auxilium, ſi frater fratrem hoc facere, rationabiliter poſtulauerit. Idem iubemus & de his qui pro ſuis facinoribus in exilium miſſi vel mittendi ſunt.

XXXIX. Si cauſa vel intentio controuerſiæ talis inter partes propter terminos & confinia Regnorum ortæ fuerint, quæ hominum teſtimonio declarari vel definiri non poſſint: tunc volumus vt ad declarationem rei dubiæ, iudicio Crucis, Dei voluntas & rerum veritas D exquiratur, nec vmquam pro tali cauſa cuiuſlibet generis pugna vel campus ad examinationem iudicetur. Si verò quilibet homo de vno Regno hominem de altero Regno de infidelitate contra dominum ſuum accuſauerit, mittat eum dominus ſuus ad fratrem ſuum, vt ibi comprobet quod de homine illius dixit.]

XL. IVDICIVM ET EXAMEN CRVCIS. Sed antequam vlteriùs progrediamur hîc conſiderandum eſt, quod ſicut hîc probatur iudicium Crucis, ita alibi ab eodem prohibitum reperitur examen Crucis; & ſicut illud licitè fieri poſſe demonſtrat, ita hoc certum eſt fuiſſe vetitum eiuſdem Caroli Imperatoris ſancito decreto; ſiquidem libro primo Capitularium, capitulo centeſimo octauo iſta leguntur: Sancitum eſt, vt nullus deinceps quamlibet examinationem Crucis facere præſumat, ne Chriſti paſſio quæ eſt glorificatio cuiuſlibet, temeritate contemptui habeatur. quodnam autem fuerit iſtud examen vel iudicium Crucis, nobis hactenus eſt incomper- E tum. Pergit verò dignum tanto Principe Chriſtianiſſimo præceptum iiſdem tribus filiis eiuſmodi publica ſolemnique teſtificatione inſinuare ſic dicens:

XLI. REGES FRANCORVM CONSTITVIT DEFENSORES ROM. ECCLESIAE. Super omnia autem iubemus, VT IPSI TRES FRATRES, CVRAM ET DEFENSIONEM S. PETRI SIMVL SVSCIPIANT, ſicut quondam ab auo noſtro Carolo & beatæ memoriæ genitore Pipino Rege, & à nobis poſteà ſuſcepta eſt, vt eum cum omni adiutorio ab hoſtibus defendere nitantur, & iuſtitiam ſuam quantum ad ipſos pertinet & ratio poſtulat, habere faciant. Similiter & de ceteris Eccleſiis quæ ſub illorum fuerint poteſtate præcipimus, vt iuſtitiam ſuam & honorem habeant, & paſtores & rectores venerabilium locorum habeant poteſtatem rerum quæ ad ipſa pia loca pertinent, in quocumque de his tribus Regnis illarum Eccleſiarum poſſeſſiones fuerint.

Quod

A Quòd ſi de his ſtatutis atque conuenientiis aliquid caſu quolibet vel ignorantia (quod non optamus) fuerit irruptum: præcipimus, vt quàm citiſſimè ſecundùm iuſtitiam emendare ſtudeant, ne fortè propter dilationem maius damnum poſſit accidere. XLII.

De filiabus autem noſtris, ſororibus ſcilicet prædictorum filiorum noſtrorum iubemus, vt poſt noſtrum ab hoc corpore diſceſſum, licentiam habeat vnaquæque eligendi ſub cuius fratris tutela & defenſione ſe conferre velit. Et qualiſcumque ex illis monaſticam vitam elegerit, liceat ei honorificè viuere ſub defenſione fratris ſui in cuius Regno degere voluerit. Quæ autem iuſtè & rationabiliter à condigno viro ad coniugium quæſita fuerit, & ei coniugalis vita placuerit, non ei denegetur à fratribus ſuis, ſi & viri poſtulantis & feminæ conſentientis honeſta & rationabilis fuerit voluntas. XLIII.

De nepotibus verò noſtris, ſcilicet filiis prædictorum filiorum noſtrorum qui eis vel iam nati ſunt, vel adhuc naſcituri ſunt; placuit nobis præcipere, vt nullus eorum per B quaſlibet occaſiones quemlibet ex illis apud ſe accuſatum ſine iuſta diſcuſſione atque examinatione aut occidere, aut membris mancare, aut excæcare, aut inuitum tondere faciat. ſed volumus vt honorati ſint apud patres vel patruos ſuos, & obedientes ſint cum omni ſubiectione quam decet in tali conſanguinitate eſſe. XLIV.

Hoc poſtremò ſtatuendum nobis videtur, vt quidquid adhuc de rebus & conſtitutionibus, quæ ad profectum & vtilitatem eorum pertinent, his noſtris decretis atque præceptis addere voluerimus, ſic à prædictis dilectis filiis noſtris obſeruetur atque cuſtodiatur, ſicut ea quæ de his iam ſtatuta & deſcripta ſunt, cuſtodire, & obſeruare præcipimus. XLV.

Hæc autem omnia ita diſpoſuimus, atque ex ordine firmare decreuimus, vt quamdiu C diuinæ Maieſtati placuerit nos hanc corporalem agere vitam, poteſtas noſtra ſit ſuper à Deo conſeruatum Regnum atque Imperium iſtud, ſicut hactenus fuit in regimine atque ordinatione, & omni dominatu regali atque Imperiali, vt obedientes habeamus prædictos dilectos filios noſtros atque Deo amabilem populum noſtrum cum omni ſubiectione, quæ patri à filiis, & Imperatori ac Regi à ſuis populis exhibetur.] hucuſque Caroli de diuiſione decretum ſiue teſtamentum factum in Villa Theodonis, ſubſcriptum ab Optimatibus Francorum, & Romam miſſum per Eginhardum à ſecretis ad Leonem Pontificem confirmandum atque ſubſcriptione muniendum. Sub cuius diſpoſitione de Imperio diſcernendum reliquiſſe viſus eſt, vt cui vellet, Pontifex daret, cùm nullam de eo in teſtamento mentionem habere voluerit, de quo ante omnia fuiſſet ipſi teſtandum, ſi hereditarium exiſtimaſſet, & non potiùs Romani Pontificis arbitrio electiuum. Porrò iis omnibus D quæ ſtatuta fuerunt à Carolo Leo Pontifex & aſſenſum præbuit, & propria manu ſubſcripſit. hæc veteres Annales Francorum. XLVI. CVR DE IMPERIO NIHIL DISPOSVIT CAROLVS MAGNVS.

Verùm etſi dum viueret, totius Imperij & Francorum Regni Carolus apud ſe retinuit plenum dominium, tamen adminiſtrationem illis conceſſit, Conſiliarios illis tribuens viros prudentes ac religioſos. Pipini ſiquidem lateribus iunxit Hadelhartum virum ſanctiſſimum, cuius vitæ admirandæ monumenta extant[a]. Quod verò ad reliqua eiuſdem bona pertinet, idem Imperator triennio ante obitum de rebus mobilibus condidit teſtamentum, ſiue dotationem cauſa mortis, quæ ad finem vitæ eius apud Eginhardum poſita legitur, noſque ſuo loco reddituri ſumus. XLVII. [a] *Sur. die 2. Ianuar. to. 1.*

Vrgentibus autem diuerſorum ſacerdotum accuſationibus, factum eſt vt ex Synodo per Carolum Magnum miſſa fuerit conſultatio ad Leonem Romanum Pontificem rogatum E de ipſis ſacerdotibus criminoſis quid agendum, cùm probatio certa deficeret. Eſt de ea mentio in Capitularibus ipſius Caroli his verbis[b]: Et hoc vobiſcum magno ſtudio pertractandũ eſt, quid de illis preſbyteris criminoſis, vnde approbatio non eſt, & ſemper negant, faciendum ſit: nam hoc ſæpiſſimè à nobis & progenitoribus atque anteceſſoribus noſtris ventilatum eſt, ſed non ad liquidum hactenus definitum. Vnde ad conſultandum Patrem noſtrum Leonem Papam ſacerdotes noſtros mittimus: & quidquid ab eo vel à ſuis perceperimus, vobis vnà cum illis quos mittimus, renuntiare non tardabimus. Vos interdum viciſſim tractate attentius, quid ex his vobiſcum conſtituamus vnà cum prædicti ſancti Patris inſtitutionibus, vt murmur ceſſet populi; & nos his ſatisfacientes, illæſi, Domino auxiliante, ab vtriſque maneamus.] quid autem de his ſtatutum fuerit, ſequens declarat Conſtitutio iſtis verbis[c]: XLVIII. [b] *Capitul. l. 5. cap. 33.* [c] *Eod. l. c. 34.*

Omnibus vobis viſu aut auditu notum eſſe non dubitamus, quòd ſæpiſſimè, ſuadente XLIX.

antiquo hoſte, ſacerdotibus crimina diuerſa obiiciantur; ſed quoniam qualiter ex eis ab A
his rationabilis examinatio & ſatisfactio fiat, licet tempore bonæ memoriæ domni genitoris noſtri Pipini, ſiue priſcis temporibus à ſanctis Patribus & reliquis bonæ deuotionis hominibus ſæpiſſimè ventilatum fuerit: nos tamen pleniter & ad liquidum definitum reperire minimè quiuimus. Noſtris quippe temporibus, ad ipſum à ſanctis Epiſcopis & reliquis ſacerdotibus & ceteris Eccleſiaſticæ dignitatis miniſtris noſtris in Regnis, ſeu in aliis Deo degentibus; nobiſq; vnà cum eis agentibus ſæpiſſimè propter multas & nimias reclamationes; quæ ex hoc ad nos ex diuerſis partibus venerunt, ventilatum eſt. Sed qualiter conſultu domini & Patris noſtri Leonis Apoſtolici, ceterorumq; Romanæ Eccleſiæ Epiſcoporum, & reliquorum ſacerdotum ſeu Orientalium, & Græcorum Patriarcharum, & multorum ſanctorum Epiſcoporum, & ſacerdotum, necnon & noſtrorum Epiſcopo- B
rum, omniumque ceterorum ſacerdotum ac leuitarum auctoritate & conſenſu, atque reliquorum fidelium, & cunctorum conſiliariorum noſtrorum conſultu definitum eſt: vobis omnibus vtriuſque ordinis miniſtris ſcire volumus.

L. Statutum eſt namque ratione & neceſſitate & auctoritate prædicta, conſultu omnium: vt quotieſcumque cuiquam ſacerdoti crimen imponitur: ſi ipſe accuſator talis fuerit, vt recipi debeat (quia quales ad accuſationem ſacerdotum admitti debeant, in canonibus pleniter expreſſum eſt) Si autem, vt dictum eſt, ille accuſator qui canonicè eſt recipiendus, eum cum legitimo numero verorum & bonorum teſtium approbare in conſpectu Epiſcoporum poterit: tunc canonicè diiudicetur; & ſi culpabilis inuentus fuerit, canonicè damnetur.

LI. Si verò eum ſupradicto prætextu approbare ipſe accuſator minimè poterit: & hoc ca- C
nonicè definiatur. Ipſe ergo ſacerdos ſi ſuſpicioſus, aut incredibilis ſuo Epiſcopo, aut reliquis ſuis conſacerdotibus, ſiue bonis & iuſtis de ſuo populo vel de ſua plebe hominibus fuerit: ne in crimine, aut in prædicta ſuſpicione remaneat, tunc tribus, aut quinque, vel ſeptem bonis ac vicinis ſacerdotibus, exemplo Leonis Papæ, vel eo amplius, ſi ſuo Epiſcopo viſum fuerit, aut neceſſe propter tumultum populi id eſſe proſpexerit; & cum alijs bonis & iuſtis hominibus ſe ſacramento coram populo ſuper quatuor Euangelia data, purgatum Eccleſiæ reddat. Si quis autem ſcire deſiderat, quales teſtes ad accuſationem ſacerdotum recipi debeant, & quidquid de accuſatore faciendum ſit: pleniter in canonibus reperire poterit.] hucuſque Caroli Conſtitutio in Epiſcoporum Concilio comprobata, ex ſententia Leonis Romani Pontificis confirmata. ſpectant ad idem Concilium quę in ſexto Capitularium libro ita leguntur: D

LII. Capitularium Dominicum datum anno Incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti DCCCVI. ad Theodonis Villam anno Imperij domni Caroli VI.

I. Vt lectiones in Eccleſia diſtinctè legantur.
II. De cantu: Vt ſecundùm ordinem & morem Romanæ Eccleſiæ fiat Cantatus.
III. De Notariis: Vt vnuſquiſque Epiſcopus & Abba & ſinguli Comites ſuum Notarium habeant.
IIII. De ceteris diſciplinis Eccleſiæ vt ſecundùm canones & regulam fiant.
V. De medicinali arte, vt infantes hanc diſcere mittantur.
VI. De Eccleſiis ſine honore manentibus abſque officiis & luminarijs, & de his qui decimas aſſumunt & de Eccleſiis non curant, vt hoc omnimodis emendetur.
VII. De altaribus: Vt non ſuperflua ſint in Eccleſiis. E
VIII. De computo: Vt veraciter diſcant omnes.] hactenus de his quæ ſpectant ad Concilium præſentis anni in Theodonis Villa habitum.

LIII. Hoc inſuper anno Carolum Imperatorem audiſſe legationem Venetorum & Dalmatarum iidem habent Annales. Diuerſas inſuper expeditiones hoc eodem anno à filiis eiuſdem Imperatoris feliciter geſtas, ſummatim referunt: numerantque ac deſcribunt munera miſſa ab Aaron Rege Sarracenorum in Oriente ad Carolum Magnum, & inter alia horologium admirando opificio elaboratum. Rurſum iſta ab Adone hoc eodem anno facta narrantur: Tunc temporis, inquit, delata ſunt oſſa beati Cypriani Carthagine cum reliquiis beatorum Scillitanorum Martyrum Sperati, ſociorumque eius, & poſita ſunt in Eccleſia beati Ioannis Baptiſtæ in ciuitate Lugdunenſi.] hæc Ado ſui ſæculi res geſtas ſcribens.

CORPVS S. CYPRIANI DELATVM IN GALLIAS.

LIV. Extat carmen Agobardi Epiſcopi Lugdunenſis de tranſlatione ſancti Cypriani, & quorumdam

A rumdam aliorum Martyrum ſacrorum pignorum, hac Inſcriptione notatum[a]: *Editum cũ alijs eiuſdem auctoris operibus Pariſiis cuſis anno 1605.
Agobardi carmen poſt obitum Caroli & Leidradi Lugdunenſis Epiſcopi.

* Rectò magnificus piiſque Princeps
Auguſto Carolus decore fultus,
Sceptrum nobile Francicum regebat,
Subiectos populos piè gubernans;
Lectos æquora iuſſerat ſecare.
Ac iam propitio ſibi Tonante,
Poſt multos nimiæ viæ labores,
Ingreſſu reduci ſalum petentes,
Intrarunt Lybicos repentè fines:
B Quæ Carthago graui iacens ruina
Deflet præterita decus iuuentæ.
Hic dum baſilicas Deo dicatas,
Et Chriſti ſubeunt veneranda templa,
Cernunt vt tua Cypriane martyr
Seruaret loculus neglectus oſſa:
Tum verò nimio dolore moti,
Et magno gemitu polum intuentes,
Poſcunt auxilium Dei perennis,
Pro quo Sancte tibi caput reſciſſum eſt.
Et mox poplitibus precando flexis,
C Pandunt ſarcophagum, ſtudentq; ſacros
Artus ſtringere linteis paratis,
Committuntq; ſacro corpus loculo.
Sperati quoque Martyris beati
Nec non Pantaleonis oſſa raptim
Tollunt cuncta ſimul, ligantq; * pennis,
Conſcendunt celeres ratem paratam,
Nec ſæui metuunt pericla ponti,
Egreſſis Arelas opima portu
Occurrit placido ſiniſque læto
Feſſos excipit, ac fouet benignè.
Hæc mox cùm audijt optimus ſacerdos
Lugduni placidam tenens cathedram,
Sanctorum eximio calore flagrans,
Intendenſq; ſacris vbique rebus
Ledradus ſpecimen decuſq; Cleri,
Orat, poſtulat, impetratq; raptim,
Vt ſanctiſſima Martyrum piorum
Noſtris mœnibus oſſa conderentur,
Lucduni ad placidam Ioannis aram
Qui Chriſtum vitrea rigauit vnda.
Illic cum ſocijs honore claro
Florens inclyte Cypriane dormis.]

* pannis.

Locupletatæ ſunt tunc & Venetiæ eodem theſauro ſancti Cypriani reliquiis, quas Legati redeuntes à Carolo dono acceptas in patriam detulerunt, quibus à Venetis erecta eſt in Murano nobilis S. Cypriani memoria, quæ hactenus perſeuerat. Ex Adone autem corrigitur Sigebertus, qui tranſlationem corporis S. Cypriani necnon Primi & Sperati Scillitanorum factam dicit anno octingenteſimo ſecundo.

IESV CHRISTI ANNVS 807. LEONIS PAP. III. ANNVS 12. CAROLI MAGNI 7. NICEPHORI 6. IMPP.

D DECIMAQVINTA inchoata Indictione incipit annus Redemptoris octingenteſimus ſeptimus, quo Aaron Sarracenorum Princeps in Oriente, dum comparata valida claſſe Rhodum peſſumdat & Myram Lyciæ ciuitatem aggreditur, & arcam reliquiarum ſancti Nicolai diſijcere parans, in aliam in locum eius ſuppoſitam irruens, ipſam contriuit. qui ſic illuſus dedit tamen nihilominùs pœnas prauæ eius animi voluntatis: ſiquidem turbinibus agitata claſſe, & diſiecta, fluctibus marinis magna ex parte obruta eſt, vixque ipſe præter ſpem euaſit incolumis, pœnitens facti, quod magno ſuo damno diuina temerario auſu tentaſſet. I. SARRACENI SVO DAMNO IN S. NICOLAVM PECCANT.

Quo pariter anno Nicephorus iniquitates cumulans, ad præterita ſcelera hoc adiecit, vt quærens vxorem Stauratio filio ſuo, Theophaniam cognatam Irenes defunctæ Imperatricis alij deſponſatam viro, ipſi coniunxerit, reliquas verò duas virgines ceterarum pulcherrimas inter alias ad delectum quæſitas homo turpiſſimus factus ludibrium cuncto populo defloraverit: cruentauit verò ciuitatem ſanguine nobilium ciuium, qui aduerſus eum pro vindicanda Republica conſpiraſſent. hæc Theophanes pluribus hoc anno ſexto Nicephori, menſe Ianuarij, vt affirmat. II.

Menſe autem Februarij (ſubdit Theophanes) ſimultatem excogitantes aduerſus Nicephorum Imperatorem multi ex proceribus, Arſatium Quæſtorem & Patricium virum pium & rationabiliſſimum elegerunt. Quod cùm multiformiter Nicephorus cognouiſſet, ipſum quidem cæſum ac tonſum monachum fecit, & exilio relegatum in Bithyniam miſit, reliquos autem cædibus & tonſuris & publicationibus inſuper & exiliis ſubdidit, non ſolùm mundialis vitæ participes, ſed & Epiſcopos & monachos, nec non & maioris Eccleſiæ Syncellum, & Sacellarium, & Chartophylacem, viros venerabiles III. CONSPIRATORES IN NICEPHORVM MALE MVLCTATI.

les & reuerentia dignos.] hæc Theophanes hoc anno sexto Imperij ipsius. Ita Nicephorus nouis semper occasionibus, quas haud inuitus captabat, acriùs & acerbiùs semper sæuiit. A

IV. SARRACENI MALE MVLCTATI OB CAPTOS MONACHOS.

Hoc eodem anno (vt attingamus res Occidentis) aduersus Mauros Carolus sub Duce Burchardo classe immissa in Sardinia atque Corsica aduersus eos pugnauit, atque iterùm profligauit, qui iidem Sarraceni & aliis in locis pugnando tulere posteriores: quæ infortunia ea ex causa sibi contigisse nouerunt, atque confessi sunt, quòd anno superiori piraticam exercentes in Patelaria insula sexaginta monachos captiuos duxerunt in Hispaniam ac vendiderunt, quorum aliquos posteà Carolus Magnus sua liberalitate redemit, qui in pristinum locum sunt reuersi.] hæc auctor sui temporis scribens Annales, à quibus Regino & alij. B

V. LECTIONES COLLIGI EX PATRIBVS IVBET CAROLVS MAGNVS.

Porrò idem Carolus Magnus sicut armis, ita & religione pollens, hoc anno (vt auctor est Sigebertus) ex Patribus colligi fecit lectiones suis quasque temporibus recitandas. ait enim: Carolus Imperator per manum Pauli diaconi decerpens optima quæque de scriptis Catholicorum Patrum, lectiones vnicuique festiuitati conuenientes per circulum anni in Ecclesia legendas compilari fecit.] hæc ipse. Sed etiam ad hæc ipsa spectat quòd Eginhardus, qui fuit illi à secretis, in vita ipsius Caroli hæc ait: Legendi atque psallendi disciplinam diligentissimè emendauit; erat enim vtriusque admodum eruditus, quamquam ipse nec publicè legeret, nec nisi submissè & in commune cantaret.] Fecit & aliam iisdem fermè temporibus collectionem idem Carolus ad componendos bonos mores regularium personarum, de qua est mentio in Capitularibus eiusdem Caroli Imperatoris verbis istis[a]: C

[a] *Capitul. lib. 1. cap. 85.*

VI. MOS CAROLI IN SANCIENDIS LEGIBVS AD ECCLESIAM SPECTANTIBVS.

Quia verò canonica professio à multis partim ignorantia, partim desidia dehonestabatur: operæ pretium duximus, Deo annuente, apud sacrum conuentum ex dictis sanctorum Patrum, velut ex diuersis pratis quosdam vernantes flosculos carpendo, in vnam regulam canonicorum & canonicarum congerere, & canonicis vel sanctimonialibus seruandam contradere, vt per eam canonicus ordo absque ambiguitate possit seruari. Et quoniam illam sacer conuentus ita etiá laudibus extulit, vt vsque ad vnum iota obseruandam percenseret: statuimus vt ab omnibus in eadem professione degentibus indubitanter teneatur, & modis omnibus siue à canonicis, siue à sanctimonialibus canonicè degentibus deinceps obseruetur.] hæc Carolus. Quibus & intelligis quomodo gerere se soleret in promulgandis legibus Ecclesiæ profuturis. nimirum vt nihil ageret Episcopis inconsultis, eisdemque in Conciliis congregatis, quibus & porrigere soleret quæ cuperet D obseruari, vt antequam in publicum ederentur, ab ipsis Episcopis probarentur. sed & si res grauior esset, ipsum consulerent Romanum Pontificem, cuius auctoritatem tanti faciebat, vt etiam partitionem Regni in filios factam, confirmari atque subscribi voluerit eiusdem manu Pontificis, vt suo loco superiùs dictum est.

VII. LVDOVICVS RESTITVIT CHRISTIANAM DISCIPLINAM COLLAPSAM IN AQVITANIA. [b] *Anm. lib. 5. cap. 8.*

Intereà Ludouicus Caroli filius, cui à patre anno superiori Aquitaniæ Regnum est traditum, illuc profectus collapsam Christianam disciplinam restituere laborauit; erectisque in ea prouincia pluribus monasteriis, reddidit eam spiritualium aquarum irriguo tamquam alterum Dei paradisum. De his enim hæc huius sæculi scriptor accuratissimus ista habet: [b] Et Regis quidem ab ineunte ætate, sed tunc quàm maximè circa diuinum cultum & sanctæ Ecclesiæ exaltationem piissimus incitabatur animus; ita vt non modò Regem, sed ipsius opera potiùs vociferarentur sacerdotem. E

VIII. Nam totius Aquitaniæ qui videbatur clerus, antequam ei crederetur (vtpote sub tyrannis agens) magis equitationi, bellicæ exercitationi, missilium librationi, quàm diuino cultui operam dare nouerat: Regis autem studio, vndecumque adductis magistris, tam legendi quàm cantandi studium, necnon diuinarum & mundanarum intelligentia litterarum citiùs quàm credi poterat coaluit. Præcipuè tamen affectu illorum ducebatur qui sua pro Domini amore cuncta relinquentes, contemplatiuæ curabant fieri participes vitæ. Nam antequam Aquitania sub eo regnaret, collapsus erat in ea huiusce modi ordo. At sub eo adeò coaluit, vt etiam ipse aui fraternū Carolomanni imitari gestiens memorabile exemplum, ipse quoque Theoricæ comprehendere niteretur culmina vitæ. Sed huius voti ne compos fieret, obicem se præbuit refragatio patris, vel potiùs diuinæ nutus voluntatis, quæ tantæ pietatis virum noluit sub suæ cura solius salutis delitescere, sed potiùs per eum, & sub eo multorum salutem adolescere.

Et

A Et quidem multa, vt dictum est, ab eo sunt in eius ditione reparata, immò ædificata monasteria, sed præcipuè hæc, monasterium S. Philiberti, monasterium S. Florentij, monasterium Karoffi, monasterium Concas, monasterium S. Maxentij, monasterium Menatæ, monasterium S. Magniloci, monasterium Musciacum, monasterium S. Sabini, monasterium Masciacum, monasterium Nobiliacum, monasterium S. Theotfridi, monasterium S. Pascentij, monasterium Dosoræ, monasterium Solemniacum, monasterium Puellare S. Mariæ, monasterium Puellare S. Radegundis, monasterium de Vera, monasterium de Vtera in pago Tolosano, monasterium Vadala in Septimania, monasterium Anianæ, monasterium Galijnæ, monasterium S. Laurentij, monasterium S. Mariæ quod dicitur Nirubide, monasterium Caunas, & cetera plurima, quibus veluti quibusdam lychnis totum decoratur Aquitaniæ Regnum. Hoc eius exemplum non modò Episcoporum B multi, sed & laicorum quamplurimi æmulati collapsa restaurabant, & noua certabant monasteria instituere, quod cernere oculis est. In tantam denique Respublica felicitatem Aquitanici profecerat Regni, vt proficiscente quolibet Rege, vel in palatio residente, vix aliquis reperiretur se conquerens aliquid iniustè perpessum. Tribus enim diebus Rex per singulas hebdomadas rei iudiciariæ intererat, &c.] IX. MONASTERIA A LVDOVICO REGE IN AQVITANIA ERECTA.

Sed & Italia sub Pipino Rege optimè per S. Adelhardum Abbatem disposita est, quam anno superiori Pipinus à Carolo Magno in partem acceperat. ita quidem testatur Paschasius[a] Ratbertus huius & ipse temporis scriptor, qui & de Leone Papa eum Romæ excipiente ista testatur: Adelhardus vbi à domino Leone tunc temporis Apostolico tanto familiaritatis officio est susceptus, vt neminem constiterit Francorum anteà susceptisse. Vnde nostrorum quidam narrant, sibi iocoso dixisse animo: France, inquit, sciendo scias, quia C si te aliud inuenero quàm te credo, non vltrà necesse est Francorum aliquem huc venire, cui credere debeam.] hæc ipse. X. DE ITALICI REGNI PIPINI ADMINISTRATIONE PER S. ADELHARDVM. [a] *Apud Sur. die 2. Ianuar. tom. 1.*

IESV CHRISTI ANNVS 808. LEONIS PAP. III. ANNVS 13. CAROLI MAGNI 8. NICEPHORI 7. IMPP.

D EDEMPTORIS agitur annus octingentesimus octauus prima inchoata Indictione, quo Ioseph Archiepiscopus Thessalonicensis, & Theodorus Studita eius frater, atque S. Plato cum suis monachis detecti non communicare cum Patriarcha, asserentes se non D communicaturos fore cum eo, nisi eiecto Iosepho Oeconomo, qui coronauerat Theodotem pellicem quam superinduxerat Cõstantinus: magnam sustinuere persecutionem, qua de causa magnæ sunt excitatæ turbæ in Ecclesia Constantinopolitana. I. THEODORVS ET ALII PALAM PROFITENTVR NOLLE CVM NICEPHORO COMMVNICARE.

De his dicturi, primũ omnium per quem res detecta, & in lucem prodita sit, dicendum: mox verò de causa ipsa erit agendum, num iusta fuerit propter quam sanctissimi viri isti se à communicatione separauerint Patriarchæ, & aliorum qui Iosephum Oeconomum recepissent. De quibus singulis & aliis dicendũ cùm sit, recitandæ erunt ipsius Theodori quæ ad rem pertinent tunc scriptæ ad diuersos epistolæ, quas numquam hactenus Latinitas nouit, sed nunc primùm ex codice Columnensis bibliothecæ acceptæ atque Latinitate donatæ sunt opera & diligentia Sirmundi Parisiensis Societatis Iesu professoris, cui tu Lector, sicut & ego, ob tantum elargitum munus, bene preceris. II.

E Qui primus rem occultam in apertũ deduxit, atque tumultuari cœpit, fuit Logotheta Drouni, nobilis magistratus, qui considerans Episcopum Thessalonicensem morantem Constantinopoli, plurimis diebus festis abstinuisse ab Ecclesia, in quam conueniebat Patriarcha cum reliquo clero & populo, causam rogans, inuenit, se à Patriarchæ abhorrere communione, propterea quòd ipse cum Iosepho illo communicaret in sacris, qui coronarat Constantini adulteram. Sic igitur re iam in apertum deducta, quòd non esset amplius tempus dissimulandi, Theodorus ipse monuit monachos suos monasterij Saccundionis, hanc ad eos scribens epistolam, qua rei gestæ seriem texuit. Sic enim se habet [b]: III. RES QVO MODO IN APERTVM DEDVCTA. [b] *Theod. epist. 31. Cod. Col.* IV. THEODORI STVDITAE EPIST. AD SVOS DE COMMVNIONE DENEGATA OECONOMO.

Fratribus qui sunt in Saccundione.

Quamdiu tempus fuit dissimulandi, & occultandi consilium non communicandi cum Iosepho Oeconomo, fecimus id studiosè, filij ac fratres, non metu correpti, quamuis peccatores simus, sed dispensatoriè condescendentes, imitantesque quodammodò sanctos

ctos Patres nostros, quatenus & illi opportuno tempore & id obseruantes, subduxerunt A seipsos tentationibus; partim quidem, vt infirmioribus & vexantibus parcerent, partim vt aliquantulum remittentes, gubernatorum more, scopum suum postmodum attingerent. Postquam verò nunc Deo sic visum est, vt in apertum res prodiret: scribimus & ipsi. Quomodo autem? per Logothetæ Dromi interrogationem & Archiepiscopi *Thessalonicæ* responsionem.

V. Sic enim ille: Cur hactenus (inquit) nobiscum non communicas, nec cum Patriarcha, cùm tot dies festi præterierint? Dic causam confidenter. Et confessus est & non negauit. Neque aduersus pios Imperatores nostros quidquam habeo, neque aduersus Patriarcham, sed aduersus Oeconomum, qui adulterum coronauit, ideoque depositus est sacris canonibus. Ad hæc Logotheta: Pij Imperatores nostri te opus non habent, nec B Thessalonicæ, nec alibi. Post hæc verba nec responsum ampliùs datum est, nec interrogatio alia proposita, cùm elapsi sint dies tredecim, nisi quòd litteras misimus ad dominum Simeonem, quas istis inseruimus, vt totius rei naturam cognoscatis. Peruenit autem res ad Patriarchæ aures, & totius fermè ciuitatis. Et sunt sanè multi qui nobiscum affligantur & consentiant, sed nocturni Dei cultores, qui in sole libertatem ostendere non possint. Nos verò, filij & fratres, fiducia in Deum nixi, & veritatis fundamento, ipsoque adeò præterito, & palàm agnito, iustitiæ euentu, in iis quæ mundus vidit circa adulterum eiusque adiutores, immobiles in mandato, paterniſque canonibus insistamus, nec prodamus pietatem, neque adeò destruamus quæ per exilij constantiam rectè ædificauimus, ne legis præuaricatores videamur. diuinæ autem legi innixi vincamus, vt antè vicimus, omnia optantes, omnia sustinentes, si permiserit Deus, potiùs quàm vt illius eorum- C que qui cum eo sacrificant, communionem attingamus, quoad priuetur, depositus ministerio.

VI. Multa igitur blaterabunt homines, illudentque & irridebunt; quodque grauius est, ex iis qui eiusdem sunt habitus, ordinis eiusdem, & qui amici esse videntur, non pauci. Sed
[a] *Matth.*10. nouum nihil. Scriptum est: [a] Inimici hominis domestici eius. Et si lenocinati sunt, seruierunt que adulterinis nuptiis, vnà ederunt, vnà biberunt, & calamum tinxerunt in exilium nostrum. Sed Dominus qui tum exurrexit in vltionem legis suæ, & adulteri quidem Regnum cæcitate perfregit, socios autem ignominia perfudit, sicut sacerdotes Baal, nos denique humiles præter spem ad monasterium nostrum reduxit: ipse idem nunc adest: ipse quamuis ad breue spatium permiserit iterùm nefariam coniunctionem; attamen rursus improbare dignatus est lætitiam adulteros copulantium, & amantium Nazaræorum, per D æquissimum iudicium piorum Imperatorum nostrorum, qui reddiderunt post mortem adulterum legitimæ coniugi suæ, adulteram appellantes eam quæ mœchata fuerat, & prolem eius adulterinam exheredem relinquentes tamquam illegitimam & iniustam, vt ipsimet affirmarunt me audiente, iuxta leges Romanas.

VII. Et tamen qui scelus patrarunt non se abdunt, nec latebras quærit, qui in sacris precibus in coniugum coronatione visitatis aduersus sanctum Spiritum blasphemauit, sed insiliit felis instar in Ecclesiam Dei: rursum incipit sacra polluere, & iniquitatem iustitiam esse, probare nititur, & quod dici solet, ipsum ostendere Præcursore ac Baptista sanctiorem. Cùm tamen reprehenderit ille Herodis adulterium, & pro veritate mortem oppetierit; hic secundum Herodem adulterio patefactum & coronauit & amplexus est vsque ad mortem, non quidem verbis, sed factis ipsis loquens & dicens, erasse Ioannem Præcursorem, qui E iniustè & ineptè arguerit, mortuusque sit. Quid autem Ioannem dico maximum omnium Sanctorum? Christo ipsi (quod temerarium est dictu) contradixit, repugnauitque impio ore suo. Nam cùm adulterum vocet Christus eum qui legitimam vxorem dimittit; adulteriumque peccatum sit grauissimum homicidæ par, masculorumq; & brutorum concubitori, veneficio & idololatræ, vt docet canon diuini Basilij: hic illum ad altare ducens, in totius populi corona impias illas contra Spiritum sanctum voces edere ausus est: considera-

VIII. te quàm horrendas & absurdas, *videlicet ex rituali libro in hunc modum*:

SACER RITVS BENEDICENDI MATRIMONIVM CONTRAHENTES

Tu Domine, mitte manum tuam ex sancto habitaculo tuo, & coniunge famulo tuo famulam tuam, connecte illos in mutuam concordiam: vni eos in carnem vnam, quos tibi placuit inter se copulari: honorabiles nuptias redde, immaculatum eorum torum custodi, sine macula ipsorum contubernium permanere concede in puro corde.

IX. Non exhorruistis hæc audientes? Quantam censetis Spiritus sancti indignationem fuisse

A fuisse ob huiusmodi blasphemiam? quàm grauiter vnà succensuisse Angelos sanctos? Aut quomodo non statim velut Dathan & Abiron absumpsit dehiscens terra mendacij promulgatorem? qui tenebras lucem dicit, & Christum in contrarias sententias pertrahere conatur. Prorsus enim quæcumque enuntiat sacerdos, eadem Deus confirmare ac rata habere se profiteretur, iuxta magnum Dionysium. Attamen qui flagitium hoc commisit, exemplum subditis ad improbitatis imitationem præbuit, vt res ipsa docet; quin etiam procul positis Principibus & Ducibus, sicut imitando iam factum est in Longobardia & Gothia eius confinibus: neque enim apud Gentiles tale quid perpetratur. Et non erubescit miser, sed sacrificat (sicut dictum est) profanus: & eos qui ipsum meritò auersantur, relegare conatur. Dominus autem adiutor eorum qui pro eius mandato decertant; qui in- B flectet corda piorum Imperatorum nostrorum, vt vindices se præbeant Ecclesiæ suæ, quemadmodum in adultero: eiiciq; hunc placeat sacro ministerio, prout expedit sanctissimo Patriarchæ, totique Ecclesiæ Catholicæ.

X. Quamobrem, confidite filij ac fratres, vt ne terreamini, nec succumbite. tempus confessionis, tempus resistentiæ, tempus certaminum fortasse aliarumque afflictionum, sed & coronarum & gloriæ cælestis. ait enim: [a] Glorificantes me glorificabo, & qui contemnit [a] *1.Reg.2.* me, erit ignobilis. &: Beati qui non declinant à mandatis eius. Ideò gaudete & exultate, quoniam merces vobis, cùm sustinueritis, multa est in cælis: operibus vestris intenti estote. Pro Imperatoribus vestris orate: pro Patriarcha, vt eiiciatur Ioseph: pro pace Ecclesiæ ambulantes in via immaculata, in mandatis eius volentes nimis; in omni honesta & canonica conuersatione; quoad aliquid ampliùs audiatis, aut à nobis significetur. Christus C sit vobiscum: Deipara protegens vos: Præcursor & Theologus custodientes vos: Sancti omnes, precibus patris mei ac patris vestri. Omnes saluto nominatim. Gratia Domini nostri Iesu Christi sit cum omnibus vobis, filij dilecti.] hactenus ad suos monachos monasterij S. Platonis Theodorus.

XI. Iam verò antequam his alligatas litteras (vt testatur) ad Simeonem inspiciamus, nobis præstandum quod polliciti sumus, inspicere scilicet an in Theodoro atque suis causa iusta fuerit, vt se subducerent, vitarentque communicare cum Patriarcha in sacris solemnibus coram populo in magna Ecclesia: nam priuatim in monasterio se eius retinuisse communicationem, vt in Missis eius nomen recitare numquam prætermiserit, sæpè ipse suis litteris professus est. Magna sanè de his concertatio fuit, vsque adeò, vt complures, atque potissimum ipse Patriarcha iactaret tam Theodorum quàm reliquos ipsum sequentes esse schismaticos, quòd absque digna causa sese à communione ipsorum subduxissent, sicque D Ecclesiam scidissent: cùm tamen non destiterit ipse Theodorus suam ornare defensionem apud omnes id expetentes. Ista vt tu intelligas, primùm omnium illud accipe, non in eo quæstionem atque controuersiam versatam esse, num delinquenti, in grauissimum quemuis errorem lapso ab Ecclesia iustè deiecto, dignè pœnitenti aperienda esset Ecclesia, & in sacerdotij gradum, ex quo eiectus fuerat, esset ipse recipiendus. Ista quidem in dubitationem minimè deduci potuerunt, num lapsus ab Ecclesia eiectus, possit per pœnitentiam in Ecclesiam reuocari. Non enim adeò vecors Theodorus vir doctissimus fuit, vt id fieri posse negaret, vt huius rei gratia se à Patriarchæ communione subduceret, licet de restitutione illius in pristinum sacerdotij gradum à quo exciderat iustè priuatus, dubitari aliquo modo potuisset.

XII. Sed res erat huiusmodi: quòd nulla præuia pœnitentia, sceleriſque admissi detesta- IVSTISSIMA CAVSA THEODORI. E tione & deploratione idem Iosephus Oeconomus tamquam innocens, nulliusque transgressionis reus fuerat in Ecclesiam admissus, & sacerdotio restitutus, eo nimirum prætextu, quòd etsi factum illud ab eo perpetratum illicitum esset, tamen per dispensationem licitè absque culpa dicerent fieri potuisse; sicque vti nullius criminis reus Ioseph innocens iudicatus in communionem admissus fuerit, & restitutus in sacerdotium: quod quidem grande piaculum fuit, & satis dignum, vt ob eam causam ipse cum suis Theodorus ab eorum communione qui ista fecerant, se subtraxerit, quod & fecit. Rem planè ita se habuisse, ex eiusdem Theodori epistola intelliges, quam ad Theoctistum scripsit his verbis [b]: [b] *Theod l.1. ep.24. Cod. Columnens.*

Theoctisto Magistro.

XIII. Quod de nobis pro eximia sua pietate solicita sit excellentia tua: declarant sanè quæ per reuerendissimum præpositum significasti; at non minùs illa quæ nunc per fratrem

nostrum circa missas relationes & responsa. Et pro hac quidem tanta propensione tua A
mercedem ille omnino, etiam tacentibus nobis, retribuet qui omnia in pondere & mensura diuidit Deus. Quamnam verò dispensationem, domine, fieri pro parte nostra conuenit, maiorem ea qua vsi sumus? qui subduximus nos hactenus, silentium seruantes, ego & Archiepiscopus, *Thessalonicensis videlicet*, quoniam tempus est tacendi, & tempus loquendi, omnem operam adhibentes ne in apertum res veniret. Sed iudicans iudicauit,
[a] *Matth.* 10. nec mentitus est qui dixit: [a] Nihil occultum quod non reueletur: vt nobis etiam nolentibus, cùm eo statu res essent, non diu aliud quàm erant, esse viderentur. Nunc autem dispensatione quoque vtentes, duo hæc dicimus. Aut abstineat depositus à munere sacerdotis, & confestim communicamus cum sanctissimo Patriarcha, quod quidem expedit in commune. Aut si ferendum id non est, manemus & nos in eadem, qua priùs, B
subtractione, huius rei vindictam Domino relinquentes. Ampliùs his si quid est: non est, ignosce, dispensationis modus, sed iniquitatis, & diuinorum canonum transgressionis crimen.

XIV. Dispensationis enim terminus est, vt nosti, neque eorum quæ constituta sunt, violare quidquam; neque cùm parum aliquid remittere liceat pro tempore ac ratione, vt inde quod re ipsa quæritur, consequare; ad duriora prouehi, & iacturam facere potiorum.
OBIECTA DILVIT ADVERSARIORVM. Atque hoc ipsum didicimus inter Apostolos quidem ex Paulo sanctificante & circumcidente Timotheum: inter Patres, ex Magno Basilio Valentis munus acceptante, Deique nudam vocem ad tempus reticente in mentione Spiritus sancti. Cetertim nec Paulus sanctificare perstitit, nec Basilius Valentis dona capere, Deumque Spiritum sanctum non prædicare; quin ambo contrà, pro vtrisque mortem præoptasse videntur. Ad hunc modum C
quicumque vmquam vsus est dispensatione, à recto non aberrauit, quin citiùs assecutus est, quod parumper intermisit, sicut accidere solet gubernatori, clauum nonnihil remittenti propter aduersam venti tempestatem. Qui verò aliter progressus est, aberrauit à scopo, præuaricationem inducens pro dispensatione. Et exempla omnino multa sunt, quæ scribere, superuacaneum est propter nimiam prolixitatem.

XV. Quod verò à dominatione tua dictum est, in canone Apostolorum de his qui per pecunias ordinant vel ordinantur, remissione quadam vsum videri Chrysostomum erga sex Episcopos, quos deposuit: nihil id discrepare videtur, cùm priuans illos omni prorsus sacerdotio, solam illis ad altare participationem permiserit. Demus autem discrepare, & remissionem inesse; imitentur hanc qui volent, nullus prohibebit: os enim est ipse Dei & Apostolorum contubernalis, cuius multa memorantur in hanc diem, & nemo de hac re D
dissensit. At longe dispar hic ratio. Qui enim mœchum coronauit, quasi absurdi nihil egerit, sacris iterum operatur, neque id in abdito quopiam loco, sed in ipsa Ecclesia Catholica, tamquam egregium exemplum sacerdotibus propositus.] ista quidem ad significandam illius impœnitentiam. pergit verò reliquis obiectionibus Theodorus occurrere, ista subiiciens:

XVI. Quænam vobis Valentiniani Ethnica bigamia? & quis propterea quòd illum coronarit, sanctus prædicatur, & non iniustus? si tamen coronatus ille fuit, & quis è sanctis qui tum viuebant, Patribus, sanctè fecisse Valentinianum, prodidit, cùm duas vxores duxit; atque ita fieri deinceps oportere? Multi ergo & alij, quandoquidem velle ipsis lex est, non diuina sed humana & reprehendenda, id fecerunt, facientque fortasse, quamdiu res stabunt. Sed Dei Ecclesia illæsa permansit, tametsi multis impetita telis, & portæ E
inferi prævalere aduersus eam non poterunt: nec præter statutos canones agere aut dicere quidquam sustinet, quamuis multi persæpè pastores insanierint. Quippe qui etiam Synodos magnas ac frequentissimas coëgerunt, & Ecclesiam Dei seipsos nuncuparunt, & pro canonibus in specie soliciti fuerunt, cùm aduersus canones reuerà concitati fuerunt.] accidit hoc quidem cùm post sextam Synodum iterũ conuenientes Orientales Episcopi centenos & ampliùs sanxerunt canones aduersus antiquos & vsu receptos in Ecclesia canones, vt suo loco diximus. pergit verò auctor: Quid ergo mirum si nunc quoque quindecim forsitan congregati, hominem per canones duplici ex causa depositum, innocentem declararunt, absolueruntque vt sacerdotio fungatur? Synodum ergo facit, domine, non simpliciter congregari Episcopos & sacerdotes, quamuis multi sint: Melior enim vnus
[b] *Eccles.* 4. *Eccli.* 16. (ait [b]) faciens voluntatem Domini, quàm mille præuaricatores, sed in nomine Domini ad disceptationem & obseruationem canonum, & ad ligandum, soluendumque non quando

A quando libet, sed vt veritati congruit & canoni regulæque exactæ discussionis. Aut probabunt, se hoc fecisse qui conuenerunt, & nos cum eis adhæremus; aut si non probabunt, eiiciant indignum, ne vitio ipsis vertatur, imputeturque etiam apud posteros. Verbum enim Dei tale non est, vt alligari queat: & potestas Episcopis nullatenus data est, vt canonem nullum transgrediantur, sed tantùm vt decreta sequantur, hæreantque cum prioribus. Nescio an aliquid sit, de quo canon nullus editus sit, quodque neglectum fuerit. Extat sancti Basilij canon de presbytero qui iurarat, se propria Ecclesia contentum fore, neque in alia munus oblaturum: & Synodi Carthaginensis de iis qui ordinant eos qui deserunt monasteria, nec debere tales sacrificare in alia Ecclesia, præterquam in ea, in qua habent singuli præfecturam: deponi autem eos qui ordinarunt. Si ergo in his paruis & quæ vulgò nihili æstimantur, qui peccarunt, non inulti abibant diuino iudicio: quanto minùs in re præsenti?

B Non licet, domine, non licet nec Ecclesiæ nostræ, nec alteri vlli quidquam præter sta- XVII.
tutas leges & canones committere. quoniam si hoc detur, inane est Euangelium, incassum canones. Vnusquisque Episcopatus sui tempore, quando ipsi integrum est cum suis quod lubet, facere, nouus erit Euangelista, alius Apostolus, alius legislator, sed absit. Mandatum enim habemus ab ipso Apostolo, [a] præter id quod accepimus, præter id [a] *Gal.* 1.
quod canones sanciunt Synodorum vniuersalium & Localium, quæ diuersis temporibus fuerint, si quis dogmatizet, aut facere aliquid iubeat, recipiendum non esse, nec censendum illum in sorte Sanctorum, vt omittam malè ominosum illud, quod Apostolus imprecatur. A vobis igitur qui extra mundum estis aliud nihil debetur, quàm ea inuestigare & facere, ex quibus nos etiam simul extollamur, & ad æmulationem pro-
C uocemur. Et siquidem in his vita ducetur, rectè habebit; sin minùs, expedire exules & extorres totum orbem circumire cum omni afflictione & angustia. Adiuuet ergo nos quoad potest Deo chara anima tua, diuinorum æmulatrix.] hactenus ad Theoctistum Theodorus.

Sed videamus eas ad Simeonem scriptas litteras à Theodoro quidem, vt ipse testatur, XVIII.
sed nomine S. Platonis incluſi, vt in earum contextu significatur. sic enim primo loco positæ se habent [b]:

[b] *Theodor. l. 1. ep. 11. Cod. Columnensi.*

Simeoni Monacho.

EPIST. PLATONIS RECLVSI AD SIMEONEM. Et anteà perspeximus, pater, quis, qualisve fueris erga humilitatem nostram in omnibus aduersis, quæ nobis acciderunt, cùm lenire ea studeres & dirigere in nostram vtilitatem. Et nunc vehementer solicitum te esse scimus ob fratris in re præsenti professionem.
D Verùm quid faciamus, cùm extet Dei mandatum, & Patrum canones arcentes nos à tali communione? Huc adsit velox propensio tua, sinceruſque erga Deum & nos peccatores affectus, vt tamquam decumanum quemdam fluctum remoueas tentationem, tranquilleſque agitationem piorum dominorum nostrorum. Non enim aduersus illos nobis sermo est vitatæ communionis, nec causa controuersiæ: quin potiùs honor, veneratio, amor & congressus, prout res exigit, sed aduersus illum qui præter ius fasque omne, manifestum ex Domini sententia adulterum coronauit, qui ausus est tanti sceleris adiutor & assertor fieri coram vniuerso mundo, quem Christus ipse deposuit duorum canonum reum, vt alios omittam. vnius quidem qui nec epulari presbyterum in bigami nuptiis permittit (adulteri enim scribere non est ausus canon) quanto minùs coronare? Alterius verò quoniam qui in crimen aliquod lapsus sit, ac propterea excommunicatus, nisi intra
E annum pro reconciliatione sua pugnet, ampliùs admitti eius vocem non licet. hic verò qui nouem annos excesserat, insiliit in Ecclesiam. Si igitur hic innocens: multo magis adulter ipse; si verò reus iste peccati, quis de eo ambigat, qui coniunxit, & in Spiritum sanctum blasphemauit, quia impurior sit & detestabilior?

Hæc sunt, pater, quæ cor nostrum contrahunt, & timorem incutiunt. Hanc ob cau- XIX.
sam quòd cum isto non communicarem, nec cum præcedente Patriarcha, qui adultero communionem dabat: excluſus ego quidem fui in quo resides loco; Præpositus autem & reliqui Thessalonicam relegati. Sed congregauit nos Deus precibus tuis. At nec sic quidem temerè nos adiunximus Patriarchæ, nisi postquam fassus est rectè nos fecisse. Si ergo cùm regnaret adulterium & canonũ trangressio metu minimè dissimulauimus Dei virtute freti: quo modo nunc pio dominante Imperio, vnius presbyteri causa timidiores erimus, prodemusque cum aperto animæ periculo veritatem? Nequaquam. Sed ferenda

nobis potiùs omnia vsque ad mortem, quàm vt cum eo communicemus, vel cum iis qui A
cum illo sacrificant, quoad priuetur, quemadmodum sub priore Patriarcha, sacerdotio.
Esto Oeconomus. Cur etiam indignè sacris operatur? Desiit esse presbyter. Quòd si hæc
illis non placent, qui cum eo sacrificant, videbunt quo modo se gerent: parcant humilitati
nostræ, qui non prouocamus, nihilque ad hunc vsque diem locuti sumus, sed biennio nos
toto continuimus ex quo ingressi sunt, vt pacatiùs hoc modo viueremus, domini nostri
optimi sequestres & arbitri æquitatis, eorum fautores qui veritatem liberè defendunt, &
præstanti ore suo sæpè denuntiant. Ferant sacerdotes more sacro; aut persuadebitur il-
lis, aut ipsi persuadebunt; sin horum nihil; sed ne mutire quidem nos ferendum putant;
Deus incuetur, quo maior est nemo, cuius solius terror est formidabilis, & tribunal illud
cui sistemur omnes de omnibus iudicandi.

XX. Ceterum oramus bonitatem tuam, & tamquam sacris vestigiis tuis aduoluti obsecra- B
mus, obtestamurque, vt misericordiam nobis impertias, & commune emolumentum
tam piis Imperatoribus nostris, quàm Patriarchæ sanctissimo & Ecclesiæ vniuersæ, non
huic solùm quæ apud nos est, sed quæ per totum orbem, vt desinat vnus, ad gloriam
Dei, & non perturbetur eius Ecclesia. Sin minùs; at saltem hoc secundum, vt manea-
mus nos in eodem statu, quo per decem hos annos. Nam de ceteris, quamuis innume-
rabiles sint Episcopi, sacerdotes, & præpositi qui cum eo communicant: nihil miran-
dum, quandoquidem iidem ipsi cum adultero consenserunt, & nemo quidquam locu-
tus est. Hæc Deus per nos (licet audax sit dictum) & hortatur & denuntiat, & sicut iu-
bes.] hactenus Theodorus Platonis nomine, vt apparet, qui cum suis inuentus est solus,
qui contra improbitatem surgeret ex aduerso, tanta boni rectique penuria tunc inerat Ec- C
clesiæ Orientali.

XXI. Extat eiusdem alia epistola [a] eodem quoque argumento conscripta, qua fusiùs aduer-
[a] *Theod. epist. 22. Cod. Columnensi.* sus canonum peruersorem Iosephum disserit, æquè sancti Platonis titulo. Visum est
DE ALIA EIVSDEM PLATONIS EPISTOLA. namque Theodoro senioris nomine, viri sanctitatis fama etiam hostibus reuerendi, ista
peragere, quo maioris ponderis eædem apud aduersarios haberentur. est eius epistolæ hoc
exordium: Et iterùm hortari sanctitatem tuam, optimum factu visum est.] Platonis
namque vtramque esse epistolam ex verbis illis intellige, quæ in vtraque leguntur in hunc
modum: Inclusus ego quidem fui in quo præsides loco: Præpositus autem, *hic erat Theo-*
dorus) & reliqui Thessalonicam relegati,] sub Constantino videlicet. habet autem inter
alia hanc ad eumdem Simeonem obtestationem post alia multa: Propterea pietatem ve-
stram obtestamur, accuratamque iuxta sacrum habitum nostrum curam disciplinæ, vti
verba hæc ad piorum dominorum aures perferatis. Confidimus enim, si hunc, appro- D
bante sanctissimo Patriarcha nostro, represserint, applausuros esse Angelos, laudaturos
esse Sanctos omnes, exultaturam Ecclesiam vniuersam, accessurum denique ipsorum Im-
perio cælestis auxilij magnum incrementum; tum hostium, inimicorumque compressio-
nem, tum pacatæ, diuturnæque vitæ felicitatem.] hæc & alia multa per Simeonis inter-
nuntium agens ipse, quòd Imperator & Patriarcha nollet quemquam ipsorum ad audi-
tum admittere. Sed & Theodori frater Iosephus Archiepiscopus Thessalonicæ eius sen-
tentiæ defensor & propugnator, nec audiri potuit, immò calumniam passus, quòd malis
artibus Archiepiscopatum esset adeptus. quod cùm sciisset ipse, istas ad eumdem Simeo-
[b] *Theod. lib. 1. epist. 23. Cod. Column.* nem monachum litteras reddidit [b] tunc, cùm Imperator egredi coactus est aduersus Bul-
garos, qui Sardicam ciuitatem excidissent:

XXII. In his quæ nobis, pater sancte, significasti, nihil molestius fuit, quàm quòd nolint pij E
IOSEPHI EPISCOPI THESSALONICAE EPISTOLA AD SIMEONEM. Iroma domini nostri nos de more accedere, dignarique veneranda ipsorum adoratione, & pro-
pempticas ac votiuas, vt ceteri faciunt, in eorum discessu voces reddere. Sed non semper
ad humiliationem nostram sic faciet placabile, & iniuriarum immemor, Christique æmu-
lum cor eorum, quippe quod hostibus ipsis reconciliari nouit, nedum vt nos reiiciat, qui
sincero corde illos colimus & amamus. Belle autem sanctitas tua responsa nostra sacris
illorum auribus subiecit, quibus quod annuerunt, tribuendum est magnanimæ & diui-
næ eorum prudentiæ; optimè enim de diuinis iudicant vt sapientia pleni & Dei scientia
referti. Iubet autem interrogare, quamobrem ingesserimus nos in Episcopatum, cùm ma-
nifestum sit vitium. Ad hoc quoque nos cum reuerentia respondemus: quòd quantum in
DE EPISCOPATV APOLOGIA. nobis erat, nolebamus, partim quidem propter anceps periculum dignitatis, partim etiam
propter id, quod de Oeconomo iam dicebatur. Postquam verò aduenerunt Thessaloni-
censes

A censes supplicantes tamquam nomine totius ciuitatis, & domini nostri ad decretum ac-
cesserunt: veriti sumus, non obedire & reluctari Deo, ipsisque dominis nostris, cogitantes,
quòd possit, cùm à propriis Episcopis fit ordinatio, prædictum periculum declinari.

Quod verò ad alterum caput, occurrebat quòd procul hinc semotus sit, fieriq; possit, vt XXIII.
peregrè agens, deuitetur multis modis, deinde quòd mortes contingant, & de medio tol-
latur scandalum, quemadmodum & nobis humilibus contigit, qui hîc residentes, hucusque conseruati sumus, dispensatione vtendo. Oportet enim, quoad licet, tentationes sub-
terfugere, illos præsertim, qui Episcoporum dignitatem non gerunt. His de causis, Deo
teste, nos ingessimus, existimantes (vt hoc etiam dicamus) haudquaquam prorsus igno-
tum fuisse piis dominis nostris, qui longè procul que posita prospiciunt summa cum so-
lertia; sed neque ipsi Patriarchæ sanctissimo, quoniam ad ipsum etiam tunc scripsimus de REDDIT RATIONEM DE SEPARATIONE SVA.
B ea re, quòd nos propterea communicare nollemus cum eo qui adulterum coronauerat,
nec cum antecedente Patriarcha, cùm ei tantummodò impertiret: diuersis modis exilium
pertulerimus, præterquam quod venerandum ipsum os eorum sæpè discussit, & comperit
hoc ita se habere. hoc est responsum nostrum. Idque, vt innuis, perfer ad ipsorum audien-
tiam.] hactenus Episcopus Thessalonicæ ad Simeonem monachum, qui licet sequestrem
pacis se gereret, tamen haud sincerè per ipsum negotium geri, conquestus est ipse Theodo-
rus scribens his diebus ad alium Simeonem Præpositum epistolam, in qua post alia, qui- [a] *Theod. epist. 26. ex Cod. Columnens.*
bus eum laudat vt bonarum partium studiosum, ista habet [a]:

Scire aues quid noui acciderit in præsenti negotio, & nos dicere non possumus, eo XXIV.
quòd Imperatores in castris nunc versantur. De Patriarcha enim quid attinet loqui? qui DE PATRIARCHA ET SIMEONE QVERELA.
nec responsa dare vult, nec admittere qui verba faciat, qui in omnibus Cæsari inseruit. At
C dominus Simeon bilinguis, nunc quidem sic, nunc aliter varians: nisi quòd iterùm con-
tulimus sermonem, & veritatem minimè dissimulauimus, & parum quidem emollitur.
ceterùm idem manet, illa quærens & sentiens quæ omnino grata sint rerum potientibus.
Cùm autem egrederetur pius dominus noster, iterùm scripsimus, ipso sic volente, nec ta-
men in conspectum venire nos voluit. Manemus autem nos peccatores, si vigilant preces
vestræ, eodem in statu, nolentes prodere veritatem, nec attingere illorum communio-
nem, etiam si impendeat exilium, & fulgeat gladius, & ignis accendatur, &c.] addit pre-
ces & salutationes Archiepiscopi, Calogeri, & Abbatis Leontij.

Quod autem pertinet ad Nicephorum Imperatorem cũ filio in castris existentem, quæ XXV.
ipsos occasio progredi fecerit, Theophanes ita narrat: Eodem anno ante solemnitatem NICEPHORI EXPEDITIO ADVERSVS BVLGAROS.
Paschæ Crunnus Bulgarorum Dux acie contra Sardicam directa, dolo hanc cepit. ex
D militiis autem Romaicis interfecit sex millia absque multitudine priuatorum. Nicepho-
rus autem aduersus eum tertia Feria hebdomadæ salutaris Passionis egressus, dignum
quidem sermone nihil gessit. Hos autem Principes, qui de cæde Bulgarica saluati ver-
bum salutis deposcunt, cùm dare dedignatus fuisset, amisit, inter quos erat & Cuma-
tius Spatharius, mechanicæ artis expertus. At Nicephorus multo dedecore iuratoriis
sacris regiæ vrbi persuadere satagebat, vt crederent, quòd festiuitatem Paschæ in aula
Crunni celebrauerit.] hæc de expeditione hoc anno ab eo Paschali tempore inutiliter au-
spicata. Subdit auctor de cædibus & exiliis ab eodem hoc anno mandatis: cùm tumul-
tuantem populum repressit, quòd pati nollet recèns impositum vectigal ob restauratio-
nem Sardicæ ciuitatis.

Cùm autem interea magis magisque perseueraret auersio Nicephori Patriarchæ aduer- XXVI.
E sus Theodorum, Platonem, atque Iosephum Archiepiscopum Thessalonicæ, & alios eius-
dem sententiæ viros, eosdemque aperte schismaticos appellaret: ad tantam diluendam ca-
lumniam ipse Theodorus istam ad ipsum Patriarcham epistolam scripsit, Apologiam in-
stituens, vt se suosque tanta calumnia liberaret. sic enim se habet [b]: [b] *Theod. lib. 1 ep. 25. ex Cod Columnensi.*

Tamquam velo quodam vtentes tenui epistola nostra, Angeli beatitudinis tuæ reue-
rentia, sistimus nos ipsos sacratissimo eius culmini, necessitate cogente. Iam enim re-
nuntiatum nobis est à Leone conseruo & discipulo nostro, quemadmodum ad veneran-
dam tui adorationem admissus, aliena quædam, nobisque abominanda ex ea audierit:
Apostchitæ, inquit, *schismatici scilicet*, vos estis ab Ecclesia. Qui ergo poterat, beatissime,
animam nostram ob hanc causam non contristari? quomodo non respondere sanctitati
tuæ, nec silentio accusationem confirmare? Ego verò ante responsionem, cum reuerentia
hoc repræsento: Non oportere cuilibet aures temerè dare qui aliquid velit contra quem-

piam loqui. Num enim lex vestra (inquit) hominem iudicat, priusquam illum audierit, & A
cognoscat quid faciat? Sic & beatitudo tua, cùm triste istud & acerbum de nobis audisset.
Quodnam enim malum grauius esse queat, quàm vt ab Ecclesia separeris, & Archipastorem ouis amittat, siue compastorem? Est enim etiam nobis peccatoribus quamuis immeritò, & vnctio à Deo & nomen pastoris. Debuit, dicere audeo, discutere, arguere, quà pri-
[a] *Matth.* 18. uatim, quà publicè, iuxta traditam à Domino[a], inter te & ipsum solum, aut inter duos, disciplinam: atque ita si persisteret, sicut ipse ait, sit tibi tamquam Ethnicus & Publicanus. Nos verò hactenus, neque per internuntium, neque coràm tale quidquam à sancta anima tua, vel audiuimus, vel moniti fuimus, vt sic inferretur condemnatio. Consideret perfectio tua, num iure molestum id filiis tuis acciderit.

XXVII. Nunc autem pergimus ad purgationem coram Deo qui omnia cernit, & coram Archipræsulatu tuo verba facturi. Non sumus Aposchitæ, *id est, segregati, nempe schismatici*, B
ô sanctum caput, ab Ecclesia Dei, absit vt id vnquam nobis eueniat. Sed quamlibet aliis peccatis obnoxij teneamur, sumus attamen Orthodoxi, & Ecclesiæ Catholicæ alumni, hæresim omnem repudiantes, omnemque Vniuersalem, aut Localem Synodum approbatam recipientes, necnon editas ab illis canonicas constitutiones. Neque enim perfectum esse Orthodoxum sed dimidiatum, qui fidem quidem rectam habere videatur, diuinis verò canonibus non regatur. Beatitudinem tuam quando promota fuit, suscepimus, quemadmodum palàm ei testati sumus. Et ex eo tempore in hunc vsque diem, in Mystagogia, ipso Missæ sacrificio commemoramus. Et sicut testis est Deus, si illo die communicare nos voluisset, communicassemus planè cum ipsa, nihil discernentes; cùm desideranda nobis fuerit ab initio.

XXVIII. De Oeconomo autem, cuius causa hæc iactantur, quem Veritas ipsa depositi, multis C
canonibus obnoxium, cùm vel ante apertum adulterium, cùm mœcharetur in variis personis præcedens Imperator, non solùm sacrificauit ipse, & communionem impertiuit, & vnà epulatus sit, sed partem etiam cum eo posuerit, vnde & promptus extitit ad publicam incontinentiã, Deum contemnens & diuina iudicia. Atque vt manifestius fiat, quod dicimus, non docendi studio, absit, sed renouandæ memoriæ gratia, ipsam si placet, quæ dum coronantur sponsi, vsurpatur, Mystagogiam sacram resumat, & perspicier, quantam hìc conicere liceat Spiritus sancti indignationem in tantis contradictionibus. Omnino enim quæcumque sacerdos pronuntiat, ea impleturum se promittit Deus, iuxta magnum Dionysium. Propterea ergo rogamus perfectionem tuam, vt depositum à canonibus, & à prædecessore sanctitatis tuæ prohibitum totis nouem annis, præter rationem ingressum, cessare iubeas à sacerdotio. D

XXIX. Nunc siquidem humile os nostrum aperuimus, quando vocati fuimus. Cùm enim factus est conuentus ille paruus (& nescio quo nomine appellem) ex carcere per idem tempus redieram: cumque viderem eos esse congregatos, qui adulterium antè susceperant, & adulteri copulationem complexi fuerant: venit mihi in mentem illius dicti Pro-
[b] *Eccli.* 20. phetici: [b] Sapiens in illo tempore silebit, quando tempus malum est. Sed cùm dicat
[c] *Isaiæ* 42. idem: [c] Tacui, num semper tacebo? propterea tempore congruenti calumnia pressus hæc tandem protuli: quin quantum in me fuit, omni ratione caui duobus his annis, ne res in apertum prodiret, illud mecum voluens, quandoquidem Episcopi dignitate præditus non essem, vt arguendi habeam potestatem, sufficere si me ipse custodiam, & non participem illius communioni, eorumque qui scientes cum eo sacra faciunt, quoad scandalum de medio tollatur. E

XXX. Hoc igitur oramus & obtestamur, vt persuadere sibi sinat sancta anima tua, istum hominem coërceri, ne vituperetur inculpabilis sanctitas tua, ne polluatur diuinum altare depositi hominis ministerio, ne denique oriantur iustæ schismatum occasiones. Verè enim & sincerè hoc sciat beatitudo tua, quòd nisi hæc ita fiant, Deum amantis animæ tuæ nutu, & piissimorum ac triumphatorum Imperatorum nostrorum (zelo siquidem pleni sunt, de nobis quidem pro mandato pugnantibus quid futurum sit, Deus nouit) schisma quidem, Deo teste, electisque Angelis, magnum fiet in Ecclesia nostra. Sed miserere, pastor bone, sed adiuua perite medice gregem tuum, oues tuas, Ecclesias tuas sapientiæ tuæ modis, prudentiæ tuæ verbis, remediis artis tuæ. Ouem vnam exclude à solo sacrificio, & vniuersas lucrare. Et ne vnius scabie Ecclesiam infice, quam acquisiuit Christus & Deus noster sanguine suo.] hæc ad Patriarcham Theodorus.

Accidit

A Accidit autem, vt cùm hæc de Theodoro ac sociis extra Constantinopolim progressa, XXXI.
Romam vsque perlata audita essent, nempe Theodorum cum suis, facto schismate, seorsum agere, nec cum Patriarcha communicare: ipsius namque Patriarchæ litteris id innotuisse Pontifici, par est credere: à quo cùm in deteriorem partem accepta ista fuerint, factum est vt Romæ iis diuulgatis Theodorus tam ab ipso quàm ab aliis schismaticus haberetur: cuius rei causa Basilius Abbas monasterij S. Sabæ Romæ existentis, licet intima esset cum eo germanitate coniunctus, tamen sese ab ipsius Theodori communicatione subduxerit, significans se in ipsum schismaticum ab Ecclesia separatum (vt par erat) dicere anathema. Verùm cupiens amicum ad vnitatem Ecclesiæ reuocare, non deseruit eum extra Ecclesiam esse (vt putabat) in schismate, sed scribens ad eum litteras, & munera quoque addidit, quo eum à schismate, quo putabat reuerà teneri, penitus liberaret. Quas vbi
B Theodorus accepit, ingenti dolore perculsus rescribens, tum de ipso, tum etiam de Leone Papa conqueritur. Ista quidem ipse tunc vehementi animi angore turbatus paulò licentiùs. Posteà verò æquanimior redditus longè diuersas ad ipsum Leonem litteras scripsit, quas suo loco reddituri sumus: nunc autem ista audi quæ ad ipsum Basilium Theodorus amaro animo tunc rescripsit[a]: [a] *Theod. lib. 1 ep. 28. ex Cod. Columnens.*

Accepimus litteras tuæ fraternæ charitatis, miratique sumus eius repentinam mutationem. Prioribus siquidem verbis (vt cetera sileam) quæ ad rem minùs necessaria, Ioseph um Oeconomum accusabas, vt qui perperàm sit ingressus in Ecclesiam: posterioribus innocentem planè ostendebas: & qui eumdem in eadem re nunc laudas, nunc vituperas. Quod à quodam Sanctorum dictum est, scire debuisti. Sed pro nihilo id habeatur, quamuis aperta sit contradictio. Quale verò illud est, quòd adeò inconsideratè XXXII. EPIST. THEODORI AD BASILIVM ABBATEM ROMAE EXISTENTEM.
C prouectus es, vt priusquam examinares & exactè cognosceres, aduersus humilitatem nostram pronuntiaueris discessionem ab Ecclesia nostra, ac proinde anathematismum? Attende tibi ipsi, ait [b] Scriptura, & priusquam interroges, ne vituperes: & primùm cog- [b] *Eccli.* 11.
nosce, tum corripe. Tu verò nihil horum obseruans, nec cogitans, posse & nos ex ratione agere ac loqui: sic tamquam imperitos ac rationis expertes, tamquam vitæ monasticæ tirones ac discipulos increpasti: nec hoc solùm, sed duriùs obiurgasti. Atque vtinam hoc solùm egisses, quin etiam anathemati deuouisti. O res humanas! & quomodo maior tibi cura non fuit amicitiæ iura conseruandi? Hæc enim si sanctè coleret reuerentia tua: numquam sic ex abrupto tenuitatem nostram proscidisset. Verùm his nos digni sumus: nec mirandum, si ab amicitia etiam tua lacessimur. Ceterùm qui simus, Deo quidem innotuimus: æquum autem & prudentiæ tuæ, quandoquidem offenditur &
D scandalizatur, aperire.

Non sumus Aposchitæ, ô mirande, ab Ecclesia Dei. Absit vt nobis hoc eueniat. Sed XXXIII.
quamuis aliis peccatis plurimis obstricti simus, attamen vnius cum illa corporis sumus, eiusque alumni & diuinorum documentorum; & canones eius & constitutiones seruare cupimus. Turbare autem, & ab illa seiungi, quæ maculam reuerà nullam habet, neque rugam, tum in fidei ratione, tum in canonum sanctione ab omni æuo vsque ad nostram memoriam, eorum est, quorum fides transuersum agitur & vita exlex & sine regula, quorum ex numero Ioseph ille qui adulterum coronauit, & qui cum eo tamquam innoxio offerre non dubitant, quique adeò illum defendunt, vt sine culpa sacrificantem. Quomodo enim si canonicè ad nos scribit pietas tua, canones ignorat, & quòd iuxta illos depositus vir fuerit? Nam si in bigami nuptiis epulari presbyterum vetant: quod
E ius in eum qui bigamum coronat? Et quidem in adulterinis nuptijs triginta totos dies conuiuari? Quid quod pernicioſius est, etiam coronare eum, qui ex Domini sententia sit adulter? sacras in coniugio preces recitare adulterij copulatorem, & diuinam gratiam impiè pro impio inuocare? Execrandus profectò, iuxta magnum Dionysium, Deo est, profanusque qui hæc facit. Superuacaneum fuerit alios in eum canones proferre. Quòd verò ex quo depositus ab altero Patriarcha fuit, nouem annorum spatium exegerit, & canon nisi intra annum absoluatur, absolui posteà quemquam vetat, quo loco reponemus? At obiicitur prorsus, absolutum fuisse. Verùm si solutus fuerat, cur non sacrificabat? & si solutus erat, cur absolui à Synodo petiit? planum enim est, solutionem ab eo peti qui vinctus sit, non qui solutus. Quare hic etiam in seipsum impegit, contra veritatem erigi volens. Sacrorum enim profanatio est, frater, istum sacris operari, canonumque magna perturbatio talia negligere. Quid enim est, quod ait Chrysostomus, peri-

culo non vacare, si in sacerdotem non inquiratur, non de fide (vt malè censes) sed de vitæ integritate? Interrogare quidem & excutere vnumquemque, quomodo se habeat, nihil est opus: gratia enim etiam super indignum per eos qui accedunt, descendit. In iis autem qui manifestò rei sunt, qualis est Ioseph, & quidem magni sceleris quod in oculis omnium commisit, vetitas à Domino nuptias copulans, ipsoque adultero manifestior, dum eum coniunxit, quandoquidem hæc non discrepant, iuxta Theologum, dissimulare perspicua est proditio veritatis & canonum corruptela. A

XXXIV. An nescit benevolentia tua, Deum ipsum vindicem fuisse, quando non insurrexit qui Ecclesiam tum gubernabat, vt Samueli quondam accidit erga insanũ Saülem? iunioriſq; Herodis, quod ad modum adulterij spectat, Regnum euertisse: idem enim Herodis filius flagitium fuit, qui à populo suo pulsus est & occisus, quippe qui Aretæ Regis filiam, legitimam coniugem dimisit, iniustè sibi copulans Philippi fratris Herodiadem. B Quòd si hæc vindicare non conuenit: errauit charitatis tuæ iudicio Ioannes (quod temerarium est affirmare) cùm Herodem reprehendit, mortemque oppetiit ob reprehensionem. Errauit & Chrysostomus, cùm pro viduæ agro validum certamen instituit. Pro bono enim (a inquit) audet quispiam mori, vt non commemorem similes alias Sanctorum pro similibus contentiones. An rursus ignorat reuerentia tua, cùm duabus ex rebus constet Christianismus, fide & operibus, si alterum desit, alterum non prodesse? Æmuletur itaque, rogamus, diuina. Primùm quidem vt communis patris filius excitetur pariter ad honesta; deindè vt à beato Saba eruditus, accuratam non solùm fidei, sed etiam canonum rationem amplectatur: deinde germanus cùm sit, fraternam, eamdemque nobiscum sententiam teneat: hortamurque propriam sedem seruet, ne quo pacto inde claudicemus circa præcipua. Ignosce fraterne monentibus, sicut & nos tibi: neque oportet C nos monitos indignari. Ne igitur succenseat reuerentia tua, sed ad charitatem potiùs accendatur, & talia scribat quotiescumque volet. Nullum enim damnum aliud capiemus, quàm vt securiùs viuamus.] a *Rom. 5.*

XXXV. His igitur à Theodoro cum ingenti animi amaritudine scriptis, eodem impetu in Pontificem ipsum, de quo falsa audierat, mouet stylum, quò non ratio, sed dolor impellit. Passi sunt interdum instar solis & Sancti deliquium: sed sicut ille paulò pòst pristino radiorum fulgore mundo resplendet, sic accidit Theodoro. Nam quem atræ bilis nube ad momentum passum eclipsim intelligis, paulò pòst clarioribus intueberis radijs coruscare, ex epistola quam scripsit ad ipsum Leonem Romanum Pontificem, quam suo loco reddituri sumus inferiùs. Sed audi modò quæ obiter suggessit ingens, quam diximus, animi qua tenebatur amaritudo. D

XXXVI. De Papa autem, inquit, quid ad nos, hoc agat, an illud? qui propriis (ignosce) captus est alis, vt dicitur. Cùm enim de manifestis sacerdotij delictis nihil curare dixit, non qualemcumque sacerdotem, sed caput Ecclesiæ ita deriſit, & aspernatus est, vt vel audire nos pudeat. Quòd si id verum est, ô Hierarchiam! Ceterum prudenter & sobriè, quæso, moueamus linguam aduersus capita, & ne adeò acriter pronuntiemus.

XXXVII. Si verò dicturi sunt homines, vt scribis, nos cùm ab hoc Patriarchatu excidissemus, ad aliud argumentum versos fuisse: ne curet reuerentia tua; nouit Deus motionem primam & secundam; sed & tertiam ipse probabit, ipse redarguet, ipse repræsentabit formidando tribunali, reddens ipse, prout tractauerimus & egerimus. illud enim: b Si hominibus placerem, Christi seruus non essem; non à nobis peccatoribus dictum est. Nos ergo & sanctissimi Patriarchæ mentionem facimus (vt conuenit) in Mystagogia, sicut & pio- E rum Imperatorum nostrorum, & cum omni sacerdote inculpato communicare non detrectamus. Scripsimus & ad ipsum Patriarcham, quod & pij Imperatores nostri sciunt, nos in nulla re discrepare, præterquam de Iosepho. & simul ac depulsus fuerit sacerdotio, cum ipso statim communicaturos. Etenim desiderabilem nobis virum esse, non solùm quòd caput sit Ecclesiæ nostræ, sed quia iam olim reuerendus nobis erat, & singula vitæ ipsius bona laudare non cessamus. Si verò contingat, quod & ipse quoque zelum accipiat. b *Gal. 1.*

XXXVIII. Mitto enim de sanctis Episcopis dicere, de Præpositis & monachis, deque laicorum multitudine. quid tum dicet reuerentia tua? Quare scito Ecclesiæ schisma nullum esse, sed veritatis defensionem, diuinorumque canonum victoriam. Alterum verò illud, quod asseruit charitas tua, veritatis infractionem & canonum euersionem esse. ac tibi illud dici recte

A rectè posse: a Sacerdotes legem meam spernebant, & profanabant sanctuaria mea, propterea & sancta non distinguebãt, sed erant illis communia omnia. Nullam enim maculam habere aut rugam (vt iterùm dicam) sic intelligendum, quòd non recipiat impia dogmata, nec ausus illicitos & canonibus contrarios, neque adeò consentiat iis qui vetita ipsi committunt, vt quodam loco ait diuinus Basilius, de quibus & b Paulus, nec edere cum talibus permittens. Etenim ab Apostolis & deinceps multæ persæpè in eam hæreses irruerunt, & flagitia illicita, canonibus aduersa fuerunt, sicut nunc sunt: illa tamen (quemadmodum dictum est) sine schismate & macula mansit, & permanet in æternum, subtractis & eiectis ab ea malè sentientibus, maleque agentibus, tamquam fluctibus ab inconcusso maximo saxo repulsis. a *Ezech. 22.* b *1. Cor. 5.*

Ad nos igitur redeamus, frater, & veritatis lucem, sacrorumque canonum aspiciamus, XXXIX. quemadmodum dogmata tenere videmur, nos potissimum, qui monachos agimus, & B aliquid esse existimamur. Si enim c lumen quod in nobis tenebræ sunt: tenebræ quantæ erunt? Et si sal d infatuatum fuerit, in quo salientur laici? Arbitramur te (idque precamur) d eorum quæ ibi sunt, seruatorem fore, & lumen & lucernam perfectionis ac pietatis, non omnia te omnibus exhibendo, sed virtutis excellentia, vita ex canonum lege acta, sanctaque conuersatione & æquo animo per fratris tui admonitionem ex charitate profectam, studioque veritatis, & diuino iudicio. Plura dicere animus desiderabat, sed epistolæ prolixitas finem facere coëgit. Accepimus eulogiam tuam prædiuitem, & curam quam geris de humili monasterio: argumentum quòd parcas, & labores pro eo. Labor tuus magnus, sed Dominus tibi retribuat, quæ desideras, virtutum incrementum, & perennium ipsius bonorum fruitionem.] hactenus ad Basilium Theodorus. Quæ autem post hæc gesta fue- C rint, anno sequenti, suo loco dicentur. In qua epistola dum legisti Theodorum in Romanum Pontificem oblocutum: planè intellexisti quàm verum sit quod dicebat Theologus, perdifficile esse modum tenere in litigando ac differendo, dum quis se iustitiæ defensorem exhibens, quemque obuium aduersarium putans, impetu quo fertur, ferit, impellit, & vrget: vt hîc vidimus factum à viro magni nominis Theodoro in Leonem Papam plus æquo commotum. Sed quiesce modò: auditurus eris inferius illum longè aliter de eo sentientem atque loquentem. c *Matth. 6.* d *Matth. 5.*

Quod rursus ad Orientales res pertinet: hoc eodem anno mortuo Rege Sarracenorum XL. Aaron, de quo superiùs mentio facta est, eius filij Mauhmat & Habdalla de primatu Re- MORTVO AARON REGE SARRACENORVM, gni certantes, non inter se solùm cuncta cæde miscentes, sed Christianos cædibus, incendiis, rapinis infestantes, magnorum malorum causa fuere. Ac per hoc Ecclesiæ (inquit D Theophanes) quæ in sancta Dei nostri erant ciuitate, desertæ factæ sunt, & monasteria duarum magnarum Laurarum, sanctæ videlicet memoriæ Charitonis & Cyriaci, atque Sabæ, necnon & reliqua Sanctorum cœnobia Euthymij & Theodosij, quæ erant in desertis Palæstinæ, pariter monachis destituta fuere.] hæc ipse. DVO FILII BELLO CIVILI PVGNANT.

Quod verò ad res pertinet Occidentales anni huius, illud accidit memoria dignum, XLI. quod in Annalibus quibuslibet Francorum præsertim veteribus scriptum fideliter repe- REX NORDANHVMBRORVM PVLSVS E REGNO RESTITVTVS PER LEONEM PAP. ET CAROLVM IMP. ritur, Regem nimirum Nordanhumbrorum à suis è Regno pulsum, per Legatum Apostolicæ Sedis, & Caroli Imp. in Regnum fuisse restitutum. In Annalibus enim Francorum sub Ludouico Caroli Magni filio scriptis hæc leguntur: Interea Rex * Nordhum- E brorum de Britannia insula veniens nomine Ardulf, Regno & patria pulsus, ad Imperatorem dum adhuc Nouiomagi moraretur, venit. Et patefacto aduentus sui negotio, Romam proficiscitur; Romaque rediens, per Legatos Romani Pontificis & domini Imperatoris in Regnum suum reducitur. Præerat eo tempore Romanæ Ecclesiæ Leo tertius, cuius Legatus in Britanniam directus est * Adolfus diaconus, de ipsa Britannia Saxo, & cum ipso missi ab Imperatore duo Abbates Rathfridus Notarius, & Nazarius Abbas de sancto * Othmano.] hæc ibi. *Nordanhumbrorum *Aldulfus *Audomaro.

Secuta est absque obstaculo eius in Regnum restitutio, nefas omnes ducentes, non XLII. parere Romano Pontifici, atque tanto Imperatori resistere. Porrò cœpta sunt ista hoc anno, sequenti perfecta, cùm & reuersurus Romam Adolfus Apostolicæ Sedis Legatus à piratis est captus, sed redemptus à Cænulpho Rege, vt iidem Annales testantur.

Vidisti in his Romani Pontificis auctoritatem factis expressam? Quod enim non satis XLIII. sibi suppetere iuris intelligeret Imperator, Regem eiectum in Regnum pristinum restituere: ab ipso Pontifice Romano id præstari posse sciens, dimittit ipsum Regem Regno priuatum

tum Romam ad Leonem Pontificem, cuius auctoritate restituatur in Regnum. Vidisti pariter quantum Papæ detulerint Angli, licet furore perciti, & regnandi cupidine inflammati, vt expulsum à se Regem eum restitutum auctoritate Pontificis recipere non detrectarint, sed statim paruerint? sed de his satis. A

IESV CHRISTI ANNVS 809. LEONIS PAP. III. ANNVS 14. CAROLI MAGNI 9. NICEPHORI 8. IMPP.

I. QVI OBICES PACIS IMMISSI.

SEQVITVR annus Redemptoris octingentesimus nonus secundæ inchoatæ Indictionis, idemque tertius numeratus, ex quo restituto Iosepho Oeconomo Constantinopolitanæ Ecclesiæ, Theodorus Studita cum suis à communione Nicephori Patriarchæ abstinuit: cùm & ab eodem Patriarcha Synodus ea de causa celebrata est, & ipse Theodorus aliique ipsi inhærentes, in exilium missi sunt. De his singulis narrationem ex rerum ordine instituturi, primo loco eiusdem Theodori hoc anno tertio à receptione Oeconomi datam epistolam ad Nicolaum Chartularium describemus: deinde agemus de Synodo aduersus eosdem habita, deque sanctorum exilio postremo loco dicturi sumus. B

II. Quòd enim magis magisque increbuissent perturbationes ex separatione Theodori & aliorum à communicatione Nicephori, & alij alia dicerent, iactarentque alij, neq; Theodorum quieturum fore, etiamsi receptus profanus Iosephus eiiciatur, sed contra Nicephorum Patriarcham denuò prœlium cõuersurum, immò & contra defunctum prædecessorem Tarasium æquè bellum instituturum: cùm ista resciisset Theodorus, ipse ad amouendam omnem hanc inani studio concitatam suspicionem, ad Nicolaum Chartularium reddit epistolam, qua in primis significat quàm maximè optet pacem Ecclesiæ, quamque sit erga Nicephorum Patriarcham benè affectus. ipsa autem epistola sic se habet [a]: C

[a] *Theod. Stud. l. 1. epist. 32. Cod. Colum.*

Nicolao Chartulario.

III. Suspicabar quodammodò magnam pietatem tuam, domine desideratissime, alieniore animo esse ab humilitate nostra ob causæ alicuius interuentum. Sed reuerà hoc tempore ostendisti, vacuam omni odio esse venerandam animam tuam, plenamque adeò omni pietate, quando te promptum ac paratum docuisti, vt pacis Ecclesiæ Dei studio statim ac primùm hortati sumus, applicares te ad coniunctionem sanctissimi Patriarchæ nostri. Hoc indicium sinceræ amicitiæ: hoc proprium hominis Deum timentis: hæc aperta fides zeli veritatis. Itaque retribuet tibi Dominus, tametsi nihil fiat, integram iustitiæ mercedem. Non enim ex rerum exitu, sed ab earum intentione, seu laudabili, seu secùs, solet Deus præmia decernere facientibus. Lucratus ergo es temporis puncto non aurum & argentum, sed iuges thesauros cælestis retributionis. Oramus autem & hortamur amplius vt pergas in cœpto, vt tu quidem thesaurum prædiuitem acquiras, & nos humiles Patriarchæ conspectu fruamur, aut potiùs vt Ecclesia Dei tua opera pacem adepta, multas tibi laudum coronas nectat. Et quorsum plura? D

IV. Quoniam autem iussisti significare nos, quid sentiat humilitas nostra: iam sine fuco excellentiæ tuæ coram Christo, qui occulta nouit, significamus. Nulla nobis est cum Patriarcha de communione dubitatio præterquam Oeconomi causa, eo quòd depositus sit per sacros canones. Et quando prohibebitur à sacro ministerio, sicut antè, Dei beneplacito, & sanctissimi Patriarchæ, piorumque dominorum nostrorum; nimirum quia Oeconomus est & honorem gerit, tum protinus & simul sacrificabimus & communicabimus, & manum porrigemus, nihil inquirentes de triennio hoc quo cum eo sacris operatus est, pacis studio: neque id metu aliquo, sed communis vtilitatis & salutis gratia. Sileant enim linguæ mendaces aduersus Dei pacem incitatæ, vt dicant, nos postquam dejectus sacerdotio fuerit Oeconomus, accusationem aggressuros Patriarchæ nostri, vt qui cum deposito iam sacrificauit; deinde etiam decessoris sanctissimi Patriarchæ. Labia dolosa quæ hæc loquuntur, calumniatorum, inuidorumque inuentum, & qui sanari nolint inflictum vulnus Ecclesiæ. Nullo modo, absit. Et Patriarcham qui præcessit, suscepimus, & suscipimus, ideoque ad mortem vsque cum eo communicauimus: & sanctissimum, qui nunc est, Patriarcham suscepimus, & suscipimus: pro eo etiam offerimus quotidie. E

Arcea-

Arceatur à sacris Oeconomus qui adulterum coronauit, & nos (vt antè diximus) cum eo communicabimus, si iubet, in Ecclesia Catholica, iuxta gradum nostrum vnusquisque. Quod quidem si fiat, gaudium in cælo fuerit, pax in Ecclesia Dei, quæ apud nos est. Cedet schisma, & concordia palàm enitescet, Archiepiscopus noster laudibus ornabitur, adeò vt ad posteros transeat eius encomium: potentissimi Imperatores vnà cum pretiosis infulis suis Angelica etiam laude coronabuntur. Sacerdotes [a] induent iustitiam, multoque magis sancti (monachicum ordinem loquor) cum exultatione exultabunt. Dominus noster quod & quale bruium accipiet? Quid iucundi non accedat? dicamus & hoc: Oeconomus ipse celebrabitur, & laudibus efferetur, magnamque hoc pacto misericordiam consequetur tum in hoc tum in futuro sæculo. Et nos peccatores substrati, & adorantes, & gratias agentes re ac verbo, congruentia Archiepiscopo præ omnibus (vt debemus) deferemus. Ad horum autem faciendam fidem, scriptam declarationem prolixam offerimus, vt nisi postquam à sacrificio cessarit, sicut anteà, confestim accedamus & communicemus. Sit in manu vestra sententia, si quid vultis; & nobis loqui amplius non liceat de hoc negotio. Et ecce non Angelus, non homo, sed Dominus ipse, qui ad te per nos transit, & impellit & hortatur.] hæc filius pacis, & pacem quærens, pacem petens, & nidificans in pace columba. V. [a] *Psal. 131.*

VI. Verùm cùm ista Theodorus scripserit, nullum de his responsum accepit, sed congregatum est ab Imperatore conciliabulum, in quo vnà cum Episcopis considerent magistratus, omnia in gratiam Imperatoris facientes: vt planè non fuerit dicendum Concilium in Spiritu sancto legitimè congregatum, sed proditorum carnificina, quam quidem & alio infami nomine idem Theodorus in epistola ad Euprepianum appellat mœchosynodum. Sed iam accipe quid de eo idem dicat Theodorus in historia quam texuit de sancto Platone: Postremò (vt summatim rem perstringam) fratrum societas noctu abrepta est, & in carcere concluſa. Quo facto, Synodi constitutus est dies, in quo vir ille sanctissimus Plato à militari manu vnà cum tribus aliis, velut maleficus quispiam, ad ipsam Synodum ductus fuit. Miserabile certè spectaculum, senem videre propter imbecillitatem ingredi non valentem, sublatum portari catena vinctum, qua ipsius pedes circumdabantur, & ab alijs humeris in alios, velut piaculum quoddam indecora traiectione transmitti. Hei mihi: hæcne fuit ordinationis Synodo congruentis ratio? Hæcne Imperij existimatio? Quæso qua in re sunt hæc illis inferiora, quæ latrocinantium insidiis, & tyrannicè imperantium violentia olim patrata sunt:] Hæc de Synodi ordinatione Theodorus, qui & in epistola ad Anastasium [b] numerosam hanc Synodum, appellat, in qua, inquit, tres maximè dignitates considebant.] in eadem verò epistola plura intexit, quæ in hac etiam Synodo facta sunt, quæ audies cùm inferiùs hoc itidem anno reddituri sumus. Intelligis quàm procul à fastu Theodorus abhorruerit, cùm aliena, nempe S. Platonis certamina describens & coronas retexens, de se ipso verbum nullum inseruit, licet esset omnium coryphæus & Confessorum antesignanus. SYNODVS CONSTANTINOPOLI CONTRA THEODORVM ET EIVS SOCIOS DICTA MOECHOSYNODVS. [b] *Theod. epist. 48.*

VII. Quod autem ad Synodi tempus spectat (vt hoc non prætereat) hoc anno mense Ianuarij Indictione secunda habitam esse Theophanes tradit, cùm de ipsa hæc ait: Tunc Nicephorus Imp. occasione percepta, cùm Episcopos & Egumenos congregasset, Synodum aduersus illos celebrari præcepit, per quam à monasterio & vrbe deiecti exilio sunt destinati, mense Ianuario, Indictione secunda.] hæc Theophanes. TEMPVS SYNODI.

VIII. Sed quæ in hac pseudosynodo statuta fuerint, videamus, & qui potuerint esse canones talis conuentus. Recenset eos ipse Theodorus epistola quam ab exilio scripsit ad Leonem Romanum Pontificem, quam suo loco reddituri sumus, necnon in epistola ad Euprepianum. Porrò eiusdem conuenticuli decreta ista fuere. Primumque illud, quo anathemati subiicerent omnes qui ipsorum errori non adhæresterent, quo (inquit Theodorus) canone vniuersam Catholicam Ecclesiam condemnarunt. DECRETA PSEVDOSYNODI.

IX. Decretumq; insuper fuit, vt coniugium Constantini cum Theodote, viuente adhuc legitima coniuge, quam detruserat in monasterium, ex dispensatione dici deberet legitimum. Ad hæc etiam addiderunt decretum illud nefarium planè & pudendum, nempe leges diuinas aduersus Reges nihil posse. Haud dubium fuisse liquet istam Imperatoris sententiam. Ad hæc illud adiecere: Ne qui pro veritate ac iustitia vsque ad sanguinem restitissent, eos Præcursorem, vel Chrysostomum imitatos dicerent. Præter hæc etiam turpe illud: Episcoporum vnumquemq. in sacros canones præter ea quæ in illis statuta sunt dispensan-

pensando potestatem habere, pronuntiarunt. hæc recitat Theodorus ab Imperatoria ista A
Synodo fuisse decreta Nouatoribus congruentia, qui tanto legislatore, Nicephoro scelestissimo glorientur vt volent. Sed quæ tam fœda & enormia ista decreta sint secuta tristia atque crudelia illata in seruos Dei ab Imperatore audiamus, atque primùm quæ de sanctissimo sene Platone ipse referat Theodorus, qui ait:

X. PERSECVTIO ADVERSVS SANCTOS MONACHOS.

Sed vt quæ in medio sunt, ea velut ludicra quædam prætermittam (illa enim historiæ modum implere possunt) exilium iam decretum fuit; & pater ipse circumscriptus est in vna quadam insula ex his quæ ante vrbem sunt, quemadmodum & frater noster, *Ioseph us Archiepiscopus Thessalonicæ* in alia quadam valdè aspera, & munito quodam carcere ad exilium accedente. O rerum mutationem! Monachis ipsis humaniores extiterunt hi qui communi vita vtuntur, & priuati homines veriti non sunt iustum ferre iudicium, quod B
iudices debuissent. Manifestum enim erat iniquum illud facinus. Missum facio balneum illud, in quo Imperator ipse militari acie omnium fratrum societatem inuadens, cùm ex monasterio illo singulos suæ voluntati subijcere conatus esset, spe deceptus, suo enim Imperio fortiores illos esse cognouit, qui diuina lege nitebantur. Missos facio carceres in monasteriis constitutos, & monasteriorum præfectos carceris duces factos, hisque quos clausos tenebant, plura quàm iussi fuerant, tormenta inferentes. Prætereo quæ posteà consecuta sunt: quo tempore multi abducti, & in alium locum translati, persecutiones, inquisitiones, disiunctiones, atque exterminationes pertulerunt. quo tempore multæ & ingentes minæ, iræ, interrogationes & responsa, multaque per omnes vrbes inuestigatio facta est, necubi aliquis fratrum lateret, adeò vt nonnulli præ timore persequentium, in terræ foraminibus sese abdiderint, vt seruari possent.

C

XI. Hæc autem omnia eius rei causa facta sunt (rursus enim præ admiratione eadem tractare cogor) vt qui adulteros illos contra Euangelium & Præcursorem Ioannem coronauerat, quasi salutarem aliquam dispensationem Ecclesiæ attulisset, impunè rebus sacris præesse posset: quique illum Euangelicis præceptis obtemperantes non admitterent, exleges, & à Deo alieni haberentur. O diuinas leges contemptas! ô persecutorem acerbissimum, Christiani nominis appellationem habentē, & Christi leges conculcare gestientem? Quid ita insanus factus es, stolidus, atque immitis vnà cum Leone *Isaurico scilicet* tibi comparè? An non vides, contra iniustas Dei leges te armari, quas nemo ex his Imperatoribus qui vmquam fuerunt, superare potuit? quinimmò quicumque se, vt nunc tu, his ipsis legibus aduersarium ostendit, iure optimo periit.

XII. S. PLATO QVAE PASSVS AB IMP. Sed quônam modo Dei seruus abductus est? Ad illum enim ipsum redeo. Rursus D
translatus, rursus distractus, & à duobus hominibus huc & illuc protrusus, eo quòd non amplius progredi posset, trahebatur, & ita distractus vexabatur, vt iniquum illud facinus vel ipsis lapidibus sensus expertibus lacrymas mouere posset. Huius rei testis est celebris illius Martyris Mammatis regio, testis est & abrupta illa insula, quæ post primam fratris iam dicti custodiam, pietatis hunc custodem detinuit. O immites & doloris sensu carentes illorum animos! Sed nescio certè, quo nomine ipsis congruente eos appellem, qui eadem opera monachi, & milites, & carceris erant custodes, qui iustum illum virum omnino desertum, tamquam in lacu profundissimo, in cella quadam concluserunt, hominemque iam senio confectum & morbo vexatum, sub vnius cuiusdam serui potestate, quem illi rerum terrenarum & Cæsaris serui reliquerunt, vt sanctus vir semel in die vel bis à ministro viseretur. Quo tempore senex eum rogabat, vt ad necessarium E
vsum corporis duceretur: & iniquus ille seruus id ei exprobrabat. Petebat aliquid imbecillitati suæ consentaneum: & peruersus ille fores claudebat. Cumque hæc pateretur, nihilominùs tamen stabilis permansit; quodque coram Deo & hominibus confessus fuerat, numquam denegauit. Posteà verò quam eius carceris causa eum in lethalem morbum incidisse, Cæsar audiuit, animi duritiem leniorem faciens, in vrbem Byzantium ipsum transtulit. Cumque illum eò transtulisset, parabat se ad id quod malè factum fuerat corrigendum. Sed quoniam non recto proposito ac sententia mouebatur: quod proposuerat ad finem non perduxit.] siquidem, Deo vindice, à barbaris est interemptus. sed de his suo loco.

XIII. QVAE PASSVS THEODORVS AB IMP. Prosequamur modò Theodori ipsius ista scribentis diram, quam vnà cum suis passus est, persecutionem; à Michaële monacho descriptam vno ex iis qui eius lateri inhærebant. Ita quidem diuina dispensatione factum, vt qui eiusmodi scribens certamina Theodorus nihil

A nihil de se magnificum dixerit, licet pars magna immò potissima esset: alius post eius obitum eius præclaras victorias non siluerit, ita narrationem instituens: Vt enim (inquit) vidit impius Imperator, nulla in re Theodorum virum sanctum flecti, nec cedere sibi, nec factis suis assentiri: monasterio illum suo atque vrbe pariter extrudit, relegatque in insulam quamdam ex iis quæ proximæ sunt Byzantio, eadem pœna in Iosephum fratrem, Platonemque sapientem decreta, haud quaquam vna vtroque custodia includens, sed singulos seorsum, ita vt mutuus eis conspectus negaretur, quod vnicum est in carcere solatium. Reliquam verò discipulorum turbam, vt patre suo orbatam vidit, importunis minis aggressus, obscuros etiam in carceres coniecit, addita militum custodia, qui eos custodirent, quoad ipse de illis quæstionem exerceret.

Statuta igitur die, adduci omnes, & coràm sisti iubet. Tum ipse prior graui supercilio XIV.
B considens, oculisque ac vultu, totoq; corporis habitu latentem animi asperitatem ostentans, separari ante omnes illos iubet, atque in duas partes distribui. Maiores & iudicio præstantes à reliquis secernens, quò faciliorem sibi concertationem efficiat. Atque hos quidem priùs aggreditur: ita enim expedire sibi existimabat, quoniam ceteros, vt mentis acie inferiores, secuturos esse non dubitabat. Hos igitur omnibus machinis adoritur, partim rationibus, miniisque interiectis, partim blanditiis ad durissimum quemque emolliendum idoneis, partim suppliciis, cruciatibusque propositis, si qua tandem via possit à patris partibus abductos, in suas pertrahere. Quos vbi nulla ratione manus dare sensit, sed generosis animis omnes ipsius inanes technas eludere: tum secundos conatus admouet, faciles se aduersarios nactum ratus, ac nullo negotio expugnabiles. Sic igitur eos alloquitur: Quicumque, inquit, Imperatori parere vultis, & cum Patriarcha, cleroq; sen-
C tire: transite ad partem dexteram. Quotquot verò animis & sententiis obsequi recusatis: ite in sinistram, vt hinc appareat, quinam nobiscum sentiant, & quinam in nos sint contumaces. malitiosè & vafre id agens fraudulentus cauillator, vt qui hac ratione confideret, illos loca commutando, ipsas quoque mentes & consilia mutaturos.

CERTAMEN DISCIPVLORVM CVM THEODORA IMP.

Verùm inuicti illi nihil his eius verbis permoti, nec de animi sententia tantillum dimo- XV.
ti, vno ore omnes rerum potientem affati sunt: Nos Imperator, & animos & corpora & omnia demum in patris ac magistri nostri manu & arbitrio ponentes, nihil minimum aut maximum, quod illi non probetur, non modò facere, sed ne animo quidem versare statuimus. Numquam vobis talia intentantibus obsequemur, nec gestis vestris suffragabimur; nec quidquā prorsus eorum quæ per vos innouata sunt, amplectemur, præcipuè cùm magistrum ipsum à nobis seiunctum viderimus, qui & præsens exiliū subire maluit, quàm
D causam prodere, & partes vestras sequi. Nobis verò quid accidere grauius possit, quàm si canones sacros, quos tanto studio seruari conuenit, aspernemur, & tam noxiis & periculosis rebus nos dedamus? non per sancta virtutis certamina, patriisq; præcepta, in quibus educati sumus, non cedemus, veritatem non deseremus, vobis non adhærebimus. Specimen nostri, quo animo ac sensu simus, hæc postulat occasio, quam nos sanè minimè reiiciemus, nec ignauū prorsus aliquid, aut puerile ostendemus, cùm germani eorum simus, quorum periculum paulò antè fecisti, germana cum ipsis & facere & sentire omnia parati.

Hæc cùm illi dixissent, opstupescere animo Imperator, illorumque constantiam, atque XVI.
in aduersis insuperabiles animos mirari (admiranda siquidem etiam hostibus ipsis virtus est) præsertim cùm imbecilles se nactum arbitratus, primoque impetu prosternendos: fortes contrà experiretur, & inuictos prorsus ac cedere nescientes. Sed quoniam hos
E omnes palàm modò mulctare, præter quod inutile foret, stolidi admodum consilij sciebat esse: satis tum habuit, arctæ custodiæ illos addicere, malè omnino posteà tractaturus, & per otium, non simul omnes, sed seorsum singulos quibus vellet pœnis excruciaturus: quamquam illum conatus suus fefellit, vindicta inquam (quæ Dei sunt iudicia?) illicò persequente.] cùm à barbaris (vt dicetur) occisus est. Sed de his rursus inferiùs, quando & agemus de iterato congressu Imperatoris cum Theodoro.

IMP. VINCITVR A DISCIPVLIS THEODORI.

Cùm autem Theodorus detineretur in exilio, nihil antiquius habuit, quàm ad sacram XVII.
Apostolicam Sedem confugere, eamque in primis de omnibus quæ gesta essent reddere certiorem. legationem itaque ad ipsum Leonem Romanum Pontificem misit & litteras per Epiphanium Archimandritam: quæ cur sicut ceteræ cum aliis epistolis non reperiantur, in posteriore epistola ad eumdem conscripta ipse declarat; nimirum timore ne reperirentur, eas deleuisse penitus. Ipse tamen Theodorus post Epiphanium legauit

[a] *Theod. lib. 1. c. 33. Co. Col.* XVIII. ad eumdem Pontificem Euſtathium pariter monachum, cui has litteras dedit[a]: A

Sanctiſſimo & ſummo Patri Patrum Leoni domino meo Papæ Apoſtolico Theodorus minimus preſbyter & Præpoſitus Studienſis.

EPIST. THEODORI AD LEONEM PAPAM. Quandoquidem Petro magno Chriſtus Deus poſt claues Regni cælorum paſtoralis etiam principatus contulit dignitatem: ad Petrum vtique, vel eius ſucceſſorem quidquid in Eccleſia Catholica per eos innouatur, qui aberrant à veritate, neceſſe eſt referri. Quod nos quoque humiles & minimi à ſanctis olim Patribus noſtris edocti, poſtquam in Eccleſia noſtra nouitas quædam nuper exorta eſt, & priùs quidem per religioſiſſimum Archimandritam fratrem & conſeruum noſtrum Epiphanium, & nunc per ſimplices litteras noſtras ad ſupremæ beatitudinis tuæ Angelum de ea re referre nos debere, arbitrati ſumus. Factus eſt, ô diuiniſſimum omnium capitum caput, iuxta [b] Ieremiam Prophetam, cœtus reuerà præuaricatorum & concilium adulterantium: quod enim ibi propter idolorum fornicationem dictũ eſt, hîc per adulterinæ copulæ confirmationem patefactum eſt. Vtrique eumdẽ Dominum ſpreuerunt, illi per leges, hi per Euangelij tranſgreſſionem. B

[b] *Ierem. 9.*

XIX. DE DVABVS SYNODIS AB HAERETICIS FACTIS. Nec verò ſatis illi fuit, quòd per priorem conuentum in eius qui mœchos copularat receptione, ſacrorumque cum eo communione Paraſynagogi (vt diuinus loquitur Baſilius) facti ſunt: ſed vt hæreſis abſolutæ nomen adipiſcerentur, in altera publica Synodo eos qui prauo ipſorum errori non adhæſerant, aut vniuerſam potiùs Eccleſiam Catholicam anathemati ſubiecerunt. Et quotquot hactenus in conſpectum venerunt partim longinquis exiliis mulctantes, partim carceribus includentes, priſtinam vſitato hîc more perſecutionem renouarunt. Cauſam verò ſuam improba defenſione prætexunt; & iuſtificatio ipſis nefarij ſermonis vſurpatio. Adulterini ſiquidem coniugij coniunctionem diſpenſationem eſſe decernunt: in Regibus nihil poſſe diuinas leges definiunt: eos qui pro veritate ac iuſtitia vſque ad ſanguinem reſtiterunt vt Præcurſorem & Chryſoſtomum, imitari vetant. Epiſcopum vnumquemque in ſacros canones, præter ea quæ in illis ſtatuta ſint, poteſtatem habere pronuntiant. Quare ſi quem fortè ſacris initiatum contingat, clàm, palámve canonum per quos depoſitio irrogatur, reum teneri, hunc ſola volentis auctoritate, depoſitionis exortem manere. Quorum omnium teſtis eſt is, qui variis canonibus aliis obſtrictus tenetur, adulteri copulator, vnà cum ipſis publicè miniſtrans. Teſtes ij qui dum iniquitates tamquam diſpenſationes faciunt in eo ipſo tum alios, tum ſeipſos ſanctos vocant, & eos qui illas non admittunt, velut à Deo alienos anathemate feriunt. Teſtis demum hîc nata perſecutio. C

XX. Quid igitur ad hæc, ô beate, dicendum eſt, niſi Apoſtolicum illud: [c] Nunc Antichriſti multi facti ſunt, ſi diuinis legibus & canonibus omnes homines ſubditi non ſumus? His ergo à ſimplicitate noſtra ſine fuco expoſitis, vocem nunc illam, quam coryphæus cum reliquis Apoſtolis Chriſto emiſit, cùm maris fluctus excitarentur, apud Chriſti imitatricem beatitudinem tuam adhibemus: [d] Salua nos, Archipaſtor Eccleſiæ quæ ſub cælo eſt, perimus. Imitare magiſtrum Chriſtum, manumq; Eccleſiæ noſtræ porrige, ſicut ille Petro; niſi quòd ille incipienti in mare mergi, tu autem iam merſæ in hæreſis profundo. Æmulare, precamur, cognominem tibi Papam, atque vt ille, pullulante tum hæreſi Eutychiana, leoninum in morem ſpiritu experrectus eſt, vt omnes norunt, dogmaticis ſuis epiſtolis: ſic & tu (dicere audeo) iuxta nomen quod geris, irrugi diuinitus, vel potiùs intona contra præſentem hanc hæreſim, vt decet. D

[c] *1. Ioan. 2.* PETIT ENIXE A LEONE PAP. AVXILIVM.

[d] *Matth. 8.*

XXI. ABSQVE ROM. PONT. NON COGENDA SYNODVS. Si enim iſti, arrogata ſibi auctoritate, hæreticam Synodum cogere veriti non ſunt, qui ne Orthodoxam quidem abſque cognitione veſtra (vt antiquitus mos obtinet) cogere potuerunt: quanto æquiùs vſque adeò neceſſarium fuerit (cum timore ſuggerimus) à diuino tuo principatu legitimam Synodum conuocari, vt Orthodoxum Eccleſiæ dogma hæreticum excluderet: & neque ſuprema dignitas tua cum Orthodoxis omnibus anathemate notetur à nouis nugatoribus; neque iniquitatis porrò claſſicum adulterinam hanc Synodum nacti, quibus id placet, in peccatum facilè prolabantur. E

XXII. OPTAT LITTERAS A PONTIFICE. Hæc ſicut paruitati noſtræ conueniebat, vt minima Eccleſiæ membra repræſentantes, & diuino paſtorali veſtro principatui parentes; obſecramus de cetero ſanctam animam veſtram, vt nos ceu proprias oues reputet, & ſacris precibus ſuis eminus illuſtret, atque confirmet; quòd ſi etiam documentis, tuæ id fuerit diuinæ benignitatis, quemadmodum & Chriſtus ad Abgarum ſcripſit, & multi etiam de ſubditis digni habiti ſunt, qui ab Apoſtolis Sanctiſq; acciperent litteras. A me autem ſolo peccatore & in carcere detento mittitur

A titur hæc epiſtola, propterea quòd pater, Plato ſcilicet, & conſeruus meus incluſus, & Theſſalonicæ Archiepiſcopus germanus noſter in aliis inſulis pariter cuſtodiuntur. Ipſi nihilominùs per me & mecum eadem dicunt, & ſacris beatitudinis tuæ veſtigiis aduoluuntur.] hucuſque Theodorus ad Leonem Romanum Pontificem.

XXIII. Qui quidem primùm ſuperioribus illis ab eodẽ Theodoro per Epiphanium datis Leo Pontifex acceptis, ad eumdem Theodorum litteras reddidit Apoſtolicas, paterno amore plenas, licet non extent illæ quidem, ſed eas eiuſmodi fuiſſe, redditæ litteræ ad ipſum à Theodoro[a] declarant, quibus aduerſus errorem, nouumque dogma fortiſſimè diſputat. Datæ verò iſtæ habentur in primis ſancti Platonis nomine & Theodori, quantumlibet illi (vt ipſe teſtatur) eſſent in carcere ab inuicem ſeparati; quòd fortaſſe id accidit, eo quòd ad B ambos inſcriptas ipſe Leo eas quas diximus litteras dediſſet. Magni momenti rem agunt: ſiquidem patefaciunt nefandam obortam hæreſim eorumdem, qui errorem mordicus adeò tenentes, defenderent diſpenſationem (vt aiebant) legitimè factam ſuper adulterio: hancque Mœchianorum appellant hæreſim: itemque ſeipſos purgant apud eumdem Leonem Pontificem, de his quæ accepiſſet ille, ipſos cum quibuſdam hæreticis admiſceri. Epiſtola autem ſic ſe habet[b]:

[a] *Theod. li. 1. ep. 34 ex Cod. Columnenſi.*

[b] *Epiſt. 34. ex Cod. Colum.*

Aequali Angelis beatiſſimo & Apoſtolico Patri Leoni Papæ Romæ, Plato incluſus & Theodorus preſbyter ac Præpoſitus Studienſis.

XXIV. EPISTOLA POSTERIOR AD LEONEM PAPAM A THEODORO STVDITA DATA. Magnum reuerà nobis humilibus & ſummi voti opus fuit, quòd digni habiti ſumus, qui ab Apoſtolica beatitudine veſtra ſalutationis allocutionem, & ſacrorum eius qui à ſpiritu mouentur ſermonum ſignificationem acciperemus per conſeruum ac filium noſtrum Epiphanium; & hæc incluſi licet teneamur ab hæreticis, atque ita vt tabellarium C ipſum oculis conſpexerimus. Quamobrem lætitia exultauimus, gauiſi ſumus, Domino gratias egimus, qui diuinis illius precibus ea quæ ſpem noſtram ſuperabant, nobis indignis miro modo largitus eſt, ita vt propemodum ſacram eius formam per interiectas voces videre nobis videremur. Verùm illa quidem ad Chriſti exemplum nos humiles affata eſt, & mentes noſtras recreauit, imbecillitate corroborauit, languenteſque cõfirmauit, ſuis nos quaſi perungens caput noſtrum excedentibus conſolatoriis, monitoriiſque ſermonibus, in Fide Orthodoxa conſtanter ad finem vſque manere perſuadens, quod vtinam propitiis eius precibus ita nobis contingat. Nos verò nihili homunciones rectè haberi exiſtimauimus, ſicuti anteà per hunc fidiſſimum tabellarium noſtrum, & poſteà per Euſtathium alterum filium noſtrum, ita etiam ad eumdem conſentanea referre.

XXV. DE PSEVDOSYNODO MOECHIANORVM. Synodus, ô beatiſſime, apud nos publica celebrata eſt, iis etiam qui magiſtratus gerunt vnà conſidentibus, & Synodus ad condemnationem Euangelij Chriſti, cuius tu claues ab ipſomet accepiſti per intermedium Principem Apoſtolorum & ſucceſſores vſque ad eum qui ſanctiſſimum caput tuum anteceſſit. Et quomodo hæc ſuſtineat Dei imitatrix æquitas tua? Incipiamus enim à lege & Prophetis, & quidem, [c] Non mœchaberis, inquit, Non loqueris falſum teſtimonium, Non aſſumes nomen Dei in vanum. Et * Ieremias: [d] Stultus, ait, & inſipiens qui tenet adulteram. Malachias verò: [e] Labia ſacerdotis cuſtodient ſcientiam & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum eſt. Tranſeamus ad Euangelium: [f] Quicumque (inquit) dimiſerit vxorem, & aliam duxerit, mœchatur. &: [g] Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. Quanta verò ſit differentia legis & gratiæ, ex ipſis Domini verbis diſcimus, qui ait: Et ecce pluſquam templum E hic. Deinde ex verbis Apoſtoli, dicentis: Irritam quis faciens legem Moyſi ſine vlla miſeratione, duobus vel tribus teſtibus, moritur: quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcarit, & ſanguinem Teſtamenti pollutum duxerit, & ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit?

[c] *Exod. 20.*

* Proverbia

[d] *Prou. 18.*

[e] *Malach. 2.*

[f] *Matth. 19.*

[g] *Matth. 12.*

XXVI. VRGET MOECHIANOS THEODORVS. Hæc igitur cùm ita ſe habeant, iſti nefaria lingua Domino reluctantes, legis atque Euangelij ſolutionem, id eſt, huius nuper Imperatoris adulterium, qui legitima electa, mœcham induxit, & hac ipſa maiorem iniquitatem, adulterorum ſcilicet coniunctionem, propter falſum teſtimonium, quod aduerſus Deum locuti ſunt, eius nomen in illicita actione inter Sacra myſteria vſurpantes, victriceſque de Chriſto coronas adulteris imponentes, in ipſa diuinorum munerum participatione, quibus quidem veluti communibus & pollutis contumeliam fecit adulteri copulator, Angelum ſe non Dei omnipotentis, ſed principis mundi ſatanæ re ipſa declarans, omneſque vnà qui huic tranſgreſſioni cooperando, eamque approbando, partem ſuam cum adultero & adulteri copulatore poſue-

posuerunt, salutarem Ecclesiæ Dei dispensationem appellarunt, adeò firmam illam & A
apud Deum ratam, vt eos qui ipsis non cesserunt, Synodicè anathematizarint, additis
carceribus, aliisque suppliciis, propterea quòd fateri nolint, sanctum opus fuisse, istiusmo-
[a]Isai. 1. di dispensationem. Audi cælum, ait Isaias, [a] & auribus percipe terra, quæ Satanas molitus
est. Si enim ex Dei voluntate ac nutu cœtus ille, & anathematis pronuntiatio: Dei pro-
fectò lex non est, nec Prophetæ, cum quibus & Præcursor qui adulterum reprehendit,
nec Euangelium, contra quod isti suam illam tantopere adamatam dispensationem fece-
runt. Nam si eiusdem esse, aiunt: alterum duorum necesse est, aut mendacem Christum
statuent, qui olim quidem in Prophetis locutus est, & legem dedit, nunc verò per seipsum
in Euangelio: aut veracem, vti certè est ipsa veritas, ipsos verò mentiri, & Dei criminatores
consequenter ostendi, atque ideò anathematis, quod contra Christum, Sanctosque pro-
tulerunt, reos esse, vt qui adulterium, adulterorumque copulationem, & adulterorum B
communionem, Dei, eiusque Sanctorum dispensationem esse confirment. Nec est
profectò, quod aliter dici queat.

XXVII. QVID MOECHIANI HAERETICI DELIRABANT.
Non enim est personarum acceptio apud Deum, sicut indicant Mœchiani, qui eius
leges omnibus ex æquo positas negant, sed in Regibus cessare eas, comminiscuntur.
Et vbinam est Regum Euangelium? Sed impiè illi valdè prorsus egerunt, non intelli-
gentes quòd Deus personam hominis non accipit, quemadmodum testatur [b] Apostolus, neque quòd idem per vnum è Prophetis ipsos increpans ait: [c] Vos non seruastis vias
[b]Gal. 2. [c]Malach. 2. meas, sed accepistis faciem in lege. Numquid non Deus vnus creauit vos? numquid
[d]Sap. 6. non Pater vnus omnium vestrûm? Salomon autem his verbis: [d] Audite Reges & in-
telligite. Et post alia: Quoniam cùm essetis ministri Regni altissimi, non rectè iudi-
castis, nec custodistis legem, neque secundùm voluntatem Dei ambulastis, horrendè & C
citò apparebit vobis, quoniam iudicium durissimum in his qui præsunt fiet: non enim
subtrahet personam cuiusquam omnium Dominus. Iam verò, quod & totum Euan-
gelium suis illis nefariis ausibus violarint, ô sacrum & diuinum caput, manifestum
est: siquidem peccatum vnum sufficit ad euertendam totam legem. Omnia enim man-
data mutuo connexa sunt, & sibi cohærent (sicut ait magnus Basilius) ita vt vno solu-
to, reliqua etiam solui necesse sit. Quod quidem ille non ex seipso, sed à Christo dixit
[e]Matth. 5. in ipso loquente: [e] Qui enim soluerit vnum de mandatis istis minimis, hic minimus vo-
[f]Iac. 2. cabitur in Regno cælorum. Et beatus Iacobus: [f] Quicumque totam legem seruauerit,
offendat autem in vno: factus est omnium reus. Soluerunt itaque vetus & nouum Te-
stamentum, ô beate, solutis non minimis, sed maximis quibusque Domini mandatis,
legem aduersus Euangelicam legem promulgantes miseri, Regum voluntatem Deo D
anteferre cùm voluerint. Volunt autem alij aliud, & aliàs aliter, ac proinde euersio
fit omnium vsque ad Antichristum. Vnde meritò quæ apud illos à Satana dispensatio
dicitur, Antichristi præcursio vocabitur.

XXVIII. De canonum enim præuaricatione quid attinet loqui? Cùm enim ab Euangelio ipso
auersi discesserint: otiosum est de illis curare. Ac Deus quidem per Prophetam sic ait:
[g]Isai. 22. [g] Dabo clauem domus Dauid super humerum eius; & aperiet, & non erit qui claudat;
& claudet, & non erit qui aperiat. Inimici autem Dei quæ ille aperuit clauserunt, dum
innoxios depositi fuerunt, vt ipsis quidem visum est, sed non Deo; quæ verò clausit, aperue-
runt, eos qui depositionis pœnam diuino iudicio meruerunt, honoribus restituentes.
atque vt semel dicam, sacris canonibus ad omnia quæ arrident & placent, tamquam mi-
nistris & famulis pro arbitrio semper abusi sunt.

XXIX. Hi sunt Mœchianæ hæreseos impij & iniusti conatus, hæc opera, quæ nos, vt minimi E
filij Ecclesiæ, tibi, primò omniû Apostolico capiti nostro nuntiare, necessariò optauimus.
Eius est de cetero quæ Deo sunt placita excogitare, & facere, Spiritus sancti ductu, à quo vt
in aliis, sic in hoc quoq; regitur & gubernatur. Quin etiam Sanctorum, quibus idem zelus
fuit, exemplo, eò adduci, vt à se dictatas & diuinitus exaratas litteras ad nos mittere digne-
tur, sicut nunc opulenta & meritis nostris maiora eius munera, eulogiasque accepimus.

XXX. Retulit porrò nobis idem frater noster Epiphanius, ô diuinissime vertex, se expostula-
tionem eius suscepisse propter Barsanuphium, Esaiam, & Dorotheum hæreticos; quòd
SE PVRGAT DE CALVMNIA S. THEODORVS. eos scilicet pro Catholicis recipiamus. Et valdè mirati sumus, si nos humiles qui pro
recta fide patimur, hæreticis adhæreamus. Obturetur os omne contra nos loquens, &
calumnias submittens. Orthodoxi sumus, quamuis alioqui peccatores. Neque in hoc
ab Apo-

A ab Apostolica Fide vllatenus discrepamus. Omnem Synodum Oecumenicam & Loca-
lem approbatam, veritatiq; congruentè cum sanctis eorum canonibus amplectimur, om-
nem hæresim & hæreticum detestantes, atque anathematizantes. Anathema Barsanu-
phio, Esaiæ, Dorotheo, & Dositheo, quos sanctus Sophronius anathematizauit. Sed &
quis alius eorum cognominis pariter hæreticus, eorum hæresim vel aliam quamlibet se-
quens, siue Episcopus, siue monachus, vel quicumq; demum sit: Anathema esto. Si quis
item opportunè (vt conuenit) omnem hæreticũ non anathematizat, eiusdem sortis esto.
Nos enim puri sumus ab omni hæretica opinione sanctissimis precibus tuis, religiosissime.

Denique hoc etiam significamus, tametsi in epistola, quam per Eustathium fratrem XXXI.
misimus, non significatum sit: nos sacro vertici scripsisse per Epiphanium: nequaquam
mentitum fuisse Epiphanium: res enim in hunc modum gesta est. Dederamus illi reuerà EXCVSAT EPIPHANIVM TABELLARIVM.
B epistolam. Postea verò Imperantium metu eam expunximus. Ipse nihilominùs, cùm eius
notas teneret, attulit ad sacra illius vestigia, beneuolè id agens postquam in exilium acti
fueramus. Est enim os humilitatis nostræ. Quare sancta anima tua scandalum ne susci-
tur in conseruo nostro per omnia fidelissimo. Frater vester Archiepiscopus Thessalonicæ
supplicibus cordis manibus beatitudinis tuæ salutationem suscepit, & per nos sanctissi-
mum verticem tuum adorabundus salutat.] hactenus ad Leonem Romanum Pontifi-
cem Theodori cum Platone litteræ, quas dedit Epiphanio remittens eumdem iterùm
Romam, cui & dedit epistolam ad Basilium S. Sabbæ Abbatem, illum nempe, qui igno-
rans, zelo tamen pietatis, in eumdem Theodorum (vt vidimus) dixerat anathema. Verùm
rei veritate comperta, erga eumdem redditus est propensissimus, vt ad eum datæ litteræ [a]Theod. lib. 1. ep. 35. in Cod. Colum.
istæ tum suo, tum in primis Platonis nomine indicant, quæ sic se habent[a]:

C Basilio religiosissimo præposito & Archimandritæ Romæ Plato humilis Inclusus & XXXII.
Theodorus minimus presbyter & præpositus Studiensis. THEODORI EPIST. AD BASILIVM ABBATEM S. SABAE.

Litteras paternæ sanctitatis tuæ non aliter expectabamus, quàm terra sitiens imbrem
suum. Et postquam spe nostra frustrati sumus, doluimus, vt par erat vehementer. At-
tamen cùm ex Epiphanio dilectissimo & fidelissimo filio nostro causam cognouissemus, S. SABAE.
quòd nimirum coactus id fecisses non contemptu aliquo nostrûm (qui simplices licet,
virtutem tuam nihilominùs summopere obseruamus) animi dolorem absterserimus, sum-
mamque lætitiam percepimus. Renuntiauit enim nobis, te eumdem esse, qui erga nos
semper fuisses affectu & charitate, quin etiam adieciſse potiùs non parum bonitatis tuæ
variis modis. Zeli verò quem pro pietate geris, quanta vis & constantia sit sanctæ ani-
mæ tuæ commemorans, ambas nobis aures impleuit. Et benedictus sit Dominus vir-
D tutum, qui te in prima omnium ciuitate collocauit lumen diuinitus accensum, verbum
vitæ præferentem bonorum operum abundantia: qui linguam tibi dedit diuina Fidei Or-
thodoxæ documenta liberè celsoque animo eloquentem. In quo & te obtestamur, opem
ferre Ecclesiæ nostræ, tum tuopte robore, tum apud sanctissimum Apostolicum interce-
dendo. Etenim virilis vestra pro veritate concertatio, vniuersæ quæ sub cælo est Ecclesiæ,
est firmamentum, & qui à vobis oritur zelus, semper totum orbem solet ad feruentem in
Spiritu sancto fidei nostræ confessionem accendere. Quare coniiciat religio tua quanta
vobis occasio fidei retinendæ, & quanta laus à Deo cum debitis præmiis vos maneat il-
lam conseruando & profitendo: quam semper conseruetis & annuntiare non cessetis, di-
uinissimi & admirandi Patres nostri.

Prætereà autem iterùm misimus fratrem & vestigiorum tuorum veneratorem Epi- XXXIII.
E phanium, vt renuntiet ipse de rebus nostris, quemadmodum sanctis precibus vestris re-
ctè habeant omnia, gaudentibus nobis peccatoribus & exultantibus in persecutione &
carceribus, ita vt dicere audeamus: [b] Nobis datum est non solùm credere in Christum, [b]Philip. 1.
verùm etiam pro ipso pati, vt excitet vos ad enixiùs orandum & pro imbecillitatis no-
stræ fortitudine, & pro communi vtilitate, pro qua nobis sermo est, & ad vos tertiò iam
repetita deprecatio, non vt è custodia liberemur, quia hanc non ducimus infamiam, sed
maximam & supra merita nostra gloriam; sed vt in cõmune redundet vtilitas, tametsi
ex infimis simus; semper enim (vt ait Theologus) priuatum commodum spernendum
est pro vtilitate multorum.

Vtile autem fuerit (quod vnum est consilium nostrum & desiderium) per supremum XXXIV.
Apostolicum, sicut ab initio semper factum est, Synodicè damnari eos qui contra Euan- PER ROM. PONT. EX MORE DAMNANDI HAERETICI.
gelium Christi cœtum inierunt, & anathemate illius defensores appetierunt; quod adul-

terium & adulteri coniugium, & adulterij patrocinium mox receperint tamquam dispensationem Sanctorum, sicut Mœchiani statuerunt, Sanctorum nomen dantes iniustis; quoniam nullus Sanctorum partem posuit cum adultero, nedum & adulteros coronarit, & diuina eis dona tradiderit, quando nèc igni tectóve, quamuis Reges essent, impertiendos docuerunt. Quid autem quòd Deum ipsum contumelia affecerunt coronariis illis mysteriis, & anathema in eum dixerunt, eos qui legem eius propugnabant, anathematizantes? Quòd si hæc non fiant, petimus de cetero precum vestrarum robur, charitatis vinculi confirmationem, rescriptorum auctoritatem: quod omnino præstare dignemini, consolando pusillanimos, imbecilles corroborando, sanctissimi & desiderabiles & semper venerandi patres nostri.] hæc Theodorus vnà cum Platone ad Basilium, atque hactenus de legatione Romam missa per Epiphanium. A

XXXV. STVDIVM THEODORI IN MONENDIS SINGVLIS.

Ceterùm etsi vinctus in Domino Theodorus in carcere positus esset, litterarum tamen internuntio vbique præsens erat, hos hortans, illos consolans, & roborans, vel docens: tunc enim scripsit inter alias epistolam [a] ad Euprepianum & eos qui cum eo erant, in fide stare monens; & aperiens eorumdem hæreticorũ errores, eos confutat; sed quòd eosdem refellit in dicta posteriori epistola ad Leonem Papam, hîc eam prætermittimus recitare. Scripsit & tunc pariter ad Arsenium [b] epistolam, qua diluit argumentationes aduersariorum, quibus per dispensationem crimen licitum factum affirmarent. B

[a] *Theod. li. 1. ep. 36. Cod. Columnensi.*
[b] *Theod. li. 1. ep. 38 eod. Co.*

XXXVI. [c] *Theod. li. 1. ep. 39. eod. Cod.*

Sed & ad Theophilum præfectum eodem itidem argumento alias [c] litteras dedit, quibus eum cùm in vnitate persistere cohortatur, obiectioni illi respondit, cur ipse Theodorus vocet hos hæreticos, quibuscum haud pridem secretò saltem communicasset, ista subiiciens: Quòd si quærat sanctitas tua, quid causæ sit, cur hæc ipsi ante dispersionem non dixerimus, sed & commemorationem ipsi fecerimus in Byzantina ciuitate? Hoc habeto: Synodum eo tempore nondũ fuisse, nec promulgatũ adhuc erat prauum dogma, & anathema. Et ante hæc tutum non erat discedere penitus à præuaricantibus, sed apertam illorum solùm cõmunionem refugere, & congruenti dispensatione ad tempus commemorare *Patriarchæ & Imperatoris nomina scilicet.* At postquam in apertum nunc erupit impietas hæretica per Synodum: oportet religionem tuam vnà cum ceteris Orthodoxis liberè agere, nec communicando cum hæreticis, nec vllius nomen commemorando ex iis qui Mœchosynodo adfuerunt, aut qui cum ea sentiunt.] ad finem autem eiusmodi colophonem adponens hortatur eum his verbis: C

THEODORVS SE EXCVSAT.

XXXVII. THEODORI VEHEMENS EXHORTATIO.

Quamobrem suggero vt minimus frater & filius: Nequaquam sileamus, ne clamor Sodomorum simus: nequaquam terrenis parcamus, ne cælestia amittamus: nequaquam scandalum demus Ecclesiæ Dei, quæ vel tribus Orthodoxis definitur, ea Sanctorum sententia, ne Domini sententia condemnetur, qua dixit: [d] Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, in medio eorum ego sum. Neque mea causa infelix hæc dico: mihi enim (si dicere fas est) vel pro veritate mori, lucrum, gaudium & vita, si modò sacris precibus vestris confirmer, sed propter veterem inter nos spiritualem dilectionem, & pro communi vtilitate. Etenim si Dei Filius ac Dominus noster se ipsum obtulit pro omnibus Deo & Patri hostiam: quid debemus nos? Et quantum pro eo pati ac perferre nos æquum est, monachos præsertim & renuntiatione ipsa crucifixos? si modò reuerà & non incassum renuntiauimus; quandoquidem non ab externa solùm specie diiudicari res debet, cùm multi personas sumant, & non sint id quod esse videntur, sed ab operibus ipsis species externa. Si ergo monachi sunt vlli, his temporibus: factis ostendant. Monachi autem munus est, vt nec tantillum sinat in Euangelio innouari; nec exemplum laicis præbentes hæreseos, atque hæreticæ cõmunionis rationem reddant illorum perditionis.] hæc ipse. D E

[d] *Matth. 18.*

XXXVIII. IMPVGNATVR SENTENTIA THEODORI.

Verùm cũ eiusmodi Theodori epistolæ circumferrentur, quibus Synodi illius errorem iam esse conuersum in hæresim, constantissimè affirmaret: non ab aduersariis tantùm, sed ab aliquibus ex iis, qui priùs ipsi adhæresc̃ere visi erant, contradictum est, inter quos vnus Athanasius fuit, ad quem idem Theodorus ea ex causa epistolã scripsit, hîc necessariò recitandam, quo omnibus innotescat, quibus niterentur aduersarij rationibus ad purgandum perpetratum facinus, quibúsve Theodorus, & factum verè hæreticum, & eos qui fecerunt hæreticos esse demonstret. aurea quidem ipsa, vt quæ plurimorum Confessorum coronas recenseat, & docta disputatione hæresim palàm ostendat. sic enim ipsa se habet [e]:

[e] *Theod. li. 1. ep. 48 ex Cod. Colum.*

Athanasio * fratri.

*filio

XXXIX. Magna cum patientia legi litteras tuas, frater chariſſime, & obstupui ad repentinam mutatio-

A mutationem tuam. Mitto priora illa, quòd coràm cùm mecum esses, hæresim esse confessus es Mœchianicam falsam opinionem; posteà etiam cùm Pentalogum legisses, quincuplicem eum lucem esse, pronuntiasti: nunc verò (vt apparet) impugnandam tibi illam summis: totam orationem tuam pristinæ illius ignorantiæ tuæ similem, ac multo etiam magis infestam humilitatis meæ dictis effutiens. Et quidem si verba mea essent, quia obscurus sum, nihil mirum esset: cùm verò ex Domini voce, Apostolorumque & Prophetarum, à Patribus etiam Deo plenis demonstratum sit, hæresim esse grauissimam: videat prudentia tua & quisquis alius est qui tecum sentiat, quò redigendi sitis. Argumenta enim illa, quibus hæreses non esse contenditis, ignoscite, non ex Domini verbis, neque ex ore sancto deprompta sunt; sed (vt cum Propheta loquar) [a] ex terra clamantium, & ex legibus alienis, multitudineque omnia humano metu loqui permissa. THEODORI EPISTOLA AD ATHANAS. MONACHVM.

[a] *Isai. 29.*

B Ais enim, amicos omnes ac pios, doctos iuxtà & indoctos insanire, cùm hæresim esse audiunt, hæc contrà opponentes: cùm aduersetur nemo, dicátve mœchari, & sacrilegos absoluere: quomodo hæreticos illos appellabimus? Transgressores enim mandatorum Domini & conculcatores canonum diuinorum & sacrilegos, æquum est appellare eos scilicet, non autem hæreticos.] hæc ille. ad quæ Theodorus: Quî ergo possimus non obstupescere primùm diligentiam vestram, quæ eadem atque illi identidem producit in medium, & vera inde responsa refert, quæ pueris ipsis persuadere possint? Deinde rursus eadem velut oblita quæ priùs audiuit, profert cum acriore controuersia & reprehensione nostra, qui hæresim esse immeritò affirmemus? Hoc inquam est, in quo demirari nos cogitis. XL. PROBATVR ESSE HAERESIS MOECHIANORVM SENTENTIA.

C Quod verò ad ipsos aduersarios attinet, hoc dico: Quo pacto, quod Synodicè promulgarunt, quod confirmarunt sub eorum anathemate, ipsorum qui dogmati se opponunt, hoc est, ipsorum dispensationi, quod etiamnum quotidie factis ipsis docent, id prædicare & docere se negant? Quam igitur ob causam ego humilis incluſus hîc teneor? Cur incluſus pater meus Plato ærumnis affectus est ab alijs segregatus primùm, deinde in eum detrusus locum, vbi nunc est?

XLI. Cur Archiepiscopus Thessalonicæ Iosephus scilicet ipsorum iudicio depositus, & in eas angustias redactus, vt cibum certa mensura caperet, ministris imperio adstrictis, tum in palatio incluſus, ac nuper etiam in exilium eiectus? Cur reuerentia tua cum fratribus custodiæ tradita Thessalonicæ & Theosostus Præpositus ex eadem ciuitate pulsus cum discipulis, & alter ibidem Præpositus immodicè diuerberatus? Cur Naucratius & Arsenius fratres arcta custodia hucusque detinentur, pariqúe modo Basilius & Gregorius? Cur Stephanus ille virtutis amans Præpositus cum discipulis quinquaginta sex exactus monasterio, cùm D vnà cum centum & decem & cum eo qui Episcopus antè fuerat, Mœchosynodum tamquam Euangelij infractricem anathemate damnasset, sicut missæ ab eo litteræ testantur? Cur Antonius religiosissimus Præpositus in custodiã apud Amorium datus, cùm eodem quo superior modo Mœchosynodum vnà cum fratribus suis anathematizasset? Cur Aemilianus frater à Nicomediensi in Thyniam vinctus ductus est, verberibusq; & ludibriis affectus, direpto ab iis qui irruperant monasterio, proinde ac si hostium spolia fuissent? Cur in Chersone persecutionem passus Leo piissimus Episcopus, Valclades cognomento, & Antonius reuerendus Præpositus cum aliis duobus custodia septus? Cur in Lipara insula vltra Siciliam posita fratres nostri in custodia detenti? Cur Lætoius in Chersone retentus, indeque sub custodia ad Imperatorem missus, tum Byzantij iterùm in carcerem missus, & alij pariter in monasterio detenti?

XLII. E Dicam rursus de nobis tribus. Cur ad Agathi nobis illa per Spatharium ab Imperatore denuntiata? Vos anathematizati estis, & à Synodo depositi. Cur illa ad S. Mamantem custodia, nobis tribus segregatis? Cur eódem aduenerunt iidem Spatharius cum tribus qui ab aduersario depositionis & excommunicationis nostræ tabulas iterùm afferebant, vt audiremus, tametsi aures occludebamus? Cur nos alij aliò relegati & concluſi, tum Oeconomus, tum Arsenius fratres: alij ad duodecim ab vrbe Constantinopoli millia passuum pulsi, adeò vt quidam in spelunca delitescant quò nobis ministrent, laica veste induti: alij toto die in speluncis lateant, & quia interdiu comparere non audent, noctu inter se concurrent? Cur quotquot à militibus inueniri poterant, rapti & in carceres coniecti, deinde ab vrbe proiecti fuerunt? Atque vt initia ipsa perstringam: Cur Studianum *monasterium* à militum manu subitò immissa occupatum, ita vt respirare nobis vix liceret, & Nicææ & Chrysopolis Episcopi eò aduentantes, vt adulteri copulatorem suscipe-

remus, velut qui à præcedente Patriarcha iussus, adulterij copulationem peregisset? Et quoniam, aiebant, Sanctus qui iussit sicut Chrysostomus, Sancti est dispensatio: Quare illam recipite. Cur noctu nos quatuor inde sublati per ducem ac milites, atque ad Simeonem nescio quo nomine appellandum abducti, & quæ per illum nobis ab Imperatore significata, vt mutata sententia, ab instituto desisteremus, & dispensationem factam agnosceremus? Cur ad sanctum Sergium iterùm inclusi, & Simeon eodem iterùm profectus eamdem ob causam?

XLIII. Cur per duces repræsentati nos Synodo numerosæ, in qua & tres maximè dignitates considebant? Cur ego humilis contumeliosè ibi tractatus, vndique obuallatus, illud subinde audiens: Nescis quid nugeris, quid dicas. Cùm ego inclamarem: Concidit præcursor, soluitur Euangelium, non est dispensatio. Et ille sæpiùs iteraret, Dispensatio est, atque ita Sancti dispensarunt & præcedens sanctus Patriarcha. En testes quòd ille adulteri copulationem præceperit, quantum illi non sic eam appellabant: quin fremebant, & dentibus stridebant, cùm adulteri copulatorem audirent. Cur anathema iis qui sanctorum dispensationes non admittunt clara voce denuntiatum, & ego cum Patre meo & Calogero à ducali manu è medio exterminati? Archiepiscopus autem derelictus atque ob eam solùm causam, quòd à me rogatus cum Studianis celebrasset, velut communis presbyter, ipsorum sententia depositus: etenim à Christo ipso & Sacris canonibus depositum adulterij copulatorem absoluerunt, innoxium per omnia pronuntiantes, qui & cum ipsis anteà sacrificabat. Eum verò qui deponi per canones non poterat, depositioni addixerunt, suum illud dictum factis confirmantes, posse Episcopos, prout eis visum fuerit, vti canonibus: quod illi quidem perpetuò ita faciunt; nec hoc saltem considerare volentes, si ita res se habeat, posse Episcopos qui deponunt, ab eo quem deponant, ipsosmet deponi, vt impleatur Apostolorum oraculum. Hæc nos vobis, Episcopi constituimus. Vos verò in eis perseuerantes salui eritis & pacem habebitis; non obaudientes autem puniemini, & perpetuum inter vos bellum geretis, abiectæ obedientiæ pœnas congruas luentes.

XLIV. Cur quæ post Synodū gesta sunt? Fratrum per Imperatorem discussio, cùm diceret, nos quidem depositos, Synodum verò sanctam esse, & à se obsignatam. quandoquidem sanctorum dispensatio esset adulterina copulatio, & indemnatus qui eam peregerat, eorumdemque cùm admitteret illum nemo, aut singulorum seorsum, aut binorum, ternorúmve simul, atque etiam plurium per monasteria & castra inclusio, nonnullorum etiam flagella & cruciatus, cùm hæc iam vbique terrarum terra marique nota sint, vulgoque iactata? Quam igitur ob causam hæc omnia, vt paucis complectar? Nónne quòd adduci non possent vt dicerent, aut assentirent, dispensationem fuisse Euangelij transgressiònem, quam velut salutarem & Sanctis parem aduersarij vociferabantur, factis & verbis etiamnum in eo consistunt, id loquentes, id agentes ista persecutione? Quonam igitur pacto dicunt, quod nemine aduersante, aut docente, ipsos vocemus hæreticos? Phantasia sunt ista quæ diximus & somnia: an vera? Et quoniam vera sunt, quo modo non vbique docent & prædicant verbis, factisque? Aut quomodo vos illis credentes, propemodum cum ipsis qui hoc dicunt, statis? Sed & si tacuerimus nos, orbis ipse veritatem testatur, horrendum silentij iudicium in vos ipsos attrahentes.

XLV. Quamobrem ego humilis cogor, non silere, siue scripto, siue sine scripto quoad vires ferunt cum timore ac tremore, cum vitæ discrimine. Et si quispiam vestrūm fortasse non necessariò, dicā & superuacaneè me facere existimet. Verùm ad rem tandem veniat oratio.

XLVI. Ais, nemine aduersante, aut docente mœchari, sacrilegosque absoluere, quo iure illos appellemus hæreticos? Mœchari ergo & sacrilegos absoluere, verbo illi reuerà non docent: nam nec Gentes quæ leges non habent, mœchari docent. Neque nos nudè hoc ab illis dici, posuimus, sed quòd adulterinam coniunctionem approbantes, & quæ illi annexa sunt, & per eam alias Euangelij transgressiones cum canonum infractionibus, salutarem esse dispensationem, interiecto anathemate, sancientes; atque hoc ipsum in dies per exilia carceresque quos dixi vindicantes, Euangelium soluerint ex Sanctorum sententia & virtute, dispensationem in omni præuaricatione fieri adstruunt, immutabilia Dei mandata variantes & mutabilia statuentes. Et quî possint mobilia ac mutabilia non esse, si dispensationem esse, quando violantur, re ac verbo Synodicè docent? Non enim tam impudenter mentientur, vt Synodum à se coactam negent, si adulterinam copulatio-

A pulationem fateri nolint, dispensationem Sanctis patrem appellasse, nec eos qui illam non recipiunt, excommunicasse. Quòd si excommnicasse negant, quorsum illud exclamarunt: Iis qui Sanctorum dispensationes non recipiunt, anathema sit. Perspicuum est enim, cùm recipere illas aliqui nollent, inde natam esse sanctionem, nisi ebrij simus. Quanam verò de re alia quæstio erat præterquam de adulteri coniunctione? propter illam ergo excommunicatio, vt quæ iuxta Sanctorum dispensationes facta esset. & quidem si earum similis sit, iniustæ fuerunt Sanctorum dispensationes: at si Sancti iniusti non sunt (vti verum est) excommunicati illi fuerunt, quòd adulterinam copulationem non recipiant. quantumuis artificiosè id agant, vt quæ perspicua sunt, obscura reddant, sed occultari nequit quod factum est.

Iam verò quàm immutabilia sint mandata Dei, audi Basilium Magnum: Fortasse in- XLVII.
B tendere animam meam, vigilantioremque in posterum reddere Dominus voluit, vt homines non attendat, sed per Euangelica mandata perficiatur, quæ nec temporibus, nec humanarum rerum circumstantiis commutantur, sed eadem permanent, sicut ex beato & minimè fallaci ore prodierunt, sic in æuo perseuerantia. Contrà verò, qui adulterinam coniunctionem, salutarem dispensationem esse dixerunt: quid aliud dicunt, quàm mutabilia esse Dei mandata, quæ nunc quidem mutentur, nunc minimè mutentur? Sed immutabiles agant, & nonnullis tēporibus atque humanis circumstantiis, sicut ipsi de Imperatoribus dixerunt, mutentur, & ad iniquitatem non imputentur. Rursum autem tantam vim habeant, vt qui ea non suscipiunt, hoc est, transgressiones, quæ vt ipsi aiunt, dispensationes sunt Sanctorum, anathemate damnentur ab ecclesia. Ex his ergo conficitur nihil aliud quàm mutabilē & variabilem Deum esse, vt dicto suo similis sit, qui dixit: Et Euan-
C gelium indifferens esse ad salutē & perditionem. Num enim in omnibus hominibus, & in omni mandati transgressione dispensatio est, an in quibusdā, & in aliqua? Et quænam sors ista est, vt in quibusdam sit & in aliqua; in aliquibus & in aliquo nequaquam? A quibusnam ergo, & à quàm multis hæc dispensatio? ab Episcopis solis, an etiam à sacerdotibus? Synodicè, an priuatim vtrumque? Et si in Regibus tantū? An in adulterio solo, an in qualibet iniquitate? & quo modo à Regibus cessent Dei mandata? An omnino quasi finem habeat eius imperiū, quandoquidē nec Imperatoris cessat lex, nisi Imperator alter succedat?

Sed & hoc quoque indagandum est, cùm dicit Apostolus: [a] Viri diligite vxores ve- XLVIII.
stras, sicut Christus dilexit Ecclesiam, & semetipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo, vt exhiberet sibi ipse gloriosam Ecclesiam non habentem maculam neque rugam, aut quid huiusmodi, sed vt sit sancta & imma-
D culata. Quo modo quæ nunc quidem adulterium & adulterij coniunctionem admittat, aliis autem mox temporibus similes alias, sine macula & sine ruga persistat, ac non lutulenta potiùs & sordibus obsita, quod dicere perhorresco? Decidant hæc nobis noui Euangelistæ: Sē ipsos enim qui talia recipiunt, Ecclesiam Dei vocant, & eos qui eadem non probant, Ecclesiæ aduersarios decernunt. Sed reuerà, iuxta Prophetam: [b] Stultus fatua loquetur, & cor eius vana cogitabit, vt perficiat iniquitatem, & loquatur ad Deum fraudulenter. Pessima ita hæresis hæc est. Atque illud beatissimi Apostoli vsurpare est hoc loco: [c] Miror quòd sic tam citò transferimini ab eo qui vos vocauit in gratia Christi
E in aliud Euangelium, quod non est aliud; nisi sunt aliqui, qui vos conturbant & volunt conuertere Euangelium Christi; sed licet nos, aut Angelus de cælo euangelizet vobis aliud, præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Præterquam autem euangelizauit nobis non Apostolus, sed Christus ipse, euangelizauit nobis Mœchosynodus adulteri coniunctionem, ex qua adulterium & multimodam ad mœchandum inductionem, salutarem esse dispensationem, & hoc illa vbique euangelizat verbis, factisque quamuis callidè dissimulet; vt postquam plurimos deceperit, & illaqueauerit, tùm corybanta suum iterùm exaltet, à qua miser ego vtinam procul fugiam, & fugere vos, vt peccator, oro, licet auscultare mihi nolitis.

En igitur, frater, ex Euangelio & Prophetis, necnon ex Patribus ostendi tibi, si mo- XLIX.
dò fidem habere vis verbis veritatis, Mœchosynodum omnis hæresis numeros sine controuersia expleſſe, tametsi paululum quiddam in medio subtraxit, eo quòd adulterinam tantùm coniunctionem nominauit, vel potiùs prædicauit, dispensationem esse in Ecclesia Dei. Nec verò mirere, si vox vna hæresim pariat, cùm Dominum dicentem audias: [d] Iota vnum, aut vnus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant. Et caue dicas,

[a] *Ephes. 5.*
[b] *Isai. 32.*
[c] *Gal. 1.*
[d] *Matth. 5.*

dicas, quid opus est, nimis annixè laborare, & per vnam dictionem doctas speculationes A
reuocare, atque hoc illúdve concludere? ne fortè impingas in hæresim Gnosimachorum,
[a] *Damas. de hæres.* de qua hæc auctor: [a] Gnosimachi sunt, qui omni Christianorum agnitioni ac scientiæ
ita aduersantur, vt vanum & minùs necessarium laborem esse dicant eorum, qui in di-
uinis scriptis aliquam exquirunt sententiam: neque enim Deum aliud à Christianis po-
stulare, nisi præclaras & bonas actiones. Itaque aliquem simplici rudique animo institu-
tum suum persequi melius est, vt aiunt, quàm omnem curam in cognoscendis decre-
tis, atque scientiis ponere. Ad hunc ergo modum Gnosimachi. Doce verò tu, si po-
tes, ex diuinis litteris hæresim non esse: & ne mihi multitudinem obiicias, nec nocturnos
Dei cultores iactes, doctosque quos ais, & amicos. Nam si Deum colunt, vbi libertas?
Et si docti (neque ego inficior tales esse: multos enim confiteor me imperito doctiores) B
sed si veritatem tenent, scienter ostendant ex ipsa veritate, atque adeò ab exemplis, aptis
dico & non alienis, contrariisque veritati, & Apostolicis, paternisque canonibus. Et
si amici secundùm Deum, quomodo hæreticorum communioni participant? neque
enim sunt tales amici veri & fideles.

L. Attende itaque, frater, quid sanctus Basilius dicat in eos qui veritatem metiuntur ex
multitudine: Qui deposita quæstione rationem reddere non potest, cui non suppetit
demonstratio, ideoque perfugium habet in multitudine: is victum se fatetur, vt qui
nullum habeat fiduciæ adiumentum. & post alia: Ostendat mihi vel vnus pulchritudi-
nem veritatis, & prompta mox erit persuasio. Multitudo autem sine demonstratione au-
ctoritatem sibi vendicans, terrere quidem potest, persuadere non potest. Aut quot ho-
minum myriades mihi persuadeant, vt diem noctem putem, vel vt æreum nummum
pro aureo habeam & accipiam? vel certum venenum hauriam pro cibo congruenti? Ergo C
terrenarum quidem rerum causa multitudinem nihil verebor, si mentiatur; in cælestibus
autem decretis ad nutum sine vlla ratione sequar, ab iis recedens, quæ iam olim magno
consensu ex diuinorum scriptorum testimonio tradita fuerunt? Non audiuimus Domi-
[b] *Matth.* 20. num dicentem: [b] Multi vocati, pauci verò electi? & iterùm: [c] Angusta & arcta est via,
[c] *Matth.* 7. quæ ducit ad vitam, & pauci inueniunt eam.

LI. Quis ergo sanæ mentis non maulit ex paucis esse, qui per angustam introëant in sa-
lutem, quàm ex multis qui per latam ferantur ad perditionem? aut quis non magis op-
tasset, si tempore illo vixisset, quo beatus Stephanus certamen obiit, in illius parte cen-
seri, qui solus lapidibus petebatur, qui omnium ludibrio expositus erat, quàm inter
multos illos, qui propter iniustam auctoritatem verisimilem causam obtinere videban-
tur? Pluris est vnus Deo placens, quàm myriades sese arroganter iactantium, quemad- D
modum ex veteri Testamento discimus, cùm millia multa è populo cælesti plaga cade-
[d] *Num.* 25. rent, & [d] Phinees solus fuerit, Deumque placauit, & cessauit percussio. Quòd si dixisset
ille: Quî ausim ergo aduersus ea quæ tam multi tanto contemptu faciunt? Quî refra-
ger iis qui sic viuere decreuerunt? nec egregium facinus edidisset ipse, nec cessasset ma-
lum, nec seruati ceteri fuissent. Optimum ergo, optimum vel vnum iure audere, &
iniustorum concordiam dissoluere. Tu verò, si videtur, seruato Noë summersam mul-
titudinem antepone: mihi verò permitte, vt cum paucis ad arcam conuolem. Et rursum
si placet, adiunge te multitudini Sodomorum, ego verò cum Lot abibo, quamuis solus
turbæ viriliter se subducat. Enimuerò mihi etiam reuerenda multitudo non inquisitio-
nem fugiens, sed demonstrationem præbens; non amarè vlciscens, sed paternè castigans; E
non nouitate gaudens, sed paternam retinens hereditatem. Quamnam verò multitudi-
nem mihi prædicas blanditiis & muneribus conductam? imperitia & ignorantia captam?
metu & terrore prostratam? quæ breuem peccati vsuram æternæ vitæ prætulit? quod
multi apertè confessi sunt. Multitudine mendacium defendis? hinc mali vim declarasti:
quo enim plures malum tangit, tanto maior est calamitas. De his ergo in hunc modum.
Ceteras autem propositiones tuas persequi superuacaneum foret, charissime, tum quia
epistolæ modum excedunt, tum quia recto sensu dicta accipientibus obuia erunt quæ di-
cuntur.] hucusque ad Athanasium Theodorus.

LII. At non hic finis certaminis: quoniam hæresim stabilire conantes, rursum aliis ar-
gumentis eumdem Theodorum appetiuere, iisdemque ex diuina Scriptura petitis. Si-
quidem cùm, vt dictum est, plurimos Theodorus haberet contradictores etiam extra
numerum eorum qui Mœchosynodo interfuerunt, iidem potissimùm innitebantur ar-
gumento

A gumento ab exemplis petito, ostendentes nimirum sanctissimos Patres, ab Apostolo
Paulo incipientes, qui ex dispensatione Timotheum circumcidit, dispensatione aliquan-
do vsos esse. Ad horum verò destruenda omnia argumenta idem ipse Theodorus vo- THEODORI
lumen de Dispensatione vniuersali conscripsit, cuius meminit in epistola ad Naucra- SCRIPTIO
tium, in qua & plura differuit de ijsdem. Aggressus est autem Theodorus eumdem li- ADVERSVS
brum scribere hortatu fratris sui Iosephi Archiepiscopi Thessalonicæ aduersus Mœchia- MOECHIA-
nos, qui scuto illo dispensationis diuina humanaq; iura violarent, vel ab alijs violari eo NOS.
falso prætextu paterentur. Nam audi quæ ipse ad eumdem Archiepiscopum germanum
suum scripserit in eius fermè exordio, vbi meminit de quaternionibus suasu sancti Plato-
nis cognoscendis ad eum missis: [a] Bellè autem (inquit) accidit, quòd quaterniones in- [a] *Theod. li. 1. ep. 43 ex Cod. Column.*
spexisti: occasionem enim præbuit commonitio, seu potiùs iussio tua, vt huiusce pro-
B positionis refutationem aggrederer: quam hortatu patris nostri in quaternionibus illis
missi sanctitati tuæ, nullam meam propriam in toto opere sententiam texens, quoniam
nec lege iustius, nec canone rectius quidquam esse potest. Sed diuinorum tantummodò
Patrum, quamuis ineptè documenta & præcepta proferens atque connectens, prout
oppositæ propositionis ratio postulabat. ac nisi lectionem laboris metu refugias, erit, ni
fallor, operæpretium.] hæc ipse.

Porrò Theodorus hoc tempore ceteris eminentior doctrina in Oriente fulgebat, vt LIII.
Orthodoxi omnes eius Ecclesiæ cùm quid dubitationis in facultatibus Theologicis ha- THEODORVS
bere contingeret, ad eum tamquam ad oraculum solerent recurrere. Ipse tamen summa OMNIVM
animi demissione præditus nihil sibi tribuens, sed cuncta patri sancto Platoni accepta DOCTISSI-
ferens, intra septa sanctæ humilitatis procul ab omni arrogantia atque fastu se liberum MVS.
C custodiuit. Nam accipe quæ de his scribat ad Stephanum Lectorem, qui eum doctrinæ
nomine plurimùm suis litteris celebrasset. sic enim exorditur: [b] Accepi litteras Deum [b] *Theod. ep. 58 ex C. Colum.*
æmulantis charitatis tuæ inscriptione quidem tamquam ab vno, sententia verò tamquam
à diuersis missas. Seu igitur ab vno, seu à pluribus de Deo interrogatus, quoad imperitia
mea potest congruentissimum responsum dabo. Primùm ergo quibus me celeberrima
lingua tua exornauit: ab his ego laudibus longè remotus sum, cùm peccator sim, & vitam
agam minimè laudabilem. Si quid verò in me est, Dei donum est, eius qui spiritu me
genuit, patris precibus tributum, &c.]

Quàm benè consuluit Deus sua prouidentia, his temporibus perditissimis, Ecclesiæ LIV.
Orientali, cùm malorum Episcoporum, & pessimorum Imperatorum conatu, vniuersum THEODORVS
fermè Euangelium, & reliqua diuina Scriptura in maximum discrimen adducerẽtur; dum SVBVENIT
D quod diuina esset lege prohibitum, id per dispensationem posse fieri asserebatur: quod & PERICLI-
carnalis populus auidè amplecteretur, qui iam exemplo Constantini contra canones & TANTI EC-
Ecclesiæ morem veterem inconcessa tentaret, vt idem Theodorus testatur in epistola ad CLESIAE.
[c] Naucratium: sicque populus sponte etiam ad deteriora difflueret, quouis prætextu, ipsi [c] *Theod. e. 50. ex C. Colum.*
aditu à malis sacerdotibus patefacto. Quamobrem, nisi tuba Theodori intonuisset tanto
illato vulnere Euangelio, totus pænè Oriens corruisset. Sed eius clangore factum, vt quam-
plurimi ad resistendum nouæ hæresi sese pararint ad prœlium.

Sed non prætereamus dicere de alijs Confessoribus hoc persecutionis tẽpore eadem ex LV.
causa coronatis, de quibus idem Theodorus in aliis duabus sequentibus ad Naucratium
datis epistolis scribit: in prioris enim exordio, tamquam panegyri quadam laudibus ornat
Philippum atque Philonem qui in persecutione obierant, inter sanctos Confessores ob
E eam rem meritò connumerandos. Rursum verò in alia ad eumdem Naucratium scripta [d] *Theod. lib. 1. ep. 51. Cod. Colum.*
ista leguntur[d], cùm agit in primis de pseudoarchiepiscopo Thessalonicensi, qui Iosephi
fratris Theodori sedem inuaserat.

Tria hæc in me effecerunt litteræ tuæ, fili desiderate: simul enim obstupui: admiratus LVI.
sum, & cantaui. Primum propter impios, alterum propter pios, tertium propter Deum, qui THEODORI
corroborat eos qui in eius lege innituntur. At de sacro quidem Athanasio, *qui anteà vi-* EPIST. ALIA
sus est lapsus pedibus, eiusque sociis desideratissimis, ac de fortissimo item meo Theosebio, AD NAV-
& de septemdecim eius strenuis comitibus, cùm satis dictum sit in meis ad illos epistolis, CRATIVM
omittendum est hoc loco, quamuis longiore digni sint oratione ac laudibus, qui diuinitus DE CONFES-
ac fortiter decertarunt. venio ad colophonem. SORIBVS.

Quis vmquam adeò iniqua & absurda Christianus audiuit, vt gesta sunt à nefariis Mœ-
chianis, nomine Episcopis, re autem sacrilegis ex Apostolico & Patrum testimonio, etiam-
si hære-

si hæresim excipias? Hominem verberans quis vmquam sic cecidit? non Christianam dico manum, sed etiam barbaricam. bis centum sexagintasex verberum, ac non multo pòst, bis ducentis boiarum ictibus in humeros inflictis, vti generosus Archiepiscopus, seu potiùs Allotri Episcopus, id est, alienæ sedis insessor Episcopus Thessalonicæ, neque gregarium quemquam, sed monachum, eumque Præpositum, & quidem religiosissimum, Euthymium, securi rectique animi reuerà nomini respondentem. Expauit cælum hoc spectaculo, & ego miser audiens inhorrui, & mecum opinor omnes quibus aliquis sensus est humanitatis & misericordiæ. Quem ad Christi exemplum componi oportebat, & percussum non repercutere; is immanior feris extitit, nullum Christiani vestigium retinens, nedum Episcopi. Et quamobrem hæc dilaniatio? Vt Christi athletam eò impellat, vt ipsum commemoret tamquam Episcopum. Sed ô fortem atque inuictum animum beati! sic enim loqui æquum est, quia post tot plagas, tantamque profusi sacri sanguinis copiam, vt tingerentur astantium vestigia, & in limum quodammodò concresceret purpureus ille puluis, ad ædificationem Ecclesiæ Dei, cùm sic iaceret pænè exanimis & elinguis, instarentque tortores, vt commemoraret Tyrannum dixerim non Archiepiscopum: Minimè, ait beatus. Eo modo ad mortem propemodum perseuerans, immobili animo, fixoque in iis quæ rectè semel decreuerat.

EVTHYMII ABBATIS GLORIOSA CONFESSIO.

LVIII. QVOMODO EVTHYMIVS LIBERATVS.

Pænè omiseram quod in primis obseruandum. Templum ipsum Dei Prætorium factum fuisse Pilaticum. Ibi enim, hoc est, in sacra quam vocant Archangeli æde verberatum Martyrem fuisse ais, quem implacabiles quidem carnifices semimortuum reliquerunt. Christi verò imitator quidam in domum suam eum recepit, impositaq; ad defluctis cruoris, laceræque carnis plagas recèns iugulati agni pellicula virum refocillauit, viribusque paulatim confirmatis, clàm emisit, euocante mandato. Ita euasit qui iam mortuus erat, & mirabiliter reuixit ad Orthodoxæ Fidei decus, triumphumque de hæreticis. Quid his impium magis esse possit? Quis Orthodoxus in hæreticum talia vmquam exercuit?] & paulo pòst de ipso ad quem scribit Naucratio, ista subiicit:

LIX. DE NAVCRATIONE.

Tu verò, fili charissime, tametsi alibi custodiris, vt indicas, gaude, quia plures tibi coronæ texuntur. Et quamquam Leontius, discipulus olim, nunc negator, illis præsit locis, in quibus inclusus teneris, nihil mirere: hoc enim tempus est longanimitatis Dei, vt cognoscantur electi, & [a] regnet filius Tabeel in Bethleem, &c.

[a] *Isai.* 7.

LX.

Cùm in hunc modum pseudoëpiscopus Thessalonicensis, diriissimus persecutor, tam crudelia atque deformia ageret aduersus sanctissimos monachos, qui eius communionem auersarentur, illamque Ecclesiam, ceu lupus gregem ouium vastans, mirum in modum pessumdaret: qui verè pastor erat, & pater, legitimusq; Archiepiscopus Thessalonicæ Ioseph us ab hæreticis Mœchianis in Synodo Mœchiana depositus, his auditis magnopere cruciabatur, de hisque iterùm scriplit ad ipsum germanum suum S. Theodorum: quibus ille acceptis consolatorias reddidit ad eum litteras, quæ sic se habent[b]:

[b] *Theod. li. 1. ep. 43. Cod. Columnensi.*

LXI. THEODORI AD IOSEPHVM EPISTOLA.

Et prior epistola fraternæ ac paternæ tuæ sanctitatis, tametsi breuis numero syllabarum, abundabat tamen allegorici sensus copia, & posterior omni scientia atque humilitate, vnicum habens reprehendendum, indignas infelices laudes meas. Ego verò non per antiphrasim, absit, sed verè prorsus, elucere te his temporibus nostris in Archiepiscopali dignitate, sanctorum Patrum exemplo dixi. Nec aberrem, si columnam & firmamentum Ecclesiæ te vocem, mi frater optime. Quisquis enim pro veritate decertat & patitur, columen eius est & fastigiũ.] & post multa, cùm agit de quaternionibus, scriptis aduersus emergentem hæresim iussu S. Platonis, missis ad ipsum, aliaq; de pace adiicit, subiicit ista: De ciuitate autem tua, columnã accendisti pietatis, quam obscurare nullus vmquam possit. Neq; est quod ægrè feras; quin lætare potiùs, vti & nos in dissipatione humilis monasterij mei: quia propter Christum hæc dissolutio. Neque ob eam causam, quòd tam multi steterint, qui genua non curuauerunt, magna laus est; sed & quamuis vnicus esset: melior siquidem vnus Domini faciens voluntatem, quàm decem millia præuaricantium. Nec verò ipse causa es illorum dispersionis, licet id garriant nonnulli, sed ego infelix. Erit autem nobis, si perferas, vtriusq; rei cõmunio, tantamque ipse mercedem capies in diuina fratrum dispersione, quantam ego nanciscar in reliquiis legis diuinæ apud Thessalonicam.] & paulo pòst: Scito accusatum fuisse Theosostum, quòd ab eo non participaret qui sedẽ tuam sacrilegè inuasit, eumdemq; strenuè monasterio suo pulsum fuisse, &c.] Extat verò & ad eumdem Iosephum germanum suum alia eiusdem Theodori[c] epistola de ea-

[c] *Theod. li. 1. ep. 33. Cod. Columnensi.*

de eadem per Mœchianos persecutione excitata. omittimus eam breuitatis causa.

Sed quid ipse Theodorus? Furore illo primo persecutionis efferuescentis nonnihil sedato, factum est, vt iidem ipsi, qui eum fuerant persecuti, in honore haberent, & venerationem etiam prosequerentur, ipseque Nicephorus Patriarcha eum mitteret salutatum; & alij rursus aliis officiis ipsum demerere satagerent. Est de his eiusdem Theodori significatio in dicta epistola ad Iosephum Thessalonicensem Archiepiscopum, in qua hæc legunt ur ad finem: [a] Carceris mei auctor cùm exiisset, attulit mihi Patriarchæ salutationem. Ignoscet tibi Deus, inquit, hîc habere te volebamus ad auxilium nostrum: Abiisti, & isthic consedisti. Inuideo tibi. Quod cùm audissem, risi. Neque enim opus erat respondere me vsque ad illa verba. Tum ego: Si inuidet, inquam, exeat & ipse. Relaxauit porrò custodiam inuitans ad refocillationem. Attulit enim & Simeonis salutationem, & quòd Imperatori dicere velit, me in carcere laborare. Et à Leontio humilem salutationem: Passus sum, ait, necessitatem: non separet me Deus à sermone tuo. Et ego: Hęc ego, inquam, ab illo non requiro.] hæc Theodorus de iis qui persecutionem mouerunt, quique cum aduersariis communicantes pœnitentia ducti, atque Theodori virtute conuicti sunt. Ista tamen Theodorus vsque ad biennium passus, ad obitum scilicet Nicephori Imperatoris. At satis iam quæ ex eius epistolis ad rerum gestarum notitiam vsque ad necem ipsius Imperatoris, historia epistolari quàm fideliissimè sunt collecta, numquam hactenus Latinis visa, quibus præsens Annalium Tomus magnopere decoretur.

[a] *Theod. lib. 1. epist. 43. Cod. Columnensi.*

LXII. PERSECVTORES THEODORI IPSVM VENERANTI.

Quæ prætereà spectant ad eiusdem Nicephori Imperatoris aduersus vniuersum populum tyrannidem, Theophanes ista habet:

LXIII. NICEPHORI TYRANNIS INSVBIECTOS.

Anno octauo Imperij sui Nicephorus post multas impias animaduersiones, militias prorsus humiliare tractans, Christianos exules ex omni themate in Sclauinias ferri iussit, horum autem substantias venumdari. Erat autem hæc res captiuitate non minor, multis ex amentia blasphemantibus, & inimicorum cursus poscentibus, aliis nihilominùs circa sepulchra parentalia lamentantibus, & defunctos beatos asseuerantibus. Fuerunt autem & qui suspendio vsi sunt.] & paulo inferiùs, numerans reliquas illatas ab eodem calamitates, sic pergit: Hæc quidem inchoata sunt à Septembri mense, porrò circa Pascha finita sunt.

Secundam verò hanc afflictionem commouens, militare præcepit egenos, & armari aduersus compatriotas, conferre nihilominùs etiam decem & octo ac dimidium numisma per singulos Fisco, vnà cum omni proximitate ad tributa publica.

LXIV.

Tertiam malignitatem inferens, perpendere iussit & augeri horum tributa & præstare * Cariacitorum causa siliquas binas.

* Cariaticorum NVMERANTVR NICEPHORI TYRANNICAE EXACTIONES.

Et ad quartam nequitiam, reliquos reditus omnes augmentari præcepit.

Quinta verò afflictione illata venerabilibus domorum inquilinis, Orphanotrophij scilicet, ac Hospitalium, Gerocomiorum, Ecclesiarum quoque ac monasteriorum regularium per singulos focos census exigi à primo tyrannidis eius anno præcepit. Et quæ meliora erant in rebus, in regiam Curatoriam deferri iubebat.

Sextam commouens afflictionem, à Prætoribus inspici iubet eos qui ex paupertate repentè ditati essent, & ab his pecunias exigi, quasi ab inuentoribus thesaurorum.

Septimam quoque adinueniens, eos qui ante viginti annos & vsque ad hunc inuenerant dolium, aut vas quodcumque, omnibus propriis iussit priuari pecuniis.

Octauam, eos qui ex auis vel patribus hereditauerunt, & diuisa substantia, pauperes facti fuerunt: ex iisdem annis viginti siclos Ærario publico iubebat præbere. Et eos qui emerant extra Abydum corpora seruilia, bina numismata in tributum dare præcepit, maximè eos qui in Dodecanisо erant.

Nonam, naucleros qui maritima inhabitabant, & maximè eos terreno labore minoris Asiæ viuentes, emere de rebus quæ ab illo rapiebantur, cogebat, vtcumque appretiarentur ab ipso.

Decimam, insignibus Constantinopoleos naucleris collectis, dedit in vsuram quatuor siliquarum numismata, cum auri duodecim librarum persoluerent, simul & consueta commercia.

LXV.

Hæc ex multis summatim pauca descripta sunt, significantia multimodum ad omnem speciem eius molimen. Quę enim in regia vrbe primoribus, mediocribus & exiguis ostensa sunt mala, nequeunt scribi. Alios quidem, eo inuestigante, qualiter domi viuerent, ac summittente quosdam malignorum seruorum derogandi dominis; in primordiisq. quasi dubi-

dubitante super his quæ dicebantur, deinde verò affirmante calumnias. Id ipsum & super ignobilibus gerebat, * dignos eos honoribus iudicans. Prætereà domorum multas habitatorum à prima in tertiam generationem subuertebat, spe fretus, vt quanto celeriùs ruerent, tanto has ipse hereditate citiùs possessurus esset. Dignum autem est, vt & hoc causa voluptatis & paradigmatis memoriæ commendemus. Cerularius quidam erat in foro ex laboribus suis locuples & nihil agens; quo accersito, omnium vorax Imperator ait: Pone manum tuam in vertice meo, & iura quantum tibi sit auri. Qui parum, tamquam indignus, recusans, coactus est ab eo hoc facere. & centum se libras dixit habere: quas eadem hora auferri præcepit, dicens: Tu quid opus habes solicitari? prande mecum, & tolle libras decem, & his vade contentus.] hucusque Theophanes de iniquissimi Imperatoris rebus gestis.

* indignos

A

LXVI. Quod ad res pertinet Occidentales, produnt Annales veteres Francorum, celebratum fuisse hoc anno Concilium Aquisgranense occasione motæ quæstionis de processione Spiritus sancti, de quo Annales sub Caroli filio Ludouico conscripti hæc habent: Iis ita gestis, Imperator de Arduena Aquisgranum reuersus, mense Nouembri Concilium habuit de processione Spiritus sancti. Quam quæstionem Ioannes quidam monachus Ierosolymis primò concitauit. Cuius definiendæ causa * Bernarius Episcopus * Vuormatiensis atque Iesse Episcopus & Adelhardus Abbas monasterij Corbeiæ Romam ad Leonem Papam missi sunt. Agitatum est etiam in eodem Concilio de statu Ecclesiarum & conuersatione eorum qui in eis Deo seruire dicuntur. nec aliquid tamen in eis definitum est, propter rerum, vt videbatur, magnitudinem.] hæc Annales, eadem & alij omnes.

B

CONCILIVM AQVISGRANENSE.

* Berantius * Vuāgiomi, Iesse Episc. Vuormatię

LXVII. Hîc monendum esse putamus Lectorem, non de his dubitatum vel tractatum, num Spiritus sanctus à Patre, Filioque procederet; sed quòd tum apud Hispanos (vt vidimus & suo loco pluribus diximus) tum apud Gallos additæ fuerunt Symbolo quatuor illæ syllabæ, FILIOQVE: num id benè factum esset, vt & ita auctum Symbolum in Ecclesia caneretur. Acceperant enim licentiam à Leone ipso Romano Pontifice Franci, vt liceret eis Nicænum Symbolum siue dixerimus Constantinopolitanum, in Ecclesia canere. Sed cùm ipsi illud canerent cum eo additamento: inde oborta est controuersia, num licitè illis appositis syllabis, legitimè in Ecclesia cani posset. cùm alioqui de ipsa processione Spiritus sancti, disputari minimè debuit neque in controuersiam adduci, cùm sancti Leonis Magni auctoritate constaret (vt à nobis suo loco dictum est) rectè dici Spiritum sanctum à Patre Filioque procedere. Quid autem actum sit Romæ à Legatis à Synodo missis, vetera nos docent Ecclesiastica monumenta ex Zmaragdi ad Carolum epistola, in qua ipsa Acta[a] inseruntur hac inscriptione notata:

C

DE PROCESSIONE SPIRITVS SANCTI.

[a] *Accepimus à Ducæo Frontone Societ. tefu, habuimus etiã ex script. Cod. Antonij Augustini.*

D

LXVIII. Ratio, quę habita est de Symbolo Fidei in Secretario B. Petri Apostoli inter D. Leonem sanctissimum & coëuangelicum Papam Vrbis Romæ & Bernarium atque Iesse Episcopos, seu Adelhardum Abbatem missos D. Caroli Imperatoris per Indictionem secúdam.

LXIX. Lectis à prædictis Missis per ordinem testimoniis, atque à domno Apostolico diligentissimè auditis, ait, Ita sentio, ita teneo, ita cum his auctoribus & sacræ Scripturæ auctoritatibus. Si quis aliter de hac re sentire vel docere voluerit, defendo: & nisi conuersus fuerit, & secundùm hunc sensum tenere voluerit, contraria sentientem funditus abiicio. His dictis, noui quòd nonnulla colloquendo potiùs quàm disputando præcesserunt. quorum series sensuum seu verborum nisi tantum quod inde fuit, non satis memoriæ occurrit. Cumque eadem collatio ad hoc vsque procederet, vt iam magis certa disputatio, quàm vt suprà collocutio habenda esset: & si non eadem fuit proprietas sermonum, in quantum recordari valeo, iste tamen fuit cursus sensuum & summa conclusio nouissimarum definitionum.

EPIST. CAROLI NOMINE AD LEONEM III. SCRIPTA A ZMARAGDO.

E

LXX. Missi: Quia verò, vt dicitis, ita certissimum credendum est, credendo immutabiliter tenendum, tenendo verò si cubi necesse fuerit, constantissimè defendendum est: numquid non id nescientes docendum, scientibus autem vt id attentiùs teneamus, confirmandum est? Papa: Ita est. Missi: Si ita est, si quis hoc nescierit, vel ita non crediderit: num saluus esse poterit? Papa: Quisquis ad hoc sensu subtiliori pertingere potest, & id scire, audita sciens credere noluerit, saluus esse non poterit. Sunt enim multa, è quibus istud vnum est, sacræ fidei altiora mysteria, subtilioraque sacramenta, ad quorum indagationem pertingere multi valent: multi verò aut ætatis quantitate aut intelligentiæ qualitate præpediti, non valent, & ideò (vt prædiximus) qui potuerit, & noluerit, saluus esse non poterit.

PROCESSIO SPIRITVS SANCTI A FILIO ASSERITVR A PONTIFICE.

Missi:

A Missi: Si ergo ita est, imò quia ita est, quod non credere, non licet, & non tacendo, docere licet: cur non licet cantare; vel cantando docere? Papa: Licet, inquam, licet docendo cantare, & cantando docere. Sed illicitè in prohibitis, nec scribendo nec cantando licet inferere. Missi: Quia ergo vtrisque notum est, quod ideò à vobis, vt id Symbolum cantando vel scribendo inferatur, illicitum ducatur vel dicatur: quia illi qui idem Symbolum condiderunt, non indiderunt, vt ceteræ sequentes principales Synodi, Chalcedonensis, scilicet quarta, Constantinopolitana quoque quinta, & sexta, & nouum vltra Symbolum à quoquam qualibet necessitate, seu saluandi homines, deuotione condere, & in veteribus tollendo, addendo, mutandóve quidquam inferere prohibuerunt, non est ibi diutiùs immorandum. Sed hoc quæro. Hoc vt dicatur, rogo: quia id credere bonum est: bonum hodie sicut ad credendum, ita ad cantandum esse, si tunc ab eis insertum fuisset. Papa: Bonum certè & valdè bonum, vtpote tam fidei sacramentum magnum, quod non licet non credere, quisquis ad hoc valet pertingere.

LXXII. PETVNT LEGATI VT CANTARE LICEAT QVOD CREDITVR.

B

Missi: Numquid non benè idem tum auctores fecissent, si quatuor tantùm addendo syllabas, tam perneccessarium fidei sacramentum cunctis deinceps sæculis perspicuum redderetur? Papa: Sicut non audeo dicere, non benè fecisse, si fecissent, quia procul dubiò sicut cetera quæ vel omiserunt scientes vtique & non tam humana quàm diuina illuminati sapientia fecerunt: ita quoque non audeo dicere, istud eos nobis minùs intellexisse, perpendisse, cur dimiserunt, vel cur dimissum, ne vltrà mitteretur, sicut & cetera prohibuere. Tu & tui videte quid sentiatis de vobis. Nam vt ego me illis non dico præferam, sed etiam illud absit mihi, vt coæquare præsumam. Missi: Absit etiam, Pater, Deo nostro protegente, illud à nobis, vt nos quidquam horum cogitemus, vel dicamus, vel superbia inflati, vel in diuinis rebus humanæ laudis cupidine prouocati, ac si nosmet illis non tantùm præferre, verùm etiam coæquare præsumamus: sed tantùm secundùm huius temporis qualitatem, imbecillitatem fratrum nostrorum charitate compatientes, illud quærimus, in eo laboramus, vt quia finis mundi appropinquat, in quo, sicut prædicta sunt, tempora periculosa: etiam ideò inter cetera maxime fratribus nostris prodesse valeamus. Quo ergo fideles in Domino in sacramento fidei reddere studeamus; & idcircò quia præfatum Symbolum à quibusdam ita cantari reperimus, & quod id Ecclesiasticæ congruere fidei, sicut sentimus, vtique cognouimus, atque per hoc & nunc iamplurimos doctos & sine fine vsque in finem sæculi de tanto mysterio, si ita teneatur, instruendos esse cognouimus, qui nequaquam instruerentur, nisi cantaretur: meliùs nobis visum fuit, cantando tantos instruere, quàm tacendo indoctos relinquere. Si enim

C

LXXIII. NON OMNIA QVAE CREDVNTVR CANTANTVR IN SYMBOLO.

D sciret Paternitas tua, quanta sunt hodie millia id scientium quia cantatur, qui numquam sciturí essent, nisi cantaretur: fortasse nobiscum teneres, & id tuo etiam consensu, vt cantaretur, acquiescerés.

Papa: Interim assentio: verumtamen, quæso, respónde mihi: Num vniuersa huiusmodi fidei mystica sacramenta, quæ Symbolo non continentur; sine quibus quisque, qui ad hoc pertingere potest, Catholicus esse non potest, Symbolis inserenda & propter compendium minùs intelligentium, vt cuique libuerit, addenda sunt? Missi: Nequaquam, quia non æquè omnia necessaria sunt. Papa: Et si non omnia, certè plurima sunt his similia, quæ nisi à capientibus credantur, Catholici esse non possunt. Missi: Dabísne aliquid, non dico sublimius, sed saltem huic simile Symbolo deesse? Papa: Nempe dabo, & abundanter dabo. Missi: Da primò vnum, & si necesse fuerit, adde alterum.

LXXIV.

E Papa: Quia amica agitur contentione, quod agitur, & pro vtrarumque partium quęritur salute, quod quæritur (atque vtinam quoties aliquid huiusmodi in maioribus seu in minoribus Ecclesiasticis vel Catholicis vtilitatibus quæritur, ita per omnia pacificè sine peruersa * intentione quæreretur) ne quid fortè de tam reuerendis mysteriis temerè loquamur, detur considerandi locus: & dabimus quidquid de his dederit Dominus.

* contentione

LXXXV. Et nocturna dilatione congrua data, ait Papa: Numquid magis salutare est credere, periculosúmve non credere Spiritum sanctum à Filio sicut à Patre procedere, quàm Filium sapientiam Deum à sapientia Deo, veritatem Deum à veritate Deo genitum esse; & tamen vtrumque vnam sapientiam, vnam veritatem, essentialiter Deum esse: cùm tamen constat, id à sanctis Patribus eidem Symbolo indutum non esse? Si ergo hæc duo, sicuti sapientes decet, in tam familiari disputatione ad hoc valent, vt nobiscum sentiatis, & cognoscatis, tot priores Catholicos Patres, qui hoc vnde agitur, vel Symbolis non inseruerunt;

runt, vel inferere, quemadmodum cetera (vt supradictum est) prohibuere: non præsenti ignorantia, non futura negligenti prouidentia prætermisisse: & prætermissum ne mitteretur prohibuisse, à coaceruandis testimoniis libentissimè quiescimus. Sciendum verò, non solum secundùm essentiam diuinitatis, verùm etiam secundùm mysterium Dominicæ incarnationis tanta, Deo auctore, & ex eorumdem Patrum auctoritate, damus & talia, quanta non solùm sapientibus satisfacere; sed etiam stultos valent opprimere. Missi: Non inquam necesse est in eo laborare, an nesciamus quod scimus, quia quidquid exinde ceteri sciunt, nos Deo auctore scimus, aut scire possumus, si non scimus. A

LXXVI. REPRIMIT PAPA IMPORTVNITATEM PETENTIVM.

Papa: Hoc est, inquit, quod miramur, qui sine profectuoso labore potestis quiescere, laboratis ne quiescatis. Missi: Non ideò laboramus, ne quiescamus; sed ne propter inertiam pij laboris præmium amittamus, & salua diligentiore inquisitione, declinataque pertinaci contentione, adhuc maius æstimamus lucrum, quod per hoc in corde quærentium acquiritur, quàm detrimentum in eo fieri, illorum qui addiderunt, ac si per contumaciam contemptores paternarum constitutionum existerent. Aliud est enim per arrogantiam transiliendo bona contemnere, aliud bona per beneuolentiam meliora efficere. Papa: Istud quoque etsi in quibusdam vt agatur, bonum est: non tamen ideò vbique agendum est. Qua de re multa id ita esse probantia addi poterant testimonia; sed res per se admodum patet, quanto melius sit, vt quisque quodlibet bonum ita vt est, vtile reddere studeat. aut si fortè id ipsum bonum melius efficere nititur; hoc primò caueat, hoc magnopere perpendat, ne & se vltrà quàm debuit, temerarium præsumendo, & illud quod per se salubre erat reddat noxium corrumpendo. Nisi quis fortè asserere velit, de præsenti vnde agitur, vel similibus capitulis, quæ sine periculo loco suo docere licet, & discere, vt ordo docendi licitus dimittatur, & ibi deserantur, vbi numquam deinceps docens aut discens innocens, sed semper sanè in transgressionis crimine meritò culpabilis vterque iudicetur: quod te fortasse, si non dedigneris audire, non immeritò tangit: qui hîc quod hactenus in Ecclesia Dei, & sibi quisque sapiens scire, & sine cogitatione delicti insipienter potuit docere, iam deinceps non dico, stultus discere: sed nec ipse sapiens sine præuaricatione possit cantare, cantandóve, vt vultis, quemquam docere; & dum multis alio, quàm debetis, tramite prodesse eligitis, nullum in hac dumtaxat parte dimittitis, cui si vos secutus fuerit, non noceatis. Nam de eo, quod suprà docuistis, non æquè iudicandus vel habendus sit ille, qui tale aliquid deuotè fructum quærendo ageret; illo qui hoc contumaci iussione præsumeret. Hæc defensio, vel si dici liceat, tergiuersatio, non huc respicit, non istud intendit: quia non idem Patres discernendo vel decreuerunt, nec sanxerunt: vt ipsum beneuolus præsumeret, non maleuolus, sed tantummodò nullus. B C D

LXXVII. LICENTIA CANTANDI SYMBOLVM DATA A LEONE PAPA.

Missi: Numquid non à te idipsum Symbolum est data in Ecclesia cantandi licentia? Numquid à nobis huc vsus ille cantandi processit? Hinc etenim illuc, mos idem cantandi non à nobis huc aduenit: & quomodo illum vsque hodie cantamus? Papa: Ego licentiam dedi cantandi, non autem cantando quippiam addendi, minuendi, seu mutandi, & vt expressiùs aliquid, quia vos cogitis, loquar: quamdiu vobis in hoc satis fuit, quomodo in huiusmodi cantando vel celebrando sacrosanctis mysteriis, sancta Romana tenet Ecclesia: nequaquam aut nobis in talibus laborare, aut aliis laborandi occasionem necesse fuit ingerere: quod verò asseritis, ideò vos ita cantare, quoniam alios in istis partibus, vobis priores audistis cantasse: quid ad nos? Nos enim idipsum non cantamus sed legimus, & legendo docere, nec tamen legendo, aut docendo addere quippiam eidem Symbolo inferendo præsumimus. Quæ verò prædictis Symbolis fidei tantùm non congruentia deesse cognoscimus, non (vt sæpè dictum est) inferere præsumimus. sed locis, temporibúsve opportunis, quibus competit, ministrare curauimus. Missi: Ergo, vt video, illud à vestra Paternitate decernitur, vt primò illud, de quo quæstio agitur, de sæpè fato Symbolo tollatur, & tunc demum à quolibet licitè ac liberè siue cantando siue tradendo discatur, & doceatur. Papa: Ita proculdubiò à nostra parte decernitur: ita quoque vt à vestra assentiatur, à nobis omnimodis suadetur. E

LXXVIII. QVID DECERNAT LEO PAPA.

Missi: Quamquam ergo (vt suprà ipse dixisti) pro ambarum partium quæritur salute, quod quæritur: sublatis his, quæ vultis, bonum est, vt idem Symbolum cantetur. Papa: Bonum sane. Quod tamen, non imperando, sed vt priùs permittendo dicimus. Quia illud, sicuti tunc, ita & nunc, si sincerè agatur, vtile indigentibus esse posse, non ignoramus.

Missi:

Missi: Quia verò (vt dicitis, & verum dicitis) bonum est cantare id ipsum Symbolum, numquid enim, si fermo plenus recta fide è medio tollatur, idem fermo ab omnibus ac si contra fidem sit condemnabitur? Quale ergo dabis consilium, ne id ipsum ad aliquod transeat exitium? Papa: Si priùs quàm ita cantaretur, interrogatus essem: ne insereretur vtique respondissem. At nunc (quod tamen non affirmando, sed vobiscum pariter tractando dico) quantum menti occurrit, ita mihi videtur posse vtrumque fieri: vt paulatim in palatio (quia in nostra sancta Ecclesia non cantatur) cantandi consuetudo eiusdem Symboli intermittatur: sicque fiat, vt quod id ipsum, vt cantaretur non quælibet imperantis auctoritas, sed potiùs audiendi id fecerat nouitas. Si dimittatur à vobis, dimittetur ab omnibus. & ita fortasse quantum esse potest, non incongruè vtrumque fieri possit, vt quod iamnunc à quibusque priùs nescientibus rectè creditur, credatur; & tamen illicita cantandi consuetudo, sine cuiusque fidei læsione tollatur.] hactenus habent Acta. A B LXXIX. SVADET PAPA NON CANTANDVM SYMBOLVM.

Post hæc autem Leo Papa custos antiquitatis, ab eis præsumptæ absque consensu Apostolicæ Sedis licentiæ vindex assurgens, non solùm verbis differendo & præcipiendo, quid vellet fieri patefecit; sed indelebile monumentum erigendum putauit, quo posteris innotesceret, in sacro Symbolo esse nihil addendum. Siquidem in basilica S. Petri (non autem Pauli, vt aliquis asseruit [a]) duas tabulas argenteas, ad Confessionem eiusdem S. Petri affigendas curauit, in quarum altera Symbolum Latinè scriptum legeretur, in altera verò Græcè exaratum absque aliquo quatuor illarum syllabarum additamento FILIOQVE; sed illud in suo pristino candore voluit integrum permanere. Est mentio harum tabularum apud Anastasium in ipso Leone, dum agens de basilicæ S. Petri collatis donis, hæc ait, postquam de ornamentis oblatis eidem Ecclesiæ nonnulla præmisit: Hic verò, inquit, pro amore & cautela Orthodoxæ Fidei fecit vbi suprà scutos argenteos duos, scriptos vtrosque Symbolo, vnum quidem litteris Græcis, & alium Latinis, sedentes dextera, læuaque super ingressum Corporis, pensantes argenti libras nonaginta quatuor & vncias sex.] hæc ibi. C LXXX. [a] *Mag. Sent. lib. 1. dist. 11.* SYMBOLVM DVPLEX IN SCVTIS ARGENTEIS.

Quando autem, & qua occasione illa verba FILIOQVE itidem auctoritate Romani Pontificis, in Symbolum in Romana Ecclesia sint recepta, alia poscente causa, suo loco dicturi sumus, ac quando pariter cœptum sit idem Symbolum in eadem Ecclesia cani, par erit suo loco tractatio. Vualfridus Strabo [b] temporis huius scriptor tradit, vsum hunc cantandi Symbolum à tempore damnatæ Felicianæ hæresis in Gallia atq; Germania frequentatum; atque ea ratione factum, vt Constantinopolitanum potiùs quàm Nicænum in Ecclesia caneretur, quòd scilicet Constantinopolitanum aptius videretur modulis musicis. Sed cur non potiùs, quòd hoc plenius sit, vtpote quod de Spiritus sancti diuinitate habeat magis expressam sententiam? Sed de Symbolo satis. D LXXXI. [b] *Vualfridus Strab. de reb. Eccles. cap. 22.*

Moritur hoc eodem anno septimo Kalendas Aprilis sanctus Ludgerus Monasterienſis Episcopus egregia sanctitate conspicuus. Cuius res gestas & miracula post obitum descripserunt monachi Vuerdenses omni sinceritate, extant ipsa iam cusa. porrò dies natalis eius in Ecclesiastica monumenta relatus anniuersariè in Ecclesia Catholica recolitur, atque colitur. Tradunt iidem scripta ab eo opuscula quædam, & inter alia res gestas à S. Bonifacio Episcopo Moguntino & Martyre, necnon vitam SS. Gregorij & Alberici. LXXXII.

Quæ autem interceſſerunt inter ipsum & Carolum Magnum Imperatorem vltimo loco, ante obitum, ab eisdem ita memoria digna narrantur: Carolus Imperator eum ad se pro quadam Reipublicæ vtilitate euocari fecit. Qui cùm secundùm præceptum eius veniſſet, & iuxta palatium mansionem accepiſſet: primo ſtatim mane, missо ad eum Rex cubiculario, ipsum ad se venire præcepit. Ea ipse hora persoluendis ex more cursibus, *consuetis scilicet recitandis precibus*, cum suis insistebat. Cumque his expletis, se venturum nuntio respondisset, & hoc Regi ille retulisset: secunda quoque vice & tertia ad eum accersendum misit. Sed ille diuinum seruitium cunctis aliis rebus anteponendum esse non ignorans: omnino venire distulit, donec cœptam psalmodiam consummaret. Qua finita in conspectum Regis cùm veniſſet: cur ad imperium suum venire contempsisset, interrogauit. Ad hæc ille vultu intrepido, mente constantiori: Ego Imperator, inquit, tuum semper præceptum ita in omnibus exequendum putaui, vt tamen Deum tibi vbique præferendum non dubitarem, quem omnibus anteponendum esse, omnes norunt, omnes fatentur. Hoc & ipse mihi præcepisti, quando pastoralis curæ solicitudinem mihi commendabas, vt Deo primùm seruiendum scirem, E LXXXIII. SANCTVS ANTE VVLT PRECES ABSOLVERE QVAM PARERE VOCANTI IMP.

post hæc tuis consequenter imperiis cognoscerem esse obtemperandum. Hanc tui mandati auctoritatem, hanc iustissimæ discretionis regulam secutus, Deum tibi & cunctis in terra mortalibus præponendum non ambigo: nec tutum esse credidi quod huic iussioni & perspicacissimæ rationi contrarium esset. Ideò non regiæ potestatis inhonorationem & contemptum, vt maleuoli criminantur, sed potiùs propter tuam salutem, qua Deo debitum exoluere curaui, & ita consequenter ad tuum expeditior seruitium veni. Hanc eius responsionem Rex optimus amplexus: Gratias, inquit, habeo Episcope: quia qualem te esse credidi semper, talem nunc te esse expertus sum. Nam aliqui quidem fuerunt, qui hoc tuum factum aliter interpretandum, & ad meam iniuriam retorquendum putarunt, sed vtpote sanctitatis tuæ inuidos, minùs deinceps gratos habebo, & nullius de cetero contra te accusationem auditurum me, Deo volente, promitto. Tu, vt hactenus fecisti, Dei semper operare voluntatem, & simul nobis deuotus & fidelis pro nostri Imperij statu orare memento, &c.] at de his satis. A B

IESV CHRISTI ANNVS 810. LEONIS PAP. III. ANNVS 15. CAROLI MAGNI 10. NICEPHORI 9. IMPP.

I. NICEPH. IMP. IN OMNIBVS IMPIVS ET SCELESTVS.

SEQVITVR Redemptoris annus octingentesimus decimus, Indictione tertia inchoata, quo Nicephorus Imp. persecutionem in Monachos damnantes hæresim Mœchianorum prosequens, in alios etiam conuertit tyrannidem, de qua Theophanes, qui præsens ista spectabat, postquam diras & recèns adinuentas exactiones recensuit, hæc ait: Denique militares principes more seruorum vti Episcopis, & inferioris ordinis clericis iussit. Adiuri Episcopia & monasteria tributum imposuit persoluendum, Aurea & argentea Ecclesiæ vasa improbabat, eademque licet sacrata pro communibus habebat, illud Iudæ de vnguento exhibito Domino vsurpans: [a] Vt quid perditio ista?] Ait idem Theophanes, ipsum deridere consueuisse omnem Christianum proximum diligentem. C

a *Mat.* 26.

II. NICEPHORVS MANICHAEIS ADMODVM FAVET.

Sed vnde (quis dicet) tanta impietas homini, in quo nec vestigium quidem Christianæ pietatis inesset? Possumus id quidem satis intelligere ex iis quæ idem Theophanes hoc pariter anno tradit: ipsum fuisse nimirum studiosissimũ Manichæorum, de quibus hæc idem ait: Manichæorum, qui nunc Pauliciani & Atingani dicuntur, quique in Phrygia & Lycaonia constituti, confines eius habebantur, amicus feruentissimus erat, responsis eorum semper, & immolationibus congratulatus. In quibus & cùm Bardanius Patricius contra eum insurrexit, his aduocatis, hunc molitionibus eorum subegit. Taurum quippe in loco quodam, ferreo palo cornibus alligans, ad terram incuruatum, sic dum mugiret & volutaretur, occidi fecit, huiusque * vestem in mola versa vice molens, & incantationibus vsus, victoriam tulit, permittente Deo propter multitudinem peccatorum nostrorum. Isti locum sub Imperio eius adepti sunt intrepidè conuersandi; vnde multi seniorum nefandis eorum corrupti sunt sectis.] hæc Theophanes. Quod igitur occultè Manichæus faueret Manichæis, non potuit non odisse magnopere Christianos, & eleemosynas facientes secundùm ipsorum impietatem, suo loco superiùs enarratam. D

* testem *al.* restem

III. MARTYRES SVB NICEPHORO.

Quàm autem fuerit impius iste sœuissimus hostis Christianorum, vel ex hoc discе, quòd hoc ipso anno nono eius Imperij diro supplicio complures necauit Christianos, quos vti martyrio coronatos, ipsorum sanguine & victricibus laureis ditata illa Ecclesia, anniuersaria die celebrat, hocque elogio ipsi Græci in Menologio eorum agunt natalem diem vigesima tertia mensis Iulij. Commemoratio eorum, qui sunt in Bulgaria interfecti sub Nicephoro & Stauratio Imperatoribus, anno nono Imperij Nicephori, quorum alij lethalibus plagis acceptis, cùm Christum negare non paterentur, multiplicibus & acerbissimis tormentis subiecti, è vita discesserunt, aliique ense obtruncati, alij funibus vincti & suffocati, alij sagittis confossi, alij denique carceribus & fame consumpti expirarunt, & corona martyrij donati sunt.] hæc Græci. De his etiam eadem omnes Latini agunt in Martyrologio, vbi hos à Nicephoro cæsos tradunt, licet Bulgaris alij tribuant. Fuisse quidem ipsum addictum sectæ Manichæorum Theodorus Studita huius temporis scriptor testatur in Platone, sed & fauisse Iconomachis, idem qui suprà Theophanes habet: Tot habuit capita cornuta monstrum vnum, quorum singulis dirè infestauit Ecclesiam. E

At

IV. SERGIVS INSTAVRATOR HAERESIS MANICHAEORVM.

A At quoniam innouatam hæresim Manichæorum rursum in Oriente sub Constantino Heraclij nepote superiùs pro ratione temporum sumus prosecuti ex Luca Siculo, qui floruit sub Basilio & filiis Imperatoribus, qui de his scripsit historiam ad Archiepiscopũ Bulgarorum: hîc appositè reliqua prosequamur, quæ non hoc tempore solùm ab iisdem nefariis fieri contigerunt, sed ab Irenes Imperio vsque Michaelem & eius successorem Leonem annis tredecim. Sic enim ait, de Sergio instituens narrationem, qui eamdem hæresim Paulicianorum collapsam restituit. Nec longum (inquit) tempus abiit, cùm exortus est alter veritatis inimicus ex locis Tiliæ ciuitati vicinis. Est enim in illo tractu Arnia dictus, in eoque vico Drynus quidam tunc erat, cuius filius fuit Sergius, ille diaboli maximus propugnator: Sergius qui multos ex ouibus lupos fecit, & per eos Christi ouilia dissipauit: Sergius acer ipse sub ouina pelle lupus, virtutum fraudulentus simulator, quique hac arte plurimis fucum faciebat: Sergius Crucis Christi hostis, os impietatis in Christi Matrem, sanctosque contumeliosus: Sergius Christi Apostolorum aduersarius, qui & Prophetas odio habuit, & à diuinis litteris versus ad fabulas, & mendacia se conuertit: Sergius Christi osor Ecclesiæ perduellis, qui Dei Filium conculcauit, & sanguinem Testamenti pollutum duxit, & Spiritui gratiæ contumeliam fecit: Sergius qui Paraclitum se esse mentiens, lucidam stellam se esse iactabat. Et quid diutiùs immoror, nec paucis concludo? At enim opinor, nec ætas omnis eius nequitias commemoranti sufficeret. B

V. PRIMORDIA SERGII MANICHAEI.

Hic itaque Sergius iuuenilibus adhuc annis, Manichææ cuidem feminæ adhærens, in fraudem ab illa, errorem que perductus, præcursor factus est Antichristi. Ita nimirum contigerat, turpissimæ sectæ ministros, vel ex Sarracenis genus ducere, vel ex seruis, alios ex scortis nasci, alios ex feminis fœdo errore seduci. At ne cui fortè videar immeritò illum accusare, res eius exequar sigillatim, primum que exponam, qua ratione miser in hanc hæresim lapsus sit: deinde ex ipsiusmet verbis ostendam qualis sit, aut potiùs qualis fuerit infeliciissimus. Hic igitur cùm iuuenis adhuc esset, vt dixi, in feminam quamdam casu incidit moribus infamem, secta Manichæam. Illa verò diaboli sectatrix, vt callida erat ac subdola, sic iuuenem allocuta: C

VI. MANICHAEA QVOMODO SEDVCIT SERGIVM.

Audio, domine Sergi, te litterarum scientia & eruditione præstantem esse, ac bonum præterea virum vsquequaque. Dic ergo mihi, cur sacra Euangelia non legis? Quibus ille verbis illectus, nec occultum potiùs intuens nequitiæ venenum quod latebat, ita respondit: Nobis ista legere non licet, sed sacerdotibus dumtaxat. At illa: Non ita est, inquit, vt putas: nec enim personarum est acceptio apud Deum: [a] Omnes siquidem homines vult saluos fieri Dominus, & ad agnitionem veritatis venire. At sacerdotes vestri, quoniam Dei verbum adulterant, & mysteria occulunt quæ in Euangeliis continentur, idcircò vobis audientibus omnia non legunt, quæ scripta sunt, sed quædam legunt, quædam omittunt, ne possitis peruenire ad agnitionem veritatis. Scriptum enim in illis est, quòd in illa die quidam dicent: [b] Domine, Domine, nónne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus? & respondens Rex dicet illis, Amen, Amen dico vobis, non noui vos. Scrutare & vide, num ita scriptum sit. Quosnam ergo istos esse putas, quibus Dominus dicet: Non noui vos? D

a 1. *Tim.* 2.

b *Matth.* 7.

VII. FALSAE DOCTRINAE CATECHESIS.

Ad hæc stupidissimus homo, cùm imperitus & rudis esset, hęsitans tacebat: Et nobis quidem, inquit, Euangelici dicti sententiam in promptu fuerit in hunc modũ exponere: Quidam sunt, hodieque qui Christianam vitam colunt, & piè viuere videntur, ceterùm incantamentis quibusdam, & dæmones expellere, & morbos curare consueuerunt, sicut olim [c] Scæuæ filij, & qui dicebantur Exorcistæ, qui quidem (vt in Actis est Apostolorum) à dæmonibus obsessos adiurabant his verbis: Adiuramus vos per Christum, quem Paulus prædicat: Exite ab hominibus his. Dæmones autem Christi nomine audito, trepidi fugabantur. Hoc ipsum nunc plurimi faciunt, nó animaduertentes se huiusmodi artibus salutis suæ iacturam facere. Clamabunt igitur in illa die: [d] Domine, Domine, nónne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus? Et respondebit Dominus: Amen, Amen dico vobis, Non noui vos. Sunt & alij porrò qui monasticam vitam, & inculpatam vitæ formam susceperũt, sed ignauia & imperitia sua in errores prolapsi sunt; ideoque cælorum Regnum minimè consequentur. His ne quid in illa die ab iusto Iudice ipsis debeatur, conceduntur hîc dona curationum, vt quando vociferabuntur: Domine, Domine, nónne in nomine tuo virtutes multas fecimus? audient pariter: Amice non facio tibi iniuriam, accepisti quæ tua erant in vita tua: nunc tolle quod tuum est & vade. E

c *Act.* 19.

d *Matth.* 7.

Enimuerò hæc, aut similia ignorans Sergius, Euangelij codicem euoluit, & verba nactus quæ infelix illa pronuntiarat: Dic, quæso, ait, de quibus hæc Dominus dicit? Illa autem tum quidem nihil respondit, sed pergens ipsa percontari: Tu verò, inquit, de quibusnam illud à Domino dictum esse censes: [a] Multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in Regno cælorum; filij autem Regni eijcientur in tenebras exteriores? Quinam hi sunt filij Regni? Ille verò cùm dicere nesciret, hos Israelitas esse, quorum adoptio propria fuerat & cultus & promissio, quos Christus ipse filios vocat, cùm Chananææ dicit [b]: Non est bonum sumere panem filiorum, quique propterea electi sunt, quia ipsum Cruci affixerunt. Hæc, inquam, respondere nesciens infelix Sergius, & mænadem illam salutis suæ ducem se nactum ratus, solicitè cœpit de his omnibus interrogare. Tum verò præclara exitij magistra, cuius os sepulchri patentis instar erat, apertè ausa est aduersus Sanctos debacchari; Filij Regni, ait, Sancti tui sunt, qui & dæmones pellunt, & hominum sanant infirmitates, quos tu tamquam deos colis, relicto Domino viuente, immortali, quibus vtique die illa iustus Iudex dicet: Numquam noui vos.]

a *Mat.* 8.

b *Mat.* 15.

IX. AD NOVATORES ADMONITIO. Videant Nouatores & recognoscant suum ipsorum catechistam diabolũ, quieadem quæ ipsos, docuit Sergium per Manichæam, & erubescant suam ipsorum intuentes originem, & auctorem à quo didicerint impiam Hagiomachiam, quam eodem fermè ordine, & verborum serie & magisterio alios ipsi docent. Sed & intellige, quæ pariat monstra, credere quibuscumque absque delectu personis etiam laicis diuinam Scripturam. & quàm procul absit à Catholicæ Ecclesiæ moribus, vt aliis quàm sacris Theologis diuina Scriptura committeretur legenda. Sed cœpta prosequamur. pergit auctor:

X. FRAVDVLENTI DOCTORES IMPIETATIS. Eodemque filo singula percurrens Euangelij verba, & cuiusque vocis sensum, prout capere illum videbat, mirificè deprauans, breui aptum reddidit diaboli instrumentum, dirumque & ipsa contra humanum genus telum exacuit, quale ante illud tempus nullum fuerat. Qui enim hanc præcesserunt, tametsi propter graue intemperantiæ cœnum, fœdaque facinorũ inquinamenta, & impias in Deum voces, malitia præcipui & insignes erant: attamen fugiendi hominibus & abominandi passim iudicabantur, quo fiebat, vt pauci ab eis in fraudem pertraherentur. Hic verò reiectis omnibus illorum flagitiis ac libidinibus, blasphemias velut salubria dogmata complexus, virtutes nonnullas callidè simulabat, pietatisque specie velut ouina pelle lupum tegens, pietatis autem abnegans virtutem, iis qui ipsum non norant, certissimus salutis ductor videbatur. Aemulabatur enim virtutem improbitas, non secùs ac lolium pro tritico conseri, & haberi vult. Atque his illi artibus ac fuco fallunt, & percellunt instabiles: quod vtinam à tam pernitiosa fraude, fucoque eruamur omnes precibus ac patrocinio immaculatæ sanctissimæ Dominæ nostræ propriæ verèque Deiparæ & semper Virginis Mariæ, Sanctorumque omnium. Illi enim quoad extremam ad perniciem miseros homines pertraxerint, numquam eis illud magnum mysterium suum offerunt, quod est Dei abnegatio.

XI. SERGIVS TYCHICVS DICI VVLT PAVLI DISCIPVLVS. Edoctus ergo ab exitiosa femina diaboli propugnator Sergius, cùm hæresim altiùs imbibisset, crederetque omnes homines, qui sinceram & illibatam Christianorum Fidem nostram ac pietatem colunt, in pernicie versari; zelo satanico insurgit, & nouus præco fit erroris, cognomentumque assumens [c] Tychici, cuius nomen est celebre in Epistolis Pauli, Pauli discipulum se vulgò iactauit, & ab eo missum ad prædicandum non Dei verbum, sed hæresim pernicioſam. Itaque ciuitates singulas, regionesque in quibus Apostolus veritatis verbum ante octingentos plus minùs annos promulgarat, impigrè circumcursans, multos ab Orthodoxa Fide auertit, & diabolo adiunxit. Quod ipsemet in quadam epistola gloriatur his verbis: Ab Oriente (inquit) vsque ad Occasum, à Borea ad Austrum cucurri nuntians Euangelium Christi, genibus meis laborans. Triginta enim & quatuor annorum spatio, ab Irenæ Augustæ Imperio, vsque ad Theophilum Imperatorem persistens conflauit illam, quæ etiamnum obtinet, defectionem, quam Paulus Apostolus [d] Thessalonicensibus prædixerat; quaque iste magnam Christi Ecclesiæ partem grauiter afflixit.

c *Ephes.* 6. *Coloss.* 4. 1. *Tim.* 4. *Tit.* 3.

d 2. *Thes.* 2.

XII. NEFANDA OPERA SERGII MANICHAEI. Alios siquidem huiusce vitæ commodis & facultatibus priuauit, siue illos spolians bonis, & ante diem perimens, alios etiam æterna spe ac iure deiecit, dum nefariis eius ritibus obsequuntur: multos ille coniuges dissocians, eorum thoros discipulis suis inquinandos obiecit: multos infantes ab vberibus matris rapiens per discipulos suos partim occidit,

cidit, partim à genitoribus, Deoque viuente qui suo eos sanguine redemit, abducens vendidit Agarenis: formosos adolescentes, adolescentulas vnigenitas à parentibus seiungens, barbarorum addixit seruituti; multos fratres & sorores, consanguineosque & amicos separans, propriisque sedibus exturbans, in remotas oras ablegauit; quorum gemitus & lamenta cæli ad vsque fornices penetrarunt: monachos complures ac moniales, quæ virginitatem suam Christo deuouerant, per discipulos suos corrupit, & à monastica vita reuocans, à Deo simul alienauit. Multos denique sacerdotes & leuitas ab Orthodoxa religione auellens, & ex ouibus lupos faciens, hominiuoros esse docuit. Multos in vinculis & custodijs mori coëgit: alios inopes reddidit ex opulentis: Et nunc tantorum malorum auctor & artifex, adorandus scilicet erit vt Paracletus, eius namque discipuli, cùm in eius nomine vota concipiunt precari sic solent . . . . Spiritus sancti misereBitur nostri.

XIII. EXCVSATIO FRAVDVLENTA SERGII. Verumtamen tantorum iste malorum causum se esse negabat: Sæpè, inquit, eos monui & hortatus sum, vt à capiendis Romanis desisterent. Ipsi verò mihi non obtemperauerunt. At quî, obsecro, insontem te esse probas? Si enim tibi illi non obtemperabant, cur cum peruicaci populo tibi esse collibuerit, quem regere non posses? cur ad vltimum vitæ tempus cum eis versatus es? Quòd si Christi vestigia sequi eos docebas: cur & hoc quoque non docebas, quod Dominus ait: [a] Cùm persequentur vos in ciuitate ista, fugite in aliam? Enimuerò coarguam te verbis tuis, atque conuincam. In ea enim epistola quam ad Colossenses dedit, hæc eius sunt verba: Probationem fidei vestræ præscientes, apud vos commemoramus, quòd quemadmodum præcedentes Ecclesiæ pastores, magistrosque susceperunt (Constantinum intelligit & reliquos) ita & vos, splendidam facem, & lucidam stellam, salutisque ducem excepistis, iuxta id quod scriptum est: [b] Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit.

a *Matth.* 5.

b *Matth.* 6.

XIV. REDARGVITVR IMPIVS SERGIVS. O ter infelix, omnique scatens impietate! Si Pauli discipulus es, cur magistrum non æmularis? ille seipsum omnium peripsema dixit, abortiuum & minimum Apostolorum. Tu verò qui tot mala perpetrasti, nihil vmquam recti aut boni egisti, vltra Pharisæum gloriaris. Non legisti quod in sacris litteris prohibitum est: [c] Qui seipsum commendat, nihil est, etiam si vera dicat? At tu porrò cum animo tenebricosus sis totus; quare temerè lucidam stellam temetipsum, & splendidam facem, & salutis ducem appellabas? qui tot animas ad interitum adegeras; atque ipsum corporis Ecclesiæ Dei oculum occæcaras: Amens & attonite, qui cæcus eras, quomodo aliis miser dux salutis extitisti? Non illud legisti: [d] Si cæcus cæco ducatum præstat, ambo in foueam cadunt? Quonam verò illi virtutem tuam æmulabuntur, vt dicere possis: [e] Imitatores mei estote, & tenete traditiones, quas à me accepistis? En nimirum fidei, doctrinæque tuæ fructibus magnam peristi impietatem.

c 2. *Cor.* 10.

d *Matth.* 15.

e 1. *Cor.* 11.

XV. IMPVDENS IACTATIO SERGII MANICHAEI. Discipuli tui priusquam te nossent, oues erant; nunc postquam te norunt, aut à te potiùs cogniti sunt, in voraces hominum feras conuersi sunt. & post alia pauca: Nemo vos seducat vllo modo. Has verò promissiones habentes à Deo, confidite. Nos enim fiduciam habentes in cordibus nostris, scribimus vobis, quoniam imitator & pastor bonus, vt dux corporis Christi & lucerna domus Dei ego sum, & vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi: etsi enim corpore absum, at spiritu sum vobiscum. O veritatis hostis, fili diaboli, omnisque nequitiæ architecte: qui talia effari ausus es, æqualem te faciens Deo! [f] Qui enim se exaltat, humiliabitur: & eius qui se ipsum glorificat, gloria nihil est. & qui blasphemat [g] in Spiritum sanctum: ei non remittetur, neque in hoc sæculo neque in futuro.

f *Matth.* 18.

g *Matth.* 12.

XVI. MENTITOR ET MVTATOR NOMINVM SERGIVS. Rursum prosequitur: Sed hæc dico, Ecclesiam quidem quæ Corinthi est, condidit Paulus, eam verò quæ est in Macedonia Siluanus & Titus, quibus verbis Macedoniam appellat cæcum illum qui Cibossæ erat; Constantinum autem & Simeonem, Siluanum intelligit & Titum: Achaiam verò, inquit, lustrauit Timotheus, Achaiæ nomine Manalim designans, & Timothei nomine Genesium, qui reuerà Thymotheus. Philippensem Ecclesiam administrauit Epaphroditus, ille nimirum ex scorto natus Ioseph Captarius, qui re ipsa potiùs Aphronetes, Philippenses verò appellat eiusdem discipulos: Laodicensem Ecclesiam ac præterea Colossensium docuit Tychicus. Hic verò Colossenses quidem vocat Argautas; Ephesios autem eos qui Mopsuestiam, Laodicenses qui Cynas incolunt, seu Caris regionem; hos autem tres vnum esse ait, & ab vno Tychico eruditos.

Vides

Vides quemadmodum sese in Antichristi cathedra magistrum constituat: atque vt plurimos decipiat, iuxta cuiusque Ecclesiarum Christi, quæ in Apostoli epistolis celebrantur, appellationem, nomina insulsè ac stultè locis imponat, quæ multis antè sæculis proprias nuncupationes sortita sunt? A

XVII. REDARGVITVR MVLTIMODE SERGIVS.

Age verò dic, sycophanta, veritatis impugnator, [a] Paulus Apostolus qui ab Ierosolymis per circuitum vsque in Illyricum docuit, quomodo solam condidit Ecclesiam Corinthiorum? Quòd si Pauli discipuli fuerint, quos commemoras: quandonam ab eo & quo in loco edocti fuerunt, qui octingentis pòst annis nati sunt? Cur veritatem oppugnas? nec pudet tot gentes fucatis verbis, fictisque nominibus decepisse? Cur hominum gloriam dilexisti & non Dei? Quin etiam ab omnibus recipi postulas tamquam Apostolus Christi, & Leoni Montano sic scribis: Tu verò caue tibi, ne fidem diuidas inflexibilem. Quam enim habes contra nos accusationem? Num aliquem circumueni? aut superbè egi? non potes dicere; & si dicas, testimonium tuum verum non est. Mihi verò absit, vt odio te habeam. Solùm oro te, vt quemadmodum Apostolos suscepisti & Prophetas, qui quidem numero sunt quatuor, ita pastores & magistros suscipias, ne feris belluis præda fias. & alibi rursum ais: Prima fornicatio, quam ex Adamo ducimus, beneficium est. Secunda verò maior est fornicatio, de qua dicitur: [b] Qui fornicatur in proprium corpus, peccat. & pergens: Nos sumus, inquit, Christi corpus. Quòd si quis desciscat à traditionibus corporis Christi, hoc est à meis, peccat, quoniam alia docentes sectatur, & sanis sermonibus non credit. B

[a] *Rom. 5.*

[b] *1. Cor. 6.*

XVIII. REDARGVITVR COMMENDATOR FORNICATIONIS.

Dic ergo mihi, impietatis defensor: Quo modo beneficium est fornicatio, quæ & ab ipso qui mœchatur, post factum damnatur, & ab vniuersa diuinitus inspirata Scriptura pro nihilo ducitur, & penitus profligatur? Qui ausus es & propter intemperantem tuam stupiditatem Domini verba infringere, qui fornicationem ipsam etiam adspectu definiat cùm ait: [c] Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam mœchatus est eam. Tu verò stabilire, vt inanem hominum gloriam aucuperis, & vilia mancipia, incontinentesque homines tibi deuincias, nullam aliam fornicationem esse confirmans, quàm quis à te, doctrinaque tua desciuerit. Quibus ergo habenda est fides? iis ne qui à veritate ducuntur, an iis qui à te plano & fallaci veritatis inimico? Hæc itaque pauca de multis eius impie dictis collecta hoc loco protulimus ad eius reprehensionem ac discipulorum eius, vt prauus ipsius cordis thesaurus pateſiat omnibus & innotescat. Ex abundantia quippe cordis os loquitur. C

[c] *Matth. 5.*

XIX. SERGIVS REVERA MANICHAEVS.

Ceterum nemo sibi persuadeat aliam hæresim fuisse quam Sergius docuit ab ea quam Manes inuexit: vna enim, eademque fuit. Quo verò tempore docere cœpit hic Sergius cùm multos sibi discipulos cooptare studeret, & ab Ecclesia Christi quosque passim abducere: bis terque in faciem restitit Baanæ spurio discipulo suo & symmystæ, fictaque pietatis imagine reprehendere illum coram vniuersis auditoribus aggressus est, non fidei nomine, sed propter immania & nefanda ipsius facinora. At Baanes contrà, Sergio resistens: Tu nuper, aiebat, exortus, & neminem doctorum nostrorum vidisti, cum nullo versatus es: Ego autem Domini Epaphroditi sum discipulus; & sicut ab initio tradidit mihi, sic doceo. Verùm enimuerò Sergius fœdam hominis colluuiem, quam docebat, detestans, palamque illam incessens, hæresim in duas partes discidit; eosque qui Baanæ studebant, Baanitas appellauit, vt ille contrà Sergiotas, Sergij huius sectatores. Post obitum deinde Sergij non ferentes eius discipuli suam ipsorum ignominiam, & probra quibus passim ab omnibus onerabantur, Baanitis violentas manus intulerunt, vt eorum ab se conuitia abstergerent ac delerent. Tum ex Sergij comperegrinorum numero, Theodotus quidam hoc spectaculo indignatus: Nihil vobis, ait, & hominibus istis: omnes enim quoad prodiit magister noster, vnam fidem colebamus, atque ita à cæde facienda destiterunt.] hæc auctor vsque ad tempus Michaelis, qui successit post annum sequentem Nicephoro. Quæ autem statuerit idem Michael aduersus huiusmodi nebulones, tradens omnes cædi: suo loco dicturi sumus. D

BAANITAE ET SERGIOTAE.

XX. Vidisti quos audire solitus, quibus auscultare, & quorum consilia capessere consueuerit perditissimus Nicephorus Imperator, vt mirum non sit, si talis fuerit, quales numquam fuerunt omnium scelestissimi Principes; etsi expers ipse fuit communicationis Ecclesiæ Romanæ qui Manichæis inhærens erat. Sed quas ex tali semine fruges tandem messuerit, suo loco iam proximè dicturi sumus, anno nimirum sequenti. E

Quod

XXI. DE REBVS VENETIS SVB CAROLO MAGNO.

Quod ad res Occidentales attinet: Hoc anno (habent veteres Annales Francorum à Pithœo editi) veniente Legato Constantinopoli, Carolus Magnus Nicephoro Imperatori Venetiam reddidit.] Hæc autem ibi summatim perstricta, vt faciliùs percipiantur: altiùs est repetenda narratio ex iis, quæ in vita eiusdem Caroli Magni Imp. ab auctore eius sæculi per annos singulos digesta leguntur, atque in primis quæ habentur anno Redemptoris octingentesimo sexto, quòd cùm Carolus subegisset suo Imperio Dalmatiam & alias circumpositas regiones, à Nicephoro Imperatore Constantinopoli classis missa est ad recuperandam ipsam Dalmatiam. Sed frustrà: nam nihil perfecit: quæ cùm continuerit se Venetiis, sequenti anno pace facta cum Pipino Italiæ Rege, Constantinopolim rediit. Post biennium verò, anno nimirum Redemptoris octingentesimo nono, cùm iterùm Constantinopoli classis in Dalmatiam missa tentasset expugnationem Comaclij insulæ, à præsidialibus militibus malè habita, Venetias redire compulsa est: cùm verò eiusdem classis dux Paulus interim pacem tentaret cum Pipino Italiæ Rege: aduersos sentit Venetorum duces Guillarium & Beatum, eius conatus impedientes, eidemque insidiantes: quamobrem inde discessit. Cuius sceleris vltor surrexit Pipinus, qui & eorumdem ducum Venetorum defectione incitatus, Venetiam ipsam bello terra marique statuit appetere. Factusque voti compos est, vt ex insperato Venetiam subigeret, eosdemque duces in deditionem acciperet. Post hæc autem contigit quod dictum est; nempe vt legationibus intercurrentibus firmata pace inter Nicephorum & Carolum Magnum Imperatores, idem Carolus Venetiam ipsi reddiderit: quod quidem hoc anno cœptum, sequenti verò impletum, iidem Annales docent, cùm alioqui non desierint iidem Impp. legationum internuntio inter se mutuò stabilire concordiam. A B

XXII. CAROLVS MAGNVS QVAS SVBACTAS REGIONES GRAECIS DEDIT.

Hæc sunt quæ vsque ad annum sequentem octingentesimum vndecimum inter Carolum Magnum Nicephorum Impp. atque Venetos transacta sunt, eademque ex scriptoribus (vt dictum est) eius temporis in lucem prodita, ex quibus inuenias, in quo de rebus Venetis recentiores historicos erroris arguas, & emendes. His addimus ea quæ Eginhardus huius etiam temporis auctor, qui fuit Carolo Magno à secretis, in eamdem sententiam habet; nimirum Carolum Magnum redegisse sub tributo Istriam, Liburniam, atque Dalmatiam, exceptis maritimis ciuitatibus, quas, inquit, ob amicitiam & iunctum cum eo fœdus, Constantinopolitanum Imperatorem habere permisit.] & inferiùs de concordia inita cum Nicephoro & successoribus Impp. firmiter conseruata habet ista: Imperatores etiam Constantinopolitani, Nicephorus, Michael, & Leo, vltrò amicitiam & societatem eius expetentes, complures ad eum misere Legatos, cum quibus tamen propter susceptum à se Imperatoris nomen, & ob hoc quasi qui Imperium eis eripere vellet, valdè suspectum, firmissimum fœdus statuit, vt nulla inter partes cuiuslibet scandali remaneret occasio.] hactenus Eginhardus. C D

XXIII. CAROLI MAGNI AD NICEPHORVM LITTERAE. [a] *Alcuin op. 9. tom. 1 Aduq. lect.*

Pro pace confirmanda tunc misit Nicephorus Imperator Arsacium ad Pipinum Italiæ Regem, sed eo iam proximè ex hac vita sublato, Carolus ipse Imperator eamdem legationem suscepit, pacemque rogatam concessit, hasque litteras ad Nicephorum Augustum conscripsit, quæ inter litteras Alcuini, vtpote ab ipso Caroli nomine conscriptæ, habentur hoc titulo prænotatæ: Epistola nona nomine Caroli Magni ad Nicephorum Imp. Constantinopolitanum [a].

XXIV.

Cùm in omni humanæ actionis initio, Domini sit auxilium inuocandum: maximè in hoc quod modò inter nos, Deo mediante, agitur negotio, Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi omnimodò sunt imploranda suffragia, vt qui nomine illius signati sumus, & in dispensatione Passionis eius ab æterno mortis periculo nos redemptos esse confidimus, ea quæ ipso inspirante inchoamus, ad honestum & vtilem perfectionis terminum perducere mereamur, in cuius nomine atque honore Legatum fraternitatis tuæ, quem ad bonæ recordationis filium nostrum Pipinum Regem misistis, Arsacium scilicet gloriosum Spatharium ad nos cum verbis & litteris . . . tuæ benignè atque honorificè susceptimus. Et quamuis ad nos missus non fuisset, veluti ad nos missum, adhibita diligenti cura & auditumus, & cum eo de his quæ detulit, quia prudentem animaduertimus, collocutionem habuimus. nec immeritò, cùm tanta esset non solùm in litteris quas attulit, sed etiam in verbis quæ ex ore illius nostris auribus insonuerunt, optatæ atque semper optandæ pacis copia, vt valdè nobis & quibuscumque Deum amantibus huiuscemodi legatio placere potuisset. Quæ vtique tanto fuit charitatis ac pacis fauo respersa, vt in palato cordis E

cuiusque

cuiusque fidelis veram possent sapere dulcedinem; possetque iudicari penitus insipiens, A
cui talia videntur insipida.

XXV. Propter quod, postquam illum in fines Regni nostri peruenisse comperimus, veluti prę-
scij optimæ & Deo complacitæ legationis eius, temperare nequiuimus; opportunè eum
ad nostram præsentiam venire fecimus, maximè tamen, quòd is, ad quem illum missum
constabat, dilectus filius noster Pipinus Rex diuino iudicio iam rebus humanis excesse-
rat. neque nos illum cum infecto negotio tanto, ad quod perficiendum directus erat, va-
cuum reuerti, pati potuimus. Et non solùm propter hoc, sed etiam, quòd ex tempore, quo
primo Imperij tui anno, Michaëlem Metropolitanum & populum, Assiduum Abba-
tem, Callistumque glorioſum Candidatum ad constituendam nobiscum pacem, & fœ-
deranda atque adunanda hæc duo in Christi charitate longæua tua misit dilectio: veluti
in specula positi, longa fuimus expectatione suspensi præstolantes, siue per legatum, siue B
per epistolam, quando meritorum scriptis nostris amabilia fraternitatis tuæ responsa sus-
ciperem. Iamque vt se habet humanæ mentis infirmitas propè desperatio cordi nostro
incipiebat oboriri: sed fidentes sperabamus in eo, qui numquam deserit sperantes in se,
quòd secundùm Apostolum labor noster in ipso vacuus & inanis esse non deberet, ac
desiderium nostrum, quod, vt confidimus, ipsius inspiratione concipimus, secundùm di-
uitias misericordiæ suæ complere & quandocumque ad effectum perducere deberet. Id-
circò audito aduentu memorati Legati dilectionis tuæ, Arsacij glorioſi Spatharij, ma-
gnopere gauisi sumus, confidentes nos de rebus incertis ad optatam certitudinem peruen-
turos, & de his quæ prædictis Missis tuis ad te perferenda dedimus, responsum esse rece-
pturos. & reuerà ita factum est. Sensimus enim ex parte mea, quod desiderabamus, ad
completionem votorum nostrorum diuini fauorem auxilij, & in verbis ac litteris, quæ C
per legationem memorati Legati perlata sunt, quamuis ad filium nostrum scripta & di-
recta essent, non minimam nos desideratæ responsionis accepisse portionem. Proinde
omnipotenti Deo, non quales debuimus, sed quales potuimus gratias agimus, quòd cor-
di dilectionis tuæ quam quæsiuimus ac desiderabilem pacis voluntatem inspirare digna-
tus est, orantes secundùm Apostolum, vt Deus, qui vobis in hac pace velle tribuit, ipse
perficere tribuisset. Propter quod nihil morantes, sed omni cunctatione ac dubitatione
penitus abiecta, Legatos nostros præparauimus ad tuam amabilem fraternitatem diri-
gendos.] hucusque epistola Caroli ad Nicephorum, & vt puto fine carens.

XXVI. Porrò fœdus pactum cum Carolo etiam post Carolum à Ludouico Caroli filio con-
firmatum perseuerasse, qui eius res gestas per annos singulos prosecutus est, domesticus
eius Annalium scriptor affirmat. D

IESV CHRISTI ANNVS 811. LEONIS PAP. III. ANNVS 16. CAROLI MAGNI NICEPHORI 11. 10. IMPP.

I. ANNVS sequens octingentesimus vndecimus Indictione quarta qui incipit, vltio-
nis annus Domini fuit Nicephoro Imperatori, cùm à Bulgaris occisus est, sese ip-
sum dans impellente Numine, eorum gladiis trucidandum. Ista quo modo se habuerunt,
à nullo fidelius quàm à Theophane, qui his temporibus Constantinopoli degebat, ac-
cipere possumus; qui res gestas ab anni huius exordio sic auspicatur: Intereà mense Fe- E
bruario eiusdem quartæ Indictionis, primo sabbato ieiuniorum obuiàm facti Sarraceni
*Euchaidam penes *Euchaicum Leoni Prætori Armeniacorum deferenti thematis rogam, *donatiuum militare scilicet*, hanc abstulerunt cum multitudine populi copiosa. Talenta ergo erant
sexdecim, libræ mille trecentæ. In his nec sic redargutus Nicephorus, ab auaritia sua
cessauit. Igitur nouus Achab signis non eruditus, quinè contrà Phalaride ac Mida am-
bitiosior factus, contra Bulgaros prœlium præparat vnà cum Stauratio filio suo. Et Iu-
NICEPHORVS EXIGIT AB ECCLESIIS TRIBVTA. lio mense à regia vrbe digressus, iussit Nicetæ Patricio & generali Logothetæ publicos
Ecclesiarum & monasteriorum census imponere, & octo annorum præteritorum redhi-
bitiones à Principum domibus exigere. Et erat lamentum magnum. Cùm autem que-
rimoniam audiret à quodam proprio famulo, Theodosio videlicet Salibara Patricio di-
cente sibi: Omnes ó domine, contra nos clamant, & in tempore tentationis casui nostro
congra-

A congratulabuntur, sic ait ad eum: Si Deus obdurans obdurauit cor meum, vt Pharaonis,
quid boni erit his qui sub manu mea sunt à Nicephoro? Theodosi, noli expectare præter
quæ à te conspiciuntur. Hæc (Dominus nouit) ego ipse conscriptor horum viua voce
audiui à Theodosio.

Collectis itaque militijs non solùm ex Thracia, verùm etiam ex vlterioribus the matibus, cum his etiam egenos pedites cum proprijs stipendijs contra Bulgaros fundis & vir- II. NICEPHORVS ADVERSVS BVLGAROS PVGNANS OBTINET VICTORIAM.
gis armatos & blasphemantes minauit. Crunnus autem *Rex Bulgarorum* multitudines
timens cùm esset Marcellis, pacem petebat. At ille nequam, consilijs & conscientia, con-
siliariorum suorum persuasionibus prohibitus est; & post multos anfractus per auia loca
precipitanter temerarius simul & pauidus ingreditur Bulgariam, decimotertio Kalendas
Augusti. Cùm Syrius appareret cuncta consumens, frequenter ita fatus: [a] Quis ibit, in- [a] 3. Reg. 22.
B quiens; & decipiet Achab? Quis siue Deus, siue aduersarius trahit me nolentem? Porrò
priusquam ingressus fuisset Bulgariam Byzantius dilectus eius famulus ad Crunnum con-
fugit Marcellis, secum subrepta veste Imperiali & auri libris centum. Multi autem huius
fugam in malum Nicephori auspicati sunt.

Tribus itaque diebus post primos conflictus, se prosperari opinatus, non prosperam III. CRVDELIS INGRESSVS NICEPHORI.
facienti Deo adscribebat victoriam, sed Stauratij solius bonam fortunam, bonumq; con-
silium prædicat; & Principibus qui introitum inhibuerant, minabatur, & irrationabilia
quoque animantia, & infantes & omnem ætatem immisericorditer occidi præcepit, &
mortua comprouincialium corpora insepulta dimisit, solius spoliorum collectionis curam
faciens: claues autem & signacula penetralibus Crunni superimponebat, ea vt propria
de cetero communiens, aures autem & cetera Christianorum membra, si quis saltem te-
C tigisset ex spolijs quidquam, abscindebat, & aulam incendit quæ dicitur Chortis Crunni,
cùm ipse Crunnus vehementer esset humiliatus, & significasset, dicens: Ecce vicisti. Tolle
ergo quidquid tibi placuerit: egredere in pace.

Tunc sæuiens Crunnus, regionis introitus & exitus, lignea munimina mittens, ma- IV. CRVNNVS NICEPHORVM VICTOREM CIRCVMVALLAT.
ceria circumdedit atque tutauit. Nicephorus autem hoc comperto, mox attonitus,
quidnam ageret circumiens ignorauit, & ijs quibus aderant futuram perditionem pro-
nuntiabat asseuerans: Etiam si pennati fuerimus, nemo speret exitium se euasurum. hæc
autem molimina erant per dies duos quintam videlicet & sextam feriam. Et nocte sab-
bati turbationes turbarum armatarum circa Nicephorum & eos qui cum ipso erant, au-
ditæ, omnes eneruauerunt. Ante diei verò principium superuenientes barbari contra ta-
bernaculum Nicephori & magnates qui cum ipso erant, hunc miserabiliter interficiunt; QVI NOBILES CVM IMP. PERIERE.
inter quos erant Aetius, Petrus & Sisinnius, Triphiles Patricij, atque Theodosius Saliba-
D ras Patricius qui contristauit & multa mala beatæ ostendit Irenę, necnon Eparchus Pa-
tricius, & Prętor Orientalium, multique Protospatharij, & excubitus domesticus, & or-
dinum Principes, seu Drunganus Imperialis Vigiliæ simul & Thraciæ Prætor & multi
Principes thematum cum infinitis populis; omnisque Christianorum corrupta est species:
arma quoque perierunt & Imperij vasa. Porrò talis diei deformia verba absit vt Christiani
vlterius audiant, vtpote omne lamentum excedentia.

Caput Nicephori Crunnus recisum suspendit diebus multis in ligno in ostentationem V. NICEPHORI CAPVT PERPETVAE IGNOMINIAE RESERVATVM.
ad se venientium nationum & confusionem omnium nostrùm. Post hæc autem acci-
piens illud & denudans, argentoque forinsecus induens, bibere in illo Sclauinorum Prin-
cipes fecit gloriatus.

E Verùm licet multę viduę & orphani fuerint facti vno die, & lamentatio intolerabi- VI. QVALE NICEPHORI IMPERIVM.
lis haberetur: huius tamen occisio multorum facta est consolatio. modum verò huius
occisionis nullus eorum qui saluati fuerunt, liquidius enarrauit. Ferunt etiam quidam,
quòd Christiani hunc cadentem lapidibus impetierunt. Ast effeminatorum virorum,
seruorum scilicet eius cum quibus & concumbebat, alij quidem igne, vallis, alij verò gla-
dijs perierunt cum ipso. Huius Principatu Christiani grauiorem nullo tempore sunt con-
secuti. Omnes enim qui ante se imperauerunt, ambitione & luxurijs atque barbari-
cis crudelitatibus superauit, de quibus per singula persequi & posteris inuidibile, & nobis
erit laboriosum.] hactenus de miserando, sed digno, meritoque casu hominis, qui non
posuit [b] Deum adiutorem suum, sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum & præ- [b] Psal. 51.
ualuit in vanitate sua, cui & secundum illud diuinum oraculum accidit: [c] Cor durum [c] Eccli. 3.
malè habebit in extremo.

VII. INTERITVS NICEPHORI IMP. PRAENVNTIATVS A THEODORO STVDITA.

Hîc verò non prętereunda sunt quæ Michael Studita in vita Theodori Studitæ de præuiso & prænuntiato Nicephori interitu narrat his verbis: Nec verò prætermittendum, quod sanguinario illi euenturum pater prędixit. Hoc ipsum quippe illi prędixit, & imminens periculum denuntiauit: tametsi nec sic quidem amens intellexit. Cùm enim iam contra Scythas moueret, tumidosque & elatos spiritus fremens gereret, probrum sibi ducens, se à sancto vinci, nec cœptũ iter insistere audens, nisi sibi priùs adiungeret: misit ex ijs qui cum magistratu erant aliquot, qui vel minis, vel blanditijs viro persuadeant, & quæ ab Imperatore acta fuerant, probare compellant. At diuinus ille tum ardentiore quodam zelo succensus, & tamquam Spiritus numine afflatus ea vecordi prædixit, quę timore illum ac metu concutere poterant, nisi amens prorsus & rationis expers fuisset. Æquum erat, Imperator, te actorum tuorum pœnitentia duci, & medicinam malo facere, ne temporis progressu difficilè ad sanandum, aut penitus etiam insanabile redderetur. Sed quoniam haud vllum morbi tui sensum habes, vt non solùm ipse vltrò te in laqueum inducas, sed alios etiam in eumdem impellere conaris, & ruinam nolentibus ac perniciem pares: hæc tibi omnium vindex & spectator oculus meis verbis prænuntiat: Scito, te quam viam nunc ingrederis, ex ea numquam reuersurum.

VIII. RVMOR DE CASV NICEPHORI. a Ose. 7.

Itaque secũdum iusti vaticinationem barbaricis manibus captus, non solùm vitam turpiter amisit, sed caput ipsum amputatum Bulgarorum genti ad ludibrium reliquit, in quo illi inter potandũ propinarent, & cladem suam & ignominiam in omnibus conuiuijs misero exprobrarent. De quo quidem aptè prophetatũ illud dici queat: a Domus Regis erubescite, quoniam in gladio Principes vestri cadent, eo quòd legem meam præuaricati sunt, & populum meum vexauerunt. Postquam igitur fœdo in hunc modum exitu sublatus est, & Stauratius eius filius cum plagis, quas in eodem prœlio acceperat, ægrè in regiam vrbem delatus, duobus vt ferunt mensibus superuixit, Michael qui Curopalatæ dignitatem habebat, tum sceptra suscepit, vir Imperio planè dignus & in eo administrando æquissimus.] hucusque Michael Studita de interitu Nicephori atque Stauratij.

IX. DE PETRO PATRICIO IN MONACHVM CONVERSO.

Eo in prælio militans Petrus Patricius, mira Dei benignitate è periculo liberatus, haud ingratus extitit benefactori: siquidem remisso nuntio sæculo, seipsum Deo totum obtulit, dum quod reliquum eius supererat vitæ tempus, in monastica obseruatione insumendum tradidit: quod adeò nauiter prosecutus impleuit, vt egregia floruerit sanctitate, atque post obitum inter Sanctos in tabulis Ecclesiasticis adscribi meruerit, hoc elogio die prima mensis Iulij:

X. Petrus sanctus Pater noster, ex Constantinopoli quidẽ sub pijssimo fuit Irenę Imperio Patricij filius Constantini, à quo etiam omnem scripturã didicit Gentilem & Christianam. Postmodum & vxori copulatus factus est Patricius. Et propter fortitudinem electus familiaris miles à Nicephoro Principe Stauratij genitore. Et cum Imperatore profectus in expeditionem aduersus Bulgaros, post ipsius cædem, & filij Stauratij fugam fuit interceptus cum alijs quinquaginta, & à vinculis per orationem & apparitionem S. Ioannis liberatus, mundo relicto, monasticam vitam assumpsit, & in Olympo monte cum sancto se exercuit Ioannicio. Post eius verò transitum vrbem regiam petens, & in templo à se in Euandri loco extructo residens, & omnem obiens virtutem, multaque patrans miracula, consummatus est.] hęc in Menologio. In quo pariter extat memoria eorum, qui tunc capti sunt à Rege Bulgarorum; ab eo cùm compellerentur à Fide Christiana deficere, nec acquiescerent, ab eodem necari iussi, martyrij coronam sunt consecuti. de his enim in eodem Menologio Basilij Imp. die vigesimatertia Iulij agitur istis verbis:

XI. Sanctorum Martyrum in Bulgaria necatorum commemoratio. Sub Nicephoro Stauratij patre Imperatore gestum est bellum à Romanis cum Bulgaris. Et cùm Imperator magnam consecutus esset victoriam: delitijs & potubus populus vacabat exultans victoria. Sed reliquiæ barbarorum à diabolo concitatæ, in Romanos in castris degentes irruentes, ceperunt Imperatorem, & occiderunt, reliquorum autem alios obtruncarunt, alios duxere captiuos. Hos autem Christum negare cogebant, & quia non acquieuerunt, multis tormentis excruciatos, alios gladio obtruncarunt, alios suspendio suffocarunt, sagittis alios transfixerunt, reliqui consumpti in carcere cursum consummarunt.] hæc ibi. de ijsdem agitur in Latino Martyrologio, sed mendosè fortasse per Nicephorum, quòd sub Nicephoro factum est, dicitur. Sed ad Michaelem nouum Imperatorem designatum redeamus.

MARTYRES A BVLGARIS NECATI.

Quæ

XII. CONSILIO DE IMPERIO MICHAELIS NON OMNES ASSENTIVNTVR.

Quæ autem præcesserunt antequam idem Michael Imperium sit adeptus, ex Theophane sic accipe: Postquam Nicephorus è medio sublatus est, Stephanus Patricius & Scholarum Domesticus, cùm adesset quoque Theoctistus Magister, pronuntiauit Stauratium Imperatorem, licet viuente adhuc patre eodem fuisset ab ipso insignitus honore: displicuit populo qui saluatus fuerat, qui & patris eius interitu delectatus est. Michael sanè Curopalates illæsus euadens admodum ab amicis rogatus est, vt Imperator appellaretur. Et non admisit propter iuramenta Nicephoro præstita atque Stauratio. Huic Stephanus Domesticus resistebat spe vitæ Stauratij.

XIII. Porrò Stauratius per vrinam sanguine immenso prorumpente, arefactus est femoribus & tibijs adeò, vt phorio veniret Byzantium. Hunc Nicephorus Patriarcha validiore amans affectu, consilium dabat ei, vt Deum placaret, & eos qui in auaritia prægrauati erant à patre suo, consolaretur. Ad quem paterni sensus heres germanus dicebat, non posse plus tribus reddere talentis. Hæc autem erat exilis pars iniustitiæ illius: verumtamen & circa hæc pigritabatur, non viuere fidens.

XIV. STAVRATII STVDIA CONTRA MICHAELEM.

Cùm autem fœdus illibatum, more paternæ mentis, circa neminem seruaret, frequentiùs dehonestationibus subiiciebat Theoctistum Magistrum & Stephanum Domesticum; & Michaelem Curopalatem auertens animo, & Procopiam sororem suam *Michaelis vxorem*, vt insidiãtem sibi Theophaniæ Augustæ submissionibus. Mox quippe misera per beatæ imitationem Irenæ obtinere sperabat Imperium, cùm sine liberis esset. Ast verò Stauratius videns se insanabiliter infirmari, habitum Imperij vxori acquirere festinabat, & Bulgaros in Christianos excitare supra præcedentia mala. Super quo pauentes Nicephorus Patriacha, Theoctistus Magister, & Stephanus Domesticus ex multa inimicitia in alteram amicitiam cum Michaele Curopalate venere.

XV. Circa finem Septembris quinta Indictione, Kalendis Octobris vespere, Stauratius aduocatum Stephanum Domesticum percontabatur quonam modo sororis suæ maritum ex propria domo posset ducere ad oculos eruendos. Quo perhibente, hoc impossibile fore hac hora propter virtutem, nempe custodiam quæ circa illum esset, & ob munitionem domus loci eius; rogat nemini fieri nota quæ dicta sunt. At ille cùm verbis persuasibilibus inflexisset eum, ne solicitus esset: per totam noctem militias ordinum quę remanserant, collegit in Hippodromo vnà cum Principibus proprijs ad pronuntiandum Michaelem Imperatorem, quemadmodum in subsequentibus indicabitur.

XVI. Porrò Nicephorus Patriarcha scriptum à Michaele propriæ manus exegit de recta fide, & vt sine sanguine manus à Christianis seruaret, ac de sacris hominibus, seu monachis de toto Ecclesiastico catalogo, ne percuteretur ab illo.

XVII. MICHAEL CVROP. CORONATVR A PATRIARCHA.

Anno ab Incarnatione Domini DCCC. IIII. *secundùm Græcorum supputationem*, Indictione quinta, tertio Nonas Octobris, Michael Curopalata mitissimus appellatus est Imperator Romanus in Hippodromo à toto Senatu atque ordinibus, qui imperauit annos duos. Stauratius autem acclamatione huius audita, statim comam totondit, & monachicis indutus est vestimentis, & per Simeonem monachum cognatum suum valdè Patriarcham implorans. Qui veniens in palatium vnà cum Imperatore Michaele, Stauratium rogabant ne tristaretur super hoc quod factum est: non enim per insidias, sed desperatione vitæ ipsius id gestum asseuerans. At ille nequitiæ paternæ rabie furens, non acquieuit, dicens ad eum: Amicum meliorem me non habebis. Hora verò quarta coronatus est Michael à Nicephoro Patriarcha in ambone magnæ Ecclesiæ, in quo magna exultatio facta est.] hæc Theophanes.

XVIII. Porrò ab eiusdem Michaelis Imperio, Ioannes Curopalata suam est auspicatus historiam. Sed & Leo Grammaticus Leonis sapientis mandato historiam sex sequentium Imperatorum totidem fermè verbis scripsit ac Curopalata, sed hic habetur præ manibus, ille verò adhuc latet in bibliothecis, Vaticana scilicet, & Medicæa Reginæ Francorum, sed nobis plus satis Curopalata. In his verò quæ sunt temporis huius, præstat audire Theophanem huius temporis auctorem, qui de eodem Michaele Imperatore hæc dicere pergit: Donauit Patriarchæ auri libras quinquaginta, & clero vigintiquinque. Vir enim magnanimus & non auarus omnes consolatus est, qui Nicephori nequitia sunt læsi, donisque Senatum & militiam recreauit.

XIX. Porrò quarto Idus Octobris coronata est Procopia in Triclinio * Augustali: multisque donis liberalibus auxit Senatum; mulieribus verò thematicorum militum qui fuerant in

* Augusteos

LIBERALITAS MICHAELIS IMP.

Bulgaria peremptì, aurì quinque talenta dedit. Theophaniam autem vxorem Stauratij, monasticam vitam amplexam, & cognatos illius, qui miserabiliter sub Nicephoro vixerant, ditauit. Interque alia insignem domum & monasterium Thebraica dictum, vbi Stauratius est sepultus, illi concessit. Omnes etiam Patricios & Senatores, sacerdotes, & summos sacerdotes & militantes, monachos & pauperes tam in regia vrbe quàm in thematibus degentes, locupletauit, adeò vt immensurabilis auaritia Nicephori, propter quam & malè periit, paucis diebus disparuisse probaretur. A

XX. NICEPHORVS PATRIARCHA PACIS STVDIOSVS.

Super multos prætereà optimos mores suos, cùm piissimus & Orthodoxus esset, tristabatur super his qui à sancta scindebantur Ecclesia, quacumque occasione, siue ratione, multumque sanctissimum Patriarcham, ac eos qui poterant pro communi pace concurrere, rogans, non acquiescebat, inter quos & Theodorum Egumenum Studij, & Platonem, atque Ioseph Archiepiscopum Thessalonicensem fratrem Theodori in Studijs detentis amaris vnà cum principibus, monasterij satagebat vnire, quod & fecit.] hæc Theophanes, qui cuncta præsens intuebatur. B

XXI. De reddita autem pace Ecclesiæ, præcipuè verò de restitutione S. Platonis, hæc habet ipse Theodorus Studita in vita ipsius quam fidelissimè scripsit: Illum (inquit) Nicephorum scilicet diutiùs arrogantem, & temeritate suspensum cùm fortis Dei manus ad Scythas exterminasset, illic cum toto exercitu perdidit, vt posteris narratio quædam terribilis & dictu horrenda, Deique iudiciorum quæ comprehendi non possunt, eiusdemque sapientissimæ prouidentiæ exemplum relinqueretur. Eum verò Platonem videlicet, qui antea nobiscum vnà clausus tenebatur, cum eorum qui tunc Imperio potiebantur Michaele & Procopia & piè se gerebant, gratia proprio gregi restituisset, Confessorem illum seipsum esse probauit, idque quomodo factum sit dicemus: neque enim hoc præterire consentaneum est. C

XXII. PAX ECCLESIAE RESTITVTA.

Eorum cura, qui res nostras beneuolo potiùs quàm inimico animo disponebant, de medio sublatum fuit scandalum: quo remoto, & dissidium quod illi cum Episcopo intercesserat, sublatum fuit, cùm principes ipsi hoc eis persuasissent. Itaque sanctissimus Patriarcha se purgauit, quod quæcumque acciderant, Imperatoris violentia facta fuissent. Tunc igitur vnà conuenerunt, & vicissim sibi satisfecerunt (quandoquidem ipsi, Deo nihil ita charũ est vt pax & concordia, modò concordia non sit fidei dissensio, atque diuini præcepti violatio, non denique canonis alicuius reprobatio, quemadmodum præsens coniunctio se habuit) quantum ad nos pertinebat; ea quæ interea facta fuerunt; prætermittentes vt illis similia, quæ diuinorum Patrum memoria facta, & similiter dispensatione quadam neglecta fuerant, immò verò perfecta earum rerum examinatione in futuro illo sæculo illi iusto atque incorrupto Iudici reseruata.] hæc de restituta concordia Theodorus. D

XXIII. Facta autem cuncta hæc consensu Leonis Romani Pontificis, Michael Studita in vita ipsius Theodori testatur, cùm de restitutis Patribus, & inita concordia ista ait:

Michael, qui Curopalatæ dignitatem tum gerebat, sceptra susscepit, vir Imperio planè dignus, & in ea administratione æquissimus. Cui ante omnia res patris curæ fuerant, vt ab exilio eum reuocaret, & honore omni reducem cumularet. Quin etiam dissidentia membra mox aptissimè copulauit, pulchrum Ecclesiæ corpus in vnum iterùm connectens, & pristinam sacerdotibus ac monachis concordiam reddens, Iosepho nimirum, qui electus ab Ecclesia anteà fuerat, ab eadem nunc tamquam inutili membro apertiùs resciso & excluso, qui in locum eius fuerat intrusus. E

XXIV. PAX ECCLESIAE CONSTANTINOPOLITANAE A LEONE PAP. CONFIRMATA.

Placuit hoc in primis Romano Antistiti, qui per litteras, nuntiosque suos sententiam confirmauit: nam & illum sequestrem pacis & conciliatorem ad deuincendum Patrum animos, pius Imperator adhibuerat. Exinde verò Sanctus & Patriarcha crescente inter illos amore mutuo, perstiterunt de cetero non tam corporibus quàm animis inuicem arctissimè colligari, ita vt alter alterius, & vterque vtriusque consuetudine vehementer caperetur.] ista Michael.

XXV. CVR ADHVC CONFESSORES ALIQVI DETINERENTVR IN CARCERE.

Porrò ad hanc ineundam concordiam eo vsus est consilio Michael Imperator, ne quid dissidij semen alicubi reliquum esset: noluit Confessores è carcere liberare, nisi priùs polliceretur Patriarchæ Nicephoro amplectenti quæ sunt secundùm sanam doctrinam, & destruenti quæ fuerant male constructa, communicarent. Qua libenter accepta conditione à sanctis Platone, Theodoro, atque Iosepho, vt alij eidem consentirent, sequestres ipsi

ipsi fuerunt, vt declarat[a] epistola hoc argumento conscripta, tunc ab ipso Theodoro ad Antoninum Abbatem, qui vnà cum suis ea de causa in carcerem coniectus fuerat, & adhuc eo detinebatur multa passus: A [a] *Theod. lib. 1. epist. 55. in Cod. Coisl.*

Antonino Præposito S. Petri, & eis qui cum illo, &c. XXVI.

Cùm epistolas vestras magno cum animi angore & afflictione ad nos scriptas à paterna sanctitate vestra accepissemus: quantopere ingemuerimus; quid dicere attinet, fraternis visceribus commoti, tametsi indigni simus, & ex parili mœrore dolorem vestrum æstimantes, atque vnà sustinentes? Nec enim alijs licet molestias æstimare, quàm ijs qui consimili affectu ijsdem molestijs anguntur. Enimuerò peccata nostra vsque adeò in hoc sæculo iniquitatem exaggerarunt, refrigescente, iuxta Domini verba, charitate, vt qui offendicula & scandala omnia remouere debeant, eos videre sit paria ac fortasse grauiora externis magistratibus facere. Carceres dicitis, probra, exilia, persecutiones, & ærumnas sustinuisse vos, ac B etiamnum sustinere ab ijs qui Ecclesias Dei moderantur, quos non solùm pro Dei mandato pugnantes, sed ne siquidem humanis criminibus rei effetis, talia vmquam à Dei pastoribus perpeti fas esset, nedum pro veritate certantes, quibus laus debetur & beatitudo, atque hæc insuper monastica professione ornati. DEPLORATIO PERSECVTIONIS.

Ex operibus eorum cognoscetis eos, ait[b] Dominus. Haud sanè talia in Sanctis spectata sunt, quin ipsi contrà pati potiùs visi sunt Apostolica voce edocti, quæ de Domino sic ait: [c] Qui cùm malediceretur, non maledicebat, cùm pateretur non comminabatur: præbebat autem placidè percutienti diuinam maxillam. Hinc Christi pastores noti: illinc alieni Episcopi. Sed quis sensus vester esse possit de ingruente hac ætate nostra hominum improbitate, & illi gloriam ducêtes ostentant; quod iniquum est, æquum æstimantes, auctoritatemque & imperium suum ad oppugnanda Dei præcepta exercentes. Verùm illi quæ gesserunt, quæque gerunt, aliquando inueniant, aut veniam potiùs consequantur à Iudice incorrupto, qui nihil inexploratum, inultumq; relicturus est in die iudicij. Vos verò fratres charissimi, ac Patres reuerendissimi gaudete & exultate, quoniam diuinę beatitudinis gloriam reportastis, & Christi opprobria gloriosè susscepistis, exiguis laboribus & ærumnis maxima & sempiterna præmia consequentes. XXVII. [b] *Matth. 7.* [c] *1. Pet. 2.*

Et quoniam, vt iam antè scripsimus, optimi Dei beneficio, è medio sublatus est cuius causa dissidium in Ecclesia nostra extitit: victrix pax obtinuit nutu & auctoritate & benignitate, addam & hortatu Triumphatorum, Christique amantium Imperatorum nostrorum, necnon opera & defensione sanctissimi Patriarchæ nostri (sic enim deinceps appellare oportet) susscipiat & sanctitas vestra, quæ à nobis humilibus multa cum speculatione & inuestigatione, paternarumque actionum contemplatione, ac scandalorum quoque, quæ in Ecclesia interdum contigerunt, dijudicata & approbata fuerunt, vt sic etiam in Ecclesia vestra pax Dei regnet in cordibus omnium. Nec enim, nisi hoc facimus, sanctum à Deo reputabitur, nec victoria nobis erit, quin amittemus forsitan, rectum curiosiùs inquirentes, & quod hactenus præteritis laboribus bonum exegimus. Accipite ergo, vos obtestamur, & susscipite sanctissimum Patriarcham nostrum, & communicate, in quibus manifesta non est iniquitas, etiam Episcopo vestro: ea quę interceserunt, Domino permittentes censori & remuneratori factorum, dictorumque. Ad hoc enim ipsum, precibus interpositis, & sanctissimum Patriarcham appellemus, vt liberemini vos quoque à custodia. Pacisque tesseram inter vos statuentes, si quid controuersiæ subsit, illicò decidatur; aut si tale sit, vt vestro isthæc & reuerendissimi Episcopi congressu curari nequeant, coram ipso œcumenico Patriarcha morbi omnes sanentur, concurrantque vniuersa ad pacis lætitiam concordiæque vnitatem.] hucusque ad Antoninum Theodorus Studita de pace susscipienda atque concordia ineunda. XXVIII. DE PACE ECCLESIAE AD QVAM INVITAT. D E

Sed quæ sunt reliqua anni huius ipsius noui Imperatoris ex Theophane recitemus, qui dictis superius ista subijcit: Misit ad Carolum Regem Francorum pro pace atque contractu nuptiarum in Theophylactum filium suũ.] agitur de hac legatione in Annalibus Francorum anno sequenti, quando videlicet peruenit in Gallias. subdit verò Theophanes: XXIX.

Porrò octauo Kalendas Ianuarij quintæ Indictionis, Michael tranquillissimus Imperator coronari voluit Theophylactum filium suum Imperatorem à Nicephoro Patriarcha in ambone maioris Ecclesiæ, Feria quinta; & obtulit pretiosissimum stemma in sancto altario in vasis aureis & lapidibus vetustis, & quadrangulis velis antiquitus ex auro, & purpura clarè contextis atque admirabilibus sanctis imaginibus variatam. Donauit au- XXX. THEOPHYLACTVS CORONATVR IMP.

tem & Patriarchę auri libras vigintiquinque, & venerabili clero libras centum, splendidam A
reddens sanctam festiuitatem, & filij pronuntiationem.]

XXXI. Insuper huius quoque Michaelis Imperij exordio, de Nicephoro Patriarcha subijcit ista Theophanes: Nicephorus quoque sanctissimus Patriarcha transmisit Synodicas litteras ad Leonem sanctum Papam Romanum: anteà quippe hoc faciendi prohibebatur à Nicephoro Imperatore.] Simulac igitur liberum fuerit eidem Patriarchæ, quod facere tenebatur ipso suæ creationis exordio, officiosissimè præstitit, quod ante hæc implere nõ licuit, prohibente id impio Imperatore. Vt primùm verò licuit, litteras scripsit ad Leonem Romanum Pontificem, quibus de sua rationem redderet electione, simulque fidei suæ Catholicæ professionem eisdem litteris eidem faceret manifestam: adiecit & munera, quibus venerari placuit ipsum Romanum Pontificem, Legatumque misit, cui ea omnia perferenda dedit. fuit is Michael Episcopus Sinnaculorum. Extat ipsa epistola ex Græco reddita Latinitati, cusaque post Ephesinum Concilium studio Peltani viri doctissimi. Accepimus nos nuper & aliud eiusdem exemplar Latino idiomate scriptum ex codice Conciliorum bibliothecæ Ecclesiæ Virdunensis è Lotharingia, nobis impertitum ab insignis doctrinæ viro Frontone Ducæo Societatis Iesu professore, quod magis emendatum Græco exemplari se reperisse testatur. sed expedire putauimus, vt quæ in ea idem Fronto præfatus est, hîc ante eamdem epistolam describamus. sic se habent: B

XXXII. Hæc epistola Nicephori Constantinopolitani exscripta fuit ex magno Codice Conciliorum manuscripto bibliothecę Canonicorum Ecclesiæ Virdunensis in Lotharingia, anno millesimo quingentesimo nonagesimoquinto, Latino idiomate cum Greco, vt apparet reddita à veteri interprete, qui nimium ad verbum transtulit, vt mos erat veterum illorum interpretum, vt illius qui libros Irenæi Latinitate donauit. Et quemadmodum huius ipsius C
Irenæi interpretatio Latina, licet mintis elegans, in quibusdam tamen locis correctior reperta est ipso exemplari Græco Epiphanij, quo loco multa capita Irenęi recitat, sic & ipsius epistolæ interpretatio, inculta licet, & multis in locis ita obscura, vt nullus sensus appareret, emendatior tamen fuit quàm exemplar illud Græcum excusum apud Hieronymum Commelinum, anno millesimo quingentesimo nonagesimo primo in Germania vna cum Synodo Ephesina ex bibliotheca Reuchliniana. Quamobrem collatione facta vtriusque libri, hanc interpretationem, vbi manifestè à Græci contextus sententia aberrabat, sarciuimus & interpolauimus, illis alioquin intactis relictis, quæ in Græco ambigua erant, & vtcumque ferri poterant, studio nimirũ antiquitatis, & vt eius auctoritas maior esset: quamobrem & Græcas voces aliquando margini attexuimus, vt ex ijs posset Lector, si vellet, alium sensum elicere. Certe idem factitasse eos qui editioni Conciliorum Græcolatinæ D
Romæ præsunt, accepi, vt quantum fieri poterat, interpretationem veterem nouæ præferrent. Iuta Fronto, qui hæc ad me misit vnà cum epistola antiquitus Latinitate donata, & vt puto ab Anastasio, qui in his hoc rudi sæculo magna cum laude versatus reperitur. ipse enim (vt dictum est) Theophanes, qua vsi sumus, historiam in Latinum transtulit. porrò epistolæ sic se habet titulus & inscriptio:

Epistola Nicephori Constantinopolitani Archiepiscopi ad Leonem Papã, tẽporibus Caroli.

XXXIII. In omnibus sanctissimo & beatissimo fratri & consacrificanti domino Leoni Papæ antiquæ Vrbis Romæ, Nicephorus misericordia Dei Episcopus Constantinopoleos in Domino salutem.

Magnus quidem verè & memorabilis, & omni fauore dignus est, quicumq; est fidelis ille ac prudens seruus, qualis in parabolis [a] sacris & Euangelicis describitur prædicationibus, E
à Domino constitutus in domo eus, & dispensans in iudicio mandatorum sermonem, & impendens non superuacuè. sed ad commodum creditis benè vtens, dans opportunè conseruis tritici mensuram, & suppeditans vnicuiq; & largiens proportionaliter quod ei competit, & propterea omnem Domini gratiam & propitiationem in se * conferens, & beatitudinem ab eo accipiens, & fore, vt super omnia, in quibuscumque eum procurare ordinauit, constituatur, promissionem obtinens. Dexter enim cum esset prope nimiùm, & optimus, fidem simul & prudentiam accommodatissimam miscuit, & exhibuit; illic quidem beneuolentiam & fidelitatem erga Dominum suum ostendens, & minimè eorum quidquam, quæ sunt credita, subtrahens; hic autem cogitatione officiosa & mentis sobrietate & attentione & sinceritate liberaliter quibus conuenit transmittens, quæ expenduntur. Pro quibus iam præfectura tamquam dominica * dignus: [b] Euge serue bone & fidelis,

BONI PRAESVLIS PRAESCRIBITVR FORMA.

[a] *Matth.* 24.

* ὁπηνέμενος & allicions

* habitus:

[b] *Matth.* 25.

audiet:

A audiet: quia supra pauca fuisti fidelis, super multa te constituam; & in gaudium Domini sui intrare iustè ei præcipietur. Talia sunt illius serui & præmia & opera.

Ego autem non eorum qui possunt villicare & regere hæc, sed dispositione & regimine XXXIV.
indigentium particeps sum, quoniam quidem pusillus nimis & omnium minimus, & tanta parte prorsus & bona sorte destitutus sum, & ideò neque credi Ecclesiam, quæ est secundùm Apostolum [a] domus Dei, volui infirmo & inualido natura, & diuinorum ini- [a] *Coloss.* 4.
tiatione indigenti, prout dicere conuenientius est, quia qui neque mea benè dispono, neque humilia & terrena superemineo; nec animarum regimen & curam gerere vmquam elegi. Quibus enim in propriis studium non succedit ad vtilitatem, multo minùs hi ad ea, quæ sunt aliorum, disponenda idonei erunt. Nam simul dono illo & gratia indignum CVR REFVGERIT EPISCOPATVM.
me ipsum iudicans & reputans, vellem sicuti non beatitudine illa dignus sum, nec miser
B esse & pœna dignus, neque particeps oppositarum partium & aduersariæ prudentiæ illius maligni [b] & malè operantis serui, qui propter multam segnitiem & desidiam Domi- [b] *Matth.* 24.
ni aduentum procrastinat, & grauis conseruis sit, & communicat ebriis in mensa. Quæ dum fiunt, superueniens Dominus * separat, & diuidens, cum hypocritis annumerat: ne- * qui expectabatur
que talentum accipientis, & sub terra ponentis, & abscondentis, & idcircò amarè pigritiæ accusati, & à quo non tantùm vsura & multiplicatio exacta est, sed in sorte quoque detrimentum passi & tenebris traditi exterioribus. Vtinam non in istis deprehensus exemplar vulgo proponar & subsannatio & irrisio his qui in circuitu nostro sunt ostendar, & in motionem capitis videntibus existimer; iudicatus quoque & damnatus ab eo qui omnia videt & scrutatur quæ nostra sunt, & ductus in flagella actionum iniustarum pœnas sufficienter exoluam, vt qui in similibus rei deprehensi sunt videntes quæ patiar, coërceantur,
& correctionem suscipiant. Quoniam igitur permissione & omissione * Dei sub iugum * παραφόσει
C eius subiunctus sum, & hoc ministerium nolens suscepi * tantùm coactus, & non voluntate, qua conditione anteà fuerim & ad quem statum prouectus, vt omnes fermè qui hîc * ὅτι τρόπῳ
sunt, norunt, dicturus aduenio. conniventia quodãmodò

Aliis quidem ars alia & studium est aut maius aut minus, sicut vnusquisque libero ar- XXXV.
bitrio ductus, & rerum gerendarum electionem in sua potestate habens, elegit. Enimuerò sicut multiformes hominum cogitationes sunt & consilia, diuersi etiam mores & viuendi ratio diuersa, sic & vitæ humanæ conditiones discernuntur multis modis & diuiduntur, & in infinitas varietates & multiplicationes producuntur. Nonnulli enim hanc miseram & conculcandam eligere decreuerunt mechanicarum artium conditionem, & alij DIVERSA HOMINVM STVDIA.
agriculturæ laborem exhibentes ostenduntur, quidam negotiationis sortiuntur cupiditatem, lucri & diuitiarum amorem, aut nauicularię artis amorem peregrinationis ac peri-
D culorum, alij per alias manuum artis operationes, ne singillatim omnes persequamur, incedunt. Ceteri autem qui & pauci sunt & potiores, monasticam & philosophicam amplectentes conuersationem, animas simul & corpora purificauerunt, & in hac Deo appropinquare digni efficiuntur, & ad supernam beatamque vitæ conditionem perducuntur, aut eloquentia ex rationalibus disciplinis & artibus insigniti & bonis moribus exornati proprias animas decorarunt: & sicut vnicuique denique dulce & gratum videbatur, & pro inclinatione naturæ contingebat. Mihi autem sic præsentis vitæ negotia euenerunt. Cùm igitur ætatem virilem attigissem, & iuuenilem præteriissem in regalibus versatus atriis, militiam quamdam exercebam, & ipsam non absque opera ac remissam, sed quæ per manus & calamos exhibetur. Etenim Imperialibus intereram scriptoribus. A se-
E cretis autem eos vocare solitæ Latinæ linguæ scimus esse dictionem. In hac hærens quibusdam temporibus & humanis rebus impeditus in cognitionem rerum caducarum in hac vita & non consistentium veniens, consilia voluebam & cogitationes animo versabam, quàm nimirum difficile sit & laboriosum ibi occupatis superna capessere, præcipuè verò vt qui spem aliquam meliorem concepit, ab ea non excidat: nam illa quidem ludentium, hæc verò seria tractantium esse arbitrabar, illaque valere iubebam, & istis quantum in me situm esset adhærere, meque in iis potiùs excellentem cernere studebam, quàm illis deinceps condecoratum videri.

Me sanè legislatorum ac Prophetarũ [c] optimus attendere mihi ipse edocuit, & [d] omnia XXXVI.
vanitatem esse, & quæ sit abundantia homini in omni labore suo, quo laborat sub sole, [c] *Deut.* 5.
alius sapiens insinuauit. Pertranfire autem figuram huius sæculi, [c] Vas Dei electum de- [d] *Eccli.* 1.
nuntiabat, & alias Scripturas sacras his similia prædicantes audiens, & simul in mente [c] 1. *Cor.* 7.

habens: quod apud quemdam eorum qui sapientiæ nomine celebres sunt, nouimus de- A
cantatum, melius esse plebeium viuere quàm magnam habere potestatem eum, qui ni-
hil ea dignum sit præstiturus: quemadmodum scenam præsentem deflorescentem glo-
riam contempsi, meque ad considerationem mei extemplò cõuerti. Idcircò re benè suc-
cedente, mihi opitulante Deo, cùm dignitatis contemptor sum factus, tum ab Imperiali-
bus atrijs & vrbano tumultu procul abductus, vasa collegi. Solitudinem igitur quamdam
occupo, & iugum montis, quod erat asperum & inaccessum, stadijs non paucis circa Pro-
ponticam regionem, regia distans ab vrbe; & illic stationes facere studebam, vt etiam si
possem, monachicam conuersationem attingerem.

XXXVII. Ad hoc enim ex multo iam tempore impellebar, & amor quispiam eremi ac tranquilli-
tatis vehementissimus me tenebat, nec alibi vspiam nisi illic, extremum vitæ diem obeun-
di. Sed quoniam quidem non omnibus omnia, quæ secundùm voluntatem sunt, euenire B
possunt, & sunt quædam in quibus* fatum imperat, & sicut vult Deus, finem inceptis ponit:
contigit vtique hoc etiam mihi, & ab iis quæ in animo statueram excidi, & nescio qui-
bus iudiciis, quæ nouit, qui hæc permisit, & omisit Deus, ab amabili eremo sum abstra-
ctus, & in Regiam iterùm ductus sum, tamquam sub Deo teste, decreto & iudicio eorum
qui in his sedibus collocati erant & totius Ecclesiæ cœtu sacro ac consilio Senatus suffra-
gantibus absque vlla tergiuersatione & excusatione, quandoquidem iam regiæ vrbis Præ-
sul vitam cum morte commutarat, vt homo humanam, me licet admodum cunctantem
& non præsumentem ad hanc sacerdotalem sedem deduxerunt, quod violentia potiùs,
quàm persuasione confectum est.

* Dei voluntatem fatum appellat, vtrũque simul iungens, quam quòd euitare non possit homo, fatum nominat.

XXXVIII. Quia ergo nolens hoc iugum subij, & vim solicitudinis suscepi non dignè, neque vti gra-
tiæ conueniebat: timeo quidem primùm varias & multiplices machinationes inuentoris C
nequitiæ, ac malorum & inuisibilium spirituum insurrectionem, ne cùm me nudum &
inermem ab ijs, quæ sunt ex virtute, deprehenderint, nondum enim me spiritualibus & di-
uinis eruditum cognouerunt, aut aduersus eos exercitatum, aut concertantem luctatione
perspexerunt, peccati vulnerante sagittis, Ecclesiæ à Deo electam cateruam feriant, & be-
nè ordinatam eius phalangem exterminent, inconsulti & indocti ducis ruinæ cachinnis in-
sultantes. Deinde verò cùm me alienum à principatu, & obiectum inuidiæ viderem, dolo-
sitatem & malignitatem inuidorum verebar, qui omnia obseruare studẽt, quæ nostra sunt,
siue benè, siue aliter se habeant, nec trabes suis impositas oculis vident, neque glumam ab
oculis purgare appetunt, & alienas festucas scrutantur, & propter pusilla nimiùm & vilis-
sima & quæ nullius sunt pretij, linguas suas aduersus præeminentes iniustè armant, & v-
trimque amarè ac iniustissimè vulnerant. Sed hoc suscipiens certamen, quo in hoc adiu- D
tore & opitulatore indigeo, nisi ista permittente Deo, à quo postulo incrementum, & adiu-
torium vt miseranti & propitio oculo in meam respiciat paruitatem, teneatque manu dex-
tera & ad suam deducat voluntatem, & eorum quæ nobis commissa sunt gubernationem
ad salutem: qui quidem differt punire hos difficiles & affligentes nos, aut propter nostram
malitiam vt ad meliora nos reducat, aut ad illorum detegendam malitiam & peruersita-
tem in nos, ne lateat amaritudo subdolè in anima, & astute nidificet, sed in lucem prodeat
& manifestetur, quod occultum est.

XXXIX. Si autem frater qui adiuuatur à fratre, sicut ciuitas firma, & rectè firmata est Regia,
a Prou. 18. quemadmodum Salomonicus [a] sermo nos admonuit, aliorum etiam plurium precibus
indigeo ad opem ferendam, præ omnibus autem vestræ maximè in spiritu desideratissi-
mæ & sacræ fraternitatis sacris orationibus, & ad Deum intecessionibus vtar, tamquam E
nobis auxilium ferentibus ac iuuamen, vt quæ Deo appropinquant, & ad supernum &
intelligibile feruntur altare, mundo munditer loquentibus vobis & audientibus, tacen-
tibus & clamantibus, sicut audiebantur Moyses & Samuel, & si quis alius eis similis in
spiritu. Idcircò suffragamini mihi in infirmitate, & manus sanctas in superna leuate.
Certi enim sumus habere ex confidentia virtutem desuper nobis misericordiam impe-
trantes, & propitium Deum reddentes ad confortandum & roborandum, quod infirmum
b Ephes. 6. & lassum est, [b] vt lorica induti fidei, & galea salutis cooperti, stare possimus aduersus
principatus & potestates & mundi rectores tenebrarum sæculi huius, aduersus principalia
nequitiæ contra quæ nobis luctatio est: ad conseruandam item stabilitam & inconcussam
animæ fortitudinem, & vt aduersus obedire recusantes & refragantes decenter & dexterè
me geram, & ad eos adoptandos in filios Ecclesiæ, & oues rationales electi Christi gregis
efficien-

PETIT INSTANTER PRECES PONTIFICIS.

A efficientes, & vt in diuino Ecclesiæ ouili commorentur curantes, ne à lupis crudeliter lace-
rantibus deuorentur, concordiæ & consensionis signaculis signatæ, vt insidijs non appetitę
& illæsæ permaneant, vtque omnium nostrùm capiti Christo & Principi pastorum subij-
ciantur, ac fræno ductiles ceruices illi subiungant.

Ad mundandos autem nos & clarificandos, & vt fiamus perfecta perfectæ lucis germi- XL.
na, sic vt possimus & alijs impertire illuminationem & mundationem: [a] detur etiam sermo a Ephes. 6.
nobis in apertione oris ad implendos eos qui audiunt, spiritu, & ad prædicandum sine pi-
gritia & defectione virtutem mysteriorum nostrorum, eius gratia qui linguam mutorum
explicat, & rectos facere potest claudicantes, & ad benè currendum in præparationem Eu-
angelij, firmat & corroborat: ad multiplicandum item commissum talentum, & in tem-
pore reddendum cum vsura Domino debitum: ad operandũ etiam in vinea bona, & ope-
B ris approbationem reportandam cùm sustinuerimus quidem magnanimiter laborum gra-
uitatem & difficillimũ pondus & generosè pertulerimus diei æstum, vt his qui circa [b] vn- b Matth. 10.
decimam introierunt, * absque conductione, in distributione auctoramenti connumere- * ἀσυμφώνυς,
mur. Ad illuminandum autem nostræ mentis introitum, & vt per spiritus διοπτεύειν dispi-
ciamus, ita vt Propheticarum vocum auditores reddamur, & diuinorum mandatorum ala-
cres administri, & eius suscepto dono, id, quod oculum mentis conturbat, & mentem no-
stram obumbrat, purgetur atque mundetur: vt vndiquaque se ipsos custodiant, & obser-
uent, & ab aduersariorum ictibus maneant illæsi. Ad prouidendam autem frameam [c], cùm c Zach. 13.
super peccatores à Deo immissa aduenerit, vt si quidem possibile sit, * & dederit Deus, &
qui annuntiat aduentum, Deum placans, & ipse, & ij quibus annuntiatur iram effugiant.
Sin minùs, propriam saltem animam saluam faciam, iuxta Loth [d] illum iustum, qui saluans d Gen. 19.
C animam suam incendium euasit. Et quæ vestræ quidem sint orationis, & spiritualis auxilij,
hactenus dicta sint.

QVAE PER PRECES PONTIFICIS A DEO CONSEQVI ROGAT.

Tempus autem iam adest, magnam veritatis tubam, magniloquum Euangelij præco- XLI.
nem Paulum spectare memorabilem, propter antiquos Romanos admodum consolatum
& velut exultantem spiritu & ob eorum fidei studium & feruorem confidentem atque glo-
riantem, & testificantem in omnibusq. mundi finibus diuulgantem, pronuntiantem in ijs
quæ ad illos scripsisse eum constat: [e] Gratias ago Deo meo, quia fides vestra annuntiatur e Rom. 1.
in vniuerso mundo: Et quia nostra Euangelica munda & immaculata fides est, & extra
quam non est alia, neque Romanis finibus arctata circumscribitur, neque terminis mun-
danis finitur: in tantum autẽ effunditur potiùs & diffunditur, & sicut Propheticæ & Apo-
stolicę voces incitant fari, [f] in omnem terram diuinæ prædicationis sonus exiuit, & in fines f Psal. 18.
D orbis terræ verba prædicantium. Si autem oportet & his dicere altiora, hæc & in cælis in Rom. 10.
supernis & intelligibilibus virtutibus fiducialiter agit. Si enim vna est Ecclesia in cęlo & in
terra, & primogenitorum Ecclesiam in cælis exinde audimus descriptam, & est ciuitas [g] ex g Hebr. 12.
fide iustificatorum, quæ sursum est Ierusalem, cuius artifex & conditor Deus, qui & paci-
ficauit, quæ in cælis & quæ in terra sunt, [h] medium maceriæ soluens parietem, perditamq; h Ephes. 2.
ouem in humeris attollens per inenarrabilem dispensationem saluis & manentibus ad-
iunxit: hac ratione iustè admodum vnionem & coniunctionem retinemus, quum ad nu-
tum vnum & consensionẽ creatura fidei suffragetur. non enim in Iudæa tantùm notus est
Deus, sed in omnibus, quæcumque mens & ratio contemplantur.

DE ROMANA ECCLESIA PRAECONIA.

Nos verò qui nouum Romanorũ nomen sortiti sumus, vtpote super vno & eodem fun- XLII.
damento fidei superædificati, Apostolorum inquam & Prophetarum sapientium * artifi-
E ciorum, posito angulari lapide omniũ nostrùm Saluatore Christo & Deo, nulla in re, quod
ad fidem attinet, antiquioribus sumus inferiores. In Ecclesia enim Dei non est prænume-
ratum & subnumeratum, sicut non Iudæus, non Græcus, non Scytha, non barbarus, non
seruus, non liber, sed omnes in Christo vnum sumus. Igitur & in nobis diuinus Paulus su-
perbiat, & glorietur, ac se iactet copulans veteribus noua, & comparans in dogmatibus &
prædicationibus, cuius & nos doctrinas & admonitiones sequentes, in quibus radicati &
firmati sumus confessione fidei nostræ, in qua stamus, & gloriamur, nostrasque sententias
quæcumque sunt sanè de nobilissima & immaculata nostra religione, reuelata facie cla-
rissimè prædicamus, cum qua Deo seruimus, & quam spirare potiùs quàm aërem indesi-
nenter debemus: cum qua & abire de præsenti vita contendimus, superna gratia confor-
tati & muniti, sicuti alia non licet incedere & ambulare, aut quæ præsentis sunt vitæ benè
disponere, aut quæ in futuro sunt reposita dignis bona impetrare.

FIDELES OMNES VNVM SVNT IN CHRISTO.

* τεχνιδ-μάτων, vel τεχνιτῶν, artificum.

CONFI-

XLIII. NICEPHORI EPISC. CONSTANTINOP. FIDEI PROFESSIO.

CONFITEOR igitur me credere in vnum Deum Patrem omnipotentem, omnium factorem & dominatorem ac Dominum, & in Filium eius vnigenitum Dominum nostrum Iesum Christum verum Deum & ante sæcula Verbum sine principio & ineffabiliter ex Deo natũ, incomprehẽsibili ratione, & quam intelligibilis ac sensibilis vlla creatura complecti mente non potest. Et in Spiritum veritatis viuificantem, ac sanctissimam Trinitatem vnius substantiæ, supersubstantialem, inuisibilem, incomprehensibilem, inseparabilem, immutabilem, simplicem, indiuisam & incompositam, & sine interuallo incorpoream, sempiternam sine qualitate, sine quantitate, vnius honoris, vnius gloriæ, vnius sedis, vnius Deitatis, intractabilem & impalpabilem sine figura, sine fine bonam, perpetuè splendentem lucem, tripliciter fulgentem, lumen omne excedentem, semper itidem & secundùm eadem se habentem, omnia speculantem, & perficientem virtutem, omnibus rationabilibus & intelligibilibus repentè & non partim effusione diuini luminis splendentem, proportionaliter, pro facultate recipiendi quæ in ijs est qui illuminantur, & ad esse, & ad benè esse conseruantem in subsistentibus rebus & non nudis nominibus cognitam, vna Deitate, & potestate, & Regno glorificandam & adorandam ab omni visibili & inuisibili creatura. A B

XLIV. * γννητῶς per generationem * Hebr. 1. * ἐ γννητῶς ἀλλ' ἀπορρήτως non per generationem, sed perprocessionem

Ex ijs quæ in Trinitate considerantur, Pater quidem sine initio est & sine causa: non enim ex aliquo, sed à seipso esse habet. Filius autem, non sine principio est, ex Patre enim est. Principium autem filij Pater sicuti causa est, si autem, quod ex tempore est, accipias initium, & sine initio est: creator enim temporum non est sub tempore * genitus quidem, sed sempiternè & indistinctè consplendens Patri * sicut splendor gloriæ & Paternæ figura substantiæ. Spiritus autem sanctus ex Patre substantiam habens, * non genitus, sed procedens, sempiternè cum Patre & Filio consideratur; non sine principio quidem propter processionem ex Patre. Principium enim & ipsius est Pater secundùm causæ rationem: sine initio autem & ipse est secundùm tempus. C

XLV. Vnus ergo Deus Pater ex quo omnia, & vnus Dominus Iesus Christus per quem omnia, & vnus Spiritus sanctus in quo omnia, ex tribus perfectis vnum perfectum & perfectissimum, quod est Diuinitas, segregatis quidem & personalibus proprietatibus ab inuicem differentia. Vnumquodque enim horum quæ natura indiuisa sunt propter continuitatem substantiæ cum mentis contemplatione diuiditur, Deus à nobis agnoscitur & creditur omnium plenissimum existens diuinitatis proprietatum. Et hæc tria inuicem copulata vnus Deus à nobis adoratur, ternaliter quidem secundùm personas, singulariter autem secundùm substantiam. Et monarchia est quod à nobis honoratur non polyarchia, nõ anarchia propter inordinatam & seditiosam stultitiæ ac confusionis conditionem. Monarchia autem non quam circumscribit persona, propter imperfectionem & litteram Iudaicę inopiæ & puerilitatis, sed quam naturæ vnius honor, & sententiæ conspiratio, & identitas motus ostendit, & eorum quæ ex eodem sunt in vnum consensus, quod in creata natura impossibile est, velut ait magnus inter Theologos Gregorius, & neque id quod copulatum & connaturale est in Trinitate contemplandæ Diuinitatis diuiditur. Alienetur enim à nobis & abscindatur insani Arij non recta opinio & rabies. Indiuidua enim ipsa Trinitas & gloria & sempiternitate & Regno non diuisa, neque alienata, neque Dei principalibus personis transmutatis, neque * concapescentibus inuicem, sed in vnaquaque earum immutabili seruata & inconfusa proprietate. Procul enim refutetur & abigatur malè prudentis Sabellij fraudulenta confusio. D

* μὴ συμχωρησάντων εἰς ἀλλήλας neque commeantibus interse

XLVI. DE INCARNATIONE VERBI CONFESSIO. * σύνθρονον

Veneror autem & adoro quod erat ante sæcula destinatum mysterium nouissimis autem temporibus reuelatum in salutem omnis generis nostri, & peractum per magnam condescensionem, & ineffabilem dispensationem vnius sanctæ & viuificantis Trinitatis Christi veri Dei nostri, vt vnde esse nobis fuit per inenarrabilem ipsius bonitatem, inde & benè nobis esse daretur. Confiteor igitur & credo ipsum vnum de viuificatrice & beata Trinitate Dei Filium & Verbum cum Patre & Spiritu sancto sempiternè simul adorandum & conglorificandum, sicuti consubstantialem & * consessorem, infinita clementia motum ad miserandam propriam plasmationem bona voluntate Paterna & misericordia, gratia autem & cooperatione sancti Spiritus descendentem de cælo, & inter homines conuersatum, vt damnatos nos dudum peccato, & à delectatione expulsos paradisi, & corruptioni subiectos gratia reconciliaret, & diuinæ socios perficeret naturæ. Inhabitans enim in vtero sanctissimæ incontaminatæ Dei Genitricis Virginis, & in anima & in E

A & in carne præmundata Spiritu, & totum in seipso suscipiens ex ipsa quod nostrum est, quemadmodũ in principio plasmans & viuificans hominem, processit Deus incarnatus, manens quod erat, Deus: Virginem post partũ supernaturaliter & ineffabiliter Genitricem conseruans: nequaquam mutata secundùm naturam virginitate ad ostensionem veram, secundùm processionem natiuitatis eius, inconnexæ & immutabilis sempiternitatis. Qui enim Patri connaturalis est, consubstantialis nobis per omnia absque peccato factus, semen Abrahæ apprehendit, similiter nobis particeps factus carnis & sanguinis.

XLVII. Carnem enim animatam suscepit anima intelligibili & rationali, quæ nullo modo subsistit ante vltimam vnitionem, sed simul caro animata rationalis in Christi connaturalitate creditur, non per gratiam habitans in nobis, sed totus totam naturam complectens inconfusè & indiuisè & supernaturaliter coadunationem operatus: vt conuenientes substantiæ diuinitatis & humanitatis in proprietate, quæ secundùm naturam est permanerent, & nullatenus in inuicem transferrentur: licet vocabula ratione connaturalitatis commeare piè intelligamus propter nominum connexionem. contemplatione enim sola & non re ipsa separari existimamus propter supernaturalem conuenientium vnitionem, singularitatem autem & vnionem personæ seruari credimus inseparatam & indiuisam permanentem. Abiiciatur enim phantastica impostoris Eutychis, & Dioscori confusio & commixtio. Inde ipsum creatum & increatum confitemur, ante sæcula autem & sub tempore; cælestem & terrestrem; circumscriptum & incircumscriptum; passibilem & impassibilem, sine matre & sine patre; illud quidem inenarrabilem & sine initio & ante sæcula ex Patre natiuitatem, hoc autem propter eam quæ secundùm nos est occultam & intelligibilem coadunationem, & duas eius natiuitates prædicamus, quæ sunt incomprehensibiles & omnem sermonem excedunt. Cùm enim in forma Dei esset vnigenitus Dei Filius, qui est in sinu Patris, hoc est, in substantia Patris ante sæcula, ex eo fulgens, in consummatione sæculorum semetipsum exinaniuit, & serui formam assumpsit, hoc est nostram substantiam. B C

XLVIII. Ergo in Christo secundùm personam coadunatio aliud quidem & aliud, ex quibus Saluator est, introducit, vtputa inuisibile & visibile, passibile & impassibile, non alium autem & alium, absit: Deum eumdem perfectum verè & hominem perfectum confitemur: differentiam naturarum attribuentes, vnum & eumdem cognoscentes. & post incarnationem, non in dualitatem filiorum diuidentes propter diuersitatem concurrentium in coadunationem secundùm personam naturarum, vt expellatur à diuino atrio insipiens Nestorius; omnis autem diuinitatis & humanitatis eius operationes perficientem. Sicut Deus enim operatus est diuina, per ipsa Dei signa & mirabilia operans; sicut homo autem ipse passiones & opprobria voluntariè suscepit. Præterea cum duabus naturis consequenter & necessariè numero æquales etiam naturales operationes eius prædico tamquam demonstrantes & cõstituentes ipsas substantias vel naturas, secundùm pias & Deo conuenientes diuina sapientia prædictorum Patrum nostrorum traditiones. Similiter autem & duas voluntates naturales ipsius Domini & Dei nostri Iesu Christi confiteor. Voluntarium enim eum cognosco in vtraque natura, ex quibus & in quibus est & intelligitur, sicut operantem, ita & volentem, ad passionem autem voluntarie venisse. D

XLIX. Credo eum crucifixum esse non in qua splendet cum Patre substantia, etsi Dominum [a] gloriæ crucifixum fuisse, dicitur in * sermone retributionis, sed in terrena nostra natura, in qua terrestrem nostram massam suscepit, & maledictum pro nobis factus est, vt benedictionis, quæ ab eo est, socios nos efficeret, & malefactorum secundùm carnem sustinuit mortem pati, vt mortis aculeum peccatũ sustinendo condemnaret in carne sua, & destrueret hunc, qui habebat mortis imperium, hoc est, diabolum. Sepulturæ autem traditũ corpus suum conseruasse incorruptum, nequaquam ab arcana & inenarrabili diuisum vnitione, quamuis à rationabili & intelligibili eius anima separatum in spatio triduano. Cum qua ipse & ad infernum descendit, & his qui in carcere erant spiritibus (sicut princeps & diuinus dixit [b] Petrus, veniens prædicauit) resurrectionem, & libertatem, & redemptionem dedit. Incorruptionis autem nobis principium factus est, in eo quòd primogenitus ex mortuis resurrexit. Surrexit enim sicut Deus calcans mortem, dux itineris factus omni carni in Resurrectione, & simul excitauit nos, qui peccati casu cecideramus. E

[a] 1. Cor. 2. * τῆ ἀντιδόσεως. [b] 1. Petr. 3.

L. Astitisse autem post Resurrectionem mulieribus, & gaudium eis annuntiasse, & eam quæ ex femineo nos nuntio incesserat tristitiam dissipasse. Visum autem & sanctis discipulis

pulis ſuis Reſurrectionis ſuæ myſterium confirmantem & oſtendentem ſe, ſicut ipſe fuerat A
& ante Reſurrectionem, per eſcam, & ſapientis Thomæ circa diuinum latus palpationem.
Aſcendiſſe quoque in cælum, & ad dexteram Dei Patris ſediſſe cum aſſumpta carne, cum
qua iterùm veniet in gloria Dei & poteſtate, quæ eſt ſuper omnem creaturam, & Iudex ſe-
[a] 2. Cor. 5. debit, vnicuique ſecundùm opera ſua reddens. [a] Omnes enim nos exhiberi oportet ante
tribunal Chriſti. Cum his credo & carnis reſurrectionem cùm mundi tranſmutatio fuerit,
[b] 2. Cor. 15. vt [b] mortale noſtrum induat immortalitatem, & corruptibile incorruptione operiatur.
Confiteor etiam vnum baptiſma in remiſſionem peccatorum, quod in Patre & Filio &
Spiritu ſancto perficitur, ſecundùm Euangelicam & diuinam traditionem.

LI. Hæc ſunt autem Orthodoxæ Fidei, & ſacræ noſtræ religionis venerandæ dogmata &
myſteria, ſecundùm traditam nobis à diuis initiatoribus altiſſimam & puriſſimam Theo-
logiam, & ſalutarem circa nos Dei verbi diſpenſationem, & quæcumque his conueniunt B
ſimilia dogmata cum omni ſuſceptione & fide conſeruo & amplector.

LII. Suſcipio autem, & peto interceſſiones, & apud Deum interpellationes, primùm quidem
INTERCESSIONES PETIT SANCTORVM. & præcipuè incontaminatæ & immaculatæ & ſemper Virginis dominæ noſtræ Dei Ge-
nitricis, deinde diuinarum & cæleſtium Virtutum ſanctorum & beatiſſimorum Apoſto-
lorum, & ſanctorum Prophetarum, & glorioſorum ac triumphatorum Martyrum &
*θεοφόρων * Deiferorum Patrum, & omnium Sanctorum à ſæculo placentium Domino, qui viuunt
[c] Sap. 3. ſemper cum eo (animæ enim iuſtorum, inquit [c], in manu Domini) ſicut magnam ſalutem
inde animæ & corporis recepturus.

LIII. Adoro autem & amplector venerandas eorum reliquias, tamquam in ſanitatem anima-
rum & corporalium paſſionum conſtitutas. Laudo eorum venerandam in Deum con-
uerſationem, & memoranda eorum certamina & dimicationes. Glorifico thecas, & ho-
noribus ſupernis corono eos, quoniam propter gloriam omnium noſtrùm Saluatoris Dei C
ſanguinem fuderunt, & præſentem vitam propter eius dilectionem contempſerunt, imi-
tatores viuificæ & ſalutaris paſſionis eius facti, ſalutans ſimul omnium noſtrùm Saluato-
*τὸν χρι-τὸν θεοσ- ris Chriſti colendam imaginem, & venerandos & ſanctos eorum vultus, attribuens eis * ſe-
κωίσιον. cundùm honorem adorationem.

LIV. Prætereà venerabiliter approbo & honoro ſanctas & vniuerſales ſeptem Synodos, & quę
in eis decreta & diuulgata, diuina & ſupernaturalia ſalutariaque dogmata, à ſanctis & Dei-
ferentibus Patribus noſtris, quos ſecundùm tempus poſuit Spiritus ſanctus regere Eccle-
ſiam & moderari.

LV. Primam quidem in Nicęa conuenientem trecentorũ decem & octo ſanctorum Patrum
Synodum aduerſus impium & furioſum Arium, quem de Eccleſia expellens, Fidem nobis
veram & rectiſſimam, per ſacrum & diuinum Symbolum expreſſit. Deum Verbum & D
*συναΐδιον Dei filium, non creaturam ſecundùm ſe, conſubſtantialem autem Patri & * coæternum,
ſua principio in tempore * velut Deum verum & creatorem omnium Orthodoxè definiuit.
*ἀϊδίως

LVI. Deinde poſt eam in hac regia vrbe congregatam centum quinquaginta à Deo inſpirato-
rum Patrum, quę nefarium & oppugnatorem Spiritus ſancti Macedonium depoſuit, &
ſacri Symboli ſententiam explicauit, & ſancti Spiritus Theologiam expreſſit Deum verum
& conſubſtantialem Patri & Filio, & non creaturam eum confirmans, & cum ipſo Apol-
linarium Laodicenſem planè deſipientem, & ſine intellectu, ab Eccleſia abdicauit.

LVII. Poſt hanc & in Epheſo primam congregatam ducentorum ſanctorum Patrum, ſanctam
*μανιώδη Synodum aduerſus Neſtorium * vani aſtutum & eius blaſphemias, quem deponens vnam
Chriſti & Dei noſtri, ſecundùm adunationem perſonarum, & duas naturas inconfuſè & E
indiuisè ſapienter decernens ipſum Deum & hominem pronuntiauit, ſanctamq; Mariam
propriè ac veraciter Dei Genitricem confeſſa eſt.

LVIII. Poſt hęc in Chalcedonia concurrentium D C XXX. ſanctorum Patrum diuorum &
Deiferẽtium, quę impios Eutychium & Dioſcorum, & caliginoſam & tenebroſam eorum
confeſſionem damnat, & hos anathematizans, perfectum Deum & perfectum hominẽ ip-
ſum Chriſtum & Deum noſtrum in duabus naturis inconfuſè & indiuisè piè prędicauit.

LIX. Necnon & iterùm in hac à Deo conſeruata ciuitate conuenientem ſanctam Synodum
* Theodori & Neſtorij CLXX. ſanctorum Patrum, quæ * Origenis & Didymi & Euagrij, & cum ipſis malè ſen-
tientium impia dogmata diu quidem à multis abſcondita, tunc autem amarè renaſcentia
& germinantia abſcidit: in quibus ipſi erant delirantes fabulis, Iudaicam & Gentilem ma-
gis quàm Chriſtianam Fidem ſequentes.

Deinde

A Deinde ſextam CLXX. ſanctorum virorum vniuerſalem Synodum, & ipſam in hac re- LX.
gia vrbe congregatam, & in Chriſti naturis proprias & naturales operationes prædican-
tem & voluntates, & anathematizantem, & ab Eccleſia expellentem Theodorum Pharan
Epiſcopum, *& Honorium*, Cyrum & Sergium, Pyrrhum, Paulum, & Petrum, qui per-
miſſu Dei in Eccleſia ſacerdotium ad corruptionem nacti ſunt, & Macarium Antiochiæ
appellatum Præſulem, & Stephanum diſcipulum eius, atque Polychronium ſenem inſi-
pientem, qui vnam operationem & vnam voluntatem in Saluatore noſtro Chriſto & Deo
opinabantur.

Præter has autem & cum iſtis in Nicæa ſecundò conuenientem noſtris tẽporibus CCCL. LXI.
Patrum ſeptimam ſacram Synodum, quæ omnes præcedentes ſanctas ſex Synodos confir-
mauit, & earum dogmata, & venerandarum & ſacrarum imaginum ab exordio Eccleſiæ
B traditam adorationem recepit, ſtatuens eas non aliter ac viuificam Crucem adorari. abi-
gens de Eccleſia in iniuriam & excidium earum vanè loquentes & Chriſtianos accuſan-
tes, quia ſicut deos eas adoraſſent, hoc eſt, Theodoſium, Baſilium, & Siſinnium, qui in
Deum conniuentia ſacerdotalem ſedem adepti erant.

Cum his ſupradictis ſanctis & vniuerſalibus Synodis ſuſcipio, & omnium ſapientium & LXII.
beatorum Patrum dogma & * præcepta amplector, ſicut doctrinam irreprehenſibilem & * πονήματα
ſalutis fundamentum, & quos Catholica & Apoſtolica Eccleſia admittit, ſuſcipio, & quos opera
abhorret, abhorreo. Abijcio autem & abhorreo omnino à Simone mago, & hactenus
prorſus omnes, qui à pietate receſſerunt, & prauorum & peſtiferorum dogmatum opinio-
nibus inquinati fuerunt, Sanctorumque traditionem reprobauerunt, & amarum zizanio-
rum ſemen commiſcere Orthodoxæ Fidei agro auſi ſunt: eos autem anathematizo, &
omnes qui eos ſequuntur, & ſicut peſtem in Eccleſia Chriſti refuto & anathemati ſubmit-
C to. Nos quidem ſententiam noſtram beatiſſimis vobis, & à Deo edoctis in his manifeſta-
tam nuncupauimus, ab initio obſeruatam Eccleſiaſticam legem ſequentes, veluti quodam
animato præcone vtentes hac noſtra epiſtola dilectionis in Chriſto, & ad inuicem confeſ-
ſionis, concordiæque vadimonium inferente. Veſtra autem amabilis in Deo fraternitas
vicem nobis reddat, primùm quidem orationes, quæ ad Deum ſunt, deinde ſermones con-
uenientes & res confirmantes, atque intellectum dantes, vt veſtris exhortationibus & do-
cumentis ſtemus confirmati in hac fide integrè, indefinenter & ſolidi, omnia quę in ea ſunt
myſteria ab initio tradita inuiolata conſeruantes, & intra terminos atrij Eccleſiæ ſtantes
diuina fiſtula Apoſtolicæ & * paternæ doctrinæ inſigni ſibilo, & à Deo inſpiratis ſonis om- * πνεύματι-
nes rationales ſacri gregis oues congregare, & ſeruare valeamus ab inſidiantibus beſtijs illæ- κῆς
ſas ſignatas principis paſtorum Chriſti vnctione & nomine. ſpiritualis

D Et quæ in nobis deſunt per vos adimplete ſicut eſtis fratrum amatores, & ad diligendum LXIII.
proximum procliues, vt abundantia veſtra noſtræ inopię ſit ſupplementum, & quod in ver-
bis & rebus nobis minus eſt, conuerſationis veſtræ ſacra atque veneranda fiducia ædifi-
cetur & augeatur, cùm tamen nihilo minore fruamini gratia vobis data. Non enim mino-
rationem affert ijs qui ſine liuore dant, ſed in multiplicationem in tempore opportuno no-
biliſſimos fructus optantibus reddit, iſque qui corroborat nos ſicut infirmiores ſibi à Deo
data virtute, & perficietibus pedes noſtros in Euangelij ſemita. Et conſulere quę ſunt emo-
lumenti & ſalutis ne deſinite. Vt ſicut in confeſſione vnitatem & paritatem ſeruamus,
ſic & in coniunctione dilectionis coarctati & connexi indiuulſum pacis donum in credito
nobis miniſterio in nobis ipſis retineamus, & conſenſus concordiaque in Eccleſia cuſto-
diatur: vt inde intelligibilis ciuitas Regis magni munita & cuſtodita, indiruta & inuaſtata
E permaneat ab omni malignitate & impetu viſibilium inimicorum circumeuntiũ & quæ-
rentium deuorare aliquem eorum, qui in ea deſcripti & ſignati ſunt in ſpiritu. Aduerſus
quos opponimus non arma carnalia, ſed ſpiritualia, ſcutum fidei & gladium verbi, quod
eſt verbum Dei, ad deſtruendas peccati molitiones, funda ſpiritus procul audaciam eorum
abigentes & perſequentes, & triumphalia aduerſus eos iubilantes, ſicut diuina cuſtodia &
prouidentia digni, quæ & tranquillam & pacificam noſtram reddit conuerſationem, vt &
in regeneratione in nouiſſima tuba digni efficiamur Principi vitæ impunè obuiare cum
gloria Paterna, venienti cum ſanctis Angelis ſuis, & ad nuptias cum prudentibus introea-
mus virginibus, & ſpiritalibus & Angelicis fruamur epulis, heredes facti repoſitorum di-
gnis bonorum in ipſo Chriſto vero Deo noſtro interceſſionibus incontaminatæ & imma-
culatæ eius Matris, & omnium Sanctorum. Amen.

LXIIII. Licet autem adeò serò in eiusmodi iam memoratis vadimonium obierimus, mirari tamen debet nemo, neque nostram sententiam accusare, sed cognoscat quidem Dei amans fraternitas vestra, quia potestatis sententia dura & rigida gubernabat, quæ impedire poterat, ne, quod sentiremus, exponeremus, non sacerdotalis cõsuetudo neglecta est & excidit, neque ex desidia quadam quæ opportuna erant, & ad Ecclesiasticos viros pertinebant, omisimus. Ignoscat igitur sacra anima vestra si quid mihi tarditatis obiectura sit, cùm experientia compererit & ipsa quàm non sit pronum ac facilè potestatibus obsistere ijs, quorum voluntates sunt subditæ, & omnia implere student, quæ ceteris collibuerint. Visum est enim ei qui prohibebat occasionem speciosam obijcere pro nobis, ea quæ propter vnctionem Regis sunt facta, & quòd vosmetipsos ab Ecclesia expulistis, exterrebat & turbabat. Propterea & vos ob ea quæ in istis vi coacti passi estis veniam tribuere ijs, qui nõ sponte in similia inciderint, & idcircò non opus est, vt pluribus verbis apud te nos excusemus, (B) sed hîc opportunè tibi conscribentur. Sanè testificantur satis quæ nunc aguntur & perficiuntur, quoniam clauis collisa est, & porta aperta est, & lapides offensionis de via ablati sunt, & omnis via plana & constrata & explanata est, & recedunt iam quæ sunt tristia, & amota sunt scandala, vana sunt reddita quæ iniuriam inferebant, quæ pauca erant inde dissoluta sunt, & lux libera Ecclesiæ illuxit. Ideò locus datus est dilectioni & exequendis atque peragendis ijs quæ consuetudo sacerdotalis ferebat. Sed illi quidem, quibus quæ sunt diuina, non curæ sunt, propriæ autem gloriæ causæ studuerunt, videbunt qualia eis ex diuino obuiabant iudicio. Sicut enim gratum eis fuit, ad præsentem vitam gloriam & nobilitatem ea quæ ad inuicem erant, disposuerunt. Nos autem propter gloriæ Dei & honoris Ecclesiæ & concordiæ, & sacrarum legum conseruationem studium ponentes, ea

DE MICHAELE IMP. NICEPHORVS. quæ nostra sunt exequimur, & pro eo qui nunc creatus est pius potentissimus Rex & filius (C) sincerus Ecclesiæ, & moribus Deo placitis, & institutis bonorum operum splendidus, orationes & deprecationes intentas Deo qui eum coronauit & cum eo regnat offerimus, vt ei pacificam largiatur vitam & Regnum, & in tempora longa custodiat; reportatis de barbaris trophęis eum ornans, Christianam Rempublicam prosperè gubernãtem, ad zelum eum rectæ fidei promouens & diuinorum mandatorum obseruationem, vt filijs vnà cum perenni Imperio celebre nomen acquirat.

LXV. DE MICHAELE LEGATO COMMENDATIO. Michaeli autem sanctissimo Metropolitæ Sinnaculorum Christo amabilis ciuitatis præsentes nostras Synodicas litteras ferendas ad vestram dilectissimam & amabilem fraternitatem commendauimus, & certi sumus de iamdudum accepta eius apud vos appellatione & locutione, quòd benignè à vobis videbitur & suscipietur. Rogamus autem & propter nostram paruitatem, vt maiori cum beneuolentia & familiaritate quæ susceptionis sunt & (D) honoris * ei deferantur. Etenim erga vestram dilectionem valdè ardenti & sincero amore afficitur, & in Ecclesiasticis rebus studiosum & alacrẽ se præbet, sicut & in sermone & conuersatione ac virtute ceteris antecellit, qui & debet Deo benè iuuante, & vos in hoc mouente dilectionis & concordiæ symbola, hoc est, honorandos vestros apices & syllabarum, quæ in manibus sunt, rescripta ad nos ferre ad maiorẽ lætitiam nostram spiritalem & perfectionem nostræ in Domino amabilis affectionis. Omnem vobiscũ in Christo fraternitatem plurimùm salutamus. Valens in Domino ora pro nobis sanctissime & beatissime Pater, intercessorem & * apud Deum * communem patronum ac defensorem nostrũ magnum ac principem Apostolum, cui pro nobis indignis seruis ipsius preces offerre non graueris.

(* & requiei; * auxiliatorẽ; * obtinens)

LXVII. In signum autem mediatricis inter nos in Domino dilectionis misimus vestræ fraternæ beatitudini encolpion aureum, cuius vna facies crystallum inclusum, altera picta * nigello (E) est & intus habet alterum encolpion, in quo sunt partes honorandi ligni in figura Crucis positi, tunicam candidam & penulam castaneam inconsutilem, stolam & * simichenium auro variata; & hæc suscipiens, Deo prosperante & saluante, hanc miserã renouandæ memoriæ causa missionem benignè excipies. Hæc in linteamine ingeniosè inuoluta pręcepimus plumbeo signaculo obsignari.] hucusque Nicephori epistola, in qua de his quæ pertinent ad munera ab ipso ad Leonem Romanum Pontificem missa, quòd primo loco sit adnumeratum encolpion: significari videtur eo nomine crux pectoralis ad collum appendi solita: quod in octaua Oecumenica Synodo, Actione quinta, illis verbis ostenditur: Imposuit super colla nostra encolpium.] quibus pariter declaratur fuisse insigne Episcoporum, per cuius appensionem sacerdotij dignitas ablata anteà redderetur, in ea verò lignum sanctissimæ Crucis siue Sanctorum reliquiæ (vt & nunc fit) includi solebant.

(* δι' ἐγκαύσεως encausto; * ἐγχείριον. MVNERA MISSA A NICEPHORO AD LEONEM PAPAM.)

Quod

(A) Quod ad res pertinet Occidentales, memorabile est testamentum Caroli Magni de rebus mobilibus, quod hoc anno fecisse, auctor est Eginhardus in vita ipsius, ait enim: Diuisionem tamen thesaurorum pecuniæ ac vestium, aliæque supellectilis coram amicis & ministris suis, annis tribus antequam decederet, fecit, contestatus eos, vt post obitum suum à se facta distributio per illorum suffragium rata permaneret: quidque ex eis quæ diuiserat, fieri vellet, breuiario comprehendit, cuius ratio ac textus talis est: LXVII.

In nomine Dei omnipotentis Patris Filij & Spiritus sancti. Incipit descriptio atque diuisio, quæ facta est à gloriosissimo atque piissimo domino Carolo Imperatore Augusto, anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi octingentesimo vndecimo, anno verò eius Regni in Francia quadragesimo tertio, & in Italia trigesimo sexto, Imperij autem vndecimo, Indictione quarta; quam pia consideratione facere decreuit, & Domino annuente (B) perfecit de thesauris suis atque pecunia, quæ in illo die in camera eius inuenta est. In qua illud præcipuè præcauere voluit, vt non solùm eleemosynarum largitio, quæ solemniter apud Christianos de possessionibus eorum agitur, pro se quoque de sua pecunia ordine atque ratione perficeretur, sed etiam vt heredes sui, omni ambiguitate remota, quid ad se pertinere deberet, liquidò cognoscerent, & sine lite atque contentione sua inter se competenti partitione diuidere possent. LXVIII. TESTAMENTVM CAROLI MAGNI DE REBVS MOBILIBVS.

Hac igitur intentione atque proposito omnem supellectilem atque substantiam suam tam in auro quàm in argento, gemmisque & ornatu regio, quæ (vt dictum est) illa die in camera eius inueniri poterat, primò quidem trina diuisione partitus est; deinde easdẽ partes subdiuidendo, de duabus partibus viginti vnas partes fecit, & tertiam integram reseruauit. Et duarum quidem partium in XXI. partes facta diuisio tali ratione consistit. vt quia (C) in Regno illius Metropolitanæ ciuitates XXI. esse noscuntur, vnaquaque illarũ partium ad vnamquamque Metropolim per manus heredum & amicorum suorum eleemosynæ nomine perueniat. Et Archiepiscopus qui tunc illius Ecclesiæ rector extiterit, partem quæ ad suam Ecclesiam data est, suscipiens, cum suis suffraganeis partiatur, eo scilicet modo, vt pars tertia suæ Ecclesiæ sit, duæ verò partes inter suffraganeos diuidantur. LXIX. TRINA DIVISIO MOBILIVM GENERALIS.

Harum diuisionum, quæ ex duabus primis partibus factæ sunt, & iuxta Metropoliticarum ciuitatum numerum XXI. esse noscuntur, vnaquæque ab altera sequestrata semotim in suo repositorio cum superscriptione ciuitatis ad quam perferenda erat, condita iacet. Nomina verò Metropoliticarum ciuitatum, ad quas eadem eleemosyna vel largitio data est, hęc sunt: Roma, Rauenna, Mediolanum, Forumiulij, Gradus, Colonia, Maguntiacum, Viuanum quæ & Saltzburgum, Rotomagus, Treueri, Senones, Vesuntium, Lugdunum, Rhemi, Arelatum, Vienna, Tarantasia, Ebrodunum, Burdigala, Turones, Bituriges.] hîc (D) aduerte Lector, Aquileiam non poni, quòd eius sedes (vt dictum est) translata fuerit Forumiulij, hinc est vt sæpè reperiatur scriptus Patriarcha Foriiulij loco Patriarchæ Aquileiensis: hinc legas apud Sigebertum, cùm eædem Metropoles recensentur, cùm nominat Forumiulium, sic ait: Forumiulij quæ & Aquileia.] sed pergit: LXX.

Vnius autem partis, quam integram reseruari voluit, talis est ratio, vt illis duabus in supradictas diuisiones distributis, & sub sigillo reconditis, hæc tertia in vsu quotidiano versaretur, velut res, quam nulla voti obligatione à dominio possidentis alienatam esse constaret, & hoc tamdiu quoad vsque vel ipse superstes esset, vel vsum eius sibi necessarium iudicaret; post obitum verò suum, aut voluntariam sæculariũ rerum abdicationem, eadem pars quatuor subdiuisionibus secaretur, & vna quidem earum supradictis XXI. par- (E) tibus adderetur; altera à filiis & filiabus, nepotibusque atque neptibus suis assumpta, & iusta ac rationabili inter eos partitione diuideretur: tertia verò consueto Christianitatis more, in vsum pauperum erogaretur: quarta simili modo nomine eleemosynæ in seruorum & ancillarum vsibus palatij famulantium sustentationem distributa veniret. Ad hanc tertiam totius summæ portionem, quæ similiter vt ceteræ ex auro & argento constat, adiungi voluit omnia ex ære & ferro aliisque metallis, vasa atque vtensilia, cum armis & vestibus aliaque pretiosa, aut vili ad varios vsus facta supellectile, vt sunt cortinæ & stragula, * tapetes, fulcra, coria, sagmata, & quidquid in camera atque vestiario eius eo die fuisset inuentum, vt ex hoc maioris illius partis diuisiones fierent, & erogatio eleemosynæ ad plures peruenire posset. LXXI. (* tapetia,)

Capellam, id est, Ecclesiasticum ministerium, tam id quod ipse fecit, & congregauit, quàm quod ei ex paterna hereditate prouenit, vt integrum esset, neque vlla diuisione LXXII.

scinderetur, ordinauit. Si qua autem inuenirentur aut vasa aut libri aut alia ornamenta, quæ liquidò constaret eidem capellæ ab eo collocata non fuisse: hæc qui habere vellet, dato iustæ æstimationis pretio, emeret & haberet. Similiter & de libris, quorum magnam in bibliotheca suâ copiam congregauit, statuit, vt ab eis qui eos habere vellent, iusto pretio redimerentur, pretium in pauperes erogaretur. Inter quos thesauros atque pecuniam tres mensas argenteas, & vnam auream præcipuæ magnitudinis & ponderis esse constat, de quibus statuit atque decreuit, vt vna ex iis quæ forma quadrangula descriptionem vrbis Constantinopolitanæ continet, inter cetera donaria quæ ad hoc deputata sunt, Romam ad basilicam beati Petri Apostoli deferatur, & altera quæ forma rotunda Romanæ Vrbis effigie insignita est, Episcopo Rauennatis Ecclesiæ conferatur. Tertiam quæ ceteris & operis pulchritudine & ponderis grauitate multùm excellit, quæ ex tribus orbibus connexa totius mundi descriptionem subtili ac minuta figuratione complectitur, & auream illam quæ quarta esse dicta est, in tertiæ illius, & inter heredes suos, atque in eleemosynam diuidendæ partis augmentum esse constituit. Hanc constitutionem atque ordinationem coram Episcopis, Abbatibus, Comitibusque, qui tunc præsentes esse potuerunt, quorum hîc nomina scripta sunt, fecit atque constituit.

Episcopi.

Hildelboldus, Richolphus, Arn, Vuolfarius, Bernoinus, Laidradus, Ioannes, Theodulphus, Iesse, Hetto, Vualtgaudus.

LXXIII. LAIDRADVS EPISC. LVGDVNENSIS. Quarumnam autem ciuitatum hi fuerint Episcopi, haud facile est inuenire. Quem autem vides nominatum, Laidradum, eumdem putamus cum Ladrado siue Leidrado Episcopo Lugdunensi, cuius extant superiùs impressæ duæ epistolæ, altera ad Carolum Magnum de functione sui Episcopatus, altera ad sororem, dignæ lectione. de eodem & Theodulphus Aurelianensis Episcopus his versibus in Paræneſi ad Iudices:

* Lucdumi

Hæserat hac nobis Laidradus forte sodalis,*
Cederet vt magnus hac releuante labor,
Noricus hunc genuit, hunc tu Lucdune futurum
Pontificem speras relligionis ope.
Arte cluit, sensuque viget, virtute redundat,
Qui vitam ad superam transitus iste manet.] Qui prætereà eidem testamento subscripti fuerint, sic vbi suprà.

Abbates.

Fridogisus, Adalungus, Engilbertus, Irmino.

Comites.

Vualach, Meginher, Othulfus, Stephanus, Vnruchus, Burchartus, Meginhartus, Hatto, Richuuinus, Eddo, Erchangarius, Getholtus, Bero, Hildegem, Rochulfus.

LXXIV. Hæc omnia filius eius Ludouicus, qui diuina ei iussione successit, inspecto eodem breuiario, quàm celerrimè poterat, post eius obitum summa deuotione adimplere curauit.] hucusque apud Eginhardum.

LXXV. CAROLI PRIMOGENITI CAROLI MAGNI OBITVS. Hoc anno pridie Nonas Decembris Carolus filius maior natu Caroli Imperatoris ex hac vita migrauit.] id veteres Annales Francorum & reliqui omnes auctores.

Sed & præter duos filios Carolum & Pipinum Reges ex testamento relictos heredes, obiit etiam anno superiori primogenita filiarum eius quam mirificè diligebat, Rothrudis, olim Constantino Imperatori desponsata. de his agens Eginhardus ait: Pipinus vnum filium suum Bernhartum, filias autem quinque, Adelhaidem, Atalam, Gundradam, Berthaidem & Thedradam superstites reliquit. In quibus Rex pietatis suæ præcipuum documentum ostendit, cùm filio defuncto, nepotem patri succedere, & neptes inter filias suas educari fecisset. Mortes filiorum ac filiæ pro magnanimitate, qua excellebat, minùs patienter tulit, pietate videlicet qua non minùs insignis erat, compulsus ad lacrymas.] hæc Eginhardus.

LXXVI. Porrò Carolo Magno (vt Eginhardus est auctor) tribus his annis vltimis vitæ ipsius cælo terraque visa sunt signa atque portenta, quæ recitat, cognita & ab ipso esse eius obitus indices, nimirum crebra lunæ solisque deliquia, creber Aquensis Palatij vbi degebat tremor, fulmina, ruina Regiæ, incendia, & alia plura huiusmodi.

LXXVII. Quòd autem Adelaidis, siue Adeleidis, Pipini filiæ suprà mentio facta est, hîc reddamus eius sepulchri epitaphium in monasterio S. Arnulphi Metis existentis:

Per-

Perpetualis amor capiendæ & causa salutis
Pectore quem vigili huc properare facit.
Nosse cupis cur busta sacer numerosa retentet
Hic locus, astrigeri qua patet aula poli?
Iste sacer domini qui pòst seruauit ouile
Legitimi fuerat germinis antè pater.
Cuius posteritas abauo confisa patrono
Hoc cupit in sancto ponere membra loco.
Pipini hîc proles Adeleid pia virgo quieſcit,
Quam simul & reliquas S. tuere pater.] ADELAIDIS PIPINI FILIAE EPITAPHIVM.

Ibidem & secundi Pipini huius aui filia Rothaides sepulta hoc claret epitaphio, quo & genus texitur maiorum eius. sic se habet: LXXVIII.

Hic ego quæ iaceo Rothaidis nomine dicor,
Quæ genus excelso nimium de germine duco.
Nam mihi germanus genies qui subdidit armis
Ausonias, fretus Karolus virtute Tonantis.
Pipinus est pater, Carolo de Principe cretus,
Aggarenum strauit magna qui clade tyrannum.
Pipinus proauus, quamquam audactior vllus.
Ast abauus Anchise potens, qui ducis ab illo
Troiano Anchise longo pòst tempore nomen.
Hunc genuit pater iste sacer Præsulq; beatus
Arnulphus, miris gestis qui fulget vbique,
Hic me spe cuius freti posuere parentes.] ROTHAIDIS PIPINI II. FILIAE EPITAPHIVM. Porrò sancti Arnulphi causa facta est eius ecclesia sepultura. eius generis Regum Francorum, eorumque filiorum.

IESV CHRISTI ANNVS 812. LEONIS PAP. III. ANNVS 17. CAROLI MAGNI 12. MICHAEL. CVROP. 1. IMPP.

REDEMPTORIS annus octingentesimus duodecimus, Indictione quinta incipit, quo Michael Imperator reddita Ecclesiæ pace, Manichæos (qui & Pauliciani siue Atingani sunt dicti) regiones Orientis eorum hæresi magnopere infestantes, lege aduersus eos sancita, è medio auferre conatus est. Habet de his in primis ista Theophanes: Multo sanè diuino zelo Imperator piissimus motus contra Manichæos, qui nunc Pauliciani dicuntur & Atinganos in Phrygia & Lycaonia degentes capitalem animaduersionem, Nicephori sanctissimi Patriarchæ & aliorum piorum prædicamentis, promulgauit, *ipsis scilicet suadentibus & hortantibus.* Auersus est autem per alios nequam morum consiliarios, obtentu pœnitentiæ, cùm esset impossibile illos pœnitentiam agere, qui eorum errore decepti fuissent. Dogmatizabant autem indoctè, non licere sacerdotibus promulgare contra impios mortem; per omnia diuinis super hoc aduersantes Scripturis. Si enim Petrus[a] vertex Apostolorum Ananiam & Saphiram ab vnico mendacio tantùm mortificauit: & Paulus clamat: [b] Qui talia (inquiens) agunt, digni sunt morte, & hæc de solo corporali peccato: quomodo non horum contrarij erunt, qui omni spiritali & corporali spurcitia dæmonibus seruiunt?] Ast hîc noui schismatis occasio suborta est; etenim maiores nostri, vt inter alios sanctus Ambrosius auersatus est communionem illorum Episcoporum, qui auctores fuerunt, vt Priscillianus cum suis Maximi Imperatoris gladio feriretur. Est & de his Augustini epistola ad Possidium, & aliæ eiusdem aduersus dictam sententiam assertiones. At de his superiùs dictum est. I. MICHAEL CONTRA MANICHAEOS GLADIO AGIT.

Sed quæ per Michaelem Imperatorem aduersus Paulicianos gladio feriendos lege sancita facta sint videamus: ea Lucas Siculus huius temporis scriptor, in libello quo eiusdem hæresis impietatem & hæreticorum res gestas est prosecutus, tradit his verbis: Videns ergo Michael pater piissimus Imperator & qui post eum Regnum tenuit Leo, variis & indignis modis infestari ab hæresi Christianos, missis in omnes Romani orbis partes litteris: omnes nefariæ sectæ participes necari iusserunt. Quare vt in Armeniam perla- II. DE NECE MANICHAEORVM.

tum est regium edictum ad Thomam Episcopum Neocæsariæ, & Paracordacem Præfectum, occidebantur regio iussu quotquot morte digni exitij duces reperiebantur. A

III. Post hæc quidam è Sergij discipulis, ij nimirum qui Astati seu instabiles appellantur, Præfectum per dolum & proditionem jugularunt, & Cynachoritæ pariter Thomam Metropolitanum, arreptaque protinus fuga, in Melitenem fugerũt. Erat tum per illam oram Sarracenorum qui Sarden incolebant Amiras Monocherates. Ab hoc accepto ad habitandum Argeo, sedem inibi figunt Astati, & agmine facto, in omnibus circùm locis populari, & prædas agere per Romanam ditionem incipiunt. Sergius porrò cùm in Argeo, annis aliquot cum discipulis hæsisset, iusto tandem Dei iudicio, securi dissectus, vt qui Ecclesiam Dei dissecuerat, in ignem missus est sempiternum. Nam Tzamio quidam è Nicopoli Castello hominem nactus in monte, qui Argeo superimminet; faciendis asseribus intentum, ascià ex eius manibus extorta, & in eum impacta, ipsum interfecit. Atque in hunc modum erepta est vita nouissimæ & omnium teterrimæ belluæ, anno post orbem conditum sexies millesimo trecentesimo tertio. B

DE NECE SERGII MANICHAEORVM PRINCIPIS.

IV. Huius discipuli præcipui & arcanorum omnium participes fuerunt Michael & Canocaris, & Ioannes cognomento Aoratus, trés hi sacerdotes, & Theodorus ille de quo dictum est, & Basilius & Zosimus, alijque complures, hi omnes eius discipuli, quos & comperegrinos appellabat, tamquam consacerdotes, populum vniuersum, qui ad Argeum conuenerat, post Sergij magistri necem, eiusdem & aliorum qui præcesserant prauis institutis & placitis corrumpentes, pari omnes inter se in honore fuerunt: nec vnum amplius (vt solebant) ceterorum magistrum designarunt, sed æquali omnes gradu constituti, alios sub se sacerdotes habuerunt, qui ab eis Notarij dicebantur.

V. Per id verò tempus eminebat gentis princeps Carbeas, qui pestiferam plebem illam regens, vsque adeò eius numerum adauxit, vt cùm capi omnes Argeo non possent, mutatis sedibus Tibricam exædificarit, domicilium que in ea collocarit, vna opera & Melitensium Agarenorum tyrannidem deuitans, & illa sua ab aliorum hominum consortio separatione ad dæmonum similitudinem propiùs se componens, studens etiam Armeniæ vicinior esse, Romanorumque Imperio, nimirum vt eos qui ipsius nutibus obsequi vellent, hoc sibi magis redderet obnoxios, haberetque ad prædas agendas socios & participes: eos verò qui parere nollent, venumdaret Sarracenis. Romanorum itaque arces quæ ad Pontum sitæ sunt, assiduè populabatur, tutum illic ex loci opportunitate profugium & asylum iis statuens, qui per Romanum Imperium ad mortem propter hæresim istam petebantur. Neque hoc solùm, sed delicatiores insuper & intemperantes arcium illarum quibus vicina erat Tibrica, incolas, proposita talium morum libertate atque impunitate ad se prouocabat & allectabat. Illo igitur adhuc superstite, nonnulli ex memoratis sacerdotibus vita migrarunt, alij penitus relicti ac destituti manserunt, post eius verò mortem, excepit rursus pestiferæ gentis tyrannidem Chrysoctenis consobrinus ac gener eius. Quo regnãte Tibricam ipsi peruenimus, regalis obsequij causa, &c.] At ista sub Basilio, de quo sub eodẽ auctore suo loco dicendum. Porrò sub Nicephoro Imp. mala ista serpserunt etiam Constantinopolim. C D

CARBEAS CAPVT MANICHAEORVM.

VI. Turpem verò faciem Constantinopolitanæ Ecclesiæ huius temporis describens Theophanes, ostendit, iacta zizaniorum semina sub Nicephoro Imp. eadem excreuisse diuersarum hæresum non Manichæorum tantùm, sed & Iconoclastarum & aliorum hæreticorum, vt eorum expurgatio perdifficilis videretur: ad quas succidendas improbas segetes pij Michaelis Imperatoris studium vigilans non defuit: in eos enim animaduertens, eorumdem compescere audaciam laborauit. inter quos (inquit Theophanes) vnum ex supradictis seductoribus falsum eremitam, qui icona sanctissimæ Dei genitricis depoſuerat, lingua recisa mulctauit, qui & mortuus est corpore & anima. Collegam verò suum Nicolaum, promittentem se pœnitentiam acturum, omnibus publicauit, & confitentem sua ipsius mala, tradidit illum in monasterio custodiendum, ne libera conuersatione habitu proprio abuteretur.] Sed præter hæreses, prauis quoque moribus imbutum populum sub Nicephoro ita fuisse liquet, atque boni odium adeò insitum in Christianorum animis, vt aduersus Michaelem probitatem restituere satagentem, tumultuati fuerint; cùm è contrà gratias plurimas Deo rependere debuissent, quòd sublato Tyranno omnium vitiorum satore & nutritore, misisset ad ea purganda Michaelem Angelum suum, quem ingratus populus diu habere non meruit: nam auferens illum Deus, deteriorem Nicephoro Leonem Tyrannum in eorum vltionem immisit. sed hæc anno sequenti. E

LABORAT IMPERATOR IN EXPVRGANDIS HAERESIBVS ATQVE VITIIS.

Con

A Contigit hoc anno è vita migrare magnum illum miræ sanctitatis virum Platonem Confessorem multiplicibus ex plurimis certaminibus coronis insignem, à nobis superiùs ordine temporum recensitis, cuius cùm prosecuti sumus prœlia, æquum est recitare triumphum, ipsius inquam ex hac vita ad Deum transitum, ab illo qui aderat, Theodoro Studita æquè Confessore descriptum, his verbis: VII. S. PLATONIS ORITVS.

Sed quidnam (inquit) consecutum posteà fuit? *vbi scilicet imperante Michaele è carcere S. Plato deductus suo redditus est monasterio.* Non amplius pater ipse clausum se detinebat; quoniam propter infirmitatem non ampliùs corporis necessarium vsum per seipsum explere poterat: sed modò in lectulo recubãs superioris exercitationis & certaminis atque laboris relaxatione, modò in humili aliqua sede requiescens, Dauidis Psalmos pronuntiabat, & mente Deum ipsum precabatur: quæque ad fratrum societatem adiuuandam pertinebant, omnia conferebat salutaria consilia, admonitiones, correctiones, adhortationes, pro vetere & paterna beneuolentia, qua vti in eos consueuerat. Non tamen valebat opus facere, neque genu flectere, neque lectionibus vacare, nisi quantum ministri alicuius prope se legentis opera vtebatur. Nihilominùs his rebus dolebat & tristis erat, quasi animam perdidisset, eò quòd diuina & sacra ministeria non obiret, sed à corporeis laboribus vacaret. Ac si quem cibum sumebat morbo congruentem, vel lauacro, vt iussis pareret, vtebatur, Deo quidem ipse gratias agebat, sed ægrè ferebat tamen, quòd remissiùs viueret. Itaque verè stadium ipsum celeberrimus ille vir, & diuinum cursum exegit, quod dicitur, cum obedientia exoriens, & in obedientia desinens: duodecimo enim ac diurno horarum ambitu, cùm parem annorum circulum in singulis certaminibus perfecisset, ad vitam illam sempiternam, & perenne lumen habitaturus hinc migrauit. Numera certamina ipsa, & inuenies annos octo & quadraginta, adde duodecim illos annos antequam terrenis rebus renuntiasset, ad illa quatuor certamina quæ in persecutionibus, decem item & nouem annos, quos in infirmitate corporis transegit, & celebrem virum vndeoctogesimo anno hinc migrasse inuenies. VIII. S. PLATONIS AETAS. B C

IX. Sed quomodo sine lacrymis eius viri finem enarrabo? Iacebat senex ille senio admodum honorato, ad migrationem ipsam animam habens paratissimam. Illic & fratrum societas circumfusa sanctarum eius orationum donum postulabat. Cùm igitur singulis benedixisset, eosdem amplexatus, ad sepulchrum abiit admodum lætus, quod iam pridem videre concupierat, quamuis voti compos anteà factus non fuisset, cùm non pridem assecutus esset quod volebat. Cùm igitur valdè hilaris sepulchrum sum vidisset, Deo gratias agens: [a] Hæc, inquit, requies mea in sæculum sæculi, eamq; vocem adiunxit: [b] Voluntatem timentium ipsum facier Dominus. Mouit & eorum qui foris erant non paucos, qui nullam temporis rationem habentes (erat enim sacrorum ieiuniorum periodus) concursu ad eum venerunt tam monachi, quàm in communi vita versantes. Quibus cùm ille benedixisset, reuersi sunt, sanctam illius commendationem velut bonum aliquod viaticum accipientes. QVAE OBITVM PRAECESSERVNT. [a] *Psal.* 131. [b] *Psal.* 144. D

X. Quin etiam sanctissimus ille Patriarcha cùm ad eum venisset, eius orationum se participem fieri postulauit: quarum compos factus, amplexus illum fuit. itaque omnis discordiæ suspicio remota est, cùm olim tristia illa quæ inter eos acciderant, impedimento fuissent, quo minùs id credi posset. Omnes igitur admonuit: pro omnibus Deum orauit: vniuersis veniam dedit, qui inimicè se in illum gesserant, qui eum persecuti fuerant, & molestiis affecerant. Hæc fecit diuinus ille vir, qui Christum ipsum etiam moriens imitatus est. NICEPHORVS PATRIARCHA VISITAT S. PLATONEM.

XI. Quoniam verò & testamẽtum disponi oportebat, dicam quodnam illud fuerit, Orthodoxa inquam Fides, & legitima vitæ institutio: hæc enim & viuens & moriens seruauit. Hoc autem vel illud distribuere, ad eum minime pertinebat: quoniam neq. de amictu ipso quidquam disponere, in potestate habebat. Tunc à me miserabili homine rogatus, an aliquid haberet quod diceret: manu vestem meam apprehendit, eamque concussit, symbolum quoddam hoc est, obedientiæ omnino liberæ ac promptæ indicium relinquens, vocemque valdè summissam emittens, dixit, se nihil habere. Quo dicto, ad humilitatem meam omnia referebat. Minimè autem illud prætermittam, quod prædictionis apertam habet significationem. Ipse funebre canticum sibi ante mortem modulatus est. Cùm enim thoracis morbo teneretur, & assiduo anhelitu laboraret, labia ipsa ex consueta diuinorum eloquiorum meditatione mouebat, summissaque voce illam præcipuè cantici partem canebat: Resurgent mortui, & exurgent qui sunt in monumentis, & lætabuntur E

qui sunt in terra: quem versum hortabatur, vt secum vnà canerent qui præstò erant, quoad loqui potuit, & vocem tenuissimam emittere. Canticum autem illud eius obitus consecutus est, qui iusti Lazari, eiusq; diei festi memoriam aduentantem anteceſſit, ad quem Lazarum canticum illud referebatur, quo cum partem habiturus erat pater hic cuius vitã scribimus. Postremò cùm insurrexisset, & Deum precatus esset, vt saluus fieret, decoro habitu iacens, caputque ad dexteram inclinans, ita leniter tacito corporis motu, tamquam in propium locum migrandum sibi proponeret, cùm oculos ea hora clausisset, quã sol occidit, sanctam animam Angelis tradidit, qui eam ad iustitiæ solem perducerent.] Porrò diem hanc natalem eius coluerunt Græci pariter & Latini, quæ fuit quarta mensis Aprilis.

XII. PATRIARCHA EXTREMA PERSOLVIT S. PLATONI.

[At non prætereamus, quæ ad sepulturam eius pertinent à Nicephoro Patriarcha eidem sancto extrema persoluta, narrata verò à Michaele Studita monacho in Theodoro, paucis istis: Cùm autem per id tempus ex hac vita excederet sanctissimus Plato, octogesimũ ætatis vno minùs agens, vir plurimis defunctus laboribus, egregiis virtutum editis documentis, in eo etiam abundantem Patriarcha charitatis suæ vim, animiq́ue rectè compositi specimen exhibuit. Accurrens ipsemet vnà cum clero ad monasterium, & moribundo sancto astitit, totus in illum defixus, membra eius omnia complectens, suauiterque singula deosculans. Cui quidem tamquam patri Patrum, cum innumeris luminibus, & thuris suffitu iusta persoluisset, ægrè tandem corpus sepulturæ condidit, multis vndecumque confluentibus, eiusque depositionem pro virili prohibentibus, vt qui ne mortuo quidem sancto priuari vellent.] hæc Michael, qui cum ceteris discipulis præsens potuit esse: his verò subiicit studium Theodori in restituendis monasticis institutis, iam diu obillatam persecutionem collapsis, & monasterij Studij reparationem vsque ad Leonem Armenum, cuius tempore iterùm eos omnes contigit pro defensione Catholicæ exulare.

XIII. INTER EPISCOPOS ET MAGISTRATVS QVAESTIO VENTILATA DE REDDENDIS FVGITIVIS.

Eodem anno Kalendis Nouembris habitus est conuentus Episcoporum & magistratuum Constantinopoli, occasione soluendæ quæstionis inter Episcopos & magistratus obortæ ex huiusmodi causa. Cùm pax inter Imperatorem & Crunnum Bulgarorum Regem tractaretur, inter alias conditiones à Rege barbaro illa est apposita, vt fugitiui redderentur. Arbitrati sunt alij eiusmodi conditionem non reiiciendam, sed bono pacis accipiendam, aduersantibus aliis atque dicentibus, penitus reiiciendam, vtpote contrariam Euangelio, dicente Domino: [a] Qui venit ad me non eiiciam eum foras.] Qui has partes tuebantur principes consiliarij ducem habebant Theodorum Studitam, aduersam verò partem defendebant Episcopi, quibus & assentiebatur ipse Theophanes Abbas monasterij Agri, auctor historiæ, qui rem gestam sic describit: Kal. Nouembris aduocauit Imperator Patriarcham, cùm angustiaretur, & de pace consilium sumpsit: aderant & Metropolitani, Nicænus scilicet & Cyzicenus, præsentibus quoque prauis cõsiliariis (*ita appellat eos Theophanes, qui pacem ea conditione dissuadebant*) cum Theodoro Egumeno Studij. Etiam Patriarcha & Metropolitani Antistites pacem cum Imperatore amplectebantur. Mali verò consiliarij cum Theodoro Egumeno Studij hanc subuertebant, fatentes, in subuersione diuini mandati nemo pacem amplectitur. Eum quippe qui venit ad me, nõ eiiciam foras, ait [b] Dominus.] his, inquam, aduersatus est Theophanes multiplici ratione, vsus illa verò potissima, quòd pluris facienda sit multorum salus quàm paucorum, cùm rarò accideret, vt ex Bulgaris aliqui ad Romanos confugerent.

[a] *Ioan. 6.*

[b] *Ioan. 6.*

XIV. De ista controuersia his diebus Constantinopoli ventilata, vbi Cedrenus agit, nullam de Theodoro Studita mentionem habet, rem gestam sic narrans: Alij eam sententiam, qua decernebatur, fugitiuos esse reddendos, improbauerant, quorum princeps Nicephorus Patriarcha, & Theoctistus magister, sua ætate virtute & prudentia præstantissimus, alijque non pauci: nam hi Deo committendam suam salutem iudicabant, neq; perfugarum deditione barbarorum placandam superbiam, omnipotentis Dei auxilio posthabito.] hæc ipse.

XV. Porrò defensores aduersæ partis tradit fuisse magni nominis monachos, inter quos liquet adnumeratum ipsum Theophanem Abbatem monasterij Agri. Ceterùm obtinuit pars negantium ea conditione pacem esse accipiendam, ex quo, inquit ipse Theophanes, maxima sunt parta Imperio mala, quæ anno sequenti dicentur. Quæ enim subsecuta sunt mala ob pacem repulsam, effecerunt, vt tum in Theodorum, tum in alios fuerit ab omnibus declamatum tamquam in Reipublicæ euersores, præsertim verò ab ipso Theophane, qui damna quæ sunt hæc consecuta describit per prodigia è cælo & cometam inusitatum apparentem significata.

Quæ

Quæ insuper in Palæstina hoc item anno euenerint mala, idem mox subdit his verbis: XVI. IEROSOLYMITANAE ECCLESIAE PROFANATAE, ET MONASTERIA PALAEST. DESERTA.

Eodem anno multi Christianorum ex Palæstina à Syria in Cyprum venere, fugientes immensam Arabum afflictionem. Cùm enim sine generali principatu Syria esset & Ægyptus & Africa; & in omni principatu qui sub ipsis est, homicidia, rapinæ, adulteria, & omnes Deo odibiles actiones in ciuitatibus ac villis à diuinitus peritura gente perpetrabantur, inque alma Dei nostri ciuitate colenda loca sanctæ Dei Genitricis, & Resurrectionis ac Caluaria, seu reliqua profanata sunt. Similiter & Lauræ eremi opinatissimæ S. Charitonis & S. Sabæ, & reliqua monasteria, & Ecclesiæ desertæ factæ sunt. Alij autem percepto martyrio, interempti sunt. alij verò Cyprum, & ex hac Byzantium properarunt, quos Michael pius Imperator & Nicephorus sanctissimus Patriarcha benigna munificentia receperunt. Nam his qui venerunt ad vrbem, monasterium insigne donauit: his verò qui in Cypro remanserant monachis & laicis talentum auri transmisit, & hos diuersis consolatus est modis. Erat quippe Michael circa omnes suauis & clemens, circa negotiorum verò dispositionem iners, seruitute subactus Theoctisto Magistro, & ceteris Principibus.] hucusque Theophanes.

XVII. DE LEGATIONE MICHAEL. IMP. AD CAROLVM MAGNVM.

Hoc eodem anno, initio sui Imperij Michael Imperator Legatos suos misit in Occidentem ad Carolum Magnum Imperatorem, & ad Leonem Papam, iunxitq; eos Legatis illis redeuntibus, quos idem Carolus Imperator anno superiori miserat ad Nicephorum Imperatorẽ confirmandæ pacis causa: missi enim fuerant hi, Hatto Episcopus Basileensis, Hugo Comes Turonensis, & Aio Longobardus Forioliensis, & cum his Leo Spatharius natione Siculus, atque Vuilharius Dux Venetorum. Hi igitur cùm peruenissent Constantinopolim, occiso Nicephoro Imperatore, cum Michaele rem agentes, eum ad pacem capessendam promptum inuenerunt. Qui (vt dictum est) cum eisdem suos Legatos ad Carolum misit, qui hoc anno ad eumdem Aquisgranum peruenerunt, atque Græca oratione laudem eiusdem Caroli Imperatoris dixerunt, & Augusti titulo celebrarunt.] hæc habent veteres Annales Francorum.

XVIII. Nomina autem eorum qui fuerunt hac functi Legatione Imperatoris, sunt Michael Episcopus Arsaphius & Theognostus Protospatharij. Qui reuertentes, Romam (vt habuerunt in mandatis) venerunt ad Leonem Romanum Pontificem, atque in basilica sancti Petri eiusdem fœderis libellum, nempe communicatorias litteras ab eodem Pontifice acceperunt.] hæc Annales Francorum.

XIX. Miserat enim ex more Catholicus Imperator ad Romanum Pontificem Catholicæ Fidei professionem, vt Catholicæ Ecclesiæ communionem consequi mereretur, à qua diuulsi fuerant prædecessores Orientis Imperatores: quam consecutus est, datis ab eodem Pontifice, vt dictum est, in basilica S. Petri, ad eumdem Imperatorem litteris communicatoriis. De Legatione autem quam sequenti anno Carolus ad Michaelem misit, dicemus suo loco.

XX. DE TEMPORE CLADIS ACCEPTAE IN SALTIBVS PYRENAEIS.

Ad hæc vltima tempora Caroli Imperatoris, qui prosecuti sunt res Hispanas, referunt decantatam Francorum cladem illam acceptam in saltibus Pyrenæis, ad Rocidam vallem, vulgò dictam Roncisualle, in qua præter multos alios cæsos desiderati sunt illi nominatissimi Duces Rotlandus Britanniæ Comes, Anselmus & Eginhardus, aiuntq́ue & Carolum ipsum fractum viribus in Gallias rediisse, & paulo pòst defunctum esse, totumq́ue id factum per Alfonsum Regem Gallæciæ cognomento Castum. Hi autem quàm longè in primis in his quæ sunt temporis aberrent à veritate, omnes sint iudices. Cladem namque illam contigisse anno Redemptoris septingentesimo septuagesimo octauo, Chronographi omnes, qui per singulos annos res Caroli Magni digesserunt, ijdemq́ue eiusdem sæculi scriptores, absque dubitatione pari consensu testantur. Porrò hanc non aliam fuisse ab illa, quam ipsi scriptores rerum Hispanicarum hoc tempore ponunt, illa necessaria demonstratio ex eorum petita officina declarat. Siquidem æquè omnes affirmant, in hac clade desideratos esse dictos viros insignes Rotlandum, Anselmum & Eginhardum. Verùm cum isti omnes reperiantur occisi in dicto prœlio ante annos trigintaquatuor, nihil dubij penitus remanet. Non enim puto, hos esse dicturos, eosdem præstáres viros iterùm occisos, iterum esse mortuos. Est de his (vt alios omittam) eius temporis scriptor, qui fuit eidem Carolo à secretis Eginhardus, qui ipsius Caroli vitam scribens, eius fermè scriptionis exordio, ista de his quæ tunc contigerunt, sic habet:

XXI. Cùm enim assiduo pæne & pæne continuo cum Saxonibus bello certaretur, dispositis per

CONVINCITVR MVLTIPLICITER ERROR.

per congrua confiniorum loca præsidiis, Hispaniam quàm maximo poterat belli apparatu aggreditur, saltuque Pyrenæi superato, omnibus quæ adierat oppidis atque castellis in deditionem acceptis, saluo atque incolumi exercitu reuertitur, præter quod in ipso Pyrenæi iugo Vasconicam perfidiam parumper in redeundo contigit experiri. Nam cùm in agmine longo, vt loci & angustiarum situs permittebat, porrectus iret exercitus, Vascones in summi montis vertice positis insidiis (est enim locus ex opacitate siluarum, quarum maxima est ibi copia, insidiis ponendis opportunus) extremam impedimentorum partem, & eos qui nouissimo agmine incedentes, subsidio præcedentes tuebantur, desuper incursantes, & in subiectam vallem deiiciunt; consertoque cum eis prœlio, vsque ad vnum omnes interficiunt, ac direptis impedimentis noctis beneficio, quæ iam instabat, protecti, summa cum celeritate in diuersa disperguntur. Adiuuabat in hoc facto Vascones & leuitas armorum, & loci in quo res gerebatur, situs. E contrà Francos & armorum grauitas, & loci iniquitas per omnia Vasconibus reddidit impares.

XXII. In hoc prœlio Eghartus *aliàs Eginhardus* Regiæ mensæ præpositus, Anselmus Comes Palatij, & Rotlandus Britannici tractus Præfectus, cum aliis compluribus interficiuntur. Neque hoc factum ad præsens vendicari poterat, quia hostis, re perpetrata, ita dispersus est, vt ne fama quidem remaneret, vbinam gentium quæri potuisset.] hactenus de his Eginhardus. Qui cùm dicat id eo tempore factum, quo iuge vrgebat Saxonicum bellum, planè declarat, nequaquam fieri potuisse his vltimis Caroli temporibus, quibus iam diu antè (vt dictum est) à bello Saxonico cessatum esset, superatis penitus illis, & ad Christianam religionem perductis. Sed & longè ante hæc vltima Caroli tempora eam cladem contigisse: ex eo etiam demonstrat idem Eginhardus ibidem, dum eo ordine quo sunt gesta bella à Carolo numerans, post huiusmodi bellum Hispanicum, recènset Britones ab eodem domitos, Beneuentanos sub tributum redactos, inde Bauaricum cœptum bellum, & posteà Auaricum; de quibus singulis dum agunt auctores veteres, qui per singulos annos eadem sunt prosecuti, æquè post Hispanicum istud bellum ea omnia contigisse demonstrant. His accedunt quæ de propagato ab eo Imperio idem qui suprà præsens rerum inspector fidelissimus testatur Eginhardus, dum ait: Ipse Carolus per bella memorata Aquitaniam & Vasconiam, totumque Pyrenæi montis iugum, & vsque ad Iberum amnem, qui apud Nauarros ortus, & fertilissimos Hispaniæ agros secans sub Dortosæ ciuitatis mœnia Balearico mari miscetur, *subegit scilicet*, deinde Italiam totam, &c.] planè significans ea de bello Vasconico anteà contigisse quàm Carolus in Italiam inferret arma.

XXIII. Rursum verò procul abest, vt per Alfonsum Castum ea aduersus Carolum fuerint perpetrata; siquidem magna amicitiæ necessitudine inter se coniunctos fuisse Carolum Magnum Imperatorem, & Alfonsum cognomento Castum, nec quidquam discordiarum inter eos intercessisse, idem Eginhardus in eiusdem Caroli vita demonstrat, vbi ait de Carolo: Auxit etiam gloriam Regni sui, quibusdam Regibus ac Gentibus per amicitiam conciliatis: adeò namque Adelfonsum Gallæciæ atque Asturiæ Regem sibi societate deuinxit, vt is cùm ad eum litteras vel Legatos mitteret, non aliter se apud illum, quàm proprium suum appellari iuberet.] hæc Eginhardus. Frequentatum namque ab eodem Adelfonso muneribus atque legationibus ipsum Carolum Imperatorem, pariter Francorum Annales edocent. Siquidem aliquando per Froiam Legatum papilionem miræ pulchritudinis ad Carolum Adelfonsus misit; posteà verò, alia legatione exhibita per eumdem Froiam ac Basiliscum, manubias de expugnata Vlyssipona & à Sarracenis vendicata ad eumdem Carolum misit, captiuos Mauros, loricas atque mulos: idque anno Redemptoris septingentesimo nonagesimo octauo.

NECESSITVDO INTER ADELFONSVM ET CAROLVM.

XXIV. Sed vnde adeò diserti viri, res Hispaniarum historia prosecutis, tam grauiter errandi prouenit origo? dicam: Quòd enim Turpini nomine (quisquis ille fuerit) somniorum ac fabularum vanus contextor, post venerandi corporis sancti Iacobi Apostoli inuentionem (quam etiam per ipsum Carolum factam esse mentitur) ponit bellum illud contigisse, in quo Rotlandus, siue Rolandus inter alios viros insignes occubuit; nulla hîc habita exacta temporis ratione, reuerà tunc bellum illud contigisse sunt arbitrati, quo à fabuloso auctore ponitur: qui hoc errore ducti sunt, antiquiores adnumerantur Tudensis & Rudericus Toletanus Episcopus; recentiores verò omnes, ne singulos nominem, tamquam è cælo allato oraculo firmiter eidem inhæserunt, vno dumtaxat excepto, præcunctis Hispanarum rerum scriptoribus hoc nomine mihi laudando Ambrosio [a] Moralequi,

FABVLAE TVRPINI EXPLODVNTVR.

[a] *Ambros. l. 3. cap. 48.*

A le, qui hæc odoratus, haud imprudens est errantes secutus, sed hærens substitit, vt rem accuratiùs consideraret. Sed eos admirati sumus magis, qui difficultatem hanc sentientes, vt soluerent, duas clades exercitus Caroli in Pyrenæis montibus sibi finxerunt, & hanc de qua est sermo, posteriorem dixerunt. Sed hos oportet suis diuinationibus adijciant, vt pariter affirment, Rotlandum, & ceteros nominatos socios bis mortuos esse, cùm hos ipsos in posteriori clade dicunt esse necatos, quos in eo iam diu anteà firmissima auctoritate ostendimus fuisse peremptos. Sed facessent hæ cum suo auctore mentito Turpino fabellæ, poëticis dumtaxat dignæ figmentis, ab historico stylo longè longiùs semouendæ. At sæpè suorum gentilium nimiùm ardens amor plures fallere coëgit historicos, vt absque delectu perciperent quæcumque scripta, quibus ipsi quolibet modo gloriam suis compararent. At de his satis.

B IESV CHRISTI ANNVS 813. LEONIS PAP. III. ANNVS 18. CAROLI MAGNI 13. MICHAEL. CVROP. 2. IMPP.

SEQVITVR Christi annus octingentesimus decimustertius, sexta Indictione, quo Michael Imperator à Leone Armeno præuctus deponit Imperium quinto Idus Iulij. Quo modo autè ista se habuerint, & quæ hęc præcesserint, ex Theophane qui præsens aderat, audiamus: Cùm enim pax penitus irrita reddita esset, nec vlla ampliùs de ea concilianda spes esset, vtrimque parantur copiæ, progressusque primùm Michael: cùm se hostis mœnibus contineret, redijt prorsus inefficax, quando descendens (inquit) ad monasterium Tarasij Patriar- MEMORIAM TARASII CELEBRAT IMP. I.

C chæ, celebratis eius memorijs, vnà cum Procopia Augusta, petalo argenteo librarum nonaginta quinque sacrum eius sepulchrum vestiuit.] iam enim Tarasius colebatur vt Sanctus, atque eiusdem reliquiæ celebri cultu frequentabantur.

Egressus iterùm mense Maio Michael Imp. nihil hostibus detrimenti, suis verò plurimum intulit damni deprædantibus militibus ipsos Romano Imperio subditos. cuius rei causa suorum in se conuertit odium, arguentium eius in rebus militaribus imperitiam. II.

Cùm autem ob egressum Regis Bulgarorum mense Iunij ingens pauor Constantinopolim occuparet, visum est Nicephoro Patriarchæ more maiorum publicis litanijs implorare diuinam clementiam. cùm è contrà hæretici Iconoclastæ sepulchrum adeuntes Constantini Copronymi, ipsum inuocare cœperunt. Quid autem hi nebulones confinxerint, audi ex Theophane rem gestam ita per singula enarrantem: Cùm autem vrbs litanias celebra- III.

D ret cum summo sacerdote in templo sanctorum Apostolorum: quidam impiorum Deo perosi, Constantini hæreseos, obserata porta Imperialium sepulchrorú, nemine attendente propter turbæ frequentiam, qui subitò cum quodam sonitu, vt aperiretur, egerunt, quasi ex quadam operatione facti prodigij, & introò insilientes procidebãt seductoris monumento, hunc inuocantes & non Deum: Surge, dicentes, & auxiliare perditæ Reipublicæ. Diffamaueruntque quia surrexit super equum sedens, & vadit Bulgaros debellaturus, qui è contrariò tartarum habitat cum dæmonibus. Qui ab vrbis Præfecto comprehensi, primò quidem mentiebantur, diuinitus vltrò fuisse apertas sepulchrorum portas; præsentati verò tribunali Præfecti, & circa testimonium claudicantes, relationis fraudem ante omnem pœnam confessi sunt: quos meritò * vestibus pompæ submisit vociferantes causam pœnę. HAERETICI ICONOCLASTAE FALSO PRAETEXTV INSVRGVNT * vestibus

E Sic enim nequitiæ inuentor diabolus suos milites erudiuit, vt non peccata sua accusent, sed Orthodoxam à Patribus traditam Fidem, sacrumque habitum monachorum, quod diuinæ est philosophiæ gymnasium. Multi autem qui in his blasphemabant, habitu tantùm Christiani erant, veritate verò Pauliciani, *nempe Manichæi*, qui non valentes detestabilia opera sua manifestare, huiusce modi occasione indoctos adulterabant, Constantinum qui Iudaici erat sensus, beatum dicentes, vt Prophetam & victorem, hęresimq; ipsius in subuersionem incarnatæ dispensationis Domini nostri amplectentes.] Ita perfidi isti viam patefacere conati sunt huiusce modi inuentionibus eiusdem hæresis consorti Leoni: resque accidit ex sententia, ob nouam ipsis accommodatam obortam occasionem, quam Theophanes ita describit:

Decimo Kalendas Iunij prœlium ineuntibus haud procul ab Hadrianopoli Christianis & Bulgaris, delinquunt quidem Christiani valdè dirè circa bellum: obtinent autè inimici IV.

pugnam,

pugnam, adeò vt plures congressionem nec intuentes, summa fuga vterentur, ita vt Crunnus Rex Bulgarorum consternatus æstimaret insidiarum argumentum esse quod factum est, & modicum retineret suos ab insecutione. Quia verò vidit sine vlla retentione fugere, persecutus cecidit multitudines copiosas, & veniens nihilominùs ad sarcinas, has cum exuuijs abstulit. Ast Imperator fugiens, repedabat in vrbem cum multitudinibus; harumque principibus sumptis, insuper pollicebatur Imperij depositioné deiurans, inter quos & Leonem Patricium tamquam pium & fortissimum & per omnia strenuum, in tenendo Imperium adsciscere socium voluit. Qui nullatenus acquiescens, dimisit eum thematibus præesse.] ista Theophanes. Verùm hæc diuersè admodum ab alijs enarrâtur, nimirum factam culpa Leonis Armeni fugam, proditione captantis, vt victoria è Romanorum manibus laberetur. ista Cedrenus & alij. Pergit verò Theophanes:

FVGA IMPERATORIS ET CONSILIVM EIVS DE IMPERIO DEPONENDO.

V. Octauo Kalendas Iunij deponere volens Imperium & alium promouere, tamé ab vxore & filijs permissus non est, & ab his qui nequiter præualuerunt. Verùm in hoc Nicephorus sanctissimus Patriarcha consentiebat: Et ipse, inquiens, & filij eius saluandi erunt, si taliter quis promoueatur. At verò Prætores descendentes cum multitudinibus in vrbem, Imperatoré fugisse audientes, desperati quòd ab eo de cetero imperandi forent, cósiliati sunt apud semetipsos, & implorabât Leonem, quo auxiliaretur communi Reipublicæ, & Christianorum religioni opitularetur. At ille aliquamdiu quidem vehementer differebat, temporis considerans difficultatem, & barbarorum incursionem intolerabilem, & semetipsum erga Imperatores conseruans rectum absque insidijs. Quia verò ad vrbem properare inimicum videt, scribit Nicephoro de fide sua recta, affirmans; petens etiam vt cum oratione & nutu eius Imperium sumeret. Et veniés ad tribunal ante vrbem positum vnà cum Prætoribus & exercitibus, valdè legitimus Romanorum Imperator ostenditur. Et die media Constantinopolim per Carsij portam ingreditur, & ad regalia peruenit. Porrò audita huius acclamatione Michael, ad Oratorium Phari accurrens vnà cum Procopia & natis suis, detonsis capillis, monastica induit vestimenta, quinto Idus Iulij, sexta Indictione, feria secunda.] ista Theophanes de abdicatione Michaelis Imperatoris. pergit verò dicere de coronatione Leonis, atque eius in defendenda à barbaris vrbe solertia.

DE LEONE DIVERSAE SENTENTIAE.

CEDIT SPONTE MICHAEL LEONI.

VI. At Cedrenus longè aliter rem se habuisse declarat, nimirum omnia tyrannicè per Leonem facta fuisse, quòd scilicet (vt dictum est) dedita opera in eiusmodi discrimen Imperium adduxisset, atque etiam in Michaelem vt segnem & inertem publicè declamasset, milites ad defectionem sollicitasse, adegisse verò vt Imperator ipse ab omnibus acclamaretur, licet simulatè reluctaretur. Quid verò Michael egerit depositurus Imperium, à Cedreno sic accipe: Michael, vt erat ingenio pacis studiosus, conijcere se in discrimen tantæ rei nolens, acriter eos reprehendit, à quibus ad ciuiles cædes committédas instigaretur. & suorum quemdam intimorum ad Leonem cum diademate, purpura, & calceis coccineis (hęc Imperij sunt insignia) misit, Imperio se ei cedere indicans, quòd vel vitam amittere potiùs censeret, quàm guttam vnam Christiani sanguinis fusam cernere, iubensque eum sine vllo metu aut dubitatione venire & Regiam occupare.] Fecit hoc Leo, ingressusque Constantinopolim per Auream portam cum exercitu Regiam tenuit. Quid autem sequenti die à Michaelis abdicatione factum sit, Theophanes ita dicere pergit, nimirum Leonem publicè à Nicephoro Patriarcha coronatum. de quo ista Cedrenus: Multo antè, inquit, Nicephorus Patriarcha Leonis peruersitaté pręsenserat, ab eo res Ecclesię agitatum, turbatumque iri. Nam quo tempore diadema capiti eius imposuit, visum sibi fuerat, spinis ac tribulis manum compungi, idque omen malorum, quæ posteà essent euentura, interpretatus fuerat.

CORONATIO LEONIS IMP.

VII. Postera verò die, Leo coronatus à Nicephoro Patriarcha in ambone maioris Ecclesiæ, vrbis præcepit custodiri portas; & muros, die ac nocte circumiens, & exercitans cunctos, ac bonam spei fiduciam habere commonens, eo quòd Deus celeriter foret inopinatè facturus per intercessiones intemeratæ Dei Genitricis & omnium Sanctorum; nec omnino confundi nos, esset passurus ob multitudinem culparum nostrarum. Intereà nouus Sennacherib, Crunnus videlicet, derelicto proprio fratre cum virtute sua ad oppugnandam Hadrianopolim, post sex dies Imperij Leonis superueniens in viribus suis & equis, regiam vrbem circumiuit iuxta muros à Blachernis vsque ad Auream portam, ostendens virtutem suam, & celebrato polluto dæmoniaco sacrificio in prato penes mare sito: postulauit ab Imperatore, vt figeret contum suum in eamdem portam Auream, quo id fieri non permittente, reuersus est ad tabernaculum suum. cùm autem admiratus fuisset muros vrbis, & benè ordinatam Imperatoris aciem, & super obsidionem quam sperabat desperatus esset, ad conuentiones conuertitur & ante pacem tentatoria verba faciebat. At Imperator accepta occasione, conatus est huic insidiari, sed à multitudine peccatorum nostrorum hoc ad finem perducere prohibitus est, administrantium huiuscemodi rusticitate, vulnerantium quidem hunc, mortalem tamen non inferentium plagam. Super hoc ergo insaniens nequissimus, misso cursu ad sanctum Mamantem, palatium illic habitum incendit, & æreo leone Hippodromi vnà cum vrso & dracunculo, lateribus & marmoribus electis in plaustro impositis, reuersus est; & obsessam Hadrianopolim cepit.]

REX BVLGARORVM OBSIDET VRBEM CONSTANT.

VIII. Tunc contigit & eius ciuitatis Episcopum Manuëlem martyrio coronari, quem & alij posteà secuti sunt ad triumphum. In Menologio siquidem Basilij Imp. ista notata repe- riuntur vigesima die Ianuarij:

MANVEL EPISC. HADRIANOP. CVM SOCIIS MARTYR.

Sanctorum Martyrum Manuëlis, Georgij, Leonis & sociorú à Bulgaris peremptorum.

IX. Sub Leonis Armeni principatu Crunnus Bulgarorum Princeps magno cum populo Hadrianopolim Thraciæ petens, lege belli expugnauit eam, & cum vrbe sanctum quoque cepit Manuelem Episcopum, quem * manibus priùs ab humeris amputatis, mox per medium gladio dissectum feris ad deuorandú proiecit. Crunnus verò propter peccatum excæcatus est, proprijq; populi incurrens odium, funibus ab eo suffocatus fuit. Bulgarorum verò suscipiens Imperium Zocus impiissimus omnes captiuos cógregauit Christianos, duces, presbyteros, diaconos, & laicos, & cùm Christi Fidem negare eos cogeret, & illi non acquieuissent, eosdem diuersis affectos tormentis crudeliter obtruncauit.] hactenus ibi.

*brachiis

X. Porrò ad hunc vsque diem captæ ciuitatis Hadrianopolis Theophanes perducens historiam, eidem finem imposuit. Nec est vt dici possit historiam intercisam esse, quòd auctor perorationem nullam (vt moris est) apposuerit. Siquidem Anastasius qui in Latinum eam transtulit, testatur vsque ad Leonem hunc qui successit Michaëli ipsum eam scriptionem perduxisse. Cur autem reliqua Leonis Imperij non sit prosecutus: persecutio ab eo excitata, qua & vexatus est ipse Theophanes, in causâ fuisse videtur. pœnituisse eum oportuit (si eius illa sunt & non ab alio addita) Leonem anteà laudasse vt pium, & commendasse vt iustum, excusasseque ab inuasione Michaëlis Imperij. Fraudulentus siquidem homo ita comparatus erat, vt virtutum mentito pallio facillimè quemque deciperet, vt optimus ab omnibus haberetur, qui reuerà omnium nequissimus esset, nec qualis vir esset prodiderit, quousque stabiliisse sibi videretur Imperium: vt non mireris si Theophanem virum sanctissimum eumdem audisti laudantem. Ceterùm si Cedreno credimus, qui ait Theophanem vsque ad exitum tantùm Nicephori suam historiam produxisse: affirmare necesse est cuncta quæ ab eo tempore in hunc diem ponuntur, alterius esse auctoris addimentum, quod & existimo esse verum, factumque vt aliquis eiusdem Imperatoris studiosus, illa de Leonis probitate commentus sit.

DE THEOPHANIS HISTORIA.

XI. Quod autem ad ipsum scriptoré Theophanem spectat, Anastasius Bibliothecarius, qui in Latinum vertit eam historiam, ipsum illú fuisse Theophanem magni nominis monachum sanctitate celebrem & miraculis clarum asserit, cùm de ipso pauca ista perstringit:

XII. De altero, nempe de Theophane quid dicam? cùm & eius conscripta vita, qualiter videlicet amplis patrimoniis venditis, crucem suam tulerit, qualitérve secutus Christum, Abbatis in monasterio Agri functus officio, virtutibus fulserit, miraculis coruscarit, & circum quasque regiones his qui propè, & his qui longè sunt, clament: sed & studia eius ad nos vsque perlata, quis vel quantus vir iste fuerit, solertibus manifestant.] hæc Anastasius in præfatione à se editæ versionis, quæ falso nomine Pauli diaconi notatur inscriptione, qui longè ante hæc tempora dictus est ex hac vita migrasse. Porrò & alium Theophanem æquè monachum & Confessorem constat hoc eodem tempore claruisse, & sub eodem Leone Armeno coronatum fuisse, qui Sabæ Abbatis monasterij in Palæstina monachus fuit Theodori frater, de quibus simul suo loco dicturi sumus.

THEOPHANES HISTORICVS QVIS FVERIT.

XIII. Sed de ipso Anastasio interprete non silendum, sic Theophanem Latinitati donasse, vt tamen (quod ipse testatur) aliqua omiserit, perstrinxeritque aliqua breuitate, addiderit verò ipse nihil. Nam accipe ipsius verba: Operæpretium duxi ex Georgij summatim quædam & Theophanis chronographia plura sed succinctè carpenda.] & post multa: Accipe itaque hoc, charissime, incompositum opus, & nihil meum in hoc prorsus insertum pernosce.] & inferiùs: Porrò sic ego ex his duobus illustribus viris quædam deflorare proposui,

ANASTASII RATIO IN TRANSFERENDO IN LATINVM THEOPHANE.

sui, vt pænè omnia quæ à nominatis historiographis commemorata sunt, à me commemoranda non duxerim. Ex cuiuslibet autem gestis quædam summatim excerpsi: quamuis à Iustiniano Principe ac deinceps pauca omiserim eorum quæ ab his Chronographis relata sunt.] hæc ipse ad Ioannem diaconum. Anastasius cùm meditaretur hoc ipsum quod nos Deo adiuuante præstamus, historiam Ecclesiasticam texere. cui idem Anastasius omnem suam operam spondet tum in reddendis Græcorum monumentis Latinitati, tum etiam ex Latinis qui inueniri possent, libentissimè exhibere. Ceterùm ipsum integrum absque compendiosa breuiatione Theophanem reperiri Parisiis, in bibliotheca Reginæ matris accepi. nos autem eumdem Græcè scriptum dono missum consecuti sumus à viro doctissimo Aloysio Lolino Veneto Episcopo Belunensi, depromptum ex sua Græcorum librorum referta bibliotheca, cui perpetua gratiarum actio hìc cusa permaneat.

XIV. RELEGATVR MICHAEL CVM FILIIS ET VXORE.

Sed ad Leonem redeamus, qui nactus Imperium haud quieuit, Michaëlem cum coniuge Procopia & filiis degere Constantinopoli, priuatim inter monachos profitentem, sed relegauit eosdem in insulam Protam, siue Principem dixeris: adiecit ad crudelitatem, vt filios eius Theophylactum natu maiorem, necnon Ignatium qui sedem Constantinopolitanam posteà gubernauit, castrari iusserit.

XV. LEGATIO AMALHARII CONSTANTINOPOLIM.

Quod autem pertinet ad res Occidentales, hoc anno, veris initio, Carolus Magnus dum esset Aquisgrani ad confirmandam rursus pacem cum Michaële Imperatore, ad ipsum legationem decernit. delecti sunt legati insignes doctrina Amalharius Episcopus Treuerensis, atque Petrus Abbas monasterij Nonantulæ in Italia. Verùm cùm hi Constantinopolim peruenissent, non Michaëlem (cesserat enim ille) sed Leonem Imperatorem inuenerunt, à quo sunt auditi atque dimissi anno sequenti cum legatis eius ad Carolum Imperatorem, vt suo loco dicetur.

XVI. LVDOVICVS CORONATVR IMP. A PATRE.

Eodem anno idem Carolus Imp. habito generali conuentu Aquisgrani, filium suum Ludouicum coronauit Imperatorem, & Bernhartum nepotem suum Pipini filium Italiæ præfecit, atque Regem appellari iussit. hæc veteres Annales Francorum. De Ludouico verò in Imperium à patre promoto hæc Eginhardus habet: Extremo vitæ tempore, cùm iam & morbo & senectute premeretur, euocatum ad se Ludouicum Aquitaniæ Regem, qui solus filiorum Hildegardis supererat, congregatis solemniter de toto Regno Francorum primoribus, cunctorum concilio consortem sibi totius Regni, & Imperialis nominis heredem constituit, impositoque capiti eius diademate, Imperatorem & Augustum iussit appellari. Susceptumque est hoc eius consilium ab omnibus qui aderant, magno cum fauore: nam diuinitus ei propter Regni vtilitatem videbatur inspiratum. Auxitque maiestatem eius hoc factum, & exteris nationibus non minimum terroris incussit.] hactenus Eginhardus.

LVDOVICVS PROVEHITVR IN IMP.

XVII.

Sed quæ de coronatione Ludouici Theganus habeat scriptor huius temporis (fuit iste Chorepiscopus Treuerensis, qui de gestis Ludouici commentarium scripsit, cuius & meminit Vualfridus Strabo) adducamus in medium.

Supradictus verò Imperator cùm iam intellexisset appropinquare sibi diem obitus sui (senuerat enim valdè) vocauit filium suum Ludouicum ad se cum omni exercitu, Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus loco positis: habuit grande colloquium cum eis Aquisgrani Palatio, pacificè & honestè admonens, vt fidem erga filium suum ostenderent, interrogans omnes à maximo vsque ad minimum, si eis placuisset, vt nomen suum, id est, Imperatoris, filio suo Ludouico tradidisset. Illi omnes responderunt, Dei esse admonitionem illius rei. Quo facto, in prima die Dominica ornauit se cultu Regis, & coronam capiti suo imposuit, incedebatque clarè vestitus & ornatus, sicut eum decuerat. Perrexit ad Ecclesiam, quam ipse à fundamentis constructam, peruenitque ante altare in eminentiori loco constructum ceteris altaribus, & consecratum in honorem Domini nostri Iesu Christi, super quod coronam auream aliam, quam ipse gestabat in capite suo, iussit poni.

LVDOVICI CORONATIO.

XVIII. MONITIO CAROLI FACTA AD LVDOVICVM.

Postquam diu orauerunt ipse & filius eius, locutus est ad filium suum coram omni multitudine Pontificum & Optimatum suorum, admonens eum in primis, omnipotentem Deum diligere & timere, eius præcepta seruare in omnibus, Ecclesias Dei gubernare & defendere à prauis hominibus, sororibus suis & fratribus qui erant natu iuniores, & nepotibus, & omnibus propinquis suis indeficientem misericordiam semper ostendere præcepit: deinde sacerdotes honorare vt patres, populum diligere vt filios, superbos & nequissimos homines in viam salutis coactos dirigere, cœnobiorum consolator & pauperum

perum esse. Fideles ministros & Deum timentes constitueret, qui munera iniusta odio haberent. Nullum ab honore suo sine causa discretionis deiiceret; semetipsum omni tempore coram Deo & omni populo irreprehensibilem demonstraret.

Postquam hæc verba & alia multa coram multitudine filio suo ostenderat, interrogauit, si obediens voluisset esse præceptis suis. At ille respondit, libenter obedire, & cum Dei adiutorio omnia præcepta quæ mandauerat ei pater, custodire. Tunc iussit eum pater, vt propriis manibus coronam quæ erat super altare eleuaret, & capiti suo imponeret, ob recordationem omnium præceptorum quæ mandauerat ei pater. At ille iussionem patris impleuit. Quo facto, audientes Missarum solemnia, ibant ad Palatium. Sustinuit enim filius patrem eundo & redeundo quamdiu cum eo fuerat filius. Non post multos dies magnificis donis honorauit eum pater suus, & dimisit eum ire in Aquitaniam. Antequam diuisi essent, amplexantes se, & osculantes, propter gaudium amoris flere cœperunt.] hactenus de coronatione. his verò hæc addit:

XIX. QVANDO CORONARI VOLVIT CAROLVS FILIVM.

Postquam diuisi fuerant, dominus Imperator nihil aliud cœpit agere, nisi in orationibus & eleemosynis vacare & libros corrigere: nam quatuor Euangelia Christi, quæ intitulantur nomine Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis, in vltimo, ante obitus sui diem cum Græcis & Syris optimè correxerat.] hucusque Theganus.

XX.

Præter hæc autem, addunt Annales Francorum, fuisse consilium Caroli, non solùm vt ita benè consuleret rebus Imperij, sed & statum Ecclesiæ relinqueret benè dispositum. cuius rei perficiendæ causa, voluit diuersis in locis Concilia celebrari. Nam hoc eodem anno tradunt Annales quinque Concilia quoque iussu eius super statu Ecclesiarum corrigendo per totam Galliam ab Episcopis celebrata esse. Quorum vnum Moguntiaci, alterum Rhemis, tertium Turonis, quartum Cabiloni, quintum Arelati congregatum est. Et constitutiones quæ in singulis factæ sunt, collatione coram Imperatore in illo conuentu habita, qui nosse voluerit, in supradictis ciuitatibus inuenire poterit, quamquam & in Archiuo Palatij exemplaria illarum habeantur.] Extant hodie singulorum omnium canones editi in recentiori editione Conciliorum. Et quod pertinet ad Moguntinum Concilium, quinquagintasex canones extant, de quo ea quæ ibi leguntur de certa temporis nota, quò exploratiora cuncta fiant, hìc reddamus.

XXI. DE QVINQVE CONCILIIS IN GALLIA CELEBRATIS.

Facta est autem hæc Synodus in ciuitate Moguntia, in clausfro basilicæ sancti Albani Martyris anno Domini octingentesimo decimotertio, & Imperij domini Caroli Imperatoris anno decimotertio, Indictione quinta, quinto Idus Iunij, vbi sederunt Episcopi triginta, Abbates verò vigintiquinque.] Complura sanè in eo statuta sunt ad disciplinam Ecclesiasticam spectantia, quæ quisque magno emolumento si velit, inspiciat. Est & in eo illud obseruatione dignum, de armorum vsu, cui ob bellorum frequentiam iam Ecclesiastici assueuerant, quos prohibet sancta Synodus arma gestare, eius autem familiam secùs, cui armorum vsus iam esset antiquitate præscriptus. sunt ista verba canonis:[a] Nos autem qui relinquimus sæculum, id modis omnibus obseruare volumus, vt arma spiritualia habeamus, sæcularia dimittamus. Laicis verò qui apud nos sunt, arma portare non præiudicemus, quia antiquitus mos est, & ad nos vsque peruenit.] hæc ibi, consideratione digna aduersus eos qui ista de laicis impugnare consueuerunt.

XXII. DE CONCILIO MOGVNTINO.

[a] *Conc. Moguntin. sub Carol. c. 17.*

Eodem quoque anno (vt dictum est) habita est Rhemensis Synodus, in qua canones quadraginta quatuor sanciti sunt, quibus de nota loci & temporis eiusmodi præpositus est titulus: Hic est ordo Capitulorum breuiter adnotatus, quæ anno Dominicæ Incarnationis octingentesimo decimotertio notata sunt in conuentu Metropolitanæ sedis Rhemensis Ecclesiæ à domno Carolo piissimo Cæsare, more priscorum Imperatorum congregato, ordinante Vulfario eiusdem sanctæ sedis Archiepiscopo, Mense Maio, &c.] Inter alia autem plura tali concessu digna, ista habet digna memoria de mensa Episcoporum atque Abbatum:[b] Pauperes & indigentes secum ad mensam habeant, & lectio diuina ibi personet, & sumant cibum cum benedictione & laude Dei.

XXIII. DE RHEMENSI SYNODO.

[b] *Cōc. Rhem. sub Carol. c. 17.*

Quod autem errore factum est in priori editione, vt positum fuerit Concilium habitum ad Villam Theodonis, ante duo ista Concilia Moguntinum & Rhemense: hìc corrigendum est, atque dicendum, primùm quidem oportuisse celebrata esse dicta duo Concilia, deinde verò illud ad Villam Theodonis, eo quòd Archiepiscopi Moguntinus & Rhemensis Aistulphus & Ebbo, qui interfuerunt Concilio celebrato in Villa Theodonis, post Hildebaldum Moguntinú & Vualferium Rhemensem, qui interfuerunt dictis duo-

XXIV. TEMPVS CONCILII HABITI AD VILLAM THEODONIS

bus Concilijs, sediſſe legantur. Quod ex eo redditur exploratũ, quòd ambo hi, Aiſtulphus & Ebbo, nominati reperiuntur in quadam conſtitutione Ludouici Caroli magni filij, quæ ſuo loco inferiùs recitatur, quam editã eſſe poſt duo illa dicta Concilia, nullũ eſt dubium. A

XXV. DE CONCILIO TVRONENSI ET CABILONENSI.

Turonenſe quoque hoc eodem anno eadem ex cauſa eſt celebratum Concilium, canones quinquaginta & vnum continens, vbi & de menſa pariter Epiſcoporum iſta itidem: Peregrini & pauperes conuiuæ ſint Epiſcoporum, cum quibus non ſolùm corporali, ſed ſpirituali reficiantur alimento.] In Cabilonenſi verò Synodo hoc item anno celebrata in prouincia Lugdunenſi, canones ſexaginta ſeptem ſtatuti reperiuntur, in quorum tertio canone mentio habetur de præcepto Caroli Magni, quo voluit omnes Epiſcopos ſcholas erigere, in quibus bonæ litteræ atque in primis Theologicæ docerentur. Ad ſugillandum verò, curandumque ſimul in Sacerdotibus auaritiæ morbum, eiuſmodi antidotum parat: Oportet etiam, vt ſi quando ſacerdotes fruges, vel quoſdam reditus terræ congregant, ac protelant, non ideò hoc faciant, vt cariùs vendant, & theſauros congregent, ſed vt pauperibus tempore neceſſitatis ſubueniant.] B

XXVI. Sed illa in eodem Concilio ſtatuta conſideratione digna videntur, in quibus agitur de peregrinatione ad loca ſancta ſuſcipi ſolita à fidelibus; & quando probanda illa, quando verò improbanda ſint decernit. Quòd autem eſſent hoc tempore illæ inter alias celebertimæ in Occidente peregrinationes, Romam ad Limina Apoſtolorum, peccatorum remiſſionis gratia conſequendæ, atque Turonum ad S. Martinum, & iis complures diuerſis ex cauſis abuti ſolerent, hæc de his ſancta Synodus ſtatuit:

XXVII. DE PEREGRINATIONIBVS AD LOCA SANCTA ABVSVS TOLLENDI.

A quibuſdam qui Romam, Turonúmve, & alia quædam loca ſub prætextu orationis inconſultè peragrant, plurimùm erratur. Sunt preſbyteri & diacones & ceteri in clero conſtituti, qui negligenter viuentes, in eo ſe purgari à peccatis putant, & miniſterio ſuo C fungi debere, ſi præfata loca attingant. Sunt nihilominus laici, qui putant ſe impunè peccare aut peccaſſe, qui hæc loca oraturi frequentent. Sunt quidam potentes, qui acquirendi cenſus gratia ſub pretextu Romani ſeu Turonici itineris multa acquirunt, multos pauperum opprimunt; & quod ſola cupiditate faciunt, orationum ſiue ſanctorum locorum viſitationis cauſa ſe facere videri affectant; ſunt pauperes, qui vel ideò id faciunt, vt maiorem habeant materiam mendicandi; de quorum numero ſunt illi, qui circumquaque vagantes, illò ſe pergere mentiuntur; vel quia tantùm ſunt vecordes, vt putent ſe ſanctorum locorum ſola viſitatione à peccatis purgari, non attendentes quod ait B. Hieronymus, non Ieroſolymam vidiſſe, ſed Ieroſolymis benè vixiſſe, laudandum eſt. De quibus omnibus domini Imperatoris, qualiter ſint emendanda, ſententia expectetur.]

XXVIII. Quænam verò, quorúmve ſit peregrinatio proficua Patres ibi ita definiunt: Qui verò D peccata ſua ſacerdotibus, in quorũ ſunt parochiis, confeſſi ſunt, & ab his agendæ pœnitentiæ conſilium acceperunt, ſi orationibus inſiſtendo, eleemoſynas largiendo, vitam emendando, mores componendo, Apoſtolorum Limina, vel quorumlibet Sanctorum inuiſere deſiderãt, horum eſt deuotio modis omnibus collaudanda.] Abſtinuerunt tamen Epiſcopi de peregrinis illis quidquam decernere abſque Caroli ipſius ſcientia, eo quòd ſcirent in colligendis huiuſmodi peregrinis eumdem Carolum fuiſſe ſtudioſiſſimum, de cuius in his propenſiſſimo ſtudio iſta habet Eginhardus: Amabat peregrinos, & eorum ſuſcipiendorum magnam habebat curam, adeò vt eorum multitudo non ſolùm palatio, verùm etiam Regno non immeritò videretur oneroſa. ipſe autem pro magnitudine animi huiuſcemodi pondere minimè grauabatur, cùm etiam ingentia incommoda laude liberalitatis ac bonæ famæ mercede compenſaret.] hæc Eginhardus. E

CAROLVS MAGNVS STVDIOSVS PEREGRINORVM.

XXIX. At non deſiit ipſe Carolus eiuſmodi errones lucri cauſa peregrinantes cohibere. nam audi quid in eius Capitularibus [a] habeatur de Mangonibus, qui nouis adinuentis etiam diſpendio ſanguinis pecuniam corradebant.

[a] *Capitul. li. 1. cap. 79.*

XXX. Item vt iſti Mangones & Cogciones, qui ſine omni lege vagabundi vadunt: per iſtã terram non ſinantur vagari, & deceptiones hominibus agere. Nec iſti nudi cum ferro, qui dicunt ſe data ſibi pœnitentia ire vagantes. Meliùs videtur, vt ſi aliquod inconſuetũ & capitale crimen cõmiſerint, in vno loco permaneant laborantes, & ſeruientes, & pœnitentiam agentes, ſecundùm quod ſibi canonicè impoſitũ ſit.] Itemq; de pauperibus ita vagantibus [b]:

[b] *Capitul. li. 1. cap. 124.*

XXXI. De mendicis, qui per patrias diſcurrunt, volumus, vt vnuſquiſque fidelium noſtrorum ſuum pauperem de beneficio, aut de propria familia nutriat, & non permittat alicubi ire mendicando. Et vbi tales inuenti fuerint, qui ſibi manibus laborent: nullus eis quidquam

A quam tribuere præſumat:] & quod rurſum ad hoſpitalitatem ſpectat, dicta ab eodem Carolo ad clerum, hæc [a] accipe:

[a] *Capitul. lib. 1. cap. 221.*

Vt de hoſpitalitate & cura pauperum memores ſitis, & propter quod res Eccleſiaſticæ XXXII. à fidelibus oblatæ, & ab Eccleſia receptæ ſint; & eo modo illas diſtribuatis, vt ab illo, cui de his rationem reddituri eſtis, non damnationem, ſed æterni gaudij mercedem accipere mereamini.] De his item alibi [b], hortans omnes ad hoſpitalitatem, agit. hæc de his quæ ſpectant ad Concilium Cabilonenſe quarto ordine numeratum.

[b] *Capitul. lib. 1. cap. 75.*

In quinto verò Concilio hoc anno Arelati celebrato canones ſunt ſanciti vigintiſex, XXXIII. quibus nota temporis ita præfixa eſt: Dum anno quadrageſimo ſexto inclyti & Orthodoxi domini & Principis noſtri Caroli Imperatoris ſub die ſexta Idus Maias, Era octingenteſima quinquageſima prima vnanimitatis noſtræ conuentus in Arelatenſium vrbe, in
B baſilica S. Stephani Martyris primi aggregatus conſiſteret, &c.] in quo [c] ſicut & in Moguntino Cõcilio præcipitur, vt Epiſcopo obediant Comites, & Iudices ſæculares. Demum illud ſic habeto: nihil pænè prætermiſſum in quinque Cõciliis iſtis, quod ad optimã Eccleſiæ inſtitutionẽ ſpectare poſſe videretur. Sic igitur Chriſtianiſſimus Princeps proximè ex hac vita diſceſſurus, Eccleſiæ benè conſuluit, de qua dũ vixit ſemper optimè meritus fuit.

[c] *Cõc. Arelat. ſub Carolo cap 13.*

RES ECCLESIAE PER CAROL. BENE DISPOSITAE

Sed & in eo potiſſimùm idem Carolus Magnus intentum animũ habuit, vt ipſam Dei XXXIV. Eccleſiam omni ex parte liberam relinqueret, cuius rei gratia, Epiſcoprum electionem vſurpatam à prædeceſſoribus, in priſtinam libertatem reſtituit, eiuſmodi legem vnà cum Ludouico ſancitam relinquens: Sacrorum canonum non ignari, vt in Dei nomine ſancta Eccleſia ſuo liberiùs potiretur honore, aſſenſum ordini Eccleſiaſtico præbuimus, vt ſcilicet per electionem cleri & populi, ſecundùm ſtatuta canonum, de propria diœceſi, [d]
C remota perſonarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & ſapientiæ donum eligantur, vt exemplo & verbis ſibi ſubiectis vſquequaque prodeſſe valeant.]

ELECTIONES EPISCOPORVM REDDITAE LIBERAE.

[d] *Capitul. lib. 1. cap. 84. & diſt. 63. c. 34.*

Quomodo autem reliquerit Carolus Magnus diſpoſitionem ſedium Epiſcopalium XXXV. vacantium, ſecundùm quod (vt vidimus) in ſuis Capitularibus teſtatus eſt, vt ſecundùm canones eſſent electiones, ex epiſtola Hincmari ad Carolum poſteà ſcripta, poſſumus intelligere, quæ ſic ſe habet: Venerunt tres clerici & duo laici Siluanectenſis Eccleſiæ ad indignitatem meam, innoteſcentes, eamdem Eccleſiam, fratre & conſacerdote noſtro defuncto, viduatam eſſe paſtore, ferentes etiam ipſius Eccleſiæ tam cleri quàm plebis petitionem, vt ſecundùm Sacras regulas paſtor tribuatur. Quos interrogaui, ſi verbum erat de pace cleri ac plebis ipſius Eccleſiæ, & aliqua deſignata perſona? Qui reſponderunt, ſe non aliam petitionem ex parte ſociorum afferre, niſi vt apud ſolitam miſericordiam
D veſtram illis liberam ac regularem electionem obtinere ſatagerent: quatenus ſecundùm Sacras regulas illuc canonico Viſitatore directo, ab omnibus Eccleſiæ ipſius alumnis valeat eligi, cui debet ab omnibus obediri.

PRAXIS DE EPISCOPORVM ELECTIONE.

Ego autem, licet ſacerdotem veſtrum Heſprinum per fratrem Hildeboldum compreſbyterum noſtrum VIII. Idus Iunij defunctum audirem: non tamen ſtatui anteà dominationi veſtræ quidquam inde ſuggerere, aut pro eadem Eccleſia poſtulare, priuſquam ſecundùm regularem modum, ab eo Legatos acciperem.] & paulo pòſt: Dignetur mihi dominatio veſtra, *ſiue litteris ſignificare, quem vultis de Epiſcopis noſtris, vt ei ex more litteras canonicas dirigam, vt Viſitatoris officio fungens, in eadem Eccleſia electionem canonicam faciat. Et aut per ſe, aut per litteras ſuas Vicario ſuo differente, eamdem electionem canonicam faciat. Et aut per ſe, aut per litteras ad me referat, & per me ipſa
E electio ad dominationis veſtræ diſcretionem perueniat.] hactenus de his ad Carolum Hincmarus Rhemenſis Archiepiſcopus. XXXVI. *ſuis

Ex quibus intelligis, Lector, nonniſi ex præſcriptio canonum voluiſſe electiones eſſe XXXVII. liberas. Sed Viſitatorem à Rege mitti, nec antè licere quidquam agi, eo quòd magnæ rixæ in his accidere ſolerent ob diuerſa diuerſorũ ſtudia in iſtiuſmodi electionibus, quæ omnino ceſſarent, ſi præſentia Legati Regis adeſſet. Ceterùm in omnibus ſeruata integra iura clero populoque in electione Archiepiſcopi, cuius muneris erat de electo reddere Imperatorem certiorem voluiſſe liquet. Ex quibus omnibus multo magis erroris redarguas eos, qui Carolo aſſerunt datam facultatem ab Hadriano omnes ſui Regni Epiſcopos eligendi, de quibus abundè ſuperiùs actum eſt cùm tantum mendacium patefecimus.

Florebat his temporibus Florus, cuius eſt mentio apud Vſuardum in præfatione XXXVIII. ad Martyrologium, & ſumma laus apud Vualfridum Strabonem in Carmine ad Agobardum

bardum Lugdunenſem Epiſcopum. Huius extat Fragmentum apud Agobardum, cuſum haud pridem à Papirio Maſſono, quod pertinet ad præſentem tractationem de Epiſcoporum electione, his verbis: A

Collecta à domino Floro ex ſententijs antiquorum Patrum.

FLORI FRAGMENTVM DE EPISCOPORVM ELECTIONE.

Manifeſtum eſt omnibus, qui in Eccleſia Dei ſacerdotale officium adminiſtrant, quæ ſunt illa, quæ in ordinatione Epiſcopali, & Sacrorum canonũ auctoritas, & conſuetudo Eccleſiaſtica, iuxta diſpoſitionem diuinæ legis, & traditionem Apoſtolicam iubeat obſeruari: videlicet, vt paſtore defuncto, & ſede vacante vnus de Clero eccleſiæ, quem communis & concors eiuſdem Cleri & totius plebis conſenſus elegerit, & publico decreto celebriter ac ſolemniter deſignauit, legitimo Epiſcoporum numero conſecratus, locum decedentis Antiſtitis ritè valeat obtinere: nec dubitetur diuino iudicio & diſpoſitione firmatũ, quod ab Eccleſia Dei tam ſancto ordine, & legitima obſeruatione fuerit celebratum. Hæc ſunt B quæ in Concilijs Patrum, & in decretis Apoſtolicæ Sedis Pontificum ſtatuta reperiuntur, & ab Eccleſia Chriſti & initio comprobata reperiuntur, & comprobantur. Vnde & beatus martyr Cyprianus de ſancto Cornelio Vrbis Romæ Pontifice, cùm Epiſcopatum eius aduerſus quoſdam ſuperbos & inuidos calumniatores defenderet, hæc ipſa in teſtimonium ſanctæ & legitimæ ordinationis eius proſecutus eſt, dicens: Factus eſt Cornelius Epiſcopus de Dei & Chriſti eius iudicio, de clericorum omnium teſtimonio, de plebeio ſuffragio, de ſacerdotum antiquorum, & bonorum virorum conſenſu, cùm nemo Epiſcopus inibi factus eſſet, cùm gradus cathedra ſacerdotali ſua careret. Quo occupato, & omnium noſtrorum conſenſione firmato, quiſquis iam Epiſcopus fieri voluerit, omnimodis neceſſe eſt, vt Eccleſiaſticam non habeat ordinationem, qui Eccleſiæ non tenet per conſenſum vnitatem. Poſt primum ſecundus eſſe non poteſt; quiſquis enim poſt vnum, qui C per electionem conſecratus eſt, eſſe voluerit, iam non ſecundus ille, ſed nullus eſt. Iuxta hæc verba beati Cypriani, ordinatos fuiſſe conſtat, & legitimè præfuiſſe vniuerſo populo deinceps omnes eccleſiarum Dei Antiſtites, abſque vllo conſultu mundanæ poteſtatis, à temporibus Apoſtolorum: & poſteà per annos ferè quadringentos. Ex quo autem Chriſtiani Principes eſſe cœperunt, eamdem Epiſcoporũ ordinationibus Eccleſiaſticam libertatem ex parte maxima permanſiſſe, manifeſta ratio declarat. Neque enim fieri potuit,
* ex cùm vnus Imperator orbis terræ Monarchiam obtineret, vt* & omnibus latiſſimis mundi partibus, Aſiæ videlicet, Europæ, & Africæ, omnes qui ordinandi erant Epiſcopi, ad eius cognitionem deducerentur. Sed fuit ſemper integra & rata ordinatio, quam ſancta Eccleſia iuxta traditionem Apoſtolicam, & religioſæ obſeruationis formam celebrauit. Quod
* f. conſultu verò in quibuſdam regnis poſteà conſuetudo obtinuit, vt* conſulta Principis ordinatio fieret Epiſcopalis: valet vtique ad cumulum fraternitatis propter pacem & cõcordiam mundanæ poteſtatis, non tamen ad complendam veritatem, vel auctoritatem ſacræ ordinationis, quæ nequaquam regio potentatu, ſed ſolo Dei nutu, & Eccleſiæ Fidei conſenſu cuique conferri poteſt. Quoniam Epiſcopatus non eſt munus humanum, ſed ſancti Spiritus donum, ſicut oſtendit Apoſtolus, vbi ad Epiſcopos loquitur, dicens: Attendite vobis, & vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo. Vnde in Epiſtola ad Hebræos ait: Nec quiſque ſibi ſumit honorem, ſed qui vocatur à Deo ſicut Aaron. Sic & Chriſtus non ſemet ipſum glorificauit vt Pontifex fieret, ſed qui locutus eſt ad eum, Filius meus es tu, ego hodie genui te. & iterùm: Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech. In quibus Apoſtoli verbis euidentiſſimè demõſtratur, ad hoc munus adipiſcendum atque ſumendum ſufficere vnicuique gratiam Dei, cooperante fide & deuotione gratiæ eius; abſque his autem humano arbitrio nemini poſſe concedi. Vnde grauiter quilibet Princeps delinquit, ſi, vt hoc ſuo beneficio largiri poſſit, exiſtimat, quod ſola diuina gratia diſpenſat, cùm miniſterium ſuæ poteſtatis in huiuſmodi negotium peragendo adiungere debeat, non præferre. Denique vt iſtius rei nonnulla proferantur exempla, puto quòd de ordinatione beati Martini, quando ex monaſterio ſub alia occaſione eductus, & à populo comprehenſus, atque ad eccleſiam productus eſt, & continuò ab Epiſcopis, qui ad hoc inuitati fuerant, conſecratur, nemo Principũ huius ſęculi fuerit interrogatus. In Eccleſia quoque Lucdunenſi ſic religioſa olim & venerabilis conſuetudo fuit, ſicut antiqua narrat hiſtoria, ſcilicet vt defuncto pontifice, omnis in vnum conueniret eccleſia, & triduano ieiunio, communi* vero ac ſupplicatione celebrato, quemcumque eis Dominus per reuelationem, ſiue* & eorum Clero, ſeu aliunde

* f. voto
* ex

A aliunde oſtenderet, ipſum ſine dubio Antiſtitem conſtituerent: quod de beato Eucherio præfatæ vrbis Epiſcopo, & doctore egregio, ſanctiſſimæ vitæ eius liber manifeſtè teſtatur impletum. Qui cùm eſſet ex nobiliſſimo Senatorum genere oriundus, & huic ſæculo abrenuntians, omniq́ue facultate ſua in pauperes ob amorem Chriſti diſtributa, partibus Prouinciæ in quodam ſpecu retruſus, atque ibi ſoli Deo * ieiunus & orationibus vacans latitaret, tali reuelatione oſtenſus atque inuentus, in pontificali regimine locatus eſt: ex quo certiſſimè conſtat, quòd omni illo tempore, quo tantam bonitatem ſiue gratiam omnipotens Deus in illa voluit eccleſia demonſtrare; valebat, ac ſufficiebat ad conſecrationem rectorum, ſola eius gratia, & fides eccleſiæ deuota. Sed & in Romana Eccleſia vſque in præſentem diem cernimus abſque interrogatione Principis, ſolo diſpoſitionis iudicio, & Fidelium ſuffragio legitimè Pontifices conſecrari, qui etiam omnium regionum & ciuitatum
B quæ illi ſubiectæ ſunt, iuxta antiquum morem eadem libertate ordinant atque conſtituunt ſacerdotes. Nec adeò quiſquam abſurdus eſt, vt putet minorem illic ſanctificationis diuinæ eſſe gratiam, eò quòd nulla mundanæ poteſtatis comitetur auctoritas. Quæ omnia non ideò dicimus, quaſi poteſtatem Principum in aliquo minuendam putemus; vel contra religioſum morem regni aliquid ſentiendum perſuadeamus: ſed vt clariſſimè demonſtretur, *in re huiuſmodi diuinam* gratiam ſufficere, humanam verò potentiam, niſi illi conſonet, nihil valere. Quapropter in Sacris canonibus Patrum, vbi plurimæ cauſæ commemorantur, ſine quibus Epiſcopalis ordinatio irrita habenda eſt, de hac re nihil inuenitur inſertum.] hactenus Flori tractatio de antiqua Epiſcoporum electione, qua præter illa, quæ ſuperiùs dicta ſunt de libera in Romana Eccleſia Papæ electione, redarguitur itidem mendaciſſimus Sigebertus.

C IESV CHRISTI ANNVS 814. LEONIS PAP. III. ANNVS 19. LVDOVICI I. LEONIS ARMENI I. IMPP.

CHRISTI Redemptoris annus ſequitur octingenteſimus decimuſquartus ſeptimæ inchoatæ Indictionis, quo ab ipſo Leone Imperatore dira excitatur perſecutio aduerſus cultores ſacrarum imaginum. De his acturi quod primùm ad temporis rationem ſpectat, cùm conſtet Græcorum hiſtoricorum aſſertione, ipſum Leonem imperaſſe annos I.
D ſeptem & menſibus quinque: cumque teſtificatione Michaelis huius temporis ſcriptoris, vbi res geſtas magiſtri ſui Theodori Studitæ proſequitur, pariter liqueat, hoc anno ipſum Theodorum à Leone in exilium miſſum: vtique dicendum erit, hoc ipſo primo Leonis Armeni anno cœptam perſecutionem fuiſſe: numerat enim ipſe ſeptem annos exilij ipſius Theodori, quo ſolutus eſt, cùm occiſo Leone, Michael Balbus accepit Imperium moderandum. Quod verò tradunt omnes, non ita primùm ac imperare cœpit, ipſum perturbare ac perſequi cœpiſſe Catholicos, ſed vbi omnium conciliaſſet ſibi animos: planè id eſſe intelligendum oportet, quinque in his menſibus perſeueraſſe, nempe totum quod excurrit à quarto Idus menſis Iulij, quo die coronatus eſt, vſque ad finem anni ſuperioris.

DE TEMPORE PERSECVTIONIS LEONIS ARMENI.

Ceterùm cùm multi velint hæreſeos veneno antè imbutum Leonem, illud ipſum occultaſſe ad tempus, vſquequò Imperium ſtabiliſſet: aliorum diuerſa de his eſt ſententia, II.
E nempe ex Orthodoxo deceptum fraude hæreticorum, hæreticum euaſiſſe. remq́; geſtam ſic narrant: [a] Quo tempore, cùm videlicet Bulgaros prœlio ſuperaſſet, recordatus Leo Imp. monachi Philomelienſis, qui eo tempore quo ſub Bardanio Duce Orientis militabat, prædixerat ipſi Imperium, decreuit muneribus ac donariis compenſare. Mittit ergo ſuorum quemdam fideliſſimum, qui ad eum deferret donaria, ſupellectilem, vaſa argentea & aurea, ac ſpecies odoratas, quales ad nos ex India afferuntur. Verùm is monachus iam tum vitam cum morte commutarat, ſucceſſeratq́ue ei Sabbatius quidam, totus impiæ Iconoclaſtiæ hæreſi immerſus. Ad eum cùm veniſſet Legatus Imperatoris, hortatus eſt, vt munera præceptori ſuo miſſa perciperet, litteriſq́ue ac precibus Imperatorem remuneraretur. At Sabbatius munera reſpuere, ipſum retrò abire iubere, adeoq́ue Imperatorem dignatione iſta indignum dicere, ſimulacrorum cultui deditum, & Irenæ Imperatricis, Taraſiiq́ue Patriarchæ ſtatutis obtẽperantem. Irenam impuriſſimus homo Pardalim

[a] *Cedren. in Leon. & alij.*

SABBATIVS MONACHVS HAERETICVS QVOMODO DECIPIT IMP.

& Baccham, Tarasium verò nobilem in Patriarcharum numero, Taraxium, quasi perturbatorem denominabat. Celerem quoque Imperij & vitæ amissionem Leoni minari, nisi quàm primùm sibi parens, sacras deiiceret imagines.

III. Imperator iis litteris acceptis, cùm ex Legato intellexisset, quæ ex monacho audiuisset, animo maiorem in modum perturbato, Theodotum Melissenum ad se vocat, cumque eo quid agendum sit, deliberat. At verò Theodotus iam pridem hæresi ista infectus, occasionemque palàm impietatem profitendi præstolatus, hoc consilij dat Imperatori. THEODOTI MELISSENI FRAVS AD SEDVCENDVM IMP. In Degistensi monasterio degere monachum quemdam, mirabilia edere facinora. Cum hoc rem communicandam, eiusque sententiæ obtemperandum. Hæc cum Leone locutus, statim ab hoc ad monachum eum se contulit, indicatque Imperatorem vili habitu ad ipsum proxima nocte venturum, & de religione consulturum, aliisque grauissimis negotiis. Proinde meminisset, ei præsentem Imperij, vitæque amissionem denuntiare, nisi vltrò Leonis Isauri Imperatoris decretum amplectens, idola (sic Sacras imagines appellabat) diuinis ædibus exturbaret. Sin hoc fecisset, fore dominationem, vitamque eius diuturnam atque felicem. Hoc modo subornato monacho, & quæ cum Imperatore loqui deberet instructo, abijt. B

IV. Paulo pòst noctu Imperatorem vili habitu velatum ad monachum adducit. Ibi iam LEO IMP. SEDVCITVR AD HAERETICO MONACHO. inito colloquio, monachus proximè ad Imperatorem adsistens, veluti qui diuino instinctu Imperatoriam maiestatem adesse sentiret: Non rectè, inquit, abs te factum est, Imperator, quòd nos priuato habitu decepisti, intus occultans tuam personam. Sed quamquam tu hoc agis, nos tamen gratia diuini Spiritus non diutiùs est passa à te falli. Hoc vt audiuit Imperator, seque frustrà conatum vili habitu Imperatoriam dignitatem cælare putauit, animo perculsus est, vt par erat, istius machinationis ignarus: monachumque diuinum hominem esse fassus, imperata ab eo obedienter & sine mora se facturum promittit, atque ita venerabilium imaginum ab eo mandatam deiectionem suo suffragio probat. Principio deinde cogitauit, quo pacto promissa occultè impleret, ne quam ea res in Ecclesia excitaret seditionem. sed pòst publicè quoque decretum ea de re proposuit proceribus & Ecclesiasticis partim vltrò, partim contra animorum suorum sententiam obtemperantibus.] hæc auctor. Verùm singulos ea in re progressus audiamus à Michaële rerum inspectore in vita Theodori Studitæ locupletiùs ista tractante, qui ita exorditur indictam ab Imperatore Orthodoxis persecutionem: C

V. Sumpto (inquit) Imperio, haud omnem subitò proferendam censuit immanitatem, verùm conciliatis priùs sibi atque inter se iis qui dissidebant, quorum multos sentiebat infesto & alieno à se animo esse ob vsurpatam tyrannidem, vt qui erga Imperatorem suum beneuoli ac fidi essent, cùm proceres ac magistratus clàm ac callidè sensim seduxisset, omnesque, vt sibi videbatur, in suas partes pertraxisset: tum demum latens animi vitium prodere, in lucro posuit. Omnemque protinus impietatem ostentans, in hanc vocem detestandam, quam cognominis sui Leo vsurparat, sceleratus erupit: Non decet, ô fidi mei comites, colere, aut venerari, vel recipere prorsus, aut retinere imaginum effigies; sed tollere illas atque humo allidere, vt quæ manifesta sint idolorum simulacra. Atque hæc vesana lingua effutiebat imprudens non domesticis tantùm, sed omnibus si posset propinare cupiens impietatem suam. D

LEO IMP. PALAM DETESTATVR CVLTVM SANCTARVM IMAGINVM.

VI. Quare quos videbat sententiæ suæ mordicus esse, atque ab eo omnino pendere (quos quidem non immeritò vasa iræ ac nequitiæ principes, dicere liceat, Paulum [a] imitando) hos ille consilij sui socios, malorumque omnium præsides constituendos existimauit. Quorum omnium coryphæus atque ductor Ioannes ille fuit, cui Lecanomantis cognomentum à suis inditum, quòd vaticinijs (vt ego arbitror) aliisque turpissimis rebus deditus erat, cui iam lingua esset prompta & exercita, multaq; & varia sophisticarũ artium, externarumq; disciplinarum cognitio, ob eam causam in pretio erat apud Imperatorem, cuius ille velut os vulgò habebatur, omnibusq; negotiis, rebusq; gerendis adhibebatur. E

[a] *Rom. 9.*

IOANNES DVX ICONOCLASTARVM.

VII. Quæ cùm illi præclarè atque ex animi sententia fluere viderentur; ipsum etiam Ecclesiæ Archipastorem aggrediendum sibi putauit, non asperè quidem initio, nec arroganter, sed blandè potiùs, atque adulantis in morem. Quo cum solo solus congressus, postquam omnes machinas illiberali simulatione admouens, re ipsa perspexit, non modò expugnari non posse verissimum rectæ fidei præconem; sed ipsum etiam vt numini aduersum conuitiis non leuibus appetens, stygiamque eius audaciam proscindens: tum à diuino

IMP. FRVSTRA TENTAT VT NICEPHORVM PATRIARCHAM.

A à diuino viro penitus abscessit, maiore mox apparatu & illũ & aduersantes simul omnes oppugnaturus.] subdit his Michael, alia plura de congressu, quem postea idem Imperator habuit cum Orthodoxis Episcopis & monasteriorum Præpositis. sed quòd ipse res dumtaxat Theodori sit prosecutus, audiamus primò de eo congressu quæ scripserit Theosterictus [a] in Niceta, auctor & ipse temporis huius. Atque primùm vnde ipse exorditur dicere, de præcipuis Imperatoris ministris, quibus est vsus ad hæresim propagandã. ait enim:

[a] *Apud Sur. extat to. 2 die 3. Aprilis.*

VIII. Cœpit igitur Leo Imp. sancta sanctorum persequi, quemadmodum & Leo Isauricus fuerat persecutus. Deinde suorum mysteriorum duces, prauarumque rerum magistros quærebat. Inuenit paucos quosdam è Senatu, Ioannem scilicet cognomento [a] Spectam & Eutychianum. ad hæc & ex sacerdotum numero aliquos inuenire cupiebat. Diabolus igi- B tur qui hæc in eius mentem coniecerat, Byzantium lustrans, inuenit Ioannem quemdam, cognomento Grammaticum, nouum Tertullum, quem manu apprehensum ad Imperatorem duxit, & ait: Habeas hunc hominem tibi in eo quod cupis vtilem futurum: Vas enim electionis est mihi iste, vt portet nomen meum contra Orthodoxos. Quemadmodum igitur Paulus Christi vas, ita & hic diaboli os factum est; & sicut torrens ex diuersis imbribus constans maleolentes & perturbatas aquas defert, ita & iste ex fœdo cordis sui thesauro graueolentia & cœnosa dogmata produxit, eos quos propè se habebat, turbido quodam potu euertens. Habebat autem adiutores ex iis qui infra solium regale erant, Antonium Syleum, è monachis verò Leontium quemdam, & Zosimum, qui illis ipsis diebus in adulterio deprehensus, truncis manibus, mortuus est.] hæc de adiuuentis ad scelus præcipuis ministris Imperatoris auctor, qui & de congressu cum Orthodoxis subiicit ista:

[a] *Apud Sur. extat to. 2 die 3. Aprilis.*

QVOS SVB ERRORIS FAVTORES IMP. NACTVS SIT.

IX. Post hæc omnem monachorum multitudinem cum Episcopis & Metropolitis ad san- IMPERATOR CONGRESSVM HABET CVM ORTHODOXIS. C ctissimum Nicephorum Patriarcham coëgit. Qui per totam noctem in magna Ecclesia pernoctarunt. Manè verò ipsos ad se Imperator accersiuit. Habebat autem secum intra palatium occultos quosdam fallaces homines & malorum magistros, quos veluti gallina quædam in regia domo fouens, & animans, eisque dona promittens, iubebat nihil metuere. Iussit autem & Patriarcham solum in primis ad se introire, ignorans quænam inter ipsos seorsum dicta fuerant. Deinde omnes accersiuit. Itaque ante illum stetit Patrum caterua lectissimorum hominum ac sanctorum qui Angelis similes erant ac diuini. Aderant & Imperatoris Optimates & totus Senatus. Sanctissimus igitur Nicephorus eos qui gradus dignitate præstantes erant affatus: Agite, inquit, dicite mihi: Potestne cadere quod non est? *casui expositum scilicet.* At illi cùm ad eius interrogationis obscuritatem ambigerent, & nihil responderent, sed se vicissim intuerentur: rursus Patriarcha ab eis D quæsiuit: Num Leonis & Constantini Isaurorum tempore sanctæ imagines cecidissent? Illi verò cùm capita deorsum inclinassent, & nutu verum esse quod Patriarcha quæsierat, significassent, quod satis erat ad eorum quæ priuatè inter se dixerant propositum confirmandum: tum Patriarcha: Quomodo, inquit, quod non stat, potest cadere? Ad hæc nihil respondit Imperator, sed ad Patres conuersus ait:

X. Scitote Patres, me idem sentire quod vos, simulque effigiem quamdam, quam in sinu gestabat, extulit, & per simulationem illam adorans; Sentio, inquit, quod vos, vt videtis, neque à vobis dissideo. Verùm quidam surrexere, qui aliter docentes, eam viam rectam esse dicunt, quam ipsi tenent. Prodeant igitur coram vobis, & materia hæc inter vos inquiratur. Et siquidem vobis persuaserint, quòd ipsi rectè dicant, neque vos quod bonum est, impediatis. Si verò ipsi à vobis persuasi fuerint, quòd res nouas doceant: desistant à VVLT IMP. ORTHODOXOS ET HAERETICOS SIMVL CONGREDI. E praua doctrina, & recti dogmatis sententia vigeat, vt anteà. Nam si de alia aliqua re minoris momenti ad me relatum esset, neque ita deceret me eam rem tacitam præterire: quomodo de Ecclesiastica quæstione tacuerim?]

XI. Videri posset rerum Ecclesiasticarum rudibus petitio ista Imperatoris æquissima, vt de dogmatis veritate inter se conferrent corã Imperatore ad veritatem conquirendã Orthodoxi atque hæretici. At longè aliter res se habet: vbi enim aliquid per Synodũ Oecumenicam semel definitum est, ampliùs ad differendũ & contradicendũ hæretici non sunt admittendi, sed docendi, si velint. quod pluribus docuit S. Ambrosius suis scriptis Valentinianum Augustum. Deinde quod sacerdotũ est & non Imperatoris, & in Ecclesia & non in palatio de Fide agere, vt in Constantium Imperatorem Mediolani à Patribus dictum est: iustè quidem ac probè (licet non deessent inter eos qui & scientia & dicendi facultate præstarent, & inter alios magnus ille Theodorus Studita) noluerunt Patres id concedere

QVANDO HAERETICI NON AVDIENDI SED DOCENDI.

Impera-

Imperatori illicita præsumenti. Quid autem tunc ad hanc Imperatoris rogationem re- A
sponderint, idem dicere pergit Theosterictus:

XII. Illi verò (inquit) nempe Orthodoxi, cùm neq; passi essent eos homines, de quibus Imperator dixerat, coram se prodire, neque dicendi facultatem dandam esse dicerẽt, sed velut execrabiles quosdam eos haberent: ad hæc cùm certò scirent Imperatoris voluntatem ad malum procliuem esse, neque vmquam se illi persuasuros fore, quamuis totam Scripturam testem ei afferrent: Æmilianus Cyzici Episcopus: Si quæstio, inquit, Ecclesiastica, AEMILIANI EPISC. SENTENTIA. Imperator, hæc est, vt dixisti: in Ecclesia inquirantur, vt mos est. Altiùs enim & à principio ipso, Ecclesiasticæ quæstiones in Ecclesiis, non in palatijs regiis inquiruntur. Respondit Imperator: Sed & ego filius sum Ecclesiæ; & vt vos conciliem, vtrosque vestrùm audiam, & vtraque vicissim diiudicans, vera cognoscam. B

XIII. Ad hæc Michaël Sinnaculorum Episcopus: Si nos, inquit, conciliare vis: quare non id MICHAELIS EPISC. SENTENTIA. facis, quod conciliantem decet facere? Quippe qui alios quidem in palatio occultos detines & ad te congregas, quibus excitatis, impiorum dogmatum docendorum facultatem præbes: alij verò neque in angulis aliquid loqui audent, vbique edictis tuis perterrefacti. Non est hoc conciliantis, sed tyrannidem inferentis indicium. Non est ita (inquit Imperator) sed vt prædixi, ita ego sum, vt vos estis. Sed quoniam ad me de ea re prouocatum est, non decet silentio me illa præterire. Quænam causa est, quare cum his hominibus nolitis loqui? An ipsi dubitatis, & testimonium non habetis, quibus vestra dicta confirmentur?

XIV. Ad hæc Theophylactus Episcopus Nicomediæ dixit: Testis Christus est, cuius effigiem THEOPHYLACTI EPISCOPI SENTENTIA. vides ante oculos in primis descriptam, infinitis testimonijs nos abundare, quibus id confirmare possimus, neque dubitamus, vt tu suspicaris; sed non habent isti aures audiendi, ob idque nihil illos iuuaremus: potentia enim & Imperio nos oppugnamur. C

XV. Post hunc & Petrus Nicææ Episcopus: Quomodo, inquit, cum illis nos loqui vis, quibus tu auxilium affers? An illud ignoras, eos qui Manichæi dicuntur, si huc ducas, & eo- PETRI EPISCOPI SENTENTIA. rum propugnator sis, à te adiutos, potentiores quàm nos futuros? Non temerè sanctissimus Petrus hoc dixit; vbi enim impietas ipsa cum potestate coniuncta est, illic veritas superari videtur, & iustitia tyrannide oppressa conculcatur.

XVI. Post hæc sacer Euthymius Sardensis Episcopus liberiori vsus oratione, sic Imperato- EVTHYMII EPISC. SENTENTIA. rem affatus est: Audias Imperator. Ex quo tempore Christus in terram descendit, vsque ad hunc diem per octingentos annos & amplius in Ecclesijs quæ vbique gentium sunt, Christus ipse depingitur, & in imaginibus adoratur. Et quisnam tam arrogans est, qui audeat totam vocum traditionem à sanctis Apostolis, Martyribus, ac piis Patribus pro- D
[a] 2. Thess. 2. fectam dissoluere, vel paululùm mouere? Apostolo ipso dicente: [a] State igitur fratres, & tenete traditiones quas edocti estis siue per sermonem, siue per epistolam nostram. &
[b] Gal. 1. alio loco: [b] Quamuis Angelus de cælo euangelizet vobis præter id quod accepistis: esto anathema. Quamobrem aduersus eos qui ante nos hæresim hanc excogitarunt, Synodus apud Nicæam vrbem iterùm collecta est sub Irene & Constantino piis Imperatoribus. Hanc Synodum ipse Dei Filius proprio digito signauit: Quicumque audebit ex ipsa mouere, vel expungere, anathema esto. Cùm hæc audisset Imperator, & simulatæ mentis esset, facile se hæc pati simulauit.

XVII. Respondit autem & Theodorus vehemens Ecclesiæ magister, dux Studitarum: Ne THEODORI STVDITÆ AVREA SENTENTIA. tentes nunc, ô Imperator, Ecclesiasticum statum dissoluere. ait enim Apostolus: [c] Quos- E
[c] 1. Cor. 12. dam quidem posuit Deus in Ecclesia primùm Apostolos, deinde Prophetas, tertiò pastores, & doctores ad perfectionem Sanctorum; non dixit, Reges. Tibi quidem, ô Imperator, ciuilis status, & exercitus commissus est. Hæc igitur cura. Ecclesiam autem pastoribus & doctoribus (vt ait Apostolus) derelinque. At si non vis hæc facere: Si quis peruertendæ Fidei nostræ causa de cælo nobis aliquid annuntiauerit: ipsum non audiemus; tantum abest vt te audituri simus. Tunc Imperator furore admodũ exardescens, & quod rectè dictum fuerat, velut iniuriosum quiddam accipiens, omnes eiecit, sanctum verò Theodorum in exilium misit.] ita Theosterictus postrema ista summatim perstringens: siquidem multa alia interceserunt, antequam Theodoro decerneretur exiliũ, plura præteriens, quæ aduersus eumdem Imperatorem in hoc eodem congressu sunt dicta, cùm ille exuens quam superinduxerat personam Catholici hominis, apertè coram illis cœpit hæresim propugnare. Michael enim qui Theodori Studitæ prolixiùs res gestas est prosecutus, sigillatim cuncta recensẽt, quæ hîc tibi labori non parcentes reddituri sumus:

A sumus: narrans ipse quæ tantùm sunt Theodori, sic rem cum ipso gestã ab exordio incipit:

Cùm igitur die quadam cum incredibili fastu consedisset, nequissimorum hominum XVIII. DISSERIT PALAM LEO ADVERSVS IMAGINES. corona cinctus, qui impietatis tutelam ac patrocinium susceperant: conuocantur vnà omnes eôdem sacerdotes pariter & monachi, atque ipse adeò sanctissimus Patriarcha, magnusque Theodorus Studitarum præfectus. Quibus audientibus, irridere demens cœpit atque intemperanti ore subsannare sacrarum imaginum adorationem, vecordes, sensuque expertes eos vocans, qui illas erexerant: Lex enim (inquit) quam magnus Moyses Dei digito scriptam olim accepit, diserte ac perspicuè prorsus vetat, ne manufactum quidquam colatur; néve imago vlla, eiúsve similitudo statuatur, diris eos deuouens, qui tale aliquid facere præsumpserint, cùm idolici cultus & stolidæ illud amentiæ inuentum sit, imagines fingere, diuinumque nomen illis imponere, quod non modò indecorum, sed ab-
B surdum etiam est, & planè pugnans, incircumscriptũ circumscribi putare, vt cubiti vnius tabulis eum quem locus nullus capiat, includere. Hæc enim qui ante nos regnarunt, Imperatores, perperàm fieri cùm cernerent, Leonem dico & Constantinum, & qui ex iisdem natus eis successit, imagines deiici, earumque cultum explodi iusserunt. Hæc impius atque his absurdiora delirans euomebat, & quasi præclarum quiddam diceret, turpissimis dictis gloriabatur, pessimis illis, quorũ consuetudine vtebatur, vsquequaq; fretus, illorumque ante omnes præside ac magistro, cuius maximè verbis (vt dictum est) imbutus fuerat.

At diuinus Patrum cœtus nihil ad hæc commotus, multiplicemque Tyranni manum XIX. REDARGVVNT PATRES DICTA AB IMP. ac potentiam nihili faciens, eius orationis vanitatem redarguebat, ineptamq; & insanam doctrinam multis Sacrarum litterarum testimoniis confutabat: Orthodoxi dogmatis
C euersionem, & Domini ad nos aduentus negationem hanc eius fallacem & pernicio sam doctrinam vocans, vt quæ infinitam absurditatem, erroremq; & improbitatem contineret. Etenim si sanctarum, aiebant, imaginum venerationem eiuramus, inanis vtique fides nostra, inanis prædicatio. Frustrà nobis diuina olim Patres tradiderunt. Euanescet nobis omnis actio & virtus, Deiq; cognitio, ac denique simul omnia concident & pessum ibunt. Dominicæ siquidem imaginis abrogatio non solùm Dei mandatorum abrogationem affert, sed ipsius etiam ante imagines, Filij Dei, qui communione carnis nobiscum conuersatus, & homo nostri similis factus, & diuinæ suæ formæ characterem nobis ostendit: quem tu, nescio quam ob causam abnegans, non tibi tantùm pessimè consuluisti, sed simpliciorum quoque animas, vt improbitas tua notior esset, in parem fraudem & exitium induxisti. Nos verò vel assidere vobis solummodò, cùm tales sitis, aut in vnum coire, longè abest, vt decere arbitremur. Suffragatur enim nobis diuinus Dauid
D [a] non sedere docens in concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introire, & in [a] Psal. 25. Ecclesiam malignantium non ire, nec cum illis congregari. Atque in hunc modum Patres vno simul ore talia loquentes, apostatæ sententiam prima velut acie impugnabant, summam eius fraudem & nequitiam ostendentes.] puto quidem eum qui hæc scripsit Michaëlem Studitam, & ipsum vnà cum Patribus istis interfuisse: nam quæ fidelissimè narrat, æquè ex epistolis ipsius Theodori Studitæ certam sibi conciliant fidem. pergit verò de eodem Theodoro dicere:

At parens noster Theodorus tenere se non potuit, quin maiorem & apertiorem di- XX. cendi fiduciam demonstraret, totumq; insani hominis consilium & occultam eius cogitationem penitus patefaceret. Quare vt primas inter eos qui conuenerant & eloquentia & virtute facilè tenebat, hæc animo constantissimo, summaque verborum libertate
E dicere aggressus est:

O Imperator, quo consilio pacatam nunc & tranquillam Dei Ecclesiam turbare, ac ORATIO THEODORI CONTRA IMPERATOREM. peruertere ausus es? Nec tibi illa quæ iis acciderunt, qui illam ante te persecuti sunt, quorum tu modò nomina commemorasti, in mentem venerunt; nec impetum tuum retardarunt? Qui cùm paria tibi facerent, sacrasque imagines contumeliosè tractarent, dici non potest, quàm graues pœnas dederint, vt testata litteris eorum improbitas ad posteros transmitteretur. Nec te diuturna, ac longis temporibus confirmata diuinarum imaginum veneratio, Deiferorumq; Patrum constans de ea consensus & conspirans sententia mouet, nouorum dogmatum propugnator, vt à peruersis istis & exitiosis rebus abstineas, & meliora secteris, sententiam mutes, & veritatem agnoscas? Numquam audisti, quid B. Paulus [b] dicat, Timotheo scribens? Nam & hoc aliquando te tractasse [b] 1. Tim. 6. arbitror, quamuis nunc illa ex animo eieceris: Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis

nis sermonibus,& ei quæ secundũ pietatem & doctrinæ, superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones & pugnas verborum ad subuersionem audientium.Et rursus idem: A

[a] 1.Tim.6. [a]Denuntia illis ne aliter doceant, neq; intendant fabulis interminatis & quæstionibus vanis, quæ à recta via aberrare eos faciunt, & ædificationem Dei quæ est in Fide destruunt.

XXI. REFELLIT EX LEGE VETERI SVMPTVM CONTRA IMAGINES ARGVMENTVM.

Quod & tibi prorsus accidit, qui futilibus sermonibus animum adiiciens, & sacras imagines idola vocare non erubescens, tamquam in arcem quamdam, ad legem veterem te conuertis, vtque inde argumenta tibi desumas, quòd nihil creatum, nihil manufactum, nihil denique aliud ex his, quæ similitudine effinguntur, amplectendum, aut vllo penitus honore colendum sit. In quo illud primum te cogitare oportebat, Imperator, adueniente gratia, legem cessasse,quam obseruasse nunc,summæ dementiæ foret; alioqui circumcidi nos conuenit,& sabbata colere, & alia quæ sunt scripta facere,ne legem videamur dimidiatam tantùm obseruare. Deinde hoc etiam cogitandum erat, legem hominibus datam fuisse, qui ex Ægypto nuper egressi, ad Ægyptiorum æmulationem propenso studio ferebantur. Ægyptij autem omnium, qui idola finxerunt infelicissimi fuerunt, vt qui vilissimis rebus, & aliarum gentium sensu turpissimis diuinos honores tribuerunt. Vnde Propheta cùm leges daret, qui apud illos educati fuerant, omnis formæ similitudinem interdixit, tamquam hominibus ad deceptionem paratissimis, & manufactorum cultui inhiantibus. Neque tamen id semper obseruasse visus est, cùm in tabernaculo Cherubim fabricatus sit, eademque in Propitiatorio collocarit. Et illis quidem magno cum honore hæc erant & admiratione. B

XXII. DEVS FACTVS HOMO IVSTE PINGITVR.

Nos verò superueniens gratia ab omnibus illis abduxit, & ad meliora, multoque præstantiora traduxit. Quid enim maius illustriusque esse possit, quàm in carne apparuisse nobis æternum & incomprehensum Deum, & gloriosæ formæ suæ speciem omnibus repræsentasse? Quinimmò, vt tibi rem altiùs explanem, postquam conditor & Deus noster, qui hominem bonis omnibus ornatum creauit, vidit ipsum peccato abreptum similitudinem suam amisisse, libuit illi inenarrabili dispensatione carnem nostram assumere, vt lapsum erigeret, immaculatamque imaginis pulchritudinem repararet. Idcircò naturam nostram totam sibi vniens in substantia, inconfusas vtriusque naturæ, diuinæ scilicet & humanæ retinuit proprietates, orationem omnem excedente admirabili earum concursu & coniunctione. Hinc & sacræ carnis suæ figuram nobis honorandam & colendam & adorandam dedit, vt in imagine stupendum Incarnationis mysterium ipsis oculis cernamus, & à Christi descriptione quæ in imagine cernitur, ad intellectualem & omnis figuræ expertem Dei formam mentis oculos conuertamus, in eum adspirantes perpetuò, nullique caducæ rei animum obstringentes. C

XXIII. NASCENS CVM EVANGELIO CVLTVS SACRARVM IMAGINVM.

Quò autem diuini characteris fides nobis certior fieret: idem ipse qui eam gerit Saluator noster suæ ipsius faciei oris formam, admoto ad faciem linteo expressit atque effinxit, petentique Abgaro (vir erat fidelis, & inter Edessenos primarius) misit. Qui diuinam illam effigiem complexus, incredibilem eius vim mox sensit, omnibusque patefecit, diuturno atque incurabili morbo, quo tenebatur, liberatus, nec magis corpore quàm animo corroboratus. Lucas verò qui sacrum composuit Euangelium, cùm Domini pinxisset imaginem, pulcherrimum & plurimi faciendum opus posteris reliquit: alijque deinceps quamplurimi imagines sacras affatim effingendo, publicè consignatum earum cultum conseruarunt. Nec locus vllus est,non Regia,non domus,in qua diuinæ imagines eorum affixæ non sint. quippe omnibus veneranda, minimeque pudenda res est, cui temporis lapsus & auctoritas honorem conciliarunt. Annis igitur octingentis, & eo ampliùs promulgatam, & ab omnibus receptam atque confirmatam imaginum venerationem, iamque vnà cum Christianismo auctam & propagatam (vno siquidem, pariqué gressu incesserunt Christianismus & imaginum efformatio) tu nunc, temporis momento, solaque pro animi tui libidine tollendam è medio censuisti, & cum dedecore explodenda, quæ laudem honoremque merebantur? D E

XXIV. IMPIE VOCARI IDOLA SACRAS IMAGINES.

Neque ipsum salutare nomen reueritus es, vt idola (ô verborum peruersitatem!) sacras imagines appellares? vnde, & à quo doctus? aut quisnam est qui te docuit, imaginis atque idoli vnam esse vocem? Hoc enim nec Patrum vllus vmquam sensit, nec verò res ipsæ ferunt, vt dicatur. Quî enim? cum infinito spatio inter se dissideant, non nominis solùm appellatione, sed multo magis archetypi substantia. Idolum enim est & appellatur, quod dæmonis aut alterius cuiuspiam ex iis, quæ Gentiles turpiter pro diis coluerunt, specimen

A specimen repræsentat, fœdi fœdius, & mali deterius. Qualis enim causa, tale prorsus est causatum; & cuius abominandum est prototypum, nihilo minùs abominanda est imitatio. Imaginis autem & honorandum est archetypum; Sancti enim alicuius, aut Sanctorum Domini figuram depingit, & quæ in tabula depicta est effigies, digna item animaduersione. Hæc siquidem sincerum veritatis simulacrum, illud verò mendacij, fallaciq; doli similitudo. Sic enim harum rerum peritis visum est hæc nomina distinguere, qui idolum falsi imitationem esse dixerunt, imaginem veri expressam similitudinem.

Sed quoniam à vobis, Imperator, imaginis quidem honor odio est, Crux verò veneratione digna censetur; primum illud capere non possum, cùm iam vtriusque honor coniunctus sit (simul enim imago, & simul Crux, quandoquidem Domini aduentus B gloriam vtrique attulit) nunc à vobis alterum ab altero secernitur, ita vt alteri sors melior obtigerit, alterum repudietur & contemnatur. Deinde quæram, ô veteris scripturæ interpres, quomodo cùm lex execratione dignam Crucem vocet:[a] Maledictus enim, ait, qui pendet in ea: tu qui Crucem colis, legem vilipendere non videare? Immò verò deuotus inter se contrariis obnoxius teneris, qui nec legi vsquequaque consentias, cuius tu custos perpetuus, & in hoc nobiscum media ex parte sentias, quos omnibus modis insectari decreueras, cùm oporteret te, quando impius esse statuisti, nec Crucem, nec imaginem confiteri, vt sic posses & consentanea tibi facere, & congruentia legi quam obseruas. At enim ratiocinari nescit improbitas, ipsa secum pugnans, & quos Imperio suo submiserit, ab omni honestate procul auocans. Cui tu quoque semel mancipatus, nullam posteà officij nec decori rationem habuisti, ab iis solis qui tua obseruant, inductus adulatoribus, scurris, vni voluptati, ventriq; commodis seruientibus.

XXV. FRVSTRA IMPVGNAT IMAGINES QVI COLIT CRVCEM.

[a] Deut. 21.

C Mihi verò mirari venit in mentem, quomodo eos ad iudicium vocaueritis, qui sic animo & consilio comparati estis. Equis enim erit, qui inter vtrosque diiudicet? Quis de victoria sententiam ferat, cùm occupati à vobis omnes, potentiaq; perculsi fuerint supplicium metu? minæ siquidem & tormenta iis proponuntur, qui partibus vestris non fauent. Rectè sanè quidam è maioribus nostris, primum hoc bonum esse dixit, à vobis longissimè recedere, humana specie feras, hæreticos vocans, eorumq; sermones atque instituta pernicioſa esse docens, ac penitus exitiosa; quos deuitare omni ope oporteat, ac ne occurrere quidem illis, si fieri potest. Ex quo sequitur, cum eis colloqui quoquo modo non solùm superuacaneum, sed damnosum planè, valdeq; noxium esse.

XXVI. PERSTRINGIT THEODORVS HAERETICVM IMP.

Hæc illo dicente, ira simul & timor Imperatoris animum agitabat, viri sancti vim facultatemque considerantis: iram accendebant verba, quibus perstringi se sentiebat; D metum creabat dicendi vis, quam in eo insuperabilem esse cernebat. Sed iræ potiùs cedens, qua vehementiùs impellebatur, indecoris illum contumelioſisque verbis asperiùs excepit, ad terrorem maximè vocem suam & verba componens. Scio quidem, heus tu, inquit, nomine appellans, te præfractæ adeò amentiæ esse, vt nobis quidquid dicamus aut sentiamus, maximopere semper aduersaris, iniustos nos & stolidos vocans, omniaq; in nos conuitia ingerens, vt qui colloqui nobiscum, superuacaneum esse dicas atque damnosum; quasi non cum Imperatore tibi, sed cum infimo quopiam è vulgo res esset. Martyrem te (vt video) celebrari cupiens, vt nos ad mortem in te decernendam prouoces, hæc contra nos loqui, nobisque ausus es reluctari. At non facilè ideò tibi gloriam hanc venanti concedemus. Quin nec exilium,nec pœnam aliam priùs decernemus, quàm iterùm vos audiamus, singulorumq; fidem exploremus, vt rectiùs ac veriùs dogma sine controuersia E cognoscatur, & vobis deuictis nullus superstit fugæ aut defensionis locus.

XXVII. IMP. IRA FREMENS QVID IN PRAEPOSITOS MONASTERIORVM.

XXVIII. PRAEPOSITI MONASTERIORVM SILENT.

Hæc autem eò dicebat impius, quòd potentiæ amplitudine fretus, in promptu haberet omnes, vel seorsum singulos, vel simul vniuersos mulctare. deinde vt ea ratione probabilius facti sui consilium redderet, quasi in iudicium priùs perducti, atque ita damnati iam fuissent. Cùm verò Patrum chorus nihil ampliùs Tyranno respondere statueret: Inutile quippe, aiebant, nobis iam condemnatis loqui, ad eos præsertim, qui occæcatis animis meliora capere nequeant, & insanabiles prorsus facti sunt. Nec verò decet nos ab humano[b] die, vel à sæcularibus interrogatos, rationem Fidei reddere.

[b] 1. Cor.4

XXIX. RVRSVM THEOD. REDARG. IMP. IMMISCENTEM SE SACRIS.

Magnus iterùm Theodorus pari fiducia ac libertate sic exorsus est: Haud sanè oportebat, Imperator, tibi à rectis omnibus saniſque auerso aut dicere quidquam ampliùs, aut respondere. Sed quoniam ad interrogationes etiamnum ac responsiones nos prouocas: hoc tibi ante omnia respondemus: Res Ecclesiasticas ad sacerdotes, doctoresq; pertinere;

tinere; Imperatoris verò exterarum rerum administrationem propriam esse. Hoc enim A
[a] *Ephes. 4.* sanctus Apostolus ait: [a] Posuit Deus in Ecclesia primùm Apostolos, deinde Prophetas, tertiò doctores, & nusquam Imperatorum meminit. Hi de dogmatibus & de Fide statuere debent: si verò, illis obsequi oportet, & nullo modo munus vsurpare. Ait illi Imperator, nomine rursus compellans: Num igitur hodie me ex Ecclesia eiicies? Non ego, inquit Sanctus, sed illius paranymphus, diuinus Apostolus. Quin tu illum anteuertens, te teipse factis tuis eiecisti. Quòd si redire ad illum, iterumque ingredi, est animus: perstа nobiscum; qui veritatem prædicamus, Christique imaginem veneramur, sanctissimum sequens & communem omnium Patrem, Patriarcham, cuius, vt vides, oratio æquè ac mores, vtilitatem planè spirant atque gratiam.

XXX. PRÆCEPIT IMP. SILENTIVM ORTHODOXIS. Ad hæc Tyrannus quod diceret, non habens, cum clamore, animique perturbatione à B
consp ectu suo depulit, ne propiùs accederent néve ampliùs loquerentur, magna voce, minisque interdicens: quod vnum rectè, diroque animo suo congruenter facere norat. Egressi ergo beati omnes vnà cum Patriarcha, magnum ambiunt Theodorum, hominem labris simul atque animis deosculantes, eiusque in dicendo libertatem pariter & gratiam collaudantes, quòd Tyrannum tam fortiter tantoque pudore afficiisset.

XXXI. EDICTVM AD CONFESSORES MISSVM. Ceterùm vix domum quisque redierat, cùm afferuntur ad singulos Præfecti vrbis edicta, quibus continere se iubet vnumquemque, nihilque prorsus cũ aliis tractare, nec inter se conferre, aut docere, aut de Fide prorsus loqui. Ita enim, inquit, ab Imperatore decretum est.

XXXII. NEGAT THEOD. TACENDAM DOGMATIS VERITATEM Vt verò ad Sanctum venerunt qui missi fuerant: Æquúmne, illis ait, sit vobis, an Deo parere: vos ipsi rem ratione æstimantes, dicite: nobis verò, scitote, certum esse, linguis potiùs amputatis carere, quàm vt fidei nostræ testimonio desimus, nec illam qua possumus verborum ope propugnemus. Quæ enim ratio est, vos deteriora defendere conari; & C
nos in multo meliore causa silentio vti? Quare non committemus, vt vel ad horam sermonem abditum teneamus, & populum præsenti eius vtilitate fraudemus.

XXXIII. Vnde congruentia omnibus incunctanter suggerebat, hos vocans, illos adiens, alios litteris confirmans, abiectosque & prostratos animos erigens, verbisque excitans pro virili.] hactenus Michael Studita, qui, modestiæ causa puto, tacuit referre ea quæ ab aliis monasteriorum Præpositis (quòd adhuc illi fortasse viuerent, & conuersi essent ab errore) gesta probrosè tunc essent. Siquidem illi miseri acquieuerunt iussioni Imperatoris, atque etiam scripto polliciti sunt, se de sacro cultu imaginum ampliùs non locuturos, aliósve docturos secundùm præceptũ Imperatoris. Ista autem sic se habuisse, ex ipsius Theodori Studitæ epistolis satis expressum habetur. Extant ipsæ quidem: magno namque Dei beneficio factum est, vt ipsæ, aliæque eodem argumento, hac vrgente persecutione, conscriptæ D
ad nostra tempora integræ seruatæ sint. habet eas idem qui suprà sæpè citatus est vetus Codex bibliothecæ Columnensis, quæ Cardinalis Sirleti doctissimi viri cùm esset, ab Ascanio Columna diacono Cardinali, de antiquitatibus Ecclesiasticis adeò benè merente, vt Romæ consisteret, nec aliò transferretur, empta ab eius heredibus fuit. Reddituri sumus sic eas suis locis concinnè accommodatas, Latinitati redditas (vt superiùs diximus) à viro valdè diserto Iacobo Sirmundo Parisiensi Societatis Iesu professore.

XXXIV. Theodorus igitur sic videns monachorũ Præfectos silentio victos, lingua vinctos, atque edicto illo prostratos; sciens eiusmodi factum haud mediocrem ceteris monachis, immò & Orthodoxis omnibus afferre ruinam: mox ex aduerso consurgens, ad tanta Ecclesiæ illata damna reparanda festinans: exacuit stylum ad pugnam, litteras in facti detestatio- E
[b] *Theod. lib. 2 ep. 2. ex Cod. Colum.* nem conscribens. Extant ipsæ quidem, quæ his ipsis diebus scriptæ cognoscuntur. sic enim se habet earum inscriptio generalis, vtpote quòd generalis esset atque patens epistola:

Monasticam vitam agentibus[b]:

XXXV. In hoc temporis articulo, cùm persecutionem in imagine sua Christus pateretur: non solùm qui dignitate & scientia præcellit, certare is debet, rectæ fidei doctrinam proferens, & ceteris tradens; sed & discipulus quoque ipse fiduciam sumere & veritatem intrepida ac libera voce profiteri. Non mea sunt hæc verba, qui peccator sum, sed diuini Chrysostomi; quinimmò & aliorum Patrum. Quòd verò domini Præpositi ab Imperatore detenti hoc minimè præstiterunt, quamuis dignitatis gradu & doctrina omnibus huius oræ præpositis anteirent, at contrà potiùs conticuerunt; neque id solum, quod re ipsa graue est; sed chirographo etiam suo, se neque cõgressuros mutuo, neque docturos confirmarunt: id verò est prodere veritatem & præfecturam abnegare, & subditos sibi, atque adeò æquales,

THEODORI STVDITAE EPIST. DE PRAEPOSITIS QVI SCRIPTO SILENTIVM SVNT POLLICITI.

A les, & socios subuertere. Apostoli enim, cùm à Iudæis denuntiatum illis esset, ne docerent in nomine Christi, sic verbis respondérunt: [a] Iudicate, si iustum est in conspectu Dei, vos potiùs audire quàm Deum. &: Obedire oportet Deo magis quàm hominibus. Hæc & similia illos dicere oportebat, vt per eos glorificaretur Deus, & ædificarent Orthodoxos, vt monasteria confirmarent, & confortarent eos qui *in* exiliis patiuntur. [a] *Act. 4. 5.*

Sed quid, quòd pluris facimus monasteria quàm Deum? pluris commoda quæ inde XXXVI.
capimus, quàm mala quæ boni causa sustinemus? Vbinam est illud: [b] Loquebar in conspectu Regum & non confundebar? & illud: [c] Labia mea non prohibebo, Domine tu scisti. Vbi gloria & fortitudo ordinis nostri? Quonam pacto Sabas & Theodosius, cùm impiam hæresim tunc temporis Imperator Anastasius amplecteretur, insurrexerunt, pro Fide acriter pugnantes, tum eos qui perperàm in Ecclesia sentiebant excommunicando, tum B
ad Imperatorem ipsum scribendo, se mortem potiùs oppetere paratos, quàm vt de constitutis aliquid immutarent? Et dicunt (vt fama est) domini Præpositi: Quinam sumus nos? Primùm Christiani, qui nunc prorsus loqui debeant. Deinde monachi, quos re nulla abduci, nec abripi par sit, tamquam mundo minimè adstrictos, minimeque obnoxios: denique Præpositi, qui & aliorum scandala tollunt, & in nullo dare offendiculum debent, ne vituperetur (inquit [d]) ministerium nostrum. [b] *Psal. 118.* [c] *Psal. 39.* [d] *2. Cor. 6.*

Cuiusmodi verò scandalum & vituperationem, seu potiùs condescensum chirographo XXXVII.
suo præbuerint, quid attinet loqui? Nam si cõsensui par est silentium: illum ipsum scripto NICEPHORVS PATRIARCHA SE CONTINENS SILENS SCANDALVM INFERT.
in totius Ecclesiæ oculis firmare, quantum est nefas? At occultè (dicitis) sacrificans Nicephorus, clàm offert, & Patricij omnes (vt ceteros omittam) sunt Orthodoxi. Verùm quid ait Christus: [e] Si quis confitebitur me corã hominibus, confitebor & ego eum coram Patre C
meo qui in cælis est. & è contrà de negatione. Quamquam enim hoc solùm chirographo suo pacti sint, se mutuò non congressuros, idem planè est. Quomodo enim obseruabunt quod Christus ait: [f] Eum qui venit ad me, non eiiciam foras? Veniat quispiam percontans, & discere cupiens veritatem, seu Præpositus ille sit, seu quis alius: quid respondebit ei Præpositus? Mandatum nempe, dicet, accepi, ne loquar, atq; vtinam id solum, sed vt te nec monasterio ipso excipiam, nec tecú vescar. Christus dicit: Suscipe, & doce. Quòd si subtraxerit se, inquit [g], non placebit animæ meæ. At hi scripto fidem obstrinxerunt, vt Imperatoris decreto cõtra Christum obedirent. Hæc sunt fratres ac patres, quæ ab eis gesta, pro certo comperi. Quæ quoniam dicere me, quòd scirem, voluisti, coram Deo teste, nuntiaui.] hucusque epistola Theodori, cetera desunt in Codice cum epistola sequenti. [e] *Mat. 10.* [f] *Ioan. 6.* [g] *Hebr. 10.*

Quòd autem, vt ex litteris Theodori accepisti, Nicephorus Patriarcha, & ipse quasi XXXVIII.
D
parens Imperatoris edicto contineret se domi, & ipsa etiam sacra clàm, in multorum scandalum faceret: non destitit Theodorus ipsum ita labantem statuere, & ad publicam confessionem erigere, probè sciens, quantum esset damni allaturum Fidei Orthodoxæ Patriarchæ silentium, & è contra quantum afferret emolumenti cuius manifesta confessio. Quid autem hac in re Theodorus ipse præstitit, ex eodem qui suprà Michaële sic accipe: Patriarcham in primis maximè frequentabat, consiliarium se illi ad omnia præbens. Cumque illum afflictum admodum, & præ doloris magnitudine sui pænè oblitum videret, saluberrimis monitis recreabat, & ad Dei optimi benignitatem recolendam hortabatur: Non enim sinet, aiebat, misericors & clemens Deus tentari nos supra id quod possumus, neque hereditatem suam inimicis potiundam relinquet. Nec diutiùs qui aduersus nos machinabantur, impiè agent, sed velocem ac repentinum finem accipient, quamuis nunc E
sine sensu hebetes, fortisque suæ ignari viuant.] hæc de rebus Patriarchæ Michaël deque Theodoro illi hoc tempore accedente fortissimo adiutore: etenim egit vt idem palàm egregius Confessor progrederetur, atque eius rei causa primus omnium pœnas dare iussus, eiectus throno, in exilium mitteretur. pergit enim auctor: THEODORVS PRAESTO EST NICEPHORO PATRIARCHAE.

Haud multò pòst eiicitur è sede sua ab impiis Patriarcha, pulsus itidem ab vrbe ob XXXIX.
veritatis defensionem: damnantur pariter exilio quotquot erant in presbyteris Orthodoxi, quibus vnicum crimen, pietas fuit.] sed quomodo pulsus sit ipse Nicephorus Patriarcha, audi ex huius temporis scriptore Theostericto in Niceta, qui ait: Leo Tyrannus sanctissimo viro Nicephoro Patriarchæ scribens: Descende, inquit, tu de sede ista, quoniam Ecclesia te non indiget. At ille honestissimis suis litterulis ad eum rescripsit: Non ita, ô Imperator, ego temerè descendam: non enim causa aliqua in me est, cur deponi debeam. At si rectæ Fidei gratia, & propter pietatem tyrannidem patior, siue per te NICEPHORVS PATRIARCHA EIICITVR IN EXILIVM CVM SVIS.

ipsum, siue per aliquem regium tuum hominem, mihi significes, & descendam. Tunc A
Imperator misit vnum ex Optimatibus suis, qui tyrannico more ipsum deposuit. Ille verò cùm in magnam descendisset Ecclesiam, & cereas faces accendisset, thuraq; & preces adhibuisset, cùm populus ipse illius peregrinationem lamentaretur, hanc habuit orationem: Filij, Christianos vos inueni, Christianos vos relinquo. Cumque ad Acropolim descendisset, nauigium conscendit, & venit in eum locum, in quem exul ducebatur. Illic autem in ieiuniis ac precibus silentio, tolerantia, & multa patientia vsque ad eum diem permansit, quo ad Dominum suum migrauit.] hæc Theosterictus.

XL. Sed quæ Patriarchæ exilium Constantinopoli secuta sint, à Michaële res Theodori prosequente sic accipe: Videres tum impios ea patrantes, quæ sola ipsorum excogitaret & caperet improbitas. Sacras enim, proh dolor, & sanctas imagines impuris manibus rapientes (quam fuisse dicam tuam, Christe mi, tum temporis longanimitatem?) solo B
impudenter allidebant & frangebant, alias flammis dabant, alias luto & sordibus oblinie-bant, nihil denique omittebant, quod ipsorum similes facere conueniret.] hæc auctor, paucis licet plurima mala perstringens.

XLI. Porrò exultantem ipsum, & gloria confessionis clariorem redditum Patriarcham magis quàm mille thronis, ipse Theodorus qui eum ad certamen exercerat, & in hostes inimiserat, eiusmodi ad eum scriptis litteris laudibus est prosecutus[a]:

Theod. lib. 2. ep. 18. Cod. Colum.

Nicephoro sanctissimo Patriarchæ.

THEODORI EPISTOLA AD NICEPHORVM PATRIARCH. CONFESSOREM.

Cùm sæpenumerò ad sacrum beatitudinis tuæ verticem scribere instituissem, destiti ab incœpto, partim indignitatis meæ consideratione, partim etiam ex infirmitate ex ærumnis nata præpeditus. Nunc verò vtrumque paruipendens, & Trinitate fretus, miser hæc dico: Gaude, verè victor impietatis, qui virtutum quadrigis Fidei cursum consummas. C
Salue magne sol doctrinæ Orthodoxæ, cuius cõfessionis radiis vniuersus orbis illustratur. Salue propugnator veritatis, veterum Sanctorum instar, virtutis pulchritudine collucens. Reliquisti excelsum thronum eius causa, qui semetipsum humiliauit vsque ad mortem, mortem autem Crucis. Reliquisti ministeria & oblectamenta Archiepiscopalia, & variis incommodis, Confessorum more, exerceri maluisti, quàm temporariis frui deliciis peccati. Ac certè, quoniam non ex illis, etsi in illis viuebas, membra per vitam in Christo actam mortificans, sanctæ matris priuationem pertulisti, charis fratribus, omnibus simul in omnibus spoliatus. Necdum opprobria tua Christi opprobriis similia commemoro, immissas ab Imperatoribus oppugnationes, vexationes, angustias, ac veluti suffocationes. Noctu cum Christo abductus es. etenim proditus etiam ipse relegatus es, in collis confinium redactus es, Martyr Christi. D

XLII. Sed euge quàm in bonum tibi omnia. Attolle in orbem oculos ex specula mentis, & aspice filios tuos, seu mauis oues, pastor bone, quamuis corpore dispersas, animo tamen coniunctas, totam pænè Ecclesiam tuam variis locis occupantes, & confessionis tuæ fulgore, stellarum instar, ijs qui in nocturnis hæreseos tenebris versantur, Orthodoxæ Fidei lumen ostendentes. alias quidem Deo immolatas per athleticam consummationem, alias decertantes sine vllo præsentium rerum metu, sed Deum flectentibus precibus tuis corroboratas. Hæc est gloria Ecclesiæ tuæ: hoc insigne ac symbolum martyrij: quod sequens ætas excipiens, Deum in te, vti nunc, glorificabit. Multa tibi pro Christi imagine pugnanti encomia dicentur. Sed ignosce mihi, Dei imitator, quia hæc ex amore ausus sum quæ dixi, sacras preces tuas impertiens, vt minimus filius tuus esse non desinam, qui omnium maximè inutilis sum propter peccata.] hucusque ad Nice- E
phorum Patriarcham Theodorus Studita.

XLIII. Sed quid de eo ad locum exilij pergente Cedrenus habeat, accipe: Magnum quoque & inter Patriarchas celebrem Nicephorum cogere voluit, vt edicto ei subscriberet: nulloque modo obtemperantem Proconnesum relegauit.] & paulo pòst: Cùm autem Proconnesum abduceretur Nicephorus, Theophanes Confessor monasterij magni Agri Præfectus eum nauigio præteruehi diuino instinctu sentiens, cùm in parte prædij quadam ipse ageret, suffitu & cereis profectus est. Sed & Nicephorus intensis manibus, vicissim Theophanẽ salutauit, flexisq; genibus, tum eum veneratus, benedixit, cùm quidem neuter alterum videret, sed acie spiritus se mutuò cernentes, dignum inuicem honorem exhibuerunt. Et cùm quidam vna nauigantium quæreret, quemnam ita manibus in sublime eleuatis salutaret: Sanctissimum Theophanem Confessorem (respondit) Agri Præpositum,

THEOPHANES ET NICEPHORVS NEVTER ALTERVM VIDENS SE SALVTANT.

A situm, qui nos facibus & suffitu excepit. Neque multo pòst exitus veram Nicephori prædictionem ostendit: nam mox cum multis aliis Theophanes quoque ab Ecclesia eiectus, infinitisque vexatus modis, Confessoris coronam deportauit: neque ei datum est, Patriarcham posse videre, ne eius vel hac in parte falleret vaticinium.

Relegato Nicephoro, soliũ Archiepiscopale indignè cõscendit, ipso Resurrectionis Dominicæ die, Theodotus Melissenus, quem & Cassiteram dictũ, suprà monuimus.] fuit hic ille, quem idem auctor per fraudẽ in hæresim perduxisse Imperatorem testatur, qui & subdit: Is eò euectus, & Imperatoris potentiam sibi habens adiumento, non iam in tenebris & angulis, sed palàm & pleno ore Iconoclastarum promulgauit hæresim.] hactenus ipse. XLIV. THEODOTVS PSEVDOEPISC. CONSTANTINOPOL.

At qualis iste fuerit qui tunc fuit Patriarchæ suffectus, audi Theosterictũ in Niceta, qui ait: Fecerunt & Patriarcham Theodotum quemdã ex eorum numero qui Spatharij dicun- XLV.
B tur, adolescentiũ ludibrium, eligentes scilicet hominem ita rudem ac leuem, vt & theatri rem ludicrã eum appellare soliti sint, qui aliquid ridiculum & falsum in eum dicere volebant. Hunc, aiunt, & seruam quamdã secũ habuisse eo nomine, quòd renibus laboraret, re autẽ vera, vt voluptatem expleret.] hæc de nouo & hæretico Patriarcha Theosterictus.

Tunc & Niceta Patricius eadem ex causa eiicitur in exilium: nam in Menologio die XLVI.
sexta Octobris hæc de ipso: Sancti Patris nostri Nicetæ Confessoris memoria. Hic fuit Irenes Imperatricis consanguineus; quem non modò per consanguinitatem suscepit, verùm propter ipsius virtutem. Tantum enim laborauit & virtute perfecit, vt ad sacram Nicænam Synodum secundam fuerit ab Imperatricis facie missus, & secundùm Dei placitum ibi se gesserit. Multa verò pollens grauitate Patricius honoratus, Siciliæ Dux fuit
C electus, vbi cùm se benè gesserit erga viduas & orphanos, reuersus reperit Imperium occupasse Leonem Armenum Iconomachum: quamobrem relicta dignitate, factus est monachus. Quo audito Imperator, volens eum cruciare, Saluatoris imaginem, vt eam combureret, vel ad se mitteret, significauit. Sed id ille facere negans, ab ipso relegatus est. Qui multas in exilio passus tentationes, consummationem accepit.] hæc ibi in Menologio Basilij Imp. Iussus pariter est exulare tunc Æmilianus Episcopus Cyzici, de quo Græci agunt diem natalem octaua mensis Augusti. Sed pariter in exilium actus est Michaël Episcopus* Synnadorum, cuius certamen pariter recolunt Græci vigesima tertia Maij. NICETA PATRICIVS ET ALII CONFESSORES EXVLANT. *Sinnaculorum, XLVII.

Sed ad res gestas Theodori Studitæ reuertamur. quidnam ab eo factũ sit, vbi demotus est Catholicus Patriarcha, & iam imagines sacræ vbique cõculcarentur, sic narrat qui eius res gestas prosecutus est Michael Studita: Noster itaque Theodorus acerbè plangens, animumq; despondens in tanta rerum atrocitate, dehiscere sibi terram optabat, ne vel audi-
D re talia, vel cernere cogeretur. Verumtamen ne dolorem solus silentio ferre ac lugere videretur, nullumque mali remedium inuenire: rem excogitauit, quæ & hostes simul vlcisci posset, & nos magis magisque confirmare. Monachos omnes qui in eius monasterio erant, imagines accipere iubet, easq; manibus sublimes gestare, totumque cœnobij ambitum circumire, hymnum illum dicendo: IMMACVLATAM IMAGINEM TVAM ADORAMVS O BONE, & quæ sequuntur hymni sacri, atque alios pariter victori Christo triumphales hymnos. Agebatur enim tum dies festus Palmarum, quem ante Passionem, Resurrectionemque Domini fideles omnes celebrare consueuimus. PROCESSIONIBVS CELEBRAT THEODORVS SACRAS IMAGINES.

Quamobrem indignatus Tyrannus (neque enim illum res latuit) fama iam ad omnes XLVIII.
peruagante, iniurias statim, minasque, & qui eas inferret, ad Sanctum mittit; aut desinere illum prorsus talia cõminisci, aut ni pareat, animumque mutet, pœnas dare, mortemque
E referre pro præmio. At ille non modò nihil remisit, sed maiorem etiam fiduciã sumpsit, Fidem Orthodoxam omnibus qualis esset, exponens, & imaginum venerationem verbis factisque declarans: quid contumelioſi conuiciatores sui dicerent, parum ducens. Multi è monachis ad illum eo tempore confluebant, sua quisque tamquam apud communem patrem deponentes, & quid in re præsenti facere debeant, interrogantes: quáve ratione ad Patriarchium vocati, vocationem defugere ac vitare possint. Vocabant enim illos impietatis duces, vt in erroris sui societatem pertraherent.] Siquidem indixerant hæresis propugnatores vnà cum nouo Patriarcha concilium, ad quos vocauerant Orthodoxos, qui eiusmodi conuentum malignantium vitare quauis arte studebant. Quodnam autem fuerit Theodori consilium, ita Michael edocet: PSEVDOSYNODVS COGITVR AB ICONOCLASTIS.

His ille omnibus vtilia pariter & cõgruentia persuadebat, optimũ ducens penitus abstine- XLIX.
re, neq; eò ire, ac ne sermonẽ quidem cõferre cum hæreticis, vnde nulla esse posset vtilitas;

VITANDVS CONVENTVS HAERETICORVM.

litteriſque excuſationem proferre, cuius rei gratia vocatis adire non liceat. Rogabant autem illum, vt litteras ipſe dictaret, & quod vellet, ſuis verbis exprimeret. Itaque præſcribit ipſorum nomine epiſtolam, duobuſque monachis deferendam tradit his verbis: A

L. RERPONSIO SCRIPTIS REDDITA.

Nos legibus diuinis Eccleſiaſticiſq; canonibus obſequentes, qui manifeſtè ſic ſanciunt, nihil præter Epiſcopi ſui ſententiam dicere aut agere oportere, aut de his quæ ad Fidei dogma, vel ad aliam quampiam diuinam controuerſiam ſpectent inueſtigare aut penitus inquirere: nec venire, abſente Patriarcha poſſumus, nec vocantibus vobis parere; ne reos nos ipſi faciamus, violatæque legis culpam ſuſtineamus. Eſt enim talium vindex Deus, minimè inultos ſinens eos, qui eius mandata deſpiciunt. Quare ignoſcite nobis, quòd aduentum refugimus, quem noxium nobis fore ſcimus. Quid enim reſpondere vobis, aut omnino loqui poſſimus, proprio capite deſtituti, cui tamquam membra copulati omnes ſumus, & ſine quo reliquum corpus operari non poteſt? Paruus enim pariter & magnus, B in vniuerſum omnes ac ſinguli priuatim Patriarchæ noſtro colligati ſumus, ab eoque pendemus, & pendebimus perpetuò.] hucuſque Theodori epiſtola apud Michaëlem ad pſeudoſynodum data nomine monachorum, qui id ab eo expetierant. Ceterùm prolixiorem ipſam habemus eius ad eamdem hæreticorum Synodum congregatam nomine Præpoſitorum epiſtolam, quam hic tibi integram recitandam putamus. ſic enim ſe habet, eodem inchoata principio. [a] eſt iſte titulus:

[a] *Theod. lib. 2 epiſt. 1. Cod. Column.*

LI. THEODORI NOMINE OMNIVM EPIST. AD PSEVDOSYNODVM HAERETICORVM.

Iconomachicæ Synodo tamquam ex perſona omnium Præpoſitorum.

Diuinis legibus, canonicisq; decretis obſequentes, quæ præter Epiſcopi ſui ſententiam in iis quæ ad Eccleſiaſticam diſciplinam pertinent, nedum quæ ad dogmaticas quæſtiones deducunt, nihil agi vel dici oportere definunt. Cùm ab auctoritate veſtra ſemel atque iterùm ad talia euocaremur: auſi non fuimus præter ea quæ ſtatuta ſunt agentes, accedere, C vt qui ſub ſacra manu Nicephori ſanctiſſimi Patriarchæ diuino ſpiritu conſtituti ſumus. Poſtquam autem quidam ex ordine noſtro Præpoſiti, quaſi periculum aliquod facturi, accedendum ſibi, & oppoſitis ſermonibus reſpondendum cenſuerunt: quid aliud audire nobis liceat, quàm quæ humile cor noſtrum obſtupefaciant? Ferunt ſiquidem conuentum iſtum ad euerſionem ſecundæ Synodi Nicænæ, id eſt, ad tollendam venerandam Domini noſtri Ieſu Chriſti & Deiparæ, Sanctorumq; omnium imaginis adorationem conſtitui.

LII. IVSTA DECLAMATIO THEODORI STVDITAE.

Et quiſnam hæc audiens, eximo pectore non ingemiſcat, tamquam euerſa iam per hæc œconomia Domini noſtri Ieſu Chriſti? [b] Audi cælum, & auribus percipe terra, & quæ ſequuntur, nobiſcum exclamat clariſſimus Iſaias [c], aut potius, & propriè magis exclamemus: Audi Oriens, Occidens, Aquilo & plaga quæ ad mare eſt; quò nunc redactæ ſint res noſtræ, & qua de re conuentum iſti agere non reformident. Nos itaq, omnium minimi, qui præſentes, quiq; abſentes, vtriſq; enim idem eſt ſermo, tamquam vnanimis in vno eodemque diuino ſenſu, conſonam vniuerſæ ſub cælo Eccleſiæ Fidem tenentes, diuinam Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, & ſanctiſſimæ Matris eius, aut cuiuſcumque Sanctorum imaginem erigere & adorare, non ſolùm ex ſancta Nicæna ſecunda Synodo, alteráve quæ ante illam diuiniſſimè docuit, ſecurum & tutum eſſe affirmamus, ſed ab ipſomet aduentu Domini noſtri ac Dei tam ſcripto, quàm ſint ſcripto fundati, ſecurè ſupra ſedem illam conſiſtimus, de qua Chriſtus ait: [d] Tu eſt Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.] Ita ipſe alludens ad Romanam Eccleſiam, cui communione omnes illi Orthodoxi coniuncti erant. pergit verò: D

[b] *Deut. 32.*
[c] *Iſaiæ 1.*
[d] *Matth. 16.*

LIII. Quænam enim reperiri poſſit oratio, ſi quis tantum veritatis robur impugnandum ſibi proponat? Nam ſi cõmuni omnium conſenſu Dominus Ieſus Chriſtus in humana forma E noſtra viſus eſt: congruenter profectò circumſcribitur, & imagine exprimitur more noſtro, quamuis incircumſcriptus ipſe maneat ſecundùm formam diuinam: quippe qui mediator eſt Dei & hominum, vtriuſque naturæ qua cõſtat, proprietates integras conſeruans. Quòd ſi non circumſcribitur, homo eſſe deſineret, ac multò magis mediator, ſublatis vnà cum circumſcriptionis priuatione, omnibus eiuſdem ordinis proprietatibus. Etenim ſi circumſcripticius non eſt, nec tangi vtique poteſt: ſin tangi poteſt, vtique & circumſcribi: quibus ſanè contradicere, ſtultum eſſet: corporis enim hæc propria ſunt, quod ſub tactum, colorémque cadit. Quomodo non circumſcripticius, quando & paſſibilis? Quòd ſi circumſcripticius & paſſibilis, omnino etiam adorandus, ſecundùm eam nimirum formam, qua circumſcribitur, cùm prototypi gloria (ſicut Magnus Baſilius docet) in ſimilitudinis expreſſione minimè diuidatur: honor ſiquidem imaginis ad prototypum tranſit, quæcumque

A que haud dubiè illa ſit, ſiue naturalis, ſiue arte facta. quandoquidem & venerandæ Crucis typo eadem ſpeculatio locum habet. cum typi enim adoratione viuificum ſimul lignum adoratur, & vice verſa, ea ſublata, ſimul tolli neceſſe eſt. Nónne typi confeſſio, confeſſio eſt viuifici ligni? eodemque modo negatio iuxta conuerſionis ſimilitudinem. Par igitur analogia in imagine Chriſti & Chriſto ipſo ſumenda eſt omni rectè ratiocinanti.

LIV. FIRMA FIDEI CATHOLICAE PROFESSIO.

Sed nondum eſt tempus dogmaticæ explanationis, quæ vel obſcuræ admodum mentis homini facilè perſuadeat attollere oculos & ſuſpicere ad ſplẽdorem veritatis. Hæc peccatorum Euangelica Fides noſtra: hæc humilium Apoſtolica confeſſio noſtra; hæc minimorum à Patribus tradita religio noſtra. Præter hanc non ſolùm ſi qui, aut ſi quæ ex his qui nunc ſunt vel olim fuerunt; ſed neque ſi Petrus, & Paulus (dicemus enim quæ euenire nequeunt quaſi euenire poſſint) neq; ſi ex cælis ipſis veniat quiſpiam aliud docens & euanB gelizans, illum in communionem recipere poſſumus, qui ſanam Fidei doctrinam non ſequatur. Demum quidquid libet auctoritati veſtræ, parata eſt humilitas noſtra vſque ad mortem perpeti potiùs, quàm vt negatores ſimus huiuſce noſtræ confeſſionis.] hactenus Theodorus nomine omnium Præpoſitorum. Ceterùm & ſi neq; Theodorus neque qui ad eum diuerterant Archimandritæ pſeudoſynodo intereſſe voluerunt, ſed ſe ipſos ſcriptis excuſauerunt, & defenſionem pro Fide Catholica ſcripto pariter parauerunt: non defuerunt tamen Orthodoxi Epiſcopi qui adierunt, itemq; aliqui ex Præpoſitis monaſteriorum, vt coràm ipſos hæreticos redarguerent, prout quæ dicentur, oſtendent. Quæ verò hæc conſecuta ſint, audi à Michaële ex eis vno qui his præſtò erant, qui ait:

LV.

His ad tumultuariam turbam perlatis, effrænatus omnes furor inuaſit, adeò vt in latoC res ipſos iram effunderent, grauiſſimas illis plagas infligentes. Verùm illi quidem redierunt à conſpectu impiorum gaudentes, eo quòd digni habiti ſint, pro nomine Domini hæc pati. At rectæ Fidei propugnator Theodorus haud deſtitit ab inſtituto, lingua ſimul, manuque opportuna docens, veritatiſque dogma liquidò declarans] Interea verò quæ concilium malignantium ſtatuerit, ſunt intelligenda. paucis enim ea ſignificat ipſe [a] Theodorus in epiſtola ad Patriarcham Antiochenum verbis iſtis: Synodus facta eſt, veterem illam impiam confirmans, & Orthodoxam, Nicænam ſcilicet, anathemate damnans.] de eadem quoque Synodo ſatanica hæc & Theoſterictus in Niceta habet: Poſteà, vbi ſcilicet Pſeudoepiſcopus Conſtantinopolitanus in locum Nicephori Confeſſoris creatus eſt, Iudaicum quoddam Concilium iidem in magna Eccleſia coëgerunt, & ſub anathemate ſanctos Patres eiecerunt. Heu quæ inſania hæc fuit? Sed reuertetur dolor ipſorum in capita eorum, & in verticem illorum anathema ipſum deſcender. EpiD ſcopos verò qui ab ipſo diſſentiebant, partim in terram deiectos pedibus conculcabant, partim per poſticum eiiciendos è conſeſſu curarunt. Quo facto, iuſſi ſunt introire inſignium monaſteriorum duces. Itaque omnes introierunt, è quorum numero vnus fuit & diuinus pater noſter Niceta, de quo nobis ſermo eſt. Deinde illos primùm aſſentationibus, verſuto quodam modo decipere; poſteà verò & minis eoſdem perterrefacere conabantur. Cùm verò illos omnia contemnentes vidiſſent, in diuerſos carceres coniecerunt, cogitantes quidnam de ipſis fieret.

[a] *Theod. lib. 2 epiſt. 15. Cod. Column.*

QVAE ACTA IN PSEVDOSYNODO HAERETICORVM.

LVI. NICETAE CONFESSORIS CARCER ET EXILIVM.

Tunc & ſanctus pater noſter Niceta in carcere maleolente & ſordido clauſus fuit, idque per multos dies, ita vt etſi non alia pœna ei acceſſiſſet, ſatis condemnatio hæc ad ſupplicium valeret. Erat enim vir ille, vt quiuis alius, ad nauſeam propenſus. Ad hæc omnia veniebant ad ipſum per ſingulos dies inſani & imperfecti quidam homunculi, abiecti, &E pro nihilo faciendi, & plane indigni qui virum appellarent. eiuſmodi tamen homines nugaces, maledicta & inſana quædam verba in eum iactabant, vt moleſtiam viro ſancto afferrent. Præter ceteros autem homo quidam Nicolaus nomine, inani & temerario ſermone illum ſapius affligebat, quoad eius pater qui mortuus fuerat, in ſomnis filio Nicolao apparuit, eique minatus: Abſtine, inquit, à ſeruis Dei. Ex illo tempore vir ille immodeſtus reſipuit, neque amplius viro iuſto moleſtus fuit. Cùm igitur ſanctus ille pater multos dies vexatus fuiſſet; tunc Imperator in Orientis partibus illum exulem eſſe iuſſit, & in caſtello quodam ſeruari, quod Maſaleon dicebatur.] Porrò carceris tempus ad finem anni huius perduraſſe, indeque iii exilium abire iuſſum, idem auctor his quæ ſubiicit docet, cùm ait: Erat autem medium hiemis tempus: itaque licebat videre ſanctum illud corpuſculum frigore ac niuibus è ſuperiore parte affligi, ex inferiore verò, cùm terra ipſa humorem emitteret, & multam difficultatem afferret, multo magis affligebatur. Ad hæc cùm is, qui

virum

virum ſanctum ad exilium ducere iuſſus fuerat, natura eſſet immitis, diuinum illum patrem ita vrgebat, vt per ſeptem dies, qui eo tempore breuiſſimi erant, totam viæ illius longitudinem tranſegerit. hæc de rebus geſtis anni huius, ex quibus quæ reliqui Confeſſores paſſi ſunt, poſſumus intelligere. de quibus pauca hæc tantùm idem auctor ſuperiùs:

LVII. THEODORI STVDITAE EXILIVM ET CARCER.

Omnes Imperator eiecit, ſanctum verò Theodorum, *Studitam videlicet*, in exilium miſit, ac iuſſit, quamdiu Imperator ipſe viueret, in vrbem Byzantinam non reuerti. Monaſteriorum verò præſides cùm præcepiſſet eos nuſquam progredi, neque Orthodoxæ Fidei veritatem docere, expulit eos ex vrbe, magnarumque Eccleſiarum præfectos partim ad Orientis, partim ad Occidentis inſulas relegauit.] hæc ipſe.

LVIII.

Sed de exilio Theodori Michael paulo fuſius iſtis verbis: Quamobrem neſciens quò ſe verteret Tyrannus, cùm hominis libertatem ac fiduciam ferre ampliùs non poſſet, Byzantio expelli atque in exilium duci, carcerique tradi iuſſit. Hanc enim vnam quaſi vitalem B ſcintillam ſupereſſe videns, illam ipſam Orthodoxis eripere properabat, ne quem poſteà ſententiæ ſuæ repugnantem haberet. Accepto igitur vir ſanctus hoc decreto, diſcipulos ad ſe omnes vocat. Quibus cùm, Vale, dixiſſet, & apta cuique ſigillatim monita præbuiſſet: hoc ante omnia vniuerſis iniunxit, ne quis poſt diſceſſum ſuum in monaſterio remaneret, ſed abirent omnes, quò via cuique ſalutem oſtenderet: dies enim malos eſſe, pedeſq; iniquorum veloces. Ad extremum Deo ac præcipuis fratribus omnes commendans, monaſterio digreditur, flens flentes, & triſtis triſtes relinquens. Quem mox vicinus Apolloniæ locus in caſtro, quod è paludis regione, Meſopa nuncupatur, cuſtodiæ traditū excepit.

LIX. THEODORVS IN CARCERE ORE SCRIPTISQVE DOCEBAT OMNES.

An verò qui liber cùm eſſet, liberumque indefeſſum docendi ſtudium oſtendebat, incluſus nunc carcere priſtinam curam intermiſit, ſtatimq; obmutuit, tamquam ſi anguſtiis loci oppreſſus, linguam idcircò compeſceret, velut vnà cum corpore vinctam & præpeditam? minimè gentium. Quin perinde ac ſi noui nihil accidiſſet, ita totus in docendo erat, C partim hos coràm allocutus & erudiens, partim ad illos atramento, manuque ſtylum exerens, & tamquam ex mentis tabulis dicta promens, aliis demum aliter, prout temporis ratio dabat, omnibus autem ſuum fructum, vtilitatemque tribuens: ita vt ex ipſo carcere omnes vſitata eius colloquia, doctrinamque perciperent.] hæc ipſe de ſcriptis ab eo multiplicibus in carcere litteris, quæ fermè omnes quòd integræ ad hæc tempora fuerint diuinitus cuſtoditæ, & in his & aliis Orientalis Eccleſiæ naufragiis fuerint illæſæ ſeruatæ: Deo ipſi optimo maximo iterùm atque iterùm plurimas agimus gratias.

LX.

Vt autē hiſce, Lector, & tuipſe diuitiis potiaris, ex eis aliquas hîc tibi pro tēporis ratione deſcribere, operæpretiū iudicauimus; vt pote quæ tamquam monilibus quibuſdam, auro gemmiſq; progrediantur decoratæ, nempe catenis, plagis, vibicibus, ſacriſq; Chriſti ſtigma- D tibus glorioſæ; quæ & Apoſtolico ſpiritu ſcriptæ, repræſentent etiam Apoſtolicā dictionem.

LXI.

Primùm omnium patentem, circularemque epiſtolam dogmaticam, ſiue catecheticam dixerim (ſic enim ipſe eam appellat) ſcripſit ad eos, qui cauſa ſacrarum imaginum cultus, vel in carcere eſſent, vel in exilio longè, extorréſve facti, alij aliò fugientes perſecutorem, migraſſent, qua omnes perſtare in Fide Catholica hortaretur, roboraretque puſillanimes, & titubantes erigeret. hic eſt eius titulus:

LXII. THEODORI AD CONFESSORES EPISTOLA CATECHETICA. *Theod. lib. 2. ep. 8. ex Cod. Colum.*

Theodorus omnibus vbique propter Chriſtum diſperſis fratribus, & iis qui in carceribus & exiliis detinentur in Domino ſalutem.] Potuiſſet vtique iure & illud Apoſtolicum vſurpare: Ego vinctus in Domino. Verùm ex pluribus ſummam animi demiſſionem in viro ſanctiſſimo haud minùs admiror quàm eruditionem, & in afflictionibus tolerantiam. epiſtola verò ſic habet[a]: E

Gratias vobis, & pax (vt Apoſtoli verbis vtar) à Deo patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto, qui eſt ſpes noſtra, pro quo & propter quem perſecutio, tribulatio, anguſtia, ſolitudo, exilium, carceres, & quotquot alia in dies ad cumulum calamitatis incidunt, & occurrunt. Huius rei gratia, fratres chariſſimi, abſentiæ humilis faciei noſtræ ſolatium aliquod excogitantes, hanc ad vos epiſtolam mittimus, notum facientes, quòd ſine intermiſſione memoriam veſtri faciamus ſemper in orationibus noſtris, vnumquemque animo recolentes, ac priuatim commemorantes, cum lacrymis ac gemitibus leuantes manus ad Deum: vt ſicut certamen pro veritate ſuſcepimus, & in vno ſpiritu & anima vna, tamquam ex nido, ex ſacris aſceteriis noſtris proceſſimus, ita vſque ad finem Domini virtute perſeueremus, eamdem fidem habentes, eamdem charitatem, vnanimes, idem ſentientes, & veritatis dogma retinentes, quod annuntiatum eſt, & inſcriptum oculis & auribus

A auribus in omni creatura quæ ſub cælo eſt: Adorare quidem Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, venerandam & beatam Trinitatem, ſicut Theologiæ ratio docet. Confiteri autem vnum è Trinitate Filium ac Verbum Dei & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ſeipſum exinaniſſe, ſeruiq; formam accepiſſe, & in ſimilitudinem hominum factum, in forma noſtra effingi, efformarique corporis figura, quatenus idem perfectus Deus ſimul & homo eſt: ſic intra circumſcriptionem ſecundùm nos, quorum formam aſſumpſit cōſiſtens, quemadmodum ab ea per diuinæ naturæ incomprehenſibilitatem remotus eſt. non enim vtique (ait Scriptura) Angelos apprehendit (quamquam & illis effingi conuenit, vt viderunt quibus videre à ſpiritu conceſſum eſt) ſed ſemen Abrahæ apprehendit.] verſatur in his Theodorus, quòd (vt vidimus) Leo Imperator cum ſuis Hagiomachis diceret effingi non debere Deum incomprehenſibilem tabula vnius cubiti. pergit verò

B Theodorus aduerſus hæc diſſerens:

Dicant ergo Chriſtomachi, quomodo poteſt ſemen Abrahæ non effingi? Aut quo- LXIII.
modo per omnia ſimilis nobis erit, quorum frater vocatur, ſi circumſcriptionis proprietatem, prout in nobis eſt, qui eius fratres ſumus, non ſumpſiſſe demonſtretur? non igitur frater, nec ſimilis nobis eſt, ac proinde nec homo. Ita concluditur ex eo quod negant Chriſtum per Imaginem exprimi more noſtro. Ita illi ſalutarem œconomiam deſtruunt, perinde ac Manichæi, Valentiniani, & Marcioniſtæ, quorum communionem fugiamus, fratres, tamquam ſerpentis venenum, non corpus infuſcans (vt quodam loco ait Theologus) ſed intima mentis præcordia.

Nos Apoſtolicæ & vniuerſali Eccleſiæ conſentientes (hæc enim Byzantina ſegmen- LXIV. QVALIS ECCLESIA CONSTANTINOPOLITANA.
tum eſt hæreticorum, cui ſolemne eſt, & ab aliis frequenter abſcindi) Dominum noſtrum
C Ieſum Chriſtum corporali figura depingimus, ſerie ſurſum ab ipſo eius aduentu & Apoſtolico facto deducta, imaginem ex imagine deriuantes, quemadmodū & viuificæ Crucis; non autem vt hanc quidem exprimamus, quæ Chriſti armatura eſt aduerſus diabolum, ipſum autem non exprimamus, qui armiger eſt, ſatanæ interfector. Quî enim depingi queat armatura victrix ac vera, quæ armatum quoque ipſum oculis non ſubiiciat? Adoramus deinde ſanctam eius imaginem, tamquam expreſſum in ea Chriſtum adorantes. Expreſſus enim & efformatus ex vtero prodiit Deiparæ Matris ſuæ; ſin minùs abortiuum quiddam & non formatus homo fuit, ó Theomachi. Quòd[a] ſi conformatus infans pro- [a] *Luc. 2.*
dit, & verum eſt, de quo dixit Propheta: [b] Omne maſculinum adaperiens vuluam, ſan- [b] *Exod. 13.*
ctum Deo vocabitur: neceſſe prorſus, vt exprimi natura ſua poſſit & effingi.

Audite ſurdi, & cæci aſpicite. Vna in re dumtaxat nouitatem in Chriſto agnoſcimus, LXV.
D quòd ſine ſemine in Virginis vtero conceptus ſit, & ſine corruptione prognatus: quippe qui peccatum [c] non fecit, & in ore eius non eſt inuentus dolus. Cetera autem omnia more [c] *Iſaiæ 53.*
noſtro, edit, bibit, ſpiritum duxit, venit, ambulauit, ſudauit, laborauit, crucifixus eſt, mortuus eſt, etſi vt Deus tertio die reſurrexit, habens etiam poſt Reſurrectionem expreſſam formam noſtram iam Deificatam & immortalem in ipſa factam. Secundùm quam, vt viſus eſt ab Apoſtolis, & cum illis edit & bibit rediuiuus, & à Thoma contrectatus eſt, omnibus qui eum ſpiritum ſuſpicabantur, dicens: [d] Palpate & videte, quoniam ſpiritus [d] *Luc. 24.*
carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. Sic & aſſumptus eſt in gloria, ſic & veniet in forma eadem ſpeciei noſtræ, quem videbit omnis caro de cælo cum Angelis virtutis eius in flamma ignis vindictam dantem iis, qui non nouerunt Deum, & qui Euangelio eius non obedierunt, ſicut ſcriptum eſt, [e] cum quibus plangent & qui crucifixerunt eum [e] *2. Theſ. 1.*
E Iudæi, & qui eius effigiem fieri non ferunt, Iconomachi.

Hæc eſt, fratres, Euangelica prædicatio, hæc ſunt Apoſtolica documenta. Qui verò LXVI.
contrà ſentiunt, ad aliud Euangelium (quod quidem non eſt aliud) Dei populum traducere conantur, adulterina ſcripta proferentes, ex ventre loquentes, & non ex ore Domini. Solent ſemper cum tritico zizania ſeminari, & veritati mendacium adſpergi. Quomodo enim veritas elucеſcat, ſi contradictionem nullam habeat? Sed licet nos, inquit Apoſtolus, [f] aut Angelus de cælo annuntiet vobis, præterquam quod euangelizaui vobis, ana- [f] *Gal. 1.*
thema ſit, ſicut prædiximus, & nunc iterùm dico: Si quis vobis euangelizet præter quod accepiſtis, anathema ſit.

De Deipara autem & vnoquoque Sanctorum, quòd eorum efformantur imagines, ſu- LXVII.
peruacaneum mihi eſt ſcribere vobis. Stultum quippe dixerim, quemcumque hominem non effigiari. At qui Chriſtū circumſcribi negant, qui eſt Caput corporis Eccleſiæ, inferre

vnà vo-

[a] 1. Cor. 12. vnà voluerunt, membra itidem Christi non effingi.[a] Corpus enim Christi nos omnes sumus,& membra de membro. A Ipsorum autem confutatio est, Matrem quidem Dei effingi, nec tamen eum qui ex ea natus est, qui eius vberibus adhæsit, & quæcũque alia illius in corpore aduentum secuta sunt. aut rursum. Oculatos testes ac famulos statuis exprimi, ipsum verò cui seruiebant,& quo cum versabantur, non exprimi. Et Iudæis planè deteriores se ostendunt, quia nec Moysis,nec alterius cuiuspiam è Prophetis imaginem recipiunt,admittentibus illis eos qui ante gratiã fuerant seu legis cultores,& non Christianos. Isti verò adeò vecordes sunt,vt secum ipsi & cum Iudæis pugnent,vt neq; Iudæi sint legis custodes, neque Christiani, qui Christi effigiem exprimi nolint, quem hominem factũ agnoscunt.

LXVIII. Petri Apostoli vox est in historia S. Pancratij: † Fili Ioseph, adfer imaginem Domini nostri Iesu Christi, & imprime illam in Pyrgisco,vt videat populus qualem formam sumpserit Filius Dei, vt videntes, ampliùs credant, formæ typum intuentes, & reminiscantur B eorum quæ per nos eis annuntiata sunt. Vox Pauli est: [b] O insensati Galatæ, quis vos fascinauit non obedire veritati, ante quorum oculos Iesus Christus proscriptus est, & in vobis crucifixus? Vox Basilij Magni est: [c] Exprimatur etiam in tabula certaminis Præses Christus. & iterùm: [d] Imagini habitus honor ad exemplar transit. Vox multarum palmarum Athanasij: [e] Non tamquam deos, imagines adoramus nos Christiani, quod Græci faciunt, absit: sed affectum tantummodò, & charitatis nostræ studium erga figuram personæ per imaginem expressæ declaramus. Vox Chrysostomi est: [f] Ego ex cera fusam amo picturam, pietatis ergô factam. Vidi enim Angelum in imaginè barbarorum copias in fugam vertentem: vidi protritas barbaras gentes, & Dauidem vera voce concinentem: Domine in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges. Quid in Christum hoc tempore, & in Deiparam ac Sanctos faciunt Iconomachi? O rem auditu horrendam! C sanctas illorum imagines abolendo.

† Carmmus nos Actis his martyrij S. Pancratij. [b] Gal. 3. [c] Basil. in Barlaam. [d] Basil. ad Amphiloch. [e] Athanas. ad Antioch. [f] Chryso qui vtriusq. Test. idem auct. Psal. 72.

LXIX. Atque vt ceteras aliorum auctoritates prætermittam, multæ enim suppetunt, si vnam adiecero, ad alia orationem conuertam. Vox est diuinorum Patrum, qui sextæ Synodo affuerunt: In quibusdam sanctarum imaginum picturis agnus exprimitur, quem Præcursor digito demonstrat. Refert enim nobis verum illum Agnum, quem lex significabat, nempe Christum Dominum nostrum. Nos igitur veteres figuras atque vmbras, vt veritatis notas & signa Ecclesiæ tradita cõplectentes gratiam & veritatem anteponimus, quam vt plenitudinem legis accepimus. Itaque vt id quòd perfectum est, in picturis etiam omnium oculis subiiciamus, Agnum illum qui mundi peccatum tollit, Christum Deum nostrum, loco veteris agni humana forma posthac exprimendum decreuimus, vt per humilitatem Dei verbi celsitudinem cogitemus,& in memoriam cõuersationis eius in carne, D & cruciatuum ac salutiferæ mortis eius,ex quo mundo redemptio parta est,reducamur.

LXX. EXHORTATIO AD FRATRES. His ergo instructi testimoniis, charissimi, cum illa nostra, & ab ipsa veritate minimè dubia demonstratione, vt suprà demonstratũ est, vigilate obsecro, & state in fide, viriliter agite,cõfortamini, ne in vllo deterreamini ab aduersariis, neq; à falsis fratribus,qui seducti fuerunt & in fraudem inducti. Quæ est illis quidem ostensio perditionis, nobis autem sa-

[g] Philip. 1. lutis,& hoc à Deo, sicut scriptum est:[g] Quoniam vobis donatũ est pro Christo, non solùm vt in eum credatis, sed vt etiam pro illo patiamini, idem certamen habentes, quale vidistis in me peccatore, & nunc auditis; idẽ sentientes, vnanimes, collaborantes Fidei Euangelij, cum timore & tremore salutem vestram operantes: vt ipse gaudeam, cùm audio de vobis.

LXXI. MONET EOSDEM QVID CAVERE ET QVID AGERE DEBEANT. Videte satanam, videte audaciã, videte nequis in vllo Deum irritet. Draco enim magnus, vt vafer & callidus in varias partes se versat. Vbi enim per fidem perimere non potest, E illic per lapsum eamdem perniciem adferre studet per legem peccati repugnantem legi mentis nostræ. Rugit, quærit sicut leo quem rapiat, titillat, ignem accendit, inflammare cupit animæ domum. Nusquam inuidia habitet, nec contentio, nec inanis gloria, nec quidquam de operibus tenebrarum. Dum adhuc emergunt & oriuntur perturbationes, arceantur; ne postquam admissæ fuerint, animamque infecerint, difficiliùs ex-

[h] 1. Cor. 9. pellantur. Qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet: [h] Sic currite, vt comprehen-

[i] 1. Cor. 14. daris: cedite nouissimi primis[i]. Non enim dissensionis Deus sed pacis. Diligite, sicut Deus, præpositi subditos, & non ex auctoritate, sed ex virtute & bonitate subiectionem exigatis & obedientiam. Ne separemini ab inuicem, loca multa mutantes, & nusquam profi-

[k] Act. 15. cientes. Marcum Euãgelistam secum assumere noluit Paulus (sicut [k] scriptum est) eo quòd non isset cum eis, sed domi priùs remansisset. Quanto magis nos acquiescere debemus?

Vnus-

A [a] Vnusquisque in quo vocatus est, charissimi, in hoc permaneat: [b] Mundemus nos ab omni inquinamento corporis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei. [a] 1. Cor. 7. [b] 2. Cor. 7.

Tenete [c] traditiones quas didicistis: instruite inuicem: mortem semper recogitate. LXXII. Orate obsecro pro omnibus. [d] Benedicite persequentes vos, benedicite, & nolite maledicere. Circumeuntes de loco in locum, egentes, agnustiati, afflicti, & speluncas forsan & cauernas terræ intrantes, gloriamini, quia propter Christum: quia vobis dignus non est mundus. [e] Sustinete filioli mei: Filioli sustinete modicùm, & veniet Dominus coronæ dator, & mercedis retributor: cuius nos coheredes fore, nobis promissum est, [f] si tamen compatimur, vt & conglorificemur. In omnibus orantes pro me etiam misero, vt confirmetur cor meum ad perferenda vsque ad mortem ea quæ nobis infliguntur: vt non repellat me Christus propter indignitatem meam, vt liberer à malo per omnia vsquequaque. B Nunc viuo, dilectissimi, dum statis in Domino. Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? nónne vos estis tum in hoc tum in futuro sæculo? Vos enim & solatium charitatis & consolatio mea estis. Ipse enim Deus pacis sanctificet vos per omnia, vt integer spiritus vester & anima & corpus sine querela seruetur: [g] Fidelis Deus noster, fratres, qui faciet, vt salutetis inuicem in osculo sancto. Salutatio mea humilis Theodori, ad omnia membra mea ex labiis cordis mei. Salutant vos qui mecum sunt, fratres. Gratia cum spiritu vestro. Amen.] Quæ autem idem Theodorus passus sit, cùm prima ista catechesis ad manus venerit Imperatoris, quando & verberari crudeliter iussus est, & arctiori stringi custodia, suo loco, eo anno quo hæc contigerunt, dicturi sumus ex epistola, quam idem tunc scripsit [h] ad eosdem fratres.

[c] 2. Thess. 2. [d] Rom. 12. [e] Hebr. 1. [f] 2. Thess. 2. [g] 1. Thess. 5. [h] Theod. lib. 2. ep. 38. Cod. Columm.

LXXIII. BARDA SAEVIT IN MONACHOS THEODORI. Porrò aduersus Theodori monachos graue bellum excitauit Tyrannus, existimans C eos à Theodoro diuulsos, à Fide quoque Catholica posse diuelli, atque ad hoc opus vsus est Barda propinquo suo, vt Michael in Theodoro testatur. Hic quidem velut immanis fera insiliens in eorum quem primùm est nactus Thadæum monachum, suam crudelitatem exercuit, quem in aliorum exemplum adeò sæuè verberari iussit, vt inter impacta fortiter verbera, emiserit spiritum. Est de his eiusdem Theodori ad Naucratium data epistola in hunc modum: [i] Theod. lib. 2. epist. 5. Cod. Columnensi.

Naucratio filio[i].

LXXIV. DE MARTYRIO THADAEI EPISTOLA THEODORI. Nuntius supra nuntium, & sermo supra sermonem. Quid dicam? aut quid loquar? Quem sensum miser capiam in iis quæ acciderunt? Gaudium mihi, & dolor: iubilatio, & luctus. In affectuum duorum medio positus nec statuere possum, ad vtrum me conuertam. Verumtamen vincit qui satanam vicit, & principes & tortores sæculi huius. D Morti pro Christo datus est, Christi agnus flagellis concisus Thadæus, ramus meus, viscera mea, filius obedientiæ, surculus pietatis, Apostoli cognominis: Gaudium immensum, insuperabilis lætitia non mihi tantùm pusillo, sed Angelis pariter & hominibus. Quàm magnificata sunt opera tua Domine, quòd nunc etiam in humili generatione ista incorruptum veritatis tuæ testem produxisti: & hunc non ex sapientibus, aut nobilibus mundi huius, sed è planè diuersis, vt Apostoli sermo compleretur: [k] Ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, vt ea quæ sunt, destrueret. [k] 1. Cor. 1.

LXXV. Et quonam mihi abiisti, beate fili? Vbi tam citò exaltatus es in Martyrum Album adscriptus? O sortem tuam! ô generositatem tuam! ô prudens consilium tuum! vno die sæcula infinita promeruisti. Per cruciatuum tormenta inexpugnabilem lætitiam adeptus es. Centum & triginta verberum suffragio plenam laboris mercedem à sancta Trinitate cum E Martyribus accepisti, nimirum ille perfectionis, sic Trinitatis speciem numerus repræsentat; vt vel ex ipso supplicio magnificentiam tuam Deus ostendat. Sanguis tuus, vnguentum. Reliquiæ tuæ sanctificationis tangentibus largitrices. Oro te, S. Thadæe, intercede pro me indigno famulo tuo: neque enim audeo te filium appellare. Videtis, fratres, quid acciderit, qualem thesaurum, & quale membrum possideamus? Sufficit vnus ad Dei gloriam, ad ostentationem nostram, ad Ecclesiæ totius exultationem Dei Martyr Thadæus. [l] Matth. 20.

LXXVI. DE LAPSIS DOLOR THEODORI. Quid cetera? Erunt (inquit[l]) primi nouissimi, & nouissimi primi. Hoc dè Iacobo dixerim & Luciano. Quorum alter quidẽ decertauit, & vtinã vsq; ad finem decertasset, cum Dorotheo & Bessarione. Alter propter peccata mea naufragiũ fecit cum sui similibus. O quomodo ceciderunt in medio luminũ infelices? Obliti sunt illius qui dixit: [m] Nolite timere eos qui occidunt corpus: An non enim vires & facultatem dimensus est, qui solus potens est, & infirmos confortans? At testes adsunt de propinquo. An non eos eripit de tribulatione, [m] Matth. 10

latione,qui vires nondũ habent, natura non voluntate? at teſtis Thadæus in cælo fidelis. A

LXXVII. EXHORTATIO THEODORI AD SVOS. Ne igitur terreamur, fratres, neque animo conſternemur ob cladem eorum qui lapſi ſunt, quaſi plagas & ipſi perferre non poſſimus. Perferemus Dei virtute, & tranſiliemus, quamuis per ignem, quamuis per gladiũ. Deus eſt qui nos ducit, & inuitat, vt promiſſum nobis Regnum intremus, ſicut Iſraël terram promiſſionis. Neſcitis quid ijs contigerit qui [a] populum tunc ſubuertebant, dicentes: [a] Non poterimus penetrare, quoniam illic vrbes vſque in cælum muratas vidimus, & gigantes, inter quos Enac? Quid deinde ſecutum eſt? Nónne ob eam cauſam igne ſuccenſi ſunt? & murmurator populus vniuerſus interiit, & membra eorum ceciderunt in ſolitudine? Nullus ſit huiuſmodi perturbator: nullus moroſus: nullus deſperabundus. Tranſgrediemur omnino fratres, tranſgrediemur, ſicut Caleb, inquam, & Ieſu Naue promiſſionis heredes. Corruent ante nos ſpirituales muri, B ſicut tum Ierichuntini [b] ad gratiarum actionis buccinam, qua cecinit beatus Thadæus, ex ipſa laborum meta perſonans: Hæc dies quam fecit Dominus. Sic oro, ſic obteſtor. Pro [c] Chriſto enim legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos, obſecramus, ne reformidetis mortem ipſam, ſi opus ſit pro illo, & cum illo ſuſtinere.

[a] *Num.* 13. 14.

[b] *Ioſ.* 6.

[c] *2. Cor.* 5.

LXXVIII. Ad omnes hæc epiſtola,tametſi ad te inſcribitur,fili optime. Proptereà omnes ſaluto,& omnibus gratulor in ærumnis. [d] Et quis dignus erit adimplere ea quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne ſua? Et væ neganti, aut ſuccũbenti, licet mors impendat: quia mors [e] æterna depaſcet eum: & dominabuntur eius recti in matutino. Pax vobis Chriſti,robur, fortitudo,cõſolatio,pro fratribus vniuerſis & pro me orantibus,vt ad quæ hortor,ipſe impleam Dei miſericordia. Salutant vos fratres qui mecum ſunt.] iſta Theodorus hoc anno, cùm licet in carcere nondum adeò arctaretur arctiori cuſtodia. quando autem loco mutatus fuerit, & duriori in cuſtodia, & diris fuerit vinculis mancipatus, dicemus anno ſequenti. C

[d] *Coloſſ.* 1.

[e] *Pſal.* 48.

LXXIX. Quod autẽ rurſum ad eumdem Leonem Imperatorem ſpectat,qui res Venetorum ſunt proſecuti,& inter alios Sabellicus,tradunt ab eodem Imperatore miſſas ad Ducem Venetiarum (hic erat Angelus Patriciacus) ſacras reliquias. quod mirum videri debet, vt quas ipſe non coleret aliis colendas mitteret; niſi dixerimus hiſce muneribus deuincire ſibi conatum animum externorum, quæ ipſe contemneret, & ab illis plurimi fieri certò ſciret. ſunt hæc verba auctoris: Miſit (inquit) Leo publicè Venetias Zachariæ corpus cum parte ſacratiſſimæ Crucis, ac Dominicæ veſtis, & alterius, quæ Deiparæ fuit Virginis: quæ Patriciacus Princeps nouo intulit templo, quod Zachariæ nomine ſtatuendum curauit.] par eſt credere Venetos qui erant Conſtantinopoli hoc procuraſſe apud Imperatorem, ſignificaſſeq; nullo ampliori munere quàm eiuſcemodi ſacris pignoribus conciliare ſibi ac deuincire ſe poſſe animos Venetorum: hocque facilè perſuaſum Principi, de Venetis benè D mereri ob inuidiã partam aduerſus Occidentis Imperatores Francorum Reges cupienti.

S. ZACHARIAE CORPVS MISSVM VENETIAS.

LXXX. CAROLI MAGNI OBITVS. Sed res ipſorum Francorum adeamus. Hoc anno, menſe Ianuario, moritur Carolus Magnus Imperator, de cuius ad Deum tranſitu habet ita Eginhardus: Cùm Aquiſgrani hiemaret,menſe Ianuario,febre valida correptus decubuit. Qui ſtatim (vt in febribus ſolebat) cibi ſibi abſtinentiam indixit, arbitratus hac continentia morbum poſſe depelli,vel certè mitigari. Sed accedente ad febrẽ lateris dolore,quam Græci pleuriſim vocant,illoq; adhuc inediã retinente, neq; aliter corpus quàm rariſſimo potu ſuſtentante, ſeptimo poſtquam decubuit die, ſacra communione percepta, deceſſit anno ſuæ ætatis ſeptuageſimo ſecundo, ex quo regnare cœperat quadrageſimo ſeptimo,quinto Kalendas Februarij hora diei tertia.] Sed quibus præuiis ad ſalutem remediis curarit animam, accipe ab auctore E eius temporis monacho monaſterij Engoliſmenſis, qui eius vitam æquè per annos ſingulos ſcripſit,de quo ſæpè ſuperiùs, qui ait: Oleo autẽ ſancto inunctus ab Epiſcopis,& viatico ſumpto, & omnibus ſuis diſpoſitis, cõmendans Domino ſpiritum ſuum, obijt in pace, anno octingenteſimo quartodecimo ab Incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti.] hæc ipſe.

LXXXI. Sed & quæ de eius ad Deum trãſitu Theganus eius temporis teſtis adducit in medium, recitemus. ait enim: Septimo die poſtquam laborare cœpit, iuſſit familiariſſimum Pontificem ſuum Hiltibaldum venire ad ſe, vt ei ſacramenta Dominici corporis & ſanguinis tribueret, vt exitum ſuum confirmaret. Quo facto, laborauit in infirmitate diem illum & noctem ſequentem. In craſtinum verò, luce adueniente, ſciens quod facturus erat, extenſa manu dextera, virtute qua poterat ſignum ſanctæ Crucis fronti imprimens, & ſuper pectus, & omne corpus conſignauit. Nouiſſimè autem colligens pedes ſuos extendens brachia & manus ſuper corpus, clauſit oculos, pſallens hunc verſum leniter: In manus

A nus tuas commendo ſpiritum meum. Statim poſt hæc in ſenectute bona plenus dierum perrexit in pace, &c.] vt alij de die & ætate ipſius. His addenda eſſent quæ de obitu eiuſdem Imperatoris auctor, Turpinus falsò inſcriptus narrat, ſed fabularum contextori nec ſi verum dicat, fides adeò tuta adhiberi poteſt.

De eius verò ſepultura idem qui ſuprà auctor Theganus habet iſta: Corpus eius aromatizatum eſt, & in ſede aurea ſedens poſitum eſt in curuatura ſepulchri, enſe aureo accinctus, Euangelium aureum tenens in manibus,& genibus reclinatis,humeris in cathedra & capite honeſtè erecto ligato aurea catena ad diadema, & in diademate ſignũ ſanctæ Crucis poſitum eſt. Et repleuerunt ſepulchrum eius aromatibus, pigmentis, & balſamo,& muſco, & theſauris multis in auro. Veſtitum eſt corpus eius veſtimentis Imperialibus, pera peregrinalis aurea poſita eſt, quam Romam portare ſolitus erat. Sceptrum autem & B ſcutum aureum, quod Leo Papa conſecrauerat, ante eum poſita ſunt dependentia. Et clauſum & ſigillatum eſt ſepulchrum eius. Nemo autem referre poteſt, quantus planctus & luctus pro eo fuerit per vniuerſam terram; etiam inter Paganos plangebatur quaſi pater orbis.] hactenus ipſe. His addamus quæ de ſepultura & inſcriptione habet Eginhardus: LXXXII.

Dubitatum eſt, inquit, primò vbi poni deberet, eo quòd ipſe viuus nihil de hoc præcepiſſet: tandem omnium animis ſedit, nuſquam eum honeſtiùs tumulari poſſe, quàm in ea baſilica, quam ipſe propter amorem Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ob amorem ſanctæ & æternæ Virginis Dei Genitricis, eius proprio ſumptu in eodem vico conſtruxit, in hac ſepultus eſt eadem qua defunctus eſt die, arcuſq; ſuper tumulum deauratus cum imagine & titulo extructus, cuius hæc ferè ſunt verba: LXXXIII.

SVB HOC CONDITORIO SITVM EST CORPVS CAROLI MAGNI ATC QVE ORTHODOXI IMPERATORIS QVI REGNVM FRANCORVM NOBILITER AMPLIAVIT ET PER ANNOS XLVII. FOELICITER* TENVIT. DECESSIT SEPTVAGENARIVS ANNO DOMINI DCCCXIIII. INDICTIONE VII. QVINTO KAL. FEBRVARII. *rexit.

Scripſit & carmine eius epitaphium Agobardus Epiſcopus Lugdunenſis, qui eodem tempore claruit: cui hîc ineſt titulus inſcriptus: LXXXIV.

[a] *Agobardi in Carolum Magnum defunctum Epigramma.* [a] *Ad finem aliorum operum eius Pariſiis editorũ.*

Aurea celorum poſtquam de Virgine, prolis,
Sumpſere apta tibi mundi pro crimine membra,
Iam decimus quartus, poſt centies octo volabat
D *Annus, multiuagi meruit quo feruida ſæcli*
Aetherei, Carolus Francorum gloria gentis
Aequora tranſire, & placidum comprendere portum,
Qui deciéſque quater per ſex feliciter annos
Sceptra tenens regni, & regno rex regna reiungens,
Febru migrauit, quinto (aryĩ) ex orbe Kalendas,
Septuaginta ſenex vitæ qui terminat annos.
Quapropter flagito, precibus ſi flecteris vllis,
Quique huius relegis verſus epigrammata Lector,
Aſſriferam Caroli teneat, dic, ſpiritus arcem.] CAROLI MAGNI EPITAPHIVM.

Qualis autem fuerit forma corporis (ſi & hoc cupis) idem Eginhardus ita tibi deſcri- LXXXV.
E bit: Corpore fuit amplo & robuſto, ſtatura eminenti, quæ tamen iuſtam non excederet: nam ſeptem ſuorum pedum proceritatem eius conſtat habuiſſe* menſuram. Apice capitis rotundo, oculis prægrandibus ac vegetis, naſo paululùm mediocritatem excedente, canicie pulchra, facie læta & hilari, vnde formæ auctoritas & dignitas tam ſtanti quàm ſedenti plurima inerat. quamquam ceruix obeſa & breuior,venterque proiectior videretur: tamen hæc ceterorum membrorum celabat æqualitas, inceſſu firmo totaq; corporis habitudine virili, voce clara quidem, ſed quæ minùs corporis formæ conueniret. valetudine proſpera, præterquam antequam decederet, per quatuor annos crebrò febribus corripiebatur, ad extremum vno etiam pede claudicaret.] hæc Eginhardus, qui ei (vt ſæpè dictum eſt) fuit à ſecretis, vitamque eius ſcripſit, ſed breuiùs mea ſententia quàm par erat. CAROLI FORMA CORPORIS. *figuram

Meminit eiuſmodi Eginhardi lucubrationis de vita Caroli, Lupus Abbas Ferrarienſis LXXXVI.
magna cum laude in epiſtola ad ipſum ſcripta,vbi poſt alia hæc ait: Cùm deinde in aucto-

rum voluminibus spatiari aliquantum cœpissem; & dictatus nostra ætate confecti displicerent, propterea quòd ab illa Tulliana, ceterorumque grauitate, quam insignes quoque Christianæ religionis viri æmulati sunt, aberrarent: venit in manus meas opus vestrum, quo memorati Imperatoris clarissima gesta (liceat mihi absque suspicione adulationis dicere) clarissimè litteris allegastis. Ibi elegantiam sensuum, ibi raritatem coniunctionum, quam in auctoribus notaueram, ibidemque non longissimis periodis impeditas & implicitas, at modicis absolutas spatiis sententias inueniens, amplexus sum. Quare cùm & antè propter opinionem vestram, quam sapiente viro dignam imbiberam, tum præcipuè propter expertam mihi illius libri facundiam, desideraui deinceps aliquâ nanciscì opportunitatem, vt vos præsentes alloqui possem, &c.] hæc de libro, quo res gestæ Caroli Magni scriptæ leguntur, Lupus; ex quo pariter non alterius auctoris, nempe Albini (vt aliquis existimauit) sed reuerà Eginhardi opus illud esse satis certum ostenditur.

LXXXVII. Sed reuertamur ad Carolum, cuius si animæ sicut & corporis spectes formam, planè ex his quæ de ipso scripta sunt abeo, tum ab aliis eius temporis scriptoribus, dignum virtutum exemplar intueberis; religionis verò omnibus absolutum numeris simulacrum, cui nec, mea sententia, qui præcesserunt, vel posteà successerunt Imperatores, penitus æquari valeant; sed nec in moribus etiam haberet æqualem, nisi ipse coniugalem castitatem concubinarum introductione fœdasset. Sed posterior maculas istas pœnitentia iugis absterserit, dum carnem suam, senilem licet, cilicino super nudum corpus inhærente iugiter indumento attriuit.

LXXXVIII Porrò egregiarum ipsius virtutum merito Ecclesia Gallicana eius diem natalem celebrat, habentq; inter Sanctos recensitum Aquisgranensis Ecclesiæ tabulæ. Sub Federico Imperatore post annos centum sexaginta sex, Paschalis, Papa dictus, in numerum Sanctorùm adscripsit, cuius rei gestæ asseruari diploma in Aquisgranensi Ecclesia tradunt. Verum quòd Paschalis ille haud legitimus Pontifex fuit, sed schismaticus, eiusmodi canonizatio haud recepta est ab Ecclesia Romana, ob quam causam nec nomen eius illatum est in Ecclesiæ Romanæ Martyrologium. Verùm quòd non reperiantur legitimi Pontifices illud diploma aboleuisse, aut impugnasse, aut prohibuisse, res sic tacita permissione siue tolerantia perseuerat, vt scilicet in propria Ecclesia vbi sepultus fuit in Galliis coleretur. ita quidem canonum præcipui interpretes declararunt[a]. Ceterùm propagatus posteà noscitur eius cultus in alias Ecclesias Belgij, atque Germaniæ, in quibus idem Carolus sanctitatis titulo celebratur ac colitur. quibus fauent scripta plurium rerum Francorum historicorum. Sed de his hactenus. Iam verò ad eius successorem Ludouicum filium seoratio conferat, de quo ista Theganus rerum ipsius scriptor illius temporis:

[a] *Card Ostiēs. & Io. Andr. in c. 1. de reliquiis & vener. Sanct.*

LXXXIX. Post obitum glorioſissimi Imperatoris Caroli perrexit Ludouicus de partibus Aquitaniæ, & venit in Aquisgrani palatium. Suscepit omnia regna quæ Deus tradidit patri suo sine vlla contradictione (qui est annus Incarnationis Domini octingentesimus decimusquartus, qui est primus annus Regni eius) post patrem sedit in supradicto palatio. Et in primis cum magna festinatione iussit ostendi sibi omnes thesauros patris in auro, in argento, in gemmis pretiosissimis & in omni supellectili. Dedit sororibus suis partem earum legalem, & quidquid remanserat dedit pro anima patris. Maximam partem thesauri misit Romam temporibus beati Leonis Papæ. Et quidquid super hoc remanserat, sacerdotibus & pauperibus, aduenis & viduis, orphanisque omnia distribuit, nihil sibi reseruans præter vnam mensam argenteam, quæ triformis est in medio, quasi tres clypei in vnum coniuncti: ipsam sibi retinuit ob amorem patris, & tamen eam dato pretio redemit, quod pro patre tradidit.

MAXIMA PARS THESAVRI ROMAM MISSA.

XC. LEGATIONES EX DIVERSIS LOCIS AD LVDOVICVM IMP.

Hoc facto legati venerunt ad eum ex omnibus Regnis & prouinciis & ex ceteris nationibus, & omnes qui sub editione erant patris sui nuntiantes pacem & fidem erga eum obseruare, & spontaneum obsequium non coacti obtulerunt. Inter eos venerunt Legati Græcorum cum Amalario Treuirensi Episcopo, qui erat Legatus piæ memoriæ Caroli ad Principem Constantinopolitanum, cuius nomen modò non occurrit (*Leo iste erat*) illi venientes in solio patris collocatum dominum Ludouicum inuenerunt, quia sic Deus ordinauit. Ille benignè eos susciplens, & dona eorum cum gratiarum actione accipiens, & colloquium familiare, interim quousq, cum eis erat, habebat. Non post multos autem dies magnis honoribus decorauit eos, & dimisit ire ad propria, & ante eos misit Missos suos præparare eis quidquid desiderabant ad opus eorum quousque forent in Regno.

Eodem

Eodem anno iussit supradictus Princeps renouari omnia præcepta quæ sub temporibus fratrum suorum gesta erant in Ecclesiis Dei, & ipse manu propria ea cum subscriptione roborauit, &c.] agit auctor de aliis legationibus e diuersis locis ad nouum Imperatorem hoc eodem anno missis, aliisque quas ipse ad diuersos Principes misit; quæ cùm ad institutum minimè spectare videantur, dicere prætermittimus.

IESV CHRISTI ANNVS 815. LEONIS PAP. III. ANNVS 20. LVDOVICI 2. LEONIS ARMENI 2. IMPP.

SEQVITVR Christi annus octingentesimus decimusquintus, Indictione octaua. Quo rursum sancta Dei Ecclesia Romana sceleratorum hominum factione pressuram passa est. Siquidem Carolo Magno Imperatore sublato de medio, qui eius Ecclesiæ protectionem susceperat, semperque liberauerat à prauorum hominum in Leonem Romanum Pontificem insurgentium audacia: quasi eius morte destitutus omninò remansisset auxilio, rursum facinorosi in eum insurrexere, molientes insidias. quod sciens ipse Pontifex, in eos lege agi præcepit, cuius rei gratia magnæ sunt turbæ Romæ concitatæ, secutæque sunt plurimæ stragis, deprædationes, incendia, aliaque mala, adeò vt opus fuerit Ludouico Imperatori mittere in Vrbem qui loco Pipini fratris successerat in Regnum Italiæ Bernhartum. At hæc & alia narrantur ab Annalium scriptore huius temporis domestico Ludouici, dum ait: Priusquam autem Ludouicus illuc veniret, sed domi adhuc esset, allatum est ei, quosdam de primoribus Romanorum ad interficiendum Leonem Papam in ipsa Vrbe Roma conspirasse, ac deinde cum huius causæ * iudicium ad Pontificem esset delatum, omnes illius factionis auctores ipsius iussu fuisse trucidatos. Quod cùm molestè ferret, ordinatis tunc Sclauorum & Harioldi rebus, ipsoque in Saxonia dimisso, cùm ad Fancofurt palatium venisset, Bernhartum Regem Italiæ nepotem suum, qui & ipse secum in Saxonia fuerat, ad cognoscendum quod nuntiabatur, Romam mittit.

I. IN LEONEM ROMANVM PONTIFICEM CONIVRATIO.

*indicium

II. Is cùm eò venisset, ægritudine decubuit: res autem quas compererat, per Gerholtum Comitem, qui ad hoc ei Legatus erat datus, Imperatori nuntiauit. Quem Legati Pontificis Ioannes Episcopus Siluæ candidæ, Theodorus Nomenclator, & Sergius Dux subscuti, de iis quæ domino suo obiiciebantur, per omnia Imperatori satisfecerunt.] & post nonnulla: Cùm autem Romani Leonem Papam ægritudine decubuisse viderent, collecta manu, omnia prædia, quæ in singularum ciuitatum ditionibus siue territoriis nouiter extruxerat, primùm diripiunt, deinde immisso igne cremant, tum Romam ire statuunt, & quæ sibi erepta querebantur, violenter auferre. Quo comperto, Bernhartus Rex missa manu, per Vuinigisum Ducem Spoletanum seditionem illam sedauit, & eos à cœpto desistere fecit. Quæque erant gesta per Legatos Imperatori nuntiauit.] hucusque auctor.

III. Sic & omnes huius temporis scriptores, qui res gestas Ludouici sunt prosecuti, sicut auctor qui eius vitam conscripsit Adhemarus & apud Aimoinum apposuit appendicem, res pariter gestas sui temporis prosecutus, æquè testantur Legatos Apostolicos purgatum reddidisse Leonem Pontificem in omnibus ipsi obiectis apud Ludouicum Imperatorem.

IV. AVGETVR LEONIS PERSECVTIO IN ORTHODOXOS.

Quod verò pertinet ad res Orientales, hoc eodem anno impius Leo Imperator maiori odio in Orthodoxos cœptam anno superiori persecutionem adaugens: vt ad lapsum coageret, quos relegarat Episcopos & Abbates, eosdem Constantinopolim reuocat, præsensque adhibet ad ruinam ipsorum omnem solicitudinem. Quod & ex sententia ipsi accidit, vt nonnulli metu pœnæ in laqueum apostasiæ abducti fuerint magno scandalo & ruina fidelium. Acta ista quidem fuisse hoc anno secundo Leonis, Theosterictus in Niceta demonstrat, cùm sequenti hieme à persecutione excitata id accidisse testetur, qui de Niceta Confessore id memoria dignum enarrat.

V. REVOCANTVR IN VRBEM EXVLES ARCHIMANDRITAE.

Cùm Imperator considerasset, exilio ipso nihil aliud perfectum iri, nisi Patres illos alacriores reddi, quippe qui animos omnibus angustiis maiores haberent: versutus ille consilium mutauit. Cum enim nondum quinque dies illi viri in exilio mansissent, rursus maiore quodam studio eosdem Byzantium reuerti iussit, eadem itineris difficultate & molestia;

moleſtia; eoſque tamdiu liberos eſſe, quoad ipſe cogitaret, qua ratione ad ſuam voluntatem illos pertrahere poſſet. Cumq; hiemis tempus, & ſanctorum ieiuniorum dies tranſiiſſent, poſt ſanctum Paſcha malorum inuentori Ioanni eos tradidit, vt qua vellet ratione, ipſos affligeret. Cùm igitur eos apprehendiſſet, in diuerſos carceres miſit, & talibus tormentis ſubiecit atq; compreſſit, qualibus neq; Gentiles olim Martyres ipſos afflixerant. Cùm enim in triſtes & obſcuros carceres eos coniecisſet, neq; ſtratum aliquod infra ſe, neque tegumẽta ſuper ſe habentes, eo modo quo ſinguli erant induti, ſic humi proſtrati ſunt, teſtis quibuſdam pro puluinari vtentes. Quibus ſingulis per foramen quoddam anguſtiſſimum panis eiuſq; putidi vnciam velut canibus proiiciebant, tantum videlicet, quantum ſatis eſſe videbatur, ne fame perirent. Iiſdem & parum aquæ malcolentis dabatur. Erat enim Imperatori propoſitum, vel ſanctos viros ad ſuam ſententiam adducere, vel vita eos priuare. Quin etiam vt plus moleſtiæ & ærumnarum celeberrimo Patri noſtro Nicetæ afferret, cum qui illi miniſtrabat, fratrem noſtrum Theoctiſtum nomine, qui Chriſti gratia ei ſucceſſor fuit, adhuc iuuenem in cuſtodia concluſit, & eadem ratione afflixit.

VI. LAPSVS MVLTORVM ARCHIMANDRITARVM.

Cùm autem aduerſarij illos vidiſſent malle mori, quàm veritatem prodere: dederunt operam, vt ipſos eo nomine deciperent, quòd nihil aliud ab eis quærerent, niſi vt ſemel cum Theodoto Patriarcha communicarent, neque quidpiam aliud facerent; deinde ſinguli ad ſua monaſteria regredi poſſent cum ea fide & ſententia quam haberent. Hac conditione exierunt Patres illi, ſi decet eos Patres appellare, qui velut in palæſtra quadam ſupplantati ſunt, quamuis eam rem in ardentem quemdam feruorem poſteriùs conuerterint, ob idque carcere detenti fuerint. Venerunt ad ſanctum Nicetam, eum hortantes, vt exiret de carcere. Cùm autem ille remoraretur, & nullo pacto iis quæ ab ipſo dicerentur, parere vellet: pergebant ipſum excitare, quòd dicerent, fieri non poſſe, vt illic ipſe remaneret, alijs exeuntibus. Nihil, inquiebant, eſt quod illi à nobis quærunt. Paululum quippiam prudenter eis concedamus, ne ipſi totum perdamus.

VII. NICETA DAT MANVS.

Ita cùm diutiùs vim inferrent, contra voluntatem ſuam Pater ceſſit, non ærumnas fugiens, neq; quòd calamitates pati recuſaret (numquã enim hoc dixerim) ſed Patrum exhortatione impulſus ſe ſubiecit, non animo & propoſito, ſed ſenes reueritus. Nam ſi pro Fidei ratione vita & mors propoſita illi fuiſſet: certò ſcio mortem illi futuram fuiſſe optabiliorem, neq; omnino de recta Fide ac doctrina aliquid eum remiſſurum fuiſſe, etiam ſi pericula infinita propoſita ei fuiſſent.] velabatur deceptio ſub diſpenſationis prætextu ab illo Ioſepho ſceleſto Ioannis in impietate collega: nam & eodẽ nomine probarat & benedixerat nuptias mœchi Cõſtantini Imperatoris, vt ſuperiùs dictũ eſt. hoc itaq; velamento ſimpliciores decepti ſunt, vt ſua reciperent monaſteria. Pergit verò Theoſtericus:

VIII. ARCHIMANDRITAE COMMVNICANT CVM THEODOTO HAERETICO.

Quamobrem omnes ad ea quæ oratoria dicuntur, quæque vt anteà picturis exculta erant, aſcenderunt, communicaruntque cum Theodoto, manum illi dantes. Tunc illis Theodotus: Qui non adorant, inquit, imaginem Chriſti, anathemati ſubiiciantur.] ita aſtutiſſimus homo adorare ſe Chriſti imaginem profeſſus eſt, vt monachos Confeſſores faceret deſertores, eorumque communionem fraude ſubriperet. Itaque pergit auctor: Reliqui Patres in ſuum quiſque monaſterium, quod regebat, abierunt. Ille verò beatus pater Niceta, cùm ſecum animo cogitaſſet, multæ ruinæ cauſam eſſe, cùm quis ab inſtitutionis norma deflexerit, decreuit aufugere, & in aliam regionem proficiſci, & illic errorem in quem lapſus fuerat emendare. Cùm igitur omnia ſua in nauigium coniecisſet, nauigauit vſque Proconneſum. Sed illic ſententiam mutans, ſecumque dicens: Vbi erratum commiſſum fuit, illic opus eſſe & emendationem fieri: redit rurſus Byzantium, & in priore ſua confeſſione ac fide permanebat, nihil omnino metuens.

IX. NICETA LAPSVS ITERVM CONFESSVS.

Quem cùm Imperator ad ſe vocaſſet: Quid eſt, inquit, quòd cùm alij Patres in ſua monaſteria profecti ſint, tu ſolus hic relictus es, propriam voluntatem ſecutus, non edicto meo parens? ſed, vt audiui, cogitaſti imperiũ noſtrum aufugere & nos decipere. Quamobrem noſtro edicto cedens, in monaſterium tuum redi, ſin minùs, ærumnas tibi afferam, quas perferre non poteris. Ad hæc ſanctus ille vir leni voce reſpondens: Ego, inquit, Imperator, neque in monaſterium meum redibo, te iubente, neque à fide mea deſciſcam, ſed in eadem confeſſione mea ſum & ero, in qua Patres mei ſeruati ſunt, & propter quam olim periclitati ſunt optimi Eccleſiæ propugnatores. In qua Eccleſia nos ſtamus & gloriamur in ſpe gloriæ Dei. Benè illud ſcito, Imperator, quòd neque mortem extimeſcens (ad tempus enim hæc eſt) neque vitam hanc appetens (Deus teſtis eſt) feci quod non decebat,

decebat, ſed ſenum illorum reuerentia his me ſubieci, quibus non debui. Certò igitur ſcias, nullam me vobiſcum habere communionem, ſed in traditione permanere, quam ab initio accepi. Fac igitur quidquid libet: nihil ampliùs à me te auditurum ſperes.

X. NICETA ITERVM CONFESSOR CONIICITVR IN CARCEREM RELEGATVS IN INSVLAM.

Cùm igitur Imperator ea ſententia illum eſſe vidiſſet, quæ mutari non poſſet, eum Zachariæ cuidam tradidit regalium ædium curatori, quæ Magnaura dicuntur, illicque interea iuſſit ab illo viro cuſtodiendum, quoad quid de ipſo agendum eſſet, decerneret. Cùm autem Zacharias ille pietatis eſſet ſtudioſus nihil mali ſancto homini fecit; ſed omnino aliter ſe gerens, beneficiis maximis eum afficiebat; neque in eius vultum præ reuerentia intueri audebat. Eum poſteà Imperator exulem miſit in vnam quamdam inſulam ex iis quæ ſunt in ſinu ipſo poſitæ, Glyceria vocata. Eam verò inſulam detinebat Anthemius quidam præſtigiis deditus, ſacrilegus, verſutus, obliquus, doloſus, arrogans, & crudelis. Hunc propter nimiam ipſius malitiam, monaſteriorum quæ illic erant, præſidem impij homines fecerunt. Talibus enim viris tunc imperia in manus tradebantur, vt eorum potentia totum peruerteretur. Illum propter multam eius inſaniam, arrogantiam, & temeritatem, eius loci homines Caipham nominabant.

XI.

Hic cùm ſanctum virum accepiſſet, & poteſtatem contra eum haberet, crudeliter eum affligebat. Cùm enim in anguſto & arcto carcere ipſum concluſiſſet, perpetuò vexabat, neque paululùm è carcere illum proſpicere ſinebat, ipſe carceris clãuem ſecum ferens, & per foramen quoddam paululum cibi ei dari iubens. Quippe homines impij ei promiſerant, ſi Nicetæ perſuaſiſſet, vt cum ipſis conueniret maiore honore donandum. Quocirca nefarius homo Nicetam affligebat, ſperans viro ſancto perſuaſurum quod volebat.] Sed fefellit eum ſpes ſua: ſiquidem vſque ad Leonis obitum conſtans in eo iugi martyrio perſeuerauit. Cùm enim dicat Theoſtrictus ſex annos illic degiſſe vſque ad necem Imperatoris, vtique hoc anno illuc eum amandatum, affirmare neceſſe eſt, vt intelligas omnia temporis rationi congrua reddi. Multa verò alia digna viro ſancto à Niceta illic geſta eſſe, idem auctor commemorat, quæ breuitatis cauſa nos prætermimus, ad Theodorum Studitam orationem conuertentes.

XII. THEODORVS NON VOCATVR CVM ALIIS CONSTANTINOPOLIM.

Non enim ipſe Theodorus, vt alij Archimandritæ, vocatus eſt Imperatoris edicto Conſtantinopolim, quòd ſciret ipſum eius prauo conſilio obfuturum: quippe quòd non ſolùm ſpes nulla eſſet ipſum à propoſito diuellendi, ſed fore, ſi veniſſet, vt alios ab Imperatoris ſententia, ne illi parerent, impediret. Iſta igitur probè ſciens Imperator, abſentem potiùs eſſe maluit, quàm præſentem liberè ipſius vocis ictibus verberari. Porrò cùm ſciſſet Theodorus tot Præpoſitorum monaſteriorum naufragium, ſummo fuit dolore affectus, prout eius hoc tempore ſcriptæ litteræ ad germanum ſuum Ioſephum Archiepiſcopum Theſſalonicenſem indicant, quæ ſic ſe habent [a]:

[a] *Theod. lib. 2 ep. 1. ex Cod. Column.*

Ioſeph fratri & Epiſcopo Theodorus.

XIII. THEODORI EPIST. AD IOSEPHVM ARCHIEPISCOP. THESSALON.

Semper mihi optabile ſcribere ſanctitati tuæ, ac tanto magis, quanto exilij noſtri longiora ſunt interualla: facit enim, vt propiùs quodammodò veniam in conſpectũ tuum, & leuamen affert ipſa tui allocutione. Quod & nunc quoq; accidit grauiter mœrenti ob proditam à quibuſdã Præpoſitis veritatem. Vt enim iam nouit ſanctitas tua, vetus illa cuſtodia, Ioſeph inquam adulteri copulator, Photinodites, Heracleotes, Mediciotes, Mylianus, Hypolichniotes, Gulæotes, & (ô peccatum meum) etiam Phlubutenus ſtulta ſimplicitate captus: vnanimi conſenſu, diſpenſationẽ ſcilicet inſtituentes, abrepti ab eo qui talia patrare ſolet Ioſepho, poſt ſatanam abierunt, ſemel atque iterùm cum impiis cõmunicantes. Qua de cauſa beneuolè dimiſſi, in errorem ſuum inſtabiles impellunt. Quin etiam, vt apparet, Nicænus quoq; in ruinam poſitus eſt Epiſcoporum. Reuocantur enim ab exiliis, vt talia faciant. Et niſi nos fulciens præueniat manus Dei, perimus & nos qui reſidui ſumus. Quid ergo eſt, quod iterùm in nos humiles cum paucis aliis incumbere fabula videtur?

XIV.

Exurge itaque, vir Dei, tamquam Pontifex Chriſti veri principis paſtorum; tantoq; impenſiùs, quãto ceteris omnibus ſuperemines culmine ſacerdotij, vno dempto, quòd in abdito detinetur: [b] Glorifica Deum in corpore tuo, & in ſpiritu tuo. Non penitus in inſula relinqueris: exerceri forſitan & probari te, ſicut anteà, oportet, vt coronam inde referas illuſtriorem. Heu, heu frater, in quæ tempora reſeruati ſumus? ſed gratia tamen ei qui reſeruauit. Et hoc à Deo, quoniam nobis donatũ eſt à Chriſto, [c] non ſolùm vt in eum credamus, ſed etiam vt pro illo patiamur. Non deſpexit Dominus humilitatẽ noſtram in iis quæ anteceſſerunt; ſed neque nunc, ſpero, deſpiciet reuerentiam tuam; ſed ſicut tunc, ita & nunc magni-

[b] *1. Cor. 6.*

[c] *Philip. 1.*

magnificabitur Christus in corpore tuo, faciens supra modum misericordiã suam ad ostensionem virtutis suæ. Propterea & mihi quoque porrige manum intercessionis, vt confirmer, & eruar ab ingruente hieme amara. Sta, & propitium fac, vt procella in auram spiritus conuertatur. Vtinam! Fratribus salutem plurimam dico, vos obsecrans, vt orent pro humilitate mea. Qui mecum sunt, pedibus tuis aduoluuntur.] hactenus ad Iosephum Theodorus, qui eodem argumento epistolam scripsit ad Naucratium, vnum ex suis discipulis Confessorem valdè charum, qua etiam expostulat de lapsu Præpositorum, plurimùm detestans Iosephum illum inuersorem canonũ, omnium peccatorum licentiam prædicans ex dispensationis indulgentia. ipsa autem epistola digna memoria sic se habet[a]:

[a] *Theod. lib. 2. ep. 10. Cod. Column.*

XVI. DE LAPSIS AD NAVCRATIVM EPISTOLA.

Naucratio filio Theodorus.

Pessimus nuntius litterarum tuarum, ô fili, qui simul animam meam attigit, reuerà contristauit, & cordis lacrymas elicuit, tantùm non insomnem mihi reddens noctem illam, qua litteras accepi. Atque hoc quidem omnium causa, qui vnà lapsi sunt, maximè autem ob Phlubutæ Præpositum: nam quod ad alios attinet, consentanea præteritis egerunt, hic verò ex iis erat, qui securè stare videbantur. Mirabar itaque priusquam ruerent illi, quòd pristinam suam circa adulterium & adulteri nuptias ignauiam minimè agnoscentes, in re præsenti aliquid auderent: cogitabamque illos priuatim forsitan & apud se pœnitentia tactos fuisse. Ideò gaudebam miser, quasi rectè ambularent. Sed in marcidis (vt apparet) domum suam ædificantes, ingruente hæreseos turbine, ruina pessima corruerunt, dispensationem iterùm appellantes, ipsam veritatis condemnationem. Illi ipsi qui scandalo Ecclesiæ Dei anteà fuerant, eôdem nunc relabuntur, & facti sui exemplo ad interitum prouocant vniuersos. Et quidem parati plurimi ad criminis societatem, prætextum quempiam in necessitatibus reperire gestientes, quo ærumnarum & calamitatum expers ipsis pietatis certamen reddatur, in negatione Christi, Deiparæ, Sanctorum omnium, communionem inierunt. Hoc siquidé est cuiuslibet imaginis negatio. O perniciem! ô fallaciam! & quomodo cùm rectè cœpissent, retrò conuersi sunt? Hei mihi quàm multis fraudi erunt & subuersioni, æqualibus, maioribus, laicis, clericis, monachis!

XVII. DE IOSEPHO MOECHORVM CONIVNCTORE ITERVM LAPSO.

At enim antiquum vulnus, intestinum malum Ioseph olim Mœchozeuctes, id est, adulteri copulator iure appellatus, nunc Christempactes, id est, Christi illusor ipse dux fuit veteris custodiæ Præpositis. Quid verò ad hæc? Languidiore sine erimus? frangemur? concidemus animis ad confessionem, defensionemque Christi? minimè gentium, fratres, minimè. Etenim si corruentibus impiis, iusti metu percelluntur, & vicini lapsus maxima est stanti securitas: stemus igitur in Christo constantiores, amplius obtestor, nec in vllo conterriti ab aduersarijs. Numquid propter eos qui subuersi sunt confessio nostra? aut illorum stabilitate nixi, consistebamus, vt eorum quoque lapsu concutiamur? Absit, neque horum, neque aliorum. Fundamentum nostrum Christus est, in quo stamus, in quo gloriamur, cum Paulo dicentes: [b] Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an persecutio, an periculum, an gladius? Sed enim in his amplius speramus propter eum qui dilexit nos. Itaque qui accinctus pro Christo non certauerit, Christianus esse non potest.

[b] *Rom. 8.*

XVIII. An verò incassum Martyrum agones? certamina? tormenta? an tandem nobiscum carnem non gesserunt? aut tantis supplicijs subiecti laborem nullum senserunt? An non eos [c] viuere tædebat, vt ait Apostolus[c]? sed perennium pœnarum metu, cælestiumque præmiorum desiderio, carnis mortem, vt prudentes, quàm æternam subire maluerunt. Nihil expauescebant, minimè omnino consternabantur, & futura tamquam præsentia meditantes, læti & alacres ad tormenta pergebant; muneris loco habebant, plurima pati. [d] Nobis enim donatum est pro Christo non solùm vt in eum credamus, sed vt etiam pro illo patiamur. & alibi rursum: [e] In multo experimento tribulationis abundantia gaudij ipsorum fuit. Ita gaudebant, ita lætabantur, cùm pro Christo paterentur, Sancti omnes. Delibemus & nos chariſſimi, charitatem Christi, incedamus per Sanctorum vestigia; sæculi huius affectus omnes abiiciamus. [f] Non habemus hîc manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Superna Ierusalem patria & ciuitas nostra est, ô viri potentes in spiritu, ô filij Dei, non enim mei, qui peccator sum. Ne procumbamus, quamuis omnes subuertantur, quod absit. Ipsi enim, vt olim, à Deo corroborati, vel soli etiamnum depugnabimus.

[c] *2. Cor. 1.*
[d] *Philip. 1.*
[e] *2. Cor. 8.*
[f] *Hebr. 13.*

XIX. Stat à nobis Deus, Sanctique omnes qui vmquam fuerunt. Nobiscum Oriens, nobiscum Occidens. Exigua pars est, quæ ab Ecclesia vniuersa sese abrupit, & sciunxit. Idque metu,

metu, & propter hæc temporaria, propter carnem: quam postmodum, nisi veritatem defendimus, sempiternis ignibus vnà cum anima ipsa trademus. Exerceamur, esto, & flagellemur, neque id semel, sed sæpiùs; denique moriamur, non post hæc gaudium erit immensum, nos cælorum Regnum consequi, & gloriam inde referre immortalem? non contrà iis quæ dixi, vitatis, propterea irrideri perpetuò, & ignominiam interminam sustinere? Vtique vos oro, filij quos genui in Domino, quibus incrementum dedit Christus per ærumnas & labores non solùm asceticos, verumetiam athleticos, [a] explete gaudiũ meum, vt idem sapiatis, eamdem charitatem habentes, idipsum sentientes: nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate, superiores sibi inuicem arbitrantes. Apostolica hæc monita, licet à me misero in memoriam reducantur.

[a] *Philip. 1.*

Orate & pro me, obsecro, vt detur mihi fortitudo, robur & sermo propter vos, quamuis diuina gratia indignus sim: vt vnanimiter in vno spiritu glorificetur Deus in corpore & in spiritu nostro. Mitte ad Archiepiscopum egregium Dionysium. Saluta Petrum Abbatem, Ignatium Abbatem, & Titohen Abbatem, & ostende illis hanc epistolam. Porrò accingere & paratus esto cum ceteris, & cum iis maximè quos scripsi, quoniam cùm lapsi sint, qui vicini erant, fieri nequit, vt relinquamur, ab illis ipsis delati. Det autem Dominus vires, robur, intellectum, oculum, prudentiam, omnia rectè agere, vobis in honorem & gloriam Christi, ad laudem meam & gloriationem vestram sempiternam. Salutant qui mecum sunt vtrosque. Dominus vobiscum. Amen.] hucusque epistola ad Naucratium & alios suos discipulos per eum. Haud frustrà quidem eos roborauit ad pugnam: euenit enim quod prædixit, vt & ipsi tentarentur ab aduersariis, subiicerentur pœnis. Siquidem factum est vt ipse Naucratius cum septem aliis sociis eiusdem Theodori discipulis, eodem modo quo ceteri detruderentur in carcerem, & negantes ipsorum hæreticorum acquiescere petitionibus, ob idque verberibus quoque diris subiicerentur. de quibus anno sequenti agendum est, quo ista fieri contigerunt.

XX.

XXI. Sed quid inter hæc accidit? Delatæ sunt res Theodori per exploratores ad Imperatorem, nimirum ipsum quantumlibet exulem, in insulam deportatum, carcereque detentum, atque vinculis alligatum, esse nihilominùs per litteras vbique præsentem. Haud enim fieri potuit, vt qui litteras circulares ad monachos vbique degentes daret, easdemque patentes, vt eædem personas ad quas scriberet non excederent, in aliorumque manus deuenirent; vel etiam ab illis ipsis Præpositis monasteriorum, ad quos scripserat, cùm fidei proditores communicationem cum Patriarcha hæretico iniissent, & ob eam causam ab ipso Theodoro damnati essent, ab illis ipsis inquam deferretur ad Imperatorem; vel ab illo omnium nequissimo Iosepho mœchiæ defensore, qui conatui suo præ ceteris expertus esset aduersarium Theodorum, apud Imperatorem accusaretur; quòd imperatum ab eo silentium non seruaret, quodque à communicatione cum Patriarcha suarum litterarum monitu quosque retraheret, & eos qui communicassent cum ipso, æquè damnaret; quod insuper suis litteris monachos omnes, ceu bellica tuba hortaretur ad prœlium aduersus ipsum Leonem Imperatorem subeundum; quòd eumdem Imp. eiusque sectatores nominaret hæreticos, Dei aduersarios, atque persecutores omnium Orthodoxorum; quòd è contrà ei resistentes, nec obedientes nominaret & coleret Confessores, & ab eo peremptos, Martyres nuncuparet; quòd ad huiusce modi martyrium subeundum suis litteris omnes quàm potentissimè hortaretur, illecebrisque coronæ martyrij simplices quosque deciperet, alliceretque ad resistendum, atq; contradicendum edictis Imperatorum. Adiiciebant (quod & ex eius litteris ostendebant) ipsum de ciuitate obloqui Constantinopolitana, vt quæ Fidem Catholicam prodidisset, præconiis verò tolleret Romanam Ecclesiam, cui se gloriaretur esse communione coniunctum.

XXII. Hæc & alia Leoni impio suggerentes, & exaggerantes valdè: ad postremum rem omnem in eo statu collocatam esse dixere, vt nisi Theodorus de medio tolleretur, omnem conatum Imperatoris incassum iri atque penitus euanescere, calamo ipsius contrà nitente, & litteris vbique loquentibus eidem aduersantibus. His persuasus rationibus Imperator cùm in ipsum iam antè plus satis commotus esset: vrgentibus modò eiusmodi stimulis cruentatus, impetu iracundiæ fertur in eum; ita tamen vt inuidia retraheretur à nece, ne quod ipsum sciret optare, inferendo supplicium, insigniret corona martyrij. Non occidit, ne prosit; sed non quiescit, ne parcat qui exæstuabat ardore vindictæ. Verumtamen ad vltionem laxans habenas, deligit ad hoc fidum hominem, qui eum in loco vbi degebat in

carcere alio longiùs amandaret, durioriq́ue carcere coarctaret, arctiùs vinculis stringeret, A
ne alicuius commercio frui posset; sed & verberibus cæderetur quàm acerbissimè, atque
tandem ciborum inopia mori cogeretur. Hæc omnia in Theodorum à truculento Leone
exhibita esse, quæ modò dicturi sumus significabunt, petita à Michaele eius discipulo,
Mich. in vita Theodori Studita. necnon ex eiusdem Theodori epistolis ad diuersos accepta. Sed audiamus primo loco
ipsum Michaelem[a] res gestas ita narrantem:

XXIII. NICETA AB IMP. AD THEODORVM VT ALIO ABDVCAT. Fieri ergo, inquit, prorsus non potuit, quin vltrò citroq́; commeantes in hunc modum
litteræ ac sermones, ad ipsam quoq; Aulam peruenirent, atque ipsi Imperatori innotesce-
rent. Quibus ille (vt credi par est) intensus, quippe minima omnia quæ gerebantur perdi-
dicerat, Nicetam mittit, illum Alexij filiũ, cui fidere omnia solebat, vt Sanctum longiùs
abducat ad Bonita (id loco nomen) ibiq́ue clausum ita coërceat, vt neminem videre,
neminem alloqui possit, non paucis, non pluribus; nec quidquam demum aliud liberè B
præstare. Quæ ille Theodoro cùm detulisset: Locum, inquit, mutabo haud grauatè; nulli
enim addictus sum; meamq́ue scio esse terram, quocumque deuehar; atque in lucro mihi
fore ipsam migrationem. Ceterùm silere, linguamq́ue inhibere, mihi sat scio, non expe-
dit: nec verò inhibebo vmquam, nec adducar, vt suadentibus id vobis, consilio vestro
obtemperem. Quî enim, qui propterea sortem hanc malui, ne deserere viderer quæ ada-
maram, præclarumq́ue ac laudabile institutum abdicasse?

XXIV. RVRSVM NICETA AD THEODORVM MISSVS. Audiuit hanc viri iusti libertatem, erectamq́ue in omnibus atq; excelsam mentem Im-
perator. Quare ipsum rursus Nicetam, vt erat in procinctu, ad Sanctum ablegat, diras
plagas illi inferre iubens, & carnem verberibus minutatim concidere, ac totum vibicibus
opplere. Qui cùm ad Sanctum peruenisset, aduentusq́ue sui causam aperuisset: è vestigio
ille tunicam alacriter exuit, corpusq́ue ad accipienda verbera composuit. Hoc enim aie- C
bat optatum sibi, atque expectatum fuisse iam pridem. At compatiens vir ille ac repentè
misericors, vt venerandas illas carnes nudas vidit, quas ætas & ieiunia ad summam ma-
ciem perduxerant intimis sensibus indoluit. Itaq́ue commotus est, vt nec attingere, nec
propiùs de cetero accedere auderet, nedum manibus, flagriq́ue dilaniare. Vnde & se-
cum callidum quiddam comminiscens, quo & Imperatoris iussa expleret, & Sanctum
verberasse, astantibus videretur: ouis pellem recèns detractam accipit, viriq́ue humeris
imponit, atque in ea sic verbera distringit, cùm hoc antè prouidisset, vt solus cum solo re-
linqueretur, propter viri, vt aiebat, reuerentiam, eiusq́ue corporis extenuationem & ma-
NICETAE EGREGIVM VALDE FACINVS. ciem. Quin vt guttas etiam ex plagarum cruore profusas ostendere liceret: ipse sibi (ô ani-
mi benignitatem) sanguinem ex brachio lanceolæ ictu elicuit, eoq; manante flagrum im-
buit, foraq́; progressus carne simul ac cruore tinctum ostendit. Ipse porrò anhelitu citato D
fatigationem simulabat. Ita pius ille benedictionem à Sancto referens, eiusq́; precibus
comitatus rediit, maxima pulcherrimi operis mercede honestatus.

XXV. THEODORVS LABORAT PRO ORTHODOXIS EPISTOLAS SCRIBENDO. Nec verò diuinus Pater mollior deinceps, aut verbis remissior propterea fuit, quod iis
fortasse accideret, quos supplicij metus deterreret. Quia ille quo grauiora se oculis obij-
ciebant, tanto animatior erat atque constantior, tum aliis plurimis, vt res ferebat, pro-
futura documenta impertiens, tum maximè discipulis per quascumque terrarum oras
dispersis, quibus ille potissimùm salutaria suggerebat, atque hoc in primis, ne vllo præsen-
tium malorum sensu flecti animos suos permitterent, sed intrepidis pectoribus confessio-
nem vnius rectæq́ue Fidei conseruarent. Etsi enim grauis, aiebat, hæc tentatio: at tanto
maior quæ illam excipiet remuneratio, ineffabilis illa & abdita, Deoq́ue largitore digna,
vt quamuis quotidie moreremur, longè minimam eorum partem inferre nobis liceat, E
quæ acceperuri sumus. Et quoniam nonnullos illorum acceperat, inflecti nonnihil cœpisse
animo, & manus dare, quos nimirum carceris diuturnitas, visq́ue illata perturbarat: hos
congruentibus verbis adhortans, ad futuros casus iterùm confirmauit, eorumq́; pusilla-
nimitatem penitus abstersit, adeò vt ipsimet veniam suis responsis eo nomine postula-
rent, quòd cessisse aliquantum, animi statum exiguo tempore immutasse viderentur. Hic
Patris erga omnes animi sensus erat: hæc in mediis periculis atque aduersis de omnibus
cura atque solicitudo, &c.] pergit enim dicere de aliis ad diuersos ab ipso eodem argu-
mento scriptis epistolis, de quibus inferius pro ratione temporis sermo erit. Quomodo
etiam idem ipse Theodorus iussu Imperatoris iterùm reuocatus ad verbera acerrimè ius-
sus sit cædi; idem quoque auctor narrat inferiùs, quæ sequenti anno, quo acciderunt, di-
cturi sumus. hic status rerum Orientalis Ecclesiæ.

Eodem

A Eodem tempore in Occidente, cùm Hispaniæ durissimo Sarracenorũ iugo premerentur, cõplures populi diræ seruitutis impatientes, magis deligentes seruire Christianis quàm XXVI.
Christi hostibus Mahometanis: inde migrarunt, bonis suis relictis, in Gallias. At Impe-
rator maximè pius Ludouicus tantum abest, vt suscipere voluerit eos in seruos, vt æqua HISPANI CONFVGI-
cõditione, qua Francos, illos omnino voluerit esse liberos, concedens eisdem quoq; agros, ENTES AD FRANCOS
quos colerent, vnde viuerent. Sed & quod maius est, à tributorum exhibitione voluit im- BENE HA-
munes esse. Extant de his diplomata duo eiusdẽ Imperatoris nuper à Pithœo edita in An- BITI.
nalium Francorum tomo, quæ hîc tibi rerum antiquarum auido reddemus, sic enim se ha-
bet primum eorum hoc anno Kalend. Ianuarij datum, hacq́ue inscriptione notatum:

Ex Archiuis Metropolitanæ Narbonensis Ecclesiæ.

Hoc est præceptum remissionis, siue concessionis, quod fecit Ludouicus Imperator XXVII.
B Hispanis, qui ad se confugerant.

In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, Ludouicus diuina ordinante
prouidentia Imperator Augustus omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ, ac nostris præ-
sentibus scilicet & futuris in partibus Aquitaniæ, Septimaniæ, Prouinciæ, & Hispaniæ
consistentibus.] in locis scilicet illis quæ diximus à Francis fuisse Sarracenis ablata.

Sicut nullius vestram notitiam effugisse putamus, qualiter aliqui homines propter
iniquam oppressionem, & crudelissimum iugum, quod eorum ceruicibus inimicissima
Christianitati gens Sarracenorum imposuit, relictis propriis habitationibus & facultа-
tibus, quæ ad eos hereditario iure pertinebant, de partibus Hispaniæ ad nos confuge-
runt, & in Septimania, & in ea portione Hispaniæ, quæ à nostris Marchionibus in soli-
tudinem redacta fuit, sese ad habitandum contulerunt, & à Sarracenorum potestate se
C subtrahentes, nostro dominio libera & prompta voluntate se subdiderunt: Ita ad om-
nium hominum notitiam peruenire volumus, quòd eosdem homines sub protectione
& defensione nostra receptos in libertate conseruare decreuimus; eo videlicet modo, vt
sicut ceteri liberi homines cum Comite suo in exercitum pergant, & in marcha nostra
iuxta rationabilem eiusdem Comitis ordinationem atque admonitionem, exploratio-
nes & excubias (quod vsitato vocabulo vuactas dicunt) facere non negligant, & Missis
nostris, aut filij nostri, quos pro rerum opportunitate illas in partes miserimus, aut Lega-
tis qui de partibus Hispaniæ ad nos transmissi fuerint, paratas faciant, & ad subuectiones
eorum veredas donent. Alius verò census ab eis, neque à Comite, neque à iunioribus
& ministerialibus eius exigatur. Ipse verò pro maioribus causis, sicut sunt, homicidia,
raptus, incendia, deprædationes, membrorum amputationes, furta, latrocinia, alienarum
D rerum inuasiones, & vndecumque à vicino suo aut criminaliter, aut ciuiliter fuerit accu-
satus, & ad placitum venire iussus: ad Comitis sui* mallum omnimodis venire non *mallũ idem quod maius iudiciũ. habet Glossar. in fine lib. Capitular. Regum Francorum.*
recusent. Ceteras verò minores causas, more, sicut hactenus fecisse noscuntur, inter
se mutuò definire non prohibeantur. Et si quispiam eorum in partem quam ille ad ha-
bitandum sibi occupauerat, alios homines vndecumque venientes attraxerit, & secum
in portione sua, quam, Ad portionem vocant, habitare fecerit, vtatur illorum seruitio
absque alicuius contradictione, vel impedimento; & liceat illi eos distringere ad iustitias
faciendas, quales ipsi inter se definire possunt: cetera verò iudicia, id est, criminales actio-
nes ad examen Comitis reseruentur.

Et si aliquis ex his hominibus, qui ab eorum aliquo attractus est, & in sua portione col- XXVIII.
locatus, locum reliquerit; locus tamen qui relictus est, à domino illius qui eum priùs
E tenebat non recedat. Quòd si illi propter lenitatem & mansuetudinem Comitis sui,
eidem Comiti honoris & obsequij gratia quippiam de rebus suis exhibuerunt: non hoc eis
pro tributo vel censu aliquo computetur, aut Comes ille vel successores eius hoc in con-
suetudinem præsumant, neque eos sibi vel hominibus suis aut mansionaticos parare, aut
veredas dare, aut vllum censum vel tributum aut obsequium, præter id quod iam supe-
riùs comprehensum est, præstare cogat. Sed liceat tam istis Hispanis, qui præsenti tem-
pore in prædictis locis resident, quàm his qui adhuc ad nostram fidem de iniquorum po-
testate fugiendo confluxerint; & in desertis atque in incultis locis per nostram vel Co-
mitis nostri licentiam confidentes, ædificia fecerint, & agros incoluerint; iuxta supra-
dictum modum sub nostra defensione atque protectione in libertate residere, & nobis
ea quæ superiùs diximus tam cum Comite suo, quàm cum Missis eius pro temporum
opportunitate alacriter atque fideliter exhibere.

Noue-

XXIX. Nouerint tamen iidem Hispani, sibi licentiam à nobis esse concessam, vt se in Vassati- A
cum Comitibus nostris, more solito commendent; & si beneficium aliquod quispiam
eorum ab eo qui se commendauit, fuerit consecutus: sciat se de illo tale obsequium se-
niori suo exhibere debere, quale nostrates homines de simili beneficio senioribus suis ex-
hibere solent. Idcircò has nostræ auctoritatis litteras eis dare decreuimus, per quas decer-
nimus, atque iubemus, vt hæc nostræ liberalitatis ac mansuetudinis Constitutio erga illas
tenore perpetuo ab omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris inuiolabiliter con-
seruetur. Cuius Constitutionis in vnaquaque ciuitate, vbi prædicti Hispani habitare no-
scuntur, tres descriptiones esse volumus, vnam quam Episcopus ipsius ciuitatis habeat, &
alteram quam Comes, & tertiam ipsi Hispani qui in eodem loco cõuersantur. Exemplar
verò harum in Archiuo Palatij nostri censuimus reponendum, vt ex illius inspectione,
siquando (vt fieri solet) aut ipsi se reclamauerint, aut Comes, vel quisliber alter contra B
eos causam habuerit: definitio litis fieri possit. Hanc quippe Constitutionem, vt per
diuturna tempora à fidelibus sanctæ Eccesiæ Dei, & nostris, & verius credatur, & dili-
gentiùs conseruetur, manu propria subscripsimus, & anuli nostri impressione signari ius-
simus . . . . . Signum domini Ludouici sereniſsimi Imp. Durádus Diaconus ad vicem
Helisachar recognouit. Datum Kalend. Ianuarias, anno, Christo propitio, Imperij do-
a 11. mini Ludouici piissimi Augusti a . . . . Indictione octaua. Actum Aquisgrani Palatio
regio in Dei nomine feliciter. Amen.

XXX. Sed quid post hæc accidit? planè quod mireris: Qui enim è sua patria extorres, à Lu-
douico Imp. sunt tantam misericordiam consecuti: idem à suismet hominibus qui in-
ter eos potentiores erant Hispanis pati cœperunt diram tyrannidem, cùm ab eis cultis
priuarentur agris, & redigerentur in seruitutem. Ita malè suasit cæca dominandi libido, C
vt Comites Hispani, qui nuper sub iugo premebantur Sarracenorum, eo liberi, iam
illo ipso suorum colla gentilium, qui in libertatem fuerant vendicati à Ludouico, præ-
grauare tentarent, eosdemque constituere dira tyrannide sibi seruos. Quamobrem miseri
illi vt eriperentur de manu potentum, cùm de his questi essent apud eumdem Ludoui-
cum: ab eodem rursum eiusmodi aduersus eos rescriptum sunt consecuti, anno sequenti.

XXXI. In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, Ludouicus diuina ordinante
prouidentia, Imperator Augustus.

SECVNDA CONSTITVTIO LVDOVICI PRO HISPANIS COLONIS. Notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris, tam præsentibus quàm &
futuris, seu etiam successoribus nostris; quia postquam Hispani, qui de potestate Sarra-
cenorum se subtraxerunt, & ad nostram seu genitoris nostri fidem se contulerunt, &
præceptum auctoritatis nostræ, qualiter in Regno nostro cum suis Comitibus conuersari D
& nostrum seruitium peragere deberent, scribere & eis dare iussimus: querimoniam ali-
qui ex his Hispanis nostris auribus retulerunt, duo capita continentem; quorum vnum
est, quòd quando ijdem Hispani in nostrum Regnum venerunt, & locum desertum quem
ad habitandum occupauerunt, per præceptum Domini & genitoris nostri ac nostrum sibi
ac successoribus suis ad possidendum adepti sunt; hi qui inter eos maiores & potentiores
erant, ad Palatium venientes, ipsi præcepta regalia susceperunt; quibus susceptis, eos qui
inter illos minores & infirmiores erant, loca tamen sua benè excoluisse videbantur, per
illorum præceptorum auctoritatem aut penitus ab iisdem locis depellere, aut sibi ad ser-
uiendum subiicere conati sunt.

XXXII. Alterum est, quòd simili modo de Hispania venientes, & ad Comites siue Vassos
nostros, vel etiam ad Vassos Comitum commendauerunt, & ad habitandum atque E
ad excolendum deserta loca acceperunt: quæ vbi ab eis exculta sunt, ex quibuslibet
occasionibus eos inde expellere, & ad opus proprium retinere, aut aliis propter præ-
mium dare voluerunt. Quorum neutrum iustum aut rationabile nobis esse videtur. Et
ideò per hanc nostræ præceptionis auctoritatem decernimus atque iubemus; vt hi qui
vel nostrum vel genitoris nostri præceptum accipere meruerunt, hoc quod ipsi cum suis
hominibus de deserto excoluerunt, per nostram concessionem habeant. Ceteri verò qui
simul cum eis venerunt, & loca deserta occupauerunt: quidquid de incerto excolue-
runt, absque vllius inquietudine possideant tam ipsi quàm illorum posteritas; ita dum-
taxat, vt seruitium nostrum cum illo qui ipsum præceptum accepit, pro modo possessio-
nis quam tenet, facere debeat. Hi verò qui posteà venerunt, & si aut Comitibus, aut Vassis
nostris, aut Paribus suis se commendauerunt, & ab eis terras ad habitandum acceperunt,
sub

A sub tali forma eas in futurum & ipsi possideant, vt suæ posteritati derelinquant.

Hoc nostræ auctoritatis decretum non solùm erga præteritos & præsentes, verùm etiam XXXIII.
erga futuros, qui adhuc ex illis partibus ad nostram fidem venturi sunt, conseruandum
statuimus. Ac de Constitutione nostra septem præcepta vno tenore conscribere iussi-
mus. Quorum vnum in Narbona, alterum in Carcassona, tertium in Roscilona, quar-
tum in Empuriis, quintum in Barchinona, sextum in Gerunda, septimum in Biterris ha-
beri præcepimus; & exemplar eorum in Archiuo Palatij nostri, vt prædicti Hispani ab il-
lis septem exemplaria accipere & habere possint; & per exemplar, quod in Palatio retine-
mus, si rursum querela nobis delata fuerit, facilius possit definiri. Et vt hæc nostræ au-
ctoritatis Constitutio firmiorem obtineat vigorem, & à fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ
pleniùs per tempora conseruetur: manu propria subter firmauimus, & anuli nostri im-
B pressione signari iussimus. Data quarto Idus Februarij, anno, Christo propitio, tertio
Imperij domini Ludouici piissimi Augusti, Indictione nona. Actum Aquisgrani Palatio
regio in Dei nomine feliciter. Amen. Arnaldus ad vicem Helisachar recognouit.] post
multos verò annos ea prouincia, Septimania, dicta olim à Septimanorum colonia, quæ
eam colendam accepit, ab eodem Ludouico Imperatore data est Bernardo Barchino-
nensi Duci siue Comiti (vtroque modo nominatum ipsum inuenimus) quem & ab His-
pania accersitum, suo præfecit cubiculo, vt suo loco dicturi sumus: sicque voluit per His-
panum hominem regi colonos Hispanos. Etenim idem Bernhardus appellatus est Dux
Septimaniæ, prouinciæ sitæ in Gallia Narbonensi.

Habes ex his, in quo plurimùm commendas Ludouici Imperatoris erga exteros & XXXIV.
profugos Hispanos è manibus Sarracenorum se liberantes pietatem, illud implentis, quod
C diuinis Scripturis traditum reperitur: a Occurrite cum panibus fugienti.] cùm optimas a Isaiæ 21.
regiones eisdem dederit incolendas, & liberauerit eos de manu potentium, suorum gen-
tilium: qui probrosè valdè tanta clementia Principis abusi, eam aduersus suos in tyran-
nidem conuertissent. Ipse autem Ludouicus hoc anno aduersus Nortmannos misit
exercitum, qui absque pugna acceptis obsidibus rediit. ita veteres Annales Francorum,
cuius etiam expeditionis meminit Claudius Scotus huius temporis scriptor, in præfatio-
ne suæ interpretationis in Matthæum. Est enim nuncupatoria epistola ad Iustum
Abbatem, quæ sic incipit: Anno octingentesimo decimoquinto Incarnationis Salua-
toris Iesu Christi, postquam pius ac mitissimus Princeps, sanctæ Ecclesiæ Catholicæ
filius Ludouicus, anno secundo Imperij sui, cælesti fultus auxilio aduersus barbaras
nationes mouisset exercitum; atque abeunte & discedente tua paternitate ex Palatio
D iam dicti Principis ad charum dilectumque tibi semper tui monasterij portum: in-
iunxisti mihi, vt aliquod dignum memoriæ opusculum in expositione Euangelij ad
legendum dirigerem Fratribus monasterij vestri, &c.] Porrò eiusdem Claudij clara CLAVDII
est mentio apud Ioannem Trithemium istis verbis: Claudius monachus Ordinis SCOTI
S. Benedicti, discipulus quondam (vt ferunt) Bedæ in Anglia, & collega Albini Leui- LAVS.
tæ & Abbatis, natione Scotus, vir in diuinis Scripturis valdè studiosus & eruditus, & sæcu-
laris doctrinæ non ignarus, carmine exercitatus & prosa, multa in sacris voluminibus
composuit opuscula, de quibus feruntur, in quinque libros Moysi libri tres, in Iudicum
quoque liber vnus, in librum Ruth liber vnus, in Euangelium Matthæi, & alia multa.]
Claruit sub Carolo Magno, *& eius filio Ludouico.* planè & ipse Claudius in dicta sua ad
Iustum Abbatem nuncupatoria tradit à se plura esse opuscula scripta, cùm ait: Ad quos-
E cumq; siue per hoc, siue per aliud quodcumq; opusculum notitia nominis mei peruenerit:
intercessionem peccatorum meorum supplex ab omnibus exquiro, subnixa prece depo-
scens, vt ita à misericordissimo Domino nostro flagitetis, vt in omnibus delictis meis atque
peccatis, omnibus opitulantibus vobis, consuetudinaria clementia & copiosa bonitate de-
letis, etsi non ad idem præmium, saltem ad eumdem vos portum quietis * videat peruenire, &c.] Porrò Claudij opus in Matthæum extat in bibliotheca Vallicellana in Vrbe po-
sita. Hæc de Claudio paulò prolixiùs oportuit insinuasse, vt distinguas eum ab illo, qui
Abbas Classensis, & discipulus fuit S. Gregorij, siue à Claudio Taurinensi.

I. THEOPHANIS CONFESSORIS CORONA.

ANNVS Redemptoris octingentesimus decimus sextus Indictione nona incipit, quò vrgente magis persecutione Leonis Imperatoris, Theophanes præfectus monasterij Sigriani post dirum per biennium toleratum carcerem, deportatus in insulam Samothraciam, illic citò reddidit Deo spiritum confessionis gloria insignis. De quo antequam aliquid dicamus, admonendum putamus Lectorem, hunc diuersum ab illo Theophane, de quo primo Leonis anno dictum est: ille enim Agri Abbas, & anno primo quando Nicephorus Patriarcha in exilium missus est, persecutionem passus, hic nonnisi B hoc anno post biennij carcerem. Porrò hîc qui Theophanes, idé & Isacius dictus est, cuius res gestæ Græcè scriptæ extant. ex quibus ea quæ ad confessionem ipsius spectant, hîc dicenda erunt: Tunc (inquit incertus sed eiusdem temporis auctor) ad certamen vocatur etiam Theophanes admirandus, non tamen manu tyrannica aut violenta, sed blanditiis ac dolis. Aduersus hostes (dicebat impostor ille) mihi pugnandum est, sed antequam manum cum illis conseram, precibus tuis armari me oportet. Theophanes autem cognita hominis malitia, quamuis renum & vrinæ difficultate laboraret (instrumentis enim per naturalem cuniculum in vesicam admissis, quæ lapides insitos constringerent, humidis excrementis exitum præbebat) maximisque molestiis vexaretur, & in lectulo ægrotus assiduè decumberet, naui tamen ad vrbem regiam se contulit.

II. Quod cùm sceleſtissimus ille intellexisset, sancti viri conspectum (vt arbitror) veritus, per nuntium hæc illi significat: Si venisti vt mihi morem geras (aduentus enim celeritas bonam mihi spem attulit) scito tam multis te bonis fruiturum, quàm multis eos frui par est, qui propriæ voluntati Imperatoris voluntatem & consilium anteponunt, & monasterium tuum variis muneribus ornatum iri, & propinquos tuos maximis dignitatibus decorandos, teq; primas apud me amicitiæ atque auctoritatis partes habiturum. Sin (quod vix cogitare fas est) studio tuo preces meas posthabueris, & consilium meum neglexeris, & quæ tibi proponuntur præmia fueris aspernatus: inuitus facies, quæ volens recusas, & maximi tibi ipse dedecoris atque calamitatis auctor existes.

III. THEOPHANIS CONFESSIO. Ad hæc diuinus vir, perspecta dictorum stultitia, ita nuntio respondit: Ego nec pecunias, nec possessiones, nec reliqua huius vitæ bona vllo modo curo. Quæ enim adolescens, cum his frui possem, amore Christi inflammatus repudiaui, ea iam se- D nex quomodo complectar, ab institutoque recedam: præsertim cùm corpus morbis confectum sit, vt vitæ finis procul abesse non possit, & hæc inania esse constet? Quod autem ad monasterium, propinquosque pertinet, id Deo curæ erit cui à me commendantur, & quibus ipse Deus melius quàm Imperatores & Principes potest consulere. Quòd si, quemadmodum pueros parum generosos magistri scutica perterrefaciunt: ita tu me morbo & senectute confectum minis territum iri speras: rogus accendatur, parentur tormenta, & omnia cruciatuum genera: vt scias planissimè Christi virtutem in meis infirmitatibus perfici. Ego qui per humum iter facere nequeo, valetudinis infirmitate superata, in ignem insiliam.

IV. FRVSTRA TENTATVS THEOPHANES. His auditis, impurissimus ille constantiam quidem animi fortis admiratus est, de vi- E ctoria tamen non desperauit, hominis facinorosissimi quem apud se habebat fretus astutia, qui sophistarum præstigiis & Gentium auspiciis & iecinoris inspectionibus instructior erat quàm disciplinis, & ad impietatis barathrum infelices homines trahens, apud ipsum valebat plurimum. Huic beatum Theophanem tradit, sperans præstigiis ipsius omnino deceptum iri. sed tamquam asinus ad lyram deprehensus est. Inuictam enim viri sancti libertatem admiratus, antequam congrederetur, se victum esse cõfessus est, Imperatoriq́ue annuntiauit, eum esse præstantiorem, quàm vt oratione, aut minis, superari posset; quin etiam si ibi diutiùs moraretur, fore vt aliorum animos, quos in sententiam suam adduxerat, abalienaret.] & paulo pòst: Ceterùm ab impugnatione non desiit homo tyrannica plenus crudelitate. Sed virum sanctum in Eleutherij palatio includi iubet, adhibitis custodibus, ne quis humanitate ductus ei propter Christum patienti consolationem vllam afferret. Itaque corpus ipsius diuturna fame confectum, paulatim tabescebat, & ad acerbam

A acerbam mortem appropinquabat: Morbi enim medicorum auxilio destituti grauiùs sæuiebant, & vitam reddebant morte ipsa longè acerbiorem. At ipse optatissimam Dei pulchritudinem mente contemplans, ea quæ ne auditu quidem tolerabilia sunt, patienti & æquo animo perferebat.] & paulò pòst:

Duos igitur annos cùm acerbissimum carcerem pertulisset, in Samothraciam insulam V. deportatur: quod ipse diuino animo prospiciens, ei qui sibi ministrabat, pronuntiauerat. Cumque tribus & viginti diebus in insula vixisset, tamquam suauis hostia communi Do- THEOPHANIS CONFESSORIS OBITVS ET MIRACVLA. mino oblatus est, & eius manibus sacrum atque sanctum spiritum tradidit, vt ad diu optatam hereditatem admitteretur. Neque verò corpus eius quod victoriæ particeps fuerat, & animæ semper in omnibus bonis inseruierat, meritis muneribus caruit. Nam pio- B rum virorum manibus in lignea arca compositum, & conuenientibus cantibus (vt tempus ferebat) elatum, admirandis gratiis à Deo fuit illustratum. Cùm enim lues in pecora illius insulæ desæuiret, adeò vt mortua derepentè conciderent, aquam illius arcæ admouentes (neque enim corpus audebant attingere) pecora peste laborantia aspergebant, & periculo liberabantur. Jat de obitu S. Theophanis hactenus, qui contigit duodecimo die mensis Martij, quo anniuersaria memoria in Ecclesia celebratur. Tunc temporis & Stephanus (alter hic à priori) idem subiens certamen, eamdem promeruit coronam; de quo Græci agunt in Menologio vigesima septima Martij: affectus enim multis suppliciis, relegatus, ibi Deo spiritum reddidit. Exulauit pariter & Cosmas Chalcedonensis Episcopus, qui & ipse inter sanctos Confessores receptus celebratur. de ipso enim agitur in Menologio decimaoctaua Aprilis.

Hoc eodem anno, crescente in dies magis persecutione, Theodorus Studitarum Præ- VI. C fectus actus in exilium, rursus reuocatur ad verbera in eodẽ carcere vbi tenebatur inclusus, noua emergente causa ob clericũ Asiaticum ex hæretico ab eo conuersum ad Fidem THEODORVS STVDITA REVOCATVR AD VERBERA. Catholicam, cuius rei causa ab Episcopo loci illius delatus est Theodorus ad Imperatorem, cuius iussu quàm dirissimè est laceratus verberibus, ac posteà arctiori carcere pressus. De his acturi in primis quod ad rationem temporis spectat, ista omnia hoc eodem anno esse peracta, ex Michaëlis Studitæ scriptis certum illud deducimus argumentum. Cùm enim numeret eiusdem durioris carceris tempus annos tres, & annum cum dimidio commorationis Smyrnæ eiusdem Theodori vsque ad obitum Leonis Imperatoris, quem cùm & imperasse tradat annos septem cum dimidio: vtique ad eiusdem Imperatoris annum hunc tertium referas necesse est eiusdem Theodori flagella. His de tempore elucidatis, iam videamus quæ de his ab eodem Michaele omni fide veritati consentientia scri- D pta sunt. sic enim ait:

Cùm autem multi ad eum obiter ventitare solerent, vtpote sparsa iam passim eius VII. fama & nominis celebritate, custodibus vel propter viri reuerentiam aditum non pro- DE CLERICO ASIANO A THEODORO INSTRVCTO hibentibus, vel pecuniæ præmio custodiæ curam relaxantibus: accidit vt clericus quidam ex Asia illac iter faciens, in Patris congressum veniret. Eius enim virtute captus iam anteà fuerat. Vt igitur illum vidit, eiusque colloquio fruens, tum alia quæ vsui erant inde hausit, & aduersus hæreticos summum odium, auersionemque suscepit. Demum lætus rediit, in alios etiam vtilitatis commoda deriuaturus. Qui primùm omnium amico ac familiari suo, eumdemque ordinis gradum obtinenti omnia de Sancto fideliter exposuit, quemadmodum in vinculis clausum viderit, ab eoque accuratiùs de veritate institutus atque edoctus sit, præclaramque & eximiam venerandarum imaginum adora- E tionem perdidicerit. Quem cùm in sententiam suam mox perduxisset, nullam cunctationem, nec moram interponentes, ambo inter se constituunt, nec adire ampliùs Episcopum suum, nec commune cum illo quidquam habere, quem scirent cum Iconoclastis consentire.

Quod cùm subolfecisset Episcopus, ad Asiæ Præfectum clericos defert è vestigio, & VIII. quænam illis causa fuerit discessionis. At ille confestim, ne horæ quidem spatio differens, omnia per expeditos nuntios refert Imperatori, conuiciis Sanctum onerans, aliaque addens peruersi ingenij sui moribus consentanea. Simul autem Magistro militum Orientis edicit, vt iure suo agat, hunc enim vnum clericorum exilij causam & auctorem. Qui quidem veritus, ne quid mali hoc nomine pateretur, è suis vnum mittit, qui Sanctum cædat, & quinquagenis flagris pœnas reposcat. Quo aduentante, & aduentus sui causam exponente, Theodorus zonam ipse soluit illicò, famuli operam minimè præ- ITERVM AD FLAGELLA SVSCIPIENDA THEODORVS PARATVS. stolans

stolans, positaque veste, nudum corpus offert ad verbera: Voluptati enim, inquit, mihi est, corpusculi huius flagellatio, atque ista demum eius suprema depositio, quo citiùs nuda anima euolem ad eum quem desidero. A

IX. PARCIT PERCVSSOR THEODORO

Verùm ille qui missus ad verberandum venerat, pio ac miti animo, & priori similis, iusti protinus miseretur, eiusque confecta corporis membra, adeò vt ne contueri quidem oculis, nedum manus admouere auderet, aut alia facere imperata. Quin potiùs veniam (ô bonam mentem) ab illo petit, eiusque pedibus aduolutus, lacrymisque profusus, quòd semel horum iudex futurus aduenisset. Cuius Pater egregiam fidem complectens, precibusque vicem reddens, atque votis, illuc vnde venerat placidè remisit. Nondum ille ad magistrum peruenerat, cùm ab Imperatore nuntius alius alia via venit, nomen impio, Anastasius, qui conuitiis non leuibus, minisque hominem incessit, quòd negligentiùs remissiusque officio fungeretur, qui apertum Imperatoris hostem nondum dignis B suppliciis affecisset. Cumque ille mississe se affirmaret, & flagris cecidisse, quasi sanguinis sitiens, eò vbi Sanctus custodiebatur, approperat, suis oculis plagas conspecturus. Detractisque ei vestibus, rogabat: Vbinam recentia essent stigmata & vibices? Et cùm nusquam apparerent, quæ videre optabat, profusè cachinnans, eumque subsannans qui flagellatum fuisse dixerat, ipsemet suis manibus sanctum virum crudeliter flagellat, centum illi verberum ictus incutiens, semianimem humi iacentem destituens. Tum obscuro tetroque carcere inclusit, vnaque eius discipulum Nicolaum, qui magistro assiduus comes erat, & numquam ab eius latere discedebat, custodibus præcipiens, vt fame ambos, aliisque incommodis vexarent, vt si quid vitæ illi adhuc superesset, hoc ipsum breui absumeretur.]

THEODORVS DIRE VERBERATVR.

NICOLAVS CVM THEODORO INCLVSVS.

X. Hoc ipsum illud est tempus, cùm idem Theodorus in carcerem diriorem trusus, auditis Naucratij discipuli sui & aliorum fustigationibus, ad ipsum scripsit epistolam ipsis in primis congaudens, simulque iungens quæ ipse passus sit verba, non ostentans, sed summa animi demissione narrans. epistola verò digna sanctissimo Martyre sic se habet: C

[a] *Theod. lib. 2 epist. 34. ex Cod. Colum*

Naucratio filio Theodorus [a]:

XI. NAVCRATIVS CVM SEPTEM ALIIS VERBERIBVS AFFECTI.

Quid iucundius audire poteram, quàm te dilectum filium meum cum aliis septem fratribus tuis, quorum nomina in libro vitæ, pro Christo Domino nostro flagris cæsum fuisse? Laus ei, qui vos vocauit ad confessionem veritatis suæ: laus ei, qui honorandas animas vestras corroborauit, vt ante alios certamen subirent. Vt non reformidarent, nec refugerent à conspectu impij, sed pulchram confessionem obirent, & propter eam dorsum verberibus cum Christo præberent. Vos chorus alius confessionis Ecclesiæ Dei adiecti estis. Vos fraternitatis in Christo gloriam auxistis. Beati omnino dilecti mei, & ter D beati: quin beati & ventres qui in lucem vos ediderunt. Quòd si de me aliquid etiam dicendum est: Beatus ego quoque infelix ac miser, qui tantorum audio pater filiorum, Dei filiorum & heredum Christi. Quodnam hoc gaudium? An non omni gaudio delectabilius? Quænam gloria hæc? An non diadema gestantium gloria mirabilior, stigmata ferre Christi, viuificas eius passiones, ceu coronas? Sic igitur vestra se habent, quæ ad cælum laudauit, & terra audiuit. Nostra verò nullius sunt momenti, & plena peccatis, qualia nimirum Hadrianus frater nuntiauit: omnino enim saluus euasit.

XII. Quòd si quid adiici oporteat: hæc quoque indicabimus. Post verberum dilaniationem, incluserunt nos ambos in sublimi loco, ianuam obstruentes, & scalis remotis: additi circumquaque custodes, ne quis propiùs accedat, contingatque domicilium. Quin & castrum ingredientes singulos obuij custodes obseruant, nec aliò diuertere sinunt, E quàm ad proprias domos, quoad illi rursum egrediantur. Interdictum est seuerè, ne quid nobis detur præter aquam solùm & lignum: ita nos planè tamquàm in sepulchro locarunt, vt enecent nos. At Deus benignitatis suæ misericordia, per ea quæ intulimus necessaria; & quod insuper ab eo, qui admotis stata hora scalis redit, nobis tribuitur imperatum, nos sustentat. Dicere non audemus, quod Daniel [b] dixit, cùm prandium ab Habacuc accepisset: Recordatus enim est mei Dominus: verumtamen recordatus est & nostri peccatorum, & misereatur, & regit, & protegit. Quamdiu igitur ali possumus, vel iis quæ intus sunt, vel vno è ianitoribus domo clàm interdum largiente, qui & hebdomadarius est, alit nos, & Deum glorificamus. Deficientibus autem necessariis, Dei permissu, vitam vnà ponemus ipti, atque in hoc gaudemus; idque ipsum est Dei munificencia. Et quis ego sum miser, qui pro eius nomine in hunc modum detinear, vt abun-

[b] *Dan. 4.*

A abundantiore pòst gloria, sicut iubet, inhonoratum cum fratre remuneret?

Obsecro erga, vos fratres, iuuate me precibus vestris ad Deum, vt semper à malo liberer omnibus modis. Et qui confessionis suæ opus in nobis cœpit, per viscera misericordiæ suæ, non ex operibus meis vllis (neque enim bonum aliquod in terra egi, sed contrarium) ipse perficiat in ambobus. Hoc etiam nos humiles pro vobis qui eadem patimini, cum lacrymis oramus. Non octo tantùm in Domino electos, sed Abbatem quoque Petrum, & egregium Lætoium, vt si quis alius, in Domino salutamus.] ista egregius Christi Confessor Theodorus aspersas dixerim suo sanguine ex arcto & duro carcere litteras dedit. Quæ autem ista secuta sint, à Michaële sic accipe: XIII.

His ex animi sententia peractis, sceleratos duos alios Sancti discipulos abducens, inde abiit, alios alibi in carcerem pariter coniecturus. Vt ergo ad Magistrum militum venit, & iureiurando exprobrauit, quòd Theodorum antè non verberasset. Metuens ille ne infensum sibi redderet Imperatorem, bonum illum virum, quem antè miserat, in medium pro- B ducit, atque in oculis nefarij flagris cædit duplo quàm fuerat imperatum. Ita insatiabilis voto satisfaciens, eum ab se dimisit muneribus & blanditiis delinitum. Prorsus autem rametsi egregij facinoris, vsurpatæ in iustum misericordiæ pœnas auctor suo corpore fuerit: at maiorem reuerà mercedem nactus est, & ab iis quæ passus est dissimillimam.] hucusque Michael, qui & quàm asper fuerit carcer ille, sic subiicit: XIV. VERBERATVR QVI NON VERBERARAT THEODORVM.

Sed transeat (inquit) oratio ad Patris nostri in eo carcere calamitates. Quas enim ærumnas, quas molestias in tenebricoso illo & angustissimo ergastulo pertulerit, sola dicere possit experientia, nec vlla ad declarandum satis esse queat oratio. Quis enim tum frigus describat, quo tenuissimum & aranei instar corpusculum illud hieme vexabatur? Quis fla- C grantes æstus, quibus per æstatem suffocabatur? ardentem ducens spiritum, & cum aliis incommodis colluctans? Quis pediculorum, pulicumque examina, & pusilla id genus animalia, quæ caliginosus hic recessus puluere ac sordibus obsitus parturiebat & alebat? Quis (vt quod acerbissimum omnium erat commemorem) plagarum inflammationes, omniumque membrorum intumescentium dolores & eruciatus explicet, & pro rei grauitate repræsentet? Mitto custodum ludibria & subsannationes, famemque ab illis irrogatam, omnia denique acerba adhibita, quibus naturam penitus prosternerent: sic enim illum siti atque fame cruciarunt, vt vix frustulum panis non quotidie, sed alternis diebus iniicerent per angustum foramen, quod vnicum apertum reliquerant. XV. QVANTA IN CARCERE PASSVS THEODORVS

Quo tempore fama est, Patrem summa illa inedia pressum discipulo hæc dixisse: Conantur (vt video) fili, homines isti ad ceteras acerbitates, quas in nos exercent, etiam fa- D me nos extinguere, quam omnium miserrimam mortem esse norunt. Sed collocemus etiamnum spem nostram in Deo, qui non in solo pane alere potest, sed alio longè præstantiori cibo: quandoquidem spiritus omnis eius solius nutu sustentatur. Et quoniam mihi præ ceteris Dominici corporis participatio, corporis simul & animæ alimentum esse solet (habebat enim vbique Pater secum partes aliquas viuifici corporis, peragebatque diuina mysteria quandocumque celebrâdi facultas erat) hunc ego solum cibum capiam, alium penitus nullum degustans: tibi verò vni ad victum cedant, quæ duobus præberi solent: quamquam id ægrè tibi suffecturum sit, vtpote perexiguum. Sed sic fortasse corpusculum sustentabis hoc leui solatio & vitam produces; excessumq; meum Oeconomo & fratribus nuntiabis, si quidem ita statuet Dominus.] Ferre secum solitos sanctos viros Eucharistiam in itinere, moris fuisse olim tam in Occidentali, quàm in Orientali Ecclesia, E suis locis sæpè superiùs dictum est. pergit auctor: XVI. SACRA EVCHARISTIA TANTVM VIVIT THEODORVS.

Verùm qui implet omne animal benedictione, haudquaquam famulum suũ despexit, aut intolerabili fame illum diutiùs exercuit, sed prouidentia sua illum dignatus est, vinctumque præter expectationem transmisit. Ex illustribus enim, primaque apud Imperatorem obtinentibus quidam via illa iter faciens, cùm de Sancto cognouisset, quem in statum redactus esset, quemadmodum fame, aliisque grauioribus torqueretur: eius vicem dolens, Deo scilicet ad misericordiam illum commouente, fiduciam præbente potentia, victũ affatim illi ac discipulis præberi iussit, aliaque omnia subministrari, nec contẽptos in posterum, neglectosque sine cura destitui. atque ita Dei benignitate, viribus confirmatis, mortem illam effugit.] ista Michael Theodori discipulus rerum conscius. XVII. THEODORO AC SOCIO MINISTRANTVR NECESSARIA.

Porrò magna Dei prouidentia factum, vt ante hæc ipse Theodorus & Nicolaus con- XVIII. captiuus à sancta virgine anu iam facta de supernis domus eius, qua detinebantur, in car-

cere alerentur, vt indicat eiusdem Theodori epistola ad ipsam data, quæ adhuc extat sine principio quæ sic se habet: A

[a] *Theod. lib. 2. epist. 94.*

Eudocini virgini[a].] *Caret exordio, quæ autem extant, ita se habent:*

DE EVDOCINE VIRGINE LAVDATIO THEODORI.

In carcere illic detinebamur ego fraterque Nicolaus, cùm ante custodiæ foramen positi custodes neminem, ex impiorum interdicto, propiùs contingere sinebant. Tum tu (vt superiora quamuis memorabilia præteream) Dei fiducia freta mittebas, quodammodò lactabas, alebas, potum dabas, consolabaris, hortabaris, te ipsa in apertum mortis periculum coniiciens: quam quidem nisi te Dei manus præuertens eripuisset, re ipsa pertulisses. Nosti vicinorum accusationes, exactiones magistratuum: quia à reo munera accepisti; quia aurem mandatis præbuisti, hoc, & illud. Attamen, ô fidei magnitudinem! nec sic quidem commotis illis, vllo modo destitisti. Sed quasi noui nihil accidisset, ministerio iterùm insistebas, custodes muneribus concilians, & quod dici solet, Deo per nos peccatores deseruiens, à quo & periculorum liberatio, & præter spem salus. Qua in re cedunt hæc Priscillæ, & Phœbæ illi, aut earum in ministerio æqualibus, cuius causa celebrantur à diuino Apostolo? Nullo modo, mea quidem sententia, nisi quòd erga indignos. Sed hoc tanto laudabilius. Ibi enim personæ amplitudo vel sensu carentia saxa ad beneficentiam promouisset: hîc verò contrà etiam sensu præditas languere cogeret despicabilis & spernenda conditio. Cùm ergo hæc ita essent, & tu nihilominùs secùs agere visa fueris: considera encomium. B

XIX. Suscepimus itaque, egregia virgo, misericordiam, & iure te laudamus, amplectentes simul & collaudantes alia tua ornamenta, temperantiam, obsitam comam, neglectam vestem, in alios quoque beneficentiam, amorem castimoniæ, & quòd de ea numquam taxata fueris ab vllo mortaliû. O præclaras actiones tuas! O Deo charum & senile caput! Efflоruisti in medio spinarum, sicut rosa: odorem dedisti in medio nationis prauæ atque peruersæ; tamquam rectum lilium. Quid reliquum est? Vt permaneas in posterum etiam absque offensione salua, seruansq; cetera omnia Domini mandata. Vt nec prorsus iures Domini nomen, nec vllum aliud contemnas ex mandatis. Hoc verò dico, non quasi accusari te sentiens, sed in omnibus perfectam esse te cupiens, & promissa inde bona consequi. Salutat te frater Nicolaus, & ego dominum ac consobrinum tuum.] hæc ad ipsam religiosissimam virginem. C

XX. Cùm igitur sic magnus Theodorus in carcere detineretur, de lapsis ad ipsum Naucratius scribit, iis videlicet, qui hoc anno (vt vidimus) per hæreticos in transuersum acti, admissi mox sceleris pœnitentes, ad suos rediere, ab eis in Ecclesiam recipi postulantes.

DE LAPSIS RECIPIENDIS CONSVLITVR THEODORVS

[b] *Theod. lib. 2. epist. 11. Cod. Columa.*

Quid autem de his esset agendum, idem Naucratius consuluit magistrum, Theodorum ipsum, qui ad eum de omnibus quæ rogasset scripsit epistolam, in qua hæc de his quæ ad eam rem pertinent scripta leguntur[b]: De illis autem quos scribis, erroris sui pœnitentia duci: erga eos qui è corpore nostro sunt, *nostris scilicet monachis*, medici sumus, quamuis indigni. Quam igitur pœnam Oresti, qui ad nos huc venit, per fratres indiximus (neque enim conuenire multas ob causas visum est, vt in conspectum nostrum admitteretur) hanc eamdem & ceteri suscipiant vnà cum aliis obseruationibus. Quousque tandem? rogas. Quoad Orthodoxæ Fidei redeat tranquillitas. Si mors interueniat, communicent. remissum illis peccatum arbitramur. Quod verò significasti, vos de hac & illa re inter vos dissidere: tollite quæstiones istas, & mutuam pacem habetote. D

XXI. Non sicut qui ab hæresi conuertuntur, recipiendi sunt isti, quamquam & illic quoque non leue discrimen sit, huius ad illam; sed tamquam qui Dei nomen abnegarint, vel ad eius abnegationem Christomachis communicarint, seu metu adacti, seu aliam ob causam. Ad huius enim abnegationem manifestò communicarunt sacram eius imaginem negantibus: quia imaginis negatio ad prototypum transit, vt clamans clamat S. Basilius, nec aliter res se habet, tametsi negationem eleuare quidam velint. Si ergo non priùs rectè sentientes, nec veritatem edocti, sed diuina quadam prouidentia veritatis lumine illustrati ad nos conuolassent, alia ratio esset: nec illos temerè admitti oporteret, nisi ex plurimorum Orthodoxorum consensu, vt diuinus Basilius docet ad eos scribens qui in Mesopotamiam fuerunt relegati ex Aegypto. An nescis quid idem Pater dicat in alia epistola? Non agnosco Episcopum, nec inter Christi discipulos illum adnumerarim, qui à profanis est manibus ad Fidei destructionem Præsul electus. E

NEGATIO IMAGINIS AD IMAGINATVM REFERTVR.

XXII. Quales nunc sunt, qui non per ignorantiam, sed dominandi studio in sedes insiliunt, verita-

A veritatem sponte sua prodentes & præmij loco principatum accipientes. Si secundùm hominem (inquit Paulus[a]) ad bestias pugnaui Ephesi, quid mihi prodest? Aio & ego, si post negationem vel communionem cum Christomachis, tales statim, sententia vestra, sine pœna recipiendi sunt: cur incassum periclitor in dies, ac non potiùs ad aduersarios vltrò occurrens, Orthodoxis iterùm, mox vt facti pœnituerit, sine pœna vlla me aggrego? Nolite seduci. Corrumpunt bonos mores colloquia praua. [b] Euigilate in Domino. Quæ autem societas luci ad tenebras? vt ad Christomachorum instar res nostræ dirigantur? quoniam ipsi eos qui ab Orthodoxa parte ad illos transeunt, cum gaudio, nulla pœna irrogata, suscipiunt. Væ. Ergo & coronandi nobis sunt negatores Christi, & solemni honore afficiendi, vt ab illis quidam eorum affecti sunt. [c] Fratres oro vos, nolite pueri effici sensibus, sed per veram scientiam perficimini. [a] 1. Cor. 15. [b] Ibidem. [c] 1. Cor. 14.

B De his autem qui extra fraternitatem nostram sunt: quis ego sum, vt verba faciam? si cogat tamen quispiam, quoniam, quæ plenitudo legis est, dilectio suam quoque suadelam habet: hoc ipsum dico, quod de nostris: nam & nostri sunt etiam illi. Presbyter seu subscripserit, seu metu communicarit, afflictionem non ferens, à communione arceatur. Qui enim aduersus Christum communionem iniit: quî potest cum Christo communicare? Priuationis enim sacrificij relaxatio, Synodicæ est consultationis. XXIII.

Qui post lapsum ad certamen iterùm reuertitur: abstineat ab eo loco, quem priùs obtinuit: alioqui quomodo innotescat tum ipsimet negatio quam passus est, tum aliis? Non possum permittere, quando præsertim iterata eorum pugna insigni quopiam opere non cernitur, quemadmodum in Episcopo Laodiceæ. Neque enim illi ego auctor fuerim sacrificandi, sed communicandi tantùm propter celebritatem: sic in monacho vnoquoque, sic in laico. Arcendus est à communione, cum aliis dignis fructibus pœnitentiæ, expectandumque tempus Fidei Orthodoxæ. Ceterùm quoniam & remitti & intendi ab eo fas est, qui pœnam imponit (de communione loquor) si occultis iustæ Dei iræ iudiciis hæreseos tempora prorogentur: licebit etiam ante Synodum in Domino relaxare, prout persona grauiùs, leuiusque lapsa est, & pro ea rursum pœnitentia, quam præsefert, tum erga nostros, tum erga externos. Prohibendum non est quin vnà epulentur, non tamen vt benedicant ante relaxationē. Hæc sunt, fili, quæ de his habeo in timore Dei & veritate. Si quid noui vel à vobis vel ab aliis proferatur, discam. Fateor enim me in multis peccare, & multa nescire, non abnuo. Saluta, &c.] Sed de his, lapsis scilicet recipiendis, aliæ plures extant eiusdem Theodori Epistolæ eodem tempore carceris[d] scriptæ. C XXIV. [d] *Theod. lib. 2. epist. 6. 19. 20 32. 40. 45. 50 68. 95. 101. 119. 139. 154 202. 211.*

Quicumque enim suæ salutis cupidi essent, ad ipsum, vti virum sanctissimum, quem & sciebant esse doctissimum, confluebant. Ipse verò regulam disciplinæ adhibens, ex sacrorum canonum præscripto cuncta moderari solitus erat. diuersi enim casus diuersas ingerebant consultationes, & ab eo responsa diuersa manabant. sicut cùm ad [e] Tabalæum discipulum inter alia scribit: Contra voluntatem est, inquit, si quis Orthodoxi os violenter aperiens, hæreticam communionem infundat. quod fecerunt olim hæretici, & faciunt (vt accepi) huius temporis Christomachi.] ex quibus intelligi potest, quanta fuerint rabie Iconomachi in Orthodoxos, vt cogerent eos ad communicandum cum ipsis. D XXV. [e] *Theod. lib. 2 epist. 32.*

Sed quid accidit admiratione dignum? Quo tempore tot Præpositi monachorū & alij qui videbantur esse columnæ corruerunt: erigunt vexillum Confessionis feminæ sexu fragiles: Moniales siquidem triginta vnius monasterij ea de causa & carcerem & verbera pertulerunt. ad quas extat [f] eiusdem Theodori epistola, qua ipsas commendat atque hortatur ad perseuerantiam. XXVI. FEMINAE FORTES IN CONFESSIONE. [f] *Theod. lib. 2. epist. 59.* E

Monialibus.

Debeo si quid aliud, humilis ego vos, Domini reuerà sorores, matresque, vt Veritas ipsa dixit, verbis hortari, & monitis accendere, quæ propter Christum, & spiritualis matris priuationem, & mutuam à vobis separationem, & sancti cœnobij ademptionem, & carceris custodiam sustinetis, verbera iam antè pro veritatis confessione perpessæ. Sed quid satis magnum dicam, præclarum encomium vestrum extollens? vnius monasterij congregationem vniuersam, fororum numero triginta hoc tempore, cum vnà deflexerunt Principes & subditi, verbum Domini mortis metu reiicientes, monachi etiam ipsi & moniales, licet pauci quidam sint reliqui, sic animis conspirasse, certamenque pro Christo suscepisse, hoc verò cum priscis est temporibus comparandum. Sanctorum quadraginta hæc similitudo, aliorúmve quorumpiam è beatis victoribus expressa imitatio. XXVII.

XXVIII. MONIALES LAVDANTVR EX CONFESSIONE FIDEI.

Quàm beatæ vos estis, alia aliam ardenti zelo superans, & omnes pariter ad confessionis studium se inuicem acuentes? Dignum angelicis choris, Martyrumque cœtu spectaculum, Deo in primis gratum, cuius causa ipsæ afflictiones. Adeste igitur, filiæ cælestis Ierusalem, veræ vitis palmites, Verbi haud dubiæ discipulæ, diuinum in morem exultemus, Christo confiteamur, qui vos ad hæc toleranda confirmauit. Deinde ad futura quoque accingamur. Quidnam hoc rei est? Etsi rursum verba, etsi vincula, etsi ignis, etsi gladius: nullo modo refugere, sed lætis animis perferre omnia cupere cũ Christo. Enimuerò
[a] *Marc. 9.* poterimus. Quandoquidem dixit: [a] Omnia possibilia credenti. Cernitis qualia sint encomia? Quid demùm futuræ retributiones, Regnum cælorum, gaudium ineffabile?

XXIX. Nulla ergo satanæ succumbens, nulla vitæ amans, sicut illi quadraginta, in his triginta reperiatur. Illi abstinentiæ symbolum, vos sanctæ Trinitatis simulacrum tripliciter decumatum. Talis est infima & nihili exhortatio nostra. Vos verò preces mihi, ô matres ter beatæ, ad salutis compendium rependite.] hactenus ad moniales Theodorus, qui & alias
[b] *Theod. lib. 2 epist. 19.* [b] eiusdem argumenti anteà dederat, laudans eas quòd hæreticis non communicent: deinde petentibus tradidit præcepta vitæ perfectæ.

XXX. MARIAE IMP. CONFESSIO. Enituit & tunc Imperatricis Mariæ confessio. ista illa quidem, quæ nupta Constantino Irenæ filio, cùm ipse præter ius fasque mœcham sibi in coniugem coniunxisset, in monasterium detrusa, ea occasione benè vsa adeò profecit, vt hoc persecutionis tempore victricem sibi texuerit in confessione coronam, exilium passa, prout ipsius Theodori ad eam
[c] *Theod. lib. 1 epist. 182 ex Cod. Colum.* epistola scripta significat, quæ sic se habet [c]:

Mariæ Reginæ.

Quales nos & quinam abiecti sumus, quos in occurrentibus molestiis defendere, & laudibus supra modum efferre & consecrare dignata sit præcellens dominatio tua? Attamen quòd istam pietatis tuæ dignationem susceperimus, res ipsæ fidem facient. Quando etiam necessarium est, multos falsa suspicione liberari, quæ huiusmodi occasionibus obrepere solet; nimirum, effusus sermo in multos dispergitur; verùm in singulis haudquaquam obtinens vsquequaque. Nos verò quibus verbis vtemur, afflictissimi cordis tui dolorem abstergere conantes? Aut quonam molliore contactu asperrimum animi sensum lenire possimus. Pertulisti ergo (vt ab initio prouehatur oratio) iniustum coniugis diuortium, ab Imperio simul itidem auulsa, cuius rei causa concussus est mundus. Miserandum spectaculum! Adultera purpuram gerens, & Regina pullo amictu tecta: famula imperans, & domina seruiens. atque vt cetera omittam quæ tibi, quæ passa es, notiora sunt, quàm nobis ignorantibus: exilium pro veritate pertulisti à propriis visceribus separata. Ex quo & dolor tibi summus & laus præcipua erga Deum, pioque omnes. Tertia plaga hæc est, de qua, quid deceat, proferre iussi sumus. Et alia quidem alij pronuntiant. Filiam matri adesse, eamque sequi oportere. Hoc enim aiunt,
[d] *Mat. 11.* videre est in belluis natura fixum instinctum. At nos tenues, illud Domini: [d] Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? atque iterùm: Si quis venit ad me & non odit filiam, non est me dignus: religiosam pietatem tuam domi manere, Augusta palatium obtinente, in quo cernitur Euangelicus gladius sectionem inducere. Hæc, ignosce domina, cum multa cordis attentione & solicitudine ausi sumus, tamquam in aurem loquentes, scribere, pro ambabus orantes meliora & saluti propiora & nunc & in futurum.] hæc Theodorus ad Mariam, cùm eius filia Augusta tunc regnans, matrem Mariam ad se studeret, vt secum degeret, euocare; quod fieri non debere, ex Euangelica lege admonuit, ne cum hæreticis communicaret aliquo modo, vel communicantibus cum hæreticis communicatione vllatenus iungeretur.

XXXII. Vides ex his, Lector, Orthodoxos omnes in vnum Theodorum ad consulendũ eum respexisse, & de rebus dubiis habuisse cõfugium, relictũ ipsum in Ecclesia illa, cui incubabat hæreticus Patriarcha, tamquã diuinum oracullum vocale omnibus eum interrogantibus, iam & voce sanguinis vehemẽtiùs clamans. Vt planè vel in Theodoro Apostolica sententia apparcat experimento probata, qua Paulus Apostolus [e] de seipso dicit: Pro Euangelio
[e] *2. Tim. 2.* laboro vsque ad vincula, quasi malè operans, sed verbum Dei non est alligatum.] Etenim neque carcere, neque vinculis, neque custodibus valuit impediri vel præpediri, neque comminationibus vel pœnis potuit prohiberi, terroribusque vetari, neque verberibus iteratis contineri, vel inedia arctari, atque constringi, vel quid minimùm detineri quo minùs liber animo perseueraret, & liberè curreret, longè lateque per vniuersum Orientalem orbem

A orbem excurreret Spiritus [a] pennis verbum Dei instar columbæ deargentatæ quocumque velit pro voluntate volantis.
[a] *Psal. 67.*

Credi vix potest, quot hoc tempore litteras scripserit hortatorias ad martyrium, catecheticas ad institutionem, dogmaticas aduersus hæreticorum obiectiones, consolatorias ad concaptiuos, luctuosas ad lapsos, canonicas ad resipiscentes, remedia ex præscripto canonum continentes: vt planè in summo otio & maxima libertate eum constitutum fuisse quis dixerit, qui cuncta ab eo hoc tempore scripta consideret, & plures illi inseruisse notarios, famulos astitisse tabulas ex confertis armariis ministrantes, & ad scriptionem ceram parantes, tabellariosque crediderit etiam plurimos singulis diebus ad iter accinctos, expeditos in diuersas orbis partes mittendos pro foribus semper astitisse paratos. Summa hæc est potentia verbi Dei, qui omnia [b] quæcumque voluit fecit in cælo & in terra; & [c] vocat ea quæ non sunt, tamquam ea quæ sunt, & voluisse tantùm, perfecisse est.
XXXIII. DE THEODORI EPISTOLIS IN CARCERE SCRIPTIS.
[b] *Psal. 134.*
B [c] *Rom. 4.*

Numerum excedit ducentarum epistolarum summa quas Theodorus persecutionis tempore exul, & in carcere constitutus conscripsit: extant ipsæ singulæ. ex quibus paucas quæ magis ad contextum historiæ spectare noscuntur, hîc tibi annis singulis quibus sunt scriptæ, curauimus describendas, Apostolici quidem spiritus odore flagrantes, eorumdemq; glorioſa stigmata referentes, dum quot apices, tot vibices glorioſæ confessionis legentibus repræsentent, & in charta versus fluentes ex eius corpore riuos sanguinis manifestent. Sed iam reliqua, quę sunt eiusdem Theodori anni huius rerum gestarum & scriptionum monumenta reddamus. XXXIV.

Hostis humani generis cùm plurimùm cruciaretur ipse cruciamentis Sanctorum: ad fraudes ex more confugit, si quomodo posset robustos Christi athletas reddere debiles, atque à certamine reuocare. Quid agit? Ore negantium loquitur, & hæreticorum lingua viperea sibilans, illud asserit & euulgat: frustrà gloriari in confessione fideles, & exultare de corona martyrij Orthodoxos, longè procul abesse significans, vt pro Christo pati dicantur, qui pro imaginibus subeant illata supplicia: sed sicut pro imaginibus fuisset susceptum certamen, ita imaginaria spes esset de præmio cõsequendo. Ista audiens Theodorus: mox occurrens, ad omnes Christi Confessores vbique degentes hanc scribit epistolam [d], qua primùm eos laudat qui talia paterentur: XXXV. DIABOLI NOVA FRAVS ADVERSVS CONFESSORES.
C [d] *Theod. lib. 2 ep. 21. ex Cod Coiumn.*

Theodorus iis qui propter Dominum in diuersis carceribus detinentur dilectis fratribus salutem. XXXVI.

Quidnam hæc rei sunt, quæ videmus? Gaudium & exultatio; quoniam martyria pro Christo inire dignati fuimus, quia carceribus & tormentis pro Dei verbo traditi sumus: quia plagis & contumeliis propter Christum, qui pro nobis verbera, opprobria, mortem denique passus est, subditi sumus. Quis non laudet? Quis non gloriæ ducat? Oriens lætatur, gaudet Occidens; vniuersæ per quatuor mundi cardines exultant Ecclesiæ. Et quid terrenum orbem loquor? cælum ipsum gaudio repletum est. Quod non solùm supremus Antistitum nostrorum, Episcopi ac sacerdotes, præsides cœnobiorum, & discipuli, sed monachæ etiam ipsæ cum moderatricibus suis martyrij scammata ingressæ sunt: mitto illos dicere, qui in desertis & montibus, in speluncis & cauernis terræ exules affliguntur, & dura pro Christo persecutione vexantur. Meritò itaque, fratres mei dilecti ac desiderandi, gaudium & corona mea, gaudeo & congratulor vobis. Id ipsum autem & vos gaudete & congratulamini mihi: beati Pauli [e] sunt hæc verba, sed tempori congruentia: omnia siquidem ad doctrinam nostram scripta sunt, & imitatores sui nos esse obtestatur. THEODORVS EX CARCERE SCRIBIT AD CONFESSORES IN CARCERE POSITOS.
D [e] *Philip. 2.*

E Primùm ergo illud verè dixit, non quantum volunt, cupiuntque ij, qui nos vexant, ærumnis & afflictionibus nos premi: sic enim intolerabilis foret tentatio, qualis quæ à dæmonibus occultè nobis infertur, sed quantum permittit certaminis præses & particeps nobiscum Christus, qui pro cuiusque virium modulo ac mensura iusto iudicio agones immittit, vel ad delictorum vindictam, si modò sponte ad id patiendum accedimus, vel ad victricium coronarum retributionem, è gloria in gloriam progredientibus. Non enim iisdem nos, quibus Petrus & Paulus cum æqualibus, aut Georgius aut Demetrius cum similibus, aut Thecla cum Febronia cum paribus affecti tormentis fuimus, quibus, cùm multùm diligerent, abundarunt & Christi concessæ passiones. At quibus exigua est charitas, iis minora etiam pati conceditur; vt dolere atque ægrè ferre; quòd multa non patimur, non turbari nos deceat, neque frangi ob mediocria hæc supplicia quæ sustinemus. XXXVII.

XXXVIII. Quòd si ceciderimus (quod abſit vel cogitare) non ad diuini iudicij permiſſionem, ſed ad eius qui emollitus eſt, remiſſionem, ignauiam, impietatemque referendum. Deus enim vires dedit aduerſus dæmonis potentiam, victorem volens athletam ſuum fieri: hic verò negligentia ſua patientiæ arma proiiciens periit. Teſtis horum qui clamat: [a] 1.Cor.10. [a] Fidelis Deus qui non patitur vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet cum tentatione etiam prouentum, vt poſſitis ſuſtinere. Ne igitur erubeſcamus teſtimonium Domini noſtri Ieſu Chriſti: nec vinci nos patimur à Thadæo Martyre nouo, iiſque qui vnà confeſſi poſt eum abierunt, quorum ipſi nomina tenetis. Martyrum ſanguine irrigata eſt etiamnum Eccleſia Dei, atque adeò irrigatur per eos qui decertant, & variis ærumnis affligantur. Sanguinem fundit qui incluſus tenetur, qui ab aliis ſeiunctus eſt, qui in anguſtiis coactus, qui ab omni conſpectu remotus, qui rebus neceſſariis deſtitutus, [b] 1.Cor.15. qui eſurit, qui ſitit, qui ſolis radium non videt, quotidie [b] moriens, vt loquitur Paulus: [c] Pſal.43. & tota die mortificatus, vt canit [c] Dauid. Sed ſi commortui erimus, conuiuemus; & ſi ſuſtinuerimus, conregnabimus cum eo. Superioribus ſæculis elegit gratia quos elegit ad Chriſti teſtimonium: exoriuntur per ætates ſingulas Martyres. Neceſſe enim eſſe, vt ve- [d] Mat. 18. niant ſcandala, dixit Chriſtus [d], vt ſolis ritu reſplendeant electi, & zizania nocturna ſua obſcuritate manifeſta fiant.

XXXIX. Simus, fratres, in natione hac praua & peruerſa, tamquam ſtellæ lucentes in tenebris hæreſeos: ſicut elegit nos Chriſtus in gloriam ſuam, ad laudem Fidei orthodoxæ. Quemadmodum nobis ij qui olim fuerunt, ita & nos poſteris ſtabilimento atque exemplo ſimus, vt in die Domini exultantes reperiamur. Et verò clarius atque manifeſtius, quàm maiores noſtri, teſtimonium habemus. Non enim de Chriſti naturis, aut voluntatibus, & ceteris quæ in quæſtionem vocata fuerunt, quorum altercatio quoniam in notionibus ipſis poſita erat, nullam ſub ſenſus demonſtrationem dabat, ſed de iis quæ cogitationes ſimul atque oculos feriunt, dubitatio eſt, ſeu potiùs impia negatio. Chriſtum ſiquidem aduerſarij non ſolùm effingi poſſe negant, eodemque modo Deiparam atque Sanctos, verùm expreſſos etiam abolent, errorem ac perniciem animarum ſacras imagines eſſe affirmantes. O Iudaicam pariter & Ethnicam impietatem!

CONTRA ICONOCLASTAS.

XL. Nulla igitur vniuersè, aut quod ad ſubſtantiæ differentiam, varietas in eo de quo ſermo eſt. Ait Iudæus aut Ethnicus Chriſtiano: Nega Chriſtum, nega Mariam. Hoc ipſum ait & Iconomachus. Imago enim Chriſti & Deiparæ eodé nomine Chriſtus & Deipara nũcupatur. Quare qui imaginẽ negari iubet: eum cuius imago eſt, negari haud dubiè iubet. Non mea hæc ſententia, audi quid Moyſi dicat vniuerſorum Deus: [e] Fac Cherubim; & tamen Cherubim imagines fieri iuſſit. Nec enim Cherubim naturam deſignaſſe, mentis compos vllus dicet. rurſum: [f] Fac ſerpentem æneum. & hîc quoque ſerpentis imaginem exprimi iubet. Verùm hæc eſt natura prototypi & exempli ab eo ducti, vt exemplum archetypi nomen ſumat, & vno ſublato alterum tollatur, tamquam qui ſimul ſint. Erat Angelus, ideò & Angeli imago: erat ſerpens, ideò & imago ſerpentis, atque ita rei cuiuſque. & vocantur interdum quidem imagines, quorum re ipſa ſunt, interdum verò propter habitudinem, tamquam archetypa ipſa nuncupantur, & non imagines eorum. Hoc modo [g] Hebr.9. diuinus Apoſtolus: [g] Super eamque (inquit) Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium: prototypi nomen tribuens imaginibus.

IMAGO SEMPER PROTOTYPVM REDDIT EX DIVINA SCRIPTVRA.

[e] Exod. 15.

[f] Num. 21.

XLI. Audi & Baſilium Magnũ: Exprimatur etiam in tabula certaminis præſes Chriſtus: non enim, ait, exprimatur imago præſidis certaminum Chriſti. Audi & Nyſſenũ Gregorium: Præſtò eſt Iſaac, Iſaac imaginem Iſaac appellantem. Audi Chryſoſtomũ: Vidi Angelum in imagine; non enim imaginem Angeli à ſe viſam dixit, ſed Angelum. In imagine quippe prototypum repræſentatur, ſicut à typo Crucis, Crux ipſa viuifica. Quatenus inſeparabile eſt vnum ab altero in adoratione, propterea & archetypi nomen obtinet imago. Crux enim Crucis typus appellatur. Sic de Rege, omnique homine, & de omni alia re verè dicere liceat, Regem dici etiam Regis imaginem, ait diuinus Baſilius, & Petrum Petri imaginem, & Paulum Pauli imaginem (dicam aliquid ſublimius) & Deum quoque hominem dici, tamquam Dei imaginem. Ergo iuxta ea quæ Baſilius docuit, etiam Chriſtus imago Chriſti. Dixit enim (iterùm dico) Exprimatur in tabula non imago Chriſti, ſed Chriſtus.

EX PATRIBVS IDEM PROBATVR.

XLII. Quòd ſi hæc non ferunt contentioſi, primùm diuinas voces improbant, deinde Chriſtum hominem non eſſe, ſi non verbo, re ipſa docent. Si enim eſt homo, depingitur vtique;

A que; hominis enim proprietas prima eſt depingi: ſi verò non depingitur, homo non eſt, ſed carnis expers; & nondum venit Chriſtus, ſicut Iudæi nugantur. Hanc ob cauſam & Deiparam quoque depictam delent, & Sanctos omnes, quaſi non Mater Chriſti, nec famuli Chriſti eſſent. Exclamat vox aurea: Verbis tuis opera mihi credibiliora ſunt. Conſequitur ergo Iudaizare reuerà Iconomachos. Et qui ab eis patitur propter Chriſtum, & pro Chriſto patientem, propter Deiparam & pro Deipara, propter Sanctos & pro Sanctis quibuſcumque, Martyrem irrefragabilem & Confeſſorem Chriſti eſſe qui decertat & reſiſtit. Nec opponi contrà quidquam poteſt. VERE MARTYRES QVI PATIVNTVR PROPTER CHRISTVM.

Machabæi Martyres facti, quòd ſuillas carnes edere abnuerent, Præcurſor Chriſti propter iudicium veritatis, alius qui obolum offerre nollet ad ſtructuram idolij: alius aliud ob mandatum. Quid enim attinet multa loqui? Et hic qui manifeſtè decertat, Martyr non erit, vt miſeri quidam affirmant? Martyr planè verus, nulla re diſcrepans ab illis, B quos Ethnici vel Iudæi Martyres fecerant: & Martyr ac teſtis in cælo fidelis. Omnino ergo, ſi quis Crucis typum ſpernit, in Chriſtum ipſum contemptum hunc torquet: multo magis qui imaginem Chriſti negat, negationem in Chriſtum refert. Sic qui martyrium pro alterutro ſuffert, Martyr veriſſimus, ac magis etiam in imagine, quia typus ſignum, imago forma eſt Chriſti. XLIII.

Obſecro, fratres mei ſancti, cæleſtis vocationis participes, primùm quidem memoriam mei faciatis orantes, vt quæ dico, re præſtem, nullis cedens nec apertis nec occultis inſultibus. Deinde vobis ipſis attendatis & præſenti certamini. Nec verò cogitationibus vramini ex inopia ſcientiæ in harum rerum contemplatione; quæ à prouidentia alto conſilio gubernantur, quod aſſequi nequit humana intelligentia, nec vobis id contingat, quod ca- XLIV.

C nitis: [a] Mei autem pænè moti ſunt pedes; pænè effuſi ſunt greſſus mei, quia zelaui ſuper iniquos, hoc & illud videns. Sed audite potiùs dicentem Dominum: [b] Expecta in die reſurrectionis meæ. Et: [c] Qui ſuſtinuerit vſque ad finem, hic ſaluus erit.] hæc Theodorus, qui & eodem etiam argumento aliam ipſo quoque tempore ſcripſit [d] epiſtolam ad Abbatem quemdam in carcere cõſtitutum, oſtendens imaginem ad prototypum relationem habere, ita omnibus vbique in omnibus conſulens, inuigilans cuiuſcumque ſaluti.

[a] Pſal. 72.
[b] Marc. 10. Luc. 9.
[c] Marc. 24.
[d] Theod. lib. 2. ep. 23. ex Cod. Columm.

Quòd autem ita, vt vidiſti, Theodorus in carcere conſtitutus, confectus ærumnis, haud diu viuere ſe poſſe putaret: & hoc prouidit, vt quaſi proximè moriturus vice teſtamenti epiſtolam ſcriberet, qua veniam peteret, ſi quem ex fratribus offendiſſet, ſignificans & ipſum pariter ignoſcere illis, à quibus eſſet offenſus, monens tamen lapſos de perpetrato delicto debere peragere pœnitentiam. epiſtola ſic ſe habet: XLV.

[e] Theod. lib. 2. ep. 22. ex Cod. Columm.

D Fratribus abſentibus [e].

Semper quidem ad mortem omnia diſponere Chriſtianum oportet: ſed tum maximè cùm ærumnis mortis minas intentantibus vrgetur. Quando igitur hoc in ſtatu ſunt res noſtræ, ſæuiente perſecutorum rabie, ob Chriſti charitatem, præſens ſcilicet teſtimonium confeſſionis eius; nec ſcire poſſum, quid ſubitò euenturum ſit mihi ab aliis ſeiuncto, proculque à vobis fratribus ac Patribus meis circumcluſo: rectè facturum me exiſtimaui, ſi ſupremam veluti vocem hanc epiſtolam vobis commendarem, & per vos vniuerſæ fraternitati. Melius enim eſt ſæpè teſtari, & expectare, quàm vitæ longioris expectatione ſubitò abripi, & inteſtatum inconſultò relinqui. XLVI. TESTAMENTVM THEODORI IN CARCERE CONSTITVTI.

Quid ergo nunc reſtat, quandoquidem ſæpè, quæcumque dicere conueniebat, vel graui quopiam morbo decumbens, vel inſtante perſecutione recenſui, memoriæque ſuggeſſi; neque nunc opus eſt, quæ dicta ſunt, iterum repetere? Hoc primum, fratres mei, E vt veniam mihi detis omnium, quæ præter rationem in gubernatione aduerſum vos dixi vel egi tum verbo, tum factis. [f] Delicta enim quis intelliget? &: [g] Offendimus omnes, egoque præſertim omnium hominum nequiſſimus. Vnde & preces veſtras imploro ad conſequendam ſalutem ærumnoſæ animæ meæ. Deinde pro iis, qui propter peccata mea ſegregati, auulſíque à noſtra in Spiritu ſancto congregatione ſunt fratres. Eſt quidem, eſt planè omnibus patefactum, quod eis impendet iuſtum Dei iudicium. Verumtamen quia filij ſunt & membra, condolendum illis eſt, & ampliùs conteſtandum. Dico autem fratri Leontio, Maximo, Clementi, aliis omnibus qui ſeipſos quæcumque inanis prætextus ſpecie ſegregarunt. Et quæ in me quidem admiſerunt, & olim dixi, & nunc dico, ignoſcendum illis eſt. Sed quoniam quæ in Deum commiſſa ſunt, hominis non eſt, ſi abſque pœnitentia maneant, ſoluere, illi autem nondum pœnitentia tacti videntur, quin XLVII.

[f] Pſal. 18.
[g] Iacob. 3.

alia

alia insuper hæc & illa egisse, quæ ipsi norunt: obsecro, vt per vos siue nunc, siue post mortem meam hoc illis denuntietur. Videtis fratres terribile & ineuitabile iudicium, nisi digna Deum pœnitentia placaueritis. quantum enim ad me peccatorem, ignoscendum vobis est. Hoc erat, quod nonnihil me contristat, & menti occurrit, quod vt erga omnes perficiatis vos oro. Valete in Domino.] A

XLVIII. Qui ergo modò pressus angustiis eiusmodi breue admodum per litteras testamentum conscripsit, maiori posteà proximè moriturus, aliud longè prolixius confecit, quod suo loco inferiùs ponetur.

XLIX. Quod ad hoc ipsum quoque tempus spectat, post elapsum scilicet persecutionis biennium, idem Theodorus litteris veneratus est Theophylactum Episcopum Nicomediensem egregium Confessorem. Etsi enim maxima Episcoporum pars tempori inseruiens perfidiam secuta est Imperatoris, vel saltem nefariæ eius (vt vidisti) communionis particeps facta est: non defuerunt tamen, licet paucissimi numero ex Episcopis, qui carere sedibus, in exilium deportari, aliaque grandia quantumlibet pati delegerint potiùs quàm misceri scelestis, inter quos iste (vt diximus) Theophylactus enituit Episcopus Nicomediæ, quem B vocibus triumphalibus iure meritoque Theodorus est prosecutus, hanc ad eum è vinculis epistolam scribens [a]:

[a] *Theod. lib. 2 epist. 4. Cod. Column.*

L. THEOPHYLACTVM EPISC. NICOMEDIAE LAVDIBVS PROSEQVITVR THEODORVS.

Theophylacto Episcopo Nicomediæ.

Biennium est, cùm in hac cura & cogitatione versor, vt scribam ad sacrum verticem tuum: & vix nunc tandem impleo desiderium humilitatis meæ. Sed rectè, quòd dignus habeor, qui per litteras salutem patrem meum, columnam veritatis, rectæ Fidei fundamentum, custodem pietatis, Ecclesiæ firmamentum, victorem virum, Christiferum Pontificem, confessionis Dei Martyrem. An non enim martyrij corona tibi præstò est, qui C propter Christum exul & peregrinus graues ærumnas sustines, idque in corpore tum natura sua imbecillo, tum pristinis sat scio asceticæ vitæ laboribus attrito? Gloriatur in te Orthodoxorum chorus, lætatur Nicomediensium ciuitas, & triumphat orbi terrarum te ostentans, & vetera olim decantata præsulum suorum probra depellens. Ac si propriè magis loquendum est: Exultat animo S. Tarasius, ex caula, manuque sua priùs ouem, tum pastorem inclytum videns, depugnantem modò, & discrimen omne petentem pro Fide orthodoxa, cui quod in se erat, per Synodum Dei gratia contulit temporibus Augustæ, quæ pacis cognomen gessit & pacem dedit, ita vt res ipsæ nominibus aptè congruerent. Verùm illa quidem sic fuerunt; præsentia verò amara & luctuosa. Quî enim aliter? altaribus exterminatis, euersis Ecclesiis, sursum, deorsum, omnia miscente hæresi, & Christum cum Matre & seruis suis persequente. D

LI. An verò persecutionem passi non sunt, deiectis & prostratis ipsorum imaginibus? Num ergo si viuifici ligni typus aboleatur, sublatam è medio Crucem quis neget? Quod si in typo dici hoc nullo modo potest: cur non idem etiam in imagine fatendum sit? Imago siquidem & typus ipse est, ac vice versa recurrit oratio. At quisnam ego sum miser, & sacrorum imperitus, qui hæc diuino Patri & magistro edisseram? Tu ipse nos, sanctissime, perfectiora doce, vt diuinis imbutus. Tu factis instrue ad fortiter ferendam præsentem seu castigationem seu probationem, quorum illud prius in nos quadrat propter peccata, posterius in te propter diuinam charitatem Christi, quem tu orare ne cesses, vt impietatis vmbram discutiat, & sereno tranquillæ Fidei diluculo permutet.] ita modò. sed ad [b] *Theod. lib. 2. epist. 26. Cod. Column.* eumdem rursus eodem argumento [b] scribens, statum deformem Ecclesiæ temporis præ- E sentis deplorat.

LII. RVRSVS AD EVMDEM THEODORVS DE PLORANS STATVM ECCLESIAE. Iamdudum optabam beatitudini tuæ scribere, sed defuit mihi copia tabellarij: nunc Dei voluntate nactus, expleo desiderium, quod in te iure suscepi, non solùm ob tuam in Domino confessionem, sed peculiariter etiam ob egregios præ multis mores tuos & suauitatem, candorem, gratiam, & mellitam conuersationem, affabilitatem in congressibus, & supra omnia beneficentiam, ex quibus sacræ animæ tuæ character, etsi non inspectus, ornatus visus est virtutum varietate. Sed de hac re satis: nec enim tempus est encomiorum. Quid verò tibi, ô beate, visa sunt hæc quæ geruntur? An non propè Iudaismus aut paganismus? Detractus est ornatus Ecclesiæ, sacrarum ædium facies, igni tradita sunt sancta. Alia quædam forma cernitur in Christianismo, si Christianismum dicere fas est, & non potiùs Iudaismum.

LIII. Nunc opportunum est vt dicatur: [c] Domine Prophetas tuos occiderunt, & altaria tua

[c] *3. Reg. 19.*

A tua destruxerunt. Et quidem occiderunt, & quidem destruxerunt. Eradere enim & effodere faciem eorum, quid aliud est quàm apertè destruere? Aufer hominis faciem, non iam homo erit, sed abortiuum quiddam, si tamen viuere possit. [a] Incenderunt igni sanctuarium tuum. & hoc verè item. Omnem diuinam imaginem quacumq; materia expressam concremantes. Apertum est os blasphemum, Christum idolum appellans, & Deiparam & Sanctos: archetypi siquidem nomen retinet etiam exemplum, quando & adorationem quoque; idcircò typum omnem Crucis Crucem appellamus, & viuificam Crucem adorantes amplectimur. Verùm hæc ego humilis deploraui, non quasi erroris perniciem ignoret exacta sapientia tua (ne stultus videar) sed vt cordis mei dolorem ipse leniam commemorando. Solent siquidem narrationes cùm efferuntur, occultas leuare molestias. Atque vt illam vnà excitem ad Deum enixiùs deprecandum, vt celerem vindictam B prauæ huic hæresi reddat ad populi sui salutem. Ora etiam pro me minimo filio tuo, Pater sanctissime.] hæc ad Episcopum Nicomediæ,

[a] *Psal. 73.*

Quod verò ad reliquos Confessores Episcopos pertinet: enituit hoc quoque tempore LIV. & Theophili Episcopi Ephesi decorata sanguine clara confessio, quo nomine ab eodem Theodoro plurimùm commendatur, cùm ab exilio scriptam ab eo accepisset epistolam cum eulogia, dignam quidem vt hîc perenne eius gloriæ monumentum intexatur in tanti memoriam Confessoris. sic enim se habet:

Theophilo Episcopo Ephesi [b]:

[b] *Theod. lib. 2. ep. 41. ex Cod. Column.*

Et sacram epistolam tuam accepi tamquam diuinitus scriptum libellum, & eulogiam simul suscepi, veluti amoris igniculum. Et quis ego sum miser, qui à sancto ore tuo sic LV. lauder, qui nec corrigiam calceamenti tui soluere dignus sum? Ên humilitatis Deum C æmulantis proprietates! Tu beatissime Pater, qui magnus & diceris, & extolleris, & THEOPHILVS EPISC. EPHESINVS CONFESSOR. AD QVEM THEODORVS. prædicaris Orienti atque Occidenti, maximi Apostoli, Euangelistæ ac Theologi thronum dignè condecorans per ea quæ passus es, & pateris etiam nunc, carnis tuæ sanguine vitam illustrans, & pingi Christum confitens vt corporeum, non sicut impij faciunt, negans, quando depingi eum non admittunt. Quod enim non exprimitur imagine, nec corporeum quidem est. Mitto dicere quòd Angelus incorporeus cùm sit, per sensibiles imagines exprimi à Theologis traditum est. Hi verò etiam corporeum Dominum, & incorporeum famulum, Deique Matrem cum omnibus Domini ministris depingi negarunt, per imagines videlicet, prototypa ipsa simul negantes. Neque hoc intelligentes, ea propriæ figuræ ac characteris susceptione vim suam & statum obtinere, quo sublato vel dedecore affecto, tollitur proculdubiò & dedecore afficitur eorum vis omnis D & dignitas. Attamen intelligere nolunt, vt benefaciant & meliores fiant. Illis verò aduersus stimulum calcitrare licet. Te verò potens manus custodiat ad gloriam Ecclesiæ suæ, vt columen, vt fundamentum, vt propugnaculum, videamusque te humiles, aut inde in Asiaticam terram redeuntem; sicut illi olim ex Pathmi custodia solem Euangelij; aut in cælis [c] supra decem ciuitates pontificaliter glorificatum.] hæc ad Theophilum, ad [c] *Lucæ 19.* quem hæc breuiter rursùm:

Theophilo Episcopo Ephesi [d].

[d] *Theod. lib. 2. ep. 70. ex Cod. Column.*

Cùm epistolam fœnori dedissem, expectabam vt debitum charitatis reciperem; sed LVI. quia non accepi, cupio iterùm fœnerari: dulce mihi valdè hoc fœnus, hoc est, cum sacro capite tuo colloqui pro Christo patiente, vel potiùs Confessoris instar coronato & exornato. Non enim quibus oculis videt mundus, iisdem mens cernit, Deum ac diui- E na conspiciens. Ille siquidem corruptibilia & pereuntia bonorum nomen obtinere censet, malè iudicans & peruersè: hæc verò illud ac solum beatum ducit, quod non his regionibus definit voluptatem, sed futuro sæculo repositum est ad interminum gaudium animi iucunditatis. Hoc modo sanctitatis tuæ res intuens, gaudeo & gratulor, desideratissime. Contempsisti gloriam terrenam, elegisti cum Christo humilia & contemptibilia, immò verò tribulationem & angustias, verbera & exilia. Quàm beata sunt quæ egisti? quàm laudanda quæ passus es, Orienti Occidentique celebrata, in cælis descripta, Angelos exhilarantia, Confessores ac Martyres oblectantia, dæmones & his sensu ac moribus similes Iconomachos pungentia? Meritò igitur tibi congaudeo, princeps Patrum, *vtpote Archiepiscope*. Sed peto vt pro me etiam ores misero vndequaque, vt non excidam a vestigiis constantiæ vestræ.] ista ad Theophilum Ephesi Archiepiscopum. Sed recenseamus ceterorum coronas Episcoporum.

Inter

LVII. IOSEPH ARCHIEPISCOPVS THESSALONICAE CONFESSOR EGREGIVS.

Inter alios Episcopos Confessores nobilitatus est valdè Iosephus ipsius Theodori germanus Archiepiscopus Thessalonicensis, de quo etiam sæpè superiùs, qui tum verbis, tum scriptis Fidem Catholicam aduersus Iconomachos fortissimè propugnauit, vt indicant eiusdem ad eum redditi Theodori litteræ. describemus hîc eas quòd plura habeant, quæ ad præsentis temporis statum & ingruentis persecutionis tragœdiam spectent. sunt planè piis Lectoris auribus dignæ, his verbis conscriptæ [a]:

Theod. lib. 2 epist. 31. Cod Column.

Iosepho fratri Archiepiscopo.

LVIII. Quantum quidem ex litteris, de valetudine tua nihil cognoui. Sed heu peccatis meis, quòd hæc ita euenerunt. Indicatum enim mihi est à fratribus de aliorum atque aliorum interitu. & hæc quidem diaboli vis. Sed laus Deo, qui hæc eos celauit, qui rerum potiuntur: multis enim impendebat periculum. Quin etiam periisse simul Iambos, quos contra Iconomachos scripseras. omnino autem sine exemplo & nota eos mittere non debueras. Hæc sanè contristauerunt nos, vt par erat. ego verò iterùm alloquor sanctitatem tuam, faciem videre desiderans, cuius enim potiùs? aut non semper? neque id ex natura tantùm, sed ex actionum conspirante societate, non humi nata, sed cælitus profecta, à primis ferè carceribus in hanc diem, vt sciunt omnes; ac formauerunt parentes corporaliter dicam ac spiritualiter. Vtinam autem sic maneamus etiam in posterum, vt à te non diuellar peccatorum meorum multitudine. Ex diuina prouidentia consentientes, & ex eorum consuetudine qui genuerunt. ac vota quidem nostra talia sunt.

LIX. Cetera autem qualia & quàm multa in Ecclesia Dei gemitu ac lacrymis digna, iam prorsus audisti. Quæ enim ne prisci quidem contra Christum egerant hæretici, ea nunc maiori rabie patrata sunt. Et dormit Christus, & falsum incredulitatis mare intumescit, extremam perniciem afferens. Sed adsunt tecum germani discipuli, qui Christum ad increpationem, periculique depulsionem exsuscitent. Abiit & meus in habitu susceptor ac sponsor, vir bonus, confessionis præmium reportans in molestissima (adeò vt in lectulo se ipse versare non posset) infirmitate. Quo modo? Resistens, abductus est & custoditus, deinde etiam relegatus, atque ita martyrium consummans. Itaque non despexit Dominus subiectionis eius labores, quantos nosti, tametsi propter peccata mea inter Mœchianos deprehensus fuerit, corpori parcens, non animo item abreptus, vt res ipsa declarauit. Propterea cœtui à Deo subductus, in alteram partem victoriam vertit, quemadmodum & Mediciotes, atque adeò Nicænus quoque, vt litteris ipsis edoctus sum. Et quid hunc aut illum dico? Mihi enim persuadeo, sic affectos esse omnes qui restiterunt. Quin & ipse verus Patriarcha noster veritatem profitetur, vt ex eius ore didici, qui illum audierat, eiusque defensionem laudabat. Hæc omnia dixi tum vt defunctum meritò laudarem, tum vt sanctitati tuæ vota facerem quæ debebam.

LX. DE LEONTIO EXMONACHO PERSECVTORE. Sed non ignoras intestinum malum, Leontium illum quondam nostrum, qui & anteà Mœchianis adhæsit, & nunc princeps est Iconomachorum, eam ob causam & Studianum obtinuit & Saccundioni iniuste dominatur.] monasteria hæc erant ad Theodorum spectantia, quorum alteri ipse, alteri sanctus Plato præfuerat. Sed pergit: Ex impuro nihil purum: qualis genitor carnalis, talis & filius: quem Deus conuertat sanctis precibus tuis, & me peccatorem in timore suo confirmet. Saluto eos qui reuerentiæ tuæ famulantur. Qui mecum est, *Nicolaus videlicet*, vt famulus supplex veneratur.]

LXI. Quod autem hîc tantùm attigit de Nicæno, etsi anteà visus sit, in naufragio illo vnà cum monasteriorum Præfectis ad horam communicasse, resipiscens statim pro Orthodoxis stetit in defensionem Catholicæ Fidei. cuius rei causa Episcopatus sui iacturam passus fuit, dato illo Iconomacho cuidam lusco. Hinc pleno (vt dicitur) ore ab eodem Theodoro laudatus epistola reperitur, qua omnis illa prior ex ea contagione infamia prorsus abstergitur, atque ob eam causam hîc meritò recitanda. sic enim se habet [b]:

[b] *Theod. lib. 2 epist. 24. Cod Column.*

Petro Nicææ Episcopo.

LXII. PETRVS NICAENVS EPISCOPVS A THEODORO LAVDATVS. Sciens tibi cordi esse, vt tecum nihili homo loquar cum sacro capite, amoris ergò non necessitatis causa ea loquar. Et quidem iam antè locutus per alteram epistolam videor, quam vtrùm acceperis, nescio. In vtraque autem eadem vox mihi, vt corpore valeas, mi pater, firmum veritatis fundamentum ob multorum stabilitatem, ad Fidei signaculum, ad laudem Christi, ad gloriam vniuersæ Ecclesiæ. Quoniam conspicuus tu oculus præ ceteris Orienti & Occidenti notus, habens vnà cum vita sancta orationem quoque

A quoque multiplicem. Vnde & Imperatoribus charus factus es, & Principibus amabilis, & monachis laudabilis, propriæ verò Ecclesiæ quid dicere opus est? cùm beatum te prædicet, te expetat, ametque ob plurima quæ patrasti egregia facinora, vt infantes vbera materna, vt pulli nutricem, vt agni verum pastorem. Quidni autem? cùm auribus insonantia habeant viuifica verba tua: præ oculis erecta per te Dei templa; necdum dico eleemosynæ copias & reliqua opera sancta. Nec verò arbitrere amicitiæ me gratificari. Nam etsi oculis non vsurpaui, audiui nihilominus ex iis qui viderant. Quòd si nunc hæc occupat piaculum, vere luscus ille & internis & externis oculis: ne contristeris beate, neque adeò mireris. Apostoli in cœnaculo erant, & celeberrimum templum Deicidæ occupabant. Eadem nunc Iconomachorum ratio & Iudaica sentientium: quos conuertat Dominus, & te custodiat orantem pro me filio tuo.]

B Quòd verò perdifficile esset, quot reperirentur Episcopi exules, totidem ad singulos scribere litteras, vnas communes omnibus dedit, consolatus eos & hortatus pariter, vt sua auctoritate alios confirmarent. sunt dignæ plane, quæ sicut reliquæ eodem argumento conscriptæ inserantur Annalibus. sic enim se habent [a]: LXIII.

[a] *Theod. lib. 2 epist. 87. Cod Column.*

Episcopis propter Christum exulibus.

C Cùm de beatitudinis vestræ rebus nuper audiuissem, Patres desideratissimi, gauisus sum magnopere, Deumque collaudaui. Quòd verò non etiam videre vos, nec gratiæ donis quæ in vobis sunt, frui licuit: tuli permoleste. Visurus siquidem eram homines Dei, Episcopos Domini, beatos viros, mundi lumina, Fidei fulcimenta, & si quid aliud est honesti, eius rem ac nomen obtinentes. O iacturam, ô calamitatem! Sed multa nimirum peccata nostra huius nobis casus causa fuerunt. Nec iam miramur infortunium, sed offerimus supplicationem. Quidnam tandem? Vt defectum litteris solemini, instruentes, illuminantes, confirmantes, ostendentes quæcumque vera sunt, quæ honesta, quæ iusta, quæ ad Fidei defensionem & certamen idonea. Si qua virtus, si qua est laus confessionis, hanc perscribite. & quomodo adorandus sit imagine expressus Christus, homonymè an synonymè: quoniam quidem hoc Orthodoxæ, illud verò contrariæ est sententiæ. & quomodo intelligatur adoratio erga Christum, eiusque imaginem: vna ne an duæ quandoquidem hoc nostrum, illud verò Iconomachorum. quorum enim vna est & hypostatica similitudo, horum vna & eadem est adoratio, præterquam quòd imaginis substantia nequaquam adoratur. Hic tenuis est sermo noster commonitorius, non ad docendum comparatus: vestra autem tanto prorsus perfectiora, quanto supereminet dignitas vnctionis, in qua præsentem cursum viriliter peragite, sanctissimi, tamquam iustitiæ co- D ronam percepturi.] hucusque ad Episcopos exules Theodorus. At de rebus Orientalibus anni huius iam hactenus.

AD EXVLES EPISCOPOS SCRIBIT THEODORVS.

Quod verò ad res Occidentales pertinet, hoc eodem anno pridie Idus Iun. Leo Papa, cùm sedisset annos viginti, menses quinque & dies decem & septem, vt Anastasius habet, ex hac vita migrauit. LXV.

Quòd verò sint nonnullæ eiusdem Pontificis res gestæ, quæ ignorantur quo potissimùm anno eius Pontificatus fieri contigerint: hîc ad finem eius sedis de singulis ex more agendum erit. Scriptores omnes, qui res Hispaniarum sunt prosecuti (haud singulos recensere morabor) æque testantur, huius auctoritate Pontificis factum, vt sedes Episcopalis Hi- rienlis Ecclesiæ transferretur Compostellam, id exposcente Alfonso Rege cognomento, Casto, per Carolum Magnum ab eodem Leone Romano Pontifice. Rerum autem no- E uandarum illam omnes pariter causam astruunt, quòd reperto Compostellæ venerando corpore sancti Iacobi Apostoli fratris Ioannis, atque miraculis insigniter illustrato, Apostolici culminis reuerentia dignum visum, vt locus ille Episcopalis sedis insigniri deberet honore: quod per eumdem Leonem tertium Romanum Pontificem feliciter impletum affirmant, hisque initiis iacta esse Compostellanæ Ecclesiæ fundamenta nempe ex reperto illic sanctissimi Apostoli corpore. Sed longè post ista tempora aliquando accidit, vt Præsul eiusdem Ecclesiæ Compostellanæ sibi sumeret maiora concessis, erigens se aduersus Archiepiscopum Toletanum.

LEONIS PAP. OBITVS ET RES COLLATAE IN ORNAMENTVM ECCLESIARVM. LXVI.

LXVII.

Quæ res tanta declamata est ab ipso Compostellano Episcopo in plena Synodo [b] in magno illo Concilio Lateranensi, quadringentorum octoginta trium Episcoporum, vendicante sibi ius non parendi Archiepiscopo Toletano, eo quòd Compostellana Ecclesia esset super omnes Hispaniarum Ecclesias, duplici ratione, vt aiebat: tum quòd sanctus Iaco-

[b] *Recitat Garsias Loaisa in Collect. Concil. Hispan. in decreto Gundemari p. 291.*

Iacobus ibi quieſcat corpore; tum etiam quòd in Hiſpania prædicauerit Euangelium. Sed aduerſantem ſibi acerrimè expertus eſt Rudericum Ximenium Archiepiſcopum Toletanum, in plena Synodo, coram ipſo præſidente Romano Pontifice Innocentio tertio iſta locutum poſt alia de corpore Apoſtoli ibidem collocato:

LXVIII. Si, inquit, inducat etiam, Compoſtellanus Antiſtes ſcilicet, primâ diuini verbi promulgationem, & plurimorum cõuerſionem ad Fidem Chriſti in Hiſpania per Iacobum Apoſtolum factam: qui diuinam paginam nouerunt, teſtimonium perhibeant. Ego tantùm legi datam ei fuiſſe poteſtatem prædicandi in Hiſpania. Sed interim, cùm per Iudæam & Samariam diuinam legem ſeminaret, ſub Herode Ieroſolymis truncato capite exhalauit animam, & Domino reddidit. Quomodo ergo ibi prædicauit, quò nondum ingreſſus eſt? Aut ſine prædicatione, quos, obſecro, conuertit ad Dominum?] hæc ipſe. Qui ſubdit, de eiuſdem Apoſtoli prædicatione in Hiſpaniis id tantùm ſe accepiſſe cùm iunior eſſet à religioſis quibuſdam feminis; indignumque putans, vt in re tanta iiſdem fides adhiberetur, nullam de his mentionem haberi voluit in hiſtoria quam conſcripſit rerum Hiſpaniarum. Hic enim ille fuit inſignis Rudericus Archiepiſcopus Toletanus rerum Hiſpanarum hiſtoriæ ſcriptor ore omnium prædicatus: cuius, fateor, perculſus auctoritate ſubſtiterim aliquantiſper, & reuocarim in dubium quæ in Notis ad Romanum Martyrologium de aduentu Iacobi in Hiſpanias dixiſſe meminerim, atq; omnia altiori indagine, grauiorique expendenda eſſe lance putarim, ob ea quæ à tanto viro in tanto Concilio ſine tanti aduerſarij redargutione reperiuntur aſſerta.

LXIX. Hic rurſus meam mentem exagitauit illa inde etiam manans ſuggeſtio. Si vera Calliſti Papæ eſt illa quæ de eadem re prædicatur aſſertio: cur Compoſtellanus Archiepiſcopus eam in ſacro illo celeberrimoq; Patrum conuentu ad redarguendum Toletanum non produxit in medium? cùm præſertim contrà ex eodem Calliſto Papa rem propoſitam potius refelleret Toletanus iſtis verbis ipſum Compoſtellanum compellans: Si, inquit, antiquitatem Compoſtellanæ Eccleſiæ pro te facere exiſtimas; antiquitas iſta centum * & nouem annorum ſpatio continetur, quod ſic perſuadeo: Dominus Calliſtus Papa ad inſtantiam Principis & populorum Hiſpaniæ Metropoliticum ius antiquæ & celeberrimæ ciuitatis Emeritenſis Compoſtellam tranſtulit, anno Domini milleſimo centeſimo vigeſimo quarto: tum quia ciuitas Emeritenſis erat ſub dominio Sarracenorum conſtituta; tum quia peregrinantium deuotio ob reuerentiam beati Iacobi, cuius corpus ibidem creditur eſſe ſepultum, in melius ſemper creſceret: nam vſque ad hæc tempora Oratorium quoddam admodum paruum erat locus ille, in quo nunc ſita eſt Compoſtellana Eccleſia.] hæc tunc ipſe in plena Synodo. Quòd ſi tum extitiſſent ea quæ nunc ea de re proferuntur Calliſti Papæ nomine monumenta: certè erubuiſſet tantus vir propoſitis à Compoſtellano rationibus adeò liberè aduerſari; ſed aduerſus Toletanum idem Compoſtellanus tanti auctoritate Pontificis, ea in medium prodens ſcripta Calliſti, vehementiori impetu, vt potenti armatus telo in aduerſarium inſiliiſſet: ardenti enim animo (vt ipſa Acta recitata declarant) rem Compoſtellanus agebat. Verùm ſuccubuit, cùm nedum Calliſtum, ſed nec aliquem alium haberet, quem de prædicatione ſancti Iacobi in Hiſpania in medium afferret auctorem, quantumlibet benè veniſſet inſtructus, vt in tanta Synodo aduerſus tantum aduerſarium cauſam ſuæ Eccleſiæ ageret. quem etiam & ſponte puto abſtinuiſſe à citatione fabuloſi Turpini (ſi tamen illo tempore commentitius liber ille ſcriptus erat) vel à Pſeudo Iſidori ſententia, vel quod falſò affertur nomine Bedæ, vel aliis quos aſſertores eius ſententiæ poſteà prodidere.

* minùs nouem

LXX. Ceterum ſi conſulatur antiquitas, vnde omnino prouenerit Euangelij prædicatio in Hiſpaniam: duo id ſanctiſſimi atque doctiſſimi Romani Pontifices, Innocentius primus & Gregorius ſeptimus conſcripſerunt. Habet iſta quidem Innocentius in epiſtola ad Decentium Eugubinum Epiſcopum: Legant (inquit) ſi in his prouinciis nempe Italia, Gallia, Hiſpania & Africa, alius Apoſtolorum inuenitur, aut legitur docuiſſe. Quòd ſi non legunt, quia nuſquam inuenitur: oportet eos hoc ſequi, quod Eccleſia Romana cuſtodit, à quo eos principium accepiſſe, non dubium eſt.] hæc ipſe. Quibus & illud luce clariùs demonſtratur, ante ipſius Innocentij tempora nec quidquã de S. Iacobi acceſſu in Hiſpaniam eſſe conſcriptum, dicam ampliùs, neque cognitum, vel ſi cognitum, certe non creditum, neque poſt multa temporum ſæcula; ſiquidem Gregorius [a] huius nominis Papa ſeptimus in epiſtola data ad Hiſpaniarum Reges Alfonſum & Sancium, quæ ſcripta

[a] *Gregor. VII. l. 1. epiſt. 64.*

Apta reperitur quarto Kalendas Aprilis, Indictione XII. qui numeratur annus Redemptoris milleſimus ſeptuageſimus quartus, hæc ipſo ſui exordio habet: Cùm beatus Apoſtolus Paulus Hiſpaniam ſe * adiiſſe ſignificet, ac poſteà ſeptem Epiſcopos ab vrbe Roma ad inſtruendæ Hiſpaniæ populos à Petro & Paulo Apoſtolis directos fuiſſe, qui deſtructa idololatria, Chriſtianitatem fundauerunt, religionem plantauerunt, & officium in diuinis cultibus agendis oſtenderunt, & ſanctas Eccleſias ſuo ſanguine dedicauere: veſtra diligentia non ignoret, &c.] Inferiùs verò, ne quid temerè effutiiſſe videri potuiſſet, teſtimonium adducit prædeceſſorum Romanorum Pontificum, & ſacrorum Conciliorum Hiſpanorum, ſic dicens: Vnde enim non dubitatis vos ſuſcepiſſe religionis exordium: reſtat etiam vt inde recipiatis in Eccleſiaſtico ordine diuinum officium: quod Innocentij Papæ ad Eugubinum directa Epiſcopum vos docet epiſtola: quod Hormiſdæ ad Hiſpalenſem miſſa decreta inſinuant: quod Toletanum & Bracarenſe demonſtrant Concilia, &c.] Quis igitur non intelligat ex his, ignoratum hactenus, ſeptem illos (quod recẽtiores tradiderunt) Iacobi Apoſtoli fuiſſe diſcipulos? quos non vnius Iacobi, ſed principum Apoſtolorum Petri & Pauli fuiſſe, ex antiquitatis promptuariis Gregorius prodit. vnde magis magisque Hiſpaniarum Eccleſia illuſtretur, vt quæ ab ipſis Apoſtolorum principibus ſacrum acceperit Euangelium. Hæc nos docent Patres, & Acta magni Concilij affirmare ſuadent.

* adiſſe voluiſſe

Quod autem ſpectat ad tranſlationem eius venerandi corporis Ieroſolymis in Hiſpaniam, citatur eiuſdem Leonis tertij Papæ epiſtola, qua aſſeritur, tranſlationem eodem anno fieri contigiſſe, quo idem ſanctus Apoſtolus truncatus eſt capite; tunc & fuiſſe ſublatum corpus quod canibus atque volucribus expoſitum fuit, nauigioque impoſitum Iriam Flauiam delatum ad octauum Kal. Auguſti, inde verò Compoſtellam. Factum verò vt vrgentibus in Chriſtianos perſecutionibus, mortuiſque illis qui tantum theſaurum detulerunt, & occuluerunt, vt locus penitus remanſerit incognitus, omniſque eius rei memoria omnino perierit. Fuiſſe autem id quidem penitus ignoratum, in argumentum deduci poteſt, quod Venantius Fortunatus in carmine de Bodegiſilo Duce, cùm relegit cuiuſq; prouinciæ vel ciuitatis celebriores in illis poſitos, & cultui expoſitos Sanctos, primũ de Ioanne atque Iacobo, ſanctis fratribus, neſciens Ieroſolymis hunc tranſlatum, hos habet verſus:

LXXI. DE TRANSLATIONE CORPORIS S. IACOBI ET INVENTIONE.

Præcipuum meritis Epheſus veneranda Ioannem
Dirigit, & Iacobum terra beata ſuum.]

Cùm verò ad Hiſpaniam idem auctor peruenit, qui in ea celebrior haberetur, Vincentium nominat iſto verſu:

Vincenti Hiſpana ſurgit ab arce decus.]

quòd illo nullus clarior in ea prouincia Sanctus aliquis eſſe ſciretur; vt planè appareat, adhuc occultum iacuiſſe, qui delitеſcebat magnus ſub terra theſaurus.

Quid tandem? Magno Dei beneficio factum, vt quod poſt tot ſæcula tanti latuiſſet corpus Apoſtoli, hoc ipſo tempore ſub Alfonſo Caſto Principe maximè pio in lucem emerſerit lucis ſignis ſuper vepres in loco vbi erat abditũ pluribus noctibus viſus non vni ſed multis, præcipuè verò Theodomiro Epiſcopo Irienſi. Cuius cùm rem inueſtigandi diuinam præcipua cura eſſet, ſumma religione, vt alter Moyſes, ad ardentem rubum reuerenter accedens, non voce repulſus, vt ille, ſed impulſu ſpiritus etiam inuitatus eſt. Nec vt Nehemias [a] quærens ſacratum ignem in alto & ſicco puteo, aquam craſſam tantùm inuenit, ſed accenſum virtute potentem fulmineum ignem nactus eſt, ipſum dico Filium [b] nitrui, ita à Domino nominatum Iacobum, opportuno tempore reuelatum, ad faciendam [c] vindictam in nationibus & increpationes in populis, ad vindicandam ſcilicet Hiſpaniam è manibus impiorum, & liberandos fideles à dira infidelium ſeruitute, prout abundè ſatis felicia declararunt euenta. Porrò ex hoc tempore ille totius orbis concurſu ſacer locus quòd ingentibus coruſcaret miraculis cœptus eſt frequentari; adeò vt qui ipſum venerandum ſepulchrum vniuerſo patens orbi miraculorum promptuarium nominarit, puto veritatis ſcopum attinget; vt planè minimum ſit probare ſcriptis, quæ tot gratiarum acceptarum iugiter voces inſonant. ſed de his hactenus.

[a] *2. Mach. 1.*
[b] *Marc. 3.*
[c] *Pſal. 149.*

LXXII.

Vt autem ad res geſtas eiuſdem Leonis Pontificis redeamus, Tudenſis ſicut & Rudericus eſt auctor; obtinuiſſe eumdem, qui ſuprà, Alfonſum Regem ab eodem Leone Pontifice, vt Ouetenſis Eccleſia, quam ipſe tot religionis monumentis illuſtrauit, Archiepiſcopatu inſigniretur.

LXXIII.

Quod inſuper ad eiuſdem Leonis Papæ res geſtas pertinet: ad hunc ſpectare potiùs, quàm

LXXIV.

quàm ad alium aliquem eiusdem nominis Pontificem Romanum certum est, quæ Vual- A
[a] *Vualfrid. Strab. de reb. Eccles. c. 21.* MISSAE BIS RES VNO DIE. fridus Strabo scribit in libro de rebus Ecclesiasticis his verbis[a]: Fidelium relatione virorum ad nostram vsque peruenit notitiam, Leonem Papam (sicut ipse fatebatur) vna die septies vel nouies Missarum solemnia sæpiùs celebrasse, Bonifacium verò Archiepiscopum & Martyrem semel tantùm per diem Missas fecisse: qui & non longè ante nostra fuerunt tempora, & ambo tam scientia quàm gradu præcipui.] At quæ de his ipse sentiat, ista adiicit: Itaque vnusquisque in suo sensu abundet, dum fides concordet, vt nec sæpiùs offerentes æstiment Deum aliter petitiones non posse discernere, nec semel hostias per diem immolantes putent suæ fidei subtilitatem potiùs, quàm superiorum deuotionem diuinis acceptam conspectibus.] hæc Strabo, quæ admiranda cuique videri possunt. Sed de pluralitate Missarum vna die agendarum tractatio prolixiorem requirit disputationem; hæc autem modò tantùm occasione rerum gestarum S. Leonis Papæ, qui cùm esset grauissimis B
afflictionibus vexatus, frequentiorem adhibuit ad implorandum diuinum auxilium celebrationem Missarum.

LXXV. Sed iam ad ea quæ de eiusdem Pontificis munificentia apud Anastasium leguntur, veniamus. Quod enim tot annis, quibus in Pontificatu vixit, multiplicibus oblationibus Caroli Magni & aliorum Regum Romana locupletata Ecclesia admodum fuerit; nec non ex peregrinantium iugiter frequentissimo cœtu ad sacra Limina ex remotissimis regionibus populorum muneribus totius Occidentalis orbis Christianæ diuitiæ in vnum velut ærarium, in ipsam Romanam Ecclesiam congestæ essent: idem Pontifex Leo quidquid supereresset cleri, atque pauperum alimoniis, accrescì voluit ornamentis Ecclesiarum, de quibus scripta hæc reperiuntur apud ipsum quem diximus Anastasium, eodem ordine quo diuersis temporibus diuersis in locis ab eo oblata sunt: vt non mireris si sæpiùs & in- C
terpolatis vicibus de iisdem Ecclesiis contingat fieri mentio. Præter illa igitur quæ recensuimus superiùs, tum quæ sedis suæ exordio, tum etiam quæ post reditum ex Germania ante terræmotum basilicæ S. Pauli ab eo sunt donata: hìc quæ per diuersa post hæc tempora ab eodem Pontifice sunt tradita in diuersis Ecclesiis ornamenta, ex eodem auctore describamus. quæ sic se habent:

LXXVI. IN BASILICA CONSTANTINIANA. Fecit præfatus Pontifex in basilica Saluatoris quæ appellatur Constantiniana vestes duas, ex quibus vnam cum chrysoclauo & gemmis habentem historiam Saluatoris introeuntem in sanctam ciuitatem, & aliam chrysoclauam cum gemmis pretiosissimis, habentem historiam Resurrectionis Dominicæ. Et in circuitu altaris vela rubra serica quatuor, & alba quatuor cum chrysoclauo, & tres ante imagines cum lista, & alias albas sericas numero triginta septem, & in altare B. Venantij fecit vestem de fundato & vela duo, D
& in Oratorio S. Ioannis Baptistæ, & Ioannis Euangelistæ fecit vestes duas de stauraci cum chrysoclauo, & vela duo.

LXXVII. IN BASILICA S. PETRI. Idem verò beatus Pontifex super altare beati Petri Apostoli fecit vestem cum vite ex auro purissimo & gemmis pretiosissimis & margaritis, habentem in medio vultum Saluatoris & sanctæ Dei Genitricis Mariæ, & duodecim Apostolorum, vbi & misit auri libras vigintiquinque. Fecit & aliam vestem chrysoclauam habentem historiam Litaniæ maioris. Et aliam vestem habentem tabulas chrysoclauas tres, & in eis historiam Dominicæ Passionis, legentem HOC EST CORPVS MEVM QVOD PRO VOBIS TRADETVR, &c. Similiter etiam & cortinam maiorem de fundato. Verùm & per arcus argenteos fecit vela Paschalia cum periclysi de stauraci, & quinque cum chrysoclauo, & per arcus maiores vela alba quadraginta & octo, necnon ga- E
bathas fecit ex auro purissimo quindecim cum gemmis pendentes in pergula ante altare, pensante libras sexaginta quinque & semis. Sed & tabulam ante Confessionem fecit ex auro purissimo pensantem libras vigintinouem: verumetiam & imagines argenteas deauratas duas super rugas maiores posuit, pensantes libras nonaginta, immò & canthara argentea duo in presbyterio fecit, pensantia libras quinquaginta. Necnon & fenestras ipsius Ecclesiæ ex metallo Cyprino decorauit, & alias fenestras de vitro diuersis coloribus decoratas.

LXXVIII. S. ANDREAE. Super altare beati Andreæ Apostoli fecit vestem chrysoclauam cum margaritis. Sed & presbyterium ex marmoribus sculptis ornauit.

S. PETRONILLAE. Et in altare beatæ Petronillæ fecit vestem albam holosericam cum tabulis de chrysoclauo & Cruce, & ibidem presbyterium ex marmoribus sculptis ornauit. Fecit & columnas

A lumnas argenteas sex, & regulares duos ex argento purissimo, pensantes simul libras octoginta.

Super corpus beati Gregorij Confessoris atque Pontificis fecit vestem albam holoseri- S. GREGORII
cam cum tabulis de chrysoclauo & Cruce.

Itemq; fecit in basilica S. Dei Genitricis Ad præsepe cortinam Alexandrinam cum pe- S. MARIAE AD PRAESE-
riclysi de stauraci, & alia alba cum periclysi de blatthi. necnon intra Regias maiores at- PE.
que ante secretarium numero duodecim, & intus Præsepe fecit vestem de alythino cum chrysoclauo.

Itidem & in basilica beati Laurentij Martyris foris muros, fecit cortinam regiam cum S. LAVRENTII.
periclysi de stauraci.

Item in basilica sancti Pancratij fecit ciborium argenteum pensans libras trecentas S. PANCRATII.
sexagintaseptem.

B In titulo Callisti ad honorem Dei Genitricis semperque Virginis Mariæ fecit cibo- TIT. CALLISTI.
rium argenteum pensans libras quingentasquatuor & semis.

In titulo Eudoxiæ fecit vestem albam cum periclysi de chrysoclauo. TIT. EVDOXIAE.

In titulo S. Cæciliæ fecit vestem de stauraci. S. CAECILIAE

In titulo S. Eusebij fecit vestem de fundato. S. EVSEBII.

In titulo S. Vitalis fecit vestem de stauraci. S. VITALIS.

In titulo S. Pudentianæ fecit vestem vt suprà. S. PVDENTIANAE.

In titulo S. Anastasiæ fecit vestem de fundato. S. ANASTASIAE.

In titulo S. Praxedis fecit vestem de stauraci cum periclysi de blatthi. S. PRAXEDIS

In titulo B. Laurentij in Formoso, fecit vestem de quadraplo. S. LAVRENTII.

C In monasterio sancti Anastasij fecit vestem de chrysoclauo cum eiusdem Martyris pas- S. ANASTASII.
sione depicta, & pharum de argento cum canistro de octogoni pensantia libras viginti-quinque.

In monasterio S. Siluestri fecit vestes duas, vnam in basilica maiori Byzantea cum chry- S. SILVESTRI.
soclauo, & aliam de fundato in Oratorio.

In monasterio S. Luciæ in Rhenatis fecit vestem de fundato cum chrysoclauo. S. LVCIAE IN RHENATIS.

In S. Angelo in Fabiano fecit vestem de fundato. S. ANGELI.

In diaconia S. Luciæ in Septem viis, fecit vestem de fundato. S. LVCIAE IN SEPTEM VIIS

In diaconia SS. Sergij & Bacchi fecit vestem de stauraci. SS. SERGII ET BACCHI

In diaconia S. Eustachij fecit vestem de fundato. S. EVSTACHII.

In diaconia S. Luciæ in Orphea fecit vestem de fundato. S. LVCIAE IN ORPHEA BASILICA

D Ipse item à Deo protectus venerabilis & almificus Pontifex fecit in basilica beati Petri S. PETRI.
Apostoli nutritoris sui in medio eius Crucifixum ex argento purissimo pensantem libras septuaginta duas. BASILICA LATERANENSIS.

Item fecit in Triclinio Lateranensi miræ magnitudinis alias decem absides dextra læuaque diuersis historiis depictas, habentes Apostolos Gentibus prædicantes, cohærentes basilicæ Constantinianæ, in quo loco & accubita collocauit, & in medio concham porphyreticam aquam fundentem. Necnon & pauimentum ipsius marmoribus diuersis stauit.

Fecit & in titulo S. Quiriaci vestem de stauraci cum periclysi de blatthi, & in gyro S. QVIRIACI.
chrysoclauum, & in medio Crucem de margaritis.

In cœmeterio S. Sixti via Appia fecit vestem de stauraci habentem in medio Crucem COEMET. S. SIXTI.
E de chrysoclauo.

In titulo S. Callisti super altare post absidem fecit vestem de stauraci, & in medio Cru- S. CALLISTI.
cem de chrysoclauo, ibidem & similiter vela fecit de stauraci.

Fecit & in titulo SS. quatuor Coronatorum vestem de stauraci habentem in medio SS. IV. CORONATORVM.
Crucem de chrysoclauo.

Similiter in Ecclesia S. Martyris Sabinæ fecit vestem de fundato cum periclysi de S. SABINAE.
blatthi habentem in medio Crucem de chrysoclauo, necnon in basilica S. Laurentij in S. LAVRENTII IN FORMOSO.
Formoso fecit vestem de fundato.

Ecclesiam verò B. Pauli Apostoli, quæ appellatur Conuentus, sitam in territorio * Vr- S. PAVLI ECCLESIA.
beuetano inter fines Suanenses & Clusinos seu Tuscianenses, atque Castritana, quæ ni- * Orbetano
mia vetustate marcuerat, atque in ea pecudes refugium faciebant, ex qua & reliquiæ ablatæ fuerant, idem sanctissimus Pontifex mundari fecit, & omnia sarta tecta ipsius cum

porticibus nouiter reſtaurauit, atque in altare eius veſtem de ſtauraci poſuit, & reliquias recondi præcepit. A

S. PETRI IN ALBANO. Pari modo & baſilicam S. Petri ſitam in Albano, quæ præ nimia vetuſtate iam ruitura erat, omnia ſarta tecta reſtituens reſtaurauit.

S. HIPPOLYTI. Et in baſilica beati Hippolyti Martyris in ciuitate Portuenſe fecit veſtes de ſtauraci duas, vnam ſuper caput eius, aliam in altare maiore.

S. SABINAE. In titulo S. Sabinæ tetrauila de ſtauraci pulcherrima.

SS. IV. CORONATORVM. Fecit in titulo SS. quatuor Coronatorum veſtem de ſtauraci habentem in medio Crucem de chryſoclauo.

S. AGAPITI. In baſilica S. Agapiti Martyris in ciuitate Prænestina fecit veſtem de ſtauraci cum periclyſi de fundato, & in medio Crucem de chryſoclauo.

S. CLEMENTIS. In Eccleſia S. Clementis poſita Velitris fecit veſtem de ſtauraci. B

S. CHRYSOGONI. In Eccleſia S. Chryſogoni fecit veſtem de ſtauraci cum periclyſi de blatthi.

S. LAVRENTII IN LVCINA. In tit. S. Laurentij in Lucina fecit veſtem de ſtauraci cum periclyſi de blatthi.

S. MARCI. In tit. S. Marci veſtem de ſtauraci cum periclyſi.

S. LAVRENTII. In titulo beati Laurentij in Damaſo fecit veſtem ſimiliter.

S. SIXTI. In titulo beati Sixti fecit veſtem de ſtauraci cum periclyſi de blatthi.

S. HADRIANI. In diaconia beati Hadriani & in Eccleſia beatæ Martinæ, & in diaconia antiqua fecit veſtes de ſtauraci cum periclyſi.

S. ARCHANGELI. In diaconia beati Archangeli fecit veſtes tres, ex quibus vnam de ſtauraci cum periclyſi de blatthi, & alias duas de Tyrio cum periclyſi de fundato cum hiſtoria de . . . .

S. SERGII. In diaconia beati Sergij fecit veſtem de fundato, & in gyro veſtis ſtauracis periclyſin de blatthi. C

S. AGATHAE In diaconia S. Agathæ fecit veſtem de ſtauraci cum periclyſi de blatthi.

S. ARCHANGELI. In baſilica beati Archangeli, quæ ponitur in ſeptimo fecit veſtem de ſtauraci cum periclyſi de blatthi.

S. AGAPITI. In monaſterio S. Agapiti quod ponitur, Ad vincula, fecit veſtem de ſtauraci.

S. AGNETIS. In Eccleſia beatæ Agnetis Martyris, vbi eius corpus requieſcit, fecit veſtem de fundato cum periclyſi de blatthi.

S. APOLLINARIS. Item fecit in Eccleſia S. Apollinaris.

SS. MARTINI ET SILVESTRI. In titulo SS. Martini & Silueſtri fecit veſtes duas de ſtauraci, è quibus vnam cum periclyſi de fundato, aliam verò de blatthi.

S. VITI. In diaconia S. Viti fecit veſtem de ſtauraci & periclyſi de fundato.

S. EVGENIAE In Eccleſia beatæ Eugeniæ, in qua ſanctum corpus eius requieſcit, fecit veſtem de ſtauraci cum periclyſi . . . . . D

S. STEPHANI Item fecit in Eccleſia ſancti Stephani in Cœlio monte veſtes de ſtauraci duas, vnam ſuper altare maius, alteram ſuper corpora SS. Primi & Feliciani.

S. EVPHEMIAE. In baſilica beatæ Euphemiæ fecit veſtem de ſtauraci

S. ARCHANGELI. In baſilica beati Archangeli in Vico Patricij fecit veſtem de ſtauraci.

S. SEBASTIANI CATACVMBAE. Item fecit ſuper ſepulchrum beati Sebaſtiani Martyris, via Appia, ad Catacumbas veſtes maiores duas, vnam de ſtauraci, & aliam de fundato, & inibi ſuper tumbas Apoſtolorum Petri & Pauli fecit veſtes duas de ſtauraci, & de fundato cum blatthi.

S. LAVRENTII. In baſilica ſancti Laurentij Martyris ſita infra ciuitatem Tiburtinam veſtem de ſtauraci.

In Oratorio ſancti Stephani in ſancto Petro, qui appellatur Maior, fecit veſtem de E ſtauraci.

In baſilica beati Hyacinthi ſita in Sabinis, vbi & corpus eius requieſcit, fecit veſtem de ſtauraci pulcherrimam.

BASILICA S. PETRI. Item fecit ſuper altare beati Petri ſautoris ſui veſtem chryſoclauam miræ magnitudinis habentem hiſtoriam Dominicæ Natiuitatis cum gemmis pretioſiſſimis & margaritis ornatam.

LXXIX. Fecit & in ſupradicta Eccleſia vela de ſtauraci atque fundato pendentia intus inter columnas maiores dextra læuaque numero ſexagintaquinque, & alia vela alba holoſerica maiora, quæ pendent ante Regias in introitu. Atque ibidem fecit Crucifixum ex argento puriſſimo iuxta altare maius, penſantem libras quinquagintaduas, cui deſuper fecit gabathas ſex, cunctas ex argento puriſſimo, quæ pendent ante arcum maiorem dextra læuaque

A læuaque penſantes ſimul libras duodecim, & ſemis. Ibidem fecit vela de ſtauraci quæ pendent inter arcus argenteos in circuitu altaris numero decem, ex quibus duo habentia in medio Cruces de chryſoclauo cum orbiculis, & alia octo cum periclyſi de chryſoclauo; arcus verò cum columnis ſuis ex argento puriſſimo penſantes libras ducentas quinquaginta vnam & ſemis. Ibidem ſuper Crucem fecit anaglyphum interſatilem ex auro mundiſſimo, pendentem in pergula ante altare cum candelis duodecim penſantem libras tredecim.

In baſilica ſanctæ Dei Genitricis Ad præſepe fecit gabathas quinque ex auro puriſſimo LXXX. penſantes libras octo & ſemis, atque Crucem ex auro puriſſimo penſantem libras decem, atque coronam maiorem ex argento puriſſimo penſantem libras trigintaſex. fecit S. MARIAE AD PRAESEPE. & ibi vela alba holoſerica inter columnas maiores dextra læuaque numero quadragintaduo, ex eiſque vndecim roſata. Fecit etiam in introitu altaris alia vela holoſerica roſata,
B quæ pendent inter arcus de ciborij numero quatuor, ex quibus vnum de chryſoclauo & margaritis, atque aliud velum maius album, quod pendet ante Regias maiores in introitu ſarta tecta.

Item ſanctiſſimus Pontifex ſarta tecta Eccleſiæ S. Aureæ ſitæ ad oſtia Tiberina nouiter reparauit. S. AVREAE.

Eccleſiam beati Marcelli, ſitam in quartodecimo, quæ ab igne fuerat exuſta, idem almificus Pontifex in omnibus nouiter reſtaurauit. S. MARCELLI

Fecit & in baſilica Saluatoris, quæ appellatur Conſtantiniana, tetrauila in circuitu altaris alba holoſerica, ex quibus vnum habet in medio tabulam cum Cruce de chryſoclauo. Sed & renouauit altare maius miræ magnitudinis decoratum ex argento puriſſi- BASILICA CONSTANTINIANA.
C mo penſante libras ſexagintaocto.

Fecit & in baſilica S. Dei Genitricis Mariæ, Ad præſepe, veſtem chryſoclauam cum LXXXI. margaritis ornatam, habentem hiſtoriam Dominicæ Natiuitatis, ſimiliter & arcus duos S. MARIAE ex argento in preſbyterio cum columnis quatuor, & alios arcus quinque penſantes libras AD PRAESEPE. centum triginta. Idem verò præcipuus Præſul fecit ibidem veſtem rubram alythinam, habentem in medio tabulam cum chryſoclauo cum hiſtoria Domini noſtri Ieſu Chriſti, & S. Simeonis quando in templo eſt præſentatus, & in circuitu liſtam de chryſoclauo. Necnon aliam veſtem de chryſoclauo, habentem hiſtoriam S. Dei Genitricis Mariæ miræ magnitudinis & pulchritudinis, decoratam gemmis pretioſis & margaritis ornatam periclyſi de chryſoclauo, & in circuitu liſta de chryſoclauo.

Sed & in diaconia S. Mariæ Dei Genitricis dominæ noſtræ, quæ appellatur Domnica, S. MARIAE DOMNICAE.
D fecit veſtem rubeam alythinam habentem in medio tabulam de chryſoclauo cum hiſtoria eiuſdem S. Dei Genitricis ex margaritis ornatam, & periclyſin de chryſoclauo.

Fecit autem & in diaconia S. Dei Genitricis, quæ appellatur Antiqua, ſuper altare S. MARIAE ANTIQVAE. maius ciborium ex argento puriſſimo penſans libras ducentas duodecim.

Fecit & in baſilica S. Petri nutritoris ſui gabatham ex auro puriſſimo anaglypham LXXXII. cum gemmis pretioſis ornatam, quæ pendet ante imaginem ipſius Apoſtoli in ingreſſu BASILICA veſtibuli, penſantem libras ſeptem & ſemis. Faciem autem Saluatoris, & ipſius Apoſtolo- S. PETRI. rum principis ab imo vſque ad ſummũ cum luminaribus inferiùs & ſuperiùs honorauit, necnon & intra Confeſſionem Saluatorem ſtantem dextra, læuaque eius B. Apoſtoli Petri & Pauli imagines, habentes pariter coronas ex gemmis pretioſis. Atque pauimentum ipſius Confeſſionis veſtitum ex auro ſuluo penſante ſimul libras quadringentas quin-
E quagintatres, & vncias ſex. Verumetiam ſuper ipſum ſacrum altare fecit veſtem chryſoclauam habentem hiſtoriam Dominicæ Aſcenſionis & Pentecoſten, cum periclyſi de chryſoclauo. Pari modo vbi ſuprà fecit imaginem ipſius Apoſtolorum principis in porta virorum ex auro puriſſimo penſantem libras decem & octo & vncias tres. Idem verò beatiſſimus Pontifex vbi ſuprà fecit cancellos fuſiles in ingreſſu preſbyterij, à dextra, læuaque necnon & in ingreſſu veſtibuli ex argento mundiſſimo, penſantes ſimul libras mille quingentas ſeptuagintatres. Simulque & columnas * verſatiles in ingreſſu cor- * tornatiles
poris dextra læuaque ex parte virorum ac mulierum octo, ſimul penſantes libras centum nonaginta tres. Necnon & arcus argenteos octo, penſantes ſimul libras centum quadraginta.

Fecit idem beatiſſimus Pontifex in baſilica ſancti Andreæ vbi ſuprà, regnum ex auro S. ANDREAE. puriſſimo cum gemmis pretioſis penſans libras duas & vncias quinque.

S. PETRONILLAE. Necnon super altare beatæ Petronillæ, vbi suprà, fecit regnum aureum cum gemmis A
pretiosissimis pensans libras duas & vncias tres.

S. MARIAE MEDIANAE. Simili modo super altare S. Dei Genitricis vbi suprà, quæ appellatur Mediana, fecit
vestem de fundato cum periclysi de chrysoclauo habentem historiam Annuntiationis
Dominicæ.

S. AGATHAE IN SVBVRRA. In monasterio S. Agathæ super Suburram fecit vestem rubeam alythinam habentem
in medio tabulam de chrysoclauo cum periclysi de chrysoclauo.

S. PANCRATII. Necnon in monasterio S. Pancratij sito post basilicam Saluatoris, quæ Constantiniana dicta est, fecit vestem de fundato.

LXXXIII. S. PETRI. Hic fecit beato Petro nutritori suo Euangelia aurea cum gemmis prasinis ac hyacinthinis & albis miræ magnitudinis in circuitu ornata pensantia libras decem & septem &
vncias quatuor. Hic fecit calicem aureum præcipuum diuersis ornatum lapidibus pre- B
tiosis pensantem libras viginti & octo, similiter & patenam auream pensantem libras
viginti octo & vncias nouem. Pari modo in eadem basilica ipsius Apostoli fecit Cherubim de argenteo purissimo deauratos quatuor, qui stant super capita columnarum argentearum sub ciborio pensantes libras nonaginta tres. Fecit quoque imaginem Saluatoris, vbi suprà, auream quæ stat in trabe super ingressum vestibuli pensantem libras
septuaginta nouem.

LXXXIV. S. PETRONILLAE. Item præfatus Pontifex fecit super altare beatæ Petronillæ ciborium cum columnis
porphyreticis ex argento purissimo miræ magnitudinis pensans libras trecentas qua-
draginta octo, & imaginem argenteam stantem sub arcu ipsius ciborij pensantem libras
decem & semis.

S. MARIAE AD PRAESEPE. Item fecit in basilica sanctæ Dei Genitricis, Ad præsepe, super altare vestem chrysocla- C
uam habentem historiam Dominicæ Resurrectionis miræ magnitudinis & pulchritudinis, decoratam cum periclysi de chrysoclauo & vndique margaritis ornatam.

S. MARIAE TIT. CALLISTI. In titulo S. Dei Genitricis quæ appellatur, Callisti, fecit regnum ex auro purissimo pendens super altare maius ex gemmis pretiosis ornatum.

S. MARIAE IN DOMNICA. In diaconia S. Dei Genitricis quæ appellatur Domnica, fecit regnum ex auro mundissimo pendens super altare maius cum gemmis pretiosis ornatum pensans libras duas.

* S. MARIAE AD PRAESEPE. Fecit & in basilica sanctæ Dei Genitricis, Ad præsepe, in ingressu præsepis regias* vestes ex auro purissimo pensantes simul libras centum viginti septem, & super ipsas regias
modicum fundatum, habens in circuitu listam de chrysoclauo. necnon alia vela maiora
Tyria super regias maiores tria in ingressu basilicæ cum periclysi de fundato.

LXXXV. S. PETRI BASILICA. Idem egregius Præsul in ecclesia beati Petri Apostoli fecit calices maiores ex argento D
purissimo qui ponuntur super trabes argenteos numero decem & octo pensantes simul
libras centum octoginta duo. necnon fecit cerostrata maiora fusilia ex argento purissimo,
quæ stant ante Confessionem pensantia libras centum nonaginta octo. inuestiuit verò
ipsam Crucem ex argento mundissimo quæ est super imaginem auream in ingressu vestibuli pensantem libras centum vigintisex & semis. Verùm etiam ibi fecit lucernas fusiles
duas ex argento purissimo pensantes simul libras viginti septem, & constituit vt diebus
Dominicis & in sanctis solemnitatibus hinc inde iuxta Lectorium consisterent, & ad legendas sacras lectiones luminis splendore refulgerent.

LXXXVI. S. ANDREAE Hic fecit ad beatum Andream ciborium ex argento purissimo super altare maius pen-
sans libras trecentas quinque. Idem Pontifex diuinitus baptisterium eiusdem Ecclesiæ
iam præ nimia vetustate ruinæ proximum (quia angustior locus existebat populo qui ve- E
niebat ad baptismum) à fundamentis ipsum amplum & rotundum in meliorem erexit
statum, atque sacrum fontem in medio largiori spatio fundauit, eumque in circuitu columnis porphyreticis decorauit & in medio fontis columnam posuit, & super columnam agnum ex argento fundentem aquam, pensantem libras viginti octo & vncias decem; necnon altare maius super absidem constituit, cuius faciem atque Confessionem, seu rugas ad decorem ipsius sacri altaris inuestiuit ex argento mundissimo pensante simul
libras quadraginta octo. Verùm etiam & vestem de stauraci super ipsum posuit, atque regularem vbi suprà inuestitum ex argento purissimo fecit, & super ipsum regularem posuit arcum & gammadias ex argento pensantes simul libras octoginta, necnon imagines tres vbi suprà posuit ex argento pensantes libras triginta septem & vncias decem, ipsum verò baptisterium diuersis in circuitu decorauit picturis.

Orato-

A Oratorium verò sanctæ Crucis præ nimia vetustate ruiturum à fundamento simul cum absíde nouo ædificio erexit, & ad perfectum vsque perduxit, atque ipsam absidē ex musiuo diuersis decorauit picturis atque marmoribus miro splendore, vbi obtulit hæc, ciborium super altare cum columnis . . . . . , atque faciem altaris inuestiuit ex argento purissimo pensante libras centum viginti vnam & vncias duas, regnum epanoclistum ex auro purissimo cum Cruce in medio pendente super ipsum altare pensans libram vnam & vncias vndecim: necnon alias columnas argenteas quatuor & super ipsius regularem inuestitum ex argento purissimo pensantem libras sexaginta quatuor & vncias tres, arcus argenteos tres pensantes libras quadraginta tres & vncias octo. imagines argenteas deauratas tres pensantes libras triginta: canistra argentea duodecim pensantia libras septuaginta octo, gabathas argenteas interstatiles fundatas viginti vnas, & Crucem vnam pen-
B santes simul libras quinquaginta. vestem verò super altare fundatam vnam & aliam de blatthi cum chrysoclauo, necnon aliam vestem rosatam cum chrysoclauo, velum modicum chrysoclauatum cum Crucifixo & margaritis ornatum, vela modica quæ pendent in regulare ante imagines. Tyria sex, vela alba rosata serica ornata in circuitu de fundato duodecim. Velum maius album rosatum ornatum desuper de quadraplo vnum & aliud velum rubeum cum tabula, quod pendet ante Regias maiores, vela modica de stauraci quatuor quæ pendent in regulari ante imagines, sed & alia vela promiscua serica numero vndecim. Fecit vbi suprà ad fontes vela Tyria tria, quæ pendent in regulari ante imagines, & alia vela serica numero viginti vnum.

LXXXVII. ORATORIVM S. CRVCIS. LXXXVIII. S. PETRI BASILICA.

Hic fecit beato Petro Apostolo nutritori suo calicem aureum præcipuum epanoclistum diuersis ornatum lapidibus pretiosis pensantem libras vigintiquinque: fecit verò
C super ciborium canthara maiora quatuor ex argento purissimo habentia in medio cereos ex argento diademata pensantia libras centum quadraginta. Fecit & thuribulum Apostolicum ex auro purissimo pensans libras duas & vncias quinque. Fecit verò vestem super altare maius chrysoclauam diuersis ornatam picturis, quam constituit quatuor temporibus per annum in duodecim lec . . . ibidem ponere. Fecit vbi suprà coronas maiores ex argento purissimo quatuor pensantes simul libras centum quinquaginta & semis. Fecit & Lectorium ex argento purissimo miræ magnitudinis pensans libras quadragintatres, necnon cerostrata ex argento purissimo manentia iuxta Lectorium pensantia simul libras quadraginta octo, verùm etiam * super scripta cerostrata fecit lucernas fusiles bimixas duas ex argento puro pensantes libras viginti septem, & constituit vt Dominicis diebus vel sanctis solemnitatibus hinc inde iuxta Lectorium consisterent, & ad
D legendas sacras lectiones luminis splendore fulgerent. Phara canthara fecit in presbyterio quatuordecim ex argento mundissimo pensantia simul libras quatuor centum triginta tres, necnon columnas octo & arcus quatuor ex argento pensante libras centum septuaginta tres. Fecit ibidem calices fundatos ex argento qui pendent inter columnas maiores dextra læuaque basilicæ numero septuaginta quatuor ex argento pensantes libras * cen- *461.
tum sexaginta vnam.

LXXXIX. S. ANDREAE. Item beatus Antistes ad beatum Andream Apostolum vestiuit altare maius ex argento purissimo deaurato pensante libras centum triginta quinque, canthara ex argento purissimo duodecim pensantia libras quinquaginta duas, canistra duodecim ex argento purissimo pensantia libras septuaginta octo.

S. PETRONILLAE. Vestiuit altare sanctæ Petronillæ ex argento purissimo deaurato diuersis ornatum pi-
E cturis vndique pensans libras centum sexaginta duas.

S. GREGORII PAPAE. Necnon vestiuit altare beati Gregorij Confessoris atque Pontificis ex argento deaurato vndique pensante libras centum vigintiocto.

S. PETRI. Fecit insuper in gremio basilicæ beati Petri Apostoli cortinam maiorem Alexandrinam holosericam habentem in medio adiunctum fundatum & in circuitu ornamenta de fundato. Verùm etiam idem præcipuus Præsul fecit thuribula Apostolica duo ex auro purissimo, ex quibus vnum misit intus super corpus eius, pensans libras quinquaginta duas, alterum pensans libras duas & vncias octo, quod præcedit per stationes.

S. MARIAE AD PRAESEPE. Idem Pontifex inuestiuit faciem altaris sanctæ Dei Genitricis Ad præsepe ex argento mundissimo deaurato pensante libras octoginta sex. Fecit ibi coronas duas ex argento purissimo pensantes libras quinquaginta quatuor. Cortinam maiorem Alexandrinam holosericam ornatam de fundato vnam.

Hic

XC. Hic idem verò præcipuus Præsul ex largitate omnipotentis Dei & beati Petri Apostoli A
clauigeti Regni cælorum obtulit per vniuersas Sanctorum Ecclesias huius almæ Vrbis
Romæ coronas vel etiam canistros ex argento purissimo ob veniam peccatorum suorum,
BASIL. CONSTANTINIANA. videlicet, in Ecclesia Domini nostri Saluatoris, quæ appellatur Constantiniana, fecit
coronam ex argento purissimo pensantem libras viginti tres.
S. MARIAE AD PRAESEPE. In basilica sanctæ Dei Genitricis Ad præsepe similiter fecit coronam ex argento puris-
simo pensantem libras tredecim.
S. MARIAE AD MARTYRES. In Ecclesia S. Dei Genitricis ad Martyres fecit coronam pensantem libras duodecim
& vncias tres.
S. MARIAE TIT. CALLISTI. In Ecclesia S. Dei Genitricis tituli Callisti fecit coronam argenteam pensantem libras
tredecim & vncias tres.
S. MARIAE ANTIQVAE In Ecclesia S. Dei Genitricis quæ appellatur Antiqua, fecit coronam ex argento pen- B
santem libras tredecim.
S. MARIAE COSMEDIN. In diaconia ipsius Dei Genitricis quæ appellatur Cosmedin eodem modo fecit coro-
nam de argento pensantem libras duodecim.
S. MARIAE DOMNICAE. Necnon in diaconia S. Dei Genitricis quæ appellatur Domnica similiter fecit coro-
nam de argento pensantem libras nouem.
S. MARIAE IN VIA LATA. In diaconia S. Dei Genitricis quæ appellatur Via lata fecit coronam ex argento pen-
santem libras nouem.
S. MARIAE IN CYRO. Item in diaconia sanctæ Mariæ in Cyro fecit coronam ex argento pensantem li-
bras octo.
S. MARIAE FORIS PORTAM. In diaconia sanctæ Dei Genitricis, quę appellatur Foris portam fecit coronam pensan- C
tem libras quatuor & vncias duas.
Similiter fecit in monasterio S. Siluestri coronam ex argento pensantem libras sex &
vncias tres.
*Pallacini, In monasterio S. Laurentij dicti *Pallaciani, fecit canistrum de argento pensans libras
duas & vncias septem.
In monasterio sancti Pancratij quod ponitur iuxta basilicam Saluatoris fecit canistrum
de argento pensans libras quinque & semis.
Fecit etiam in monasterio SS. Andreæ & Bartholomæi quod appellatur Honorij, cani-
strum ex argento pensans libras tres.
In monasterio S. Stephani quod ponitur iuxta Lateranas fecit canistrum de argento
pensans libras duas.
In monasterio primi Martyris Stephani, quod ponitur ad beatum Petrum Apostolum D
fecit canistrum ex argento pensans libras tres & semis.
In monasterro SS. Ioannis & Pauli, quod positum est iuxta beatum Petrum Apostolum fecit canistrum ex argento pensans libras tres.
In monasterio S. Martini fecit canistrum ex argento pensans libras quatuor & vncias
duas.
In monasterio S. Stephani quod appellatur Cara galla patricia, fecit canistrum pensans
libras duas & semis.
In monasterio S. Cæsarij quod positum ad beatum Paulum Apostolum, fecit canistrum
ex argento pensans libras tres.
In monasterio sancti Stephani apud sanctum Paulum fecit canistrum ex argento pen-
sans libras duas. E
In monasterio SS. Cosmæ & Damiani iuxta Præsepe fecit canistrum ex argento pen-
sans libras duas & vncias duas.
In monasterio S. Andreæ quod appellatur Massa Iuliana, fecit canistrum ex argento
pensans libras duas.
In monasterio S. Adriani quod ponitur iuxta Præsepe, fecit canistrum ex argento
pensans libras duas.
*Cassij In monasterio S. *Cassini quod ponitur iuxta beatum Laurentium foris muros fecit
canistrum ex argento pensans libras duas.
In monasterio S. Stephani fecit canistrum ex argento pensans libras duas.
In monasterio S. Victoris ad S. Pancratium fecit canistrum pensans libras duas & vn-
cias septem.

In

A In monasterio S. Chrysogoni fecit canistrum ex argento pensans libras tres.
In monasterio S. Mariæ quæ appellatur Ambrosij fecit canistrum ex argento pensans
libras duas.
In monasterio S. Mariæ quæ appellatur Iuliæ fecit similiter.
In monasterio S. Andreæ quod positum est iuxta basilicam Apostolorum fecit si-
militer.
In Oratorio S. Stephani quod positum est in monasterio Dulcitij fecit canistrum ex ar-
gento pensans libras duas & vncias quinque.
In Oratorio SS. Sergij & Bacchi quod positum est in Callinico fecit similiter.
In monasterio sancti Agapiti quod positum est iuxta titulum Eudoxiæ fecit similiter.
In Oratorio S. Agnetis quod positum est in monasterio quod appellatur Duo furna, fe-
cit canistrum pensans libras duas & vncias octo.
B Necnon in Oratorio S. Viti quod positum est in monasterio quod appellatur ad Surdas
fecit canistrum pensans libras duas & vncias nouem.
In monasterio S. Bibianæ fecit similiter canistrum de argento pensans libras duas &
vncias nouem.
Fecit in Oratorio S. Luciæ quod positum est in monasterio *Recanati canistrum pen- *Renati
sans libras duas.
Fecit in Oratorio S. Mariæ quod positum est in monasterio S. Michaëlis canistrum
pensans libras duas, vncias duas.
In monasterio S. Sergij fecit canistrum similiter ex argento pensans libras tres.
In Oratorio S. Agathæ quod ponitur in monasterio ad caput Africi canistrum ex ar-
C gento pensans libras tres.
In monasterio S. Euphemiæ & Archangeli quod positum est iuxta titulum Pudentis
fecit canistrum ex argento pensans libras quinque.
In monasterio S. Seridonis fecit similiter.
In Oratorio S. Agathæ quod positum in monasterio Tempuli fecit similiter.
In Oratorio S. Cæsarij ad monasterium de Corsas similiter fecit canistrum pensans li-
bras duas & vncias tres.
In monasterio S. Semitrij fecit similiter.
In monasterio S. Mariæ ad Aquas Saluias fecit similiter.
In monasterio S. Donati quod positum est iuxta titulum S. Priscæ, fecit canistrum ar-
genteum pensans libras duas & vncias quinque.
D In monasterio S. Ioannis quod positum est in Auentino fecit similiter.
In Oratorio S. Mariæ quod positum est in monasterio de Lutara fecit canistrum ar-
genteum pensans libras duas & semis.
In monasterio Ierusalem quod positum est ad sanctum Petrum Apostolum fecit
similiter.
In monasterio S. Agnetis posito foris portam Numentanam fecit canistra ex argento
pensantia libras quinque.
In monasterio S. Eugeniæ foris portam Latinam pari modo fecit canistra ex argento
pensantia libras quinque.
In Oratorio S. Gregorij quod positum in Campo Martis fecit canistrum pensans li- XCI.
bras tres.] hactenus de donis in monasteria collatis, quæ numerata hic habes quadra-
E ginta quatuor, vt non te pigeat prolixæ lectionis, cùm repræsentatam in his habeas vete-
rem Romam huius temporis in numero & cultu diuersorum nominum Ecclesiarum.
sed dolendum sit, earum quamplurimas excidisse; gaudendum tamen vel earum saltem
nomina superesse. Pergit verò de aliis donis ad alia loca sacra missis Anastasius cœptam
semel orationem:
Fecit in titulo beatæ Sabinæ coronam ex argento purissimo pensantem libras octo.
In diaconia SS. Siluestri & Martini posita iuxta Orpheam, coronam ex argento pen-
santem libras sex & vncias duas.
In Oratorio S. Luciæ, quod est positum in xenodochio, fecit canistrum ex argento
pensans libras duas & vncias quatuor.
In Oratorio S. Abbachyri, quod est in xenodochio, fecit similiter canistrum pensans
libras duas.

In

In Oratorio SS. Cosmę & Damiani positum in xenodochio, quod appellatur Tucium, fecit canistrum pensans libras duas, & vnciam vnam.

In Oratorio S. Peregrini posito in hospitale Dominico ad Naumachiam fecit canistra pensantia libras quinque & vnciam vnam.

XCII. BASIL. CONSTANTINIANAE. Fecit idem Pontifex in basilica Domini nostri Iesu Christi quæ appellatur Constantiniana super altare maius vestes chrysoclauas duas, ex quibus vnam habentem historiam Dominicæ Resurrectionis, aliam habentem historiam viuificæ & venerandæ Dominicæ Crucis. Cantharos ex argento mundissimo octo pensantes simul libras vigintiseptem & vncias sex. Inuestiuit super rugas ante ingressum altaris ex argento purissimo pensante libras quadraginta octo & vncias octo. Fecit coronam ex argento purissimo pensantem libras duodecim. Fecit vbi suprà ad Fontes vela alba holosterica ornata in circuitu de fundato atque quadraplo numero decem. Sarta tecta ipsius Ecclesiæ cum quadriporticu simul ad fontem omnia, & in omnibus nouiter restaurauit. Quæ enim intacta & inconcussa reliquerat terræmotus? simul & fenestras in absside ex vitro ex diuersis coloribus conclusit atque decorauit: & alias fenestras basilicæ ex metallo gypsino reparauit. Et in medio basilicæ fecit cortinas duas, ex quibus vnam maiorem fundatam albam & aliam minorem albam rosatam.

S. MARIAE AD PRAESEPE. Fecit idem Pontifex in basilica sanctæ Dei Genitricis quæ appellatur, Ad præsepe, cortinam rosatam cum periclysi de fundato: cantharas de argento purissimo duo pensantia libras vigintitres, columnas duas pensantes libras vigintiunam vncias quinque, Crucem cum gabatha ex argento mundo pensantem libras quinque.

In diaconia ipsius Dei Genitricis quæ appellatur Antiqua, fecit tetrauila alythina ornata in circuitu de quadraplo.

In Oratorio S. Andreæ vela holosterica ornata vt suprà.

XCIII. S. MARIA IN CALLISTO. In titulo ipsius Dei Genitricis quæ appellatur Callisti, fecit vestem albam holosericam rosatam, habentem in medio tabulam de chrysoclauo cum historia de Præsentatione Domini nostri Iesu Christi & sancti Simeonis, cum periclysi de Tyrio. tetrauila rubea alythina quatuor, habentia Crucem cum gammadiis, & in circuitu periclysin de Tyrio. Velum Tyrium maius, quod pendet ante imaginem cum periclysi de blatthi vnum. Vela modica rubea alythina cum stauraci in medio numero tria, quæ pendent ante imagines argenteas cum periclysi de blatthi. Cortinam maiorem holosericam in gremio basilicæ vnam. Fecit & imagines argenteas deauratas, è quibus vnam cum gemmis. arcum argenteum vnum cum gammadiis. Supra cerostrata pharum vnum, thuribula duo, pensantia simul libras nonagintaquinque & vncias septem.

XCIV. BASILICA S. PETRI. Fecit verò idem præfatus Antistes B. Petro Apostolo calicem aureum diuersum ornatum lapidibus pretiosis, qui procedit per stationes pensantem libras tredecim & semis.

Hic fecit in basilica ipsius Apostoli velum chrysoclauum, quod pendet super ingressum vestibuli, item aliud velum maius chrysoclauum, quod pendet in trabe argentea ante imaginem Saluatoris super ingressum vestibuli. Coronam maiorem ex argento purissimo pensantem libras quinquagintatres & vncias octo, pharum argenteum pendens infra ipsam coronam, pensans libras vigintiquatuor. Item coronas argenteas quatuor pensantes libras quinquagintaseptem. Canistra octo pensantia simul libras quadraginta.

XCV. SYMBOLVM FIDEI SCRIPTVM IN SCVTIS ARGENTEIS. Hic verò pro amore & cautela Orthodoxæ Fidei, fecit vbi suprà scuta argentea duo scripta vtraque Symbolo, vnum quidem litteris Græcis & aliud Latinis, *sedentia dextra læuaque super ingressum corporis pensantia libras nonagintaquatuor & vncias sex.] huius autem faciendi operis tam in basilica S. Petri quàm in basilica S. Pauli quæ præcesserit occasio, superiùs dictum est suo loco. Pergit idem auctor:

*pendentia

Fecit vbi suprà in gremio basilicæ cortinam maiorem holosericam fundatam vnam. Velum album holosericum rosatum maius vnum, quod pẽdet in trabe maiore super imagines aureas ornatum in circuitu de fundato. Super fontes fecit vela serica alba numero nouem ornata in circuitu de fundato.

ALTARE S. LEONIS. Hic verò inuestiuit altare beati Leonis Confessoris atque Pontificis ex argento mundissimo deaurato pensante libras centum & nouem.

ALTARE S. GREGORII. Item inuestiuit altare beati Gregorij Confessoris atque Pontificis ex argento mundissimo deaurato pensante libras centum vigintiseptem.] & post illa de cultu basilicæ sancti Pauli,

Pauli, quæ dicta sunt superiùs dum de terræmotu, quo illa basilica concussa est, actum est, ista addit:

S. SABINAE. Hic fecit in basilica B. Sabinæ Martyris in gremio basilicæ cortinam maiorem holosericam de quadraplo & fundato pulcherrimam.

XCVI. S. PETRI. Præfatus verò venerabilis & præclarus Pontifex fecit in basilica beati Petri nutritoris sui super altare maius ciborium vnum cum columnis quatuor ex argento purissimo deaurato cum diuersis historiis miræ magnitudiuis mirifice decoratum, quod pensat vndique libras septingentasquatuor & vncias tres. Ciborium verò quod inde abstulit posuit super altare maius in basilica Dei Genitricis quæ appellatur, Ad præsepe, & Crucem argenteam fecit inibi, pensantem libras duodecim & vncias tres.

SS. APOSTOLORVM. Quadriporticum basilicæ sanctorum Apostolorum in Via lata intus & foris restauravit.

S. AGATHAE. Sarta tecta S. Agathæ Martyris sita in Suburra nouiter restaurauit.

XCVII. IN PATRIARCHIO LATERANENSI. Hic verò sanctissimus Præsul fecit in Patriarchio Lateranensi Oratorium à fundamentis in honore beati Archangeli, quod etiam musiuo diuersis picturis ornauit vndique, & omnia cimilia tam aurea quàm argentea, atque etiam vela obtulit.* Mancronam verò ipsius Lateranensis Patriarchij, quæ extenditur à campo & vltra imagines Apostolorum, quæ præ nimia vetustate ruituræ erant, à fundamentis restaurauit, & solaria restituit, marmoribus strauit, & cameram ipsius Mancronæ nouiter fecit, & diuersis historiis pictura mirifica decorauit.

XCVIII. BASILICA S. PETRI. Idem à Deo protectus venerabilis & præclarus Pontifex, fecit in circuitu altaris beati Petri Apostoli nutritoris sui tetrauila rubea holosterica alythina, habentia tabulas, seu orbiculos de chrysoclauo diuersis historiis depictos cum stellis de chrysoclauo ex margaritis ornata miræ magnitudinis & pulchritudinis decorata, quæ in diebus festis ibidem ad decorem emittuntur. Pari modo & desuper & alia tetrauila alba holosterica rosata Paschalia, habentia tabulas & orbiculos de chrysoclauo & margaritis, cum periclysi de chrysoclauo. Item etiam alia vela modica quatuor vbi suprà in singulis columnis ciborij fecit, habentia tygres de chrysoclauo, & in circuitu ornata de blatthi. Item & alia vela modica quatuor eamdem habentia similitudinem, eorum quæ in basilica Doctoris mundi Pauli Apostoli in columnis ciborij fecit.

S. AGAPITI. Idem Pontifex sarta tecta restauravit sancti Agapiti Martyris, quæ sita est in Prænestino: necnon tecta alterius basilicæ, positæ iuxta eamdem restauravit.

S. STEPHANI Pari modo sarta tecta basilicæ beati Stephani primi Martyris positæ via Latina millario tertio, quæ erat ruinæ proxima, reparauit.

S. BASILIDIS. Item basilicam beati Basilidis Martyris sitam in Merulana nouiter restauravit.

BASILICA LATERANENSIS. Item in basilica Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, quæ appellatur Constantiniana de proprio argento ipsius basilicæ coronas cum delphinis quinque, canistra numero trigintaquinque, gabathas numero octo de argento purissimo pensantes simul libras ducentas septuagintasex.

S. MARIAE AD PRAESEPE. Fecit etiam in basilica sanctæ Dei Genitricis, quę vocatur, Ad præsepe, cortinam de fundato, & in circuitu ornatam de blatthi, quæ pendet in pertica super sedem mirificè decoratam. Vela promiscua tam de fundato quàm de stauraci & quadraplo, ornata in circuitu de blatthi numero quadraginta. Fecit verò vbi suprà ante ingressum Præsepis pharum in modum retis ex argento purissimo cum canistris quinque de argento purissimo, pensans simul libras trigintaseptem & semis.

XCIX. BASILICA S. PETRI. Idem verò sanctissimus Pontifex fecit rursus beato Petro Apostolo nutritori suo calicem aureum præcipuum tetragonum epanocliston diuersis ornatum pretiosis lapidibus, pensantem libras trigintaduas: necnon patenam auream spanocliston miræ magnitudinis decoratam, pensantem libras vigintiquinque & vncias nouem. Fecit & pharum in modum retis cum canistro & Cruces de argento purissimo, quæ pendent sub arcu principali: necnon & alium pharum maiorem cum canistris pendentem sub trabe maiore argentea, ad ornatum S. Dei Ecclesiæ, pensantem libras mille centum quatuor, & vncias septem.

S. MARIAE AD PRAESEPE. Idem fecit sanctissimus Pontifex in basilica sanctæ Dei Genitricis Mariæ Ad præsepe tetrauila alba holosterica rosata, ornata in circuitu de chrysoclauo, & intra præsepe idem fecit vestes albas rosatas numero quatuor, ornatas in circuitu de Tyrio.

S. MARIAE IN DOMNICA. In diaconia verò eiusdem Dei Genitricis, quę appellatur Domnica, fecit vestem albam holosericam rosatam habentem in medio tabulas de Tyrio cum historia Crucifixi: necnon & rotam de chrysoclauo ornatam in circuitu de quadraplo. Fecit vbi suprà cortinam fundatam ornatam in circuitu de blatthi. A

S. MARIAE IN COSMEDIN. In diaconia eiusdem Dei Genitricis, quæ appellatur Cosmedin, fecit vestem albam holosericam cum tabula de chrysoclauo, habentem historiam Dominicæ Resurrectionis, & in circuitu listam de chrysoclauo.

S. MARIAE AD MARTYRES. Fecit ad S. Mariam Ad Martyres vestem albam holosericam rosatam cum tabula de Tyrio habentem historiam Crucifixi, & rotam de chrysoclauo ornatam in circuitu de Tyrio.

S. MARIAE FORIS PORTAM. In diaconia antedictæ Dei Genitricis, posita foris portam beati Petri fecit vestem de Tyrio mirificè decoratam. B

C.

S. PETRI. Idem præclarus & venerabilis Pontifex fecit in basilica beati Petri Apostoli nutritoris sui canistra interstatilia ex argento purissimo, tam in quadriporticu quàm in gremio basilicæ numero vigintiduo pensantia simul libras centum vigintiquinque. Gabathas signatas signo Crucis, quæ pendent tam in grandi porticu quàm in pharo æreas in medio basilicæ numero quadraginta octo, pensantes libras centum vnam & semis. Phara argentea tria, quæ stant super trabes argenteas, pensantia libras nonagintatres. Arcus argenteos duos pensantes libras quadragintaunam, & vncias nouem. Vela de blatthi maiora, quæ pendent in trabibus argenteis dextra læuaque presbyterij, necnon & in circuitu Sedis numero triginta, ornata de quadraplo. Vela modica de fundato quadraginta septem ornata in circuitu de blatthi Byzanteo, & inuestiuit de blatthi Neapolitano: necnon & in gremio Ecclesiæ fecit cortinam Alexandrinam in circuitu de Tyrio. Vela alba modica holosericа rosata numero vigintiquinque ornata in circuitu de blatthi, ex quibus vnum ornatum de stauraci. C

S. ANDREAE. Super altare verò beati Andreæ fecit vestem albam holosericam rosatam cum tabula de chrysoclauo habentem historiam Dominicæ Resurrectionis, & in circuitu eius listam de chrysoclauo.

S. PETRONILLAE. In altare beatæ Petronillæ fecit vestem albam holosericam cum tabula de chrysoclauo, habentem pariter historiam Dominicæ Resurrectionis, & in circuitu eius listam de chrysoclauo.

S. MARIAE IN MEDIANA. In Oratorio S. Dei Genitricis in Mediana fecit vestem albam holosericam rosatam, habentem in medio Crucem de chrysoclauo, & in circuitu ornatam de Tyrio.

S. MARIAE PAVLI PP. * In Oratorio ipsius sanctæ Dei Genitricis quæ dicitur Domni Pauli Papæ, fecit vestem albam holosericam in circuitu de * suizilo. D

MONASTERIVM S. MARTINI. In monasterio S. Martini fecit vestem albam holosericam rosatam, habentem in medio Crucem de chrysoclauo, cum periclysi de Tyrio.

CI. BASILICA SS. APOSTOLORVM. Fecit in basilica Apostolorum in Via lata super altare maius vestem albam holosericam rosatam, habentem in medio tabulam cum historia Dominicæ Resurrectionis, & in circuitu vestem de chrysoclauo; necnon & orbiculos de chrysoclauo cum periclysi de Tyrio, tetrauila media in circuitu de fundato, ex quibus vna cum chrysoclauo. Vela modica Alexandrina duo ornata in circuitu de stauraci, & in medio basilicæ fecit cortinam maiorem de fundato mirificè decoratam, ornatam in circuitu de Tyrio, & in medio Cruces de Tyrio.

S. SABINAE. Fecit in titulo S. Sabinæ Martyris super altare maius vestem albam holosericam rosatam, habentem in medio tabulam de stauraci, & in medio historiam Dominicæ Resurrectionis, & in circuitu listam de chrysoclauo. E

S. SVSANNAE. Pari modo & in titulo S. Susannæ Martyris super altare maius vestem albam fecit de holoserico rosatam, habentem in medio tabulam de chrysoclauo cum historia Dominicæ Resurrectionis, & in circuitu listam de chrysoclauo.

S. STEPHANI IN COELIO MONTE. Fecit in basilica sancti Stephani primi Martyris in Cœlio monte vestem albam holosericam rosatam, habentem in medio tabulam de stauraci cum historia Dominicæ Resurrectionis, & Crucem de chrysoclauo.

S. GEORGII. In diaconia beati Georgij Martyris super altare maius fecit vestem albam holosericam rosatam, habentem in medio tabulam de stauraci cum historia Crucifixi, ornatam de Tyrio, & rosas de chrysoclauo.

Idem

CII. S. MARIAE AD PRAESEPE. Idem verò protectus à Deo venerabilis & præclarus Pontifex in basilica sanctæ Dei Genitricis, quæ appellatur Ad præsepe, ob nimium amorem ipsius Dominæ nostræ fecit pharum ex argento purissimo cum lucerna & cerapto suo, pensante simul libras quadraginta & semis. & constituit eius beatitudo, vt in Dominicis diebus, vel in sacris solemnitatibus iuxta Lectorium consisteret, & ad legendum sacras lectiones luminis splendore fulgeret. A

S. PETRI BASILICA. In Ecclesia beati Petri pari modo fecit pharum ex argento purissimo cum lucerna & cerapto suo pensantem libras nonaginta & semis; & sub imagine Saluatoris Crucifixi in modum, fecit coronam ex argento purissimo pro luminarium splendore pensantem libras . . . .

CIII. S. APOLLINARIS RAVEN. In basilica S. Apollinaris Martyris atque Pontificis, quæ fundata est iuxta ciuitatem Rauennam, iam præ nimia vetustate ruinæ proximam restaurauit, & in meliorem deduxit statum. Super altare verò ipsius sacræ basilicæ in honorem omnipotentis Dei & beati Petri Apostoli de eius donis ac datis fecit vestem sericam rosatam albam, habentem in medio Crucem de chrysoclauo cum orbiculis & rosas sericas, habentes historias Annuntiationis & Natalis Domini, atque Passionem, & Resurrectionem, necnon in cęlos Ascensionem & Pentecosten ornatas in circuitu simili modo de chrysoclauo. sed & canistrum ex argento purissimo inibi fecit cum catenulis suprà, pensans libras quindecim. B

CIV. ALBANENSIS ECCLESIA EXVSTA RESTAVRATA. Episcopium Albanense simul cum Ecclesia, quæ nomine beati Pancratij fundata est, per quamdam negligentiam vel iniuriam, per immissionem diabolicam post matutinas laudes exustam à fundamentis vsque ad tectum, clementissimus & solertissimus Pontifex, Deo inspirante, firmum iaciens fundamentum, mirum in modum nouiter restauratа, & sarta tecta in meliorem statum deduxit, & fecit super altare maius vestes duas, è quibus vnam cum rosis maioribus habentem gryphes ornatam in circuitu de fundato, & aliam vestem de fundato, sed & tetrauila serica alythina ornata de Tyrio optimo in circuitu eiusdem altaris fecit numero quatuor. C

S. PETRI BASILICA. Verumetiam in Ecclesia beati Petri Apostoli fecit vestem rosatam habentem historiam Domini nostri Iesu Christi, quando extendit manus, & apprehendit Petrum Apostolum de fluctibus maris.

S. CYRIACI. Idem beatissimus & præclarus Pontifex fecit in basilica S. Cyriaci vestem albam holosericam, habentem in gyro periclysin de fundato, & in medio historiam Resurrectionis, & in circuitu altaris tetrauila alba, habentia periclysin de Tyrio.

S. VITALIS. Fecit autem & in titulo sancti Vitalis vestem albam holosericam, habentem periclysin de fundato, & in medio historiam Resurrectionis. D

S. ARCHANGELI. Necnon & in diaconia S. Archangeli posuit vestem albam holosericam, habentem periclysin de Tyrio, & in medio historiam Resurrectionis.

S. ABBACHYRI. Item super altare S. Abbachyri fecit vestem similem.

S. AGATHAE. Porrò in diaconia S. Agathæ Martyris fecit idem Pontifex vestem albam holosericam habentem in gyro periclysin de Tyrio, & in medio historiam Resurrectionis.

S. PAMMACHII. Verùm & in titulo S. Pammachij super altare SS. Ioannis & Pauli fecit vestem albam holosericam, habentem in gyro periclysin de fundato, historiam Crucifixi, Ascensionis, & Pentecostes.

S. CLEMENTIS. Pariter in Ecclesia beati Clementis Martyris atque Pontificis fecit vestem albam cum chrysoclauo, habentem historiam Resurrectionis, & Ascensionis & Pentecostes.

S. CYRIACI. In Ecclesia S. Cyriaci posita via Ostiensi fecit vela è quadraplo numero quinque, habentia historiam Saluatoris vocantis discipulos de naue, & super altare ipsius Martyris posuit vestem de fundato. E

S. MARIAE AD PRAESEPE. In basilica sanctæ Dei Genitricis semper Virginis Mariæ Dominæ nostræ, quæ est Ad præsepe, fecit coronas argenteas cum delphinis duodecim, pensantes libras centum & duas & vncias quatuor. & phara canthara argentea cum delphinis numero . . . pensantia libras octoginta & semis.

CV. BASILICA S. PETRI. Idem beatissimus Pontifex fecit in basilica beati Petri Apostoli nutritoris sui ante presbyterium pharum volubilem ex argento purissimo cum coronis & Crucibus pensantem libras centum triginta quinque & vncias sex. Verùm & idem ipse & deorsum vbi sacratissimum corpus ipsius Principis Apostolorum requiescit, renouauit imaginem auream habentem vultum Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, ac sanctæ Dei Genitricis Dominæ

noſtræ & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli atque Andreæ, necnon & beatæ Petronillæ virginis, vbi & addidit auri obrizi libras viginti vnam & vncias tres & ſemis. A

S. MARTINI. Veſtiuit altare S. Martini Confeſſoris Chriſti ex argento puriſſimo de aurato * ex terra quondam Fridigiſij Abbatis penſante libras decem & ſeptem & ſemis.

CVI. SS. MARTYRVM NEREI ET ACHILLEI. Idem præclariſſimus Pontifex conſpiciens Eccleſiam beatorum Martyrum Nerei & Achillei præ nimia iam vetuſtate deficere, atque aquarum inundatione repleri, iuxta eamdem Eccleſiam nouiter à fundamentis in loco ſuperiore Eccleſiam conſtruxit miræ magnitudinis & pulchritudinis decoratam. In quo etiam loco hæc obtulit dona, ciborium ex argento puriſſimo penſans libras ducentas quindecim, caniſtra ex argento numero ſex penſantia ſimul libras quindecim. Calicem & patenam ex argento puriſſimo deauratos penſantes libras duodecim & vncias decem. Regnum ſuper altare ex auro puriſſimo penſans libras duas & vncias ſex, veſtes duas, ex quibus vnam albam holoſericam, habentem B hiſtorias Dominicæ Natiuitatis, Reſurrectionis, Aſcenſionis, atque Pentecoſtes ornatam in circuitu de chryſoclauo, & aliam de Tyrio.] in reſtauratione autem eiuſdem Eccleſiæ recèns factæ reperimus eiuſdem inſtaurationis à Leone facta aliqua monumenta: Sixtus enim Papa quartus qui reſtaurauit, & ipſe breuiori ambitu ipſam contraxit, & obtexit quod labefactatum vidit vetus pauimentum.

S. MARIAE AD PRAESEPE. Item fecit in baſilica beatæ Dei Genitricis Ad præſepe regnum ex auro puriſſimo ſpanoclisto, diuerſis in circuitu de chryſoclauo ornatum lapidibus pretioſis, penſans libras quatuor & vncias ſeptem.

Fecit verò communicales ex argento puriſſimo per ſingulas vrbis regiones, quæ præcederent ſtationes per manus acolythorum numero viginti quatuor penſantes ſimul libras C

BASILICA S. PETRI. Pari modo in baſilica beati Petri fautoris ſui fecit regnum ex auro puriſſimo diuerſis pretioſis ornatum lapidibus penſans libras ſeptem.

SS. NEREI ET ACHILLEI. Fecit eriam in diaconia SS. Martyrum Nerei & Achillei vela promiſcua holoſerica numero . . . .] quæ autem hoc tempore diaconia erat, poſteà tranſiit in titulum.

S. AGAPITI. Itemque fecit ſarta tecta beati Agapiti Martyris ſita iuxta Eccleſiam beati Laurentij foris murum. & quæ præ nimia vetuſtate emarcuerant nouiter reſtaurauit.

Immò & in titulo beatæ Pudentianæ fecit veſtem albam holoſericam ornatam in circuitu de Tyrio] hactenus Anaſtaſius de Eccleſiarum ornamentis. Sic igitur in chartis ſaltem fulgeant, quæ temporis iniuria, vt de omnibus rebus mundi huius accidit, ſunt conſumpta.

CVII. Ad poſtremum autem iſta habet de ordinationibus ab eo habitis. Fecit autem ordina- D tiones tres per menſem Martij, in quibus creauit preſbyteros triginta, diaconos vndecim, Epiſcopos per diuerſa loca viginti ſex. ſepultus autem eſt in baſilica beati Petri Apoſtoli pridie Idus Iunias, Indictione nona, & ceſſauit Epiſcopatus dies decem.] ita Anaſtaſius, licet alij habeant dies viginti Sedem vacaſſe, ſed Anaſtaſio magis creditur.

CVIII. STEPHANVS PAPA QVINTVS DICTVS QVARTVS. Sic igitur vigeſima ſecunda eiuſdem menſis Iunij creatus eſt in locum ipſius Stephanus Papa eius nominis quintus, dictus quartus. qui autem Sedem Leonis dies viginti vacaſſe ponunt, creationem Stephani ad quintum Nonas Iulij collocant. De Stephano autem iſta apud Anaſtaſium: Stephanus natione Romanus ex patre Marino à primæua ætate in Patriarchio Lateranenſe ſub ſanctæ memoriæ domno Hadriano nutritus atque educatus, nobili proſapia atque præclariſſimo genere ortus, adhuc in parua ætate ad diſcendam ſacræ diſciplinæ ſcientiam ſtudioſus inuigilabat. Defuncto verò ſanctæ memo- E riæ præfato domno Hadriano Papa, qui in eius locum ſucceſſit domnus Leo Stephanum conſpiciens bonæ conuerſationis & humilitatis, eum ad ſubdiaconatus ordinem promouit, & cùm magis ſpiritualibus ſtudiis vacare conſpiceret, ad diaconatum ipſum prouexit. Et ſpiritualibus pollens ſtudiis, maximè verò Euangelica prædicatione, & in omnibus bonis operibus efficax probatus eſſet, factum eſt, vt cum migraret è vita præfatus domnus Papa Leo; illicò feruentiſſimo affectu à Populo Romano deligeretur ipſe præcipuus & ſanctiſſimus vir Stephanus ad ſacri Pontificatus culmen. Qui omnes vno affectu, parique amore eum ad Eccleſiam Petri Apoſtoli perducentes, Dei ordinante prouidentia Papa Vrbis eſt conſecratus.

CIX. Hic ſanctiſſimus vir in Pontificatu iam poſitus, pro confirmanda pace & vnitate ſanctæ Dei Eccleſiæ, Franciæ arripuit iter ad piiſſimum & ſereniſſimum domnum Ludouicum Impe-

A Imperatorem. Qui cùm in Franciam peruenisſet, tanto honore atque exaltatione à præ- STEPHANVS PAPA PROFICISCITVR IN GALLIAS AD LVDOVICVM. dicto piiſſimo Principe atque Francorum populo ſuſceptus eſt, quantam vix lingua narrare poteſt. Et tantam gratiam largitus eſt ei Dominus, vt omnia quæ ab eo popoſciſſe dignoſcitur, in omnibus impetrarit. in tantum vt idem ſereniſſimus Princeps pro illius amore in finibus Franciæ ſuper omnia dona quæ ei largitus eſt curtem de ſuo proprio Fiſco beato Petro Apoſtolo perpetuali vſu perceptionis paginam conceſſit. Idem verò ſacer Antiſtes exemplum ſumens Redemptoris noſtri qui pro nobis de cælis dignatus eſt deſcendere, & de captiuitate diaboli nos eripere, omnes exules qui illic captiuitate tenebantur propter ſcelera & propter iniquitates ſuas, quas in ſanctâ Romanam Eccleſiam & in domnum Leonem Papam geſſere, pro pietate Romam reduxit.] hæc de eo apud Anaſtaſium. Sed quę ab eodem ſunt prętermiſſa, quæ habent eiuſdem tęporis ſcriptores hîc reddamus.

B Auctor incertus, ſed qui ſui temporis res geſtas conſcripſiſſe cognoſcitur domeſticus CX. Ludouici, per annos ſingulos vitam ipſius Ludouici Imperatoris conſcribens hæc de his habet[a]: Imperator Stephani Papæ aduentu prægnito, Bernhartum quidem nepotem, [a] *Vita Ludou. c. 38. 39.* Regem Italiæ, Pipini filium eum comitari iuſſit. Sed eo appropinquante, alios Miſſos qui eum cum debito honore perducerent, direxit. Ipſe autem aduentum eius Rhemis ſuſtinere ſtatuit. Cui etiam obuiàm Hildebaldum, Archicapellanum ſacri Palatij, Theo- QVOMODO EXCEPTVS STEPHANVS PAPA A LVDOVICO. dulphum Epiſcopum Aurelianenſem, Ioannem Atrebatenſem, aliorumque miniſtrorum Eccleſiæ copiam procedere iuſſit, infulis indutos ſacerdotalibus. Ad vltimum Imperator milliarium, equo excepit, & Eccleſiam intrantem manu propria ſuſtentauit, præcinentibus pro tanta exultatione variis Eccleſiæ ordinibus: Te Deum laudamus, & reliqua. Quo hymno finito, laudes Imperatori debitas clerus Romanus conclamauit, quarum fi- C nem dominus Apoſtolicus oratione compleuit. His expletis intra domus penetralia conceſſum eſt, expoſitiſque cauſis ſui aduentus, & benedictione panis & vini ſimul participata, Imperator ad ciuitatem redit, dominus Apoſtolicus ibidem remanſit.] hæc ille de prima die. habet de his plura alia eiuſdem temporis, rerumque à Ludouico geſtarum ſcriptor certus auctor Theganus Treuirenſis Chorepiſcopus, de cuius fide ne quid dubites, habes Vualfridi Strabonis qui eidem operi præfationem præpoſuit teſtimonium, cùm hæc ait: Hoc opuſculum in morem Annalium Thegam natione Francus, qui eidem operi [b] *Thegan. de geſtis Ludouici c. 16. 17. 18.* præfationem Eccleſiæ Chorepiſcopus quidem & breuiter potiùs quàm lepidè compoſuit, &c.] Idem igitur auctor Theganus rem geſtam ſic aggreditur[b]:

Stephanus ſtatim poſtquam Pontificatum ſuſcepit, iuſſit omnem populum Romanum CXI. fidelitatem cum iuramento promittere Ludouico.] id ea de cauſa, vt tumultuari ſoliti D Romani in Romanum Pontificem (vt vidimus in Leone) eo ſaltem modo coërceri poſſent. ſed pergit auctor: Et dirigens Legatos ſuos ad ſupradictum Principem, nuntians ei, vt libenter eum videre voluiſſet in loco vbicumque ſibi placuiſſet. Quod audiens, magno tripudio repletus cœpit gaudere. Et confeſtim iuſſit Miſſos ſuos obuiàm ire ſancto Pontifici cum ſalutationibus maximis & ſeruitia præparare. Perrexit poſt Miſſum dominus Ludouicus obuiàm ſupradicto Pontifici obuians ei in campo magno Rhemenſium. QVOMODO LVDOVICVS IMP. PROSTRAVIT SE CORAM PONTIFICE. Deſcendit vterque de equo ſuo. Et Princeps ſe proſternens omni corpore in terram tribus vicibus ante pedes tanti Pontificis, & tertia vice erectus ſalutauit Pontificem iſtis verbis, dicens: Benedictus qui venit in nomine Domini, Deus Dominus & illuxit nobis. Et reſpondit Pontifex: Benedictus ſit Dominus Deus noſter, qui tribuit oculis noſtris ſecundum Dauid Regem videre. Amplexantes enim ſe & oſculantes pacificè perrexerunt E ad Eccleſiam, qui cùm diu orauerunt, erexit ſe Pontifex, & excelſa voce cum clero ſuo fecit ei laudes regales.

Poſteà Pontifex honorauit eum magnis honoribus & multis & Reginam Irmingar- CXII. dam, & omnes Optimates & miniſtros eius. Et in proxima die Dominica in Eccleſia ante Miſſarum ſolemnia coram clero & omni populo conſecrauit eum, & vnxit ad Impera- STEPHANVS PAPA CORONAT LVDOVICVM ET IRMINGARDAM. torem, & coronam auteam miræ pulchritudinis & pretioſiſſimis gemmis ornatam quam ſecum apportauerat, poſuit ſupra caput eius. & Irmingardam Reginam appellauit Auguſtam, & poſuit coronam auream ſuper caput eius. Quamdiu ibi erat beatiſſimus Papa, quotidie colloquium habebat de vtilitate ſanctæ Dei Eccleſiæ. Poſt quod dominus Imperator eum honorauit magnis & innumeris donis tripliciter & ampliùs quàm ſuſcepiſſet ab eo, ſicut ſemper ſolebat agere, magis dare quàm accipere. Dimiſit eum ire Romam cum Legatis ſuis, quibus præcepit vbique in itinere ſuo honeſtum exhibere ſeruitium.

CHRISTI 816. | STEPHANI PAP. I. | LVDOVICI 3. LEONIS ARMENI 3. IMPP.

Postquam Romam venit non post multos dies claruit Dei manifestatione in nonnullis A
miraculis;quòd ipse verus erat viuens Dei cultor.] hæc ipse,agens de eius obitu post redi-
tum ad Vrbem, nos verò dicemus de eo suo loco,sequenti anno.

CXIII. Hoc anno tertio Ludouici,ab eo celebratum constat conuentum prouincialem Aquisgrani, in eoque sanctum Meinulphum accepisse licentiam ædificandi monasterium virginibus canonicis regularibus, habent vitæ eius Acta à Gobelino conscripta. Fuit hic diaconus Ecclesiæ Paderbornensis qui egregia claruit sanctitate, vt eius vitæ Acta significant.

CXIV. DE TEMPORE REDITVS STEPHANI PAP. IN VRBEM. Quod verò ad rerum gestarum tempus spectat hîc dicemus, quæ desiderantur in aliis, atque ex auctore sui temporis res scribente: nam ita apud Aimoinum ista narrantur: Stephanus non duobus post consecrationem suam exactis mensibus, quàm maximis itineribus ad Imperatorem venire contendit.] & inferiùs de reditus tempore: Tertio postquam B
Romam venerat mense nondum exacto circiter octauum Kalendas Februarij diem obiit.] Ex quibus patet ipsum hoc anno ex Galliis Romam rediisse, mense Octobris.

CXV. Stephani autem ipsius Papæ apud [a] Gratianum de Romani Pontificis electione in hæc verba decretum extat:

[a] *Dist. 33. c. 28. Quia sancta.*

DECRETVM STEPHANI PAPAE DE ELECTIONE ROM. PONT. Quia sancta Romana Ecclesia, cui auctore Deo præsidemus, à pluribus patitur violentias, Pontifice obeunte: quæ ob hoc inferuntur, quia absque Imperiali notitia Pontificis fit consecratio: nec canonico ritu, & consuetudine, ab Imperatore directi intersunt nuntij, qui scandala fieri vetent: volumus vt cùm instituendus est Pontifex, conuenientibus Episcopis & vniuerso clero eligatur præsente Senatu & populo qui ordinandus est. Et sic ab omnibus electus, præsentibus Legatis Imperialibus consecretur. Nullusque sine periculo sui,iuramenta vel promissiones aliquas, noua adinuentione, audeat extorquere, nisi C
quæ antiqua exigit consuetudo,ne Ecclesia scandalizetur,& Imperialis honorificentia minuatur.] hactenus Stephani Papæ decretum assertum. An enim reuerà eiusdem Stephani sit, aliæ plures recitatæ & confutatæ superiùs schismaticorum impostura, vt de hoc etiam dubitari possit, efficiunt. Cùm præsertim Ludouicus Imperator anno sequenti, vt suo loco apparebit, in Constitutione à se edita de donatione facta Romanæ Ecclesiæ, liberam esse velle declarat electionem & coronationem Romani Pontificis;nec ad aliud teneri qui creatus est Pontifex,nisi vbi est consecratus, legationem mittere ad ipsum Imperatorem, qua eum de sua promotione faciat certiorem,prout & successor Stephani huius Paschalis Papa fecisse conspicitur. Adeò vt aut non sancitum eiusmodi decretum, vel ab ipso Ludouico non acceptatum opus sit affirmare, cùm (vt dictum est) anno sequenti his contra-
[b] *Dist. 63. c. 30. Ego Ludouic.* ria ab eo constituta noscantur. recitat illam ipsam Ludouici Constitutionem etiam [b] Gra- D
[c] *Dist. 63. c. 29. Cum Hadrianus.* tianus, simulque ea [c] quæ contigerunt in electione Hadriani Papæ secundi, cùm nec qui aderant tunc Romæ Legati eiusdem Imperatoris vocati sunt.

IESV CHRISTI ANNVS 817. | PASCHALIS PAP. ANNVS I. | LVDOVICI 4. LEONIS ARMENI 4. IMPP.

I. DE OBITV STEPHANI PAP. ET TEMPORE SEDIS EIVS. SEQVITVR annus Redemptoris octingentesimus decimusseptimus, Indictione decima, quo Stephanus Papa cùm sedisset menses septem & dies tres, octauo Kalendas Februarij (siue nono, vt habent alij) ex hac vita soluitur, sepeliturque in basilica S. Petri E
cùm mense Decembri ordinationem habuisset, in qua creauit presbyteros octo & diaconos quatuor; Episcopos verò per diuersa loca quinque.] hæc Anastasius, apud quem error irrepsit: nam cùm septem menses ipse sedisse dicatur, errore librarij factum, vt loco septem mensium, septem positi habeantur anni: sed & irrepsit error peior priore, dum apud eumdem aliquis, qui posteà exscripsit, vtrumque reddidit numerum, nempe septem annos & septem menses; sed redarguitur quàm apertissimè error ex huius temporis rerum Francorum scriptoribus, cùm omnes æquè testentur post reditum ex Galliis Stephanum tribus mensibus tantùm fuisse superstitem. Ipsum insuper Stephanum fuisse illustratum miraculis, ex Thegano huius temporis fidelissimo scriptore, dictum est anno superiori. Sunt multa in Anastasij codice quo vtimur, de ornamentis à Stephano Papa in diuersas Ecclesias collatis, & restauratione earum, & ædificiorum structuris, sed ad Leonem

CHRISTI 817. | PASCHALIS PAP. I. | LVDOVICI 4. LEONIS ARMENI 4. IMPP.

A Leonem esse referenda,paginæ ipsæ transpositæ docent; cùm alioqui nec temporis angustiæ talia tantaque adscribi Stephano patiantur, cùm plurium annorum ad ea consummanda oportuisset spatia intercessisse. His igitur prætermissis, ad successorem Stephani conuertamus orationem.

II. PASCHALIS PAPA CREATVR. Cùm vix biduo (vt habet Anastasius) Sedes vacasset, Paschalis miro totius populi & cleri consensu Papa creatur, quinto Kalendas Februarij. de cuius natalibus & vita benè à pueritia instituta ista apud eumdem Anastasium leguntur: Paschalis natione Romanus ex patre Bonoso à primæuo ætatis suæ diuino cultui mancipatus, atque sacrosanctæ Ecclesiæ Patriarchio studiis diuinæ salutiferæque Scripturæ imbutus, tam in psalterio, quàm in sacris paginis noui & veteris Testamenti spiritualiter eruditus elegans & in omni bonitate perfectus,subdiaconus quidem factus,& postmodum diaconus,atque presbyter con-
B secratus est.

III. VIRTVTES PASCHALIS. Erat autem vir sanctus, castus, pius & innocens, magnanimus, loquela deuotus, pudicitia plenus. Sed & nimis hilariter, iucundeque in eleemosynis pauperum cuncta quæ habebat opportunè distribuens. In colloquiis diuinis frequentiùs cum religiosis ac sanctis monachis sedula obseruatione, diu noctuque insistebat in orationibus ac vigiliis,quotidianisque ieiuniis humiliter & honestè vigebat. Quem dum prædecessor eius dominus Leo ter beatissimus Papa tantis studiis peruigilem & religionis deuotum conspexisset: tunc ei monasterium beati Stephani primi Martyris iuxta Ecclesiam beati Petri principis Apostolorum ad regendum commisit, quia scriptum est: [a] Nemo lucernam accen- [a] *Matth. 5.*
dit & ponit in abscondito neque sub modio, sed super candelabrum, vt qui ingrediuntur lumen videant. Vnde qui suimet vitæ huius temporalis lucra pro æterna sobriè atque
C vtiliter moderando correxit, ad exemplum benè viuendi subditis, & . . . ctione pietatis religiosiùs exornauit.

IV. PASCHALIS QVALIS ELECTIO. Qui etiam gratiam hospitalitatis peregrinis qui ob amorem beati Petri Apostoli de longinquis regionibus ad eius Limina accurrebant, vtiliter præparans necessaria, ministrabat, & occultè quibus egebant hilariter erogabat. Et semper quotidie in Dei operatione crescebat, vsquequò prædecessor eius dominus Stephanus Papa de hac luce ad æternam beatitudinem migrasset. Dum ergo per tanta bonæ operationis exempla præcipua longè lateque fama discurreret: & omnipotens Deus in regimen Ecclesiæ suæ sub piæ gubernationis cura annueret aptè,moderateque disponere: vna concordia, eademque voluntate, diuino interueniente consultu, à cunctis sacerdotibus & proceribus, atque omni clero, necnon & Optimatibus atque cuncto Populo Romano consentientibus ad lau-
D dem & gloriam omniporentis Dei in Sedem Apostolicam Pontifex eleuatus est. Erat enim Patrum præceptorum, & Pontificum institutorum atque canonum, legum & sanctionum diligentissimus obseruator. Et cuique iustitiæ normæ à tempore ordinationis suæ nobilissimus promulgator,tardus ad irascendum,velox ad miserandum,nulli malum pro malo reddens,sed semper misericors omnibus ciuibus, & à Deo sibi commissi Populi Romani amator & gubernator existebat.] hæc apud Anastasium,& alia quæ opportunius suo loco dicentur inferiùs.

V. LEGATIO PASCHALIS PAPAE AD LVDOVICVM IMP. Cùm igitur Paschalis ad Pontificatum esset assumptus ex monasterio, licet inuitus ac renitens: placuit de sui electione certiorem reddere Ludouicum Imperatorem, ad eumq; legationem mittere, qua significaret, se inuitum ac reluctantem fuisse coactum subire munus tanti Apostolatus. Huius legationis ac litterarum Paschalis Papæ mentio est in vi-
E ta Ludouici Pij Imperatoris his verbis: Post expletam consecrationem solemnem Legatos cum epistola Apologetica & maximis muneribus Imperatori Paschalis misit, insinuans non se ambitione ac voluntate, sed electione & populi acclamatione, huic succubuisse potiùs quàm insiluisse dignitati. huius baiulus fuit Theodorus Nomenclator, qui peracto negotio, & petitis impetratis super confirmatione scilicet pacti & amicitiæ more prædecessorum suorum,reuersus est.] hæc auctor eiusdem temporis. Eadem alij eiusdem quoque sæculi historiam prosecuti veteres eius æquales scriptores habent.

VI. Quæ autem post hæc acciderint ipsi Ludouico Imperatori, idem vitæ eius auctor & rerum inspector sic ait: Sub eodem anno, Quadragesimæ pænè exacto tempore, vltimæ hebdomadis quinta feria, qua Dominicæ Cœnæ celebratur memoria, dum peractis omnibus, quæ tantæ diei solemnitas exigebat, Imperator ab Ecclesia in Regiam se recipere vellet, porticus lignea per quam redeundum erat, carie senioque confecta, & hu-

LVDOVICVS IN VITAE DISCRIMEN ADDVCTVS.

mectatione continua putrefacta, fatiſcentibus inferioribus, ſub Imperatoris pedibus, Comicumque illius collapſa magnum fragore ſui omni palatio incuſſit metum, verentibus ſingulis, ne ruinæ illius euentus Imperatorem oppreſſiſſet, ſed à Deo, cui erat dilectus, à præſenti diſcrimine eſt protectus. Nam cùm viginti vel eo amplius Comites cum eo ad terram vſque deciderint, variaſque incurrerint calamitates: ille nihil triſtioris incurrit iacturæ, præter imi pectoris locum, cui illiſus eſt capulus enſis, vltimaque auris cutis paululùm expoliata, ſed & crus illius iuxta inguina cuidam ligno impactum, cui tamen citiſſimè eſt ſubuentum. Adhibito enim medicorum ſtudio, quàm breui priſtinæ ſaluti eſt reſtitutus. Viginti namque peractis diebus, Nouiomagum venatum petiit.

VII. AQVISGRANENSIS CONVENTVS.

Quo peracto negotio, Imperator generalem habuit conuentum Aquiſgrani, in quo quantum feruoris circa diuinum cultum in arca pectoris geſtaret, tanto adniſu declarauit. Congregatis enim Epiſcopis, nobiliſſimoque ſanctæ Eccleſiæ clero, fecit componi, ordinarique librum canonicæ vitæ normam geſtantem, in quo totius illius ordinis perfectio continetur, ſicut recluſus ipſe fatetur. In quo etiam inſeri iuſſit cibi potuſque atque omnium neceſſariorum ſummam, vt omnes tam viri quàm ſanctimoniales, ſub hoc ordine Chriſto ſeruientes nullis præpediti neceſſitatibus libera ſeruitute Domino omnium militare meminiſſent. Quem librum per omnes ciuitates & monaſteria canonici ordinis ſui Imperij miſit per manus Miſſorum prudentium, qui illum in omnibus ſupradictis locis tranſcribi facerent, debitaque atque conſcripta exigerent ſtipendia miniſtrari. Quæ res magnum Eccleſiæ contribuit exultationis tripudium, & piiſſimo Imperatori debita cum laude immortale monimentum. Itidemque conſtituit idem Deo amabilis Imperator Benedictum Abbatem, & cum eo monachos ſtrenuæ vitæ per omnia, qui per omnia monaſteria monachorum euntes, redeunteſque vniformem traderent cunctis monaſteriis tam viris quàm ſanctimonialibus feminis viuendi ſecundùm regulam S. Benedicti incommutabilem morem.] Habes iſta omnia prout à Ludouico conſtituta leguntur, capitibus octoginta diſtincta in additione prima poſt ſeptimum librum Capitularium Francorum, hac inſcriptione notata litteris grandiuſculis:

VIII. DE CAPITIBVS LXXX. AD REGVLARES SPECTANTIBVS AB IPSIS ABBATIBVS CONSTITVTIS.

Anno Incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti octingenteſimo decimoſeptimo, Imperij verò glorioſiſſimi Principis Ludouici quarto, ſexto Idus Iulij. Cùm in domo Aquiſgrani palatij, quæ Lateranis dicitur, Abbates cum quampluribus vnà ſuis reſediſſent monachis, quæ ſubſequuntur Capitula communi conſilio ac pari voluntate inuiolabiliter à regularibus conſeruari decreuerunt. ita inſcripto. Sequuntur poſt hæc dicta capitula de regularibus ſtatuta etiam vt dictum eſt, in his quæ ad cibum & potum ſpectare viderentur, ſecundùm ea quæ in Ludouici edicto eſſe ſancita ex auctore vitæ eius narratum eſt. At verò ita iſta tribuuntur Ludouico, vt quia interfuit, & harum ſcribendarum legum fuiſſet auctor & promulgator: tamen non ab ipſo Ludouico conſtituta fuiſſe, ſed ab ipſis Abbatibus vnà ſimul conſidentibus, recitata nuper inſcriptio manifeſtat. Tu verò ipſa octoginta capita, quæ extant pro arbitrio conſulas.

IX. REFORMATIO ECCLESIAE EX LVDOVICI EDICTO ET CONCILIO AQVISGRAN.

De aliis etiam quæ in eodem conuentu per Ludouicum conſtituta idem auctor affirmat, ſic dicere pergit: Conſiderans etiam idem piiſſimus Imperator non debere Chriſti miniſtros obnoxios eſſe humanæ ſeruituti; ſed multorum auaritiam abuti miniſterio Eccleſiaſtico ad proprium quæſtum: ſtatuit vt quicumque ex ſeruili conditione, conciliante ſcientia, & morum probitate, ad miniſterium altaris adſciſceretur, primùm manu mitteretur à propriis dominis, vel priuatis vel Eccleſiaſticis, & tunc demum gradibus altaris induatur. Volens etiam vnamquamque Eccleſiam habere proprios ſumptus, ne per eiuſcemodi inopiam diuini cultus negligerentur: inſeruit prædicto edicto vt per ſingulas Eccleſias manſus tribueretur vnus cum penſatione legitima & ſeruo & ancilla. Hæc erat ſancti Imperatoris exercitatio, hic quotidianus ludus, hæc palæſtrica agonia, ſpectante Deo, quo eius vita in ſancta doctrina & operatione clariùs eniteret, qui in pomparum ſublimitate conſtitutus, imitando Chriſtum humilitate altiùs eminebat. Denique tunc cœperunt deponi ab Epiſcopis & clericis cingula baltheis aureis & gemmeis cultris onerata, exquiſitæque veſtes, ſed & calcaria talos onerantia relinqui. Monſtro enim ſimile ducebatur, ſi Eccleſiaſticæ familiæ deputatus conaretur aſpirare ad ſæcularis gloriæ ornamenta.

X. DE LVDOVICI REBVS GESTIS IN CONVENTV AQVISGRANENSI.

In hoc eodem conuentu Aquiſgranenſi (ne prætereamus rem magni momenti) quod Apoſtolicæ Sedis legatione petebatur, Ludouicus Imperator confirmauit quæcumque à prædeceſſoribus ſuis donata vel reſtituta fuiſſent Romanæ Eccleſiæ, de his ſcribens publicam

blicam Conſtitutionem, quam tum ſua, tum ſuorum ſubſcriptione firmauit, atque ſigillo muniuit. meminit huius Leo Oſtienſis in Chronico Caſſinate cùm ait: [a] Vltimo huius Abbatis, *Theodomari ſcilicet*, anno Ludouicus Imperator, qui cognominatus eſt Almus, vel Sanctus, huius Caroli filius, quarto Imperij ſui anno Aquiſgranis in palatio cum pluribus totius Franciæ * Abbatibus religioſiſque monachis Concilium faciens, vtiliſſima noſtri ordinis obſeruationi * LXXX. generalia Capitula conſtituit, quæ omnia apud nos perinde ferè, ac ſi regula ſancti Benedicti, obſeruantur. Hic pactum Conſtitutionis & Confirmationis fecit beato Petro Apoſtolo, eiuſque Vicario domino Paſchali, parentes ſuos Pipinum & Carolum imitatus, manuſque ſuæ ac filiorum ſubſcriptione corroborans, decem Epiſcopos, octo Abbates, & Comites quindecim, Bibliothecarium, Manſionarium & Oſtiarium vnum ſubſcribere fecit, & per Legatum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Theodorum Nomenclatorem domno Paſchali Papæ tranſmiſit.] hæc Leo. Eamdem Conſtitutionem ex parte tantùm, quæ ſcilicet inſeruirent argumento, de quo ageret, nempe principium & finem [b] Gratianus poſuit in ſuo quem collegit libro Decretorum: nos autem hîc reddimus integram ex monumentis Vaticanis his verbis:

[a] *Leo Oſtienſ. lib. 1. c. 18.*

* Epiſcopis

* LXII.

[b] *Ego Ludouicus diſt. 63.*

In nomine Domini Dei omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.

XI. CONSTITVTIO LVDOVICI IMP. DE REBVS S. PETRO DONATIS ET RESTITVTIS.

Ego Ludouicus Imperator Auguſtus ſtatuo & concedo per hoc pactum confirmationis noſtræ tibi beato Petro Principi Apoſtolorum, & pro te Vicario tuo domno Paſchali ſummo Pontifici & vniuerſali Papæ, & ſucceſſoribus eius in perpetuum, ſicut à prædeceſſoribus veſtris vſque nunc in veſtra poteſtate & ditione tenuiſtis, & diſpoſuiſtis ciuitatem Romanam cum Ducatu ſuo & ſuburbanis atque viculis omnibus & territoriis eius, montanis, & maritimis litoribus & portubus, ſeu cunctis ciuitatibus, caſtellis, oppidis, ac viculis in Tuſciæ partibus, id eſt, Portum, Centumcellas, Cære, Bledam, Marturanum, Sutrium, Nepe, Caſtellum Galleſij, Hortam, Polimartium, Ameriam, Tudertum, Peruſium, cum aliis tribus inſulis ſuis, id eſt, Maiorem & Minorem, Puluenſem & Lacum, Narniam, * Otriculum cum omnibus finibus ac territoriis ad ſupradictas ciuitates pertinentibus. Simili modo & in partibus Campaniæ, Signiam, Agnagniam, Ferentinum, Alatrum, Patricum, Fruſinonem, cum aliis partibus Campaniæ; necnon & Tibur cum omnibus finibus & territoriis ad eaſdem ciuitates pertinentibus.

* Otriculos

XII. * ſuburbanis,

Necnon & Exarchatum Rauennatenſem ſub integritate cum * vrbibus, ciuitatibus, oppidis & caſtellis, quæ piæ recordationis domnus Pipinus Rex, ac bonæ memoriæ genitor noſter Carolus Imperator beato Petro Apoſtolo & prædeceſſoribus veſtris iamdudum per donationis paginam reſtituerunt, hoc eſt, ciuitatem Rauennam & Æmiliam, * Bobium, Cæſenam, Forum Pompilij, Forum Liuij, Fauentiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, * Comiaclum, & Adriam & Gabelum cum omnibus finibus, territoriis atque inſulis in terra mariſque ad prædictas ciuitates pertinentibus. Simul & Pentapolim, videlicet Ariminum, Piſaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Humanam, Æſium, Forum Sempronij, Montem Feretri, Vrbinum & territorium * Valuenſe, Calles, Luceolos, Eugubium, cum omnibus finibus ac terris ad eaſdem ciuitates pertinentibus.

* Robium,

* Comaclũ,

* Balnenſe,

XIII. Eodem modo territorium Sabinenſe, ſicut à genitore noſtro Carolo Imperatore B. Petro Apoſtolo per donationis ſcriptum conceſſum eſt ſub integritate, quemadmodum ab Itherio & Macenario Abbatibus, Miſſis illius inter idem territorium Sabinenſe & Reatinum definitum eſt. Item in partibus Tuſciæ Longobardorum caſtellum Felicitatis, Vrbeuetum, Balneum Regis, Ferenti caſtrum, Viterbium, Martam, Tuſcaniam, Populoniam, Soanam, Roſellas. Et inſulas Corſicam & Sardiniam & Siciliam ſub integritate cum omnibus adiacentibus & territoriis maritimis, litoribus, portubus ad ſupradictas ciuitates & inſulas pertinentibus. Item in partibus Campaniæ, Soram, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum, Capuam & patrimonia ad poteſtatem & ditionem noſtram pertinentia, ſicut eſt patrimonium Beneuentanum & Salernitanum, & patrimonium Calabriæ inferioris & ſuperioris, & patrimonium Neapolitanum, & vbicumque in partibus Regni atque Imperij à Deo nobis commiſſi patrimonia * noſtra eſſe noſcuntur.

* veſtra

XIV. Has omnes ſupradictas prouincias, vrbes, ciuitates, oppida & caſtella, viculos & territoria, ſimulque & patrimonia iam dictæ Eccleſiæ tuæ, beate Petre Apoſtole, & per te Vicario tuo ſpirituali Patri noſtro domno Paſchali ſummo Pontifici & vniuerſali Papæ, eiuſque ſucceſſoribus vſque ad finem ſæculi eo modo confirmamus, vt in ſuo detineant iure, principatu, ac ditione. Simili modo per hoc noſtrum confirmationis decretum, firma-

firmamus donationes quas piæ recordationis domnus Pipinus Rex,auus noſter, & poſteà A
domnus & genitor noſter Carolus Imperator beato Petro Apoſtolo ſpontanea voluntate
contulerunt. Necnon & cenſum & penſiones, ſeu ceteras donationes, quæ annuatim in
Palatium Regis Longobardorum inferri ſolebant, ſiue de Tuſcia Longobardorum, ſiue
de Ducatu Spoletano,ſicut in ſupradictis donationibus continetur,& inter ſanctæ memo-
riæ Hadrianum Papam,& domnum & genitorem noſtrum Carolum Imperatorem con-
uenit,quando eidem Pontifici idem de ſupraſcriptis Ducatibus, id eſt, Tuſcano & Spole-
tano,ſuæ auctoritatis præceptum confirmauit, eo ſcilicet modo, vt annis ſingulis ſupradi-
ctus cenſus Eccleſiæ beati Petri Apoſtoli perſoluatur, ſalua ſuper eoſdem Ducatus noſtra
* ditionem in omnibus dominatione,& illorum ad noſtram * partem ſubiectione.

XV. Ceterùm, ſicut diximus, omnia ſuperiùs nominata, ita ad noſtram * partem per hoc
* poteſtatem * noſtro, noſtrorumque * noſtra noſtræ confirmationis decretum roboramus,vt in * veſtro,veſtrorumque ſucceſſorum per- B
maneant iure,principatu,atque ditione,vt neque à nobis,neque à filiis & ſucceſſoribus no-
ſtris per quodlibet argumentum ſiue machinationem in quacumque parte minuatur * ve-
ſtra poteſtas, aut nobis de ſupraſcriptis omnibus vel ſucceſſoribus veſtris inde aliquid ſub-
* villis, trahatur de ſupraſcriptis videlicet vrbibus, prouinciis, ciuitatibus, oppidis, caſtris, * vicu-
lis,inſulis,territoriis,atque patrimoniis,necnon & penſionibus atque cenſibus,ita vt neque
nos ea ſubtrahamus, neque quibuſlibet ſubtrahere volentibus conſentiamus; ſed potiùs
omnia quæ ſuperiùs leguntur,id eſt, prouincias,ciuitates,vrbes,oppida,caſtella, territoria,
patrimonia atque inſulas, cenſus ac penſiones, Eccleſiæ beati Petri Apoſtoli & Pontifici-
bus in ſacratiſſima illius ſede in perpetuum reſidentibus, in quantum poſſumus, defende-
re nos promittimus, ad hoc vt omnia ea in illius ditione ad vtendum & fruendum atque
diſponendum firmiter valeat obtinere:nullamque in eis nobis partem aut poteſtatem diſ- C
ponendi aut iudicandi, ſubtrahendive aut minorandi vendicamus; niſi quando ab illo,
qui eo tempore huius ſanctæ Eccleſiæ regimen tenuerit,rogati fuerimus. Et ſi quilibet ho-
mo de ſupradictis ciuitatibus ad veſtram Eccleſiam pertinentibus ad nos venerit, ſubtra-
here ſe volens de veſtra iuriſdictione vel poteſtate, vel quamlibet aliam iniquam machi-
nationem metuens,aut culpam commiſſam fugiens, nullo modo eum aliter recipiemus,
niſi ad iuſtam pro eo faciendam interceſſionem, ita dumtaxat ſi culpa quam commiſit
venialis fuerit inuenta; ſin aliter, comprehenſum veſtræ poteſtati eum trademus, exceptis
* venerint, his qui violentiam vel oppreſſionem potentium paſſi, ideò ad nos * veniant, vt per no-
ſtram interceſſionem iuſtitiam accipere mereantur,quorum altera conditio eſt, & à ſupe-
rioribus valdè diſiuncta.

XVI. Et quando diuina vocatione huius ſacratiſſimæ Sedis Pontifex de hoc mundo migra- D
uerit,nullus ex Regno noſtro aut Francus aut Longobardus, aut de qualibet gente homo
ſub noſtra poteſtate conſtitutus licentiam habeat contra Romanos, aut publicè, aut pri-
uatè veniendi, aut electionem faciendi; nulluſque in ciuitatibus vel territoriis ad Eccle-
ſiam beati Petri pertinentibus, aliquod malum propter hoc facere præſumat, ſed liceat
VT ELECTIO ET CORONATIO PAPAE SIT LIBERA. Romanis cum omni veneratione, & ſine aliqua perturbatione honorificam Pontifici ſuo
exhibere ſepulturam,& eum quem diuina inſpiratione & beati Petri interceſſione omnes
Romani vno conſilio & vna concordia ſine aliqua promiſſione ad Pontificatus ordinem
elegerint; ſine aliqua ambiguitate & contradictione more canonico conſecrari. Et cùm
conſecratus fuerit,Legati ad nos, vel ad ſucceſſores noſtros Reges Francorum dirigantur,
qui inter nos & inter illum amicitiam & charitatem & pacem ſocient, ſicut tẽporibus piæ
recordationis domni Caroli atqui noſtri, ſiue domni Pipini aui noſtri, vel & Caroli Im- E
peratoris genitoris conſuetudo erat faciendi. Hoc autem vt ab omnibus fidelibus ſanctæ
Dei Eccleſiæ & noſtris firmum eſſe credatur, firmiuſque per futuras generationes & ſæ-
cula ventura cuſtodiatur, propriæ manus ſignaculo & venerabilium Epiſcoporum, atque
Abbatum, vel Optimatum noſtrorum ſub iureiurando & ſubſcriptionibus pactum iſtud
noſtræ confirmationis roborauimus, & per Legatum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Theodo-
rum Nomenclatorem domno Paſchali Papæ direximus.

Ego Ludouicus miſericordia Dei Imperator ſubſcripſi. Et ſubſcripſerunt tres filij eius
& Epiſcopi decem & Abbates octo, & Comites quindecim, & Bibliothecarius vnus &
[a] *Diſt.63.c. Ego Ludouicus.* Mantionarius vnus & Oſtiarius vnus.] hæc ex parte tantùm apud [a] Gratianum, atque ex
codicibus Vaticanis quatuor exemplarium facta ſimul mutua collatione conſignatis lit-
teris Alphabeti A.B.C.D.

Quæ

A Quæ poſt hæc fuerint eiuſdem Ludouici res geſtæ anni huius, idem qui ſuprà auctor XVII.
pergit his verbis: At verò non tulit hanc ſanctam Deoque dignam Imperatoris deuotio-
nem humani generis inimicus,vndique ſe impetentem & ab omnibus Eccleſiæ ordinibus
ſibimet bella indicentem; ſed cœpit totis virium copiis ſe expugnantem oppugnare, &
per membra ſua Chriſti fortiſſimum bellatorem vi & aſtu,quo potuit, laceſſere. Nam his
ritè ordinatis, poſtquam Imperator in eodem placito filium primogenitum Lotharium
Imperatorem appellari & eſſe voluit, & duorum filiorum ſuorum alterum Pipinum in
Aquitaniam, Ludouicum in Baioariam miſit: vt ſcilicet ſciret populus, cuius deberet po-
teſtati parere: ſtatim ei Abodritorum defectio nuntiatur, qui cum filiis Godefridi amici-
tias iungentes Saxoniam Tranſalbianam vexabant, contra quos Imperator ſufficientes
copias dirigens, eorum motus, Deo fauente, compreſſit.

B Ipſe autem Voſagi luſtra ſectaturus venatum petiit. Intereà venatione ibidem iuxta XVIII.
morem Francorum expleta, cùm hiemem exacturus Aquiſgranum reuerteretur, nuntia-
tum eſt ei, * Bernhardum nepotem ſuum Italiæ Regem, cui ipſe maximè, vt Rex fieret, * Bernhardi BERNHARDI REGIS ITALIAE CONIVRATIO IN LVDOVICVM IMP.
apud patrem cauſa fuerat, conſiliis quorumdam prauorum hominum adeò dementa-
tum, vt ab eo deſciuerit, omnes ciuitates Regni & Principes Italiæ in hæc verba coniu-
rauerint; ſed & omnes aditus quibus in Italiam intratur, poſitis obicibus & cuſtodiis ob-
ſeparint. Quod cùm certis nuntiis referentibus,maximè verò Rathaldo Epiſcopo, & Sap-
pone certiſſimè cognouiſſet: contractis vndique copiis tam ex Galliis quàm ex Germa-
nia,cum maximo exercitus robore Cabillonum vſque peruenit. At Bernhardus cùm ſe
cerneret viribus imparem, & ad cœpta inefficacem, vtpote à quo plurimi ſuorum quoti-
die deficerent,deſperatis rebus,ad Imperatorem venit, armiſque depoſitis, pedibus ſe eius
C proſtrauit, confeſſus perperàm ſe egiſſe. Cuius exemplum primores eius ſunt ſecuti, &
armis depoſitis, ſe eius poteſtati & iudicio ſubdiderunt.

Sed & concinnationes, quomodo cœptam rebellionem, & quare inchoauerint, & ad XIX.
quem finem inchoatam perducere voluerint,quóſve complices ſibi allexerint,ad primam PATEFACTA IN OMNIBVS CONIVRATIO.
prodiderunt interrogationem. Fuere ſanè huius conſpirationis auctores Egiddeo rega-
lium amicorum primus, Reginerius olim Comes palatij Imperatoris, & filius Reginerij
Comitis, ſed & Reginardus præpoſitus cameræ regalis. Erant autem huius ſceleris con-
ſcij quamplures clerici ſeu laici, inter quos aliquos Epiſcopos huius tempeſtatis procella
inuoluit,Anſelmum ſcilicet Mediolanenſem,V Volfoldum Cremonenſem,ſed & Theo-
dulphum Aurelianenſem.

Poſtquam verò defectionis prolati ſunt principes & cuſtodiæ mancipati, ſicut decre- XX.
D uerat,hiematum regreditur, ibique vſque dum ſacram Paſchæ ſolemnitatem celebraret,
remoratur.Poſt cuius feſtiuitatis tranſactam celebritatem,Bernhardum hactenus Regem
eiuſque fautores in ſupradicto ſcelere, cum lege,iudicioque Francorum deberent capitali
inuectione feriri, ſuppreſſa triſtiori ſententia, luminibus orbari conſenſit, licet multis ob-
nitentibus, & animaduerti in eos tota ſeueritate legali cupientibus. At verò licet Impe-
rator indulgentiùs ageret, vltio tamen eliminata ad effectum in aliquos eſt perducta. At SYNODVS EPISCOPORVM IN QVA DEPOSITI EPISCOPI CONIVRATI.
enim Bernhardus & Reginerius dum impatientiùs oculorum amiſſionem & ablationem
tulerunt: mortis acerbitatem ſibi conſciuerunt. Epiſcopos porrò hac immanitate conſtri-
ctos ab Epiſcopis reliquis depoſitos monaſteriis mancipauit, ceterorum autem nullum vel
vita priuari iuſſit, vel membrorum amputatione mulctari, ſed ſecundùm quod exigente
culpa viſum eſt, alios * exiliari, alios iuſſit * attondi.] hactenus de his auctor, quæ cœpta * exulare * attonderi
E hoc anno in ſequentem ſunt propagata.

Porrò Bernhardi corpus delatum fuiſſe Mediolanum,ſepultumque in Eccleſia S.Am- XXI.
broſij,inſcriptio illic poſita docet,quæ ſic ſe habet:

BERNHARDVS CIVILITATE MIRABILIS CETERISQVE PIIS VIRTVTIBVS REX HIC REQVIESCIT. REGNAVIT ANNOS QVATVOR MENSES QVINQVE OBIIT XV. KALEND. MAII INDICTIONE XI. FILIVS PIÆ MEMORIÆ PIPINI.

Factum autem opera Anſelmi Mediolanenſis Epiſcopi eius ſtudioſiſſimi vt transferre- XXII.
tur eius corpus Mediolanum,exiſtimare poſſumus.

At Ludouicus vbi eius obitum accepit, moleſtiſſimè tulit, doluit permiſiſſe iudicibus XXIII.
eam in ipſum animaduerſionem, & perinde ac ſi reus eius obitus eſſet, pœnituit, peccatumque ſanctis operibus expiare curauit.ait enim Theganus eius temporis auctor: Tertio

die

POENITENTIA LVDOVICI IMP. DE MORTE BERNHARDI.

die post amissionem luminum Bernhardus obiit. Quod audiens Imperator, magno cum A dolore fleuit multo tempore,& confessionem dedit coram omnibus Episcopis suis, & iudicio eorum pœnitentiam suscepit, propter hoc tantùm, quia non prohibuit consiliarios hanc crudelitatem agere. ob hanc causam multa dedit pauperibus propter purgationem animæ suæ.] hæc ipse.

XXIV. Detrusos pariter narrant in monasterium filios Caroli Magni naturales in eiusdem criminis suspicionem adductos Drogonem, Theodoricum & Hugonem, inter quos Drogo laudatissimus habebatur, quòd & liberalibus disciplinis imbutus esset, de quo Angelomi in epistola nuncupatoria ad Lotharium est insigne testimonium. Sed & Adelhardus quoque consobrinus Caroli Magni iussus est exulare: nescitur causa, cùm tamen vir esset sanctitate conspicuus, de quo inferiùs dicendum.

XXV. Misit hoc anno Paschalis Papa pallium ad Viennensem Archiepiscopum, præsentesque B litteras ad eum dedit, quibus præter alia, notas temporis exploratas ostendit. sic enim se habent[a]:

PASCHALIS PAP. AD BERNARDVM VIENNENSEM ARCHIEPISC. EPIST. [a] *Bib. Flor. edit. à Ioan. à Bosco Calest. par. vlt. pag. 49.*

Paschalis Episcopus seruus seruorum Dei reuerendissimo & sanctissimo fratri Bernardo, sanctæ Viennensis Ecclesiæ Archiepiscopo.

Quia sanctitatem tuam in ecclesia Viennensi gubernationem susceptisse cognouimus, in Domino Deo nostro plurimùm inde gaudemus. Vnde Apostolica vice monemus, vt in custodia gregis Dei studium tuæ dilectionis prudenter inuigilet. Pallij vsum, quem ad sacerdotalis officij honorem, & ad ostendendam vnanimitatem, quam cum beato Petro Apostolo vniuersus grex Dominicarum ouium, quæ ei commissæ sunt, vim habere non dubium est: ab Apostolica sicut decuit Sede popposcisti. Ipsum igitur tibi Viennensique tuæ ecclesiæ, vtpote ab eisdem Apostolis fundatæ maiorum more libenter indulsimus, ad C ostendendam in te tuamque ecclesiam eiusdem Sedis Apostolicæ charitatem; vtque secundùm morem Ecclesiæ eo vtaris, benignè designamus: fraternitatem tuam necessariò commonentes, vt creditæ tibi ecclesiæ opus ita Deo fauente exequi studeas, vt adepta cuius ornaris studio, dignitate, & probitate morum, & viuacitate sollicitudinis, & custodita integritate Fidei ampliùs studeas adornari. Omnia etiam priuilegia, quæ tuæ pridem concessa sunt à prædecessoribus nostris ecclesiæ, volumus *inconuersa tibi & successoribus tuis permanere. Scriptum per manum Theophylacti Notarij & Scriniarij in mense Decembris, Indictione decima. benè Valete. Data per manum Georgij Bibliothecarij sanctæ Sedis Apostolicæ, Nonis Decembris, imperante domino piissimo Augusto Ludouico à Deo coronato, magno, pacifico Imperatore, eius Imperij anno iiij. & Patriciatus eius ij.] Iam ad res Orientales conuertamus orationem.

f. inconcussa

XXVI. Hoc eodem anno legatio missa est à Leone Imperatore ad Ludouicum Augustum. D

DE LEGATIONE MISSA A LEONE IMP. Quisnam autem hoc functus sit munere, & quid nuntiandum Ludouico in mandatis Legatus acceperit, Theganus in rebus gestis Ludouici sic narrat: In eodem commorans palatio ad se venientem Missum susceptit Leonis Constantinopolitani Imperatoris nomine Nicephorum: legatio autem, excepta amicitia & societate, erat de finibus Dalmatiarum, Romanorum & Sclauorum. At quia nec hi præsentes erant, nec Chadalo finium præfectus, neque sine illis hæc dirimi poterant, missus est in Dalmatiam ad hæc pacificanda & componenda Abigarius cum Chadalone eorumdem finium Principe.] hæc de legatione Leonis Imperatoris.

XXVII. Quod ad religionis statum pertinet, vbi innotuisset in Oriente Paschalem Pontificem

THEODORVS SCRIBIT AD PATRIARCHAS. in Apostolicum esse thronum euectum, Theodorus Studita clarissimus Confessor ad E eum litteras scripsit, necnon ad alios Patriarchas. ita quidem testatur Michael eius discipulus in ipsius vita, cùm ait: Misit etiam vir egregius quatuor Patriarchis epistolas, prudenter admodum atque opportunè, antiquioris dico Romæ, & Ierosolymorum, Antiochiæ, & Alexandriæ. Quæ singulæ commemorabant, quemadmodum Christi imago contumeliosè à persecutoribus tractata esset, & Orthodoxi omnes in carcerem & exilium missi, tum deinde vnumquemque excitabat ad defensionem, opemque ferendam periclitanti Fidei ac veritati, quam falsitas sic opprimeret.] Extant ipsæ epistolæ magno Dei beneficio hactenus conseruatæ, dignæ quidem quæ singulę audiantur. Ac primùm quod spectat ad datam ad Paschalem Romanum Pontificem: missus est ad eum cum ipsa à Theo-

[b] *Theod. lib. 2 epist. 12. Cod. Colum.* doro Dionysius eius discipulus vnà cum aliis sociis non suo tantùm nomine, sed quinque aliorum Præsidum monasteriorum Fidei gratia expulsorum. quæ sic se habet[b]:

PASCHA-

A PASCHALI PAPÆ ROMÆ.

In omnibus summa virtute prædito, lumini magno, principi sacerdotum primo, domino nostro Apostolico Papæ Paschali, Ioannes, Theodosius, Athanasius, Ioannes, Theodorus minimi presbyteri & Præsides eorum qui Catharæ, Pieridij, Paulopetrij, Eucæriæ & Studiani. XXVIII. THEODORI ET ALIORVM CONFESS. EPIST. AD PASCHALEM PAPAM.

Iam ferè audita sunt omnino supremæ vestræ beatitudini ea quæ propter peccata nostra in nostram Ecclesiam inuasere. Etenim facti sumus in parabolam & prouerbium omnibus Gentibus, vt secundùm Scripturam [a] loquar: non tamen par est renuntiatio quæ fit exiliter, & per epistolas. Quare nos minimi, etsi membrum corporis Christi, vltimum sumus, tamen capite nostro comprehenso, atque iis qui in fraternitate excellunt, huc atque illuc dissipatis, potuimus quodammodò ex eo quòd prope simus, & per B mutuam significationem in vnum fieri & spiritum & verbum, scribentes hæc, tametsi confidenter. Audi, Apostolicum caput, à Deo præposite Pastor ouium Christi, ianitor Regni cælorum, Petra fidei, super quam ædificata est Catholica Ecclesia. Petrus enim tu, Petri Sedem exornans & gubernans. [a] *Num. 24.* PRAECONIA ROMANI PONTIFICIS.

Lupi graues irruperunt in caulam Domini, portæ inferi, vt olim, ruptæ sunt in ipsam. XXIX. Quid hoc? persecutionem patitur Christus cum Matre & ministris. Siquidem contra imaginem incursus, prototypi est persecutio. Hinc detentio patriarchalis capitis, & exilia, & relegationes Archiepiscoporum, & sacerdotum, & monachorum, monacharumque & compedes & vincula ferrea, tormentaque & ad extremum mors. O horribilem auditionem! veneranda imago Saluatoris nostri Dei, quam & dæmones perhorrescunt, contumeliis affecta, & ludibrio habita est, non solùm in regia vrbe, verùm etiam in omni re- C gione & oppido. Altaria deleta sunt, templa destructa, sacra profanata, effusus est sanguis, & effunditur eorum qui retinent Euangelium. Persecutiones & exilia eorum qui adhuc reliqui sunt. Conticuit omne pium os metu mortis: aperta est aduersaria & blasphema lingua. commota est omnis caro in ambiguitate versans. QVAE PATIATVR ORIENTALIS ECCLESIA.

Hei mihi, inquit *Propheta* [b], quia facti sumus vt qui colligit calamum in messe & racemum in vindemia, cùm non sit botrus. In nos, ô beate, hæc omnia facta sunt. Quæ quis non ægrè tulerit in seipso proximi damna considerans? Quis autem non ratiocinatus fuerit, esse aduentus Antichristi præludia, tantum differentia, quantum ab exemplari imago, in quam etiam insanitur? Huc igitur ab Occidente, ô Christi imitator, resurge, & ne repellas in finem. Tibi dixit Christus [c] Deus noster: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ecce tempus, ecce locus: opitulare nobis, qui es à Deo ad hoc ordinatus. D porrige manum, quantum fieri potest. Habes potestatem à Deo, eo quòd omnium princeps es, in quo positus es. Terreto, supplicamus, hæreticas feras calamo diuini verbi tui. Pastor bone, pone animam pro ouibus, supplicamus. XXX. [b] *Mich. 7.* IMPLORAT A PASCHALI PAPA AVXILIVM. [c] *Luc. 21.*

Audiat Ecclesia quæ sub cælo est, quòd à vobis anathematizantur per Synodum qui XXXI. hæc ausi. Et iam sanctos Patres nostros anathematizant. Hoc fuerit Deo acceptum, Angelis & Sanctis gaudium, concussis firmamentum, fundatis stabilimen, lapsis resurrectio, omni Orthodoxorum Ecclesiæ exultatio, & tuæ certè celsitudini secundum eos qui antiquitus præcesserunt, æternum monimentum. Qui similibus temporibus cùm fecerint ea, quæ à nobis peccatoribus nunc petuntur, Spiritu sancto afflati, & commemorantur, & beati habiti sunt. Prorsus autem credimus & confidimus, quòd misericordia miserationum flexus, nostram tenuem scripturam accipies, Christum imitatus, qui Deus omnium E non recusauit ab * Abagaro epistolam accipere, & accepta rescribere.] Hæc Theodori & aliorum eius collegarum ad Paschalem Papam epistola per Dionysium (vt dictum est) missa, vt indicant aliæ eiusdem Theodori litteræ [d] ad Epiphanium datæ, de quibus suo loco inferiùs dicetur. *Abgaro [d] *Theod. lib. 2 epist. 35 Cod Column.*

Citat Gennadius [e] Scholarius Patriarcha Constantinopolitanus in expositione pro XXXII. Concilio Florentino hanc Theodori Studitæ ad Paschalem Romanum Pontificem epistolam, recitatque totidem verbis quæ habentur in laudem Apostolicæ Sedis. quibus iungit quæ iunguntur in alia epistola ab eodem Theodoro ad ipsum Paschalem scripta. sed de his anno sequenti. [e] *Gennad. ex. pos. pro Concil. Flor. c. 5. sect 16.*

Accidit verò, vt & creato Romæ eodem Paschali Pontifice, ex veteri consuetudine, ipse XXXIII. etiã Theodotus pseudopatriarcha Constantinopolitanus ad eum mitteret Apocrisarios pro responsis Ecclesiasticis, communionem hac via conatus subripere ab ipso Romano

APOCRISARII HAERETICI REIECTI A PASCHALE PAPA.

Pontifice. Quos cùm audisset Paschalis in Vrbem aduentare, eosdem ne propiùs accederent, eos execratus valdè, prohibuit. Contrà verò missum nuntiũ à Theodoro & aliis Archimandritis quàm benignissimo animo excepit, litterasq; datas cùm legisset, magno animi dolore ex compassione affectus est, & quibus potuit, studuit periclitantibus præstò esse, reddens ad eos affectus paterni plenissimas Apostolicas litteras, quibus tum Theodorus, tum reliqui eas accipientes, magna sunt consolatione affecti, & fortitudine roborati. Caremus tamen litteris illis à Paschali Pontifice ad Archimandritas redditis. Ceterũ hæc ita, vt narrata sunt, se habuisse, fidem faciunt aliæ litteræ ab ijsdem monasteriorum Præpositis ad eumdem Paschalem Pontificem scriptæ, missa alia rursum legatione anno sequenti per Epiphanium, vt suo loco dicturi sumus. Sed videamus quæ hoc eodem tempore ab eodem Theodoro litteræ sunt scriptæ ad Patriarcham Alexandrinum. Extant ipsæ, atque plura habent de sæuitia persecutorum, quæ desiderantur in aliis ab eo datis epistolis. Quamobrem vt hîc eas describamus, historiæ ratio à nobis id exigit. sic enim se habent[a]:

[a] *Theod. Stud. lib. 2. epist. 14*

XXXIV. Per omnia sanctissimo Patri patrum, lumini luminum, domino meo beatissimo Papæ Alexandriæ Theodorus minimus presbyter, & Præpositus Studiani.] Quòd autem æquè ac Romanus Pontifex Alexandrinus Episcopus Papa dicatur, à Cælestino Pontifice Cyrillo concessum est, cùm illi legationem à latere credidit tempore Concilij Ephesini, vt suo loco superiùs dictum est. Sed attende differentiam: Romanus Pontifex supremum lumen in Ecclesia prædicatur, alij verò Patriarchæ non supremum lumen, sed lumen luminum, vtpote qui secundùm à Dionysio descriptam Ecclesiasticam Hierarchiam tali sit nomine dignus, vt lumen luminum dicatur qui eos illustrat, qui sunt in Ecclesia positi & ipsi lumina, minores Episcopi. Habet autem ampliùs in superiùs posita inscriptione, Romanus Pontifex, vt dicatur Princeps sacerdotum primus, quod alicui alteri Patriarcharum minimè concessum est. sed ad epistolam, quæ sic se habet[b]:

TITVLI ROM. PONTIFICIS DIVERSI AB ALIIS PATRIARCHIS

[b] *Theod. lib. 2 epist. 14 Cod Column.*

XXXV. Maximum humilitatis meæ munus & summi voti opus erat, vt dignus fierem, qui per litteras colloquerer cum Apostolico vertice tuo, non solùm ob tenuitatem paruitatis meæ, quæ impar est vt ad æquales scribat, nedum ad tam magnum & diuinum caput: verùm etiam ob difficilem in tanto interuallo accessum, quẽ Ethnica præcipuè inhibet obstructio, *mediis positis Sarracenis regnantibus etiam in Aegypto*. attamen Dei benignitate mihi obtigit, & nunc scribo duabus de causis: altera vt quo iam dudum teneor desiderio, id explicem intellectuali contactu sacrorum pedum tuorum, quandoquidem aliter votum explere non liceat; altera quæ magis vrget, vt notiora fiant, quæ hîc dirè acciderunt diuinissimo vertici tuo, vt qui totius corporis Ecclesiæ membris condoleat: quæ quidem vel in vltimis terræ finibus audita existimo.

THEODORI EPIST. AD PATRIARCHAM ALEXANDRINVM.

XXXVI. Inuasit nos persecutio, beatissime, & persecutio grauissima. Olim quidem[c] Achab
[c] *3. Reg. 18. secundũ 70.* Eliam quærens Prophetam, loca omnia incendisse dicitur, incendio illo impij iram & furorem demonstrante. Nunc verò & dignitate & corde Achabites, non Eliam solùm depictum, sed huius quoque Dominum, Dominum Iesum Christum & Deum nostrum, Deiparam, & Sanctum vnumquemque quærens quærit, inuentumque magna ira delet ex omni ciuitate & regione ditionis suæ: hinc euersa altaria, templa Domini vastata, & priuata & publica, quæ in virorum & fœminarum habitaculis, tam vetera, quàm recens extructa. miserabile spectaculum! tamquam facie deformatos homines & ostenta quædam sic Dei Ecclesias ornatu suo destitutas & informes relictas contemplari. Quis talia audiuit, aut vidit vmquam in priscæ improbitatis exemplis? Ille ipse, qui ceruicibus vestris incumbit Arabs, mitiùs forsitan hac in parte erga Christum se gerit. at non sic[d] Tabeel noster. Parce Domine, ne des hereditatem tuam in opprobrium.

[d] *Ioel. 2.*

XXXVII. Cùm ergo pictas in tabulis imagines è sacris donariis sublatas, & libros qui mentionem earum continent, proscindit, irridet, subsannat tamquam abominanda & Deo inuisa piacula, quæ Deo accepta sunt & mundo salutaria. Heu quis lacrymas teneat? quis gemitus ex imo pectore non edat? Viæ Sion[e] lugent, eo quòd non sint qui piè ambulent in eis.
[e] *Thren. 1.*
[f] *Psal. 52.* Et verè omnes declinauerunt, [f] simul inutiles facti sunt.

XXXVIII. Qui Episcopi videbantur & sacerdotes, monachi & sæcularis omnis sexus & omnis ætas; alij quidem circa fidem naufragium passi sunt, alij si minùs mente & cogitatione demersi, & hæretica saltem communione, mortis metu contracta, eadem ex parte periculo inuoluti. Relicti tamen sunt qui non curuauerunt genua ante Baal, siquidem tot numero, quot numerati sunt à Deo.

Ante

XXXIX. Ante omnes, qui primus est inter nos, sacrum caput nostrum & eiusdem tecum dignitatis, Episcopi, & sacerdotes Domini, monachi, & monachæ, quorum ludibriis & verberibus tentati fuerunt; illi vinculis & carceribus pane modico & aqua vitam trahentes, alij exiliis relegati, alij in desertis & montibus, in speluncis & cauernis terræ versantes: quidam insuper flagellis cæsi, Martyres ad Dominum emigrarunt. Sunt qui sacco inclusi in mare demersi nocte fuerunt, vt ab iis qui viderunt, relatum est. Quid cetera? Anathemate feriuntur sancti Patres nostri. Prædicantur qui impij fuerunt. Infantes impietatis dogmata, tradito magistris tomo, docentur. Non est vsquam salutis profugium inter mortales. Pium verbum proferre nõ licet. Mox instant insidiæ, ita vt vir à coniuge sua caueat. Iudices & pittaciorum oblatores ad hoc ipsum ab Imperatore mercedem capiunt, vt obseruent, vbi quisque quid dicat à Cæsare discrepans, aut impietati non cõmunicet, aut librum habeat de imagine tractantem, vel imaginem ipsam, aut exulem recipiat, aut captiuis pro Christo ministret. Quòd si deprehendatur, illicò rapitur, cæditur, relegatur, vnde & dominos videas seruis supplicantes iudicij metu.

QVAE PASSI SINT ORTHODOXI.

XL. Nobis illud dicere fas est: [a] Non est in tempore hoc Princeps, & Dux, & Propheta, neque locus primitiarum coram Domino, vt possimus inuenire misericordiam. Propterea hæc apud sanctam animam tuam indigni lamentamur, eius patrocinium & miserationem implorantes. Scimus enim: si iuuare aliter non possit, precum saltem subsidio magnum nobis, cùm propitium Deum habeat, emolumentum allaturum. Quo autem ex parte cognoscat, qualia sint impiorum dogmata, his ea litteris adiunxi in quaternionibus: quæ & piorum rogatu, refutanda imperitus suscepi. Oro autem sapientiam tuam, vt omnia videat, & veniam mihi tribuat erratorum, meique & inutilis filij in Deum flectentibus precibus suis, recordetur.] hactenus epistola, quæ missa est etiam ad Patriarcham Antiochiæ, vt in eodem codice expressum habetur, diuersam verò ab his licet eodem argumento scripsit [b] ad Patriarcham Ierosolymorum his verbis:

[a] *Dan. 3.*

[b] *Theod. lib. 2. epist. 15. Cod Column.*

XLI. Quis annuntiabit [c] Abraham, quòd lactat puerum Sarra? ait vspiam sermo diuinus. & indigno mihi quis nuntiet humilem epistolam meam ad sacras Apostolici culminis vestri manus peruenisse? Attamen perueniet, vt spero. Non enim vesana cupiditate, sed necessaria causa impulsus & epistolam mittere ausus sum, & latorem vnà fratrem charissimum Dionysium destinare, fidelem prorsus, & qui supplere per se omnia queat, quæ epistolæ desunt. Itaque velut absens corpore, præsens autem spiritu, primùm quidem eius pedes secundùm Deum ambulantes amplector. hinc enim mihi benedictio & sanctificatio. deinde tamquam ab ea iussus, ad sancta loca proficiscor, aduenero sacrum solum, quod diuina vestigia calcarunt, viuificum monumentum in quo sanctissimum Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi corpus depositum fuit, sacrum Caluariæ locum, vbi Dominus gloriæ crucifixus. Aliò pergo: Sanctam Bethlehem quasi Edem conspicio, diuinum adoro præsepe supra vnam aream, in qua non manna sed panis vitæ conditus est. Video etiam sacrum montem, in quo diuinissima transfiguratio: oliuarum montem, vnde ad cælos omnium Dominus euolauit: sacram Gethsemanem, vbi sepulchrum omni honore colendæ Deiparæ dominæ nostræ. Hoc atque illud, ne longam texam orationem. O quanta vel ex ipsa commemoratione manat satisfactio! O quot & quantis culturis præest beatitudinis tuæ vertex! Tu primus Patriarcharum, *quòd scilicet prima Ecclesia esse cœperit Ieroſolymis*, licet quintus numereris. Vbi enim Episcopus animarum, & Pontifex omnium natus est, & diuina omnia operatus, & passus & sepultus, vbi resurrexit & vixit, & assumptus est: illic suprema omnium dignitas proculdubiò. Sed de his hactenus, desiderio obsequens, loqui ausus sum. nunc ad alteram narrationem me conuerto.

[c] *Genes. 24. secundũ 70.*

AD PATRIARCHAM IEROSOLYMORVM EPIST. THEODORI. DE LOCIS SANCTIS IEROSOLYMORVM.

XLII. Inuasit nos persecutio, beatissime, & persecutionum omnium Ethnicæ simillima. postquam enim sensit satanas, in ianuis esse beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, maiores hæreseos faces accendit, præludia aduentus Antichristi. Quid hoc rei est? Exortam olim sub Leone & Constantino impietatem, diuque debacchatam, sed diuina vindicta compressam, nunc iterum cognominis & æque impius Imperator renouauit tanto conatu, vt illorum rabiem obscuret. Expressum pictura Christum infectatur cum matre & ministris. Vbicumque nactus eas est, delet, exurit. Hinc euersa altaria, ædes sacræ deformatæ, sacra vasa concremata. Quin si repertus quis fuerit imaginem occultasse, aut librum qui de ea re tractet, rapitur e vestigio, verberatur, & dira alia omnia perpetitur. Hinc terrores ac trepidationes, stuporesque

DE PERSECVTIONE AB ICONOMACHIS EXCITATA.

omnium hominum: adeò vt frater fratri, Vale dicat, & amicus amicum auersetur. A

XLIII. Synodus facta est, veterem impiam illam confirmans, & Orthodoxam anathemate condemnans. Sacerdotes non intellexerunt, Deum non requisierunt: sed quod Achab placuit, comprobarunt. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, paucis admodum exceptis. quibusnam illis? Episcopis, & Præpositis, monachis, & monialibus, & ipso, Dei gratia, supremo Archiepiscopo nostro. Quorum quidē alij flagellis affecti sunt, alij relegati, atque in carcerem detrusi, alij per hasce pœnas ad Dominum migrarunt, athleticam coronam reportantes. Quid de blasphemia loquar? Irridetur veneranda & tremenda imago Christi tamquam abominatio desolationis, idolumque erroris, eodem modo quælibet alia Dominæ nostræ & Sanctorum: Nunc, inquit, sincera & inculpata fides: Nunc Dominus locutus est pacem iis qui conuertuntur ad cor. quasi sublata
[a] *Ioan.* 24. pax esset, ex quo Christus dixit: [a] Pacem meam do vobis, ad hoc vsque tempus, & eius Ec- B
[b] *Ephes.* 5. clesia contaminata, quam beatus [b] Paulus non habentem maculam prædicat, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed sanctam & immaculatam. Et alij quidem vltimum circa Fidem naufragium fecerunt. Alij quamuis mente & cogitatione submersi non sint, ipsa tamen hæresis communione vnà perierunt. Enimuerò etiam ij qui recta sentiunt, persecutionis diuturnitate titubant circa veritatem; quemadmodum iis contigit qui ad decumanos maris fluctus nauigationis rudes caligant. Miseranda nobis omnia, luctuque digna.

XLIV. Subtrahuntur cantica ab antiquis accepta, in quibus imaginum fit mentio. Canuntur pro eis impia noua dogmata palàm exposita, quæ & pueris ipsis traduntur à magistris. Omnium rerum impia est conuersio. Facti sumus sicut Sodoma & Gomorrha propter peccata nostra: & procella hæresis altiùs in dies assurgens nos operit: nec inuen- C
tus est qui Christum Deum nostrum expergefaciat, vt increpet turbulentum hoc mare. At tu esto nobis vnus è duodecim Apostolis, beatissime: excita è somno insomnem oculum dispensatiuè dormitantem, quia perimus omnino. Si quod est aliud auxilij pharmacum, ad sanandos infirmos, vt peritus, exurge, deprecamur, sanctissime, obtestamur: membra tua sumus, quandoquidem fideles omnes corpus sunt Christi & membra de membro. Præcipe & aliis sanctis Patribus vestris, intercessoriam manum porrigant, vt multorum interpositu, suam nobis Deus misericordiam impertiat. Hunc in finem epistola, & tabellarius ab omnibus animo destinatus, etsi à nobis solis illorum vicem agentibus missus.

XLV. Vt autem ex parte cognoscat celsitudo vestra, cuiusmodi sint dogmata impiorum, ea in quaternionibus descripta epistolæ adieci, quæ & aliorum rogatu refutanda imperitus suscepi. Oro autem vt ea inspiciat diuina tua sapientia: quod deest suppleat & ve- D
niam tribuat erratis. Atque adeò conseruum fratrem nostrum, & litteras aliis, quas accepit, reddere, & huc posteà, Deo volente, redire permittat.] hæc ad Patriarcham Ero-
[c] *Theod. lib. 2 ep. 16. 17. Cod Colum.* solymitanum Theodorus, qui his addidit [c] alias ad Abbatem Lauræ S. Sabæ hac inscriptione notatas:

XLVI. A Deo honorato, dilecto, & spirituali Patri meo, moderatori celebris Lauræ beatissimi Patris nostri Sabæ, & iis qui sub eo sunt sanctis Patribus Theodorus minimus presbyter & Præpositus Studiani.] alias quoque his adiunxit ad moderatorem Lauræ sancti Charitonis, eiusdem pariter argumenti.

XLVII. At quid profecerit his litteris datis ad Patriarchas, nulla est affirmatio Theodori, immò querela in epistola posteà, occiso Leone, tempore Michaelis Imp. scripta ad eum- E
dem Ierosolymitanum Patriarcham Thomam, in qua hac ex parte tantummodò lau-
[d] *Theod. lib. 2 epist. 121.* dat nauatam operam à Romano Pontifice. scribit enim hæc his verbis: [d] Quid hoc rei est? quod feruente hæresis persecutione, conueniebat sublimium sedium Antistites, tamquam spiritus adiutores, & Apostolici consilij plenos, fraterno animo commoueri, ma-
[e] *1. Cor.* 12. numq. pro veritate certantibus compatiendo porrigere: & si quid patitur, inquit [e], vnum membrum, compatiantur alia membra: siue gloriatur vnum membrum, congaudeant omnia membra; quia nimirum caput est totius Ecclesiastici corporis Christus verus Do-
PROFICVAE LITTERAE ROM. PONT. minus ac Deus noster. Quod sanè Occidentis Apostolicus cùm præstitisset: quantum profuerit, quid opus est loqui? partim quidem resistentium mentes summopere confirmans (vel exiguum quippe momentum vim ac robur fessis ac laborantibus addere solet) partim impiorum insolentiam à spiritu profecta reprehensione profligans. Quo quid esse potuit

A potuit salutarius? At verò qui idem facere cùm possent, minimè præstiterunt, sed contrarium: dicere miser nequeo, beatitudinis vestræ Angeli reuerentia, quanta illis debeatur reprehensio.] hæc Theodorus. sed hæc ex aliis eiusdem ad Paschalem redditis litteris, manifestiora fient.

Ceterùm querela ista Theodori de Patriarchis, magis pertinet ad Alexandrinum & XLVIII.
Antiochenum, quàm ad ipsum Ierosolymitanum. Siquidem non defuit Patriarcha Ierosolymorum succurrere, vt potuit, periclitanti sub impio Leone Ecclesiæ Constantinopolitanæ: etenim selegit ex S. Sabæ Laura à Sarracenis tunc temporis afflictata PATRIARCHA IEROSOLYM. MITTIT THEODORVM ET THEOPHANEM CONSTANTINOPOLIN.
duos egregios monachos, sanctitate claros, doctrina conspicuos, Christiana constantia firmos, reuerà duo belli fulmina aduersus grassantem impietatē, & sagittas acutas in manu Dei omnipotentis. Hi Constantinopolim missi, non sub Leone Armeno, sed sub
B Michaële quàm strenuissimè certauerunt, ac demum sub Theophilo Imperatore Iconomacho glorioſa claruerunt confessione. Sed de eorum modò profectione Constantinopolim, & confessione coram Leone hîc agendum. Auctor eius temporis qui amborum certamina est prosecutus quàm sinceriſſimè, vbi de grassatione Sarracenorum tunc facta mentionem habuit, ista mox subdit:

Hæc videns diuinus ille Antistes & pastor Ierosolymitanæ Ecclesiæ, & sciens hæc esse XLIX.
pœnam peccati & iræ poculum, propterea quòd despicatui habetur & aboletur diuinarum adoratio imaginum: excitatur protinus ad zelum, & quærit modum, quo poterit tantum extinguere incendium, & ostendere eos malè facere, qui sunt parati noua introducere, & prompti ad transmouendos limites. Sic reuocabuntur captiui & consequentur misericordiam sauciatę animæ. Ad hoc ergo admodum aptum sanctum inuenit Theodorum,
C vt qui & virtute esset celebratus, & in dicendo exercitatus, & zelum spiraret acrem & iuuenilem. Ille autem: Ecce me, dicit Pontifici: mitte me, & proficiscar, & tuis adiutus precibus, pudore afficiam impietatem. Ipsum ergo mittit Patriarcha, cùm precibus eum vndique muniisset, & spe in Christum totum corroborasset.

Vt autem prætermittamus ea quæ interceſſerunt cùm veniſſet in Regiam secum fra- L.
trem habens Theophanem qui eum sequeretur, & quæ erant fraterna, sentiebat, & in zelo pro pietate cum eo conspirabat: primùm quidem sic intrepidè sistit in conspectu eius, qui Ecclesiam more prædonis inuaserat, *Theodotum pseudopatriarcham intelligit.* REDARGVIT IMPERATOREM THEODORVS PALAESTINVS.
Vbinam enim ille se gessit more sacerdotali, & liberè arguit quòd eos peruertat quos pascit, & hæresim ei acerbè exprobrat? Deinde ipsi quoque Imperatori ex aduerso occurrit tamquam acutus quidam gladius; & non solùm eum criminatur, quòd suam
D perdat animam, sed etiam quòd Dei populum impiè per fraudem euertat. Deinde etiam adhortatur, vt relicta hac profana & impia opinione, eius loco ediscat pietatem. Fortasse enim (inquit) tibi Deus placabitur, & non omnem iram Domini tamquam fæcem aliquam ipse bibes.

Quamobrem Imperator, cùm & viri esset libertatem admiratus, & præterea verbo- LI.
rum opportunitatem, & morum moderationem, & quæ ex animo ad vultum emanabat illius, vt poterat, animaduertisset alacritatem, eum est reueritus, & moderatè tulit CONFVTAT IMPERATOREM THEODORVS PALAESTINVS.
eius reprehensiones. Deinde etiam eum accersit, & familiariter eum est allocutus, rogans quisnam esset, & vnde veniret: & quid sibi vellet illa mira & incauta dicendi libertas. Ille autem & significat patriam, & suum esse ex Palæstina aduentum renuntiat. & quòd statuebat non oportere vel apud Imperatorem se à dicendo reprimere, quan-
E do videret Regem qui est in cælis, affectum iniuria. Deinde aperit dogmata, docet honorem diuinarum imaginum. & cùm alia dixisset, & adiecisset, hoc esse iudicium nostri in Christum desiderij, & confessionem ab eo susceptæ carnis. Deinde destruit propositas ab illo quæstiones Fide Christi & virtute sermonis & spiritus. Postquam autem, post multa quæ inter eos dicta sunt, Theodori oratio victoriam est adepta, primùm miratur Imperator, deinde etiam ei incipit blandiri, toto animo contendens, talem virum in suam redigere potestatem, per quem multos esset superaturus.

Postquam verò vidit eum à se capi non posse: nam tale quid etiam apud eum adiece- LII.
rat, dicens: Oblitus es eorum quæ Deo promisisti, ô Imperator, quorum interceſſor fuit magnus Pontifex, quando tuo capiti Imperatoriam imposuit coronam, *cùm videlicet promisisset Fidem seruare Catholicam.* parce animæ tuæ, & prius ornamentum restitue Ecclesiæ, & noli pugnare cum Deo iusto Iudice & forti, etiamsi non quotidie iram inferat

propter ſummam benignitatem. hæc ille ſic ad eum liberè eſt locutus. Imperator verò A
ſoluto prætextu lenitatis, in iram & furorem erupit; & rogauit, an eſſet aliquis eiuſdem
THEODORVS ET THEOPHANES CAESI DAMNANTVR EXILIO. animi & ſententiæ in pietate, cuius erat Theodorus. Poſtquam verò intellexit de fratre
eius Theophane, & quòd non minùs quàm naturam conſeruat in dogmatibus cognatio-
nem & fraternitatem: ambos diu flagellis cæſos condemnat, vt relegentur ad oſtium
Ponti. Iubens neminem eis impertire nec cibum nec potum, nec veſtimentum, vt mali
(inquit) ſic malè atterantur.] hactenus de certamine ſub Leone. quod autem exantlauit
ſub Michaele, ſuo loco dicturi ſumus.

IESV CHRISTI ANNVS 818. PASCHALIS PAP. ANNVS 2. LVDOVICI ſ. LEONIS ARMENI ſ. IMPP. B

I. QVI ſequitur annus octingenteſimus decimuſoctauus Indictione vndecima inchoata, quintus idem numeratur perſecutionis Leonis Imperatoris, quo acceptis iam anteà litteris per Dionyſium à Paſchale Romano Pontifice Theodorus Studitarum Præpoſitus in carcere conſiſtens, rurſum legat ad Occidentem Epiphanium
*Theod.lib.2 epiſt.13.Cod Column. diſcipulum ſuum ad eumdem Romanum Pontificem, cui & litteras dedit, quæ ſic ſe habent[a]:

II. Per omnia religioſiſſimo Patri, ſupremo lumini, Vniuerſali, domino noſtro, Apoſtolico Papæ, Ioannes, Theodoſius, Athanaſius, Theodorus, minimi preſbyteri & Præpoſiti Catharorum, Pieridij, Paulopetrij, & Studiani.] Vnus autem qui hîc deeſt è numero in præcedentis ad Paſchalem epiſtolæ inſcriptione, nempe Ioannes Eucæriæ Præpoſitus lapſus eſt, ac propterea nequaquam cum ceteris recenſitus. Teſtatur id quidem ipſe
*Theod.lib.2 ep.35.ex Cod Columm. Theodorus in epiſtola ad ipſum Epiphanium Romam Legatum. porrò epiſtola ad Paſchalem Papam ſic ſe habet[b]:

III. LEGATIO MISSA PER EPIPHANIVM AD PASCHALEM PAPAM. Reſpexit nos Oriens ex alto Chriſtus Deus noſter, tuam in Occidente beatitudinem, tamquam facem quamdam diuinitus lucentem ad Eccleſiæ quæ ſub cælo eſt illuminationem, in Apoſtolica prima Sede conſtituens. Etenim ſpirituale lumen percepimus, qui in tenebris & in vmbra mortis improbæ hæreſeos tenebamur, & triſtitiæ nebulam depoſuimus, atque in ſpem optimam emerſimus, cùm didiciſſemus ex fratribus & conſeruis noſtris, quos miſimus, qualia & quanta egerit & dixerit ſancta celſitudo veſtra. Quando hæreticos quidem Apocriſarios, velut fures, ne in ſacrum quidem conſpectum admiſit, ſed D
cùm procul adhuc eſſent, meritò reiecit: noſtris verò calamitatibus ex litterarum auditione & Miſſorum relatione compatiens, indoluit atque ingemuit Dei exemplo tamquam propriis membris. Ac re ipſa cognouimus, manifeſtum Apoſtolorum Principis ſucceſſorem Romanæ Eccleſiæ præſidere; certoque nobis perſuaſimus, Dominum Eccleſiam noſtram minimè deſeruiſſe, cui vnum, ſolumque à vobis auxilium hactenus, atque ab ipſo exordio in occurrentibus moleſtiis Dei prouidentia conceſſum eſt.

IV. ROMANAE ECCLESIAE PRAECONIA. Vos igitur illimis ac ſincerus ab initio fons Orthodoxæ veritatis. Vos aduerſus omnem hæreticam procellam tranquillus ſepoſitus portus Eccleſiæ vniuerſæ. Vos à Deo electa ciuitas refugij ſalutis. Sed quoniam temerarium eſt à nobis miſeris ac indignis encomia congeri diuino nomini veſtro, quod diuinæ olim linguæ beatum prædicarunt, præſtat vt ad ærumnas noſtras veniamus.

V. STATVS ECCLESIAE CONSTANTINOPOLITANAE. Impij ergo conſueta ſibi omni conatu ac veſania facere non ceſſant, omnes qui mortis E
metu franguntur, in hæreſis barathrum trahentes & abripientes. Neceſſe ſiquidem eſt, eum qui cedere nolit, verberum, aliorumque ſuppliciorum pœnis ſubiici; ita vt diffluant ſenſim aliqui (quod eſt miſerrimum) etiam ex iis qui certamen anteà ſuſtinuerunt. Nos verò iterùm humiles & in membris poſtremi, tam pro ſacro proprio capite, quàm pro reliquis præſentibus patribus, & fratribus audentes legatione fungimur, & obſecramus, vt conſoletur nos ſancta & Apoſtolica anima tua. Primùm quidem (quod & facere illam credimus) ne ſuas pro ſtabilitate & ſalute omnium Deum flectentes preces intermittat. ita obteſtamur ſacratiſſima viſcera: deinde vt quæ Spiritus ſancti inſtinctu pro humilitatis noſtræ vtilitate ac perpetua virtutis tuæ laude deliberauit & ſtatuit, ad exitum, Deo adiuuante, perducat.] hactenus poſterior ad Paſchalem epiſtola, ex qua à Gennadio in defenſione

A fenſione pro Concilio Florentino præconia digna illa Eccleſiæ Romanæ citantur: Vos illimis & ſincerus ab initio fons Orthodoxæ veritatis, &c.] Quod autem exigit his litteris Theodorus à Papa, illud fuit, vt præſtaret quod promiſerat, legationem remiſſurum Conſtantinopolim: quod & præſtitit, vt ſuo loco patebit.

His ſcriptis litteris Theodorus, Epiphanium, quem mittat cum eis in Occidentem, VI.
delegit, ad quem has quæ ſequuntur litteras dedit, onus eidem legationis huius iniungens, his verbis:

Epiphanio filio[a]: *Theod.lib.2. epiſt.35.Cod. Columm.

En dilecte mi, ſicut alacri animo inſtituiſti, ſolue in Occidentem, litteras iſtas laturus, EPIPHANIO CREDITVR LEGATIO AD PASCHALEM PAPAM.
quas dictaui. Miſi epiſtolas duas ad Apoſtolicum, & dominum Methodium. Frater enim
Dionyſius Dei nutu, & incolumis eouſque peruaſit, & ſpem optimam reportauit. Ad quâ
B iteratas litteras addere, operæpretium duxi. Scripſi autem non tamquam à me ſolùm, ſed
ſicut anteà, ex perſona vtrorumque Præpoſitorum quos indicat epiſtola, præterquam Eu-
cæriæ. Is enim, vt accepi, ſecundùm peccata mea, lapſus eſt. Ex communi ergo ſententia
& ſcientia, tum per occultam ſignificationem, tum per epiſtolæ ipſius lectionem, tunc
ſcripſimus, vt epiſtola miſſa declarabat. Nunc verò etſi propter arctam cuſtodiam id facere non potui, attamen veluti iam conſentientibus vtriſque, eorum etiam hæc eſt epiſtola. Fortaſſe autem poſteà continget, vt & ipſi certiores fiant.

Vade igitur, egregie Epiphani, ἐπίφανον, id eſt, appare Occidenti nuntius fidelis, VII.
prudens, iam olim probatus, redde epiſtolam, & iuxta ea quæ diuino inſtinctu impreſſa
ſunt in ſancto Apoſtolico, ſuggeſtione, verbiſque ſancti Methodij, & ſancti Monaſteriæ
Epiſcopi, ſimul intercede & ipſe, & ora vt ad finem hæc perducantur Dei voluntate,
C qui poteſt & ſaluum te ſeruare, & ſiſtere ſacro ac beato vertici. Ne formides, multa tibi
merces, & magnum certamen. Dominus tecum. Saluta Sanctos omnes, & maximè eos
qui notiſſimi ſunt, præcipuè ſanctum Patrem meum Archimandritam, ac dominum
etiam meum Carthophylacem, cuius charitas eſt in humili corde meo.] hucuſque ad Epiphanium Theodorus.

Quod autem ad Methodium ſpectat, ad quem ſe ſcripſiſſe Theodorus teſtatur, erat iſte VIII.
illic Apocriſarius Nicephori Patriarchæ ad Romanum Pontificem miſſus, cui quid tunc
acciderit admiratione dignum Romæ moranti, ſic accipe ex Curopalata atque Cedreno
in Michaele Theophili filio, dum narrat quæ acciderunt eidem Methodio iam Conſtantinopolitano Patriarchæ, cùm adulterij accuſatus, ob ſui defenſionem coactus fuerit
virilia penitus conſumpta & exiccata monſtrare, ſic dicens: Quidam de notioribus placi-
D dè ingreſſus, ex eo quæſiuit, quomodo virilia eius ita emarcuiſſent? Cui rem totam à principio enarrauit. Se cùm Romæ degeret miſſus eò ad Papam ob intentata Nicephoro ſanctiſſimo Patriarchę crimina, vexatum fuiſſe à carnis ſtudioſo malo genio, ſine intermiſſione dies noctesque ipſum titillante, & rei venereæ appetitum excitante. Itaque ſe ardentem ea cupiditate ac tantùm non ei ſuccumbentem, Petro Apoſtolorum Principi ſe dedere ſtatuiſſe, multiſque ab eo precibus contendiſſe, vti ſe libidine illa liberaret. Hunc noctu aſtitiſſe, ac virilia ſua manu dextera tangente, combuſſiſſe, ſimulque dixiſſe: nihil eſſe
quod in poſterum ſibi ab iſta metueret voluptatis concupiſcentia: ſe ob vehementem dolorem ſomno excuſſum, talem repertum fuiſſe, qualem ipſi vidiſſent.] hæc ipſa quidem
Methodius cùm iam eſſet Patriarcha confeſſus liberè ea quæ his ipſis diebus, Romæ cùm
eſſet, diuinitus contigiſſent. Quod autem ait, eum Romæ tunc fuiſſe pro Nicephoro Pa-
E triarcha ob intentata illi crimina defenſorem: accidiſſe putamus, quòd Theodotus, quò
ſe in thronò ſtabiliret, depoſitionē Nicephori falſis obiectis criminibus colorare ſtuduiſſet. Ceterùm epiſtola illa quam ſe eodem tempore ad Methodium Romam ſcripſiſſe
Theodorus ipſe teſtatur, non eſt reperta in dicto codice, quo vſi ſumus, Columnenſi, vt
hîc ſimul eam tibi ſcribere potuiſſem.

Sed ad legationē à Theodoro miſſam reuertamur. Profectus eſt igitur Epiphanius Ro- IX.
mam exceptuſque eſt benignè à Paſchali Pontifice. qui & quibus valuit remediis ſtuduit
tot malis occurrere. Sed quid faceret, cùm regnaret Imperator apoſtata, ſederet Patriarcha hæreticus, & cum eo clerus eiuſdem communionis, & monachi deſertores? quomodo ipſi audituri eſſent quæ ab eo pro eorum ſalute admonerentur? Non deſtitit tamen ad
Conſtantinopolitanam auerſatricem licet Eccleſiam ſcribere, & quidem grauiſſimas lit- *Theod.lib.2 ep.62 63 66. Cod.Colum.
teras. teſtatur[b] id quidem Theodorus ipſe litteris ſuis ſuo loco reddendis.

X. Interea verò Theodorus non quieſcit, qui & hoc pariter anno ſcripſit Catecheticam epiſtolam ad vbique diſperſos fratres. Cùm enim in ea numeret ipſe annos quinque perſecutionis, hoc planè anno fuiſſe ſcriptam, qui numeratur quintus perſecutionis, affirmare neceſſe eſt. Loco planè miraculi habendum (quod ſæpè inculcandum eſt) vt in arctiſſimo carcere conſtitutus, tot cuſtodibus vallatus, facultas ei ſcribendi fuerit ſuppeditata. Huius autem ſcribendæ epiſtolæ ipſi ea cogitatio fuit, quòd cùm ſciret ſuos monachos & alios diuerſorum monaſteriorum Confeſſores vagari à monaſteriis expulſos, extorres, ac à perſecutore Imperatore abripi: timens iis, ne quos terror non ſubegiſſet, mundana voluptas vinceret, occaſione verſandi cum feminis: vt cauti eſſe debeant, datis his ad eos litteris, monuit vehementer. Sic ſpiritualis agonis dux ſapientiſſimus, ne aduerſariæ poteſtates ſuos lædere poſſent milites, quaquauerſum prouidit. epiſtola autem ipſa ſic ſe habet [a]: A

[a] *Theod. lib. 2 epiſt. 37.*

Theodorus omnibus vbique diſperſis fraternitatibus. B

XI. EPIST. THEODORI CATECHETICA AD FRATRES DISPERSOS. Gratia vobis & pax multiplicetur. Æquum enim eſt Apoſtolicis verbis affari eos, qui pro Chriſto perſecutionem patiuntur: [b] Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui humilitati noſtræ ianuam aperuit, quamuis arctè cuſtodiamur, vt vobiſcum chariſſimis noſtris epiſtolarum colloquio congredi poſſimus. Verè Dei verbum non eſt alligatum, etſi alligare ſe putent, qui dominantur. Verè lætari plurimùm debemus, cùm diuinarum prædictionum euenta in nobis conſpicimus. Age cum Apoſtolo [c] dicamus, fratres: Quis nos ſeparabit à charitate Dei? tribulatio, an anguſtia, an fames, an perſecutio, an nuditas, an periculum, an gladius? Num enim de ſeipſo tantùm hæc dixit, ac non etiam de nobis? & vt nos erga Deum ſic affecti ſimus, vt afflictionibus iſtis, quas ſuſtinemus, minimè frangamur, ſed ea quæ deſunt paſſionum perferre geſtiamus. Gaudium enim eſt inenarrabile pro Chriſto & cum Chriſto pati, quemadmodum oſtenderunt Sancti omnes vſque ad Thadæum Martyrem noſtrum, & Confeſſores alios egregia animi conſtantia, & perſecutioni conuenientibus factis ſiue ex carcere, ſiue ex alio exilij quouis loco poſt illum abierunt. Simus & nos, fratres mei, Martyres ad hunc modum, vt parati nimirum ſemper ſimus, comprehendi, confiteri, flagris cædi, mori; hoc eſt enim quotidiè Martyrem eſſe: hoc quotidie mori. C

[b] *2. Pet. 1.*
[c] *Rom. 8.*

XII. Ex hoc quidem purgari mentem contingit, & perturbationibus abſcedere, Deo appropinquare, mundum odiſſe, cælum meditari, perpetuò adamata bona, at certè triſtiora. Nec enim locum menti relinquit hæc huiuſmodi præparatio, vt voluptates conſectetur, vt hoc illúdve carnali deſiderio amplectatur, ſed vires cordi & neruos addit, oculos in lacrymas ſolui compellit: deſiderium iniicit ex corpore, tamquam ex graui quodam carcere emigrandi. Conſiderantes itaque quales ſimus: & ſiquidem ſic affecti, rectè ſanè; ſin aliter, redeamus in viam, & emundemur. Fugiamus immitem draconem diabolum, & ignea tela amaræ & lethiferæ cupiditatis. Nó eſt voluptas, ſed dolor; non dulcedo, ſed fel; non beneuolentia, ſed odium, ſeruitus, corruptela, dæmoniaca vexatio, eius qui ſecundùm naturam eſt ſtatus immutatio. Etenim ſi bona eſt & dulcis, quomodo quos arripuit, eos fatuos ſtatim reddit, iumentis ſimiles, probroſos, ſeruiles, deſperabundos, eneruatos, æternæ mortis reos? itaque faſcinat, à mente alienans, & peruertens, non id reuerà exiſtens quod præſefert præſtigiatrix, tamquam energumenos à dæmone correptos, qui id quod patiuntur priùs quàm ad ſe redeant, non agnoſcunt. D

NE ILLECEBRIS CARNIS CAPIANTVR ADMONET SVOS.

XIII. Videamus ergo, Chriſtiani, quænam ſint diuerſoria noſtra, vbi & quibuſcum habitatio & conſuetudo. Quòd ſi quid ibi noxium eſt, migrandum; ſi cum eo qui ſcandalum affert, abſcindendum; ſi cum nemine, adſciſcendum: quia execrabile ſolùm eſſe, quamdiu neceſſitas non cogit. Obſeruanda ſunt & alia, cibus, potus, ſomnus, opus, vt menſura fiant omnia, quæ corpori vires præbeant, vt pareat & iuſſa faciat, non efferatũ reddant, vt inſurgat & animæ repugnet. Equuleus eſt, ſi affatim alatur, laſciuit, feſſoremq. animum proſternit. Ex rebus noſtris de veſtris etiá enuntiamus: Omnes ſiquidem homines liberi arbitrij habenas à Deo pari iure acceperunt cum ſumma poteſtate, licet anima & corpore inter ſe pugnantibus, perpetuum bellum ſit. De hoc igitur hactenus hæc dicta ſint. Quid cetera deinde? Fides firma immutabilis, ſicut tradidi vobis & à Sanctis accepi, vel potiùs ab vno vtique & eodem ſpiritu, &c.] adiicit de cultu ſacrarum imaginum ſuperiori conſimilem doctrinam, quam breuitatis cauſa hîc deſcribere prætermus. ac de perſecutione hæc rurſum inferius ingerit, hortans eos ac roborans in fidei confeſſione perſiſtere: E

Minimè

A Minimè vos conturbet duratio perſecutionis: haud multos annos pertulimus, vt antiqui olim Confeſſores. Nondum examinati fuimus legitimo igne probatiſſimæ tentationis: adhuc admixtum eſt plumbum, adhuc ruga peccatrix. Tu quis es qui incomprehenſorum iudiciorum profunda ſcruteris? Quæ tibi præſtita ſunt hæc cogita. Abrahæ ſemen illud, cui promiſſa Dei benedictione terræ ſanctæ hereditas fuerat, quadringentis triginta annis Pharaonis manu ſeruitutem ſeruire Deus permiſit. Chriſti Eccleſia ab Apoſtolorum prædicatione vſque ad Conſtantinum primum Chriſtianorum Regem ſupra annos trecentos feruentem perſecutionem paſſa eſt. Qui ſecuti ſunt, remiſſe quidem, attamen longius tempus duxerunt, præterquam ſub Iuliano Apoſtata. Paulus magnus annis quinque & triginta perſecutionem pertulit, quotidie moriens. Et tu quinque annorum ſpatio langues? Clemens multorum certaminum vir vigintiocto annis in perpetuo martyrio fuit. Et tu intra paucos deficis? Et quod mihi tempus ſatis ſit ad alios Martyres commemorandos? Non audiſti ſufferentiam Iob? Nónne annis quindecim & ampliùs vlcere graui vexatus eſt, præter alios qui adiecti fuerunt, lugubres caſus? atque hoc cùm nullius ſibi mali facinoris conſcius eſſet, quin potiùs laudabilium quamplurimorum. Quid autem ei reſpondet oraculum? Vt iuſtus, inquit, appareas. Ita & nunc cribrat quodammodò prouidentia huius temporis homines, vt quæ inſunt zizania eiiciat, & frumentum purum maneat. XIV. EXHORTATIO AD PATIENTIAM.

B Non audis quid Ieremiæ dicat? [a] Mitte eos in conflatorium, & vide ſi eſt probatio, ſicut & ego probatus ſum pro eis. Feramus adhuc, ô ſtrenui milites Chriſti. Dies ſicut vmbra tranſeunt, quamuis perſecutores permanere exiſtiment: [b] Si me perſecuti ſunt, inquit, & vos perſequentur: ſi ſermonem meum ſeruauerunt, & veſtrum ſeruabunt. ſed C hæc omnia facient vobis propter nomen meum, quia neſciunt eum qui miſit me: Verè enim ignorant quòd Deus & Pater miſit [c] Filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege, vt eos qui ſub lege erant rediméret & Patri ſuo acquireret. Niſi enim ignorarent, illum pingi non negarent: nemo quippe qui ex muliere natus ſit, talis eſt, vt exprimi non poſſit, alioqui abortiuum quiddam eſſet. Sic itaque fratres perficimus nos ipſos, ſic conſolationem habemus in verbis Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti expectantes remunerationem.] his præmiſſis ad poſtremum monet de Leontio perſecutore. Fuerat hic monachus & diſcipulus Theodori, & ſanctarum imaginum cultus aſſertor: verùm infelix in veritate non ſtetit, ſed factus apoſtata ceteris ardentiùs perſequebatur orthodoxos. de eo enim monet his verbis: XV.

[a] *Ieremi. 6.*
[b] *Ioan. 15.*
[c] *Gal. 4.*

Sed noſtis qualis ſit Leontius, eunuchorum genius non ſolùm inglorium, vt quidam D Sanctorum dixit, ſed & Chriſtum negans; neque adeò his finibus ſe continens, verùm acerbè & crudeliter fratres noſtros excrucians: qui antè diſcipulus, nunc nugator Iudaizans: qui inter fratres eminentiores, nunc contra fratres ſuprà quàm Iudices omnes: qui non ſimpliciter imaginem dicebat, ſed ſanctam imaginem ſiue Chriſti ſiue Deiparæ & cuiuſlibet Sanctorum: nunc eas incendit, & abolet, inſanientis inſtar feræ blaſphemans. Vnde & Imperatori charus factus eſt, & monaſteriis noſtris potitur, & omnia miſer facit in contumeliam Chriſti. ſed heu me? mea enim hæc eius ludibria. Attamen ſimilis illi eſt, qui genuit ſecundùm carnem: nam & ille olim primitiæ fuerat impietatis; ſicut & Hermiæ. ambo enim furentes agunturinec miſcet Deus cornicem columbæ, ſed ſimilia ſimilibus. Ergo illi non hunc modum. Det illis Dominus agnoſcere veritatem, quos captos tenet diabolus pro ſua voluntate. Vos verò Chriſtus cum iis quos vexat apoſtaE ta confirmet, vireſque ac robur tribuat, vt ſuſtinere adhuc poſſitis, eſurientes, ſitientes, nudi, colaphis cæſi, inſtabiles, laborantes, maledicta & perſecutionem patientes, blaſphemati, tamquam purgamenta huius mundi facti, omnium peripſema, vt Paulus [d] magnus; quo cum pars veſtra ſit. Fratres, orate pro nobis peccatoribus vt ſaluemur, digni habiti omnium qui reſtiterunt infimo gradu. Salutat vos qui mecum eſt frater Nicolaus. Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.] XVI. DE LEONTIO EXMONACHO DIRO PERSECVTORE.

[d] *1. Cor. 4.*

Poſt hæc autem venerunt Conſtantinopolim Legati qui miſſi ſunt à Paſchali Romano Pontifice cum litteris aduerſus Iconomachos, quibus erroris arguerentur. Eſt mentio de hac legatione in epiſtola catechetica eiuſdem Theodori contra eoſdem Iconomachos [e] data, in qua hæc ſcribuntur verba: Non igitur effugerunt, quin à ſupremo Eccleſiæ throno arguerentur, ſicut factum eſt, & ipſi ſcitis. Et nobis quidem tuta & ſincera erant omnia etiam ante Occidentalium aduentum. plurimum verò etiam inde acceſſit, XVII. LEGATI A PASCHALE MISSI VENERVNT CONSTANTINOPOL.

[e] *Theod. lib. 2. epiſt. 66. Cod. Columna.*

VT

A CHRISTO DEFICIT QVI AB ECCLESIA ROMANA RECEDIT.

vt cognoſcamus conſentaneè ſæculis ſuperioribus noſtrum hoc Deo curæ eſſe, & ob oculos ſtatuiſſe teſtimonium, quòd ab eo alieni ſunt, qui imaginem negant. Si enim à Coriphæo abrupti ſunt, & ab aliis tribus Patriarchis, vtique & à Chriſto, qui caput eſt prædictorum. & lugere illorum cauſa & mœrere conuenit, noſtri verò lætari ſupra modum, &c.] apparet ex his quidem litteras Apoſtolicas Paſchalis Papæ eius fuiſſe argumenti, vt ab eo erroris argueretur hæreſis Iconoclaſtarum, ipſi verò oſtenderentur ſeparati eſſe ab Eccleſiæ Romanæ communione. eiuſmodi igitur legatio, & declaratio veritatis, qua innotuit ſciſſos eſſe ab Eccleſia omnes Iconomachos, plurimum attulit adiumenti ciuibus Conſtantinopolitanis, cùm ab Eccleſia Catholica ſe eſſe ſeparatos audirent. Quãobrem quamplurimi deteſtati errorem, ſunt veritatem profeſſi ex omni hominum genere vtriuſque ſexus, adeò vt & plures ex iis qui latebant, prodeuntes in lucem martyrio ſe obiicerent. ita vt de ciuitate Conſtantinopolitana illud diceretur, quòd vbi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia. Ita quidem teſtatur idem ipſe Theodorus Studita ſua epiſtola ad Naucratium [a] data, ſuo loco inferiùs recitanda. A B

[a] *Theod. lib. 2. epiſt. 71. Cod. Column.*

XVIII. Quando autem peruenerit Conſtantinopolim legatio Paſchalis Romani Pontificis, in fine anni huius, vel ſequentis initio: haud ſatis exploratum haberi poteſt. Enituit quidem maximè vbique locorum Orientalis Eccleſiæ ingens eiuſdem Paſchalis Papæ ſtudium in iuuandis Græcis Orthodoxis laborantibus, quod & ex aliis ab eo rebus geſtis eſt declarandum. Siquidem idem ſanctiſſimus Pontifex intereà nihil antiquius habens quàm de Fide Catholica benè mereri; Orthodoxos omnes extorres, Conſtantinopoli vel aliis partibus Orientis Romam confugientes quàm benigniſſimè excepit; quin & Græcis monachis egregium conſtruxit monaſterium apud ſanctam Praxedem, quem preſbyteralem titulum mirificè exornauit, doniſque quampluribus auxit. Ne igitur confugientes ad Romanæ Eccleſiæ gremium monachi Orientales incertis ſedibus per Vrbem vagarentur: ipſis dictum monaſterium erexit, de quo Anaſtaſius meminit, dum agit de eodem S. Praxedis titulo ab eodem Paſchali ſanctorum Martyrum corporibus locupletato. his enim verbis rem aggreditur enarrare: C

MONASTERIVM GRAECORVM A PASCHALI PAP. ROMAE EXTRVCTVM.

XIX. Eccleſiam beatiſſimæ Chriſti virginis Praxedis, quæ quondam priſcis ædificata temporibus, nimio iam laxata ſenio ita, vt à fundamentis caſura ruinam ſui minaretur, idem venerabilis Pontifex illius ruinam antè prævidens, eiuſdemque Eccleſiæ curam adhibens, illic peruigil ſæpiùs exiſtens, in alio non longè demutans loco, in meliorem eam, quàm dudum fuerat, erexit ſtatum. Abſidem verò eiuſdem Eccleſiæ muſiuo opere exornatam variis decenter coloribus decorauit. ſimili modo & arcum principalem eiuſdem metallis mirum in modum proficiens compſit.] extat adhuc ipſa abſis ſacris imaginibus ex muſiuo elaboratis decora & integra, in cuius fronte eiuſdem Paſchalis nomen eadem arte exſcriptum legitur his inter ſe complexis elementis. $\frac{P}{CAL}\ \frac{S}{}$ atque verſus iſti in abſide eodem opere exarati leguntur: D

DE ECCLESIA S. PRAXEDIS RESTITVTA.

EMICAT AVLA PIA E VARIIS DECORATA METALLIS
PRAXEDIS DOMINO SVPER ETHRA PLACENTIS HONORE
PONTIFICIS SVMMI STVDIO PASCHALIS ALVMNI
SEDIS APOSTOLICÆ. PASSIM QVI CORPORA CONDENS
PLVRIMA SANCTORVM SVPTER HÆC MOENIA PONIT
FRETVS VT HIS LIMEN MEREATVR ADIRE POLORVM.

Ibidem in ſacro cubiculo vbi nunc colitur columna flagellationis Ieſu Chriſti, ſuper limen iſta leguntur: E

PASCHALIS PRÆSVLIS OPVS, DECORA FVLGET IN AVLA
QVÆ PIA OBTVLIT VOTA STVDVIT REDDERE DEO. Pergit de eadem hæc Anaſtaſius:

XX. Hic enim beatus & præclarus Pontifex multa corpora Sanctorum dirutis in cœmeteriis iacentia, pia ſolicitudine, ne remanerent neglecta, quærens, atque inuenta colligens, magno venerationis affectu in iam dictæ Chriſti Martyris Praxedis Eccleſia, quam mirabiliter renouans conſtruxerat, cum omnium admiratione Romanorum, Epiſcopis preſbyteris diaconibus & clericis laudem Deo pſallentibus, deportans recondidit. quæ dum ſanctiſſimi atque coangelici Præſidis hæc intima cordis vigilantia gererentur; vt reconditorum ibidem Sanctorum corporum, Domino indeſinenter ſuper aſtra placentium precibus apud omnipotentem Dominum iuuaretur: conſtruxit in eodem loco à fundamentis

CORPORA SS. MARTYRVM DELATA IN ECCLESIAM S. PRAXEDIS.

A mentis cœnobium, quod & nomine ſanctæ Praxedis virginis titulauit, in quo & ſanctam Græcorum congregationem aggregans, quæ diu noctuque Græcæ modulationis pſalmodia laudes omnipotenti Deo, ſanctiſque illis ibidem quieſcentibus ſedulò perſolueret, introduxit. Siquidem in eodem monaſterio plurima conferens prædia, & poſſeſſionum loca vrbana & ruſtica, affluenter atque abundanter ditauit.

XXI. ORNAMENTA ECCLESIAE S. PRAXEDIS. Quin etiam in eadem Eccleſia fecit Oratorium beati Zenonis Chriſti Martyris, ibi & ſanctiſſimum eius corpus ponens, muſiuo amplianter ornauit. Fecit etiam in eadem Eccleſia Ciborium ex argento penſans libras octingentas & decem. Item & propitiatorium ſacri altaris ex argenteis laminis mirificè exornauit. Confeſſionem denique eius cum *rugalis ſuis interiùs exteriuſque vallans, pulcherrimè compſit atque deauranit, quæ ſimul penſant libras trecentas. Supra eiuſdem venerabili altare fecit regnum ſpanoB cliſtum ex auro fuluo, ex diuerſis lapidibus exornatum penſans libras quinque & vncias duas & ſemis. In eodem ſacro altari fecit veſtem de chryſoclauo cum diuerſis hiſtoriis miræ magnitudinis atque pulchritudinis exornatam. Item vbi ſuprà obtulit aliam veſtem chryſoclauam ex auro gemmiſque confectam, habentem hiſtoriam virginum cum accenſis faſcibus mirificè comptam atque decoratam. Ad ſacrum denique eiuſdem virginis corpus obtulit imaginem ex laminis argenteis præfiguratis penſantem libras nonagintaocto.

*regulis

XXII. Hic benigniſſimus Præſul fecit in iam dicto monaſterio Græcorum Oratorium ſanctæ Agnetis Chriſti virginis miræ pulchritudinis exornatum.] hactenus Anaſtaſius de titulo S. Praxedis & de Græcorum monaſterio à Paſchali Papa conſtructo, vt Græcis monachis Romam fugientibus dignè proſpiceret. Erat enim extorrium haud exiguus numerus moC nachorum, vt non ſufficerent alia quæ in Vrbe erant Græcorum monaſteria.

XXIII. PERSECVTIO RECENSCRIPTA. In eos autem qui remanſerant diram fuiſſe renouatam perſecutionem, ex litteris magni Theodori cognouimus: occaſionem autem recrudeſcentis perſecutionis eam diximus præceſſiſſe, quòd eiuſdem Pontificis legatione miſſa hoc anno Conſtantinopolim, complurium concaluerunt animi ciuium ad hæreſim reſpuendam; & veritatem profitendam, excitatique pariter ad errorem publicè deteſtandum, palamque cultum ſacrarũ imaginum confitendum. Factum eſt enim vt ob excitatum in ciues ſpiritum confeſſionis, ſæuiret magis ac recrudeſceret perſecutio, & complures ex iis qui lapſi erant, rurſus confeſſionis ingrederentur agonem aduerſus Iconomachos certaturi: dum & qui detinebantur in carcere, arctioribus vinculis ſtringerentur; atque ipſi regij impietatis miniſtri in eos acriùs ſæuirent. Extant autem pleræque è carcere tum datæ ab ipſo Theodoro Stu-
D dita litteræ ad hos conſolandos & roborandos. Tunc temporis enim ab eodem Theodoro ſcripta eſt Catecheſis ad Simeonem [a] & alios nouem de his qui ſeipſos vltrò obiecerunt martyrio. Tunc & data videtur epiſtola ad Leonem Patricium [b] & Sacellarium; qua deplorat acerbitatem perſecutionis, quam & ille dolebat, necnon illa ad Irenam [c] Patriciam poſt lapſum confeſſam & flagella atque exilium paſſam, hortans eam vt forti animo ærumnas perferat, nec frangatur. Extat pariter ad Gregoram laicum hominem, qui primus tunc ex Imperatoris aula ad ſtadium perſecutionis progreſſus eſt, quæ ſic ſe habet perbreuis ſatis [d]:

[a] *Theod. lib. 2. epiſt. 44.*
[b] *Idem ep. 56.*
[c] *Idem ep. 68.*

Gregoræ laico.

[d] *Idem lib. 2. ep. 55 ex Cod. Column.*

XXIV. GREGORAM CONFESSOREM ROBORAT THEODORVS. Salue Confeſſor Chriſti. Meritò Dei hominem te olim appellaui. en non mentitus eſt humilis ſermo meus, qui ſublimis in te apparuit. Quomodo carcer? Ferrea etiam
E vincula ſuſtines, vt audio, corpore conſtrictus, res laboriosa. Verumtamen confortare in Domino, ſanctè, & Martyrum more depugnans: belle, bellè frater. Qualis eluxiſti? Quantum exaltatus es? vnus ex omnibus laicus (de iis loquor qui ſub hoc imperio) tu ſolus Deo Confeſſor oſtenſus es & Angelis & hominibus. Cernis vbinam te detineant perſecutores? In palatio, ceu margaritum, ceu Regem effectum, quamuis ita non ſentiant. Ne timeas, amice, ne terrearis ob imminentia verbera. ſuſtine, Chriſtus vnà ſubleuans, ſimul adiuuans, vt ſimul pugnans, & ſimul percuſſus. Si ergo à quopiam e ſubditis detentus, Imperatorem haberes defenſorem, & inter verbera tecum & animo & affectu verberatum: nónne pati gauderes, ornamentum amplectens, quaſi patiendo perciperes quas deſiderabas opes, gloriam, principatum? Quanto verò magis hoc in re præſenti ſentiendum? quod & amplectendum nobis neceſſariò, vt non ſomni ſimilia hæc & inania, ſed ſempiterna & vera & ineffabilia bona conſequamur, æterna ſupplicia declinantes: quæ qui

qui pingi Chriſtum negant, ſuſtinebunt, à quibus liberemur, frater, pro nobis inuicem orantes.] ita Theodorus, qui tunc etiam & hortatus eſt ſuos cùm in eos crudeliùs Leontius perſecutor ille exmonachus ſæuiret. ſic ſe habet[a]:

[a] *Theod. lib. 2. epiſt. 58. Cod Column.*

Fratribus Studianis.

XXV. STVDIANOS MONACHOS CONFESSORES CONSOLATVR THEODORVS.

Saluete in Domino, fratres ac Patres: ſaluete milites Chriſti: ſalue fratrum ternarius ſanctæ Trinitatis gratia diues, verè digni talibus ſalutationibus, quia propter Chriſtum generosè duriſſimum carcerem patimini à Leontio nefario vexati. O Iudaicam Apoſtaſiam! ſi agreſtis fera eſſet, ſatiari vtique iam poſſet, ſanguinem veſtrum tamdiu pœnis fundens & hauriens; at nunc inſatiabilis manet ſanguinis potor dæmoniacus. nullum ſenſum miſericordiæ, nullam humanitatis commiſerationem erga vos ſuſcipiens agnos Chriſti, ſed affligens, omni modo deuorans vos, cum ſatana moliens, vt glorietur draco, vt per vos nos etiam perterrefaciat. ſed fruſtrà:[b] Fidelis enim Deus qui non ſinit vos tentari ſuprà quàm poteſtis, ſed facit cum tentatione etiam prouentum, vt poſſitis ſuſtinere. Recordamini Sanctorum qui à ſæculo fuerunt, quia nemo tentationum & tribulationum expers, placuit:[c] hic quidem ſectus eſt, ille lapidatus, alius igne conſumptus, alij diſtenti ſunt. Et quod tempus ſufficiat recenſendæ nobis circumpoſitæ nubis Martyrum? quorum vos cùm participes ſitis & certaminum ſocij, gaudete fratres mei gaudio ineffabili contra hæreſim, contra affectus regnum obtinentes.

[b] *1. Cor. 10.*

[c] *Hebr. 11.*

XXVI. Tu nomine congruenter καρτερόψυχον, id eſt, animo fortis, Carterius, tu in patientia diues ἀφθονώτατον, id eſt abundantiſſimus Aphthonius. Tu diuina ἀγάπη, id eſt, charitate corroboratus veriſſimus Agapius. Carceris obſcuritas æternæ vobis & inacceſſibilis lucis eſt conciliatrix. Fames paradiſi delitiæ: nuditas pallij immortalitatis: ſolitudo conuerſationis cum Deo: coma intonſa decoræ venuſtatis, vt reuelata facie Dei gloriam conſpiciatis. Num gaudium ſunt iſta? Num exultatio omni exultatione maior? Ægrè forſan laturi ſumus, quòd non inditus pes ligno, non impoſita catena. Quò enim magis abundant ærumnæ, tantò abundantior conſolatio gloriæ Dei. Hæc paucis, ſciens vos à vobis ipſis habere patientiam, vos hortatus ſum, chariſſimi. Vos verò rependite mihi cum Nicolao qui mecum eſt fratre noſtro, qui vos ſalutat, ſacras preces veſtras, vt ſalui ſimus.]

XXVII. LABORANT PERSECVTORES VT ABSQVE CORONA MARTYRII FIDELES AFFLIGERENTVR.

Quòd verò perſecutores ipſi (vt ſæpè dictum eſt) Orthodoxis martyrium inuiderent: haud mortem violentam palàm intulerunt; ſed fatigationibus eos frangi, & ærumnis confici voluerunt, vt longiore ita ducto martyrio, ipſorum conſtantiam emollirent. Verùm cùm in carcere conſtitutos cernerent, haud illis permoueri poſſe ſuppliciis: illud excogitarunt, vt eos per diuerſa longinquaque itinera & aſpera fatigarent. quod vidimus in ipſo Theodoro Studitarum omnium Patre; ſed & de aliis monachis Confeſſoribus id factum, ipſius ad Simeonem monachum datæ litteræ docent, cùm aliàs ab eo de his omnibus certum nuntium accepiſſet. ſic enim ſe habent[d]:

[d] *Theod. lib. 2. epiſt. 30. Cod Column.*

XXVIII. EPIST. THEODORI AD SIMEONEM.

Reddita mihi epiſtola ſanctitatis tuæ. Vbi eam legi, & ſingula didici, quæ ceteris qui cum ea ſunt, ſanctis Patribus noſtris, quorum nomina in libro vitæ, acciderant, ſacram omnium expulſionem, longinquam deportationem, moleſtam illam & grauem, propter variam hinc inde abductionem, & duram impiorum cuſtodiam: ingemui ſimul, in cuiuſmodi tentationes Dei Eccleſias tempus perduxerit, animo conſiderans. Simul etiam beatam duxi perſecutionem pro Chriſto ferentium certamina. Teque pariter, qui geſtorum omnium nuntius nobis fuiſti; nec remiſiſti erga me nihili hominem, & manum mouere ad ſcribendum, & totam afflictionis ſeriem, ſingulatim percenſere. Quo nomine benedicat tibi Dominus, ac magis, magiſque confirmet, & corroboret in acerba iſta teſtimonij Chriſti dimicatione. Enimuerò cognoui quemadmodum poſt dimicationem iſtam, cum Ioanne impiorum duce congreſſus, haudquaquam metu ceſſeris, nec inferior ſermonis conflictu ex litteris, ſed fortiter obſiſtens ipſum euiceris, & elinguem iuuenili vigore reddideris, veritatis verbo ſubnixus, quam tibi Spiritus ſancti operatio ſuggerebat. Nulla videlicet in iis qui decepti ſunt, reſidet vis ſermonis; quoniam nec lumen, nec veritatis ſpecimen, nec rectum aliquid, aut ſanctum, in tenebris ambulantibus ſtulto corde & euanida ſapientia, ſeu vt veriùs dicam, inſipientia, imperitia, cæcitate. Vnum autem ineſt, & primum & poſtremum, poteſtas tenebrarum, hæc illis & ſermo, & definitio, & fides, & gloria, & arma. [e] Ex operibus eorum cognoſcetis eos, dicit Dominus.

[e] *Matth. 7.*

Quid

Quid enim impium, aut Iudaicum non egerunt? Chriſtum contumelia affecerunt, Deiparam & Sanctos: quorum enim corporeæ figuræ ignominia afficiuntur, in prototypa ipſa tranſimittitur contumelia. Ideoque Antichriſti meritò dici poſſunt Iconomachi; quandoquidem vti à Theologo & Euangeliſta ſcriptum eſt[a], nunc multi ſunt Antichriſti. Hæc parua quidem ad prudentiam tuam, ſed charitatis, quæ nobis à Deo in vno ſenſu & anima vna donata eſt, ſymbola ſunt. Tu verò frater egregie pro me ora, vt pari tecum pugna decertem. Et indicare porrò non graueris, quomodo & ipſe agas, & quomodo ſe habent & habituri ſunt ſacri comites tui.] hæc ad Simeonem Confeſſorem. XXIX.

[a] *1. Ioan. 2.*

Ipſe verò Theodorus de fratribus Confeſſoribus iſta & alia audiens per litteras diuerſorum ad eum ſcribentium; eadem vt pretioſa monilia cuſtodiens auro ea veſtienda & ornanda ſuſcepit, cùm videlicet otio carceris benè vſus, eorumdem tum verba tum facta verſibus conſcripſit, à poſteris canticis proſequenda. teſtatur id ipſe quidem ſua epiſtola, iiſdem fermè diebus ad Naucratium data, [b] vbi poſt alia: XXX. VITAE CONFESS. AC MARTT. A THEODORO SCRIPTAE IN CARCERE.

Miſi ad te libellum, & quaterniores quatuordecim, in quibus ſunt ſermones & vita fratrum metricis verſibus. Quæ legens tu, & aliqui è fratribus fidis, diligenter abſcondito. Equidem nihili facio frater, quòd vllius momenti ſint. Sed quandoquidem otium ſuppetit, & extimulor qudammodò à ſancto Patre meo, rurſumq; audiens beatum Paulum dicentem: Noli negligere gratiam quæ in te eſt, tamquam indignus cum timore & tremore facio quæ facio.] hæc de his Theodorus, qui & ſoluta oratione, ſcriptis epiſtolis, eorum encomia proſecutus, idipſum præſtitiſſe cognoſcitur, vt vidimus de Thadæo, & nunc dicendum de Iacobo, cuius præconia celebrauit litteris ad Hypatium datis his verbis[c]: XXXI.

[b] *Theod. lib. 2. ep. 61. Cod. Column.*

[c] *Theod. lib. 2. ep. 100. Col. Column.*

Nec nos ſine dolore, fili, accepimus dormitationem Iacobi Confeſſoris Chriſti & amabilis fratris noſtri, nec porrò ſine lætitia. Illud quidem ex ſpirituali affectu (quid enim ille niſi filius, & talis filius, cuius ego propter peccata ne filius quidem dici merebar) hoc verò ſpei cauſa, nec noſtræ dumtaxat, quorum ille velut membrum ſacer ornatus futurus erat, verumetiam totius Dei Eccleſiæ. Quid enim? qualem virum cenſes? an non Confeſſorem? non Martyrem? non Sanctum? A primis annis in aſceticæ vitæ laboribus deſudauit, legitimè ſubditus, obediens, aduerſus animi motus viriliter pugnans, incorruptum corpus afflictationibus cuſtodiens, quibus illud continebat, & in ſeruitutem redigebat, ſine apparatu comedens, ſic dormiens cùm adhuc ſanus eſſet, vt in admirationem raperet intuentes, ſeceſſum colens, vt plurimùm quoad poterat, & ad ſeipſum reflectens, atque ad diuinum amorem inde aſſurgens. Ac ne quis fingi à me hoc exiſtimet animi gratia propter audientes: teſtis eſt Deus, & qui eius pædagogus fuit Ioannes, à quo mihi eorum quæ neſciebam explicatio. Atque hæc velut rude quoddam ſpecimen aſceticæ diſciplinæ. XXXII. DE IACOBO MONACHO PRAECONIA.

In confeſſione autem quot & quanta? Spectaculum factus eſt Angelis & hominibus. O forte, Deoq; charum cor! Ingreſſus eſt ſtadium, tamquam Dei miles impauidus, intrepidus, hinc inde tenebrarum miniſtri terga verberibus laniarunt, pectora, brachia, ſanguinem hauſerunt, carnes conciderunt, humi ſtratum Sanctum reliquerunt, ſcæuam vocem nullam prorſus mittentem; ſed martyrium Deo perfectum explentem, & hoc pro Chriſto Filio Dei ac Deo noſtro. Nam pro ſacra eius imagine decertare, pro eo ipſo eſt martyrium pati. Audiant manſueti & lætentur: exultent Martyrum amatores & tripudient. Confundatur diabolus: concidat Iconomachorum caterua. ex vtrorumque operibus, iuxta diuinum [d] mandatum, vtrosque agnoſcite. Hi enim non hunc ſolùm, ſed multos è noſtris, & non noſtris, immò & noſtris (ſiquidem omnes vnum corpus ſumus in Chriſto Ieſu, qui eſt caput omnium) pariter diuexarunt, occiderunt, inedia peremerunt; & quæ alia his conſentanea ſunt. Ille verò ex intolerandis illis vulneribus, membris omnibus ſolutus, & exanimatus, & corpus acerbiſſimis doloribus chirurgicæ curationi ſubiecit, & fractus inde ad finem vſque tamquam quotidie moriens vitam traxit, & quidem cum gratiarum actione, & quidem cum humilitate. XXXIII.

[d] *Mat. 10.*

Quod ſi (vt ſcribis) ſuum etiam obitum prædixit, hoc ipſum conſequens erat ex certaminibus. Quia verò adieciſti, maximum ad funus concurſum fuiſſe etiam illuſtrium in vtroque genere: id quoque facit ad orationis teſtimonium. neque enim ad hominem obſcurum ſecundùm carnem, niſi Dei nutu talis factus concurſus eſſet. Ille igitur in cælum abiit, & appoſitus eſt ad commilitones, auctuſque eſt chorus Confeſſorum ac Martyrum priorum, ex quo gaudium eſt in cælo, & animi lætitia, cuius precibus ſaluemur, fratres, ipſe autem condignam obſequij ſui mercedem nanciſcatur. Beati autem & qui XXXIV. PLVRES MARTYRES SVB LEONIS ARMENI PERSECVTIONE.

conuenerunt, reuerà pij, reuerà Martyrum amatores, quorum pars cum eo sit, quem A
extulerunt. De venerandis eius reliquiis, sicut scripsi de canone, si Deo placet, faciam. Salutate inuicem in osculo sancto. Etenim omnibus fratribus legi debet. Salutat vos dominus Archiepiscopus, protopresbyter, œconomus, & reliqui fratres. Dominus sit vobiscum. Amen.] hactenus ipse. Sed ex multis paucos recenset, cùm tamen Græcorum Menologia suis quibusque diebus, quibus ex carne soluti sunt contineant plures sanctos Martyres in hac persecutione passos in Ecclesia celebrandos.

XXXV. COENOBIVM S. BENEDICTI CASSIN. SANCTITATE FLORET. [a] *Leo Ostiens. lib. 1. c. 21.*

Vt autem de rebus Occidentalibus aliquid attingamus, dicenda sunt aliqua de cœnobio Casslinate, vbi vigebat his temporibus monastica obseruantia, ex quo tamquam ex fonte fluenta regularis disciplinæ manabant, cùm floreret viris sanctissimis, & inter alios qui creatus fuit hoc anno eiusdem cœnobij Abbas nomine Apollinaris, qui ea miracu- B
lorum gratia est sublimatus, vt Lirim amnem sicco vestigio pertransiret, vt [a] Leo Ostiensis est auctor. Porrò dictum cœnobium haud pridem sanctus Adelhardus consobrinus Caroli Magni petiit disciplina monastica imbuendus, vt Paschasius in rebus ab eo præclarè gestis enarrat. Sed & sub eodem quoque Imperatore Carolo Magno etiam ille sanctitatis nomine insignis primus Monasteriensis Episcopus, Ludgerus nomine in idem sancti Benedicti monasterium peregrinatus, illic annis duobus & sex mensibus excolendus monasticis institutis permansit, quæ posteà propagauit in Frisios atque Saxones: nam Frisiorum est delegatus Apostolus. testantur hæc acta ipsius, à monachis Vuerdensibus quàm fideliſſimè scripta [c]. Licet autem de remotis orbis partibus ad dictum cœnobium frequens esset accessus: illorum tamen qui ex diuersis regionibus Italiæ tamquam ad ciuitatem refugij, atque ad asylum Christianæ libertatis illuc confluere solerent, seque illic cum suis diuitiis Deo offerrent, frequentior erat aduentus, vt ex Leone Ostiense res eius- C
dem monasterij describente quisque poterit intelligere.

[b] *Apud Sur. die 2. Iannuar. in Adelhardo.*

[c] *Extat apud Sur. die 26. Martij.*

IESV CHRISTI ANNVS 819. PASCHALIS PAP. ANNVS 3. LVDOVICI 6. LEONIS ARMENI 6. IMPP.

1. ANNVS Redemptoris octingentesimus vndeuigesimus sequitur, Indictionis duodecimæ, quo Ludouicus Imperator (vt veteres Annales Francorum produnt) hieme conuentũ habuit Aquisgrani, in quo multa de statu Ecclesiarum & monasteriorũ tractata D
atq; ordinata sunt, legibus etiam Capitula quædã perneceſſaria, quia deerant, addita sunt.]

II. CONVENTVS AQVISGRANENSIS.

Porrò eiusdem conuentus habendi occasionem eam præcessisse, auctor eius temporis in vita ipsius, narrat his verbis: Qua hieme Imperator in eodem palatio conuentum publicum populi sui celebrauit: & renuntiantes sibi Missos de omni Regno suo, quos pro statu sanctæ Ecclesiæ restaurando deiecto vel confirmando miserat, audiuit: quidquid vtile iudicauit, sancta impellente deuotione superaddidit, nihilque intactum reliquit, quidquid ad honorem sanctæ Dei Ecclesiæ perficere posse visum fuit. Intereà Capitula quædam legibus superaddidit, in quibus causæ forenses claudicare videbantur, quæ hactenus veluti perneceſſaria seruantur.] hactenus de his ibi.

III. Imperator siquidem maximè pius Apostolicæ Sedis auctoritate (vt dicetur inferiùs) quibus valuit, ope, & consiliis consulere laborans Ecclesiis Gallicanis, per singulas pro- E
uincias legationes instituit singulas, mittens Episcopum & cum eo Comitem, vnà cum legum Ecclesiasticarum capitibus, quæ singulis darent describenda Ecclesiis, quæ obseruare deberent. in hoc laborans, vt vigeret vbique in Gallicanis Ecclesiis cultus pietatis & sacrorum canonum obseruantia.

IV. [d] *Lib. 2. Capitul. Franc. cap. 24.* CAPITVLARES LVDOVICI IMP. CONSTITVTIONES.

Extant ipsa Capitula Ludouici, immò & ipsa missio Legatorum per diuersas prouincias, quæ sic se habent: [d] Volumus etiam vt Capitula, quæ nunc & alio tempore consultu fidelium nostrorum à nobis constituta sunt à Cancellario nostro Archiepiscopi & Comites eorum de propriis ciuitatibus modò aut per se aut per suos Missos accipiant, & vnusquisque per suam diœcesim ceteris Episcopis, Abbatibus, Comitibus, & aliis fidelibus nostris ea transcribi faciant, & in suis Comitatibus coram omnibus relegant, vt cunctis nostra ordinatio & voluntas nota fieri possit. Cancellarius autem noster nomina Episco-

A Episcoporum & Comitum qui ea accipere curauerit, notet, & ad nostram notitiam perferat, vt nullus hoc prætermittere præsumat.] his habet addita nomina Episcoporum & Comitum. Porrò hi appellari consueuerunt Legati Dominici. Nam [a] subditur: [a] *Eod. lib. 2. c. 25.* In Vesontio quæ est diœcesis Bernoini Archiepiscopi Hemoinus & Monogoldus Comes. In Moguntia quæ est diœcesis Heistulphi Archiepiscopi, idem Heistulphus Episcopus & Doutbertus Comes. In Treuiris Hetti Archiepiscopus & Adalbertus Comes. In Colonia Hadalboldus Archiepiscopus & Aemundus Comes. In Rhemis Ebo Archiepiscopus quando potuerit, & quando non licuerit Rhuothardus Episcopus eius vice, & Rhuofridus Comes, sint super sex videlicet Comitatus, id est, Rhemos, Catalaunem, Suessionem, Siluanectem, Belluacum, & Laudunum. Super quatuor verò Episcopatus, qui ad eam diœcesim pertinent, id est, Nouiomacensem, Ambianensem, Teruanen-
B sem & Cameracensem, Rangarius Episcopus & Berengarius Comes. Senones Ieremias Archiepiscopus & Donatus Comes. Rothomagum Vuillebertus Archiepiscopus & Iagibertus Comes. Turonem Landranus Archiepiscopus, Rhoutbertus Comes. Lugdunum, Tarantasia, & Vienna Albericus Episcopus, & Richardus Comes.] Quæ verò hi [b] *Lib. 2. Capitul. Franc. cap. 26.* qui missi sunt agere deberent, ista quæ subiiciuntur, declarant his verbis [b]:

V. RECTA DISPOSITIO RERVM GERENDARVM.

Commemoratio. Quid ad prædictorum Missorum legationem pertineat. Primùm vt conuentum in duobus aut tribus locis congregent, vbi omnes ad eorum legationem pertinentes venire possint, & omnibus generaliter notum faciant, qualis sit eorum legatio, scilicet ad hoc esse se à nobis Missos constitutos; vt si quilibet Episcopus, aut Comes ministerium suum propter quodlibet impedimentum implere non possit, ad eos recurrat, & cum eorum adiutorio ministerium suum adimpleat. Et si talis causa fuerit, quæ
C per eorum admonitionem emendari non possit: per eos ad nostram notitiam deferatur. Et si fortè Episcopus aut Comes aliquid negligentiùs in ministerio egerit, per istorum admonitionem corrigatur; & omnis populus sciat ad hoc esse constitutos, vt quicumque per negligentiam aut incuriam, vel impossibilitatem Comitis iustitiam suam acquirere non potuerit, ad eos primùm querelam suam possit deferre, & per eorum auxilium iustitiam acquirere. Et quando aliquis ad nos necessitatis causa reclamauerit, ad eos possimus relatorum querelas ad definiendum remittere. Ipsi verò Missi non sine certissima causa vel necessitate huc illucque discurrant, nisi fortè quando tale aliquid in cuiuslibet ministerio ad legationem suam pertinente ortum esse cognouerit, quod eorum præsentia indigeat, & sine eorum consilio vel adiutorio emendari non possit. Inde tamen debent esse soliciti, vt propter illorum negligentiam nihil in sua lega-
D tione incorrectum remaneat. sed vbi certam & veram necessitatem cognouerint, nostram iussionem implere non negligant.

VI. [c] *Eod. lib. 2. cap. 27.*

Volumus [c] etiam vt omnibus notum sit, quia ad hoc constituti sunt, vt ea quæ per Capitula nostra generaliter de quibuscumque causis statuimus, per illos nota fiant omnibus, & in eorum procuratione consistant, vt ab omnibus impleantur. Et vbi fortè aliquo tali impedimento, quod per eos emendari non possit, aliquid de his quæ constituimus ac iussimus, remanserit imperfectum, eorum relatu nobis ad tempus indicetur, vt per nos corrigatur, quod per eos corrigi non potuit, &c.] Dat enim in mandatis, vt quique Legatorum in sua prouincia medio mensis Maij conuentus agant, in quibus quæ sunt Ecclesiastica primùm perquirantur, ne quis desit officio suo, inde reliqua quæ ad optimum populi totius regimen spectant, inuestigent atque componant. Recitantur ibi
E singula capita, quæ in publico conuentu tractata cum Episcopis idem Imperator sua Constitutione promulganda per eosdem Legatos vbique sanciuit. primoque loco illud positum, ne loca sacra vel ad ea spectantia aliquo modo alienari possint, idque ex præ- [d] *Eod. lib. 2. c. 29. 30.* scripta Constitutione Leonis Papæ ea de re edita [d].

VII. [e] *Præf. in lib. 2. Capitul.*

Principibus verò illud tantum esse concessum, vt permutatione liceat, dando immobilia, recipere pariter Ecclesiæ immobilia. Sunt alia plurima quæ Ansegisus Abbas Lobiensis (vt ipse testatur in [e] præfatione, in secundum Capitularium librum) collegit. ait enim: Ea verò Ecclesiastica, quæ domnus ac piissimus Ludouicus Imperator & Lotharius Cæsar filius ipsius ediderunt, in secundo descripsi libello.] & paulo pòst: Ipsa verò quæ domnus Ludouicus præclarus Imperator & Lotharius Cæ . . . filius illius fecerunt ad augmentum mundanæ pertinentia legis, in quarto congressi.] in quo hanc affixam habes inscriptionem seu titulũ: Capitula, quæ constituit domnus Ludouicus Imperator

[a] *Capitul. lib. 4. cap. 13.* Salicis legibus addenda[a]: quæ & Missi & Comites habere, & ceteris nota facere debent. A

VIII. IMITATVR LVDOVICVS CAROLVM IMP. In qua quidem functione cùm ipse testetur Ludouicus Imperator, se genitoris sui in his exemplum sectari, quo studuerat rebus Ecclesiasticis benè consulere; constetque Carolum Magnum (quod ipse præfando priori libro testatur) in eo inuigilasse, omneque studium adhibuisse, vt Conciliorum decreta ab omnibus seruarentur, simulq; Romanorum Pontificum Constitutiones, vt etiam in ipsis Capitularibus sæpè inuenitur expressum, dum Romanorum Pontificum decreta citat Leonis, Innocentij, Gelasij, Hadriani & aliorum: planè apparet non nouas in Ecclesia eumdem Ludouicum Imperatorem sanciuisse leges, sed sancitas esse seruandas suis legibus statuisse, & si quæ nouæ additæ esse reperiuntur, easdem illas omnes, Episcoporum conspirante sententia conscripsisse, atq; per dictos Legatos seruandas mandasse; atque auctoritate Pontificia roborasse.

IX. Ne tu igitur existimes, Lector, dum audis singulis fermè annis collectas per eosdem B Imperatores Synodos & sancitas leges Ecclesiasticas, id absque Romani Pontificis auctoritate ab eis esse præsumptum: plura hîc voluimus concessisse loca, quibus ostendatur, nihil ab ipsis absque Sedis Apostolicæ auctoritate esse tentatum: qui Ludouici leges collegit Benedictus Leuita, in præfatione ipsius præposita, hæc habet: Agnoscant omnia hæc prædictorum Principum Capitula maximè Apostolica auctoritate fore firmata. post ista quoque quæ sequuntur, eadem auctoritate, maxima (vt diximus) ex parte, & omnium Francorum vtriusque ordinis virorum assensu sunt roborata.] recitat idem eiusdem Ludouici Imperatoris decretum de custodia Pontificiorum decretorum his verbis: [b] Ita vnanimes diuinis & Apostolicis Constitutionibus seruiatis, vt in nullo patiamini pia canonum decreta violari. Vt nulli fas sit, sine status sui periculo vel diuinas Constitutiones, vel Apostolicæ Sedis decreta temerare.] C

[b] *Capitul. lib. 6. cap. 267.* DECRET. ROM. PONT. OBSERVANTIA.

X. Sed & consueuisse Ludouicum Imp. auctoritate in primis Pontificia eiusmodi vnà cum clericis & laicis conuentus cogere, idem collector Benedictus Leuita in [c] secundo à se addito Capitularium libro testatur, nempe hoc ipsum de auctoritate Apostolica in his agendis ab Ludouico Imperatore impetrari solita, affirmat his verbis in titulo subsequentium Capitularium: Ex Capitulis domni Ludouici in Ingilheim Apostolica auctoritate & synodali sanctione omnium videlicet clericorum & laicorum generaliter consensu atque hortatu decretis.] hæc ibi.

[c] *Eod. lib. cap. 96.*

AVCTORITATE APOST. SEDIS SANCITAE LVDOVICI LEGES.

XI. Porrò non auctoritate solùm id eosdem Francorum Reges agere consueuisse, sed & hortatu etiam Apostolicæ Sedis, testatur eiusmodi Caroli Magni ad legem quam de militari expeditione sanxit prælocutio verbis istis: [d] Carolus Dei gratia Rex, Regnique Francorum rector, & deuotus Ecclesiæ defensor atque adiutor in omnibus, Apostolicæ D Sedis hortatu, omniumque fidelium nostrorum & maximè Episcoporum ac reliquorum sacerdotum consultu, seruus Dei, &c.] Sed hæc ipsa idem Imperator affirmat, cùm de iisdem agens hæc ait: [e] In quantum valemus & possumus, adiuncto Leonis Papæ & omnium Episcoporum, quorum consilio vsi hoc egimus, &c.] itemque rursum: [f] Omnibus vobis tam præsentibus quàm futuris scire cupientibus, quia ideò consultu Sedis Apostolicæ, & omnium nostrorum Episcoporum & reliquorum sacerdotum atque maximè cunctorum fidelium nostrorum, &c.]

[d] *Capitul. lib. 7. c. 104.*

[e] *Eod. li. c. 91.*

[f] *Eod. lib. c. 104.* *Eod. li. c. 205*

XII. Quin etiam & illud noscitur esse factum, vt licet auctoritate Romanorum Pontificum iidem ab Imperatoribus celebrati fuerint conuentus: cùm verò in rerum consultationibus aliquid quod videri posset arduum, vel quid magni momenti consulendum esset: id nequaquam nisi consulta rursum Apostolica Sede definire præsumpserint. Est E de iis certum exemplum in eorum conuentu, cùm de auctoritate Chorepiscoporum est dubitatum. Vbi post [g] alia hæc Imperator: Quod iurgium cùm enucleatiùs discutere voluissemus: placuit nobis ex hoc Apostolicam Sedem consulere, iubente canonica auctoritate, atque docente: Si maiores causæ in medio fuerint deuolutæ, ad Sedem Apostolicam, vt sancta Synodus statuit, & beata consuetudo exigit, incunctanter referatur. Quapropter Arnonem Archiepiscopum misimus ad Leonem Apostolicum, vt inter cetera quæ ferebat, etiam eum & hoc interrogaret, vt quidquid super his definiendum esset, Apostolica auctoritate à nostris Episcopis regulariter sopiretur.] & inferiùs de eadem Apostolica auctoritate in cogendis Synodis Gallicanis: Decretum namque est in illa Synodo, quam Reginisburc pro eadem vel pro aliis causis Apostolica auctoritate præfato prætextu habuimus, &c.]

[g] *Eod. lib. 7. c. 187.*

IN DVBIIS SEMPER CONSVLENDA APOSTOLICA SEDES.

Et quid

A Et quid ampliùs? Nullius prorsus esse auctoritatis quod contra Apostolica decreta sanciretur, idem ipse Imperator constituit eo Capitulo vbi ait: [a] Constitutiones contra canones & decreta Præsulum Romanorum, seu reliquorum Pontificũ, vel bonos mores nullius esse momenti.] Quin etiam statutas ab eis Synodos per ipsos Romanos Pontifices atque eius Vicarios irritas posse reddi, idem sancita lege decreuit, quæ sic se habet: [b] Vt Comprouincialis Synodus retractetur per Vicarios Vrbis Romæ Episcopi, si ipse decreuerit.] Nouerunt quippe iidem Imperatores nullius esse momenti Synodum, quæ absque auctoritate Apostolicæ Sedis quibuslibet ex causis cogeretur: quod & his ingenuè sunt verbis professi: [c] Nullus Episcopus nisi canonicè prouocatus & in legitima Synodo suo tempore Apostolica auctoritate conuocata (cuius iussione Domini & meritis beati Petri Apostoli singularis Conciliorum congregandorum auctoritas & sanctorum canonum ac B venerandorum Patrum decretis multipliciter tradita est potestas) super quibuslibet criminibus pulsetur, id est, iudicetur, audiatur, vel impetretur, &c.

XIII. NIHIL VSVRPANDVM CONTRA DECRETA ROMANORVM PONTIFICVM.

[a] *Capitul. lib. 7. c. 265.*

[b] *Eod. lib. 7. c. 267.*

[c] *Addit. 4. ad lib. 7. c. 12.*

XIV. CAPITVLARES CONSTITVTIONES CAROLI ET LVDOVICI IMPP. SAEPÈ CONFIRMATAE AB APOSTOLICA SEDE.

At non satis visum Christianissimis Imperatoribus, nihil inconsulta Apostolica Sede tentare, decernere vel definire; sed quæ eius auctoritate cœpta atque perfecta essent, adhuc tamen ipsis visa sunt indigere Romanorum Pontificum confirmatione antequam in publicum ederentur. testatur hæc quidem ipse Benedictus Leuita, qui in fine libri septimi Capitularium à se collectorum hæc habet: Maximè trium vltimorum Capitula istorum librorum Apostolica sunt cuncta auctoritate roborata: quia his cudendis maximè Apostolica interfuit legatio. Nam eorum nomina præter trium, id est, Leonis, Sergij, & Gregorij, hîc non inseruimus, licet ea per singulos conuentus inserta inuenissemus, vitantes legentium atque scribentium fastidia. Si quis autem pleniùs ea nosse voluerit, illorum C legat authentica, quibus illa inserta reperiet.] hæc Benedictus Collector ipsorum Capitulorum Caroli Magni & Ludouici Imperatorum. Ista quidem tam exactè & copiosè notata de Capitularibus sanctionibus Francorum Principum dicta sunto ad confutandam Nouatorum perfidiam, qui exemplo Caroli, Ludouici, & aliorum Christianorum Principum, ius condendarum legum Ecclesiasticarum tribuunt Regibus & Imperatoribus. Tantum enim abfuit Ludouicus à condendis legibus ad Ecclesiæ personas & res spectantibus, vt etiam nec putaret licere sibi, suisque Episcopis absque auctoritate Romani Pontificis de his quæ spectant ad Ecclesiasticas controuersias vel tantùm pertractare atque differere, nisi primùm de his licentiam accepisset ab ipso Romanæ Sedis Episcopo, vt tum ex ipsius Ludouici, tum etiam ex Episcoporum litteris inferiùs suo loco recitandis apparebit. Sed de his iam satis.

NOVATORES ARGVVNTVR.

D Hoc eodem anno Ludouicus Imperator duxit vxorem Iudith filiam Huelphi Comitis quam creauit Augustam, cùm iam anno superiori quinto Nonas Octobris mortua fuisset Irmingardis coniunx Imperatrix. Hæc veteres Francorum Annales. De nobilissima stirpe Bauarorum fuisse Iudith, Theganus affirmat. quanta hinc mala in ipsum Ludouicum emerserint, vix dici potest. XV.

Eodem anno alium habitum esse à Ludouico conuentum ætatis tempore in villa dicta Engelheim iidem Annales habent, in quo præter illa quæ ad res bellicas spectantia, tractata sunt, actum est de his qui res siue personas Ecclesiasticas infestant. de quibus agens Benedictus [d] Leuita in collectione Capitularium hæc habet sub hoc titulo: De his qui rapinas intra Regnum faciunt. XVI. CONVENTVS IN VILLA ENGELHEIM HABITVS.

[d] *Capitul. lib. 6. c. 96.*

Ex Capitulis domini Ludouici in Engelheim Apostolica auctoritate & Synodali sanE ctione omnium videlicet clericorum ac laicorum generaliter consensu atque hortatu decretis.] vbi mox in fine decreti aduersus eos qui res furantur Ecclesiæ hæc habentur: Qui de rebus Ecclesiasticis aliquid abstulerit, grauiùs inde iudicetur, quia sacrarum rerum ablatio sacrilegium est, & sacrilegus vocatur qui ex his aliquid abstulerit aut rapuerit. Infames quoque tales personæ vsque ad satisfactionem Ecclesiæ quam læserint sint habendæ.] pergit dicere subsequentibus Capitibus de his qui appetunt armis personas Ecclesiasticas, ac de aliis, quæ tu otiosè consulas. XVII.

Hoc eodem anno, mense Iulio Paschalis Papa de confirmatione priuilegiorum Rauennatis Ecclesiæ Apostolicas litteras dedit ad Petronacem Archiepiscopum eiusdem Ecclesiæ, quas corrosas nonnihil vendicatas à tineis cusas habes apud Rubeum [e]. XVIII.

[e] *Rub. hist. Rauen. lib. 5. sub hoc anno.*

Iam verò ad res Orientis recurrat oratio, in his quæ spectant ad Constantinopolitanæ Ecclesiæ statum persecutione Leonis Imperatoris vehementissimè perturbatum. Absol- XIX.

uitur hoc anno diri carceris Theodori Studitæ de quo multa superiùs, annus tertius, quo A
mense Februarij idem rursus ad acriora reuocatur tormenta. qua autem occasione, tum
ex Michaëlis eius discipuli scriptis, tum ex ipsius Theodori epistola palàm fiet. Michael
enim hæc ait: Triennio autem integro post id tempus in eo carcere perseuerans, permul-
tis incommodis conflictatus est, præcipuè ob stomachi intumescentis dolores, qui ei
morbus assuetus ac velut collacteneus erat. Necdum verò ab his malis respirabat,
cùm acrioribus rursum aliis, ô Dei iudicia! ex insucco ac solis ossibus hærente corpu-
sculo exercetur. Inciderant in manus Imperatoris, nescio vnde, litteræ, quas Sanctus
LITTERAE THEODORI ALLATAE AD IMPERATOREM. dictarat, & immanem illum immenso furore accenderant, vt quæ illius amentiæ, stu-
poriscque notam, indiciumque continerent. Has ergo mittit è vestigio ad eum quem
diximus Magistrum militum Orientis, addito mandato, vt ad Sanctum ipsemet profi-
ciscatur, litteras ostendat, eumque ad extremum vsque spiritum acerrimè diuerberet, B
vt tandem, inquit, desistat à contumacia.

XX. Qui simulac aduenit, primùm illud interrogat: eius ne litteræ vel alterius essent, quas
manibus gerebat? Patre autem suas esse nec alterius affirmante, nullum aliud verbum
addens, Nicolaum prius eius discipulum, tamquam epistolæ notarium, in oculis magi-
ITERVM THEODORVS FLAGELLATVR. stri nudum extendi, cædique imperat. Deindeque Sanctum ipsum exuens, centum illi
verberum plagas imponit, omnia propemodum membra dissecans, ossiumque ipsorum
nexus, & colligationes destruens, quæ solæ illi supererant. Transit inde rursus ad Nico-
laum, ratus illum propter verbera molliorem factum; verbisque asperrimis ad sacrarum
imaginum, magistrique eiurationem instigat. Vt verò fortiorem illum quàm anteà esse
sensit: cum loris intextis, viminibusque recèns excisis, manus ac pedes, reliquumque cor-
pus dilanians, iteratis plagis exulcerans, sub dio sic affectum reliquit, duplici tormento C
vexandum frigoris ac verberum doloris: tum enim Februarius mensis agebatur.

XXI. Quo autem tempore hæc Sanctus illic cum discipulo patiebatur: mulier in Bithynia,
quam dæmon obsederat, vehementius ab infesto spiritu agitari cœpit, oculos indecorè
DIABOLVS IN ARREPTITIA QVID DE THEODORO. torquens, spumasque ore despuens, atque huiusmodi verba intercisa voce proferens: Leo
meus verbera iterùm misit ad Theodorum, eiusque carnes laceraut. Ite, inquit, & af-
ferte mihi responsum. Verumtamen nolite ad eum propiùs accedere, ne vos flamma
exurat, quam ore gerit. Deinde interposito breui silentio, iterùm vociferabatur: Quid
hoc rei est? Nihil eorum factum est, quod volebamus. Sciebam illum propter plagas mi-
nimè flectendum, vt qui auxilio habet præsentem, & humeris suis insidentem virtutem.
Et hæc quidem mulier energumena, procul licet posita, longeq; ab illo distans, enuntia-
bat, indicans opinor, eximiam quæ Sancto inerat virtutem atque gratiam, eumque in om- D
nibus tormentis insuperabilem fore, ipsos adeò infestos spiritus frustrà infremeutes, cla-
dem suam cognoscere, & ministros socios aduersus inuictum athletam armare.]

XXII. Ita quidem diuina sapientia factum quis neget? nimirum vt omnibus præsentis sæcu-
li & sequentium etiam pariter innotesceret, in hac dogmatum pugna à qua parte adstaret
MANIFESTVM SIGNVM DOGMATIS VERITATIS. diabolus, à qua verò contrà Deus summa virtute suis assisteret: vt in tanto certamine, vel-
uti ex quadam tessera militari qui veritatem defenderent, qui verò mendacium, tum il-
lis, qui tunc viuebant, tum posteris, cùm idem rursus certamen exoriretur, omnibus pa-
làm fieret: sicque vel ex hoc sciant infelicissimi Iconomachi, sub cuius Principis vexillis
militent; gaudeant verò Orthodoxi, se vnà cum Deo pro veritate tuenda aduersus dæ-
mones prœliari. pergit verò Michael:

XXIII. At diuinus ille Pater intolerabiles dolores ex acerbissimis illis verberibus sustinens, E
NICOLAI ERGA THEODORVM CHARITAS. humi iacebat exanimis prorsus, omnisque sensus expers, nisi quatenus dolores ipsos sen-
tiebat, non cibum, non potum, nec breuissimum somnum accipere poterat, nec aliud
demum ex iis quæ moribundis ac deficientibus dari solent. Quem sic affectum cernens
discipulus, sui ipsius curam omittens, quamquam & ipse pessime habebat, totus in illius
curam conuertitur, ac ptisanæ aliquantulum deposcens, rigare arentem Patris linguam
cœpit, modicoque in os infuso potu, nonnihil eum refocillauit, ac veluti mortuum vitæ
restituit. Vt verò vitalem ei vim rediisse sensit, ad marcida iam membra medicanda se
conuertit, pleraque enim carne penitus corrupta & graueolente tabo ac sanie confecta,
putruerant, & cernere erat partes alias ab aliis pendentes, omnes ad vsum iam factas in-
utiles: quam ob causam cultello eas detruncat, & à sanioribus auellit. si hoc fortè pacto
reliqua cohærere possint, cicatricemque obducere.

Nona-

A Nonaginta totos dies intolerabili dolore perfunctus Pater, nulla prorsus vel temporis XXIV.
puncto percepta requie, in mediis adhuc laboribus labores alios & duriores carceres, &
longiora itinera ipse, qui ostij limen egredi vix poterat, nanciscitur, sæuissimo Tyranno
nouos ei cruciatus affatim suppeditante. Mox enim ab illo citatis itineribus adfuit bar- SMYRNAM TRANSFERTVR THEODORVS.
barus homuncio, ferox atque intractabilis, pecuniæ mancipium, pecuniamque animo &
voto sibi præsagiens. Tales enim esse oportebat, qui impij iussa exequerentur. Qui si-
mulac ad locum peruenit, hoc sibi primùm proposuit, rimas & angulos omnes carceris
perscrutari, parietes effodere, terram egerere, sicubi aurum reperiret, manibus explorans.
Existimabat enim sceleste aduentantes doctrinam pecunia redimere, Patremque ma-
gnam auri vim repositam habere, animoque insatiabili esse, quamuis ceteris rebus indi-
geret. Vt verò sensit se frustrà laborare, ac stultè sibi persuasisse (vbi enim illic auri quod
B dicitur vmbra?) Tum malam mentem in aliis explet: iniuriis enim plagisque affectum
cum discipulo Sanctum è carcere eiiciens, ambos, assectantibus famulis, tradidit Smyr-
niam (illuc enim destinarat) omni festinatione ducendos.] Qui igitur mense Februarij
verberibus est affectus, & nonaginta diebus in eodem carcere ægritudine post verbera
confectus iacuit, mense Maij inde translatum Smyrnam perducendum ad arctiorem cu-
stodiam & grauiores pœnas subeundas, possumus intelligere.

Est de his omnibus quæ in eo loco nouissimè passus est egregia eiusdem Theodori epi- XXV.
stola ad dispersos fratres; quos ipse ad continendum in officio, & perseuerandum in con- SVIS PASSIONIBVS THEODORVS ROBORAT TITVBANTES.
fessione plurimùm laborauit, cùm plerique ex illis fracto iam inciperent esse animo, &
diffluerent à pristino illo mentis proposito atque constantia. Videre est ex ea quàm celsò
esset in cruciatibus perferendis mentis proposito Theodorus, quamq; ex iteratis sæpè tor-
C mentis vegetior factus spiritu, surgeret ad consulendum aliorum saluti, quorum infirmi-
tas ipsi maiorem cruciatum afferret quibusuis plagis impositis. Qui igitur propter scriptas
superiùs à se litteras tanta nuper passus est, alias rursum scribere litteras non detrectat.
Epistola autem ipsa plurima commendatione digna, vtpote quæ verè Apostolicum in
omnibus spiritum spiret, & antiquos Martyres in tormentis exultantes, & humilitate se
custodientes in omnibus repræsenteret. sic se habet[a]:

[a] *Theod. lib. 2 epi. 38. Cod. Coisinn.*

Theodorus vbique dispersis fraternitatibus.

Gaudete fratres mei ac Patres desiderandi, quoniam gaudij adsunt nuntia. Digni rur- XXVI.
sus habiti fuimus indigni, qui pulchram confessionem confiteremur. Rursum plagis affe- THEODORI EPIST. AD DISPERSOS FRATRES.
cti ambo fuimus pro nomine Domini. Etenim & frater Nicolaus pulcherrimè & fide-
lissimè decertauit. Vidimus ex carnibus nostris fluentem in terram sanguinem: conspe-
D ximus vibices, saniem, & quæ his adiuncta. An non hæc gaudij sunt? Sed quis ego sum in-
felix, qui vobiscum dignis Christi Confessoribus adnumerer omnium hominum inutilis-
simus? Causa autem, cuius gratia hæc contigerunt, pristina fuit Catechesis, quæ cùm in
manus veniisset Imperatoris, ad Magistrum militum eam misit, comitem cohortis ad nos
venire iubens. Qui cum ducibus ac militibus intempesta nocte aduenientes, & domuncu-
lam in qua eramus repentè obsidens cum clamore, veluti feram nactus: obiectum septum
per fossores celerrimè perfringit, deinde protulit, excussit, ostendit Catechesim. Con-
fessi sumus, nos eam feciisse, sicut Deus voluit.

Et ille vnum hoc petebat solùm vt ad Imperatoris voluntatem descenderemus. Re- XXVII.
spondimus quod veritas postulabat: Absit. Deum nostrum non reiicimus, & alia quæ
consentanea erant respondere. Tum acriter ab eo verberati sumus. Et frater qui-
E dem nihil huiusmodi post primam comprehensionem & inscriptionem in æruminis
passus est: ego verò humilis febribus immensis correptus & intolerandis doloribus,
parum abfuit quin vita priuarer. Attamen bonus Deus sensim misertus est mei, ad-
iuuante fratre in quibus decuit, etsi adhuc maneant plagæ ad integram sanitatem
nondum perductæ. Hæc igitur sic se habent. vim mali vobis expossui (id cupere
vos sciens) ad condolendum.

Quid autem post hæc? minæ graniores, custodia arctior; nam & verbera custodibus XXVIII.
& custodiæ præfecto proposita. Vt nec mutire nobis, nedum alicui scribere liceat. De-
terrebimur ergo, & silebimus, obedientes præ timore hominibus & non Deo? nequa-
quam sanè. Sed quamdiu ianuam nobis aperit Deus, non desistemus, quod in nobis est,
officium præstare, reformidantes ac timentes impendens silentij iudicium. Quòd si sub-
traxerit se, inquit, [b] non placebit animæ meæ. & rursum Apostolus: Nos verò non sumus [b] *Hebr. 10.*

subtractionis filij in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ. hanc ob causam hæc A
epistola mea ad omnes quidem dispersos fratres, qui persecutionis tribulationem sustinent, præcipuè autem ad vos Confessores Christi. Sustineamus fratres mei charissimi, magis ac magis corroborati, & non conterriti in afflictionibus. Carnes sunt, ne parcamus. Pro Christo tormentis subiecti, exultemus. Cui abundant labores, amplius gaudeat, tamquam præmiis abundans. Qui verberum pœnas reformidat, metum excutiat, sempiternos cruciatus recogitans. Illorum enim plagæ, si cum his conferantur, somnium sunt, & sagittæ paruulorum. Ne quæso, obtestor. In ærumnis pro Christo delectemur, quantumuis secundùm carnem sint amaræ.

XXIX. Contemplemur futura & permanentia, non præsentia & prætereuntia. Expetamus sanguinem nostrum Martyrum sanguini admiscere, partem nostram Confessorum parti, vt cum eis exultemus in æternum. Quis prudens? Quis sapiens? Quis bonus negotiator, B
vt det sanguinem, & spiritum accipiat; carnem aspernetur, & Regnum Dei consequatur? Qui amat animam suam, perdet eam (ait[a] Dominus) & qui odit animam suam *a Ioan. 12.*
in hoc mundo, in vitam æternam custodiet eam. Audiamus verba illius; & sequamur eum. Vbi ego sum, inquit, illic erit & minister meus. Vbinam ille? in Cruce. Et nos ergo humiles tamquam eius discipuli ibidem. Obsecro vos, fratres, vt sufferatis verbum exhortationis: etenim perpaucis scripsi vobis. Scitote nos gaudere & animum non despondere, quamdiu statis in Domino. Salutat vos Nicolaus conceptiuus meus & laboris socius & commilito meus, vester autem frater verissimus. Salutate inuicem in osculo sancto, persecutionem passi, eos qui persecutionem passi sunt; vniuersi omnes qui vos amant in fide. Si quis non confitetur Dominum nostrum Iesum Christum, corpore depictum, anathema sit à Trinitate. Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum. Amen.] C
hæc Theodorus in carcere antequam Smyrnam transferretur, quò post tres menses acriori custodiæ mancipandus adductus est.

XXX. Reliquum est igitur, vt hîc tibi pauca de eius itinere, & de Smyrnensi carcere, quæ habet idem qui suprà auctor huius temporis Michael Studita reddamus: Diuinus ergo Pater, inquit ille, cui vires iam penitus exhaustæ, illo nihilominus fretus, qui spiritum dat mortuis, immites illos sequebatur, qui eum interdiu quidè & humaniter impellebant, noCARCER SMYRNENSIS. ctu verò tamquâ fugitiuum cippo alligabant. Postquam verò maximis cum laboribus vix tandem Smyrnam attigit, eius vrbis Antistiti vnà cum discipulo traditur, viro inter hæresis patronos principi, impietatisq; magistro, à quo in obscurum sub terra carcerem retrusus, in eo mansit, vni omnium inspectori Domino intendens, quem vnum in ærumnis consolatorem habebat & custodem. quando & propter ipsum solùm tot suppliciis affectus fuerat. D
Breui post hæc tẽpore superuenit iterùm ipse Anastasius, ita feruens, Martyrisq; sanguinis sitibundus, qui verbera prioribus acriora Sancto inflixit, lætusq; rediit ad Imperatorem, cùm tertiò iam Theodorum cecidisset, ita vt centenos per vices ictus pertulerit, discipulo eius pari pœna decertante, gratiasq; pro his omnibus etiam agens vir patientissimus, Apo*b Rom. 8.* stoli verba læto animo secum occinebat: [b] Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelatur in nobis: & si compatimur, & conglorificabimur proculdubiò: & patientia nobis necessaria est, propter eam quam speramus beatitudinem, cuius adeptio exuperat omnem sermonem & sensum.] ista Michael. Quid insuper?

XXXI. Rursum verò magna Dei largitate concessa eidem Theodoro ibi degenti furtim scri*c Theod. lib. 2. ep. 62. Cod. Columm.* bendi ad suos monachos facultate, ea benè vsus, ipsos rursus litteris monere non prætermisit, scribens post verba ad eos epistolam Catecheticam, quæ sic se habet [c]: E

EPIST. THEODORI AD DISPERSOS FRATRES. Nuper à vobis lectus ex Orientalibus, nunc ex Thracensibus aduenio. Smyrnam enim nos transtulerunt Principes sæculi huius, & arctius quàm in priori carcere, seueriusque custodiunt. Sed verbum Dei non est alligatum, nec quiescit amor, nec silet mandatum: propterea humilis iterùm loquor. Gaudete in Domino fratres & Patres, gaudete qui persecutionem propter iustitiam patimini. Gaudete qui in montibus & speluncis versamini, sed & qui in vrbibus, & desertioribus locis abditi latetis. Si enim semper *d Philip. 4.* gaudere nos oportere, monuit Apostolus [d]: quãto nunc magis cùm pro Christo patimini, qui in tabula depictus est, qui in imagine sua cernitur, qui per eã honoratur? Non mea sunt infelicis hæc verba, Dionysij sunt sanctissimi & Basilij Magni. Nec iam tẽpus est, aliorum Sanctorũ sententias his litteris apponere.] his præmissis rursus inuehitur in Cõstantinopolitanã ciuitatem, in ciues inquã illos, qui spreuissent monita Romani Pontificis, sic dicens:

Audi

A Audi cælum & auribus percipe terra, Moab spreuit, Byzantina videlicet, Angelicum XXXII. ADVERSVS CONSTANTINOPOLITANAM ECCLESIAM.
iugum excussit, velut vitula insaniens, imperium detrectauit. Vias tuas scire nolo, factis verbisque pronuntiauit, Corybantum more agitur, furit, sanguinem bibit vt leæna, vt aspis aures obturat, reprehensa reluctatur. Venit ad eam vox commonitoria velut è cælo missa à supremo, à Romano throno: Quid fecisti, clamans, Christum negasti, Christi abrogans imaginem & Deiparæ, & Sanctorum omnium? Aperi obedientem aurem, audi Euangelica, Apostolica, Prophetica, paterna verba. & non admisit, & non suscepit, sed auellens seipsam à primi verticis corpore Ecclesiæ (viuit siquidem etiamnum Nicephorus sacer) aduersus Deum omnipotentem ceruices erigit, Christo insultans, sancta proculcans. Talia sunt eius facinora, desideratissimi. Et nobiscum Deus, Oriens, Occidens, Aquilo, Mare: in his gaudium. Sin luctus etiam propter eos qui
B pereunt. Age ergo, state fortes, gratis animis has pro Christo ærumnas, quasi thesauros abripientes. Tempus opportunum certantibus suauiter spirans, vnguentis flagrans tribulationum supra omnia aromata. Fluit Martyrum sanguis in Ecclesiam, irrigans eam vltrà quàm Edem quadruplicis fluminis fonte perfusam. Accedunt Martyrum chori qui omni ætate fuerunt & Confessorum. Quæ beata olim prædicabantur, ea nunc oculis cernuntur. An igitur non festines ad certamen hæc audiens, fastidiens montanam aut deserti aut qualemcumque occultationem? Attamen mane vbi es. habes & tu beatitudinem ingentem: ora, & lauda beatiores; percute mihi inaspectabilem draconem: debella intestinum carnis bellum: vincat spiritus: seruiat corpus, vt libertate fruatur anima tamquam hera ac domina, pacem habens cum Deo. Hoc si fiat quotidianum martyrium. A Deo textæ corollæ.

C De nobis peccatoribus ne torqueamini, licet audieritis nos flagellis iterùm cæsos fuis- XXXIII.
se. Tulimus precibus vestris cum gratiarum actione hilariter, etsi ad modicum acrimonia. Tantùm ne sanctas manus vestras extendere cessate. Speramus enim quamuis imbecilles, de Abimelech isto spolia relaturos. Salutat vos plurimùm Nicolaus frater vester. Salutate inuicem in osculo sancto, socij socios, parui magnos, atque in primis vicinos Patres. Cumque à vobis lecta fuerit epistola, ne pigeat & apud illos legi, si modò digna fuerit: quandoquidem vnanimes omnes, & vnum corpus, quamuis diuersa membra. Dominus Iesus Christus vobiscum & nobiscum peccatoribus. Amen.] ista quidem Theodorus, vt apparet, post Smyrnensem verberationem.

Sed quid accidit? Cùm neq; verberibus, neque aliis afflictionibus flecti posse videretur XXXIV.
magnus iste Theodorus Confessor: Præfectus blandimentis studuit eum allicere, visitans
D eum, ac potum dans, educensque de carcere, atque honorans eum. Sed hæc omnia frustrà, perstans semper ipse eadem animi fortitudine, vt ex his quæ ipse in epistola hoc tempore ad Naucratium data declarat, cùm aliam ipse accepisset ab eo epistolam. Sic igitur THEODORVS ACCIPIT LITTERAS A NAVCRATIO.
litteras scribebat ad Confessores è carcere, à Confessoribus & ipse in carcere accipiebat è carcere pariter, Deo id largiente, vt mutuo se Sancti per litteras consolarentur alloquio. Acceperat, inquam, his fermè diebus litteras à Naucratio discipulo suo qui detinebatur Constantinopoli vinctus in carcere, quibus certior redderetur de rebus gestis Cõstantinopoli, & inter alia de litteris illuc missis à Paschali Romano Pontifice, atque de aliis. Respondens igitur, & ipse pariter de his quæ nuper accidissent litteras dedit, de congressu videlicet, quem habuisset cum Magistro militum, quocum ea dispensatione vsus est, vt salutatus ab eo ipsum eodem modo resalutarit, & poculum acceperit. Sed qui tunc inter eos
E sermones interceserint, ex ipsa Epistola ad Naucratium reddita, intelligemus, nobis hîc integrè recitanda, cùm rerum gestarum tunc temporis narrationem contineat. *a Theod. lib. 2. ep. 63. Cod. Column.*

Naucratio filio[a].

Non satiatur auris mea vocum tuarum auditu. Necessaria enim loqueris, & oppor- XXXV.
tuna: qualia & nunc audiens, ô fili egregie, charisteria decantaui, quoniam non dereliquit in finem Dominus Ecclesiam suam, sed illam vires suas adhuc habere docuit, fratres nostros excitans ab Occasu ad reprehensionem temulentiæ nostratium, & illuminationem in hæresis caligine dimicantium. Quamquam reiecerunt præfracti, & cordis oculos non aperuerunt.] Loquitur ista dicens de Paschalis Papæ litteris Constantinopolim pro Fide Orthodoxa aduersus Iconomachos nuper allatis, quibus optimè congruunt, quæ mox subdit: Testor nunc coram Deo & hominibus. Seipsos auulserunt à corpore Christi & supremo verticali throno, in quo Christus Fidei claues posuit, aduersus quem AD NAVCRATIVM CONFESSOREM EPIST. THEODORI.

non

ECCLESIAE ROM. PRAECONIA.

non prælualuerunt vmquam nec prælualebunt vsque ad consummationem portæ inferi, ora scilicet hæreticorum, sicut pollicitus est qui non mentitur. Gaudeat igitur beatissimus & Apostolicus & nomine suo dignus Paschalis, quoniam Petri opus impleuit. Exultet omnis Orthodoxorum chorus, quia ob oculos vidit Episcopatum Christi, secundùm sanctos olim Patres nostros.]

XXXVI. Citatur locus iste Theodori epistolæ ad Naucratium totidem verbis à Gennadio Patriarcha Constantinopolitano, quibus ipse subiicit ista compellans aduersarium: [a] Audis quo pacto ea nempe Romana Ecclesia, caput est Ecclesiæ Christi, cuius Petrus est primus præses; & quòd numquam prælualuerunt, neque prælualebunt vsque ad consummationem sæculi hæreticorum effrænata ora, secundùm promissionem veracis Saluatoris? Si numquam prælualuerunt hæretici aduersus Christi Ecclesiam: quomodo audetis dicere, eam errare? &c.] Sed & idem ex eodem capite [b] superiùs elegantem citat eiusdem Theodori locum, cùm in eodem argumento versatur, sic dicens de eadem Romana Ecclesia: Ergo ibi Ecclesiam confitebimur, vbi non est hæresis, nec iniquitas, neque infidelitas, immò verò firma fides & inconcussa. At non ita apud Orientem, vbi abundat iniquitas & infidelitas. Nec meus sermo hic est, sed Theodorus Studites prodeat, & dicat testimonium, quod nemo poterit inficiari. In decimaquinta Catechesi, quam legitis quidem, at non intelligitis, quia non vultis. Videtur enim doctor hic aduersus impugnatores imaginum pugnare, quando dicit: Audio autem quòd Romæ Principis Apostolorum claues proponuntur ad adorandum, atque in honore haberi, quamquam non claues sensibiles Dominus ei tradidit, sed intellectuales ad ligandum atque soluendum. At illi argenteas populo proponunt ad adorandum. Tanta igitur apud eos est fides, & ibi solida petra Fidei, secundùm Dei verbum fundata. Hic verò, vt videtur, abundat infidelitas ac improbitas. Vides quòd & beatus hic, ibi confitetur solidam esse Fidem, nec in Petro tantùm, sed & in eius successoribus?] hæc ibi tunc Gennadius ex Theodori scriptis, quæ sunt præ manibus. Pergit verò idem Theodorus in dicta epistola ad Naucratium in eosdem Constantinopolitanos:

[a] *Gennad. in expos. pro Cõcil. Flor. c. 5. Sect. 17.*

[b] *Ibid. Sect. 2.*

ROMANA ECCLESIA NVMQVAM ERRAVIT NEC ERRARE POTEST.

XXXVII. Cetera enim, vt Deo visum fuerit, ferantur. Irriget Martyrum sanguis Ecclesiam, augescat Confessorum chorus: hoc Deo gratum: hoc gaudium & exultatio, quamuis propter eos qui pereunt, miserrimum. Quid dicere possint aduersarij? Orientem non habent, Occidente priuati sunt, à quini verticis Ecclesiastico corpore (viuit enim etiamnum Nicephorus sacer) auulsi sunt, *sic intelligens illos à quatuor Patriarchis atq; Romano Pontifice esse diuisos*: igitur à Christo alienati sunt: igitur mortui: igitur in tenebris ambulant. Quòd si hæresis principatum tenet in solitudine: hoc faciunt & latrones, quippe qui occidunt etiam, vt isti, sanguinẽ, vt vno verbo dicam, fundentes. De his autem in hunc modum:

XXXVIII. Quantum verò concinam in Leontij mutatione? O maxima Dei prodigia! Tu quidem amice, ad hoc & istud Christi hostem transformasti. Ego verò Cyprianizare illum in negotio arbitratus sum extrusum ab Imperatore, ad certantes & in agone versantes accurrere, iuxta celebrem Iustinam. Det Dominus vt in vtrisque tandem vtraque conspiciantur.] alludit ad Cyprianum atque Iustinam celebres Martyres. verùm hunc iterum lapsum, ex eiusdem Theodori scriptis colligitur. pergit: Custodia tua quod interiùs reducta est, graue mihi est propter infirmitatem tuam. Ceterùm confortare & sustine Confessor Christi" vt antè significauimus. Vt autem clariùs adhuc cognoscas, hæc addo. Clausos etiam nunc tenet nos carceris præfectus. Quare, & quomodo? quoniam oportet dispensatione vti in rebus necessariis.]

XXXIX. DISPENSATIO THEODORI. Quæ dispensatio ista, qua ad modicum temporis spatium, impulsore spiritu, vsus est Theodorus? vt lucrari Præfectum posset, à quo ad congressum vocaretur, & sermonibus tentaretur, vt aliquis in eo esset locus auditus Fidei, ne austeritate disciplinæ penitus absterreretur, venientem salutauit, & bibit cum eo, ita ex Pauli [c] exemplo & doctrina, absque Fidei præiudicio, & cessante scandalo, factus omnibus omnia, vt omnes lucrifaceret. Sed audi ipsum res gestas prosequentem.

[c] *1. Cor. 9.*

XL. Quando in conspectum venimus Chonarum hæresiarchæ; *sic appellat Præfectum illius prouinciæ* (illuc quippe deducti primũ fuimus ab iis qui nos ex Orientalibus abduxerant) & genu flexi mus, genu flectente pariter illo, & amplexi eum sumus. & postquam permisit vt vnum in locum conueniremus, ego & dominus Athanasius, bibimus vnà cum eo semel atque iterùm, nequaquam tamen comedimus, obtestante serpente, & insusurrante fraudulenta.

A dulenta. Hac moderatione vsi sumus, cùm abducti inde fuissemus ad draconem, quocum hîc versamur. Qui cùm seriem antè didicisset, nihil ampliùs vrsit, vt qui persuadere non posset. Iniecit tamen, vt vidit nos, de argumento sermonem, quia nihil est, inquit, aut perexiguum id de quo est quæstio. Ad quæ respondimus: Vel ex longè maximis esse. Quòd si iubes, inquam, dic, vicissim & audi. Sed omittamus in præsentia quod & factum est. alia quidem dicere longum sit. Ad finem tendit oratio, cuius gratia exorsus sum.

XLI. Putabat callidus se nos sensim pellecturum, non sermone de imaginibus conferendo, sed benefaciendo fortasse, & amicè colloquendo, & præfecturæ mentionem inserendo (thematibus enim quinque præfectus est) quin & Imperatorem diuinis laudibus extollendo. Venit, huiusmodi colloquia mouet, & quod ne semel quidem fecerat in carcere, potum præbuit. Anxius accepi, ebibi, ter obsignans, factum extimui. paulo pòst clàm abduB cit: inieci sermonem de veritate. incitabatur & ille: sententiis vltrò citroque depugnauimus, illo quidem pleno ore ridiculè effutiente, me verò remissè in quibusdam procedente, eo quòd ad Imperatorem tenderet sermo, & ne cum tumultu seiungeremur. Postquam sanè propositionem meam & ipse obieci: non habuit quod responderet. & dixi: Quænam est hæc blasphemia? Pater & Spiritus sanctus communicarunt in nos, quæ Christus humanitus gessit, an non? & ille annuit, & affirmauit, ita rem habere. Propter hæc remissa contentio, & quasi à pugna discessum est. At ille discedens: Ita putabam, inquit, hunc penitus nihil scire, sed & elinguem eum reddidi. Ego verò noram quidem illum ratione carentem, & fatuum quàm maximè cum impietate. Vnum autem quæsiui, vt actionem deponerem, & aliam personam agerem, qualem decet aduersus ducem impietatis; quia nefas est, ante porcos mittere margaritas. Hinc magna custodiæ cura, & interC dictum, ne hominem vllum videamus, tametsi aliter dispenset Deus. Hæc licet per digressionem, necessariò tamen dicta sunt, quò enixè postules, vt ab impij insidiis liberemur. Frater tuus salutem dicit.] hactenus de his Theodorus. At quid post hæc?

XLII. DVX ORIENTIS AGIT DE NECE THEODORI. Idem ipse Orientalium copiarum præfectus, vbi omne suum studium in dimouendo Theodoro à confessione Fidei Orthodoxæ euanescere didicit: desperatione victus Constantinopolim se contulit, acturus apud Leonem Imperatorem de inferenda nece ipsi Theodoro: qui ista sciens, lætus mortem quotidie erat expectans. Sed Deus consilium aduersariorum irritum reddidit. est de his ipsius Theodori epistola ad eumdem Naucratium, quæ suo loco sicut tempore, anni sequentis exordio reddenda pariter erit.

IESV CHRISTI PASCHALIS PAP. LVDOVICI 7. LEONIS ARMENI 7. IMPP.

D ANNVS 820. ANNVS 4.

I. CHRISTI Redemptoris annus agitur octingentesimus vigesimus Indictione decimatertia, idemque persecutionis Leonis Armeni annus septimus, idemque nouissimus, sed omnium acerbissimus, vt docent [a] litteræ Theodori Studitæ ad Naucratium, cùm ab Imperatore mortis rescriptum opperiretur, quæ sic se habent:

[a] *Theod. lib. 2. ep. 171. Col. Colum.*

Naucratio filio.

II. INVALESCIT MAGIS PERSECVTIO. Seriùs ad te scripsimus, frater charissime, sed quia seruet etiam persecutio, plagæ, vinE cula, carceres, sic eo qui nos detinet, spirante furoris & minarum, & hîc & illic inuentos pios comprehendente, ac diuexante. Qui quidem in vrbem proficiscens (ibi enim nunc agit) dicere non dubitauit: Rogabo Imperatorem, vt mecum ducam regium ministrum, qui aut capite penitus obtruncet, aut linguam abscindat. Nescimus an verba ad exitum peruenerint. Ob hanc verò causam nos omnia disposuimus, coniecturam ex alio etiam capientes, hominis scilicet peruersitate, & concursu Episcoporum, quandoquidem adsunt, vt fertur, quò tale aliquid perficiatur. Minister verò timore & metu perculsus (graues enim minas anteà impius intentarat, morte proposita, si vel leuissimi errati reus foret) chartam & atramentum nobis dare omnino reformidauit. Hinc tarditas. Accessit ad impedimentum, quòd audieram te ex carcere eductum esse. Sed & Sardensem (qualis non definiebatur) ob nefarium aliquod facinus capite plexum fuisse. vtraque itaque ex causa distulimus. Nunc autem concessum est, vt auribus tuis vox nostra rursum

rursum insonet, significans nos corpore valere (dicere autem liceat) etiam spiritu, sanctis precibus vestris cum beato Patre meo.

III. Ad ea verò quæ indicasti, quid dicam, aut quid loquar, nisi quòd hæreseos atrocitati congruat acerbitas persecutionis? Quid enim videre velis, quando Christus negatur per sanctæ imaginis suæ contumeliam? An non fluentem sanguinem, carnesque concisas? non afflictiones & angustias? non vincula & carceres, & alias omnis generis vexationes? non vasa iræ præparata in interitum, ex quibus vnus est quem dixisti? Et videbis frater, etiam grauiora, si diutiùs duret hæresis. sed beati qui sustinent, quoniam ipsorum est Regnum cælorum. Iam chori Confessorum & Martyrum exultant, lætantur, alios quidem per legitimam mortem susceipientes, alios inuisibiliter consolantes & confirmantes. Et quid Martyres dico? Christus ipse, quem Martyres confitentur, gaudens, & vnà certans, adest vnicuique confitentium. Nisi enim ita res esset, haudquaquam perferrent, qui præ- B sentia perferunt strenuè: haudquaquam mulieres virilem animum gererent ad exemplum antiquarum; haudquaquam laici & Senatores ad agones prosilirent: haudquaquam puellæ ipsæ impiorum marium aspectum contemnerent: haudquaquam ostenderentur vbique publicæ custodiæ, nec refertæ essent solitudines & montes, & siluæ & speluncæ iis qui propter Dominum electi sunt: non denique (vt concludam) concuteretur terra, *terræmotus enim magni inuaserunt loca vbi persecutio ipsa vigebat.*

IV. Quare manifestò credunt, persecutionem pati Christum; sperandumque simul & audendum, vt supplicia quæuis, in veritate credens, cum Christo, & adiuuante Christo, quisque sustineat. Hæc sunt quæ narramus. Audiant mansueti & lætentur. Audiat Oriens & Occidens ea quæ apud Byzantium fiunt, & laudem dicat. Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. hîc certantium defensio, hîc sanguis fluit irrigans Ec- C
[a] 1. *Reg.* 2. clesiam Christi supra ipsam paradisi Edem irrigationem: [a] Viuo ego, dicit Dominus: quoniam glorificantes me glorificabo, & qui me spernit, erit inglorius. Describe & tu, quisquis es, zelum Domini habens noua seu potiùs diuina martyria, vt sciant posteri, quia Dominus verè in nobis est, viuitque semen iustorum, & Christum gerit aureum genus Martyrum, aduersus quod portæ inferi non præualuerunt nec præualebunt; quemadmodum
[b] *Act.* 9. promisit qui verax est. Durum, inquit, [b] tibi contra stimulum calcitrare. & aliter esse nequit. Ego quidem infelix hæc dico. Tu verò, sacer fili, repende mihi tuas preces. Saluta Confessores tuos nominatim & condiscipulos; neque hos tantùm, sed si possis, alios omnes electos Dei, electos ex millibus, lumina mundi, vasa misericordiæ, Deo vtiles, desideratos Trinitati, quorum precibus saluemur & nos indigni. Te cum omnibus qui mecum est, salutat.] hucusque epistola Theodori vrgente magis persecutione, ad Naucra- D tium data, eademque notissima huius Leonis temporis.

V. ECCLESIA CONSTANTINOPOLITANA VIRESCIT. Cùm ita quidem persecutio magis sæuiret, ipse Deus ad confitendum atque patiendum auxit numerum, & vires addidit, vt Constantinopoli sponte exurgerent qui liberè palamque Fidem Catholicam profitentes damnarent impios Iconomachos, idque non monastici tantùm ordinis cultores, sed alij cuiusuis conditionis & sexus, adeò vt ciuitas illa deleret confessione eam quam ob negationem cõtraxisset infamiam: ita planè emortua pænè illa & spiritus exors reuixit Ecclesia, vbi (vt ex Theodoro anno superiori audisti) ex Occidente venere Legatià Paschali Põtifice missi, & lectæ sunt Apostolico spiritu plenæ litteræ, quibus significatum est, excisos esse ab Ecclesia Iconomachos, & à spe salutis
[c] *Ezech.* 37. prorsus factos extorres. Tunc enim miraculum velut ostensum est [c] Ezechielis, dum ossibus aridis inhærens spiritus, eadem compage Catholicæ Fidei iungens capiti viuere fecit, E & confiteri palàm aduersus rugientem leonem Catholicam veritatem. Cùm diabolus sentiens appropinquare iudicium, quo sceptrum auferretur exactoris (secundùm illud
[d] *Apoc.* 12. Ioannis [d]) sciens quòd modicum tempus habet, venit habens iram magnam, atque acriora aduersus Ecclesiam prælia concitauit: verùm ad finem anni huius quieuit tempestas ista, & media hieme, cessante vento, tranquillitas inexpectata est Ecclesiæ restituta. quomodo autem id acciderit, paulo pòst dicturi sumus.

VI. BARDA PERSECVTOR AEGROTAT. Modò autem quod accepit iudicium maximus persecutor Barda Patricius cognatus Imperatoris militari adhuc præfectura conspicuus, dicendum erit ex Michaele in Theodoro, cùm res ab eo Smyrnæ gestas enarrat; ait enim: Eodem tempore Bardas ille Imperatoris propinquus, quem & militaribus illis copijs præfecerat, graui morbo correptus, Smyrnæ in lectulo decumbebat, exiguum spiritum ducens, animamque, vt videbatur, breui

A breui exhalaturus. Is cùm remedia vndique tentasset, quod in tanto periculo fieri par erat: quidam ex eius familia qui Orthodoxorum partium erat, mentionem intulit Theodori, quamtamque à Deo gratiam consecutus sit, exposuit. Et vis, inquit, ad eum confugere, eumque aduocare, vt tibi opem ferat in extremis laboranti? Quo mox annuente (flexibiles enim sunt quos vrget necessitas) festinanter abiit ad Sanctum, oratque, vt ægro salutem dare velit. At ille de infirmo, vt cognouit quis & qualis esset, curationem quidem tunc differt, graues dudum & atroces viri mores haud ignorans, eique vtiliorem adhuc morbum esse. Ceterùm ea illi denuntiat, quæ si vel minimùm sapiat, plurimùm illi ad vitæ emendationem profutura sint.

VII. BARDAE POENITENTIA MOMENTANEA. Vide, inquit, in die obitus quid responsurus sis, vita sic transacta tot malis in Orthodoxos irrogatis? Tu enim ille es, qui inter cetera monachos meos nefandis modis diue- B xans, suppliciisque mactans, magnum & admirabili virtute Thadæum sustulisti: quem duplex & vitæ & confessionis corona exornauit. at beatus nunc Thadæus cum Sanctis æternis gaudijs fruitur. Te verò instantibus pœnis quis eripiet cum tot tantisque scelerum notis hinc abeuntem? Agnosce nunc tandem vltimo in fine te ipsum, Deoque responde, cui antè actorum tuorum pœnas daturus es.] Mirabilis Deus in consiliis super filios hominum (legens ista exclamare cogor) illum ipsum dirum persecutorem monachorum Studitarum Smyrnam perduxit, vbi eorum Abbas S. Theodorus degebat vinctus in carcere, eumque ipsi supplicem, vt reum Iudici reddidit, & pro vita impetranda rogare coëgit, vt vinctus licet in carcere Theodorus tamquam in regio solio constitutus de eius salute decernat; ipse verò licet regia cognatione clarus, magistratu quoque conspicuus, & exercitu potens, vinctus tamen iacens duris vinculis constrictus lethalis morbi, à Sancto vitam quibus valuit precibus suppliciter atque humiliter deprecari cogatur. C Ita planè Deus vbi vult, hunc humiliat [a] & hunc exaltat, quia calix in manu Domini vini meri plenus mixto inclinans ex hoc in hoc, vt bibant omnes peccatores terræ. pergit verò Michael:

[a] *Psal.* 74.

VIII. BARDA POENITENS CONVALESCIT. Hæc ægroto Sanctus cùm significasset, hominis mentem terrore perculit, permouitque vt præteritæ vitæ culpas agnosceret: stringens enim in tempore sermo multo melior est sermone molli. Itaque ad Sanctum mittit è vestigio, veniam petens tantorum facinorum, oransque vt se præsenti periculo eripiat. Habebis me, inquit, deinceps obsequentem tibi, atque ex legibus tuis vitam moderantem; tantum hoc mihi beneficium impende. Orantis commiseratione tactus Theodorus, & morbum sanauit, crebris precibus Deum exorans, & cum corpore vt animæ simul melius esset effecit, missa ad eum Deipa- D ræ imagine, quam totius vitæ custodem haberet. Hanc enim (inquit) si amplectare, colasque, recte ac feliciter ages in omnibus; sin reieceris, grauissima senties, & cuiuis abominanda mala.

IX. BARDAE MVTATIO ET INTERITVS. Verùm amens ille, ac supra modum stupidus, quasi nihil noui accidisset, repentè animum mutat, reditque ad pristinam hæresin & errorem, pessimo consiliario vsus Smyrnensium Episcopo: à quo olei vasculo donatus, eulogiæ nimirum nomine & valetudinis confirmandæ: simul ac illo se vnxit, morbus illicò inuasit, nefandumque caput lecto iterùm affixit. Cui mortem statim prædixit Pater, ac perfidiæ præiudicium: Neque enim impunè, ait, ferunt qui malis consociantur. Vnde animam infelix subitò eiiciens, pessimi consilij pessimum finem inuenit. Atque ille quidem hunc temeritatis suæ quæstum cepit. Christi verò famulus annum integrum ac dimidium Smyrnæ degens in carcere; alacriter omnia cum E gratiarum actione perferebat, generosum animum nullis molestiis frangi sinens. Quo tempore ad eum venerunt nonnulli ex antiquis discipulis, in quibus erat virtutem à puero complexus, admirabilis Dorotheus, Bessarion item & Iacobus, Domitianus, ac Tithoes, alijque plerique, vita insignes singuli, fideque erga Patrem inconcussa.] subiicit his auctor dicere de impij Leonis Imperatoris interitu.

X. De quo acturi, quæ de eo prædictiones præcesserunt, quibus si compos mentis fuisset, potuisset Deum vlciscentem placare, in medium adducamus. Secundùm illud Dauidis:
[b] *Psal.* 124. [b] Non relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem iustorum liberè pro animo hominis impij agere: cùm intelix ad septem annos maioribus in dies progressibus persecutionem propagasset, vlteriùs etiam producturus eam si licuisset in omnium Orthodoxorum interitum; ne id faceret, quàm opportunè occurrit Deus, licet satis importuno loco & tempore eum ab aduersariis miserando modo necari permittens. Ista admodum

tragica quomodo se habuerint, à Cedreno rem gestam ex illius temporis scriptore acceptam, in medium adducamus. Is enim à Michaële maiestatis reo, qui ei successit in Imperium, narratione auspicatus sic incipit: Michaëlus Amorienſis cùm semper ad vlteriora ac maiora pergeret, maiestatis accusatus, cùm se difficulter admodum purgasset, ab Imperatore missus est, vt disciplina ordinum exercitus institueret. Fuit is homo non ceteris modò vitiis deprauatus, sed & linguam habuit effrænem, arcana cordis identidem effutiens, & quod in buccam veniret proferens. Ita & de Imperatore quædam parum honestè dixerat, minans ei Imperij priuationem, & vxori illicitas nuptias. A

MICHAEL BALBVS MVLTA IN IMPERATOREM.

XI. Ea cùm essent ad se allata, Imperator principio statuit, arte eum à maledicentia ac prauis consiliis detrahere (nouerat enim eum turpissimo linguę immoderatæ morbo laborare) dissimulata eorum quæ in se erant dicta, notitia. Cùm autem interminatus, vsusque admonitionibus, deprehenderet eum in præsentia maledicta inficiari, rursumque nactum licentiam ab incœpto non desistere: submittit occultè auscultatores, qui obseruent hominem. Hi cùm notassent, eum sæpenumerò in conuiuiis atque inter pocula, vino mente alienata, magno conatu propositum suum persequi, rem Imperatori exponunt. plurimum delatoribus Michaëlis fidei conciliauit Exabolius homo prudens, Regique familiaris, ipsi Michaëli non ignotus. Quem is cùm sæpè ab immodica dicendi licentia esset dehortatus, monuissetque vt taceret, neque tam intempestiua libertate oris in præsens periculum se coniiceret: cùm non persuaderet, omnia eius studia Imperatori declarauit. B

XII. Pridie itaque Natalitiorum Christi, Imperator præceptis iudiciis, in Archiuo pro tribunali considet, ipse de his inquisiturus. Ibi Michaëlus, re accuratè explorata, affectatæ tyrannidis reus peragitur. Ipse etiam confiteri scelus ob probationum perspicuitatem coactus. Ferturque in eum sententia, vt in caminum lauacri, quod est in palatio, viuus coniectus cremetur, insciente Imperatore. Cùm iam ad supplicium duceretur, idque Imperator coràm cernere gestiret: interim dum spatium, quoad locum pœnæ veniret, perambularent: Imperatrix Theodosia Arsaberi filia illa, quid agendum esset, cognito: celeriter thalamo exit, Bacchæ cuiusdam instar, motu furioso sese agens, Imperatoremque adprehensum, flagitiosum ac Deo aduersantem appellat, qui ne sacræ quidem diei parceret, Dominicum Corpus percepturus. Ita Imperatoris impetum ea cohibuit, vt metuens ne Deum offenderet, in præsentia salute Michaëlum donarit, compedibus modò ferreis inclusum, quarum claue sibi retenta, hominem Papiæ custodiendum mandauit. Ad vxorem verò conuersus: Feci, inquit, quod iussisti, mulier, tuis persuasus bacchationibus: sed tu mox cernes & proles nostra quid euenturum sit, etiam si me hodie à peccato abstinuisti. Atque hoc quidem ille, quamquam à fatidica inspiratione alienissimus, verè vaticinatus est. C

MICHAEL DAMNATVR MAIESTATIS REVS IN IGNEM.

XIII. Fertur hoc oraculum Sibyllinum inscriptum libro cuidam bibliothecæ Imperatoriæ, quo non oracula modò continebantur, sed signa Imperatorum coloribus depicta. In eo libro depicta erat fera, leo, cui supernè in dorso littera X ad ventrem vsque erat inscripta: & à tergo vir quidam accurrens leonem hasta per ipsam litteram configebat. Cùm æquè oraculum obscurum videretur, solus eo tempore Quæstor interpretabatur, Leonem dicens, olim Imperatorem fore, qui ipso Christi Natali mala morte esset interiturus. Neque minùs Leonem perterrebat matri eius oblata visio. ea enim per visum acceperat, se cùm in ædem Deiparæ Blachernensem crebrò commearet, virgini cuidam occurrere albatis viris stipatæ: porrò ædem se videre sanguine repletam, & virginem cuidam albatorum mandare, vt ollam sanguine impleret, matrique Leonis bibendam porrigeret. se autem multorum annorum viduitatem prætendere, cuius gratia neque carnes, neque quidquam sanguine præditum gustasset, ideoque olla etiam hac abstineret. Tum virginem iratam dicere: Quî ergo filius tuus non desinet se multo cruore implere, eoque me & filium Deum meum irritare? Atque ab eo tempore mater visionem istam tragicè referens, non desiterat crimen dehortari, vt ab Iconomachorum hæresi abstineret. D

DE LEONIS INTERITV PRAEDICTIONES.

XIV. Perturbabat & alia haud modicè visio, Tarasium patriarcham nobilem illum iamdudum mortuum, Michaelem quemdam nominatim exhortari, vt in Leonem impetum faceret, lethalique ictu sterneret.] sed hæc ab Ignatio in Tarasio paulo fusiùs ita narrantur: Leo adhuc Imperatoriæ gloriæ sceptra administrans & Iconomachorum hæresim nefariam amplectens, cùm ei appropinquaret vitæ finis, quo erat gladio feriendus (vt ipse adhuc superstes sua voce declarauit) vidit beatum Tarasium in somnis ad eum accedere, E

S. TARASIVS IMMITTIT MICHAELEM IN LEONEM.

dere, & cum graui ira iubere cuidam nomine Michaeli, vt ensem in eum adigeret. Ille viri iussui morem gerens, gladio transegit Imperatorem. Hic autem Leo multus in hoc fuit, eum qui in somnis sauciauerat Michaëlem omnino conans inuenire in sancti Tarasij monasterio, eius interfectorem esse indicandum, fremens. quem etiam vt euersorem Imperij, esse extrema passurum. Hoc enim ei persuasit, vel quod factum erat, narrare monachis; à quibus cùm nos quoque miraculum tamquam maturum fructum decerpsissemus, venimus ad vos fideles afferentes craterem lætitiæ. Non anim præterierat tempus sex dierum cùm Michaël suscepit sceptra Imperij qui eum interfecit.] hæc Ignatius res gestas sui temporis prosecutus. A

XV. Exagitabat eumdem Leonem monachi apud Philomelium prædictio, & vestis suæ à Michaële indutæ recordatio, quam rem suprà posuimus. Prædixit & interitum Leonis magnus ille Ioannicius Anachoreta, manifestauitq; Eustrasio monacho id roganti. His omnibus terroribus actus Imperator, metu concutiebatur, & animo fluctuabat, eamque noctem insomnem exigens, sapientius quàm sibi commodum consilium iniit. Nam perrupta, qua ad Papiam ibatur, portula, domum eius intrauit, speculatum quid ibi gereretur. Ingresso domum eam spectaculum oblatum est, quod eum haud vulgariter perterruit. Vidit namque damnatum altè ac magnificè admodum exstructo thoro iacere, Papia in nudo pauimento recumbente; curiosiusque aggressus, vt deprehenderet, an Michaël (quod solent anxij & in vitæ discrimine constituti) somnum ancipitem ac curis plenum, an contrà securum atque suauem duceret: sensit eum profundo sopori deditum, adeò vt ne contrectando quidem eum potuerit excitare. B

IMPERATOR EXPLORAT CVSTODIAM MICHAELIS.

XVI. Hoc autem insperato spectaculo ira acriùs incensa, discessit, per otium non Michaëli tantùm sed ipsi quoque Papiæ exitium structurus. Neque hæc res Papiam fefellit, quòd quidam Michaëlis excubitorum ex puniceis cothurnis Imperatorem agnouerat; ipsique quid factum esset, perspicuè indicauerat. Itaque Papias cum suis animo grauissimè perturbatus ac propè extra se raptus, de periculo effugiendo deliberat. Iamque illucescebat, cùm Michaël hoc consilij capit: simulat se opera Theoctisti (quem posteà ad Caniclei dignitatem euexit) quasdam animæ suæ mendas quibusdam religiosis hominibus velle aperire. Cumque id Imperator permisisset, licentiam nactus, Theoctisto indicat, tempus poscere, vt sociis coniurationis minetur; nisi ipsum celerrimè discrimine eriperent, se totam rem Imperatori enuntiaturum. C

DE NECE INFERENDA IMPERATORI MICHAEL ET PAPIAS AGVNT.

XVII. Hoc mandatum exequente Theoctisto, conspirationis populares non mediocris incessit solicitudo: anxieque consultauerunt, quomodo & suam, & Michaëlis iam in extremo de vita sua periculo versantis salutem conseruarent. Tandem consilium componitur, quod & ipsos incolumes reddidit, & Michaëli cum vita Imperium parauit. Mos tunc erat (mos is qui nunc tenetur ab illo tempore receptus) vt qui in palatino templo psallunt clerici, in Regia habitent; sed quisque domi suæ degens circa tertiam noctis vigiliam ad portam Elephantinam seu Eburneam conueniebant, indeque in templum progressi, Deo matutina vota nuncupabant. Iis tum coniurati se permiscentes, pugionibus subter alas occultatis, vnà intrabant, abditique in obscuro templi loco, tesseram expectabant. Hymno absoluto, venit etiam Imperator, ac pro more suo voce grandiore intonauit carmen: D

CONIVRATORVM CONSILIVM.

Spreuere summi cuncta amore Principis.

Tum coniurati confertim impetum dederunt, qui eos initio per errorem in cleri magistrum tulit; siue quòd is corpore Imperatori adsimilis erat, siue quòd caput simili veste velauerat: erat enim tempore eo magnum gelu, ideoque quis caput suum densiore pileo tectum non denudabat. Sed is quidem pileo detracto, ostensa caluitie, periculo se subtraxit. Imperator insidias sentiens, in penetrale altaris se subduxit, direpta thuribuli catena, aut (vt alij perhibent) sancta Cruce, ictus percussorum excepit. Verùm ij non singuli, sed facto cuneo irruentes, alius capiti, ventri alius, alius aliæ corporis parti plagas intentabant. Leo aliquamdiu Cruce se defendit, ictibus gladiorum repulsis, donec feræ instar vndiquaque impetitus succubuit. Tandem quemdam immani corpore gigantis similem inferre ictum cernens, per inhabitans templum illud numen iratum obsecratus est, vt sibi parceret. Fuit nobilis iste Crambonitarum stirpe oriundus, ac dicens, non iuramentorum esse hoc, sed cædis tempus, graui ictu manum Leonis abscidit clauicula, simulque cornu Crucis. Tamdem vulneribus victo, & ad terram subsidenti quidam E

OCCIDITVR LEO IMP. IVXTA ALTARE.

LEO OCCIDITVR.

dam caput amputauit. Hunc finem vitæ sortitus est Leo mense Decembri, octauo Kalendas, eiusdem hora noctis propè decima, cùm Imperium annos septem, menses quinque gessisset, & maiori quàm vllus antecessorum crudelitate atque impietate vsus, diligentiam in Republica procuranda, inque rebus bellicis fortitudinem suam obscurasset.

XVIII. LEONIS NECIS CAELESTIA NVNTIA.

Aiunt vocem quoque statim cælitus editam, quæ lætum de eius morte nuntium multis patefecerit, ac nauicularios quosdam, qui eam audiuissent, notato tempore & nocte ea, ratiocinando eam veracem deprehendisse.

XIX. QVID DE AVGVSTA ET FILIIS IMP.

Interfecti Leonis cadauer percussores crudeliter per spolia in Circum traxerunt omnis metus vacui, quòd suis armis Regiam vndiquaque cinxissent. Aula quoque Augustam eiecerunt cum quatuor filiis eius, Sabbatio qui Imperator designatus Constantini nomen susceperat, Basilio, Gregorio, & Theodosio, quos omnes in lembum impositos in Protam insulam auexerunt, ibique omnes castrati sunt, & Theodosius vita functus vnà cum patre est sepultus.] sed inferiùs de iisdem agens, Constantinum dicit ob eam exactionem mutum esse redditum. vxorem verò Leonis in monasterium quod dicitur Dominorum, inclusam. Subdit verò hæc de eius coronatione idem auctor his verbis.

XX. MICHAEL IMP. CORONATVR.

At Michaëlus Papiæ custodia liberatus, ita vt pedes adhuc in ferreis habebat compedibus inclusos (earum enim claues in sinu Leonis asseruabantur) Imperatorio solio consedit, estque ab omnibus qui tum in palatio aderant, Imperator salutatus & adoratus. Sub meridiem verò, fama iam vndiquaque dissipata, malleo per vim diffissis compedibus, neque manibus ablutis, neque Dei metu in animum suum inducto, neque vlla re alia, quam decebat fieri, peracta, ad magnum S. Sophiæ templum prodiit, cupiens manu Patriarchæ coronari, & ab vniuerso populo Imperator salutari, solis fidens coniurationis sociis, & Leonis percussoribus.

XXI. MICHAELIS IMPVDENTIA.

Vtriusque hîc meretur aliquis peruersitatem, Leonis, quòd adeò nullum habuit sui defensorem de tot tantisque assentatoribus, qui tum omnes reptantium bestiarum in morem in foramina se sua abdiderunt; Michaelis verò impudentiam, qui in ædem intraret, non vt homicida aliquis aut carnifex sanguine pollutis manibus, sed veluti victor, & qui palmam meruisset, eo facinore superbiens; cùm quidem ciuilem sanguinem non quouis loco fudisset, sed ad sacram aram, vbi quotidie Dominicus sanguis, pro peccatis nostris expiandis, funditur.

XXII. MICHAELIS ORIGO REPETITVR.

Fuit hic Michaël Amorij natus superioris Phrygiæ vrbe, in qua ab antiquis temporibus Iudæorum, Athinganorum, aliorumque impiorum multitudo habitabat, & quædam ibi hæresis ex istorum diuturna atque continenti inter se conflata multitudine, enata erat noua prorsus, & inusitatis constans opinionibus, à qua & ipse erat Imperator, traditæ à maioribus superstitioni inhærens. Ea hæresi suos ad diuinum ac salutare Baptismum admittit quidem, in reliquis autem omnibus, dempta circumcisione, Mosaicam legem tenet. Erat Michaelo præceptor, qui eum iis sacris initiauerat, & quasi præfectus Hebræus quidam (sicut is femina potiùs Hebraica fuit) quem domi fouebat, ab eoque non ad religionem modò, sed & ad rem domesticam pertinentibus rebus instituebatur. Ab eo præoccupatus nihil integrum seruauerat, sed erat prauæ religionis in eo quasi colluuio quædam, cùm & Christianæ decreta adulteraret, & Iudaicam religionem spuriis opinionibus pollueret. Fuitque omnino quod pietatis professionem attinet, talis in eo varietas & confusio, qualis fertur Libycarum esse bestiarum natura, quæ ex diuersis animalibus ob aquæ defectum congressis nascuntur.] hæc de Michaelis omni ex parte collecta impietate. pergit autem dicere de prædictionibus de ipsius Imperio. reliqua verò de ipso anno sequenti.

XXIII. PESTIS IN GALLIA.

Quod ad res spectat Occidentales, laboratum est in Galliis potissimùm peste hominum & animalium, ob nimiam pluuiarum abundantiam: secuta est & penuria, cùm nec à bello cessatum fuerit. hæc Annales pluribus.

XXIV. ANNONARIAE LEGES PENVRIAE TEMPORE.

Quod autem ad pestilentiam atque penuriam spectat, quibus hoc anno magnopere est afflictatum regnum Francorum: hîc opportunè reuocanda sunt in memoriam, quæ Carolus Magnus eiusmodi temporibus à sibi subditis populis præstari voluit. ista enim in Capitularibus ipsius leguntur[a]:

De fame, clade, & pestilentia si euenerit.

[a] *Capit. l. 1.*

XXV. De hoc, si euenerit, fames, clades, pestilentia, & inæqualitas aëris, vel alia qualiscumque tribulatio: vt non expectetur edictum nostrum, sed statim deprecetur Dei misericordia.

Et in

Et in præsenti anno de famis inopia, vt suos quisque adiuuet, prout potest, & suam annonam non nimis carè vendat, & ne foris Imperium nostrum vendatur aliquid alimoniæ.] & inferiùs[a], quæ & recitata est superiùs breuis lex.

[a] *Eod. lib. cap. 124.*

De mendicis, qui per patrias discurrunt, volumus vt vnusquisque fidelium nostrorum suum pauperem de beneficio, aut de propria familia nutriat, & non permittat aliubi ire mendicando. Et vbi tales inuenti fuerint, qui sibi manibus laborent, nullus eis quidquam tribuere præsumat.] ac rursum inferiùs[b]:

XXVI.

[b] *Eod. lib. cap. 132.*

Considerauimus itaque quia per plurima loca fames valida esse videtur: vt omnes Episcopi, Abbates, Abbatissæ, Optimates, & Comites, seu domestici, & cuncti fideles, qui beneficia regalia tam de rebus Ecclesiasticis, quàmq; de reliquis habere videntur, vt vnusquisque suo beneficio suam familiam nutricare faciat, & de sua proprietate propriam familiam nutriat.] intelligit per familiam rusticos, colonos, agri cultores. Sed & pretium statuit, dicens: Non cariùs vendat, nisi modium de auena denarios duos, modium de hordeo denarios quatuor, modium vnum de sigele denarios quatuor, modium vnum de frumento parato denarios sex.] ex his intelligas abundantiam Galliarum, cùm tempore ingentis penuriæ tam vili pretio ista vendi iuberentur.

XXVII.

[c] *Leo Ostiens. Chron. Cassin. li. 1. c. 28.*

Sed & hoc ipso anno, qui & tertius incipit Apollinaris Cassinensis Abbatis, auctor est [c] Leo Ostiensis in Cassinensi Chronico, Sarracenos inuasisse Siciliam, atque potitos esse Panormo nobilissima ciuitate.

XXVIII. PANORMVS CAPTA A SARRACENIS.

Iam verò antequam anni huius claudatur periodus, de translatione S. Marci corporis agendum est.

XXIX.

Sub eodem namque Leone Imperatore (quoto autem anno eius Imperij nescitur) facta reperitur translatio corporis sancti Marci Alexandria Venetias per mercatores. Iam antè diu sedes eiusdem Euangelistæ sub Heraclio Imperatore delata fuerat, ab eo dono data Reip. quæ eiusdem Euangelistæ studiosissima esse sciretur, vt qui gloriaretur, ab eodem sacrum Euangelium accepisse, antequam idem S. Marcus Alexandriam mitteretur à Petro. Accidit planè ex diuina dispensatione, secundùm illud Dominicum: [d] Habenti dabitur.] vel illud: [e] Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis erit.] Vt qui hactenus quàm religiosissimè anniuersariis ritibus solemniter colere consueuissent eiusdem sancti Euangelistæ memoriam, quem & in præcipuum patronum recepissent, cuius & patrocinium præsentaneum adesse in suis ipsorum opportunitatibus sæpè experti fuissent: eiusdem quoque sacras possidere reliquias meruerint. Iacebat etsi non incognitum, tamen inglorium inter perfidos Sarracenos ipsum sancti Euangelistæ corpus, quorum derisioni potiùs quàm veneration esset expositum. Cùm moderator rerum omnium Deus sua prouidentia ita disposuit, vt quando minùs id à Venetis cogitaretur, eius translatio clandestinè fieret per eosdem Venetos mercatores, illuc præter voluntatem, impellentibus ventis, missos.

VENETI PRAECIPVI CVLTORES S. MARCI.

[d] *Mar. 25.*

[e] *Luc. 16.*

Cuius veritatis cùm plures sint testes: nos rerum gestarum seriem petimus è tabulis Vaticanæ bibliothecæ, vbi eiusmodi historia prolixè descripta habetur, accidisseque ponitur sub eodem Leone Imp. atque Iustiniano tunc Venetiarum Duce. Ex quibus corrigas eos, qui anno Redemptoris octingentesimo vigesimooctauo vel trigesimo id factum esse dixerunt annos Ducum haud adeò exacta temporis ratione dinumerantes, dum tempus ipsius Iustiniani ad Michaelis Imperium reiiciunt, quem constat tempore Leonis Armeni Reip. præfuisse. Sed reddamus iam historiam ipsam ex Vaticanis (vt diximus) erutam monumentis. Omissis autem quæ auctor qui scripsit, de rebus Venetis est præfatus, eius verbis (vt in còdice scripta reperitur) aggredimur historiam enarrare.

XXX. DE TRANSLATIONE S. MARCI CORPORIS NARRATIO.

Cùm Sarraceni vniuersum Ægyptum, & Alexandriam inuasissent; Leo deinde Romanum adeptus Imperium, per diuersas partes Regni sui iussit, vt nullus omnino ad terram Ægypti negotij causa pertingeret. Cuius videlicet iussio dum circumquaque peruolitans, Veneticis quoque delata fuisset, Iustinianus qui eo tempore Dux Venetiæ erat; Imperatoris statuta confirmans, idipsum omnimodò suis præcepit. Sed cùm vt solitum erat Veneticis loca mercationis frequenter exquirere, quidam ex eis nauibus oneratis, cùm trans mare pergere vellent, profundaque pelagi nauigantes incederent, diuino factum est nutu, vt flante congruo vento, quod sponte agere propter metum Principis non audebant, velut inuiti ad Alexandriam ducerentur.

XXXI.

In illis autem diebus Regulus quidam nefandæ gentis Sarracenorum, dum ad vrbem, quæ

XXXII.

MARMORIBVS ECCLESIAE SPOLIANTVR.

quæ ex nomine ciuitatis antiquæ Babylonia vocitatur; palatium sibi construere vellet, Deo sibi contrario, iussit vt vbicumque in terra Aegypti columnæ marmoreæ, siue tabulæ tam in Ecclesiis, quàm in vulgaribus essent repertæ, ob pompam fabricæ quam parabat, ad eum ducerentur. Vnde factum est, vt dato impietatis decreto, etiam de Alexandrinis Ecclesiis lapides tollerentur. Cumque Venetici apud eamdem vrbem negotiis insudarent, moramque aliquamdiu facerent; consuetudinem sibi fecerunt, vt beatissimi Marci corpus quotidianis orationibus frequentarent; muneribusque siue oblationibus eum pro suis delictis intercessorem expeterent. Locus enim ipse in proximo erat. A

XXXIII.

Porrò Veneticorum naues, quæ Deo trahente aduenerant, decem erant, in quibus erant pariter omnes nobiles viri, inter quos erant clarissimi Bonus Tribunus Metamaucensis, & Rusticus Torcellensis. Isti dum causa quotidianæ orationis apud custodes Ecclesiæ beati Marci locum familiaritatis sibi adesse inspicerent: quadam die videntes eos tristes, primùm quidem compati, & condolere eis cœperunt de Sarraceni Reguli iussu, qui marmoreas tabulas, vel columnas auferri præceperat. Nam & custodes propterea tristes erant, quia timebant ne ministri illius impij Reguli illud beati Marci Ecclesiæ facerent, quod locis ceteris faciebant. Deinde verò inter eadem verba compassionis Domino inspirante, Bonus & Rusticus dixerunt: Quare in tantum tristamini Christi serui? quare plus solito animus vester affligitur: Ecce videmus quòd impij Reguli persecutio, etiam sacratissimis locis infesta est, quæ non solùm vobis, sed cunctis in Christo credentibus magni doloris tristitiam generat. Sed quid contra hæc agere possumus, cùm Dominus ipse prædixerit suis fidelibus persecutiones innumeras esse futuras? Vnde si secretum posletis custodire; aut placeret vobis consilium nostrum, hortaremur vtique illud vos facere, per quod securi à perfida ista gente essetis, & in honoribus maximis viueretis. B C

MERCATORES VENETI FREQVENTANT ECCLESIAM S. MARCI.

XXXIV.

Erant sanè duo custodes isti, cum quibus loquebantur hæc, quorum vnus Stauratius nomine monachus erat; alter verò Theodorus sacerdotij fungebatur honore. Porrò & alij eiusdem Ecclesiæ erant custodes, sed isti plus ceteris eminebant. Et quia ambo ex Græcorum genere erant, Theodorus presbyter vxorem habebat & filios, quem etiam Bonus Tribunus compatrem fecerat, ob eam maximè causam, vt verba quæ suadebat, in eius aures faciliùs intromitteret. Respondentes itaque ambo, Stauratius & Theodorus dixerunt: Secretum erit in corde nostro, tantùm dicite quod vultis, & si gratissimum esse probaueritis, planè quia faciemus. Qui dixerunt: Tollite corpus beati Marci, & ascendentes occulte nauim, venite nobiscum ad terram nostram.

AGVNT MERCATORES CVM CVSTODIBVS S. MARCI.

XXXV.

At illi primùm durè accipientes, dixerunt: Quid est quod dicitis? numquid super angustiam quam habemus, mortem nobis inducere quæritis? Quis etenim ex nobis vel cogitare audeat, vt faciat rem istam grandem, & illud reuerentissimum corpus, quod veneratur in terra Ægypti, alienis hominibus tradatur? An forsitan nobis incognitum manet, quòd idem beatus Marcus Euangelium, quod Petro dictante scripserat, ipso quoque iubente in hac prouincia prædicauerit; Alexandrinosque ciues, qui idolis seruiebant, per fontem Baptismi Iesu Christi Domini nostri adoptionis filios fecerit? Vnde & meritò tamquam reuerà sanctissimus Pater ab omnibus veneratur. Et quomodo fieri poterit, vt vrbem Alexandriam, quæ propter eum toto in orbe præclara est, tanto quis audeat priuare patrono? Sed etsi faceremus aduersus animam nostram audacter, nequaquam hoc plebem latere potuisset, & tunc apprehensi, per multorum generum pœnas occideremur, & essemus in opprobrium omnium earum. D

CVSTODES SE EXCVSANT.

XXXVI.

Bonus & Rusticus dixerunt: Si de prædicatione eius tractandum est, scimus quia primùm Aquileiam ciuitatem Italiæ duxit ad fidem, quæ sita est in prouincia illa, quæ ex antiquo Venetia nuncupatur, de qua nos orti sumus. Ergo nos sumus primogeniti filij eius, qui primùm ab eo per Euangelium geniti sumus. Vnde & credi potest vt filios quos alios acquisiturus reliquerat, multa post tempora, vel mortuus videns gaudeat, & forsitan, vt speramus, ideò nos Dominus huc velut inuitos adduxit, vt nobis eumdem nostrum sanctissimum Patrem restituat, nam certè ad aliam regionem ire voluimus. E

DE S. MARCI PRAEDICATIONE.

XXXVII.

Stauratius & Theodorus dixerunt: Sufficiat vobis quòd sedem eius habetis. Ceterùm autem rem difficilem postulatis. Quis enim sciat si placet Domino istud quod dicitis? vel quis dicere poterit, quòd suum corpus beatus Marcus vel tangere dimittat? Vnde cessate iam talia dicere, quæ scimus nullo modo fieri posse. Et tamen dicamus, vt fieri potuisset: de nobis quid ageretur? Si dato corpore hîc remaneremus, diuersis pœnis à plebe occideremur.

A remur. Sin autem vobiscum in nauim ascenderemus; haberemur vtique tam quam captiui ad terram quam ignoramus. Quapropter multo magis nobis melius est hîc manere, & persecutionem sufferre, quàm nouis rursum angustiis subiacere. Nam & Dominus dicit: [a] Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Et iterùm: [b] Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. [a] *Matth. 5.* [b] *Mar. 10.*

Bonus & Rusticus dixerunt: Ista quæ dicitis vera sunt, sed tamen in alio loco Dominus item dicit: [c] Cùm persecuti fuerint vos in ciuitate vna, fugite in aliam. Quam admonitionem multi Sanctorum secuti sunt, etiam sicut audiuimus, hic beatissimus Marcus impleuit, quando persecutione feruente, ab Alexandria exiit, & secessit Pentapolim. Vnde quia Deo omnipotenti, & ipsi beato Euangelistæ hoc credimus complacere; humanus timor vos non terreat; quia vbi Deus adiutor est, humana temeritas nihil potest. XXXVIII. [c] *Mat. 10.*

B Stauratius & Theodorus dixerunt: Temeritas ista quamuis nobis angustiosa sit, propter Ecclesiæ lapides qui tolluntur, tamen portari potest, quia in nostris membris Pagani isti aliquam læsionem non inferunt. Hæc, & his similia illis per aliquot dies occultè loquentibus; tandem diuina gratia respirante, Stauratius & Theodorus quod verbis audierant, animo conceperunt. Cumque ab inuicem recessissent, ecce Stauratio nuntiatum est, quòd ministri illius Pagani Reguli, cuius memoriam fecimus; vnum ex custodibus eiusdem Ecclesiæ crudeliter flagellassent. Siquidem fuerat in eadem Ecclesia tabula marmoris nimiùm pretiosa, & timens custos ne tolleretur à Sarracenis, abiit, & confregit eam in loco vbi stabat. Quod cùm ministri Reguli comperissent, apprehensum custodem flagellis condemnauerunt. Hæc igitur audientes Stauratius & Theodorus, timore perterriti, miserunt, & vocauerunt Bonum Tribunum, & Rusticum, dicentes: Pertractauimus inter nos de causa quam expetistis, & licet nesciamus vbi Domino placeat, tamen intrauit in cor nostrum, vt illud sanctissimum corpus tollentes, egrediamur vobiscum. Nunc ergo volumus scire, quid erit nobis dum ad vestram prouinciam venientes tam magnum thesaurum adduxerimus. XXXIX. C CVSTODES TRACTANT DE TRANSLATIONE CORPORIS S. MARCI.

Bonus & Rusticus dixerunt: Cùm Deo auxiliante illuc peruenerimus, vita comitante, perducemus vos ad Dominum nostrum Iustinianum egregium Ducem, virum illustrem, Sanctorumque amatorem. Cui dum fuerit nuntiatum, protinus mente gauisus venerabile corpus suscipiet, & Ecclesiam construens cum honore dedicabit, vosque eritis in oculis eius vltrà quàm credi potest dilecti, & primi in ordine sacerdotum, quemadmodum hic fuistis in ordine ministrorum. Custodes dixerunt: Quomodo credere possumus? Bonus & Rusticus dixerunt: Dominus testis sit. Tunc statuerunt diem in qua aduenientes sanctissimum corpus susciperent. XL. POLLICITATIO MERCATORVM.

D Cumque statuta dies venisset, euntes prædicti custodes, aperuerunt occultè sepulchrum quod erat ex marmore, habens veluti incrustaturas per latera in modum capsellæ, per quas tabula desuper erat inducta. Iacebat autem beatum corpus vndique circumdatum chlamyde serica, & positum resupinum, habens à capite vsque ad pedes sigilla imposita per ea loca quibus ora eiusdem chlamydis desuper iungebantur. Cumque quid agerent ignorarent, tandem præcipuum inuenerunt consilium. Vertentes igitur corpus, sciderunt à dorso chlamydem, vt salua signa quæ fuerant remanerent, & adducentes beatæ Claudiæ corpus, quod erat in proximo tumulatũ, in loco beati Marci reposuerunt simili modo supinum, & chlamyde circumdantes, sigillorum quoque impressiones in pectore statuerunt, vt si fortuitò diceret aliquis, quòd corpus beati Marci furatum esset; chlamydis signa quæ ibi remanerant, verum non esse ostenderent. XLI. CORPVS S. CLAVDIAE SVPPOSITVM PRO CORPORE S. MARCI. E

Tanta igitur sublato corpore odoris fragrantia emanauit, vt non solùm Ecclesia, vel circuitus eius, sed etiam tota ciuitas Alexandria repleretur. Commoti ciues Christiani, ac Pagani dicebant: Quid est hoc? Alij dicebant, Nescimus. Alij verò dicebant: Videamus ne fortè à nautis illis Veneticis corpus beati Marci furetur. Concurrentes ergo ex vrbe, ad eamdem Ecclesiam peruenerunt; & aperientes sarcophagum viderunt corpus beatæ Claudiæ chlamyde inuolutum signaque salua. Quod cùm vidissent creduli facti quòd B. Marci corpus ibi iaceret, sedato tumultu ad propria remearunt. XLII.

Porrò Venetici, quorum iam sæpe memoriam fecimus, cùm ibi laterent, tulerunt corpus, & submittentes in sportam, operuerunt illud ex foliis olerum, ac desuper carnes porcinas imposuerunt. Cumque ad nauim pergentes incederent, accedebant Sarraceni qui obuiabant vt cernerent quod portabant. Sed cùm viderunt carnem porcinam, XLIII.

quam ipſi abominantur, clamabant dicentes: Canzir, canzir, id eſt, porcus, porcus, & expuentes elongabantur; at verò illi pertranſeuntes venerunt ad rupem, quæ proxima mari erat, & deponentes cum funiculis ſportam, miſerunt in ſcapham, ac perduxerunt ad nauim; quam cùm intraſſent extrahentes beatum corpus de ſporta, abſconderunt illud in pannis velorum; timebant enim ne perſcrutata naui ab Alexandrinis inueniretur. Cumque veniſſet dies egreſſionis eorum, Stauratius monachus, occultè * abſcedit cum illis. Theodorus verò timebat: timens plebem quæ ſtabat ad litus, remanſit ibi, habens iam ſupellectilem ſuam naui impoſitam. Erat etiam quidam monachus ibi Dominicus nomine Cumaclenſis, qui fultus amore diuino, eodem tempore, fuerat Ieroſolymis, qui & ipſe aſcendit cum illis. Cùm ergo ab Alexandria receſſiſſent, tulerunt Venetici ſanctum corpus de velis, in quibus eum abſconderant, & ſub ſolario nauis digniſſimè locauerunt, accendentes lucernas, ac thymiana aſſiduè inferentes. Dominicus verò monachus cum Stauratio diuturnis officiis iugiter inſudabat. Multa inter hæc ſigna per eum Dominus, dum adducitur, operatus eſt. A B

DEFERTVR S. MARCI CORPVS IN NAVIM.

* aſcendit

XLIV. Quadam etenim die dum omnes pariter illorum Veneticorum naues velificantes incederent, & cauſam reliqui ignorarent, dixerunt nautæ beati Marci ad quoſdam qui erant in alia naui: Neſcitis quod eſt factum? qui dixerunt: Quid? aiunt illi: Verè nos corpus beati Marci portamus. At illi dixerunt: Et quomodo iſtud fieri potuit? cumque illi exponerent ordinem rei, quidam ex illis irridens ait: Forſitan alicuius Aegyptij corpus vobis datum eſt, & dicitis quia ſanctum Marcum portamus. Quod cùm dixiſſet, protinus nauis illa in qua beatum corpus iacebat, tanta celeritate conuerſa quanta nullus hominem vertere poteſt, inſurrexit aduerſus eam, in qua vir ille erat, partemque lateris eius confregit, nec priùs ab illa receſſit, quamdiu omnes confiterentur beatum ibidem Marcum iacere. C

INCREDVLITAS MOX PVNITA.

XLV. Deinde cùm nocte quædam tempeſtas adeſſet, nauesque illæ curſu velociſſimo ducerentur, ac nautæ neſcirent quò pergerent propter tenebras noctis, venit B. Marcus in ſomnis Dominico monacho, dicens: Surge, & dic hominibus iſtis vt citiùs vela deponant, ne patiantur naufragium, quoniam terra non longè eſt. Quod cùm monachus ſurgens dixiſſet, illicò velis depoſitis, cùm iam auroræ inſtaret crepuſculum, & ecce apparuit inſula quædam, Stroalia nomine, quam beatiſſimus Marcus adeſſe prædixerat. Tunc omnes pariter fidem dantes, reuerentiſſimè eius corpus ſolertiori ſtudio venerari cœperunt. Creduli facti, & congaudentes, quòd Marcum Euangeliſtam habere meruerunt; erat tamen apud illos occultum, atque decreuerant, ne vllus omnino cuiuſlibet regionis rem iſtam cognoſceret. Timebant enim ne illis beatum corpus per vim tolleretur ab aliquo.

S. MARCVS SE MANIFESTAT PERICVLI TEMPORE.

XLVI. Sed quia Dominus tantum ſuæ lucernæ lumen lucere voluit: coram hominibus multis per proxima maris loca degentibus, qui cauſam penitus neſciebant, dignatus eſt reuelare, quòd ſui Martyris intra nauim luciflua membra quiſcerent, qui ex diuerſis locis aduenientes, dum nauis ad portum, vel litora regionum accederet, poſtulabant dicentes: Reuelatum eſt nobis à Domino, quòd B. Marci Euangeliſtæ corpus habetis, vnde diuino amore precamur, vt nos ad eum orare ſinatis. Qui cùm ingrederentur, fuſis ad eum orationibus, poſitiſque muneribus, cum timore reuertebantur, dantes gloriam Deo, atque dicentes Veneticis: O quàm beati eſtis qui talem Sanctum habere meruiſtis! D

PLVRIBVS REVELATVR CORPVS S. MARCI.

XLVII. Sed cùm (vt plerique ſtultorum ex tali re dubitare diutiùs ſolent) quidam ex nautis nequaquam beati Marci, ſed cuiuſlibet alius corpus portare ſe diceret: volens omnipotens Deus ipſius duritiam coarguere, eumque illicò credulum facere, digna continuò illum damnauit ſententia. Nam arreptus vir ille dæmonio tamdiu vexatus eſt, quouſque ad ſanctum corpus deductus, ſpumans, & ſtridens dentibus, beatum ibidem Marcum iacere confiteretur, ac munus pro ſuis delictis offerret. Qui ſtatim à dæmonio liberatus, & Domino gloriam dedit, & nihil ſe iam de corpore ſacro dubitaturum profeſſus eſt. Verùm quia multa ſunt, quæ de virtutibus per eum à Domino Deo factis dicuntur, qualiter ad Venetiam venerit, explicemus. E

A DAEMONE PVNITVR INCREDVLVS.

XLVIII. Cùm igitur nautæ ad Iſtriam peruenuiſſent, diuerterunt ad vrbem quamdam quæ appellatur Humacus: timebant enim redire ad ſua, quia Iuſtinianus Dux eorum vehementiſſimè contra illos erat iratus, pro eo quòd iuſſionem ſuam repudiantes, ad Alexandriam ire præſumpſerunt. Qui tamen miſſa ad eum legatione dixerunt: Confitemur peccatum noſtrum, & erubeſcimus, quia ſumus tamquam rebelles inuenti, ſed Dominus teſtis eſt, quomodo magis inuiti, quàm ſponte hoc fecimus. Ecce enim habemus corpus beati Marci

Marci Euangeliſtæ: Si Dominus noſter gratiam ſuam nobis reddens, promittat nequaquam inferre moleſtiam nec in corporibus, nec in rebus noſtris: adducimus eum illi. Sin autem aliter, diuertemus in aliam regionem. Ad hæc Iuſtinianus Dux valde gauiſus ait: Si iſtud quòd aſſerunt verum eſt, reuertantur in pace, quia ſi talem theſaurum adducunt, non ſolùm illis malum non inferam, ſed etiam filios meos vocabo. Accepto igitur nautæ verbo, Venetiam redeunt, cumque ad portum Oliuolenſem veniſſent, egreſſus cum crucibus Vrſus Epiſcopus loci illius, & omnibus miniſtrorum ordinibus, indutis ſacerdotalibus tunicis, reuerentiſſimè corpori obuiant; ſuſcipienteſque illud, duxerunt ad palatium Ducis, vbi dum per cœnaculi ſcalam aſcenderent, tanta agilitate pallium, quo corpus erat opertum, cùm eſſet tranquillitas, mouebatur; quanta vix aura venti mouere poterat: ſed & miniſtris, qui eum portabant, fiebat ſubitò pondus grauiſſimum, & immobile, & iterùm ſubitò tantum leue, vt nihil ſentire ſe dicerent. Accepto igitur corpore Dux, repoſuit illud in cœnaculi loco, qui apud eius palatium vſque ad præſens tempus monſtratur, ordinatis cantoribus, ac miniſtris qui ibidem Deo laudes referrent, inter quos cuſtos ille Stauratius primus erat. Sed & Theodorus preſbyter anno ſequenti cum ſuis aduenit. Porrò Dominicus ille monachus ad propria remeauit. A B C

DELATVM VENETIAS CORPVS S. MARCI.

At verò Iuſtinianus Dux cùm ſupra beatum corpus Eccleſiam vellet conſtruere, morte præuentus eſt, cuius germanus Ioannes vir Deo dilectus Ducatum ſuſcipiens vicem eius expleuit: conſtruxit namque iuxta palatium elegantiſſimæ formæ baſilicam, ad eam ſimilitudinem quam ſupra Domini tumulum Ieroſolymis viderat: quam etiam multis ac variis iuſſit depingi coloribus, vbi & aromatibus venerabile corpus conditum honore digniſſimo poſuit. In eo floreſcunt orationes ipſius, & multa beneficia præſtantur Chriſto credentibus, maximè autem, & plurimi à dæmoniis liberantur. Cuius glorioſa tranſlatio celebratur pridie Kal. Februarij. Regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.] hactenus ibi. XXIX.

ECCLESIA S. MARCI AEDIFICATA.

Cùm autem ingentem adeò theſaurum Veneti eſſent adepti: vt cautè eum cuſtodirent, omnem adhibuerunt induſtriam. Sciebant enim Francos, penes quos erat in Occidente ſumma vis atque potentia, Sanctorum corporum cupidiſſimos, venari ea, iamque ex Italia complura ipſorum in Gallias tranſtuliſſe. Ne quid igitur eiuſmodi pati cogerentur inuiti: ita in ſumptuoſa recèns erecta baſilica eadem ſacra pignora collocarunt, vt vbi locorum in ea poſita eſſent, penitus ab aliis fuerit ignoratum. Cùm tamen certò ab omnibus ex maiorum aſſertione tradatur, ipſa eadem ſancta baſilica contineri. XXX.

OCTINGENTESIMVS vigeſimus primus annus Redemptoris numeratur Indictione decimaquarta, quo à Paſchali Romano Pontifice [a] corpus S. Cæciliæ virginis & Martyris, ipſa reuelante, repertum eſt aureis velatum indumentis ſanguine adhuc infuſis, quod inuentum ſimul cum corporibus ſanctorum Martyrum Valeriani eius ſponſi, Tiburtij, Maximi, necnon Vrbani atque Lucij Romanorum Pontificum tranſtulit in Eccleſiam eiuſdem S. Cæciliæ nomine nuncupatam, quam & plurimis donis auxit. At quo modo iſta ſe habuerint, ab Anaſtaſio Bibliothecario enarratam audiamus hiſtoriam. Continet iſta Codex Vaticanus acceptus è Cauenſi monaſterio Ordinis ſancti Benedicti, in quo ſunt nonnulla quæ in aliis deſiderantur, & inter alia iſta quæ ſequuntur: I. [a] *Sigebert. in Chron. hoc anno.* D E E

DE INVENTIONE CORPORIS S. CAECILIAE.

Chriſti omnipotentis Domini famulus Paſchalis Pontifex maximam Eccleſiarum Dei curam & ſolicitudinem diligenter gerens, quadam die cùm orationis ſtudio ad ſanctæ Dei virginis Chriſtique Martyris Cæciliæ Eccleſiam adueniret, nimio iam quaſſatam ſenio eiuſque mœnia à fundamentis ruitura videns, quòd per olitana tempora vetuſtate marcuerant: magno ſtudio & opere eodem in loco nouam Eccleſiam in meliorem quàm anteà fuerat formam ſtruere cœpit. Inter hæc accidit, quòd prætereundum minime exiſtimamus. Dum quadam die ad beati Petri principis Apoſtolorum Eccleſiam pergeret, quatenus apud eumdem beatum Apoſtolum ſolito more vigilias celebraret, & ante eiuſdem Confeſſionem Dominicas laudes reſidens decantaret: ſubitò depreſſus ſopore, vidit adſiſten- II.

PASCHALIS RESTITVIT ECCL. S. CAECILIAE.

adsistentem sibi virginali aspectu puellam Angelico aspectu decoram; taliaque ipsam sibi A
S. CAECILIAE APPARITIO FACTA PASCHALI. locutionis affamina protulisse: Multas tibi gratias agimus, quòd ad incertam famam quam de me sparsam fruſtratorijs relationibus peruulgatam aures accommodare reliquisti: quippe qui tanto penes me fuisti, vt proprio loqui inuicem ore valeremus. Hæc iam sæpe fatus Pontifex diligenter audiens: studiosè requirere cœpit, quæ esset ipsa, quæ talia illi verba diceret, vel quo nomine vocaretur. Cui illa respondit: Si nomen inquiris, Cæcilia famula Christi vocor. Ad quam summus Pontifex: Quo modo hoc credere possum, eo quòd olim fama relatum sit, quatenus eiusdem venerabilis Christi Martyris Cæciliæ corpus ab Aistulpho Longobardorum Rege hostiliter Romam obsidente furto esse per eius homines sublatum?

VII. Cui venerabili Pontifici ista intimanti omnipotentis Dei famula Cæcilia dixit: Quòd me desiderabant & vt me inuenirent Longobardi quæsiuerunt; omnino verum est. Sed B
Domini mei Iesu Christi opitulatione, & Dominæ meæ sanctæ Dei Genitricis semper Virginis Mariæ auxilio me neque inuenire, neque deportare longiùs valuerunt. Et ideò sicut quærere me cœpisti, vt inuenires, assiduo labore non desinas incumbere, quia Domino Iesu Christo pro cuius amore & honore passa sum, placuit, vt tu me inuenias, & in Ecclesiam quam nouiter instruxisti, recondas. Et hæc dicens, ab oculis aspicientis sublata est.

IV. Tunc idem venerabilis Pontifex matutinalibus laudibus absolutis, pro tam certo & indubitabili reuelationis indicio cœpit hac illac operosiùs quærere, vbi sacratissimum eius
REPERTVM CORPVS S. CAECILIAE. corpus iaceret humatum. Quod, tribuente Domino, solicitè quærens, reperit in cœmeterio Prætextati situm foris portam Appiam, aureis illud vestitum indumentis vnà cum corpore venerabilis sponsi sui Valeriani, pariterque linteamina Martyris illius sanguine plena, quando ab impio percussa carnifice Christo in cælo regnanti Martyr est consecrata. C
Quibus linteaminibus sanguis sanctæ Martyris tertiò à carnifice percussæ est absersus, quæ ad pedes eius reperta sunt. ea cuncta suis manibus tractans Paschalis Pontifex collegit, & cum magno honore intra muros huius Romanæ vrbis, in Ecclesiam eiusdem Martyris nomine dedicatam, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, eiusdem virginis corpus cum charissimo Valeriano sponso & Tiburtio & Maximo Martyribus, necnon Vrbano & Lucio Pontificibus, iisdemque Martyribus sub sacrosancto altari collocauit.] hæc Anastasius huius sæculi scriptor. Sed vnde ista ipse? non aliunde quàm ab eiusdem Paschalis Papæ litteris Apostolicis, quibus totius rei gestæ seriem prodit. Extant ipsæ in Vaticana
[a] *Bibl. Vatic. plut. 3. n. 153. & alio exēp.* bibliotheca [a], quas ne sit quod desideres (licet satis tibi ad rei gestæ cognitionem esse possint, quæ ex ipso Anastasio sunt recitata) hîc tibi eas reddendas existimauimus. quamuis mendis obsitas vt in antiquis accidit. sic enim se habent, omisso exordio præponi solito D
litteris Apostolicis:

V. Cùm summæ Apostolicæ dignitatis apex in hoc diuino perspectus nitore dignoscitur
*conamen: PASCHALIS PAPAE LITTERAE APOST. DE INVENTIONE S. CAECILIAE CORPORIS ET ALIORVM. perfulgere, cùm in exercendis Dei laudibus impensiùs studebit exhibere *certamen: ad hoc & iniuncta nobis eiusdem Apostolicæ pastoralis compulit solicitudinis cura, quæ ad stabilitatem piorum pertinere dignoscitur locorum, vbertim promulgare, & Apostolicæ institutionis censura confirmare. Et quia conuenit nostro Apostolico moderamini, vt diuersa corpora Sanctorum, quæ diu inculta iacuerunt, cum summa vigilantia ob honorem omniporentis Dei intra huius almæ Vrbis claustra honestè congregare, inter quos & corpus beatæ Cæciliæ Martyris, peruigiles omnino inquirere deberemus: & quia iamdudum fama inter quosdam vulgauerat, quòd eiusdem beatæ Cæciliæ corpus ab Aistulpho Longobardorum Rege furtim fuisset ablatum: idcircò pænè obliuionis obtentu postponere E
credebamus. Vnde tamen, Domini annuente clementia, quadam die dum ante Confessionem beati Petri Apostoli psallentium, matutinali lucescente Dominica, residentes obseruaremus harmoniam: sopore in aliquo corporis fragilitatem aggrauante, astitit nobis puella pulcherrima, virginali aspectu & habitu decora. Et talia nobis, intuens, ait: Multas
*certamen, tibi gratias referimus quòd *cunctamen, quod in medium apposueras, fruſtratoriis relationibus peruulgatis sine causa, reliquisti: quia tanto penes me appropinquasti, quòd ore proprio loqui communiter valeremus.

VI. Et dum à nobis diligenter interrogata fuisset, tu quis es, & quod est nomen tuum, quæ
*præsumēdo SE PRODIT CAECILIA PASCHALI. talia, me *præmonendo, conaris? Respondit: Si de nomine quæris, Cæcilia, inquit, famula Christi vocor. Cui subiungens dixi: Quomodo hoc credere possumus, cùm olim fama relatum sit, quòd idem sacratissimæ Martyris corpus à Longobardis inde fuisset ablatum?

A ablatum? Quæ ita respondens dixit: Veritas est, quòd me multùm desiderauerunt, & quæsierunt, sed gratia Dominæ meæ semperque Virginis Dei Genitricis Mariæ affuit, quòd nec me inuenire, nec me deportare, sicut voluerant, hinc longiùs potuerunt. Sed sicut cœpisti, *perge, & sicut operaris, indesinenter operare, quia omnipotenti Deo me tibi placuit reuelare. Et corpus meum cum aliis corporibus sanctis quæ sunt iuxta me recondita, in Titulo quem nuper reparari mandasti, recondere stude intra muros Vrbis. Et hæc dicens, absscessit. *perage

Tunc enim pro huius reuelationis manifestatione, omni postposita difficultate, incunctanter & absque ambiguitate ipsius venerabilis virginis corpus inquirendum decreuimus. VI.
CORPVS S. CAECILIAE. INVENTVM. Qui & annuente Deo, eiusque solito adiuuamine properantes in cœmeterium S. Sixti seu Prætextati situm foris portam Appiam (sicut in sacratissima illius passione manifestè narratur) inter collegas Episcopos in aureis indumentis cum venerabili sponso reperimus. Vbi
B & linteamina, cum quibus sacratissimus sanguis eius absersus est de plagis, in quibus spiculator trina percussione crudeliter se *gesserat, ad pedes beatissimæ virginis in vnum reuoluta, plenaque cruore inuenimus. Quæ omnia nostris manibus *attrectantes, cum venerabili corpore honestè intra muros huius Romanæ Vrbis induximus. *incesserat, *pertractantes.

Pro cuius desiderabili *dilectione Titulum, quem piæ deuotionis affectu sanctus Papa VII.
*deuotione TITVLVS RESTAVRATVS. primus Gregorius doctor eximius dicauerat, laxatum existentem, Dei annuente clementia, in meliorem statum à nouis fundamentis fecimus restaurari, & ad honorem omnipotentis Dei eiusdem virginis corpus cum charissimo sponso atque Tiburtio & Maximo Martyribus, necnon Vrbano & Lucio, vtrisque Pontificibus, sub sacro altare beati Andreæ Apostoli dedicantes collocauimus †.] Erat (vt audis Lector) primarium altare Tituli
C S. Cæciliæ à S. Gregorio qui Ecclesiam consecrauit, in honorem S. Andreæ Apostoli dedicatum: nam erga ipsum S. Apostolum fuisse S. Gregorium amore propensissimum, quæ dicta sunt superiori Tomo significant. Pergit verò Paschalis, de monasterio Titulo itidem S. Andreæ & aliorum Sanctorum iuxta eamdem Ecclesiam à se erecto ista subiungens: †. *Aliàs tectio in ferius non in suo loco posita: Sub altare supradicti Apostoli corpus prædictæ S. virginis Cæciliæ cum prædictis Martyribus & Romanis Pontificibus almis constituentes condidimus.

Ibique ad laudem Creatoris instaurato monasterio beatorum Andreæ Apostoli & Gregorij Confessoris necnon in honorem sanctarum virginum & Martyrum Agathę & Cęciliæ infra Ecclesiam in loco qui dicitur collis *iacentis. In quo monachorum Deo seruien- VIII.
*Proti & Iacinthi. *locus titulo proximus, vbi erant corpora dictorum Martyrum.* tium congregationi vnanimi consuluimus pro quotidianis laudibus & pro subsidio, & luminarium continuatione, seu vtilitate & stipendio monachorum die noctuque Domino Deo nostro deuotione debita persoluendis, &c.] quæ sequuntur spectant ad alia Paschalis opera, quibus aliis religiosis locis consuluit, vt Hospitali S. Peregrini posito apud S. Petrum. DE MONASTERIO INSTAVRATO.
D Quæ omnia (inquit qui exscripsit) in Episcopali libro pleniùs continentur.] IX.

Huius autem translationis memoriam testatam etiam reliquit idem Paschalis Papa posita ante faciem altaris inferiùs in Confessione in marmorea tabula huiusmodi inscriptione:

INSCRIPTIO SEPVLCHRIS. CAECILIAE ET SOCIORVM.

✠ *Hanc Fidei zelo Paschalis primus ab imo*
Ecclesiam renouans. Dum corpora sacra requirit,
Eleuat inuentum venerandum Martyris almæ
Cæciliæ corpus. Hoc illud marmore condens.
Lucius, Vrbanus huic Pontifices sociantur.
Vosq; Dei testes Tiburti, Valeriane,
Maxime cum dictis consortia digna tenetis.
E *Hos colit egregios deuotè Roma patronos.*] Crux inest in eadem tabula inter istos versus sculpta frangens nonnihil ipsos.

Quanto autem decore & munificentia locum illum ipse Paschalis Pontifex exornarit, X.
idem qui suprà Anastasius, qui cuncta etiam oculis vidisse potuit, vtpote eiusdem sæculi scriptor, narrat. Sed antequam eadem recenseamus, quæ in eiusdem Ecclesiæ absside Sanctorum imaginibus musiuo opere exornata, eiusdem Pontificis extant carmina describamus; quamuis (vt conditio ferebat temporis) in culto loco sint ipsa parum exculta, & exarata auro ferrea pænè ipsa, sed pietate decora, quæ sic se habent:

Hæc domus ampla micat, varijs fabricata metallis:
Olim quæ fuerat confracta sub tempore prisco,
Condidit in melius Paschalis Præsul optimus
Hanc aulam Domini firmans fundamine claro.

Aurea

Aurea gemmatis resonans hæc Dyndima templis. A
Lætus amore Dei hic coniunxit corpora sancta
Cæciliæ & socijs rutilat hic flore iuuentus.
Quæ priùs in cryptis pausabant membra beata.
Roma resultat ouans semper ornata per æuum.]

XI. PASCHALIS SIGNVM. In vertice autem ipsius absidis arcus eiusmodi eodem opere habetur signum litteris intextis expressum, quo Paschalis nomen inscribitur ꝑ s anteà de alio nusquá visum. primus enim id genus signi mutuatus visus est Paschalis c̄ai à Carolo & Ludouico Impp. qui eiusmodi vsi signis reperiuntur. Risimus planè qui Gregorio Papæ primo, vel antecessoribus Romanis Pontificibus pro insignibus scuta tribuunt (vt nunc moris est) diuersis imaginibus picta, cùm eorum vsus longè recentior sit.

XII. Quod verò ad eiusdem Ecclesiæ ornamenta pertinet, Anastasius narrat, sed primùm de B monasterio ista subiicit: Pro quorum Sanctorũ honore idem venerabilis Pontifex Paschalis construxit monasterium sub nomine Virginum & Martyrum Agathæ & Cæciliæ, iuxta ipsius Ecclesiam, in loco qui dicitur Collis iacentis, in quo monachorum Deo seruientium congregationem pro quotidianis laudibus in præfato Titulo S. Cæciliæ die noctuq; omnipotenti Deo decantandis constituit. Pro quorum subsidio & luminum concinnatione, & vtilitate & stipendiis monachorum ab ipso pia deuotione adducti sunt reditus, siue ex agris, siue ex vineis, atque domibus, & rustica familia, scripta eius auctoritatis pagina pro nominata monachorum Congregatione factam donationem confirmauit.

REVRSVM DE MONASTERIO ET EIVS REDITIBVS.

XIII. Quin etiam idem sanctissimus Præsul amore venerandorum Sanctorum, eius Ecclesiæ absidem musiuo opere decorauit, & ciborium fecit miræ magnitudinis ex argento pensans libras quingentas & quinque & vncias octo. Propitiatorium denique sacri al- C taris, seu Confessionem interiùs exteriusque ex laminis argenteis mirum in modum perficiens compsit, pensantem simul libras sexaginta tres & vncias . . Ad sacrum verò eiusdem virginis corpus obtulit imaginem ex argenteis laminis pensantem libras nonaginta-quinque. Fecit etiam ante vestibulum altaris regularem vestitum ex laminis argenteis & columnas duas, vbi & posuit arcum vnum, & gammadias duas pensantia omnia hæc simul libras centum & semis. Obtulit super ipsam imagines ex argento deauratas tres, pensantes simul libras quadragintatres & semis. Fecit sæpefatus Præsul super arcus eiusdem Ecclesiæ calices maiores ex argento numero vigintisex, pensantes simul libras centum nouem & semis. Item vbi suprà obtulit canistra ex argento duo pensantia libras duas & vncias nouem. Gabatham ex auro purissimo pensantem libras tres, alias gabathas ex argento tres pensantes libras quinque. Thuribulum ex argento deauratum D pensans libras .... vnam.

ORNAMENTA A PASCHALI OBLATA.

XIV. Hic item benignissimus Pontifex obtulit vestem de blatthi Byzanteo habentem in medio tabulam de chrysoclauo cum historia, qualiter Angelus beatam Cæciliam, Valerianum & Tiburtium coronauit, cum periclysi de chrysoclauo mira pulchritudine exornatam. Fecit ibidem & vestem de fundato alythino, habentem in circuitu periclysin de holoserico. Et ob amorem eiusdem imaginis fecit aliam vestem de fundato purpureo, habentem in medio Crucem ex auro textam & comptè decoratam. sic in dicto altari obtulit vestem aliam sigillatam cum rosulis, habentem in medio Crucem de blatthi cum periclysi de blatthi Byzanteo pulcherrimè ornatam. Obtulit & in prænominato altare vestem de quadraplo.

XV. Idem venerabilis Pontifex fecit ibidem vela alythina, pendentia in circuitu altaris E quatuor, habentia Cruces & gammadias de fundato & quadraplo. In arcella verò vbi venerabile caput eiusdem virginis condidit, fecit vestem paruam de Tyrio cum periclysi de blatthi. & obtulit vbi suprà vestem de fundato prasino, item aliam vestem de stauraci cum periclysi de chrysoclauo. & vestem de blatthi cum periclysi de chrysoclauo.] Quod de capite Cæciliæ in arcella (vt ait) posito habet hic auctor: nescimus quomodo acciderit, vt idem corpori redditum fuerit. Siquidem coniunctum corpori caput ipsum, nuperrimè (vt dicetur) inuentum est: sed fortè loco, caput, legendum corpus. pergit rursum idem Anastasius:

XVI. Fecit & in iam dicta Ecclesia vela Tyria cum periclysi de blatthi Byzanteo numero decem. Item vela prasina cum periclysi de chrysoclauo numero quatuor. Obtulitque vela alythina numero tria, simulque vela de fundato parua cum periclysi de blatthi numero

A mero duo; pariter vela Tyria cum periclysi de fundato duo. & super arcus præfatæ Ecclesiæ vela de fundato numero duodecim, & de quadraplo quatuordecim. & inter arcus presbyterij vela parua cum periclysi de blatthi Byzanteo numero duodecim. Fecit & in ingressu eiusdem Ecclesiæ cortinam maiorem de quadraplo & stauraci pulcherrimè exornatam.] hactenus ibi.

XVII. At quid acciderit his diebus, cùm Tomum hunc Annalium prælo propediem subiiciendum recognoscerемus in Tusculano morantes apud Sanctissimum D. N. Clementem Papam VIII. exigit opportunitas ac dignitas argumenti, vt hìc describamus.

DE INVENTIONE CORPORIS S. CAECILIAE. Cùm enim eiusdem Tituli S. Cæciliæ presbyter Cardinalis Paulus Sfondratus, nepos sanctæ memoriæ Gregorij XIIII. Rom. Pont. post exornatam à se eamdem Ecclesiam, adiiceret animum ad Confessionem ipsius nobiliùs illustrandam, atque locupletandam, B delectis Sanctorum reliquiis summa industria perquisitis, & in vrnis argenteis pluribus magni pretij collocatis, vt eas ibi reconderet, sed non caperet locus patens inter altare & Confessionem, necesse habuit spatium dilatare. Quod dum fieret, vetus excauatum foramen detegitur peruium ad corpus S. Cæciliæ, per quod (vt aliàs superiùs diximus) soleret fidelium pietas dimittere sudariola, quæ tactu sepulchri Martyris haurirent gratiam sanitatum. Sicque per ipsum inuentum est pariter venerandum sepulchrum illud, quo claudebatur sacrum corpus insignis virginis atque Martyris Cæciliæ, de qua inscriptio foris posita, certam & exploratam in omnibus fidem faciebat.

XVIII. Quid tum ille? exemplo [a] Ioannis, qui etsi cucurrit citiùs Petro, & priùs venit ad monumentum, abstinuit tamen ab ingressu sepulchri, deferens Apostolico culmini perueſtigationem ipsius: munita mox capsa sigillis, cucurrit festinus in Tusculanum ad summum C Pontificem, vt de tanto inuento thesauro ipsum præsens redderet certiorem. Laborabat PONTIFICI NOTA FIT INVENTIO S. CAECILIAE. ipse sanctissimus Clemens acrioribus podagræ doloribus, & licet nullum ad audientiam admitteret, vbi tamen eius aduentus causam cognouit, statim præsentem adesse voluit, & audire cuncta, quæ facta essent. quibus magna animi delectatione perceptis, ex eo tamen doluit & ingemuit, quòd eo detineretur ex mala valetudine impedimento, & non valeret (quod maximè optaret) ad inuisendam & salutandam tantam Martyrem properare. Sed cessit impedimentum istiusmodi meo lucro: etenim me tanto licet munere indignissimum præmisit explorare & adorare venerandum Cæciliæ corpus. Sicque nulla penitus interposita mora, eadem celeritate qua venit, rediens & ipse eadem die Romam, simul ad ipsum Titulum sanctæ Cæciliæ summo vespere læti peruenimus.

[a] *Ioan.20.*

XIX. ARCA CVPRESSINA ILLAESA SERVATA. Vidi quæ in marmoreo monumento posita erat arcam cupressinam, qua sacra mem- D bra Cæciliæ claudebantur, operculo ductili clausam, eamdemque modicè læsam: vt vehementer fuerim admiratus, quomodo post octingentos septuaginta octo annos, potuerit arca lignea, humectante illam marmoreo sui natura sepulchro, subtus terram absque vlla aëris participatione locata, ita integra & illæsa seruari, & non penitus tanta humiditate laxata, iam dissoluta marcuerit, sed fortis, solidaque perstiterit, vt absque læsione tangere, contrectare, amplexari quis eam pro arbitrio posset & stringere, integrum adhuc vsum ipso eius operculo ductili retinente, vt ad ostensionem duci posset pariter & reduci: quod sæpè sæpiùs fieri contigit pluribus diebus illis, quibus antequam eodem in loco, in Confessione iterùm conderetur, idem venerandum corpus intus clausum quamplurimi videre cuperent & venerari.

XX. Cùm nos ista de lignea arca non sine magna admiratione vidissemus: ad id quod intus E detinebatur sacrum Martyris corpus intuendum deuenimus. Ac planè, secundùm illud Dauidicum: [b] Sicut audiuimus ita & vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri.] Etenim vt à Paschali Papa inuentum & reconditum fuisse legimus (& superiùs recitauimus) venerandum Cæciliæ corpus, ita inuenimus, nempe ad pedes eius quæ fuerant madida sanguine vela; & serica fila auro obducta quæ visebantur, iam vetustate solutæ vestis illius auro textæ, cuius idem Paschalis meminit, indices erant.

[b] *Psal.47.*

XXI. SITVS CORPORIS S. CAECILIAE IN SEPVLCHRO. Alia verò supra Martyris corpus serica, leuia tamen velamina posita, ipsaque depressa situm ipsum & habitudinem corporis ostendebant. Visebaturque (quod admiratione dignum erat) non vt assolet, in sepulchro resupinum positum corpus, sed vt in lecto iacens honestissima virgo supra dextrum cubare latus, contractis nonnihil ad modestiam genibus, vt dormientis imaginem redderet potiùs quàm defunctæ, ipso ita ad insinuandam in omnibus virginalem verecundiam composito situ corporis; adeò vt (quod æquè

mirandum) nemo quamuis curiosus inspector, ausus omnino fuerit virgineum illud detegere corpus, reuerentia quadam inenarrabili repercussus, perinde ac si cælestis sponsus assisteret vigilans custos dormientis sponsæ, monens & minans[a]: Ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam donec ipsa velit.] Vidimus, cognouimus, & adorauimus. Die verò sequenti illucescente, super eamdem Confessionem obtulimus Deo in memoriam & honorem tantæ virginis & Martyris & aliorum conditorum ibi Sanctorum sacrificium Missæ: inde verò ad summum Pontificem, qui miserat, reuersi in Tusculanum, singula visa retulimus.

[a] *Cant.* 3.

XXII. PARAT SOLEMNEM REPOSITIONEM CLEMENS PAPA.

Audiuit ipse cuncta magna animi voluptate, simulque de solemni mox cogitare cœpit repositione eiusdem venerandi corporis in Confessione, quam non per alium quempiam quantauis dignitate pollentem, sed ipse celebraturus esset solemnissima pompa. Condicitur certa dies, ipse natalis eiusdem Cæciliæ virginis. Interim de parando pretiosiori loculo cogitans, aureum facere meditatur, sed diffluasus, eo quòd impiis effossoribus sepulchrorum illecebræ aurum esse soleret, argenteam prægrandem, quæ ipsam etiam integram cupressinam caperet, arcam fabricari mandauit. In qua elaboranda, instar Beselehelis inspirati diuinitus enituit industria excellentis opificis: qui veluti alterum cælum corpori, cuius esset in cælo anima, fabricans, thecam illam stellis auri fulgore micantibus exornauit. est pretium eius quatuor millium trecentorum nonagintaduorum aureorum; in qua eiusmodi posita est foris inscriptio:

CORPVS S. CÆCILIÆ VIRGINIS ET MARTYRIS
A CLEMENTE VIII. PONT. MAX. INCLVSVM
ANNO M. D. IC. PONT. VIII.

XXIII. INSCRIPTIO INTRA SEPVLCHRVM POSITA.

Intus verò in argentea lamina ab eiusdem Tituli dicto sæpè superiùs Paulo Cardinali presbytero totius rei gestæ series ita descripta fuit:

Hic requiescit corpus S. Cæciliæ virginis & Martyris, quod à Paschali primo Pont. Max. ipsa reuelante, repertum, & in hanc Ecclesiam translatum, & sub hoc altari vnà cum corporibus SS. Martyrum Lucij & Vrbani Pontificum, necnon Valeriani, Tiburtij & Maximi reconditum, iterùm post annos ferè octingentos, Clemente VIII. Pont. Max. cum iisdem SS. Martyribus lucem aspexit, die xx. Octobris, anno Dominicæ Incarnationis M. D. IC. Cuius sanctæ Virginis corpus prædictus D. N. Papa Clemens veteri lignea capsa in qua iacebat, argenteæ inclusa, intactum, immutatumque hoc eodem loco, in quo fuerat collocatum, post peracta Missarum solemnia maxima cum deuotione & lacrymis, toto spectante populo, reposuit XXII. Nouembris, ipso festo Virginis die M. D. IC. Ad cuius latus in alia seorsum capsa prædicti tres Martyres Valerianus, Tiburtius, & Maximus requiescunt. Necnon sub ipso Virginis corpore in alia similiter arca prædicti duo Martyres ac Pontifices Lucius & Vrbanus, prout à Paschali Pontifice omnes in iis conditi sunt.

Ego Paulus Tituli S. Cæciliæ S. R. E. presbyter Cardinalis Sfondratus, cui licet miserrimo peccatori prædicta corpora, quæ diuturnitate temporis ferè in tenebris iacebant, & inuenire, & videre, & venerari à Deo optimo Maximo datum est, memoriam hanc hisce litteris consignaui.] ita inscriptio in sepulchro posita. cœptam verò iam historiam prosequamur.

XXIV. CLEMENS PAPA INVISIT INVENTVM CORPVS S. CAECILIAE.

Intereà verò cùm idem summus Pontifex incolumis rediisset è Tusculano: adiuit vnà cum S.R.E. Cardinalibus ipsam Ecclesiam S. Cæciliæ, vt eiusdem virginis atque Martyris inuiseret, ac veneraretur sacra pignora: vbi cùm adesset, educto operculo, cupressinæ illius capsæ, venerandum quoque Angelis Sanctissimæ ipsius corpus, iis quæ diximus (vt positum fuerat à Paschali Pontifice) opertum velis vidit, & veneratus est, atque ei tunc quam sciret omni auro, gemmisque esse gratiorem oblationem, preces obtulit, vnà cum lacrymis oblationis cordis indicibus; nec non in honorem Martyris incruentum Christi Corporis sacrificium. reliqua solemniori ritu impleturus religionis officia, ipso qui proximè adesset die natali Martyris. Ista tunc fuere oblata Virgini digna tanto Pontifice munera.

XXV. MODESTIA PONTIFICIS COMMENDATA.

Sed eius plurimùm in eo commendata modestia fuit, quòd inuitatus licet, noluit reductis velis, nudum Virginis corpus quantumlibet exiccatum inspicere, cui esse videretur loco ruboris custodis verecundiæ virginalis, sanguis aspersus; satis ad fidem esse sciens, membra singula cognouisse per superposita vela, atq. vidisse à prædecessore inscripta sepulchro atque descripta diplomate signacula illæsa reperta, atque diuinitus conseruata. Veneratus

est

est pariter post hæc sanctissimos prædecessores Pontifices Vrbanum & Lucium, necnon Valerianum, Tiburtium, atque Maximum Martyres in eadem Confessione reconditos, tunc ipsi ad breue temporis spatium, amoto operculo, demonstratos.

XXVI. SOLEMNIS REPOSITIO S. CAECILIAE CORPORIS.

Vbi autem exoptata aduenit dies natalis eiusdem S. Cæciliæ, ipse Pontifex vnà cum sacro Senatu, ipso Collegio Cardinalium præstò fuit; atque etiam celebri pompa, ritu solemni sacrosanctum Missæ sacrificium obtulit. Quo summa religione perfuncto, ministerio diaconorum adiutus, arcam illam argenteam iam anteà consecratam, detulit in Confessionem, in eaque cupressinam illam, quæ venerandum corpus virginis & Martyris Cæciliæ cõtinebat, consuetis adhibitis precibus, collocauit, atq; intra lapideum monumentum vtramque ita simul compositam clausit. Dicenda adhuc plurima essent de miraculis his diebus, quibus magno populi concursu eadem frequentabatur Ecclesia, editis: sed quòd longiori ea indigeant narratione, nec abutenda nobis est licentia concessæ digressionis: hæc satis sunto.

XXVII. IN NOVATORES INVECTIVA EX GREG. NAZ.

[a] Audiant mansueti & lætentur: [b] Confundantur autem & conuertantur retrorsum omnes qui oderunt Sion, impij Nouatores, apostatæ, Hagiomachi, consortes Apostatæ Iuliani, quem vnà cum ipsis Theologorum antiquorum vertex Gregorius [c] eiusmodi exagitat inuectiua: Non victimas pro Christo cæsas veritus es? Non magnos pugiles extimuisti, Ioannem illum, Petrum, Paulum, Iacobum, Stephanum, Lucam, Theclam, eos qui & post illos & ante illos periculis se obiecerunt? qui cum igne & ferro, & belluis, & Tyrannis, & præsentibus malis & denuntiatis, veluti in alienis corporibus, immò quasi corporum expertes, dimicarunt. Cur? ne pietatem vel verbotenus proderent. Quibus præclari honores & festa constituta sunt; à quibus dæmones propelluntur, & morbi curantur; quorum apparitiones, & prædictiones; quorum vel sola corpora idem possunt, quod animæ sanctæ, siue tangantur, siue honorentur: quorum vel solæ sanguinis guttæ, atq; exigua passionum signa idem possunt quod corpora.] Ista Theologus, & cum eo omnes pariter Patres, Ecclesiastici tractatores, & vniuersa demum cum eis Ecclesia, quibus sicut vna eademque inest communicatio Fidei, ita & certæ expectatio spei & cum Deo fruitio, quæ numquam excidat, charitatis: à quibus secluſi voluntarij extorres apostatæ, apostatis Angelis sicut in perfidia sociis, ita & in æterno supplicio comites inhærebunt, & secundùm propheticum illud: [d] Introibunt in inferiora terræ, tradentur in manus gladij, *vindicis iræ Dei*, & partes vulpium erunt.] quod Deus ab eis auertat: cupimus enim salutem & non interitum miserorum.

[a] *Psal.* 33. [b] *Psal.* 128. [c] *Greg. Naz. in Iulian. orat.* 3. [d] *Psal.* 62.

XXVIII. LEGATIONES PASCHALIS AD LVDOVICVM.

Quod rursum ad Paschalem pertinet, duas hoc anno misisse ad Ludouicum Imperatorem legationes, habent Annales rerum gestarum eius. Priori legatione functos tradunt Petrum Episcopum Centumcellensem, & Leonem Nomenclatorem; posteriori verò Theodorum Primicerium & Florum cum muneribus. Quæ autem negotia per eos tractata fuerint, nusquam mentio. Addunt etiam perlatum hoc anno nuntium Ludouico Imperatori de nece Leonis Imperatoris Constantinopolitani, & subrogatione Michaelis Balbi, de quo modò nobis dicendum erit, simulque de statu Orientalis Ecclesiæ sub eodem Michaele.

XXIX. STATVS ECCLESIAE ORIENTALIS SVB MICHAELE.

Cùm igitur innotuisset vbique Leonis Imperatoris persecutoris Orthodoxorum interitus, à Catholicis omnibus qui vel in carcere & vinculis, vel relegati tenerentur in insulis vel delitescerent in montibus & siluis, siue extorres profugi, huc illucque dispersi essent, Deo redditæ sunt immensæ gratiæ, quòd liberati essent de ore leonis, inter quos Theodorus Studitarum Præpositus, quò plus ceteris fuerat ærumnis pressus, eo alacriùs gratias ingentes Deo, qui Tyrannum abstulisset digne persoluit, & imitatus Gregorium Nazianzenum in Iulianum Apostatam scriptis inuectum, itidem suis epistolis eumdem vt Apostatam lancinauit, Dei prædicans in his potentiam & fortitudinem. Cum ergo de nece Imperatoris audisset, mox ad Naucratium suum discipulum, egregium Confessorem ista rescripsit, iam ab eo qui Constantinopoli detinebatur in carcere, de omnibus quæ acciderant certior factus.

XXX. DE NECE LEONIS THEODORI EPISTOLA.

Naucratio filio [e]:

Sacrarum litterarum verba sunt: [f] Vox in Rama audita est, ploratus & vlulatus multus, Rachel plorans filios suos, & noluit consolari. Ego verò infelix voce commutata, iure illud dixerim: Gaudij fausta nuntia nobis audita sunt ex reuerentia tua, quorum gratia exultet non ciuitas hæc aut illa, sed quæ sub cælo sunt ferè vniuersæ; quia sustulit Domi-

[e] *Theod. lib.* 2. *epist.* 73. *Cod. Coisl.* [f] *Mat.* 2.

nus non Seon Regem Amorrhæorum,neque Og Regem Basan, Reges paruos, sed nuper exortum magnum draconem, & magnam orbis partem populantem, tortuosum serpentem,& blasphema sibilantem, abominationem desolationis, vas iræ, filium Tabeel, ne dicam Caballini nepotem, Achab,Iuliani exemplar, complementum mali, contumeliosum in Christum,Deiparæ hostem,aduersarium Sanctorum omnium : quorum enim sacros characteres persecutus est, & è medio sustulit, eorum proculdubiò hostis penitus & persecutor fuit. Lætentur cæli,& exultet terra,fluant montes dulcedinem, & colles iustitiam. Cecidit hostis, contritus est qui nos cædebat; obstructum est os loquens iniqua, repressa manus Abessalom, periit durus corde Pharao. & nondum mihi tempus & locus,vt auditu digna eloquar de pessimo dracone. A

XXXI. Hoc verò adiiciam ad ea quæ dixi:oportuisse Apostatam,eo quo scripsisti modo,vitam abrumpere: oportebat noctu tenebrarum filium occumbere: oportebat eum qui diuina templa deuastarat, in Dei templo nudatos in se gladios cernere : oportebat ad diuinum altare confugientem non saluari, qui altare ipsum destruxerat: in eam manum quæ extensa in sancta fuerat,sectionem inferri:in fauces quæ impia eructarant, gladium distringi; in humerum eius qui contumeliosè Christo insultabat, opportunum vulnus infligi; pro iusti sanguinis effusione iniustum sanguinem spargi : pro sectione & dilaniatione membrorum atque tergorum inuisa Deo membra concidi : pro morte sancta impiam mortem exhiberi; & pro purpura panniculis indui semen inglorium. B

XXXII. QVOMODO IVSTI LAETENTVR MALIS IMPIORVM. Nec verò de casu gaudens impij, quin gemens & lugens mortis genus sugillo : sed quia malus malè peribit, vt Veritatis [a] est sententia, & omnis qui contra Deum iuuenilter insurgit, condigna factis capiet etiam hîc, necdum enim dico futurum extremum ignem, quo exterminabuntur omnes impij & iniusti. Quid verò post hæc? Nouo Iosia opus est, vel si vis, Iouiano quopiam, vel alio ex similibus, qui Domini zelo ardens, deiecta erigere studeat, diuulsa coaptare, Deo reddere quæ Dei sunt (vt dicitur) restituere imaginem Christi & Deiparæ,ac Sancti cuiusque; non quòd conciderit vmquam Christi imago.absit,sed vt nos qui per impietatem cecidimus, suscitemur. Talis vt sit, optamus peccatores,videaturque piissimus Imperator à Deo promotus. & siquidem ita sit, optimum & in perpetuum laudabile. Sin per peccata mea non ita : attamen nos in Christi confessione, non spernentes sacrum eius carcerem, nec quidquam pro Deo formidantes, vt Deus ipse hortatur. Hæc ostende Confessoribus tuis : quos & ex nobis saluta. Frater tuus Nicolaus impensè salutat.] Hæc Theodorus, qui eiusdem in omnibus argumenti scripsit epistolam [b] ad Ioannem Logothetam, qua & describit totidem fermè verbis Leonis occubitum peccatis condignum. fuerat & hic vnus ex Confessoribus. C D

[a] *Matt. 21.*

[b] *Theod. lib. 2 epist. 80. Cod Column.*

XXXIII. EDICTO IMP. RELAXATI CONFESSORES. Inter hæc autem Michael Imperator vbi est potitus Imperio, edictum promulgauit, vt omnes exules Orthodoxi liberati carcere vel exilio liberè ad propria redire possent, de quo edicto agens Michael in Theodoro hæc ait : Postquam verò qui aduersarios aufert Deus (sicut ait Propheta [c]) recordatus est gemitus seruorum suorum, & à superbo & arroganti Apostata pœnas exigit,impio iisdem in locis in quibus imaginem Domini despexerat, in viscera percusso: tum Imperium quidem qui eum necauerat, Michael statim corripuit: Patrum verò calamitates finem illicò acceperunt, Imperatoris edicto reditum omnibus indulgente. etsi enim hæreticarum partium is erat: haudquaquam tamen impudentia similis priori, nec molestus vlli erat, quòd ei obsequi nollent, quæ vellet agere sinens vnumquemque.] hæc ipse. Theodorus autem exilio liberatus ex promulgato pro Orthodoxis edicto existimans Imperatorem reuerà Orthodoxum, ipsum mirum in modum præconiis tollens,hanc ad eum scripsit epistolam [d]: E

[c] *Isa. 63.*

[d] *Theod. lib. 2. epist. 74. Cod. Column.*

XXXIV. EPIST. THEODORI AD IMPERATOREM. Michaeli Imperatori.

Æquum est quàm maximè hoc tempore ex ore omnium qui persecutionem passi sunt, parari laudem, primùm quidem Christo vniuersorum Regi,deinde vestro à Deo custodito Imperio, per quod adepti sumus relaxationem vincti, dimissionem carcerati, consolationem afflicti,libertatem condemnati,reditum exules. Et quidem rectè videor existimare,imitationem Christi Imperium vestrum futurum, vt simile simili reddens, dicat & ipsum [e] iis qui vincti sunt, exite; & iis qui in tenebris, reuelamini. Et benedictus Dominus Deus Israel quoniam erexit cornu salutis nobis, nouum Dauid, alterum Iosiam pacifici Imperij Regem,qui faciens faciet quæ placita sunt Deo: qui lapsa restituet, dissecta coniunget;

[e] *Isa. 49.*

A iunget; percutiet & sanabit, & tertia die (vt propheticè [a] loquar) resurget.] alludit enim ad edictum tertia die datum pro Orthodoxis restituendis. sed pergit:

[a] *Osee 6.*

Quoniam autem, Christi æmule Imperator, quos in hæresi mors occupauit, ij in perditionis partem abierunt, Christum negantes, dum eius imaginem negarunt, quamuis Christiani appellarentur : credere enim in Christum nihil aliud est, quàm quòd Filius Dei & Patris perfectus homo factus imagine exprimitur secundùm similitudinem nostram, vt non sit aliud quippiam quàm sumus nos, manens idem incircumscriptus cum Patre & Spiritu,quatenus est verus Deus. Sic itaque intelligatur mediator Dei & hominum tamquam vtriusque vtraque habens & in vtrouis nulla parte destitutus, sicut omnis sanctorum Patrum chorus vociferatur. Et sicut in Imperio vestro expressæ imaginis susceptio, confessio est Imperij vestri, & contrà : ita & in Christo Rege vniuersæ terræ idem sumere licet, ac B multò magis,quia regni eius non erit finis. XXXV.

Si ergo in negatione imaginis Christi [b], negare Christum ipsum, omni veritate demonstratum est : perspicuum est, & in adorationis eius improbatione, Christi quoque ipsius adorationem abrogari. Atque ideò vniuersa quæ sub cælo est, ab ipsa Apostolica prædicatione, vt testatur & aspectus, per picturam, & auditus per scripta monumenta, sanctam imaginem Christi, Deiparæ, Angelorum (quandoquidem cum corpore pinguntur & isti diuino mandato, licet sint incorporei) & Sanctorum qui diuersis temporibus fuerunt in diuinis templis,sacrisque vasis,gerit & adorat. XXXVI. NEGATORES CHRISTI IMAGINIS CHRISTVM NEGANT.

[b] *Exod. 20.*

Quamuis nuper Ecclesia nostra à quatuor Patriarchis diuulsa, nequidquam præuaricata est. Sed nunc tempus acceptabile, nunc dies salutis, vt reconciliemur nos Christo, auspice & probante pacato Imperio tuo. Vt vniamur nos vertici Ecclesiarum Dei Romæ, C & per eam tribus Patriarchis. Vt vnanimiter, vno ore, glorificemus Deum & Patrem Domini nostri Iesu Christi cum Filio & Spiritu sancto, magnificantes & vestrum piissimum & optabile Imperium.] hactenus ad Michaëlem Imperatorem Theodorus cum eum ex factis iis (vt diximus) crediderit Orthodoxum. XXXVII. VNIONEM EXOPTAT CVM ROM. ECCLESIA PERAGI.

Sic igitur Theodorus solutus vinculis nihil antiquius habuit, quàm iter Constantinopolim versus dirigere,quò dispersos discipulos congregaret, suumque repararet monasterium. Fuit autem reditus eius veluti post victoriam adornatus triumphus longioris viæ spatio circumductus : quem à Michaële descriptum, hîc reddere, congruum existimamus, vt pote omnium qui in hoc prœlio certauerint præcipui coryphæi, vt cuius vidimus repetita sæpè & summa gloria consummata certamina, eiusdem spectemus quoque triumphum, opus Dei, cui facilè [b] est in momento honestare pauperem, & humilem exaltare. sed audiamus: XXXVIII. REDITVS THEODORI CONSTANTINOPOLIM.

[b] *Eccl. 11.*

D Cùm igitur (inquit) solutus exilio cum ceteris diuinus Pater fuisset post septimum annum quàm eiectus fuerat : age qualis eius reditus, quales omnium quàm illustres, quacumque transibat, occursus honoris & gratulationis ergò fuerint, intueamur. Per familias etenim, sodalitatesque distributi, certatim omnes contendebant, quis priùs eum tecto exciperet, quis ei priùs lautia præpararet, probrum ducentes, idque maximum in hoc officio posteriorem videri. Vt verò ad lacus locum peruenit, cui Metata, nomen est : ibi multo celeberrimus atque honorificentissimus occursus fuit, Leone illo admirabili, ac finitimis Xerolopsi accolis sua propemodum omnia ad eius aduentum profundentibus : nihil enim antiquius illis erat, quàm Patrem magnificè honorare, illiusque preces obtinere, quibus pretiosius nihil ducebant. Postquam verò ibi exceptus, habitusque pro dignitate fuit, profectus inde est ad Pteleas, quo in loco dies non paucos egit, tum propter loci situm elegantem, tum quòd multorum aduentantium capax esset. Ibi cùm alios ex discipulis confluentes excepit, tum germanum fratrem suum Ioseph um Thessalonicæ Archiepiscopum, quorum omnium aspectu non mediocriter recreatus, diuturnamque absentiam præsenti congressu compensans eximio lætitiæ sensu perfundebatur.] Sed quæ à Sancto in via edita signa sunt, idem Michaël quàm fidelissimè recenset, atque primum de Leone apud quem diximus hospitatum, eodem ipso ex Leone testante, atque ista eo dicente post obitum eius, viro sanè fidei sincerissimæ. XXXIX. DE ITINERE THEODORI ET REBVS IN EO GESTIS.

Redeunti ab exilio cùm iter hac esset, Theodoro contigit vt paulò pòst quàm domo mea aberat, puellam quamdam è vicinis filio meo quippe iam maturo in nuptiis apto desponderem : quam in nuptiarum celebritate, canticis hymnisque perstrepentibus vehemens repentè febris inuasit, luctuque omnia compleuit, mortem illi ostentans miserrimam. Mœrentibus ergo nobis ob duplicem calamitatem : tum quòd nuptialem hilarita- XL.

tem turbari videbamus; tum propter teneræ atque immaturæ virginis obitum, quem timebamus: ego cùm aliud solatium nullum esset, ad Sanctum misi festinanter (nondum enim procul admodum ab ædibus nostris processerat) opem implorans puellæ, mihique in primis qui multo grauiùs diuexabar: at ille confestim oleum ab se benedictum remittit, eoque iacentem vngi iubet. Quod simulac peregi, puella meliusculè habuit, febrisque ardore liberata est, ita vt, quod curatione ipsa mirabilius est, numquam ampliùs illam vel minimùm infestarit. A

XLI. Aliàs verò cùm solus, reita poscente, remotum ad vicum proficiscerer, repentè obuiàm, nescio vnde aduolans, facta est pardalis, quæ terribili aspectu in me conuersa, tantùm non irruebat, & membra mea miserè depascebatur. Ego verò qui in tanto tamque certo discrimine quid agerem non habebam: animùm refero ad magnum Theodorum, in illo vno spem omnem collocans salutis. cui minimè dubia fide nixus intrepida voce pardalim compello: Abscede à me fera bellua, nec me propiùs attingere aude: quoniam ad Christi famulum Theodorum pergo, cuius ego seruus, qui tutor ac custos meus est in omnibus. Mirum dictu, nomine audito, bellua euolans è vestigio, terramque contuens, terga dedit, & viam quasi studio declinans, longissimè ab ea recessit.] Subdit his de alio Leone idem Leo, sic rem gestam admirandam valdè referens: B

XLII. Vicus est, Achirao nomine, in quo habitabat Leo ille, infelici coniugio feminæ copulatus, quam immundus spiritus obsederat. Hanc dæmon tam atrociter agitabat, vt suas ipsa carnes laniaret ac deuoraret, nullum interim sensum doloris capiens nec miseræ conditionis. Cùm ergo per eas oras transiret Sanctus, asello insidens (hoc enim in longioribus itineribus vehi solebat) obuiàm cum vxore Leo occurrit lacrymis profusus, vultu deiecto, ac mœrore prostrato, precibus imis obtestans, vt afflictæ succurreret, atque violentum adeò infestumque dæmonem profligaret: cuius misericordia tactus, grauique ærumnæ compatiens Sanctus, manum illicò vertici mulieris imponit, Crucis signum imprimens, & notas aduersus prauos spiritus preces addens, quibus peractis, finem simul cœpit feminæ calamitas, infesto dæmone fuga penitus elapso, illamque sanam ac sui compotem relinquente. Huic porrò miraculo aliud insuper accessit coniunctum. In ipso enim impuri spiritus excessu, aulusi vtrique tum manuum tum pedum mulieris vngues prolapsi sunt, magno spectantium stupore, atque incredibilium obsidentis virium indicio.] hactenus de Leone Leo. ita planè cedens imperio viri sancti ab eo sæpè victus perfidus dæmon fugæ signa, Deo sic agente, reliquit, vt scirent omnes quoniam mirificauit Dominus Sanctum suum, coronis plurimis de iteratis sæpè confessionibus redimitum, de prostrata perfidia Iconoclastarum triumphum agentem. Sed audi quod ab eodem his subiicitur grande in itinere perpetratum miraculum: C D

XLIII. Fluuius est (inquit) Ptelearum agrum percurrens, qui agresti vocabulo dicitur Onopnictes: ob eam opinor causam nomen id sortitus, quòd multa id generis iumenta, nempe asinorum suis vndis absorbeat ac præfocet. Is non rarò intumescens, exundantesque fluctus alueo effundens, non solùm armenta, aliaque animantia rapit, sed totum fere Pteleensium agrum cum incolis nonnumquam obruit, ac penitus deuastat. Cùm igitur eò aduentantem aliquando Sanctum incolæ vidissent: pari omnes studio preces obtulerunt, vti calamitatem hanc eximere vellet, quam perniciem, ruinamque suam appellabant, quaque perseuerante, iniucundam sibi, nec vitam fore vitam ipsam affirmabant. Quorum vota nullo momento differens, festinat ad fluuium Theodorus: vespertinos hymnos Deo persoluit, Crucem ligno efformatam in ripa quæ exundare solebat, defigit: Quam ex eo tempore contuens fluminis cursus, numquam effluens, suos alueo fluctus compescuit, nec damnum ampliùs vllum intulit eluuione.] ista Leo sui temporis res gestas & quæ spectauit oculis prosecutus. Ita planè Deus hisce signis, ceu diuinis characteribus illustrauit Sanctum suum, vt tum Orientalibus tum vniuerso Christiano innotesceret orbi, nonnisi veritatis Orthodoxæ esse Theodorum prædicatorem, quem tanta [a] miraculorum gratia illustraret, Apostolico more, Deo ipsius prædicationem [a] confirmante sequentibus signis. Omissis autem reliquis quæ ab eodem auctore narrantur miraculis, cœptum Constantinopolim vsque iter ipsius prosequamur. E

[a] *Marc.16.*

XLIV. Diuersatus ergo in Pteleis aliquo temporis spatio Theodorus: iter inde Prusam versus intendit. Quò simul eum qui Olympum incolunt venisse cognouerunt, accurrerunt protinus omnes videndi illius cupidi & audiendi: charus enim illis iam pridem erat & acceptus:

pus: quos vt congruenti singulos sermone affatus est, multisque charitatis officiis pro viribus impertiuit; relicta Prusa, Chalcedonensem viam ingressus est, Theoctistum illum visurus, qui olim magistri dignitate honestatus, nunc verò monasticum institutum, ipso institutore ac pastore complexus est. cuius haud parum aspectu recreatus est, tantum in eo virtutis, tantum cernens rectæ vitæ studium & exemplum. A

Pergit deinde ad Patriarcham, Nicephorum dico eius certaminis socium & amicum in cœnobio suo ad fretum sito commorantem, cuius congressum in summa deputans voluptate totus toti inhæresci, exquisitis verbis suam in illum voluntatem affectumque contestans, pristinæque separationis tædium præsenti nunc coniunctione abstergens. Postquam igitur optatis abundè potitus est, & alios quoque adire virtutis disseminandæ causa suadebat, illo ad breue tempus relicto, Crescentis (vti vocant) loca petiit, in quibus à multis tum monachis tum sæcularibus officij gratia confluentibus, salutatus, omnibus vtilia & salutaria exundanti diuinarum rerum vbertate lingua pandebat. B XLV. THEODORVS NICEPHORVM CONVENIT.

XLVI. Adfuit inter ceteros Petrus ille celeberrimus, incomparabili virtute, tum alia plurima cum Patre tractaturus, tum de sinistra fama, quam ipsi conflabant æmuli, eius vitam & acta reprehendentes: erant enim nonnulli qui hominem vellicarent, eò quòd vitam illum à communi lege remotam agere & miraculis non exiguis florere cernebant. Quem quidem de singulis accuratè interrogans Pater, cùm in omnibus recta sentire deprehendisset, ac virtutem, gratiæ ope, consecutum esse excellentem: Nouum hoc (inquit) si me audis, ac penitus intactum vitæ genus paululùm remitte; malisque similem aliis rationem tenere, quæ prosit simul, atque expediat. pane hoc quo ceteri vescuntur, ad victum vtens, & vino interdum, cibisque aliis quantum libet, vt & his vesci videare, fastumque ex inedia cibique abstinentia deuites, & iis qui tibi nunc detrahunt, os claudas, nullaque in re carpi possis. Deinde quoniam tibi inter cetera mos est nudis pedibus ingredi: mea quidem sententia id minimè necessarium videtur: qui satius duxerim te integumento aliquo pedes munire, eosque per hiemem illæsos seruare. Quæ cùm ille in hunc modum suasisset, eius vicissim accusatores verbis admonuit, ne tantum virum temerè proscinderent, nec iudicium sibi accerserent, contraria illi sentientes, qui laudare potiùs, admirarique talem virum debeant.] Inter hæc autem affuit legatio missa ad Nicephorum Patriarcham ab Episcopis in Chersone relegatis, cùm nondum illi sciuissent, vel accepissent de relaxatione exulum edictum noui Imperatoris; datumque in mandatis Legato (is fuit Agapetus sanctissimus monachus) vt salutaret Theodorum Studitam: qua occasione scripsit tunc Theodorus ad ipsos Episcopos hanc epistolam: C XLVI. PETRO ANACHORETAE QVID CONSVLAT THEODORVS.

D Episcopis propter Dominum Chersonem relegatis [a]. XLVII.

Veræ charitatis opus est, fideique non fictæ demonstratio, quòd tanto ex locorum interuallo vnum de exulibus fratribus misit paterna sanctitas vestra, Agapetum reuerendissimum monachum vel potiùs beatissimum, iuxta id quod à Domino dictum est de iis qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, ad visitandum primùm quidem diuinum ac supremum caput; deinde nos quoque minimos in fratribus & filiis spiritualibus. O præclarum consilium! ô sinceram dilectionem! Et quorumnam aliorum quàm eorum qui propter Christum elegerint à domesticis separari & longinquam in oram secedere, tanto maris spatio disiunctam, eaque illic pati, quæ consentaneum est obtingere, clarissimum hoc specimen esse possit? Benedictus Dominus Deus qui vos erga tenuitatem nostram sic excitauit, & vires ac gratiam Misso dedit, vt nota nobis faceret omnia, quæ peregistis, quæque adhuc sustinetis, felicissimi Patres, pro nomine Domini nostri Iesu Christi. quæ quidem audientes gauisi sumus, laudauimus, gratias egimus, & diximus: Verè in vobis Deum esse lætantem & honoratum confessione veritatis. E

[a] *Theod. li 2. epist. 92. Cod. Colum.* AD RELEGATOS IN CHERSONE EPISCOPOS.

Ego verò sic existimo, non vestræ tantùm incolumitatis gratia, sed incolarum etiam salutis, ab omnium conseruatrice prouidentia constitutum fuisse vestrum in eas oras exilium, siue secessum: eò siquidem profecti, mox lumina in tenebris, vitæque errore versantibus vos præbuistis, duces cæcorum, virtutis magistros, præcones pietatis, doctoresque omnium quæ hic contra Christum horrendis ausis gesta fuerunt. Ita & ibi & vbique terrarum ac maris veluti faces accendit Dominus Confessores ad ostensionem veritatis, auersionem impietatis, quemadmodum sæculis superioribus, & magnificatum est nomen eius, probatus electus populus Christi, Christi osor cœtus reprobatus. XLVIII.

Denique finem vitæ sortitus est magnus draco, mens Assyria, dignum temeritate sua, quam XLIX.

quam in Deum exercuit. Quomodo autem nunc se res hîc habeant, superuacaneum dicere foret, cùm idoneus diuina gratia sit tabellatius, vt omnia doceat exactè, cui nos cum epistola distributionem quamdam commisimus, quam suscipere dignemini, venerandas preces ad animæ stabilimentum nobis largiendo.] His scriptis litteris Theodorus profectus est Constantinopolim, absque tamen Patriarcha cum aliis Episcopis: non venit Patriarcha, eò quòd adhuc hæreticus intrusus pseudopatriarcha sederet.

I. EPISCOPI IVSSV IMPERATORIS COENVNT IN VRBEM.

Post hæc autem iubet Imperator, vt Episcopi omnes tam Orthodoxi quàm etiam hæretici Iconomachi conuenirent, atque vnà simul de dogmatibus agerent. His auditis conuenientes inter se Episcopi Orthodoxi confirmauerunt non decere in Concilium vnum cum hæreticis conuenire, id vetantibus Ecclesiasticis regulis; supplicauere tamen Imperatori, vt se audire velit, excusantes interea sibi non licere cum hæreticis habere conuentum, nec audire penitus, nisi ad correptionem, hasque ad eum litteras omnium nomine conscripsere: [a] extant ipsæ inter Theodori epistolas, vtpote quæ ab eo putentur fuisse conscriptæ, quæ sic se habent, hac inscriptione notatæ:

[a] *Theod. lib. 2. epist. 86. Cod. Coluuenens.*

II. QVAE SCRIBANT EPISCOPI CATHOLICI AD IMPERATOREM.

Epistola ex persona omnium Episcoporum & Præpositorum ad Michaëlem Imp.

Nos qui vestri à Deo coronati Imperij iussu in vnum conuenimus, minimi Episcopi ac Præpositi primam hanc vocem sub diuinitus constituto Regno vestro edimus, actiones gratiarum & laudes: quòd reuocati simus qui fueramus eiecti: quòd misericordiam experti qui ærumnis pressi: quòd refocillati fuerimus, qui deficiebamus: ab hieme ad ver, à tempestate ad tranquillitatem; à mœrore ad lætitiam, noua quædam & incredibilia cernentes. Tale enim est iustum Imperium vestrum, lætũ, iucundum, optabile, pacatum, iusti amans, multis aliis appellationibus dignum. Quod ad Christi veri Dei exemplum dissidentia coaptat, ægra sanat, tristia exhilarat. Eximium quoddam reuerà Imperium, & iis quæ beata quondam prædicata fuerunt par. Quod laudibus exornare, hominis lingua haud facilè patitur. Sed quandoquidem hæc ita se habent, oramus & obtestamur indigni, vt sacro ipso conspectu vestro frui nobis non liceat, & suauissimam vocem audire venerandi ac sapientissimi oris vestri; vt quæ auribus accipimus, oculis intuentes, animo exultemus, quasi lugubrem quamdam vestem, mœrorem nostrum hilaritate permutantes.

III. NON ARBITRIO IMPP. TRACTANDA DIVINA.

Et quoniam alterum nobis loquendi argumentum de sincera & inuiolata Christianorum Fide nostra est: illud cum reuerentia referre audemus: Quod si humanum quippiam esset, de quo sermo est; & vel in sanctissimi nostri Patriarchæ potestate situm, vel in nostra: non solùm parum aliquid, sed totum ipsum cedere oporteret, ita iubente mandato. Cùm autem de Deo sermo sit, & in Deum cui seruiunt omnia: non modò hic aut ille, sed neque si Petrus & Paulus, neque si Angelorum quispiam foret, demutare quippiam vel minimum auderet, tamquam euerso ea ratione Euangelio vniuerso. Iam verò sermonem refellendi causa cum Heterodoxis conferre, Apostolico mandato repugnat, minimeque conuenit, nisi ad correptionem tantummodò. Propterea indigni nos Imperij vestri famuli ne hiscere quidem contra præceptum audemus.

IIII. A QVO DOCENDVS IN DVBIIS IMPERATOR.

Quòd si quid est huiusmodi, de quo ambigat, aut diffidat diuina magnificentia vestra piè à Patriarcha dissolui posse: iubeat magna ipsius & à Deo confirmata manus ad communem vtilitatem à vetere Roma suscipi declarationem, prout olim & ab initio paterna traditione transmissus mos fuit: hæc enim, Christi æmule Imperator, suprema est Ecclesiarum Dei, in qua Petrus sedem primus tenuit, ad quem Dominus dixit: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam.] Locum hunc recitat [c] Gennadius ad demonstrandam Apostolicæ Sedis auctoritatem semper in Ecclesia cognitam & prædicatam. pergunt verò: Hæc nostra est indignorum famulorum postulatio, hæc cum Deo humiliatorum exhortatio. Valida ergo Dei manus seruet te mundo desiderabilem, piumque Imperatorem Christianorum ad multos annos superstitem, & ad filios filiorum Imperium transmittentem cum prosperis successibus, hostiumque & inimicorum victoriis. Fiat. Fiat.] hæc Episcopi Orthodoxi ad Imperatorem, à quo, vt petierunt, auditi sunt. Quid autem ibi egerint, Michael in Theodoro his verbis significat:

[b] *Gennad. expos. pro Cõcil. Florent. ca. 5. Sect. 17.*

V. EPISCOPI ORTHODOXI QVID CVM MICHAELE IMP.

Cùm autem vnà cum selectis Episcopis Theodorus conuenisset: omnes inter se cum Patriarcha consilium inierunt adeundi Imperatorem, eiq; preces offerendi, vt & ipsi proprias Ecclesias reciperent, & qui eas occuparant hæretici, pellerentur. Sic igitur eum conuenientes, omnia commemorantes, quemadmodũ ipsi violenter ab eius decessore eiecti fuissent,

fuissent, ac diuinæ imagines, quarum cultus è cælo, turpiter ac contumelioſè tractatæ, aliaque id genus, quæ res posceret, diserte, planeque repræsentantes: non agnouerunt, se surdo canere, verba fundere non intelligenti: Diuini enim verbi expers ad eam diem, prorsusque rudis, neque intelligere poterat, si quid recti ab eis diceretur, neque animum illis vllo pacto intendere. Quî enim? qui nondum quidquam sacri vel ex seipso viderat, vel ab aliis fuerat edoctus. Quare prolixæ Patrum quam de Fide habuerunt, orationi hoc solum absurdè, stulteque respondit:

V. IMP. QVID REPONDERIT AD EPISCOPOS CATHOLICOS.

Tametsi, inquit, egregia & honesta sunt quæ dixistis; at mihi nequaquam amplectenda, qui hactenus imaginem nullam colui vel adoraui. Quocirca & me æquum est cum manere, qui fui, & vos pariter pristinum statum retinere, opinionesque vestras sequi. Per me enim licebit; nec cuipiã obsistam, nisi quòd imagines in regia vrbe à vobis erigi prorsus nolo, sed extra eam procul, & vbicumque volueritis. Quo audito, statim exierunt, Theodoro ad Crescentis loca redeunte, ibique cum discipulis vitæ stadium decurrente.

VI.

Haud longum tempus interceſſit, cùm Thomas ille defectionem à Romanis instituit, & populari circùm omnia cœpit, atque infestis armis peruagari, transferre ad se nitens Imperium. Tum ne in eius manus veniant qui foris habitabant: regiam vrbem omnes ingressi sunt, alij quidem sponte, alij ab aliis impulsi. Rediit cum ceteris diuinus Pater, in eaque vixit quoad orta seditio reprimeretur, diuisaque Imperij partes coalescerent.] hæc Michael, quæ hoc anno cuncta accidisse noscuntur: nam liquet ex epistola eiusdem Michaelis Augusti ad Ludouicum Imperatorem, quam inferiùs suo loco redditurí sumus, tyrannidem Thomæ sumpsisse principium hoc anno mense Decembris, Indictione decimaquinta iam inchoata mense Septembris, atque Constantinopolim obsedisse. ait enim de ipso Thoma agens: Festinus veniens ciuitatem nostram obsedit, & nauali exercitu circũdedit eam mense Decembri decimaquinta Indictione.] Quòd autem eius obsidio fuit anni vnius, & alia quæ ad eam spectant, dicemus anno sequenti.

TEMPVS OBSESSAE VRBIS A THOMA TYRANNO.

VII.

Post congressum cum Imperatore, Theodorus Studitarum Præpositus, de omnibus quæ transacta essent cum eo, suis litteris Nicephorum Patriarcham reddidit certiorem: iam enim eodem ferme argumento quo Episcopi apud Michaelem Imperatorem perorarunt, scripsisse ipsum Nicephorum Patriarcham ad eum epistolam, auctor est Cedrenus dum ait: Nicephorus nobilis Patriarcha epistolam mittit, petens ea sacrarum imaginum restaurationem & pietatis reuocationem. respondit Michael se nullum decretum de Fide conuellere statuisse, neque quidquam eorum quæ tradita iam & concessa haberentur, damnaturum vel mutaturum. Quinis secure id sequeretur atque ageret, quod sibi probaretur atque liceret. Non tamen in hoc proposito perseuerauit, quippe qui ne initio quidem verus fuerit Christianus.]

NICEPHORVS PATRIARCHA AD IMP. SCRIBIT.

VIII.

Quo ipso etiam tempore reddidit idem Nicephorus Patriarcha ad Theodorum Studitam epistolam, condolens quòd nondum Ecclesia sua reuerà pacem consecuta esset post necem persecutoris Leonis. Ea accepta Theodorus eumdem sanctissimum Patriarcham spe meliorum nisus est consolari, sic ad ipsum rescribens [a]:

[a] *Theod. lib 2. ep. 79. ex Cod. Colum.*

Nicephoro sanctissimo Patriarchæ.

IX. THEODORI STVDITAE EPIST. AD NICEPHORVM PATRIARCH.

Scripsi olim miser, non retributionem litterarum spectans: nec enim seruis domini debent, sed meum ipsius affectum declarare cupiens, amore & opportunitate ita cogentibus non incongruè. Tu verò ô diuina & suprema sacrorum capitum summitas, non solùm respondere indigno dignatus es (Dei videlicet exemplo ductus) sed ab ipso inscriptionis exordio tantum nobis humilitatis tuæ culmen ostendisti, vt stuporem infelici menti nostræ inieceris. O rem admirandam! Si tantus ac talis dignitate, & huic quidem parem gerens emicantem virtutem, vt facta ipsa testantur, filium se vilis homuncionis appellauit: vilis ipse ac nullius rei quod sibi nomen imponet? Et si sanctimoniæ lampas, peccatorem seipsum subscribit: peccator & inops quid respondebit? Igitur si aliud nihil scriptum fuisset, satis erat hoc vnum ad accipientis animum obstupefaciendum, & ad scribentis insuperabilem virtutem extollendam. Postquam autem totum libelli contextum humiliter perlegimus: tum multo magis gauisi sumus, totum orationis corpus suo capiti aptè respondere animaduertentes. Scis, Dei sancte, qualia spiritu monente, locutus sis: quomodo infirmam mentem nostram laudum medicamentis confirmaſti: quomodo ad patientiam nos constabilieris, ne in afflictionibus despondeamus. & quæcumque alia diuina sapientia pulchrè suggessit.

Sed

LX. Sed benedictus Deus, qui in tanto impietatis metu & concussione talem propugnatorem simul ac gubernatorem Ecclesiæ suæ largitus est, inconcussum, immobilem, verba vitæ habentem, confessionis lumen vniuerso orbi accendentem. Quòd si hiems nondum præteriit, licet parua quædam serenitas affulserit: non animo desperandum, ô ter beate. Potest enim qui breuem pacis scintillam concessit Dominus, Deum flectentibus precibus tuis, inflexus, etiam totum Orthodoxæ Fidei ver pandere. & tunc nimirum, quando iræ nubes omnino mutabitur, & piorum ac Deum amantium amor probatus clariùs fuerit. Hæc ausus sum in præsentia tamquam catulus quispiam mutire optimo meo reuerà Archipastori, & qui venerandum enchiridium cum ingenti exultatione susceperi.] hæc ad Nicephorum Theodorus. A

LXI. PACIFICE DEGIT CONSTANTINOPOLI THEODORVS. Cùm igitur degeret Constantinopoli Theodorus, Imperator verò ob motus Tyranni totus esset in rebus bellicis, summa fruebatur tranquillitate, beneque vsus occasione, nihil prætermisit loquendo, scribendo, vel quiduis agendo quod conducere posse sciret Catholicæ pietati; cuius rei gratia scripsit eodem tempore epistolam Catecheticam ad suos monachos nondum in vnum collectos, sed ob præteritam persecutionem adhuc hinc inde dispersos, cùm sicut pastor in medio ouium suarum dissipatarum colligens eas, sic eos litteris est allocutus: B

LXII. Dilectis spiritualibus filiis & fratribus Laurentio, Simeoni, Dionysio, Pœmeni, Litorio, & reliquis huc & illuc dispersis Theodorus peccator monachus in Domino salutem.] *Catechetica*[a].

[a] *Theod. lib. 2 epist. 90. Cod Column.*

DISPERSOS CONGREGAT ET VNIT THEODORVS. Gaudere semper licet iis qui secundùm Deum vitam agunt, etiamsi in tristia, & lætitiæ contraria deuoluantur, quia vnum veræ lætitiæ opus est, spes in Deum, & pro ipso & per ipsum viuere, & moueri, & aliud quiduis agere. Quod verò ita vos comparati sitis, res ipsæ testantur. Qua enim alia de causa dispersio, labor & vexatio vestra quàm propter ipsum Dominum Deum nostrum, tametsi nunc eiusdem prouidentia cessauit persecutio, optimi Imperij renuntiatione: & libertatis ostium patefactum est iis qui eam patiebantur, modica illis relaxatione & pace concessa per vrbes singulas atque prouincias? Quo nomine agere Domino gratias debemus, Patres, & precari eum, tum pro abundantiori pace, tum pro confirmatione à Deo erectorum Imperatorum nostrorum. Hic igitur primus sermo noster. Proximus, vt & vos & nos relaxationem istam, missionemque ad virtutis solutionem minimè accipiamus; sed vbicumque singuli simus, idipsum [b] sapiamus, eamdem normam teneamus, in nullo dantes offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum, sed in omnibus exhibeamus nos sicut Dei ministros, in patientia, in tribulatione, in angustiis, in aliis quibus huius temporis vita obnoxia est. Ita enim & ea quæ peracta sunt, stabilia confirmabimus, & ea quæ nunc instant, faciliora reddemus & futuris diuinitus occurremus. C

[b] 1. *Cor. 6.*

LXIII. Nos hîc sumus ad vrbem habitantes, sciente Imperatore, videmus pariter & videmur ab aduentantibus fratribus & Patribus nostris, & libertas à pio Imperatore constituta est. De futuro, vt diriget Dominus, & iubebit Imperium, siue hîc manere, siue aliò secedere, iter faciemus. Tantùm vos in opus vestrum intenti insistite & pro humilitate nostra precari, vt sine offensione simus his atque illis & Ecclesię Dei. Fratres, qui abrepti anteà nolentes fuerant variis modis, congruentibus verbis nobis vniri Deo optimo placuit. Et gauisi sumus indigni gaudio magno, quia quæ non sperabamus, videmus oculis nostris, & cicatricem obduxerunt diuisa membra, & festum Domino agimus in vniuscuiusque concursu, & confitemur Domino, & gratias agimus Imperatoribus; quoniam si aliud nihil, nobis certè magnum est beneficium: & quia mihi hæc nequaquam ita aptè cecidissent, nisi è carceribus ita dimissi fuissemus, & in tali loco consedissemus. Omnia nobis bellè venerunt, & euenient, sat scio, sanctis precibus vestris. D

LXIV. Et quoniam de reuocatione incidit mentio, reuocatus est, nobisque cum aliis coniunctus, immò pluspuam alij, tabellarius dilectus filius noster Clemens, religiosissimus Præpositus, omnia lubenter accipiens, quæ ei loqui decebat, & de omnibus rationem reddens. Quo quidem recreati, toto eum sinu amplexi sumus, sperantes eum etiam salutari nobis gloriæ fore. Hunc ipsum & vos, quæso, admittite fratrem vt fratres, membrum vt membra, consentientem vt consentientes. Sic enim illum reperietis Dei gratia in omnibus rectè habentem, & quærentem Deum.] ita Pater dispersos vniens, & in vnum corpus coagmentare laborans. E

Inter

A Inter alios autem monachorum Præpositos lapsos fuit Eustrasius, qui hæreticis manus dederat, occultè tamen: ob quam causam haud se inter lapsos pœnitentes constituit, sed inter Sanctos atque iustos profitebatur, velut omni macula carens. Quod ergo quàm longissimè hic à salute esset, nisi ad curandum vlcus aperiretur: Theodorus paterna charitate id minimè facere prætermisit, ex multis arguens ipsum lapsum, ita ad ipsum scribens [a]: LXV.

[a] *Theod. lib. 2. epist. 106. Cod. Column.*

Gauisus sum accepta epistola tua, Patrum charissime, vbi de rebus sanctitatis tuæ hæc & illa cognoui. Ceterùm quod ex nuntiis tantùm licet fide dignis accepi, ægerrimè tuli, audiens factam subscriptionem. Et audi me, reuerendissime, liberiùs disserentem. Non sine causa fuit, te cùm à Regio ministro tenereris, indemnem dimissum fuisse. Hoc enim illud infert, quod vulgò iactatur. Nullum itaque eorum qui libertate vsi sunt, sine carcere, aut minimùm sine exilio mansisse constat. Qui verò hæc extra sunt, intra fraudem sunt, vt ne B quid asperiùs dicens offendam. An non vidisti, oculatissime, grauem belluini nominis Leonis persecutionem? cuius Achabitica manus etiam eos qui ex alio Imperio erant, apprehendit, occidit, interemit, aut (quod humanius fuit) in carcerem trusit post diram flagellationem, nedum eos qui sub eius manu & potestate. LXVI. DE EVSTRASIO LAPSVM SVVM OCCVLTANTE.

Quòd si tu nihil huiusmodi passus es post comprehensionem tignosce, abreptus es, sancte. Et ne mihi dixeris, seruatas fuisse proprias Ecclesias, & picturas integras permanere, & commemorationem sanctissimi Patriarchæ nostri. Hoc enim & alij qui seducti fuerunt, causari solent. Non potuerunt hæc seruari, nisi veræ defensionis proditio intercederet. Quæ vtilitas, si nos qui Dei templa & sumus & dicimur, inutiles facti sumus, & inanimas domos seruamus?] hæc idcircò quòd lapsus eius & multorum ille prætextus fuerat, vt eo modo communicando cum illis retinerent monasteria, nec inuaderentur ab aduersariis. LXVII.

C sed pergit: Imago Christi vti nec Deiparæ, nec Sancti vllius cecidit: manet enim in eis vt prototypis, cadant verò qui sibi videntur illas è medio tollere. Sed & qui, vt his pareant, libertatem proiecerunt, & quæ sequitur ex ea vexationem, Væ. Alij morientes, alij relegati, alij flagellis cæsi, alij carceribus addicti: montes & solitudines, saxa & speluncæ eos qui persecutionem patiuntur passim habent, & nos domi hærentes, piè nos manere arbitramur? Nullo modo. Pereat vniuersa mundi materia sic opinantium: certa animæ pernicies: anteponatur quam subiit qui occasionem arripuit.

Hæc amoris ergò & commonefaciens dixi, & vt digni simus ad pœnitentiam venire. LXVIII. & quia Fidei Orthodoxæ tempore nihil intactum relinquetur. Præstatque per humilitatem incedere, & sanari quod infirmum est, quam per impunitatem accire sibi maiora delicta.] hactenus Theodorus, atque de ipso hoc anno hactenus. reliqua autem inferiùs D pro temporis ratione dicturi. Porrò diuersus ab hoc ille Eustrasius monachus monasterij Agri, qui flagrans studio sacrarum imaginum, adiuit S. Ioannicium Anachoretam, sciscitaturus de fine eius persecutionis, quando foret vt desineret. A quo de Leonis proximo interitu responsum propheticum accepit; vt eiusdem Ioannicij admirandæ res gestæ continent.

Inter hæc verò ille olim lapsus, inde verò victorieus Confessor existens S. Niceta, qui in Glyceriam insulam missus, sex illic in angustiis degerat annos, & ipse edicto Imperatoris solutus exilio libertati redditus, solitariam vitam agens, haud diu multumque superstes, Deo spiritum reddidit: cuius ex hac vita migrationi duo sanctissimi Archiepiscopi accurrerunt, Theophilus Ephesi, & Iosephus Thessalonicæ nobilissimi Confessores. Testatur ista omnia Theosterictus eius discipulus. LXIX.

E Porrò de translatione ex loco vbi decessit & sepultura idem hæc habet: Cùm consuetas exequias viro sancto exoluissent, in loculis eum imposuerunt. Eius verò discipuli cùm ipsum nauigio imposuissent, ad sanctum monasterium nauigarunt, quod ille propriis laboribus excoluerat. Nos autem in littore ipsum exspectabamus cum religiosissimo Paulo Episcopo Prusiadis; cumque ad nos peruenisset, & è nauigio eum extulissemus, sanctas illas reliquias lacrymantes venerati sumus, quas in humeros accipientes congruenti Psalmorum cantu omnis fratrum societas ex vtrisque monasteriis, ad ipsius Patris monasterium deduximus. Tum & dæmones è multis qui vexabantur, fugati sunt, & ægroti variis morbis liberati: inter quos & mulier sanguinis profluuium patiens cùm fide accessisset, & sanctas reliquias solùm tetigisset, sanitati restituta est.] Theosterictus ista, &c. Porrò dies natalis qua ad superos transiit tertia Aprilis, in Ecclesia perpetua commemoratione annis singulis repetenda consignata remansit. LXX. S. NICETAE TRANSLATIO.

Transla-

LXXI. S. THEOPHANIS CONFESS. CORPORIS TRANSLATIO.

Translatum & tunc fuit venerandum corpus sancti Theophanis Confessoris præfecti A monasterij Sigriani, de quo dictum est superius suo loco, post biennium carceris in insula Samothrace obdormisse in Domino; inde delatum sepultum fuit in Ecclesia sancti Procopij Martyris, vbi & ipse innumeris fuit miraculis illustratus, quæ recenset qui res ab eo gestas enarrandas suscepit. Hic verò non prætereundum, quod in rebus gestis magni Patris Ioannicij, de quo plura superiùs, enarratur, cùm ipse veneraturus sacras reliquias S. Theophanis è monte in quo habitabat, aduenit: hæc enim sic se habent: Nauigauit aliquando Sanctus adoraturus S. Theophanis tabernaculum, quod est in Sigriana. Illinc reuertens & locum præternauigans qui est ad borealem partem Apolloniadis, appulit Thaso. Qui autem in illa vitam susceperant monasticam & omnes accolæ grauiter vexabantur à serpentum, qui in ea erant, multitudine: iis enim repleta erat insula, non parum afferens damnum habitatoribus. Cùm autem Sanctus in ea esset, veniunt ad eum omnes B qui habitabant insulam, & supplices ei procidunt, postulantque & rogant, vt eis opem ferat, vt eos, quoad eius fieri poterit, liberet à nocumento serpentum. Et ille quidem miseretur eorum calamitatis, & veluti quædam tela, quæ torquerentur in serpentes emittit preces. Illi autem protinus proserpunt è suis cauernis, & relicta insula, se in maris profundum proiiciunt. Atque noster quidem Ioseph in aquis contriuit capita draconum, illius autem discipulus, & quoad eius fieri poterat imitator, per illas ipsas eos suffocauit.]

LXXII. IOANNICIVS INSEQVITVR ICONOCLASTAS ETIAM SIBI CONIVNCTOS.

Erat autem Ioannicius iste decus Anachoretarum sæculi huius & ornamentum, studiosissimus cultor sacrarum imaginum, cuius rei specimina haud vulgaria edidit, cùm sæpiùs experiri accidisset. Inter alia autem illud planè memorabile, quod qui res ab eo gestas fidelissimè eius temporis auctor prosecutus est, ait: Cuidam Senatori ægrotabat vna ex suis filiabus, membraque ei erant soluta, cùm esset pia, & Christianam seruaret religio- C nem. Qui autem Sancti sororem duxerat vxorem, aduersus Christi imagines grauiter furebat, & in eas inuehebatur. Accedens autem beatus, illam quidem precibus & signo Crucis à graui morbo liberauit: hunc verò, cùm admonens non posset persuadere, vt à graui illa abstineret insania, tradidit disciplinæ, & viscerum despecta cognatione, & sui sanguinis oblitus propter veram religionem, precibus eum oculis orbat. Ita zelus pietatis & verus Dei cultus gloriatur etiam contra ipsam naturam, & verum in Deum desiderium est validius necessitate cognationis: nam illam quidem etiamsi genere ad eum non attineret, quoniam tamen Christianam obseruabat religionem, à morbo liberauit; hunc autem etsi sororem duxisset in matrimonium, quoniam cum diuinis pugnabat imaginibus, visu priuauit; & æquum censuit, vt mali qui erant manifeste castigarentur pro iis qui non cernebantur oculis.] sed de Ioannicio alia plura ad hæc spectantia, dicenda erunt in- D feriùs suis locis. Magna autem huic cum sancto Theodoro Studita intercessit familiaritas, & cum aliis præclari meriti Confessoribus, qui eum post reditum inuiserunt. quando id acciderit, inferiùs patebit.

LXXIII. THEODORI ET THEOPHANIS FRATRVM CERTAMEN SVB MICHAELE.

Sed agendum iam de duobus egregiis Confessoribus in Ponto exulibus, edicto Imperatoris iam liberatis, Theodoro videlicet & Theophane fratribus, Palæstinis, S. Sabæ cœnobij professoribus, quorum sub Leone certamina sunt superius recitata. Quid autem egerint sub Michaele, iam explicandum: Ab exilio & aliis malis relaxati veniunt in Regiam noui Imperatoris, qui præferebat se ex humanitate permisisse reditum: nam reuerà cum impietate præcedenti nihil cederet, ei cedebat in persecutione. Atque illi quidem cùm veniissent in ciuitatem, & pietatem liberè prædicassent, multos ex reliqua multitudine, & ex ipsis etiam magistratibus in suam adducunt sententiam, partim quidem per ex- E positionem canonum, quos germanus frater Theophanes cecinit versibus; partim autem per orationum quoque oppositionem, quas magnus hic conscripsit Theodorus. Verùm enimuerò cùm tantam virorum virtutem non terret Ioannes magus Ægyptius & Mambre sodalis (*ita sicut Theodorus Ioannem illum Antesignanum Iconomachorum auctor appellat*) tam apertè resplendere: eos includit in carcere.] hic igitur etsi Imperator à persecutione quiescere professus esset, tantum sibi sumpsit, vt contra eiusdem Imperatoris edictum ambos fratres liberè loquentes in carcerem coniecerit.

LXXIV. Sed post hæc quæ secuta sint prosequens auctor institutam orationem sic ait: Et postremò cum eis in sermoue congressus, cùm non posset aduersus illos decertare, sed (vt dicitur) capream pugnam inire cum leonibus: eos vi rursus expellit è ciuitate, vt qui multum posset apud Imperatorem, tum quòd esset eiusdem sententiæ, tum quòd esset indutus habitu

[a] A habitu monastico, & quamdam præseferret pietatis speciem: per quam & Imperatorem & multos ex iis qui gerebant magistratus decepit sceleratus, & indignè paulo pòst ascendit sedem Patriarchalem. At illi quidem sic expulsi ex ciuitate, extraneam regionem tamquam patriam videbant, propter Christum versantes in loco qui vocatur Sostenium.] vbi manserunt vsque ad obitum Imperatoris. consummatum autem eorum certamen sub eius filio Theophilo, suo loco dicturi sumus.

LXXV. Contigit & tunc ipsum Theodorum ab vrbe eiici, atque alios fugari; quod testatur ipse Theodorus in epistola ad Patriarcham Ierosolymitanum. Siquidem hoc eodem anno Thomas Patriarcha Ierosolymitanus vbi accepisset, reddita Ecclesiæ pace, detentos exilio Confessores esse dimissos, & Theodorum esse profectum Constantinopolim: eidem congratulatus officij & amoris plenas ad eum litteras dedit. non extant illæ quidem, sed ex B iis quas ad eum reddidit Theodorus tales fuisse conspiciuntur. sic enim istæ se habent[a]:

[a] *Theod. lib. 1. ep. 121. Cod. Columm.*

Thomæ Patriarchæ Ierosolymorum.

LXXVI. THEODORI AD THOMAM PATRIARCH. IEROSOL. EPISTOLA.

Quanto humiles affecti fuerimus gaudio ex sapientissima qua nos per epistolam dignati estis allocutione: perspicere licet supremæ beatitudini vestræ, qui Apostolico gradu supereminentes, & fratris Domini per legitimam successionem personam agentes, vel nudo affatu honorare nos inglorios poteratis, nedum tantarum laudum fastigiis, à quibus nos tam longè absumus, vt pænè arbitrari non ausimus de nobis dicta hæc à vobis fuisse, sed neque cuiuspiam è fortibus viris esse hæc encomia, vt diuinissimi archipastoris nostri, cui vel omnis omnium laudationum iure congruat oratio. Enimuerò quî aliter diuina æmulatio vestra & benignitas poterat declarari? non paterni affectus indiciis patefacta, sicut & solis erumpens lux radiis sparsa diffunditur? qui aliter vnanimis & conspi- C rans nobiscum sensus cognosceretur, non ab iis discretus, qui ad aduersarios qualescumque fuerint, sponte confluebant? De quibus etsi temerarium sit, à nobis, æquum est loqui.] his subiicit quæ superiùs alia occasione recitauimus his verbis:

LXXVII. QVERELA THEODORI DE PATRIARCHIS ALEX. ET ANTIOCH.

Quid hoc rei est, quòd feruente hæresis persecutione, conueniebat sublimium sedium Antistites, tamquam spiritus adiutores, & Apostolicis consiliis plenos, fraterno animo commoueri, manumque pro veritate certantibus compatiendo porrigere: Et si quid patitur (inquit [b]) vnum membrum, compatiuntur omnia membra, siue gloriatur vnum membrum, congaudent omnia membra, quia nimirum caput est totius Ecclesiastici corporis Christus verus Dominus & Deus noster. Quod sanè Occidentis Apostolicus cum præstitisset, quantum profuerit, quid opus est loqui? partim quidem resistentium mentes summopere confirmans (vel exiguum quippe momentum vim & robur fessis & laborantibus addere solet) partim impiorum insolentiam à spiritu profecta reprehensione profligans. Quo quid esse potuit salutarius? At verò qui idem facere cùm possent minimè præstiterunt, sed contrarium: dicere miser nequeo beatitudinis vestræ Angeli reuerentia, quanta illis debeatur reprehensio. D

[b] *2. Cor. 12.*

LXXVIII. Verùm hæc (vt omnes audierunt) finem iam ceperunt, Deo bono funestum draconem exterminante, & quidem atroci morte & apostasiæ congruente. Nec tamen eo loco sunt præsentia, quem suspicata est: quoniam hiems quidem transiit, nondum tamen ver exoptatum, nisi quantum serenitas quædam affulget, & hæc per nebulam ab aurora. Sufficit enim opinor, imagine adumbrari orationem: quia nec doceri opus eximiam prudentiam vestram, neque ego, si tempus permitteret, clariora proferrem. Hæc causa fuit, vt sacri apices vestri nihil profecerint. Quî enim proficerent, nobis in hunc locum procul E ab vrbe proiectis, vti aliis quoque aliò fugatis?

LXXIX. DE COLLECTA PRO LOCIS SANCTIS IEROSOLYMORVM.

Itaque nec collectæ, quemadmodum cupiebamus, factæ sunt, præter eam de qua in pitacio inserto indicatum est, iis qui contulerunt, accepisse potiùs quàm dedisse gratiam profitentibus, quòd digni fuerint, qui sanctissimis locis communicarent, in quibus magnum pietatis mysterium peractum est, Deus in specie nostra apparens. O ineffabile prorsus miraculum! Quem quidem etiam pictura expressum, paterna traditione, seu diuino præconio, nos, vel potiùs terra vniuersa, confitemur & adoramus, ab ipsis prædicationis carceribus & initiis. Aliter enim non confitemur Christum, sicut vos beatissimi docetis. negant verò Iudæorum more diri nominis Iconomachi tamquam à malo dæmone agitati. Quem tu ipsum Deum flectentibus precibus propitium reddas, ô diuinum & sacrum caput! vt populi seductricem hæresim auertat, Fideique Orthodoxæ solem attollat. Deinde vt nos minimos, filios tuos foueat, beatissimi Patris & Præsulis nostri Nicephori

vestigijs adhærētes. Faxit. Deseruientes vobis Patres, laudatosq; fratres nostros, ego & frater meus Thessalonicæ Deo charissimus Archiepiscopus plurimùm salutamus. ex sancta enim facie tua ante pedes tuos magis benedici ambos & quotquot nobiscum sunt, dicere congruentiùs.] hactenus ad Thomam Patriarcham Ierosolymorum Theodorus. A

LXXX. Hic idem pariter annus, numeratur primus [a] Habdaraghman Regis Sarracenorum in Hispania, cuius primordiis Cordubæ, vbi sedem Regni fixerat, coronati sunt martyrio Adulphus & Ioannes, quorum glorioſum agonem latissimè scripsit Sperain Deo Abbas. testatur id quidem S. Eulogius [b] in suo Memoriali Sanctorum, eiusdem temporis scriptor. ait enim: Artemia & ipsa summæ sanctimoniæ femina geminum pignus per martyrialem obitum olim cælo præmiserat, Adulphum scilicet & Ioannem, qui in primordio Regni principis huius viriliter de hoste triumpharunt, quorum instar siderum cæli, gesta mi- cantia ad emolumentum Ecclesiæ sanctæ & exemplum debilium senex & magister noster atque illustrissimus doctor, de quo in libro primo meminimus, beatæ recordationis & memoriæ Sperain Deo Abbas latiori stylo composuit.] hæc Eulogius. Sed perierunt adeò insignia Martyrum monumenta. Fuerunt isti primitiarum manipuli à nobili Ecclesia Cordubensi oblati Domino, quos ingens secuta messis Martyrum falce Sarracenorum obtruncatorum, de quibus suo loco dicturi sumus. B

[a] *Ambros. Moral. in Schol. ad Eulog.*
[b] *Eulog. in Memorial. Sanct. lib. 2. cap. 8.*
PRIMITIAE MARTYRVM CORDVBENSIVM.

LXXXI. Hoc eodem anno reddunt Annales Francorum in rebus gestis Ludouici Imperatoris motus Fortunati Gradensis Patriarchæ maiestatis rei. Quales isti fuerint, sic accipe ab eorum auctore Ludouici domestico: Fortunatus Patriarcha Gradensis cùm à quodam presbytero suo nomine Tiberio apud Imperatorem, fuisset accusatus, quòd Lindeuuitum ad perseuerandum in perfidia qua cœperat, hortaretur, eumque ad castella sua munienda, artifices & murarios mittendo iuuaret, & ob hoc ad Palatium ire iuberetur. Primò velut iussionem impleturus in Istriam profectus est. Inde simulato reditu ad Gradum ciuitatem, nullo suorum, præter eos cum quibus tractauerat, suspicante, nactus occasionem, clàm nauigauit, venienſq; Iaderam Dalmatiæ ciuitatem, Ioanni Præfecto prouinciæ illius fugæ suæ causas aperuit. qui eum naui statim impositum, Constantinopolim misit.] hæc de Patriarcha Gradensi. C

FORTVNATVS EPISC. GRADENSIS FVGIT CONSTANTINOP.

LXXXII. Quòd igitur hic maiestatis reus dictus sit Fortunatus apud Ludouicum Imperatorem, & vt vitaret, ne in eius manus incideret, fugerit Constantinopolim; possumus intelligere, ipsam Gradensem ciuitatem fuisse tunc sub dominio Ludouici Imperatoris, perseueraſseque eo statu, quo Carolus eius pater reliquerat. Etenim vt in eiusdem Caroli Magni testamento apparet, quod in fine vitæ ipsius recitatur ab Eginhardo, inter Archiepiscopatus in prouinciis positos Carolo subiectis, numerantur Forumiulij & Gradus Ecclesiæ. Per Forumiulium autem intelligendum esse Aquileiensem Patriarchatum, satis superq; dictum est superiùs, vbi actum est de Foroiulio ciuitate, deque Paulino Patriarcha Foroiulienſi. Parebant namque Imperatori omnes illæ prouinciæ. nam Eginhardus qui fuit eidem Carolo à secretis, & quæ vidit scripsit, dum describit eiusdem Imperatoris dominium & regiones quas suo subiecit Imperio, istas numerat post alias recensitas prouincias, Istriam, Liburniam, & Dalmatiam, exceptis, inquit, maritimis ciuitatibus, quas ob amicitiam, & iunctum cum eo fœdus, Constantinopolitanum habere permisit.] hæc ibi. Præteriit ista Sabellicus, vel potiùs præterierunt ipsum ista. D

DOMINIVM FRANCORVM.

LXXXIII. Quod autem ad eumdem Fortunatum Patriarcham spectat, mansit biennio Constantinopoli, vsque ad annum Redemptoris octingentesimum vigesimum quartum: tunc verò occasione legationis missæ à Michaele ad eumdem Imperatorem Ludouicum, ipse cooptari inter eosdem Legatos curans, eo nomine sibi parauit securitatem apud Imperatorem, vt suo loco dicturi sumus. E

IESV CHRISTI ANNVS 822. PASCHALIS PAP. ANNVS 6. LVDOVICI MICHAEL. BALBI 9. 2. IMPP.

1. OCTINGENTESIMVS vigesimus secundus annus adest, Indictione decimaquinta notatus, quo Ludouicus Imperator cùm semel inflictum ex morte Bernhardi Italiæ Re-

A liæ Regis, eius nepotis, & ex alijs quæ peccasset in fratres, atque cognatos, conscientiæ vulnus numquam sanare potuisset, quod ex eorum memoria in dies acerbiùs recrudesceret, eo quòd eius neci causam dedisse videri posset, dum non indulsisset sponte venienti atque suppliciter veniam deprecanti (sicut est sententia Dauid dicentis: [a] Conuersus sum in ærumna mea dum configitur spina) ad remedium consequendum ipse se, volens, libensque subiecit publicæ pœnitentiæ, quæ ab Ecclesia quàm rarissimè, nec nisi magna vrgente causa, irrogari priuato licet alicui consueuit. Sed quod magis eius ea in re commendat erga Deum pietatem & aduersus peccatum odium implacabile, illud fuit; quòd non satis sibi visum præ foribus alicuius Ecclesiæ coram ciuitatis vnius populo eamdem publicam agere pœnitentiam, sed in generali conuentu quem ob eam causam indixit, ad quem Episcopi conuenirent, Principes & magistratus, & alij qui denso agmine adesse consueB uerunt, exhibere se voluit. At quæ de re tanta domesticus qui aderat scriptor rerum gestarum eius habeat, licet breuiter quæ sunt acta recenseat, videamus, qui ait: *

[a] *Psal. 31.*
LVDOVICVS IMP. IN MAGNA SYNODO PVBLICAM AGIT POENITENTIAM.

Anno hunc sequenti (*hoc ipso scilicet*) Imperator conuentum generalem coire iussit in loco cuius vocabulum est, Attiniacus. In quo conuocatis ad Concilium Episcopis, Abbatibus, spiritualibusq; viris, necnon Regni sui proceribus, primò quidem fratribus reconciliari studuit, quos inuitos attonderi fecerat; deinde omnibus quibus aliquid læsuræ intulisse videbatur. Post hæc palàm se errasse confessus, & imitatus Theodosij Imperatoris exemplũ, pœnitentiam spontaneam suscepit tam de his quàm quæ in Bernhardum nepotem proprium gesserat. Et corrigens si quid talium vel à se, vel à patre suo gestum reperiri alicui potuit, etiam plurimarum eleemosynarum largitione, sed & seruorum Christi orationum instantia, necnon propria satisfactione adeò diuinitatẽ sibi placare curabat, quasi C hæc quæ legaliter super vnumquemq; decurrerant, sua gesta fuerint crudelitate.] habent eadem veteres Annales, & alij fermè omnes, qui res Francorum scriptis sunt prosecuti. II.

Sed quibus ritibus eadem tum ista publica soleret fieri pœnitentia, in eiusdem Imperatoris Capitularibus hæc scripta reperiuntur: [b] Vt pœnitentes tempore quo pœnitentiam petunt, impositionem manus super caput & cilicium à sacerdote, sicut vbique constitutum est, consequantur.] & sequenti capite: Omni tempore ieiunij manus pœnitentibus à sacerdotibus imponuntur.] & inferius: [c] Criminalia peccata multis ieiuniis, & crebris manus sacerdotis impositionibus, eorumq; supplicationibus iuxta canonum statuta placuit purgari: ita vt nemo sine manus impositione Episcopi aut eius iussu alicuius presbyteri se credat à suis facinoribus absolutũ, &c.] probat hæc enim tam ex veteri lege quàm etiam Euangelica. Et inferiùs de iisdem sequenti capite: [d] Vt secundùm formam canonũ pœniD tentibus detur pœnitentia, ac priùs eos à cõmunione suspensos ad officium Ecclesiæ excubare faciant, & inter reliquos pœnitentes ad manus impositionẽ crebrò recurrere, expleto autem satisfactionis tempore, sacerdotali prece per manus impositionem iuxta ordinem Sacramentorũ & canonum reconcilient pœnitentes, & sacra communione confirment.] III.

[b] *Capitul. lib. 5. c. 58. 59.*
[c] *Eod. li. c. 62.*
QVIBVS RITIBVS AGI IPSE IVSSERIT PVBLICAM POENITENTIAM
[d] *Eod. li. c. 63.*

His ipsis canonibus pœnitentialibus, quos aliis seruandos proposuit, quis dubitet seipsum adeò contritum dolore cordis subiicere voluisse? Sed & de temporis diuturnitate eiusdem pœnitentiæ publicæ, accipe quod in iisdem Ludouici Capitularibus pariter inditum [e] habetur: IV.

[e] *Eod. li. c. 72.*

Qui pœnitentiam publicè gerunt, debent vnum annum esse cum cilicio inter audientes, vel vsque ad magnum diem, *nempe quintam Feriam maioris hebdomadis, qua reconciliantur pœnitentes*: & populo quando intrat in Ecclesiam, profusis lacrymis veniam poE stulare; precarique qualiter septem annorum pœnitentia agatur cum humilitate, vt pro eis dignentur orare. Tribus verò annis subiaceant inter pœnitentes manibus sacerdotum in loco retro ostium Ecclesiæ pœnitentibus constituto, & seorsum, infra ipsam tamen Ecclesiam secluso: populo tamen iam non in terram prostrati, sed vultu & capite humiliato, humiliter & ex corde (vt suprà dictum est) veniam postulent, & pro se orare exposcant. Duobus verò annis oblationes modis omnibus non sinentur offerre, sed populo tantummodò in oratione socientur, vt perfectionem septimo in cœna Domini consequantur anno, id est, Episcopi, vel eius iussu, si ipse abest, aliorum sacerdotũ manus impositionem, absolutione sacerdotalium precum, communionis Catholicæ gratiam recepturi. In his verò septem annis multipliciter ieiuniis & orationibus, fletibus, & eleemosynarum (prout melius potuerint) exhibitionibus & lacrymis persistant. Et ne vlteriùs eis talia contingant, admodum caueant, dicente Domino: [f] Vade & noli ampliùs peccare.] hæc [f] *Ioan. 5.* ipse

ipſe ex antiquis canonibus exſcripſit. An autem aliqua ipſe diſpenſatione ſit vſus, affirmare non audemus, cùm præſertim ſciamus fuiſſe ſacrarum legum obſeruantiſſimum, quas & aliis cunctis propoſuit obſeruandas. A

V. De eodẽ hoc Attiniacenſi conuentu idem Ludouicus meminiſſe viſus eſt, cùm poſteà Epiſcopos admonuit, vt qui ea neglexiſſent, perficere non prætermitterent: nam ibi poſt alia hæc ait: [a] Scholæ ſanè ad filios & miniſtros Eccleſiæ inſtruendos, vel edocendos, ſicut nobis præterito tempore ad Attiniacum promiſiſtis & vobis iniunximus: in congruis locis, vbi necdum perfectum eſt, ad multorum vtilitatem & profectum, à vobis ordinari non negligantur.] Abſoluto eodem Attiniacenſi conuentu, tradunt iidem qui ſuprà auctores, Ludouicum Imperatorem miſiſſe in Italiam Lotharium ſuum filium, adiunctis eius lateri viris religioſis, quorum arbitrio res poſſet componere ac moderari.

[a] *Capitul. lib. 2. cap. 5.*

VI. Rurſum verò de Attiniacenſi conuentu meminit Agobardus Archiepiſcopus Lugdu- B
[b] *Agobar. de diſpenſat. in princip. pag. 857.* nenſis, qui & eidem interfuit, & in eo ſermonem habuit. teſtatur id ipſe qui ait [b]:

In illis diebus, quando ſacer & religioſus dominus noſter Imperator euocato conuentu in Attiniaco agebat, ſtrenuè prouidens de omnibus vtilitatibus commiſſorum ſibi populorum, peruenit ad ſublimiorem inquiſitionem perneceſſarij conſilij; cupiens ſcilicet inuenire, qualiter congruentiſſimæ profectum doctrinæ, & abolitionem negligentiorem ſacerdotibus, & cunctis honoratis ſuis cõmendare potuiſſet: quod vtique laudabiliter (inſpirante Dei gratia) quæſiuit, eleganter inuenit, fideliter ore ſuo annuntiauit. Quæ cuncta nunc replicare nimis prolixum eſt; quia & tunc diſtinctis capitulis comprehenſa ſunt, & omnibus nóta eſſe debent. Hanc igitur rem, cùm miris tunc laudibus adhuc inchoatam magiſtri noſtri efferrent, & præcipuè venerandus ſenex Adalardus, qui etiam dicebat ſe numquàm ſublimiùs vel glorioſiùs cauſam profectus publici moueri & cogitari vidiſſe à C
tempore RegisPipini vſque ad diem illum; tantùm ne reſpondentiũ & obedientium negligentia humiliaretur; addidit ipſe & ceteri primores; dicentes omni Concilio: Quidquid vtile potuerit reperire ſagacitas veſtra ad cauenda peccata, ad vitanda pericula, ad erigendam religionem, ad illuſtrandã doctrinam, ad corroborandam fidem, ad excolendum ſtudium ſanctitatis, confidenter edicite, & ad explenda pariturum Deo dominũ Imperatorem minimè dubitetis. Qui quoniam (vt Scripturæ ſacræ docent) peccata cõtra hunt, infelicitates, perturbationes, clades, & ſterilitates in populos, tota ſollicitudine curat, vt bona quidem ſtatuendo, mala verò deſtruendo obtineat vnà vobiſcum apud Dominum, vt remotis aduerſis caſibus, regnum ſibi cõmiſſum proſperè, Deo fauente, valeat gubernare. Hæc & his ſimilia, cùm primores noſtri iucundiſſimè loquerentur, ego vt ſcilicet humillimus omniũ & extremus, cœpi quodãmodò pedetentim, vtpote magnis viris ita ſuggerere: D

VII. AGOBARDI ARCHIEPISCOPI LVGDVNENSIS IN ATTINIACENSI CONCIL. SERMO. Ecce omnipotens Deus præparauit animos domini Imperatoris, vt ſollicitè velit agnoſcere temporis vices, conſonas vel diſſonas æquitati. Expedit verò, vt ea quæ diſſona ſunt (ſi poſſibilitas ſuppetit) emendentur. In quantum autem poſſibilitas non ſuffragatur, cum timore Dei tolerantur, quatenus dum illicitum quidpiam ex neceſſitate agitur, quod declinari non poteſt: timor ſaltem faciat excuſabilem, quem executio non conſtituit abſolutum. Neceſſe eſt ergo, vt veſtra induſtria magnanimitati eius ſuggerat pericula de rebus Eccleſiaſticis, quas contra vetitũ, & contra canones tractant, & in vſus proprios expendunt homines laici. Poſtquam enim diffuſa eſt Eccleſia Dei toto orbe terrarum, & cœpit exaltari ac magnificari per omnes regiones & nationes, cœperuntq; templa erigi à fidelibus Imperatoribus, ac Regibus, atque Epiſcopis, vel ceteris potentibus, ditariq; rebus, & theſauris ornari; fuit etiam conſequens, vt Principum prouidentia leges promulgarentur, & E
Epiſcoporum ſollicitudine canones ſtatuerentur de rebus ſanctificatis, id eſt ſacris locis deputatis; qualiter tuerentur ab improbis, tuerentur à gubernatoribus, vel expedirentur. Conuenerunt Epiſcopi, viri ſancti, quibus tunc abundabat Eccleſia, ſtatuerunt illibatos conſeruari debere ſacros canones, qui firmati ſunt Spiritu Dei, cõſenſu totius mundi, obedientia Principum, conſonantia Scripturarum. Ex quo tempore acceptum & receptum eſt, non aliud eſſe agere cuiquam aduerſus canones quàm aduerſus Deum, & aduerſus eius vniuerſalem Eccleſiam; neque ſenſum eſt vmquam à quibuſque Fidelibus, vt talia ſtatuta, abſque periculo religionis violarentur. Quod ergo Deo auctore ſtatutum eſt noua neceſſitate, quæ tunc temporis non accidit, excuſabilem facere non poteſt violatorem, quia omnipotenti Deo omnia tempora, omniaq; volumina ſæculorum præſentia ſunt, & ſtantia, neque aliquid præteriti poteſt recordari, nec futurum aliquid expectare.

Quam-

A Quamobrem iſtæ, quas nunc homines prætendunt neceſſitates, & quarum cauſa ſe VIII.
impunè putant res ſacras in vſus communes vertere; licet tunc hominibus futuræ eſſent, Deo tamen præſentes erant: quodque Spiritu ſuo ſtatuit Eccleſia tenendum: cunctis diebus vſque in finem ſæculi voluit cuſtodiri. Sed quoniam quòd de ſacris rebus, in laicales vſus illicitè tranſlatis dicimus, non fecit iſte dominus Imperator, ſed præceſſores eius, & propterea iſti impoſſibile eſt omnia emendare, quæ antecedentes male vſurpata dimiſerunt: ſaltem admonentibus vobis, cogitare dignetur periculum, quod licet, & vitare nequeat, tamen dum penſat, timet ac dolet, apud miſericordem Dominum, fiat per hæc excuſabilis, & vos communicate pondus periculi, ſubleuateque portantem in quantum fieri poteſt: vt dum vos illi communicantes in periculis, & ille vobis compatiens extiterit in triſtibus, ac defenſor in perſuaſionibus; dumque vnum ſapitis, tantumque periculum
B communiter toleratis, auertatur ab illo, nec non & à vobis huiuſcemodi præuaricationis vindicta. Cùm hæc igitur à me dicerentur, reſpõderunt piè reuerendiſſimi viri Adalardus & Heliſacar Abbates. Vtrùm verò audita retulerint domino Imperatori, neſcio.] pergit dicere de alio cõuentu habito anno ſequenti in Compendio, de quo ſuo loco dicendum.

Intereà vt in iiſdem immoremur, cur hoc potiùs anno de admiſſis culpis pœnitentiam IX.
egerit Ludouicus: ex Paſchaſio [a] Ratberto huius temporis ſcriptore, qui res geſtas ſancti [a] *Apud Sur. die 2. Ianuar. tom. 1.*
Adelhardi ſcriptis eſt proſecutus, poſſumus intelligere. Acciderat enim, vt qui ante S. ADELseptennium S. Adelhardus Corbeiæ in Gallia Abbas, idemque conſobrinus Caroli HARDVS REVOCATVS AB EXILIO.
Magni (de quo ſuperiùs dictum eſt) ab eodem Ludouico quibuſdam calumniis circumuentus exulare ſit iuſſus: poſtliminio reſtitutus, ipſum liberè monens, ad id agendum
C prouocauerit Imperatorem: qui & ex eo nimio eſt afflictus dolore, quòd in virum ſanctiſſimum adeò enormiter deliquiſſet. Sed accipe hæc à Paſchaſio, qui hæc ait de ipſo, poſtquam eſt in Palatium reuocatus:

Apparuit autem, inquit, illicò nudata inſipientia, quæ tegebatur pallio caliginis, & X.
factus eſt ſtupor nimius, qui Senatum populi ad tantam ineptiam deduxiſſet. Qui cõperto non parum eos inuidia fuiſſe deluſos, duxerunt in irritum pænè quidquid per hoc tempus, vt eis viſum eſt, argumentosè tractauerant. Soluitur itaque ceu multorum captiuitas, eorum maximè qui regio pollebant ſemine. Redditur in vno libertas omnibus, quocumque in loco tenerentur; niſi quos vita priùs mors priuarat. Tum deinde quorumdam tonſura propter furoris ſæuitiam illata, tranſiit ad coronam, & dant Deo ſponte; quod dudum inuiti quaſi ad ignominiam ſuſceperant. Quid plura? Ipſe glorioſus Imperator publicam ex nonnullis ſuis reatibus pœnitentiam ſuſcipiens, factus eſt omnium humillimus, qui QVIS AVCTOR PVBLICAE POENITENTIAE LVDOVICO.
D quaſi regali electione ſibi peſſimus perſuaſor fuerat, vt quorum oculi offenderant in delicto, ſatisfactione regia ſanarentur, præſertim quòd eius velle cunctos conſiderare, eiuſque nolle conſpicere, manifeſtum non ambigitur. Sed niſi reuerſus eſſet veritatis aſſertor, intereà minimè patuiſſet, quo lethargico ſpiritu premerentur.] Subdit etiam quomodo idem fuerit auctor eidem Ludouico Imperatori, vt in expiationem delictorum admiſſorum Corbeiam in Saxonia erigeret monaſterium, à Corbeia Galliæ cui inſeruierat Abbas nomen accipiens, cui & idem Adelhardus præficeretur Abbas.

Hoc namque anno iacta eſſe fundamenta Corbeiæ Saxoniæ æquè Lambertus affirmat, XI.
præcedenti verò Adamus, dum ait: [b] Anno trigeſimotertio Villerici Bremenſis Epiſcopi, [b] *Adam li. 1. cap. 15.*
nouam Corbeiam in Saxonia ædificatam, quem conſtat ſedere cœpiſſe anno Domini CORBEIAE MONAST. IN SAXONIA QVANDO AEDIFICATVM.
ſeptingenteſimo octogeſimo octauo, qua ratione præcedenti anno, eamdem cœptam
E ædificari dicendum erit. Ex quibus redarguendi ſunt ij, qui in alia tempora ab iis diuerſa proponunt. Fuit autem aliquamdiu idem monaſterium ſchola ſanctiſſimorum virorum, inter quos primus enituit S. Anſgarius Apoſtolus Sueuorum atque Danorum, reliquorumq; interiorum Germanorum, de quo inferiùs plura dicturi ſumus.

Porrò haud diutiùs ſenex ſanctiſſimus ſuperuixit, ſed in eodem monaſterio ſpiritum XII.
Deo reddidit, cuius ſepulchrum eiuſmodi exornatum eſt Epitaphio:

Hîc iacet eximius meritis venerabilis Abba
Noſter Adelhardus, dignus honore ſenex.
Regia proſapies, paradiſi verè colonus:
Vir charitate probus moribus atque fide.
Quem dum ſub tumulo recolis tu quiſque viator
Cerne quid es, quid eris, mors quia cuncta rapit.

Nam post octauas Domini, hic carne solutus
Succedente die, astra petiuit ouans.] At de his satis. A

XIII. CONSTANTINOPOLITANA CIVITAS OBSESSA.

Quod ad res pettinet Orientis, hoc anno obsidione laborauit Constantinopolitana ciuitas, Thoma Tyranno præstringente eam. Quomodo se ista habuerint, ex antiquioribus quos citat historicis exactè Cedrenus descripsit. Quod ad tempus spectat, cœpta est (vt dictum est anno superiori) obsideri ciuitas mense Decembri decimaquinta Indictione; ipsa autem modò propior, modò longior perseuerauit spatio vnius anni, vt ex eiusdem Michaelis Imperatoris litteris constat datis ad Ludouicum Imperatorem, vbi & res gestæ ab eodem Thoma cùm recenseantur, reddituri sumus eas inferiùs suo loco: modò satis hìc quàm breuissimè de sceleratissimo homine summatim ista referre.

XIV. QVALIS THOMAS TYRANNVS.

Hic namque ex obscurissimo homine, famuloque viri Senatorij Constantinopoli, ob pœnæ metum ob inuasum torum eius, factus est transfuga ad Sarracenos, vbi ad viginti quinque annos, eiurata Christiana Fide permansit. Postea verò rediens ad Romanos, se Constantinum finxit esse, filium Irenæ Imperatricis, eaque arte comparasse sibi perditissimorum hominum cœtum, quo sub Leone Armeno occupauit Armeniam & alias regiones. Creato verò Michaele Imp. maioribus copiis simul collectis, diuersarum gentium Romani Imperij inimicis Constantinopolitanam ciuitatem obsedit, locaque complura munita cepit; comparataque classe, terra mariq; Constantinopolim strinxit. Verùm & adiunxit sibi Gregorium consobrinum Leonis Imperatoris, sed diffidentia oborta, eum necauit. Præstò autem in hoc bello fuit Michaeli Rex Bulgarorum sponte auxilium impendens, qui Thomam cum suo exercitu profligauit, quem Imperator posteà fugientem Hadrianopolim à ciuibus deditum viuum cepit. Similiter & filium eius adoptiuum Anastasium exmonachum, qui in Biziæ præsidium confugerat, quod traditum ab oppidanis in potestatem accepit. Hos mutilatos manibus & pedibus, lento supplicio Imperator perire voluit. Finem hunc tandem accepit infausta Thomæ tragœdia. B C

XV. CLADES QVIBVS HOC ANNO ROM. QVASSATVM EST IMPERIVM.

Fuit hoc item tempore ingens terræmotus, quo dirutis muris castelli cuiusdam Parij nominati, potitus est Imperator, qui tot felicibus successibus elatus, magis magisque in sua se stabiliuit impietate, ratus nimirum se rectè credere, cùm Deus aduersus Imperij perduellem adeò immanem atque tremendum hominem sibi ita præstò fuisset. Verùm tantam cladem per Tyrannum in Romanum Imperium illatam, & alias cælitus à Deo irato modis diuersis immissas, nonnisi in vltionem perfidiæ accidisse, qui sanioris fuere mentis intellexerũt. nam accipe quæ in hanc sententiam in Annalibus à Cedreno dicuntur: Neque verò malorum impetus hoc modo cessaturus erat: sed cùm duæ continentes, Europam dico atque Asiam, veluti caput & cauda diuinitus castigarentur (tametsi id non intelligerent) ita Dei eis cædes, incendia, terræmotus, latrocinia, ciuiles turbas, vrbium inexpectata excidia, signa in cælo & in aëre immittente: tandem miseras quoque insulas veluti medium corporis (quo nulla eius pars plagis careret) mala inuaserunt. Sed nimirum corrigi non poterant, qui Dei hominis formam adorandam negarent.] Cognouit & ista magnus Theodorus Studita, qui in epistola ad Leonem anno sequenti conscripta antequã penitus bellum confectum esset, de his quæ à Deo irato immissa sunt mala & ostensa prodigia, agit. scies ea cùm eamdẽ epistolam suo loco anno sequenti reddemus. D

XVI. TEMPVS OBSIDIONIS.

Sic igitur obsidio ciuitatis anno superiori mense Decembri cœpta, hoc anno eodẽ tempore desiit, verùm haud cessauit bellum, quousq; Thomas ipse cum filio periit, atq; ciuitates & castella quæ ab Imperatore desciuerant capta sunt, adeò vt bellũ vsq; ad finem sequentis anni ad secundã Indictionem inchoatam perductũ sit, vt patet ex litteris eiusdem Imperatoris Michaelis iam bello peracto cõscriptis Indictione secunda ad Ludouicũ Imp. E

XVII. CRETA INSVLA INVASA A SARRACENIS HISPANIARVM.

Quo autem tempore bello ciuili laboraret Constantinopolitana ciuitas, Sarracenos qui erant in Hispania inuasisse ac obtinuisse Cretam insulam, Græcorum Annales testantur, ibique Cyrillum Gortinæ Episcopum, quòd Fidem Christianam negare nollet, glorioſum subiisse martyriũ tradunt. Verùm cùm tam Græcorũ Menologia quàm Latina Martyrologia Cyrilli martyrium referant ad tempora siue Decij, siue Diocletiani, nihil est quòd hoc asseri possit. Ceterùm Sarraceni potiti insula, vt eam retinerent, monachi vsi consilio, in loco tuto, Candace nominato, vrbem munitam erexerunt, ex qua vniuersæ insulæ dominarentur. Factumque ex hoc est, vt loco Cretæ, insula Candax cœperit nominari, atque sic cœpta vulgò Candia dici. habet ista de loco munito Cedrenus.

A

SEQVITVR Christi annus octingentesimus vigesimus tertius, prima Indictione signatus, quo Lotharius Cæsar Romam veniens à Paschali Romano Pontifice coronatus est Imperator. De his autem auctor eius æqualis in Ludouici Imperatoris vita hæc habet: Interea Lotharius filius domini Imperatoris, cùm, sicut suprà dictum est, à patre in Italiam missus esset, & secundùm virorum qui cum eo missi erant consilium, opportunitates negotiorum ordinasset, & quibusdam perfectis, quibusdam adhuc infectis de singulis respondere, & ad patrem de reditu cogitaret: rogatu Paschalis Papæ Romani, imminente sanctæ Paschæ solemnitate, adiit, atque ab eodem charissima ambitione susceptus, ipso sancto die apud sanctum Petrum diadema Imperiale cum nomine Augusti suscepit: post hæc cùm Papiam veniisset, aliquantisper necessitatibus semet impedientibus, ibidem moratus est; & sic ad patrem mense Iunio peruenit.] Sed quæ interea turbæ secutæ sunt Romæ ab eodem auctore sic accipe: B C I. LOTHARIVS CORONATVR ROMAE A PASCHALI PONT.

Sub hoc tempore, dum videlicet autumnali tempore in Compendio ageretur, perlatum est Imperatori, Theodorum Primicerium S. R. E. & Leonem Nomenclatorem luminibus priuatos ac deinde decollatos in domo Episcopali Lateranensi. Inuidia porrò interfectoribus innascebatur, eo quòd diceretur ob fidelitatem Lotharij eos qui interfecti sunt, talia fuisse perpessos. In qua re fama quoque Pontificis lædebatur, dum eius consensui totum adscriberetur. Imperator autem dum ad hanc rem enucleatissimè inuestigandam, Adalungum Abbatem monasterij S. Vedasti, & Humfridum Comitem mittere curaret; Paschalis Missi superuenerunt Ioannes Episcopus Siluæ candidæ, & Benedictus Archidiaconus Sanctæ Ecclesiæ Romanæ, accusationi opponentes excusationem, & super ista Imperatori examinationem offerentes. II. DE ROMAE OCCISIS LVDOVICVS MONETVR.

Quibus auditis & cum congruo responso remissis, Missos destinatos, vt iussum fuerat, Romam ire præcepit, inuestigaturos de dubiis veritatem. Ipse autem, vt visum est, singulis in locis moratus, constituto tempore, id est Kalendis . . . ad Compendium venit, *vbi scilicet indixerat hoc anno conuentum.* In quo Placito Legati Romam missi redierunt, nuntiãtes quòd Paschalis Papa ab interfectorũ nece se cum plurimis Episcoporum sacramento purgauerit, interfectores autem nequaquam exhibere potuerit. Sed & eos qui interfecti sunt, meritis exigentibus talia perpessos asseuerauit. Simulq; secum præsentabant Missos ab Apostolico directos similia proferentes. Nomina Legatorum sunt Ioannes Episcopus Siluæ candidæ, Sergius Bibliothecarius, Quirinus subdiaconus & Leo Magister militũ. Imperator ergo natura misericordissimus, occisorum vindictam vltrà prosequi non valens, quamquam multùm volens, ab inquisitione huiusce modi cessandum existimauit, & cum responsis congruis Missos Romanos absoluit.] hactenus auctor in vita Ludouici. Eadem reliqui eiusdem temporis auctores. Inter quos qui ad Aimoinum adiecit Appendicem, ait interfectos damnatos esse à Paschali Pontifice reos maiestatis, & interfectores fuisse ex familia S. Petri ab ipso Paschali defensos: ob idque ipsum in suspicionem adductũ fuisse Paschalem; verùm patuit, fuisse ipsum Pontificem eius cædis innocentissimum. III. LEGATIO PASCHALIS AD LVDOVICVM IMP. D

Sanè quidem in tanto Pontifice ob insignia merita virtutum electo, & in administratione adeò pio, nefaria ista locum habere potuisse, haud facilè quis prudens admiserit, cùm præsertim eo sanctitatis culmine esset euectus, vt ingentia quoque miracula palàm ediderit, & inter alia celebre illud quod recitat Anastasius verbis istis: Sed neque silentio (inquit) prætereundum esse arbitramur, quòd eodem tempore diabolica operante versutia, per quorumdam gentis Anglorum desidiam ita est omnis illorum habitatio, quæ eorum lingua, Baxus dicitur, flamma ignis exundante combusta, vt nec etiam vestigia pristinæ habitationis in eodem loco inueniri potuissent, vt & ex iisdem incendiis pæne tota porticus quæ ducit ad basilicam Principis Apostolorum deuastata sit. Et dum hæc ter beatissimus Pontifex, quasi hora noctis conticinio persensisset: subitò propter honorem Ecclesiæ beati Petri Apostoli, atque tantam peregrinorum deuastationem, nudis pedibus, discalceatus pedester cucurrit. Cui tanta omnipotentis Dei in eius aduentu misericordia IV. A PASCHALI PAPA EXTINCTVM INDIVM E

cordia affuit, vt locum in quo primùm idem coangelicus Pontifex conſtitit, nequaquam vlteriùs impetus ignis tranſgredi potuerit, ſed ipſam Dei clementiam exorando, & multitudine fideliũ quæ aderat cooperante flamma ignis, Deo miſerante extincta eſt, ſicq; peractum eſt, vt totius noctis ſpatium vſque ad auroram perſeuerans, in eodem loco perſtiterit. Vnde poſtmodum ter beatiſſimus Pontifex miſeratus illorum peregrinorum inopiam, quæ ob deſidiam & diabolicam fraudem irrepit, tanta dona, tantaq; beneficia (ſicut ſemper ſolitus erat, in eorum neceſſitatibus) impertiuit in auro atque in argento, tam vel indumentis, quàm in alimentis omnibus, vberiùs miniſtrabat. Sed & lignorum copia eorum domicilia ſicut anteà fuerant reſtaurauit. Porticũ etiam quæ ob eamdem cladem vaſtata eſt, decentiùs quàm fuerat, & meliùs firmiſſimè reſtaurauit.] hæc de his Anaſtaſius.

V. DE PRODIGIIS IN OCCIDENTE VISIS.

Porrò hoc eodem anno etiam ſicut in Oriente, in Occidente crebra viſa atque audita prodigia, ex terræmotibus inuſitatis, ex igne de cælo lapſo, ex quo factæ ſunt conflagrationes locorum, pluuia lapidum cum grandine admixtorum, inuſitatis fulminibus, peſtilentiaque hominum & animalium; habitumque eſt præterea loco prodigij, quòd puella vnius fermè anni ſpatium ſine cibo trãſegerit. His addimus quæ habentur apud Aimoinum & alios: quòd in territorio Comenti in vico Grabadona, in Eccleſia ſancti Ioannis Baptiſtæ imago ſanctæ Mariæ puerum Ieſum ſuo gremio continentis ac Magorum munera offerentium in abſide eiuſdem Eccleſiæ depicta, atque ob nimiam vetuſtatem iam pænè abolita, tanta claritate per duorum dierum ſpatia effulſit, vt omnem ſplendorem nouæ picturæ ſuæ venuſtatis pulchritudinem cernentibus penitus vincere videretur. Magorum tamen imagines, præter munera quæ offerebant, minimè claritas illa irradiauit.] hæc ibi. eadem quoque ſæpè citatum Francorum Chronicon.

VI. QVIBVS EXPIATIONIBVS OFFENSVM NVMEN PLACANDVM.

Quæ quidem, quod ad ſacram imaginem ſpectat, haud otioſè facta videri potuerunt, ſed ad confutandos eos qui in Galliis etiam adorandas eſſe ſacras imagines minimè conſenſerunt, in quem errorem Ludouicum etiam Imperatorem pertrahere, ſi licuiſſet, ſunt conati, vt inferiùs ſuo loco dicetur. Modò autem quæ in tantis prodigijs ad placandum iratum numen ſint facta dicamus. De his agens auctor qui vitam ſcripſit eiuſdem Imperatoris, hæc addit: Imperator crebrò fieri ieiunia, orationumque inſtantia, atque eleemoſynarum largionibus Diuinitatem per ſacerdotum officium monebat placandam, certiſſimè dicens, per hæc portendi magnam humano generi futuram cladem.] hæc in conuentu apud Compendium habito, in quo redeuntes Roma legatos excepit.

VII. [a] *Capitul. lib. 5. cap. 136.*

Quæ autem facta fuerit precum indictio, cùm ſubſequens peſtis, fames, & alia mala clades vexaret Gallias, ex Capitularibus Francorum accipe. ſic enim ſe habet[a]:

Capitulare qualiter inſtitutum eſt in hoc Epiſcoporum conuentu, id eſt, vt vnuſquiſque Epiſcopus tres Miſſas & tria pſalteria, vnum pro domno Rege, & alium pro exercitu Francorum, tertium pro præſenti tribulatione faciat. Preſbyter Miſſas tres, monachi & monachæ & canonici, vnuſquiſque pſalteria tria, & biduanas omnes faciant, tam Epiſcopi, monachi & monachæ atque canonici atque eorum infra caſati homines vel qui potentes ſunt. Et vnuſquiſque Epiſcopus, Abbas & Abbatiſſa qui facere poteſt libram donet de argento, aut eam valente in eleemoſyna: mediocres verò dimidiam libram, minores verò ſol. quinque: Epiſcopi, Abbates & Abbatiſſæ pauperes famelicos quatuor pro iſta ſtrictitate nutrire debeant vſque tempore meſſium, & qui tantum non poſſunt, iuxta quod poſſibilitas eſt aut tres, aut duos, aut vnum. Comites fortiores libram de argento, aut eam valente donent in eleemoſyna, mediocres verò mediam libram. Vaſſus dominicus de caſatis cc. mediam libram. de caſatis c. ſolid. quinque de quinquaginta vnciam vnam, & faciant biduanas, atque eorum homines, atque eorum caſati qui hoc facere poſſunt. Et qui redimere ipſam triduanam voluerit, fortiores Comites vncias tres, minores denarios triginta, minores ſolidum vnum, & de pauperibus famelicis, ſicut ſupradictum eſt, ipſi faciant. Hæc omnia (ſi Domino placuerit) pro domno Rege & exercitu Francorum & de præſenti tribulatione Miſſa ſancti Ioannis ſint completa.] hactenus ibi quæ recenſuiſſe voluimus in exemplum publicarum expiationum, quæ ab ipſo Imperatore per Epiſcopos indici ſolebant, cùm vexationes populorum ingruerent. Ceterùm harum omnium cælitus immiſſarum cladium meminit Einardus[b].

[b] *Einard. in Marcell. & Petro lib. 3. c. 13. apud Surium tom. 7. die 2. Iunij.*

VIII. [c] *Agob. lib. de diſpen. pag. 260.*

Rurſum verò ad eumdem conuentum in Compendio agitatum pertinet quod ſcribit Agobardus Archiepiſcopus Lugdunenſis his verbis[c]:

Sequenti autem anno cùm adeſſent iuſſi in Compendio palatio, & de his inter eos ſermo haberetur,

haberetur, ad hunc modum poſt multa colloquia, in quantum ego intellexi, ratiocinia ſunt producta; vt primùm quidem intellectibus omnium inculcarẽtur delicta de rebus ſacris illicitè vſis. Pòſt verò cum Dei timore in illis, quas habent laici, cautiores effecti, etiam in his quæ remanſerunt, Eccleſiis fideliores atque clementiores exiſterent, ita vt & ſuis adhiberent pietatem, & Eccleſiis defenſionem: fieretq; compatienti concordia remediabilis ac veniabilis offenſio, quæ comitante pietate de indulgentia quoque eſſet ſecura. Hanc rem cùm dominus Imperator audiret atque *propenderet, volens eam ducere ad tranquillitatem pacis, quæ ad modicum turbata fuerat, quantũ in ſe fuit, fecit vniri Epiſcopos & Comites in conſenſum & pacem. Ex hoc itaque putaui ego, quòd eodem modo, quo dominus Imperator penſauit, atque intellexit rationem, ſopiriq́ue fecit diſſenſionem, omnes etiam Comites vel honorati eius intellexiſſent atque voluiſſent. Sed è contrario (vt audio) iſti, de quibus nobis ſermo eſt, inchoatam diſcordiam magnificant, & de concordia in cõſpectu domini Imperatoris nihil ſe audiſſe vel intellexiſſe dicunt. Verùm quia in his neminem illorum aut mitigare poſſumus, aut exaſperare volumus, dimittamus cauſam Deo, qui omnia diſpenſat, & ei cui cõmiſſa ſunt ad regendum, vt faciat, quod Deo inſpirante euentus rerum tulerit. Et quod ad nos non pertinet, omittentes, tranſeamus ad ea, quæ ad omnes Fideles qualiter credenda vel intelligenda ſint, pertinent: ac iuxta quod exiguitas ſenſus noſtri attingit ex auctoritate Scripturarum vel canonũ, noſtris oculis conſideranda proponamus, vt petiſti. Licet indignum ducatur, nos melioribus inſinuare, quod ſentiendũ ſit de diſpenſatione Eccleſiaſtica rerum, neque à talibus quales nos ſumus, id potentes ſæculi inquirendũ putenti tamen quia inter tales conuerſamur, vt velimus, nolimus, crebrò de hoc audiamus & loquamur, rectè vt puto, tibi, frater chariſſime, viſum eſt, vt de Sacris libris & canonibus auctoritatem ſumentes, pariterq; exempla Sanctorũ ad medium deducentes, humanos errores, qui ſummopere vitandi ſunt, caueamus, & veritatem Dei, à qua qui receſſerit, in tenebris maneat neceſſe eſt, teneamus, &c.] Poſt hæc autem idem auctor ſeriam valdè tractationem inſtituit, qua fortiſſimis confirmat auctoritatibus, laicos in bonis Eccleſiæ nullum ſibi vendicare debere ius & rationem, quòd ſi ſecùs faciant, apud Deum ſe ſummi criminis, nempe ſacrilegij, reos conſtituant, puniendi perenni inferni pœna, igne inextinguibili. Conſule auctorem, & vide condemnatam ſæpius & repreſſam laicorum audaciã, præter ius faſq; erigentium cornua temeritatis aduerſus Eccleſiam Dei.

*perpenderet,

LAICI IN BONIS ECCLESIAE NVLLVM VENDICARE DEBENT.

IX. EBBO ARCHIEPISC. RHEMENSIS PRAEDICAT EVANGELIVM DANIS.

Hoc ipſo anno conceſſione Paſchalis Papæ Ebbo Archiepiſcopus Rhemenſis ad Danorum conuerſionem profectus eſt, eiq; Halitgarius adiunctus. ita Rhemenſis Eccleſiæ canonicus Adam, qui de his hæc habet: In diebus illis ſcribitur quòd Ebbo Rhemenſis Epiſcopus, cùm de ſalute Gentium religionis ſtudio .... legationem ad Gentes cum Halitgario ſuſcepit à Paſchali Papa, quam poſteà noſter Anſgarius diuina opitulante gratia feliciter peregit.] poſt biennium ſcilicet vt ſuo loco inferiùs dicetur.

X. STVDET IMP. CONCILIARE IN VNVM CATHOLICOS ET HAERETICOS.

Quod ad res ſpectat Orientales, hoc ipſo anno, cùm adhuc etiam bello ciuili Imperium fluctuaret, poſt obſidionem vrbis Conſtantinopolitanæ, Michael veritus ne acceſſione Orthodoxorum partes Thomæ excreſcerent in immenſum, aſtuto conſilio conciliare in Eccleſia pacem magno ſtudio videri voluit laborare; cuius rei gratia inter ſe mutuò de his agere Orthodoxos & hæreticos vnà conuenientes ſuadere conatus eſt, refragantibus omnino Catholicis, quòd id canones prohiberent: qui tamen ad pacem in Eccleſia ſanciendam, quid opus ſit facto, per Theodorum Studitam litteris ſcriptis ad Leonem Sacellarium docuerunt. Extant ipſæ quidem, quibus primùm de ſtatu rerum præſentium agitur. ſic enim ſe habent[a]:

[a] *Theod. lib. 2. ep. 129. Cod. Column.*

Leoni Sacellario.

XI. QVAM MAGNO AMORE PROSEQVERETVR LEO STVDITAS MONACHOS.

Ingenti gratiarum & reſponſionum quas debemus, nomine obſtricti, partam quamdam debiti partem reddere nos cenſemus per litteras ad laudatiſſimam ac deſideratiſſimam ſanctitatem tuam ab humilitate noſtra exaratas. Nam & nunc Siluani fratris cauſa quid reſpondebimus. Primùm quidem, quod cùm eum in conſpectum ſuum admiſerit Deo chara anima tua, quaſi vnum ex familiaribus, mellea affabilitate, hilariq; vultu cum abiecto colloquens ac tractans. Deinde quòd de rebus noſtris, qui peccatores ſumus, ita ſciſcitata ſit, & de vtriuſque noſtrũm corporis infirmitate, & aliis modis ſuæ in nos charitatis affectum oſtenderit, adeò vt diceret: Ego in ſuſpicionem apud eos, qui in vos malè affecti ſunt venio, quòd Studiota ſim; & deprecaretur, ne tanti amoris coniunctio vmquam labefactaretur. Hæc nos omnia deuinxerunt, & magis magiſque in ſincera dilectione con-

ne confirmarunt, vt hæc verba vsurparemus: Numquam ô Domine vniuersorum, obliuiſci nos ſinas egregij benefactoris, fidi, vnanimis, probati amatoris, ſacri hominis, per omnia & in omnibus tutoris ac patroni, heriq́ue & domini noſtri, ſed hæreat in nobis infixus amor etiam poſt mortem, vnaq́ue in futuro ſæculo comitetur, quando nos inuicem cognituros ſperamus, & congratulaturos iis qui ſpiritus nutu nos amarint. A

XII. Verùm hinc egrediens oratio, in duplici, ſi iubes, argumento verſabitur. In priore itaque, qui ſenſus tuus fuerit, domine, idem & noſter erit. Sic igitur ordiamur. Phoniſcus poſtquam victus fuerit, debitas legibus pœnas dabit. nunc autem ciuile bellum adeſt, quod ſicut alia iræ diuinæ ſigna, terræmotus, & fames, eluuiones maris, atque incendia,

DIVERSA IRAE DIVINAE SIGNA. ad correptionem noſtram à Deo excitatum eſt, & populi vim, quanta periit, tantam abſumpſit. Poſtquam ergo miſertus Dominus plagam repreſſit, minimè vult ſuperſtites perire: alioqui communem omnium cladem, quemadmodum diluuij tempore induxiſſet. Quid igitur? ſeruari vult eos qui relicti ſunt, & vena dignos fieri. Ait enim in B

[a] *Iacob. 6.* [b] *Rom. 12.* [a] Euangeliis, Dimittite & dimittetur vobis. & beati Pauli voce: [b] Nullus malum vlli pro malo reddat, ſed quod bonum eſt, ſectamini ſemper tum inuicem, tum in omnes. At non ſine mulcta. Nam & Caim cùm fratrem occidiſſet, multiformem & celebratam pœnam meritò ſubiit. pœnam quoque à ſeipſo repetiit Lamech, & Abſalom qui Ammon

[c] *2. Reg. 14.* fratrem necarat, à patre, iuxta Thecuitidis[c] problema, nequaquam cæſus eſt; nec Abſalom parricidam ſuum occidi volebat idem Dauid, ſed neque eos qui cum eodem defeceranr, poſt belli finem perimi iuſſiſſe, proditum eſt. Ac de his hactenus veluti compendio. Miſericors enim Deus per caſtigationes, id eſt, exilia, carceres & ſimilia, pœnitentiam ab illis tota vita vult obſeruari.

XIII. De altero autem capite quid dicemus, cùm perſpecta ſint omnia prudenti ac ſolerti C menti tuæ? Eòdem nimirum tendebat Leonis Imperatoris conatus, vt nos cum Heterodoxis ſermonem conferremus, diſceptante illo, atque in oppoſitum iudicante, vt arbitrabatur. Quin & eius qui nunc imperat, mens eadem fuit, cum ante tres annos nobiſcum coràm egit: ita tamen vt nequaquam Iudicem ſe futurum diceret, ſed hunc atque illum

ECCLESIASTICA NON IMPERATORIBVS SED EPISCOPIS COMMISSA. ex iis ſcilicet qui nobiſcum eadem ſentiebant. Sed neque nos qui præſentes aderamus, neque inclytus Pontifex noſter id tulit, quippe iniquum & alienum. Non enim de rebus ſæculi, carniſque ſermo eſt, de quibus iudicandi penes Imperatores poteſtas eſt, & iudi-

[d] *Mat. 16.* cium ſæculare, ſed de diuinis ac cæleſtibus dogmatibus, quæ aliis commiſſa non ſunt, quàm iis quibus Deus Verbum dixit: [d] Quæcumque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo, & quæcumque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo. Quinam autem hi ſunt, quibus hoc iuſſum fuit? Apoſtoli, & eorum ſucceſſores. Quinam porrò ſunt D ſucceſſores? Qui Romanam nunc primam Sedem tenet. Qui Conſtantinopolitanam ſecundam. Qui Alexandrinam, & Antiochenam, & qui Ieroſolymitanam. Hæc quini vertex, hoc eſt, quinque Patriarcharum, poteſtas Eccleſiæ, penes hos diuinorum dogmatum iudicium. Imperatorum verò & Præſidum eſt opem ferre, & comprobare quæ decreta ſunt, & reconciliare qui carnaliter diſſident ac diſcrepant. Haud aliud quidquam illis de diuinis dogmatibus neque à Deo traditum eſt; nec ſi fiat, ſtabit.

XIV. Propterea exploſa & reiecta fuerunt circa diuinarum imaginum dogma ea quæ ſub

SAECVLARE IVDICIVM OMNINO REIICITVR. Conſtantino quondam & Leone regia potentia atque audacia in conciliabulo acta, & perperàm dicta ſunt. Quorum cauſa diuiſa hæc noſtra Eccleſia fuit à ceteris quatuor, anathematiſmis affecta perennibus, approbáte Spiritu ſancto. Poſt hæc, Deo miſerante, erectum eſt cornu Fidei Orthodoxæ, magna Irene Imperium obtinente cum ſurculo ſuo, E quo tempore coaluerunt quæ diuulſa erant vſque ad proximum Leonem. Sub quo iterùm diſcerpta eſt Eccleſia noſtra, & ab iiſdem pariter anathemate damnata. Fieri ergo nulla ratione poteſt, domine, vt ſæcularj iudicio diuinum iudicium comparetur, aut vt coaleſcat hæc Eccleſia, non conſentientibus quinque Patriarchis.

XV. Quòd ſi roget quiſpiam, quo pacto fieri id poſſit? Si excedant, inquam, Eccleſiis Dei Heterodoxi, & propriam ſedem recipiat Nicephorus ſacer Patriarcha. Qui coacto co-

MODVS VSITATVS INEVNDAE CONCORDIAE IN ECCLESIA CATHOL. rum conuentu cum quibus certamen ſuſtinuit, ſi fieri non poſſit, vt ab aliis Patriarchis adſint vicarij (quod certè fieri poteſt, ſi velit Imperator, Occidentalem intereſſe, cui & poteſtas ſumma defertur Synodi Oecumenicæ) attamen pacem cõficiet & coniunctionem, Synodicas ſuas ad primæ Sedis Præſulem mittendo. Quod ſi hoc minimè probet Imperator, deflexitq́ue (vt ipſe ait) à veritate Nicephorus Antiſtes: mittenda eſt ad Romanum ex

vtraque

A vtraque parte legatio, & inde Fidei accipienda certitudo. Etenim ſic res habet, vt ſi aberret vnus è Patriarchis, à ceteris eiuſdem ordinis (quemadmodum diuinus Dionyſius tradit) correctionem admittat, non ab Imperatoribus iudicetur, exurgant licet omnes quotquot vmquam fuerunt Imperatores Orthodoxi.] aurea planè & digna tanto doctore & Confeſſore ſententia, qui ſubdit:

Atque hoc ſanè caput deſpicere minimè debet Imperator noſter, ſed ante omnia magni facere, in quo Imperij felicitas, & iuſtè regnandi munus poſitum eſt. Aliud nos nihil ſentimus humiles & indigni, orantes pro optabili vitæ tuæ proſperitate. ſi quid denique huic epiſtolæ deeſt, de eo venerandorũ veſtigiorum tuorum adorator tabellarius reſpondebit.] hucuſq; Theodorus. Quibus planè intelligis, inconſulto primæ ſedis Epiſcopo, ipſo Romano Pontifice, impoſſibile eſſe, vt ſciſſi ab Eccleſia vniantur & pax agatur, ad B quam componendã primùm quidem opus eſſe, vt Oecumenicum agatur Concilium auctoritate Apoſtolicæ Sedis, Vicarium ſuum mittendo. vel ſi prouincialem Synodum agat Catholicus Patriarcha, ſcribenda ſit inde Synodalis ad ipſum Romanum Pontificem. Si verò impediatur Patriarcha, vt Synodus cogi per ipſum non poſſit, tum eſſe mittendas legationes ex vtraque parte ad ipſum Romanum Pontificem Hierarcham totius Eccleſiæ. Sicque in omnibus primæ ſint deferendæ Apoſtolicæ Sedis Antiſtiti. XVI.

At verò quod ad Orthodoxos pertinet, ne cum hæreticis ſubterfugiendo congreſſum, quem expeteret Imperator, viderentur diffidere iuſtæ cauſæ, atque errorem fouere: placuit eidem Theodoro Studitæ nomine omnium vbique exiſtentium Orthodoxorum Apologeticam ad ipſum Imperatorem & eius filium epiſtolam dare, qua de Fide Catholica quam profiterentur, redderent rationem cuique petenti. Extat ipſa quidem quæ ſic ſe C haber, huiuſmodi inſcriptione præfixa[a]: XVII.

Regibus piiſſimis & religioſiſſimis à Deo Auguſtis Imperatoribus Apologia & allocutio omnium vbique diſperſorum. [a] *Theod. li. 2. epiſt. 200. Cod. Colum.*

STVDIVM PACIS IMPP. COMMENDATVR. Perſpectum eſt iis qui prædíti ſunt ratione, Deum Regem vniuerſorum terreni Imperij rem, nomenq́; propterea naturæ humanæ conceſſiſſe, vt cæleſtium imitatione, terrena etiam pacem atque tranquillitatem obtinentia, pari cum laude & adoratione venerentur. Cuius nunc habenas diuino ſuffragio ſortitum Chriſti æmulum Imperium veſtrum, iure nos minimos aduocauit, vt cum eis ſermonem cõferamus, qui circa Fidei doctrinam à nobis diſſentiunt; vt hinc nimirũ cognoſcatis vtra pars verum pròferat, & huic palmam tribuatis, ne inter nos ſchiſmata ſint, ſed idem omnes Orthodoxè ſentiamus. In quo quidem veſtrum laudauimus perdiſcendæ Fidei ſtudiũ; amplius verò laudauimus ipſum pacis com-D ponendæ conſilium, quo ſubditorum vtilitati ac ſaluti conſulitis. Et vobis quidem hinc præmium erit in claritate claritas ineffabilis, & in Regno Regnum interminum.

Verùm, ô domini optimi, & Dei amantiſſimi, non poteſt magnum hoc & exoptandum facinus tam facili negotio & ſine labore confici, quoniam magnarum rerum magnæ ſemper ſunt difficultates. Quid hoc ſibi vult? Primùm quidem quoniam aduerſarij noſtri longo tempore, & per ſynodicos conuentus in opinionibus ſuis obfirmati ſunt: nos verò Apoſtolorum, Patrumq́; ſanctionibus ſermonem de fide cum iis conferre prohibemur, qui ſic occupati ſunt. Deinde quoniam huiuſce rei iudicium non ad alios pertinet, quàm ad eos qui ſoli hanc à Domino poteſtatem per Spiritum acceperunt, conſentientibus & comprobantibus etiam vobis, qui ad hoc ipſum à Deo præcipuè vocati eſtis. Sincera autem & incorrupta Chriſtianæ religionis noſtræ ſententia qualis ſit, neceſſe arbitror exponi. XVIII.

CAVSAE CVR CATHOLICI RECVSENT CONFERRE CVM HAERETICIS.

Credimus in vnum Deum, qui in Patre & Filio & Spiritu ſancto adoratur & conglorificatur, laudatiſſimam omnium effectricem & principem Trinitatem, iuxta nobis tradi-E tum à CCC. X. & VIII. ſanctis Patribus diuinitus inſpiratum Symbolum, per quod omnis hæreſis exploſa eſt, & à quo omnis ſancta Synodus pendet tamquam à radice rami & à fonte fluuius. Hinc enim Secunda Dominicam Spiritus vocem declarauit. dein Tertia Synodus ſanctam Mariam Deiparam, vt quæ ipſum vnigenitum Dei Filium enixa eſſet, pronuntiauit. Tum Quarta ex duabus & in duabus naturis ſingularem ſecundùm hypoſtaſim Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum aſſeruit. pòſt Quinta Origenem & eius ſimiles prohyparctitas, id eſt, præexiſtentiæ animarum aſſertores, anathemate damnauit. Tum Sexta conſequenter ad duas naturas duas quoque voluntates & operationes in vno Chriſto eſſe docuit. Demum Septima ſuperiores ſequens, quia duplices omnes in vno Chriſto naturales proprietates, eumdem incircumſcriptum iuxta id quod non cerni- XIX.

QVAE FIDES ORTHODOXORVM SIT EXPONITVR.

tur,

tur, circumscriptum iuxta id quod cernitur esse sanxit, quatenus ex locis fundatam te- A
nens veritatem ex naturali nimirum doctrina, ex Patrum auctoritatibus, ex Synodicis
decretis, & ex antiqua consuetudine.] pergit secundùm hæc tria probationum capita
de sacrarum imaginum veneratione doctrinam firmiter stabilire, de his prolixiùs agens;
quæ cùm magna ex parte repetita habeantur in superiùs recitatis epistolis, ne nimis ea
prolixitate oneremus Lectorem, hîc ea describere prætermittimus. Demum verò ita
claudunt epistolam: Hanc fidem amplexæ sunt Synodi sanctæ; & huic suffragantur om-
nes vbique locorum Ecclesiæ tum in Oriente, tum in Occidente, tum in Septemtrione &
mari: quam & nos minimi amplectentes, oramus, iureque supplicamus pro pio Im-
perio vestro.] hæc Orthodoxi.

XX. QVANDO THEODORVS STVDITA RECEDIT CONSTANTINOPOLI.

Ad hoc tempus spectat, quòd Michael res gestas à Theodoro profecutus, quæ reli-
quæ eius fuerint actiones vsque ad obitum, qui anno sexto Michaelis obtigit, narrans, sic B
incipit: Thoma verò copiis suis repentè destituto, & in potestatem Imperatoris redacto,
vrbem Constantinopolitanam, *in quam (vt dictum est) confugerat metu Tyranni*, mox
iterùm reliquit. Non tamen ampliùs ad Crescentis loca profectus est, sed in Acritorum
peninsula, S. Tryphoni sacra, sedem fixit. ex qua sæpiùs ad Patriarcham ventitabat, *Ni-
cephorum scilicet*, & cum eo pro re nata differens, desiderium magis magisque incen-
debat: Patriarcha vicissim amoris officia reddente, animique studium multis argumentis
declarante. Qui aliquando abundantem amoris vim patefacere cupiens, audientibus mul-
tis Episcopis, tum alias Sancti laudes commemorabat, tum ærumnas quas pertulit, super
omnes extollebat, exilia eius & carceres enumerans, vèl alia omnia corporis supplicia.

NICEPHORVS PATRIARCHA QVANTO HONORE SIT PROSECVTVS THEODORVM.

Vt autem conuiuari simul ambos oportuit vnique mensæ accumbere: alios quidem Pa-
triarcha infra se sedere iussit & post illum sedes sortiri, solùm autem Sanctum in vna ea- C
demque cathedra epulari. Reuerendus enim aiebat mihi omnique honore colendus ad-
mirabilis hic, vti cùm omnia feceris, numquam pro eius merito feceris ob eminentem eius
virtutem, incomparabilemque humilitatem: neque cùm vèl si omnes mortalium hono-
res proponas, illum vmquam ab animi modestia dimoueas, aut abiectum modicumque
de se sensum ponere persuadeas. quo nomine longè à nobis præferendus in honore, lon-
geque in amore præstantior est iis, qui me comitantur. Tanta erat Patriarchæ erga ma-
gnum Theodorum veneratio, tantus amor & charitas. sic illi omnes primas concede-
bant, præclarè secum agi existimantes, si post illum censerentur.

XXI. CALVMNIIS IMPETITVS THEODORVS.

Procul absit liuor, pulchris omnibus succensere solitus, maculasque inurere meliori-
bus; sileat lingua futiles nugas garriens, & falsa impudenter deblaterans. Quis enim ho-
rum intuens diuinorum virorum beneuolentiam, concordiam, mutuamque coniuncti- D
nem, non calumniatores istos irrideat, in rebus adeò notis cauillari volentes, & veritatem
solis luce clariorem obscurare atq; confundere, quasi non habeant vbi sua celent, aut vn-
de aliter placere possint, nisi ceteris insidientur? Verùm illi suo negotio vtantur; nos certè
veritatis vbique studiosi, in ea nunc vel maximè consistemus, qua videlicet freti, res Pa-
trum, vt fuerunt, exposuimus, & finceram ac minimè fucatam beneuolentiam factis ipsis
comprobauimus.] ista Michael, quòd inter alia inuidi & calumniatores sparsissent in vul-
gus, Theodorum non communicare cum Nicephoro ipso Constantinopolitano Patriar-
[a] *Theod. lib. 2. ep. 127. Cod. Column.* cha, aliaque contexuissent in eum crimina, de quibus omnibus extat eiusdem Theodori
ad Petrum Nicææ Episcopum epistola his verbis conscripta[a]:

XXII. THEODORI EPIST. APOLOGETICA ADVERSVS CALVMNIATORES.

Nunc opportunè scribimus paternæ sanctitati tuæ, postquam ab exilio reuersi sumus. E
Arabum siquidem incursus cum aliis permultis nos quoque humiles à remotis oris ex-
pellens ante vrbem in Principem insulam abegit, in qua quibus ærumnis affecti fueri-
mus, partim à perfugarum agente nos turba, partim ab æstu, & aquis ad potum mi-
nime aptis, quid opus est dicere? Deinde verò, vt inde progressi vicina Chalcedoni lo-
ca tenuimus, illic ambo in grauissimum incidimus morbum, qui miserum corpus to-
tum septem dies renum doloribus afflixit, atque (vt semel dicam) planè laboriosum
iter nostrum fuit. Attamen tria hæc diuino munere nobis obtigerunt. primùm vt bea-
tissimum Pontificem nostrum adoraremus, sacris eius precibus fruentes: deinde hos ar-
que illos sacros Patres ac fratres: tertiò vt obiectiones & criminationes diluentes, quas
[a] *per antiphrasin* contra nos nescio vnde pacis opifices[a] concinnarunt.] quænam ista fuerint, attende.

XXIII.

Schismaticos nos confinxere, à diuini Pontificis nostri consortio auersos, Idionomos
appellarunt, id est, priuati iuris auctores, in eorum pœnis qui hæreticæ communioni ad-
hæserunt.

A hæserunt. alia multa, quæ epistola includere molestiùs foret.] Ad hanc itaque eluendam
calumniam, iam intelligis factum esse, vt ipse adiret S. Nicephorum Patriarcham, & cum
illo etiam mensa participaret, spectantibus omnibus. cùm & Patriarcha hoc sciens, ad
istud ipsum refellendum, adeò honorificè voluit excepisse atque præ ceteris coluisse, atque
officiis demeruisse Theodorum. Quæ omnia eadem ex causa à Michaele fuisse cõscripta
vidimus, vt ex his omnibus obstrui posset os loquentium iniqua. Sed & quid ad has & ad
alias calumnias respondeat, ipsum audi:

XXIIII. DILVVNTVR ATHEODORO CALVMNIAE.

Verùm ad singula (vt diximus) appositè precibus tuis respondentes: Cum sacro Pon-
tifice nostro communicare nos ostendimus, qui & summa humanitate nos excepit &
amore tractauit, & dimisit, nullo verbo de his quæ per dolum composita fuerant, interie-
cto.] Vide in his modestiam viri silentio inuoluentis tanta illa, quæ ab ipso Patriarcha in
B se collata essent officia summi honoris & gloriæ, fastum vitare satiùs ducens, quàm ple-
niùs obiectæ calumniæ satisfacere: sed quæ tacuit ipse, per Michaelem Deus voluit nota
fieri. sed pergit ipse de iisdem: Quin etiam cùm mentio fieret de domino ac beato Tara-
sio (nam & ab eo dixerant Patrum scilicet * amatores nos desciuisse, & secundam in Ni-
cæa sanctam Synodum Localem, id est, non Oecumenicam appellare) probauimus nos
& illum in sanctis Patribus habere, & Synodum verbis scriptisque Oecumenicam confite-
ri, licet vspiam aliquando & aliquo modo quibusdam aliter responderimus, quæ quidem
non oportet, sicut nec ea quæ tum aliter acta fuerant, nunc inquirere & refricare. Id enim
tumultus causam præbet, nec emolumentum vllum adfert, sed altercationes potiùs &
offendiculum Ecclesiæ Dei.

[*] per antiphrasin

VETERES ET INVTILES QVAESTIONES SOPIENDAE.

XXV.

Hoc & illo modo hi & illi scripserunt, egerunt singuli, verum tenere se arbitrantes.
C Multis annis, vt nosti, desideratissime, quod vulgò iactatur, peractum est, Orienti & Oc-
cidenti patefactum. Quæ gesta, quæ scripta sunt, euertere neutra pars potest. Nunc est
tempus concordiæ, nunc tempus in commune decertandi. Auctoris monimenta, siqui-
dem rectè habere posteris videbuntur, laude digna; sin minùs, secùs. Fidelis sermo, nec
aliud hac de re dicere libet, neq; in præsens, neque in posterum. Ostendetque, inquit, dies
reuelationis & nouissimus ignis, quo iudicantur nostra & purgantur. Hæc simul quidem
tamquam vnanimo Patri & pacis auctori; simul etiam quia doloris commemoratio sola-
tium dolentibus parere consueuit, necessariò à me scripta sunt. Quòd si consolatorem te
nobis humilibus præbueris: charitatis scopum amplectens, omnino tuos nos reddes in om-
nibus peculiares. Qui nobiscum sunt sanctitatem tuam plurimùm salutant. eos qui tecum
sunt salutamus & nos plurimùm, sanctissime.] hucusque ad Petrum Theodorus.

XXVI. THEODORVS STVDITA CVM ALIIS VISITAT IOANNICIVM ANACHORETAM.

D Quòd verò hac data ad Petrum Epistola idem Theodorus affirmet se post visitationem
Nicephori, alios etiam sanctos Patres inuisisse: hîc opportunè agendum est de visitatione
magni illius Ioannicij Anachoretæ, de quo sæpè mentio facta est, quem ipse Theodorus
his fermè diebus inuisit vnà cum alijs, inter quos & Petrus, ad quem dictam scripsit epistо-
lam, Nicææ Episcopus vnus fuit. Habentur ista in rebus gestis eiusdem Ioannicij, quàm
fidelissimè ab auctore eiusdem temporis conscripta verbis istis: Huic magno Ioannicio
Patri erat studio, si quos ad se audiebat ascendere, e monte descendere, & eis obuiàm pro-
cedere. Cur hoc faciens? magnam in ascensu resecans vexationem eorum, qui ad ipsum
ascendebant: est enim asper & accliuis ad montem ascensus, & non facile nec expeditum
iter præbens ascendentibus. Aliquando itaque is cui obtigerat Chalcedonensis Pontifi-
catus, & cui Nicææ, Petrus, & Theodorus præfectus insignis gregis Studij cum Ioseph &
E Clemente ad ipsum accedebant. Hoc autem cùm cognouisset Sanctus, volens eorum ma-
gnam leuare viæ molestiam, ad eos descendit de monte. Cùm verò hominis Dei essent
partes & facere & dicere ea quæ essent Deo grata: in sermone quem apud ipsos habuit, cen-
sebat humilitatem esse præferendã omnibus virtutibus. Postquam autem ad cibũ sumen-
dum iam accessissent: Ne conturberis, inquit fratri Ioseph, sed iis paratus ad exitum. Hoc
quidem tunc sic dictũ, quidnam sibi vellet, dubitabatur ab iis qui audierant. Cùm autem
post decem & octo dies Ioseph è vita decessisset, rectè intellexerunt quid sibi vellet quod
magnus dixerat.] hæc tantùm de his auctor. Quæ verò post hæc idem Theodorus de hoc
mutuo congressu ad ipsum magnum Ioannicium scripserit, suo loco dicturi sumus.

XXVII.

Accidit inter hæc mirandum quippiam, quòd filius Leonis Armeni Basilius nomine,
qui exectione castrationis (vt dictum est) facta iussu Michaelis Balbi Imperatoris, vocem
amiserat, ad statuam sancti Gregorij Nazianzeni vocem receperit, & cum ea Catholicam

pariter Fidem in cultu ſacrarum imaginum fuerit conſecutus, necnon mater eius Theodora ſiue Theodoſia nuncupata in monaſterio relegata, pariter ſe Orthodoxis adiunxerit. Porrò de tanto miraculo iſta ex antiquioribus Annalibus recitat Cedrenus: Vxorem Leonis (*Theodoſiam hanc nominat ipſe*) in monaſterio quod Dominorum dicitur, incluſit, filios mares in Prota inſula. Qui cùm ibi caſtrarentur, Theodorus in fata conceſſit; Euſtathius verò qui alio nomine Baſilius dicitur, vocis vſu ab exectione virilium priuatus, eius reſtitutionem cùm Deum flagitauit tum Gregorium Theologiæ nomine illuſtrem, cuius ibi fortè quædam ſtatua erat: exaudiuit eum Sanctus ille, viſaque eſt ei imago ſacra, manè iubens ceram quam porrigebat legere. Ac Baſilius fidem dicto habens, ingreſſus Eccleſiam, clara & puriſſima voce recitauit hæc: A

BASILIO LEONIS IMP FILIO REDDITVR LOQVELA.

XXVIII. RVRSVS IESVS MEVS, *eſt exordium panegyricæ orationis Gregorij Nazianzeni in ſancta lumina.* Voce itaque recepta, traditam à patre ſibi impietatem abominatus, gratum ſe erga ſacras imagines præbuit. Verùm hæc aliquanto pòſt euenerunt, ab eorum exilio ſcilicet.] Iſta Curopalata, ex quo Cedrenus; qui licet de matre eius Auguſta nihil meminerit, liquet tamen Theodori Studitæ teſtificatione, ipſam vnà cum Baſilio filio Fidem Catholicam eſſe profeſſam in manibus quorumdam Orthodoxorum monachorum, paratamque fuiſſe eius rei gratia, ſi oporteret, ſuſtinere quoque martyrium. Extat ſiquidem tanti Patris ad Theodoram ſiue Theodoſiam Auguſtam atque ad Baſilium eius filium eiuſmodi epiſtola, hac inſcriptione notata[a]: B

[a] *Theod. lib. 2. epiſt. 204. Cod. Colum.*

Theodoræ Auguſtæ & Baſilio filio eius.

XXIX. THEODORI AD THEODORAM AVGVSTAM ET BASILIVM EIVS FILIVM EPISTOLA. Cùm ex varijs fide dignis, in primiſque ex piiſſimo Eſaia Epiſcopo, & ex reuerendiſſimo Medici Antiſtite ſanctis Patribus noſtris de rerum veſtrarum ſtatu accepiſſemus, quòd Domini noſtri optimi nutu, ad pietatis, rectæque Fidei rationem & modum conuerſi fueritis, priſtino errori valedicentes, vt qui à Deo non cœperit, ſed ab aduerſa parte, cùm religio tua ex pia ſit radice (talem ſiquidem fuiſſe fatendum eſt, virum illum Deo dilectum, omnique probitate conſpicuum, *eius videlicet genitorem*) egimus Deo gratias, qui non permiſit vos in hæreſis caligine permanere, ſed mentes veſtras felici lumine impleuit, vt cognoſceretis Ieſum Chriſtum Filium Dei in forma noſtra per miſericordiæ ſuæ viſcera natum, vt figmentum ſuum ab interitu redimeret, more noſtro depingi atque effingi, ne qua illi deſit humanarum proprietatum, cùm maneat idem, quatenus Deus, incircumſcriptus, & qui paternas proprietates ſub eadem perſona retinet, ex quo mediator Dei & hominum apparuit, medio ipſo extrema participans, & per ſeipſum diuinæ nos naturæ participes efficiens. Sicut enim fieri nequit, vt Deus ipſe cùm ſit, Patrique æqualis, non extra omnem ſit circumſcriptionem (infinitus ſiquidem eſt Deus & interminus & incomprehenſibilis) eodem modo capi non poteſt; & cùm verè homo ſit ipſe, & nobis ſimilis factus per omnia, intra circumſcriptionem non maneat, comprehenſibile quippe eſt eius corpus tactuque palpabile & colore viſibile.] inculcat iſta Theodoræ Auguſtæ, quòd veneno mariti Leonis Armeni potata eſſet, quo ille diceret, Chriſti effigiem pingi non poſſe, quòd Deus ipſe ſit incircumſcriptus. Aduerſus quem adeò manifeſtum errorem (vt vidimus) ſub Leone Imperatore idem Theodorus ſæpiùs diſputarat, in quem etiam modò eiuſdem Theodoræ occaſione ſtylum exeruit. pergit enim: C D

XXX. MALORVM OMNIVM PER EAM HAERESIM INVECTORVM COMPENDIVM. Quod non confitentes Iconomachi, Chriſti negatores manifeſtò facti ſunt, corporatum incorporeum arbitrantes, eumq; qui nobiſcum natus eſt, naturæ noſtræ expertem decernentes. Hinc concuſſus eſt mundus, negatus eſt Chriſtus per venerandam imaginem ſuam, & Deipara, & Sancti omnes: per imaginis enim receptionem, recipitur is, cuius eſt imago, ſicut è contrà, per reiectionem reiicitur. Hinc ebulliit perſecutio, & Patriarcha relegatus eſt, ſacerdotes atque Epiſcopi, monachi & ſæculares ſanctiſſimi, alij exilio & carceribus addicti, alij verberibus, fameq; cruciati, nonnulli etiã enecti. Hinc extorres in montibus, in ſpeluncis & cauernis terræ, qui Deo mortale nihil prætulerunt. Hinc diruta templa, & ſacra profanata, & diuina donaria igni tradita, clamoreq; (vt paucis dicam) & direptione plena omnia. Tales erant impietatis conatus, vt ex fructu arbor cognoſcatur. E

XXXI. Poſtquam autem diuina vos gratia (ſicut dixi) amplexa eſt per egregiam confeſſionem, quam Patribus profeſſi eſtis: nos quoque humiles iſta nimirum confeſſionis fiducia freti, ſimul etiam dominam cum ceteris inclytis ramis ſuſcipimus, & Orthodoxæ Fidei partibus, ſeu potiùs Dei Eccleſiæ accenſemus, venienteſque ad humilitatem noſtram vos veneramur, & vobiſcum communicamus, gratias agentes Deo, qui magna & inueſtigabilia facit,

A facit quorum non eſt numerus; qui ex tenebris ad lucem deducit, & ex via erroris ad pietatis ſemitam omnes transfert, qui vero corde ſaluari cupiunt.

Atque hæc quidã in hunc modum. Ceterũ poſtquam deſignata nobis fuit à magno Imperatore Chalcita inſula ad domicilium habitationis: non mediocriter contriſtauit non ſolùm nos, ſed multos etiam ex Patribus, quòd vniuerſus fratrum cœtus cum Antiſtite, vetere ſuo monaſterio eiecti ſint, & nunc huc, illucque circumagantur, & quòd viſi ſimus linguas aperire ad priſtina conuicia. Verumtamen, quoniam per Clementem ſpiritualem filium noſtrum reſpondiſtis, ita atque ita conſtitutam ex regia auctoritate rem fuiſſe, triſtitiam depulimus. Hoc verò obteſtamur, vt quantum conniti vobis licet, egredientium dolorem mitigetis, quia ſcriptum eſt: [a] Ne des homini locum, vt maledicat tibi. Et vt quid, ait[b], libertas mea iudicatur ab aliena conſcientia?] hucuſque Theodori epiſtola ad diſperſos fratres. XXXII. DE RELEGATIONE THEODORI IN INSVLAM.

[a] *Prou. 30.*
[b] *1. Cor. 10.*

B XXXIII. [c] *Theod. lib. 2. ep. 90. Cod. Column.*

IESV CHRISTI ANNVS 824. EVGENII PAP. II. ANNVS 1. LVDOVICI MICHAEL. BALBI II. 4. IMPP.

C REDEMPTORIS annus agitur octingenteſimus vigeſimuſquartus, Indictione ſecunda, quo Paſchalis Papa cùm ſediſſet annos ſeptem, menſes tres, dies ſexdecim ſecundùm Anaſtaſium, ſiue decem & ſeptem, moritur pridie Idus Maias. Præter illa quæ dicta ſunt, hæc de rebus ab eo geſtis leguntur, incerto tamen Pontificatus anno: Hic (inquit idem Anaſtaſius) beatiſſimus Præſul multa corpora Sanctorum requirens inuenit; quæ & diligentiùs intra ciuitatem in honorem & gloriam Dei honeſtè recondidit. Rogam etiam omni clero ſuo in preſbyterio multipliciter ampliauit. & captiuos non tantùm in tranſmarinis regionibus viros & mulieres auro & argento, ſed alios in partibus Hiſpaniæ & aliis longinquis regionibus, ſicut bonus paſtor redemit. I. PASCHALIS PP. OBITVS.

Fecit in ſacro altare beati Petri principis Apoſtolorum veſtem miræ magnitudinis, pulchram & decoram nimis ex auro gemmiſque contextam, præfigurantem hiſtoriam, qualiter idem Apoſtolus à vinculis per Angelum ereptus eſt. In cuius venerabili baſilica ante D aditum qui ducit ad corpus in loco Ferratæ, altare conſtituit, in quo & venerandum beati Xyſti Martyris atque Pontificis corpus honeſtiſſimè collocauit. In quo & corpora beatiſſimorum Martyrum Proceſſi & Martiniani, ad honorem & gloriam omnipotentis Dei memorialiter, honorificeq; recondidit. In cuius abſide imaginẽ pulcherrimam de argento inauratam cum diuerſis hiſtoriis inter marmorum concruſtationes ordinatas infixit, penſantem libras ſexagintaduas & ſemis, ſimulq; & lilia de argẽto penſantia libras decem & ſeptem & vncias tres; necnon & gabathas ex argento puriſſimo numero ſeptem, penſantes ſimul libras tredecim & ſemis. Imagines etiam de argento deauratas fecit in eodem venerabili loco numero tres, vnã Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, & duas beatorum Martyrum Proceſſi & Martiniani penſantes ſimul libras triginta ſex: necnon & aliam imaginem de auro puriſſimo obtulit ad ornatum præfati Oratorij penſantem libras tredecim & vncias tres. ſimili modo caniſtra ex argento puriſſimo numero octo, penſantia omnia libras quadraginta tres, pariter & concham ad ſpongiam pro nocturnis * diligentiis ibidem conſtituit penſantem libras ſeptem & vncias nouem. II. ORNAMENTA IN ECCLESIA S. PETRI. SS. MARTYRVM PROCESSI ET MARTINIANI. E *vigiliis

Item & claues in modum Crucis ex auro puriſſimo cum gemmis ornatas in eodem loco poſuit penſantes libras . . . . vbi & regularem ordinauit ex argenteis laminis ſuperinductum penſantibus libras viginti, ſuper quem conſtituit arcus duos argenteos, & gammadias quatuor, penſantes ſimul libras ſexaginta. Propitiatorium altaris laminis argenteis circumduxit, atque ſacram Confeſſionem eorum exteriùs, interiuſque eodem modo cum regulis exornauit. Et ſuper altare eorumdem beatiſſimorum Martyrum veſtes duas conſtituit, ex quibus vnam de fundato cum Cruce de chryſoclauo, & alteram de quadraplo. Vela quoque maiora de fundato numero ſeptem cum periclyſi de blatthi III.

circumlata.] Et inferiùs de his quæ itidem ad ornatum pertinent Ecclesiarum: A

IV. QVAE OBTVLIT S. PETRI ECCLESIAE. Hic præclarus & venerabilis Pontifex fecit in Ecclesia beati Petri Apostolorum principis nutritoris sui vela de chrysoclauo per arcus presbyterij habentia historiam de mirabilibus Apostolorum, quæ per eos Dominus operari dignatus est, numero quadraginta sex.] & inferùs:

V. Obtulit ibidem imaginem ex auro purissimo, habentem vultum sanctæ Dei Genitricis Mariæ, pensantem libras decem & vncias quatuor. Obtulit & alias vestes & vela Crucibus ornata.

VI. S. MARIA IN DOMNICA RESTAVRATA ET ORNATA. Ecclesiam denique sanctæ Dei Genitricis Mariæ, quæ appellatur Domnica, iam ruinæ proximam à fundamentis renouauit, absidemq; eius Ecclesiæ musiuo mirificè decorauit, vbi & plurima obtulit dona scilicet ciborium de argento pensans libras .... Propitiatorium sacri altaris ex laminis argenteis comptè decorauit, Confessionem quoque cum regulis intus & foris ex argento adornauit, pensante libras centum quindecim & vncias tres. B Gabatham ex auro pensantem libras duas & vncias octo, arcum ex argento, columnellæ duæ cum gammadiis duabus pensantes libras.... Fecit super altare vestem de chrysoclauo, habentem historiam Natiuitatis Dominicæ. Item fecit sacro altari vestem de stauraci cum periclysi de blatthi. Aliam vestem de blatthi Byzanteo, habentem tabulam de chrysoclauo cum vultu sanctæ Dei Genitricis & Angelos stantes in obsequio cum periclysi de stauraci. Aliam pariter vestem de stauraci habentem pauones & in medio Crucem de blatthi. Porrò & vestes duas de quadraplo, habentes in medio Cruces de blatthi. Item vestem ex auro textam cum periclysi de blatthi, coopertorium rubrum de serico. Fecit & in circuitu altaris vela rubra serica quatuor cum gammadiis, & Cruces de quadraplo. Trabem quoque ante vestibulum altaris, vela Tyria tria, & quinque de quadraplo, per C arcus maiores vela de quadraplo viginti, & per arcus presbyterij vela de stauraci quatuor, in ingressu presbyterij vela Tyria tria, & in ingressu eiusdem Ecclesiæ cortinam maiorem de quadraplo, cum periclysi de fundato.] Et post multa superiùs cùm de sancta Cæcilia egimus enarrata, hæc habet:

VII. HOSPITALE S. PEREGRINI REDITIBVS AVGTVM. Itemque ob dilectionem quam habuit erga prædecessorem suum piæ memoriæ dominum Leonem tertium Papam, hospitale S. Peregrini positum ad B. Petrum Apostolum in loco qui vocatur Naumachia, quod idem Leo construxerat, quod ob neglectum atque destitutionem Præpositorum paupertatis inopia consumi videbatur, fundis, massis, & casalibus cum colonis & domibus locupletauit.] & inferiùs:

VIII. MONASTERIVM SS. SERGII ET BACCHI. Monasterium SS. Sergij & Bacchi prope formam Aquæductus Patriarchij Lateranensis positum rebus omnibus desolatum, ita vt ancillæ Dei quæ ibidem erant, paupertatis D inopia laborarent, nec Domino laudes decantarent: ad eas subleuandas ditauit facultatibus, familiis, mansis, vineis, domibus, vrbanis & rusticis locis, quatenus nulla necessitate impeditæ, Deo laudes in Ecclesia Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, sita iuxta Lateranense Patriarchium decantarent.

IX. ECCLESIA SS. COSMAE ET DAMIANI. In Ecclesia beatorum Martyrum Cosmæ & Damiani in Via sacra fecit vestem de Tyrio, habentem in medio tabulam cum vultu Domini nostri Iesu Christi, atque beatorum Martyrum Cosmæ & Damiani cum aliis tribus fratribus Anthimo, Leontio, & Euprepio, & Crucem habentem ex auro textam, & periclysin de holoserico, & super altare coopertorium de Tyrio mirificè ornatum, & ante vestibulum eiusdem altaris fecit vela Tyria cum periclysi de blatthi Byzanteo numero tria.

X. In monasterio S. Saluatoris in territorio Reatino fecit vestem de chrysoclauo cum hi- E storia, qualiter idem Dominus noster Iesus Christus cum Angelis & Apostolis in cælo coruscat, diuersis ornatam margaritis. Obtulit & aliam vestem de fundato, habentem Cruces de blatthi.

Pari modo in Ecclesia beati Mennæ fecit vestem de quadraplo cum periclysi de blatthi Byzanteo.

In Ecclesia S. Petri Apostoli ad Centumcellas fecit calicem & patenam de argento deauratam pensantem libras quatuor & vncias tres.

Fecit in Ecclesia S. Petri nutritoris sui Euangelia cum blatthi ex argento, pensante libras octo & vncias octo.

In monasterio B. Stephani Protomartyris apud S. Petrum vestes albas holosericas quatuor, habêtes in medio Cruces de auro textas cũ diuersis margaritis & alias diuersi generis.

In

A In diaconia beati Archangeli obtulit vestem de blatthi Byzanteo, habentem in medio Crucem de chrysoclauo & periclysi.

In Ecclesia beati Quiriaci Martyris in Thermis obtulit vela de fundato numero octo habentia periclysin.

In Oratorio beati Archangeli, quod prædecessor eius domnus Leo Papa construxit, obtulit vestem albam, habentem in medio tabulam de chrysoclauo, cum historia Dominicæ Resurrectionis, & aliam vestem de fundato, & periclysin de chrysoclauo, & aliam vestem de quadraplo circumsutam habentem imaginem Dei Genitricis Mariæ. S. ARCHANGELI.

Prætereà idem Pontifex diuina inspiratione pulsatus, Ecclesiam sanctæ Mariæ Dominæ nostræ Ad præsepe cernens tali modo constructam, vt post Sedem Pontificis mulieres ad sacra Missarum solemnia stantes, propè assistere iuxta Pontificem viderentur: ita vt si B quid colloqui Pontifex cùm sibi assistentibus voluisset, ex propinqua valdè mulierum frequentia nequaquam eis sine illarum interuentione liceret: largum ibidem locum inesse, in quem sedem mutare valeret, cerneret, dato operis studio sedem inferiùs positã sursum ponere fecit, vt in eo faciliùs Domino preces effundere posset; & ornauit marmoribus, & scalas fecit quibus ad eam ascenderetur, & pauimentum pretiosis marmoribus strauit, erexitq; sex columnas purpurei coloris ante Confessionem sacri altaris, super quas candidi marmoris trabes posuit, purpureis dextra læuaque marmoribus nectens illas cælaturis satis commodè decorauit. Presbyterium quoque ipsius Ecclesiæ diuersis marmoribus in melius quàm fuerat reparauit. Propitiatorium sacri altaris & Confessionem exterius, interiusq; cum *virgulis ex auro purissimo decorauit pensante libras centum septuaginta qua- *regulis tuor & vncias sex: similiter & altare ipsius basilicæ argenteis laminis cum historiis diuersis C posuit & deaurauit pensantibus libris trecentis octoginta quinque: obtulit & gabathas ex auro purissimo cum diuersis gemmis numero sex pensantes libras viginti & vncias sex. Et constituit vt semper diebus ac noctibus ante sacrum altare lucernæ ardeant. XI. S. MARIAE AD PRAESEPE.

Fecit etiam ibidem imaginem argenteam deauratam cum vultu Dei Genitricis Mariæ pensantem libras decem & septem & vncias tres. Obtulit & super altare diuersi generis vestes pretiosas, de chrysoclauo duas habentes historiam Dominicæ Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi cum periclysi diuersis ornatas gemmis, & margaritis decoratas. aliam vestem de chrysoclauo habentem historiam qualiter Christus in Iordane baptizatus est: & aliam habentem historiam Dominicæ Resurrectionis: & aliam cum historia Assumptionis eiusdem Dei Genitricis Mariæ diuersis margaritis ornatam: & aliam habentem Ascensionem Christi: & aliam aduentus Spiritus sancti pariter ornatam margaritis: & D alias diuersi generis, & vela iisdem historiis formata.] & inferiùs: Etiam altare Præsepis seu venerabilem Confessionem ex auro purissimo diuersis historiis mirificè compsit & decorauit pensante libras centum triginta quatuor, & vncias quatuor, similiter & ex argento deaurato cum variis historiis pensante lib... Item gabathas ex auro purissimo quatuor pensantes libras octo & vncias decem, posuit & illic vela de alythino cum periclysi de blatthi Byzanteo & alia. XII.

Idem verò à Deo protectus venerabilis & præclarus Pontifex fecit Propitiatorium in basilica S. Petri, vbi corpus quiescit, spanoclistum ex auro fuluo cum diuersis historiis depictum atque mirificè decoratum pensante libras ducentas. Item in dicta Ecclesia ob amorem eiusdem Apostoli fautoris sui obtulit vela chrysoclaua per arcus presbyterij habentia historiam Dominicæ Passionis, & Resurrectionis Iesu Christi Domini nostri nu- E mero quadraginta quatuor.] & in fine: Fecit autem ordinationes duas, vnam quidẽ mense Decembri, aliam mense Martij, creauit presbyteros.... diaconos sex, Episcopos per diuersa loca numero..... cessauit Episcopatus eius dies quatuor. XIII. S. PETRI.

Sicq; successor eius creatus est decimoquarto Kal. Iunias Eugenius secundus filius Boemundi, ex presbytero Cardinali Tit. S. Sabinæ, de quo hæc apud Anastasium: Hic venerabilis & præclarus vir magnæ simplicitatis ac humilitatis fuit, doctus scientia & sermone præcipuus, forma decorus, largus petentibus, mundi contemptor: sola quæ Christo essent placita, diebus ac noctibus cogitabat.] In rebus autem gestis Ludouici Imperatoris per annos singulos ab eius domestico digestis hæc de Eugenij leguntur electione, hoc anno: XIV. EVGENIVS PAPA II.

Legati Romani Pontificis Paschalis Romam regressi, eumdem valida infirmitate detentum & morti iam proximum inuenerunt: qui etiam paucis post aduentum eorum diebus vita decessit: in cuius locum, cùm duo per contentionem populi fuissent electi, XV.

Eugenius tamen Archipresbyter Tituli S. Sabinæ, vincente nobilium parte, subrogatus & ordinatus est.] hæc ibi.

XVI. OB SCHISMA CONFLATVM LOTHARIVS ROMAM MISSVS.

Porrò eiusmodi schisma, cuius sic breuiter auctor meminit, haud leuis fuisse momenti significant ea, quæ post electum, probatumq; Eugenium remansisse subiiciuntur, nimirum ob Romanorũ implacabiles dissensiones ab eo, quibus vniuersa Vrbs flagraret, opus fuisse Ludouico Imp. ad has componendas mittere Lotharium filium suum: etenim Pontifex ab altera parte populi postulatus, ab altera haud adeò libenter acceptus erat, vt se ipsi in omnibus crederet, vt qui à parte aduersariorũ stare sibi persuaderet. Ad has igitur sedandas haud leuioris momenti discordias, Lotharius, vt dictũ est, mittitur à Ludouico in Vrbem. nam audi eumdẽ auctorem: Cuius rei nuntiũ Quirinus subdiaconus vnus ex iis qui priori legatione fungebantur, ad Imperatorem detulit circiter VIII. Kal. Iulias. Prænuntiato placito Compendij habito, ipso ad Britannicam expeditionẽ per se faciendam animo intento, Lotharium filiũ Imperij socium Romam mittere decreuit, vt vice sua functus ea quæ rerũ necessitas flagitare videbatur, cum nouo Pontifice atque Romano populo statueret atq; firmaret. Ille ad hæc exequenda post mediũ Augustum in Italiam profectus est.] hæc ibi. Et post multa de rebus gestis Ludouici, hæc de Lothario Romam profecto:

XVII. RES GESTAE PER LOTHARIVM IN VRBE.

Lotharius verò iuxta patris præceptum Romam profectus ab Eugenio Pontifice honorificè susciputur. Cui cùm iniuncta sibi patefaceret, statum populi Romani iamdudũ quorumdam Præsulũ peruersitate deprauatũ memorati Pontificis beneuola assensione ita correxit, vt omnes qui rerum suarũ direptione grauiter fuerant desolati, de restitutione bonorum suorũ, quæ per illius aduentũ Deo donante prouenerant, magnificè essent consolati.]

XVIII.

Intelligis, Lector, quàm expresè auctor affirmet, cuncta à Lothario Romæ gesta, nonnisi ex beneuola (vt iisdem vtar verbis auctoris) assensione memorati Pontificis acta esse. Sed quæ per ipsum Lotharium in Vrbe facta sint, certiùs intelligemus ex ipsius tunc ibidem edita Constitutione, accedente, vt dictum est, consensu Pontificis, qua idem primùm prospexit libertati Romanæ Ecclesiæ in his quæ spectant ad electionem Pontificis: cui & à Romanis omnem exhiberi debere obedientiam voluit. sic enim se habet[a]:

[a] *Apud Sigon. de Regno Ital. in Ludouico anno 825.*

Volumus vt ad electionem Pontificis nemo audeat venire neque liber neque seruus, qui aliquod impedimentum inferat, exceptis illis tantùm Romanis, quibus antiqua fuit consuetudo concessa per Constitutionem sanctorum Patrum eligendi Pontificem. Quòd si quis contra nostram iussionem facere ausus fuerit, exilio afficiatur.] Intelligis, Lector, ipso Constitutionis ingressu, vt electiones Pontificum Romanorum fierent ex præscripto sacrorum canonũ, decernere Imperatorem, atque longè procul abesse, vt ex concessione Romani Pontificis electio delata fuerit ad Imperatorem, vt istud asserentẽ magna impostura mentitũ ostendimus & confutauimus Sigibertum. Sed audiamus reliqua: Volumus vt cunctus populus Romanus interrogetur, qua lege velit viuere, vt ea qua professus sit viuere velle, viuat; eiq; denuntietur, vt hoc vnusquisq; sciat, tam Duces, quàm Iudices vel reliquus populus. Quòd si in offensionem suam contra eamdem legem fecerint, eidem legi quam profitentur, ex Constitutione Pontificis & nostra subiacebunt.] Et hîc vides in his quæ ad politicum Vrbis statum pertinent, Imperatorem primas deferre Pontifici, cùm primo loco nominet, cui sit parendum, Constitutionem Pontificis. cuius pariter consensu factum, vt ablata ciuibus nomine Pontificum, dominis redderentur. nam pergit:

XIX. LOTHARII CONSTITVTIO.

De rebus Ecclesiarum iniustè occupatis per occasionem, quasi licentia accepta à Pontifice, & de iis quæ necdum redditæ sunt, & tamen fuerunt * à potestate Pontificum occupatæ, volumus vt per legatos nostros restituantur. Placet nobis vt cuncti iudices, siue ij qui cunctis præesse debent, per quos iudiciaria potestas in hac Vrbe Roma exercetur, aut in ceteris prouinciis exerceri debet, in præsentiam nostram veniant: volumus numerum & nomina eorum scire, & singulos de munere sibi credito admonere. Nouissimè admonemus, vt omnes homines sicut Dei gratiam & nostram habere desiderant, ita præstent in omnibus obedientiam ac reuerentiam huic Pontifici.] hactenus Lotharij Constitutio, ad bonum publicum tam Ecclesiæ, ipsiusque Romani Pontificis securitatem, quàm Romanorum ciuium tranquillitatem edita. Sed de legibus ab eo Romanis oblatis, dicitur initio sequentis Tomi.

* absque

XX.

Quo pariter anno Lotharij in via comes Orthigarius Episcopus Moguntinus corpora SS. Seueri Episcopi & vxoris eius Vincentiæ & filiæ Innocentiæ Rauenna sublata in suam Ecclesiam Moguntiam transtulit. Eadem habet Rubeus qui ceteris locupletiùs prosecutus est

A tus est res Ecclesiæ Rauennatis, additque ex Agnello antiquo historico qui his temporibus vixit, quòd Lotharius dum in Galliam ad Ludouicum patrem rediret, ex S. Apollinaris Ecclesia, in Classe dicta, lapidem porphyreticum abstulit pretiosum admodum & summo præditum splendore, in quo sepultum fuerat Mauri Archiepiscopi cadauer sub ædis porticu: quod in Galliam importatum S. Sebastiani altaris vsui cessit.

XXI. DE LEGATIONE MISSA A MICHAELE IMP. AD LVDOVICVM IMP.

Ad postremum hoc anno de missa ad Ludouicum Imperatorem legatione à Michaele Orientis Augusto hîc agendum, de qua primùm in rebus gestis eiusdem Ludouici Imperatoris ista habentur: Rotomagũ ciuitatem, vbi coniugem se opperire iusserat ad XV. Kal. Decembris reuersus est. Nam & illuc Legatos Michaelis Imperatoris sibi occurrere iussit, cum quibus & Fortunatus Patriarcha Gradensis regressus, ad eius præsentiã venit. Sed Legati Imperatoris litteras & munera deferentes, pacis confirmandæ causa se missos esse di-
B centes, pro Fortunato nihil locuti sunt. Inter cetera autem ad legationem suam pertinentia quædam de imaginum veneratione protulerunt, propter quæ se Romam ire, atque Apostolicæ Sedis Præsulem consulere debere dixerunt. Quos cùm legatione eorum audita, ac responso reddito, vt se velle dicebant, Romam ducere iussit. Fortunatum etiam de causa fugæ ipsius percunctatũ Romã ire voluit, vt à Pontifice examinaretur.] hæc de Legatis ibi.

XXII. LEGATIONIS MICHAELIS AD LVDOVICVM MITTENDAE RATIO.

Michael igitur Imp. liberatus penitus tyrannide Thomæ, repressis omnino bellis ciuilibus vnà cum Theophilo filio iam Imperatore anteà creato, mense Aprilis legationem mittit ad Ludouicum Imperatorem, cui & litteras dedit. Hic autem cùm Iconomachus esset, Catholicus tamen volens apparere, adiecit & alias litteras ad Romanum Pontificem
C vnà cum oblationibus inferendis in Ecclesiam sancti Petri, vt huiusce modi pietatis velamento pios falleret. hæc ex eiusdem Michaelis litteris constant, quæ accepta sunt ex consentu Parisiensi in eadem causa cultus sacrarum imaginum, habito sub eodem Imperatore anno sequenti, atque sic se habent:

In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti vnius soli veri Dei. Michael & Theophilus fideles in ipso Deo Impp. Romanorũ dilecto & honorabili fratri HLudouico glorioso Regi Francorũ, Longobardorum, & vocato eorum Imperatori.] non Romanũ in Occidente Imperatorem, sed assertũ tantùm Francorum & Longobardorũ Imp. Michael in epistola, esse Ludouicum, eiusmodi inscriptione profitetur. epistola autem ipsa sic se habet:

XXIII. [a] *Iacob.* 1. [b] *Prou.* 8. [c] *Isai.* 45. MICHAELIS EPISTOLA AD LVDOV. IMP.

Notum esse non ambigimus vestræ spirituali dilectioni, scriptum esse:[a] Omne datum optimum & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum. Item cùm ait Spiritus sanctus per sanctissimum Salomonem:[b] Per me Reges regnant, & potentes scribunt iustitiam. & per quemdam Prophetam ait: [c] Ego suscitaui eis cum iustitia
D Regem. Nam quidem hæc à Deo data Domini & Saluatoris nostri dona suscepimus: propterea hoc dignum putamus omnibus vnius tribus nostræ fidelibus & Orthodoxis Christianis, & maximè vestræ Christo dilectæ & pacificæ gloriæ omnia, si possibile est, subtiliter annuntiare. Attamen vt non multa loquamur, breuem in sermone hoc rationem vobiscum faciemus. Duo enim capitula magna & præcipua est nobis cordi intimare. Vnum quia dispositor omnium bonarum rerum Dominus noster Iesus Christus verus Deus noster adduxit ad Imperij dignitatem. Alterum * permisit propter quædam peccata subiecti populi sui prouenire quasdam tribulationes. Sed vt faciliùs intelligi posset, breuiori comprehendi potest. Attamen necessarium videtur, vt initium rei, quam prosecuturi sumus, tractare inchoëmus hoc modo.

* quòd

XXIV. RES GESTAE THOMAE TYRANNI SVB IRENA ET LEONE IMPP.

Igitur tempore Leonis, qui ante nos hoc Imperium tenuit, quidam homo Thomas
E nomine, antiqui diaboli discipulus, & eius operum promptus perpetrator fuit. Is cùm esset cuidam ex maximis Patriciis subiectus, tempore quo Irena Imperium tenuit, fraudem operatus est in dominum suum, scilicet concubuit cum vxore domini sui. Cùm hæc res ad notitiam peruenisset, profugit in Persas, timens legalem subire sententiam. Qui cùm illic moras fecisset à diebus præfatæ Irenæ vsque ad prædictum Leonem, Fidem Christi abnegans, & hoc modo proditor Fidei Christianæ fuit, quo faciliùs potuisset multos infideles Sarracenorum & ceterarum aliarum gentium ad suam perducere voluntatem. Suggerebatque eis, quòd ipse esset Constantinus filius sæpè dictæ Irenæ Imperatricis, & quòd alter pro eo esset oculis priuatus, & ipse illæsis oculis, sanus euasisset. pro qua re prædicti gentiles ei adhæserunt. Primùm quidem cœpit cum eis exercere latrocinia, & alios vi sibimet sociare; quosdam verò perditione pecuniarum, quosdam quidem honorum & dignitatum promissionibus solicitauit. Et vt hæc compendiosiùs expe-

diam: idem Thomas exiens de Perside cum Sarracenis & Persis, Hiberis, Armeniis, & A
Auasgis & reliquis gentibus alienigenarum, tempore prædicti Leonis subitò cum prædicta manu valida perpræliaretur, direptione sibi subdidit totum Armeniæ Ducatum, simul & Ducatum Chaldææ, quæ gens montem Caucasum incolit, necnon & Ducem Armeniacorum cum manu valida deuicit.

XXV. MVLTA MENTITVR MICHAEL IMP. DE ADEPTO IMPERIO.

His ergo ita gestis vt plurima prætermittamus propter superfluitatem verborum: quæ in hac tempestate tribulationum contigerunt, huius Tyranni impetum non valens memoratus Leo Imperator sustinere, & in his angustiis constitutus, de recuperatione desperans, à quibusdam improbis, coniuratione in eum facta, subitò occisus est. Quo interfecto, & cùm nemo tunc imperasset, per adiutoriũ Patris & Filij & Spiritus sancti, vnius consubstantialis diuinitatis, & per intercessiones Dominatricis, & intemeratæ Dei Genitricis & omnium Sanctorum, conuenit vniuersa multitudo secundũ antiquum morem, videlicet B
beatissimus Patriarcha, glorioſi Patricij nostri, illustres Senatores, & Principes, qui illic tunc affuerunt diuersarum prouinciarum, quorum omnium consensu ad hoc Imperium eleuati sumus, maximè propter imminentes angustias & tribulationes, quas faciebat homicida ille, & proditor patriæ. Fuimus enim noti illustribus Principibus nostris & chari.

XXVI. DE OBSIDIONE CONSTANTINOPOLIS.

Hoc modo ad Imperium prouecti, inuenimus Christianos diuisos & discordantes, & vt veriùs dicamus, plurimos inuenimus illius impij Tyranni errorem & impietatem sequentes, & ob hoc non potuimus facilè illos fideles nostros Christianos ad hoc adunare, vt eum expugnare valuissemus. Quibus casibus nos impediti, ille hac occasione accepta, solicitando sibi plurimos sociauit, & ex classibus nostris & dromoniis collectis potestatem habuit veniendi partibus Thraciæ & Macedoniæ. Et sic festinus veniens ciuitatem nostram obsedit, & nauali exercitu circumdedit eam in mense Decembri decimaquinta C
Indictione. Nos autem quamuis nobiscum paucitas militum & pugnatorum esset, non prætermisimus quin semper cum eis congrederemur in certamine, & eos à ciuitate repelleremus. Sed cùm ille (vt superiùs dictum est) hostium validam manum habuisset, non solùm de his quos suprà memorauimus, sed etiam de Asiæ & Europæ partibus, Thraciæ, Macedoniæ, Thessalonicæ, & circumiacentibus Sclauinijs, hac causa prolongauit obsidionem nostram: hæc autem obsidio modò propior, modò longior, vsque ad vnius anni spatium perseuerauit.

XXVII. VICTORIA MICHAELIS IN THOMAM. [a] *Iosue* 1.

Nos autem videntes illius diaboli & homicidæ longam pertinaciam & ignauiam & seductionem Christianorum, qui ab eo seducti sunt, posuimus spem nostram & virtutem in Christum verum Deum nostrum adiutorem & corroboratorem, atque cum sincera fide ciuitatem nostram egressi sumus aduersus illum Tyrannum, qui tunc ferè triginta milli- D
bus ab vrbe nostra residebat. Cumq; prœlium committeremus, ipse Dominus Deus noster, qui semper adiutor & protector Imperij nostri est, misit principem militiæ virtutis suæ, sicut legitur fecisse Iesu Naue,[a] & dissoluit ac dissipauit virtutem eorum, & prævalere nos fecit aduersus eum. Volentes Christianis parcere, receptui canere iussimus, & nostros à cæde coërcuimus. Et hac occasione Pagani & alienigenæ qui cum Thoma perditionis eorum auctore fuerant, euaserunt, & in fugam versi sunt, & à nobis persecuti, in quadam ciuitate prouinciæ Thraciæ nomine Arcadiopoli inclusi sunt. Quidam autem eorum dispersi in montibus se contulerunt: pars autem eorum intrauerunt in Panadus ciuitatem.

XXVIII. THOMAS CVM FILIIS MALE PERIIT. [b] *Psal.* 9.

Nos autem missis exercitibus nostris, eos obsideri fecimus. Sed ipsa ciuitas in qua Deo odibilis & immemorabilis erat cum suis sequacibus, per quinque menses obsessa est, volentes sicut diximus, populo nostro parcere & ciuitati, viuum eum cepimus & omnes E
qui cum eo erant tam contribules quàm etiam alienigenas. Et ipsum quidem Thomam amputatis manibus & pedibus, patibulo suspendi iussimus. Duo verò qui dicebantur ei filij esse adoptiui, alter eorum in Asia à fidelibus nostris interemptus est, & alterum eadem morte qua pseudopatrem eius condemnari iussimus. Et hoc modo deleta est memoria eorum de terra in sæculorum sæcula, iuxta quod scriptum est: [b] Inimici defecerunt frameæ in finem. Sarracenos quoque omnes & Armenios, & reliquos qui de prœlio euaserant, omnes viuos cepimus, & secundùm Dei dispositionem nos in eis vlti sumus. Deinde profecti peruenimus ad castellum, quod dicitur Panadus, in quo suprà memoratam partem inimicorum nostrorum confugisse diximus, quibus nos vitam promisimus, si ad fidem nostram venire voluissent; sed illi nostris iussionibus parere nolentes, quia magis mori, quàm in deditionem venire maluerunt: immisit eis Deus terræmotum,

A tum, qui concussit ciuitatem, à quo muri eius diruti sunt, sicut de [a] Iericho accidisse legitur: & eo modo traditi sunt in manus nostras. Et hoc omnipotentis Dei miraculum in nobis factum est. Quod miraculum nequaquam existimauimus esse celandum, sed vbique gloriam Dei & magnalia eius annuntiandum. Et hoc modo cum triumpho victoriæ ad palatium nostrum reuersi sumus. [a] *Iosue* 6.

XXIX. HAERETICVS VTI CATHOLICVS CVPIT IVNGI CATHOLICO IMP.

Ex eo tempore omnes Christiani Imperij nostri ad vnitatem pacis, & pristinam concordiam redierunt, glorificantes & magnificantes propugnatorem nostrum Dominum Iesum Christum, qui ad vnitatem Fidei coadunare populum suum dignatus est, in subiectionem quod ab eo est, Imperij nostri. Quocircà dignũ existimauimus hæc, quasi pacifico amico & spiritali fratri nostro, & vt credimus socio gaudij à Deo Imperij nostri manifesta facere, quæ nobiscum acta sunt, vt pariter sicut vnius eiusdemque Fidei & religionis B
cultoribus facere oportet, laudibus & hymnis collaudemus & glorificemus Saluatorem nostrum Dominum Iesum Christum. Oportuerat enim statim in exordio Imperij nostri, sicut spiritali fratri nostro & pacifico amico, per veros apices nostros, quæ erga nos gesta sunt, vobis manifestare, sed sicut suprà dictum est, præfati Tyranni & rebellis, ac turpi morte condemnati Thomæ seditio nos facere prohibuit.

XXX. NOMINA LEGATORVM.

At verò nunc dedit Deus nobis hoc præsens & opportunum tempus post eius interfectionem & coadunationem & concordiam populi nostri. Et ideò iustum existimauimus mittere ad vestram gloriam Theodorum Protospatharium nostrum & Stratigon, Niceta sanctissimum Metropolitanum Myrensem Lyciæ, Fortunatum Archiepiscopum Venetiæ, Theodorum reuerendissimum diaconum & Oeconomum istius sanctissimæ Dei Catholicæ & magnæ Ecclesiæ sanctæ Sophiæ, & Leonem nostrum Candidatum. Et non C
tantùm per has syllabas, sed & per ipsos viros annuntiamus vestræ gloriæ omnia quæ proposita sunt, vt tam per eos, quamque & per missos vestros iterùm scire possemus vestræ dilectionis sanitatem, simulque fidelium vestrorum incolumitatem, necnon & omnium rerum vestrarum apud vos consistentium prosperitatem. Porrò nunc per has nostras veras & fideles syllabas corroboramus & confirmamus priorem pacem & amicitiam inter vos & nos constitutam, deprecantes mediatorem eiusdem pacis Dominum, qui dixit: [b] Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis, eamdem pacem & charitatem splendidiorem & robustiorem facere, & ostendere temporibus & potestatibus præteritis, quoniam & nos sic tenemus, & speramus, quòd & vestra gloriosissima potestas ita consentiat sicut & nostra. Charitas enim & pax vtramque potestatem secundùm Dominicam vocem potest & seruatrices eius mandatorum efficere. Dixit enim: [c] Qui diligit D
me, mandata mea custodit. & iterùm: [d] In hoc cognoscent omnes, quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad inuicem. CONFIRMATIO PRAETERITAE PACIS. [b] *Ioan.* 14. [c] *Ioan.* 14. [d] *Ioan.* 13.

XXXI. CALVMNIAE CONTRA CATHOLICOS.

Sed & hoc vestræ Christo amabili dilectioni manifestamus, quia multi de Ecclesiasticis seu & laicis viris alieni de Apostolicis traditionibus facti, & neq; paternos terminos custodientes, facti sunt inuentores malarum rerum. Primùm quidem honorificas & viuificas Cruces de sacris templis expellebant, & ad eadem loca imagines statuebant, ponebantque lucernas coram eis, simul & incensum adolebant, atq; eas in tali honore habebant, sicut honorificum & viuificum lignum, in quo Christus verus Deus noster crucifigi dignatus est propter nostram salutem. Psallebant & adorabant, atque ab iisdem imaginibus auxilium petebant: pleriq; autem linteaminibus easdem imagines circumdabant, & filiorum suorum de Baptismatis fonte susceptrices faciebant. Alij verò religiosum habitum monasticum sumere volentes, religiosiores personas postponebant, qui priùs comam capitis eo- E
rum suscipere solebant, adhibitis imaginibus, quasi in sinum earum decidere capillos illorum sinebant. Quidam verò sacerdotum & clericorum colores de imaginibus radentes immiscuerunt oblationibus & vino, & ex hac oblatione post Missarum celebrationem dabant communicare volentibus. Alij autem corpus Domini in manus imaginum ponebant, vnde communicare volentes accipere fecerunt. Nonnulli verò, spreta Ecclesia in communibus domibus tabulis imaginum pro altaribus vtebantur, & super eas sacrum mysterium celebrabant. & alia multa his similia illicita, & nostræ religioni contraria in Ecclesijs fiebant, quæ à doctioribus & sapientioribus viris satis indigna esse videbantur.

XXXII. DE CONCILIABVLO ICONOCLASTARVM.

Propterea statuerunt Orthodoxi Imperatores & doctissimi sacerdotes Locale adunare Concilium, ad inquisitionem super his habendam: qui in idipsum conuenerunt, sancto Spiritu inspirante. Talia vbique communi consilio fieri prohibuerunt, & imagines de humilioribus

milioribus locis efferri fecerunt, & eas quæ in sublimioribus locis positæ erant, vt ipsa pictura pro scriptura haberetur, in suis locis consistere permiserunt, ne ab indoctioribus & infirmioribus adorarentur, neque eis lucernas accenderent, neque incensum adolerent, prohibuerunt. Quemadmodum & nos nunc sentimus, & tenemus, abiicientes de Ecclesia Christi eos qui huiusmodi malignis inuentionibus studeant. A

XXXIII. DE ORTHODOXIS ROMAM CONFVGIENTIBVS.

Propterea quidam illorum qui noluerũt suscipere Concilia Localia, & à veritate redarguit: fugerunt hinc, & venerunt ad antiquã Romam à Deo conseruatam, iniuriam ac calumnias Ecclesiæ inferentes, & veræ religioni detrahentes, quorum pessima verba & blasphemiis plena, postponẽtes nostra potius Orthodoxa gloriæ tuæ, manifesta facimus, quia nos symbolum sanctarum & vniuersaliũ sex Synodorum, quod ab omnibus Orthodoxis Christianis tenetur, non tantùm prædicamus, sed etiam inuiolabiliter corde tenemus.

XXXIV. *gloriamur PROFESSIO FIDEI CATHOLICAE.

Trinitatem in tribus personis diuisam colimus, vnitatem vnius diuinitatis naturam confitentes, ex Virgine temporalem Verbi natiuitatem prædicamus, diuinitatis & humanitatis duas voluntates & operationes * glorificamus. Postulantes intercessiones & interpellationes inuiolatæ Dominatricis nostræ Dei Genitricis semper Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum. Glorioſas autem & sanctas reliquias eorum cum fide veneramur, & quidquid aliud à beatissimis Apostolis traditum, & à sanctis Patribus in eisdem sex Synodis constitutum est, & confitemur & tenemus. B

XXXV. DE LITTERIS ET MVNERIBVS MICHAEL. IMP. AD ROM. PONT.

Vnde honorem Ecclesiæ Christi quærentes, fecimus litteras ad sanctissimum Papam antiquæ Romæ, & eas misimus per prædictos Missos nostros ad eum, dantes eis Euangelium aureum ex lapidibus pretiosis ornatum, similiter & patenam auream, & ipsam ex lapidibus pretiosis ornatam, & calicem simili modo ornatum, ambobus inscripta Imperij nostri nomina, vt Deo iubente, illuc peruenientes offerant ea ad templum sanctissimi ac beatissimi Apostolorum principis Petri, qui intercedat pro nobis & vobis. C

XXXVI. COMMENDAT LEGATOS.

De cetero ordinet vestra spiritalis dilectio, vt cum omni honore & illæsione ad eum veniant, auxilium eis ferentes in his quæ Deo placeant, & ad honorem eius pertineant in satisfactionem charitatis quæ inter nos est, iubentes ei vt si amodò manifesti fuerint quidam seductores pseudochristiani, Ecclesiæ calumniatores, illinc eos expellere, vt quòd scriptum est, de his adimpleatur. dicit enim Scriptura: * Eiicite malum de medio vestri, vt non tantùm in Republica ad inuicem concordemus, sed etiam & de magna re, quæ ad salutem animæ pertinet, id est, Ecclesiastica & Deo amabili consentiamus.

*Deut. 21. 22.

XXXVII. * *sue dibapha MVNERA MICHAEL. IMP. AD LVDOVICVM IMP. MISSA.

Causa memoriæ dilectionis quæ inter nos est, misimus per prædictos Missos nostros Prasinoultim vnum, * Milinoultim vnum, Tyrca duo, blactas veras duas, * dironida duo, diuenta duo. Absoluta mense Aprili, die decima, Indictione secunda, à Deo conseD crata regia vrbe.] hactenus epistola Iconomachi Imperatoris, quæ cùm multa mendacia contineat & errores multos in his quæ ad Catholica dogmata spectant, hominem æquè fraudulentum ac impium repræsentat, qui vera multa mendaciis miscens, apparere conatus sit esse Catholicus.

XXXVIII. LVDOVICVS IMP. LEGATOS MICHAELIS AVDIT.

Peruenerunt Legati in Gallias mense Octobris, cùm Ludouicus Imperator aduersus Britones in expeditione esset. quamobrem eius reditum iussi sunt expectare, qui non contigit nisi sequenti mense, vt Annales Francorum quos recitauimus absque controuersia docent. sic igitur ipsa legatio nonnisi mense Nouembris audita est ab ipso Ludouico Imperatore Rotomagi. Vbi post auditos Legatos, dimisit eos proficisci Romam, vt in mandatis acceperant. Verùm Ludouicus adiunxit illis suos Legatos ad Romanum Pontificem. Porrò Legatos Michaelis vnà cum Legatis Ludouici nonnisi anno sequenti contigisse E Romam ad ipsum summum Pontificem proficisci, quæ suo loco dicentur, ostendent.

XXXIX. [b] *Hilduin. in Areopag. Apud Sur. die 9. Octob. tom. 5.*

Allatos autem tunc in Gallias per Oeconomum Constantinopolitanæ Ecclesiæ, vnum ex Legatis superiùs nominatum Theodorum diaconum, libros S. Dionysij Areopagitæ, Hilduinus in epistola reddita ad Ludouicum testatur his verbis: [b] Authenticos autem eosdem libros Græca lingua conscriptos, quando Oeconomus Ecclesiæ Constantinopolitanæ, & ceteri Missi Michaelis legatione publica ad vestram gloriam Compendio functi sunt: in ipsa vigilia solemnitatis S. Dionysij pro munere magno susceпimus. Quod donum deuotioni nostræ ac si cælitus allatum adeò est diuina gratia prosecuta, vt in eadem nocte decem & nouem nominatissimæ virtutes in ægrotorum sanatione variarũ infirmitatum ex notissimis & vicinitati nostræ personis contiguis, ad laudẽ & gloriam sui nominis, orationibus & monitis excellentissimi Martyris Christus Dominus si operari dignatus.] hæc

A hæc Hilduinus Abbas monasterij S. Dionysij apud Parisios constituti, qui & iussu eiusdem Ludouici Imp. eadem Dionysij opera ex Græco in Latinum conuertit. Extat de his eiusdem Imperatoris ad ipsum Hilduinum epistola, & alia Hilduini ad ipsum reddita.

XL. Interea verò vbi ipse Imperator Ludouicus ex legatione Michaelis inter alia ea quæ ad cultum sanctarum imaginum viderentur spectare cognouit: vt de omnibus diligentissima posset haberi discussio, legationem quàm primùm potuit, misit ad Romanum Pontificem, qua ab eo peteret non Synodi cogendæ dari licentiam, sed tantùm colligendi viros doctos, qui ea de re exquirerent ac disputarent. Qui hac perfuncti sunt legatione, fuerunt Freculfus Episcopus & Adegarius. Constant hæc omnia ex epistola scripta ex cõuentu Parisiensi, vbi de his est actum anno sequenti, in qua inter alia ista leguntur: [a] Venerabilis namq; Freculfus Episcopus subtiliter pudenterque, qualiter ipse & Adegarius socius illius B hac de re cum domno Apostolico, & cum venerandis Episcopis & ministris illius egissent, viua voce paruitati nostræ innotuit.] & inferiùs quid per Legatos petitũ & obtentũ fuerit, ita iidem his verbis ostendunt, dicentes: [b] Aperuit vobis Dominus ostium iuxta optatum vobis desiderium, vt licentia vobis ab eadem tribueretur auctoritate tantæ rei cum vestris quærendi familiariter veritatem. Vt quoniam inerat vobis voluntas consulendi & deerat auctoritas quærendi, eius auctoritate quæreretis veritatem; cuius auctoritas deuiare videbatur ab ipsa veritate.] ista aduersarij ipsius Romanæ Ecclesiæ in cultu sanctarum imaginum, quorum etiam assertione compertum satis habetur, non solùm non licere Imperatoribus Synodos celebrare inconsulta Apostolica Sede, sed nec inter suos familiariter de his disputare quæ spectant ad Fidem Catholicã & Ecclesiasticam disciplinam, nisi impetrata ab ipso Romano Pontifice licentia, & impertita ab ipso auctoritate. [a] *Synod. Parisi. pag. 22.* [b] *Ibid. p. 23.* SINE CONSENSV ROM. PONT. NEC DISPVTARE LICET DE FIDE.

C Profitetur etiam idipsum ipse Ludouicus Imperator in litteris datis anno sequenti ad Eugenium Romanum Pontificem, in quibus & ista leguntur [c]: Et ob hoc à vestra sanctitate petiuimus, vt sacerdotibus nostris liceret de libris sanctorum Patrum sententias quærere atque colligere, quæ ad eamdem rem pro qua iidem Legati vos consulturi erant veraciter definiendã conuenire potuissent. Quas cùm illi, iuxta concessam à vobis licentiam, solerter inquirerent, & diuina opitulante gratia, quidquid inuenire tam breui temporis spatio potuerunt, collegissent, nobis ea legenda direxerunt.] Et in epistola [d], seu commonitione ad legatos Romam missos hæc habet: Quia enim, vt nostis, nos ab eo petere voluimus licentiam, quatenus has collectiones à sacerdotibus nostris fieri permitteret: & ideò non poterit prætermitti quin ostendatur, quod ex ipsius permissione collectum est.] Rursus & ex his quæ habentur intexta Actis Parisiensis conuentus ex verbis eiusdem LudoD uici Imperatoris, hæc in eamdem sententiam: [e] Nos autem non Synodum congregando, sed quemadmodum à vobis postulauimus, licentiamque agendi percepimus vnà cum familiaribus nostris, filiis vestris, &c.] hæc ex epistola per eosdem Legatos ad Romanum Pontificem missa, quam suo loco reddituri sumus. XLI. [c] *Ead. Synod. pag. 153.* [d] *Ead. Synod. pag. 156.* [e] *Ead. Synod. pag. 126.*

Cùm igitur missi à Ludouico Legati Romam peruenissent: Romanus Pontifex temeritatis eos redarguit, quòd antiquam coalitam per multa sæcula Ecclesiasticam de sacris imaginibus consuetudinem immutare temerè conarentur. Ceterùm ne videretur rem agere auctoritate potiùs quàm ratione, petitam ab Imperatore licentiam de his agendi ac disputandi concessit. Sicque in Gallias redierunt ad eumdem, qui eos miserat, Imperatorem anno sequenti. Sed & profectionem eorumdem Legatorum contigisse potiùs anno sequenti existimamus, licet hoc anno de eadem Romam mittenda legatione fuerit à LuE douico tractatum. Quid autem post hæc actum sit, cùm de reditu ipsorum in Gallias agemus anno sequenti, dicturi sumus. XLII.

IESV CHRISTI ANNVS 825. EVGENII PAP. II. ANNVS 2. LVDOVICI MICHAEL. BALBI 5. 12. IMPP.

SEQVITVR annus Redemptoris octingentesimus vigesimusquintus, Indictione tertia inchoatus, quo Kalendis Nouembris prope Parisios complures, qui ceteros doctrina excellere videbantur, iussu Ludouici Imperatoris in vnum collecti, secundùm petitam 1.

COLLATIO PARISIENSIS.

tam & acceptam licentiam à Romano Pontifice de imaginum veneratione disseruere. A De his acturi, in primis ipse titulus est redarguendus erroris, ex Actis ipsis, dum actio illa, Synodus Parisiensis, nomine inscribitur; cùm ex ipsius Imperatoris litteris constet non Synodum esse celebratam, sed ex selectis viris eruditis habitam esse Collationem, singulis in eam suum symbolum conferentibus. Plurimùm namque differre inter Synodum & Collationem, maiores nostri suis scriptis reliquere testatum.

II. Erubuisse visa sunt posteriora sæcula, quæ in hac de qua est sermo, Collatione sunt facta, scriptisque mandata; ac ea de causa Acta ipsius occuluisse, vt ampliùs non essent visa. Nullus enim vsquam reperitur (quod sciam) inter tot diuersorum scriptorum examina: quibus Gallia abundauit, qui eiusmodi Collationis vel leuem mentionem habuerit, quæ ante annos quatuor Francofurti cusa in Vuecheliana typographia in lucem prodiit absque luce, nempe quòd auctoris nomine careat, qui inuenit, & edendam curauit, vel ex B qua fuerit accepta bibliotheca; nec sit aliquid dictum (vt moris est eorum qui ingenuo ac animo libero absque fuco & fallaciis rem agentes omnia ista produnt) quo liberent fidem suam, & Lectori aditum non occludant, sed patefaciant, vt si velint, ipsum possint consulere codicem veterem: num ex eo sint cuncta sincerè, atque fideliter reddita. Nam secùs facere, est tyrannicè cogere, & strangulare Lectorem, vt ea prout edita sunt, accipiat velit, nolit, nec in ambiguis habeat quem consulat, quò se vertat. Vt planè (quod dictum est) non sit istud in lucem edere, sed offundere tenebris omne quod promitur.

MALA FIDE EDITIO FACTA COLLATIONIS.

III. Secundùm igitur Redemptoris nostri illam sententiam: [a] Omnis qui malè agit, odit lucem; & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta.] arguendus est iste filius esse tenebrarum qui tenebricosum opus, perpetuis tenebris dignum à maioribus habitum & abditum, obscuritate nominis, & loci vnde prodierit, totum densa offusum caligine in odium & inuidiam Catholici nominis sparserit; vt consultiùs Pithœus egerit (si verum est quod præfatur anonymus) vt apud se retinuerit, nec prodiderit in dedecus Galliarum quod apud se habebat eorumdem Actorum vetus exemplar.

[a] *Ioan. 3.*

COLLATIO A MAIORIBVS OCCVLTATA MALE PRODITA.

IV. Sed tantum abest, vt quod voluit, assecutus sit auctor, qui edidit, vt potiùs contrarium nolens & inuitus sit operatus; cùm ex litteris quas recitat Ludouici Pij, ipsa pietas in tenebris eluceat, nimirum quantum sit apud Romanos Pontifices in vniuersa Ecclesia iuris & potestatis, & quanta Imperatores prosequi eos debeant reuerẽtia, & colere obseruantia.

V. Quod in primis spectat ad ipsos qui adfuerunt Collatores (vt omnis erroris origo & causa pandatur) sciendum est, quòd ex malè percepto sensu S. Gregorij Papæ in epistola ad Serenum Massilienſem Episcopum, inualuit apud eos error ille, quo dicerent, sacras D imagines in Ecclesijs ad docendum tantùm, non ad eas adorandum exponi debere. Ex qua falsa susceptа semel assumptione, in illud simul præcipitium sponte ferrentur, vt septimam Oecumenicam Nicænam Synodum eo nomine condemnarent, mentientes, quòd in ea latriæ adoratione iuberentur imagines adorari. Sic igitur occasione legationis hæretici Imperatoris Michaelis cicatricem malè obductam refricantes, vulnus periculosius induxerunt, quod anteà inflictum in Francofordiensi Concilio, iam fuerat abolitione Actorum illorum plenè curatum, sed nunc ob insciticm Collatorum & nequitiam pariter (vt apparebit) dira exulceratione recruduit. Quod cùm hìc aspicis, tu ad præparatum anteà, & eo loco repositum, vbi actum est superiùs, de Francofordiensi Concilio, antidotum festinè recurre: nam ibi nos agentes de Francofordiensi Concilio, ipsorum errores confutauimus. Ad eum igitur locum (ne eadem repetere cum labore & tædio teneamur) E veri amantem Lectorem reiicimus, vbi & quinam fuerint isti eius sententiæ defensores, ostendimus: ea legat, vt securè mente illæsa percurrat, quæ in hac habita Collatione inueniet offendicula. quæ in primis reperiet in epistola ab ipsis ad eumdem Ludouicum Imperatorem hoc anno data, inscripta falso titulo Synodi, quæ sic se habet:

EX IGNORANTIA ET MALITIA PRODIIT ERROR.

[b] *Synod. Paris. pag. 19.*

Synodus Parisiensis, octingentesimo vigesimo quinto anno [b].

VI. Excellentissimis ac victoriosissimis Deoque amabilibus Augustis dominis HLudouico & HLudhario sereniſſimis Imperatoribus.

COLLATORVM EPIST. AD LVDOVICVM ET LOTHARIVM IMPP.

Nos serui & fideliſſimi oratores vestri, qualiter proximis Kalendis Nouembris apud Parisiorum vrbem iuxta præceptum vestræ magnitudinis in vnum conuenimus, qualiterque de negotio à vestra pietate nobis iniuncto, de causa videlicet imaginum egerimus, ad memoriam vestræ celsitudinis reducimus. Sed vt meliùs nobis manifestum fieret,

ob quam

A ob quam causam vestra pietas, quæ erga Dei, sanctæq. suæ Ecclesiæ amorem ardentissimè flagrat, ad hoc inquirendum primò accensa fuerit: necessarium duximus initium huiusce rei cognoscere. Et ideò primùm epistolam domini Hadriani Papæ, quam pridem pro imaginibus erigendis Constantino Imperatori & Irenæ matri eius ad eorum deprecationem in transmarinis partibus direxit, coram nobis legi fecimus, & quantum nostræ paruitati res patuit, sicut iustè reprehendit illos qui imagines Sanctorum temerario ausu in illis partibus confringere, & penitus abolere præsumpserũt; sic indiscretè noscitur feciſſe, id quòd superstitiosè eas adorare iussit. Pro quarum etiam causa Synodum congregari præcepit, & sua auctoritate sub iureiurando censuit, vt erigerentur & adorarentur & sanctæ nuncuparentur; cùm eas erigere licitum, adorare verò nefas sit. Inseruit etiam in eadem epistola quædam testimonia sanctorum Patrum, quantum nobis datur intelligi valdè absona, & ad rem B de qua agitur, minimè pertinentia.] hæc isti de Hadriano. Ex quibus planè intelligas eiusdem esse farinæ homines cum illis, & fortasse eosdem ipsos qui sub nomine Caroli Magni ad eumdem Hadrianum scripsere aduersus septimam Synodum commentarium, quos satis est confutatos esse superiùs. In eo autem quòd calumniari sunt eumdem Hadrianum Pontificem, iureiurando censuisse, vt imagines erigerentur & adorarentur, cùm nihil penitus de iuramento, vel leuis insit vsquam mentio, planè mendaces arguuntur & fraudulenti, sed pergunt:

VII. CALVMNIOSE AGVNT ADVERSARII COLLATORES.

Ex huius namque epistolæ textu Imperator & clerus simulque & populus auctoritatem sumentes Synodum fecerunt, in qua sicut illi multùm deuiauerunt, qui imagines Sanctorum in illa alia Synodo, quæ sub Constantino auo memorati Constantini facta est, penitus abdicandas esse decreuerunt; sic isti non mediocriter errauerunt, qui eas non solùm coli & C adorari & sanctas nuncupari sanxerunt, verùm etiam sanctimoniam ab eis se adipisci profeſsi sunt.] & ista quoque quàm calumniosè ingerantur, æquè superiùs dictum, & de obiectionibus in eam Synodum Oecumenicam, illatis ab ipsis prolixiùs tractatum est, cùm patenter ostendimus sparsas de eadem Synodo ab eis calumnias & adornata mẽdacia, quæ sicut aperuimus æquè repellimus. pergunt verò: Et vt id esse verum quod nitebãtur astruere demonstrarent, quædam sanctarum Scripturarum testimonia, & sanctorum Patrum dicta ad suum superstitiosum errorem confirmãdum, violẽter sumpserunt, & eidem suo operi incompetenter aptauerunt, quoniam nõ eo sensu, quo dicta, nec eo intellectu, quo à sanctis Patribus exposita, ab illis esse produntur prolata vel intellecta.

VIII. Eamdem porrò Synodum cùm sanctæ memoriæ genitor vester coram se suisque perlegi feciſſet, & multis in locis (vt dignum erat) reprehendisset, & quædam capita quę reprehensioni patebant, prænotasset: ea per Angilbertum Abbatem eidem Hadriano Papę direxisD set, vt illius iudicio & auctoritate corrigerentur.] Mentiri rursus aduersarij conuincuntur in eo quòd aiunt à Carolo ea de Synodo septima loca reprehensa: nam luce clariùs ex ijsdem reprehensionibus demonstrauimus, non ab ipso Carolo eas excogitatas, sed ab alijs eas ipsi oblatas Carolo; ab eo verò missas ad Hadrianum, in quem isti e malo hæc stomacho rursus euomunt, dicentes: Ipse Hadrianus rursus fauendo illis qui eius instinctu tam superstitiosa tamq; incongrua testimonia memorato operi inseruerant, per singula capitula in illorum excusationem respondere quæ voluit, non tamen quæ decuit, conatus est. Talia quippe quædam sunt quæ in illorum obiectionem opposuit, quæ remota Pontificali auctoritate, veritati & auctoritati refragantur. Sed licet in ipsis obiectionibus aliquando absona, aliquando inconuenientia, aliquando etiam reprehensione digna testimonia defensionis gratia proferre nisus sit; in fine tamen eiusdem Apologiæ sic se sentire, & tenere, E & prædicare, ac præcipere de his quæ agebantur, professus est, sicut à beato Papa Gregorio institutũ esse constabat. Quibus verbis liquidò colligitur, quòd non tantùm scienter quàm ignoranter in eodem facto à recto tramite deuiauerit. Nisi enim in conclusione obiectionum suarum retinaculis veritatis, beati scilicet Gregorij institutis astrictus iter deuium præcauisset, in superstitionis præcipitium omnino labi potuisset.]

INCVLCANT MENDACIA COLLATORES.

IX. Ista cùm ij adeò impudenter effutiant: debemus plurimas Deo gratias, quòd ipsa Hadriani scripta integra adhuc extent, quibus sanè tanta stolidiras, siue potiùs insignis prauitas, doluſque malus aduersantium arguatur, dũ ex eis apparet meridiana luce clariùs, quòd Hadrianus non deferendo cultum imaginum, Gregorium citat, sed asserendo & profiten-TORVM. do, ipsumq; tam scriptis quàm factis ostẽdit eumdem sanctum Gregorium esse professum. Sed de his latissimè citato loco superiùs dictum est, quæ rursum consulere ne graueris, quo

CONFVTATA MENDACIA COLLA-

magis horum mendacia deteſteris. qui pergunt, conſilium dantes quid ipſe tunc facere de- A
beat Ludouicus.

X. His igitur pro captu ingenij animaduerſis & intellectis: vt pleniùs etiam nobis cuncta pateſcerent, fecimus epiſtolam nobis relegi, quam nobis Legati Græcorum anno præterito detulerunt. Venerabilis namque Freculfus Epiſcopus ſubtiliter, prudenterque, qualiter ipſe & Adegarius ſocius illius de hac re cum domno Apoſtolico & cum venerandis Epiſcopis & miniſtris illius egiſſent, viua voce paruitati noſtræ innotuit. Sed cùm prudenti relatu illius cuncta cognouiſſemus, qualiter partim veritatis ignorantia, partim peſſimæ conſuetudinis vſu, huius ſuperſtitionis peſtis illis in partibus inoleuiſſet, & priora & poſteriora ſtudioſiſſimè conſideraſſemus: intelleximus, quantum nobis res patuit, quo zelo ad hæc conſideranda veſtra ſancta deuotio excitata fuerit. Non enim ignoramus animum veſtrum magno tædio poſſe affici, cùm illos à recto tramite quoquo modo conſpicitis deuiare, qui ſumma auctoritate præditi deuiantes quoſque debuerant corrigere. Illo B
nempe zelo accenſi eſtis, de quo B. Paulus Apoſtolus dicit: [a] Quis ſcandalizatur, & ego non vror? Cùm enim duos in periculo conſtitutos conſpexiſtis & à via regia declinates, vnum ſcilicet ad ſiniſtram in abruptum confringendarum imaginum prolapſum, alterum verò ad dexteram in ſuperſtitioſam videlicet earumdem imaginum adorationem procliuem: voluiſtis vos affectu pietatis medium opponere, & vtriuſque partis morbo ſalutiferam medicinam conferre.

DE LEGATIONE PRÆMISSA AD ROM. PONT.

[a] 2. Cor. 11.

XI. Sed quoniam maximum vobis in eo obſtaculum erat, eo quòd pars illa, quæ debebat errata corrigere, ſuaque auctoritate huiuſce ſuperſtitionis errori obniti, ipſa prorſus eidem ſuperſtitioni non ſolùm reſiſtere, verùm etiam incauta defenſione contra auctoritatem diuinam & ſanctorum Patrum dicta nitebatur ſuffragari: aperuit vobis Dominus oſtium C
iuxta optatum vobis deſiderium, vt licentia vobis ab eadem tribueretur auctoritate tantæ rei cum veſtris quærendi familiariter veritatem; vt quoniam inerat vobis voluntas conſulendi, & deerat auctoritas quærendi: eius auctoritate quæreretis veritatem, cuius auctoritas deuiare videbatur ab ipſa veritate; quatenus ſancto veſtro deſiderio & vigili ſtudio veritas patefacta, dum ſe in medium oſtenderet, etiam ipſa auctoritas volens, nolensque veritati cederet atque ſuccumberet. Verùm quoniam fratrum ſalus non eſt negligenda, & eminens auctoritas non eſt facilè reprehendenda: viſum eſt extremitati noſtræ, vt omnis veſtræ ſerenitatis ſermo ad illos ſpecialiter ex Apoſtolicarum auctoritate litterarum diri-

QVID AGENDVM CONSVLANT COLLATORES.

gatur: quorum primùm cauſa ad hæc quærenda eſtis excitati; & quidquid reprehenſionis in vtriſque partibus dignum cognoſcitur, ad illorum perſonam potiùs referatur, qui liberè admoneri poſſunt, & quorum ſcandalum ſi pro veritate ortum fuerit, faciliùs tole- D
rari poteſt.] Vidiſti quid iſti Ludouico ſuadeant, nimirum vt litteræ ſcribantur ad Michaelem Imp. auctoritate (vt aiunt) litterarum Apoſtolicarum, nempe nomine Romani Pontificis, quod (vt videbimus) factum eſt; cùm longè procul abfuerit, vt vel leuis conſenſus Apoſtolicæ Sedis acceſſerit. Ceterùm quomodo cum Græcorum Imperatore, rurſus quomodo ſe gerat cum Romano Pontifice, ad eos ſcribendo, ſic Collatores eumdem Ludouicum Imp. admonent.

XII. Credimus itaque quòd illos reprehendendo, illisque compatiendo, iſtos verò demulcendo, laudando & præferendo, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ condignam laudem deferendo, veritatem ex teſtimonijs ſanctarum Scripturarum & ſententijs ſanctorum Patrum in medium proferendo, & veraciter, ſobrieq; exponendo, poterit veſtra ſanctiſſima deuotio, ſicut optat, vtriſque conſulere. ſic quippe refragator vinculis veritatis modò blandiendo, E
modò honorando, modò ſecundùm rationem veritatem demonſtrando ſubtiliter adſtrictus, non audebit aliter docere, quàm quod veritas habet, nec poterit aliter tenere quàm quod veritas habet, nec aliter tentare, quàm quod veritatis documento alijs tenendum tradiderit.

XIII. Tali nempe modo viſum eſt noſtræ mediocritati, vt vtriuſque partis ſaluti commodiſſimè prodeſſe, magnamque vobis à Domino remunerationem huius rei gratia præparare poſſitis. Credimus ſanè quia quamquam aliqua ex parte ſuperſtitioſam ſibi conſuetudinem forte vendicare velint: nullatenus tamen ab eadem Sede aliter quàm auctoritas & veritas ſe habet, mandare in aliquam partem præſumet. Verebitur ſiquidem poteſtatem veſtram, auctoritatem Sedis & teſtimonia veritatis. Cùm igitur à veſtra ſancta deuotione ita peracta fuerint, licet (quod non optamus) in aliquo aut iſti, aut illi deuiare voluerint, & veſtram

DE SVADENDO ERRORE ROM. PONT. LABORANT ADVERSARII.

A ſtram ſaluberrimam admonitionem, quæ tota ex auctoritate veritatis profertur, audire contemperint; non minor id vobis à Domino recompenſatio fiet, quia totum, ſecundùm verba Heliæ [a] Prophetæ, quod veſtrum fuit, facere ſtuduiſtis.] iſta viri prudentes; quibus [a] 3. Reg. 19
cùm tantùm data fuerit à Romano Pontifice inquirendi facultas: definierint iſti, ſententiamque protulerint in epiſtolam Hadriani, in ipſam Oecumenicam ſeptimam Synodum, & quid de imaginibus ſentiendum ſit, ipſi primæ Sedi legem præſcribere ſtuduerint. qui & de ſuo ipſorum labore in his conferendis iam pergunt dicere:

XIV. Nos denique ſerui veſtri (ſicut ſuperiùs præmiſſum eſt) in vnum conuenientes, & de nobis iniunctis pro captu intelligentiæ noſtræ familiariter conferentes, teſtimonia ex auctoritate diuina, & ſententias ſanctorum Patrum, quas, prout temporis anguſtia permiſit, collegimus, & coram nobis legi fecimus, & quidquid cum his de negotio de quo agetur ne-
B ceſſarium aptumq. iudicauimus, & in vnum congerere ſtuduimus, veſtræq. Imperiali potentiæ per venerabiles viros Halitgarium & Amalarium dirigere præſumpſimus, vt videlicet veſtra à Deo vobis collata ſapientia ex his eligat quidquid neceſſariũ dignumq. ad idem negotium pertinens iudicauerit. Obſecramus itaque humiliter abundantiſſimam pietatem veſtram, vt non nobis adſcribatur quidquid ibi minus, aut indecens, aut ... inuentum fuerit. Verè enim fatemur, quia anguſtia temporis præpediente, nec quanta voluimus, nec quanta potuimus, collegimus; ſed tantùm veſtris ſacris iuſſionibus, vt decet, & oportet, totis niſibus parere cupientes, quæ paruo in tempore ad manus nobis occurrere potuerunt, breuiatim collegimus, & huic operi vſque ad veſtram ſagaciſſimam examinationem inſeruimus. Nam quidam noſtrorum de longè venientes non habuerunt ſpatiũ temporis quærendi; quidam verò nec cauſam pro qua ad hunc conuentum venire iuſſi ſunt, donec per-
C uenerunt, veraciter noſſe potuerunt. Moduinus namque infirmitate, in qua diutiſſime laborat, detentus venire nequiuit.

QVAE FVERVNT STVDIA ADVERSARIORVM.

XV. Scit itaque pleniſſimè excellentia veſtra, quia illud quod per omnes Catholicorum libros indagari neceſſitas vrget, prolixi temporis ſpatio ad legendum indiget. Nam ſi ſuffi-
ciens ſpatium temporis nobis tributum fuiſſet, tanta Domino opitulante, poteramus colligere, quæ huic operi copioſè poterãt abundare. Tamen in his quæ collecta ſunt, ſummam huius negotij de quo agitur diſcretè comprehenſam eſſe, iuxta auctoritatem diuinam & ſanctorum Patrum ſententias arbitramur, ita videlicet, vt vnuſquiſque fidelis ea perlegẽs, animaduertere queat, quòd imagines Sanctorum ſtulta præſumptione non ſunt confringendæ, & ad iniuriam Sanctorum abolendæ & penitus deſpiciendæ: nec aſſertione ſuper-
D ſtitioſa colendæ aut adorandæ; ſed potiùs huiuſcemodi ſuperſtitione remota, iuxta veram religionem, memoriæ & amoris cauſa ob recordationem eorum, quorum imagines habendæ, ſicut à beatiſſimo Gregorio ſatis Catholicè, perſpicueq. dictum declaratur.] Ac nec ipſis Romanis Pontificibus aliud retinere atq; ſeruare quàm quæ à ſancto Gregorio de his ſcripta & facta eſſe noſcuntur, ſemper in conſilio fuit & opere: quæ iſti non percipientes, cùm pugnant, aërem verberant. demum verò iſta perorant:

EXCVSATIO ADVERSARIORVM.

XVI. Quia igitur nos his qui in ſacra Sede Petri Apoſtoli reſident, dignam honoris reuerentiam iure tribuendam non dubitamus, & illorum erga imagines ſuperſtitioſam veneratio-
nem quidam viſu, omnes verò aliorum relatu cognoſcimus: voluimus primùm contra illos ſententias ponere, qui imagines præſumptuoſa temeritate confringere præſumpſerunt, quatenus inde iſti animati aliorum errata valentiùs vobiſcum corrigerent, & ad ſuam ſuperſtitionem cognoſcendam veritatis teſtimonia ſuſcipenda animum faciliùs flecterent.
E Sicut igitur nobis videtur, & ſuperiùs præmiſimus, apertè ſermo veſtræ correctionis contra illos vſquequaq; dirigi poteſt, à quibus vobis illa epiſtola quam relegimus, directa eſſe cognoſcitur: quoniam eius textu vtramq; partem reprehenſione dignam demonſtrauit, & illam ſcilicet quæ indebito & ſuperſtitioſo cultu imagines venerabatur, & illam quæ ab inferioribus locis eaſdem imagines euertere & delere præcepit: & ideò credimus, quãquam cetera alia ſecundùm auctoritatem veritatis, ſicut in ſuis ſcriptis continetur, idem Imperator fecerit, propter hoc tamen factum quoſdam illarum partium infirmos ſcandalizaſſe, nec non quoſdam noſtræ Vrbis Romanæ perturbaſſe.]

CONSILIVM SVBDOLVM ADVERSARIORVM.

XVII. Vides hos magis excuſare Iconoclaſtas, tamquam veritatis auctoritate, vt aiunt, agentes? Qui demum huiuſmodi ſalutatione epiſtolæ finem imponunt: Ad exaltationem & pacem ſanctæ ſuæ Eccleſiæ, humillimam Deoq. amabilem & Chriſtianæ religioni neceſſariam dominationem ſerenitatis veſtræ Dominus Ieſus Chriſtus incolumem dextera ſuę

SALVTATIO.

pietatis tueri ac felici protectione per immensum conseruare, & post huius vitæ cursum A
supernis ciuibus consortem dignetur efficere.] hæc ipsi. Qui & illud amplius præstitere,
vt iisdem scriptis & ad Ludouicum missis inseruerint litterarum formam, quas ipsi Ludouicus scribere deberet pro ineunda concordia omnium Ecclesiarum ad ipsum Romanum Pontificem. Extant ipsæ, sed carent principio atque fine, quas hîc tibi legendas posuimus. sic enim se habent:

XVIII. [a] . . . . . Quia ergo per charitatem Dei, quæ ipso largiente diffusa est in cordibus
[a] *Eod. tit. pag. 120.* EPIST. NOMINE LVDOVICI IMP. AD ROM. PONT. nostris, per Spiritum sanctum qui datus est nobis, vniuersæ Ecclesiæ notum esse non dubitatur, quòd omnia quæ intra eamdem sanctam Dei Ecclesiam ad perennem capiendam salutem pertinentia aguntur, ita per eiusdem sancti Spiritus gratiam cautè agenda sunt, vt illud præcipuè charitatis priuilegium conseruetur, quod ipse auctor & largitor omnium bonorum Dominus de mundo corporaliter abscessurus pro summo atque altissimo munere fidelibus suis dando pariter & relinquendo largiri dignatus est, dicens: [b] Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis: illud etiam Apostoli [c] pariter attentissimè cogitandum: Pacem sequimini & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Et idcircò valdè necesse est, vt quisquis ad illam patriam desiderat peruenire, vbi numquam discordia potuit vel poterit introire: illud summopere agere studeat, per quod & ipse illam Deo placitam charitatis pacem cum omnibus habere studeat, & omnes contra illam pacem discordantes ad veram concordiam reuocare contendat. B

[b] *Ioan. 14.*
[c] *Hebr. 12.*

XIX. AD PACEM EXHORTATIO. Certum est enim quia sicut quisquam, si eamdem charitatem, illam Deo placitæ fraternitatis charitatem seruare poterit & noluerit: ad palatium charitatis peruenire non poterit. Ita si illos, quos contra eamdem dilectionis vnitatem dissidentes cognouerit, & illos ad tantæ beatitudinis viam reuocare poterit, & virtute qua valet non certauerit: ipse sibi C
eiusdem beatitudinis ianuam seris validissimis claudit. similiter quoque iustissimo Dei iudicio eamdem calcandi semitam obstaculum sibi opponit, si secundùm qualitatis suæ modum omnes in Deo vnanimes, ne in barathrum discordiæ corruant, quantum reniti prævalet, viriliter non contendit. Hæc ad hoc non humana argumentatione reperta, sed diuina toti orbi terrarum docente auctoritate, diffusa atque notissima vbique valere debent; & vbicumque fuerint discordantes, ad concordiam reuocentur; concordes verò ne in discordiam proruant, ab vniuersis qui prævalent tueantur.

XX. His ita summatim præmissis, series huius dictionis postulat, vt subsequens sermo, cur talia præmissa sint, lucidè pandat.

DE VIRTVTIBVS CHRISTIANORVM. Quia igitur, vt vniuerso Ecclesiastico ordini, reuelante Spiritu sancto, notum est, inter cetera pietatis documenta, testante Apostolo, Fides, Spes, Charitas præeminent; ipsæque morum virtutes per prudentiam, temperantiam, fortitudinem, atque iustitiam, auctore Deo inuiolabiliter conseruantur: ita rursum illæ quatuor ad humanam deriuatæ sobriam conuersationem, per rationem, discretionem, honestatem, atque humilitatem habentur, atque vtuntur, nullusque istis carens, illas perfectè habere potuit, nec eis ritè, istis spretis, aliquâdo vti prævaluit. Et quamuis sint quædam ex eis humanam rationem excedentes, vt sunt nonnulla, quæ sola fide attingi possunt, & ob hoc ineffabilia, & incomprehensibilia dicuntur; auctoritate tamen diuina in sacris voluminibus, sanctorum etiã Catholicorũ Patrum edictis, Deo reuelante, qualiter eadé tenenda vel confitenda sint, sufficienter reperiuntur; ideoque pænè ab omnibus desideratur, optatur, quæritur, vt ratione præeunte, comitante, subsequente in omnibus, vel de omnibus, vnde certus esse desiderat, salua, & anteposita semper & vbique diuina auctoritate, non priùs qualibet humana adinuentione opponatur, quàm vtili ratione instruatur & vndecumque certus esse desiderat, pleniter imbuatur. D E

XXI. Idcircò ergo summopere cauendum est, ne homini rationali rationem desideranti, atque poscenti, vllo modo ratio interdicatur, nisi tantùm in his, vt suprà commemoratum est, ineffabilis tanta & talis occurrat sublimitas, cui meritò vniuersa humana se substernat ratiocinationis humilitas. Quia verò vno pretio, Christi videlicet sanguine, redempti fratres sumus, & ipso miserante, cuius misericordia id simus, cognosci meruimus, cum omni mentis affectu (vt suprà commemoratum est) necessitatem fratrum nostrorum, totius scilicet Imperij Orientalium Romanorum ad intima cordis nostri viscera admittere debemus, quorum inuiolabilem charitatem, ob nullam aliam disceptationis occasionem, nimis duriter, vt multis videtur, irrationabiliter scissam esse cognouimus, nisi quòd quidam

A dam illorum vnà cum Michaele & Theophilo Imperatoribus fratribus nostris, imagines Sanctorum non habere volunt; quidam verò è contrà ex eadem sancta plebe non solùm habere, sed etiam adorare volunt. Quorum altercationis discordiæ summa talis est, vt nolentes illas habere, volentes nec habere consentiant. Volentes verò, nolentes etiam adorare compellant. Qui hinc & inde in diuersa tendentes aduersus alterutrum, siue humana argumentatione, vel ratione, siue etiam ex diuina auctoritate, vel sanctorum Patrum scriptis voluntati suæ excerpta & coaceruata habent, vt vtrisque videtur, congrua plurima testimonia, quibus & isti suam, & illi è contrà vindicare, & obtinere suam putant posse sententiam.

Vnde sicut dignum, & verè dignũ & iustum est, vt præeunte Spiritus sancti virtute, ille XXII.
inter eos in nomine Domini talia correcturus, & ad viam veritatis sanctissimo moderamine reducturus, primus in hominibus arbiter occurrat, quem Deus omnipotens in Sede
B Apostolica collocare, eorumque Vicarium eidem sanctæ suæ Ecclesiæ dare dignatus est, & ob hoc ei nomen speciale in toto orbe terrarum ab eadem sancta Dei Ecclesia, præ omnibus Pontificibus decretum est, vt solus, non sua abusione, sed sanctorum Apostolorum auctoritate, Vniuersalis Papa dicatur, scribatur, & ab omnibus habeatur. Et quia sicut omnibus notum est, dicente [a] Ioanne Apostolo: Hora nouissima est. & Paulo: [b] Nos in quos fines sæculorum deuenerunt. Et ideò tempus instat, dies Iudicij absque vlla diuturna dilatione appropinquat: nulli dubium est, quin diabolus inter reliqua perditionis suæ argumenta, illud præcipuè contendit, vt in nouissimo die sanctæ Dei Ecclesiæ charitatem mutuam scindat, vnanimitatem per quamlibet occasionem scindat, viscera dilectionis corrumpat, vt eam non in pace superiùs commemorata, sed discissam & dilaceratam dies ille horrendus inueniat. ROM. PONT. PAPA VNIVERSALIS.

[a] *1. Ioan. 2.*
[b] *1. Cor. 10.*

C Sed nec illud latet, quòd ipse infelix infelicium, miserrimusq; omnium miserorum, non XXIII.
curat per quamlibet occasionem corporalem, spiritalem, mundanam, Ecclesiasticam, id efficere possit, dum tamen quolibet argumento eius Deo placitã in diligendo soliditatem scindere valeat. Et cùm vniuersus ei Ecclesiasticus ordo meritò obuiare debeat: nullus tamen sub hac conditione maiori constringitur debito, quàm ille, qui tanto in Sede Apostolica illorum auctoritate pro eorum reuerentia in vniuersali mundo, ac tali honorari meruit priuilegio. Qui tamen Vniuersalis meritò non dicitur, si pro vniuersali Ecclesiæ statu viribus quibus valet, non agonizatur.] Ac si diceret, secundùm merita non est dignus dici Vniuersalis, qui pro vniuersali Ecclesia non laborat; sed nequaquam indigna merita minuunt auctoritatem. pergit verò: Hæc domine Pater, ac toto mundo venerande, atque reuerende sanctissime Pontifex, ad insinuandam in tanta re mentis nostræ deuotionem,
D præmittere studuimus.

Ab hinc verò, si à Deo conseruanda almitas vestra ita elegerit, non insinuando, sed ad- XXIV.
monendo, qualiter communis legatio nostra ad illam sanctam Dei Ecclesiam corrigendam dirigi possit, subnectere curabimus; nõ vt sanctæ & à Deo datæ sapientiæ vestræ (quod absit) altius, sublimiusq; progrediendi terminum ponere præsumpserimus; sed ne id quod exinde nobis omnipotentis Dei omnipotenti misericordia ad obsequium vestrum, salutem nostram conferre dignata est, silentio tegeremus, sicut filium decet, patris in gremio examinis vestri collocauimus, confisi in Domino, quòd ipse nobis, exinde quod sibi placitum, & acceptabile est, inspirare dignabitur.

Nos tamen non Synodum congregando, sed quemadmodum a vobis postulauimus, li- XXV.
E centiamque agendi percepimus, vnà cum familiaribus nostris, filijs vestris, quantum pro multiplicibus solicitudinibus Regni diuersis occupati, per interualla potuimus, considerare studuimus, quid almitati vestræ de tanta necessitate significare potuissemus, qualiter idem populus à Deo per vestram conseruandus Orthodoxam sanctitatem ad veram concordiam reuocari potuisset, vt vera pace conglutinati, & in hoc, & in futuro sæculo, omnium Domino placere potuissent. Et quid exinde salubre, Domino inspirãte, inuenire potuimus, paternitati vestræ per præsentes filios vestros, fratres nostros, quædam dictis, quædam scriptis intimando direximus.] hucusque quæ ibi posita sunt ex epistola Ludouici Imperatoris ad Eugenium Romanum Pontificem.

Qui igitur sibi adeò visi sunt esse sapientes, præter hæc formam quoque præscripserunt XXVI.
earum litterarum, quas Ludouicus nomine Pontificis mitteret in Orientem ad Michaelem atque Theophilum Imperatores, quas antiquitas nominauit pacificas, quòd essent

DE SCRIPTIS LITTERIS A GALLIS ROM. PONTIFICIS NOMINE.

pacis conciliatrices. Sed quòd eas absque consensu eiusdem Romani Pontificis mittere non liceret: idem Ludouicus Imperator per Legatos suos easdem ipsas misit ad eumdem Romanum Pontificem inspiciendas, suadens vt ad sanciendam concordiam totius Ecclesiæ illis vti deberet, prout significant eius litteræ ad eumdem Pontificem datæ, quas proximè reddituri sumus.

XXVII. Ita boni isti Imperatorem maximè pium pro arbitrio traducentes, abusi zelo ipsius, quę pietate eius indignissima essent, præstare fecerunt, cùm illæ tales essent, quę pręter id quòd plura continerent indigna Romano Pontifice, complures admixtos haberent errores, eosdemque grauissimos, vt ex ipsis intelliges. Extant enim ipsæ in eodem libello Parisiensis, quam vocant, Synodi, statim post recitatam ipsorum epistolam ad Ludouicum positæ. Carent ipsæ inscriptione atque principio, ista tantùm habentes:

XXVIII. [a] Oro autem & obsecro in vniuerso mundo (vt beati prædecessoris mei domini Gregorij Papæ vtar verbis) fratres & domini mei; in quantum peccatores, fratres mei, in quantum iusti, domini mei: quantum ex me, humiliter supplico; quantum verò ex tanta auctoritate sublimiter moneo; vt nemo me hoc loco propter me despiciat. Quia etsi ad inuitandum nequaquam dignus appareo: magna est tamen virtus charitatis & pacis & vnitatis, ad quam vos alta potestate in vice beatorum Apostolorum Petri & Pauli, in nomine Domini nostri Iesu Christi inuitare præsumo. Cùm enim Paulus veridica voce dicat: [b] Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam; quia sine illa nemo videbit Deum: quid felicius, quàm & in hoc sæculo desiderando, & in illo fruendo Deum videre? Quid è diuerso infelicius, quàm nec in hoc sæculo feliciter optando, nec in illo feliciùs fruendo videre meruerit Deum? Et cùm huius assertionis vel veritatis in vniuerso mundo tanta sint testimonia, quæ in præsenti tempore nulla euoluere præualeat lingua, nullusque mortalium præscire valeat, quando vel vniuscuiusque, vel (quod maius est) totius mundi occasus terminusque fieri debeat: magna me, vt in omnibus notum est, vrget necessitas, vt id quod ex debito reddere debeo, diutiùs * differre non audeam, ne fortè tanto charitatis debito subtracto, in conspectu æterni Iudicis pro vobis omnibus reus appaream.

[a] *Eod. li. Synod. Parisiens. pag. 126.*

[b] *Hebr. 12.*

* deferre

XXIX. Quamobrem oro, vel moneo, vt * primi mei summi Dei Ecclesiæ filij Michael & Theophilus, glorioſi verè & sublimiter à Deo exaltati Imperatores Romanorum, vnà cum vniuerso Catholico nobilissimo Senatu, ac populo vobis à Deo ad gubernandum credito, vt ea quæ pro salute vestra ex auctoritate beati Petri (cui Dominus noster Iesus Christus claues committere dignatus est Regni cælorum, dicens: [c] Quodcumque ligaueris super terram, ligatum erit & in cælis: & quodcumque solueris super terram, solutum erit & in cælis) admonere & exhortari, & insinuare necessarium duximus: patienter audiatis, animumque Deo placitum vestrum non ad contemnendum, sed ad obediendum & conseruandum præparare studeatis. Ideò autem ad obediendum nobis hortamur; quia omnia quæ vobis de hac causa dicturi sumus, tribus hoc capitulis principaliter & ordinare & confirmare parati sumus, id est, ratione, auctoritate, & consilio; videlicet rationem texendo, & eamdem rationem, in quantum rationabilis, discreta, honesta & vtilis fuerit, auctoritate firmando; eamdem verò auctoritatem, secundùm Catholicæ Fidei veritatem, & rectitudinem salubriter intelligendo. Ad vltimum verò quid in his ad salutem vniuersalis Ecclesiæ tenendum sit, consilium Deo placitum dando, & idem consilium confirmando. Et quamuis (vt dignum est) diuina præcellet auctoritas: primò tamen ad mitigandos atq; ad adunandos animos in diuersa tendentes, ratiocinando omnibus satisfacere volumus; vt eo faciliùs & diuinam auctoritatem secundùm sanum Catholicæ Fidei intellectum concordes suscipiant, ac deinde certum nobis consilium suauiùs amplectantur, amplexumque in futuro custodiant.

* primo me

[c] *Matth. 16.*

XXX. Apud omnes igitur hæc sancta Occidentalis Ecclesia, quę se auctoritate beatorum Apostolorum Petri & Pauli, largiente Domino, Fidei, Spei, & Charitatis sumpsisse exordiũ gloriatur: ita hactenus per eosdem Apostolos, protegente Spiritu sancto, & ipsis intercedentibus ac protegentibus, ab omni hæresi illibata nunc vsque conseruata est; vt non solùm ipsa ad quodlibet erroris diuerticulum minimè declinaret; sed potiùs omnes à rectæ Fidei tramite quoquo modo deuiantes per Orthodoxos eorumdem successores, toto orbe terrarum, ad rectitudinem potiùs reuocaret. Testis enim huius rei non quilibet angulus, sed orbis terrarum vniuersus; quia quoties tales per mundum persecutiones motæ sunt, quæ ad

ECCLESIA ROMANA SEMPER LIBERA AB OMNI HAERESI HAERESES CONFVTAVIT.

A ad periculum Fidei vniuersalis Ecclesiæ imminere putabantur, ob inueniendam, inuentamque custodiendam Catholicæ Fidei veritatem, semper hoc vniuersalis Ecclesia præsente, ob huius sanctitatem Sedis, Pontifice, aut certè cum consensu illius verbis vel litteris porrecto corrigere, porrectumque ad conseruandum, statuere consueuit.

XXXI. Simili modo etiam & in his quæ ad conseruandum in humanis actibus eiusdem Ecclesiæ incontaminabilem statum, moderante non qualibet dolosa vel sophistica, necnon duplici callidate, sed veritate subnixa, simplici ratione, ipsaque discretione, honestate, vtilitate, pariter irradiata ratione, non solùm noxia vel nociua, verùm quoque & ipsa superflua & non necessaria resecare consueuit; & ea (vt prædictum est) quæ ad salutem totius Ecclesiæ pertinere, & insuper meritò carere non debuisset: differendo & ordinando sancire solita fuit. Et hoc non tantum modò causa Fidei, vel sicut præmissum est, B de statu humani generis, vel cursu rectitudinis; verùm quoque de omni dissensione in sancta Dei Ecclesia, quæ pacem illam turbare videbatur (quam Dominus Apostolis & per Apostolos nobis omnibus vicariam præsentiæ suæ dereliquit, dicens: [a] Pacem meam do vobis: pacem meam relinquo vobis) vbicumque per quodlibet pietatis argumentum pertingere potuit: semper huius sanctæ Sedis Vicarij Apostolorum quædam mulcendo, quędam verò (si ita res popoſciſſet) sublimi ac veneranda auctoritate, vt dignum erat, docendo, pariterque prædicando ad pacis concordiam reuocare studuit.] ista illi nomine Rom. Pontificis præfati, quibus auctoritatem Romanæ Ecclesiæ ac dignitatem dignè vt par erat, insinuarunt: ad causam verò venientes, melle ita iam illitis faucibus venena propinant. subdunt enim:

ROM. ECCLESIA SICVT ET FIDEI MAGISTRA DISCIPLINAE.

[a] *Ioan. 14.*

XXXII. Quorum vicem, qualescumque simus, ministerium tamen auctoritate subeuntes, charitate pariter, & eadem auctoritate roborati dissensionem illam, quæ * infra ipsam semper C Deo amabilem Romanorum, Græcorumque Ecclesiam exortam duriùs eamdem Ecclesiam, quàm saluti illius vllo modo conuenire possit, scindentem diuturno tempore cognouimus: non audemus declinare, vt non illam ex auctoritate tantorum Apostolorum ad pacis concordiam, ipsis mediantibus, non debeamus aduocare. Maximè verò in eo quòd eiusdem miserrimæ dissensionis ea sit materia, sine quâ (sicut multis videtur) salua per Fidem, Spem, & Charitatem incunctanter & in hoc sæculo, & in futuro saluari potest Ecclesia. Quorum sensus & sententia talis est: Quid Fidei, Spei, & Charitati obesse potuisset, si imago nulla toto orbe terrarum picta vel ficta fuisset? Et quamquam ijdem filij nostri, qui hæc dicunt, rationabiliter se ostendere posse nullatenus dubitant, meliùs illud numquam fuisse, sine cuius cultu, perfecta Fide, & Charitate vniuersalis sancta Dei Ecclesia salua potuisset consistere, quàm sub hac occasione non dubium sed certissimum illud malum discordiæ debere incurrere, quod nisi correctum fuerit, nullatenus cum hac dissensione, ad Dominum (qui pax est) omnium sibi placitam pacem habentium, numquam in perpetuum posse pertingere. Et quamuis deuotio illorum hoc constanter postulet, vt eis ratiocinando, qualiter de ipsis imaginibus discretè & rationabiliter sentiãt, posteà differere liceat. Quod si est, qui suscipere iusto moderamine velit: salubre omnĩ homini esse non dubitant; ad comparationem tamen tanti mali eamdem imaginum causam pro nihilo computant, si pax illa, quæ ad æternam vitam, qui est Via, Veritas, & Vita, ducit, ad eamdem viam, veritatemque perducta non fuerit.

* inter

D

XXXIII. Audisti, Lector, quid isti velint Pontificem scribere ad Imperatorem, & tantæ Sedis nomine errorem describere, & non confutare, dum futilem & nullius fermè esse momenti E in Ecclesia vsum sacrarum imaginum, vt absque eo Fides, Spes, & Charitas in Ecclesia illæsæ remaneant, asserere conarentur, perinde ac si leue esset, & absque salutis æternæ dispendio, peccare in traditiones Ecclesiæ; & receptos sacros Ecclesiæ ritus labefactare quis possit sine culpa vel crimine hæresis. Cur, dicant velim, proscripti antiquitus sunt ab Ecclesia, & in classem hæreticorum coniecti hæretici Quartodecimani, cùm in omnibus quæ sunt orthodoxæ Fidei saperent, ex eo solùm quòd non ea die qua ceteri, Pascha Dominicum celebrarent? Cur Hydroparastæ, ex eo quòd aqua tãtùm, non secundùm Ecclesiæ ritum vterentur & vino in sacrificio Missæ? & alij innumeri, qui cùm in ceteris sacris dogmatibus Ecclesiæ Catholicæ consentirent, sed quòd receptis ritibus, moribus, ceterisque traditionibus eiusdem Ecclesiæ non consentirent, ab Ecclesia electi, exulare sunt iussi inter hæreticos. Sed quæ his subiecerint insinuanda ab eodem Pontifice Orientis Imperatoribus, ex iisdem ipsorum scriptis sic accipe:

XXXIV. Et idcircò cunctus chorus ſacerdotum, necnon & omnis Senatus totius gentis, ſeu Imperij Francorum, & vniuerſa Eccleſia per totam Galliam cum ceteris prouincijs eidem à Deo conſeruando Imperio ſubditis, audita fama delendæ diſſenſionis fratrum ſuorum, irreuocabiliter poſtulant, vt priùs per iſtius ſanctæ Sedis à Deo conſeruatam, in futuroque vſque ad finem ſæculi, ſicut ipſi indubitanter & nos omnes per merita Apoſtolorum confidimus, conſeruandam auctoritatem, illud ſummopere quærere feſtinemus, vt quia auctore Deo, hæc duo Regna in toto orbe terrarum principalia mutua ſibi Deo placita charitate deuincta ſunt: illud diaboli telum ab eadem Eccleſia diſſipetur, vt pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, in eadem beata plebe pleniter reſtituatur.

XXXV. Vociferantur enim in cælum vno ore & vno corde omnipotentis Dei iudicium ineuitabiliter nobis incumbere, ſi auctoritate ſummorum in toto orbe terrarum Apoſtolorum, quorum doctrinis & conſilio vniuerſus flectitur mundus, diſcordiam veſtram ad veram concordiam non certamus reducere. Dicunt etiam, quid acturi erunt de tam præcipuo coram Deo amiſſo ſolatio, ſi illos, quos poſt huius ſanctæ ſedis immutabilem tuitionem, illud in tam præcipuè chariſſimis fratribus ſolatium perdiderint, qui ſimile in vniuerſa Eccleſia nullum habebunt. Si enim cum illis veram fidem, integrumq; charitatis ardorem non ſeruauerint: quid in iudicio Domini, tanta neglecta charitate, & in nomine Domini certiſſimè confirmata neglexerint? Sed nos diuturnæ lectioni, veſtroque * faſtigio in legendo parcétes, vbi tanta ab eis charitate vrgente, de Deo placita mutua dilectione veſtra plorando, immò lugendo conqueſti ſunt; quæ in vnum colligi difficilè poſſunt, omiſſis, ad eamdem ſeriem detexendam, quam ipſi de imaginum reddenda ratione ſponderant, redeamus. aiunt enim:

* faſtidio

XXXVI. Oramus ergo, ſanctiſſime ac beatiſſime Pontifex, vt nobis antiquorum Patrum noſtrorum hac de cauſa vitæ curſum recitare liceat; ſimulque prout rationis ordo popoſcerit, ſenſus ſui affectum in hac dumtaxat re, cur ita, vel ita tenuerint, interſerendo adiungere. Nec vobis tædium fiat, ſi ad oſtendendam rationem veritatis, veritatemque rationis, ſeſe paulò longiùs ſermo protraxerit, dummodò linea veritatis, quæ ab antiquis Patribus noſtris vſque ad nos inflexibiliter ducta eſt, beato Dionyſio ſcilicet, qui à ſancto Clemente beati Petri Apoſtoli in Apoſtolatu primus eius ſucceſſor extitit, in Gallias cum duodenario numero primus prædicator directus; & poſt aliquod tempus vnà cum ſocijs ſuis, huc illucque prædicationis gratia diſperſis, martyrio coronatus eſt. Et quamquam plures exiſtant, quidam Martyres, quidam etiam Confeſſores, quorum merita qualia apud Deum habeantur, quamuis quotidianis miraculis coruſcent; quia tamen propter longitudinem terrarum vobis minùs cogniti fortaſſe exiſtunt, intermiſſis, ſanctum tamen Hilarium, antiquum Eccleſiaſticum doctorem, necnon & beatum Martinum toto orbe venerandum, vobis notiſſimos eſſe minimè dubitantes, ad memoriam reducere neceſſarium æſtimamus; quorum vitæ magiſterio edocti, hæc ita tenenda atque ſeruanda ſuſcepimus.

INSERTVS LIBELLVS ADVERSARIORVM EPISTOLAE.

XXXVII. Sed quia apud nos vel maiores noſtros, ex quo vlla præſens ætas recordari poteſt; numquam eiuſmodi quæſtio mota vel ventilata fuit: ideò ſemper talis exinde mos ex prædictis antiquis temporibus retentus in vniuerſa iſtius Regni Eccleſia extitit, vt nullus, ac ſi ex auctoritate eiuſdem ſanctæ Dei Eccleſiæ iuberet, nullus cuicumque imaginem volenti pingere aut fingere prohiberet. Vnde vſque hodie eadem apud nos conſuetudo tenetur, vt quia hoc auctoritas nulla iubet, nemo iubeat; ſimiliter quia auctoritas nulla prohibet, nemo prohibeat. Quia verò propter præmiſſam rationem aliter eſſe non poteſt, niſi ratio inde habeatur: fortaſſe eadem ratio tale exordium non inconuenienter habere poterit. Si igitur imago in toto orbe terrarum nulla picta vel ficta eſſet: numquid aliquid Fidei, Spei, vel Charitati ſanctæ Dei Eccleſiæ obeſſet? Rurſum ſi ita vt in quibuſdam locis, maximè Eccleſijs, ſeu palatijs Principum ob nullum alium Catholicæ fidei, ſeu religionis cultum, ſed tantummodò ſcientibus pro amoris pij memoria, ſeu ornamẽto eorumdem locorum, neſcientibus verò pro eiuſdem pietatis doctrinæ pictæ vel fictę ſunt, ita per reliqua eiſdem imaginibus congrua domicilia ad eumdem ſenſum pertinentes pictæ vel fictæ eſſent, quid prætatis virtutibus vmquam, vel vſquam obeſſe potuiſſet?

XXXVIII. Et ideò quia res ita ſe habet: quid ſupereſt, niſi vt qui nolunt, ita non faciant, vt tamen eis qui illas eo ſenſu, vt præmiſſum eſt, habere volunt, vel faciunt; in faciendo, vel habendo minimè contradicant. Et illi ſimiliter qui habere volunt, nolentes ad habendum vel faciendum nullatenus cogant? Atque ita auctore Deo vterque illæsè ſeruatur; dum & habere nolens * præter cautelam illiciti cultus; & habere nolens præter cautelam illiciti contemptus, ſaluus permanere indubitanter poterit. Atque ita, miſerante Deo, maiorum noſtrorum in imaginibus vel picturis morem imitantes, in iubendo vel prohibendo, in habendo vel non habendo, in colendo vel non colendo, illæſos hactenus hac de cauſa Domino opitulante, nos tranſiſſe; & ipſo gubernante tranſituros nequaquam dubitamus. Quamobrem monendi ſunt omnes qui eas habere volunt; ne amando, vel quolibet modo orando vel amplectẽdo vltrà quàm oportet, cultum eis illicitum vllatenus impendant. Similiter [a] & illis qui eas habere noluerunt, ſicubi eas aſpexerint, qualibet ignominioſa vel probroſa deteſtatione ſpernere, contumeliare vel lacerare præſumant.

* propter

* nec illi

XXXIX. Hinc ergo indubitanter colligi poteſt; quæ illum ratio hoc cum periculo quocumque compellat habere, quod illum proculdubiò ſine vllo periculo licet non habere. Ideò ergo totius huius rationis talis eſt ſumma, vt qui volunt pro pia memoria vel ſana doctrina in locis competentibus, abſque vllo illicito cultu pictas vel fictas habeant imagines: qui autem nolunt, abſque vllo illicito contemptu taliter habentes vel habitas imagines nullatenus ſpernant. Eſſent vtique plura quæ hîc raticionando, his per omnia congrua dici vel ſcribi potuiſſent; ſi aut breuitas temporis permitteret, aut id aliqua, ſic ea confirmando ſcribi neceſſitas popoſciſſet.] hactenus illi in libello quem inſeruerunt litteris Papæ nomine ſcribendis ad Imperatores Orientis, in ea parte, quæ (vt ipſi diuiſerunt) ſpectat ad rationem, quam habes ſuperiùs confutatam.

XL. Sed quàm vanè glorientur de maiorum conſuetudine, ſat erit ſi teſtificatione ſanctiſſimi viri Martini, & aſſertione Venantij Fortunati, viri quidem ſancti doctique Pictauienſis Epiſcopi, qui ambo Gallicanam Eccleſiam illuſtrarunt, perſpicuè demonſtremus, receptum antiquitus, Deoq; gratum eſſe cultum ſanctarum imaginum. Quòd enim (vt audiſti) de vtroque hi magnopere, & iure quidem gloriati ſint, de Martini ſanctitate, Hilarijque doctrina: de eodem S. Martino, qui in imagine cultus magna præſtitit, & Fortunato Hilarij ſucceſſore qui accepit, dicendum exemplum: Si enim piaculum eſſet imaginem colere, nequaquam vtique S. Martinus receptus in cælum, in imagine cultus petita donaſſet; nec tantus Epiſcopus Fortunatus petere auſus eſſet, qui ingenuè fatetur quod & carmine cecinit, ſe ægrotantem mirum in modum oculis eſſe curatum oleo lucernæ ardentis in imagine ſancti Martini. ſed audi ipſum [a]:

CVLTVS SS. IMAGINVM MIRACVLO PROBATVS.

* *Venant. Fortun. vit. S. Martini lib. 4. in fin.*

* *Et pete* IN S. MARTINI IMAGINE LAMPADIS ACCENSAE OLEO CVRATVM FORTVNATVS.

* *Expete Martini loculum, quo iure ſacelli,*
Iam deſperatum lumen mihi reddidit auctor
Munera qui tribuit, ſaltem, rogo, verba repende.
Eſt ibi baſilicæ culmen Pauli atque Ioannis:
Hic paries retinet Sancti ſub imagine formam,
Amplectenda ipſo dulci pictura colore.
*Sub pedibus Iuſti paries habet * ante feneſtram,*
Lichnus adeſt, cuius vitrea natat ignis in vrna.
Huc ego dum propero valido torquente dolore,
Diffugiente gemens oculorum luce feneſtræ.
Quo procul vt tetigi benedicto lumen oliuo,
Igneus ille vapor marcenti fronte receſſit,
Et præſens medicus blando fugat vnguine morbos.
*Non oblita mihi mea lumina * munere Sancti:*
Nam redit ante oculos oculorum cura fidelis.
Et memor illud ero, dum luce & corpore conſto.

* arte

* munera

] hęc ipſe Fortunatus, qui de accepto beneficio in S. Martini venerando imagine, dignas vt rependeret gratias, res ab eo præclarè geſtas quatuor libris verſibus ſcriptis eſt proſecutus.

XLI. Si legiſſent hæc iſti de ſancto Martino, quem vendicant ſibi proprium peculiaremque Sanctum, & audiſſent iſta ipſum adeò clare virtutis voce loquentem, atque piè religioſeq; coli Sanctorum imagines etiam luminum accenſione miraculis aſſerentem, certè erubuiſſent Martini nomen ſuis ipſorum ſcriptis attexere, & ab Hilario abſtinuiſſent, cuius Eccleſiæ Epiſcopus & eius vitæ ſcriptor ſanctitate & doctrina cõſpicuus tam fortis ſit teſtis & aſſertor, ac prædicator cultus earumdem ſanctarum imaginum, cùm ea quæ ſibi Rauennę contigerint, verſibus ſcripſerit: & ſic pudeat eos improbaſſe quod S. Martinus miraculis compro-

comprobauit,& Fortunatus altè cecinit & prædicauit. vt etiam si alia de his deessent testimonia,satis ista ipsis esse potuissent,ad reuocandum,si interceptus fuisset, stabiliendumq; cultum sanctarum imaginum ,Martino id testante de cælo miraculis,immò ipsoDeo dante(vt Propheta ait [a]) voci suæ vocem virtutis,signis euidentibus confirmante.

[a] *Psal.* 34.

XLII. AVCTORITAS. Sed quid insuper isti? absoluta prima parte illa, qua se ratione agere professi sunt, ad secundam deueniunt,qua se dicunt niti auctoritate,loca illa citantes S.Gregorij Papæ, quæ de imaginibus agunt, de quibus cùm nos prolixiùs egerimus superiùs,vbi deCócilio Francofordiensi actum est aduersus ipsos: haud per eamdem rursus lineam serra deducenda erit. Sed ad tertiam & vltimam partem deueniemus,qua se rem consilio agere docent,cùm prorsus indigna & pudenda scribere ad Orientales Imperatores ipsum Romanum Pontificem fingunt,dum eius nomine ista pertexunt:

XLIII. [b] *End. Synod. Parisien. pag.* 145. CONSILIVM. Auctoritate ergo [b] (vt proposuimus) secundo loco inserta, non quidem quantum ex thesauro vberrimo Ecclesiastico potuit,sed quantum epistolaris breuitas ritè permisit,monere vos & exhortari, ô venerandi mundi Principes, cum vniuersa sancta Dei , quam Domino dispensante & committente,gubernatis, Ecclesia , vt ea quæ vobis non quælibet temeritas,sed vera humilitas nostra intimare studuerit , attentiùs audiatis , & ob illorum reuerentiam qui cum Domino ipso promittente,in die nouissimo , totius mundi vêturi sunt Iudices,reuerenter suscipiatis , & ad salutem omnium vestrûm strenuè conseruare studeatis. Præmisimus enim paulò superiùs, vt post redditam rationem, post insertam auctoritatem,propter adunandam, quam Domino Deo ordinante , regitis Ecclesiam , consilium vobis non nostra adinuentione, sed diuina auctoritate illud dare debuissemus , per quod eadem sancta mater Ecclesia ita sibi mutuò in vera pace fœderari debuisset , qualiter & in hoc sæculo & in futuro ei placere potuisset , qui ascensurus de mundo , suis promisit , dicens : [c] Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis.] At non,rogo te Lector,indigna & pudenda sunt ista,quæ loqui inducunt Romanũ Pontificem cum hæreticis Imperatoribus Michaele atque Theophilo , vt per eos dicat ordinari atque regi, Deo committente & ordinante , sanctam Ecclesiam , & non magis , Deo permittente,dissipari ab ipsis & peruerti penitus illam? sed pergunt:

[c] *Ioan.* 14.

XLIV. Et quia , attestante [d] Paulo ,inter cetera verum est : ¦Si quis tradiderit corpus suum vt ardeat,charitatem autẽ non habuerit,nihil est:ideò prędictam sanctam Dei Ecclesiam in verę pacis concordiam adunari , totis viribus optamus. Quia quomodo sine illa charitatem mutuam habere possit, nullo modo intelligimus . Potest enim fieri, vt aliquis cum altero ex parte vel fictam pacem temporaliter habeat:quomodo autem sine vera mutua pace habita cum altero,veram possit habere charitatem,nulla docet auctoritas . Vnde magnopere considerandum est, quanta temeritate, quantaque audacia ad æternam ille peruenire se posse existimat, qui præsentem in hoc sæculo pacem Domini per quamlibet occasionem scissam restaurare cum proximo non curat , quam primùm munus humano generi collatum [e] Angeli nuntiant mox nato Domino in mundo, eamdemque nouissimè fidelibus suis in vice sua idem Dominus relinquit discessurus de mundo. Et quamquam multa & pęnè innumerabilia essent,quæ de tanta re subtiliter , sublimiter , & nimis terribiliter dici potuissent : cauendum est vnicuique,ne hoc quisquam de illa solummodò pace intelligendum putet, quæ habetur in cælis: quia & Dominus recedens ait: [f] Pacem meam relinquo vobis ; & Angeli præmittentes : Gloria in excelsis Deo: mox non in cælis subiungunt, sed in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Cogita igitur tecum, ô plebs & populę Dei,si ad perpetuam vis peruenire salutem , vt in hoc sæculo non fictam , sed veram habere mutuò studeamus pacem .

[d] 1. *Cor.* 13.

[e] *Luc.* 2.

[f] *Ioan.* 14. *Luc.* 2.

XLV. Sed minùs fortasse prodesse poterit , licet meritò tanta talisque auctoritas causa consilij sufficere debuisset: necesse erit vt huic assertioni cetera adiungantur , quæ nequaquam iustè adderentur, si à Deo ab initio Catholicæ Fidei data nobis sapientia, sic vt oportuit,pro nobis solicita esse studuisset. Dicit Apostolus: [g] Iudæi signa petunt , Græci sapientiam quærunt . Vbi est ergo sapientia vestra,qui propter quamlibet occasionem illud habere contemnitis,sine quo ad Regna cælestia peruenire nullo modo valebitis? Et hæc non arguendo vel increpando,sed admonendo interim dicimus, vt vos ad interiorem hominem vestrum,in quo Deus per Fidem,Spem, & Charitatem inhabitare consueuit , reuocemus. Quem si ita secundùm,vt suprà dictũ est,sapiẽtiam vobis à Deo datã cogitare,diligere,vel metuere vultis: mirum est,quomodo cũ fratribus inuicem tãto iam tempore, scandalũ & discor-

[g] 1. *Cor.* 1.

A discordiam habere non metuitis. Ecce etenim,si non ampliùs,iam annus est , ex quo hanc inter vos miserrimam dissensionem pullulasse audiuimus: quam videlicet discordiam à Deo (vt dignum est) semper odibilem omnes antecessores mei ad corrigendum,prout eis possibile fuit,multùm laborasse,non ignoratur.

Hæc in paucis ad excitanda Deo amabilia corda vestra ideò præmittere curauimus,vt ea quæ vobis studiosiùs pro salute omnium animarum vestrarum dicenda prouidimus, *auidiores vos ad audiendum, & per omnia solicitos in Domino redderemus . Sed sicut non solùm sacra auctoritate discimus; verùm quoque & humana quotidiana benè consuetudine agendo cernimus, quia arbor fructus malos faciens , nullo modo salubriter extirpatur quàm si radicitus euellatur : meliùs sæpè dictam discordiam vestram ,omnipotente Domino opitulante,vnà vobiscum, qui huic miserrimæ , nimiumque infelici conditio-

XLVI. *acutiores

B ni prostrati non succumbitis, sed auctore bonorum omnium Domino Deo , tantæ spurcitiæ celso in cacumine præminentis corrigere valemus,si quę sit huius perditionis origo vel fomes detegendo pandamus.

Nullus mente sana sapientum , fideliumque in Domino fratrum vestrorum dubitare permittitur esse plures in hac sancta & Deo conseruanda Ecclesia , qui tantæ miseriæ succumbere dedignentur , licet eis manus humana validior , ne id quod exinde iustum esse non dubitant, restaurare vel perficere valeant, obsistat. Quamobrem amabiliter admonendi estis,vt totis viribus omnipotentem Dominum exorare studeatis,vt tantam ab hoc Regno infelicitatem amouere iubeat, & illam quam mundus dare non potest pacem , sua nobis immensa clementia concedat.

XLVII.

Et quia tantæ auctoritatis ordo , vel tantæ sublimitatis ratio necdum poscebat , vt priusquam illa omnia quæ meritò præmittenda erant, præponerentur, vt faciliùs quouis in loco,secundùm sui qualitatem haberentur illa, quibus salua Fide,Spe , vel Charitate , totius Ecclesiæ status carere potuisset: propter satisfactionem tamen in hoc opere laborantium, principalis huius sæpè dictæ discordiæ vestræ,causa imaginum extitisse traditur . Eiusdem quoque origo in eo contigisse fertur, quòd Imperator considerans quosdam in eadem plebe indiscreto zelo inflammatos vltrà quàm oportuisset , vel vmquam prius actum esset , in imaginum cultura, veneratione vel adoratione vltrà progredi , quàm vt anteà vmquam in vniuersa Ecclesia factum esset: volens vt tunc sibi cum illis qui ei fauebant,eamdẽ superstitionem (qualiscumque esset)ab Ecclesia penitus amoueret: postposita hac in re salubri discretione , sine qua omnis humanæ actionis virtus in vitium vertitur : elegit præmissam superstitionẽ aliter emendari non posse; nisi omnes imagines penitus delerentur. *Atq; si ita

XLVIII. *Et qui

D erat,vt dictum est, illicitũ,cultus in hominibus, vel ab hominibus compescendus erat, *in imaginum destructione,quæ nihil peccauerunt : immò eo sensu quo suprà præmissum est, scientibus pro pia memoria,nescientibus pro doctrina vtiles erant : infringendo vel dissipando siniſtram extendit pro dextera. Et qui ita hac in re incautos reducere debuit (sicut fortè quia recèns erat causa) facillimè potuit , instigante qui nunc latè patet , Ecclesiasticæ pacis vel charitatis inimico.

*non

Hanc ei etsi luculentissimam ostendit semitam : heu quàm longè ab illa siniſtris anfractibus incedentem,quę de semetipso ait: Ego sum Via,Veritas,& Vita: quid putas quàm dulcia, quamque religiosissima , immò sanctissima stragebat fingere itinera , vt per illa ad hæc,quæ nunc omnes plangimus, pertrahere potuisset dissidia ? Sed nec hoc vilo modo aliter æstimatur peragere potuisse,nisi illum priùs cum sequacibus suis , illius impiæ dulce-

XLIX.

E dinis,demulcendo cor tangeret,cuius idem diabolus pestifero telo perforatus de cælo meritò cecidisset.

Sed quid agimus? Quid dicimus? Ad comparationem namque malorum omnium,quę hîc congruente spatio,quod omnino non deest, non solùm de diabolo , sed etiam de ipso Imperatorecum fautoribus suis dici poterant: nihil est quod dicamus . Vniuersa denique mala quæ ex eo vsque ad præsentem diem per eiusmodi discordiã in vobis perpetrata sunt, hinc sumpsere principium . Quamuis enim propter singultum plorationis tacere non permittamur , licet propter arctissimum tẽporis spatium, & propter enormitatem earumdem miseriarum,vt lugentibus mos est, innumera ad dicendum flebilia occurrerint , paucis ad inchoationem huius infelicitatis * agere placet , vt contueamur diabolum in huius vitæ excursu in biuio stantem, vbi Imperator è duobus vnum ad eligẽdum indeclinabiliter cogitur , aut cultu illicito fauendo imaginibus contra ius Ecclesiasticum ceruicem flectere;

L.

*redire

aut

aut certè huiusmodi cultoribus contradicendo, vel non fauendo, ingratus existere. Et qui faciliùs poterat ad imitationem antiquiorum Principum vel patrum suorum & istos ab illicito cultu reuocare, & cum ceteris omnibus morem antiquum sine offensione Dei prosequentibus pacem vel charitatem leniter retinere: persuasit eum prædictus pacis semper & charitatis inimicus, illud iter in destruendis imaginibus arripere, per quod omnes per discretionem sanè sapientes atque seruantes perturbando confunderet, & illos qui sæpè dicta discretione vel temperantia, quæ vna de cardinalibus Ecclesiasticis virtutibus esse cognoscitur, spreta, elegit vltrà quàm vmquam Deo placuit, vel placere debeat, imaginum cultui deseruire, vt ijsdem qui hoc electum habebant, potuisset placere, non
[a] *Psal. 52.* considerans illud quod terribiliter scriptum [a] est: Qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus spreuit illos.

LI. Sicque factum est, vt ex die illo ab eodem antiquo semper Deo placente populo fidelium exilia non cessarent, cruces & cruciatus non quiescerent, & vt fertur, membrorum detruncationes, ipsa etiam homicidia causa earumdem imaginum nimia perpetrata sint. Et hæc diu cucurrerunt, quousque humani generis antiquus hostis, quasi in hac parte satiatus conuertit se ad alia perditionis argumenta, vt denuò suscitaret sibi contra cultores imaginum, Irenam videlicet cum filio, tam pestifera illusione decipiens, vt absq; vlla misericordia vel metus suspicientis omnipotétis Dei Maiestate, talis ab eis promulgaretur sententia, vt omnis homo eorum ditioni subiectus imagines adoraret, aut certè exilio pœnisque diuersis cruciaretur. & si non acquiesceret, ab vniuersali Ecclesia anathematis vinculo sequestratus religaretur.]

LII. Audisti tandem Lector, quod numquam puto vel mente concipere, vel credere potuisses, quomodo sapientes isti litteris Pontificijs mira fallendi arte optauerint infamari, proijci, atque execrationibus deuoueri, ac penitus aboleri sacrosanctum Nicænum secundum Concilium. Vidisti qualem sub tot verborum inuolucro serpentem clauserint, qui primùm omnium ipsum Romanum Pontificem, ac subinde vniuersam Ecclesiam, damnando Oecumenicum Concilium, perdat. At pauca quæ ex ea scriptione supersunt, reddamus. ita pergunt:

LIII. Sed quid nunc denuò è diuerso agat? Ad priorem iterùm recurrens semitam, præsentem denuò incitans Imperatorem, vt eas pictas vel scriptas habere quempiam volendo permittat. Quis igitur tam eloquens sub cælo habetur, qui hanc pestiferam cladem enumerare prævaleat? Quis tam ferrea habeat præcordia, cui non dico scribendi, verùm quoque per defectum lacrymarum vocem non tollat eiulandi?] cetera desunt.

LIV. Iam plenè intellexisti (vt cuncta ista lacinioso sermone diffusa & confusa vna sententia claudam) nihil aliud istos esse molitos, nisi vt sanctarum imaginum cultum sub specie recti, nempe sub bono pacis damnari per Romanum Pontificem procurarent. in maximum discrimen conijcientes pium Imperatorem, eiusque ex pietate concitatam æstimationem & nomen adeptum ita periclitari cogentes. Et certè nisi tantæ pietatis atque probitatis fuisset, vt nec latum vnguem recedere ab Apostolicæ Ecclesiæ sanctionibus, semper infixum in animo habuisset, sed falsis doctoribus penitus inhæsisset: immẽso quidem schismate fuisset vniuersa Ecclesia conscindenda. Hinc planè causa Principibus malorum omnium, dum non (vt diuinitus præscriptum
[b] *Isaiæ 3.* est, ex Sion exibit lex & verbum Domini de Ierusalem) ab eo qui præcipuus in Ecclesia Dei constitutus est doctor & pastor, legem Dei requirant, sed aliunde petant ab ijs, qui in gratiam ipsorum loquantur ipsis placentia, de quibus est iusta lamentatio Ieremiæ, quasi ex his proueniat Regnorum perditio atque
[c] *Thren. 2.* demolitio ciuitatum, dicentis: [c] Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent: viderunt autem tibi assumptiones falsas & deiectiones.] vt quidquid Reges peccent inconcessa tentando, inuadendo Ecclesiæ iura, excusentur, & quod est deterius, defendantur ab illis, qui ab ipsis sperant aurum, vel vt consequantur honores; vt sæpè contingat, angina aurea laborantem Demosthenem, reddi penitus ineloquentem, sed præstare facundia, si agat pro Rege Macedonum. Sed sciant Principes, nullos his truculentiores infestos habere hostes, & pati barbaros inimicos; vtpote qui cum absque piaculo res Ecclesiæ tentari docent, Deum ab ipsis defensorem auertant, & construant inimicum; roborent è contrà vires hostium, & faciant fortiores, & penitus insuperabiles.

MALI CONSVLTORES BONOS PRINCIPES PERDVNT ET REGNA.

LV. At quod pertinet ad ipsum de quo agimus Ludouicum Imperatorem: etsi visus sit ad breue

A breue tempus horum consiliis inhæsisse, vt ad Romanum Pontificem eius argumenti litteras scriberet: vbi autem ipsum longè ab his discrepare cognouit, à cœptis penitus destitit, nec efferre pedem vllo modo præsumpsit præter ipsius voluntatem, pietate vbique præstans, prout quæ de ipso inferiùs vsque ad obitum dicturi sumus, aperient. Modò autem cœptam prosequentes historiam, & reddamus epistolam, quam tunc ipse scripsit ad Eugenium Papam, cùm scriptas ab illis nomine Pontificis litteras ad eum misit, easdem ad Imperatores Orientis dandas, cùm vnà simul cum eis Legatos Romam ea de causa ad ipsum direxit. Continentur eodem libello, Synodus Parisiensis, inscripto. sic enim se habent [a]:

[a] *Synod. Parisiens. pag. 153.*

Sanctissimo, reuerendissimo Domino in Christo Patri Eugenio summo Pontifici, & LVI.
B vniuersali Papę H Ludouicus & H Ludarius diuina ordinante prouidentia Imperatores & Augusti, spiritales filij vestri, sempiternam in Domino nostro Iesu Christo salutem. EPIST. LVDOVICI IMP. AD EVGENIVM PAPAM.

Quia veraciter nos debitores esse cognouimus, vt his quibus regimen Ecclesiarum, & ouium Dominicarum cura commissa est, in omnibus causis ad diuinum cultum pertinentibus opem & auxilium pro qualitate virium nostrarum & intellectus nostri capacitate feramus: idcircò prætermittere nequiuimus, quin tunc quàdo Legati Græcorum nobis manifestauerunt, qualem ad vos deberent perferre legationem, summa cura ac solicitudine tractaremus, quale vobis adiutorium in hoc negotio cũ Dei auxilio exhibere potuissemus. Et ob hoc à vestra sanctitate petiuimus, vt sacerdotibus nostris liceret de libris sanctorum Patrum sententias quærere atque colligere, quæ ad eamdem rem, pro qua ijdem Legati vos consulturi erant, veraciter definiendam, conuenire potuissent.

Quas cùm illi iuxta concessam etiam à vobis licentiam solerter inquirerent, & diuina LVII.
C opitulante gratia, quidquid inuenire tam breui temporis spatio potuerunt, collegissent, nobis ea perlegenda direxerunt. Quibus perlectis, ea vestræ sanctitati legenda atque examinanda per hos Legatos nostros Ieremiam, ac Ionam venerabiles Episcopos mittere curauimus; cum quibus, si vestra paternitas dignum duxerit, de eadé legatione, quæ in Græciam à vobis mittenda est, non inutilem, sed potiùs proficuam collationem habere potestis, quia in sacris sunt litteris admodum eruditi, & in rationibus disputatorijs non minimùm exercitati. Quos non ob hoc ad vestræ almitatis præsentiam cum memoratis sententiarum collectionibus misimus, vt hìc aliquo velut magisterij officio fungerentur, aut huc docendi gratia directi putarentur, quia sicut iam commemorati sumus, nos debitores existere, vt huic sacratissimæ Sedi in quibuscumque negotijs auxiliú ferre debeamus. Ideò & hos Missos, & quas deferunt litteras, si quid vobis adiutorij conferre potuissent, mittere
D dignum duximus. Hos vestræ sanctitati commendamus, vt & benignam apud vos receptionem, & familiariter vobiscum loquendi locum inueniant. DE LEGATIS ROMAM MISSIS AD EVGENIVM PAP.

Nouit quippę sanctitas vestra, qualiter populus Græcorum in hac imaginum veneratione diuisus sit. Ideò rogamus, vt almitas vestra curam & diligentiã adhibere dignetur, quomodo per vestram saluberrimam doctrinam, atque admonitionem magis ad concordiam & vnitatem reuocetur, quàm propter hoc ad maiorem discordiam & dissentionem impellatur. Et ideò cautissime considerare debetis, vt legatio vestra, quam illuc dirigere disponitis, tanta prudentia, tantoque moderamine fulta sit, vt à nemine, neque à Græco, neque à Romano iustè valeat reprehendi; sed talis sit, qualem semper decet in omnibus causis ab ipsa sacratissima Sede proficisci. LVIII.

Et si vestræ sanctitati placet, vt pro hac ipsa legatione Missi nostri simul cum vestris in LIX.
E illas partes dirigantur: & hoc nos tempore congruo scire permittite. Et non solùm hoc, sed etiam si ituri sunt, vbi; & quando cum vestris Missis se iungere debeant. Non ideò tamen de nostris Missis illuc dirigendis interrogamus, quasi necessarium nobis videatur, aut nos vestros Missos hanc legationem per se perficere dubitemus, sed potiùs propter hoc eos vobis offerimus, vt sciatis nos in omnibus esse paratos, quæ huius sacratissimæ Sedis necessitas aut voluntas postulauerit. Oramus sanctam & venerabilem paternitatem vestram, semper in Christo benè valere, & nostri ac nostrorum omnium in sacrosanctis orationibus meminisse, sanctissime ac beatissime Pater.] hucusque ad Eugenium Papam Ludouicus ac filius Imperatores. Tunc etiam ipsis Legatis eiusmodi litteras commonitorias dedit de his quæ ad functionem muneris iniuncti spectarent.

Ieremiæ & Ionæ venerabilibus Episcopis in Domino salutem. LX.

Venerunt ad præsentiam nostram Halitgarius & Amalarius Episcopi octauo Idus Decembris,

LVDOVICI IMP. AD LEGATOS ROMAM MITTENDOS ADMONITIO.

cembris, deferentes collectiones de libris sanctorum Patrum, quas in conuentu apud Parisios habito simul positi collegistis, quas etiam coram nobis perlegi fecimus. Et quia placuerunt,& ad id propter quod collectæ sunt, necessariæ atque vtiles à nobis iudicantur, sub omni celeritate censuimus dirigendas. Idcircò admonendo præcipimus solertiæ vestræ, vt priusquam de his aliquid domno Apostolico indicetis, diligenti cura eadem vos recensere curetis; & ea quæ melius & aptius præsenti negotio conuenire inueneritis,excerpere atque describere, illique ad legendum offerre studeatis. Quia enim (vt nostis) nos ab eo petere voluimus licentiam, quatenus has collectiones à sacerdotibus nostris fieri permitteret: & ideò non potuit prætermitti, quin ostendatur, quod ex eius permissione collectum est.

LXI. Illud tamen summopere prævidete, vt ea de his illi ostendatis, quæ rationi de imaginibus habendæ per omnia conueniunt, & quod ipse,vel sui minimè reijcere valeant. Sed & vos ipsi tam patienter ac modestè cum eo de hac causa disputationem habeatis,vt summopere caueatis,ne nimis ei resistendo, eum in aliquam irreuocabilem pertinaciam incidere compellatis; sed paulatim verbis eius quasi obsequendo magis, quàm apertè resistendo ad mensuram,quæ in habendis imaginibus tenenda est,eum deducere valeatis.Et ideò potiùs efficere contendatis, vt negotium de quo agitur, ad meliorem quàm ad peiorem statum, cum Dei adiutorio perducatur.

LXII. Postquam verò hanc rationem de earumdem imaginum causa consummaueritis, si tamen hoc ad nihilum Romana pertinacia † permiserit, vt ratio inter vos habita aliquo bono & conuenienti fine claudatur, & ille vobis indicauerit, quòd Legatos suos ob eamdem causam in Græciam mittere velit: volumus vt eum interrogetis, ti ei placeat, vt nostri Legati pariter cum suis in Græciam pergant.Et si hoc ei melius visum fuerit,seque hoc omnino velle responderit: tunc volumus vt sub omni festinatione litteris vestris à vobis ad nos directis, nos inde certos faciatis, simulque & de vestro aduentu ad nos, vt eo tempore, quo vos ad nostram veneritis præsentiam, Halitgarium & Amalarium nobiscum inueniatis. Vos autem cum domno Apostolico considerate, vbi ille, vel quando velit,vt sui ac nostri Legati ad naues conscendendas se iungere debeant. Et hoc nobis per vosmetipsos, cùm,Deo volente,veneritis, annuntiare potestis.] hactenus scripta ad Legatos admonitio Ludouici Imperatoris, qui quidem suorum consiliariorum imperitia, ne dicam nequitia, fermè in transuersum actus, iam labare pedibus visus est, sed Deus eum cadere non permisit.

† Fortuncis præconstantis hoc facudo vsurpari fcitis inter alios S. Eulogius suis diuersscriptis.

LVDOVICVS MALO CONSILIO SVORVM IN DISCRIMEN ADDVCITVR.

LXIII. Qua in re mali consultores ipsius arguendi sunt magis, vt qui post Oecumenicum Nicænum Concilium,post Romanum illud ad quod conuocati sunt (vt dictum est) doctiores Episcopi Gallicani, postque alias itidem Synodos Romæ habitas ea de re aduersus Iconoclastas, post tot decretales epistolas Romanorum Pontificum, post Hadriani Papæ aduersus eosdem Gallos Apologiam ad Carolum Magnum missam, post rescissa Acta illa Francofordiensis Synodi,quibus ab eis impugnatus esset idem cultus imaginũ,post etiam (nic hoc prætermittamus) Orrhodoxorum Orientalium doctissima scripta,& per tot Confessores effusum sanguinem,atque consummata martyria, post denique consensum quatuor sedium Patriarchalium,totiusq; Catholicæ Ecclesiæ,ipsi adhuc suæ ipsorum pertinaciæ immobiles hactenus inhærerent,& alios, ipsamque Apostolicam Sedem,si licuisset,in eumdem secum errorem adducere adeò laborarent.

EVGENIVS PAPA PRAEDECESSORVM SVORVM INHAESIT VESTIGIIS.

LXIV. Quod autem ad Eugenium Pontificem spectat, certum est nec minimùm quidem deflexisse à maiorum suorum confirmata traditione, scriptisque sententia. Immò & coniectura est,ea qua par erat seueritate, redarguisse Legatos illos, cùm numquam post hæc reperiantur ipsi vel alij Occidentalis Ecclesiæ ea ex causa vel verbum fecisse. Licet enim quæ transacta sint Romæ,cùm Legati conuenere Pontificem, haud scriptis prodita reperiantur: tamen nihil per Eugenium Papam innouatum esse certo certiùs affirmatur. Quomodo enim non toto orbe terrarum vulgatum fuisset,atque ore omnium conclamatum tam in Oriente, quàm in Occidente, & à Catholicis & ab hæreticis,si Eugenius Papa ex quorumdam Gallorum persuasus scriptis, septimam Oecumenicam Synodum condemnasset, & Hadrianum vnà cum omnibus successoribus Romanis Põtificibus eam confirmantibus pari sententia affecisset? Quod autem directam legationem sequenti anno ab ipso Romano Pontifice ad Ludouicum Imperatorem, Francorum Annales sub eodem Ludouico conscripti testentur,licet quid detulerit, nihil dicant: tamen verisimile valdè

valdè videtur, ad hoc legationem ab Eugenio in Galliam missam, quo ab assertis erroribus reuocaret Pontifex Ludouicum. Nam si illi acquiescere voluisset,in Orientem potiùs ex eius sententia vnà cum suis legationem misisset. Inhæsisse quidem omnium suorum prædecessorum vestigiis Eugenium Papam,ex præfatione ad septimam Synodum ab Anastasio Bibliothecario scripta ad Ioannem octauum Romanum Pontificem satis certè intelligi potest, dum ab eo asseritur, inconcussam semper mansisse Apostolicæ Sedis eamdem assertionem de cultu sanctarum imaginum: simulque traditur, Gallorum aliquos ad sua tempora in eodem errore perseueratsse, & per Romanum Pontificem corrigi hactenus minime valuisse.

An autem Legati Ludouici profecti sint in Orientem ad Michaelem Imperatorem,vt statuerat ipse, & hoc ignoratur quidem. Verùm etsi profecti sint, eaque scripta detulerint,vel miserint ab illis congesta in volumen illud: tamen longè procul abfuit,vt Orthodoxi Orientales eam Gallorum reciperent de sacris imaginibus transactionem quam diximus. Id enim discs ex Theodori Studitæ epistola ad Nicetam monachum data,à quo librum acceperat eiusmodi doctrinam continentem,sic respondentis ad ipsum [a]:

LXV.

[a] *Theod.lib.2 epist.172. Cod.Colum.*

Quem sanctitas vestra per religiosissimum Metropolitam ad nos librum misit, legimus. Et profectò qui hunc scripsit,in venerandarum imaginum dogmate non rectè sentit. hæc enim ait: Ineffabilem, & incomprehensam Dei erga nos humanitatem, & sacros Sanctorum agones in litteris quidem sacris laudari sancimus, nullo figmento quantum in nobis est, vel pictura quasi latentes: permittimus autem simplicioribus, cùm imperfectiores illi sint, ex congenita ipsorum persuasione, etiam aspectu eis commensurato, talia introductionis ergò cognoscere. Quid ergo ad hæc dicemus? Primùm quidem vnius & absolutæ, nec additionem vllam detractionemve admittentis Fidei nostræ diuisionem inducere, vt qui sibi quidem informationem ex Sacris litteris vendicet, simplicioribus autem videlicet & imperfectioribus ex figmentis & picturis disciplinam attribuat. Deinde sibi quidem perfectionem gratiæ adaptet, aliis verò Iudaicam relinquat infantiam, qui congenita & connaturali inductione indigeant. Igitur per ipsum mentitur Apostolus, dicens: [b] Non est Iudæus neque Græcus, non est seruus neque liber, non est masculus neque femina: omnes enim vnum estis in Christo Iesu. Sin autem verum dicit, vt certè dicit,& vnus Dominus, vna Fides, vnum Baptisma: quænam est hæc inanis diuisio in segmenta duo inæqualia gentem sanctam,regale sacerdotium distingui, & alios quidem perfectioris partis esse, alios inferioris? Deinde quoniam vnusquisque sensu præditus perfectionem expetit,odio dignum ducit quod imperfectum est. atque hinc necessariò superuacuum est dogma picturæ.

NON RECEPTA AB ORIENTALIBVS GALLORVM TRANSACTIO.

[b] *Gal. 3.*

Aduersatur & quàm maximè Magno Basilio, non assentiens, nec eadem faciens, quæ ille ex æquo docuit: Quæ enim,inquit,historiæ sermo per aures repræsentat, hæc pictura silens per imitationem ostendit. Repugnat ergo vir egregius sacris Scripturis,sicut & summo Patri. & dum alium in hoc ipso dogmate corrigere studet, ipse friuola dixisse deprehenditur,& hanc ob causam prorsus quidem tales nugas describimus. Commonefecimus autem diligentiam vestram,vt eamdem sequatur regulam Fidei Orthodoxę,sciens quemadmodum perfectus quisque, licet Apostolica dignitate ornatus sit,Euangelico eget codice,ita & pictura secundùm illum expressa; quoniam eiusdem honoris atque adorationis vtrumque.] hactenus Theodorus. Ex quibus vides quàm procul abhorrerent Orthodoxi,vt accepturi essent,quæ Galli Romano primùm Pontifici,inde per eum & per Ludouicum Imp. ipsis suadere voluissent.

LXVII. PICTVRA SICVT ET SCRIPTVRA RETINENDA.

Ceterùm etsi ista haud parui momenti interceserunt inter Ludouicum Imperatorem eiusque Consiliarios cum Romano Pontifice: haud quidem eò progressa sunt, vt vel isti ob eam causam separauerint se à cõmunione Catholicæ Romanæ Ecclesiæ, vel Pontifex eos ipsa priuauerit; nec illi quidem contentiosum sunem animo adeò obstinato traxere, vt aliquid præter illa quæ dicta sunt aduersus cultum sanctarum imaginum scriberent, redarguerent, & more hæreticorum studijs indefessis animo obstinato contenderent, sed magis in eadem Ecclesiæ Catholicæ communione connexi, vni eidemque capiti iuncti, bellum aduersus Iconomachos conuerterent. Etenim qui ea legatione functus est Ionas Aurelianẽsis Episcopus,contra impium Hagiomachum hominem sceleratissimum Claudium Taurinensem Episcopum stylum exacuit. Extant quidem Ionæ ipsius qui à Ludouico missus Romam functus est dicta nuper legatione ad Eugenium Papam, tres libri aculeati ve-

LXVIII.

CLAVDIVS TAVRINEN. HAGIOMACHVS.

hementer aduersus eumdem Claudium scripti, quorum primo impugnat fractionem sacrarum imaginum, secundo eumdem vrget impugnantem sanctæ Crucis adorationem, tertio quo defendit Sanctorum cultum, & peregrinationem Romam pro venia peccatorum: quæ cuncta adeò feliciter præstitit, vt fortioribus enthymematum spiculis sibilantem lingua trisulca draconem extinxerit. A

LXIX. Sed audi quid de eodem Claudio habeat Vualfridus [a] Strabo: Ipsa, inquit, denique querela Græcorum temporibus bonæ memoriæ Ludouici Imperatoris in Franciam perlata, eiusdem Principis prouidentia scriptis synodalibus est confutata. Quam etiam Claudius quidem Taurinensis Episcopus, sed in veritatis itinere, nominis sui similitudine nutabundus, inter ceteras vanitatum suarum ineptias, cupiens renouare: antequam diuersorum contra eum scribentium telis perfoderetur, suo iudicio damnatus interiit. Et fortasse qui Imperatoris fidelium, veluti * in numero contempsit imaginem, ante tribunal ipsius, proteruitatis suæ pariter & inquietudinis pœnas exoluit. Non enim leuem iniuriam sæculi potentes sibi putant illatam, si imaginem suam vel nomen in quolibet numismate à subiectis despici cognouerint & calcari.] hæc de Claudio Iconoclasta Vualfridus his temporibus viuens. B

[a] *Vualfrid. Strab de reb Eccles. cap. 8*

DAMNATVR CLAVDIVS ETIAM A LVDOVICO IMP.

* in nummo

LXX. Porrò hunc ipsum (vt rem altiùs repetamus) fuisse discipulum Felicis illius damnati in Concilio Francofordiensi, Ionas affirmat, de quo hæc ait: Ludouico feliciter imperante, idem Felix in quodam discipulo suo nomine Claudio, vtpote (vt verbis beati Hieronymi vtar) Euphorbus in Pythagora renascitur.] Sed quando qualis initius erat, est detectus ter quaterque impius, vt qui Arij & Nestorij, Vigilantij & Eustatij (vt idem Ionas ait) hæreseos sectator esset; de cuius primordiis ex ipso Iona est petenda narratio, qui in præfatione ad Carolum Ludouici filium scripta trium librorum quos aduersus eum conscripsit, ista de ipso habet: Is namque (Ludouicus videlicet Imperator) dilectissimus Princeps inter cetera bonitatis suæ studia erga diuinum cultum amplificandum multiplici modo feruentia, quemdam presbyterum natione Hispanum, nomine Claudium, qui aliquid temporis in palatio suo in presbyteratus militauerat honore, cui in explanandis sanctorum Euangeliorum lectionibus, quantulacumque notitia esse videbatur, vt Italicæ plebis, quæ magna ex parte à sanctorum Euangeliorum sensibus procul aberat, sacræ doctrinæ consultum ferret, Taurinensi præsulem subrogari fecit Ecclesiæ. C

CLAVDIVS DISCIPVLVS FELICIS HAERETICI.

LXXI. Sed quam pestiferum dogma & ab Ecclesiæ auctoritate abhorrens in plebem sibi transfuderit commissam, libellus quem ad Theodomirum venerabilem Abbatem, se charitate imperante, corrigentem, eumque à superstitiosa doctrina auertere volentem, scripsit, eumdem legere & nosse volentibus, patenter demonstrat.] In quo inter alia ista leguntur: Hæc autem, inquit, idcirco peruenit, quia postquam coactus suscepi sarcinam pastoralis officij, missus à pio Principe sanctæ Dei Ecclesiæ filio Ludouico, veni in Italiam, ciuitatem Taurini, inueni omnes basilicas, contra ordinem veritatis sordibus anathematum, & imaginibus plenas. Et quia quod homines colebant, ego destruere solus cœpi: idcirco aperuerunt omnes ora sua ad blasphemandum me, & nisi adiuuisset me Dominus, viuum deglutissent me.] ista impius Iconoclasta docens, quibus indignationem incurrit Paschalis Pontificis, sub quo ista sunt patefacta: quod testatus est suo illo scripto Theodomirus; sed mortuo Paschali Papa, Claudius scripsit Apologeticum aduersus Theodomirum Abbatem. Qua verò occasione ipse Ionas aduersus eumdem tres libros illos conscripsit; ab ipso sic accipe: D

THEODOMIRVS ABBAS CORRIGIT CLAVDIVM HAERETICVM.

LXXII. Memoratus denique libellus, *Apologeticus ipse dictus*, eidem domino nostro, genitori vestro sinceriſſimè ac religiosissime Orthodoxam fidem colenti, ob defensionem sanctæ matris Ecclesiæ, quæ ab eodem Claudio (sicut textus suarum litterarum prodit) hostiliter impugnabatur, delatus est. Qui ab eo, suique palatij prudentissimis viris examinatus, iusto iudicio est repudiatus. Quem licet ego non legerim, nec viderim, quoddam tamen ex eo Excerptum, eodem genitore vestro mittente, suscepi; præcipiens, admonens memoratus Deo charus Cæsar, vt ad refellenda & improbanda eiusdem Claudij quæ in eodem Excerpto peruersissima continebantur dicta, & in blasphemiam vituperationemq; sanctæ Dei Ecclesiæ irreuerenter erant iaculata, secundum tenuitatem sensus mei (quantum Deus annuisset) nullatenus rescribere omitterem. E

CLAVDII APOLOGETICVS ADVERSVS THEODOMIRVM.

LXXIII. Cuius iussioni libentissime parens, prout Deus posse dedit, & facultas temporis fuit, quoddam opusculum * dirigere cœperam, & magna ex parte digesseram. Sed audiens eumdem

* digerere

A eumdem Claudium iuxta humanam conditionem vltimum clausisse diem, ab eodem opere perficiendo, stylum meum feriandum statui. Rebar enim, quòd illo moriente, pariter eius error non comparuisset secundùm Domini sententiam dicentis: [a] Delebo memoriam Amalech de sub cælo: nihilominùs memoria illius peruersæ doctrinæ deleta fuisset in omnium virorum prudentium pectore. Sed quia, vt relatione veridica didici, non modò error de quo agitur in discipulorum suorum mentibus reuiuiscit, quin potiùs, eo docente, hæresis Ariana pullulare deprehenditur, de qua fertur quædam monumenta librorum congessisse, & ad simplicitatem, puritatemque Fidei Catholicæ & Apostolicæ oppugnandam in armario Episcopij sui clandestina calliditate reliquisse: non sum ausus, quin monitu & hortatu filiorum sanctæ Dei Ecclesiæ, opus quod prætermiseram, enucleatim discutiendum repeterem, &c.] Sic igitur iaculis confossus Ionæ Aurelianensis Episcopi ser-
B pens venenatus interijt.

IONAS EPISC. AVRELIANENSIS CONTRA CLAVDIVM SCRIBIT.

[a] *Exod. 17.*

Verum sic Ionas confecit bestiam, vt tamen ab Ecclesia Catholica præmio dignus minimè fuerit iudicatus; quippe qui etsi pugnauit aduersus Iconoclastas, non tamen è castris Ecclesiæ Orthodoxæ, à qua errore pristino ex parte dissensit, dum ita non confringendas esse prædicauit imagines, vt tamen eas non esse venerandas assereret, ex eorum classe vnus ipse qui ad ornatum dumtaxat & ad instruendum de rebus gestis fideles, nõ autem ad venerationem esse debere imagines in Ecclesia sensit. quem vnà cum alijs eiusdem sectæ gregalibus superiùs confutauimus. LXXIV.

Extat epistola perbreuis Lupi Abbatis Ferrariensis ad eumdem Ionam conscripta, cùm ille eiusmodi suam lucubrationem ad eum, vt cognosceret atque emendaret, misisset. qui tamen suspendit iudicium suum, sic ad eum scribens [b]: LXXV.

[b] *Lup. ep. 27.*

C Excellentissimo Præsuli Ionæ Lupus æternam in Domino salutem.

Librum vestrum, sicut rogasti, excurrimus. sed vt parcissimè dicamus, immutare in eo nihil voluimus, vt operis vestri sitis ipsi correctores cuius estis auctores: siquidem expendenda nobis fuit teneritudinis & tenuitatis nostræ ratio, & ætatis ac ordinis vestri habenda consideratio; nec facilitatem ac delectationem quamdam reprehendi, quam in quibusdam notare solemus, debuimus imitari.] hæc Lupus, cuius & aliæ extant ad eumdem Ionam epistolæ.

Porrò quod pertinet ad eiusdem Ionæ libros aduersus Claudium, præter illa quæ dicta sunt, etiam in eo displicent, quòd nimis & plusquàm decet Ecclesiasticum tractatorem, subijcit ipsum ferulæ Prisciani, Grammaticum magis quàm Theologum agens. Aduersum verò impium Iconoclastam nõ Theodomirus & Ionas tantùm, sed & Dungalus eius-
D dem temporis non ignobilis scriptor commentarium edidit, quem recondi in Pithœi bibliotheca percepimus. Quo perstringitur & Agobardus Archiepiscopus Lugdunensis, qui etsi hostis acerrimus fuit Felicis Orgelitani, aduersus quem & commentarium scripsit, quem nuncupauit Ludouico Imperatori; tamen in eo, quem de picturis & imaginibus scripsit, Iconomachis consensit in omnibus, præterquam in cultu sacratissimæ Crucis, & quòd reliquas siue Christi, siue Sanctorum imagines memoriæ causa, non tamen orationis ergò haberi posse concedat, vnde meritò è cœtu Fidelium orthodoxorum idem proscriptus sit liber editus nuper, eò quòd absque antidoto, durum fuit propinatum acceptasse venenum. Eratq; satis, si Dungalus pro antidoto cusus vnà cum illo fuisset, quem speramus quàm citiùs affore. Sed ad hæc pariter spectat, quòd idem qui suprà Lupus Ferrariensis in epistola [c] quam dedit ad Eginhardum qui vitam Caroli Magni scripsit, testa-
E tur ab ipso elaboratum librum de adoranda Cruce. ait enim: Libellum de adoranda Cruce, meo iudicio, vtilissimũ quem meo nomini dedicastis, vt par fuit, amplexus sum.] occasionem autem illum scribendi, exstitisse Claudij impietatem damnantem venerationem sanctæ Crucis, nemini dubium esse potest. Sed omnia tunc in Claudium scripta, nunc verberant ter miseros Nouatores inimicos Crucis Christi, perfidos Iconoclastas. Ex his intelligis Lector, cur cum errore suo illi vsque ad resipiscentiam tolerati sunt Galli, quòd scilicet cultores sanctæ Crucis essent, & in aduersarios cultum Crucis damnantes magno impetu insilirent.

AGOBARDVS ARCHIEPISC. LVGD. ICONOMACHIS CONSENSIT.

[c] *Lup. epist. 4.*

Eodem pariter anno factam liquet translationem S. Huberti Episcopi Leodiensis ex decreto Synodi Aquisgranensis. ita testantur in fine Acta vitæ eius. De qua etiam hæc apud Molanum: Anno octingentesimo vigesimo quinto prædicto Kal. Octobris Vulcandus Episcopus cum magna Ecclesiastici gradus frequentia corpus sanctissimum ad LXXVII.

S. HVBERTI LEODIENSIS EPISCOPI TRANSLATIO.

Andianum suæ diœcesis monasterium in Arduennam transtulit. Vbi adhuc miraculorum A
gloria eius declarantur merita, & fidelium deuotione celebrátur beneficia, qui cateruatim
tam proximi quàm longinqui eò confluentes in suis necessitatibus patronum experiuntur.

LXXVIII. Sed ad res Orientales se conuertat oratio. Hoc quidem anno qui numeratur quintus
Michaëlis Imperatoris, mirandum quippiam per magnum illum Anachoretam Ioannicium (de quo sæpè superiùs mentionem fieri contigit) perpetratum, auctor vitæ ipsius, eiusdem temporis scriptor, sic in lucem prodidit istis verbis: Iam (inquit) agebatur quidem
quintus annus Imperij Michaelis, quartusdecimus autem ex quo Bulgari fecerant expeditionem, & decesserat Nicephorus Imperator, à quo tempore multi Romanorum cum
patria libertate amissa detinebátur captiui in manibus Bulgarorum. Venit itaque in mentem illi benignæ ac clementi animæ, si quomodo eos posset educere è laboriosa illa & af-
flicta vita. Interrogans autem, accepit carcerem illum in quem illi erant coniecti, esse ob- B
scurum & tenebricosum, adeò vt eis vsu veniret, ægrè ferre, quòd non cum patria vitam
quoque amisissent, quod quidem eum magis angebat.

LXXIX. CAPTIVI APVD BVLGAROS LIBERATI A S. IOANNICIO. Huic ergo proposito omnibus postpositis, reliquit quidem illam gratam & solitam viuendi rationem. Et via quæ intercedit, confecta, non curauit custodes qui eos circumsidebant, sed non visus ad eos accedens, statim pro omnibus copijs vsus est figura Crucis, & ea perfractis vinculis & claustris portarum, tamquam ab inferis & vmbra mortis, tamquam Iesus meus, reuocat eos, qui illic sedebant, & potat non aquis, sed sermonibus salutaribus viuificæ doctrinæ, admonens ne essent, sicut patres eorum generatio praua & exasperans, sed deinceps spem in Deo ponerent, & non obliuiscerentur eius remunerationum, præterea autem filijs quoque notum facerent illius mirabilia. Deinde cùm in luce sicut Moses tota nocte eos traduxisset, vsque ad nostros fines eos transmisit & conseruauit. Cùm autem vim afferrent, & vrgerent ij qui saluati fuerant, &, Quis es ô homo Dei, sæpè rogaren t: non celauit quidem nomen: dixit autem se hanc gratiam soli Deo adscribere. Cùm hoc nescio an sit conferendum id quod vsu venit iis qui fugiebant ex Ægypto: nam illorum quidem inimicos aqua obruit: hi autem consecuti quod optabant consequi, nulli fuerunt causa calamitatis. Sed & hi domum redeunt, & Sanctum rursus excipit grata illa quies, & silentium in monte Thricalicis.] hæc de his auctor, prosequens res cæteras ab eodem vsque ad obitum præclare gestas. C

LXXX. Ad hunc autem, quem ante annum vnà cum Episcopis & aliis inuisit, vt diximus, Theodorus Studita, idem reuersus, eumdem sanctissimum virum memoria iugiter ver-
[a] *Theod. li. 2. ep. 116. Cod. Colum.* sans eiusmodi scripsit epistolam [a]. sed quod ad Ioannem Eremitam inscripta sit, ne putes
hunc alium fuisse à Ioannicio, nam in fine epistolæ ad Theoctistum data eumdem ipsum D
Ioannicium vocat, vt suo loco patebit: Ioannes enim proprium erat nomen eius, Ioannicius autem diminutiuè à pueritia dictus. epistola sic se habet:

LXXXI. THEODORI EPISTOLA AD IOANNICIVM. Ioanni Eremitæ.
Postquam iucundum spectaculum viderit quispiam, hoc & post secessum animo semper intueri solet. Sic & nos humiles, à Deo honorate, ex quo te semel vidimus, & locuti
tecum sumus, minimè obliuiscimur, sed expressum mente gerimus, illum ipsum videre gestiens hominem Dei, & vultu, & verbis diuinam gratiam spirantem, & ad Dei laudes
incitantem. Hoc verò adeptus es eremitica solitudine, & orationis frequentatione faciem, Moysis instar, resplendentem gerens ineffabili luce. Vnde & iterùm intueri te cupimus, & gratiæ donis quæ in te sunt, communicare, iuxta secundas pacificæ participationis, qua tu à Deo, & nos à te. Vides quantopere te Deus glorificauit, quoniam tu illum glo- E
rificasti. Sed & glorificabit etiamnum in fine vitæ cursum dignè consummantem. Tu verò
pro nobis ora peccatoribus, vt vel inchoëmus salutarem cursum, quippe quia à Deo longè absumus. atque hic primus orationis exorsus.

LXXXII. DE THEOCTISTO HAERETICO CONVERTENDO. Quis secundus? de Theoctisto Eremita, qui quonam modo per hæreticas quasdam quæstiones ab Ecclesiæ corpore diuulsus sit, ipse nostri melius quàm nos, reuerendissime:
attamen & ipsi nuper ad cellulas vestras cùm venissemus, de viro didicimus ex ijs qui norant. Quin etiam per litteras commonefecimus, hortatique sumus, vt ab obscuris illis &
dæmoniacis sermonibus abstineret, & Orthodoxa potius sentiret, tum de sanctissima Deipara, tum alijs modis. Nunc ergo Nicanor frater noster ad nos veniens, ad resipiscentiam
veniisse virum nuntiauit, velleque cum Ecclesia consentire; negare autem se litteras meas
[b] *Iterem. 15.* accepisse, sed & illas optare. Quoniam igitur scriptum est, Pater sancte: Qui [b] educit
dignum

A dignum ex indigno, sicut os meum erit: [a] Et qui conuertit hominem ab errore viæ ipsius, operiet multitudinem peccatorum: Sanctitatem tuam exurgere oportet, & auxilij manum porrigere erranti: in hoc enim cooperaberis Deo. Quì verò id fiet? Vt Theoctistum ad te aduoces, eique dicas, & edisseras congruentia. Et siquidem cedere illum videris diuino sermoni, de me etiam humili significes, eamdem meam mentem esse, salutis eius desiderio. Et si probabis, Pater, atque ille expetat, scribam ad illum appositè, vt vtraque ex parte trahatur, & lucrifiat qui perit. Hæc enim vult Deus, huius gratia in terram venit, quod perierat quærens reducere; & amoris erga se argumentum, proximi amorem nobis constituit; omnique conatu excitari nos conuenit, Pater sancte: in hunc enim finem, vt ad te scriberem, permotus sum. Quòd si post talem contentionem detrectans non ob-
sequetur: videbit iniquus. Ait Dominus: [b] Mittite illos, cæci sunt. Vt igitur direxerit Do- [a] *Iac. 5.* [b] *Matth. 15.*
B minus, iubeat, Pater, indicare mihi veneranda epistola tua.] hucusque Theodorus ad Ioannem, siue Ioannicium.

Extat epistola illa Theodori ad Theoctistum scripta, [c] qua redarguit eum, quòd ob LXXXIII.
suspectam eius doctrinam, complures ab eius communione diuisi sunt, in qua memi- [c] *Theodor. li. 2. epist. 138.*
nit, de alia quadam ante triennium à se ad ipsum epistola scripta cùm Smyrna reuersus esset, nec etiam responsum aliquod accepisset. Præstitisse autem sanctum Ioannicium Eremitam, quòd ab eo precibus Theodorus (vt vidisti) exegit, ex eo certum deducimus argumentum, quod compertum habetur, ipsum Theoctistum Eremitam pœnitentem suos
condemnasse errores, & ad ipsum Theodorum libellum misisse suæ pœnitentiæ atque rectæ Fidei professionem, qua accepta, vt iam promiserat Ioannicio, ipse ad eumdem aliam rescripsit epistolam, quæ extat, & ex qua ista quæ scripta sunt, comprobantur. sic
C enim se habet [d]: [d] *Theod li. 2. epist. 167.*

Theoctisto Eremitæ.

Accepta epistola tuæ reuerentiæ, cùm eam legissem, audiente Episcopo, & fratre meo, LXXXIV.
& fratribus qui vnà erant; gratias egi humilis Domino, qui cor tuum impleuit, vt Fidei EPIST. THEODORI AD THEOCTISTVM POENITENTEM.
symbolum rectè perscriberet. Confiteri enim se vetus ac nouum Testamentum admitte-
re cum omnibus quæ à sanctis Patribus tradita sunt Ecclesiæ, id summa est Fidei rectitudo. Verùm quoniam hoc dicere possunt hæretici, nec tamen iuxta id quod dicunt, veritatis sermonem instituere comperiuntur: propterea & ex missis fratribus, & maximè ex Abbate Sosipatro rem indagauimus, quemadmodum ipse tuis litteris postularas, eo quòd
omnia enuntiare non posset epistola. Et reperimus, Dei munere, eos referre, Orthodoxa omnia esse, quæ per te illis tradita sunt.

Quænam autem hæc sunt? oportet enim summatim designari. Primùm de sancta Dei- LXXXV.
D para. Aiunt enim dicere te, quòd ante sæcula sit Virgo: Hoc cùm neges te dicere vel sentire, sed confitearis ex viro & femina, Ioachim & Anna genitam illam esse: recte se habet. Secundum de Domino, quòd crucifixus non sit: Quandoquidem ergo confiteris, crucifixum illum fuisse secundum Scripturas: bene habet. Tertium de Angelis & dæmonibus, quòd post Iudicium iterùm futura sit restauratio, & fiet vnum ouile, & vnus pastor: Et
quoniam hoc negas, confiterisque sempiternum esse & Iudicium & Regnum cælorum: benè habet. Quartum de monacho vno, quòd possit à supplicio liberare centum & quinquaginta damnatos: Et quia hoc etiam negas, & asseris, nec pœnitentiam esse post mortem, nec quemquam esse qui possit à constitutis à Deo pœnis eruere: benè habet. Quintum de libro, qui dicitur Antonij, quòd dicas eum recipiendum, in quo sunt multa impia &
E blasphema, sicut ipsi legentes cognouimus: Et hoc quoniam à te reiici confiteris, tamquam alienum ab Ecclesia Dei, neque illum ampliùs habiturum, neque lecturum, neque eos qui tecum sunt: benè habet. Et benedictus Deus, qui vos à prædictis scandalis purgauit: & benedictum nomen gloriæ eius, quod tibi persuasit, vt diceres, te rusticanum esse & imperitum, & cedere in omnibus, & credere verbo humilitatis meæ.

Ego verò nihil præter ea quæ diuinitus reuelata sunt sanctis Apostolis, posteris & Pa- LXXXVI.
tribus, suadebo vel præscribam: sed hoc ipsum quod scripsisti, credere te in sanctam Tri- VERAE FIDEI CONFESSIO SYNCRETA.
nitatem indiuisam quidem secundùm subsistentiam, distinctam autem characteribus in
Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum vnum Deum, vnum Dominum, sicut & vna est Fides: est porrò & Pater Deus, & Filius Deus, & Spiritus Deus, non tres Dij, absit, sed vnus Deus quemadmodum & Dominus. Hoc Theologiæ dogma. De œconomia autem credere, quòd vnus è Trinitate, Patris voluntate, & cooperatione sancti Spiritus incar-

natus ast ex sancta Deipara, præingresso in eam Spiritu sancto, & obumbrante Altissimi A
virtute, iuxta Euangelium, ex qua & natus est homo perfectus idem & perfectus Deus, vnus hypostasi, duplex natura, sicut & diuini Patres & sanctæ septem Oecumenicæ Synodi exposuerunt. Confiteri etiam Virginem Deiparam esse, omnibus sublimiorem, & honore præstantiorem: quæ & materno more intercedere possit apud Filium suum & Dominum pro mundo. Confiteri etiam Angelos sicut Angelos, quòd & ipsi orent pro omnibus hominibus. Et dæmonum genus impermixtum in sæcula sempiterna. Eosdem proprium domicilium per apostasiam reliquisse, iustisque suppliciis à Deo damnatos esse. Confiteri etiam Sanctos omnes velut Dei famulos intercedere apud Deum posse ad salutem nostram.

LXXXVII. Ad hæc confiteri sanctas imagines, tum ipsius Domini nostri Iesu Christi, tum Matris eius, Angelorumque & omnium Sanctorum adorare & recipere iuxta quæ sancta B
Synodus Nicæna sanxit. Anathema dicere omnibus hæreticis, quibus anathema dictum est à Synodis. Prædicare omnes Orthodoxos, qui ab eis laudati sunt. Hæc est vera Fides Christianorum. Præter hæc qui sentit, anathema sit à Deo Patre & Filio & Spiritu sancto:
[a] *Gal.* 1. Quoniam [a] licet nos, aut Angelus de cælo euangelizet vobis, præter id quod euangelizauimus, anathema sit, vt antè dixi & iterùm dico: Si quis vobis annuntiet præter id quod accepistis: anathema sit. Quoniam ergo sigillatim hæc prodidisti in litteris tuis: necesse prorsus est, confitearis te ita sentire. Hoc verò quî fiet? Si ad finem epistolæ huius subscribas iuxta insertum in ea pictacium, atque ita pax quæ excedit omnem intelligentiam, custodiet & reget nos & vos in vno spiritu in vno corde, vt credamus, & adoremus sanctam Trinitatem ad salutem tum propriarum animarum, tum diuisi in duas partes populi, coram Domino Ioannicio spiritali Patre nostro, & venerando Patre & fratre nostro.] C
hactenus Theodori epistola, & fortasse vltima ab ipso data, siquidem anno sequenti (vt suo loco dicturi sumus) ex hac vita eum migrare contigit.

LXXXVIII. INGENS MIRACVLVM DE EPIST. THEODORI STVDITAE. Ceterùm quanti faciendæ sint epistolæ eiusdem sanctissimi viri, Deus ipse insigni miraculo comprobauit, quod inter alia Michael Studita eius discipulus scriptor fidelis ita describit: Narrabat præterea diuino Sophronio mulier quædam genere nobilis miraculum quod sibi acciderat, in hunc modum: Inuaserat (inquit) domum meam, quæ in Rhabdo est, incendium, quam circum totam complexo igni, propiùs nihil erat, quàm vt omnes meas facultates flammis absumi viderem. Nec iniecta vis aquæ, nec machinæ vllæ ad restinguendum aptæ domare flammas poterant, tanto impetu cuncta comprehenderant. In hoc rerum articulo subiit animum, Patris epistolam, quam ad me nuper miserat, è pera tollere, atque in ignem iniicere, si fortè illam reueritus, vehementem illum impetum D
aliquo modo repelleret. Vt ergo ad rem veni & venerandas litteras flammæ inieci, hoc simul inclamans: Sancte Theodore adiuua periclitantem famulam tuam: videre mox fuit atrocem illam vim ignis restinctam subitò languere, ac cinerem solùm fumumque post se relinquere. Quis nostra aut vlla vmquam memoria tantum ex parua epistola miraculum audiuit? Nihil est, si cum hoc conferatur quidquid vspiam miraculorum fingi aut excogitari potest. Quare æquum nō est, vt rei magnitudinem deserat tenuitas orationis: omnem enim dicendi vim atque artem vincit, longeq; superat operum dignitas & amplitudo.] hæc ipse. Pergit alia insignia enarrare miracula, sed hoc modò satis.

LXXXIX. THEODORI EPISTOLARVM EXCELLENTIA. Ex his tu, Lector, intelligas, quot Theodori historicis epistolis Annales intexti sunt, tot eosdem pretiosissimis, velut contextam coronam micare gemmis. Sed etsi earū vim consideres, totidem esse fulmina cælitus missa dices, quibus omnes Hagiomachi, & Iconomachi stolidi Nouatores, fæces hæreticorum percussi validè, penitus conterantur. Nam vel E
vnum hunc ostendere Catholici dogmatis defensorem, virum Dei amicum, sapientia & scientia affatim præditum, iteratis crebrò confessionibus celebrem, sanguine sæpè fuso decorum, vitaque ab adolescentia optimis moribus instituta fulgentem, ingentibusque miraculis illustratum, ad victoriam satis, cùm ab illorum parte nonnisi sceleratissimos omnium homines habeant, quos ostendant.

IESV

A

CHRISTI Redemptoris annus octingentesimus vigesimussextus Indictione quarta incipit, quo Romæ ab Eugenio Papa conuocata est Synodus sexagintatrium Episcoporum. Quæ quidem cùm nondum in lucem prodierit, hîc singulorum canonum indicem saltem describendum putauimus, atq; primùm Episcoporum nomina, licet nonnihil deprauata, qui eidem Synodo interfuerunt, facta trium exemplarium collatione, eius autem sic se habet exordium: I.

B In nomine Dei Saluatoris nostri Iesu Christi, imperante D.N. pijssimo Augusto Ludouico à Deo coronato Imperatore anno xiij. & P. C. eius anno xiij. & HLothario Imperatore eius filio anno .... Indictione quarta, mensis Nouembris xv. Eugenius sanctissimus, ac perbeatissimus, & vniuersalis Papa, coram vniuersis Episcopis, videlicet: CONCILIVM ROMANVM SVB EVGENIO PAPA II.

	Petronatio Archiepiscopo Rauennate.	Agatho Polimartiense.
* Forosempromiate	Leopardo Episcopo *Forofronate.	Maio Ausiciense.
	Passiuo Bletanæ.	Liutardo Nucerense.
	Romoaldo Anagniæ.	Petro Lucano.
	Lamperto Aretino.	Petroaldo * Luriense. * Curiense
	Ioanne Siluæcandidæ.	Aliprando Florentino.
	Stephano Portuense.	Lamprando Pistoriense.
C	Benedicto Albanense.	Theodorico Perusino.
	Cæsario Ostiense.	Donato Gallense.
	Georgio Sabinense.	Godemundo Tuscanense.
	Gregorio Velitrense.	* Ramperto Rosellense. * Rauperto
	Constantino Prænestino.	Tigrino * Ananctano. *Anconitano
	Romano Cerense.	Agriperto ....
* Fesulense	Gruusolpho * Fresulene.	Ioanne Pisano.
	Paulino Senogallense.	Benenato Eugubiense.
* Populeniense	Guriperto * Populense.	Lupo * Furnense. * Firmense
	Petro Senense.	Petro * Bollutarense. * Volaterrēse
	Valeriano Sutriense.	Sebastiano * Burense. * Barense
D	Stephano Ariminense.	Dominico Pisaurienſe.
	Germano Auximano.	Ioanne Esinate.
	Passiuo Callense.	Leonino è Tribus tabernis.
* Ortense	Stephano * Ostense.	Gratioso Nepesino.
	Andrea Clusense.	Ioanne Tudertino.
	Stabili Castello Felicitatis.	Eleutherio Priuernate.
	Aliperto Orbiuetense.	Benedicto Amerino.
* Sebastiano	* Bastiano Suanense.	Theodosio Manturanense.
	Alifredo Balneoregiens.	Hadriano Falaritano.
* Tribense	Paulo * Tiburense.	Samuele .....
	Petro Centumcellense.	Hadriano Signino.
E	Agatho Montis Feretri.	Cosma * Humanæ.
		Mariano Vrbinate. * Numentinæ

Atque venerabilibus presbyteris.

Ioanne Archipresbytero.	Vrso.
Donno presbytero.	Crescentio.
Benedicto.	Simeone.
Simeone.	Iouiniano.
Georgio.	Anastasio.
Gregorio.	Benedicto.
Anastasio.	Marino.
Benedicto.	Vrso.
Gregorio, *aliàs Georgio.*	

Coram

II. Coram sanctissimo corpore beati principis Apostolorum præsidens ipse Apostolicus A
astantibus quoque diaconibus, quorum nomina sunt hæc:

Valentinus Archidiaconus.	Faustus.
Theodorus diaconus.	Leontius.
Lio.	

Dixit: Cùm simus Dominicæ plebis superna miseratione rectores, studiosè nos conuenit Dei præsidio pro eorum semper cogitare * solicitè, &c.] sunt quidem sumpta, paucis immutatis, ex Concilio Gregorij secundi. Sicut & hæc Eugenij à Leone quarto Pontifice sunt repetita in Synodo ab ipso celebrata, aliquibus additis. Porrò sub hac Synodo constituti reperiuntur trigintaocto canones, quorum hîc tibi tituli describuntur, videlicet:

* salute,

Vt Episcopus bono approbatus opere ordinetur.
Vt nullus Episcopus aliúsve sacerdos muneribus ordinetur. B
Qualiter Episcopum docere, & consistere oportet.
De indoctis sacerdotibus.
Vt in eligendis Episcopis canonum regulæ seruentur.] *ne Principes præterius fasq; aliquid sibi sumant.*
Vt Episcopi extra proprias parochias non morentur.

III. Vbi clerici consistere debeant. *qui quidem canon sic se habet* a: Necessaria enim rescripsit, vt iuxta Ecclesiam claustra constituantur, in quibus clerici disciplinis Ecclesiasticis vacent. Itaque omnibus vnum sit refectorium ac dormitorium, seu ceteræ officinæ ad vsus clericorum necessariæ. Ministri verò post Episcopum super eos tales eligantur, quorum vita atque doctrina illos potiùs exornent, quàm dehonestent.] & infrà cap. x. ead. q. 1. prohibentur omnino in domibus sæcularibus sacerdotes habitare. C

a 12. q. 1. Necessaria.

DE CLERICORVM DOMICILIO.

De sacerdotibus in subiectis baptismalibus plebibus constitutis.
Vt clerici non plures quàm sufficiant, ordinentur.
De sacerdotibus qui in Ecclesijs vel monasterijs non habitent.
Ne sacerdos aliquo ludo delectetur.
Vt sacerdotes fœnoris aliquid, aut rustica ministeria non exerceant.
Si sacerdotes testimonium dicât, vt coram Episcopis tantùm pro ea re cõueniri possint.
Vbi sacerdotem post condemnationem esse oporteat.
De suspectis sacerdotibus, vt admoneantur ab Episcopis.
Vt Episcopis de subiectis plebibus alijsque pijs locis nihil liceat auferre.
De presbyteris qui oblationem alterius recipere nolunt.
Qua auctoritate dimissoriæ fiant, vt credantur. D
Vt Episcopi & vniuersi sacerdotes habeant aduocatos.
De his qui aduocatos inuenire nequeunt.
De monasterio vel Oratorio, quod à proprio domino soli ædificatum est.
De inuasione quasi pro parte Ecclesiæ facta.
De xenodochijs, & alijs similibus locis.
De pijs locis quæ sine presbyteris existunt, nempe vt teneantur loca pia sæcularia suscipere presbyterum illis ab Episcopo præpositum, si ipsi sæculares infra tres menses presbyterum præficerere ipsis locis pijs neglexerint.

IV. De destructis Ecclesijs, vt ab ijs qui eas possident reædificentur, & si non sufficiant, à populo adiuuentur.
Si Episcopus à subiectis sacerdotibus & clericis dominationes exigat. E
Quales Abbates sint constituendi.
De monachis qui solo habitu existunt, & non vita viuunt.
De religioso habitu feminis consistentibus ne viris sociari permittantur.
De negotijs & laborationibus die Dominico non faciendis.
De criminalibus causis & furtis ceterisque similibus die Dominico inuentis.
De his qui sine ostensione criminis inuiti monasterio sunt introducti.
Vt laici ad Missas audiendas in presbyterium non intrent.
De scholis reparandis pro studio litterarum.

V. De conuiuijs festis diebus non faciendis, *istis verbis*: Sunt quidam, & maximè mulieres, qui festis ac sacris diebus atque Sanctorum natalitijs, non pro eorum quibus delectantur desiderijs aduenire, sed ballando, verba turpia decantando, choros tenendo & ducendo,

DIEBVS FESTIS NON DVCENDAE CHOREAE.

A ducendo, similitudinem Paganorum peragendo, aduenire procurant; tales enim si cum minoribus veniant ad Ecclesiam peccatis, cum maioribus reuertuntur, &c.] adiecit his excommunicationem a Leo quartus, si admoniti non cessarent.

a *Apud Iuon. part. 2. ca. 77.*

De his qui adhibitam sibi vxorem reliquerunt, & aliam sociarunt.
Non licere vno tempore duas habere vxores: siue concubinam cum vxore.
De incestis & inutilibus contractionibus.] hucusque canones sub Eugenio in dicto, hoc anno, celebrato Romæ Concilio. Sequuntur in codice scripto quæ Leo posteà adiecit ex Romano Concilio suo tempore celebrato.

VI. Porrò apud Gratianum extant Eugenij diuersis sub titulis collocata decreta, quæ non omnia spectant ad Eugenium secundum, sed aliqua ad tertium sunt referenda. Rursus autem Tomo secundo Conciliorum veteris editionis nouem prætereà capitula recen-
B tur sub hoc titulo: Eiusdem Eugenij Papæ decreta ex Concilio Rhemensi; sed ea potiùs pertinere ad Eugenium tertium, suo loco dicturi sumus.

VII. Hoc eodem anno factam esse translationem reliquiarum sancti Sebastiani Romain Gallias, petente id Hilduino, veteres Francorum Annales docent; & qui res gestas à Ludouico Imperatore est prosecutus eius domesticus, hæc de his habet: Dum hæc agerentur, Hilduinus Abbas S. Dionysij Martyris Romam mittens, ossa beatissimi Martyris Sebastiani accepit, & ea apud Suessionem ciuitatem S. Medardi collocauit, vbi dum adhuc inhumata in loculo in quo allata fuerant, iuxta S. Medardi tumulum iacerent, tanta signorum ac prodigiorum multitudo claruit, tanta virtutum in omni genere sanitatum per diuinam gratiam in nomine eiusdem beatissimi Martyris emicuit, vt à nullo mortalium eorumdem miraculorum, aut numerus comprehendi, aut varietas valeat enuntiari: quorum
C quædam tanti stuporis esse narrantur, vt humanæ imbecillitatis fidem excederent, nisi certum esset, Dominum nostrum Iesum Christum, pro quo idem passus est, omnia quæ vult, per diuinam potentiam facere posse, in qua illi omnis creatura in cælo & in terra subiecta est.] hæc auctor. Eadem veteres Annales Francorum, & in vita eiusdem Ludouici scripta leguntur iisdem fermè verbis, & sententia prorsus eadem; cùm tamen alij in superiorem annum ista reiiciant, vt Sigibertus.

TRANSLATIO RELIQVIARVM S. SEBASTIANI.

VIII. Sed attende Lector (quod frequentissimè accidisse in aliis quoque reperimus) quòd cùm asseritur corpus sancti Sebastiani translatum in Gallias: haud integrum ipsius corpus intelligas, sed partem tantùm ipsius. Id quidem disertis verbis testatur Ado Viennensis Episcopus eiusdem sæculi scriptor, his verbis: Huius Imperatoris tempore pars corporis beati Sebastiani Martyris ad Suessonicam vrbem delata, vbi multa mira in laudem Dei omnipotentis varia genera sanitatum infirmis collata.] hæc Ado.

IX. D Quo pariter anno circa Kalendas Iunias habitus à Ludouico conuentus ex more, in loco dicto Ingelheim, vbi inter alia, auditos esse Legatos ab Eugenio Papa Roma missos, idem qui suprà auctor in rebus gestis Ludouici testatur.

LEGATIO MISSA A ROMANO PONTIFICE AD IMP.

Quinam hac functi fuerint legatione, idem sic narrat: Inter legationes præcipua, ceterisque eminens erat legatio Romani Pontificis, qua fungebatur Leo Centumcellensis Episcopus, & Theophylactus Nomenclator.] Quæ autem isti attulerint, altum vbique silentium. Addit auctor, tunc ab eodem auditam esse legationem de rebus transmarinis, qua est functus Dominicus Abbas de Monte Oliueti. Sed de rebus ab eo gestis nihil penitus proditum reperitur in lucem.

X. Quod autem ad legationem ab Eugenio Papa ad Imperatorem Ludouicum pertinet,
E mentio eius est apud Einhardum siue Eginhardum in commentariis suis de translatione reliquiarum SS. Martyrum Marcellini & Petri in Gallias, occasione historiæ memoria dignæ. Sed antequam de ipsa agamus, quod ad tempus spectat, eamdem translationem alij anno præsenti, sequenti verò alij accidisse testantur: sed vtrorumque sententiæ veræ esse reperientur, si diuersarum in ea re actionum ratio habeatur. Siquidem verum esse liquet ex his quæ dicentur inferiùs, hoc anno ab Vrbe furtim eas esse sublatas, atque delatas in Gallias, sequenti verò Aquisgranum partem earum esse perlatam. De qua quidem translatione intellexisse videntur, qui sequenti anno id accidisse tradiderunt in vita Ludouici Imperatoris, & veteribus Francorum Annalibus, & apud Aimoinum. Cùm alioqui hoc ipso anno eas fuisse Roma deductas, illud est euidens argumentum, quòd ipse auctor Einhardus testatur id tunc factum esse, cùm legatio ab ipso Romano Pontifice decreta, Gallias versus, iam in itinere esset. Qui autem rem gestam scripsit, fuit Einhardus, qui

DE TRANSLATIONE RELIQVIARVM SS. MARCELLINI ET PETRI.

&

& Eginhardus dicitur, & floruit hoc tempore summa claritudine nominis. Fuit hic à se- A
cretis Carolo Magno, eiusque vitam conscripsit. Hic igitur extitit auctor eius scriptionis,
cùm inter Ludouici Imperatoris Optimates summa gloria militaret.

XI. FABVLA DE EINHARDO CONFVTATA.

Sed antequam dignam à tanto auctore scriptam historiam in medium adducamus, illa
de eodem Einhardo fabula est confutanda, qua fertur ex scripto quodam edito in appa-
ratu Tomi prioris historiarum Germanarum: ipsum scilicet fuisse generum Caroli Magni,
duxisseque indulgentia Principis eius filiam quam adamauit nomine Immam, olim Regi
Græcorum desponsatam: etenim nec eius nominis constat ipsum Carolum habuisse fi-
liam, & illam, quæ desponsata fuit Constantino Irenæ filio, non Immam esse nuncupa-
tam, sed Rotdrudim. Id quidem ipsomet Eginhardo testante, qui & singulas numerat fi-
lias Caroli Magni. Ex quo solùm totum illud malè fictum commentum dissoluas, cui con- B
cinnandi ansam præbuit donationis diploma factum ipsi & eius coniugi Immæ à Ludoui-
co Imperatore ibidem cusum, ex quo potiùs idem commentum mendacij redarguitur,
dum in eo numquam cognatus, vel affinis nominatur Eginhardus Imperatoris, sed fide-
lis; nec ibidem Imma soror Ludouici vllatenus appellatur, quod minimè prætereundum
[a] *Lup. Ferrar. epist. 3. 4.* fuisset. Extat autem eiusdem Einhardi epistola de obitu amatæ coniugis ad [a] Lupum Ab-
batem Ferrarienses monasterij Senonum in Gallia, rursum eiusdem Lupi ad eum scripta
consolatio, in quibus cùm ex multis honestissima laudetur femina, nusquam quòd Caroli
filia fuerit mentio habetur, quod fuisset primo loco dicendum.

XII. LVCVBRATIO EGINHARDI.

Sed reiectis in angulum figmentis istis, de eodem Einhardo (siue Eginhardo dixeri-
mus) illud constat, ipsum sicuti Carolo ita & eius filio inhæsisse Ludouico, virum inter
primos eius sæculi eruditos annumeratum. Hic itaque inter alias tanto auctore dignas lu-
cubrationes, reliquit quatuor libros conscriptos de inuentione, euectione, siue transla- C
tione atque miraculis eorumdem sanctorum Martyrum Marcellini & Petri, egregium qui-
dem monumentum quo cùm historiæ sinceriſsima asseratur veritas; Deum plane mirabi-
lem in Sanctis suis, nouis signis atque prodigiis, omnes qui legunt, intelligant. Repræsen-
tantur enim per quamdam imaginem, saltem ex parte, tempora illa Africanæ Ecclesiæ fe-
licissima, quibus illuc sacra Protomartyris pignora sunt allata: sic enim consueuit Deus
[b] *Einhard. de transl. SS. Marcellini & Petri lib. 1. Sur tom. 7. die 2. Iunij.* antiqua nouis occasionibus renouare miracula, quò tepescens in Christianorum animis
Fides incalescat. Quòd igitur sit iucunda eiusmodi rei gestæ narratio sui argumento, gra-
tior existat ex fide certa & in omnibus explorata, eorum quæ dicuntur, eiusdem qui spe-
ctauit auctoris: hîc tibi eadem describenda suscepimus, quæ sic se habent [b], prætermissa
breuitatis causa præfatione:

XIII. Cùm adhuc in Palatio positus, ac negotiis sæcularibus occupatus, otium quo aliquan- D
do perfrui cupiebam, multimoda cogitatione meditarer: quemdam locum secretum, at-
que à populari frequentia valdè remotum nactus, atque illius cui tunc militaueram Prin-
cipis Ludouici liberalitate consecutus sum: is locus est in saltu Germaniæ, qui inter Nec-
carum & Mœnum fluuius medius interiacet, ac moderno tempore ab incolis & circum-
*Odonouald EINHARDVS IN SOLITVDINE BASILICAM AEDIFICAT. manentibus *Odanuuald appellatur. In quo cùm pro modo facultatum ac sumptuum,
non solùm domos & habitacula ad manendū, verumetiam basilicam diuinis officijs con-
gruentem, non indecori operis ædificassem: dubitare cœpi, in cuius potissimùm sancti
Martyris nomine atque honore dedicari deberet.

XIV. Cumque in hac animi fluctuatione plurimum temporis esset euolutum: contigit, vt
quidam diaconus Romanæ Ecclesiæ, nomine Deusdona, pro suis necessitatibus Regis
opem imploraturus, ad Palatium veniret: ibique aliquamdiu moratus, cùm peracto pro- E
pter quod venerat, negotio, Romam redire pararet, quadam die humanitatis causa, velut
peregrinus, ad prandium nostræ paruitatis à nobis est inuitatus. Ibique inter prandendum
plura locuti, eousque sermocinando peruenimus, vt de translatione corporis beati Seba-
stiani, ac neglectis Martyrum sepulchris, quorum Romæ ingens copia est, mentio fieret.]
haud pridem enim, eodem anno eiusdem Martyris Sebastiani, Hilduini opera, translatas
XV. IN DEDICATIONE NOVAE BASILICAE EXPETVNTVR RELIQVIAE MARTYRVM esse reliquias Suessionem, dictum est; cuius occasione, ea inter prandendum narratio inci-
dit. sed pergit auctor:

Inde ad dedicationem nouæ basilicæ nostræ sermone conuerso, percunctari cœpi, quo-
nam modo ad id peruenire possem, vt aliquid de veris Sanctorum reliquijs, qui Romæ re-
quiescunt, mihi adipisci contingeret. Hic ille quidem primò hæsitauit, qualiter id fieri
posset, se nescire respondit.

Deinde,

A Deinde cùm me de hac re solicitum simul & curiosum esse animaduerteret, altera die XVI.
se percunctationi meæ responsurum promisit. Post hæc cùm iterùm à me fuisset inuitatus:
protinus è sinu libellum mihi porrexit, rogans, vt eum solus perlegerem, sibique de eis
quæ in eo scripta erant, quid mihi placeret, indicare non dedignarer. Accepi libellum, &
vt ille petiit, solus secrete perlegi: Continebatur in eo, esse sibi domi plurimas Sanctorum DIACONVS AD VIATICVM SIBI PARANDVM MENTITVR SE DOMI HABERE RELIQVIAS.
reliquias; easque mihi dare velle, si meo functus adiutorio Romam reuerti potuisset:
compertum sibi fore quòd duos mulos haberem, quorum si alterum sibi darem, ac secum
hominem meum fidelem mitterem, qui illas reliquias ab illo acciperet, mihique deferret,
statuit eas mihi esse missurum. Complacuit mihi suadentis consilium, statuique fidem
sponsionis incertæ celeriter experiri. Ac proinde dato quod petebat iumento, addita
etiam propter viaticum pecunia, Notarium meum nomine Ratleicum, quia & ipse orandi
B causa Romam eundi votum habebat, cum eo pergere iussi.

Igitur de Aquisgrani Palatio profecti, nam ibi eo tempore Imperator cum suo comi- XVII.
tatu erat (*ita planè Aquisgrani hiemasse Ludouicum testatur auctor in rebus gestis eiusdem anno superiori*) Augustam Suessionum venerunt: ibique cum Hilduino Abbate in mona- DIACONVS SPONDET HILDVINO CORPVS S. TIBVRTII MARTYRIS.
sterio S. Medardi locuti sunt, quia memoratus diaconus ei pollicitus est, se efficere posse,
vt corpus beati Tiburtij Martyris in eius veniret potestatem. Quibus ille promissionibus
illectus, misit cum eis quemdam presbyterum hominem callidum nomine Hunum,
iubens vt acceptum ab eo memorati Martyris corpus deferret. Inde iter ingressi, Romam
quanta potuerunt celeritate perrexerunt.

Contigit autem postquam Italiam intrauerunt, vt puer Notarij mei nomine Regin- XVIII.
baldus, tertiana febre correptus non modicum profectioni eorum suis laboribus face-
ret impedimentum: quoniam his horis, quibus ille febrium æstibus tenebatur, iter age-
C re non potuerunt: erant enim pauci ac per hoc ab inuicem separari nolebant. Cumque DE RELIQVIIS VISIO FACTA FAMVLO.
hoc incommodo iter illorum non mediocriter fuisset retardatum, illi tamen prout pote-
rant, illud accelerare contenderent: tribus diebus priusquam ad Vrbem venirent, apparuit
in visu illi febricitanti quidam homo in habitu diaconi, perquirens ab eo, quamobrem
dominus suus Romam ire festinaret. Cui cùm ille & promissa diaconi de reliquiis San-
ctorum mihi mittendis, & de his quæ Hilduino Abbati pollicitus est, prout illi comperta
erant, exponeret: Non ita erit (inquit) sed longè aliter ac vos existimatis, causarum pro-
pter quas venistis, exitus implebitur. Nam diaconus iste, qui vos Romam venire rogauit,
aut parum, aut nihil de his quæ promisit facturus est. Ac proinde volo sequaris me, atque
ea quæ tibi ostensurus atque dicturus sum, mente solicita aures aduertere.

D Tunc manu comprehensum, vt sibi videbatur, montis præcelsi cacumen secum con- XIX.
scendere fecit, in quo cùm simul positi consisterent: Conuertere, inquit, ad Orientem, &
subiectos oculis tuis campos intuere. Quod cùm feciſsset, & campos de quibus dixerat
fuisset intuitus, videt in eis molis immensæ fabricas in modum cuiusdam ciuitatis exstru-
ctas. Et interrogatus ab eo si sciret quid hoc esset: Se nescire, respondit. Tum ille: Roma PER VISVM INDICATVR LOCVS RELIQVIARVM.
est, inquit, quod vides, statimque addidit: Dirige in vlteriora ciuitatis, & contemplare si
aliqua tibi in his locis appareat Ecclesia. Cumque sibi quamdam Ecclesiam apparere
dixisset: Vade, inquit, & Ratleico nuntia quoniam in Ecclesia quam modò vidisti, illa res
est recondita, quam ille domino suo debet deferre, & ideò det operam, vt eam quàm cele-
riùs fieri potest accipiat, & ad dominum suum reuertatur: dumque ille diceret, quòd
nemo de his qui secum venerant, in huiusmodi re fidem dictis suis esset habiturus: respon-
E dit & dixit: Tu nosti & omnes qui tecum hoc iter agunt, tibi conscij sunt, quia complures
dies laborasti, & nondum te ab illis vllam habuisse remissionem. Et ille: Ita est quidem vt
tu dicis. Quapropter, ait, volo vt pro signo tibi sit atque his quibus verba quæ dixi relatu-
rus es, quoniam ex hac hora febre, qua vsque modò detinebaris, sic per Dei misericordiam
carituras es, vt te vlteriùs in hoc itinere non contingat.

His dictis expergefactus, omnia quæ sibi vidisse vel audisse videbatur, Ratleico refer- XX.
re curauit. Quæ cùm Ratleicus presbytero secum pergenti exposuisset: visum est am- FIDES VISIONIS EX SANITATE PROMISSA CERTA REDDITVR.
bobus, vt experimentum somnij ex veritate promissæ sanitatis approbarent. Nam ea-
dem die iuxta qualitatem febrium quibus laborare consueuerat, febricitare debebat is
qui somnium viderat, & vt non vana illusio, sed potiùs reuelatio vera fuisse ostenderetur;
neque illa die, neque ceteris quæ illam secutæ sunt, vllum in corpore suo consueta-
rum febrium sentit indicium. Sic factum vt visioni crederent, & fidem diaconi promissis

non haberent.] Quæ oſtenſa eſt diuinitus baſilica, ob ſui amplitudinem & altitudinem longiùs etiam perſpicua erat, opus Conſtantini Magni, rotundo ſchemate concamerato deſuper fabricata, ſanctorum Marcellini & Petri nomine nuncupata, aliter S. Tiburtij dicta, cuius veſtigia quæ hodie adhuc ſuperſunt extra portam, quam Maiorem vocant, retinent venerandas imagines Marcellini & Petri muliuo opere nobiles: ibique cœmeterium extat eorumdem Sanctorum nomine glorioſum, ſed ruina ædificiorum obſcurum. pergit auctor:

XXI. Igitur Romam venientes, iuxta baſilicam beati Petri Apoſtoli, qui dicitur ad Vincula, in domo ipſius cum quo venerunt diaconi, hoſpitium acceperunt, manſeruntque cum eo aliquot dies, opperientes promiſſionum eius adimpletionem. Sed ille qui ſuas pollicitationes perficere non valebat: ipſum quod non poterat, quibuſdam procraſtinationibus palliabat. Tandem locuti cum illo: Cur eis eo modo vellet illudere, percunctati ſunt, rogantes ſimul, ne ſe diutiùs fallendo detineret, & reuerſionem ſuam vanis ſpebus impediret. His ille auditis, cùm cerneret ſe huiuſmodi calliditate eis iam ampliùs non poſſe imponere: primò Notarium meum certum fecit de reliquiis mihi promiſſis, quòd eas habere non poſſet, eò quòd frater ſuus, cui & domum & cuncta quæ habebat, inde abiens commendauerat, negotiandi gratia Beneuentum eſſet profectus, ac ſe penitus ignorare, quando eſſet reuerſurus: & quia ei reliquias illas, ſicut & ceteram ſupellectilem ad ſeruandum commiſerat, nec omnino ſe ſcire poſſe, quid de his feciſſet: quoniam eas in eadem domo nuſquam inueniſſet; proinde videret quid faceret, quia de parte ſua nihil reſtaret, quod ſperare poſſet. Poſtquam hæc Notario meo dixit: & ille ſe ab eo illuſum, ac malè ſibi impoſitum quereretur: neſcio quibus vanis & friuolis etiam & preſbyterum Hilduini allocutus ſpe ſimili animatum à ſe fecit abſcedere.

DIACONI PROMISSIO VACVA REDDITVR.

XXII. Poſtridie verò cùm valdè triſtes videret: hortatus vt ſimul cum illo ad cœmeteria Sanctorum pergerent: videri ſibi quòd in eis aliquid tale inueniri poſſet, quo eorum deſideriis ſatisfieret: nec fore vllam neceſſitatem, vt in patriam vacui reuerterentur. Cumque eis hoc conſilium placuiſſet, vellentque vt quantocyùs id, ad quod faciendũ eos hortabatur, inchoarent: more ſolito negotium diſſimulauit, & eos quorum animi tunc paululùm erant erecti, in tantam deſperationem hac dilatione deiecit, vt omiſſo illo, ſtatuerent in patriam, quamuis infecto negotio, reuerti.

CONSILIVM DE PERQVIRENDIS CŒMETERIIS.

XXIII. Sed Notarius meus recolens ſomnium, quod puer ſuus viderat: cœpit comitem ſuum hortari, vt ſine hoſpite ſuo irent ad cœmeteria, ad quæ viſenda ille eos ſe ducere velle promiſit. Itaque inuento atque conducto duce, locorumque monſtratore; primò ad baſilicam beati Tiburtij Martyris in via Lauicana, tribus ab Vrbe paſſuum millibus diſtantem, veniunt, Martyriſque tumbam, quanta poſſunt diligentia contemplantur: & vtrùm ſic, vt alij non ſentiant, aperiri poſſet, cauta circumſpectione conſiderant. Deinde in cryptam eidem baſilicæ contiguam, in qua beatorum Chriſti Martyrum Marcellini & Petri corpora erant tumulata, deſcendunt, atque explorata etiam illius monumenti qualitate, diſcedunt, æſtimantes hoc factum hoſpitem ſuum poſſe latere. Sed aliter euenit atque arbitrati ſunt. Nam licet ipſi neſcirent, quibus indiciis, citò tamen ad illum huius facti notitia peruenit: verituſque ne ſine illo voluntati ſuæ ſatisfacere debuiſſent: ſtatuit conſilium eorum feſtinando præuenire. Et quia ille eorumdem locorum plenariam atque omnimodam notitiam habebat: blandè eos alloquitur, hortaturque vt illuc ſimul veniant, & ſi Deus votis eorum fauere dignaretur, communi conſilio facerent, quidquid eis videretur faciendum.

DE BASILICA S. TIBVRTII ET CRYPTA SS. PETRI ET MARCELLINI.

XXIV. Aſſenſi ſunt eius voluntati, tempuſque id aggrediendi, pari conſenſu conſtituunt. Tunc peracto ieiunio triduano, noctu ad locum, nullo Romanorum ciuium ſentiente, peruenunt: ingreſſique baſilicam S. Tiburtij, primò altare illud, ſub quo ſacrum eius corpus ſitum credebatur, aperire tentauerunt; ſed parum ſucceſſit eorum voluntati molitio operis inchoati. Nam monumentum duriſſimo marmore extructum, inermes id aperire conantium manus facilè repellebat.

PRAEMISSO IEIVNIO QVAERVNTVR RELIQVIAE.

XXV. Igitur omiſſo illius Martyris ſepulchro, ad tumbam beati Marcellini & Petri deſcendunt, atque ibi inuocato Domino noſtro Ieſu Chriſto, & adoratis ſanctis Martyribus, lapidem quo ſummitas ſepulchri tegebatur, de loco ſuo leuare moliuntur. Quo ſublato, vident ſacratiſſimum S. Marcellini corpus in ſuperioribus eius ſepulchri partibus poſitum, tabulamque marmoream ad caput poſitam, quæ titulo, quem continebat, euidens indi-

indicium dabat, cuius in eo loco Martyris membra iacuiſſent. Quod (vt par erat) cum ſumma veneratione ſuſcipientes, leuant: & munda ſindone inuolutum, diacono ferendum, atque ſeruandum tradunt. Ac ne vlla ſublati corporis indicia remanerent, lapidem ſuo loco reponentes, in Vrbem ad hoſpitia ſua reuertuntur. Diaconus autem corpus beatiſſimi Martyris, quod acceperat, iuxta baſilicam beati Petri Apoſtoli, quæ vocatur, Ad vincula, vbi & ipſe domum habebat, ſe ſeruare velle ac poſſe affirmans, fratri ſuo, nomine Luniſoni ad cuſtodiendum commiſit. Arbitratuſque Notario meo hoc ſatisfactum eſſe, cœpit illum hortari, vt accepto corpore beati Marcellini, rediret in patriam. S. MARCELLINI CORPVS TOLLITVR.

XXVI. Sed ille longè aliud meditabatur ac mente voluebat. Nam vt mihi poſtea retulit: videbatur illi, nequaquam ſibi licere cum ſolo beati Marcellini corpore in patriam regredi, quaſi nefas eſſet, vt corpus beati Petri Martyris, qui ei ſocius in paſſione fuerat, & per quingentos & ampliùs annos in eodem ſepulchro vnà cum illo requieuerat, illo inde tranſeunte, ibi remaneret. Atque hac cogitatione mente concepta, tanta animi ſui parturitione ſimul ac perturbatione laborabat, vt nec cibum capere, nec ſomno acquieſcere, dulce ſibi videretur atque iucundum, niſi Martyrum corpora, ſicut in paſſione eo monumento coniuncta fuerant, ſic etiam peregrè profectura iungerentur. Sed de hoc qualiter fieri poſſet, vehementer ambigebat. Nouerat enim neminem à ſe Romanorum inueniri poſſe, qui ſibi ad hoc vllum ferret auxilium; ſed ne talem quidem, cui hæc animi ſui ſecreta auderet oſtendere.

XXVII. In hac cordis anxietate conſtitutus, reperit quemdam monachum peregrinum nomine Baſilium, qui ante biennium de Conſtantinopoli Romam venerat, atque ibi in monte Palatino apud alios Græcos, qui eiuſdem profeſſionis erant, cum quatuor diſcipulis ſuis hoſpitium habebat. Hunc adiit, atque ei quam patiebatur ſolicitudinem aperuit. Tum conſiliis eius animatus, & orationibus fretus, tantam accepit in corde ſuo conſtantiam, vt ſtatueret rem quamuis cum periculo capitis ſui celerrimè experiri. Vocatoque ad ſe comite ſuo Hilduini preſbytero, cœpit cum eo tractare, vt iterùm ad baſilicam beati Tiburtij, ſicut priùs fecerant, clanculò pergerent, ac tumbam qua Martyris corpus reconditum credebatur, aperire denuò molirentur. Placuit conſilium, aſſumptiſque quos ſecum adduxerunt, pueris, hoſpite eorum penitus ignorante, quò irent, clàm noctu profecti ſunt. DE TOLLENDO S. PETRI MARTYRIS CORPORE AGITVR CONSILIVM.

XXVIII. Cumque ad locum ventum eſſet, votis pro re proſperanda ante ædis ianuam factis, ingrediuntur, diuiſiſque ſociis inter ſe, preſbyter ad corpus beati Tiburtij quærendum in ipſius baſilica cum aliquibus remanſit. Ratleicus in adhærentem eidem Eccleſiæ cryptam, ad beati Petri corpus acceſſit. Apertoque ſine vlla difficultate ſepulchro, ſacra ſancti Martyris membra, nullo prohibente, ſuſtulit, & ſerico puluino, quem ad hoc portauerat, recepta diligenter incluſit. Interea preſbyter qui corpus beati Tiburtij quærebat, magno labore fruſtrà conſumpto, poſtquam ſe vidit nihil poſſe perficere, relicto opere, in cryptam ad Ratleicum deſcendit, & quid ſibi faciendum eſſet, ab eo quærere cœpit. Cui cùm ille arbitrari ſe diceret, quòd ſancti Tiburtij reliquiæ eſſent inuentæ, eique id de quo dicebat, oſtenderit (nam paulo antè quàm idem preſbyter ad eum in cryptam veniſſet, reperit in eodem ſepulchro, in quo SS. Marcellini & Petri ſacra corpora iacuerunt, foramen quoddam rotundi ſchematis, trium fermè pedum longitudine introrſum excauatum, pedali amplitudine patens, & in eo minuti pulueris non modicam portionem repoſitam) viſum eſt ambobus quòd hic puluis de corpore beati Tiburtij oſſibus inde ſublatis remanere potuiſſet, & ob hoc, vt difficiliùs inueniretur, medio loco inter beatum Marcellinum & Petrum in eadem tumba fuiſſet repoſitus: conuenitque inter eos, vt eum preſbyter ſumeret, & pro reliquiis beati Tiburtij ſecum deferret. His ita peractis atque diſpoſitis, cum rebus quas repererunt, ad hoſpitia ſua reuerſi ſunt. PETRI EXORCISTAE ET MARTYRIS CORPVS TOLLITVR.

XXIX. Poſt hæc Ratleicus cum hoſpite ſuo locutus, vt ſibi ſacros beati Marcellini cineres, quos ei ad ſeruandum commendauerat, reddat, ſeque in patriam redire volentem nulla non neceſſaria dilatione detineat. Cui ille non ſolùm quod repetebat, ſine mora reſtituit, verùm etiam de Sanctorum reliquiis in vna ligatura collectis haud paruam portionem mihi deferendam obtulit, & requiſitus de nomine eorum, mihi ſe illa dicturum, quando ad me veniſſet, reſpondit. Monuit tamen, vt eadem veneratione, qua ceteræ ſanctorum Martyrum reliquiæ colerentur, eo quòd non minoris apud Deum eſſent meriti quàm ALIAE SS. RELIQVIAE PRIORIBVS ADDVNTVR IN GALLIAM DEFERENDAE.

quàm beati Marcellinus & Petrus,& hoc me esse crediturum,cùm primùm ad me nomi- A
num illorum notitia peruenisset. Susceptit ille munus oblatum, atque id, vt sibi persuasum
erat, sanctorum Martyrum corporibus sociauit. Initoque consilio cum hospite suo, san-
ctum illum ac desiderabilem thesaurum in scriniis reconditum atque signatum per Luni-
sonem fratrem eius,cuius superiùs fecimus mentionem,nec non & presbyterum Hilduini
qui secum venerat, Papiam vsque deportari fecit: ipse cum eodem hospite suo Romæ
substitit, opperiens,atque auscultans per continuos septem dies, si de ablatis Sanctorum
corporibus aliquid ad notitiam ciuium peruenisset.

XXX. Cumque vidisset nullam à quolibet extraneo de hoc facto fieri mentionem,latere illud
existimans, post eos,quos præmiserat, sumpto secum hospite suo, profectus est. Quod
* Ticini cùm *Ticenis apud basilicam beati Ioannis Baptistæ, quæ vulgò Domnanæ vocatur,
ac tunc ex beneficio Regum ad meam pertinuit potestatem, aduentum eorum præstu- B
lantes inuenissent, statuerunt etiam, vt ipsi aliquot diebus ibi morarentur, & propter
iumentorum in quibus venerant, refectionem, & propter se ipsos ad longiorem viam
præparandos.

XXXI. DE LEGATORVM APOST. SEDIS ADVENTV NVNTIVM. In hoc morarum suarum articulo fama exiit,Legatos sanctæ Romanæ Ecclesiæ à Pon-
tifice ad Imperatorem directos, illò breui esse venturos. Itaque veriti de aduentu illorum
aliquid sibi incommodi,vel etiam impedimenti accidere posse, si se ibi deprehenderent,
decreuerunt vt quidam ex eis abeundo, aduentum eorum festinando præuerterent, alij
in loco remanerent, & re de qua soliciti erant diligenter inuestigata, post eorumdem Le-
gatorum abscessum, socios suos quos præmiserant, sequi properarent. Cùm ita inter eos
de hac re constitissent, & Augustam Suessorum,vbi Hilduinum esse rebatur,quanta potuit
festinatione contendit. Ratleicus verò cum thesauro, quem secum habebat, Papiæ re- C
mansit,expectando donec Legati Sedis Apostolicæ præterirent, vt illis Alpes transgressis,
viam suam securiùs capere potuisset. Veritus itaque ne presbyter Hilduini qui cum Deus-
dona præcesserat, quique omnium quæ apud eos gesta vel tractata fuerant, plenariam
atque integram notitiam habebat, quia vafer & lubricæ fidei videbatur, aliquid impedi-
menti sibi in via, qua ire dispositum habebat, machinari debuisset, altera sibi eundum
EINARDVS DE SACRIS RELIQVIIS IN GALLIAM RELATIS REDDITVR CERTIOR. iudicauit; missoque ad me procuratoris nostri Ascolfi puero cum litteris, quibus me de
reuersione sua, & de allatione thesauri, quem diuinitus adiutus inuenerat, certũ efficeret:
ipse postquam Romanos ex coniectura mansionem, quæ eis parabantur Alpes superasse
putauit, Papia relicta, sexto die ad S. Mauritium venit. Ibique comparatis, quæ ad hoc
necessaria videbantur, sacra illa corpora loculo inclusa feretro imposuit, atque inde pro-
mouens, palàm & apertè cum adiutorio populi occurrentis portare cœpit.

XXXII. Vbi autem locum, qui Caputlaci vocatur, prætergressus, biuium, quo itinera in Fran- D
ciam ducentia dirimuntur, attingit: dexteriorem viam ingressus, per Alamannorum
*Salodurum ITER DESCRIBITVR QVO SACRA MARTYRVM CORPORA SVNT DELATA. fines vsque ad *Solodorum Burgundionum oppidum venit. Ibi obuios habuit, quos ego
post indicium aduentus illius mihi factum,de Traiecto ei occurrere iussi: nam ego tunc
temporis iuxta Scaldim fluuium in monasterio S. Bauonis eram, quando litteræ Nota-
rij mei per puerum procuratoris nostri, cuius superiùs mentionem fecimus, mihi reddi-
tæ sunt; ex quarum lectione de aduentu Sanctorum certior factus, illicò vnum ex fami-
liaribus nostris Traiectum ire, ibique presbyteros, atque alios clericos, necnon & laicos
secum sumere, ac Sanctis venientibus, vbicumque primùm potuisset, obuiàm festinare
præcepi. Et is nihil moratus cum his quos secum duxerat, in loco memorato post paucos
dies his qui Sanctos deferebant, obuiauit. iunctique simul, comitantibus etiam, atque E
hinc inde concurrentibus hymnidicis populorum turmis, eum ingenti omnium lætitia
Argentoratum vrbem,quæ nunc Stratburgus appellatur, celeriter veniunt. Inde per Rhe-
num secunda aqua nauigantes, cùm ad locum qui Portus vocatur, venissent,Orientalem
fluminis ripam egressi, quinta mansione ad locum, Michilunstat, nuncupatum cum im-
modica hominum in Dei laudibus exultantium multitudine perueniunt. Is est locus in
eo saltu Germaniæ, qui tempore moderno Odonouuald appellatur, & distat à Mœno
flumine circiter leugas sex. In quo cùm basilicam nouiter à me constructam,sed nondum
dedicatam inuenissent, in hanc illos sacros cineres intulerunt, & velut ibi perpetuò per-
mansuros deposuerunt.

XXXIII. Cumque id mihi fuisset allatum: confestim illuc quanta potui celeritate venire festi-
naui: vbi cum triduo post aduentum nostrum exacto, quidam puer Ratleici, iubente eo,
officio

officio vespertino completo, ceteris exeuntibus, solus in Ecclesia remansisset, & clausis A VISIO FACTA DE TRANSLATIONE FACIENDA CORPORVM SS. MARTYRVM.
ianuis, iuxta illa sacra corpora in parua sellula quasi vigilaturus consedisset: subitaneo
somno depressus, vidit quasi duas columbas per dexteriorem absidæ fenestram volando
intrare, & in culmine tecti supra ipsa Sanctorum corpora considere, quarum altera tota
alba, altera cani & albi coloris permixta varia videbatur. Cumque in eodem culmine
diutiùs deambularent, & consuetum columbis gemitum vicissim veluti colloquentes
ederent, rursus per eamdem fenestram egressæ non comparuerunt; secutaque vox super
caput pueri sonuit: Vade,inquit,& dic Ratleico, vt indicet domino suo, quia isti sancti
Martyres nolunt vt eorum corpora in hoc loco requiescant, alium enim elegerunt, ad
quem celeriter migrare dispositum habent. Huius vocis auctor ab eo videri non potuit;
qua tamen finita, euigilauit, somnoque excitus, reuerso ad basilicam Ratleico quid vi-
B disset, indicauit.

XXXIV. At ille in crastinum, vbi me primùm conuenire potuit, quid sibi puer suus retulisset, mihi nuntiare curauit. Ego autem licet huius visionis arcanum spernere non auderem:
statui tamen opperiendum alicuius signi certioris indicium, atque interim illos sacros
cineres de linteis in quibus ligati venerant, sublatos,fericis ac nouis puluinis insuere feci.
Cumque in eorum inspectione reliquias beati Marcellini minoris quantitatis quàm S. Pe-
tri esse cernerem: arbitratus sum eum statura corporis sui minoris fuisse mensuræ quàm
S. Petrum. Sed hoc aliter se habere, furtum postea patefactum approbauit. Quod vbi, vel
quando, vel à quo, vel qualiter admissum, ac proditum sit, suo loco dicturus sum; nam
ordo narrationis inchoatæ texendus atque tenendus est.

XXXV. Igitur postquam illum magnum atque mirabilem, omnique auro pretiosiorem inspexi
C thesaurum: loculus in quo idem cõtinebatur, propter vilitatem materiæ cœpit displicere.
Quem emendare cupiens, quadam die post completum vespertinum officium præcepi
vni ex ædituis,vt mensuram loculi virga collectam mihi afferret. Cumque ille hoc factu-
SANGVIS EX SS. MARTYRVM CORPORIBVS ELVIT. rus cereum accenderet, & circumtendentia pallia,quibus ille loculus tegebatur, subleua-
ret:animaduertit loculum mirum in modum humore sanguineo vndique distillantem,& rei nouitate perterritus, hoc quod viderat,properè mihi nuntiare curauit. Tum ego cum
eis qui aderant sacerdotibus accessi,& illud stupendum atque omni admiratione dignum
miraculum aspexi. nam vt columnæ atque abaci vel signa marmorea, pluuia instante,
fudare ac circumfluere solent; sic loculus ille qui sacratissima corpora continebat vero
cruore madens & ex omni parte perfusus inuentus est.

XXXVI. TRIDVANVM INDICTVM ILITVM PRO TRANSLATIONE FACIENDA. Terruit nos insolita & numquam priùs audita miraculi species: quapropter inito
D consilio, triduanum ieiunium cum supplicationibus facere decreuimus, vt ex reuelatione
diuina scire mereremur, quid sibi vellet, quidve faciendum moneret magnum illud &
ineffabile prodigium. Itaque peracto illo triduano ieiunio, cùm iam aduesperascaret, hu-
mor ille cruoris horrendi subitò cœpit arescere, ac mirum in modum qui per continuos
septem dies more perennis aquæ sine intermissione distillabat, sic intra paucissimas horas
exsiccatus est, vt eo noctis tempore (nam Dominica erat) quo signo dato, ad antelucanum
officium celebrandum Ecclesiam intrauimus,nullum iam in loculo vestigium illius posset
inueniri: lintea verò quæ circa loculum pendebant, vt eodem fuerant humore respersa,
ita vt erant sanguineis maculis infecta, seruari iussi, in quibus adhuc magnum illius in-
auditi portenti paret indicium. Constat enim humorem illum saporis fuisse subsalsi ad
lacrymarum videlicet qualitatem, & tenuitatem quidem aquæ,colorem autem veri san-
E guinis habuisse.

XXXVII. VISIO FACTA RVODLANDO DE TRANSFERENDIS SS. MARTYRVM CORPORIBVS. Eadem nocte cuidam ex pueris nostris nomine Ruodlando per quietem visi sunt duo
iuuenes adstitisse, qui ei, vt ipse testatus est, de transferendis Sanctorum corporibus
multa mihi dicenda mandauerunt, & ad quem locum, vel qualiter id fieri deberet,
ostenderunt; & vt hoc mihi sine vlla mora fuisset nuntiatum, præceperunt. Qui mox,
vt me adire potuit, omnia quæ iussus fuerat, mihi intimare curauit. Quibus audi-
tis, curis ingentibus æstuare, & quid mihi esset agendum, animo tractare cœpi: vtrùm
iterùm ieiunia & supplicationes celebrandæ, ac Deus rursùm pro nostra curiositate so-
licitandus: an aliquis Deo deuotè ac perfectè seruiens esset quærendus, cui anxietatem
cordis nostri & curarum nostrarum querimonias indicare, quemque rogare potuissemus,
vt orationibus suis à Deo nobis huius rei manifestationem impetraret. Sed vbi vel quan-
do ille talis Christi famulus à nobis posset inueniri præsertim in illa regione,in qua tametsi

quædam cœnobia ab eo loco in quo eramus, haud longè posita esse constabat, tamen propter rudem in his locis eius conuersationis institutionem, aut rarus, aut nullus erat, de cuius sanctitate tale aliquid vel tenuis fama loqueretur. A

XXXVIII. Interea dum his anxius curis SS. Martyrum suffragium imploraßem, atque omnes, qui vnà nobiscum erant, vt idem facerent, sedulò commonuissem: factum est, vt per continuos dies nulla nox præterierit, in qua vel vni vel duobus, vel etiam tribus sociorum nostrorum in somnis reuelatum non fuisset, quòd illa Sanctorum corpora de eo loco in alium essent transferenda. Ad extremum autem cuidam presbytero de his qui ibi nobiscum erant nomine Hiltfredo apparuit in visione, vt ipse fatebatur, vir quidam habitu sacerdotali, canitie veneranda conspicuus, candida veste indutus, qui eum talibus verbis compellauit: Cur, inquit, Einhardus tam duri cordis, tantæque obstinationis est, vt tot reuelationibus non credat, ac tot monita ad se diuinitus missa arbitretur esse contemnenda? Vade & dic ei, quia hoc, quod beati Martyres de suis corporibus fieri desiderant, infectum remanere non poterit, quamuis ille hactenus voluntatem eorum facere distulisset. Et iam nunc, si non velit, vt huius facti meritum ad alium transeat, festinet eorum implere iussionem, & ad locum quem ipsi elegerunt, corpora illorum deportare non negligat. B

CREBRAE ADMONITIONES DE TRANSLATIONE SS. MARTYRVM.

XXXIX. Post has, aliasque multimodas ad me perlatas admonitiones, visum est mihi, illam sacrorum cinerum translationem non esse diutiùs differendam: ac proinde inito consilio, decreuimus, vt id quanto celeriùs fieri potuisset, perficere certaremus. Igitur omnibus quæ ad hanc deuectionem necessaria videbantur, raptim & cum summo studio præparatis, prima luce post completum matutinum officium, sacrum illum & inæstimabilem thesaurum cum ingenti luctu & mœrore illorum qui in loco erant remansuri, sustulimus, C atque iter ingressi portare cœpimus, comitante nos pauperum turba, qui illò per eos dies ad eleemosynam accipiendam vndecumque confluxerunt. Nam circa manentes populi quid apud nos ageretur penitus ignorabant. Erat cælum graue sordidis nubibus, & quæ in ingentem pluuiam citò resolui possent, nisi id diuina virtus fieri prohiberet: nam tota nocte illa in tantum sine intermissione pluebat, vt nobis iter illud ea die inchoari posse minimè videretur. Sed illam nostram dubitationem ex infirmitate fidei venientem, superna gratia per suorum merita Sanctorum longè aliter quàm existimauimus, habere se fecit, quando viam per quam incessimus in aliam quàm sperabamus qualitatem vidimus fuisse commutatam. Nam & luti parum inuenimus, & riuos qui tam grandi & iugi pluuia, vt ea nocte erat, crescere solebant, pænè nihil creuisse reperimus.

TRANSFERVNTVR E LOCO PRIMOS SS. MARTYRVM CORPORA.

XL. Vbi verò de saltu egressi, proximas villas accessimus, frequentibus obuiorum, ac Deo laudes dicentium turbis excipimur, qui nos per octo ferè leugarum spatium comitati, nobis ac nostris & in sacro onere ferendo deuoti adiutores, & in diuinis laudibus dicendis impigri fuere concentores. At vbi vidimus quòd ea die ad locum destinatum peruenire non poteramus: diuertimus ad villam Ostheim appellatam, quæ viæ nostræ contigua cernebatur: & inclinante iam vespere in basilicam beati Martini, quæ in eadem villa est, sancta illa corpora intulimus, & sociis nostris ad excubias ducendas ibi dimissis, ego cum paucis ad locum, quò tendebamus, festinando præcessi, & ea quæ ad receptionem Sanctorum corporum vsus postulabat, per noctem paraui. D

XLI. IN VIA REPOSITA SS. MARTYRVM CORPORA ET SANATA PARALYTICA.

Ad basilicam verò, in qua illorum sacrosanctum thesaurum demisimus, sanctimonialis quædam paralytica, nomine Ruodland de monasterio Machesbach, quod ab eadem Ecclesia vnius leugæ spatio disparatum erat, ab amicis suis ac propinquis in carro adducta, cùm iuxta feretrum Sanctorum inter ceteros vigilans atque orans pernoctaret, recepta omnium membrorum sanitate, propriis pedibus nullo sustinente vel quolibet modo adminiculante, ad locum vnde venerat, in crastinum regressa est. At nos albescente cælo, surgentes, sociis nostris venientibus obuiàm ire perreximus, habentes nobiscum immodicam vicinorum nostrorum multitudinem, qui fama aduentus Sanctorum exciti, ad hoc primo diluculo pro foribus nostris constiterunt, vt vnà nobiscum Sanctis obuiàm procederent. Et occurrimus eis in eo loco, vbi Gaspentia fluuiolus Mœno miscetur. Inde pariter incedentes, ac Domini nostri Iesu Christi misericordiam collaudantes, sacras illas beatorum Martyrum exuuias ad *Mulinheim superiorem (sic enim moderno tempore locus ille vocatur) cum magna omnium qui ibi adesse potuerunt lætitia & exultatione detulimus; sed præ nimia populi multitudine, quæ præcedens cuncta E

*Mulhein

compleuerat, neque Ecclesiam adire, neque feretrum in eam inferre valuimus. Idcircò in campo adiacente atque in loco editiore altare sub dio ereximus, ac feretro ponè altare depositò, Missarum solemnia celebrauimus. A

XLI. DELATA IN ECCLESIAM PROPRIAM MARTYRVM CORPORA.

Quibus expletis, ac multitudine ad sua recedente, in Ecclesiam à beatis Martyribus iussam, eorum sacratissima corpora intulimus, ac feretro præter altare collocato, iterùm Missam celebrare curauimus. Ibique inter celebrandum puer quidam annorum circiter quindecim nomine Daniel de Pago Portiano, qui illuc inter alios pauperes mendicando venerat, atque ita curuus erat, vt nisi supinus atque iacens cælum aspicere nequiuisset, ad feretrum accessit, ac subitò veluti ab aliquo impulsus corruit: cumque diu veluti dormienti similis iacuisset, correctis omnibus membris, & recepta firmitate neruorum, coram oculis nostris surrexit incolumis. Facta sunt hæc decimosexto Kalendas Februarij, & erat eius diei tanta & tam clara serenitas, vt æstiui splendorem solis æquaret, atque ipsius aëris tam mitis atque iucunda tranquillitas, vt veris temperiem apricitate blanda præcederet. B

SANATVR CONTRACTVS.

XLII. RECONDITA SACRA MARTYRVM CORPORA.

Postridie verò sacra beatorum Martyrum corpora nouo loculo recondita, in absida basilicæ collocauimus, & sicut in Francia mos est, superposito ligneo culmine, linteis, ac fericis palliis ornandi gratia conteximus, apponentes altare, ac duo vexilla Dominicæ passionis, quæ in via feretrum præcedere solebant, hinc atque inde erigentes, locum illum diuinis officiis celebrandis pro modulo paupertatis nostræ idoneum atque aptum facere curauimus. Ordinatisque clericis qui inibi assiduè excubias ducerent, ac diuinis laudibus dicendis curam solerter impenderent: ipsi non solùm nostra sponte, sed etiam regali diplomate, quod nobis in via obuiàm venerat euocati, Domino iter nostrum prosperante, ad palatium sumus cum magna exultatione regressi.] hic finem accipiunt res gestæ anni huius & sequentis exordij, nempe vsque ad decimumsextum Kal. Februarij. reliqua pro temporis ratione dicemus suo loco, anno sequenti. C

XLIII. Sed quid ista diuinitus prænuntiata inuentio SS. Martyrum corporum, translatio & circumductio & editio facta miraculorum? nisi vt populis tunc exstantibus atque posteris succesturis cultus sanctorum Martyrum velut in silice sculptus amplissimis notis remaneret perpetuò consignatus, cùm voluerit Deus ab eodem ista scribi, qui Caroli Magni res gestas scriptis mandasset, quo nullus fidelior, nec existeret sententia Lupi docti viri hoc tempore luculentior.

XLIV. Hoc eodem anno Regem Danorum Arialdum, quem alij Arioldum, siue Herialdum dicunt, vnà cum coniuge ceterisque suis ad fidem Christi conuersum, Moguntiæ in Ecclesia S. Albani baptizatum esse, qui res Ludouici prosecuti sunt scriptis, veteresque Francorum Annales tradunt, addit Theganus, eius vxorem Reginam à Iudith Imperatrice esse de fonte leuatam. In vita etiam eiusdem Ludouici de his dum agitur ista paulo latiùs leguntur: Herialdus è Northmanniæ partibus cum vxore veniens, Danorumque non parua manu Moguntiaci apud S. Albanum cũ suis omnibus sacri Baptismatis vnda est perfusus, plurimisque muneribus ab Imperatore donatus. Verens autem piissimus Imperator, ne ob tale factum negaretur ei habitatio soli naturalis, dedit ei quemdam Comitatum in Frisia, cuius est vocabulum Rhiustri, quò se suosque si necessitas exigeret, tutò recipere posset.] hæc ipse. Quibus reliqui auctores omnes assentiuntur, sed quoad tempus, perperàm Sigebertus dum superiori anno id factum recenset. D

XLV. Sed quibus Apostolis ista Northmannorum siue Danorum conuersio facta sit, inquirendum. Apud Aimoinum[a], cùm agit auctor de filiorũ Godefredi ad Ludouicum Imperatorem aduentu, & in patrium solum reuersione: Cùm quibus (inquit) Ebbo Rhemorum Archiepiscopus, qui consilio Imperatoris & auctoritate Romani Pontificis prædicandi gratia ad terminos Danorum accesserat æstate præterita, & multos ex eis ad Fidem venientes baptizauerat, regressus est.] hæc ipse. At quod ad Ebbonem Rhemorum Archiepiscopum pertinet, quoniam in eo quem susceperat Apostolatu ad Danos non perseuerauit; quodq; molitionibus aduersus ipsum Ludouicum Imp. infamatus posteà fuit, & priuatus est Episcopatu, penitus priorem gloriam obscurauit, adeò vt nequaquam ipse Danorum Apostolus sit appellatus, sed S. Ansgarius qui non Danorum tantùm, sed & Aquilonarium Apostolus nominatus inuenitur: quique ob exantlatos immensos in Gentilium conuersione labores, à Gregorio quarto posteà consecratus est primus Archiepiscopus Danorum, Suedorum siue Suenorum, Sabenorum etiam, & generatim omnium Aquilonarium E

[a] *Aim. lib. 4. cap. 3.*

S. ANSGARIVS DANORVM ET OMNIVM AQVILONARIVM APOSTOLVS.

rium illarum partium', sede tamen in Hamburgensi ciuitate constituta. Porrò res gestas S. Ansgarij scriptis mandatas esse à S. Remberto eius discipulo, & in Ecclesia successore, auctor [a] qui res ipsius S. Remberti conscripsit testatur. Sed quòd sciamus non extant: pauca verò tantum de eo in vita eiusdem S. Remberti scripta reperiuntur: necnon apud eos qui sunt prosecuti res Saxonum: qui & pariter tradunt, creditam ei fuisse à Romanis Pontificibus legationem ad omnes Boreales gentes, laboriosamque duxisse apud barbaras nationes vitam affirmant.

[a] *Apud Sur. tom. 1. die 4 Febr.*

XLVI. Sed [b] de exordio & progressu Ansgarij Apostolatus hoc anno cœpti, ex Alberto sic accipe: Haraldus cum vxore ac suis proceribus baptizatus redire in patriam auxilio fretus Cæsareo cùm disponeret: efflagitabat, vt prædicatoribus vnà missis, populus quoque ad Christi religionem imbueretur. Circumspexit Imperator quem tanto parem operi mitteret lucrandis Christo animabus. Iam cummultis compertum erat beati Patris Ansgarij Corbeiæ monachi, & inter alios viri doctissimi feruens pro Christo desiderium, sed interpellare eum desuper nemo præsumpsit. Terrificum enim videbatur, tantæ barbariei sese committere, & gentem de crudelitate famosam noua prædicatione adoriri. Ita cunctis mussitantibus Ansgarius cùm sese Domino precibus commendasset, obuiàm se ferebat quærentibus prædicatorem: Ecce (inquit) ego, mitte me. Addebat autem se pariter socium Gaudbertus peregrinari pro Christo & ipse percupiens.

[b] *Crant in Metrop. li. 1. cap. 19.*

XLVII. Profecti sunt igitur cum Haraldo Rege, & manu militari quam illi Imperator adiunxit; sed armis minimè immiscuere se sacerdotes. Dum autem Haraldus in Iuliàm peruenisset, & cum suis tractaret de gerendi belli ratione, Ansgarius cum consorte ad intima Regni penetrauit, verbum vitæ annuntians. Prosperatum est opus in manibus eorum, multiplicante Christo semina bonarum frugum, cùm plurima plebs Domino per illos credidisset. Quid de Haraldo ageretur, quòd interim ille armis extruderetur, ad illos non pertinebat. Inde post aliquos menses reuersi Apostolici nuntij narrauere fratribus ad cuncta gaudentibus, quantam in nationibus Dominus gratiam ostendisset.

XLVIII. DANIA ET SVEDIA AD CHRISTVM CONVERSAE. Nec longum tempus in medio, in idem opus pietatis sancti Euangelistæ iterùm præparantur. Cùm iam plures accurrerent qui se simili pietatis studio deuincirent, penetrarunt vsque in Suediam, & in oppido Birca Præfectum ipsum Christo conciliabant, multamque sub eo plebem, & in Fide erudiebant, & sacro fonte perfundant. Haraldus interim expertam semel prœlio fortunam, iàm ab Imperatore roboratus retentabat, sed idem erat exitus qui priùs: fugatus enim & acie victus, abscessit in Frisiam, vbi ab Imperatore manendi locum promeruit. Nec tamen ea res terruit diuini verbi prædicatores, quo minùs in populo fructificarent. Peruicerunt enim orando & prædicando, vt multus vbique populus Christo subderetur. Post biennium noui Apostoli Corbeiam repetunt duorum Regnorum aucti Fide. Vtinamque tam feliciter perdurassent quàm salutifera fuere primordia, &c.]

XLIX. [c] *Adam. li 1. cap. 16. 17.* Cetertì Canonicus Bremensis paulo latiùs ista prosecutus (Adamum aliqui nominat) tradit[c], biennio primũ perseueraſſe in conuersione Danorũ Ansgarium, inde verò ad Sueodorum conuersionẽ esse profectum noua missione. sunt hæc verba eius: Itaque biennium Ansgarius cum Autberto in Regno Daniæ cõmorati, multos ex Gentibus ad Fidem cõuerterunt Christianam. Inde reuersi, cùm denuò ab Imperatore postulati essent vltimos Suedorum populos Euangelij gratia tentare, intrepidus athleta Christi assumptis secum fratribus Gislemaro, & Virhmaro doctoribus, gaudẽs peruenit in Daniam, vbi relinquens Gislemarum Haraldo, ipse in *Suetiam transfretauit cum Virhmaro. Ibi verò à Rege Biorn susceptus, verbum Dei publicè prædicare permissi sunt. Multos itaque per annum integrum lucrati sunt Domino nostro Iesu Christo. In quibus Herigarius Bircæ oppidi Præfectus credidit, quem tradunt etiam miraculis & virtutibus insignem. Hac legationis suæ prosperitate gauisi Corbeiam noui Apostoli cum triumpho duarum gentium regressi sunt. Et, ô mira omnipotentis Dei prouidentia, de vocatione gentium, quam disponit artifex vt vult, & quando vult, & per quem. Ecce quod longo priùs tempore Vuillebrordum, itemque alios & Ebbonem voluisse legimus, nec potuisse: nunc Ansgarium nostrum & voluisse & perfecisse miramur, dicentes cum Apostolo: [d] Non est volentis neque currentis, sed est Dei miserentis. Ergo cui vult, inquit, miseretur, & quem vult indurat. Tunc Imperator cum Magnatibus S. Ansgario de salute gentium congratulatus, ingentes Christo gratias persoluerunt.] quomodo autem idem Ansgarius præfe-

DANI PRIVS CONVERSI.

*Suediam

SVEDI POSTEA CONVERSI.

[d] *Rom. 9.*

ctus est Episcopus Ecclesiæ Hamburgensi, suo loco dicturi sumus. Atque hactenus de conuersione Danorum & Suenorum per ipsorum Apostolum, quo adhuc gloriantur, Ansgarium, & iure quidem. sed quàm à tanti Apostoli doctrina degeneres!

L. Ceterùm quod à Domino Apostolis dictum: [a] Sedebitis vos super sedes iudicantes duodecim tribus Israel.] Apostolos nimirum significans singulos suos iudicaturos populos quibus Euangelium prædicarunt: planè ex eodem throno iudicij Danorum & Suenorum Apostolus Ansgarius, suos iudicaturus est Danos atque Suenos, depositumque primum Fidei eisdem fideliter traditum quæsiturus ab ipsis, signaque Apostolatus sui ostensurus est illis; nimirum vnde progressus, à quo missus, & vnde acceperit Fidem quam illis annuntiauit, seruandamque in æternum tradidit; nempe quòd monachus è monasterio ad illis prædicandum progressus, auctoritate fultus Romani Pontificis, cuius opera primùm omnium ad annuntiandum Euangelium ipsi ianua Petri clauibus est aperta: quod quidem scriptores omnes tam Franci quàm Germani testantur, & ipsi nec negant ter miseri Nouatores: nam & haud pridem librum ediderunt paucis notum, veteris scriptoris, Bremensis Canonici (aliqui vocant Adamum) suæ Ecclesiæ res gestas quàm accuratè, fideliterque scribentis. Cùm igitur ab eodem ipso, à quo accepit Apostolatum, æquè acceperit Euangelium atque Romano Pontifici communione Catholica iunctus cùm esset, pariter adiunxisse capiti membra nulli sit dubium: ab eodem modò capite scissi, æquè probantur ab Ansgario defecisse. Qui cùm indelebilis Fidei characteres non sit visurus in illis, quos præsentis sæculi hæreses à Sede Apostolica diuiserunt; alienos hos proclamabit filios esse, non suos, qui errauerunt ab vtero, & locuti sunt falsa. Sic ergo Danorum & Suenorum Apostolum vnà cum Christo fore iudicaturum suos quibus Euangelium prædicauit, nemo qui non neget Euangelium, negare poterit. Sed ad res Orientis.

[a] *Mat. 19.*

IN DANOS ATQVE SVENOS AVERSOS A FIDE CATHOLICA.

LI. Hoc ipso anno iam inchoata à mense Septembri Indictione quinta, vndecima die Nouembris ex hac vita migrat magnus ille Theodorus Studitarum Præpositus, confessione crebriùs iterata clarissimus, doctrina insignis, vita admirabilis, & miraculis celeberrimus, cuius cùm labores immensos pro Catholica Ecclesia aduersus hæreticos exantlatos ex ipsius litteris superiùs narrauerimus: præstat eiusdem ex vita ad Deum migrationem, ab eius discipulo Michaele quàm fidelissimè scriptam hîc recensere: par est enim, vt qui scriptis suis & rebus præclarè gestis Annales Ecclesiasticos exornauit, etiam suo ad Deum transitu magis magisque nobilitet, illustretque triumphi corona, quos certaminibus decorauit. amantissimus auctor veri rem sic aggreditur:

S. THEODORI STVDITAE OBITVS

LII. Exoptabat igitur omnibus votis resolutionem, vt qui spes suas omnes in ea positas habebat, neque aliud viuens assiduè meditabatur. Hoc autem flagrans desiderio, totusque in futurorum cogitatione defixus, nec sic quidem extremis diebus otiari linguam voluit, aut tantillum cessare ab officio; sed iis quidem qui aduentabant, verbis suis proferre conabatur, vtilia tradens, suptemasque salutationes reddens. Abstentibus autem, & procul positis manu & atramento, colloquij vices implebat, Deo illos commendans, animæque salutem precibus exposcens. Curæ enim Sancto erat, neminem præterire, sed communem & priuatam de omnibus solicitudinem hinc secum efferre. Quod quidem magni ducebat, & huic curæ studioque immori gestiebat. Glisente verò eius obitus fama, innumerabilis fuit vndique accurrentium multitudo: quos partim ex regia vrbe venientes cerneres, partim ex vicinis circùm locis, alios ex aliis finibus congregatos. Nec defuerunt numero Episcopi complures, nec cœnobiorum rursus Antistites, vnà cum subiectis sibi monachis adesse festinabant, vt vel loquentem partim audirent, eiusque documentum aliquod perciperent, vel abeuntem ipsum conspicerent, vt aliquem demum aduentus sui fructum referrent. maximum siquidem emolumentum censebant, vel ad ipsum tantùm propiùs accessisse. Erat enim admirandus Theodorus sermone dulcis, moribus suauior, congressu iucundior, animi habitu honestus, serenus, misericors, lenis, iræ expers, humilis, & si quid aliud est, quod in perfecto, & secundùm Deum homine laudari, aut suspici debeat.

CONCVRSVS PLVRIMORVM AD EVM MORIENTEM.

LIII. Septem igitur ac sexaginta natus annos in grauem morbum incidit, Nouembri mense ineunte: qui stomachi dolorem vehementiùs auxit, ipsumque lectulo alligauit, ac mortui similem reddidit. In hoc tamen mali æstu, cùm vrgerent vndique cruciatus, totus in discipulos ferebatur. Cùm autem refocillari nonnihil videretur, doloriſque vim paulatim dimitti, statim ex labris oratio, & consueta rursum doctrina profluere. Sed cùm febris

THEODORI AETAS ET MORBVS.

bris ardore adusta lingua officium negaret, ægrè summissum quemdam & inconditum edens sonum, acciro Notario, dictis quæ volebat, ad alios verba transmisit. Eius autem sermonis hoc fuit initium: Fratres, Patresque ægrotaui, & precibus vestris conualui. Scitis autem quàm violento morbi æstu, quàm acri tenerer, ita vt mei pænè compos non essem. Sed quousque tandem eò venire differimus? Veniet enim mors omnino, quæ à vobis me separet, & ad loca illa perducat. Cetera verò si cui nosse est animus, in vtriusque Patris catechesibus reperiet.

LIV. CONVALESCENS PETIT ECCLESIAM.

Peracto hoc sermone, morbus continuò remisit. Quare viribus confirmatus, suisque pedibus incedens, Dominicum petiit, & sacram in eo Mystagogiam peregit, cuius maximè gratia sanitatem illi dederat Deus, vt sacrificium offerre posset in tempore. Vnde post habitam ad Patres, aliosque qui conuenerant, congruam orationem, & post communem cum illis mensæ participationem, lectulo iterùm decubuit, atque œconomum aduocauit. Naucratius is erat, qui & præfecturam post eum gessit, quem cùm de omnibus perdocuisset, multisque qua ratione fratribus ritè præesset, optimis documentis informasset, interrogabat denuò de iis quæ audire maxime auebat. Numquid Pater, ait, aut frater, aliquid à nobis prætermissum est in officio? Num aliquid remissiùs aut negligentiùs quam par erat, actum socordia aut facilitate nostra? Num si quid fuit, quo meliores effici possent qui nobiscum erant, eorum, salutem prodidimus, vtilitatis tantæ commoda negligentes? Mihi enim æstuat, angiturque animus, recogitans omnium sibi subeundum iudicium esse. Et quænam illi ad tantum tribunal oratio sufficiet, cui sisti tantummodò, formidandum est, & penitus intolerabile. hæc ille Naucratio.

LV. SACRIFICIVM DEO OFFERT THEODORVS EXTREMVM.

Postero autem die, qui sextus erat Nouembris, Pauli Confessoris memoriæ sacer, Ecclesiam rursus petit, tum sacris operaturus, tum verba facturus ad fratres. Vespere autem, cùm solitos cum illis hymnos Deo persoluisset, solus cellulam ingreditur, & paucula ore, plura mẽte cum solo collocutus, profunda iam nocte ingraescere morbum sensit, acrioresque quàm anteà dolores augeri, quorum laborem ferre ampliùs tacitum non valens, eum qui pro cellæ foribus dormiebat, accersit; eique vim & acerbitatem explicat dolorum. Illo autem pro magnitudine mœroris flebiliter exclamante, accurrerunt illicò discipuli flentes, eiulantesque, vt qui Patrem iamiam extinctum iri arbitrabantur. Biduo igitur his doloribus excruciatus, vt sentit instare obitum sibi, perfusus manantium lacrymarum riuulis, excessum suum discipulis annuntiat.

LVI. POSTREMA THEODORI AD SVOS VERBA.

Patres, inquit, & fratres mei, iam adest, vt videtis, vitæ meæ finis quem semper expectaui. Commune enim est omnibus hoc poculum, citius alij licet, tardius alij bibant. Ex quo enim in hanc vitam producti sumus, vitæ finem capiamus necesse est, optimo Domino ita statuente, vt qui vita fruuntur, mortem quoque sustineant. Mihi vero eadem cum aliis ineunda est via, eoque abeundum quò patres mei anteceserũt, vbi vita sempiterna, immò vbi Deus & Dominus meus, quem dilexit anima mea, quem cor concupiuit, cuius famulus dictus fui, quamuis obsequium neglexerim, cui totam vitam meam concredidi. Vos verò, filij, manete in sermonibus nostris, seruantes, quæ accepistis, vitamque simul & fidem vestram illibatam custodientes. Vtrumque enim necessarium vobis est, si in vtroque placere, & accepti esse vultis. Scitis quomodo nihil subtraxerim vobis, quo minùs annuntiarem veritatem, sed publicè & priuatim omnibus congruentia indicarim: quæ vtinam mentibus vestris fixa & immota hæreant. Spondeo autem vobis, si quam in die Domini fiduciam humilis nanciscar, me pro vobis postulaturum, precaturumque incessanter, vt & ipsi ad meliora prouehamini, & cœnobium hoc vestrum maiora semper incrementa capiat. Singulos ex vobis, ordine vnumquemque Deo viuenti oblaturus assumam. His discipulos affatus Pater, adiecit ad extremum:

LVII.

Absentes Patres verbis meis salutate, Episcopos presbyterosque quo par est alloquio impertite, omnibus vbique fratribus aliisque omnibus qui in eadem confessione perseuerant, supremam ex me allocutionem reddite. Interrogatus deinde à diuino Naucratio de monachis & laicis qui pœnitentiam agebant, respondit: Ignoscet omnibus Deus: nemini imputentur errata. Duosque alios dies in hunc modum exegit, accedentibus benedicens, Crucisque signum imprimens: frequentes enim in horas aduentabant hinc inde profecti, adeò vt digredientes alij semper interuenientes occuparent.

LVIII.

Die autem Dominico qui vndecimus erat mensis, & Menæ Martyris memoriæ dicatus, cum sensim deficere se animaduerteret, supremumque tempus adueniſſe, consuetas laudum

laudum preces inchoari iubet. Deinde mysteriis diuinis, vt animæ viaticum & munimen essent, participat. Mox etiam luminaria succendi, & exordio, qui in funeribus cantantur hymnos cani innuit. Discipulorumque corona circumstante, ac Psalmum, [a] Beati immaculati, decantante, in illis verbis: In æternum non obliuiscar iustificationes tuas, quia in ipsis viuificasti me, animam reddidit, infirma hæc deserens, euolansque ad summam illam beatitudinem. Appositusque est ad Sanctos Sanctus; ad sacerdotes sacerdos, ad Martyres Martyr, ad diuinos præcones vox ingens, totum pænè orbem suo sono peruagata, ad Confessores confessione illustris, & nomen hoc præcipuo titulo consecutus. Cuius sacrum corpus ad Principem insulam, quanto cum honore dici queat translatum, vix tandem tradi potuit sepulturæ; inhibente quoad poterat confluentis turbæ multitudine, ac deponi vetante.] hactenus de obitu & sepultura Theodori Michael, qui perorans hac oratione profectum ad Deum Patrem compellat: REDDIT DEO SPIRITVM THEODORVS. [a] *Psal.* 118

LIX. PRECES MICHAELIS.

At tu sanctissime Pater, tam laudabilis vitæ, moriisque præmia in cælo nunc percipis, lumini immenso adstans, beatæque ac sempiternæ Trinitatis radiis clariùs, sinceriusque collucens, totum tota mente splendorem excipiens Deitatis, atque ipsa eius coniunctione deus factus: memento autẽ & gregis quem intimè adamasti, pro quo animam posuisti, cui subuenturum te, & pro eo interceſſurum promisisti. Te ipso enim freti, opem tuam & tutelam deposcimus (nota nobis est tua in nos cura, patrum optime, ac filiorum amantissime) vt & in omnibus ad meliora nos ducas, & ad portum tandem tranquillissimum appellas, hánc ve nobis assidui officij mercedem tribuens, vt vitam inoffenso pede claudamus, teq; patrono ac duce in Deum omnium euecti, immensa illa claritate perfruamur.] hactenus auctor vnus ex discipulis Theodori atque numero Studitarum monachorum. Ad finem autem eius testamenti ista apposita leguntur: Obdormiuit sanctissimus Pater noster & magnus Confessor Theodorus annos natus sexaginta septem, mense Nouembri, vndecima die, Dominica, hora sexta, Indictione quinta, Anni VI. M. CCC. XXXV. ab origine mundi.] Porrò dies natalis eius tam Orientalibus quàm Occidentalibus annua die in Ecclesia memorandus iugiter perseuerat in tabulis Ecclesiasticis adnotatus.

LX. THEODORVS SÆCLO DIMICAT CONTRA HOSTES.

Patuit quidem cuique intuenti per Theodorum in cælo & pro Ecclesiæ perfecta pace, proque suis (vt promiserat) iuges ad Deum preces oblatas, easque Deo acceptas sua misericordia fuisse. Siquidem insaniens hæresis Iconoclastarum, efferuescensque studium Theomachorum, cùm magis illud excreuisse persecutione Theophili huius Michaëlis filij visum esset: tunc inopinata tranquillitas facta est, reddita insperata pax, nec breui temporis spatio, sed perpetua, nec in vna ciuitate, sed vbique locorum Orientali Imperio subiectorum, nemine ampliùs penitus aduersante, firmissima statuta ac stabilita. Et ne quis dubitare potuisset totum id Theodori precibus factum: illud satis euidens signum apparuit, quod per vnum ex ipsius discipulis Studij monachum, sancti Patris heredem atque alumnum est felicissime consummatum. Vt planè euidens fuerit, plus emolumenti attulisse Ecclesiæ Catholicæ Theodorum mortuum, sed regnantem in cælis, quàm viuentem in terris, licet sanguinis sui riuulis excitatum incendium extinguere repetitis crebriùs confessionibus laborarit. Quomodo autem se ista habuerint suo loco dicturi sumus.

LXI.

Sed age iam vltimum sancti Patris elogium proferamus, nempe illud quod suis à se scriptum tunc tradidit testamentum, spiritalium diuitiarũ depositum; Latinisq; hactenus incognitum ex eodem depromptum Codice Columnensi, quod & Græcè pariter scriptum extare nouimus in Sfortiana bibliotheca, ab eodem Sirmundo Parisiensi Societatis Iesu professore in nostrum sermonem conuersum in medium afferamus. Qui igitur (vt nuper audisti) nihil remisit studij quo suis viuens prodesse posset, vt post mortem iisdem profuturus esset, testatam suam publico monumento voluntatem voluit reliquisse. Cùm enim grauissima illa, vt audisti, infirmitate detentus, nec loqui præ anguſtia afflicti spiritus præsentibus cuncta quæ vellet, neque longius ipsi, etiam si vellet, alloquendi facultas esset: diuina illa ardens charitate magis quàm febre, accepto absque arbitro calamo, conscripsit istiusmodi testamentum, cui à suis hæc inscriptio legitur indita verbis istis:

LXII. TESTAMENTVM S. THEODORI.

Sancti ac Deiferi Patris nostri & Confessoris Theodori Studiensis Præpositi testamentum. legitur autem ante dormitionem eius.

Dauidicam vocem audiens: [b] Paratus sum, & non sum turbatus. & iterùm: [c] Paratum cor meum Deus, paratum cor meum: cùm assidua miseri corporis infirmitate captus, non

[b] *Psal.* 118. [c] *Psalm.* 56.

non possim vos omnes, filij mei & fratres atque Patres, sub excessus mei tempus adducere, propterea quòd monasteria ista in diuersis locis sita sunt, & quidam præterea peregrè profecti: velut instante iam migrationis ex hac vita meæ articulo, testamentum hoc vobis priùs condere institui; rem congruam atque vtilem me facturum arbitratus, vt cognoscant qui supremam meam vocem audient, quemadmodum credam & sentiam: & qualem post me futurum Præpositum relinquam, tum vt concordiam inde, pacemque in Christo seruetis, quam ascensurus in cælos Dominus sanctis discipulis suis & Apostolis reliquit. A

LXIII. Credo igitur in Patrem, Filium, ac Spiritum sanctum, sanctam consubstantialem Trinitatem, sicut baptizatus fui, regeneratus & consummatus, Deum Patrem confitens, Deum Filium, Deum Spiritum sanctum, vnum tres Deitate, sicut vice versa, tres vnum subsistentiis. Vnus enim est Deus Trinitas propter consubstantialitatem, licet distincta sit propter subsistentiarum distinctionem. Confiteor deinde vnum è Trinitate Dominum nostrum Iesum Christum per immensam erga homines charitatem suam in carne venisse ad salutem generis nostri, ex sancta & immaculata Deipara sine humano semine carnem sumpsisse, atque ex vtero secundùm diuinum oraculum naturæ lege natum esse, duplicem ipsum existentem, totum perfectum Deitate, quatenus non immutatum est id quod erat; & totum perfectum humanitate, quatenus non dimisit quidquam ex eo quod assumpsit, eumdem vnum iuxta hypostasin; sicut in duabus naturis cognitum, sic in totidem voluntatibus atque operationibus, per quas diuina & humana congruenter operatus est.] ista de sanctissima Trinitate atque Christi incarnatione præmissa confessione, subiicit professionem eorum quæ à præsentis temporis hæreticis impugnabantur, dicens: B

THEODORI FIDEI ORTHODOXAE PROFESSIO.

C

LXIV. Ad hæc omnem hæreticæ communionis errorē auersor & abominor, sex sacris Oecumenicis Synodis inhærens, nec non illi quæ in Nicæa ciuitate iterùm contra Christianorum accusatores coacta nuper fuit, adorans & amplectens venerandas sacrasque imagines Domini nostri Iesu Christi, Deiparæ, Apostolorum, Prophetarum, Martyrum, & omnium Sanctorum atque Iustorum. Quin etiam sacras illorum intercessiones, quæ propitium Deum reddunt, exposco. Sanctissimas etiam reliquias vt Dei gratia refertas cum fide & timore colo, & amplector. Omnem quoque diuinitus inspiratam veteris & noui Testamenti scripturam recipio, omniumque item diuinorum Patrum, Doctorum, & monachorum vitas & scripta. Hoc verò dixerim propter vesanum illum Pamphilum, qui ex Oriente prodiit, & hos Sanctos traduxit, Marcum, inquam, Esaiam, Barsanuphium, Dorotheum, & Hesychium, non quidem Barsanuphium & Esaiam & Dorotheum illos qui cum Acephalis coacephali, id est, sine capite pariter fuerunt, & Decacerati, quod dicebatur, seu decem cornuum hæresis participes, & quasi concornes, quique à beato Sophronio in eius libello anathemate damnantur; cùm diuersi haud dubium isti fuerint à prædictis quos ego ex paterna traditione recipio post interrogationem Tarasij Patriarchæ sanctissimi, aliorumque fide dignorum hominum, tum indigenarum, tum Orientalium, cùm & Barsanuphij imaginem in sacro magnæ Ecclesiæ vestiario vnà cum Antonio, Ephraim, aliisque sanctis Patribus extare constet, & in eorum doctrina nullum impietatis vestigium offenderim, sed è contrà, magnum spiritualis animæ compendium, quoad nimirum per Synodicam inquisitionem error quispiam in illis deprehendatur. Nam si illos ipsos esse liquebit, qui anathemate vocati fuerunt, aut vt ab iis diuersi sint, hæresi tamen illa infectos; anathema illis, & catathema & pananathema à Patre & Filio & Spiritu sancto. D E

LXV. Confiteor insuper monasticum statum sublimem esse & excelsum, & Angelicum, qui & peccata omnia expurget absolutæ vitæ perfectione, tum nimirum si ex diuini magnique Basilij Asceticorum legibus plenè exigatur, & non dimidiata ex parte, vt solent quidam, qui aliqua desumunt, alia (vt placet) omittunt, ita vt extra tres gradus qui in diuina scala ostensi sunt, vitam hanc legitimè ducere non liceat; non seruum possidere, non iumentum sexus feminei, quorum vtrumque ab instituto alienum est, & animæ periculosum. Atque hæc ego cursim paucis perstrinxi, neque enim tempus patitur, vt pluribus exponam; ne quis fortè mihi prauam opinionem attribuat, contra quam rectè sentio & doceo.

LXVI. His autem ita constitutis, proximum est, vt dicam etiam de Præposito. Primùm igitur

A tur dominum & patrem meum ac patrem vestrum, relinquo sanctissimum Recluſum, eumdem & patrem & lumen & magistrum. Ille mihi & vobis præfuit in Domino, caputque nostrum est; quamuis seipsum subduxerit ob Christi æmulam humilitatem degens in silentio; cuius ductu ac precibus confido vos saluos fore, si modò congruentem erga illum fidem, obedientiamque præbeatis. Deinde quem ipsi communi calculo diuinitus, paterno consilio præeunte, præficietis. In quo enim consenserit fraternitas vniuersa; & huic ego libens volensque suffragor. AD FRAEPOSITVM FACTA ADMONITIO.

Verùm ades, pater, ac fili, quicumque futurus es; en fidei tuæ trado in oculis Dei, electorumque Angelorum eius totam in Christo fraternitatem, vt eam suscipias. At quomodo accipies? quo pacto reges? qua ratione custodies? Tamquam agnos Christi, tamquam membra tua charissima, fouens, procurans, & diligens vnumquemque iuxta æquam charitatis mēsuram, quoniam ex æquo membra corporis diligit vnusquisque. Aperi viscera tua in commiseratione, introduc omnes in misericordia; lacta illos; reforma illos, perfice illos in Domino. Acue mentem tuam prudentia; excita diligentiam fortitudine, confirma pectus fide ac spe: præcurre illis ad omne opus bonum; propugna aduersus spiritales inimicos, defende, dirige, produc illos ad virtutis sedem; diuide illis terram tranquillæ affectuum vacuitatis. Propterea mandata hæc tibi do; quæ obseruare necessariò debes. Non igitur immutabis absque vrgente necessitate; formam, & regulam; quam ab humilitate mea in omnibus accepisti. Non possidebis ex mundo hoc quidquam, nec tibi ipsi propriè repones nec vnicum argenteum. B LXVII.

Non diuides animum & cor tuum alijs curis & solicitudinibus propter eos qui tibi à Deo cōmissi, & à me traditi sunt, spiritales filios & fratres tuos. Non erogabis in tuos olim secundùm carnem aut propinquos aut amicos aut sodales ex proprijs monasterij rebus quidquam, nec viuens, nec post mortem, eleemosynę vel hereditatis nomine. Neque enim ex sæculo es, vt consortium habeas cum sæcularibus, nisi qui fortè ex cœnobio in ordinem nostrum transierint, atque ita eorum curam geras ad exemplum sanctorum Patrum. Non possidebis seruum nec tuos in vsus, nec proprij monasterij, nec denique ad agros hominem qui ad Dei imaginem factus est: hoc enim solis sęcularibus concessum est, sicut nuptiæ. Tu verò fratribus tuis teipsum vnanimis famulum animo præstare debes, licet externa specie tamquam dominus & magister reputare. Nec habeas iumentum feminei sexus ad ministeria necessaria tu qui feminis omnino renuntiasti, neque in monasterio, neque in agris, cùm nec quisquam sanctorum Patrum nostrorum vsus sit, nec natura ipsa permittat. Non superueneris equis aut mulis absque necessitate, sed Christi exemplo, pedibus iter facies. Sin minùs, pullus asini erit iumentum tuum. C LXVIII. CONSANGVINEIS QVOVIS PRAETEXTV NIHIL PANDVM. D

Curabis omnino, vt inter fratres communia & indiuisa sint omnia, & nihil cuiusquam proprij iure dominij vsque ad acum. Tibi verò & anima & corpus, nec prętereà quidquam. Æqua lance charitatis diuisa sunto in omnes tuos spiritales filios ac fratres. Non habeas cum sęcularibus adoptiones, aut consiliationes tu qui mundum fugis ac nuptias. Non enim reperitur in Patribus; & si reperitur, rarò, neque id lex est. Non epulare cum mulieribus, excepta matre tua secundum carnem, & sorore tua, siue canonicæ fuerint, siue sæculares, nisi vis aliqua & necessitas impellat, sicut admonent sancti Patres. Ne frequens sis in aggressibus & circumcursationibus, proprium ouile deserens sine necessitate: melius enim est, & optabilius, vt vel otiosus in caula degens, seruare possis variabiles, & latè errantes rationales oues. Obseruabis prorsus, vt catechesin ter qualibet hebdomada facias vesperi, vel per temetipsum vel alium quempiam è filijs: quoniam à Patribus traditum est, & salutare. Non dabis paruum habitum, quem vocant, posteà, veluti magnum: vnus enim est habitus sicuti & Baptisma, quemadmodum in more fuit sanctorum Patrum. LXIX. E

Non transilies leges & regulas sanctorum Patrum, præcipuè ante omnes diuini & magni Basilij: sed quidquid facies aut dices, tamquam testimonium habens ex Scripturis, facies, aut ex paterna consuetudine, absque diuini mandati prętiaricatione. Non derelinques gregem tuum, vt ad alium transeas, aut ad dignitatem non reuertere, nisi ex consensu & approbatione fraternitatis. Non ineas amicitiam cum canonica, neque ingrediare monasterium feminarum, nec solus colloquare cum monacha vel sæculari, nisi necessitas trahat, idque cum duabus ab vtraque parte personis adstantibus; vnius enim (vt aiunt) facilis est calumnia. Non aperies ostium monasterij ad intromittendam feminam vllam sine magna necessitate. LXX.

LXXI. Non ſtatues tibi diuerſorium, aut ſpiritualibus filijs ſæcularem domum, in qua ſint etiam mulieres, crebrò accedens; ſed apud religioſos viros potiùs diuerſare, & tranſitoria viæ ſubſidia capere ſtudebis. Non habebis in cella tua diſcipulum adoleſcentem, quo afficiare, ſed miniſteria tua obeant diuerſi fratres, & minime ſuſpecti. Non vteris veſtimento elaborato & pretioſo, præterquam ſacerdotali, ſed humilibus, Patrum exemplo, induere & calceabere. Non eris delicatus ac lautus, neque in priuato ſumptu tuo, neque in hoſpitum receptione, tamquam ea cura diſtraharis: hoc enim proprium eſt vitæ voluptuariæ. Non recondas aurum in monaſterio tuo, ſed quidquid in vnoquoque genere redundabit, indigentibus largire, adaperto atrio tuo, ſicuti ſancti Patres. Non ſeruabis locum munitum, nec curam geras œconomicam, ſed clauis eſto tibi, ſumma cura animarum, ad ſoluendum & ligandum iuxta diuina oracula. Aurum autem & res vſui neceſſarias committes œconomis, cellarijs, & ceteris vt cuique conuenit ex officio, ita nimirum vt omnium habeas poteſtatem; & transferas prout cùm præceperis, in hunc vel in illum, rationem exigens vniuſcuiuſque adminiſtrationis.

LXXII. Non anteponas fratrum vtilitati perſonam cuiuſque alterius hominis eminentis, ac potentis ſecundùm ſæculum. Nec refugies pro diuinarú legum ac præceptorum obſeruatione, animam tuam vſque ad ſanguinem apponere. Nó facies vel ages quidquam ex proprio ſenſu in re vlla, ſiue ad animam ſpectet, ſiue ad corpus, primùm ſine conſilio ac voto domini ac patris tui, deinde aliorum iudicio & pietate præcellétium, prout ſubiecta res poſtulat: vno enim fortitan opus eſt, aut duobus aut tribus aut pluribus etiam, ſicut à patribus nobis præceptum eſt. Hęc omnia, & quęcumq; alia acceſiſti, ſeruabis, & cuſtodies, vt benè tibi ſit, & recte ambules in Domino. Contrarium enim abſit vel dicere vel cogitare.

LXXIII. Adeſte & vos, filij mei ac fratres, & audite miſerimă vocem meam. Suſcipite dominum Præpoſitum, ſicut elegiſtis ipſum omnes: nemini enim fas eſt, vllo modo aliam quampiam vitam eligere, pręter quam ſortitus eſt. Et hoc vinculum eſt à Domino. Amplectimini illum tamquam ſucceſſorem meum, cum reuerentia & honore intuentes in eum, & legitimam obedientiæ regulam erga illum ſeruate, nouam eius in Domino promotionę minimè ſpernentes, nec plus quidquam in eo requirentes, quàm ei à Spiritu ſancto conceſſum ſit, quandoquidem ei ſufficit, vt ea obſeruet, quę ab humilitate mea præcepta ſunt. Quòd ſi diligitis me, filij mei, mandata mea ſeruate, & pacem inter vos habetote. Angelicum promiſſum veſtrum incorruptum cuſtodite. In cælis ambulantes, mundum odio habentes, ad mundi opera ne conuertamini. Solutis vinculis carnalium affectuum, ne in eoſdem iterùm impingatis, qui omnibus caducis huius vitæ illecebris renuntiaſtis; à propoſito veſtri ſtudio ne reſiliatis, riſum dæmonibus præbentes. Ad curſum obedientiæ vſque ad finem inſiſtite, vt immarceſcibilem iuſtitiæ coronam reportetis, humilitatem ſectantes, voluntatem propriam abnegate, ad ea ſolùm vos conformantes, quæ à Præpoſito veſtro fuerint approbata. Etſi quidem hæc ſcitis, beati ſi ad finem vſque illa ſeruabitis. Vos enim Martyrum chorus excipiet, coroniſque in Regno cælorum redimiti ſempiternis bonis fruemini.

AD SVBDITOS ADMONITIO.

LXXIV. De cetero, fratres, Valete. Iter enim ingredior, vnde reditus non patet, quod omnes ab æuo ingreſſi ſunt, quod & vos poſtmodum, hac vita peracta, ingreſſuri eſtis. Ignoro autem, fratres mei, quò pergam, & quale iudicium me maneat, aut quiſnam me locus excipiet. Opus enim bonum in conſpectu Dei nullum egi, ne vnum quidem: at contrà reus ſum omnis peccati.] ita Sanctus ex affectu timoris, ſeipſum conſiderans vt hominem. At ſecundùm illud Dauidicum: [a] Ad me ipſum anima mea conturbata eſt, propterea memor ero tui,] ſtatim inter ſcribendum, diuinæ bonitatis conſideratione, ſpe erectus & fiducia exaltatus, longè diuerſa profert iſta mox ſubdens:

DE SEIPSO HVMILIS CONFESSIO CVM FIDVCIA SALVTIS.

[a] *Pſal.* 41.

LXXV. Verumtamen lęror & gaudeo, quòd ex hoc mundo in cęlum abeo, à tenebris in lucem, à ſeruitute in libertatem, ab incolatu in veram habitationę & patriam, à peregrinis & alienis (incola [b] enim ſum & peregrinus, ſicut omnes patres mei) ad mea & propria: confidentiùs adhuc dicam, quòd ad Dominum meum abeo, ad Dominũ & Deum meum, quem dilexit anima mea, quem agnoui patrem, tametſi non colui vt filius, quem poſſedi præ omnibus, tametſi vt germanus ſeruus non ſeruiui. Hęc vt inſipiens dixi, ſed propter vos dixi, vt propenſiores ſitis, & oretis pro ſalute mea, quam vbi adeptus fuero (ea ſpondeo in oculis veritatis) non deſiturum me confidenter orare Deum ac Dominũ meum pro omnibus vobis, vt benè vobis ſit, vt ſaluemini, vt impleamini, expectans vnumquemque ſigillatim, cùm ex mundo migrabit, vt videam & excipiam & amplectar. Fiduciam enim hanc habeo, quòd

[b] *Pſal.* 118.

bonitas

A bonitas eius in idipſum nos omnes hîc ſeruabit, & in futuro ſæculo, eius mandatis obſecutos ad celebrandam eius ſummam potentiam. Recordamini humilium ſermonum meorum, filij. Depoſitum cuſtodite in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Cuius gloria, & imperium in ſæcula ſæculorum. Amen.] hactenus Patris ſanctiſſimi teſtamentum.

LXXVI. Defuncto itaque (vt dictum eſt) magni nominis & meriti apud Deum & homines Theodoro, Imperatorum cenſore grauiſſimo, imperterrito monitore, atque acerrimo reprehenſore Principum, perinde ac ſi cum ipſo extinctæ eſſent omnes Eccleſiaſticæ leges, Imperatori inconceſſa tentandi aditus eſt patefactus. Accidit planè Michaeli Imperatori, ſecundùm illud Apocalypſis de reprobis dictum: [a] Qui ſordeſcit, ſordeſcat adhuc.] Etenim cùm ſemel ad mala laxaſſet habenas, addidit ad alia ſcelera ſacrilegium illud, vt defuncta vxore, deſponſatam Chriſto, veteri Chriſtiano ritu, virginem monialem, à pueritia

[a] *Apoc.* 22.

B educatam in monaſterio, Conſtantini, vt ferebatur, Imperatoris filiam, nomine Euphroſynam vxorem duxerit, nemine reclamante, vti ſæpè fecerat magnus ille Theodorus, Dei tonitrus, Regum terror, qui vt alter Baptiſta Ioannes Reges impios redarguere, ſcriptiſque proſcindere conſueuit. Sed quòd Regum facta in ſubditorum exempla ducuntur, poſt hæc idem ſcelus (vt ſuo loco dicemus) perpetrauit in Sicilia militum ductor Euphemius, qui monialem virginem ſibi matrimonio iunxit. Verùm quod ipſe impunè patrauit ſcelus Imperator, in alio magnopere vltum voluit: cuius rei cauſa, tradita eſt inſula Sarracenis, vt pluribus ſuo loco dicetur.

EVPHROSYNAM MONIALEM DVCIT IN VXOREM IMP.

LXXVII. Sed execratus parentis ſcelus filius eius Theophilus, ſtatim vt potuit, vbi pater ex hac vita diſceſſit, ſumma rerum ipſe potitus, eamdem Euphroſynam nouercam Auguſtam, ſecuritatis iuramento firmatam, ex aula pulſam in monaſterium, ex quo abducta fuerat, redire coëgit.

EVPHROSYNA AVGVSTA COACTA DEMVM REDIRE IN MONASTERIVM.

C Secuta ſunt Michaelis ſcelus ingentia mala; nam omnis exercitus Imperatoris in Cretam miſſus ad expellendos inde Sarracenos, qui ea potiti fortiter defendebant, ipſorum gladijs penitus cæſus fuit, adeò vt nec vnus Conſtantinopolim redire potuerit. Sed & eodem pariter tempore Dalmatia ab Orientali Imperatore defecit. habet hæc omnia pluribus Ioannes Curopalata. Sed quod ſemel impius Imperator magno totius Catholici orbis horrore ſacrilegium huiuſcemodi perpetrauit (proh nefas! proh dolor! proh pudor!) Patriarchæ huius ſęculi hęreticorum, eorumque ſectarij Nouatores nefandiſſimè frequentarunt, & abſque pudore, immò cum gloria, vtpote ex conditarum ab ipſis infamium legum præſcripto. Quò delirium mentis præcipitat miſeros?

LXXVIII.

DIESV CHRISTI ANNVS 827. VALENTINI PAP. ANNVS 1. LVDOVICI 14. MICHAEL. BALBI 7. IMPP.

ANNVS ſequitur Redemptoris octingẽteſimus vigeſimus ſeptimus, Indictionis quintæ, quo Eugenius Papa ad conſultationem Archiepiſcopi Viennenſis iſta reſpondit: [b]

1. [b] *Bibl. Floriac. edit. à Ioan. à Boſco Cæleſt. par. 2. pag. 50.*

Eugenius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei reuerendiſſimo fratri Bernardo Archiepiſcopo Viennenſi.

EVGENII PAP. AD CONSVLTATIONEM ARCHIEPISC. VIENNENSIS RESPONSIO.

Congaudeo valdè, quoniam licet ab aliquibus detentus, tamen pro magno Apoſtoli Petri amore, noſtroq; litteræ veſtræ ſanctitatis nobis redditæ ſunt. Per quas mirè cognouimus,

E qualem erga nos exerẽre charitatẽ deſideratis. Vnde immemor noſtri fore non debet, quia tuæ dilectionis affectus in viſceribus noſtris reſedit. Et ideò quocumque loco fueris profectus, ad rem eccleſiæ tuæ peragendam: optamus vt clauigeri te Petri dextera circumtegat atque gubernet. De cauſa, frater chariſſime, quá nobis per veſtras ſyllabas intimare curaſtis, hoc exinde ſcire vos volumus, quia quantum potuimus, recurſu lectionis illam in ſcrinijs noſtris inueſtigauimus: & quidquid poſt auctoritatem Romanam in Iuſtiniana etiam lege comperimus, tuę ſanctitati per noſtros apices intimamus. In cap. D. xj. eiuſdem legis ita inuenimus: Vt præſcriptio quadraginta annorum venerabilibus locis competenter aptetur. Neque viginti vel triginta annorũ præſcriptio, religionis domibus opponatur; ſed ſola quadraginta annorum curricula, non ſolùm in legatis, & rebus exterioribus, ſed etiam in hereditatibus ſacris valeat, ex quo per auctoritatis noſtræ ſeriem, quam veſtræ dirigimus charitati, vt ſi cauſa ita eſt, quemadmodum veſtra nobis denuntiauit epiſtola, veſtræ eccleſiæ

eam conceſſam non dubitetis. ſimiliter veſtrum planè priuilegium vobis redintegratum, A
quod prædeceſſores noſtri veſtræ ſedi conceſſerunt, cognoſcatis. Neque enim aliud nos
velle debemus, quàm quod illi irrefragabilibus regulis firmauerunt. Deus omnipotens ve-
ſtrum ſemper & eccleſiæ veſtræ ab hoſtibus honorem cuſtodiat. Scriptum per manum A-
* v. gathonis Notarij & Scriniarij, in menſe Iulio. Indict. * xv. Benè valete. Data viij. Idus
* xiiij. Iulij per manum Georgij Bibliothecarij ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, imperante domno pijſ-
ſimo Auguſto Ludouico, Imperij eius anno * iiij.] hæc Eugenius Papa.

II. Eodem quoque anno venerandę reliquię SS. Marcellini & Petri, de quibus pluribus
actum eſt anno ſuperiori, delatę Aquiſgranum, immenſis coruſcauere miraculis, adeò vt
Ludouicus Imp. vnà cum ſuis omnibus magna admiratione affectus, propenſiori ſtudio
Sanctos colerent. Sed qua occaſione id factum acciderit, audi Einhardum qui aderat, rem
geſtam verbis his proſequentem: Tranſactis admodum paucis poſtquam ad Comitatum B
veneram, diebus, ego ſecundùm conſuetudinem amicorum maturius ſurgens, primo ma-
CONGRES- SVS EIN- HARDI CVM HILDVINO. ne palatiũ petij. Ibi cùm ingreſſus Hilduinum, cuius libro ſuperiore mentionem feci, ante
fores regij cubiculi ſedentem, atque egreſſum Principis opperientem inueniſſem, ex more
ſalutatum ſurgere, atque ad quam dã feneſtram, de qua in inferiora palatij proſpectus erat,
mecum accedere rogaui. Ad quam pariter ſtando incumbentes, de tranſlatione SS. Mar-
tyrum Marcellini & Petri, necnon & de miraculo, quod influxit, cruoris, quo loculum eo-
rum ſeptem diebus ſudaſſe commemoraui, oſtenſum eſt, mirando multa ſumus locuti.
Cumque ad id loci ſermocinando veniſſemus, vt etiam de veſtimentis, quæ cum corpori-
bus eorum inuenta ſunt mentio fieret, atque ego miræ ſubtilitatis veſtem beati Marcellini
fuiſſe dicerem: ille velut qui rem æque vt ego notam haberet, vera me de veſtibus dixiſſe
reſpondit. Hic ego ſtupefactus & admirans, percontari cœpi, vnde illi hæc veſtimentorum C
quæ numquam viderat, notitia contingere potuiſſet.

III. At ille me intuitus, paululùm ſiluit, ac deinde: Sãtius, inquit, eſſe arbitror, vt per me cog-
noſcas, quod me tacente, tamen per alios celeriter es cogniturus, & ego illius rei ſim pro-
ditor ſimplex, quam fortaſſe alter ſi prodiderit, non ſimpliciter enuntiabit: neque enim po-
teſt, quia ſic natura comparatum eſt, vt hoc quis veraciter dicere queat, cuius notitiam non
per ſeipſum, ſed aliorum relatione fuerit aſſecutus. Tuæ tantùm fidei committo, qualiter
DE SVBLA- TIS FVRTO RELIQVIIS NARRATIO. inde mecum acturus ſis, poſtquam meo relatu omnem rei geſtæ veritatem agnoueris. Cui
cùm me non aliud acturum, quàm quod inter nos conueniret, breui ſermone reſpondiſ-
ſem: Preſbyter (inquit) ille qui ad ferendas beati Tiburtij reliquias, Romam meo iuſſu
profectus eſt, cùm id propter quod illò venerat, ita vt volebat, perficere nequiuiſſet, iamque
Notarius tuus acceptis de quibus loquimur, ſanctorum Martyrum reliquijs, domum redi- D
re ſtatuiſſet: iniit cum illo conſilium, vt illo paululùm Romę moras faciente, ipſe cum Lu-
niſone fratre Deuſdonæ, & cum hominibus eius qui illos ſacros cineres ferre debebant,
Papiam vſque præcederet, ibique illius ac Deuſdonæ præſtolarentur aduentum. Placuit
ambobus iſta conuentio, illiſque Romæ ſubſtantibus, preſbyter cum Luniſone ac pueris
reliquias ferentibus Papiam proficiſcitur.

IV. Quò cum eſſet peruentum, ſcrinia ſacros cineres continentia in Eccleſia tua penes altare
ſunt poſita, atque ab excubantibus clericis ac laicis in eadem baſilica diligenti ſolertia cu-
ſtodita. Quadam verò nocte, cùm & ipſe inter ceteros ad eaſdem excubias in Eccleſia vi-
gilaret: contigit (vt & ipſe aſſerit) circa mediam ferè noctem, vt obrepente paulatim ſom-
no, vniuerſi qui intra eamdem baſilicam vigilandi gratia conuenerant, præter ſe ſolùm ob-
dormirent. Tum ſibi in mentem veniſſe, viſumque fuiſſe, non ſine magna quadam cauſa E
factum, vt hominibus tam ſubitaneus ſopor obrepſerit: ratuſq; ſibi oblata occaſione vten-
dum, ſurrexit, atque accenſo lumine, ad ſcrinia ſilenter acceſſit. Tum filis ſigillorũ admota
cerei flãma crematis, ſcrinia ſine claue celeriter aperuit, ac de vtroque corpore portionem,
quæ ei videbatur, accipiens, ſigilla, vt erant, integra filorum crematorum ſummitatibus
annectit, nulloque id factum ſentiente, in loco ſuo reſedit. Poſt hæc ſublatas tali furto San-
ctorum reliquias, cùm ad me fuiſſet reuerſus detulit, primoque illas non ſancti Marcellini
vel Petri, ſed ſancti Tiburtij eſſe, aſſeuerauit. Deinde cùm neſcio quid vereretur, ſecretè
RELIQVIAE FVRTO SVB- LATAE IN ECCLESIA S. MEDARDI DEPOSITAE. mecum locutus, quorum Sanctorum eſſent reliquię, quoque modo eas fuiſſet adeptus, pa-
tenter aperuit. Habemus illas apud ſanctum Medardum in loco celebri honorificè collo-
catas, vbi ab omni populo cum magna veneratione coluntur; ſed vtrum eas nobis habere
liceat, in tuo manet arbitrio.

His

His auditis, recordatus ſum quid in itinere; quò proximè ad palatium proficiſcebar, à · v.
A quodam hoſpite audierim; qui inter cetera quæ mecum loquebatur: Numquid noſti, ait,
qualis de ſanctis Martyribus Marcellino & Petro per hanc regionem fama diſperſa ſit?
Cumque me id neſcire reſponderem, tum ille: Dicunt, inquit, qui de ſancto Sebaſtiano
veniunt (*ex monaſterio & Eccleſia ſancti Medardi ſcilicet, vbi reliquiæ ſancti Sebaſtiani
collocatæ fuerant*) quòd preſbyter quidam Hilduini Abbatis, qui cum Notario tuo Ro-
mam profectus eſt, cum inde reuerterentur, & in quodam loco communi diuerſorio vte-
rentur, tuis ebrietate ac ſomno depreſſis, & id quod agebatur penitus ignorantibus, ſcri-
nia quibus Sanctorum corpora continebantur, aperuiſſet, eaque inde abſtuliſſet, atque
abiens Hilduino detuliſſet: & modò apud S. Medardum ſint. In ſcrinijs verò tuis parum
quiddam ſacri pulueris remanſiſſe, quod ad te per Notarium tuum perlatum ſit. Horum
B reminiſcens, eaque cum his quæ ab Hilduino dicebantur, conferens, non modica men-
tis perturbatione commotus ſum, ob hoc præcipuè, quia nondum inuentum habebam
conſilium, quo illam execrabilem atque aſtutam diaboli vbique diuulgatam famam ex-
tinguere, ac de cordibus deceptæ multitudinis depellere potuiſſem. Illud tamen optimè
iudicaui, vt Hilduinum rogarem id ipſum mihi reddere quod de meis ſcrinijs ſublatum, OBTINET AB HILDVI- NO SVBLA- TAS RELI- QVIAS EIN- HARDVS. & ad ſe delatum, atque à ſe receptum poſt illam ſpontaneam confeſſionem negare non
poterat. Quod etiam quanta potui inſtantia facere curaui; & licet ille paulò durior &
difficilior quàm optaueram in aſſenſione fuiſſet: victus tamen eſt ſedulitate precum mea-
rum, ceſſitque improbitati meæ qui ſe paulo antè nullius iuſſioni, in hac præſertim cauſa,
ceſſurum pronuntiauerat.

Interea miſſis ad Ratleicum & Luniſonem litteris (erant enim in loco vbi Martyrum VI.
C corpora collocaui) qualis per totam pęnè Galliam de ijſdem factis Martyribus fama eſſet,
eis indicare curaui: commonefaciens eos, vt cogitarent ſi aliquid tale vel ſimile his, quæ
Hilduinus de facto preſbyteri ſui aſſerebat, in via eorum aduertere, vel reminiſci potuiſ-
ſent. Qui ſtatim ad me in palatium venientes, valdè diſparem his quæ Hilduinus dicebat,
fabulam detulerunt: nam in primis omnia quæ preſbyter ille Hilduino retulerat, falſa eſſe
teſtati ſunt, neque vllam poſtquam Roma exierunt, vel illi preſbytero, vel cuilibet alteri
datam fuiſſe occaſionem, per quam ad huiuſmodi facinus perpetrandum aditum habere
potuiſſet. Sed hoc ipſum quod de ſacris Martyrum cineribus aliter quàm debuerat, acci-
diſſe conſtabat, Romæ in domo Deuſdonæ per auaritiam Luniſonis & vafritiem memo-
rati preſbyteri contigiſſe, eo videlicet tempore quo corpus beati Marcellini de tumba
ſua ſublatum, in domo Deuſdonæ ſeruabatur, modumque facti talem fuiſſe dixerunt.
D Memoratus ille Hilduini preſbyter ſpe quam de S. Tiburtij corpore adipiſcendo concepe-
rat, fruſtratus, ne omnino vacuus ad Dominum ſuum reuerteretur, quod fide non poterat,
fraude aſſequi molitus eſt. Ita Luniſonem aggreſſus, quia pauperem ac proinde cupidum QVOMODO TVRPI MER CEDE RELI- QVIAE S. MARCELLI- NI SVNT DATAE. eſſe cognouerat, oblatis ei quatuor aureis nummis, quiniſque argenti ſolidis, ad proditio-
nem faciendam illexit. Accipiens enim oblatam pecuniam, arcam in qua corpus beati
Marcellini erat à Deuſdona depoſitum atque incluſum aperuit, & illi nequiſſimo nebulo-
ni auferendi ex ea quod vellet, qualem ipſe optauerat, poteſtatem fecit. Nec ille in ea rapi-
na particeps fuit: nam tantum de ſacris beati Martyris cineribus ſuſtulit, quantum vas ſex-
tarij menſuram habens, capere poſſe videbatur. Hoc eo modo factum eſſe, ipſe qui id
cum commemorato preſbytero machinatus eſt Luniſo, pedibus meis deuolutus, flendo
teſtatus eſt. Tum ego rei veritate comperta, Ratleicum ac Luniſonem eò vnde venerant
E redire præcepi.

Ac deinde cum Hilduino locutus, conuentione inter nos facta, quando ſacræ mihi reli- VII.
quiæ redderentur, duos clericos de noſtra Hiltfridum videlicet ac Filimarum (alter
preſbyter alter * ſubdiaconus erat) ad recipiendas eas Auguſtam Sueſſorum pergere iuſſi, * diaconus
mittens per eoſdem ad locum de quo eędem reliquię auferendę erant, benedictionis gratia
nummos aureos numero centum. Qui vbi ad monaſterium ſancti Medardi in die Palma-
rum veniſſent, per triduum ibi morati ſunt; & recepto illo propter quem miſſi fuerant, RELIQVIAE S. MARCEL- LINI AQVIS- GRANVM DELATAE. incomparabili theſauro, comitãtibus ſecum duobus ex eodem monaſterio fratribus, quan-
ta potuerunt celeritate ad palatium reuerſi ſunt. Reliquias autem non mihi, ſed Hilduino
detulerunt. Quas ipſe recipiens, in Oratorio domus ſuæ fecit cuſtodiri, vſque dum tranſ-
actis Paſchalis feſti occupationibus, vacuum tempus haberet, quo mihi id quod redden-
dum erat, priuſquam redderet, oſtendere potuiſſet.

VIII. Completis itaque post sanctum Pascha octo vel eo amplius diebus, cùm Rex venandi gratia de palatio fuisset egressus, Hilduinus, secundùm quod inter nos conuenerat, memoratis reliquijs de Oratorio suo, vbi seruabãtur, sublatis, atque basilicę sanctę Dei Genitricis illatis, altariq́ue superpositis, me vt eas inspicerem, fecit acciri. Tum capsam in qua reliquię continebantur, aperiens ostendit mihi, vt viderem quid esset quod ille redderet, & ego reciperem. Exinde sublatam de altari eamdem capsam in manibus meis imposuit; dataq́ue oratione competenti, præcẽtoris etiam officio functus, antiphonam laudi Martyrum conuenientem clericis ad psallendum paratis imposuit, nosq́ue cum illo inæstimabili thesauro recedentes, vsque ad ostium basilicæ concinendo prosecutus est. Processimus inde paulatim cum crucibus & cereis laudantes Domini misericordiam vsque ad Oratorium quod erat in domo nostra vili opere instructum, eiq́ue (quia aliud non habebatur) illas sacras reliquias intulimus. In illa verò processione nostra, quam de basilica vsque ad Oratorium nostrum nos feciſſe dixi, quid miraculi acciderit, censeo non esse tacendum. A

EX BASILICA IN ORATORIVM RECEPTAE RELIQVIAE TRANSLATAE.

IX. Egredientibus enim nobis de Ecclesia, laudemq́ue Domino Deo nostro excelsa voce canentibus, tanta vis suauissimi odoris eam partem vici Aquensis, quæ ab Ecclesia ad Occidentem respicit, totam impleuit, vt illa fragrantia pęnè omnes eiusdem partis habitatores, itemq́ue vniuersi, qui pro quibuslibet causis atque negotijs, eadem in parte fuerant constituti, ita diuinitus commouerentur, vt omissis quæ in manibus habebantur operibus, cuncti cursu rapidissimo, primò ad Ecclesiam, deinde quasi per vestigiũ ad Oratorium nostrum, in quod illas reliquias illatas esse audierant, summopere festinarent. Fit immodicus intra septa nostra exultantis simul atque admirantis populi concursus; & cùm magna pars eorum qui confluxerunt, id quod agebatur, quid esset ignoraret, gaudio tamen & exultatione repleti, Dei omnipotentis misericordiam collaudabant. B

ODOR IMMENSVS EX SACRIS RELIQVIIS.

X. Postquam fama crebrescente diuulgatum est, reliquias S. Marcellini Martyris in eum locum esse delatas: non solùm de eodem vico Aquensi & vicinis etiam adiacentibus villis, verùm etiam de longinquioribus locis ac pagis adeò frequens atque immanis multitudo congregata est, vt nobis ad officium in eodem Oratorio celebrandum præter vespertinas horas atque nocturnas haud facilis pateret introitus. Adducebantur vndique debiles, & varijs affecti languoribus circa Oratorij parietes à propinquis suis atque amicis collocabantur. Videres ibi pænè omnium infirmitatum genera per virtutem Christi Domini, & per meritum beatissimi Martyris in omni sexu & ætate curari: cæcis visus, claudis incessus, surdis auditus, mutis sermo redditur; paralyticis etiam & qui totius corporis viribus destituti, alienis manibus apportati sunt, sanitate receptа, proprijs pedibus ad sua reuertebantur. Sed singula ibi tum facta miracula idem qui aspexit præsens singulis Einhardus scriptis mandans, tertium ex illis librum conscripsit. Sed susceptam ab eo semel modò prosequamur narrationem historiæ: pergit enim: C

CREBRA MIRACVLA EX RELIQVIS MARTYRIS.

XI. Hæc vbi ad regias aures relatione Hilduini prolata sunt: statuit primò, vt ad palatium regressus, Oratorium nostrum in quo hæc fiebant, Martyrem venerabundus accederet: sed ne id faceret, eodem Hilduino suggerente, prohibitus, ad maiorem basilicam reliquias deferri præcepit: ibiq́ue delatas humili supplicatione veneratus est, celebratisq́ue Missarum solemnijs, obtulit beatis Martyribus Marcellino & Petro quoddam prędiolum situm iuxta fluuium, Aram vocabulo, Ludoluestropf, habens mansos quindecim, & vinearum aripennes nouem. Obtulit & Regina cingulum suum ex auro & gemmis factum pensans libras tres. Quibus expletis, relatæ sunt reliquiæ ad locum suum, in Oratorium videlicet nostrum, fueruntq́ue ibi diebus quadraginta vel ampliùs, vsque dum Imperator palatio egrediens, venandi gratia solemni more siluas peteret. D

LVDOVICVS IMP. VENERATVR S. RELIQVIAS.

XII. Quo facto, & nos comparatis, quæ ad profectionem nostram necessaria videbantur, cum ijsdem reliquijs de vico Aquensi promouimus. In ipso autem nostræ egressionis articulo, cùm Missarum solemnia celebrarentur, anus quædam in palatio notissima, annorum circiter octoginta, neruorum contractione laborans, in conspectu nostro curata est. quę vt ipsa narrante didicimus, per quinquaginta annos hoc morbo detenta, more quadrupedum genibus manibusq́ue nitendo, officium ambulandi reptando impleuerat. Inde iter ingressi, suffragantibus Sanctorum meritis, * sextodecimo die Mulinheimum vicum, in quo sacros beatorum Martyrum cineres ad Comitatum profecturi dimisimus, Domino adiuuante, peruenimus. In quo itinere quantum gaudij quantumq́ue lætitiæ de illarum aduentu reliquiarum populis in eadem via cõsistentibus accesserit, neque mihi silendum est, nec tamen E

INGENS MIRACVLVM DE ANV CVRVA ERECTA.

* sexto denum

ita

ita vt fuit, plenè dici atque enuntiari potest. Dicendum tamen est, ne res ad Dei laudem maximè pertinens, quasi per desidiam silentio suppressa videatur. At primùm quidẽ gestit animus id referre, quod palatio egressi in multorum præsentia nos vidisse reminiscimur. A

Vurmius dicitur fluuiolus, duobus ferè passuum millibus ab Aquensi palatio distantem habens pontem; ad quem venientes propter multitudinẽ quæ nos eousq́ue de palatio prosequebatur, iamq́ue redire volebat, vt orandi locum haberet, parumper constitimus: ibi quidã de orantibus cum alio ad reliquias accedens, sociumq́; respiciens: Propter amorem, inquit, atque honorem huius Sancti, ære alieno, propter quod te mihi obnoxium esse non ignoras, absoluo: debebat ei (vt ipse fatebatur) dimidiam argenti libram. Itemq́ue alter socium suum manu comprehensum ad reliquias trahens: Patrem, ait, meum occidisti, ac proinde inimici eramus ad inuicẽ; nunc autem propter amorem & honorem Dei, & huius Sancti, deposita simultate, fœdus tecum iungere atque inire volo, vt ab hinc in futurum perpetua inter nos amicitia permaneat; sitq́ue hic Sanctus conditę inuicem charitatis testis, & vltor in eum qui hanc pacem prior irrumpere tentauerit. B

XIII.

DIMISSIO DEBITI ET INIVRIARVM SPONTANEA.

Hic illa turba quę nobiscũ de palatio fuerat egressa, adoratis atque exosculatis sacris reliquijs, cum multis lacrymis, quas præ nimio gaudio continere non poterat, domũ reuertitur, alia multitudine quæ ibi nobis obuiauit; nos comitante, atq; Kyrie eleison, sine intermissione cantante, vsque ad eum locũ in quo simili modo ab alijs occurrentibus excipiebamur; quę tunc similiter vt prior, supplicatione facta ad sua reuersa est. Hoc modo per singulos dies à prima luce vsque ad vesperum comitantibus ac Domino Christo laudem dicentibus populorum turbis ab Aquensi palatio vsque ad memoratum Mulinheim vicum, Domino iter nostrum prosperante peruenimus, atque ibi illas reliquias super altare, penes quod loculus sacras Martyrum cineres continens positus erat, gemmata capsa reconditas collocauimus, fueruntq́ue ibi repositę vsque dum nos mense Nouembrio ad palatium ire parãtes, per reuelationem admoniti sumus, ne priùs de illo loco proficiscerẽmur, quàm eas corpori de quo sumptæ erant, coniungeremus. Qualiter autem fuerit reuelatum, vt hoc fieri deberet, non est silentio transeundum; quia non solùm somnio (vt fieri solet) sed etiam signis quibusdam ac terroribus ad vigilantium curam pertinentibus, ostensum est, beatos Martyres omnino voluisse, vt in hac re iussio illorum fuisset adimpleta. C

XIIII.

VETVS MOS IN TRANSLATIONE RELIQVIARVM SERVATVS.

XV.

QVAE CONTIGERINT CLERICO EXCVBIAS FACIENTI.

Erat vnus de clericis qui ad excubias basilicæ deputati fuerant nomini Landolphus, cui tunc signi tangendi cura commissa fuerat, habens stratum suum iuxta australem basilicæ ianuam. Qui cùm secundùm consuetudinem nocturni ac matutinalis officij solemni more surgeret, signumq́ue moueret, completoq́ue ante lucem eodem officio, rursùm dormire vellet, clausis Ecclesiæ foribus, coram sanctorum Martyrum cineribus supplicãdi gratia se prostrauit. Ibi cùm Psalmum quinquagesimũ (vt ipse asseruit) dicere incepisset: audiuit iuxta se in pauimento velut sonitum pedum hominis, huc atque illuc ibidem deambulantis. Consternatusq́ue pauore non minimo, erexit se paululùm in genua, & in omnem partem circumspicere cœpit, existimans aliquem de pauperibus clausis Ecclesię ianuis in quolibet angulo delituisse. Cumq́ue nullum alium quàm se solum intra parietes basilicæ esse cerneret, iterùm se ad orationem inclinauit, ac Psalmum quem priùs inchoauerat, repetiuit; sed antequam vnum eius versum complere potuisset, capsa quæ altari imposita sacras beati Marcellini reliquias continebat, repentino crepitu tota vehementer insonuit, ac quasi malleo percussa dissiluisse videretur; duo quoque ostia basilicæ quæ iam clausa erant, occidentale videlicet & australe, velut aliquo pulsante simili modo sonuerunt. Quibus territus ac stupefactus, cùm quid sibi agendum esset penitus ignoraret, surgit ab altare, & in lectum suum se pauitando proiecit. D E

XVI.

VISIO DE VNIENDIS SIMVL S. MARCELLINI RELIQVIIS.

Subitoq́ue sopore depressus, vidit sibi quemdam ignoti vultus virum assistere, qui se talibus verbis compellaret: Certúmne est, ait, Einhardum sic ad palatium properare velle, vt reliquias S. Marcellini quas huc detulit, priùs in locum de quo sublatæ fuerunt non reponat? Cùm ille huius rei ignarum esse respondisset: Surge, inquit, primo diluculo, eiq́ue ex auctoritate Martyrum præcipe, ne hinc abire, vel alicubi pergere præsumat, antequam reliquias illas suo loco restituat. Expergefactus surrexit, & vbi me primùm conuenire potuit, hoc quod sibi fuerat imperatum, mihi intimare curauit. Sed neque ego segniter in huiusce modi negotio aliquid agendum arbitratus, immò id quod iubebatur, sine vlla morarum interpositione adimplendum esse iudicans, ipso quidem die, ea quæ ad hoc necessaria erant, præparare iussi.

XVII. POST IVNCTAS RELIQVIAS MIRACVLVM.

Sequenti verò die, sacras illas reliquias corpori de quo sumptæ fuerant, cum summa diligentia sociare curaui. Quod factum quàm gratissimum beatis Martyribus foret, attestatione miraculi subsequentis liquidò comprobatur: Nam proxima nocte, cùm ad matutinum officiũ in basilica solemniter sederemus, senex quidam gressuum officio destitutus, genibus ac manibus nitens, reptando ad orationem intrauit. Is coram omnibus nobis, per virtutem Dei & merita beatissimorum Martyrum, eadem qua ingressus est hora, ita perfectè curatus est, vt ad incedendũ nec baculi quidem sustentatione vlteriùs indigeret. Qui etiam & surdum se per cõtinuum quinquennium fuisse, simulq; cum officio pedum auditum sibi redditum affirmabat. His ita peractis, ad Comitatum, sicut superiùs me facere voluisse retuli, ibidem hiematurus, multa mecum reputando profectus sum.] Hæc ipse, qui eius historiæ sic absoluit librum secundum, addens duos alios libros de miraculis per eorumdem Sanctorum reliquias diuersis in locis editis, siue in palatio siue in loco vbi sunt iussæ poni, Deo per sanctos Martyres operante, quibus ista præfatur: A B

XVIII. Ceterùm de his omnibus miraculis ea primùm scribenda videntur, quæ in eo loco gesta & à me ipso visa sunt, ad quem suos sacratissimos cineres ijdem beatissimi Martyres transferri præceperunt. Deinde illa quæ in Aquensi palatio sub ipsis aulicorum obtutibus facta memorãtur. Tum ea quæ per diuersa loca, ad quæ religiosis viris petentibus, ac me tribuente sacræ illorum reliquiæ delatæ sunt, gesta referuntur, censui esse ponenda.] hæc ipse, qui duobus libris illis posterioribus, triennij spatio facta miracula complexus, non ordine temporis, quo annis singulis ea fieri contigerunt describens, sed locorum potius seruato ordine, vt vidisti, est prosecutus. Nos autem ex illis huc ea tantùm inferemus (non enim omnia prosequi est in animo, ne legenti fastidium inferam nimia celebritate) quæ quo potissimùm anno sint gesta pro instituti ratione, certa nota temporis distinguuntur. C

XIX. LIBELLVS GEORGII DE MIRACVLIS SS. MARTYRVM.

Quæ autem hoc potissimùm anno decimoquarto Ludouici Imperatoris fieri contigerunt, libellus Georgij Veneti [a] docet, qui ab eodem Einhardo acceptas reliquias in monasterio S. Saluij, cuius rector erat, religiosissimè collocauit, de quo Einhardus ista: Anno quartodecimo, Christo propitio, Imperij Ludouici Augusti, cùm ad corroborandam Christiani populi Fidem, sicut in initio nascentis Ecclesiæ, signa & prodigia in ipso Regis palatio per merita Sanctorum suorum Dominus dignaretur ostendere: petijt, & obtinuit Georgius presbyter Aquisgrani palatio ab Einhardo Abbate reliquias beatorum Christi Martyrum Marcellini & Petri, quorum corpora ipse de Roma per homines suos illata nuper acceperat: easque in capsa, quam auro & gemmis decenter ornauerat, ac conditas per diaconum suum, nomine Theothardum, in basilicam S. Saluij Martyris, quam ipse tunc temporis per beneficium Regis tenebat, dirigere curauit. Qui diaconus cum ad villam Regiam, quæ Vuasidium vocatur, veniisset, occurrit ei homo gibberosus, & ex dentium dolore ita vexatus, atque confectus, vt per dies quindecim nullum alium victum quàm solam aquam posset assumere. Qui cùm cohortante diacono coram reliquijs quas ille ferebat, se ad adorandum prostrasset, & Dominum Christum vt sui misereretur, deuote ac suppliciter inuocasset; per intercessionem Sanctorum Marcellini & Petri, cuncta corporis incommoditate depulsa, sanus ab oratione surrexit. Factum est hoc miraculũ tertiodecimo Kalendas Iulij, quod à me superiùs pleniùs est enarratum, quia ego illud iuxta relationem memorati Georgij conscribere curaui. [a] *Einuar. lib. 4 cap. 10.* D

XX. [b] *Eod. tit. 4. §. 11. 12.*

Diaconus [b] autem cum reliquijs tertia die Valentianas veniens, cùm eas in basilicam S. Saluij, sicut ei fuerat imperatũ, reuerenter & honorificè inferret, quidam iuuenis de villa Regis quæ Listina vocatur, Dominicus nomine, qui eo morbo quem Græci spasmum appellant, iam per annum integrum sic vexabatur, vt manus eius dextera penitus cõtineri non posset, sed agitatione continua quasi qui molam verteret moueret in gyrum: statim in ipso introitu per merita Beatorum, coram omni populo ita curatus est, vt post hęc nullum illius horrendę agitationis pateretur incommodum. Exinde die quarta, in festiuitate videlicet beati Ioannis Baptistę, anus quędam nomine Gerrada quę se annum vnum cæcam fuisse testata est, dum Missarum solemnia celebrarentur, inuocatis beatis Martyribus, lumen quod ex fide petierat, cunctis qui aderant, videntibus, per illorum merita recepit. E

XXI. Similiter in festiuitate S. Saluij, quę euenit sexto Kalendas Iulij, quidam homo surdus & mutus, inter solemnia Missarum per suffragia Martyrum & auditum & loquelam recipere meruit. Eadem die anus quædam de pago Laudunensi Rodeltrudis nomine, quæ per tres annos lumen cęli non vidit, in eadem celebratione Missarum visum recepit. Quinto Kalendas

A Kalendas Iulij puer quidam annorum circiter septem Domitianus nomine, qui fuit cęcus à natiuitate, dum diuinum celebraretur officium, per merita beatorũ Martyrum illuminatus est. In Vigilia beatorum Apostolorum Petri & Pauli, id est, quarto Kalendas Iulij, puella quædam parua, nomine Theotbalda habens ætatis annos (vt putabatur) nouem, quæ tribus annis nihil viderat, tempore salutaris officij in media populi multitudine constituta, Martyrum suffragantibus meritis, lumen amissum, ex diuina miseratione recepit. Eadem die quidam homo nomine Dado, de villa Ponticuli vocata; qui annis sex curuus erat, & ad cælum se erigere non poterat, itaque breuibus asticulis sustentandi se gratia sub axillis positis curuus incedebat: is eadem hora, eodemque in loco per misericordiam Dei, & per merita beatorum Martyrum erectus & sanus effectus est.

B Die quarto Nonarum Iuliarum, quædam vidua Adalrada, quę annis quatuor oculorum lumine priuata, nihil videbat, audita virtutum fama, spem visus recipiendi non vana fide concepit, acceptoque baculo, sola sine ductore ad Valentianas ire contendit, cumque vico appropinquare cœpisset, visum est ei, quòd velut vnum solis radium oculo dextro cõspiceret, ac proinde diuinam clementiam puro corde deprecata est, vt per intercessionẽ Sanctorum suorum Ecclesiam beati Saluij se videre permitteret. Statim exaudita est, & quod optauerat, Domino miserente, sine mora est consecuta. Ipsa quoque die altera quędam femina de pago Nouiomensi, nomine Ruoitla, quinquennio cæca, inter Missarum solemnia lumen quod amiserat, Christo Domino per merita Sanctorum suorum donante, recepit. XXII. ADALRADA CVRATA.

C In Octauis Apostolorũ, id est, pridie Nonas Iulij, quidam homo Guntardus nomine de eodem pago, velut paralysi percussus ad basilicam S. Saluij à suis adductus est, qui, vt dicebãt, iam vnum annũ habebat in eadem infirmitate, & tam vehemẽter in sinistra parte corporis sui debilitatus est, vt nec manum ad os ducere, nec se vel lauare, vel calceare valeret; hic per misericordiam Dei, meritaq; Sanctorum, tempore matutinalis officij in ipsa solemnitate sanus effectus est. Similiter & alius homo nomine Hildebonus veniens de monasterio, quod, Ad duos gemellos, appellatur, cùm ab infantia cæcus esset, & lumen cæli tota vita sua non vidisset, in celebratione Missarum eadem die in eadem basilica per eosdem Sanctos, eodẽ Domino miserante & auxiliante, visum recepit, & omnia quę priùs nõ vidit clarè videre cœpit. Die verò Nonarum Iuliarum, puella quædam paruula nomine Reginlindis, quę non ampliùs quàm septennis esse videbatur, cùm tribus annis oculorũ suorum lumine caruisset, & inter ceteros ad basilicam ad diuinum officium audiendum conuenisset, interuenientibus Sanctorum meritis, coram omni multitudine illuminata est. XXIII. CAECVS AB INFANTIA CVRATVS.

D Quarto Idus Iulij cæca quædam nomine Alagia, quæ duobus ferè annis visu carebat, inter sacra Missarum solemnia, suffragantibus sibi Sanctorum precibus, à Domino Iesu Christo illuminata est. Eadem die cęcus quidam valdè senex de villa Gauliacas, Ermenuardus vocabulo, qui annis quatuordecim videre non potuit: ad vespertinum officium Ecclesiam ingressus, beatos Martyres inuocauit, ac statim cæcitate depulsa, diu desideratam lucem, Domino adiuuante, recepit. XXIV.

Septimo Kalendas Augusti, puella quędam quę ab immundo spiritu vexabatur, in basilicam adducta, dum sacrę oblationis Officium celebratur, per virtutem Christi, & merita beatorum Martyrum, fugato dæmone, integerrimam mentis & corporis meruit recipere sanitatem. Hęc sunt miracula & virtutes, quas Dominus noster Iesus Christus per merita sanctorum Martyrum suorum Marcellini & Petri in vico Valentianas ad salutem humani generis operari dignatus est. Quæ memoratus Georgius presbyter breui libello collecta XXV.

E nobis mittere curauit, & nos huic operi nostro censuimus inserenda. Hic est Georgius Veneticus, qui de patria sua ad Imperatorẽ venit, & in Aquensi palatio organum, quod Græcè Hydraulica vocatur, mirifica arte cõposuit.] hęc Einhardus. [a] Porrò eiusdem Georgij mentio est in rebus gestis eiusdem Ludouici Imp. & in veteribus Francorum Annalibus, apud Aimoinum, & alios antiquos historicos, qui res Frãcorum sunt prosecuti. Hęc autem tunc per Georgium scribi, per Einhardum describi, ad hęcque transmitti tempora Deus voluit; ad Hagiomachorum horum temporum improperium, ad ipsorumque insaniam arguendam, qua non Sanctos tantùm, sed Deum ipsum impugnant Theomachi ijdem qui Hagiomachi Nouatores. Sed iam ad cladem Siciliæ se conuertat oratio. [a] *Einhar. lib. 4. cap. 10.*

XXVI. EVPHEMIVS TYRANNVS SARRACENOS IN SICILIAM DVCIT.

Hoc eodem anno Euphemius dux in Sicilia ob raptum sacræ virginis quæsitus ad pœnas, rebellans aduersus Imperatorem fugit in Africam, vbi Imperatoris nomen accipiens, Sarracenos intulit in Siciliam: demum verò truncatus capite meritas pœnas luit. Ista

Ista autem quomodo se habuerint Ioannes Curopalata exactè describit, ex quo Cedrenus & alij istis verbis: Hoc ipso tempore Euphemius quidam turmę cuiusdam dux, amore captus virginis, quæ à tenera ætate monastico habitu velata viuebat, cùm nihil antiquius haberet quàm amorem suum exatiare, neque leges quidquam curaret, sed in solius Imperatoris exemplum intueretur, qui & ipse simile facinus perpetrauerat: rapit ex monasterio virginem, & inuitam ad se traducit. Huius virginis fratres ad Imperatorem se conferunt, ac factum narrant. Et Imperator Præfecto Siciliæ mandat, vt Euphemio, siquidem obscœnum crimen * detuliſſe comperiret, nasum amputaret. Hęc sentiens Euphemius, adscitis in coniurationem ijs quibus præerat, alijsque aliarum turmarum ductoribus, Præfectum supplicium imponendi causa ad se venientem repellit, atque ad Africæ Amiram siue Prætectum transfugit, promittitque se, modò ab ipso Imperator Romanorum declaretur, omnem ipsi Siciliam subiecturum, ac grande tributum soluturum.

* intuliſſe

EVPHEMIVS IMPERATORIS QVAERIT TITVLVM.

XXVII. Accipit conditionem Amiras, & Euphemium magno exercitu instruit, Imperatoris Romani titulo insignitum, eiusque opera Sicilia potitur. Verùm hic Euphemius Imperatoriæ indignationis perbreuem fructum percepit, truncatus capite, quam dignam sui valoris & defensionis mercedẽ retulit. Et sanè operæ pretium videtur referre, quomodo interfectus fuerit. Cùm obiret Siciliam Imperatorio habitu, vt ab omnibus Imperator salutaretur, Syracusas quoque petijt, vbi cùm à suis stipatoribus longiùs prouolasset, & ad vrbem tanto quantum sagitta arcu emissa conficit, spatio accessisset, cum oppidanis colloquens, eorumque beneuolentiam oratione sua captans, duo Syracusani fratres solum & à suis amotum videntes, de eo interficiendo conspirant. Itaque simulato studio & adulatorio gestu ad hominem accedunt, atque vt Imperatorem debito honore afficiant. Euphemius qui eorum dolum non intelligeret, gratam eorum Imperatorij nominis delationem atque salutationem habens, comiter ad se eos vocat, dignis modis eos resalutaturus. Ergo cùm capite inclinato alterum salutaret, ab eo crinibus arripitur, ac validè tenetur; alter ei caput amputat: has suæ improbitatis pœnas luit Euphemius. Agareni non Siciliam ex eo cunctam, sed & Calabriam, & pleraſque Italiæ partes occupauerunt, omnia incursionibus ac populationibus infestantes.] hactenus Ioannes Curopalata, ex quo Cedrenus, subijciens his obitum ipsius Michaelis Imperatoris. quibus intelligas ista hoc anno cœpta ad biennium propagata fuisse, siquidem post sequentem annum idem Imperator ex hac vita recessit.

EVPHEMIVS TYRANNVS OCCIDITVR

XXVIII. Redarguas pariter eos ex his opus est, qui Sarracenorum, siue dixeris Agarenorum in Siciliam aduentum, cùm ea potiti sunt, ad aliud tempus referunt, sicut Leo Ostiensis, qui eorum ingressum in Siciliam ad annum Domini octingentesimum & vigesimum refert. His addendum, quòd hoc pariter anno Sarraceni, qui potiebantur Hispaniæ compluribus regionibus, Christianos qui reliquas partes tenebant Hispaniarum, aggressos eorum fines, ferroigniqúe vastasse. Ita Dei occulto iudicio datum Sarracenis est robur in Dei populum, haud dubium ad peccata vlciscenda, toto orbe terrarum; vt vix gens aliqua sit reperiri, quæ ab ira furoris Domini fuerit illæsa seruata.

XXIX. Hoc anno Eugenius Papa cùm sedisset annos tres, menses duos, & dies viginti tres moritur, vndecima die Augusti. ita apud Anastasium, licet vitiato annorũ numero, annos quatuor sedisse in aliquibus codicibus ponatur, sed omnium huius temporis scriptorũ sententia, qui hoc tẽpore vixerunt, & res Francorum sunt prosecuti, hoc anno ipsum defunctum esse testantur. Apud [a] Aimoinum enim hæc habentur: Eugenius Papa mense Augusto decessit, in cuius locum Valentinus diaconus à Romanis electus & ordinatus vix in Pontificatu mensem vnum compleuit, quo defuncto, Gregorius presbyter tituli S. Marci electus est, &c.] Eadem totidemque verbis auctor vitæ Ludouici Imp. & ipse sui temporis historiam prosecutus. Sed & familiaris eiusdem Ludouici, qui per annos singulos res ab eo gestas conscripsit, id ipsum testatur, veteresque Francorum Annales à Pithœo haud pridem in lucem vendicati hoc pariter anno & Eugenij obitum, & subrogationem Gregorij recensent. Licet ijdem auctores eiusdem Eugenij obitum in Idus Decembris reijciant, atque obitum Valentini & creationem Gregorij in annum sequentem.

EVGENII PAPAE OBITVS.

[a] *Aimoin. lib. 4. c. 115.*

XXX. Eugenio igitur Papa defuncto, cùm vna vix die Sedes vacasset, Valentinus natione Romanus ex diacono siue Archidiacono (vt habet Anastasius) Põtifex acclamatur vndecima die mensis Augusti, qui ab eo (errore librarij) Valentinianus interdum dictus habetur, sed inferiùs ab ipso, & reliquis omnibus Valentinus nominatur, de quo hæc ait: Valentinus natione Romanus ex patre Petro de regione via Lata, magnæ sanctitatis, magnæque beatitu-

beatitudinis vir iste, repletus gratia Spiritus sancti, &c.] Ostendit eum creatum subdiaconum, diaconum, atque Archidiaconum à Paschale Pontifice ob eius virtutum insignia. de cuius creatione habet ista:

Collectis igitur in vnum venerabilibus Episcopis, & gloriosis Romanorum proceribus, omniqúe almę Vrbis populo in palatio Lateranensi, vbi quod iam corde cęlitus reuelatum æquè omnes tenebant, vt vno multorum sonitu resonaret, vnius voluntatis consensu fortiter acclamatum est: Valentinus sanctissimus Archidiaconus Sede Apostolica dignus: Valentinus summi Pontificatus infulis decorandus. his millies dictis, vna mox omnes pacis coniunctione manentes, ad Ecclesiam sanctæ Dei Genitricis semperque Virginis Mariæ Dominæ nostrę sacer clericorum cœtus & Romanorum proceres pariter cum populo properantes, multiplices Domino gratias & laudes reddentes, more solito conuenere. Quem illicò multùm ac diutiùs renitentem, seque tanto regimini fore incongruum voce strenua proferentem, almæ plebis & lætis vtriusque militiæ Romanorum vocibus eleuarunt in Sedem Pontificiam: Ac deinde condignis gloriæ laudibus & honoris amplitudine ad Lateranense Patriarchium deductus est, & in Pontificali positus est throno.

XXXI. VALENTINI CREATIO.

Tunc verò & ab omnibus, & Romanorũ Senatu Valentini recenter electi pedibus oscu- XXXII. latis, & omnibus quæ erant implenda, ritè ac reuerenter peractis, magna solemnitate, magna in totius sexus & ætatis populo lætitia mansit: Eiusque consecrationis die sereno iam illucescente, cum lumine dictum Antistitem ad beati Petri Apostolorum principis Ecclesiam omnes pariter Romani à palatio deducentes, eum, Maiestate diuina auxiliante, in alto throno summum consecrauere Pontificem. Qui mox almificæ Sedis culmina scandens beati Petri Apostoli, & cælestis Regni clauigeri, diuinis Deo laudibus & sacrificijs oblatis, amplo & magnifico Romanorum cœtu ad palatium cum ingenti gaudio remeauit, atque lautissimis dapibus sumptis amantissimorum multis ac diuersis munerum donis sacram plebem ac Senatum Populumque Romanum * opimè ditauit.

VALENTINI CONSECRATIO.

* optimè

Erat quippe dapsilitate inclytus, actione præcipuus, sermone luculentus, omnibus com- XXXIII. passione proximus, & inopiam sustinentibus opportunum instanter solatium præbens. Quibus multiplicibus bonis ornatus, ad cælestia, Christo vocante, corporis oppressus molestia, exitu pretioso transiuit, atque cum desiderabili beatissimi operis fructu, ad conspectum summæ Maiestatis lætus ascendit, regnans & exultans cum Domino semper.] hucusque apud Anastasium, apud quem dies quadraginta sedisse reperitur, licet alij dicant vix vnum mensem expleſſe, vacasse verò Sedem dies tres. Sic igitur in locum eius hoc eodem anno die vigesimaquarta Septembris creatur Gregorius huius nominis quartus ex presbytero Cardinali Tituli S. Marci, de quo Anastasius scribens, ipsum prodit priùs virtutum omnium corona decorum, quàm infulis Pontificalibus redimitum, dum inhunc modum narrationem aggreditur:

VALENTINI PAPAE OBITVS.

Gregorius quartus natione Romanus ex patre Ioanne, vir strenuus ac benignissimus, sanctitate ac pietate plenus, ornatus scientia, verbo facundus, modestus prę omnibus, firmissimus Fide Catholica, iustus operibus semper fuit, & diuinarum litterarum solertissimus inquisitor, Ecclesiarum quoque sanctarum infatigabilis visitator, pater pauperum, nutritor viduarum extitit, terrenum nihil appetens, nihil transitorium cõcupiscens, præsentis huius vitę lucra deserẽs, ęterna prędmia in cęlis dignis sibi meritis acquisiuit. Hic beatissimus Pontifex genere clarus, sed magis clarus sanctitate, forma conspicuus, sed pulchrior Fide fuit. Quæ ipsius laudum præconia non solùm sui Pontificatus tempore, sed etiam antè iuuenilibus annis possidens, talia indeficienter peragere satagebat. Quæ res Romanis cunctis non diu permansit occulta: [a] Quia nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt: cœpit sancta eius operatio de die in diem magis per totam Romanam Vrbem resonare, Euangelico ita sermone testante: [b] Nihil opertum, quod non reueletur, neque occultum quod non sciatur. Pro quibus animæ eius innumerabilibus bonis à sanctissimo huius sacræ Sedis domino Paschali Papa non solùm subdiaconus, sed etiam sacerdos effectus est, *presbyter scilicet Cardinalis*. Permansit verò in sacerdotio constitutus castus atque pudicus, redolens illud, quod sacra Scriptura commemorans, ait: [c] Sacerdotes Dei induantur iustitia, vt non vacaret, nisi orationi, lectioni, atque ieiunio.

XXXIV. GREGORII PAPAE IIII MORES EGREGII.

[a] *Matth. 5.*

[b] *Matth. 10.*

[c] *Psal. 131.*

Cùm igitur his totus intentus insisteret, accidit humano more, vt cùm dictus Paschalis Pontifex ex hac vita subduceretur, & Eugenius à Deo electus Antistes sacri apicis XXXV. conse-

consecutus sit dignitatem, in qua per modicum tempus permanens, vita & ipse pariter A
functus est. Post quem Valentinus alendorum gregum fidelium præsulatus culmen sortitus, maxima celeritate ex hac vita præsenti subtractus est: cœpere Romani pariter omnes, iam dictis Pontificibus subitò perditis, de futuro attentiùs cogitare, vt quem sancti Spiritus gratia perlustraret, cognoscere potuissent, sub cuius doctrina & imperio cuncta Senatorum nobilitas degere potuisset.]

XXXVI. VSVS VARIVS ELIGENDI PONTIFICEM. Vigebat adhuc in Ecclesia Romana consuetudo, vt populus postularet, qui præficiendus esset Romanus Episcopus, clerus autem simul vnà secum consuleret, quis esset Pontifex eligendus. Studijs verò posteà contrarijs sæpè sæpiùs scissa ciuitas, vt bellis ciuilibus consumeretur, frequenter accidit: vnde opus fuerit in clerum refundere omnia amore tranquillioris status; sicque illud euenit, vt diuersis occasionibus postulantibus, modus sæpè mutatus inueniatur electionis summi Pontificis, cùm tamen apud Roma- B
num clerum semper fuerit summa rerum, adeò vt numquam legitimus sit Pontifex habitus, quem non clerus elegerit, vti vidimus superiùs in Constantino per laicos intruso Pontifice.

XXXVII. Quod autem ad Gregorij electionem pertinet, planè factum est, vt eius virtutes egregiæ summa potentia ciuium omnium animos deuincirent, vt in nullum alium quàm in ipsum vota omnium conspirarent, operante id in primis diuino Spiritu. nam Anastasius institutam de his prosequens orationem, rem gestam sic narrat:

Vniuersorum procerum corda adiutor in opportunitatibus, in tribulatione, creator omnium Deus inextinguibili suo sancto lumine succendit, & mentes eorum omnium ad beatissimi Gregorij pia facta conuertit. Consenseruntque in eum omnes vno spiritu & vna anima.] Vnus autem tantùm inuentus est, qui refragatus est omnibus ipse de se C
Gregorius, vtpote qui diuinis imbutus litteris, mente diuino lumine illustratus perspicuè intelligeret, quantam suis humeris orbis totius molem subiturus esset, quam periculosam prouinciam susceperus: quamque his impares existant humanæ vires, quæ nec satis sufficiant ad sui regimen cuilibet homini. Ista inquam considerans, seorsum degens à

GREGORIVS ELECTVS REFVGIT ONVS PONTIFICATVS. clero, latebras quærens, vt sese dedit occasio, quomodo licuit consilium (vt dicitur) capere in arena, confugit in Ecclesiam sanctorum Martyrum Cosmæ & Damiani. sciebat esse illic, quorum adhuc visuntur signa, antiqua latibula subtus ipsius Ecclesiæ pauimentum. Sed frustrà omnia ista tentauit: siquidem accurrens populus violentus, nolentem apprehendunt, renitentem abstrahunt, reluctantem superant, ac secum ducunt in Patriarchium. hæc enim paucis his Anastasius.

XXXVIII. Electus autem, ab eis in Patriarchium Lateranense perductus est, cùm extraxissent eum D
è basilica SS. Martyrum Cosmæ & Damiani per vim. Dicebat enim, se ad tantum ministerium inutilem fore: sed tamen immensæ multitudini resistere non valentem ad locum iam prædictum cum hymnis & canticis spiritualibus deduxerunt.] vbi & solemnibus ritibus consecratus, regendæ vniuersalis Ecclesiæ clauum sumpsit. hæc de Gregorij Papæ quarti ad Pontificatum electione, quæ contigit hoc ipso anno Redemptoris octingentesimo vigesimoseptimo, vigisimaquarta Septembris. quantum autem sederit, in obitu eius, ex more, dicturi sumus.

XXXIX. QVID GREGORIVS PROBENE ADMINISTRANDA CVRA PASTORALI. Vbi igitur sublimem thronum conscendit, velut è specula contemplatus vniuersum Christiani orbis ouile sibi à Deo in Petro creditum: ad tantam præfecturam expauens, suis penitus diffidens viribus, diuinum auxilium conciliandum sibi per Sanctos suos, primùm omnium in animum induxit, & inter alios Magnum Gregorium, quem cura pasto- E.
ralis adeò benè perfuncta, & optimè scripta commendat, demereri studuit beneficijs, quò eiusdem sanctissimi Patris fultus iuuamine precum, susceptum onus Pontificale, vt decet, absque dispendio salutis suæ, vel damno commissi suæ custodiæ gregis, ad finem vsque inoffensè validis atque robustis humeris ferret. Quid agit? Sepulchrum eius, quod pietatis ergò frequentare solebat, videns redditum iam nimia vetustate deforme, nec satis dignum, quod tantum creditum sibi thesaurum includeret, & locum ipsum in quo esset, vilem & imparem redditum gloriæ tanti Pontificis: inde venerandum transferre corpus in nobiliorem locum consilium inijt, quod & feliciss imè præstitit hoc ipso primo ipsius Pontificatus anno. At non solùm nouum sepulchrum construxit, sed eodem in loco egregium Oratorium fabricauit, quod plurium sanctorum Martyrum reliquijs locupletauit, & insigniter illustrauit.

Qui

A Qui autem ista de Gregorio scriptorum monumentis testata reliquerunt, sunt Anastasius Bibliothecarius & Ioannes diaconus, qui ambo hoc ipso sæculo claruere. In primis autem habet de his ista Anastasius: Diuino ignis amore succensus idem Pontifex, corpus beati Gregorij huius vniuersalis Ecclesiæ Præsulis, per quem spiritus gratia toto orbe terrarum inextinguibile munus induxit, ex loco sepulturæ in quo priùs fuerat, tulit, & non longè ab eo in alium nouiter instructum infra Ecclesiam beati Petri Apostoli summo honore perduxit, eiusque sacrum altare argenteis tabulis vndique perornauit, & Oratorium eius sancto nomine titulauit, absidamque eius desuper aurato musiuo depinxit.] hæc de S. Gregorij corporis translatione, cuius & meminit (vt dictum est) Ioannes diaconus, atque de his huiusmodi historiam habet: XL. DE TRANSLATIONE CORPORIS S. GREGORII

B Huius beatissimi Gregorij venerabile corpus à Gregorio quarto Sedis Apostolicæ præsi- XLI.
de post annos circiter *ducentos quinquaginta translatum ante nouellum secretarium, constructis absidibus, sicut modò cernitur, sub altare sui nominis collocatur, in quo eius anniuersaria solemnitas, cunctis certatim pernoctantibus, veneratione gratissima celebratur. In qua pallium eius, & phylacteria & baltheus eius consuetudinaliter osculantur. Quæ singulatim considerata, & antiquitatem viri, & mediocritatem habitus, & speciem regularis propositi signis perspicuis repræsentant. Nam in eo quòd pallium eius byssо candente contextum, nullis fuisse cernitur acubus perforatum, sic ipsum circa scapulas obuolutum fuisse non autem confixum dignoscitur, sicut vetustissimis musiuis vel picturis ostenditur. Quòd autem reliquiarum phylacteria tenui argento fabricata, vilique pallio de collo suspensa fuisse videntur, habitus eius mediocritas demonstratur.

*ducentos viginti

INDVMENTA GREGORII IN SEPVLCHRO REPERTA.

Porrò exilitate balthei quæ vnius pollicis mensuram numquam excedit, speciem pro- XLII.
C positi regularis, olim à S. Benedicto statuti: cuius ipse vitam describens in dialogo, regulam quoque laudauerat, eum seruasse, luce clariùs manifestat.] hæc Ioannes. qui in his quæ asserit, ex cingulo cognitum, Gregorium vixisse vsque ad vitæ finem obseruantia monachum, id nulli dubium esse debet. Quòd autem asserat ex balthei exilitate (vt ait) conuinci fuisse monachum instituti S. Benedicti: id minimè ex hoc probari potest, cùm Occidentales omnes monachi eiusmodi cinguli genere vterentur. Testatur enim S. Fulgentius Episcopus Ruspensis, consueuisse monachos pelliceo vti cingulo etiam in Africa. Sed & tradit Cassianus[a] non monachorum tantùm, sed Apostolicorum quoque virorum fuisse consuetudinem eiusmodi vti cinguli genere.

DE CINGVLO S. GREGORII.

[a] *Cass. de habit. monach. c. 2.*

Sed ad Anastasium redeamus, qui de aliis sacris reliquiis, quibus auctum & ornatum est XLIII.
idem S. Gregorij Oratorium, ista subiicit: In quo scilicet Oratorio corpora beatorum Mar-
D tyrum Sebastiani, Gregorij, & Tiburtij ex cœmeterijs in quibus antè iacebant perduxit, & vnumquodque eorum separatis altaribus collocauit. Pro quibus denique Pontificatus sui tempore decreuit, vt monachi, qui ad officium persoluendum in Ecclesia beati Petri Apostoli sunt constituti, omnibus diebus ibidem laudes omnipotenti Deo canere non desistant. Obtulit autem in eodem Oratorio vela maiora, vel modica * Syriaca decem & octo, vestes super altare, sub quo sanctissimi Gregorij Papæ corpus quieuit tres, vnam cum chrysoclauo, habentes historias . . . . . & super vnum altare prædictorum Martyrum vestem de fundato vnam: imagines denique desuper argentatas, necnon auro perfusas tres, habentes vultum Domini, & eorum depictos, quorum specialiter ibidem corpora humata, miraculis ac virtutibus pollent.] hæc de his Anastasius.

SANCTORVM MARTYRVM CORPORA TRANSLATA IN ORATORIVM S. GREGORII.

* Serica

Sed quòd audis corpus S. Sebastiani translatum vnà cum aliis Martyribus in Oratorium XLIV.
E S. Gregorij, rursus verò dictum superiùs illud ipsum opera Hilduini ab Vrbe euectum in Gallias, reconditumque in monasterio S. Medardi, haud dubiis assertionibus, id testantibus illorum temporum dignis historicis; quòd verò è contrà nec fas sit dubitare de Anastasij fide ista hæc oculis ipsis spectantis, quæ scriptis est prosecutus: necessariò fatendum erit, quod & nos superiùs ex Adone prodidimus, nonnisi partem corporis S. Sebastiani esse delatam in Gallias. Sed & nos sæpe sumus experti, cùm sunt factæ in Vrbe eleuationes atque translationes, non ipsa integra esse corpora Sanctorum inuenta, immò in nonnullis neque dimidiam ipsorum partem, reliquam verò aliò deportatam. Verùm nequaquam dolo malo, & fallendi animo per impostu ram pietas fidelium possidere se Sanctorum corpora profiteri consueuit, quorum nonnisi partem acceperit: cùm in eis non dimidiatum vel diminutum aliquo modo se sentiant possidere in operatione virtutum, sed planè integrum atque perfectum; vt qui reliquias acceperint sancti Martyris Sebastiani, non mentirentur si

DE RELIQVIIS S SEBASTIANI.

secum habere ipsum dixerint Sebastianum. testante præsertim ipso Theologo sua inuectiua in Iulianum, quælibet passionum signa idem præstare quod integra ipsorum corpora,& quòd corpora idem possint, quod animæ in cælo beatæ; adeò vt idem Martyr in quolibet corporis sui tenui puluere integer perseueret, oblatrent licet dæmones,& blasphement hæretici Hagiomachi. A

XLV. Quod insuper ad eumdem Gregorium Pontificem pertinet, hoc pariter anno, sui Pontificatus initio,collapsam Ecclesiam S. Saturnini Martyris in via Salaria,à fundamentis restituisse, atque picturis ornasse,idem qui suprà Anastasius tradit.

IESV CHRISTI ANNVS 828. GREGORII PAP. IIII. ANNVS I. LVDOVICI MICHAEL. BALBI 15. 8. IMPP. B

I. GALLIAE MIRACVLIS ILLVSTRATAE. SEQVITVR Christi annus octingentesimus vigesimusoctauus Indictione sexta, quo Galliæ mirificè illustratæ sunt ex sacris reliquiis sanctorum Martyrum illuc Roma delatis, multiplicibus signis. Non produntur ista ex Apocryphorum insomniis, sed ex nobilissimo temporis huius scriptore, qui præsens fuit, Einhardo, siue Eginhardo, viro clarissimo,qui fuit à secretis Carolo Magno,cuius & vitam scripsit,& hoc tempore Ludouico Pio fidus Consiliarius inhærebat, de quo & plura superiùs hoc Tomo sunt dicta.

II. De his acturi, primùm omnium illud significandum, quòd hoc anno celebratus est Aquisgrani conuentus, quod veteres Francorum Annales produnt, & in rebus gestis eiusdem Principis expressum habetur ab eiusdem temporis scriptore editis, sed meminit eiusdem ipse pariter Einhardus [a], qui se ad eum vnà cum aliis Optimatibus ex more vocatum affirmat,quando & diuinitus est admonitus Ludouicus de his quæ agere deberet. Accidit enim vt dum ipse consultores homines de his quæ essent agenda adhibuit, Deus ipsum per Angelum commonefecerit. Quomodo autem ista se habuerint,idem rerum gestarum inspector,testis fidelis Einhardus in libris à se scriptis de admirandis rebus gestis SS. Marcellini & Petri, post alia recensita miracula diuinitus edita vbi sunt delata in Gallias eorumdem sanctorum Martyrum corpora, periucundam eiusmodi subiicit narrationem: C

[a] *Einhar. de translat. SS. Marcellini & Petri l. 3. cap. 11. 12.*

III. CONVENTVS AQVISGRANENSIS. Imperator Ludouicus eo tempore Aquisgrani palatio consistens,conuentum procerum ibi fieri, media ferè hieme præceperat.] Porrò iidem qui suprà citati auctores eumdem conuentum habitum tradunt mense Februario. pergit Einhardus: Vbi & ego inter ceteros adesse iussus; quia de vicinia sanctorum Martyrum abesse cogebar, parum iucundas in palatio moras faciebam. Ideoque post vnum, ex quo illò veneram, mensem exactum, misi quemdam ex nostris nomine Ellenhardum, præcipiens ei,vt ad Limina beatorum Martyrum, quanta posset celeritate festinaret, visitatisque fratribus nostris, quos inde digrediens ad diuinum seruitium faciendum ibi dimiseram,atque omnibus quæ ibidem agerentur diligenter exploratis,ad nos citò recurreret. Qui cùm illuc venisset, tribus ibi mansit diebus. Quarto verò cùm iam ad nos reuerti disponeret, cæcus ille nomine Albricus, cuius in superioribus fecimus mentionem, detinuit redire parantem, affirmans non priùs iter suum ingressurum, quàm tale signum fieri vidisset, cuius reuelatione me latum atque oppidò gaudentem efficeret. D

IV. Addidit etiam, beatissimos Martyres præterita nocte sibi in somnis apparuisse, atque in mandatis dedisse, vt perquirerent quemdam pauperem, nomine Gisalbertum immani gibbo depressum ac proinde curuum ac breuibus baculis innitentem, atque inuentum in cœnaculo quod supra porticum basilicæ est, tempore matutini officij iuxta reliquias quæ ibi erant, collocaret, eo quòd ibi per merita & virtutem Sanctorum, quorum illæ reliquiæ essent, de illa gibbi deformitate atque curuitatis incommodo liberari deberet. Paruit ille suadenti, atque iter quod aggredi parauerat, distulit in crastinum. Ac cæcus ille iussum pauperem perquirens inuenit, & vt sibi præceptum erat, in superioribus Ecclesiæ partibus, iuxta prædictas reliquias, officij matutini tempore collocauit. Erant autem illæ reliquiæ (quod nondum noueramus) beati Marij Martyris, & vxoris ac filiorum eius, Marthæ videlicet, Audifacis & Habacuc: quæ vtique simul cum sanctorum Marcellini & Petri corporibus & eodem loculo ad nos perlatæ sunt; sed is qui eas detulit, cuius E

DE RELIQVIIS SS. MARTYRVM MARII, MARTHAE, AVDIFACIS ET HABACVC.

A cuius essent reliquiæ, nescivit: nam ille qui eas mihi miserat, promisit se ad me esse venturum, ac nomina Sanctorum, quorum hæ reliquiæ forent, per semetipsum mihi indicaturum. quod posteà factum est. Pauper verò qui iuxta illas à memorato cæco fuerat collocatus, cùm secunda lectio ad nocturnum officium ex more legeretur, edito ingenti clamore, non modicum pauorem audientibus incussit. Ad quem cùm nonnulli clericorum vnà cum illo qui hoc ibi opperiri iussus fuerat,accurrissent,inuenerunt eum pronum atque extensum propter altare iacentem, pauimentumque quod ori eius subiectum erat, plurimo sanguine madens. Quem lauantes, & allata aqua refocillantes, sanum & erectum, neque vlla camelinæ illius tortitudinis signa retinentem in inferiores Ecclesiæ partes gratulabundi deduxerunt. Quo miraculo in hunc modum peracto, is quem illuc miseram ad me cum summa festinatione regressus, cùm ea quæ viderat retulisset, magno nos gaudio & exultatione repleuit.]

B Porrò idem qui suprà cæcus, carens penitus oculis, curatus infirmitate qua detinebatur, mentis oculis sic illustratus est, vt etiam prophetiæ donum fuerit consecutus: qui inter alia, Angelica reuelatione admonitus est de nonnullis, quæ essent Ludouico Imperatori significanda, vt ab ipso corrigerentur. At quænam ista fuerint,tacet quidem auctor,verùm quæ de eius curatione eodem libro tertio idem Einhardus antè præmiserat, sunt describenda; sic enim se habent: V. SPIRITVS PROPHETIAE IN CAECO.

Miraculum [a] autem quod nunc narraturus sum, ego ipse non vidi, sed verbis eorum, quorum relatione hoc mihi compertum est, non minùs quàm propriis oculis credere possum. Ideoque non vt auditum, sed potiùs vt à me visum incunctanter, ac sine vlla dubitatione proferre decreui. Mercatores quidam de ciuitate Moguntiaca, qui frumentum in superioribus Germaniæ partibus emere, ac per fluuium Mœnum ad vrbem deuehere

C solebant, cæcum quemdam natione Aquitanum, nomine Albricum mercedis à Deo promerendæ gratia, naui suæ impositum, sicut ipse petiuerat, ad basilicam beatorum Martyrum deduxerunt. Qui cùm ibi egressus, atque in domo custodis Ecclesiæ esset hospitio receptus, septem vel eo ampliùs dies ibidem moratus est. Habebat enim præter cæcitatem, quæ ei propter quod oculis carebat,& naturalis iam esse videbatur,horribilem & fœdam totius corporis infirmitatem. Erat enim omnium membrorum ingens tremor, qui eumdem tam graui quatiebat incommodo, vt propriis manibus cibum ori suo porrigere penitus non valeret. Is cùm die quadam horis antemeridianis in hospitio iacens obdormisset, vidit per soporem quemdam sibi assistentem, seque monentem, vt citò surgeret, atque ad Ecclesiam festinaret; tempus dicens aduenisse, quòd de illa miserabili passione per virtutem Sanctorum liberari deberet. Expergefactus atque ad Ecclesiam ductus, pro foribus in quodam lapide consedit. DE ALBRICO CAECO MIRANDA.

[a] *Einhard. l. 3. c. 5 6.*

D Agebatur tunc in Ecclesia more solemni diuinum officium,& expletis orationibus,quæ sacram Euangelij lectionem præcedere solent, ipsum legi cœptum est. Cuius cùm vix duo versus fuissent legendo completi: ecce repentè,velut vim patiens, tremulosus ille vociferatus est, dicens: Adiuua me sancte Marcelline. Quo clamore tametsi omnes qui in Ecclesia erant, haud parua forent perturbatione commoti, maiore tamen parte propter reuerentiam Euangelicæ lectionis in loco remanente,plures ad videndum,quænam causa huiusce clamoris existeret, accurrerunt. Et vt posteà testati sunt, inuenerunt eum in eodem quo confederat loco, extento ac resupinato corpore iacentem,mentumque ac pectus,cruore ex naribus profluente inundatum. Qui cùm ab eis erectus, & paululum aquæ frigidæ sumens VI. MIRABILI MODO CVRATVS ALBRICVS.

E fuisset recreatus: retulit,sibi visum fuisse tunc cùm illam vocem emiserat,quod aliquis eum pugno in ceruicem percussisset, atque ideò beati Martyris auxilium imploràsset. Ceterùm hunc ictum tam salutarè ei fuisse constat, vt ex illo temporis momento nullum illius fœdæ agitationis vestigium in eius corpore vlteriùs appareret. Is posteà per duos ferè annos in eodem loco mansit,& (vt ipse testatus est) nulla nox in hoc biennio fuit,in qua per somnium eosdem qui saluum fecerunt Martyres non vidisset, multa quoque ab eis audisset,quæ aliis dicere iubebatur;ex quibus pleraque nunc impleri cernimus,quæ ille tunc futura esse prædixit.] hactenus de eius curatione. [b] *Einhard. l. 3. c. 12.*

VII. De his autem quæ ad Imperatorem referenda essent eidem reuelata, idem qui suprà Einhardus inferiùs subiicit narrationem, dicens: [b] Nec multo pòst Ratleicus, qui sacros Martyrum cineres (sicut in superioribus demonstrauimus) Roma detulit, vt ipse asserebat, iussus venit, deferens libellum complura capitula continentem. Cuius rationem tale DE LIBELLO REVELATIONVM IMP. OFFERENDO.

lem esse retulit, dicens, cæcum illum, cuius modò fecimus mentionem, ex auctoritate A
Martyrum præcepisse, vt ea capitula describeret, mihique deferret, ac diceret, vt ea susciperem, atque Imperatori legenda offerrem. Suscepi ab eo libellum, atque perlegi, emendatumque ac nouiter scriptum, Imperatori (vt iusserat) obtuli. Et ille susceptit atque perlegit. Sed de his quæ per hunc libellum facere iussus vel admonitus fuerat, perpauca adimplere curauit. Quid autem illa capitula continerent, aut quid ab eo factum aut dimissum sit, alio potiùs in loco quàm in isto commemorandum est. Illud autem non solùm non prætereundum, quinimmò apertè ac dilucidè censeo conscribendum, qualiter reuelatum & iussum sit, vt libellus ille fieri atque Regi dari debuerit; quæ Ratleicus hoc modo contigisse retulit:

VIII. Ante paucos (inquit) dies, cùm in Ecclesiam ad agendum nocturnum officium ex more conuenissemus: adiit me cæcus ille, quem nostis, rogans, vt in partem aliquam secretiorem cum illo secederem. Feci vt volebat, & cum eo cellulam, in qua quiescere solebam, ingressus sum. Tunc ille prior, Hac inquit nocte, paulò antequam sono signorum excitati surgeremus, apparuit mihi per visum quidam vir, canitie venerabilis, veste candida indutus, virgam auream manu tenens, ac talibus me verbis compellauit: Vide, inquit, Albrice, vt cuncta quæ tibi dixero benè intelligas, eaque adeò tenaci memoria detineas, vt etiam aliis qui illa scripturi sunt, exponere valeas. Volo enim vt scribantur, & Ludouico Imperatori ad legendum per seniorem vestrum ostendantur. Sunt quippe valdè necessaria non solùm ad cognoscendum, verùm etiam ad faciendum Principi, in cuius Regnum isti Martyres diuina iussione venerunt. Tunc incipiens, duodena, vel eo ampliùs capitula per ordinem pronuntiauit, mihique præcepit, vt tibi & aliis quatuor, quos tibi dicturus sum, illa commemorem atque exponam. Et post hæc tu libellum facias, eumque seniori tuo qui C
nunc in palatio moratur deferas: eique ex Martyrum auctoritate præcipias, vt eum quanto celeriùs possit Imperatori offerat.

VISIO ARCHANGELI FACTA ALBRICO.

IX. Deinde subiungens: Nosti me, inquit, quis ego sim, qui tibi ista præcipio? Tum ego nihil hæsitans, S. Marcellinum eum esse respondi. & ille: Non ita est, inquit, vt opinaris, sed Gabriël Archangelus ego sum, personamque ac formam Marcellini idcircò assumpsi, quia Dominus Deus rerum atque causarum ad istos Martyres pertinentium mihi curam commisit, & nunc veni, vt hæc tibi indicarem, quæ scribere præcepi; quoniam diuinæ voluntatis est, vt ea ex auctoritate eorum ad notitiam Regis sine morarum interpositione perueniant. Tu verò, sicut tibi præcepi, primo diluculo post completum diuinum officium nuntia quæ audisti his quibus ea nuntiare iussi.] Humanam formam Angelos interdum

GABRIELIS ARCHANGELI APPARITIO.

[a] *Act.* 12. sumere consueuisse, hoc neque ignorarunt qui cum Rhode[a] ancilla locuti pulsantem D
ostium inopinatò Petrum, qui coniectus erat in carcerem, eius esse Angelum existimarunt. pergit auctor:

X. Tum ego, Nemo est, inquam, qui mihi credat, quòd Angelus mecum locutus sit, aut me ista nuntiare mandauit: Non erit, inquit, ita; sed dabo signum quod facias coram eis, quo viso, nullam vltrò dubitationem habebunt de his quæ ad eos mea iussione pertuleris. Proinde volo dicas Ratleico, vt exhibeat tibi duos cereos nouos, qui nondum accensi fuissent, & vnum ex eis dextera, alterum sinistra tenens, sta coram altari; & cùm omnia

PROPHETIA MIRACVLO COMPROBATA.

quæ tibi præcepi, narrando compleueris, dic eis qui hæc audiunt, vt in hoc credant vera, & ab Angelo Dei esse mandata, quæ dixisti, si hi cerei in manibus tuis, sine adhibitione ignis visibilis fuerint videntibus illis illuminati. Quo facto, scriptus est libellus, mihique allatus, & per me Regi oblatus, ab illoque acceptus atque perlectus est. Idcircò visum est E
mihi inter cetera miracula libelli huius facere mentionem, quia per occasionem qua ille scribi iubebatur, contigit illa mirabilis & inusitata cereorum accensio, quam per merita beatorum Martyrum fieri debere, ipse qui eos illuminauit Angelus prænuntiauit.] hæc de his Einhardus.

XI. Porrò autem eiusmodi reuelationem per Angelum factam, Ludouico Imp. significandam, nequaquam otiosè contigisse quis dixerit, sed ad anteuertenda mala illa, quæ eidem Imperatori euentura essent, & quidem maxima, quæ si omnibus diuinis monitis paruisset, euitare facile potuisset: sed quòd ea magna ex parte facere prætermisit, irruerunt ea in eum, quibus oppressus, vix tandem post multos labores atque dolores ex eis emergere concessum est.

XII. At hic recitandus esset alius libellus, more maiorum tunc conscriptus de miraculis eorumdem

A rumdem sanctorum Martyrum, qui hoc eodem anno, eodemque tempore, quo degebat in palatio apud Ludouicum idem Einhardus, ipsi (vt idem testatur[a]) oblatus est, in quo [a] *Einhard. l. 3. c. 14.*
etiam plura miracula tunc edita describuntur, sed breuitatis causa prætermittimus, quæ tu pro arbitrio consulas; nos quòd ad alia festinemus, quæ præteriri non posse videntur, hîc modò reddamus.

XIII. Ne quis enim putet pro reliquiarum Martyrum quantitate à Deo maiora vel minora fieri concedi miracula, sed potiùs secundùm illud Gregorij superiùs recitatum, idem præstare leuem puluisculum & quælibet passionum signa, quod Martyrum corpora: duo hîc sunt summatim conscripti recitandi libelli, quibus breuiter agitur de miraculis editis in locis illis, ad quæ eiusdem Einhardi concessione reliquiæ eorumdem Martyrum sunt allatæ: qui eosdem libellos in quarto libro describens, ista præfatur: [b] Alter libellus mihi [b] *Einhard. l. 4. c. 17.* LIBELLVS MISSVS E MONASTERIO S. BAVONIS.
B oblatus est de monasterio S. Bauonis, quod situm est iuxta Scaldim in loco Ganda vocato, vbi idem amnis Legiæ flumini coniungitur, à fratribus ibidem Deo seruientibus, quorum rogatu reliquias memoratorum Christi Martyrum ad idem monasterium misi, in quo hæc per ordinem gesta reperta sunt:

XIV. Anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi octingentesimo vigesimooctauo, venerunt reliquiæ sanctorum Christi Martyrum Marcellini & Petri ad monasterium S. Bauonis die quarto Nonarum Iuliarum, feria sexta, Indictione sexta, tertia verò die, id est, Dominica proxima, quæ fuit tertio Non. Iul. quædam puella cæca nomine Hartlinda de villa quæ * Fursenum appellatur, quam pater & mater testati sunt octo annis oculorum * Furserium
officio caruisse: cùm ante altare super quod reliquiæ erant positæ, fuisset adducta, coram omnibus qui aderant, visum, Domino miserante, recepit.

XV. C Inde post dies octo, id est, quarto Idus Iulij adducta est alia puella similiter cæca nomine Helmrada de villa Magle nuncupata, cuius parentes de ea retulerunt, quòd octaua die postquam baptizata fuit, subitò cæcitate percussa sit. quæ & ipsa statim coram sacris Martyrum cineribus lumen quod iam dudum perdidit, Domino sibi reddente, recepit. Exin die tertia, quod fuit pridie Idus Iulij, venit illuc puella quædam curua nomine Blidrada de villa Boderetio, quæ pertinet ad monasterium S. Vedasti, quæ cùm ante memoratas Sanctorum reliquias, pro restitutione salutis suæ Dominum Christum inuocasset, coram omnibus qui aderant, erecta est, & integrum corporis sui statum in momento temporis recipere meruit.

XVI. Posteà verò duodecimo die Kalendarum Augustarum, femina quædam nomine Eddela ancilla S. Amandi de villa, Baceroda vocata, quæ plurimis annis oculorum lumine caD ruisse dicebatur, ibidem fideliter orans, visum recepit. Eodem die seruus quidam S. Bauonis Eberaldus vocabulo de villa Millinio, qui & ipse per plures annos lumen cæli non vidit, cunctis qui aderant cernentibus, eodem loco diu desiderata luce donatus est. Ipsa quoque die duæ viduæ quæ plurimis annis cæcæ fuerant, ibidem illuminatæ sunt, quarum altera nomine Bliduuara de villa Atcinio, altera Ricberta vocata de villa Vuerminio fuisse narratur. Deinde post dies vigintiquinque, id est, in festiuitate Assumptionis S. Mariæ, femina quædam vocabulo Angarishilda de villa Goiaco, coram sacris Martyrum reliquiis, omni populo cernente, & id quod euenerat, admirante, ita incuruata est, vt penitus se ad cælum videndum erigere non posset; eademque sequenti die, id est, decimoseptimo Kalendas Septembris in Ecclesia cùm Euangelium legeretur, eodem populo teste, ita erecta atque in statum pristinum restituta est, ac si numquam per vllam corporis sui læsionem ad
E terram fuisset inclinata. Posteà verò secunda & vigesima die mensis Septembris, id est, decimo Kalendas Octobris, homo quidam de pago Texandria ex villa quæ Appennia nominatur, vocabulo Liodolphus, qui propter sinistri cruris, & pedis imbecillitatem, duobus se baculis ad incedendum sustentabat: ita ibidem in conspectu populi perfectè curatus est, vt vltrà iam ad ambulandum baculorum adminiculo non egeret.

XVII. Quarta verò die post patrationem huius miraculi, id est, septimo Kalendas Octobris, iuuenis quidam surdus & mutus, sinistra quoque manu contractus, nomine Hunuualdus de villa Ceruio nuncupata, cùm ante sacras Martyrum reliquias veniisset, atque ibi supplici-ter orasset: statim per virtutem Christi, depulsis vniuersis quæ patiebatur incommodis, ita sanus effectus est, ac si numquam aut surdus, aut mutus, aut ex contractione neruorum in manu fuisset aliquo modo debilitatus. Sequenti die, hoc est, sexto Kalendas Octobris, femina quedam nomine Engilgarda, quæ per multos annos dira paralysi tenebatur, eadem

in basilica per merita beatorum Martyrum coram omni populo est curata; erat eadem ancilla pertinens ad Episcopium Tornacense, de villa quæ Vuerecundia nominatur. In crastinum verò, id est, quinto Kalendas Octobris, altera quædam femina nomine Ramburga de villa Bettingaheim simili passione in inferiore corporis sui parte valdè debilitata, cunctis qui aderant videntibus coram iisdem Sanctorum reliquiis perfectam membrorum suorum firmitatem recepit, atque à morbo, quo per decem annos laborasse ferebatur, Deo volente, in momento temporis liberata est. A

XVIII. Eadem die vir quidam cæcus nomine Germanus de villa * Schalteum, quę iuxta ostium Scaldis fluminis in maritima Frisonum regione posita est, cùm ibi pro calamitate quam patiebatur Domini misericordiam & beatos Martyres inuocasset, diu negatum lumen cum lætitia accipere meruit. Quarta verò die postquam hoc signum, Domino volente contigit, id est, pridie Kalendas Octobris, quædam ancilla S. Bauonis, vocabulo Gundrada de villa Adingaheim, quæ tribus ferè annis solem non viderat, vbi se coram altari ad adorandum prostrauerat, lumen quod amiserat, Christo Domino per merita Sanctorum suorum largiente recepit.] hucusque libellus ex monasterio S. Bauonis, qui (vt dictum est) ad eumdem Einhardum qui eas reliquias illic miserat, redditus est. Sed missis aliis breuitatis causa (obruimur enim copia) ad postremum audiamus libellum illum ex monasterio S. Seruatij ad eumdem Einhardum, qui easdem ipsi venerandas reliquias fuerat impertitus, æquè missum. sic enim ait [a]: * Schalkheim B

[a] *Einhard. l. 4. c. 10.*

XIX. Tertium quoque libellum detulerunt mihi fratres de monasterio S. Seruatij Confessoris, quod situm est in ripa Mosæ fluminis, in vico qui hodie Traiectus vocatur, & distat ab Aquensi palatio octo circiter leugas; estque habitantium, & præcipuè negotiatorum multitudine frequentissimus; cuius textus, si benè recolo, in hunc modum videtur esse compositus: LIBELLVS E MONASTERIO S. SERVATII. C

Aduentus sanctorum Christi Martyrum Marcellini & Petri ad vicum Traiectum contigit pridie Nonas Iunij. Nam ipso die venit ei obuiàm de eodem vico immanis multitudo populi ad susceptionem illorum congregata, laudans & benedicens Deum super immensa atque inenarrabili misericordia sua, qua per tantos patronos populum in se credentem & confidentem visitare dignatus est. Cumque in his laudibus & lætitia spirituali vsque ad basilicam beati Seruatij peruentum est, celebratisque cum magna omnium gratulatione Missarum solemniis, & vniuersis ad sua reuersis, feretrum quo sacri cineres adducti sunt, à dextris altaris, iuxta cancellos collocatum est: totusque ille dies cum ingenti eodem in vico consistentis populi exultatione atque iucunditate consummatus est.

XX. Cumque ad vespertinum officium iuxta consuetudinem celebrandum eamdem basilicam fuissemus ingressi, aderat inter ceteros puer quidam nomine Berngisus, quem propinqui sui de pago Cundnasio ante paucos dies illuc venientes adduxerunt cæcum à natiuitate. Qui subitò coram omnibus in pauimentum cecidit, ibique aliquamdiu velut sopore depressus iacuit, moxque apertis oculis lucem quam numquam antè vidit, Christo Domino per merita Sanctorum suorum donante, conspexit.] Hîc tu Nouator Hagiomache longè maiori cæcitate percussus, quia videre non vis, audi saltem testimonium illud cæci nati à Christo illuminati, dicentis: [b] A sæculo non est auditum, quia quis aperuerit oculos cæci nati: nisi esset hic à Deo, non poterat facere quidquam.] An & tu, vt tui compares Iudæi, dices: In peccatis natus es totus, & doces nos? An & tu, vt illum Iudæi, eiicies hunc foras? sed suscipit eum Christus, & velis, nolis, ob oculos tuos ponet, vt te iudicet. sed reliqua prosequamur. D CAECVS NATVS ILLVMINATVS. [b] *Ioan. 9.* E

XXI. Exin quinta die, id est, sexto Idus Iunij, homo quidam cognomento Hildimarus, qui surdus erat & mutus, coram eisdem sacris Sanctorum reliquiis, & auditum pariter & loquelam per virtutem Christi recepit. Eodem quoque die puella quædam de familia S. Lamberti nomine Adallinda, quæ non solùm surda & muta, sed etiam cæca, totoque corpore tam miserabili modo ex neruorum contractione erat complicata, vt genua pectori iungerentur, iuxta sacras Martyrum reliquias à suis posita, & visum & auditum, loquelam etiam, omniumque membrorum rectitudinem ac salutem coram omnibus qui aderant, mirabili celeritate, diuino munere consecuta est. Postridie verò, id est, quinto Idus Iunij, quidam seruus regius nomine Berohadus de villa Cresciaco in dextera corporis sui parte per totum ex neruorum contractione debilitatus & inutilis factus, dum ante memoratas Sanctorum reliquias veniisset, statim erectus, & sanitati quam desiderabat, sine SVRDA ET MVTA ET CAECA SANATVR.

A mora est redditus. Similiter & puella quædam de vico Traiecto, vocabulo Theothildis, cuius dextera manus erat simili contractione in tantum complicata atque distorta, vt ad omnem vsum esset inutilis, hac eadem die ante easdem Sanctorum reliquias pari modò curata est.

Quibus visis, populus in basilica congregatus, cœpit præ nimia exultatione ac lætitia in hymnis & litanijs, sublatis in altum vocibus, laudes Domino decantare. Cùm subitò intrauit puer quidam surdus, atque in medio plebis multitudine stupefactus & attonito similis constitit; ac deinde cùm ante altare Saluatoris, quod in medio Ecclesiæ positum est, peruenisset, erumpente protinus de naribus eius sanguine, quo diu priuatus fuerat, auditus officio donatus est. In crastinum autem, id est, quarto Idus Iunij, visum est nobis, vt ferretrum, quod sacros cineres Martyrum continebat, altiùs eleuari deberet, ad hoc videlicet, vt aliquanto eminentius esset quàm altare cui appositum erat, & faciliùs ab accedentibus cerni potuisset. Idque nobis facientibus, & inter faciendum litanias cum Dei laude canentibus, puella quædam de familia S. Seruatij à natiuitate sua pedibus ex contractione distortis, manibus etiam ex neruorum distensione dissolutis, insuper & muta, quam paulo antè in basilicam detulerant, & coram feretro posuerant, subitò sanitati est reddita, ita vt eadem hora, & loqui & incedere & manibus ad omnia necessaria perfectè vti potuerit. Femina quædam de ipso vico Traiecto, cùm haberet ancillam cæcam nomine Adalgardam, ingressa basilicam tradidit eam sanctis Martyribus Marcellino & Petro, vt per eorum suffragia visum recipere mereretur: quæ cùm post peractum vespertinale officium in eadem Ecclesia subsistitisset, subitò velut ab aliquo impulsa, in pauimentum cecidit, atque ibi diu volutata, tandem cum ingenti circumstantis populi stupore atque admiratione, clarè videns, surrexit. Contigit hoc Idibus Iunij ad vesperum, ipso noctis incipiente crepusculo. B INSIGNE MIRACVLVM. C XXII.

Homo quidam de prouincia Burgundia ex territorio Gennauensi nomine Theotgarius ea passione laborans, quam medici Græco vocabulo spasmon appellant, (Latinè autem ab assidua membrorum agitatione, tremulosa non incongruè vocari potest,) venit in basilicam, atque in media populi turba, quæ ad audienda Missarum solemnia (vt in die Dominico moris est) fuerat congregata constitit. Cumque post recitatam Euangelij lectionem Christianæ credulitatis Symbolum recitaretur, tremulosus ille subitò ad terram corruit, & dum diuinum officium peragitur, pænè immobilis ac mortuo quàm viuenti similior iacuit, multoq; ex naribus eius sanguine manante, post completum sacrum officium, cum magna inspectantis populi admiratione, sanus ac sine vlla trepidatione, surrexit. Factum est hoc miraculum decimooctauo Kalendas Iulij, die Dominico, sicut superiùs comprehensum est. Quarta autem feria, id est, decimoquinto Kalendas Iulij puer quidam nomine Folcardus de monasterio quòd Meldradium vocatur, qui erat cruribus ac pedibus miserabili contractione distortus, eodem in loco coram omni populo curatus est. D XXIII.

Vndecimo Kalendas Iulij venit quidam homo ad Ecclesiam, & inter ceteros intrauit, cuius dextera manus simul cum brachio modo mirabili mouebatur in gyrum, ac si molam vertere deberet; idque incessanter agebat. Is dicebat, ob hoc sibi hanc inquietudinem accidisse, quia die Dominica contra vetitum moleret, & iam annum integrum euolutum esse, ex quo huiusmodi pœna mulctatus est: qui cùm ad sacras Martyrum reliquias appropiasset, ibique fideliter eos inuocasset, molaris illa commotio subitanea quiete sopita est. Hic homo de monasterio Scotorum, quod Fossæ vocatur, se venisse, Dothiumque appellari dicebat. In vigilia S. Ioannis Baptistæ, quæ est die nono Kalendarum Iuliarum, venit quidam vir Traiectum ad basilicam S. Seruatij, qui se de ciuitate Tornaco esse fatebatur. Is, vt ipse aiebat, fuit ab infantia surdus & mutus, ductusque à suis ad S. Sebastianum, cœpit ibi & audire & loqui, sed inefficaciter, quoniam verba vix intelligebantur; ipse quoque cùm alij ad eum loquerentur, tenuitatem auditus sui dissimulare non poterat. Qui vbi ad matutinum officium venit, coram sacris reliquiis procumbens obdormiuit: nec multo pòst, velut aliquo excitante euigilans; quis os suum pugno percussisset, à circumstantibus perquisiuit: cui cùm omnes neminem hoc fecisse, respondissent, surrexit, eademque hora sanus factus, perfectè sine vllo impedimento, & audiuit, & locutus est. Eadem die dum sacra Missarum solemnia celebrantur, femina quædam nomine Adallinda, duos cereos ad lumen in Ecclesia faciendum detulit, quorum vnum dextera manu cuidam ex custodibus, vt accenderetur, porrexit; alium autem inte- E XXIV.

rim quasi de illo posteà illuminandum, manu sinistra retinuit. Sed mirum in modum dum A
custos sibi datum accendit, ille qui in manu feminæ remansit, cunctis cernentibus diuinitus accensus est.

XXV. Monasterium sanctimonialium, Eike vocabulo, situm super Mosam fluuium est, in quo quædam Deo sacrata nomine Saliga toto corpore, excepto dextro brachio, diro paralysis morbo dissoluta iacebat. Huic per quietem quidam ex vicinis suis adstitisse, ac tali sermone eam compellasse visus est, vt diceret: Quid agis? Cui cùm illa non aliud quàm se in lecto suo quiescere, respondisset. Audistine, inquit, aliquid de Sanctis qui in Traiecto ad S. Seruatium venerunt? Cui cùm nihil de his se audisse respondisset: Surge, ait, velociter, atque illuc properanter venire contende: nam ibi es omnium membrorum tuorum receptura sanitatem. Sed cùm expergefacta nihil de his facere curasset, iterùm sequenti nocte ab eodem simili modo est admonita, vt Traiectum pergeret. Illa autem vt priùs spreta monentis B
voce, quò iubebatur distulit proficisci. Tertia verò nocte vidit eumdem sibi adstare, & cum quadam seueritate, cur monita sua contempsisset, interrogare, baculoque, quem tunc manu tenere videbatur, latus eius percutere, atque vt Traiectum velociter pergeret, imperare. Nec illa iam ausa trinæ visionis auctoritati resistere, accitis ad se propinquis & amicis, Traiectum vt sibi iussum erat, deducitur, & in basilica beati Seruatij, iuxta sacros Martyrum cineres collocatur. Cumque ibi promissæ sanitatis præstolaretur euentum, quinto demum die postquam illuc venerat, cum magna omnium admiratione, totius corporis sui recipere meruit sanitatem.] hucusque libellus Traiecto ex S. Seruatij monasterio ad Einhardum missus.

XXVI. At rependit Traiectensis Ecclesia Romanæ Ecclesiæ pro sacris pignoribus Sanctorum duorum Martyrum acceptis ab Einhardo, ad eamdem mittendo S. Seruatij mentum, & C
alias S. Lamberti eiusdem Ecclesiæ Episcopi & Martyris sacras reliquias, quæ hactenus in basilica S. Petri Romæ seruantur, atque digno honore coluntur.

XXVII. Cur autem tanta ista miracula adeò numerosa, tanti ponderis, & quæ videantur omnem
CVR DEVS TOT SIGNA. mensuram excedere? Haud enim quis dixerit, quòd frustrà ista Deus, qui omnia in pondere, numero, atque mensura disposuit. Sed sicut olim [a] Ioseph ad venturam famem pellendam, horrea impleuit Aegypti: ita planè mensuram bonam, confertam, coagitatam, & supereffluentem intulit in Ecclesias Germanorum & signis editis è sanctorum Martyrum reliquiis, quòd venturas præuiderat has quas modò patiuntur hæreses, quibus Sanctorum cultus penitus auferretur, & sacrosanctæ ipsorum reliquiæ contemptui atque despectui haberentur. Petant igitur qui sapiunt antiqua Patrum cellaria, referent repleta ab eis frugibus horrea, hisque vescantur, quibus alantur cibis ad vitam æternam, abstinentes omni- D
[b] *Coloss. 2.* no à venenatis eduliis hæreticorum, Paulo [b] clamante: Ne tetigeritis, neque gustaueritis, neque contrectaueritis: quæ sunt omnia ad interitum ipso vsu secundùm præcepta & doctrinas hominum.] sed cœptam prosequamur historiam.

[a] *Genes. 41.*

XXVIII. Accidit inter hæc mirandum quoddam præter omnem expectationem, cùm Deo extorquente, pessimus dæmon peccatorum suorum redarguit Francos, quorum causa, tot illi mala, Deo vlciscente, iugiter pati solerent, frugum penuriam, pestemque hominum & animalium, & alia multa. Ad quæ auertenda, hoc eodem anno, vt dicetur, inuigilare cœpit pietas Imperatoris, triduanum ieiunium in populo indicendo, cuius etiam admonitionem, vbique per Gallias secutum est Episcopale studium & vigilantia, in emendatione morum.

[c] *Einhard. l. 3. c. 13.* Sed quæ de dæmone idem qui suprà Einhardus habeat [c] videamus: Sub idem, inquit, fermè tempus cùm Ratleicus à nobis ad basilicam Martyrum regressus est, allatus est nobis inde E
alter libellus, continens verba, & ratiocinationem cuiusdam dæmonis, qui se Viggonem nominauit, quæ facta est ab eo coram multis testibus ante altare, iuxta quod sacri Martyrum cineres repositi sunt, ad interrogationem presbyteri, qui exorcismum super energumenam etiam legerat. Quod hoc modo contigisse narratur:

XXIX. Prædium est in pago Hitahgouue vocabulo Hecgstar, pertinens ad monasterium S. Nazarij, de quo puella quædam annorum circiter sedecim ab eodem erratico spiritu possessa, ad basilicam Martyrum à parentibus suis adducta est. Quæ cùm ante tumbam sacra corpora continentem venisset, & presbyter super caput eius exorcismum secundùm consuetudinem perlegisset, ac deinde dæmonem qualiter & quando in eam fuisset ingressus, percontari cœpisset: non barbarica lingua, quam solam puella nouerat, sed Romana locutione presbytero respondit. Cumque presbyter miraretur, atque interroga-

ret,

A ret, vnde illi Latinæ linguæ notitia, cùm parentes eius qui ibi præsentes adstabant, huiuscemodi sermonem penitus ignorarent: Parentes, inquit, meos numquam vidisti. Tum presbyter: Tu ergo, inquit, vnde es si isti non sunt parentes tui? Et dæmon per puellam: Ego, ait, sum satelles & discipulus satanæ, & multo iam tempore apud inferos ianitor fui. Sed modò per annos aliquot cum sociis meis vndecim Regnum Francorum vastaui, frumentum & vinum & omnes alias fruges quæ ad vsum hominum de terra nascuntur, iuxta quod iussi eramus, enecando deleuimus, pecora morbis interfecimus, luem ac pestilentiam in ipsos homines immisimus; omnes quoque aduersitates & cuncta mala, quæ iam diu pro meritis suis patiuntur, nobis facientibus atque ingerentibus, eis acciderunt. DE ARREPTITIA MIRANDA.

Hic cùm presbyter ab eo quæreret, quanam de causa eis fuisset huiusmodi concessa potestas; Propter malitiam, inquit, populi huius, & multimodas iniquitates eorum qui super XXX.
B eum constituti sunt, qui munera & non iustitiam diligunt: qui plus hominem quàm Deum metuunt; qui pauperes opprimunt, viduas & pupillos ad se vociferantes audire nolunt, nulli iustitiam nisi mercanti faciunt. Propter hæc sunt & alia multa, atque innumerabilia, quæ tam ab ipso populo, quàm à rectoribus eius quotidie committuntur, vt sunt periuria, ebrietates, adulteria, furta, rapinæ, quæ nemo fieri prohibet, & cùm facta fuerint non est qui vendicet; potentiores quique turpibus lucris inseruiunt, & loco superiore, quem propter regendos inferiores acceperunt, ad superbiam & vanam gloriam abutuntur: odium & inuidiam non tam inter extraneos quàm inter propinquos & affinitate coniunctos exercent; amicus amico non credit, frater fratrem odit, pater filium non diligit: rari sunt qui fideliter ac deuotè decimas dent, rariores qui eleëmosynas faciant; & hoc ideò quia quidquid Deo vel pauperibus dare iubentur, id sibi DIABOLVS IN ENERGVMENA REDARGVIT SCELERA PECCANTIVM.
C perire arbitrantur: iniquas mensuras & iniusta pondera contra Dei præceptum habere non verentur, fraude se alterutrum circumueniunt, falsa testimonia dicere non erubescunt, dies Dominicos ac feriatos non custodiunt, sed in his ac si in ceteris prout voluntas eorum tulerit, operantur. Præter hæc alia sunt multa, quæ Deus aut præcepit hominibus vt facerent, aut prohibuit ne facerent; quia populus hic per contumaciam mandatis eius inobediens effectus est, permissi, immò iussi sumus ea facere in rebus humanis quæ superiùs enumeraui, vt perfidiæ suæ pœnas luant: sunt enim perfidi atque mendaces, cùm hoc seruare non curant, quod in Baptismo promiserunt. Hæc omnia dæmon per os barbaræ puellæ Latinè locutus est.

Et cùm presbyter imperando vrgere cœpisset, vt exiret: Exibo, inquit, non propter XXXI.
tuum imperium, sed propter Sanctorum potestatem, qui me in illa diutiùs permanere PELLITVR DÆMON VIRTVTE SANCTORVM.
D non permittunt. His dictis, puellam in pauimentum proiecit, atque ibi aliquantulùm velut dormientem, prono corpore iacere fecit. Post paululum verò, illo recedente, quasi de somno euigilans, per virtutem Christi, & merita beatorum Martyrum puella, cunctis qui aderant cernentibus atque mirantibus, sana surrexit: nec post exactum à se dæmonem Latinè loqui potuit, vt palàm posset intelligi, non illam per se, sed dæmonium per os eius fuisse locutum. Heu proh dolor, ad quantas miserias tempora nostra sunt deuoluta, in quibus non boni homines, sed mali dæmones doctores sunt, & incentores vitiorum, ac persuasores criminum de nostra nos correctione commonent!] hactenus de his Einhardus.

Quæ quidem tunc omnium ore vulgata, Imperatoris quoque aures pernetrarunt. Qui XXXII.
ex serpentis veneno antidotum præparare in salutem totius populi sapienter instituit,
E scilicet vt ad expianda peccata vrgentia totus esset. Primumque omnium (vt dictum est) per vniuersum Regnum publicum indixit triduanum ieiunium, atque preces, addiditque etiam, vt ad correctionem morum deprauatorum, quatuor iuberet diuersis in locis per Gallias celebrari Concilia. Est de his eiusdem Imperatoris edictum, hoc ipso anno pariter promulgatum, quo deplorantur eædem immissæ cælitus clades, quod hìc describere operæpretium existimamus. sic enim se habet [a]: [a] *Extat ante Cœsl. Paris. sub Ludou. to 3. Concil.*

In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, Ludouicus, & Lotharius, di- XXXIII.
uina ordinante prouidentia, Imperatores Augusti omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris. EDICTVM IMP. LVDOVICI DE EXPIATIONE PECCATORVM FACIENDA.

Recordari vos credimus, qualiter hoc anno, consilio sacerdotum & aliorum fidelium nostrorum, generale ieiunium per totum Regnum nostrum celebrare iussimus, Deumque tota deuotione deposcere, vt nobis propitiari, & in quibus illum maximè offenderimus

nobis

nobis manifestare, & correctionem nostram necessariam, tranquillum tempus nobis tribuere dignaretur. Volueramus siquidem tempore congruo placitum nostrum generale habere, & in eodem de communi correctione agere; & ita, Deo miserente, fieret, nisi commotio inimicorum, sicut nostis, præpedisset. Sed quia tum fieri non potuit iuxta voluntatem nostram, visum nobis fuit præsens placitum cum aliquibus nostris habere, & in eo de his quæ propter prædictum impedimentum remanserunt, qualiter ad effectum peruenirent, Domino adiuuante, considerare. Quapropter nosse volumus solertiam vestram, quòd in isto præsenti placito cum fidelibus nostris considerauimus, vt primò omnium Archiepiscopi cum suis suffraganeis in locis congruis tempore opportuno conuenirent, & ibi tam de sua quàm de omnium nostrûm correctione & emendatione, secundùm diuinam auctoritatem quærendo inuenirent, & nobis atque fidelibus nostris secundùm ministerium sibi commissum annuntiarent. B

XXXIV. CLADES OB PECCATA A DEO IMMISSAE. Quis enim non sentiat, Deum nostris prauissimis actibus esse offensum, & ad iracundiam prouocatum, cùm videat tot annis, multifariisque flagellis iram illius in regno nobis ab eo commisso desæuire? videlicet in fame continua, in mortalitate animalium, in pestilentia hominum, in sterilitate pænè omnium frugum, & (vt ita dixerim) diuersissimis morborum cladibus, atque ingentibus penuriis populum istius Regni miserabiliter vexatum & afflictum, atque omni abundantia rerum quodammodò exinanitum. Nec illud etiam dubitamus, ex iusta vindicta illius euenire, quòd sæpè scandala per tyrannos in hoc Regno exurgunt, quòd pacem populi Christiani, & vnitatem Imperij sua prauitate nituntur scindere. Nam & illud nihilominùs peccatis nostris deputandum est, quòd inimici Christi nominis præterito anno in hoc Regnum ingressi, deprædationes, incendia Ecclesiarum, & captiuationes Christianorum, interfectiones seruorum Dei audenter & impunè, immò C crudeliter fecerunt.

XXXV. Agitur siquidem iusto iudicio Dei, vt qui in cunctis delinquimus, interiùs simul & exteriùs flagellemur. Beneficiis quippe Dei euidenter existimus ingrati; quoniam his non ad voluntatem Dei, sed ad libitum nostrum carnalem vti inuenimur; & idcircò meritò creaturæ Dei nobis diuinitus concessæ, pro Deo contra nos ingratos pugnant, iuxta illud: [a] Pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos. Verùm quia tot malis vexamur atque percutimur: ad eum à quo percutimur toto corde, dignum necessariumque est, vt reuertamur, quatenus illud propheticum in nobis impleatur, quo dicitur: [b] Sola vexatio intellectum dabit auditui. Sed quia pius & clemens Dominus sic ipsum flagellum moderatur, vt non ad interitum, sed potiùs ad correctionem nostram inferre videatur: debemus in conspectu eius veraciter humiliari, & faciem illius in confessione præuenire, D eiusque pietatem pronis mentibus exorare; vt qui fecit nos iustissima dispensatione flagella sentire, faciat nobis peccata nostra, pro quibus ab eo flagellamur, cognoscere: & in quibus maximè illum offendimus, & iram illius prouocauimus, manifestiùs intelligere; vt pòst, eo miserante, praua deserendo & corrigendo, bona etiam sectando, & tota cum deuotione exequendo valeamus per spiritum humilitatis & animam contritam, sacrificium Deo debitum offerre, iramque illius indignationis euadere, & per dignam congruamque correctionem, & bonorum operum exhibitionem, gratiam eius propitiationis licet indigni promereri.

[a] *Sup. 5.*

[b] *Isai. 28.*

DE CORRECTIONE PECCATORVM.

XXXVI. SEIPSVM PRIMVM ACCVSAT IMP. At quia nos magis in hoc peccasse cognoscimus, qui forma salutis omnibus esse debuimus, & omnium curam gerere, & per auctoritatem Imperialem prauorum acta ne tantum accrescerent, corrigere: cupimus Domino nobis propitio in conspectu pietatis illius per E dignam satisfactionem veniam adipisci, & per saluberrimam correctionem, & per bonum studium, quod nostra desidia & ignorantia hactenus neglectum est, consultu fidelium, tempore opportuno (quantum in nobis est) studiosissimè emendare, & nostram in hoc voluntatem omnibus manifestam facere. Quapropter statuimus atque decreuimus cum consultu sacerdotum, ceterorumque fidelium nostrorum huius rei gratia, ob placandum scilicet contra nos, nobisque subiectos Domini furorem, conuentus eorumdem Episcoporum in quatuor Imperij nostri locis congruentissimè fieri.

XXXVII. DE QVATVOR CONCILIIS CELEBRANDIS. Primo scilicet in Moguntiacensi vrbe, vbi conueniant Metropolitani Autgarius, Authbaldus, Hetto, Bernuinus cum suffraganeis suis.

Secundo quoque in Parisiorum vrbe, vbi futurus Antistes Senonicus, & Ebbo, Ragnoardus, & Landranus Metropolitani cum suffraganeis suis conueniant.

Tertio

A Tertio verò apud Lugdunum, vbi Agobardus, Bernardus, Andreas, Benedictus, Agericus cum suffraganeis suis similiter conueniant.

Quarto etiam apud Tolosanam vrbem, quò simul conueniant, Hotho, Bartholomæus, Adalelmus, Agiulfus cum suffraganeis suis.

In quibus conuentibus tractare, quærere, & cum Dei adiutorio inuenire debent de XXXVIII. causis ad religionem Christianam & eorum curam pertinentibus: quid à Principibus, reliquoque populo; vel ita, vt diuina auctoritas docet, aut aliter teneatur, vel quid inde ex parte vel toto dimissum sit, vt non teneatur. Deinde quid in ipsorum qui pastores populi constituti sunt, moribus, conuersatione, & actibus inueniri possit, quod diuinæ regulæ atque auctoritati non concordet, simulque inueniant, quæ occasiones in vtroque ordine id effecerint, vt à recto tramite deuiatum sit. Et quidquid de his causis inuentum fuerit, tam solerti cura custodiatur, vt nullatenus ad aliorum notitiam peruenire permittant ante B tempus constitutum. Et ideò vnus Notarius inter omnes eligatur, qui quod ipsi inuenerint, describat, & ipse sub iuramento constrictus ea quæ inuenta atque digesta fuerint, diligenter, fideliterque conseruet.] hucusque Constitutio Ludouici, præfixa Concilio Parisiensi, cuius est admonitione collectum.

Quam quidem hoc anno ab eodem Imperatore datam esse, Parisiensis Acta Concilij, XXXIX. petitione Imperatoris anno sequenti celebrati significant, in quibus huius edicti mentio DE TEMPORE PROMVLGATI IMP. habetur expressa. Sed ex his quæ in eodem scripto leguntur, idipsum æquè certum reddi- EDICTI. tur: dum enim ibi dicitur, anno præterito inimicos fines inuasisse Francorum Regni, & mala innumerabilia perpetrasse: id quidem factum fuisse per Bulgaros, Francorum Annales significant. Cuius rei causa hoc ipso anno in conuentu habito mense Februarij Aquisgrani Baldreuus Dux Foroiuliensis, quòd eius ignauia Bulgari inuasissent, vastassentque C regiones ad Imperium Orientale spectantes, pulsus est Ducatu, cuius potestas inter quatuor fuit diuisa consortes. Sed & quòd in eodem edicto est querela Imperatoris de exurgentibus in Regno Francorum tyrannis: alluisse visus est ad Aizonem, qui haud pridem ab Imperatore deficiens cum fratre, Sarracenorum copiis, quibus inhæsit, plurima intulit damna populis sub Francorum dominio constitutis; hæcque per totum biennium vsque ad præsentem diem, cùm & hoc ipso anno in eodem publico Aquisgranensi conuentu duces qui aduersus eos missi fuerant, quòd rem socorditer peregissent, in ordinem ignominiosè redacti sunt. Hæ sunt clades huius temporis, præter penurias & mortalitates, quæ in eadem Constitutione idem Ludouicus deplorans, per pœnitentiam morumque correctionem emendare curauit. Quæ autem acta sint per Episcopos, suo loco, anno sequenti dicentur. D

Hoc eodem anno, Nicephorus Constantinopolitanus Episcopus Confessor cùm ageret XL. in exilio annum decimumquartum, ex hac vita post plures ex longa persecutione contextas NICEPHORI EPISC. coronas ad Deum feliciter migrat. Testatur id Theophanes in oratione de eius exilio ha- CONSTANTINOPOL. bita, vbi lugens miserandum statum Constantinopolitanæ Ecclesiæ sub Imperatoribus OBITVS. Iconoclastis, tribusque Patriarchis Constantinopolitanis itidem hæreticis Iconoclastis hæc subiicit: Ista quidem mali dominatio grauissimas calamitates inuexit, & cuncta permiscuit atque turbauit, non exiguo aut breui temporis interuallo Imperatoris robore munita, sed triginta propè annorum spatio, quorum cùm quatuordecim in exilio diuinus pater Nicephorus transegisset, ab hac mortali vita migrauit ad immortalem, & sepultus est iuxta templum sancti Martyris Theodori in monasterio, quod ipse à fundamentis construxerat. In E hoc enim cùm esset mulctatus exilio, piam & sanctam vitam traduxit, & virtutum studio mentem suam excoluit, atque expurgauit, seque purum Dei, rerumque diuinarum exemplum exhibuit, cùm similis esset Angelorum & simul tum monasticæ, tum pontificiæ vitæ dignitatem virtutibus suis exornauit.] hactenus de obitu: de translatione verò facta corporis eius summo cum honore Constantinopolim per S. Methodium Patriarcham, suo loco dicturi sumus.

Porrò eius nota omnibus tam Orientalibus quàm Occidentalibus sanctitas effecit, vt XLI. vbique locorum Ecclesiæ Catholicæ eius nomen receptum fuerit in tabulas Ecclesiasticas inter sanctos Confessores annua die perpetuò celebrandum tertio Idus Martij apud Latinos, apud Græcos autem secunda Iunij.

A

I. ANNO qui sequitur Christi octingentesimo vndetrigesimo, Indictione septima, Gregorius Papa vbi structura nobilitasset Titulum S. Marci, cuius presbyter fuerat, intulit in eum corpus S. Hermetis Martyris. Porrò eiusdem Martyris articulus translatus in Gallias, insigniter est miraculis illustratus. Rem gestam Einhardus[a] qui præsens fuit, describit, qui ait: Gregorius Romanæ Vrbis Episcopus, qui Eugenio simulque Valentino in Pontificatus honore successit, cùm Titulum S. Marci Euangelistæ, in quo presbyter fuerat, ampliare, & in eo monasterium vellet extruere, quæsiuit per cœmeteria & Ecclesias longè ab Vrbe constitutas, sicubi sanctorum Martyrum corpora posset inuenire, inuentaque, Titulo quem opere magnifico extruxerat, curauit inferre. B

[a] *Einhard. l.4. c.25.*

TITVLVS S. MARCI AMPLIATVR ET CORPORE S. HERMETIS AVGETVR.

II. Casu igitur factum est, vt eo tempore, quo sepulchrum beatissimi Hermetis erat apertum, & sacrum illius corpus inde fuerat sublaturus, vnus ex nostris, qui eodem anno supplicandi gratia (vt moris est pœnitentibus) Romam venerat, congregatæ ad basilicam Martyris multitudini cum ceteris peregrinis interesset. Is negotio quod agebatur, diligenter inspecto, spem adipiscendarum memorati Martyris reliquiarum, licet corde simplici, non tamen sine causa concepit. Et Deusdonam diaconum, cuius in primo libro crebram fecimus mentionem, adiens, obnixè rogauit, vt ex his quantulumcumque à custodibus loci acciperet, mihique deferendum sibi præstaret. Qui confestim precibus eius annuens, id se sine mora facturum pollicetur, datoque custodibus pretio, non solùm Hermetis, sed etiam sanctorum Proti & Hyacinthi, quorum in eadem basilica corpora erant posita, reliquias C accepit. Et illas quidem per quemdam familiarem suum, cui Sabbatino cognomen erat, simulque & nostrum, qui ei vt hoc faceret, persuasit, mittere curauit: quod autem de corpore beati Hermetis potuit adipisci, ipse ad nos veniens, pro ingenti munere detulit. Cùm autem de aduentu reliquiarum sanctorum Proti & Hyacinthi nobis esset indicatum, obuiàm illis processimus, easque vt par erat, honorifice suscipientes, atque basilicæ cum hymnis & orationibus inferentes propter corpora beatorum Marcellini & Petri cum feretro quo venerant collocauimus, &c.] Subiicit Einhardus curationẽ energumenæ factam per sanctos Martyres Protum atque Hyacinthum, necnon feminæ Colonientis claudæ redditam per sanctum Martyrem Hermetem sanitatem, de cuius reliquiarum aduentu sic narrare pergit[b] historiam:

RELIQVIAE SSS. HERMETIS PROTI ET HYACINTHI IN GALLIAS TRANSLATAE.

[b] *Eod. lib. c. 26.*

III. Interim circa medium ferè mensem Augustum Deusdona diaconus, cuius in primo D huius operis libro fecimus mentionem, Roma veniens, vnum articulum digiti B. Hermetis Martyris pro magno nobis munere detulit: quem accipientes capsula reconditum in superiori parte basilicæ super ipsum occidentalem Ecclesiæ introitum collocauimus. At femina, quæ, vt dixi, visione diuinitus monita illuc venerat, & duobus iam exactis mensibus, nihil promissæ opis sibi aduenisse cernebat, delusam se vano somnio existimans, reditum in patriam meditari cœpit. Statuitque cum negotiatoribus, qui se reducerent, vt proxima Dominica, quæ quinto Kalendarum Septembrium die, simul cum anniuersaria sancti Hermetis solemnitate erat futura, nauem eorum in regionem suam reuersura conscenderet: iamque instante nocte, quæ diem profectionis condictum erat sine dubio præcessura, cùm nos secundùm consuetudinem completo nocturnali officio, ad quiescendum fuissemus ingressi, ceteris exeuntibus, femina illa introire volens, in ipso limine consedit, ibique E coram omnibus stupore quodam oppressa parumper obticuit. At deinde erumpente ex omnibus pedum vnguibus aliquanto sanguine, ad se reuersa, manum circumstantibus porrexit, erectaque in pedes, ad sepulchrum Martyrum ambulare cœpit. Quò cùm peruenisset, ad orationem coram altari prosternitur, ibique tamdiu iacuit, quoadusque hymnus, quem exultantium simul atque mirantium multitudo Deum laudans deuotissimè canebat, compleretur. quo finito, sana surrexit, sed in patriam vlteriùs redire noluit. Meritò igitur miraculum beato Hermeti adscribitur, cuius die natalitio, & sub cuius reliquiis gestum esse constat, &c.] hæc de curatione mulieris quæ diuturna neruorum solutione à renibus deorsum in tantum erat debilitata, vt negato sibi crurum ac pedum officio, non aliter quam sedens manibus in terra positis innitens, seque hoc modo promouens, vsum ambulandi explere potuerat.

MIRACVLA PER S. HERMETEM.

Sed

A Sed ad Gregorium Pontificem reuertamur, qui eumdem Titulum S. Marci, in quem IV. transtulit corpus S. Hermetis Martyris, vbi eum restituens nobilibus structuris auxisset, et- BONA COLLATA A GREGORIO PAPA ECCLESIAE S. MARCI. iam ornamentis insigniter locupletauit. De his enim agens Anastasius Bibliothecarius, qui hoc ipso sæculo floruit, eademque videbat, hoc ait: His igitur perfectis operibus, ad alia repentè venerabilis Pontifex animum & mentem conuertẽs, Ecclesiam beati Marci Confessoris atque Pontificis, quam tempore sacerdotij sui regendam susceperat, & vsquequò ad Pontificatus peruenit gratiam, in suo iure ac ditione permansit: quæ ob nimiam vetustatem crebrò casura esse videbatur, cùm omnipotentis Domini opitulatione à fundamentis priùs erexit, & postmodum nouis fabricis totam ad meliorem cultum atque decorem perduxit: absidemq; ipsius prænominatæ basilicæ musiuo aureis superinducto coloribus, cum summa populi gratulatione depinxit. Fecit verò sarta tecta eius omnia noua, & B quidquid in ea antè vile cognouerat, pretiosum posteà esse maluit. Igitur consummatis omnibus, pro remedio & futura retributione animæ suæ, obtulit in sæpe nominata Ecclesia futuris temporibus permanenda hæc: Regnum aureum vnum, quod vsque hodie super altare dependet, cum gemmis valdè optimis, habens & in medio aureã Crucem cum gemmis pariter pretiosis. Item gabathas ex auro purissimo tres, pendentes ante prænominatum altare, & gabathas interlatiles de argento, duodecim Angelorum opere constructas, & alias gabathas intextiles quinque cum pedibus suis. Item vbi suprà obtulit thymiamateria aureo colore perfusa tria, canistra de argento duodecim, coronas argenteas maiores & minores octo, Cruces de argento tres, & vnaquæque habet libram vnam, cerostrata desuper argentea quatuor.

Fecit & ciborium ad laudem & decorem Confessoris iam sæpiùs dicti de argento puris- V. simo, pensans libras mille, altare quoque eiusdem argenteis similiter tabulis exornauit, C cupiens pro rerum temporalium largitione æterna in cælo præmia adipisci. Prædictus verò venerabilis Pontifex obtulit vbi suprà vestem de fundato vnam, habentem mucrones per circuitum: fecit & aliam vestem de holoserico vnam habentem in medio gemmas & mala aurea, & per circuitum zonam de chrysoclauo. Insuper obtulit idem sanctissimus Præsul vestem aliam de holoserico cum gryphis & vnicornibus. Vestem quoq; aliam cum chrysoclauo per circuitum, habentem in medio Resurrectionem Domini nostri Iesu Christi; aliam quoque cum gryphis ex chrysoclauo per circuitum, habentem in medio Natiuitatem Domini nostri Iesu Christi. Item aliam vestem de chrysoclauo, habentem in medio rosas de chrysoclauo quatuor, & Natiuitatem atque Baptismum Domini nostri Iesu Christi. Obtulit etam vestem aliam cum leonibus, habentem Resurrectionem Domini de chrysoclauo, vestes de fundato minores octo, quæ altaribus superponuntur, quę per circuitum eiusdem Ecclesiæ esse noscuntur. D

Obtulit idem sanctissimus Pontifex vela alba serica quatuor, vnum habens vndique VI. Tyriam in medio Crucem, & gammadias de chrysoclauo, aliud de stauraci habens in me- RELIQVA ORNAMENTA COLLATA ECCLESIAE S. MARCI. dio Crucem de holoserico, & gammadias de Tyrio, tertium & quartum similiter. Vela etiam de rodino quatuor, quæ sacrum altare circumdant, ex quibus vnum habet Crucem de chrysoclauo. Vela de fundato viginti sex & linea similiter quæ pendent per arcus Ecclesiæ, vela Alexandrina tria ante portas maiores pendentia, habentia leones & caballos; cortinam Alexandrinam vnam, & vela alia habentia mucrones de fundato, velum de octaplo vnum, vela alia de fundato octo, habentia per circuitum periclysin de Tyrio; vela alia de fundato quoque, habentia leones & periclysin de Tyrio, vela alia Alexandrina, ex qui- E bus vnum habens rotas & rosas in medio, & aliud arbores & rosas, pendentia ante valuas ipsius Ecclesiæ, velum modicum de holoserico, habens in medio hominem cum caballo, vela cum argento Hispanico quatuordecim, vela modica vbi suprà de holoserico habens vnumquodque eorum anulos.

Hic diuina inspiratione protectus, obtulit iam dictæ Ecclesiæ aquę manulum de argen- VII. to vnum.] & inferiùs: Fecit ibidem patenam octogonam exauratam, habentem in medio vultum Domini nostri Iesu Christi, atque à duobus lateribus vultum beati Marci atque eiusdem Præsulis, pensantem libras tres, simili modo & calicem octogonum fundatum cum folijs exauratum ibidem obtulit, pensantem libras sex, scyphum quoque argenteum illic offerri curauit, pensantem libras sex: obtulit etiam ibi canistra ænea fundata tria, pensantia simul libras quatuordecim.] hactenus Anastasius de collatis à Gregorio donis Ecclesiæ S. Marci

VIII. Accidit autem, vt cùm Sarraceni iam potiti Sicilia (vt superiùs dictum est) vniuersas A
Italiæ oras infestarent classe piratica: iamque adiicerent animum, vt vniuersa potirentur
Italia: Gregorius Papa imminens malum anteuertere quibus valuit viribus festinauit.
GREGOR. PAPA OSTIAM CIVITATEM MOENIBVS MVNIT. Sicque Ostia Tiberina iam vetustate mœnibus collabentibus, antiquam ciuitatem nouis
muris munire aggressus est, & veterem in nouam mutare, quam absolutam Gregoriopolim appellauit. rem gestam sic Anastasius Bibliothecarius narrat: Quoniam huius sanctissimi Patris temporibus, impia atque nefaria & Deo odibilis Agarenorum gens à finibus
suis consurgens pænè in omnes insulas, & omnium regiones terrarum circumiens, depræ-
dationes hominum, & locorum desolationes atrociter faciebat, atque hactenus facere
nullatenus cessaret. De his quoque insolitis æquè cauendis periculis misericordissimus
Præsul magnum habens timorem, ne populus à Deo sibi & beato Petro commissus Apo-
stolo, qui in Portuensi vel Ostiensi ciuitatibus habitabat, à Sarracenis nefandissimis tri- B
bulationes, ac deprædationis sentiret iacturam, intimo trahens ex corde suspiria, cœpit
prudenter inquirere, quomodo ciuitatem Ostiam adiuuare ac liberare potuisset.

IX. CIVITAS GREGORIANA AD OSTIA TIBERINA. In eius statim omnipotens Deus hoc dedit corde consilium, vt ciuitatem, si ibidem po-
pulum saluare vellet, à fundamentis construere debuisset: quoniam ea quæ priori tempo-
re ædificata fuerat, longo quassata senio, nunc videretur esse diruta. Fecit autem iuxta
quod ei fuerat diuinitus inspiratum, in prædicta ciuitate Ostiensi ciuitatem aliam à solo
valdè fortissimam, muris altioribus, portis simul ac seris & cataractis eam vndique præ-
munuit, & desuper ad inimicos, si venirent, expugnandos, petrarias nobili arte compo-
suit, & foris non longè ab iisdem muris ipsam ciuitatem altiori fossato præcinxit, ne faci-
lè muros ipsos conscendere valerent. Quando verò sæpè dicta ciuitas nouæ fabricæ ini- C
tium meruit: ipse itidem sanctissimus Papa per se multis residens diebus partem quam-
dam murorum non modicam cum suis hominibus, quasi in sortem accipiens, à funda-
mentis erexit. De qua donec, Deo prosperante, dicta ciuitas ad legitimum totius fabricæ
finem perducta est, multos exinde labores in suo sancto pectore & certamina indesinen-
ter sustinuit. Cui etiam è nouo constructæ ciuitati, hoc etiam statuit in perpetuum per-
manendum, vt ab omnibus siue Romanis, siue aliis nationibus proprio nomine Grego-
riopolis vocaretur, vt qui Dei auxilio & virtute munitus, pro populi & patriæ liberatione
opus mirabili decore construxerit.]

X. CIVITAS ALIA AEDIFICARI COEPTA. Verùm & eumdem Gregorium eadem ex causa, vt basilicam S. Petri extra Vrbem po-
sitam tutam redderet, iecisse fundamenta alterius nouæ ciuitatis, quæ posteà à Leone qui
perfecit, Leoniana est appellata, his verbis Sigebertus enarrat: Gregorius Papa dolens cre- D
bris Sarracenorum incursionibus vexari & vastari suburbium vrbis Romanæ circa Eccle-
siam beati Petri Apostolorum principis: intendit illic vrbem nouam ædificare, ad quod
consilio & auxilio Imperatoris animatus nouam fabricam cœpit, sed non perfecit: Leo
enim eius nominis quartus cœptum opus absoluit. hæc Sigebertus anno sequenti.

XI. OBITVS MICHAELIS BALBI IMP. Hoc pariter anno ipsis Kalendis Octobris, Michael Balbus cùm imperasset annos octo,
menses nouem & dies septem, dysenteriæ morbo ex hac vita recessit, sepultus in Iusti-
niani monumento ad Sanctos Apostolos, maledictionibus omnium pro panegyricis infa-
matus. Corrigendi autem Curopalata, Cedrenus, & alij (nisi potius sit vitium librario-
rum) dum apud eos legitur, Michaelem imperasse annos nouem & menses octo, quod
consistere nulla ratione potest ex ipsorum sententia, si ratio annorum prædecessoris &
successoris habeatur.

XII. MICHAELIS BALBI SCELERA. Hic ipse Imperator, licet ipsius Imperij exordio exules sub Leone in sua quosque loca E
liberos reuocauerit (vt superiùs dictum est) visusque sit æquiori fuisse in Orthodoxos ani-
mo, haud multò pòst (inquit Zonaras) animo suo declarato, Orthodoxos oppugnauit, ac
præter multos alios crudeliter tractatos, etiam in sanctum Methodium grassatus, Euthy-
mium Sardium Archiepiscopum ob sanctarum imaginum cultum in exilium misit: de-
inde Methodium in Acrita conclusit, inclytum verò Euthymium filius eius Theophilus
crudeliter flagris cæsum, in Martyrum numerum retulit. Copronymum in omnibus imi-
tatus, & Iudæis addictus Sabbata ieiunari iubebat, resurrectionem mortuorum non cre-
debat, eoque futura bona fugillabat, & Prophetas irridebat, dæmones esse pernegabat,
scortationem peccatum non iudicabat, iurandum sese Deum vniuersi moderatorem mo-
nebat, Iudæ salutem ominabatur, inter Beatos eum annumerans. Pascha alieno celebra-
ri tempore affirmabat.] ista Zonaras & Ioannes Curopalates, eademque Cedrenus, qui
&

A & adiicit in Theophilo, ipsius Imperatoris edicto pariter esse sancitum, ne quis Sancto-
rum alicui imagini titulum, vt Sanctus vocaretur, adiiceret, quasi hoc nomen vnius esset
Dei, ita delirans in omnibus impius.

Exosculentur hunc cum aliis Nouatores suũ Apostolum, eiusdem heredes spiritus sicut XIII.
dogmatis, & participes cum ipso cruciatus æterni. Sed quid amplius de bruto animali?
Litteraturam (idem inquit) quoque adeò est auersatus, vt ne pueros quidem ea permiserit
erudiri, ne vel vesaniæ ipsius coarguendæ, atque refellendæ instrumenta alij inde peterent,
vel disciplina adiuti cùm oculorum ac linguæ velocitate in legendo vterentur, ipsi palmam
huius rei præriperent. adeò enim in litteris componendis tardus erat & syllabis conficien-
dis, vt librum alius faciliùs perlegeret, quàm ipse sui nominis elementa recenseret.] hæc
ipse hîc recenset veluti dignum nefandissimo homine epitaphium sepulchrale. De suc-
cessore autem eius filio Theophilo subiicit ista Ioannes Curopalata.

B Post Michaelis mortem filius eius Theophilus, qui ad virilem iam peruenerat ætatem, XIV.
patrium excepit Imperium Octobri mense, Indictione octaua; verbis, iustitiæ vehemens THEOPHI-
amator vocari studens, legumque ciuilium perfectus obseruator; sed reuerà seipsum ab LVS IMPE-
externis qui eum nollent custodiens, ne forte quis facinus in se aliquod auderet, hæc simu- RATOR.
labat. Statim igitur à principio omnes qui cum patre in Leonis necem conspirauerant, è
medio tollendos & cæde afficiendos curauit. Quare edictum proposuit, vt omnes qui-
cumque ab Imperatore beneficium aliquod accepissent; & insuper quicumque Imperato-
riæ cuiuscumque dignitatis fuissent participes effecti, in Magnauram, aut Pentapyrgium
cogerentur. Quod vt factum est, omnibus, vt iusserat, congregatis, quasi anteà feritatem, THEOPHI-
veluti in tenebris occultasset, miti ac summissa voce ad eos qui simul coacti erant: Vole- LVS IVSTI-
C bat (inquit) & in animo habebat parens meus, ô populc & hereditas, eos qui sibi auxi- TIAE CVL-
lio fuissent, & pro obtinendo Imperio propugnationem suscepissent, multis beneficiis TOR VIDE-
afficere, & aliis honoribus honestare: verùm tato occupatus, me Imperij successorem, ne VI VVLT.
ingratus videretur iis qui de se benemeriti essent, debitorem reliquit. Idcircò quilibet à
multitudine separatus, seipsum apertè nobis ostendat, vt nos cognitos amicos, dignis eos
præmiis remuneremur. His verbis decepti miseri, & à mente deducti, singuli quicumque
Leonis cædi operam nauarant, seipsos indicabant.

Statim igitur Theophilus intra sagenam prædam habens, Prætori iubet, vt ciuili lege XV.
agat, hæc locutus: Age, ô Prætor, à Deo & à nostra tranquillitate accepta iudicandi facultа-
te, iltis debita redde facinoribus præmia, non solùm quia manus humano sanguine con-
taminarunt, sed etiam quia christum Domini intra altare occiderunt. Iis dictis, admirabile
D illud, primumque consilium dissoluit, ac illi miseri à Prætore comprehensi patricidarum
pœnis affecti sunt. Theophilus autem nouercam quoque suam è regia domo iectam in
monasterium coëgit redire, vbi primùm capillos deposuerat; cùm nihil ei iusiurandum
profuisset, ad quod Senatum Michaël adegerat. Hæc initio à Theophilo gesta sunt, haud
indigna laudibus: nam profitens ille iustitiam, omnibus improbis terrori, bonis verò erat
admirationi, illisque improbos odisse & iustus videretur, hisque valdè grauis & austerus.]
hæc Curopalata. Sed quomodo idem ex parente morbum Iconoclastiæ traxit, quo valdè
laborans Catholicos est persecutus, inferius suis locis dicendum erit.

Quod verò ad res gestas Ludouici Imperatoris pertinet: huius anni exordio, nempe XVI.
Idibus Ianuarij data reperitur ab eo Constitutio, pro conseruatione & augmento rerum
monasterij S. Germani Parisiensis, digna memoria, quæ sic se habet:

E In nomine [a] Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi Ludouicus & Lotharius di- [a] *Apud Aime. lib. 5. c. 10. in fine.*
uina ordinante prouidentia Imperatores Augusti.

Si ea quæ fideles Imperij nostri pro statu & vtilitate Ecclesiarum ac seruorum Dei, fi- CONSTITV-
deliter & deuote ob Dei amorem in locis sibi commissis statuerunt, nostris confirmamus TIO LVDO-
edictis: hoc nobis proculdubiò ad æternam beatitudinem & totius Regni à Deo nobis VICI IMPE-
commissi tutelam, mansurum esse credimus, & retributorem Dominum in futuro habere RATORIS.
confidimus. Igitur notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ ac nostris, præsen-
tibus scilicet & futuris, quia vir venerabilis Hilduinus monasterij S. Vincentij ac S. Ger-
mani Abbas, nec non sacri Palatij nostri Archicapellanus nostræ suggessit serenitati, quòd
pro Dei omnipotentis amore, & futuræ eiusdem congregationis cauendo periculo, ne
aliqua successorum suorum negligentia aut prauitate ordo futuris temporibus perturbe-
tur monasticus, stipendia eorum quæ annuatim in cibo & potu accipere debeant, nec

non & quasdam villas specialiter necessitatibus illorum deseruiendas constituisset ac deputasset, atque per litterarum secretarium, & largitionis suæ chartam, sua, aliorumque bonorum hominũ manibus roboratum, eis concessisset, ac delegasset, quatenus nulla occasione nec reipublicæ seruitio quisquam ex successoribus suis impedimentum in futuro inferre posset, pro quo à via rectitudinis & obseruatione regulari aberrare necesse esset, sed deputatis sibi rebus, & stipendiis contenti, absque necessitate & inopia regularem normam tenere, & sine præuaricatione (quanta humana sinit fragilitas) obseruare quiuissent. Vnde humiliter petiit, ac postulauit celsitudinem nostram, vt pro rei firmitate super eamdem constitutionem auctoritatis præceptum nostræ, pro diuino intuitu, ac ipsorum Sanctorum reuerentia, fieri iuberemus, per quod deinceps stabilis ac inuiolata permaneret.

XVII. PRO ALIMENTIS MONACHORVM QVAE PRAESTITA.

Nos verò petitioni illius, quia necessaria & rationabilis erat, aurem accommodantes, & qua voluntate ac ratione talia clementiæ nostræ suggerat, perspicuè intelligentes: veluti postulauerat, fieri iudicauimus. Quapropter statuimus, atque iubemus, secundùm quod in illius ordinatione continetur, vt dentur eis annis singulis de tritico puro modij mille quadringenti & quadraginta; & in susceptionem hospitum modij centum & octoginta, quæ simul sunt modiorum mille sexcenti & viginti. De vino modiorum duo millia. De legumine modiorum centum octoginta. De caseo pensas centum sexaginta: de pinguedine aut modij viginti, aut porci quinquaginta, quales meliores inuenire possunt. De butyro modiorum quatuor. De melle carrada vna in modiis octo, sicut ex censu de villa Lecarias persoluitur, & mensale de duodecim villis melle & cera, id est, vnoquoque mense sextaria quatuor mellis & ceræ libras duas. De sale modiorum centum. Volatilia cum ouis de duobus festis, id est, Pascha & Natiuitate Domini.

XVIII. PRO INDVMENTIS MONACHORVM QVAE PRAESTITA.

Ad vestimenta etiam & omnes eorum necessitates secundùm regularem institutionem procurandas, constituimus eis easdem villas, quas ipse per suam concessionem eis visus est condonasse, id est, Antoniacum cum ipsa capella; vel quidquid ad suum opus præsentialiter habuit, vel quidquid inde homines per precarias tenent, vel quidquid per beneficium illius aliqui adhuc habent, & illic pertinere videtur, vt post eorum discessum ad vsum fratrum reuertantur. Alteram cuius vocabulum est, Cella, quæ dicitur Villaris, cum omnibus appendentiis suis, quantum ipse præsenti tempore ad suum opus illic habuit, & quidquid homines per precarias, & per beneficia illius tenent & illic pertinere videntur. Tertiam quæ vocatur Matriolas cum omni integritate sua. Quartam quæ vocatur Canticantus. Quintam cuius vocabulum est Nouigentus cum omni integritate. Sextam cuius vocabulum est Spinogilum cum ipsa capella, & quidquid inde ad suum opus habuit. Septimam locello qui vocatur Valedronis. Octauam quæ dicitur Agmantus vnà cum ipsa silua quæ vocatur Vsta. Has igitur villas cum appendentiis & reditibus suis (vt diximus) ad omnes eius congregationes tam infirmorum quàm senum necessitates faciendas, & sustentacula mortalis vitæ ministranda, Imperiali auctoritate & indulgentia per hoc præceptum confirmationis nostræ, siue prædictus venerabilis Abbas in sua confirmauit Constitutione, stabili iure ei concedimus ac confirmamus. præcipientes vt nullus Abbas per successiones, quod salubri egit consilio subtrahere aut minuere audeat, aut ad vsus suos intorqueat, aut alicui in beneficio tribuat. Sed neque seruitia ex eis * exactet, neque paraueredos, aut expensas ad hospitum susceptiones recipiat; neque vllas ex aliqua re exactiones inde exigat absque ineuitabili necessitate, præter mensuras in principali Ecclesia beati Germani, & in Ponte Parisijs longo tempore dispositas. Et si augeri adiudicauerit: & numerum monachorum in maius augeri, amplificari pecunia maiori licentiam habeat.

* exigat,

XIX. Hæc enim (vt putamus) ad vsum centum viginti monachorum sufficiunt: distrahendi autem aut minuendi quas pro Domini statuimus amore, nequaquam præsumat. Sed si facere præsumpserit, & post discessum nostrum hanc nostram confirmationem, quam supradicti venerabilis viri Hilduini rogatu Constitutionem fecimus, violare voluerit: querela ad successores nostros, qui tunc temporis nobis superstites fuerint deueniant; ipsique agnita auctoritate nostra, statuta nostra defendant, & suæ auctoritatis præcepto confirment, qualiter futuris temporibus fratres in cœnobio supradicto regulam beati Benedicti seruantes absque perturbatione liberè Deo deseruire queant, nobisque merces exinde in perpetua recompensetur æternitate. Et vt hæc auctoritas, quam ob amorem Dei, & animæ nostræ remedium statuimus, firmiorem obtineat vigorem, & deinceps inconuulsa valeat

A valeat perdurare, manus nostræ subscriptione eam subter firmauimus, & annulo nostro sigillare iussimus. Datum Idibus Ianuarij, anno (Christo propitio) decimosexto Imperij domini Ludouici serenissimi Augusti Indictione septima. Actum Aquisgrani in Domini nomine feliciter.] his verò ista subiicit auctor [a]:

[a] *Aimoin. lib. 5. c. 11.*

Hæc erat sancti Imperatoris exercitatio, hic quotidianus ludus, hæc palæstrica agonia, spectante Deo, quo eius vita in sancta doctrina & operatione clariùs eniteret: qui in pomparum sublimitate constitutus, imitando Christum, humilitate altiùs enitebat. Denique tunc cœperunt deponi ab Episcopis & clericis cingula baltheis aureis & gemmeis cultris ornata, exquisitæ vestes, sed & calcaria talos ornantia relinqui: monstro enim simile ducebat, si Ecclesiasticæ deputatus familiæ, conaretur aspirare ad sæcularis ornamenta gloriæ, &c.] hæc auctor, qui subiicit diaboli artes, quibus nisus est Imperatorem lacessere, de quibus superiùs dictum.

XX.

B Quod rursus ad anni huius res gestas spectat, hæc habentur in rebus gestis Ludouici Imperatoris eodem tempore scriptis: Hieme transacta cùm Quadragesimæ sacrati dies celebrarentur, intempesta nocte terræmotus adeò validus extitit, vt ædificiis cunctis ruinam minaretur. Porrò venti violentia subsecuta, non modò minora, sed etiam ipsum palatium Aquense vehementia sui ita agitauit, vt etiam laterculis plumbeis, quibus tecta erat basilica sanctæ Dei Genitricis Mariæ, maxima ex parte detegeret.] subditur de conuentu Vuormatiæ habito, deque conspiratione in ipsum Imperatorem exorta, aucta verò cùm Bernardus Hispaniarum partium Comes tamquam fidissimus Imperatoris ab eo præfectus est eius cubiculo. Porrò quod ad conuentum spectat, celebratum illum Vuormatiæ fuisse mense Augusti, docent veteres Francorum Annales.

XXI. TERRAEMOTVS ET VENTORVM VIS.

C Agendum hìc modò de Parisiensi Concilio anno superiori (vt vidimus) Ludouico Imperatore monente conuocato, collecto autem hoc isto anno mense Iunij, vt in eius præfatione post alia ista [b] leguntur: Anno Incarnationis Domini octingentesimo vigesimo nono, imperantibus iisdem præcellentissimis, ac gloriosissimis ac Deo dilectis Augustis Ludouico videlicet, filioque eius Lothario, sub die octauo Iduum Iuniarum nos indigni Episcopi ex diœcesi scilicet Durocortum, necnon diœcesi Senonica, & Turonica, atque Rothomagica apud Parisiorum vrbem cõuenimus, & qualiter de paulo superiùs præmissis causis iuxta admonitionem eorumdem Principum egerimus vel tractauerimus atque statuerimus, in subsequenti breuiter capitulatim adnotare curauimus, non ausu temerario sanctorum Patrum terminos transgredientes, sed potiùs his diligenter perpensis atque perspectis, per eos nostram, ceterorumque fidelium vitam corrigere & in melius reformare cupientes, &c.] hæc de tempore, causa atque studio Episcoporum, qui Parisiis coeuntes duos canonum libellos conscripserunt, in his quæ spectarent ad Episcopos, quæ etiam à Regibus præstanda essent, ceterisque Christi fidelibus. Quibus adiecerunt synodalem epistolam, quæ quoniam rerum gestarum exactam cognitionem habet, hìc totidem verbis est describenda, quæ sic se habet:

[b] *Concil. Parisien. ex part. tom. 3. Cõcil. Nicolit. editi.*

XXII. CONCILIVM PARISIENSE.

D

XXIII. EPISTOLA SYNODALIS EX CONCIL. PARISIENSI AD LVDOVICVM IMP.

Dominis præstantissimis ac pietatis gratia præditis Ludouico & Lothario Orthodoxis atque inuictissimis Augustis, nos famuli vestri quamuis indigni, tamen Episcopi, Deo humiles grates persoluimus, eiusdemque immensam pietatem, & benignitatem collaudamus & prædicamus, qui vos adeò in sui amorem deuotissimos famulos suos flagrare facit, vt de profectu & exaltatione sanctæ Ecclesiæ suæ indesinenter cogitetis, eamque vt matrem spiritualem, sicut fideles & dilecti spiritales filij ad meliora & potiora semper

E prouehere studeatis: nam cùm mucro diuinus Imperium vobis diuinitus commissum interiùs exteriusque merito nostræ iniquitatis, multifariis attereret cladibus: prudenter animaduertentes, quòd hæc nonnisi iusto Dei iudicio euenirent: illicò scriptis serenitatis vestræ anno præterito, cunctos Ecclesiarum pastores admonuistis; vt quia constabat eos speculatores Domini existere, & gladium diuinum super terram, id est, super peccatores dirum graffari, meminerint speculationis suæ, & ieiunio triduano generaliter ab omnibus peracto, vnusquisque in quolibet ordine positus, diligenter conscientiam suam conueniret, & vbi se Deum offendisse cognoscebat, maturato per pœnitentiæ satisfactionem corrigere non differret. In quibus etiam apicibus inserere vobis placuit, vt si Deus pacem vndique & otium vobis tribueret, in hoc placitum vestrum generale consumere voluissetis, vt primùm quidquid in vobis, id est, in persona & ministerio vestro corrigendum inueniretur, Domino auxiliante, corrigeretis: deinde quæcumque in omnibus or-

dinibus Imperij vestri Deo displicerent, inquireretis, & secundùm eius voluntatem cum consensu fidelium vestrorum ad tramitem rectitudinis reuocaretis, scilicet eum vobis, populoque vobis commisso propitium faceretis. Sed quia tempus optatum exterioribus incursionibus præpedientibus secundùm desiderium vestrum nacti non estis: libuit serenitati vestræ cum quibusdam fidelibus vestris præterita hieme placitum habere, & de his quæ præmissa sunt, diligenter tractare, Deique voluntatem quærere, & Ecclesiæ nobis commissæ vtilitatem prouidere. A

XXIV. Quapropter de omnibus quæ ad tempus emendatione digna visa sunt, congrua capitula serenitas vestra digessit, Legatosque strenuos delegauit, vt per eadem capitula & flagitia malorum hominum punirent, & bonorum laudes vestræ celsitudini notescerent. Inter quæ etiam statuistis, in quatuor partibus Imperij vestri conuentus Episcoporũ vno eodemq; tempore fieri, in quibus tractarent, quærerent, atque cum Dei adiutorio inuenirent de causis ad religionem Christianam, eorumque curam pertinentibus; quid à Principibus & reliquo populo, vel ita, vt diuina auctoritas docet, aut aliter tenetur, vel quid inde ex parte aut ex toto dimissum esset, vt non teneretur. Deinde quid in ipsorum qui pastores populi constituti sunt, moribus, conuersatione, & actibus inueniri posset, quod diuinæ regulæ, atque auctoritati non concordaret; simulque inueniretur quæ occasiones in vtroque ordine id effecerint, vt à recto tramite deuiassent: & quidquid de his inuentum fuisset, vestræ celsitudini notum facerent. B

XXV. Quod vt Deus posse dedit, nos fidelissimi ac deuotissimi salutis vestræ procuratores, iuxta paruitatem sensus nostri, prout breuitas temporis permisit, secundùm sanctam deuotionem & ordinationem vestram de causis ad religionem Christianam, nostrumque ministerium atque periculum pertinentibus; necnon & de his quæ ad nostram correctionem & emendationem pertinere prospeximus, siue de his, quæ populis generaliter annuntianda & admonenda præuidimus, capitulatim in præcedentibus adnotauimus libellis, vestræque serenitati legenda, immò probanda, obtulimus. Et quamquam de his quæ præmissa sunt, vestro ardentissimo desiderio priùs satisfacere elegerimus: nequaquam tamen hæc, quæ specialiter ad vestram personam, ministeriumque pertinere cognouimus, obliuioni tradidimus; sed potiùs vestræ saluti prospicientes, nonnulla capitula necessaria in secundo huius operis libello ad nomen, ministeriumque vestrum pertinentia, periculumque cauendum, solerti studio congessimus, & vobis familiariter admonitionis gratia porrigenda deuouimus, vt ea diligenter inspiciendo, legendo, & audiendo, apertè atque distincte vestra cognoscat celsitudo, de quibus & pro quibus in memoratis conuentibus nostris, secundùm virium nostrarum possibilitatem fideliter salubriterque egerimus.] hactenus epistola Synodalis ad Imperatores Ludouicum & Lotharium. C D

XXVI. Sed quid accidit? Cùm multa iidem statuissent Episcopi, quæ ad disciplinam Ecclesiasticam, moresque fidelium spectare posse viderentur, & (quod idem expetierat Ludouicus) ex sanctorum Patrum scriptis pariter deprompsissent, quæ ad ipsum Imperatorem pertinere possent; sed cùm generatim tãtùm eadem ingessissent, prętermisissent verò specialia, quibus in primis monendus fuisset, timore fortasse ne ea ipse animo haud æquo tulisset: visum est ipsis eadem quasi per transennam ita illi significare, vt si voluisset, emendare etiam potuisset. Ne igitur apud Deum silentij redargui possent Episcopi, quòd Regi non aperuissent quæ in primis corrigenda essent, néve aperiendo, eum in iram prouocassent: ita inter eos deliberatum, vt id facerent per appendicem. Hic in memoriam reuocetur quod Einhardus dolens de Ludouico testatus est, eum quæ diuinitus admonitus esset, E nonnisi ex parte seruasse, aliis magna iactura Imperij prætermissis, vt exitus declarauit. At quænam erant ista, quæ per appendicem apposuerunt Episcopi? Læsa nimirum negligentia Regum Ecclesiastica iura, & oppressa ab eis libertas Ecclesiæ. Nam audi quæ ad finem appendicis iidem habent Fpiscopi:

XXVII. Exceptis præmissis capitulis, in quibus sicut diximus, multa negligebantur, specialiter tamen vnum obstaculum ex multo tempore iam inualuisse cognouimus, id est, quia

* Principum DE OPPRESSIS IVRIBVS ECCLESIASTICIS.

* Principibus potestas, diuersis occasionibus interuenientibus, secùs quàm auctoritas diuina se habeat, in causas Ecclesiasticas prosiluerit; & sacerdotes partim negligentia, partim ignorantia, partim cupiditate in sæcularibus negotiis & solicitudinibus mundi, vltrà quàm debuerint se occupauerint. Et hac occasione aliter quàm diuina auctoritas doceret, in vtraque parte actum extitisse, dubium non est. Sed quia, Deo miserante, à progenitoribus,

A ribus, & genitore vestro, & à vobis nonnulla correcta gratulamur, si ea quæ admonemus prosperum successum habuerint: credimus quòd ad perfectionis statum, vestra intentio, nostraque deuotio, Deo cooperante, peruenire poterit.

Verumtamen qui nouimus statum Regni huius, sub tali conditione & tenore creuisse, atque dilatatum esse, & à prudentissimis, sanctisq. prædecessoribus nostris, scilicet ab Episcopis, siue à Principibus hanc causam ex toto correctam non fuisse, propter hæc quæ suo tempore dici poterunt, & pondus tantæ considerationis parcitatis nostræ vires excessit; quoniam nec otium, nec spatium temporis, nec ad plenitudinem consacerdotum nostrorum, sicut ipsa necessitas exposcebat, habuimus. Et ideò hæc congruentiori tempore, vita comite, si Deus ita annuerit, tractanda & consideranda distulimus: quoniam tantæ considerationis perfectio indiget assensu & adiutorio Principum, multitudine atque deuotione, necnon & studio sacerdotum, obedientia & concordia populi, & congruentia B loci, temporisque spatio. XXVIII.

Porrò de Episcopali libertate, quam, Deo annuente, vestroque adminiculo suffragante, adipisci ad Dei seruitium peragendum cupimus: suo tempore nobis dicenda atque vobiscum conferenda reseruauimus; quatenus ita sit, vt & nosmetipsos saluare, populoque nobis subiecto vtiliter salubriterque prodesse, atque pro vobis & stabilitate Imperij vestri libentiùs valeamus Domini misericordiam exorare; & de vestris obsequiis & Regni adiutorio solatium debitũ minimè subtrahatur, sed si possibile fuerit, potiùs augeatur. Jhucusq. Patres. XXIX.

Sed quæ iam ex sanctis Patribus generatim anteà eidem propinassent, quæ ad Christianum Principem spectare posse visa essent, hîc describamus: post multa enim diuinæ Scripturæ loca, ista ex Fulgentio in primis haurientes proposuerunt ipsi seruanda. XXX.

C Clementissimus quoque Imperator non ideò est vas misericordiæ præparatum in gloriam, quia apicem terreni principatus accepit, sed si in imperiali culmine recta Fide viuat, & vera cordis humilitate præditus culmen regiæ dignitatis sanctæ religioni subiiciat. Si magis in timore seruire Deo quàm in tumore dominari populo delectetur: si in eo lenitas iracundiam mitiget, ornet benignitas potestatem: si se magis diligendum quàm timendum cunctis exhibeat: si subiectis salubriter consulat: si iustitiam sic teneat, vt misericordiam non relinquat: si præ omnibus ita se sanctæ matris Ecclesiæ meminerit filium, vt eius paci atque tranquillitati per vniuersum mundum prodesse suum faciat principatum. Magis enim Christianum regitur atque propagatur Imperium, dum Ecclesiastico statui per omnem terram consulitur, quàm cùm in parte quacumque terrarum pro temporali securitate pugnatur.] & inferiùs: QVAE CONVENIANT IMPERATORI.

D Regale ministerium specialiter est populum Dei gubernare & regere cum æquitate & iustitia; & vt pacem & concordiam habeant studere. Ipse enim debet primò defensor esse Ecclesiarum & seruorum Dei, viduarum, orphanorum, ceterorumque pauperum.] Et post alia multa ex Isidoro: Principes sæculi nonnumquam intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, vt per eamdem potestatem, disciplinam Ecclesiasticam muniãt. Ceterùm intra Ecclesiam potestates necessariæ non essent, nisi vt quòd non præualeat sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem. Sæpè per Regnum terrenum cæleste Regnum proficit, vt qui intra Ecclesiam positi contra Fidem & disciplinam Ecclesiæ agunt, rigore Principum conterantur, ipsamque disciplinam quam Ecclesia exercere non prævalet, ceruicibus superborum potestas principalis imponat, & vt venerationem mereatur, virtutem potestas impertiat. Cognoscant Principes sæculi Deo E debere reddere rationem propter Ecclesiam quam à Christo tuendam suscipiunt. Nam siue augeatur pax & disciplina Ecclesiæ per fideles Principes, sine soluatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam Ecclesiam credidit.] hæc de his quæ sunt Regum ac Principum erga sanctam Ecclesiam debita iura spectantia; reliqua tu videàs pro arbitrio: consulimus nos quantum fas est breuitati. Quod verò præter Parisiense tria alia (vt diximus) fuerunt à Ludouico Imp. in Galliis eodem tempore celebrari iussa, nimirum, Moguntiæ, Lugduni, atque Tolosæ: ipsa non extant: nam quod Moguntiæ constat sub eodem Ludouico celebratum esse Concilium, illud non hoc anno, sed longè pòst esse habitum liquet. de quo suo loco dicturi sumus. QVAE SINT BONORVM PRINCIPVM.

Præter alios Episcopos Agobardus hoc anno, quo terræmotus agitauit, vt dictum est, Gallias, & ipse scripsit acerrimam ad Ludouicum Imperatorem admonitionem, quam ex obliuione in lucem erutam, hìc tibi describendam curauimus. sic se habet[a]: XXXII. [a] *Apud Agob. Parisiis consum anno*

Domino gloriosissimo Ludouico Imperatori. De diuisione Imperij Gallicani inter A
AGOBARDI ARCHIEPISC. AD LVDOVICVM IMP. EPIST. heredes Ludouici Imperatoris Agobardi flebilis epistola.

Cùm vnusquisque fidelis omni fideli fidei sinceritatem debeat, dubium non est, quòd præcipuè fidei Prælato, cui Respublica ad gubernandum commissa est, fides seruanda sit ab omnibus, qui diuinæ dispositioni fideliter subiecti sunt, sicut Apostolus docet: Omnis, inquiens, anima potestatibus sublimioribus subdita sit; quamquam circa nullum infideliter agendum sit. Propter quod & alius Apostolus dicit: Subditi estote omni humanæ creaturæ propter Deum: & docemur orare pro omnibus hominibus, pro Regibus, & his, qui in sublimitate sunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate. & in alio loco dicitur: Ideò necessitate subditi estote non solùm propter iram, sed propter conscientiam. Cùm autem hæc ita sint, & omnes vobis fideles esse debeant, quomodo quisquam fidelis vobis esse poterit, si videns, aut intelligens vestrum periculum, non se B ingerit quantum potest, vt vobis indicet & cognitum faciat, si tamen locus aut facultas penitus illi non denegatur? Testor omnipotentem Deum, qui scrutator est cordium & renum, quia nulla alia extat causa, pro qua hæc scribere præsumo, nisi quia doleo quantum dicere non possum, de periculis, quæ vobis imminere videntur, & maximè animæ. Nam quanto excellentior substantia est anima corpore; tanto excellentiori sollicitudine curam animæ gerere debemus quàm corporis, ita Domino docente in Euangeliis, sicut ipsi optimè nostis. Anno itaque præsenti, in attritione & commotione, agitatione & afflictione terræ & habitantium in ea, quanta mala increbuerint, nemo hominum est, qui enumerare possit, nulla exigente causa, nulla compellente necessitate, vt ita fieri oporteret certamina, quæ tenemus: quia si voluissetis, tranquillam & quietam vitam ageretis cum filijs vestris, non minùs quàm pater vester & auus. Adsit omnipotens & misericors Deus, C qui habitator est pectoris vestri; adsit etiam patientia vestra, qua ceteros homines præcellitis, vt hæc quæ suggero, tranquillè audire & perpendere dignemini. In illo tempore, quando filium vestrum participem nominis vestri facere curastis; ita in publicum vestrum interrogando hoc inchoastis, dicentes: Quod ad stabilimentum regni pertinet, & ad robur regiminis, debet differre homo an non?

XXXIII. Cumque omnes respondissent, quod vtile & necessarium est, non esse differendum, sed potius accelerandum: statim vos, quod cum paucissimis tractaueratis, omnibus aperuistis; & dixistis vos velle propter fragilitatem vitæ, cui incerta est mors, vt dum valeretis, nomen Imperatoris vni ex tribus filiis vestris imponeretis, in quo voluntatem Dei quoque modo cognoscere potuissetis. Propter quam cognoscendâ iniunxistis, vt facerent omnes ieiunium triduanum, offerrent sacerdotes sacrificia omnipotenti Deo, qui suauis & D
f. * cogeretur mitis, & multæ misericordiæ est omnibus inuocantibus se: *egeret quoque ab omnibus eleemosyna per illud triduum solito largior, vt omnipotens Deus, qui summa benignitate regit corda in se sperantium, infunderet in corde vestro voluntatem suam, & non sineret super alium inclinari voluntatem vestram, nisi super eum, qui sibi placuisset. Itaque perfecistis omnia quæ in tali re facienda erant, tali fide & spe, vt hoc a Deo vobis infusum & inspiratum nemo dubitaret. Ceteris filiis vestris designastis partes regni vestri, sed vt vnum regnum esset, non tria, prætulistis eum illis, quem participem nominis vestri fecistis, ac deinde gesta scribere mandastis, scripta signare, & roborare, & consortem nominis vestri factum, Romam misistis, à summo Pontifice gesta vestra probanda & firmanda, ac deinde iurare omnes iussistis, vt talem electionem & diuisionem cuncti sequerentur ac seruarent. Quod iuramentum nemini visum est spernendum aut superfluum, sed potiùs opportu- E
num atque legitimum, eò quòd ad pacem & concordiam pertinere videretur. In processu quoque temporis, quotiescumque, aut quocumque Imperiales litteræ mitterentur, amborum Imperatorum nomina continebant. Postea verò mutata voluntate, conuulsa sunt statuta, & de litteris nomen omissum est, & in omnibus contraria attentata sunt. Cùm neque per se ipsum Deus, neque per Angelum, neque per Prophetam vobis dixerit: Pœnitet me ita constituisse: sicut de Saule dixit Samueli. Adhuc quoque nescitis, qualiter in secretis Dei consiliis definitum sit. Et ecce sine vlla ratione & consilio, quem cum Deo elegistis, sine Deo repudiatis, & cuius voluntatem in eligendo quæsistis, non expectato exitu voluntatis eius rem probatam reprobatis. Non ignorat prudentia vestra, quòd sequendus est Deus, non præcedendus. Nam qui præcedere vult, tentat quod non est ex fi-
a *Matth. 5.* de, dicente ipso Domino: a Non tentabis Dominum Deum tuum.

Oro,

A Oro, domine mi, adsit benignissima pietas vestra, ne aspernanter ista accipiatis, sed po- XXXIV.
tiùs ingrediamini sacrarium mentis vestræ cum Deo, & loquimini cum illo, mediante fidei pietate, & inuenietis vos dixisse Deo non verbis, sed rebus: Domine rogauimus & deprecati sumus faciem respectus tui suppliciter, vt tua illuminatione & gubernatione eligeremus participem Imperij: sed quia tecum benè non fecimus, sine te melius consilium inuenimus. Absit, absit, auertat Deus à vobis, vt inspirationem Dei repudietis, & voluntates hominum carnaliatantùm sapientium statuatis, vt in errorem inducamini, & deducamini. Obsecro clementiam vestram, vt secundùm à Deo vobis collatam prudentiam perpendatis, quomodo beatus Iacobus Apostolus reprehendat eos, qui propriis animorum motibus proponunt aliquas effecturas sine prospectu diuinæ promissionis, dicens a: Ecce a *Iacob. 4.*
nunc qui dicitis, Hodie aut cras ibimus in illam ciuitatem, & faciemus quidem ibi annum, & mercabimur, & lucrum faciemus, qui ignoratis quid erit in crastinum: quæ enim est
B vita vestra? Vapor est ad modicum parens, deinceps exterminabitur. Pro eo, vt dicatis, Si Dominus voluerit, & si vixerimus, faciemus hoc, aut illud, & cauete ab hominibus, qui sequuntur spiritum suum, quia non omnium est fides. Cognouit Dominus qui sunt eius, & quicumque eius sumus, quantulacumque veritatis luce fruimur, & veritate illuminante sinceriter vos amamus, fideliter vestram sempiternam felicitatem exoptamus: & idcircò tanta mala, tanta scelera isto anno ex hac occasione perpetrata dolemus, & timemus valdè, ne in vos furor Dei concitetur. Recordamur namque ardentissimæ religionis vestræ, quam cognouimus semper in assiduitate orationum, in Psalmis, & Hymnis, & Canticis spiritualibus cantantem & psallentem Deo in corde puro, in contritione cordis, in compunctione placidæ mentis, in sollicitudine misericordiarum, & omnium bonorum stre-
C nuitate. Et ideò, vt dictum est, timendum nobis videtur ne tepescat, ne frigescat; optandum verò vt feruescat, perseuerando vsque in finem, vt salus sempiterna sequatur. Et quia superiùs de legitimo & opportuno iuramento mentio facta est; videtur mihi non celandum excellentiæ vestræ, quòd multa murmuratio est nunc inter homines propter contraria & diuersa iuramenta, & non sola murmuratio, sed tristitia & detractio aduersum vos; quod mihi vsquequaque displicet: quorum murmuratio ad illud pertinere eis videtur, quod beatus Hieronymus in expositione Ieremiæ dicit in illo loco, vbi Propheta ait: Et iurabis, Viuit Dominus, in veritate, & in iudicio, & iustitia. Ait ergo prædictus Doctor: Simulque animaduertendum, quòd iusiurandum hos habeat comites, veritatem, iudicium, atque iustitiam: si ista defuerint, nequaquam erit iuramentum, sed periurium.] hucusque in codice commonitio Agobardi, qui vsque ad eius depositionem est infectatus eumdem
D Ludouicum Imperatorem, vt inferiùs apparebit.

IESV CHRISTI ANNVS 830. GREGORII PAP. IIII. ANNVS 3. LVDOVICI THEOPHILI 17. 1. IMPP.

TRIGESIMVS sequitur annus post octingentesimum octaua Indictione signatus, I.
quo Theophilus Imp. aduersus Orthodoxos ad stabiliendam hæresim Iconoclastarum violentus insurgit. Didicerat leunculus iste capere prædam, cùm viuente pa- THEOPHILI IMP. PERSECVTIO ADVERSVS ORTHODOXOS.
tre, S. Euthymium Episcopum (vt superiùs dictum est) quòd esset defensor Catholicæ
E veritatis, iussit occidi. Cùm verò factus leo, liberas nactus habenas Imperij, pro arbitratu in Orthodoxos insurgens, non quemquam obuium tantùm adortus est, sed exquisita arte singulos suo subiectos Imperio indagans, de iisdem haberi voluit quæstionem & supplicium sumi, adeò vt hac ex parte ceteris superiùs nominatis Imperatoribus Iconoclastis habitus sit deterior. Dolemus non ad hæc tempora Theodorum superuixisse Studitam, qui tantæ persecutionis epistolarem, pro more suo, nobis reliquisset historiam: nam vix paucis ex veteribus fragmentis in lucem vendicatis, quàm plurima relinquere sepulta silentio cogimur; verumtamen sic res se habet, vt ex his paucis multa Lector sagax satis coniicere possit.

II.

Fuit in primis illud noui persecutoris inuentum, vt in mandatis daret Quæstoribus suis, EDICTVM THEOPHILI IMP. AD INQVIRENDOS ORTHODOXOS.
vt à singulis sub Orientali sibi subiecto Imperio constitutis cùm tributum capitationis exigerent, pariter de cuiusque ipsorum fide quæstionem haberent, essétne quisquam ex eis cultor

cultor imaginum. Quòd si quis eiusmodi inuentus esset Fidei Orthodoxæ Confessor, is A
mox coniiceretur in carcerem, pœnas daturus acerbiores, nisi ipsum cultum sacrarum
imaginum publicè detestaretur.

III. Quot fuerunt tunc lapsorum funera præ metu negantium? Et quæ confitentium pœ-
næ, exilia, atque mortes? Est de eiusmodi Imperatoris edicto mentio in actis S. Ioannicij
Anachoretæ, de quo sæpè superiùs actum est, his scilicet verbis: Sceptra quidem Roma-
norum tenebat Theophilus. Ille autem congerendo auro totus inhiabat, & ab eo supera-
batur, & alioqui non ferens esse Christianus, & se impiè gerens in diuinas imagines, &
quomodo potestate, ita etiam Iconomachorum dogmate alios superans, talem laqueum
abscondit omnibus Christianis. Scribis & exactoribus omnem simul vicum occupat, vo-
lens facere duo quæ sunt pessima, nempe & auaro suo gratificare animo tributorum ex-
actionibus; & sibi fieri manifestum vnumquemque qui doctrinam sequebatur Ortho- B
doxam, vt eos vi caperet, & efficeret, vt vel inuitè adiungerentur hæresi Iconomacho-
rum.] hæc de studio perfidi Imperatoris. Quid autem tunc contigerit, prædicere vni ex-
actorum ipsum Ioannicium sæpè Confessorem, sub aliis prædecessoribus Impp. coronis
auctum, idem auctor docet his verbis:

IV. EXACTORI PRAEDICTVS INTERITVS. Cùm ergo hic vir diuinus incidisset in quemdam exactorem: Quid hæc sibi volunt
(inquit Ioannicius) ô frater? Rex te iam accersit, factorum tuorum redditurum rationem.
Et nec sic quidem intelligis. Iam enim imminet & vrget (vt vides) iustitia: & nisi impro-
bam hanc mentem mutaueris: peribis quidem miserabiliter, miserrimè autem punieris.
Atque ille quidem dicebat eum qui est in cælis. Exactor autem putabat, suum Regem
eum accersere. Lætus itaque iam erat & spe bona præditus, vt qui sciret quòd propter tri-
buta diligenter exacta, esset apud Imperatorem magna consecuturus. Eius autem spem C
irrisit futurum, & ea quæ à sancto viro dicta fuerunt, finis est consecutus. Et statim no-
uacula iræ Dei inebriata exscindit exactorem, vt immortales illæ post mortem pœnæ su-
mantur.] hæc de miserando obitu exactoris, quem, sicut multa alia, prophetico lumi-
ne prænouit atque prædixit ipse Ioannicius, qui eò culminis sanctitatis euectus erat, vt
sicut Herodes Ioannem, Pharao Moysem, ita metuerent ipsum iidem Imperatores per-
secutores: fama namque notissimus vbique erat, atque omnibus reuerendus: quamob-
rem neque Theophilus ipse Augustus ausus est eum gladio persecutoris appetere, sed ten-
tare blanditiis, at frustrà penitus: etenim in durissimam inciderunt silicem qui ista tenta-
runt. Porrò rem gestam idem auctor inferiùs ita describit, dum eius in dicendo liberta-
tem, & in persecutione constantiam narrat verbis istis:

V. LEGATOS IMP. CONVERTIT S. IOANNICIVS. Duos viros illustres, quos & sciebat esse præditos maiori dicendi facultate quàm alios D
cùm ad ipsum misisset Imperator, rogauit an oporteret Christi honorare figuram. Cùm
is autem ad hoc diuina & non cum mundana respondisset persuasione & sapientia: tan-
tum abfuit, vt qui missi fuerant ab Imperatore aliquid adducerent contra ea quæ ab ipso
dicta fuerant, vt relictis iis quæ priùs tenebant, rectè, & vt eis expositum erat, pietatem & ve-
ram didicerint religionem.] hæc auctor de Ioannicio; qui & quomodo etiam obitum
Theophili prædixerit, suo loco dicturi sumus.

VI. IOANNES CVROPALATA HISTORICVS. Quod ad rerum Orientalium historiam pertinet, prosecutus reperitur res ab eodem
Imp. gestas Ioannes Curopalata, ex quo reliqui recentiores historici accepisse noscuntur
quæ de ipso Imperatore scriptis prodidere. Porrò idem Ioannes, vbi desiit Theophanes in
Nicephoro, ab eius successore Michaele Curopalata suam exorditur historiam, quam & E
perduxit vsque ad Isacium Comnenum, qui imperare cœpit anno Redemptoris millesi-
mo quinquagesimo septimo. In quo tamen historico illud desideratur, quòd quæ enarrat,
singula singulis, more Theophanis, non reddiderit annis: quod facere prætermittens, no-
bis haud mediocrem ingessit laborem, vt hoc ex instituto præstare possimus: laborabimus
tamen pro viribus, vt certis consignatas annis res gestas Annalibus intexamus. Verùm cùm
audis aliquid non sub certo anno, sed tempore à nobis tantùm positum dici: sub eodem id
accidisse Imperatore, eius tamen Imperij incerto anno, cognosces.

VII. Sed ad res Francorum conuertamus orationem, quæ maximo sunt hoc anno in discri-
mine constitutæ. Ingentes enim in Ludouicũ Imperatorem conspirationes detectæ sunt,
exortæ illæ à filiis atque à subiectis Imperatori Principibus Regni & compluribus sacerdo-
tibus: peperit siquidem inuidiam omnibus, præsertim aulicis, quòd Bernhardum Hispa-
num hominem, Hispaniarumque limitum Comitem defensionis suæ causa Imperator
vocauit

A vocauit in aulam, constituitque præfectum cubiculi. Exinde sparsus rumor, auctaq; su spi-
cio, creditumq; à pluribus, eumdem Bernhardum admisceri Iudith Imperatrici: quæ fa-
ma longè lateq; calumnijs æmulorum increbuit. Id quidem cùm filiorum quoque animos
haud leuiter sauciasset, commouisset verò ampliùs odium in nouercam, auxisset verò magis
ingens amor, quo prosequi visus est Imperator natos ex ea Carolum atque Rodulphum:
his fomitibus admotis, ingens accensa flamma mox erumpere in incendium visa est; adeò
vt Pipinus Ludouici ipsius filius contra patrem parauerit exercitum.

Huius timore percitus Imperator, mox præcipuam iurgiorum causam dimouere co- VIII.
natus, Bernhardum à se dimisit, Iudith verò Imperatricem Lauduni in Monasterio S. Ma-
riæ morari præcepit. Sed nec satis ista fuere aduersariis: qui eductam è monasterio Impera-
tricem, ipsam promittere coëgere, persuasuram se Imperatori, vt depositio Imperio, re-
B truderet se sua sponte in monasterium; idipsumque se esse facturam, comisque præcisis, vi-
tam monasticam profiteri. Hac facta promissione, ad ipsum Ludouicum Imperatorem
cum custodia missa est; cumque secretò eum allocuta esset, monasticum ipsa sibi velum
imposuit; Imperator verò ad deliberandum de hoc tempus accepit. Illa verò sic velata in
monasterium sanctæ Radegundis à Pipino detruditur. Cùm interea rediens Lotharius
Rex ex Italia, quæ essent facta probaret: non tamen in patrem quid vlteriùs peragi passus LVDOVICVS
est; remque geri non armis, sed iure voluit. Sicque conuentum publicum indici iussit ex IMP. A PER-
Imperatoris sententia Neomagi, ad quem veniret ipse Imperator non armata manu, sed SECVTIONE
simplici comitatu; quod faciendum æquè filio persuasit: cuius rei gratia Hilduinus Ab- SVORVM LI-
bas cum armatis veniens, ab Imperatore est iussus abire. Sed & Vualach Abbas id ipsum BERATVS.
præstans, pariter est iussus ad monasterium redire Corbeiæ.

Ibi cùm essent, Lotharius à patre vocatus, secretò admonitus, flexus tandem, atque sua- IX.
C sus est, patri esse debere subiectum, eidemque firma pace conciliatum iri. Sicque factum,
vt Imperator qui totam ætatem absque Imperij viribus transegisset, Lothario eidem ob-
sequente, pristinum vigorem receperit imperandi; qui solita vsus benignitate, criminis
reos diuersis mulctatos pœnis, absoluit, parcens omnibus adeò iusto maiestatis iudicio
postulatis. Hicque finis rerum gestarum præsentis anni, quæ hîc summatim perstricta, in
vita ipsius Ludouici pluribus enarrantur.

Dum ista geruntur, compositis rebus, Amalarius Fortunatus (vt ex ipsius scriptis colli- X.
gi posse videtur) misit ad Ludouicum Imp. libros de Ecclesiasticis Officiis, quos cùm ac- AMALARIVS
cepisset, & placuissent illi: misit idem Imperator ipsum Romam ad Gregorium Papam, vt MITTIT LI-
quod deesse ad opus videretur, illic addisceret, atque scriberet ordinem Antiphonarij. BROS AD
Porrò ea de causa iniuncta legatio, sequenti impletur anno, at suo loco dicturi sumus. Hîc LVDOVICVM
D autem de oblatis hoc anno Ludouico libris agamus: nuncupatoriaepistola præposita eis IMP.
est ad Ludouicum Imperatorem quæ sic exorditur:

Glorioſissime Imperator & magnificentissime ac centies inuictissime à Deo coronate, XI.
necnon & conseruate & conseruande, seruus ego vester quamuis minimus omnium. Af-
ficiébar olim desiderio, vt scirem rationem aliquam de ordine nostræ Missæ, quam con-
sueto more celebramus: & ampliùs ex diuersitate quæ solet fieri in ea, hoc est, quòd ali-
quoties cùm vna epistola legitur, aliquoties duæ, & cetera talia, simulque de ceteris offi-
ciis, &c.] ad finem autem epistolæ habet loco salutationis, huiusmodi festiuas acclamatio-
nes, quibus eum in angustiis positum quas audisti, quoquo modo si fieri posset exhilara-
ret. Diuo Ludouico vita. Nouo Dauid perennitas. Da Principi Domine vitam. Ipsi nouo FESTIVAE
E Salomoni felicitas. Pax mundi vos estis. Pio Principi prosperitas. Domine vitam ipsi ACCLAMA-
concede. Vestra fides vos seruet. Christus quem vos honoratis, ipse vos seruet. Potesta- TIONES.
tem vestram Deus conseruet. Deus pacificet Regnum vestrum. Iudith Orthodoxæ, nobi-
lissimæ, atque prudentissimæ Augustæ salus per multos annos. Lumina pacis Domine
serua. Lumina mundi Domine serua. Vita vestra tutela omnium est. Vestra fides Eccle-
siarum est gloria. Pissimos dominos nostros Imperatoris natos Lotharium glorioſissi-
mum coronatum & fratres eius Christus conseruet. Ex proauis Orthodoxos Domine
serua. Custodes Fidei Domine serua.] hucusque Amalarius, qui, vt dictum est, anno se-
quenti ab eodem Ludouico Imp. missus est Romam eadem ex causa Ecclesiasticorum of-
ficiorum. dicemus de ipso suo loco.

Sic igitur Amalarij opera nonnihil illustrata reperiuntur cuncta quæ ad sacros spe- XII.
ctant Ecclesiasticos ritus, imitatus ipse magistrum suum Albinum: vsus est enim adhuc
puer

[a] *Annal. de ord. Antiphon. c. 58.* AMALARIVS ALBINI DISCIPVLVS.

puer ipso præceptore, vt ipse idem testatur, eodem libro, [a] cùm ait: Studui illo conante in A
isto ordine, quando videbar puer esse ante Albinum doctissimum magistrum totius regio-
nis nostræ, cuius auctoritate delectatus ac fretus, postquam libertate vsus sum canendi, quę
congrua mihi videbātur, cœpi illos canere tempore suprascripto, &c.] ex quibus etiam ap-
paret tantos viros omnium huius temporis disertissimos & apud Imperatorem primarios
non solùm theoricam calluisse rerum Ecclesiasticarum, sed & practicam exercuisse, can-
tumq; Ecclesiasticum suis rhythmis publicè in Ecclesia modulari solitos, quod certè non-
nihil illos redarguit, qui negligunt antiquo more in Ecclesia canere, dum per alios explent
eiusmodi in Ecclesia, quod exercetur in cælo, munus Angelicum. Certè quidem & ipsum
Theodorum Archidioconum S. R. E. cantare in Ecclesia consueuisse, satis ostendit idem
auctor in prologo ad librum de ordine Antiphonarij.

B

IESV CHRISTI ANNVS 831. GREGORII PAP. IIII. ANNVS 4. LVDOVICI THEOPHILI 18. 2. IMPP.

I. DE THEODORA AVG. ET EIVS MATRE THEOCTISTE PIETATE INSIGNIBVS FEMINIS.

SEQVITVR Christi annus octingentesimus trigesimusprimus nona Indictione, quo Theodora Augusta & mater eius Theoctiste, cùm occultò colerent sacras imagines, delatæ apud Theophilum Imp. in discrimen adductæ, callida tergiuersatione ipsum eluserunt Imperatorem. Rem gestam petemus ex Ioanne Curopalata, ex quo alij accepere, qui de genere ipsius Theodoræ sic auspicatur orationem. Profecta erat hæc C
Regina Theodora, ex Paphlagonum regione, gloriabaturque se parentes habere Mari-
num non obscuro loco natum virum, matremque Theoctisten, Floriam cognomento,
ambos pietate imbutos, neque venerandarum imaginum cultum repudiantes, vt omnes
illius tempestatis alij viri, immò amplexantes, ac velut in sinu egregiè fouentes. Et quo
tempore Theodora diademate coronata fuit, eius quoque mater Theoctiste cingulo &
Patriciatus dignitate ornata est.

II. Ipsa igitur Theoctiste in suam domum, sitam prope monasterium Gastriorum ad se
accersitas Theodoræ puellas (erant autem quinque numero, Thecla, Anastasia, Anna,
Pulcheria & Maria) cum aliis donis quibus feminarum genus allici consueuit, sibi con-
ciliabat, tum priuatim eas excipiens obsecrabat, ne mollirentur; néve (quod erant) fe-
minæ permanerent, sed viros sese præstarent, & materna educatione digna excogita- D
rent & decentia, patriam hæresim execrantes. Et sanctarum imaginum formam am-
plectens & simul eas in manibus iniiciens (seruabat autem in arca quadam) & ori &
manibus ipsarum admouens, ostendebat, & ad earum amorem illas prouocabat. Idque
continenter faciens, ac neptibus erga sacras imagines desiderium inflammans: haud la-
tuit Theophilum percontantem, quidnam ipsis ab auia donatum sit, & quid effectum sit
gratia dignum.

III. Aliæ igitur interrogationes ipsius stabili mente ac firmiter veluti occasiones quasdam
fortiter superabant: at Pulcheria ætate adhuc infans & blanditias recensuit, & copiam
fructuum, adiecitque etiam venerandarum imaginum cultum: ita simplicia tum cogitans,
tum dicens, imagunculas videlicet ipsi esse in arca repositas, quas capiti, inquit, & ori no-
stro admouet post oscula. Hæc Imperatorem ad insaniam excitarunt, sed reuerentia erga E
mulierem, tum multò magis ab ea qua illa vtebatur loquendi libertate coërcitus. Etenim
aperte ipsum illudebat atque redarguebat propter quotidianas Confessorum persecutio-
nes & declaratam hæresim; & sola ferè perspicuum faciens omnium erga illum odium:
tantùm prohibuit ne filiæ ad Theoctisten ampliùs accederent.

IV. His item similia Reginæ Theodoræ acciderunt. Alebatur apud Regiam homunculus
breuis, Homerico Thersitæ admodum similis, Denderis nomine: qui indecora & turpia
loquens, risum mouebat, & voluptatis causa apud Imperatorem degebat. Hic igitur,
cum olim ingressus esset Augustæ cubiculum, sacras imagines ipsam tegentem offendit:
quas conspicatus, quid essent interrogauit, propiusque accedens, cognouit. At Regina
* calamistricæ respondit, imagunculæ; Et hæc, inquit, amo plurimum. Conuiuabatur
eo tempore Imperator, & ad se accedentem turpem istum adolescentem interrogauit:

Vbinam

A Vbinam fuisset. Qui apud Manam, respondit: ita enim Theodoram vocabat; seque
conspexisse pulchras imagunculas ab ipsa è puluinari extractas.

Intellexit igitur Imperator, & vehementi ira percitus è mensa surrexit; confestimque
ad illam se contulit; aliisque multis probris lacerans, idolorum quoque cultricem incon- V.
tinenti lingua vocauit; simulque narrabat, quæ sibi dixisset illud monstrū. Ipsa verò tunc
iram deliniens Imperatoris: Malè suspicatus es, ait, ô Imperator: non vt opinatus es, ita
reuerà se habet; sed in meum speculum intenta defixos oculos habebam vnà cum meis
ancillis, & Denderis intuitus quæ eo pariebantur formas, inconsideratè tibi hæc renun-
tiauit, & iram Imperatoris mitigauit his verbis. Denderim autem satis decenti instruxit
disciplina, persuasitque ne vmquam de imagunculis quidpiam alicui narraret. Et idcircò
cùm aliquando Reginæ succenserebat, Theophilus à Dendere percontabatur, an rursus pul-
B chras imagunculas Mana amplecteretur. At ille admota labiis dextera manu: Tace de
imagunculis respondit, Imperator. atque hæc ita euenere.]

Reuerebatur planè magnopere vxorem quam sciret omnium virtutum genere præ- VI.
stantem, à qua & veniam supplex rogauit, cùm offendisset, quòd ancillæ quæ Reginæ
ipsi inseruiebat, stuprum intulisset. Vbi enim sensit se lapsum, cognouitque Theodoram
totam immutatam, & auerso esse erga se animo, aiunt illum iurantem sublatis ad Deum
manibus confessum, tunc tantùm se lapsum esse, & petiisse sibi ab vxore veniam. sed de
his modò satis.

Quod ad res Francorum pertinet, tamquam malè obducta cicatrice recrudescit, & VII.
rursus erumpit vulnus domestici belli, Pipino filio Ludouici rursum recedente à patre, A MALARII LEGATIO AD GREGO-
& in eum alios commouente. quæ autem hæc secuta sint, suo loco dicenda erunt. Missa RIVM PA-
C fuit hoc anno legatio à Ludouico Imp. ad Gregorium Romanum Pontificem, qui ea PAM.
functus est, fuit Amalarius Fortunatus, de quo superiori anno.

Quod ad tempus ipsius Romam aduentus spectat: id ipse testatur in libro quem scri- VIII.
psit de ordine [a] Antiphonarij, dicens: Post hoc veniens Romam anno ab Incarnatione [a] *Amal. de ord. Antiph. c. 58.*
Domini octingentesimo trigesimoprimo, Indictione nona, sub Imperio domini & piissi- TEMPVS LE-
mi Imperatoris Ludouici, & Apostolatu gloriosissimi Apostolici Gregorij, interrogaui GATIONIS
de ordine Responsoriorum à festiuitate Pentecostes vsque ad Aduentum Domini: re- AMALARII.
sponsum est mihi à viris eruditis Sanctæ matris Ecclesiæ nostræ, &c.] hæc quoad tem-
pus. Quod autem ad legationis munus pertinet, hæc superiùs in præfatione eiusdem
commentarij idem habet:

Quando fui missus Romam à sancto & Christianissimo Imperatore Ludouico ad san- IX.
D ctum & reuerendissimum Papam Gregorium, de memoratis voluminibus retulit mihi CAVSA LE-
idem Papa: Antiphonarium non habeo, quem possim mittere filio meo domino Impe- GATIONIS
ratori: quoniam hos quos habuimus, Vuala, quando functus est sua legatione aliqua, ab- AMALARII.
duxit eos hinc secum in Franciam. Quæ memorata volumina contuli cum nostris Anti-
phonariis, &c.] hæc de legatione atque eius decernendæ causa, nimirum, vt Amalarius
ex Romana Ecclesia Gallicanos Antiphonarios corrigeret, & emendaret, augeretque.
In his totus Ludouicus erat, licet multis premeretur molestiis, vt quæ ad sacros Eccleſiæ
spectarent ritus, quàm decentissimè curarentur.

Sic igitur functus est suo munere quàm solertissimè Amalarius, confecitque tunc X.
commentarium illum, cuius est titulus, De ordine Antiphonarij. cuius instituti sui AMALARIVS
rationem in eadem præfatione quærentibus affert. Dedit tunc illi Gregorius Papa Theo- SCRIPSIT
E dorum Archidiaconum S. R. E. qui eum de omnibus admoneret. testatur ipse Ama- LIBRVM DE
larius in prologi exordio, vbi habet ista: Interrogaui Archidiaconum Theodorum san- ORDINE AN
ctæ Romanæ Ecclesiæ, quem rogauit dominus Apostolicus, vt me instrueret iuxta inter- TIPHONA-
rogationem meam de ordine Romani Officij, &c.] Didicit & ab Apostolica Sede quæ RII.
in posteriori præfatione apposuit ad libros quos scripserat De Officio Ecclesiastico, vt
idem ipse testatur. Sed & eodem tempore Agobardus Archiepiscopus Lugdunensis in AGOBARDI
restituendo pariter vetere Antiphonario magnopere laborauit; verùm ob nimiam suam IN ANTI-
scrupulositatem, cùm præter diuinam Scripturam admittere in sacris officiis nihil vellet, PHONARIO
haud quam putauit, est gloriam consecutus. RESTITVEN-
DO CVRA.

Annal. Eccles. Tom. 9.

IESV CHRISTI ANNVS 832. | GREGORII PAP. IIII. ANNVS 5. | LVDOVICI 19. THEOPHILI 3. IMPP. A

I. PERSECVTIO THEOPHILI MAGIS GRASSATVR.

ANNVS adest Redemptoris octingentesimus trigesimus secundus decimæ Indictionis inchoatæ, quo tempore Theophilus Imp. semel aggressus mouere bellum aduersus Orthodoxos ob cultum sanctarum imaginum; quo magis in domesticos sibi coniunctos sanguine exercere vindictam abstinens fuit, eo ampliùs in alios se exhibuit durum atque seuerum. De his enim agens Ioannes Curopalata hæc ait: In eis qui sanctas & immaculatas colunt imagines admodum sæuus fuit & austerus; quippe qui superiores omnes crudelitate vincere contendebat: superiores enim fuerunt, Leo & Michael Balbus istius pater, quorum alter edicto sanxit, vt in nulla pictarum imaginum, vbicumque pictæ essent, hæc vox, Sanctus, imprimeretur, quasi non alij hæc vox quàm Deo soli conueniret, haud rectè coniectans. Cùm enim Deus, hanc vocem, Deus, hominibus impertitus sit, quæ multo excellentior est hac voce adiectiua, Sanctus (nam longè humilior est, Sanctus) non vtique ipsa nobis interdixisset. Verùm hoc ille, vt dixi lege sanxit. At Leo qui ante ipsum regnauit, nequaquam ipsas coli consensit. Verùm Theophilus ne coloribus quidem formari voluit; abiectum enim & humile talibus affici dicens, sed solam veritatem contemplari. B

II. CONFESSORES THEOPHILO RESTITERE.

Igitur detrahebantur eo tempore ab omni templo sacræ imagines; pro quibus feræ & aues insculpebantur, qui illius immanem seruilemque dementiam coarguerent. Hinc sacrosanctæ opes repositæ, in forum proiectæ contumeliosè illudebantur, hinc carceres facinorosorũ iis complebantur, qui in honore sacras imagines haberent, monachis, Episcopis, pastoribus & his qui eas depinxissent: pleni iam montes erant, & speluncæ iis, qui vt fures & scelerum patratores fame & siti interfecti fuerunt. Nam cùm monachis iussisset ad vrbes aditus intercludi, eosque omnino expelli edicto sanxisset: effecit vt monasteria & solitaria loca multis atque perspicuis hominibus complerentur. Quippe cùm sacri viri virtutem prodere & sacrum nollent indumentum, immò mallent fame & calamitatibus oppressi vitam finire. Aliqui negligentes habitum, idcircò perirent: plures autem ex iis qui per desidiam vitam agerent remissam, ac dissolutam vitam amplexati essent, à sacris hymnis & cantionibus, & ab ipso habitu penitus abstinentes. Etenim ne hos quidem conuentus peragi Tyrannus concessit, qui persæpè vel soli possunt seruare, & veluti frænum quoddam esse iis, qui cupiditatibus dediti temerè labuntur. C

III. CONFESSORVM IN DICENDO LIBERTAS.

Verumtamen ne tunc libertas quidem loquendi ex hominibns prorsus recessit, sed quidam audaciores multi per se, aliqui etiam simul coacti, liberè ad eum accedentes loquebantur, ostendebantque ex dictis Patrum nostrorum, Dionysij, magni Hierothei, & Irenæi non heri, aut pauloantè monachorum rempublicam adinuentam, & statum, sed antiquam atque adeò priscam; quin etiam sanctarum imaginum figuras cum Apostolis viguisse demonstrabant. Siquidem S. Apostolus Lucas Dei Genitricis formam expressit; & ipse Christus Dominus ac Deus noster suam in quodam linteo depictam effigiem non manu confectam nobis reliquit. Isti igitur sacrosancti viri Tyranni insciti am redarguerunt. Cumque ei immanitatem (quòd admodum liberè loquebantur) obiecissent: post multas plagas & verbera atque tormenta ex vrbe exerminati fuere. Qui cùm ad sacrum Præcursoris templum in Euxino Ponto situm peruenissent, flagellorum plagis confecti, cælesti quiete tandem dignati sunt. Quorum veneranda corpora in terram insepulta proiecta, integra & salua diutiùs permansere, quoad fideles quidam ea suscipientes sepelienda curarunt, varioque honore certatim affecerunt Sanctos, qui pro Christo Deo martyrium subiere. D

IV. MONACHVS IN FACIEM RESTITIT IMPERATORI.

Quos æmulatus, similia & cognita his alius quidam monachus ostendit, qui nuper ad sacerdotij principatum ascenderat. Nam zelo Dei incensus coram Tyranno adstitit, aliaque non parua enarrauit, & illud Apostoli dictum: Si quis vobis euangelizauerit, præterquam quod accepistis, anathema sit. Verùm isti quoque plagas inflixit multas, sed vbi stabilior visus est in disputando, ad Ioannem emisit præceptorem Tyranni. Cui imperauit, vt hunc ipsum dialecticis demonstrationibus in suam sententiam adduceret. At generosus ac strenuus ille decertator non sophisticis, aut dialecticis demonstrationibus, sed Apostolicis & Euangelicis dictis magis mutum istum reddidit quàm pisces. Et tunc haud pau- E

CHRISTI 832. | GREGORII PAP. IIII. 5. | LVDOVICI THEOPHILI 19. 3. IMPP.

A cis itemplagis acceptis, in exilium mittitur. Sed paulo pòst cum magno Ignatio quoddam tempus commoratus, cùm eum de futuris Imperatoribus edocuisset (erat enim futura præuidendi munere donatus) ad Dominum migrauit.

V. DE LAZARI MONACHI PICTORIS EGREGIA CONFESSIONE.

Tyrannus verò sacris imaginibus infestus, properabat pictores omnes perdere; vel si viuere mallent, iubebat vt ipsas expuentes, tamquam profana quædam pedibus in terram proiecta conculcarent. Præter alios comprehensus est item Lazarus monachus, qui tunc pingendi arte celebris erat, ac priùs ille Theophilus Deo repugnans, obsequiis ipsum deuincire tentauit; sed vbi omni adulatione præstantiorem eum vidit, ad insitam sibi vim conuersus est, tantisque tormentis ipsum excruciauit, vt nec supersesse quidem posse existimaretur. Et ita corpore malè habentem concludit in carcere. Sed postquam illum conualuisse audiuit, rursumque imagines depingere: laminas ferreas ignitas illius B palmis iussit admoueri. Igitur carnes depascebatur ignis, quoad animo tandem defectus athleta iacuit semimortuus. Verùm oportebat diuina gratia hunc seruari, vt posteris esset incitamentum. Quare Tyrannus vt extremum iam spirare Sanctum didicit, Reginæ precibus ille cum quibusdam aliis qui sibi maximè propinqui erant, è carcere liberatur, & in templo præcursoris, quod ita vocabatur, Formidabilis, occultatus est, atque vt sese habebat plagis malè affectus, Præcursoris expressit imaginem, quæ diu conseruata sanat ægrotos. atque hæc ita tunc gesta sunt.] Superfuit etiam iste post obitum Imperatoris, & pingere sacras imagines non cessauit. hæc de rebus Orientalibus satis, ad Occidentales transeamus.

VI.

Fluctuabant in Occidente inter hæc res Ludouici Imperatoris, cùm ipse in carcerem coniecisset filium Pipinum, qui inde à suis noctu subductus eripitur. Quamobrem C ipsum Regno priuat, quod inter Lotharium atque Carolum diuisit; sed res effectum non est consecuta.

VII.

Hoc pariter annò ordinato S. Ansgario Sueonum atque Danorum Apostolo Amaburgensi Archiepiscopo ciuitatis Transalbianorum primo, Gregorius Papa pallium, insigne plenitudinis potestatis ad eum misit. De his enim vetus chronographus, Adam nominatus, verbis istis: [a] Tunc cùm scilicet idem Sanctus magnum retulisset ex gentium prædicatione prouentum, Imperator Ludouicus cum magistratibus S. Ansgario de salute gentium congratulatus, ingentes Christo gratias persoluerunt. [a] *Adam lib. 1. cap. 17.*

VIII. SEDES ARCHIEPISCOPALIS AMABVRGENSIS A GREGORIO PAPA ERECTA, ET PRIVILEGIIS AVCTA.

Habito igitur generali sacerdotum Concilio, pius Cæsar votum parentis impleri cupiens Amaburg ciuitatem Transalbianorum Metropolim statuit omnibus barbaris nationibus, Danorum, Sueonum, itemque Slauorum, & aliis coniacentibus in circuitu po- D pulis. Eique cathedræ primum Archiepiscopum ordinare fecit Ansgarium. Hoc factum est anno Domini octingentesimo trigesimosecundo, qui est Ludouici Imperatoris annus *XVIII. Villerici Bremensis Episcopi quadragesimus tertius. Consecratus est autem à Drogone Metensi Episcopo, Cæsaris fratre germano, adstantibus atque fauentibus Odgario Moguntiensi, Ebbone Rhemensi, Heddi Treuerensi, & aliis. Consentientibus etiam Villerico Bremensi, & Helingaudo * Ferdensi Episcopis, quibus anteà diœcesis illa commendata est, roborante id Gregorio quarto Apostolica auctoritate & pallij donatione. Habentur in Ecclesia Bremensi præcepta Imperatoris, & priuilegia Papæ S. Ansgario data.] hæc auctor. Quæ malè apud [b] Crantzium in Ecclesiastica Saxonum historia facta pronuntur anno sequenti Redemptoris: siquidem præfertur dicti auctoris antiquitas, qua ille sibi fidem maiorem conciliat. Ludouicus verò anno sequenti ab Imperio depositus reperitur. * XIX. * Vuerdensi [b] *Crant. Eccl. hist. Sax. lib. 1. cap. 20.*

E IESV CHRISTI ANNVS 833. | GREGORII PAP. IIII. ANNVS 6. | LVDOVICI THEOPHILI 20. 4. IMPP.

I. QVID IN THEODORVM ATQ. THEOPHANEM THEOPHILVS.

REDEMPTORIS sequitur annus octingentesimus trigesimustertius Indictionis vndecimæ, quo prosequens malè cœptam aduersus Christianos persecutionem Theophilus, in peregrinos homines Catholicæ Fidei professores Theodorum atque Theophanem fratres iram conuertit: quos diræ plagis affectos exilio tandem mulctauit, deportari eos iubens in Insulam. Quod ad tempus pertinet, non ante præsentem annum hæc accidisse potuerunt, licet ab aliis primo loco persecutionis inconsultè ponantur.

Cùm enim in eorum actis narretur, eos iam biennio habitasse in Insula, cùm Ioannes Antonio suffectus fuit in throno Constantinopolitanæ Ecclesiæ; constetque id non ante sextum annum Theophili Imperij factum: vtique non ante præsentem annum hæc contigisse potuerunt. Qui horum Confessorum res gestas prosecutus auctor, hoc eodem sæculo vixit, & ab exordio persecutionis Theophili velut ab ouo (quod dicunt) rem auspicatus, sic exorditur: A

II. Postquam decessit impius Imperator Michael, magis impio filio suo Theophilo reliquit Imperium. Qui malum dogma sic est amplexatus, & iis qui pietatem magis accuratè tenebant, extitit tam grauis, vt omnes qui fuerunt anteà malæ opinionis, frigidos ac molles redderet in impietate. Hinc rursus in pios persecutiones, & sacrarum rursus imaginum euersiones, & rursus tormenta, & iudicia, & carceres, & omne genus iniustitiæ commotum in pietatem. Hinc Theodorus cum fratre Theophane delatus, & quòd pius esset, accusatus. Qui pro pietate quidem, quod non sustinuit genus supplicij, vel potius quam non suscepit coronam martyrij? Non tolerantiæ? Non dicendi libertatis? Non zeli, quo pro Domino concitatus, quotidie decertabat? Martyr inter Martyres & Confessor effectus per ipsa pro Christo certamina. Res autem illius magis ostendit multorum dierum carcer, quem sustinuit, & multiplicia supplicia, quæ filij à patre in hodiernum vsque diem accipientes, effecerunt, vt & ea superarint obliuionem & scriptis mandata sint. B

III. Ab his suppliciis multi quidem ex iis, qui fuerant comprehensi, victi sunt, etiam si pœnitentia aduersus victoriam rebellauit: complures autem propter spem & Christi desiderium generoso & forti animo contempserunt. Cum quibus hic quoque vir diuinus, cùm hoc quòd nihil cessit iis quæ promittebantur beneficiis, loris præterea cæsus, dici non potest, quantam ostendit fortitudinem, sociis certaminis effectus exemplar non facile ad imitandum. Ipse certè, cùm iam fuisset ei corpus laceratum flagellis, & solum sanguine aspersisset, vt qui rerum grauium & asperarum nullum sensum sustinuisset, nudus stetit in medio tribunali, & de plagis tamquam de aliquo ornamento C
[a] 1. Cor. 4. glorians, & sic (vt ait[a] Paulus) effectus est theatrum Angelis & hominibus. Cùm autem Præfectus ægrè tulisset hanc diuturnam tarditatem: Ergo (inquit athleta) ideò sto nudus, vt si aliquem videro athletam defessum doloribus, illius defectum meo corpore alacri animo suppleam. O viri fortitudinem! ó dicendi libertatem! ó ardorem in Dominum! Rursus ergo relegantur in insulam, quam solent appellare Aphusiam.] hucusque de his, quæ in primo certamine sub Theophilo contigerunt.

IV. QVALIS IN DOGMATIBVS THEOPHILVS. Quomodo autem post biennium, iterùm reuocatus, iterùm ad confessionem & supplicia cum fratre sit repetitus, suo loco dicturi sumus. Ceterùm quod ad Theophilum spectat, quòd plerique dicant hunc superasse impietate prædecessores Imperatores, dixerint ista fortasse de his quæ spectant ad cultum sacrarum imaginum, quas penitus auersabatur: ceterùm etsi Iconoclasta fuit, Hagiomachus tamen nequaquam fuit, vtpote qui Sanctos coleret, Dei Genitricis Ecclesias frequentaret, sed vt (quod maius videri debet) erigeret, vt Ioannes Curopalata tradit. Quod verò ad dictos pertinet Confessores, alij qui horum fratrum sunt confessionem scriptis prosecuti, ista quæ diximus prætereuntes, ab iis quæ in posteriori confessione sunt gesta sumunt dicendi principium, quæ post biennij ipsorum exilij tempus contigerunt, quæ nos suo loco dicturi sumus. D

V. LVDOVICVS COGITVR SE IMPERIO ABDICARE. Grauiori inter hæc turbine quatitur rursum Imperium Occidentale, cùm Ludouicus Imperator se cogitur abdicare, conspirantibus iterùm in eum filiis, simulque Episcopis, quorum suasu idem rursus ad publicam peragendam redigitur pœnitentiam. Hæc singula quomodo se habuerint, sunt accuratiùs exploranda. Quòd enim Pipinus à patre priuatus est Aquitania, quæ Carolo puero ex Iudith nato data fuit: magnam sibi Imperator cum odio concitauit inuidiam non Pipini tantùm sed aliorum filiorum Lotharij ac Ludouici, quo factum est, vt ad bellandum pararentur vtrimque exercitus. Interea verò Gregorius Papa pacem inter filios atque parentem conciliaturus Roma profectus, ad ea quæ priùs obuia habuit castra filiorum accessit, diutiusque ibidem commoratus, vt ad concordiam filios inducere posset. Quæ res in deteriorem partem accepta est à Ludouico, insusurrantibus nonnullis, studere nimirum Pontificem filiis Imperatoris: iactantibus insuper fore, vt esset excommunicaturus Pontifex quotquot inhærerent Imperatori. Quo factum est, vt veniens ipse Gregorius ad Ludouicum, haud eo sit susceptus honore quo consueuerunt prædecessores Reges Francorum ire obuiàm, & excipere Romanos Pontifices. Contesta- E

tus

A tus autem ipse Pontifex se non aliam ob causam esse Roma profectum, nisi vt ortum domesticum bellum sedaret, pacemq; inter Imperatorem atque filios conciliaret: ab eodem Ludouico dimittitur ad filios, rem tractaturus cum ipsis. Sed cùm nihil ex sententia euenire, implacabili odio aduersus patrem commotis illis: Gregorius re infecta, mœrens reuersus est Romam. Hæc quidem ex vita eiusdem Ludouici Imp. quæ auctor qui appendice auxit historiam Aimoini, ex eo totidem verbis apposuit. GREGORIVS FRVSTRA LABORAT PRO COMPONENDA DISCORDIA.

Theganus Treuerensis Ecclesiæ Chorepiscopus qui aderat, partibusque Ludouici fauebat, de his quæ spectant ad Gregorium Papam hæc habet: Post Pascha Ludouicus audiuit, quòd iterùm filij sui ad eum venire voluissent non pacificè. Qui congregauit exercitum, & perrexit obuiàm eis vsque ad Campum magnum, qui est inter Argentariam & Basileam, qui vsque hodie nominatur Campus mendacij, eò quòd ibi plurimorum fidelitas extincta est, *transfugientibus illis ad hostes*. Filij autem eius perrexerunt ei obuiam cum Gregorio Romano Pontifice. Et quidquid postulabant, nihil erat eis pater consentiens. Non post multos dies venerunt ad colloquium Imperator, & iam dictus Pontifex. Qui non diu loquentes, honorauit eum Pontifex in primis magnis & innumeris donis. Postquam vterque rediit in tabernaculum, misit Imperator dona regalia per Alungum venerabilem Abbatem & presbyterum supradicto Pontifici.] hactenus de rebus gestis cum Rom. Pontifice, qui desperatis rebus (vt dictum est) Romam reuersus est. VI. B

Cùm autem accepisset Agobardus Archiepiscopus Lugdunensis, Gregorium Papam haud dignè (vt par erat) acceptum à Ludouico Imperatore, existimante ipsum cum filiis trahere eumdem funem: hæc scripsit ad eumdem Imperatorem[a]: VII.

[a] Extat inter alta opera Agob. cusa Parisiis anno 1605. AGOBARDI ARCHIEPISCOPI AD LVDOVICVM IMP. EPISTOLA.

Iubet vestra prudentissima solertia contra commotiones huius temporis paratum esse vtrumque ordinem, militarem videlicet & Ecclesiasticum; id est, & eos qui sæculari, & illos qui sacris ministeriis inseruiunt: & illos quidem ad certandum ferro; istos autem ad disceptandum verbo, vt similes similibus obsistere valeant. In qua re summopere sciendum est, quòd in congressione armorum plus expectanda est iustitia superni regiminis quàm robur brachiorum. In altercatione autem sermonum plus expectanda est veritas quàm copia verborum. Propter quod orandum est ab omnibus tota intentione mentis, vt ille, de quo vos dicitis: [b] Dominus illuminatio mea; & salus mea, quia illuminatio vestra est, [c] illustret faciem suam super vos; & quia salus vestra est, saluum vos faciat in sua misericordia, vt huic orationi congruenter vos subiungatis: Domine non confundar, quoniam inuocaui te. C

[b] Psal. 26. [c] Psal. 66.

Ego igitur seruulus vester cùm cognouissem ex vestro sacro præcepto iussum mihi esse ad vestram præsentiam properare ita paratum, vt cum ceteris Ecclesiasticis viris contra iniustos reprehensores iustæ reprehensionis oppositionem adhibere possemus: visù mihi est, vt in Dei & vestro seruitio de anteriorũ Patrum actibus & sensibus hæc verba, quæ super annexa sunt, glorioſissimæ excellentiæ vestræ mitterem, quatenus sancta religio vestra piè perpendere dignetur, cuius reuerentiæ debitores estis ad vestrum quotidianum profectum erga sedem Apostolicam. Denique beatus Pelagius Papa cùm quosdam redargueret Episcopos, eò quòd nomen eius reticerent in actione sacri mysterij in solemniis Missarum, in principio scilicet, vbi dicere solemus in primis: Quas tibi offerimus pro Ecclesia tua Sancta Catholica, quam pacificare, custodire, adunare, & regere digneris toto orbe terrarum, vnà cum famulo tuo Papa nostro, ait ad eosdem Episcopos: Diuisionem vestrã à generali Ecclesia, quam tolerabiliter ferre non possum, vehementer stupeo. Cùm enim beatissimus Augustinus Dominicæ sententiæ memor, quæ fundámentum Ecclesiæ in Apostolicis Sedibus collocauit, in schismate esse dicat, quicumque se à Præsule earumdem sedium, auctoritate vel communione suspenderit, nec aliam manifestet esse Ecclesiam, nisi quæ in pontificalibus Apostolicarum sedium est solidata radicibus: quomodo vos ab vniuersi orbis communione separatos esse non creditis, si mei inter sacra mysteria secundùm consuetudinem nominis memoriam reticetis, in quo licet indigno, Apostolicæ Sedis per successionem Episcopatus præsenti tẽpore videtis consistere firmitatem? Beatissimus quoque Leo Papa ad vniuersos Viennensis prouinciæ Episcopos de auctoritate & priuilegio Apostolicæ Sedis ita scribit: Diuinæ cultum religionis, quem in omnes gentes, omnesque nationes Dei voluit gratia coruscare, ita Dominus noster IESVS Christus humani generis Saluator instituit, vt veritas, quæ anteà legis & Prophetarum præconio continebatur, post Apostolicam tubam in salutem vniuersitatis exiret, sicut scriptum est: In omnem terram VIII. D E

exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Sed huius muneris sacramentum A
ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro
Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, vt ab ipso, quasi quodam ca-
pite, dona sua, velut in corpus omne diffunderet, vt exortem se mysterij intelligeret esse
diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. Hunc enim in consortium indiuiduæ
vnitatis assumptum, id quod ipse erat, voluit nominari, dicendo: Tu es Petrus, & super
hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; vt æterni templi ædificatio mirabili munere
gratiæ Dei in Petri soliditate consisteret, hac Ecclesiam suam firmitate corroborans, vt il-
lam nec humana temeritas posset appetere, nec portæ contra illam inferi prævalerent.
Verùm hanc Petræ istius sacratissimam firmitatem Deo, vt diximus, ædificante constru-
ctam nimis impia vult præsumptione violare, quisquis eius potestatem attentat infringere,
fauendo cupiditatibus suis, & id quod accepit à veteribus, non sequendo. Hæc beatus B
Leo, sed & alij multi huiusmodi docentes, vt illius stabilis Petræ sempiterna soliditas,
super quam Dominus Saluator noster propriam fundauit Ecclesiam, à Solis ortu vsque
ad occasum Primatus sui apicem successorum suorum auctoritate, tam per se quàm per vi-
carios suos firmiter obtineret. Ex quibus beatus Anastasius Papa ad Imperatorem scri-
bens, docet quòd pro Christo fungatur legatione, qui pro pace precatur Ecclesiæ: & ip-
sum Imperatorem admonet, vt constitutis Apostolicæ Sedis obtemperet.

IX. Certè clementissime domine, si nunc Gregorius Papa irrationabiliter, & ad pugnan-
dum venit: meritò & pugnatus, & repulsus recedet; si autem pro quiete & pace populi &
vestra laborare nititur, benè & rationabiliter obtemperandum est illi, non repugnandum.
Si enim quod vestra voluntate & potestate, cum consensu totius Imperij vestri factum
est, & posteà in Apostolica Sede roboratum, hoc vult in pristinum reducere statum, satis C
rationabilis & opportunus est eius aduentus. Quia nullatenus, quod ita est constitutum à
vobis, debetis mutare: nec enim sine graui periculo, & reatu animæ fieri potest in his sa-
cratissimis diebus Paschalibus. Perlatæ sunt ad me litteræ istius Apostolici, præcipientes
vt ieiunia & orationes cum abstinentia faceremus; si fortè omnipotens Dominus effe-
ctum conatui eius præstare dignetur; quatenus apud vos obtineri possit, vt pax & concor-
dia pristina domui & regno vestro restituatur. Quod ego audiens, compunctus, faciem
cordis mei quantum valui, ad IESVM Christum Dominum nostrum leuaui, vehemen-
ter exoptans, vt sine sanguinis effusione tam iniustus tumultus per benignissimam omni-
potentiam eius sedaretur. Dignetur sublimis prudentia vestra piè perpendere quod Apo-
stolus dicit: In nouissimis diebus instabunt tempora periculosa. Quæ pericula beatus Pa-
pa Gregorius suo iam tempore, quando adhuc status idem multò & incomparabiliter me- D
lior erat quàm nunc, ita deplorat dicens: Tantis quippe in hoc loco huiusmodi fluctibus
quatior, vt vetustam ac putrescentem nauem, quam regendam occulta Dei dispensatione
suscepi, ad portum dirigere nullatenus possim. Nunc ex aduerso fluctus irruunt; nunc ex
latere cumuli spumosi maris intumescunt; nunc à tergo tempestas insequitur; interque
hæc omnia turbatus, cogor modò in ipsa clauum aduersitate dirigere, modò curuato na-
uis latere minas fluctuum ex obliquo declinare. Ingemisco, quia sentio quòd negligente
me crescit sentina vitiorum, & tempestate fortiter obuiante, iam iamque putridæ nau-
fragium tabulæ sonant.

X. Heu, heu, si tunc iam putrescebat nauis Ecclesiæ, & si eius tabulæ iam putridæ erant,
quid nunc est? Hæc verba, piissime domine, beatissimi Doctoris propterea ad memoriam
vestram reducere præsumpsi, vt quia nemo dubitat vos multo & ineffabiliter plus esse E
amatorem regni cælestis quàm terreni; permansuri quàm transituri; & iuxta vestram san-
ctam Fidem, spem & charitatem de nullo alio opere potestis tam charè Deum placare,
quàm de sollicitudine & administratione pacis & vnitatis Ecclesiæ: vestra solertissima re-
ligio elaboret, vt omnis anima fidelis proficiat in fide & cognitione Dei, quæ res omnibus
*f. nisu rebus Deo charior est, huius rei * nisus merita vestra appropinquare faciat Apostolicis
meritis.] Post hæc autem redarguens eumdem Imperatorem, quòd scribens ad Roma-
ROMANVS PONTIFEX NON FRATER SED PATER AB IMP. APPELLANDVS. num Pontificem, modò fratrem, modò patrem appellasset: eum non fratrem, vt alios
Principes, nominandum esse affirmans, hæc subiicit:

Romano Pontifici scribentes, contrariis eum in præfatione nominibus appellastis, fra-
trem videlicet, & Papam, dum congruentius esset, solam ei paternam reuerentiam exhi-
bere. Aduentu quoque eius comperto, lamentare vos dicitis, credentes omnibus Principi
scilicet

A scilicet subiectis, futurum, & optasse occursum nostrum à nobis non negandum, nisi sacra
iussio Imperialis præueniret: quæ verba reprehensibilia sunt, vno quidem modo, quia
iussio Apostolicæ Sedis non minùs vobis sacra videri debuerat, quàm illa quam dicitis
Imperialem: deinde quia veritate caret, quòd dicitis illam præuenisse: non enim illa præ-
uenit, sed nostra, id est Pontificalis. Neque ignorare debueratis, maius esse regimen ani-
marum, quod est Pontificale, quàm Imperiale, quod est temporale. Beatus Gregorius
Nazianzenus non hoc timuit coram Imperatoribus in Ecclesia prædicare: sic enim ip-
sis Imperatoribus loquitur, dicens: Suscipitis ne libertatem verbi, &c.]

Ceterùm etsi sint qui dicant, in suspicionem ductum Gregorium Papam apud Ludo- XI.
uicum, quòd diutiùs apud eos mansisset: tamen euentus hanc penitus suspicionem eua- EXCVSATVR OMNINO GREGORIVS A CALVMNIA.
cuauit; siquidem ipse quòd eis aduersus patrem non fauerit, infensos sibi reddidit, cuius
B rei causa Lotharius cùm reuersus est in Italiam, acerbissimum odium aduersus eumdem
Gregorium, ipsam Romanam Ecclesiam persequendo, manifestis operibus declarauit:
quod ipse Ludouicus intelligens, eidem quibus valuit auxiliis præstò fuit, vt suo loco di-
cturi sumus. At verò tantum abest vt sceleratis filiorum operibus consensum præstiterit
Gregorius Pontifex, vt ab eis factum patris abrogationis decretum rescinderit, quod testa-
tur Paulus Æmilius, qui res Francorum est feliciter prosecutus.

Porrò eodem quo suprà libello Ludouico Imperatori oblato, Agobardus Lugdunensis XII.
Archiepiscopus plurimùm inuectus est in Augustam iam dimissam, sed domi receptam, [a] Agob. epist. ad Ludouic. Imp. pag. 366.
vrgens vt rursum eiiceretur. hac enim exagitauit ipsam declamatione forensi[a].

Audite hæc omnes gentes, audiat terra & plenitudo eius à Solis ortu & occasu, ab Aqui-
C lone & mari, & sciant, & recogitent pariter, domini & Imperatoris Ludouici filios iustè AGOB. ARCHIEPISC. IN AVGVST. SEMEL DIMISSAM ITERVM DOMI RECEPTAM; INVEHITVR.
fuisse & esse indignatos, & benè sentire, & intendere ad expurgandum paternum pala-
tium à sordibus facinorum, & iniquis factionibus; & regnum ab amarissimis & tumultuo-
sis inquietudinibus: tantùm vt inter eos germana fides & fraterna sinceritas Deo digna,
& omni fideli populo beneplacita persistat, & inuiolabiliter perseueret. Igitur cùm præ-
dictus dominus & Imperator quietus esset in domo, & florens in palatio suo, cùm ad-
huc iuuenem coniugem sub sui reuerentia custodiret, & secundùm Apostolum, vxorium
D debitum illi persolueret: in processu verò dierum cùm cœpissent hæc primùm tepescere,
deinde frigescere, ac per hoc & mulier resolui in lasciuiam cessantibus licitis conuersa,
immò aduersa, ad illicita adsciuit sibimet aptas personas ad perpetrãda turpia, & primùm
latenter, deinde impudenter. Cognouerunt autem hoc initio pauci, deinde plures, ad po-
stremum autem multitudo palatij, & regni, ac finium terræ: quam rem irridebant mino-
res, dolebant maiores, omnes autem clari viri intolerandam iudicantes. Concitati itaque
sunt spiritus filiorum Imperatoris rationabili zelo, videntes maculatum stratum pater-
num, sordidatum palatium, confusum regnum, & obscuratum nomen Francorum, quod
hactenus clarum fuerat in toto orbe; & surgentes vno & pio consensu in emundatione
scelerum conuenerunt simul, & aliis comprehensis, aliis effugatis, auctrice verò malorum
à palatio exclusa, inclusaque in custodia mutato habitu regali, induto habitu sanctimo-
niali, reddiderunt patrem quieti & aliquantulæ honestati.

Cumque per nimiam filiorum remissionem benè acta dissoluerentur per carnalium XIII.
blandimenta, & cupidorum scelestos fauores, atq; indecoras adulationes: iterùm mulier
tamquam legitima domina reuocata est in palatium, & prælata consiliis & Consiliariis.
E Cuius instigationibus mutata est mens Rectoris, & cœpit duris cornibus ventilare filios,
& conturbare populos: sicque factum est inauditum anteà mortalibus, vt non tam per-
secuti iniustè sustinerent persecutiones quàm persecutores inuiti & coacti exercerent, &
non solùm exercerent, sed & sustinerent, dum violentissimè in diuersa & contra iura-
menta compelluntur. Attendite, & videte, si factum est vmquam huiusmodi. Iuratum est
ergo Imperatori seniori, & eodem iubente, iidem ipsi iurauerunt Imperatori iuniori, &
iterùm ipso faciente, aliqui ex ipsis iurauerunt Regi fratri, & ad postremum pænè omnes
compulsi sunt iurare puero: & ne ibi quidem remansit, sed quasi nihil horum fuisset, ad-
huc extorta sunt iuramenta, &c.] demum verò cuncta mala ex mala coniuge prouenisse
ostẽsurus, de ipsa à principio, quo eam duxerat Ludouicus, narrat historiam, sic incipiens:

Commotio itaque huius temporis, & harum regionum, quæ mira omnipotentis Dei
suauitate & dulcedine, sine conflictu armorum sedata est, non segniter memoranda est,
sed debet corda Fidelium in laudibus Dei & gratiarum actione alacriter succendere, &

ad ſolertiam cautelæ ſollicitè reddere. Quæ commotio & conturbatio quale habuerit A
initium vel originem, non eſt penitus reticendum. Igitur cùm Chriſtianiſſimus & piiſſimus Imperator dominus Ludouicus, bonæ coniugis fide, & moribus ſibi congruentis conſortium amiſiſſet, neceſſe fuit vt aliam ſibi acciperet, quæ ei poſſet eſſe adiutrix in regimine & gubernatione palatij regni. Sed occulto Dei iudicio talis aſſumpta eſt, quæ licet in primis annis viri & domini ſui virtute & poteſtate preſſa ſubdita fuerit, tamen in proceſſu temporis talis inuenta eſt, quæ magnorum fluctuum commotionis, & conturbationis largus theſaurus eſſe poſſet, quæ non ſolùm plebes ac populos, ſiue Principes, verùm etiam elegantiſſimos filios Imperatoris etiam coniugatos, & gubernacula regnorum poſſidentes affligeret, contriſtaret, & conturbaret, & pænè attereret, & exterminaret. Cumque talibus incrementis viderent hi, quibus curæ erat de ſtatu & honore regni, ac tranquillitate pacis, & quiete populi; dehoneſtari palatium, obſcu- B
rari claritatem regni, & ad ignominiam deduci nomen regnantium: cœperunt queri & murmurare, ac dolere & deplorare.

XIV. Inter hæc concitati ſunt ſpiritus virorum honoratorum, & filiorum Regis, & creſcente conludio, accedente etiam conſilio conuenerunt ſinguli de loco ſuo, & coniuncti ad palatium, effugauerunt miniſtros ſceleris, & Reginam, quæ totius mali cauſa erat, excluſerunt de domo, & honore regni, & conſtituerunt in retruſionē exilij. Ac deinceps quaſi iam liberatum bonum patrem de laqueo ruinæ, gaudebant ſe impleſſe quod inſcriptum eſt: Eiice deriſorem, & exibit cum eo iurgium, ceſſabuntque cauſæ & contumeliæ. Hoc tam irreprehenſibile factum, & omni laude digniſſimum cùm compleſſent filij, redierunt ad ſua, reſtituto patre honori & gloriæ ſuæ. His ita tranſactis, inimicus omnis boni, auctorque omnis mali, qui non reliquerat corda poſſeſſa, ſategit inſtaurare & redintegrare ma- C
lum ſuum, & Regina, quæ mutato habitu regali putabatur perdurare in habitu ſanctimoniali, ſicut ordo poſcebat, & rectitudo iudicij docebat, reducta eſt in palatium, & aſſumpta in conſortium quaſi legitima coniux, quod eſſe iam nullatenus poterat. Collocata itaque turpiter & indecenter in faſtigio regali, prius malum auxit & multiplicauit. Ad quod bonus filius quid agere debuit? numquid diſſimulare? numquid ſilere? numquid quieſcere? Non ita placuit illi indormitabili oculo, qui cuſtodit Iſrael ſuum; ſed ſuſcitauit ſpiritus filiorum, & conuenerunt iterùm, ad ſuccidendam recidiuam malorum ſtirpem. Timebant enim ne patri eueniret illud, quod de quodam Rege Scriptura ſancta loquitur, di-
Achab, cens: Igitur non fuit alter talis, vt habet, qui venumdatus eſt, vt faceret[a] malum in con-
[a] 3. *Reg.* 21. ſpectu Domini: concitauit enim eum Iezabel vxor ſua, & abominabilis factus eſt, &c.] ſed hæc de præteritis, in præſentiarum verò quid ageret, eodem libello ſuperiùs ita pau- D
cis multa perſtringit, dicens:

XV. Dicunt etiam aliqui, quòd domina Palatij ſenioris extra illa, quæ de eius occultis & non occultis dicuntur, ludat pueriliter, ſpectantibus etiam aliquibus de ordine ſacerdotali, & pleriſque conludentibus, qui ſecundùm formam quam Apoſtolus ſcribit de eli-
[b] 1. *Tim.* 3. gendis Epiſcopis, dicens: [b] Domui ſuæ benè præpoſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate, quia ſi quis domui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit? prædicare debuerant dominæ ludenti: Si qua Regina ſemet ipſam regere non nouit, quomodo de honeſtate palatij curam habebit? aut quomodo gubernacula regni diligenter exercebit, &c.] Pluribus enim virgens, perfecit tandem quod voluit, vt ſcilicet Auguſta rurſus palatio iecta longè longiùs amandaretur per filios extra Gallias in Italiam, claudenda diligenti cuſtodia in ciuitate Derthona, vt ex ſequentibus patet. E

XVI. At quæ in caſtris Imperatoris hæc ſecuta ſint, idem qui ſuprà Theganus ſic narrat: Tunc conſiliati ſunt nonnulli vt Imperatorem relinquerent, & ad filios eius peruenirent, in primiſque illi, qui eum anteà* offendebant, ceteris ſequentibus. Quadam nocte maxima pars dimiſit eum, & tentoria* eorum relinquentes peruenerunt ad filios. In craſtinum verò reliqui qui remanſerunt, venerunt ad Imperatorem, quibus præcepit dicens: Ite ad filios meos, nolo vt vllus propter me vitam aut membra dimittat. Illi infuſi lacrymis recedebant ab eo (iam tunc ſeparatam ab eo habebant vxorem ſuam) iura-
*offenderant
*ſua
confirmantes, mento confirmans, vt nec ad mortem, nec ad debilitatem eam habere deſiderarent. Quam ſtatim miſerunt partibus Italiæ in ciuitatem Derthonam, ibi eam habentes. Non multo tempore poſt ſuſceperunt patrem, *Ludouicum ipſum Imperatorem*, & duxerunt eum cum ipſis. Quo facto diuiſerunt ſibi. Pipinus perrexit in Aquitaniam, Ludouicus in

Baua-

A Bauariam. Ludouicus verò duxit ſecum patrem in Compendium palatium, & ibi valdè afflixit eum cum Epiſcopis & ceteris nonnullis. Iuſſerunt enim eum ire in monaſterium, & ibi eſſe omnibus diebus vitæ ſuæ. Quod ille renuens non conſenſit voluntati eorum. Omnes enim Epiſcopi moleſti fuerunt ei, & maximè hi quos ex ſeruili conditione honoratos habebat, cum his qui ex barbaricis nationibus ad hoc faſtigium perducti ſunt. Elegerunt tunc vnum impudicum & crudeliſſimum qui dicitur Ebbo Rhemenſis Epiſcopus, qui erat ex originalium ſeruorum ſtirpe, vt eum immaniter afflixiſſet cum confictionibus ceterorum. Inaudita locuti ſunt, inaudita fecerunt quotidie improperantes ei. Abſtulerunt ei gladium de femore ſuo, iudicio ſeruorū ſuorum, induentes eum cilicio. Tunc impletum eſt elogium Ieremiæ Prophetæ dicentis: [a] Serui dominati ſunt noſtri, &c.] plura aduerſus Ebbonem inculcans, exprobrans eius ingratitudinem. Extant adhuc eiuſ- B
dem Ludouici Imp. publicæ pœnitentiæ ſcripta, quibus eiuſmodi inſcriptio præpoſita eſt:

PER EBBONEM EPISC. RHEMENSEM AGITVR IN LVDOVIC. IMP.

[a] *Thren.* 5.

Quæ[b] ſequuntur geſta ſunt, apud Compendium palatiū contra Chriſtianiſſimum Imperatorem Ludouicum poſtquam Regno ad tempus priuatus eſt. Acta ſunt autem ſtudio non imitandæ deiectionis eius ab Ebbone auctore eius mali & ceteris Epiſcopis, vel errore admittentibus, vel timore conſentientibus. Non ſunt hæc, vt ſalubris Concilij decreta amplectenda, ſed vt exitialis commenti molimina reſpuenda.] quæ ſic ſe habent:

XVII.

[b] *Extat in ann. Franc. ex Pithœi biblioth. editis.*

Omnibus in Chriſtiana religione conſtitutis ſcire conuenit, quale ſit miniſterium Epiſcoporum, qualiſque vigilantia atque ſolicitudo eis circa ſalutem cunctorum adhibenda ſit, quos conſtat eſſe vicarios Chriſti & clauigeros Regni cælorum, quibus à Chriſto tanta collata eſt poteſtas, vt quodcumque ligauerint ſuper terram, ſit ligatum & in cælo, & quodcumque ſoluerint ſuper terram, ſit ſolutum & in cælo. Et in quantum ſint ipſi peri- C
culo conſtituti, ſi ouibus Chriſti pabulum vitæ miniſtrare neglexerint, & errantes ad viam veritatis, arguendo, obſecrando reducere pro viribus non ſtuduerint iuxta illud propheticum: *Si non annuntiaueris* (c inquit) iniquo iniquitatem ſuam, & ipſe in impietate ſua mortuus fuerit, ſanguinem eius de manu tua requiram, & multa his ſimilia ad magiſterium paſtorale pertinentia, quæ in diuinis ſparſim continentur. Quapropter eiſdem paſtoribus Chriſti ſummopere ſtudendum eſt, vt erga errata delinquentium moderationem diſertiſſimam teneant, vt ſint iuxta beati Gregorij doctrinam, documentum benè agentibus per humilitatem ſocij, contra delinquentium verò vitia per zelum iuſtitiæ erecti; quatenus poſthabito torpore aut ſegnitie vel humano fauore, aut mundiali timore, ſic exerceant miniſterium ſuum, vt & præſentibus ſalubriter conſulant, & futuris ſint exemplum ſalutis.

XVIII. DE LVDOVICI DEPOSITIONE PER EPISCOPOS ACTA.

[c] *Ezech.* 3.

D Verùm quia in agro Dei, qui eſt Eccleſia Chriſti, noxia quæque inſtinctu hoſtis anti- XIX.
qui pullulare non ceſſant; quæ neceſſe eſt vt adhibito ſarculo paſtorali, radicitus extirpentur, & propter maleuolos quoſque, qui benè acta aut intelligere nolunt, aut maleuola intentione potiùs intelligere, quàm ipſam veritatem delectantur amplecti: oportet eoſdem paſtores, vt quadocumque de generali vtilitate vel publica correctione quippiam in conuentis ſuis decreuerint, id iuxta morem Eccleſiaſticum ſcriptis committant, videlicet vt poſteris omnem ambiguitatem, & occaſionem iuſtè detrahendi, vel reprehendendi penitus amputent.

CONCILIVM APVD COMPENDIVM HABITVM.

Proinde notum eſſe neceſſarium duximus omnibus filiis ſanctæ Dei Eccleſiæ, præ- XX.
ſentibus ſcilicet & futuris, qualiter nos Epiſcopi ſuper Imperio domini & glorioſiſſimi Lotharij Imperatoris conſtituti, anno Incarnationis Domini Ieſu Chriſti octingenteſimo
E trigeſimo tertio, Indictione* XVII. anno ſiquidem eiuſdem Principis primo, in menſe vi- *XII.
delicet Octobri, apud Compendium palatium generaliter conuenimus, & memoratum Principem humiliter audiuimus, & hoc quidem illi ſiue Optimatibus illius, ſeu omni generalitati populi, quæ vndique illuc confluxerat, manifeſtari iuxta iniunctum nobis miniſterium curauimus, qualis ſit vigor & poteſtas, ſiue miniſterium ſacerdotale, & quali meretur damnationis damnari ſententia qui monitis ſacerdotalibus obedire noluerit.

Deinde tam memorato Principi, quàm cuncto eius populo denuntiare ſtuduimus XXI.
vt Domino deuotiſſimè placere ſtuderent, & in quibus eum offenderent, placare non different. * Etuimanta quippe ſunt multa, quæ per negligentiam in hoc Imperio contigerunt, quæ ad ſcandalum Eccleſiæ & ruinam populi, vel Regni interitum manifeſtis indiciis pertinebant: quæ neceſſe erant, vt citò corrigerentur, & in futuro omnibus modis vitarentur. *Examinata

Inter

XXII. Inter cetera etiam commemoratum est à nobis, & omnibus in memoriam reductum, A
qualiter à Deo Regnum istud per administrationem bonæ memoriæ Caroli præstantissimi Imperatoris, & prædecessorum suorum valorem pacificum & vnitum, atque nobiliter dilatatum fuerit, & domino Ludouico Imperatori à Deo ad regendum sub magna pace commissum, Dominoque protegente, sub eadem pace, quamdiu idem Princeps Deo studuit & paternis exemplis vti, ac bonorum hominum consiliis acquiescere curauit, conseruatum manserit. Et quomodo in progressu temporis, sicut omnibus manifestum erat, per eius improuidentiam vel negligentiam in tantam venerit ignominiam & vilitatem, vt non solùm amicis in mœstitiam, sed etiam inimicis venerit in derisionem.

Sed quia idem Princeps ministerium sibi commissum negligenter tractauerit, & multa quæ Deo & hominibus displicebant & fecerit & facere compulerit, vel fieri permiserit, & in multis nefandis consiliis Deum irritauerit, & sanctam Ecclesiam scandalizauerit, B
& vt cetera quæ innumera sunt omittamus, nouissimè omnem populum sibi subiectum ad generalem interitum contraxerit, & ab eo diuino iustoque iudicio, subitò Imperialis sit subtracta potestas: nos tamen memores præceptorum Dei, ministeriique nostri atque beneficiorum eius, dignum duximus, vt per licentiam memorati Principis Lotharij legationem ad illum ex auctoritate sacri conuentus mitteremus, vt eum de suis reatibus admoneat, quatenus certum consilium suæ salutis caperet. Vt quia potestate priuatus terrena, iuxta diuinum consilium & Ecclesiasticam auctoritatem, ne secundam animam perderet *nempe rationalem*, elaborare in extremis potiùs totis viribus studeret. Quorum Legatorum consiliis, & saluberrimis admonitionibus libenter assensum præbuit, spatium posuit, diemque constituit, qua de salubribus eorum monitis certum eis responsum redderet.

XXIII. QVAE EPISCOPI IN LVDOVICVM IMPERATOREM. Cùm autem in præscriptis instaret dies, sacer idem conuentus vnanimiter ad eumdem C
venerabilem virum perrexit, eumque diligenter de quibus Deum offenderat, & sanctam Ecclesiam scandalizauerat, ac populum sibi commissum perturbauerat, admonere, & cuncta illi ad memoriam reducere curauit. Ille verò eorum salutiferam admonitionem, & dignam congruamque exaggerationem libenter amplectens, promisit se illis in omnibus acquieturum salutari consilio, & subiturum remediale iudicium. Porrò de tam salubri admonitione hilaris, illicò dilectum filium suum Lotharium Augustum festinatò affuturum supplicauit, vt illis ruptis quibusdam morulis, cum suis primatibus veniret, quatenus primum inter eos mutua reconciliatio secundùm Christianam doctrinam fieret, vt si quid in cordibus eorum nœui, aut discordiæ inerat, pura humilisque postulatio veniæ expiaret, ac deinde coram omni multitudine iudicium sacerdotale, more pœni- D
tentis susciperet: quod & non multo pòst factum est.

XXIV. Veniens igitur idem dominus Ludouicus in basilicam sanctæ Dei Genitricis Mariæ, vbi sanctorum corpora requiescunt, Medardi, videlicet, Confessoris Christi atque Pontificis, necnon Sebastiani præstantissimi Martyris, adstantibus presbyteris, diaconibus, & non parua multitudine clericorum, præsente etiam præfato domino Lothario filio eius, eiusque proceribus, atque totius populi generalitate, quotquot videlicet intra sui septum eadem continere potuit Ecclesia; & prostratus in terram super cilicium ante sacrosanctum altare confessus est coram omnibus, ministerium sibi commissum satis indignè tractasse, & in eo multis modis Deum offendisse, & Ecclesiam Christi scandalizasse, populumq; per suam negligentiam multifariè in perturbationem induxisse. Et ideò ob tantorum reatuum expiationem publicam & Ecclesiasticam se expetere velle dixit pœnitentiam; quo mise- E
rante Domino per eorum ministerium & adiutorium prosperè mereretur absolutionem tantorum criminum, quibus Deus ligandi atque soluendi intulerat potestatem.

XXV. Quem etiam iidem pontifices, vtpote medici spirituales salubriter admonuerunt, asserentes ei quòd puram & simplicem confessionem sequeretur vera remissio peccatorum: vt aperte confiteretur errata sua, in quibus maximè se Deum offendisse profitebatur, ne forte interiùs aliquid tegeret, aut in conspectu Dei quippiam dolose ageret, sicut iampridem in Compendio palatio ab alio sacro conuentu correptus coram omni Ecclesia eum fecisse, omnibus notum erat: ne sicut tunc, ita & nunc per simulationem & calliditatem, duplici ad Deum corde accedendo, ad iram potiùs quàm ad veniam suorum
[a] *Iob 36.* peccatorũ prouocaret, quoniam Scriptura testatur[a]: Simulatores & callidi prouocant iram Dei. Verũ post huismodi admonitionẽ professus est se in omnibus iis præcipue deliquisse:

vnde

A vnde à memoratis sacerdotibus fuerat familiariter siue verbis siue scriptis admonitus, vt digna increpatione correptus super quibus chartulam, summam reatuum suorum vnde illum specialiter redarguerant continentem ei dederunt, quam ille in manibus gerebat.

XXVI. CAPITA CONTRA LVDOVICVM IMPERATOREM. 1 Videlicet sicut in eadem charta plenius continetur, reatum sacrilegij incurrendo & homicidij, eo quòd paternam admonitionem & terribilem contestationem sub diuina inuocatione ante sacrum altare in præsentia sacerdotum & maxima populi multitudine sibi factam secundùm suam promissionem non seruauerit: eo quòd fratribus & propinquis violentiam intulerit, & nepotem suum quem ipse liberare potuerat, interficere permiserit, & quòd immemor voti sui signum sanctæ religionis propter vindictam suæ indignationis fieri posteà iusserit.

XXVII. B 2 Quòd auctor scandali & perturbator pacis ac violator sacramentorum existendo, pactum quod propter pacem & vnanimitatem Imperij, Ecclesiæque tranquillitatem communi consilio & consensu cunctorum fidelium suorum fuerat inter filios suos factum, & per sacramentum confirmatum, super illicita potestate corruperit; & in eo quòd fideles suos in contrarietatem eiusdem primi pacti & iuramenti aliud sacramentum iurare compulerit: in periurij reatum præstatorum violatione sacramentorum inciderit. Et quantum Deo hoc displicuerit, liquidò claret, quia posteà nec ipse, nec populus sibi subiectus pacem habere meruit, sed omnes in perturbationem, pœnam peccati sustinendo, iusto Dei iudicio posteà inducti sunt.

XXVIII. 3 Quia contra Christianam religionem & contra votum suum sine vlla vtilitate publica, aut certa necessitate prauorum consilio delusus, in diebus Quadragesimæ expeditionem generalem fieri iussit, & in extremis Imperij sui finibus, in Cœna Domini, quando C
Paschalia sacramenta ab omnibus Christianis ritè sunt celebranda placitum generale se habiturum constituit. In qua expeditione, quantum in ipso fuit, & populum in magnam murmurationem pertraxit, & sacerdotes Domini à suis officiis contra fas amouit, & pauperibus grauissimam oppressionem irrogauit.

XXIX. 4 Quòd nonnullis ex suis fidelibus, qui pro eius, filiorumque suorum fidelitate, & salutatione, Regnique nutantis recuperatione humiliter eum adierant, & de insidiis inimicorum sibi præparatis certum reddiderant, violentiam intulerit: & quòd contra omnem legem, diuinam videlicet & humanam eos & rebus propriis priuauerit, & in exilio tradi iusserit, atque absentes morti adiudicari fecerit, & iudicantes proculdubiò ad falsum iudicium induxerit: & sacerdotibus Domini ac monachis contra diuinam & canonicam auD ctoritatem præiudicium irrogauit & absentes damnauit, & in hoc reatum homicidij incurrendo, diuinarum seu humanarum legum violator extitisset.

XXX. 5 De diuersis sacramentis sibique contrariis ac perniciosis, à filiis, siue à populo, eo præcipiente & compellente irrationabiliter sæpè factis, pro quibus non modicam in populo sibi commisso peccati maculam induxit: reatum periurij nihilominùs incurrisset, quoniam hæc proculdubiò in auctorem per quem fieri compulsa sunt, iure retorquentur. Sed in mulierum purgatione, in iniustis iudiciis, in falsis testimoniis atque periuriis, quæ eo permittente, coram se perpetrata sunt, quantum Deum offenderit, ipse nouit.

XXXI. 6 De diuersis expeditionibus, quas in Regno sibi commisso non solùm inutiliter, sed etiam noxiè sine consilio & vtilitate fecit, in quibus nimirum multa & innumerabilia sunt in populo Christiano flagitia perpetrata in homicidiis & periuriis, in sacrilegiis & adulteriis, in rapinis, in incendiis, siue in Ecclesiis Dei, siue in aliis diuersis locis factis, in
E direptionibus & oppressionibus pauperum, miserabili & pænè apud Christianos inaudito patratu: quæ omnia ad auctorem, sicut præmissum est, reflectuntur.

XXXII. 7 In diuisionibus Imperij ab eo contra communem pacem, & totius Imperij salutem ad libitum suum temere factis, & in sacramento etiam quod iurare compulit omnem populum, vt contra filios suos, sicut inimicos suos agerent, cùm ipse eos paterna auctoritate, consultuque fidelium suorum pacificare potuisset.

XXXIII. 8 Quòd non sufficerint ei tot mala & flagitia, per suam negligentiam & improuidentiam in Regno sibi commisso perpetrata, quæ enumerari non possent, pro quibus & Regni periclitatio, & dehonestatio euidenter prouenerat; sed insuper ad cumulum miseriarum nouissimè omnem populum suæ potestatis ad communem interitum traxerit, cùm debuisset esse eidem populo dux salutis & pacis, cùm diuina pietas inaudito & inuisibili modo ac nostris sæculis prædicando populo suo misereri decreuisset.

Igitur

XXXIV. SVSCEPIT LVDOVICVS AB EPISCOPIS POENITENTIAM.

Igitur pro his, vel in his omnibus, quæ suprà memorata sunt, reum se coram Deo, & A coram sacerdotibus, vel omni populo cum lacrymis confessus, & in cunctis se deliquisse protestatus est, & pœnitentiam publicam expetiit, quatenus Ecclesiæ, quam peccando scandalizauerat, pœnitendo satisfaceret, & sicut fuerat scandalum, multa negligendo, ita nimirum se velle professus est esse exemplum, dignam pœnitentiam subeundo.

XXXV. Post hanc verò confessionem, chartulam suorum reatuum & confessionis ob futuram memoriam sacerdotibus tradidit: quam ipsi super altare posuerunt, & deinde cingulum militiæ deposuit, & super altare collocauit, & habitu sæculi se exuens, habitum pœnitentis per impositionem manuum Episcoporum suscepit, vt post tantam talemque pœnitentiam nemo vltrà ad militiam sæcularem redeat.

XXXVI. His itaque gestis, placuit vt vnusquisque Episcoporum qualiter hæc res acta fuerit, in propriis chartulis insereret, eamq; sua scriptione roboraret, & roboratam memorato Prin- B cipi Lothario ob memoriam huius facti offerret. Ad extremum omnibus nobis qui interfuimus visum est omnium chartularum, immò tanti negotij summam in vnum breuiter strictimque congerere, & congestam proprijs manuum nostrarum subscriptionibus roborare, sicut sequentia factum esse demonstrant . . . . . *subscriptiones desunt.*

XXXVII. AGOBARDI ARCHIEPISCOPI HISTORIA DE LVDOVICI IMP. POENITENTIA.

Extat Agobardi Archiepiscopi Lugdunensis, qui cum aliis Episcopis sedebat iudex contra Ludouicum Imperatorem, de publica eius pœnitentia istiusmodi scripta historia:

Publica Ludouici Imperatoris coram amplissimo Episcoporum conuentu pœnitentia Agobardo præside.

In nomine Dei ac Domini nostri IESV Christi, anno Incarnationis eius octingentesimo trigesimotertio, ego Agobardus Lugdunensis Ecclesiæ indignus Episcopus interfui venerabili conuentui apud palatium, quod nuncupatur Compendium, qui vtique con- C uentus extitit ex reuerendissimis Episcopis, & magnificentissimis viris illustribus, collegio quoque Abbatum & Comitum, promiscuæque ætatis & dignitatis populo: præsidente serenissimo & gloriosissimo Clothario Imperatore, & Christi Domini amatore. quo protegente & adiuuante subter annexa dispositа sunt, anno Imperij primo, mense quarto. Quibus omnibus vehementer incumbebat vera necessitas, vt sollicitè tractarent de periculo regni in præsenti, & statu in futuro. Quod regnum, quia iam diu nutabat, & impellebatur ad ruinam per negligentiam, & (vt verius dicam) per ignauiam domini Ludouici venerandi quondam Imperatoris, in quibus ille irretitus est per corruptas mentes &
a 2. Tim. 3. corrumpentes, & secundùm [a] Apostolicum dictum, quia erant ipsi errantes, & alios in errorem mittentes: à quo conuentu, quidquid vtiliter & laudabiliter tractando & conferendo inuentum est, & necessariò statuendum, & iudicantibus consensi, & consentiens D ipse iudicaui. In primis videlicet, quæ ad commoditatem & soliditatem regni & Regis pertinere videbantur; deinde quæ ad ereptionem & purgationem animæ domini Ludouici manifestissimè noscebantur, quæ in prædicto conuentu fideliter quæsita, & *veraciter inuenta, & ordinabiliter executa sunt, in eo scilicet, quod prædictus conuentus deliberauit, vt per Legatos & Missos admoneretur dominus Ludouicus de suis erratibus, & exhortaretur, vt secundùm propheticũ dictum, rediret ad cor, & recognosceret acta sua, quæ aduersus Deũ, currens per vias prauitatis & iniustitiæ, exegerat, ac deinceps susciperet cõsiliũ vitæ & salutis suæ; quatenus apud omnipotentẽ Iudicem & Dominum, qui clementissimus indultor est criminum, indulgentiam & remissionem iniquitatum impetrare posset. Vt qui per multiplicatas negligentias regnum terrenum amiserat, per impensas supplices confessiones regnum cæleste adipisceretur per eum, apud quem est misericordia E & copiosa redemptio.

Propter quod & libellus editus est à viris diligentioribus, & ei oblatus de manifestatione criminum suorum, in quo velut in speculo perspicuè conspiceret fœditatem actuum
b Psalm. 50. suorum, & fieret in illo, quod per pœnitentem perfectũ dictum [b] est: Iniquitatem meam ego cognosco: peccatum meum coram me est semper. Pro qua re accesserunt ad eum denuò omnes, qui in prædicto conuentu aderant Episcopi, condolentes & compatientes infirmitatibus & miseriis eius, exhortantes, atque exoptantes, & postulantes, vt omnipotens Deus manu pietatis suæ educeret eum de lacu miseriæ, & de luto cœni. Quod clementissimus Dominus non solum non abstulit, sed nec distulit, sed mox resuscitata in mente eius contritione, humilitate cordis prostratus coram eis, non semel vel iterum sed tertiò, aut amplius, crimina cognoscit, veniam poscit, auxilium orationum precatur.

consilium

A filium recipit, pœnitentiam postulat, iniunctam sibi humilitatem libentissimè impleturum promittit. Innotescitur ei lex & ordo publicæ pœnitentiæ, quam non renuit, sed ad omnia annuit, ac demum peruenit in ecclesiam coram cœtu Fidelium, ante altare & sepulchra Sanctorum, & prostratus super cilicium, bis, terque, quaterque confessus in omnibus, clara voce, cum abundanti effusione lacrymarum, depositis armis manu propria, & ad crepidinem altaris proiectis, susceptit mente compuncta pœnitentiam publicam per manuum Episcopalium impositionem cum Psalmis & Orationibus: sicque depositо habitu pristino, & assumpto habitu pœnitentis, congratulans, & confidens postulat piissimi Pastoris humeris reduci. His gestis ego Agobardus indignus Episcopus interfui, & melioribus consonans & consentiens iudicaui, & manu propria signans subscripsi.]

Qui res gestas Ludouici tunc temporis conscripsit, facinus detestatus, hæc ait: Veren- XXXVIII.
B tes sceleris conspiratores inauditi, ne versa vice retrolapsa ferrentur gesta quæ erant: callido (vt sibi visum est) cum aliquibus Episcoporum vtuntur argumento: vt pro his de quibus iam pœnitudinem gesserat Imperator, *nempe de nece Bernhardi*, iterùm publica pœnitentia, armis depositis irreuocabiliter, quodammodò Ecclesiæ satisfacere iudicaretur. Cùm ne forenses quidem leges contra vnam culpam semel commissam bis inuehant vindictam: & nostra lex habeat: Non iudicare Deum bis in idipsum. Cui iudicio pauci contradixere, plures assensum præbuere; maxima pars (vt assolet in talibus) ne primores offenderent, verbotenus consensere. Adiudicatum ergo cum absentem & inauditum, nec confitentem, neque conuictum, ante corpus S. Medardi Confessoris & S. Sebastiani Martyris arma deponere, & ante altare ponere cogunt, pullaque indutum CONTRA IVS FASQ. LVDOVICVS
C veste, adhibita magna custodia, sub tectum quoddam retrudunt. Sanè quidem rem per vim & metum actam, coloratamque falso religionis pigmento, nemo non dixerit ac im- IMP. DEPOprobarit. Cùm alioqui etiam si facta digna solemni siue publica pœnitentia præcessissent: NITVR.
eam tamen iterari non debere, canones clamant; id S. Augustino [a] ad Macedonium te- [a] August ep. 54. cap. quãstante. Vnde meritò boni omnes detestati sunt factum, & iure visus est Theganus, quem nis, id est, 50. diximus, in Ebbonem Rhemensem Episcopum horum omnium architectum, exprobrans facinus, declamasse.

Quæ autem hæc secuta sint audi ab auctore vitæ eiusdem Imperatoris: Expleto, in- XXXIX.
quit, hoc negotio, Missa S. Martini, populus licentia accepta pro talibus gestis mœstus ad POPVLI SOpropria reuertitur. Lotharius autem patrem suum ducens, Aquisgrani hiematum ag- LICITI PRO greditur. Intra hiemis huius durationem gregatim populi tam Franciæ quàm Burgun- RESTITVdiæ, necnon Aquitaniæ sed & Germaniæ coëuntes, calamitosis querelis de Imperatoris TIONE LVinfortunio querebantur. Et quidem in Franciam Eggebardus Comes & Vuilhelmus DOVICI
D Comes stabuli, quos poterant sibi in vnione voluntatis restituendi Imperatoris coadunabant. A Germania verò Hugo Abbas à Ludouico filio Imp. & ab eis qui illuc confugerunt, à Drogone scilicet, Episcopis & reliquis, Pipinum in hoc ipsum instigabat. Porrò Bernhardus & Vuasinus in Burgundia consistentem populum suasionibus accendebant, promissionibus alliciebant, iuramentis astringebant, & in vnum velle fœderabant.] hæc ipse. Sed quæ post hæc hieme transacta secuta sint, suo loco dicturi sumus.

Eodem anno dum hæc in Ludouicum Imperatorem aguntur, Compendium venit le- XL.
gatio à Theophilo Constantinopolitano Imperatore ad Ludouicum ipsum missa. Qui ea DE LEGAfuncti sunt, fuere Marcus Archiepiscopus Ephesinus, & Protospatharius eiusdem Impe- TIONE ratoris, quam susceptit Lotharius vnà cum muneribus missis, eosque dimisit, nihil præter- THEOPHILI
E eà in Orientem reportantes, quàm eius quam viderant tragœdiæ lugubris actionem. AD LVDOVICVM MISSA.

IESV CHRISTI ANNVS 834. GREGORII PAP. IIII. ANNVS 7. LVDOVICI 21. THEOPHILI 5. IMPP.

SEQVITVR annus Christi Redemptoris octingentesimus trigesimusquartus duode- I.
cima Indictione, quo Ludouicus Imperator in Imperium restituitur. Cùm enim LVDOVICVS
vndique conflati esse scirentur ad liberandum Imperatorem exercitus, Lotharius hoc IMP. RESTIcernens, se excusans cuncta esse peracta iudicio Episcoporum, relicto ipso Ludouico in TVITVR IMmonasterio S. Dionysij iuxta Parisios, cedens iis qui eum restituere conarentur, Viennam PERIO.

se contulit. Quæ autem hæc sint secuta, ex vita ipsius Ludouici sic accipe: At verò iis qui A
cum Imperatore remanserant, eum ad recipiendas Imperatorias insulas hortabantur.
Sed Imperator quamquam modo quo prædictum est, Ecclesiæ eliminatus communione,
nequaquam præproperè voluit acquiescere sententiæ; sed Dominica quæ in crastinum
aduenit, in ecclesia S. Dionysij Episcopali ministerio voluit reconciliari, & per manus
COMMVNIS LAETITIA DE RESTITVTIONE LVDOVICI. Episcoporum armis accingi consensit. In qua re tanta exultatio populi excreuit, vt etiam
ipsa elementa viderentur iniuriam patienti compati, & releuato congratulari. Etenim
vsque ad illud tempus tanta incubuerat procellarum vis, pluuiarumque vehementia, vt
extra solitum aquarum superabundantia excresceret, flatusque ventorum imperuiabiles
fluminum alueos redderet. Sed in illius absolutione ita quodammodò visa sunt coniurasse elementa, vt mox & venti sæuientes mitescerent, & cæli facies in antiquam & multo
tempore inuisam serenitatem rediret. B

II. Imperator ergo ab eo loco iter cœpit, sed nequaquam filium abeuntem persequi, licet
multis hortantibus, voluit. Inde ergo Hantogilum, ac posteà venit Carisiacum villam
regiam, vbi consistens opperiebatur filium Pipinum, & eos qui trans Matronam resi-
debant, sed & eos qui trans Rhenum ad Ludouicum filium eius confugium fecerant, sed &
ipsum filium, qui ad ipsum veniebat Ludouicum. Quo consistente, medio Quadragesimæ
tempore, arridente etiam lætitia ipsius diei & officij, exhortante cantilena Ecclesiastica ac
dicente: Lætare Ierusalem, & diem festum agite omnes qui diligitis eam: magna multi-
tudo fidelium suorum ibidem occurrit, congratulans communi lætitiæ. Quos Imperator
benignè suscipiens, & pro fidei integritate gratias agens, Pipinum quidem filium in
Aquitaniam cum lætitia dimisit, ceteros autem ad loca sibi congrua lætos præmisit. Ipse
autem Aquisgrani peruenit; ibique Iudith Augustam ab Italia reducentibus Rataldo Epi- C
scopo & Bonifacio recepit, &c.

III. Quod autẽ publicam perturbauit lætitiam, fuit audita miseranda clades, quam perpessa
est ciuitas Cabillonensis tũc temporis à Lothario in via posito, cùm ei aduersaretur. Tunc
enim accidit, vt resistẽte illi ipsa, quòd se ad defendendũ parata esset munita ciuitas, factio-
ne eorũ qui rebellarũt ab Imperatore & ipsum sequebantur, Lotharius eam expugnãs, cun-
cta ferro ignique tradiderit, vna salua miraculo basilica in memoriã S. Georgij fabricata.
Dei Ecclesias per Lothariũ expoliatas, occisosq; omnes qui patri studuissent, & sororem
Bernhardi sanctimonialem nomine Gerbirch in dolio vinacio clausam in Ararim proie-
cisse scribit Theganus, nefanda eius opera detestatus. Tunc aduersus Lotharium tum
pater Ludouicus, tum reliqui eius filij, Ludouicus atque Pipinus castra mouentes, coëge-
runt Lotharium, vt supplex veniam petiturus veniret ad patrem, quibus vnà cum eius
sectatoribus Ludouicus indulsit, atque accepto ab eis fidelitatis iuramento, in Italiam ire D
præcepit, obstruens transitum, ne quando sine custodum concessione in Gallias redire
posset.] hæc in vita Ludouici, quæ & apud Theganum leguntur fusiùs enarrata.

IV. His ita dispositis, tempore Missæ S. Martini Ludouicus cum suis habuit generalem con-
uentum in Actiniaco palatio, vbi inter alia hæc memoria digna facta leguntur: Mandauit
filio Pipino per Ermoldum Abbatem, res Ecclesiasticas quæ in Regno eius erant, quas vel
ipse suis attribuerat, vel ipsi sibi perceperant, absque cunctatione Ecclesiis restitui. Missos
etiam per ciuitates & monasteria transmisit, statumque Ecclesiasticum pænè collapsum in
antiquum statum erigi iussit.] Hæc de his quę ad statum rerum Ecclesiasticarum attinent,
cùm & multa alia salubria ad politicum statum pertinentia illic fuerint constituta.

V. AVCTORITATE GREGORII LVDOVICVS ET IVDITH RESTITVTI. Cetertim quod spectat ad restitutionem Ludouici in Imperium, id factum auctoritate E
Gregorij Papæ, Paulus Æmilius haud obscurè significat, dum ait, decretum abrogationis
Imperij Ludouici ab ipso Gregorio Papa fuisse rescissum. Sed vt Marianus Scotus addit,
& Iudith Augustam pariter voluntate Gregorij Papæ restitutam. Porrò ipsum Ludoui-
cum indulsisse omnibus qui in eum peccassent inuiti, Theganus affirmat.

VI. Quòd autem in basilica S. Dionysij prope Parisios contigit ipsum Ludouicum restitui
in Imperium, & ab Episcopis corona Imp. ornari, & armis accingi (quod & Nithardus
eiusdem sæculi historicus testatur) fixum menti ipsius Imperatoris perpetuò mansit, vt
eiusdem S. Dionysij memoriam illustraret: cuius rei causa eiusdem monasterij Abbati
Hilduino mandauit, vt quæ tum ex Græcis, tum ex Latinis fontibus de eodem Dionysio
scripta reperire potuisse, in vnum congerens, stylo historico prosequi vellet. Extat de his
eiusdem Ludouici Imp. ad Hilduinum epistola istis verbis:

In

A In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi Ludouicus diuina repropi- VII.
tiante clementia Imperator Augustus Hilduino venerabili Abbati monasterij sanctissi- EPISTOLA LVDOVICI IMP. AD HILDVINVM DE REBVS S DIONYSII.
morum Martyrum ac specialium protectorum Dionysij pretiosi, sociorumque eius, æter-
nam in Christo salutem.

Quantum muneris atque præsidij non modò nobis ac prædecessoribus, seu progeni- VIII.
toribus nostris, verumetiam totius Imperij nostri populis, Domini prouidentia, per bea-
tissimum Dionysium sæpenumerò, immò continuè in magnis gratiarum vbertatibus
contulerit, cunctæ per transactã tempora Gallicæ nationes senserunt, quæ eius insigni
Apostolatu Fidei rudimenta sumpserunt. Prædecessores autem nostri gloriam huius exi-
mij testis & amici Dei, non inaniter coluerunt: qui dum eius sacras exuuias in terris ob
amorem & honorem Domini nostri Iesu Christi, opibus quibus poterant, honorauerunt:
B per eius preces dignissimas, honoris priuilegio potiri & in terris, & cælestibus meruerunt.
Vt videlicet vnus ex priscis Francorum Regibus Dagobertus, qui eumdem pretiosissi- DAGOBERTVS REX CVLTOR S. DIONYSII.
mum Christi Martyrem veneratus non mediocriter fuerat, & immortali est vita sublima-
tus, & per eius adiutorium (licut diuina ac cælestis ostensio perhibet) à pœnis est liberatus,
inque vita perenni desiderabiliter constitutus.

Progenitores quoque nostri mellifluum nomen domini Dionysij (sic enim verbis ac IX.
scriptis suis eum appellare consueuere) non incongruè pia dilectione & dilectissima pie- CAROLVS MARTELLVS CVLTOR S. DIONYSII.
tate amplexi sunt. Quia proauus noster Carolus, Princeps Francorum inclytus, per ora-
tiones ipsius excellentissimi Martyris indeptum se fuisse gratulatus est apicem principa-
tus, eidemq; decurso mortalitatis tempore, quod charius potuit habere depositum, corpus
scilicet proprium in magni die iudicij suscitandum, & animam Domino præsentandam
C fideliter commendauit, ac pro hoc maximè deuotionem atque fiduciam cordis sui erga
peculiarem patronum patenter ostendit.

Sanctæ nihilominùs recordationis auus noster Pipinus propter altare, quod ante sepul- X.
chrum sæpè fati, sæpiusque dicendi domini Dionysij, per diuinam & memorabilem reue- PIPINVS REX CVLTOR S. DIONYSII.
lationem, iussu ipsius sanctissimi Martyris, in honorem Dei & Apostolorum Petri & Pau-
li, qui præsentes ostendebantur, à beato & Angelico viro Stephano summo Pontifice de-
dicatum est, intra sacra Missarum solemnia, vnà cum duobus filiis Carolomanno videli-
cet, & diuæ memoriæ domino ac genitore nostro Carolo, iure prænominato Magno, ab
eodem Apostolico Papa in Regem Francorum vnctus, superni muneris benedictionem
percepit. Quique cum quanta se humilitate ante Limina basilicæ SS. Martyrum, defuncto
ipsius vitæ curriculo, sepeliri præceperit, titulus etiam ipsius Conditorij innotescit.

Sed & nos multis ac frequentibus largitionibus beneficia eius sumus experti, præcipuè XI.
D tamen in humanæ varietatis euentu, quo Dei (vt semper fatendum est) iusto iudicio in LVDOVICVS CVLTOR S. DIONYSII.
virga eruditionis suæ visitati, & baculo speciosæ misericordiæ eius ante præscriptum alta-
re per merita & solatium domini ac piissimi patris nostri Dionysij virtute diuina erecti &
restituti sumus, cingulumque militare iudicio atque auctoritate Episcopali resumptimus,
& vsque ad præsens ipsius gratioso adiutorio sustentãmur.

Idcircò, venerabilis custos ac cultor ipsius prouisoris & adiutoris nostri domini Dio- XII.
nysij, monere te volumus, vt quidquid de eius notitia ex Græcorum historiis per inter- RES GESTAS DIONYSII CONQVIRI IVBET LVDOVICVS.
pretationem sumptum, vel quod ex libris ab eo patrio sermone conscriptis, & auctoritatis
nostræ iussione, ac tuo sagaci studio, interpretumque sudore in nostram linguam expli-
catis, huic negotio inseri fuerit congruum; quodque etiam Latinis codicibus iam inde
E habes inuentum, adiunctis eis quæ in libello eius passionis continentur, necnon illis quæ
in tomis vel chartis vetustissimis armarij Parisiacæ Ecclesiæ, sacræ videlicet sedis suæ pro-
latis inueneras, & obtutibus nostræ serenitatis ostenderas, secundùm quod rerum, cau-
sarum etiam & temporum conuenientiam noueris: in corpus vnum redigas, atque vni-
formem textum exinde componas; quatenus deuotis compendiosius valeat innotesci, &
fastidiosis minúsve capacibus vel studiosis lectionis possit tædium subleuari, pariterque
omnibus ædificationis vtilitas prouideri.

His ita contextis, volumus, vt reuelationem ostensam beato Papæ Stephano in Eccle- XIII.
sia eiusdem sanctissimi Dionysij, sicut ab eo dictata est, & gesta quæ eidem subnixa sunt, HILDVINVS IVBETVR COLLIGERE MONVMENTA S. DIONYSII.
vnà cum hymnis, quos de glorioissimo Martyre atque Pontifice habes, & officium no-
cturnale subiungas. Sed & differenter ac cum integritate sua quæcumq; ex eo reperta sunt,
in altero volumine colligas, nobisq. distinctè & correctè transcripta quantocyus dirigas,

aut præsentes: quoniam maximum, valdeq; dulcissimum pignus desiderabilis præsentiæ illius domini & solatiatoris nostri, vbicumque simus, habere nos credimus, si cum eo, vel de eo, aut ab eo dictis, oratione, collatione, lectione colloquimur. Vale in Christo vir Dei, in sacris orationibus iugiter memor nostri.] hactenus epistola Ludouici. Quæ ab ipso qui accepit, præfixa est Areopagiticis suis, ita nominatis lucubrationibus illis: quæ de rebus gestis eiusdem S. Dionysij scriptis inueniri potuerunt, tractatum continent; primoq; loco posita est epistola, quam ipse Hilduinus reddidit ad Ludouicum Imperatorem, cuius est exordium: Exultauit cor meum in Domino.] eique subiecta epistola eiusdem Hilduini nuncupatoria ad cunctos Christi fideles, quæ incipit: Cùm nos scriptura generali definitione admoneat, &c.] quam sequuntur Acta passionis ipsius. Et post illa subiungitur Stephani Papæ reuelatio vnà cum Actis coronationis Pipini & filiorum eius in Reges Francorum, quæ tu otiosus consulas, satis nobis quæ de his superiùs suis locis dicta sunt.

XIV. Ceterum ipse Hilduinus præter illa quæ hactenus ex antiquorum scriptis potuit accepisse: viuentes etiam doctissimos viros sanctum Michaëlem Syncellum Ierosolymitanum, de quo proximè dicturi sumus, necnon sanctum Methodium presbyterum Constantinopolitanum visus est ad eadem præstanda hortatus esse Græcos Patres & nobilissimos Confessores: siquidem vterque ipsorum hoc eodem tempore in eodem scriptorum genere versatus esse reperitur. Etenim scripsit hoc tempore Michael Syncellus encomiasticam orationem de eodem Dionysio, sed & Methodius eiusdem res gestas historico stylo prosecutus est.

GRAECI PATRES DE DIONYSIO QVAE SCRIPSERE.

XV. Dum verò ista geruntur in Occidente, in Oriente Theophilus Imperator in dies magis aduersus Orthodoxos commotus, noua in eosdem in confessione perstantes decreuit supplicia. Siquidem magnus ille Methodius, cuius modò meminimus, multiplicibus coronis illustris, vt qui sub Leone & Michaële pro eodem sanctarum imaginum cultu, sæpè certamen obierat, & sub Leone à Patriarcha Nicephoro Orthodoxo Romam legatus fuerat, tam in Oriente quàm in Occidente spectatus, rursus in certamen inducitur. Hactenus autem pepercerat ei Imperator, veritus eius insignis sanctitatis nomen, & quòd eius opera vti ob egregiam quæ sciebatur in viro esse prudentiam, in negotiis opus erat. Nam audi quid de eo scribat Curopalata in Imperatore Theophilo, cũ ipse aduersus Sarracenos expeditionem pararet. Iamque apparente vere, coactis rursus copiis Theophilus aduersus Sarracenos in aciem prodit, sanctum secum Methodium ducens, quod in bello facere consueuerat, siue vt ille obscura, multisque incognita dissolueret, quòd eximia sapientia præditus esset, siue ab ipso seditionem aliquam metuerat propter bellum contra sacrosanctas ac venerandas imagines susceptum: neque enim mediocriter colebat & obseruabat viri in Republica moderanda iudicium & religionem. Hac de causa visum est Imperatori minùs expedire si illum sibi à tergo relinqueret. Verùm enimuerò cùm congressi essent vtrimque exercitus, & Ismaëlitæ superiores essent, circumdatus est Imperator, & parum aberat quin caperetur.] Captus namque fuisset, nisi ipsius Imperatoris periculo cognito Mamel dux exercitus, graue nimis ratus bello captũ videre Imperatorem; vt eum liberaret, in periculum se immisisset, vnde ipse ab hostibus captus est.

METHODIVS AD CERTAMEN REVOCATVR.

DE METHODIO PRESBYTERO CONFESSORE.

XVI. Reuersus ergo Constantinopolim Imperator, in Methodium, quòd non eius adiutus precibus hostes vicisset, sed superatus esset ab eis, occasione capta ex offensa religione ob cultum idolorum (sic solitus appellare sacras imagines) furorem conuertit. Quem ad se vocatum post diram verberibus de ipso habitam quæstionem, in exilium deportandum tradit; nec quidem vt ceteris in insulam, vel alia loca relegatis luce solis saltem frui concessit, sed illud planè pauendum atque tremendum excogitat, vt eũ viuum in sepulchrum vnum cum duobus latronibus includi fecerit, vt sic viuus esset lucis vsura priuatus, & esset veluti mortuus inter mortuos collocatus, piscatori in curam datus, vt ei tantum cibi subministraret, quantum ad vitam in miseriis illis trahendam suppeteret; sicque mansit velut alter Ionas ceti vtero clausus, donec Theophilus vixit; quo mortuo, ipsum mortuorum sepulchrum euomuit, cicatricibus ex plagis acceptis insignem, dignissimumque habitum, qui sublimem thronum tot stigmatibus decoratus Constantinopolitanæ sedis ascenderet. Quando autem id contigerit, & quæ tunc acciderint, suo loco dicturi sumus.

S. METHODIVS VIVVS CLAVDITVR IN SEPVLCHRO.

XVII. Verùm sunt qui dicunt ipsum viuente adhuc Theophilo ab eodem reuocatum fuisse Constantinopolim. id tradunt Constantinus Manasses atq; Glycas, qui ait: Hunc Methodium nouo & admirabili quodam modo Deus ex eo specu eduxit. Nam cùm Theophilus doctrinæ

doctrinæ litterarũ studiosus in scripta quędam intellectu difficilia incidisset, nec quomodo se de illis explicaret, inuenire posset; intellecto de quodam, neminem mortalium esse, qui feliciùs ea declarare posset, quàm inclusus ille sepulchro Methodius: hominem inde statim reuocauit, magnoque in pretio deinceps habuit.] sed ad res Occidentales.

Hoc anno qui Era Hispanica notatur octingentesima septuagesima secunda, in Hispania apud Caradignam ducenti Monachi interfecti à Sarracenis consecuti sunt coronam martyrij, octauo Idus Augusti, feria quarta, qua celebratur natalis sanctorum Martyrum Iusti atque Pastoris. De tempore est id expressum in lapide peruetustis his notis: XVIII.

ERA DCCCXXII. IIII. F. VIII. ID. AVG. ADLISA. EST. KARADIGNA. ET. INTERFECTI. SVNT. IBI. PER REGEM. ZAFNAM. CC. MONACHI. DE GREGE. DN̄I. IN DIE. SANCTORVM. MR̄M. IVSTI. ET PASTORIS.] Sepulti hi in claustro eiusdem monasterij fuerunt, vbi Deus locum, Sanctosque suos iugiter annua die illustrat admirabili signo, vt qua die sunt trucidati, pauimentum eiusdem claustri appareat sanguineo colore respersum, vbi & eiusmodi vetustissima legitur inscriptio in lapide sepulturæ superposito Latina lingua sed Gothicis characteribus, ita Latinis reddita:

VENITE AD IVDICIVM OMNES
IN ISTA PARTE CLAVSTRI SVNT DVCENTI MONACHI HVIVS COENOBII. QVI MORTEM SVSTINVERVNT PRO FIDE D. N. SALVATORIS ET REDEMPTORIS IESV CHRISTI ET DECOLLATI FVERVNT ..... FERIA QVARTA ..... SALVS A ..... EIA MILITES CHRISTI ..... SEMPER VIVET ..... SI MONACHVS COR VESTRVM ET OSSA VESTRA VT HERBA GERMINABVNT .....

cetera legi nequeunt. Ita quidem ad hunc ista annum referenda sunt, si Eræ Hispanicæ tantùm, vt diximus, ratio habetur: ceterùm, quod legitur in eadem inscriptione, sextam Augusti diem incidisse in quartam feriam; prætermissa Hispanica Era, in qua eiusmodi supputationis ratio locum habere non potest, recurrendum ad Christi Eram, secundùm quam non nisi anno octingentesimo septuagesimo secundo eodemque bisextili, quo literæ Dominicales fuerunt F, E, idem impletur annorum numerus, & dies. Ita planè dicendum, nisi mendosa sit ipsa inscriptio: nam secundùm Hispanicam Eram, quæ vsitatior est, dicta dies octaua Idus Augusti incideret in feriam quintam vel tertiam, sed hoc inscriptioni repugnat: quod nouissimè obseruasse visus est Alfonsus Ciacconus, qui de iisdem Martyribus commentariolum nuper edidit, quem tu consulas.

DIESV CHRISTI ANNVS 835. GREGORII PAP. IIII. ANNVS 8. LVDOVICI 22. THEOPHILI 6. IMPP.

SEQVITVR Redemptoris annus octingentesimus trigesimusquintus, Indictione decimatertia, quo in Theodonis villa magnus habitus est conuentus Episcoporum & aliorum, vbi Ebbo Rhemensis Episcopus, qui auctor fuerat, vt Imperator Ludouicus priuaretur Imperio, suasione Coëpiscoporum, seipsum iudicans Episcopatu indignum, eo se abdicauit; reliqui autem qui ei consentientes fuissent, se ipsos excusauerunt ob necessitatem qua coacti fuerant, vt exauctorationi Imperatoris interessent; quibus venia data est. Condemnatus est autem Agobertus Archiepiscopus Lugdunensis, qui vocatus ad Synodum, venire distulisset. De his autem qui in Italiam confugissent nihil est actum, quòd scilicet visi essent ad Sedis Apostolicæ iudicium conuolasse. I. CONVENTVS IN THEODONIS VILLA.

Facta sunt ista ante Quadragesimæ tempus. Sequenti verò Dominica, quæ sacræ Quadragesimæ initium præcedebat (addit auctor in vita Ludouici) in Metis ciuitatem dominus Imperator, sed & Episcopi, & populus vniuersalis illius conuentus venit, & inter Missarum celebrationem septem Archiepiscopi septem reconciliationis Ecclesiasticæ orationes super eumdem Imperatorem cecinerunt. Atque omnes populi hoc viso, pro plenaria restitutione Imperatoris multas Deo gratias reddiderunt.] hæc sunt quæ spectant ad res gestas anni huius eiusdem Ludouici Imperatoris. Addunt verò his quod ad politicas res pertinet, eumdem in Vuormatia alium hoc eodem anno habuisse conuentum. II. PLENARIA ABSOLVTIO IMPERATORIS.

Eodem tempore, cùm Theodulphus Abbas Floriacensis vnà cum aliis, in illa coniuratione Bernhardi, de qua suprà, aduersus Ludouicum Imperatorem fuisset inuentus implicitus, III.

citus, ob eamque causam Andegaui detrusus esset in carcerem: cùm poëticæ facultatis litteris præ ceteris huius temporis esset excultus, ibidem detentus scripsit Ecclesiasticum carmen ad diem Palmarum in Ecclesia canendum accommodatum; obseruansque tempus cùm ea die Ludouicus inde transiret, è fenestra carceris, vti licuit, illud cecinit in aures eius: quod cùm eidem Imperatori mirificè placuisset, eo permotus, ipsum iussit quàm primùm è carcere liberari; quin etiam prærogatiua non solum ipsius scientiæ, sed pietatis, permotus, posteà ad Episcopatum[a] Aurelianensem promouendum curauit. Ecclesiasticum autem melos sic se habet:

THEODVLPHVS LIBERATVR E CARCERE.

[a] *Sigebertus in chron. anno 843. Alb. Crant. Eccles. histor. Sax. lib 1. c.17. in fine.*

Theodulphi hymnus in die Palmarum.

Gloria, laus & honor sit Rex Christe Redemptor,
Cui puerile decus prompsit osanna pium.
Israel es tu Rex, Dauidis & inclyta proles;
Nomine qui Domini Rex benedicte venis.
Cœtus in excelsis te laudat cælitus omnis,
Et mortalis homo, cuncta creata simul.
Plebs Hebræa tibi cum palmis obuia venit;
Cum prece, voto, hymnis adsumus ecce tibi.
Hi tibi passuro soluebant munia laudis;
Nos tibi regnanti pangimus ecce melos.
Hi placuere tibi: placeat deuotio nostra,
Rex pie, Rex clemens, cui bona cuncta placent, &c.]

IV. Post hæc edita in lucem inuenimus prodiisse eiusdem epistolam carmine scriptam ad Moduinum Episcopum, in carcere datam, vbi inter alias querelas, de miseriis, quas iniustè se passum ingemisceret, hæc vehementiùs obseruatione digna declamat[b]:

[b] *Antiq. lect. Canis. to. 5. pag. 880.*

Cumq; suis egeant mundana negotia rebus,
Causa quibus iustum posit habere modum:
Nostra eguit iusto rationis pondere causa,
Sæuitia excepta, nullum habet ista modum.
Non ibi testis inest, iudex nec idoneus vllus,
Non aliquod crimen ipse ego fassus eram.
Esto, forem fassus, cuius censura valeret
Dedere iudicij congrua frena mihi?

SOLIVS ILLVD OPVS ROMANI PRÆSVLIS EXTAT

Cuius ego accepi pallia sancta manu. &c.] Scripsit & alia plura carmina, quorum aliqua adhuc extant nobilis ingenij monumenta; & propediem edenda fore, iucundum fuit, audisse.

V. Extat præterea epistola ipsius ad clerum suæ diœcesis scripta, cùm factus fuit Aurelianensis Episcopus, qua munus sacerdotale, & animarum cura qualis esse debet, insinuat; quæ cùm hactenus latuerit in bibliotheca Vaticana, nec vsquam cusa, hîc eam tibi typis reddere, operæpretium existimamus. Multa quidem habet notatu dignissima, vt ipsa tibi eius prolixitas minimè debeat esse fastidio, sed voluptati, si studiosus es Ecclesiasticæ antiquitatis & cupidus disciplinæ. sic enim se habet:

Theodulphus fratribus, & compresbyteris nostris Aurelianensis parochiæ sacerdotibus in Domino salutem.

VI. THEODVLPHI EPISTOLA AD SVOS COMPRESBYTEROS.

1. Obsecro vos fratres dilectissimi, vt erga subditarum plebium profectum & emendationem vigilantissima cura laboretis. Quatenus illis viam salutis ostendentes, & eos & verbis, & exemplis instruentes, & vos de eorum profectu, & nos de vestro, Domino nostro Iesu Christo auxiliante, fructuosos illi manipulos reportemus. Obsecro etiam fraternitatem vestram, vt hæc capitula quæ ad emendationem vitæ breuiter digessi, assiduè legatis, & memoriæ commendetis. Et eorum, siue sanctarum Scripturarum lectione mores componatis, vitam emendetis, & cum subditis plebibus, opitulante Domino, ad Regna cælestia pergere certetis. Veraciter nosse debetis, & semper meminisse, quia nos quibus regendarum animarum cura commissa est, pro his, qui nostra negligentia pereunt, rationem reddituri sumus. Pro his verò quos verbis & exemplis lucrati fuerimus, præmium æternæ vitæ percipiemus. Nobis enim à Domino dictum est: [c] Vos estis sal terræ. Quòd si populus fidelis cibus est Dei, eius cibi condimentum nos sumus. Scitote

[c] *Matth. 5.*

tote vestrum gradum nostro gradui secundum & pænè coniunctum esse. Sicut enim Episcopi Apostolorum in Ecclesia, ita nimirum presbyteri ceterorum discipulorum Domini vicem tenent: & illi tenent gradum summi Pontificis Aaron: isti verò filiorum eius. Vnde oportet vos semper memores esse tantæ dignitatis, memores vestræ consecrationis, memores sacræ, quam in manibus suscepistis vnctionis, vt nec ab eadem dignitate degeneretis, nec vestram consecrationem irritam faciatis, nec manus sacro vnguine deliburas peccando polluatis, sed cordis & corporis munditiam conseruantes, plebibus exemplum benè viuendi præbentes his quibus præestis ducatum ad cælestia Regna præbeatis.

2. Oportet vos assiduitatem habere legendi, & instantiam orandi: quia vita viri iusti lectione instruitur, ornatur & assiduitate lectionis munitur homo à peccato iuxta illum qui dicebat: [a] In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Hæc sunt enim arma, lectio videlicet, & oratio, quibus diabolus expugnatur. Hæc sunt instrumenta quibus æterna beatitudo acquiritur. His armis vitia comprimuntur. His alimentis virtutes nutriuntur. VII.

[a] *Psal. 118.*

3. Sed & siquando à lectione cessatur, debet manuum operatio subsequi; quia otiositas inimica est animæ, & antiquus hostis, quem à lectione, siue ab oratione vacantem inuenerit, facilè ad vitia rapit. Per vsum namque lectionis discetis, qualiter & vos viuatis, & alios doceatis. Per vsum orationis & vobis & his quibus in charitate coniuncti estis, prodesse valebitis. Per manuum operationem & corporis macerationem & vitiis alimenta negabitis, & vestris necessitatibus subuenietis, & habebitis quod necessitatem patientibus porrigatis. VIII.

4. Quando more solito ad Synodum conuenitis, vestimenta & libros & vasa sancta cum quibus vestrum ministerium, & iniunctum officium peragatis, vobiscum deferte. Necnon duos, aut tres clericos cum quibus Missarum solemnia celebratis, vobiscum adducite, vt probetur quàm diligenter, quàm studiosè Dei seruitium peragatis. IX.

5. Panes quos Deo in sacrificium offertis, aut à vobis ipsis, aut à vestris pueris coram vobis nitidè, ac studiosè fiant. Et diligenter obseruetur, vt panis, & vinum, & aqua sine quibus Missæ nequeunt celebrari, mundissimè, atque studiosè tractentur, & nihil in his vile, nihil non probatum inueniatur. Iuxta illud quod ait Scriptura: [b] Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite. X.

[b] *2. Par. 19.*

6. Feminæ, Missam sacerdote celebrante, nequaquam ad altare accedant, sed locis suis stent, & ibi sacerdos earum oblationes Deo oblaturus accipiat. Memores enim esse debet feminæ infirmitatis suæ, & sexus imbecillitatis: & idcircò sancta quælibet in ministerio Ecclesiæ contingere pertimescant. Quæ etiam laici viri pertimescere debent ne Ozæ [c] pœnam subeant, qui dum Arcam Domini extraordinariè contingere voluit, Domino percutiente interiit. XI.

[c] *2. Reg. 6.*

7. Sacerdos Missam solus nequaquam celebret, quia sicut illa celebrari non potest sine salutatione sacerdotis, responsione plebis, admonitione sacerdotis, responsione nihilominùs plebis; ita nimirum nequaquam ab vno debet celebrari. Esse enim debent, qui ei circumstent, quos ille salutet, à quibus ei respondeatur, & ad memoriam illi reducendum est illud Dominicum: [d] Vbicumque fuerint duo, vel tres in nomine meo congregati, & ego in medio eorum. XII.

[d] *Matth. 18.*

8. Videmus crebrò in Ecclesiis messes, & fœnum congeri, vnde volumus & hoc penitus obseruetur, vt nihil in Ecclesia præter vestimenta Ecclesiastica, & vasa sancta, & libros recondatur. Ne fortè si alia ibi quàm oportet negotia exerceantur, à Domino audiamus: Domus mea domus orationis vocabitur. Vos autem fecistis eam speluncam latronum. XIII.

9. Antiquus in his regionibus in Ecclesia sepeliendorum mortuorum vsus fuit, & plerumque loca diuino cultui mancipata, & ad offerendas Deo hostias præparata cœmeteria siue polyandria facta sunt. Vnde volumus, vt ab hac re deinceps abstineantur, & nemo in Ecclesia sepeliatur. Nisi fortè talis sit persona sacerdotis, aut cuiuslibet iusti hominis, quæ per vitæ meritum talem viuendo suo corpori defuncto locum acquisiuit. Corpora verò, quæ antiquitus in Ecclesiis sepulta sunt, nequaquam proiiciantur, sed tumuli qui apparent profundiùs in terram mittantur, & pauimento desuper facto, nullo tumulorum vestigio apparente, Ecclesiæ reuerentia conseruetur. Vbi verò tanta est multitudo cadauerum, vt hoc facere difficile sit, locus ille pro cœmeterio habeatur, ablato inde altari, & in eo loco constructo, vbi religiosè, & purè Deo sacrificium offerri valeat. XIV.

XV. 10. Non debetis ad Ecclesiam ob aliam causam conuenire, nisi ad laudem Domini, & A
eius seruitium faciendum. Disceptationes verò & tumultus, & vaniloquia, & ceteræ
actiones ab eodem sancto loco penitus prohibendæ sunt. Vbi enim Dei nomen inuocatur, Deo sacrificium offertur, Angelorum frequentia inesse non dubitatur. periculosum
est tale aliquid dicere, vel agere quod loco non conuenit. Si enim Dominus illos de tem-
[a] *Mat. 21.* plo eiecit, qui victimas quæ sibi offerrentur [a] emebant, vel vendebant: quanto magis illos
iratus inde abiiciet qui mendaciis, vaniloquiis, risibus, & huiusce modi nugis locum diuino cultui mancipatum fœdant.

XVI. 11. Missarum solemnia nequaquam alibi nisi in Ecclesia celebranda sunt, non in quibuslibet domibus, & in vilibus locis, sed in loco quem elegerit Dominus, iuxta illud, quod
[b] *Deut. 12.* scriptum est: [b] Vide ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in loco B
quem elegerit Dominus, vt ponat nomen suum ibi.

XVII. 12. Nulla femina cum presbytero in vna domo habitet. Quamuis enim canones matrem, & sororem, & huiusce modi personas, in quibus nulla sit suspicio, cum illo habitare concedant. Hoc nos modis omnibus idcirco amputamus, quia in obsequio siue occasione illarum veniunt aliæ feminæ, quæ non sunt ei affinitate coniunctæ, & eum ad peccandum illiciunt.

XVIII. 13. Obseruandum vobis est, vt & vos ab ebrietate abstineatis, & vt plebes subditæ abstineant prædicetis, & neque per tabernas eatis bibendo aut comedendo, neque domos, aut vicos curiositate qualibet peragretis, neque cum feminis, aut cum quibuslibet impuris personis conuiuia exerceatis. Nisi forte paterfamilias quilibet vos ad domum suam inuitauerit, & cum coniuge sua & prole velit vobiscum spiritali gaudio lætari, & verborum vestrorum refectionem accipere, & vobis refectionem carnalem charitatis officio exhibere. Oportet enim, vt si quando quilibet fidelium carnalibus vos reficit epulis: à vobis C
reficiatur epulis spiritalibus.

XIX. 14. Nullus presbyter fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ de alterius presbyteri parochia persuadeat, vt ad suam Ecclesiam concurrant, relicta propria Ecclesia, & suas decimas sibi dent. Sed vnusquisque sua Ecclesia, & populo contentus, quod sibi non vult fieri, alteri nequaquam faciat, iuxta illud Euangelicum: Quæcumque vultis vt faciant vobis homines, hæc eadem facite illis. Quisquis autem contra hæc constituta venerit, aut his monitis nostris reniti tentauerit, aut gradum se sciat amissurum, aut in carcere longo tempore detinendum.

XX. 15. Hoc quoque modis omnibus prohibemus, vt nullus vestrûm alterius clericum soliciter, aut recipiat, quia grauis de hac re in sacris canonibus sententia est. D

XXI. 16. Si quis presbyter inuentus fuerit alicui clerico, aut laico munera dare, aut dedisse, vt Ecclesiam alterius presbyteri subripiat: sciat se pro hac rapina, & sæua cupiditate, aut gradum amissurum, aut in carceris ærumna longo tempore pœnitentiam agendo detinendum.

XXII. 17. Si paruulus ægrotans ad quemlibet presbyterum Baptismi gratia de cuiuslibet parochia allatus fuerit, ei Baptismi sacramentum nullo modo negetur. Si quis hoc munus petenti concedere detrectauerit, & ille paruulus absque Baptismatis gratia mortuus fuerit: nouerit se ille qui eum non baptizauit, pro eius anima rationem redditurum.

XXIII. 18. Nullus presbyter, seu laicus præsumat calicem, aut patenam, aut quælibet vasa sacra, & diuino cultui mancipata ad alios vsus retorquere. Nam quicumque de calice sacrato aliud bibit præter Christi sanguinem, qui in sacramento accipitur, & patenam ad E
aliud officium habet quàm ad altaris ministerium, deterrendus est exemplo Balthasar, qui dum vasa Domini in vsus communes assumpsit, vitam pariter cum Regno amisit.

XXIV. 19. Si quis ex presbyteris voluerit nepotem suum, aut aliquem consanguineum ad scholam mittere in Ecclesia sanctæ Crucis, aut in monasterio sancti Aniani, aut S. Benedicti, aut S. Lifardi, aut in ceteris de his cœnobiis, quæ nobis ad regendum concessa sunt, ei licentiam id faciendi concedimus.

XXV. 20. Presbyteri per villas & vicos scholas habeant. Et si quilibet fidelium suos paruulos ad discendas litteras eis commendare vult, eos suscipere, & docere non renuant, sed cum
[c] *Dan. 12.* summa charitate eos doceant, attendentes illud quod scriptum est: [c] Qui autem docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Cùm ergo eos docent, nihil ab eis pretij pro hac re exigant,

A exigant, nec aliquid ab eis accipiant, excepto quod eis parentes charitatis studio sua voluntate obtulerint.

XXVI. 21. Cùm ergo omnium sanctarum Scripturarum paginæ instrumentis bonorum operum refertæ sint, & per sanctarum Scripturarum campos possint inueniri arma, quibus vitia comprimantur, & virtutes nutriantur: libuit nobis huic nostro Capitulari inserere sententiam cuiusdam Patris de instrumentis bonorum operum, in qua magna breuitate quid agi, quidve vitari debeat continetur. In primis Dominum Deum tuum diligere ex toto corde, tota anima, tota virtute. Deinde proximum tamquam te ipsum. De- COMPENDIOSA MONITIO OMNIVM BONORVM OPERVM.
inde non occidere, non adulterare, non facere furtum, non concupiscere, non falsum testimonium dicere, honorare omnes homines, & quod sibi quis fieri non vult, alij nec faciat. Abnegare semetipsum sibi, vt sequatur Christum. Corpus castigare, delitias non
B amplecti, ieiunium amare, pauperes recreare, nudum vestire, infirmum visitare, mortuum sepelire, in tribulatione subuenire, dolentem consolari. A sæculi actibus se facere alienum. Nihil amori Christi præponere, iram non perficere, iracundiæ tempus non reseruare, dolum in corde non tenere, pacem falsam non dare, charitatem non derelinquere: non iurare, ne fortè periures. Veritatem ex corde & ore proferre: malum pro malo non reddere, iniuriam non facere, sed & factam patienter sufferre. Inimicos diligere, maledicentes non maledicere, sed magis benedicere. Persecutionem pro iustitia sustinere. Non esse superbum, non vinolentum, non multum edacem, non somnolentum, non pigrum, non murmurosum, non detractorem, spem suam Deo committere. Bonum aliquid in se cùm viderit, Deo applicet, non sibi. Malum verò semper à se factum sciat, & sibi reputet. Diem iudicij timere, gehennam expauescere, vitam æternam omni concupiscentia
C spiritali desiderare, mortem quotidie ante oculos suspectam habere. Actus vitæ suæ omni hora custodire. In omni loco Deum se respicere pro certo scire. Cogitationes malas cordi suo aduenientes mox ad Christum allidere, & seniori spiritali patefacere. Os suum à malo, vel prauo eloquio custodire, multum loqui non amare, verba vana aut risui apta non loqui, risum multum aut excussum non amare. Lectiones sanctas libenter audire, orationi frequenter incumbere, mala sua præterita cum lacrymis, vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri. De ipsis malis de cetero emendare, desideria carnis non perficere. Voluntatem propriam odisse, præceptis sacerdotis & præceptoris in omnibus obedire, etiam
[a] *Mat. 23.* si ipse aliter quod absit, agat. Memores illud Dominicum præceptum: [a] Quæ dicunt facite; quæ autem faciunt, facere nolite. Non velle dici sanctum antequam sit, sed priùs esse, quod verius dicatur. Præcepta Dei factis quotidie adimplere, castitatem amare, nul-
D lum odisse, zelum & inuidiam non habere, contentionem non amare, elationem fugere, & seniores venerari, iuniores diligere. In Christi amore pro inimicis orare. Cum discordantibus ante solis occasum in pacem redire, & de Dei misericordia numquam desperare. Ecce hæc sunt instrumenta artis spiritalis, quæ cùm fuerit à nobis die noctuque incessabiliter adimpleta, & in die Iudicij re consignata, illa merces nobis à Domino recompensabitur, quam ipse promisit: [b] Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor
[b] *Isaiæ 64.* hominis ascendit, quæ præparauit Deus his qui diligunt eum.

XXVII. 22. Commonendi sunt fideles, vt generaliter omnes à minimo vsque ad maximum orationem Dominicam, & Symbolum discant, & dicendum eis, quod in his duabus sententiis omne Fidei Christianæ fundamentum incumbit, & nisi quis has duas sententias & memoriter tenuerit, & ex toto corde crediderit, & in oratione sæpissimè frequentauerit,
E Catholicus esse non poterit. Constitutum namque est, vt nullus chrismetur, neque baptizetur, neque à lauacro fontis illius suscipiatur, neque coram Episcopo ad confirmandum quemlibet teneat, nisi Symbolum & orationem Dominicam memoriter tenuerit, exceptis his quos ad loquendum ætas minimè perduxit.

XXVIII. 23. Dicendum illis, vt singulis diebus, qui ampliùs non potest, saltem duabus vicibus oret, manè scilicet, & vespere, dicens Symbolum, vel orationem Dominicam, vel: Qui plasmasti me, miserere mei, vel etiam: Deus propitius esto mihi peccatori, & Deo gratias pro quotidianæ vitæ commeatibus, & quia se ad imaginem suam creare dignatus sit, & à pecudibus segregare. His actis, & solo Deo creatore suo adorato, Sanctos inuocet vt pro se intercedere ad Maiestatem diuinam dignentur. Hæc faciant quibus basilicæ locus propè est in basilica. Qui verò in itinere, aut pro qualibet occasione in siluis aut in agris est, vbicumque eum ipsa hora matutina vel vespertina inuenerit, sic faciat, sciens Deum vbique

que præsentem esse, dicente Psalmista: [a] In omni loco dominationis eius. &: [b] Si ascendero in cælum, tu ibi es, &c. A

[a] *Psal.* 102. [b] *Psal.* 138.

XXIX. 24. Diei verò Dominici, quia in eo Deus lucem condidit, in eo manna in eremo pluit, in eo Redemptor humani generis sponte pro salute nostra à mortuis resurrexerit, in eo Spiritum sanctum super discipulos infudit, tanta esse debet obseruantia, vt præter orationes, & Missarum solemnia, & ea, quæ ad vescendum pertinent, nihil aliud fiat. Nam & si necessitas fuerit nauigandi, siue iterandi, licentia datur, ita dumtaxat vt harum occasione Missa & orationes non prætermittantur. Conueniendum est sabbato die cum luminaribus cuilibet Christiano ad Ecclesiam. Conueniendum est ad vigilias siue ad matutinum officium. Concurrendum est etiam cum oblationibus ad Missarum solemnia, & dum ad Ecclesiam conuenitur, nulla causa dici debet, vel audiri, nulla iurgia sunt habenda, sed tantummodò Deo vacandum est in celebratione videlicet sacrorum officio- B
rum, & exhibitione eleemosynarum, & in Dei laudibus cum amicis proximis, & peregrinis spiritualiter epulandum.

XXX. 25. Admonendi sunt, vt hospitalitatem diligant, & nulli hospitium præbere detrectent, & si cui forte hospitium præstiterint, nullam ab eo mercedem accipiant, nisi fortè ille, qui à te recipitur sponte sua aliquid det. Dicendumque illis, qualiter multi per hospitalitatis officium Deo placuerunt, dicente Apostolo: [c] Per hanc enim placuerunt quidam Deo, Angelis hospitio susceptis. & iterùm: [d] Hospitales sine murmuratione. Et ipsè Dominus ad iudicium dicturus est: [e] Hospes eram, & collegistis me. Sciant sanè quicumq; hospitalitatem amant, Christum se in hospitibus recipere. Nam ille modus hospitalitatis non solùm inhumanus, sed etiam crudelis est, quo numquam hospes in domum antè recipitur, nisi priùs dandi hospitij merces compensetur, & quod Dominus agere iussit pro C
perceptione Regni cælestis, pro acquisitione terrenarum rerum agatur.

[c] *Hebr.* 13. [d] 1. *Petr.* 4. [e] *Mat.* 25.

XXXI. 26. Prædicandum est etiam vt periurium fideles caueant, & ab hoc summopere abstineant, scientes hoc grande scelus esse, & in Lege, & Prophetis siue Euangelio prohibitum. Audiuimus enim quosdam paruipendere hoc scelus, & leuem quodammodò periuris pœnitentiæ modum imponere. Qui nosse debent, talem de periurio, qualem & de adulterio, de fornicatione, & homicidio & de ceteris criminalibus vitiis pœnitentiam imponendam. Si quis verò perpetrato periurio aut quolibet criminali peccato, timens pœnitentiæ longam ærumnam, ad confessionem venire noluerit, ab Ecclesia repellendus est: siue à communione, & consortio fidelium, vt nullus cum eo comedat, neque bibat, neque oret, neque in suam eum domum recipiat.

XXXII. 27. Dicendum est eis vt à falso etiam testimonio abstineant, scientes & hoc grauissimum scelus esse, & ab ipso Domino in monte Sinai prohibitum, dicente eodem Do- D
mino: [f] Non falsum testimonium dixeris. siue: [g] Testis falsus non erit impunitus. Sciat se etiam quisquis hoc perpetrauerit, aut tali pœnitentia purgandum, vt superiùs dictum est de periurio, aut tali damnatione, & excommunicatione damnandum, sicut superiùs insertum est. Dicendumque illis est, quod summa ne dicam stultitia, sed nequitia est pro cupiditate argenti, & auri, aut vestimentorum, aut cuiuslibet rei, aut quod crebrimè contingere solet, propter ebrietatem in tam grande scelus corruere, vt aut septem annis in
[h] *Mat.* 16. arcta ærumna sit, aut ab Ecclesia sit repulsus, dicente Domino: [h] Quid prodest homini si lucretur totum mundum, & animæ suæ detrimentum faciat? quippe cùm aliis videatur pius existere, sibimet crudelis existat.

[f] *Exod.* 20. [g] *Prou.* 19.

XXXIII. 28. Hortamur vos paratos esse ad docendas plebes. Qui Scripturas scit, prædicet E
Scripturas. Qui verò nescit, saltem hoc, quod notissimum est, plebibus dicat: [i] Vt declinent à malo, & faciant bonum. Inquirant pacem, & sequantur eam: quia oculi Domini super iustos, & aures eius ad preces eorum, &c. Nullus ergo se excusare poterit, quòd non habeat linguam, vnde possit aliquem ædificare. Mox enim vt quemlibet errantem viderit, prout potest & valet, aut arguendo, aut obsecrando, aut increpando ab errore retrahat, & ad peragendum bonum opus hortetur. Cùm verò Domino opitulante, ad Synodum in vnum conuenerimus: sciat nobis vnusquisque dicere quantum Domino adiuuante laborauerit, aut quem fructum acquisierit. Et si quis forte nostro indiget adiutorio, nos cum charitate admoneat, & nos cum charitate nihilominùs ei pro viribus adiutorium ferre non differemus.

[i] *Ps. al.* 36.

XXXIV. 29. Admonere debet is fideles, vt assiduitatem & studium habeant orandi. Ipse autem orandi

A orandi modus talis esse debet, vt primùm dicto Symbolo, quasi Fidei suæ recensito fundamento, dicat quisquis est, tribus vicibus: Qui plasmasti me, miserere mei. & tribus vicibus: Deus propitius esto mihi peccatori, & compleat orationem Dominicam. Si ergo locus, aut tempus exegerit, deprecemur sanctos Apostolos, & Martyres, vt pro eo intercedant. Et armata fronte signo Crucis, eleuatis cum corde & manibus, & oculis, Deo gratias agat. Si verò tempus ad hæc omnia peragenda minùs sufficiens fuerit, sufficiat tantùm: Qui plasmasti me, miserere mei. &: Deus propitius esto mihi peccatori, & oratio Dominica tantùm cum gemitu & contritione cordis.

XXXV. 30. Omni etenim die Deo in oratione nostra, aut semel, aut bis, aut quanto ampliùs possumus, confiteri debemus peccata nostra, dicente Propheta: [a] Delictum meum cogni- [a] *Psal.* 31.
B tum tibi feci, & iniustitias meas non abscondi. Dixi, confitebor aduersus me iniustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Facta etiam confessione cum gemitu, & lacrymis Domino in oratione, recitandus est Psalmus quinquagesimus, siue xxiiij. siue xxxj. atque alij ad rem pertinentes, & sic complenda est oratio. Quia confessio quam sacerdotibus facimus, hoc etiam nobis adminiculum affert, quia accepto ab eis salutari consilio, saluberrimis pœnitentiæ obseruationibus, siue mutuis orationibus peccatorum maculas diluimus. Confessio verò, quam soli Deo facimus, in hoc iuuat, quia quanto nos memores sumus peccatorũ nostrorum, tanto horum Dominus obliuiscitur: & è contrario quanto nos horum obliuiscimur, tanto Dominus reminiscitur, dicente Propheta: [b] Et peccatorum tuorum non memorabor. Tu autem memor esto, quod Da- [b] *Iere.* 34.
uid Propheta se fecisse testatur, cùm dixit: [c] Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, [c] *Psalm.* 50.
& peccatum meum contra me est semper.

XXXVI. 31. Confessiones dandæ sunt de omnibus peccatis, quæ siue in opere, siue in cogita-
C tione perpetrantur. Octo sunt principalia vitia, sine quibus vix vllus inueniri potest. Est enim gastrimargia, hoc est, ventris ingluuies: secundò, fornicatio: tertiò, accidia, siue tristitia: quartò, auaritia: quintò, vana gloria: sextò, inuidia: septimò, ira: octauò, superbia. Quando ergo quis ad confessionem venit, diligenter debet inquiri, quomodo, aut qua occasione peccatum perpetrauerit, quod peregisse se confitetur, & iuxta modum facti debet ei pœnitentia indicari. Debet ei persuaderi, vt & de peruersis cogitationibus faciat confessionem. Debet ei etiam iniungi, vt de octo principalibus vitiis faciat suam confessionem, & nominatim ei debet sacerdos vnumquodque vitium dicere, & suam de eo confessionem accipere.

XXXVII. 32. Esurientes satiandi sunt, sitientes potandi, nudi operiendi, infirmi, & qui in carcere
D sunt visitandi, & hospites colligendi, dicente Domino: [d] Esuriui enim, & dedisti mihi [d] *Matth.* 25.
manducare: Sitiui, & dedistis mihi bibere, &c. Nam hæc omnia, & in se quisque debet spiritaliter agere, & in aliis corporaliter adimplere: quia pænè nihil profunt hæc omnia ad vitam æternam compensandam, si luxuriosè, superbè, inuidè, & (ne singula replicem) si vitiosè & inordinatè quis viuat, & à ceteris bonis operibus vacet. Qui ergo videt se Christum non habere, qui dixit: [e] Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi; & charita- [e] *Ioan.* 6.
tem, quæ est pastus animæ, non habet, esurit quidem; sed si per bona opera Christo adiungit se, & charitatis dulcedine replet, esurientem omnino se pauit. Qui doctrinam Spiritus sancti, & Scripturarum sanctarum fluentis caret, sitiens est; sed si se fluentis verbi Dei irriget, & mentem suam spiritalis poculi dulcedine ebriet, iste se sitientem potat. Qui videt se iustitia, siue ceteris bonorum operum exhibitionibus nudatum, & induit se iusti-
E tia siue ceteris virtutibus: nudum se procul dubiò vestit. Si in lecto vitiorum suorum iacet, & morbo iniquitatis suæ laborat, & funibus peccatorum suorum constrictus est, & vitiorum suorum* .... obsitus pariter in tenebris iniquitatis suæ, est infirmus quidem; * sordibus
sed si de luto vitiorum per confessionem egreditur, & per pœnitentiæ lamenta vinculis peccatorum absoluitur, & ad lucem bonorum operum egreditur, infirmum, & in carcere positum se procul dubiò visitat. Si in huius vitæ via videt se laborare, & vitiorum procella quasi quadam aëris intemperie inquietari, & receptaculum bonorum operum non habere, sciat se in itinere positum hospitio egere; at si se ad virtutum domum deducat, & sese in earum tutamine recipiat, hospitem quidẽ susceipit. Quæ omnia cùm sibi spiritualiter exhibet, Christum in se, cuius ipse membrum est, pascit, potat, vestit, visitat, ac susceipit.

XXXVIII. 33. Admonendi sunt fideles sanctæ Dei Ecclesiæ, vt filios suos, & filias suas doceant
parentibus obedientiam exhibere, dicente Domino: [f] Fili honorifica patrem tuum. Nam [f] *Eccli.* 3.
& ipsi

& ipſi parentes erga filios ſuos, ac filias ſuas modeſtè debent agere, dicente Apoſtolo: A
[a] *Epheſ. 1.* [a] Et vos parentes nolite ad iracundiam prouocare filios veſtros. Nam & hoc dicendum eſt eis, vt ſi illi genitali affectu parcere velint iniuriis filiorum, non has impunè Dominus ſinit, niſi fortè digna pœnitentia exhibeatur; & quia leuius eſt filiis parentum quælibet flagella ſuſcipere, quàm Dei iram incurrere.

XXXIX. 34. Admonendus eſt populus, quòd hæc ſit vera charitas, quæ Deum diligit pluſquam ſe, & proximum tamquam ſe, & quæ nihil vult alij facere, niſi quod ſibi vult fieri. Et plura quæ recenſere longum eſt. Nam & quicumque in potu & cibo, & dandis atque accipiendis rebus charitatem tantùm putant: non mediocriter errat, dicente [b] Apoſtolo: Regnum
[b] *Rom. 14.* Dei non eſt cibus, & potus. Nam & ipſa quando cum charitate faciunt, bona ſunt & inter virtutes computanda.

XL. 35. Admonendi ſunt, qui negotiis ac mercationibus rerum inuigilant, vt non plus ter- B
rena lucra, quàm vitam cupiant ſempiternam. Nam qui plus de rebus terrenis, quàm de animæ ſuæ ſalute cogitat, valdè à via veritatis aberrat; & iuxta quemdam ſapientem, in vita ſua perdidit intima ſua. Sequendus eſt enim in hac parte, ſicut & in ceteris Apoſto-
[c] *1. Theſ. 4.* licus ſermo, [c] qui ait: Et ne quis ſupergrediatur neque circumueniat in negotio proximum ſuum: vindex eſt enim Deus de his omnibus. Sicut enim ab his qui labori agrorum, & ceteris laboribus victum atque veſtitum & neceſſaria vſibus humanis acquirere inhiantes ſtant, decimæ, & eleemoſynæ dandæ ſunt: ita his quoque qui pro neceſſitatibus ſuis negotiis inſiſtunt, faciendum eſt. Vnicuique enim homini Deus dedit artem qua paſcatur, & vnuſquiſque de arte ſua de qua corporis neceſſaria ſubſidia habet, animæ quoque (quod magis neceſſarium eſt) ſubſidium adminiſtrare debet.

XLI. 36. Hebdomada vna ante initium Quadrageſimæ confeſſiones ſacerdotibus dandæ C
ſunt, pœnitentia accipienda, diſcordantes reconciliandi, & omnia iurgia ſedanda, & dimittere debent debita inuicem de cordibus ſuis, vt liberiùs dicant: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Et ſic ingredientes in beatæ Quadrageſimæ tempus mundis & purificatis mentibus ad ſanctum Paſcha peraccedant, & per pœnitentiam ſe renouent, quæ eſt ſecundus Baptiſmus. Sicut enim Baptiſmus peccata, ita pœnitentia purgat. Et quiapoſt Baptiſmum peccator denuò non poteſt baptizari, hoc medicamentum à Domino pœnitentiæ datum eſt, vt per eam vice Baptiſmi peccata poſt Baptiſmum diluantur. Septem enim modis peccata dimitti, Scripturæ ſanctæ demonſtrant. Primo in Baptiſmate, qui propter remiſſionem peccatorum datus eſt. Secun-
[d] *Pſal. 31.* do per martyrium, iuxta illud quod ait Pſalmiſta: [d] Beatus cui non imputauit Dominus
[e] *Ibidem.* peccatum. Quia iuxta eiuſdem Dauid ſententiam: [e] Beati quorum remiſſæ ſunt iniqui- D
tates, & quorum tecta ſunt peccata. Remittuntur peccata per Baptiſmum, teguntur per pœnitentiam, non imputantur per martyrium. Tertio per eleemoſynam, iuxta Danie-
[f] *Dan. 4.* lem qui profano Nabuchodonoſor Regi ait: [f] Peccata tua eleemoſynis redime in miſeri-
[g] *Eccli. 3.* cordiis pauperum. & illud: [g] Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna extinguit peccatum. Et Dominus in Euangelio: Verumtamen date eleemoſynam, & ecce omnia
[h] *Luc. 6.* munda ſunt vobis. Quarto ſi remittat quis peccanti in ſe peccata ſua iuxta illud: [h] Di-
[i] *Marc. 11.* mittite & dimittetur vobis. Date & dabitur vobis. & illud: [i] Sic & Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra, ſi remiſeritis vnicuique de cordibus veſtris. Quinto per prædicationem ſuam quis, & per bonorum exercitium alios ab errore ſuo conuertat, iuxta illud quod
[k] *Iac. 5.* ait Apoſtolus: [k] Quoniam ſi conuerti fecerit quis peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte, & cooperit multitudinem peccatorum. Sexto per charitatem, E
[l] *1. Petr. 4.* iuxta illud: [l] Charitas Dei cooperit multitudinem peccatorum per Ieſum Chriſtum Do-
[m] *Pſal. 31.* minum noſtrum. Septimo per pœnitentiam, iuxta illud quod ait Dauid: [m] Conuerſus ſum in ærumna mea dum configitur ſpina.

XLII. 37. Ipſa autem Quadrageſima cum ſumma obſeruatione cuſtodiri debet, vt ieiunium in ea præter dies Dominicos, qui abſtinentiæ ſubtracti ſunt, nullatenus reſoluatur, quia ipſi dies decimæ ſunt anni noſtri, quos cum omni religione, & ſanctitate tranſigere debemus. Nulla in his occaſio ſit reſoluendi ieiunij, quia alio tempore ſolet ieiunium charitatis cauſa diſſolui; iſto verò nullatenus debet. Quia in alio ieiunare in voluntate & arbitrio cuiuſlibet poſitum eſt: in hoc verò non ieiunare præceptum Dei tranſcendere eſt. Et in alio tempore ieiunare præmium abſtinenti acquirere eſt: in hoc verò præter infirmos ac paruulos, quiſquis non ieiunauerit, pœnam ſibi acquirit, quia eoſdem dies Domi-

A Dominus, & per Moſen, & per Eliam, & per ſemetipſum ſacro ieiunio conſecrauit.

38. Diebus verò ieiunij eleemoſyna facienda eſt, & cibum vel potum quo quiſque vti XLIII.
debuit ſi non ieiunaret, pauperibus eroget: quia ieiunare, & cibos prandij ad cœnam reſeruare, non mercedis, ſed ciborum eſt incrementum.

39. Solent plures, qui ſe ieiunare putant, mox vt ſignum audiunt ad Nonam, manducare, qui nullatenus ieiunare credendi ſunt, ſi antè manducauerint, antequam veſpertinum celebretur officium. concurrēdum eſt enim ad Miſſas, & auditis Miſſarum ſolemnibus, ſiue veſpertinis officiis, largitis eleemoſynis, ad cibum accedendum eſt. Si verò aliquis neceſſitate conſtrictus fuerit, vt ad Miſſam conuenire non valeat, æſtimata veſpertina hora, completa oratione ſua, ieiunium abſoluere debet. XLIV.

40. Abſtinentia verò in his diebus omnium delitiarum eſſe debet, & ſobriè, & caſtè vi- XLV.
B uendum. Qui verò ouis, caſeo, piſcibus, & vino abſtinere poteſt, magnæ virtutis eſt. Qui autem his, aut infirmitate interueniente, aut quolibet opere, abſtinere non poteſt, vtatur. Tantùm vt ieiunium vſque ad veſperum ſolemniter celebret: & vinum non ad ebrietatem, ſed ad refectionem corporis ſui ſumat. A caſeo verò, lacte, butyro, & ouis abſtinere, & non ieiunare, dementiſſimum eſt, & omni ratione ſemotum. Vini enim ebrietas, & luxuria prohibita ſunt, non lac & oua. Non ait Apoſtolus: [a] Nolite comedere lac & oua; [a] *Epheſ. 5.*
ſed, nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria.

Hæc, vbi deſunt piſces & oleum, ex antiqua conſuetudine ceſſa.

41. Singulis diebus Dominicis in Quadrageſima, præter hos, qui excommunicati ſunt, XLVI.
ſacramenta Corporis & Sanguinis Chriſti ſumenda ſunt, & in Cœna Domini, & in Paraſceue, in Vigilia Paſchæ, & in die Reſurrectionis Domini penitus ab omnibus communicandum, & ipſi dies Paſchalis hebdomadæ omnes æquali religione colendi ſunt.

C 42. In his ieiuniorum diebus nullæ lites, nullæ contentiones eſſe debent, ſed in Dei XLVII.
laudibus, & in opere neceſſario perſiſtendum. Arguit enim eos, qui contentiones & lites Quadrageſimæ tempore exercent, & qui debita à debitoribus exigunt, Dominus per Pro-
[b] *Iſaiæ 58.* phetam, dicēs: [b] Ecce in die iudicij veſtri inueniuntur voluntates veſtræ, & omnes debitores veſtros repetitis. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impiè.

43. Abſtinendum eſt enim in his ſacratiſſimis diebus à coniugibus, & caſtè & piè vi- XLVIII.
uendum, vt ſanctificato corde & corpore iſti ſancti dies tranſigantur, & ſic perueniatur ad diem ſanctum Paſchæ: quia pænè nihil valet ieiunium, quod coniugali opere polluitur, & quod orationes, vigiliæ, & eleemoſynæ non commendant.

44. Admonendus eſt populus, vt ad ſacroſanctum ſacramentum Corporis & Sangui- XLIX.
nis Domini nequaquam indifferenter accedat, nec ab hoc nimium abſtineat; ſed cum
D omni diligentia eligat tempus, quando aliquamdiu ab opere coniugali abſtineat, & vitiis ſe purget, virtutibus exornet, eleemoſynis & orationibus inſiſtat: & ſic ad tantum Sacramentum accedat. Quia ſicut periculoſum eſt, impurum quemque ad tantum Sacramentum accedere, ita etiam periculoſum eſt ab hoc prolixo tempore abſtinere, ſalua ratione eorum qui excommunicati non quando eis libet, ſed certis temporibus communicant, & religioſis quibuſcumque ſanctè viuentibus, qui pænè omni die id faciunt.

45. Vt Miſſæ quæ per dies Dominicos peculiares à ſacerdotibus fiunt, non ita in pu- L.
blico fiant, vt per eas populus à publicis Miſſarum ſolemnibus, quæ hora tertia canonicè fiunt abſtrahatur, quia peſſimus vſus eſt apud quoſdam, qui in diebus Dominicis, ſiue in quibuſlibet feſtiuitatibus mox vbi Miſſam celebrare, etiamſi pro defunctis ſit, audierint, abſcedunt vt per totum diem à primo mane ebrietati, & comeſſationi potiùs quàm
E Deo deſeruiant.

46. Admonendus eſt populus, vt antè publicum peractum officium ad cibum non ac- LI.
cedat, & omnes ad ſanctam matrem Eccleſiam Miſſarum ſolemnia, & prædicationem audituri conueniant; & ſacerdotes per Oratoria nequaquam Miſſas niſi tam cautè ante ſecundam horam celebrent, vt populus à publicis ſolemnitatibus non abſtrahatur. Sed ſiue ſacerdotes, qui in circuitu vrbis, aut in eadem vrbe ſunt, ſiue populus, vt prædiximus, in vnum ad publicam Miſſarum celebrationem conueniant, exceptis Deo ſacratis feminis, quibus mos eſt ad publicum non egredi, ſed clauſtris monaſterij contineri.] hucuſque Theodulphi Aurelianenſis Epiſcopi ad ſuos epiſtola.

LII. IOANNES CONSTANTINOPOLITANVS EPISCOPVS.

Quod pertinet ad res Orientalis Eccleſiæ, hoc anno, mortuo Theodoto Meliſſeno, cognomento Caſſitera, *id eſt, Stanneo* (vt habet Ioannes Curopalata) Epiſcopo Conſtantinopolitano hæretico Iconoclaſta, Ioannes ſextus huius nominis, eiuſdemque hæreſis pro-
pugnator

pugnator acerrimus eidem per Theophilum Imperatorem substituitur; de quo ista ipse: Cùm Theodotus Melissenus diutiùs Constantinopolitanum thronum obtinuisset, ac vita functus nuper esset, Ioannes Theophili pædagogus illius excipit thronum, accepto sacerdotio velut impietatis atque perfidiæ præmio.] A

LIII. Quod ad tempus pertinet, cùm auctore Zonara, certum sit ipsum sedisse annos sex vsque ad obitum ipsius promotoris Imperatoris Theophili, & eius Imperij nonnisi sex anni supersint: planè concedendum est, hoc ipso anno sedere hunc cœpisse, prædecessore longè sceleftiorem: tales quidem meruit ea secta habere patronos Antistites. Iste quidem (vt auctor est idem Curopalata) anteà Syncellus ex magiæ peritia magnam apud ipsos hæreticos concitarat existimationem. De ipsius enim primordiis habet ista: Tulit hunc

IDEM IOANNES MAGVS. Ioannem hæc magna vrbs aliarum omnium vrbium princeps à Morochazariorum stirpe oriundum, quem senili iam ætate monasterium gloriosissimorum Martyrum Sergij & B Bacchi, quasi draconem quemdam in Ecclesia delitescentem recepit. In qua ipsa per dignitatis gradus ad summum euentum, & Iconomachorum sectæ egregiè adductum, præstigiis incumbentem, & peluium diuinationibus in omni vita, præcipueque dilectum Michaeli Balbo Theophili patri, siue quòd eiusdem hæresis particeps esset, siue quòd eloquentia præstare videretur, & magister Theophili fuisset, postquam habenas Imperij suscepit, Syncellum ipsum declarandum, & hoc honore afficiendum curauit; deinde quoque Patriarcham Constantinopolis instituit, quòd ei quædam per peluium vaticinia & præstigias prædixisset.] At quænam fuerint ista, ita declarat:

LIV. Excursiones olim fecit in Romanorum regionem natio perfida & dura, sub tribus ducibus militans. Quo vt verisimile erat, dolente ac se excruciante Theophilo, Ioannes hortabatur, vt omnem animi metum deponeret, & fiducia compleretur, si suo tantùm C

MAGICAE ARTES IOANNIS PATRIARCHAE CONST. consilio obtemperaret. Fuit autem consilium tale: In illis æreis statuis, quæ ad Euripum Hippici positæ sunt, etiam statua quædam stare videbatur tribus capitibus ornata. Iubet igitur Ioannes totidem numero quot capita malleos ex ære conflari, eosdemque viris manu præstantibus committi; qui constituta quadam hora nocturna, secum ad illam statuam quam dixerat, accederent, & quando ipsis imperaret, malleis capita validè percuterent, quoad in terram deiicerentur quasi vno impulsu & vna plaga. Imperator igitur his verbis oblectatus, ita fieri imperauit; cumque eò profecti essent viri illi cum Ioanne nocte intempesta (erat autem Ioannes laica veste, ne deprehenderetur indutus) dixisset q; magica quædam verba, quibus omnem vim statuæ ademit: iussit viros viriliter ac fortiter percutere, & duo validissimis ictibus duo statuæ capita deiecerunt, tertius remissiore plaga illata, parum quidem inclinauit, non tamen totum præcidit caput. Quibus similia D in ducibus illius nationis consecuta sunt. Exorta enim quadam ingenti seditione in exercitu, insecutaque ipsa intestina pugna duo duces cadunt, & tertius percussus est, non tamen lethali plaga. Doluit tamen ob vulnus acceptum, atque ita gens illa debilitata domum reuersa est. Et quę ad ipsius magicam artem pertinent, hæc fuere.] sed de eius germano, idem auctor ista subiungit:

LV. Mago isti frater germanus erat, nomine Arsaber, fortuna Patricius; huic ager suburbanus erat, ad sinistram freti partem prope monasterium S. Phocæ, quod sumptuosa habebat ædificia, porticusque & balnea, & alia ad commorandum iucunda loca. Ibi magus frequentans hospitia, subterraneam quamdam construxit domum, à tergo portis ædificatis, quibus volentes intromitteret.

LOCVS DEPVTATVS MAGICIS DIVINATIONIBVS.

LVI. Admittebat igitur ad illam improbam officinam quicumque vellent, & modò seruabantur nuptæ, monachæ, & aliæ mulieres forma decoræ, quibuscum stupra committebat: modò extispicia, & peluium diuinationes & incantationes, & necromantiæ exercebantur, quibus sæpenumerò vi dæmonũ futura quædam prædicebat. Verùm hæc domus cùm posteà ad regij cubiculi præfectum peruenisset, solo æquata est & monasterium constructum Phocæ Martyri dedicatum.] sed ista post mortem Theophili Imperatoris. Eademque de Ioanne habent reliqui Græcorum recentiores qui ex ipso ista scripsere. E

LVII. Agebat intereà Theodorus vnà cum Theophane fratre suo in insula relegatus biennium; cùm iterum indè ambo iussu Imperatoris Constantinopolim ad certamen Fidei reuocantur. Qualiter autem isti in hoc posteriori certamine se gesserint, ex actis eorum celebri oratione tractatis dicemus. sic enim se habent:

Duobus pòst annis in exilio consumptis, soli ex aliis iussu Imperatoris veniunt Constanti-

A stantinopolim. Maiori enim, etsi planè inani, desiderio tenebatur Imperator habendi Theodorum & Theophanem eadem quæ ille sentientes, quàm imperandi omnibus, qui nullo iure ab eo dissentiebant. Verùm enimuerò operæpretium est ea quæ deinceps sequuntur declarare per illa ipsa verba epistolæ, quæ hic S. Theodorus communem simul cum fratre componens epistolam mittit ad Ioannem, qui tunc erat Antistes Cyzicenæ Ecclesiæ, & ad reliquam Orthodoxorum multitudinem, enumerans quæcumque eos pati accidit ab illo Dei inimico Theophilo, dum decertarent pro diuinis imaginibus: & quemadmodum post multa tormenta eis crudeliter compuncti fuerunt oculi. Si autem in epistola sunt quædam simplicia & rudia, non ideò apud eos qui rectè iudicant, & sunt eruditi, dabunt ea testimonium quòd qui scripsit esset ineruditus. Sed primùm quidem quòd ipse vteretur indifferenter dictione & nominibus, & non hoc magnum putaret neque B dignum in quo elaboraret; deinde autem quòd etiam vellet ipsa planè verba, sicut dicta sunt in interrogationibus & responsionibus simpliciter & inornate adduci. sic autem habet ad verbum epistola:

THEODORVS ATQVE THEOPHANES CONFESSORES REVOCANTVR CONSTANTINOPOLIM.

Magnam facerem iniuriam, si silentio traderem ea quæ in nos facta sunt, cùm multi desiderarent audire & discere; & maximè possunt esse ad Dei gloriam & multorum vtilitatem, si dicantur & audiantur: neque parum conferunt ad confutandos impios, & ad refellendum eorum dogmatum imbecillitatem, & telæ araneorum similem. *Deinde hæc quoque dicit paulo pòst*: Cùm ergo tunc venisset qui iussis inseruiebat Imperatoriis, & ascendisset in insulam Aphusiam, nos magna celeritate abreptos ducit in ciuitatem; causam cur traheremur affirmans se ignorare, nisi quòd cum magna festinatione & celeritate dicebat se esse missum. Venimus itaque in ciuitatem, cùm esset octauus dies Iulij. Cùm C autem Imperatori apparuisset solus is qui nos duxerat, iussus est nos statim includere in Prætorio. Post sex verò dies, nempe quartodecimo eiusdem mensis, accersimur ad Imperatorem. Nostro adductu iam in omnium animis præcognito & expectato, quòd scilicet ad Imperatorem deducendi essemus, vt pœnas lueremus: neque licebat aliud videre & audire nisi terrores & minas, aliis quidem crudeliter dicentibus: Cedite quamprimùm & absque omni cunctatione iussis Imperatoris: aliis verò nos acerbissima passuros, si non pareremus, protestantibus, aliis verò dicentibus: Tenentur dæmonum spiritu, & alia huiusmodi, & his deteriora, quæ nostris auribus accipiebamus. Et hæc quidem audiebamus priusquam ad Aureum, quod dicitur, adduceremur trielinium.

LVIII.

EPIST. THEODORI CONFESSORIS AD IOANNEM CYZICENVM.

LIX. Adductis autem, & ostium ingressis, nos Præfecto præcedente, visus est à nobis Imperator valdè terribilis & iram spirans, multis hinc & illinc nos circumsistentibus. erat hora circiter decima, & præfectus qui eò vsque venerat discessit, solos nos relinquens in con- D spectu Imperatoris. Is autem, cùm nos adorassemus, asperiore & acerbiore voce iussit accedere propiùs. Cùm ad eum ergo vsque venissemus, interrogauit dicens: In quanam regione nati estis? Cùm nos respondissemus: In Moabitide. Ille rursus iis verbis: Et cur huc venistis, inquit? Et priusquam responderemus iussit nobis verberari vultum. Multas verò plagas & graues inflixerunt qui percutiebant, adeò vt nos impleremur vertigine & humi caderemus. Etenim nisi eius qui percutiebat tunicam in pectore apprehendissem, ad scabellum Imperatoris statim essem deiectus: tenens autem vestem plagas accepi immotus, donec Imperator iussit eum cessare percutere.

VERBERANTVR CONFESSORES.

LX. Cùm cessarent qui percutiebant; rursus rogauit Imperator: Quanam de causa huc venistis? hoc verò sibi volebat id quod dicebat: Quanam de causa nolentes eamdem E quam nos amplecti fidem, vestra sponte ingressi estis in eamdem quam nos habitationem? Cùm nos autem tacuissemus, & oculos humi deiecissemus: ad Præfectum qui propè adstabat, impudenti oratione & toruo aspectu conuersus, cum magna ira ac voce aspera hæc locutus est: Tolle eos, & in eorum facie inscribe & insculpe hos iambos, & trade eos duobus Sarracenis, & abducant eos in terram suam. Propè verò adfuit, qui eos habebat iambos, qui eos etiam fuerat meditatus, nomine Christodulus, cui etiam iussit eos legere, hoc etiam adiiciens: Etsi non sint pulchri, ne sit tibi curæ. Is autem dixit: In componendis versibus tam accurate sumus exercitati, vt satis sit ad eos deridendos. Et ideò quidam qui aderat, ad gratiam loquens, ei dixit: Ne digni quidem sunt isti, ô domine, vt sint iambi pulchriores. Satis est autem illos ipsos ita vt se habebant inferre narrationi.] Fuit namque illorum argumentum, vitam ipsorum duplici calumnia infamare, prima videlicet, quòd cùm iidem perrexerint Ierosolymam, ibique adeò turpia perpe-

perpetrasse, vt illinc exigentibus prauis operibus expulsi fuerint: & quòd pergentes Constantinopolim, eam de suis sceleribus pœnam acceperint, vt vultibus eo modo inscriberentur. sed audi iambos: A

Cunctis ad vrbem eam adire volentibus
Stetere vbi Verbi Dei casti pedes,
Terrarum orbis vt per id queat consistere,
Apparuerunt isti honorando in loco
Erroris impij mala vasa & reproba.
Cùm multa fecissent ibique perturpia
Grauiáque, quòd deesset eis recta Fides,
Illinc abacti sunt sicut Apostatæ, B
Confugientes autem ad vrbem Imperij
Stultitiam haud reliquerunt nefariam.
Quare notati & inscripti vt malefici,
Damnantur, exiguntur, improbi iterum.] Hactenus iambi numero duodenario conditi, vt mirum sit tot versus potuisse in hominis exarari vultu. Sed pergit idem Theodorus Confessor ex dicta ad Ioannem Cyzicenum epistola:

LXI. His lectis iussit nos abduci in Prætorium. Et postquam ingressi essemus, & ad eam quæ dicitur Thermastram iam veniissemus: accedens quidam iussit nos reuerti. Et cum maxima celeritate fiebat nos ante Imperatorem. Qui cùm nos vidisset: Sic, inquit, verisimile est vos cùm recesseritis esse dicturos, Imperatorem illusimus; sed ego cùm vos priùs illusero, dimittam. Cùm sic dixisset, iussit nos exui. Cùm ambo autem exuti essemus: verberabar ego, sic assiduè clamante Imperatore, & eos qui flagellabant, adiurante: Sic te in me geris? Da pulchrè. Verberabatur itaque & tergum & pectus absque vlla clementia & misericordia. Ego cùm diu flagris cæderer, vociferabar: Nihil peccauimus in tuum Imperium. & rursum: Domine miserere. &: Sancta Deipara veni ad nostrum auxilium. Deinde etiam verberarunt fratrem similiter clamantem & dicentem: Sancta Deipara, ipsa quoque fugisti in Ægyptum portans Filium tuum: respice in me qui propter similem tibi fugam punior: Domine, Domine qui liberas pauperem à potente, & à manu eorum qui sunt eo fortiores, ne diu differas tuum nobis dare auxilium. Et cùm sic ambos concidisset quantum volebat, iussit nos exire. C

LXII. Alius etiam rursus egressus ad nos, accurrit, iubens reuerti. Quidam verò missus ab Imperatore rogauit: Quanam de causa morte Leonis Imp. lætati estis? Et cur cùm ad eum accessissetis, non amplexi estis eamdem cum illo fidem? Ad hæc nos: Neque morte Leonis lætati sumus; sed neque ad eum accessimus: neque Fidem propter vos qui cum tempore mutamini, omnino abolere, aut etiam innouare sustinemus. Cùm is autem subiunxisset: Non venistis imperante Leone? Nequaquam, diximus, sed eo imperante qui te præcessit. Ille verò: Recte, rectè, inquit, erat verò is exactor vectigalium cursus. Tunc venimus in Prætorium, cùm iam essent tenebræ. Cùm autem quatuor dies præteriissent: coram Præfecto præsidente sistimur. Is verò cùm nos multis minis tormentorum terruisset, & dixisset, se priùs nos esse castigaturum, ac deinde etiam vultus inscripturum, & Sarracenis traditurum: iussit vt id faceremus, quod esset gratum Imperatori. Erat autem cum eo etiam Christodulus & eius pater. Nobis verò fortiter recusantibus, & dicentibus nobis esse paratos subire vel mille mortes, & numquam nos esse polluendos vel solo assensu communione eorum qui contempserunt & despicatui habuerunt Christianam Fidem & confessionem, etiam si oculos effoderint, etiam si corpus igni tradiderint. Cùm hæc diceremus, pater Christoduli loquens aduersariis, quasi nobis gratificans: Numquam (dixit Præfecto) isti adorauerunt imaginem; neque scio quid fecerint, quòd huc venerunt. Cui ego asperè: Recede à me, inquam, nescis quid dicas, neque de quibus affirmes. D E

LXIII. Præfectus autem rursus vtens blanditiis: Semel, inquit, semel solùm communicate: nec aliud exigimus: & ego ibo vobiscum in Ecclesiam, & deinde ite quò vobis placuerit. Ego verò ei dixi subridens: Simile quid dicis, ô domine Præfecte, vt si quis alium rogans dicat: Nihil aliud peto, nisi semel tuum caput amputare, & tum posteà vade quò velis. Scias ergo hoc quoque nobis esse pudori, quòd audeat nos aliquis exhortari ad communionem, ad quam nescio quomodo suades vt accedamus, & non potiùs, vt qui procul est

A est remotus, persuadeatur. Est enim facilius facere, vt terra sit sursum & cælum deorsum, quàm nos traducere à pietate. Tunc iussit inscribi nostros vultus. Et cùm adhuc in nobis inflammatæ essent plagæ quas ex flagellis acceperamus, & graues afferrent dolores; extendentes super scamna, vultus nostros insculpebant. Cum verò longo tempore vultus pingerent occidente sole, tenebræ factæ sunt. quod quidem effecit, vt vel inuiti cessarent inscribere. INSCRIBVNTVR VVLTVS CONFESSORVM.

Egressuri verò diximus Præfecto, & iis qui aderant: Sciatis, Cherubim quæ has viderint litteras, esse cessura, & flammeam rhomphæam versis tergis concessuram nobis ingressum in Paradisum, vt quæ sit reueritura nostros vultus pro communi Domino tam ignominiosè insculptos. Hoc enim à vobis solis factum est à sæculo, & est hoc nouum inuentum, & reddidistis omnes benignos ac clementes qui aduersus diuinum nostrum dogma insanierunt. In facie Christi omnino agnoscemini, & vobis exhibebuntur legendæ hæ litteræ: ipse enim dixit: * Quæcumque feciſtis vni horum minimorum, mihi feciſtis. Hæc verba postquam audiuit Imperator per Præfectum, visus est dicere attonitus, vt arbitror à verborum operatione: Si scirem hoc esse verum, eas toti meo populo inscriberem. Atque nos quidem hæc, cùm multa sint alia, breuiùs declarauimus, eorum quæ gesta sunt habentes multos testes, quos scio plura his & apertiùs narraturos ea quæ tunc facta & dicta sunt, vt qui ea meliùs obseruauerint quàm nos: neque enim in angulo, neque in occulto hæc facta sunt, sed & in theatro & medio orbis terrarum. & sic quidem epistola. LXIV. B *Mat. 25.

Iure quidem appellat Theodorus præsentes testes, qui viderint, eò quòd non omnia ipse quæ gesta essent ea vna inclusisset epistola, multaque præteriisse sciens, quæ ij qui ea spectassent oculis, omnibus nota facere potuissent: nam Ioannes Curopalata his ista addit tunc accidisse, quæ hisce describit verbis: Sed improbus Tyrannus Theophanem, Theodorumque fratrem eius, cùm sapientia illos multis præstare nosset: ad Lausiaci Triclinium sibi eos præstò esse iussit, vt de Fide publicè differerent. Agite, inquit, vos ô execrabiles, quibus adductis Scripturæ verbis idola (sanctas imagines incontinenti mente & lingua ita vocans) sic colitis, multosque & integros viros idem facere persuadetis? adiecitque alia quæpiam maledicta & absona impudentiori voce contra Christi Dei nostri imaginem. Beati illi: Obstruatur (dixere) os loquens contra Deum iniquitatem. At ille tunc occultata leonina pelle, vulpinam præsefert, Prophetarumque oracula & testimonia requirebat, quæ imagines coli permitterent. Cùmque alter fratrum beatus Theophanes dictum quoddam ex Isaiæ prophetia protulisset: non ita se habere, Theophilus contradicebat. Et simul illius librum voluens, ostendit citò verba fidelia. At vbi adulteratum ab ipso non modò verbum hoc, Sanctus exclamauit, verùm etiam omnia quæcumque ad eius manum peruenissent: illum sibi adduci librum iussit, qui in Patriarchæ bibliotheca, in Thomaite, ad hanc partem situs esset, ad sua dicta confirmanda. LXV. C DISPVTATIO THEOPHILI IMP. CVM THEOPHANE CONFESSORE. D

Postquam igitur missus fuit, ac dicto citiùs librum adduxit, vltrò Imperator ipsum voluens, à dicto aberrauit, & pudore perfusus, dictum quod quærebatur, & præteribat, & aliis atque aliis in locis inquirebat. Sed vbi à beato Theophane docebatur, digito demonstrante, si adhuc tria folia præteriret, fore vt statim quod quærebatur, deprehenderet: tunc non ampliùs æquo animo ferens iudicia quibus liberè arguebatur, sibique conscius, ita se habere rei veritatem, abiecta sua animi diuturna lenitate, qua vsque tunc fuerat vsus, & patefacta immanitate: haud iustum est, inquit, Imperatorem Romanorum à talibus viris haberi ludibrio; & quod reliquum erat, imperauit, in Lausiaci mesocepio ipsos adductos, flagris cædi, & grauissimas illis infligi vsque ad ducentas plagas.] hæc ex prætermissis. Post verò dictam recitatam epistolam (vt quæ secuta sunt, prosequamur) idem subdit hæc auctor, qui eorumdem res gestas conscripsit: LXVI. E

Post tam inhumanum & tam nouum supplicium, quod propter diuinarum imaginum adorationem isti beati subierant, eorum vultu adhuc stillante sanguine, traduntur in carcerem. Deinde Iannæ improbis suggestionibus, qui tunc cùm esset eiusdem sententiæ, cuius Imperator, tenebat Ecclesiam Constantinopolitanam, damnantur exilio. Eos autem suscipit Apamea Bithyniæ, cùm iussum esset ab Imperatore, vt ne sepulturam quidem eorum corpora consequerentur, partim quidem eos afficiente contumelia, partim verò communiter inuidente Orthodoxis possessionem tam bonam & tam desiderabilem.] hæc ipse. At quæin itinere, cùm in exilium deportarentur, illis acciderint, sic accipe ex Cedreno: LXVII.

LXVIII. Ante hos etiam ſanctus Methodius in quadam inſula relegatus, viuus cum duobus latronibus in ſepulchro clauſus fuerat, in eoque à piſcatore quodam nutriebatur. In quem piſcatorem cùm incidiſſent Theophanes & Theodorus, & Methodij rerum quis eſſet ſtatus, ex eo cognouiſſent: per eumdem in hanc ſententiam ſcribunt ad eum: A

MVTVA SALVTATIO SANCTORVM CONFESSORVM.

Qui viuus inter viuos eſſe deſiit
Vitamq́ præbet mortuus, terram incolens
Polumq́ obit; vincto grauati vinculis,
Frontes, ei ſcribuntq́, inſcripti litteris.

Reſcripſit Methodius opera eiuſdem piſcatoris:

Quorum libris inſcripta ſunt cælestibus
Nomina, piaq́ frontes inſcripta notis,
Hos qui ſepultus ante funus eſt ſuum
Vinctos ſalutat, & ipſe vinculis grauis.] hæc tunc mutua ſalutatio ſummæ gloriæ Confeſſorum, de quibus ſuis locis inferiùs rurſus dicendum erit. B

LXIX. MICHAEL SYNCELLVS VOCATVS AD POENAS. Ad hæc autem (ſubdit his Ioannes Curopalata) beatum quoque Michaëlem Syncellum Eccleſiæ quæ eſt in ſancta ciuitate, multis cum aliis monachis Theophilus Imp. in carcerem coniecit, diuturnis cruciationibus eos adducere ſperans. Talia erant ipſius contra Sanctos nefaria facinora. Et ita illum qui propter nos homo factus eſt, verum Deum contumeliis afficiebat, eiuſque veros cultores non breui ac definito tempore, ſed in omni ſua vita vexabat, & in huiuſmodi calamitates coniiciebat, quibus nullum poſſit adhiberi remedium.] Deſunt Acta tot inſignium Confeſſorum, vt pænè ieiunos tranſire opus ſit innumera eademque peregregia facta Sanctorum.

LXX. Sed reddamus hîc quæ extat epiſtola ad eumdem Michaelem Syncellum conſcripta à Theodoro Studita ante aliquot annos, cùm in humanis eſſet Nicephorus Conſtantinopolitanus Epiſcopus, quando ipſe Michael aliò pergens, Dei voluntate, actus maris tempeſtate, Conſtantinopolim venire compulſus eſt. Ita quidem Deo benè conſulente rebus Orthodoxorum, vt è Palæſtina proficiſcentem illuc coëgerit abire, virum doctrina & vitæ moribus inſignem. ſic ſe habet[a]: C

[a] *Theod. li. 2. epiſt. 213.*

Michaëli Syncello Hagiopoleos.

THEODORI STVDITAE EPIST. AD MICHAELEM SYNCELLVM. Scribo nunc ad reuerentiam tuam, quando mihi Dei nutu obtigit, vt epiſtolæ miniſtrum nanciſcerer, alioquin ex ipſa cuſtodia noſtra id ipſum facturus eram, nec ſemel modò, ſed bis etiam, ac ſæpiùs fortaſſe. Neque enim quia extranei vos eſtis, idcircò nos veſtri ſpecie diſſimiles; ſed quia ex vna adoptionis matre geniti, & eodem ſinceræ Fidei charactere formati, & fratres & conciues, caput habentes Chriſtum, cuius cùm corpus ſimus & membrum de membro, congaudere inter nos debemus in proſperis, angique pariter in aduerſis. Verùm quomodo vos, cùm aliò profecti eſſetis, impulit temporum violentia, vt in eorum qui rerum hîc potiuntur, retia incideretis? Quid autem ad hoc dicemus aliud, quàm quod Scriptura ſancta dicit? [b] Et certamen duxit Iehu. ſed illic quidem ad Regnum Iſrael, hîc verò ad teſtimonium veritatis. vt nunc etiam impleatur quod ſcriptum eſt: [c] De Sion exibit lex, & verbum Domini de Ieruſalem. D

[b] *4. Reg. 13.*

[c] *Iſaiæ 2.*

LXXI. Age, mens beatiſſima, ſta fortiter, monemus: glorifica Deum in corpore tuo & in ſpiritu. Dic & ipſe cum diuino Apoſtolo: [d] Scio quòd hoc mihi proueniet ad ſalutem per veſtram orationem & ſubminiſtrationem ſpiritus Ieſu Chriſti, ſecundùm expectationem & ſpem meam, quia in nullo confundar, ſed in omni fiducia, ſicut ſemper & nunc magnificabitur Chriſtus in corpore meo, ſiue per vitam, ſiue per mortem. Mihi enim viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. En dulce certamen! En felicem commutationem! per breues tribulationes & anguſtias, ſeu plagas, & ſanguinis guttas, Deum fieri, & Deo, qui verè eſt, potiri. Solus ergo factus es (vt accepimus) ab iis ſenſu diuiſus, qui ſæculum hoc amant: ſed cum iis coniunctus, qui veritatis ſuſtinent defenſionem. Hinc te Martyrum chorus integrum ſuſcipere deſiderat. Hinc Confeſſorum cuneus manum porrigit, vt in locum ſuum recipiat. E

[d] *Philip. 1.*

LXXII. Haudquaquam deſciſcamus ab hac præclara chorea, ô venerande, neque omnium ſpes confundamus, deſideratiſſime. Quanta pertuliſti? adeò vt nomen tuum paſſim ab his & illis auditum ſit. Nunc autem tamquam in montem virtutum per confeſſionem ſubuectus, conſpicuus mundo factus es, & faciem geris ſole lucidiorem cum ſermone vitam, ad gloriam Patris noſtri qui in cælis eſt. In locum deductus es ſublimiorem, linguæ obiectus

A obiectus maledicæ, quid non vellicanti? quid non mentienti? dum te ab excelſo & diuino ſenſu flectere conatur. Sed auditione accepimus, quantus & ipſe ſis gratia Dei, qui vitæ ſermonem geras, ſapientiæ fluctum ex ore promas; vanis propoſitionibus congruentia opponendo. Nos verò humiles illud dicimus & teſtamur, ſelectos & olim & nunc hierarchicæ huic ſedi præfuiſſe, quæ dogmatum peritia totam de ſacris imaginibus ſpeculationem & doctrinam deſcripſerunt & tradiderunt. Et ſi Apoſtolicis verbis dicendum eſt: Vbi[a] abundauit peccatum, ſuperabundauit & gratia. Hinc enim progreſſa tamquam ex portis inferi hæreſis Iconomachica: hîc quoque repreſſa eſt; quin reprimetur etiamnum magis Spiritus ſancti afflatu, quando increpabit Chriſtus peruerſum hoc reuerà mare, in quo multa circa Fidem naufragia, non tam mentis peruerſitate, quàm imperantium formidine. Attamen emerſerunt multi è procella, Spiritus ſancti clauo nixi, & multa martyria, & pietatis ſcripta monumenta vniuerſum errorem expellentia, & veritatis pulchritudinem omnibus fidelibus mentibus demonſtrantia. Quibus cùm ſeruetur & reuerentia tua, bonum certans certamen, curſum conſummans, vt iuſtitiæ coronam accipiat. Ita ſit.] hactenus Theodori ad Michaëlem Syncellum epiſtola ſcripta, vt diximus, cùm adhuc viueret Nicephorus Patriarcha Confeſſor. Sed iam ad res Occidentalis Eccleſiæ. [a] *Rom. 5.*

B

Hoc anno Gregorius Romanus Pontifex (vt auctor eſt Sigebertus & alij) monuit Ludouicum Imperatorem, vt in Gallia atque Germania feſtiuitas omnium Sanctorum Kalendis Nouembris celebraretur, quam hactenus Romani ex Bonifacij Papæ inſtituto celebrare conſueuerunt. Quod tum ab ipſo, tum ab Epiſcopis omnibus Franciæ atque Germaniæ mira conſenſione acceptum fuit, & ingenti gratulatione peractum. LXXIII.

C De his agens Albinus ſiue Alcuinus in commentario de diuinis Officiis, hæc ait: Conſtitutum eſt, vt plebs vniuerſa per totum orbem in Kalendis Nouembribus, ſicut in die Natalis Domini ad Eccleſiam in honorem omnium Sanctorum ad Miſſarum ſolemnia conuenire ſtudeat, vt quidquid fragilitas humana per ignorantiam aut negligentiam in ſolemnitatibus Sanctorum minùs plenè peregiſſet, in hac ſancta obſeruatione ſoluere-tur.] hæc cùm ſcribit Albinus, quem claruiſſe diximus temporibus Caroli Magni, ad hæc etiam tempora fuiſſe ſuperſtitem, opus eſt affirmare. LXXIV.

Porrò ante hæc tempora in Galliis atque Germaniis, eiuſmodi ſacram omnium Sanctorum ſolemnitatem minimè celebratam fuiſſe, docent diuerſorum Conciliorum canones de feriis ſeruandis ſanciti, in quibus cùm de aliis feſtis in Eccleſia celebrare ſolitis mentio habeatur, de hac ſolemnitate nullum prorſus habetur verbum, ſicut nec apud eos qui de Officiis Eccleſiaſticis in hanc diem commentarios conſcripſere. LXXV. DE FESTA DIE OMNIVM SANCTORVM IN GALLIIS ET GERMANIA CELEBRANDA.

D

ANNI, qui ſequitur octingenteſimi trigeſimiſexti, Indictione decimaquarta notatur ingreſſus, quo Lotharius Italiæ Rex in Gregorium Papam infenſus Romanam Eccleſiam haud leuiter perturbauit, pro qua Ludouicus Imperator laborare non deſtitit. Res geſta ab eiuſdem temporis ſcriptore aulico Ludouici ita deſcribitur: Nuntiatum eſt Imperatori, quòd Lotharius conditiones ſacramentorum dudum promiſſas irrumperet, maximeque Eccleſiam S. Petri, quam tam auus eius Pipinus, quàm pater eius Carolus, necnon ipſe in tutelam ſuſceperat, homines eius crudeliſſima clade vexarent. Quæ res animum illius, Ludouici Imp. ſcilicet, mitiſſimum adeò exaſperauit, vt quodammodò extraordinariè (vt videbatur) Miſſos dirigeret: nullum pænè ad tantum iter conficiendum ſpatium tribuens; miſit legatos ad Lotharium, commonens ne talia fieri permitteret, monens vt memor eſſet, quia quando ei Regnum Italiæ donauit, etiam curam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſimul commiſit; & quam ab aduerſariis defendendam ſuſceperat, nequaquam à ſuis diripi permitteret: commonens etiam ſacramentorum nuper ab eo ſibi promiſſorum, ne fortè obliuiſcens atque paruipendens ea, diuinitatem offenderet: quod ſibi impunè non futurum, non ignoraret; ſimul etiam iubens parare ſibi ſtipendiarias annonas, ſtatiuaſque congruas per omne iter, quod Romam tranſmittit. Dicebat enim ſe Limina beatorum Apoſtolorum viſere velle. Quod ne fieret, irruptio Norman- I. LOTHARIVS MOVET ARMA ADVERSVS ECCL. ROMANAE POPVLVM.

E

LVDOVICVS IMP. SOLICITVS PRO CONSERVANDIS IVRIBVS ROM. ECCLESIAE.

dorum in Frisiam impediuit. Ad quorum insolentiam comprimendam pergens: misit A
Missos ad Lotharium, Fulconem scilicet Abbatem & Richardum Comitem, necnon
Adrebaldum Abbatem, quorum Fulco & Richardus responsum sibi à Lothario referrent, Adrebaldus porrò Romam pergeret, Gregorium Papam de necessariis consulturus,
& voluntatem Imperatoris, ceteraque sibi iuncta perlaturus.

II. Sed Lotharius de his conuentus, necnon de rebus quarumdam Ecclesiarum ablatis, quæ in Italia sunt, quibusdam annuit, quædam se non posse seruare, respondit.] hæc Legati retulerunt Ludouico, cùm fugatis Normandis, est reuersus. De misso autem Legato Romam, ista idem auctor subdit: At verò Adrebaldus Romam, vt iussum sibi fuerat, peruenit: dominum Gregorium Papam ægrotantem reperit, & maximè fluxu sanguinis, qui licet sensim, continuè tamen ex naribus defluebat. Sed tanta alacritate & gaudio ad verba Imperatoris, & compassiones eius recreatus est, vt profiteretur pœnè se incommoditatis propriæ oblitum. Itaque admissum ad se opulentissimè curauit apud se consistentem, & ditissimè munerauit recedentem, mittens cum eo duos Episcopos Petrum Centumcellensis vrbis, & Georgium Regionarium Romanæ Vrbis, simul Episcopum. B

III. Lotharius prout audiuit memoratorum Episcoporum ad dominum Imperatorem aduentum, misit Leonem, qui tunc apud illum magni loci habebatur, Bononiam, qui magno intentato terrore, vltrà progredi Episcopos prohibuit. Adrebaldus tamen epistolam Imperatori destinatam ab eis occultè susceptam, & cuidam suorum sub obtentu mendici, quousque Alpes transiret, ferendam commisit, ac pòst Imperatori porrexit.] hactenus de rebus Ecclesiæ Romanæ anni huius.

IV. DEVS PVGNAT PRO LVDOVICO DVM IPSE PVETVR ROM. ECCLESIAM.

Sed mirandum illud accidit, vt Ludouicum Imperatorem pro Ecclesia Romana solicitum, plura & inexpectata consecuta fuerint bona: etenim Deus expetiit vltionem de C
aduersariis eius, quibus ipse pepercerat, siquidem lues ingruens, eos qui principes seditionis fuisse visi essent, extinxit, & Normandos grassantes in Frisios absque vlla hominum cæde in fugam conuertit. Sed quomodo commotus fuit Imperatoris animus audita morte aduersariorum, ab eodem auctore sic accipe: Sed & Imperatoris animum quis miretur dignè, quanta temperantia diuina gubernarit clementia. Etenim hoc susceptо nuntio, nihil in se exultauit, nec morti inimicorum insultauit, sed pugno pectore tacto, lacrymisque oculis oppletis, Deum illis propitium fieri cum ingenti gemitu precatus est. Hoc tempore Britonum impetus emotus est, sed tam facilè conquieuit, quàm Imperator in eum spem posuit, cui veracissimè dicitur: Sit testimonium tibi Domine, cùm volueris posse.] ista ibi. Quibus perspicuè est demonstratum, pugnare Deum pro Imperatoribus aduersus hostes, cùm ipsi sunt soliciti pro defensione Ecclesiæ iurium. D

V. LOTHARIVS CVR IN ECCLESIAM ROMANAM COMMOTVS.

Quod rursum ad Lotharium spectat (quantum colligere fas est ex rebus gestis Sergij Papæ, huius Gregorij successoris cum Ludouico eiusdem Lotharij filio) cæca dominandi libido mentem ipsius inuasit. Etenim qui aduersus patrem ea de causa mouerat arma, vt eum Imperij potestate priuaret: cùm ea spe penitus se frustratum esse vidisset, in matrem eadem ex causa furorem conuertit, in ipsam, inquam, Romanam Ecclesiam, à qua fuerat coronatus. Molesto quidem ferebat animo, se titulo nominatum Italiæ Regem, & nonnisi Longobardiæ, earum scilicet quas possederunt Longobardi regionum potiri dominio, ac proinde inuidere Romanæ Ecclesiæ, quæ liberalitate Regum Francorum prædecessorum suorum nobiliorem videretur partem Italiæ possidere. Quamobrem contra iusiurandum eidem Romanæ Ecclesiæ, cùm corona ornaretur ab ea, præstitum: contraque ipsius parentis Ludouici, Caroli aui, proauique Pipini sancitas pro Romana Ecclesia sanctiones, dominandi vniuersæ Italiæ flagrans ipse cupidine, quas audistis aduersus Romanam Ecclesiam perturbationes excitare cœpit, vlteriùs progressurus, nisi fuisset à patre pio Imperatore correptus. Quieuit quoad idem Ludouicus superstes fuit; quo defuncto, per filium suum idem prœlium renouauit: quod Dei virtute citò compressum est, vt in Sergio, suo loco dicturi sumus. Sed quot ipse malis post hæc fuerit exagitatus, quot pressus ærumnis, æquè suis locis & temporibus inferiùs apparebit, modò anni huius reliqua prosequamur. E

VI. Hoc eodem anno, octauo Idus Februarij Indictione decimaquarta, celebrata reperitur Synodus Aquisgranensis sub eodem Ludouico Imperatore, de qua dicturi. Primùm admonendum est, in eius exordio, cùm tempus describitur eiusdem celebrati Concilij, errorem irrepsisse in numerum annorum, cùm legatur celebratum anno Christi Redem-

A Redemptoris octingentesimo trigesimotertio, cùm nullo modo coaptari possit is annus cum Indictione decimaquarta: nec est quòd in ipsius Indictionis notam mendum potiùs irrepsisse possit existimari, quàm in notatos ibidem Christi annos; siquidem impossibile est eamdem Synodum ad dictum annum trigesimumtertium reduci posse, quo liquet, Ludouicum ipsum absque Imperio sub hostium potestate, redactum in ordinem, vitam duxisse priuatam, iam se abdicare coactum; cùm & ea quæ in hac Synodo scripta habentur, demonstrent, illa fuisse transacta tempora, & Ludouicum ipsum summa absque metu rerum potiri. In numerum verò ita mendum irrepsisse mihi facilè persuadeo, vt quod notatum haberetur anno Domini DCCCXXXVI. scriptor ita reddiderit XXXIII. quinarij numeri nota, V, in duo sic dissecta, II. Sed & corrigendum est, quod ibidem scriptum habetur, eamdem Synodum habitam anno Ludouici vigesimoquarto, nempe sequenti, B quo non decimaquarta, sed decimaquinta Indictio scribenda fuisset. Vt etiam hoc anno ipsa Synodus potiùs celebrata dicatur, suffragatur auctor domesticus Ludouici, qui res ab eo gestas, quas præsens inspexit, describens, hoc ipso anno (si temporum recta ratio habeatur) celebratum ponit Concilium Aquisgranense frequenti collecto Episcoporum cœtu; de quo hæc ipse summatim: DE TEMPORE CONC. AQVISGRANEN. SVB LVDOVICO IMP.

VII. In ipsis etiam diebus, in quibus Purificatio beatissimæ semper Virginis Mariæ celebratur, conuentus quidem magnus sed præcipuè Episcoporum Aquisgrani conuenit, in quo cùm de aliis vtilitatibus Ecclesiæ necessariis, tum præcipuè de his rebus quæstum est, quas Pipinus & sui multis Ecclesiis abstulerunt. Ob quam rem Imperialis auctoritatis, & communis consilij commonitorium ordinatur, quibus commoneretur Pipinus & sui, cum quanto periculo res Ecclesiasticas peruaserint. Quæ res prosperum susceptо C exitum. Nam Pipinus monita pij patris, sanctorumque virorum libenter suscipiens, omnia inuasa etiam per auunculi sui impressionem, obedienter restituit.] hæc ipse. Subiicitur his apud Aimoinum constitutio Pipini Regis pro monasterio S. Dionysij, id exposcente Hilduino eius Abbate, pro confirmatione villarum ei à Ludouico Imp. concessarum; sed quæ reperitur data anno decimoseptimo Imp. Ludouici, planè ad dictum Concilium minimè spectare cognoscitur. CONCIL. AQVISGRANENSE.

VIII. Quod quidem admonitione (vt ipsi in eo præfantur Episcopi) eiusdem Imperatoris collectum Concilium constat: monuit ipse Episcopos, vt de tribus capitibus potissimùm agerent, nimirum de his quæ ad Episcopos pertinere noscerentur, de vita & doctrina ipsorum. Itemque secundo loco de his, quæ ad alios inferioris ordinis Ecclesiasticos viros; Abbates, rectoresque Ecclesiarum spectarent. Tertio verò loco ad ipsum Imperatorem D eiusque filios atque ministros rectè disponendos videri possent congrua esse. Quæ petita magna ex parte noscuntur ex Concilio Parisiensi anteà celebrato, de quo suo loco superiùs actum est; quæ & in Capitularibus Regum Francorum inueniuntur esse descripta.

IX. VNDE MALA IN REGNA PROVENIANT. Porrò in hoc Concilio itidem repetita habetur, & iterùm inculcata causa, ex qua tot tantaque mala prouenerint in Regnum Francorum, cùm ista videlicet tradunt: Specialiter vnum obstaculum ex multo tempore iam inoleuisse cognoscimus: id est, quia principalis potestas, diuersis occasionibus interuenientibus, secùs quàm auctoritas diuina se haber, in causas Ecclesiasticas profilierit; & sacerdotes partim negligentia, partim ignorantia, partim cupiditate in sæcularibus negotiis & solicitudinibus, vltrà quàm debuerant, se occupauerint; & hac occasione aliter quàm diuina auctoritas doceat, in vtraque parte actum extitisse, dubium non est, &c.] & inferiùs, cùm damna, quæ ex his prouenerint re- E uocassent in memoriam, remedia ad ea penitus amouenda æquè adducunt in medium, cùm aiunt: Proinde cùm liqueat nos plurimùm ac multifariè exorbitasse, atque à ministerio nostro non minimùm excessisse: in hoc summopere integritatem sinceritatemque esse concussam, quòd filiorum vestrorum defectio atque improbitas, sed & quorumdam procerum peruersitas atque infidelitas in inauditum à sæculis facinus excreuisse cognoscitur. Quæ omnia nullo modo integra & ad necessarium dignumque finem perduci posse nobis videntur, nisi miserante Domino, Imperiali potestate, paterna hereditate, immò vigore sinceriter restituto, honor sanctæ Dei Ecclesiæ integerrimè reparetur, & Episcopalis auctoritas proprio, immò à Christo Domino sibi commisso officio denuò solidetur.] Hæc pro remedio benè Imperij disponendi à Patribus sunt inculcata, tunc Ludouico Imperatori & filiis Regna administrantibus profutura.

X. Sed & eodem quoque anno apud Lugdunum alius conuentus est habitus Episcoporum,

LVGDVNENSE CONCILIVM.

rum, cui & idem Ludouicus cum filiis interfuit, excepto Lothario, qui est impeditus ea qua hoc anno laborauit infirmitate, ita flagellis à Deo correptus, cùm inconcessa tentasset. Porrò in hoc Concilio agitata est causa Ecclesiarum Lugdunensis ac Viennensis pastoribus tunc carentium, cùm Agebardus Lugdunensis Antistes contra Imperatorem conspirasset, simul & Bernardus Episcopus Viennensis conscius criminis facti essent exsorres; verùm Agebardus vocatus reddere rationem, non venit; sed qui adfuit Bernardus rursus diffidens causæ fugam iniit. Substiterunt tamen Episcopi detrectantes adhuc in absentes ferre sententiam. A

XI. Hoc eodem anno, quo prima Normandorum in Gallias irruptio in Francorum Annalibus recensetur, facta etiam ponitur [a] translatio S. Viti Martyris ad Corbeiam Saxoniæ: vno enim eodemque anno contigisse, reliquias eiusdem Martyris è Galliis in Saxoniam esse translatas, atque Normandos ausos irrumpere in Francorum ditionem, ipse Legatus Caroli testatus est apud Vuitichindum, istis verbis: Postquam nos deseruit insignis martyr Vitus, & ad nostram perniciem, vestramque perpetuam pacem Saxoniam visitauit, communicare tecum maluit. Neque enim postquam translatum est corpus eius à nobis, ciuilia vel externa cessauere bella. Eodem quippe anno Dani & Normandi regionem nostram inuaserunt.] hæc Legatus, & alij prosecuti res Francorum & Saxonum. B

[a] *Apud Sur. to. 3. die 15. Iunij.*

XII. Hoc igitur anno octingentesimo trigesimosexto Indictione decimaquarta, Ludouici Imp. anno vigesimotertio eamdem factam esse S. Viti reliquiarum translationem, qui præsens fuit auctor, testatum relinquit, procuratamque tradit per Vuarinum Abbatem nouæ Corbeiæ, petentem ab Hilduino sancti Dionysij Abbate, vt aliquem ex sanctis Martyribus, qui illuc delati essent, in Corbeiam celebre monasterium recèns erectum transferendum concederet: quod & obtinuit, annuente id etiam ipso Ludouico Imperatore, necnon Parisiensi Episcopo, factumque id tradit decimoquarto Kalendas Aprilis, die Dominico, summo honore. Parisios verò Roma translatum idem Sancti corpus antè tradit, per Folradum Abbatem eiusdem sancti Dionysij sub Pipino Rege, cùm contigisset ipsum Romam proficisci, transuectum verò in Saxoniam per Vuarinum Abbatem repositumque Corbeiæ Idibus Iunij, tradit. Cùm tantum Martyrem Saxones omnes susscipientes in patronum, mira à Deo per eum consecuti sunt beneficia. Quanta verò abundantia benedictionis in miraculorum etiam editione, idem Martyr Vitus in Saxoniam venerit, atque permanserit, liber ipse de eius translatione conscriptus significat. Quomodo autem post annos centum, eiusdem S. Martyris Viti reliquias, petente Venceslao Duce Boëmiæ, Pragam translatæ sunt in rebus gestis eiusdem Venceslai prolixior habetur [b] oratio. C

[b] *Apud Sur. to. 5. die 28. Septemb.*

XIII. VIRESCIT ECCLESIA SAXONVM EX MIRACVLIS S. LIBORII. Sed & nouella Ecclesia Paderbornensis in Saxonia adhuc lacte indigens, miraculorum gratia mirum in modum illustratur ex facta hoc item anno translatione [c] sacri corporis S. Liborij Episcopi Cenomanensis in ipsam, cui hoc tempore præerat Baduardus secundus ipsius Antistes, qui ad Aldricum Cenomanensem Episcopum Legatos misit ad id quod peteret impetrandum. Ido Paderdornensis presbyter, & Erconredus Cenomanensis Ecclesiæ Archidiaconus scribunt, quæ per eumdem sanctum Liborium in eo loco & in translatione, & posteà dignatus est Dominus operari. Extat in hunc diem libellus de eadem translatione conscriptus ad Bisonem Episcopum Paderbornensem, qui fuit ordine quartus eius Ecclesiæ Præsul. Porrò Ido eiusdem scriptor historiæ præcipuus inter eos, qui ad tantum obeundum negotium missi sunt, omnem suæ profectionis historiam, & signa quæ diuinitus in ea ostensa perspexerat conscripsit, & ab eo qui accepit siue scriptis, siue viua voce tradita simul iungens in dicto de eius translatione libello contexuit. Hîc verò etsi non integrum libellum, ne nimia prolixitate molestiam ingeramus, saltem tibi describemus ipsam legationem, qua calor ille fidelium innotescit, quæ breuiter sic se habet: D E

[c] *Apud Sur. to. 4. die 23. Iulij. Crant. hist. Sax. lib. 1. c. 28.*

XIV. Anno Dominicæ incarnationis octingentesimo trigesimosexto Indictione decimaquarta, cùm præfatus Ludouicus tertium & vigesimum in Imperio annum ageret, Legati Paderburnenses de Saxonia profecti, ad vrbem Cenomanicam, quarta Kalendarum Maiarum, die Veneris, insinuantesque Episcopo causam pro qua missi fuerant, benignè ab eo susceptì, Dei nutu, vt credimus, sine mora petita impetrauerunt. Sequenti namque die conuocans omnem clerum, præsente suo quoque Chorepiscopo, Dauid nomine, tractare cum eis diligenter cœpit, qualiter Missorum de tam longinqua parte venientium religiosis

A ligiosis precibus decenter in hoc posset annuere, vt Sancti alicuius integros, vt perebant; artus accipere mererentur. Erat ibidem Sanctorum corporum magna copia, inter quæ S. Liborij quondam præsulis eiusdem vrbis præcipuè glorificatum miraculis habebatur insigne. Quod cùm Episcopus præfatis nuntiis dare disponeret: reniti primò cœpere plurimi, dicentes se illis pignoribus pretiosius nihil habere. DE S. LIBORII CORPORIS TRANSLATIONE.

Tandem vix omnium impetrato consensu, assumptis secum sacerdotibus, & cuiusque gradus clericis, sacri ministerij vestibus ornatis, Missos qui sanctos artus accepturi erant adesse præcipiens, processit ex vrbe ad Ecclesiam, in qua sacratissimum beati Liborij corpus digno cum honore conditum habebatur. Erat autem eadem Ecclesia iuxta ciuitatem posita, & in honore duodecim Apostolorum dedicata, quam primus eiusdem sedis præsul nomine Fabianus condidisse fertur. Ad hanc itaque memoratus Episcopus, denuntiato priùs ieiunio, cum sacro illo comitatu humiliter ac deuotè, vt ad tale opus decebat, perrexit, vicissim psalmos, litanias, hymnosque decantans, in quam cùm ipse & plures secum sacros artus de mausoleo leuaturi conuenissent: mirum dictu, sensere cuncti inæstimabilis odoris suauitate totam domum repentè completam, qui dissimilis odoramentis omnibus quæ in terris vel natura vel arte fiunt, clarum cælestis cuiusdam præsentiæ dedit indicium. Ita enim omnium qui aderant, mentes magis quàm corpora ineffabili iucunditate immutauerat, vt velut in ecstasi positi, aliarum rerum obliti, tantùm ibi manendi delectatione tenerentur. Nec dubium quin ipse tunc fierit in medio multorum fidelium in suo nomine congregatorum, qui paucis quondam discipulis suæ visionis dulcedinem præbuit, vt primus eorum diceret: [a] Domine bonum est nobis hîc esse, &c.] pergit dicere de eleuatione sacri corporis, & ingentibus in plures diuersi generis collatis miraculis. quæ si velis tu consulas, hæc enim ad institutum iam satis. XV. B C [a] *Mat. 17.*

IESV CHRISTI ANNVS 837. GREGORII PAP. IIII. ANNVS 10. LVDOVICI 24. THEOPHILI 8. IMPP.

SEQVITVR Redemptoris annus octingentesimus trigesimus septimus, Indictione decimaquinta, quo Ludouicus Imp. cælestibus admonitus signis, tamquam proximè moriturus, multa sanctè pieq; disposuit. Astronomus ipse qui res gestas à Ludouico conscripsit, hæc pariter vt se habuerunt quàm fidelissimè ita posteris tradidit: Mediante, inquit, festiuitate Paschali dirum semper ac triste portentum, ibidem, *Aquisgrani scilicet*, cometæ sidus in signo Virginis apparuit, in ea parte eiusdem signi, qua penulam eius, subtus caudam verò serpentis similiter, cornuque constringunt. Quod cùm non more errantium septem siderum, Orientem versus peteret, per vigintiquinque dies (quod mirum est dictu) idem sidus & Leonis & Cancri, necnon Geminorum transiens signa, in capite Tauri tandem sub Aurigæ pedes, igneum globum, iubarumque prolixitatem deposuit, quas vsquequaque porrexerat anteà. Quam rem cùm primùm Imperator talium studiosissimus conspexisset, constitit, & antequam quieti membra committeret, accitum quemdam, itemque me qui hæc scripsi, & qui huius rei scientiam habere credebar, percontari studuit, quid super ea mihi videretur. I. COMETÆ APPARITIO. D

A quo cùm tempus peterem, quo faciem sideris considerarem, ac per hæc rei veritatem inuestigarem, & cognitam in crastinum nuntiarem: Imperator ratus (quod erat verum) me tempus redimere velle, ne cogerer triste aliquid respondere: Perge, inquit, in mœnia huic domui contigua, & nobis quæ respexeris, nuntia: noui enim, à me hanc stellam nequaquam præterito vespere visam vel à te monstratam, sed scio hoc signum cometarum esse, de quo iam præteritis diebus locuti sumus. Quid autem tibi portendere videatur, edicito. Cumque aliquid dicerem, & aliqua tacuissem: Vnum est, inquit, quod adhuc silentio premis: mutationem enim Regni, mortemque Principis hoc portento monstrari dicunt. Cumque ego testimonium Prophetæ in medium protulissem, quo dicitur: [b] A signis cæli ne timueritis, quæ pauent Gentes: ille solita vsus magnanimitate & prudentia: Non alium, inquit, timere debemus præter illum, qui nostri & huius sideris creator est. Sed eius clementiam non satis laudare, & imitari possumus, qui nostram inertiam, cùm simus peccatores & impœnitentes, talibus indiciis dignatur admonere. Quia ergo II. DE COMETA INVESTIGATIO. E [b] *Ierem. 10.*

ergo & me & omnes communiter hoc ostentum tangit: omnes pro posse & sapere ad A
meliora festinemus, ne fortè misericordiam illo prorogante, & nostra impœnitudine impediente, nos illa inueniamur indigni.

III. His dictis & ipse paulisper mero indulsit, & omnibus id facere iussit, & vnumquemque
LVDOVICVS BENE VSVS OCCASIONE ad sua se colligere præcepit, noctemque illam (vt nobis perlatum est) peruigilem duxit, ac
*oneratam Dei laudibus & obsecrationibus *honoratam luci superuenienti præsentauit. In cuius crepusculo ministros aulicos vocauit, & eleemosynas quàm largissimè pauperibus, ac seruis Dei tam monachis, quàm canonicis porrigi iussit, Missarumque solemnia per quoscumque potuit, celebrare fecit, non tantum sibi metuens quantum Ecclesiæ sibi creditæ prospiciens.] &inferiùs:

IV. In his Imperator tota æstate consistens, indixit generalem conuentum Autumni tempore, id est, Septembri mediante, in Carisiaco. In quo loco & tempore filius eius Pipinus B
CAROLVS CORONATVR REX NEVSTRIAE ab Aquitania ad eum venit, & ipsi conuentui interfuit; vbi Dominus Imperator filium suum Carolum armis virilibus, id est, ense cinxit, corona regali caput insigniuit, partemq; Regni quâ homonymus eius Carolus habuit, id est, Neustriam attribuit. Itaque dominus Imperator inter filios quantum possibile fuit coagulo beneuolentiæ firmato, Pipinum in Aquitaniam; Carolum autem in portionem Regni ipsi attributam dimisit, & præsentes quidem Neustriæ prouinciæ primores Carolo manus dederunt, & fidelitatem sacramento obstrinxerunt, absentium autem quisque posteà idem fecerunt.] hæc de Caroli ad Regnum promotione, atque de rebus Occidentalibus satis.

IESV CHRISTI ANNVS 838. GREGORII PAP. IIII. ANNVS II. LVDOVICI 25. THEOPHILI 9. IMPP. C

I. OCTINGENTESIMVS trigesimus octauus qui sequitur Indictione prima notatur annus, quo Ludouicus Imp. Lotharium filium in gratiam recepit, defunctoque
OBITVS PIPINI REGIS ET NOVA PARTITIO REGNI. Pipino filio Aquitaniæ Rege, Carolo filio eam tribuit prouinciam, partito inter Lotharium atque Carolum vniuerso Imperio, tradidit Ludouico Baioariam. Ex qua diuisione rursus obortæ discordiæ, Ludouico indignante, & pro Pipino puero filio Pipini Regis nonnullis nobilibus insurgentibus, eo quòd à patris Regno visus esset excluſus. Hinc rursus nonnihil turbatæ sunt Galliæ, ipsaque præsertim Aquitania factiosorum est vehementer agitata tumultibus.

II. Reperitur autem aliàs sæpiùs à Ludouico Imperatore diuersis occasionibus facta esse D
Regnorum partitio, vt inter alias illa quam ex veteribus monimentis Pithœus in lucem prodidit factam inter tres filios, Pipinum, Ludouicum & Carolum, in qua inter cetera illud adscriptum est caput, de obligatione defensionis Romanæ Ecclesiæ maiorum suorum exemplo, quod in omnibus aliis ab ipso factis diuisionibus annexum fuisse, dubitari non debet, secundùm promissionem Deo factam à maioribus suis, cùm ab Apostolica Sede coronam fuerint Regni consecuti. est huiusmodi:

III. Super omnia autem iubemus atque præcipimus, vt ipsi tres fratres curam & defensionem Ecclesiæ S. Petri simul suscipiant, sicut quondam à proauo nostro Carolo & auo
DEFENSIO ROMANAE ECCLESIAE REGIBVS FRANCORVM DEBITA. nostro Pipino, & beatæ memoriæ genitore nostro Carolo Imperatore, & à nobis posteà suscepta est; vt etiam cum Dei adiutorio ab hostibus defendere nitantur, & iustitiam E
suam, quantum ad ipsos pertinet, & ratio postulauerit, habere faciant. Similiter de ceteris Ecclesiis, quæ sub illorum fuerint potestate, præcipimus, vt iustitiam suam & honorem habeant: & pastores atque rectores venerabilium locorum habeant potestatem rerum quæ ad ipsa pia loca pertinent, in quocumque de his tribus fratribus illarum Ecclesiarum possessiones fuerint.] hæc de his quæ pertinent in primis ad Romanæ Ecclesiæ, ac demum ad aliarum Ecclesiarum defensionem, Ludouicus Imperator. de quo quæ parum arridentscripta subiicimus.

IV. Hoc enim anno Fridericum Traiectensem Episcopum consummasse martyrium, [a] cùm
[a] *Molan. de Sanctis Belgij. die 18. Iulij.* tradant: causam quam puto confictam referunt huiusmodi: Hic natione Friso multùm laborauit in Vualachria contra illicita connubia, & in Frisia contra Arianam perfidiam: Ludouicũ Imp. voluit condignam agere pœnitentiam, de eo quòd Iudith Ducis Bauariæ filiam,

A filiam, suæ maiestatis carnalem consanguineam contra decreta canonum & Pontificum haberet vxorem sine licentia summi Pontificis, & sine aliorum præsulum iudicio. Cumque excommunicationis gladium minaretur, Iudith eum precibus & promissis frustrà flectere tentauit. Quare duos subornauit, qui sanctissimum Frisonicæ gentis Episcopum post Missæ celebrationem pro veritate occiderunt. quod factum est anno octingentesimo trigesimo octauo.] hæc summatim ex actis eiusdem Martyris Friderici, quæ antiquitus scripta asseruari dicuntur in eadem Ecclesia Traiectensi, ex quibus ista [a] quæ hæc sunt se- [a] *Extãt apud Sur. die 18. Iulij tom. 4.*
cuta deprompsimus.

Porrò Germaniæ & Galliæ Episcopi, cõperta cæde immerita beati Friderici, vno animo V.
in Imperatorem & Iudith insurgentes, dixerunt dignos eos esse, qui Regno pellerentur, & anathemate percussi, melioribus cederent, qui populum Dei regere non iugulare scirent, eiusque legem & cærimonias seruarent. Quod vbi Imperator didicit, multùm anxius
B & perturbatus, verebatur, ne ab ipso ad filios deficerent, ipsoque pulso, illos eligerent. Iurauit igitur cum Regina in conspectu omnium, se ab Episcopi Friderici cæde immunes esse, & neque consilio, neque voluntate sua eam rem perpetratam. Ipsos autem sicarios qui eum peremissent, nullibi posse reperiri. Tum verò Episcopi qui conuenerant, domum abiere, missisque militibus, vbique inquiri illos homicidas iussere. illi igitur certam sibi necem impendere videntes, accepta à Iuditha mercede tanti sceleris, è Regno in Regnum profugi ferebantur, donec subitanea extincti morte, in tartarum demigrarunt.] hæc de his ibi.

Ceterùm quòd multùm ob connubium proscindatur in eis Ludouicus Imperator, laudentur verò qui eius exauctorationis auctores fuerunt Episcopi, in quorum in eum accu- VI.
C sationibus illatis nulla de his penitus habetur mentio; multaque etiam haud temporibus conuenientia pariter coaceruentur, in suspicionem venerunt facta illa, nimirum concinnata fuisse ab alio qui aduersaretur tunc temporis Ludouico. Sed & cùm nullum hactenus repererim ex veteribus, qui hisce scriptis testis accedat, suspectæ magis apud me fidei perseuerant, aliamq; potiùs cædis sanctissimi viri causam præcessisse putarim. Claruisse autem iisdem temporibus Oidulphus presbyter perhibetur, qui eidem Friderico in Euangelij [b] *Extãt apud Sur. die 12. Iunij tom. 3.*
prædicatione fidus minister accessit, cuius quoque res gestæ scriptis proditæ extant[b].

Hac eadem Indictione prima, Lupus monachus S. Benedicti Rabani [c] discipulus, edu- VII.
catus sub Aldrico [d] Abbate qui posteà fuit Episcopus Senonensis ante Guinilonem, vir [c] *Lup. ep. 40.* [d] *Id. epist. 41.*
doctrina & vitæ moribus præstans, vocatus in aulam à Iudith Imperatrice, paulo pòst, nempe Kalendis Decembris à Ludouico Imperatore deligitur in Abbatem cœnobij Ferrariensis, siti sub Episcopatu Senonensi, quod multipliciter nominatum reperitur, nempe
D [e] nomine S. Petri, itemque S. Iudoci, dictum & Bethlehem, frequentiori vsu monasterium [e] *Id. epist. 21.*
Ferrariense ita à loco denominatum. De his omnibus idem ipse est testis locuples in suis epistolis. atque primùm de eius vocatione in aulam hæc in epistola ad Rengibertum:
[f] Superiore anno, annitentibus amicis in præsentiam Imperatoris deductus sum, & ab [f] *Id. epist. 6.* LVPVS CREATVR ABBAS FERRARIENSIS.
eo atque Regina benignè omnino exceptus. Et nunc, hoc est, decimo Kalend. Octobris Indictione prima, ad palatium Regina* quamplurimùm valet euocante promoueor: multique existimant fore, vt citò mihi gradus dignitatis aliquis cõferatur, &c.] Porrò creatum * quæ
fuisse tunc Abbatem dicti monasterij Ferrariensis, ipse ad Rabanum suum præceptorem significat istis verbis: [g] Consensu fratrum nostrorum in Kalend. Decembris cœnobium [g] *Id. epist. 40.*
Ferrariense mihi cõmissum est, dominusque noster Carolus mira me dignatione fouens,
E gratia sua donauit. Vestra igitur beneuolentia me, vnaque congregationem mihi creditam sacris orationibus commendare dignetur, vt sicut studia mea plurimùm eruditione adiuuisti, sic officij difficultatem assiduis precibus temperetis.] accepisse autem eam à Ludouico Imp. per intercessionem Iudith Imperatricis, idem in epistola ad Carolum [h] testatur, [h] *Id. epist. 71.*
multisque aliis locis profitetur. Porrò non prætermittendum, quòd non defuncto prædecessori, sed ob grauia delicta depositi Odoni ipse successit, vt ipsius docent epistolæ [i] ad [i] *Id. epist. 21.* [k] *Id. epist. 23 24.*
Ionam Episcopum Aurelianensem, & aliæ ad alios datæ [k].

Ceterùm eodem anno, quo ipse Lupus præfectura monachorum auctus est, eius præ- VIII.
ceptor Rabanus Fuldensis Abbas abdicans se, quietis amore, in Hattonem refudit onus. [l] *Id. epist. 40.* RABANVS ABDICAT SE A PRAEFECTVRA FVLDENSI.
Ita ipse testatur Lupus in eadem ad ipsum scripta epistola [l], qua de sua promotione ipsum reddidit certiorem: sunt hæc eius verba: Ceterùm audiui sarcinam administrationis vestræ vos deposuisse, & rebus diuinis solummodò nunc esse intentos, Hattoni verò

nostro curam sudoris plenam reliquisse. cuius rei ordinem, simulque alia, quæcunque vi- A
debuntur, beatitudinis vestræ litteris expectabo cognoscere.] hæc ad Rabanum Lupus. quod & testantur Francorum Annales veteres, in quibus legitur: quòd tenuit eam præfecturam Hatto vsque ad annum Redemptoris octingentesimum quinquagesimum sextum, donec Rabanus vixit. Porrò hac frui requie Rabanus permissus est vsque ad annum Redemptoris octingentesimum quadragesimum septimum, quo, vt dicetur, defuncto Othgario Moguntino Episcopo, in locum ipsius, agente Ludouico Rege, subrogatus est. At de his satis.

IESV CHRISTI ANNVS 839. GREGORII PAP. IIII. ANNVS 12. LVDOVICI. 26. THEOPHILI 10. IMPP. B

I. ANNVS sequitur Redemptoris octingentesimus trigesimusnonus, Indictione secunda, quo Ludouicus Imperator Cabillonensem conuentum habuit, in quo de rebus Ecclesiasticis atque politicis componendis actum est. Fuit hic annus bellicis tumultibus turbulentior, cùm ipse Imp. aduersus Ludouicum filium rebellantem, exercitum mouit, eumque ad spontaneam reconciliationem adegit: Aquitaniamque ob nepotem Pipinum inofficiosè prætermissum commotam compescuit.

II. Quòd autem & inter Episcopos æmulatione exorta, alter in alterius vindictam intenderet, & inter alios Aldricus Cenomanensis Antistes grauem à comprouincialibus Epi- C
scopis pateretur inuidiam atque experiretur persecutionem, Gregorius Papa his cupiens occurrere, aliisque consulere, epistolam scripsit ad vniuersos Episcopos; quam inuentam in veteribus Vaticanæ bibliothecæ monumentis hîc tibi describendam curauimus: ex ea enim Gratianus complura reperitur intulisse in Decretorum volumen. sic enim se habet[a]:

[a] *Vatic. bibl. & in Cod. bibliothe. S. Mariæ supra Mineruam Rom.*

Dilectissimis fratribus vniuersis Coëpiscopis per Galliam, Germaniam, Europam, & per vniuersas prouincias constitutis Gregorius seruus seruorum Dei.

[b] Diuinis præceptis & Apostolicis saluberrimis incitamur monitis, vt per omnium statum impigro vigilemus affectu. Et quia cunctarum, diuina dispensatione, Ecclesiarum curam gerimus: omnibus nostra poscentibus suffragia, Apostolica auctoritate subuenire optamus. Quoniam diuinæ virtutis ac infirmitatis humanæ sanctio est (*ac si diceret Dei & hominis Christi Iesu, eo quòd dixit Petro:* [c] *Confirma fratres tuos*) vt omnium Ecclesiarum negotia, ad nostræ reparationis tendant affectum. Quapropter has ad vos litteras destinamus, quibus [d] decreto nostro vestram rogantes charitatem, mandamus, vt D
si aliquis (quod non optamus) suorum æmulorum Aldricum Cenomanicæ Ecclesiæ Episcopum accusare damnabiliter attentauerit: vt honoretur beati Petri Apostolorum principis memoria, Ecclesiæque Romanæ cui præsedit priuilegium, & nostri nominis auctoritas: liceat illi post auditionem Primatis diœceseos, si necesse fuerit, appellare, & nostra auctoritate, aut ante nos, aut Legatos nostros è latere missos, iuxta Patrum decreta, suas exercere atque finire actiones: nullusque illum ante hæc iudicet, aut iudicare præsumat. Sed si (quod absit) graue, intolerandumque ei obiectum fuerit, nostra erit expectanda censura, vt nihil priùs de eo, qui ad sinum sanctæ Romanæ confugit Ecclesiæ, eiusque implorat auxilium, decernat, quàm ab eius Ecclesiæ fuerit præceptum auctoritate; quia sic vices suas aliis impertiuit Ecclesiis, vt in partem sint vocatæ solicitudinis, non in E
plenitudinem potestatis.

[b] *Dilectio vestra, quorum deuotione gaudemus, &c.* [c] *Luc. 22.* [d] *2. q. 6. c. Decreto nostro.*

III. Proinde dilectio vestra, quorum deuotione gaudemus, iungat curam suam dispositionibus nostris, & det operam, vt non cuiusquam præsumptione circa memoratum fratrem vestra prouisione, vel successorum vestrorum, si ipse superstes fuerit, aliter quàm hîc insertum est nullo modo..... Sed hæc quæ ad eius tuitionem atque defensionem prædicta hîc auctoritate suggesta sunt ac salubriter ordinata, absque vlla apologia pleniter impleantur. Si autem (quod non arbitramur) à quoquam secùs præsumptum fuerit: & ab officio cleri submotus, & iniuriarum reus ab omnibus iudicetur; ne lupi qui sub specie ouium subintrarunt, bestiali sæuitia quosque audeant dilacerare; & quod sibi fieri nolunt, aliis inferre præsumant. Nec quisquam friuolus, aut contentiosus, siue contumax hæc nos irrationabiliter præcipere contendat; cùm & auctoritate canonum & prædecessorum

A rum nostrorum decretis sancitum est, vt Episcopus accusatus, si voluerit appellet Romanum Pontificem; & ad eum (si libuerit) confugiat, vt ab eo eius audiatur causa, aut ipse à latere suo Legatos, qui eam audiant, mittat; qui iustè cum omnibus Episcopis comprouincialibus eius auctoritate iudicent. Quæ omnia hîc necesse non est inferre, ne productores, magis quàm præceptores esse videamur. Et sanctæ recordationis Innocentius antecessor noster inter cetera sic ait: Si maiores causæ in medio fuerint deuolutæ, ad sedem Apostolicam (vt Nicæna Synodus definiuit, & inueterata consuetudo exegit) referant. & multa alia, quæ in suis auctoritatibus pleniter inueniuntur. DE APPELLATIONIBVS AD ROM. PONT.

Nec alicui fratri hæc grauia aut inutilia videri debent: quoniam sicut prædicto fratri, sancti Petri & nostræ Sedis auctoritate succurrimus; ita omnibus, quibus necesse fuerit, & debemus subuenire, & impigrè volumus. Et sicut quisquam sibi subuenire cupit, ita IV.
B alium adiuuare debet, & non eius auxilium molestè ferre, cùm Apostolus moneat omnes: [a] Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Nos verò ad hunc finem omnem nostrum affectum curamque dirigimus, vt quod ad exaltationem sanctæ Dei Ecclesiæ, & quod ad custodiam, & profectum pertinet sacerdotum, nulla dissensione violetur, nulla desidia negligatur. Super quibus: [b] Si quis arguere voluerit, aut* extra auctoritatem facere * contenderit, veniat ad Sedem Apostolicam, quò omnia Ecclesiastica negotia, de quibus quæstio habetur, confluere iussa sunt; vt ibi ante Confessionem S. Petri mecum iuxtà decerat, quatenus inibi vnus ex vobis sententiam suscipiat suam.

[a] *Rom. 12.* [b] *2. q. 7. c. 42. si quis.* * etiam * cõtenditur

Vos fratres hortamur, & monemus, vt quæ à nobis piè vobis circa prædictum fratrem mandata sunt, eiusque pro simplicitatis defensione salubriter ordinata atque iniuncta, nulla concertatione turbentur: quoniam non interuenit temeritas præsumptionis V.
C vbi est diligentia. Nemo vestrûm quod suum est quærat, sed quod alterius est. & quod Apostolus inquit: [c] Vnusquisque proximo suo placeat in bonum, & reliqua. [d] Præceptis ergo Apostolicis non dura superbia resistatur, sed per obedientiam quæ à sancta Romana & Apostolica auctoritate iussa sunt, salutiferè impleantur, si eiusdem S. Ecclesiæ, quæ est caput vestrum, communionem habere desideratis. [e] Qui autem se sciunt quibusdam esse præpositos, non ferant molestè aliquem sibi esse prælatum, sed obedientiam quam exigunt, etiam ipsi defendant. Vnde liquet quòd omni studio deuotionis vnanimes diuinis & Apostolicis præceptionibus parere debeatis, & in nullo inobedientes (quod absit) effici. Nam [f] licet & plerumque accidant sacerdotibus quæ sunt reprehendenda: plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia quàm seueritas, plus cohortatio quàm commotio, plus charitas quàm potestas, cùm nemo nostrûm sine reprehẽsione, aut sine peccato viuat.

[c] *Rom. 15.* [d] *cap. 2. Præceptis 12. dist.* [e] *2. q. 6. c. 14. sunt S. Leonis verba.* [f] *46. dist. cap. 4. Licet.*

D Nam si Dominus statim post trinam negationem beatum Petrum præceptorem nostrum Apostolum iudicasset: non tantum ex eo fructum, sicut fecit, recepisset. Expectandi sunt ergo magis atque corrigendi rectores Ecclesiæ, quàm statim & absque nostro consulto iudicandi, cùm maiora negotia, difficiliores causarum exitus, sanctorum Patrum canones spiritu Dei conditi & totius mundi reuerentia consecrati iubeant sub nostra expectatione suspendi, nostro moderamine frui.

Vnde necesse est, hæc & alia Ecclesiastica quæque negotia post multarum experimenta VI.
causarum, solicitiùs perspici, & diligentiùs præcaueri, quatenus per spiritum charitatis & pacis omnis materies scandalorum, & præsumptio inuidorum, atque oppressio simplicium de Ecclesiis Domini auferant. Et sicut non vult quisquam fratrum, se aliorum iudicio prægrauari, ita non audeat aliis inferre quod sibi non vult fieri, reminiscens præ-
E ceptum Domini Saluatoris, quo ait: [g] Nolite iudicare, & non iudicabimini: in quo enim iudicio iudicaueritis iudicabimini, & reliqua. Nihil ergo per nostram facilitatem tribunalis excelsi iudici derogare debemus, cùm illa sint rata, quæ pia, quæ vera, quæ iusta sunt: & aliter necessitatis, aliter tractanda est ratio voluntatis. Nullum enim intemeratum reliquit inimicus, idcircò succurrendum est irretitis; conterendus est ergo venantis laqueus, vt fugatis lamentationibus tam in iusto moderamine, quàm compunctione pietatis, Apostolica auctoritate sol iustitiæ in oculos splendeat corruentium; nec pigeat forsitan aut pudeat nostris obedire mandatis, aut Apostolicæ Sedis obseruare præcepta, quia humilibus dat gratiam non superbis.

[g] *Matth. 7.*

Nam [h] nulli fas est vel velle vel posse transgredi Apostolicæ Sedis præcepta, nec no- VII.
stræ dispositionis ministerium, quod vestram oporteat sequi charitatem. Sit ergo ruinæ suæ dolore prostratus qui Apostolicis voluerit contraire decretis: nec locum deinceps

[h] *Dist. 19. cap. 5. Nulli.*

inter ſacerdotes habeat,ſed extorris à ſancto fiat miniſterio: non de eius iudicio quiſquam poſteà curam habeat, quoniam iam damnatus à ſancta Apoſtolica Eccleſia, ac auctoritate,ſuaque inobedientia atque præſumptione à quoquam eſſe non dubitatur; quia maioris excommunicationis deiectione eſt exigendus, cui ſanctæ Eccleſiæ commiſſa fuerit diſciplina, qui non ſolùm præfatæ ſanctæ Eccleſiæ iuſſionibus parere debuit, ſed etiam aliis ne perirent inſinuare. Sitque alienus à diuinis & Pontificalibus officiis, qui noluit præceptis obtemperare Apoſtolicis. A

VIII. Maneat itaque memoratus Aldricus hac Apoſtolica auctoritate vſque ad præſentiam Sedis Apoſtolicæ ſemper Epiſcopus; nec antequam huc veniat, talium aut aliorum verbis intendat nociuis, neque eorum ſuccumbat iudicio, aut vllam ſæuam ſuſcipiat ſententiam, nec nobis ſicut illi (quod minimè arbitramur) inobediens exiſtat, prædictæ Apoſtolicæ,ſi voluerit, Sedis ſanctæ, & neceſſe fuerit, appellet Antiſtitem, & ad eum liberè abſque vllius pergat impedimento; nec colligari, nec iudicari, nec damnari à quibuſdam poſſint Epiſcopis, qui Apoſtolicis fuerint fulti auctoritatibus: quanto minùs ab illis ſi factum, quod fieri non credimus, fuerit, qui eorum inobedientia atque proteruia facta, iam ſunt damnati auctoritate? quia non aliter perſecutores fratrum, quàm Sedis ſanctæ iuſſionibus, cui omnis orbis caput inclinat, inobedientes corrigere, ſeu regere iuxta præcedentium Patrum exempla poſſumus, niſi eos zelo fidei Dominicæ perſequamur, & à ſanis mentibus, ne peſtis hæc latiùs diuulgetur, in ſeueritate qua poſſumus abſcindamus. B

IX. Quiſquis namque conatus fuerit tentare prohibita, ſentiet cenſuram Sedis Apoſtolicæ minime defuturam. Et qui monitis noluerit obedire Apoſtolicis,neceſſe eſt, vt ſeueritatis regula vindicetur; ne aliquis hoc faciat, aut fieri ſinat, vnde alium vel capiendo decipiat, ſibique cauſas generet,quibus reus conſtitutis decretalibus fiat. Cauete fratres, negligere præfata, cauete * tentare prohibita,ne prædictis inuoluamini retinaculis. Nolite ſæpedictum fratrem abſque noſtra (vt prædictum eſt) præſentia aut auctoritate iudicare, vel condemnare, aut grauare. Sed ſicut Apoſtolicis eſt munitus præſidiis, ita veſtris fulciatur auxiliis. Sitque ab omni ſacerdotalis catalogi * laqueo, aut oppreſſione vel iudicio humano intactus & liber vſque ad noſtrum (vt præfatum eſt) iudicium, qui beati principis Apoſtolorum Petri meruit adipiſci auxilium. Contra caput ergo nolite vos extollere. Nolite beati clauigeri Petri, cuius vice legatione pro Chriſto fungimur, Sedem, eiuſque Sedis auctorem ſpernere, ne eius patiamini offenſionem, aut ſcandalum Eccleſiæ generetis, ſed magis ſoliciti pro fratrum ſalute & liberatione eſtote, & pro ſanctæ Dei Eccleſiæ ſalute ſummopere laborate: armamini charitate non ſeueritate: omnibus vobis,ac ſigillatim occurrat charitas, & vinculis quæ mille modis à Chriſto ſoluuntur, vobiſcum pariter in perpetuum connexa lætetur in Domino. C * temerè * D

X. Ceterùm inſectatores fratrum Eccleſiaſtica diſciplina comprimere, & erudire debetis, qui ſtatum maiorum non tenentes, Dei ſacerdotes atque ſanctam Eccleſiam, quæ in ſacerdotibus maximè conſtat, Principum & populorum fauorem ſequentes, & Dei iudicium non timentes, ſua violare perſæpè nituntur præſumptione. His ergo nec factis, nec conciliis, nec manifeſtis, nec occultis vos oportet præbere conſenſum, dicente Domino:
[a] *Pſal.49.* * Videbas furem & currebas cum eo. Non tantùm qui faciunt, ſed qui facientibus conſentiunt, rei tenentur. Illud dumtaxat debet mentem veſtram vehementiùs excitare, vt ab omni labe ſæculi iſtius immunes ante Dei conſpectum & ſecuri inueniamini, vt charitatem non amittentes, & ſuſtentatores fratrum exiſtatis, quatenus iuxta Apoſtolum, vnanimes, vnum ſectantes, permaneatis in Chriſto; nihil per contentionem, neque per inanem gloriam vendicantes; non hominibus, ſed Deo Saluatori noſtro per omnia placentes. Hac ergo charitatis glutinatione compeſcite quæſo à memorato fratre, ſi quorumcumque cognoueritis aut inſidias, aut æmulationem; eis dare quoquomodo nolite conſenſum, quod omnibus duris rebus durius arbitramur. E

XI. Si quo pacto conuerſationes non habet amabiles: habendus tamen pro reuerentia S. Petri, cuius eſt munitus auctoritate, dilectus. Non nouum aliquid præſenti iuſſione præcipimus, ſed illa quæ olim videntur indulta firmamus, cùm nulli dubium ſit, quòd non ſolùm Pontificalis cauſatio, ſed omnis etiam religionis relatio, ad Sedem Apoſtolicam, quaſi ad caput Eccleſiarum debet referri, & inde normam ſumere; vnde ſumpſit exordium, ne caput inſtitutionis videatur omitti, cuius auctoris ſanctionem omnes teneant

neant ſacerdotes, qui noluntab Apoſtolicæ petræ, ſuper quam Chriſtus vniuerſalem fundauit Eccleſiam, ſoliditate deuelli. Siquis hæc Apoſtolicæ Sedis præcepta non obſeruauerit, percepti honoris hoſtis eſſe non dubitetur. Sed fortè vos veſtrique prædeceſſores in hodiernum non reluctati ſunt. Et ne quando contingat vt reluctentur: idcircò denuò repetentes, ſæpiùs admonemus, vt vetentur, qui huiuſmodi fratres turbare viſuntur, & prohibeantur aliud quàm ille noſter iuſſit agricola ſeminare. Nam qualiter nos,qui neminem volumus perire,contriſter,qui electorum percellũt animos, Dominicus in Euangelio ſermo teſtatur. ait enim Saluator ipſe: [a] Quòd expediat ſcandalizanti de puſillis aliquem in maris profundo demergi, & cetera quæ ad hunc ſenſum pertinent: à quibus non ſacerdotes, ſed & omnes Chriſtiani ſe cauere omnino debent. quoniam ſacerdotes qui throni Dei vocantur, quieti ab omnibus perturbationibus eſſe debent. Nec ab re ipſe Saluator[b] vendentes columbas, & nummulariorum menſas proprio flagello euertit & proiecit è templo: vnde liquet, ſummos ſacerdotes ipſius expectare iudicium. Ad cuius rei confirmationem plurimùm valet, quod alibi inquit: [c] Deus ſtetit in ſynagoga eorum, in medio autem deos diſcernit. & reliqua talia quæ in ſuis inueniuntur auctoribus. A B C [a] *Matth.9.* [b] *Mat.21.* [c] *Pſal.82.*

XII. Illos ergo qui non ſpeculatores eſſe volunt, excuſare non poſſumus, ſi fratres quos tueri & adiuuare pro viribus debemus, improba fœdari contagione permittamus. Vnde hortamur dilectionem veſtram, obteſtamur & monemus, vt qua debetis & poteſtis ſolicitudine, ſuper his vigiletis: quia in ſpecula eſſe debetis, ne qua infeſtantium prorumpat audacia. His ergo pro viribus reſiſtite, quia nefas eſt prægrauari religioſos, pati fratres, quorum afflictione, quia membra ſunt noſtra, nos quoque conuenit macerari, crucemque iuxta Domini Saluatoris vocem,ferre,qui ait: [d] Qui vult venire poſt me,abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me. Quamquam maneat his beatitudo promiſſa,[e] quicumque probantur perſecutionem propter iuſtitiam ſuſtinere. Quibus quid promittat ipſe Saluator in futurum, ſequens ſermo declarat. Intelligamus hæc ipſa vobis, quæ nobis non placent, diſplicere. Quod ita demum probare poterimus,ſi quibus manum porrigemus, vos nobiſcum porrigatis,vt cui & vos manum porrigetis, vobiſcum porrigamus: quia non aliter vnus grex & vnus paſtor ſumus, niſi quemadmodum Apoſtolus docet,dicens: Idipſum dicamus omnes, ſimuſque perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſententia. Deus vos incolumes memores noſtri cuſtodiat, fratres chariſſimi.] hactenus Gregorij epiſtola de Rom. Pontificis auctoritate, qua claudimus annum. [d] *Mat.16.* [e] *Mat. 5.*

IESV CHRISTI ANNVS 840. GREGORII PAP. IIII. ANNVS 13. LVDOVICI 27. THEOPHILI 11. IMPP.

D

QVADRAGESIMVS ſupra octingenteſimum incipit annus tertia Indictione ſignatus, quo Ludouicus Imp. duodecimo Kalend. Iulij ex hac vita migrauit. Sed quæ iſta præceſſere, ex eius domeſtico, qui eius res geſtas tunc ſcribebat, dicenda ſunt. Ludouicus enim Rex ipſius Ludouici Imperatoris filius, qui anno ſuperiori aduerſus patrem pararat exercitum, licet maiori vi armorum oppreſſus, eum humili conueniens obſequio veniam petiiſſet & impetraſſet: rurſum memoria præteritorum, quod cùm ipſe patrem ex Imperio deturbatum & cuſtodiæ mancipatum vendicaſſet in libertatem, & in Imperium reuocaſſet: tamen quòd in diuiſione Regnorum, nulla horum habita ratione, Carolus à patre fuiſſet ipſi præpoſitus ex alia coniuge genitus, inter fratres natu minimus, ipſe autem de parente adeò benè meritus inofficioſè poſtpoſitus: cùm hæc indigeſta adhuc detinerentur in ſtomacho, bile ſuccenſa, rurſus multa febre phreneticus ad arma conuerſus Alamanniam adoritur. Ad quem comprimendum cùm intempeſtiuè ipſe Ludouicus Imp. profectus eſſet, ex incommodis ſibi morbum, & ex morbo mortem parauit, vt idem qui ſuprà auctor rem geſtam accuratiſſimè proſecutus dicit, his verbis: E I. LVDOVICVS REX RVRSVS EXCITATVR AD PROELIVM.

II. Hæc eo agente, Natalis Domini feſtiuitas rediit, eamdemque ſolemnitatem Pictauis, cum debito & ſolito honore Ludouicus Imperator celebrauit. Ibidemq; moranti, & quæ vtilitas poſcebat diſponenti, nuntius illi aduenit, dicens Ludouicum filium ſuum, aſſumptis quibuſdam Saxonibus atque Thuringis ſecum, Alamanniam inuaſiſſe. Quæ res maximum incommodum ei peperit. Etenim cùm iam ſenili ætate grauaretur, & phlegmatis MOTVS LVDOVICI FILII IN GERM.

matis abundantia, quæ hieme augmentatur, vltra solitum pulmo eius grauaretur, pectusque quateretur: accessit etiam hic tristis nuntius, cuius relatu adeò affectus est amaritudine, quamuis esset pænè vltra humanum modum natura mitissimus, fortitudine magnanimus, pietate cautissimus, vt in apostema pituita excrescens duresceret, & intra vitalia vlcus lethale concresceret: inuictus tamen illius animus, dum turbari tali peste Ecclesiam Dei, populumque Christianum vexari comperit, nec fastidio cessit, nec dolori fractus succubuit. A

III. QVADRAGESIMALE TEMPVS QVOMODO TRANSIGI SOLITVM.

Sed postquam sanctum Quadragesimale ieiunium cum vxore & filio Carolo inchoauit, aduersus hanc tempestatem sedandam se obicem tulit. Et qui solitus erat hoc tempus, psalmorum decantatione, orationum instantia, Missarum celebratione, eleemosynarum liberalitate cum summa deuotione totum solemne reddere, ita vt vix vno aut duobus diebus propter exercitationem equitationi indulgeret: nunc propter discordiam fugandam, pacemque reuocandam nullum diem habere feriatum voluit; pastoris enim boni exemplum sequens, pro vtilitate gregis sibi commissi, non refugiebat etiam proprij corporis iacturam ferre. Vnde non ambigendum est, ei redditum præmium, quod ita laborantibus se daturum promisit maximus Pater, princepsque pastorum. B

IV. *Aquisgranum, EXPEDITIO IN LVDOVICVM.

Cùm maxima igitur fatigatione, impugnantibus valentiam ipsius præmissis casibus, peruenit imminente sacratissima Paschali solemnitate *Aquisgrani; ibique eam cum solita deuotione celebrauit. Qua explicita, cœptum negotium accelerauit explere. Nam Rheno transmeato, Thuringiam continuato itinere penetrauit, vbi Ludouicum morari per id tempus didicit. In qua cùm eum conscientia morari non pateretur, vtpote iam patre propinquante, rebus etiam diffideret, salutem in fugæ præsidio posuit. Redempto enim itinere, per Sclauorum terram in propria rediit. Quo illo redeunte Imperator generalem conuentum in vrbe Vangionum, quæ nunc Vuormatia dicitur, congregari præcepit. Et quia res Ludouici taliter se habebant, Carolus autem filius eius cum matre in Aquitania vernabatur: Imperator ad filium suum Lotharium in Italiam misit, iubens vt eidem placito interesset, quatenus cum eo de hac re deliberaret. C

V. SOLIS DELIQVIVM ANTE OBITVM LVDOVICI.

Quo in tempore deliquium solis contingit tertia die litaniæ maioris insolito modo: in tantum enim lucis recessu tenebræ præualuerunt, vt nihil à noctis veritate differre videretur. Stellarum namque ratus ordo ita cernebatur, vt nullum sidus lucis solaris hebetudinem pateretur, quin potiùs luna quæ se ei aduersam præbuerat, paulatim Orientem petendo, primùm corniculatim illi lumen à parte Occidentali restitueret in morem sui, quando prima vel secunda cernitur; & sic per augmenta totam venustatem tota rota solis reciperet. Quod prodigium licet naturæ adscribatur, tamen lamentabili exitu consummatum est. Portendebatur enim per hoc maximum illud lumen mortalium, quod in domo Dei super candelabrum positum omnibus lucebat, piissimæ recordationis Imperatorem dico, maturrimè rebus humanis subtrahendum, mundumque eius discessu in tenebris tribulationum relinquendum. D

VI. LVDOVICVS AEGROTAT.

Cœpit ergo fastidio tabescere & nauseanti stomacho, ad cibum potumque intendere, crebris suspiriis vrgeri, singultibus quati, ac per hoc virtute destitui. Natura enim suis deserta comitibus, necesse est vt victa fatiscat. Quod cernens, iussit parari sibi habitacula æstiua atque expeditionalia in insula quadam contigua Moguntiacæ ciuitatis: ibique viribus desertus, lectulo sese committit. Porrò quis explicet eius pro Ecclesiæ statu solicitudinem, vel pro eius concussione mœrorem? Quis enarrare lacrymarum flumina, quas pro acceleratione diuinæ clementiæ fundebat? non enim se recessurum dolebat, sed quod futurum nouerat, gemebat, dicens se miserum, cuius extrema clauderentur talibus *inferiis. E

* miseriis.

VII. LVDOVICVS QVOTIDIE PECCATA CONFESSVS COMMVNICAT.

Aderant autem eius consolationi venerabiles Antistites, & alij serui Dei quamplurimi, inter quos erat Hethius venerabilis Treuerorum Archiepiscopus, Othgarius Moguntiæ similiter Archiepiscopus, sed & Drogo frater domini Imperatoris Metensis Episcopus, necnon sacri palatij Archicapellanus; quem quanto sibi propinquiorem nouerat, tanto ei familiariùs sua omnia & semet credebat. Per eumdem quotidie confessionis munus, sacrificium spiritus contribulati, & cordis humiliati, quod Deus non despicit, offerebat. Cibus eius erat solummodò per dies quadraginta Dominicum Corpus, laudante eo iustitiam Dei & dicente: Iustus es Domine: at quia Quadragesimæ tempus non ieiunans exegi, saltem coactus idem ieiunium tibi exoluam.

Iussit

A Iussit autem venerabili fratri suo Drogoni, vt ministros cameræ suæ ante se veniſe faceret, & rem familiarem, quæ constabat ex ornamentis regalibus, scilicet coronis & armis, vasis, libris, sacerdotalibusque vestibus per singula scribi iuberet. Cui prout sibi visum fuit, quid Ecclesiis, quid pauperibus, postremò quid filiis elargiri deberet, edixerat, Lothario & Carolo scilicet. Et Lothario quidem coronam & ensem, *vulgus auro, gemmisque redimitum eo tenore habendum misit, vt fidem Carolo & Iudith seruaret, & totam Regni portionem illi consentiret, & tueretur, quam Deo teste & proceribus palatij ille secum & ante se largitus ei fuerat. His ritè peractis, Deo gratias egit, quòd nihil superesse proprium cognouit. VIII. DISTRIBVIT THESAVRVM LVDOVICVS. *

Inter hæc tam venerabilis Antistes Drogo, quàm ceteri pontifices, dum in cunctis quæ agebantur, Deo gratias persoluerent, vtpote quia videbant, quòd eum, quem chorus B virtutum semper comitatus fuerat, nunc perseuerantia subsequens quasi cauda hostiæ totum eius vitæ sacrificium Deo prorsus acceptum reddebat: vnum erat quo gaudium eorum obfuscabatur: verebantur enim ne fortè filio Ludouico implacabilis esse vellet, scientes quòd vulnus frequenter incisum, aut cauterio adustum, acerbiorem dolorem sustinenti propagaret: nisi tamen de eius inuicta patientia, qua semper vsus est, per Drogonem fratrem eius, cuius verba spernere nolebat, animum eius leniter pulsant. Qui primùm quidem amaritudinem sui animi demonstrabat, at verò parumper deliberans, & viribus quantuliscumque collectis enumerare conabatur, quot & quantis incommodis ab eo afflictus sit, & quid contra naturam & Domini præceptum talia agendo commeruerit. Sed quia ipse, inquit, ad me venire satisfacturus nequit: ego quod meum est ago, vobis testibus & Deo, omnia quæ in me peccauit, illi remitto. Vestrum autem erit illum C monere, vt si ego illi totiens perperam gesta indulserim, ille tamen sui non obliuiscatur, qui canos paternos deducit cum dolore ad mortem, & in talibus communis Patris Dei præcepta, minasque contempsit. IX. LVDOVICO FILIO VENIAM DAT.

His peractis, & dictis (erat enim vespere sabbati) præcepit, vt ante se celebrarentur vigiliæ nocturnæ, & ligno sanctæ Crucis pectus suum muniretur. Et quamdiu valebat, manu propria tam frontem quàm pectus eodem signaculo insignibat. Si quando lassabatur, per manus fratris sui Drogonis nutu id fieri poscebat. Mansit ergo tota illa nocte omnis virtutis corporeæ inops, solius sobrietatis animi compos. In crastinum (quæ erat Dominica) iussit ministerium altaris præparari, & per officium Drogonis Missarum solemnia celebrari, necnon per manus eius, iuxta morem, communionem sacram sibi dari, & post hæc cuiusdam potiunculæ calidulæ haustam præberi. Quo perpaululùm prælibato, D precatus est fratrem & simul adstantes, vt curandis corporibus operam darent, se tamdiu præstolaturum, quamdiu illi refici possent. X. SACRIS VIGILIIS ET LIGNO S. CRVCIS SVVM EXITVM MVNIT LVDOVICVS.

Instante autem eius migrationis articulo, iuncto pollice cum articulis (hoc enim facere consueuerat si quando fratrem nutu vocabat) Drogonem accersiuit. Quo veniente & reliquis sacerdotibus, verbis quibus potuit, & nutibus se commendans, benedici petiuit, & quæ solent agi in egressu animæ, fieri postulauit. Quibus id agentibus (sicut plures mihi retulerunt) conuersa facie in sinistram partem, indignando quodammodò, virtute quanta potuit, dixit bis, Huz, Huz, quod significat, Foras, Foras. Vnde patet, quia malignum spiritum vidit, cuius societatem nec viuus nec moriens habere voluit. At verò elatis ad cælum oculis, quanto huc minatiùs intuebatur, tanto illuc lætiùs intendebat, ita vt nihil à ridente differre videretur. XI. FVGAT DAEMONES LVDOVICVS.

E In talibus ergo vitæ præsentis terminum sortitus, ad requiem feliciter, vt credimus, commigrauit; quia veraciter dictum est à veridico doctore: Non potest malè mori qui benè vixerit. Decessit autem duodecimo Kalendas Iulij, anno vitæ suæ sexagesimo quarto. Et Aquitaniæ quidem præfuit per annos triginta septem, imperauit verò viginti septem.] addit & menses sex Nithardus in fine libri primi. pergit auctor: XII. OBITVS LVDOVICI IMP.

Anima porrò recedente, Drogo frater eius & Episcopus Metensis cum aliis Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Vassis dominicis, plurimaque frequentia tam cleri quàm populi, sumptis Imperatoris reliquiis, cum magno honore Metis transportari eas fecit, & in basilica S. Arnulphi, in qua & mater eius condita est, nobiliter sepeliuit.] Hactenus auctor de obitu Ludouici Imp. quem hoc anno Redemptoris quadragesimo supra octingentesimum contigisse liquet, numerando siue à natali ipsius annos, siue ab auspicatione Regni pariter & Imperij. Ex quibus redarguas, qui eidem auctori perperàm partiendo singulos XIII.

annos, ipsum defunctum ponit post biennium anno videlicet Redemptoris octingentesimo quadragesimo secundo, cùm tamen Ado & alij antiquiores omnes & recentiores hoc ipso anno eum defunctum affirment. Sed reddamus hîc Epitaphium tunc sepulchro eius inscriptum, licet longè impar tanto Imperatori: A

Imperij fulmen, Francorum nobile culmen
Excitus à sæculo, conditur hoc tumulo.
Rex Ludouicus pietatis tantus amicus,
Quòd Pius à populo dicitur & titulo
Hildegard sololes, Caroli Magni pia proles,
In pacis metas colligit hunc pietas.
Rumelicum villam, quidque refertur ad illam
Arnulphi sancti contulit huicq; loco. B
Stirps à quo procerum Regumq; vel Imperatorum
Quo cum muneribus sistitur, hicq; locus.]

XIV. Successit autem Lotharius in Imperium, qui aduersus fratres Monarchiæ cupidus bella mouit. de quibus huius temporis scriptores consulas, nempe Nithardum qui aderat, & Anonymum qui scripsit temporis huius Annales.

XV. Hîc non prætermittenda, quæ Hincmarus Archiepiscopus Rhemensis in libello de translatione sancti Remigij scripsit de his, quæ miranda terribilia auditu sub Ludouico Imp. & post eius obitum acciderunt, ad commonefaciendum alios, qui iisdem tenerentur delictis. Quæ igitur suo tempore contigerunt, ita describit: Tempore Ludouici Imperatoris duo fratres Franci forestarij eius inuaserunt partem de silua, quam in saltu Vosagi (vt suprà ostendimus) sanctus Remigius in vita sua pretio comparauerat intra fines eius, C dicétes quòd plus pertineret ipsa silua ad Fiscum Imperatoris, quàm ad partem S. Remigij. Contradicentibus autem hominibus de potestate Rhemensis Ecclesiæ: vnus eorum altercando venit ad porcos suos, quos in eamdem siluam ad pastionem miserat, inter quos lupum inuenit, quem ascendens in equum velociter est insecutus. Et volens eum percutere, equo expauescente, collisit caput ad vnum fustem de ipsa silua, ita vt cerebrum illius in terram defluxerit, & mortuus est. Frater verò eius velociter pergens in partem alteram, peruenit ad quamdam petram & dixit: Omnibus notum sit, quia vsque ad hanc petram ista est silua Imperatoris. Et cùm percuteret eamdem petram dolatoria quam in manu portabat, exilierunt ab illa particulæ in oculos eius, & excæcatus est. Sicque ambo receperunt mercedem præsumptionis & mendacij sui.

DIRA VLTIO IN VSVRPATORES REVM ECCLESIAE S. REMIGII.

XVI. Quidam vir nobilis de territorio Niuernensi, obtentis reliquiis beati Remigij, Oratorium in eius honorem in proprietate sua ædificauit: vbi Dominus multas virtutes per merita ipsius Sancti sui ostendit. Cùm autem defuncto Ludouico Imperatore Aquitani gentilitia mobilitate absque iugo Principis, prout quisque poterat, se efferre, & inuicem pugnare, & per contiguos pagos debacchari cœperunt: pauperes homines substantiolas suas in Ecclesias reponere studuerunt. Vnde confisi opinione virtutum, quæ ibi fiebant: ad saluanda sua in eodem Oratorio quicumque poterant, certatim reposuerant. Audientes autem prædones idem Oratorium plurimorum opibus refertum; aggressi sunt eas diripere. Quorum vnus obseratum ostium pede percussit, vt seram effringeret: & mox eidem ostio pes eius adhæsit, & resupinus præsumptor in terram cecidit. Quod videntes alij, aufugerunt. Ipse autem miser cruciatu cogente, cum maximo eiulatu cœpit culpam suam fateri, & cum lacrymis amarissimis profiteri, quòd si Deus per merita S. Remigij pedem E illius ab ipsa compede solueret, numquam vlteriùs de ipsa, vel de alia Ecclesia quidquam tolleret, vel tolli (quantum in ipso esset) vllo modo consentiret. Caballum quoque suum cum sella & alia quæ potuit, in eamdem Ecclesiam afferens donauit. Sicque post confessionem & lacrymas atque professionem & votum, pes eius ab ostio cui inhærebat est solutus: verumtamen posteà de ipso arido pede claudus remansit, vsque dum computrescente crure & femore, post diutinum laborem mortuus fuit.] hæc de his, quæ hoc tempore contigerunt, Hincmarus eiusdem Rhemensis Ecclesiæ Archiepiscopus magnæ auctoritatis, res suorum temporum scriptis omni fide prosecutus.

MIRA DE INVASORE ORATORII S. REMIGII.

XVII. Hoc eodem anno, qui à Leone Ostiensi[a] tertius numeratur Bassacij Abbatis monasterij Casinatis, translatum ponit corpus S. Bartholomæi Apostoli ex Lipari insula Beneuentum, sub Sicardo Principe Beneuentano, de quo suprà Sigebertus in Chronographia anno Redem-

[a] *Leo Ostiens. in Chron. Casin. lib. 1. cap. 26.*

A Redemptoris octingentesimo trigesimoprimo his verbis: Sarraceni Siciliam incursantes, etiá Liparim insulam deuastant, vbi corpus Bartholomæi Apostoli quiescebat, quod olim loculo plumbato iniectum, & in mare mersum à Paganis, non ferentibus illud propter nimiam signorum claritatem ab omnibus venerari, ab India vsque ad hanc insulam vltrò delatum fuerat. Cuius ossa modò à Sarracenis huc illuc dispersa, à quodam monacho, ipso reuelante, collecta Beneuentum transferuntur.] hæc ipse. Verùm de translatione ex Indis in Liparim insulam, diuersa diuersorum est narratio. At de his modò satis. S. BARTHOLOMAEI CORPVS DELATVM BENEVENTVM.

B

CHRISTI annus sequitur octingentesimus quadragesimusprimus, Indictione quarta notatus, quo ingraescente in dies magis Theophili Imp. aduersus Orthodoxos persecutione in Oriente, sanctus ille admirandus Ioannicius, de quo sæpè superiùs, de reddenda quàm citò Ecclesiæ pace diuinum responsum accepit, quo consolatus est afflictos spéque iam destitutos miseros Orthodoxos: in rebus enim ab eo gestis sincerissimè scriptis ista narrantur. Cùm enim ad Sanctum rursus venisset Eustratius præfectus monasterij Agaurorum, quoniam res Dei & Ecclesiarum erant tunc mundanis perturbatæ fluctibus: Quousque dixit, res Ecclesiarum non redduntur Ecclesiis? Quousque augebuntur res persecutorum, & immanes nos lacerabunt bestiæ? Ille verò: Parum, inquit, sustine, ô frater, & intelliges Dei potentiam. Erit enim quidá Methodius, qui tenebit C eius clauum, & eum diuino Spiritu gubernabit, qui tollet quidé diuisionem & dissensionem diuinitatis, decretis autem Fidem constituet Orthodoxam, & ad summam pacem & concordiam rediget seditionem, & eos qui restiterant, dextera Domini subiunget. Breue tempus intercessit, & Theophilus quidem ex hac vita excedit.] initio nimirum anni sequentis, vt suo loco dicturi sumus. I. DE OBITV THEOPHILI IMP. S. IOANNICII PRAEDICTIO.

Sed quæ ex anu fatidica Theophilus ipse futurorum curiosus inuestigator acceperit, à Ioanne Curopalata ea describente sic accipe: Theophilo autem studiosiùs de his inquirente, quinam post se regnaturi essent, quædam muliercula ex Agarenis capta superioribus bellis, ingenio ad huiusmodi prædicenda idoneè prædita, præstò fuit. Interrogauit igitur Imperator quæ voluit, & longam Imperatorú seriem qui deinceps successuri essent, D iussit edicere. Hæc mulier siue diuini numinis instinctu, siue dæmoniorum virtute concitata: Tuus, inquit, Imperator, filius succedet cum matre sua, sed post hos Martinatiorum genus Imperiú diutiùs administrabit. Ille simul ac hæc verba audiuit. Martinacium, licet sibi dilectum, detondendum & monachum instituendum curauit, eiusque domum monachorum fecit hospitium: neque hoc solùm dixit mulier illa, verum alia multa quoque futura vaticinata est. Fore enim pronuntiauit vt & Ioannes patriarchali sede excederet, & venerandæ imagines debitum honorem, cultumque consequerentur. Quibus admodum dolens Theophilus, sæpenumerò Reginam hortabatur, & Dromi Logothetam Theoctistum, & iureiurando maximè formidabili obstringebat, ne post suú obitum Ioannem Patriarchatus dignitate abdicarent, néve idolorum (sic enim sacrosanctas imagines appellabat) cultum permitterent.] hæc & alia de aliis prædicta habet Curopalata. Sed hæc E de diuinatione facta Theophilo, anno superiori contigisse, ex eodem auctore colligitur. II. PER FATIDICAM THEOPHILVS FVTVRA EXPLORAT.

Porrò annus iste, qui & vltimus eiusdem Imperatoris Theophili numeratur, eidem Imperatori perquàm molestissimus cessit: siquidem (vt idem tradit Curopalata) ducens exercitum aduersus Sarracenos, magna indignatione commotos ob expugnatam eorum ciuitatem Syriæ Sozopetram, & imparibus viribus cum eis decernere collatis signis necessitate coactus, posteriores referens, & in vitæ discrimen adductus circumuentus Persarum proditione: vix saluus fuga lapsus euasit; sed nobiliores captiuos reliquit, qui & martyrium subiere vnà cum cohorte quadraginta duorum Martyrum, quorum præcipui nominati sunt Theodorus Fortis, Theophilus, atque Boburzicus duces exercitus. Ista quomodo se habuerunt, Ioannes Curopalata enarrat, & alij qui post eum & ab eo descriptam sunt historiam prosecuti. Simulque tunc à Sarracenis factum durum & horrendum Amorij ciuitatis excidium: quibus cladibus Imperator animo consternatus, mœroreque III. THEOPHILVS IMP. VINCITVR ET IN VITAE DISCRIMEN ADDVCITVR.

reque confectus in morbum lethalem incidit, quem dyſenteriam vocant, quo ſequentis anni principio (vt dicetur) vitam finiuit. A

IV. Hoc item anno ciuili bello flagrante Gallia, atque Lothario aduerſus Ludouicum & Carolum fratres agente, ſeptimo Kalendas Iulij acriter inter eos dimicatum eſt: ceſſit tandem victoria fratribus Ludouico atque Carolo: qui ſæpiùs antè crebris legationibus redimere pacem fruſtrà laborantes, in ipſum rem dolis agentem, armis conſerere inuiti licet atque nolentes compulſi ſunt: tandemque factum eſt, vt iuſtitia comite, cruento tamen certamine, periurum germanum vicerint; quo vnico prœlio, relictum Carolus ſibi à patre Regnum firmiter ſtabiliuit. Hæc autem ab exordio quomodo geſta ſint, qui interfuit cunctis rebus Nithardus nobiliſſimus Francus Caroli Magni nepos ex Berta filia quàm fideliſſimè ſcripſit[a]. quem otioſus Lector conſulere pro animi arbitrio poterit: nobis autem quæ ad religionem ſpectare noſcuntur prœlium conſecuta, ex eodem auctore hîc deſcribemus, quæ ſic ſe habent[b] in commendationem Caroli pietatis, qua tunc patris legitimum ſe eſſe heredem oſtendit: B

BELLVM CIVILE INTER FRANCOS.

[a] *Nithar. li. 2.*

[b] *Nithar. li. 3.*

V. Prœlio quidem, inquit, vti præfatum eſt, ſtrenuè peracto: quid de palantibus perageretur, Ludouicus & Carolus, in eodem campo deliberare cœperunt. Et quidam ira correpti, proſequi hoſtes ſuadebant. Quidam & maximè Reges, miſerantes fratris, plebiſque, & vt iudicio Dei & hac plaga repreſſi ab iniqua cupiditate reſipiſcerent, & Deo donante, deinceps vnanimes in vera iuſtitia deuenirẽt, piis viſceribus, ſolito more, optabãt; in quo negotio, Dei miſericordiam, vt præſtolaretur, ſuadebant. Quibus cetera multitudo aſſentientes, à prœlio & præda diſceſſerunt, & ferè mediante die ad caſtra redeunt, quid deinceps conſultiùs actum iri videretur, deliberaturi. Fuit quidẽ ingens numerus prædæ, & ingens cædes, inſuper admirabilis, immò & meritò notabilis miſericordia tam Regum quàm vniuerſorum. Nam diuerſis pro rebus diem Dominicum inibi acturos ſe deliberarunt, in quo Miſſa peracta, amicos & inimicos, fideles & infideles pariter ſepulturæ tradebant. Plaga correptos ac ſemiuiuos eodem modo pro viribus ex animo refouebant. Poſt hos qui fuga euaſerant, miſerũt, offerentes ſi reuerà ſana fide vellent omnia delicta remitti. C

VI. Poſt hæc Reges, populique ſuper* fratris, populoque Chriſtiano dolentes, percontari Epiſcopos cœperunt, quid agere ſuper hoc negotio deberent. Quamobrem vnanimes ad Concilium omnes Epiſcopi confluunt. Inuentumque in conuentu publico eſt, quod pro ſola iuſtitia & æquitate decertauerint, & hoc Dei iudicio manifeſtum effectum ſit. At per hoc immunis omnis Dei miniſter in hoc negotio haberi tam ſuaſor quàm effector deberetur. At quicumque cõſcius ſibi, aut ira, aut odio, aut vana gloria, aut certè quolibet vitio quiddam in hac expeditione ſuaſit, vel geſſit: eſſet verè confeſſus ſecretè, ſecreti delicti, & ſecundùm modum culpæ diiudicaretur. Verumtamen in veneratione ac laude tantæ declarationis iuſtitiæ pro remiſſione delicti mortuorum fratrum ſuorum, in eò quòd imperfecti, peccatis interuenientibus ſe nouerant, & in multis volentes nolenteſque delinquebant, vt ſuo adiutorio ab his exuti liberarentur. Inſuper autem vti hactenus in iuſtitia adiutor & protector illi Deus extitit, ita & deinceps vbique exiſteret, proque his omnibus triduanum ieiunium inuentum: immoque libenter ac celebre celebratum eſt.] hactenus de rebus ab Epiſcopis in eo præſentaneo Concilio conſtitutis. Ducebant enim Francorum Reges in expeditione ſecum complures Epiſcopos, quorum conſiliis atque precibus iuuarentur. D

*frater,

CONCILIVM POST BELLVM PIVM VALDE.

VII. Subdit autem poſt alia iſta Nithardus: Cumque Sueſſonicam peteret vrbem Carolus, monachi de S. Medardo occurrunt illi, deprecantes, vt corpora ſanctorum Medardi, Sebaſtiani, Tiburtij, Petri & Marcellini, Marij, Marthæ, Audifax, & Habacuc, Oneſimi, Mereſine, &* Lecadiæ, Mariani, Pelagij & Mauri, Floriani cum ſex fratribus ſuis, Gildardi, Sereni, & domni Remigij Rothomagorum Archiepiſcopi in baſilicam, vbi nunc quieſcunt, & iam tunc maxima ex parte ædificata erat, transferret. Quibus acquieſcens, inibi remanſit; & vt poſtulauerant, beatorum corpora propriis humeris cum omni veneratione tranſtulit. Inſuper & villam, quæ Bernacha dicitur, rebus eiuſdem Eccleſiæ addidit.] iſta Nithardus. E

*Leocadiæ,

SVIS HVMERIS RELIQVIAS CAROLVS TRANSFERT.

VIII. Porrò ex iis rurſum vſitatum morem inſpicis, vt corpora Sanctorum nominentur, quæ illic eſſent Martyrum collocatæ reliquiæ. Certè quidem (vt de aliis dicere omittamus) numeratorum ibi Martyrum Romanorum non integra illic fuiſſe corpora, quæ ſunt ſuperius dicta de eiſdem Sanctis, ſatis oſtendunt.

IESV

A

OCTINGENTESIMVS quadrageſimus ſecundus ſequitur Redemptoris annus Indictione quinta, quo Gallorum Epiſcopi conuentum habent Aquiſgrani, in quo ex petitione Regum Francorum Ludouici & Caroli decernunt, de iuribus Regni in Gallia hoſtis ipſorum Lotharij Imperatoris. Qui illum eo priuantes, diuidendum decernunt inter ipſos Ludouicum atque Carolum Reges fratres. Quomodo autem iſta ſe habuerint, ex Nithardo, qui interfuit, accipiamus, ac primùm iſta quæ præceſſerunt: I.

CONVENTVS EPISCOPORVM AQVIS GRANI.

Cùm enim Lotharius Imperator in bello anno ſuperiore poſteriores tuliſſet, collecto rurſum exercitu, rurſum experiri aduerſus vtrumq; germanum, Ludouicum Carolumque tentauit: ſed validiorem iſti comparantes exercitum, pergentes aduerſus eum caſtra mouentem, mox captare fugam ipſum cum exercitu coëgere: qui ceteris omiſſis, abiens cum paucis ad Rhodani ripam conſedit. Cùm (inquit Nithardus qui præſens erat) Ludouicus & Carolus eum à Regno ſuo abiiſſe, certis indiciis cognouere, Aquis palatium, quod tunc ſedes prima Franciæ erat, petentes, ſequenti verò die, quid conſultius de populo ac Regno à fratre relicto agendum videretur, deliberaturi. Et primùm quidem viſum eſt, vt rem ad Epiſcopos, ſacerdoteſque, quorum aderat pars maxima, conferrent, vt illorum conſultu, veluti numine diuino, harum rerum exordium atque auctoritas proderetur. Et hoc illis, quoniam meritò ratum videbatur, commiſſum eſt.] hæc Nithardus de cauſa conuentus Aquiſgranenſis. Quibus intelligis pietatem Regum Francorum, haud auſpicari audere magna, niſi ex ſacerdotum conſultu, vt eo modo quid Deo placeret agnoſcerent; & quid per illos reſponſum eſſet, veluti cælitus miſſum oraculum ſecuri ſuſciperent. Quid autem tunc ab Epiſcopis reſponſum ſit, accipe. pergit enim idem qui ſuprà Nithardus: B C

Quibus (Epiſcopis ſcilicet) ab initio geſta Lotharij conſiderantibus, quomodo patrem ſuum Regno pepulerit: Quoties populum Chriſtianum perirum ſua cupiditas effecerit: Quoties idem ipſe hoc quod patri, fratribuſque iurauerat, fruſtrauerit: Quoties poſt patris obitum fratres ſuos exhereditare atque delere tentaſſet: Quot homicidia, adulteria, incendia, omnigenaque facinora vniuerſalis Eccleſia ſua nefandiſſima cupiditate perpeſſa ſit. Inſuper autem neque ſcientiam gubernandi Rempublicam illum habere, nec quoddam veſtigium bonæ voluntatis in ſua gubernatione quemlibet inuenire poſſe ferebant. Quibus ex cauſis non immeritò, ſed iuſto Dei omipotentis iudicio, primùm à prœlio, & ſecundò à proprio Regno fugam illum iniiſſe aiebant. Ergo omnibus vnanimiter viſum eſt, atque conſentiunt, quòd ob ſuam nequitiam vindicta Dei illum eiecerit, Regnumque fratribus ſuis melioribus ſe iuſtè ad regendum tradiderit. Verumtamen haudquaquam illis Epiſcopi hanc licentiam dedêre, donec palàm illos percontati ſunt, vtrùm illud per veſtigia fratris eiecti, an ſecundùm Dei voluntatem regere voluiſſent. Reſpondentibus autem, in quantum noſſe & poſſe Deus illis concederet, ſecundùm ſuam voluntatem ſe & ſuos gubernare, & regere velle, aiunt: Et auctoritate diuina, vt illud ſuſcipiatis, & ſecundùm Dei voluntatem illud regatis, monemus, hortamur, atque præcipimus.] D

III. EPISCOPI TRANSFERVNT REGNVM LOTHARII IN LVDOVICVM ET CAROLVM.

Huc adeſte Politici Nouatores, qui in controuerſiam admodum friuolè reuocatis, num ſummus Pontifex potuerit Francorum Regnum ab Hilderico ſtupido in Pipinum transferre; cùm modò, vt videtis, Francorum Epiſcopi iudices ſederint de Regno & Regibus iudicaturi, atque ſua ſententia (quod maius eſt) Imperatoris Lotharij Regnum hereditarium transferunt in Ludouicum & Carolum, appoſita, vt audiſtis, de his etiam præceptione, quæ & mox fuit executioni mandata. Nam audi Nithardum: Hinc autem vterque illorum duodecim è ſuis ad hoc opus elegit, quorum vnus ego extiti, & ſicut illis congruum, vt inter illos hoc Regnum diuideretur, viſum eſt, contenti ſunt. In qua diuiſione non tantùm fertilitas, aut æqua portio Regni, quantum affinitas & congruentia cuiuſque aptata eſt. Euenitque Ludouico omnis Friſia, &c.] inferiùs verò ab eodem iſta ſubduntur: Quibus peractis, quique illorum è populo qui ſe ſecutus eſt, ſuſcepit, ac ſibi vt deinceps fidelis eſſet, ſacramento firmauit. Et Carolus quidem Moſam Regnum ſuum ordinaturus traiecit, Ludouicus verò, Saxonum cauſa Coloniam petiit.] hunc accipit finem conuentus Aquiſgranenſis, reliqua verò in annum ſequentem, quo iunt facta, reiicimus. E

IV. EPISCOPORVM SENTENTIA EXECVTIONI MANDATA.

Quod

V. THEOPHILI IMP. OBITVS.

Quod est res Orientales pertinet, morte Theophili Imperatoris sublato persecutore, A Ecclesia illa nacta pacem, respirat, piorumque Imperatorum successione virescit, floretque decorem pristinum consecuta. Qui igitur obstinato animo in cultores sacrarum imaginum ab exordio sui Imperij in hanc diem furere non cessauit; à Deo ipse flagella passus meritam vindictam accepit, qui aduersus eum erigens Sarracenos, eisdem in eius perniciem fauit, adeò vt (sicut anno superiori est enarratum) ob acceptas ab hostibus clades mœrore confectus, in lethiferum morbum inciderit, quo tandem modo miserando consumptus, vltimum obire diem coactus sit. Contigit Theophili Imperatoris obitus hoc ipso anno Redemptoris octingentesimo quadragesimosecundo Indictione quinta, tertio Kalendas Februarij.

VI. Quomodo autem ista se habuerint, cùm plures Græcorum scribant auctores, nos ex Ioanne Curopalata ceteris antiquiore petemus historicam veritatem, quam sic narrat: B Cùm Theophilus hac spe decidisset, legationis scilicet ad Francos pro auxilio missæ, defuncto in via Legato, qui missus fuerat, Theodosio, à morbo magis oppressus, lectica delatus, in Magnauram se confert. Vbi conuocato Senatu, & reliquis claris ciuibus, suas calamitates tragicè deplorans, conquerebatur. Coactosque petebat, vt suæ erga se benevolentiæ meminissent, in fide & benevolentia erga vxorem, filiumque suum seruanda, atque ipsis Imperium ab insidiis tutum præstarent. Cumque ij qui coacti erant, facti essent miserabilibus Imperatoris verbis: statim omnium gemitus & eiulatus sublatus est, omnes Deum deprecantes pro Imperatoris salute ac vita vota fecere. Sin autem (quod minùs optabant) mors illum occupasset, pro eius vxore, suaque Regina & filiis polliceri. Item si opus esset, vitam se profusuros, ipsique Imperium illæsum conseruaturos, & illi hoc polliciti.] at quid ad sæuitiam, Herodis instar, Theophilus tunc breui moriturus adiecerit, C ab eodem auctore sic accipe:

VII. SAEVVM THEOPHILI FACINVS.

Vt sibi vitæ finem adesse nouit Theophilus, in maximè obscurum carcerem Theophobum coniiciendum curat ad Bucoleonem (*hunc enim de affectatione Imperij calumniis impetitum fuisse pluribus idem narrat auctor.*) Iamque appropinquante fine, caput ei amputatum sibi afferri iussit. Quo accepto, manibus capillos contingens, supremum hoc verbum dixit: Neque post hæc ego ero Theophilus, neque tu Theophobus.] ita miser hac nouissima in virum innocentissimum exatiatus crudelitate, ad vitæ finem appropinquauit.

VIII. DE THEOPHILI IMP. POENITENTIA.

Ceterùm in ipso fine exhalaturum spiritum pœnituisse Theophilum erroris sui, & à Deo consecutum esse misericordiam, ex antiquioribus monumentis prodidit Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus in expositione pro Concilio Florentino Sessione quinta his verbis: Imaginum oppugnator Theophilus diuinorum & sanctorum virorum & D Augustæ seruatus est precibus.] & quòd hoc non satis videretur, paulo pòst subiicit ista: Neque enim aut sanctorum virorum preces, aut Augustæ studium pro Theophilo valuissent, nisi priùs ille suum peccatum confessus esset, sanctasque imagines colere & honorare, iustum esse asseruisset. Quoniam is valdè illustris extitit, sed cùm in hæresim delapsus esset eorum qui imagines oppugnabant (vt de eo scripta docet historia) os eius admodum diductum est, ita vt viscera conspicerentur. Pòst cùm ipsam venerabilium imaginum adorationem sanctam esse comprobasset, arreptam ex sinu cuiusdam eorum qui aderant, eamdem imaginem reuerenter osculabatur. paulo pòst inde ad tribunal raptus est. Pro quo cùm assiduæ preces à sanctis viris & à Regina effunderentur, ei venia data est.

IX. VISIO DE ANIMA THEOPHILI.

Nam Theophilum in somnis Regina conspexit vinctum, tractumque ab innumerabili præcedentium & subsequentium multitudine. ante illum ferebantur diuersa instrumentorum genera ad torquendum accommodata; ipsaque videbantur eos sequi qui ad pœnam adducebant, quousque ad conspectum terribilis Iudicis peruenerunt, Theophilumque ante ipsum statuerunt. Prouoluta igitur ad Iudicis illius tremendi pedes enixè multis lacrymis Augusta pro viro suo deprecabatur. E

X. Ad quam terribilis Iudex dixit: Mulier magna est fides tua: propter te, sacerdotumque tuorum preces, coniugi tuo do veniam. Tunc ministris suis dixit: Soluite eum, vxorique eius tradite. Similiter & sacer Patriarcha Methodius scilicet, omnium hæreticorum, Theophiliique ipsius adnotatis scriptisque nominibus, hæc eadem sub sacra mensa collocauit, eademque nocte, qua regina visionem aspexit, vidit & ipse diuinum Angelum magnum

A gnum templum ingredientem, qui dixit: Episcope exauditæ sunt preces tuæ, & veniam Theophilus impetrauit. Somno ergo experrectus, ad sacram mensam aduenit, ibique cùm legeret paulò antè conscriptum libellum, inuenit, ô Dei iudicia! Theophili nomen obolitum.] hucusque de saluato Theophilo Gennadius. Quæ hoc anno post creatum Methodium Patriarcham oportuit contigisse, de quo paulo pòst dicturi sumus. modò autem ad Theophili successorem conuertamus orationem. Quomodo autem mox Michaël Imperium post patris obitum sit consecutus, ita Curopalata enarrat:

XI. POPVLVS RECIPIT MICHAËLEM IMPERATOREM.

Cùm autem Theophilus vitam finiisset, filius eius Michael Imperij sceptra suscepit cum matre Theodora, eos habens tutores & curatores, quos ipsi in testamenti tabulis B morantes Imperatoris erga ipsos beneuolentiam, multisque dictis ad demulcendos ac deliniendos animos audientium sibi amorem conciliarunt; qui pro salute Imperatoris, vel proprium sanguinem se fusuros polliciti sunt; pollicitationesque statim iureiurando obstrinxere.] sed quid eius mater Theodora simulatque cum filio firmatum Imperium accepit, piè religioseque peregerit, audi ista dicentem eumdem Curopalatam:

XII. MANVEL RESISTEBAT VERITATI.

Igitur Theodora Imperio cum filio potita, statim & ab initio piorum virorum monitis, quæ ad Iconomachorum sectam extirpandam pertinebant, explorabat; quæ quidem à Leonis ex Armeniis Imperio, vsque ad eumdam Theophili obitum omnem Romanorum ditionem peruaserat. Assentiebatur eius demolitioni Theoctistus quoque, sed Manuel ad quoddam tempus ambiguus fuit. Verùm nemo apertè ac liberè loqui de ipsa eruenda audebat, cùm maxima cœtus pars & Senatus; atque adeò ipse Patriarcha hac C hæresi imbuti essent. Solus autem Manuel diuina vi impulsus id ausus est. Nam priùs (vt dictum est) animi dubius erat in sacrosanctarum imaginum cultu, quem posteà tali de causa complexus est.

XIII. QVOMODO MANVEL RECEPIT CVLTVM IMAGINVM

Grauissimo morbo fuerat occupatus, iamque eius vitæ salus desperata erat, omni medicorum arte fatigata. Venerunt igitur ad ipsum quidam qui eum decessisse audierant, venerandi ac pij monachi à monasterio Studij. Qui cùm ad lectum accessissent, eumque adhuc viuere & spirare cognouissent, prædixerunt fore vt viueret, & in pristinam valetudinem restitueretur. Qui priùs nullam his fidem habebat: verumtamen instantibus diuinis viris, hortantibusque ne dubitaret de virtute Dei quæ sibi illuxerat: paululùm morbo alleuatus est tenui atque imbecillo cantu: Et quomodo (ipsis inquit) erit hoc mihi, ô diuini Patres? animæ vires defecerunt, corpus totum exhaustum est & aruit, & ego iaceo D quasi salsamentum conditum & exsiccatum, nulla alia re à mortuis differens quàm solo spiritu. quænam igitur spes? vel quæ ratio persuadebit me conualiturum, pristinamque sanitatem restitutum iri? Responderunt igitur sancti viri illi: Omnia fieri à Deo possunt, neque quidquam est quod ille non possit. Si igitur operam dabis cùm conualueris, vt Iconomachorum extinguatur incendium, & sacræ imagines, & priscæ & patriæ leges restituantur: pollicemur tibi vitam. Quo dicto abierunt. Manueli verò, nec opinato, & præter omnem expectationem melius esse cœpit, naturalesque vires sine vllo impedimento redibant, ac breuiori tempore ab omni vi morbi liberatus est.

XIV. MANVEL AGIT CVM IMPERATRICE DE RESTIT. IMAGINVM.

Statimque facilè equitans ad palatium se confert, & ad Reginam ingressus omnibus modis eam hortari cœpit, vt sanctas restitueret imagines. Quæ tamen iam pridem sibi dari huiusce modi expectabat occasionem; siquidem à parente sua ad id semper accendebatur, E & à matris fratribus Patriciis. Sed tamen restitit Theodora verbis Manuelis, siue iusiurandum erga virum verita, siue tamen (vt diximus) quòd metueret frequentiam eorum, qui hæresi detinerentur. Instante autem Manuele, Theodora: Meus, inquit, ô Magister, vir & Imperator veritatis amator erat, & nihil vmquam inconsideratè fecit, atque hoc dogma, nisi sacris legibus & sanctis Scripturis esset interdictum, numquam ille ex Ecclesia tollendum curasset. Quæ cùm illa dixisset, propediem illi adesse vitæ finem, Imperijq; amissionem minatus est, neque ipsi tantùm, sed etiam eius filio, nisi diuinum ornatum sanctis imaginibus templum restitueret. Quibus verbis siue deterrita, siue (vt diximus) alioqui prompta Regina omni studio rem suscepit. Statimque in Theoctisti tentoriis, omnes prudentia & eloquentia præditos viros tum ex themate, tum ex Concilio cogi iussit, ibique disputari ac proponi, quæ ad rectam fidem pertinerent. Omnibusque, vt ita

PVBLICA DISPVTATIO.

dixerim, congregatis, multisque verbis factis, & testimoniis sacræ Scripturæ non paucis adductis, pia pars tandem superior fuit. A

XV. RESTITVTAE SACRAE IMAGINES.

Ac subitò dogma propositum est, vt sacræ restituerentur imagines, Episcopis, monachis, & senatoribus, quicumque maioris partis priùs morbo detinebantur, quod esset melius ediscentibus, & veritatem edoctis, sententiam in melius commutantibus. Quicumque verò altiori impietate hæresi infecti ita se haberent, vt à praua opinione deduci non possent, illi è ciuitate electi, in exilium mitterentur. Sublato item impio Patriarcha, & pontificatu abdicato, per quosdam viros fide dignos ad eum missos ex iis qui custodiæ palatij præerant. Quibus obedire ille priùs noluit, neque de sede decedere, affirmans numquam volentem ab ipsa Ecclesia recessurum. Qui vbi reuersi ad Reginam, quæ eos miserat, eam de illius pertinacia docuerunt. Statim Bardas Patricius Reginæ frater mittitur percontaturus, quare Orthodoxæ Fidei non cederet Patriarchatum? At Ioannes versutus & callidus tum in scribendo, tum in comminiscendis calumniis, vt si quis alius, B plumbo sibi ventrem, tergaque compunxit, & nares, vt videretur ab aliquibus flagris cæsus, & ab his qui missi fuerant ita se affectum exclamans, qui barbarico more se inuasissent. Sed præcipuè à Constantino Viglæ Drungario supplicabat tantisper sibi veniam dari, quoad vibices euanescerent. & hæc Ioannes dixit.

XVI. METHODIVS CONSTANTINOPOL. EPISCOPVS ELIGITVR EIECTO IOANNE.

Bardas autem patefacto & redarguto illius commento, ira percitus vel inuitum de Patriarchatu deiecit. In cuius deiecti locum Regina Patriarcham Ecclesiæ sacrum ac diuinum virum Methodium sufficit, qui adhuc martyrij puncta ob confessionem in carne sua gestabat, omnibus piis sacerdotibus, & laicis, & monachis, & illis item qui sese in montibus exercebant, multo gaudio illius declarationem approbantibus. Qui confestim ad Reginam profecti, vnanimes æterno anathemate hæresim illam condemnarunt.] Hæc initio Imperij quæ à Theodora eiusque filio recte gesta sunt. C

XVII. CONCIL. CONSTANTINOP. PRO CVLTV SS. IMAGINVM.

Verùm ista de restitutione imaginum habita disputatione, & hæresis condemnatione, electioneque Ioannis atque subrogatione Methodij nequaquam perfunctorie facta sunt, sed secundùm canones, ad hæc agenda congregato Concilio, de quo hîc intexenda est Theophanis presbyteri temporis huius scriptoris narratio, qui in oratione in sanctum Nicephorum Patriarcham dicta, habet hoc anno, post Theophili Imp. obitum, opera Theodoræ Augustæ Synodum Constantinopoli esse collectam; illicque damnatam hæresim, & ipsum Patriarcham Ioannem hæreticum, Methodium verò electum. hæc enim habet: Postquam defuncto Theophilo, Imperium ad eius vxorem Theodoram & filium eorum Michaelem admodum adolescentem delatum est, in pietatis studium curamque maximè incubuit femina, verè Dei munere (vt nomen eius indicat) data, ex omnibus præclaris & magnis facinoribus, quibus Principes probari solent, nullũ præstantius existimans, quo D tutius sibi Imperium confirmaret, aut virilem in feminea persona fortitudinem exerceret, quàm si pietatis & religionis cultu Deum sibi propitium redderet. Id autem nullo pacto faciliùs aut commodiùs posse contingere, quàm si perturbationem in Ecclesia iam diu excitatam sedaret, & partem in illa morbo laborãtem reduceret ad sanitatem; & qui inter se animi essent abalienati, conciliarentur, atque idem omnino sentirent. Sic igitur fore, vt cùm vna esset omnium sententia atque idem sensus, vera sinceraq; Fides Apostolorum, Patrumque institutis tamquam solidis fundamentis insistens, firma atque immobilis conseruaretur, & sibi deinceps Imperij gubernatio facilis & tolerabilis permaneret.

XVIII. Hæc igitur cùm illa verè animo excellens & mente fortis Regina ingenio suo excogitasset, & prouidentia considerasset, re cum illis qui erant in magistratu & dignitate constituti communicata, accersit cum ipsis eos qui inter monachos præstabant, & de imagi- E num instauratione quæstionem proponit. Cùmque idem omnes consentientes comperissent, diuturnoque eius rei desiderio teneri, atque animo excruciari propter religionis in ea re mutationem, postulauit, vt se etiam Patrum auctoritatibus ad veritatem confirmarent, quas variis in libris inuenissent. Mandauitque quo in loco palatij præfinito cœtus Ecclesiasticus vniuersus cogeretur, & ad populum ea de re quàm apertissimè verba faceret. Tanta autem multitudo confluxit, vt numero comprehendi non posset. Conuenerunt enim non solùm illi, qui mentem sanam impietatis temporibus conseruarant, verùm etiam quamplures ex iis qui cum pietatis hostibus consenserant, quique sacerdotijs & Ecclesiis regendis ab ipsis electi fuerant: è vestigioque mutata sententia, eos qui sanctas imagines oppugnarant, anathemati subiecerunt.

Qua

A Qua quidem celeri & insperata rerum mutatione, Ioannes qui tunc impiè munus pontificium administrabat, stupore & mentis caligine captus, parum abfuit, quin ipse sibi manus inferret, mortemque consciscere. Hic enim sceleris caput & summa fuerat, qui cùm impiè sentiret, & apud Imperatores auctoritate posset anteà plurimùm, eos mendaciis & dolis, imprudenter, inconsiderateque confictis, in impietatis barathrum impellebat. Eo igitur propter flagitia quæ in Deum admiserat, vno omnium consensu & cunctis tum magnorum Imperatorum, tum vniuersi cœtus Ecclesiastici suffragiis à sacra sede cum ignominia electo, Methodius vir & vita & doctrina valdè probatus, & qui pro veritate & religione multa certamina & longum exilium pertulerat, atque inde plagis & carcere diu cruciatus redierat, omnibus in dignitate constitutis approbantibus, electus est, qui sacram Reginæ vrbium ciuitatis sedem obtineret. XIX.

Tunc Nicææ secundum diuinitus electum sanctum Oecumenicum Concilium, quod B Irenæ Imperatricis verum ab ipsa pace nomen habentis, & Tarasij maximi beatissimique Patriarchæ studio celebratum est, meritò firmam obtinuit auctoritatem ac robur, cùm omnes quæ, Deo aspirante, in ipso decreta fuerant, comprobarent. Tunc omnes Ecclesiæ suum vbique decus receperunt, & venerabilium imaginum splendore fuerunt illustratæ: electisque illis qui eas nefariè infectabantur, sacerdotes in eis ac duces recti dogmatis sunt constituti.] hactenus Theophanes de rebus in Synodo Constantinopolitana aduersùs Iconomachos, gestis. Tunc accidit, vt inter alios Orthodoxos Confessores ad sedes Episcopales promotos fuerit Theophanes ille Theodori frater vultu litteris exaratus, de quo plura superiùs, qui Nicææ Bithyniæ factus est Archiepiscopus. de quo etiam proximè suo loco, hoc eodem anno, dicturi sumus. XX.

Sic igitur hæresis illa, quæ Constantinopoli ante centum viginti annos è portis inferni magno fastu, auctore Imperatore, potens ac furens in Ecclesiæ damnum erupit, & re- C pressa sæpiùs, rursus sanguine Sanctorum ebria audaciùs est debacchata Constantinopoli: hoc anno tandem penitus extincta fuit. Quanta ista inuexerit secum mala, quot quibusque cladibus sæpiùs pessumdederit Ecclesias Orientales, nec mente nedum scriptis quis assequi possit, vt licet totus hic Tomus in his insumptus sit, haud tamen scriptorum inopia cuncta complecti potuerit, sed vix ex plurimis pauca receperit ex iis, qui sunt reperti huius sæculi, scriptoribus eruta. Deplorauit frustrà iacturam suam Imperium Orientis, cùm huius occasione hæresis, Occidentalis Imperij disp endium passum est, cùm in pœnam Imperatoris Iconoclastę fuit ab illo diremptum, atque posteà genti facienti fructum eius, collatum est, homini inquam Dei amico & qui inuentus est secundùm cor eius, Carolo Magno Imperatori. Quis vmquam Regum vel aliorum Principum gloriari D potest, aliquod sibi & successoribus suis ex hæresi bonum partum? Sicut enim à patre mendaciorum ipso diabolo bonum nullum, mala omnia prouenire, nullus ignorat; ita planè ab eius inuentis, ipsis inquam hæresibus, innumera in orbem semper inferri damna, dubitare quis potest? Vt de his iam illud quod est in Iob[a] iure dici possit: Vidi eos qui operan- [a] Iob 4. tur iniquitatem, & seminant dolores & metunt eos, flante Deo periisse, & spiritu eius iræ esse consumptos; rugitus leonis, & vox leænæ, & dentes catulorum leonum contriti sunt. Tigris periit eo quòd non haberet prædam, & catuli leonis dissipati sunt.] cùm videlicet eiusdem hæresis auctores & propagatores Leones Isauricus & Armenus, & eorum successores Iconoclastæ Imperatores, vnà cum sua ipsorum hæresi tigridis nomine designata consumpti sint absque vlla spe. De quibus triumphans Ecclesia, Martyrum fuerit illustrata coronis, insignita trophæis, innumerisque de prostrata impietate locupletata victoriis. XXI. HAERESIS ICONOCLASTARVM PENITVS DISSIPATA.

Quando & inter insignes Orientis Ecclesiæ pugiles, præcipuè enituit virtus Studitarum: E hi enim suis precibus (vt vidisti) reuocando pæne mortuum ad vitam curatorem Imperij, coëgerunt hæresim mori. Alumni isti erant magni illius Theodori eiusdem monasterij Studitarum Præpositi, cuius certamina eadem ex causa suscepta, illata sæuissima verbera, eademque toties repetita, tum conceptam, modò perfectam peperere pacem Ecclesiæ. Quæ enim ipse seminauit in lacrymis, messuerunt filij in exultatione: irrigauit ipse crebriùs sata sanguine, venerũt filij cum exultatione portantes manipulos suos, vt secundùm illud Dominicum dictum his acciderit: [b] In hoc enim est verbum verum, quia alius est [b] Ioan. 4. qui seminat, & alius est qui metit: Ego misi vos metere quod vos non laborastis, alij laborauerunt, & vos in labores eorum introistis.] Sed iam ad sanctum Methodium redeamus, de quo auctor qui sui temporis res gestas prosecutus est Ioannicij, ista habet: XXII.

XXIII. QVA OCCASIONE RVRSVM SCINDATVR ECCLESIA.

Methodius re vera vir sacrosanctus,& homo Dei in sacris collocabatur sedibus (vt de eo idem sanctus prædixerat Ioannicius) & vt semel dicam cùm omnia ab eo fuissent ducta ad Fidem Orthodoxam, & sopitus esset omnis fluctus, & sæua tempestas, & res erant quietæ: quædam alia seditio excitatur à piis, & res Ecclesiæ rursus erant diuisæ, & redactæ in duas opiniones. Nam alij quidem volebant habere in ministerio eos qui dignitatem sacerdotij acceperant ab Iconomachis, vtpote qui per hoc nihil pietati officerent.] quòd scilicet ea hæresis non dogmata de diuinitate vel humanitate Christi, vel quid huiusmodi Ecclesiæ Orthodoxæ tetigerit, sed ritum & traditionem Ecclesiæ labefactarit. Illi autem (subdit auctor) profanis sancta tradere manibus, putabant omnino esse impium,& minimè Deo gratum nec admittendum. Et qui Deo quidem verè viuebat Methodius ægrè ferebat,angebatur, corde lacerabatur, putabat magnum Paulum resonare in auribus,propemodum hæc loquentem: [a] Vtinam sim à Christo anathema pro fratribus meis secundum carnem, si modò steteritis nobiscum,& communiter Trinitatem glorificemus.] Et ille quidem sic se habebat,omnes illos comministros habere desiderans qui in reliquis essent, Orthodoxæ sententiæ. At quid aduersarij? subdit auctor: Illi autem parati erant omnia pati potiùs quàm dimittere ea quæ visa fuerant, adeò vt hinc in partes duas scinderetur cœtus Ecclesiæ,& alij quidem secum,alij verò cum illis se coniungerent.

[a] *Rom. 9.*

XXIV. S. IOANNICIVS SEQVESTER PACIS ECCLESIAE.

Dei itaque amicus Ioannicius incidens in res adeò turbatas, partim quidem per se, partim verò per litteras veluti fistula reuocabat diuulsam partem gregis, & ei qui est solus Deus, qui est solus bonus pastor & non mercenarius conciliabat: maximè verò Archiepiscopi Methodij iam labantem recreabat animum, multa quidem & alia scribens. Ante omnia autem iis qui homousion absurdè & aliquo modo scindunt,nouasque & absurdas opinantur diuisiones: eis ne aurem quidem adhibere suadebat, non sal, non rectum cum his habere commune, non eos alloqui, sed quàm maximè declinare eorum congressionem. Admonebat enim, ne posse quidem sanctum eum reputari sacrificium, cùm qui sacrificatur contemnit & vilipendit. Scribebat autem Methodio, vt illos potiùs haberet circa diuinum sacrificium, quos nosset cum eo sentire de dogmate Orthodoxiæ. In fine verò epistolæ valere eum circa sanam rationem optauit magnus Ioannicius.] Sic igitur in eamdem sententiam qua Methodius, pedibus abiens S. Ioannicius, suadebat illos procul tantùm facere ab altari, qui adhuc essent hæresi inquinati, non pœnitentes, erroremque detestantes, & præ ceteris Iconomachos. pergit auctor:

XXV.

Cùm hæ venissent litteræ, diuinus quidem Methodius memoriæ mandauit ea quæ scripta fuerant. Improbi autem homines eam rem irridebant, & habebant ludibrio, & malè ab ipsis bonus audiebat Ioannicius. Ille verò cùm cognouisset, quòd ipsi eum calumniarentur: ita stans vt eum omnes possent audire, de Deo, & de rebus diuinis disserens, eos ita vi cepit, & in suam redegit potestatem, vt non solùm abstinuerint à sua in eum insania, verùm etiam eorum mentes ad id quod est melius conuerterit, & iis dimissis, quæ priùs eis visa fuerant, Orthodoxæ Fidei dogma didicerint,vt ipse exprimebat. Sic frequentissimus ille populus victus fuit ab vnius hominis virtute, & totæ ciuitates dependebant ab vna illius sententia, iis quæ meditata fuerant longo tempore, breui depositis.] hæc de his auctor.

XXVI.

Qui igitur post tot Ecclesiæ Constantinopolitanæ naufragia, eius clauum è manibus hæreticorum euulsum moderandum suscepit Patriarcha Methodius, ad reuocandos in Ecclesiam lapsos mirificè laborauit. quòd verò hi reperirentur variæ ætatis, diuersæque conditionis: ne vilesceret Ecclesiastica disciplina, eosdem omnes diuerso modo censuræ Ecclesiasticæ voluit esse subiectos. Quamobrem pro salute omnium eiusmodi promulgauit edictum, cui eiusmodi titulus reperitur inscriptus:

[b] *Extat bibliotheca Sanct. tom. 6. col. 619. & addit. ad Theod. Balsam.*

Methodij sanctissimi Patriarchæ Constantinopolitani de iis qui abnegarunt,per diuersos modos & ætates [b].

XXVII. CANONES POENITENTIALES METHODII PRO LAPSIS.

Si puer quidem comprehensus fuerit, & abnegauerit seu metu, seu ignorantia & inscitia: is propitiationis preces septem diebus accipiat, & octauo die lauetur, & à lauacro linteo accinctus chrismate inungatur, vt solent inungi qui baptizantur, & ferat vestes nouas, secundùm ordinem eorum qui illuminantur.

XXVIII

Si autem sint adolescentes, vel senes, senióve confecti; si quidem per tormenta negauerunt, clementer ac benignè cum eis agatur, sed duas Quadragesimas ieiunent, vacantes orationibus, & genuflectiones assiduasque preces peragentes. Duarum autem Quadra-

A drageſimarum fine appropinquante, octo diebus propitiatorias preces ſuſcipiant, & ſub omnibus qui inueniuntur cum ſacerdote qui pro eis Deum placat, eas faciant, & dicant intenſa voce, Kyrie eleiſon, centies. Et ſicut ſuperiùs ſtatuimus,lauentur & vngantur ſecundùm priorem conſtitutionem; & celebrato ſacrificio, ſacroſanctis myſteriis digni habeantur, vacantes Eccleſiæ & ſacrorum celebrationi octo diebus.

XXIX.

Si qui autem ſua ſponte ad negandum transfugerunt: ij quidem habent canonem terribilem; ſed propter commiſerationem duos annos ieiunent à carnium & omnium eſu, & à vino abſtinentes, genuum inflexiones facientes, ſi ſint quidem iuuenes & robuſti, quotidie centum diebus, ducenties dicentes, Kyrie eleiſon. Duobus autem annis expletis, ante octo dies preces propitiatorias accipiant, & quæ ſequuntur, vt priùs ſtatutum eſt, in ipſis fiant, ſiue ſint viri ſiue mulieres, modò ſint perfecti ætate.] iſta Methodius.

XXX. DE FASCIA ANTERIORI PATRIARCHARVM.

At nec de ipſo illud prætermittendum, quod tradit Glycas his verbis: Quia Methodij malæ propter ſacrarum imaginum propugnationem contundendo læſæ ſolutæque fuerant à Theophilo,neceſſe habebat, vt eas tenui quadam faſcia linea obligaret: vnde mea quidem ſententia mos inoleuit,hodieque durans,vt Pontifices ab anteriori parte lineas faſcias alligatas habeant.] hæc ipſe.

XXXI. THEODORA AVGVSTA CONVIVIO EXCIPIT SANCTOS CONFESSORES.

Sed redeamus ad Theodoram Auguſtam, quæ expleta Synodo, de reſtituta Fide Catholica, expurgataque à fæce hæreticorum Eccleſia Conſtantinopolitana, collocato iam in throno Catholico Patriarcha, hilaris conuiuium Orthodoxis Confeſſoribus præparauit,in quo quid acciderit, hæc accipe à Curopalata, qui ait: Iconomachorum hæreſis tali modo terminata eſt, & Orthodoxorum Eccleſia ſuum recepit ornatum, venerandarum imaginum reſtaurationem. Hanc celebritatem rectæ Fidei colens olim beata Regina,Eccleſiæ cœtui conuiuium præbuit in loco, vbi palatia Curiani ſita erant. Cum ceteris conuiuis numerati ſunt & inuitati Theophanes & illius conſanguineus *immò germanus* Theodorus, in quorum vultu notæ inuſtæ erant.]

XXXII.

Quod ad Theodorum pertinet, ex his (ſi iſta verè ſe habent) corrigas opus eſt quæ in Actis vitæ eius atque fratris Theophanis leguntur, vbi dicitur Theodorus ante redditam Eccleſiæ pacem eſſe defunctus in carcere; quem ad hæc etiam peruenisse tempora, ſermo ille hiſtoricus recitari ſolitus apud Græcos ipſos in Eccleſia Dominica prima Quadrageſimæ, habet, ceteriſque omnes Græcorum hiſtorici tradunt poſt Curopalatam, qui ſic pergit: Iamque vigente conuiuio,& tragematis, placentis videlicet ac bellariis appoſitis, frequenter Regina in ora Patrum oculos intendens, & perſpiciens in eorum facie inuſtas litteras, ſuſpiria emittebat & lacrymas. Et quidam de Patribus hoc conſpicatus, cauſam rogauit, cur illa tam frequenter in ipſos oculos intenderit. Quæ cùm reſpondiſſet: D Veſtram admiror fortitudinem, quomodo inſculpi in ore veſtro tot litteras ſuſtinuiſtis,& miſereor,atque infelicem illum cenſeo, qui tanto in vos odio adductus eſt, vt hæc patrarit. Reſpondens beatus Theophanes: Pro hac,inquit, pictura, Regina, in iudicio Dei incorrupto cum tuo viro & Imperatore iudicabimur.

XXXIII.

Quo dicto perculſa eſt Regina, & cum lacrymis Sancto dixit: Et hæc eſt pollicitatio veſtra, & ſcripta fœdera, vt non modò non ignoſcatis, ſed etiam ad iudicium adducere & vocare ſtudeatis? Quam redarguens Patriarcha & reliquus ſanctorum Epiſcoporum cœtus, & doloris vehementiam alleuantes,exurrexerunt,& ſtatim dixere: Noſtra, ô Regina, fœdera & pacta firma & ſtabilia ſunt, ita vt mutari nequeant, ſed iſtius contemptum iam valere ſinere honeſtum eſt: atque ita mitigatus eſt Reginæ dolor.] hæc de his Curopalata, ex quo deſcripſere reliqui Græcorum auctores. Quod ad pollicitationem E Epiſcoporum & pacta, quæ exigebat ab Epiſcopis Theodora. Auguſta pertinet: nihil aliud puto intelligere voluiſſe, niſi quòd iidem Epiſcopi promiſiſſent hæreticis omnibus pœnitentibus tam viuis quàm defunctis tribuere veniæ ſpem. Porrò eumdem Theophanem Confeſſorem Theodori germanum,glorioſique confeſſionis merito,creatum fuiſſe Archiepiſcopum Nicææ in Bithynia ciuitate, teſtantur qui eius certamina ſcripſit, & alij Græcorum hiſtorici.

XXXIV.

At verò erectio iſta atque reſtitutio ſacrarum imaginum in Eccleſiis Conſtantinopolitanæ ciuitatis ſolemni ritu, celebriſque facta eſt pompa, conuenientibus Imperatoribus in magnam Eccleſiam, vnà ſimul cum ſacro clero, atque venerandorum ordinibus monachorum,confluentibus pariter ex viis omnibus, inſtar amnium in mare immittentium ſe agminibus populorum. Celebrataque ſunt veluti encænia quædam innouatæ atque

sanctificatæ & illustratæ basilicæ, quæ ab impiis Hagiomachis Iconoclastis fuerat deformata, profanata, atque penitus denigrata. Sacræ sunt illic preces publicæ recitatæ, sacrosanctum sacrificium incruentum oblatum in gratiarum actionem ob tot tantaque simul à Deo populo suo præstita beneficia; quòd qui in duas partes diro schismate scissus esset, iam diruto interiacente & ab inuicem diuidente altero pariete, coiisset in vnum corpus sub vno capite sancto Methodio, sicut in vnam Fidem, veteremque ritum atque traditionem, atque conueniissent in vnam Ecclesiam. A

XXXV. Tunc & magnus Confessor Theophanes vultu inscriptus, decorus facie ob elucentia in ea pulchra stigmata confessionis, sacrum Deo in gratiarum actionem cecinit hymnum, triumphale carmen, instar Moysis post transitum maris rubri, hostibus mari mersis, filiis Israël liberatis, choream sacram ducens, & præcinens, ceteris recinentibus, dignas Deo, Deique Genitrici gratiarum actiones alacriter persoluit. B

XXXVI. Tempus erat, quo celebrari consueuit in Ecclesia solemne ieiunium Quadragesimæ, cuius ingressus instabat prima Dominica; sed luctus & pœnitentiæ tempus illud, in gaudium & lætitiam atque exultationem & iubilum est conuersum, vt secundùm sacrũ vaticinium Isaiæ[a] 61. daret in eo Dominus coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris.] Cùm & nec deessent, quæ subiicit: Vocabuntur in ea fortes iustitiæ, plantatio Domini ad glorificandum.] Confessores nimirum Catholicæ Fidei, qui magno robore sustinuissent ferociter debacchantes atque furentes aduersarias potestates. sed & factum quod sequitur: Et ædificabunt diruta à sæculo, & ruinas antiquas erigent; & instaurabunt ciuitates desertas, dissipatas in generationem & generationem.] Cùm videlicet non in vna ciuitate Constantinopolitana solum modò, sed vbique, longè lateque, toto Orientali Imperio Romano, in pristinum decorem & cultum omnes restituerẽtur Ecclesiæ. Sed & ne quid deesset ad plenam ab eodem Propheta decantatam lætitiam, eque tunc fieri contigit, quod subditur istis verbis: Et stabunt alieni, & pascent pecora vestra, & filij peregrinorum agricolæ & vinitores vestri erunt.] Cùm scilicet qui alieni erant à Fide Catholica, atque etiam ab vnitate Ecclesiæ peregrini, iidem æquè simul in vna Fide coniuncti, & coagmentati ex alienis facti sunt proprij, & ex peregrinis ciues Sanctorum & domestici Dei, iidemque pastores populorum atque cultores agri Dominici; vt vna omnium vox exultationis esset psallentium Dauidicum illud: [b] Psal. 86. Sicut lætantium omnium habitatio est in te.] atque ad postremum absolueretur quod subditur: Vos autem sacerdotes Domini vocabimini, ministri Dei nostri.] Cùm legitimè præesse cœperunt Ecclesiis, in quibus anteà à lupis lupi fuerant instituti titulo mentito pastorum, redditi iam ex lupis veri pastores, custodes gregis; atque ministri fideles; adeò vt ex hac die numquam ampliùs auditus fuerit in Orientis Ecclesiis eiusmodi in sacras imagines vlulatus funestus luporum, rugitusque leonum sæuientium Imperatorum, sed tantùm hoc nostro sæculo, in Occidente, proh pudor, ruditus vilium asinorum in sacras imagines calcitrantium. C D

EX PERFECTA VICTORIA, PACE, ET VNITATE PVBLICA LAETITIA.

XXXVII. Ceterùm secundùm quod est scriptum in Psalmo: [c] Psal. 75. Cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.] Haud satis visum Ecclesiæ Orientali pro tot tantisque à Deo beneficiis consecutis in restitutione sacrarum imaginum vnica tantùm celebritate immensitatem quam deberet gratiarum actionis explere: quamobrem sacro Antistite vnà cum collegis Episcopis Methodio decernente, statutum fuit, vt annua die, eadem prima Dominica Quadragesimæ, perpetua memoria tanti à Deo accepti beneficij coleretur, recoleretur que in ea cum ingenti gratiarum actione restitutus in Oriente sacer cultus imaginum. Quæ tanta celebritas pietatis hactenus apud eos feliciter perseuerat. E

ANNVA FESTA DIES PRO RESTITVTIONE SS. IMAGINVM.

XXXVIII. In qua inter alias diuinas laudes sacra victoriæ cantica duo in Ecclesia publicè occinuntur, Theophanis Confessoris alterum, alterum verò Theodori Studitæ titulo prænotatum. Quæ ipsa hîc tibi reddituri sumus, tum Græcè, tum Latinè fideliter scripta. Noster enim Federicus Metius vir honestissimus & Græcarum rerum peritissimus, à quo accepimus, Latinitati donauit accepta ipsa è Græcorum sacro libro, Triodio, nuncupato, quo vtuntur pro diuinis Officiis celebrandis à Septuagesima vsque ad Octauam Pentecostes; in cuius liminari pagina legitur, librum illum exaratum à S. Cosma, auctum verò à Theodoro atque Iosepho Studitis, & aliis Patribus: inter quos nominatur Nicephorus Callistus, cognomento Xanthopulus. Ibidemque etiam latius declaratur, cur idem volumen, Triodium nominetur.

DE DVOBVS HYMNIS IN EA CANI SOLITIS.

In eo

A In eo autem, qui secundo loco ponitur hymnus Theodori Suditæ nomine, considerandum putamus, ipsius hymnum illum esse non posse, quem ante hæc tempora ex hac vita migrasse vidimus, & hymnus ille non ante hæc tempora, cùm pax est Ecclesiæ restituta, potuit esse scriptus: quod & auctor ipse demonstrat manifestiùs, dum in eius septima oda vigintiocto annos persecutionis huius numeret, à tempore scilicet, quo regnare desinente Irena Augusta pacis Ecclesiæ conciliatrice, successit Leo Armenus Imperator Iconoclasta, Ecclesiæ persecutor, à cuius Imperij exordio vsque ad Theophili Imperatoris obitum, quo extincta est persecutio, tot anni, nempe viginti octo, interiacent. Quamobrem dicendum est, hymnum illum Theodori esse non posse, quem existimamus alicuius ex discipulis eius, monasterij Studitarum professoris esse opus, & fortasse Naucratij, vel alterius ex Confessoribus illis, qui sub persecutione diuersorum Imperatorum, multa pro cultu sacrarum imaginum (vt vidimus) passi sunt. Nos autem reddemus primo B loco Theophanis hymnum, vt ipsa se habet inscriptio. XXXIX.

CANON EPINICIVS SIVE VICTORIALIS A THEOPHANE CONFESSORE conscriptus, suis Odis distinctus. Et dicitur ad Matutinum prima Dominica Quadragesimæ, quando sacra Imaginum erectio Constantinopoli celebratur. Qui festus dies, Orthodoxia nuncupatur. In quo hymno illud obseruandum, quòd fieri minùs potuit, vt in eius versione idem rhythmus seruaretur, qui habetur in canone Græco. Qui etiam de hac causa ita est interpunctis distinctus pro seruando rhythmo, vt sententiæ ipsæ aliquando peruertantur.

Insuper sciendum est, quòd in his hymnis Odis distinctis semper immediatè post primam sequitur tertia, omissa secunda. Cuius rei hanc à Græcis accepi rationem, quòd cùm nouem Odis hymnus distinctus sit, ad imitationem nouem chororum Angelorum, secunda demitur, quòd secundi ordinis credantur ab illis fuisse Angeli apostatici, quorum nulla est communis cum aliis laudatio. XL.

ΤΗ α. ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ.

Εἰς τὸν ὄρθρον, κανόνες ψαλλόμενοι, ποίημα τῦ κυρίε Θεοφάνε· ἧ ἀκροστιχίς Σήμερον σωτηρίας Θεοφανὴς ἡλυθεν αὐγή.

DOMINICA PRIMA SANCTÆ Quadragesimæ.

C Ad Matutinum canuntur sequentes canones, opus videlicet domini Theophanis, cuius Acrostichis hæc habet: Hodie venit splendor pietatis à Deo missæ.

Ὠδὴ α. Ἦχος δ'. πρὸς Θαλάσσης τὸ ἐρυθρὸν πέλαγος.

Ode I. ton. 4. instar illius, Mare rubrum.

Σὺν Κιρτάντες μετ' ἀφροσύνης σήμερον, πιστοὶ βοήσωμεν· ὡς θαυμαστὰ τὰ ἔργα σε Χριστὲ καὶ μεγάλη ἡ δύναμις, ὁ τὸν ἡμῖν ὁμόνοιαν καὶ συμφωνίαν ἐργασάμενος.

E Xultátes hodie prę gaudio clamemus, fideles: Quàm mirabilia sunt opera tua, & quàm magna, ô Christe, potentia tua, qui nobis vnionem & concordiam es operatus. XLI.

Ἡμέραν χαρμονικὴν θεοφόροι, ἀνύσαντες τελέσωμεν· νεῦσον οὐρανὸς ἀφθόγγως τῇ γῇ· καὶ ἀγγέλων τὰ τάγματα, τῇ τῦ βροτῦ συστήματα, ἀμφιφερόντως ἑορτάζοντα.

Diem lætitiæ, Christi fideles, venite celebremus: nunc enim cælum exultat & terra, & Angelorum ordines, & hominum cœtus, variis hymnis festum diem celebrantes.

Μεγίστην ἀνέργειαν βλέποντες χεῖρας κρατήσωμεν· τὰ ἀθέσμωτα μέλη τῦ Χριστῦ, στεινωμένα φρικὶ ἕνωσιν, καὶ τὸν θεὸν αἰνέσωμεν, τὸν τῶν ἁπάντων ῥυτανεύσαντα.

Maximum hoc beneficium cõsecuti, manibus plaudamus, dũ membra Christi, inter se diuisa ad vnionẽ conuenisse, conspicimus, & Deum laudemus pacis huius auctorem.

Ἐδόθη τῇ ἐκκλησίᾳ σήμερον, τὰ νικητήρια, θεομανήτων ναύσῃ καὶ βουλῇ· Μιχαὴλ Θεοδώρας τε, τῆς εὐσεβῶν τῆς πίστεως, αὐτοκρατόρων βασιλέων ἡμῶν. θ'.

Ecclesiæ concessum est hodie, vt carmina pro adepta victoria concinat, dum diuino quidem nutu & consilio Michaël & Theodora nostri Imperatores, pro sua pietate, Fidei se præbent protectores. E

Ῥομφαίαν τῆς δυσεβῶν, ἐξέλιπον σιφῶς αἱρέσεων· τὸν δὲ ναὸν σε πάναγνε σεμνὴ ἐν εἰκόσι κοσμούμενον, πανδυσεβῶς θεώμενοι, νικῶ πανήγυρος ἀγαλλόμεθα.

Gladij impiarũ hæresum iam defecerunt: templũ enim tuũ, ô purissima & veneranda Dei Genitrix, imaginibus exornatum omni cum pietate conspicimus, & sacro replemur gaudio. Pro B. Virgine.

Ὠδὴ γ'.

Οὐκέτι τῆς ἀσεβῶν αἱρετικῶν νικῶ ἡ ὀφρὺς *Ode III.*

Non ampliùs impiorũ hæreticorum super- XLII.

cilium extollitur: Dei enim potentia rectam Fidem confirmauit, & roborauit.

[a] Isaiæ 45. Nubes iuxta [a] Propheticũ illud, è cælo nobis viuificum rorem hodie demittant, in hac quasi Fidei resurrectione.

Mysticæ Apostolorum Christi tubæ, magno cum clangore suauiter resonent, propter venerabilium imaginum erectionem.

Celebremus hymnis Christũ Dominum, qui nobis piam Reginam & Christi amãtem concessit, vnà cum eius filio à Deo coronato.

Pro B. Virgine. Purissima Virgo, tuum præsidium nos fideles adepti, diuina prætereà nos gratia per te illuminari precamur.

Ode IIII.

XLIII. Dei verbum, magna præstans misericordia, aduentu sancti Spiritus Ecclesiam tuam sanctifica, & huius assistentia, omnem hæresis depelle errorem.

Cùm populum tuum maxima liberaueris Domine impietate, redde illum è cõtrà pietatis zelo ardentem, vt cum fide ad te clamet: Gloria sit, Domine, potentiæ tuæ.

Sacris imaginibus Christi, & Dei Genitricis veneranda templa illustrata conspicientes, vt par est, exultemus.

Imperatrix Theodora corona exornata, verum Christi Regnum prætereà obtinere cupiens, sacram illius imaginem, & Sanctorum simulacra erigenda curauit.

Pro B. Virgine. Incarnatum diuinum Verbum, cùm pepereris Virgo, effecta es gratia plena, quapropter tui sacri templi encænia celebramus.

Ode V.

XLIV. Ecclesiæ tuæ, Domine, firmitatem statue, vt æterno tempore maneat inconcussa, & à fluctibus hæreticorum immunis.

In omnem terram hilaritas hæc dimanauit, propter eam, quam Deus fidelibus suis, lætitiam desuper concessit, & auxilium.

Tu qui solus bonus es, quin etiam fons bonitatis existis, exalta Domine Orthodoxorũ Regũ cornu, qui tuam venerãtur imaginem.

Lumen pietatis, quod occasum nescit, exortum est nobis, fidelium scilicet Regum rescripto à Deo inspirato & nutu diuino immisso.

Pro B. Virgine. Innoua nobis antiquum decorem, immaculata Dei Genitrix, & Domum istam tuam gratia tua sanctifica.

Ode VI.

XLV. Pingitur & veneratur à fidelibus summo cum honore Christi imago, & iterùm assumit animos Ecclesia, ea qua par est pietate celebrandi Saluatorem.

A αἴρεται· ἡ γὰρ Θεοῦ δυνάμις, τὴν ὀρθοδοξίαν ἐπεκράτυνε.

Νεφέλαι πνευματικῶς ζωοποιὸν ὄμβρον σωτηρίου σήμερον· ἀρδόσιν ἡμῖν χαρισάμενον, ὅπως τῇ ἐν ἕξει τῆς πίστεως.

Εὐήχως αἱ μυστικαὶ τῆς ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ σάλπιγγες, ὑφέρφυῶς ἐβοάτωσαν· ἐπὶ σεπτῶν εἰκόνων ἀνορθώσει.

Τὸ μνήσωμεν τὸν Χριστὸν τὸν ἀναδείξαντα ἡμῖν ἄναξαν· θεοσεβῆ φιλόχριστον, σωτῆρι θεοστέπτῳ ἐλαμπρύναντα. Ϛ'.

B Σκιρτῶμεν σὺν τῷ ἱερῷ καταλαβόντες οἱ πιστοὶ πάναγνε· φωτοειδεῖ χάριτι, νῦν καταυγαζόμενοι δεόμεθα.

Ὠδὴ δ'.

Ἐπφοιτήσῃ τῇ θείᾳ τοῦ Παρακλήτου, τὸν σὸν ναὸν ἁγίασον, τῇ παρουσίᾳ τούτου τὴν αἱρέσεως τὸ πλάνιον ἀπέλασον, λόγε θεοῦ πολυέλεε.

Βιωτότητος ῥυσάμενον εὐσεβείας, τὸν σὸν λαὸν ἀναδείξον, τῇ τῆς εὐσεβείας· ζήλῳ πυροπολέμουν, καὶ πίστει κεκραγάζοντα· δόξα τῇ δυνάμει σου κύριε.

C Γεγραπτύπως μορφώσεσι τὴν εἰκόνων, τῆς τοῦ Χριστοῦ θεώμενοι, καὶ τῆς θεοτόκου, τύποις καταγελάμποντας, τὰ θεῖα σκιώματα ἱεροπρεπῶς ἀγαλλόμεθα.

Ἡ βασίλισσα στεφάνῳ κεκοσμημένη· τὸν ἀληθῆ ποθήσασα, Χριστὸν βασιλείαν, τύπου ἀνιστόρησεν· εἰκόνα τοῦ ἀχράντου, καὶ τὰ ἅγιον μορφώματα. Ϛ'.

Σεσαρκωμένον τεκεῖσα τὸν θεῖον λόγον, θεωρητὸς ἁγίασμα· κεχαριτωμένη, τεκοῦσα ἀναδείξαν. διὸ σε τὸ τέμενος, τὸ φωτοειδὲς ἐγκαινίζομεν.

Ὠδὴ ε'.

D Θεοῦ κυρίε τῇ σῇ, ἐκκλησίᾳ κατάπεμψον, ἀκλόνητον ἀγαμένην, εἰς αἰῶνα αἰῶν· τῷ σάλῳ τῆς αἱρέσεων.

Εἰς ἅπασαν τὴν γῆν, ἡ φαιδρότης ἐξέλαμψε· τῆς ἄνωθεν δεδομένης, τοῖς πιστοῖς δυσεσωίης, καὶ θείας ἀνυπλήψεως.

Ὁ μόνος ἀγαθὸς καὶ πηγὴ ἀγαθότητος. σὺ ὕψωσον ὀρθοδόξων, βασιλέων τὸ κέρας· τιμῶντων τὴν εἰκόνα σου.

E Φῶς ἄδυτον ἡμῖν εὐσεβείας ἀνέτειλε· θεσπίσματα θεοπνεύστῳ, τῆς πιστῶν βασιλέων, καὶ νεύματι θεόφρονι. Ϛ'.

Ἐγκαίνισον ἡμῖν τὴν ἀρχαίαν εὐπρέπειαν· πανάχραντε θεομῆτορ, καὶ τὸν οἶκόν σου τὸν ἁγίασον σῇ χάριτι.

Ὠδὴ ς'.

Γεγράφῃ, καὶ πιστῶς προσκυνούμενος, ὁ χαρακτὴρ τοῦ πατρός· ἁμαυρύνει πάλιν ἐκκλησία, παῤῥησίαν· εὐσεβῶς τὸν σωτῆρα δοξάζουσα.

Γυμνω-

Γυμνωταγ, καὶ πνεφείας καὶ σκότους αἱρέσεως· ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ἁμφορεῖ χιτῶνα τῆς δυφεσσωίης· ἐν τῇ θείᾳ καὶ φωσφόρῳ πυκάζεται χάριτι.

Εὐκλείας τῆς ἀρχαίας ἐλλάμψεως ἔτυχε· τῆς ὀρθοδόξων ὁ δῆμος· Θεοδωρίας νεύσῃ τῆς βασιλίδος, καὶ τοῦ ταύτης· εὐσεβοῦς Μιχαὴλ αὐτοκράτορος. Ϛ'.

Ὁ πάλαι μάρτυρα σκέπασας ἡμῶν σκηνὴ, ὡς ἐν σκηνῇ λογικῇ σοι, καθαρεῖ ὁ μόνος δεδόξασμαι· ὁ δοξάζων, τὸν ναόν σου παρθένε τοῖς θαύμασι.

Ὠδὴ ζ'.

Συγχορεύετε, τῆς ἐκκλησίας τῇ φαιδρότητι· πόθῳ θείῳ ἀγγέλων ἡ στρατιά· θεοφρόνως ἀναμέλποντες, εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ ναῷ τῆς δόξης σου κύριε.

Ἡ ἐκκλησία τοῦ πατρὸς καὶ παντὸς χαίρει θεωμένη υἱῷ θεῖον λαόν· ὁμοφρόνως ἀναμέλπουσα· εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ ναῷ τῆς δόξης σου κύριε.

Λελυτρωμένοι τῆς πρὶν ἀχλύος καὶ αἱρέσεως νεύσῃ, Θεοδώρας τῆς ἀξιοπρεποῦς, βασιλίδος ἀναμέλπωμεν· εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ ναῷ τῆς δόξης σου κύριε. Ϛ'.

Τὸ πρὸ τῶν αἰώνων, προεξουσίας ἤρθης φάναγμα· μόνη γλυκυμένη μήτηρ τοῦ παντουργοῦ· γεγηθότες οὖν κεκραγάζομεν εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶν ὑπαρχῆς πανάμωμε δέσποινα.

Ὠδὴ η'.

Θεσμοὺς ἐκκλησίας παζικοὺς, ἀσφαλιάπτοντες· εἰκόνας γράφομεν· καὶ ἀσπαζόμεθα· σώμασι, καὶ καρδίᾳ, τῇ διανοίᾳ, τῷ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῷ αὐτοῦ ἁγίων κράζοντες· εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα.

Ἐπὶ τὸ προσωπεῖον σαφῶς, τὴν τῆς εἰκόνος τιμὴν· καὶ τὴν προσκύνησιν ἀναδιδάζοντες σέβομεν, δεηγόρων τῶν διδάγμασιν ἀκολουθοῦντες τῇ Χριστοῦ πίστει κεκραγάζομεν, εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα.

Νοῦν καταυγασθεῖσα φωτισμῷ, τοῦ θείου πνεύματος σεπτὴ βασίλισσα, καρπὸν θεόφρονας ἔχουσα, τὴν εὐπρέπειαν ἠγάπησε τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ· καὶ ὡραιότητα εὐλογῆσα· ἅμα πιστοῖς, γνοῦσα τὸν θεάνθρωπον. Ϛ'.

Ἀκτῖσι φωτὸς τοῦ νοητοῦ, καταλαμπόμενον ὁ θεῖος οἶκός σου, κατασκιάζει νῦν ἅπαντας, τῇ νεφέλῃ τῇ τοῦ πνεύματος· καὶ ἀγιάζει τοὺς πιστοὺς, συμφώνως ψάλλοντας, εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα.

Ὠδὴ θ'.

Γεγραφίαις εἰκόνων, κεκοσμημένοι καθορῶντες, πάλιν τὴν σεπτὴν ἐκκλησίαν μετ' εὐλαβείας πάντες προστρέχομεν· καὶ τοῦ Χριστοῦ βοήσωμεν, σὲ μεγαλυνόμεν ἐσάμε.

Γέρας

A Christi Ecclesia vultus demissione, & hæreseos tenebris exuitur, & liberatur, & veste lætitiæ induitur, atque diuina, & illuminante gratia exornatur.

Orthodoxorum populus gloriam & splendorem antiquum est adeptus, Theodoræ Impetatricis nutu, & eius filij Michaelis Imperatoris.

Ille qui testimonij tabernaculum fieri sibi præcepit Deus, tamquam rationali in tabernaculo, in te solus inhabitat glorificatus, & Pro B. Virgine.

B tuam Ecclesiam miraculis gloriosam reddit.

Ode VII.

XLVI. Angelorũ exercitus diuino cõcitatus amore, in tanto Ecclesiæ gaudio nobiscũ choreas ducat, & hymnos Deo concinat, inquiens: Benedictus es Domine in templo gloriæ tuæ. Ante septimã Oden legũtur legẽdæ, in quibus habetur historia de erectione sanctarum imaginũ, quæ adiecimus huic canoni, ne ordo perturbaretur.

Primogenitorum Ecclesia, & panegyris, summo repletur gaudio, dum sacrum populum vnanimiter clamantem conspicit: Benedictus es Domine in templo gloriæ tuæ.

Liberati priori hæresis obscuritate, Theo-

C doræ dignissimæ Imperatricis nutu cantemus omnes: Benedictus es Domine in templo gloriæ tuæ.

Supra cælestes choros exaltata es, purissima Virgo, dum tu sola creatoris omnium facta es Mater; gaudentes igitur clamamus; Benedicta es inter mulieres Domina immaculata. Pro B. Virgine.

Ode VIII.

Patrias Ecclesiæ leges custodientes, ima- XLVII.

gines pingimus, & veneramur, ore & corde & animo, non solùm eas, quæ Christi sunt, verùm etiam Sanctorum eius, clamantes: Benedicite omnia opera Domino.

D Imagines honorem & venerationem ad prototypũ proculdubiò referentes, illam veneramur, sanctorum Patrum documenta secuti, & Christo cum fide clamamus: Benedicite omnia opera Domino.

Veneranda Imperatrix Theodora sancti Spiritus lumine mentem illustrata, & filium diuina sapientia exornatum adepta, decorem Ecclesiæ Christi, & pulchritudinem procurauit, benedicẽs, vnà cum fidelibus Iesum

E Dominum, Deum simul & hominem.

Radiis intellectualis luminis illustrata, tua Pro B. Virsacra domus, omnes fideles sancti Spiritus gine. nube obumbrat, & sanctificat, illos vnanimiter clamantes: Benedicite omnia opera Domino.

Ode IX.

Sanctam Ecclesiam sacris iterùm imagi- XLVIII.

nibus exornatam conspicientes, cum veneratione omnes occurramus, & Christo clamemus: Te magnificamus, ô ter Sancte.

Hono-

Honorem & gloriam adepta Eccleſia, tuam videlicet Crucem, & venerandas imagines Sanctorumque figuras, cum lætitia & hilaritate Domine te magnificat.

Illuſtra miſericors Domine, diuina gloria tua, Imperatores noſtros, & Angelorum cuſtodia, & cautela, illos circumda, gentium audaciam, & feritatem ipſis ſubiiciendo.

Pro B. Virgine. Sublata eſt primæ matris Euæ maledictio, per te, ô ſancta Dei Genitrix, cùm tu vniuerſorum Dominum ineffabiliter pepereris Virgo, cuius imaginem, nunc in figuris veneramur.

XLIX. Hactenus ſacer hymnus tunc cani cœptus, & numquam poſtmodum à poſteris intermiſſus, Theophanis magni Confeſſoris ſacris ſtigmatibus decorati. Ita plane, ſicut non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris, ſed abundat ea in ore fideli, & dominator dabit eam illi.] vt Sapiens [a] dicit. Et ex ſententia Dauid: [b] Rectos decet collaudatio: Dei prouidentia factum eſt, vt iidem canerent laudes Deo, qui anteà voce ſanguinis ipſum ſæpiùs prædicaſſent viri ſanctiſſimi, Orientalis Eccleſiæ lumina, multiplicibus coronis aucti, ex iteratis ſæpè confeſſionibus, quot plagis, tot oris apertis Fidem Catholicam profitentes, & quot verberibus, tot characteribus Fidei veritatem teſtatam relinquentes. Sed quod eſt in Pſalmo: [c] Dies diei eructat verbum,] Sancto recinit Sanctus. Siquidem Confeſſor alius (etſi Theodorus Studita eſſe non potuit, qui iam ante hæc tempora ex hac vita migrarat) alium tunc temporis, Deo inſpirante, conſcripſit hymnum, quo concentu oblectaret Eccleſiam, & aculeo impeteret perfidos Iconoclaſtas. quem in ſolemni proceſſione canendum tunc temporis Conſtantinopolitana ſuſcepit Eccleſia, cùm veluti in triumphum ſacræ vehérentur imagines: quem etiam ne quid tibi deeſſe poſſit ad plenum gaudium ob proſtratam impietatem, & Fidem Catholicam exaltatam, hîc tibi occinendum poſuimus, qui ſic ſe habet hac inſcriptione notatus:

[a] *Eccli.* 15.
[b] *Pſalm.* 32.
[c] *Pſalm.* 18.

L. *CANON EPINICIVS, SEV VICTORIALIS A THEODORO STVDITA Confeſſore conſcriptus, & ſuis Odis diſtinctus, vſu receptus vt caneretur, dum ſacræ Dominicæ Crucis lignum, & venerandæ Imagines proceſſionaliter prima Dominica Quadrageſimæ Conſtantinopoli geſtantur.*

ALTER CANON QVI CANITVR in erectione ſanctarum Imaginum. opus videlicet ſancti Patris Theodori Studitæ. Ode I. ton. 6. inſtar illius: Adiutor & protector, &c.

ΕΤΕΡΟΣ ΚΑΝΩΝ, ΨΑΛΛΟΜΕΝΟΣ εἰς τὴν ἀναςήλωσιν τ῏ ἁγίων εἰκόνων. ποίημα τ῏ ἁγίου πατρὸς Θεοδώρου τ῏ Στουδίτου.

Ὠδὴ ά. Ἦχος πλάγιος δ΄ δεύτερον, πρός. Βοηθὸς καὶ σκεπαστής.

CAnamus, ô fideles, cantum pro gratiarum actione vniuerſorum Deo & benefactori, quoniam erexit cornu ſalutis, & potẽs imperium, ad rectam fidẽ protegendam.

Apparuit reuerà diuina gratia, & vniuerſo orbi honor & gloria eſt manifeſtata. Exultat propterea Chriſti Eccleſia, recepta ſtola, qua fuerat anteà exuta.

Chriſti veſtem anteà diſcerptam à ſeductore & pharmacorum concinnatore Ioanne ſancti Patres iterùm contexentes, Eccleſiæ illam reſtituerunt.

Domini figuram reſumens Eccleſia, gaudet & exultat vnà cum filiis ſuis, cùm ab illo

Χριστήϊον ᾠδὴν τὰ῏ ἀνεργέτῃ Θεὰ᾽ τῇ῏ ὅλων. ἀσωμεν πιστοὶ, ὅτι ἤγαρε σωτήϊον κέρας, βασιλείων κραταιὰν, ὀρθοδοξίας πρόμαχον.

Ἐπεφάνη ἀληθῶς ἡ θεία χάρις τῇ οἰκουμένῃ. δόξα καὶ τιμὴ πεφανέρωται· σπιρτᾷ σκιλησία ἀναμβλύνῃ τὴν σοφὴν, τῆς ἑαυτῆς γυμνώσεως.

Τὸν χιτῶνα τὸν Χριστὸ διερρηγμένον ὑπὸ τ῏ πλάνου καὶ φαρμακουργὸ Ἰωάννε τὸ πρὶν, οἱ θεῖοι πατέρες ἐξυφάναντες σαφῶς, τῇ῏ ἐκκλησίᾳ ἀπέδωκαν.

Τὸν κυρίου τὸν μορφὴν ὑπολαβοῦσα ἡ ἐκκλησία, χαίρει & σπιρτᾷ σοῦ τοῖς τέκνοις αὐτ῏, ὡς

ETEROS KANON, PSALLOMENOS in erectione ſanctarum Imaginum. opus ſancti Patris Theodori Studitæ. Ode I. ton. 6. inſtar illius: Adiutor & protector, &c.

CAnamus, ô fideles, cantum pro gratiarum actione vniuerſorum Deo & benefactori, quoniam erexit cornu ſalutis, & potẽs imperium, ad rectam fidẽ protegendam.

Apparuit reuerà diuina gratia, & vniuerſo orbi honor & gloria eſt manifeſtata. Exultat propterea Chriſti Eccleſia, recepta ſtola, qua fuerat anteà exuta.

Chriſti veſtem anteà diſcerptam à ſeductore & pharmacorum concinnatore Ioanne ſancti Patres iterùm contexentes, Eccleſiæ illam reſtituerunt.

Domini figuram reſumens Eccleſia, gaudet & exultat vnà cum filiis ſuis, cùm ab illo

ὡς νίκης βραβεῖα δεξαμένη παρ᾽ αὐτ῏, ὀρθοδοξίας σύμβολα.

Ἀρχιωδήτωσαν λοιπὸν, καὶ ἐντραπήτωσαν μεμηνότες· λήζιξ ὁ δεινὸς, καὶ Ἀντώνι & σὺν τῷ Ἰωάννῃ, καὶ Θεόδωρος ἀμφοῖν, οἱ ἀρνηταὶ & πίστεως.

Ἰαννὴς, καὶ Ἰαμβρὶς ἀνδρεικότατοι τῷ νομοθέτῃ, πάλαι Μωϋσῆ κατηχιώθησαν. νυνὶ δὲ ὁ πλάν & Ἰωάννης ἀληθῶς, σὺν Ἀντωνίῳ δείκνυνται.

Σὺ διέρρηξας Χριστὲ τὸν ξυνωρίδα τῷ῏ θεομάχων, καὶ τὸν σολισμὸν ἀπεδέξω πρὸς, τῇ σῇ ἐκκλησίᾳ· ὑπὲρ ἧς ὡς ἀγαθὸς, τὸ αἷμά σου ἐξέχεας. *θ*

Σὲ ξύλε θεολογῶ, καὶ προσκυνῶ σε τὸ θεῖον κράτ & ῥύσαι πρόσομβλ & ἐκ παντοίων με. εἰς σὲ γὰρ πιστεύω τὸν πατέρα & ἰδεῖν, & πανάμωμα τὸ πάθημά σου. *Δ΄*

Τὸν βασίλειον σολὸν, ὃν σὺ παρθένε Θεὸς φορέσας, ὤφθη τοῖς βροτοῖς ἀνθρωπόμορφ &, ἁπλοῦς κατ᾽ οὐσίαν· ἓν τὸ εἶδος τῆς μορφῆς, ὃν προσκυνήσῃ ἔγκριμα.

Ὠδὴ γ΄.

Εὐφραίνεσθε ἅπαντες χοροὶ, πατέρων καὶ ὁπροφόλων, καθορῶντες τὸν προσκυνήσιν τῆς εἰκόνων. λίαν ἐμφανῶς παρεδώκατε.

Τὸ κάλλ & μου ἔλαβον, καὶ τὸν σολὸν μου ἐνέδυσάμην. ἐκβοάτω ἡ πανάμωμ & ἐκκλησία· ὑπὲρ Ἰωάννης ἐξέδυσεν.

Ἀρχιώδητε ἄνομοι, αἱρεσιάρχαι τ῏ κυρίου. ἐσαρκώθη καὶ ἐφάνη ἐν εἰκόνι ὑπὲρ ἡμῶν παθὼν ἀπαλλάγμα.

Τὰ βέβηλα δόγματα, & τὰς ἀθέσμους διδασκαλίας, Ἰωάννε τὸ βλάσφημ & τὰς ἐξέποι, τρόπους δυσφήμους ἐκπλήμμ &.

Ἀνάθεμα λήζικι, & Ἰωάννῃ σὺν Ἀντωνίῳ, Θεοδώρῳ τε τῷ ἀθέῳ τε, καὶ βλασφήμῳ, ἅμα Θεοδότῳ τῷ δυσφρονι.

Τὰ αἵματα κεφάζουσι, τὰ ἐκχυθέντα ὑπὲρ τῆς θείας σαρκοφόρου ὁμοιώσεως τὸ ἁγιάζου, ὑπὲρ Ἰωάννης ἐξέχεεν.

Ἐδίωξε κύριος & τὸν ξυνωρίδα τῷ῏ ἀλλοφύλων, & ἀπέδωκε τὰ ἴδια τοῖς ἰδίοις, δόξα τῇ αὐτ῏ ἀγαθότητι. Δόξα.

Τὸν ἄναρχον θέλησιν, & ἐξουσίαν καὶ βασιλείαν, τῆς ζωάδος προσκυνήσωμεν, ὀρθοδόξως, Ἄρειον ἀεὶ σκιλτεύοντες. *Θ΄*.

Κυρίοις σὲ ἁγιάσωμεν ὁμολογοῦμεν Θεὸν τεκοῦσαν, μὴ προσέχοντες τοῖς ῥήμασι Νεστορίου· ἀλλὰ τῇ῏ πατέρων ζῆς δόγμασιν.

Ὠδὴ δ΄.

Ἀγάλλου ἡ ἐκκλησία, & πᾶσα πόλις, καὶ χαίρε ἐν εὐφροσύνῃ· ἀνοιγέσθω νεῶ τὰ ἀσκηθέντα· καὶ οἱ παρθενῶνες καλλοπίζεσθε τὰ λειμῶνα·

A lo victoriæ brauium acceperit rectæ videlicet Fidei ſacramenta.

Confundantur in poſterum, & reuereantur inſani illi, † Lezius ſcilicet furens, & Antonius, vnà cum Ioanne, & Theodoro, ambobus Fidei deſertoribus.

Iannes & Mambres legiſlatori Moſi olim aduerſati, ab ipſo fuere confuſi: nunc verò ſeductor Ioannes vnà cum Antonio, eadem paſſi noſcuntur.

Tu Chriſte, Dei hoſtes diſſipaſti, & tuæ Eccleſiæ ſuum decorem reddidiſti, pro qua, vt bonus paſtor, ſanguinem tuum fudiſti. Gloria Patri.

Te Trinitatem, vnum Deum agnoſco & confiteor; & tuam diuinam potentiam adoro, libera me quæſo ab omnibus tentationibus. in te enim credo, Patrem, & Filium, & ſanctiſſimum Spiritum.

Regiam ſtolam, ex te Virgo Deus geſtans hominibus apparuit, in hominum forma, duplex ſecundum eſſentiam, cuius effigiem, & figuram veneramur.

Ode III.

Gaudete omnes SS. Partũ cœtus & Apoſtolorũ chorus, reſpicientes imaginũ venerationẽ, quam vos ipſi nobis aperte tradidiſtis.

Pulchritudinẽ meam accepi, & decus meũ, ac mea ſtola ſum induta, clamet immaculata Dei Eccleſia, qua illam Ioannes exuerat.

Confundimini impij aduerſum Dominum oblatrantes, carnem enim aſſumpſit, & apparuit in imagine, quam nos ad ipſum referentes, veneramur.

Impia dogmata, & inſanas doctrinas amẽtis Ioannis quis enarret? quis eius tropos, & verſutias delphicas exponet?

Anathema dicamus Lezio, & Ioanni, cum Antonio, & impio Theodoro & blaſphemo, necnon inſano Theodoto.

Sanguis clamat, qui effuſus eſt à Ioanne pro diuina ſimilitudine, & imagine Chriſti Domini carnem geſtantis.

Expulit Dominus alienigenarum turmas, & reſtituit ſua ſuis: gloria ſit propterea eius bonitati. Gloria Patri.

Voluntatẽ principio carentem & potentiã, & Regnum Trinitatis adoremus recta Fide. Ariũ ſemper, vt par eſt, conuiciis infectantes.

Verè te Dominam cõfitemur, quæ Deum peperiſti, Neſtorij nugis neglectis, & ſanctorum Patrum dogmatibus inhæremus.

Ode IIII.

Lætare Eccleſia, & vnaquæque ciuitas & regio, cùm exultatione templa nunc aperiat, & virginum domicilia, ſacras reliquias,

† Hunc illum perfidũ puto, qui à Theodoro Studitã in ſuis epiſtolis Leontius nominatur, corrupto vero vocabulo Lezius dictus.

* hoc ſignum apud Græcos dicitur σφραγὶς, id eſt, hymnus de S. Trinitate, & propterea ante ipſum cantatur, Δόξα πατρὶ &c.

† hoc verò dicitur θεοτοκίον, id eſt hymnus de ſanctiſſima Dei para. cui præcedit, ἡ νεὼ τ῏ ἁγ. &c.

Pro B. Virgine.

LII.

Pro B. Virgine.

vene-

venerentur, & imagines Martyrum, dignis honoribus exornent.

Christus vos vocat: Conuenite nunc alacri animo, diuini Patres, & conspectum eius Incarnationis, Apostolorum more, celebrate miracula, etiam & Passionem quæ sacrum nos docuit Euangelium.

Congregamini gaudentes monachorum cœtus, & hilari animo: si enim malè præualuerint hostes Fidei, iterùm etiam vincentur miseri, & consilium, quod huiusmodi homines inierint, Dominus dissipabit.

Patrum verba, & vulnerum sanguis reuerà desierunt, frequentia exilia quieuerunt, & pax omnibus procuratur. non præualebit ampliùs magicæ artis industria, Deus etenim est nobiscum.

Iniquitatis vinea impietatis palmites extendit, & amarum botrum produxit, & ira draconum est vinum ipsorum, quo Domini populum reuerà inebriarunt, sua praua & obtenebrata mente.

Templum tuum contaminauerunt impij, suis profanis manuum impositionibus, & simoniacis: Et hac de causa iuxta sacros canones istiusmodi homines, à diuina gloria sunt deiecti, quibuscum etiam Simon magus, & Ioannes & Antonius insanus.

Feras illas, & Dei hostes, profanum scilicet Antonium & transgressorē Ioannem satanæ mentem adeptū, & Ecclesiæ perturbatores, vt lupos infestos omnes fideles conuenientes, anathemate damnemus. Gloria Patri.

Increata monarchia Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, te adoramus, quam Cherubim, multis oculis exornata, & Seraphim, sex alis circumdata laudant clamātia: Sanctus, Sanctus, Sanctus es, ô excelse & omnipotens.

Pro B. Virgine. Sanctis sanctior, & omnibus creaturis excelsior, tu sola apparuisti Mater simul & Virgo Dei Genitrix, cùm ipsum tuum Creatorem pepereris, quapropter tuam sanctam imaginem veneramur.

Ode V.

LIII. Christus vicit, exultet terra, quieuit tumultus, quieuerunt & lacrymæ seruorum Dei, Fides verò vbique per vniuersum orbem est promulgata.

In imagine cernentes Cruci affixionem Domini, illam veneramur, Christum & eius signa adorantes; non tamen illa veneramur vt Gentilium deos.

Spiritus ille loquax & blasphemus Lezius scilicet, iam quieuit, qui frequenter quotidie aduersus diuinam Christi effigiem, & Sanctorum oblatrabat.

Qua-

Φανα· καὶ εἰκονίσματος τῆς μαρτύρων ἀξίως θεσπιωτεύθωσαν.

Χριστὸς ὑμᾶς θεσπαλεῖται· συνέλθετε νῦν θεοθύμως θεῖοι πατέρες· καὶ τὴν θείαν τῆς ἀπὸ σαρκώσεως, ἀποστολικῶς ἀνιστόρησατε· τὰ θαύματα & τὰ παθήματα, καθὼς γεγραφε τὸ θεῖον εὐαγγέλιον.

Ἀγεγίδητε γεγηθότες, τὰ πλήθη τῆς μοναζόντων ἐν παῤῥησίᾳ. εἰ γὰρ κακῶς ἰσχύσωσι, πάλιν ἡττηθήσονται οἱ δειλαιοι, & ὡ ἂν βουλὴ βουλεύσωνται οἱ τοιοῦτοι, διασκεδασθήσεται.

Αἱ μάστιγες τῆς πατέρων, τὰ αἵματα τῆς μωλωπῶν ἐλλιφαν ὄντες· ὀδυνῶν σωεχεῖς ἐπαύσαντο· & εἰρήνη πᾶσι πολιτεύεται, ἀκέστη ἰσχύσῃ, τὸ δράμα τῆς γοητείας· θεὸς γὰ μεθ' ἡμῶν ὄξίν.

Η' ἄμπελος τῆς κακίας, ὀξέτρυγετὰ κλήματα τῆς ἀσεβείας· καὶ τὸν ὄξος τὸν πικρὸν ὀξεωθησε· ἡ θυμὸς δρακόντων & ὁ οἶν & ἰῶν· ὀξὲ τὸν λαὸν τὸ κυρίε· ἐπόπσεν ὄντας, τὴν θολερὸν κακόνοιαν.

Ε'μίαναν τὸν ναόν σου, ἀθέσμοις χειροτονίαις & ἀχρημάτοις· ἢ κανονικῶς οὗτοι ἐκβέβλωνται. καὶ τῆς θείας ὀδῆς ἐκπεπτώκασιν, ὁ Σίμων ὁ μάγος, σὺν τούτῳ καὶ Γωάννης καὶ ὁ ὀξὺς Α'ντώνι.

Τὰς θήκας καὶ θεομάχους, Α'ντωνίου τὸν ὄβηλον, καὶ Θεοδόσιον Γωάννου τὸν σαζεγονώμονα, & τῆς ἐκκλησίας πολεμήτορα, ὡς λύκους βαρεῖς σωῤῥήξοντες, ἀναθεμάτισε πισοὶ ἀναβοήσωμεν. θ.

Η' ἄκτιστος μοναρχία πάτερ ὑμᾶς & πνεῦμά σε θεσπιωοῦμεν, ὡ τὰ χερουβὶμ τὰ πολυόμματα, καὶ τὰ σεραφὶμ τὰ ὀξαπτέρυγα, ὑμνῦσι κεκραγάζοντα· ἅγι, ἅγι, ἅγι εἶ, ὦ παντοκράτορ ὕψισε. Θ'.

Α'γίων ἁγιωτέρα, καὶ πάντων ὑψηλοτέρα τῆς ποιημάτων, μόνη ἀνεδείχθης μῆτρα πάρθενε· ὡς αὐτὸν κυήσασα τὸν πλάστην σου. διὸ τὴν ἁγίαν μορφὴν σου, θεογεννῆτορ & θεσπιωήσῃ ἐχρίμψ.

Ωδὴ ε'.

Χριστὸς νενίκηκε· σιρτάτω ἡ γῆ· πέπαυται θόρυβος· πέπαυται & ὁ κλαυθμὸς τῶ τῶ κυρίε δέλων· ἡ πίσις δὲ παγχῦ, τῆς κόσμῳ ἐφπλώθη.

Εν εἰκόνι βλέποντες τὴν σωέρωσιν σέβοντες σέρομεν, ἀπασόμενοι Χριστὸν· καὶ τὰ αὐτῆ σημεῖα, ἡ θεσπιωῦμεν αὐτά· οὐχ' ὡς θεὸς πιῶντες.

Πνεῦμα τὸ πολύῤῥημον ἡ βλάσφημον Λήζικος πέπαυται, τὸ λαλοιῶ ὀξεπαντὸς, ἡμέραν καθ' ἡμέραν κζ τῆς θείας μορφῆς Χριστοῦ καὶ τῆ ἁγίων.

Γνα

Γνα τί ξισάθλιε μεμίσηκας, μόρφωσιν ἀχράντου, τῆς σαρκώσεως Χριστοῦ, καὶ τῆ ἁγίων πάντων. μὴ γὰ εἰδώλοις κωφοῖς, οἱ πισοὶ θεσπιωῦμεν.

Α'σεβείας ὄργανα τυγχάνοντες, ἠθέσισαν συνόδον, ἱερέων ἀσεβῶν, καὶ Θεῶ ὑψίστε· ὡς Γεδαῖοι τὸ πρὶν, Α'ννας καὶ Καϊάφας.

Εν ἡμέρᾳ κρίσεως παναθλιε, σήσον ἔλεγχοι, τῆς ἀθέα σε ψυχῆς, ὁ δῆμος τῆ πατέρων, ὧνπερ ἀμέτροις πληγαῖς, ἐγύμνωσας τὰς σαρκας.

Ε'κκλησίαν ἅπασαν βοήσουσι, κρύσουσαι ἅπασαν, σεπηθεῖσαν ὑπὸ σοῦ, τῆς μορφῆς Θεοῦ Κυρίου, καὶ τῆ ἁγίων ὠπτᾶ, τὰς ἱερᾶς εἰκόνας. θ.

Η' τὸ πᾶν σωέχουσα τῷ κρατεῖ σου, δόξα σοι, δόξα σοι, Τρισυπόστατε μονὰς, πάτερ ἰᾶ ἡ σωτῆρια, τὰς πεποιθότας εἰς σε ῥῦσαι πάντοτε βλάβης. Θ'.

Ως χρυσοκολλώπιστον λυχνίαν σὲ, δέσποινα σέβομεν, τὸν τὸ φᾶς τὸ νοητὸν, γεννήσασαν τῷ κόσμῳ, καὶ τὸν ζοφώδη λύσαντα χλιδῶ, μεσώσασα παρθένε.

Ωδὴ ς'.

Ε'βόησαν οἱ ἄγρυπνοι φύλακες, τῆς ἐκκλησίας τὸν Χριστὸν, θεὸν ἀντὸν αἰτουμενοι, δοθῆναι τὴν εἰρήνην, καὶ εἰσήκουσε, καὶ θεσπέχε τῆ δεήσῃ.

Διήλεγξε τὸ πλάνε τὰ ῥήματα, ἃ ἐκ τῆ πατέρων ἐδιδαχῆς· & Θεὸς ὑμνεῖται σαρκὶ μεμορφωμένος, ὁ ἀπερίγραπτος θεότητι ὑπάρχων.

Οἱ σωεργοὶ τὸ πλάνε αἰσχυνέσθε· καὶ ἀπολέσθωσαν ὁμῶ, σὺν τῷ Α'ντωνίῳ, Θεόδοτ & ἡ Λαζίξ, καὶ Θεόδωρος, ὁ βυθὸς τῆς ἀπωλείας.

Τὸ σόμα σου διηνοίξας ἄθλιε, ἐκ ἐν ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ἀλλ' ἐν βλασφημίαις, καὶ τὸ σὸ θεατοῦ, ἀπωθέμενος & τὴν σεπτὴν εἰκόναργίαν.

Διέστρεψας πατέρων τὰ δόγματα, & ἀποστόλων διδαχὰς, ἄλλως ἄλλως γράφων, κατὰ τὴν σὴν ἀρησείαν, ὡδήγησον Γωάννη χρισομάχε.

Σὲ ὁ κοινὸς λαμπρῶν ἐνέπλησε, τῆ δυσεβούντων ὀφθαλμές. ἀλλὰ τῷ ἀνέμῳ τῆ θείων διδασκάλων, ἀνεσπάσθης ματαιόφρων Γωάννη.

Σὺν τὴν σολὴν τὴν θείαν διέῤῥηξας, ὥσπερ ὁ Α'ρειος & τὸ πρὶν, τὸν τὸν Χριστὸν κατὰνα· διὸ τῆς ἐκκλησίας πόῤῥω βέβλησαι, ἐκβληθεὶς καθάπερ κύων. θ.

Μίαν ἀρχὴν δοξάζω θεότητος, ἐν ὑποστάσεσι ῥισὶν, εἷς θεὸς γὰρ ὄξι, πατὴρ υἱὸς & πνεῦμα, καὶν διήρηται χαρακτῆρσι τῆ σεσώποις. Θ'.

Πεφτηκὼς ἀγνὴ θεοδόξαστε, πόλις ἐδείχθης

A Quanam de causa, miserrime homuncio, immaculatā effigiem Incarnationis Christi Domini, & Sanctorū omniū es odio prosecutus? Nū surda idola nos Fideles veneramur?

Impietatis instrumenta cùm conuenissent, conciliabulū coëgerūt, impiorū videlicet sacerdotū aduersus Deum excelsum, quod etiā olim fecerūt Iudei, Anna scilicet & Caiphas.

In die illa extremi iudicij, ô infelicissime, aderunt, qui tuā impiam animā arguent, sanctorū videlicet Patrū chorus, quorū denudata corpora innumerabilibus plagis afflixisti.

B Omnes Ecclesię clamare nō desinent, cùm à te fuerint orbatæ Christi Domini imagine, & Sanctorū eius sacris figuris. Gloria Patri.

Gloria tibi, & iterùm gloria tibi sit, trina vnitas, Pater & Filius & Spiritus sanctus, quæ vniuersum orbem potentia tua contines: te deprecamur, vt ab omni malo eos, qui in te confidunt, liberare digneris.

Instar lucernarij auro exornati, te venera- Pro B. Virmur, sancta Dei Genitrix, quę lumen intelle- gine.
C ctuale mundo peperisti, & tenebrosam nebulam dissipasti.

Ode VI.

Vociferati sunt vigiles Ecclesiæ Christi LIV. custodes, ab ipso petentes, vt sibi pax largiretur, quos exaudiuit, & eorum precibus mentem adhibuit.

Detectæ sunt seductoris illius artes & doli sanctorum Patrum dogmatibus; & Deus carne indutus ab omnibus celebratur, qui pro sua diuinitate incircumscriptus existit.

Socij seductionis pudore confundantur, &
D pereant vnà cū Antonio Theodotus & Lezius & Theodorus, profundum perditionis.

Os tuū aperuisti, ô miser, nō in canticis spiritualibus, sed in blasphemiis aduersus Dominū tuum, venerandas imagines infectādo.

Peruertisti sanctorum Patrum dogmata, Apostolorum doctrinis contraria scribendo, iuxta tuam falsam religionem & impiam, ô Ioannes Christi inimice.

Fumus tuus piorum oculos lacrymis re-
E pleuit, sed vento sacrorum doctorum dissipatus est, ô insane Ioannes.

Tu sacram stolam dilaniasti, quemadmodum olim Arius Christi vestem; quapropter meritò ab Ecclesia procul, instar canis, es ejectus. Gloria Patri.

Vnum deitatis principium in tribus personis glorifico. Vnus enim Deus est, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, licet idiomatibus distinguantur, & personis.

O purissima Virgo à Deo glorificata, Ciui- Pro B. Virtas Dei à Prophetis meritò es prænuntiata, gine.

ex qua ortus eſt ipſemet tui Creator, qui te A poſt partum, vt antè, Virginem conſeruauit.

Ode VII.

Hæreſis fornacem quatuor † annorũ hebdomadas prædominantem, gratia nunc ex- LV. ſtinxit diuina, ardens quidem Chaldæos, & refrigerans pios Trinitatis cultores.

† A Leonis Armeni tẽpore, qui poſt Irenã Auguſtam regnauit, manifeſtum eſt hos cõputari annos: viginti octo namque anni intercedunt à primo anno Leonis vſque ad obitũ Theophili, quando ſacræ imagines ſunt reſtitutæ.

Exornata eſt, & pulchra effecta Dei Eccleſia, recepta Dominicæ Incarnationis ſacra imagine, & eius Paſſionis, ac aliorum myſteriorum, iuxta diuinas leges.

Chriſtiane Dei populeexulta, & hymnos B Deo concine, dum vides Eccleſiam iterùm illuſtratam diuinæ imaginis pulchritudine, quam cùm Deus eſſet, geſtauit, vt homo, vt nos homines ſaluos faceret.

Pauperiem paſſus eſt, & famem, & ſitim in carne Deus Verbum, hæc ſiquidem humanę ſunt naturæ idiomata, per quæ circumſcribitur: ipſe verò Deitate ſimplex exiſtit, & incircumſcriptus.

Portenta, & vanæ prædictiones Ioannis illius Chriſto infenſi ſunt diſſipatæ, qui ſe, in- C ſtar Gentilium, iactabat eorum ſcriptis, quæ meritò iuſtorum voces & preces diſiecerunt.

Occulta, & profana, & animabus pernicioſa tua dogmata quænam lingua poterit enarrare, vel prædictionem tuæ ventriloquæ pythoniſſæ, ô Ioannes? hoc nomine indigne proculdubiò, cùm potiùs ſatanæ præcurſor, & Antichriſti exiſtas.

Non oportebat te, ô ſceleſtiſſime omnium, hoc nomine, Ioannes videlicet, nũcupari, ſed potiùs Pythagoram, & Saturnum vel Apollinem, vel alium quempiam profanorum il- D lorum deorum, quorum vitam es imitatus, eorum impudicitiis delectatus. Gloria Patri.

Sempiternam omnipotentem incõprehenſibilem Trinitatẽ fideles omnes adoremus, Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum, & diuinis laudibus inconfuſè celebremus, clamantes, Sanctus, Sanctus, Sanctus es Deus.

Pro B. Virgine. Sancta Dei Genitrix, Mater & Virgo, hymnis celebranda, & glorificanda, libera nos ab omnibus delictis, qui tuum immaculatum E partum veneramur: nullum enim aliud habemus præſidium præter te, ô Dei ſponſa.

Ode VIII.

LVI. Vnà cum Propheta exultemus & lætemur, fideles omnes: hæc enim eſt dies, in qua Chriſtus Verbum Eccleſiæ ſuæ propriam reſtituit ſtolam.

Hoſtium inſtar acies ſtruxerunt aduerſus Chriſti imaginem, eodem animi furore Lezius, & Ioannes, ſocij Belial, iniquitatis ſecuri Eccleſiam abſcindentes.

Quis

τοῦ Θεοῦ, ἐξ ἧς ἐγεννήθη αὐτὸς ὁ ποιητής σου, μετὰ τόκον σε ὡς τὸ πρὶν διαφυλάξας.

Ὠδὴ ζ΄.

Τὴν κάμινον τῆς αἱρέσεως, νῦν κατέσβεσεν ἡ θεία χάρις. φλέγουσα νοουμένους Χαλδαίους, καὶ δροσίζουσα Τριάδος θεράποντας· τετραπλαῖς ἑβδομάσιν, ἐπὶ τῶν αὐτὴν διακρατήσασαν.

Πεποίκιλται, περιβέβληται, κεκαλλώπισται ἡ ἐκκλησία· μόρφωσιν τοῦ δεσπότου τῶν ὅλων τῆς σαρκώσεως, καὶ τῶν παθημάτων αὐτοῦ, καὶ τὰ σύμβολα φέρουσα, εἰς τέλος κατὰ τοὺς θείους θεσμούς.

Ἑόρταζε, πανηγύριζε, ὁ χριστώνυμος, λαὸς κυρίου, βλέπων τὴν ἐκκλησίαν καὶ πάλιν διαλάμπουσαν, τὸ κάλλος τῆς θείας μορφῆς· ἣν Θεὸς ὢν ἐφόρεσεν, ὡς ἄνθρωπος διὰ τὸ σῶσαι ἡμᾶς.

Ἐπτώχευσε, καὶ ἐπείνασε, καὶ ἐδίψησε, σαρκὶ ὁ λόγος· ταῦτα τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας ἰδιώματα, δι' ὧν περιγράφεται. οὗτος δὲ τῇ θεότητι ἁπλοῦς ἐστι καὶ ἀπερίγραπτος.

Κατήργηται τὰ τεράστια καὶ μαντεύματα τοῦ χριστομάχου. ἴσος γὰρ τῶν ἑλλήνων ἐδείχθη ὑψαυχούμενος, τοῖς τούτων συγγράμμασιν, ἃ δικαίως ἐλίκμησαν αἱ τῶν δικαίων φωναί.

Τὰ κρύφια καὶ παμβέβηλα, καὶ ψυχόλεθρα διδάγματά σου, ποία ἐκδιηγήσεται γλῶσσα; ἢ τὴν πρόρρησιν τῆς ἐγγαστριμύθου σου Ἰωάννη ψευδώνυμε, καὶ πρόδρομε τοῦ ἀντιχρίστου σατᾶν.

Οὐκ ἔδει σε ὦ παράνομε ὀνομάζεσθαι τοιαύτην κλῆσιν, μᾶλλον δὲ Πυθαγόραν, καὶ Κρόνον, καὶ Ἀπόλλωνα, ἤ τινα τῶν ἄλλων θεῶν, ὧν τὸν βίον ἐζήλωσας, τερπόμενος ταῖς ἀσελγείαις αὐτῶν. θ.

Ἀΐδιον παντοδύναμον ἀκατάληπτον Τριάδα πιστοί, πάντες πατέρα υἱὸν καὶ πνεῦμα προσκυνήσωμεν, καὶ θεολογήσωμεν ἀσυγχύτως κραυγάζοντες, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος εἶ ὁ θεός. θ΄.

Πανύμνητε πολυδόξαστε, μητροπάρθενε θεοκυῆτορ, λύτρωσαι χαλεπῶν ἐγκλημάτων, τοὺς τιμῶντάς σου τὴν ἄχραντον κύησιν· οὐ γὰρ ἄλλην βοήθειαν κεκτήμεθα πλὴν σοῦ θεόνυμφε.

Ὠδὴ η΄.

Προφητικῶς ἀγαλλιασώμεθα, καὶ εὐφρανθῶμεν πιστοί, πάντες μυστικῶς. αὕτη γὰρ ἡ ἡμέρα, ἐν ᾗ Χριστὸς ὁ λόγος τὴν ἰδίαν στολὴν ἀπέδωκε τῇ ἐκκλησίᾳ.

Πολεμικῶς ὥσπερ παρετάξαντο, κατὰ Χριστοῦ τῆς μορφῆς, ὁμοθυμαδὸν Λήζιξ καὶ Ἰωάννης, τὸ ζεῦγος τοῦ βελίαρ, πελέκει κακίας ἐγκόψαντες τὴν ἐκκλησίαν.

Τίς

Τίς μὴ θρηνήσει τὸ μέγα τόλμημα, τὴν θείαν βλέπων μορφὴν τὴν ἐν τῇ χαλκῇ πύλῃ τοῦ παλατίου; ὑπὸ ἀνδρῶν ἀνόμων, λίθοις βαλλομένην τῇ διδαχῇ τοῦ Ἰωάννου;

Πῶς οὐ συνῆκας τυφλὲ πανάθλιε, ἐσκοτισμένε τὸν νοῦν, τὴν ὑπ' οὐρανὸν βλέπων κεκοσμημένην Χριστοῦ τῷ χαρακτῆρι, ἀλλὰ μόνος ἔχεις τὸ φρόνημα τῶν Ἰουδαίων;

Σὺ παντελῶς καθελεῖν ἐνόμισας τῶν θείων ἐκκλησιῶν, τὴν σαρκολαμπῆ μόρφωσιν τοῦ κυρίου, καὶ τῶν ἁγίων πάντων· ἀλλ' ἡ θεία χάρις, καθεῖλέ σου τὴν τυραννίδα.

Τὰ ἱερὰ τῶν ἁγίων λείψανα, καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῶν, Λήζιξ ὁ δεινὸς, ἅμα τῷ Ἰωάννῃ, οὐδ' ὅλως προσκυνεῖσθαι, ἔφασκον ἀνόμως, οἱ ἀρνηταὶ τῆς εὐσεβείας. θ.

Παντουργικὴν θεαρχίαν σέβοντες, ἐν χαρακτῆρσι τρισί, πάντες εὐσεβῶς, ἄναρχον τὸν πατέρα, συνάναρχον τὸν λόγον, πνεῦμα συνεκλάμπον δοξάσωμεν εἰς τοὺς αἰῶνας. θ΄.

Χριστιανῶν ἡ βεβαία γέφυρα, τὸ καύχημα τῶν πιστῶν, καὶ καταφυγή· δέσποινα θεοτόκε, αὐτὴ ὑπάρχεις μόνη, πάντας βοηθοῦσα, καὶ ζώσουσα ἐκ τῶν κινδύνων.

Ὠδὴ θ΄.

Τὰ ἔθνη κροτήσατε, χοροὶ πατέρων ἀπέλθετε, οἱ ἀσκηταὶ δὲ καὶ οἱ ἐν τοῖς ὄρεσι συνέλθετε, ἥκετε οἱ διωχθέντες πάλαι, ἀπὸ τοῦ πλάνου καὶ δυσσεβοῦς Ἰωάννου· στηλιτεῦσαι τὰς μαγίας καὶ μαντεύματα.

Εὐφραίνου ἡ ἔρημος καὶ οἰκουμένη ἅπασα, τὰ ὄρη πάντα γλυκασμὸν σταλάξατε, βουνοὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι Χριστὸς ὁ λόγος, εἰρήνην δέδωκε τοῖς ἐν γῇ, καὶ ταῖς θείαις ἐκκλησίαις τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως.

Θεὸς ἐκδικήσεων νῦν ἐπαρρησιάσατο, Χριστὸς ἐπέστη, ἐνισχύων σήμερον τοὺς θείους διδασκάλους, ἐν παρρησίᾳ λέγειν, τὴν συγκατάβασιν αὐτοῦ, καὶ τὴν σάρκωσιν βεβαίως ἐν εἰκόνι περιγράφεσθαι.

Μακρόθυμε κύριε ὡς θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, τίς ἀριθμήσει τὴν φιλανθρωπίαν σου; πῶς βλέπων κτεινομένους διὰ τὴν σὴν εἰκόνα, τοὺς ἱερεῖς σου καὶ ἀσκητὰς, οὐ κατέφλεξας τοὺς πλάνους, ἀλλ' ἠνέσχου ὑβριζόμενος;

Ὁ πήξας ἀσάλευτον τὴν ἐκκλησίαν κύριε, καὶ πύλαι ᾅδου ταύτης οὐ κατίσχυσαν, αὐτὸς τὴν εἰρήνην σου, παράσχου τῷ λαῷ σου, ἵνα σε πάντες εἰλικρινῶς, ἐν μιᾷ δοξολογίᾳ προσκυνῶμεν καὶ δοξάζωμεν.

Ἀνάθεμα ἔστωσαν οἱ μὴ τιμῶντες δέσποτα, τὸν χαρακτῆρα τῆς σῆς σωματώσεως, πρὸ πάντων Ἰωάννης, ἅμα σὺν Ἀντωνίῳ, καὶ Θεοδώρῳ τῷ δυσσεβεῖ, Θεοδότῳ καὶ τοῖς ἄλλοις, τοῖς ἀλάστορσι τῆς πίστεως.

A Quis non deplorabit magnã hæreticorum audaciam, reſpiciens diuinã imaginem, quæ eſt in ænea porta palatij, à nefariis hominibus lapidibus percuſſam, Ioannis exemplo?

Quomodo nõ intellexiſti, ô capte oculis, & miſerrime, ac mentem obtenebrate, vniuerſum orbem Chriſti charactere inſignitum; ſed ſolus tu nactus es Iudæorum mentem?

Tu è medio omnino tollere animo cogitaſti ex Dei Eccleſiis Chriſti Domini imaginem carne prefulgẽtem, & Sanctorũ omniũ; B ſed diuina gratia tuam tyrãnidem deſtruxit.

Sacras Sanctorum reliquias, & ipſorum imagines Lezius ille ferus, vnà cum Ioanne, nullo pacto venerandas, impiè aſſerebant, vt pietatis deſertores. Gloria Patri.

Omnes pij venerantes Dei maieſtatem, omnium auctorẽ, in tribus perſonis, Patrem videlicet principio carentem, & Verbum coæternum, Spiritum quoque ſanctum, ſimul prælucentem glorificemus in ſæcula.

O Domina Dei Genitrix, tu ſola exiſtis Pro B. Virgine. C Chriſtianorum pons ſecurus, & fidelium gloria atque refugium, à periculis cunctis, omnes adiuuans, atque liberans.

Ode IX.

Gẽtes omnes, plaudite manibus, & ſancto- LVII. rum Patrũ chori accurrite, & qui clauſtra & montes incolitis, conuenite omnes, & accedite, quos anteà ille ſeductor, & impius Ioannes fuerat perſecutus, vt eius magicas artes, & fraudes conculcetis, & profligetis.

Lætare eremus & vniuerſus orbis, montes etiam omnes dulcedinem ſtillate, & valles D exultate, quoniam Chriſtus Dei Verbum pacem omnibus eſt largitus, & ſanctis Eccleſiis Fidei vnitatem.

Deus vltionum nunc liberè egit, Chriſtus adſtitit, corroborans hodie ſanctos Patres, vt eius aduentũ liberè prædicare valeant, atque imaginibus eius incarnationem deſignare.

Longanimis Domine, quàm mirabilia ſunt opera tua! quis tuam clemẽtiam recẽſebit? & quomodo intuens tuos ſacerdotes & mona- E chos, dũ interficerẽtur propter tuã imaginẽ, ſeductores illos rãti mali auctores nõ cõbuſſiſti, ſed tantas iniurias æquo tuliſti animo?

O Domine, qui Eccleſiam tuam inconcuſſam compegiſti, vt portæ inferi aduerſus eam præualere nequeant, ipſe pacem tuam populo tuo largire, vt te omnes alacri animo, vno ore laudemus, & celebremus.

Anathema ſit illis Domine, qui tuæ incarnationis Imaginẽ non venerantur, in primis verò Ioãni, & Antonio, & Theodoro impio, vnà cũ Theodoto, & aliis Fidei deſertoribus.

O Domine, qui Apostolis tuis pacem tuam dedisti, largire etiã nunc omnibus tranquillitatem, tua manu illos congregans, qui sunt dissipati & tamquam oues rationales, sanctæ Ecclesiæ gregi illos aggrega. Gloria Patri.

Ὁ δοὺς τῶν ἁγίων σου τοῖς ἀποστόλοις εἰρήνην, καὶ νῦν αὐτὴν τῷ λαῷ σου ἄπασι, σωσάντων τῇ χειρί σου, τοὺς διεσκορπισμένους· ἧν ὡσαύτως ἐκέκτησο λογικὰ, συναθροίσον τῇ μάνδρᾳ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας σου. ϐ.

Deitatẽ glorifico Patris, & Filij, & Spiritus sancti, vnã scilicet naturã in tribus personis, essentiã indiuisam suppositis distinctã, simul regnantem, omnia facientẽ, omnipotentem, perfectũ Imperiũ, omnia deniq. continẽtem.

Δοξάζω θεότητα μίαν, ἐν τρισὶ προσώποις, τῶν μίαν φύσιν ἔχουσι ὑποστάσεσι, θείαν ἀμέριστον, διαιρετῶν πρόσωπον, ὁμοβασίλειον, παντοκράτορα, παντοδυνάμων τελεταρχίαν, τῶν συνέχουσαν τὰ σύμπαντα. ϛ.

Pro B. Virgine.

Dei Genitrix quæ omnium es auxilium, refugium, & protectio, ostẽde quæsumus te, quòd pro omnibus qui ad te confugiunt, vales intercedere, sicut è contrà impios reiicis, tui Filij potentia; omnia siquidem potes, vt eius Mater.

Ἡ πάντων βοήθεια, καὶ σκέπη καὶ ἀντίληψις, δεῖξον, ὅτι δυνᾶσαι πρεσβεύειν ὑπὲρ πάντων εἰς σὲ καταφευγόντων, ἧ ἀπελαύνεις τοὺς δυσσεβεῖς τῇ δυνάμει τοῦ υἱοῦ σου, οὗ ϐλαστὸς πάντα δυνάσαι.

Hactenus sacer hymnus, dulce post lacrymas canticum, & suauis post gemitus exultatio.

LVIII. Reliquum verò tantùm est, vt sermonem illum in eadem Græcorum Ecclesia ex eo tempore recitari cœptum in matutino ante septimam odam canonis sancti Theophanis hìc describamus, quòd summatim cõtineat narratam de Iconoclastis historiam, habeatq. alia quæ desiderantur in vulgatis historicis scitu digna. Accepimus ipsum ex eodem sacro Græcorum Triodio; quem hactenus Latinis incognitum, idem qui suprà accuratus interpres Latinitati donauit, qui sic se habet:

LIX. SERMO IN DIE ERECTIONIS SS. IMAGINVM. Eadem die (Dominica videlicet prima Quadragesimæ) sancta Christi Ecclesia traditionem accepit, vt erectionem sanctarum & venerabilium imaginum celebraret, quæ à Michaële & Theodora sancta & beatissima Imperatrice, necnon à sancto Methodio Patriarcha Constantinopolitano fuit instituta. Res autem ita se habuit: Cùm Leo Isaurus ex humili & seruili vita ad Imperij fasces fuisset euectus, diuina scilicet permissione, tunc temporis sanctus Germanus Ecclesiæ gubernacula dirigebat, quem ad se vocatum ita alloquitur Imperator: Videntur mihi, ô domine, sanctæ imagines parum abesse ab idolis: præcipe igitur, vt quàm primùm è medio tollantur: vel si veræ Sanctorum effigies existũt, in altioribus locis collocentur, ne frequenter illas venerantes, dum variis peccatis distinemur, illas coinquinemus. Patriarcha verò, cùm rem adeò execrandam audiuisset, Imperatorem pro virili auertere conabatur, hæc adiiciens: Caue quæso te, hæc cogites, ô Imperator. Accepimus enim quemdam, qui talia aduersus sanctas imagines moliretur, rabie fuisse correptum, cui nomen Conon fuit. Ad hæc Imperator: Quin immò ego etiam, cùm puer essem, Conon appellabar. Cùm itaque Imperator Patriarcham sibi minùs assentiri cerneret, illum exulem pellit, & eius loco Anastasium eadem quæ ipse sentientem, collocat, & ita aduersus sanctas imagines graue bellum audacter aggreditur. Fama est etiam Hebræos hoc scelus illi principio suggessisse, cùm quibusdã fascinationibus illum ad Imperiũ euehendum prædixissent, quando cùm pauper esset, vnà cum ipsis inopem vitam agebat.

LX. DIVERSVS STATVS CVLTVS SS. IMAGINVM. Sed cùm Leo malè, vt par erat, vitam terminasset, eius catulus ipso ferocior Constantinus cognomento Copronymus in Imperio successor relinquitur, & multo maiore rabie aduersus sanctas imagines incenditur. Et quid opus est dicto, quot, & quanta impius ille mala peregerit? Verum cùm etiam illo longè turpiùs vitam finiisset, eius filius ex Chazara imperium occupat. Cùm autem etiam iste malè vitam exegisset, Irene & Constantinus Imperij successores remanẽt, qui sub Tarasio sanctissimo Patriarcha septimam Synodum congregant, & ita sanctas imagines Christi Ecclesia iterùm recipit. Isti verò cùm Imperium deposuissent, Nicephorus euehitur, deinde post eum Stauratius filius, post quem Michael cognomento Rhancabenus, qui sanctas venerati sunt imagines. Michaëli verò ferus ille Leo Armenus succedit, qui à monacho quodam clauso & parum pio, dolo corruptus, secundum aduersus imagines bellum excitat; & iterùm Dei Ecclesia suo decore exuta conspicitur. Huic iterùm Amorrhæus succedit Michaël, & huic Theophilus filius, qui alios in persequendis Sanctorum imaginibus longè superarunt.

LXI. Hic igitur Theophilus multos sanctorum Patrum pœnis & tormentis inauditis cùm afflixisset propter sanctas imagines, iustitiæ nihilominus in primis studiosissimus fuit: vt cùm

A cùm aliquando, siquis esset in vrbe, qui alteri molestiam afferret, scisciteretur; nullus, vt aiunt, multis diebus fuit inuentus. Cùm autem duodecim regnasset annis, & dysenteriæ morbo correptus, è viuis excedere deberet, os suum supra modum aperuit, ita vt etiam interiora ipsa intueri liceret. Augusta verò Theodora maximo propterea dolore afflicta, vix ad somnum conuertitur; & visionem intuetur huiusmodi. Immaculatam scilicet Dei Genitricem infantem ante omnia sæcula genitum vlnis gestantem, & Angelis lucidissimis circumseptam, Theophilum autem eius coniugem ab ipsis flagris & contumeliis affectum. Cùm igitur somnus ipsam dimisisset, & Theophilus parum respirasset, vehementer exclamauit: Hei mihi misero, qui propter sanctas imagines percutiorl qua re audita, Imperatrix quàm primùm Dei Genitricis imaginem super ipsum collocat, illam multis cum lacrymis deprecans. Theophilus verò licet ita se haberet, cùm vidisset adstantium quemdam imaginem paruam collo alligatam gestantem, illam arreptam

B osculabatur, & venerabatur. Quapropter continuò illud os, quod antè aduersus imagines rugiebat, & guttur, quod ita turpe apertum cernebatur, ad priorem statum conuersum est, & à frequenti illa angustia & molestia requieuit, & obdormiuit, cùm anteà apertè confessus esset bonum esse sanctas imagines honorari, & venerari; cum itemque Imperatrix è suis arculis venerandas & sanctas imagines eduxisset, toto pectore nitebatur Theophilum adducere, vt illas veneraretur. DE THEOPHILI MORBO ET POENITENTIA:

Paulo tamen pòst tempore Theophilus excedit è vita; & Theodora reuocatis illis omnibus, qui in exilio & carceribus detinebantur, vt libere agerent illis præcepit. Quin etiam Ioannes è Patriarchali throno deturbatur, qui Ioannes & Mantiarcha, necnon Dæmoniarcha potiùs quàm Patriarcha esset dicendus. At Christi Confessor Methodius ipsam Patriarchalem sedem assumit, multa anteà passus, & in sepulchro in vinculis vi-

C tam agens. LXII. THEODORA AVGVSTA LABORAT PRO CVLTV SS. IMAGINVM.

His ita se habentibus res quædam diuinitus apparet contigisse Ioannicio illi magno, dum in Olympo monte vitam monasticam exercebat. Magnus enim ille Arsacius ascetа ad ipsum accedens, hæc ait: Deus me ad te misit, vt quamprimùm ad venerabilissimum virum Esaiam cognomento Inclusum Nicomediam accedentes, ab ipso discamus quæ Deo sint placita, & eius sanctæ Ecclesiæ congrua. Quapropter cùm ad venerabilissimum Esaiam accederent, hæc audiunt ab ipso: Hæc dicit Dominus: Ecce peruenit finis inimicorum meæ imaginis: vos igitur ad Imperatricem Theodoram, necnon ad Patriarcham Methodium properantes, hæc illi annuntiate: Procul abire præcipe omnes profanos homines, & ita cum Angelis sacrificium mihi offer, imaginis meæ, & Crucis effigiem veneratus. Hæc cùm illi audissent, quamprimùm se Constantinopolim confe-

D runt, & hæc omnia Methodio Patriarchæ, & omnibus electis Dei annuntiant: hi verò congregati ad Imperatricem accedunt, & ipsam in omnibus obsequentem inueniunt (ab incunabulis enim fuerat pia, & Deum timens.) quamprimùm propterea Imperatrix Deiparæ imaginem, quam è collo pendentem gestabat, extrahens coram omnibus illam venerabatur, hæc inquiens: Siquis has imagines non adorat, & veneratur, relatiuè quidem, & habitudine quadam, non latricè, non vt deos, sed tamquam imagines archetyporum, propter reuerentiam ipsorum, sit illi anathema. Hi verò magno repleti sunt gaudio. Imperatrix propterea illos enixè orat, vt pro Theophilo, viro suo preces Deo effundant, qui conspecta illius fide, licet inuiti, persuadentur tamen. LXIII. LEGATIO SS. MONACHORVM. AVGVSTAE CONFESSIO.

Quapropter S. Methodius congregato vniuerso populo, necnon & clero, & Episcopis omnibus in magna Dei Ecclesia illuc aduenit, inter quos erant illustres illi viri, qui

E ex Olympo venerant, magnus videlicet Ioannicius, & Arsacius, & Naucratius, discipuli Theodori Studitæ, & Theophanes ille ex magno agro, & Theodorus, qui litteris in facie scripti fuerant, & Dei Confessores extiterant; Michael etiam Hagiopolita & Syncellus, & alij plurimi, qui totam noctem pro Theophilo Deum exorant, omnes quidem cum lacrymis & frequenti oratione Deum laudantes. idque per totam primam hebdomadam Quadragesimæ peragebatur. Quin & ipsa Imperatrix Theodora hæc eadem cum mulieribus, & reliquo populo faciendum curabat. Quæ dum ita se haberent, Theodora Imperatrix diluculo sextæ Feriæ somno detenta, sibi videbatur apud Columnam, quæ dicitur Crucis, reperiri, & quosdam illac magno cum strepitu præterire, diuersa tormentorum genera secum ferentes, in quorum medio vinctus agebatur Imperator Theophilus, manibus retrò reuinctis, quem cùm agnouisset Imperatrix, con-

LXIV. SACER CONVENTVS CONFESSORVM PRO THEOPHILO ORAT.

séque-

THEODORAE VISIO DE SALVTE THEOPHILI.

sequebatur & ipsa illos, qui eum ducebant, cùm autem ad æneam portam peruenissent, A vidit virum quemdam aspectu mirabilem, qui ante imaginem Christi sedebat: ad hunc cùm Theophilum illi adduxissent, stiterunt eum. Quibus visis Imperatrix, pedibus eius prouoluta pro Imperatore intercedebat; at ille dixit aperto ore: Magna est fides tua, ó mulier: scito igitur, quòd propter tuas lacrymas, fidemque tuam, nec non propter preces & intercessiones seruorum meorum, & sacerdotum, Theophilo viro tuo ignosco. Deinde ait illis qui eum adducebant: Soluite ipsum, & tradite vxori suæ; quæ illo recepto, recessit exultans, & gaudens, & continuò somnus illam dimisit. Hæc quidem Theodora Imperatrix vidit in somnis.

LXV. Patriarcha verò Methodius, dum preces & orationes ab ipso fiebant, recenti pagina accepta, scripsit in ipsa omnium hæreticorum Imperatorum nomina, inter quos & Theophilum collocauit, & hanc paginam sub sancto altari posuit occultè, vt nullus animaduerteret. Feria verò sexta etiam ipse Angelum quemdam terribilem conspicit, qui ma- B

VISIO OSTENSA METHODIO DE THEOPHILO. gnam ingrediebatur Ecclesiam, & cùm illi approprinquasset, hæc aiunt dixisse: Exaudita est oratio tua, ô Episcope, & veniam obtinuit Imperator Theophilus; non ampliùs igitur pro eo Deo sis molestus. Hic autem vt experiretur an vera esset visio, ad altare accedens, accepta charta, eaque aperta inuenit (ó Deum iudiciorum) nomen Theophili omnino diuinitus deletum. Hæc cùm didicisset Imperatrix magno perfusa est gaudio, & Patriarchæ significat, vt vniuersum congreget populum vnà cum venerandis Crucibus, & sanctis imaginibus, in magna Dei Ecclesia, vt illi sanctarum imaginum ornamentum restituatur, & nouum miraculum omnibus manifesterur.

LXVI. Cùm itaque omnes quæ parum abest in Ecclesia essent congregati cum cereis accensis, Imperatrix & vnà cum filio accedit, & facta processione cum sanctis imaginibus, & sacris

SOLEMNITAS IN RESTITVTIONES SS. IMAGINVM. & venerádis sanctæ Crucis lignis, & sacro & diuino Euangelio vsque ad eum locum, quod C Miliare nuncupatur, egressi sunt, Domine miserere, alta voce clamantes, & ita rursùs ad Ecclesiam reuersi, sacram liturgiam confecerunt, erectis videlicet sanctis & venerabilibus imaginibus à præfatis sanctis viris, celebrando, & omnia bona imprecando piis omnibus & iis, qui rectè de Catholica Fide sentiunt, sicut è contrà impiis, & qui sanctarum imaginum honorem respuunt, interdictis, & anathemate damnatis, quinimmò ex eo tempore statuerunt illi sancti Confessores, vt singulis annis hæc sacra panegyris celebretur, vt non ampliùs in eamdem impietatem iterùm impingamus. Tu verò Christe, qui es imago Patris immutabilis, precibus sanctorum Confessorum tuorum, miserere nobis. Amen.] hactenus sermo annis singulis, dicta die, in Ecclesia recitari solitus, cui subiungimus alium eiusdem argumenti, eadem pariter die ab Archiepiscopo Tauromeniæ Theophane ad populum dictum, vt eius indicat titulus istis verbis: D

LXVII. Homilia XXXVII. Theophanis Archiepiscopi Tauromeniæ in Sicilia, de sanctis imaginibus, in die festo earum dicta. Deprompta est ex Hoplotheca man. scr. Francisci Turriani, qui Latinam fecit, nisi quòd aliquot verba Græca hinc inde, & duas tresve periodos intactas reliquerat; sed perfecit qui vltimam apposuit manum Sirmundus, eiusdem Societatis Iesu professor.

LXVIII. Narrabimus vnde ortus & origo, ex qua inquam occasione huius diei festi agitatio. Quia per incarnationem Verbi Dei, & per prædicationem Apostolorum, cultus idolorum deletus erat, cùm hostis Ecclesiæ ferre non posset se esse victum, excitauit contra eam principes & duces hæresum. His autem à sanctis Patribus diuersis Synodis damnatis & anathematizatis, aliud zizanium seminauit in Ecclesia inimicus, prætextu & specie pietatis, suggerens idololatriam existimari cultum imaginum. Reperit verò aptum instrumentum ad hoc Leonem Isauricum, qui cùm esset anteà priuatus, & incidisset in magos Hebræos, docuerunt eum futurum esse Imperatorem Romanorum, si ipsis iurasset deleturum se imagines templorum: quod cùm fecisset, & non multo pòst ad Imperium tyrannus ascendisset, metuens ne in peccato periurij esset, properat vt promissum præstet. Misit in exilium Germanum Patriarcham Constantinopolitanum sanctissimum, quia non consensit impio eius dogmati; deleuit omnes effigies & figuras Sanctorum ex templis, & pro eis iussit depingi bestiarum imagines. E

LXIX. Hoc scelesto mortuo, successit in Imperio & in impietate Filius eius Copronymus, vt aptè dici possit serpens ex dracone. Hic cùm multum roborasset hæresim, abiit ad illa diuina iudicia, relicto herede Leone filio Imperij & impietatis. Qui cùm aui sui impietatem

A tem imitari quæsisset, studuit vt esset eo seruentior. Cui cùm successissent Constantinus & Irene, recuperauit Ecclesia ornamentum sanctarum imaginum, & à Synodo Oecumenica impietas est anathematizata. Pauci autem relicti sunt, qui impietatem in animis abditam celauerunt. Tres Imperatores consecuti sunt post Irenem Orthodoxam, Nicephorus & Stauratius, & Rhancabenus Michael, & rursus cœpta est hæresis. Renouauit autem eam alia fera eiusdem nominis cum prima Leo Armenius, indignus qui esset Imperator. Hic deceptus à quodam pseudoabba in domuncula clauso, & in tenebris deceptionis instar noctuæ habitante, & hæresim Iconomachorum profitente, deceptus inquam, nisi funditus imagines tolleret, amissurum esse cum Imperio vitam: obediuit impio consilio, rursumque incendit hæresis flammam, & misit in exilium Nicephorum, quia non consentiebat hæresi. Octauo autem anno suæ tyrannidis occisus est, & hæresis flo-

B ruit. Siquidem Michael maiores suos vt vinceret, ardentior fuit in impietate. Mortuus autem est & ipse relicto Imperio filio Theophilo.

Hic autem etsi iustitiæ erat, si quis alius, studiosus & amator, fuit tamen paternæ impie- LXX. tatis ardens amator. Hic duxit vxorem Theodoram piam, quæ non erat particeps hæresis, etsi dissimulabat propter crudelitatem Imperatoris: habebatque in arca inclusas imagines, quas occultè colebat & osculabatur. Accidítque aliquando hoc quod est ad narrandum, & audiendum iucundum. Erat in Regia quidam morio, deformis homo & despicabili specie, qualem describit Thersiten Homerus, Denderis, opinor, vocabatur. Hic cùm consueuisset ingredi sine vlla cautione ad conclauia regia, ingressus est in quoddam conclaue vbi inuenit Theodoram tenentem in manibus imagines, easque venerantem & deosculantem. Hoc cùm ille Thersites Imperatori nuntiasset, is excandescens adit

C Theodoram, & eam acriter obiurgat, famulam idolorum eam appellans. quæ mira prudentia & iram & suspicionem Imperatoris depulit: Temerè, inquit, & importunè irasceris, Imperator: frequenter enim me in speculo specto, vt caput ornem & componam capillum. Iste autem improbus existimauit se videre imagines. sic declinauit suspicionem Imperatoris. Hoc autem Imperatore mortuo, successit filius eius Michael, habens Theodoram matrem Imperatricem. Hæc igitur congregauit cœtum Patrum, qui hæresim anathematizauit; & Ecclesia imagines sanctas, tamquam ornatum quemdam recuperauit, quæ anteà videbatur tamquam sponsa Regis illa lamentari, quæ scripta sunt in Canticis canticorum: Percusserunt me & vulnerauerunt me: abstulerunt theristeum meum à me, qui custodiebant ciuitatem Reges, & sacerdotes qui debebant esse custodes Fidei. Sic igitur Ecclesia ad priorem gloriam reducta & renouata est.

D Hoc festum hodie agitamus duces impietatis anathematizantes, & sacras imagines LXXI. Saluatoris nostri & Matris eius & omnium Sanctorum relatiuè adorantes, non illis, tamquam diis adhærentes, nec coloribus expressas imagines cultu prosequentes, sed earum honorem in imaginis, vt magnus ait Basilius, prototypum referentes. atque ita per sensum ad pietatem magis manu ducimur. Videmus enim in sacris imaginibus Dominum nostrum ex Virgine mirabiliter natum, à Magis cum muneribus adoratum; in vlnis senilibus Simeonis portatum, nudum in fluentis Iordanis prophetica dextera baptizatum, operantem miracula solo verbo & motu voluntatis, suscitantem mortuos, terrorem dæmonibus iniicientem, ambulantem in mari tamquam super pauimentum, in solitudine copiosum conuiuium præbentem, audaciam Iudæ, illud iudicium impium in Christum, crucifixionem, sepulturam, resurrectionem, ascensum in cælos. Hæc cùm depi-

E cta coloribus videmus, perspicuè illa videre nos putamus: nouit enim pictura tamquam sub aspectum res ponere. Immò & honor imaginum *desursum nobis ab initio lege *supernè sancitus est. Præcepit enim olim Deus Moysi duos Cherubinos erigere, ex vtraque parte tabernaculi: & ipse Dominus noster in sindone speciem siue formam suam expressit sine manu, & Abgaro toparchæ Edessæ misit. Numquam verò hæc fecisset, nisi imagines coli voluisset. Et illa Edessena sanguinis fluxum passa, & à Domino sanata, vt remuneraret tanti beneficij auctorem, statuam ad similitudinem Saluatoris erexit: cuius fidem approbans Dominus, voluit vt ex pedibus statuæ herba nasceretur, quæ omnem dolorem sanaret. Immò & Lucas celebris Euangelista imaginem Dei Matris cera & coloribus depinxit, sacris vlnis Dominum amplectentem, quę in Megalopoli, id est, in magna ciuitate hactenus conseruatur. Omnis igitur imago in nomine Domini aut Angelorú, aut Apostolorum, aut Prophetarum, aut Martyrum, aut Iustorum facta, sancta est. Eos enim

qui

qui pro Christo claruerunt, omnium generum honoribus prosequi conuenit. In hac firmissima & certa fide permanentes, fratres, emundemus singuli ab omni vitio conscientiam nostram, sinceram mutuò charitatem seruantes.] hucusque in codex. A

LXXII. PERENNIS SOLEMNITAS DE SVPERATA HAERESI.

Erant ista, anniuersaria die, repeti solita in Ecclesia illa sacra encomia de confutata, deuicta, penitusque debellata Iconoclastiæ impietate, cùm fideles pro gratiarum actione solemnes conuentus annis singulis agitarent, in memoriam reuocantes annum istum, & diem, quo Orientalis Ecclesia de superata perfidia erexit victricia signa, nobilemque duxit triumphum, atque digna trophæa fixit perpetuò permansura. Sicque iam illa alieno [a] igne repleta thuribula anathematis in laminas ducta, & altari affixa, perenne seruant in Ecclesia Catholica Iconoclastarum ignominiæ monumentum, vnde sua semper funera lugeant, deplorent damna, erubescant infamiam; Ecclesia verò Catholica victrix exultans, ouansque decoram cum filiis suis choream ducat: & præcinentibus illis triumphale carmen illud: [b] Surge, surge Debbora, surge, surge, & loquere canticum.] ipsa recinat cum Apostolis, dicens: [c] Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum: [d] Cui est gloria & imperium in sæcula sæculorum. Amen. B

[a] *Num.* 16.
[b] *Iud.* 5.
[c] 1. *Cor.* 15.
[d] 1. *Pet.* 4.

LXXIII. PERORATIO CVM GRATIARVM ACTIONE.

AD optatum tandem finem, post immensos labores, Deo nobis fauente, opitulanteque suis precibus Dei Genitrice Maria, perducto nono Annalium Tomo: sine fine gratiarum actio perseueret, non verbis tantùm, sed factis. Etenim bene consci sumus, quanta pro acceptis beneficiis Deus in veteri Testamento sibi rependi mandarit, dum pro gratiarum actione eiusmodi sacrificium sibi offerri præcepit: [e] Si pro gratiarum actione, inquit, oblatio fuerit: offerent panes absque fermento, conspersos oleo, & lagana azyma vncta oleo, coctamque similam, & collyridas olei admixtione conspersas, panesque fermentatos cum hostia gratiarum.] At nos longè impares sumus, vt præstare tot tantaque possimus, quæ per ea mystice designantur; cùm etiam maiora Christus Redemptor noster à fidelibus suis, ex aucto in immensum beneficiorum pondere, multiplicato fœnore, iure exigat. Vbinam nobis purissimi illi azymi sinceritatis absque veteri fermento quos commendat Apostolus [f] panes, cùm ex corrupta massa peccati nostram quotidie experiamur amarulentiam nobis ingratam? Et vbi olei copiam, quo aspersa cuncta offerri præcipit, exhibendi facultas? Sum planè (dicam cum Propheta [g]) vir videns paupertatem meam,] egentior ipsa pauperrima illa vidua Sarephtana, quæ petenti dixit Eliæ: [h] Non habeo panem nisi quantum pugillus capere potest farinæ in hydria, & paululum olei in lecytho.] ditissima tamen fide, & opulentissima charitate. C D

[e] *Leuit.* 7.
[f] 1. *Cor.* 5.
[g] *Thren.* 3.
[h] 3. *Reg.* 17.

LXXIV. Vna nobis consolatio, quòd etiam fermentatos panes non penitus reiicit Deus, sed accipit, si (vt iubet) adiiciatur hostia gratiarum, cædenda ipsa absque redemptione ad sacrificium consummandum. Ecce victima, sed vbi gladius, vbi ligna? Sacrificium pro peccato non postulasti, factus ipse hostia pro peccato. Sed quod vtique pro gratiarum actione petisti: tunc dixi, & dicam semper: Ecce venio, testaturus tua gratia, si liceret, multo melius sanguine quàm scriptis Catholicam veritatem: siquidem [i] voce sanguinis nulla potentior, quæ iugiter de terra clamans, audiatur in cælo. At quòd tanta præstare, maximi muneris Dei est, vt optare potiùs quàm præsumere fas sit: non negetur saltem illud interea beneficium ad gratias persoluendas, vt eo modo quo monet Apostolus [k], in gratiarum actionem viuens victima iugiter immoletur; nimirum vt exhibeamus nos ipsos hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium nostrum ipsi bonorum omnium largitori, cui honor, virtus & gloria & gratiarum actio, nunc & semper & in sæcula sæculorum, Amen. E

[i] *Gen.* 4.
[k] *Rom.* 12.

Annalium Tomi Noni Finis.

INDEX IN TOMVM NONVM ANNALIVM ECCLESIASTICORVM.

A.

ARON filius Madi Principis Sarracenorum Rom. Imperium reddit tributarium. 358.a.b. Rex Sarracenorum constituitur. 367.e. quamdiu regnauerit. ibid. maximus hostis Christianorum. ibid. in Carolum Magnum fuit propensissimus. ibidem. legationem ad eumdem cum muneribus mittit. 367.e. 368.a. 507.a. 513.a. 536.e. locum Dominici Sepulchri ei donat. 367.e. 368.a. 507.a. 513.a. in Christianos sæuiens Bacchum insuiorem martyrio afficit. 368.a.b. item Theophilum Imperatoriæ classis præfectum. 422.e. bellum Nicephoro Imp. mouet. 526.a. Nicephorum Imp. tributarium facit. ibid. Rhodum possumdat. 537.d. Myram Lyciæ ciuitatem inuadit. ibid. arcam sancti Nicolai diuicit, & conterit. ibid. pœnas dat impietatis. ibid. moritur. 549.c
Aaronis filij bello ciuili inter se pro regno certant. 549.c
Abbas Dionysij sub Copronymo accusatur, & carceri mancipatur. 291.d.e
Abbates Germani regulam S. Benedicti recipiunt. 154.b
Abbates iuxta monasteriorum regulas viuere tenentur. 321.c
Abbates octuaginta Capitula ad regulares spectantia constituunt sub Ludouico Imp. 668.c
Abbatum sui monasterij historiam descripsit V. Beda. 106.c
Abbatum nomina qui Synodo Dingolfingana interfuerunt. 322.a
Abbatum nomina qui Caroli Magni testamento interfuerunt. 592.c
Abbatum cura in regulis pro omnibus suis constituendis. 668.c
Abderrhamanus Maurorum Rex. 311.b
Abdicatio Theodosij Imperatoris. 6.a
Abdicatio Germani Patriarchæ Constantinop. 98.c
Abdicatio Michaëlis Curopalatæ Imperatoris. 600.b
Abdicatio Ebbonis Rhemensis Episcopi, & quare. 833.d
Abdiramas Sarracenorum Rex Galliæ loca vastat. 48.d. à Carolo Martello cum exercitu deletur. ibid.e
Abgarus Edessæ Rex Christi imaginem linteo expressam habuit. 57.d. 67.e. 612.d. fit eius mentio in Concil. Rom. sub Steph. Papa IV. 301.b. ad Christum scribit. 67.e. 673.e. à Christo litteras accipit. 554.e
S. Abbachyro Oratorium à Zacharia Papa constructum. 205.c
Abidos incendio maris infestatur. 38.d
Abodriti à Ludouico Imp. deficiunt. 671.a. ipsorum motus à Ludouico Imp. comprimuntur. ibid.
Aborigines contra Leonem Isauricum pro Gregorio Papæ arma sumunt. 78.e
Absolutio plenaria Ludouici Imp. 833.e
Acclamatio Episcoporum ad Reccaredum Hispaniæ Regem. 124.b
Acclamatio populi nefanda. 225.a
Acclamatio populi Constantinopolit. ad Leonem IV. Imp. cùm filium Imp. coronares, qualis. 340.a
Acclamatio in Leonis Armeni ad Imperium electione. 600.c
Acclamatio populi dum Carolus Magnus coronatur Imperator. 502.b
Acclamatio populi in Valentini Papæ creatione. 791.a
Acclamationes Synodi Nicænæ secundæ. 406.c. 407.a
Acclamationes dum Nicephorus Tyrannus Imperium inuaderet. 515.c.d
Acclamationes ad Michaëlem Curopal. Imperatorem. 579.d
Acclamationes festiuæ Ludouico Imp. datæ. 815.d
Accusati pij liberantur. 292.a
Accusatio Sereni Episcopi apud Pontificem. 96.a
Accusatio S. Bonifacij in Athebaldum Regem Anglorum. 172.e. 173.a.b
Accusatio de Theophane Isacio apud Leonem Imp. 342.a
Accusatio Iosephi in Theodorum Studitam. 631.d
Accusator elusus punitur. 292.a
Acerragium Pontifici Rom. ab Aistulpho traditum. 234.e
Aceruus testimonij vocantur Annales Ecclesiastici. 1.b
Acheiropœta imago Saluatoris. 211.c
Achirao vicus. 714.b
Acta S. Corbiniani ab Ottone Frisingensi scripta. 9.b
Acta Radbodi Regis Frisiæ à quo descripta. 24.d
Acta S. Vulfranni à Jona monacho descripta. 22.d. 27.b
Acta Vualtpurgis sanctimonialis à Wolfhardo monacho descripta. 49.d
Acta SS. Liobæ & Vualtpurgis scriptis mandata. ibid.
Acta S. Stephani & sociorum à Ioanne Damasceno descripta. 56.e
Acta Synodi Rom. sub Gregorio Papa II. 63.c.d
Acta Synodalia Conc. Rom. 177.d.e. ad 181.d
Acta Carolomanni à Vualfrido Strabone scripta. 187.a
Acta S. Burchardi ab Egiluardo descripta. 190.a
Acta conciliabuli Constantinopolitani. 221.b.c.d.e
Acta S. Ioannis Damasceni. 225.d
Acta S. Bonifacij quis prosecutus. 240.b
Acta Pauli Papæ. 247.a.b.c
Acta S. Ecgberti Archiepiscopi Eboracensis. 262.d
Acta S. Stephani Martyris monachi. 266.a. 273.b. quis illa prosecutus. 241.a
Acta S. Pauli Martyris. 281.b

&c. Acta

Acta Concilij Romani sub Stephano IV. interierunt. 299.b
Acta Synodi sub Steph. Pap. IV. ex Anastasio. ibid.c
Acta Constantini pseudopapæ omnia comburuntur. ibid.e
Acta S. Anthusæ filiæ Copronymi Imp. 337.a. *alteriùs* ibid.c
Anthusæ senioris.
Acta S. Platonis monachi. 337.d.e.338.a
Acta à Carolo Magno in Synodis quis collegerit. 338.d
Acta S. Gummari a quo descripta. 339.b
Acta S. Ludgeri Frisiorum Apostoli. 345.d.e
Acta Nicænæ Synodi sub Tarasio celebratæ. 394.a. *vsque* 408.
Acta Leonis Papæ in Germania. 521.e
Acta Tarasij Patriarchæ Constantinop. à quo descripta. 527.b
Acta in pseudosynodo hæreticorum sub Leone Armeno. 619.c.d
Acta Concilij Aquisgranensis. 668.e.669.a
Acta Ecclesiæ Rauennatensis à Rubeo descripta. 738.e
Acta S. Martini à Fortunato Venantio descripta. 753.e
Acta Concilij Rom. sub Eugenio Papa II. 766.b
Acta Theophili Imp. 814.d.
Acta S. Dionysij à Ludouico Imp. conquiri iussa. 831.d
Acta S. Dionysij S. Methodius presbyter historicè descripsit. ibid.e
Acta Friderici Martyris vbi seruentur. 853.a
Aclimacum palatium. 830.d. *conuentus generalis ibi habitus à Ludouico Pio Imp.* ibid.
Ancynebertus Episcopus Viennensis. 124.c
Adalbertus hæreticus à S. Bonifacio damnatus. 154.d.
Vide *Aldebertus.*
Adalbertus Comes. 687.a
Adalgarda cæca meritis SS. Marcellini & Petri curata. 799.b
Adalgarius Pipino à Vnaiphario obses datus. 253.c
Adalberus socius S. Bonifacij. 238.d
Adallinda surda, muta, & cæca meritis SS. Marcellini & Petri curata. 798.e
Adalpreshi Abbas Concilio apud Dingolfingam interfuit. 322.a
Adalrada vidua cæca curata meritis SS. Marcellini & Petri. 789.a
Adaltrudis Caroli Mag. testamenti institutioni interfuit. 592.c. *Abbas S. Vedasti.* 727.c
Adam Episcopus Hortanus Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 257.c
Adam Rhemensis Ecclesiæ canonicus. 729.c
Adam vetus chronographus. 819.c
Adamus Episc. Concilio Carolomanni interfuit. 150.b
Adda Episcopus aliàs Vuiltus dictus. 122.c
Adelcidis filiæ Caroli Magni Epitaphium. 390.e
Adelcisi filia Arichisij Ducis Beneuentani. 414.d
Adelhaidis Pipini Caroli M. filij filia. 592.e.
eius Epitaphium. 593.a
Adelhardus familiarissimè à Leone Papa exceptus, 539.b.
& quid per iocum Papa in ipsum dixerit. ibid.c.
Romam mittitur à Carolo Magno, & quare. 566.b.
Abbas Corbeiæ. ibid. 725.b. *Caroli Magni consobrinus.* 672.a. *cœnobium ingreditur.* 689.b. *in exilium missus ob coniurationis suspicionem.* 725.b. *ab exilio reuocatus. ibid. Ludouico Imp. publicæ pœnitentiæ auctor. ibid. d. Epitaphium eius.* ibid.e.
Adelperga Desiderij Longob. regis filia. 334.d.
Arichisij Ducis Beneuentani vxor. ibid. Paulum Diaconum ad historiam Romanam supplendam inducit. ibid.e. quot liberos genuerit. 414.d.
Adelrhadis Caroli Magni consobrinus. 312.c.
Vide *Adelhardus. cur monasticam vitam suscoperit.* 312.c. *sanctitate conspicuus.* ibid.d.
Adelmarus Ludouici Imp. vitam scripsit. 627.d
Adingaheim villa. 798.b
Admonitio Stephani monachi ad socios in carcere detentos. 287.e
Admonitio Theodori Studitæ vehemens. 558.d. *eiusdem ad fratres.* 622.d.624.a. *eiusdem ad Præpositum.* 781.a. *ad subditos.* 782.c
Admonitio Auctoris salubris ad Principes de reuerentia erga Ecclesiã seruanda exemplo Caroli Magni. 511.d.e. *eiusdem ad Nouatores.* 572.b
Admonitio saluberrima Caroli Magni ad hæreticos. 440.d. *alia eiusdem ad Episcopos.* 512.b. *eiusdem ad Ludouicum filium.* 602.e
Admonitio Ludouici Imp. ad pacem. 748.b. *eiusdem ad Legatos Romam mittendos.* 757.e.758.a
Admonitio compendiosa omnium bonorum operis. 837.a.b.c
Admonitiones crebræ de translatione SS. Marcellini & Petri Martyrum. 774.a
Admonitiones SS. Patrum se seruaturos Christiani Imp. promittunt. 65.d
Ado Episcopus Viennensis. 124.c. *de Ecclesiis à Vuilicario Episcopo Viennensi erectis scribit. ibid. in annis Regni Pipini correctus.* 298.b. *cuius ætatis scriptor fuerit.* 445.d.767.d
Adolfus diaconus Legatus Leonis Papæ III. in Angliam. 549.e. *Nordanhumbrorum Regem in Regnum restituit. ibid. à piratis in reditu capitur. ibid. à Canulpho Rege redimitur.* ibid.
Adolphus monachus S. Bonifacij in Frisia comes. 238.e
Adoratio idolorum quando cessarit. 57.c.d
Adoratio Imaginũ variis temporibus à Conciliis probata. ibidem c
Adoratio & cultus SS. Imaginum ex S. Gregorio probatur. 449.e.450.451.453.454.
Adoratio Imaginũ à Nicæna Synodo secũda recepta. 589.a
Adorationem Imaginum necessariam Ioannes Damascenus docet. 91.d
Adosinda Regina laudata prudentia. 361.d.e. *detegit errorem Elipandi Archiepiscopi Toletani.* ibid.
Adrebaldus Abbas Ludouici Imperatoris ad Lotharium Italiæ Regem Legatus. 848.a. *astutia eius in litteris ad Ludouicum Imperatorem mittendis.* ibid.b
Aduersarij septimæ Synodi fraudibus aguntur. 446.a. *malè viuuntur auctoritate S. Gregorij.* 449.d. *quid eidem S. Gregorio affingere conentur.* 453.a.b. *reprehensione digni.* 454.c
S. Adulphus à Sarracenis in Hispania martyrio coronatus. 722.a
Adulter grauiùs peccat quàm fur. 173.c
Adulterantium Synodus. 531.b
Adulteræ quomodo à Saxonibus puniantur. ibid. c
Adulteri à paganis grauiter puniti. ibidem.
Adulteris presbyteris an & quando Eucharistia sit concedenda. 84.d
Adulteris quæ pœna statuenda. 167.c
Ægyptij omnium, qui idola finxerunt, infelicissimi. 612.b
Aelbualdus in Anglia Archiepiscopus. 41.e
Æmilianus ob cultum Imaginum in exilium à Leone missus. 102.e. *eius natalem Græci in Menologio celebrant. ibid. contra Imp. agit.* 610.a.. *exulat.* 617.c. *confessionis coronam consequitur. ibidem. S. Germano in Cyziceno Episcopatu successor.* ibidem.
Æmilianus monachus multa ob veritatis Confessionem passus. 559.d
Æmondus Comes. 687.a
Ætas Bedæ diuersè annotata. 107.c
Ætas S. Platonis. 595.b.c. *item Theodori Studitæ.* 455.b.777.e
Ætherius Episcopus Tharuanensis. 194.a
Aëtius cum Nicephoro Imp. à Bulgaris occiditur. 577.c

Assines non oportere ad copulæ societatem accedere. 81.c
Afri ad Ecclesiasticos ordines non admittendi. 33.d
Africa quando à Vuandalis vastata. 46.d.
quot annis ibi laboratum sit, vt Manichæi & Donatistæ conuerterentur. 33.d
Africæ Præfectus Euphemium tyrannum ad se fugientem suscipit. 790.a. *eidem tyranno Imperatoris titulum dat.* ibid.
Africani monachi cingulo pelliceo vti solent. 793.c
Agallianus Turmarcha Helladicorum militiæ Dux. 86.b. *cum Constantinopolitanis congreditur.* ibid. *superatus seipsum in mare præcipitat.* ibid.
Agapetus monachus Episcoporum exulum ad Nicephorum Patriarcham Constant. Legatus. 715.c
Agareni Manichæos persequuntur. 30.a. *Zachariæ Manichæi discipulos ad vnum perimunt. ibid. totam Siciliam occupant & Calabriam.* 790.c
S. Agathæ domus à Gregorio Papa II. extructa. 16.d
Agathus Polmartiensis montis Feretri Episcopus Concilio sub Eugenio II. interfuit. 765.b
Agaunensium Martyrum monasterium. 124.d
Agebardus qui & Agobardus Lugdunensis Episcopus. 850.a. *prodigiosi puteris in Gallia sparsi meminit.* 507.b. *carmen eius de translatione S. Cypriani & quorumdam aliorum Martyrũ.* 537.a. *eiusdem sermo in Conuentu Attiniacensi.* 724.d. *consensit Iconomachis.* 761.d. *eius Epistola ad Ludouicum Imp. de diuisione Imperij Gallicani.* 812.a. *cura eius in restituendo Antiphonario.* 817.e. *inuehitur in Augustam semel dimissam iterùm domi receptam.* 823.b. *alia Epistola eiusdem ad Ludouicum Imp.* 821.c. *eiusdem historia de pœnitentia Ludouici Imp.* 828.b. *condemnatur, & quare.* 833.d
Agilolphus Colonienſis Episcopus. 194.a
Agnellus Consularis captiuus à Luithprando redditur. 153.c
Agnellus Ariminensis Episcopus Conc. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 160.c
Agnellus historicus quando vixerit. 739.a
Agnus qua ratione in Ecclesia pingatur. 622.c
Agobertus. Vide *Agebardus.*
Agrippertus Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa interfuit. 765.c
Agrippina olim quæ nunc Colonia. 183.c
Agrippina Neronis mater, detestabilem in filium amorem habuit. 482.e.
Aidanus Anciſtes ad prædicationem Anglorum missus. 9.d
Aio Longobardus Forioulienſis Caroli Magni ad Nicephorum Imp. Legatus. 597.b
Aistulphus frater Rachisis Longobardorum Regis. 197.e. *Fratri in Regno succedit. ibid. eius conatus.* 209.c. *pacem rumpit. ibid. pacem cum Stephano Papa componit. ibid.d. contumeliis Pontificem & Populum Rom. afficit. ibid. Romam sibi subiicere minatur. ibid.d e. tributum à Populo Romano exigit. ibid. Legatos Stephani Papæ reiicit. ibid.e. secundam Legationem etiam repellit. ibid. Romam vexat.* 211.a. *minari Romanis non desinit. ibid.b. omnes Romanos vno gladio iugulare minatur. ibid.b. eius superbia & pertinacia.* 213.a. *Stephanum Papam de voluntate eundi in Gallias interrogat, & eumdem à profectione in Gallias auocare studet. ibid.b.c. à Stephano Papa cum lacrymis de pace sollicitatur. ibid.b. euadit insidias eius Stephanus. ibid. c.d. mittit Carolomannum ad Pipinum fratrem.* 217.b. *fraudem eius sentit Carolomannus. ibid. eius nequitia. ibidem. Pepinum ab aduentu in Italiam reuocat. ibid.e. Legationi Pipini non consentit.* 218.a. *Stephano & Pipino minitatur.* 219.e. *pacificè vt reddat bona Ecclesiæ à Stephano Papa rogatur. ibidem.d. in Clausas cum exercitibus suis irruit. ibidem e. fuga elabitur.* 220.a. *Papiam inermis venit. ibid. sacramento affirmat se ciuitatem Rauennatium cum aliis ciuitatibus redditurum. ibid b. Romanam obsidionem parat.* 226.d. *pacta cum Pipino Rege minimè seruat. ibid.e.* 229.d. *reddere Ecclesiæ Rom. quæ promiserat, noluit.* 226.e. *Legatos Pipini despexit.* 227.d. *Romam obsidet.* 229.a.b. *quotidie Romam oppugnat. ibid.b. corpora Sanctorum effodit. ibidem. Pipinum veniam rogat.* 234.c. *obsides dat Stephano Papæ. ibid. ciuitates Ecclesiæ reddit. ibid.d e. & quas. ibid.e. moritur.* 242.c. *eius miserandus interitus.* 243.a. *deuorator sanguinis Christianorum. ibid. S. Cæciliæ corpus abstulisse creditus.* 706.a.d
Aizo cum fratre ab Ludouico Imper. ad Sarracenos deficit. 803.c. *plurima mala Francis infert. ibid.*
Alagia cæca visum recuperat. suffragiis SS. Marcellini & Petri. 789.c
S. Albani Martyris inuentio. 470.c
Albericus Viennensis Episcopus. 687.b
Albinus Cubicularius Leonis III. Papæ. 497.b. *eumdem Papam è carcere liberat. ibid.*
Albinus Flaccus Anglus tempore Bedæ scripsit. 110.a. *Bedam numquam Venerabilem appellat. ibid. eius ad Hadrianum Papam epistola.* 315.c. *discipulus eius S. Ludgerus fuit.* 345.e. *Eboraci in Anglia docuit.* 346.b. *discipulus Bedæ fuit. ibid.c. liberalium artium armarium vocatus. ibid. Caroli Magni magister, & in quibus scientiis. ibidem.c.e. eius epistola ad Carolum Magnum.* 347.a. *Carolum Magnum de certis quæstionibus consulit.* 347.c. *eius epigrammata sacris Bibliis à se correctis subiunctas.* 349.b. *vetusta eius Biblia vbi exstent. ibid. a.b. Epistola eius ad Scotos de facienda Sacerdoti confessione.* 550.c. *alia eiusdem de rebus gestis Caroli Magni.* 424.b. *alia eiusdem ad Paulinum Episcopum Aquileiensem.* 426.d. *sanctitatem & doctrinam eiusdem Episcopi mirè commendat. ibid. vsque* 427.e. *ad eumdem Paulinum scribit de Hunnis deuictis.* 479.e. *eiusdem Epistola ad Leonem III. Papam.* 485.c. *litteras à Carolo Magno accipit de nefando scelere in Leonem III. Papam commisso, & eidem rescribit.* 497.e. *cum eodem Romam proficisci recusat.* 500.b.c. *eidem Romam petenti occurrit. ibid d. scribit Vitas Sanctorũ. ibid.e. eius cum Paulino Aquileiensi Episcopo familiaritas.* 518.d. *moritur.* 525.b. *Abbas fuit S. Martini. ibid. de eius ætate quid sentiat Auctor. ibidem.c. eius Epitaphium. ibid.d. magister Amalarij.* 816.a
Albion Princeps Saxonum baptizatur. 386.b.c
Alboldus Thuringus Confessor. 34.a
Albricus visionem videt. 794.d. *Prophetiæ spiritum consecutus est.* 795.b. *de eo miranda. ibid.c.d. mirabili modo & morbo sanatus. ibidem.e. sæpè SS. Marcellinum & Petrum videt. ibid. Archangelum Gabrielem videt.* 796.b
Albune Abbas Cõcilio apud Dingolfingam interfuit. 322.a
Alchaman Pelagium oppugnat. 20.a. *cum xx. millibus Sarracenorum interficitur. ibid.b*
Alcuinus. Vide *Albinus.*
Aldebertus pseudoapostolus. 168.d *cum Clemente in Germania Synodo condemnatus.* 154.d. 177.d. *à Bonifacio cum Clemente in carcerem coniicitur.* 178.b.c. *incarceratus cũ socio non desinit populũ peruertere. ib.c. hæreticus dicitur. ibid.d. patria eius Gallia. ibid. eius scelera.* 179.a. *Angelum sibi apparuisse dicit. ibid. ab Angelo se miræ sanctitatis reliquias accepisse affir-*

mat. ibid. ingens eius superbia. ibid. a. b. gloriatur se quidvis à suis posse impetrare. ibidem. Apostolis se æquiparat. ibid. a. sanctus à populo habetur. ibid. multos & laicos & Episcopos seducit. ibidem. a. in proprium sumum honorem oratoria dedicat. ibid. Confessuris omnia eorum peccata se scire dicit. ibid. b. ungulas suas & capillos honorari facit. ibidem. matris eius de ipso viso. 180. a. b. epistola eius, quam Iesu esse diuulgabat. ibidem. b. c. Vita eius in Concil. Rom. legitur. ibid. a. Oratio eius ibidem recitatur. 180. e. eius scripta ad ignem condemnantur. 181. b. sub obtentu Angelorum dæmones inuocat. ibidem. c. condemnatur in Concil. Rom. ibid. 183. a. officio sacerdotali priuatur. 181. d.

Aldegisus filius Desiderij Longobar. Regis. 324. c. Veronam a Francis fugatur. 326. b. Constantinopolim fugit. 331. c. benignè ab Imp excipitur. 338. c. quorum malorum fuerit auctor. 419. b. iterum ad pristinum Regnum aspirat. ibid. in bello captus necatur. ibid.

Aldeprandus Dux Clusinus Luithprandi nepos. 153. d. Zachariam Papam educit. ibid. Pontifici ciuitates S. Petri in obsequium suum dat. ibid.

Aldhelmus de virginitate scripsit. 117. c. aduersus Britannorum errores scripsit. ibid. b. Petthelmi Casæ candidæ primi Episcopi successor. ibid. Britones multos suis scriptis ad celebrationem Paschæ Catholicam perduxit. ibid. c. vtriusque scripturæ doctissimus. ibid.

Aldricus Archiepiscopus Senonensis Grammaticam docuit. 518. e

Aldricus Episcopus Cenomanensis. 854. b. grauem inuidiam & persecutionem patitur à comprouincialibus Episcopis. ibid.

Alemanni nouas tentantes à Carolomanno vincuntur. 190. d

Alemannia à Ludouico Rege Ludouici Imp. filio inuaditur. 857. e

Alexandria S. Marci corpus Venetias translatum. 701. c. à S. Marco Euangelium accepit. 702. d

Alexius à Leone Isaurico ob Fidem Orthodoxam necatus. 60. a. b

Alfonsus Catholicus à Rege Gothorum genus ducit. 123. e. Pelagij filiam in vxorem accipit. 124. a. cum fratre Sarracenos inuadit. ibid. plures ciuitates à Sarracenis possessas recipit. ibid. Hispaniæ Regnum suscipit. ibid. Catholicus cognomento vocatur. ibidem b. eius virtutes. ibid. Mahometi Ecclesias in Christi nomine consecrat. ibid. a. Episcopos vnicuique ciuitati recuperatæ præponit. ibidem & 170. d. Ecclesias variis donis decorat. 124. b. plurimas ciuitates Sarracenorum manibus eripit. 170. d. Gallæciam à Sarracenis liberauit. ibid. cultum religionis propagat. ibid. e. de stirpe Reccaredi & Ermenegildi ortus. 171. a. testamentum Odoarij Episcopi confirmat. ibid. c. eius obitus, & vbi sepultus, & quamdiu regnarit. 248. b. Froilanus filius ei succedit. ibid.

Alfonsus Castus solus regnare incipit. 361. d. à Maurogato patruo Regno pellitur. ibid. à Veremundo diacono Regno restituitur. 424. a. 428. c. & seqq. cuius filius fuerit. 428. d. Onetu quæ templa, & quibus exstruxerit. 428. d. Arcam quamdam reliquiis plenam Onetum transfert. ibid. e. Crucem quamdam auream parare cogitat. 429. a. quid illi de hac cogitanti acciderit. ibid. aduersus Mauros colligit exercitum, & quare. 431. b. quot Sarracenorum millia eo bello occiderit. ibid. alias sæpius cum iisdem pugnans semper victor extitit. ibidem. amicitiam eius Carolus Magnus ambit. ibid. c. cur Oneti tam insignem Ecclesiam exstruxerit. ibidem. inscriptio de Ecclesia illa à se erecta. ibid. c. d. eiusdem pia obtestatio. ibidem d. e. Carolum Magnum summè colit. 495. e. munera ad eumdem mittit. ibid. 598. d. maximam cladem Francis intulisse in saltibus Pyrenæis falsò creditur ex temporum supputatione. 597. d. sedem Hiriensem Compostellam transferri petit à Leone Papa III. 649. d. hoc regnante S. Jacobi corpus inuentum. 651. d. Onetensem Ecclesiam Archiepiscopalem fieri petit à Leone Papa III. ibid. e

Alfonsus Ciacconus scripsit commentarium de ducentis Monachis Martyribus. 833. c

Alienanda non sunt ad loca sacra spectantia. 687. e

Alifredus Balneoregiensis Episcopus. 765. d. Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. ibid.

Alim Episcopus Concilio apud Dingoluingam interfuit. 322. a

Alipertus Orbeuetensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765. d

Aliprandus Florentinus Episcopus Rom. Concilio sub Eugenio Papa II. interfuit. ibid. c

Allocutio Leonis IV. Imp. ad populum. 340. a

Aloysius Lolinus Venetus Episcopus Belunensis. 602. d

Alpes Cottiæ ab Ariperto Rege Romanæ Ecclesiæ donatæ. 5. e. 46. e. à Luithprando Rege repetuntur. 5. e

Alphabeti litteræ quem singulæ numerum designent. 308. d

Altare Oratorij Gregoriani quale fuerit. 114. c

Altare à Stephano & Pipino dedicatum, cui. 214. e

Altare Paderburnensis Ecclesiæ à Leone Papa dedicatur. 499. b. reliquiis S. Stephani Protomartyris ornatur. ibidem. ab iniuria hactenus sæpè illi illatâ posthæc immune fore prædicitur. ibid.

Altaris parietes Oratorij Patriarchij circumquaque deargentauit Gregorius Papa. 101. d

Altaris consecratio quando facta. 214. a

Altercatio inter Gallos & Romanos de Cantu Eccles. 415. d. à Carolo Magno pulchra similitudine sedatur. ibid. d. e

Altinensis Synodus. 517. a. eiusdē Synodalis epistola. ibid. b

Alungus Abbas. 821. b

Amanburgi S. Bonifacius Ecclesiam excitauit. 105. a. metropolis Transalbianorum. 819. c. eiusdem sedes à Gregorio Papa IIII. erecta, & priuilegiis aucta. ibid. d

Amalarius scriptor tempore Bedæ, eum dominum, non venerabilem vocat. 110. b

Amalarius Fortunatus quando Romam iuerit. 367. d. quæ ibi scripta Hadriano Papæ legerit. ibidem. quando vixerit. 416. b. Episcopus Treuirensis. 602. b. Legatus Caroli Magni ad Michaëlem Imperatorē. ibid. mittit libros ad Ludouicum Imperatorem. 815. c. sui temporis disertissimus. 816. a. Albini discipulus. ibid. Legatus Ludouici Imp. ad Gregorium IV. 817. c. eius legationis tempus & causa. ibid. c. d. librum conscribit de ordine Antiphonarij. ibid. d

Amantius Nucerinus Episcopus Conc. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 160. c

Amator Episcopus Forouiliensis. 97. c

Amatus Fanensis Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 106. c

Ambo marmoreus in Ierusalem Ecclesia à Gregorio II. factus. 8. b

Ambrosius Primicerius Notariorum Legatus à Zacharia Papa ad Luithprandum. 157. a. b. cum Paulo diacono Rom. ad pacis fœdera cum Aistulpho incunda mittitur. 209. c

Ambrosius Anagninus Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 160. c. cum Stephano Papa in Gallias proficiscitur. 213. c

Ambrosius Morales Hispanarum rerum scriptor. 598. e

Amer ex Amuris vnus insperatè Niceam circūdat. 86. b duo ex eis contra Niceam prælium instituunt. ibid.

Ameria

Ameria Romanis à Luithprando Rege ablata. 126. c

Amerina ciuitas primò Zachariæ Papæ à Luithprando reddita. 153. d

Amicitia maxima inter Alfonsum Regem & Carolum Magnum. 495. e

Amorium vrbs superioris Phrygiæ. 700. c. eiusdem excidium. 861. e

Amorum hortus bibliotheca Constantinop. verè dicta. 59. a

Anastasia Theodoræ Augustæ puella. 816. c

Anast. sius Bibliothecarius vitam Gregorij II. scripsit. 2. b. de numero Sarracenorum in Gallia à Carolo Martello interfectorum variè sentit ab aliis scriptoribus. 49. a. de Gregorio III. scripsit. 102. b. eius de Ecclesia Viennensi in Archiepiscopatum erecta sententia. 124. d. corrigitur. 126. d. rudi stylo sed fidelissimo historiam scripsit. 209. c. 461 a. sugillat Francos Septimam Synodum non recipientes. 448. e. ratio eius in transferendo Theophane è Græco in Latinum. 601. e. historiam Ecclesiasticam scribere cogitauit. 602. a. ab errore purgatur. 666. e

Anastasius Imperator dictus Artemius. 3. d. classe Sarracenis resistit. ibid. e. Leonem Isauricum Orienti præficit. 6. c. d. regnare cessat. 3. c. monasticam vitam ducere à Theodosio permittitur. ibid.

Anastasius Episcopus ad Carolum Martellum à Gregorio Papa pro subsidio contra Longobardos missus. 133. a

S. Anastasij vita & passio per venerabil. Bedam scripta. 106. c. Luithprandus Longobardorum Rex eius reliquias veneratur. 37. c. d. e. ei monasterium facit. 37. d. 169. c

Anastasius presbyter Concilio Romano sub Zacharia Papa interfuit. 160. d

Anastasius presbyter Tit. S. Mariæ Concilio Romano aduersus Aldebertum & Clementem interfuit. 178. a

Anastasij duo presbyteri Concilio Romano sub Eugenio Papa II. interfuerunt. 765. e

Anastasius Abbas in Syria hæresim Gnaphæi extinctam excitat. 195. d. e

Anastasius S. Germani discipulus promissione Episcopatus Constantinopolitani ad prodtionem S. Germani excitatus. 92. b. impietati Leonis cōsentit. 98. d. 99. d. quando S. Germano successor creatus, & quare. 98. d. 99. a. d. electo Germano, à Leone in locum eius collocatus. 98. d. 221. d. vnà cum libellis ab Episcopatu à Gregorio Pont. abiectus. 98. d. 99. b. Constantinum Copron. detestatur. 136. b. Artabasdum Imp. laudat. ibid. in Constant. Copron. populū excitat. ibid. c. Nicephorum Artabasdi F. Imperatorem coronat. 144. d. in asino & verso vultu publicè circumducitur. 92. c. 161. c. publicè verberatur. ibid. à Constantino in thronum restituitur. ibid. moritur. 211. c. quo anno Imperij Constantini Copronymi obierit. ibid. qua passione mortuus sit. ibid.

Anastasius Defensor ad Desiderium à Stephano Papa Legatus. 305. b 320. a

Anastasius Secretarius à Constantino comprehenditur. 161. b. excæcatur. ibid.

Anastasius Episcopus Senogalliensis Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 257. b

Anastasius Comes possidet S. Euphemiæ reliquias. 483. e. 484. a

Anathema Episcopi non monachi inferre possunt. 101. a

Anathema Germano Patriarchæ à Constantino Imper. factum. 222. c

Anathema in Iconoclastas. 90. c. d. 224. d

Anathema dirum latum in violantes iura monasterij à Paulo Papa erecti. 256. b. c

Anathemata in Germanum, Georgium, & Manzurem ab hæreticis dicta. 220. d. 225. a. b

Anathemate puniti clerici comam laxantes à Gregorio Papa. 28. d

Anathemati addicti Constituto Gregorij Papæ aduersantes de Imaginibus. 113. b

Anathematismi S. Germani in Iconoclastas. 90. c. d

Anathematismi Basily Ancyrani Episcopi ex hæresi ad fidem Catholicam redeuntis. 395. b. item Theodosij Amory Episcopi. 396. d.

Anathematismi Synodi secundæ Nicænæ. 406. c

Anathematismi S. Sophronij & Theodori Studitæ. 557. a

Anathematizatur Leo Isauricus à Gregorio Papa. 63. c

Ancilla Christiana Iudæo vendi non debet. 159. a

Anconam Rom. Pontifici reddit Desiderius. 245. b

Anconitani se Hadriano Papæ tradunt. 326. c

Anconitanum patrimonium Luithprandus S. Petro reddit. 153. b

Andaclana villa S. Petro à Carolo Martello oblata. 140. a

Andegarius Comes. 284. e. 285. a

Anderamus Bisuntianus Episcopus Conc. Rom. sub Zachariæ Papa interfuit. 160. c

S. Andreæ monasterium quod Barbaræ dicitur desertum à Gregorio Papa II. redintegratur. 7. b

Andreas presbyter sub Leone Imperat. martyrium subiit. 118. a

Andreas presbyter Concil. Rom. sub Zachariæ Papa interfuit. 160. d

Andreas Pisaurensis Episcopus Conc sub Zacharia interfuit. ibid.

Andreas Cardinalis Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 257. c

Andreas monachus Constantinopolim venit. 259. a. b. causam aduentus sui prodit. ibidem c. à Constantino Copronymo flagris cæditur. 258. d. 259. d. martyrium suum Deo commendat. 259. e. suam causam agit. 260. a. fortis eius confessio. ibidem c. sacras imagines tuetur. ibidem. Constantinum Imperat. arguit. ibid. e. maxillæ eius lapidibus confringuntur. 261. c. pietas eius & constantia. ibidem d. iterum flagris cæditur. 262. a. pes ipsi à pistore abscinditur cultro. ibid. martyrium consummat. ibid. b. corpus eius à sororibus auferitur & sepelitur. ibid. cur vocetur S. Andreas in Chrys. ibid.

Andreas alius monachus martyr sub Copronymo. 292. b

Andreas Chalcedonensis Episcopus. 484. c

Andreas Clusensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765. d

Andrianus Exhilarati Ducis Neapolitani filius. 79. b. occidere Gregorium Papam studet. ibid. a Romanis comprehensus cum patre occiditur. ibid.

Angarisilda femina inclusa per SS. Marcellinum & Petrum sanata. 797. d

Angeli sancti ab Aldeberto in oratione sua coniurantur. 181. a. sub forma peregrinorum aurificum Alfonso Casto insignem auream Crucem faciunt. 429. a. b. humanam formam interdum assumunt. 796. d

Angeli Vriel nomen ab Ecclesia reiicitur. 181. b

Angelorum nomina se scire hæreticus quidā affirmat. 155. c

Angelorum trium tantùm nomina recipit Ecclesia, & quæ. 181. a

Angelum lucis se facit diabolus. 23. c. d

Angelus aut Rex euangelizans aliud quàm accepimus, non audiendus. 101. a

Angelus Patricius Venetiarum Dux. 624. c

Anglia monasteriorum sanctitate & doctrina clara. 49. e. tributaria S. Petro. 131. c. d. quamdiu intemerata permanserit. 174. c. eius Regina monialis efficitur. 131. c

Anglica lingua Beda peritus. 108. a

Anglicana Ecclesia S. Bonifacium fouet & fauet. 50. a statum Ecclesiæ eius suo tēpore describit Beda. 105. c. d felix doctore Beda. 110. b

Anglicanæ mulieres frequentes Romam eunt. 130. c

Anglicarum seminarium impudicitia. 127.d *earum ingens numerus vbique.* 131.a
Anglicanum schisma de Paschate celebrando sublatũ. 9.b
Angli à Scotis ad Catholicos ritus provocati. ibid.c. *frequentes Romam veniunt.* 16.c. *pro S. Bonifacio intercedunt.* 41.c. *à S. Bonifacio in Germaniam euocati.* 44.a. 49.b.c. *plurimi eorum monasticam vitam suscipiunt.* 105.c. *antiquæ fidei desertores, accusatorem habebunt S. Bedam.* 110.b. *Romæ incendium excitant.* 727.e. *multas provincias ad Deum prædicatione conuerterunt.* 110.b. *ab Aidano ipsis prædicatur Euangelium.* 9.d. *Catholicos ritus ab Hiensibus accipiunt.* ibid.c. *litteræ eorum ad S. Bonifacium.* 41.c. *res eorum gestæ à Beda descriptæ.* 105.d. 106.d. *primus eorum prædicator Augustinus Episcopus.* 116.c. *Rex eorũ monasticam vitam profitetur.* 120.c. *singulæ domus singulos denarios annuatim soluere debent Rom. Ecclesiæ.* 131.c. *Rex eorum Regno se abdicat.* ibid. *Ecclesiæ Romanæ vectigal perpetuum constituit.* ibid. *Ecclesia eorum quando interierit.* ibid.e. *magna eius nationis luxuria.* 174.c. 177.a.b. *Reges qui scelera impudicitiæ in Angliam inuexerunt.* 174.e
Anglus quidam surdus & mutus à S. Benedicto curatur. 415.b.c
S. Anianus. 836.e
Anima Ceolredi Regis ad inferos damnata. 14.b
Animal è terra erumpens multa specie, & humana voce futura prænuntiat. 195.d
Animalia dorso tabulis imposítis mortuos efferunt. 185.a
Animarũ totius populi perditio maior, quam vnius. 111.c.d
Anisacus villa Laudunensis Episcopij. 253.e
Anna Leonis Imp. filia Artabasdi vxor. 136.a
de Anna vidua ingens calumnia. 264.e. *monasticam amplectitur vitam.* 265.a. *rem familiarem pauperibus erogat.* ibid. *ad Constantinum adducitur.* 266.d. *capta cum Theophana abducitur.* ibid. *examinatur.* ibid.e. *animi eius fœmineitudo.* ibidem. *de S. Stephano testimonium.* 267.a. *incarceratur.* ibid.b. *nuda populo sistitur.* ibid.c. *acerbissimè flagris cæditur.* ibid. *constantia eius in tormentis.* ibid. *vbi mortua creditur.* ibid.e
Anna Theodoræ Augustæ puella. 816.c
Annæ ancillæ audacia. 267.e. *iustè à Deo punitur, & quomodo.* ibid.
S. Annæ Christi auiæ templum vbi inuentum. 271.a
Annales Ecclesiastici Acerinus testimonij appellantur. 1.b
Annonariæ leges penuriæ tempore. 700.e. 701.a
Ansar Aragonensium Princeps. 343.c. *à Sarracenorum iugo suos vendicat.* ibidem
Anscarius Populiensis Episcopus & Abbas. 250.c
Ansegisus Abbas Lobiensis. 687.e
Anselmus Astulphi Regis cognatus. 210.a. *Nonantulam monasterium in agro Mutinensi construit.* ibid.b *reliquias S. Siluestri in monasterium suum trãsfert.* ibid. *ducentis monachis præest.* ibid.
Anselmus Comes Palatij in saltibus Pyrenæis cæsus. 597.d
Anselmus Episcopus Mediolanensis coniurationis in Ludouicum Imp. conscius. 671.c. *Bernharti Regis corpus Mediolanum transfert.* ibid.e
Ansfridus mendacio S. Bonifacium aggressus. 162.e
S. Ansgarius Danorum & Aquilonarium omnium Apostolus. 725.e. 775.e. *primus Aquilonariũ Archiepiscopus.* 775.e. *pallium à Gregorio Papa IIII. accipit.* 819.c
Amaburgensis Archiepiscopus Transalbianorum primus. ibidem
Ansigisus Abbas Lobiensis à Carolo Mag. in Synodis ab ipso habitis statuta congessit. 338.d
Ansilberga filia Desiderij Regis. 249.e. *monasticam vitam professa.* ibid.
Anthemius affligit Nicetam Confessorem. 629.b. *propter insaniam & arrogantiam Cephas vocatur.* ibid.
Antherus Constantini Imp. vicarius. 266.b
Anthimus Leonis IIII. Imp. frater. 339.e. *linguâ priuatur.* 424.e
Anthusa Constantini Copronymi filia sanctitate conspicua. 336.e. *in monasterio vitam finit.* 337.a
Anthusa senior anachoreticam vitam duxit. 337.b. *miraculis clara.* ibid. *nomen Anthusæ Copronymi filiæ dedit.* ibid. *de ea historia.* ibid.
Antiæ massæ Zachariæ studio iuri B. Petri acquisitæ 205.d
Antichristi præcursor Imaginũ depositionem implebit. 58.b
Antichristi præcursor Leo Isaur. Imp. à Theophilo monacho vocatus. 118.d
Antichristi præcursio vocatur hæreticorum dispensatio. 556.d
Antichristi præcursor Sergius Manichæus. 571.b
Antichristi, verè Iconomachi dici possunt. 685.a
Antiochena Sedes 40. *annis Patriarcha caruit.* 144.e. *consequitur electionem Episcopi.* ibid. *libera eius electio vsque nunc.* ibid.
Antiochia Pisidiæ Manichæorum sedes. 30.c
Antiochus Logotheta Dromi à Copronymo Imperatore interficitur. 277.a.
Antiphonarium Hadriani Papæ. 416.b. *in duas partes diuiditur.* ibid.b.c. *petitione Caroli Magni ritè dispositũ.* 348.e. *eiusdem rogatu ab Hadriano Papa cum cantoribus in Franciam mittitur.* 415.c. *Romanum à Gallis petitur, & quare.* 817.d *de illius ordine scripsit Amalarius Fortunatus.* ibid. *Agobardi cura in eo restituendo.* ibid.e
Antistes Gradensis Legatus à Venetis ad Hadrianum Papam. 315.a
Antonij Cretensis narratio in carcere. 281.b.
Antonius Abbas S. Petri. 581.a
Antonius Gradensis Archiepiscopus, Concilio Romano à Gregorio III. adhibitus. 113.b
Antonius Patricius Constantino Copronymo consentaneus in sæuitia. 293.c
Antonius Præpositus obueritatis confessionem in carcerem coniectus. 559.d
Antonius Sylcus Leoni Armeno Imp. in hæresi fautor. 609.b
Anus contracta SS. Marcellini & Petri precibus sanatur. 786.e
Aphronetus & Zacharias Manichæorum primi. 30.a. *aliàs Spurius Iosephus vocatus.* ibid. *iure Aphronetus vocandus.* 30.c
Aphrusia insula, in qua S. Ioannes Abbas cum suis diem obiit. 116.a
Apocrisarius presbyter Constantinopolim à Gregorio secundo Rom. Pont. missus. 2.e
Apocrisarij ad Paschalem Papam mittuntur. 674.a. *quia hæretici, reiecti.* ibid.
Apollinaris Abbas cœnobij S. Benedicti Casinatis. 689.a. *miraculis clarus.* ibid. *Lirim amnem sicco pede pertransiuit.* ibid.
Apollinarius Laodicensis in Concilio Constantinop. damnatus. 588.d
Apologetica Theodori Studitæ aduersus Nicephorũ Patriarchã Constantinop. 545.e. *ad Michaëlem Balbum Imp.* 731.c. *eiusdem aduersus calumniatores.* 732.d
Apologeticus Claudij hæretici aduersus Theodomirum Abbatem. 760.e
Apologia Iosephi Archiepiscopi Thessalonicensis, de Episcopatu suo. 544.e
Apostolatus S. Corbiniani. 8.b
Apostolatus Germaniæ S. Bonifacio à Gregorio Papa delatus. ibid. *Apostolus eiusdem.* 11.d

Apostoli mystica fulmina appellati. 31.b
Apostoli omnes deargentati, librarum CLXXX. *à Gregorio II. Papa in Oratorio Patriarchij distincti.* 101.d
Apostoli præceptum velato capite in templo non orare. 159.c
Apostolica Sedes contra canones nihil decernit. 143.e. 147.a. *à nemine iudicatur.* 501.d
Apostolica seruans præcepta, benedictionis gratiam cõsequitur. 149.a. *In dubiis semper consulenda.* 688.e
Apostolicæ litteræ Gregorij Papæ contra Leonem Isauricum. 78.d
Apostolicæ litteræ Paschalis Papæ de inuentione sanctæ Caciliæ. 706.d
Apostolici viri quo cingulo vti consueuerint. 793.c
Apostolis eorumque successoribus non Regibus ligandi & soluendi potestas est data. 100.e. *illis mandatum duas tunicas non habere.* 164.b
Apostolorum locum tenent Episcopi. 835.a
Apostolus Frisiorum & Saxonum S. Suuibertus. 18.b
Apostolus Frisiorum Ludgerus. 686.b
Apostolus Suenonum & Danorum sanctus Ansgarius. 725.e. 775.e
Apparitio Michaëlis Archangeli. 42.e
Apparitio S. Augustini Vltramontanis facta. 48.a
Apparitio S. Glyceriæ. 279.e
Apparitio S. Cæciliæ facta Paschali Papæ. 706.a
Apparitio Gabrielis Archangeli. 796.b
Apparitio Cometæ. 851.d
de Appellationibus ad Rom. Pontificem. 855.a
Appendix Bedæ ad historiam suam Anglicam. 105.d
Appennia villa. 797.e
Approbatio Imaginum à sacris Conciliis quomodo & quando facta. 57.e
Aqua septem diebus Romam occupat. 16.d
Aqua viua ebulliens Caroli Magni exercitum pascit. 320.d
Aqua Claudia reuocata. 464.e
Aquileia noua Venetiarum & Istriæ metropolis constituta. 96.e. *à Romanis incursionibus vexata.* 97.c. *primò à S. Marco ad fidem conuersa.* 702.e
Aquileiensis Patriarcha pariter & Foroiuliensis dictus, & quare. 97.b. *sedes eius translata Forumiuly.* 591.d
Aquilonarium quæ sedes sit Archiepiscopalis. 775.e
Aquisgranensis conuentus prouincialis à Ludouico celebratur. 666.a
Aquisgranensis conuentus generalis sub Ludouico Imp. 668.a. *alius.* 689.d. *alius.* 794.c. *alius.* 803.b. *alius.* 849.a
Aquisgranense Concilium. 566.b.
Aquisgrani ingens terræmotus. 809.b
Aquisgrani Cometa apparet. 851.d
Aquisgranum S. Marcellini reliquiæ delatæ. 785.e
Aquitania à Sarracenis oppressa liberatur per Carolum Martellum. 80.b. *Principes eius rebellantes à Carolomanno fœderantur.* 190.d. *tota à Pipino in potestatem redigitur.* 253.d. *Christianam religionem amissam per Ludouicum Imp. recipit.* 538.d. *tumultibus agitatur.* 852.c. & *quare.* ibid.
Aquitani Ludouicum in Imperium restitui solicitant. 829.c
Arabes Sarracenos iuuant in obsidione Constantinop. 15.c. *vnà cum Hebræis imagines Christianorum exurunt.* 36.c.d. *Leonis Isaurici in impietate magistri.* 86.e. *Hispanos infestant.* 123.d.e. *Romanum Imperium inuadentes Irene & Constantino Impp. vincũtur.* 355.d. *à Constantino Imp. vincuntur.* 471.c. *Nicephorum bello infestant & vincunt.* 521.a. *Christianos affligunt.* 597.a
Arabum Regi falsa ab Hebræis præsentantur. 6.d *Theodorum Episcopum Antiochenum inuidia abiegmus in exilium.* 246.c
Aragonenses in libertatem vindicati, eamdem magno studio tuentur. 343.c
Araris fluuius. 830.c
Arca testamenti duo Cherubim continebat. 63.a
Arca lapidea erutа è Thraciæ montibus, & miranda in ea inscriptio reperta. 356.b
Arca quædam reliquiis plena ab Alfonso Casto in Oxetensi Ecclesia honorificè collocatur. 428.e. 429.a. *vnde eam acceperit.* ibid.
Arca cupressina S. Cæciliæ illæsa seruata per 878. *annos* 709.d
Arca argentea à Clemente VIII. S. Cæciliæ parata. 710.b. *quanti pretij fuerit.* ibid.a *eius inscriptio.* ibid.
Arcadij titulus terræmotu deiectus Constantinopoli. 132.c
Arcadius Clusinus Episcopus Conc. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 160.c
Arcadiopolis ciuitas Thraciæ. 740.c
Arcaricus Episcopus ab Elipando Archiep. laudatur, & quare. 362.d
Archiepiscopi Episcopos ordinant. 104.e
Archimandritæ exules edicto Leonis Armeni Constantinopolim reuocantur. 627.e. 628.a. *multi eorum lapsi.* 628.b. *communicant cum Theodoro hæretico.* ibid.d
Arduenna omnis ab idolorum cultu per S. Hubertum liberata. 218.e
Ardulfus Nordanhumbrorum Rex à suis è Regno pellitur. 549.d. *à Leone Papa & Caroli Magni Legato in Regnum restituitur.* ibid.e
Arelate ciuitas à Sarracenis inuasa. 112.a. *Sanctorum monumenta ibi à Sarracenis contrita.* ibid. *Concilium sub Carolo Magno ibi habitum.* 605.a.
Arelatensium in restaurandis Sanctorum monumentis pietas. 112.a
Argentoratum oppidum Germaniæ. 772.e
Argumenta epistolarum Pauli Papæ. 284.a.ad. 285.e
Argumenta epistolarum à Stephano quarto scriptarum. 314.b.c. *aliæ epistolarum ab Hadriano Papa scriptarum.* 466.ad 458.e
Arialdus Rex Danorum. 775.c. *cum vxore cæteríque suis ad fidem conuertitur.* ibidem. *Moguntiæ baptizatus.* ibid *Frisiæ Comitatum ab Imperatore accipit.* ibid.d
Ariani pro Orthodoxis habentur, & à quibus. 222.e
Aribo Corbiniano successit. 8.c.44.c
Arichis qui & Arichisius sive Heregisius Adelpergæ Desiderij filiæ maritus. 234.d. *Paulum diaconum in palatio suo enutrit.* ibid.c. *Dux Beneuentanus.* 413.b. *pacem à Carolo Magno petit.* ibid.c. *eidem Carolo munera mittit.* ibidem. *Salernum fugit.* ibid. *quot obsides Carolo dederit.* ibid. *quando obierit.* ibid.d. *eius Epitaphium.* ibid. *quamdiu vixerit.* 414.d. *quot filios susceperit ex Adelperga.* ibid.
Ariminum Pontifici Rom. ab Aistulpho traditum. 234.e
Aripertus Rex Longobardorum Alpes Cottias Ecclesiæ Rom. donat. 5.e. 46.c
Arius in Concilio Nicæno damnatus. 588.c.
Arma gestare clericis prohibitum, & vbi. 150.c. *& pugnare.* 151.c
Arma spiritalia præstant carnalibus. 152.e. 190.e
Arma quibus diabolus expugnatur quæ sint. 835.a.
Armenia Manichæis infecta. 29.c.d. *à Turcis inuaditur.* 271.d
Armeniæ Prætor Artabasdus Leoni Isauro Imperium inuadere cogitanti præsto est. 4.a
Arn Episcopus Caroli Magni interfuit ordinationi testamenti. 592.b

Arno Archiepiſcopus. 688.e. *Legatus Caroli Magni Romam miſſus, & quare.* 498.d
S. Arnulphi baſilica Ludouici Imp. conditorium. 859.a
Arreptitia miraculosè liberatur virtute SS. Marcellini & Petri. 801.a.d
Arreptitius curatur. 273.d
Arſaber germanus Ioannis Conſtantinopolitani Patriarchæ magi 842.d. *magiam fratris quomodo aluit.* ibid.
Arſacius Spatharius Nicephori Imp. ad Pipinum Legatus. 575.d.e
Arſacius quæſtor in Nicephorum Imperatorem conſpirat. 537.e
Arſenius & Naucratius fratres ob veritatem in vincula conijcti. 559.c
Artabaſdus, qui & Artabaſſus, Armeniæ præfectus. 4.a 136.a. *Leoni Iſaurico ad inuadendum Imperium opitulatur, ſtipulatione nuptiarum filiæ eius.* ibid. *Conſtantini Copronymi cognatus.* 92.c. *Leonis Iſauri filiæ maritus.* 136.a. *Conſtantino ſuſpectus.* ibid. *filij eius à Conſtantino ad necem fraudulenter vocatur.* ibid. *recuſat mittere filios.* ibid. *aliquot ex amicis Imperatoris interficit.* ibidem. *Theodorum Patricium vrbis præfectum ad ſuas partes allicit.* ibid. *Imperator acclamatur* ibid.b. *Conſtantinopolim ingreditur.* ibid. *filios Conſtantini captos & tonſos carceri mancipat.* ibidem. *ab Anaſtaſio pſeudopatriarcha laudatur, & ſecretum Copronymi impietatis diſcit.* ibid. *Nicephorum filium Imperatorem coronat.* 144.d. *Imperium eius ſtare nequiit, & quare.* ibid. *Vincitur cum filio à Conſtantino.* ibidem. *à Conſtantino cum duobus filiis comprehenditur.* 161.b. *excæcatur.* ibid. *exercitus eius cæditur & fugatur.* ibid. *filiis oculi eruuntur.* ibid. *portas Conſtantinopolis Conſtantino aperire coactus.* ibid. *cum filiis ad ludos equeſtres ligatus introducitur.* ibid.c.
Artemia duorum Martyrum mater. 722.a
Artemius Imp. idem dictus Anaſtaſius. 3.d. *in Sicilia crigitur.* 19.c
Artemius cum Archiepiſcopo Theſſalonicenſi à Leone Imp. capite feritur. 26.e
Artbertus Epiſcopus Sennis à S. Bonifacio ordinatus. 156.a
Aſcanius Columna diaconus Card. de antiquitatibus Eccleſiaſticis optimè meritus. 614.d
Aſcenſus Leonis Iſaurici ad Imperium. 6.d
Aſcharius Comes à Carolo Magno Leoni Papæ III. obuiàm mittitur. 497.d
Aſia Minor incendio maris infeſtata. 58.d
Aſiæ præfectus in monaſteriũ impetum facit 281.b.c. *eiuſdem crudelitas.* ibid. d. *monaſteria comburit.* 282.a. *xxxviij. monachos fornice balnei incluſos necat.* ibid.
Aſiaticus clericus à Theodoro Studita conuerſus. 637.b
Aſprandus Luithprandi Regis pater. 46.d
Aſtati hæretici qui, & vnde dicti ſint. 594.a. *Romanam ditionem prædantur.* ibid.
Aſtronomicæ tabulæ mortem Bedæ deſignant. 109.c
Aſtures Pelagium ſibi Principem erigunt. 19.c
Atala Pipini, Caroli Mag. filij, filia. 592.e
Atcinium villa. 797.d
S. Athanaſius in Alexandria Eccleſiam tuendo ad mortem rexit. 129.a
Athanaſius Silentiarius ab Artabaſdo Conſtantinopolim mittitur. 136.a. *populo Conſtantinum Imp. mortuum perſuadet.* ibid.b
Athanaſius monachus ſententiam Theodori Studitæ de Mæchianorum hæreſi impugnat. 558.e. *litteras ab eodem accipit.* ibid. & ſeqq. *Confeſſor in perſecutione Mæchianorum mortuus.* 563.e
Athebaldus Anglorum Rex. 172.d. *opera eius bona.* ibid.e. *à S. Bonifacio commendatur.* ibid. *à S. Bonifacio accuſatur.* ibid. 173.a. & quare. ibid. *luxuriatur cũ ſanctimonialibus* ibid b. *a S. Bonifacio luxuriam relinquere admonetur.* ibid. *Eccleſiæ priuilegia fregiſſe accuſatur.* 174.d. *à ſuis militibus miſerabiliter occiſus.* 177.c. *etiam Edilbaldus dictus.* ibid.
Athelardus Archiepiſcopus Doroueruenſis. 487.d. *Romam ad Leonem Papam proficiſcitur.* ibid. *benignè à Leone Papa ſuſcipitur.* 488.a. *ab eodem laudatur, & antiqua priuilegia ab ipſo obtinet.* ibid.c.d
Athulphus Angliæ Rex, alias Ethenuolphus. 131.e
Atingani hæretici qui fuerint. 570.c
Ato Abbas Concilio apud Dingolfingam interfuit. 322.a
Atolphus Thuringus Confeſſor. 34.a
Attagus Numenio ſeſe aduunxit, quid ſignificet. 221.c
Attili ſimulachrum cecidit terremotu Conſtantinopoli. 132.c
Attiniacenſis conuentus ſub Ludouico Imp. 723.b
Atto Epiſcopus Legatus à Carolo Mag. Romam miſſus, & quare. 498.d
Auares Hunni appellati 424.b. *duobus exercitibus Carolum Magnum aggrediuntur.* 419.c. *vbique vincuntur & cæduntur.* ibid.c.d.e. *iterùm à Francis vincuntur.* 425.a. *cum Rege ſuo ad Catholicam Fidem conuertuntur.* 479.d. *a Sclauis infeſtantur.* 526.b
Auctor humillimè Lectoris pro ſe preces expoſtulat. 107.a. *de Bedæ ætate eius ſententia* 107.d.e. *veriora promentem de ætate Bedæ libens ſequitur.* 108.a. *alia de S. Bonifacij obitu, quàm in Martyrologio, opinio.* 240.b. *Glycam erroris arguit.* 336.c. *eius de Epiſtola Taraſij ad Hadrianum Papam qua eum Simoniæ inſimulat iudicium.* 411.e. 412.a.e. *Centuriatores, & Matthiam Illyricum ſugillat.* 505.d.e. *exhortatio eius ſalubris ad infringentes iura Eccleſiaſtica.* 511.d.e. *de Theophanis hiſtoria opinio.* 601.c. *in dubium vocat quæ in Martyrologio de S. Iacobo Hiſpaniæ Apoſtolo dixit, & quare.* 650.b. *S. Cæciliæ corpus explorare à Pontifice Max. præmiſſus.* 709.c. *ergo S. Cæciliæ corpus pietas & cultus.* 710.a. *in Nouatores ex Gregorio Nazianzeno inuehitur.* 711.b. *item in Danos & Suenos auerſos à fide Catholica.* 777.a. *eius ad Nouatores apoſtrophe.* 798.d. *labores in diſponenda temporum ratione.* 814.e. *peroratio cum gratiarum actione.* 884.c
Auctores qui aſſeruerunt damnatã Concilium Nicænum II. in Synodo Francofordienſi. 445.c.d.
Auctoritas regis ad decipiendos ſubiectos plurimum valet. 100.e
Auctoritas Pontificis Rom. quàm neceſſaria in Concilio. 224.b. *eiuſdem in Imperium.* 504.c.d
Audobanus religioſus preſbyter Pipini Legatus ad Zachariam. 168.c
Aues à S. Bonifacio ad Athelbaldum miſſæ. 175.e
Auifredus Tarentinus Epiſcopus Concilio ſub Zacharia interfuit. 160.c
Auſulfus Luithprandi ſororis filius. 170.a. *quomodo obierit.* ibid.b
Auguſtaldenſis Epiſcopus V. Bedæ ſacros ordines dedit. 105.e.107.c
Auguſtæ à S. Bonifacio Concilium celebrari Gregorius Papa iubet. 123.d
S. Auguſtini tranſlatio quo anno contigerit. 46.a. *Hippone primùm ſepultus.* ibid.c. *miracula in trãſuectione.* 47.c. *xl. vltramontanis apparet.* 48.a.b. *corpus eius Papiam tranſuehendum immobile.* ibid.d. *Papienſes omnes obuij id excipiunt.* 47.e.48.a. *corpus illius attactum morbos pellit.* 48.a *Papiæ vbi repoſitum.* ibid.170.a. *cultus eius Bonifacium Ticini morarur.* 123.c
Auguſtinus Epiſcopus primus Anglorum prædicator. 116.c. 191.c.

Augu-

Auguſtinus Doroueruenſis Metropolitanus. 487.b. *à S. Gregorio in Angliam ad verbum Dei prædicandum miſſus.* ibid. *vbi mortuus & ſepultus.* ibid.
Auguſtodunenſis Eccleſiæ turbatus ſtatus. 206.c
Auguriis non eſt credendum. 143.e.147.b.c
Aulicalamus quis fuerit. 264.c
Aurea, monaſterium, cui Sidonius præerat. 252.e
Aurea Crux à Leone Pap. Eccleſiæ S. Suuiberti data. 522.d
Aurelianenſium Epiſcopus S. Eucherius eiuſque interitus. 112.b
Aurelius Froilæ patruus eum occidit. 311.b. *Regnum Hiſpaniæ inuadit.* ibid. *iniqua plurima decernit.* ibidem. *quo anno ſit mortuus.* 339.b
Aureus calix librarum triginta, lapidibus pretioſis ornatus, à Gregorio Papa II. factus. 101.d
Aurum, illecebra impiis hominibus. 710.b
Auſena mons. 20.b
Auſinum Rom. Pontifici redditur. 245.b
Autbertus ſocius S. Anſgarij, in conuerſione Danorum. 776.d
Autcharius cum vxore & filiis Carolomanni ad Deſiderium Regem Longobard. fugit. 317.b *Carolo Magno ſe tradit.* 327.a
Autgarius Metropolitanus Maguntinenſis. 802.e
Authardus litterarum Greg. Pap. ad Carolum Martellum portator. 134.b
Authentici libri S. Dionyſij Areopagitæ ad Ludouicum Imp. deferuntur. 742.e
S. Auxentij mons. 241.d
Auxentiani monachi in Proconneſo ædificant monaſterium. 271.c
Auximana ciuitas Longobardis ſe dedit. 79.b
Auximanum patrimonium à Luithprando, S. Petro redditum. 153.b

B.

Baanes Sergij Manichæi diſcipulus. 574.d
Baanitæ & Sergiotæ. 574.d
Bacchus Iunior ante conuerſionem ductus Gelaſius. 368.b. *quinque fratres ſuos baptizauit.* ibidem. *ab alio fratre non baptizato defertur.* ibid. *martyrio afficitur.* ibid.a.b
Baceroda villa. 797.c
Baduardus Epiſcopus Paderbornenſis. 850.d
Bagranus Patricius opem Artabaſdo tulit. 161.b *à Conſtantino decollatus.* ibid. *oſſa eius poſt xxx. annos effoſſa.* ibid.
Bahanes Manichæus Aphroneto ſucceſſor. 30.c
Baioaria prouincia tribus Epiſcopatibus aucta. 124.e. *in quatuor parœcias diſtribuitur à S. Bonifacio.* 125.a
Baioarij, Franci & Britanni S. Bonifacium Romam comitantur. 120.e
Baioarij quidam Epiſcopos ſe eſſe fingunt. 124.e. *aliquos preſbyteros mentiuntur.* 125.a. *à S. Bonifacio profligantur.* ibid.
Baioarius Hugbertus Dux dominatur. 113.c
Baioariis ſacramenta à ſancto Bonifacio miniſtrantur. 124.e
Baioariorum hæreſim cum hæreſiarcha ſuo damnat S. Bonifacius. 115.c. *Duces eorum in Rom. Eccleſiam ſtudioſiſſimi.* 119.b
Baioariorum iniquitas. 124.e.125.a. *per culturam S. Bonifacij paradiſus Dei efficiuntur.* 126.b. *plurima eorum caſtra à Luithprando capta.* 162.b
Baldreuus Dux Foroiulienſis. 803.c. *ducatu pulſus, & quare.* ibid.
Baodolinus futura prædicere ſolitus. 170.a. *multis miraculis clarus.* ibid. *quando vixerit.* ibid.
Baptiſmum quo anni tempore exhiberi inſſerit Gregorius Papa II. 33.e
Baptiſmum quid Manichæi eſſe dixerint. 29.d
de Baptiſmo ſuo dubitantes rebaptizandi ſunt. 104.d
Baptiſmus Friſonum. 23.a
Baptiſmus Conſtantini Copronymi. 26.d.e. *qua in eo impietatis ſigna dederit.* ibid.
Baptiſmus Septeti Regis. 72.c
Baptiſmus à Saxonibus petitur. 771.b
Baptiſmus Arialdi Regis Danorum. 775.c
Baptiſmus peccata purgat ſicut & pœnitentia. 840.c
Baptizandus Radbodus à Fide reſilit. 22.d.e
Baptizati ab indignis preſbyteris rebaptizandi non ſunt. 82.a.191.e. *non in nomine baptizantis, ſed in nomine SS. Trinitatis Baptiſmi donum percipiunt.* ibid. *baptizati à paganis rebaptizandi.* ibid. *baptizati à ſacerdote fori ſacrificante rebaptizandi, & quare.* 104.a.b
Baptizatus in nomine Patria, & Filia, & Spiritus ſanctæ an rebaptizandus. 162.c
Baptizatus ab hæretico non rebaptizandus. ibid.
S. Barbaræ Monaſterium. 7.b
Barbari Sardiniam impugnant. 47.a
Barcinona Carolo Magno redditur. 493.c
Barda Leonis Armeni propinquus ſæuit in Catholicos. 623.c. *graui morbo corripitur.* 696.e. *confugit ad Theodorum Studitam in carcere.* 697.a. *eius pœnitentia momentanea.* ibid.b. *pœnitens conualeſcit.* ibid.c. *mutatio & interitus eiuſdem.* ibid.d
Bardanes Prætor thematum Orientalium. 620.d. *appellatur Imperator.* ibid. *Imperij dignitatem renuit.* ibid.e. *monaſticam vitam ſuſcipit.* ibid. *monaſterium ſibi ædificat.* ibid. *oculis priuatur à Nicephoro.* ibid.
Bardanius Patricius Conſtantinopolitanus. 471.d. *Nicephoro Imp. aduerſatur.* 570.d. *ab Imper. malè mulctatur.* ibid.
Bardaniſces Philippicus appellatus. 101.b
Bardas Prætor Armeniorum vnus ex coniuratis aduerſus Irenem & Conſtant. Impp. 355.c
Barinburg caſtrum. 327.c
Barnabas & Saulus à S. Spiritu ſeparati in prædicationem Euangelij. 154.e
Barſanuphius hæreticus. 537.a
S. Bartholomæi corpus Beneuentum tranſlatum. 861.a
Bartholdus dominus de Gemmbergem. 522.e. *De filio vitæ reſtituto à S. Suuiberto, gratias Deo agit.* 523.d. *S. Suuiberti monaſterio prædia poſſidenda aſſignat.* ibid.e
Baſilica S. Petri à Longobardorum exercitu depredata. 126.d.127.a. *ab omnibus Barbaris illæſa præterquam à Longobardis.* ibid.
Baſilica Calliſti Papæ à fundamentis à Gregor. III. extructa. 137.d
Baſilica Valentini Epiſcopi in Interamnenſium vrbe. 153.a
Baſilica S. Pelagij Martyris à Conſtantino Copronymo diruitur. 290.e
Baſilica S. Pauli terræmotu concutitur. 507.e. *à Leone III. Papa reſtauratur, & variis donis ornatur.* 508.a.b. & ſeqq.
Baſilica ſanctæ Praxedis à Paſchale Papa reſtituta. 682.d
Baſilica S. Cæciliæ à Paſchale Papa reſtituta. 705.e
Baſilica in ſolitudine ab Eginhardo ædificatur. 772.d
Baſilica S. Tiburtij. 770.d
Baſilicæ Romæ à Gregorio Papa II. reſtitutæ. 8.a
Baſilicæ S. Marci tectum diruitum à Gregorio III. refectum. 137.e
Baſilicæ variæ ab Hadriano Papa reparantur & ornantur. 461.b. ad 469.b. *item à Leone III.* 652.c. *vſque ad* 664.d
Baſilij Imp. Menologium S. Germani memoriam celebrat. 100.a. *quando, & quamdiu vixerit.* ibid. *quare*

itu

ita dicatur.ibid. terræmotus Constantinopolitani memoriam agit. 132.d
Basilius Dux cõsilium init de Gregorio Papa interficiendo. 77.e. monasterium ingredi cogitur.78.a. in monasterio vitam finit. ibid. ultimus eorum quos Imperator ad curandam Vrbem mittere consueuit. ibid. b
Basilius & Procopius monachi à Leone in exilium mittuntur. 102.e. confessionis coronam consequuntur. ibid. martyrium passi. 118.c
Basilius Episcopus Parij sub Leone confessionis coronam adipiscitur. 119.a
Basilius cognomento Tricacabus ad conuincendum Stephanum monachum ab Imp. missus. 223.a
Basilius monachus Martyr sub Copronymo. 292.b
Basilius Ancyræ Episcopus Iconoclastarum hæresim abnegans ad Catholicam Fidem reuertitur. 394.e.
eius Fidei professio. ibid.
Basilius Abbas S. Sabæ. 547.a. Theodoro Studitæ connumerat. ibidem. Theodorum Studitam tamquam schismaticum hortatur ad conuersionem. ibidem.
ab eodẽ accipit litteras. ibid.b. item alias ab eodẽ. 557.c.
cum Gregorio ob veritatis confessionem in carcerem conijcitur. 559.c
Basilius Leonis Armeni filius Constantinopoli eiicitur, & castratur. 700.a. vocem & Fidem recipit. 733.e
Bassacius Abbas monasterij Cassinatis. 860.e
Bauariæ historia à M. Velsero Patricio Augustano in lucem vendicata. 321.b
Bauarorum antiqua quædam vocabula. 321.322.323
S. Bauonis monasterium iuxta Scaldim situm. 797.a
reliquias SS. Marcellini & Petri accipit. ibidem
Beatus Presbyter insurgit contra hæresim ab Elipando Archiepisc. Toletano suscitatam. 362.b.e. vt Sanctus in Hispania colitur. 363.a. quid scripserit. ibid.
Beatus Venetorum Dux. 575.b. quomodo Pipinum Italiæ Regem sibi reddiderit infensum. ibid.
Beda à Gregorio Papa epistolas ad Anglicanam rem spectantes petit. 81.a. Anglicanæ historiæ Ecclesiasticæ scriptor. 80.e. Galliarum à Sarracenis expugnatarum scriptor oculatus. 97.d. Anglorum gentis historiam Ecclesiasticam quando finiuerit. 105. c. qualis fuerit, ipse de se scribit. ibid. vniuersum statum Angliæ describit. ibid.c.d. appendicem de rebus suis fecit. ibid.d. vbi natus, & à quibus educatus. ibid. presbyter monasterij SS. Petri & Pauli. ibid. desiderium eius & industria circa meditationem scripturarum. ibid. cantandi curam in Ecclesia habuit. ibid. d. quo anno ætatis suæ diaconus, & presbyter factus, & à quo. ibid.e. catalogus omnium eius operum. ibid. e. & 106.a.b.c.d. Preces eius ad Deum post enumerationem scriptorum suorum. 106.e. Nordanhumbrorum Regi historiam Anglicam misit. ibid. 107.a. à Lectore preces expetit. 107.a. ætas eius diuersè notata. ibid.b. quãdo obierit. ibid. de translatu eius discipuli narratio. ibid. quando sacros ordines assumpserit. ibid. d. anhelitus infirmitate grauatur. 108.b. modico somno impeditus. ibid. Anglicanæ linguæ peritus ibid.c. ob infirmitatem Deo gratias agebat. ibidem. inaudita eius ad Deum gratiarum actio. ibid. de exitu animarum à corpore frequens discipulos monebat. ibidem. ne relinquas nos orphanos, legens, lacrymari solitus erat. ibid. partem Euangelij S. Ioannis Anglicè conuertit. 108.d. in libris Isidori excerptiones fecit. ibid. in morbo semper docebat. ibid. munuscula suis discipulis distribuebat. ibid.e. Missus pro se fieri petit. 109.a. in pauimento cellulæ suæ cantans: Gloria Patri, & Filio, &c. animam exhalauit. ibid.b. incomparabili tranquillitate mortuus. ibidem. Sepulchri eius Epitaphium. 109.d. monasterium eius totius litteraturæ erat gymnasium. ibid.e. Venerabilis cur sit dictus & non sanctus. ibid.e. eiusque rei fabula. ibid. cognomentum Venerabilis, maioribus incognitum. 110.a. lapides concludenti concionem respondent, Amen. ibid. Hilduenus eius coætaneus. ibidem. Vita eius à Cuthberto Abbate scripta. ibid.c. à S. Bonifacio laudatus. ibid.c.d. bis in litteris S. Bonifacij citatus. ibid. à Gregorio secundo Romam vocatus. ibid.e. quædam eius scripta à S. Bonifacio petita. 110.d. 111.b. opuscula eius transmitti sibi S. Bonifacius cupit ab Heoberto. 176.d. Martyrologium eius in quo peccet. 348.b.c
Beggan presbyter. 14.c. huic Ceolredus Rex visionem suam exponere præcipitur. ibid.
Behemanni Hunnos infestant. 526.b. à Carolo Magno expugnantur. ibid.c
Belgij Ecclesia Theodulphi natalem diem colit, & Ermini. 120.b. & quando. ibid.
Belli tubas sacerdotes olim in manibus habebant. 64.e
Bellum Sarracenorum cum Bulgaris. 15.b. vincuntur. ibid. maris tempestate iactantur & pereunt. ibid.
Bellum inter Carolum Martellum & Raginfridum & Chilpericum Regem. 17.a.b
Bellum à Sarracenis Christianis indicitur. 19.b
Bellum perpetuum Caroli Martelli cum Eudone. 27.b. Vide Eudo.
Bellum ciuile in Oriente. 144.c
Bellum ciuile inter Sarracenos. 184.c
Bellum Constantini Copronymi in monachos. 221.b
Bellum Pipini Regis aduersus Vuaipharium. 253.b
Bellum Bulgaricum quando acciderit. 266.b
Bellum seruile in Hispania. 311.b
Bellum Caroli Magni aduersus Saxones. 320. d. quot annis duranerit. 359.b
Bellum ciuile Siculum. 358.a. confectum. ibid.b
Bellum Britannicum feliciter à Carolo Magno confectum. 389.e
Bellum Hunnicum feliciter à Carolo Magno consummatum. 419.d. quot annis duranerit. ibid. mirè Francos ditauit. ibid d.e
Bellum domesticum inter Ireuem & Constantinum Impp. 421.c
Bellum Constantini Copron. aduersus Arabes, 471.c
Bellum Henrici Ducis Foroiulensis aduersus Hunnos. 479. d
Bellum ciuile inter Venetos & Gradenses. 518.1
Bellum Nicephori Imp. aduersus Arabes. 521.c
Bellum Saxonicũ xxx annorũ spatio finitum. 359.b. 524.a
Bellum Sarracenorum aduersus Nicephorum Imp. 526.a
Bellum ciuile inter Aaronis Regis Persarum filios. 549.c
Bellum Nicephori Imp. cum Bulgaris. 676.e
Bellum Hispanicum cum Carolo Magno. 597.d
Bellum Christianorum aduersus Bulgaros. 599.e. 600.a
Bellum ciuile Constantinopolitanum. 717.c
Bellum domesticum filiorum Ludouici Imperatoris cum patre. 815.a.b. 817.b
Bellum à Theophilo Imp. contra Sarracenos gestum. 832.c
Bellum ciuile inter Francos. 862.a
Benedicti presbyteri tres Cõcilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuerunt. 765.e
Benedictiones multiplices Stephani Papæ erga Pipinum. 246.a
S. Benedictus monasterium Cassinense primò extruxit. 7.e. Carolomannus illud ingreditur. 188.b.d. liberum ab Episcopali ditione. 195.a. regulam S. Benedicti, eius manu scriptam Zacharias Papa Cassinensi monasterio confert. 194.e. 195.a. quam amplectitur Rachis Longobardorum Rex. 197.d. surdum & mutum sanat. 415.c. Professus S. Benedicti regulam Gregorius Magnus. 793.c
Benedictus Abbas Venerab. Bedam educauit. 105.d

Benedictus Leuita Synodi S. Bonifacij confirmatæ meminit. 151.c. Collector Capitularium Caroli Magni & Ludouici Impp. 689.b
Benedictus Episcopus Legatus ad Luithprandum pro Zacharia Pontifice. 157.a
Benedictus Nomentanus Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 160.c. Conc. Rom. aduersus Aldebertum & Clementem interfuit. 177.e
Benedictus Cardinalis Constituto Pauli Papa interfuit & subscripsit. 257.e
Benedictus Rom. Ecclesiæ cantor insignis ab Hadriano Papa in Franciam mittitur, & quare. 415.e
Benenatus Eugubiensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.e
Beneuentani cum Longobardis Romam obsident. 229.e. se submittunt Rom. Pont. 245.b. in Ecclesiam Romanam infesti. 501.a. à Carolo Magno tributarij facti. 598.b
Beneuentum transfertur corpus S. Bartholomæi. 861.a
Berahardus Episcopus Legatus Roma missus à Carolo Magno, & quare. 498.d
Berantius Episcopus Vuangioni. 566.b. Romam desiciendæ quæstionis gratia de processione Spiritus sancti missus. ib.
Berengarius Comes. 687.a
Bercetum monasterium à Luithprando ædificatum, & vbi. 169. c
Berheta filia Caroli Magni. 430.e. cui nupserit, & quos filios genuerit. ibid.
Bernacha villa. 862.e
Bernardus S. Bonifacij confrater. 26.c
Bernardus Dux Septimaniæ. 635.b
Bernardus Ostiensis Archiepiscopus canonizationi S. Susiberti interfuit. 522.c
Bernardus Archiepiscopus Viennensis. 783.d
Bernardus Hispaniarum Comes. 809.b. Præfectus cubiculo Ludouici Imp. 814.e 815.a. aulæ sub eo conspirationes in Ludouicum Imp. ibidem.
Berngisus puer cæcus natus visum recipit meritis SS. Marcellini & Petri. 798.c
Bernhardus Ludouici Imperatoris restitutionem sollicitat. 829.d
Bernhartus Caroli Magni nepos Rex Italiæ fit. 602.e. 627.b. Ludouici Imp. Legatus ad Leonem Papam III. ibid. eius in Ludouicum Imp. coniuratio. 671.b. pœnitet coram Ludouico de coniuratione. ibid. oculis ob coniurationem priuatur. ibid.d. mortem sibi infert. ibidem. vbi sepultus sit. ibid.e. sepulchralis eius inscriptio. ibid.
Bernoinus Episcopus Caroli Magni testamenti ordinationi interfuit. 592.b
Bernus commendatur ad Augustodunensem Ecclesiam reformandam. 266.c
Bero Comes Caroli Magni testamenti ordinationi interfuit. 592.d
Beroardus auunculus Caroli Magni cum exercitu per montem Jouem proficiscitur contra Desiderium. 327.c
Berohadus seruus contractus per SS. Marcellinum & Petrum sanatur. 798.e
Berta filia Desiderij Regis Longobardorum. 305.c
Carolo Magno matrimonio iuncta ibidem. à Carolo Magno repudiatur. 312.b. & quare. ibid.e
Bertericus Archiepiscopus Viennensis. 416.e. litteras ab Hadriano Papa accipit. ibid.
Bertgiclis Cunigildis filia. 49.c. ex Anglia à S. Bonifacio euocatur. ibid.
Berthaidis Pipini Caroli Magni filij, filia. 592.e
Berthualdus Archiepiscopus Dorocernensis Theodoro Archiepiscopo succedit. 116.b
Bertrada Pipini vxor Regina Franciæ à Stephano Papa III. consecrata. 215.c
Bertrud a mater Caroli & Carolomanni. 305.c
Berytus ciuitas vbi sita. 398.d. imago Christi ibi à Iudæis crucifixa. ibid. & seqq.
Beser qualis fuerit. 37.a. à Fide Catholica transfuga. ibid. Dei abnegator. 58.c
Betheri presbyter & Confessor. 53.a
Bethulia per manus Iudith seruata. 16.a.62.c
Bettingaheim villa. 798.a
Bezeleel & Ooliab opera manufacta fabricanter ex prima tribu Dan. 66.e. 67.a
Bibliorum emendatio Carolo Magno debetur. 348.e
Bibliotheca Constantinop. Amorum hortus verè dictus. 59.a. tricena & tria millia librorum continebat. ibid. ab Iconoclastis incenditur ibid.c. xij. viris comis cudata. ibid.b
Bibliothecarij xij. frustrà ab Imp. ad Iconoclastarum hæresim tentantur. ibid.c. cum bibliotheca exuruntur. ibid.
Bigami à Gregorio II. Papa à sacris ordinibus remouentur. 33.d
Bigami aut viduarum mariti ad sacros ordines non sunt promouendi. 159.b
Bigamia, trigamia concessa ex Ecclesiæ indulgentia. 104.d
Billius vitam S. Stephani cum operibus Damasceni edidit. 73.c
Binnus S. Bonifacij discipulus. 30.e. à Bonifacio Romam ad Pontificem mittitur. ibid.
Biorn Suedorum Rex. 776.e. S. Ansgarium cum Autberto verbum Dei prædicare permittit. ibid.
Birca oppidum Suediæ. ibid. c. Euangelium suscipit. ibidem.
Biso Episcopus Paderbornensis Ecclesiæ Præsul quartus. 850. d
Bithynia terræmotu diuexata. 132.c
Blachernis Constantinopoli præcipuè colitur B. Virgo. 15.e. ibidem templum Dei Genitricis summo honore colitur. 132. d. eodem hostes eius cum Imperatore conueniunt. 220.e
Blandatiæ Leonis Imp. vt S. Germanum ad se pertrahat. 58. a
Blasphemia horrenda Constantini Copronymi in Dei Genitricem. 136.e. 293.e
Blera à Luithprando Romanis ablata. 126.c
Zachariæ à Luithprando reddita. 153.c
Blerani à Longobardis occidentur. 319.b
Blidrada curæ ope SS. Marcellini & Petri sanatur. 797.c
Blidruara vidua visum recipit virtute SS. Marcellini & Petri. ibid.d
Bobium ab Aistulpho Romano Pontifici traditum. 234.e
Boburzicus à Sarracenis martyrio coronatur. 861.e
Boderitium villa. 797.c
Boëmundus Eugenij Papæ II. pater. 737.c
Bona Ecclesiastica quomodo à raptoribus recuperanda. 4.e. ex Decreto Caroli Magni laicis non danda. 423.a
Bona Monachorum cur laicis negarit Carolus Magnus. 423.e
Bona monastica à Constantino Copronymo vendi curata. 311.e
Bona collata Ecclesiæ sancti Marci à Gregorio Papa IIII. 805. a
Boni præsulis præscribitur forma. 582.e
Bonifacius à Gregorio II. ad Germaniæ Apostolatum delectus. 8.b. Archiepiscopus Maguntinus. 11.d
Anglus fuit presbyter. 21.a. Apostoli titulo insignitur. ibid. b. ad gentes ablegatur. ibid. quo tempore vixerit. ibid. Romam venit. 21.d. Gregorium Papam II. alloquitur. ibid.e. litteræ Apostolatus à Gregorio

gorio ci datæ. ibid.e. ad Regem Longobardorum proficiscitur.22.c. in Thuringiam peruenit.ibid. in Frisiam transit..ibid.d. ingēs eius humilitas.24.c. Vuillebrordo in Frisiñ conuersione coadiutor.ibid. Vuillebrordo in Episcopatu succedere renuit.ibid.d. SS.Martyrum passiones sibi transmitti cupit. ibid.e.

item Bonifacius scribit ad sanctimoniales.25.b. vltimum se vocat & pessimum Legatorum Ecclesiæ.ibid.c. epistola pro precibus apud Deum obtinendis.ibid.e. alia ad confratres suos.26.b. res monasterij sui anxiè curat. ibid. Frisios & Cattos ad Catholicam Fidem conuertit.30.d. Romano Pontifici significat per litteras gentium conuersionem.ibid.e. à Gregorio Papa Episcopus consecratur.ibid.e. 31.b. filius tonitrui verè appellari potest. 31.b. secundò Romam venit. 31. c. Symbolum Fidei scripto confitetur. ibid.

item Bonifacius ex Vuinfrido appellatur.ibid.e. iuramentum præstat Gregorio II.ibid.e.32.a. Carolo Martello Francorum Duci,& Germaniæ Principibus commendatur.32.c.d.e.33.a.b. in Germania Fidem Catholicam propagat.38.a. gentilium superstitionē euertit. ibid.d. idola gentium eruit.ibid. ad Cattos relapsos proficiscitur.ibid. Sanctorum precibus nititur. 40.c. ad diuersos litteras precum dimidit.ibid. scribit ad Eadburgam.ibid.41.b. Cōmemoratur in sacrificiis Missarum. 41.b.42.d. in Thuringiam proficiscitur.42.d. diminutus cibatur.43.a. Rom. Pontificem de gentiē conuersione docet.ibid.b. viros Ecclesiasticos ex Anglia euocat.ibid.c.49.b.c. institutas à se Ecclesias curæ Ecclesiasticorum virorum committit. ibid.c. monachismi in Germania institutor.ibid.e. extrema eius diligentia in perducenda ad Fidem Germania.ibid.e. Limina Apostolorum terere solitus. 50.a. munera à Cantiæ Rege accipit. ibid.d.e. dirigit epistolam consolatoriam ad Buggan.53.a. ad eamdem de profectione Romana.53.e. 54.a.b.c. gratias agit Buggan pro muneribus ad se missis.54.a.b.c. Saxones ad Fidem conuertit. 77.b. de dubiis Gregorium Papam consulit.81.b. plus laborat in fidelibus corrigendis quàm gentilibus conuertendis. 82.c. litteræ eius ad Danielem Archiepiscopum. ibid.d.& 83.a. se precibus Danielis commendat.83.a. munera mittit ad Danielem.ibid.d. Danielem Episcopum cæcum factum consolatur. ibidem.

item Bonifacius Legatos Romam ad Gregorium III. mittit.103.c. multa millia conuersorum baptizat. ibid.c. Gregorij III. benevolentiam per Legatos expetit. ibid. omnem obedientiam Sedi Apostolicæ pollicetur. ibid.d. Archiepiscopi pallium ab eo accipit dono. ibid.d.e. litteras & munera à Gregorio III. accipit. ibid.d.e. duas Ecclesias construit. 105.a. duo monasteriola Ecclesiis duabus adiunxit.ibid. ab Ecclesia Romana Euangelium prædicare missus.ibid.b. sanctum Bedam laudat.110.c. Cuthberto Abbati & fratribus scribit.ibid. precibus Cuthberti adiuuari rogat. ibid.d

item Bonifacius Opuscula aliqua sancti Bedæ mitti à Cuthberto sibi petit. ibid. lectisternia caprina Cuthberto mittit. ibidem. ab Ecgberto preces expostit. 111.a.b. Bedæ opera quædam ab eodem sibi mitti rogat. ibid. Ecgbertum de sacerdote lapso consulit.ibid.c. duas vini cupellas Ecgberto Archiepiscopo mittit. ibidem.d. Baioariorum hæresim cū suo hæresiarcha damnat.115.c. Ermunolfum hæreticum condemnat. ibidem. Ecclesias suas visitat. ibid.

item Bonifacius ad Nothelmum Archiepiscopum scribit. 116.b. eius se precibus commendat.ibidem. culpam fatetur de lapsu in causa matrimonij spiritualis. ibid.d. Nothelmum de matrimonio in tertio gradu consulit. ibid.d.e. eius ad Pechelmum epistola.117.a. preces Pechelmi Episcopi expostulat. ibid. munuscula ad Pechelmum mittit. ibid. Pechelmum de spirituali cognatione consulit. ibid.b. Duddoni Abbati scribit. ibid.d.e. se precibus Duddonis Abbatis commēdat.ibid. discipulum suum de difficultate consulere non erubescit. ibid. de spirituali matrimonio Duddonem consulit. ibid. sacros tractatus super Paulum Apostolum mittit à Duddone Abbate petit.ibid e. Romam se confert ad Gregorium III. Papam.120.d. à Francis, Baioariis, & Britannis Romam comitatur.ibid.e. à Gregorio Papa benignè excipitur .ibid. à Gregorio Papa muneribus variis donatus.121.a. petit sibi concedi Wilibaldum Anglum. ibid. Persuadet eidem Romæ vt secum in Germaniam transeat. ibid.e. à Longobardorum Rege Luithprando hospitio excipitur. 123.a. Ticini ob cultum S. Augustini moratur. ibid. de Synodo celebranda ad suos scribit.ibid.d. Boioariorum terras visitat.124.a. Ecclesiam Boioariorum florere facit. ibid. Baioarius Sacramenta ministrat.ibid. pseudo-ministros Ecclesiæ ex Baioariorum regione profligat.ibid. Baioariam prouinciam in quatuor parœcias distribuit. 125.a. de correctione in Bauaria facta Greg. Papam docet.ibid. vt Episcopos ordinet ipsi iniungitur. 125.c.

item Bonifacius Concilium celebrat.127.b.e. de Concilio habendo in Germania per epistolam Cuthbertum docet. 127.c.d. ad Cuthbertum de Synodo celebrata scribit. 128.b. eius de regenda Ecclesia cura.128.c. Anglicanas mulieres adulterij accusat.130.e. sententia de laicis Ecclesiæ bona sibi rapientibus.131.a. Synodo per Pipinum congregatæ præfuit.140.c. Caroli Martelli sepulchram inspexisse fertur. 141.b. Ethebaldum Merciorum Regem ad pœnitentiam hortatur. ibidem. de Caroli Martelli morte quid sentiat.ibid.c. centum millia paganorum conuertit. ibid.e. Martellum laudans, filium Carolomannum monet ad patrem imitandum.ibid. prima eius ad Zachariam Papam epistolæ. 142.a.b.c.d.e. Zachariæ Pont.obedientiam policetur. ibid.c. de episcopatibus à se ordinatis Zachariam Papam certiorem reddit. ibidem. Zachariam Papam de Concilio habendo consulit. ibidem.d. Episcopales sedes à Zacharia Pont. confirmari cupit. ibid. in concubinarios clericos auctoritatem petit à Zacharia Papa. ibid.c. Legatus Sedis Apostolicæ.143.a. ante mortem heredem Ecclesiasticum sibi cōstituere iussus.ibid.b. Zachariam Papam monet de quibusdam quæ nequiter Romæ fiunt. ibid b.c. munera sua ad Zachariam Papam mittit.144.a. Deneardum commendat Regiberto Præfecto.ibid b. ad Carolomannum iussis Pontificis se confert.150.a.. Carolomannum de Christianæ religionis cultu admonet. ibidem. Sedis Apostolicæ Legatus.ibid.c.& 194.c. Concilio Carolomanni interfuit. 151.d

item Bonifacius duos hæreticos damnat.154.d. conqueritur de Zacharia Papa.155.e. de anabaptismo accusatur.162.b. epistola eius ad Pipinum Regem Francorum.ibid.e.163.a. Episcopus Moguntinus creatur. 171.d.e. Athelbaldum commendat.172.d.e. eius ad eumdem epistola & affectus. ibid. Athelbaldum Regem rogat vt lasciuiam carnis relinquat. 173.a.b. munera mittit ad Regem Athelbaldum.175.d.e. Hecberto scribit.176.a.b.c.d. litteras suas ab Hecberto emendari petit.ibid.c. petit Bedæ opera.ibid.d. ex Anglorum gente natus & nutritus.177.a. munera ad Heresfridum mittit.175.b. à Zacharia Papa Aldebertum & Clementem corrigi petit. 178.d.e. censum à Francis ad reparandas Ecclesias impetrat.. 182.e. munera eius ad Secretarium Zachariæ Papæ. 181.a. Carolomanni catechista. 190.b. calumniis agitatus missionem petit à Zacharia Pontifice. 191.a.b

item Bonifacius Lullum presbyterum Romam mittit.199.c, litteras

litteras dat ad Zachariam Papam.ibid.d. Zachariæ Papæ significat vbi requiescere velit. 200.a. priuilegia monasterio à se instituto à Zacharia Pontifice petit. ibidem e. Nationes ab eo conuersæ illi subiectæ. 203.a.b. Pipinum Francorum Regem inungit. 204.b. mittit litteras ad Stephanum Pap.III 210. b.c.d. se Stephano III. submittit.ibid c. plus xxx. annis Legatus Rom. Eccles.ibid. se excusat apud Stephanum Papam. ibid. omne studium in conuertendis Frisiis collocat.ibid.d. canonizationem S.Suuiberti vice Stephani Papæ suscipere iussus. 218.b. suscipit prædicationem ad Frisios.235.e. Germanorum Ecclesias dotibus auget. 236.a. Martyr & Apostolus Germaniæ. ibidem. eius de sede Traiectensi cum Episcopo Colonienſi contentio. ibidem b.

Stephano Papæ III. scribit secundò. ibid.b.c.

Lullum reliquit Moguntiæ Episcopum. 237.a.

Fulrado litteras mittit. ibidem b. oues suas Pipino Regi commendat.ibid.d. tamquam moriturus cuncta disponit.ibid.e. ad Theuringos profectus. 238.a. Lullum ad curam fideliter agendam hortatur. ibid. Fuldæ vult sepeliri.ibid. Liobam virginem admonet. ibid.b. ossa S. Liobæ cum suis sepeliri vult. ibid.c. S. Lullo cucullam suam dat. ibidem. Lullo Liobam commendat. ibidem.

item Bonifacius ad Frisones incolumis pertertur. ibid.d. socij eius in Frisia.ibidem. in Frisia Eccl sias extruit. ibid. Traiecti Episcopum instituit.ibid. à Frisiis inuaditur.ibid.e. à famulis defendi se vetat. 239.a. suos moriturus hortatur. ibidem. cum suis à Frisiis trucidatur.ibidem 6.c. librum militi ferienti caput, obiicit. ibid.d. semper Euangelij codicem apud se ferre consuerit.ibidem. eius necem Christiani vendicant. ibidem e. direpti eius libri à Frisiis,illæsi reportantur.ibid.Traiectum defuncti corpus portatur. ibid. & à quibus. ibid. Traiecti sepelitur. ibid.repetente Lullo inde Mogantiam, & Moguntia Fuldam delatus. ibidem. quamdiu in Episcopatu vixerit.240.a. quo die passus sit.ibid.b. quo anno mortuus. ibidem. Scriptæ est eius vita carmine heroico. ibid.c. & à quo.ibid. pulchrum eius de sacerdotibus dictum. ibidem.

Bonifacius S. R. E. clericus cum Stephano Papa III. in Gallias proficiscitur. 213.c

Bonifacius Episcopus Tiſernæ Constituto Pauli Papæ subscripsit. 257.b

Bonifacius TT. SS. Marcellini & Petri Card. canonizationi S. Suuiberti adfuit. 522.c

Bononia Summo Pontifici reddita. 245.b

Bonosus Paschalis Papæ pater. 667.a

Bonus Tribunus Metamaucensis. 702.a

Bortna flumen, vbi situm. 238.e

Boso S.Bonifacij in Frisia socius. 238.d

Bosphorij hæresi Coprony mi non infecti. 241.c

in Brachbanto fides per S. Hubertum propagata. 218.e

Brandeum, quid sit. 278.c

Bremensis sedes in Saxonia erecta ab Hadriano Papa. 420.a. à Carolo Magno Diploma assequitur. ibid.b. ab eodem reditibus locupletatur. ibid.e. quousque se extendat..ibid.& 421.a. primus eius Episcopus. 420.a.d

Breue Gregorij III. Pontificis de oblatis. 138.b.c

Britanni, Franci, & Baioarij S. Bonifacium Romam comitantur. 120.e

Britanniæ vniuersus status, qualis. 105.d

Britannorum errores de Paschate celebrando Aldhelmus refutauit. 117.c.d

Britones Anglis Fidei Catholicæ scientiam aperire nolue-

runt. 9.d. ab Aldhelmo ad Catholicam Paschæ celebrationem perducti. 117. c.d. in Germania hæresim seminant. 120.a. à Carolo Mag. domiti. 389.e. 598.b

Brumalia à Coprony mo celebrantur. 288.b

Bruno miles Westphalus cultor insignis S.Suuiberti.360.c. miraculosè ab eodem curatur. ibid.e. captiuus liber dimittitur. 361. b. votum S. Suuiberto soluit. ibid. c

Buggan Regis Cantiæ cognata.24.d. epistola eius ad S.Bonifacium.ibid. oblationes Missarum pro propinqui sui anima à Bonifacio expostit. ibid.e. apud Anglos Abbatissa.25.a. Romam pietatis ergò vadit. 51.a. in matris demortuæ locum succedit Abbatissa. 53.a. præfectura abdicata Romam in senectute cogitat.. 53.e. ad Limina Apostolorum habitare proponit. ibid. eadem etiam Eadburga dicta.54.c. eius ad S. Bonifacium epistola.ibid. c.d.e. cum Vuitelburga vno nutricum sinu educata.ibid.e. sanctas reliquias à Bonifacio petit. 55.c

Bulgari à Sarracenis bello tentati. 15.b. Sarracenos fugant.ibid.xxii. millia Sarracenorum trucidant.ibid.e. belli eorum cum Scythis tempus.266.b. à Constantino Coprony mo vincuntur. ibid. quæ fuerint eorum primitiæ ad religionem Christianam.341.e. Constantinum Imp.bello vincunt.424.d.e. Sardicam ciuitatem dolo capiunt.545.c. Romanos cædunt. ibidem. Bellum cum Nicephoro Imp gerunt. 577.a. Nicephorum Imp. interficiunt. ibid.e. Nicephori Imp. caput quasi ludibrio reseruant. ibidem. multis vulneribus conficiunt Stauratium Nicephori Imp.filium. 578.c. ipsis bellum infertur à Christianis. 600.a. Michaelem Imp. in fugam vertunt. ibid. ad Hadrianopolim oppugnandam properant. 600. c. Constantinopolim obsident. 600.c. 601.a. Hadrianopolim expugnant. 601.a. Regum successio. ibid.b. sponte Michaeli Imp. subueniunt. 726.b. Constantinopolim ab obsidione liberant. ibid. multos Romanos captiuos detinent. 762.b. Francorum fines inuadunt. 803.b

Bulredus Rex Merciorum patria pellitur. 526.e. Romam aufugit.ibid. ibique moritur. 527.a. vbi sepultus sit. ibid.

Burchardus ex Anglia in Germaniam euocatus. 49.c. Concilio Carolomanni interfuit.150.b. Episcopus Vuirceburgensis, siue Herbipolensis.190.c. eius Romam aduentus. ibid. res gestas Egilwardus prosecutus est.ibid. bis Romam iisse quis scripserit. ibid. Ecclesiæ Catholicæ vnitur.194.a. Romam à Pipino ad Zachariam Papam mittitur.199.a. eius obitus.417.c. quamdiu sederit.ibidem. quem sibi successorem elegerit. ibidem. inter Sanctos relatus. ibid. 428.a.

Burchardus Dux, Carolum Mag. aduersis Mauros adiuuat. 538.a

Burchardus Comes Caroli Magni testamenti ordinationi præsens. 592.d

Burdigalam vsque Sarraceni perueniunt. 48.d

Burgundia à Mauris capta. 9.c. proreſtitutione Ludouici Imp. sollicita. 829.c

Buriburgæ à S.Bonifacio Episcopus ordinatus.142.c.146.a

Buxo ciuitas Longobardis se dedit. 79.b

Byrne presbyter Anglus. 487.d.

Byzantina Ecclesia segmentum hæreticorum vocatur. 621.b.c

Byzantium informe ob monasticum statum cœtum. 242. a.b. reliquiæ S. Euphemiæ repertæ deferuntur. 484. d.e

Byzantius Nicephori Imp. famulus. 577.b. imperiali veste & auro ad Bulgaros fugit. ibid.

C.

Caballinus vocatus Constantinus Copronymus, & quare. 336.c
Caballus agrestis aut domesticus comedi vetitus à Gregorio Papa III. 104.c. & quare. ibid.
Cabilonense Concilium sub Carolo Magno. 604.a
Cabilonensis civitas à Lothario expugnatur. 830.c.
conventus ibidem à Ludouico Imp. habetur. 854.b
S. Caeciliæ Oratorium in via Tiburtina. 205.b.
Ecclesia eius à Paschale Papa restituta. 705.e. apparet Paschalis Pap. 706.a. corpus eius à Longobardis ablatum creditum. ibid.b. vbi prius latuerit. ibid.c. corpus inuentum, & à quo. 705.d. 706.b. 707.a. Ecclesia eius à Gregorio Magno consecrata. ibid. c. sepulchralis eius & sociorum inscriptio. ibid.d. arca cupressina illæsa post DCCCLXXVIII. annos. 709.d. situs corporis in sepulchro. ibid.e. corpus in nouæ argenteæ arcæ à Clemente Papa VIII. reconditur. 710.b. corporis solemnis repositio. 711.a
Cæci melius Deum speculari possunt. 83.d.e
Cæcus à S. Stephano curatur. 273.d
Cædes Sergy Secundicerij. 314.a
Cælum aureum nomen monasterij. 169.c
Cærimoniæ in Imperatoris consecratione peragi solitæ. 58.b
Cæsarea Cappadociæ à Sarracenis quo anno capta. ibid. d
Cæsaraugusta à Carolo Magno capta. 343.a
Cæsarius Episcopus Arelatensis. 112.a. sepulchrum eius Arelate renouatum. ibidem. epitaphium metricum. ibidem
Cæsarius Beneuentanus Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 160.c
Cæsarius Ostiensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.c
Caganus Hunnorum Princeps. 526.b. à Sclauis infestatur. ibid. locum ad habitandum à Carolo Mag. petit. ibid. benignè ab eo excipitur. ibidem. aliàs Theodorus vocatus. ibid. à Carolo Magno muneribus dotatus. ibid. obitus eius. ibid. item successio. ibid.c
Calabria peste infecta. 184.c. cum omni Sicilia ab Agarenis occupatur. 790.c
Calix aureus librarum XXX. lapidibus pretiosis ornatus à Gregorio Papa II. factus. 101.d. alius & patena cum aquamanalibus argenteis duobus à Gregorio III. in Oratorio datus. 114.b.c
Caluentius Cubicularius Sergium Secundicerium è custodia extrahit. 317.d. Sergij occisor in carcerem publicum ducitur 318.a. in carcere moritur. ibid.b
Calumnia ingens de Anna vidua. 264.e
Calumnia in S. Bonifacium. 162.b.c. 189.b
Calumnia in S. Ildefonsum. 434.e. diluitur. 435. alia patens in Hadrianum Papam. 449.b.c
Calumniæ Callisti Patricij in S. Stephanum. 264.a.b
Calumniæ accusatus Theodorus Studita se purgat. 556.e.
Calumniæ in Theodorum Studitam. 732.c.d. diluuntur ab ipso Theodoro. 733.a
Calumniæ contra Catholicos. 741.d.
Calumniæ in Theodori & Theophanis frontibus inscriptæ à Theophilo Imp. 843.e. 844.a
Calumniarum libellus aduersus S. Stephanum compositus. 766.b
Calumniosa multa de his quæ in Urbe sunt à Nouatoribus finguntur. 147.c.d.e
Callistrati monasterium à fundamentis à Copronymo destructum. 294.d
Callisti Papæ Ecclesia à Greg. III. à fundamentis reædificata. 137.d
Callistus Senator ad vincendum Stephanum monachum à Const. Copronymo mittitur. 223.a. eius ad Stephanum monachum oratio. ibid. e. decreto contra imagines à Stephano martyre subscribi cupit. ibid.e. victos Episcopos à Stephano monacho Imperatori fatetur. 224.e. ad S. Stephanum monachum à Constantino Copronymo iterum mittitur. 263.b. S. Stephanum calumnijs oppugnat. 264.b. fraude agit aduersus sanctum Stephanum. ibid. b.c.
Callistus Abbas Nicephori Imp. ad Carolum Mag. Legatus. 521.b.
Callistus Papa ius sedis Emeritensis, Compostellam transtulit. 650.c
Callistus Sereni Forojulensis Episcopi successor. 97.a. turbas aduersus Episcopum Forojulensem excitauit. ibidem b. à Pemmone comprehenditur. ibid.d. captus à Pemmone in Pontium castellum ductus est, vt in mare præcipitaretur. ibid.
Callium Rom. Pontifici ab Aistulpho traditum. 234.e
Campaniæ populi à Duce Exhilarato contra Gregorium Papam seducuntur. 79.b. à Longobardis infestantur. 132.e
Campulus Sacellarius quid in Leonem Papam III. tentarit. 496.d.e. eidem alia crimina affingit. 498.a.b. comprehenditur & capitis damnatur. ibid.e. Leonis precibus seruatur. ibid. in exilium mittitur. ibid. 506.d.e
Campus mendacij vbi sit. 821.b
Candia quando cœperit ita dici, & à quibus. 726.e
S. Candidæ vetus epitaphium. 5.d. fit eius memoria in Martyrologio vna cum S. Candida seniore discipula S. Petri. ibid.e
Candidatus Abbas Legatus Nicephori ad Carolum Magnum. 521.b
Cangyth Buggæ Abbatissæ mater. 51.a
Cangyth & Buggæ ad S. Bonifacium epistola. 51.b.c.d. variæ eius querelæ. ibid.c.d.e. de peregrinando Romam desiderium. 52.c. Denewaldum S. Bonifacio commendat. ibid.e
Cangyth moritur. 53.a
Canon Concilij sub Pipino celebrati, quo statuitur vt bis in anno Synodus coniungatur. 341.b.c
Canon de clericis comam alentibus. 28.d. alius de clericorum domicilio. 766.b. alius de choreis non ducendis diebus festis. ibidem c
Canone, ne quis ad Pontificatum nisi Cardinalis sit, promoueatur, statuitur. 300.a
Canones Innocentij Papæ de viduam ducentibus. 84.d
Canones Concilij per S. Bonifacium habiti. 128. b.c.d.e
Canones Concilij Rom. sub Gregorio II. 28.b.c.d. sub Zacharia Papa. 158.b ad 160.b
Canones pœnitentiales Methodij pro lapsis. 868.e. 869.a
Canones Concilij Maguntini sub Carolo Mag. 603.d
Canones Concilij Cabilonensis. 604.a
Canonica vindicta sacerdotibus adulteris infligenda. 148.b
Canonum Concilij Rom. tituli sub Eugenio Papa II. 766.b
Canonizatio S. Suniberti à Pipino Rege apud Zachariam Papam procurata. 218.a. dilata, & quare. ibid.b. à Leone Papa facta. 522.b. coram quibus sit peracta. ibidem. c
Cantare in Symbolo non omnia debere quæ creduntur. 567.e
Cantia variores habet falcones. 51.a
Cantores missi in Franciam ab Hadriano Papa ad correctionem cantus Gallicani. 415.e
Cantus Ecclesiæ Gallicanæ per Stephanum Papam restituitur. 215.e. 216.a. item per Hadrianum Papam. 415.e
Cantus disciplinam Carolus Magnus emendauit. 415.e. 416.a. 538.b
Canticum S. Stephani in carcere. 264.a

Capellæ dedicatio in Eresburgo à Leone Papa. 499.d
Capillos laxantes clericos Gregorius Papa quomodo puniat. 24.d
Capita contra Ludouicum Imp. 827.a
Capitula Concilij Romani sub Zacharia Papa. 158.a.b. ad 160.b
Capitula XXVII. ad Pipinum Regem à Zacharia Papa. 163.d. ad 168.b
Capitula legibus à Carolo Magno addita. 510.c.d
Capitula XLVI. Theodulphi Aurelianensis Episcopi ad compresbyteros. 834.d. ad 841.e
Capitulare aduersariorum Nicænæ Synodi missum à Carolo Magno ad Hadrianum Papam. 444.
de Capitulis LXXX. ab Abbatibus ad regulares spectantibus constitutis sub Ludouico Imp. 668.c
Capitulum Synodi secundæ Vuormatiensis: 320.e
Captiui apud Bulgaros liberantur à S. Ioanniciô. 762.b
Caput S. Ioannis Baptistæ translatum. 253.a
Caput S. Huberti qualiter constitutum fuerit cùm inuentum esset. 313.a
Caput Nicephori Imp. perpetuæ ignominiæ reseruatum, & quali. 577.d
Caradignæ ducentos monachos Sarraceni interficiunt. 833.a
Carbeas Manichæorum caput. 594.c. Romanorum arces populatur. ibid.
Carboniacum villa. 313.d
Carcer conuersus in monasterium. 280.c
Carcer Nicetæ Confessoris. 619.d
Carcer Theodori Studitæ. 620.a. Smyrnæ ité. 691.a. 692.c
Carceres quibus pleni tempore Theophili Imp. 818.b
Cardinales presbyteri præclariùs indui quando possint. 164.a
Cardinales Episcopos hebdomadarios vbi & quando Missam dicere debere statuitur. 302.b.c
Cardinalis Carolus à Lotharingia Archiepiscopus Rhemensis. 73.b
Cardinalis Columna de Antiquitatibus Ecclesiasticis optimè meritus. 614.d
Cardinalis Sfondratus Gregorij XIV. Papæ nepos. 709.a. S. Cæciliæ corpus reperit. ibidem. Clementem VIII. Pontif. Max. de inuentione S. Cæciliæ certiorem reddit. ibidem c
Cardinalium nomina qui Constituto Pauli Papæ subscripserunt. 257.c.e
Cardinalium solo ex ordine ad Pontificatum posse promoueri statuitur. 300.a
Cardinalium nomina qui canonizationi S. Suniberti interfuerint. 522.c
Carisiacus locus in Francia. 253.d. 329.b
Carnem porcinam Sarraceni reiiciunt. 703.e. 704.a
Carolus Martellus Chilpericum & Raginfridum fugat. 17.a S. Rigobertum conuenit. ibid.b. Lotharij Regis Maiordomus. 27.b. Raginfrido mortuo Theodoricum in Regno constituit. ibid. Litteras commendatitias sancto Bonifacio dat liberæ prædicationis. 38. a.b. Sarracenos in Galliis cædit. 48.d.e. Claues S. Petri cù vinculis à Gregorio Papa II. accipit. 80.a. consulatus Romanus ab eodem ipsi decernitur. ibid.b. suos Legatos cum muneribus ad Limina Apostolorum mittit. ibid. in Aquitania Sarracenos magna clade afficit. 97.c. Sarracenos omnino superat. ibidem. quo anno Sarracenos Galliam Narbonensem obtinentes vicerit. 111.e. Christianæ religionis vindex. ibid. quo anno bellû in Aquitania gesserit. ibid.e. Deus res Francorum per eum illustrat. 115.b. Sarracenos qui ex Hispania venerant occidit. ibid. Prouinciam à Sarracenis liberat. 124.a. Prouinciam regionem Francorum coronæ coniunxit. ibid. à Gregorio Papa laudatur. 125.b Ecclesiæ sanctæ amator. 126.e. auxilium rogat à Gregorio Papa aduersus Longobardos. 133.a. cur Ecclesiæ non subuenerit. 135.a
item Carolus Martellus fidelissimum habuit Luithprandum contra Sarracenos. ibid. egrotat. 139.d.e. in somno S. Maximinum videt. ibid.e. cuius precibus sibi vires augeri sentit. ibid. cœnobium S. Maximini auget prædijs. 140.a. moritur. 139.d.e. vbi sit sepultus. ibid.d. villam S. Petro obtulit. 140.a. defenditur contra eos qui eum Ecclesias bonis suis spoliasse tradunt. ibid. de eius anima apud inferos damnata quæ legantur. ibid. sepulchro eius aperto draco exire visus est. ibid.e. visio eius quot annis ante obitum contigerit. 141.a. post S. Eucherium quamdiu vixerit. ibid. dira morte consumptus propter ingentes dolores. ibid.c. non obiit absque exomologesi. ibidem d. laudatus ab vtroque Gregorio II. & III. Pontificibus. ibid. item à S. Bonifacio. ibid. de eius salute bene sperandum. ibidem e. duo filij heredes succedunt. 142.a. legem statuit aduersus pseudoprophetas. 184.a. cultor S. Dionysij. 831.b
Carolomannus Caroli Martelli filius. 141.e. circa cultum Christianæ religionis patrem sequi monitus à sancto Bonifacio. ibid.
Carolomannus & Pipinus Carolo Martello heredes succedunt. 142.a. Austrasiam & Thuringiam administrat. ibid. circa religionem diligentissimus. ibid. Synodum congregari cupit à Bonifacio. ibid.d. 146.b. subiectos suos ad viam iustitiæ reuocare studet. 150.b
item Carolomannus Synodum congregari iubet. ibid.b.c. statuta eius. 154.b.c.d. partem Ecclesialis pecuniæ in adiutorium exercitus retinere cupit. ibid.c. qua conditione. ibid. laudatur egregiè. 155.a. auxilium eius Thuringi implorant contra Saxones. 172.a. Thuringis auxilio venit. ibid. Geroldum Moguntinum Episcopum in Thuringiam cum exercitu mittit. ibid. contra Saxones proficiscens Gerulionem secum ducit. ibidem. Saxones vincit. ibid. b. & 190.d. S. Bonifacium ipse & frater Moguntinæ sedi præficiunt ibid.b.c. quo anno cœnobium ingressus sit. 186.b. S. Bonifacio donationem instituit ad extruendum monasterium. ibid.d. donationem scripto & sigillo confirmat. ibid.e
item Carolomannus ad Casinum montem proficiscitur. ibid. Pipino fratri regnum relinquit administrandum. ibid. ad monasterium S. Galli peruenit. 187.a. S. Galli monasterio aliquod donatiuum Regium impetrat à fratre. ibid.b. in Soracte pergit. ibid.e. in Soracte monasterium erigi iubet. 188.b. eodem loco monachum egisse quis scribat. 187.e. relinquit Soracte, & Casinum occultè petit, & quare. 188.b.c.d. Nobiles Franci eum inuisunt. ibidem a d. in monasterio S. Benedicti iuxta Casinum montem habitum induit. ibid d. maxima eius humilitas. ibid. homicidam se fatetur. ibid. regulam sancti Benedicti profitetur. 189.a. ad coquinæ officium deputatur. 189.a. in multis ignoranter offendit. ibid.
Carolomannus à coquo ter percutitur. ibid. eius socius coquum percutit. ibid. in carcerem coniicitur. ibid.b. ante Patres sistitur. ibid. agnoscitur Carolomannus. ibid.c. Patres eum ob iniuriam illatam deprecantur. ibid. cognitus obseruatur. ibid. an quòd se Carolomannum esse negauerit, mendacij arguendus sit. ibid.
item Carolomanni monastica probatio. ibid.e. humanitatis & obedientiæ exempla. ibidem. ab Abbate variè tentatur. ibid. oues pascere iubetur. ibid. oues ipse auferuntur à latronibus. ibid. spoliatur à latronibus. ibid. mira eius patientia. ibidem. ouiculam claudam humeris domum portat. 190.a. ob ouicula se commaculari patienter tolerat. ibidem. in timore & amore Dei perfectus.

perfectus. ibidem. laus eius egregia. ibid.c. vbi & eius bellicositas summatim. ibid.c.d. mittitur ab Aistulpho ad Pipinum fratrem. 217.b. Ecclesiæ Romanæ causam subuertere nititur. ibid. in monasterio in Gallia collocatur, & à quibus. ibid.c. in Francia moritur. ibid. corpus eius aureo loculo impositum à fratre Pipino. ibid.d. ad Cassinense monasterium defertur. ibid. donatio eius facta Fuldensi monasterio a fratre Pipino confirmatur. 235.b.c

Carolomannus Pipini filius Rex inungitur Francorum. 214.c.215.c. cum vxore ad videndum corpus S. Huberti è solio exilit. 313.b. eius insignis pietas. ibid.c. munera S. Huberto offert. ibid. obitus eius & sepultura. ibid.d. vxor eius cum filiis ad Desiderium Longobardorum Regem fugit. 317.b

Carolus Magnus Pipini filius in occursum Stephani Papæ à patre mittitur. 243.e. in Regem inungitur. 214.d. 215.c.& 298.b. cum fratre Carolomanno benignè Legatos Stephani IV. suscipit. 297.e.298.a. xij. Episcopos apse & frater Romam mittunt ad Synodum. 298.a. Hunaldum rebellantem capit. 303.c. Bertam Desiderij Longobardorum Regis filiam vxorem ducit. 305.c. Synodum Wormatiæ celebrat. 309.c. concessio ab eò ecclesiis facta. 310.e. Bertam filiam Regis Longobardorũ repudiat. 312.b. & quare. ibid.e. Hildegardem de gente Sueuorum in vxorem ducit. 312.b. quo anno. ibid. Synodum pro fratris Regni parte suscipienda congregat. 313.d.e. ad Hadrianũ Papam legationem mittit. 315.c. Wormatiæ secundam Synodũ habet. 320.d.e

item Carolus Magnus Saxones debellat. ibid.d. Eresburgum capit. ibid. Idoli fanum demolitur. ibid. exercitus eius siti propè extinctus aqua vina miraculosè potatur. ibid. ad Visoram colloquium habet cum Saxonibus ibid.e. xij. Saxones obsides recipit. ibid. sè à Desiderio delusum cognoscit. 325.b. precibus & pretio ciuitates S. Petri à Desiderio expostulat. ibid.c.d. Desiderio bellum infert. ibid d. Cyro comparatur. ibid.e. iterùm Legatos ad Desiderium mittit. 326.a. sibi tres obsides Longobardos à Desiderio postulat. ibidem.

item Carolus Magnus Papiam obsidet. 326.c. Veronam cingit. 327.a. potitur ciuitatibus Transpadanis. ibid. res ibi ab eo gestæ summatim comprehensa. ibid.b. Legato Apostolico contra Longobardos subsidium promittit. ibid. Clausis apertis Italiam intrat. ibid.c. Desiderium Papiæ includit. ibid.

item Carolus Magnus Romam venit. 328.b. pedestris ad S. Petrum ambulat. ibid c. gradus S. Petri deosculatur sigillatim. ibid. d. ab Hadriano Papa manus eius apprehenditur. ibid. pietas eius insignis. ibid.d.e. cum Hadriano Papa totoque populo Deo pro victoria gratias agit. ibid. Ecclesias visitare à Pontifice veniam petit. ibid.e. res ab eo Romæ gestæ. 329.a. quæ Hadriano Pontifici donarit. ibid.b. patris & fratris donationem Romanæ Ecclesiæ confirmat, & nouam auget. ibid. propria manu donationem Ecclesiæ corroborat. ibid.c. Ticinum cum suis reuertitur. 330.a Ticinum expugnat. ibid.b. Desiderium captiuum ducit. ibid. 334.c. in Franciam redit. 331.c. Saxones rebellantes vincit. ibid. quo tempore Romam venerit, & quoties. 332.d. vbi Sigebertus mendacij arguitur. ibid.e. liberas esse voluit electiones Episcoporum. 333.b.c. eius tempore nomen, Inuestitura, nusquam repertum. ibid.d. falsò ipsi Pontificis electio dicitur concessa. ibid.

item Carolus Magnus Paulum diaconum capit. 334.c. iubet ei manum præsecari. ibidem. mutat sententiam. ibid.d. in exilium eum amandat. ibid. fragmentum literarũ eius ad eumdem. 335.a. Synodum in Duria celebrat. 338.c. statuta ab eo in Synodis à se celebratis quis in vnum congesserit. ibid.d. iterùm contra Longobardos prœliatur. 340.b.c. Forioulium & Tarusium capit. ibid.b. Rotgaudum rebellem vincit & occidit. ibid. Synodum Wormatiæ tenet. 340.e. Eresburgum castrum destructum à Saxonibus reædificat. ibid. custos tenacissimus sacrorum canonum. 341.a.b. quales fuerint Synodi, & quo instituto. ibid. Paderburnæ Synodum celebrat. 342.d. expeditio eius in Hispaniam. 343.a. Nauarram subigit. ibid. Cæsaraugusta potitur & Pampilona. ibid. Saxones rebellantes fugat, & magna ex parte occidit. 343.c quo vsus præceptore, & in quibus. 346.d.e. Scientia sacrarum rerum præstans. ibid.e. excellens eius scientia. 347.b.c. eius epistola ad Albinum. ibid.e. iure ter maximus appellandus. 348.a. legendi & canendi peritissimus. ibidem. in ampliando Martyrologio operam collocauit. ibid.b. nascitur ipsi Ludouicus filius. 352.d

item Carolus Magnus in Duria alteram Synodum habet. ibid.e. expeditio eius in Saxones. ibid. patris sui donationem monasterio SS. Vincentij & Germani confirmat. 353.a. Saxones & VVestphalos debellat. ibid. d.e. de bellis eius cum Saxonibus Epistola Petri Damiani fragmentum. 353.e. primus fundator Ecclesiæ Osnaburgensis. 356.d. Episcopatum Salingenstadensem erigit. ibid. cum filiis Romam veniens honorificè à Papa excipitur. 357.a.c. Legatos ad Tassilonem ducem Baioariæ mittit. 357.d. studiosus erga S. Sunibertum. 361.b.c. eiusdem Ecclesiam restaurat & variis donis ornat. ibid.c. Mindensi Ecclesiæ recèns erectæ Episcopum assignat. 387.a. diuersas Cathedrales Ecclesias in Saxonia erigit. ibidem b. eius in Italiam aduentus. 389 d. Ducatum Beneuentanum expugnare cogitat. ibid. Britones rebellantes domat. ibidem e. vxor eius Hildegardis moritur. 389.e. aliam ducit Luitgardem nomine. 391.a. etiam concubinas habuit. ibid. iterùm Romam venit. 413.b. auctore Pontifice Beneuentum contra Arichisium pergit. ibidem c. munera & obsides ab Arichisio accipit. ibid. post expeditionem Beneuentanam ad corpus S. Benedicti Cassinum deuotionis ergò venit. 415.a. monasterio S. Benedicti diuersa assignat eademque priuilegio confirmat. ibid.a.b. è monasterio Casinensi sibi Religiosos aliquot mitti in Franciam postulat. ibid.b. altercationem inter Gallos & Romanos de Cantu Ecclesiastico ortam sedat. ibid.d.e. Cantores ab Hadriano Papa qui cantum Eccles. in Francia corrigerent petit, & impetrat. ibid.e. à Romanis Cantoribus omnes Franciæ Antiphonarios corrigi vult. ibidem. quid de cantu Romano statuerit. 416.a. Grammaticæ & Computatoriæ artis magistros secum Roma in Franciam duxit. ibid. 417.e. quando Romæ Patriciatus dignitatem sit consecutus. 416.e.417.b. quid de Ecclesia Viennensi apud Papam egerit. 416.e.417.a.b. Romæ loca sancta veneratur. ibid e. in Franciam reuertitur. ibid. VVarmatiæ coniugem suam Fastardam conuenit. ibid. illic Synodum congregat. ibid. aduersus Ducem Baioariæ expeditionem parat. ibid. acceptis à Tassilone obsidibus ei Ducatum Baioariæ concedit. 418.a. dominium eius in Italia quàm latè se extendat. ibid.d.e. Bellum sibi in Italia ab Irene illatum per legatum suum & alios Duces feliciter conficit. ibid.e. 419.a. Tassilonem cum filio Theodone in monasterium detrudit, & quare. ibid.c. Bellum Hunnicum tum per se, tum per alios Duces feliciter absoluit. ibid.d.e. quot annos huic bello insumpserit. ibid.c. Sedem Bremensem recèns erectam Diplomate munit. 420.a.b. eamdem reditibus locupletat. ibid.e. Decretum eiusdẽ de bonis Ecclesiasticis laicis non dandis. 423.a. bona Monachorum laicis negat, & quare. ibid.c. ingẽs eius magnanimitas & fortitudo. 424.b. de rebus eius gestis Epistolæ Albini fragmentum. ibid.

quas-

quantum Christianitati profuerit. ibid. c. victoria eius aduersus Anaros. 425.a. Sarracenos ab Imperij sui terminis quomodo arceat. 432.a. Arelate ciuitate capta Ecclesiam S. Crucis extruit, & monasterium S. Petri collapsum reficit. ibid.b. ab Elipando hæretico litteras accipit. 433.b. super quibus Hadrianum Papam consulit. 436.a. generalem Synodum conuocat. ibid.c. quid in Synodo iam conuocata egerit. 437.a. ad Elipandum & alios Hispaniæ Episcopos scribit. ibid.c. eius ad Elipandum Epistola. 438.a. Patribus inhærendum docet. ibid.d.e. quid de vnitate & charitate seruanda scribat. 439.a.b. cur Synodum prædictam conuocauerit. ibid.b.c. quæ congesserat ad reducendos ad Fidem hæreticos. ibid.c.d. vera Fides vbi sit inquirenda docet. ibid.e. eius saluberrima ad hæreticos admonitio. 440.d. eius exemplum conseruandæ Catholicæ Fidei. ibid.e. hæreticos ad Fidem Catholicam redire hortatur. 441.b. in hæresi permanentibus omne negat auxilium. ibid.d. Romani Pontificis sententiæ inhæret. 443.c. Romanam Ecclesiam de omnibus ad eam spectantibus semper consuluit. ibid.c.d. librum ad Hadrianum Papam aduersus septimam Synodum missum non esse eius probatur. ibid.e. 444.a.b. eius sententia de sacris Imaginibus. 450.b.c. Francofordiensi Concilio absoluto Saxones iterùm rebellantes coërcet. 454.d. eius epistola ad Offam Regem Merciorum. 459.c. Hadrianum Papam vt patrem coluit. ibid.b. eius obitum doluit. ibid. animam eius religionis officiis est prosecutus. ibid. item eleemosynas pro eo erogat. ibid.d. scribit eidem epitaphium. 460.a.b.c.d. eleemosynas per totum orbem distribuit. 459.e. munificentia eius erga Rom. Ecclesiam. 460.e. Saxones iterùm rebelles coërcet. 479.d. Ecclesiam S. Petri donis cumulat ab Hunnis ablatis. ibidem d.e. legationem & munera ad Leonem Papam III. mittit 485.b. Habdallam Sarracenorum Principem ad se confugientem in Hispaniam mittit. 493.c. à Constantino Imp. legationem accipit. ibid.d. munera ipsi ab Alfonso Casto missa & quænam. 495.e. maxima inter eos amicitia. ibid. Leoni Papæ III. in Gallias venienti suos obuiàm mittit. 497.d. Leonem Pap. venerabiliter excipit. ibid. claues accipit S. Sepulchri à Patriarcha Ierosolymorum. 499.e. 506.e. dona Ierosolymam mittit. 500.a. ad Vrbem venit, ibid.b. 501.b. Albinum Flaccum secum ducere tentat. 500.b. deseribitur iter eius Romam versus. 501.a. Moguntiæ conuentum generalem habet. ibid. quomodo à Leone Papa exceptus sit. ibid.b. Pipinum filium aduersus Beneuentanos cum exercitu mittit. ibidem a. à Leone III Papa coronatur Imp. 502.b.c. defensorem Rom. Ecclesiæ se fore spondet. ibid.c. cum Impp. Constantinop. pacem init. ibid.d. dignè Imperium ipsi collatum. 503.e. eiusdem oblationes datæ Ecclesiis. 506.d. expeditionem in Grimoaldum & Beneuentanos parat. 507.b. quas leges sanciuerit. 510.d. reuerentia eius erga Sedem Apostolicam. ibid.e. 511.a. quantum detulerit foro Ecclesiastico. 511.b.c. abstinet à nouis condendis legibus. ibid e. collectio legum Ecclesiasticarũ iussu eius facta. 512.a. admonitio eius ad Episcopos. ibid.b modestè se excusat. ibid c. ad Pipinum filium Regem pro immunitate Ecclesiastica scribit. ibid. d.e. ex Italia in Franciam redit. 513.a. legationem & munera accipit ab Aaron Rege Sarracenorum. ibid. a.b. suos ad classem parandam mittit in Ligariam, & quæ de causa. 513.b S. Salutium, duinitus admonitus, inuenit & honorificè sepelit. ibid c. S. Salvij interfectores grauiter mulctat. ibid. eius ad Irenem Augustam legatio. 515.b. coniugium eius experit. ibid. Fortunato Gradensi Patriarchæ dat Diploma. 518.b. Grammaticam sub Petro Pisano audiuit. ibid.c. eius donatio facta Paulino. 519.a. bonas litteras restituit. ibid.d. Filium suum ad excipiendum Leonem Papam mittit. 521.d. ipse Leoni Papæ obuiàm proficiscitur. ibid. item Carolus Magnus canonizationi S. Sunisberti interest. 522.b. munera eidem offert. ibidem.d. Saxones in Franciam transfert. 524.a. Saxoniam S. Petro obtulit. ibid c d. Gallis annuam collectam indicit præstandam Rom. Ecclesiæ. ibid. & vbi potissimùm. ibidem d. Ecclesiæ Osnaburgensi priuilegium concedit. 524.e. Caganum Principem Hunnorum suscipit. 526.b. à Cagano de alio loco ad habitandum rogatur. ibid. Sclauos expugnat ibid c. Lichonem Sclauorum Ducem permit. ibid. quid ipsi in venatione muri acciderit. ibid.c.d. Morsellum & Kamp S. Gudilæ offert. ibid c. in villa Theodonis conuentum habet, in quo de Regno tribus filiis partiendo agitur. 532.d. testamentum eius quo Regnum in filios partitur. ibid ad 533.d. Reges Francorũ in eo constituit defensores Rom. Ecclesiæ. 534.e. Leoni III. vt subscriberet mittit. 535.c. cur in eo de Imperio nihil disposuerit. ibid. Leonem III. de criminosis sacerdotibus consulit. ibid.d.e. constitutio eius super iisdem. ibid. Venetis reliquias S. Cypriani donat. 537.c. classe Mauros inuadit & vincit. 538.a. Sarracenos iterum profligat. ibid. lectiones colligi ex Patribus iubet. ibid.b. canendi disciplinam emendat. ibid mos eius in sanciendis legibus ad Ecclesiam spectantibus. ibid.c. cũ Leone III. Papa Regem Nordanhumbrorum Regno pulsum restituit. 549.d. de processione Spiritus sancti Concilium Aquisgrani celebrat. 566.b. epistola eius nomine ad Leonem III. Papam scripta. ibid.d. Legati eius petunt à Pontifice, vt cantare liceat quod creditur. 567.a. Nicephoro Imperatori Venetias reddit. 575.a.b. Dalmatiam subigit. ibid.a. subactas regiones Græcis dedit, & quas. ibid.c. eius ad Nicephorum Imp. litteræ. ibid.d

item Caroli Magni testamentum de rebus mobilibus. 591.a. res suas mobiles tripliciter diuidit, & quomodo. ibid.b. xxi. ciuitatibus metropolitanis largitiones legat. ibid.c. in quorum præsentia testamentum ordinauerit. 592. a.b.c.d. moritur filius eius primogenitus, & filia ibid.d. vitæ exitum portenta quænam præcesserint. ibidem e. Britones domat. 598. b. Beneuentanos tributarios facit. ibid. Ludouicum filium Imperatorem creat. 602.c. admonitio eius ad Ludouicum filium. ibid.e. quando filium suum coronari voluerit 603.a. totus est in libris sacris corrigendis. ibid. studiosus peregrinorum. 604.d. res Ecclesiæ benè disponit. 605.b. quo morbo ante mortem oppressus sit 624.c. moritur. ibid.d. vbi mortuus. ibidem. vbi & quomodo sepultus. 625.a. ætas eius. ibidem. Epitaphium. ibidem.c. forma corporis, qualis. ibid.e. laudes eius. 626.a.b. inter Sanctos relatus. ibid.b. à quo. ibid. à quibus celebretur. ibidem. eius leges tempore penuriæ. 700.e. 701.a.

Carolus à Lotharingia Card. Rhemensis Archiepiscopus. 73.b

Carolus Junior filius Caroli Magni 360.b. Vincit VVestphalos. ibid.b.c. à patre cum exercitu in Sclauos mittitur. 526.e. hereditas ipsi legata à patre quæ sit. 533.b

Carolus Ludouici Imp. filius Rex Neustriæ coronatur. 852. b. suis humeris reliquias transfert. 869.e. & quas. ibidem.

Casæ Candidæ quis primus Episcopus. 117.b

Cassinense monasterium à S. Benedicto primùm extructum. 7.e. diruitur, à Petronace restituitur. ibid.c.e. habitatoribus numquam destitutum. ibid. Seminarium sanctorum Antistitum. ibid. priuilegia ipsi concessa. 194.d. quid eidem Zacharias Papa contulerit. ibid.e.

ibid.e. sanctitate floret. 689.a
Cassini arx Mello quondam vocata. 195.a.
Castella in terram immerguntur absorpta ex terræmotu. 144.e
Castra Baioariorum plurima à Longobardis capta. 169.b
Castra Longobardorum à Francis penitus diripiuntur. 220.a
Castra Prætoria à Constantino Copronymo ex monasteriis constituntur. 294.d
Castrum Cumanum à Longobardis innasum. 4.c.
à Neapolitanis receptum. ibid.d
Castrum Sussubium Aistulphus Pontifici Romano tradit. 234.e
Castratio Leonis Armeni filiorum. 700.a
Castratio filiorum Michaëlis Curopal. Imp. 602.b
Catalogus librorum Bedæ. 105.e.106.a.b.c.d
Cataxanti filius Theodorus moritur. 105.b
Catecheses à Daniele Ventano Episcopo ad S. Bonifacium mittitur. 39.a.ad 40.c
Catecheses falsæ doctrinæ. 571.d.e
Catechetica epistola Theodori Studitæ ad Cõfessores. 620.d.
aliæ eiusdem ad fratres dispersos. 680.b.
alia eiusdem ad eosdem. 718.b
Catholica Fides à Reccaredo Rege Hispanorum in Gothos propagata. 124.b
Catholica Ecclesia sancti Pauli præsidio manet præfulgens. 155.a
Catholica Fides per S. Hubertum in Arduenna & Taxandria propagata. 218.e
Catholicæ Fidei scientiam Britones Anglis aperire nolunt. 9.d
Catholicæ Fidei Leo Isauricus decennio observantissimus. 66.a. eiusdem cultor studiosissimus Ceadwalla Rex Britanniæ. 80.d
Catholicam Fidem Itali cum zelo defendunt. 63.d.e.
confitetur eam Michaël Imp. 742.b. Rex Danorum cum suis suscipit. 775.c. Suedia admittit. 776.e
Catholici ritus ab Hiensibus recipiuntur. 9.b.d
Catholici aliud aliis temporibus non senserunt. 100.d
Catholici titulus hereditarius Regibus Hispaniæ factus à Iulio secundo Pont. Max. 124.b.c
Catholici titulus præ omnibus à Ferdinando Aragoniæ Rege electus. ibid. b
Catholici quomodo sanctas imagines adorent. 241.b.
recusant conferre cum hæreticis, & quare. 731.d
Catholici Impp. liberam esse voluerunt Papæ electionem. 334.b
Catholicis indicit silentium Leo Armenus. 614.a
Catholicos & hæreticos inter se conciliare studet Michael Balbus Imperator. 729.d.e
Catholicum cognomen successores Reccaredi intermiserunt. 124.b
Catholicus cognominari voluit Alfonsus. ibidem. & quare. ibid.
Catholicus Rex Reccaredus in Episcoporum Concilio acclamatus. ibid.
Catholicus titulus unde Regibus Hispaniæ prouenerit. ibidem.
Catholicus haberi cupit Michaël Balbus Imp. 739.c
Catholicus esse quisnam non possit. 837.d
Catholicus nemo esse potest per solam manus impositionem, & quare. ibid.
Catti & Frisij à S. Bonifacio ad Catholicam Fidem conuersi. 30.d
Cattorum superstitio. 38.d
Caupo quidam Stephano monacho caput titione comminuit. 290.d
Ceadwalla Britanniæ Rex. 80.d. Catholicæ Fidei observantissimus. ibid. Romam venit ibid. cum Hunc ad Limina Apostolorum in Domino quieuit. 131.c
Ceda litterarum S. Bonifacij ad Athelbaldum Regem lator. 175.e
Cedrenus Gregorium II. etiam Dialogum vocat. 72.e.
correctus de annis Imperij Michaëlis Balbi Imp. 806.d
Celulphus Bulredi minister Regnum accipit. 527.a
Censuræ Pontificis subduti Reges. 504.e
Census Ecclesiarum quis permissus. 201.e
Centumcellensis ciuitatis muri a fundamentis constructi à Gregor. III. 138.a
Centuriatores sugillantur ab Auctore. 505.d.e
Ceolfridus Abbas quomodo vixerit. 16.e. in itinere Romano defunctus. ibid. Pandecten à S. Hieronymo translatam S. Petro donauit. 17.a. post Benedictum Abbatem V. Bedam educauit. 105.d
Ceolredus Merciorum Rex moritur. 11.c. ad vitam reuocatur. ibid. eius ad inferos damnatio. ibid. qualiter ei visus fuerit Paradisus. 13.a. visionem suam Beggan presbytero exponere iussit. 14.c. post visionem septimanam cæcus. ibid.d. oculi sanguinem stillauere. ibid. impudicitiam in Angliam inuexit. 174.e. sanctimonialium stuprator dicitur. ibid. quomodo obierit. ibid. 175.a
Ceolwulphus Nordanhembrorum Rex. 107.a.
monasticam vitam sectatur. 120.c
Cerebrum Stephani monachi & Martyris colligitur. 290.e
Cerei duo sine lumine visibili accenduntur. 796.d
Cereus vnus diuinitus accenditur. 800.a
Certamen Theophanis Isacij cum Leone Imp. 342.a.
S. Platonis aduersus Constantinum Imp. 472.b.
Theodori & Theophanis sub Michaele Balbo. 720.d.
& disputatio Theodori Studitæ aduersus Constantinum Imp. 476.c. discipulorum Theodori Studitæ cum Nicephoro Imperatore. 553.b
Certamina SS. Martyrum. 118.a.b.c.d
Ceruium villa. 797.e
Cesena ab Aistulpho Pont. Rom. tradita. 234.e
Chadalo finium Dalmatiarum, Romanorum & Sclauorum Præfectus. 672.d
Chagani Regis Chazarorum filia cum Constantino matrimonium. 112.d. filia eius Christiana facta. ibid.
Chalcedonense Concilium Eutychium cum Dioscoro damnauit. 588.e
Charitas pastus animæ est. 839 d. vera quæ sit. 840.a
Chersonam relegatus Martinus Papa à Constantio Imp. 71.e
Chersonis accliue à Constantini Copronymi hæresi liberum. 241.e
Cherubim duo erant super arcam testamenti. 62.e.63.a
Chilpericus Rex cum Raginfrido in fugam à Carolo Martello versus. 17.a
Chobar vox Sarracenorum, quam proferunt idolo suo. 90.a
Choreæ non ducendæ diebus festis. 766.e
Chorepiscopi presbyteros aut diaconos ordinare non possunt. 164.c. eorum quod officium sit. ibid. ob dignitatem honorandi. ibid.e
Chorepiscopus ab Episcopo ciuitatis ordinandus cui is est subiectus. ibidem c
Christum se simulat Syrus impostor. 28.e
Christi corpus & sanguinem quid Manichæi esse dixerint. 29.d
Christi imago à muliere profluuio sanguinis sanata exsculpta. 57.d. imago Abgaro Toparchæ Edessam missa. ibidem. & 68.a. eius imaginem sanctus Lucas pinxit. 57.d. imaginis ignominia in exemplar redundat. ibidem e. Theandrica Imago à Leone Isaurico Imp. deiecta. 59d
Christus à Simeone cognitus. 61.c. eius Ecclesiam non esse idolũ variè probatum. ibid.d.e. opera obiter relata. 67.c.

eum amantes sunt aquilæ in cælum volantes. ibid.d.
vti Sancti viderunt, ita spectandum proposuerunt. ibidem. eius imagines & Sanctorum non latria sed habitudine exhibitæ. ibidem.e. Pontificum & Impp. eum amantium vna est virtus. 70.c. solus ille Christianos à cultu idolorum liberauit. 90.c. Deum nõminandum negauit Constantinus Copronymus. 292.d. eius sanguis qui de latere fluxit Mantuæ reperitur. 521.d. ad Abgarum scripsit. 554.e. eius resurrectio probatur. 588.a
Christi nomine qui patiuntur verè Martyres sunt. 645.a.
eius ministri non debent obnoxij esse humanæ seruituti. 668.d.
Christiana vidua Iudæum ducere maritum non debet. 159.a
Christiana religio in Aquitania à Ludouico Imp. restituta. 538.d
Christianæ virgines loco tributi Mauris persoluuntur. 311.b
Christiani sanguinis deuorator Aistulphus. 245.a
Christiani crudeliter à Sarracenis tractantur. 10.b.c.11.a.
à Sarracenis persecutionem patiuntur. 19.b.136.e.
eis infensus Radbodus Rex Frisonum. 22.d
Christiani Principes in Leonem Isauricum commouentur. 60.b
Christiani Impp. SS. Patrum admonitiones se seruaturos promittunt. 65.d. Iudæi idololatriam iis sæpè obiecerunt. 89.e
Christiani in Gallia direptione, à Sarracenis miserrimè afflicti. 97.c. ab esu auium prohibentur, & quarum. 201.a. an Sclaui illis tributum pendere debeant. 202.d. S. Bonifacij & suorum necem vindicant. 239.e
Christiani complures ad Romanorum regiones sese cõferunt, & quare. 323.e. in Syria martyria subeunt. 354.b. malè à Nicephoro Imp. tractantur. 565.b.c
Christiani Martyres sub Nicephoro Imp. 570.d.e. Arabum afflictionem fugiunt. 597.a. fugientes à Michaele Curopal. & Nicephoro Patriarcha benignè suscepti. ibid. crudeliter à Zoco Rege Bulgarorum tractantur. 601.b. à Leone Armeno Imp. persecutionem patiuntur. 607.d. patiuntur à Barda Leonis Armeni propinquo. 623.c. in Hispania à Sarracenis vastantur. 790.d. duo à Deo eis tribuuntur. 528.d
Christianissimus duobus constat, & quibus. 548.b
Christianus Iudæo filiam suam copulare non baptizato vetatur. 156.a. quamis ex causa ei mentiri non licet. 188.e
Christianorum imagines ab Arabibus & Hebræis comburuntur. 36.d. iis in Oriente à Sarracenis illata persecutio. 136.e. eorum fides & adoratio in solum Deum consistit. 88.a. quis illorum proprissimus character. 90.a. ad varia loca figa. 241.e. 242.a. grauissimæ sub Nicephoro Imp. persecutio. 577.d
Christianorum bellum aduersus Bulgaros. 599.e.600.a. & persecutio recrudescit. 683.b.c. ea omnium acerbissima. 695.d.e
Christianus Iudæo non baptizato seruum aut ancillam vendere non potest. 159.a
Christianus habitu Constantinus Copronymus, at mente Iudæus. 293.d
à Christo deficit qui ab Ecclesia Rom. deficit. 682.a
Christodulus iamborum faciei Theodori & Theophanis insculptorum auctor. 843.e
Christophorus Regionarius cum Stephano in Gallias profiscitur. 213.c
Christophorus Primicerius quomodo pseudopapam Constantinum deponere studuerit. 295.b.c. quando & vbi obierit. 305.a
Christophorus & Sergius Rom. Ecclesiæ vindices. 295.d. & 304.a. à Longobardis comprehenduntur. 304.d.e. 305.a. excæcantur. 305.e
Christophorus & Nicephorus filij Cæsares à Constantino Copronymo creantur. 298.d. hic oculis, ille lingua priuatur. 424.e
Christophorus Viuolensis designatus Episcopus. 518.a. reiicitur à Ioanne Gradensi Episcopo & simul excommunicatur. ibid.
Chronicon vetus Galliæ à Pithœo editum. 48.d.115.b
Chrysostomus cognominatus fuit Ioannes Damascenus. 98.e
Cicanense castellum à Longobardis innasum. 212.d
Ciconiam edere Christianus prohibetur. 201.a
Cingula baltheis aureis & cultris onerata quando à clero deponi cœpta. 668.e
Cingulo pelliceo vti solebant monachi in Africa. 793.c
Cissada spelunca Stephani in exilio, vbi sit. 271.a
Citomalus Portuensis Episcopus. 286.d. Constantinum Papam consecrare cogitur. ibid.
Ciuilianus, à quo Constantinus Copronymus dictus sit. 264.d
Ciuilis administratio ad Reges spectat. 101.a.b
Ciuitas Legionensis à Mauris subingatur. 9.e. Gregoriana ad Ostia Tiberina. 806.a
Ciuitates multæ se dedunt Longobardis. 79.b
Ciuitates & villæ in Thracia terræmotu ceciderunt. 132.c
Ciuitates sancti Petri à Luitprando redditæ. 153.b.d
Ciuitates, quas Aistulphus Pontifici Rom. tradidit. 234.e
Ciues Vuerdani quomodo Leonem Papam exceperint. 522.a
Clades maximæ Sarracenorum. 15.d.e.48.e.248.c. ob quam Hispani proditores luunt. 20.c. alia ab eis in Aquitania. 97.e. alia Francorum in saltibus Pyrenæis quo anno contigerit. 597.d. alia Rom. Imperij. 726.c. variæ Galliarum. 728.c. aliæ Francis obiectata immissæ. 802.b
Classis Sarracenorum in Phœniciam mittitur, & quare. 3.d. à Leone Imp. igniferis nauibus incenditur. 15.c. grandine ignea submergitur. 18.e
Classis ingens in Italos parata à Leone Isauro. 113.a
Classis Leonis Imp. in Adriatico mari naufragio periit. ibid. 114.d
Classis Constantini Copron. Imp. malè periit. 276.c
S. Claudiæ corpus suppositum pro corpore sancti Marci. 703.d
Claudius Scotus cuius temporis scriptor. 635.c.
eius laus. ibid.d. fuit Bedæ discipulus. ibid.
Claudius Taurinensis Episcopus Hagiomachus. 447.d. 759.e. Felicis hæretici discipulus. 760.b. à Ludouico Imp. damnatur. ibid.a. à Theodomiro Abbate correctus. ibidem.d. eius Apologeticus aduersus Theodomirum Abbatem. 760.e
Claues S. Petri cum vinculis Gregorius Papa III. Carolo Martello destinat. 80.a.133.a.b. vetus eius rei in Ecclesia consuetudo 485.a. S. Sepulchri à Patriarcha Ierosolymorum ad Carolum Magnum mittuntur. 499.e. 506.c. eædem etiam ad eumdem ab Aaron Rege Sarracenorum. 367.e. 368.a. 507.a
Clausus Francorum custodiri iubet Pipinus Rex. 219.e. ea quæ dictæ sint. ibid.
Clemens hæreticus à S. Bonifacio damnatus. 154.d. natione Scotus. 178.d. expositiones SS. Patrum abnegat. 179.c. post adulterium Episcopum esse se posse affirmat. 179.c. Iudaismum introducere studet. ibid. multa contra Fidem profitetur. ibid.d. sacros canones refutat. ib.c. eius errores. ibid. in Concilio Rom. damnatur. 181.c.183.a.b. sacerdotali officio nudatur. 181.c.d
Clemens Papa VIII. de inuentione corporis S. Cæciliæ docetur. 709.b. cogitat solemnem repositionem pro corpore S. Cæciliæ. 710.a. argenteam arcam fabricari man-

dat.ibid.b. inuisè inuentum corpus S. Cæcilie. ibid.d.
eius modestia commendata. ibidem e.
Clementia Gregory II. Papæ in inimicos. 95.c.d
Clementia Michaëlis Imp. 597.b
Clerici siunt Theodosius Imp. cum filio. 6.c
Clerici comam laxãtes anathemate puniti à Greg. Papa II. 28.d.258.e. eos secundò matrimoniũ contrahere canones non permittunt. 146.b. sine dimissoriis sui Episcopi non ordinandi.159.b. à suo tantùm Episcopo interpellationem facere possunt.ibid. præfecti locis spiritualibus Episcopo suo subiacere debent. 165.d. erga proprias vxores non debent esse incontinentiores. ibid. propriam Ecclesiam relinquentes quomodo puniendi. 166.c. ab alieno Episcopo suscipi non possunt.ibid. qui vxores habere possint. ibid. d. cum magno damno militum. 309. d. sæcularia ornamenta gestare non debent. 668.e. eorum domicilium. 760.c. vni excubias facienti quæ acciderint. 787.d.
Clerici Stephani IV. Papæ Gallos sacrum cantum docent. 215.e. 216.a
Clericus Asiaticus à Theodoro Studita conuersus. 637.b
Cœmeteria multa à Gregor. III. facta. 138.a. collapsa antiquitate, à Longobardis diruta. 255.a. à Leone Papa III. renouata. 489.c
Cœnobium S. Maximini prædiis à Carolo Martello auctum.140.a. Cassinense in quod Carolomannus secessit. 188 b. sanctitate florez. 686.a.
Coenrhedres Ofredo Regi succedit. 9.b
Cognationis matrimonia vetantur.104.d.116.c.d. 158.d. eorum pœna. ibidem.
Collatio Parisiensis de imaginibus. 744.a. à maioribus occultata malè prodita.ibid.c. mala fide facta de imaginibus. ibid.a
Collatores aduersarij scribunt ad Ludouicum & Lotharium Impp.744.e. calumniosè agunt.745.b. eorum mendacia confutantur ab Auctore. ibid. e. libellum epistolæ Pontificis inserunt.752.c. quæ fuerit intentio eorum. 756.c.d
Collatorũ epistola nomine Romani Pontificis. 749.e.750.a
Collatorum subdolum consilium. 747.d. eorum studia. ibid b. excusatio quòd plura collegerint & miserint ad Imperatorem. ibid. c.
Collecta indicta à Carolo Magno pro restauratione Ecclesiarum Ierosol. 500.a. annua indicta ab eodem Ecclesiæ Rom.præstanda 524.c. & vbi potissimùm. ibid.
Collectio canonum Hadriani Papæ. 389.b
Collectio legum Ecclesiasticarum Caroli Magni iussu facta. 512.a
Colonia Metropolis à Zacharia confirmatur. 183.c. priùs Agrippina dicta fuit. ibid. Moguntinæ Ecclesiæ subiecta. 203.a. ibidem mortuus S.Suuibertus. 218.b. illic S. Seuerini corpus requieuit. 499.c
Coloniæ Saxonum diuisæ. 524.a
Colonensis Episcopus Frisiorum sibi vindicat Ecclesiam. 235.b
Colonensis Traiectensem sedem sibi vult subiicere. ibid.d
Columnæ sex onychinæ à Gregorio in sancto Petro erectæ. 113.e
Coma à clerico ali non debet. 28.d.158.e
Comacium Ecclesiæ ab Aistulpho datum. 234.d.e
Comboconon scriba inter eos qui Stephanum conuincerent. 223.a
Cometa apparitio. 851.d
de Cometa inquisitio. ibid.e
Cometæ duo visi, Galliam inuadere parantibus Sarracenis. 97.d
Comites Episcopis obedire debere vbi sancitum. 605.b
Comitum nomina qui Caroli Magni testamento interfuerunt. 592.d
Commemoratio victoriæ de Sarracenis in Oriente obtentæ.18.e.S. Bonifacij in Missis.42.b. S. Æmiliani apud Græcos.102.e. Ioannis Episcopi Polyboti in Græcorum Menologio. 103.b. Theophylacti in Menologio, & quando.115.a. S. Niceteæ Episcopi Apollonadis. ibid. 118.e. Pauli, Theosteicti, & Theophili apud Græcos, & quando. ibid.e. SS. Hippatij Episcopi Lydorum & Andreæ Martyrum apud Græcos. 118.a. Basilij & Procopij in Menologio.ibid.c. Gregorij Limniotæ monachi apud Græcos.ibid.b. Sergij Confessoris apud Græcos quo die sit.118.d. S.Theophili monachi apud Græcos.ibid. S. Macarij in Martyrologio Rom. quando fiat. ibid. SS. Eudæmonis, Gregorij & Basilij Episcoporum apud Græcos. ibid. e.119. a. Ioannis Episcopi Gothiæ apud Græcos. ibid.b
Commendatio Luitgardis Caroli Magni vxoris. 501.a
Commendatitiæ litteræ patentes S. Bonifacij. 21.b.c
Commonitorium de translatione Germani. 3.a
Commonitorium, quid apud Theophanem significet. ibid.
Comparatio Pipini cum Dauide. 285.b. Constantini Copronymi cum Nerone. 293.c. Dei Genitricis à Constantino Copronymo cum marsupio auro pleno. ibid.e. S. Ioannicij cum S. Ioanne Baptista & Moyse. 814.c
Compendium palatium Bauariæ. 825.a
Compostella corpus S.Iacobi Apostoli repertum. 649.e
Compostellam Hirtensis sedes à Leone III.translata.ibid.d. & quare. ibid.e
Compostellam translatum ius Emeritensis Ecclesiæ. 650.c
Compostellanæ Ecclesiæ fundamenta.649.e. eius antiquitas. 650.b
Coniurati à Leone Isauro Imp.Constantinopoli occiduntur. 26.e
Coniuratio in Irenem & Constantinum Impp. 355.c eius auctores. ibid.
Coniuratio Constantini aduersus matrem suam Irenem. 421.d. conspirantium nomina. ibid. à quo detecta. ibidem.
Coniuratio in Leonem Papam III. 627.b
Coniurationes Leonis Isauri in Gregorium Papam. 77.e. 78.a.b. 79.c Coniuratorum nomina. 77.e.79.b.c. eorum consilium detegitur. 78.a
Coniuratio in Nicephorum Imperatorem. 537.e. quàm malè coniuratores mulctati. ibid.
Coniuratio in Leonem Armenum. 699.c.d
Coniuratio Bernhardi Italiæ Regis in Ludouicum Imperat. 671. b. eius auctores & conscij. ibid. c. patefacta & quomodo. ibid. eorum alia exoritur. 809. b. aucta & quomodo. ibid. noua filiorum in eumdem. 820.d. detecta. 814.e. vnde originem habuerit. 815.a. absoluuntur ab ipsomet coniuratores. ibid.c
Concilia variis temporibus de imaginibus celebrandis habita. 57. d. Romæ, vbi omnes præsentes subscripsere. 113.b.c. qualiter sit habitũ & quibus præsentibus.ibid. decreta eius quæ fuerint.ibid.c. Constantinopoli. 866.c
Concilia adeuntes Pontifices, imagines ad ea secum deferebant. 76.d
Concilia à Patribus diuino Spiritu afflatis celebrantur. 100.d
Concilia Oecumenica sex vbi celebrata sint.224.c. eorum picturas delet Constantinus Copronymus. 288.d
Concilia de imaginibus Reges statuere non debent. 100.e
Concilia plurima imaginum vsum non improbarunt. ibidem.
Concilia sub Francorum Regibus consensu Rom. Pontificis habita. 311.a. quinque eodem anno in Gallia celebrata. 603.c

Sub Carolomanno Caroli Martelli filio.

Concilium Germanicum. 150.c. eius decreta quænam fuerint. ibid.ad 151.c

Conci-

Concilium apud Liptinas in Germania. 154.a. quando habitum. ibid.
Concilium sub Pipino ad Liptinas habitum. 140.c quænam fuerit causa istud congregandi. ibid. aliud sub eodem in villa Gentiliaco de cultu imaginum. 282.d.e

Sub Carolo Magno.

Concilium VVormatiense. 309.c. & seqq. secundum. 320.e. aliud. 340.e
Concilium in Carboniaco villa congregatum. 313.d.e
Concilium in Duria. 338.c. aliud. ibid. 352.e
Concilium Paderburnense. 386.b
Concilium Ratisponense. 429. d.e. quid in eo actum. ibid. & seqq.
Concilium Francofordiense quando celebratum. 432. d. cur dictum Plenarium.ibid. quot Episcopi ad illud conuenerint.ibid. quid in eo actũ.ibid. & seqq. in eo Elipandi error detegitur.433.e. Elipando nimium credens vnà cum ipso sanctos eius prædecessores anathematizat. 434.c.d.e. quid in eo Carolus egerit.437.a. preces prò eodem Carolo fundit. ibid.d. Synodalem epistolam ad hæreticos mittit. ibid.e. quid in eo actum aduersus secundam Nicænam Synodum. 442.b. & seqq. nihil contra eam factum asseritur. 443.a.b. quid in eo de imaginibus. 445.a
Concilium Altinense.517.a.eius Synodalis epistola. ibid.b
Concilium in villa Theodonis, vbi Regnum à Carolo Magno tribus filiis partitum.532.d. & quo tempore.603.e
Concilium Aquisgranense. 566.b. cur fuerit conuocatum. ibid.
Concilium Moguntinum.603.c. de canonibus eius. ibid.
Concilium Rhemense. ibid.d
Concilium Cabilonense. 604.a
Concilium Turonense. ibid.
Concilium Arelatense. 605.a

Sub Ludouico Pio Imperatore.

Concilium Aquisgranense. 668.b
Concilium Moguntinum. 802.e
Concilium Parisiense. ibid.
Concilium Lugdunense. ibid.
Concilium Tolosanum. ibid.
Concilium Parisiense. 809.d
Concilium apud Compendium. 825.d
Concilium Aquisgranense secundum. 849.b
Concilium Lugdunense secundum. 849.e. 850.a

Sub Ludouico & Carolo filiis Ludouici Imp.

Concilium post bellum valdè pium. 862.c
Concilium à S.Bonifacio habitum iussu Gregorij III.127. b.c. de loco controuersia. ibid.c. capitula in eo decreta quænam fuerint.128.b.c.d.e. aliud ab eodem in Germania congregatum contra Aldebertum & Clementem hæreticos.171.d.e. item Romæ. 177.d. Clementem damnat. 181.d
Concilium Romanum aduersus Iconoclastas. 62.d
Concilium Romanum sub Zacharia Papa. 158.a. quando habitum. ibid. capitula in eo proposita.158.b. 159. contra quos in eo sit actum.168.d. item aliud contra Aldebertum & Clementem hæreticos. 177.d. Episcoporũ in eo congregatorum nomina.177.e.178.a.b. prima Sessio. 178.b.ad 180.a. secunda Sessio.180.a.b.c. tertia Sessio.ibid. d.e. mittuntur eius acta in Germaniam.184.a. probata à Carolo Martello. ibidem.
Concilium Romanum sub Gregorio II. 27.c. non Gregorio III.ibid. præfatio Pontificis in eo. ibid. d. quid in eo decisum. 28.a.b
Concilium Romanum sub Gregorio III.102.d. quid in eo actum. ibidem
Concilium Romanum sub Paulo Papa. 254.c quæ in eo sint tractata. ibid.d.e
Concilium Romanum sub Stephano IV. 299. a. eius acta interierunt. ibid.b. publicatio eiusdem Concilij facta. 302.a
Concilium Foroiulense sub Paulino Episcopo Aquileiensi. 425.b. quid in eo actum de processione Spiritus sancti. 426.a. quid de Filio Dei incarnato.ibidem c. quot canones ad Ecclesiasticam disciplinam spectantes in eo fuerint sanciti. ibidem.
Concilium Lateranense sub Leone III. DCXXXIII. Episcoporum.649.e. lis de Compostellana & Toletana Ecclesia in eo tractata. ibid.
Concilium Constantinopolit.damnauit Macedoniũ. 588.d. & Apollinarium Laodicensem. ibid.
ad Concilium Nicænum CCCXVIII. Patres conuenerunt. ibid.c. Arium damnauit. ibid.
Concilium Chalcedonense Eutychem cum Dioscoro damnauit. ibid.e
Concilium vniuersale fieri petit Leo Isaur. 70.d
Concilium Episcoporum Reccaredum Regem Catholicum acclamauit. 124.b
Concilium Lindonense à quibus congregatum sit. 143.c. matrimonium tertij gradus prohibuit. ibid.
Concilium in prouincia Francorum quotannis debere fieri statuit Zacharias Papa. 183.b
Concilium sine Romano Antistite fieri non potest. 224.b
Concilium Oecumenicum quomodo sacras imagines recepe-rit. 224.c
Concilium Oecumenicum quod dicatur. 401.e
Concilium II. Nicænum ab Imp. & Patriarcha conuocatũ ab Iconoclastis exturbatur. 387.c.d. iterùm conuocatur. 391.b. vbi celebratum. ibid. qui Sancti eidem interfuerint.ibid.d. quot Episcopi eò conuenerint.ibid.e. 392.a. qui canones in eo citati.ibid.& seqq. tripliciter è Græco in Latinum versum. 393.c.d.e. prima versio exploditur.ibid.e. vbi & quando Concilium inchoatum.394.a. eius Acta. 394.a.vsque ad 408. litteras exhortatorias ab Impp.accipit.394.c. agitur in eo de lapsorum in hæresim pœnitentia.ibid.e. Episcopi verè pœnitentes in suas sedes restituuntur. 396.e. in eo dignum commiserationis exemplum Episcopi cuiusdam Orthodoxi. 397.a. quid in eo narrauerit Athanasius de imagine Christi crucifixa Beryti.398.c. vsque 400.c. quid in eo de Spiritu sancto actum. 403.e.404. a.b.c. quem cultum Patres imaginibus in eo tribuerint.404.d. Ioannes Damascenus & Scholastici idem de eodem sentiunt. 405.b.c. ex ignorata definitione Cõcilij in vna sententia orta est diuersitas loquendi. ibid. d.e. ab aduersariis calumniam patitur. 406.a. eiusdem Concilij Acclamationes & Anathematismi. 406.c.d.e. 407.a. Episcopi quales ordinandi & à quibus eligendi statuitur. 407.b.c. de vestitu clericorum quid actum. ibidem. e. ad quos miserit Synodales epistolas. ibidem. de eo exstat sacrum elogium in Menologio Græcorum. 409.c.d. ab Impp. comprobatur & confirmatur. 410.a. eiusdem assertor Theodorus Studita. 412.e. 413.a.b. quid de eo actum in Synodo Francofordiensi. 442.b.& seqq. quos habuerit aduersarios. 447.d. 448.a.b.c.d
Concilium septimum Oecumenicum, falsò ita ab hæreticis appellatum, damnatur. 226.a.b
Concilium quod à Sigeberto ponitur, impossibile esse probatur. 332.b
Concilium Niceæ celebratum à Tarasio. 473.b
Concilium Constantinopoli pro cultu SS.Imaginum. 866.c
Conciliabula sua Manichæi Ecclesiam Catholicam vocant. 29.d
Conciliabulum Leonis Isauri contra sacras Imagines. 73.a
Conciliabulum Constantinopolitanum. 220.d.e.221.a

Concur-

Concursus frequens ad Theodorum Studitam morientem. 777.d
Condemnatio Agoberti Archiep. Lugdunensis. 833.d
Confeßio Ioannis Episcopi Gothiæ. 119.d
Confeßio Andreæ monachi. 260.c
Confessio publica Pop. Rom. 297.a
Confeßio omnium publica & pœnitentiæ. 299.e
Confessio Pauli Episc. Constantinop. in obitu. 363.c.d
Confessio gloriosa Euthymij Abbatis. 564.a
Confessio Nicephori Episcopi Constantinop. de Incarnatione Verbi. 586.e
Confessio Typi confessio est viuifici ligni. 619.a
Confessio Theophanis præfecti monasterij Sigriani. 636.d
Confeßio Mariæ Imperatricis. 641.b
Confessio Lazari pictoris. 819.a
Confeßio peccatorum facienda Sacerdoti. 350.c.d. & seqq.
Confessio peccatorum qualis esse debeat. 839.a.b
debet præcedere Quadragesimam. 840.c
Confessores multi ob cultum sacrarũ imaginum in exilium missi. 115.d.e. eorum maximus numerus sub Isaurico. 118.d.e. multa patiuntur. 559.c. in persecutione moriuntur. 563.d. plerique Nicephoro Imp. mortuo ab exilio reuocati, & cur aliqui detenti. 580.e. à Leone Armeno in exilium ablegantur. 617.b. omnes Constantinopoli eiiciuntur. 620.a. à Theodoro Studita docentur quæ credere debeant. ibid. e. 621.a. flagris excipiuntur à Leone Armeno. 628.b.c. noua fraude diaboli impetuntur. 643.b. in carcere positi à Theodoro Studita roborantur. ibid.c
Confessores monachos Theodorus Studita cõsolatur. 684.a. relaxati edicto Michaëlis Balbi Imperatoris. 712.d. à Deo ad ostensionem veritatis accenduntur. 715.e. Theophilo Imp. resistunt. 818.b. verberantur. 843.b. conuiuio excipiuntur à Theodora Augusta. 869.b
Confessores in facie insculptas litteras gerunt. ibid.c
Confessorum vita à Theodoro Studita in carcere scripta. 685.a
Confessorum in dicendo libertas. 818.d
Confessorum mutua salutatio. 846.a
Confessoribus reuocatis Ecclesiæ gaudium. 491.d
Conflictus Pelagij cum Sarracenis. 19.e.20.a
Congressus Zachariæ cum Luithprando. 153.b.157.b.c
Congressus Stephani Papæ cum Longobardorum Rege. 213.b
Conon Leo Isauricus nominatus. 6 d.880.d
Cononis Imperium imaginum depositionem habiturum prædicitur. 58.a.b
Consanguineis quouis prætextu nihil ex bonis monasteriorum dandum. 781.c.d
Consecratio Cuthberti Archiepiscopi Dorouernensis quando facta sit. 127.e
Consecratio altaris & Regum Francorum. 214.d
Consecratio Episcoporum quomodo instituenda. 104.e
Consecratio Valentini Papæ. 791.b
Consentinus Episcopus basilicæ S. Valentini. 153.c
Consilio malo suorum Ludouicus Imp. in periculum adducitur. 758.e
Consilium nefarium Hebræi Ducis de imaginibus. 36.c
Consilium Basilij Ducis de Gregorio Papa interficiendo. 77.e
Consilium coniuratorum detegitur. 78.a
Consilium Italiæ de Imperatore eligendo. 80.a
compescitur à Gregorio Papa. ibidem
Consilium prudens Gregorij Papæ. 80.a.b
Consilium nefandũ Eutychij cum Luithprando Rege. 95.c
Consilium Desiderij Regis de inuadenda Francia. 317.b
Consilium Hadriani Papæ de seruando Paulo Cubiculario. 319.a
Consilium Michaëlis Imp. de deponendo Imperio. 600.a
Consilium coniuratorum in Leonem Armenum Imperatorem. 699.d
Consilium de perquirendis cœmeteriis ad sacras reliquias inueniendas. 770.c
Consilium subdolum Collatorum aduersariorum. 747.d
Consolatoria epistola S. Bonifacij ad Bug gan. 53.a
Constantiæ loco pertinacia vsurpari solita. 758.b
Constantinopoli S. Sophiæ templum. 3.c. pestis grassatur. 15.e.184.d.e. quamdiu. 184.e.185.a. Dei genitricis cultus. 15.e. Imago circũ muros lata. 16.b. maxima coniuratorum strages à Leone Imp. facta. 26.e. Leo Isaurus sacra vasa Ecclesiæ aufert. 78.b
item Constantinopoli & Romæ ob hæresim Iconoclastarum acerrimè pugnatum. 86.a. mouentes arma in Imperatorem deleti sunt. ibid. b. Iconoclastarum impietas. ibid. c.d. ingens terræmotus. 132.a.b.c. Attali simulachrum cecidit. ibid. c. Arcadij titulus terræmotu lapsus. ibid. Theodosij maioris simulachrum terræmotu cecidit. ibid. populus multus terræmotu extinctus. ibid. prodigiosa signa conspiciuntur. 184.e. ibidem pestis grassatur. ibid. pseudosynodus celebratur. 221.d.e. 223.a. prodigia accidunt tempore martyrij S. Stephani monachi. 291.b.c
item Constantinopoli Confessores eiiciuntur. 559.c.620.a. variæ hæreses grassantur. 594.d. turpiter tractantur imagines sacræ. 615.a. Naucratius captiuus detinetur. 693.d. bellum ciuile. 717.c. discedit Theodorus Studita. 732.b. Ioannes Magus Patriarcha à Theophilo Imp. instituitur. 842.c. hymni cani soliti pro restitutione SS. Imaginum. 871.c. & qui. ibid.
Constantinopolim mittitur à Gregorio Papa II. Michaël Apocrisarius. 2.e
Constantinopolim captam muliebri indumento plurimi exeunt. 161.b
Constantinopolim Legati à Stephano Papa mittuntur. 211.b
Constantinopolim reliquiæ S. Euphemiæ delatæ. 484.e
Constantinopolim exules Archimandritæ reuocantur. 627.e
Constantinopolim reuertitur Theodorus Studita. 713.c
Constantinopolim vocantur Episcopi exules. 716.a
Constantinopolim fugit Fortunatus Episcopus maiestatis reus. 722.e
Constantinopolim reuocantur Theodorus & Theophanes Confessores. 843.a
Constantinopolim appellit Michaël Syncellus eiectus naufragio. 846.b
Constantinopolis proditione à Theodosio inuaditur. 3.e. à Sarracenis obsidetur. 15.a. B. Mariæ Virginis ope defenditur. 16.a. 62.b.c. ob culpam suam Imperatorum tyrannidem passa. 135.d.e. annona laborat. 161.b. à Constantino Copronymo capitur. ibid. incendio vexatur. 423.e. à Crunno Rege Bulgarorum circumuallatur. 600.e. à Thoma tyranno obsidetur. 717.d.e. 726.a. à Bulgaris obsidione liberatur. ibid.b
Constantinopolitana Bibliotheca ab Iconoclastis succẽditur. 59.b.c. amorum hortus verè dicta. ibid. a. tricena & tria millia librorum continebat. ibid.
Constantinopolitana Synodus in qua Iosephus condemnatus absoluitur. 531.a. alia contra Theodorum Studitam & socios. 551.b.c.
Constantinopolitana Ecclesia qualis. 621.b.
virescit. 696.d
Constantinopolitanæ imagines deorsum positæ, & quare. 57.b.c
Constantinopolitanæ plebis dissensio ob nouã hæresim. 58.e
Constantinopolitanam sedem quo anno S. Germanus acceperit. 291.a.b
Constantinopolitani Dei Genitricis studiosissimi. 15.d.e
Constantinopolitani Helladicos superant. 86 a.b. & naues eorum exurunt. ibidem b. à Leone Isaurico compulsi ad imagines Sanctorum comburendas, & Ecclesias pictas dealbandas. 98.e. Artabasdum Imp. acclamant. 136.b. opprobria in Constantin. Copron. iaciunt. ibid. Tarasium vt sanctum colunt. 599.c. quomodo Theodorum Studitam excipiant. 713.c. aliquot ex iis ob imaginum cultum à Leone truncati capite, aliquot mutilati. 98.e. 99.a
Constantinopolitanum Concilium Euagrium & Didymum hæreticos damnauit. 588.e. & quos alios. ibid. aliud pro restitutione SS. imaginum. 867.c
Constantinus pseudopapa ordinatus. 286.d. quomodo se confirmare quæsiuerit. 286.e.287.a. Pipino se indignum Sede significat. ibid. quot ex singulis Ordinibus ordinauerit. 295.c. eius fuga. 296.a. degradatur. 297.a. oculi illi eruuntur. 297.c. sistitur in iudicio coram Synodo. 299.c. à Synodo peccati veniam petit. ibid. d. in Synodo grauißimè se peccasse fatetur. ibid. omnia eius gesta comburuntur. ibid. e. cur ita seuerè censuram à Synodo passus sit. ibid.d
Constantinus Pogonatus Imp. S. Germani patrẽ occidit. 3.b
Constantinus Augustus Martinum Papam ab Vrbe abduxit. 64.e.71.e. Chersonam relegauit. ibidem. Pyrrhum hæreticum sectatur. 71.e. Maximum monachum & eius discipulum in exilium mittit. ibid. à domestico suo interfectus. 72.a
Constantinus Tribunus Legatus Venetorum ad Hadrianum Papam. 315.a
Constantinus Heraclij nepos contra Manichæos agit. 29.b
Constantinus Manasses Græcus historicus. 56.a
Constantinus Patricius à Constantino Copron. Imperatore interfectus, & quare. 277.a
Constantinus Legatus Gregorij III. à Leone Isaurico in carcerem detruditur. 113.d
Constantinus Episcopus Nicomediæ ad vincendum Stephanum mittitur. 223.a. disputationem cum Stephano recusat. ibidem b. Stephano sedenti calces in faciem incutit. ibid.d
Constantinus Episcopus Anagninus Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 257.b item alius eiusdem nominis Card. ibidem
Constantinus Magnus quomodo ad fidem cõuersus. 373.e. à Siluestro Papa instruitur & baptizatur. 374.b.c
Constantinus Prænestinus Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.c
Constantinus Patriarcha Constantinopolit. hæreticus eligitur. 220.e.221.d. eiicitur in exilium. 277.b.c. ab exilio ad supplicium reuocatur. ibid. solemni ritu exauctoratur. 292.d.e. eius vltimum supplicium. 293.a. corpus per plateas tractum. ibid.b
Constantinus monomachus Sylei Episcopus. 220.e
Constantinus Leonis Isaurici filius nascitur. 26.d. Antichristi præcursor dictus. ibid. baptizatur. ibid. portentosum in sancto lauacro facinus edit. ibid. cur Copronymus sit cognominatus. ibid. e. Imperator coronatur. 27.a. quando imperare cœpit. 73.e. Cazarorum Regis filiam vxorem ducit. 112.d. solus imperat. 135.c. eius impietas. ibid. cruentis sacrificiis operam dat. ibidem d. promulgat edictum primo Imperij anno contra sacras imagines. ibid. e. Artabasdum suspectum habet. 136.a. aduersus Arabes proficiscitur. ibid. necem filiorum Artabasdi cogitat. ibid. Artabasdi filios ad se vocat. ibid. amici eius ab Artabasdo occisi. ibidem. fuga elabitur. ibid. Amorium fugit. ibid. à Lacino Thracensium duce auxilium petit. ibid. filij eius ab Artabasdo summa ignominia affecti. 136.b. Christum purum hominem existimat. ibid. Mariamque ita eum peperisse vt aliæ mulieres. ibidem c. non Christianus sed Sarracenus dicendus. ibid. à quo hæresim didicerit. ibid. Artabasdum cum filio Niceta vincit. 144.d. Ioannem Chrysooram annuè anathemati submittit. 145.c. eumdem Manseron appellat. ibid. eius vocis significatio. ibid.c
item Constantinus Copronymus Constantinopolim obsidet. 161.a. Anastasium à secretis, & Artabasdũ Comitem Domesticorũ frumentantes capit, & excæcat. ibid. vincit exercitum Artabasdi Imperatoris. ibid b. vrbem capit cogente penuria. ibid. Artabasdum Imp. cum duobus filiis oculis priuat. ibid. Bagranum Artabasdi adiutorem capite plectit. ibid. ossa sepulti post xxx. annos effodi præcepit. ibid. & quò prouci iusserit. ibid. crudelitas eius. ibid. c. Hippodromium celebrat. ibid. Rom. Ecclesiæ prædia donat. ibid. d. abstinet à persecutione. ibid. e. per pestem non terretur. 184.d. Constantinopolitanum Episcopum creat. 220.e. quos in electione Episcopi Constantinopolitani anathematizauerit. ibid.e
item Constantinus Copronymus à monachis victus. 221.a. bellum in monachos mouet. ibid. monachorum habitum σκοτίας ἔνδυμα vocat. ibid. monachos quomodo appellet. ib. SS. imaginum cultores omnes idololatras dicit. ibid. b. stolidam multitudinem in concionem aduocat. ibid. per sancta ligna Crucis populum iurare cogit quòd imagines sacras adorare nolint. ibid quòd eas idola vocare velint. ibidem. quid in monachos statuit. ibidem. Crucis cultum reseruat. ibid. c. Constantinum in Episcopum Constantinop. consecrat. ibid. c.d. cum tribus mulieribus sese coinquinauit. ibid. d. eradit è templorum pariete imagines Sanctorum. 222.a. quid in Conciliabulo suo decreuerit. 212.c.d. Conciliabulum suum septimam Synodum Oecumenicam vocari vult. ibid. c. Hæresiarchas mittit ad conuincendum Stephanum monachum. 223.a
item Constantinus Copronym. dirè Orthodoxos persequitur. 241.a. ab Andrea reprehenditur. 260.d. cædit grauissimè Andream. 261.b.c. vafrum eius consilium. ibid. c. Andreæ sibi resistenti maxillas lapidibus confringi iubet. ibid. Stephanum nititur donis ad se allicere. 263.a. Callistum ad S. Stephanum mittit. ibidem b. laborat vt S. Stephanus pseudoconcilio suo subscribat. ibid. S. Stephanum persequi aggreditur. ibid. d. sicarios ad eum mittit. ibidem. quare Syrus appellatus. 264.d. Vitellius appellatur. ibid. Ciuilianus, à quo dictus sit. ibid. monachos fieri vetat. 265 c. Bulgaros vincit. 266.b. de iis triumphat. ibid. libellum calumniarum de S. Stephano accipit. ibid.
item Anthero vrbis præfecto Annam è monte Auxentiano adducere iubet. ibid. c. quæstionem de Anna habet. ibid. e. eam incarcerari iubet. 267.b. Annam flagris cædi præcipit. ibid. c. nudam populo sisti iubet. ibid. in monasterio recludi mandat. ibid. d. nouam fraudem in Stephanum parat. 268.a. Georgium aulicum suum ad decipiendum Stephanum inducit. ibid. a.b.c. barbam abradi suis edixit, & quare ibid. d. querela de Georgio facto monacho. 269.a.b. mira eius simulatio. ibid. b. pius ac propheta vult videri. ibid. c. monachum falsum in theatrum inducit. ibid. d. Georgium Hippocomum creat. 270.a. Episcopos ad Stephanum mittit ad eum conuincendum. ibid. c. Stephano exilium decernit. ibid. Nestorianus est. 272 a. S. Stephanum Constantinopolim reuocat. 273.a. 274.c. militem SS. imagines eiurantem Centurionem creat. 274.c. cum Stephano congreditur. ibid. d. lenitatem simulat. 267.a. Principes pro sacris imaginibus verberibus afficit. ibidem c. cum Patriarcha aduersus imagines iurare cogit. ibidem. S. Pelagiæ Martyris templum demolitur.

ter. ibid. d. ex templo S. Pelagiæ sepulturam damnatorum facit. ibid. infamat monasticum statum. ibid. c.
aliter Achab. 277. c. quid in S. Euphemiam. ibid. d.
Templum S. Euphemiæ armamentarium facit. ibid. c.
ossa S. Euphemiæ ex loculo suo aufert. 278. d. loco ossium S. Euphemiæ alia ossa reponit. ibid. sorores eius ac filiæ ossa S. Euphemiæ clanculum adorant. ibid.
organum musicum ad Pipinum mittit. 282. e. Orientis Ecclesiam persequitur. 287. c. colit Brumalia. 288. b.
picturam sex Oecumenicorum Conciliorum delet. ibid. d.
Herodi comparatur. ibid. e. furiis agitatus insanit. 289. d. rursus Stephani constantiam tentat. ibid. a. b.
S. Pelagij Martyris templum euertit. 290. e. Christum Deum eiusque Matrem Deiparam nominandam negauit. 292. d
item Constantinus Copron. per quos sanitiam suam exercuerit. 293. c Neroni comparatur. ibid. Dei Genitricem implorantes quomodo vocari voluerit. ibid. d.
Dei Genitricis nomen ab Ecclesia pellere conatur. ibid. e.
quomodo Dei Genitricem marsupio auro pleno comparavit. ibid. e. consilio suo parere nolentes quomodo tractet. 294. a b. ex monasteriis castra Prætoria facit. ibid. d. multa monasteria funditus euertit. ibid.
libidine nefanda turpissimus. ibid. libidinis suæ conscios necat. ibid. uxorem Eudoxiam Imp. & filios Cæsares creat. 298. c. d. omnia monastica bona vendi curat. 311. e. quot annis imperarit. 335. c. d. 336 b.
morbus eius qualis fuerit. 335. e. moriens B. Virginem laudari exposcit. ibid. 336. a. ultima eius voluntas. 336. a.
varia eius nomina. ibid. b. Caballinus cur dictus. ibid. c.
sordidis rebus delectatus. ibidem. monumenta quæ reliquerit. ibid. d. Theologum agebat. ibid. sepultura eius & effossio. ibid. e. ab hæreticis pro Deo inuocatur. 599. d
Constantinus Leonis Imp. filius coronatur Imp. 339. d. 340. a. sponsalia inter eum & Caroli filiam per legatos contrahuntur. 357. e. nouus Constantinus a Concilio Nicæno acclamatur. 398. a. 406. e. matris suæ filiam Caroli Magni sibi desponsatam repudiat, & Mariam Armenam ducit. 418. c. regnandi cupidus aduersus matrem insurgit. 421. d. matrem relegare cogitat. ibid. quid contrà sibi suisque fautoribus acciderit. ibid. d. e. pulsa matre solus imperat. 423. d.
in matris fautores sæuit. ibid. e. matrem iterum Imperatricem pronuntiat. 424. d. Astronomis fidens à Bulgaris vincitur. ibid. d. e. crudelitas eius in patruos. ibid. e. item in Alexium Patricium. ibidem.
Arabes bello vincit. 471. c. priore coniuge relicta cubicularium ducit. ibid. a. c. Platonem sibi resistentem in carcerem conijcit. ibid. d. 472. c. d. monachos S. Platonis in exilium relegat. 471. d. in S. Platonem & monachos eius sæuit. ibid. 472. b. Herodis exemplo moechus factus. 472. a. repudio eius omnes consentiunt præter S. Platonem & monachos eius. ibid. coràm à S. Platone reprehenditur. ibid. c. falsi prætextus faciendi diuorij cum uxore. 473. c. Tarasium accersit. 474. a. querela eius aduersus Augustam. 474. b.
diuortium à Tarasio improbatur & arguitur. 473. e.
Tarasium de uxoris Mariæ dolo sibi intentato docet. 474. c. admonetur coràm à Tarasio. ibidem d. e.
Tarasium multis tentationibus persequitur. 475. d.
aliis decibus pessimo exemplo fuit. 476. d. dolo ad se attrahere Theodorum Studitam conatur. 477. a.
aduersus monachos eius persecutio. 480. b. c. nascitur ipsi Leo filius. 483. a. excæcatur. 482. d. & qua ætate. 490. e. 491. a. b. moritur. 491. b
Constantinus Strator Iconoclasta dat pœnas. 86. c
Constantinus Constantiæ Cypri Episcopus. 446. b.
calumniam ab aduersariis septimæ Synodi patitur. ibidem. b. c. purgatur. ibid. c. d. eius de cultu imaginum sententia. ibid. d
Constituta Gregorij Papæ II. aduersus illicita coniugia. 27. d. 28. b. c
Constituta Pontificum quomodo fieri consueuerint. 27. d
Constitutiones Synodales S. Germani. 99. e
Constitutiones Caroli Magni & Ludouici Imp. ab Apostolica Sede sæpè firmatæ. 683. b. 689. b
Constitutum Gregorij Papæ de imaginibus. 113. b. c. desideratur. ibid. d
Constitutum Apostolicum Pauli Papæ pro monasterio à se erecto. 254. c. d. ad 256. e
Constitutio prima Ludouici Imp. pro immunitate Hispanorum in Franciam fugientium. 633. a. secunda pro Hispanis colonis. 634. d. alia de rebus S. Petro donatis & restitutis. 669. d. ab ipso & filijs eius, ab Episcopis, Abbatibus, & Comitibus subscripta. ibid. a. alia de quatuor Conciliis habendis. 801. e. alia pro augmento rerum monasterij S. Germani Parisiensis. 807. e. 808. a. b. c. d
Constitutio Lotharij Imp. 738. d
Consuetudo peregrinantium Romam. 17. a
Consuetudo Rom. Pontificum in constitutis faciendis. 27. d
Consuetudo Manichæorum occultare quod credunt. 29. e
Consuetudo hæreticorum Principum pro arbitrio ardua inconsultò definire. 57. a
Consuetudo Imperatorum in litteris subscribendis. 65. e
Consuetudo Rom. Pontificum dum prædecessorum suorum facta sibi asscribunt. 70. b
Consuetudo Rom. Pontificum dum ad Concilia tendebant. 76. d.
Consuetudo longi temporis obseruanda. 89. e
Consuetudo Romanis fuit, viros magni nominis & famæ sanctitatis frequentes ambire. 120. e
Consuetudo de numismatibus spargendis in Imperatorum electione. 298. d
Consuetudo damnandi hæreticos à Romano Pontifice. 557. e
Consuetudo Ecclesiæ Lugdunensis de eligendo Episc. 606. e
Consuetudo Carolo Magno in legibus condendis. 688. d
Consuetudo iucundæ concordiæ in Ecclesia Catholica. 730. e. 731. a
Consuetudo Francie in reponendis corporibus Sanctorum. 715. b. 78. b
Consuetudo varia eligendi Pontificem. 792. a
Consulares IV. captiui à Luithprando restituti. 153. c
Consulatus Romanus à Gregorio Papa Carolo Martello assignatur. 80. a. b
Consultatio Caroli Magni apud Leonem Papam de criminosis presbyteris. 535. d. e
ad Consultationem Bernardi Archiepiscopi Viennensis Eugenij II. responsio. 783. d
Consultores mali perdunt bonos Principes & Regna. 756. e.
Contemplatio imaginum parit hominibus compunctionem. 69. c. d
Contentio Zachariæ Manichæi cum Aphroneto. 30. a. b
Contentio Bonifacij cum Colonensi Episcopo de Traiectensi sede. 236. b
Contractus sanatur à reliquiis SS. Marcellini & Petri in via positis. 775. a
Conuentio bonæ fidei nulla ratione dissolui debet. 167. a
Conuentus Moguntinus. 501. a
Conuentus hæreticorum vitandus. 617. e. 618. a
Conuentus prouincialis celebratur à Ludouico Imperatore Aquisgrani. 666. a. alius generalis. ibidem sub eodem. 668. b. ibidem sub eodem. 687. d. alius in villa Engelheim sub eodem. 689. d. Attiniacensis sub eodem. 723. b. Aquisgranensis alius. 794. c. alius habetur Neomagi. 815. b. generalis alius in Aetinnaco palatio. 830. d. alius in Theodonis villa. 833. d.
alius Wormatiæ sub eodem. ibid. e. Episcoporum Aquisgrani sub eodem. 863. a
Conuersio infidelium per S. Bonifacium facta. 22. c. d
Conuersio Frisonum & baptismus. 23. a
Conuersio Gentium per Bonifacium facta. 30. d
Conuersio centum millium à sancto Bonifacio facta. 125. b. 141. e
Conuersio Rachis Regis Longobardorum cum suis. 197. d
Conuersio Frisiorum per Vuillibrordum facta est. 236. d. e
Conuersio Widichindi & Albionis Principum Saxonum. 386. c
Conuersio Iudæorum ex imagine Christi crucifixa Beryti. 400. a. & baptismus. ibid. b.
Conuersio Hunnorum quando contigerit. 479. d
Conuersio Thuduni Auarum Regis ad fidem Catholicam. ibidem
Conuersio clerici Asiatici per Theodorum Studitam. 637. b
Conuersio Danorum. 775. c à quo. ibid. d
Coruuia cum sanis leprosi celebrare non debent. 82. a
Copronymiani hæretici nouitij dicendi. 221. c
Corbeiæ monasterium in Gallia petit Adelradus, & quare. 312. d. quando ædificatum. 725. d
S. Corbinianus sub Gregorio II. Romam venit è Germania. 8. c. à Gregorio Papa sacerdos ordinatur. 8. e. 9. a. pallium à Gregorio II. accipit. ibid. Frisingensis Ecclesiæ Apostolus. 9. a. eiusdem Episcopus. 44. a. Romam venit. ibidem. missionem petit à Gregorio Pontifice. ibid. b. petitio eius reiecta. ibid.
Grimoaldum ad promissionem separationis perducit. 45. c. equus ei sublatus. 44. d. à Rege excipitur. ibid.
in Regiam inducitur. ibid. maximis honoribus cumulatur. ibid. equus & pecunia ipsi datur. ibidem.
equum eius qui sustulerat, quomodo punitur. ibid. d. e.
benignus in tumentes Deum, durus in contemnentes. 45. a. Ioanni Baptistæ comparatur. ibid.
Grimoaldum reprehendit. ibid. à Nino veneno tentatur. ibid. e
Corduba Sarracenorum sedes. 10. a
Cordubensium Martyrum primitiæ. 722. a
Cornelius Papa Ecclesiam ad mortem defendendo rexit. 129. a
Corniculam edere Christianis prohibetur. 201. a
Corona argentea c. librarum à Zacharia facta. 205. a
Corona aurea cum cruce pedens in gemmis à Gregorio III. in oratorio data. 114. b
Corona Theophanis Confessoris. 636. a
Coronatio Pipini in Regem Francorum. 204. c
Coronatio Caroli & Carolomanni in Reges Francorum. 298. b
Coronatio Stauratij filij Nicephori Imp. 521. a
Coronatio Procopiæ Augustæ. 579. e
Coronatio Theophylacti filij Michaëlis Imp. 581. e
Coronatio Leonis Imperatoris. 600. d
Coronatio Ludouici Caroli Magni filij in Imperatorem. 602. d
Coronatio Irmingardæ uxoris eius à Stephano Papa. 605. e
Coronatio Michaëlis Balbi Imp. 700. b
Coronatio Lotharij in Imperatorem. 727. a
Corpora Sanctorum delata in Ecclesiam S. Praxedis à Paschale Papa. 682. e
Corpora SS. Marcellini & Petri transferuntur. 774. c. in via deposita morbidos sanant. 774. e. 775. a
Corpus S. Cypriani delatum in Gallias. 536. e
Corpus S. Zachariæ missum Venetias. 624. c.
item S. Marci Euangelistæ. 705. a
Corsica insula à Pipino Ecclesiæ Rom. data. 234. e. 329. c
Cosmas Ioannis Damasceni socius. 94. e. ad scribendum de adoratione SS. imaginum Ioanni Damasceno hortator. 100. c. Mainumæ Episcopus de hymnis in Ecclesia cantandis scripsit. 115. d
Cosmas Patriarcha Alexandrinus abnegat hæresim cum suis. 145. a. subscribit Synodicæ de cultu imaginum. 301. d
Cosmas Episcopus Epiphaniæ transfuga ad hæreticos. 271. c. d. à tribus Patriarchis anathematizatus. ibidem d
Cosmas Chalcedonensis Episcopus à Leone Armeno exul Confessor mortuus. 63. b
Cosmas Nomentanus Episcopus Rom. Concilio sub Eugenio Papa II. interfuit. 765. e
Cottiæ Alpes ab Ariperto donatæ Ecclesiæ Romanæ. 5. e à Luithprando rege repetitæ. ibid.
Crescentius presbyter Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765. e
Cresciacum villa. 798. e
Creta insula à Sarracenis inuaditur. 726. e. Candia à Sarracenis nominata. ibid.
Crichoraehas domum Manichæorum obsidet. 30. b
Crodogandus Metensis Episcopus. 272. d. ad transferenda SS. corpora Romam missus. ibid.
Cruce signat ter poculum Theodorus Studita bibiturus. 695. b
Crucem qui colit, imagines frustrà impugnat. 454. d. e. 613. a
Crucicula in vestimentis hominum & sacris indumentis conspiciuntur. 184. d. 185. b
Crucis nomine quid Manichæi intellexerint. 29. a
Crucis adoratio in toto terrarum orbe sine scriptis est constituta. 101 b. c. eius ab hæreticis detestatus cultus. 221. c. eius cultus à Constantino Imp. reseruatus. ibid.
eius imago quare adoretur. 241. c
S. Crucis cultor S. Gregorius. 454. d. e
Crucis iudicium & examen. 524. d
Crucis Christi & imaginis coniunctus honor est. 454. d. e. 613. a
Crucis signo miraculum factum. 762. b
Crux Christi post mortem tropheum. 61. a
Crux aurea pretiosis lapidibus ornata Alfonso Casto ab Angelis facta. 429. a. b. eius inscriptio. ibidem c.
alia aurea Ecclesiæ sancti Sunniberti à Leone Papa data. 522. d
Crudelitas Pergamensium. 6. e
Crudelitas Sarracenorum in Christianos. 10. b. c
Crudelitas Constantini Copronymi Imp. 161. c. eiusdem in Stephanum mortuum. 212. a. eiusdem in alios. 293. c
Crudelitas Præfecti Asiæ. 281. b. c
Crudelitas Lachanodraconis Præfecti in monachos. 311. c. 312. a
Crudelitas Constantini Imp. in patruos suos. 424. e
Crudelitas Zoci Regis Bulgarorum in Christianos. 601. b
Crunnus Bulgarorum Rex. 545. c. Sardicam ciuitatem dolo capit. ibid. Nicephorum Imp. circumuallat. 577. c. eius aduersus Nicephorum Imp. victoria. ibid. d.
Constantinopolim obsidet. 600. e. Hadrianopolim expugnat. 601. a. S. Manuelem Episcopum capit. ibid. b. eius in sanctum virum crudelitas. ibid. excæcatur. ibid. funibus à populo suffocatur. ibid.
Crypta SS. Marcellini & Petri. 770. d
Cudberti monachi vita per Ven. Bedam. 106. c
Cultores SS. imaginum, à Leone Imp. persecutionem patiuntur. 354. e
Cultores præcipui S. Marci Veneti. 701. b
Cultus Deiparæ Constantinopoli. 15. d. e
Cultus imaginum restitutus mortuo Gizid Sarracenorum Prin-

Principe.36.e. vetus eius traditio. 57.d.373.e.374.c. 404.c. variis temporibus ac locis approbatus. 57.d. in veteri Testamento probatur. 62.e. cum principio nascentis Ecclesiæ viguit.89.e.90.a. rursus probatur. 300.d. quale fuerit in Oriente. 301.c. in Ecclesia Gallicana viguit. 302.a.b. ex S.Gregorio probatur. 449.e.450.451.453.454. eum palam detestatur Leo Armenus. 608.d. qualis à Synodo Nicæna iis tribuatur.404.d. item à Damasceno & Scholasticis.405.b.c. eum Patres defendunt. 611.c.d. miraculo probatus. 753.e

Cultus dæmonum quando deletus. 57.c
Cultus Martyrum. 88.d.e. 255.c
Cultus Sanctorum ratio redditur. 88.b
Cultus Deiparæ. 15.e.88.d
Cumanum castrum Longobardi inuadunt. 4.c. à Neapolitanis receptum. ibid.d
Cundnasium pagus. 798.d
Cunigildis ex Anglia in Germaniam à S.Bonifacio euocata. 49.c. una cum Berigitte liberales artes didicit. ibidem. apud Thuringos magistra constituta. ibid. S Lulli matertera. ibid.
Cunipertus Episcopus Legatus Romam à Carolo Magno missus,& quare. 498.d
Cunitrudis ad monasticam curam ex Anglia à S.Bonifacio euocata. 49.c. in Baioariam ad veri sementem à sancto Bonifacio missa. ibid.
Custodes sancti Marci agunt cum Venetis de eius translatione.702.c.703.d.e. Venetias proficiscuntur. 704.a.705.b
Cuthbertus Bedæ vitam scripsit. 110.c preces eius à B.Bonifacio expetuntur.110.d. ad S.Bonifacium diaconum suum mittit cum muneribus & litteris. 127.b. Archiepiscopus.ibid. quo anno Archiepiscopus Dorouernensis consecratus. 127.c
Cynbertus Archiepiscopi Dorouernensis diaconus. 128.a
S. Cyprianus Carthaginensem Ecclesiam ad mortem vsque gubernauit. 129.a. in Gallias delatus. 536.e. post Venetias. 537.c. in eius memoriam ibi ecclesia erecta. ibid.
Cyrillus Gortinæ Episcopus sub quo martyrium passus sit in dubium vocatum. 726.e
Cyrum & Sergium Concilium Constantinopol. III. damnauit. 589.a
Cyzico Constantinopolim translatus sanctus Germanus. 3.a

D.

Dadanus Episcopus Concilio Carolomanni interfuit. 150.b
Dado curuus sanatur precibus SS. Marcellini & Petri. 789.a
Dæmoniaca per suffragia SS.Marcellini & Petri liberatur. ibid.d
Dagobertus Rex Francorum castellum Traiectum Ecclesiæ Colomensi donauit. 236.d. & qua conditione.ibid. cultor S. Dionysij. 831.b. à pœnis liberatus intercessione S. Dionysij. ibid.
Damianus Patricius cum Constantino aduersus Irenem matrem coniurat. 421.d. quomodo Imperatrix in eum aduerterit. ibid.e
Dani Mercatorum Regnum occupant. 526.e. 527.a. eorum quis Apostolus fuerit.725.e. Euangelium ipsis prædicatur. 729.c
Dania vna cum Rege suo ad Christum conuersa.775.c.d. 778.c
Danorum Rex ad Fidem Catholicam conuertitur.775.d.
Dalmatia à Carolo Magno subacta. 575.a. ab Orientali Imperio deficit. 783.c
Dalmatij cœnobium Constantinopoli habitaculum militibus fecit Copronymus. 294.d
Damascus à Mauris subiecta. 184.c
Damnatio ad inferos Coloredi Regis. 11.c
Danasti & Danapri glacie vexantur. 271.e
Daniel Episcopus Bonifacio commendatitias dat eunti Romam.21.b. Ventanis Episcopus.21.c.39.a. S.Bonifacio Catechesim mittit. ibid. visu orbatus. 83.d. eius ad S.Bonifacium litteræ.84.a.85. S. Bonifacium consolatur. 84.c. mutuas preces à S.Bonifacio expostulat. 85.e
Daniel propheta adolescens seniores condemnauit. 478.c
Daniel puer contractus à SS. Marcellino & Petro sanatur. 775.a
Dauid sanctificatus serpentem æneum vna cum arca in templum inuexit. 69.a. à Nathan adoratus. 88.b
Dauid alter Ludouicus vocatur à Stephano Papa. 665.d
Dauidi Ioannes Damascenus comparatur. 91.a
Dauid Spirensis Episcopus. 194.a
Decapolis à Longobardis incursionibus infestatur. 71.c
Decacerati hæretici qui fuerint. 780.d
Decentius Eugubinus Episcopus. 650.e
Decimæ S. Monomi à Pipino oblatæ, & quæ. 218.e
Declamatio Theodori Studitæ iusta. 618.e
Decreta Gregorij Papæ II. aduersus feminas virorum dimissorum coniugia repetentes. 28.a.b
Decreta Concilij Romani sub Gregorio Papa II. 63.c.d
Decreta Synodi à Carolomano congregatæ. 150.c.ad 151.c. Romam missa vt confirmarentur à Papa. 151.c
Decreta Synodi in Dingolfingen constituta. 321.c. ad 323.e
Decreta pseudosynodi Constantinopol. 551.d.e
Decretis Romanorum Pontificum nihil derogandum. 689.a
Decretorum Rom. Pontificum obseruantia. 688.b
Decretum Leonis Isauri contra sacras imagines in Occidente 55.d.e.78.c. aliud eius dæ contra imagines.98.a.b
Decretum primum in Synodo Constantini Imp. 222.b.c. secundum pseudoconcilij. ibid.e
Decretum Caroli Magni de bonis Ecclesiasticis lucris non dandis. 423.a
Decretum Stephani Papæ de electione Rom. Pontificis. 666.b
Decretum abrogationis Imperij Ludouici. 828.b. à Gregorio Papa IIII. rescissum. 830.e
Dedicatio altaris Ecclesiæ Paderburnensis à Leone Pap. III. facta. 499.b
in Dedicatione nouæ Ecclesiæ nouæ reliquiæ expectuntur. 768.e
Definitio Nicani secundi Concilij ignorata,in vna sententiæ diuersitatem loquendi peperit. 405.d.e
Dei Genitricis auxilio liberata Constantinopolis ab obsidione.15.a. eius Constantinopolitani studiosissimi. ibid. in Blachernis templum eius augustissimum. ibid.e. imago eius per muros Constantinopoli circumlata. 16.b. spelunca Pelagij eius honori dicata.20.c. quomodo eam Manichæi interpretati sint. 29.c.d. imago eius Ierosolymis missa. 57.d. imaginem venerantibus magna redduntur. 61.a. auxilio eius Constantinopolis liberata. 62.c. imago eius ab Iconoclasta deiicitur. 86.c. illius cultus. 88.d. imago picta vnguentum reddat,& vbi. 90.b. Ioannis Damasceni amputatam dextram brachio apponit. 93.d.e. Imago aurea Saluatorem amplectens in gemmis à Gregorio III. facta. 114.c. imago à Gregorio III. argento vestita. 137.c
item Dei Genitricem inutilem post mortem esse vbi sanctum. 222.d. imago eius C. librarum ex argento auratæ bona. 63.c. quomodo manifestè adorari voluerit imagines in populo Israelitico. 66.c
Deus Pater quando pingi cœperit. 68.a.b.c
Deus Filius quare spectandus proponatur. ibidem b
Deus Spiritus sanctus quando pingi cœperit. ibid.
item Deum imagines concessisse vere dixit Ecclesia. 61.b. immortalia eius verba duabus lapideis tabulis inscripta. 67.a. posteriora eius videns Moyses quale mysterium didicerit. ibid.b. nomen eius Martyribus non tribuitur.68.e. potestatem dedit Rom. Pontifici terrena & cælestia soluere & ligare. 70.e.76.e.97.b.148.e. manifestè resistit incœptis Leuthprandi Regis. 80.e. eligit infirma mundi vt confundat fortia. 91.b.112.e. ad Ecclesiæ constitutionem non adhibuit Reges. 101.a. Regnum à Saule abstulit, cum Samuelis pallium scidisset. 101.b. bis in idipsum non iudicat. 141.d.829.b. iustitia eius in Ecclesiarum inuasores. 141.d. in terris suos punit, vt ab inferno eos liberet. ibid. iudicia Dei occulta & incognita. ibid.e. Ecclesia eius à nemine labefactari potest. 147.d.e. ei minantes arma ferre prohibitum, & vbi. 150.c.d. Ecclesiæ res rapiens Dei homicida vocatur.174.d. oblationem furtiuam non recipit. 187.d
item Dei natura pingi non potest nec debet.175.a.b. iussit incorporea sculpi & pingi. ibid.b. iussu eius Angeli debere pingi probatur. ibid.c. gratiæ ei in persecutione agendæ. 282.a. res Ecclesiæ ipsi sacratæ. 310.a. Carolo Magno sicut Cyro præsto fuit. 325.e. aquam sitientibus largitur. 342.c. nocentes persequitur.474.d. gratiæ ipsi pro erepto Leone Papa redditæ. 497.b. dat Reges & Imperatores. 503.a. Christianis duo tribuit, & quæ. 528.d. fictius homo iussu pingitur. 612.c.d. circumscriptitius non est, & ideo tangi non potest. 616.e. 734.c. Christus Deus verus homo fuisse probatur. 621.d. accendit Confessores ad ostensionem veritatis.715.c. iratus quomodo placandus. 738.c. cur tot miracula fieri voluerit.800.d. clades ob peccata immittit. 802.b. homines, deos appellauit, & quomodo. 818.a. pugnat pro Ludouico Imperatore dum ipse Romanam Ecclesiam defendit. 849.c
Dextera Ioanni Damasceno à Sarracenorum Rege amputatur. 93.c. diuinitus restituitur. ibid.e
Diaboli undecim Regnum Franciæ vastarunt. 801.a
Diabolus in lucis Angelum transfiguratus.23.b.c.d. eius operatio vbique mala. 85.e. eius noua fraus aduersus Confessores.643.b. in arreptitia muliere quid de Theodoro Studita. 690.c. Vigilantium se appellat. 800.e
Diabolus in energumena Latine loquitur. 801.a. arguit in energumena scelera peccantium. ibid.b. pellitur virtute Sanctorum. ibid.d. quibus armis expugnetur. 835.a
Diaconi quando ordinandi. 33.e. item proficientes suo tantum Episcopo interpellationem facere possunt. 159.b. à schismatico Papa ordinati quomodo reconciliandi. 300.a.b.c
Diaconi quæ dicantur. 28.b
Diaconæ & presbyteræ diuersæ à monialibus. ibid.c. earum diuersa ratio. ibid.b.c.
Diaconia SS. Sergij & Bacchi à fundamentis à Gregor. III. dilatata. 137.e
Diaconiæ Romanæ Ecclesiæ in diuersis prouinciis. 5.c
Diaconiæ restitutæ ab Hadriano Papa. 469.a
Diaconorum qualis vestitus esse debeat. 151.b. 158.c
Diaconus ad viaticum sibi parandum mentitur se domi habere reliquias Sanctorum. 769.a. spondet Hildtuino corpus S. Tiburtij Martyris. ibid.b
Diadema aureum in imagine Dei Genitricis à Gregor. III. datum. 114.b
Dialogus dictus Gregorius Papa II.& quare. 72.c.77.b

Didymus & Euagrius in Concilio Constantinopolit. damnati. 588.e
Diebus festis non sunt ducendæ choreæ. 766.e
Diebus Dominicis quid faciendum. 838.a.
non est seiunandum, & quare. 840.e.
qualis audienda Missa. 841.d
Diei Dominicæ dignitas obiter relata. ibid.
Dies festa annua pro restitutione SS. imaginum. 870.d
Dies qua absolutum fuit Concilium Nicænum II. anniuersaria memoria colitur. 409.c
Difficultas magna in magnis rebus. 731.d
Dignitas Romanæ Ecclesiæ. 751.a
Dionysius Theodori Studitæ discipulus. 672.e. *missus cum aliis, nomine quinque Præsidum monasteriorum fidei gratia expulsorum, ad Paschalem Papam.* ibid.
S. Dionysius Areopagita Stephanum Papam sanat. 24.d. & seqq. *reliquiæ eius ab eodem Romam transferuntur.* 210.c. *monasterium in eius honorem Romæ erigitur.* ibid. *libri eius authentici ad Ludouicum Imperat. deferuntur.* 742.e. *primus in Gallis Euangelium prædicauit.* 752.c. *cum duodecim sociis martyrio coronatus.* ibid. *cultus fuit à Regibus & quibus.* 831.b. *res ab eo gestas conquiri iubet Ludouicus Imp.* ibid.d. *eius monumenta Hilduinus colligere iubetur.* ibid.e. *res ab eo gestas Methodius historicè descripsit.* 832.b. *Græcorum Patrum de eo testimonium.* ibid.
Dioscorus cum Eutychio in Concilio Chalcedonensi damnatii. 588.e.
Dioscorianos Orthodoxos habendos qui dixerint. 222.e
Diploma Stephani Papæ. 215.a.b
Diploma Caroli Magni datum Ecclesiæ Bremensi recèns erectæ. 420.b. *aliud eiusdem datum Fortunato Episcopo Gradensi.* 518.b. *aliud eiusdem de donatione quadam Paulino Grammaticam adhuc profitenti facta.* 519.a
Diplomata Ludouici Imp. pro immunitate Hispanorum ad se confugientium. 633.b.634.c
Disciplina canendi à Carolo Mag. emendata. 538.b
Dispensatio hæreticorum præcursio Antichristi vocatur. 530.d
Dispositio rectissima gerendarum rerum. 687.a
Disputandi licentia contra hæresim Iconoclastarum quando concessa. 363.d.e
Disputatio S. Platonis aduersus Constantinum Imperatorem. 472.a
Disputatio Theophili Imper. cum Theophane Confessore. 845.c
Disputatio publica pro restitutione sanctarum imaginum. 865.e
Dissensio militum Obsicij & Ioannis Diaconi præfectorum classis. 3.e
Dissensio Rauennatium. 79.b
Dissensio Græcorum & Latinorum scriptorum de Gregorij Papæ conatu contra Leonem Isauricum. 80.a
Dissensio inter Gradensem & Foroiulienſem Episcopos. 96.a.b
Dissensio Ruderici Ximenij cum Compostellano Archiepiscopo. 650.e
Diuersitas sacrorum officiorum in Gallicana Ecclesia vnde orta. 416.c
Diuinationibus magicis Ioannis Constantinopolit. Episcopi locus deputatus. 842.d
Diuisio Diœcesis Foroiulienſis & Gradensis. 96.d.e
Diuisio Regnorum quam Carolus Magnus inter filios suos fecit. 533.
Diuortium Constantini Imp. arguitur. 472.c. *à Tarasio improbatur & reprehenditur.* 473.e. 474.a.b. *pessimo exemplo aliis Ducibus fuit.* 476.d
S. Dius. 291.c
Doctores Ecclesiæ sancti sunt ac Deo pleni. 66.c. *Constitutiones Ecclesiasticas statuunt.* 101.a
Dodo Francorum Præfectus. 314.b. *insidias Stephano Papæ struit.* ibid.
Dogma Manichæorum. 593.d
Dogmata Ecclesiæ tradere non Imperatorum, sed Pontificum est. 70.c.101.a.b
Doloris commemoratio solatium dolentibus parere consueuit. 534.c
de Domicilio clericorum. 766.b
Dominicus Gradensis nouæ Aquileiæ Patriarcha. 96.e
Dominicus presbyter Concil. Rom sub Zacharia Papa interfuit. 161.d. *item Concil. Rom. aduersus Aldebertum & Clementem.* 178.a
Dominicus Pisaurienſis Episcopus Rom. Concilio sub Eugenio Papa II. adfuit. 765.d
Dominicus Abbas de Monte Olineti. 767.d
Dominicus iuuenis spasmo laborans à SS. Marcellino & Petro sanatus. 788.e
Dominium Francorum. 722.c
Domnus Episcopus Marturancnſis Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 257.b
Domitianus puer cæcus illuminatur intercessione SS. Marcellini & Petri. 789.a
Domus S. Agathæ à Gregorio Papa II. extructa. 16.d
Domus culta S. Cæciliæ. 205.c
Domus culta S. Edistij. 463.c
Domus cultæ à Zacharia Papa extructæ. ibid. *quid significent.* ibid.d
Donati Patriarchæ Gradensis aduersus Serenum Forojulienſem Episcopum querelæ. 95.e.96.a.b
Donatio Alpium Cottiarum ab Ariperto Rege facta Rom. Ecclesiæ. 5.e. 45.e. *à Luithprando Rege confirmata.* 5.e
Donatio Pipini facta Rom. Ecclesiæ. 235.a. *à sc. & filiis subscripta.* ibid.
Donatio Carolomanni monasterio Fuldensi facta à Pipino confirmatur. ibid.b
Donatio Pipini Regis B. Petro facta à Carolo Magno confirmatur. 329.b.c. *eiusdem monasterio SS. Vincentij & Germani ab eodem confirmata.* 352.e
Donatio Caroli Magni Ecclesiæ Bremensi collata. 420.c. & seqq. *eiusdem Paulino facta.* 519.a. *eiusdem Ecclesiæ Osnaburgensi facta.* 524.e
Donatistæ plerique Afri. 33.d
Donatus Comes. 687.b
Donatus Gallensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.c
Donnus presbyter Concilio Rom. sub Eugenio Papa interfuit. ibid.e
Dorotheus hæreticus. 557.a
Dorouernenſi Ecclesiæ ius pallij à Leone Papa redditum. 488.d
Dothius tremulosius curatur meritis SS. Marcellini & Petri. 799.d
Doutbertus Comes. 687.a
Draco sepulchro Caroli Martelli aperto exire visus. 140.c
Dracontius Senator. 269.e. *eius ludibrium de monasticis vestibus.* ibid. 270.a
Drogo Caroli Magni filius naturalis. 672.a. *in monasterium detruditur ob coniurationis suspicionem.* ibidem
Drogo Metenſis Episcopus Ludouici Imp. frater germanus. 819.d. *S. Ansgarium Archiepiscopum consecrauit.* ibid. *morienti Ludouico præsens.* 859.a
Drynus Sergij Manichæi pater. 571.a

Ducæus Fronto Societatis Iesu professor. 38.b. 65.b.
Gregory Papæ II. duas Græcas epistolas in Latinum vertit. ibid. *notationibus locupletauit.* 72.e
Ducenta millia Sarracenorum à Bulgaris occisa. 15.e
Duces olim ab Imperatoribus Romam mitti solebant ad curandam Vrbem. 78.a
Duces Longobardorum Romam sæpè infestarunt. ibid.c
Duddo Abbas S. Bonifacij discipulus. 117.c
Dungalus quo tempore scripserit. 761.c
in Duria Synodus à Carolo Magno habetur. 338.c. 352.e
Dumnch. dus Hienſes monachos ritus Catholicos docet. 9.d. *monachorum Abbas.* ibid.
Dux Venetorum Gradensem Episcopum è turri præcipitat. 517.a.e. 518.a

E.

Eadbaldus Eboracensis Archiepiscopus. 346.c
Eadbertus Rex Nordanhumbrorum Ceoluulpho Regi succedit. 120.c. *monasticam vitam profitetur.* 250.a. *filio Regnum remittit.* ibidem
Eadburgæ sanctimoniali à S. Bonifacio mittitur epistola. 11.d. 53.a.e. *Cantia Regis affinis.* 40.c.41.b. *epistolas S. Petri aureis litteris conscripsit.* ibid. *Bugga cognominata fuit.* 50.b. 51.a. 53.a. *scribit ad S. Bonifacium.* 54.c.d
Ealdbeorath S. Bonifacio se commendat. 55.c
Ebbo Rhemenſis Episcopus Concilio in villa Theodonis habito interfuit. 729.c. *Euangelium prædicat Danis.* 729.e. *multos Danorum ad Fidem Christianam conuertit.* 775.e. *consecrationi S. Ansgarij adfuit.* 819.d. *multa mala Ludouico Imp. infert.* 825.a. *se abdicat Episcopatu.* 833.d. & quare. ibid.
Eberaldus seruus cæcus suffragiis SS. Marcellini & Petri illuminatur. 797.d
Ecclesia Occidentalis in coniugiis Orientali Ecclesiæ contraria. 28.c
Ecclesia S. Hilarij Pictauis à Sarracenis incensa. 48.e
Ecclesia Anglicana S. Bonifacium quibus in rebus adiuuet. 49.b.c
Ecclesia Dei tota in Oriente turbata. 55.d.e
Ecclesia numquam errauit quòd Deum imagines conceſiſſe dixerit. 61.b
Ecclesia cur imaginem Crucifixi tradiderit exhiberi. ibid.
Ecclesia Christi non est idolum, & quomodo probetur. ibid. d.e
Ecclesia quando picturam Spiritus sancti susceperit. 68.a
Ecclesia non appellat Martyres deos. ibid.e
Ecclesia nascente vigebat cultus imaginum. 89.e
Ecclesia non regiis regulis gubernanda, sed patriis institutis. 101.b
Ecclesia tenet pro defunctis Catholicis oblationes fieri. 104.c.d
Ecclesia Viennensis quando in Archiepiscopatum erecta sit. 124.d
Ecclesia Dei naui comparata. 128.e
Ecclesia tantùm salua Nicææ à terræmotu remansit. 132.c
Ecclesia Dei à nullis labefactari valet. 147.e
Ecclesia Catholica Sanctorum præsidio manet præfulgens. 155.a
Ecclesia Lucensis Sarracenis ab Alphonso Rege erepta. 170.d
Ecclesia nisi tria Angelorum nomina agnoscit. 181.b. & quæ. ibid.
Ecclesia S. Siluestri in monte Soracte. 188.b
Ecclesia à Zacharia Papa in Cassinensi monasterio ædificata. 194.d.e
Ecclesia à Scaumperga Gilulphi Ducis vxore S. Petro reddita. 195.b

Ecclesia Maguntina pro Metropoli à Zacharia Papa confirmata. 203.a
Ecclesia Lateranensis pænè de nouo à Zacharia Papa restaurata. 204.e
Ecclesia ab Aistulpho vexatur. 226.d.e
Ecclesia S. Martini Traiecti à quo constructa. 236.d
Ecclesia Orientalis variis hæresibus inficitur. 240.e
Ecclesia Dei persecutionibus semper crescit. 243.c
Ecclesia Germanorum in deterius lapsa. 251.a
Ecclesia à Paulo Papa erecta. 255.b
Ecclesia quomodo Patrem & Spiritum sanctum per imagines repræsentet. 275.b
Ecclesiâ eiicere studet Constantinus Copronymus nomen Dei Genitricis. 293.e
Ecclesia à S. Bonifacio consecrata incendi nequit. 327.d
Ecclesia S. Swuiberti à Saxonibus incenditur. 344.b
Ecclesia Dorouernensis à Leone Papa ius pallij recepit. 488.d
Ecclesia S. Pauli terræmotu concutitur. 507.e. *à Leone III. Papa restauratur & variis ornamentis dotatur.* 508.a.b. & seqq.
Ecclesia prima ab Hunnis quando erecta. 479.e. 480.a
Ecclesia Osnaburgensis studio vtriusque linguæ claret. 520.a
Ecclesia Constantinopolitana à Josepho presbytero perturbata. 529.e
Ecclesia Byzantina segmentum hæreticorum vocatur. 621.b
Ecclesia qua ratione Agnum pingi permittat. 622.c
Ecclesia Onetensis ab Alfonso Casto erigitur. 428.d. *Angelico miraculo decoratur.* 429.a.b. *à Leone Papa III. Archiepiscopatu insignita.* 651.e
Ecclesia Orientalis quæ patiatur. 673.b
Ecclesia Romana duabus de causis dicitur Vniuersalis. 393.a. *numquam errauit, nec errare potest.* 694.b
Ecclesia Bremensis in Saxonia erecta. 420.a. *diplomæ à Carolo Magno assequitur.* ibid.b. *ab eodem reditibus locupletatur.* ibid.c. *termini eiusdem quò se extendant.* ibid.
Ecclesia sanguine Martyrum irrigatur. 694.c
Ecclesia Constantinopolitana virescit. 696.d
Ecclesia S. Cæciliæ à Gregorio Magno consecrata. 707.c
Ecclesia Romana semper libera ab omni hæresi. 750.e
Ecclesia Gallica à Venantio Fortunato illustrata. 753.b
Ecclesia defendi primò debet à Principe. 811.d
Ecclesia quod coërcere non valet, quomodo facere consueuit. ibid.e
Ecclesia Romana à Lothario Rege persecutionem patitur. 823.b
Ecclesia Parisiensis sedes S. Dionysij. 831.e
Ecclesia qua recondere debeat. 835.d
Ecclesia ob quam causam debeat conueniri. 836.a
in Ecclesia tantùm Missæ celebrari debent. ibid.
Ecclesia Saxonum miraculis S. Libory virescit. 850.d
Ecclesia pacem nanciscitur. 864.a
Ecclesia quarum sis occasione scindatur. 868.e
Ecclesiæ Lugdunensis consuetudo de eligendo Episcopo. 606.e
Ecclesiæ Mahometis ab Alphonso Rege in Christi nomine consecratæ in toto Regno. 123.a.
Ecclesiæ bona quomodo à raptoribus recuperanda. 4.e
Ecclesiæ Rom. rectorum patrimonij quod fuerit officium. 5.e
Ecclesiæ Rom. diaconiæ in diuersis prouinciis. ibid.
Ecclesiæ Romæ à Gregorio II. Papa restituuntur. 8.a
Ecclesiæ Frisingensis Apostolus Corbinianus. 9.a
Ecclesiæ reditus in quatuor portiones diuisus. 33.e
Ecclesiæ Dei persecutio sub Leone Isaurico. 55.e.56

Ecclesiæ Orientalis quando maxima præstantia. 56.d
Ecclesiæ Doctores sancti sunt ac Deo pleni. 66.c
Ecclesia dogmata tradere non Imperatorum sed Pontificum est. 70.c
Ecclesiæ sacra vasa Leo Isaurus aufert. 78.b
Ecclesiæ Rom. hostem publico edicto se declarat Leo Isauricus. 80.c
Ecclesiæ longa consuetudo tenenda est. 89.e
Ecclesiæ Sanctorum picturæ, à Leone Imp. dealbatæ fuerunt. 98.e
Ecclesiæ leges sancire non est Regum. 101.a.b
Ecclesiæ, bigamiam aut trigamiam concedere, indulgentia est. 104.d
Ecclesiæ duæ à S. Bonifacio extructæ. 105.a
Ecclesiæ Anglicanæ status qualis, à Beda descriptus. ibid. c.d
Ecclesiæ reditus in Sicilia à Leone Isaurico fisco addicti. 112.e
Ecclesiæ in Gallia restauratæ. 124.c.d. *à quo. ibid.*
Ecclesiæ bona à laicis obtenta. ibidem d.
Ecclesiæ Dei præpositi qualiter se habere debeant. 129.c.d
Ecclesiæ bona rapientes quomodo sint appellandi. 131.a
Ecclesiæ & monasteria terræmotu corruerunt Constantinopoli. 132.c
Ecclesiæ aliquot à Greg. III. factæ. 137.138
Ecclesiæ non spoliatæ à Carolo Martello, sed locupletatæ. 140.a
Ecclesiæ laicis regendæ dantur in Francia. 142.d.e
Ecclesiæ Rom. prædia à Constantino Copronymo donantur. 161.d
Ecclesia in fundo proprio extructa, quis rector debeat esse. 166. b
Ecclesiæ res rapiens homicida Dei deputatur. 174.d
Ecclesiæ Augustodunensis turbatus status. 206.c
Ecclesia bona pacificè reddi petit ab Aistulpho Rege Stephanus Papa. 219.d
Ecclesiæ à Longobardis incenduntur. 230.a
Ecclesiæ ab Aistulpho Rege redduntur ciuitates, & quæ. 234.e.235.a
Ecclesiæ Germanorum per S. Bonifacium dotibus auctæ. 236.a
Ecclesiæ multæ à S. V Willebrordo constructæ. ibid.c
Ecclesiæ à S. Bonifacio in Frisia extructæ. 238.d
Ecclesiæ omni ornatu spoliantur. 241.a.b
Ecclesiæres per vim in Germania auferuntur. 251.a
Ecclesiæ in Oriente & Occidente persecutio. 287.b
Ecclesiæ contumeliam vindicant Christophorus & Sergius. 295.b.c.d
Ecclesiæres Deo sunt sacratæ. 310.a. *non sunt à Regibus accipiendæ. ibid.c*
Ecclesiæ Christianorum à Sarracenis in Syria diruta. 354.c
Ecclesiæ Mindensis in Saxonia origo. 386.c. *diuersorum Sanctorum reliquiis ornatur.* 387.a
Ecclesiæ per prouincias diuisæ. 420.c
Ecclesiæ variæ à Leone Papa ornatæ. 489.a.b.& *seqq.*
Ecclesiæ S. Swiberti indulgentiæ à Leone Papa concessæ. 522. d
Ecclesiæ Osnaburgensi priuilegium à Carolo Magno concessum. 524.e
Ecclesiæ turbatio Iosephi presbyteri causa. 529.e
Ecclesiæ periclitanti succurrit Theodorus Studita. 563.c
Ecclesiæ columna vocatur Iosephus Archiepiscopus Thessalonicensis. 564.d
Ecclesiæ pax restituta Nicephoro Imp. mortuo. 580.c
Ecclesiæ Romanæ auxiliantur Franci. 80.b
à Rege Angliæ tributum perpetuum statuitur. 131.c.
eius primatus. 382.b. *eius præconia.* 585.c.
678.d. 694.a. *eius defensio Francorum Regibus propria.* 852.d. *eam contemnens Christū contemnit.* 682.a
Ecclesiæ Dei vnitas. 585.d
Ecclesiæ Ierosolymorum profanatæ. 597.a
Ecclesiæ res per Carolum Mag. benè dispositæ. 605.a
Ecclesiæ Constantinopolitanæ status. 624.b.678.e
Ecclesiæ miserandus status. 646.c.647.a
Ecclesiæ Compostellanæ fundamenta. 649.e. *eius antiquitas.* 650.c.
Ecclesiæ Hirienſis translatio Leonis Papæ III. auctoritate facta. 649.d
Ecclesiæ Emeritensis ius Compostellam à Calliſto Papa trásſlatum. 650.c
Ecclesiæ reformatio ex Ludouici Imperat. edicto & Concilio Aquisgranensi. 668.d
Ecclesiæ Rauennatensis turbatus status. 302.d.e.303.a.b.
priuilegia à Paschale Papa confirmantur. 689.e
Ecclesiæ marmoribus spoliantur. 702.a
Ecclesiæ Orientalis qualis status fuerit sub Michaëlis Balbi Imperio. 711.d
Ecclesiæ Rauennatensis Acta à Rubeo conscripta. 738.e
Ecclesiæ per Lotharium spoliatæ. 830.c
Ecclesiam Catholicam vocant Manichæi suæ conciliabula. 29.d
Ecclesiam Dei infestare desistunt Monothelitæ. 56.c
in Ecclesiam Rom. sæpè inuenti infideles Longobardi. 80.c
Ecclesiam idola suscepisse dicentes anathematizati. 90.c.d
Ecclesiam fraudare sacrilegium est. 310.b
Ecclesiam prædonis instar Theodotus pseudopatriarcha inuadit. 677.e
Ecclesiarum bona diripiens qualiter puniendus. 140.b
Ecclesiarum census quis permissus. 201.e
Ecclesiarum ornamenta vanum exposita. 248.a
Ecclesias sanctas constituunt Imperatores cum Pontificibus Synodos congregantes. 74.c
Ecclesias priuari imaginibus edicit Leo. Imp. 78. c.d
Ecclesiastica instituta conuellere non est Regum piorum. 100.e
Ecclesiastica constitutio Pastorum & Doctorum est. 101.a
Ecclesiastica bona laicis non conferenda ex decreto Caroli Magni. 423.a
pro Ecclesiastica immunitate Caroli Magni ad Pipinum Regem epistola. 512.d
Ecclesiastica non Imperatoribus sed Episcopis commissa. 730. d
Ecclesiastica potestas quomodo sit interdum penes Principes. 811. d
Ecclesiasticæ leges à Carolo Mag. colliguntur. 512.a
Ecclesiasticæ quæstiones vbi inquirendæ. 610.a
Ecclesiasticæ res restitui iubentur à Ludouico Imperatore. 830.d
Ecclesiasticarum institutionum librum Gregorius Papa II. S. Bonifacio donat. 32.b.c
Ecclesiasticarum rerum vindicem agit Pipinus Rex. 253.b
Ecclesiasticas res reddere compellitur Vuaipharius. ibid.c
Ecclesiasticas res recuperare studet Hadrianus Papa. 317.a
Ecclesiastici Annales vocantur Aceruus testimonij. 1.b
Ecclesiastici Ordines Assis non dandi. 33.d
Ecclesiastici viri ex Anglia à sancto Bonifacio euocantur. 44.a.49.b.c
Ecclesiasticis Reges non possunt imperare. 206.a.b
Ecclesiastico foro quantum Carolus Magnus detulerit. 511. b.c
Ecclesiasticorum in Francia iniquitas. 142.d
Ecclesiasticos pauperes in mensam adhiberi debere vbi statutum. 603.e
Ecclesiis pax data mortuo Haumar Duce Arabum. 27.a
Ecclesiis inferunt plurima mala Iconoclastæ. 241.b.

Ecclesiis quæ Carolus Magnus concesserit. 310.e.& *seq.*
Ecclesiis Galliæ & Germaniæ indulgentiæ concessæ à Leone Papa. 521.e.522.a
Ecclesiis quæ ornamenta contulerit Leo Papa III. 652.b
Ecgbertus Anglicanum schisma cum Scotis monachis tollit. 9.b. *Hiensibus Catholicos ritus tradit. ibid.c. quamdiu in insula Hiensi sit moratus. ibidem d. Vulfrido in Episcopatu Eboracensi succedit.* 110.e. *de sacerdote lapso, & post pœnitentiam in officium gradus restituto consulitur à sancto Bonifacio.* 111. c. *Regis Angliæ germanus.* 261.d. *Albini magister. ibid. moritur. ibid. quamdiu sederit. ibid. copiosissimam bibliothecam Eboraci reliquit.* 346.d
Eclipsis solis in exoccatione Constantini Imp. 491.b
Eddela caca per SS. Marcellinum & Petrum visum recipit. 797.c
Eddo Comes Caroli Magni testamenti ordinationi præsens. 592.d
Edicto cogitur tacere Theodorus Studita. 614.b
Edicto Michaëlis Balbi Confessores relaxantur. 712.d
Edictum Gizid Sarracenorum Principis contra imagines. 36.c.d
Edictum Leonis Isauri aduersus sacras imagines. 55. d.e. *aliud contra easdem in Occidentem missum.* 78.d
Edictum nouum Constantini Copronymi Imp. 135.e.288.c
Edictum Michaëlis Imp. contra Manichæos. 594.a
Edictum Leonis Armeni Imperat. ad Confessores missum. 614.b. *aliud quo Archimandritæ Constantinopolim vocantur.* 629.c
Edictum Ludouici Imp. Ecclesiæ secutare formatio. 668.d. *aliud de facienda expiatione peccatorum.* 801.e. *quo tempore promulgatum sit.* 805.b
Edictum Theophili Imp. ne quis, Sanctus, diceretur. 807.a. *aliud ad inquirendos Orthodoxos.* 813.e *aliud quo monachos expellit.* 818.b
Editburga Regina efficitur monialis. 131.c
S. Editij Domus culta exstructa. 463.c
Eggebardus Comes pro restitutione Ludouici Imp. laborat. 829.c
Eggobardus Caroli Magni mensæ præpositus. 343 b. *à Vasconibus cæditur. ibid.*
Egiddeo coniurationis in Ludouicum Imperatorem auctor. 671.c
Egilnardus historicus res Burchardi prosecutus. 190.e. *eum errare Auctor ostendit.* 191.a
Eginhardus in saltibus Pyrenæis ab Hispanis cæsus. 597. d
Eginhardus siue Einhardus Carolo Magno à secretis. 240.c. *fabulæ de ipso confutatæ.* 768.a. *eius lucubrationes. ibid. c. Romam ad sanctas reliquias asportandas mittit.* 769. a. *de sacris reliquiis in Gallias relatis redditur certior.* 772.c. *in solitudine basilicam ædificat. ibid.d. accusatur obstinationis per reuelationem.* 774.b. *eius cum Hilduino congressus.* 784.b. *de reliquiis sibi furto sublatis docetur.* 785.a. *obtinet reliquias ab Hilduino Abbate furto sibi sublatas. ibid.b.*
Eike monasterium sanctimonialium. 800.a, & *vbi situm. ibid.*
Electio Gregorij Papæ II. 2.a
Electio Stephani Papæ IV. 295.a.296.c
Electio Pontificis falsò Carolo Mag tribuitur. 333.d.e
Electio Nicephori Constantinopol. Patriarchæ. 529.c
Electio Leonis Armeni in Imperatorem. 600.b
Electio Paschalis Papæ qualis. 667.c
Electio Gregorij Papæ IIII. 791.d
in Electione Imperatorum numismata spargi solita. 298.d
Electionem Pontificis Impp. Catholici liberam esse voluerunt. 334.a.b
Electiones Episcoporum redditæ liberæ. 605 b
Eleemosynæ faciendæ est diebus ieiunij. 841.a. *grauiter lapsis solatia.* 45 c d
Elephantia lardi esu excitatur. 201.d
Eleutherius Priuernas Episcopus Concilio Romano sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.d
Eliab & Bezeleel opera manufacta fecerunt ex prima tribu Dan. 66.e.67.e
Elinigandus Comes Legatus Caroli magni ad Irenem Augustam. 516.d
Elipandus Archiepiscopus Toletanus. 361.e. *Nestorianam hæresim instaurare conatur. ibid. &* 362.a.& *seqq. de hæresi admonitus impœnitens perseuerat.* 433.a. *hæresim propagare satagit. ibid.b. eius subdolæ artes ad hoc perficiendum. ibid.d. in Concilio Francofordiensi detegitur Nestorianus. ibid.e. præter Nestorium omnes hæreticos execratur. ibid.* 434.a. *quid à Mahometanis didicisse credatur.* 434.a. *prædecessores suos secum idem sensisse perfidè affirmat. ibid.b.c.d. Carolum Magnum in suam sententiam pertrahere conatur.* 433.b.c. *Galliarum Episcopis litteras mittit. ibid d*
Elisæus Nouiomensis Episcopus. 194.a
Emeritensis Ecclesiæ ius Compostellam à Calliſto Papa translatum. 650.c
Emesa à Mauuia subiecta. 184.c. *ibi Christianorum Ecclesiæ à Sarracenis diruuntur.* 354.c
Encolpion, quid significet. 590.e
Encomia Irenes Imperatricis. 514 d.e
Engelpertus discipulus Alcuini. 315 c. *Caroli Magni ad Hadrianum Papam Legatus. ibidem*
in Engelheim conuentus habetur à Ludouico Imperatore. 689.d
Engilbertus Abbas Felicem Urgelitanum hæresis damnatum Romam ducit. 429.d. *fuit Caroli gener.* 430.c. *nomen vxoris & filiorum eius. ibid.* XXVIII. *annis post mortem incorruptus inuentus. ibidem. monasterium in Centulo mirifico opere decoranit. ibid. quando obierit & vbi.* 431.a. *à Carolo Magno Romam cum Capitulari aduersariorum Nicænæ Synodi secundæ mittitur.* 444.d. *Legatus Caroli Magni ad Leonem Papam III.* 485.b. *Caroli Magni testamenti ordinationi interfuit..* 592. c
Engilgarda paralytica per merita SS. Marcellini & Petri curata. 797.e.798.a
Eoba presbyter. 117.e
Eobannus presbyter S. Bonifacio amanuensis. 40.c *illi cum suis Bonifacius litteras mittit.* 123.c. *ad Zachariam Pontificem à Pipino mittitur.* 163.a. *Traiecti Episcopus à S. Bonifacio instituitur.* 238.d
Epaphroditus fictitius quidam Paulæ discipulus. 30.c
Ephesi Theodosius Imp. moritur. 6.c. *ibi crudele turpitudinis in monachos exemplum.* 311.c
Ephesius Absimari filius. 70.a. *Leonem Isaurum hæresim docuit. ibid.* Vide *Theodosius.*
Epigrammata in munera Caroli S. Petro oblata. 329.e. 330.a *alia Albini siue Alcuini Bibliis suis adiecta.* 349.b
Epigrammatum liber à V. Beda conscriptus. 106.d
Epiphania quæ ciuitas. 271.d
Epiphanio creditur legatio ad Paschalem Pap. 679.a
Epiphanius Siluæ candidæ Episcopus Conc. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 160 c. *item Synodo aduersus Aldebertum congregatæ.* 177.e.
Epiphanius presbyter Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 160.d
Epiphanius Episcopus Perusinus Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 257.b

Epiphanius Archimandrita ad Leonem Papam à Theodoro Studita legatus. 553.e. *apud eumdem ab eodem excusatur, & quare.* 557.a.b

Epiphanius Legatus benignè à Paschale Papa excipitur. 679.e

Episcopales sedes tres in Baioaria erectæ. 124.e.125.a. *à laicis in Francia conferuntur.* 142.e

Episcopatus non munus humanum, sed Spiritus sancti donum. 606.d

Episcopi aut presbyteri criminosi à mensa & familiaritatis communione non sunt arcendi. 82.b

Episcopi à Leone Isaurico hæresi infecti. 87.e

Episcopi centum & quinquaginta à Gregorio secũdo creati. 101.e

Episcopi pro Gregorio presbytero intercedunt, ne à sacerdotali ordine à Gregorio III. deponatur. 102.c.d

Episcopi ab Archiepiscopis ordinandi ad canonum statuta. 104.e

Episcopi duo vel tres conuenire debent ad Episcopum consecrandum. 104.e

Episcopi totius Italiæ in Concilio Romano à Gregorio III. adhibiti. 113.c

Episcopi multi à Leone ob imaginum cultum in exilium missi. 115.c

Episcopi Alemanniæ admonentur à Gregorio Papa vt gentilitatem deponant. 123.a.b

Episcopi in Concilio Reccaredum Regem Catholicum acclamant. 124.b

Episcopi in corrigendis populis insufficientes, Metropolitano significare debent. 128.d.e

Episcopi octoginta à Gregorio III. ordinati. 139.a

Episcopi non in omnibus ciuitatibus sunt collocandi. 146.a

Episcopi mutuas parochias inuadere non debent. 149.a. *cum mulieribus habitare vetantur.* 158.b

Episcopi qualis debeat esse vestitus. 158.c

Episcopi singulis annis Romæ se præsentare debent, & quando. ibid.

Episcopi bigamos aut viduarum maritos promouere ad sacros ordines prohibentur. 159.b

Episcopi singuli parochiæ suæ propria curare debent. 163.d.e

Episcopi extra diœcesim suam citra Metropolitani consensum nihil agere possunt. ibid.e.164.a

Episcopi Gothi Catholici Christi diuinitatem Patri consubstantialem in suis scriptis confiteri solent. 171.a

Episcopi ab Aldeberto seducuntur. 179.a

Episcopi hæretici, quos baptizarunt in nomine Trinitatis, ritè confirmari debent. 182.d

Episcopi Francorum Catholicæ vniti Ecclesiæ. 193.b

Episcopi trecenti triginta octo congregati à Constantino Copronymo pseudoconcilio interfuerunt. 221.e

Episcopi missi à Constantino Copronymo Imper. conuincere Stephanum monachum. 223.a.270.c. *Stephanum monachum conueniunt.* 223.a. *redeunt ad Imperat. victi à Stephano monacho.* 224.d.e.270.c.

Episcopi Galliæ sacras imagines defendunt. 283.a

Episcopi Constantinum laicum Papam consecrare coguntur. 286.c

Episcopi XII. Romam ad Synodum à Carolo & Carolomanno mittuntur. 299.a

Episcopi à schismatico Papa ordinati quomodo consecrandi. 300.a.b.c

Episcopi secundùm Canones viuere debent. 321.c

Episcopi quot interfuerint Nicænæ Synodo. 391.e.392.a

Episcopi verè pœnitentes in suas sedes restituuntur in Concilio Nicæno sub Tarasio. 396.e

Episcopi Illyrici in Concilio Nicæno aliis Episcopis lapsis veniam impetrant. 397.a

Episcopi à Principibus non eligendi. 407.b.c

Episcopi Italiæ quam sententiam aduersus hæreticos in Concilio Francofordiensi tulerint. 437.c

Episcopi docent Grammaticam. 518.e

Episcopi & laici Ludouici exemplo loca sancta repurant. 539.a.b

Episcopi contra Leonem Imper. sentientes ab ipso eiiciuntur. 610.e *in exilium mittuntur.* 617.b. *& qui.* ibid. *plurimi eius perfidiam secuti.* 646.b

Episcopi CCCCLXXXIII. *Concilio Lateranensi interfuerunt.* 649.e

Episcopi coniurati in Synodo depositi. 671.d

Episcopi exules à Michaële Balbo Imper. Constantinopolim vocantur. 716.a

Episcopi qui in Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuerunt. 765.b.c

Episcopi debent suspectos sacerdotes monere. 766.c

Episcopi in carcerem coniiciuntur ob imaginum cultum. 818.b

Episcopi qui sancti Anscarij consecrationi interfuerunt. 819.d

Episcopi quæ in Ludouicum Imp. 826.c. *pœnitentiam Ludouico Imp. iniungunt.* 828.a. *in Ludouicum insurgunt, & quare.* 853.a

Episcopi locum Apostolorum tenent. 835.a

Episcopi accusati ad Rom. Pontificem appellare debent. 855.a

Episcopi transferunt Regnum Lotharij in Ludouicum & Carolum. 863.c

Episcopis venationes prohibentur. 128.c

Episcopis adulteris, aut homicidis, sacerdotio fungi vetatur. 146.b.d

Episcopis à S. Bonifacio electis, Zacharias litteras confirmationis mittit. 148.d

Episcopis Comites obedire debere vbi statutum. 605.b

Episcopis commissa res Ecclesiastica non Imperatoribus. 730.b

Episcopis obedientiam promittit Ludouicus Imperator. 826.c

Episcopo viuente alius substitui non debet. 146.e

Episcoporum nomina qui decreto de coniugiis sub Gregorio Papa II. subscripserunt. 28.d

Episcoporum Frisingensium successio. 44.c

Episcoporum nomina qui Concilio contra sacras imagines præfuerunt. 73.a

Episcoporum est anathema inferre, non monachorum. 101.a

Episcoporum eligendorum diligens habenda ratio. 104.a

Episcoporum nomina qui Concilio Carolomanni interfuere. 150.b

Episcoporum lites si à vicinis Episcopis terminari non possunt, à Sede Apostolica componendæ sunt. 159.b

Episcoporum nomina qui Conc. Romano sub Zacharia Papa interfuerunt. 160.c.d

Episcoporum Concilium in Germania habetur. 171.d

Episcoporum nomina qui Concilio Rom. contra Aldebertum & Clementem interfuerunt. 177.e.178.a

Episcoporum nomina qui Ecclesiæ vniti redditi erant. 193.e.194.a

Episcoporum nominatio Pipino in Regno suo à Zacharia concessa. 206.a

Episcoporum nomina qui Constituto Pauli Papæ subscripserunt. 257.a.b

Episcoporum à pseudopontifice ordinatorum electio iterata. 300.c

Episcoporum Dingoluingæ Synodus. 321.b

Episcoporum nomina qui Concilio apud Dingoluingam interfuerunt. 322.a

Episcoporum sententiis negotium decisum vlteriùs tractari non licere sancitur. 511.b.c

Episco-

Episcoporum nomina qui Canonizationi S. Suuiberti interfuerunt. 522.c

Episcoporum nomina qui Caroli Magni testamento interfuerunt. 592.b

Episcoporum electiones liberæ redditæ. 605.b

Episcoporum contra Leonem Armenum Imp. sententiæ. 610.a

Episcoporum Synodus in qua depositi Episcopi coniurati. 671.d

Episcoporum exulum ad Michaëlem Balbum Imp. epistola. 716.b

Episcoporum cum Michaële Imp. colloquium. ibid.e

Episcoporum & presbyterorum nomina qui Conc. Rom. sub Eugenio Papa II. interfuerunt. 765.b.c.d.e

Episcoporum cura Concilij Parisiensis. 810.d

Episcoporum quale sit ministerium. 825.b

Episcoporum conuentus in Theodonis villa. 833.d

Episcoporum primus gradus in Ecclesia. 835.a

Episcoporum conuentus Aquisgrani. 863.a

Episcopatus Rauennatensium per vim inuaditur. 302.d

Episcopatum recusat S. Plato. 337.d

Episcopos & Clerum præliari oratione quàm armis melius esse. 309.d

Episcopos singulis annis parochiam suam visitare debere statuitur. 128.d

Episcopos admonendos ex Timotheo probatur. 129.e

Episcopos ignotos ante probationem ad ministerium non admittendos vbi statutum. 150.e

Episcopus Constantinopolitanus ob hæresim deponitur. 2.d

Episcopus Constantinopolitanus creatur sanctus Germanus. 3.a.15.a

Episcopus Metropolitanus quomodo honorari debeat. 163.d.e

Episcopus secundùm dignitatem suam indumentis vti iubetur. 164.a

Episcopus damnatus officium vsurpare non debet. ibid.c

Episcopus alienos clericos suscipiens, excommunicandus. 166.c

Episcopus Moguntinus homicidij reus exanclorator. 172.b

Episcopus fornicator condemnatus, respuendus. 201.e

Episcopus excommunicatus detestabilis est coram Deo & hominibus. 202.c

Episcopus imaginem Dei & Genitricis confringens laudatur, & à quibus. 222.e

Episcopus quidam Orthodoxus dignum commiserationis exemplum edit in Conc. Nicæno. 397.a

Episcopus qualis ordinandus. 407.b.766.c

Episparis in Armenia vicus. 29.e

Epistola Synodalis Ioannis Episcopi à Gregorio Papa II. reiicitur. 2.d

Epistola Gregorij II. in causa Rhemensis Ecclesiæ. 17.c. *alia ad Austrobertum Archiep. Viennensem.* 20.d *alia ad Carolum Martellum.* 32.d. *alia generalis pro S. Bonifacio.* 33.a. *alia ad Saxones.* 34.e. *alia ad S. Bonifacium.* 43.c. *alia ad S. Germanum Constantinopolit. Patriarcham.* 60.c.ad 62.d. *alia ad Vrsum Venetorum Ducem.* 64.d. *alia ad Leonem Isaurum Imp.* 65.d.e. *alia ad eumdem.* 74.b.ad 77. *alia, eaque responsoria super cõsulta S. Bonifacij.* 81.b. ad 82.e 103.d. *alia ad Serenum Foroiulienſem Episcopum.* 96.a. *alia ad Gradensem Patriarcham.* ibid.c

Epistola Bonifacij de homine ad vitam reuocato. 11.d. *alia ad sanctimoniales.* 25.b. *alia pro precibus ad Deum obtinendis.* ibid.e. *alia ad confratres suos.* 26.b. *alia ad Eadburgam.* 40.d.41.b. *alia, eaque consolatoria ad Bugganum Abbatissam.* 53.a. *alia ad eamdem de profectione Romana.* 53.e. 54.a.b. *alia ad Danielem Angliæ Episcopum.* 82.e.83.a. *alia ad Cuthbertum Abbatem.* 110.c.d. *alia ad Ecgbertum.* 111.a.b.c.d. *alia ad Nothelmum Archiepiscopum Doroverneſ.* 116.b.c.d. *alia ad Pechthelmum Episcopum.* 117.a. *alia ad Duddonem Abbatem.* ibid.d. *alia ad suos.* 123.c. *alia ad Cuthbertum Archiepiscopum.* 127.e. ad 131.b

item alia ad Zachariam Papam. 142.a. ad 144.a. *alia ad Regibertum Præfectum.* 144.b. *alia ad Pipinum Regem Francorum.* 162.e.163.a. *alia ad Athelbaldum Regem Anglorum.* 172.d.ad 175.d. *alia ad Hecbertum.* 176.a.b.c.d. *alia ad Herefridum presbyterum.* 176.c.177.a.b. *alia ad Zachariam Papam.* 178.c.d.199.d. ad 200.c. *alia ad Stephanum Papam III.* 210.b.c.d. *alia eiusdem ad eumdem.* 236.b. ad 237.a. *alia ad Fulradum.* 237.b.c

Epistolæ variæ variorum ad S. Bonifacium. Bugge ad illum. 14.d. *alia eiusdem ad eumdem.* 54.c.d.e. *alia Cangyth & Bugge simul ad eumdem.* 51.b.c. *Caroli Martelli ad eumdem.* 38.a.b. *alia Anglorum ad eumdem.* 41.c. *alia Aelbualdi ad eumdem.* 41.e. *Sigebaldi ad eumdem.* 42.b. *alia Hildeberti Regis Cantiæ ad eumdem.* 50.a. *Danielis ad eumdem.* 39.a. 84.a. *alia ad eumdem scripta ab aliquo ex clero Romano.* 149.c.d.e.203.d. *alia Secretarij Zachariæ Papæ ad eumdem.* 183.c.ad 184.a. *alia Pipini Regis ad eumdem.* 235.c

Epistola Gregorij III. de bonis Ecclesiæ Gradensis. 97.a.b. *alia ad S. Bonifacium.* 103.d.vsque 105.a. *alia data S. Bonifacio redeunti in Germaniam.* 122.a. *alia eidem redeunti data.* ibid. b.c. *alia ad Episcopos Baioariæ & Alemaniæ.* 122.e.123.a.b. *alia ad S. Bonifacium de rebus ab ipso in Baioaria gestis.* 125.126.a.b. *alia ad Carolum Martellum.* 126.d.e. *alia ad eumdem.* 132.c.d e.134.a.b.c. *epistolarum liber ab illo conscriptus non extat.* 139.a

Epistola Zachariæ Papæ ad S. Bonifacium. 200.b. ad 202.c. *alia ad eumdem.* 145.d. ad 148.d. *alia de confirmatione trium Episcoporum à S. Bonifacio electorum.* 148.d 149.a.b. *alia de confirmatione Synodi sub Carolomanno.* 151.d.e.152.a.b. *alia ad S. Bonifacium.* 154.e.155.a.b.c.d. *alia ad eumdem.* 154.c. 115.a.b.c.d. *alia ad eumdem.* 162.b. *alia ad Pipinum & Episcopos.* 163.b. ad 168.b. *alia ad S. Bonifacium de canonibus obseruandis.* 168.b.c.d. *alia ad eumdem.* 181.e.ad 183.c. *alia ad eumdem.* 191.c.d. ad 193.e. *item alia.* 202.e.203.b. *alia ad Episcopos Catholicæ vnionis.* 194.b.c.d

Epistola Stephani Papæ III. ad Proculum Episc. Viennensem. 210.e. *alia ad Pipinum cùm Aistulphus fœdus fregit.* 227.a.ad 229.a. *alia ad eumdem tempore obsidionis Vrbis.* 229.c. ad 231.d. *alia ad eumdem & filios.* 231.d.ad 233.e

Epistola Pauli Papæ ad Carolum Regem pro Eccles. Viennens. 249.e. *alia pro immunitate monasterij sancti Hilarij.* 250.b.c.d. *aliæ ad Pipinum Regem interierunt.* 283.d.e

Epistola Stephani Papæ IIII. ad Reges Franciæ. 305.d. ad 307.e. *argumenta epistolarum eius.* 314.b.c

Epistola Albini siue Alcuini ad Hadrianum Papam. 315.c. *alia ad Scotos de faciendo Sacerdoti confessione.* 359.c. *alia eiusdem ad Leonem III. Papam.* 485.c

Epistola S. Ludgeri ad Nixfridum. 343.d.vsque 345.e

Epistola Elipandi Episc. Toletani ad Fidelem. 362.c

Epistola Constantini & Irenes Impp. ad Hadrianum Papam de creatione & consecratione Tarasij. 368.d. *eorumdem exhortatoria ad Synodum II. Nicænam.* 394.c

Epistola Hadriani Papæ ad eosdem Impp. 372.e. *eiusdem ad Tarasium Patriarcham Constantinop.* 380.d.

eius-

eiusdem ad Bertericum Archiepiscopum Viennensem. 416.*e.*
*Epistola Tarasij Patriarchæ Constant. ad alios Patriarchas.*369.*e. Patriarcharum ad Tarasium.* 383.*d.e. alia Tarasij ad Hadrianum Papam.* 408.*a*
Epistola Gregorij Papæ VII. ad Legatos Apostolicos in Galliis. 359.*e.* 524.*c.*
Epistola Leonis Papæ III. ad Regem Merciorum. 487.*e*
Epistola Kenulphi Regis ad Leonem Pap. III. 486.*c*
Epistola S. Germani ad Constantinum Nicoliæ Episcopum. 87.*b*
Epistola S. Germani ad Ioannem Archiepiscopum Synnados. ibid.d.
Epistola Leonis Isaurici ad Sarracenorum Regem ficta, nomine Ioannis Damasceni. 92.*e.*93.*a*
*Epistola de transitu Bedæ.*118.109.*a.b. mendum continere auctor ostendit.* 109.*c.d.*
*Epistola Petri Oldradi ad Carolum Magnum.*5.*e.*46.*b.c. alia Albini Flacci ad eumdem.* 347.*a.b.c.d*
Epistola Caroli Magni ad Hadrianum Papam. 315.*c ad Albinum.* 347.*e. ad Elipandum.* 438.*a. vsque ad* 442.*b. ad Pipinum Regem filium pro Ecclesiastica immunitate.* 512.*d.e. alia ad Leonem Papam III. à Smaragdo scripta.* 566.*d*
Epistola Iosephi Thessalonicensis Archiepiscopi ad Sumeonem. 544.*e*
Epistola Episcoporum exulum ad Michaëlem Balbum Imperatorem. 716.*b*
Epistola Michaëlis Imperatoris ad Ludouicum Imperatorem. 739.*c*
Epistola Collatorũ nomine Pontificis Romani. 749.*e.*750.*a*
*Epistola quam Aldebertus Domum nostri Iesu Christi esse dicebat.*180*b.c. ad varia loca missa. ibid.c*
Epistola Synodalis trium Patriarcharum de recto imaginum cultu. 301.*b.c*
Epistola Nicephori Constantinopolitani Archiepiscopi ad Leonem Papam. 582.*d*
Epistola Hincmari ad Carolum Magnum. 605.*c*
Epistola Theodori Studitæ ad Stephanum Constãtino Imp. à secretis. 478.*a.b. alia ad Nicephorum consobrinum suum. ibid.e. alia ad S. Platonem.* 481.*b. ad* 482.*d. libri epistolarum eius quinque sunt.* 495.*b. alia ad Irenem Augustã.*513.*e. alia ad Nicephorum Imperat. de successore Episcopo eligendo.* 528.*b. alia ad Nicephorum Episcopum Constantinop.* 531.*c. alia ad suos de communione Iosepho œconomo denegata.* 539.*e.*540.*a. alia ad Theoctistum.* 541.*e. alia ad Simeonem monachum nomine S. Platonis inclusi.*543.*c. alia ad Basilium Abbatem Romæ existentem.* 547.*b. alia ad Nicolaum Chartularium.* 550.*c. alia ad Leonem Papam.* 554.*a. alia ad eumdem.* 555.*b. alia ad Basilium Abbatem S. Sabæ.* 557.*c. alia ad Athanasium monachum.*558.*e. ad* 562.*e. alia ad Nauclatium de Confessoribus.* 563.*e. alia ad Iosephum Archiepiscopum Thessalonicensem.* 564.*d. alia ad Antoninum Abbatem.*581.*a. alia ad Præpositos qui Leoni Imp. paruerant.* 614.*e. alia ad Nicephorum Patriarcham exulantem.* 616.*b. alia nomine Orthodoxorum ad pseudosynodum hæreticorum.*618.*b. alia ad Confessores Catechetica.* 620.*d. alia de martyrio Thadæi.* 623.*c. alia ad Iosephum Archiepiscopum Thessalonicensem.* 629.*d. alia de lapsis ad Nauclatium.*630.*a. alia ad eumdem.*638.*c. alia ad Eudocinem virginem.*640.*a. alia ad sanctimoniales.*641.*e. alia ad Mariam Imperatricem.* 642.*b. binæ aliæ ad Theophylactum Nicomediæ Episcopum.* 646.*b.c. binæ aliæ ad Theophilum Ephesinum Episcopum.* 647.*b.c. alia ad Iosephum fratrem suum Archiepiscopum Thessalonicensem.* 648.*a. alia ad Petrum Nicææ Episcopum. ibid.c. alia ad Episcopos exules.* 649.*b*
*item alia epistola Theodori Studitæ & aliorum Confessorum ad Paschalem Pap.*673.*a. alia ad Patriarcham Alexandrinum.*674.*c. alia ad Patriarcham Ierosolymorum.*675.*c. alia ad Paschalem Pap.* 678.*c. alia Catechetica ad Fratres dispersos.*680.*b. alia ad Gregoram laicum.*683.*d. alia ad Simeonem.* 684.*d. aliæ eiusdem ad Imperatorem allatæ.* 690.*a. aliæ ad dispersos fratres.*691.*c. aliæ ad Nauclatium Confessorem.*693.*e.*695.*d. alia de nece Leonis Armeni.* 711.*c. alia ad Michaëlem Balbum Imperatorem.* 712.*e. alia ad relegatos in Chersonam Episcopos.*715.*d. alia ad Nicephorum Patriarcham.* 717.*d. alia ad dispersos monachos Catechetica.*718.*b. alia ad Thomam Patriarcham Ierosolymorum.*721.*b. alia ad Leonem Sacellarium.*729.*e. alia ad Theodoram Augustam & Basilium eius filium.* 734.*b. alia ad Ioannicium.*762.*d. alia ad Theoctistum pœnitentem.* 763.*c. alia ad Ioannem Cyzicenum.* 843.*b. alia ad Michaelem Syncellum.*846.*c. de epistola eius ingens miraculum.* 764.*c*
Epistola Paschalis Papæ ad Bernardum Viennensem Archiepiscopum. 672.*b*
Epistola Collatorum aduersariorum ad Ludouicum & Lotharium Impp. 744.*e*
Epistola Ludouici Imp. ad Eugenium Pap. II. 757.*a alia ad Hilduinum Abbatem de rebus sancti Dionysij* 831.*a*
Epistola Lupi Ferrariensis Abbatis ad Ionam Aurelianensem Episcopum. 761.*c*
Epistola Synodalis Concilij Altissinensis ad Carolum Magnum. 517.*b. item è Concilio Parisiensi ad Ludouicum Imp.* 809.*d*
Epistola Agobardi Archiepiscopi Lugdunensis ad Ludouicum Imp. de diuisione Imperij Gallicani. 812.*a. alia eiusdem ad eumdem.* 821.*c.*
Epistola Theodulphi Aurelianensis Episcopi numquam cusa ad compresbyteros. 834.*d.*
Epistola Gregorij Papæ IIII. ad omnes Galliæ, Germaniæ, & Aquitaniæ Episcopos. 854.*c*
*Epistolæ Albini fragmentum de rebus Caroli Magni.*424.*b*
Epistolæ securitatis qua forma scribi soleant. 38.*a.b*
Epistolæ S. Petri aureis litteris descriptæ. 40.*c*
Epistolæ Pontificum quæsitæ à Beda. 81.*a*
Epistolæ Ioannis Damasceni aculeatæ. 91.*a*
Epistolæ S. Petri nomine, ad Pipinum Regem. 232.*a. ad* 233.*e*
Epitaphium Theodimi subdiaconi. 5.*b*
Epitaphium S. Candidæ. ibid.d
Epitaphium Theodosij Imp. pulcherrimum. 6.*c*
Epitaphium Venerabilis Bedæ. 109.*d.e*
Epitaphium S. Cæsarij Episcopi Arelatensis. 112.*a.b*
Epitaphium Luithprandi Regis Longobardorum. 169.*e.* 170.*a*
Epitaphium Richardi Regis Longobardorum. 198.*b*
Epitaphium Pipini Regis. 298.*c.*
Epitaphium Ioannis Nepesini Episcopi. 308.*b*
Epitaphium Archidiaconi Ticinensis. 330.*b*
Epitaphium Petri Ticinensis Episcopi. 330.*e*
Epitaphium Hildegardis vxoris Caroli Magni. 390.*a*
Epitaphium Hildegardis filiæ Caroli Magni. 390.*d*
Epitaphium Adeleidis filiæ Caroli Magni. 390.*e*
Epitaphium Arichisij Ducis Beneuentani. 413.*d*
Epitaphium Hadriani Papæ. 460.
Epitaphium Albini Flacci. 525.*d*
Epitaphium Adelaidis Pipini filiæ. 593.*a*
Epitaphium Rothaidis Pipini II. filiæ. ibid.b
Epitaphium Caroli Magni. 625.*c.d*
Epitaphium S. Adelhardi. 725.*e*
Epitaphium Ludouici Imp. 860.*a*
Equi silueſtris esus vitandus. 104.*c.* 201.*a*
Equi regio morbo laborantes quomodo tractandi. 201.*b*
Ercbaldus Notarius à Carolo Magno in Liguriam ad classem parandam mittitur. 513.*b*
Erchangarius Comes Caroli Magni testamenti ordinationi præsens. 592.*d*
Erconredus Cenomanensis Ecclesiæ Archidiaconus. 850.*d*
Erenualdus Episcopus. 42.*c*
*Eresburgum castrum à Carolo Mag. capitur.*320.*d. à Saxonibus destruitur.* 340.*c. à Carolo Mag. reædificatur. ibid.e. ibi capella à Leone Papa dedicatur.*499.*d. idem eamdem priuilegio munit. ibid.*
Ericus Dux Forotulienſis occiditur. 419.*e. vbi & quomodo. ibid.*
Erimbertus Frisingensis Ecclesiæ præfectus. 125.*a*
Ermenunardus cæcus visum recipit meritis SS. Marcellini & Petri. 789.*d*
S. Erminus Episcopus. 120.*b. eius diem natalem Belgium celebrat, & quando. ibid.*
Ermoldus Abbas. 830.*d*
Ermunolfus hæreticus à S. Bonifacio damnatus. 115.*c*
Ernest Abbas Concilio apud Dingolungam interfuit. 322.*a*
Erphesfurt vrbs olim Paganorum. 142.*c*
Errantes in viam reducere difficile est. 90.*b.*
*Error de Concilio Romano habito à Gregorio Papa II. sublatus.*27.*c. alius ex epistola Gregorij II. sublatus.*73.*e. alius à Theophane in numeris sublatus.* 132.*b. alius eiusdem emendatus.*273.*a. alius correctus in epistola Zachariæ Papæ ad Bonifacium.* 145.*d. alius numeri in epistola Zachariæ ad S. Bonifacium.*168.*e alius in vulgata editione Concilij Nicæni.* 398.*a.b. alius de nomine Athanasij.* 400.*d.*
Error Gnaphei hæretici. 195.*e*
Error Elipandi Episcopi Toletani. 361.*e.*362.*a. confutatur.* 362.*b. item Felicis Episcopi Vrgelitani.* 429.*e*
Error de clade Francorum in saltibus Pyrenæis continetur. 598.*a*
Error Tudensis scriptoris. 598.*e.*
Error ex ignorantia & malitia prouenit. 744.*d*
Errores circa coniugia ex Orientali decreto manarunt. 28.*c*
Errores Græcorum de Gregorij Pap. II. cognomento correcti. 77.*b*
Errores nouorum hæreticorum. 155.*d*
Errores Clementis hæretici. 179.*c.d*
Errores Theoctisti obiter relati. 763.*d.e*
Esaias hæreticus. 557.*a*
Esæ immolatitia cruce sacrata edi non possunt. 81.*e*
Esium ab Aistulpho Pont. Rom. traditum. 234.*e*
Ethelardus. Vide *Athelardus.*
Ethelbaldus Merciorum Rex. 141.*b. sceleſtissimus, à S. Bonifacio ad pœnitentiam monitus. ibid.*
Ethelspida filia Regis Arthulphi. 526.*e. maritum fugientem Romam sequitur.*527.*a. apud Papiam moritur. ibid.*
Etheluolphus Anglorum Rex, aliàs Athulphus. 131.*e. vectigal S. Petro auxit. ibid.*
Etherius Caroli Mag. Capellanus, & Notarius. 329.*c*
Etherius Episcopus Vxamensis. 361.*e. contra Hæresim ab Elipando Episc. Toletano suscitatam insurgit.* 362.*b*
Eua serpente audito mortem consecuta est. 101.*a*
Euagrius cum Didymo in Concilio Constantinopolit. damnatus. 588.*e*
Euangelia aurea in gemmis librarum XV. *à Gregorio Papa III. facta.* 137.*c*
Euangelij lumen vnde Germanis venerit. 105.*b*
Euangelij S. Ioannis partem in idioma Anglicanum Beda conuertit. 108.*d*
Euangelij codex semper à S. Bonifacio habitus. 239.*d*
Euangelij prædicationem vnde Hispania acceperit. 650.*c*
Euangelio nascente simul natus imaginum cultus. 612.*d*
Euangelium Anglis ab Aidano prædicatur. 9.*d*
Euangelium aliud præter id quod Ecclesia ab Apostolis, Patribus & Conciliis accepit, nullum audiendum. 101.*a*
Euangelium secundùm Thomam à Manichæis conscriptum. ibid.b
Euangelium per vniuersum orbem litteris propagatum. ibid.
Euangelium prædicare Bonifacius ab Ecclesia Rom. missus. 105.*b*
Euangelium Veneti à S. Marco acceperunt. 701.*c*
Euangelium Danis prædicat Ebbo Rhemensis Episcopus. 729.*c*
Euangelium in Galliis primus prædicauit S. Dionysius Areopagita. 732.*c*
Eucharistia leprosis fidelibus dari potest. 82.*a. presbyteris criminosis morituris concedi potest.* 84.*d. sumptio eius parricidis prohibetur.*104.*e. & quando permittatur. ibid. Pontifices peregrinantes præcedere solent.* 213.*a. à Longobardis in quotidiana vasa conuertitur.* 230.*a. ab iisdem cibi instar comeditur. ibid. verè est corpus Christi, non imago.*402.*e quando sumenda.* 841.*b. ad eam accedens qualiter debeat esse paratus. ibid.*
S. Eucherius Aurelianensium Episcopus. 49.*a.* 112.*b.* 140.*a. in exilium à Carolo Martello missus, & quare.* 49.*a.*112.*b.c. eius de Carolo Martello apud inferos visio historia.*140.*b.c.d. decennio ante Carolum Martellum obiit.* 141.*a*
S. Eucherius alius Lugdunensium Episcopus. 607.*a. ex nobilissimo Senatorum genere ortus. ibidem*
Eucratia mater Tarasij Episc. Constantinop. 366.*c*
Eudæmon Episcopus Lampsacenus à Leone Isaurico in exilium missus ibidem moritur. 118.*e.*145.*a*
*Eudo Aquitaniæ Dux.*48.*d. in Sarracenorum castra irruit. ibid.e. in Gallias Sarracenos vocat. ibid.d. Carolo Martello aduersatur.*27.*b.*28.*d. à Carolo Martello vincitur.* 48.*e*
Eudocinæ Virgo Theodorum Studitam in carcere cibis alit. 640.*a*
Eudoxia quæ & Eudocia tertia Copronymi Imp. vxor. 288.*b. Imperatrix creatur.* 298.*c*
Eudoxius Leonis IIII Imp. frater. 339.*e. creatur Nobilissimus. ibid. linguæ priuatur.* 424.*c*
Euelid Arabum Rex Christianos in Oriente occidit. 136.*d.e. quando mortuus.* 144.*e*
Eugenius II. Pontifex Maximus creatur. 737.*e. Lotharium Imper. Romam missum honorificè excipit.* 738.*b. suorum prædecessorum inhæsit vestigiis.* 758.*d.e. Concilium Romæ celebrat.* 765.*a. eius Legatio ad Ludouicum Imp.*767.*d. eius responsio ad Consultationem Bernardi Archiepiscopi Viennensis.* 783.*d. obitus illius.*790.*d. quamdiu sederit. ibid.*
Eugubium ab Aistulpho Rom. Pont. traditum. 234.*e*
S. Eulogius cuius temporis scriptor sit. 722.*a*
Euphemia Theodori Studitæ auia pestè mortua. 185.*b*
*S. Euphemiæ reliquiæ in mare cum loculo à Copronymo proiiciuntur.*277.*d. illæsæ conseruantur. ibid. in templum à Copronymo destructum ab Irene repurgatum referuntur. ibid.d.*483.*c. translatæ fuerunt quò & quando.*277.*e. comburi non potuerunt.* 278.*a.b. quale vnguentum ex se dederint. ibid.c. à sororibus & filiabus Copronymi clanculum adorantur. ibid.d. proiectæ in mare reperiuntur.*279.*a.*483.*e. cognoscuntur esse reliquiæ.*279.*c. visiones iuxta eius reliquias inuen-*

inuentores vident.ibidem. reuelatur cuius sint reliquiæ ibid.c. nomina eorum qui reliquias inuenerunt. ibid. in Lemno cur non manserint.ibid.d.e. Lemni Episcopo apparent.ibid.e. ab Hagiomacho spernuntur. 483.d. domuncula in qua iacebat loculus ab impio quodam diruitur. ibid. d.e. manus à Niceta Patricio sublata in templo eiusdem Martyris in Sicilia reponitur.484.e. reliquiæ Constantinopolim referuntur.ibid.
Euphemius militiæ dux monialem in vxorem ducit.783.b. ob raptum sacræ virginis ad suppliciū quæsitus, in Africam fugit.789.e.790.a. aduersus Imperatorem rebellat.790.a. in Siciliam ducit Sarracenos. ibid. Imperatoris nomen assumit.ibid. capite trūcatur.ibid.c
Euphrosyna monialis.783.b. eam ducit in vxorem Michael Balbus. ibid. cogitur demum redire in monasterium. ibidem
Eusebij martyris tegumentum quando ceciderit. 205.e
Eusebius Cardinalis Constituto Pauli Papæ interfuit, & subscripsit. 257.e
Eustachius presbyter Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 160.d
Eustathius presbyter Concil. Rom. aduersus Aldebertum & Clementem interfuit. 178.a
Eustathius monachus ad Leonem Papam cum litteris à Theodoro Studita mittitur. 554.a
Eustochius Card. Constituto Pauli Papæ interfuit, & subscripsit. 257.d
Eustochius S. Praxedis Card. canonizationi S. Suuiberti interfuit. 522.c
Eustrasius Albani Episcopus obseruationem Concilij sub Stephano IIII. populo recitat. 302.a
Eustrasius præpositus lapsum suum occultè simulat.719.a. à Theodoro Studita vt ad Fidem reuertatur, admonetur. ibid.
Eustratius Constantinum Papam consecrare cogitur. 286.e
Euthymius à Theodoro Studita admonetur. 482.b. gloriosa eius confessio.564.a. quomodo liberatus. ibid.b
Euthymius Sardensis Episcopus Concilio Oecumenico Nicææ interfuit. 391.e. contra Leonem Armenum agit. 610.c. ob cultum SS. imaginum in exilium missus 806.e. à Theophilo Michaëlis Balbi filio martyrio coronatus. ibid. 813.d
Eutropius historiam Romanam scripsit. 334.e. quousque historiam suam produxerit. ibid.
Eutychianus senator fautor Leoni Armeno Imp. in hæresi. 609.e
Eutychianos Orthodoxos credendos qui affirmarint. 222.e
Eutychius martyrio coronatus. 35.c.136.e. vbi. ibid. reliquiæ eius miracula operantur. ibid.
Eutychius Patricius Eunuchus, à Gregorio Papa anathemate percutitur.79.d. ad Gregorium Papam occidendum mittitur. ibid.c. nefandum eius cum Luithprando consilium 95.c. per suos Longobardos muneribus tentat contra Gregorium Papam. ibid.e
Eutychius Exarchus mittit ad Zachariam Pontif. 157.a
Eutychius & Dioscorus in Concilio Chalcedonensi damnati. 588.e
Exactiones tyrannicæ Nicephori Imp. 565.c
Exactori tributorum prædicit mortem sanctus Ioannicius. 824.c
Examen & iudicium Crucis. 534.d
Excellentia Epistolarum Theodori Studitæ. 764.e
Excommunicationis ingens vis. 324.e
Excusatio Caroli Magni modesta apud Episcopos congregatos. 512.e. fraudulenta Sergij Manichæi. 573.b
Exemplū Caroli Magni conseruandæ Catholicæ fidei.440.e
Exercitus Sarracenorum à Carolo Martello deletur. 48.e
Exercitus Pentapolensium & Venetorum Leoni Isaurico resistit. 78.e
Exercitus Longobardorum à Pipino euertitur. 234.a
Exercitus Caroli Magni aqua viua ebulliente pascitur. 320.d
Exercitus Michaelis Balbi à Sarracenis penitus cæditur. 783.c
Exhilaratus Neapolis Dux. 79.b. Gregorium Pap. II. occidere conatur. ibidem. Campaniæ populum seducit contra eumdem. ibid. cum filio comprehensus à Romanis occiditur. ibid.
Exhortatio Impp. ad Nicænum Synodum. 394.c. Caroli Magni ad rectam fidem. 441.b
Exhortatio Theodori Studitæ ad patientiam. 681.a. eiusdem ad fratres ne consternentur ob cladem lapsorum. 624.a
Exilium S. Eucherij.49.a. monachorum sub Constantino Augusto. 71.e. Martini Papæ à Constantio Imp. ibidem. Legatorum Gregorij Papæ sub Leone Isaurico.77.d. S.Germani.98.c. Eudæmonis Episcopi Lampsaceni. 118.e. Ioannis Episcopi Gothiæ ob imaginum cultum. 119.a
Exilium S. Stephani monachi. 270.d. Constantini Patriarchæ Constantinop. 277.c. Theodori cum vxore & liberis. 291.d. Pauli diaconi. 334.d. Theodori Studitæ cum suis.477.c. 553.a.620.a. locus in quem missus.ibid. & 553.a. 620.b. Paschalis & Campuli. 506.d. Irenes Imperatricis. 516.b. Michaelis Curopalatæ Imp. cum vxore & liberis.602.b. Nicephori Patriarchæ cum suis. 615.e. Nicetæ Patricij. 617.b. Æmiliani Episcopi. ibid.c. Michaëlis Episcopi. ibidem. Mariæ Imperatricis. 642.c. Adelhardi Caroli Magni consobrini ob coniurationis suspicionem. 672.a. sub Ludouico Imp. 725.b. S. Methodij & S.Euthymij Sardij. 806.e. Theodori & Theophanis Confessorum. 845.e
Expeditio Pipini Francorum Regis in Italiam decreta. 217.e
Expeditio Caroli Magni in Hispaniam.343.a.b. alia in Saxones. 352.e
Expeditio Irenes & Constantini aduersus Sclauos. 358.c
Expeditio Nicephori Imp. in Bulgaros. 545.c
Expeditio Ludouici Imp. in Ludouicum filium. 858.b
Exules Confessores mortuo Constantino Imp. redeunt Constantinop. 490.c
Exules Archimandritæ Constantinopolim reuocātur.627.e
Exules ob scelera liberati à Stephano Papa. 665.a
Ezechiæ se comparat Leo Isauricus. 69.a
Ezechias post annos DCCC. serpentem æneum è templo eiecit. 69.a.73.e

F.

FAbula de nomine, Venerabilis. 109.e. 110.a
Fabula Græcorum de muliere spectris infantes recèns natos interficiente. 119.d
Fabula de Leone Papa III. manum sibi abscindente reiicitur. 471.a
Fabula de Einhardo Abbate confutata. 768.a
Fabulæ Turpini exploduntur. 598.e
Faciem Christi linteo expressam habuit Abgarus. 612.d
Falcones in Cantia rariores. 51.a
de Fascia anteriori Patriarcharum. 869.b
Fastarda vxor Caroli Magni. 417.c
Fauentia Pontifici Romano à Desiderio Rege Longobardorum redditur. 243.b. 245.b
Fauilas Pelagij filius. 124.a. eius obitus. ibid.
Faustus diaconus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 766.a
Fautores Leonis Armeni Imp. in hæresi. 609.a
Federicus Metius hymnos cani solitos pro restitutione sanctarum imaginum in Latinum transtulit. 870.e

S. Felicis Confessoris vita & passio à Beda conscripta. 106.c
Felix Hildebaldus Coloniensis Archiepiscopus canonizationi S.Suuiberti interfuit. 522.c
Felix Vrgelitanus Episcopus. 429.d. hæreticus conuictus in Concilio Ratisponensi damnatur. ibid.d.e Romam mittitur, ibique hæresim detestatur. ibid.430.a. Pseudoapostolus Antichristi Septimaniam inficit ibid.c. Galliam Germaniamque infelici successu tentat. ibid c.d
Femina cum presbytero habitare non debet. 836.b
Feminæ fortes in confessione. 641.d.643.d
Ferdinandus Aragonius Hispaniæ Rex. 124.b præ omnibus titulis Catholicum elegit. ibid. hereditarium Catholici titulum à Iulio II. Rom. Pont. impetrauit. ibidem
Feretri mons ab Aistulpho Pontifici Romano traditus. 234.e
Ferrariæ Ducatus à Desiderio Rege Longobard. Stephano Papæ redditur. 245.b
Ferrariensis cœnobij varia nomina. 853.d
Ferrata, teterrimus carcer Romæ, & quo loco. 297.d
S. Ferreoli ossa à Vuilecario Viennam translata. 124.c
Festa dies annua pro restitutione SS. Imaginum. 870.d
Festum omnium Sanctorum in Gallia & Germania celebrari instituitur. 847.d
Feuardentius Theologus Parisiensis. 435.b. quos S. Ildefonsi libros in lucem ediderit. ibid. eius elogium. 436.a
Fidelis Abbas in Asturia. 362.c. quid ad eum Elipandus Archiepiscopus Toletanus scripserit. ibid.
Fidelium quidam mancipia sua ad immolandum paganis venumdant. 104.e. quibus eadem est pœnitentia cum homicidis. ibid.
Fideles omnes vnum sunt in Christo. 585.d
Fidentius Episcopus Foroiuliensis. 97.e
Fidei professio Tarasij Episcopi Constantinopolitani. 370.b. alia Basilij Ancyrani Episcopi. 394.e. item Theodori Myrensis Episcopi. 395.e. alia Theodosij Amorij Episcopi. 396.a. Nicephori Episcopi Constantinopolitani. 506.a. Theodori Studitæ. 780.b
Fidei veræ breuis Confessio. 763.e
Fidem Catholicam Itali cum zelo defendunt. 63.d.e. à S. Bonifacio Saxones accipiunt. 77.b
Fidem sine vniuersali Synodo innouare impossibile est. 98.c
Fides vera vbi sit inquirenda ex sententia Caroli Magni. 439.e
Fides Occidentalium. 72.b
Fides non labefactatur, quia Romæ à quibusdam malè viuitur. 148.a
Fides Orthodoxorum quæ sit. 731.e
Filij Constantini Copronymi quando imperare cœperint. 154.e
Filij & filiæ Caroli Magni. 592.d.e
Fines Romanorum à Longobardis circumdantur. 78.b.c
Fines Bremensis Diœcesis quousque sese extendant. 420.e. 421.a
Firmani Ducatus habitatores Rom. Pontifici se tradunt. 326.e
Fisco addicit reditus Ecclesiæ Leo Imp. 112.e. 113.a
Flaccus Episcopus à Carolo Magno Romam missus, & quare. 498.d
Flaminia via. 187.e
Flaminiam portam Tiberis ingreditur. 16.c
Fœdus Leonis Isaurici cum Luithprando Rege. 95.b. 134.d
Folcardus puer contractus suffragiis SS. Marcellini & Petri sanatus. 799.d
Folericus Tungrensis Episcopus. 194.a
Folradus Missus à Pipino Romam. 190.e. Vide Fulradus. Abbas sancti Dionysij. 850.e

Fons diuinitus Theophani aperitur. 342.e
Fons post aquam datam sitientibus euanuit. ibid.d
Fontanellense cœnobium. 24.a
Foramen in sepulchris Martyrum. 278.a.b. quidque sibi velit. ibid.b
Forma litterarum securitatis. 38.a.b
Forma humana à Deo suscepta omnis dæmonum cultus extinctus est. 57.c. ab Angelis interdum assumitur. 756.d
Forma boni Præsulis præscribitur. 582.d
Forma corporis Caroli Magni. 625.e
Forma Sabbatina.462.d.e. restaurata ab Hadriano Papa.ibid. item aqua Claudia. 464.e. item aqua Virginis. 465.a
Formiæ massæ Zachariæ studio iure beati Petri acquisitæ. 205.d
Formula qua solent Rom. Pontifices nouas sedes confirmare. 149.a
Fornicatio spiritualis grauior est ceteris peccatis. 173.c.d
Fornicatoribus clericis quæ pœna statuatur in Concilio Carolomanni. 151.a.154.b
Fornicatorum aut adulterorū variæ à Saxonibus animaduersiones. 173.e
Fornicationis commendator Sergius Manichæus. 574.b
Forojulium à Carolomanno capitur. 340.b
Fortunatus Treuerorum Archiepiscopus canonizationi S.Suuiberti interfuit. 522.b
Fortunatus Gradensis Episcopus Ioanni succedit. 517.e. 518.a. pallium à Leone III. Papa accipit. 521.b. maiestatis reus. 722.b. fugit Constantinopolim. ibid.c
Forum Liuij ab Aistulpho Pontifici Rom. traditum. 234.e
Forum Pompilij Aistulphus Rom. Pontifici tradit. ibid.
Fossa monasterium Scotorum. 799.d
Fragmentum litterarum Caroli magni ad Paulum Diaconum. 335.a
Fragmentum Flori de Episcoporum electione. 606.a
Franci cum Gregorio Papa II. fœdus feriunt. 63.d. vnà cum Britannis & Bauariis S. Bonifacium Romam proficiscentem comitantur. 120.e. res sacras in suos vsus conuertunt. 124.d. per LXXX. annos Synodum tempore Carolomanni non fecerunt. 142.d. nec Archiepiscopos. ibidem. censum ad reparandas Ecclesias S. Bonifacio soluunt. 182.e
Franci Coloniam Metropolim esse petunt. 183.c. nobiles Carolomannum in monasterio inuisunt. 188.a.d. cantum Ecclesiæ per Stephanum Papam acceperunt. 215.e.216.a. castra Longobardorum penitus diripiūt. 220.a. multa spolia de Longobardis referunt. ibid. peculiares filij S. Petri. 232.c.272.d. S. Bonifacij diem natalem solemniter celebrant. 240.c. Sanctorum cultus studiosissimi. 272.d. multos Longobardorum fugientium occidunt. 326.b. vincunt Saxones. 340.d.e. item Græcos. 418.e.419.a. bello contra Hunnos & Auares mirè ditantur. 419.d.e. 485.b.c. vincunt Auares. 425.a. Septimam Synodum non recipientes sugillantur ab Anastasio Bibliothecario. 448.e. leges diuersas habent. 510.c. Hispanos ad se fugientes benè excipiunt. 633.a. Sanctorum corporum cupidissimi. 705.c. bello ciuili inter se dimicant. 862.a
Franciæ Regno consulit Zacharias Papa. 198.e 204.b. illud à Merouingis Regibus in Pipinum translatum, & à quo, & quare. ibid.
Franciæ Concilia consensu Romani Pont. habita sunt. 311.a. mos eius in reponendis corporibus Sanctorum. 775.b. Regnum eius ab vndecim diabolis vastatum. 801.a. scelera obiter relata. ibid. b. eius pro restituendo Ludouico Imp. labores. 829.c

Francorum fides & constantia in Rom. Ecclesiam. 80.b.c.
res eorum à Carolo Martello illustratæ. 115.b. *Episcopi illorum Catholicæ Ecclesiæ uniti.* 193.b. *auxilium eorum qui Pontifices petierunt.* 212.b. *Legati agunt de profectione Stephani in Gallias.* 213.b.c. *pauorum de Longobardorum copiis victoria.* 219.e.220.a. *magna gloria in subueniendis oppressis.* 230.e. *omnes gentes excellent.* 233.b. 306.a. *protector eorum S. Swuibertus.* 344.b. *Reges à Carolo Magno defensores Pontificum constituuntur.* 534.e. *clades illorum in saltibus Pyrenæis quo anno contigerit.* 597.d. *Gradensis ciuitas ipsis subiecta.* 722.c. *dominium. ibidem. quando clades ipsis ob peccata immissa.* 802.b. *fines à Bulgaris inuadantur.* 803.b. *res eorum in maximo discrimine.* 814.e. *Regibus eorum propria est defensio Rom. Ecclesiæ.* 852.d
Reges eorum plures Episcopos ducebant secum in expeditione. 862.d
Fraus Theodoti Iconoclastæ aduersus Leonem Armenum. 608.a
Fraus noua diaboli aduersus Confessores. 643.b
Freculfus Episcopus Legatus Ludouici Imp. ad Eugenium Papam II. 743.b
Fridericus Traiectensis Episcopus. 852.e. *quando martyrium consummarit. ibid.*
S. Frigdianus Lucæ basilicam habet. 198.b
Fridogisus Abbas Caroli Magni institutioni testamenti præsens. 592.c
Frisia à Normandis infestatur. 848.a. *à Normandis per Ludouicum Imp. liberatur. ibid.a.d*
Frisiæ Comitatus Arialdo Regi Danorum ab Imperatore datur. 775.d
Frisij qui, & Frisiones quem habuerint Apostolum. 18.b. *multis baptizantur.* 23.a
Frisij & Catti per Bonifacium ad Fidem Catholicam conuersi. 30.d. *S. Bonifacij ingens studium in eorum conuersione.* 210.d. *in paganismum defecerunt.* 236.b. *à Vuillebrordo conuersi ad Fidem. ibid.c. sedes eorum Episcopalis à quo, & vbi constituta. ibid. multi à S. Bonifacio baptizantur.* 239.d. *in S. Bonifacium irruunt. ibid.e. S. Bonifacium cum suis trucidant.* 239.a.b. *de diuidenda præda SS. Martyrum dissentiunt. ibid.c*
Frisij se mutuò interimunt. ibid. Sanctorum reliquias asseruant. ibid. monachismum à Ludgero Episcopo Monasterienſi docentur. 686.b
Frisingensis Ecclesiæ S. Corbinianus Apostolus. 9.a. *Episcopus eius Erimbertus.* 125.a. *eius Episcoporum successio.* 44.c
Fritzlariæ Ecclesia à S. Bonifacio erecta. 105.a. 327.d
Froila Alfonsi Hispaniarum Regis filius. 248.b. *patri in Regno succedit. ibid. eius diligentia in Ecclesiasticis statuis reformatione. ibidem. maximam ante omnes de Sarracenis victoriam reportat. ibid.c. Gallæciæ populum rebellantem superat. ibid. similiter Nauarros. ibid. de fratris nece suspectus. ibid.d. Onetum in Asturibus condidit. ibid. à patruo ant fratre occisus.* 311.b. *quot annis regnarit. ibid.*
Fuga Zachariæ Manichæi ex Armenia. 30.a. *Christianorum ad varia loca.* 241.d. *Constantini pseudopapæ.* 296.a. *Carolomanni vxoris & filiorum ad Desiderium Regem.* 317.b. *Longobardorum miraculosa.* 326.b. *alia Saxonum.* 340.d. *Regis Merciorum Romam.* 526.e. 527.a. *Christianorum ob Arabum afflictionem.* 597.a. *Michaelis Curopalatæ Imp. victi à Bulgaris.* 600.a. *Hispanorum ad Francos.* 633.a. *Fortunati Episcopi Gradensis Constantinopolim.* 722.b. *Euphemij Ducis in Africam.* 789.e
Fulcarius Episcopus Leodiensis. 218.b. *inquisitionem pro S. Swuiberti canonizatione suscipere iussus. ibidem*
Fulco Abbas Ludouici Imperatoris ad Lotharium Legatus. 848.a
Fulda S. Bonifacius vult sepeliri. 238.a. *illuc Maguntia translatus.* 239.e
Fuldense monasterium S. Saluatoris priuilegiatum. 194.e. 203.b.c. *ei facta à Carolomanno donatio, per Pipinum Regem confirmatur.* 235.b
Fuldradus Abbas S. Dionysij. 140.c
Fulgentius Ruspensis Episcopus. 46.c. *cum Transamundo Rege corpus S. Augustini transfert Ticinum. ibidem*
Fulradus cum Burchardo Episcopo Romam mittitur à Pipino. 190.e.199.a. *obuiam Stephano Papæ à Pipino missus.* 213.d. *Consiliarius Pipini Regis.* 227.e. *ciuitates ab Aistulpho recipit.* 234.d. *in auxilium Desiderij cum Francis venit.* 243.a
Furconenses Transamundo se dedunt. 126.c
Fures sacrarum rerum grauiùs puniendi. 689.e
Furserium villa. 797.b

G.

Gabala vrbs Syriæ. 386.a. *quid Sarraceno cuidam ibi acciderit. ibid.b*
Gabellum Pontifici Romano Desiderius reddit. 143.b
Gabriel Archangelus apparet Albrico. 796.b. *sancti Marcellini curator. ibid.c. S. Marcellini personam assumit. ibid.*
Galiatense monasterium sub Ecclesia Rauennatensi à Paulo Papa renouatum. 250.b.c
Gallesium castrum Transamundus Spoletanus Dux sibi vendicat. 132.e. *causa bellorum Romanis cum Spoletanis.* 133.a. *pecuniis belli finem cum Romanis fecit. ibid.*
Gallæcia à Sarracenis per Alfonsum Regem liberata. 170.d. *eius populus rebellans à Froilano Rege Hispaniarum superatus.* 248.c
S. Galli monasterium. 187.a. *eius miraculum. ibid.b.c. eius monasterium Sidonius Episcopus Constantiensis inuadit.* 252.a.b
Galli cum Romanis de cantu Ecclesiastico altercantur. 415.d. *ab Hadriano Papa interuentu Caroli Magni Cantores insignes Roma accipiunt ad correctionem cantus Gallicani. ibid.d. Romanos Antiphonarios à Gregorio Papa IV. petunt.* 817.c
Gallicani Episcopi defendunt sacras imagines. 283.a
Gallicanum Concilium de cultu imaginum. 282.e
Gallia à Sarracenis inuaditur. 48.d. *eius inuasionem signa cælestia prædixerunt.* 97.d. *vastatur. ibidem. occupatur. ibid.e. infinitis sceleribus afficitur. ibid. Narbonensis quando à Carolo Martello demicis Sarracenis liberata.* 111.e. *tributaria S. Petro.* 359.c. *eius Ecclesiis Indulgentia à Leone Papa data.* 521.e. 522.a. *peste laborat.* 700.e. *miraculis illustrata.* 752.c. *quando festum omnium Sanctorum celebrare cœperit.* 847.c. *à Normandis infestatur.* 850.a. *Episcopi eius in Ludouicum Imp. insurgunt, & quare.* 853.a
in Galliam SS. Marcellini & Petri reliquiæ deferuntur. 771.a.d
Gallia miraculis illustrata.. 794.b
Galliarum S. Dionysius primus prædicator. 752.c. *earum Ecclesiam Venantius Fortunatus Episcopus Pictauiensis illustrauit sanctitate & doctrina.* 753.c
Gallias petit Stephanus Papa ad Ludouicum Imperatorem. 664.e
Gallorum ingens aduersus Sarracenos victoria. 48.d.e. *quidam eorum imagines sacras adorari non admiserunt.* 728.c.

Ganda locus vbi nunc Gandauum vrbs. 797.a
Garinodus Dux. 245.b
Garumnam & Burdigalam Sarraceni perueniunt. 48.d
Gaspentia fluuius Germaniæ. 774.c
Gastriorum monasterium. 816.c
Gaudbertus S. Ansgarij socius. 776.b
Gaudentius Perusinus Episcopus Concil. Rom. interfuit. 160.c
Gaudentius Presbyter Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. ibid.d
Gaudiosus Bladerus Episcopus Constituto Zachariæ Pap. interfuit. ibid.c
Gaudium est impiis de morte iusti. 291.a
Geismer locus apud Cattos. 38.d
Gellonem feminam, spectris interfeciſſe infantes Græcorum fabula. 119.d
Gemminus Paulus Arelatensium Præsul. 112.b
Gemmulus diaconus cum Stephano III. in Gallias proficiscitur. 213.c
Gemmulus subdiaconus ad Desiderium à Stephano Papa IIII. legatus. 305.b
Genebaudus Laudensis Episcopus. 194.a
Gennadius Scholarius de Gregorij cognomento errorem soluit. 77.c
Patriarcha Constantinopolitanus. 673.e
Generatio Alfonsi Hispanorũ Regis ex Gothorũ Rege. 123.e
Genesius Manichæus in Armenia. 29.b.
Gentilium conuersio per S. Bonifacium facta. 22.c.d. *eorum superstitionem S. Bonifacius euertit.* 38.d. *de eorum conuersione S. Bonifacius Gregorio Papam II. docet.* 43.b
S. Georgij Martyris caput inuentum. 205.b
Georgij Ordinatoris Constantini pseudopapæ infelix exitus. 286.e
Georgij presbyteri duo Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuerunt. 765.c
Georgij Veneti libellus de sancti Marcellini miraculis. 788.c
Georgius presbyter Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit, 160.d
Georgius Melitenus Confessor sub Leone Isaurico. 118.e
Georgius Episcopus Ostiensis cum Stephano Papa in Gallias proficiscitur. 213.c
Georgius presbyter cum Stephano Papa in Gallias proficiscitur. ibid.
Georgius Cyprius anathemate ab hæreticis percutitur. 220.e.225.b. *quis & cuius vrbis Episcopus fuerit, ignoratur. ibid.c*
Georgius Syncletus à Constantino Copronymo ad decipiendam Stephanum monachum inducitur. 268.b.c. *se confert ad Stephanũ. ibid.c. artes eius ad fallendũ compositæ. ibid.d e. factus monachus.* 268.e.269.a. *vestibus monasticis exuitur.* 269.d. *militari veste induitur.* 270.a
Georgius Episcopus Prænestinus. 286.d. *Constantinum in Pontificem consecrare cogitur. ibid.*
Georgius Pater Tarasij Episc. Constantinop. 366.c
Geppano à S. Bonifacio litteræ missæ. 123.c
Gerbaldus Episcopus Leodiensis. 521.e. *canonizationi S. Swuiberti interfuit.* 522.c
Gerbrich sanctimonialis Bernhardi Comitis Hispaniæ soror. 830.c. *in dolio vinacio clauditur. ibid. in Ararim proiicitur. ibid.*
Gerholtus Comes Legatus Leonis Papæ III. ad Ludouicum Imp. 627.d
Germani vnde lumen Euangelij acceperint. 105.b *à Gregorio Papa III. à Paganorum cultu abstinere moniti.* 122.d. *eorum Ecclesias dotibus auxit S. Bonifacius.* 236.a. *Ecclesia illorum in deterius lapsa.* 251.a.
Germaniæ Apostolus & Martyr S. Bonifacius. 11.d. *cuius*

rum eius Gregorius Papa II. Bonifacio commisit. 21.e. *à Britonibus hæresi infecta.* 120.a. *eius Metropolis Moguntia constituitur.* 172.c. 202.e. *gentes illius à S. Bonifacio conuersæ omnes ei subiectæ.* 202.e.203.a. *pseudosynodus.* 251.a *populi illius Ludouici Imp. restitutionem solicitant.* 829.c. *quando omnium Sanctorum festum susceperint.* 847.c. *eius Episcopi in Ludouicum Imper. insurgunt, & quare.* 853.a
S. Germanus Parisiensis Episcopus. 218.c. *eius translatio. ibid. membra eius quo translata. ibid. cc. annos in S. Symphoriani templo iacuit. ibid.*
S. Germanus quando in Episcopum electus. 2.e. *quamdiu sederit in Episcopatu. ibid. à Cyzico Constantinopolim translatus.* 3.a. *eligitur Episcopus Constantinopol. ibidem. eunuchus à Constantino Pogonato Imp. factus. ibid.b. eius sanctitas. ibid. Stephanum in vtero matris benedicit. ibid.c. igneam flammam visus emittere in benedictione Stephani Iunioris. ibid. Leonem Isauricum coronat.* 6.e. *Gregorium Papam de Leonis Imp. fide docet.* 7.a. *Constantinum Copronymum baptizat.* 26.d. *Copronymum Augustum coronat.* 27.a. *Leoni Isaurico non consentit in abolitione imaginum.* 56.b. *ab eodem pellitur, & quare. ibid. Imperatorem intrepidè reprehendit impietatis.* 57.c. *pro Christi imagine sanguinem fundere paratus. ibid.e. ab Imperatore blandiitis tentatus.* 58.a. *quid in Imperatorem. ibid.b. eo electo quid mulieres Orthodoxæ.* 59.e. *Gregorium Papam docet de hæresi recèns obortâ.* 60.b. *à Gregorio II. laudatur. ibid.c.d.e.* 62.b. *vir multi laboris & diligentiæ vsque ad extremam senectutem.* 70.a. *à Leone Isaurico idololatriæ accusatur.* 86.e. *cur non statim Constantinopoli electus sit.* 86.e.87.a. *reprehendit deficientes ab Imperatore. ibid. quanti apud Latinos factus sit. ibid. eius epistola recitata in Concilio Nicæno posteriori.* 87.a. *scribit ad Constantinum Nacoliæ Episcopum. ibid.b. item ad Ioannem Archiepiscopum Synnados. ibid.d. eius cum Theophilo lapso congressus.* 88.a.b. *pro Imperatoribus hæreticis orari præcipit.* 89.c. *anathematismi eius recitati.* 90.c. *primus coryphæus contra Orientis Iconoclastas. ibid.d. futurorum præscius.* 92.b. *abdicatio eius.* 98.a.b. *tentatur rursus ab Imperatore vt subscribat contra imagines. ibid. renuens subscribere è throno deponitur. ibid. ipsi Anastasius Syncellus hæreticus substituitur. ibid.b. vbi post depositionem Patriarchatus quietè vixerit. ibid. quot annis summo sacerdotio functus sit. ibid.a. absque vniuersali Concilio Fidem innouare recusat. ibidem. cæsus à militibus è throno exturbatur.* 99.c.d. *monasticum vitæ genus suscipit. ibid.d. Constantinopolitanæ Ecclesiæ propugnaculum. ibid. Orientalis Ecclesiæ lucerna ardens. ibid. lucubrationes eius quæ supersunt. ibid.e. à Photio citatur.* 100.a. *expositio fidei eius à Ioanne Cyparissiota citata. ibidem. eius memoria in Menologio Basilij Imp. ibid. ex Palæstina monasterio Stephanum Abbatem Constantinopolim ad curam monachorum vocauit. ibid.a. Ioannem Episcopum à Gothis electum in Iberiam mittit, ne hæreticorum contagio pollueretur. ibid.b. à Constantino Copronymo Imp. anathematizatur.* 220.e.222.c.225.b. *Ignorum cultor appellatus.* 222.c. *breuis vitæ eius narratio.* 225.b. *quo anno Constantinopolitanam sedem acceperit.* 291.a.b.
Germanus Comes à Carolo Magno Romam missus, & quare. 498.d
Germanus Auximanus Episcopus Concil. Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.d
Germanus cæcus à SS. Marcellino & Petro curatus. 798.a
Geroldus Geruilonis pater. 172.a. *idem Moguntinus Episcopus. ibid. à Carolomanno in Thuringiam cum*

exercitu mittitur. ibid. in conflictu à Saxonibus cæditur. ibid.
Gerollus Baioariæ Præfectus interficitur. 419.e. à quo, nescitur. ibid.
Gerontocomium Romæ vbi situm sit. 7.b. à Gregorio Papa II. institutum. ibidem
Gersilio Moguntinæ sedis Antistes à Carolomanno contra Saxones adductus. 172.a. deponitur. ibid.b. eius causa. ibid. patri succedit, & quare. ibid.a. de patris sui occisore inquirit. ibid. patris occisorem interficit. ibidem b
Gerrada anus cæca visum recipit à SS. Marcellino & Petro. 788.e
Getholtus Comes Caroli magni testamenti ordinationi præsens. 592.d
Geuuliobus seductor falso Episcopi honore. 183.b
Gherardus Comes. 206.b
Ghysila soror Caroli & Corolomanni. 306.307.c
Gibberosus & dentibus vexatus à SS. Marcellini & Petri reliquiis sanatur. 788.d
Gildeprandus Dux Spoletinus ab Hadriano Papa constituitur. 326.d.e
Gildinaldus Archiepiscopus Leoni papæ obuiam à Carolo Magno mittitur. 497.d
Gilulphus Luithprandi nepos post Gotscalcum Beneventi Dux. 195.a. eius maxima liberalitas in S. Benedicti monasterium. ibid.
Gisalbertus pauper gibbosus. 794.e. virtute SS. Marcellini & Petri sanatur. 795.a
Gisleмarus sancti Ansgarij in conuersione Danorum socius. 776.d.e
Gizid Sarracenorum Principis contra imagines Sanctorum edictum. 35.e. Vmaro in Regno successor. 36.b. eius obitus. ibid.e. eo mortuo, imagines restituuntur. 36.e
Gizid alius Euclido subrogatus. 145.a
Glacies prodigiosa. 271.e
Gloria maior Ecclesiæ quàm Synagogæ. 503.c.d
Glycas leniter notatus. 336.c
Glyceriæ reliquiæ vbi sint. 279.c. socia martyrij S. Euphemiæ. ibid.e. eius apparitio. ibid.
Gnaphæus hæreticus. 195.d. illius error. ibid.e
Gobelinus rerum gestarum Paderburnæ scriptor. 342.e
Gocellinus filius Bartoldi domini de Geinbergem. 523.a. submergitur in Rheno. ibidem. Rheno extrahitur. ibid.c. precibus S. Suuiberti vitæ restituitur. ibid. clerici tonsuram accipit. ibid.e. nomen S. Suuiberti assumit. ibidem
Godalscacius pseudoapostolus in Germania. 168.d
Godemundus Tusculanensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.c
Godolaus Thuringus Confessor. 34.a
Goiacum villa. 797.d
Gorgonij Martyris corpus vbi sit. 272.d.e
Gothi exadunt Sarracenos. 10.a. trans Pontum Euxinum incolentes, Episcopum à se electum, ad S. Germanum Constantinopolim mittunt vt consecraretur. 100.b
Gothi Catholicam Fidem à Reccaredo Rege Hispanorum acceperunt. 124.b. Basilicæ S. Petri extra muros pepercerunt. 126.d. Episcopi eorum Catholici Christi diuinitatem Patri consubstantialem in scriptis suis profiteri solent. 171.a
Gothiæ accliue ab Iconoclastis liberum. 241.e
Gotscalcus Beneuenti Dux. 195.a
Gozbertus in insula S. Othmarum custodit. 251.e
Gracilis tribunus quæ passus. 279.b
Graculum comedere Christianus prohibetur. 201.a
Gradensis ciuitas Francis olim subiecta. 722.c
Græca lingua Psalmos cani vbi voluerit Paulus Papa. 258.c
Græci schismatici Gregorio Papæ II. tumultum Imperij Occidentalis adscribunt. 64.a
Græci commemorationem Æmiliani, Theophili, Procopij, & Basilij celebrant. 102.e.103.a. Theophylacti commemorationem faciunt, & quando. 115.a. Michaelis Synnadorum Metropolitæ natalem diem celebrant, & quando. ibid.b. Pauli & Theostericti anniuersarium colunt. 115.e. vti & Theophili. ibid. SS. Martyrum Hippatij Episcopi & Andreæ presbyteri commemorationem agunt. 118.b. Gregorij Limniotæ commemorationem quando celebrant. ibid.b. terremotus Constantinopolitani memoriam celebrant in Menologio. 132.c. à Paulo Stephani Papæ fratre in Ecclesia S. Dionysij constituti. 220.c. quomodo abusum tituli Oecumenici excusauerint. 391.d. errorem emendant. ibid.e. nomen Oecumenici detestantur etiam in Rom. Pontifice. ibidem 393.a. in antiquum errorem relapsi. ibid.c. S. Philareti Misericordis memoriam annuè recolunt, & quando. 418.c. à Longobardis & Francis fugantur & caduntur. ibid.e. 419.a
Græcè Patres de S. Dionysio quæ scripserint. 832.b
Græcorum errores de Gregorij cognomento correcti. 77.b. eorum cum Latinis scriptoribus de Gregorij II. Papæ conatu contra Leonem Isauricum dissensio. 80.a. fabula de Gellone muliere, quæ spectris infantes accedens eos necabat. 119.d. schisma illorum de processione Spiritus sancti vnde ortum. 283.b. eorum monasterium Romæ à Paschali Papa extructum. 682.b
Grando ignea in Sarracenos. 18.d
Graphio quis dicatur. 150.e. & quid sit. 151.a
Gratianus Nouariensis Ecclesiæ præsul. 47.d. Luithprando ad vota facienda pro transportatione corporis S. Augustini auctor. ibid.
Gratianus Abbas Cassinensis monasterij. 217.d. cur Carolomannum ad fratrem abire induxerit. ibid.e
Gratianus Episcopus Velitrensis Constituto Pauli Papæ interfuit, & subscripsit. 257.a
Gratianus Decretorū collector reprehensus, & in quo. 333.a
Gratiæ Deo in persecutione agendæ. 282.a.b
Gratiosus Sutrinus Episcopus Canc. Zachariæ Papæ interfuit. 160.c
Gratiosus Villeternus Anconitanus Episcopus Conc. Rom. Zachariæ Papæ interfuit. ibid.d
Gratiosus Velitris sacerdos Conc. Rom. aduersus Aldebertum & Clementem interfuit. 177.e
Gratiosus Chartularius. 295.e. Totonem interficit. ibid. & 296.a. Philippum presbyterum malè electum expellit. 296.b
Gratiosus Nepesinus Episcopus Rom. Conc. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.d
Gregoras laicus Confessor. 683.d
Gregorius Magnus Dialogus cognominatur. 73.b. ex Græcis auctoribus probatur. ibid. quando mortuus sit. ibid. Ecclesiam S. Cæciliæ consecrauit. 707.c. Ergà S. Andream Apostolum studiosissimus. ibid. eius translatio. 793.a. indumenta eius in sepulchro reperta. ibid.b. de illius cingulo. ibid.c. an regulam S. Benedicti seruarit. ibid. Oratorium eius quibus reliquiis sit ornatum à Gregorio IIII. ibid.d. cultor imaginis S. Crucis. 454.d
Gregorius II. Papa creatur. 2.a. quàmdiu sederit. ibid. eius vitam descripsit Anastasius Bibliothecarius. ibid.b. quibus parentibus ortus. ibid.c. quorum Imperatorum temporibus sederit. ibid. virtutes eius ibidem. à Sergio Papa nutritus. ibid. Ioannē Constantinopolitanū Episc. eiusque epistolam eripere recusat. ibid. eumdem deponi curat. ibid. Michaelem Apocrisarium presbyterum Constantinop. misit. ibid.e. calcarias decoqui iussit. 4.b. castrum Cumanum inuasum à Longobardis sibi restitui tentat. ibid. Neapolitanis LXX. libras auri persolui, & quare. ib.d. imagines Leonis Imp. honorificè suscepit. 7.a. eius diligentia in restituendis monasteriis. ibid.b. Gerontocomium construit. ibidem. desertum Andreæ Apostoli monasterium restituit. ibid. Bonifacio Germanæ Apostolatum committit. 8.b. 21.d. Basilicas Romæ restituit. 8.a. Corbiniano pallium tribuit. 8.e.9.a. S. Agathe domum à fundamentis extruit. 16.d.e. in causa Rhemensis Ecclesiæ epistolam scribit. 17.d.e. item ad Archiepiscopum Viennensem. 20.d
item Gregorius Papa II. Concilium Romæ celebrat. 27.c. aduersus illicita coniugia constituit. ibid.d. anathemate punit clericos comam laxantes. 28.d. decretis de cōiugiis primus subscribit. ibid. Romam S. Bonifacium vocat. 31.a.b. Bonifacium Episcopum consecrat. ibid.b. Bonifacium de Symbolo Fidei scisciatur. ibid.c. Bonifacium Carolo Francorum Regi, & Germaniæ Principibus commendat. 32.c.d. Bonifacio librum institutionum Ecclesiasticarum donat. ibidem b. epistola eius S. Bonifacio data ad Carolum Martellum. ibidem c. epistola generalis pro S. Bonifacio. ibid.e. 33.a. illiteratos, bigamos, mutilos à sacris ordinibus summouet. 33.d. epistola eius ad clerum & populum pro S. Bonifacio. ibid. c.d. quando exhiberi præceperit baptismum. ibid.e. Ecclesiæ reditum in quatuor portiones diuisit. ibid.
item Gregorij Papæ II. epistola ad Thuringos Confessores. 34.a. eius ad Saxones epistola ibid.e. item ad S. Bonifacium super conuersione gentium. 43.b.c. petitionem Corbiniani recitat in Synodo. 44.b ad Germanum scribit 60.c.d. ad 62.d. eius pro salute humana perpetua apud Deum intercessio. 60.d. Concilium habet aduersus Iconoclastas. 62.d. Leonis Isaurici societates repudiat. 63.d 72.e. ipsi miors sæpiùs à pluribus intētata procurante Leone Isaur. 63.e. 64.e. 78.a.b. ad eumdem mittit epistolam dogmaticam. 64.a 73.a. pro Imperio non contra laborat. ibid.a.b. Vrso Duci Venetiarum scribit. ibid d auxilium contra Longobardos petit à Duce Venetorum. ibid. ab Orientalibus laudatus ob hæresim sublatam. 65.a. eius ad Leonem Isauricum scripta virtutem ac veritatem continent. 66.c. ad eius vsque tempora Deus Pater numquam pictus fuit. 68.a. Leonem Isaurum obtestatur vt respiscat. ibid b. quare Leoni Isaurico pepercerit. 69.c. eius tempore Iconoclastæ nondum inter hæreticos habiti. ibid.e. diu post sextam Synodum vixit. 70 b. 77.d
item Gregorius Papa II. Leoni Isauro cælestem benedictionem precatur. 72.d. cur Dialogus dictus. ibidem e. à Cedreno etiam ita vocatus. ibid contra Leonem Isauricum, vt contra hostem se armat. 78 d.e. eius salutem multi populi armis defendunt. 78.e. Paulum Exarchum anathemati subiicit. 79.a. Italorum consilium de Imperatore deligendo compescit. ibid. Romanos pro constantia hortatur. ibid.e. claues S. Petri cum vinculis Carolo Martello destinat. 80.a. Consulatum Carolo Martello assignat. ibid.b. prudens eius consilium. ibid.b.c. Bedæ literas ad rem Anglicanam spectantes mittit. 81.a.b. à S. Bonifacio super dubiis consultus. ibid.b. epistola responsoria ad dubia S. Bonifacij. ibid. ad 82.c. semper ab Iconoclastis seruatus. 86.a. Longobardorum Regem à pessimo instituto reuocat. 95.c.d. scribit ad Serenum Foroiulienſem Episcopum. 96.a. epistola eius ad Gradensem Patriarcham. ibid.c. Leonem Imperatorem per epistolas redarguit, quòd Anastasium S. Germano electo ad Episcopatum euexisset. 98.d. Anastasium Syncellum vnà cum libellis ab Episcopatu abiecit. ibid. 99.a. Romam cum tota Italia à Leonis imperio recedere facit. 98.d. Italos, & Romanos quando & quare ab Imperatore recedere voluerit. 99.a.b. Italiæ tributorū exactione Leonem Imp. prinat, & quando. ibid.b.c. eius obitus. 101.c.d.

quamdiu sederit. ibidem d. quintæ Feriæ ieiunium instituit. ibidem. parietes Oratorij circumquaque deargentauit. ibid. duodecim Apostolos argentatos in Oratorio librarum CLXXX. destinxit. ibid. cetera eius dona. ibid. quot Ordinationes habuerit. ibid. vbi sepultus sit. ibid.b. Episcopatus eius quinque dies vacauit. ibid. inter Sanctos relatus. ibid. quinam scripserit. ibid. eius scripta desiderantur. ibid. Gregorio Magno comparandus. ibid. eius obitus. 136.e. varia opera 137.a.b.c d.e. 138.a. scripta. 139.a. cum Bonifacius de quibusdam consulit. 103.c.d. alienata à monasterio dona restituit. 137.b
Gregorius Papa III. quando creatur. 101.e. eius singulares virtutes. 102.a. ab omni pop. Rom. vi ad Pontificatum electus. ibidem. ad hæresim tollendam sese conuertit ibid.b. sub quibus Imp. vixerit. ibid.c. ad Leonem Isaurum Legatum suum misit. ibid. Concilium in causa Gregorij presbyteri Legati sui congregat. ibid.d. presbyterio eum primare voluit. ibid. Gregoriū presbyterū pœnitentia ei impositā, cum prioribus literis secundo ad Leonem dirigit. ibidem e. littera eius ad Bonifacium. 103.d. ad 105.b. Bonifacio Archiepiscopo pallium est largitus. 103.d.e. agrestem caballum aut domesticum comedi vetuit. 104.c. ferinos mores ad humaniorem cultum redigere laborat. ibid. Legatus eius in Sicilia ab Imperatore detinetur, & ablatis literis in exilium mittitur. 113.a. Concilij Romæ de imaginibus colligit. ibid.b. anathemate ferit Constitutio de imaginibus aduersantes. ibid.b. iterum Commonitorium epistolam Leoni scribendam decernit. ibid. omnes Hesperiæ Episcopos Concilio isto adhibuit. 113.c. imaginum venerationem Concilio comprobauit. ibid. sacras imagines sumptuosas erexit. 113.e. Oratorium pro SS. reliquiis fecit. 114.a. trabes argento mundissimo in S. Petro vestiuit. 113.e. reliquias SS. undique collegit. 114.a. in Oratorio à se constructo collocat. ibid. in canone Missarum Oratorij quæ dicere præciperit. ibid. quæ ornamenta in suo Oratorio fecerit. ibid.b. quæ in S. Maria ad præsepe. ibid.c. scriptis & factis Leoni obnititur. ibid. Legationem tertio ad Leonem mittit. ibid d.e. quarto adhortatorias Leoni mittit. ibid.e. Vsumlum Baioariorum Episcopum consecrat. 119.b. Bonifacium Romam venientem comiter excipit. 120.d.e 123.c.d. discedentem muneribus cumulat. 121.a. epistolas etiam varias ipse dat commendatitias ad omnes Germaniæ ordines 122.a. Germanos hortatur à cultu Paganorum abstineant. ibid.d. Episcopos Alemanniæ admonet vt à gentilitate penitus abstineant. 123.a.b. Episcopos Alemanniæ hortatur vt Concilio celebrando intersint. ibid.b. per epistolam probat ea quæ S. Bonifacius in Baioaria gessit. 125.b.c.d. Carolum Martellum laudat. ibid.b.c. Bonifacium vt prædicare pergat hortatur. ibid d. iubet ei vt Synodum celebret. ibid.e. Episcopos ordines. ibidem. à Luithprando obsidetur. 126.b. ad Carolum Martellum epistolam dirigit. 126.d.e. Legatos ad eumdem mandat. 133.a. eidem claues S. Petri mittit. ibid. secundò ad eumdem scribit. ibid.c. statum Ecclesiæ S. Petri eidem exponit. ibid.c.d. petit ab eodem Legatum mitti ad explorandum Vrbis statum. 134.a. obitus eius. 136.e. Psalterium memoria tenuit. 137.a. varia eius opera. ibid.a.b.c.d e. 138.a.b. & quænā illa sint. ibid. eius breue de oblationibus & oblatis. 138.b.c
Gregorius IIII. Pontifex creatur. 791.d. vnde oriundus. ibid. eius virtutes. ibid. electus refugit onus Pontificatus. 792.c. in latibulis Ecclesiæ se abscondit. ibid. Gregorij Magni sepulchrum pietatis ergò visitare solitus. ibid.e. S. Gregorij Magni corpus transtulit.

tulit. 793. a. quæ ornamenta in S. Gregorij Magni Oratorium contulerit. ibid d. monachos in Oratorio S. Gregorij officium canere debere instituit. ibid.
S. Saturnini collapsam Ecclesiam reparat. 794. a.
quæ bona contulerit Ecclesiæ S. Marci. 805. a.
Ostiam ciuitatem mœnibus munit. 806. a. aliam ciuitatem ædificare cœpit. ibidem c. pallium S. Ansgario mittit. 819. c. Amaburgensem sedem erexit, & priuilegijs auxit. ibid. d. Roma proficiscitur in Gallias. 820. e. non excipitur à Ludouico Imp. more Regum Franciæ ibid. pacem inter filios & Ludouicum Imp. conciliare laborat. ibid. frustrà laborat pro componenda discordia. 821. a. excusatur à calumnijs ei factis. 823. a. Lotharium Imp. cur sibi offensum habuerit. ibid. decretum depositionis Ludouici Imp. rescidit. 830. b. eius auctoritate Ludouicus Imp. & Iud. th Augusta restituti. ibid. primus in Gallia & Germania festum omnium SS. celebrari præcepit. 847. c. scribit ad omnes Gallia, Germania, & Aquitaniæ Episcopos. 854. c
Gregorius ex Anglia in Germaniam à S. Bonifacio euocatur. 49 c
Gregorius Decapolitanus ciuis in fidei confessione moritur. 103. b
Gregorius Presbyter ad Leonem Imp. missus munus detrectat, ideoque à Greg. III. in Concil. Romano indicatur. 102. c. d. à Leone Imp. cum scriptis retentus, & in exilium missus. 113. a
Gregorius Limniota monachus combusto capite animam Deo reddidit. 118. b
Gregorius Orbeuetanus Episcopus Concilio Romano sub Zacharia Papa adfuit. 160. c
Gregorius Portuensis eidem præstò fuit. ibid. d. item Concilio Romano contra Aldebertum & Clementem hæreticos præsens fuit. 177. e
Gregorius presbyter cum alio eiusdem nominis eidem Zachariæ Concilio adfuit. 160. d. item Concilio aduersus Aldebertum & Clementem hæreticos. 177. e. item alius. 178. a. & alius. ibid.
Gregorius Regionarius & Nomenclator Concil. Romani. 178. b
Gregorius Episcopus Præneſtinus Constituto Pauli Papæ interfuit, & subscripsit. 257. c
Gregorius Episcopus Siluæ Candidæ Cõstituto Pauli Papæ interfuit, & subscripsit. ibid. c. obseruationem Concilij sub Stephano Papa IIII. populo recitauit. 302. a
Gregorius Cardinalis Constituto Pauli Papæ interfuit, & subscripsit. 257. d
Gregorius Archipresbyter S. R. E. Constitutum Pauli Papæ confirmauit. ibid. c
Gregorius senex quidam quæ prædicat Theophani Ysacio. 342. b.
Gregorius Logotheta Dromi in Irenem & Constantinum coniurat. 355. c
Gregorius Pisidiæ & Gregorius Pessiuntis Episcopi in Concilio Nicæno examinantur, & quare. 396. e
Gregorius Neocæsariensis Episcopus ab Iconoclastia ad Fidem Catholicam reuertitur. 397. b. causa eius excutitur. ibid. e. in sedem suam restituitur. ibid.
Gregorius Magnus comminatur Regni priuationem. 505. c. d
Gregorius Oeconomus Nicephori Imp. ad Regem Sarracenorum Legatus. 526. a
Gregorius cum Basilio incarceratus, & quare. 559. e
Gregorius Leonis Armeni filius Constantinopoli eiicitur, & castratur. 700. a
S. Gregorius Nazianzenus Basilio Leonis Armeni filio loquelam reddit. 733. e
Gregorius Velitrensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765 c
Grimoaldus Dux Theodonis Ducis Bauariæ filius. 45. a. fratris sui uxorem ducit. ibid. à Corbiniano egregiè redarguitus. ibid. b. à S. Corbiniano ad separationem incestus perducitur. ibid. c. cum uxore se ad Corbiniani pedes prosternit. ibid. reum se agnoscit. ibid. uxorem ablegat. ibid. d. ad uxorem reuertitur. ibid. ab insidiatoribus occiditur. ibid. e
Grimoaldus Legatus Luithprandi Regis obuiam Pontifici mittitur. 153. a. cum sociis Zachariæ ciuitates S. Petri reddit. ibid. d
Grimoaldus Longobardorum Rex Rothari successor. 185. c
Grimoaldus siue Grimaldus filius Archisij Ducis Beneuentani. 413. c. obses apud Carolum Magnum. ibid. patre mortuo Beneuentum reuertitur. 414. d. quæ S. Benedicto donauerit. ibid. pro Carolo Magno aduersus Græcos pugnans victor euadit. 418. e. Carolo Magno refragatur. 507. b. ab ipso puluerem in Galliis sparsum fuisse, creditum. ibidem
Grimon Abbas Corbeiensis monasterij. 80. b. cum Sigeberto ad Limina Apostolorum cum muneribus à Carolo Martello missus. ibid.
Grimon Episcopus à S. Bonifacio ordinatus. 156. a. à Zacharia PP. confirmatur. ibid.
Grisus Trebianus Episcopus Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 160. c
Grossus Senensis Episcopus Conc. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. ibid. d.
Gruusolphus Fesulensis Episcopus Concil. Rom. sub Eugenio Papa interfuit. 765. c
Guillarius Venetorum Dux. 575. b. quomodo Pipinum Regem sibi reddiderit infensum. ibidem
Guinilo Episcopus. 206. b
Gulaotes Leonis Armeni in hæresi assecla. 629. d
S. Gunmarus Confessor. 339. b. eius res gestæ à quo descriptæ. ibid.
Gundrada Pipini, Caroli Magni filij, filia. 592. e
Gundrada ancilla illuminatur virtute SS. Marcellini & Petri. 798. b
Gunderharus S. Bonifacio in Frisia comes. 238. d
Gunibaldus Ratisponæ Episcopus à S. Bonifacio institutus. 125. a
Guntardus paralyticus sanatur meritis SS. Marcellini & Petri. 789. b
Guntarius Thuringus Confessor. 34. a
Guntruda Theodonis Ducis Bauariæ filia. 80. d
Luithprando Regi nubit. ibid.
Guripertus Populoniensis Episcopus Concilio Rom sub Eugenio Papa II. interfuit. 765. c
Gymnasium litteraturæ erat Venet. Bedæ monasterium. 109. e

H.

HAbdallas Sarracenorum Rex monachos & inclusos sub tributis redigit. 247. e. 248. a. Ecclesiarum ornamenta vendi patitur. 248. a. in magos Persas animaduertit. 250. a. Christianos persequitur. 282. d. Cruces Ecclesiarum aufert. ibid. nocturnas vigilias, & litteras discere prohibet. ibid. quo anno mortuus sit. ibid. 338. b. Christianos manibus inscribi promulgauit edicto, & quare. 323. e. Ierosolymam venit religionis ergò. ibid.
Habdallas alius Dux Sarracenorum à fratre pulsus ad Carolum Magnum confugit. 493. c.
Habdarraghman Rex Sarracenorum in Hispania regnare incipit. 722. a
Habdimelech Dux Sarracenorum Romanis infestissimus. 493. e
Hadabolda Colonienſis Archiepiscopus. 687. a
Hadelhartus Pipini curam à Carolo Magno gerere commendatur. 535. d
Hadrianus Papa Carolo Magno imagines Sanctorum mittit, & quas. 63. c testimonia eius de Synodo sub Stephano IIII. 283. b. 301. a
Hadrianus Papa creatur. 313. c. vita eius inuenilis quàm præclara fuerit. ibid. c. d. virtutes eius. ibid. e. Ioannem Aquileiensem Episcopum censuris Ecclesiasticis deterret. 315. b. iudices Romanos in exilium missos reuocat. 316. b. Legatos ad Desiderium mittit pro fide sibi præstanda. ibid. d. pro recuperandis ciuitatibus Exarchatus agit. 317. a. Paulum Cubicularium in custodia detineri iubet, & quare. ibid. c. de cæde Sergij sedulò inquirit. ibidem d. Sergij corpus honorificè sepeliri iubet. 318. b. exilium Paulo Sergij cædis reo decernit. ibid. c. de eo saluādo eius consilium. 319. a. studium eius pro recuperandis rebus Ecclesiasticis. ibidem c. Abbatem Sabinensem cum XX. monachis ad Desiderium mittit. ibid. colloquium Desiderio, nisi ciuitatibus suis redditis, negat. ibid. d. e. muro Romam claudi fecit. 320. b.
item Legationem ad Carolum Francorum Regem mittit. ibid. d. 324. a. b. auxilium à Carolo Magno aduersus Desiderium petit. ibid. b. Romam militibus munit contra Desiderium Regem. ibid d. S. Petri templum ferro munit, & quare. ibid. d. Desiderium ne Romam veniat excommunicatione deterret. ibid. e. aliam Legationem mittit ad Carolum Francorum Regem. 325. b. Ducatum Spoletinum sub iure B. Petri subiuganit. 326. d. e. Carolo Mag. ad XXX. milliaria suos obuiam mittit. 328. b. Carolum Magnum ingredientem aulam amplectitur. ibid. d. cum Carolo Magno omnibusque suis Deo pro victoria contra Longobardos gratias agit. ibid. d. e. pro donatione Pipini confirmanda Carolum Magnum deprecatur. 329. b. S. Petri, ob victorias Caroli Magni, Confessionem ornat, & quomodo. 331. d. e
item honorificè Carolum Magnum Romam venientem suscipit. 357. c. vngit Pipinum & Ludouicum in Reges. ibid. filium eius Pipinum baptizat. ibid. Legatos mittit ad Bauariæ Ducem. ibid. d. ei professio Fidei Catholicæ à Tarasio Patriarcha Constantinopolit. missa. 365. e. sacrorum rituum studiosissimus. 367. c. d. librum de eis scribit. ibid. liber eius desideratur. ibid. libri istius quis meminerit. ibid. d. ei legatio & Epistola à Constantino & Irena, de creatione & consecratione Tarasij mittitur. 368. d. de gestis Constantinopoli certior redditur. ibid. e. Constantinopolim venire ab Impp. rogatur. ibid. Legatos saltem mittere petitur. 369 b. litteræ responsoriæ ad Constantinum & Irenem exciderunt. ibid. d. epistola à Tarasio ordinato missa. ibid.
item exhorruit ordinationem Tarasij Patriarchæ Cõstantinopolitani. 372. c. quare. ibid. quomodo Tarasium suscipiat. ibid. 382. c. eius ad Imperatores Constantinum & Irenem epistola. 372. e. de Constantini Magni conuersione latiùs disserit. 373. e. visionem ipse Apostolorum demonstratam refert. ibid. probat à temporibus Apostolorum imaginum fuisse vsum. ibid. 374. c. in Iconomachos inuehitur. 376. a. testimoniis Patrum cultum SS. imaginum adstruit. ibid. b. ad 378. b. Pseudosyllogum Iconomachorum damnari ab Impp. petit. 378. d. e. petit ab Imperatoribus restitui Romanæ Ecclesiæ, quæ hæretici abstulerunt. 379. a. nomen Vniuersalis, impugnat. ibid. b. scribit ad Tarasium. 380. d. ad 382. e. pastoralem functionē explicat. 381. d
item collectionem canonum LXXX. à se elaboratam dat Ingilramno Episcopo Mediomatricis. 389. b. litteras à Tarasio accipit. 408. a. cantores dat petenti Carolo Magno qui Gallicanum cantum corrigant. 415. e. nomina eorum quos dedit. ibidem. Antiphonarium ordinauit. 416. b. eius ad Bertericum Archiepiscopum Viennensem litteræ. 416. e. Tassilonē Bauariæ Duci excommunicationem minatur, & quare. 417. c. d. S. Willehadum sedi Bremensi Episcopum præfecit. 420. a. præcipit eamdem Ecclesiam Willehado dari. ibid. d. XX. eius annō diluuium Vrbis Romæ. 428. a. b. pastoralis eius cura in diluuio quanta fuerit. ibid. b. c
item Elipandi errorem, publicis litteris ad Episcopos Galliæ & Hispaniarum demonstrat. 436. c. optionem hæreticis qualem det. ibid. d. sententia eius in hæreticos. ibid. e. iubet pro hæreticis orari. ibid. 437. a. scribit ad Carolum Magnum. 444. d
item cultum SS. imaginum promouit. 448. d. de eius sententia contra imagines quid garrierint aduersarij. 449. b. in eum manifesta calumnia ibid. b. c. aduersarius respondet defendens S. Gregorium. ibid. d. e. S. Gregorij sententias expendit. 450. c. d. ex S. Gregorij sententia docet, & recipit cultum imaginum. 451. a. b. instat pro restitutione iurium & bonorum Rom. Ecclesiæ. 452. a. aliqua pro temporis ratione dissimulat. ibid. d. e. aduersariorum singula confutat. ibid. eius obitus. 455 d. quamdiu sederit. ibid. eius felicitas. ibid. e. varia ab eo feliciter confecta. ibid. eius epistolæ XLIIII. in Vaticana bibliotheca perditæ. ibid. earum summaria. 456. ad. 458. e. aliæ eius scriptæ. 459. a. obitum eius Carolus Magnus, qui eum vt patrem coluit, doluit. ibid. b. animam eius religionis officijs prosecutus est. ibid. item eleemosynas pro eo erogat. ibid. d. vbi sepultus. 460. a. 470. b. epitaphium ei Carolus Magnus scripsit. ibid. b. c. d. eius res gestæ in basilica S. Petri. 461. b. ad 463. e. in basilica S. Pauli. 463. e. 464. a. b. in S. Ioanne Lateranensi. 464. c. aliæ in variis Ecclesiis. 465. ad 468. e. de diaconiis restauratis. 469. a. de pauperum eleemosynis ab eo collatis basilicæ S. Petri. ibid. b. Vrbis muros collapsos renouauit. 470. b. quot Ordinationes habuerit. ibid.
Hadrianus Falaritanus Episcopus Rom. Concilio sub Eugenio Papa interfuit. 765. d
Hadrianus Signinus Episcopus eidem Concilio præsens. ibid. e
Hadrianopolim Thraciæ cepit Crunnus Bulgarorum Princeps. 601. b
Hæmorrhoissæ imago celebrata, vbi & quando. 61. b
Hæresiarcha dictus Leo Isaurus Imp. ab Italis. 63 e.
Hæresis eius quis auctor fuerit. 56. a. eam cum violentia stabilire vult. 98. a. quomodo primùm hæreticus sit factus. 607. d
Hæresis Iconoclastarum quando orta. 35. d e. ex Iudæis & Sarracenis orta. 36 a. d. omnium in se arma conuertit. 56. d. vnde prodierit. 136. c. d. auctoritate Concilij grassatur. 226. c. loca diuersa occupat. 241. e. quæ mala inuexerit. 734. d
Hæresis causa Constantinus Augustus interfectus. 72. a
Hæresis Gnaphei extincta ab Anastasio Abbate excitatur. 195 d. ei occurrit Ioannes Damascenus. ibid. antequam vulgaretur, à Ioanne Damasceno extinguitur. ibid e
Hæresis Paulicianorum quando propagata. 240. e
Hæresis Manichæorū à Nicephoro tyranno probata. 516. e. eam Sergius instaurat. 571. a
Hæresis Mæchianorum quæ fuerit. 556. b. refellitur. ibid. ab Anastasio monacho probatur. 558. e.
Hæresis Hydroparastarum qualis. 751. e
Hæreses extirpare laborat Michael Curop. 594. d
Hæresim in Theringia excitant pseudochristiani. 42. d
Hæresibus variis inficitur Orientalis Ecclesia. 240. e.

Constantinopolis item. 594.d
Hæretici qui verè dicendi. 69.c. *ad Imperium non sunt euchendi, nec in hæresi regnare permittendi.* ibid.
Hæretici in Germania pullulant. 120.a
Hæretici Episcopi quos baptizarunt in nomine Trinitatis ritè baptizati sunt. 182.d
Hæretici moderni peiores Copronymo. 219.c. *& in quo.* ibid. *Copronymiani dicendi.* ibid.d
Hæretici Germanum anathemate feriunt. 225.b
Hæretici miracula edere non possunt. 273.b
Hæretici qui à S. Sophronio anathematizati. 557.a
Hæretici damnandi ex more per Rom. Pont. 557.c
Hæretici varij vbi damnati. 588.e
Hæretici Astati qui & vnde dicti. 594.a
Hæretici Iconoclastæ falsò prætextu insurgunt. 599.d. *Constantinum Copronymum pro Deo inuocant.* ibid.
Hæretici quando non audiendi sed docendi. 609.e
humana specie feræ vocantur. 613.c
Hæretici Apocrisarij à Paschali Papa reiecti. 674.a
Hæretici vel schismatici quomodo vniendi. 730.e. 731.a
Hæretici Desacerati quales fuerint. 780.d
Hæreticorum Principũ mos, ardua inconsultò definire. 57.e
Hæreticorum nouorum errores. 155.d. *eorum cum Constantino Copron. Imp. comparatio.* 221.c. *felicitas eorum qualis.* 298.d.e
Hæreticorum nostri temporis delira suspicio de clauibus à Romanis Pontificibus ad Carolum Mag. missis. 485.a
Hæreticorum dispensatio præcursio Antichristi vocatur. 556.d *eorum conuentus vitandus.* 617.e.618.a
Hæreticorum segmentum vocatur Ecclesia Constantinopolitana. 621.b
Hæreticos & Catholicos in vnum conciliare studet Michael Balbus Imp. 729.d
Hæreticus vxoratus sacerdotium sibi vendicat. 155.c. *se Sanctum vocari vult.* ibid. *affirmat se Angelorum nomina scire.* ibid.
Hæreticus dicendus qui monitus non restituit bona Ecclesiæ. 452.b
Hagiomachus spernit reliquias S. Euphemiæ. 483.d
Hali Sarracenorum Princeps Petro Damasceno Episcopo linguam præscidit. 145.a. *Theodorum Episcopum in exilium mittit.* 246.c
Halitgarius socius Ebbonis Archiepiscopi Rhemensis. 729.c
Hambargi sedes Aquilonarium Archiepiscopalis. 776.a
Hamuntus Comes S. Bonifacij in Frisia. 238.d
Harnidus filius Angilberti & Berhetæ. 430.c. *frater Nithardi.* ibid.
Harthlinda puella cæca illuminatur virtute SS. Marcellini & Petri. 797.b
Hathumarus siue Harimarus primus Episcopus Paderburnensis. 480.a. *discipulus S. Burchardi.* ibid.
Hatto Comes Caroli Magni testamenti institutioni præsens. 592.d
Hatto Episcopus Basileensis. 597.b. *Caroli Magni Legatus.* ibid.
Hatto Abbas Fuldensis. 835.c
Haumar Sarracenorum Princeps. 19.b. *Leonem Isauricum Imp. à Fide retrahere conatur.* ibidem. *bellum Christianis indicit.* ibid. *moritur.* 27.a. *illo mortuo pacem Ecclesiæ consecutæ sunt.* ibid.
Hebræi Leoni Isauro Imperium prænuntiant. 6.d. *falsa Arabum Regi vaticinantur.* ibid. *iuramento Leonem impellunt facturum se quod postulant.* ibid. *ad necem quæsiti.* ibid. *à Syro impostore seducuntur.* 28.c. *Ducis eorum nefarium consilium.* 36.b. *ipsi & Arabes Christianorum imagines comburunt.* ibidem d. *Ecclesiarum ornamenta emunt.* 248.a
Hecbertus Archidiaconus S. Bonifacij amicus. 176.a
Hecgstar prædium S. Nazarij. 800.e
Hede præpositus monasterio à S. Bonifacio ordinatur. 26.b
Heddi Treuerensis Archiepiscopus. 819.d. *S. Anscarij consecrationi interfuit.* ibid.
Hedilbertus Cantiæ Rex ad S. Bonifacium scribit. 50.a.b. *Deo gratias agit ob gentes à S. Bonifacio cõuersas.* ibid.d. *munera S. Bonifacio mittit.* ibid.e. *se S. Bonifacio commendat.* ibid.
Heistulphus Maguntinensis Archiepiscopus. 687.a
Helhum monachus. 50.d. *tabellarius Regis Cantiæ ad S. Bonifacium.* ibid.
Heliopolis à Mauris superata. 184.c
Helingaudus Vuerdensis Episcopus. 819.d. *S. Anscarij consecrationi interfuit.* ibid.
Helladici & Cycladum insularum populi zelo diuinitus mouentur in Imperatorem. 86.a.b. *Dux militiæ eorum Agallianus.* ibidem b. *à Constantinopolitanis vincuntur.* ibid. *naues eorum à Constantinopolitanis exuruntur.* ibid.
Helmrada cæca visum recipit intercessione SS. Marcellini & Petri. 797.b
Helpidius Siciliæ Prætor deficit à Romanis. 358.a. *fugatus quò se contulerit.* ibid.b.
Hemoinus Comes. 687.a
Henricus octauus Angliæ Rex. 131.e
Henricus Dux Foroiulienſis Hunnos debellat. 479.d. *auitis thesauris spoliat.* ibid. *thesauros eorum Carolo Magno mittit.* ibid.e
Henricus Canisius de antiquitate Ecclesiastica bene meritus. 350.b. *quot Albini Flacci Epistolas in lucem ediderit.* ibid.
Heracleotes Leonis Armeni in hæresi assecla. 629.d
Herbipolensium Episcopus S. Burchardus. 190.e. *item Mengingandus à S. Burchardo electus.* 427.e
Herbipolensis Ecclesiæ laus. 428.a.
Heres Episcopus Cõcilio apud Dingolsuingã interfuit. 322.a
Hereditas Ludouici Caroli Magni filij. 533.a
Hereditas Pipini filij Caroli Magni. ibid.
Hereditas Caroli filij Caroli Magni. ibid.b
Hereditate neminem priuari debere, nisi ob tres causas, vbi statutum. 321.e
Heregisius. Vide *Arichisus.*
Herempertus quando & quid scripserit. 413.d. *quomodo fuerit appellatus.* ibid.
Herialdus Rex Danorum. Vide *Arialdus.*
Herigarius Birtæ oppidi præfectus. 776.e. *ad Fidem Catholicam conuertitur.* ibidem
Herimbertus primus Episcopus Mindensis Ecclesiæ. 386.c. 387.a
Herisfridus presbyter. 176.e
Hermenesenda Alfonsi Regis vxor. 248.b *vbi sepulta.* ibid.
S. Hermetis corpus in sancti Marci titulum transfertur. 804.a. *reliquiæ in Gallias transferuntur.* ibid.b. *miracula.* ibid.d
Hermogenes Cardinalis Constituto Pauli Papæ interfuit, & subscripsit. 257.e
Herodes S. Ioannem Baptistam metuit. 814.c
Herodiadis exemplum Pildrud sequitur. 45.b
Herulphus Episcopus Galliarum Prouinciæ. 63.b.300.c
Hethius Archiepiscopus Treuerorum Ludouico ægrotanti præsens. 858.e
Hetti Archiepiscopus Treuirensis. 687.a
Hetto Episcopus institutioni testamenti Caroli Magni præsens. 592.b
Hiensis insulæ monachi Anglicanum schisma tollunt. 9.b. *Catholicos ritus recipiunt.* ibid.b.d. *ab Anglis docti ad perfectam viuendi normam perueniunt.* ibid.c. *Anglis Catholicos ritus communicant.* ibid. *monachi à quo ritus Catholicos receperint.* ibid.d
S. Hiero-
S. Hieronymus cum improbis habitationem non prohibuit. 84.a. *eius Martyrologium in quo peccet.* 348.c.d
S. Hilarij Ecclesia Pictauis à Sarracenis incensa. 48.e
S. Hilari monasterium vbi situm. 250.b.c
Hildebaldus Archiepiscopus Colonienſis. 522.a. *diploma Caroli Magni Ecclesiæ Bremensi datum subsignat.* 421.b
Hildebaldus Archicapellanus sacri Palatij. 665.b *Stephano Papæ à Ludouico Imperatore obuiàm mittitur.* ibid.
Hildeboldus Episcopus præsens in Caroli Magni testamenti ordinatione. 592.b
Hildebonus cæcus ab infantia illuminatur intercessione SS. Marcellini & Petri. 789.c
Hildebrandus nepos Luithprandi succedit ei. 170.b. *septem mensibus tantùm regnat.* ibid. *ob asperitatem deponitur.* ibid.c
Hildegardis nobilissima matrona Sueuorum. 312.b. *à Carolo Magno in vxorem ducitur.* ibid. *moritur.* 389.e. *quot annis cum Carolo vixerit.* ibid. *eius Epitaphium.* 390.a
Hildegardis filiæ Caroli Magni Epitaphium. 390.d
Hildegardis Abbatissa. 423.b. *S. Desiderii res gestas conscripsit.* ibid.
Hildegem Comes Caroli Magni testamenti ordinationi præsens. 592.d
Hildegerus Colonienſis Archiepiscopus inquisitionem pro S. Suuiberti canonizatione suscipere iussus. 218.b
Hildelida Abbatissa. 11.e. *S. Bonifacium de resuscitato Ccolredo docet.* ibid.
Hildeprandus Dux Spoletanus. 418.e. *aduersus Græcos bellum gerit.* ibid. *eosque vincit.* ibid.
Hildericus stupidus Rex Morouingus. 198.e. *deponitur.* 204.c. *in monasterium mittitur.* ibid.
Hildimarus surdus & mutus per SS. Marcellinum & Petrum sanatus. 798.e
Hildolphus Treuerorum Episcopus. 218.b. *examen S. Suuiberti pro canonizatione vice Stephani Papæ complet.* ibid.
Hilduinus tempore Bedæ vixit & scripsit. 110.a
Hilduinus Abbas S. Dionysij Areopagitæ libros in Latinum vertit. 743.a. *armatos adducere ad conuentum non permittitur.* 815.b. *iubetur colligere monumenta S. Dionysij.* 831.e
Hilprandus Longobardorum Rex. Vide *Hildebrandus.* 133.c
Hilfredus presbyter. 774.a
Hilcibaldus Episcopus Carolo Magno in extremis præsens. 624.c
Hincmarus Rhemensis Episcopus. 253.d. *quando scripserit.* 444.c. *aduersarius Septimæ Synodi.* 448.e
Hippatius & Andreas crudelia supplicia subeunt. 118.a. *ob cultum imaginum martyrio coronantur.* ibid. *eorum cadauera canibus exposita.* ibid.b
Hippodromium Constantinus Imp. celebrat. 161.c
Hirsiensis Ecclesiæ translatio auctoritate Leonis III. facta. 640.d. *& quare.* ibid.e
Hispanas mulieres cum Sarracenis matrimonio coniungi debere quis decreuerit. 311.b
Hispani cladem Sarracenorum luunt. 20.b.c. *Arabum seruitutis impatientes.* 123.c. *Pelagium Regulum sibi constituunt.* ibidem. *Sarracenis à Carolo Martello deletis Regnum suum propagare student.* ibid. *ad Francos confugiunt à Mahometanis.* 633.a. *à Francis liberaliter excipiuntur.* ibid. *immunitatem à Ludouico Imp. accipiunt.* ibid.
Hispania ferè tota à Mauris occupata 9.e. *nouis cladibus agitatur.* 262.c. *ab Aurelio inuaditur.* 311.b. *seruili bello flagrat.* ibid. *vnde Euangelij prædicationem acceperit.* 650.e. 651.a
in Hispania Sarraceni regnare incipiunt. 722.a. ibi *ducenti monachi à Sarracenis Martyres facti.* 833.a
Hispaniæ cladis luctus. 10.b. *templa ibi cur aperta Sarraceni permiserint.* ibid.d. *eius Ecclesiarum disciplina Sarracenorum dominio soluta.* 248.b
Hispanicarum rerum scriptores. 598.e
Hispanorum antiqua nobilitas. 123.e. *eorum Rex Alfonsus creatur.* 124.a
Historia exustæ Constantinopol. bibliothecæ à Constantino Manasse narratur. 59.a.b.c
Historia Ecclesiæ Anglicanæ quãdo sit à Beda scripta. 80.e. *quando finita.* 81.a. 105.c. *alia de Abbatibus sui monasterij.* 106.c
Historia de damnatione animæ Caroli Martelli. 140.b.c.d. *probatur.* 141.a.b.c.d.e
Historia Anastasij fidelior quàm doctior. 209.c
Historia Ioannis Curopalatæ à quo incepta sit. 579.e
Historia Theophanis quousque producta sit. 601.c
Historia Amalarij Archiepiscopi Lugdunensis de pœnitentia Ludouici Imp. 828.b
Historiam Orientalium Græcè quis conscripserit. 26.c.d. *de Manicheis Lucas Siculus scripsit. Rauennatensem Rubeus composuit.* 250.b
Historiam scribit Leo Grammaticus. 579.e. *Hispanicam scripsit Rudericus Toletanus Episcopus.* 578.e. *Ecclesiasticam scribere cogitauit Anastasius.* 602.a
Historicis Theophanes antiquitate & auctoritate præstat. 3.d
Historicorum multitudo de sancti Augustini translatione. 48.c.d
Hitahgouue pagus. 800.e
Homaldus Aquitaniæ Princeps à Carolomanno compescitur. 190.d
Homerici libri de draconis intestino confecti in bibliotheca Constant. seruati. 59.c
Homicida est qui res Ecclesiæ rapit. 174.d
Homicida quomodo fuerit Carolomannus. 188.d.e
Homicidæ frater an ad Episcopatum ordinandus. 143.b
Homicidæ voluntarij quomodo puniendi. 167.c. *non voluntarij, quam pœnitentiam agere præcipiantur.* ibidem
Homicidis presbyteris an & quando SS. Eucharistia sit concedenda. 84.d
Homicidium sequitur adulterium. 174.c
Homiliæ à S. Germano scriptæ. 99.e
Homines à Deo, dij vocati. 818.a
Hominis vnius damnum leuius, quàm totius populi animarum perditio. 111.d
Hominum diuersa studia. 583.d
Homo quomodo à peccato mundetur. 835.b
Honesta mater Gregorij II. Papæ moritur. 16.d
Honorius in Angliam prædicator missus. 191.e
Horologium mirandæ artis ab Aarone Rege ad Carolum Magnum missum. 536.e
Hortatio efficax Theodori Studitæ ad S. Platonem. 481.d.e. *eiusdem ad Euthymium.* 482.b
Horta à Longobardorum Rege Romanis ablata. 116.c
Hospitale S. Spiritus Romæ, vicus fuit Saxonum. 524.b
Hospitale S. Peregrini reddutibus auctum à Paschale Papa. 736.c
Hospitalitatis commendatio. 838.b
Hosfredus Rex Deirorum & Berniciorum sceleratus in Anglia monstrauit. 174.e
Hostes etiam hominum virtutem reuerentur. 514.d
S. Hubertus Episcopus Leodiensis. 218.d.e. 312.e. *in Taxandria Fidem Catholicam propagauit.* 218.e. *Arduennam totam ab idolorũ cultu liberauit.* ibid. *eius obitus.* ibid. 219.a. *caput eius qualiter constitutũ.* 313.a. *elena-*

elatio eius atque translatio. ibid. corpus illæsum inuentum. ibid. translatio. 761.e
Hugbertus Dux Baioariorum dominus. 115.c
Hugo Comes Turonensis Caroli Magni ad Nicephorum Imp. Legatus. 597.b
Hugo Caroli Magni naturalis filius. 672.a. in monasterium detrusus ob coniurationis suspicionem. ibid.
Humacus Istriæ vrbs. 704.e
Humana Sedi Apostolica redditur. 245.b
Humfridus Comes Ludouici Imper. ad Paschalem Papam Legatus. 727.c
Humilitas S. Bonifacij. 24.c. Luithprandi Regis, dū videt S. Augustini corpus non posse moueri. 47.d. pastoralem dignitatem exornat. 96.a. Theodori Studitæ. 563.b
Hunaldus Aquitaniæ Dux. 303.c. rebellans capitur. ibid. à Longobardis lapidibus obruitur. ibid.
Hunnualdus contractus per SS. Marcellinum & Petrum sanatus. 797.e
Hunni siue Auares duplici exercitu Carolum Magnum aggrediuntur. 419.c. sed infelici exitu. ibid.c.d.e. ad Catholicam fidem sub Carolo Mag. conuertuntur. 479.d. ab Henrico Duce Foroiuliensi debellantur. ibid. à Sclauis infestantur. 526.b
Hun Ceadualla in Regno Britanniæ successit. 80.d. relicto Regno ad Limina Apostolorum proficiscitur. ibid. 131.c
S. Hyacinthi corpus in Gallias transfertur. 804.b
Hydroparastæ hæretici quales. 751.e
Hymni cani soliti pro restitutione SS. imaginum. 870.e. quorum sint. ibid. 871.a
Hymnos in Ecclesia esse cantandos scriptores multi probantes. 115.e
Hymnus Theodulphi in die Palmarum. 834.a
Hymnus primus Theophanis Confessoris. 871.c. alter. 874.d
Hypatius Episcopus Nicenus in Iconoclastiam lapsus. 396.e. pœnitens Concilio Nicæno sistitur. ibid.
Hypolychniotes Leonem Armenum in hæresi imitatus. 629.d

I.

S. Iacobi Apostoli corpus Compostellæ repertum. 649.e. translatio & inuentio. 651.b. à Theodomiro Episcopo inuentum. ibid.d. sub Alfonso Casto Rege inuentum. ibid. sepulchrum eius promptuarium miraculorum dici potest. ibid.e
Iacobi monachi Confessoris præconia. 685.c
Iacobus martyrio affectus sub Leone Isaurico. 60.a
Iacobus Protospatharius à Leone Imp. capitur, & quare. 354.e
Iacobus Sirmundus Theologus & professor Societatis Iesu epistolarum Theodori Studitæ translator in Latinum. 614.d
Iadera Dalmatiæ ciuitas. 722.c
Iagibertus Comes. 687.b
Ibinalarabi Sarracenorum Princeps. 342.e. cum suis ex Hispania veniens Carolo Magno se & ciuitates suas dedit. ibid.
Iconoclasta pertinax oculis orbatur. 720.c
Iconoclastarum hæresis vnde orta. 35.e. 36. 136.c.d. 397.a. 401.c. eius cultor Leo Isaurus. 37.a. omnium in se arma conuertit. 56.d. nullo modo illis assentitur Germanus. 57.d.e. bibliothecam Constantinopolitanam incendunt. 59.a.b.c. tempore Gregorij III. nondum hæretici proclamati. 69.d. à S. Germano anathematizati. 90.c.d. item à Basilio Ancyrano Episcopo. 395.b. item à Theodosio Amorij Episcopo. 369.d. item à tota Synodo Nicæna. 401.c. quam se imaginem professi sint venerari. 402.a. Eucharistiam dicunt imaginem esse corporis Christi. ibid. confutantur. ibid.e. Concilium Oecumenicum exturbant. 387.c.d. impiè Constantin. agunt. 90.c.d. Ioannis Damasceni libris firmissimè reiecti. 100.b.c.d. à Stephano Martyre anathemate feriuntur. 224.d. eorum Episcopi Stephanum monachum conueniunt. 223.a. mala plurima Ecclesiis inferunt. 241.b. ipsis Nicephorus Tyrannus fauet. 516.e. falso prætextu insurgunt. 599.d. eorum dux & coryphæus Ioannes Lecanomantis. 608.e pseudosynodum cogunt. 617.e. Iudæis peiores sunt. 622.a. persecutionem in Christianos excitant. 675.e. verè Antichristi dici possunt. 685.a. miserè Theodorum Studitam laniant. 616.e. eorum crudelissimus Leo Armenus. 700.a. eos insequitur Ioannicius. 720.b. Antesignanus eorum Ioannes Ægyptius. ibid.e. quanta mala secum illorum hæresis attulerit. 734.d. ea per compendium recitantur. ibid. eorum conciliabulum. 741.e. illorum hæresis penitus dissipata. 867.c.
Iconoclastis Imperatoribus deterior Theophilus Imp. 813.e. 818.a. 819.e
Idionomi qui dicantur. 732.e
Ido Paderburnensis presbyter. 850.d
Idola Gentium à S. Bonifacio euersa. 38.d. veteris Testamenti obiter relata. 61.e. 62.a.b
Idola vocandas imagines sacras in pseudosynodo decernitur. 222.c. in Saxonia à Carolo Magno deiiciuntur. 320.d
Idola impiè sacras imagines vocari. 612.e
Idololatriæ Ecclesiam Rom. accusans qualis sit habendus. 62.a
Idololatriæ seruus dicitur virgines sacras dehonestās. 173.c
Idolorum adoratio quando cessarit. 57.c
Idolum non esse Christi Ecclesiam variè probatum. 61.e
Ieiunij diebus eleemosyna facienda est. 841.a. audienda Missa. ibidem
Ieiunium & Missarū celebritas in Feria quinta, Quadragesimali tempore à Gregorio Papa instituta. 101.d. secūda, quarta & sexta Feria parricidis iniunctū. 104.e. indictum pro translatione sanctorum Martyrum. 773.d. triduanum Francis ab Imperatore indicitur. 801.e. diebus Dominicis non est obseruandum, & quare. 840.e. quomodo obseruandum in Quadragesima. ibid. quodnam sit parui momenti. ibid.c
Ieremias Senonum Archiepiscopus. 687.b
Ieremias Episcopus Ludouici Imp. ad Eugenium Papam Legatus. 757.c
Ierosolymam proficiscitur Ioannes Damascenus. 94.e. eodem dona à Carolo Magno mittuntur. 500.a
Ierosolymitanæ Ecclesiæ profanatæ, & monasteria Palæstinæ deserta. 597.a
Ierosolymitanus Patriarcha claues S. Sepulchri ad Carolum magnum mittit. 499.e
Iesse Episcopus Legatus à Carolo Magno Romam missus, & quare. 498.d. Legatus Caroli Magni ad Irenem Augustam. 502.d. Episcopus Vuormatiensis. 566.b. Romam missus, & quare. ibid. Caroli Magni testamenti institutioni interfuit. 592.b.
Ietro Mosem admonuit. 478.c
Ignatius monachus res gestas Tarasij scripsit. 119.c. 366. b.c. & seq. 473.b. 527.b
Ignatius Abbas. 631.b
Ignatius Michaëlis Imp. filius. 602.b. à Leone Armeno Imp. castratus, & quare. ibid.
Ignea grando in Sarracenos. 18.d
Ignis Paschalis quomodo faciendus. 201.a
Ignominia quæ Christi imagini infertur in exemplar redundat. 57.c
S. Ildefonsus iniustè à Concilio Francofordiensi proscinditur. 374.c. illarum adorationem successuram esse à Ioanne Damasceno edoctum. 91.d. ea a Ioanne Damasceno scriptis defensa & comprobata. 100.c.d. vsus à multis Concilijs non improbatus. ibid.d.e. vsum abolere non ad Reges, sed ad Concilia pertinet. ibid. coluntur per vniuersum orbem. 101.b. veneratio à Gregorio III. Concilio comprobata. 113.b. profanatori quæ pœna à Gregorio III. imposita. ibid. pro illarum cultu tres libri à Gregorio III. scripti. 139.a. depositio grauis pestilentia à Deo vindicata. 185.c. cultores idololatriæ à Constantino Copron. Imp dicti. 221.a. cultores anathemati subduntur, & à quibus. 222.c. cultus earum iterum probatus. 300.d. quomodo in Oriente cultæ. 301.c.d. cultus earum in Ecclesia Gallicana viguit 302.a. à Ludouico Caroli Magni filio frequentatur. 448.d. adorationem Nicæna secunda Synodus recepit. 410.c. 446.e. 589.a. cultum Leo Armenus palam detestatur. 608.d. Patres defendunt. 611.a. à Leone Armeno Imp. impugnatur. ibid. honos illarum nascens cum Euangelio. 612.d. variè à Theodoro Studita probatur. 662.a.b. restaurationem petit Nicephorus Patriarcha. 717.e. cultus illarum miraculo probatus. 753.c. restitutio, annuè die festo celebratur. 870.d
Imago Deiparæ Virginis per muros Constantinopolitanos circumlata. 16.b. Theandrica adoranda traditæ est. 57.c.d. Christi à S. Luca picta. ibid.d. Abgaro Toparchæ patenti Edessam missa ibid. à muliere profluuio sanguinis sanata, exculpta. ibid. ab ipso Christo Patris imagine linteo impressa. ibidem. publicè exposita à Leone Isaurico deiicitur. 59.d
item Imago Crucifixi cur ab Ecclesia tradita. 61.b. Hæmorrhoissæ transmissa, quo & quare. ibid.
Imago Christi crucifixa Beryti 398.d. & seqq. ex imaginis crucifixæ latere lanceæ percusso sanguis & aqua profluit. 399.c. diuersa ex miraculoso illo sanguine miracula. ibid.e. quando miraculum illud acciderit. 400.e. 401.a
Imago Dei quæ bona operetur. 63.c. Dei Genitricis ab Ierosolymis missa. ibid. Christi variè expressa. Vide Imago. ibid. non est dicenda adorari simpliciter, sed relatè. 73.d. Dei Genitricis ab Iconoclasta deiicitur. 86.c. picta vnguentum reddit, & vbi. 90.b. aurea à Gregorio III. picta 114.b. sanctæ Crucis quare adoretur. 241.c. argento à Gregorio III. vestita. 137.c. c. librarum argento aurata à Paulo Papa constructa. 249.d. semper prototypum reddere ex diuina Scriptura probatur. 644.d. & ex Patribus. ibid.e. 645.6. 646.c. 647.a
Immemorandi, monachi dicuntur à Constantino Copronymo Imp. 263.b. item & Sanctos honorantes aut inuocantes. 293.d.
Immunitatis Regiæ falsæ defensor confutatur ab Auctore. 505.e
Imola Longobardorum ciuitas. 157.b
Imperator dum consecratur quæ cærimoniæ fieri soleant. 58.b. quod eius officium. 70.d. sacris se immiscens verè arguendus. 613.e
Imperatores Christiani SS. Patrum admonitiones se seruaturos promittunt. 65.d. litteras subscribere propria manu consueuerunt. ibid.e. Ecclesiæ dogmata tradere non debent. 70.c. 689.a. 730.c. vbi Rom. Pontifices ladere non possunt. 71.d. 72.c. cum Pontificibus Synodos congregantes sanctas constituunt Ecclesias. ibid.d. nullum sacerdotale officium exequi possunt. 75.c. seueriùs in criminosos animaduertunt, quàm Romani Pontifices. ibid. Romam Duces mittere consueuerunt ad curandam Vrbem. 78.a. inutilis in illos rebellio. 86.a.b. hæretici multi, at hæresiarcha nullus vt Leo Isau-

tur. 434.e. à calumnia vindicatur. 435.a. eius testimonia contra Elipandi errores. ibid.c.d
Ilias Homeri & Vlyssea de draconis intestino in bibliotheca Constantinopol. 59.c
Illyrici Episcopi in Concilio Nicænolapsis Episcopis veniam impetrant. 397.a
Imaginem Saluatoris deiicere missus satelles in præceps à mulieribus actus & occisus. 59.d. 71.b. Dei Genitricis venerantibus magna retribuuntur. 61.a. fusilem ex cera S. Chrysostomus amauit. 61.a. S. Petri se confracturum Leo Isauricus minatur. 71.d. Dei confingens, Deique Genitricis laudatur, & à quibus. 222.e
Imagines Leonis Imp. honorificè à Gregorio susceptæ. 7.a. Christianorum ab Arabibus & Hebræis exurentur. 37.c.d. de Sanctorum amouendis Senatus consultum. 56.e. 57.a. Constantinopoli deorsum positæ, & quare. 57.b. quomodo nobis à Deo concessæ. 61.b. Carolo Magno Hadrianus Papa misit, & quas. 63.c. manifestè adorari in populo Israëlitico quomodo Deus voluerit. 66.e. Christi & SS. exhibitæ non latriæ, sed habitudine. 67.e. ex cur à Fidelibus adorentur. 68.d. de iis Patrum sententias collegit G. Morelius. 73.d. olim à Pontificibus ad Concilia deferri solitæ. 76.d. eas ex omnibus Ecclesiis tolli edixit Leo Isauricus. 78.c.d. nihil diuini honoris cōtinere è Scripturis probatū. 87.c. illas idola vocantes anathematizati. 90.c.d. à Leone Isaurico comburuntur. 91.d. eas iterùm persequi Leo Imp. decernit. 98.a
item Sanctorum omnes à Constātinopolitanis ad hoc à Leone compulsis succensæ, & Ecclesiæ pictæ dealbatæ. 98.e. à Gregorio Papa III. quanto sumptu erectæ. 113.e. Saluatoris, B. Mariæ, & Apostolorum in S. Petro erectæ à Gregorio Papa III. 114.a. Imppp stare non possunt, vbi illæ prostratæ sunt. 132.b. idola vocandas in pseudosynodo decernitur. 222.c. quomodo recepta in Concilio Oecumenico. 224.c. comburuntur. 226.c. eas salutantes supplicis afficiuntur. ibid. pictæ, calce, aqua calida, obliterantur. ibid. quando communitæ. ibid. à Longobardis in ignem proiectæ. 230.a. quomodo adorentur à Catholicis. ibid. à S. Stephano defenduntur. 274.e. 275.a. à Niceta Pseudopatriarcha destruuntur. 294.e.
item Imagines duæ in puluinari Irenes Imperatricis inuentæ. 354.e. 355.a. quo modo honorandæ ex sententia Concilij Nicæni. 404.d.e. 446.e. similiter ex sententia Ioan. Damasceni & Scholasticorum. 405.b.c. item ex sententia Constantini Cypri Episcopi. 446.d. frustrà eas impugnat, qui colit Crucem. 613.a.b. turpiter Constantinopoli habentur. 615.a. diuerso modo res ipsis referunt. 644.c.d. negatores imaginis Christi, Christum negant. 713.b. adorari sacras imagines in Gallia à quibusdam non admissum. 718.c. nec coloribus eas formari voluit Theophilus Imp. 818.b. ab omni templo detrahuntur sub Theophilo Imp. ibid. restitutæ. 866.a
Imagines sunt libri idiotarum. 374.d.e
Imaginis honor ad ipsum refertur, cuius est ipsa imago. 185.d. negatio eius ad prototypum transit. 618.e. 619.a
Imaginum cultus redditus Gizid mortuo. 36.e. quot annis durarit vsque ad Leonem Isaurum. 57.d. cultus earum à sacrosanctis Conciliis variè approbatus. ibid. quòd deponerentur prædictum Leoni Imp. à S. Germano. 58.a.b. illarum defensores quæ pœnæ. ibid.e. in veteri Testamento cultus probatur. 62.e. item ex S. Gregorio. 449.e. contemplatio earum compunctionem hominibus parit. 69.c.d. cultus earum ratio. 88.b. vsus in Ecclesia quis sit. 89.a
item Imaginum hæresim qui primùm inuexerunt. ibidem d. cultæ fuere à principio nascentis Ecclesiæ. ibid.e. 373.e.

Isauricus. 87.e. dum coronantur, numismata spargi solita. 298.d
Imperatores Catholici liberam esse voluerunt Pontificis electionem. 334.a.b
Imperatoribus studium pacis commendatur. 731.c
Imperatorum Epistolæ Romæ conseruari solitæ, & vbi. 65.d. eorum imagines laurata dici solita. 71.a. illorum arbitrio diuina non sunt tractanda. 716.c
Imperij Occidentalis securitas. 506.b
Imperij insignia quæ sint. 600.d
Imperij Romani clades. 726 c.d
Imperium ab Anastasio ablatum. 3.d
Imperium optimi quique & citissimè merentur. 102.b. à Nicephoro Tyranno inuasum. 515.b. quale sub eo fuerit. 577.c. quomodo tutiùs confirmetur. 866.d
Imperium diuina dispositione ex Oriente in Occidentem translatum. 503.b. eiusdem conueniens & necessaria translatio. 504.b
Impietas potestati coniuncta veritatem superat. 610.c
Impij de morte iusti exultant. 291.a. eorum vitæ longæuitas, copiosior eorum maledictio. 335.d
Impostor Christum se esse simulat. 28.e
Impostura Sigeberti de electione Pontificis Carolo Magno ab Hadriano Papa collata. 332.a.b
Impostura Elipandi ad hæresim suam stabiliendam. 433.d. 434.b.c.d. variè detegitur. 435.
Impudentia Michaëlis Balbi. 700.c
Ina Angliæ Rex Angliam tributariam Rom. Ecclesiæ instituit. 131.c
Incendium in mari. 58.d. ingens Constantinopoli. 423.e. Romæ ab Anglis excitatum 727.e. à Paschali Papa extinctum. ibid.
Incestuosi quam pœnitentiam agere debeant. 45.c
Incorporea etiam pingi posse, & iussa à Deo sculpi. 275.b
Incursio Romanorum in Aquileiam. 97.c
Incursio gentis ab eremo aduersus Arabes prænuntiata. 195.d. & à quo. ibid. variæ Longobardorum in Decapolim. 71.c. Arabum in Constantinopolim. 493.e
Index lucubrationum Bedæ. 105.e. 106.a.b.c.d
Indocti à sacris Ordinibus à Gregorio Papa arcentur. 33.d
Indulgentiæ concessæ Ecclesiis Germaniæ & Galliæ à Leone Papa III. 521.e. 522.a. datæ Ecclesiæ S. Suuiberti à Leone Papa III. 522.d
Indumenta Gregorij Magni in sepulchro reperta. 793.b
Industria Ludouici Imp. in rebus gerendis. 687.b
Infantes à matribus abstracti occiduntur à Longobardis. 230.b
Ingenium Leonis Armeni callidum. 607.d
Ingilramnus Episcopus Mediomatricis Collectionem Canonum ab Hadriano Papa accipit, & quare. 389.b
Ingomarus Friso conuersus & baptizatus. 24.a
Ingressus Leonis Papæ III. in Vuerdam. 522.a
S. Innocentiæ corpus Maguntiam translatum. 738.e
Innocentij Papæ statuta de viduam ducentibus aut secundas contrahentibus nuptias. 84.d
Inscriptio sepulchri Theodosij Imp. 6.c. quid ea voluerit Imperator. ibid. Pipini Regis. 298.c. Caroli Magni. 625.c
Bernhardi Regis Italiæ. 671.c
Inscriptio mirabilis eruta è muris Thraciæ. 356.b
Inscriptio Crucis aureæ ab Angelis Alfonso Casto miraculosè fabricatæ. 429.c. alia de templo ab eodem Alfonso erecto 431.c.d. alia in eodem templo obtestationem eius continens. ibid.d.e
Inscriptio templi S. Crucis à Carolo Magno erecti prope Arelatem. 432 b. alia vetustissimi templi S. Petri in diœcesi Annionensi. ibid.c
Inscriptio marmoris appositi reliquiis S. Euphemiæ. 483.e
Inscriptio templi S. Anastasij Persæ erecti à rege Luitprando. 37.c.d
Inscriptio sepulchri SS. Cæciliæ & sociorum. 707.d. intra sepulchrum posita. 710.c
Insidiæ Leonis Isaurici in S. Germanum. 92.a.b. eiusdem in Ioannem Damascenum. 92.c.d.e. Principum duorum Germaniæ in S. Othmarum. 251.c. Sergij S. Stephani discipuli in S. Stephanum. 264.c in VValdipertum presbyterum. 297.c.d. Dodonis in Stephanum Papam. 314.b. Leonis Archiepiscopi Rauennatium in Paulum cubicularium. 318.b.c. Constantini Imp. in Theodorum Studitam. 477.a. Irenes Imp. in Constantinum filium. 483.a. Paschalis Primicerij in Leonem Papam III. 496.c.d. Michaëlis Balbi in Leonem Armenum. 699.c
Insubres Rom. Pontifici redduntur. 245.b
Insula ex maris igni & terræ congerie succrescit. 58.d
Institutionum Ecclesiasticarum librum donat Gregorius Papa S. Bonifacio. 32.b
Instrumenta quibus æterna beatitudo acquiritur. 835.b
Inuasio Pergami à Saeracenis. 6.e. Siciliæ à Sarracenis. 701.b. Cretæ insulæ ab iisdem. 726.e
Inuasores Sedis Apostolicæ quæ passi sint. 296.e
Inuasores rerum Ecclesiæ S. Remigij mira passi. 860.c.d
Inuectiua ex Gregorio Nazianzeno in Nouatores. 711.b
Inuectiua Agobardi Archiepiscopi Lugdunensis in Augustam semel dimissam, iterùm domum receptam. 823.b
Inuentio mira mortuorum sepeliendorum. 185.a
Inuentio reliquiarum S. Euphemiæ quomodo facta. 483.e. corporum SS. Saluij & Superij 513.c.d. S. Iacobi. 651.b
Inuentio corporis S. Cæciliæ & aliorum Martyrum. 705.d. 706.b
Inuestituræ nomen Caroli Magni tempore non inuenitur. 333.d
Inundatio Tiberis monstruosa. 16.c. 428.a.b
S. Ioannis Baptistæ caput translatum. 253.a. miram fragrantiam effundit. ibid. eum Herodes timuit. 814.c
S. Ioannis Euangelij partem in Anglicam linguam Beda conuertit. 108.d
Ioannes Damascenus S. Stephani & sociorum Acta descripsit. 56.e. nobilibus ortus parentibus. 90.d. à Cosma homine Italo Fidem Catholicam didicit. ibid. tres orationes pro sacrarum imaginum cultu scripsit. ibid. epistolas conscribit ad diuersos de sacris imaginibus. ibid.e. hinc inde per alios spargit. ibid. in summa apud Sarracenos dignitate est. ibid. Danieli Prophetæ & Iosepho Patriarchæ comparatur. ibidem. Dauidi etiam assimilatur. 91.a b. contra Leonem Isauricum viriliter pugnat. ibid.b. ab eodem insidias patitur. 92.c.d.e. eius nomine epistola fingitur ad Leonem Imp. ibid.e. dextra ipsi per calumniã proditionis præsciditur. 93.c. in foro suspenditur. ibid. petit sibi manum reddi. ibid.d. preces eius pro manu ad B. Virginem. ibid. manus ipsius diuinitus brachio restituitur. ibid.e item visionem videt. ibid. Deo cantat pro manu restituta. ibid. miraculum de manu eius restituta quomodo manifestatum. 94.a.b. ad Regem accersitur, ibid.b. redit in gratiam cum Rege Sarracenorum, ibid.c. petit à Rege dignitate Consiliarij liberari. ibid.c.d. aliam vitam eligit. ibid.d. pauperibus facultates suas distribuit. ibid.e. Ierosolymam proficiscitur. ibid. in solitudinem ad diuini Sabæ Lauram se confert. ibid. ipsi potiùs quàm Theophani fides danda de S. Germano. 98.c. Leonem cum Orientis Episcopis anathematizat. 98.c. cognominatur Chrysoorrhoas. ibid. 145.c. quando pro sacris imaginibus scribere inceperit. 100.b. librorum eius laus & eruditio. ibid.c. pulcherrimæ eius sententiæ aduersus Reges, quæ sacerdotum sunt sibi vendicantes.

cantes. ibid.c.d. Petrum Mauimenum scriptis honorauit. 145.c. annuè à Constantino anathemati subiectus. ibid. à Constantino Copronymo Imp. Manseron appellatus, & quare. ibid.
item hæresi Gnaphei occurrit. 195.d. ad Iordanem Cœnobiarcham de hæresi Anastasij scripsit. ibid. Ioannem Episcopum Ierosolymitanum defendit. ibid.e. Ioannis Episcopi discipulus. 169.c. à Constãtino Copron. Imp. anathematizatur. 220.e. 221.a. eius Acta. 225 d. eius sententia de cultu SS. Imaginum. 405.b
S. Ioannes Chrysostomus fusilem ex cera imaginem amauit. 61.a. scripta eius in S. Scripturam incendium Constantinop. absumpsit. 423.c
Ioannes Constantinopolitanus Episcopus. 2.b. quando in Episcopum electus. ibid. à Philippico Imp. in Episcopatum intrusus. ibid. d. Episcopatu ob hæresim deponitur. ibid.
Ioannes Patriarcha Ierosolymorum vitam Ioannis Damasceni scripsit. 91.c.d. 92.d. librorum eius de imaginum adoratione meminit. 100.b. illius doctrina. 195.e. 196.b. à Ioanne Damasceno defenditur. 196.a.b. Ioannem Damascenum discipulum habuit. ibid.c. quando, quantùmve sederit, ignoratur. ibid.
Ioannes alius Episcopus Ierosolym. creatur. 479.c. claues Dominici Sepulchri & vexillum Carolo Magno mittit. 506.e
Ioannes diaconus præfectus classi aduersus Sarracenos. 3.e. à tumultuantibus militibus occisus. ibidem
Ioannes subdiaconus cognomento Lurion Gregorium Pap. interficere quærit. 77.e
Ioannes Gregorij III. pater. 101.e
Ioannes Episcopus Polyboti Thaumaturgus cognomento dictus. 103.b. in Oriente miraculis clarus. ibid.
Ioannes Augustaldensis Ecclesiæ Episcopus. 107.c. quando sedere cœperit. ibidem. quamdiu sederit. ibid.
Ioannes Archiepiscopus Rauennas Concilio Rom. sub Gregorio III. interfuit. 113.b. subsidiũ à Pontifice petit. 157.a
Ioannes Abbas Catharorum pro defensione imaginum à Leone in exilium eiectus. 115.e
Ioannes Episcopus Gothorum ordinatur in Iberia, & quare. 100.b. eius memoria anniuersaria. ibid. apud Græcos vt Martyr memoratur. 119.b. ob imaginum cultum in exilium mittitur. ibid. ibique moritur. ibid.
Ioannes Episcopus Salisburgensis. 125.a
Ioannes Segnensis Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa adfuit. 160.c
Ioannes Martyr sub Leone Isaurico. 60.a
Ioannes presbyter. 160.d
Ioannes Falaritanus Episcopus. ibid.c
Ioannes Polimartiensis Episcopus. ibid.
Ioannes Nepesinus Episcopus. ibid.
Ioannes Archipresbyter Concilio Rom. aduersus Aldebertum & Clementem interfuit. 177.e
Ioannes Imperialis Silentiarius Romam venit. 210.a. cum Legatis Stephani III. ad Constantinum Copronym. remittitur. 211.b
Ioannes monachus S. Othomaro succedit. 252.b
Ioannes Nepesinus Episcopus Constituto Pauli Papæ interfuit, & subscripsit. 257.a. moritur. 308.b. eius Epitaphium. ibid.
Ioannes Episcopus Tiburtinus. 257.a
Ioannes Episcopus Synnados. 87.d
Ioannes Abbas Monagriæ præfectus Martyr. 282.b
Ioannes subdiaconus Legatus Pauli Papæ ad Pipinũ. 285.a
Ioannes Episcopus Aquileiensis Gradẽsem Ecclesiam vexat. 315.a. Episcopos Istriæ à Gradensi Ecclesia alienare studet. ibid. a.b
Ioannes Auentinus hæreticus historiam Bauariæ suppressit. 321.b
Ioannes monachus cum Tarasio Patriarcha Nicæam ad Synodum proficiscitur. 391.c
Ioannes Gradensis Patriarcha à Duce Venetorum necatur. 517.e. 518.a
Ioannes Protospatharius Constantini ab Irene matre eiusdem in exilium relegatur. 421.e. confugit ad Ecclesiam. 422.a. à Tarasio Patriarcha alitur & necessitate vrgente educitur & reducitur. ibid.c. insidiosè iterùm extra Ecclesiam à militibus rapitur, & vi ad Regiã ducitur. ibid.d. quomodo fuerit dimissus. ibid.d.e
Ioannes senex Constantini Imperatoris diuortio cum Tarasio non consensit. 475.b
Ioannes Ierosolymitanus monachus quæstionem de processione Spiritus sancti mouet. 566.b
Ioannes cognomento Lecanomantis dux Iconoclastarum. 608.e
Ioannes Curopalata à quo historiam suam orsus sit. 579.e. 814.d. correctus de annis Imperij Michaelis Balbi Imp. 806.d. acta Theophili Imp prosecutus. 814.e. vbi desinat. ibid. in quo non absolutus historicus. ibid.
Ioannes Cyparissiotus meminit scriptorũ S. Germani. 100.a
Ioannes Episcopus Caroli Mag. testamento interfuit 592.b
Ioannes Episcopus Siluæ Candidæ Leonis Papæ III. Legatus. 627.c. Legatus Paschalis Papæ ad Ludouicum Imperatorem. 727.d
Ioannes Atrebatensis Episcopus obuiàm Stephano Papæ à Ludouico Imp. mittitur. 665.b
Ioannes Dux Venetorum Patriarcham Gradensem necat. 517.e. 518.a
Ioannes Dux Venetiarũ S. Marco Ecclesiã ædificat. 705.b
Ioannes Magus Ægyptius Iconomachorum antesignanus. 720.e. Theodorum Studitam cum Theophane expellit Constantinopoli. ibid.
Ioannes & Adulphus fratres in Hispania à Sarracenis martyrio coronati. 722.a
Ioannes Archipresbyter Concilio Rom. sub Eugenio II. præsens fuit. 765.e
Ioannes Pisanus Episcopus eidem Concilio præsens. ibid.c
Ioannes Tudertinus Episcopus. ibidem
Ioannes Esinas Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio II. præsens fuit. ibid. d
Ioannes Episcopus Siluæ Candidæ eidem Concilio interfuit. ibid. b
Ioannes Constantinopolitanus Episcopus creatur. 841.e. hæreticus Iconoclasta. ibid. eius origo & ætas. 842.a. magicis artibus prœlij victoriam Theophilo Imp. significat. ibid. in hæresi prædecessore peior. ibid. cognomento Ioãnes magus dictus. ibid. Constantinopoli eiicitur. 866.b
Ioannicius miles insignis. 358.c. Iconoclasta à viro sancto monetur. ibid.c. ab Iconoclastia conuersus piè viuit. 359.a. Anachoreta factus Leoni Armeno mortem prædixit. 699.b. eius precibus fugantur serpentes ex Thaso. 720.b. insequitur Iconoclastas etiã sibi coniunctos. ibid. filiam Senatoris precibus & signo Crucis à graui morbo liberat. ibid.c. à Theodoro Studita & aliis inuisitur. 733.d. Iosepho monacho mortem prædicit. ibid.e. Romanos captiuos liberat. 762.b. exactori prædicit interitum. 814.b. ab Impp. Iconomachis valdè timetur. ibid.c. S. Ioanni & Moysi comparatur. ibid. conuertit Legatos Theophili Imp. ibidem d. obitum Theophili Imp. prædicit. 861.c. sequester pacis Ecclesiæ. 868.b. calumniis proscinditur. ibid.e
Iob Abbas. 195.e
Ionæ comparatur S. Methodius. 832.e
Ionas Fontanellensis cœnobij monachus. 24.b. Radbodi Regis Frisiæ res gestas conscripsit. ibid.c. Vulfranni res gestas composuit. 27.b
Ionas Aurelianensis Episcopus quando claruerit. 430.a. aduersus Claudium Taurinensem Episcopũ scripsit. ibid.

quid de Felice & Elipãdo hæreticis scribat. ibid.a.b.c.d. aduersarius septimæ Synodi.447.d. Ludouici Imp. ad Eugenium Papam Legatus. 447.d. 757.c. pro sacris imaginibus contra Claudium Taurinensem tres libros scripsit. 759.e. 761.a

Iordanes presbyter Concilio Rom.aduersus Aldebertum & Clementem interfuit. 178.a

Iordanus Chartularius è coniuratis in Gregorium Papam. 77.e. à Romanis occiditur. 78.a

Iordanus Episcopus Senensis Constituto Pauli Papæ interfuit & subscripsit. 257.c

Ioseph Manichæus qui & Aphronetus Sarracenos mendacio euadit.30.a. Aphronetus meritò vocandus.ibid.c. ab incolis Episparim excipitur.ibidem b. se Epaphroditum Pauli discipulum appellat.30.c. vbi vitam finierit. ibid.

Ioseph presbyter Oeconomus nefarias nuptias Constantini benedicit. 476.d. eius causa Ecclesia perturbatur. 529.e.630.c.d. sacerdotio priuatur.491.d.530.c. à Nicephoro Imp.recipitur.530.c. cur ipsi Theodorus Studita non communicet. 531.d. multos ad se allicit. 629.d. Mœchozeuxes appellatur.630.c. item Christempectes. ibid. temeritatis pœnam experitur. 476.d

Ioseph Archiepiscopus Thessalonicensis Theodori Studitæ frater.539.c. palàm negat se cum Nicephoro Imp. communicaturum. ibid. epistola illius ad Simeonem. 544.e. eius Apologia de suo Episcopatu. ibid. rationem reddit de separatione sua. 545.a.b. queritur de Constantinopolitano Patriarcha & Simeone. ibid.b.c. in exilium mittitur.553.a. à Mœchianis deponitur. 564.d. Ecclesiæ columna appellatur.ibid. Confessor egregius.648.a. Iambos contra Iconomachos scripsit. ibidem

Iosepho Monacho mortem prædicit Ioannicius. 733.e

Iosiæ quomodo Regnum suum ad cultum Dei studuerit renocare. 512.c

Iouinianus presbyter Concilio Rom.sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.e

Iouinus Leonis Isauri Spatharocandidatus. 71.a.73.b. à Leone ad Saluatoris imaginem confringendam missus. ibid. à mulieribus Orthodoxis occisus. ibidem.
Vide *Mulieres.*

Irene Chagani Regis Cazarorũ filia.112.d. litteras sacras didicit.ibid. imagines colit Leone Isaur.inuito. ibid.d.e

Irene Augusta monachismum restituit. 265.e. propter sacras imagines redarguitur. 355.a. ipsa & Constantinus filius Imperium accipiunt. ibid.b. mox à suscepto Imperio coniurationem patitur.ibid.c. in Coniuratores animaduertit. ibid. viri fratres ad sacerdotium cogit.ibid.c. coronam à marito ablatam Ecclesiæ reddit. ibid. libertatem monasticæ professionis concedit. ibid. Legationem ad Carolum Magnum mittit. 356.e. in milites Synodi Oecumenicæ perturbatores quomodo agat.388.c.d. nouus Helena à Concilio Nicæno acclamatur.398.a.406.c. eius impulsu repudiat filius sibi desponsatam Caroli Magni filiam. 418.c. causa cur illud egerit.ibid.d. imprudenter Carolo bellum mouet in Italia.ibid.e. vincitur.ibid. & 419.a. instigatur aduersus filium. 421.c. quomodo in filium eiusque fautores aduertat.ibid.d.e. quale sacramentum ab omnibus exegit.ibid.e. à filio Regno pellitur. 423.d. iterùm Imperatrix pronuntiatur. 424.d. Constantinum filium Imp.excæcat, & quid de hoc credendum. 482.d.e. filio molitur insidias. 483.a. S.Euphemiæ templum restituit.ibid.c. cum Tarasio Patriarcha obuiàm procedit reliquiis S. Euphemiæ. 484.d.e. Legatos ad Carolum Magnum mittit. 495.d. eius munificentia. 513.d. epistolam à Theodoro Studita accipit.ibid.e. vindex Dei & veritatis pugnatrix vocatur. 514.e. deponitur ab Imperio.515.b. custodiæ mancipatur.ibid.d. à Nicephoro conuenitur.ibid.e.516.a. quæ in Nicephorum tyrannum dixerit.516.b. Imperij priuationem suis peccatis adscribit.ibid. deportatur in exilium. ibid. c. eius obitus. 520.d.521.a

Irmgardis germana soror Hildebaldi Archiepiscopi Coloniensis.522.e. filij submersionem deplorat,& S.Suuibertum implorat. 523.b

Irmingarda Ludouici Imperatoris vxor à Stephano Papa valdè honoratur.665.e. à Stephano Papa coronatur. ibid. Augusta à Stephano Papa appellatur. ibid. eius obitus. 689.d

Irmino Abbas Caroli Magni testamenti institutioni præsens. 592.c

Irruptio Saxonum in Vuerdam. 343.e.344.a

Isaac Iudæus ad Regem Persarum Caroli Magni Legatus. 513.b.

Isacius Comenus quando imperare cœperit. 814.e

Ismaëlitæ in Africa Dei sanctuarium violant. 171.a

Istriæ prouinciam Pipinus Romanæ Ecclesiæ dat. 235.a. Carolo Magno tributaria. 575.c

Itali aduersus Leonem Imp.ob hæresim rebellant. 63.d.e. tributa soluere recusant. ibid.e

Italia tota seorsim legationẽ ad Leonem Imp.mittit. 114.d. Leoni obedire parata si ab impietate recedat. ibid. nouis tumultibus agitatur. 197.b

Italiæ populi barbari & Aborigines contra Leonem Isauricum pro Gregorio Papa arma sumunt. 78.e consilium illius de Imperatore deligendo. 79.a eius Regnum Notgardus sibi vendicare tentat. 338.d

Italicorum tributorum exactio Leoni Imp.à Gregorio Papa solui vetita. 99.b.c

Iter Theodori Studitæ relegitur.480.c.d.e. Caroli Magni Romam versus.501.a. describitur quo sacra corpora SS. Marcellini & Petri Martyrum delata sunt.772.d.

Itherius Pipino à Vuaiphario obses datus. 253.c

Itherius Abbas. 669.d

Iudaismum introducere studet Clemens hæreticus. 1.9.c

Iudæ salutem ominabatur, & sanctum esse Michaël Balbius Imp. dicebat. 806.e

Iudæi Toletum proditione hosti tradunt.9.e. à Leone Imp. ad Baptismum coacti. 29.a. post Baptismum deteriores facti. ibid. Gizid Sarracenorum Principi, vt in sacras imagines sæuiat auctores.35.e. Leoni Isaurico hæresis causa.56.a. pro imaginum abolitione ipsum deprecantur.ibid.b. idololatriam Christianis sæpè obiecerunt.89.e. imaginem Christi Beryti crucifigunt. 398.d. & seqq. latus imaginis lancea percutientes sanguinem & aquam inde profluentem colligunt. 399.c. hoc miraculoso sanguine diuersa patrat miracula.ibid.e. eorũ ex hoc miraculo conuersio.400.a.baptizãtur.ibid.b

Iudæo non baptizato Christianus filium suum dare prohibetur. 159.a. nec seruum aut ancillam vendere ei debet. ibidem

Iudæis peiores Iconoclastæ. 622.a

Iudæos manibus inscribi edicto voluit Habdallas Rex Sarracenorum. 323.e

Iudæus habitus Constantinus Copronymus. 293.d

Iudices Rom.in exilium missi,ab Hadriano Papa reuocantur. 316.b

Iudicium & examen Crucis. 534.d

Iudicum de mulieribus in spiritum conuersis, & sic infantes occidentibus mira lenitas. 119.c

Iudith Israëlitis Bethuliam seruauit. 16.a.62.c

Iudith filia Huelphi Comitis Ludouici Imp. vxor. 689.d. Augusta creatur. ibid. in monasterio morari præcipitur.815.a. ipsa sibi velum monasticum imponit.ibid.b. è monasterio retrahitur. ibid. iterùm in monasterium à Pipino filio traditur. ibid. ad Ludouicum Imp. ex Italia reducitur.830.b. auctoritate Gregorij Pap. IV. in Imperium restituta. ibid.e

S.Iuliani Martyris caput Viennam translatum à Vuilicario Episcopo. 124.c

Iulianus Comes à Sarracenis capite plexus. 20.c

Iulianus martyrio à Leone Isaurico coronatus. 60.a

Iulianus à Rauennatibus ad Hadrianum Papam Legatus. 316.e

Iulius II. Rom. Pontifex Catholici titulum hereditarium fecit Regibus Hispaniæ. 124.b

Iuramento se publicè purgat Leo Papa. 501.d.e

Iuramentum S.Bonifacij. 31.e

Iuramentum aduersus sacras Imagines exigitur. 276.c.d

SS.Iusti & Pastoris natalis quando celebretur. 833.a

Iusti quomodo latentur malis impiorum. 712.b

Iustinianus Patricius S.Germani pater. 3.b. à Pogonato Imp.occisus. ibid.

Iustinianus Imp. Iunior Leonem Isauricum Spatharium creauit.6.d contra Manichæos agit.29.b. omnes Manichæos quos reperit comburit. ibid.

Iustinianus Dux Venetiarum. 701.d.e. de aduectione S.Marci corporis certior redditur. 705.a

Iustus in Angliam prædicator missus. 191.e

Iustus Abbas. 635.c

Iuuenalis Episcopi dignum commiserationis exemplum in Concilio Nicæno. 397.a.

K.

Karoffi monasterium à Ludouico Rege in Aquitania erectum. 539.a

Kelmgoth Legatus à Carolo Magno Romam mittitur, & quare. 498.d

Kemulphus Rex Merciorum in Anglia Offæ successor. 486.b. legationem ad Leonem Papam III. mittit. ibid. ad eumdem scribit. ibid.c. se Leoni Papæ & S.Ecclesiæ subiicit.ibid d.e. Leonem Papam de Metropolitana Doroueernensi Ecclesia consulit. 487.a. ad eumdem munera mittit. ibid.d.

Krodo, idolum Saxonum.356.e. eius figura. ibid. facti Christiani, execrantur. ibid.

L.

Labores Stephani Papæ III. 226.e.227.& seqq.

Lachanodraco promouetur à Copronymo ad prætoriam dignitatem.280.a. eius crudelitas.281.d.e. res monasticas comburit,& reliquias Sanctorum. 311.e. eius in monachos crudelitas. 311.c.312.a

Lacinus Thracensium copiarum dux. 136.a

Lætitia communis de restitutione Ludouici Imperatoris. 830.a. publicæ pacis & vnitatis Ecclesiæ. 870.b.c

Lætoius ob veritatem custodiæ mandatus. 559.d

Laici res sacras Lugdunensis & Viennensis Episcopatus obtinent. 124.d. in bonis Ecclesiæ nullum vendicare ius debent. 729.c

Laicis Episcopatus dati à Carolo Martello. 18.a

Laicus vxorem pellens, communione priuandus. 165.b. nullum ad Pontificatus ordinem posse promoueri vbi sancitum. 299.b.300.a. & quare. 379.d.e

Laidradus Episcopus Lugdunensis Caroli Magni testamenti ordinationi interfuit. 592.b

Lambertus S.Othmarum accusat luxuriæ. 251.c. ob falsam accusationem à Deo punitus. ibid.d.

Lambertus Dohel Embricensis submersum Gocellinum fluuio extrahit. 523.c.

S.Lamberti reliquiæ Romæ coluntur. 800.c

Lampertus Aretinus Episcopus.765.b. Concilio Romano sub Eugenio Papa II.interfuit. ibid.

Lamprandus Pistoriensis Episcopus eidem Concilio præsens. ibid.

Landolphus clericus.787.c. excubias facienti quæ contigerint.ibidem d. viso de vniendis simul S.Marcellini reliquiis. ibid.

Landrannus Turonensis Episcopus. 687.b

Landus Consolinus Episcopus Concil. Rom.Zachariæ interfuit. 160.c

Lanfredus S.Germani Cœnobij Abbas. 218.c. de visione sua Pipinum docet. ibid.

Lantfrit Abbas Concilio apud Dingolfingam interfuit. 322.a

Lantfridus Caroli Magni ad Regem Persarum Legatus. 513.b. in itinere moritur. ibid.

Lapidem Sarracen colunt. 90.a

Lapides Bedæ respondisse scribuntur. 110.a

Lardum morbum regium & elephantiam excitat. 201.d

Lateranense Patriarchium à Zacharia Papa restauratum. 204.d. eius triclinium à Leone Pap.III.factum.490.c

Lateranense Concilium CCCCLXXXIII.Episcop fuit. 649.e

Laudatio Theodori Suditæ de Eudocine virgine. 640.a

Laudes Irenæ Imperatricis de relaxatis tributis. 513.e

Landunensis pagus. 788.e

Lauisso & Leonatius Sergium è carcere abducunt & interficiunt.317.d.e. scelus perpetratum fatentur.318.a

Laurata,quæ apud antiquos vocabantur. 7.a.71.a.73.b

Laurentius prædicator in Angliam missus. 191.e

Lauretana domus à Zacharia Papa nouiter ordinata. 204.e

Lazarus monachus pingendi arte celebris. 819.a. eius confessio. ibid.

Lazica Maximi & Anastasij exilij locus. 71.e

Lebuinus Daucntriæ Euangelium prædicauit. 345.e

Lectiones colligi ex Patribus Carolus Magnus iubet. 538.b

Lectisternia caprina à S. Bonifacio ad Cuthbertum Abbatem missa. 110.d

Legati à Luithprando in Sardiniam missi. 47.a

Legati Constantinopolim missi Leonis Isaurici Iconomachiam ad suos Principes perscribunt. 60.b

Legati Gregorij Papæ à Leone Isaurico in carcerem detruduntur. 77.d. in exilium damnantur, & post occiduntur. ibid.

Legati Gregorij Papæ & totius Italiæ in Sicilia detenti. 114.e. cum exprobrationibus remissi. ibid.

Legati Zachariæ Pontificis à Luithprando non suscepti. 157.c. alij à Stephano Papa ad Aistulphum missi. 209.d.e. ab Aistulpho reiiciuntur. ibid.

Legati Stephani Papæ Constantinopolim missi nihil efficiũt. 211.b.c. redeunt. 212.c

Legati Pipini Regis Romam veniunt. ibid.c. missi à Pipino,qui Papam ducerent in Gallias. ibid.d. de profectione Pontificis in Gallias agunt. 213.b. alij ab eodem ad Aistulphum mittuntur, & quare. 217.e.219.d

Legati in Galliam missi à Stephano Papa. 229.b.231.b

Legati Imperiales Legatum Pontificium detinere conantur. 234.b

Legati Stephani Papæ III. ad Rachisim. 243.a

Legati Caroli Magni à Desiderio ciuitates Ecclesiæ Rom. reddi petunt. 325.c

Legati Constantini Copron.ad regem Pipinum. 282.c. alij Ludouici Imp. non admissi in electione Rom. Pontificis. 333.c

Legati Tarasij Patriarchæ Constantinopol. ad tres alios Orientales Patriarchas missi cur legationem suam non impleuerint. 383.a

Legati Irenes Imp.ad Carolum Magnum. 495.d

Legati Caroli Mag. Romam missi.498.d. alij eiusdem ad Irenem Augustam. 515.b. redeunt cum pace.516.d

Legati Nicephori Imp. redeunt cum pace Constantinopolim. 521.b
Legati Dominici qui appellentur. 687.a
Legatio à Bonifacio ad Rom. Pontificem missa. 103.c. *Gregorij Papæ III. ad Leonem Imp.* 102.c. *ad Carolum Martellum pro auxilio in Longobardos.* 133.a. *à Zacharia Papa ad Luithprandum Regem.* 139.c. *eiusdem directa ad Rachim Longobardorum Regem.* 170.c. *Pipini ad Zachariam Papam.* 199.a. *alia ad eumdem à S. Bonifacio. ibid.c. Stephani Papæ III. ad Regem Francorum* 212.c. *alia eiusdem ad eumdem.* 226.e. *Stephani Papæ IV. pro Synodo agenda ad Reges Franciæ.* 297.e. *alia eiusdem ad Desiderium Regem Longobardorum.* 305.b. *alia ad Carolum Francorum Regem.* 307.d. *Venetorum ad Hadrianum Papam.* 315.a. *Caroli Magni ad eumdem.ibid.c. Desiderij Regis ad Hadrianum Papam.* 316.c. *alia eiusdem ad eumdem.* 319.d. *alia Hadriani pro recipiendis ciuitatibus Ecclesiæ Rom. ibid.e. & 320.a. alia eiusdem ad Carolum Francorum Regem.* 320.b.324.a. *secunda eiusdem ad eumdem pro subsidio aduersus Desiderium.* 325.b
Legatio à Constantino & Irene Impp. ad Hadrianum Papam de creatione & consecratione Tarasij. 368.d
Legatio Monachorum Palæstinæ ad Tarasium Patriarcham Constantinop. & Imperatores. 383.b. *alia Tassilonis Ducis Baioariæ ad Carolum Magnum Romam missa.* 417.c.
Legatio Theodonis Regis Auarum ad Carolum Magnum. 479.d
Legatio & munera à Leone Papa ad Carolum Mag. 485.a. *& qualia illa fuerint.ibid. Caroli Magni ad Leonem Papam III. ibid.b*
Legatio Kemulphi Regis Merciorum ad Leonem Pap. III. 486.b. *Regis Sarracenorum ad Carolum Magnum.* 513.a. *Nicephori Imper. ad Sarracenorum Regem.* 526.a. *alia eiusdem pro pace confirmanda ad Pipinum.* 575.d. *Theodori Studitæ ad Leonem Pap. III.* 553.c. *eiusdem ad Paschalem Papam.* 678.c. *Michaëlis Curopalatæ Imp. ad Carolum Magnum.* 597.c. *Caroli Magni ad Michaëlem Imp.* 602.b. *diuersorum ad Ludouicum Imp.* 626.e. *Leonis Papæ III. ad Ludouicum Imp.* 628.e. *Paschalis Papæ ad Ludouicum Imp.* 667.d. *Leonis Imp. ad Ludouicum Augustum.* 672.d. *Paschalis Papæ Constantinopolim.* 681.e. *eiusdem ad Ludouicum Imp.* 727.d. *Michaelis Imperatoris ad Ludouicum Imp.* 739.a.
Ludouici Imp. ad Rom. Pontificem Eugenium II. 743.a. *Eugenij Papæ II. ad Ludouicum Imp.* 767.d. *Amalarij ad Gregorium Pap.* 817.c. *Theophili Imper. ad Ludouicum Imp.* 829.d
Legationes à Gregorio Papa, & seorsim à tota Italia missæ ad Leonem Isaur. Imp. 114.d. *aliæ ex diuersis locis ad Ludouicum Imp.* 626.e. *aliæ Paschalis Papæ ad eumdem.* 711.d
Legationis Michaëlis ad Ludouicum mittēdæ ratio. 739.b
Legationis Amalarij causa. 817.d. *tempus. ibid.*
Legatorum nomina à Gregorio Papa ad Carolum Martellum missorum. 133.a. *Stephani Papæ IV. ad Reges Francorum.* 296.e. *eiusdem ad Desiderium Regem Longobardorum.* 242.e. 305.b. *Venetorum ad Hadrianum Papam.* 315.a. *Rauennatium ad Hadrianum Papam.* 316.e. *Hadriani Papæ & Caroli Magni ad Tassilonem ducem Baioariæ.* 357.d. *eiusdem ad Constantinum & Irenem Impp.* 380.b.382.d. *cum Tarasio Patriarcha Nicæam ad Synodum proficiscentium.* 391.c. *Tassilonis Ducis Baioariæ ad Carolum Magnum.* 417.c *Caroli Magni Romam missorum.* 498.d. *eorum in itinere obitus.* 513.b
Legatorum Caroli Magni cum Leone Papa disputatio. 566.e.ad 569.b. *Michaelis Imp. ad Carolum Magnum.* 597.b. *Caroli Magni ad Michaelem Imp.* 602.b. *eorum quos Leo Papa ad Ludouicum Imp. miserat.* 627.c. *Ludouici Imp. ad Eugenium Pap.* 757.c. *Theophili Imp. ad Ludouicum Imp.* 829.d
Legatos Romam mittendos admonet Ludouicus Imperator. 757.e.758.a
Legatos Theophili Imperatoris cōuertit S. Ioānicius. 814.d
Legatus Gregorij III. crudelitate Leonis commotus animo deficiens scripta Imperatori tradenda Romam retulit. 102.c.d. *in carcerem detrusus à Leone Imp.* 113.d
Legatus Romanus S. Bonifacius quamdiu fuerit. 210.c
Legatus Imperialis Pipinum ad Imperij obsequium perducere conatur. 234.b
Leges sancire in Ecclesia non est Regum. 100.e.101.a
Leges à Carolo Magno Imperatore sancitæ. 510.b.c.d
Leges Francorum inter se diuersæ. ibid.c
Leges nouas Carolus Magnus non condit. 511.e. *quomodo sancire consueuerit.* 688.c
Leges annonariæ penuriæ tempore. 700.e.701.a
Leges contra vnam culpam bis neminem puniunt. 828.a
de Legibus popularibus Bauariæ. 322.d
Legia fluuius. 797.b
Legionensis ciuitas à Mauris subiugatur. 9.e
Legislatores Reges Longobardorum. 185.d.e
Legum Ecclesiasticarum collectio Caroli Mag. iussu facta. 512.a
Leo Isauricus Præfectus Orientis. 3.e.6.c.d. *de Imperio adipiscendo cogitat.* 4.a. *Imperium suscipit.* 6.a. *quomodo ab Hebræis ipsi prænuntiatum. ibid.d. Conon nominatus. ibid. ab Anastasio Imp. Orienti præfectus. ibid. Theodosium Imp. pellere & Imperio potiri studet. ibid. iuramento se Hebræis facturum quod postulant firmat. ibid. à Germano Patriarcha coronatur. ibid. Fidei Catholicæ protectionem iuramento firmat. ibid.e. ad Gregorium Papam litteras mittit.* 7.a *à Gregorio Papa benignè suscipitur. ibid. eius imagines ab eodem cum magno honore recipiuntur. ibid. classem Sarracenorum igniferis nauibus incendit.* 15.c. *ab Haumar à Fide decedere tentatus.* 19.b. *vlciscitur Imperium affectantes. ibid.c. Thessalonicensem Archiepiscopum cum Arthemio capite plectit.* 26.e. *cogit Iudæos ad Baptismum.* 29.a. *adhæret Iconoclastis.* 37.a. *edictum eius contra sacras Imagines quo anno sit promulgatum.* 55.d.e. *à quibus ad hæresim sit perductus.* 56.a. *cum Germano de amoliendis imaginibus communicat.* 56.b. *non consentientem Germanum exturbat. ibidem b. c. quid de imaginibus sentiat.* 57.a. *vanus eius prætextus. ibid.b. S. Germanum blanditiis ad se pertrahere conatur.* 58.a. *se Cononem esse dicit. ibid.b*
item Bibliothecarios frustrà tentat ad se pertrahere. 59.b. *bibliothecam Constantin. cum duodecim bibliothecariis exuri iubet. ibid. c. imaginem Saluatoris publicè expositam deiicit.ibid.d. x. martyrio coronat. ibid.e.* 60.a. *à societate Gregorij Papæ repudiatur.* 63.d. *Occidentalium tumultum Gregorio Papæ adscribit. ibid.e. hæresiarcha & Iconoclastiæ auctor ab Italis dictus. ibid. Gregorium Papam necare minatur. ibid.* 64.e.78.b.c. *Gregorium Papam ab Vrbe pellere tentat.* 64.e. *decennio Catholicæ Fidei obseruantissimus.* 66.a. *totum mundum scandalizauit.* 66.b. *Ezechiæ se comparat.* 69.a. *ei cur Gregorius Papa pepercerit. ibid.c. à quo hæresim hauserit.* 70.b. *Concilium vniuersale haberi petit. ibidem d. magistratus eius Rauenna eiicitur.* 71.c. *Laurata eius ab Occidentalibus deiicitur.ibidem. se S. Petri imaginem confracturum minatur. Philippum Patricium interfici iubet.* 119.c. *terræmotu sublatus è vita.* 132.b. *quantus ille fuerit. ibid.b.c. Longobardorum Regem sibi conciliat.* 134.d. *Luithprandum Regem in Rom. Pont. concitat. ibid. eius obitus quo anno contigerit.* 135.b. *quamdiu regnauerit. ibid. ei Constantinus Copronymus succedit. ibid.b. eius in simulando astutia.* 136.d
Leo IIII. Imp. patri Constantino Copronymo succedit. 337.c. *pius apparuit. ibid.c.d. consilium eius in administrando Imperio.* 338.a.b. *Constantinum filium coronat Imperatorem.* 339.d. *Telericum Regem benignè suscipit.* 341.e. *eumdem Patricium creat. ibid. Telerico vxoris suæ consobrinam matrimonio iungit. ibidem. eius cum Theophane Isacio certamen.* 342.e. *persequitur cultores SS. imaginum.* 354.e. *in Irenem vxorem suam ob cultum SS. Imaginū insurgit.* 355.a. *moritur, & quo morbo. ibid. a.b*
Leo filius Constantini nascitur. 483.e. *moritur.* 490.e.
Leo Papa III. creatur. 470.c. *qualis fuerit ante Pontificatum. ibid.d. eius insignes virtutes. ibid.e. fabella de manum sibi præcidente reicitur.* 371.a. *legationem & munera ad Carolum Magnum mittit.* 485.a. *& qualia fuerint. ibid. eius epistola ad Regem Merciorum.* 487.e. *eius liberalitas.* 488.e. *quæ ornamenta S. Petro fieri curarit. ibid.* 489.a. *quæ S. Pauli & Saluatoris basilicæ.* 489.a. *quæ in titulo S. Anastasiæ fecerit, & S. Sabinæ. ibid. quæ in basilica S. Mariæ Ad præsepe, & S. Laurentij extra muros. ibid.b. quæ in basilica SS. Felicis & Adaucti, S. Mennæ, S. Vitalis, S. Sixti, S. Cornelij, S. Zotici, S. Mariæ, quæ in Basilica S. Pauli. ibid.c. quæ in S. Andreæ, in Constantiniana, ibid.d. in titulo S. Eudoxiæ, in S. Clementis. ibid.e. in titulo S. Susannæ.* 490.a. *in Lateranensi Patriarchio. ibid.c. quæ in Ecclesia S. Priscæ. ibid.*
item Leo Papa III. quæ passus à suis persecutoribus. 496. *b.d.e. oculi eius eruuntur, & lingua præcinditur. ibid.b.e. processio eius in Litania Maiori. ibid.c. feminibus à persecutoribus dimittitur. ibid.c. totus sanguis in custodiam detreditur.* 497.a. *eripitur, & perducitur in basilicam S. Petri. ibid. visum à Deo recipit, & lingnam ad loquendum. ibid. Spoletum ducitur. ibid.c. ereptus proficiscitur ad Carolum Magnum. ibid.d. à Carolo Magno & suis honorificè excipitur. ibid.d.e. aduersus eum falsa crimina ab aduersarijs confinguntur.* 498.b. *Romam reuertitur. ibid. causa persecutorum eius cognoscitur. ibid.d. pro persecutoribus orat. ibid.e. dedicat altare Ecclesiæ Paderburnensis.* 499.b. *inuisit corpus S. Seuerini. ibid.c. capellam in Eresburg dedicat. ibid. d. capellæ in Eresburg priuilegia concedit. ibid. Carolo Magno obuiam procedit Romam venienti.* 501.b. *eius causa in Synodo proponitur & cognoscitur. ibid.c. publicè se iuramento purgat. ibid.d.e. formula purgationis eius. ibid.c. Carolum Magnum Imperatorem coronat.* 502.a.b. *filium eius Regem vngit. ibid.b. Imperium ex Oriente in Occidentem transfert.* 503.b. *quæ in Ecclesiam beati Pauli contulerit.* 508.a.b. *& seqq.*
item Leo Papa III. quid in Ecclesia S. Petri fecerit. 509.c. *quid in S. Pauli ante collapsum tectum eius. ibid.d. quid in S. Mariæ Ad præsepe. ibid. quid in S. Laurentij extra muros. ibid. in S. Callisti, in S. Mariæ ad Martyres, in S. Bonifacij, & S. Mariæ in Cosmedin, in SS. Cosmæ & Damiani, in S. Valentini. ibid.e. in SS. Nerei & Achillei, in S. Mariæ in Domnica, in S. Sabæ, in S. Gerasimi, in S. Gregorij, in titulo S. Pammachij, in S. Andreæ Apostoli in Situe.* 510.a. *pallium dat Fortunato Gradensi Patriarchæ.* 521.b
iterum venit in Germaniam ad Carolū Magnum. ibid.c b.

& quare. ibid. d. honorificè à Carolo Magno excipitur. ibid. quid in Germania egerit. ibid. e. Indulgentias concedit Ecclesiis à se consecratis in Germania & Gallia. ibid. 522. a. in Vuerdam ingreditur. 522. a.
S. Suuiberti vita ipsi prælegitur. ibid b. S. Suuibertum inter Sanctos adscribit. ibidem. Ecclesiæ S. Suuiberti Indulgentias & auream crucem donat. ibid. d.
testamento Caroli Magni sua manu subscripsit. 535. d.
Adelhardum Abbatem familiarissimè excipit. 539. b.
quid ipsi per iocum dixerit. ibid. c. Regem Nordanhumbrorum Regno restituit. 549. e. litteras à Theodoro Studita accipit. 554. a. alias ab eodem. 555. b.
disputatio eius cum Legatis Caroli Magni. 566. e. ad 569. b. reprimit Legatos importunè petentes. 568. a. b.
licentiam dedit cantandi Symbolum. ibid. d. suadet Symbolum non cantandum. 569. a. duplex Symbolum in scutis argenteis in S. Petro poni curauit. ibid. b. c.
in Symbolo verbum, FILIOQVE, omisit. ibid.
coniuratio in ipsum. 617. e. obitus eius, & res collatæ in ornamentum Ecclesiarum. 649. d. 652. d. ad 664. d.
Hirtensem sedem Cõpostellam transtulit. 649. d. pluries in die Missus celebrauit. 652. a. Ouetensem Ecclesiam Archiepiscopatu insignuit. ibid. quæ ornamenta Ecclesiis contulerit, & quas struxerit aut reparârit. ibid. ad 664 d. vbi sepultus sit. 664. d quamdiu eius sedes vacauerit. ibid. quot ordinationes fecerit. ibid.
Leo Consularis captiuus, redditus à Luithprando. 153. c
Leo presbyter cum altero eiusdem nominis Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 160. d. item Synodo aduersus Aldebertum collectæ. 178. a
Leo Regionarius cum Stephano Papa in Gallias assumitur. 213. c
Leo Episcopus Salernitanus Constituto Pauli Papæ præsens fuit, & subscripsit. 257. b
Leo Albanensis Episcopus. ibid.
Leo Archidiaconus legitimè Episcopus Rauennæ ordinatur. 303. b. Paulo Cubiculario insidiatur. 318. b. c. eumdem occidi præcipit. ibid. e. ob occisum litteras deprecatorias ad Pontificem mittit. ibid. & 319. a
Leo Rhodiësis Episcopus in Iconoclastarum hæresim lapsus. 396. e. pœnitens in Concilio Nicæno examinatur. ibid.
Leo Episcopus Iconij Iconoclastiam abnegans Concilio Nicæno examinandus sistitur. 396. e
Leo Episcopus Carpathi pœnitens à Concilio Nicæno examinatur. 396. e
Leo Patricius Nicephoro ad occupandum Imperium adiutor. 515. c
Leo Episcopus in Chersone ob veritatis confessionem persecutionem patitur. 559. d
Leo Grammaticus historiam scribit. 579. e
Leo Spatharius Siculus Legatus Caroli Magni ad Nicephorum Imp. 597. b
Leo Nomenclator oculis orbatus capite punitur. 727. b
Leo Sacellarius quanto amore Studitas monachos prosecutus fuerit. 729. e
Leo Armeniacorum Prætor. 576. e. Imperator eligitur in locum Michaëlis Curopalatæ. 600. b. cedit ipsi sponte Michael. ibid. c. eius in Christianos persecutio. 607. c. d. cũ Orthodoxis congreditur 609. c. vult Orthodoxos & hæreticos simul congredi. ibid. d. Differit palàm aduersus imagines. 611. a. b. argumentum eius ex veteri Testamento contra imagines refellitur. 611. a. ira fremens quid in Præpositos monasteriorum. 613. d. silentium indicit Orthodoxis. 614. b. edictum eius ad Confessores missum. ibid. Nicetam Patricium in exilium mittit. 617. b. omnes Confessores Constantinopoli eiicit. 619. d. Deum incomprehensibilem in tabula vnius cubiti effingi non vult. 621. a. S. Zachariæ corpus Venetiis mittit. 624. c. eius in Orthodoxos persecutio augetur. 627. c. eiusdem edictum quo Archimandritæ Constantinopolim vocantur. 626. a. 629. c. in sanctimoniales sæuit. 641. d. 643. d. ad Ludouicum Imp. Legatos mittit. 672. d. à Theodoro Palæstino redarguitur. 677. c. Theodorum Palæstinum cum Theophane cæsum in exilium mittit. 678. a. persecutio eius pluribus Martyribus illustris. 685. e. acerbissimè Christianos persequitur. 695. d. e. in somnis S. Tarasium videt mortem sibi prædicentem. 698. e. occiditur. 699. e. ; 00. a. Cruce sancta, ictus excipit. ibid. quamdiu imperarit. ibid. necis eius cœlestia nuntia. ibid. b. " corpus in Circum trahitur. ibid. eius vxor cum quatuor filiis ex aula eiicitur. ibid. quibus nominibus à Theodoro Studita vocetur. 712. a
Leo Centumcellensis Episc. legatus Eugenij II. ad Ludouicum Imp. 767. d
Leoban Arabiæ sacerdos. 180. c
Leoniana vrbs quæ fuerit. 806. c.
Leoninus Consul & Dux postea monachus. 463. b. moritur. ibid. quid ob peccatorum suorum veniam reliquerit. ibid. c
Leoninus è tribus Tabernis Episcopus. 765. d. Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. ibid.
Leontius cum IX. aliis capite plexus. 60. a
Leontius Abbas SS. Stephani & Siluestri. 254. c
Leontius Cardinalis Constituto Pauli Papæ interfuit, & subscripsit. 257. e
Leontius Episcopus Amiterninus Constituto Pauli Papæ interfuit, & subscripsit. ibid. d.
Leontius Scrinarius. 297. a. Concilij Acta sub Stephano IIII. populo legit. 302. a
Leontius apostata. 564. c. Leoni Armeno in hæresi fautor. 609. b. crudelis persecutor factus Orthodoxorum. 648. d. Christianos crudeliter excruciat. 681. c
Leontius diaconus in Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. præsens. 766. a
Leopardus Episcopus Forosemproniates. 765. b. Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. ibid.
Leonigildus presbyter Cordubensis. 11. b. quo tempore vixerit, & quid scripserit. ibid.
Leprosi cum sanis conuiuia celebrare non debent. 82. a
ipsis fidelibus S. Eucharistia dari potest. ibid.
Lesbos incendio maris infestatur. 58. d
Lex Manichæorum vno versu contenta. 29. e
& quo. ibid.
Lex à Carolo Martello aduersus pseudoprophetas lata. 184. a
Libellus calumniarum aduersus S. Stephanum Martyrem compositus. 266. b
Libellus Collatorum insertus Epistolæ Pontificis. 752. c
Libellus Georgij Veneti de miraculis S. Marcellini. 788. c.
alius reuelationum Ludouico Imp. datus. 795. e.
alius miraculorum SS. Marcellini & Petri è monasterio S. Bauonis. 797. a. alius è monasterio S. Seruatij de eorumdem Sanctorum miraculis. 798. b
Liber aduersus Nicænam Synodum secundam missus ad Hadrianum Papam à Carolo Magno cuius fuerit. 443. e. 444.
Liber vitæ canonicæ normam gestans compositus in generali conuentu Aquisgranensi. 668. b. missus per omnes ciuitates & monasteria Canonici ordinis Imperij Ludouici Imp. ibidem
Liberalitas Luithprandi Regis. 48. c. Leonis Papæ III. in clerum. 488. d. e. Michaëlis Imp. 580. a. Procopiæ Augustæ in Senatum, & mulieres militum interemptorum. ibid.
Liberatio Constantinopolis per B. Virginem Mariam. 16. b. 62. c. Bethuliæ per manus Iudith. 16. a. 62. c.
Aquitaniæ à Sarracenis per Carolum Martellum. 80 b
Libi-

Libidine nefanda turpissimus Constantinus Copronymus. 294. d
Libido Nicephori Imp. & crudelitas. 537. d e
S. Liborius Episcopus Cenomanensis. 850. d. eius miraculis vires it Saxonia. ibid. quando translatus. 851. a
Librorum à Venerabili Beda conscriptorum catalogus. 105. c. 106. a. b. c. d
Liburnia Carolo Magno tributaria. 575. c
Libycarum bestiarum natura. 700. d
Licentia designandi successorem. 146. e. cantandi Symbolum data à Leone Papa III. 568. d
Licentia disputandi aduersus hæresim quando concessa. 363. d. e
Licho Sclauorum Dux. 526. b. à Carolo Magno perimitur. ibid. c
S. Lifardus. 836. e
Limina Apostolorum terere solitus S. Bonifacius. 50. b
Lio diaconus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 766. a
Liobæ à S. Bonifacio in Germaniam ex Anglia euocata. 49. c. eius & Vualtpurgis Acta scripta mandata. ibidem d. apud Bischofesheimium sanctimonialibus præfecta. ibid. ex Anglia euocata ad curandas sacras Virgines. 238. b. S. Lullo Bonifacio decedente commendata. ibid. c
Leodulphus claudus virtute SS. Marcellini & Petri curatus. 797. e
Lippia fluuius. 340. e.
Lirim amnem sicco pede Apollinaris Abbas pertransiit. 689. a
Listina villa Regia. 788. e
Litania Romæ indicta sub Gregorio II. 16. d
Litaniæ à Stephano Papa frequentatæ. 211. c. quomodo eas diuiserit. ibid. d. e. cum omni populo omni Sabbato fieri decreuit. ibid.
Litaniam Maiorem Leo Papa celebrat. 496. c
Litteræ patentes commendatitiæ Bonifacij. 21. b. c. eiusdem Apostolatus ibid. e. Paschalis Papæ de inuentione corporis S. Cæciliæ & aliorum Martyrum. 706. d.
Litteræ singulæ totius Alphabeti certum aliquem numerum denotant. 308. d
Liutardus Nucerensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765. b
Locus emendatus in Martyrologio de obitu S. Bonifacij. 240. b
Loca ab Iconoclastarum hæresi libera. 241. e
Locus sanctus profanatur. 278. e
Locus deputatus magicis diuinationibus. 842. d
Longobardi castrum Cumanum inuadunt. 4. c. idem reddere coguntur. ibid. trecenti occiduntur. ibid. Rex eorum Alpes Cottias à Romana Ecclesia repetit. 5. e. Rauennam capiunt. 64. b. è Rauenna à Venetis pulsi. ibid. d. Decapolim incursionibus infestant. 71. c. Duces eorum Romanam Ecclesiam sæpè vexarunt. 78. c. multæ illis ciuitates se dedunt. 79. b. & quæ earum nomina. ibid. sæpè in Rom. Ecclesiam infideles reperti. 80. c. Sutrium munitionem ab Ecclesia auferunt. 95. a. idem Pontifici reddunt. ibid. b. Rex eorum S. Bonifacium hospitio excipit. 123. c. S. Petri basilicam extra muros deprædantur. 126. d. ob Ecclesiam S. Petri deprædatam à Regno excidêre. 127 a. Romam & Campaniam infestant. 132. e. eius causa quæ sit. ibid. in Ecclesiam S. Petri extra muros impetum facere mittuntur. 134. d. ad lacrymas mouentur audita Pontificis orationis dulcedine. 153. c. Rachim Forojulienſem Ducem, in Regem sibi eligunt. 170. b. Reges eorum legislatores. 185. d. e. bello eorum, ades apud Soractæ dirutæ. 187. e. Romam obsident. 211. a. 219. a. inuadunt Cicamensi castellum. 212. d. Regis eorum cum Stephano Papa congressus. 213. b. acies eorum à paucis Francis superatur. 219. e. pax illorum cum Romanis & Francis. 220. b. castra eorum penitus à Francis diripiuntur ibid a. quotidie Romam expugnant. 229. b. immania eorum sacrilegia. ibidem e. Corpus Domini in suis vasis collocant. 250 a. instar alterius cibi comedunt. ibid. Ecclesias Dei incendunt. ibid. imagines Sanctorum in ignem proiiciunt. ibid. sanctimonialibus vim inferunt. ibidem. Rom. domos extra Vrbem comburunt ibid. monachos laniant ibid. velamina & altarium ornamenta in proprios vsus conferunt. ibid. Paganis crudeliores. ibid. b. infantes à matribus auulsos interimunt. ibid. ipsorum de Francis exprobratio ibid. c. ciuitatem Narniensem capiunt. ibidem. exercitus ipsorum à Pipino funditus euertitur. 234. a. pro successore tumultuantur. 242. d. SS. sepulchra effodiunt. 255. a. Sanctorum corpora secum deportauerũt. ibid. de eorum crudelitate conqueritur Paulus Papa. 285. c. Rauennæ Episcopum potentia intrudunt. 302. d e. 303. a. Hunaldum lapidibus obruunt. 303. c. Christophorum & Sergium comprehendunt. 304. d. eosdem excæcant. 305. a. Bleranos interficiunt. 319. b. Vticulum castrum occupãt. ibid. c. fuga ipsorum miraculosa. 326. b. crines solutos habere vetus ipsorum mos est. ibid. c. defectionis eorum ad Romanos quod signum dare solerent. ibid. Regnum eorum à Carolo Magno subiugatur. 330. a. b. Græcos in bello fugant & cædunt. 418. e. 419. a. corpus S. Cæciliæ auferre volentes, inuenire non potuerunt. 706. b. e. 707. a
Lotharius Rex Francorum. 27. b. eius obitus. ibid.
Lotharius Ludouici Imp. primogenitus. 671. a. à patre Imperator creatur. ibid. coronatur Imperator Romæ à Paschali Papa. 727. a. Romam mittitur ob schisma conflatum. 738. a. quid Romæ egerit. ibid. b. Ludouicum patrem à persecutionibus liberat. 825. b. Ludouico patri se subiectum esse debere persuadetur. ibid. c. Ludouico patri pristinum vigorem imperandi restituit. ibid. odium habet aduersus Gregorium Papam IIII. 823. b. Ecclesiam Rom. persequitur. ibid. pro depositione Ludouici patris sui se excusat. 829. e. eadem facit in ciuitate Cabilonensi eidem resistente. 830. c. Ecclesias Dei spoliat. ibid. eius in Gerbirch crudelitas. ibid. à Ludouico Imper. patre & fratribus ad veniam petendam compellitur. ibidem. arma mouet aduersus Ecclesiæ Rom. populum. 847. d. cur in Ecclesiam Rom. commotus. 848. d. à Ludouico Imp. in gratiam recipitur. 852. c. Ludouico patri in Imperium succedit. 860. b. à fratribus Carolo & Ludouico vincitur. 862. a. reparat bellum in fratres. 863. b. iterum à fratribus in fugam vertitur ibid. quæ crimina patrarit ibid. c. eius Regnum in fratres ab Episcopis translatum. ibidem c. d
Lucæ S. Richardus Angliæ Rex mortuus. 198. b
Lucari mons Pontifici Romano ab Aistulpho traditus. 234. e
Lucas Siculus de Manichæis historiam scripsit. 29. b. quando vixerit. ibid. & 571. a
S. Lucas Christi imaginem pinxit. 57. d. 612. d. Dei Genitricis formam expressit. 818. d
Lucensis Ecclesia Sarracenis ab Alfonso erepta. 170. e
Luceolos Aistulphus Rom. Pontifici tradit. 234. e
Luctus cladis Hispaniarum. 10. b
Lucubrationes Pauli Diaconi. 334. e
Lucubrationes Eginhardi. 768. c
S. Ludgerus primus Episcopus Monasteriensis. 196. d. 218. a. 343. d. 569. d. 684. b. de miraculis S. Suuiberti epistolam scripsit. 196. d. aliam ad Lixfridum de rebellione & vastatione Saxonum. 343. d. vsque 345. e. ex Frisia oriundus Frisiorum Apostolus. 345. e.

S.Gregorij S. Bonifacij discipuli discipulus. ibid.
in Angliam missus Albinum docentem audit. ibid.
Daucatriam à S.Lebuino per visum vocatur. ibid.
idolorum fana in Frisia dissipat.ibidem. obitus eius. 569.d. Incubrationes eius. ibid. priùs preces absolvere cupit,quàm Imperatori parere. ibid.e. Episcopus monasticis institutis se erudiri curat. 689.b. monachismum in Frisia & Saxonia propagauit. ibid.
Ludo delectari non debet sacerdos. 766.c
Ludouicus,qui postea Imperator,de Caroli Martelli pietate honorificè sentit.140.a. Caroli Magni filius,Pipini nepos. 214.d. Hadrianum sine suorum Legatorum præsentia electum Rom. PP. laudauit. 334.a. nascitur. 352.d. imaginum cultum plusquam pater commendat. 448.d. hereditas à patre ipsi legata. 533.a. restituit Christianam religionem in Aquitania. 538 d. monasteria in Aquitania erigit.539.a. & quæ.ibidem. coronatur Imperator à patre. 602.c. Carolo Magno patri in Imperio succedit. 626.d. laborat vt Leonem Papam defendat.627.b. eius in Hispanis excipiendis humanitas.633.a. eius diplomata pro immunitate Hispanorum fugientium in Franciam. ibid.b.634.c. Nortmannos domat.635.b. quomodo Stephanum Papam in Gallijs exceperit. 665.b. ter ante Pontificem in terram procidit. ibidem d. Stephanum Papam intrantem Ecclesiam manu sustentat. ibid. ter Stephanum Papam quibus verbis salutarit. ibid.b. secundus Dauid à Stephano Papa vocatur. ibidem d. à Stephano Papa maximè honoratus. ibidem. à Stephano Papa Imperator coronatur cum vxore. ibid.e. magis dare quàm accipere solitus. ibid. Aquisgrani conuentum prouincialem celebrat. 666.a. in vitæ discrimen adductus. 668.a. Aquisgrani conuentum generalem habet.ibid.b. edicto eius Ecclesiæ reformatio facta. ibid.d
item Constitutio eius de rebus S. Petro donatis & restitutis. 669.b. Abodritos à se deficientes, comprimit. 671.a. coniuratur in ipsum. ibid.b. de coniuratis indulgenter supplicium sumit.ibid.d. eius de Bernhardi Italiæ Regis morte dolor. 672.a. Aquisgrani conuentum habet. 686 d. Capitularesin eo constitutiones. ibid.e. eius industria in rebus gerendis. 687.b. Carolum Magnum Imp.imitatur.688.a. eius Constitutiones auctoritate Sedis Apostolicæ firmatæ. ibid.b. matrimonium cum Iudith.689.d. Conuentum in Engelheim habet. ibidem. in magna Synodo publicam agit pœnitentiam. 723.a. quis ipsi auctor fuerit publicæ pœnitentiæ. 725.d. de occisis Romæ monetur. 727.b. à Michaële Balbo in amicitiam vocatur. 741.a. S. Dionysij Areopagitæ libri ipsi offeruntur. 742.e. Legatos Michaëlis Imp. audit. ibid.d. ad Eugenium Papam scribit.757.a. ad Legatos Romam mittendos admonitio. ibid.e.758.a
item Arialdo Regi Danorum Frisiæ Comitatum donat. 775.d. veneratur SS. reliquias. 786.d. conuentum Aquisgrani celebrat. 794.c. libellus reuelationum ipsi offertur. 796.a. triduanum ieiunium suis indicit. 800.e. 801.e. suos admonet de emendatione peccatorum. 802.c. edictum eius de peccatorum expiatione faciendâ. 801.e. se primùm arguit. ibid.d. IIII. Concilia haberi præcipit. ibid.e. pro alimentis & indumentis monachorum, quæ præstiterit.808.b.c.d. Constitutio illius pro monasterio sancti Germani Parisiensis.807.e. ab Episcopis Concilij Parisiensis de Ecclesiasticis rebus admonetur. 811.a. coniurationes in ipsum deteguntur. 814.e. Bernhardum à se dimittit, & quare.815.a. paratur à filio Pipino in ipsum exercitus.ibid. à persecutione suorum liberatur. ibid.b. ad conuentum Noviomagensem simplici comitatu vocatur. ibid. pristinam imperandi potestatem recipit. ibid.c. conspiratores absoluit.ibid. libros de Officiis Ecclesiasticis ab Amalario missos accipit. ibid. festiuæ acclamationes in ipsum. ibid.e. nouus Dauid acclamatur. ibidem
item rursus filius eius Pipinus ab ipso recedit. 817.b. legationem mittit ad Gregorium Pap. IIII. ibid.c. diligentia eius in curandis rebus Ecclesiæ.ibid.d. Pipinum filium in carcerem conicit. 819.b. Regno priuat.ibid. ab Imperio deponitur. 819.e. 820.d. malè de Gregorio Papa IIII. suspicatur.ibid.e. Gregorium Papam non excipit more Regum Franciæ. ibid. à suis relinquitur.824.e. à filio in Bauariam abducitur. 825.a. mala multa patitur ab Ebbone Episcopo Rhemensi. ibid. de Imperij eius depositione ab Episcopis agitur. ibid.b. in monasterium à filijs intruditur.ibid. Episcopis obedientiam spondet.827.a. quæ in eum Episcopi egerint. 826.c. publicè errasse se profitetur. ibid.e.828.a. contra eum capitula. 827.a. suscipit pœnitentiam ab Episcopis.828.a. contra ius & fas deponitur. 829.c. restitutionem eius in Imperium vary populi solicitant. ibid. restituitur in Imperium. ibid.e. de restitutione eius communis lætitia. 830.a. conuentum generalem in Aclimiaco palatio habet. ibid.d. circa res Ecclesiasticas restituendas diligens. ibid.
item auctoritate Gregorij Papæ IIII. in Imperium restitutus,& vbi. ibid.e. omnibus qui in eum peccassent indulget ibid. scribit ad Hilduinum Abbatem de rebus S.Dionysij.ibid.c.831.a. cultor S.Dionysij.ibid.d. res gestas S. Dionysij conquiri iubet. ibid. plena ipsius absolutio. 833.c. solicitus pro conseruandis viribus Rom. Ecclesiæ.848.e.849.a. Normandos è Frisia fugat. 849.d. Aquisgrani Synodum celebrat. 849.a. mors eius per signa cœlestia præuntiatur. 851.d. Lotharium filium in gratiam recipit.852.c. ab Episcopis Galliæ & Germaniæ infestatur.853.a. immunem se a cæde Friderici Martyris iurat.ibid.b. Cabilonensem conuentum habet. 854.b. quo morbo laborare consueuerit.857.e.858.a. expeditio eius in Ludouicum filium. 858.b. obitum eius deliquium solis præcedit. ibid.c. ægrotat. ibid.d. quotidie peccata confessis communicat.ibid e. distribuit thesaurum. 859.a. Ludouico filio veniam dat. ibid b. sacris vigiliis & ligno S. Crucis suum exitum munit ibid.c. fugat dæmones.ibid.d. moritur. ibid.e. vbi sepultus sit.ibid. quamdiu imperarit. ibid. eius Epitaphium.860.a
Ludouicus Ludouici Imp. filius à patre in Baioariam mittitur.671.a. cum Pipino fratre Lotharium fratrem suum cogit supplicem ad patrem venire.830.c. aduersus patrem parat exercitum. 854.b.857.d. Alemanniam inuadit.ibid.e. patris imperium ferre non potest.858.b. à patre veniam obtinet.859.b. ipse & Carolus frater Lotharij fratris Regnum accipiunt ab Episcopis. 863.c
Lugdunensis Prouincia vastata. 124.d
Lugdunense Concilium. 849.e.850.a
Luido Episcopus in Germania. 122.e
Luitgardis Caroli Magni vxor vbi sepulta. 501.a. eius commendatio ibidem. vbi & quando obierit. ibid. cultrix S. Liobæ virginis insignis. ibid. Paulinum Patriarcham Forojulien sem coluit. 518.d. eius ad eumdem munera. ibid.
Luithprandus Longobardorum Rex. 5.e. Alpes Cottias ab Ecclesia Rom.repetit. ibid. pœnitentia ductus Alpium donationem confirmat. ibid. eines in Sanctos pietas. 37.c.d. eius cum S.Corbiniano colloquium. 44.e. erga S.Corbinianum reuerentia.ibid. eiusdem opera S. Augustinus transfertur. 46.a. pia eius opera. 46. d.e. pietas in templa.ibid.e. Legates ad transferendum corpus S. Augustini mittit. 47.a. in excipiendo eiusdem corpore reuerentia. ibid. assiduus ad corpus S. Augustini.ibid.d. humilitas eius dum videt corpus S. Augustini non posse moueri. ibid. votum facit pro translatione S. corporis. 47.d.e. mira eius liberalitas. 48.c. Rauennam capit,& quare.64.c. inde à Venetis pellitur.ibid.c.d. Guntrudam Theudonis Bauariæ ducis filiam in vxorem accipit.80.d. eius cum Leone Isaurico fœdus.95.b. Spoletinum & Beneuentanum Duces subiicere conatur.ibid.c. à Spoleti & Beneuenti Ducibus obsides suscipit. ibid. eo rogante Serenus Episcopus sit Forojulien sis.95.c.96.a. omnem ornatum suum ante corpus S. Petri Apostoli ponit. ibid. à Gregorio Papa compellatus ab impietate reuocatur.95. c.d.96.a. in Pemmonem animaduertit,& quare.97.d. S. Bonifacium hospitio excipit. 123.c. Romam infesto exercitu obsidet. 126.b. Spoletinum Ducem Romam vsque persequitur.ibid.c. quatuor ciuitates à Romano ducatu aufert.ibid. quatuor ciuitatibus à Romanis ablatis ad suos reuersus est. ibid. Basilicam S. Petri extra muros depradatur. ibid.d. filius eius regnum perdit.127.a. Romam exercitum ducit. 132.e. Campaniam depradatur.ibid. in campo Neronis tendit tentoria. ibid. nobiles Romanos Longobardorum more totondit ac vestiuit. ibid.
item milites in basilicam S. Petri extra muros immittit. 134.d. Carolo Martello fidelissimus aduersus Sarracenos. ibid.d. Zachariæ monitionibus mitior redditur. 139.c. ciuitates à Rom. Duce ablatas reddere promittit.ibid. S. Petri ciuitates sine armis Zachariæ reddit. 152.d.e. 153.b.c. per Legatos suos Zachariam excipi curat. 153.a. Zachariam Papam ipsemet excipit.ibid. vbi exceperit.ibidem. Narniense patrimonium S. Petro reddit.ibid.b. & alia quatuor. ibid. Sabinense patrimonium ablatum S. Petro restituit.ibid. captiuos Romano Pontifici remittit.ibid.c. pacem cum Pontifice firmat.ibid. à Zacharia Papa ad prandiũ vocatur.ibid.c. per primates suos Papam educi iubet. ibid.d. Zachariæ in omnibus obsequens,156.e. Pontificis Legatos suscipere noluit. 757.c. optimates suos mittit ad Pontificem suscipiendum.ibid. Zachariam Pap. ad palatium suum inuitat.ibid. duas partes territorij Cesenatensis Rauennatensibus reddit. ibid.d. Zachariam ad Padum comitatus. ibid.e. moritur. 158.a. quamdiu regnarit.169.a. quando obierit. ibid. vbi sepultus sit. ibid. vir magnæ sapientiæ fuit.ibid. eius virtutes.ibid.b. Baioariorum multa castra initio Regni sui cepit. ibidem. plus orationibus quàm armis fidebat.ibid. non omnia eius Actu laude digna fuerunt.ibid. vbi degere solebat, basilicas construxit. ibid.c. in honorem S. Anastasij monasterium fecit. ibid. & 37.d. intra palatium suum Oratorium instituit.169.d. S.Petri monasterium construxit, & vbi.ibid. epitaphium eius.ibid.d.e. & 170.a. eius commendatio. 185.e
Lullus presbyter ex Anglia in Germaniam euocatus à sancto Bonifacio.49.c. à S. Bonifacio Romam mittitur. 199 c. à Bonifacio Moguntiæ Episcopus relinquitur. 237.a. ceteris præstat scientia. ibid. à S.Bonifacio commendatur. ibid.d. relinquitur curare Ecclesiam Moguntinam.236.a. à S.Bonifacio ad curam fideliter agendam admonetur.ibid. S.Bonifacij corpus à Traiectensibus repetit. 239.e. S.Burchardo & successori eius Mengingando supervixit. 428.a
Lunison diaconi illius frater qui Eginhardo sacras reliquias promiserat. 771.a
Lupus Caroli Martelli gesta aliqua scripsit. 139.d. Abbas Ferrarien sis. 306.a.625.e.761.c. quando claruerit. 240.c.518.e. eius ad Ionam Aurelianensem Episcopum epistola.761.b. quando in Abbatem Ferrariensem electus. 853.c
Lupus Firmensis Episcopus Concilio Rom.sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.c
Lutetia aliàs Parisij vocata. 353.a
Luxuria Athelbaldi Regis Anglorum cum sanctimonialibus. 173.b
Luxus vestium in Clericis corrigitur à Tarasio. 367.b.c
Lyciæ prouincia climata ab hæresi Copronymi libera. 242.a

M.

Macarius Confessor ob imaginum cultum in exilio vitam finiit. 118.d. commemoratio eius in Martyrologio Rom. quo die. ibid.
Macarius Antiochiæ Præsul. 589.a. in Concilio Constantinopolitano III. damnatus. ibid.
Macedoniæ maritima ab incendio maris infestata. 58.d
Macedonius à Concil. Constantinop.damnatus. 588.d
Macenarius Abbas. 669.d
Machesbach monasterium Germaniæ. 774.c
Machlinia in Belgio prædicat Euangelium S. Rumoldus. 339.a
Macrius sacerdos. 180.c
Madi Princeps Sarracenorum Christianos persequitur. 354.b. Romanum Imperium sibi vectigale reddit. 358.a.b
Magister Sententiarum à mendo vindicatus. 569.b
Magle villa. 797.c
Magnus presbyter Legatus à Venetis ad Hadrianum Papam. 315.a
Magorum Persarum vesania. 250.a.
Maguntiæ Episcopus S.Bonifacius. 171.d.172.b. illa sedes alteri quondam subiecta fuit. 172.c. totius Germaniæ Metropolis constituitur. ibid.182.c.205.c. quas sub se ciuitates habeat. 203.a. à S. Lullo post S.Bonifacium curata.238.a. illuc Traiecto S.Bonifacius transfertur.239.e. inde Fuldam.ibid. ibi conuentus generalis à Carolo Mag.habetur. 501.a. alius.610.c. eò translata corpora SS. Seueri,Vincentij & Innocentiæ. 738.c
Mahammat pseudopropheta & Antichristi præcursor vocatur. 145.b.c
Mahometum quomodo Sarraceni colant. 10.b. Ecclesiæ eius in Christi nomine ab Alfonso Rege consecratæ. 124.a. Antichristi præcursor & pseudopropheta vocatur. 145.b
Mainardus Episcopus Urbinas à Petro Damiano litteras accipit. 353.c
Mains Auscien sis Episcopus. 765.b. Concil. Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. ibid.
Mala vnde in Regno proueniant. 849.d
Mallum quid significet. 633.d
Mamel Dux exercitus Theophili Imp.832.d. à Sarracenis capitur. ibid.
Mananalis Sarracenorum ciuitas. 29.e. Manichæorum Metropolis. ibid.
Mancipia Christiana paganis nõ tradenda.154.d.205.a
Manes Cyberrotensium Prætor, exercitus Leonis contra Papam dux. 112.e. vnde ita dictus. 280.a. super Bucellarios ab Imp. constituitur. ibid.
Mango machina bellica. 86.d
Manichæa quomodo Sergium seducat.571.b. suo arbitrio Scripturam sacram interpretatur. ibid.d.e
Manichæi in Armenia docent. 29.b. omnes, præter tres, à Iustiniano comburuntur. ibid. eorum historiam Lucas Siculus conscripsit. 29.b. eorum Antistes Timotheus. ibid.c. quid per Crucem intellexerint. ibid. quid per Baptisma intellexerint.ibid.d. sua conciliabula Ecclesiam Catholicam vocant. ibid.d. eorum auctor Constantinus vnde prodierit. ibid.e. eorum lex vno versis

versu contenta. ibid. e. eos Agareni persequuntur. 30. a.
in Phrygiam migrant. 30. b. c. sedem Antiochiæ Pisidiæ figunt. ibid. c. Euangelium secundum Thomam conscripserunt. 101. b. eorum in Thracia hæresis propagatur. 240. e. illorum hæresis à Nicephoro Imp. probatur. 516. e. eorumdem dogma quale. 593. d. à Michaële Curopal. gladio necantur. ibid. e

Manno Nuuenpurgensis Episcopus. 322. a. Concilio apud Dingoluingam interfuit. ibidem

Manseron, quid significet. 145. c. ita Ioannes Chrysostomus vel Damascenus à Constantino Imp. vocatus. ibid.
eius nominis interpretatio: ibidem. dictus propriè Ioannes Chrysostomus. ibidem. anathemate ab hæreticis percutitur. 225. b

Mantuam Pipinus Ecclesiæ Rom. dat. 235. a. ibi sanguis Christi qui de latere eius fluxit, reperitur. 521. d

Manuel Episcopus Hadrianopolitanus. 601. a. cum sociis à Bulgaris in Hadrianopolis inuasione martyrium passus. ibid.

Manuel tutor Michaëlis Theophili Imp. filij. 865. a. resistit veritati. ibid. b. quando cultum SS. imaginum admiserit. ibid. c. agit cum Imperatrice Theodora de restitutione SS. imaginum. ibid. d

Maranatha vox ex Syriaca voce deducta. 339. c. eiusque significatio. ibid.

Marcellinus presbyter S. Suuiberti socius. 522. b. vitam eiusdem scripsit. 18. b. 522. b

S. Marcellinus Martyr. 771. a. eius corpus tollitur. ibid. eius reliquiæ quomodo turpi mercede sublatæ sint. 785. d. Aquisgranum delatæ. ibid. e. reliquias suas velle coniungi per visionem indicat. 787. e. ex earum coniunctione miraculum. 788. a

de SS. Marcellini & Petri crypta & basilica S. Tiburtij. 770. d. corpora illorum sanguinem stillant. 773. c. transferuntur è loco primo. 774. c. in via posita sanant paralyticam. ibid. e. & contractum. 775. a. eorum aliquot miracula breuiter enumerantur. 788. c. d. e. 789. a. Albrico cæco apparent. 795. e

SS. Marcellini & Petri reliquiæ ad S. Bauonis monasterium delatæ. 797. b. Traiectum appulerunt. 798. c

Marcellus Gregorij II. pater. 2. c

Marcellus Venetiarum Dux. 96. b

S. Marci templum diutum à Gregorio III. refectum. 137. e

S. Marcus Venetis Euangelium prædicauit. 701. b. corpus eius Alexandria Venetias transfertur. ibid. eius præcipui cultores Veneti. ibid. custodes agunt cum mercatoribus de corpore eius transferendo. 702. c. d. primò Aquileiam ad Fidem conuertit. ibid. e. Alexandriæ Euangelium prædicauit. ibid. d. in persecutione fugit Pentapolim. 703. a. eius corpore ablato S. Claudiæ corpus substituitur. ibid. d. quomodo in natum sit delatum. 704. a. se manifestat periculi tempore. ibid. c. pluribus reuelatur. ibid. d. quomodo Venetias appulerit. 705. a. quomodo à Venetis susceptum. ibid. b. abditissimè à Venetis seponitur. ibid. c. in eius honorem Ecclesia ædificata. ibid. b. & à quo. ibid. eius Titulus Romæ amplificatur, & corpore S. Hermetis augetur. 804. a. eius Ecclesiæ quæ bona sint collata à Gregorio IIII. Papa. 805. a

Marcianus sub Leone Isaurico martyrium complenit. 60. a

Marcus Lucriæ Episcopus Conc. Zachariæ Papæ interfuit. 160. c

Marcus Velserus Augustanus doctrina & nobilitate illustris. 321. b. Bauariæ historiam in lucem vendicauit. ibidem

Marcus Archiepiscopus Ephesinus Legatus Theophili Imp. ad Ludouicum Imp. 829. d

Mare fugit in terræmotu Constantinopolitano. 132. c

Maria Augusta Leonis Isauri Imp. uxor. 26. d. sine Imperatore filium ad Baptismum ducit. ibid.

Maria Patricia femina à Leone Isaurico martyrio coronata. 9. e. 60. a

Maria Armena nubit Constantino Irenæ filio. 418. c. neptis S. Philareti Misericordis. ibid. humili loco nata quomodo ad Imperium peruenerit. ibid. à Constantino repudiatur. 417. a. c. d. monacha fieri cogitur. ibid. c. veneni dati ab eodem falsò accusata. 473. c. in exilium mittitur. 642. c. eius confessio. ibid. b. in monasterio vitam degit. ibid.

Maria Theodoræ Augustæ puella. 816. c

SS. Mariy Martyris, Marthæ vxoris eius, Audifacis & Habacuc filiorum reliquiæ in Galliam translatæ. 794. e. 795. a.

Mariani Patricij filius martyrij coronam consecutus. 136. e

Marianus Scotus rerum Gallicarum scriptor. 48. d. de morte Bedæ quid sentiat. 107. b. Bedam sanctum, non Venerabilem nominat. 110. a. correctus. 299. e

Marianus Vrbinas Episcopus cum Marino presbytero Concilio Rom. sub Eugenio II. interfuit. 765. e

Marinus Annæ viduæ in peregrinatione socius. 265. c

Marinus presbyter Episcopus à Paulo Papa creatur, & quare. 284. a

Marinus pater Stephani Papæ quinti dicti quarti. 664. d

Maris incendium. 58. d

Maris superficies pumicibus repletur. ibid.

Marrano, vox odiosa Hispanis. 339. c

Marsicani Transamundo se dedunt. 126. c

S. Martini imagine Fortunatus Episcopus sanatur. 755. c. eius res gestas quatuor libris conscripsit Fortunatus Venantius. ibid. e

Martinus Papa à Constantio Augusto Roma abductus fuit. 64. e. 71. e. relegatus à Constantio Chersonam. ibid.

Martinus Verulanus Episcopus Concil. Rom. sub Zachariæ Papa interfuit. 160. c

Martyres x. ob imaginum defensionem à Leone Isaurico necati. 60. a. b. alij ab eodem. 118.

Martyres non appellantur dij ab Ecclesia. 68. e

Martyres in Oriente à Sarracenis occisi. 136. d. e. IIII. cum S. Bonifacio. 240. b. alij sub Hali Principe Sarracenorum. 246. c. alij monachi XLII. sub Copronymo. 294. c. alij sub Nicephoro Imp. 570 d. e. alij à Bulgaris necati. 578. e. alij ab iisdem in Hadrianopolis inuasione. 601. b. verè qui patiuntur propter Christum. 645. a. frequentes sub Leonis Armeni persecutione. 685. e. XII. cum S. Dionysio Areopagita interfecti. 752. c

Martyrum passiones sibi mitti cupit S. Bonifacius. 24. c eorum cultus. 88. d. e. aliquorum cadauera canibus à Leone Isaurico exposita. 118. a. b. aliorum corpora in cœmeteria translata. 255. a. b. aliorum corpora per plateas trahuntur. 290. e. vitas eorum in carcere scribit Theodorus Studita. 685. a. eorum sanguis irrigat Ecclesiam. 694. c. Cordubensium primitiæ. 722. a

Martyria in Syria à Sarracenis illata. 354. b

Martyrium mulierum Orthodoxarum. 59. e. 71. b. SS. Hippatij Episcopi & Andreæ. 118. a. Gregorij Limniotæ. ibid. b. Procopij & Basilij Monachorum. ibid. c. S. Theophili monachi. ibid. d. S. Bonifacij. 239. c. S. Andreæ in Chryss. 261. 262. S. Pauli monachi. 281. c. Stephani monachi. 290. a. S. Saluij. 513. c. Thadæi monachi. 623. d. e. 624. a. b. Friderici Episcopi Traiectensis. 852. e

Martyrologia S. Hieronymi, aut Bedæ, à quo reddita sint locupletiora. 348. b

Martyrologium Bedæ & quale. 106. d

Marty-

Martyrologium Romanum S. Macarij Confessoris memoriam quando celebret. 118. d

Martyrologium S. Hieronymi in quo peccet. 348. c. d

Martyrologium Bedæ Kalendarum præteritione peccat. ibid. d

Masalmes Princeps Sarracenorum. 6. e. 15. c. 58. d. nullo negotio Pergamum capit. 6. e. Constantinopolim obsidet. 15. c. quo anno Cæsaream Cappadociæ ceperit. 58. d

Masaras hæreticus ad vincendum Stephanum monachum ab Imp. missus. 223. a

Massas duas elargitur Rom. Ecclesiæ Constantinus Copronymus. 161. c

Matrimonia spiritalia prohibētur. 20. a. b. c. 117. a. b. 158. d. item sanguine iunctorum. 158. d. eorum pœna. ibid.

Matrimonij vinculum post quartam generationem conceditur. 81. c

Matrimonium Irenes & Constantini. 112. d

Matrimonium in tertio gradu an liceat copulare. 116. c. d. in tertio gradu à Londonensi Synodo prohibitum. 143. b. c

Matrimonium contrahentes benedicendi sacer ritus. 540. e

Matrona fluuius. 830. b

Matthias Flaccius Illyricus sugillatur ab Auctore. 505. d. e

Mauhmat & Habdalla fratres pro Regno inter se certant. 343. a. 549. c

Maura Martyr. 288. c

Mauri totam ferè Hispaniam suo dominio mancipāt. 9. e. Legionensem ciuitatem sibi subiiciunt. ibid. Pictauium occupant. ibid. Burgundiam capiunt. ibid. aduersus Carolum Magnum classe erumpunt. 538. a. à Carolo Magno profligantur. ibid. ipsis soluuntur virgines loco tributi. 311. b

Maurianus subdiaconus interest degradationi Constantini Pseudopapæ. 297. a

S. Mauritij monasterium locus, vbi Papa cum Pipino Rege conueniret. 213. d

Mauritius Spatharius Imperialis. 77. e. Imperatore iubente Gregorium Papam occidere tentauit. ibid.

Mauritius Hortanus Episcopus Concil. Rom. Zachariæ Papæ adfuit. 160. c

Mauritius Dux Ariminensis. 302. e. Leonem Archidiaconum carceri includit. 303. a

Mauritius Dux Venetiarum. 318. d. eius filius à Desiderio captiuus detinetur. ibid.

Maurogatus patruus Alfonsi Casti. 361. d. hunc Regno pellit. ibid. virgines tributi loco Mauris pendere spondet. ibid. quando obierit. 424. a

Maurorum Dux à Froilano superatus. 248. c

Mauuias Sarracenus Emesam, Damascum, Heliopolim & Ierosolymam sibi subiicit. 184. c

S. Maximinus Treuerensis Episcopus. 139. d. Carolo Martello in somnis apparet. ibid. e. pro Carolo Martello deprecatum se esse ostendit. ibid. monet ne amplius peccet. ibid. cœnobium eius à Carolo Martello prædijs auctum. 140. a

Maximus monachus à Constantino Augusto post tormenta in exilium missus. 71. c. 73. e

S. Medardus vbi requiescat. 767. b

Medicciotes Leonem Armenum in hæresi sectatur. 629. d

Mediolanum transfertur corpus Bernhardi Regis Italiæ. 671. e

Meginhartus Comes Caroli Magni testamenti institutioni interfuit. 592. d

Meginher Comes Caroli Magni testamenti ordinationi interfuit. ibid.

Meginotatus à S. Bonifacio Magister iuuenum constitutus. 26. b

S. Meinulphus Ecclesiæ Paderbornensis diaconus. 666. a

Meldradium monasterium. 799. d

Mello olim vocata Casini arx. 195. a

Memoria S. Petronillæ in Vaticano. 249. d

Mendum è Theophane in numeris sublatum. 132. b

Mengingandus S. Burchardo in Episcopatum Herbipolensem substituitur. 427. e

Menologium Basilij Imp. cur inscribatur. 100. a
S. Germani memoriam celebrat, quando, & quamdiu vixerit. ibid. terræmotus XII. mensium memoriam celebrat. 132. d

Mentum S. Seruatij Romæ seruatur. 800. c

Mercatores Veneti S. Marci corpus ex Alexandria transferunt Venetias. 701. c. frequentant corpus S. Marci. 702. b. agunt cum custodibus S. Marci pro corpore eius transferendo. 703. c. custodibus quæ promittant. pro translatione. ibid. non plus lucris quam vitæ sempiternæ inhiare debent. 840. b

Merciorum Regnum depressum. 526. e

Mesopa locus Apolloniæ, in quo Theodorus Studita à Leone Imp. exulare iubetur. 620. b

Mesopotamiæ terra ad duo milliaria disrupta. 195. c

Metas transferuntur Ludouici Imp. reliquiæ. 859. e

Metfres quid significet. 151. a

Methodius Apocrisiarius Nicephori Patriarchæ ad Rom. Pontificem Legatus. 679. c. quid ipsi Romæ acciderit. ibid. d

Methodius Patriarcha Constantinopolitanus. 803. e. à Michaële Balbo in exilium mittitur. 806. c. à Theophilo Imp. ad exercitum ducitur aduersus Sarracenos. 832. c. & quare. ibid. ab eodem vinus in sepulchro clauditur. ibid. e. Ionæ comparatur. ibid. canones eius pro lapsis. 868. e. 869. a

Metropolitanus quod munus habeat. 128. c. d. prouinciæ totius curam gerere debet. ibid. e. 163. e. sine sacerdotum consilio aliquid gerere non debet. 164. a. ipsi maior Ecclesiarum cura quàm ceteris Episcopis incumbit. ibid. c

Michael presbyter Gregorij II. Apocrisiarius. 2. e. Constantinopolim à Greg. II. missus. ibid. Ioannem Constantinop. Episcopum vt hæreticum deponit. ibid.

Michaelis Archangeli apparitio. 42. c

Michaël Synadorum Episcopus à Leone Imp. depositus ob cultum Imaginum. 115. b

S. Michaël monachus cum LXVI. monachis martyrium ab Heli patitur. 246. c

Michael Rauennatis Ecclesiæ Scriniarius Longobardorum potentia in Sedem Rauennatem intruditur. 302. d. e. 303. a. difficulter ex sede amoueri potest. 303. a. b. quamdiu sedem Rauennatium occuparit. ibid. b. eiicitur è sede à Rauennatibus, & Romam mittitur. ibid.

Michaël monachus sui temporis scriptor. 475. e. reditum Theodori Studitæ ab exilio describit. 492. c. d. Tarasium contra obloquentes excusat. 492. e

Michael Episcopus Legatus Nicephori ad Carolum Magnum. 521. b

Michaël Episcopus Sinnactorum munera Nicephori Patriarchæ Constantinop. ad Leonem Pap. defert. 582. a. 590. e. in exilium à Leone Armeno eiicitur. 617. c

Michael Episcopus Michaelis Imp. ad Carolum Magnum Legatus. 592. c

Michael Episcopus contra Leonem Imperatorem agit. 610. b

Michael Curopal. in Imperatorem ab Orientalibus assumitur. 578. c. eius consilio de Imperio non omnes assentiuntur. 579. a. Imperator coronatur. ibid. d. eius liberalitas. ibid. e. 580. a. 582. a. contra Manichæos gladio agit. 593. d. edictum eius contra eosdem. 594. a. in extirpandis hæresibus laborat. 594. e. eius clementia. ibid. ad Carolum Magn. Legatos dirigit. 597. b. profugos Christianos benignè suscipit. ibid. a. Fidei Catholicæ professionem ad Leonem Papam mittit. ibid. c.

Tarasij

Tarasij memoriam colit. 599.b. contra Bulgaros pugnat. 600.a. vincitur & fugit. ibidem. eius de deponendo Imperio consilium. ibid.a. sponte cedit Leoni Armeno. ibid.c. monasticam vitam profitetur. ibid. cum vxore & filiis in insulam deportatur. 602.b

Michael Balbus damnatur maiestatis reus in ignem. 698.b. liberat cum Theodosia Imperatrice. ibid.c. Leoni Armeno Imp. insidias struit. 699.a. Imperator coronatur. 700.b. eius origo qualis fuerit. ibid.c. eius impudentia. ibid. sub eius Imperio qualis fuerit status Ecclesiæ Orientalis. 711.e. à Theodoro Studita laudatur. 712.e. 713.a. Episcopos exules Constantinopolim vocat. 716.a. quid ad Orthodoxos Episcopos. 717.a. libertatem viuendi permittit. ibid.a.d. 718.d. Thomam Tyrannum cum filio capit & occidit. 716.c. Catholicos & hæreticos in vnum conciliare studet. 729.d. ad Ludouicum Imp. Legatos mittit. 739.a. eiusdem ad eumdem epistola. ibid.c. multa mentitur de adepto Imperio. 740. eius contra Thomam Tyrannum victoria. ibid.d. terræmotus ipsi opportunus. ibid.e. Euphrosynam monialem ducit in vxorem. 783.b. eius obitus. 806.d. quot annis imperarit. ibid. Constantinum Copronymum in omnibus imitatus. ibid.e. eius scelera. ibid. bipedum illiteratissimus. 807.a

Michael Syncellus quid de S. Dionysio scripserit. 832.b. naufragio erectus appellit Constantinopolim. 846.c. vocatur ad pœnas a Theophilo Imp. ibid.b. ad constantiam admonetur à Theodoro Studita. ibid.d

Michael filius Theophili Imp. succedit patri. 865.a. eum recipit populus. ibid.

Milburga Abbatissa. 11.e. Ceolredum Regem rediuiuum in monasterio suo habuit. ibid.

Miles gibbosus curatur 274.a. eiurans cultum SS. imaginum diuinitus punitur. ibid.c

Milites Theodosium ad Imperium cogunt. 3.e. Præfectum classis occidunt. ibid. dissentiunt Constantinopoli. ibid.

Milites hæretici Tarasio Episc. Constant. infesti. 366.e. Concilium Oecumenicum exturbant. 387.c.d.e. quomodo ab Imp. mulctati. 388.c.d.

Millinium villa. 797.d

Milo S. Rigoberti successor. 18.a

Mnæ Constantini in Constantem patrem si à Catholica Fide discesserit. 70.b

Mindensis Ecclesiæ in Saxonia origo. 386.e. vnde nomen sortita. 387.a. diuersorum Sanctorum reliquiis ornatur. ibid.

Ministeria rustica non sunt à sacerdotibus exercenda. 766.c

Miracula S. Augustini in translectione. 47.c. alia sancti Sunneberti à Ludgero scripta. 196.d. ab hæreticis fieri non possunt. 273.b. alia S. Stephani virtute SS. imaginum. ibid.c. alia Theophanis Confessoris. 637.a. alia Theodori Studitæ. 714.a.b.c.d.e. alia in S. Niceta Confessoris translatione. 719.e. alia Paschalis Papæ. 727.e. S. Dionysij Areopagitæ. 742.e. crebra ex reliquiis S. Marcellini. 786.c. aliquot SS. Marcellini & Petri. 788.c.d.e. 789.a. alia virtute eorumdem facta. 797.b. alia per S. Hermetem. 804.d

Miraculis claruit Theodosius Imp. 6.c. item Eutychius martyr. 130.e. item Paulinus Patriarcha Aquileiensis. 518.c. item Stephanus Papa. 666.a.e. item Apollinaris Abbas. 686.a

Miraculis probatur cultus imaginum. 753.c. Galliæ illustrate. 794.b

Miraculorum promptuarium S. Iacobi sepulchrum dicitur. 651.e

Miraculum de Rege Radbodo. 24.a. aliud de S. Ioannis Damasceni dextera præcisa. 93.e. aliud S. Galli. 188.b. aliud ingens de fuga & nece Saxonum. 340.d. aliud in cœmeterio S. Sunneberti. 344.d. aliud in Brunone milite Westphalo. 360.e. aliud de imaginis oculum eruente. 386.b. de imagine Christi crucifixa Beryti. 399.c. & seqq. aliud de Anglo quodam surdo & muto. 415.c. aliud in Leone Papa excæcato & linguâ amputato. 497.a. aliud de puero in Rheno merso. 523.a. aliud S. Gregorij Nazianzeni Theologi. 733.e. aliud S. Martini. 753.c. aliud signo S. Crucis factum. 562.b. aliud de epistolis Theodori Studitæ. 764.c. aliud de anu curua. 686.e. aliud à S. Marcellino post nuctas simul eius reliquias. 788.a. aliud de cereis sine lumine visibili accensis. 796.d

Miscella, Græca Orientalium historia. 26.c. à quo conscripta. ibid.

Missa sine quibus celebrari non possit. 835.c. audienda diebus festiuis. 841.a. qualis audienda diebus Dominicis. ibid.d

Missæ ac orationes pro Beda celebratæ. 108.b. pro se fieri ipsemet petit. 109.a. plures in die à Leone Papa III. celebratæ. 632.a. non nisi in Ecclesia celebrandæ. 836.a

Missam sacerdos solus numquam celebrare debet. 835.d

Missarum solemnia dum peraguntur tres calices in altari poni incongruum esse. 81.e. earum celebritatem, in Ecclesiis in quibus non agebatur, Gregorius Papa II. instituit. 101.d. earum solemnia velato capite celebrari non debent. 159.c. ab alio suppleri non debent. ibid.

Missas celebrari in Oratorio sanctarum reliquiarum Gregorius III. instituit. 114.a. 138.a

Modestus Caroli Magni in vestitu. 502.d.e. Clementis VIII. commendata. 710.e. Theodori Studitæ. 733.a

Moduinus Episcopus. 834.b

Modus vsitatus ineundæ concordiæ in Ecclesia Catholica. 730.e. 731.a. in orando quis seruandus. 839.a

Mœchianorum Synodus. 555.d. eos vrget Theodorus Studita. ibid.e. hæretici in quo delirabant. 556.b. eorum hæresis refutatur. ibid. ab Anastasio monacho probatur. 559.a.b. sententia eorum à Theodoro Studita probatur esse hæresis. ibid.b. Iosephum Episcopum Thessalonicensem deponunt. 564.d

Mœchosynodus Constantinopoli contra Theodorum Studitam habetur. 551.b.c. eius Acta. ibid.d.e

Mœnus fluuius Germaniæ. 774.e

Moganus fluuius. 49.d

Molanus Cuthbertum Abbatem Bedæ vitam scripsisse testatur. 110.b

Monachæ Dei ancillæ appellantur. 28.b. sacris altaribus ministrare non debent. 164.e. in vxores ducuntur. 28.b.c. 783.a.b

Monachi Palæstinæ legationem mittunt ad Tarasium Patriarcham Constantinop. & Imp. 383.b

Monachi Scotiæ Anglicanum schisma tollunt. 9.b. eorum hostis maximus diabolus. 51.e. alij à Constantino Augusto in exilium mittuntur. 71.e. pro verbo Dei sub Leone periclitantur. 98.d. eorum non est anathema inferre, sed Episcoporum. 101.a. in fornicationem incidentes quomodo puniendi. 151.a. 167.d. quali indumento vti debeant statutum. 164.b. deferentes monasterium qualiter puniendi. 165.c. Constantinum Copronym. Imp. coniunxerunt. 221.a. bellum ab eodem in ipsos paratur. ibid. à Constantino Imp. ἀμπώτευτοι appellati. ibid. salutantes, resalutari prohibentur à Constantino Imperatore. ibid.b. lapidibus peti obuios factos præcipit. ibid.c. alij à Longobardis miserè tractantur. 230.a. alij ab Hali martyrio coronati. 246.c. tributum soluere coacti. 248.a. à Constantino perse-

cutionem patiuntur. 262.e. quamdiu non fuerint Constantinopoli. 265.e. præclari Fidei defensores ibidem d. disperguntur. 270.b. Auxentiani in Proconneso ædificant monasterium. 271.c. CCCXLIII. in carcere detinentur. 280.b. 287.c. ingentem persecutionem patiuntur. 294.a. XLII. sub Constantino Copronymo Martyres. ibid.c. crudelius persecutionem patiuntur. 311.c.e. tamquam homines quædam consciuntur. 337.d. discipuli S. Platonis persecutionem patiuntur. 472.b. item Theodori Studitæ. 477.c. alij Theodori Studitæ Imp. Constantini colloquium vitant. 477.b. alij & sacerdotes imitantur Theodorum Studitam. ibid.c. iterùm à Constantino Imp. persecutionem patiuntur. 480.b.c. dispersi à Theodoro Studita colliguntur. 493.a.b. captini à Sarracenis venduntur. 538.a. extremâ à Nicephoro Imp. patiuntur. 552.a.b. LVI. monasterio suo eiiciuntur. 559.c. in Occidente quo genere cingeli vti soleant. 793.c. in Africa quo cingulo vti consueuerint. ibid. eos in S. Petro officium debere canere quis instituerit. ibid.d. eorum alimenta quomodo Ludouicus Imp. curarit & indumenta. 808.b.c.d. in carceres ob imaginum cultum coniciuntur. 818.b. edicto Theophili Imp. expelluntur. ibid. CC. in Hispania à Sarracenis martyrium subeunt. 833.a

Monachus in faciem restitit Theophilo Imp. 818.e

Monachismi in Germania S. Bonifacius institutor. 49.c

Monachismum Frisij à Ludgero docentur. 686.b

Monachismus à Constantino Copron. prohibitus. 265.c

Monasteria Romæ à Gregorio Papa readificantur. 7.b. Anglicana summa florent sanctitate & doctrina. 49.c.d. ea plurimi Angli ingrediuntur. 105.a. terræmotu collapsa. 132.c. ab Asiæ Præfecto exuruntur. 282.a. Prætoria castra à Copronymo efficiuntur. 294.d. plurima ab eodem destruuntur. ibid. omnibus patrimoniis suis priuantur. 311.e. à Carolo Magno diuersa S. Benedicto offeruntur. 415.a. à Ludouico in Aquitania erecta. 539.a. ciuili bello Mauhmat & Habdallæ fratrum, monachis deseruntur. 549.d. in Palæstina deseruntur. 597.a. à Paschale Papa reparata & ditata. 736.d.e

Monasterij sui res anxiè curat S. Bonifacius. 26.b.c. duo parua ab eo extructa. 105.a. Catharorum Abbatis confessio. 115.e. Studij nomen & origo. 494.a.

Monasteriis oblatis post pubertatis annos an egredi liceat. 81.e

Monasterium sancti Andreæ Apostoli desertum, quod Barbara vocatur, à Gregorio Papa ordinatum. 7.b. Cassinense Petronax restituit. ibid.c. seminarium sanctorum Antistitum. ibidem e. à S. Benedicto primùm extructum. ibid. quæ ei primilegia concessa. 195.a. aliud S. Michaëlis in Thuringia. 42.e. aliud quod ingredi cogitur Basilius Dux. 78.a. aliud Ven. Bedæ, litteraturæ gymnasium. 109.e. aliud Agaunense Martyrum. 124.d. aliud quod Regina Angliæ ingreditur. 131.d. aliud SS. Laurentij, Stephani, & Chrysogoni à Gregorio III. Papa constructum. 137.b. aliud SS. Ioannis Baptistæ, Euangelistæ & Pancratij à Gregorio renouatum. ibid. aliud S. Petri à Luitprando institutum. 169.c. aliud S. Anastasio Luitprandus fecit. ibid. aliud in Bardonis Alpe idem ædificauit. ibid. aliud à Carolomanno in monte Soracte ædificatum. 188.b. aliud puellarum ab vxore Longobardorum Regis constructum. 197.d. & vbi. ibid. aliud S. Saluatoris Faldæ nulli Ecclesiæ nisi Apostolicæ Sedi subiectum. 203.b. aliud in agro Mutinensi ab Anselmo constructum. 210.b. aliud S. Dionysij à Stephano Papa incœptum. 220.c. aliud S. Benedicti in agro Brixiano à quo constructum. 249.d. aliud monialium à Desiderio extructum. ibid.e. aliud S. Hilarij Galeatensis vbi situm. 250.b aliud sub Ecclesia Rauennatensi à Paulo Papa reuocatum. ibidem c. aliud SS. Stephani & Siluestri à Paulo Papa constructum. 254.c.255.b. aliud S. Vincentio Oueti extructum. 262.c aliud monialium à satellitibus Imp. inuaditur. 266.c. aliud S. Stephani incenditur. 270.b. aliud Philippici vbi sit. ibid.c. aliud ex Prætorio à Stephano monacho & Martyre factum. 288.b. aliud Studij restitutum & auctum. 494.b. aliud sibi extrui Bardanes. 520.e. aliud Græcorum Romæ à Paschali Papa extructum. 682.b. aliud ab eodem instauratum. 707.c. de eius reditibus. 708.b

Monastica vita ab Anastasio ducta. 3.e. à Ceolwulpho Nordanhumbrorum suscepta. 120.c. Carolomanni. 189.d.e. Rachisis Longobardorum regis. 197.d. eius item vxoris. ibid. Eadberti Regis Nordanhumbrorum. 250.a. Adelrhadi Caroli Magni consobrini. 312.c.d. Bardanis Prætoris. 520.e. Michaëlis Curopalatæ. 600.c

Monastica bona vendi curat Constantinus Copronymus Imp. 311.e

Monastica bona laicis dare negat Carolus Magnus, & quare. 423.c

Monasticæ vestes ludibrio exponuntur. 269.e. proteruntur. 270.d

Monastico habitu plurimi Constantinopolim egrediuntur. 261.b

Monasticus status à Constantino Copron. infamatur. 276.e. eius encomia. 780.a

Moncella Longobardis se dedit. 79.b

Moniales laudantur ex confessione Fidei. 642.a

Monocherates Sarracenorum Amirus. 594.a

Monogoldus Comes. 687.a

S. Monon Martyr, vbi laborauerit. 218.e. à ficariis occisus, & vbi. ibid.

Monothelitæ Ecclesiam Dei infestare desistunt. 56.c

Mons Feretri & Luscari ab Aistulpho Rom. Pontifici traditus. 234.e

Mons Bardo & Silicis à Pipino Rom. Ecclesiæ datus. 235.a

Monstruosa Tiberis inundatio. 16.c

Montani à Leone Imp. ad Baptismum coacti. 29.a. post Baptismum seipsos incenderunt. ibid. dicti Manichæi. ibid.b

Montes ex terræmotu vniuntur ad inuicem. 144.e. & vbi. ibid.

Monumentum de bonis Ecclesiæ Lucensi datis. 170.e

Morbus regius porcinæ carnis esu excitatur. 201.d

Mores egregij Gregorij Papæ IIII. 791.d

Moroningi Reges Regnum Franciæ inertes administrant. 198.e. ab ipsis Zacharias Papa illud in Pipinum transfert. ibidem.

Mors sæpè intentatæ Gregorio Papæ à Leone Isaurico. 77.e. 78.a

Mors Ven. Bedæ variè à scriptoribus notata. 107.b.c.d

Mortuorum sepeliendorum mira inuentio. 185.a

Mortuum efferens ipse eodem die mortuus. ibid.c

Mos hæreticorum Principum arduæ inconsultis Episcopis definire. 57.a

Mos Caroli Magni in sanciendis legibus ad Ecclesiam spectantibus. 538.c

Mos Franciæ vetus in translatione reliquiarum seruatus. 787.b

Mosæ fluuius. 798.b

Motus Ludouici Regis filij Ludouici Imp. in Germania. 857.e

Moyses duabus lapideis tabulis immortalia verba Dei inscripsit. 67.a. posteriora Dei videns quale mysterium

vixm didiceris. ibid.b. à Ietro admonitus. 478.c.
à Pharaone metuebatur. 814.c
Moyses Rex Sarracenorum moritur. 367.d
Muhanias ex Amiris unus LXXXV. millibus militum Niceam obsidet. 86.b
Multebri vestitu Constantinopolim captum multi egrediuntur. 161.b
Mulier grauida à Pergamensibus uterum incisa. 6.e.
eius fœtus in cacabo ab isdem coctus. ibid.
Mulier profluuio sanguinis à Christo sanata eius imaginem exsculpsit. 57.d
Mulier duobus fratribus si nupserit quomodo punienda. 167.a
Mulier viro proprio mortuo apud Persas viuere recusat. 174.a
Mulier, S. Stephani martyris pietate conuertitur. 280.d.
se prodit Catholicam. ibid.e
Mulierem esse domi sacerdotis aut diaconi vbi vetatur. 151.b
Mulieres Patriarcham impium lapidibus petunt. 59.e
Mulieres Orthodoxæ martyrium subeunt. ibidem
Mulieres clausis portis introeuntes infantesque occidentes accusantur. 119.d.e
Mulieres sibi inuicem in cœna pedes lauare possunt. 201.b.c
Mulieres Hispanæ cum Sarracenis copulantur. 311.b
Mulieres nihil in ministerio Ecclesiæ contingere debent. 164.e. 835.c
Mulierum Orthodoxarum egregium facinus. 59.d.e. 71.b.
martyrium subeunt. 59.e
Mulierum Anglicarum impudicitia. 127.d
Mulinheim vicus Germaniæ. 774.e. 786.e
Mundeburde quid significet. 38.c
Mundus totus à Leone Isaurico scandalizatur. 66.a
Munera S. Petro offerri solita à peregrinantibus. 17.a.
alia Regis Cantiæ ad S. Bonifacium. 50.e. alia Buggan Abbatissæ ad eumdem. 54.b. alia Caroli Martelli ad Greg. Papam II. 80.a. alia Gregorij Papæ ad Carolum Martell. ibid. alia S. Bonifacij ad Danielem Angliæ Episcopum. 83.d. alia Ven. Bedæ inter discipulos diuisa. 109.a. alia S. Bonifacij ad Cuthbertum Abbatem. 110.d. alia eiusdem ad Ecgbertum Archiepiscopum. 111.d. alia Gregorij III. in Oratorio suum. 114.a.b.c. alia S. Bonifacij ad Pethelmum Episcopum. 117.a. alia S. Bonifacio à Gregorio Papa data. 121.a. alia Cuthberti ad Bonifacium cum litteris. 127.d. alia S. Bonifacij ad Zachariam Papam. 144.a. alia ab aliquo ex clero Romano ad S. Bonifacium missa. 149.d. alia S. Bonifacij ad Athelbaldum Regem. 175.e. alia eiusdem ad Heresfridum. 177.b. alia Secretarij Zachariæ ad S. Bonifacium. 184.a. alia S. Bonifacij ad Zachariæ Secretarium. ibid. alia presbyteri Romani ad S. Bonifacium. 204.a. alia Constantini Copron. ad S. Stephanum monachum, vt eum ad id quod vellet induceret. 263.b. alia à Carolomanno Rege S. Huberto oblata. 313.c. alia à Leone Papa ad Carolum Mag. 485.a. & qualia fuerint. ibid. alia à Carolo Magno ad Leonem Papam III. missa ibid.b. alia Kemulphi ad eumdem. 487.d. alia Alfonsi Regis ad Carolum Magnum. 495.e. alia Aaronis Regis ad Carolum Magnum. 507.a. alia eiusdem ad eumdem. 536.e. alia Luitgardis vxoris Caroli Magni ad Paulinum Patriarcham Forojulien sem. 518.d. alia Nicephori Patriarchæ Constantinop. ad Leonem Papam. 582.a. alia Nicephori Archiepiscopi Constantinopol ad Leonem Papam. 590.e. alia Alfonsi Regis ad Carolum Magnum. 598.d. alia Michaëlis Balbi Imp. ad Rom. Pontificem. 742.d
Munificentia Caroli Magni erga Romanam Ecclesiam. 460.e
Munificentia Irenes Imperatricis. 513.d
Munificentia Leonis III. Rom. Pont. in restauratione Ecclesiarum. 652.c. vsque ad 664.d
Munualdus Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 160.c
Mutili à Gregorio Papa à sacris ordinibus semouentur. 33.d
Mutus & surdus à S. Benedicto curatur. 415.c
Mylianus Leonis Armeni in hæresi assecla. 629.d
Mysterium quale fuerit, dum Moyses posteriora Dei vidit. 67.b

N.

Naboris Martyris ossa vbi reposita sint. 272.d.e
Nacoliæ Pseudoepiscopus Christianorum imaginibus contrarius. 36.e. 37.b
Nacolius Nacoliæ Episcopus hæreticus ad vincendum Stephanum monachum ab Imp. mittitur. 223.a
Narniense patrimonium Luithprandus S. Petro restituit. 153.b
Narniensis ciuitas à Longobardis capitur. 230.c. ab Aistulpho Ecclesiæ Rom. redditur. 234.e
Narratio de translatione corporis S. Marci. 701.e.
de reliquiis furto sublatis. 784.b
Natura Libycarum bestiarum. 700.d
Nathan David adoranit, nec ob id reprehensus. 88.b
Natalis exercitus in Leonem Isauricum concitatus. 86.a.b
Nauarra à Carolo Magno subacta. 343.a
Nauarri rebellantes à Froilano Rege Hispaniarum domiti. 248.c
Naucratius cum Arsenio fratre incarceratus, & quare. 559.c. cum septem aliis verberibus afficitur. 638.c.
Theodorum Studitam consulit de lapsis recipiendis. 640.c. Constantinopoli in carcere detinetur 692.d
Naufragium Sarracenorum fuga lapsorum è Gallia. 112.a
Naufragia Theodori Studitæ exulantis. 480.e
Nazarius Martyr vbi sit repositus. 272.d.e
Nazarius Abbas S. Andomari. 549.e. Leonis Pap. III. in Britanniam Legatus. ibid.
Neapolitani castrum Cumanum à Longobardis recipiunt. 4.d. LXX. libras ob castrum Cumanum receptum à Gregorio II accipiunt. ibid.
Necessitudo inter Carolum Magnum & Alfonsum Regem Gallæciæ. 598.d
Necessitas vrgens facilè flectit. 697.a
Necropelam glacies ingens inuadit. 271.e
Neomagi conuentus habetur. 815.b
Neronis prata Romæ vbi fuerint. 95.b
Neroni comparatur Constantinus Copron. 293.c
Nestoriani pro Orthodoxis à quibus habiti. 222.c
Nestoriana hæresis suscitatur ab Elipando Archiep. Toletano. 361.e. 362.a
Nestorius in Concilio Ephesino damnatus. 588.d
Neustria Rex coronatur Carolus Ludouici Imp. filius. 852.b
Nexeuxius Constantinum Aug. ob hæresim interfecit. 72.a
Nicæa à Sarracenis obsidetur. 86.b. diuinitus defensa. ibid. quorum precibus seruata. ibid.c. CCCXVIII. Patres qui Concilio interfuerunt celebri cultu prosequitur. ibid. terræmotu grauiter concussa. 132.c. ibi Ecclesia sola libera à terræmotu. ibid.
Nicænum Concilium Arium damnauit. 588.c. imaginum adorationem recepit. ibid.
Nicephorus Artabasdi filius ab Anastasio Constant. pseudoepiscopo coronatur. 144.d
Nicephorus cum Christophoro fratre Cæsar à Copronymo creatur. 298.d. reus accusatur maiestatis. 340.b. in exilium deportatur. ibid. oculis priuatur. 424.e
Nicephorus Theodori Studitæ consobrinus. 478.e. aduersus Theodorum commouetur & quare. 479.c
Nicephorus tyrannus Imperium inuadit. 515.b.
& quomodo. ibid.c. simulat se inuitum ad Imperium intrusum. ibid.e. 516.a. Irenem fictè salutat & fidelitatem cum reque spondet. 516.a.c. thesauris eius inhiat. ibid. quos consecutus eam perfidè in exilium relegat. 516.c. Legatos suos ad Carolum Magnum mittit. ibid.d. Manichæorum hæresim probat. ibid.e. Iconoclastis fauet. ibid. maximè impius. ibid. ex equo diuinitus eiicitur. 520.d. aduersus Arabes prœlium init. 521.a. ab Arabibus vincitur. ibid. filium Imperatorem creat. ibid. quid in Bardanem egerit. ibid. Legatos ad Carolum Magnum mittit. 521.b. à Sarracenis inuaditur. 526.a. eius ad eosdem legatio. ibid. tributum Sarracenis spondet. ibid. Theodorum Studitam de Constantinopol. Episcopo eligendo cõsulit. 528.a. eius mira simulatio. ibid. de eodem consulit Platonem. ibid.e. Platonem & Theodorum Studitam in carcerem detrudit. 529.b. & quare. ibid. eius secretarius eligitur Patriarcha Constantinopolitanus. ibid.c. perturbator pacis Ecclesiæ. 530.c.d
item cogit Nicephorum Patriarcham, vt Ioseph um presbyterum restituat. ibid.e. prauæ eius libido & crudelitas. 537.d.e. conspiratores male mulctat. ibid.e. eius in Bulgaros expeditio. 545.c. quæ in S. Platonem fecerit. 552.d.e. S. Platonem ab exilio reuocat. ibid.e. qualis in Theodorum Studitam. ibid.e. eius cum discipulis Theodori Studitæ certamen. 553.a.b. ab iisdem vincitur. ibid.d. victus quomodo in eosdem sæuiat. ibid.e. eius in subiectos tyrannis. 565.b. eius in omnibus impietas. 570.b. Manichæis fauet. ibid.c. & Iconomachis. ibid.e. diuersos martyrio afficit. ibid.d.e. quos imitari consueuerit. 574.e. cũ Pipino facit pacem. 575.a. à Carolo Magno Venetiam recipit. ibid. Dalmatiam classe recuperare studet. ibid.e. legationem pro pace confirmanda ad Pipinum Italiæ Regem mittit. ibid.d. quam Carolus Magnus suscepit, & quare. ibid. ab eodem Carolo litteras accipit. ibid. notus Achab vocatus. 576.e. exigit ab Ecclesiis tributa. ibid. eius crudelitas inaudita. 577.b. cum Bulgaris congreditur. ibid.a. eos vincit. ibid. à Crunno circumuallatur. ibid.c. à Bulgaris interficitur. ibid. caput eius perpetuæ ignominiæ seruatum. ibid.d. quale fuerit eius Imperium. ibid.e. eius interitus prædictus à Theodoro Studita. 578.a. eo mortuo pax Ecclesiæ reddita. 580.c
Nicephorus Constantino Imperatori à secretis eum Tarasio Patriarcha Niceam ad Synodum proficiscitur. 391.c. Tarasio in sede Constantinopolitana inuitus substituitur. 529.d. ab Imperatore cogitur Iosepho reddere sacerdotium. 530.e. litteras à Theodoro accipit quibus monetur priuare Iosephum Oeconomum sacerdotio. 531.c. pacis studiosus. 580.a. coronat Theophylactum filium Michaelis Imperatorem. 581.e. eius ad Leonem III. Papam epistola. 582.d. cur refugerit Episcopatum. ibid.d. eius vita. 583.a. petit Pontificis preces. 585.a. eius professio Fidei. 586.a. intercessiones petit Sanctorum. 588.b. Michaelem Imp. commendat. 590.b. munera ad Leonem Papam mittit. ibidem e. visitat S. Platonem. 595.d. extrema soluit S. Platoni. 596.b. Christianos fugientes suscipit. 597.a. Leonem Armenum Imperatorem coronat. 600.d. se continens cedendo scandalum infert. 615.b. eiicitur in exilium cum suis. ibid.e. Theophanem non videns salutat. 616.e. imaginum restaurationem petit. 717.c. quanto honore sit prosecutus Theodorum Studitam. 732.b.c. in exilio XIIII. annis vixit. 803.d. moritur. ibidem. vbi sepultus. ibid. in numerum Sanctorum receptus. ibid.e
Niceta Patricius Confessorum albo inscriptus. 103.a
Niceta Artabasdi filius iunior infeliciter cum Constantino congreditur. 144.d
Niceta Gabinas Episcopus Conc. Rom. sub Zacharia interfuit. 160.c. Concil. Rom. aduersus Aldebertum & Clementem interfuit. 177.e
Niceta pseudopatriarcha Constantinopolitanus promouetur. 280.a. imagines omnes destruit. 294.e. Leonem Constantini Copron. filium coronat. 303.c. ei mortuo substituitur Paulus. 354.c.d
Niceta filius Constantini Copronymi. 424.e. linguæ priuatur. ibid.
Niceta Patricius Monomachus manum S. Euphemiæ sustulit. 484.e. templum eidem extruit, & ibi eam reponit. ibid. idem cum Niceta Triphilio Nicephoro ad inuadendum Imperium auxiliator. 515.c.
à Leone Armeno in exilium eiicitur. 617.b. & alij Confessores. ibidem. monachus fit. ibidem c. ad hæreticos accedit. 628.c. lapsus iterùm confitetur. ibidem e. iterùm coniicitur in carcerem & in insulam relegatur. 629.a. quot annis ibi vixerit. 719.d. ab exilio liberatur. ibid. moritur. ibid. eius translatio. ibid.e. miraculis clara. ibid.
Niceta Triphilius Nicephoro ad inuadendum Imperium auxiliator. 515.c. à Nicephoro Imp. veneno sublatus. 520.d
Niceta Alexij filius ad Theodorum mittitur ab Imperatore vt alio abducat. 632.b. eius callidum consilium & facinus. ibid.c
Nicetæ Episcopi Apolloniadis commemoratio apud Græcos. 115.a. 118.e. in exilium à Leone missus & mortuus ob sacrarum imaginum defensionem. 115.b
Ninus S. Corbiniano necem intentat. 45.e. turpiter moritur. ibid.
Nicolai erga Theodorum Studitam charitas. 690.e
S. Nicolaus Myrensis Episcopus. 302.d
Nicolaus Hierapolis Episcopus sistitur Concilio Nicæno, & quare. 396.e
Nicolaus S. Crucis Card. canonizationi S. Suuiberti interfuit. 522.c
Nicolaus quidam Nicetam Confessorem in carcere verbis affligit. 619.e
Nicolaus discipulus Theodori Studitæ cum eo carceri inclusus. 638.b. flagellatur, & quare. 690.b
Nicomedia terræmotu vexata. 132.c
Nicopsis accliue ab Iconoclastarum hæresi liberum. 241.e
Nithardus quibus parentibus ortus. 430.e. cuius sæculi scriptor. 830.e. Caroli Magni nepos. 862.b. sui temporis historiam scripsit. ibid.
Nomen, Sanctus, auferetur à Sanctis. 224.b. Dei nitricis ab Ecclesia pellere studet Constantinus Copronym. 293.e. Vniuersalis, impugnat Hadrianus Papa. 379.b. Paschalis Papæ artificiosè expressum. 682.d. Theodori Studitæ, ægrotos sanat. 714.a
Nomina Episcoporum qui decretis de coniugiis sub Gregorio Papa subscripserunt. 28.d.
Anglorum qui à S. Bonifacio in Germaniam euocati sunt. 49.c.d. Martyrum sub Leone Iaurico Imperatore. 60.a.b. Legatorum missorum à Gregorio Papa III. ad Carolum Martellum. 133.a.
Episcoporum qui Concilio Carolomanni interfuerunt.

runt. 150. b. c. item Alfonsi Regis Hispaniarū. 170. d. Episcoporum & sacerdotum qui Concilio Rom. contra Aldebertum & Clementem interfuerunt. 177. e. 178. a. Angelorum quæ Ecclesia recipit. 181. b. Legatorum Pipini ad Zachariam. 199. a. Cardinalium & Episcoporum qui Pauli Papæ Constitutio subscripserunt. 257. a. b. c. d. Legatorum Stephani Papæ ad Desiderium Regem Longobardorum. 305. b. Legatorum eiusdem ad Reges Franc. 307. d. Legatorum Venetorum ad Hadrianum Papam. 315. a. Legati Caroli Magni ad eumdem. ibid. c Legatorum Desiderij Regis ad Hadrianum Papam. 316. c.

Item Legatorum Rauennatium ad Hadrianum Papam. ibid. e. Episcoporum & Abbatum qui Synodo Dingolfinganæ interfuerunt. 322. a. b. Legatorum Constantini & Irenes Impp. ad Hadrianum Papam. 369. c. Monasteriorum à Carolo Magno S. Benedicto oblatorum. 415. a. Auctorum qui asseruerunt damnatum Nicænum secundum Concilium in Synodo Francofordiensi. 445. c. d. aduersariorum Septimæ Synodi. 447. d. 448. a. b. c. Legatorum Kenulphi ad Leonem III. Papam. 487. d. Legatorum Caroli Magni ad Persas. 513. b. Legatorum Caroli Magni ad Irenem Augustam. 516. d. Legatorum Nicephori Imp. ad Carolum Magnum. 521. b. Cardinalium qui canonizationi S. Suuiberti interfuerunt. 522. c. Legatorum Nicephori Imp. ad Sarracenorum Regem. 526. a. Episcoporum, Abbatum & Comitum qui Caroli Magni testamento interfuerunt. 592. b. c. d. Legatorum Michaelis Imp. ad Carolum Magnum. 597. b. Legatorum Caroli Magni ad Michaelem Imp. 602. b. Legatorum Leonis Papæ III. ad Ludouicum Imp. 627. c. Legatorum Paschalis Papæ ad Ludouicum Imp. 727. d. Legatorum Ludouici Imp. ad Eugenium Papam. 757. c. Episcoporum qui Concilio Rom. sub Eugenio Papa interfuerunt. 765. b. c. d. Legatorum Theophili Imp. ad Ludouicum Imp. 829. d

Nominationem Episcoporum Pipino in Regno suo Zachariæ Papæ concedit. 206. a

Nordanhumbrorum Rex occiditur. 9. b. eorumdem Rex Ceolnulphus. 107. a. à suis Regno pulsus. 549. d. à Leone Papa & Caroli Magni Legato in Regnum restituitur. ibid. d. e

Norici peregrini liberant Romam à direptione Afrorum. 206. e

Normandi à Ludouico Imp. sine pugna domantur. 635. b. in Frisiam irrumpunt. 848. a. è Frisia à Ludouico Imp. fugantur. ibid. Gallias inuadunt. 850. a

Notationes Ducæi Frontonis in epistolam Gregorij Papæ II. 72. e

Notgardus Foroiulicnsis Dux. 338. d Regnum Italiæ sibi vendicare tentat. ibid.

Nothelinus Saxonum Satrapa. 344. e. S. Suuiberto blasphemias dicit. 345. a. diuinitus excæcatur. ibid. & sanatur. ibid. b

Nothelmus presbyter Romã à Beda missus, & quare. 81. a. epistolæ ad res Anglicanas spectantes Bedæ mittit. ibid. in sede Dorouernensi Tacuino successor. 116. b. à sancto Bonifacio consultus. ibid. b. c

Nonantula monasterium à quo, & vbi constructum. 210. b

Nouatores ex Ioannis Damasceni scriptis eruditi possunt. 101. c. multa calumniosa de his quæ Romæ fiunt, fingunt. 147. c. d. quos Patriarchas habeant. 172. b. ex quo fonte prodierint. 395. c. priscis Iconoclastis deteriores. 402. a. delira eorum suspicio de clauibus à Pontificibus ad Carolum Mag missis. 485. a. arguuntur. 689. c. eos Auctor perstringit. 283. d. 711. b. non Sanctos tantùm sed Deum impugnant. 789. e

Nullus exteræ gentis assumpta coniuge, innoxius perseuerauit. 306. b

Numen offensum quibus expiationibus placandum. 728. c

Numenio Attagas sese adiunxit, quid significet. 221. e

Numerus quis singulis Alphabeti litteris signetur. 308. d

Numismata in coronatione Imperatorum spargi solita. 298 d

Nunfridus coadiutor Hede à sancto Bonifacio constituitur. 26. c

Nuntia cælestia necis Leonis Armeni. 700. a

Nuptiæ Guntrundæ cum Luithprando Rege. 80. d. nefariæ Constantini Imp. 476. c. Ludouici Imper. cum Iudith. 689. d

Nuptiis anteà obligati, alias inire iure prohibentur. 306. a. b

O.

Obeliatus primus Venetorum fuit Episcopus. 315. b. Obitus Theodosij Imperatoris. 6. c. Ceolredi Merciorum Regis. 11. c. Matris Gregorij II. Papæ. 16. d. Ceolfridi Angliæ Abbatis. ibid. e. S. Suuiberti primi Vuerdensis Episcopi. 18. b. Radbodi Regis Frisonum. 24. a. Haumar Arabum Principis. 27. a. Lotharij Regis. ibid. b. Raginfridi. ibid. Vulfranni Senonensis Archiepiscopi. 27. b. Gizid Sarracenorum Principis. 36. e. Tobiæ Rhoffensis Episcopi. 80. e. Gregorij Papæ II. 101. c. d. S. Eucherij Aurelianensis Episcopi. 112. b. S. Ermini Episc. 120. b. Leonis Isaurici quo anno contigerit. 135. b. Gregorij Papæ III. 136. e. Caroli Martelli. 139. d. Euclid Arabis. 144. e. Luithprandi quo tempore contigerit. 169. a. Richardi Regis. 198. b. c. Zachariæ Papæ. 204. c. Stephani Papæ II. 208. e. Anastasij Episcopi Constantinopolitani. 211. e. Carolomanni Pipini Regis fratris. 217. c. d. S. Huberti Episcopi Leodiensis. 218. d. e. Stephani Papæ III. 246. e. Alfonsi Regis Catholici. 248. b. S. Othomari. 252. a. Pauli Papæ. 283. d. 286. a. Pipini Regis. 298. a. Sergij Rauennatis Episcopi. 302. d. Ioannis Nepesini Episcopi. 308. b. Carolomanni. 313. d. Stephani Papæ IIII. 314. a. Constantini Copron. miserandus. 335. c. 336. a. Habdallæ Sarracenorum Regis. 282. d. 338. b. Leonis IIII. Imperatoris. 355. b. Matris Caroli Magni. 360. a. Hildegardis vxoris Caroli Magni. 389. e. Silonis Regis Gallæcia. 361. d. Pauli Episcopi Constantinopolitani. 363. b. c. d. e. Arichisij Ducis Beneuentani. 414. d. Burchardi Episcopi VVirceburgensis siue Herbipolensis. 427. e. Constantini Imp. 491. b. Paulini Patriarchæ Aquileiensis. 518. b. Legatorum Caroli Magni in itinere. 513. b. Irenes Augustæ. 520. d. 521. a. Alcuini siue Albini. 525. b. Chagani Regis Hunnorum. 526. b. Bulredi Regis Merciorum, & vxoris. 527. a. Tarasij Constantinop. Episcopi. ibid. b. c. & seqq. Aaronis Regis Sarracenorum. 549. c. S. Ludgeri Monasterienses Episcopi. 569. d. Nicephori Imperatoris à Theodoro Studita prænuntiatus. 578. a. Caroli, Caroli Magni primogeniti. 592. d. Rothrudis Caroli Magni primogenitæ. ibid. S. Platonis. 595. a. quæ eum signa præcesserint. ibid. b. Caroli Magni. 624. d. Theophanis Confessoris. 637. a. & miracula. ibid. Leonis Papæ III. & res collatæ in ornamentum Ecclesiæ. 649. d. Stephani Papæ V. dicti IV. 666. e. Irmgardis Ludouici Imp. coniugis. 689. d. Leonis Armeni Imp. 699. e. 700. a. S. Nicetæ. 719. e. Paschalis Papæ. 735. c. S. Theodori Studitæ. 777. c. Eugenij Papæ. 790. d. Valentini Papæ. 791. c.

Nicephori

Nicephori Episc. Constantinopolit. 803. d. Michaelis Balbi Imp. 806. d. Pipini Regis, & noua partitio Regni. 852. c. Ludouici Imp. 859. e. Theophili. Imp. 864. a

Oblata quæ sit. 138. d.

Oblationarij qui sint. ibid.

Oblata & Oblatio quid differant. ibid. Breue Gregorij III. Pont. de Oblatis. ibid. b. c

Oblatio Saxoniæ à Carolo Magno S. Petro facta. 524. d

Oblationem sirtinam non recipit Deus. 187. d

Oblationes pro mortuis verè Christianis fieri Ecclesia tenet. 104. c. d. pro impijs quamuis Christianis, facere non licet. ibid. d. aliæ S. Suuiberto factæ. 522. d

Oblationum sacrarum ritus. 310. a. b

Obseruantia decretorum Rom. Pontificum. 688. b

Obsicus præfectus classis aduersus Sarracenos. 3. e eius & Ioannis diaconi milites inter se dissentiunt. ibid. eius milites Theodosium ad Imperium assumendum cogunt. ibid.

Obsides dati Luithprando Regi à Spoleti & Beneuenti Ducibus. 95. d

Obsidio vrbis Constantinopolitanæ à Sarracenis. 15. a soluitur à Bulgaris. 600. e. soluitur. ibid. b. à Thoma tyranno. 726 a. Nicææ à Sarracenis. 88. b. Romæ à Longobardis. 211. a. Papiæ à Pipino Rege & Stephano Papa. 220. a

Obtestatio Alfonsi Casti valdè pia ad Dei ministros vt pro se orent, excisa in templo à se Oueti exstructo. 431. d. e

Occidens SS. precibus à Leonis Imperat. furore seruatus. 114. d

Occidentales Leonis Isauri lauratæ deiiciunt & cõculcant. 71. c. sanctum Petrum velut Deum terrestrem colunt. 72. b. c

Occidentales fideles, penitus à Leonis Imperio desciscunt, Pont. Rom. adhærentes. 99. b

Occidentales monachi, quo cingali genere vti consueuerint. 793. c

Occidentalis Ecclesia in canonibus de coniugiis Orientali contraria. 28. c

Occidentalium fides. 72. b

Occidentis populi Baptismum flagitant. 77. a. eius Imperium penè totum Leoni Isaurico ablatum. 79. b

Occo scriptor. 23. b

Occo Saxonum Satrapa. 345. a. de S. Suuiberti Ecclesia incensa gloriatur. ibid. b. c. vltionem Dei experitur. ibid. c. diuinitus sanatur. ibid. d. in Vuerda apud S. Suuibertum consenuit. ibid.

Oculi Ceolredi Regis Merciorum sanguinem stillauere. 14. d

Oculi peccatorum fenestræ. 83. e

Odgarius Mogutinensis Archiepiscopus. 819. d. S. Ansgarij consecrationi adfuit. ibid.

Odilon Bauariæ Princeps à Carolomanno domatur. 190. d

Odoarius Lucensis Ecclesiæ Episcopus monumentum reliquit de bonis Ecclesiæ Lucensi datis. 170. e. ab Alfonso ordinatus. ibid. omnia suæ Ecclesiæ testamento reliquit. 171. b. eius testamentum Alfonsus Rex confirmat. ibidem c

Odonouald locus Germaniæ à quo ædificatus sit. 768. d

Odor immensus ex sacris reliquiis. 786. b. 851. b.

Oecumenica septem Concilia. 588. c

Oecumenicæ Synodi quando imaginum cultum approbarint. 57. e. & quomodo receperint. 224. c

Oecumenici nominis abusum quomodo Græci excusent. 392. d. errorem emendant. ibid. e. planè detestantur, etiam in Rom. Pontifice. ibid. 393. a

Oecumenicorum Conciliorum picturam Constantinus Copronymus delet. 288. d

Ossa Merciorum Rex. 131. d. suum Regnum Rom. Ecclesiæ vectigale facit. 318. e. 339. a. Orientalium Saxonum Rex. 338. e. quare & quando Romam venerit. 470. c

Officia pietatis S. Platonis. 337. d. e. 328. a

Officia Ecclesiastica ab Hadriano Papa Caroli Magni monitione melius disposita. 348. e

Officiorum Ecclesiasticorum diuersitas vnde orta. 415. c. d

Officium Rectorum patrimonij Rom. Ecclesiæ quod fuerit. 5. c

Officium Imperatoris quod sit. 70. d

Officium sacerdotale Imperatores exequi non possunt. 75. c. idem adulter sacerdos non resipiscens vsurpare non potest. 84. d

Offo Rex Angliæ. 198. a.

Og Rex Basan. 712. a

Ogellus miles S. Suuiberti Ecclesiam incendit. 344. a. b. c. diuinitus percussus interit. ibid. c. sepultura ei miraculosè negatur. ibid. d. e. in Rhenum proicitur. ibid. e

Oidulphus presbyter Friderico Episcopo Traiectensi socius. 853. c

Oliuolensis portus Venetiis. 705. a

Olinus pater Stephani Papæ IV. 296. c

Olympus mons. 337. d. vbi degit sanctus Plato monachus. ibidem

Omar Dux Maurorum ab Hispaniæ Rege occisus. 248. c

Onopnicles fluuius. 714. d

Ooliab à LXX. Interpretibus Eliab dicitur. 73. c

Opera Christi obiter relata. 67. c. Gregorij Dialogi. 73. a nefanda Sergij Manichæi. 572. e.

Opinio Sigeberti quo anno Gregorius Papa II. sedere cœperit. 2. b

Oportunus Abbas Concilio apud Dingolfingam interfuit. 322. a

Oppa Archiepiscopus Toletanus. 19 d. à Pelagio capitur. 20. b

Oraculum Sibyllinum de interitu Leonis Armeni Imp. 698. d

Oraham fluuius in Thuringia. 42. e

Orandi assiduitas commendata. 839. a

Oratio iusti assidua multùm valet. 111. b. 149. e

Oratio Theodori Studitæ contra Leonem Armenum. 611. e

Oratorium in Patriarchio, ad D. Petri honorem mirè sumptuosum Gregorius II à nouo refecit. 101. d. aliud à Gregorio III. factum, reliquiis SS. ornatum. 114. a

Orbis Theatrum Roma. 197. e

Ordinatio Summi Pontificis quomodo facienda. 666. b

Ordinatio vna à Stephano V. facta. ibid. d

Ordinationes presbyterorum aut diaconorum quando celebrandæ. 33. e. 159. a.

Ordinationes à Gregorio II. factæ, quot & quando. 101. d. e. tres à Gregorio III. factæ. 139. a. tres à Zacharia Papa factæ. 206. e. Constantini Pseudopapæ. 295. c. Stephani Papæ IV. 314. c. duæ ab Hadriano Papa. 470. b. à Leone Papa III. factæ. 664. c. quot habuerit Paschalis Papa. 737. e

Ordines sacros qui suscipere non possint. 33. d

de Ordinatis à schismatico Papa quid statutum à Synodo. 300. a. b. c

Organum Musicum ab Imp. Copronymo ad Pipinum Regem missum. 282. e

Oriens bello ciuili flagrat. 144. c. terræmotu concutitur. 132. a. 195. c. persecutione Imp. Copronymi laborat. 247. e. 287. b

Orientalis Ecclesia Occidentali in Canonibus de coniugiis contraria. 28. c. quando maximè floruerit. 56. d. eius lucerna ardens & lucens sanctus Germanus. 99. d. quæ patiatur. 673. b. eius status sub Michaële Balbo qualis. 711. d

Orienti Leo Isauricus ab Anastasio Imperatore præfectus. 6.d
Orientis & Occidentis victoriæ Deiparæ Virginis intercessione. 20.d
Orientis Episcopi cum Leone Imp. à Ioanne Damasceno anathemate percussi. 98.e
Orientis Præfectus agit de nece Theodori. 695.c
Origo Iconoclastarum quando cœperit. 35.e.36
Ornamenta à Gregorio III. monasterio SS. Ioannis Baptistæ, Evangelistæ, & Pancratij relicta. 137.b. à Leone Papa Ecclesiæ S. Petri data. 488.e. ab eodem Basilicæ S. Pauli collata. 508.a.b. & seqq. à Paschale Papa basilicæ sanctæ Praxedis collata. 683.a alia ab eodem aliis Ecclesiis data. 708.c.d.e.735.c. ad 737.e. in Gregorij Magni Oratorium à Gregorio Papa IIII. illata. 793.d
Ortana ciuitas secundò à Luithprando Zachariæ reddita. 153.d
Orthigarius Episcopus Moguntinus. 738.e.739.a.858.e. SS. Seueri, Vincentiæ vxoris, & Innocentiæ filiæ corpora Moguntiam transtulit. ibid.
Orthodoxarum mulierum egregium facinus. 59.e.71.b
Orthodoxi non permittunt, vt aliud aliis temporibus sensisse videantur. 100. d. eorum immensa miseria. 132.a
Orthodoxi habentur, Nestoriani, Ariani, Dioscoriani, Eutychiani, Seueriani. 222.e
Orthodoxi persecutionem passi sub Copronymo. 241.a. cum Leone Armeno congrediuntur. 609.c. eorum nomine scribit Theodorus Studita ad pseudosynodum. 618.b. eorum persecutor factus Leontius monachus. 648.d. quæ passi sint. 675.a. exules liberantur edicto Imp. 712.d. eorum quæ sit fides. 731.e. Romam aliqui confugiunt. 742.a. à Theophilo Imp. persecutionem patiuntur. 813.d
Orthodoxus perfectus quis sit. 546.b
Orthographiæ librum conscripsit Beda. 106.d
Osbere Buggan Abbatissæ frater. 54.d
Osnaburgensis Ecclesiæ origo. 356.d. priuilegium ei à Carolo Magno concessum. 524.e
Osredus Nordanhumbrorum Rex occiditur. 9.b. sacrarum virginum stuprator. 174.e. despecta morte extinctus. 175.a
Ostheim villa Germaniæ. 774.d
Ostia mœnibus munita à Gregorio Papa IIII. 806.a. Gregoriopolis dicta fuit, & vnde. ibid.
Osuulfus Eadberti Regis filius. 250.a. patris regnum suscipit. ibid.
Othomarus Abbas S. Galli. 187.b.251.a. in concilabulo Germaniæ damnatur. ibid. eius vitam quis prosecutus. ibid. Regem Pipinum adit. ibid.b. luxuriæ accusatur. ibid.c. per vim retentus, ne Pipinum adiret. ibid. palatio includitur. ibid.e. à Patgozo monacho pascitur. ibid. in insula custoditur. ibid. obitus eius. 252.a. quo anno Pipini Regis obierit. ibid.
Otho Frisingensis S. Corbiniani res gestas scripsit. 9.b
Othulfus Comes Caroli Magni testamenti ordinationi præsens. 592.d
Otilo Dux Baioariorum. 193.b
Otiositas inimica est animæ. 835.b
Otto Serasburgensis Episcopus. 194.a
Ouetum ciuitas in Asturibus. 248.d. à quo condita. ibid. diuersa ibi templa extructa ab Alfonso Casto. 428.d. miraculum Angelicum quod ibidem accidit. 429.a.b. à Leone III. sede Archiepiscopali insignita. 651.e.

P.

PAx Ecclesiis restituta mortuo Haumar. 27.a eius arbitri sunt Romani Pontifices. 71.d
cum Ducatu Romano à Luithprando firmata. 153.b. quadraginta annorum inter Stephanum Papam & Regem Aistulphum. 209.c. scripto firmata inter Romanos, Longobardos, & Francos. 220.b. quomodo inter Constantinum Irenæ filium & Carolum Magnum sit dissoluta. 418.d.e. eam cupiunt Impp. Constantinopolitani cum Carolo Magno. 502.d. eius turbator Nicephorus Imp. 530.c. Ecclesiæ Constantinopolitanæ à Leone Papa confirmata. 580.e. illius studium Imperatoribus commendatur. 731.c. confirmatur inter Michaëlem Balbum & Ludouicum Impp. 741.c. prolixa eius commendatio. 754.c
Pacificæ litteræ quæ dici soleant. 749.e.750.a
Pactum inter Carolum Magnum & Nicephorum Impp. 575.a.b
Paderburnensis Synodus sub Carolo Magno. 342.d.e. alia sub eodem. 386.b. eius ciuitatis quis primus Episcopus fuerit. 480.a. ibi altare à Leone Papa dedicatur. 499.b
Pagani adulteros grauiter puniunt. 173.e. quamdiu Ecclesias S. Bonifacij vastauerint. 210.c.d
Paganorum ritus obseruantem quomodo mulctarit Carolomannus. 154.d. an eos figere liceat. 202.c.
in Palæstina terræmotus. 184.c. ibi monasteria deserta. 597.a
Palatia ex marmoribus Ecclesiarum conficiuntur à Sarracenis. 702.a
Palatiolum villa in pago Parisiensi. 218.d. Pontifici Rom. à Pipino perpetuo traditum. ibid.
Palla & cera ab incendio illæsa seruata. 187.b.c
Pallium S. Corbiniano à Gregorio II. tributum. 8.e.9.a. accipit Caroli Mag. precibus etiã Turpinus Episcopus. 18.a. Leoni Isaurico reddit S. Germanus, nolens contra imagines subscribere. 98.b.99.a. à Gregorio III. ad Bonifacium missum. 103.c. eo quando Archiepiscopi indui debeant. ibid. mittitur ad tres Metropolitanos Germaniæ. 155.b. eius vsus ibid. pro iis dandis nihil pretij debet accipi. 156.c. datur Fortunato Patriarchæ Gradensi, & cuius intercessione. 521.b. insigne plenitudinis potestatis. 819.c. S. Ansgario à Gregorio Papa IIII. missum. ibidem
Pamphilus Abbas Legatus Pauli Papæ ad Pipinum. 285.a
Pampilona à Carolo Mag. capta, & nuda relicta. 343.a.b
Panadus ciuitas. 740.d
S. Pancratij Martyris memoria. 622.b
Pancratius Astronomus. 424.e. Constantino aduersus Bulgaros pugnaturo victoriam falsò prædicit. ibid. in eodem conflictu occiditur. ibid.
Pandectæ à S. Hieronymo translata à Ceolfrido S. Petro donatur. 17.a
Paneadis ciuitatis incolæ transmissam Hæmorrhoissæ imaginem coluerunt, & quare. 61.b
Panormus à Sarracenis capta. 701.b
Papa. Vide Rom. Pontifex. Loco Petri Christi vicem gerit in terris. 128.c.d
Papia à Luithprando templis ditata. 46.e. à Pipino Rege obsidetur. 220.a.234.c. à Carolo Magno obsidetur 327.c. expugnatur. 330.a
Papiæ vbi S. Augustini corpus repositum sit. 47.d. ciues eius ad suscipiendum S. Augustini corpus obuiam exeunt. ibid.e
Papias à Leone Imp. capitur, & quare. 354.e de nece Leonis Armeni cum Michaele Balbo agit. 799.c
Paracordax Præfectus. 594.a
Paradisus qualiter visus Ceolredo Regi. 13.a
Paralytica sanatur à reliquiis SS. Marcellini & Petri in via positis. 774.e
Pardus diaconus cum Stephano Papa III. in Galliam profectus. 213.c

Pardus Egumenus Legatus ad Desiderium pro recipiendis Ecclesiæ Rom. ciuitatibus. 320.a
Parisiis in Ecclesia sancti Dionysij Carolus Martellus sepelitur. 139.d. eò venit Stephanus Papa III. 214.b. collatio ibi celebratur. 744.a. Concilium item. 809.d. ibi sedes S. Dionysij. 832.e. eôdem translatum corpus S. Viti. 850.b
Parma Ecclesiæ Rom. à Pipino data. 235.a
Parricidis toto vitæ tempore corpus Dominicum interdicitur. 104.e. illis icinnium II. IV. & VI. Feria impositum. ibid. & quale illud sit. ibid.
Paruus Episcopus in tribus Tabernis constituto Pauli Papæ interfuit, & subscripsit. 257.b
Paschalis ignis quomodo faciendus. 201.a
Paschalis hebdomadæ dies æquali religione colendi. 841.c
de Paschate celebrando Anglicanum schisma sublatum. 9.b
Paschalis frater Ducis Nepesinæ vrbis. 286.b
Paschalis Primicerius quæ in Leonem Papam III. tentarit. 496.d. & seqq. eidem alia crimina affingit. 498.a.b. comprehenditur & capitis damnatur. ibid.e. Leonis precibus seruatur. ibid. in exilium mittitur. ibid. & 506.d.e
Paschalis Papa Carolum Magnum in numerum Sanctorũ adscripsit. 626.c. Papa creatur. 667.a. eius pueritia qualis. ibid. qualis eius electio. ibid.c. eius legatio ad Ludouicum Imp. ibidem d. mittit pallium ad Bernardum Archiepiscopum Viennensem. 672.b. Apocrisarios hæreticos reiicit. 674.a. Epiphanium Legatum benignè excipit. 679.c. Græcis monasterium Romæ extruit. 682.b. Ecclesiam S. Praxedis restituit. ibid.c. nomen eius artificiosè scriptum. ibid.d. corpora SS. Martyrum in Ecclesiam S. Praxedis detulit. ibid. quæ ornamenta eidem Ecclesiæ contulerit. 683.a. Rauennatis Ecclesiæ priuilegia confirmat. 689.e. restituit Ecclesiam S. Cæciliæ. 705.e. S. Cæciliæ apparitionem videt. 706.a. Apostolicæ eius litteræ de inuentione S. Cæciliæ & aliorum. ibid.d. signum eius quale. 708.a. ornamenta monasterio ab illo ædificato collata quæ sint. ibid.b.c. legationem ad Ludouicum Imp. mittit. 711.d e. 727.d. Lotharium I. Imper. coronat. ibid.a. falsò de occisis apud Ludouicum Imp. accusatus. ibid.d.e. miracula quæ fecerit. ibid.e. incendium extinguit. ibid. Legatos mittit ad Daniæ conuersionem. 729.c. eius obitus. 735.c. quamdiu sederit. ibid. quæ ornamenta Ecclesiis fecerit. ibid c.d. quot ordinationes fecerit. 737.e
Paschasius Ratbertus quo tempore scripserit. 312.c. 539.b. 725.b
Passio S. Petri Martyris. 282.b
Passiones sanctorum Martyrum sibi mitti cupit S. Bonifacius. 24.e
Passiuus frater Totonis Ducis Nepesinæ vrbis. 286.b. in monasterium S. Siluestri deducitur. 296.e
Passiuus Bleranæ Episcopus. 765.b
Passiuus Callensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. ibid.
Pastillus Pergensis ex præcipuis pseudoconcilij Constantinopolitani. 73.a. 220.d
Pastores & Doctores soluendi & ligandi potestatem à Christo acceperunt, non Reges. 100.e. 101.a. Ecclesiasticas Constitutiones statuunt. 101.a.b
S. Pastoris natalis quando celebretur. 833.a
Patientia Tarasij & constantia. 475.d.e
Patgozus monachus S. Othomarum pascit. 251.e
Patres à Concilio Niceno secundo redeuntes Constantinopolim veniunt. 409.e. benevolè ab Impp. excipiuntur. ibid.
Patriarcha hæreticus substituitur S. Germano. 59.e. lapidibus à mulieribus petitur. ibidem. digna patitur. 277.b
Patriarcha Ierosolymitanus mittit Theodorum & Theophanem Constantinopolim. 677.a
Patriarchæ pseudosynodum septimi Concilij Oecumenici damnant. 226.b. alium quàm Romanus Pontifex titulum habent. 674.b. de eorum fascia anteriori. 869.b
Patrimonia Ecclesiæ Leo Isauricus Imperator aufert. 112.c
Patrum consuetudo potius, quàm Regis Imperium vbi seruandum. 100.e
S. Pauli Martyris Actæ. 281.b.c
S. Pauli Apostoli discipulus vult dici Sergius Manichæus. 572.d
Pauliciani hæretici quando propagati. 240.e. qui fuerint. 570.c
Paulinus primus Eboracensium Archiepiscopus. 111.a
Paulinus Patriarcha Aquileiensis Foroiulij Concilium celebrat. 425.b. qualis fuerit. ibid. Concilij conuocandi dilationem excusat. ibid.c. cur potissimùm Concilium hoc conuocauerit. ibid.e. quæ hæreses in eo damnatæ. 426.a.b.c. eius sanctitas & doctrina ibid.d. & seqq. litteras Albini accipit de Hunnis à Carolo Magno deuictis. 479.e. Albino fuit familiarissimus. 518.d. munera à Luitgarde vxore Caroli Magni accipit. ibid. item Diploma à Carolo Magno de donatione sibi ab eodem facta. 519.a. Concilio Altinensi præsidet. 517.a. Synodalem epistolam mittit Carolo Magno. ibid b. eumdem excitat ad vltionem necis sacerdotum. ibid.d. moritur. 518.b.c. cur Foroiulensis dictus. ibid. anteà Grammaticam docuit. ibid.e
Paulinus Senogallensis Episcopus Rom. Concil. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.c
Paulus diaconus Stephani Pap. III. germanus. 209.c. cum Ambrosio Primicerio ad pacem faciendam cum Aistulpho mittitur. ibid. monasterium S. Dionysij perfecit. 220.c. monasterij S. Dionysij ministros Græcos constituit. ibid.d. Papa creatur. 247.a. vbi educatus. ibid. parentes eius, patria, educatio. ibid. quomodo in Pontificem electus sit. ibid. eius egregij mores. ibid. b.c. Pipinum Regem de morte fratris docet. ibid.d. amicitiam cum Pipino Rege petit. ibid. de conuersione Constantini frustrà agit. ibid.d.e. è diruti cœmeteriis corpora SS. transfert. 249.b.c. Dei Genitricis imaginem argento auratam c. librarum construxit. ibid.d. vbi sepulturam sibi construxerit. ibid. reuocat sub Rauennatensi Ecclesia monasterium Galiatense. 250.b. eius epistola pro immunitate monasterij S. Hilari. ibid.c.d.e. eius religio in restituendis SS. reliquiis. 255.a.b.c. quamdiu sederit. 283.d. epistolæ eius ad Pipinum interierunt. ibid. obitum Stephani fratris Pipino exponit. 284.a. auxilium contrà Longobardos à Pipino implorat. ibid.c. Pipino sex Patricios cum CCC. nauibus Constantinopoli Romam venturos indicat. ibid.d. Pipini filium ex sacro fonte suscipere posse rogat. ibid.e. suam fiduciam ergà Pipinum exponit. 284.b.285.a. Pipinum Dauidi comparat. ibid. b. de Longobardorum crudelitate Pipino queritur. ibid.c. ad Francorum exercitum gratias agentes epistolas mittit. ibid.d. moritur, & vbi. 286.a. vbi sepultus. ibid.
Paulus Chartularius à Leone Imp. ad vlciscendum Imperium affectantes mittitur. 19.c
Paulus Armenus Manichæus fuga euadit Iustiniani. 29.b
Paulus Patricius & Exarchus in Italiam ad Gregorio Papæ necem inferendam missus. 78.a. anathemati à Gregorio Papa subiectus. 79.a.
Paulus martyr ob defensionem sacrarum imaginum. 115.e. item alius. 281.b.c
Paulus Asiarta Cubicularius Stephani Papæ IIII. 303.e. Christophoro Primicerio & Sergio insidiatur. ib. & seqq.

detinetur in custodia, & quare. 317.c. Sergium necari curat. 314.a se cædis Sergij reum manifestat. 318.b. in exilium mittitur. ibid.c. retinetur ne mittatur in Orientem. ibid.c.d. Regi Longobardorum pro Mauritij filio vicarius datus. ib.d. occiditur opera Leonis Archiepiscopi. ibid.e

Paulus Diaconus Aquileiensis Desiderij Regis studiosissimus. 334.c. ci à secretis. ibid. captivus cum Desiderio in Gallias ductus. ibid. Carolo insidias parare accusatur. ibid. in exilium à Carolo Mag. ablegatur. ibid.d. clàm ex insula Beneuentum asportatur. ibid. eius lucubrationes. ibid.e. in monasterio Cassinensi vitam degit. ibidem. 415.a. regulam S. Benedicti exposuit. 334.c. 415.a. moritur. 335.b

Paulus Episcopus Constantinopolitanus cõsecratus. 354.c.d. metu Iconoclastiam simulat. ibid. monasticum suscipit habitum. 363.c. moritur. ibid. b.c.d.e. eius confessio. ibid.c.d. Impp. commouet. 364. b

Paulus Dux classis Constantinopolitanæ. 575.b

Paulus Tribensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.d

Paulus Æmilius Francorum res gestas est prosecutus. 823. b

Paulus Sfondratus Cardinalis Gregorij Papæ XIV. nepos. 709.a. S. Cæciliæ corpus inuenit. ibidem. eius erga S. Cæciliæ corpus reuerentia ibid.b. Clementem VIII. de inuentione S. Cæciliæ docet. ibidem. S. Ioannem Apostolum imitatus. ibid. & in quo. ibid. titularis S. Cæciliæ. 710. d

Pauperes in mensam adhiberi ab Ecclesiasticis vbi statutum. 603.e

Peccata principalia, sine quibus vix vllus inueniri potest. 839.c. septem modis dimittuntur. 840.c. & quibus. ibid.d

Pechthelmus Episcopus à Beda ob doctrinam laudatus. 116.e.117.b. à Bonifacio de matrimonio spirituali consultus. ibid. primus Episcopus Casæ Candidæ. 117.b

S. Pelagia Martyris templum Constant. Imp. demolitur. 276.a.

S. Pelagij Martyris templum à Constantino Copronymo eruitur. 290.e

Pelagius Asturum Princeps creatus. 19.c. Theodorici Regis Spatharius. ibid.d. Sarracenorum persecutionem fugit. ibid. cum Sarracenis pugnam cõmittit. ibid. in tumba cum suis degit. ibid. ab Alchamano oppugnatur. 20.a. eius aduersus Sarracenos victoria. ibid. Oppam capit. ibid.b. spelunca in qua latuit, in honorem B. Virginis dedicauit. ibid.c. reliquias sacras, & sacros codices ad Astures transferri curat. ibid.d. ab Hispanis Rex constitutus. 123.e. & quamdiu. ibid. quando mortuus. ibid.

Pelagius Cosentinus Episcopus Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 160.c

Peltanus epistolam Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani ad Leonem Papam Latinitate donauit. 582.b

Pemmo Forojulij Dux. 97.c. Callistum Episcopum expulsum in matre præcipitare minatur. ibid.c.d. eumdem in carcere detinet. ibid. cum Episcopo suo discordias habet. ibid. ipsi Ducatus à Luitprando auferuntur, & quare. ibid.

Pennenses iidem qui Valuenses. 126.c

Pentadactylum castrum in quod Ioannes Abbas à Leone Isaurico relegatus. 116.a

Pentapolenſium & Venetiarum exercitus Leonis Isaurici iussioni resistit. 78.e

Pentapolim fugit S. Marcus in persecutione. 703.a

Pentapolis cum Auximana ciuitate Longobardis se tradit. 79.b. à Rachise Longobardorum Rege obsidetur. 197.b. eius pronuncia à Rachise innasa. ibid.

Peregrinatio Patrum numquam sine sacris imaginibus. 76.a. frequens ad Limina Apostolorum. 81.d

Peregrinantes Romam munera S. Petro offerre soliti. 17.a. eorum abusus tollendus. 604.c. & quæ bona peregrinatio sit. ibid.b. eorũ studiosus Carolus Magnus ibid.d

Peregrini Romam euntes telonium soluere à Pipino liberantur. 240.e. 246.b. iis eleemosynas erogari Zacharias statuit. 205.e

S. Peregrini hospitale à Paschale Papa auctum reditibus. 736. c

Perfidia Vasconum contra Francos in saltibus Pyrenæis. 598.a

Pergamum à Sarracenis captum. 6.e

Pergamenses mulierem grauidam incidunt. ibid. partum mulieris exsitum in cacabo coquunt. ibid. quomodo ad pugnam accensi. ibid.

Perhtgoch Abbas Concilio apud Dingolvingam interfuit. 322.a

Persarum mulierum in viros pietas. 174.a. magorum vesania. 250.a. suis volatum persuadent. ibid. ipsi S. Euphemiæ reliquias comburere tentant. 278.b

Persecutio Sarracenorum in Christianos. 19.b.136.e. Ecclesiæ sub Leone Isaurico. 55.d. contra imagines iterũ à Leone Imp. decreta. 98.a.b. Constantini Copronymi aduersus Orthodoxos. 241.a. à Rege Sarracenorum in Oriente. 247.e. Ecclesiæ Orientalis. 287.b. ingens in monachos. 294.a.b. recrudescit. 311.b.c.e. Habdallæ in Christianos. 323.e. Sarracenorum in Christianos. 354.a.b. Constantini aduersus S. Platonis monachos. 471.d.472.b. deploratur. 581.b. alia eiusdem aduersus Theodori Studitæ monachos. 477.c.480.b. aduersus sanctos monachos. 552 a. in Christianos, Leonis Armeni. 607.d. in Orthodoxos, Leonis Armeni augetur. 627.e. ab Iconomachis excitata. 675.e. in Christianos recrudescit. 683.c. Leonis Armeni pluribus Martyribus clara. 685.c. Christianorum omnium acerbissima. 695.e. Theophili Imp. aduersus Orthodoxos. 813.d. eiusdem magis grassatur. 818.a

Persecutores Leonis Pap. in exilium mittuntur. 498.e. 506.d.e

Persecutores Theodori Studitæ ipsum postea venerantur. 565. a

Persecutores laborant, vt absque corona martyrij Fideles affligerentur. 684.c

Pertinacia pro constantia vsurpari solita. 758.b

Perusia à Longobardorum Rege obsessa. 197.b

Pestis Constantinopolim inuadit. 15.c. trecenta hominum millia ibi absumit. ibidem. Calabriam & Siciliam inuadit, & Constantinopolim. 184.d. Constantinum Copron. flagellat. ibidem. quamdiu duraverit & quousque venerit. ibid.e. 184.a. sanit ob læsas sacras imagines. ibid.c. grassatur in Gallia. 700.e

Petasius tyrannus exstinctus. 95.e

S. Petri Ecclesiæ pandectæ à S. Hieronymo translata donatur à Ceolfrido Rege. 17.a. epistola eius aureis literis descripta. 40.c. eius imaginem se confracturum Leo Isauricus minatur. 71.d. eiusdem quis cultus in Occidente sit. 72.b. eius claues cum vinculis ad Carolum Martellum à Gregorio II. Papa missæ. 80.a. 133.e. 134.a. Ecclesia illius à Longobardis deprædata. 126.d. ei Anglia tributaria. 131. c.d.e. monasterium eius à Luitprando institutũ. 169.c. peculiares eius filij Fratres. 232.c. illius Ecclesiæ ornatus ab Hadriano Papa donatus qualis. 331.d.e. eiusdem primatus. 373.d. eius protectio proficua Regibus. 452.c

Petri Damiani ad Mainardum Episcopum Vrbinatem epistolæ pars in qua agit de prælijs Caroli Magni aduersus Saxones. 353.e

Petri Episcopi contra Leonem Armenũ Imp sententia. 610.c

S. Petri

S. Petri Exorcistæ & Martyris corpus tollitur. 771.d

Petro Anachoretæ quid cõsulat Theodorus Studita. 715.b

Petroaldus Curiensis Episcopus. Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.e

Petronatius Archiepiscopus Rauennas itidem. ibid.b.

Petronax restitutor monasterij Cassinensis Romam venit. 7.c. Carolomanni Abbas. 189.d

Petronax Archiepiscopus Rauen. 689.e

S. Petronillæ corpus translatum. 249.c. eius in Vaticano memoria. ibid.d

Petrus Oldradus Mediolanensium Episcopus. 46.b

Petrus Papiensis Episcopus. 47. a. Luitbprandum de corpore S. Augustini docet. ibid.

Petrus sub Leone Isaurico gladio necatus. 60.a

Petrus Dux contra Gregorium Papam scribit. 79.b. & ob hoc occisus. ibid.

Petrus Catalogi Sanctorum scriptor. 109.e

Petrus Alfonsi patet ex Gothorum Rege. 123. e. ipsum reliquit & Froilam. ibid.

Petrus Defensor à Gregorio III. cum litteris exhortatoriis ad Leonem, & Constantinum, & Anastasium missus. 114.e

Petrus Manimenus Chartularius. 145. b. Mahammet detestatur. ibid. eius testamentum. ibid.

Petrus Damascenus Episcopus Principem Arabum palam arguit. ibid.a. ipsi lingua præsciditur. ibid. martyrio coronatur. ibid.

Petrus Esinus Episcopus Concil. Zachariæ Papæ interfuit. 160.c

Petrus Fordanes presbyter. 160.d

Petrus Præsul Toletanus quando claruerit. 248.d quid scripserit. ibid.

Petrus Episcopus Labicanensis Constituto Pauli Papæ interfuit, & subscripsit. 257.b

Petrus Episcopus Cæsenſis. ibid.

Petrus Archidiaconus S.R.E. ibid.e

Petrus nobilis Stilites à Meira. 293.b.c. trahitur per plateas. ibid.c

Petrus Magister Copronymi in sauitia consentaneus. ibid.

Petrus monachus Martyr sub Copronymo. 82. b. item alius. 292.b

Petrus Rauennatium Legatus ad Hadrianum Papam. 316.e

Petrus presbyter & Petrus Monachus Legati Hadriani Papæ ad Irenem & Constantinum Impp. 380.b. 382.d. cum Tarasio Patriarcha Niceam ad Synodum proficiscuntur. 391.c

Petrus Episcopus Ticinensis. 330. b. ab exilio à Carolo Magno reuocatur. ibid. eius Epitaphium. ibid.e

Petrus Fullo hæresiarcha. 397.a

Petrus magister Constantini eum aduersus Irenem matrem instigat. 421.d. quomodo Imperatrix in eum aduertat. ibid. e

Petrus Pisanus Carolum Magnum Grammaticam docuit. 518.e

Petrus Patricius Nicephori ad Imperium inuadendum adiutor. 515.c. monasterium ingreditur. 578.c. in numerum Sanctorum relatus. ibid.

Petrus Abbas Legatus Nicephori Imp. ad Carolum Magnum. 521.b

Petrus Egumenus Nicephori Imp. Legatus ad Regem Sarracenorum. 526.a

Petrus Lombardus Magister Sententiarum à mendo purgatus. 569. b

Petrus Abbas monasterij Nonantulæ. 602.b. Caroli Magni ad Michaelem Imp. Legatus. ibid.

Petrus Abbas. 631.b

Petrus Nicanus Episcopus à Theodoro Studita laudatur. 648.e

Petrus Lucanus Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.b

Petrus Volaterrensis Episcopus itidem. ibid.c

Petrus Senensis Episcopus itidem. ibid.

Petrus Centumcellensis Episcopus itidem. ibid.e

Pharao Moysem metuit. 814.c

Pharaonem in maribus describendis ac considerandis Leo Imp. imitatur. 113.a

Phialæ carcer quis. 267.b

S. Philaretus Misericors patruus Mariæ quam duxit Constantinus Imperator filius Irenæ. 418.c. qualis fuerit. ibid.c. d

Philippici monasterium vbi sit. 270.c

Philippicus Imp. Ioannem in Constantinopolitanum Episcopatum intrusit. 2.d

Philippus Præfectus à Leone Imp. cadi iussus, & quare. 119 c. eius indicium de Strigis. ibid.

Philippus presbyter vnà cum Stephano Papa III. in Gallias assumitur. 213 c

Philippus Cardinalis Constituto Pauli Papæ interfuit, & subscripsit. 257.c

Philippus Vualdiperti studio in Pontificem eleuatur. 296.a. malè electus eyicitur. ibid.b

Philippus Confessor in persecutione Mœchianorum mortuus. 563.d

Philo Confessor in persecutione Mœchianorum obiit. ibid.

Philommatius Stephanum monachum obtruncat. 290 b. diuina vltione punitur. ibid.c

Phlubutenus Leonis Armeni in Iconomachia imitator. 629.d

in Phœniciam Sarraceni ad incidenda ligna proficiscuntur. 3. d

Photinotides Iosephi adulteri copulatoris assecla. 629 d

Photius à Leone Isaurico martyrio coronatus. 60.a

Photius S. Germani Patriarchæ scriptorum meminit. 100.a. bibliothecam scripsit. 206.a

Picturum à Mauris occupatur. 9.e

Pictores omnes à Theophilo Imper. ad necem quæruntur. 819. a

Pictura Conciliorum Oecumenicorum à Constantino Copronymo deleta. 288.d

Pictura sicut & scriptura retinenda. 759.d

Pictus Episcopus Scotiæ, decretis Gregorij Papæ de coniugiis subscribit. 28 d.e

Pietas Eadburgæ in S. Bonifacium. 40. c. Luitbprandi in templa. 46. d. Gregorij Papæ in Leonem Isauricum. 70 e. 76.d. Carolomanni in S. Hubertum. 313.c. Hadriani Papæ. 314.d. Caroli Magni. 328.c.d. auctoris erga S. Cæciliæ corpus. 710.b

Pildrud Grimoaldi Ducis vxor. 45.a. Herodiadis exemplum imitatur. ibid.b. à marito semota. ibid.c. S. Corbinianum veneni hausto necare studet. ibid.d. Carolum Martellum in Gallias sequitur. ibid.e. à Carolo repudiatur. ibid. miserè moritur. ibid. eius filij calamitosè vitam degunt. ibid.

Pipini Regis filij Pipini obitus & nona Regni partitio. 852.e

Pipinus bona reddit, quæ pater abstulerat Ecclesiis. 140.c. Synodum apud Liptinas congregari fecit, ob patris sui damnatam animam. ibid. eius in restituendis Ecclesiæ bonis diligentia. ibid.d. laudatur. 155.a. legationem ad Zachariam mittit. 163.a. Zachariam Pontificem de rebus Ecclesiasticis consulit. ibid. ipsi XXVII. capitula à Zacharia mittuntur. ibid. ad 168.b. cum Carolomanno S. Bonifacium Moguntinæ sedi præficit. 172.b. post fratris discessum solus Regnum administrat. 186. c. Saxones & Vuestphalos debellat. 196.d. votum concipit S. Sutuiberto. ibid.e. vincit Vuestphalos absque armis. 197.a. Deo gratias agit pro victoria incruenta. ibid. cum exercitu Vuerdam ad soluendum

solemnium votum proficiscitur. ibid. discalceatus cum suis sanctum Sunibertum visitat. ibid. regia munera S. Suniberto donat. ibid. Rex Franciæ creatur. 198. e. 199. b. , qui anno rex creatus. ibid. Rex Francorum à S. Bonifacio inungitur. 203. b. vbi inunctus fit. ibid. quo anno coronatus. ibid. c. ipsi à Zacharia concessum in Regno suo Episcopos ordinare. 206. a. se Sedi Apostolicæ subiecit. 206. b. à quibus originem duxerit. ibid. d. cuius Legati Romam veniunt. 212. c. Pontificis petitionem implere promittit. ibid. Legatos mittit, qui Papam in Gallias ducant. ibid. d. quos obuiam Stephano Papæ miserit. 213. d. e. cum coniuge & filiis in Stephani occursum venit. ibid. e. ei causam S. Petri commendat. Stephanus Papa. 214. a. cum coniuge & filiis in terram stratus Stephanum Papam suscepit. 213. e. digna obsequia Stephano Papæ exhibet. ibid. centum millia Stephano Papæ offert. ibid. obedientiam Stephano Papæ iuramento confirmat. 214. a. Exarchatum Rauennæ Stephano Papæ reddere paratus. ibid. Rex Francorum à Stephano Papa vngitur. 215. c. e. & quando. ibid. item duo eius filij Reges Francorum inunguntur ab eodem. ibid. vxor eius Regina ab eodem consecratur. 215. c. à quo anno Regni eius initium numerari cœperit. ibid. c. suos cantum sacrum per Stephani Papæ clericos doceri petit. ibid. e. fraudem Aistulphi Regis deprehendit. 217. c. corpus fratris Carolomanni aureo loculo condit. ibid. d. ad Cassinense monasterium remittit. ibid. Legatos ad Aistulphum mittit, & quare. ibid. e. expeditionem in Italiam decernit. ibid. agit cum Stephano Papa de canonizatione S. Sunuberti. 218. a. de translatione S. Germani cum proceribus suis agit. ibidem c. Palatiolum Pontifici Rom. perpetuò tradit. ibid. d. in Italiam aduersus Aistulphum proficiscitur. 219. d. decimas S. Mononi obtulit. 218. e. denuò suos Legatos ad Aistulphum mittit. 219. d. Francorum Clausas custodiri curat. ibid. e. Aistulphum victum in fugam vertit. 219. e. 220. a. b. Papiam obsidet. 220. a. in Gallias Longobardis superatis reuertitur. ibid. b. iterùm aduersus Longobardos proficiscitur. 233. e. 234. a. Longobardorum exercitum exercit. 234. a. constans eius fides in Romanam Ecclesiam. ibid. b. amor eius in B. Petrum. ibid. b. c. ab eo veniam rogat Aistulphus. ibid. c. Franciam repetit. ibid. d

item donat Rom. Ecclesiæ varias ciuitates. ibid. e. & quas. ibid. cum Stephano Papa in Italiam venit. 235. a. donationem propria manu subscribit, & filiorum. ibid. Romanus Patricius constituitur. ibid. confirmat donationem Carolomanni factam Fuldensi monasterio. ibidem b. c. scribit ad S. Bonifacium. ibid. c. peregrinos à telonio soluendo liberat. 240. e. 246. b. eius ingens gloria ob liberatam Ecclesiam. 244. a. nouus Moyses, & Dauid vocitatur. ibid. c. 285. b. eius amicitiam Paulus Papa sollicitat. 247. d. debellat Saxones. 248. a. Ecclesiarum res per vim ablatas reddi curat. 251. b. c. vindicem agit rerum Ecclesiasticarum. 253. b. VVaipharium res Ecclesiasticas compellit reddere. ibid. iterum VVaipharium periturum vincit. ibid. d. à S. Remigio corripitur. ibid. e. quædam bona Ecclesiastica filo retinet. ibid. febre correptus. ibid. e. villam S. Remigij relinquit. ibid. in auxilium contra Longobardos vocatur à Paulo Papa. 284. c. moritur. 298. a. in Rom. Ecclesiam munificentissimus fuit. ibid. b. c. quot annis regnarit. ibidem b. vbi sepultus sit. ibid. c. sepulchralis eius inscriptio. ibid. cultor sancti Dionysij. 831. c

Pipinus Caroli Magni filius Leoni Papæ à patre obuiam mittitur. 407. d. in Beneventanos à patre dirigitur. 501. a. hereditas à patre ipsi legata quæ sit. 533. a. b. Italiam per S. Adelhardum administrat. 539. b. Venetias subigit. 575. b

Pipinus Ludouici Imp. filius in Aquitaniam à patre mittitur. 671. a. contra patrem exercitum parat. 815. a. à patre rursum recedit. 817. c. à patre in carcerem conicctus. 819. b. Regno priuatur. ibid.

Pisaurum Pontifici Rom. Aistulphus tradit. 234. e

S. Plato. 185. a. 265. d. Abbas monachorum montis Olympi. 311. d. Episcopatum recusat. 337. d. pietatis eius officia. ibid. d. e. 338. a. in Iconoclastas inuehitur. 355. e. 356. a. Concilio Oecumenico Nicæ interfuit. 391. d. Theodorum Studitam monasterio suo præficit, & quo astu. 455. a. b. Constantino Imp. se cum suis opponit. 472. a. in claustro ab eodem retruditur. 471. d. 472. c. d. eius monachi à Constantino in exilium eiiciuntur. 471. d. eius cum Constantino certamen. 472. a. S. Ioannis Baptistæ imitator. ibid. c. Constantinum Imp. coràm de diuortio arguit. ibid. grauia cum suis sustinet. ibid. c. d. e. à communione Tarasij abstinet & quare. 473. a. è carcere liberatur. 491. c. ab omnibus laudatur. ibid. c. d. eius post triumphum humilitas. 492. a. quo pacto iterùm cum Tarasio communicet. 491. e. eius de Patriarcha Constantinopolitano eligendo sententia. 529. a. cum Theodoro Studita in carcerem detruditur à Nicephoro Imp. & quare. ibid. b. palàm profitetur se nolle cum Nicephoro Patriarcha communicare. 539. c. d. eius ad Simeonem monachum epistola. 543. c. alia. 544. c. in carcere detinetur. 551. c. ad Mœchosynodum Constantinopolitanam ducitur. ibid. in exilium mittitur. 552. a. quæ passus à Nicephoro Imp. ibid. d. ab Imp. Constantinopolim reuocatur, ibid. e. è carcere soluitur. 580. b. eius obitus. 595. a. 596. a. eius obitum quæ præcesserint. 595. b. à Nicephoro Patriarcha visitatur. ibid. d. eius ætas. ibid. b. 596. b. eius testamentum. 595. e

Plumbariola locus vbi sit. 197. d

Pluuiæ defectus ingens & terræmotus. 144. e

Pœna quæ adulteris statuenda. 167. c

Pœnitentia incestuosorum. 45. c. homicidarum non voluntariorum. 167. c. Basilij Ancyrani Episcopi. 394. e. Theodori Myrensis Episcopi. 395. e. Theodosij Amorij Episcopi. ibid. Gregorij Neocæsariensis Episcopi. 397. b. Ludouici Imp. de morte Bernhardi Regis Italiæ. 672. a. Bardæ persecutoris momentanea. 697. a. publica ab Episcopis Ludouico Imp. imposita. 828. a. Theophili Imp. 864. d

Pœnitentiæ publicæ ritus. 723. c

Polimartium castrum, Longobardorum Rex Romanis aufert. 126. c. 153. b

Politici & Nouatores ex scriptis Ioannis Damasceni eruditi possunt. 101. c

Polychronius Zachariæ Papæ pater. 139. b

Polychronius hæreseos damnatus. 589. a

Pontifices vnde lineas fascias ab anteriori parte alligatas habeant. 869. b

Pontificis Romani auctoritas necessaria in Concilio. 224. b. eius electio falsò Carolo Magno tribuitur. 333. d. e. eam liberam esse voluerunt Catholici Impp. 334. b. eiusdem auctoritas in Imperum. 504. c. item in Reges & Principes. ibid. e

Pontifex Romanus legitimè consecratur absque interrogatione Principis. 607. a

Pontificius quæstor denarium S. Petri in Anglia colligebat. 131. e

Pontificum decreta Reges implere & impleri facere debent curare. 206. b

Pontus profundissimè congelatus. 271. e

Populi supplicatio in Concilio VVormatiensi. 309. c. ad 310. c

Populi Franciæ & Burgundiæ necnon Aquitaniæ & Germaniæ pro restitutione Ludouici Imperatoris soliciti. 829. c

Porcina caro morbum regium & elephantiam excitat. 201. d. quando manducanda. ibid. à Sarracenis reiicitur. 703. e. 704. a

Portenta varia Constantinopoli. 184. e. alia in Syria. 195. d. alia in Caroli Magni vltimis annis visa. 592. e

Potamiensis ecclesiæ Episcopus Vuinilus. 125. a

Potestas disciplinæ Ecclesiasticæ adhibenda contra reprobos. 85. b. ea quomodo aliquando sit penes Principem. 811. d

Potestas Imperatorum penes quos sit. 730. c

Pragam translatum corpus S. Viti. 850. c

Prandulus Legatus à Desiderio Rege ad Hadrianum Papam. 316. c

Prata Neronis locus vbi fuerit. 95. c

S. Praxedis Ecclesia à Paschale Papa restituta. 682. c

Praxis de electione Episcoporum. 605. c

Præconia Ecclesiæ Romanæ. 585. c. 693. e. 694. a. Rom. Pontifices. 673. b. Iacobi monachi Confessoris. 685. c

Præcursor Antichristi imaginum depositionem implebit. 58. b

Prædia Rom. Ecclesiæ à Constantino Copronymo Imperatore donata. 161. d

Prædictiones de Leonis Armeni interitu. 698. d

de Prædicatione S. Marci. 702. e

Præfectura sacra probatur ex naturali ratione. 505. a. b. ex sacra Scriptura. ibid. b. c

Præfectus Orientis Theodori Studitæ mortem sollicitat. 695. c

Prænetus terræmotu concutitur. 132. c

Præstigiæ diaboli. 23. d. e

Prætor Armeniæ Leo Isauricus Imperium inuadere cogitat. 4. a

Preces publicæ pro salute Vrbis fusæ. 211. c. aliæ pro Carolo Magno in Concilio Francofordiensi. 437. d

Preces hæreticorum non merentur exaudiri. 440. b

Presbyter accusatus, si desint testes, quomodo ad veritatem adigendus. 81. d. eum in nuptiis bigami comedere quondam prohibitum fuit. 547. d. cum muliere habitare non debet. 836. b

Presbyteræ & diaconæ diuersæ à mouialibus. 28. c

Presbyteræ quæ dicantur. ibid.

Presbyteri quando ordinandi. 33. c. criminosi à mensæ aut familiaritatis communione arceri non debent. 82. b. in hora mortis existentibus corpus Domini dari potest. 84. d. à schismatico Papa ordinati quomodo conciliandi. 300. a. b. c. secundum ab Episcopis gradum in Ecclesia habent. 835. a. ipsis aliena inuadere non licet. 97. b

Presbyterorum nomina qui Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuerunt. 765. e

Primatus S. Petri. 373. d. 382. b

S. Primi Martyris in Gallias translatio. 537. c

Primitiæ Bulgaricæ ad Christianam religionem quæ fuerint. 341. d. e

Primordia Gregorij II. 2. c. Leonis Isaurici & ascensus ad Imperium. 6. d. Sergij Manichæi. 571. b

Princeps primò debet esse Ecclesiæ defensor. 811. d

Principes Christiani in Leonem Isauricum mouentur. 59. e. 60. a

Principes Saxoniæ à S. Bonifacio ad fidem conuersi. 77. b

Principes impij ad sua commoda res sacras colunt. 87. a

Principes hæretici quando regno pruandi. 99. b

Principes non debent eligere Episcopos ex Decreto Concilij II. Nicæni. 407. b. c

Principes omnes subditi S. Petro & Rom. Pontifici. 504. e

Principes & Regna à malis cõsultoribus perduntur. 756. e

Principes quomodo interdum Ecclesiasticam potestatem habeant. 811. d

Principum secreta non patere bonum est. 217. e

Principum bonorum quod sit officium. 811. d

Priuilegia concessa Cassinensi monasterio. 194. d. e. quæ nam Stephanus Papa xenodochio à se restauratis contulerit. 209. b. alia monasterijs Desiderij à Paulo Papa conceduntur. 249. e. Rauennatensis Ecclesiæ Paschalis Papa confirmauit. 689. e

Priuilegium à Carolo Magno concessum monasterio sanctorum Vincentij & Germani. 353. a. aliud à Leone Papa Capellæ in Eresburg datum. 499 d. aliud Ecclesiæ Osnabrugensi à Carolo Magno datum. 524. e

Probatio cultus imaginum per miracula. 753. c

SS. Processi & Martiniani corpora vbi quiescant. 735. d

Processio Leonis Papæ in litania Maiori. 496. c

de Processione Spiritus sancti. 283. b. 426. a. 566. c

Procopia Michaelis Balbi Imp. vxor. 579. b. Augusta coronatur. ibid. e. 580. a. eius liberalitas. ibid.

Procopius Decapolita à Leone in exilium mittitur. 102. e. coronam confessionis adipiscitur. ibid.

Procopius & Basilius monachi à Leone martyrio coronati. 118. c

Procopius presbyter Concilio Rom. sub Zacharia Papa præsens fuit. 160. d. 178. b

Procopius Præfectus à Constantino Copron. Imperatore cæsi curatur, & quare. 277. b

Proculus Archiepiscopus scribit Stephano III. Papæ de restitutione ecclesiæ suæ. 210. d

Prodigia Constantinopoli accidunt tempore martyrij sancti Stephani. 291. b. c. alia in Occidente. 728. b

Prodigiosa multa Constantinopoli conspiciuntur. 184. e

Prodigiosa glacies. 271. e

Prodigiosum tempus arguit impietatem. 291. b. c

Prodigium diabolicum sparsi pulueris in Gallia. 507. b. c

Proditio Anastasij à S. Germano prædicta. 92. b. c

Proditione Constantinopolis inuaditur. 3. e

Proditione Iudæorum Toletum captum. 9. e

Professio Fidei Tarasij Episcopi Constantinop. 370. a. b. alia Basilij Ancyrani Episcopi. 394. e. item Theodori Myrensis. 395. e. & Theodosij Amorij Episcopi. 395. e. 396. a. Nicephori Episc. Constantinopolitani. 586. a. Theodori Studitæ Fidei Orthodoxæ. 780. b

Prophetia Albrici miraculo comprobata. 796. d

Prophetiæ spiritus in cæco. 795. b

Protectio S. Petri proficua Regibus. 452. c

S. Proti reliquiarum in Gallias translatio. 804. b

Prouerbium Græcorum de Francis. 418. e

Prouincia regio à Sarracenis occupata. 124. a

Prouinciæ Venetiarum & Istriæ à Pipino Rom. Ecclesiæ datæ. 235. a

Psellus de singulis Synodis scripsit. 391. e. eius versus de Synodo Nicæna. 392. a

Pseudochristiani Thuringis hæreseos auctores, & qui. 42. d

Pseudoëpiscopus Constantinopolitanus deponitur à Gregorio Papa II. 2. d

Pseudopresbyter sancto Bonifacio resistit. 162. e

de Pseudosynodo Mœchianorum. 555. d

Pseudosynodus Constantinopoli celebratur. 220. d. e. 221. e. dicta septimum Oecumenicum Concilium. 224. a. damnata. 224. b. c. & à quibus ibid. alia in Germania. 251. a. alia cogitur ab Iconoclastis. 617. e.

Publicatio Conc. Rom. sub Stephano Papa IIII. 302. a

Pudicitia læsæ seueri sint vindices Saxones. 173. e

Puella anno integro sine cibo vixit. 728. b

Puellæ virginitatis propositum aggressæ, delinquunt cùm nubunt. 167. e

Pugna Tarasij aduersus dæmones. 527. d

Pulcheria Theodora Augustæ puella. 816. c

Pulmis

Puluis sparsus in Gallijs quo boues moriebantur. 507.c.
de eo opinio vulgi. ibid.
Purgatory pœnæ per speciem demonstrantur. 13.a.b.
in Pyrenæis saltibus magna Francorum clades ab Hispanis facta. 597.d
Pyrrhus hæreticus Patriarcha. 71.e. *eum Constantinus Aug. sectatur.* ibid. *proscribitur.* ibid.

Q.

Quadragesimam confessiones peccatorum præcedere debent. 840.b
Quadragesima quomodo custodiri debeat. 840.e. *in ea quis ieiunare instituerit.* ibid. *quomodo transigi solita.* 858.a
Quadraginta duo Martyres à Sarracenis occiduntur. 861.e. *alij totidem monachi sub Constantino Copronymo.* 294.c
Quadringenti octoginta tres Episcopi Concilio Lateranensi interfuerunt. 649.e
Quartodecimani hæretici quales. 751.c
Quatuor Episcopatus sub Rhemorum diœcesi. 687.a
Quæstio S. Bonifacij de spirituali matrimonio. 117.b.c. *alia de processione Spiritus sancti inter Græcos & Latinos.* 283.b. *alia de nece Sergij Secundicerij.* 318.b. *alia inter Episcopos & Magistratus de reddendis captiuis.* 596.c
Quæstiones veteres & inutiles sopiendæ. 733.b
Querela Pauli Papæ de Desiderij iniuriis. 284.d. *alia de crudelitate Longobardorum.* 285.c *alia Constantini Imp. aduersus vxorem.* 474.b. *alia Iosephi Archiepiscopi Thessalonicensis de Patriarcha Constantinopolitano & Simeone.* 545.b.c. *alia Theodori de Patriarchis.* 677.a. 721.c
Querelæ variæ Cangyth, Buggan Abbatissæ matris. 51. b.c. *aliæ Donati Patriarchæ aduersus Serenum Episcopum.* 95.e. 96.a.b
Querela S. Bonifacij de Zacharia Papa. 155.e
Querela Constantini Copronymi de Georgio monacho facto. 269.a.b
Quinquaginta tres Martyres cum sancto Bonifacio occisi. 240.b
S. Quirini corpus donatum à Zacharia Papa Noricis. 206.e

R.

Rabanus abdicat se à præfectura monasterij Fuldensis. 853.e
Rachis Dux Foroiulienſis succedit Luithprando Longobardorum Regi. 169.a. 170.c. *religiosissimus.* ibid. *conuentum agit cum Principibus suis.* 185.d. *ferro & igne Italiam turbat.* 197.b. *Perusiam vsque pergit.* ibid. *in ciuitates Romanas insurgit.* ibid. *Pentapolitanam prouinciam inuadit.* ibid. *à Zacharia ab obsidione Italiæ vrbium amouetur.* ibid.c. *cum vxore & filia conuertitur.* ibid. *à Zacharia clericus efficitur.* ibid.d. *S. Benedicti regulam amplectitur.* ibid. *fit monachus.* ibid. *in monasteria moritur.* ibid. *eius vxor monasterium puellarum extruit, & vbi.* ibid. *quamdiu regnarit.* ibid.e. *Desiderio resistit.* 242.d. *Desiderium in Regnum admittit.* 243.a.b
Rachisis, vinea à Rachise plantata & culta vbi sit. 197.d
Racipertus à Totone interficitur. 295.c
Radbodus Frisonum Rex. 22.c. *Christianis infensus.* ibid.d. *à Fide Christiana baptizandus resilit.* ibid.d.e. *sine Baptismi sacramento moritur.* 23.a. *à diabolo decipitur.* 23.b. *ob vanitatem iure à dæmone delusus.* 24.b.c
S. Radegundis monasterium. 815.b
Raginfridus cum Chilperico Rege in fugam versus. 17.a. *Chilperici Regis Maiordomus.* ibid.c. *moritur.* 27.b
Raginfridus Rhotomagensis Episcopus. 193.e
Rambertus Ambianensis Episcopus. ibid.
Ramburga debilitata per SS. Marcellinum & Petrum curata. 798.a
Rangarius Episcopus. 687.a
Raningus Castaldus Tuscanensis, Zachariam educit. 153.d. *cum sociis Zachariæ Papæ ciuitates reddit.* ibidem
Ratchis Pemmonis Ducis Foroiulienſis filius. 97.d. *patre depositio Dux Foroulienſis ordinatur.* ibid.
Rathaldus Episc. & Sappo patefaciunt coniurationem Bernhardi Regis Italiæ in Ludouicum Imp. 671.b
Rathfridus Abbas, in Britanniam Leonis Papæ III. Legatus. 549.e
Ratispona Metropolis Baioariæ. 125.a. *eorum primus Episcopus Gunibaldus.* ibid.
Ratisponensis Synodus. Vide *Concilium Ratisponense.*
Ratleicus Notarius Eginhardi. 769.a
Rattruda filia Rachisis Longobardorum Regis. 197.d
Rauenna à Longobardis capta. 64.c. *à Venetis recepta.* ibid.d. *à Luithprando tentata subiici.* 156.e. *eius Exarchatum Pipinus Stephano Papæ reddere paratus.* 213.b. *Romano Pontifici ab Aistulpho tradita.* 234. d.e. *eius historiam Rubeus conscripsit.* 250.b
Rauennatenses dissentiunt, & quare. 79.c. *Zachariæ Papæ obuiam exeunt.* 157.b. *per Zachariam liberati.* ibid.e. *claues vrbis ad Pontificem deferunt.* 234.d. *Michaëlem sedis Archiepisc. inuasorem expellunt.* 303.b. *à Desiderio infestantur.* 316.e. *Legatos ad Hadrianum Papam mittunt.* ibid. *Ecclesiæ illius priuilegia à Paschale Papa confirmantur.* 689.c
Rauperius Rosellensis Episcopus Rom. Concilio sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.c
Reatini Transamundo se dedunt. 126.e. *item Hadriano Papæ.* 326.c
Rebellio Italorum aduersus Leonem Isauricum ob hæresim. 63.d.e. *ea inutilis aduersus Imperatores.* 86.a
Reccaredus Gothorum Rex. 123.e. *Catholicam fidem in Gothos propagauit.* 124.b. *in Concilio Episcoporum Rex Catholicus acclamatus, & quare.* ibid.
Rectores patrimonij Romanæ Ecclesiæ qui dicti. 5.c. *quodnam eorum fuerit officium.* ibid.
Reditus Ecclesiæ in quatuor portiones à Gregorio Papa II. diuisus. 33.e
Reformatio Ecclesiæ ex Ludouici Imper. edicto & Concilio Aquisgranensi. 668.d
Reges diuino quodam munere Reip. Christianæ dati. 100.d. *eorum mandata licet iniqua pauci aspernantur.* ibid. *cœlestis Regis imperio gubernantur.* ibid. *eorum auctoritas quantum valeat ad decipiendos subiectos populos.* ibid. *pecunia imperantes, non paternam pietatem, sed latronum sæuitiam arguunt.* 100.e. *eorum imperium potiùs quàm Patrum consuetudo aspernanda.* ibid. *non debent de imaginibus statuere, sed Concilia.* ibid. *Ecclesiastica instituta non debent conuellere.* ibid. *eis non est data ligandi & soluendi potestas, sed Apostolis, & eorum successoribus.* ibid. *eos ad Ecclesiæ constitutionem non adhibuit Deus.* 101.a. *eorum est ciuilia administrare.* ibid.b. *nullum ius in Ecclesiastica habent.* 206.a.b. *Pontificum decreta implere debent, & impleri facere.* ibid.b. *à rebus Ecclesiæ abstinere debent.* 310.a.c.
Reges Longobardorum legislatores. 185.e
Reges Francorum à Carolo Magno defensores Romanæ Ecclesiæ constituuntur. 534.e. *ducebant plures Episcopos secum in expeditione.* 862.d
Regis Occidentalium Saxonum pietas. 131.b.c.d

Regi

Regi nihil salubrius, quàm redargutus vt sè emendet, 175.d
Rex Anglorum monachismum profitetur. 120.c
Rex Saxonum captiuus quid Carolo Magno obiecerit. 353.e
Regias dignitates conferendi potestatem non habet Rom. Pontifex. 75.b
Regiberto Præfecto Bonifacius scribit. 144.b
Reginardus Præpositus cameræ regalis, socius coniurationis in Ludouicum Imp. 671.c
Reginbaldus Ratleici Notarij puer. 769.b
Reginerius cum Reginardo coniurationis in Ludouicum Imperatorem auctor. 671.c. *ob coniurationem pœnas luit.* ibid.d. *sibi vitam finit.* ibid.
Reginfredus Episcopus Concilio Carolomanni adfuit. 150.b
Reginlindis puella cæca visum recipit precibus SS. Marcellini & Petri. 789.c
Regino scriptor rerum Carolomanni. 186.b
Reginprecht Abbas Concilio apud Dingolsingam interfuit. 322.a
Regio morbo laborantes eleemosynam accipere possunt. 201.b. *extra ciuitatem habitare debent, qui à natiuitate eo morbo laborant.* ibid. *quomodo communicare possint.* ibid.
Regium Ecclesiæ Rom à Pipino datum. 235.a
Regna florentium religio vigor. 309.c. *ea transferre & auferre Synagoga solebat.* 503.b.c. *eadem potestas penes Ecclesiam.* ibid.e. & *seqq.* *vnde potissimùm propagentur, & stabiliantur.* 511.e
Regno relicto Huu Rex Britanniæ ad Limina Apostolorum proficiscitur. 80.d
Regnum Saülis ablatum à Deo, cùm Samuelis pallium scidisset. 101.b
Regnum suum quomodo Iosias studuerit ad cultum Dei reuocare. 512.c
Regnum Merciorum depressum. 526.e. *Dani occupant.* 527.a
Regnum cœleste sæpè per Regnum terrenum proficit. 811.d
Regnum Lotharij, Episcopi transferunt in Ludouicum & Carolum. 863.c
Reipublicæ negotiis Pontifices abstinent. 70.c
Respublicæ quando crescant & occumbant. 78.e
Religio Reipublicæ incrementum. ibid. 309.c. *ei omnia iura posthabenda.* 135.a
Reliquiæ sacræ à Pelagio ad Asturos transferuntur. 20.c. *S. Anastasij Persæ Martyris à Luithprando Rege in veneratione habitæ.* 37.c.d.e. *aliæ à Gregorio Papa III. vndique collectæ.* 114.a. *alias S. Dionysij secum defert Stephanus Papa III.* 220.c. *aliæ in Gallias transferuntur.* 272.d. *S. Euphemiæ in mare à Constantino Copronymo proiiciuntur.* 277.d. *eas Persæ comburere tentant.* 278.a.b. *repertæ.* 279.a.b. 483.b. *quomodo cognitæ.* ibid.c. *à quibus & quando inuentæ.* ibid.e. *produntur.* 484.b. *Constantinopolim deferuntur.* ibid.d.e. *ab Hagiomachis spernuntur.* 483.d. *aliæ S. Stephani monachi & Martyris colliguntur.* 290.e. *conseruantur.* 291.c.d. *vbi repositæ.* ibid. *aliæ igni traduntur.* 312.a. *sancti Sebastiani transferuntur.* 767.b. *item SS. Marcellini & Petri.* ibid.e. *aliæ Sanctorum quæruntur præmisso ieiunio.* 770.e. *inuentæ in Galliam Roma deferuntur.* 771.a.d.e. *furto sublatæ in Ecclesia S. Medardi depositæ.* 784.e. *S. Marcellini quomodo turpi lucro sint datæ.* 785.d. *ex basilica receptæ & in Oratorium translatæ.* ibid.e. *odorem immensum reddunt.* 786.b. *crebra miracula operantur.* ibid.c. *eas coniungi cupit S. Marcellinus.* 787.e. *ex earum coniunctione miraculum, & quale.* 788.a
item S. Gregorij Magni repertæ. 793.b. *SS. Marcellini & Petri ad monasterium S. Bauonis delatæ.* 797.b. *SS. Seruatij & Lamberti Romæ seruantur.* 800.c. *SS. Hermetis, Proti, & Hyacinthi in Gallias translatæ.* 804.b. *S. Siluestri in monasterium suum transfert Anselmus.* 210.b. *alias Sanctorum auferent Frisij.* 239.c. *aliæ SS. Marij Martyris, vxoris eius & filiorum.* 794.e. 795.a
S. Rembertus S. Ansgarij discipulus. 776.a. *eius vitam descripsit.* ibid.
Remedius Episcopus. 284.e
S. Remigius Pipinum Regem corripit. 253.d.e. *eius Ecclesiæ res à malis hominibus vsurpantur.* 860.c. *earum vsurpatores à Deo puniuntur.* ibid. *eius Oratorij inuasores mirè vltionem diuinam sentiunt.* ibid.d
Remissio tributorum ab Irene Augusta facta. 513.d. *quanta bona operata sit.* ibid.e. 514.a.b.c
Repudium Caroli Mag. cum Berta filia Regis Longobardorum. 312.b. *eius causa.* ibid.e
Res gestæ Leonis Papæ in Germania. 521.e
Res gestæ Ludouici Imp. in generali conuentu Aquisgranensi. 668.e. *Lotharij Romæ.* 738.b. *Thomæ tyranni sub Irene & Leone Impp.* 639.e
Rescriptum Ludouici Imp. pro immunitate Hispanorum. 634.c
Responsio Eugenij Papæ II. ad Consultationem Bernardi Archiepiscopi Viennensis. 783.d
Responsionum librum vetus ad Leonem Imper. & alium ad Episcopum Constantinop. Gregorius II. scripsit. 101.e
Restitutio Ludouici Imp. in Imperium. 829.e
Resurrectio Christi probatur. 588.a
Retucarius Comes à Carolo Magno Romam missus, & quare. 498.d
Reuelatio Albrico per Angelum facta. 796.b
Reuerentia Sarracenorum in Mahometum. 10.b. *Luithprandi Regis erga S. Corbinianum.* 44.e. *eiusdem in excipiendo corpore S. Augustini.* 47.b.c. *Caroli Magni erga Sedem Apostolicam.* 510.e. 511.a. *Cardinalis Sfondrati erga corpus S. Cæciliæ.* 709.b
Rhemense Concilium sub Carolo Magno. 603.d.e
Rhemorum diœcesis quatuor sub se Episcopatus habet, & quos. 687.a
in Rheno submergitur Gocellinus. 523.a. *inde extrahitur.* ibid.c
Rhistri Comitatus Frisiæ. 775.d
Rhodes ab Aarone Sarracenorum Principe exercitur. 537.d
Rhotaldus Dux à Pipino Stephano Papæ obuiam mittitur. 213.e
Rhoutbertus Comes. 687.b
Rhuofridus Comes. ibid.a
Rhuothardus Episcopus. ibidem
Richerta vidua cæca illuminatur precibus SS. Marcellini & Petri. 797.d
S. Richardus Angliæ Rex. 198.a. *eius epitaphium.* ibidem b. *trium Sanctorum pater.* ibid.a.d. *coronam regiam pro vita æterna deponit.* ibid.a. *apud S. Bonifacium visit.* ibid. *Limina Apostolorum adit.* ibid.b. *solitudinem quærit.* ibid. *vbi mortuus.* ibid. *vbi sepultus.* ibid. *quando mortuus.* ibid.c
Richardus Comes. 687.b. *Ludouici Imp. ad Lotharium Regem Italiæ Legatus.* 848.a
S. Richarij vita ab Albino descripta. 500.e
Richolphus Episcopus Caroli Magni testamenti ordinationi interfuit. 592.b
Richuuinus Comes eidem ordinationi interfuit. ibid.d
Rigobertus Rhemorum Archiepiscopus à Carolo Martello exagitatur. 17.b. 140.a. *exulat.* 17.c.d
Ritus Catholici ab Hiensibus recipiuntur. 9.b.d

Ritus antiquus de litteris Apostolicis. 307.e.
sacrarum oblationum. 310.a.b.
publicæ pœnitentiæ. 723.c
Ritus benedicendi contrahentes nuptias. 540.e
Rixfridus Traiectensis Episcopus. 196.d.218.a
Roberti Bellarmini Cardinalis laus. 505.e.506.a
Rochulphus Comes Caroli Magni testamenti ordinationi præsens. 592.d
Rodeltrudis annus cæca visum recipit per merita SS. Marcellini & Petri. 788.e
Rodigangus Pipini Regis Legatus ad Stephanium Papam. 212.c
Rodulpho Episcopo & aliis Alemanniæ Episcopis Gregorius Papa scribit. 122.e
Rodulphus Episcopus Callensis Constituto Pauli Papæ interfuit, & subscripsit. 257.c
Roga, quid significet. 576.e
Roma mœnibus muniri à Gregorio Papa II. tentata. 4.b.
inundatione Tiberis valdè afflicta. 16.c.428.a.b.
Orbis domina. 52.c. *inde pellere Gregorium Papam Leo Isauricus tentat.* 64.e. *inde abductus fuit Martinus Papa à Constantio Imp. ibidem.* *à Longobardorum Ducibus sæpè infestatur.* 78.c. *à Longobardorum Rege obsidetur.* 126.b.c. *& quare. ibid.* 132.c. *sagenæ missæ in mare comparatur.* 147.e. *Theatrum orbis vocatur. ibid. Arcæ Noë comparatur. ibid. malos habet & bonos. ibid. ab Africanis vexata, per Noricos liberatur.* 206.e. *ab Aistulpho Rege Longobardorum vexatur.* 211.a. *à Longobardis obsidione vallatur.* 212.c. *ab Aistulpho obsidetur.* 229.a. *quotidie ab eodem oppugnatur. ibid. à Vvaldiperto presbytero cum Reatinis & Furconinis occupatur.* 295.a. *à Desiderio Longobardorum Rege infestatur.* 303.d.e. *muro claudituur ab Hadriano Papa.* 320.b. *de prædationibus & incendiis concitatur.* 627.b. *inde proficiscitur Gregorius Papa, & quare.* 820.e
Romæ servari solita Imperatorum epistola. 65.d. *ibi & Constantinopoli ob propagatam hæresim acerrimè pugnatum.* 86.a. *ibi situs campus Neronis, & vbi.* 95.c. *Concilium habetur à Gregorio Papa III. in causa Gregorij presbyteri.* 102.d.e. *habitantes ibi non omnes Sancti* 147.c. *quia ibi malè viuitur à quibusdam, ideò fides non labefactatur.* 148.a. *ibidem thesaurus invenitur, & qualis.* 205.b. *ibidem Saxones coloniam consequuntur.* 524.b. *ibi Theodorus Studita schismaticus creditus.* 547.a. *ibidem Græcorum monasterium à Paschale Papa extructum.* 682.b. *incendium ibi ab Anglis excitatur.* 727.e. *eius suburbium crebris incursionibus à Sarracenis vastatur.* 806.d
Romam veniunt frequentes Angli. 16.e. *eò peregrinantes S. Petro munera offerre solent.* 17.a. *eôdem venit S. Bonifacius.* 21.c. *iterum venit.* 31.b.c. *iterum.* 120.d.e. *eôdem peregrinatur Buggan Abbatissa.* 50.b. *eam invadere student Longobardi.* 71.c. *eò olim mitti solebant Duces ab Imperatoribus ad eam curandam.* 78.a. *eam vltimò administrauit Dux Basilius. ibidem b. eôdem mittuntur à Leone Isaur. ad occidendum Gregorium Papam & primores Vrbis.* 79.c. *venit Ceadualla Britanniæ Rex.* 80.d. *eamdem invadere Eutychius conatur.* 95.c. *eôdem venit S. Burchardus.* 190.e. *eam sibi subiicere minatur Aistulphus Rex Longobardorum.* 209.d. *illuc redit Stephanus Papa pace cum Longobardis firmata.* 220.b. *eò ad Stephanum Papam deferuntur Rauennatium claues.* 234.d. *ad eam peregrinantes telonium soluere à Pipino liberantur.* 240.e. *eò de cultu imaginum Synodicam mittit Theodorus Patriarcha.* 287.b. *illuc Episcopi à Carolo & Carolomanno ad Synodum mittuntur.* 298.a. *eò venit Desiderius Rex Longobardorum.* 304.a. *eamdem euertere minatur.* 320.a.b. *eôdem Leo Papa redit.* 498.b. *missa illuc maxima thesauri Caroli Magni pars.* 626.d. *eò redit Stephanus Papa.* 665.b. *eôdem suos mittit Eginhardus ad SS. reliquias asportandas.* 769. a. *illuc mittitur Hunus presbyter ad efferendum corpus S. Tiburtij. ibid.b. eò reuertitur Gregorius Papa IIII. infecta pace.* 821.a
Romana Synodus sub Zacharia Papa. 158.a
Romana Ecclesia numquam erravit nec errare potest. 694.b. *semper libera ab omni hæresi, & hæreses confutauit.* 750.c. *sicut & Fidei magistra, ita disciplinæ.* 751.a. *à Lothario Rege Italiæ turbatur.* 847.d
Romanam Ecclesiam idololatriæ accusans qualis sit censendus. 61.c.62.a. *Francorum erga eam fides & constantia.* 80.b. *eius ciuitates Rachis Longobardorum Rex persequitur.* 197.b.c. *aduersus eam sæpè inuenti infideles Longobardi. ibid. eam Lotharius Rex persequitur.* 823.b
Romanæ Ecclesiæ defensores, Francorum Reges à Carolo Magno constituuntur. 534.e
Romani Pontifices quomodo Constituta facere consueuerint. 27.d. *eorum pro grege sibi commisso cura. ibid.e.* 28.a. *ipsorum est non Imperatorum Ecclesiæ dogmata tradere.* 70.c. *potestatem habent cælestia & terrena soluere & ligare.* 70.c.76.e. 97.b.148.e. *pacis arbitri sunt & moderatores.* 71.d. *vbi tuti ab Imperatoribus. ibid.* 72.c. *Christi sensum habent.* 75.a. *olim ad Concilia imagines deferebant.* 76.d. *leniùs in criminosos animaduertunt quàm Imperatores. ibid b.d. ante Gregorium Papam II. claues S. Sepulchri nulli destinarunt.* 80.a. *eorum epistolæ à Beda quæsitæ.* 81.a. *auxilium à Francis petierunt, & quinam.* 212.a. *peregrinantes sanctissima Eucharistia præcedere solet.* 213.a
Romani Pontificis auctoritas quàm sit necessaria in Concilio. 224.b. *eius consensu Concilia sub Francorum Regibus habita sunt.* 311.a. *illius electio an penes Imperatores fuerit.* 333.e. *eius electionem liberam esse voluerunt Imperatores Catholici.* 334.a.b. *eius auctoritas in Imperium.* 504.c. *in Reges & Principes. ibid.e. de litteris eius falsis vtentibus.* 510.d.e. *sine eo Synodus cogenda non est.* 554.d.e. *electio eius libera est.* 670.d.e. *eius præconia.* 673.b. *tituli diuersi ab aliis Patriarchis.* 674.b. *professa eius littera.* 676.e. *licentia eius habenda in disputatione de Fide.* 743.b
Romani à Bulgaris cæduntur. 545.c.d
Romani omnes sacramento firmant se pro salute Pontificis. 79.d.e. *Gregorij Papæ hortatu pœnitus ab Imp. recedunt.* 99.b. *Gregorium III. vi ad Pontificatum eligunt.* 102.a. *benignè S. Bonifacium excipiunt.* 120.e. *eorum exercitus terror.* 126.c. *quæ damna à Longobardis passi sint.* 126.b. *nobiles eorum more Longobardorum à Luithprando tonsi & vestiti.* 132.e. *Stephanum Pap. flentes Ticinum sequuntur.* 212.e
Romani muri à Gregorio Papa III. restaurati. 133.a
Romani presbyteri epistola ad S. Bonifacium consolatoria. 203.d.e. 204.a
Romani populi publica Confessio. 299.e
Romani iudices in exilium missi ab Hadriano Papa reuocantur. 316.b
Romani & peregrini Leonem Papam è Gallia redeuntem excipiunt. 498.b.c
Romani Imperij clades. 726.c
Romani multi à Bulgaris captiui detinentur. 762.b *à S. Ioannicio liberantur miraculosè. ibid.*
Romanis coniurationes in Gregorium Papam patefactæ. 78.a

Romanorum fines à Longobardis ad defensionem circumdantur. ibid.c. eorum Zelus in defendendo summo Pontifice. 79.a. *eorumdem incursio in Aquileia m.* 97.c. *mos illorum in colendis magni nominis & famæ sanctitatis viris.* 120.e. *acclamationes eorum in coronatione Caroli Magni.* 502.b. *ditio illorum ab Astatis hæreticis depræda tionibus infestata.* 594.a. *arces à Carbea Manichæo spoliantur. ibid.c. aliquorum in Leonem Papam III. insania.* 627.c
Romanos omnes vno gladio iugulare minatur Aistulphus Rex Longobardorum. 211.b
Romanum Imperium Tiberius Petasius sibi vsurpare tentat. 95.d.e
Romanum Concilium. 27.c. *aliud aduersus Iconoclastas.* 62.d. *aliud contra Aldebertum & Clementem hæreticos.* 177.d. *aliud sub Paulo Papa.* 254.c. *aliud sub Stephano Papa IV.* 299.a. *quid statuerit. ibid.b. & 300.a. aliud sub Eugenio II.* 765.a
Romanus Pontifex hæreticos damnare consueuit. 557.e. *legitimè consecratur absque interrogatione Principis.* 607.a. *quomodo ordinandus.* 666.b. *in dubiis semper consulendus.* 688.e. *Papa vniuersalis est.* 749.b. *non frater sed Pater ab Imp. appellandus.* 822.e
Romanus Consulatus Carolo Martello à Gregorio Papa datus. 80.a.b
Romanus Populus iuramento fidelitatem cum Ludouico Imperatore firmat. 665.c. *olim Pontificem eligendum postulabat.* 792.a
Romanus exercitus Longobardis se coniungit. 139.c
Romanus Meldensis Episcopus. 194.a
Romanus Cærensis Episcopus Conc. Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.d
Romoaldus Anagniæ Episcopus. ibid.b. Conc. Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. ibid.
Romualdus siue Romaldus filius Arichisij Ducis Benenentani. 413.c. *ad Carolum Magnum pro pace petenda à patre mittitur. ibid. loco patris in Ducatum Beneuentanum succedit. ibid.e. magno plausu Beneuenti excipitur. ibid.*
Rothertus Abbas cœnobij SS. Vincentij & Germani. 353. *a. Priuilegium à Carolo Magno obtinet. ibidem*
Rothaidis Pipini II. filiæ Epitaphium. 593.b
Rotharis Longobardorum gentis Princeps. 185.e. *statuta genti suæ dedit. ibid.*
Rothrudis primogenita Caroli Magni desponsata Constantino Imp. 358.a. *eius obitus.* 592.e
Rotlandus Britanniæ Comes in saltibus Pyrenæis ab Hispanis cæsus. 597.d
Ruadhardus Alemanniæ curator. 251.b. *cum Vuarino res Ecclesiarum per vim sumit. ibid. cum Vuarino & S. Othmaro insidias struit. ibid. reddere res à Pipino iubetur. ibid.*
Rubeus historiam Rauennatensem scripsit. 250.b.738.e
Rudericus Ximenius Archiepiscopus Toletanus. 598.e. 650.a. *cum Compostellano Archiepiscopo de primatu sedis contendit. ibid. eiusdem de prædicatione S. Jacobi in Hispania sententia. ibid.b*
Rufinus Leonis Isaurici Legatus. 74.b
S. Rumoldus vbi prædicauerit. 339.a. *martyrio afficitur. ibid.*
Ruodlandus puer Eginhardi. 773.e. *eius visio de transferendis SS. Marcellini & Petri reliquiis. ibid.*
Ruoadland mulier paralytica à SS. Marcellino & Petro sanatur. 774.e
Ruoitla femina cæca oculorum vsum recipit per suffragia SS. Marcellini & Petri. 789.b
Ruotharnt Abbas Concilio apud Dingoluingam inter-

fuit. 322.a
Rusticus Tribunus Torcellensis. 702.a
Ruthardus Rabani discipulus. 240.c. *S. Bonifacij vitam carmine conscripsit. ibid.*
Rutlandus præfectus Britannici litoris. 343.b. *à Vascouibus cæditur. ibid.*

S.

Saba Tarasio aduersatur in recipiendis lapsis post Synodum Nicænam. 410.e
Sabatius Episcopus Concilio Rom. interfuit. 160.c
Sabbatius monachus decepit Leonem Armenum Imp. 607.e
Sabbatius Leonis Armeni filius eiicitur Constantinopoli, & castratur. 700.a
Sabbata ieiunari iussit Michael Balbus Imp. 806.e
Sabbatinus Romam supplicandi animo venit. 104.c. *reliquias SSS. Hermetis, Proti, & Hyacinthi in Gallias defert. ibid.d*
Sabellicus res Venetorum prosecutus. 624.c
Sabinense patrimonium annos XXX. *ablatum, S. Petro redditi Luithprandus.* 153.b
Sacerdos & Imperator Leo Isauricus esse voluit. 74.b
Sacerdos adulter non respiscens officium sacerdotale exercere non potest. 84.e. *pro impijs licet Christianis memoriam agere non debet.* 104.d. *lapsus, an post pœnitentiam in officium gradus sit restituendus.* 111.c.d. *Episcopo in cuius parochia habitat subiectus debet esse.* 150.d. *eum in Quadragesima ministerij debere rationem dare vbi decretum. ibid. nouum Chrisma debere suscipere vbi statutum. ibid.e. sine operimento deturpat sacerdotium.* 158.c. *spirituales copulans sacerdotio primatur. ibid.d. incipiens Missam, eam absoluere debet.* 159.c. *damnatus ministerium sibi commissum contingere non debet.* 164.c.d. *nec diaconus. ibid. contra Episcopum suum insurgens locum suum amittit. ibid.d. à Præposito correptus, ab Episcopo suo reconciliandus est. ibid. seorsim altare constituens contra Episcopi voluntatem, qualiter castigandus.* 165.b. *propriam Ecclesiam relinquens, quali pœna afficiendus.* 166.c. *qua ætate & quis ordinandus.* 201.c. *qui sacerdotes à laicis dicantur promoti.* 202.a. *nullo ludo delectari debet.* 766.c. *Missam solus celebrare non debet.* 835.d. *sua Ecclesia contentus esse debet.* 836.c. *sacra vasa ad alios vsus non debet retorquere. ibid.d*
Sacerdotes olim belli tubas in manibus habebant. 64.e. *Dei exercitus sunt.* 100.d. *Reipub. Christianæ diuinitus datio. ibid.* XXXV. *à Gregorio II. creati.* 101.e. *à dubio Episcopo ordinati, qui & qualiter sint consecrandi.* 125.d. *pro aliena salute soliciti debent esse.* 130.a. *liberè arguere debent delinquentes. ibid.b.c.* XXIIII. *à Gregorio III. ordinati, & diaconi tres.* 139.a. *adulteri, aut homicidæ sacerdotio vti prohibentur.* 146.b.d. *adulteri canonicam vindictam pati debent.* 148.b. *ignotos ante probationem ad ministerium non admittendos vbi statutum.* 150.e. *iis aut diaconis mulierem domi suæ habere vbi vetitum.* 151.b. *aliquot erronei & falsi in Germania. ibid.e. cum mulieribus habitare, in quo Concilio vetatur.* 158.b. *matrem secum habere possunt. ibidem. causam prosequentes suo tantùm Episcopo interpellationem facere possunt.* 159.b. *eos decet à curis sæcularibus declinare.* 163.c. *decet orationibus vacare. ibid. lapsi per manus impositionem non absoluuntur.* 166.a. *nec diaconi. ibidem. sine commendatitiis suscipi non debent. ibidem c. à laicis promoti, & hoc cælantes quomodo puniendi.* 202.a. *quales debeant procedere ad castra.* 309.e. *aliqui Theodo-*

rum Studitam imitantur. 477.c.d. criminosi quomodo puniendi. 536.b. Discipulorum Domini vicem tenent. 835.a. quibus se occupare debeant. ibid. quomodo ad Synodum conuenire debeant. ibid. c. ab ebrietate abstinere se debent. 836.b. parati esse debent ad docendam plebem. 838.e
Sacerdotibus arma gestare vel vti interdictum. 128.d
Sacerdotum elogium diuinum. 152.a. eorum vestitus qualis. 158.c. nomina illorum qui Concilio Romano sub Zacharia Papa interfuerunt. 160.c.d. eorum qui Concilio Rom. aduersus Aldebertum & Clementem interfuerunt. 177.e.178.a
Sacerdotium quod Rex sibi per tyrannidem vendicat, non est suscipiendum. 101.a.b
Sacra vasa non sunt ad alios vsus retorquenda. 836.d
Sacrarum rerum fures grauius puniendi. 689.e
Sacramenta à Constantino pseudopapa collata quæ iteranda, & quæ non. 300.c
Sacramento se firmant Romani pro salute Romani Pontificis. 79.d
Sacrificium detestabile Pergamenum. 6.e. extremum Theodori Studitæ. 778.c
Sacrilegi infames sunt, & à Regno extorres. 310.c
Saliga sanctimonialis paralytica sanatur virtute SS. Marcellini & Petri. 800.a.b
Salingenstadensis Episcopatus erigitur. 356.d
Salisburgensium primus Episcopus Ioannes. 125.a
Salmuntiacum villa. 313.d
Salodurum Burgundiæ oppidum. 772.d
Salnatoris imago à Leone Isaurico deijcitur. 59.d
eius effigies & Apostolorum, Deiq; Genitricis à Gregorio III. in S. Petro erecta. 113.e. eius nomini dicatum monasterium Fuldæ priuilegiatum. 203.b
S. Saluius Episcopus Engolismensis Martyr. 513.a
sub quo & vbi martyrio coronatus sit. ibid. à Carolo Magno honorificè sepelitur. ibid. c. eius interfectores grauiter puniuntur. ibid.
Salutatio Albini discipuli ad S. Ludgerum. 346.a.
Ludouici Imp. ad Stephanum Papam. 665.d.
Theodori & Theophanis & S. Methodij. 846.a
Samuel Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.d
Samuelis Prophetæ pallio à Saule abscisso, Regnum Saulis abstulit Deus. 101.b
Sampson Abbas S. Zoili Martyris. 10.d.11.c
Sampson presbyter Scotus. 192.d. eius error circa baptismum. ibid. à Pontifice condemnatur. ibid.
Sancta Sanctorum quæ fuerint vocata. 62.b
Sancti Christum vti viderunt, ita spectandum proposuerunt. 67. d. aliquorum monumenta à Sarracenis Arelati contrita. 112.a. eorum precibus Occidens à tyrannide Leonis Isauri liber. 114.d. in futuro iudicio cum Domino iudicabunt. 140.b. non posse pro nobis intercedere aut prodesse vbi definitum. 222.c.d. nullum debere Sanctum vocari vbi prohibitum. ibid.d. reliquiæ eorum comburuntur. 312.a. interdum instar solis deliquium patiuntur. 548.c. eorum corpora non semper integra reperiri. 793.e. quælibet corporis eorum pars idem quod integrum corpus præstat. ibid. 794.a. 797.a
Sanctimoniales velatæ publicè nubentes aut corruptæ qualiter puniendæ. 166.e. aliquæ à Longobardis pollutæ. 230.a. prohibentur nubere. 321.d. triginta in carcerem coniiciuntur. 641.d
Sanctitas S. Germani. 3.b.
Sanguis miraculosus Beryti quanta, miracula ediderit. 399.e
Sanguis Christi qui de latere eius fluxit Mantuæ inuenitur. 521.d
Sanguis ex sanctis Martyrum corporibus fluit. 773.e
Sapienti semel dicta sufficiunt. 309.e
Sappo & Rathaldus Episc. patefaciunt coniurationē Bernhardi Regis Italiæ in Ludouicum Imp. 671.b
Sardica ciuitas à Bulgaris d olo capitur. 545.c
Sardinia à Barbaris expugnata. 47.a
Sarmatæ cum Septemtrionalibus Decapolim incursionibus infestant. 71.a
Sarraceni in Thœniciam ad incidenda ligna proficiscuntur. 3.d. iis classe ab Anastasio resistitur. ibid.e. Pergamum capiunt. 6.e. Hispaniam vastant. 9.e. eorum cura in Hispania custodienda. 10.a. eos Gothi euadunt. ibidem. seruiunt in Christianos. ibid. b.c. menstrua tributa Hispanis imperant. ibid. d. reuerentia eorum erga Mahometum. ibid. Constantinopolim obsident. 15.a. Bulgaros bello tentant. ibid.b. Constantinopolim expugnare tentant. ibid.c. eorum classis à Leone Isaur. incenditur. ibid. plurimi fractis nauibus necantur. ibid. XXII. millia ex eis à Bulgaris trucidantur. ibid.e. ignea grandine submerguntur. 18.c. Christianos persequuntur. 19.b. Pelagium persequuntur. ibid.d. à Pelagio vincuntur. ibid.e. à propriis telis vulnerantur. 20.a. à Pelagio internecione delentur. ibid.b. miraculosè à flumine oppressi. ibidem. eorum Rex in Hispanos furorem conuertit. ibid.d. pretio S. Augustini corpus restituunt. 45.a. Gallias inuadunt. 48.d. incredibilis eorum clades. ibid.e. à Carolo Martello in Gallia cæduntur. ibid. Garumnam Burdigalamq; perueniunt. ibid.e. Aquitaniam inuadentes à Carolo Martello superantur. 80.b. Niceam obsident. 86.b. obsidionem soluere coguntur. ibid. lapidem inanimatum colunt. 90.a. historia totius rei gestæ cum Ioanne Damasceno. 91.c.d.e.92.d.93.a.b.c. reparatis viribus, Gallia Narbonensi, & reliquis Galliarum prouinciis potiuntur. 97.d.e. eorum immania scelera. ibid. à Carolo Martello in Aquitania dira clade confecti. ibid. ab eodem quo anno victi sint. 111.e. fuga lapsi è Gallorum manibus rēpestate submersi. 112.a. Arelatensem ciuitatem inuadunt. ibid. Sanctorum monumenta Arelate delent. ibid. aliqui ex Hispania venientes ad suorum subsidium à Carolo Martello interfecti. 115. b. Alfonso Regi Hispanorum ciuitates obsessas reddere coguntur. 124.a. sæpè in Galliis à Carolo Martello cæsi. ibid. Prouinciam regionem occupant. ibid. ex Prouincia fugati à Martello. ibid. in Arabia Christianos persequuntur. 136. e. multæ ipsis ab Alfonso ciuitates ablatæ. 170.d. è Gallæcia ab eodem eiiciuntur. ibid. bello ciuili inter se confligunt. 184.c. Valentiam delent. 261.c. tres eorum Principes ad Carolum Magnum fugiunt. 342.e. Christianos persequuntur. 348.a. Ecclesias Christianorum diruunt. ibid. ab Alfonso Casto sæpiùs superati. 431.b. Narbonensem prouinciam inexpectato inuadunt. ibid.e. eorum ad Carolem Magnum legatio. 513.a. bellum Nicephoro Imp. inferunt. 526.a. ipsis tributum ab eodem soluitur. ibid. suo damno in S. Nicolaum peccant. 537.d. monachos captiuos vendunt. 538.a. malè mulctati ob captos monachos. ibidem. à Carolo Magno profligantur. ibidem. Siciliam inuadunt. 701.b. Panormum capiunt. ibidem. ex marmoribus Ecclesiarum palatium exstruunt. 702.a. carnem porcinam abominantur. 703.c & 704.a. varios in Hispania martyrio afficiunt. 722.a. Cretam insulam inuadunt. 726.e. Cretæ loco Candiam erigant. ibidem. Michaelis Imperatoris exercitum penitus cædunt. 787.c. in Siciliam introducuntur ab Euphemio tyranno. 790.a. totam Siciliam & Calabriam occupant. ibid. c. in Hispania Christianos aggrediuntur. ibidem d. suburbium Romæ crebris incursionibus
nibus vastant. 806. d. cum Theophilo Imperatore congrediuntur. 832.c. Mamel ducem exercitus Theophili Imp. capiunt. ibid.d. ducentos monachos in Hispania martyrio afficiunt. 833.a. à Theophilo Imp. bello infestantur. 861.e. cum vincunt. ibid. in Theophilum Imp. insurgunt. 864.a
Sarracenus quidam imaginis oculum effodiens diuinitus punitur. 386.b
Satelles imaginem Saluatoris deiicere missus, à mulieribus præcipitatur. 59.d.71.b
Satellites in terram Stephanum martyrē prosternunt. 223.d. ab Imperatore missi inuadunt monasterium monialium. 266.c
S. Saturnini Ecclesia collapsa à Gregorio Papa restauratur. 794.a
Saul, cùm Samuelis pallium scidisset, abscidit Regnum eius Deus. 101.b
Saulus & Barnabas à S. Spiritu iussi separari in prædicationem Euangelij. 154.e
Saxolus Presbyter Card. subscribit Constituto Pauli Papæ. 257.e
Saxones Thuringiam vastant. 171.e. à Carolomanno victi. 172.a. seueri vltores læsæ pudicitiæ. 173.e. virginem adulteram vel vxorem sese laqueo suspendere cogunt. ibid. à Carolomanno superati. 190.d. à Pipino debellantur. 196.d. 248.a. ex eis duodecim obsides Carolo Magno dantur. 320.e. frustrà Ecclesiam incendere laborant. 327.b.d. nomine persequente in fugam diuinitus conuertuntur. ibid. rebellantes à Carolo Magno vincuntur. ibid. à Carolo Magno duobus præliis profligantur. 338.c. iterum rebelles. 340.c. Eresburgum castrum destruunt. ibid. propriis machinis interimuntur. ibid. miraculosa fuga eorumdem & mutuæ cædes. 340.d. sese dedunt, & se Christianos futentur. ibid.d. Baptismum susipiunt. 341.e. Fidem se Christianam conseruaturos iuramento firmant. 342.d. rebellantes cuncta cæde & flamma miscent. 343.c.d.e. VVerdam ciuitatem solo tenus destruunt. 343.c. 344.a. S. Suuiberti Ecclesiam incendunt. 344.b. cum VVestphalis se Carolo Magno subdunt. 345.d. à Carolo Magno debellantur. 353.d.e. iterùm rebelles à Carolo Magno coërcentur. 479.d. Romæ coloniam conseguuntur, & vbi. 524.b. à Ludgero Episcopo monastica instituta docentur. 686. b. S. Vitum in patronum suscipiunt. 850.c
Saxonia à Carolo Magno S. Petro oblata. 359.d.e. 499.d. 524.d
Saxonum & Frisonum Apostolus S. Suuibertus. 18.b. eorum Principes ad fidem per S. Bonifacium conuersi. 77.b. de eorum fuga & nece ingens miraculum. 340.d. irruptio in Vuerdam. 343.c. eorum iniquitas in Vuerdense monasterium. 344.a. blasphemiæ in S. Suuibertum. 345.a. eorum coloniæ diuisæ. 524.a. eorum nomine vicus in Vrbe est. ibid.b. Ecclesia illorum miraculis S. Liborij virescit. 850.d
Scaldis fluuius. 772.d. 797.b
Schaltheim villa. 798.a
Scamperga Gilulphi Ducis vxor. 195.b. multa Ecclesiæ à se restituta confert. ibid. Ecclesiam S. Petri ab idolis conuertit. ibid.
Scedare litterarum S. Bonifacij gerulus. 51.c
Schisma Anglicanum de Paschate celebrādo sublatum. 9.b
Schismatici vel hæretici quomodo vniendi. 730.c. 731.a
Scientia excellens Caroli Magni. 347.b.c
Scillitanorum Martyrum ossa in Gallias deferuntur. 536.e. 537.c
Sclaui Irene & Constantino Impp. redduntur tributarij. 358.c
Sclaui Behemanni dicti Hunnos infestant. 526.b. à Carolo Magno expugnantur. ibid.c
Scortorum nati degeneres populi. 174.c.d
Scoti monachi Anglicanum schisma tollunt. 9.b
Scoti ab Anglis perfectam viuendi regulam docentur. ibid.c. Anglos ad Catholicos ritus prouocant. ibid. aliqui se Episcopos esse mentiuntur. 181.e
Scripta commonitoria à Gregorio III. ad Leonem Isauricum Imp. missa, per Gregorium presbyterum. 102.c
Scriptio Theodori Studitæ aduersus Mœchianos. 563.a
Scriptorum varietas in nominando percussore Leonis Isaurici. 73.e
Scriptorum varietas de Carolomanni monasticatu. 188.b
Scriptura sancta lux & salus nostra est. 66.c
S. Sebastiani reliquiarum translatio. 767. b. eius corpus in Oratorium Gregorij Magni translatum, & à quo. 793.d. eius corporis pars in Gallias Roma translata. ibid.e. in monasterio S. Medardi recondita. ibid.
Sebastianus Brixensis Episcopus Rom. Concil. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.c
Sebastianus Suanensis Episcopus eidem interfuit. ibid.d
Secreta Principum incognita esse bonum est. 217.e
Secretarij Zachariæ Papæ epistola ad S. Bonifacium. 183.c. ad 184.a. eius munera ad S. Bonifacium. 184.a
Secundinus monachus Gallus. 63.b
Securitas Imperij Occidentalis quæ sit. 506.b
Securitatis litteræ qua forma scribi soleant. 38.a.b
Sedem Apostolicum quomodo Carolus Magnus reuerietus sit. 510.e
Sedes Sarracenorum in Hispania Corduba. 10.a. Manichæorum in Pisidia. 30.c
Sedes Romana dies XI. vacat. 2.a. item XII. dies vacat. 208.d. item annum & mensem vacat. 286.a
Sedes Apostolica à nemine iudicatur. 501.d
Sedes Apostolica in dubiis semper consulenda. 688.e
Sedes Hirsiensis Ecclesiæ Compostellam translata. 649.d
Sedes Archiepiscopalis Septemtrionalium Hamburgi fuit. 775.e.776.a. ea à Gregorio Papa erecta & priuilegiis aucta. 819.e.d
Sedis Apostolicæ inuasores quæ passi. 296.e
Sedis tempus Leonis Papæ III. 664.d. item Stephani Papæ. 666.e
Senatusconsultum de abolendis imaginibus. 55.e. 57.a
Senex destitutus officio pedum sanatur à S. Marcellino. 788.a
Sententia Zachariæ Papæ in Aldebertum & Clementem lata. 181.b.c. Hadriani Papæ in hæreticos. 436.e. alia Episcoporum Italiæ in eosdem hæreticos in Cōcilio Francofordiensi. 437.c. S. Platonis de Patriarcha Constantinopol. eligendo. 529.a. Theodori Studitæ de Mœchianorum hæresi impugnata. 558.e
Sententiæ diuersorum Episcoporum contra Leonem Armenum. 610.a
Seon Rex Amorrhæorum. 712.a
Septenarius numerus perfectionem designat. 42.a
Septetus Rex à Gregorio Papa baptizari cupit. 72.c
Septimania vnde dicta sit. 635.b
Septimum pseudoconcilium damnatur. 225.e.226.a.385.c
Sepulchralis Theodosij Imp. inscriptio. 6.c. Bedæ. 109.e. S. Cæciliæ & sociorum. 707.d
è Sepulchro Caroli Martelli draco exire visus. 140.c
Sepulchrum & inscriptio S. Cæsarij Episcopi Arelatensis, 112.a.b
Sepulchrum Caroli Magni. 625.c. S. Iacobi promptuarium miraculorum dici potest. 651.e. Bernharti Regis Italiæ. 671.e
Sepultura Pauli Papæ vbi sit. 286.a
Serantapicus, qui & Sarantapechys Hebræorū Dux. 36.b. eius impietas in imagines. ibid.d.e
Serenus Foroiulensis Episcopus fit rogante Luithprando.

do 96.a. apud Pontificem accusatur. ibid. ei fines Longobardorum excedere à Gregorio Papa prohibitum. ibid. b

Serenus Massiliensis Episcopus primus in Galliis Iconoclasta. 410.c

SS. Sergij & Bacchi Diaconia à fundamentis per Gregorium III. dilatata. 137.e

Sergij Secundicerij cædes. 314.a. vide Sergius Sacellarius.

Sergiotæ hæretici quales. 574.d

Sergius Papa Gregorium II. nutriuit. 2.c. eo viuente Beda presbyter factus. 107.d

Sergius Protospatharius nouum Imperatorem in Sicilia erigit. 19.c

Sergius Manichæus Bahanis successor. 30.d. Dryni filius. 571.a. prope Tiliam natus. ibid. à Manichæa seducitur. ibid.c. eius primordia. ibid. eiusdem fraudulenta impietas. 572.c. Tychicus Pauli discipulus vult dici. ibid.d. quamdiu hæresim promulgarit. ibid.e. eius nefanda opera. ibid. eiusdem fraudulenta excusatio. 573.b. redarguitur. ibid. c. & seqq. 574.a.b.c. impudenter se iactat. 573.d. mentitor & mutator nominum. ibid.c. fornicationis commendator. 574.b. verus Manichæus fuit. ibid. d. eius sectatores dicti Sergiotæ. ibid. quomodo interierit. 594.a

Sergius Episcopus Constantinop. hæreticus proscriptus. 71.e

Sergius Patricius Exstrategus Legatorum Pontificis & totius Italiæ scripta aufert. 114.e

Sergius Confessor sub Leone martyrio coronatur. 118.d eius commemoratio apud Græcos quo die fit. ibid.

Sergius Presbyter Legatus à Gregorio Papa ad Carolum Martellum mittitur. 133.a. Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 160.d. item Synodo contra Aldebertum congregatæ. 178.a

Sergius Cōsularis captiuus, à Luithprando redditus. 153.c

Sergius Theodori scriptoris auus peste obiit. 185.b

Sergius Abbas Ioanni Damasceno familiaris. 195.e

Sergius S. Stephani discipulus, in eum insidias parat. 264.c. à S. Stephano digreditur. ibid. à Stephani consortio monastico desciuit. 271.b

Sergius & Sergonas nautæ. 279.c. ossa S. Euphemiæ adorant. ibid. S. Euphemiæ ossa cum loculo è mari extraxerunt. ibid. 483.e

Sergius laicus ad Episcopatum Rauennatensem prosiliit. 299 d 302.c. eius causa. 302.c eius obitus. ibid.d. insignis fuit cultor S. Nicolai. ibid.

Sergius Sacellarius monachum se velle fieri quomodo simularit. 295 b. cum Christophoro Primicerio in Pseudopapam Constantinum insurgit. ibid.b.c.d. Romam cum Reatinis & Furconinis occupat. ibid.d. cū Christophoro à Longobardis comprehenditur. 305.a. in monasterium detruditur ibid. excæcatur. ibid. occiditur. 314.a. eius corpus in qualem locum detrusum. 317.e. honorificè ab Hadriano Papa sepeliri iussum. 318.b

Sergius Dux Leonis Papæ III. ad Ludouicum Imp. Legatus. 627.c

Sermo Agobardi Archiepiscopi Lugdunensis in Conuentu Attiniacensi. 724.d

Sermo continens totam historiam de Iconoclastis dici solitus in Ecclesia Græcorum. 880.c

Sermo alius Theophanis Archiepiscopi Tauromeniæ, de sanctis Imaginibus erectis. 882.d

Serpens æneus ab Ezechia è templo eiectus. 69.a

Serpentes precibus Ioannicij fugantur. 720. b. magna eorum frequentia in insula Thaso. ibid.

Serram castellum S. Marini Aistulphus Pont. Rom. tradit. 234.e

S. Seruatij monasterium vbi situm sit. 798.b. eius mentum Romæ seruatur. 800.c

Seruus aut ancilla Christiani Iudæo vendi non debent. 159.a

Sessio prima Concilij Romani contra Aldebertum & Clementem. 178.b. secunda & tertia contra eosdem. 180.a.d

Sessiones tres vno die habitæ à Zacharia Papa. ibid.d

SS. Seueri, Vincentiæ, & Innocentiæ corpora translata Moguntiam. 738.e.739.a

Seueriani pro Orthodoxis habentur, & à quibus. 222.e

S. Seuerini corpus Coloniæ requiescit. 499.c. à Leone Papa inuisitur. ibid.

Seuerus hæresiarcha auctor Iconoclastarum. 397.a

Sicardus Princeps Beneuentanus. 860.e

Siciliæ tributa capitalia à Leone Imp. imposita. 112.e. peste grauata. 184.c. in illam ducit Sarracenos Euphemius tyrannus. 790.a. tota cum Calabria ab Agarenis occupata. ibid.c

Sidonius vir religiosus Euangelij propagandi causa in Baioariam venit. 162.b. vnde fuerit nescitur. ibid. S. Bonifacio cur restiterit. ibid. eumdem per Zachariam admonendum putauit. ibid. ab eodem cum socio accusatur maleuolorum calumniis. 191.a.b

Sidonius Episcopus Constantiensis inuasor monasterij sancti Galli. 252.a. à Deo punitur. ibid.b.c.d. Ecclesiâ ob fœtorem eiicitur. ibid.d. suo Episcopatui S. Galli monasterium subiicere conatur. ibid.b

Sigebaldi litteræ ad S. Bonifacium. 42.b

Sigeberti sententia quo anno Gregorius II. sedere cœperit. 2.b. eiusdem de morte Ven. Bedæ sententia. 107.b. eius maxima impostura. 332.a. quinquies Carolum Magnum Romam venisse falsò scripsit. ibid.d.e. ipsi stultè creditum. ibid. e. Henrici Imp. gratiam in historia sua secutus. 333.a. leuiter correctus. 513.c ex Xdone correctus. 537.c. impostura conuictus & confutatus. 638.d

Sigebertus alius cum muneribus à Carolo Magno Romam missus. 80.b

Sigido Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 322.a

Sigisburgum castrum. 340.c. à Saxonibus obsidetur. ibid. quid in ea obsidione acciderit. ibid. & d

Sigismundus Caroli Magni ad Regem Persarum Legatus. 513.b. in itinere moritur. ibid.

Signa cælestia visa de imminenti clade Sarracenorum Gallias inuadentium. 97.d. alia diuersa iræ diuinæ. 730.a.b

Signum in cælo visum dum Stephanus Papa Ticinum appropinquat. 213.a

Signum manifestum dogmatis veritatis. 690.d

Signum Paschalis Papæ. 708.a

Silicis mons Ecclesiæ Rom. à Pipino datus. 235.a

S. Siluester in Soracte monte monasticè vixit. 188.b. eius reliquias in monasterium suum Anselmus transfert. 210.b. Constantinum Magnum instruit & baptizat. 374.b.c

Silus siue Silo in Regnum Gallaciæ Aurelio succedit. 339.b. pacem habuit cum Sarracenis. 343.b.c. moritur. 361.d. quot annis regnarit. ibid.

Simeones presbyteri duo Concilio Rom. sub Eugenio Papa. II. interfuerunt. 765.e

Simeonem Leo Isauricus in carcerem detrudit ob fidei confessionem. 103.b

Simoniæ insimulatur Tarasius. 410.e. excusatur. 411.b

Simoniaci à Tarasio coërcentur. ibid.e

Simulachrum Attili terræmotu cecidit Constantinopoli. 132.c. item Theodosij maioris. ibid.

Simulatio vtilis assumenda est in tempore. 85.c.d

Simulatio Nicephori tyranni. 515.e

Sinderedus Archiepiscopus Toletanus. 20.c. 28.d. Gregorij Papæ

Papæ decretis de coniugiis subscribit. ibid.

Sintprecht Episcopus Concilio apud Dingoluingam interfuit. 322.a

Sirmundus Parisiensis Theodori Studitæ litteras Latinitate donauit. 495.c.d. 539.d

Sisinnius Patricius Leonem Isaurum in militiam adsciuit. 6. d

Sisinnius Episcopus Pergensis cognominatus Pastillas. 73.a. Concilij contra imagines præcipuus. ibid. ad vincendum Stephanum monachum ab Imp. missus. 223.a

Sisinnius Tarasij frater captiuus redditur. 495.d.e

Sisinnius Patricius Nicephoro ad inuadendum Imperium coadiutor. 515.c. cum Nicephoro Imper. à Bulgaris occiditur. 577.c

Situs corporis S. Cæciliæ in sepulchro. 709.e

Socij Constantini Copronymi in sæuitia. 293.c. Leonis Armeni in hæresi. 629.d

Solatia grauiter lapsorum eleemosynæ. 45.c.d

Soliman Arabum Tyrannus. 36.b

Sol 17. diebus obscuratur continuis. 491.b

Solis deliquium ante obitum Ludouici Imp. 858.c

S. Sophiæ templum Constantinopoli. 3.c

S. Sophronius quos hæreticos anathematizauerit. 557.a

Soracte in agro Veientano positum. 187.e. celebre S. Siluestri pœnitentia ibi facta. ibid.

Sostenio à Copronymo in exilium mittitur. 292.b. exul, Cazarorum Episcopus creatur. ibid.

Sozopetra Syriæ ciuitas. 861.e. à Theophilo Imp. expugnata. ibid.

Sozopili Virginis Matris imago picta vnguentum reddit. 99.b

Spathari qui dicantur. 73.c

Spatharocandidati qui dicti. ibid.d

Spelunca Pelagij, Deiparæ honori dicata. 20.c

Spera in Deo Abbas scripsit gesta SS. Martyrum Adulphi & Ioannis. 722.a

S. Sperati sociorumq. ossa in Gallias deferūtur. 536.e. 537.c

Spes bonorum nulla absque recta fide. 441.a

Spira Ecclesiæ Moguntinæ subdita. 203.a

Spiritualia matrimonia prohibentur. 158.d

Spiritualis cognatio. 116.d. 117.a.b.e

Spiritus sanctus Deus quando in Ecclesia pingi inceperit. 68.b. eius donorum venditores anathematizantur. 156.c. quomodo per imagines ab Ecclesia repræsentetur. 275.b. quid de eo actum in Synodo Nicæna sub Tarasio. 403.e. 404. a.b.c. item in Concilio Foroiuliensi. 426.a. Hospitale eius Romæ vicus fuit Saxonum. 524.b

Spiritus prophetiæ in cæco. 795.b

Spoletini Transamundo præ timore se dedunt. 126.c. sese Rom. Pontifici subdunt. 245.b. 326.c

Spoletum Leo Papa III. ducitur. 497.d

Sponsalia facta inter Constantinum Imp. & Caroli Magni filiam. 356.e

Stabilis Castello Felicitatis Episcopus. 765. d. Concilio Rom. sub. Eugenio Papa II. interfuit. ibid.

Stauratij studia contra Michaelem Imp. 579.b

Stauratius Sclauos Rom. Imperio subijcit. 358.e. Irenæ Imperatrici insidias Constantini filij detegit. 421.d

Stauratius filius Nicephori Imperator coronatur. 521.a. Theophaniam vxorem ducit. 537.a. multis confectus vulneribus à Bulgaris. 578.c

Stauratius monachus corporis S. Marci in Alexandria custos. 703.b

Stephanus Papa II. creatur. 208.e. quomodo creatus. ibid. sedens alienatus obmutuit. ibid. moritur. ibid.

Stephanus Papa III. eligitur. ibid. Romanus natione. 209.a. eius virtutes. ibid. quid primo Pontificatus anno egerit. ibid.b. liberalis in viduas & pupillos. ibid. priuilegia xenodochiis à se constructis confert. ibid. foras muros duo xenodochia fecit. ibidem. xenodochium in Plataria fundauit. ibid. IV. xenodochia restaurauit. ibid. quid tertio Pontificatus mense fecerit. ibid.c. Legatos ad Aistulphum mittit. ibid. alios Legatos ad Longobardorum Regem mittit. ibid. e. 210.a. reiiciuntur. ibidem. accipit litteras à Proculo Archiep. Viennensi. 210. d. Constantinopolim Legatos mittit. 211.b. Romanum cœtum congregat. ibid. apud eum orationem habet. ibid.c. imaginem Saluatoris vnà gestat. ibid. nudis pedibus in supplicatione incedit. ibid. pactum ruptum ab Aistulpho Cruci Domini alligat. ibid. d. Litanias sæpè legere solitus. ibid. suos ad lectionem Scripturarum hortatur. ibid. assiduè populum admonet ad piè viuendum. ibid. quomodo Litanias diuiserit. ibid.d.e. omni Sabbato Litaniam cum populo fieri statuit. ibid. Legati eius Constantinopolim missi nihil efficiunt. ibid. e. sæpè munera mittit, ad placandum Regem Longobardorum. 212.a. Legatos ad Regem Francorum pro auxilio mittit contra Longobardos. ibid.b. Roma egreditur. ibid. d. Ticinum proficiscitur. ibid. eum flentes Romani Ticinum sequūtur. ibid.e. Ticinum appropinquans signum de cælo videt. 213.a. eius cum Longobardorum Rege congressus. ibid.b. cum lacrymis eum orat. ibid. de voluntate in Gallias eundi Aistulphum docet. ibid. c. quibuscum in Gallias profectus sit. ibid. quando in Franciam profectus sit. ibid.d. Aistulphi dolos euadit. ibid. iter eius in Gallias Aistulphus dissuadet. ibid. c. ipsi à Pipino in occursum mittuntur. ibid.d.e. & qui fuerint. ibid. e. quomodo à Pipino & suis susceptus sit. ibid. gratias Deo agit pro felici ingressu in Gallias. ibidem. dignè à Pipino excipitur. 214.a. Pipino causam S. Petri commendat. ibid. ei iuramento obedientiam Pipinus pollicetur. ibid. quo anno in Gallias venerit. ibid.b. Parisios venit. ibid. vbi Parisiis habitarit. ibidem. ægrotat. ibid.d. de eius salute Galli desperant. ibid. S. Dionysij beneficio sanitatem consequitur. ibid. duos Pipini filios Reges Francorum inungit. ibid.c.d. visionem habet. 215.a b. eius diploma. ibid.a. Pipini vxorem Reginam Franciæ consecrat. ibid.c. sacrum cantum Gallis restituit. ibid.e. 216.a. vices suas canonizandi S. Suuibertum quibus commiserit. 218.b. litteras ad Aistulphum mittit. 219. d. sanguinem Christianum effundere veritus. ibid. pacificè bona Ecclesiæ reddi ab Aistulpho petit. ibid. Pipinum exorat ne sanguis effunderetur. 220. b. Romam, pace cum Longobardis firmata, redit. ibid. S. Dionysij reliquias Romam detulit. ibid. c. Deo gratias pro victoria & pace agit. ibid.b. monasterium in honorem S. Dionysij incepit. ibid.c. quod Paulus Papa frater eius perfecit. ibid. cur Græcos ministros S. Dionysio dare voluerit. ibidem d. ipse cum aliis Patriarchis Pseudosynodum damnat. 226.a. eius monimenta perierunt. ibid.b. legationem ad Pipinum mittit. ibid. e. eius ad eumdem epistola de fide ab Aistulpho fracta. ibid. ad 229.a. eius labores. 227.b.c. auxilium à Pipino petit. 228.a. Missos in Franciam dirigit. 229.b. eius ad Pipinum epistola tempore obsidionis Vrbis. ibid.c. ad 231.d. enixis precibus auxilium à Pipino petit. 230.c. S. Petri nomine ad Pipinum scribit. 232. a. ad 233.e. nomine Dei Genitricis & omnium Sanctorum agit. ibid.d. excommunicationem comminatur Pipino, nisi ei succurrat. 233. d. redduntur ei ciuitates Ecclesiæ ab Aistulpho. 234.e. Legatos in Tusciam mittit. 242.e. eius ad Pipinum epistola. 243. e. ad 246.b. agit pro restituendis rebus à Græcis ablatis. 245.d. Legatos suos Pipino commendat. 245.e. 246.a. precatur felicia Pipino & suis. 246.a. eius obitus. ibid.e.

quamdiu sederit. ibid. eius ordinationes. ibidem. vbi sepultus. ibid.
Stephanus Papa IV. creatur. 295.a.296.c. eius patria, parentes, eruditio. 296.c.d. Legationem ad Reges Fraciæ pro Synodo cogenda mittit. 297.e. ad Reges Franciæ scribit. 305.d. ad 307.e. dissuadet iisdem nuptias filiæ Regis Longobardorũ. 305.e. & quare. ibid. & seq. Legatos mittit ad Carolum Regem Franciæ. 307.d. eius obitus. 314.a. quamdiu sederit. ibid. eius ordinationes. ibid.c. quot dies Episcopatus eius cessauerit. ibid. epistolarum eius argumenta. ibid.e
Stephanus Papa V. dictus IV. creatur. 664.d. ab Hadriano Papa nutritus fuit. ibid. eius patria. ibid. in Gallias ad Ludouicum Imp. proficiscitur. 665.a. & quare. ibid.d. omnes ob scelera quædam exules liberat. ibid.a. quomodo à Ludouico Imper. sit exceptus. ibid.b.c.d. Ludouicum Imp. secundum Dauid vocat. ibid.d. Ludouicum & Irmingardam coronat. ibid.e. miraculis claret. 667.a.e. Romam redit. ibid.a. decretum eius de electione Romani Pontificis. ibid.b. moritur. ibid.c. quamdiu sederit. ibid. vbi sepultus sit. ibid. quot ordinationes fecerit. ibid. defuncto eo quamdiu sedes vacauerit. 667.a
Stephanus Iunior in matris vtero benedicitur à S. Germano. 3.c. eius & sociorum Acta Ioannes Damascenus describit. 55.c.56.c. ad eum conuincendum Episcopi à Constantino Copronymo mittuntur. 223.a. accersitur. ibid.b. ferreis catenis ligatur. ibid.c. duobus viris innixus ad Episcopos Iconoclastas proficiscitur. ibid. suã causam agit. ibid. calce percutitur in faciem à Constantino Nicomediæ Episcopo. ibid.d. in terram à satellite prosternitur. ibid. semet hæreticis feriendũ offert. ibid.e. eius ad Callistum Senatorem oratio. ibid. pro Christo mori paratus. ibid. pseudoconcilij decretum sibi legi cupit. ibid. eius exclamatio cum reprehensione pseudoconcilij. 224.a. vbi negat illud debere sanctum aut septimum Oecumenicum dici. ibid. Iconoclastas anathematizat. ibid.d. in carcerem detruditur. ibidem. ab inimicis laudatur. ibidem. eius Acta quis prosecutus. 241.a. fugam docet Christianos. ibid.e. ipse pietatis corona. 263.c. quid Callisto responderit. ibid.d. mortem oppetere pro imaginibus paratus. ibid. Imperatoris minas contemnit. ibid. captiuus ducitur. ibid. stare nec moueri potuit. ibid.e. eius in carcere canticum. 264.a. sex dies in carcere à cibo abstinet. ibid. cellæ suæ restituitur. ibid.b. consuetudinis cum Anna monacha accusatur. ibid.e. exulare iubetur. 266.a. eius ætas. ibidem. noua ipsi fraus à Constantino paratur. 268.a. Georgium aulicum proditorem benignè suscipit. ibid.d. eum examinat. ibid.e. variis malis afficitur. 270.b. eius monasterium incenditur, monachi dispersuntur. ibid. ad Imp. ducitur. ibid.c. disputando Episcopos vincit. ibid. in Proconnesum deportatur. ibid.d. XVII. dies sine cibo transigit. ibid.e. monasterij Præfectum sanat. 270.e. speluncam inuentam inhabitat. 271.a. duo discipuli eius desciscunt ab eo. ibid.a.b. eius discipuli eum inueniunt. ibid.a. eius mater & soror ad eum veniunt. ibid.c. iussu Imperatoris Constantinopolim reuocatur. 273.a. 274.c. virtute SS. imaginum multa miracula edit. 273.c. cæcum curat. ibid.d. arreptitiũ sanat. ibid. militem gibbosum curat. 274.a. reuocatus in carcerem detruditur. ibid.c. eius defensio pro imaginibus. ibid.e. ad tacitas Constantini obiectiones respondet. 275.c. exemplo Imperatorem vrget. ibid.e. ligatus in publicum carcerem detruditur. 276.a. humilis eius de semet opinio. 280.d.e. eius in carcere cibus quis & quantus. 281.a. carceris consocios ad martyrium confirmat. 282.b. cum CCCXLII. monachis in carcere detinetur. 287.c. tempus eius martyrij. ibid.
sibi mortem imminere præuidet. ibid.d. 288.a. quomodo se ad mortem paret. 287.e.d. socios carceris fideliter admonet. ibid.d. gratias ac preces reddit suæ altrici ibid.e. ex Prætorio monasterium fecit. 288.b. duo fratres ipsi parcunt. 289.b. sacras exuit vestes ne sint ludibrio. ibid.c. per nobiles Imp. è carcere ad necem trahitur. 290.a. martyrium consummat. ibid.b. eius reliquiæ colliguntur. ibid.e. eius caduaer in Ethnicorum reorum foream proijcitur. ibidem. quo anno ætatis suæ martyrium subierit. 291.a.b. eius martyrij tempore prodigia quanã visa sint. ibid.c. eius reliquiæ cõseruatæ ibid.c.d. vbi reconditæ. ibid. ipse inter Sanctos relatus. 292.a.b
Stephanus Abbas tempore S. Germani sanctitate claruit. 100.a. Constantinopolim ab eodem vocatur ad regimen monachorum. ibid. Anniuersaria eius memoria sit in Menologio Græcorum. ibid.
Stephanus laicus ad Episcopatum prosilijt. 299.d
Stephanus monachus Syrus Patriarcha Antiochenus consecratur. 141.e. quando obierit. 162.a
Stephanus presbyter S. Marci Concilio Rom. contra Aldebertum & Clementem interfuit. 177.c. & alius S. Eusebij. ibid.
Stephanus presbyter S. Chrysogoni eidem Concilio cõtra eosdem adfuit. 178.a
Stephanus Rom. Eccl. presbyter à Stephano Papa III. in Gallias assumitur. 213.c
Stephanus Armenius miles à S. Stephano curatur. 274.a
Stephanus Comes Caroli Magni testamenti ordinationi interfuit. 592.d
Stephanus Præpositus cum LVI. discipulis monasterio expulsus. 559.c
Stephanus Portuensis Episcopus. 765.c. Concilio Rom. sub Eugenio Papa. II. interfuit. ibid.
Stephanus Ariminensis Episcopus. ibid.d
Stephanus Ortensis Episcopus. ibid.
Stirchaldus socius S. Bonifacij. 238.d
Stirme S. Bonifacij confrater. 26.b
Stomingi locus in Saxonia. 361.b
Strategius cum fratre à Copronymo capite truncatus. 292.c. 294.d
Strategius Cubicularius à Leone Imperatore capitur, & quare. 354.e
Striges absoluuntur à Philippo præfecto Vrbis. 119.c
Stroalia insula. 704.c
Studia hominum diuersa. 583.c
Studianos monachos Confessores Theodorus Studita consolatur. 684.a
Studij, monasterij nomen & origo. 494.a. restitutum & auctum. ibid.b
Studium Theodori Studitæ in monendis singulis. 558.b
Sturmus S. Bonifacij discipulus. 49.e
Subditi quomodo ad pietatem monendi sint. 782.b
Subrogatio S. Germani quomodo se habuerit. 2.e. 98.b.c
Subscriptio Cardinalium super Constituto Pauli Papæ. 257.d.e
Successio Regum Nordanhumbrorum. 9.b. 120.c.
Archiepiscoporum Toletanorum 28.d.e. Manichæorum principum. 29.e. 30.a.b. Regum Arabiæ. 36.a.b. Episcoporum Frisingensium. 44.c. Episcoporum Foroiulienſium. 96.b.d. Ducum Foroiulienſium. 97.c. Regum Longobardorum. 169.a. 170.b.c. 185.e. Regum Hispaniæ. 248.b. Regum Angliæ. 486.b. Episcoporum Gradensium. 517.c. Regum Hunnorum. 526.b.c. Regum Bulgarorum. 601.b
Suedia ad Fidem Christianam conuersa. 776.c
Sueonum & Danorum Apostolus quis fuerit. 725.e
Suessio S. Medardi ciuitas. 767.b
Sunalbus Episcopus Amerinus Constituto Pauli Papæ interfuit, & subscripsit. 257.c

Superius, S. Saluij prædicationis Euangelicæ in Galliis socius. 513.c. vnà cum S. Saluio capite plectitur. ibid.
Superstitio Cattorum. 38.d
Superstitio omnis vetita. 147.b
Supplicatio populi in Concilio Vuormatiensi. 309.c. ad 310.c
Supplicationes totius Italiæ ad Leonem pro imaginibus erigendis missæ. 114.d.e
Suranum Pipinus Ecclesiæ Rom. dat. 235.a
Surdis & mutis à S. Benedicto curatus. 415.c
Surdus & mutus auditum & loquelam recipiunt per suffragia SS. Marcellini & Petri. 788.e
Sutriense castrum dolo à Longobardis Ecclesiæ Rom. sublatum. 95.a
S. Swuibertus primus Vuerdensis Episcopus. 18.b. Saxonum & Frisonum Apostolus. ibid. eius obitus. ibid. Vuerdæ requiescit. 196.e. ipsi votum facit Pipinus. ibid. eum nudis pedibus visitat. 197.a. eius canonizationem fieri petit à Stephano Papa. 218.a. Coloniæ mortuus. ibid.b. eius corpus quomodo ab incendio seruatum. 344.a. eius Ecclesia incenditur. ibid.b. Francorum protector. ibidem. VVestphaliam quemdam miraculosè à morte seruat. 360.e. inter Sanctos refertur. 522.b. eius vita à Marcellino presbytero scripta. ibidem. Leoni Papæ prælegitur. ibidem. eius Ecclesiæ indulgentiæ à Leone Papa conceduntur. ibid.d. puerum submersum vitæ restituit. 523.c
Symbolo verbum, FILIOQVE, à Leone Papa III. cur non sit additum. 569.b
Symbolum Fidei Gregorius Papa II. à S. Bonifacio expostulat. 31.c
Symbolum cantari licere Leo Papa III. concessit. 568.d. suadet tamen non cantandum. 569.a. duplex in scutis argenteis ab eodem factum. ibid.b. 660.e
Synodale decretum à Gregorio Papa III. de imaginibus. 113.b
Synodales Constitutiones à S. Germano scriptæ. 100.d
Synodalia bis in anno celebrari debere à quo statutum. 123.a
Synodalis epistola Ioannis Constantinopolitani Episcopi à Gregorio Papa II. reiicitur. 2.d. alia ex Concilio Parisiensi ad Ludouicum Imp. 809.d
Synodi Oecumenicæ quando imaginum cultum approbarunt. 57.d
Synodica missa Constantinopolim à Zacharia Papa. ibid. à Theodoro Ierosolymitano Patriarcha Romam de cultu imaginum missa. 283.b. 287.b
in Synodo Romana Leo Imperator anathematis pœna affectus. 99.a
Synodos congregantes Imperatores cum Pontificibus Ecclesias sanctas constituunt. 74.d
Synodum septimam vocari debere Concilium Constantini à quibus sancitum. 222.e
Synodus septima quæ non admittatur. 385.e
Synodus Rom. Corbiniani petitionem reiicit. 44.b. alia Romæ habita de Iconoclastarum hæresi. 62.d. prima quãdo in Germania celebrata. 127.c. alia à Carolomanno coacta. 150.c.d. eius decreta. ibid. ad 151.a.b. Romana sub Zacharia Papa. 158.a. 183.d. alia à Pipino celebrata, & vbi. 246.b. alia à Carolo Magno VVormatiæ celebrata, & quæ in ea statuta. 309.c.d.e. & seqq. alia ab eodem pro fratris sui Regni parte susciptã congregata. 313.d. secunda VVormatiæ à Carolo Magno habetur. 320.e. alia Episcoporum Dingoluingæ. 321.b.c. & seqq. alia à Carolo Magno in Duria habita. 338.c. alia Paderbornæ sub Carolo Magno. 342.d.e. alia eiusdem in Duria. 352.e. alia eiusdem Colonia. 359.a. alia Ratisponæ. 429.d.e. alia Constantinopoli contra Theodorum Studitam, & eius socios. 551.b.c. eius tempus. ibid.d. eius Acta. ibid.d.e. alia Constantinopoli, in qua Iosephus absoluitur. 531.a. alia adulterantium. ibid.b. alia ibidem pro restitutione SS. Imaginum. 866.c. nulla cogi debet sine Romano Pontifice. 554.d.e. alia Episcoporum in qua depositi Episcopi conturati. 671.d
Synodus Iconoclasturum damnatur. 300.d
Synodus Oecumenica ab Iconoclastis exturbatur. 387.c.d
Synodus Oecumenica quæ dicatur. 401.e
Syracusani duo fratres Euphemium tyrannum occidunt. 790.b
Syria & Palæstina tenebris & terræmotu concussa. 184.c
Syrus impostor Christum se esse simulat. 28.e. Hebræos seducit. ibid.
Syrus Constantinus Copronymus appellatur, eiusque ratio. 264.d

T.

Tabalaus discipulus Theodori Studitæ. 641.d
Tabulis lapideis Dei immortalia verba à Moyse inscripta. 67.a
Tacipertus Castaldus Zachariam Papam educit. 153.d. Zachariæ ciuitates sancti Petri Luitprandi iussu reddit. ibidem.
Tacuinus Berthuualdi successor. 116.a. Archiepiscopus Dorouernensis. ibid. & quando obierit. ibid. ei succedit Nothelmus. ibid.b. ei cum suis S. Bonifacius litteras scribit. 123.c
Tarasius Patricius. 87.e
Tarasius Constantini & Irenes Impp. à secretis. 364.b. eligitur ex laico Constantinop. Episcopus. ibid. cur recusauerit. ibid.d.e. 365.a. qua cõditione susceperit. 365.b.c. Concilium Oecumenicũ celebrari cupit. ibid. consecratur. ibid.d. de electione eius Impp. testificatio. 365.e. 366.a. auctor est abolendæ hæresis Iconoclast. 366.b. eius genus & vitæ institutio. ibid.b.c.e. quos in Episcopatu habuerit aduersarios. ibid.d.e. & seq. vestium luxum in Clericis corrigit. 367.a.b. pauperum mensæ ministrat. ibid.b.c. eius frugalitas. ibid.c. mittit ad Hadrianum Papam litteras. 369.d. item ad alios Patriarchas. ibid.e. eius fidei professio. 370.b. ab Hadriano Papa litteras recipit. 380.d. eius ordinatio quæ conditione à Pontifice recepta. 372.c. 382.c. Legati ab ipso missi ad Orientales Patriarchas cur legationem non expleuerint. 383.a. à Monachis Palæstinæ legationem accipit. ibid.b. item litteras à Patriarchis Orientalibus. ibid.d. Synodũ Oecumenicam conuocat. 387.c.d.e. qua ab Iconoclastis exturbata intrepidus sacrificat. 388.b. sedere ab hæreticis prohibetur. ibid. Niceam ad Synodum iterùm indictam proficiscitur. 391.c. quos secum ad Concilium duxerit. ibid. eius ad Hadrianum Papam Epistola. 408.a. qualiter se cum lapsis gesserit. 410.a. calumniam patitur de Simoniaca ordinatione. ibid.e. à Theodoro Studita innocens cõprobatur. 411.b. insurgit aduersus Simoniacos. ibid.d.e. alia eiusdem Epistola ad Hadrianum Papam quà cum Simoniæ insimulat. 412.a. de ea iudiciũ Auctoris. 411.e. 412.a.e. Ioannem Protospatharium Constantini in templo quò confugerat diu defendit. 422.a.b. quomodo omnis eius necessitati subuenerit. ibid.c. Iudices Irenæ Imperatricis excommunicat, & quare. ibidem d. quid de diuortio Constantini Imperatoris senserit. 473.b.d. consilium eius de non excommunicando Imp. ibidem b. commendatum. 476.a. pulchrè admonet Imperatorem. 474.d.e. inuictus permanet contra Imperatorem. ibid.e. 475.c. Imperatori excommunicationem minatur. 475.a. Theodoten Augustam coronare recusat,

recusat.475.c.476.d. multis tentationibus à Constantino infestatur.475.d. eius in malis patientia.ibid.e. resistit Constantino Imp.473.e.476.d. moritur.527.c.d.& seqq. XXII. annis sedit Constantinopoli.ibid.b. morientis pugna aduersus dæmones. ibid.d. vt sanctus Constantinopoli colitur.599.c. immutit Michaëlem Balbum in Leonem Armenum Imp. 698.c

Tassilo Dux Baioariæ.357.c. Legatis Hadriani Papæ & Caroli Magni fidelitatis sacramentum iurat. ibid.d. dat obsides. ibid. non diu in fide promissa persistit.ibid. Romam Legatos ad Carolum Magnum mittit. 417.c. qua conditione subijciatur excõmunicationi ab Hadriano Papa. ibid.c.d. Carolo Magno contra pacta obedire renuit.ibid.e. triplici exercitu ab eodem circumcingitur. ibid. eidem se dedit, & obsides dat, sicque in Ducatu permanet.418.a. cuius impulsu in Carolum insurrexerit. ibid. post excommunicationem redditus est ignauus. ibid.b. cum Theodone filio in monasterium detruditur, & quare. 419.c

Taurus locum sepulturæ SS. Saluij & Superij à brutis & immunditia immunem seruauit. 513.c.d

Taxandria Fidem Catholicam per S. Hubertum accepit. 218.e

Tela à Sarracenis emissa in eosdem retorquentur. 20.a

Telericus Bulgarorum Rex Christianus factus. 341.e. à Leone Imp. Patricius creatur. ibid. Leonis Imp. vxoris consobrinam in coniugem accipit. ibid.

Tello Curiensis Ecclesiæ præsul. 252.c

Templa Luithprandus Rex Papiæ extruit. 46.d.e. Constantinopoli & alibi imaginibus spoliantur Theophilo imperante. 818.b

Templum S. Pelagij Martyris à Constantino Copronymo diruitur. 290.e

Templum S. Sophiæ Constantinopoli. 3.c. aliud ibidem augustissimũ B. Mariæ in Blachernis.15.e. ibidem S. Euphemiæ restituitur. 483.c

Tempus sedis Gregorij secundi.2.a. S. Germani ibid.e. obitus Luithprandi Regis. 169.a. martyrij Stephani monachi. 287.c.291.a

Tempus prodigiosum impietatem arguit. 291.b.c

Tempus Concilij habiti in villa Theodonis. 603.e. persecutionis Leonis Armeni. 607.d

Tenebræ in Syria & Palæstina à IV. Aug. ad Kal. Octobris. 184.c

Terra ad duo milliaria disrupta terræmotu. 195.c

Terra disrupta,animal loquens humana voce reddit.ibid.d

Terra sacrilego sepulturam negat. 334.d

Terræmotus Constantinopolim vexat.132.b. mensibus XII. durat. ibid.c. Thraciam turbat. ibid. eius in Græcorum Menologio memoria. ibid.d. vehemens & maximus.144.e. alius in Palæstina.184.c. eius varia incommoda vrbes euertit.195.c. alius in Syria. ibid. alius in Syria & Palæstina. 246.c. alius tempore belli domestici inter Irenem & Constantinum Imp. 421.e. alius in Italia. 507.e. alius in locis vbi persecutio Christianorũ fiebat.696.b. alius Michaëli Impp. opportunus.740.e.741.a. ingens Aquisgrani. 809.b

Testamenti veteris idola obiter relata.61.e. ex eo cultus imaginum probatur. 63.a.b

Testamentum Petri Mauimeni.145.b. Odoarij Episcopi Lucensis.171.b. Caroli Magni quo Regnum tribus filiis diuidit.532.d. ad 535.d. ei Leo Papa propria manu subscripsit.535.d. eiusdem de rebus mobilibus.591.a. aliud S. Platonis. 595.e. aliud Theodori Studitæ. 779.e.780.a

Testes collati Imperij Carolo Magno per Leonem III. Papam. 502.e

Testificatio Impp. de electione Tarasij in Episcopatum Constantinop. 365.e.366.a

Testimonia Patrum de cultu SS. Imaginũ. 376.b. ad 378.b

Testimonia S. Scripturæ contra Iconoclastas qui dicebant Eucharistiam esse imaginem Christi. 402.e

Testimonia S. Ildefonsi aduersus Elipandi errores. 435.

Testimonij Aceruus vocantur Annales Ecclesiastici. 1.b

Texandria pagus. 797.c

Thadæus monachus quomodo martyrio affectus. 623.d.e. 624.a.b

Thalassius Germaniæ sacerdos. 180.c

Thasi insula serpentum multitudine infecta. 720.a. Ioannicij monachi precibus liberata. ibidem

Thaumaturgus, quibus cognomentum hoc datum. 103.b

Theandrica Christi imago adoranda tradita est. 57.c.d. à Leone Imp. deiecta. 59.d

Theatrum orbis Roma. 147.e

Thecla ex Anglia à S. Bonifacio accita. 49.c. vbi à S. Bonifacio constituta ad verbi sementem. ibid.

Thecla Theodoræ Augustæ puella. 816.e

Thedrada Pipini Caroli Magni filij filia. 592.e

Theganus Chorepiscopus Treuerensis. 602.d. cuius temporis scriptor sit. ibid.

Theobaldus scriptor rerum gestarum S. Gummari. 339.b

Theodoaldus Grimoaldi Ducis frater. 45.b

Theoctiste pietate insignis matrona. 816.b. mater Theodoræ Augustæ.ibid.e. Patriciatus dignitate ornata. ibid.c. Theodoræ Augustæ puellas ad cultum imaginum hortatur. ibid.

Theoctisti hæretici errores obiter relati. 763.d.e

Theoctistus Patricius Nicephoro ad inuadendum Imperium aditor. 515.c

Theoctistus Patricius & Logotheta Dromi tutor Michaëlis filij Theophili Imperatoris. 865.a

Theodelapius prophetico spiritu claruit. 270.b. & vbi. ibid.

Theodicius Dux Spoletinus. 295.c

Theodimi subdiaconi epitaphium. 5.b

Theodiscus quando vixerit, & qualis fuerit. 434.e. primus in Hispania falsò asseruit Christum esse filium Dei adoptiuum. ibid.

Theodo filius Tassilonis Ducis Baioariæ. 418.a. Carolo Magno datus obses. ibid. in monasterium cum patre detruditur, & quare. 419.c

Theodoad locus castrorum Pipini. 235.c

Theodomarius Abbas Cassinensis. 415.a. quid à Carolo Magno consecutus.ibid.a.b. rogatu Caroli aliquot Religiosos à Franciam mittit. ibid.b

Theodomirus Episcopus Irienſis.651.d. corpus S. Iacobi inuenit. ibid.

Theodomirus Abbas corrigit Claudium hæreticum.760.c. rescripta in eum ab eodem Claudio Apologia. ibid.e

Theodonis villa. 603.e. ibi celebratum Concilium, & quo anno. ibidem. ibidem alius conuentus habitus. 833.d

Theodora Augusta pietate insignis.816.b. eius genus.ibid. Theophili Imperatoris vxor.ibid. Mana vocata.817.a. à nano Imp. SS. Imagines colere inuenta. ibid. quomodo Theophilo Imp. marito illuserit. ibid. quomodo Denderim nanum instruxerit. ibid.b. omnium virtutum genere præstans.ibid. pro extirpandis Iconomachis laborat.865.b. continuo excipit sanctos Confessores. 869.b

Theodoricus Caroli Magni filius naturalis. 672.a. in monasterium detruditur ob coniurationis suspicionem. ibidem

Theodoricus Perusinus Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.c

Theodorus Episcopus Grapsorum à Leone in exilium missus.115.d. hymnos esse in Ecclesia cantandos scriptis probauit. ibid.

Theodorus Patricius Constantinopolis præfectus absente Imperatore.136.a. cum classe aduersus Helpidium mittitur.358.a. eum fugat. ibid.b

Theodorus presbyter Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit.160.d. item contra Aldebertum & Clementem. 177.e

Theodorus Capuanus eidem Romano interfuit. ibid.e

Theodorus Ostiensis Episcopus Con. Rom. interfuit. 160.c. item aduersus Aldebertum & Clementem collectio.177.e

Theodorus Græcolatinus prædicator in Angliam missus. 191.e. pallio sublimatus. ibid.

Theodorus creatur Episcopus Antiochenus. 264.a. quamdiu sederit.ibid. exulat. 246.c

Theodorus Ierosolymitanus Patriarcha. 271.d.287.a

Theodoro Episcopo oculi & lingua eruuntur. 296.e. quomodo vitam finierit. ibid.

Theodorus Pharan Episcopus.589.a. in Concilio Constantinopol. tertiò damnatus. ibid.

Theodorus Nomenclator Leonis Papæ ad Ludouicum Imp. Legatus.627.c. Paschalis Papæ ad Ludouicum Imp. Legatus. 667.d.669.a

Theodorus Palæstinus Constantinopolim mittitur, & qua gratia. 677.a.b. Redarguit & confutat Leonem Armenum Imp. ibid.c.d

Theodorus presbyter S. Marci in Alexandria custos.703.b

Theodorus Primicerius occiditur. 727.b

Theodorus diaconus Concil. Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 766.a

Theodorus Studita ve sui temporis est prosecutus. 185.a. eius parentes peste Constantinopoli mortui. ibid. cuius temporis scriptor fuerit.265.d. restitutionem lapsorum in primam dignitatem improbat.410.d. Tarasium Simoniæ insimulatum innocentem ostendit. 411.b. assertor Synodi Oecumenicæ Nicenæ. 412.e.413.a.b. pars epistolæ eius ad petrũ Episcopum Nicenum. 413.a. Abbas creatur monasterij S. Platonis & quomodo.455.a. eius ætas. ibid. b.c. eius certamen aduersus Imperatorem.476.b.c. Constantinum excommunicatum pronuntiat. ibid.e. & quomodo. ibidem. & 479.c. ab Imp. tentatur.477.a. cum suis flagellatus exulat. ibid.c. ad Rom. Pontificem de Constantini repudio epistolam scribit.477.e. aliam ad Stephanum Secretarium Constantini Imp. 478.a. probat licere Episcopo extra Fidei causam, suos admonere. ibid.b. idque ex vtroque Testamento. ibid.c.d. aliam epistolam scripsit ad Nicephorum consobrinum suum.ibid.e. quo anno in exilium missus sit. 480.b.c. eius iter relegitur. ibid.c.d.e. eius nauigatio. ibid.e. peruenit ad locum exilij.481.a. scribit ad S. Platonem. 481.b.ad 482.d. efficax ad eumdem exhortatio.481.d.e. Enthymium adhortatur.482.b. ab exilio reuertitur. 492.d. honorificè excipitur. ibid. ad monasteriũ suum rediens monachos dispersos colligit. 493.a.b. cum suis migrat Constantinopolim ob Sarracenorum incursiones. ibid.e. monastica instituta scripsit.494.c.d. alia eius scripta diuersa. ibid.e. scripsit epistolarum libros quinque.495.b. item librum dogmaticum.ibid. eius ad Irenem epistola. 513.e. consuliter à Nicephoro Imp. de successore Episcopo deligendo.528.a. rescribit ad eumdem. ibid.b. cum S. Platone in carcerem à Nicephoro Imp. detruditur. 529.b. eius ad Nicephorum Episc. Constantinop. epistola. 531.c. cur publicè eidem non communicet. ibid.e. quomodo cum eo communicasse dicatur. 532.c. cum aliis palàm profitetur se nolle cum Nicephoro Patriarcha communicare. 539.c.d. scribit ad suos de communione Iosepho Oeconomo negata. 539.e. 540.a. causa eius aduersus Patriarcham. 541.c. iustissima est. ibid.d.e. eius ad Theoctistum epistola. ibid.e. obiecta diluit aduersariorum. 542.b.ad 543.c. scribit ad Simeonem monachũ nomine S. Platonis inclusi.543.c. eius contra Nicephorum Patriarcham Apologia.545.e. cum suis schismaticis Romæ creditur. 547.a. ad Basilium Abbatem S. Sabæ Romæ commorantem scribit. ibid.b. in Papam inuehitur, & quomodo. 548.d. item ad Nicolaum Chartularium scribit.550.c. parcus laudum suarum. 551.d. in exilium mittitur. 553.a. quæ passus sit ab Imp. ibid. discipulorum eius cum Nicephoro Imp. certamen.ibid.a.b. eumdem constantia sua vincunt. ibidem d

item legatio eius & litteræ ad Leonem Papã. ibid.e.554.a. ab eodem enixè auxilium rogat.554.d. litteras ab eodem petit. ibid.e. alia eiusdem ad eumdem epistola. 555.b. vrget Mœchianos. ibidem e. eosdem reiicit. 556.d. de calumnia se purgat.ibid.e. Epiphanium tabellarium excusat. 557.a. scribit secundo ad Basilium Abbatem S. Sabæ.557.c. eius in singulis monendis studium.558.b.d. à pluribus contradictionem patitur. ibid.e. ad Athanasium monachum scribit. ibid. ad 562.e. sententiam suam tuetur. 559.b. aduersus Mœchianos scribit.562.a. librum de dispensatione vniuersali conscripsit. ibid. ob doctrinam commendatur.ibid.b. subuenit Ecclesiæ periclitanti.ibid.c. eius ad Naucratium de Confessoribus epistola. ibid.e. scribit ad Iosephum Archiepiscopum Thessalonicensem.564.d. persecutores ipsum venerantur. 565.a. Nicephori Imp. interitum prænuntiat.578.a. ad Antoninum Abbatem scribit. 581.a. eius in Leonem Armenum æquè sententia. 610.d.e. in eumdem oratio. 611.e. refellit argumentum Leonis Armeni ex veteri Testamento. 612.a.b. perstringit hæreticum Imp.613.c. rursus arguit Leonem Imp. immiscentem se sacris. ibid.e. edicto iacere cogitur.ibid.b. negat tacendam dogmatis veritatem.ibid.c.d. eius de Præpositis epistola,qui silentium scripto polliciti sunt Imperatori.614.e. Nicephoro Patriarchæ præsto est ibid.d. Nicephoro Patriarchæ exulanti scribit. 616.b. processionibus celebrat sacras imagines.617.d. nomine Orthodoxorum ad pseudosynodum scribit.618.b. iusta eius declamatio.ibid c. carcer eius & exilium.620.a. in exilium decedens fratres suos exhortatur ad salutem. ibid.b.in carcere ore & scriptis omnes docet.ibid. Catecheticam dirigit epistolam ad Confessores. 620.d. docet Confessores quæ credere debeant.621.b.c. variè probat cultum sacrarum imaginum.622.b.c. exhortatio eius ad fratres. 622.d. monet fratres quid agere, & quid cauere debeant.ibid.c. de martyrio Thadæi monachi scribit.623.d.e. de lapsis dolet.ibid.e. non vocatur cum aliis Constantinopolim.629.c. secundæ eius ad Iosephum Archiepiscopum Thessalonicensem epistole.ibid.d. alia ad Naucratium de lapsis. 630.a. à Iosepho adulteri copulatore ad Imperatorem defertur. 631.c.d. aliò in carcerem relegatur. ibid.e.632.a. laborat pro Orthodoxis epistolas scribendo. 632.d. reuocatur ad verbera.637.b. & quare.ibid. iterùm ad flagella suscipienda paratus. ibid.e. percussorem ab Imperatore missum commouet.638.a. durè verberatur. ibid.b. alia ad Naucratium epistola.ibid.c. quanta in carcere passus fuerit. 639.b. tantùm vixit sacra Eucharistia.ibid.d. ipsi & sociis necessaria ministrantur. ibid.e. in carcere ab Eudocine virgine cibatur. 639.e.640.a ad eamdem scribit, & eam laudat.640.a.b. de lapsis recipiendis consuluit. ibid.d. scribit ad sanctimoniales quæ pro fide in carcere tenebantur. 641.e. eius ad Mariam Imperatricem epistola.642.b. plures decentis epistolis in carcere scripsit. 643.b.

è carcere scribit ad Confessores in carcere positos. ibid.c.
moriturus veniam petit a fratribus absentibus per epistolam.645.d.e. testamentum facit in carcere. ibid.
duæ eius ad Theophylactum Episcopum Nicomediæ. 646.b.e. eumdem laudibus prosequitur. ibid.e.
ad Theophilum Ephesinum Episcopum scribit. 647.b.d
item ad Iosephum fratrem suum Archiepiscopum Thessalonicensem.648.a. item ad Petrum Nicæa Episcopum. ibid.e. item ad Episcopos exules.469.b. item ad Patriarchas. 672.e. item ad Paschalem Papam nomine suo & aliorum Confessorum.673.a. implorat à Paschali Papa auxilium. ibid.c. ad Patriarcham Alexandrinum scribit.674.c. item ad Patriarcham Ierosolymorum.675.c. eius de Patriarchis querela. 677.b.
alia nomine suo,& suorum ad Paschalem epistola. 679.c.
ad fratres dispersos Catecheticam scribit. 680.b
item admonet suos ne illecebris carnis capiantur. ibid.c.
ad Gregoram Confessorem scribit,& eum roborat.683.d.
fratres suos consolatur.684.a. ad fratrum suorum nomina alludit. ibid.b. alia eius ad Simeonem epistola. ibid.d. vitas Martyrum & Confessorum in carcere scribit. 685.e. eius litteræ ad Imperatorem allatæ. 690.a. iterùm flagellatur. ibid.b. miserè ab Iconomachis laniatur. ibid.e. Smyrnam defertur. 691.a.
692.c. ibi in carcerem detruditur. ibid. suis passionibus roborat titubantes. ibid. ad dispersos fratres scribit. ibid.e. accipit litteras à Naucratio. 693.d. eidem rescribit. ibid.e.695.d. eius dispensatio. 694.e.
bibiturus ter poculum signat cruce. 695.b. visitatur à discipulis.697.e. de nece Leonis Armeni scribit.711.e.
quibus nominibus Leonem Armenum appellet. 712.a.
ad Michaëlem Balbum Imp.scribit. ibid.e. eumdem laudat. ibid.& 713.a. exoptat vnionem peragi cum Romana Ecclesia. ibid.b. redit Constantinopolim. ibid.c.
quid in itinere gesserit, narrat. ibid. quomodo à Constantinopolitanis exceptus sit. ibid.d. ægrotos sanat.714.a.
item energumenos. ibidem c. Petro Anachoretæ quid consulat. 515.b. eius epistola ad exulantes in Chersone Episcopos. ibid.d. item ad Nicephorum Patriarcham. 717.d. pacificè degit Constantinopoli. 718.b.
dispersos congregat & vnit. ibid. Eustratium lapsum suum occultantem admonet ad conversionem. 719.a.
scribit ad Leonem Sacellarium.729.e. eiusdem ad Imp. Apologetica.731.c. Constantinopoli discedit.732.b.
quanto honore à Nicephoro Patriarcha sit affectus. ibid.
b.c. eius Apologetica aduersus calumniatores. ibid.d.
calumnias diluit. 733.a. cum aliis visitat Ioannicium Anachoretam. ibid.d. ad Theodoram Augustam & Basilium filium scribit. 734.b. item ad Ioannicium. 762.d. item ad Theoctistum pœnitentem. 763.c.
epistolarum eius quanta sit excellentia. 764.e. variæ eius virtutes. ibid. eius ætas & morbus. 777.e.
conualescens petit Ecclesiam.778.a. Deo extremum sacrificium offert. ibid.c. nouissima eius verba ad suos. ibid. Deo spiritum reddit. 777.c. eo moriente concussus frequens ad eum factus. 778.e.779.a. è cælo cõtra hostes dimicat. ibid.c. eius testamentum quale.779.e.
780.a. Orthodoxæ eius Fidei professio. ibid.b. admonitio ad Præpositum. 781.a. alia ad subditos. 782.c.
eius humilitas. ibid.d. eius epistola ad Ioannem Cyzicenum.843.b. alia ad Michaëlem Syncellum. 846.c.
eum ad constantiam hortatur. ibid.d
Theodorus Patriarcha Ierosolymitanus Synodicam de cultu imaginum Romam misit. 287.a.301.b.c
Theodorus Patriarcha Antioch. subscripsit Synodicæ de cultu Imaginum. 301.c
Theodorus Myrensis Episcopus ab Iconoclastia ad Fidem Catholicam reuertitur. 394.e. eius pœnitentia.395.c
Theodorus Rom. Ecclesiæ cantor insignis ab Hadriano Papa in Franciam mittitur, & quare. 415.e
Theodorus Patricius Constantinũ aduersus matrẽ Irenen instigat. 421.d. detectus quam pœnam subierit. ibid.e
Theodorus quidam vir pius S. Stephani Iunioris cerebrum dispersum collegit. 290.e. in Siciliam cum vxore & liberis relegatur. 291.d. quomodo ab exilio reductus sit. ibid. accusatur de cultu ossium S. Stephani Iunioris apud Imp. ibid.e
Theodorus Sabinensium Archiepiscopus canonizationi sancti Sumberti præsens fuit. 522.c
Theodorus & Theophanes fratres casi damnantur exilio. 678.a. eorum certamen sub Michaële Balbo. 720.d.
quid à Theophilo Imp.passi. 819.e. Constantinopolim reuocantur.843.a. Theodori solitus epistola ad Ioannem Cyzicenum.ibid.b. eorum facies verberantur. ibid.d.
Iambos eorũ facieiinsculpi iubet Theophilus Imp.ibid.e.
iterùm cæduntur. 844.b. pro Christo mori se paratos affirmant. ibid.d. exilio damnantur. 845.e
Theodorus Fortis martyrium à Sarracenis patitur. 861.e
Theodosij Maioris simulachrum Constantinopoli corruit terræmotu. 132.c
Theodosij Episcopi Ephesini cum Stephano monacho colloquium.223.c. Vide Stephanus Ephesinus Episcopus.
Theodosius publicorum tributorum exceptor. 3.e.
ab Obsicij militibus ad Imperium coactus. ibidem.
Anastasio monasticam vitam ducere concedit. ibid.
monimentũ,in quo sex Oecumenicæ Synodi depictæ erãt, restituit.4.b. ab Imperio se abdicat. 6.a.b. cum filio clericum se facit.ibid.c. pulcherrimum eius epitaphium. ibid. Ephesi moritur. ibid. philosophia insignis. ibid.
vbi sepultus sit. ibid. miraculis clarus dictus. ibid.
Theodosius Ephesinus Episcopus.73.a.223.a. Constantino Copronymo à conciliis.73.a. Concilio contra sacras Imagines præfuit. ibid. ad vincendum Stephanum Iuniorem ab Imperatore mittitur. 223.a
Theodosius Tiburtinus obseruationem Concilij sub Stephano IV. populo recitat. 302.a
Theodosius Amorij Episcopus ad Fidem Catholicam reuertitur.394.e. eius pœnitentia. 395.e
Theodosius Salibaras Patricius. 577.a. Nicephorum Imperatorem ab exactione Ecclesiis auferenda abstinere hortatur. ibidem. cum Nicephoro Imp. à Bulgaris interficitur. ibid.e
Theodosius Leonis Armeni filius Constantinopoli eiicitur, & castratus interit. 700.a
Theodosius Manturanensis Episcopus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.d
Theodore à Constantino Imp. Mariâ repudiâ ducitur,& Augusta coronatur.471.a.c. S. Platoni cognata.472.c.
Theodoro Studitæ sanguine coniunctа. 476.c
Theodotus Melissenus pseudoëpiscopus Constantinopolitanus.617.a. Cassitera dictus. ibid. Constantinopoli Apocrisarios ad Paschalem Papam mittit. 674.a.
prædonis more Ecclesiam intuadit. 677.c
Theodulphus S. Ermino successit. 120.b. eorum natalis dies quando celebretur. ibid.
Theodulphus Episcopus Caroli Magni testamenti ordinationi præsens. 592.b
Theodulphus Aurelianensis Episcopus.665.b. Stephano Papæ obuiàm ire à Ludouico Imp.missus. ibid. coniurationis in Ludouicum Imp. conscius. 671.c
Theodulphus Abbas Floriacensis. 833.e. in carcerem coniectus,& quare. 834.a. poëta celebris. ibid. ad diem Palmarum carmen scripsit,& quale. ibid. è carcere liberatur. ibid. ad Episcopatum Aurelianensem promouetur. ibid. eius epistola XLVI. capitula pro suis compresbyteris continens numquã antè à cusit. 834.d.841.e
Theognostus Protospatharius Michaëlis Imp. ad Carolum Magnum Legatus. 597.e

Theopemptus Cardinalis Constituto Pauli Papæ interfuit, & subscripsit. 257.e
Theophana cum Anna moniali ad Imp.mittitur. 266.d.
ab Imperatore remittitur domum. 267.a
Theophanes ceteris historicis antiquitate & auctoritate præstat.3.d. Græcè Orientalium historiam conscripsit. 26.c.63.a. falsò Paulus diaconus in scriptis. 72.e.
in scriptis de S.Germani depositione Ioanni Damasceno cedit.98.c. in numeris correctus.132.b. quousque historiam suam prosecutus sit. 601.c.d. quis fuerit. ibid.d.e. vbi integer reperiatur. ibid.
Theophanes Cypri Præfectus. 281.b
Theophanes Isaurus certat cum Leone Imp. 342.a. Cyzicum quiare missus. ibidem. Gregorij senis consilio acquiescit.ibid.b. à Deo potum sitiens accipit. ibid.c.
Deo debitas gratias agit. ibid.d. eius ad secundum Concilium aduentus qualis fuerit. 391.d.e. monasterij Sigriani Præfectus. 636.a. eius corona. ibid. eius confessio.ibid.d. frustrà tentatur à prætigiatoribus. ibid.e. eius obitus & miracula.637.a.b. corporis eius translatio. 720.a
Theophanes Cubicularius Cõfessor à Leone capitur. 354.e.
palmam martyrij consequitur. ibidem
Theophanes Confessor Præfectus monasterij Agrij. 616.e.
617.a. ipse & Nicephorus neuter alterum videns se salutant. ibid.
Theophanes presbyter cuius temporis scriptor. 866.c
Theophanes Confessor Archiepiscopus Nicææ creatur. 869.e
Theophanis nomine, diuersi nuncupati. 636.a.b. eorum distinctio. ibid.
Theophania cognata Irenes Imperatricis. 537.d. alteri desponsata, Stauratio Nicephori Imperatoris filio vxor esse cogitur. ibid.e
Theophanius presbyter Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit.160.d. item aduersus Aldebertum & Clementem. 178.a
Theophanius Notarius, Regionarius & Sacellarius. ibid.c
Theophilus Leonem Imp. Antichristi præcursorem coràm vocat. 118.d
Theophilus Nacoliæ Episcopus in errorem ductus. 87.b.
conuictus erroris pœnitentiam simulat. ibidem. Leoni Isaur.hæresim primò propinanit.ibid.89.d.e. conuertitur ex litteris S.Germani. ibid.e.d. cum S.Germano congreditur. 88.a
Theophilus monachus imagines abnegare cogitur. 102.e.
post alia tormenta in exilium ejectus à Leone Imperatore.103.a. in exilio mortuus. ibidem. natalis eius apud Græcos.ibid.c. 118.d. à Leone Isaurico multa passus. 115.e.118.d
Theophilus Imperatoriæ classis præfectus.422.e. pugnans aduersus Sarracenos,capitur.ibid. variè à Principe Sarracenorum tentatus, firmus in Christiana fide perseuerat.ibid. Martyrio coronatur. ibid. quo die memoria eius in Ecclesia celebretur.423.a. eius elogium. ibid.
Theophilus Cardinalis Constituto Pauli Papæ interfuit,& subscripsit. 257.d
Theophilus Episcopus Ephesinus Confessor. 647.b
Theophilus Michaelis Balbi Imp.filius. 783.b. edicto cauit, ne quis Sanctus vocaretur. 807.a. Imperium suscipit.ibid.b. institiæ cultor videri vult.ibid. populum alloquitur.ibid.c. nouercam suam in monasterium coëgit redire.ibid.d. eius in Orthodoxos persecutio. 813.d. eius ad inquirendos Orthodoxos edictum. ibid.e. auro totus inhiat. 814.a. sanctum Ioannicium gladio necare veretur.ibid.c. eius Legatos conuertit S.Ioannicius.ibid.d. eiusdem res gestas Ioannes Curopalata conscripsit. ibid. vxorem suam sacras imagines colere intelligit. 817.a. quomodo ab vxore decipiatur. ibid. quomodo vxorem vereretur. ibid.b.
persecutio eius in imagines grassatur. 818.a. nec coloribus quidem imagines efformari voluit. ibid. ceteris Iconoclastis Imperatoribus deterior fuit.ibid.b. ei restiterunt Confessores. ibid. sub eo omnia templa imaginibus spoliata.ibid. edicto monachos expelli iussit. ibid.c.
carceres quibus hominibus eius tempore repleti fuerint. ibid. ei monachus in faciem restitit. ibid.e. omnes pictores perdere studet. 819.a. Lazarum pictorem monachum blanditiis aggreditur. ibidem. quid in Theodorum & Theophanem.ibid.e. qualis in dogmatibus.820.d. non fuit Hagiomachus.ibid. Deo Genitricis Ecclesias visitat.ibidem. eius ad Ludouicum Imp.legatio. 829.d. nona supplicia in Confessores decreuit.832.c. bellum aduersus Sarracenos gerit. ibid.
suorum cladem in sanctum Methodium refert. ibid.d.
S.Methodium in sepulchro vivum claudit. ibidem.
Ioannem magum Patriarcham Constantinopoli instituit. 842.a. delectatus magicis artibus. ibid.b. Theodorum & Theophanem Confessores Constantinopolim reuocat.843.a. eosdem verberari præcipit. ibidem d.
Iambis frontes eorumdem inscribi mandat. ibid.e. iterùm eosdem verberari iubet.844.c. eius cum iisdem disputatio.845.b. in Scripturæ loco citando aberrat. ibid.d. à Confessoribus vincitur. ibid. Confessores in exilium mittit. ibid. Michaëlem Syncellum vocat ad pœnas. 846.b. eius obitum prædicit S.Ioannicius.861.b. futurorum curiosus inuestigator. ibid.c.
futura per fatidicam anum explorat. ibid.d. in Sarracenos exercitum ducit. ibid.e. à Sarracenis vincitur & fugatur. ibid. in dysenteriam incidit. ibidem.
à Sarracenis infestatur.864.a. moritur. ibid.
sæuum eius facinus. ibid. pœnitentiam agit. ibid.c.d.
eius anima liberata,& per quos. ibid.e
Theophobus in carcerem à Theophilo Imperatore conicitur.864.c. capite plectitur. ibid.
Theophylactus Nicomediæ Episcopus Constantinopolim pro Fide Catholica certaturus proficiscitur. 115.a. in exilium missus à Leone Imp.ibid. eius in Menologio Græcorum commemoratio, & quando. ibid. eiusdem contra Leonem Armenum sententia. 610.b. eum laudibus prosequitur Theodorus Studita. 646.b
Theophylactus Antiochiæ Episcopus constituitur. 162.a
Theophylactus Archidiaconus S.R.E. cum Stephano Papa in Gallias proficiscitur. 213.c
Theophylactus Protospatharius ab Imp. interficitur. 277.a
Theophylactus Ramgabi Drungarius, vnus ex coniuratis in Irenem & Constantinum Impp. 355.e
Theophylactus filius Michaëlis Balbi Imp. 581.e.
coronatur Imp.ibid. a Leone Armeno Imp.castratur, & quare. 602.b
Theophylactus Nomenclator Legatus Eugenij II.ad Ludouicum Imp. 767.d
Theoralda filia Archiepiscopi Ducis Beneuentani. 414.d
Theoria rerum Ecclesiasticarum cum homiliis à S.Germano scripta. 99.e
Theosistus cum discipulis, ob veritatis Confessionem vrbe pulsus. 559.a. in persecutione Mœchianorum mortuus. 563.e
Theosterictus à Leone seuè tractatus. 115.e
Theosterictus Confessor nares amputatus ab Asiæ Præfecto. 281.d.e
Theosterictus alius cuius temporis scriptor fuerit. 293.d.
336.c
Theorbalda puella cæca recipit visum meritis SS. Marcellini & Petri. 789.a
Theorgarius tremulus eorumdem Sanctorum meritis sanatur. 799.e

Theothardus diaconus. 788.e
Theothildis puella contracta à SS. Marcellino & Petro curata. 799.a
Thera & Therasia insulæ tempestate ebullierunt. 58.d.e
Thesaurus Romæ inuenitur, & qualis. 205.b
Thesia Rachisis Longobardorum Regis vxor. 197.d. *cum filia monasterium puellarum extruit, & vbi.* ibid.
Thesias quidam in Christianos Emesæ dirè sæuit. 354.b
Theudo Baioariorum Dux. 80.d. *orationis ergò Romam venit.* ibid.
Thomaricus missus à Stephano Papa in Galliam. 231.b
Thomæ Euangelium à Manichæis conscriptum. 101.b
Thomas Claudiopolis Episcopus. 89.d
Thomas Florentinus Episcopus Concil. Zachariæ Papæ interfuit. 160.c
Thomas monachus cum Tarasio Patriarcha Niceam ad Synodum proficiscitur. 391.e
Thomas Episcopus Neocæsareæ. 594.a
Thomas Tyrannus. 717.b. *eius tyrannidis initia.* ibid. *Constantinopolim obsidet.* ibid.c. & 726.a. *qualis fuerit.* ibid.b. *à Michaële Imp cum filio capitur.* ibid. 740.d. *eius res gestæ sub Irene & Leone Impp.* 739.e. *crucis supplicio extinguitur.* 740.e
Thudun Auarum Rex. 479.d. *ad Christianam Fidem cum suis conuertitur, & baptizatur.* ibid.
Thuringia à Saxonibus vastatur. 171.e
Thuringi per pseudochristianos hæresim discunt. 42.d. *Carolomanni opem contra Saxones implorant.* 172.a
Thuringorum Confessorum nomina. 34.a
Tiberius Petasius Imperium Romanum sibi vsurpare conatur. 95.d.e. *à Pontificis exercitu interimitur, & vbi. ibideme. abscissum eius caput Constantinopolim missum.* ibid.
Tiberis inundatio monstruosa. 16.e. *per Flaminiam portam ingreditur.* ibid. *vltra S. Marci basilicam se extendit.* ibid. *domus, arbusta, & segetes euertit.* ibid. *alia tempore Hadriani Papæ.* 428.a.b
SS. Tiburtij & Maximi reperta corpora. 706.b. *in S. Cæciliæ Ecclesia recondita.* ibid.
S. Tiburtij corpus Hilduino Abbati à diacono promittitur. 769.a
Tiburtinus Albanus Episcopus Conc. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 160.c
Ticinum ex Sardinia corpus S. Augustini trãslatum. 45.a. *Longobardiæ regia.* 157.b. 330.b. *eò Stephanus Papa proficiscitur.* 212.e. *eosque eumdem comitantur Romani flentes.* ibid. *à Pipino obsidetur.* 220.a. *à Carolo Magno expugnatur.* 330.a.b
Tigrinus Anconitanus Episcopus Concil. Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.c
Timotheus Manichæorum Antistes. 29.c. *à Luca Siculo Thymotheus dictus.* ibid. *ad Constantinopolitanum Patriarcham mittitur.* ibid. *quid per Deiparam Virginem intellexerit.* ibid.d. *quid per Sanguinem & Corpus Christi intellexerit.* ibid. *quomodo vitam finierit.* ibid.e. *ei succedit in hæresi filius.* 30.a.b
Titohes Abbas. 631.b
Tituli Romani Pontificis diuersi ab aliis Patriarchis. 674.b
Tobias Rhoffensis Episcopus. 80.e. *quando mortuus, ibid. in porticu S. Pauli sepultus ibid. Latinè & Græcè doctissimus. ibid. quo anno obierit.* ibid.
Toletum Iudæorum proditione capitur. 9.e. *eius populi internecio.* 10.a
Toriffius Sabinensis Episcopus Concil. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 160.d
Tothelmus Episcopus ad Bonifacium scribit. 41.b
Toto Dux Nepesinæ ciuitatis. 286.b. *fratrem Constantinum in Sedem Pontificiam intrudit.* ibid.c. *Racipertum interficit.* 295.e. *occiditur.* ibid.& 296.a
Trabes argento vestita à Gregorio in Ecclesia sancti Petri positæ. 113.e
Traditio Ecclesiæ de cultu SS. Imaginum. 404.d.e. 405.a
Traiectensem sedem Colonienses Episcopus sibi vult subiicere. 236.d.e. *eius Ecclesiæ iura.* ibid.
Traiecti sedes Frisonum Episcopalis à quo cõstituta. 236.c. *ibidem S. Martini Ecclesia à quo cõstructa.* ibid.d. *ibi Eobanum Episcopum S. Bonifacius instituit.* 238.d. *eòdem corpus S. Bonifacij transfertur.* 239.c. *ibidem sepelitur.* ibid. *inde Maguntiam deportatur.* ibid. *eius vici inhabitatores quales.* 798.b. *eius incolæ sanctorum Marcellini & Petri reliquias solemniter excipiunt.* ibid.c
Traiectus vicus. ibid.
Transactio Gallorum de sacris imaginibus non recepta ab Orientalibus Orthodoxis. 759.b
Transamundus Dux Spoletanus à Longobardorum Rege persecutus Romam fugit. 126.c. *Roma seruatus, occasio fuit obsidionis.* ibid. *consilium cum Romanis habet.* ibid. *cum Romano exercitu Spoletanos fines ingreditur.* ibidem. *ei multi se dedunt.* ibid. *in Ducatum restitutus, Romanis infidelis.* 132.e. 136.e. *Gallesium castrum sibi vendicat.* 132.e. *Luithprando Regi se tradit.* 139.c
Translatio S. Germani coram quibus facta. 3.a. *S. Augustini.* 46.a.b. *quo anno facta.* ibid.b. *S Germani Parisiensis Episcopi.* 218.c. *S. Petronillæ.* 249.c. *S. Huberti.* 313.a. 761.e. *Imperij in Occidentem diuina disposition.* 503.b. *cur fuerit necessaria.* 504.b. *corporum SS. Saluij & Superij.* 513.c.d. *Saxonum in Franciam à Carolo Magno.* 524.a. *S. Cypriani cum aliis Martyribus in Gallias.* 536.e. *alia S. Cypriani Venetias.* 537.c. *Hirsiensis Ecclesiæ Leonis Papæ III. auctoritate.* 649.d. *S. Iacobi Apostoli.* 651.b. *S. Marci Venetias.* 701.b. *de ea narratio.* ibid.b.c. *quo die celebretur.* 705.c. *S. Nicetæ Confessoris.* 719.e. *S. Theophanis Confessoris.* 720.a. *S. Sebastiani reliquiarum.* 767.b. *reliquiarum SS. Marcellini & Petri.* ibidem c. *Gregorij Magni.* 793.e. *S. Viti.* 850.a. *S. Liborij, & quando facta.* 851.a. *S. Bartholomæi Beneuentum.* 861.a
Transuectio corporis S. Augustini miraculis clara. 47.c
Trecæ Moguntinæ Ecclesiæ subiectæ. 203.a
Trecenta millia hominum Constantinopoli peste moriuntur. 15.c
Treuuartus Cameracensis Episcopus. 194.a
Tribulatio corporis nostri temporalis est. 192.c
Tributa menstrua Sarraceni Hispanis imperant. 10.d. *soluere recusant Leoni Isaurico Itali.* 63.e. *capitalia Siciliæ à Leone Imp. imposita.* 112.e
Tributi loco virgines Christianæ Mauris dantur. 311.b
Tributorum remissio ab Irene Augusta facta. 513.d. *eam quanta bona consecuta sint.* 514.a.b.c. *eorum exactori prædicitur mors à S. Ioannicio.* 814.c
Tributum Anglia soluere quotannis instituit S. Petro. 131.c.d. *& quantum.* ibid. *ab Etheuuolpho Angliæ Rege S. Petro auctum.* ibid.e. *à Romanis ab Aistulpho exactum.* 209.d.e. *à monachis exigitur.* 248.a. *Sarracenis spondet Nicephorus Imp.* 526.a. *soluit Carolo Magno Istria & aliæ regiones.* 575.c. *eidem soluere coguntur Beneuentani.* 598.c. *Nicephorus Imp. ab Ecclesiis exigit.* 576.e
Triclinium Patriarchij Lateranensis à Leone Papa III. factum. 490.c
Trinitatis inuocatio requiritur ad Baptismum. 191.e
Triphiles cum Nicephoro Imper. à Bulgaris interimitur. 577.c
Trithemij de morte Bedæ sententia. 107.b. *is titulum, Venerabilis, in Beda recipit tamquam inanem.* 110.b

Tudensis scriptor in quo errarit. 598.e
Tudertinus Episcopus Conc. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 160.d
Tumultus Occidentalium Gregorio Papæ à Leone Isaurico adscriptus. 63.e
Tungri Moguntinæ Ecclesiæ subiecti. 203.a
Turcarum egressio è portis Caspiis. 271.c. *ij Armeniam inuadunt.* ibid.
Turonense Concilium sub Carolo Magno. 604.a
Turpini cuiusdam fabulæ exploduntur. 599.a
Turpinus Rhemensis Archiepiscopus. 17.d. *Caroli Magni precibus pallium accipit.* 18.a
Turrianus Græcum locum Nicephori vertens quomodo explicandus. 73.c
Tymoleontes, qui dicti. 226.c
Tyrannis Nicephori Imp. in subditos. 565.b
Tzamio Sergium Manichæorum principem interficit. 594.a

V.

VAldo Ludouici Imp. filius. 138.d
Valens Rex Christianus nominatus, sed eos persecutus. 101.b
Valentia à Sarracenis excisa. 262.c
Valentini Papæ patria & parentes. 790.e. *eius creatio.* 791.a. *eiusdem obitus.* ibidem c. *quamdiu sederit.* ibid.
Valentinus Archidiaconus Concilio Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 766.a
Valentius Prænestinus Episcopus Conc. Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 160.c
Valeriani sponsi S. Cæciliæ corpus repertum. 706.b. *in S. Cæciliæ Ecclesia reponitur.* ibid.c
Valerianus Sutriensis Episcopus Concil. Rom. sub Eugenio Papa II. interfuit. 765.d
Vallem Magnam Luithprandus S. Petro restituit. 153.b. *ea vbi sita.* ibidem
Vallicellana bibliotheca Albini Biblia seruat. 349.a
Valuenses Transamundo sese tradunt. 126.c
Vascones Caroli Magni exercitus extrema cedunt. 343.b. *eorum in Pyrenæi iugo contra Francos perfidia.* 598.a
Vaticana basilica extra Vrbis muros olim sita. 304.a
Vaticinium Germani Patriarchæ Constantinopol. de Constantino Copronymo. 26.d. *eiusdem de Anastasio proditore.* 92.b. *Vatis alicuius diuinitus repertum.* 356.b. *Theodori Studitæ de interitu Nicephori Imp.* 578.a. *varia de Leonis Armeni interitu.* 698.d. *Ioannicij de morte Iosephi monachi.* 733.e
Vectigalia Leoni Isaurico solui prohibet Gregorius Papa. 63.d.72.e
Venasium dedit se Longobardis. 79.b
Venantius Prænestæ Episcopus Conc. Rom. aduersus Aldebertum & Clementem interfuit. 173.e
Venantius Fortunatus Pictauensis Episcopus Sanctos celebriores versibus celebrauit. 651.c. *Ecclesiam Gallicanam illustrauit.* 753.b. *Hilarij in Episcopatu successor.* ibid. *oleo lampadis ante S. Martini imaginem accensa sanatur.* ibid.c. *eiusdem res gestas quatuor libris conscripsit.* ibid.e
Venationes Episcopis prohibentur. 128.c. *item clericis, & vbi.* 150.c
Venceslaus Dux Boëmiæ. 850.c. *corpus S. Viti Pragam transferri petiit.* ibid.
Venenum à Pildrud S. Corbiniano paratum. 45.d. *Niceta Triphilio à Nicephoro Imp. datum.* 520.d
Venerabilis, Bedæ cognomentum, excogitatum potiùs quàm verum. 110.b
Veneti, rogante Gregorio Papa II. auxilium, Regem Longobardorum Rauenna expellunt. 64.d. *Gregorio Papæ contra Leonem Isauricum succurrunt.* 78.e. *eorum mercatores Romam veniunt, & quare.* 205.a. *legationem ad Hadrianum Papam mittunt, & quare.* 315.a. *primus eorum Episcopus Obeliatus, ibidem b. eorum Dux Gradensem Episcopum è turri præcipitat.* 537.a.e. *reliquias S. Cypriani vnde acceperint.* 537.c. *in honorem eiusdem templum erigunt.* ibid. *S. Zachariæ corpus à Leone Armeno accipiunt.* 624.c. *eorum res gestas Sabellicus conscripsit.* ibid. *præcipui cultores S. Marci.* 701.c. *à S. Marco Euangelium acceperunt.* ibid. *eorum mercatores S. Marci corpus ex Alexandria transferunt.* ibidem b. *frequentant Ecclesiam S. Marci.* 702.b. *quidam eorum increduli de corpore S. Marci.* 704.b. *eorum incredulitas punita.* ibid. *quidam eorũ incredulus malo spiritu occupatur.* ibid.d. *credulus factus liberatur.* ibid.e. *quomodo corpus S. Marci exceperint.* 705.a. *abditissimo loco reponunt.* ibid.c. & *quare.* ibid.
Venetia Nicephoro Imp. à Carolo Magno reddita. 575.a. *à Pipino Italiæ Rege subigitur.* ibidem b.
Venetiarum Prouincia à Pipino Ecclesiæ Rom. datur. 235.a. *eò quomodo appulerit corpus S. Marci.* 705.a
Vercetum Ecclesiæ Rom. à Pipino datum. 235.a
Veremundus diaconus Maurogato in Galleciæ Regno succedit. 424.a. *Alfonsum à Maurogato Regno pulsum restituit.* ibid.& 428.c.& seqq.
Veritas vincit & falli non potest. 130.d. *eam superat impietas potestati coniuncta.* 610.c. *eius signum manifestum.* 690.d
Verona Longobardorum ciuitatum fortissima. 326.b. *à Carolo Magno obsidetur.* 327.a
Verus Archiepiscopus Hispalensis, quando claruerit. 248.d
Vestitus vanus omnino fugiendus. 131.b.
Vestium luxum corripit in Clericis Tarasius. 367.a.b. *item Synodus Nicæna.* 407.d.e
Vexillum Rom. vrbis à Pontificibus ad Principes mittendi consuetudo. 485.a.b
Vicarius, quomodo antiquitus acceptum. 128.b
Victor Consularis captiuus à Luithprando Pontifici redditur. 153.c
Victoria Bulgarorum aduersus Sarracenos. 15.d. *alia Pelagij aduersus Sarracenos.* 20.a. *alia in Oriente & Occidente Deiparæ Virginis intercessione.* ibid.d. *alia ingens Caroli Martelli aduersus Sarracenos.* 48.e. *alia eiusdem de iisdem.* 80.b. *alia Constantinopolitanorum aduersus Helladicos.* 86.a.b. *alia Pipini Regis sine armis contra Vestphalos.* 197.a. *alia Francorum paucorum de Longobardis.* 219.e. *alia Constantini Copron. contra Bulgaros.* 266.b. *alia Caroli Magni contra Saxones.* 331.c. *alia Nicephori Imp. aduersus Bulgaros.* 577.a. *alia Crunni Regis aduersus Nicephorum Imp.* ibid.d. *alia Sarracenorum contra Theophilum Imp.* 861.e
Vicus Saxonum in Vrbe. 524.b. *nunc vicus in Saxia, pro Saxonia, appellatur.* ibid.
Vidua Christiana Iudæum maritum ducere prohibetur. 159.a
Viduis suadetur secundò non nubere. 165.a.b
Viennensis prouincia vastata Episcopis aliquot annis vacat. 124.d. *eius Ecclesia quando in Archiepiscopatum erecta sit.* ibid. *destructa à Sarracenis.* 210.e
Viggon se diabolus appellat. 800.e
Vigilius Episcopus Conc. apud Dingolsingam interfuit. 322.a
Viginti millia Sarracenorum interficiuntur. 20.b
Villericus Bremensis Episcopus. 819.d. *S. Ansgarij consecrationi consensit.* ibidem
S. Vincentiæ corpus Maguntiam translatum. 738.e
S. Vincentij ossa in Lusitaniam transferuntur. 262.c.

eius promontorium vbi sit. ibid. ei monasterium Oueti extructum. ibid.
Vindicta Dei ob S. Corbiniani equum sublatum. 44.c.d.
in Grimoaldi domum conversa. 45.d.e. alia in Sidonium Episcopum Constantiensem. 252.d. alia in Philommatium percussorem Stephani monachi. 290.c.
alia dira in Constantinum Imp. 491.b
Vinum non ad ebrietatem, sed ad refectionem corporis sumendum. 841.b
Vir ab vxore recedens aliam ducere non potest. 165.e. duas sorores vxores accipiens quomodo puniendus. 167.a
Virgilius Polydorus Angliæ res scripsit. 131.d. Pontificius Quæstor olim in Anglia. ibidem e. ad Henricum VIII. Angliæ Regem scripsit. ibid.
Virgilius vir religiosus cum Sidonio Euangelij propagandi causa in Bauariam venit. 162.b. eius patria quæ fuerit. ibid. S. Bonifacio subiectus. ibid. S. Bonifacium rebaptizandos mala Latinitate baptizatos sententem non tam arguendam, quàm per Rom. Pontificem monendum arbitratur ibid. accusatur à S. Bonifacio apud Zachariam per calumniam maleuolorum. 191.a.b. capita eius accusationis tria. ibid.b. innocens repertus, & Episcopus factus. ibidem c. à Gregorio IX. inter Sanctos relatus. ibid.
Virgines velatæ nubentes, aut corrumpentes se, vt puniendæ. 166.e.
Virgines non velatæ, propositum tamen virginitatis simulantes, nubentes quomodo puniantur. 167.e.
Christianæ Mauris tributi loco persoluuntur. 311.b
Virginis corruptor aut maritatæ suspenditur à Saxonibus. 173.e
Viri nobiles dira patiuntur à Constantino Copron. 277.a
Virtutes Gregorij Papæ II. 2.c. Paschalis Papæ. 667.b. variæ Theodori Studitæ. 764.e
Vis ad inuadendam Sedem Apostolicam excusari non potest. 286.e
Visio Ceolredi de Paradiso. 13.a. eiusdem de purgatorio. ibid.b. Vuillebrordi de Radbodo Rege. 23.b. Ioannis Damasceni dormientis. 93.e. Aldeberti hæretici matris de ipso. 180.a. Lanfredi Abbatis. 218.c. familiæ eius de reliquiis Sanctorum. 769.c. alia facta de translatione Sanctorum Marcellini & Petri. 773.a. alia Rusdolando puero exhibita de transferendis SS. Martyrum corporibus. ibid e. alia Landolphi clerici de vmendis simul S. Marcellini reliquiis. 787.e. alia Albrico seni ostensa. 794.d. alia eidem facta Gabrielis Archangeli. 796.b. trina Saligæ sanctimonialium facta. 800.a.b. alia de Theophili Imp. anima. 864.e
Visitatio parochiæ suæ Episcopis singulis annis imponitur. 128.d
Vita Gregorij Papæ II. ab Anastasio Bibliothecario descripta. 2.c. S. Germani. 3.b.c. Ioannis Damasceni à Ioanne Patriarcha Ierosolymorum scripta. 91.c 92.d. Bedæ à se conscripta. 105.d. S. Anastasij per Bedam conscripta. 106.c. S. Felicis ab eodem. ibid. S. Cudberti ab eodem ibid. Bedæ à Cuthberto scripta. 110.c. Aldeberti in Concil. Rom. coram Zacharia Papa recitata. 180.a.b. S. Suuiberti à Marcellino eius socio scripta. 522.b. Nicephori Constantinop. Archiepiscopi. 583.d e. Ludouici Imp. ab Adhemaro descripta. 627.d. S. Ansgarij à S. Remberto scripta. 776.a
Vita viri iusti lectione instruitur. 838.b
Vitæ Confessorum ac Martyrum à Theodoro Studita scriptæ in carcere. 685.e
Vitalianus Auximensis Episcopus Concilio Rom. sub Zacharia Papa interfuit. 160.c
Vitalianus Tribunus Rauennatium Legatus ad Hadrianum Papam. 316.e
Viterum castrum. 153.d
Vithmarus sancti Ansgarij in conuersione Saxonum socius. 776.d
S. Vitus Saxonum patronus. 850.c. eius translatio Pragam. ibid. miraculis clarus in Saxonia. ibid.
Vlidus, Gizidi Arabum Regis filius. 36.e. paterna mortis vltor. ibid.
Vltramontanis XL. S. Augustinus apparuit. 48.a.b
Vmarus Solimannum in Regno Turcico secutus. 36.b. Anaschaphum in Syriam fugauit. ibid.
Vnguentum mirificũ ex corpore S. Euphemiæ stillat. 278.c
Vnitas Ecclesiæ Dei. 585.e
Vnitas Ecclesiæ Catholicæ insuperabilis. 438.b
Vniuersalis dicitur Ecclesia Romana dupliciter. 393.a
Vniuersalis Papa Rom Pontifex. 749.b
Vnruchus Comes Caroli Magni testamenti ordinationi interfuit. 592.d
Volchanhart Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 322.a
Volquinus Episcopus Normensium, Canonizationi S. Suuiberti interfuit. 522.c
Vosagus saltus. 860.b
Votum Luithprandi Regis pro requie corporis S. Augustini. 36.d. in certo loco factum, ibi perficiendum. 52.d.
Pipini S. Suuiberto factum. 196.e
Vox vna hæresim parit. 561.e
SS. Vrbani & Lucij Pontificum reperta corpora. 706.b. in Ecclesia S. Cæciliæ repasita. ibid.
Vrbanus Sincredo succedit in Archiepiscopatu Toletano, 20.c. 28.e
Vrbes terræmotu exterminantur. 195.c
Vrbinum Aistulphus Pontifici Rom. tradit. 234.e
Vrgelis ciuitas. 429.e. vbi sita. ibid.
Vriel Angeli nomen Ecclesia reiicit. 181.b
Vrsi presbyteri duo Conc. Rom. sub Eugenio Papa II. interfuerunt. 765.e
Vrsus in venatione Caroli Magni ad Ecclesiã fugit. 526.d
Vrsus Dux Venetiarum. 64.c.d.
Vrsus Episcopus Venetiarum. 705.a. quomodo S. Marci corpus Alexandriã aduectum susceperit. ibidem
Vsuardus coætaneus Bedæ, quomodo eum nominet. 100.b. Caroli Magni industria reddidit Martyrologium opulentius. 348.e
Vsus varius eligendi Pontificem. 792.a
Utilo Baioariorum Dux erga Rom. Ecclesiam studiosissimus. 119.a. Vitulum Romam ad consecrandum mittit. ibid. S. Bonifacium ad se inuitat. 124.e
Vto Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 322.a
Utriculum castrum à Longobardis occupatur. 319.c
Vuaccarrus S. Bonifacium in Frisiam comitatus. 238.d
Vuada Abbas. 487.d
Vuaifarus Aquitaniæ Dux. 140.d. rerum Ecclesiasticarum inuasor. 253.b. res Ecclesiasticas reddere compellitur à Pipino. ibid. obsides dat Pipino. ibidem c. periurus, reddere Ecclesiis promissa recusat. ibid.d. iterùm à Pipino superatur. ibid.
Vualach Comes Caroli Magni testamenti institutioni interfuit. 592.d.
Vualach Abbas armatos ad Synodum adducere non permittitur. 825.b
Vualburgis S. Richardi Regis Angliæ filia. 198.a. Vide Vualtpurgis.
Vualdandus cuius filius fuerit. 519.b. vbi occisus. ibid. omnia bona eius fisco tradita, & quare. ibid.
Vualdipertus presbyter Romam cũ Reatinis & Furconinis occupat. 295.d. eius studio Philippus presbyter in Pontificem eleuatur. 296.a.b. excæcatus moritur. 297.d
Vuale Abbatissa spiritualis mater Caugyth Abbatissæ. 52.c
Vualfridus Strabo Carolomanni res gestas describit. 187.a eius monumenta. 251.a. aduersarius septimæ Synodi. 448.a.b
Vualpurgis ex Anglia à S. Bonifacio euocata. 49.c
Vuilliboldi & Vuilibaldi soror. ibidem. 198.a.d. eius res gestæ à Vuolfhardo monacho descriptæ. ibid.d
Vualtgandus Episcopus testamenti Caroli Magni institutioni interfuit. 592.b
Vuandali quando Africam vastarint. 46.c
Vuarinus Alemanniæ curator. 251.b. cum Ruadhardo res Ecclesiarum sibi per vim sumit. ibid. ipse & Ruadhardus insidias S. Othmaro parant. ibid. reddere res Ecclesiæ à Pipino iubentur. ibid.
Vuarinus Abbas Corbeiæ monasterij. 850.b
Vuarnerius ad Pipinum à Stephano Papa III. mittitur. 231.b
Vuasidium villa regia. 788.d
Vuasinus Ludouici Imp. restitutionem sollicitat. 829.d
Vuerdæ S. Suuibertus requiescit. 196.e. eò proficiscitur Pipinis Rex ad sõluendum votum. 197.a
Vuerdenses ciues Leonem Papam solemniter excipiunt. 522.a
Vuerdensium primus Episcopus S. Suuibertus. 18.b
Vuerecunda villa. 798.a
Vuerminium villa. 797.d
Vuertbertus Abbas. 106.d. eius historiam Beda scripsit. ibidem
Vulphoili Christianos sibi dominari dolent. 196.d. à Pipino debellati. ibid. bellum in Pipinum reparare decernunt. ibid.e. sine armis à Pipino vincuntur. 197.a. item à Carolo Magno. 353.d.e. & à Carolo Iuniore. 360.b
Vuichredas presbyter quo tempore vixerit. 107.e
Vuiclburga iuxta Apostolorum Limina quietissimè vixit. 54.c.55.a.b. cum Bugg an simul educata. 54.e. se sponte aneo carcere claudit. 55.a
Vuidichindus Saxonum Princeps. 342.e. fugit in Normandiam. ibid. Saxones ad rebellionem cogit. 343.c. historia connersionis eius. 386.b.c
Vuigbertus presbyter S. Bonifacij concœnobialis. 26.b. à S. Bonifacio Magister iuuenum constitutus. ibid.c
Vuigoni cum ceteris Coepiscopis scribit Gregorius Papa III. 122.e
Vuilarius Thuringus Confessor. 34.a
Vuilberch Bedæ discipulus. 109.a. eius epistola de exitu Bedæ, mendum de ætate eius habere ab Auctore ostenditur. 109.c.d
Vuilfridus Episcopus Eboracensis successorem habuit Ecgbertum. 110.e
Vuilharius Episcopus ad Pipinum à Stephano Papa Legatus. 228.e
Vuilharius Dux Venetorum. 597.b. Caroli Magni ad Nicephorum Imp. Legatus. ibid.
Vuilhelmus Comes Stabuli pro restituendo Ludouico in Imperium solicitus. 819.d
Vuilibaldus S. Bonifacij discipulus, eius profectionem Romam narrat. 21.a. 120.d. petitur à S. Bonifacio in prædicationem Euãgelij. 121.a.d. hæret in monasterio Cassinensi. ibid. Romam pergit. ibid.b. à Gregorio III. Pont. benignè suscipitur. ibid. narrat ei iter suum Ierosolymitanum. ibid.c. promittit Põtifici obedientiam. ibid. eius prompta obedientia. ibid.d.e. fit Episcopus Eihstetensis. ibid.
Vuilibaldus cum Vuilibaldo in Germaniam ex Angliæ à S. Bonifacio euocatus. 49.c
Vuilibaldus Episcopus Cõcilio Carolomanni interfuit. 150.b
Vuilicarius Episcopus Viennensis in Ecclesiis restaurandis diligentissimus. 124.c. caput S. Iuliani Martyris Viennam translulit. ibidem. Acynberto Episcopo Viennæ succedit. ibid. ossa S. Ferreoli Martyris Viennam translulit. ibid. SS. Ferreoli & Iuliani Ecclesiam construxit. ibid. monasterium ingreditur. ibid.
Vuillarius Episcopus Numentanus cum Stephano Papa in Gallias proficiscitur. 213.c
Vuillebaldus S. Richardi Regis Angliæ filius. 198.a.c.d
Vuillebertus Archiepiscopus Rothomagensis. 687.a
Vuillebrordus Episcopus Frisonum. 23.a. eius visio de Radbodo Rege Frisonum. ibid.b. in Frisonum connersione Bonifacium adiutorem habet. 24.c.d. Frisonum maximam partem conuertit ad fidem. 236.c. eius patria. ibid. Episcopus à Sergio Papa ordinatus. ibid. alias, Clemens vocatus. ibidem. quinquaginta annis gentibus prædicauit. ibid. sedem Episcopalem Traiecti constituit. ibidem. vbi mortuus. ibidem. eius vitam Albinus descripsit. 501.a
S. Vuillehadus ab Hadriano Papa Bremensi Ecclesiæ præficitur. 420.a. quamdiu sederit. 421.b. anniuersaria eius memoria quo die celebretur. ibid.
Vuillicherus comes S. Bonifacij in Frisia. 238.d
Vuinfridus, ante consecrationem S. Bonifacius fuit appellatus. 31.e
Vuinibaldus S. Richardi Regis Angliæ filius. 198.a.c.d
Vuinigardus S. Saluium martyrio afficit. 513.b.c
Vuinigisus Spoletanus Dux Hildeprando successit. 419.a. bellum feliciter aduersus Græcos confecit. 418.e.419.a. Leonem Papam Spoletum ducit. 497.c
Vuinulus Romam ad Gregorium Pap. III. vt consecraretur missus. 119.b. à Gregorio Papa consecratus Baioariorum Episcopus. ibid. ei Gregorius scribit. 122.e. Potamiensis Ecclesiæ Episcopus factus. 125.a
Vuintrugius socius S. Bonifacij in Frisia. 238.d
Vuiradus Abbas Caroli Magni Legatus. 497.d
Vuiribertus Abbas & S. Bonifacij magister. 83.c
Vuirtzburgæ Episcopatus à S. Bonifacio institutus. 142.c. de tempore eius institutionis quid Egilwardus sentiat. 190.e. 191.a
Vuiserich Episcopus Concilio apud Dingoluingam interfuit. 322.a
Vuiso Episcopus Osnaburgensis. 524.e
Vuisora fluuius. 320.e
Vuitta ad prædicandum Euangelium ex Anglia in Germaniam accitus. 49.c. Ecclesiæ Barbarenæ Episcopus. 148.d
Vuittanus Episcopus aliàs Vuetzanus Carolomanni Concilio interfuit. 150.b
Vuitizæ filij à Sarracenis innocenter capite plectuntur. 20.c
Vulcandus Episcopus. 761.e. transtulit corpus S. Huberti Episcopi Leodiensis. ibid.
Vulfardus Pauli Papæ Legatus. 284.c
Vulfarius Rhemensis Archiepiscopus. 603.e
Vulfrannus Senonensis Archiepiscopus. 22.d. à Radbodo deridetur. ibid.e. 23.a. eius res gestæ à Iona monacho descriptæ. 27.b. quando obierit. ibid.
Vuolfarius Episcopus præsens in Caroli Magni testamenti ordinatione. 592.b
Vuolfhardus monachus Vualpurgis res gestas describit. 49.d
Vuolfoldus Cremonensis Episcopus. 671.c. coniurationis in Ludouicum Imp. conscius. ibid.
Vuolfprecht Abbas Concilio apud Dingoluingam interfuit. 322.a
Vuormatia Moguntinæ Ecclesiæ subdita. 203.a. ibi Concilium à Carolo Magno habetur. 309.c.& seqq. secunda Synodus ab eodem. 320.e. aliud ibidem ab eodem. 340.e. ibidem conuentus à Ludouico Imp. celebratur. 833.c
Vurmius fluuius Germaniæ. 787.a
Vryx cum suis S. Bonifacius litteras scribit. 123.c
Xenias

X.

Xenaias Hierapolitanus hæresiarcha. 397.a.
Iconoclastarum auctor. ibid.
Xenodochia IV. à Stephano Papa III. restaurata. 209.b.
ea priuilegiis confirmat. ibid.
Xenodochium in Platariâ centum pauperum fundatum à Stephano Papa. ibid.
Xixfridus Traiectensis Episcopus. 343.d

Z.

Zachariæ corpus missum Venetias. 624.c
Zacharias Manichæorum primus. 30.a. Timothei Manichæi filius, & in hæresi successor. ibid.
Zacharias Papa Gregorij dialogos in Græcum sermonem conuertit. 73.b. Gregorio Papæ III. succedit. 126.b. octauo die ab obitu Gregorij Pontifex creatus. 139.b. natione Græcus. ibid. multæ eius virtutes. ibid. à persecutoribus amatus. ibid. Italiam turbatam inuenit. ibidem c. legationem ad Luithprandum Regem mittit. ibid. Longobard. Regi salutaria prædicat. ibid. de quibusdam Romæ nequiter factis monitus. 143.d.e. munera à S. Bonifacio accipit. 144.a. eius epistola ad S. Bonifacium. 145.d.ad 147.c. tres Episcopatus à Bonifacio institutos confirmat. 146.a.148.d. omnibus articulis S. Bonifacij respondet. 146.ad 148.d. Episcopis à S. Bonifacio electis litteras confirmationis mittit. 148.d. S. Bonifacium videre desiderat. ibid. pro S. Bonifacio orat. ibid.c. Episcopos hortatur ad benè administrandum. 148.e.149.a. eius ad Carolomannum litteræ non habentur. 149.c. Synodum colligit, in qua decreta à Bonifacio inspicerentur. 151.c. eius litteræ de confirmatione Synodi sub Carolomanno habitæ. ibid.d.e. Episcopos admonet ad rectè agendum. 152.b. Synodum Romæ habuit. 152.c. eius Acta in Gallias misit. ibid. conuenit Luithprandum Regem. ibid.d. cum sacerdotibus & clero ad Luithprandum exit. ibid.e. mira eius compunctio & orationis feruor. 153.b. Luithprandum Regem ad prandium inuitat. ibid.c. Romam redit. ibid.e. populum Rom. conuocat ad agendas Deo gratias de ciuitatibus restitutis. ibid. & 153.e. tribus Metropolitanis Episcopis pallia mittit. 155.b. purgat se ab illatis calumnijs. 156.b. Luithprandum in omnibus sibi obsequentem facit. ibid.e. recuperat quatuor ciuitates. ibid. ad liberandos Rauennates proficiscitur ad Luithprandum. ibid. 157.b. munera Luithprando mittit. ibid.a. Cesenatense castrum Rauennatibus reddi petit à Luithprando. ibid. de proditione Rauennatensium certior redditus. ibid.b.c. Ticinum ingreditur. ibidem c. Natale beati Petri Ticini celebrat. ibid. ab Optimatibus Luithprandi suscipitur. ibid.d. vnà cum Luithprando Ticini comedit. ibid.d. ad Padum vsque à Luithprando comitatus educitur. ibid.e. Deo gratias agit de Rauennatensibus liberatis. ibid.
item Synodicam Constantinopolit. Ecclesiæ mittit. 161.d.e. Constantinum Copr. ad cõuertendum se sæpè interpellat. ibid.e. ad Bonifacium rursus scribit. 162.b. Pipino scribit. 163.b. XXVII capitula ad Pipinum Regem mittit. ibidem ad 167.e. Canones à se datos ad Pipinũ canonicè custodiri præcipit. 168.a. de iisdem obseruandis ad S. Bonifacium scribit. ibid.b.c.d. Concilium cogit contra Pseudoapostolos. ibid.d. legationem ad Rachim mittit. 170.c. vno die tres sessiones habet. 180.d.e. rursus ad Bonifacium scribit. 181.e. ad 183.c. Maguntiam Metropolim Germaniæ confirmat. 182.c. 202.e. Concilium quotannis debere fieri in prouincia Francorum statuit. 183.b. Secretarij eius epistola ad Bonifacium. ibid.c.d. per litteras Bonifacium consolatur. 191.c.d. Sampsonem errantem circa Baptismum condemnat. 192.d. loco Bonifacij adhuc viui successorem mittere negat. 193.a. S. Bonifacium hortatur vt in sede permaneat. ibid.d. litteræ eius ad Episcopos Catholicæ communionis. 194.a. Ecclesiam in Cassinensi monasterio ædificauit. ibid.d.e. quid Cassinensi monasterio reliquerit. 195.a. obsidionem à Longobardis soluit. 197.c. Rachis animum immitem conuertit. ibid. Regno Franciæ consulit. 198.c
item a Merouingis Regibus in Pipinum translulit. ibid. ad Bonifacium scribit. 200.b. vsque ad 201.e. eius de Pipino creando mandatum. 204.b. moritur. ibid.c. quamdiu sederit. ibid. inter Sanctos refertur. ibid. eius variæ res gestæ. ibid.d.e. Lateranensem Ecclesiam restauauit è nouo. ibid.d. quid de rebus suis fecerit. ibid. qualem vestem super altare S. Petri fecerit. ibid.e. Domum Lauretanam nouiter ordinauit. ibid. S. Georgij Martyris caput Romæ inuenit. 205.b. mancipia Christiana emi vetuit. ibid.a. cum Clero vrbis caput S. Georgij quo loco deposuerit. ibid.b. multa Oratoria construxit. ibid.c. missas Antias & Formias iure S. Petri acquisiuit. ibid.d. vestem super altare S. Andreæ pulcherrimam fecit. ibid.e. peregrinos ali instituit. ibid. S. Eusebij Martyris tegumentum restaurat. ibid. multa Sanctorum loca in melius perduxit. ibid. Cleri sui amantissimus. ibid. eius tempore populus quietissimè vixit. 206.a. quatuor dialogorum libros Gregorij è Latino in Græcum transtulit. ibid. nominationem Episcoporum Pepino in Regno suo concessit. ibid. quot Ordinationes fecerit. 206.e. vbi sepultus. ibid.
Zacharias regalium ædium curator. 629.a
Zatus Sarracenorum præfectus. 493.c. Barcinonam Carolo Magno reddit. ibid.
Zelus Italiæ populi in defendenda Catholica Fide. 63.d.e. Romanorum in defendendo summo Pontifice. 79.c.d
Zicchiæ accliue ab Iconoclastarum hæresi liberum. 241.e
Zocus Bulgarorũ Regnum post Crunnum suscipit. 601.b. eius in Christianos impietas. ibid.
S. Zoilus Martyr. 10.d
Zosimus monachus Leoni Armeno in hæresi fautor. 609.b
Zulciminus Arabum Dux. 15.c. Sarracenis auxilio venit. ibid.

FINIS.

CHRISTOPHORO PLANTINO
ARCHITYPOGRAPHO REGIO, S.

CVM nostrorum Annalium Tomi primi secundam editionem pernecessariam meditaremur; in te ipsum, mi Plantine, solum, inter tot celebres sæculi nostri Typographos, coniecimus oculos; quippe qui inter omnes eniteas facilè princeps; vtque id præstares, decreuimus omnino. Quamobrem quod nostrarum partium fuit; & in prima editione sumus polliciti, nostrum studium impigrè laborauit, vt primum Annalium Tomum à nobis recognitum, emendatum, quamplurimis auctum ac locupletatum acciperes. Quod igitur litteris Apostolicis, absque assensu nostro, facere vetitum est alijs, vt tibi vni liceat licentiam libenter ac liberaliter impartimur. Accipiant itaque abs te nostrorum Annalium primi Tomi secundam editionem omnes trans montes sitæ prouinciæ, in quas aut nulla aut pauca primæ editionis volumina penetrarunt, ac denique vniuersus Christianus Orbis vbique diffusus. Habeant & te ducem quem sequantur ceteri qui in posterum, nostro tamen consensu, eumdem sunt edituri Typographi. Sciat & Lector, omne esse adulterinũ & spurium, quod huic secundæ abs te curandæ editioni non fuerit consentaneum. In opus, te rogamus, inuigila; te ipsum in hoc Plantinum exhibe, te imitare, atque te ipsum, Plantine, superа, si licet. Vale. Datum Romæ, x. Kal. Febr. M. D. LXXXIX.

Tui studiosissimus Cæsar Baronius, Presbyter Congregationis Oratorij.

CÆSAR BARONIVS
IOANNI MORETO
TYPOGRAPHO ANTVERP. S. P.

MAGNA quidem iacturâ bonarum litterarum ex hac vita sublatum esse D. CHRISTOPHORVM PLANTINVM, dignæ memoriæ virum, eruditorum eadem est sententia, & par omnium lamentatio: sed id accidisse non leui nostrarum lucubrationum detrimento, nobis ampliùs dolendum fuit, siquidem Annales nostros, quos cudendos acceperat, ardentiori complexus studio (quòd commune sit senibus, partus senectutis vehementi amore prosequi) propensiori fouere cura, & solicitiori curare cœperat industria; cùm inopinatò, licet matura senectute, ex hac vita ad præmia æterna à Deo vocatus excessit. Sed leniuit ex parte dolorem, audisse inter omnes ipsius alumnos te delectum, probatumque eius calculo dignum Typographiæ Regiæ successorem; nec id pridem, vel vltimo tantùm elogio, sed diu ingenij tui vires, & solertiam in rebus agendis expertum, ad hoc te aluisse, instituisseque, atque etiam fœdere nuptiarum sibi arcto vinculo deuinxisse: vnde ob eam quoque causſam contigerit ipsi lætior ex hac vita discessus, cùm videret in te, alterum se relinqui. Sequimur, mi Morete, perlibenter soceri tui de te iudicium, tibique perinde ac ipsi viuenti editionem Annalium nostrorum concedimus. tuarum modò partium est, id præstare, ne quid desiderari possit in te, quod omnes expectabamus ab illo: cui sicut magnæ fuit laudi, ea in re à nemine superari; ita maiori ipsi cedet gloriæ, à te vno vinci, quem à se eruditum atque probatum honestissimæ functionis reliquit heredem. Vale.

SVMMA PRIVILEGII
PRINCIPVM BELGARVM.

ALBERTVS & ISABELLA CLARA EVGENIA Archiduces Austriæ, Duces Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Sereniſſimi Belgarum Principes, Diplomate ſuo ſanxerunt; nequis CÆSARIS BARONII SORANI *S. R. E. Presb. Cardinalis Annalium Eccleſiaſticorum Tomos*, præter Martinæ Plantinæ viduæ & Balthaſaris & Ioannis filiorum Ioannis Moreti p. m. voluntatem, vllo modo imprimat, aut alibi terrarum impreſſos, in has Inferioris Germaniæ ditiones importet, venaléſve habeat. Qui ſecùs faxit, confiſcatione librorum & alia graui pœna mulctabitur, vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ, xvij. Ianuarij, M. DC. XI.

Signat.

S. de Grimaldi.

Et in Concilio Brabantiæ,

I. de Buſchere.

Series Chartarum.

✠ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee.

a b c d e f g h.

Omnes ſunt Terniones, Eeee *verò Duernio.*

ANTVERPIÆ,

EX OFFICINA PLANTINIANA,

APVD VIDVAM ET FILIOS

IOANNIS MORETI.

M. D C. XII.

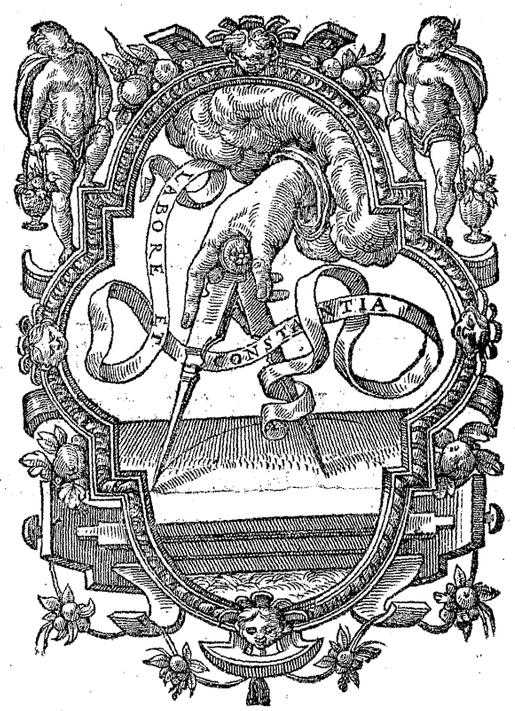
LABORE ET CONSTANTIA